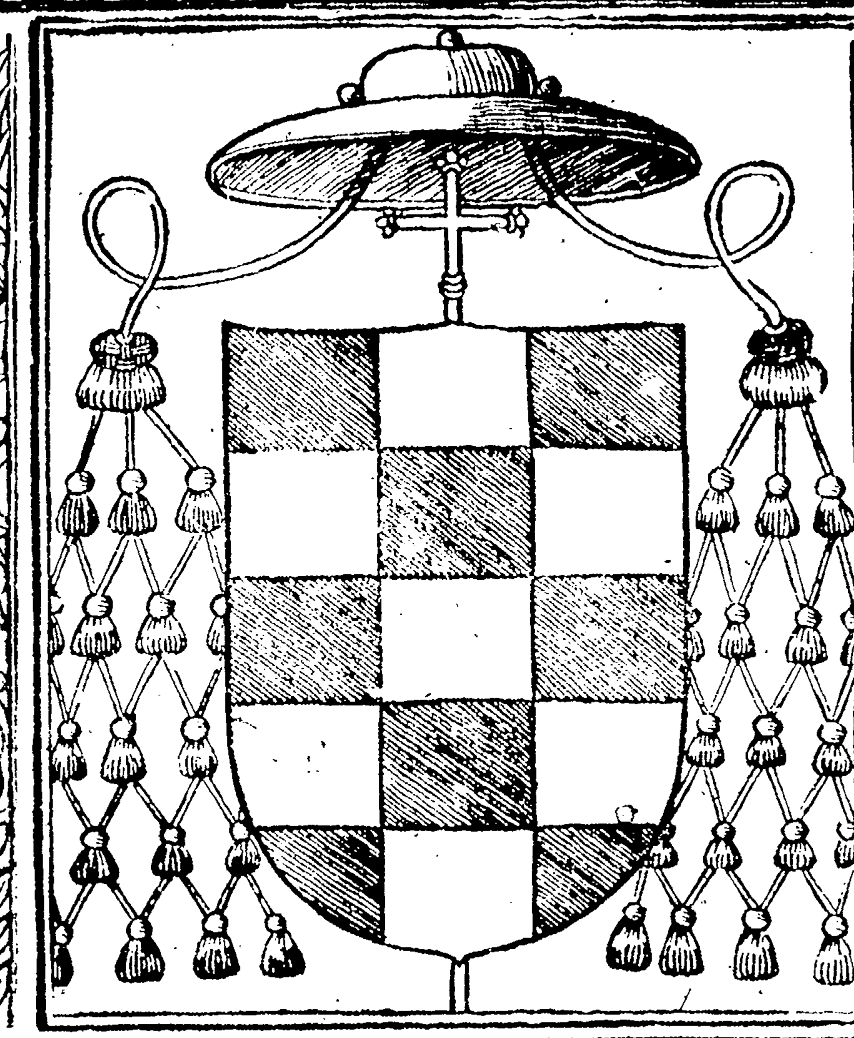
Haec tibi pentadecas tetragonon reſpicit illud.
Hoſpitium petri ⁊ pauli ter quinq; dierum.
Namq; inſtrumentum vetus hebdoas innuit.octo.
Lex noua ſignatur.ter quinq; receptat vtrunq;.

Nouum teſtamentum grece ⁊ latine in academia complutenſi nouiter impreſſum.

Que vero ſigillatim ⁊ per ordinem in toto ope continẽtur: hic ſtudioſe lector oculis tuis ſubijciuntur. Primũ oĩz tibi occurret epl'a Euſebij pãphili ad carpianũ de cõcordia quattuor euãgeliorũ. Sequitur deinceps prologus hieronymi ad damaſuz pappã ⁊ alij eiuſdez doctoris prologi. Poſt hec ſuccedũt quattuor euãgelia greco ſermõe cũ latina btĩ hieronymi trãſlatõe ex oppoſito. Deide ſequũtur duo greci tractatus. alter de peregrinatiõe btĩ Pauli: ⁊ euthalij diaconi alter de tpib⁹ p̃dicatiõis: ⁊ martyrio eiuſdẽ. Succedũt poſtea hypotheſes ſiue argumẽta theodorıti doctoris greci eminẽtiſſimi in epl'as btĩ pauli: ⁊ in epl'as canonicas: ⁊ itẽ argũta alia in eaſdẽ alterius doctoris greci innominati. Poſt hec ſequũtur epl'e ipſe btĩ Pauli: cũ reliq̃s noui teſtĩ opibus: oĩa cũ interpretatione latina eiuſdẽ beati hieronymi e regiõe. Deide ſubiũgitur vocabulariũ grecũ cõtinẽs oẽs dictiões totius noui teſtamenti ⁊ inſuper ſapientie ⁊ eccl'iaſtici grece ⁊ latine cũ breuiſſima quadã in initio ad grecas litteras ĩtroductiõe. Poſtremo loco librũ claudunt interpretatiões oĩm totius noui teſtamenti vocabulorum que tam grecam quã hebraicã ⁊ chaldaicam ſortita ſunt etymologiã ab initio matthei vſq; ad finẽ Apocalypſis.

Πρὸς τοὺς ἐντευξομένους.

Ἵνα μὴ θαυμάσῃς ὦ σπουδαῖε φιλολόγε μὴ δὲ σχῇς πρὸς ἡμᾶς ἀηδῶς εἰ
ἐν παρούσῃ τῆς νέας διαθήκης γραικοτυπώσει ἑτεροτρόπως ἢ ἐν τῆς πα
λαιᾶς τὰ στοιχεῖα μόνα ἄνευ τῶν πνευμάτων καὶ τῶν τόνων ἐντετυπω
μένα ἐξεδόθη, προὔργου νενομίκαμεν τὴν τοῦ πράγματος τούτου αἰτί
αν πᾶσιν κατὰ τὰ πρῶτα ἐμπεφανίσθαι. ἔστι δὲ καὶ τοιαύτη. τοὺς ἀρχαιοτά-
τους τῶν ἑλλήνων χωρὶς τούτων ἐν τοῖς χαρακτῆρσι κορυφῶν γράφειν εἰθισ-
μένους, σαφέστερόν ἐστιν ἢ πολλῶν δεῖσθαι μαρτυριῶν. καὶ γὰρ δηλοῖ τοῦτο
φανερῶς παλαιά τινα κοὐκ ὀλίγα τῶν ἀντιγράφων, δι' ὧν καλλιμάχου ποιή-
ματα καὶ τὰ σιβύλλης ἔπη, καὶ πεπαλαιωμέναι ἐν τῇ πόλει λίθων γλυφαὶ μό-
νοις ἁπλῶς γράμμασι ἐγκεχαραγμέναι. ὥστε πάντως εἶναι πρόδηλον, ῥαβδίσ
κων τούτων καὶ κεραιῶν ὑπερθέσεις ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ τῆς γλώττης ἑλληνικῆς
γενεσιουργία μὴ ἐπινενοημένας, μήτε πρὸς ὁλόκληρον τῆς αὐτῆς φωνῆς τε-
λειότητα πανταχόθεν συντετακυίας. ἐπειδὴ δὲ καὶ πᾶσαν τὴν νέαν διαθήκην
τοῦ κατὰ ματθαῖον εὐαγγελίου καὶ τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς δεόντων, ἑλ
ληνικῇ ἀπ' ἀρχῆς διαλέκτῳ ὥσπερ καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐχρηματίσ
θη, συγγεγράφθαι πάντες ὁμολογοῦσιν, ἔδοξε καὶ ἡμῖν ἀρχαίαν ἐν αὐτῇ τῆς
αὐτῆς γλώττης παλαιότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν ὁσίως διατηρεῖν, καὶ τὴν βί-
βλον ἄνευ ὁποσοῦν ἐλαχίστων προσθηκῶν, ἀρχαίων γραφῶν δίκην ἐκδιδό
ναι. ὡς μὴ φανῶμεν πρᾶγμα ὄντως ἤτοι ἱερὸν καὶ αἰδεσίμης μεγαλοφροσύ
νης πλῆρες κατ' ἀλλοτρίας αὐτῷ προσεπιβεβλημένας καὶ νέας ἐργασίας ἀνα
καινοτομῆσαι. πρὸς δὲ τούτοις εἰ τἀληθὲς λεκτέον ἐστί, ἡ τῶν πνευμάτων
καὶ τόνων ἔνδεια τοῖς ὁσονδήποτε ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λόγοις γεγυμνασμένοις
οὐδὲν πρόσκομμα ἐπιφέροιεν ἄν. λέγω δὲ πρὸς τὴν εἰλικρινῆ τῶν λεγομένων
ἔννοιαν ἀναφέρων. οὐ μὴν ἀλλὰ ἵνα μήτις ἀπορήσῃ ἐν ποία τῶν συλλαβῶν προ
σήκει τὸν τόνον ἐφαρμόζειν, ἁπλῆ μόνον ἐν ταῖς πολυσυλλάβοις λέξεσι κε-
ραία προσηρτήθη. οὐ μέντοι τόνος αὐτὴ ἑλληνικὸς ὑπολαβέσθω, ἀλλὰ γνω-
μώνιόν τι καὶ σημεῖον ὑφοῦ ἀπευθύνοιτ' ἂν ὁ φιλομαθής, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν
ποτὲ ἐν τῇ ἐκφορᾷ καὶ εὐρυθμίᾳ τῶν λέξεων. ἐν δὲ τῆς ἀρχαίας διαθήκης ἑλληνι
κῇ ἐκδόσει ὅτι αὐτὴ μετάφρασις πάντῃ ποῦ ἀλλ' οὐ πρωτοποίητος σύνταξις
οὐκ ἔδοξε ἔτι ἐκ τῆς κοινῆς ἐν τῷ γράφειν συνηθείας ἢ ἀφαιρεῖν ἢ ἐναλλάξαι. ἐ-
πειδὴ δὲ οὐ τοῖς πολυμαθέσι μόνον ἀλλ' ἅπασι καθόλου τοῖς περὶ τὴν ἁγίαν
γραφὴν σχολάζουσι συντελεῖν ἡ βίβλος αὕτη πεφιλοτίμηται, ἐφ' ἑκάστῃ τῶν
λέξεων γραμματίδια ῥωμαϊκὰ κατὰ στοιχεῖον ἐπετέθη, ἃ ἐπιδείκνυει τὴν ἀμφο
τέρων πρὸς τὰς ἑτέρας καταντικρὺ κειμένας ἐπάλληλον σύγκρισιν. ὅπως οὐ-
δὲν ᾖ πρὸς τὸ σφάλλεσθαι ἐνδόσιμον τοῖς μαθητιῶσι καὶ μήπω εἰς ἄκρον τῶν
ἑλληνικῶν ἀφιγμένοις. ἔτι δὲ ἐπείπερ ἐγχωροῦσιν ἐνίοτε λέξεις ἑλληνικαὶ πολυ
σχιδεῖς δοκοῦσαι ἔχειν καὶ ἀμφιβόλους καὶ ἄλλας τινὰς διχογνώμους σημα-
σίας, διὰ σπουδῆς ἡμῖν ἐγένετο σημειοῦν καὶ τοῦτο, ὑποκειμένῃ στιγμῇ ῥωμαϊ
κῷ γραμματιδίῳ ὑπὲρ τὴν ἑλληνικὴν καθεστηκότι λέξιν. καὶ ἵνα παύσωμεν προ
οιμιάζοντες, κἀκεῖνο τὸν φιλομαθῆ μὴ λανθανέτω. οὐ φαῦλα ἡμᾶς οὐδὲ τυχόν
τα ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἐντυπώσει ἐσχηκέναι ἀντίγραφα, ἀλλ' ἀρχαιότατα καὶ καθόσον
οἷόν τε ἦν ἐπηνορθωμένα. καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν παλαιότητα οὕτως ἀξιόπιστα, ὥστε
μὴ πείθεσθαι αὐτοῖς, πρὸς δυσκόλου εἶναι τοπαράπαν καὶ βεβήλου. ἃ δὴ καὶ αὐ
τὰ ὁ ἁγιώτατος ἐν χριστῷ πατὴρ καὶ κύριος ἡμῶν ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς λέων
δέκατος τῇ ὁρμῇ ταύτῃ συλλαμβάνειν προθυμούμενος, ἐκ τῆς ἀποστολικῆς βι
βλιοθήκης ἀγόμενα, ἔπεμψε πρὸς αἰδεσιμώτατον κύριον τῆς ἱσπανίας καρδηνά
λιον, οὗ χορηγοῦντος καὶ κελεύσαντος τὸ παρὸν βιβλίον ἐτυπώσαμεν. ὑμεῖς δὲ
οἱ τῆς παιδείας ἐρῶντες θεῖον τουτὶ καὶ ἱεροπρεπὲς τοὔργον νεωστὶ ἐντετυπω
μένον μετὰ πάσης δέχεσθε προθυμίας. κἂν τοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡ
μῶν μιμηταὶ φανῆναι καὶ τοῖς ἔργοις γενέσθαι σπουδάζετε, ἴστε ὅτι οὐδεμία
ὑμῖν ἔτι πρόφασις λοιπὴ τὸ μὴ τῇ θεία γραφῇ συνομιλεῖν. οὐκέτι ἀντίγραφα
διεφθαρμένα, οὐ μεταφράσεις ὕποπται, οὐκ ἀπορίαν τῆς ἀπογράφου φράσε

ὡς ἀπορεῖτε. τὸ θέλημα μόνον τὸ ὑμέτερον καὶ προθυμίαν προσδεχόμεθα. ἧς μὴ ὑπολειπούσης, ἀναντιρρήτως ἔσται οὕτως. τῆς γὰρ γλυκύτητος τῶν θείων λόγων γευσάμενοι, τὰς λοιπὰς τῶν ἐπιστημῶν μακρὰν χαίρειν ἐάσετε. εὐτυχεῖτε, καὶ τὸν καινουργισμὸν τῆς ἡμετέρας ἐργολαβίας μὴ ἐκφαυλίσητε.

Precedens Greca prefatiuncula in latinum versa.

Ad Lectorem.

NE mireris aut vitio vertas o studiose lector: ꝙ in hac noui testamenti greca editione aliter q̄ in veteri nude tantum littere sine vllis aut spirituum aut tonorum notis impresse publicentur: operepreciū visum est huius tibi rei rationem assignare. Ea eniꝫ huiusmodi est. Antiquissimos grecos absq; hisce fastigijs litterarum scriptitasse notius est: q̄ vt sit multis argumētis comprobandum. Docent enim id aperte antiqua non pauca exemplaria: vt Callimachi poemata: nec non ⁊ Sibyllina carmina: ac preterea etiaꝫ marmorea monumenta vetustissima que rome adhuc visuntur nudis soluꝫ characteribus incisa. Ut liquido constet huiusmodi virgularum apicūq; suprascriptiones non in illa primeua grece lingue origine fuisse excogitatas: nec ad eius integritatem vsquequaq; pertinuisse. Cum igitur vniuersum nouum testamentum preter Euangelium Matthei ⁊ epistolaꝫ ad Hebreos grece primum sicut a spiritu sancto dictatum est: scriptum esse constet: visum est priscam in eo lingue illius vetustatem maiestateq; intactam retinere: ac opus ipsum pretermissis etiam ipsis quibusuis minimis appendiculis excussum ad imaginem antiquarum scripturarum publicare. Ne rei tam sancte authoritati ac venerande maiestati adiectitijs nouitijsq; rebus detrimentuꝫ afferri videretur. Accedit ꝙ si verum fateri volumus: hic spirituum tonorumq; defectus nullum prorsus impedimentum ad rectam intelligentiaꝫ afferre valet his qui aliquantum in greca eruditione promouerunt. Ceterum ne alicui dubium aliquod possit occurrere in qua videlicet syllaba accētum oporteat collocari: simplex tantum apex in polysyllabis dictionibus adiectus est: ⁊ is quidē nō tanq̄ grecus accentus: sed tanq̄ notula signumq; quo dirigi possit lector ne in prolatione modulatione ve dictionum aliquando labatur. In veteris autem testamenti editione greca cum ea solū translatio sit non originalis textus: non fuit consilium quicq̄ ex vulgari scribendi modo tollere aut immutare. Et q: nō doctis solum: sed omnibus in vniuersum sacrarū litterarū studiosis hoc opere cōsulendū est: apposite sunt dictioni cuiq; litterule latine ordine alphabeti indicantes que dictio dictioni e regione respondeat: ne sit nouitijs ⁊ nondū adhuc in grecis litteris prouectis errandi locus. Rursus cū nonnulle dictiones grece multiplices siue equiuocas aut alias ambiguas significationes aliqñ habere videantur: libuit hoc etiā annotare pūcto supposito litterule latine supra dictioneꝫ grecam collocate. Et vt prefatiūcule tandeꝫ huic modus imponatur: illud lectorē nō lateat: nō quevis exemplaria ipressioni huic archetypa fuisse: sꝫ antiquissima emēdatissimaq;: ac tante preterea vetustatis: vt fidem eis abrogare nefas videatur. Que sctissimus in xp̄o pr̄ ⁊ dñs nr̄ Leo decimus pontifex maximus huic istituto fauere cupiēs ex aplica bibliotheca educta misit ad Reuerendissimū dñm Cardinalē hispanie: de cuius authoritate ⁊ mādato hoc opus imprimi fecimus. Uos aūt litteraruꝫ studiosi hoc diuinū opus nouiter excussum alacri animo suscipite: et si christi Opt. Max. sectatores videri vultis ⁊ esse: nil iam restat qđ causemini quominus sacrā scripturā adeatis. Nō mendosa exemplaria: non suspecte translationes: non inopia textus originalis: solum animus ⁊ propensio vestra expectatur. Que si non defuerit: fiet proculdubio vt litterarum diuinarum suauitatē degustantes reliqua studia omnia contemnatis. Ualete ⁊ omnia boni consulite.

Εὐσέβιος Καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἀμμώνιος μὲν ὁ ἀλεξανδρεὺς πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχὼς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθεὶς, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι' ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελίου τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμὰς, καθ' ἑτέραν μέθοδον κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δεύτερος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς. ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. ματθαῖος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. ὁ πέμπτος ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, λουκᾶς. ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, μάρκος. ὁ ἕβδομος ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, ἰωάννης. ὁ ὄγδοος ἐν ᾧ οἱ δύο. μάρκος. λουκᾶς. ὁ ἔννατος ἐν ᾧ οἱ δύο. λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν περὶ τινῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις ἐστὶν ἥδε. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου, εἶτα δευτέρου καὶ ἕκτου, καὶ καθεξῆς προϊὼν δι' ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τῶν βιβλίων. καθ' ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν ὑποσημείωσις πρόκειται διὰ τοῦ λαχᾶ, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ἀριθμὸς τυγχάνει. εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ. εἰ δὲ βῆτα, ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δή ποτε βουληθείης ἐπιστῆναι τινὶ ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι καὶ τοὺς οἰκείους ἑκάστου τόπους εὑρεῖν ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμὸν, ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ κανόνι ὃν ἡ τοῦ λαχᾶ ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος ὑπογραφῶν ὁπόσοι τε καὶ τίνες περὶ οὗ ζητεῖς εἰρήκασιν. ἐπιστήσας τε καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις ἀριθμῷ παρακειμένοις, ἐπιζητήσας δὲ αὐτοὺς ἔνδον ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας αὐτοὺς εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

Incipit epistola beati Hieronymi ad Damasum pappam in quattuor euangelistas.

Beatissimo pappe Damaso Hieronymus. Nouum opus me facere cogis ex veteri: vt post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant: que sint illa que cum greca consentiāt veritate decernam. Pius labor: sed periculosa presumptio: iudicare de ceteris ipsū ab omnibus iudicandum: senis mutare linguā & canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis eniz doctus pariter vel indoctus: cum in manus volumen assumpserit: & a saliua quam semel imbibit viderit discrepare quod lectitat: non statim erumpat in vocez me falsariuz me clamans esse sacrilegum: qui audeaz aliquid in veteribus libris addere mutare corrigere. Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod & tu qui summus sacerdos es fieri iubes: & verum non esse quod variat etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim latinis exemplaribus fides est adhibenda: respondeant quibus tot sunt exēplaria pene quot codices. Sin autem veritas est querenda de pluribus: cur nō ad grecam originem reuertentes ea que vel a viciosis interpretibus male edita: vel a presūptoribus imperitis emēdata peruersius: vel a librarijs dormitantibus aut addita sunt aut mutata: corrigimus. Neqz vero ego de veteri disputo testamento: quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versum tertio gradu ad nos vsqz peruenit. Non quero quid aq̄la: quid symmachus sapiant: quare theodotiō inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio: quam apostoli probauerunt. De nouo nunc loquor testamento: quod grecum esse non dubium est: excepto apostolo mattheo: qui primus in iudea euangeliū christi hebraicis litteris edidit. Hoc certe cū in nostro sermone discordat & diuersos riuulorum tramittes ducit: vno de fonte querendus est. Pretermitto eos codices quos a luciāo & hesitio nuncupatos paucorum hominum asserit peruersa contētio: quibus vtriqz nec in veteri instrumento post septuaginta interpretes emendare quid licuit: nec in nouo profuit emēdasse: cum multarum gentium linguis scriptura ante trāslata doceat falsa esse que addita sunt. Igitur hec pñs prefatiuncula pollicetur quattuor tantum euangelia: quorum ordo est iste. Mattheus, Marcus. Lucas. Johānes codicum grecorum emendata collatione sed veterum: que nē multuz a lectionis latine cō suetudine discreparent: ita calamo imperauimus vt his tantum que sensū videbantur mutare correctis: reliqūa manere pateremur vt fuerant. Canones quoqz quos Eusebius cesariensis ep̄us alexandrinuz secutus Ammonium in decem numeros ordinauit: sicut in greco habētur expressimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse que in euangelijs vl' eadem vel vicina vel sola sint: eorum distinctione cognoscet. Magnus si quidem hic in nostris codicibus error inoleuit: duz quod in eadem re alius euangelista plus dixit: in alio quia minus putauerint addiderunt: vel dum eundem sensum alius aliter expressit: ille qui vnum e quattuor primum legerat: ad eius exempluz ceteros quoqz estimauerit emendandos. Unde accidit vt apud nos mixta sint oīa & in Marco plura luce atqz matthei. Rursuz in mattheo plura iohannis & marci: & in ceteris reliquorum que in alijs propria sunt inueniantur. Cum itaqz canones legeris qui subiecti sūt: confusionis errore sublato: & similia omnium scies: & singulis sua queqz restitues. In canone primo cōcordāt quattuor: mattheus marcus lucas iohannes. In secundo tres mattheus marcus lucas. In tertio tres: mattheus lucas iohānes. In quarto tres mattheus marcus iohānes. In quinto duo: mattheus lucas. In sexto duo: mattheus marcus. In septimo duo: mattheus iohannes. In octauo duo: lucas marcus. In nono duo: Lucas iohānes. In decimo: propria vnusquisqz que non habētur in alijs ediderūt. Singulis vero euāgelijs ab vno incipiens vsqz ad finem librorū dispar numerus accrescit. Hic nigro colore prescriptus sub se habet alium ex minio discolorem numerum qui ad decez vsqz procedēs indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum ergo aperto codice (verbi gratia) illud siue illud capitulum scire volueris cuius canonis sit: statim ex subiecto numero doceberis: & recurrens ad principia in quibus canonum est distincta congeries: eodemqz statim canone ex titulo frontis inuento: illum quem querebas numerum eiusdem euangelij qui & ipse ex inscriptione signatur inuenies: atque e vicino ceterorum tramitibus inspectis: quos numeros e regione habeant adnotabis: & cuz scieris: recurres ad volumina singulorum: & sine mora repertis numeris quos ante signaueras reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto vt in christo valeas & memineris mei pappa btissime.

Incipit alius prologus.

Plures fuisse q̄ euangelia scripserunt: Lucas euāgelista testatur dicens. Quoniamquidem multi conati sunt ordinare narrationem rerum que in nobis complete sunt: sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt sermonem: & ministrauerūt ei: & perseuerantia vsqz ad presens tempus monimenta declarant que a diuersis auctoribus edita diuersarū heresum fuere principia: vt est illud iuxta egyptios & Thomam & Matthiam & Bartholomeum: duodecim quoqz apostolorum & basilidis atqz appollinis ac reliquoruz: quos enumerare longissimum est: cum hec tantum in presentiarum necesse sit dicere: extitisse quosdam qui sine spiritu & gratia dei conati sūt magis ordinare narrationem: quam historie texere veritatez. Quibus iure potest illud propheticum coaptari. Ue qui prophetant de corde suo: qui ambulant post spiritum suum: qui dicunt hec dicit dominus & dominus non misit eos. De quibus & saluator in euangelio iohannis loquitur. Omnes q̄ ante me venerūt fures fuerunt & latrones. Qui venerunt non qui missi sunt. Ipse enim ait. Ueniebāt & ego non mittebam eos. In uenientibus presumptio temeritatis: in missis obsequium seruitutis est. Ecclesia autez que domini voce supra petram fundata est: quaz introduxit rex in cubiculum suum: & ad quaz per foramen descensionis occulte misit manum suam similis damule hinnuloqz ceruorum: quatuor flumina paradisi instar eructans quattuor & angulos & annulos habet per quos quasi arca testamēti & custos legis domini lignis mobilibus vehitur. Primus omnium matheus est publicanus cognomento leui qui euangelium in iudea hebreo sermone edidit: ob eorum vel maxime causam qui in iesum crediderant ex iudeis: & nequaqz legis vmbra recedente euangelij veritatem seruabant. Secundus marcus interpres apostoli petri: & alexandrine ecclesie primus episcopus: qui dominum quidem saluatorem ipse nō vidit: sed ea que audierat magistrum predicantem iuxta fidem magis gestorum narrauit qz ordinem. Tertius Lucas medicus natione syrus antiocensis cuius laus in euangelio: qui & ipse discipulus apostoli pauli in achaie bythinieqz partibus volumen condidit: quedam altius repetens et vt ipse in prohemio cōfitetur audita magis qz visa describens. Ultimus iohannes apostolus & euangelista quem iesus amauit plurimuz: qui super pectus domini recumbens purissima doctrinarum fluenta potauit: & qui solus de cruce meruit audire. Ecce mater tua. Is cuz esset in asia: et iam tunc hereticoruz semina pullularent cherinthi & hebionis & ceterorum qui negant christum in carne venisse: quos & ipse in epistola sua antichristos vocat: & apostolus paulus frequēter percutit: coactus est ab omnibus pene tūc asie episcopis & multarum ecclesiarum legationibus de diuinitate saluatoris altius scribere: & ad ipsuz (vt ita dicam) dei verbuz non tam audaci qz felici temeritate prorumpere: vt ecclesiastica narrat historia cum a fratribus cogeretur vt scriberet: ita facturum se respondisse si indicto ieiunio in cōmune omnes deum deprecarētur. Quo expleto: reuelatiōe saturatus in illud prohemium celo veniens eructauit. In principio erat verbuz: & verbuz erat apud deum: & deus erat verbuz: hoc erat in principio apud deum. Hec igitur quattuor euāgelia multo ante predicta ezechielis quoqz volumē probat: in quo prima visio ita contexitur. Et in medio similitudo quatuor animaliuz & vultus eoruz. Facies hominis & facies leonis & facies vituli & facies aquile. Prima hominis facies matheum significat qui quasi de homine exorsus est scribere. Liber generationis Jesu christi filij dauid filij abraā. Secunda marcū in quo vox leonis in heremo rugientis auditur. Uox clamantis in deserto parate viaz domini rectas facite semitas eius. Tertia vituli: que euangelistam lucā a zacharia sacerdote sumpsisse initium prefigurat. Quarta iohannez euangelistaz: qui assumptis pennis aquile & ad altiora festināns de verbo dei disputat. Cetera que sequuntur in eundem sensum proficiunt. Crura eorum recta & pennati pedes: & quocūqz spiritus ibat ibant & non reuertebātur: & dorsa eorum plena oculis: & scintille ac lāpades in medio discurrētes: & rota in rota: et in singulis q̄tuor facies. Unde & apocalypsis iohānis post expositionē viginti quattuor seniorum qui tenentes citharas & phialas adorantes agnuz dei: introducit fulgura atqz tonitrua: & septez spi-

ritus discurrentes et mare vitreum ⁊ quattuor animalia plena oculis dicēs. Animal primū simile leoni: ⁊ secundum simile vitulo: ⁊ tertium simile homini: ⁊ quartum simile aquile volanti. Et post paululum. Plena inquit erant oculis: ⁊ requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens: qui erat ⁊ qui est ⁊ qui venturus est. Quibus cunctis perspicue ostēditur quattuor debere tantum euangelia suscipi: ⁊ oēs apocryphorum nenias mortuis magis hereticis q̄ ecclesiasticis viuis canēdas.

Sequitur prologus in Mattheum.

Mattheus cum primo predicasset euangelium in iudea: volens transire ad gentes primus euangelium scripsit hebraice: quod fratribus a quibus ibat ad memoriam reliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirmationem fidei euangelium predicari: sic ⁊ contra hereticos scribi. Cum autem plures euangelium scripserint: quattuor tantum habent autoritatis testimonium: quia per quattuor mundi partes fidem trinitatis initiant: ⁊ sūt quasi quattuor rote in quadriga domini que vehit eum per predicationem euāgelij: ⁊ genus humanum quadrifida morte peremptum eorum erat predicatione viuificandum. Unde ⁊ aliorum euangelia deciderūt nec recepta sunt: quia nolebant prefinitum numerum cassari propter virtutem sacramenti. Designantur etiam euangeliste quattuor figuris que non sunt deceptorie: sed iocundi mysterij sibi conscie. Mattheus in homine intelligitur: quia circa humanitatem christi principalr̄ imorātur. Marcus in leōe: q2 agit de resurrectione. Lucas in vitulo: agens de sacerdotio. Johannes in aquila scribens sacramēta diuinitatis. Christus vero quem describunt homo fuit de virgīe natus. Uitulus in immolatione. Leo in resurrectione. Aquila in ascensione. Uel in homine humanitas. In vitulo sacerdotium. In leone regnum. In aquila exprimitur diuinitatis sacramentum.

Explicit prologus.

Incipit argumentum in euangelium s̄m Mattheum.

Mattheus ex iudea sicut in ordine primus ponitur: ita euangelium in iudea primus scripsit: cuius vocatio ad dominum ex publicanis actibus fuit: duorū in generatione christi principia presumēs: vnius cuius prima circuncisio in carne: alterius cuius s̄m cor electio fuit. Ex vtrisq3 enim patribus christus. Sicq3 quaterdenario numero triformiter posito principium a credendi fide in electionis tempus porrigēs ⁊ ex electione vsq3 in transmigrationis diem dirigens atq3 a transmigrationis die vsq3 in xp̄m definiens: decursam aduentus domini ostendit generationem: vt numero satisfaciens ⁊ tempori ⁊ se quid esset ostenderet: ⁊ dei in se opus monstrāns etiam in his quorum genus posuit: xp̄i operantis a principio testimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus ordo numerus dispositio vel ratio q3 fidei necessarium est: deus christus est: qui factus est ex muliere: factus sub lege: natus ex virgine: passus in carne: omnia in cruce fixit: vt triumphans ea in semetipso resurgens in corpore: ⁊ patris nomen in patribus filio: ⁊ filij nomen patri restituens in filijs: sine principio sine fine: ostendens vnum se cum patre esse q2 vnus est. In quo euangelio vtile est desiderantibus deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere: vt ⁊ vocationem apostoli ⁊ opus euangelij et dilectionem dei in carne nascentis per vniuersa legentes intelligant: atq3 id in eo in quo reprehensi sunt ⁊ apprehendere appetunt: recognoscant. Nobis enim in hoc studio argumenti fuit: et fidem facte rei tradere ⁊ operātis dei intelligendam diligenter esse dispositionem a querentibus non tacere.

Explicit argumentum.

Το κατά ματθαίον άγιον ευαγγέλιον. Cap. i.

Βίβλος γενέσεως ιησού χριστού υιού δαυίδ υιού αβραάμ. αβραάμ εγέννησε τον ισαάκ. ισαάκ δε εγέννησε τον ιακώβ. ιακώβ δε εγέννησε τον ιούδαν, και τους αδελφούς αυτού. ιούδας δε εγέννησε τον φαρές και τον ζαρά εκ της θάμαρ. φαρές δε εγέννησε τον εσρώμ. εσρώμ δε εγέννησε τον αράμ. αράμ δε εγέννησε τον αμιναδάβ. αμιναδάβ δε εγέννησε τον ναασσών. ναασσών δε εγέννησε τον σαλμών. σαλμών δε εγέννησε τον βοόζ εκ της ραχάβ. βοόζ δε εγέννησε τον ωβήδ εκ της ρούθ. ωβήδ δε εγέννησε τον ιεσσαί. ιεσσαί δε εγέννησε τον δαυίδ τον βασιλέα. δαυίδ δε ο βασιλεύς εγέννησε τον σολομώνα εκ της του ουρίου. σολομών δε εγέννησε τον ροβοάμ. ροβοάμ δε εγέννησε τον αβιά. αβιά δε εγέννησε τον ασά. ασά δε εγέννησε τον ιωσαφάτ. ιωσαφάτ δε εγέννησε τον ιωράμ. ιωράμ δε εγέννησε τον οζίαν. οζίας δε εγέννησε τον ιωάθαμ. ιωάθαμ δε εγέννησε τον άχαζ. άχαζ δε εγέννησε τον εζεκίαν. εζεκίας δε εγέννησε τον μανασσή. μανασσής δε εγέννησε τον αμών. αμών δε εγέννησε τον ιωσίαν. ιωσίας δε εγέννησε τον ιεχονίαν και τους αδελφούς αυτού επί της μετοικεσίας βαβυλώνος. μετά δε την μετοικεσίαν βαβυλώνος ιεχονίας εγέννησε τον σαλαθιήλ. σαλαθιήλ δε εγέννησε τον ζοροβάβελ. ζοροβάβελ δε εγέννησε τον αβιούδ. αβιούδ δε εγέννησε τον ελιακείμ. ελιακείμ δε εγέννησε τον αζώρ. αζώρ δε εγέννησε τον σαδώκ. σαδώκ δε εγέννησε τον αχείμ. αχείμ δε εγέννησε τον ελιούδ. ελιούδ δε εγέννησε τον ελεάζαρ. ελεάζαρ δε εγέννησε τον ματθάν. ματθάν δε εγέννησε τον ιακώβ. ιακώβ δε εγέννησε τον ιωσήφ τον άνδρα μαρίας. εξ ης εγεννήθη ιησούς ο λεγόμενος χριστός. πάσαι ουν αι γενεαί από αβραάμ έως δαυίδ, γενεαί δεκατέσσαρες. και από δαυίδ έως της μετοικεσίας βαβυλώνος, γενεαί δεκατέσσαρες. και από της μετοικεσίας βαβυλώνος έως του χριστού, γενεαί δεκατέσσαρες. του δε ιησού χριστού η γέννησις ούτως ην. μνηστευθείσης γαρ της μητρός αυτού μαρίας τω ιωσήφ, πριν η συνελθείν αυτούς, ευρέθη εν γαστρί έχουσα εκ πνεύματος αγίου. ιωσήφ δε ο ανήρ αυτής δίκαιος ων, και μη θέλων αυτήν παραδειγματίσαι, εβουλήθη λάθρα απολύσαι αυτήν. ταύτα δε αυτού ενθυμηθέντος, ιδού άγγελος κυρίου κατ όναρ εφάνη αυτώ λέγων. ιω

Euangelium s̄c̄dm Mattheū. Cap. i.

A Liber generatiōis iesu christi filij dauid filij abrahā. Abrahā genuit ysaac. Isaac aūt genuit iacob. Jacob aūt genuit iudam: et fratres eius. Judas autem genuit phares et zaram de thamar. Phares aūt genuit esrō. Esrō aūt genuit aram. Aram autem genuit aminadab. Aminadab aūt genuit naason. Naason aūt genuit salmon. Salmon aūt genuit booz de raab. Booz autem genuit obeth ex ruth. Obeth autem genuit iesse. Jesse autem genuit dauid regem. Dauid autem rex genuit salomonem ex ea que fuit vrie. Salomō aūt genuit roboā. Roboam autem genuit abiam. Abia autē genuit asa. Asa autem genuit iosaphat. Josaphat aūt genuit ioram. Joram aūt genuit oziam. Ozias autem genuit ioathā. Joathā aūt genuit achaz. Achaz aūt genuit ezechiam. Ezechias aūt genuit

B manassen. Manasses aūt genuit amō. Amō aūt genuit iosiā. Josias aūt genuit iechoniam et fratres eius in trāsmigratione babylonis. Et p⁹ trāsmigrationē babylōis iechōias genuit salathiel. Salathiel autem genuit zorobabel. Zorobabel autem genuit abiud. Abiud autem genuit eliachim. Eliachim aūt genuit azor. Azor aūt genuit sadoch. Sadoch aūt genuit achim. Achim autem genuit eliud. Eliud aūt genuit eleazar. Eleazar autē genuit mathan. Mathan autē genuit iacob. Jacob autem genuit Joseph virum marie: de qua natus est iesus q̄ vocat xp̄s.

C Oēs itaq3 gñationes ab abrahā vsq3 ad dd: gñationes q̄tuordeci. ⁊ a dauid vsq3 ad trāsmigrōnē babylonis: gñatiōes q̄tuordecim. ⁊ a trāsmigratione babylonis vsq3 ad xp̄m: gñatiōes q̄tuordecim. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater eius maria ioseph: ante q3 conuenirent: inuenta est in vtero habens de spiritu sancto. Joseph autem vir eius cum esset iustus: et nollet eā traducere: voluit occulte dimittere eam.

D Hec aūt eo cogitante: ecce angel⁹ dn̄i apparuit in somnis ioseph dicēs. Jo

Luce. 3.c. Johan. 1.a. Gen. 21.a. 1. Paral. 1.b Gen. 25.d. Gen. 29.g. Gen. 38.g. Ruth. 4.d. 1. Para. 2.a 2. reg. 12.f. 1. Par. 3.b 3. reg. 11.g. 1. Par. 3.b 1. Para. 3.c. Luce. 1.e

σήφ υἱὸς Δαυίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. Διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Cap. 2.

Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα λέγοντες. ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. εἴδομεν γὰρ τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας. οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. καὶ σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα. ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. Τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος. καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεέμ, εἶπε. πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν. καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα. χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἀναχω-

ſeph fili dauid: noli timere accipere mariã coniugẽ tuã. Quod enim in ea natũ eſt de ſpiritu ſancto eſt. Pariet autem filium et vocabis nomen eius ieſum. Ipſe enim ſaluũ faciet pplm̃ ſuũ a peccatis eorum. Hoc autem totum factũ eſt: vt adimpleret quod dictũ eſt a dño per prophetam dicentem. Ecce virgo in vtero habebit: et pariet filiũ: ⁊ vocabitur nomẽ ei⁹ Emanuel: quod eſt interpretatum nobiſcum deus. Exurgens aũt ioſeph a ſomno: fecit ſicut precepit ei angelus domini: et accepit coniugem ſuam. Et nõ cognoſcebat eã: donec peperit filium ſuum primogenitum: ⁊ vocauit nomen eius ieſum.

Cap. 2.

Cum ergo nat⁹ eẽt ieſus ĩ bethleẽ iudee in diebus herodis regis: ecce magi ab oriente venerunt hieroſolymam dicentes. Ubi eſt qui natus eſt rex iudeorum. Uidimus enim ſtellam eius in oriente et venimus adorare eum. Audiens autẽ herodes rex turbatus eſt: ⁊ oĩs hieroſolyma cum illo. Et congregãs omnes principes ſacerdotum ⁊ ſcribas populi: ſciſcitabatur ab eis vbi chriſtus naſceret. At illi dixerũt ei. In bethleem iudee. Sic enim ſcriptũ eſt per prophetã. Et tu bethleem terra iuda: nequaq̃ minima es in principib⁹ iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populũ meum iſrael. Tunc herodes clã vocatis magis: diligẽter didicit ab eis tempus ſtelle q̃ apparuit eis. Et mittẽs illos in bethleẽ dixit. Ite et interrogate diligenter de puero: ⁊ cum inueneritis renunciate mihi: vt et ego veniens adorem eum. Qui cum audiſſent regem: abierunt. Et ecce ſtella quam viderãt ĩ oriẽte: ãtecedebat eos vſq̃ dũ veniens ſtaret ſupra vbi erat puer. Uidentes autẽ ſtellam: gauiſi ſũt gaudio magno valde. Et intrantes domũ inuenerunt puerum cum maria matre eius: ⁊ procidentes adorauerũt eũ: ⁊ apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera: aurum thus et myrrhã. Et reſpõſo accepto ĩ ſõnis ne redirẽt ad herodem: per aliam viam reuerſi ſunt in regionẽ ſuam. Qui cũ

Eſaie. 7. d.

b. Uenimus pri tpis.

Johan. 7. f.

Michee. 5. a

Coh. 11. d.

A

B

C

ρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσήφ, λέγων. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοι. μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου. ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. Τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν. καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ ἐν ῥαμᾷ ἠκούσθη. θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς. ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς. καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ λέγων. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας. καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

Cap. 3.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου. καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν, ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ,

receſſiſſent: ecce angelus domini apparuit in ſomnis ioſeph: dicẽs. Surge ⁊ accipe puerum et matrem eius ⁊ fuge in egyptum: ⁊ eſto ibi vſq̃ dũ dicã tibi. Futurũ ẽ .n. vt q̃rat puer̃ ad pdẽdũ eũ. Qui conſurgens accepit puerum et matrem eius nocte: et ſeceſſit in egyptũ. Et erat ibi vſq̃ ad obitũ herodis: vt adimpleret qđ dictum eſt a domino per prophetam dicentem. Ex egypto vocaui filiũ meũ. Tũc herodes videns quoniã illuſus eſſet a magis irat⁹ eſt valde: et mittens occidit omnes pueros qui erãt in bethleẽ ⁊ in oĩbus finibus eius a bimatu ⁊ infra: ſcđm tẽpus qđ exquiſierat a magis. Tũc adimpletũ eſt qđ dctũ ẽ p hieremiã prophetam dicentem. Uox in rama audita eſt: ploratus et vlulatus multus: rachel plorans filios ſuos et noluit conſolari quia non ſunt. Defuncto autem herode: ecce angelus dñi apparuit in ſõnis ioſeph in egypto dicens. Surge ⁊ accipe pu[illegible]um et matrem eius: et vade in terrã iſrael. Defuncti ſũt enim qui querebãt aĩam pueri. Qui conſurgens accepit puerum et matrem eius: ⁊ venit in terrã iſrael. Audiens aũt q̃ archelaus regnaret in iudea pro herode patre ſuo timuit illo ire: et ammonitus in ſomnis ſeceſſit in partes galilee. Et veniens habitauit in ciuitate q̃ vocatur nazareth: vt adimpleretur qđ dictũ eſt p prophetas: quoniam nazareus vocabitur.

Cap. 3.

In diebus autem illis venit iohannes baptiſta predicans in deſerto iudee et dicens. Penitẽ agite: appropinquauit enim regnum celorum. Hic eſt enim de quo dictum eſt p eſaiã prophetam dicentẽ. Uox clamãtis in deſerto parate viam dñi: rectas facite ſemitas eius. Ipſe autem iohannes habebat veſtimentũ de pilis camelorũ ⁊ zonã pelliceam circa lumbos ſuos. Eſca autem eius erat locuſtẽ ⁊ mel ſilueſtre. Tunc exibat ad eum hieroſolyma ⁊ omnis iudea ⁊ omnis regio circa iordanem: ⁊ baptizabantur ab eo in iordane

Oſee. 11. a.

Hiere. 3. g. ⁊ 31. c. Threnoꝝ 1. a.

D

A

c. Uenit pſẽ tis tpis

Luce. 3. a. Johan. 1. b.

Eſa. 40. a. Marci. 1. a Johan. 1. c

B

Luce. 3. b. Johan. 3. c.

εξομολογούμενοι τας αμαρτίας αυτών. ι-
δών δε πολλούς των φαρισαίων και σαδ-
δουκαίων ερχομένους επί το βάπτισμα αυ-
τού, είπεν αυτοίς. γεννήματα εχιδνών τις
υπέδειξεν υμίν φυγείν από της μελλούσης
οργής. ποιήσατε ουν καρπόν άξιον της
μετανοίας. και μη δόξητε λέγειν εν εαυ-
τοίς πατέρα έχομεν τον αβραάμ. λέγω γαρ
υμίν ότι δύναται ο θεός εκ των λίθων τού-
των εγείραι τέκνα τω αβραάμ. ήδη δε και
η αξίνη πρός την ρίζαν των δένδρων κεί-
ται. πάν ουν δένδρον μη ποιούν καρ-
πόν καλόν, εκκόπτεται και εις πύρ βάλ-
λεται. εγώ μεν βαπτίζω υμάς εν ύδα-
τι εις μετάνοιαν. ο δε οπίσω μου ερχόμε-
νος ισχυρότερός μου εστίν. ου ουκ ειμί ικα-
νός τα υποδήματα βαστάσαι. αυτός υμάς
βαπτίσει εν πνεύματι αγίω. ου το πτύον
εν τη χειρί αυτού. και διακαθαριεί την ά-
λωνα αυτού. και συνάξει τον σίτον αυτού
εις την αποθήκην. το δε άχυρον κατακαύσει
πυρί ασβέστω. τότε παραγίνεται ο ιησούς
από της γαλιλαίας εις τον ιορδάνην πρός
τον ιωάννην του βαπτισθήναι υπ' αυτού. ο
δε ιωάννης διεκώλυεν αυτόν λέγων. εγώ
χρείαν έχω υπό σου βαπτισθήναι, και συ
έρχη πρός με. αποκριθείς δε ο ιησούς είπε
πρός αυτόν. άφες άρτι. ούτω γαρ πρέ-
πον εστίν ημίν πληρώσαι πάσαν δικαιοσύ-
νην. τότε αφίησιν αυτόν. και βαπτισθείς ο
ιησούς, ανέβη ευθύς από του ύδατος. και
ιδού ανεώχθησαν αυτώ οι ουρανοί. και εί-
δε το πνεύμα του θεού καταβαίνον ωσεί πε-
ριστεράν, και ερχόμενον επ' αυτόν. και ιδού
φωνή εκ των ουρανών λέγουσα. ούτος εσ-
τιν ο υιός μου ο αγαπητός εν ω ευδόκη-
σα.

Cap. 4.

Τότε ο ιησούς ανήχθη εις την έρημον υ-
πό του πνεύματος πειρασθήναι υπό
του διαβόλου και νηστεύσας ημέρας τεσ-
σαράκοντα και νύκτας τεσσαράκοντα, ύστε-
ρον επείνασε. και προσελθών αυτώ ο πειρά-
ζων, είπεν. ει υιός ει του θεού, ειπέ ίνα οι λί-
θοι ούτοι άρτοι γένωνται. ο δε αποκριθείς
είπε. γέγραπται. ουκ επ' άρτω μόνω ζήσε-
ται άνθρωπος. αλλ' επί παντί ρήματι εκπο-
ρευομένω διά στόματος θεού. τότε παρα-
λαμβάνει αυτόν ο διάβολος εις την αγίαν
πόλιν. και ίστησιν αυτόν επί το πτερύγιον
του ιερού. και λέγει αυτώ. ει υιός ει του
θεού, βάλε σεαυτόν κάτω. γέγραπται γαρ.
ότι τοις αγγέλοις αυτού εντελείται περί
σου. και επί χειρών αρούσι σε, μήποτε

confitentes peccata sua. Videns
autem multos phariseorum et saduceo-
rum venientes ad baptismum suum
dixit eis. Progenies viperarum quis
demonstrauit vobis fugere a ventura
ira. Facite ergo fructum dignum
penitẽtie. Et ne velitis dicere intra vos
patrem habemus abraam. Dico enim
vobis: q̃n potẽs est de9 de lapidib9 i-
stis suscitare filios abrae. Jam enim
securis ad radicem arborum posita est.
Omnis ergo arbor que non facit fru-
ctum bonum excidetur et in ignem mit-
tetur. Ego quidem baptizo vos in a-
qua in penitẽtiã: q̃ aũt post me vẽtur9 est:
fortior me est: cuius non sum dignus
calciamenta portare. Ipse vos
baptizabit in spũ sctõ ⁊ igni: Cui9 vẽtila-
in manu sua: ⁊ ꝑmundabit are- [brũ
am suam ⁊ congregabit triticum
in horreuz suuz: paleas autẽ comburet
igni inextinguibili. Tunc venit iesus
a galilea in iordanem ad
iohannẽ vt baptizaret ab eo.
Johãnes aũt prohibebat eũ dicẽs. Ego
a te debeo baptizari ⁊ tu
venis ad me? Rñdens aũt iesus dixit
ei. Sine modo. Sic enim decet
nos implere omnem iusticiam.
Tunc dimisit eum. Baptizatus autem
iesus: confestim ascendit de aqua. Et
ecce aperti sunt ei celi: et vidit
spiritum dei descendentem sicut colum-
bam: ⁊ venientez super se. Et ecce
vox de celis dicens: Hic est
filius me9 dilectus in quo michi cõpla-
cui.

Cap. 4.

Tunc iesus duct9 est in desertũ a
spiritu vt temptaretur a
diabolo: ⁊ cũ ieiunasset q̃dragita die-
bus ⁊ quadraginta noctibus: postea
esurijt. Et accedens temptator
dixit ei. Si fili9 dei es: dic vt lapi-
des isti panes fiant. Qui respondens
dixit. Scriptũ est. Nõ in solo pane vi-
uet homo: sed in omni verbo quod pro-
cedit de ore dei. Tunc assumpsit
eum diabolus in sanctam
ciuitatem: ⁊ statuit eum super pinacu-
lum templi et dixit ei. Si filius
dei es: mitte te deorsũ. Scriptũ est eñ
quia angelis suis mandabit de
te: ⁊ in manibus tollent te: ne forte

Luce.3.b. ĩ.13.b.
C
m. Abrae dti casus.
ĩ.7.d.
Mar.1.b. Luce.3.d. Johan.1.d. Actu.1.a.⁊ 11.b.⁊.19.a
D
Marc.1.b. Luce.3.d. Johan.1.d.
Marc.1.b. ĩ.17.b.
A
Mar.1.b. Luce.4.a.
Exo.34.d.
Deuter.8.a Luce.4.a.
ps.90.

προσκόψης πρός λίθον τον πόδα σου. έ-
φη αυτώ ο ιησούς πάλιν. γέγραπται. ουκ
εκπειράσεις κύριον τον θεόν σου. πάλιν
παραλαμβάνει αυτόν ο διάβολος εις όρος
υψηλόν λίαν. και δείκνυσιν αυτώ πάσας
τας βασιλείας του κόσμου, και την δόξαν
αυτών, και λέγει αυτώ. ταύτα πάντα σοι
δώσω, εάν πεσών προσκυνήσης μοι. τότε
λέγει αυτώ ο ιησούς. ύπαγε οπίσω μου
σατανά. γέγραπται γαρ. κύριον τον θεόν
σου προσκυνήσεις και αυτώ μόνω λατρεύ-
σεις. τότε αφίησιν αυτόν ο διάβολος. και ι-
δού άγγελοι προσήλθον και διηκόνουν αυ-
τώ. ακούσας δε ο ιησούς ότι ιωάννης παρε-
δόθη, ανεχώρησεν εις την γαλιλαίαν, και κα-
ταλιπών την ναζαρέτ, ελθών κατώκησεν εις
καπερναούμ την παραθαλασσίαν, εν ορίοις
ζαβουλών και νεφθαλείμ. ίνα πληρωθή το
ρηθέν διά ησαΐου του προφήτου λέγον-
τος. γη ζαβουλών και γη νεφθαλείμ. οδόν
θαλάσσης πέραν του ιορδάνου. γαλιλαία
των εθνών ο λαός ο καθήμενος εν σκότει εί-
δε φώς μέγα. και τοις καθημένοις εν χώρα
και σκιά θανάτου, φώς ανέτειλεν αυτοίς.
από τότε ήρξατο ο ιησούς κηρύσσειν και
λέγειν. μετανοείτε. ήγγικε γαρ η βασιλεία
των ουρανών. περιπατών δε παρά την θά-
λασσαν της γαλιλαίας είδε δύο αδελφούς.
σίμωνα τον λεγόμενον πέτρον. και ανδρέ-
αν τον αδελφόν αυτού, βάλλοντας αμφί-
βληστρον εις την θάλασσαν. ήσαν γαρ αλι-
είς. και λέγει αυτοίς. δεύτε οπίσω μου, και
ποιήσω υμάς αλιείς ανθρώπων. οι δε ευ-
θέως αφέντες τα δίκτυα ηκολούθησαν αυ-
τώ. και προβάς εκείθεν, είδεν άλλους δύο
αδελφούς. ιάκωβον τον του ζεβεδαίου. και
ιωάννην τον αδελφόν αυτού εν τω πλοίω
μετά ζεβεδαίου του πατρός αυτών, καταρ-
τίζοντας τα δίκτυα αυτών. και εκάλεσεν αυ-
τούς. οι δε ευθέως αφέντες το πλοίον και
τον πατέρα αυτών, ηκολούθησαν αυτώ.
και περιήγεν όλην την γαλιλαίαν ο ιησούς
διδάσκων εν ταις συναγωγαίς αυτών και
κηρύσσων το ευαγγέλιον της βασιλείας.
και θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν μα-
λακίαν εν τω λαώ. και απήλθεν η ακοή αυ-
τού εις όλην την συρίαν. και προσήνεγκαν
αυτώ πάντας τους κακώς έχοντας ποικί-
λαις νόσοις και βασάνοις συνεχομένους, και
δαιμονιζομένους, και σεληνιαζομένους, και
παραλυτικούς. και εθεράπευσεν αυτούς.
και ηκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί α-
πό της γαλιλαίας, και δεκαπόλεως, και ιε-

offendas ad lapidem pedem tuũ. Ait
illi iesus rursum. Scriptum est. Non
temptabis dñm deum tuum. Iterum
assumpsit eum diabolus in montem
excelsum valde: ⁊ ostendit ei omnia
regna mundi ⁊ gloriam
eorum: ⁊ dixit ei. Hec omnia tibi
dabo: si cadẽs adoraueris me. Tunc
dicit ei iesus. Vade retro me
sathana. Scriptum est enim: Dñz deũ
tuum adorabis ⁊ illi soli seruies.
Tunc reliquit eum diabolus: ⁊ ecce
angeli accesserunt ⁊ ministrabant ei.
Cum aũt audisset iesus q̃ iohãnes tra-
ditus esset: secessit in galileam: ⁊ relicta
ciuitate nazareth: venit ⁊ hitauit in
ciuitate capharnaũ maritima: in finibus
zabulon ⁊ neptalim: vt adimpleretur
qđ dictũ est per esaiam prophetã dicen-
tem. Terra zabulon ⁊ terra neptali via
maris trans iordanẽ galilea [bris: vi
gẽtiũ: populus qui ambulabat in tene-
dit lucẽ magnã: ⁊ sedentib9 in regione
⁊ vmbra mortis lux orta est eis.
Exinde cepit iesus pdicare ⁊ [regnũ
dicere. Pniãz agite. Appꝑinq̃uit enĩ
celorum. Ambulãs aũt iesus iuxta ma-
re galilee vidit duos fratres
simonem qui vocatur petrus et andre-
am fratrem eius mittentes rete
in mare: Erant enim piscatores.
Et ait illis venite post me et
faciã vos fieri piscatores hoiz. At illi ꝯ-
tinuo relictis retibus secuti sunt eum.
Et procedens inde vidit alios duos
fratres iacobum zebedei et
iohannem fratrem eius in naui
cum zebedeo patre eorum reficientes
retia sua: et vocauit eos.
Illi autem statim relictis retibus et
patre secuti sunt eum.
Et circuibat iesus totaz galileam
docẽs in synagogis eoꝝ ⁊
predicans euangelium regni:
et sanans omnem languorez ⁊ omnẽ in-
firmitatem in populo. Et abijt opinio e-
ius in totam syriam: et obtulerunt
ei omnes male habentes varijs
lãguoribus ⁊ tormẽtis comprehensos: ⁊
qui demonia habebant ⁊ lunaticos et
paralyticos et curauit eos.
Et secute sunt eum turbe multe de
galilea et decapoli et de hie-

B
Deut.6.c.
Deu.6.b.⁊ 10.d. Apoc.15.c. Marc.1.b. Luce.4.a. Marc.1.c. Johan.3.c. Johan.3.c. ⁊.4.f.
Esaie.9.a.
C
Marc.1.c. ĩ.10.b.
Marci.1.c. Luce.5.b. ĩ.8.c.
D
Marci.1.c.
Marc.3.b. Luce.4.b. Johan.6.a
ĩ.14.g.

ῥοσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Cap. 5.

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων. μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι ἐστὲ ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται. εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν. καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα. καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξει οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐ φονεύσεις. ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρί-

rosolymis: et de iudea: et de trans iordanem.

Cap. 5.

A — Videns autem turbas ascendit in montem: et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum. (Luce. 6. c.) Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. (Luce. 6. c.) Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici: quoniam filii dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum celorum. (1. Pet. 3. c.) Beati estis cum male dixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me. (Luce. 6. d.) Gaudete et exultate: quoniam merces vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos.

B — Vos estis sal terre. Quod si sal evanuerit: in quo salietur? Ad nihilum valet ultra: nisi ut mittatur foras: et conculcetur ab hominibus. (Mar. 9. g. Luce. 14. g.) Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio: sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. (Mar. 4. d. Luce. 8. c. 7. 11. e.) Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona: et glorificent patrem vestrum qui in celis est. (Rom. 12. d.) Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas. Non veni solvere: sed adimplere. Amen quippe dico vobis: donec transeat celum et terra: iota unum aut apex unus non preteribit a lege: donec omnia fiant. (Luce. 16. d.)

C — Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines: minimus vocabitur in regno celorum. (Iacob. 2. b. Actu. 1. a. Iacob. 1. d.) Qui autem fecerit et docuerit: hic magnus vocabitur in regno celorum. Dico autem vobis: quia nisi abundaverit iusticia vestra plusquam scribarum et phariseorum: non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis non occides: qui autem occiderit reus erit iudicio. (Exo. 20. b. Deut. 5. b. Iacob. 5. b.)

σει. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν, καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου. καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐκ ἐπιορκήσεις. ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ. μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μήτε εἰς ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως. μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί. οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη. ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου

Ego autem dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit gehenne ignis.

D — Si ergo offers munus tuum ad altare: et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante altare: et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuum. (Leui. 22. a. Eccl. 35. c. Deut. 15. a. Mala. 1. b. Luce. 12. g.) (c. reconciliare ... pale vocis.) Esto consentiens adversario tuo cito dum es cum eo in via: ne forte tradat te adversarius iudici: et iudex tradat te ministro: et in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas novissimum quadrantem. (1. 18. g. Exo. 20. c. Prou. 6. c. Iacob. 2. b.) Audistis quia dictum est antiquis non mechaberis. ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: iam mechatus est eam in corde suo.

E — Quod si oculus tuus dexter scandalizat te: erue eum et proiice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum: quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera tua manus scandalizat te: abscide eam et proiice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem: quicunque dimiserit uxorem suam: det ei libellum repudii. (Deu. 24. a. 1. 19. b. Mar. 10. a. Luce. 19. b.) Ego autem dico vobis quia omnis qui dimiserit uxorem suam excepta causa fornicationis: facit eam mechari: et qui dimissam duxerit: adulterat.

F — Iterum audistis quia dictum est antiquis: non periurabis: reddes autem domino iuramenta tua. (Leui. 19. b.) Ego autem dico vobis: non iurare omnino neque per celum quia thronus dei est: neque per terram quia scabellum est pedum eius. neque per hierosolymam: quia civitas est magni regis. Neque per caput tuum iuraveris: quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester: est est: non non: quod autem his abundantius est: a malo est. (Iacob. 5. c.) Audistis quia dictum est oculum pro oculo: et dentem pro dente. (Exod. 21. c. Deu. 19. d.) Ego autem dico vobis non resistere malo. Sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam prebe illi et alteram: et ei qui vult tecum in iudicio contendere et tunicam tuam (Luce. 6. d.)

λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. καὶ ὅσ-
τις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐ-
τοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου. καὶ τὸν θέ-
λοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστρα-
φῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.
ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑ-
μᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ
προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς,
καὶ διωκόντων ὑμᾶς. ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅτι τὸν
ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀ-
γαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.
ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
τίνα μισθὸν ἔχετε. οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ
αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φί-
λους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε. οὐ-
χὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως ποιοῦσιν. ἔσεσθε
οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. Cap. 6.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποι-
εῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ
θεαθῆναι αὐτοῖς. εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχε-
τε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλ-
πίσῃς ἔμπροσθέν σου ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ
ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς
ῥύμαις. ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-
πων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν
αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ
γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου.
ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ.
καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ,
αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. καὶ ὅ-
ταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί.
ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν
ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προ-
σεύχεσθαι. ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν
αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς
τὸ ταμιεῖόν σου. καὶ κλείσας τὴν θύραν σου,
πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπ-
τῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπ-
τῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. προσευχό-
μενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνι-
κοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐ-
τῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε
αὐτοῖς. οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρεί-
αν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕ-
τως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς. πάτερ ἡμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλη-

tollere: dimitte ei et palliũ. Et quicũ-
q̃ te angariauerit mille passus: vade cũ
illo et alia duo. Qui aũt petit a te: da ei: et
volenti mutuare a te ne auertaris.
Audistis quia dictum est: diliges
proximũ tuũ: et odio habebis inimicũ tuũ
Ego aũt dico vobis: diligite inimicos
vestros
benefacite his qui oderunt vos: et
orate pro persequentibus et calũniãtib⁹
vos: vt sitis filij
patris vestri qui in celis est: qui
solem suum oriri facit sup bonos et ma
los: et pluit super iustos et iniustos.
Si .n. diligitis eos q̃ vos ⌐ publicani
diligunt: quã mercedẽ hẽbitis? Nõne et
hoc faciunt. Et si salutaueritis fratres
vestros tñ quid amplius facitis? Non-
ne et ethnici hoc faciunt? Estote
ergo vos perfecti sicut et pater vester
celestis perfectus est. Cap. 6.

Attendite ne iusticiam vestram fa-
ciatis coram hominibus vt
videami ab eis: alioqn mercedẽ nõ ha-
bebitis apud patrem vestrum qui in ce-
lis est. Cũ ergo facis elemosynã: noli tu-
ba canere ante te sicut hypocrite
faciunt in synagogis et in
vicis vt honorificentur ab hominibus.
Amen dico vobis receperũt mercedem
suã. Te aũt faciẽte elemosynã: nesciat
sinistra tua quid faciat dextera tua:
vt sit elemosyna tua in abscondito:
et pater tuus qui videt in abscondito:
reddet tibi. Et cum
oratis non eritis sicut hypocrite
qui amant in synagogis et in
angulis platearum stantes orare
vt videantur ab hominibus.
Amẽ dico vobis: receperunt mercedeʒ
suam. Tu autẽ cum oraueris intra in
cubiculum tuum: et clauso ostio:
ora patrem tuum in abscondito:
et pater tuus qui videt in abscõdito:
reddet tibi. Orantes
aũt nolite multũ loqui sicut ethnici faciũt
Putãt enim q̃ in multiloquio suo
exaudiantur. Nolite ergo assimilari
eis. Scit enim pater vester qd op⁹ sit
vobis anteq̃ petatis eum. Sic
ergo vos orabitis. Pater noster qui es
in celis sanctificetur nomen tuum.
Adueniat regnum tuum. Fiat volun-

B
Leui. 19.c.
Luce. 6.d.
Rom. 12.d.
Actu. 7.d.
Luce. 6.c.
A
B
Luce. 11. a.
Rom. 8.d.
J. 26.d.

μά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν
ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμε-
ρον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν. ὡς
καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ
μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. ἀλλὰ ῥῦ-
σαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ✠ ἀμήν. ἐὰν γὰρ
ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα
αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις
τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑ-
μῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑ-
μῶν. ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ
οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ
τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀν-
θρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύ-
ων, ἄλειψαί σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρό-
σωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀν-
θρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ
ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων
ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι. μὴ θησαυρί-
ζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς
καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διο-
ρύσσουσι καὶ κλέπτουσι. θησαυρίζετε δὲ ὑ-
μῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς
οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ
διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ
ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρ-
δία ὑμῶν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ
ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁ-
πλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσ-
ται. ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅ-
λον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ
φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πό-
σον. οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύ-
ειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀ-
γαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου κα-
ταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ
μαμωνᾷ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. μὴ μεριμ-
νᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίητε.
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ
ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶ-
μα τοῦ ἐνδύματος. ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετει-
νὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ
θερίζουσιν. οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά.
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν. τίς δὲ
ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ
τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα, καὶ περὶ ἐνδύ-
ματος τί μεριμνᾶτε. καταμάθετε τὰ κρίνα
τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νή-
θει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ ὁ σολομὼν ἐν
πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τού-

✠ In exẽplaribus grecorũ post hec verba orõis dñice vz. Sʒ libera nos a malo: statĩ sequitur ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Idest. Quoniã tuum est regnũ et potẽtia et gloria in secula. Sed aduertendũ qd in missa grecorũ postq̃ chorus dicit illa verba orõis dñice .s. Sʒ libera nos a malo: sacerdos rñdet ista verba supra dicta .s. qm tuũ est regnũ .&c. et dicunt greci qd solus sacerdos pot pnũciare illa verba et nõ alius. et sic tã est credibile videri qd ista verba non sint de itegritate orõnis dñice: sʒ qd vicio aliquorũ scriptorũ fuerit hic iserta nãvidẽtes qd publice diceret ĩ missa crediderunt esse de textu. et lʒ btũs chrisostom⁹ ĩ suis cõmẽtarijs super Matheũ home. 20. expõat ista verba tãq̃ si essẽt de textu: verisimili⁹ tñ psumit iã suis tporib⁹ originalia ĩ isto passu fuisse corrupta ex q̃ null⁹ latinorũ et ex antiq̃ssimis iterpretibus siue tractatoribus legat de his verbis aliquã fecisse mẽtionẽ.

tas tua sicut in celo et in terra.
Panẽ nrm supsubstãtialẽ da nobis ho-
die. Et dimitte nobis debita nra: sicut
et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris. Et
ne nos inducas in tẽptationẽ. Sed li-
bera nos a malo. Amen. Si enim
dimiseritis hominibus peccata
eorum: dimittet et vobis pater vester
celestis delicta vestra. Si aũt nõ dimi-
seritis hominibus: nec pater vester
dimittet vobis peccata vestra.
Cum autẽ ieiunatis: nolite fieri sicut
hypocrite tristes. Exterminãt enim
facies suas: vt appareant hominibus
ieiunantes. Amen dico vobis quia
receperunt mercedẽ suã. Tu aũt cũ ieiu-
nas: vnge caput tuum et faciem
tuam laua: ne videaris hominibus
ieiunans sed patri tuo qui est
in abscõso: et pater tuus qui videt
in abscõso reddet tibi. Nolite thesau-
rizare vobis thesauros ĩ terra vbi erugo
et tinea demolitur: et vbi fures effodi-
unt et furantur. Thesaurizate aũt vobis
thesauros in celo vbi nec erugo
nec tinea demolitur: et vbi fures non
effodiunt nec furantur. Vbi enim
est thesaurus tuus: ibi est et cor
tuum. Lucerna corporis tui est
oculus tu⁹. Si igitur oculus tuus fue-
rit simplex: totũ corpus tuũ lucidũ erit.
Si aũt oculus tuus nequã fuerit totũ
corpus tuũ tenebrosum erit. Si ergo
lumẽ qd ĩ te ẽ tenebre sũt: ipe tenebre q̃nte
erũt. Nẽo pt duob⁹ dñis seruire.
Aut ei vnũ odio hẽbit et alterũ diliget:
aũt vnũ sustinebit et alterum cõtemnet.
Non potestis deo seruire et
mãmone. Ideo dico vobis: ne solliciti
sitis aie vestre quid manducetis:
neq̃ corpori vestro quid iduamini. Nõne
anima plus est q̃ esca et corpus plusq̃
vestimẽtum? Respicite volatilia
celi que non serunt neq̃
metunt: neq̃ congregant in horrea:
et pr̃ vester celestis pascit illa. ⌐ aũt
Nõne vos magis pluris estis illis? Quis
vestrũ cogitans põt adijcere ad
staturã suã cubitũ vnũ? Et de vestimẽto
quid solliciti estis. Considerate lilia
agri quõ crescũt. non laborãt neq̃ nẽt.
Dico aũt vobis qm nec salomon in
oĩ glĩa sua coopt⁹ ẽ sicut vnũ ex istis.

Mar. 11.d.
C
Luce. 12.c.
Mar. 10.c.
Luce. 11.c.
Luce. 16.c.
Luce. 12.c.
D
Luce. 12.d.

των. εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι. μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήζετε τούτων ἁπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. Cap. 7.

Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε. ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς. ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου. ὑποκριτὰ ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. μὴ δότε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε. κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει. καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει. καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ. ἢ καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ. εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν. καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐ-

Si enim fenum agri quod hodie est et cras in clibanū mittitur deus sic vestit: quanto magis vos modice fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes: quid manducabimus: aut quid bibemus: aut quo operiemur. Hec enim omnia gentes inquirūt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Querite ergo primum regnum dei et iusticiam eius: et hec omnia adijcientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinū. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipsi. Sufficit diei malicia sua. Cap. 7.

Nolite iudicare: et nō iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaveritis iudicabimini: et in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucā in oculo fratris tui: et trabē in oculo tuo nō vides? Aut quō dicis fratri tuo: sine eijciam festucam de oculo tuo: et ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita eijce primum trabē de oculo tuo: et tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcēt eas pedibus suis: et canes cōversi dirūpāt vos. Petite et dabitur vobis: querite et invenietis: pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit: et qui querit invenit: et pulsanti aperiet. Aut quis est ex vobis homo quē si petierit filius suus panē: nūquid lapidē porriget ei? Aut si piscē petierit: nūquid serpētē porriget ei? Si vos cū sitis mali nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona petentibus se? Omnia ergo quecunque vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis. Hec est enim lex et prophete. Intrate per angustam portam: quia lata porta et spaciosa via est que ducit ad perditionem: et multi sūt qui intrāt per eam. Quam angusta porta et arta via est que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inveniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis oviū: intrinsecus autem sūt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Luce. 12. d. | A | Luce. 6. f. Rom. 14. a. 1. Cor. 4. a. Jacob. 4. c. Marc. 4. c. Luce. 6. f. | j. 15. c. | Luce. 11. b. Rom. 10. c. | B | Luce. 6. e. Tobi. 4. c. Gal. 5. c. | Luce. 13. c. | j. 23. c.

τούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα. οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοὶ ἐροῦσι μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν. καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ οὐκ ἔπεσε. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον. καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἔπεσε. καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. Cap. 8.

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθών, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς λέγων. θέλω. καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅρα μηδενὶ εἴπῃς. ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ. καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων. κύριε ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός δεινῶς

Nunquid colligūt de spinis uvas: aut de tribulis ficus. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor fructus malos facit. Non potest autem arbor bona malos fructus facē: neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor que nō facit fructū bonū: excidetur et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorū cognoscetis eos. Nō omnis qui dicit mihi dñe domine: intrabit in regnum celorū: sed qui facit voluntatē pris mei qui in celis ē: ipse itrabit i regnū celorū. Multi dicēt mihi in illa die: domine dñe nōne in noie tuo prophetavimus: et in noie tuo demonia eiecimus: et in noie tuo virtutes multas fecimus et tunc confitebor illis: quia nunquam novi vos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hec et facit ea: assimilabitur viro sapienti qui edificavit domum suam supra petram: et descendit pluvia et venerunt flumina: et flaverunt venti: et irruerūt in domum illā et nō cecidit. Fundata enim erat supra petram. Et omnis qui audit verba mea hec: et non facit ea: similis erit viro stulto qui edificavit domum suam super arenam: et descendit pluvia: et venerunt flumina: et flaverunt venti: et irruerunt in domum illam et cecidit: et fuit ruina eius magna. Et factum est cum consūmasset iesus verba hec: admirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatē habens: et non sicut scribe eorum et pharisei. Cap. 8.

Cum autē descēdisset iesus de mōte: secute sunt eum turbe multe: et ecce leprosus veniens adorabat eum dicēs. Domine si vis potes me mundare. Et extendens iesus manū tetigit eum dicens. Volo. Mundare. Et confestim mūdata est lepra eius. Et ait illi iesus. Vide nemini dixeris: sed vade ostende te sacerdoti: et offer munus quod precepit moyses in testimoniū illis. Cum autē introisset capharnaum: accessit ad eum centurio: rogans eum et dicēs. Domine puer meus iacet in domo paralyticus: et male

C | Luce. 6. f. | sup. 5. d. | Rom. 2. b. | Luce. 6. g. | Luce. 13. f. j. 25. g. | D | Luce. 6. g. | Marc. 1. d. Luce. 2. g. | A | Mar. 1. g. Luce. 5. c. | h. Mūdare impatiuū mōi paie vocis. j. 9. f. et 12. b. et 15. c. Marc. 7. g. et 9. b. | Luce. 7. a. Johā. 4. g.

βασανιζόμενος. και λέγει αυτώ ο ιησούς. εγώ ελθών θεραπεύσω αυτόν. και αποκριθείς ο εκατόνταρχος έφη. κύριε ουκ ειμί ικανός ίνα μου υπό την στέγην εισέλθης. αλλά μόνον ειπέ λόγω, και ιαθήσεται ο παις μου. και γαρ εγώ άνθρωπος ειμί υπό εξουσίαν, έχων υπ' εμαυτόν στρατιώτας. και λέγω τούτω πορεύθητι, και πορεύεται. και άλλω έρχου, και έρχεται. και τω δούλω μου ποίησον τούτο, και ποιεί. ακούσας δε ο ιησούς εθαύμασε, και είπε τοις ακολουθούσιν. αμήν λέγω υμίν, ουδέ εν τω ισραήλ τοσαύτην πίστιν εύρον. λέγω δε υμίν ότι πολλοί από ανατολών και δυσμών ήξουσι, και ανακληθήσονται μετά αβραάμ και ισαάκ και ιακώβ εν τη βασιλεία των ουρανών. οι δε υιοί της βασιλείας, εκβληθήσονται εις το σκότος το εξώτερον. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων. και είπεν ο ιησούς τω εκατοντάρχω. ύπαγε, και ως επίστευσας γενηθήτω σοι. και ιάθη ο παις αυτού εν τη ώρα εκείνη. και ελθών ο ιησούς εις την οικίαν πέτρου, είδε την πενθεράν αυτού βεβλημένην και πυρέσσουσαν. και ήψατο της χειρός αυτής. και αφήκεν αυτήν ο πυρετός. και ηγέρθη και διηκόνει αυτώ. οψίας δε γενομένης, προσήνεγκαν αυτώ δαιμονιζομένους πολλούς, και εξέβαλε τα πνεύματα λόγω. και πάντας τους κακώς έχοντας, εθεράπευσεν. όπως πληρωθή το ρηθέν διά ησαΐου του προφήτου λέγοντος. αυτός τας ασθενείας ημών έλαβε, και τας νόσους εβάστασεν. ιδών δε ο ιησούς πολλούς όχλους περί αυτόν, εκέλευσεν απελθείν εις το πέραν. και προσελθών εις γραμματεύς, είπεν αυτώ. διδάσκαλε ακολουθήσω σοι όπου εάν απέρχη. και λέγει αυτώ ο ιησούς. αι αλώπεκες φωλεούς έχουσι, και τα πετεινά του ουρανού κατασκηνώσεις, ο δε υιός του ανθρώπου ουκ έχει πού την κεφαλήν κλίνη. έτερος δε των μαθητών αυτού είπεν αυτώ. κύριε επίτρεψον μοι πρώτον απελθείν και θάψαι τον πατέρα μου. ο δε ιησούς είπεν αυτώ. ακολούθει μοι. και άφες τους νεκρούς θάψαι τους εαυτών νεκρούς. και εμβάντι αυτώ εις το πλοίον, ηκολούθησαν αυτώ οι μαθηταί αυτού. και ιδού σεισμός μέγας εγένετο εν τη θαλάσση. ώστε το πλοίον καλύπτεσθαι υπό των κυμάτων. αυτός δε εκάθευδε. και προσελθόντες οι μαθηταί αυτού ήγειραν αυτόν λέγοντες. κύριε σώσον ημάς, απολλύμεθα. και λέγει αυτοίς. τι δειλοί εστέ ολιγόπιστοι. τότε εγερθείς επετίμησε τοις

torquetur. Et ait illi iesus. Ego veniã ⁊ curabo eum. Et respõdẽs centurio ait. Domine non sum dign9 vt intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo ⁊ sanabit puer me9. Nã ⁊ ego hõ sũ sub ptãte ꝯstitut9 hñs sub me milites: ⁊ dico huic vade ⁊ vadit: ⁊ alio veni ⁊ venit: ⁊ seruo meo fac hoc ⁊ facit. Audiẽs aũt iesus miratus est: ⁊ sequẽtib9 se dixit. Amen dico vobis: nõ inueni tantam fidẽ ĩ israel. Dico ãt vobis: q̄ multi ab oriẽte ⁊ occidente venient ⁊ recumbent cum abraam ⁊ ysaac ⁊ iacob in regno celorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentium. Et dixit iesus centurioni: vade: ⁊ sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Et cũ venisset iesus in domũ petri: vidit socrũ eius iacentem ⁊ febricitantem: ⁊ tetigit manum ei9 ⁊ dimisit eam febris: ⁊ surrexit ⁊ ministrabat ei. Vespere ãt facto obtulerũt ei multos demonia habẽtes: et eijciebat spiritus verbo: ⁊ omnes male habentes curauit. vt adimpleret quod dictum est p esaiã prophetã dicentem. Ipse infirmitates nr̃as accepit: ⁊ egrotatiões nr̃as portauit. Vidẽs ãt iesus turbas mltas circũ se: iussit discipl'os ire trans fretũ. Et accedens vnus scriba ait illi. Magister sequar te quocunq̄ ieris. Et dicit ei iesus. Vulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Alius aũt de discipulis eius ait illi. Domine permitte me primũ ire: ⁊ sepelire patrem meum. Jesus aũt ait illi. Sequere me: ⁊ dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in nauiculam: secuti sunt eum discipuli eius: et ecce motus magnus factus est in mari: ita vt nauicula operiretur fluctibus. Ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eũ discipuli ei9: ⁊ suscitauert eũ dicẽtes. Dñe salua nos peri m9. Et dicit eis iesus. Quid timidi estis modice fidei? Tũc surgens imparauit

Luce. 7. b.
Luce. 13. f.
Luce. 13. f.
Luce. 7. a.
Marci. 1. c.
Luce. 4. f.
Esa. 53. b.
Luce. 9. g.
3. Reg. 19. a
2. Paral. 20. c.
Mar. 4. g.
Luce. 8. c.

ανέμοις και τη θαλάσση, και εγένετο γαλήνη μεγάλη. οι δε άνθρωποι εθαύμασαν λέγοντες. ποταπός εστίν ούτος, ότι και οι άνεμοι και η θάλασσα υπακούουσιν αυτώ. και ελθόντι αυτώ εις το πέραν εις την χώραν των γεργεσηνών, υπήντησαν αυτώ δύο δαιμονιζόμενοι εκ των μνημείων εξερχόμενοι χαλεποί λίαν, ώστε μη ισχύειν τινά παρελθείν διά της οδού εκείνης. και ιδού έκραξαν λέγοντες. τι ημίν και σοι ιησού υιέ του θεού. ήλθες ώδε προ καιρού βασανίσαι ημάς. ην δε μακράν απ' αυτών αγέλη χοίρων πολλών βοσκομένη. οι δε δαίμονες παρεκάλουν αυτόν λέγοντες. ει εκβάλλεις ημάς, επίτρεψον ημίν απελθείν εις την αγέλην των χοίρων. και είπεν αυτοίς. υπάγετε. οι δε εξελθόντες, απήλθον εις την αγέλην των χοίρων. και ιδού ώρμησε πάσα η αγέλη των χοίρων κατά του κρημνού εις την θάλασσαν. και απέθανον εν τοις ύδασιν. οι δε βόσκοντες έφυγον. και απελθόντες εις την πόλιν απήγγειλαν πάντα, και τα των δαιμονιζομένων. και ιδού πάσα η πόλις εξήλθεν εις συνάντησιν τω ιησού. και ιδόντες αυτόν, παρεκάλεσαν όπως μεταβή από των ορίων αυτών.

Cap. 9.

Και εμβάς εις το πλοίον, διεπέρασε, και ήλθεν εις την ιδίαν πόλιν. και ιδού προσέφερον αυτώ παραλυτικόν επί κλίνης βεβλημένον. και ιδών ο ιησούς την πίστιν αυτών, είπε τω παραλυτικώ. θάρσει τέκνον, αφέωνται σοι αι αμαρτίαι σου. και ιδού τινές των γραμματέων είπον εν εαυτοίς. ούτος βλασφημεί. και ιδών ο ιησούς τας ενθυμήσεις αυτών, είπεν. ίνα τι υμείς ενθυμείσθε πονηρά εν ταις καρδίαις υμών. τι γαρ εστίν ευκοπώτερον. ειπείν αφέωνταί σου αι αμαρτίαι, η ειπείν έγειραι και περιπάτει. ίνα δε ειδήτε ότι εξουσίαν έχει ο υιός του ανθρώπου επί της γης αφιέναι αμαρτίας, τότε λέγει τω παραλυτικώ. εγερθείς, άρον σου την κλίνην, και ύπαγε εις τον οίκον σου. και εγερθείς απήλθεν εις τον οίκον αυτού. ιδόντες δε οι όχλοι εθαύμασαν. και εδόξασαν τον θεόν τον δόντα εξουσίαν τοιαύτην τοις ανθρώποις. και παράγων ο ιησούς εκείθεν, είδεν άνθρωπον καθήμενον επί το τελώνιον ματθαίον λεγόμενον. και λέγει αυτώ. ακολούθει μοι. και αναστάς ηκολούθησεν αυτώ. και εγένετο αυτού ανακειμένου εν τη οικία, και ιδού πολλοί τελώναι και αμαρτωλοί ελθόντες συνανέκειντο τω ιησού και τοις μαθηταίς αυτού. και ι-

ventis ⁊ mari: ⁊ facta est tranquillitas magna. Porro hoies mirati sũt dicentes. Qualis est hic: quia venti et mare obediunt ei. Et cũ venisset iesus trãs fretũ in regionem gerasenorum: occurrerunt ei duo hñtes demõia de monumẽtis exeũtes seui nimis: ita vt nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamauerũt dicẽtes. Quid nobis ⁊ tibi fili dei? Venisti huc añ tp̃s torq̃re nos. Erat aũt non longe ab illis grex porcorũ multorũ pascens. Demones ãt rogabãt eum dicentes. Si eijcis nos hinc: mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis. Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos. Et ecce magno ipetu abijt tot9 grex per preceps in mare: et mortui sunt in aquis. Pastores aũt fugerunt: et venientes in ciuitatẽ nũciauerunt hec oĩa: ⁊ de his q̄ demõia habuerãt. Et ecce tota ciuitas exijt obuiam iesu. Et viso eo: rogabant eum vt transiret a finibus eorum.

Cap. 9.

Et ascẽdẽs ies9 ĩ nauiculã trãsfretauit ĩ ciuitatẽ suã. Et ecce ⁊ offerebant ei paralyticum iacentẽ in lecto. Vidẽs aũt iesus fidẽ illorum: dixit paralytico. Confide fili. Remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se. Hic blasphemat. Et cum vidisset iesus cogitationes eorum dixit. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris. Quid est facili9: dicere dimittũt tibi pctã tua: an dicere surge et ambula? Vt autem sciatis quia filius hoĩs hz ptãtem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico. Surge tolle lectum tuum: ⁊ vade in domum tuam. Et surrexit: ⁊ abijt in domum suã. Videntes autem turbe timuerũt: ⁊ glorificauerũt deũ q̄ dedit potestatẽ talem homĩb9. Et cum transiret inde iesus: vidit hominem sedentem in teloneo mattheum nomine. Et ait illi. Seq̃re me. Et surgẽs secut9 est eum. Et factum est discũbente eo in domo: ecce multi publicani et peccatores venientes discũbebãt cum iesu et discipulis ei9. Et videntes

Marc. 5. a.
Marci. 5. b
Luce. 8. c.
Marc. 2. a.
Luce. 5. d.
Johis. 5. a.
Marc. 2. b.
Luce. 5. c.
Johã. 5. b.
Luce 18. g.
Marc. 2. c.
Luce. 5. f.
Marc. 2. d.
Luce. 5. f.
Marc. 2. d.
Luce. 5. f.

λόντες οι φαρισαίοι, είπον τοις μαθηταίς αυ
τού. διατί μετά των τελωνών και αμαρτω
λών εσθίει ο διδάσκαλος υμών. ο δε ιησούς
ακούσας είπεν αυτοίς. ου χρείαν έχουσιν
οι ισχύοντες ιατρού, αλλ οι κακώς έχον-
τες. πορευθέντες δε μάθετε τι εστιν. έλεον
θέλω και ου θυσίαν. ου γαρ ήλθον καλέ-
σαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετά
νοιαν. τότε προσέρχονται αυτώ οι μαθηταί
ιωάννου λέγοντες. διατί ημείς και οι φαρι
σαίοι νηστεύομεν πολλά, οι δε μαθηταί σου
ου νηστεύουσι. και είπεν αυτοίς ο ιησούς.
μη δύνανται οι υιοί του νυμφώνος πενθείν
εφόσον μετ αυτών εστίν ο νυμφίος. ελεύ-
σονται δε ημέραι όταν απαρθή απ αυτών ο
νυμφίος, και τότε νηστεύσουσιν. ουδείς δε
επιβάλλει επίβλημα ράκους αγνάφου επί
ιματίω παλαιώ. αίρει γαρ το πλήρωμα
αυτού από του ιματίου, και χείρον σχίσμα
γίνεται. ουδέ βάλλουσιν οίνον νέον εις ασ
κούς παλαιούς. ειδέ μήγε, ρήγνυνται οι ασ
κοί, και ο οίνος εκχείται, και οι ασκοί απο-
λούνται. αλλά βάλλουσιν οίνον νέον εις
ασκούς καινούς, και αμφότεροι συντηρούν
ται. ταύτα αυτού λαλούντος αυτοίς, ιδού
άρχων εις ελθών προσεκύνει αυτώ λέ-
γων. ότι η θυγάτηρ μου άρτι ετελεύτησεν.
αλλά ελθών επίθες την χείρα σου επ αυτήν
και ζήσεται. και εγερθείς ο ιησούς, ηκολού-
θησεν αυτώ και οι μαθηταί αυτού. και ιδού
γυνή αιμορροούσα δώδεκα έτη, προσελ-
θούσα όπισθεν, ήψατο του κρασπέδου του
ιματίου αυτού. έλεγε γαρ εν εαυτή. εάν
μόνον άψωμαι του ιματίου αυτού, σωθή
σομαι. ο δε ιησούς επιστραφείς και ιδών αυ
τήν είπε. θάρσει θύγατερ, η πίστις σου σέσω
κέ σε. και εσώθη η γυνή από της ώρας εκεί-
νης. και ελθών ο ιησούς εις την οικίαν του άρ
χοντος, και ιδών τους αυλητάς και τον ό-
χλον θορυβούμενον, λέγει αυτοίς. αναχω-
ρείτε. ου γαρ απέθανε το κοράσιον, αλλά
καθεύδει. και κατεγέλων αυτού. ότε δε εξε-
βλήθη ο όχλος, εισελθών εκράτησε της χει-
ρός αυτής, και ηγέρθη το κοράσιον. και εξήλ
θεν η φήμη αύτη εις όλην την γην εκείνην.
και παράγοντι εκείθεν τω ιησού, ηκολούθη-
σαν αυτώ δύο τυφλοί κράζοντες και λέ-
γοντες. ελέησον ημάς υιέ δαυίδ. ελθόντι δε
εις την οικίαν, προσήλθον αυτώ οι τυφλοί
και λέγει αυτοίς ο ιησούς. πιστεύετε ότι δύ
ναμαι τούτο ποιήσαι. λέγουσιν αυτώ. ναι
κύριε. τότε ήψατο των οφθαλμών αυτών
λέγων. κατά την πίστιν υμών, γενηθήτω υ

pharisei dicebant discipulis eius.
Quare cum publicanis et peccatoribꝰ
manducat magister vester? At iesus
audiens ait. Non est opus
valentibus medicus: sed male habenti
bus. Eũtes aũt discite quid est miam
volo et nõ sacrificiũ. Nõ enĩ veni voca
re iustos: sed peccatores ad penitentiã.
Tunc accesserunt ad eum discipuli
iohãnis dicẽtes: quare nos et pharisei
ieiunamus frequenter: discipuli aũt tui
non ieiunant? Et ait illis iesus.
Nunquid possunt filii sponsi lugere
quãdiu cum illis est sponsus? Venient
autem dies cum auferetur ab eis
sponsus: et tunc ieiunabunt. Nemo aũt
immittit cõmissuram panni rudis in
vestimẽtũ vetus. Tollit enim plenitudinẽ
eius a vestimento: et peior scissura
fit. Neqꝫ mittunt vinum nouũ in vtres
veteres. Alioquin rumpuntur vtres
et vinum effunditur et vtres pereunt.
Sed vinum nouum in
vtres nouos mittũt: et ambo cõseruãtur
Hec illo loquente ad eos: ecce
princeps vnus accessit et adorabat eum
dicẽs. Dñe filia mea modo defuncta ẽ:
sed veni impone manũ tuam super eã
et viuet. Et surgens iesus sequebatur
eum et discipuli eius. Et ecce
mulier q̃ sãguis fluxũ patiebat duodeci
retro et tetigit fimbriã ⌊ãnis: accessit
vestimẽti eiꝰ. Dicebat enĩ intra se. Si
tetigero tantũ vestimẽtũ eiꝰ: salua ero
At iesus conuersus et videns eam
dixit. Cõfide filia. Fides tua ⌈la hora.
te saluã fecit. Et salua fctã ẽ mlr ex il-
Et cum venisset iesus in domum princi
pis: et vidisset tibicines et turbam
tumultuantem: dicebat. Recedite.
Non est enim mortua puella: sed
dormit. Et deridebãt eũ. Et cũ eiecta
turba: intrauit et tenuit manum ⌊esset
eiꝰ et dixit puella surge: et surrexit puella.
fama hec in vniuersã terrã illã. ⌊Et exijt
Et transeunte inde iesu: secuti sunt
eum duo ceci clamantes et dicentes.
Miserere nostri fili dauid. Cum autem
venisset domũ: accesserunt ad eum ceci
et dicit eis iesus. Creditis quia
hoc possum facere? Dicunt ei. Utiqꝫ
domine. Tunc tetigit oculos eorum
dicẽs. Scdm fidem vestram fiat vobis.

Mar.2.d. Luce.5.f.
Marc.2.c.
Osee.6.c.
Marc.2.c. Luce.5.f. j.15.a. Marc.7.b.
C
Marc.5.d. Luce.8.f. Johã.4.g.
Marc.5.d. Luce.8.f.
Mar.5.f. Luce.7.g. et.18.g.
Marc.5.g.
Marc.5.g. Act.9.d.
j.22.g.
D

μίν. και ανεώχθησαν αυτών οι οφθαλμοί.
και ενεβριμήσατο αυτοίς ο ιησούς λέγων. ο
ράτε μηδείς γινωσκέτω. οι δε εξελθόντες,
διεφήμισαν αυτόν εν όλη τη γη εκείνη. αυ-
τών δε εξερχομένων, ιδού προσήνεγκαν αυ
τώ άνθρωπον κωφόν δαιμονιζόμενον. και εκ
βληθέντος του δαιμονίου ελάλησεν ο κω-
φός. και εθαύμασαν οι όχλοι λέγοντες. ου
δέποτε εφάνη ούτως εν τω ισραήλ. οι δε
φαρισαίοι έλεγον. εν τω άρχοντι των δαι
μονίων εκβάλλει τα δαιμόνια. και περιήγεν
ο ιησούς τας πόλεις πάσας και τας κώ-
μας διδάσκων εν ταις συναγωγαίς αυτών
και κηρύσσων το ευαγγέλιον της βασιλεί-
ας, και θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν
μαλακίαν. ιδών δε τους όχλους, εσπλαγ
χνίσθη περί αυτών, ότι ήσαν εσκυλμένοι
και ερριμμένοι ωσεί πρόβατα μη έχοντα ποι
μένα. τότε λέγει τοις μαθηταίς αυτού. ο
μεν θερισμός πολύς, οι δε εργάται ολίγοι.
δεήθητε ουν του κυρίου του θερισμού, ό-
πως εκβάλη εργάτας εις τον θερισμόν αυ-
τού.

Cap.10.

Και προσκαλεσάμενος τους δώδεκα μα-
θητάς αυτού, έδωκεν αυτοίς εξουσίαν
πνευμάτων ακαθάρτων ώστε εκβάλλειν
αυτά, και θεραπεύειν πάσαν νόσον και πά
σαν μαλακίαν. των δε δώδεκα αποστόλων
τα ονόματα εισί ταύτα. πρώτος σίμων ο
λεγόμενος πέτρος, και ανδρέας ο αδελφός
αυτού. ιάκωβος ο του ζεβεδαίου, και ιωάν
νης ο αδελφός αυτού. φίλιππος, και βαρθο
λομαίος. θωμάς, και ματθαίος ο τελώνης. ιά
κωβος ο του αλφαίου, και λεββαίος ο επι-
κληθείς θαδδαίος. σίμων ο καναννίτης, και
ιούδας ισκαριώτης ο και παραδούς αυ-
τόν. τούτους τους δώδεκα απέστειλεν ο ιη-
σούς παραγγείλας αυτοίς λέγων. εις οδόν
εθνών μη απέλθητε, και εις πόλιν σαμαρει
τών μη εισέλθητε. πορεύεσθε δε μάλλον
προς τα πρόβατα τα απολωλότα οίκου
ισραήλ. πορευόμενοι δε κηρύσσετε λέγον-
τες, ότι ήγγικεν η βασιλεία των ουρανών.
ασθενούντας θεραπεύετε. λεπρούς καθαρίζε
τε. δαιμόνια εκβάλλετε. δωρεάν ελάβετε,
δωρεάν δότε. μη κτήσησθε χρυσόν μηδέ
άργυρον, μηδέ χαλκόν εις τας ζώνας υ-
μών. μη πήραν εις οδόν. μηδέ δύο χιτώ-
νας. μηδέ υποδήματα. μηδέ ράβδους. άξι-
ος γάρ ο εργάτης της τροφής αυτού εστιν.
εις ην δαν πόλιν η κώμην εισέλθητε, εξε
τάσατε τις εν αυτή άξιος εστί, κακεί μείνατε
έως αν εξέλθητε. εισερχόμενοι δε εις την

Et aperti sunt oculi eorum.
Et cõminatus est illis iesus dicẽs. Vi
dete ne quis sciat. Illi autẽ exeuntes
diffamauerũt eũ in tota terra illa. Egres
sis autem illis: ecce obtulerunt ei
hominẽ mutũ demoniũ habẽtẽ: et eiecto
demonio locutus est mutus:
et mirate sunt turbe dicentes. Nunqꝫ
apparuit sic in israel. Pharisei autem
dicebant. In principe demoniorum
eijcit demones. Et circuibat
iesus omnes ciuitates et castella
docẽs in synagogis eorum
et predicans euangelium regni:
et curans omnem languorem et omnem
infirmitatẽ. Videns aũt turbas misertꝰ ẽ
eis: quia erant vexati
et iacentes sicut oues nõ habẽtes pasto
rem. Tunc dicit discipulis suis.
Messis quidẽ multa: operarij aũt pauci.
Rogate ergo dominum messis vt
mittat operarios in messem suam.

Cap.10.

Et conuocatis duodecim discipu
lis suis dedit illis potestatem
spirituũ immundorum vt eijcerent
eos: et curarent omnẽ lãguorẽ et omnẽ
infirmitatem. Duodecim aũt apostolorũ
nomina sunt hec. Primus simon
qui dicitur petrus: et andreas frater
eius. iacobus zebedei: et iohannes
frater eius. philippus et bartholomeꝰ.
thomas et matheus publicanꝰ. et iaco
bus alphei et lebbeus qui cognominatus est
thaddeus. simon chananeus et
iudas scariothis qui et tradidit eum.
Hos duodecim misit iesus
precipiens eis et dicens. In viam
gẽtiũ ne abieritis: et in ciuitates samari
tanorum ne intraueritis: sed potius ite
ad oues que perierunt domus
israel. Euntes aũt predicate dicentes:
quia appropinquauit regnum celorum.
Infirmos curate: mortuos suscitate: ⌈le
demões eijcite: gr̃tis acce⌊prosos mũdate
pistis: gr̃tis date. Nolite possidẽ aurũ neqꝫ
argentũ: neqꝫ pecuniã in zonis vestris.
Non peram in via neqꝫ duas tunicas:
neqꝫ calciamenta neqꝫ virgam. Dignꝰ
est enim operariꝰ cibo suo. ⌈fueritis: iterro-
In quãcũqꝫ aũt ciuitatẽ aut castellũ itra
gate quis in ea dignꝰ sit: et ibi manete
donec exeatis. Intrates autem in

sup.8.a. Marc.7.g. et.9.b. j.17. c.et.11.b. Marc.7.g. Luce.11.b.
Luce.13.c.
j.14.c. Marc.6.c.
Luce.10.a.
A
Marc.6.b. Luce.9.a. Marc.3.c. Luce.9.a.
Act.1.b. Marc.3.b. Luce.6.c.
sup.4.c. Marc.16.f. Luce.10.d. Luce.9.a.
1.Cor.4.b.
B
Mar.6.b. Luce.10.b. Act.20.d.

οικίαν, ασπάσασθε αυτήν λέγοντες. ειρήνη
τω οίκω τούτω. και εάν μεν η η οικία αξία,
ελθέτω η ειρήνη υμών επ' αυτήν. εάν δε
μη η αξία, η ειρήνη υμών πρός υμάς επισ=
τραφήτω. και ος εάν μη δέξηται υμάς, μηδέ
ακούση τους λόγους υμών, εξερχόμενοι
της οικίας η της πόλεως εκείνης, εκτινάξατε
τον κονιορτόν των ποδών υμών. αμήν λέ=
γω υμίν, ανεκτότερον έσται γη σοδόμων και
γομόρρων εν ημέρα κρίσεως, η τη πόλει ε
κείνη. ιδού εγώ αποστέλλω υμάς ως πρό
βατα εν μέσω λύκων. γίνεσθε ουν φρόνιμοι
ως οι όφεις, και ακέραιοι ως αι περιστεραί.
προσέχετε δε από των ανθρώπων. παρα=
δώσουσι γαρ υμάς εις συνέδρια, και εν
ταις συναγωγαίς αυτών μαστιγώσουσιν
υμάς. και επί ηγεμόνας δε και βασιλείς α=
χθήσεσθε ένεκεν εμού εις μαρτύριον αυτοίς
και τοις έθνεσιν. όταν δε παραδιδώσιν υ=
μάς, μη μεριμνήσητε πως η τι λαλήσετε. δο
θήσεται γαρ υμίν εν εκείνη τη ώρα, τι λα=
λήσετε. ου γαρ υμείς εστέ οι λαλούντες,
αλλά το πνεύμα του πατρός υμών το λα
λούν εν υμίν. παραδώσει δε αδελφός α=
δελφόν εις θάνατον και πατήρ τέκνον, και ε
παναστήσονται τέκνα επί γονείς, και θανα=
τώσουσιν αυτούς. και έσεσθε μισούμενοι
υπό πάντων διά το όνομά μου. ο δε υπο
μείνας εις τέλος, ούτος σωθήσεται. όταν δε
διώκωσιν υμάς εν τη πόλει ταύτη, φεύγε=
τε εις την άλλην. αμήν γαρ λέγω υμίν, ου
μη τελέσητε τας πόλεις του ισραήλ, έως αν
έλθη ο υιός του ανθρώπου. ουκ έστι μαθη
τής υπέρ τον διδάσκαλον, ουδέ δούλος υ
πέρ τον κύριον αυτού. αρκετόν τω μαθητή
ίνα γένηται ως ο διδάσκαλος αυτού, και ο
δούλος ως ο κύριος αυτού, ει τον οικο=
δεσπότην βεελζεβούβ απεκάλεσαν, πόσω
μάλλον τους οικειακούς αυτού. μη ουν
φοβηθήτε αυτούς. ουδέν γαρ έστι κεκα=
λυμμένον ο ουκ αποκαλυφθήσεται, και κρυ
πτόν ο ου γνωσθήσεται. ο λέγω υμίν εν τη
σκοτία, είπατε εν τω φωτί. και ο εις το
ους ακούετε, κηρύξατε επί των δωμάτων.
και μη φοβείσθε από των αποκτενόντων το
σώμα, την δε ψυχήν μη δυναμένων αποκ
τείναι. φοβήθητε δε μάλλον τον δυνάμενον
και ψυχήν και σώμα απολέσαι εν γεέννη.
ουχί δύο στρουθία ασσαρίου πωλείται,
και εν εξ αυτών ου πεσείται επί την γην, ά
νευ του πατρός υμών. υμών δε και αι τρί
χες της κεφαλής πάσαι ηριθμημέναι εισί.
μη ουν φοβηθήτε, πολλών στρουθίων δια=

domum: salutate eam dicentes. Pax
huic domui. Et si quidem fuerit domus illa
digna: veniet pax vestra super eam. Si autem
non fuerit digna: pax vestra ad vos re
vertetur. Et quicumque non receperit vos: neque
audierit sermones vestros: exeuntes foras de
domo vel civitate illa: excutite
pulverem de pedibus vestris. Amen dico
vobis: tolerabilius erit terre sodomorum et
gomorreorum in die iudicii quam illi civitati.
Ecce ego mitto vos sicut oves
in medio luporum. Estote ergo prudentes
sicut serpentes: et simplices sicut columbe.
Cavete autem ab hominibus. Tradent
enim vos in conciliis: et in
synagogis suis flagellabunt
vos: et ad presides et ad reges ducemi
ni propter me in testimonium illis
et gentibus. Cum autem tradent vos:
nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Da
bitur enim vobis in illa hora quid loquamini.
Non enim vos estis qui loquimini:
sed spiritus patris vestri qui loquitur
in vobis. Tradet autem frater fratrem
in mortem: et pater filium: et insurgent
filii in parentes et morte
eos afficient: et eritis odio
omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit
usque in finem: hic salvus erit. Cum autem
persequentur vos in civitate ista: fugite
in aliam. Amen dico vobis: non
consummabitis civitates israel: donec
veniat filius hominis. Non est disci=
pulus super magistrum: nec servus super
dominum suum. Sufficit discipulo
ut sit sicut magister eius: et
servo sicut dominus eius. Si patremfa=
milias beelzebub vocaverunt: quanto
magis domesticos eius? Ne ergo
timueritis eos. Nihil enim est opertum
quod non reveletur: et occultum
quod non sciatur. Quod dico vobis in
tenebris: dicite in lumine. et quod in
aure auditis: predicate super tecta.
Et nolite timere eos qui occidunt
corpus: animam autem non possunt occidere.
Sed potius timete eum qui potest
et animam et corpus perdere in gehennam.
Nonne duo passeres asse veneunt?
Et unus ex illis non cadet super terram si=
ne patre vestro. Vestri autem et capilli
capitis omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere: multis passeribus melio

Luce.10.b.
1. Pe.4.b.
Rom.16.d
Mar.13.b.
Johã.16.a
Act.5.d. et 25.c.
Phili.1.d.
Marc.13.c.
Luce.12.b.
C
Act.2.b.
j.24.b.
Luce.6.f.
Johã.13.d.
et 15.f
Mar.4.d.
Luce.8.c.
Luce.12.a.
Luce.12.a.
D
Luce.12.a.
Luce.12.a.

φέρετε υμείς. πας ουν όστις ομολογήσει εν
εμοί έμπροσθεν των ανθρώπων, ομολογή=
σω κάγώ εν αυτώ έμπροσθεν του πατρός
μου του εν ουρανοίς. όστις δ' αν αρνήσηται
με έμπροσθεν των ανθρώπων, αρνήσομαι
αυτόν κάγώ έμπροσθεν του πατρός μου
του εν ουρανοίς. μη νομίσητε ότι ήλθον
βαλείν ειρήνην επί την γην. ουκ ήλθον βα=
λείν ειρήνην, αλλά μάχαιραν. ήλθον γαρ
διχάσαι άνθρωπον κατά του πατρός αυ
τού, και θυγατέρα κατά της μητρός αυτής,
και νύμφην κατά της πενθεράς αυτής, και
εχθροί του ανθρώπου οι οικειακοί αυτού.
ο φιλών πατέρα η μητέρα υπέρ εμέ, ουκ
έστι μου άξιος. και ο φιλών υιόν η θυγα=
τέρα υπέρ εμέ, ουκ έστι μου άξιος. και ος
ου λαμβάνει τον σταυρόν αυτού και ακο=
λουθεί οπίσω μου, ουκ έστι μου άξιος. ο ευ
ρών την ψυχήν αυτού απολέσει αυτήν. και
ο απολέσας την ψυχήν αυτού ένεκεν εμού,
ευρήσει αυτήν. ο δεχόμενος υμάς, εμέ δέ
χεται. και ο εμέ δεχόμενος, δέχεται τον α
ποστείλαντα με. ο δεχόμενος προφήτην εις
όνομα προφήτου, μισθόν προφήτου λήψε
ται. και ο δεχόμενος δίκαιον εις όνομα δι=
καίου, μισθόν δικαίου λήψεται. και ος εάν
ποτίση ένα των μικρών τούτων ποτήριον
ψυχρού μόνον εις όνομα μαθητού, αμήν
λέγω υμίν ου μη απολέση τον μισθόν αυ=
τού.

Cap. 11.

Και εγένετο ότε ετέλεσεν ο ιησούς δια=
τάσσων τοις δώδεκα μαθηταίς αυτού,
μετέβη εκείθεν του διδάσκειν και κηρύσσειν
εν ταις πόλεσιν αυτών. ο δε ιωάννης ακού
σας εν τω δεσμωτηρίω τα έργα του χρισ=
τού, πέμψας δύο των μαθητών αυτού εί=
πεν αυτώ. συ ει ο ερχόμενος, η έτερον προσ
δοκώμεν. και αποκριθείς ο ιησούς είπεν αυ=
τοίς πορευθέντες απαγγείλατε ιωάννη α α=
κούετε και βλέπετε. τυφλοί αναβλέπουσι.
και χωλοί περιπατούσι. λεπροί καθαρίζον
ται. και κωφοί ακούουσι. νεκροί εγείρονται
και πτωχοί ευαγγελίζονται. και μακάριος
εστίν ος εάν μη σκανδαλισθή εν εμοί. τού
των δε πορευομένων. ήρξατο ο ιησούς λέ=
γειν τοις όχλοις περί ιωάννου. τι εξήλθετε
εις την έρημον θεάσασθαι. κάλαμον υπό ανέ
μου σαλευόμενον. αλλά τι εξήλθετε ιδείν.
άνθρωπον εν μαλακοίς ιματίοις ημφιεσμέ=
νον. ιδού οι τα μαλακά φορούντες, εν τοις
οίκοις των βασιλείων εισίν. αλλά τι εξήλ=
θετε ιδείν. προφήτην, ναι λέγω υμίν και πε
ρισσότερον προφήτου. ούτος γαρ εστίν πε

res estis vos. Omnis ergo qui confitebitur
me coram hominibus: confitebor
et ego eum coram patre
meo qui in celis est. Qui autem negaverit
me coram hominibus: negabo
et ego eum coram patre meo
qui in celis est. Nolite arbitrari quia veneri
pacem mittere in terram. Non veni
pacem mittere: sed gladium. Veni enim
separare hominem adversus patrem suum:
et filiam adversus matrem suam:
et nurum adversus socrum suam: et
inimici hominis domestici eius.
Qui amat patrem aut matrem plus quam me: non
est me dignus. Et qui amat filium aut filiam
super me: non est me dignus. Et qui
non accipit crucem suam et sequitur
me: non est me dignus. Qui invenit
animam suam perdet illam: et
qui perdiderit animam suam propter me
inveniet eam. Qui recipit vos me recipit:
et qui me recipit: recipit eum qui
me misit. Qui recipit prophetam in
nomine prophete: mercedem prophete accipiet.
Et qui recipit iustum in nomine iusti:
mercedem iusti accipiet. Et quicumque
potum dederit uni ex minimis istis calicem
aque frigide tantum in nomine discipuli: amen
dico vobis: non perdet mercedem su=
am.

Cap. 11.

Et factum est cum consummasset iesus pre=
cipiens duodecim discipulis suis:
transiit inde ut doceret et predicaret
in civitatibus eorum. Johannes autem cum audisset
in vinculis opera christi:
mittens duos de discipulis suis ait
illi. Tu es qui venturus es: an aliud expe
ctamus? Et respondens iesus ait illis.
Euntes renunciate iohanni que audistis
et vidistis. Ceci vident:
claudi ambulant: leprosi mundantur:
surdi audiunt: mortui resurgunt:
pauperes evangelizantur: et beatus
est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis
autem abeuntibus cepit iesus dicere ad
turbas de iohanne. Quid existis
in desertum videre. Harundinem vento
agitatam. Sed quid existis videre?
Hominem mollibus vestitum?
Ecce qui mollibus vestiuntur in
domibus regum sunt. Sed quid existis
videre prophetam? Etiam dico vobis et plus quam
prophetam. Hic est enim de

Marc.8.d.
Luce.12.a.
Luce.12.e.
Ezech.22.b.
Luce.14.e.
et 9.c.
Marc.8.d.
j.16.d.
Luce.17.e.
j.18.a. et 21.f.
Luce.10.c.
Marc.9.f.
A
Luce.7.c
Luce.7.c.
Luce.7.d.
B
Marci.1.a
Luce.7.d.

ρί ου γέγραπται. ιλού εγώ αποστέλλω
/Τομ άγγελόμ μου προ προσώπου σου,
ος κατασκευάσει/Τημ ολόμ σου έμπροσθεμ
σου. αμήμ λέγω υμίμ, ουκ εγήγερται εμ
γεμμητοίς γυμαικώμ μείζωμ ιωάμμου/Του
βαπτιστού./ο Λε μικρότερος εμ/Τη βασιλεί
α/Τωμ ουραμώμ, μείζωμ αυτού εστίμ. από
Λε/Τωμ ημερώμ ιωάμμου/Του βαπτιστού έ
ως άρτι,/η βασιλεία/Τωμ ουραμώμ βιάζεται,
και βιασταί αρπάζουσιμ αυτήμ. πάμτες γαρ
/οι προφήται και/ο μόμος έως ιωάμμου
προεφήτευσαμ. και ει θέλετε Λέξασθαι, αυ
τός εστίμ ηλίας/ο μέλλωμ έρχεσθαι./ο έχωμ
ώτα ακούειμ ακουέτω. Τίμι Λε ομοιώσω/Τημ
γεμεάμ Ταύτημ. ομοία εστί παιλίοις εμ α-
γορά καθημέμοις, και προσφωμούσι/Τοις ε-
ταίροις αυτώμ, και λέγουσιμ. ηυλήσαμεμ υ-
μίμ, και ουκ ορχήσασθε. εθρημήσαμεμ υμίμ,
και ουκ εκόψασθε. ήλθε γαρ ιωάμμης μήτε
εσθίωμ μήτε πίμωμ, και λέγουσι Λαιμόμιομ
έχει. ήλθεμ/ο υιός/Του αμθρώπου εσθίωμ
και πίμωμ, και λέγουσιμ ιλού άμθρωπος
φάγος και οιμοπότης, Τελωμώμ φίλος και
αμαρτωλώμ. και ελικαιώθη/η σοφία από
/Τωμ Τέκμωμ αυτής. Τότε ήρξατο ομειλίζειμ
/Τας πόλεις εμ αις εγέμομτο/αι πλείσται
Λυμάμεις αυτού, ότι ου μετεμόησαμ. ου
αί σοι χωραζίμ. ουαί σοι βηθσαϊλά. ότι ει
εμ Τύρω και σιλώμι εγέμομτο/αι Λυμάμεις
/αι γεμόμεμαι εμ υμίμ, πάλαι αμ εμ σάκκω
και σπολώ μετεμόησαμ. πλήμ λέγω υμίμ
Τύρω και σιλώμι αμεκτότερομ έσται εμ ημέ
ρα κρίσεως, ή υμίμ. και σύ καπερμαούμ/η έ
ως/Του ουραμού υψωθείσα, έως άλου κα-
ταβιβασθήση. ότι ει εμ σολόμοις εγέμομτο
/αι Λυμάμεις/αι γεμόμεμαι εμ σοι, έμειμαμ αμ
μέχρι/Της σήμερομ. πλήμ λέγω υμίμ, ότι
γη σολόμωμ αμεκτότερομ έσται εμ ημέρα
κρίσεως, ή σοι. εμ εκείμω/Τω καιρώ αποκρι
θείς/ο ιησούς είπεμ. εξομολογούμαι σοι πά
τερ κύριε/Του ουραμού και/Της γης, ότι απέ
κρυψας Ταύτα από σοφώμ και συμετώμ,
και απεκάλυψας αυτά μηπίοις. μαι/ο πα-
τήρ ότι ούτως εγέμετο ευλοκία έμπροσθεμ
σου. πάμτα μοι παρελόθη υπό/Του πα-
τρός μου. και ουλείς επιγιμώσκει/Τομ υιόμ,
ειμή/ο πατήρ. ουλέ/Τομ πατέρα Τις επιγι-
μώσκει, ειμή/ο υιός. και ω εάμ βούληται/ο υ
ιός αποκαλύψαι. Λεύτε προς με πάμτες/οι
κοπιώμτες και πεφορτισμέμοι, καγώ αμα-
παύσω υμάς. άρατε/Τομ ζυγόμ μου εφ υ-
μάς. και μάθετε απ εμού ότι πράος ειμί και
Ταπειμός/Τη καρλία. και ευρήσετε αμάπαυ-

quo scriptū est. Ecce ego mitto
angelum meū ante faciem tuam
qui preparabit viam tuam ante
te. Amē dico vobis: nō surrexit inter
natos mulierum maior iohāne
baptista. Qui aūt minor est in regno
celorum: maior est illo. A
diebus aūt iohannis baptiste vsq3
nunc regnum celorum vim patitur:
et violenti rapiunt illud. Oēs enim
prophete et lex vsq3 ad iohannem
prophetauerūt: et si vultis recipere: ip-
se est helias qui venturus est. Qui h3
aures audiēdi audiat. Cui āt silē3 esti-
generationē istā? Silis ē pueris [mabo
sedentib9 in foro q̄ clamātes coequalibus
dicūt. Cecinimus vobis
et non saltastis: lamētauimus
et nō plāxistis. Venit ei iohānes neq3
māducās neq3 bibēs: τ dicūt demoniū
h3. Venit filius hominis manducans
τ bibens: τ dicunt ecce homo
vorax τ potator vini: publicanorum τ
pctoꝝ amic9. Et iustificata ē sapiētia a
filijs suis. Tunc cepit exprobrare
ciuitatibus in quib9 facte sunt plurime
virtutes ei9: q2 nō egissent pñiā3. Ve
tibi corozaim: ve tibi bethsaida: q2 si
in tyro τ sydone facte essent virtutes
que facte sunt in vobis: olim in cilicio
τ cinere pñia3 egissēt. Verūtñ dico vo
tyro τ sydoni remissius erit in die [bis
iudicij q̄3 vobis. Et tu capharnaū nūqd
vsq3 i celū exaltaberi3? Vsq3 i ifernū de-
scēdes. Quia si in sodomis facte fuissēt
virtutes q̄ facte sunt in te: forte māsissēt
vsq3 in hāc diē. Verūtñ dico vobis: q2
terre sodomoꝝ remissi9 erit in die
iudicij q̄3 tibi. In illo tēpore respōdēs
iesus dixit. Confiteor tibi pater
dñe celi τ terre: quia abscondisti
hec a sapientibus et prudentibus:
et reuelasti ea paruulis. Ita pater:
quoniam sic fuit placitum ante
te. Oīa mihi tradita sunt a patre
meo. Et nemo nouit filiu3
nisi pater: neq3 patre3 quis nouit
nisi filius: τ cui voluerit filius
reuelare. Venite ad me omnes
qui laboratis τ onerati estis: τ ego re
ficiā vos. Tollite iugū meū super vos
τ discite a me quia mitis sum et
humilis corde: et inuenietis reque3

Malac. 3. a
Luce. 1. g.
Luce. 7. d.
Luce. 16. d.
i. 15. a.
Luce. 7. c.
Luce. 7. c.
C
Luce. 10. d.
D
Luce. 10. f.
i. 28. d.
Luce. 10. f.
Johā. 16. c
τ. 13. a.

σιμ/Ταις ψυχαίς υμώμ./ο γαρ ζυγός μου
χρηστός, και/Το φορτίομ μου ελαφρόμ εσ
τίμ.

Cap. 12.

Εμ εκείμω/Τω καιρώ. επορεύθη/ο ιησούς
/Τοις σάββασι Λιά/Τωμ σπορίμωμ./οι Λε
μαθηταί αυτού επείμασαμ, και ήρξαμτο Τίλ
λειμ στάχυας και εσθίειμ./οι Λε φαρισαίοι ι-
λόμτες είπομ αυτώ. ιλού/οι μαθηταί σου ποι
ούσιμ ο ουκ έξεστι ποιείμ εμ σαββάτω. ο Λε
είπεμ αυτοίς. ουκ αμέγμωτε Τι εποίησε
Λαυίλ ότε επείμασεμ αυτος και/οι μετ αυ-
τού, πωσ εισήλθεμ εις/Τομ οίκομ/Του θεού,
και/Τους άρτους/Της προθέσεως εφαγεμ,
ους ουκ εξόμ ημ αυτώ φαγείμ ουλέ/Τοις
μετ αυτού, ειμή/Τοις ιερεύσι μόμοις. η ουκ
αμέγμωτε εμ/Τω μόμω, ότι/Τοις σάββασιμ/οι
ιερείς εμ/Τω ιερώ/Το σάββατομ βεβηλούσι,
και αμαίτιοι εισι. λέγω Λε υμίμ. ότι/Του ιε-
ρού μείζομ εστίμ ώλε. ει Λε εγμώκειτε Τί εσ-
τίμ έλεομ θέλω και ου θυσίαμ, ουκ αμ κατε
λικάσατε/Τους αμαιτίους. κύριος γαρ εστί
/Του σαββάτου/ο υιός/Του αμθρώπου. και με
ταβάς εκείθεμ, ήλθεμ εις/Τημ συμαγωγήμ αυ-
τώμ. και ιλού άμθρωπος ημ/Τημ χείρα έχωμ
ξηράμ. και επηρώτησαμ αυτόμ λέγομτες. ει
έξεστι/Τοις σάββασι θεραπεύειμ, ίμα κατηγο-
ρήσωσιμ αυτού. ο Λε είπεμ αυτοίς. Τις έσται
εξ υμώμ άμθρωπος ος έξει πρόβατομ εμ, και
εάμ εμπέση Τούτο/Τοις σάββασιμ εις βόθυ-
μομ, ουχί κρατήσει αυτό και εγερεί. πόσω
ουμ Λιαφέρει άμθρωπος προβάτου. ώστε έ-
ξεστι/Τοις σάββασι καλως ποιείμ. Τότε λέ-
γει/Τω αμθρώπω/Τω εξηραμμέμημ έχομτι/Τημ
χείρα. έκτειμομ/Τημ χείρα σου. και εξέτειμε.
και απεκατεστάθη υγιής ως/η άλλη./οι Λε
φαρισαίοι συμβούλιομ έλαβομ κατ αυτού ε-
ξελθόμτες, όπως αυτόμ απωλέσωσιμ/ο Λε ιη
σούς γμούς, αμεχώρησεμ εκείθεμ. και ηκολού
θησαμ αυτώ όχλοι πολλοί, και εθεράπευσεμ
αυτούς πάμτας. και επετίμησεμ αυτοίς ίμα
μη φαμερόμ αυτόμ ποιήσωσιμ. όπως πλη-
ρωθη/Το ρηθέμ Λιά ησαΐου/Του προφήτου
λέγομτος. ιλού/ο παίς μου ομ ηρέτισα/ο α
γαπητός μου εις ομ ευλόκησεμ/η ψυχή μου.
θήσω/Το πμεύμα μου επ αυτόμ. και κρί
σιμ/Τοις έθμεσιμ απαγγελεί. ουκ ερίσει, ουλέ
κραυγάσει, ουλέ ακούσει τις εμ/Ταις πλατεί
αις/Τημ φωμήμ αυτού. κάλαμομ συμτετριμ-
μέμομ ου κατεάξει, και λίμομ Τυφόμεμομ ου
σβέσει, έως αμ εκβάλη εις μίκος/Τημ κρίσιμ,
και/Τω ομόματι αυτού έθμη ελπιούσι. Τότε
προσημέχθη αυτώ Λαιμομιζόμεμος Τυφλός
και κωφός, και εθεράπευσεμ αυτόμ ώστε/τομ

animabus vestris. Iugu3 enim meum
suaue est: et onus meum leue.

Cap. 12.

In illo tēpore abijt iesus
per sata sabbato:
discipuli āt ei9 esuriētes ceperūt vellere
spicas τ māducare. Pharisei aūt vidē
tes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciunt
quod nō licet facere sabbatis. At ille
dixit eis. Non legistis quid fecerit
dauid quādo esurijt et qui cū eo erant:
quomodo intrauit in domum dei
et panes propositionis comedit
quos non licebat ei edere: neq3 his q̄
cū eo erāt: nisi solis sacerdotib9? Aut
legistis in lege: quia sabbatis [nō
sacerdotes in tēplo sabbatū violant
τ sine crimine sūt. Dico āt vobi3: q2 tem
plo maior ē hic. Si aūt sciretl3 quid est
mia3 volo τ nō sacrificiū: nūq̄3 ɔdēnas
inocētes. Dñs ei est [setis
filius hoi3 ēt sabbati. Et cum
inde transisset: venit i synagogā eoru3.
Et ecce homo erat manum habēs
aridā et interrogabāt cū dicētes. Si
licet sabbatis curare? vt accusarent
cū. Ipse aūt dixit illi3. Quis erit
ex vobis homo qui habeat ouē vnā τ
si ceciderit hec sabbatis in foueam
nonne tenebit τ leuabit eā? Quāto ma
gis melior est homo oue? Itaq3 licet
sabbatis bene facere. Tunc ait
homini.
Extende manum tuam. Et extendit
τ restituta ē sanitati sicut altera. Exeū
pharisei ɔsiliū faciebāt aduꝰ cū: [tes āt
quō pderent eum. Iesus autem
sciens recessit inde: et secuti sunt
eum multi: et curauit
eos oēs. Et precepit eis ne
manifestum cum facerent vt adipleret
quod dictū est per esaiam prophetam
dicēte3. Ecce puer me9 quē elegi: dile
ct9 me9 in quo bñ ɔplacuit aie mee:
ponā spm̄ meū super eum: τ iudicium
gentibus nunciabit. Non ɔtendet neq3
clamabit: neq3 audiet aliq̄s in plateis
vocem eius. Harundinē q̄ssatam
non confringet et linū fumigans non
extiguet: donec eijciat ad victoriā iudi
ciū: τ in noīe eius gētes sperabūt. Tūc
oblat9 est ei demoniū habēs cecus
et mutus: et curauit eum ita vt

A
Marc. 2. f.
Luce. 6. a.
Mar. 2. g.
Luce. 6. a.
Marc. 2. g.
Luce. 6. a.
1. reg. 21. b.
a. hic. aduer
bii loci.
Marc. 2. g.
Marc. 3. a.
Luce. 6. b.
B
Marc. 3. b.
Johā. 10. g.
sup. 8. a. τ. 9
f.
i. 17. c.
Esaie. 42. a
sup. 9. g
Luce. 11. b.

τυφλόν και κωφόν και λαλείν και βλέπειν. και εξίσταντο πάντες οι όχλοι και έλεγον. μήτι ούτος εστίν ο χριστός ο υιός δαυίδ. οι δε φαρισαίοι ακούσαντες είπον. ούτος ουκ εκβάλλει τα δαιμόνια, ει μή εν τω βεελζεβούλ άρχοντι των δαιμονίων. ειδώς δε ο ιησούς τας ενθυμήσεις αυτών, είπεν αυτοίς. πάσα βασιλεία μερισθείσα καθ' εαυτής, ερημούται. και πάσα πόλις η οικία μερισθείσα καθ' εαυτής, ου σταθήσεται. και ει ο σατανάς τον σατανάν εκβάλλει, εφ' εαυτόν εμερίσθη. πως ουν σταθήσεται η βασιλεία αυτού. και ει εγώ εν βεελζεβούλ εκβάλλω τα δαιμόνια, οι υιοί υμών εν τίνι εκβάλλουσι. διατούτο αυτοί υμών έσονται κριταί. ει δε εγώ εν πνεύματι θεού εκβάλλω τα δαιμόνια, άρα έφθασεν εφ' υμάς η βασιλεία του θεού. η πως δύναται τις εισελθείν εις την οικίαν του ισχυρού, και τα σκεύη αυτού διαρπάσαι, εάν μη πρώτον δήση τον ισχυρόν και τότε την οικίαν αυτού διαρπάσει. ο μη ων μετ' εμού, κατ' εμού εστί. και ο μη συνάγων μετ' εμού, σκορπίζει. διατούτο λέγω υμίν. πάσα αμαρτία και βλασφημία, αφεθήσεται τοις ανθρώποις. η δε του πνεύματος βλασφημία, ουκ αφεθήσεται τοις ανθρώποις. και ος εάν είπη λόγον κατά του υιού του ανθρώπου, αφεθήσεται αυτώ. ος δ' αν είπη κατά του πνεύματος του αγίου ουκ αφεθήσεται αυτώ ούτε εν τω νυν αιώνι ούτε εν τω μέλλοντι. η ποιήσατε το δένδρον καλόν και τον καρπόν αυτού καλόν, η ποιήσατε το δένδρον σαπρόν, και τον καρπόν αυτού σαπρόν. εκ γαρ του καρπού το δένδρον γινώσκεται. γεννήματα εχιδνών πως δύνασθε αγαθά λαλείν πονηροί όντες. εκ γαρ του περισσεύματος της καρδίας το στόμα λαλεί. ο αγαθός άνθρωπος εκ του αγαθού θησαυρού εκβάλλει αγαθά. και ο πονηρός άνθρωπος εκ του πονηρού θησαυρού εκβάλλει τα πονηρά. λέγω δε υμίν ότι παν ρήμα αργόν ο εάν λαλήσωσιν οι άνθρωποι, αποδώσουσιν υπέρ αυτού λόγον εν ημέρα κρίσεως. εκ γαρ των λόγων σου δικαιωθήση και εκ των λόγων σου καταδικασθήση. τότε απεκρίθησαν τινές των γραμματέων και φαρισαίων λέγοντες. διδάσκαλε, θέλωμεν από σου σημείον ιδείν. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. γενεά πονηρά και μοιχαλίς σημείον επιζητεί. και σημείον ου δοθήσεται αυτή, ει μη το σημείον ιωνά του προφήτου. ώσπερ γαρ ην ιωνάς εν τη κοιλία του κήτους τρείς ημέρας και τρείς νύκτας, ούτως έσται ο υιός του ανθρώπου εν τη καρδία της

loqueretur et videret. Et stupebant omnes turbe ⁊ dicebant. Nūquid hic est xp̄s filiꝰ dauid? Pharisei aūt audiētes dixerūt. Hic nō eijcit demones nisi in beelzebub principe demoniorū. Jesus aūt sciēs cogitationes eorum dixit eis. Omne regnū diuisum cōtra se desolabitur: et ōis ciuitas vel domꝰ diuisa cōtra se non stabit. Et si sathanas sathanā eijcit aduersus se diuisꝰ ē: quō ergo stabit regnū eius? Et si ego in beelzebub eijcio demones: filij vestri in quo eijciūt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Si aūt ego in spū dei eijcio demones igitur peruenit in vos regnū dei. Aut quō potest quisꝙ intrare in domū fortis et vasa eiꝰ diripere: nisi prius alligauerit fortē? Et tunc domū illius diripiet. Qui nō ē mecū cōtra me est ⁊ qui nō cōgregat mecū spargit. Ideo dico vobis: oīe peccatū ⁊ blaphemia remittetur hominibus: spūs aūt blasphemia nō remittetur. Et quicunꝙ dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei: qui autem dixerit contra spiritum sanctum non remittetur ei: neꝙ in hoc seculo: neꝙ in futuro. Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum: aut facite arborem malam et fructum eius malum. Siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Progenies viperaꝝ quō potestis bona loqui cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona: et malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autē vobis qm̄ oē verbum ociosum quod locuti fuerit homines reddent rationem de eo in die iudicij. Ex verbis eīm tuis iustificaberis: et ex verbis tuis condēnaberis. Tūc responderūt ei quidam de scribis et phariseis dicētes. Magister volumꝰ a te signum videre. Qui respondens ait illis. Generatio mala ⁊ adultera signū querit: et signum non dabitur ei: nisi signum ione prophete. Sicut enim fuit ionas in ventre ceti tribus diebus ⁊ tribꝰ noctibꝰ: sic erit filius hominis in corde

Marc.3.c. Luce.11.b.
Marci.3.f. Luce 11.c.
C
Marc.3.g. Luce.12.b.
u. In gre. est spūs ē gēti ca sꝰ ⁊ blasphemanti.
sup.3.c.
Luce.6.g.
Marc.8.b. Luce.11.b. Luce.9.e.⁊ 11.d. Marc.8.c.
Deut.32.a.
Jone.2.a.
D

γης τρείς ημέρας και τρείς νύκτας. άνδρες νινευίται αναστήσονται εν τη κρίσει μετά της γενεάς ταύτης, και κατακρινούσιν αυτήν ότι μετενόησαν εις το κήρυγμα ιωνά. και ιδού πλείον ιωνά ώδε. βασίλισσα νότου εγερθήσεται εν τη κρίσει μετά της γενεάς ταύτης και κατακρινεί αυτήν, ότι ήλθεν εκ των περάτων της γης ακούσαι την σοφίαν σολομώνος. και ιδού πλείον σολομώνος ώδε. όταν δε το ακάθαρτον πνεύμα εξέλθη από του ανθρώπου, διέρχεται δι' ανύδρων τόπων ζητούν ανάπαυσιν, και ουκ ευρίσκει. τότε λέγει. υποστρέψω εις τον οίκον μου όθεν εξήλθον. και ελθόν ευρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον και κεκοσμημένον. τότε πορεύεται και παραλαμβάνει μεθ' εαυτού επτά έτερα πνεύματα πονηρότερα εαυτού. και εισελθόντα κατοικεί εκεί, και γίνεται τα έσχατα του ανθρώπου εκείνου, χείρονα των πρώτων. ούτως έσται και τη γενεά ταύτη τη πονηρά. έτι δε αυτού λαλούντος τοις όχλοις, ιδού η μήτηρ και οι αδελφοί αυτού ειστήκεισαν έξω ζητούντες αυτώ λαλήσαι. είπε δε τις αυτώ. ιδού η μήτηρ σου και οι αδελφοί σου έξω εστήκασι ζητούντές σοι λαλήσαι. ο δε αποκριθείς είπε τω ειπόντι αυτώ. τις εστίν η μήτηρ μου. και τίνες εισίν οι αδελφοί μου. και εκτείνας την χείρα αυτού επί τους μαθητάς αυτού είπεν. ιδού η μήτηρ μου και οι αδελφοί μου. όστις γαρ αν ποιήσει το θέλημα του πατρός μου του εν ουρανοίς, αυτός μου αδελφός και αδελφή και μήτηρ εστίν. Cap. 13.

Εν δε τη ημέρα εκείνη, εξελθών ο ιησούς από της οικίας, εκάθητο παρά την θάλασσαν. και συνήχθησαν προς αυτόν όχλοι πολλοί, ώστε αυτόν εις το πλοίον εμβάντα καθήσθαι. και πας ο όχλος επί τον αιγιαλόν ειστήκει. και ελάλησεν αυτοίς πολλά εν παραβολαίς λέγων. ιδού εξήλθεν ο σπείρων του σπείραι. και εν τω σπείρειν αυτόν α μεν έπεσε παρά την οδόν, και ήλθε τα πετεινά και κατέφαγεν αυτά. άλλα δε έπεσεν επί τα πετρώδη όπου ουκ είχε γην πολλήν. και ευθέως εξανέτειλε διά το μη έχειν βάθος γης. ηλίου δε ανατείλαντος, εκαυματίσθη. και διά το μη έχειν ρίζαν εξηράνθη. άλλα δε έπεσεν επί τας ακάνθας, και ανέβησαν αι άκανθαι και απέπνιξαν αυτά. άλλα δε έπεσεν επί την γην την καλήν. και εδίδου καρπόν, ο μεν εκατόν, ο δε εξήκοντα, ο δε τριάκοντα. ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. και προσελθόντες οι μαθηταί, είπον αυτώ.

terre tribꝰ diebꝰ et tribꝰ noctibꝰ. Viri niniuite surgent in iudicium cum generatione ista et cōdemnabunt eā: quia penitentiā egerunt in p̄dicatiōe ione. Et ecce plꝰ quā iona hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista et condemnabit eam: quia venit a finibꝰ terre audire sapientiā salomonis. Et ecce plus quā salomon hic. Cum autem immūdus spiritus exierit ab homine: ambulat per loca arida quērens requiē ⁊ nō inuēit. Tūc dicit. Reuertar in domū meā vñ exiui. Et veniēs inuenit eam vacantē: scopis mūdatā et ornatā. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se: et intrantes habitant ibi: et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic et erit generationi huic pessime. Adhuc eo loquente ad turbas: ecce mater eius ⁊ fratres stabant foris: querentes loqui ei. Dixit aūt ei quidam. Ecce mater tua et fratres tui foris stant querentes te loqui. At ipse respondens dicenti sibi ait. Que est mater mea et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea et fratres mei. Quicunꝙ enim fecerit voluntatē patris mei qui in celis est: ipse meus frater et soror et mater est. Cap. 13.

In illo die exiens iesus de domo sedebat secus mare. Et congregate sunt ad eum turbe multe: ita vt in nauiculam ascendens sederet: ⁊ omnis turba stabat in littore et locutus est eis multa in parabolis dicēs. Ecce exijt qui seminat seminare. Et dum seminat quedam ceciderunt secus viam: et venerunt volucres ⁊ comederūt ea. Alia aūt ceciderūt in petrosa vbi non habebāt terrā multam: et continuo exorta sūt quia nō habebāt altitudinē terre. Sole aūt orto estuauerūt: et quia nō habebāt radicē aruerūt. Alia aūt ceciderunt in spinas: et creuerūt spine ⁊ suffocauerūt ea. Alia autē ceciderunt in terram bonam et dabāt fructū: aliud cētesimū: aliud sexagesimū: aliud trigesimū. Qui hꝫ aures audiēdi audiat. Et accedētes discipuli dixerūt

D
3.Reg.10.a 2.Par.9.a 3. hic. aduerbiū loci ⁊ sic infra.
Luce.11.c.
Mar.3.g. Luce.8.c.
A
Marc.4.a
B

Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται. ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσιν. καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία ἡσαΐου ἡ λέγουσα, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε. καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου. καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν. μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ ἰάσομαι αὐτούς. ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν. ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον. καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος. παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν. οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι. γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων. καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιών. ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων. ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρός, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ. κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ. πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια. ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς. ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ.

ei. Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens ait illis. Quia vobis datum est nosse mysteria regni celorum: illis autem non est datum. Qui enim habet dabitur ei et abundabit: qui autem non habet et quod habet auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident: et audientes non audiunt: neque intelligunt. et adimpletur in eis prophetia esaie dicentis. Auditu audietis et non intelligetis: et videntes videbitis et non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius: et auribus grauiter audierunt: et oculos suos clauserunt: nequando videant oculis et auribus audiant et corde intelligant: et conuertantur et sanem eos. Vestri autem beati oculi quia vident et aures vestre quia audiunt. Amen quippe dico vobis: quia multi prophete et iusti cupierunt videre que videtis et non viderunt: et audire que auditis et non audierunt. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum regni et non intelligit: venit malus et rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem supra petrosa seminatus est: hic est qui verbum audit et continuo cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem: sed est temporalis. Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum: continuo scandalizatur. Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum dei audit: et sollicitudo seculi istius et fallacia diuitiarum suffocat verbum et sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum et intelligit et fructum affert: et facit aliud quidem centesimum: aliud autem sexagesimum: aliud vero tricesimum. Aliam parabolam proposuit illis dicens. Simile factum est regnum celorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines: venit inimicus eius et superseminauit zizania in medio tritici et abiit. Cum autem creuisset herba et fructum fecisset: tunc apparuerunt et zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias dixerunt ei. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania? Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei.

Mar. 4.b. Luce. 8.b. i.15.c. Luce. 8.c. 19.d. Marc. 4.c. Johis. 12.f. Marc. 4.b Luce. 8.b. Esaie. 6.c Actu. 28.b.

Luce. 10.f.

C

Marc. 4.c. Luce. 8.b.

D

Marci. 4.e

τῷ. θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά. ὁ δὲ ἔφη οὔ. μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ. καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς. συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου. ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων. ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων. ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστί. καὶ γίνεται δένδρον ὥστε κατελθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς. ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις. καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοι εἰσὶν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ. ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος. ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν. οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι εἰσίν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ. καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα. καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν. καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ. ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει

Vis igitur imus et colligimus ea? Et ait. Non. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite vtraque crescere vsque ad messem: et in tempore messis dicam messoribus. Colligite primum zizania et alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens. Simile est regnum celorum grano sinapis quod accipiens homo seminauit in agro suo: quod minimum quidem est omnibus seminibus. Cum autem creuerit maius est omnibus oleribus et fit arbor: ita vt volucres celi veniant et habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum celorum fermento quod acceptum mulier abscondit in farine satis tribus: donec fermentatum est totum. Hec omnia locutus est iesus in parabolis ad turbas et sine parabolis non loquebatur eis vt impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem. Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis venit in domum iesus et accesserunt ad eum discipuli eius dicentes. Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait illis. Qui seminat bonum semen est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen: hi sunt filii regni. Zizania autem: filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminauit ea: est diabolus. Messis vero consummatio seculi est. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi audiat. Iterum. Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo abscondit et pre gaudio illius vadit et vendit vniuersa que habet

Mar. 4.f. Luce. 13.d.

Luce. 13.d.

E

Marc. 4.f.

ps. 77. Col. 1.d.

R. Alequam gri casus

Apo. 14.d

F

πωλεί, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας. ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ. ἣν ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· συνήκατε ταῦτα πάντα. λέγουσιν αὐτῷ· ναὶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν. ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν. πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός. οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς, καὶ σίμων καὶ ἰούδας, καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσί, πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα. καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος εἰμὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Cap. 14.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ. καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής. αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ διατοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ ἡρώδης κρατήσας τὸν ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ. διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης. οὐκ ἔξεστι σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον. ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώδῃ. ὅθεν

et emit agrum illum. Iterum simile est regnum celorum homini negociatori querenti bonas margaritas. Inuenta autē vna preciosa margarita abijt et vēdidit omnia q̄ habuit et emit eā. Iterum simile est regnū celorū sagene misse in mare et ex omni genere pisciū congreganti. Quā cū impleta esset: educentes et secus littus sedentes elegerunt bonos in vasa malos autē foras miserūt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorū et mittent eos in caminum ignis ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia? Dicunt ei. Etiam domine. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias: qui profert de thesauro suo noua et vetera. Et factū est cū consūmasset iesus parabolas istas: transijt inde. Et veniens in patriam suam docebat eos in synagogis eorum: ita vt mirarentur et dicerent. Unde huic sapientia hec et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur maria et fratres eius iacobus et ioseph et simon et iudas et sorores eius: nonne omnes apud nos sunt vnde ergo huic oīa ista. Et scandalizabantur in eo. Jesus autem dixit eis. Nō est ꝓpheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

Cap. 14.

In illo tēpore audiuit herodes tetrarcha famam iesu et ait pueris suis. Hic est iohānes baptista: ipse surrexit a mortuis et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit iohānem et alligauit eū et posuit in carcerē ꝓpter herodiadem vxorem philippi fratris sui. Dicebat enim illi iohannes. Non licet tibi habere eam. Et volens illum occidere timuit populū: quia sicut prophetam eum habebāt. Die autē natalis herodis: saltauit filia herodiadis in medio et placuit herodi. Unde

Apoca. 22. c
B
J. 25. c.
J. 22. c. et 25. c
Marci. 6. a
Luce. 4. c. et d.
Johā. 4. f.
Luce. 4. d.
Marc. 6. a
Johan. 6. c
Marc. 6. a
Luce. 4. d.
Johan. 4. f
A
Marc. 6. c.
Luce. 9. a.
Marc. 6. c
Luce. 3. d.

μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι φησὶν ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι, καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ ἐξελθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἰησοῦ, καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατιδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν. ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ. οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰμὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε. φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις, καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν. ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους, καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατιδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμά ἐστι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. θαρσεῖτε. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐ

cū iuramēto pollicitus est ei dare quodcū que postulasset ab eo. At illa premonita a matre sua da mihi inquit hic in disco caput iohannis baptiste. Et cōtristatus est rex: ꝓpter iuramētū autem et eos qui pariter recūbebāt: iussit dari. Misitque et decollauit iohannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco et datum est puelle: et illa attulit matri sue. Et accedentes discipuli eius tulerūt corpus eius et sepelierūt illud: et venientes nunciauerunt iesu. Quod cum audisset iesus: secessit inde in nauicula in locū desertum seorsū. Et cum audissēt turbe: secute sunt eum pedestres de ciuitatibus. Et exiens vidit turbam multam et misertus est eis: et curauit languidos eorū. Uespere autē facto accesserūt ad eum discipuli eius dicentes. Desertus est locus et hora iam preterijt: dimitte turbas vt euntes in castella emant sibi escas. Jesus autē dixit eis. Nō habēt necesse ire: date illis vos manducare. Responderunt ei. Non habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. Qui ait eis. Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere sup fenū: acceptis quinque panibus et duobus piscibus aspiciens in celum benedixit et fregit et dedit discipulis panes: discipuli autem turbis. Et māducauerūt omnes et saturati sunt. Et tulerūt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autē fuit numerus quinque milia virorū: exceptis mulieribus et paruulis. Et statim compulit iesus discipulos ascendere in nauiculam: et precedere eū trās fretū donec dimitteret turbas. Et dimissa turba: ascendit in montē solus orare. Uespere autē facto solus erat ibi. Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius ventus. Quarta autē vigilia noctis venit ad eos iesus ambulans super mare: et videntes eum discipuli supra mare ambulātem turbati sunt: dicētes: quia fantasma est. Et pre timore clamauerunt. Statimque iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciā: ego sum: nolite timere. Respondens autem

B
Luce. 9. b.
Johā. 6. a.
sup. 9. g
Mar. 6. c.
Luce. 9. b.
Johā. 6. a.
J. 15. g.
C
Marc. 6. g
Luce. 6. b.
Johā. 6. b.
Mar. 6. g.

τώ ο πέτρος είπε. κύριε ει σύ ει, κέλευσόν με πρός σε ελθείν επί τα ύδατα. ο δε είπεν ελθέ. και καταβάς από του πλοίου ο πέτρος, περιεπάτησεν επί τα ύδατα ελθείν πρός τον ιησούν. βλέπων δε τον άνεμον ισχυρόν, εφοβήθη. και αρξάμενος καταποντίζεσθαι, έκραξε λέγων. κύριε σώσόν με. και ευθέως ο ιησούς εκτείνας την χείρα, επελάβετο αυτού, και λέγει αυτώ. ολιγόπιστε εις τι εδίστασας. και εμβάντων αυτών εις το πλοίον, εκόπασεν ο άνεμος. οι δε εν τω πλοίω ελθόντες προσεκύνησαν αυτώ λέγοντες. αληθώς θεού υιός ει. και διαπεράσαντες, ήλθον εις την γην γεννησαρέτ. και επιγνόντες αυτόν οι άνδρες του τόπου εκείνου, απέστειλαν εις όλην την περίχωρον εκείνην, και προσήνεγκαν αυτώ πάντας τους κακώς έχοντας, και παρεκάλουν αυτόν ίνα καν μόνον άψωνται του κρασπέδου του ιματίου αυτού. και όσοι ήψαντο, διεσώθησαν.

Cap.15.

Τότε προσέρχονται τω ιησού οι από ιεροσολύμων γραμματείς και φαρισαίοι λέγοντες. διατί οι μαθηταί σου παραβαίνουσι την παράδοσιν των πρεσβυτέρων. ου γαρ νίπτονται τας χείρας αυτών όταν άρτον εσθίωσιν. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. διατί και υμείς παραβαίνετε την εντολήν του θεού διά την παράδοσιν υμών. ο γαρ θεός ενετείλατο λέγων. τίμα τον πατέρα και την μητέρα. και ο κακολογών πατέρα η μητέρα, θανάτω τελευτάτω. υμείς δε λέγετε, ος αν είπη τω πατρί η τη μητρί δώρον ο εάν εξ εμού ωφεληθής, και ου μή τιμήση τον πατέρα αυτού η την μητέρα αυτού, και ηκυρώσατε την εντολήν του θεού διά την παράδοσιν υμών. υποκριταί καλώς προεφήτευσε περί υμών ησαΐας λέγων. εγγίζει μοι ο λαός ούτος τω στόματι αυτών, και τοις χείλεσί με τιμά. η δε καρδία αυτών πόρρω απέχει απ' εμού. μάτην δε σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας εντάλματα ανθρώπων. και προσκαλεσάμενος τον όχλον, είπεν αυτοίς. ακούετε και συνίετε, ου το εισερχόμενον εις το στόμα κοινοί τον άνθρωπον, αλλά το εκπορευόμενον εκ του στόματος τούτο κοινοί τον άνθρωπον. τότε προσελθόντες οι μαθηταί αυτού είπον αυτώ. οίδας ότι οι φαρισαίοι οι ακούσαντες τον λόγον εσκανδαλίσθησαν. ο δε αποκριθείς είπε. πάσα φυτεία ην ουκ εφύτευσεν ο πατήρ μου ο ουράνιος εκριζωθήσεται. άφετε αυτούς, οδηγοί εισι τυφλοί τυφλών. τυ-

petrus dixit. Domine si tu es: iube me ad te venire sup aqas. At ipse ait. Veni. Et descendens petrus de navicula: ambulabat super aquam ut veniret ad iesum. Videns vero ventũ validũ timuit. Et cum cepisset mergi: clamavit dicens. Domine salvũ me fac. Et cõtinuo iesus extendẽs manũ apprehẽdit eũ et ait illi. Modice fidei quare dubitasti? Et cum ascendissent in naviculam: cessavit vẽtus. Qui autẽ in navicla erãt: venerunt et adoraverũt eũ dicentes. Vere filius dei es. Et cũ trãsfretassẽt venerũt in terrã genesar. Et cũ cognovissẽt eũ viri loci illius: miserunt in universam regionem illam et obtulerunt ei omnes male habentes et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti eius tãgerẽt. Et quicũque tetigerũt salvi facti sunt.

Cap.15.

Tunc accesserũt ad iesũ ab hierosolymis scribe et pharisei dicẽtes. Quare discipuli tui trãsgrediunt traditiones seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem mãducãt. Ipse autẽ rñdẽs ait illis. Quare et vos transgredimini mandata dei propter traditionem vestram? Nam deus dixit. Honora patrem et matrem: et qui maledixerit patri vel matri: morte moriatur. Vos autem dicitis: quicũque dixerit patri vel matri munus quodcũque est ex me tibi proderit: et nõ honorificabit patrẽ suũ aut matrẽ suã: et irritum fecistis mandatum dei propter traditionẽ vestrã. Hypocrite bene prophetavit de vobis esaias dicens. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. Sine causa autẽ colunt me docentes doctrinas et mandata hominum. Et cõvocatis ad se turbis: dixit eis. Audite et intelligite: non quod intrat in os coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedẽtes discipuli eius dixerũt ei. Scis quia pharisei audito verbo hoc scandalizati sũt? At ille rñdẽs ait. Omnis plantatio quam non plãtavit pater meus celestis: eradicabitur. Sinite illos: ceci sunt et duces cecorum. Cecus

sup.8.c. Marc.6.d. — sup.4.d. Marc.6.g. — A — Marc.7.b. — Exodi.20.b Deut.5.b. Mar.7.b. — Esaie.29.d. Marc.7.b. — B — J.15.e. Luce.6.f.

φλός δε τυφλόν εάν οδηγή, αμφότεροι εις βόθυνον εμπεσούνται. αποκριθείς δε ο πέτρος είπεν αυτώ. φράσον ημίν την παραβολήν ταύτην. ο δε ιησούς είπεν. ακμήν και υμείς ασύνετοι εστέ. ούπω νοείτε ότι πάν το εισπορευόμενον εις το στόμα, εις την κοιλίαν χωρεί, και εις αφεδρώνα εκβάλλεται. τα δε εκπορευόμενα εκ του στόματος, εκ της καρδίας εξέρχεται, κακείνα κοινοί τον άνθρωπον. εκ γαρ της καρδίας εξέρχονται διαλογισμοί πονηροί, φόνοι, μοιχείαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. ταύτα εστί τα κοινούντα τον άνθρωπον. το δε ανίπτοις χερσί φαγείν, ου κοινοί τον άνθρωπον. και εξελθών εκείθεν ο ιησούς, ανεχώρησεν εις τα μέρη τύρου και σιδώνος. και ιδού γυνή τις χαναναία από των ορίων εκείνων εξελθούσα εκραύγασεν αυτώ λέγουσα. ελέησόν με κύριε υιέ δαυίδ, η θυγάτηρ μου κακώς δαιμονίζεται. ο δε ουκ απεκρίθη αυτή λόγον. και προσελθόντες αυτώ οι μαθηταί αυτού, ηρώτων αυτόν λέγοντες. απόλυσον αυτήν ότι κράζει όπισθεν ημών. ο δε αποκριθείς είπεν. ουκ απεστάλην ει μή εις τα πρόβατα τα απολωλότα οίκου ισραήλ. η δε ελθούσα προσεκύνει αυτώ λέγουσα. κύριε βοήθει μοι. ο δε αποκριθείς είπεν. ουκ εστί καλόν λαβείν τον άρτον των τέκνων, και βαλείν τοις κυναρίοις. η δε είπε. ναι κύριε, και γαρ τα κυνάρια εσθίει από των ψιχίων των πιπτόντων από της τραπέζης των κυρίων αυτών. τότε αποκριθείς ο ιησούς είπεν αυτή. ω γύναι μεγάλη σου η πίστις, γενηθήτω σοι ως θέλεις. και ιάθη η θυγάτηρ αυτής από της ώρας εκείνης. και μεταβάς εκείθεν ο ιησούς, ήλθε παρά την θάλασσαν της γαλιλαίας, και αναβάς εις το όρος εκάθητο εκεί. και προσήλθον αυτώ όχλοι πολλοί έχοντες μεθ εαυτών χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, και ετέρους πολλούς, και έρριψαν αυτούς παρά τους πόδας του ιησού, και εθεράπευσεν αυτούς ώστε τους όχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφούς λαλούντας, κυλλούς υγιείς, χωλούς περιπατούντας, και τυφλούς βλέποντας, και εδόξαζον τον θεόν του ισραήλ. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος τους μαθητάς αυτού, είπε σπλαγχνίζομαι επί τον όχλον, ότι ήδη ημέρας τρείς προσμένουσί μοι, και ουκ έχουσι τι φάγωσι, και απολύσαι αυτούς νήστεις ου θέλω μήποτε εκλυθώσιν εν τη οδώ. και λέγουσιν αυτώ οι μαθηταί αυτού. πόθεν ημίν εν ερημία άρτοι τοσούτοι, ώστε χορ-

autem si ceco ducatũ prestet: ambo in foveã cadent. Respondens autẽ petrus dixit ei. Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit. Adhuc et vos sine intellectu estis? Nõ intelligitis quia omne quod in os intrat: in ventrem vadit et in secessum emittitur? Que autem procedunt de ore: de corde exeunt et ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes male: homicidia: adulteria: fornicatiões: furta: falsa testimonia: blasphemie. Hec sunt que coinquinant hoiem. Non lotis autẽ manibus mãducare nõ coinquinat hoiem. Et egressus inde iesus secessit in partes tyri et sydonis. Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa: clamavit dicens ei. Miserere mei domine fili david: filia mea male a demonio vexatur. Qui nõ rñdit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes. Dimitte eam quia clamat post nos. Ipse autẽ respondens ait. Non sum missus nisi ad oves que perierũt domus israel. At illa venit: et adoravit eũ dicẽs. Dñe adiuva me. Qui rñdẽs ait. Non est bonum sumere panem filiorum: et mittere canibus. At illa dixit. Etiã domine. Nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorum suorũ. Tunc respõdens iesus ait illi. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. Et cum transisset inde iesus venit secus mare galilee: et ascẽdens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbe multe habentes secum mutos: cecos claudos: debiles et alios multos: et proiecerunt eos ante pedes eius: et curavit eos ita ut turbe mirarentur: videntes mutos loquentes: debiles sanos: claudos ambulãtes: cecos videntes: et magnificabant deum israel. Iesus autem convocatis discipulis suis: dixit. Misereor turbe: quia triduo iam perseverant mecum: et non habent quid manducent. Et dimittere eos ieiunos nolo: ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli. Unde ergo nobis in deserto panes tantos ut saturemus

Marc.7.c — Marc.7.e — C — Luce.1.b. — Marc.7.c. — Marc.8.a. — D — Marc.6. 7.8 a.

τάσαι ὄχλον τοσοῦτον. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. πόσους ἄρτους ἔχετε. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἑπτά. καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

Cap. 16.

Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτόν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑποδεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὀψίας γενομένης λέγετε εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός. καὶ πρωῒ σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθε. καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες. ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε. οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε, οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε. πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. οἱ δὲ εἶπον. οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ ἠλίαν, ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος, εἶπε σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-

turbā tātā? Et ait illis iesus. Quot panes habetis? At illi dixerūt septē: et paucos pisciculos. Et pcepit turbe vt discūberent super terram. Et accipiens septem panes et pisces: gratias agens fregit et dedit discipulis: et discipuli dederūt populo et comederūt oēs et saturati sūt. Et quod supfuit de fragmētis: tulerūt septē sportas plenas. Erāt aūt q̄ māducauerāt hominū quattuor milia extra puulos et mulieres. Et dimissa turba ascendit in nauiculam et venit in fines magedan.

sup. 14. d. Mar. 6. f. et 8. b. Iohā. 6. b.

Cap. 16.

Et accesserūt ad eū pharisei et saducei temptantes: et rogauerūt eum vt signum de celo ostenderet eis. At ille respondēs ait illis. Facto vespe dicitis serenū erit: rubicūdū est eñ celum. Et mane hodie tempestas: rutilat enim triste celum. Faciem ergo celi diiudicare nostis: signa aūt tempor nō potestis? Generatio mala et adultera signum querit: et signum non dabitur ei: nisi signum ione prophete. Et relictis illis abijt. Et cum venissent discipuli eius trans fretum: obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis. Intuemini et cauete a fermento phariseorum et saduceorum. At illi cogitabant inter se dicētes. Quia panes nō accepimus. Sciens autem iesus dixit. Quid cogitatis inter vos modice fidei q panes nō habetis? Nōdū itelligitis neq recordamini quinq panū et quinq miliū hoim et quot cophinos sumpsistis? Neq septē panū et quattuor miliū hoiz: et quot sportas sumpsistis? Quare non itelligitis q nō de pane dixi vobis: cauete a fermēto phariseorum et saduceorū? Tūc intellexerūt: q nō dixerit cauendum a fermento panum: sed a doctrina phariseorum et saduceorū. Venit autem iesus in partes cesaree philippi: et interrogabat discipulos suos dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt. Alij iohannē baptistam: alij aūt heliā: alij vero hieremiā: aut vnū ex ppheti. Dicit illis iesus. Vos aūt quē me esse dicitis. Rñdēs aūt simō petrus dixit. Tu es christus filius dei viui

Mar. 8. b. Iohā. 6. d. Luce. 12. g.

Ionę. 2. a. Marc. 8. b.

Marc. 8. c. Luce. 12. a.

B

Marc. 8. c. Luce. 9. c.

C

Iohā. 6. g.

τος, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. μακάριος εἶ σίμων βαριωνᾶ ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοὶ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων. ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Cap. 17.

Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ᾽ ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας μετ᾽ αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπε τῷ ἰησοῦ. κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς

Rñdens autem iesus dixit ei. Beatus es symon bar iona: q caro et sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui in celis est. Et ego dico tibi quia tu es petrus: et super hanc petrā edificabo ecclesiā meam: et porte inferi nō pualebūt aduersus eā. Et tibi dabo claues regni celorum. Et qdcūq ligaueris sup terrā erit ligatū et in celis: et quodcūq solueris super terram erit solutum et in celis. Tunc precepit discipulis suis vt nemini dicerēt: quia ipse esset iesus christus. Exinde cepit iesus ostendere discipulis suis: quia oporteret eum ire hierosolymam: et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotū: et occidi et tertia die resurgere. Et assumens eum petrus: cepit increpare illum dicens. Absit a te domine: non erit tibi hoc. Qui cōuersus dixit petro. Vade post me sathana: scandalū es mihi: q non sapis ea que dei sunt sed ea que hoiz. Tunc iesus dixit discipulis suis. Si quis vult post me venire abneget semetipsum: et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit aiam suā saluā facere perdet eā. Qui autem perdiderit animā suā ppter me inueniet eam. Quid enim prodest hoi si mūdum vniuersum lucretur: aie vo sue detrimētū patiat? Aut quā dabit hō cōmutationē p aia sua. Filius eñ hois venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: et tunc reddet vnicuiq scd̄m opera eius. Amen dico vobis: sunt quidam de hic stātibus qui non gustabunt mortem: donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Iohā. 20. e.

Marc. 8. d. Luce. 5. c.

Marc. 8. f.

D

Marc. 8. g. Luce. 9. c. et 14. f.

sup. 10. g. Luce. 7. g. Marc. 8. g.

Rom. 2. a. Marc. 9. a. Luce. 9. d.

Cap. 17.

Et post dies sex assumpsit iesus petrum et iacobum et iohannem fratrem eius et duxit illos in mōtē excelsū seorsum: et trāsfiguratus est ante eos. et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis moyses et helias cum eo loquentes. Respondens aūt petrus dixit ad iesū. Domine bonū est nos hic esse: si vis faciamus hic tria

A

Marc. 9. a. Luce. 9. d. Apoca. 1. d.

Marc. 9. a. Luce. 9. d.

σκημάσ. σοι μίαμ, και μωσή μίαμ, και μίαμ
ηλία. έτι αυτού λαλούμτος, ιλού μεφέλη
φωτειμή επεσκίασεμ αυτούς. και ιλού φωμή
εκ/Της μεφέλης λέγουσα. ούτος εστίμ/ο υι=
ός μου/ο αγαπητός εμ ω ευλόκησα, αυτού α
κούετε. και ακούσαμτες/οι μαθηταί, έπεσομ
επί πρόσωπομ αυτώμ, και εφοβήθησαμ σφό
λρα. και προσελθώμ/ο ιησούσ ήψατο αυ=
τώμ και είπεμ. εγέρθητε και μη φοβείσθε. ε=
πάραμτες λε/Τους οφθαλμούς αυτώμ, ουλέ
μα είλομ ει μή/Τομ ιησούμ μόμομ. και καταβαι
μόμτωμ αυτώμ από/Του όρουσ, εμετείλατο
αυτοίς/ο ιησούς λέγωμ. μηλεμί είπητε/Το ό
ραμα, έως ου/ο υιός/Του αμθρώπου εκ με
κρώμ αμαστή. και επηρώτησαμ αυτόμ/οι μα
θηταί αυτού λέγομτες. Τι ουμ/οι γραμμα=
τείς λέγουσιμ ότι ηλίαμ λεί ελθείμ πρώτομ.
/ο λε ιησούς αποκριθείς είπεμ αυτοίς. ηλίας
μεμ έρχεται πρώτομ, και αποκαταστήσει
πάμτα. λέγω λε υμίμ ότι ηλίας ήλη ήλθε,
και ουκ επέγμωσαμ αυτόμ, αλλ εποίησαμ
εμ αυτώ όσα ηθέλησαμ. ούτω και/ο υιός
/Του αμθρώπου μέλλει πάσχειμ υπ αυτώμ.
Τότε συμήκαμ/οι μαθηταί ότι περί ιωάμμου
/Του βαπτιστού είπεμ αυτοίς. και ελθόμτωμ
αυτώμ προς/Τομ όχλομ, προσήλθεμ αυτώ
άμθρωπος γομυπετώμ αυτόμ και λέγωμ.
κύριε ελέησομ μου/Τομ υιόμ, ότι σεληνιάζε
ται και κακώς πάσχει. πολλάκις γαρ πίπτει
εις/Το πυρ, και πολλάκις εις/Το ύλωρ, και
προσήμεγκα αυτόμ/Τοις μαθηταίσ σου, και
ουκ ηλυμήθησαμ αυτόμ θεραπεύσαι. αποκρι
θείς λε/ο ιησούς είπεμ. ω γεμεά άπιστος και
λιεστραμμέμη, έως πότε έσομαι μεθ υμώμ.
έως πότε αμέξομαι υμώμ. φέρετε μοι αυ=
τόμ ώλε. και επετίμησεμ αυτώ/ο ιησούς και
εξήλθεμ απ αυτού/Το λαιμόμιομ, και εθερα
πεύθη/ο παις από/Της ώρας εκείμης. Τότε
προσελθόμτες/οι μαθηταί/Τω ιησού κατ ιλί=
αμ είπομ. λιατί ημείς ουκ ηλυμήθημεμ εκβα
λείμ αυτό. /ο λε ιησούς είπεμ αυτοίς. λιά/Τημ
απιστίαμ υμώμ. αμήμ γαρ λέγω υμίμ. εάμ
έχητε πίστιμ ως κόκκομ σιμάπεως, ερείτε/Τω
όρει Τούτω μετάβηθι εμτεύθεμ εκεί και μετα
βήσεται, και ουλέμ αλυματήσει υμίμ. Τούτο
λέ/Το γέμος ουκ εκπορεύεται ει μή εμ προ
σευχή και μηστεία. αμαστρεφομέμωμ λε αυ
τώμ εμ/Τη γαλιλαία, είπεμ αυτοίς/ο ιησούς
μέλλει/ο υιός/Του αμθρώπου παραλίλοσ=
θαι εισ χείρας αμθρώπωμ, και αποκτεμού=
σιμ αυτόμ, και/Τη Τρίτη ημέρα εγερθήσεται.
καί ελυπήθησαμ σφόλρα. ελθόμτωμ λε αυ
τώμ εις καπερμαούμ, προσήλθομ/οι/Τα λί=

tabernacula: tibi vnum: moysi vnu3: 7
helie vnu3. Adhuc eo loquēte ecce nu=
lucida obūbrauit eos. Et ecce vox [de
de nube dicens. Hic est filius
me9 dilect9 i quo mihi bñ [cō]placuit: ip3
Et audiētes discipuli ceciderūt [audite.
in faciem suam: 7 timuerunt valde.
Et accessit iesus et tetigit eos:
dixit eis. Surgite: 7 nolite timē. Le
uantes autem oculos suos neminem
viderunt nisi solum iesum. Et descēdē
tibus illis de monte precepit
eis iesus dicens. Nemini dixeritis visio
nem: donec filius hominis a mortuis
resurgat. Et interrogauerūt eum disci=
puli dicentes. Quid ergo scribe
dicunt q3 heliaz oporteat primū venire?
At ille respondēs ait eis. Helias
quidē ventur9 est primū 7 restituet
oīa. Dico aūt vobis q3 helias iā vēit:
et non cognouerunt eum: sed fecerunt
in eo quecunq3 voluerunt. Sic et fili9
hois passurus est ab eis.
Tunc intellexerūt discipuli q3 de iohā
ne baptista dixisset eis. Et cum venisset
ad turbam: accessit ad eum
homo genibus prouolutus añ eū dicēs.
Dñe miserere filio meo q3 lunatic9 est
et male patitur. Nam sepe cadit
in ignem: et crebro in aquam. Et
obtuli eum discipulis tuis et
non potuerunt curare eu3. Respondēs
aūt iesus ait. O generatio incredula 7
peruersa: quousq3 ero vobiscum?
Usq3quo patiar vos? Afferte huc illū
ad me. Et increpauit illū iesus: et
exijt ab eo demoniū: 7 curatus est
puer ex illa hora. Tunc
accesserunt discipuli ad iesum secreto: et
dixerunt. Quare nos nō potuim9 eij
cere illum? Dixit illis iesus. Propter
incredulitatē vrā3. Amē quippe dico vo-
habueritis fidē sicut grānū sinapis: [bis si
dicetis mōti huic trāsi hinc illuc 7 trā
sibit: et nihil ipossibile erit vobis. Hoc
aūt genus non eijcitur nisi p oratione
et ieiunium. Conuersantibus autē eis
in galilea: dixit illis iesus.
Filius hominis tradendus est
in manus hominum et occident
eū et tertia die resurget.
Et cōtristati sunt vehemēter. Et cū ve
nissent capharnaū: accesserūt q dīdrach=

sup. 5. g.
Marci. 1. b.
Esaie. 42. a.
Luce. 3. c.
2. Pe. 1. d.

B

Esa. 40. f.

sup. 8. a. et
9. f. 7. 12. b.
Marc. 7. g.
7. 9. b.
Mar. 9. b.

C

Marc. 9. c.
Luce. 9. e.

Marc. 9. c.
Luce. 9. e.

Marc. 9. d.

D

Marc. 9. e.
Luce. 9. e.

λραχμα λαμβάμομτες/Τω πέτρω, και είπομ/ο
λιλάσκαλος υμώμ ου Τελεί/Τα λίλραχμα.
λέγει. μαι. και ότε εισήλθεμ εις/Τημ οικίαμ,
προέφθασεμ αυτόμ/ο ιησούς λέγωμ. Τι σοι
λοκεί σίμωμ, οι βασιλείς/Της γης από τίμωμ
λαμβάμουσι Τέλη η κήμσομ, από/Τωμ υιώμ
αυτώμ, η από/Τωμ αλλοτρίωμ. λέγει αυ=
τώ/ο πέτρος. από/Τωμ αλλοτρίωμ. έφη αυ=
τώ/ο ιησούς. αράγε ελεύθεροι εισίμ/οι υιοί.
ίμα λε μη σκαμλαλίσωμεμ αυτούς, πορευ
θείς εις/Τημ θάλασσαμ βάλε άγκιστρομ, και
/Τομ αμαβαίμομτα πρώτομ ιχθύμ άρομ, και
αμοίξας/Το στόμα αυτού, ευρήσεις στατή=
ρα. εκείμομ λαβώμ, λός αυτοίσ αμτί εμού
και σου.

Cap. 18.

[Ε]μ εκείμη/Τη ώρα προσήλθομ/οι μαθηταί
/Τω ιησού λέγομτες. Τις άρα μείζωμ εσ=
τίμ εμ/Τη βασιλεία/Τωμ ουραμώμ. και προσ=
καλεσάμεμος/ο ιησούς παιλίομ, έστησεμ αυ=
τό εμ μέσω αυτώμ και είπεμ. αμήμ λέγω υ
μίμ, εάμ μη στραφήτε και γέμησθε ως/Τα παι
λία, ου μή εισέλθητε εις/Τημ βασιλείαμ/Τωμ ου
ραμώμ. όστις ουμ Ταπειμώσει εαυτόμ ως/Το
παιλίομ Τούτο, ούτος εστίμ/ο μείζωμ εμ/Τη
βασιλεία/Τωμ ουραμώμ. και ός εάμ λέξηται
παιλίομ Τοιούτομ εμ, επί/Τω ομόματί μου
εμέ λέχεται. ος λ' αμ σκαμλαλίση έμα/Τωμ
μικρώμ Τούτωμ/Τωμ πιστευόμτωμ εις εμέ,
συμφέρει αυτώ ίμα κρεμασθή μύλος ομικός
επί/Τομ Τράχηλομ αυτού, και καταπομτισθή
εμ/Τω πελάγει/Της θαλάσσης. ουαί/Τω κόσ=
μω από/Τωμ σκαμλάλωμ. αμάγκη γαρ εστίμ
ελθείμ/Τα σκάμλαλα. πλήμ ουαί/Τω αμθρώ=
πω εκείμω λι ου/Το σκάμλαλομ έρχεται. ει λε
/η χειρ σου η/ο πους σου σκαμλαλίζει σε, έκ
κοψομ αυτά, και βάλε από σου. καλόμ σοι
εστίμ εισελθείμ εις/Τημ ζωήμ χωλόμ η κυλ=
λόμ, η λύο χείρας η λύο πόλας έχομτα
βληθήμαι εις/Το πυρ/Το αιώμιομ. και ει/ο οφ
θαλμός σου σκαμλαλίζει σε, έξελε αυτόμ και
βάλε από σου. καλόμ σοι εστί μομόφθαλ=
μομ εις/Τημ ζωήμ εισελθείμ, η λύο οφθαλ=
μούς έχομτα βληθήμαι εις/Τημ γέεμμαμ/Του
πυρός. οράτε μη καταφρομήσητε εμός/Τωμ μι
κρώμ Τούτωμ. λέγω γαρ υμίμ, ότι/οι άγγε
λοι αυτώμ εμ ουραμοίς λιαπαμτός βλέπουσι
/Το πρόσωπομ/Του πατρός μου/Του εμ ου
ραμοίς. ήλθε γαρ/ο υιός/Του αμθρώπου σώ=
σαι/Το απολωλός. Τι υμίμ λοκεί. εάμ γέμη=
ται Τιμί αμθρώπω εκατόμ πρόβατα, και πλα
μηθή εμ εξ αυτώμ, ουχί αφείς/Τα εμεμήκομτα
εμμέα, επί/Τα όρη πορευθείς ζητεί/Το πλαμώ
μεμομ. και εάμ γέμηται ευρείμ αυτό, αμήμ λέ

mā accipiebant ad petrū: 7 dixerunt ei.
Magister vester non soluit didrachmā
ait. Etiam. Et cum intrasset in domū
preuenit eum iesus dicēs. Quid tibi
videtur symon? Reges terre a quibus
accipiūt tributum vel censum: a filijs
suis an ab alienis? Et ille dixit.
Ab alienis. Dixit illi
iesus. Ergo liberi sunt filij.
Ut aūt non scandalizemus eos: vade
ad mare 7 mitte hamum: et
eum piscem q primū ascēderit tolle: 7
aperto ore eius inuenies staterem:
illum sumens da eis pro me
et te.

Cap. 18.

[I]N illa hora accesserūt discipuli ad
iesū dicētes. Quis putas maior ē
in regno celorum? Et aduocans
iesus paruulum: statuit eum
i medio eo2 et dixit. Amē dico vobis:
nisi cōuersi fueritis 7 efficiamini sicut paruuli
non intrabitis in regnum celorum.
Quicūq3 ergo humiliauerit se sicut
paruul9 iste: hic est maior in
regno celorum. Et qui susceperit
vnū paruulum talem in nomine meo:
me suscipit. Qui aūt scādalizauerit vnū
de pusillis istis qui in me credunt:
expedit ei vt suspendat mola asinaria
in collo eius: et demergatur
in profundum maris. Ue mundo
a scandalis. Necesse est enim vt
veniant scandala: veruntñ ve homini
illi per quem scandalū venit. Si aūt
man9 tua vel pes tu9 scādalizat te: ab
scide ea et proijce abs te. Bonum tibi
est ad vitā ingredi debilē vel claudum
q3 duas man9 vel duos pedes habēte3
mitti in ignem eternum. Et si oculus
tuus scandalizat te: erue eum et
proijce abs te. Bonū tibi ē vnū ocl3 ha=
in vitā intrare: q3 duos oculos [bētem
habentem mitti in gehennam
ignis. Uidete ne contemnatis vnum ex
his pusillis. Dico enim vobis q3 ange
li eorum in celis semper vident
faciem patris mei qui in celis est.
Uenit enim filius hominis saluare
qd perierat. Quid vobis videt. Si fue
rint alicui centum oues 7 errauerit
vna ex eis: nonne relinquet nonaginta
nouē i mōtib9 7 vadit querere eā q erra=
uit? Et si cōtigerit vt inueniat eā: amē di

A
Mar. 9. c.
Luce. 9. f.

Marc. 9. f.
Luce. 17. a.

Marc. 9. f.
sup. 5. e.

B
Marc. 8. b

Luce. 9. g.
Luce. 15. a.

γω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ᾽ αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ πέτρος, εἶπε. κύριε ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ, ἕως ἑπτάκις. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων, μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι. καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε. μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτόν. καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε λέγων, ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν λέγων. μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν. ἀλλὰ ἀπελθὼν, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακήν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα. καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ

co vobis: q2 gaudet sup eā magis q̃ȝ sup nonaginta nouem que non errauerunt. Sic non est voluntas ante patreȝ vestrũ qui in celis est: vt pereat vnus de pusillis istis. Si autē peccauerit in te frater tuus: vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit: lucratus eris fratrem tuũ. Si aũt nō te audierit adhibe tecũ adhuc vnũ vel duos: vt in ore duorũ vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amē dico vobis: q̃cũq3 alligaueritis sup terrā erunt ligata et in celo: ⁊ quecũq3 solueritis super terram erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quācunq3 petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres cōgregati in nomine meo ibi sum in medio eorũ. Tunc accedēs petrus ad eũ dixit. Dñe quotiens peccabit in me frater meus et dimittam ei: vsq3 septies? Dixit illi iesus. Non dico tibi vsq3 septies: sȝ vsq3 septuagies septies. Ideo assimilatuȝ est regnum celorum homini regi qui voluit rationē ponere cum seruis suis. Et cuȝ cepisset rationē ponere: oblatus ē ei vnus qui debebat ei decē milia talēta. Cum autē non haberet vnde redderet: iussit eum dominus eius venundari ⁊ vxorem eius ⁊ filios: et oīa que hēbat ⁊ reddi. Procidens āt seruus ille: adorabat eũ dicēs. Domine patientiā habe in me: ⁊ oīa reddā tibi. Misertus autem dominus serui illius dimisit eum: ⁊ debitũ dimisit ei. Egressus aũt seruus ille inuenit vnum de conseruis suis qui debebat ei centum denarios: ⁊ tenēs suffocabat eũ dicēs. Redde mihi quod debes. Et procidens conseruus eius: ad pedes eius rogabat eum dicēs. Patientiam habe in me ⁊ oīa reddam tibi. Ille autē noluit: sȝ abijt ⁊ misit eum in carcerem: donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius q̄ fiebant contristati sunt valde ⁊ venerunt ⁊ narrauerunt

Luce.17.a. Gal.6.a. Eccl.19.b. 1.Cor.8.d. 2.9.d.

Deu.17.b. Johan.8.c 2.Cor.13.a Hebr.10.d.

C

sup.16.c. Johis.20.c

Luce.17.a.

D

κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ. δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα. καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

Cap.19.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες αὐτῷ. εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς, καὶ εἶπεν. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. λέγουσιν αὐτῷ. τί οὖν μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν. λέγει αὐτοῖς, ὅτι μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν. ἀπ᾽ ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. λέγω δὲ ὑμῖν. ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσει ἄλλην, μοιχᾶται. καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ᾽ οἷς δέδοται. εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως. καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἄφετε τὰ παιδία. καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βα-

domino suo omnia q̃ facta fuerāt. Tũc vocauit illum dominus suus: et ait illi. Serue nequam: oē debitum illud dimisi tibi: quoniam rogasti me. Nōne ergo oportuit ⁊ te misereri cōserui tui sicut ⁊ ego tui misertus sũ. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusq3 redderet vniuersum debituȝ ei. Sic et pater meus celestis faciet vobis si nō remiseritis vnusquisq3 fratri suo de cordibus vestris.

Cap.19.

Et factũ est cum consumasset iesus sermones istos migrauit a galilea et venit in fines iudee trans iordanem: ⁊ secute sunt eum turbe multe: ⁊ curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei tēptantes eum et dicentes. Si licet homini dimittere vxorem suam q̃cũq3 ex cā? Qui rñdēs ait illis. Nō legistis q2 qui fecit hoīeȝ ab initio: masculum et feminam fecit eos? Et dixit. Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit vxori sue: et erunt duo in carne vna. Itaq3 iam nō sunt duo sed vna caro. Quod ergo deus cōiūxit: homo non separet. Dicunt illi. Quid ergo moyses mādauit dari libellum repudij et dimittere eam? Ait illis. Qm̃ moyses ad duriciā cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vr̃as ab initio autem non fuit sic. Dico aũt vobis q2 q̃cũq3 dimiserit vxorē suā nisi ob fornicationem: et aliā duxerit: mechatur. Et q̃ dimissaȝ duxerit mechať. Dicũt ei discipuli eius. Si ita est causa hominis cum vxore: non expedit nubere. Qui dixit illis. Non omnes capiunt verbum istud: sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sũt: ⁊ sũt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: et sũt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei paruuli vt manus eis imponeret ⁊ oraret. Discipuli autē increpabant eos. Jesus vero ait eis. Sinite paruulos et nolite eos ꝓhibere ad me venire: taliuȝ est enim regnum

sup.5.d. Luce.12.g.

A Mar.10.a.

Gen.1.d. Mar.10.a.

Gen.2.d. Ephe.5.d. 1.Cor.6.d

Deut.24.a sup.5.c. Mar.10.a.

B Mar.10.b. Luc.16.d. sup.5.c.

Mar.10.b. Luce.18.c.

Mar.10.b.

σιλεία των ουρανων. και επιθεις αυτοις τας χειρας, επορεύθη εκειθεν. και ιδου εις προσελθων, ειπεν αυτω. Διδάσκαλε αγαθέ, τί αγαθον ποιήσω ίνα έχω ζωήν αιώνιον. ο δε ειπεν αυτω. τί με λέγεις αγαθόν. ουδεις αγαθός, ει μη εις ο θεός. ει δε θέλεις εισελθειν εις την ζωήν, τήρησον τας εντολάς. λέγει αυτω. ποίας. ο δε ιησους ειπε. το ου φονεύσεις, ου μοιχεύσεις, ου κλέψεις, ου ψευδομαρτυρήσεις. τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου. και αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν. λέγει αυτω ο νεανίσκος. πάντα ταυτα εφυλαξάμην εκ νεότητός μου, τί ετι υστερω. έφη αυτω ο ιησους. ει θέλεις τέλειος είναι, ύπαγε πώλησόν σου τα υπάρχοντα και δος πτωχοις, και έξεις θησαυρον εν ουρανω. και δευρο ακολούθει μοι. ακούσας δε ο νεανίσκος τον λόγον, απήλθε λυπούμενος. ην γαρ έχων κτήματα πολλά. ο δε ιησους ειπε τοις μαθηταις αυτου. αμήν λέγω υμιν, ότι δυσκόλως πλούσιος εισελεύσεται εις την βασιλείαν των ουρανων. πάλιν δε λέγω υμιν. ευκοπώτερόν εστι κάμηλον διά τρυπήματος ραφίδος διελθειν, η πλούσιον εις την βασιλείαν του θεου εισελθειν. ακούσαντες δε οι μαθηταί αυτου εξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες. τίς άρα δύναται σωθηναι. εμβλέψας δε ο ιησους ειπεν αυτοις. παρά ανθρώποις τουτο αδύνατόν εστι, παρά δε θεω πάντα δυνατά. τότε αποκριθεις ο πέτρος ειπεν αυτω. ιδου ημεις αφήκαμεν πάντα, και ηκολουθήσαμέν σοι, τί άρα έσται ημιν. ο δε ιησους ειπεν αυτοις. αμήν λέγω υμιν ότι υμεις οι ακολουθήσαντές μοι εν τη παλιγγενεσία όταν καθίση ο υιός του ανθρώπου επί θρόνου δόξης αυτου, καθίσεσθε και υμεις επί δώδεκα θρόνων κρίνοντες τας δώδεκα φυλάς του ισραήλ. και πας ος αφήκεν οικίαν, η αδελφούς, η αδελφάς, η πατέρα, η μητέρα, η γυναικα, η τέκνα, η αγρούς ένεκεν του ονόματός μου, εκατονταπλασίονα λήψεται, και ζωήν αιώνιον κληρονομήσει. πολλοί δε έσονται πρωτοι έσχατοι, και οι έσχατοι πρωτοι.

Cap. 20.

Ομοία γάρ εστιν η βασιλεία των ουρανων ανθρώπω οικοδεσπότη, όστις εξήλθεν άμα πρωί μισθώσασθαι εργάτας εις τον αμπελωνα αυτου. και συμφωνήσας μετά των εργατων εκ δηναρίου την ημέραν, απέστειλεν αυτούς εις τον αμπελωνα αυτου. και εξελθων περί τρίτην ώραν, ειδεν άλλους εστωτας εν τη αγορά αργούς. κακεί-

celorum. Et cum imposuisset eis manus abijt inde. Et ecce vnus accedẽs ait illi. Magister bone: quid boni faciam vt habeã vitam eternã? Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono? Unus est bonus deus. Si autem vis ad vitam ingredi: serua mãdata. Dicit illi. Que? Jesus ãt dixit. Nõ homicidiũ facies nõ adulterabis: nõ facies furtum nõ falsũ testimoniũ dices: honora patrẽ & matrẽ tuam: diliges proximum tuũ & tuum sicut teipm. Dicit illi adolescens. Oia hec custodiui a iuuentute mea quid adhuc mihi deest. Ait illi iesus. Si perfectus esse vis vade & vẽde oia q habes & da pauperibus: et habebis thesaurum in celo & veni sequere me. Cum audisset autem adolescens verbum abijt tristis. Erat ei habẽs multas possessiões. Jesus autem dixit discipulis suis. Amen dico vobis quia diues difficile intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis. Facilius est camelum per foramen acus transire q diuitem intrare in regnum celorum. Auditis autem his discipuli mirabãtur valde dicentes. Quis ergo poterit saluus esse? Aspiciens ãt iesus dixit illis. Apud homines hoc impossibile est: apud deũ ãt oia possibilia sũt. Tũc respondens petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia: & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Jesus ãt dixit ill'. Amẽ dico vobis: q vos q secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Et ois qui reliquerit domũ vl fres aut sorores aut prẽz aut mrẽz aut vxorez aut filios aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet et vitã eternã possidebit. Multi aũt erũt primi nouissimi: & nouissimi primi.

Cap. 20.

Simile est regnum celorum homini patrifamilias: qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suã. Conuentione aũt facta cum operarijs ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horã tertiã vidit alios stantes in foro ociosos: et

Luce. 18. c.
Mar. 10. b
Luce. 18. d.
C
Mar. 10. c.
Luce 12. d.
& 18. d.
Marc. 10. c
Luce. 18. c.
D
Mar. 10. d
Luce. 18. c.
Luce. 22. c.
Deu. 33. a
Marc. 10. d
Luce. 8. c.
Marc. 13. f
Luce. 13. f.
A

νοις ειπεν, υπάγετε και υμεις εις τον αμπελωνα, και ο εάν η δίκαιον δώσω υμιν. οι δε απήλθον. πάλιν εξελθων περί έκτην και ενάτην ώραν, εποίησεν ωσαύτως. περί δε την ενδεκάτην ώραν εξελθων εύρεν άλλους εστωτας αργούς, και λέγει αυτοις. τί ωδε εστήκατε όλην την ημέραν αργοί. λέγουσιν αυτω. ότι ουδεις ημάς εμισθώσατο. λέγει αυτοις. υπάγετε και υμεις εις τον αμπελωνα, και ο εάν η δίκαιον λήψεσθε. οψίας δε γενομένης, λέγει ο κύριος του αμπελωνος τω επιτρόπω αυτου. κάλεσον τους εργάτας, και απόδος αυτοις τον μισθόν αρξάμενος από των εσχάτων έως των πρώτων. και ελθόντες οι περί την ενδεκάτην ώραν, έλαβον ανά δηνάριον. ελθόντες δε οι πρωτοι, ενόμισαν ότι πλείονα λήψονται, και έλαβον και αυτοί ανά δηνάριον. λαβόντες δε εγόγγυζον κατά του οικοδεσπότου λέγοντες. ότι ουτοι οι έσχατοι μίαν ώραν εποίησαν, και ίσους ημιν αυτούς εποίησας τοις βαστάσασι το βάρος της ημέρας και τον καύσωνα. ο δε αποκριθεις ειπεν ενί αυτων. εταιρε, ουκ αδικω σε. ουχί δηναρίου συνεφώνησάς μοι. άρον το σόν, και ύπαγε. θέλω δε τούτω τω εσχάτω δουναι ως και σοί. η ουκ έξεστί μοι ποιησαι ο θέλω εν τοις εμοις. ει ο οφθαλμός σου πονηρός εστιν, ότι εγώ αγαθός ειμί. ούτως έσονται οι έσχατοι πρωτοι, και οι πρωτοι έσχατοι. πολλοί γάρ εισι κλητοί, ολίγοι δε εκλεκτοί. και αναβαίνων ο ιησους εις ιεροσόλυμα παρέλαβε τους δώδεκα μαθητάς κατ ιδίαν εν τη οδω, και ειπεν αυτοις. ιδου αναβαίνομεν εις ιεροσόλυμα, και ο υιός του ανθρώπου παραδοθήσεται τοις αρχιερευσι και γραμματευσι, και κατακρινουσιν αυτόν θανάτω, και παραδώσουσιν αυτόν τοις έθνεσιν εις το εμπαιξαι και μαστιγωσαι και σταυρωσαι, και τη τρίτη ημέρα αναστήσεται. τότε προσήλθεν αυτω η μήτηρ των υιων ζεβεδαίου μετά των υιων αυτής προσκυνουσα και αιτουσα τι παρ αυτου. ο δε ειπεν αυτη. τί θέλεις. λέγει αυτω. ειπέ ίνα καθίσωσιν ουτοι οι δύο υιοί μου, εις εκ δεξιων σου, και εις εξ ευωνύμων σου εν τη βασιλεία σου. αποκριθεις δε ο ιησους ειπεν. ουκ οίδατε τί αιτεισθε. δύνασθε πιειν το ποτήριον ο εγω μέλλω πίνειν, η το βάπτισμα ο εγω βαπτίζομαι βαπτισθηναι. λέγουσιν αυτω δυνάμεθα. και λέγει αυτοις. το μεν ποτήριόν μου πίεσθε, και το βάπτισμα ο εγω βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. το δε καθίσαι

dixit illis. Ite & vos in vineam meam: et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi aũt abierũt. Iterũ ãt exijt circa sextã & nonam horam: et fecit similiter. Circa vndecimam vero exijt: et inuenit alios stantes et dicit illis. Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dixit illis. Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factũ esset dicit dominus vinee procuratori suo. Uoca operarios et redde illis mercedẽ: incipiẽs a nouissimis vsq ad primos. Cum venissent ergo q circa vndeciã horã venerãt: acceperũt singulos denarios. Uenientes ãt & primi: arbitrati sũt q plus eẽnt accepturi: acceperũt ãt & ipsi siglos denarios. Et accipiẽtes murmurabãt adũs patrẽ familias dicẽtes. Hi nouissimi vna hora fecerũt: & pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei & estus? At ille respondens vni eorũ dixit. Amice nõ facio tibi iniuriã. Nõne ex denario cõuenisti mecũ? Tolle qd tuũ ẽ & vade: Uolo ãt & huic nouissimo dare sicut et tibi. Aut nõ licet mihi qd volo facere? An oculus tuus nequã est quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi: et primi nouissimi. Multi ei sũt vocati pauci vero electi. Et ascendens iesus hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto: et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymã et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et condemnabunt eum morte: et tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum et crucifigendũ: et tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei cum filijs suis: adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid vis? Ait illi. Dic vt sedeant hi duo filij mei: vnus ad dexterã tuã et vnus ad sinistram in regno tuo. Respõdens aũt iesus dixit. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicẽ quem ego bibiturus sum? Dicunt ei. Possumus. Ait illis. Calicem quidem meum bibetis: sedere autem.

Luce. 10. a.
B
I. 22. b. & 16
c.
Eccl. 31. b.
sup. 19. g.
Mar. 10. e.
Luce. 13. f.
C
I. 22. c.
sup. 16. c.
Marc. 10. c
Luce. 18. f.
Mar. 10. e.
Jacobi. 4. a
Rom. 8. d.
1. Cor. 10. d

εκ δεξιών μου και εξ ευωνύμων μου ουκ εστίν εμόν δούναι, αλλ' οις ητοίμασται υπό του πατρός μου. και ακούσαντες οι δέκα ηγανάκτησαν περί των δύο αδελφών. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος αυτούς είπεν. οίδατε ότι οι άρχοντες των εθνών κατακυριεύουσιν αυτών, και οι μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αυτών. ουχ' ούτως δε έσται εν υμίν. αλλ' ος εάν θέλη εν υμίν μέγας γενέσθαι, έσται υμών διάκονος. και ος εάν θέλη εν υμίν είναι πρώτος, έσται υμών δούλος ώσπερ ο υιός του ανθρώπου ουκ ήλθε διακονηθήναι αλλά διακονήσαι, και δούναι την ψυχήν αυτού λύτρον αντί πολλών. και εκπορευομένων αυτών από ιεριχώ, ηκολούθησεν αυτώ όχλος πολύς. και ιδού δύο τυφλοί καθήμενοι παρά την οδόν ακούσαντες ότι ιησούς παράγει, έκραξαν λέγοντες. ελέησον ημάς κύριε υιός δαυίδ. ο δε όχλος επετίμησεν αυτοίς ίνα σιωπήσωσιν. οι δε μείζον έκραζον λέγοντες. ελέησον ημάς κύριε υιός δαυίδ. και στας ο ιησούς, εφώνησεν αυτούς και είπε. τι θέλετε ποιήσω υμίν. λέγουσιν αυτώ. κύριε ίνα ανοιχθώσιν ημών οι οφθαλμοί. σπλαγχνισθείς δε ο ιησούς ήψατο των οφθαλμών αυτών. και ευθέως ανέβλεψαν αυτών οι οφθαλμοί, και ηκολούθησαν αυτώ.

Cap.21.

Και ότε ήγγισαν εις ιεροσόλυμα και ήλθον εις βηθσφαγή προς το όρος των ελαιών, τότε ο ιησούς απέστειλε δύο μαθητάς λέγων αυτοίς. πορεύθητε εις την κώμην την κατέναντι υμών, και ευθέως ευρήσετε όνον δεδεμένον και πώλον μετ' αυτής. λύσαντες αγάγετέ μοι. και εάν τις υμίν είπη τι, ερείτε ότι ο κύριος αυτών χρείαν έχει. ευθέως δε αποστέλλει αυτούς. τούτο δε όλον γέγονεν ίνα πληρωθή το ρηθέν διά του προφήτου λέγοντος. είπατε τη θυγατρί σιών, ιδού ο βασιλεύς σου έρχεταί σοι πραΰς και επιβεβηκώς επί όνον και πώλον υιόν υποζυγίου. πορευθέντες δε οι μαθηταί και ποιήσαντες καθώς προσέταξεν αυτοίς ο ιησούς, ήγαγον την όνον και τον πώλον. και επέθηκαν επάνω αυτών τα ιμάτια αυτών, και επεκάθισεν επάνω αυτών. ο δε πλείστος όχλος έστρωσαν εαυτών τα ιμάτια εν τη οδώ. άλλοι δε έκοπτον κλάδους από των δένδρων, και εστρώννυον εν τη οδώ. οι δε όχλοι οι προάγοντες και οι ακολουθούντες, έκραζον λέγοντες. ωσαννά τω υιώ δαυίδ, ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι κυρίου, ωσαννά εν τοις υψίστοις. και

ad dexteram meam vel sinistram non est meũ dare vobis: sȝ quib⁹ paratũ ẽ a patre meo. Et audientes decem: indignati sunt de duobus fratribus. Jesus aũt vocauit eos ad se: & ait. Scitis quia principes gentium dñant eorum: et qui maiores sunt ptãtem exercent inter eos? Non ita erit inter vos. Sȝ quicũqȝ voluerit iter vos maior fieri: sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse: erit vester seru⁹. Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare: et dare aiam suam redemptionẽ pro multis. Et egrediẽtibus illis ab iericho: secuta est cum turba multa. Et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt qr iesus transiret: & clamauerũt dicẽtes. Dñe miserẽ nr̃i fili dauid. Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant dicẽtes. Dñe miserẽ nr̃i fili dauid. Et stetit ies⁹ & vocauit eos et ait. Quid vultis vt faciã vobis. Dicũt illi. Domine vt aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum iesus: tetigit oculos eorum. Et confestĩ viderunt et secuti sunt eum.

Marc.10.f. Luce.22.c. — Luce.22.c. Marc.10.g — Mar.10.g Luce.18.g sup.9.f. — Luce.18.g. sup.9.c. — Mar.8.d & 10.g.

Cap.21.

Et cũ appropinquasset hierosolymis & venisset betphage ad mõtẽ oliueti: tunc iesus misit duos discipulos dicens eis. Ite in castellum quod cõtra vos est: et statim inuenietis asinã alligatam et pullum cum ea: soluite et adducite mihi. Et si qs vobis aliqd dixerit: dicite qr dominus his op⁹ hȝ: et confestim dimittet eos. Hoc autem factũ est: vt adimpleretur qd dictũ ẽ p prophetam dicentem. Dicite filie sion: ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens sup asinã et pullũ filiũ subiugalis. Euntes autem discipuli fecerũt sicut p̃cepit illis iesus. Et adduxerunt asinam et pullum et imposuerũt super eos vestimenta sua: et eũ desup sedere fecerũt. Plurima aũt turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cedebant ramos de arboribus et sternebant in via. Turbe aũt que precedebant & que seqbant clamabãt dicentes. Osanna filio dauid: benedictus qui venit in nomine domini: osanna in altissimis. Et

Mar.11.a. Luce.19.c. Johã.12.b. — Zacha.9.b. Esaie.62.d. Johis.12.b Marc.11.a Luce.19.c. — Mar.11.a. Luce.19.f. Johan.12.b

εισελθόντος αυτού εις ιεροσόλυμα, εσείσθη πάσα η πόλις λέγουσα. τις εστίν ούτος; οι δε όχλοι έλεγον. ούτος εστίν ιησούς ο προφήτης ο από ναζαρέτ της γαλιλαίας. και εισήλθεν ο ιησούς εις το ιερόν του θεού, και εξέβαλε πάντας τους πωλούντας και αγοράζοντας εν τω ιερώ, και τας τραπέζας των κολλυβιστών κατέστρεψε, και τας καθέδρας των πωλούντων τας περιστεράς, και λέγει αυτοίς. γέγραπται. ο οίκος μου οίκος προσευχής κληθήσεται, υμείς δε αυτόν εποιήσατε σπήλαιον ληστών. και προσήλθον αυτώ χωλοί και τυφλοί εν τω ιερώ, και εθεράπευσεν αυτούς. ιδόντες δε οι αρχιερείς και οι γραμματείς τα θαυμάσια α εποίησε, και τους παίδας κράζοντας εν τω ιερώ και λέγοντας, ωσαννά τω υιώ δαυίδ, ηγανάκτησαν και είπον αυτώ. ακούεις τι ούτοι λέγουσιν. ο δε ιησούς λέγει αυτοίς. ναι. ουδέποτε ανέγνωτε ότι εκ στόματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αίνον. και καταλιπών αυτούς, εξήλθεν έξω της πόλεως εις βηθανίαν, και ηυλίσθη εκεί. πρωΐας δε επανάγων εις την πόλιν, επείνασε. και ιδών συκήν μίαν επί της οδού, ήλθεν επ' αυτήν. και ουδέν εύρεν εν αυτή ει μη φύλλα μόνον. και λέγει αυτή. μηκέτι εκ σου καρπός γένηται εις τον αιώνα. και εξηράνθη παραχρήμα η συκή. και ιδόντες οι μαθηταί εθαύμασαν λέγοντες. πως παραχρήμα εξηράνθη η συκή. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν αυτοίς αμήν λέγω υμίν, εάν έχητε πίστιν και μη διακριθήτε, ου μόνον το της συκής ποιήσετε, αλλά καν τω όρει τούτω είπητε άρθητι και βλήθητι εις την θάλασσαν, γενήσεται. και πάντα όσα εάν αιτήσητε εν τη προσευχή πιστεύοντες λήψεσθε. και ελθόντι αυτώ εις το ιερόν, προσήλθον αυτώ διδάσκοντι οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι του λαού λέγοντες. εν ποία εξουσία ταύτα ποιείς. και τις σοι έδωκε την εξουσίαν ταύτην. αποκριθείς δε ο ιησούς, είπεν αυτοίς. ερωτήσω υμάς καγώ λόγον ένα, ον εάν είπητέ μοι, καγώ υμίν ερώ εν ποία εξουσία ταύτα ποιώ. το βάπτισμα ιωάννου πόθεν ην, εξ ουρανού, η εξ ανθρώπων. οι δε διελογίζοντο παρ' εαυτοίς λέγοντες. εάν είπωμεν εξ ουρανού, ερεί ημίν, διά τι ουν ουκ επιστεύσατε αυτώ. εάν δε είπωμεν εξ ανθρώπων, φοβούμεθα τον όχλον. πάντες γαρ έχουσι τον ιωάννην ως προφήτην. και αποκριθέντες τω ιησού είπον, ουκ οίδαμεν. έφη αυτοίς και αυτός. ουδέ εγώ λέγω υμίν εν

cum intrasset hierosolymam: cõmota est vniuersa ciuitas dicẽs. Quis ẽ hic? Populi autem dicebant. Hic est iesus propheta: a nazareth galilee. Et intrauit iesus in templum dei: et eijciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas nũmulariorum et cathedras vendentium columbas euertit: et dicit eis. Scriptũ est: dom⁹ mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illã speluncã latronũ. Et accesserũt ad eum ceci et claudi in templo et sanauit eos. Videntes aũt p̃ncipes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit et pueros clamantes in templo & dicẽtes osãna filio dauid: idignati sũt et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis. Vtiqȝ. Nunqȝ legistis quia ex ore infantium & lactentiũ perfecisti laudẽ? Et relictis illis abijt foras extra ciuitatem in bethaniã: ibiqȝ mãsit. Mane aũt reuertens in ciuitatem esurijt. Et videns fici arborẽ vnã secus viã venit ad eã et nihil inuenit in ea nisi folia tantum: et ait illi. Nunqȝ ex te fructus nascatur in sẽpiternũ. Et arefacta ẽ cõtinuo ficulnea. Et vidẽtes discipli mirati sũt dicentes. Quomodo cõtinuo aruit. Respondens autem iesus: ait eis. Amẽ dico vobis: si habueritis fidẽ & nõ hesitaueritis: nõ solũ de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis: tollere et iacta te in mare fiet. Et omnia quecũqȝ petieritis in oratione credentes accipietis. Et cum venisset in tẽplum accesserũt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi dicẽtes. In q̃ ptãte hec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Rñdens iesus dixit eis. Interrogabo vos & ego vnũ sermonẽ quẽ si dixeritis mihi: et ego vobis dicã in qua ptãte hec facio. Baptismũ iohannis vnde erat: e celo an ex hoib⁹? At illi cogitabant inter se dicentes. Si dixerimus e celo: dicet nobis: q̃re ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hoibus: timemus turbam. Oẽs enĩ habebant iohannẽ sicut prophetam. Et rñdẽtes iesu dixerũt. Nescimus. Ait illis & ipse. Nec ego dico vobis in

Marc.11.b Luce.19.g. Johã.2.c. — Esa.56.c. Hiere.7.b. Marc.12.c. Luc.19.g. — Ps.8. Mar.11.b. — Mar.11.c. Luc.13.b. — sup.17.c. Luce.17.b. Marc.11.d Jaco.1.a. — Marc.11.c Johã.4.d. & 16.f — Mar.11.f. Luce.20.a. — sup.14.a.

ποία ἐξουσία ταῦτα ποιῶ. Τί δὲ ὑμῖν δο-
κεῖ; ἄνθρωπος τις εἶχε τέκνα δύο, καὶ προ-
σελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν. τέκνον, ὕπαγε σή-
μερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀ-
ποκριθεὶς εἶπεν. οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μετα-
μεληθεὶς ἀπῆλθεν. καὶ προσελθὼν τῷ δευτέ-
ρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ἐ-
γὼ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε. τίς ἐκ τῶν δύο
ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός. λέγουσιν
αὐτῷ. ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρ-
ναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης ἐν ὁ-
δῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐ-
τῷ. οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν
αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕ-
στερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. ἄλλην παρα-
βολὴν ἀκούσατε. ἄνθρωπος τις ἦν οἰκοδεσ-
πότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φρα-
γμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ
ληνόν. καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδο-
το αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. ὅτε δὲ
ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε
τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωρ-
γούς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. καὶ λα-
βόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ,
ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλι-
θοβόλησαν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δού-
λους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν
αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέστειλε
πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων, ἐν-
τραπήσονται τὸν υἱόν μου. οἱ δὲ γεωργοὶ ἰ-
δόντες τὸν υἱόν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς. οὗτός ἐσ-
τιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐ-
τόν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐ-
τοῦ. καὶ λαβόντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ
ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ
ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς
γεωργοῖς ἐκείνοις. λέγουσιν αὐτῷ. κακοὺς
κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶ-
να ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀπο-
δώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς και-
ροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐδέπο-
τε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς. λίθον ὃν ἀπε-
δοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενή-
θη εἰς κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐγένε-
το αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ-
μῶν. διατοῦτο λέγω ὑμῖν. ὅτι ἀρθήσεται
ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσε-
ται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. καὶ
ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθή-
σεται. ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. καὶ
ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι

q̃ ptãte hec facio. Quid ãt vobis vi-
def? Homo q̃dã hēbat duos filios: ⁊ ac-
cedēs ad primũ dixit. Fili vade hodie
opare in vineã meã. Ille aũt respõdēs
ait. Nolo. Postea aũt penitētia mot⁹
abijt. Accedens autem ad alterum
dixit similiter. At ille rñdens ait. Eo
dñe. Et non iuit. Quis ex duobus
fecit voluntatem patris? Dicunt
ei. Primus. Dicit illis iesus. Amen
dico vobis quia publicani et meretrices
precedunt vos in regno
dei. Venit enim ad vos iohannes in
via iustitie: et non credidistis ei.
Publicani autē et meretrices crediderũt
ei: vos autē videtes nec pniaꝫ habuistis po
stea vt crederetis ei. Aliam parabolam
audite. Homo erat paterfamilias
qui plantauit vineam et sepem
circumdedit ei: et fodit in ea
torcular: et edificauit turrim et locauit
eaꝫ agricolis: ⁊ pegre pfect⁹ ē. Cũ aũt
tps fructuum appropinquasset: misit
seruos suos ad agricolas vt
acciperent fructus eius. Et
agricole apprehensis seruis eius:
aliũ ceciderũt: aliũ occiderũt: aliũ vo la-
pidauerũt. Iterum misit alios seruos
plures prioribus: et fecerunt
illis similiter. Nouissime aũt misit
ad eos filium suum dicens: verebũtur
forte filium meuꝫ. Agricole aũt videtes
filium dixerunt intra se. Hic est
heres: venite occidamus eum:
et habebimus hereditatem eius.
Et apprehensum eum eiecerunt extra
vineã et occiderũt. Cum ergo venerit
dominus vinee: quid faciet
agricolis illis? Aiunt illi. Malos
male perdet: et vineam suam
locabit alijs agricolis: qui reddant
ei fructum temporibus
suis. Dicit illis iesus. Nunq̃
legistis in scripturis. Lapidē quē repro-
bauerunt edificantes: hic est factus
in caput anguli? A domino factum est
istud: et est mirabile in oculis nostris.
Ideo dico vobis quia auferetur
a vobis regnum dei: et dabitur
genti facienti fructus eius. Et
qui ceciderit sup lapidē istũ cõfringet:
sup quē vo ceciderit: ꝯteret eũ. Et cuꝫ
audissent pncipes sacerdotũ ⁊ pharisei

d. Opare i- patiũ mõi.

d. In gr. ego dñe. i. ecce me dñe.

F

Mar. 12. a.
Luce. 20. b.
Esaie. 5. a.

i. 22. a.

Mar. 12. b.
Gen. 37. d.

G

Marc. 12. b
Luce. 20. c.
1. Pe. 2. a.
Titum. 4. b

Mar. 12. b.
Luce. 19. g.
⁊. 20. c. ⁊. 22.
a.

τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ
αὐτῶν λέγει. καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι
ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προ-
φήτην αὐτὸν εἶχον. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς
πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγων.

Cap. 22.

Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώ-
πῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ
υἱῷ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους
αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς
γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέ-
στειλεν ἄλλους δούλους λέγων. εἴπατε
τοῖς κεκλημένοις ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοί-
μασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυ-
μένα, καὶ πάντα ἕτοιμα, δεῦτε εἰς τοὺς γά-
μους. οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς
τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐ-
τοῦ. οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δού-
λους αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. καὶ ἀ-
κούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη. καὶ πέμ-
ψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς
φονεῖς ἐκείνους. καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέ-
πρησε. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ. ὁ μὲν
γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ
ἦσαν ἄξιοι. πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξό-
δους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε, κα-
λέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδούς, συνήγαγον
πάντας ὅσους εὗρον πονηρούς τε καὶ ἀγα-
θούς, καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. εἰ-
σελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνα-
κειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυ-
μένον ἔνδυμα γάμου. καὶ λέγει αὐτῷ. ἑταῖ-
ρε πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γά-
μου. ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς
τοῖς διακόνοις. δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ
πόδας, ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ
σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. πολλοὶ γάρ
εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. τότε πορευ-
θέντες οἱ φαρισαῖοι, συμβούλιον ἔλαβον ὅ-
πως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀ-
ποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν
μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν λέγοντες. διδάσκα-
λε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ
θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι
περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσω-
πον ἀνθρώπων. εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ.
ἔξεστι δοῦναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ. γνοὺς
δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπε. τί με
πειράζετε ὑποκριταί. ἐπιδείξατέ μοι τὸ νό-
μισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐ-
τῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν

parabolas eius: cognouerunt q̃ de
ipsis diceret. Et querentes euꝫ tenere
timuerunt turbas: quoniã sicut pphetã
eum habebant. Et respondens iesus
dixit iterum in parabolis eis dicens.

Cap. 22.

Simile factũ est regnũ celoꝝ homi-
ni regi qui fecit nuptias
filio suo. Et misit seruos
suos vocare inuitatos ad
nuptias: et nolebãt venire. Iterũ misit
alios seruos dicens. Dicite
inuitatis. Ecce prandiuꝫ meuꝫ paraui:
tauri mei et altilia occisa sunt:
et omnia parata venite ad nuptias.
Illi autē neglexerũt ⁊ abierũt: alius in
villã suã: ali⁹ vero ad negociationẽ suã.
Reliqui vero tenuerunt seruos
eius: et cõtumelijs affectos occiderũt.
Rex autē cuꝫ audisset irat⁹ est: ⁊ missis
exercitibus suis perdidit [dit.
homicidas illos: ⁊ ciuitatẽ illoꝝ succẽ-
Tunc ait seruis suis. [erãt nõ
Nuptie qdeꝫ parate sunt: sed qui inuitati
fuerũt digni. Ite ergo ad exitus
viarũ: et quoscũq̃ inueneritis vocate
ad nuptias. Et egressi
serui eius in vias congregauerunt
oẽs quos inuenerũt malos et bonos:
⁊ implete sunt nuptie discũbētiũ. In-
trauit aũt rex vt videret discũbentes: ⁊
vidit ibi hominem non vestitum
veste nuptiali. Et ait illi. Amice
quõ huc itrasti nõ habēs vestē nuptialē?
At ille obmutuit. Tunc dixit rex
ministris. Ligatis manibus et
pedibus eius mittite eum in
tenebras exteriores: ibi erit fletus
et stridor dentium. Multi autem
sũt vocati pauci vero electi. Tũc abeũ-
tes pharisei consilium inierunt vt
caperent eum in sermone. Et mittunt
ei discipulos suos:
cum herodianis dicentes. Magister
scimus quia verax es et viam
dei in veritate doces: et nõ est tibi cu-
ra de aliquo. Non enim respicis personã
hoim. Dic ergo nobis quid tibi videt.
Licet cēsũ dari cesari an nõ? Cognita
autē iesus neq̃tia eorum ait. Quid me
tēptatis hypocrite? Ostēdite mihi nu-
misma census. At illi obtulerunt ei [go
denariũ. Et ait illis iesus. Cui⁹ ē ima-

Iohã. 7. e.
⁊. g.

A

Luc. 14. d.
Apoc. 19. b.

sup. 21. f.

B

i. 25. c.
sup. 13. g.

i. 24. g.

sup. 20. d.
Marc. 12. b
Luce. 20. d.

Mar. 12. c.

Acti. 10. c.

C

αὐτὴ καὶ ἡ ἐπιγραφή. λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς. ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς εἶπεν. ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή, πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσί. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν, καὶ λέγων. διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς λέγων. τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ, τίνος υἱός ἐστι. λέγουσιν αὐτῷ τοῦ δαυίδ. λέγει αὐτοῖς. πῶς οὖν δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ λέγων. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. εἰ οὖν δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐκέτι. Cap. 23.

hec et superscriptio? Dicunt ei: cesaris. Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et audientes mirati sunt: et relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum saducei: qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogauerunt eum dicentes. Magister moyses dixit: si quis mortuus fuerit non habens filium: vt ducat frater eius vxorem illius et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres et primus vxore ducta defunctus est: et non habens semen reliquit vxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tertius vsque ad septimum. Nouissime autem omnium et mulier defuncta est. In resurrectione ergo cuius erit de septem vxor? Omnes enim habuerunt eam. Rndens autem iesus ait illis. Erratis nescientes scripturas neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent neque nubentur: sed erunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a deo dicente vobis. Ego sum deus abraam et deus ysaac et deus iacob. Non est deus mortuorum sed viuentium. Et audientes turbe mirabantur in doctrina eius. Pharisei autem audientes quod silentium imposuisset saduceis conuenerunt in vnum: et interrogauit eum vnus ex eis legisdoctor temptans eum. Magister quod est mandatum magnum in lege. Ait illi iesus. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et in tota anima tua: et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete. Congregatis autem phariseis interrogauit eos iesus dicens. Quid vobis videtur de christo cuius filius est? Dicunt ei dauid. Ait illis. Quomodo ergo dauid in spiritu vocat eum dominum dicens. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo dauid vocat eum dominum: quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisque ex illa die eum amplius interrogare. Cap. 23.

Rom. 13. b. — Actu. 23. e. — Mar. 12. d. — Titum. 3. b. — Exodi. 3. b. Mar. 12. e. — D — Marc. 12. e. Luce. 10. f. — Deut. 6. a. — Leui. 19. d. Mar. 12. e. Rom. 13. c. sup. 7. c. Luce. 10. g. Jaco. 2. b. — Marc. 12. f. Luce. 20. g. ps. 109. — Mar. 12. f. Luce. 20. g.

Τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων. ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι. δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββί ῥαββί. ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί. εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής ὁ χριστός. πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἷς γὰρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός. ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι, διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον. καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ μείζων ἐστίν ὁ χρυσός, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν. καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ οὐδέν ἐστιν. ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον. ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ

Tunc iesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos dicens. Super cathedram moysi sederunt scribe et pharisei. Omnia ergo quecunque dixerint vobis: seruate et facite: secundum opera vero eorum nolite facere. Dicunt enim et non faciunt. Alligant autem onera grauia et importabilia: et imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere. Omnia vero opera sua faciunt vt videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua: et magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cenis: et primas cathedras in synagogis: et salutationes in foro: et vocari ab hominibus rabbi. Vos autem nolite vocari rabbi. Unus est enim magister vester: omnes autem vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est enim pater vester qui in celis est. Nec vocemini magistri: quia magister vester vnus est christus. Qui maior est vestrum erit minister vester. Qui autem se exaltauerit humiliabitur: et qui se humiliauerit exaltabitur. Ve autem vobis scribe et pharisei hypocrite qui comeditis domos viduarum orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite qui clauditis regnum celorum ante homines. Vos enim non intratis nec introeuntes sinitis intrare. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qui circuitis mare et aridam vt faciatis vnum proselytum: et cum fuerit factus facitis eum filium gehenne duplo quam vos. Ve vobis duces ceci qui dicitis quicunque iurauerit per templum nihil est: qui autem iurauerit in auro templi debitor est. Stulti et ceci: quid enim maius est: aurum an templum quod sanctificat aurum? Et quicunque iurauerit in altari nihil est: quicunque autem iurauerit in dono quod est super illud debet. Stulti et ceci quid enim maius est: donum an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari: iurat in eo et in omnibus que super illud sunt. Et quicunque iurauerit in templo: iurat in illo

A — Luce. 11. f. Marc. 12. g. — Luce. 11. g. — sup. 6. c. — Mar. 12. g. Luce. 14. b. — Jaco. 3. a. — Luce. 14. — Jacobi. Luce. 18.

καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας. φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε. ὅτι εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὅτι ἥξει πάντα ταῦτα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπάρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

& in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat in celo: iurat in throno dei: & in eo qui sedet super eum. Ve vobis scribe & pharisei hypocrite qui decimatis mentam et anetũ et cyminum: et reliquistis que grauiora sunt legis iudicium & misericordiam & fidem. Hec oportuit facere: & illa non omittere. Duces ceci excolantes culicẽ: camelum autem glutientes. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite quia mũdatis quod de foris est calicis et parapsidis: intus autem pleni estis rapina et immundicia. Pharisee cece munda prius quod intus est calicis et parapsidis: vt fiat et id quod de foris est mũdũ. Ve vobis scribe & pharisei hypocrite quia similes estis sepulchris dealbatis: que a foris parẽt hominibus speciosa: intus vero sũt plena ossibus mortuorũ et omni spurcitia. Sic et vos a foris quidem paretis hominibus iusti: intus autẽ pleni estis hypocrisi et iniquitate. Ve vobis scribe & pharisei hypocrite qui edificatis sepulchra prophetarum et ornatis monumenta iustorum: et dicitis Si fuissemus in diebus patrũ nostrorũ: non essemus socij eorum in sanguine prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis: quia filij estis eorum qui prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram patrũ vestrorum. Serpẽtes genimina viperarum: quomodo fugietis a iudicio gehenne? Ideo dico vobis. Ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas: et ex illis occidetis et crucifigetis et ex eis flagellabitis in synagogis vestris: et persequemini de ciuitate in ciuitatẽ vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terrã a sanguine abel iusti vsque ad sanguinem zacharie filij barachie quem occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis: venient hec omnia super generationẽ istam. Hierusalem hierusalem: que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt: quotiens volui congregare filios tuos quẽadmodũ gallina cõgregat pullos suos sub alas: et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis non me videbitis amodo donec dicatis. Benedictus qui venit in nomine domini.

C

Luce. 11. f. — Luce. 11. f. — sup. 15. b. — Luce. 11. f. — Actu. 23. a. — Rom. 1. c. — sup. 7. d. — Luce. 11. g.

D

Luce. 11. g. — 1. Thes. 2. d. — sup. 3. c. — Luce. 3. b. — Marc. 13. g — Actu. 5. d. — 2. Cor. 11. c — Hebr. 11. a. — Luce. 13. g.

Cap. 24.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ. καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα, ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες. ἐγώ εἰμι ὁ χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων. ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε, δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ σαββάτῳ. ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε ὁ χρι-

Et egressus iesus de templo ibat. Et accesserũt discipuli eius vt ostenderẽt ei edificationes templi. Ipse autem respõdens dixit illis. Videtis hec omnia? Amẽ dico vobis nõ relinquetur hic lapis super lapidẽ: qui nõ destruatur. Sedente autem eo super montem oliueti: accesserũt ad eum discipuli secreto dicẽtes. Dic nobis quando hec erunt: et quod signũ aduentus tui et cõsũmationis seculi? Et respondens iesus dixit eis. Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicẽtes. Ego sum christus et multos seducẽt. Audituri enim estis prelia & opiniones preliorũ: videte ne turbemini. Oportet enim hec fieri sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem et regnũ in regnũ: et erunt pestilentie et fames et terremotus per loca. Hec autem omnia initia sũt dolorũ. Tunc tradent vos in tribulationem: et occident vos & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meũ. Et tunc scandalizabuntur multi et inuicem tradent: et odio habebũt inuicem. Et multi pseudoprophete surgent: et seducent multos et quoniam abundabit iniquitas: refrigescet charitas multorum. Qui autem perseuerauerit vsque in finẽ: hic saluus erit. Et predicabitur hoc euangeliũ regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus: et tũc veniet cõsũmatio. Cũ ergo videritis abominationẽ desolationis: que dicta est a daniele propheta stantẽ in loco sancto: qui legit intelligat. Tunc qui in iudea sũt fugiãt ad mõtes: & qui in tecto non descendat tollere aliquid de domo sua: & qui in agro non reuertatur tollere tunicam suam. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate autem vt non fiat fuga vestra in hieme vel sabbato. Erit enim tũc tribulatio magna qualis nõ fuit ab initio mundi vsque modo neque fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi: nõ fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi. Tũc si quis vobis dixerit: ecce hic est christus

A

Marc. 13. a — Luce. 19. g — & 21. b. — Marc. 13. b — Luce. 21. b. — Eph. 5. b. — 1. Cor. 5. d. — Collo. 2. d. — Mar. 13. b. — Luce. 21. c. — Mar. 13. b. — Luce. 21. c. — Johã. 15. f.

B

sup. 10. c. — Marc. 13. c — Rom. 10. c — Actu. 2. b. — Mar. 13. d. — Danie. 9. g. — Marc. 13. d — Luce. 21. d. — Mar. 13. d. — Luce. 21. d. — Luce. 23. b — Ezech. 13. c — Marc. 13. d — Luce. 21. c. — Mar. 13. e. — Marc. 13. e. — Luce. 17. c.

στός ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί, μὴ ἐξέλθητε. ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ ἐὰν τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί. εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ᾽ ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος. ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρ-

aut illic: nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophete et dabunt signa magna et prodigia: ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Ecce predixi vobis. Si ergo dixerint vobis ecce in deserto est: nolite exire. ecce in penetralibus: nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem: ita erit et adventus filii hominis. Ubicunque fuerit corpus illuc congregabuntur et aquile. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum: et stelle cadent de celo: et virtutes celorum commovebuntur: et tunc parebit signum filii hominis in celo. et tunc plangent omnes tribus terre: et videbunt filium hominis venientem in nubibus celi cum virtute multa et maiestate. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna et congregabunt electos eius a quattuor ventis: a summis celorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit et folia nata: scitis quia prope est estas. Ita et vos cum videritis hec omnia: scitote quia prope est in ianuis. Amen dico vobis quia non preteribit generatio hec donec omnia ista fiant. Celum et terra transibunt: verba autem mea non preteribunt. De die autem illa et hora nemo scit: neque angeli celorum nisi pater solus. Sicut autem in diebus noe: ita erit et adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes: nubentes et nuptum tradentes: usque ad eum diem quo intravit noe in arcam: et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes: ita erit et adventus filii hominis. Tunc duo erunt in agro: unus assumetur et unus relinquetur. Due molentes in mola: una assumetur et una relinquetur. Duo in lecto: unus assumetur et unus relinquetur. Vigilate ergo quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Illud autem scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset: vigi-

Mar.13.c. Luce.17.c. Luce.17.c. C Luce.17.g. Iohelis.2. Esa.13.b. Marc.13.f. Marc.13.f. Marc.13.f. Luce.21.f. Marc.13.g. Luce.21.f. Luce.17.f. 2.Pe.3.b. D Luc.17.g. Marc.13.g. Luce.12.e. Apoca.3.a.

σεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ. μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Cap.25.

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον. δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι, μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι, κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν

laret utique et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est. Quis putas est fidelis servus et prudens: quem constituit dominus super familiam suam ut det illis cibum in tempore. Beatus ille servus quem cum venerit dominus eius invenerit sic facientem. Amen dico vobis: quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire: et ceperit percutere conservos suos: manducet autem et bibat cum ebriosis: veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua ignorat: et dividet eum partemque eius ponet cum hypocritis: illic erit fletus et stridor dentium. Cap.25.

Tunc simile erit regnum celorum decem virginibus: que accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatue: et quinque prudentes. Sed quinque fatue acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso: dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: ecce sponsus venit exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines ille et ornaverunt lampades suas. Fatue autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostre extinguuntur. Responderunt prudentes dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis: ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere: venit sponsus: et que parate erant intraverunt cum eo ad nuptias: et clausa est ianua. Novissime vero veniunt et relique virgines dicentes: Domine domine aperi nobis. At ille respondens ait: Amen dico vobis nescio vos. Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tradidit illis bona sua et uni dedit quinque talenta: alii autem duo: alii vero unum: unicuique secundum

Luce.12.e. Luce.12.e. Apo.16.d. 1.Cor.5.a. sup.22.c. 1.25.c. A Thessa.5.a. sup.7.c. Luce.13.e. 1.16.d. Luce.19.b. Marc.13.g. B

δύναμιν, και απεδήμησεν ευθέως. πορευθείς δε ο τα πέντε τάλαντα λαβών, ειργάσατο εν αυτοίς και εποίησεν άλλα πέντε τάλαντα. ωσαύτως και ο τα δύο, εκέρδησε και αυτός άλλα δύο. ο δε το εν λαβών, απελθών ώρυξεν εν τη γη, και απέκρυψε το αργύριον του κυρίου αυτού. μετά δε χρόνον πολύν έρχεται ο κύριος των δούλων εκείνων, και συναίρει λόγον μετ' αυτών. και προσελθών ο τα πέντε τάλαντα λαβών, προσήνεγκεν άλλα πέντε τάλαντα λέγων. κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ίδε άλλα πέντε τάλαντα εκέρδησα επ' αυτοίς. έφη δε αυτώ ο κύριος αυτού. ευ δούλε αγαθέ και πιστέ, επί ολίγα ης πιστός, επί πολλών σε καταστήσω, είσελθε εις την χαράν του κυρίου σου. προσελθών δε και ο τα δύο τάλαντα λαβών είπε. κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ίδε άλλα δύο τάλαντα εκέρδησα επ' αυτοίς. έφη αυτώ ο κύριος αυτού. ευ δούλε αγαθέ και πιστέ, επί ολίγα ης πιστός, επί πολλών σε καταστήσω. είσελθε εις την χαράν του κυρίου σου. προσελθών δε και ο το εν τάλαντον ειληφώς, είπεν. κύριε, έγνων σε ότι σκληρός ει άνθρωπος, θερίζων όπου ουκ έσπειρας, και συνάγων όθεν ου διεσκόρπισας. και φοβηθείς απελθών έκρυψα το τάλαντόν σου εν τη γη. ίδε έχεις το σόν. αποκριθείς δε ο κύριος αυτού, είπεν αυτώ. πονηρέ δούλε και οκνηρέ. ήδεις ότι θερίζω όπου ουκ έσπειρα, και συνάγω όθεν ου διεσκόρπισα. έδει ουν σε βαλείν το αργύριόν μου τοις τραπεζίταις, και ελθών εγώ εκομισάμην αν το εμόν συν τόκω. άρατε ουν απ' αυτού το τάλαντον, και δότε τω έχοντι τα δέκα τάλαντα. τω γαρ έχοντι παντί δοθήσεται και περισσευθήσεται. από δε του μη έχοντος, και ο δοκεί έχειν αρθήσεται απ' αυτού. και τον αχρείον δούλον εκβάλετε εις το σκότος το εξώτερον. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων. όταν δε έλθη ο υιός του ανθρώπου εν τη δόξη αυτού, και πάντες οι άγιοι άγγελοι μετ' αυτού, τότε καθίσει επί θρόνου δόξης αυτού, και συναχθήσονται έμπροσθεν αυτού πάντα τα έθνη. και αφοριεί αυτούς απ' αλλήλων, ώσπερ ο ποιμήν αφορίζει τα πρόβατα από των ερίφων. και στήσει τα μεν πρόβατα εκ δεξιών αυτού, τα δε ερίφια εξ ευωνύμων. τότε ερεί ο βασιλεύς τοις εκ δεξιών αυτού. δεύτε οι ευλογημένοι του πατρός μου· κληρονομήσατε την ητοιμασμένην υμίν βασιλείαν

pria virtute: et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat: et operatus est in eis et lucratus est alia quinque. Similiter qui duo acceperat lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat abiens fodit in terram: et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum: et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat obtulit alia quinque talenta dicens. Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serve bone et fidelis: quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam: intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat et ait. Domine duo tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serve bone et fidelis: quia super pauca fuisti fidelis: super multa te constituam: intra in gaudium domini tui. Accedens autem et qui unum talentum acceperat ait. Domine scio quia homo durus es: metis ubi non seminasti: et congregas ubi non sparsisti: et timens abii et abscondi talentum tuum in terra. Ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius dixit ei. Serve male et piger: sciebas quia meto ubi non semino: et congrego ubi non sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis: et veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. Tollite itaque ab eo talentum: et date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur: et abundabit: ei autem qui non habet: et quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem servum eiicite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis sue: et congregabuntur ante eum omnes gentes: et separabit eos ab invicem: sicut pastor segregat oves ab hedis. Et statuet oves quidem a dextris: hedos autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum

Luce.16.a. p. Rem. sentio ipsis. Luce.19.c. C sup.13.b. Luce.8.c. 7.19.d. Marc.4.c. Luce.13.f. Apo.19.d. Ephe.1.a.

από καταβολής κόσμου. επείνασα γαρ και εδώκατέ μοι φαγείν. εδίψησα και εποτίσατέ με. ξένος ήμην και συνηγάγετέ με. γυμνός και περιεβάλετέ με. ησθένησα και επεσκέψασθέ με. εν φυλακή ήμην και ήλθετε πρός με. τότε αποκριθήσονται αυτώ οι δίκαιοι λέγοντες. κύριε, πότε σε είδομεν πεινώντα και εθρέψαμεν, η διψώντα και εποτίσαμεν. πότε δέ σε είδομεν ξένον και συνηγάγομεν, η γυμνόν και περιεβάλομεν. πότε δε σε είδομεν ασθενή η εν φυλακή και ήλθομεν πρός σε. και αποκριθείς ο βασιλεύς ερεί αυτοίς. αμήν λέγω υμίν, εφόσον εποιήσατε ενί τούτων των αδελφών μου των ελαχίστων, εμοί εποιήσατε. τότε ερεί και τοις εξ ευωνύμων. πορεύεσθε απ' εμού οι κατηραμένοι εις το πυρ το αιώνιον το ητοιμασμένον τω διαβόλω και τοις αγγέλοις αυτού. επείνασα γαρ και ουκ εδώκατέ μοι φαγείν. εδίψησα και ουκ εποτίσατέ με. ξένος ήμην και ου συνηγάγετέ με. γυμνός και ου περιεβάλετέ με. ασθενής και εν φυλακή και ουκ επεσκέψασθέ με. τότε αποκριθήσονται και αυτοί λέγοντες. κύριε πότε σε είδομεν πεινώντα, η διψώντα, η ξένον, η γυμνόν, η ασθενή, η εν φυλακή, και ου διηκονήσαμέν σοι. τότε αποκριθήσεται αυτοίς λέγων. αμήν λέγω υμίν, εφόσον ουκ εποιήσατε ενί τούτων των ελαχίστων, ουδέ εμοί εποιήσατε. και απελεύσονται ούτοι εις κόλασιν αιώνιον, οι δε δίκαιοι εις ζωήν αιώνιον.

Cap. 26.

Και εγένετο ότε ετέλεσεν ο ιησούς πάντας τους λόγους τούτους, είπε τοις μαθηταίς αυτού. οίδατε ότι μετά δύο ημέρας το πάσχα γίνεται, και ο υιός του ανθρώπου παραδίδοται εις το σταυρωθήναι. τότε συνήχθησαν οι αρχιερείς και οι γραμματείς και οι πρεσβύτεροι του λαού εις την αυλήν του αρχιερέως του λεγομένου καϊάφα, και συνεβουλεύσαντο ίνα τον ιησούν δόλω κρατήσωσι και αποκτείνωσιν. έλεγον δε. μη εν τη εορτή ίνα μη θόρυβος γένηται εν τω λαώ. του δε ιησού γενομένου εν βηθανία εν οικία σίμωνος του λεπρού, προσήλθεν αυτώ γυνή αλάβαστρον μύρου έχουσα βαρυτίμου, και κατέχεεν επί την κεφαλήν αυτού ανακειμένου. ιδόντες δε οι μαθηταί αυτού, ηγανάκτησαν λέγοντες. εις τί η απώλεια αύτη. ηδύνατο γαρ τούτο το μύρον πραθήναι πολλού και δοθήναι τοις πτωχοίς. γνούς δε ο ιησούς είπεν αυτοίς. τι κόπους παρέχετε τη γυναικί. έργον γαρ κα-

a constitutione mundi. Esurivi enim et dedistis mihi manducare. Sitivi et dedistis mihi bibere. Hospes eram et collegistis me. Nudus et operuistis me. Infirmus et visitastis me. In carcere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes. Domine quando te vidimus esurientem et pavimus: sitientem et dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem et collegimus te: aut nudum et cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum aut in carcere et venimus ad te? Et respondens rex dicet illis. Amen dico vobis: quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esurivi enim: et non dedistis mihi manducare. Sitivi et non dedistis mihi potum. Hospes eram: et non collegistis me: nudus et non operuistis me. Infirmus et in carcere et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes. Domine quando te vidimus esurientem: aut sitientem: aut hospitem: aut nudum: aut infirmum: aut in carcere et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis dicens. Amen dico vobis: quamdiu non fecistis uni de minoribus his: nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternum: iusti autem in vitam eternam.

Cap. 26.

Et factum est cum consummasset iesus sermones hos omnes dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet: et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum: et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Caiphas: et consilium fecerunt ut iesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem. Non in die festo. Ne forte tumultus fieret in populo. Cum autem iesus esset in bethania in domo symonis leprosi: accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi: et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli: indignati sunt dicentes. Ut quid perditio hec? Potuit enim istud venundari multo: et dari pauperibus. Sciens autem iesus ait illis. Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum

D sup.7.c. Luce.15.f. Iohn.5.e. A Mar.14.a. Luce.22.a. Iohan.11.a. B

λόν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς
πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ
πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύ
ρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ
ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποί
ησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. τότε πο
ρευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος ἰούδας
ἰσκαριώτης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε. τί θέ
λετέ μοι δοῦναι κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω
αὐτόν. οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀρ
γύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα
αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ λέγοντες
αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φα
γεῖν τὸ πάσχα. ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς τὴν
πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ. ὁ
διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐσ
τι, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μα
θητῶν μου. καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέ
ταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσ
χα. ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν
δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν
αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν. μήτι ἐγώ εἰμι κύριε
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ᾽ ἐμοῦ
ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παρα
δώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει κα
θὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀν
θρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
που παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐ
γεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ
ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε. μήτι ἐ
γώ εἰμι ῥαββί. λέγει αὐτῷ. σὺ εἶπας. ἐσθι
όντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρ
τον καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε. τοῦτό
ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήρι
ον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων
πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτι
ῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ
τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως
τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ᾽
ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός
μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος
τῶν ἐλαιῶν. τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν
τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ. πατάξω
τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρό

operata est in me. Nam semper
pauperes habetis vobiscum: me autem non
semper habebitis. Mittens enim hec unguen
tum hoc in corpus meum ad
sepeliendum me fecit. Amen dico vobis:
ubicumque predicatum fuerit hoc euangelium
in toto mundo: dicetur et quod fecit
hec in memoriam eius. Tunc abijt
unus de duodecim qui dicebatur iudas
scarioth ad principes sacerdotum: et ait illis.
Quid vultis mihi dare: et ego vobis
eum tradam? At illi constituerunt ei triginta ar
genteos. Et exinde querebat oportunitatem ut
eum traderet. Prima autem die azymorum
accesserunt discipuli ad iesum dicentes.
Ubi vis paremus tibi comedere
pascha? At iesus dixit. Ite in
ciuitatem ad quendam: et dicite ei.
Magister dicit: tempus meum prope est:
apud te facio pascha cum discipulis
meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit
illis iesus: et parauerunt pascha.
Vespere autem facto: discumbebat cum
duodecim discipulis suis. Et edentibus illis
dixit. Amen dico vobis: quia unus vestrum me
traditurus est. Et contristati valde ceperunt
singuli dicere. Numquid ego sum domine?
At ipse respondens ait. Qui intingit mecum
manum in parapside: hic me tradet.
filius quidem hominis vadit sicut
scriptum est de illo. Ve autem homini
illi per quem filius hominis
tradetur. Bonum erat ei: si natus non fuisset
homo ille. Respondens autem
iudas qui tradidit eum dixit. Numquid ego
sum rabbi? Ait illi. Tu dixisti. Cenantibus
autem eis accepit iesus panem
et benedixit ac fregit: dedit que discipulis suis: et ait. Accipite et comedite: hoc
est corpus meum. Et accipiens calicem
gratias egit: et dedit illis dicens
Bibite ex hoc omnes. Hic est enim
sanguis meus noui testamenti qui pro
multis effundetur in remissionem peccatorum.
Dico autem vobis non bibam amodo de
hoc genimine vitis usque in
diem illum cum illud bibam vobiscum
nouum in regno patris
mei. Et hymno dicto exierunt in montem
oliueti. Tunc dicit illis iesus.
Omnes vos scandalum patiemini in me in
ista nocte. Scriptum est enim: percutiam
pastorem et dispergentur oues

Marc. 14. a. Luce. 7. f. Johan. 12. a.
Mar. 14. b. Luce. 22. a.
Mar. 14. b. Joa. 13. c.
Mar. 14. b. Luce. 22. c. Joa. 13. c.
sup. 18. b. Mar. 14. c. Luce. 22. c.
C
Mar. 14. c. Luce. 22. b. Johan. 6. f.
Mar. 14. c. Luce. 22. b. 1. Cor. 11. c. Heb. 9. c.
Mar. 14. c.
Mar. 14. c. Johan. 18. a.
Mar. 14. c. Zacha. 13.

βατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με,
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἀποκρι
θεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες
σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέπο
τε σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν
ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με.
λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κἂν δέῃ με σὺν σοὶ
ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. ὁμοί
ως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. τότε ἔρ
χεται μετ᾽ αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λε
γόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθη
ταῖς. καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν
προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν πέ
τρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου ἤρξα
το λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. τότε λέγει αὐ
τοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανά
του, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽ ἐμοῦ.
καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐπὶ πρό
σωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων.
πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ᾽
ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς
ἐγὼ θέλω, ἀλλ᾽ ὡς σύ. καὶ ἔρχεται πρὸς
τοὺς μαθητάς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύ
δοντας καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. οὕτως, οὐκ ἰσ
χύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ.
γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσελ
θῆτε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυ
μον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου
ἀπελθών, προσηύξατο λέγων. πάτερ
μου εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον πα
ρελθεῖν ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθή
τω τὸ θέλημά σου. καὶ ἐλθών, εὑρίσκει αὐ
τοὺς πάλιν καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι, καὶ ἀφεὶς αὐ
τούς, ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρί
του τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. τότε ἔρχε
ται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐ
τοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ
εσθε. ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρ
τωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ
παραδιδούς με. καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν
τος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε,
καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μα
χαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ παρα
διδοὺς αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέ
γων. ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν, κρατή
σατε αὐτόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ
ἰησοῦ εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφί
λησεν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἑ
ταῖρε ἐφ᾽ ᾧ πάρει. τότε προσελθόντες,

gregis. Postquam autem resurrexero:
precedam vos in galileam. Respondens
autem petrus ait illi. Etsi omnes
scandalizati fuerint in te: ego numquam
scandalizabor. Ait illi iesus.
Amen dico tibi: quia in hac nocte antequam
gallus cantet: ter me negabis.
Ait illi petrus. Etiam si oportuerit me
mori tecum: non te negabo. Similiter
et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit
iesus cum illis in villam que dicitur
gethsemani. Et dixit discipulis suis.
Sedete hic donec vadam
illuc et orem. Et assumpto petro
et duobus filijs zebedei: cepit
contristari et mestus esse. Tunc ait illis.
Tristis est anima mea usque ad mortem:
sustinete hic et vigilate mecum.
Et progressus pusillum: procidit in faciem
suam orans et dicens.
Pater mi: si possibile est transeat a
me calix iste. Uerumtamen non sicut
ego volo: sed sicut tu. Et venit ad
discipulos suos et inuenit eos dormientes:
et dicit petro. Sic non potuistis
una hora vigilare mecum?
Uigilate et orate ut non intretis
in tentationem. Spiritus quidem promptus est
caro autem infirma. Iterum secundo
abijt et orauit dicens. Pater
mi: si non potest hic calix transire
nisi bibam illum: fiat
voluntas tua. Et venit
iterum et inuenit eos dormientes: erant enim
oculi eorum grauati. Et relictis illis
iterum abijt et orauit tertio
eundem sermonem dicens. Tunc venit
ad discipulos suos: et dicit illis
Dormite iam et requiescite.
Ecce appropinquauit hora et filius
hominis tradetur in manus peccatorum.
Surgite eamus. Ecce appropinquauit
qui me tradet. Adhuc eo loquente:
ecce iudas unus de duodecim venit:
et cum eo turba multa cum gladijs
et fustibus missi a principibus sacerdotum
et senioribus populi. Qui autem tradi
dit eum: dedit illis signum dicens.
Quemcumque osculatus fuero ipse est tenete
eum. Et confestim accedens ad
iesum dixit. Aue rabbi. Et osculatus est
eum. Dixitque illi iesus. Amice
ad quid venisti? Tunc accesserunt et

Johan. 16. g.
Mar. 14. c. Luce. 22. d.
mar. 14. d. Rom. 8. d.
D
Mar. 14. d. Luce. 22. d. Johan. 18. a.
Mar. 14. d.
mar. 14. d. Johan. 12. d.
mar. 14. d. Luce. 22. d.
marc. 14. d. Luce. 22. c.
Mar. 14. d. Luce. 22. c.
Mar. 14. d. Johan. 6. g. Mar. 14. d. sup. 6. c.
Mar. 14. c.
E
Mar. 14. c. Luce. 22. c. Johan. 18. a.
mar. 14. c.
E

επέβαλον τας χείρας επί τον ιησούν και εκρά
τησαν αυτόν. και ιδού εις των μετά ιησού εκ
τείνας την χείρα, απέσπασε την μάχαιραν
αυτού, και πατάξας τον δούλον του αρ-
χιερέως, αφείλεν αυτού το ωτίον. τότε λέ-
γει αυτώ ο ιησούς. απόστρεψον σου την μά
χαιραν εις τον τόπον αυτής. πάντες γαρ οι
λαβόντες μάχαιραν, εν μαχαίρα αποθανούν
ται. η δοκείς ότι ου δύναμαι άρτι παρα-
καλέσαι τον πατέρα μου, και παραστήσει
μοι πλείους η δώδεκα λεγεώνας αγγέ-
λων. πως ουν πληρωθώσιν αι γραφαί, ότι
ούτως δει γενέσθαι. εν εκείνη τη ώρα, είπεν
ο ιησούς τοις όχλοις. ως επί ληστήν εξήλ-
θετε μετά μαχαιρών και ξύλων συλλαβείν
με. καθημέραν προς υμάς εκαθεζόμην διδά
σκων εν τω ιερώ, και ουκ εκρατήσατέ με.
τούτο δε όλον γέγονεν, ίνα πληρωθώσιν
αι γραφαί των προφητών. τότε οι μαθηταί
πάντες αφέντες αυτόν έφυγον. οι δε κρα-
τήσαντες τον ιησούν, απήγαγον προς καϊά
φαν τον αρχιερέα, όπου οι γραμματείς και
οι πρεσβύτεροι συνήχθησαν. ο δε πέτρος η
κολούθει αυτώ από μακρόθεν, έως της αυ-
λής του αρχιερέως. και εισελθών έσω, εκάθη
το μετά των υπηρετών ιδείν το τέλος. οι δε
αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι και το συνέ-
δριον όλον, εζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατά
του ιησού, όπως θανατώσωσιν αυτόν, και
ουχ εύρον. και πολλών ψευδομαρτύρων
προσελθόντων, ουχ εύρον. ύστερον δε
προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες είπον.
ούτος έφη. δύναμαι καταλύσαι τον ναόν
του θεού, και διά τριών ημερών οικοδομή
σαι αυτόν. και αναστάς ο αρχιερεύς είπεν
αυτώ. ουδέν αποκρίνη τι ούτοί σου κατα-
μαρτυρούσιν. ο δε ιησούς εσιώπα. και απο-
κριθείς ο αρχιερεύς, είπεν αυτώ. εξορκίζω σε
κατά του θεού ζώντος ίνα ημίν είπης, ει συ
ει ο χριστός ο υιός του θεού. λέγει αυτώ ο
ιησούς. συ είπας. πλην λέγω υμίν, απάρτι
όψεσθε τον υιόν του ανθρώπου καθήμενον
εκ δεξιών της δυνάμεως, και ερχόμενον επί
των νεφελών του ουρανού. τότε ο αρχιε-
ρεύς διέρρηξε τα ιμάτια αυτού λέγων. ότι
εβλασφήμησε, τι έτι χρείαν έχομεν μαρτύ
ρων. ίδε νυν ηκούσατε την βλασφημίαν αυ
τού. τι υμίν δοκεί. οι δε αποκριθέντες, ει-
πον. ένοχος θανάτου εστί. τότε ενέπτυσαν
εις το πρόσωπον αυτού και εκολάφισαν
αυτόν. οι δε εράπισαν λέγοντες. προφή-
τευσον ημίν χριστέ τις εστίν ο παίσας σε
ο δε πέτρος έξω εκάθητο εν τη αυλή.

manus iniecerunt in iesum: et tenuerunt
eũ. Et ecce vnus ex his q̃ erãt cũ iesu: ex
manum exemit gladium [tẽdẽs
suum: et percutiens seruum principis
sacerdotũ ãputauit auriculã eius. Tũc
illi iesus. Conuerte gladium tuuz [ait
in locum suum. Omnes enim
qui acceperint gladium: gladio ꝑibũt.
An putas quia non possum rogare
patrem meum: et exhibebit
mihi mõ plus q̃ duodeci legiones ãge
lorum. Quõ ergo iplebũtur scripture? Qr
sic oportet fieri. In illa hora dixit
iesus turbis. Tãq̃ ad latronem existis
cum gladijs et fustibus comprehendere
me. Quotidie apud vos sedebaz docẽs
in templo et non me tenuistis.
Hoc autem totũ factũ est: vt adiplerẽt
scripture pphetarum. Tũc discipuli
oẽs relicto eo fugerũt. At illi tenentes
iesum: duxerunt ad caypham
principem sacerdotũ: vbi scribe et
seniores cõuenerãt. Petrus aũt sequeba
tur eum alonge: vsq; in atrium
pñcipis sacerdotũ. Et igressus itro se-
debat cũ ministris: vt videret finem.
Principes autem sacerdotum et
oẽ cõciliũ: q̃rebãt falsũ testimoniũ cõtra
iesum: vt eum morti traderent: et
non inuenerunt cum multi falsi testes
accessissent. Nouissime autem
venerunt duo falsi testes: et dixerunt.
Hic dixit. Possum destruere templum
dei et post triduum reedificare
illud. Et surgẽs pñceps sacerdotũ ait
illi. Nihil rñdes ad ea q̃ isti aduersũ te
Jesus aũt tacebat. Et [testificant?
pñceps sacerdotuz ait illi. Adiuro te
per deum viuũ: vt dicas nobis si tu
es christus filius dei. Dicit illi [modo
iesus. Tu dixisti. Verũtñ dico vobis: a
videbitis filium hominis sedentem
a dextris virtutis dei: et venientem in
nubibus celi. Tũc princeps sacerdotuz
scidit vestimenta sua dicẽs. [stibus?
Blasphemauit. Quid adhuc egemus te
Ecce nunc audistis blasphemiam.
Quid vobis videt? At illi rñdẽtes dixe
rũt. Reus est mortis. Tũc expuerunt
in faciẽ eius et colaphis eũ ceciderũt. [tes.
Alij aũt palmas i faciẽ eius dederũt dicẽ
Prophetiza nobis xp̄e: q̃s ẽ q̃ te ꝑcus
sit? Petrus vero sedebat foris in atrio:

mat. 14. c. Luce. 22. e. Johã. 18. b.
Gen. 9. a. Apoc. 13. c.
Mar. 14. e. Luce. 22
F
Mar. 14. e. Mar. 14. f. Luce. 22. f. Johã. 18. c.
Marc. 14. f. Luce. 22. f. Johã. 18. c.
Marc. 14. f. Luce. 22. g.
mar. 14. f.
Mar. 14. f. Luce. 22. g.
marc. 14. g. Luce. 22. g. Johã. 6. g.
G
mar. 14. g
mar. 14. g. Luce. 22. g. Johãs. 18. d. Esaie. 50. b
Mar. 14. g

και προσήλθεν αυτώ μία παιδίσκη λέγου
σα. και συ ήσθα μετά ιησού του γαλιλαίου
ο δε ηρνήσατο έμπροσθεν απάντων λέγων
ουκ οίδα τι λέγεις. εξελθόντα δε αυτόν εις
τον πυλώνα, είδεν αυτόν άλλη και λέγει
αυτοίς εκεί. και ούτος ην μετά ιησού του
ναζωραίου. και πάλιν ηρνήσατο μεθ' όρκου
ότι ουκ οίδα τον άνθρωπον. μετά μικρόν
δε προσελθόντες οι εστώτες είπον τω πέ-
τρω. αληθώς και συ εξ αυτών ει. και γαρ
η λαλιά σου δήλον σε ποιεί. τότε ήρξα-
το καταθεματίζειν και ομνύειν ότι ουκ οίδα
τον άνθρωπον. και ευθέως αλέκτωρ εφώνη
σε. και εμνήσθη ο πέτρος του ρήματος ιη-
σού ειρηκότος αυτώ, ότι πριν αλέκτορα
φωνήσαι, τρις απαρνήση με. και εξελθών ε-
ξω έκλαυσε πικρώς. Cap. 27.

Πρωΐας δε γενομένης, συμβούλιον έλα-
βον πάντες οι αρχιερείς και οι πρεσβύ-
τεροι του λαού κατά του ιησού όπως αυ-
τόν θανατώσωσιν. και δήσαντες αυτόν, α-
πήγαγον και παρέδωκαν αυτόν ποντίω πι-
λάτω τω ηγεμόνι. τότε ιδών ιούδας ο πα-
ραδιδούς αυτόν ότι κατεκρίθη, μεταμεληθείς
απέστρεψε τα τριάκοντα αργύρια τοις αρ
χιερεύσι και τοις πρεσβυτέροις λέγων. ή-
μαρτον παραδούς αίμα αθώον. οι δε είπον
τι προς ημάς, συ όψει. και ρίψας τα αργύ
ρια εν τω ναώ, ανεχώρησε. και απελθών α
πήγξατο. οι δε αρχιερείς λαβόντες τα αρ-
γύρια είπον. ουκ έξεστι βαλείν αυτά εις τον
κορβανάν, επεί τιμή αίματός εστί. συμβού
λιον δε λαβόντες, ηγόρασαν εξ αυτών τον
αγρόν του κεραμέως εις ταφήν τοις ξένοις
διό εκλήθη ο αγρός εκείνος αγρός αίματος
έως της σήμερον. τότε επληρώθη το ρηθέν
διά ιερεμίου του προφήτου λέγοντος. και
έλαβον τα τριάκοντα αργύρια την τιμήν
του τετιμημένου ον ετιμήσαντο από υιών
ισραήλ, και έδωκαν αυτά εις τον αγρόν του
κεραμέως καθά συνέταξέ μοι κύριος. ο δε ιη
σούς έστη έμπροσθεν του ηγεμόνος. και επη
ρώτησεν αυτόν ο ηγεμών λέγων. συ ει ο βα
σιλεύς των ιουδαίων. ο δε ιησούς έφη αυ-
τώ. συ λέγεις. και εν τω κατηγορείσθαι αυ
τόν υπό των αρχιερέων και των πρεσβυτέ-
ρων ουδέν απεκρίνατο. τότε λέγει αυτώ ο
πιλάτος. ουκ ακούεις πόσα σου καταμαρτυ
ρούσιν. και ουκ απεκρίθη αυτώ προς ουδέ εν
ρήμα. ώστε θαυμάζειν τον ηγεμόνα λίαν.
κατά δε εορτήν ειώθει ο ηγεμών απολύ-
ειν τω όχλω ένα δέσμιον ον ήθελον. είχον
δε τότε δέσμιον επίσημον λεγόμενον βαραβ

et accessit ad eum vna ancilla dicens.
Et tu cum iesu galileo eras?
At ille negauit corã omnibus dicẽs.
Nescio quid dicis. Exeunte aũt illo
ianuaz: vidit eum alia ancilla et ait
his qui erant ibi. Et hic erat cũ iesu
nazarẽo. Et iterum negauit cũ iuramẽto:
quia non noui hominẽ. Et post pusillũ
accesserunt qui stabant: et dixerũt petro.
Vere et tu ex illis es: nam et
loquela tua te manifestũ facit. Tũc ce
pit detestari et iurare: quia non nouisset
hominẽ. Et continuo gallus cantauit.
Et recordatus est petrus verbi iesu
quod dixerat: priusq; gallus
cantet: ter me negabis. Et egressus fo
ras fleuit amare. Cap. 27.

Mane autẽ facto: cõsilium inierunt
oẽs principes sacerdotũ et seniores
populi aduersus iesuz vt eum
morti traderẽt. Et vinctuz adduxerũt eũ:
et tradiderunt pontio pilato
presidi. Tunc videns iudas qui
eũ tradidit q̃ dãnatus esset: pñia ductus
retulit trigita argẽteos pñcipibus sacer
dotũ et senioribus dicens. Peccaui
tradens sanguinẽ iustum. At illi dixerũt
Quid ad nos? Tu videris. Et piectis
i tẽplo recessit: et abiẽs laq̃o se [argẽteis
suspendit. Pñcipes aũt sacerdotũ acce
ptis argẽteis dixerũt. Nõ licet eos mit
tere in corbonã: q2 preciũ sanguinis est
aũt inito emerũt ex illis [Consilio
agrũ figuli i sepulturã ꝑegrinorum [hoc
ppter hoc vocatus ẽ ager ille acheldemach:
ẽ ager sãguinis vsq; i hodiernũ diẽ. Tũc
ipletũ ẽ qd dictũ est ꝑ hieremiã pphetã
dicẽtez. Et acceperũt trigita argẽteos:
appreciati quẽ appreciauerũt a [preciũ
filijs israel: et dederunt eos in agrum
figuli: sicut cõstituit mihi dñs. Jesus aũt
stetit ante presidem et interrogauit
eum preses dicens. Tu es rex
iudeorum? Dicit illi iesus.
Tu dicis. Et cum accusaretur
a pñcipibus sacerdotum et senioribus
nihil rñdit. Tũc dicit illi [testimonia?
pilatus. Nõ audis q̃nta aduersũ te dicũt
Et non rñdit ei ad vllum verbum
ita vt miraretur preses vehementer.
Per diem aũt solennẽ cõsueuerat preses
pp̃lo dimittẽ vnũ vinctũ quẽ voluissent.
Habebãt aũt tũc victũ isignẽ q̃ dicebat bar

Luce. 22. f. Johã. 18. c.
mar. 14. g. Luce. 22. g.
A
Mar. 15. a. Luce. 23. a
Marc. 15. a. Luce. 23. a. Johã. 18. c.
Gen. 4. d.
Actu. 1. c.
B
Hiere. 32. b. Zacha. 11. c. Mar. 15. a. Luce. 23. a. Johis. 18. f. Mar. 15. a. Johã. 19. b.
Mar. 15. a. Luce. 13. c. Mar. 15. b. Johã. 18. g.

βάν. συνηγμένων ουν αυτών, είπεν αυτοίς ο πιλάτος. τίνα θέλετε απολύσω υμίν, βαραβάν, η ιησούν τον λεγόμενον χριστόν. ήδει γαρ ότι διά φθόνον παρέδωκαν αυτόν. καθημένου δε αυτού επί του βήματος απέστειλε πρός αυτόν η γυνή αυτού λέγουσα μηδέν σοι και τω δικαίω εκείνω. πολλά γαρ έπαθον σήμερον κατ' όναρ δι' αυτόν. οι δε αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι, έπεισαν τους όχλους ίνα αιτήσωνται τον βαραββάν, τον δε ιησούν απολέσωσιν. αποκριθείς δε ο ηγεμών είπεν αυτοίς. τίνα θέλετε από των δύο απολύσω υμίν. οι δε είπον. βαραββάν. λέγει ουν αυτοίς ο πιλάτος. τι ουν ποιήσω ιησούν τον λεγόμενον χριστόν. λέγουσιν αυτώ πάντες. σταυρωθήτω. ο δε ηγεμών έφη. τι γαρ κακόν εποίησεν. οι δε περισσώς έκραζον λέγοντες. σταυρωθήτω. ιδών δε ο πιλάτος ότι ουδέν ωφελεί, αλλά μάλλον θόρυβος γίνεται, λαβών ύδωρ απενίψατο τας χείρας απέναντι του όχλου λέγων. αθώος ειμί από του αίματος του δικαίου τούτου, υμείς όψεσθε. και αποκριθείς πας ο λαός είπε. το αίμα αυτού εφ' ημάς και επί τα τέκνα ημών. τότε απέλυσεν αυτοίς τον βαραββάν, τον δε ιησούν φραγελλώσας παρέδωκεν ίνα σταυρωθή. τότε οι στρατιώται του ηγεμόνος παραλαβόντες τον ιησούν εις το πραιτώριον, συνήγαγον επ' αυτόν όλην την σπείραν. και εκδύσαντες αυτόν περιέθηκαν αυτώ χλαμύδα κοκκίνην. και πλέξαντες στέφανον εξ ακανθών επέθηκαν επί την κεφαλήν αυτού, και κάλαμον επί την δεξιάν αυτού. και γονυπετήσαντες έμπροσθεν αυτού, ενέπαιζον αυτώ λέγοντες. χαίρε ο βασιλεύς των ιουδαίων. και εμπτύσαντες εις αυτόν, έλαβον τον κάλαμον, και έτυπτον εις την κεφαλήν αυτού. και ότε ενέπαιξαν αυτώ, εξέδυσαν αυτόν την χλαμύδα. και ενέδυσαν αυτόν τα ιμάτια αυτού, και απήγαγον αυτόν εις το σταυρώσαι. εξερχόμενοι δε, εύρον άνθρωπον κυρηναίον ονόματι σίμωνα. τούτον ηγγάρευσαν ίνα άρη τον σταυρόν αυτού. και ελθόντες εις τόπον λεγόμενον γολγοθά. ό εστί λεγόμενος κρανίου τόπος, έδωκαν αυτώ πιείν όξος μετά χολής μεμιγμένον. και γευσάμενος ουκ ήθελε πιείν. σταυρώσαντες δε αυτόν, διεμερίσαντο τα ιμάτια αυτού βάλοντες κλήρον. και καθήμενοι ετήρουν αυτόν εκεί. και επέθηκαν επάνω της κεφαλής αυτού την αιτίαν αυτού γεγραμμέ-

rabas. Congregatis ergo illis dixit pilatus. Quē vultis dimittā vobis: barrabā: an iesum qui dicitur christus? Sciebat enim q per inuidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali: misit ad eum vxor eius dicens. Nihil tibi et iusto illi. Multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Pricipes āt sacerdotū et seniores psuaserūt populis vt peterent barrabam: iesum vero pderent. Rñdens autem preses ait illis. Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerūt. Barrabam. Dicit pilatus. Quid igitur faciam de iesu qui dicitur christus? Dicunt omnes. Crucifigatur. Ait illis preses. Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt dicētes. Crucifigatur. Videns aūt pilatus quia nihil pficeret: sed magis tumultus fieret: accepta aqua lauit manus coram populo dicens. Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et rñdēs vniuersus pplūs dixit. Sāguis eius sup nos et sup filios nostros. Tūc dimisit illis barrabam: iesum autem flagellatum tradidit eis vt crucifigeretur. Tūc milites presidis suscipientes iesum in pretorio: congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: et exuentes eum: chlamydē coccineā circūdederūt ei. Et coronā de spinis plectētes posuerūt sup caput eius: et harundinē in dextera eius: et genu flexo ante eum: illudebant ei dicentes. Aue rex iudeorum. Et expuentes in eum: acceperunt harundinē et pcutiebāt caput eius. Et postq̄ illuserunt ei: exuerunt eum chlamyde: et induerūt eum vestimentis eius: et duxerunt eum vt crucifigerent. Exeuntes autem inuenerūt hoiem cyreneū noie symonē: hūc angariauerūt vt tolleret crucē eius. Et venerūt in locū q dicitur golgotha: quod est caluarie locus. Et dederunt ei vinū bibere cum felle mixtū. Et cū gustasset noluit bibere. Postq̄ aūt crucifixerunt eū: diuiserūt vestimēta eius sortē mittētes: vt impleretur qd dictū ē p pphetā dicētem. Diuiserūt sibi vestimēta mea: et sup vestē meā miserūt sortē. Et sedentes seruabāt eū. Et iposuerūt sup caput eius causam ipsius scriptam.

Mar.15.b Luce.23.c. Johis.18.g Actu.3.c.
C
Mar.15.b Luce.23.c.
mar.15.c. Luce.23.d. Johā.19.c. Mar.15.c. Johā.19.a.
D
Mar.15.c.
Marci.15.c Luce.23.d
Mar.15.d Luce.23.c. Johā.19.c. Mar.15.d Johā.19.c. Marc.15.d Luce.15.c Johā.19.d
ps.21.
E
mar.15.d. Luce.23.c.

νην ούτος εστίν ιησούς ο βασιλεύς των ιουδαίων. τότε σταυρούνται συν αυτώ δύο λησταί, εις εκ δεξιών, και εις εξ ευωνύμων. οι δε παραπορευόμενοι εβλασφήμουν αυτόν κινούντες τας κεφαλάς αυτών και λέγοντες. ο καταλύων τον ναόν και εν τρισίν ημέραις οικοδομών, σώσον σεαυτόν. ει υιός ει του θεού, κατάβηθι από του σταυρού. ομοίως δε και οι αρχιερείς εμπαίζοντες μετά των γραμματέων και πρεσβυτέρων και φαρισαίων, έλεγον. άλλους έσωσεν, εαυτόν ου δύναται σώσαι. ει βασιλεύς ισραήλ εστί, καταβάτω νυν από του σταυρού, και πιστεύσομεν επ' αυτώ. πέποιθεν επί τον θεόν, ρυσάσθω νυν αυτόν ει θέλει αυτόν. είπε γαρ ότι θεού ειμί υιός. το δ' αυτό και οι λησταί οι συσταυρωθέντες αυτώ ωνείδιζον αυτόν. από δε έκτης ώρας σκότος εγένετο επί πάσαν την γην, έως ώρας εννάτης. περί δε την εννάτην ώραν, ανεβόησεν ο ιησούς φωνή μεγάλη λέγων. ηλί ηλί λιμά σαβαχθανί. τουτέστι θεέ μου θεέ μου ίνα τί με εγκατέλιπες. τινές δε των εκεί εστώτων ακούσαντες έλεγον, ότι ηλίαν φωνεί ούτος. και ευθέως δραμών εις εξ αυτών και λαβών σπόγγον πλήσας τε όξους, και περιθείς καλάμω, επότιζεν αυτόν. οι δε λοιποί έλεγον. άφες ίδωμεν ει έρχεται ηλίας σώσων αυτόν. ο δε ιησούς πάλιν κράξας φωνή μεγάλη, αφήκε το πνεύμα. και ιδού το καταπέτασμα του ναού εσχίσθη εις δύο, από άνωθεν έως κάτω. και η γη εσείσθη, και αι πέτραι εσχίσθησαν. και τα μνημεία ανεώχθησαν. και πολλά σώματα των κεκοιμημένων αγίων ηγέρθη. και εξελθόντες εκ των μνημείων, μετά την έγερσιν αυτού, εισήλθον εις την αγίαν πόλιν, και ενεφανίσθησαν πολλοίς. ο δε εκατόνταρχος και οι μετ' αυτού τηρούντες τον ιησούν, ιδόντες τον σεισμόν και τα γενόμενα, εφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες. αληθώς θεού υιός ην ούτος. ήσαν δε εκεί γυναίκες πολλαί από μακρόθεν θεωρούσαι, αίτινες ηκολούθησαν τω ιησού από της γαλιλαίας διακονούσαι αυτώ. εν αις ην μαρία η μαγδαληνή, και μαρία η του ιακώβου και ιωσή μήτηρ, και η μήτηρ των υιών ζεβεδαίου. οψίας δε γενομένης, ήλθεν άνθρωπος πλούσιος από αριμαθαίας τούνομα ιωσήφ ος και αυτός εμαθήτευσε τω ιησού. ούτος προσελθών τω πιλάτω, ητήσατο το σώμα του ιησού. τότε ο πιλάτος εκέλευσεν αποδοθήναι το σώμα, και λαβών το σώμα ο ιωσήφ, ενετύλιξεν αυ-

Hic est Jesus rex iudeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus a dextris et vnus a sinistris. Pretereuntes aūt blasphemabant eum mouentes capita sua et dicentes. Vah qui destruis templum dei et in triduo illud reedificas: salua temetipsum. Si filius dei es descende de cruce. Similr et pricipes sacerdotū illudētes cum scribis et senioribus dicebant. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Si rex israel est: descendat nunc de cruce et credemus ei. Confidit in deo: liberet eum nunc si vult. Dixit ei qz filius dei sum. Idipm aūt et latrones q crucifixi erāt cū eo improperabāt ei. A sexta āt hora tenebre facte sūt sup vniuersam terrā vsq ad horā nonā. Et circa horam nonam clamauit iesus voce magna dicens. Heli heli: lama esebthani. Hoc ē. Deus meus deus meus: vt qd dereliquisti me? Quidā āt illic stātes et audiētes dicebāt. Heliā vocat iste. Et continuo currens vnus ex eis acceptā spongiam impleuit aceto: et iposuit arūdini et dabat ei bibē. Ceteri vo dicebāt. Sine videamus an veniat helias liberās eū. Jesus āt iterū clamās voce magna emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas ptes a sūmo vsq deorsum. Et terra mota ē et petre scisse sunt: et monumēta apta sūt et multa corpora sctōrum q dormierāt surrexerūt. Et exeūtes de monumētis post resurrectionē eius venerunt in sanctam ciuitatem et apparuerūt multis. Centurio autem et qui cum eo erant custodientes iesum: viso terremotu et his q fiebant: timuerūt valde dicentes. Vere filius dei erat iste. Erant aūt ibi mulieres multe a longe: que secute erant iesum a galilea ministrantes ei: inter qs erat maria magdalene: et maria iacobi: et ioseph mater: et mater filiorū zebedei. Cum aūt sero factū esset: venit quidā hō diues ab arimathia nomine ioseph qui et ipse erat discipulus iesu. Hic accessit ad pilatum: et petijt corpus iesu. Tunc pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore ioseph inuoluit illud i

Johā.19.d
Marc.15.d sup.26.f. Sapiē.2.c.
Mar.15.c. Luce.23.e.
Mar.15.c.
Marci.15.c Luce.23.f.
G
Mar.15.e.
Mar.15.f. Luce.23.e.
Johan.19.c Mar.15.f.
Mar.15.f. Luce.23.f. Apoc.6.c.
Heb.1.d.
Mar.15.f. Luce.23.g
Mar.15.f.
H
Mar.15.g. Luce.23.g. Johā.19.g
mar.15.g.

τό σινδόνι καθαρά, και έθηκεν αυτό εν τω καινώ αυτου μνημείω, ο ελατόμησεν εν τη πέτρα: και προσκυλίσας λίθον μέγαν τη θύρα του μνημείου, απήλθεν. ήν δε εκεί μαρία η μαγδαληνή, και η άλλη μαρία καθήμεναι απέναντι του τάφου. Τη δε επαύριον ήτις εστί μετά την παρασκευήν, συνήχθησαν οι αρχιερείς και οι φαρισαίοι προς πιλάτον, λέγοντες. κύριε. εμνήσθημεν ότι εκείνος ο πλάνος είπεν έτι ζων, μετά τρεις ημέρας εγείρομαι. κέλευσον ουν ασφαλισθήναι τον τάφον έως της τρίτης ημέρας, μήποτε ελθόντες οι μαθηταί αυτου νυκτός, κλέψωσιν αυτόν, και είπωσι τω λαώ, ηγέρθη από των νεκρών. και έσται η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης. έφη δε αυτοίς ο πιλάτος. έχετε κουστωδίαν, υπάγετε ασφαλίσασθε ως οίδατε. οι δε πορευθέντες, ησφαλίσαντο τον τάφον, σφραγίσαντες τον λίθον μετά της κουστωδίας.

Cap. 28.

Ὀψέ δε σαββάτων τη επιφωσκούση εις μίαν σαββάτων, ήλθε μαρία η μαγδαληνή και η άλλη μαρία θεωρήσαι τον τάφον. και ιδού σεισμός εγένετο μέγας. άγγελος γαρ κυρίου καταβάς εξ ουρανού προσελθών, απεκύλισε τον λίθον από της θύρας, και εκάθητο επάνω αυτου. ήν δε η ιδέα αυτου ως αστραπή, και το ένδυμα αυτου λευκόν ωσεί χιών. από δε του φόβου αυτου εσείσθησαν οι τηρούντες, και εγένοντο ωσεί νεκροί. αποκριθείς δε ο άγγελος, είπε ταις γυναιξί. μη φοβείσθε υμείς. οίδα γαρ ότι ιησούν τον εσταυρωμένον ζητείτε. ουκ έστιν ώδε, ηγέρθη γαρ καθώς είπε. δεύτε ίδετε τον τόπον όπου έκειτο ο κύριος. και ταχύ πορευθείσαι, είπατε τοις μαθηταίς αυτου, ότι ηγέρθη από των νεκρών. και ιδού προάγει υμάς εις την γαλιλαίαν. εκεί αυτόν όψεσθε, ιδού είπον υμίν. και εξελθούσαι ταχύ από του μνημείου μετά φόβου και χαράς μεγάλης, έδραμον απαγγείλαι τοις μαθηταίς αυτου. ως δε επορεύοντο απαγγείλαι τοις μαθηταίς αυτου, και ιδού ο ιησούς απήντησεν αυταίς, λέγων. χαίρετε. αι δε προσελθούσαι, εκράτησαν αυτου τους πόδας, και προσεκύνησαν αυτώ. τότε λέγει αυταίς ο ιησούς. μη φοβείσθε. υπάγετε απαγγείλατε τοις αδελφοίς μου ίνα απέλθωσιν εις την γαλιλαίαν, κακεί με όψονται. πορευομένων δε αυτών, ιδού τινές της κουστωδίας ελθόντες εις την πόλιν απήγγειλαν τοις αρχιερεύσιν άπαντα τα γενόμενα. και συναχθέντες μετά των πρεσβυ-

sindone munda: et posuit illud in monumẽto suo nouo: qđ exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad ostiũ monumẽti ⁊ abijt. Erat autez ibi maria magdalene ⁊ altera maria sedentes contra sepulchrum. Altera aũt die que est post parasceuen: conuenerunt principes sacerdotũ ⁊ pharisei ad pilatũ dicẽtes. Dñe recordati sumus: quia seductor ille dixit adhuc viuẽs: post tres resurgam. Jube ergo custodiri sepl'chrũ vsq₃ i diẽ tertiũ: neforte veniãt discipuli eius et furentur eum: et dicant plebi surrexit a mortuis: et erit nouissimus error peior priore. Ait illis pilatus. Habetis custodiam: ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signãtes lapidem cum custodibus.

Luce. 23. g.
Johã. 19. g.
Mar. 15. g.

Cap. 28.

Vespere aũt sabbati q̃ lucescit i pria sabbati: venit maria magdalene et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremotus factus ẽ magnus. Angelus ei dñi descendit de celo: ⁊ accedens reuoluit lapidem et sedebat sup eum. Erat aũt aspectus eius sicut fulgur et vestimentum eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes: et facti sunt velut mortui. Rñdẽs aũt angelus dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio q̃ iesuz qui crucifixus ẽ queritis. Nõ est hic: surrexit enĩ sicut dixit. Venite ⁊ videte locũ vbi positus erat dñs. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit: et ecce precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis: ecce predixi vobis. Et exierũt cito de monumento cum timore et gaudio magno currentes nunciare discipulis eius. Et ecce iesus occurrit illis dicens. Auete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius: ⁊ adorauerunt eum. Tũc ait illis iesus nolite timere. Ite nunciate fratribus meis vt eant in galileam ibi me videbunt. Que cum abijssent: ecce quidam de custodi[…] venerunt in ciuitatem et nũciauerũt pricipibus sacerdotũ oĩa q̃ fc̃ta fuerãt. Et congregati cum senioribus

A
Mar. 16. a.
Luce. 24. a
Johã. 20. a.
Marc. 16. c
Luce. 24. a
B
Mar. 16. c.
Luce. 24. b.
C

τέρων, συμβούλιον τε λαβόντες, αργύρια ικανά έδωκαν τοις στρατιώταις λέγοντες. είπατε ότι οι μαθηταί αυτου νυκτός ελθόντες, έκλεψαν αυτόν ημών κοιμωμένων. και εάν ακουσθή τούτο επί του ηγεμόνος, ημείς πείσομεν αυτόν και υμάς αμερίμνους ποιήσομεν. οι δε λαβόντες τα αργύρια, εποίησαν ως εδιδάχθησαν. και διεφημίσθη ο λόγος ούτος παρά ιουδαίοις μέχρι της σήμερον. οι δε ένδεκα μαθηταί επορεύθησαν εις την γαλιλαίαν εις το όρος ου ετάξατο αυτοίς ο ιησούς. και ιδόντες αυτόν προσεκύνησαν αυτώ. οι δε εδίστασαν. και προσελθών ο ιησούς ελάλησεν αυτοίς λέγων. εδόθη μοι πάσα εξουσία εν ουρανώ και επί γης. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη. βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του πατρός και του υιού και του αγίου πνεύματος, διδάσκοντες αυτούς τηρείν πάντα όσα ενετειλάμην υμίν. και ιδού εγώ μεθ υμών ειμί πάσας τας ημέρας έως της συντελείας του αιώνος. αμήν.

consilio accepto: pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes. Dicite quia discipuli eius nocte venerũt ⁊ furati sũt eũ nobis dormiẽtibus. Et si hoc auditũ fuerit a preside: nos suadebimus ei: et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerũt sicut erãt edocti. Et diuulgatum est verbũ istud apud iudeos vsq₃ in hodiernũ diẽ. Vndeci aũt discipuli abierũt in galileã in montez vbi constituerat illis iesus. Et videntes euz adorauerũt: quidam aũt dubitauerũt. Et accedens iesus locutus est eis dicens. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris et filij ⁊ spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quecunq₃ mandaui vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq₃ ad ɔsummationem seculi.

D
Mar. 16. f.
sup. 11. g.
Luce. 10. f.

Τέλος του κατά ματθαίον αγίου ευαγγελίου.

Explicit euangelium secundum Matthеum.

Incipit prologus sancti Hieronymi in euangelium secundum Matthеum.

Marcus euangelista dei electus: et petri in baptismate filius: atq₃ in diuino sermone discipulus: sacerdotium in israel agens secundum carnem leuita: ad fidem christi conuersus: euangeliũ in italia scripsit: ostendens in eo quid et generi suo deberet ⁊ christo. Nam initiuz principij in voce prophetice exclamationis instituens ordinem leuitice electionis ostendit: vt predicans predestinatũ iohannem filium zacharie in voce angeli annunciantis emissum: nõ solum verbum carnem factum: sed et corpus domini in omnia per verbum diuine vocis animatum in initio euangelice predicationis ostenderet: vt qui hec legens sciret cui initium carnis in dño et iesu aduenientis habitaculum caro deberet agnosceret: atq₃ in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inueniret. Deniq₃ cum perfecti euangelij opus intrans: et a baptismo domini predicare deum inchoans: non laborauit natiuitatem carnis quam in prioribus viderat dicere: sed totius exprimens expositionem deserti: ieiunij numerum: temptationem diaboli: congregationem bestiarum: et ministerium protulit angelorum: ⁊ instituens nos ad intelligẽdum: singula in breui compingens ne auctoritatem facte rei demeret: ⁊ perficiendi operis plenitudinem non negaret. Deniq₃ amputasse sibi post fidem pollicem dicitur vt sacerdotio reprobus haberetur: sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio vt nec sic in opere verbi perderet: quod prius meruerat in genere. Nam alexandrie episcopus fuit. Cuius per singula opus fuit scire et euangelij in se dicta disponere et disciplinam legis in se agnoscere: et diuinam in carne domini intelligere naturam. Que in nos primum requiri oportet: dehinc inquisita volumus agnosci habentes mercedem exhortationis: quoniam qui plantat et qui rigat vnum sunt: qui autem incrementum prestat: deus est.

Explicit prologus.

Το κατά μάρκον άγιον ευαγγέλιον. Cap. I.

Αρχή του ευαγγελίου ιησού χριστού υιού του θεού, ως γέγραπται εν τοις προφήταις. ιδού εγώ αποστέλλω τον άγγελόν μου προ προσώπου σου, ος κατασκευάσει την οδόν σου έμπροσθέν σου. φωνή βοώντος εν τη ερήμω, ετοιμάσατε την οδόν κυρίου, ευθείας ποιείτε τας τρίβους αυτού. εγένετο ιωάννης βαπτίζων εν τη ερήμω, και κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εις άφεσιν αμαρτιών. και εξεπορεύετο προς αυτόν πάσα η ιουδαία χώρα και οι ιεροσολυμίται, και εβαπτίζοντο πάντες εν τω ιορδάνη ποταμώ υπ' αυτού, εξομολογούμενοι τας αμαρτίας αυτών. ην δε ο ιωάννης ενδεδυμένος τρίχας καμήλου, και ζώνην δερματίνην περί την οσφύν αυτού, και εσθίων ακρίδας και μέλι άγριον, και εκήρυσσε λέγων. έρχεται ο ισχυρότερός μου οπίσω μου, ου ουκ ειμί ικανός κύψας λύσαι τον ιμάντα των υποδημάτων αυτού. εγώ μεν εβάπτισα υμάς εν ύδατι, αυτός δε βαπτίσει υμάς εν πνεύματι αγίω. και εγένετο εν εκείναις ταις ημέραις ήλθεν ο ιησούς από ναζαρέτ της γαλιλαίας, και εβαπτίσθη υπό ιωάννου εις τον ιορδάνην. και ευθέως αναβαίνων από του ύδατος, είδε σχιζομένους τους ουρανούς, και το πνεύμα ωσεί περιστεράν καταβαίνον επ' αυτόν. και φωνή εγένετο εκ των ουρανών, συ ει ο υιός μου ο αγαπητός εν ω ευδόκησα. και ευθύς το πνεύμα αυτόν εκβάλλει εις την έρημον, και ην εκεί εν τη ερήμω ημέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος υπό του σατανά, και ην μετά των θηρίων. και οι άγγελοι διηκόνουν αυτώ. μετά δε το παραδοθήναι τον ιωάννην, ήλθεν ο ιησούς εις την γαλιλαίαν κηρύσσων το ευαγγέλιον της βασιλείας του θεού, και λέγων. ότι πεπλήρωται ο καιρός, και ήγγικεν η βασιλεία του θεού. μετανοείτε και πιστεύετε εν τω ευαγγελίω. περιπατών δε παρά την θάλασσαν της γαλιλαίας, είδε σίμωνα και ανδρέαν τον αδελφόν αυτού του σίμωνος βάλλοντας αμφίβληστρον εν τη θαλάσση, ήσαν γαρ αλιείς, και είπεν αυτοίς ο ιησούς. δεύτε οπίσω μου, και ποιήσω υμάς γενέσθαι αλιείς ανθρώπων. και ευθέως αφέντες τα δίκτυα αυτών, ηκολούθησαν αυτώ. και προβάς εκείθεν ολίγον, είδεν ιάκωβον τον του ζεβεδαίου και ιωάννην τον αδελφόν αυτού και αυτούς εν τω πλοίω καταρτίζοντας τα δίκτυα. και ευθέως εκάλεσεν αυτούς. και αφέντες τον πατέρα αυτών ζεβεδαίον εν τω πλοίω μετά των μισθωτών, απήλθον οπίσω αυτού. και εισπορεύονται εις καπερναούμ. και ευθέως τοις σάββασιν εισελθών εις την συναγωγήν, εδίδασκεν. και εξεπλήσσοντο επί τη διδαχή αυτού. ην γαρ διδάσκων αυτούς ως εξουσίαν έχων, και ουχ ως οι γραμματείς. και ην εν τη συναγωγή αυτών άνθρωπος εν πνεύματι ακαθάρτω, και ανέκραξε λέγων. έα, τι ημίν και σοι ιησού ναζαρηνέ, ήλθες απολέσαι ημάς, οίδα σε τις ει ο άγιος του θεού. και επετίμησεν αυτώ ο ιησούς λέγων. φιμώθητι και έξελθε εξ αυτού. και σπαράξαν αυτόν το πνεύμα το ακάθαρτον, και κράξαν φωνή μεγάλη, εξήλθεν εξ αυτού. και εθαμβήθησαν πάντες, ώστε συζητείν προς εαυτούς λέγοντας. τι εστί τούτο, τις η διδαχή η καινή αύτη, ότι κατ' εξουσίαν και τοις πνεύμασι τοις ακαθάρτοις επιτάσσει, και υπακούουσιν αυτώ. εξήλθε δε η ακοή αυτού ευθύς εις όλην την περίχωρον της γαλιλαίας. και ευθέως εκ της συναγωγής εξελθόντες, ήλθον εις την οικίαν σίμωνος και ανδρέου μετά ιακώβου και ιωάννου. η δε πενθερά του σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, και ευθέως λέγουσιν αυτώ περί αυτής. και προσελθών ήγειρεν αυτήν κρατήσας της χειρός αυτής. και αφήκεν αυτήν ο πυρετός ευθέως, και διηκόνει αυτοίς. οψίας δε γενομένης ότε έδυ ο ήλιος, έφερον προς αυτόν πάντας τους κακώς έχοντας, και τους δαιμονιζομένους. και η πόλις όλη συνηγμένη ην προς την θύραν. και εθεράπευσε πολλούς κακώς έχοντας ποικίλαις νόσοις. και δαιμόνια πολλά εξέβαλε. και ουκ ήφιε λαλείν τα δαιμόνια ότι ήδεισαν αυτόν, και πρωί έννυχον λίαν αναστάς εξήλθε και απήλθεν ο ιησούς εις έρημον τόπον. κακεί προσηύχετο. και κατεδίωξαν αυτόν ο σίμων και οι μετ' αυτού. και ευρόντες αυτόν, λέγουσιν αυτώ. ότι πάντες σε ζητούσι. και λέγει αυτοίς. άγωμεν εις τας εχομένας κωμοπόλεις ίνα εκεί κηρύξω. εις τούτο γαρ εξελήλυθα, και ην κηρύσσων εν ταις συναγωγαίς αυτών εις όλην την γαλιλαίαν, και τα δαιμόνια εκβάλλων. και έρχεται προς αυτόν λεπρός παρακαλών αυτόν και γονυπετών αυτόν και λέγων αυτώ. ότι εάν θέλης δύνασαί με καθαρίσαι. ο δε ιησούς σπλαγχνισθείς εκτείνας την χείρα, ήψατο αυτού και λέγει αυτώ. θέλω. καθαρίσθητι. και ειπόντος αυτού, ευθέως απήλθεν απ' αυτού η λέπρα και εκαθαρίσθη. και εμβριμησάμενος

Incipit euãgeliũ scõz Marcũ. Cap. I.

A

Initiũ euangelij iesu xpi filij dei: sicut scriptũ est i esaia ꝓpheta. Ecce ego mitto angelum meum ante faciez tuã: qui ꝑparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto. Parate viam dñi: rectas facite semitas ei⁹. Fuit in deserto iohannes baptizans et predicans baptismũ pnie: in remissionẽ pctõꝝ. Et egrediebatur ad eũ omnis iudee regio: ⁊ hierosolymite vniuersi et baptizabantur ab illo i iordanis flumie: ꝯfitẽtes pctã sua. Et erat iohannes vestitus pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos eius: et locustas ⁊ mel siluestre edebat: ⁊ ꝑdicabat dicẽs. Venit fortior me post me cuius non sũ dign⁹ ꝓcũbẽs soluẽ corrigiã calciamẽtorum ei⁹. Ego baptizo vos in aqua: ille vero baptizabit vos spiritu sancto. Et factum est in dieb⁹ illis: venit ies⁹ a nazareth galilee et baptizatus est a Iohanne in iordane. Et statim ascendens de aqua: vidit celos apertos: ⁊ spũm sctm̃ tãq̃ colũbã descendẽtẽ ⁊ manẽtẽ in ipso. Et vox facta est de celo. Tu es filius meus dilectus in te complacui. Et statim spũs expulit eum in desertum. Et erat in deserto q̃dragita dieb⁹ ⁊ q̃dragita noctib⁹: ⁊ tẽptabat a sathana. Eratq; cũ bestijs: ⁊ angeli ministrabant illi. Postq; autem traditus est iohãnes: venit iesus in galileam: predicans euangelium regni dei: et dicens. Qm̃ impletũ est tempus ⁊ appropinquauit regnum dei. Penitemini et credite euangelio. Et preteriens secus mare galilee: vidit symonem et andream fratrem eius mittentes retia in mare. Erant enĩ piscatores. Et dixit eis iesus. Venite post me: et faciã vos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis retib⁹ secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit iacobum zebedei et iohannem fratrem eius: et ipsos componentes retia in navi: et statim vocauit illos. Et relicto patre suo zebedeo in naui cum mercenarijs: secuti sunt eum. Et ingrediuntur capharnaum: et statim sabbatis ingressus in synagogaz docebat eos. Et stupebant super doctrina eius. Erat enim docens eos quasi potestatẽ habens: et nõ sicut scribe. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo et clamauit dicẽs. Quid nobis et tibi iesu nazarene? Venisti ꝑdere nos. Scioq; q sis sctũs dei. Et cõminatus est ei iesus dicens. Obmutesce et exi de homine. Et discerpens eum spiritus immund⁹: et exclamans voce magna exijt ab eo. Et mirati sunt omnes: ita vt cõquirerẽt inter se dicentes. Quid nã ẽ hoc? Que nã doctria hec noua? Qr in ptãte spiritibus imundis imperat: et obediunt ei. Et ꝓcessit rumor ei⁹ statim i oẽz regionem galilee. Et protinus egrediẽtes de synagoga: venerũt i domũ symonis et andree cum iacobo et iohanne. Recumbebat autem socrus symonis febricitans: et statim dicunt ei de illa. Et accedens eleuauit eam apphẽsa manu ei⁹: ⁊ ꝯtinuo dimisit eã febris: ⁊ ministrabat eis. Vespere aũt facto cũ occidisset sol: afferebant ad eum omnes male habentes et demonia habentes: et erat oĩs ciuitas cõgregata ad ianuã. Et curauit multos qui vexabantur varijs lãguorib⁹: et demonia mlta eijciebat ⁊ non sinebat ea loqui quoniam sciebant eũ. Et diluculo valde surgẽs egressus abijt in desertum locum: ibiq; orabat. Et prosecutus est eum symõ ⁊ q̃ cũ illo erãt. Et cũ iuẽissẽt eũ dixerũt ei: quia omnes querunt te et ait illis. Eamus in proximos vicos ⁊ ciuitates vt ibi predicẽ: ad hoc enĩ veni. Et erat predicans in synagogis eorum: et in omni galilea et demonia eijciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum et genu flexo dixit. Si vis potes me mundare. Iesus aũt misertus eius extendit manũ suã ⁊ tãgẽs euz ait illi. Volo. Mundare. Et cum dixisset: statim discessit ab eo lepra ⁊ mundatus est. Et cõminat⁹ est

B

C

D

Malac. 3. a. Mat. 11. c. — Luce. 7. d. Esaie. 40. b. Mat. 3. a. Iohã. 1. c. — Mat. 3. b. Luce. 3. a. — Iohan. 5. c. Mat. 3. a. — Mat. 3. c. Luce. 3. d. Iohan. 1. d. Mat. 3. c. Luce. 3. d. Iohã. 1. d. Actu. 19. a. Mat. 3. f. — Esa. 42. a. Mat. 3. g. 17. b. Luc. 3. c. 2 Pe. 1. d. Mat. 4. a. Luce. 4. a. Esa. 43. g. Mat. 4. c. Mat. 4. d. — Mat. 4. c. Actu. 3. d. — Mat. 4. c. 8. c. Luce. 5. b. — Marc. 4. f. — Luce. 4. c. — Mat. 7. g. Luce. 2. g. Luce. 4. a. — Luce. 4. f. — Mat. 8. c. Luce. 4. f. — Luce. 4. g. — j. 3. c. — Mat. 8. a. Luce. 5. c. — f. mũdare. i. pati mõi pasiue vocis.

μος αὐτῷ εὐθέως, ἐξέβαλεν αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξωθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν. καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν. Cap. 2.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν. καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι. καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν. καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον, ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας. τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς. τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τί ἐστιν εὐκοπώτερον. εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἔγειραι καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω. ἔγειραι καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἄρας τὸν κράββατον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας. ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν. καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων, εἶδε λευὶν τὸν τοῦ ἀλφαίου. καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ

ei: statimq; eiecit illum: ⁊ dicit ei. Uide nemini dixeris: sed vade ostende te principi sacerdotũ: ⁊ offer pro emundatione tua que precepit moyses in testimoniũ illis. Et egressus cepit predicare: et diffamare sermonem: ita vt iã non posset manifeste itroire in ciuitatẽ sed foris in desertis locis esset: et conueniebant ad eum vndiq;. Cap. 2.

Et iterũ itrauit capharnaũ post dies octo: ⁊ auditũ ẽ q̃ in domo eẽt. et conuenerunt multi: ita vt non caperet neq; ad ianuã: et loquebatur eis verbum: Et venerunt ad eum ferentes paralyticum: qui a quattuor portabat̃. Et cũ nõ possẽt offerre eũ illi pre turba: nudauerunt tectũ vbi erat: ⁊ patefacientes submiserũt grabatũ in quo palytic⁹ iacebat. Cũ autem vidisset iesus fidem illorum ait paralytico. Fili dimittuntur tibi pctã tua. Erant aũt illic q̃dam de scribis sedentes: et cogitantes in cordibus suis. Quid hic sic loquit̃. Blasphẽat. Quis põt dimittere peccata nisi solus de⁹. Quo statim cognito iesus spiritu suo: quia sic cogitarent intra se: dicit illis. Quid ista cogitatis in cordibus vestris. Quid est facilius dicere palytico: dimittunt̃ tibi pctã tua: an dicere: surge tolle grabatum tuum ⁊ ambula? Ut autem sciatis qꝛ filius hominis habet potestatem in terra dimittẽdi peccata ait palytico Tibi dico surge tolle grabatum tuum et vade in domum tuam. Et statĩ surrexit ille: ⁊ sublato grabato abijt inde corã omnib⁹: ita vt mirarent̃ oẽs: ⁊ honoficarent deũ dicẽtes: quia nũq; sic vidim⁹. Et egressus est rursus ad mare: omnisq; turba veniebat ad eum: ⁊ docebat eos. Et cum preteriret vidit leui alphei sedentem ad teloneum: ⁊ ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius: multi publicani et peccatores simul discũbebant cũ iesu ⁊ discipulis ei⁹. Erãt ei mlti q̃ seq̃bãtur eum. Et scribe ⁊ pharisei videntes: qꝛ manducaret cum

Mat. 8. a. Luce. 5. c.
A
Mat. 9. a. Luce. 5. d. Johan. 5. a.
Luce. 7. f.
Luce. 5. d. 1. Cor. 2. d.
B
Mat. 9. a. Luce. 5. c.
Mat. 9. b. Luce. 5. c. Johã. 5. b.
Mat. 9. b. Luce. 5. f.
Mat. 9. b. Luce. 5. f.
C

τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει. καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύοντες, καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶ νηστεύειν. ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ. εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται, καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας. καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστι. καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς. οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυὶδ ὅτε χρείαν ἔσχεν, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. Cap. 3.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν. καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα. καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα. ἔγειραι εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι. ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς. συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐ-

publicanis ⁊ peccatoribus: dixerunt discipulis eius. Quare cũ publicanis ⁊ pctõrib⁹ mãducat ⁊ bibit mgr̃ vr̃? Hoc audito iesus ait illis. Nõ necesse hñt sani medico: sed qui male habent. Non eni veni vocare iustos: sed peccatores. Et erant discipuli iohannis ⁊ pharisei ieiunantes: et veniunt et dicunt illi. Quare discipuli iohãnis ⁊ phariseorũ ieiunant: tui autem discipuli non ieiunant. Et ait illis iesus. Nunquid possunt filij nuptiarum q̃diu sponsus cũ illis est ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum non possunt ieiunare. Uenient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimẽto veteri. Alioq̃n aufert supplementũ nouũ a veteri: et maior scissura fit. Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioq̃n dirumpet vinum vtres et vinum effundetur ⁊ vtres peribunt. Sed vinũ nouũ in vtres nouos mitti debet. Et factum est iterum cum dominus sabbatis ambularet per sata: et discipuli eius ceperunt progredi ⁊ vellẽ spicas: Pharisei aũt dicebãt ei. Ecce q̃d faciũt discipuli tui sabbatiꝫ qđ nõ lꝫ. Et ait illis. Nunq̃ legistis quid fecerit dauid qñ necessitatẽ habuit et esurijt ipse ⁊ qui cũ eo erant: quõ introiuit in domum dei sub abiathar pricipe sacerdotũ ⁊ panes ꝓpositionis mãducauit quos nõ licebat mãducare nisi solis sacerdotibus: et dedit eis ⁊ qui cũ eo erãt? Et dicebat eis. Sabbatũ ꝓpter hoĩeꝫ factũ ẽ: ⁊ nõ hõ ꝓpter sabbatum. Itaq; dñs est filius hominis etiam sabbati. Cap. 3.

Et introiuit iterũ in synagogam: et erat ibi homo habens manũ aridam: Et obseruabant eum si sabbatis curaret: vt acusarent illum. Et ait homini habenti manum aridam. Surge in medium. Et dicit eis. Licet sabbatis benefacere an male: animam saluã facẽ an pdẽ? At illi tacebãt. Et circũspiciens eos cũ ira contristatus super cecitate cordis eorum

Mat. 9. c. Luce. 15. f.
1. Thi. 1. b.
Luce. 5. f.
Mar. 9. c. Luce. 5. g.
D
Mat. 12. a. Luce. 6. a.
Mat. 12. a. Luce. 6. a. 1. Reg. 21. b.
Mat. 12. a. Luce. 6. a.
A
Mat. 12. b. Luce. 13. c. ⁊. 14. a
Mat. 12. b Luce. 9. b. ⁊. 14. a.

τῷ, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρα σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἀπὸ ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερεῖ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ. καὶ ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι. καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε δώδεκα ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον. καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς. καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρτολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον, καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν. καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

dicit homini. Extende manum tuam. Et extendit: ⁊ restituta est manus illi. Exeuntes autem pharisei statim cum herodianis consiliũ faciebant aduersus eũ: quõ eũ perderent. Jesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: et multa turba a galilea et iudea secuta est eum. Et ab hierosolymis et ab idumea et trans iordanem: et qui circa tyrum et sydonẽ multitudo magna audiẽtes q̃ faciebat venerũt ad eum. Et dixit ie sus discipulis suis: vt in nauicula sibi deseruirẽt ꝑpter turbã ne cõprimerẽt eum. Multos eñi sanabat: ita vt irruerẽt in eũ vt illũ tangerẽt quotquot habebant plagas. Et spiritus immundi cum illum videbant procidebant ei. Et clamabant dicentes. Tu es filius dei. Et vehementer cõminabat eis: ne manifestarẽt illum. Et ascendens in montẽ: vocauit ad se quos voluit ipse et venerunt ad eum. Et fecit vt essent duodeci cũ illo: ⁊ vt mitteret eos predicare. Et dedit illis potestatẽ curandi infirmitates et eijciendi demonia. Et iposuit simõi nomẽ petrꝰ. Et iacobũ zebedei: et iohannem fratrem iacobi: et imposuit eis nomina boanerges: quod est filij tonitrui. Et andream et philippum et bartholomeum ⁊ matheuz et thomam et iacobum alphei et thadeum et simonẽ chananeũ: et iudam scarioth qui et tradidit illum. Et veniunt ad domuz. Et conuenit iterum turba: ita vt non possent neq; panem manducare. Et cum audissent sui exie runt tenere eũ. Dicebãt ei qm̃ i furorẽ versus ẽ. Et scribe q̃ ab hierosolymis descẽderãt: dicebãt qm̃ beelzebub hꝫ: ⁊ quia in principe demoniorum eijcit demonia. Et conuocatis eis in parabolis dicebat illis. Quõ potest sathanas sathanam eijcere? Et si regnuz in se diuidatur: non potest regnum illud stare. Et si domus sup semetipsaz dispartiat: nõ potest domus illa stare. Et si sathanas cõsurrexerit in semetipsũ: disptitꝰ ẽ ⁊ nõ poterit sta re sed finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum eius

Mat. 12. b. Johã. 10. g

Mat. 4. g. Luce. 4. e. Johan. 6. a

B

Luce. 4. g.

Mat. 10. a. Luce. 6. c.

Mat. 10. a. Luce. 6. c. Actu. 1. b.

C

Mat. 12. c. Luce. 11. b

Mat. 12. b. Luce. 11. c.

D

διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα ἀλλ' ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου κρίσεως. ὅτι ἔλεγον πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου ἢ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει. ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί. Cap. 4.

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς. ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συνιῶσι. μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

diripere: nisi prius fortem alliget ⁊ tunc domum eius diripiet. Amen dico vobis qm̃ oĩa dimittentur filijs hominum peccata et blasphemie q̃bꝰ blasphemauerũt. Qui aũt blasphemauerit in spiritũ sanctum non hẽbit remissionẽ i eternũ: sꝫ reꝰ erit eterni delicti: qm̃ dicebãt spiritũ imũdũ habet. Et veniunt mater eius ⁊ fratres: ⁊ foris stantes mi serunt ad eum vocantes eum. Et sede bat circa eũ turba: ⁊ dicunt ei. Ecce mater tua et fratres tui foris querunt te. Et respondens eis ait. Que est mater mea et fratres mei? Et circumspiciens eos qui i circũitu eiꝰ sedebãt ait. Ecce mater mea ⁊ fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem dei: hic frater meus ⁊ soror mea ⁊ mater est. Cap. 4.

Et iterum cepit docere ad mare et congregata est ad eum turba multa: ita vt nauim ascendens sederet in mari: et omnis turba circa mare super terraz erat: ⁊ docebat eos in parabolis multa et dicebat illis in doctrina sua. Audite Ecce exijt seminans ad seminãdũ. Et dum seminat: aliud cecidit circa viam ⁊ venerunt volucres celi ⁊ come derũt illud. Aliud vero cecidit sup petrosa vbi nõ habuit terrã multã: ⁊ stati exor tũ ẽ: qm̃ non hẽbat altitudinẽ terre. Et quando exortꝰ est sol exestuauit ⁊ eo q nõ hẽbat radicem exaruit. Et aliud ce cidit in spinas: et ascẽderũt spine et suffocauerunt illud et fructũ nõ dedit. Et aliud cecidit in terram bonaz: et dabat fructum ascendentem ⁊ crescẽ tem: et afferebat vnũ tricesimũ ⁊ vnũ se xagesimũ ⁊ vnũ centesimũ. Et dicebat. Qui hꝫ aures audiendi audiat. Et cũ esset singularis interrogauerũt eũ hi q̃ cũ eo erat duodeciꝫ pabolã: ⁊ dicebat Vobis datuꝫ est nosse mysterium regni dei: illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt: vt videntes videant ⁊ nõ videant: ⁊ audientes audiant ⁊ non intelligant nequando conuertantur ⁊ dimittantur eis peccata. Et ait illis. Nescitis parabolam hanc? et quõ omnes parabolas cognoscetis.

Mat. 12. d. Luce. 12. b.

Mat. 12. g. Luce. 8. c.

A

Mat. 13. a Luce. 8. a.

Jaco. 1. b. 1. Pet. 1. d. 2. Cor. 9. b

B

Mat. 13. b. Luce. 8. b Johã. 12. f.

Esaie. 6. c. Actu. 17. f.

ο σπείρων τον λόγον σπείρει. ούτοι δε εισίν οι παρά την οδόν όπου σπείρεται ο λόγος, και όταν ακούσωσιν, ευθέως έρχεται ο σατανάς και αίρει τον λόγον τον εσπαρμένον εν ταις καρδίαις αυτών. και ούτοι εισίν ομοίως οι επί τα πετρώδη σπειρόμενοι, οι όταν ακούσωσι τον λόγον, ευθέως μετά χαράς λαμβάνουσιν αυτόν. και ουκ έχουσι ρίζαν εν εαυτοίς, αλλά πρόσκαιροι εισίν, είτα γενομένης θλίψεως η διωγμού διά τον λόγον, ευθύς σκανδαλίζονται. και ούτοι εισίν οι εις τας ακάνθας σπειρόμενοι. οι τον λόγον ακούοντες, και αι μέριμναι του αιώνος τούτου και η απάτη του πλούτου, και αι περί τα λοιπά επιθυμίαι εισπορευόμεναι, συμπνίγουσι τον λόγον και άκαρπος γίνεται. και ούτοι εισίν οι επί την γην την καλήν σπαρέντες, οίτινες ακούουσι τον λόγον και παραδέχονται, και καρποφορούσιν εν τριάκοντα, και εν εξήκοντα, και εν εκατόν. και έλεγεν αυτοίς. μήτι ο λύχνος έρχεται ίνα υπό τον μόδιον τεθή, η υπό την κλίνην. ουχ ίνα επί την λυχνίαν επιτεθή; ου γαρ εστί τι κρυπτόν ο εάν μη φανερωθή. ουδέ εγένετο απόκρυφον, αλλ' ίνα εις φανερόν έλθη. ει τις έχει ώτα ακούειν ακουέτω. και έλεγεν αυτοίς. βλέπετε τι ακούετε. εν ω μέτρω μετρείτε, μετρηθήσεται υμίν, και προστεθήσεται υμίν τοις ακούουσιν. ος γαρ αν έχη δοθήσεται αυτώ. και ος ουκ έχει, και ο έχει αρθήσεται απ' αυτού. και έλεγεν, ούτως εστίν η βασιλεία του θεού, ως εάν άνθρωπος βάλη τον σπόρον επί της γης. και καθεύδη και εγείρηται νύκτα και ημέραν, και ο σπόρος βλαστάνη και μηκύνηται ως ουκ οίδεν αυτός. αυτομάτη γαρ η γη καρποφορεί πρώτον χόρτον, είτα στάχυν, είτα πλήρη σίτον εν τω στάχυϊ. όταν δε παραδώ ο καρπός, ευθέως αποστέλλει το δρέπανον ότι παρέστηκεν ο θερισμός. και έλεγε τίνι ομοιώσωμεν την βασιλείαν του θεού, η εν ποία παραβολή παραβαλούμεν αυτήν. ως κόκκον σινάπεως, ος όταν σπαρή επί της γης, μικρότερος πάντων των σπερμάτων εστί των επί της γης, και όταν σπαρή αναβαίνει και γίνεται πάντων των λαχάνων μείζων, και ποιεί κλάδους μεγάλους ώστε δύνασθαι υπό την σκιάν αυτού τα πετεινά του ουρανού κατασκηνούν. και τοιαύταις παραβολαίς πολλαίς ελάλει αυτοίς τον λόγον, καθώς εδύναντο ακούειν. χωρίς δε παραβολής ουκ ελάλει αυτοίς. κατ' ιδίαν δε τοις μαθηταίς αυτού επέλυε πάν-

Qui seminat verbū seminat. Hi āt sūt qui circa viam vbi seminatur verbuȝ: ⁊ cum audierint: confestim venit sathanas ⁊ aufert verbū qd seminatū ē in cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminant: q cum audierit verbum: statim cū gaudio accipiunt illud: ⁊ non habent radicem in se: sed temporales sunt deinde orta tribulatione et persecutione ꝑpter verbum: cōfestim scandalizant. Et alij sunt qui in spinis seminantur. Hi sunt qui verbum audiunt: et erumne seculi et deceptio diuitiarum: et circa reliqua concupiscentie introeūtes suffocant verbuȝ: ⁊ sine fructu efficitur. Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt: qui audiunt verbum et suscipiunt: ⁊ fructificāt: vnū tricesimū: vnū sexagesimū ⁊ vnū cētesimū. Et dicebat illis. Nunqd venit lucerna vt sub modio ponatur aut sub lecto? Nonne vt super cādelabrū ponat. Non est eni aliqd abscōditū qd nō manifestet: nec occultū qd nō veniat in palā. ⌊ factū ē. Si qs hȝ aures audiēdi audiat. Et dicebat illis. Videte qd audiatis. In qua mēsura mēsi fueritis: remetiet vobis: ⁊ vobis. Qui enim habet ⌊ adijciet dabitur illi: et qui nō hȝ etiaȝ qd hȝ auferetur ab eo. Et dicebat. Sic est regnum dei quēadmodum si homo iaciat sementeȝ in terram ⁊ dormiat: et exurgat nocte et die: et semen germinet et increscat dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat primū herbā: deinde spicā: deīn plenū frumētuȝ in spica. Et cū ex se ꝑduxerit fructus: statim mittit falcem quoniam adest messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum dei? aut cui parabole cōparabim9 illud. Sicut granū sinapis qd cuȝ seminatū fuerit ī terra min9 est oibus seminibus que sunt in terra ⁊ cū natū fuerit ascēdit ī arborem: et fit maius omnibus oleribus: ⁊ facit ramos magnos: ita vt possint sub vmbra eius aues celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterant audire: sine parabola aūt nō loquebat eis. Seorsū aūt discipulis suis disserebat omnia.

Mat.13.c. Luce.8.b.
C
Mat.5.b. Luce.8.c. ⁊.11.e.
Mat.10.c. Luce.8.c.
Mat.7.a. Luce.6.f.
Mat.13.b. ⁊.25.c. Luce.8.c. ⁊.16.d.
Mat.13.d. Luce.13.d.
D
Mat.13.e.

τα. και λέγει αυτοίς εν εκείνη τη ημέρα οψίας γενομένης, διέλθωμεν εις το πέραν. και αφέντες τον όχλον παραλαμβάνουσιν αυτόν ως ην εν τω πλοίω, και άλλα δε πλοιάρια ην μετ' αυτού. και γίνεται λαίλαψ ανέμου μεγάλη, τα δε κύματα επέβαλεν εις το πλοίον, ώστε αυτό ήδη γεμίζεσθαι, και ην αυτός επί τη πρύμνη επί το προσκεφάλαιον καθεύδων και διεγείρουσιν αυτόν και λέγουσιν αυτώ. διδάσκαλε ου μέλλει σοι ότι απολλύμεθα, και διεγερθείς. επετίμησε τω ανέμω, και είπε τη θαλάσση. σιώπα πεφίμωσο. και εκόπασεν ο άνεμος, και εγένετο γαλήνη μεγάλη. και είπεν αυτοίς. τι δειλοί έστε ούτως. πως ουκ έχετε πίστιν. και εφοβήθησαν φόβον μέγαν, και έλεγον προς αλλήλους. τις άρα ούτος εστίν ότι και ο άνεμος και η θάλασσα υπακούουσιν αυτώ.

Cap. 5.

Και ήλθον εις το πέραν της θαλάσσης εις την χώραν των γαδαρηνών. και εξελθόντι αυτώ εκ του πλοίου, ευθέως απήντησεν αυτώ εκ των μνημείων άνθρωπος εν πνεύματι ακαθάρτω, ος την κατοίκησιν είχεν εν τοις μνήμασι. και ούτε αλύσεσιν ουδείς ηδύνατο αυτόν δήσαι, διά το αυτόν πολλάκις πέδαις και αλύσεσι δεδέσθαι. και διεσπάσθαι υπ' αυτού τας αλύσεις, και τας πέδας συντετρίφθαι. και ουδείς αυτόν ίσχυε δαμάσαι. και διαπαντός νυκτός και ημέρας εν τοις μνήμασι και εν τοις όρεσι ην κράζων, και κατακόπτων εαυτόν λίθοις. ιδών δε τον ιησούν από μακρόθεν, έδραμεν και προσεκύνησεν αυτώ, και κράξας φωνή μεγάλη είπε. τι εμοί και σοι ιησού υιέ του θεού του υψίστου. ορκίζω σε τον θεόν μη με βασανίσης, έλεγε γαρ αυτώ, έξελθε το πνεύμα το ακάθαρτον εκ του ανθρώπου. και επηρώτα αυτόν. τι σοι όνομα. και απεκρίθη λέγων. λεγεών όνομά μοι, ότι πολλοί εσμέν. και παρεκάλει αυτόν πολλά, ίνα μη αυτούς αποστείλη έξω της χώρας. ην δε εκεί προς τω όρει αγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. και παρεκάλεσαν αυτόν πάντες οι δαίμονες λέγοντες. πέμψον ημάς εις τους χοίρους, ίνα εις αυτούς εισέλθωμεν. και επέτρεψεν αυτοίς ευθέως ο ιησούς. και εξελθόντα τα πνεύματα τα ακάθαρτα, εισήλθον εις τους χοίρους, και ώρμησεν η αγέλη κατά του κρημνού εις την θάλασσαν, ήσαν γαρ ως δισχίλιοι. και επνίγοντο εν τη θαλάσση. οι δε βόσκοντες τους χοίρους έφυγον, και ανήγγειλαν εις την

Et ait illis in illa die cum sero esset factum: trāseamus contra. Et dimittentes turbam assumunt eum ita vt erat in naui: ⁊ alie naues erant cum illo. Et facta est procella magna venti: ⁊ fluctus mittebat in nauim: ita vt impleret nauis. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: et excitant eum: ⁊ dicunt illi. Magister non ad te pertinet quia perimus. Et exurgens cōminatus est vento et dixit mari. Tace obmutesce. Et cessauit vēt9: ⁊ facta ē trāqllitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis. Necdum habetis fidem. Et timuerūt timore magno: ⁊ dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste: quia ventus ⁊ mare obediunt ei.

Cap. 5.

Et venerunt trans fretum maris in regionē gerasenorū. Et exeunti ei de naui statim occurrit de monumentis homo in spiritu imundo: qui domiciliū habebat ī monumētis. Et neqȝ cathenis iā qsqȝ poterat eum ligare: quoniam sepe compedibus et cathenis vinctus dirupisset cathenas et compedes comminuisset: ⁊ nemo poterat eum domare. Et semper die ac nocte ī monumētis ⁊ ī mōtib9 erat clamās ⁊ cōcidens se lapidib9. Videns autem iesum a longe cucurrit ⁊ adorauit eum: ⁊ clamans voce magna dixit. Quid mihi ⁊ tibi iesu dei altissimi? Adiuro te ꝑ deū ne ⌊ fili me torqueas. Dicebat enim illi. Exi spiritus immunde ab homine isto. Et interrogabat eū. Qd tibi nomē ē? Et Legio mihi nomē ē: qr multi ⌊ dicit ei. sumus. Et dep̄cabātur eum multum ne se expelleret extra regionem. Erat aūt ibi circa mōtē grex porcorū magn9 pascens in agris. Et dep̄cabantur eū spiritus dicentes. Mitte nos in porcos: vt in eos introeamus. Et concessit eis statim iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex precipitatus est in mari ad duo milia: et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt: et nunciauerunt in

Luce.9.b. Johā.6.a.
Mat.8.c. Luce.8.c.
Mat.8.c.
Mat.8.f. Luce.8.d.
A
Mat.8.f.
B
Mat.8.g. Luce.8.c.
Mat.8.g. Luce.8.c.

πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ. ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκε, καὶ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. καὶ πάντες ἐθαύμαζον. καὶ διαπεράσαντος τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων ὀνόματι ἰάειρος. καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ λέγων. ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει. ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς καὶ συνέθλιβον αὐτόν. καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος αὐτῆς. καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγε. τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων. καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις τίς μου ἥψατο. καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θύγατερ ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε. τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα-

ciuitatē ⁊ in agros. Et egressi sūt videre quid esset facti: ⁊ venerunt ad iesum ⁊ vidēt illū qui a demonio vexabatur sedentem vestitum ⁊ sane mentis: et timuerunt. Et narrauerunt illis qui viderant qualiter factū eēt ei q̄ demoniū habuerat: et de porcis. Et rogare ceperūt eū vt discederet de finib⁹ eoꝝ. Cumq̄ ascēderet nauim: cepit illum deprecari q̄ a demonio vexat⁹ fuerat vt eēt cum illo: ⁊ non admisit eum: sed ait illi. Uade in domum tuam ad tuos: ⁊ annuncia illis quanta tibi dn̄s fecerit: ⁊ misertus sit tui. Et abijt et cepit predicare in decapoli: quanta sibi fecisset iesus: et omnes mirabanť. Et cum ascendisset iesus in nauim rursus transfretū: conuenit turba multa ad eum: ⁊ erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis nomine iayrus: ⁊ videns eum procidit ad pedes eius: ⁊ deprecabatur eum multū dicens: qm̄ filia mea in extremis est. Ueni impone manū tuam sup eam: vt salua sit et viuat. Et abijt cum illo ⁊ sequebatur eum turba multa: et comprimebant eū. Et mulier q̄ erat i pfluuio sanguinis ānis duodecī: ⁊ fuerat multa ꝑpessa a cōplurib⁹ medicis ⁊ erogauerat omnia sua: nec quicq̄ pfecerat: sed magis deterius hēbat: cū audisset de iesu venit in turba retro: ⁊ tetigit vestimentū ei⁹. Dicebat enim quia si vel vestimētū ei⁹ tetigero: salua ero. Et cōfestī siccat⁹ ē fons sanguinis eius: et sensit corpore quia sanata esset a plaga. Et statim iesus in semetipo cognoscēs virtutem que exierat de illo: conuersus ad turbā aiebat. Quis tetigit vestimēta mea. Et dicebāt ei discipuli sui. Uides turbā cōprimentem te: ⁊ dicis quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam q̄ hoc fecerat. Mulier vero timēs ⁊ tremēs sciens quod factū eēt in se: venit ⁊ procidit añ eum et dixit ei oēz veritatem. Ille aūt dixit ei. Filia fides tua te saluam fecit: vade in pace: et esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente venit nuncij ad archisynagogū dicētes: qr filia tua modo mortua ē. Quid vltra vexas magr̄z?

Luce. 8. c.

C
Mat. 9. d. Luce. 8. f. Johan. 4. g

Mat. 9. d Luce. 8. f.

Mat. 9. c Luce. 7. g. 7. 18. g

D

λον. ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου. καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου. καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά, καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς. τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε. τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν πάντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ. ταλιθά, κοῦμι. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον τὸ κοράσιον σοὶ λέγω ἔγειραι. καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Cap.6.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν. καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο λέγοντες. πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ καὶ ἰούδα καὶ σίμωνος, καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων, καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα. καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο. καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια. καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν

Jesus autem audito verbo quod dicebatur: ait archisynagogo. Noli timere: tm̄modo crede. Et nō admisit quemq̄ se sequi: nisi petrum et iacobum et iohannem fratrem iacobi. Et veniunt in domū archisynagogi. Et vidit tumultum et flentes et eiulantes multum: et ingressus ait illis. Quid turbamini et ploratis? Puella nō est mortua sȝ dormit. Et irridebant eum. Ipse vero eiectis oib⁹ assumit patrem et matrem puelle: ⁊ q̄ secū erāt: et ingrediuntur vbi puella erat iacens: et tenens manum puelle ait illi. Thabita cumi: quod ē iterpretatum puella tibi dico surge. Et cōfestiȝ surrexit puella ⁊ ambulabat. Erat aūt annoꝝ duodecī. Et obstupuerūt stupore magno. Et p̄cepit illis vehementer vt nemo id sciret: et iussit dare illi manducare.

Cap.6.

Et egressus inde abijt in patriam suam: et sequebantur eum discipuli sui. Et facto sabbato cepit in synagoga docere: et multi audiētes āmirabanť i doctrina eius dicētes. Unde huic hec omnia? Et que ē sapia q̄ data est illi: ⁊ virtutes tales que p manus eius efficiuntur. Nonne hic est faber filius marie: frater iacobi et ioseph et iude et simonis? Nōne ⁊ sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabātur in illo. Et dicebat illis iesus quia nō est ꝓpheta sine honore nisi in patria sua et in cognatione sua et in domo sua. Et nō poterat ibi virtutem vllam facere nisi paucos infirmos impositis manib⁹ curauit: ⁊ mirabať ꝓpter incredulitateȝ eorū: ⁊ circuibat castella in circuitu docens. Et vocauit duodecim et cepit eos mittere binos: et dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantū: non peram non panē neq̄ in zona es: sed calciatos sandalijs: et ne induerent duab⁹ tunicis. Et dicebat eis. Quocūq̄ introieritis in domū: illic manete donec exeatis inde: et quicūq̄ non receperint vos neq̄ audierint: exeuntes inde excutite

Mat. 9. e.

Mat. 9. e.

Mat. 9. f.

A
Mat. 13. g. Luce. 4. c. Johā. 4. f.

Mat. 13. g. Johan. 6. c

Mat. 13. g. Luce. 4. d. Johā. 4. f.

mat. 10. a. Luce. 9. a.

B

Eph. 6. c. Mat. 10. b Luce. 10. b

Mat. 10. c Luce. 9. a.

χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρα κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον. καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη. καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ἠλίας ἐστίν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ἐστὶν ὡς εἷς τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ ἡρώδης εἶπεν. ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην οὗτος ἐστίν, αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ. ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι καὶ οὐκ ἠδύνατο, ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε. καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας. καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς καὶ δώσω σοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσῃς δώσω σοι. ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι. ἡ δὲ εἶπε τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέγουσα. θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλθον καὶ ἦραν

puluerem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes predicabant vt pniam agerēt: ⁊ demōia multa eijciebāt. Et vngebāt oleo mltos egros et sanabantur. Et audiuit rex herodes: manifestū enim factū est nomen ei⁹ et dicebat. Quia iohannes baptista resurrexit a mortuis: ⁊ ꝓpterea virtutes operantur in illo. Alij autem dicebant quia helias est. alij vo dicebāt qr ꝓpheta ē: q̄si vn⁹ ex ꝓphetis. Quo audito herodes: ait. Quem ego decollaui iohannem hic a mortuis resurrexit. Ipse eñi herodes misit ac tenuit iohannem: et vinxit eū in carcerē ꝓpter herodiadem vxorem philippi fratris sui: quia duxerat eam. Dicebat enim iohannes herodi. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Herodias aūt insidiabatur illi: et volebat occidere eum nec poterat. Herodes aūt metuebat iohānē sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum: ⁊ audito eo multa faciebat: ⁊ libenter eū audiebat. Et cuꝫ dies opportun⁹ accidisset: herodes natalis sui cenam fecit principibus et tribunis et primis galilee. Cumq; introisset filia ipsius herodiadis et saltasset et placuisset herodi: simulq; recumbentibus: rex ait puelle. Pete a me quod vis: ⁊ dabo tibi. Et iurauit illi: qr quicq̄d petieris dabo tibi licet dimidium regni mei. Que cū exisset dixit matri sue. Quid petam? At illa dixit. Caput iohānis baptiste. Cumq; introisset statim cum festinatione ad regem petiuit dicens. Volo vt protinus des mihi in disco caput iohannis baptiste. Et contristatus est rex ꝓpter iusiurādū ⁊ ꝓpter simul discūbentes noluit eam contristare: sed misso spiculatore precepit afferri caput eius in disco: et decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: et dedit illud puelle: ⁊ puella dedit matri sue. Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt

Iaco. 5. c. Mat. 14. a. Luce. 9. a.
Mat. 14. a Luce. 9. b.
C
Mat. 14. a Luce. 3. d.
Mat. 14. a
3. Re. 19. g Hester. 5. b
D
Mat. 14. c.

τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ. καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν, καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν, καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί. καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ. καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς. ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά. καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν. ὅτι ἔρημος ἐστὶν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή. ἀπόλυσον αὐτούς ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους. τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ. ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχετε. ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι. πέντε καὶ δύο ἰχθύας. καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν. ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτός, ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ δὲ

corpus ei⁹ et posuerunt illud in monumento. Et conuenientes apostoli ad iesum: renunciauerunt ei omnia que egerant et docuerant. Et ait illis. Venite seorsum in desertū locū: ⁊ requiescite pusillū. Erāt enim qui veniebant et redibant multi. Et nec spaciū mādūcādi hēbāt. Et ascēdētes in nauim abierūt i desertū locū seorsū. Et viderunt eos abeūtes: ⁊ cognouerunt multi: et pedestres de omnibus ciuitatib⁹ cucurrerūt illuc ⁊ ꝑuenerūt eos. Et exiens vidit turbā multā iesus ⁊ misertus est sup eos: quia erant sicut oues non habentes pastores: ⁊ cepit illos docere multa. Et cum iam hora multa fieret accesserūt discipuli eius. dicentes. Desertus est locus hic et iam hora preterijt. Dimitte illos: vt eūtes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis. Date illis manducare. Et dixerūt ei. Euntes emamus ducentis denarijs panes ⁊ dabimus illis manducare et dicit eis. Quot panes habetis? Ite ⁊ videte. Et cū cognouissēt dicūt: quinq; et duos pisces. Et precepit illis vt accūbere facerent oēs scdm ꝯtubernia sup viride fenū. Et discubuerūt in partes per centenos et quinquagenos. Et acceptis quinq; panib⁹ et duobus piscibus: intuens in celum benedixit et fregit panes et dedit discipulis suis vt ponerent añ eos: ⁊ duos pisces diuisit oib⁹. Et mādūcauerūt oēs: ⁊ saturati sūt. Et sustulerūt reliq̄as fragmētoꝝ duodeci cophinos plenos: ⁊ d̄ piscib⁹. Erāt aūt q̄ mādūcauerūt quinq; milia virorum. Et statim coegit discipulos sēū suos ascendere nauim vt precederent trās fretū ad bethsaidaꝫ: dū ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos abijt in montem orare. Et cum sero esset: erat nauis in medio mari ⁊ ipse solus in terra: ⁊ vidēs eos laborantes in remigando: erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliaꝫ noctis venit ad eos ambulans supra mare: ⁊ volebat preterire eos. At illi vt

E
Mat. 9. g. ⁊ 15. f.
Mat. 14. c. Luce. 9. b.
Mat. 14. d Luce. 9. b. Iohā. 6. a.
F
mat. 15. g. Luce. 9. b. Iohan. 6 b
Mat. 14. c. Luce. 6. b. Iohā. 6. b.
mat. 14. c.
G

ιδόντες αυτόν περιπατούντα επί της θαλάσσης, έδοξαν φάντασμα είναι και ανέκραξαν. πάντες γαρ αυτόν είδον και εταράχθησαν. και ευθέως ελάλησε μετ αυτών, και λέγει αυτοίς. θαρσείτε. εγώ ειμί, μη φοβείσθε. και ανέβη προς αυτούς εις το πλοίον. και εκόπασεν ο άνεμος. και λίαν εκ περισσού εν εαυτοίς εξίσταντο και εθαύμαζον, ου γαρ συνήκαν επί τοις άρτοις. ην γαρ η καρδία αυτών πεπωρωμένη. και διαπεράσαντες, ήλθον επί την γην γεννησαρέτ, και προσωρμίσθησαν. και εξελθόντων αυτών εκ του πλοίου, ευθέως επιγνόντες αυτόν, περιδραμόντες όλην την περίχωρον εκείνην, ήρξαντο επί τοις κραββάτοις τους κακώς έχοντας περιφέρειν όπου ήκουον ότι εκεί εστί. και όπου αν εισεπορεύετο εις κώμας η πόλεις η αγρούς, εν ταις αγοραίς ετίθουν τους ασθενούντας. και παρεκάλουν αυτόν ίνα καν του κρασπέδου του ιματίου αυτού άψωνται. και όσοι αν ήπτοντο αυτού, εσώζοντο.

Cap. 7.

Και συνάγονται προς αυτόν οι φαρισαίοι, και τίνες των γραμματέων ελθόντες από ιεροσολύμων. και ιδόντες τινάς των μαθητών αυτού κοιναίς χερσί τουτέστιν ανίπτοις εσθίοντας άρτους, εμέμψαντο. οι γαρ φαρισαίοι και πάντες οι ιουδαίοι εάν μη πυγμή νίψωνται τας χείρας, ουκ εσθίουσι κρατούντες την παράδοσιν των πρεσβυτέρων. και από αγοράς εάν μη βαπτίσωνται, ουκ εσθίουσι. και άλλα πολλά εστίν α παρέλαβον κρατείν. βαπτισμούς ποτηρίων και ξεστών και χαλκίων και κλινών. έπειτα επερωτώσιν αυτόν οι φαρισαίοι και οι γραμματείς. διατί οι μαθηταί σου ου περιπατούσι κατά την παράδοσιν των πρεσβυτέρων. αλλά ανίπτοις χερσίν εσθίουσι τον άρτον. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ότι καλώς προεφήτευσεν ισαΐας περί υμών των υποκριτών, ως γέγραπται. ούτος ο λαός τοις χείλεσί με τιμά, η δε καρδία αυτών πόρρω απέχει απ εμού. μάτην δε σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας εντάλματα ανθρώπων. αφέντες γαρ την εντολήν του θεού κρατείτε την παράδοσιν των ανθρώπων, βαπτισμούς ξεστών και ποτηρίων, και άλλα παρόμοια τοιαύτα πολλά ποιείτε. και έλεγεν αυτοίς. καλώς αθετείτε την εντολήν του θεού, ίνα την παράδοσιν υμών τηρήσητε. μωσής γαρ είπε. τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου. και ο κακολογών πατέρα η μητέρα, θανάτω τελευτάτω. υμείς δε λέ-

viderunt eum ambulantem supra mare putauerunt fantasma esse: et exclamauerunt. Omnes enim viderunt eum: et turbati sunt. Et statim locutus est cum eis: et dixit eis. Confidite. Ego sum: nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim: et cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: non enim intellexerunt de panibus. Erat enim cor eorum obcecatum. Et cum transfretassent venerunt in terram genesareth: et applicuerunt. Cumque egressi essent de naui continuo cognouerunt eum: et percurrentes vniuersam regionem illam ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre vbi audiebant eum esse. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut ciuitates: in plateis ponebant infirmos: et deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: et quotquot tangebant eum salui fiebant.

Cap. 7.

Et conuenerunt ad eum pharisei et quidam de scribis venientes ab hierosolymis. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus idem non lotis manducare panes vituperauerunt. Pharisei enim et omnes iudei nisi crebro lauerint manus non manducant: tenentes traditionem seniorum: et a foro venientes nisi baptizentur non comedunt: et alia multa sunt que tradita sunt illis seruare: baptismata calicum et vrceorum et eramentorum et lectorum. Et interrogabant eum pharisei et scribe. Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens dixit eis. Bene prophetauit esaias de vobis hypocritis: sicut scriptum est. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. In vanum autem me colunt: docentes doctrinas et precepta hominum. Relinquentes enim mandatum dei tenentis traditiones hominum baptismata vrceorum et calicum: et alia similia his facitis multa. Et dicebat illis. Bene irritum fecistis preceptum dei: vt traditionem vestram seruetis. Moyses enim dicit. Honora patrem tuum et matrem tuam: et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis.

Mat. 14. g. Luce. 8. c. — Mat. 14. g. — A — Mat. 15. a. — Esaie. 29. d. Mat. 15. b. — B — Actu. 5. c. — Exo. 20. b. Deut. 5. b. Exo. 21. b. Leui. 20. b.

γετε. εάν είπη άνθρωπος τω πατρί η τη μητρί κορβάν ο εστί δώρον ο εάν εξ εμού ωφεληθής, και ουκέτι αφίετε αυτόν ουδέν ποιήσαι τω πατρί αυτού η τη μητρί αυτού, ακυρούντες τον λόγον του θεού τη παραδόσει υμών η παρεδώκατε. και παρόμοια τοιαύτα πολλά ποιείτε. και προσκαλεσάμενος πάντα τον όχλον, έλεγεν αυτοίς. ακούετέ μου πάντες και συνίετε. ουδέν εστίν έξωθεν του ανθρώπου εισπορευόμενον εις αυτόν ο δύναται αυτόν κοινώσαι, αλλά τα εκπορευόμενα απ αυτού, εκείνα εστί τα κοινούντα τον άνθρωπον. ει τις έχει ώτα ακούειν ακουέτω. και ότε εισήλθεν εις οίκον από του όχλου, επηρώτων αυτόν οι μαθηταί αυτού περί της παραβολής. και λέγει αυτοίς. ούτως και υμείς ασύνετοι εστέ, ου νοείτε ότι παν το έξωθεν εισπορευόμενον εις τον άνθρωπον, ου δύναται αυτόν κοινώσαι, ότι ουκ εισπορεύεται αυτού εις την καρδίαν, αλλ εις την κοιλίαν, και εις τον αφεδρώνα εκπορεύεται καθαρίζον πάντα τα βρώματα. έλεγε δε, ότι το εκ του ανθρώπου εκπορευόμενον, εκείνο κοινοί τον άνθρωπον. έσωθεν γαρ εκ της καρδίας των ανθρώπων οι διαλογισμοί οι κακοί εκπορεύονται, μοιχείαι, πορνείαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ασέλγειαι, οφθαλμός πονηρός, βλασφημία, υπερηφανία, αφροσύνη. πάντα ταύτα τα πονηρά έσωθεν εκπορεύεται και κοινοί τον άνθρωπον. και εκείθεν αναστάς, απήλθεν εις τα μεθόρια τύρου και σιδώνος, και εισελθών εις την οικίαν, ουδένα ήθελε γνώναι, και ουκ ηδυνήθη λαθείν. ακούσασα γαρ γυνή περί αυτού ης είχε το θυγάτριον πνεύμα ακάθαρτον, ελθούσα προσέπεσε προς τους πόδας αυτού, ην δε η γυνή ελληνίς σύρα φοινίκισσα τω γένει, και ηρώτα αυτόν ίνα το δαιμόνιον εκβάλη εκ της θυγατρός αυτής. ο δε ιησούς είπεν αυτή. άφες πρώτον χορτασθήναι τα τέκνα. ου γαρ καλόν εστί λαβείν τον άρτον των τέκνων, και βαλείν τοις κυναρίοις. η δε απεκρίθη και λέγει αυτώ. ναι κύριε. και γαρ τα κυνάρια υποκάτω της τραπέζης εσθίει από των ψιχίων των παιδίων. και είπεν αυτή. διά τούτον τον λόγον ύπαγε, εξελήλυθε το δαιμόνιον εκ της θυγατρός σου. και απελθούσα εις τον οίκον αυτής, εύρε το δαιμόνιον εξεληλυθός, και την θυγατέρα βεβλημένην επί της κλίνης. και πάλιν εξελθών εκ των ορίων τύρου και σιδώνος, ήλθε προς την θάλασσαν της γαλιλαίας, ανά μέσον των

Si dixerit homo patri aut matri corban quod est donum quodcunque ex me tibi profuerit: et vltra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri: rescindentes verbum dei per traditionem vestram quam tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis. Et aduocans iterum turbas dicebat illis. Audite me omnes et intelligite. Nihil est extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare: sed que de homine procedunt illa sunt que coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introisset in domum a turba: interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis. Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum coinquinare: quia non intrat in cor eius: sed in ventrem vadit: et in secessum exit purgans omnes escas? Dicebat autem: quoniam que de homine exeunt illa coinquinant hominem. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes procedunt: ⌈ auaricie: adulteria: fornicationes: homicidia: furta nequitie: dolus: impudicicie: oculus malus: blasphemia: superbia et stultitia. Omnia hec mala ab intus procedunt et coinquinant hominem. Et inde surgens abiit in fines tyri et sidonis: et ingressus domum neminem voluit scire: et non potuit latere. Mulier enim statim vt audiuit de eo cuius filia habebat spiritum immundum: intrauit et procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis syrophenissa genere. Et rogabat eum vt demonium eiiceret de filia eius. Qui dixit illi. Sine prius saturari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa respondit et dixit illi. Vtique domine. Nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi. Propter hunc sermonem vade: exiit demonium a filia tua. Et cum abiisset domum: inuenit puellam iacentem ⌈ exiens de supra lectum et demonium exiisse. Et iterum finibus tyri venit per sidonem ad mare galilee: inter medios

Mat. 15. c. — C — Heb. 5. d. — Mat. 15. b. — Mat. 15. d. — Mat. 15. e. — D

ὁρίων δεκαπόλεως. καὶ φέρουσιν αὐτῷ κω-
φὸν μογγιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐ-
τόν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ/τὴν χεῖρα. καὶ ἐπιλαβό-
μενος αὐτὸν ἀπὸ/τοῦ ὄχλου κατιδίαν, ἔβα-
λε/τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς/τὰ ὦτα αὐ-
τοῦ. καὶ πτύσας, ἥψατο/τῆς γλώσσης αὐ-
τοῦ. καὶ ἀναβλέψας εἰς/τὸν οὐρανόν, ἐστέ-
ναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά, ὅ ἐστι διανοί-
χθητι. καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ/αἱ ἀ-
κοαί καὶ ἐλύθη/ὁ δεσμὸς/τῆς γλώσσης αὐ-
τοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐ-
τοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐ-
τοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐ-
κήρυσσον, καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες. καλῶς πάντα πεποίηκε, καὶ/τοὺς
κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ/τοὺς ἀλάλους
λαλεῖν. Cap.8.

Ἐν ἐκείναις/ταῖς ἡμέραις παμπόλου ὄχ-
λου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι,
προσκαλεσάμενος/ὁ ἰησοῦς/τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς. σπλαγχνίζομαι ἐπὶ
/τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμέ-
νουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι. καὶ ἐ-
ὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστις εἰς οἶκον αὐ-
τῶν, ἐκλυθήσονται ἐν/τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐ-
τῶν μακρόθεν ἥκασι. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐ-
τῷ/οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν τούτους δυνή-
σεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας.
καὶ ἐπηρώτα αὐτούς; πόσους ἔχετε ἄρτους
οἱ δὲ εἶπον ἑπτά. καὶ παρήγγειλε/τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ/τῆς γῆς. καὶ λαβὼν/τοὺς ἑπτὰ
ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου
/τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσι. καὶ πα-
ρέθηκαν/τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα
καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.
ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν πε-
ρισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦ-
σαν δὲ/οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ
ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς/τὸ
πλοῖον μετὰ/τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν
εἰς/τὰ μέρη δαλμανουθά, καὶ ἐξῆλθον/οἱ φα-
ρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ ζητοῦν-
τες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ/τοῦ οὐρανοῦ πει-
ράζοντες αὐτόν, καὶ ἀναστενάξας/τῷ πνεύ-
ματι αὐτοῦ λέγει. τί/ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον
ἐπιζητεῖ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται/τῇ
γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἐμ-
βὰς πάλιν εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς/τὸ πέ-
ραν. καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους. καὶ εἰ
μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν/τῷ
πλοίῳ. καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων. ὁ-
ρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ/τῆς ζύμης/τῶν φαρισαίων
καὶ/τῆς ζύμης ἡρῴδου. καὶ διελογίζοντο

fines decapoleos: et adducũt ei surdũ et
mutum: et deprecabantur eum
vt imponat illi manũ. Et apprehẽdẽs
eũ de turba seorsũ: misit
digitos suos in auriculas eius
et expuens tetigit linguam eius:
et suspiciens in celum ingemuit
et ait illi. Effeta quod est adaperire.
Et statim aperte sunt aures eius:
et solutum est vinculum lingue eius
et loquebatur recte. Et precepit illis
ne cui dicerent. Quanto autem eis
precipiebat: tanto magis plus predica
bant et eo amplius admirabantur
dicentes. Bene omnia fecit: et
surdos fecit audire: et mutos
loqui. Cap.8.

In diebus illis iterũ cũ turba multa
esset cũ iesu nec haberẽt qđ mãdu|carent:
conuocatis discipulis
ait illis. Misereor super
turbam: quia ecce iam triduo sustinent
me nec habent qđ manducent: et si
dimisero eos ieiunos in domũ suam:
deficient in via. Quidam enim ex eis
de longe venerunt. Et responderunt ei
discipuli sui. Unde illos
quis poterit hic saturare panibꝰ in soli-
tudine? Et interrogauit eos. Quot pa|nes hẽtis?
Qui dixerunt. Septẽ. Et precepit
turbe discũbere sup terrã. Et acci-
piẽs septẽ panes grãs agẽs fregit et da
bat discipulis suis vt apponerẽt: et appo
suerũt turbe. Et hẽbant pisciculos pau-
cos: et ipsos bñdixit et iussit apponi. Et
mãducauerũt et saturati sũt: et sustulerũt
qđ superauerat de fragmẽtis septẽ sportas.
Erant aũt qui mãducauerãt quasi quattuor mi
lia: et dimisit eos. Et statim ascendens
nauim cum discipulis suis venit
in partes dalmanutha. Et exierũt phari
sei et ceperũt cõquirere cũ eo querentes
ab illo signum de celo: temptantes
eum: et ingemiscens spiritu
ait. Quid generatio ista signum
querit. Amen dico vobis: si dabitur
generationi isti signũ. Et dimittẽs eos
iterũ nauim: et abiit transfre|tum. ascendit
Et obliti sunt panem sumere: et ni
si vnum panem non habebant secum in
naui. Et precipiebat eis dicens. Uidete
et cauete a fermento phariseorum
et fermento herodis. Et cogitabant

Mat.9.f. et 12.b. et 17.c. i.9.b. Luce.9.c.
A
Mat.15.f. sup.6.e.
i. eodem.d. sup.6.f. Johã.6.b
B
Mat.16.a Johã.6.d.
Mat.12.f. Luce.11.d
Mat.16.b. Luce.12.a

πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ
ἔχομεν. καὶ γνοὺς/ὁ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. τί
διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε. οὔ-
πω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε, ἔτι πεπωρωμένην ἔ-
χετε/τὴν καρδίαν ὑμῶν, ὀφθαλμοὺς ἔχον-
τες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούε-
τε, καὶ οὐ μνημονεύετε ὅτε/τοὺς πέντε ἄρ-
τους ἔκλασα εἰς/τοὺς πεντακισχιλίους, πό-
σους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε.
λέγουσιν αὐτῷ δώδεκα. ὅτε δὲ/τοὺς ἑπτὰ
εἰς/τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρί-
δων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε. οἱ δὲ
εἶπον ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς πῶς οὐ συ-
νίετε. καὶ ἔρχεται εἰς βηθσαϊδά, καὶ φέρου-
σιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐ-
τὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται. καὶ ἐπιλαβόμενος
/τῆς χειρὸς/τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔ-
ξω/τῆς κώμης, καὶ πτύσας εἰς/τὰ ὄμματα
αὐτοῦ, ἐπιθεὶς/τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα
αὐτὸν εἴ τι βλέπει, καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε.
βλέπω/τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα περι-
πατοῦντας. εἶτα πάλιν ἐπέθηκε/τὰς χεῖρας
ἐπὶ/τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν
αὐτὸν ἀναβλέψαι. καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ
ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ ἀπέσ-
τειλεν αὐτὸν εἰς/τὸν οἶκον αὐτοῦ λέγων. μη-
δὲ εἰς/τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς/τινὶ
ἐν/τῇ κώμῃ. καὶ ἐξῆλθεν/ὁ ἰησοῦς καὶ/οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ εἰς/τὰς κώμας καισαρείας/τῆς
φιλίππου, καὶ ἐν/τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα/τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς. τίνα με λέ-
γουσιν/οἱ ἄνθρωποι εἶναι. οἱ δὲ ἀπεκρίθη-
σαν, ἰωάννην/τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι ἠλί-
αν, ἄλλοι δὲ/ἕνα/τῶν προφητῶν. καὶ αὐ-
τὸς λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε
εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ/ὁ πέτρος λέγει αὐτῷ.
σὺ εἶ/ὁ χριστός. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα
μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ. καὶ ἤρξατο δι-
δάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ/τὸν υἱὸν/τοῦ ἀνθρώ-
που πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι
ἀπὸ/τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ
γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ
τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. καὶ παρρησίᾳ/τὸν
λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν
/ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπι-
στραφεὶς καὶ ἰδὼν/τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπε-
τίμησε/τῷ πέτρῳ λέγων. ὕπαγε ὀπίσω μου
σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ/τοῦ θεοῦ, ἀλ-
λὰ τὰ/τῶν ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμε-
νος/τὸν ὄχλον σὺν/τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶ-
πεν αὐτοῖς. ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολου-
θεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω/τὸν
σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς

ad alterutrũ dicẽtes: quia panes non
hẽmꝰ. Quo cognito ait illis iesꝰ. Quid
cogitatis quia panes nõ habetis? Non
dum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc
cor vrm |cecatũ hẽtis. Oculos hñtes
non videtis: et aures hñtes non auditis.
Nec recordamini quãdo quinqꝫ panes
fregi in quinqꝫ milia: et quot
cophinos fragmentorũ plenos sustulistis?
Dicũt ei. Duodeci. Quñ et septẽ panes
in quattuor milia: quot sportas
fragmẽtorũ tulistis? |Quõ nõdũ itelligitis
Et dicũt ei. Septem. Et dicebat eis.
Et veniũt bethsaida et adducũt
ei cecũ: et rogabãt eum
vt illum tangeret. Et apprehensa
manu ceci eduxit eum extra
vicũ: et expuens in oculos
eius ipositis manibus suis interrogauit
eum si quid videret. Et aspiciens ait.
Uideo homines velut arbores ambulã
tes. Deinde iterum posuit manus
super oculos eius et cepit
videre: et restitutus est ita vt
clare videret omnia. Et misit
illũ i domũ suã dicẽs. Uade i domũ tuã:
et si in vicũ introieris nemini dixeris.
Et ingressus est iesus et discipuli
eius in castella cesaree
philippi: et in via interrogabat
discipulos suos: dicẽs eis. Quẽ me di
cũt esse hoies? Qui rñderũt illi dicẽtes.
Alii iohãnem baptistam: alii heliam:
alii vero quasi vnum de prophetis. Tũc
dicit illis. Uos vero quem me
esse dicitis? Respondens petrꝰ ait ei.
Tu es christus. Et cõminatꝰ ẽ eis ne
cui dicerẽt de illo. Et cepit docere
eos qm oportet filium hominis pati
multa: et reprobari
a senioribus et a sũmis sacerdotibus et
scribis et occidi et post
tres dies resurgere. Et palam
verbum loquebatur: et apprehendẽs eũ
petrus cepit increpare eũ. Qui cõuersus
et vidẽs discipulos suos: cõminatus ẽ
petro dicens. Uade retro me
sathana: quia nõ sapis que dei sunt: sed
que hominum. Et conuocata
turba cum discipulis suis: dixit
eis. Si quis vult me sequi
deneget semetipsm: et tollat
crucem suam et sequatur me. Qui

Ps.113.
Johã.6.b. sup.6.f.
sup eodẽ.a.
C
Mat.20.g.
Mat.16.d Luce.9.c.
Mat.16.c.
D
Mat.16.g.
mat.10.g. et 16.f. Luce.14.f. et 9.c. Gal.2.d.

γαρ ἂν θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπο
λέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέση τὴν ἑαυτοῦ
ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ
τος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρω=
πον ἐὰν κερδήση τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιω
θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος
ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. ὃς γὰρ
ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν
τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτω
λῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθή=
σεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πα=
τρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγί=
ων. Cap. 9.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων οἵτινες
οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνά
μει. καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰη=
σοῦς τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάν=
νην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν
κατ' ἰδίαν μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσ
θεν αὐτῶν. καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών οἷα γνα=
φεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι. καὶ
ὤφθη αὐτοῖς ἡλίας σὺν μωσεῖ, καὶ ἦσαν
συλλαλοῦντες τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ. ῥαββί, καλόν ἐστιν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
σοὶ μίαν, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ ἡλίᾳ μίαν, οὐ
γὰρ ἤδει τί λαλήσει. ἦσαν γὰρ ἔμφοβοι.
καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς.
καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗ
τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ
ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκ
ἔτι οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον
μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ
τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ
διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ τὸν λόγον
ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες τί
ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. καὶ ἐπηρώτων
αὐτὸν λέγοντες. ὅτι λέγουσιν οἱ γραμμα=
τεῖς ὅτι ἡλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ δὲ ἀπο
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ἡλίας μὲν ἐλθὼν πρῶ=
τον ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ πῶς γέγραπται
ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πά
θῃ καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι
καὶ ἡλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα
ἠθέλησαν καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. καὶ
ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πο
λὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦν
τας αὐτοῖς. καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν
αὐτὸν ἐξεθαμβήθη. καὶ προστρέχοντες, ἠσ=

enim voluerit animam suam salvam facere per
det eam: qui autem perdiderit
animam suam propter me et evangelium:
salvam faciet eam. Quid enim proderit homi
si lucretur mundum totum: et detrimentum
anime sue faciat? Aut quid homo
commutationis dabit pro anima sua. Qui enim
me confessus fuerit et verba mea in
generatione ista adultera et peccatrice:
et filius hominis confitebitur
eum cum venerit in gloria patris
sui cum angelis sanctis.

Mat. 16. f. Luce. 17. g.
Mat. 10. f. Luce. 9. c. et 12. b.

Cap. 9.

Et dicebat illis. Amen dico vobis quia
sunt quidam de hic stantibus qui
non gustabunt mortem donec videant
regnum dei veniens in virtute.
Et post dies sex assumpsit iesus
petrum et iacobum et iohannem:
et ducit illos in montem excelsum
solos: et transfiguratus est coram
ipsis. Et vestimenta eius facta sunt
splendentia: et candida nimis velut nix: qualia
fullo non potest super terram candida facere. Et
apparuit illis helias cum moyse: et erant
loquentes cum iesu. Et respondens
petrus ait iesu. Rabbi bonum est
nos hic esse: et faciamus tria taberna
cula: tibi unum et moysi unum: et helie unum.
Non enim sciebat quid diceret. Erant enim timo
re exterriti. Et facta est nubes obumbrans
eos: et venit vox de nube dicens. Hic
est filius meus charissimus
audite illum. Et statim circumspicientes
neminem amplius viderunt nisi Jesum tantum
secum. Et descendentibus illis de
monte precepit illis ne cuiquam
quod vidissent narrarent: nisi cum filius
hominis a mortuis resurrexerit. Et verbum
continuerunt apud se: conquirentes quid
esset cum a mortuis resurrexerit. Et inter=
rogabant eum dicentes. Quid ergo dicunt
pharisei et scribe quia heliam oportet venire
primum? Qui respondens ait illis. Helias cum
venerit prius restituet omnia: et quomodo scriptum
est in filium hominis ut multa patiatur
et contemnatur. Sed dico vobis quia
et helias venit et fecerunt illi quecunque
voluerunt sicut scriptum est de eo. Et
veniens ad discipulos suos vidit turbam
magnam circa eos et scribas conquirentes
cum illis. Et confestim omnis populus videns
iesum stupefactus est et expaverunt: et accurrentes

A
Mat. 16. a. Luce. 9. d.
Mat. 17. a. Luce. 9. d.
B
Mat. 9. f. et 12. b. et 17. c. sup. 7. 8.
Mat. 17. c.
C

πάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμ
ματεῖς. τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς. καὶ ἀ=
ποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε. διδάσκαλε
ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦ
μα ἄλαλον, καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ,
ῥήσσει αὐτὸν καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς
ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς
μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ
ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν. ὦ γε
νεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι, ἕ=
ως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν. φέρετε αὐτὸν πρός
με, καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰ=
δὼν αὐτὸν εὐθέως τὸ πνεῦμα, ἐσπάραξεν
αὐτόν καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀ=
φρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ.
πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐ
τῷ. ὁ δὲ εἶπε. παιδιόθεν. καὶ πολλάκις αὐ
τὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς τὸ ὕδωρ ἵ
να ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι βοή=
θησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ ἰη
σοῦς εἶπεν αὐτῷ. τὸ, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι,
πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως
κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύ
ων ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοήθει μου τῇ ἀ
πιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει
ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ
τῳ, λέγων αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ
κωφὸν ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ
καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. καὶ κράξαν
καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτόν, ἐξῆλθε, καὶ ἐγέ
νετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι
ἀπέθανεν. ὁ δὲ ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς
αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν καὶ ἀνέστη. καὶ εἰ=
σελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠ=
δυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό. καὶ εἶπεν αὐτοῖς
τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν
εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. καὶ ἐκεῖθεν ἐ
ξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαί
ας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. ἐδίδασκε
γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐ=
τοῖς. ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδο=
ται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν
αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀ=
ναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ
ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. καὶ ἦλ=
θεν εἰς καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γε=
νόμενος ἐπηρώτα αὐτούς. τί ἐν τῇ ὁδῷ
πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε. οἱ δὲ ἐσιώ=
πων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν
ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώ=
νησε τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ
τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάν=

salutabant eum. Et interrogavit eos.
Quid inter vos conquiritis. Et respondens
unus de turba dixit. Magister
attuli filium meum ad te habentem spiritum
mutum: qui ubicunque eum apprehenderit
allidit illum et spumat: et stridet
dentibus et arescit. Et dixi
discipulis tuis ut eiicerent illum: et non
potuerunt. Qui respondens eis dixit. O gene
ratio incredula quamdiu apud vos ero? Quam
diu vos patiar. Afferte illum ad
me: et attulerunt eum. Et cum vidisset
eum: statim spiritus conturbavit
illum: et elisus in terram volutabatur spu
mans: et interrogavit patrem eius.
Quantum temporis est ex quo ei hoc ac=
cidit? At ille ait. Ab infantia: et frequen
ter eum in ignem et in aquam misit: ut
eum perderet. Sed si quid potes: adiu
va nos misertus nostri. Jesus autem
ait illi. Si potes credere:
omnia possibilia sunt credenti. Et continuo
exclamans pater pueri cum lachrymis
aiebat. Credo domine: adiuva incredulita
tem meam. Et cum vidisset iesus concur=
rentem turbam: comminatus est spiritui immun
do dicens illi. Surde et mute spiritus:
ego precipio tibi exi ab eo:
et amplius ne introeas in eum. Et excla
mans et multum discerpens eum exiit ab eo:
et factus est sicut mortuus: ita ut mul
ti dicerent quia mortuus est. Jesus autem tenens ma
num eius elevavit eum et surrexit. Et cum introis
set in domum: discipuli eius secreto
interrogabant eum. Quare nos non potui
mus eiicere eum? Et dixit illis.
Hoc genus in nullo potest exire:
nisi in oratione et ieiunio. Et inde pro
fecti pretergrediebantur galileam:
nec volebat quenquam scire. Docebat
autem discipulos suos: et dicebat illis:
quoniam filius hominis tradetur
in manus hominum: et occident
eum et occisus tertia die resurget.
At illi ignorabant verbum: et
timebant interrogare eum. Et venerunt
capharnaum. Qui cum domi esset:
interrogabat eos. Quid in via
tractabatis? At illi tacebant.
Siquidem in via inter se disputaverant:
quis eorum maior esset. Et residens voca=
vit duodecim et ait illis. Si
quis vult primus esse: erit omnium

Mat. 17. d. Luce. 9. e.
Mat. 17. e. Luce. 9. e.
D
Mat. 17. c.
E
Mat. 17. f. Luce. 9. e. sup. 8. f. et ij. 10. c.
Mat. 18. a. Luce. 22. c.

των ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. καὶ
λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέ-
σῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶ-
πεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν τῶν παιδίων τοι-
ούτων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέ-
χεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχε-
ται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρίθη
δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης λέγων. διδάσκαλε, εἴ-
δομεν τινὰ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαι-
μόνια ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσα-
μεν αὐτὸν ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ ἰη-
σοῦς εἶπε. μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ
ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.
ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐσ-
τίν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδα-
τος ἐν ὀνόματι μου ὅτι χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν
λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐ-
τοῦ. καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν
τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλόν ἐσ-
τιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται λίθος μυλι-
κὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβλη-
ται εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ
σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοι
ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς
δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέεν-
ναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον ὅπου ὁ σκώ-
ληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέν-
νυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε ἀ-
πόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς
τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχον-
τα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ
ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευ-
τᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφ-
θαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν.
καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς
ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυ-
ρός, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ
τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισ-
θήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.
καλὸν τὸ ἅλας. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον
γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε. ἔχετε ἐν ἑαυ-
τοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. Cap. 10.

Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστάς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅ-
ρια τῆς ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ
ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄ-
χλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδα-
σκεν αὐτούς. καὶ προσελθόντες φαρισαῖοι ἐ-
πηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀ-
πολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς.
οἱ δὲ εἶπον. μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλί-

nouissimus et omnium minister. Et
accipiens puerum statuit eum in me-
dio eorum: quem cum complexus esset ait
illi. Quisquis vnum ex huiusmodi pueris
receperit in nomine meo: me recipit:
et quicunque me susceperit non me suscipit:
sed eum qui misit me. Respondit
illi iohannes dicens. Magister vidimus
quendam in nomine tuo eijcientem demo
nia qui non sequitur nos: et prohibuimus
eum. Jesus autem
ait. Nolite prohibere eum. Nemo
est enim qui faciat virtutem in nomine
meo: et possit cito male loqui de me.
Qui enim non est aduersum vos: pro vobis est.
Quisquis enim potum dederit vobis calicem aque
frigide in nomine meo quia christi estis: amen
dico vobis non perdet mercedem suam.
Et quisquis scandalizauerit vnum ex
his pusillis credentibus in me: bonum est
ei magis si circundaretur mola asinaria
collo eius et in mare mitteretur.
Et si scandalizauerit
te manus tua abscide illam. Bonum
est tibi debilem introire in vitam: quam
duas manus habentem ire in gehen-
nam in ignem inextinguibilem vbi vermis
eorum non moritur: et ignis non extin
guitur. Et si pes tuus te scandalizat: am
puta illum. Bonum est tibi claudum introire in
vitam eternam: quam duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis
inextinguibilis: vbi vermis eorum non mo
ritur: et ignis non extinguitur. Quod si ocu
lus tuus scandalizat te: eijce eum.
Bonum est tibi luscum introire in
regnum dei: quam duos oculos
habentem mitti in gehennam ignis
vbi vermis eorum non moritur: et
ignis non extinguitur. Omnis enim igne sa
lietur: et omnis victima sale salietur.
Bonum est sal. Quod si sal insulsum
fuerit: in quo illud condietis? Habete in vo
bis sal: et pacem habete inter vos. Cap. 10.

Et inde exurgens venit in fines
iudee vltra
iordanem: et conueniunt iterum turbe
ad eum: et sicut consueuerat iterum do
cebat illos. Et accedentes pharisei inter
rogabant eum: si licet viro vxorem dimit
tere: temptantes eum. At ille respondens
dixit eis. Quid vobis precepit moyses?
Qui dixerunt. Moyses permisit libellum

Mat. 18. a | Mat. 18. a | Luce. 9. f. | Mat. 18. a | Luce. 9. f. | F | Luce. 9. f. | 1. Cor. 12. a | Mat. 10. g. | Mat. 18. a | Luce. 7. a. | G | Esa. 66. g. | Mat. 18. b. | Mat. 5. b. | Luce. 14. g | A | Mat. 19. a. | Deut. 24. a | Mat. 5. e. et 19. a

ον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν
σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐν-
τολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρ-
σεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶ-
πεν. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος
τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ
προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐ-
τοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥσ-
τε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν
ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πε-
ρὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν, καὶ λέ-
γει αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐ-
τοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.
καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ
γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται. καὶ προσέφε-
ρον αὐτῷ παιδία ἵνα ἅψηται αὐτῶν, οἱ δὲ
μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. ἰδὼν
δὲ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἄ-
φετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κω-
λύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βα-
σιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ
δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδί-
ον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλισά-
μενος αὐτὰ τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, ηὐ-
λόγει αὐτά. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁ-
δόν, προσδραμὼν τις καὶ γονυπετήσας αὐ-
τὸν ἐπηρώτα αὐτόν. διδάσκαλε ἀγαθέ, τί
ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω. ὁ
δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγα-
θόν. οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντο-
λὰς οἶδας. μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ
κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποσ-
τερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέ-
ρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε,
ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν
αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἕν σοι ὑστερεῖ. ὕπα-
γε ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς
καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀ-
κολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν. ὁ δὲ στυγ-
νάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος.
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλε-
ψάμενος ὁ ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐ-
τοῦ. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχον-
τες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσον-
ται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λό-
γοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς
λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι
τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν, εἰς τὴν βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερον
γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς
ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν

repudij scribere et dimittere. Quibus
respondens iesus ait. Ad
duriciam cordis vestri scripsit vobis pre
ceptum istud. Ab initio autem creature mascu
lum et feminam fecit eos deus
Propter hoc relinquet homo
patrem suum et matrem: et
adherebit ad vxorem suam
et erunt duo in carne vna. Itaque
iam non sunt duo: sed vna caro. Quod ergo
deus coniunxit: homo non separet.
Et in domo iterum discipuli eius de
eodem interrogauerunt eum. Et ait
illis. Quicunque dimiserit vxorem suam
et aliam duxerit: adulterium committit super eam.
Et si vxor dimiserit virum suum et
alij nupserit mechatur. Et offerebant
illi paruulos vt tangeret illos: discipu
li autem comminabantur offerentibus. Quos cum vi
deret iesus: indigne tulit. Et ait illis. Sini
te paruulos venire ad me et ne prohibueri
tis eos. Talium enim est regnum
dei. Amen dico vobis quisquis non
receperit regnum dei velut paruulus:
non introibit in illud. Et complexans
eos et imponens manus super illos: bene
dicebat eos. Et cum egressus esset in via
procurrens quidam genu flexo ante eum
rogabat eum dicens. Magister bone: quid
faciam vt vitam eternam percipiam?
Jesus autem dixit ei. Quid me dicis bo
num? Nemo bonus nisi vnus deus. Pre
cepta nosti: ne adulteres: ne occidas: ne
fureris: ne falsum testimonium dixeris:
ne fraudem feceris: honora patrem tuum et
matrem. At ille respondens ait illi. Magister
hec omnia obseruaui a iuuentute mea.
Jesus autem intuitus eum dilexit
eum et dixit ei. Vnum tibi deest. Vade
quecunque habes vende et da pauperibus
et habebis thesaurum in celo et veni sequere
me. Qui contristatus
in verbo abijt merens:
erat enim habens multas possessiones. Et cir
cumspiciens iesus ait discipulis suis.
Quam difficile qui pecunias habent
in regnum dei introibunt.
Discipuli autem obstupebant in verbis
eius. At iesus rursus respondens
ait illis. Filioli quam difficile est
confidentes in pecunijs in regnum
dei introire. Facilius
est camelum per foramen
acus transire: quam diuitem

Gen. 1. d | Mat. 19. b. | Gen. 2. d | Ephe. 5. d. | 1. Cor. 6. d | Mat. 5. e. et 19. b | Luce. 16. d. | B | Mat. 19. c. | Luce. 18. c. | Mat. 19. d. | Luce. 18. c. | Mat. 19. d | Luce. 18. d | C | Exo. 20. b. | Rom. 13. b. | Gal. 4. b. | Mat. 19. c. | Luce. 12. d. et 18. d | Mat. 6. d. | Luce. 12. d. | 1. Cor. 7. c. | Mat. 19. c. | Mat. 19. f. | Luce. 18. c.

βασιλείαν τοῦ θεοῦ εισελθεῖν. οι δε περισσώς εξεπλήσσοντο λέγοντες προς εαυτούς· και τις δύναται σωθῆναι; εμβλέψας δε αυτοίς ο ιησους λέγει. παρά ανθρώποις αδύνατον, αλλ᾽ ου παρά θεώ. πάντα γαρ δυνατά εστί παρά τω θεώ. ήρξατο δε ο πέτρος λέγειν αυτώ. ιδού ημείς αφήκαμεν πάντα και ηκολουθήσαμεν σοι. και αποκριθείς ο ιησούς, είπεν. αμήν λέγω υμίν. ουδείς εστίν ος αφήκεν οικίαν, η αδελφούς η αδελφάς, η πατέρα η μητέρα, η γυναίκα η τέκνα, η αγρούς, ένεκεν εμού και ένεκεν του ευαγγελίου, εάν μη λάβη εκατονταπλασίονα νυν εν τω καιρώ τούτω, οικίας και αδελφούς και αδελφάς, και μητέρας και τέκνα, και αγρούς μετά διωγμών, και εν τω αιώνι τω ερχομένω ζωήν αιώνιον. πολλοί δε έσονται πρώτοι έσχατοι, και έσχατοι πρώτοι. ήσαν δε εν τη οδώ αναβαίνοντες εις ιεροσόλυμα, και ην προάγων αυτούς ο ιησούς. και εθαμβούντο, και ακολουθούντες εφοβούντο. και παραλαβών πάλιν τους δώδεκα, ήρξατο αυτοίς λέγειν τα μέλλοντα αυτώ συμβαίνειν. ότι ιδού αναβαίνομεν εις ιεροσόλυμα, και ο υιός του ανθρώπου παραδοθήσεται τοις αρχιερεύσι και τοις γραμματεύσι, και κατακρινούσιν αυτόν θανάτω, και παραδώσουσιν αυτόν τοις έθνεσι, και εμπαίξουσιν αυτώ, και μαστιγώσουσιν αυτόν, και εμπτύσουσιν αυτώ, και αποκτενούσιν αυτόν, και τη τρίτη ημέρα αναστήσεται. και προσπορεύονται αυτώ ιάκωβος και ιωάννης οι υιοί ζεβεδαίου λέγοντες. διδάσκαλε, θέλομεν ίνα ο εάν αιτήσωμεν ποιήσης ημίν. ο δε είπεν αυτοίς. τι θέλετε ποιήσαι με υμίν. οι δε είπον αυτώ. δος ημίν ίνα εις εκ δεξιών σου και εις εξ ευωνύμων σου καθίσωμεν εν τη δόξη σου. ο δε ιησούς είπεν αυτοίς. ουκ οίδατε τι αιτείσθε. δύνασθε πιείν το ποτήριον ο εγώ πίνω και το βάπτισμα ο εγώ βαπτίζομαι βαπτισθήναι; οι δε είπον αυτώ. δυνάμεθα. ο δε ιησούς είπεν αυτοίς. το μεν ποτήριον ο εγώ πίνω πίεσθε, και το βάπτισμα ο εγώ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε, το δε καθίσαι εκ δεξιών μου και εξ ευωνύμων μου ουκ εστίν εμόν δούναι, αλλ᾽ οις ητοίμασται. και ακούσαντες οι δέκα ήρξαντο αγανακτείν περί ιακώβου και ιωάννου. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος αυτούς, λέγει αυτοίς. οίδατε ότι οι δοκούντες άρχειν των εθνών κατακυριεύουσιν αυτών, και οι μεγάλοι αυτών κατεξουσιάζουσιν αυτών. ουχ ούτως δε έσται εν υμίν, αλλ᾽ ος εάν θέλη γενέσθαι μέ-

intrare in regnum dei. Qui magis ammirabantur dicentes ad semetipsos. Et quis potest saluus fieri? Et intuens illos iesus ait. Apud homines impossibile est, sed non apud deum. Omnia enim possibilia sunt apud deum. Et cepit ei petrus dicere. Ecce nos dimisimus omnia: et secuti sumus te. Respondens iesus ait. Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut filios aut agros propter me et propter euangelium: qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus: et in seculo futuro vitam eternam. Multi autem erunt primi nouissimi et nouissimi primi. Erant autem in via ascendentes hierosolymam: et precedebat illos iesus. Et stupebant et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim cepit illis dicere que essent ei ventura. Quia ecce ascendimus hierosolymam: et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et senioribus: et damnabunt eum morte. Et tradent eum gentibus et illudent ei: et conspuent eum et flagellabunt eum et interficient eum: et tertia die resurget. Et accedunt ad eum iacobus et iohannes filij zebedei dicentes. Magister volumus vt quodcunque petierimus facias nobis. At ille dixit eis. Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt. Da nobis vt vnus ad dexteram tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Jesus autem ait eis. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibo aut baptismo quo ego baptizor baptizari? At illi dixerunt ei. Possumus. Jesus autem ait eis. Calicem quidem quem ego bibo bibetis: et baptismo quo ego baptizor baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis: sed quibus paratum est. Et audientes decem indignati sunt de iacobo et iohanne. Jesus autem vocans eos ait illis. Scitis quia hi qui videntur principari gentibus dominantur eis: et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicunque voluerit fieri ma-

D

Mat. 19. f. Luce. 1. d. et 18. c.

Mat. 19. f. Luce. 18. c.

Mat. 19. g. Luce. 18. c.

Mat. 19. g. Luce. 13. f.

E

Mat. 16. c. et 17 f. et 20 d. Luce. 18. f.

Mat. 20. c.

F

Mat. 20. f.

Luce. 22. c.

γας εν υμίν, έσται υμών διάκονος. και ος εάν θέλη υμών γενέσθαι πρώτος, έσται πάντων δούλος. και γαρ ο υιός του ανθρώπου ουκ ήλθε διακονηθήναι, αλλά διακονήσαι, και δούναι την ψυχήν αυτού λύτρον αντί πολλών. και έρχονται εις ιεριχώ. και εκπορευομένου αυτού από ιεριχώ και των μαθητών αυτού και όχλου ικανού, υιός τιμαίου βαρτιμαίος ο τυφλός εκάθητο παρά την οδόν προσαιτών. και ακούσας ότι ιησούς ο ναζωραίος εστίν, ήρξατο κράζειν και λέγειν. ο υιός δαυίδ ιησού ελέησον με. και επετίμων αυτώ πολλοί ίνα σιωπήση. ο δε πολλώ μάλλον έκραζεν, υιέ δαυίδ ελέησον με. και στας ο ιησούς, είπεν αυτόν φωνηθήναι. και φωνούσι τον τυφλόν λέγοντες αυτώ. θάρσει. έγειραι φωνεί σε. ο δε αποβαλών το ιμάτιον αυτού, αναστάς ήλθε προς τον ιησούν. και αποκριθείς λέγει αυτώ ο ιησούς. τι θέλεις ποιήσω σοι. ο δε τυφλός είπεν αυτώ. ραββουνί ίνα αναβλέψω. ο δε ιησούς είπεν αυτώ. ύπαγε η πίστις σου σέσωκέ σε. και ευθέως ανέβλεψε, και ηκολούθησε τω ιησού εν τη οδώ.

Cap. 11.

Και ότε εγγίζουσιν εις ιερουσαλήμ εις βηθσφαγή και βηθανίαν προς το όρος των ελαιών, αποστέλλει δύο των μαθητών αυτού και λέγει αυτοίς. υπάγετε εις την κώμην την κατέναντι υμών. και ευθέως εισπορευόμενοι εις αυτήν ευρήσετε πώλον δεδεμένον, εφ᾽ ον ουδείς ανθρώπων κεκάθικε. λύσαντες αυτόν, αγάγετε. και εάν τις υμίν είπη τι ποιείτε τούτο, είπατε ότι ο κύριος αυτού χρείαν έχει. και ευθέως αυτόν αποστέλλει ώδε. απήλθον δε και εύρον τον πώλον δεδεμένον προς την θύραν έξω επί του αμφόδου. και λύουσιν αυτόν, και τινές των εκεί εστώτων, έλεγον αυτοίς. τι ποιείτε λύοντες τον πώλον. οι δε είπον αυτοίς καθώς ενετείλατο ο ιησούς, και αφήκαν αυτούς. και ήγαγον τον πώλον προς τον ιησούν, και επέβαλον αυτώ τα ιμάτια αυτών, και εκάθισεν επ᾽ αυτώ. πολλοί δε τα ιμάτια αυτών έστρωσαν εις την οδόν. άλλοι δε στοιβάδας έκοπτον εκ των δένδρων, και εστρώννυον εις την οδόν. και οι προάγοντες και οι ακολουθούντες έκραζον λέγοντες. ωσαννά, ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι κυρίου. ευλογημένη η ερχομένη βασιλεία εν ονόματι κυρίου του πατρός ημών δαυίδ, ωσαννά εν τοις υψίστοις. και εισήλθεν εις ιεροσόλυμα ο ιησούς εις το ιερόν, και περιβλεψάμενος πάντα, οψίας ήδη ούσης της ώρας, εξήλθεν

ior erit vester minister. Et quicunque voluerit in vobis primus esse: erit omnium seruus. Nam et filius hominis non venit vt ministraretur ei: sed vt ministraret: et daret animam suam redemptionem pro multis. Et veniunt hiericho. Et proficiscente eo de hiericho et discipulis eius et plurima multitudine: filius thimei barthimeus cecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset quia iesus nazarenus est: cepit clamare et dicere. Jesu fili dauid miserere mei. Et comminabantur illi multi vt taceret. At ille multo magis clamabat fili dauid miserere mei. Et stans iesus precepit illum vocari: Et vocant cecum dicentes ei. Animequior esto: surge vocat te. Qui proiecto vestimento suo: exiliens venit ad eum. Et respondens iesus dixit illi. Quid tibi vis faciam? Cecus autem dixit ei. Raboni vt videam. Jesus autem ait illi. Vade: fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit et sequebatur eum in via.

Cap. 11.

Et cum appropinquarent hierosolyme et bethanie ad montem oliuarum: mittit duos ex discipulis suis et ait illis. Jte in castellum quod contra vos est: et statim introeuntes illuc inuenietis pullum ligatum: super quem nullus adhuc hominum sedit. Soluite illum et adducite. Et si quis vobis dixerit quid facitis? dicite quia domino necessarius est: et continuo illum dimittet huc. Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio et soluunt eum. Et quidam de illic stantibus dicebant illis. Quid facitis soluentes pullum? Qui dixerunt eis sicut preceperat illis iesus et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad iesum: et imponunt illi vestimenta sua et sedit super eum. Multi autem vestimenta sua strauerunt in via. Alij autem frondes cedebant de arboribus: et sternebant in via. Et qui preibant et qui sequebantur clamabant dicentes. Osanna benedictus qui venit in nomine domini: benedictum quod venit regnum patris nostri dauid osanna in excelsis. Et introiuit hierosolymam in templum: et circumspectis omnibus cum iam vespera esset hora: exijt

G

Mat. 20. g. Luce. 18. g.

Mat. 10. g.

A

Mat. 21. a. Luce. 19. d. Johan. 12. b.

Mat. 21. a. Luce. 19. e.

Mat. 12. b. Luce. 19. f. Johan. 12. b

B

Mat. 21. c.

εις βηθανίαν μετά των δώδεκα. και τη
επαύριον εξελθόντων αυτών από βηθα=
νίας επείνασε, και ιδών συκήν μακρόθεν έ=
χουσαν φύλλα, ήλθεν ει άρα ευρήσει τι εν
αυτή. και ελθών επ' αυτήν, ουδέν εύρεν ει=
μή φύλλα. ου γαρ ην καιρός σύκων. και α
ποκριθείς ο ιησούς είπεν αυτή. μηκέτι εκ σου
εις τον αιώνα μηδείς καρπόν φάγη. και ή=
κουον οι μαθηταί αυτού, και έρχονται εις ιε
ροσόλυμα, και εισελθών ο ιησούς εις το ιε=
ρόν, ήρξατο εκβάλλειν τους πωλούντας και
αγοράζοντας εν τω ιερώ. και τας τραπέζας
των κολλυβιστών και τας καθέδρας των
πωλούντων τας περιστεράς κατέστρεψε.
και ουκ ήφιεν ίνα τις διενέγκη σκεύος διά
του ιερού, και εδίδασκε λέγων αυτοίς. ου
γέγραπται ότι ο οίκος μου οίκος προσευχής
κληθήσεται πάσι τοις έθνεσι. υμείς δε εποιή=
σατε αυτόν σπήλαιον ληστών. και ήκουσαν
οι γραμματείς και οι αρχιερείς, και εζήτουν
πως αυτόν απολέσωσιν, εφοβούντο γαρ
αυτόν ότι πας ο όχλος εξεπλήσσετο επί
τη διδαχή αυτού. και ότε οψέ εγένετο, ε=
ξεπορεύετο έξω της πόλεως. και πρωΐ παρα
πορευόμενοι, είδον την συκήν εξηραμμένην
εκ ριζών. και αναμνησθείς ο πέτρος, λέγει
αυτώ. ραββί, ίδε η συκή ην κατηράσω εξή=
ρανται. και αποκριθείς ο ιησούς λέγει αυτοίς,
έχετε πίστιν θεού. αμήν γαρ λέγω υμίν, ό
τι ος αν είπη τω όρει τούτω άρθητι και βλή
θητι εις την θάλασσαν, και μη διακριθή εν τη
καρδία αυτού, αλλά πιστεύσει ότι α λέ=
γει γίνεται, έσται αυτώ ο εάν είπη. διά τού
το λέγω υμίν, πάντα όσα αν προσευχόμε
νοι αιτήσθε, πιστεύετε ότι λαμβάνετε, και έ=
σται υμίν. και όταν στήκητε προσευχόμε=
νοι αφίετε ει τι έχετε κατά τινός, ίνα και ο
πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς αφή υμίν
τα παραπτώματα υμών. ει δε υμείς ουκ α=
φίετε, ουδέ ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρα=
νοίς αφήσει τα παραπτώματα υμών. και έρ
χονται πάλιν εις ιεροσόλυμα. και εν τω ιε=
ρώ περιπατούντος αυτού, έρχονται προς
αυτόν οι αρχιερείς και οι γραμματείς και
οι πρεσβύτεροι και λέγουσιν αυτώ. εν ποί
α εξουσία ταύτα ποιείς. και τις σοι την ε=
ξουσίαν ταύτην έδωκεν ίνα ταύτα ποιής.
ο δε ιησούς αποκριθείς είπεν αυτοίς. επε=
ρωτήσω υμάς και εγώ ένα λόγον, και απο=
κρίθητε μοι, και ερώ υμίν εν ποία εξουσία
ταύτα ποιώ. το βάπτισμα ιωάννου εξ ου=
ρανού ην η εξ ανθρώπων. αποκρίθητε μοι.
και ελογίζοντο προς εαυτούς λέγοντες. ε

in bethaniam cum duodecim: et
alia die cum exiret a bethania
esuriit. Cumque vidisset a longe ficum habentem
folia: venit si quid forte inveniret in
ea. Et cum venisset ad eam nihil invenit pre
ter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et re
spondens dixit ei. Jam non amplius
in eternum ex te quisque fructum manducet. Et
audiebant discipuli eius: et veniunt iterum
hierosolymam. Et cum introissent in tem
plum cepit eiicere vendentes et
ementes in templo: et mensas
nummulariorum et cathedras
vendentium columbas evertit.
Et non sinebat ut quisque transferret vas per
templum: et docebat dicens eis. Nonne
scriptum est quia domus mea domus orationis
vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis
eam speluncam latronum. Quo audito principes
sacerdotum et scribe querebant
quomodo eum perderent. Timebant enim
eum: quoniam universa turba admirabatur super
doctrina eius. Et cum vespera facta esset
egrediebatur de civitate. Et cum mane tran
sirent: viderunt ficum aridam factam
a radicibus. Et recordatus petrus dixit
ei. Rabbi: ecce ficus cui maledixisti a
ruit. Et respondens iesus ait illis.
Habete fidem dei. Amen dico vobis: quia
quicunque dixerit huic monti tollere et mit
tere in mare et non hesitaverit in
corde suo: sed crediderit: quia quodcunque dixe
rit fiat: fiet ei. Propterea
dico vobis: omnia quecunque orantes
petitis credite: quia accipietis: et evenient
vobis. Et cum stabitis ad orandum:
dimittite si quid habetis adversus aliquem ut
et pater vester qui in celis est dimittat vo
bis peccata vestra. Quod si vos non dimiseri
tis: nec pater vester qui in celis est
dimittet vobis peccata vestra. Et ve
niunt rursus hierosolymam. Et cum
ambularet in templo: accedunt ad
eum summi sacerdotes et scribe et
seniores et dicunt ei. In qua
potestate hec facis: et quis dedit tibi
hanc potestatem ut ista facias?
Jesus autem respondens ait illis: Interroga
bo vos et ego unum verbum: et respondete
mihi: et dicam vobis in qua potestate
hec faciam. Baptismum iohannis de celo
erat an ex hominibus? Respondete mihi.
At illi cogitabant secum dicentes. Si

Mat. 21. c. Luce. 13. b.
Mat. 21. b. Luce. 19. g. Johã. 2. d
Esaie. 56. c Hiere. 7. b
C
Mat. 21. g. Luce. 16. g Jo. 7. c. & g
Mat. 21. c. Luce. 13. b.
Mat. 17. c. & 21. c. & lu. 17. b.
Mat. 21. d. Johã. 15. b.
Mat. 6. c.
D
Mat. 21. d. Luce. 20. a.

αν είπωμεν εξ ουρανού ερεί, διά τι ουν ουκ
επιστεύσατε αυτώ. αλλ' είπωμεν εξ ανθρώ
πων, εφοβούντο τον λαόν. άπαντες γαρ εί=
χον τον ιωάννην ότι όντως προφήτης ην.
και αποκριθέντες λέγουσι τω ιησού. ουκ οί
δαμεν. και ο ιησούς αποκριθείς λέγει αυ=
τοίς. ουδέ εγώ λέγω υμίν εν ποία εξουσία
ταύτα ποιώ. Cap. 12.

Και ήρξατο αυτοίς εν παραβολαίς λέγειν
αμπελώνα εφύτευσεν άνθρωπος. και
περιέθηκε φραγμόν, και ώρυξεν υπολήνι=
ον, και ωκοδόμησε πύργον, και εξέδοτο αυ=
τόν γεωργοίς και απεδήμησε. και απέστει=
λε προς τους γεωργούς τω καιρώ δούλον
ίνα παρά των γεωργών λάβη από του καρ
πού του αμπελώνος. οι δε λαβόντες αυ=
τόν έδειραν και απέστειλαν κενόν. και πά=
λιν απέστειλε προς αυτούς άλλον δού=
λον, κακείνον λιθοβολήσαντες εκεφαλαίω=
σαν, και απέστειλαν ητιμωμένον. και πάλιν
άλλον απέστειλε, κακείνον απέκτειναν. και
πολλούς άλλους τους μεν δαίροντες,
τους δε αποκτέννοντες. έτι ουν ένα υιόν έ=
χων αγαπητόν αυτού, απέστειλε και αυ=
τόν προς αυτούς έσχατον λέγων. ότι εν=
τραπήσονται τον υιόν μου. εκείνοι δε οι γε
ωργοί είπον προς αυτούς. ότι ούτος εσ=
τιν ο κληρονόμος. δεύτε αποκτείνωμεν αυ
τόν, και ημών έσται η κληρονομία. και λα=
βόντες αυτόν, απέκτειναν, και εξέβαλον έξω
του αμπελώνος. τι ουν ποιήσει ο κύριος
του αμπελώνος. ελεύσεται και απολέσει
τους γεωργούς, και δώσει τον αμπελώνα
άλλοις. ουδέ την γραφήν ταύτην ανέγνω
τε, λίθον ον απεδοκίμασαν οι οικοδομούν=
τες, ούτος εγενήθη εις κεφαλήν γωνίας. πα
ρά κυρίου εγένετο αύτη, και εστί θαυμαστή
εν οφθαλμοίς ημών. και εζήτουν αυτόν κρα
τήσαι, και εφοβήθησαν τον όχλον. έγνωσαν
γαρ ότι προς αυτούς την παραβολήν εί=
πε. και αφέντες αυτόν απήλθον. και αποσ=
τέλλουσι προς αυτόν τινάς των φαρισαί=
ων και ηρωδιανών, ίνα αυτόν αγρεύσωσι
λόγω. οι δε ελθόντες λέγουσιν αυτώ. δι
δάσκαλε, οίδαμεν ότι αληθής ει, και ου μέ=
λει σοι περί ουδενός. ου γαρ βλέπεις εις
πρόσωπον ανθρώπων. αλλ' επ' αληθείας
την οδόν του θεού διδάσκεις. έξεστι κήνσον
καίσαρι δούναι, η ου. δώμεν η μη δώμεν.
ο δε ειδώς αυτών την υπόκρισιν, είπεν αυ=
τοίς. τι με πειράζετε. φέρετέ μοι δηνάριον
ίνα ίδω. οι δε ήνεγκαν. και λέγει αυτοίς.
τίνος η εικών αύτη και η επιγραφή. οι δε εί

dixerimus de celo: dicet nobis. Quare
ergo non credidistis ei? Si dixerimus ex
hominibus: timemus populum. Omnes enim habebant
iohannem quia vere propheta esset.
Et respondentes dicunt iesu. Nescimus.
Et respondens iesus ait illis.
Neque ego dico vobis in qua potestate
hec faciam. Cap. 12.

Et cepit illis in parabolis loqui.
Vineam pastinavit homo et
circumdedit sepem et fodit lacum:
et edificavit turrim et locavit eam
agricolis et peregre profectus est. Et mi
sit ad agricolas in tempore servum:
ut ab agricolis acciperet de fructu
vinee. Qui apprehensum eum
ceciderunt et dimiserunt vacuum. Et ite
rum misit ad illos alium servum:
et illum in capite vulneraverunt et contu
meliis affecerunt. Et rursum
alium misit et illum occiderunt: et
plures alios quosdam cedentes:
alios vero occidentes. Adhuc ergo unum
habens filium charissimum et illum misit ad
eos novissimum dicens: quia reverebuntur
filium meum. Coloni autem
dixerunt ad invicem. Hic est
heres. Venite occidamus eum
et nostra erit hereditas. Et apprehenden
tes eum occiderunt et eiecerunt extra
vineam. Quid ergo dominus faciet
vinee? Veniet et perdet
colonos, et dabit vineam
aliis. Nec scripturam hanc legistis:
lapidem quem reprobaverunt edificantes
hic factus est in caput anguli: a
domino factum est istud et est mirabile
in oculis nostris. Et querebant eum tenere:
et timuerunt turbam. Cognoverunt
enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit.
Et relicto eo abierunt. Et mittunt
ad eum quosdam ex phariseis
et herodianis ut eum caperent in
verbo. Qui venientes dicunt ei. Ma
gister scimus quia verax es et non curas
quemquam. Nec enim vides in
faciem hominum: sed in veritate
viam dei doces. Licet dari tributum
cesari: an non dabimus?
Qui sciens versutiam illorum ait illis.
Quid me temptatis? Afferte mihi dena
rium ut videam. At illi obtulerunt ei. Et ait
illis. Cuius est imago hec: et inscriptio?

A
Mat. 21. f. Luce. 20. b Esaie. 5. a
Mat. 23. f.
Hebreo. 1. a
Gen. 37. d Mat. 21. f.
Ps. 117. Mat. 21. g. Luce. 20. c Actuũ. 4. d 1. Pe. 2. a.
Mat. 21. g. Luce. 19. g. & 20. c. & 22. a.
Jo. 7. c. & g
B
Mat. 22. c Luce. 20. d. Mat. 22. c.

πον αὐτῷ. καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰη=
σοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καί
σαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμα=
σαν ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι
πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν
μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες.
διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν
τινὸς ἀδελφὸς ἀποθάνη, καὶ καταλίπη γυ
ναῖκα καὶ τέκνα μὴ ἀφῆ, ἵνα λάβη ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστή=
ση σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελ
φοὶ ἦσαν καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ
ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ δεύ=
τερος ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐ
τὸς ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.
καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτά, καὶ οὐκ ἀφῆκαν
σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυ
νή. ἐν τῇ ἀναστάσει ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐ
τῶν ἔσται γυνή. οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν
γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐ=
τοῖς. οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες
τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.
ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γα
μοῦσιν οὔτε ἐκγαμίσκονται, ἀλλ᾽ εἰσὶν ὡς
ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. περὶ δὲ τῶν νε
κρῶν ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βί
βλῳ μωσέως ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς εἶπεν αὐτῷ
ὁ θεὸς λέγων. ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θε=
ὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. οὐκ ἔστιν ὁ θε=
ὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. ὑμεῖς οὖν
πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν εἷς τῶν
γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούν=
των, εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν
αὐτόν. ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή. ὁ
δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ. ὅτι πρώτη πα=
σῶν τῶν ἐντολῶν. ἄκουε ἰσραήλ, κύριος ὁ
θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστί. καὶ ἀγαπήσεις
κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας
σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅ=
λης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύ
ός σου. αὕτη πρώτη ἐντολή. καὶ δευτέρα
ὁμοία αὕτη. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ
οὐκ ἔστι. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς.
καλῶς διδάσκαλε ἐπ᾽ ἀληθείας εἶπας, ὅτι
εἷς ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.
καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδί=
ας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀ=
γαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, πλεῖόν ἐσ=
τι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσι=
ῶν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς
ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ

Dicunt ei. Cesaris. Respondens autem iesus
dixit illis. Reddite igitur que sunt cesaris cesari:
et que sunt dei deo. Et mirabantur
super eo. Et venerunt
ad eum saducei qui dicunt resurrectionem
non esse: et interrogabant eum dicentes.
Magister moyses nobis scripsit vt si
cuius frater mortuus fuerit et dimiserit vxo=
rem: et filios non reliquerit: accipiat frater
eius vxorem ipsius et resuscitet
semen fratri suo. Septem ergo fratres
erant et primus accepit vxorem: et
mortuus est non relicto semine. Et secundus
accepit eam et mortuus est: et nec iste
reliquit semen. Et tertius similiter.
Et acceperunt eam similiter septem et non reliquerunt
semen. Nouissima omnium defuncta est et mu=
lier. In resurrectione ergo cum resurrexe=
rint: cuius de his erit vxor? Septem enim ha
buerunt eam vxorem. Et respondens iesus ait illis.
Nonne ideo erratis non scientes
scripturas neque virtutem dei?
Cum enim a mortuis resurrexerint neque nu
bent neque nubentur: sed sunt sicut
angeli dei in celis. De mortuis autem
quod resurgant non legistis in libro
moysi super rubum: quomodo dixerit illi
deus inquiens ego sum deus abraam et deus
ysaac et deus iacob? Non est deus
mortuorum sed viuorum. Vos ergo
multum erratis. Et accessit vnus de
scribis qui audierat illos conquirentes et
videns quoniam bene illis responderit: interrogauit
eum quod esset primum omnium mandatum.
Jesus autem respondit ei: quia primum omnium
mandatum est. Audi israel dominus
deus tuus deus vnus est. et diliges
dominum deum tuum ex toto corde
tuo et ex tota anima tua: et ex tota
mente tua: et ex tota virtute
tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem
simile est illi. Diliges proximum tuum
tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum
non est. Et ait illi scriba.
Bene magister in veritate dixisti: quia
vnus est deus et non est alius preter eum.
Et vt diligatur ex toto corde:
et ex toto intellectu: et ex tota
anima: et ex tota fortitudine: et dilige
re proximum tanquam seipsum maius est
omnibus holocaustomatibus et sacrificiis.
Jesus autem videns quod sapienter
respondisset: dixit illi. Non es longe a

Mat. 22. d. Roma. 13. b
Mat. 22. d. Luce. 20. c.
Deut. 25. a
Mat. 22. d. Luce. 20. c.
C
Exo. 3. b Mat. 22. c.
Mat. 22. f. Luce. 10. f.
Deute. 6. a Mat. 22. f. Luce. 10. g.
Deut. 4. f. Mat. 22. g. Jaco. 2. b. 1. Cor. 8. b Eph. 4. g

τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔ=
τι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς
λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς
ἐστὶ δαυίδ. αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν
πνεύματι ἁγίῳ. λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς
ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.
αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ
πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστί. καὶ πολὺς ὄχλος
ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν
τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμ
ματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπα=
τεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ
πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ
πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. οἱ κατεσ=
θίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφά=
σει μακρὰ προσευχόμενοι. οὗτοι λήψονται
περισσότερον κρίμα. καὶ καθίσας ὁ ἰησοῦς
κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς
ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυ=
λάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλον πο=
λλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχή, ἔβαλε
λεπτὰ δύο ὅ ἐστι κοδράντης. καὶ προσκα=
λεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐ=
τοῖς ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ
πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλ=
λόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάντες γὰρ
ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕ=
τη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα
εἶχεν ἔβαλεν ὅλον τὸν βίον αὐτῆς. Cap. 13.

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ.
λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.
διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποτα=
παὶ οἰκοδομαί. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ=
πεν αὐτῷ. βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰ
κοδομάς, οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ
μὴ καταλυθῇ. καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ
ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπη=
ρώτων αὐτὸν κατιδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος
καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας. εἰπὲ ἡμῖν πότε
ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλη
ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀ
ποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν. βλέπετε μή
τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσον=
ται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ
εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ
ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων,
μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ γενέσθαι ἀλλ᾽ οὔπω
τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθ=
νος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσον=
ται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ
καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. βλέ=

regno dei. Et nemo iam
audebat eum interrogare. Et respondens
iesus dicebat docens in templo. Quomodo
dicunt scribe christum filium
esse dauid. Ipse enim dauid dicit in
spiritu sancto. Dixit dominus domino
meo sede a dextris meis: donec ponam
inimicos tuos: scabellum pedum tuorum.
Ipse ergo dauid dicit eum dominum et
vnde est filius eius. Et multa turba
eum libenter audiuit. Et dicebat eis in
doctrina sua. Cauete a scribis
qui volunt in stolis ambulare
et salutari in foro: et in
primis cathedris sedere in synagogis: et
primos discubitus in cenis. Qui deuo=
rant domos viduarum sub obtentu
prolixe orationis: hi accipient
prolixius iudicium. Et sedens iesus
contra gazophylacium aspiciebat quomodo
turba iactaret es in gazophylacium:
et multi diuites iactabant multa.
Cum venisset autem vna vidua pauper misit
duo minuta quod est quadrans. Et con=
uocans discipulos suos ait illis.
Amen dico vobis: quoniam vidua hec
pauper plus omnibus misit qui miserunt
in gazophylacium. Omnes enim
ex eo quod abundabat illis miserunt: hec
vero de penuria sua omnia que
habuit misit totum victum suum. Cap. 13.

Et cum egrederetur de templo:
ait illi vnus ex discipulis suis.
Magister aspice quales lapides: et quales
structure. Et respondens iesus ait
illi. Vides has omnes magnas edificationes?
Non relinquetur lapis super lapidem qui non
destruatur. Et cum sederet in
monte oliuarum contra templum interrogabant
eum separatim petrus et iacobus
et iohannes et andreas. Dic nobis quando
ista fient et quod signum erit quando
hec omnia incipient consummari? Et respondens
iesus cepit dicere illis. Videte ne
quis vos seducat. Multi enim venient
in nomine meo dicentes quia ego
sum: et multos seducent. Cum
audieritis autem bella et opiniones bellorum:
ne timueritis. Oportet enim hec fieri: sed
nondum finis. Exurget enim gens
contra gentem et regnum super regnum: et erunt
terremotus per loca: et fames.
Initium dolorum hec. Videte

Mat. 22. g. Luce. 20. g.
D
Mat. 22. g. Luce. 20. g. ps. 109.
Mat. 23. a. Luce. 11. f. et 14. b.
Luce. 21. a.
A
Mat. 24. a. Lu. 19. g. et 21. b.
Mat. 7. d. et 24. a. Luce. 21. b. 1. Cor. 5. d. Ephe. 5. b. Luce. 21. b.
B
Mat. 10. c. Johan. 16. a

πέτε δε υμείς εαυτούς. παραδώσουσι γαρ υμάς εις συνέδρια, και εις συναγωγάς δαρήσεσθε, και επί ηγεμόνων και βασιλέων σταθήσεσθε ένεκεν εμού, εις μαρτύριον αυτοίς. και εις πάντα τα έθνη δει πρώτον κηρυχθήναι το ευαγγέλιον. όταν δε αγάγωσιν υμάς παραδιδόντες, μη προμεριμνάτε τι λαλήσητε μηδε μελετάτε, αλλ ο εάν δοθή υμίν εν εκείνη τη ώρα, τούτο λαλείτε. ου γαρ εστέ υμείς οι λαλούντες, αλλά το πνεύμα το άγιον. παραδώσει δε αδελφός αδελφόν εις θάνατον και πατήρ τέκνον, και επαναστήσονται τέκνα επί γονείς, και θανατώσουσιν αυτούς, και έσεσθε μισούμενοι υπό πάντων διά το όνομα μου. ο δε υπομείνας εις τέλος, ούτος σωθήσεται. όταν δε ίδητε το βδέλυγμα της ερημώσεως το ρηθέν υπό δανιήλ του προφήτου εστός όπου ου δει, ο αναγινώσκων νοείτω. τότε οι εν τη ιουδαία φευγέτωσαν εις τα όρη. ο δε επί του δώματος, μη καταβάτω εις οικίαν, μηδε εισελθέτω άραι τι εκ της οικίας αυτού. και ο εις τον αγρόν ων, μη επιστρεψάτω εις τα οπίσω άραι το ιμάτιον αυτού. ουαί δε ταις εν γαστρί εχούσαις, και ταις θηλαζούσαις εν εκείναις ταις ημέραις. προσεύχεσθε δε ίνα μη γένηται η φυγή υμών χειμώνος. έσονται γαρ αι ημέραι εκείναι θλίψις, οία ου γέγονε τοιαύτη απ αρχής κτίσεως ης έκτισεν ο θεός έως του νυν, και ου μη γένηται. και ει μη κύριος εκολόβωσε τας ημέρας, ουκ αν εσώθη πάσα σαρξ. αλλά διά τους εκλεκτούς ους εξελέξατο, εκολόβωσε τας ημέρας. και τότε εάν τις υμίν είπη ιδού ώδε ο χριστός η ιδού εκεί, μη πιστεύσητε. εγερθήσονται γαρ ψευδόχριστοι και ψευδοπροφήται, και δώσουσι σημεία και τέρατα προς το αποπλανάν ει δυνατόν και τους εκλεκτούς. υμείς δε βλέπετε. ιδού προείρηκα υμίν πάντα. αλλ εν εκείναις ταις ημέραις, μετά την θλίψιν εκείνην ο ήλιος σκοτισθήσεται, και η σελήνη ου δώσει το φέγγος αυτής. και οι αστέρες του ουρανού έσονται εκπίπτοντες. και αι δυνάμεις αι εν τοις ουρανοίς σαλευθήσονται. και τότε όψονται τον υιόν του ανθρώπου ερχόμενον εν νεφέλαις, μετά δυνάμεως πολλής και δόξης. και τότε αποστελεί τους αγγέλους αυτού, και επισυνάξει τους εκλεκτούς αυτού εκ των τεσσάρων ανέμων, απ άκρου γης έως άκρου ουρανού. από δε της συκής μάθετε την παραβολήν. όταν δη ο κλάδος αυτής απαλός γένηται, και εκφύη τα φύλλα, γινώσκετε ότι εγγύς

autem vos metipsos. Tradent enim vos in concilijs: ⁊ in synagogis vapulabitis: ⁊ ante presides ⁊ reges stabitis ꝓpter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primũ oportet predicari euangelium. Et cũ duxerint vos tradentes nolite precogitare q̃d loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora id loquimini. Non enim vos estis loquentes: sed spiritus sanctus. Tradet aũt frater fratrem in mortem: ⁊ pater filium: ⁊ cõsurgẽt filij in parentes: ⁊ morte afficient eos. Et eritis odio oĩbꝰ ꝓpter nomẽ meũ. Qui aũt sustinuerit in finem hic saluus erit. Cũ aũt videritis abominationem desolationis stantem vbi non debet: qui legit intelligat. Tunc q̃ in iudea sũt fugiant in montes: ⁊ qui super tectũ: ne descendat in domum: nec itroeat vt tollat quid de domo sua: et qui in agro erit non reuertatur retro tollere vestimentũ suũ. Ve aũt pregnãtibus ⁊ nutrientibus in illis diebus. Orate vero vt hyeme nõ fiant. Erunt enĩ dies illi tribulationis quã ꝯdidit tales q̃les nõ fuerũt ab initio creature deus vsq͂ nunc: neq͂ fient. Et nisi breuiasset dñs dies: nõ fuisset salua omnis caro. Sed ꝓpter electos quos elegit breuiauit dies. Et tunc si q̃s vobis dixerit. Ecce hic ẽ xp̃s: ecce illic ne credideritis. Exurgent enim pseudoxp̃i et pseudoprophete: ⁊ dabũt signa et portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo videte. Ecce predixi vobis oĩa. Sed in illis diebus post tribulationem illã sol contenebrabitur: ⁊ luna non dabit splendorem suum. Et stelle celi erunt decidentes: ⁊ virtutes que in celis sũt mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa ⁊ gloria. Et tunc mittet angelos suos: ⁊ congregabit electos suos a quattuor ventis a summo terre vsq͂ ad summum celi. A ficu aũt discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit ⁊ nata fuerit folia: cognoscitis q̃ in ꝓxi

Mat.10.d. Luce.11.b. — Mat.10.c. ⁊.24.b. Danie.9.g — Mat.24.c. Luce.21.d. — Mat.24.c. — Mat.24.c. Luce.21.c. — C — Mat.24.c. — Mat.24.d Luce.17.c. — Mat.24.c. — Johel.2.g — Esai.5.g.⁊.13.b. Mat.24.d. Luce.21.e. Danie.7.d — Mat.24.c. Luce.21.f.

το θέρος εστίν. ούτω και υμείς όταν ταύτα ίδητε γινόμενα, γινώσκετε ότι εγγύς εστιν επί θύραις. αμήν λέγω υμίν, ότι ου μη παρέλθη η γενεά αύτη, μέχρις ου πάντα ταύτα γένηται. ο ουρανός και η γη παρελεύσονται, οι δε λόγοι μου ου μη παρέλθωσι. περί δε της ημέρας εκείνης και ώρας, ουδείς οίδεν, ουδέ οι άγγελοι οι εν τω ουρανώ, ουδέ ο υιός, ει μη ο πατήρ. βλέπετε αγρυπνείτε και προσεύχεσθε, ουκ οίδατε γαρ πότε ο καιρός εστίν. ως άνθρωπος απόδημος αφείς την οικίαν αυτού, και δους τοις δούλοις αυτού την εξουσίαν, και εκάστω το έργον αυτού, και τω θυρωρώ ενετείλατο ίνα γρηγορή. γρηγορείτε ουν ουκ οίδατε γαρ πότε ο κύριος της οικίας έρχεται οψέ, η μεσονυκτίου, η αλεκτοροφωνίας, η πρωΐ, μη ελθών εξαίφνης, εύρη υμάς καθεύδοντας. α δε υμίν λέγω, πάσι λέγω. γρηγορείτε.

Cap. 14.

Ην δε το πάσχα και τα άζυμα μετά δύο ημέρας. και εζήτουν οι αρχιερείς και οι γραμματείς πως αυτόν εν δόλω κρατήσαντες αποκτείνωσιν. έλεγον δε. μη εν τη εορτή, μήποτε θόρυβος έσται του λαού. και όντος αυτού εν βηθανία εν τη οικία σίμωνος του λεπρού, κατακειμένου αυτού, ήλθε γυνή έχουσα αλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικής πολυτελούς, και συντρίψασα το αλάβαστρον, κατέχεεν αυτού κατά της κεφαλής. ήσαν δε τινες αγανακτούντες προς εαυτούς και λέγοντες. εις τι η απώλεια αύτη του μύρου γέγονεν. ηδύνατο γαρ τούτο πραθήναι επάνω τριακοσίων δηναρίων, και δοθήναι τοις πτωχοίς. και ενεβριμώντο αυτή. ο δε ιησούς είπεν. άφετε αυτήν. τι αυτή κόπους παρέχετε. καλόν έργον ειργάσατο εν εμοί. πάντοτε γαρ τους πτωχούς έχετε μεθ εαυτών, και όταν θέλητε δύνασθε αυτούς ευποιήσαι, εμέ δε ου πάντοτε έχετε. ο έσχεν αύτη εποίησε, προέλαβε μυρίσαι μου το σώμα εις τον ενταφιασμόν. αμήν λέγω υμίν όπου εάν κηρυχθή το ευαγγέλιον τούτο εις όλον τον κόσμον, και ο εποίησεν αύτη λαληθήσεται εις μνημόσυνον αυτής. και ο ιούδας ο ισκαριώτης εις των δώδεκα απήλθε προς τους αρχιερείς ίνα παραδώ αυτόν αυτοίς. οι δε ακούσαντες εχάρησαν, και επηγγείλαντο αυτώ αργύριον δούναι. και εζήτει πως ευκαίρως αυτόν παραδώ. και τη πρώτη ημέρα των αζύμων ότε το πάσχα έθυον, λέγουσιν αυτώ οι μαθηταί αυτού. πού θέλεις απελθόντες ετοιμάσω

mo sit estas. Sic ⁊ vos cũ videritis hec fieri: scitote q̃ in proximo sit in ostijs. Amẽ dico vobis q̃m nõ trãsibit generatio hec donec omnia ista fiant. Celũ ⁊ terra transibunt: verba autem mea non transibunt. De die aũt illo vel hora nemo scit: neq͂ angeli in celo neq͂ filius nisi pater. Videte: vigilate et orate. Nescitis enim quando tp̃s sit. Sicut homo q̃ peregre ꝓfectꝰ reliquit domum suam ⁊ dedit seruis suis potestatem cuiusq͂ operis: et ianitori precepit vt vigilet. Vigilate ergo. Nescitis enim q̃n dñs domꝰ veniat sero an media nocte: an gallicantu: an mane: ne cum venerit repente inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico oĩbus dico vigilate.

Cap. 14.

Erat aũt pascha ⁊ azyma post biduũ: et querebãt summi sacerdotes ⁊ scribe quomodo eum dolo tenerent et occiderẽt. Dicebãt aũt. Nõ in die festo ne forte tumultus fieret in pp̃lo. Et cũ esset bethanie in domo simonis leprosi et recumberet: venit mulier habẽs alabastrũ vnguẽti nardi spicati preciosi: et fracto alabastro effudit super caput eius. Erant aũt quidã indigne ferentes intra semetipsos: et dicẽtes. Vt quid ꝑditio ista vnguẽti facta ẽ? Poterat enim vnguẽtũ istud venũdari plusq͂ trecẽtis denarijs ⁊ dari pauperibus. Et fremebant in eã. Jesus aũt dixit. Sinite eã. Quid illi molesti estis? Bonũ opꝰ operata ẽ in me. Semper enim pauperes habetis vobiscũ: ⁊ cũ volueritis potestis illis bñfacere: me aũt nõ semꝑ hẽbitis. Quod habuit hec fecit: ꝑuenit vngere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis: vbicũq͂ p̃dicatũ fuerit euãgeliũ istud in vniuerso mũdo: et q͂d fecit hec: narrabit in memoriam eius. Et iudas scariotis vnus de duodecim abijt ad summos sacerdotes vt ꝓderet eum illis. Qui audientes gauisi sunt ⁊ promiserunt ei pecuniam se daturos. ⁊ q̃rebat quõ illũ oportũe traderet. Et primo die azymorum quando pasca imolabant: dicunt ei discipuli. Quo vis eamus et paremus tibi

D — Mat.24.e Luce.16.d. ⁊.21.f. — Mat.25.b Luce.19.b — Mat.24.f. Luce.12.e. — A — Mat.26.a. Luce.22.a. Johã.12.a — Mat.26.a. — Mat.26.a. — Mat.26.b — Mat.26.b. Luce.7.f Johã.12.a — B — Mat.26.b Luce.22.a

μεν ίνα φάγης το πάσχα. και αποστέλλει δύο των μαθητών αυτού, και λέγει αυτοίς. υπάγετε εις την πόλιν, και απαντήσει υμίν άνθρωπος κεράμιον ύδατος βαστάζων, ακολουθήσατε αυτώ, και όπου εάν εισέλθη, είπατε τω οικοδεσπότη, ότι ο διδάσκαλος λέγει. που εστί το κατάλυμα όπου το πάσχα μετά των μαθητών μου φάγω. και αυτός υμίν δείξει ανώγαιον μέγα εστρωμένον έτοιμον, εκεί ετοιμάσατε ημίν. και εξήλθον οι μαθηταί αυτού και ήλθον εις την πόλιν, και εύρον καθώς είπεν αυτοίς, και ητοίμασαν το πάσχα. και οψίας γενομένης, έρχεται μετά των δώδεκα, και ανακειμένων αυτών και εσθιόντων, είπεν ο ιησούς. αμήν λέγω υμίν, ότι εις εξ υμών παραδώσει με ο εσθίων μετ' εμού. οι δε ήρξαντο λυπείσθαι και λέγειν αυτώ εις καθ' εις. μήτι εγώ. και άλλος, μήτι εγώ. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. εις εκ των δώδεκα ο εμβαπτόμενος μετ' εμού εις το τρυβλίον. ο μεν υιός του ανθρώπου υπάγει καθώς γέγραπται περί αυτού. ουαί δε τω ανθρώπω εκείνω δι' ου ο υιός του ανθρώπου παραδίδοται. καλόν ην αυτώ, ει ουκ εγεννήθη ο άνθρωπος εκείνος. και εσθιόντων αυτών, λαβών ο ιησούς άρτον και ευλογήσας, έκλασε και έδωκεν αυτοίς και είπε. λάβετε φάγετε, τούτο εστί το σώμα μου. και λαβών το ποτήριον ευχαριστήσας, έδωκεν αυτοίς, και έπιον εξ αυτού πάντες, και είπεν αυτοίς. τούτο εστί το αίμα μου το της καινής διαθήκης το περί πολλών εκχυνόμενον. αμήν λέγω υμίν, ότι ουκ έτι ου μη πίω εκ του γεννήματος της αμπέλου, έως της ημέρας εκείνης όταν αυτό πίνω καινόν εν τη βασιλεία του θεού. και υμνήσαντες, εξήλθον εις το όρος των ελαιών, και λέγει αυτοίς ο ιησούς. ότι πάντες σκανδαλισθήσεσθε εν εμοί εν τη νυκτί ταύτη. ότι γέγραπται, πατάξω τον ποιμένα. και διασκορπισθήσεται τα πρόβατα. αλλά μετά το εγερθήναι με, προάξω υμάς εις την γαλιλαίαν. ο δε πέτρος έφη αυτώ. και ει πάντες σκανδαλισθήσονται εν σοι, αλλ' ουκ εγώ. και λέγει αυτώ ο ιησούς. αμήν λέγω σοι, ότι συ σήμερον εν τη νυκτί ταύτη πριν ή δις αλέκτορα φωνήσαι, τρις απαρνήση με. ο δε εκ περισσού έλεγε μάλλον, εάν με δέη συναποθανείν σοι, ου μη σε απαρνήσωμαι. ωσαύτως δε και πάντες έλεγον. και έρχονται εις χωρίον ου το όνομα γεθσημανή, και λέγει τοις μαθηταίς αυτού. καθίσατε ώδε έως προσεύξομαι. και παραλαμβάνει τον πέ-

ut manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis et dicit eis. Ite in ciuitatem: et occurret vobis homo lagenã aque baiulans. Sequimini eum et quocunq; introierit dicite dño domus: quia magister dicit. Ubi est refectio mea ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vobis demõstrabit cenaculũ grãde stratũ: et illic parate nobis. Et abierũt discipuli ei9: et venerunt in ciuitatem: et inuenerũt sicut dixerat illis et parauerũt pascha. Uespere autem facto: venit cum duodecim. Et discumbentibus illis et mãducantib9 ait iesus. Amen dico vobis: quia vn9 ex vobis tradet me q̃ mãducat mecũ. At illi ceperũt cõtristari et dicere ei singulatim. Nunquid ego? Qui ait illis. Unus ex duodecim qui intingit mecũ manũ in catino. Et filius quidem hois vadit sicut scriptum est de eo. Ue autem homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei: si non esset natus homo ille. Et manducantib9 illis: accepit iesus panem et benedicens fregit et dedit eis et ait. Sumite hoc est corpus meũ. Et accepto calice: grãs agẽs dedit eis. Et biberunt ex illo omnes. Et ait illis. Hic est sanguis me9 noui testamenti: qui pro multis effundetur. Amẽ dico vobis: q̃ iam non bibam de genimine vitis vsq; in diem illum cum illud bibam nouum in regno dei. Et hymno dicto exierũt in montẽ oliuaꝝ. Et ait eis iesus. Omnes scandalizabimini in me in nocte ista quia scriptum est. Percutiam pastorẽ et dispergentur oues. Sed postea q̃ resurrexero precedam vos in galileam. Petrus aũt ait illi. Et si omnes scandalizati fuerit in te: sed nõ ego. Et ait illi iesus. Amen dico tibi: quia tu hodie in nocte hac priusq̃ gall9 vocẽ bis dederit: ter me es negaturus. At ille ãpli9 loq̃bat. Et si oportuerit me simul cõmori tibi non te negabo. Similiter aũt et oẽs dicebant. Et veniũt in prędium cui nomẽ gethsemani et ait discipulis suis. Sedete hic donec orem. Et assumit petrum

Mat. 26. b. Luce. 22. a. — Mat. 26. b. Johã. 13. c. — Mat. 26. b. Luce. 22. c. — Mat. 26. c. Luce. 22. b. — Mat. 26. c. — Mat. 26. c. Johã. 18. a. — Zacha. 13. c. Mat. 26. c. Luce. 22. d. — Mat. 26. c. — Mat. 26. d. — Mat. 26. d.

τρον και ιάκωβον και ιωάννην μεθ' εαυτού, και ήρξατο εκθαμβείσθαι και αδημονείν. και λέγει αυτοίς. περίλυπος εστίν η ψυχή μου έως θανάτου. μείνατε ώδε, και γρηγορείτε μετ' εμού. και προελθών μικρόν, έπεσεν επί της γης και προσηύχετο, ίνα ει δυνατόν εστί παρέλθη απ' αυτού η ώρα. και έλεγεν. αββά ο πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένεγκε το ποτήριον απ' εμού τούτο. αλλ' ου τι εγώ θέλω, αλλά τι συ. και έρχεται και ευρίσκει αυτούς καθεύδοντας, και λέγει τω πέτρω. σίμων καθεύδεις, ουκ ίσχυσας μίαν ώραν γρηγορήσαι. γρηγορείτε και προσεύχεσθε ίνα μη εισέλθητε εις πειρασμόν. το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε σαρξ ασθενής. και πάλιν απελθών προσηύξατο τον αυτόν λόγον ειπών. και υποστρέψας, εύρεν αυτούς πάλιν καθεύδοντας. ήσαν γαρ οι οφθαλμοί αυτών βεβαρημένοι, και ουκ ήδεισαν τι αυτώ αποκριθώσι. και έρχεται το τρίτον και λέγει αυτοίς. καθεύδετε το λοιπόν και αναπαύεσθε. απέχει. ήλθεν η ώρα, ιδού παραδίδοται ο υιός του ανθρώπου εις τας χείρας των αμαρτωλών. εγείρεσθε άγωμεν. ιδού ο παραδιδούς με ήγγικε. και ευθέως έτι αυτού λαλούντος, παραγίνεται ιούδας εις ων των δώδεκα, και μετ' αυτού όχλος πολύς μετά μαχαιρών και ξύλων παρά των αρχιερέων και των γραμματέων και των πρεσβυτέρων. δεδώκει δε ο παραδιδούς αυτόν σύσσημον αυτοίς λέγων. ον αν φιλήσω αυτός εστί, κρατήσατε αυτόν και απαγάγετε ασφαλώς. και ελθών ευθέως προσελθών αυτώ λέγει. χαίρε ραββί. και κατεφίλησεν αυτόν. οι δε επέβαλον επ' αυτόν τας χείρας αυτών, και εκράτησαν αυτόν. εις δε τις των παρεστηκότων σπασάμενος την μάχαιραν, έπαισε τον δούλον του αρχιερέως, και αφείλεν αυτού το ωτίον. και αποκριθείς ο ιησούς είπεν αυτοίς. ως επί λῃστήν εξήλθετε μετά μαχαιρών και ξύλων συλλαβείν με. καθημέραν ήμην προς υμάς εν τω ιερώ διδάσκων, και ουκ εκρατήσατέ με. αλλ' ίνα πληρωθώσιν αι γραφαί. και αφέντες αυτόν πάντες έφυγον. και εις τις νεανίσκος ηκολούθησεν αυτώ περιβεβλημένος σινδόνα επί γυμνού, και κρατούσιν αυτόν οι νεανίσκοι. ο δε καταλιπών την σινδόνα, γυμνός έφυγεν απ' αυτών. και απήγαγον τον ιησούν προς τον αρχιερέα. και συνέρχονται αυτώ πάντες οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι, και οι γραμματείς. και ο πέτρος από μακρόθεν ηκολούθησεν αυτώ έως έσω εις την αυλήν του αρ-

et iacobum et iohannem secum: et cepit pauere et tedere. Et ait illis. Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ. Sustinete hic et vigilate. Et cũ processisset paululũ pcidit sup terram et orabat: vt si fieri posset transiret ab eo hora. Et dixit. Abba pater: omĩa tibi possibilia sunt: transfer calicem hunc a me: sed nõ qd ego volo: sed quod tu. Et venit et inuenit eos dormientes. Et ait petro. Simon dormis? Non potuisti vna hora vigilare. Uigilate et orate vt non intretis in temptationem. Spũs quidẽ pmpt9 ẽ: caro vo infirma. Et iterũ abiens orauit eundẽ sermonẽ dicens. Et reuersus denuo: inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati: et ignorabant quid responderẽt ei. Et venit tertio: et ait illis. Dormite iam et requiescite. Sufficit. Uenit hora: ecce filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce qui me tradet prope est. Et adhuc eo loquente venit iudas scarioth vnus de duodecim et cum eo turba multa: cum gladijs et lignis missi a summis sacerdotibus et scribis et senioribus. Dederat autem traditor eis signũ dicens. Quẽcũq; osculat9 fuero ipse est tenete eum: et ducite caute. Et cũ venisset statim accedẽs ad eum ait. Aue rabbi. Et osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in iesum et tenuerunt eum. Unus aũt quidam de circunstantibus educẽs gladiũ: percussit seruum summi sacerdotis et ãputauit illi auriculã. Et rñdẽs iesus ait illis. Tanq̃ ad latronẽ existis cum gladijs et lignis comprehendere me. Quottidie eram apud vos in templo docens: et non me tenuistis. Sed vt impleãt scripture. Tũc discipuli ei9 relinquẽtes eũ oẽs fugerũt. Adolescẽs aũt quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: et tenuerunt eum. Et ille reiecta sindone nudus pfugit ab eis. Et adduxerunt iesum ad summum sacerdotẽ et conuenerunt omnes sacerdotes et scribe et seniores. Petrus autem alonge secutus est eũ vsq; intro in atriũ summi sacerdotis:

Mat. 26. d. Johã. 12. d. — Mat. 26. d. Luce. 22. d. — Mat. 26. d. Luce. 22. c. Johã. 6. e. — Mat. 26. d. Johã. 6. g. Mat. 26. d. — Mat. 26. e. Luce. 22. c. Johã. 18. a. — Mat. 26. e. — Mat. 26. e. Luce. 22. e. Johã. 18. b. — Mat. 26. e. Luce. 22. e. Johã. 18. d. — Mat. 26. f. — Mat. 26. f. Luce. 22. f. — Mat. 26. f. Luce. 22. f.

χιερέως. και ην συγκαθήμενος μετά των υπηρετών, και θερμαινόμενος προς το φως. οι δε αρχιερείς και όλον το συνέδριον, εζήτουν κατά του ιησού μαρτυρίαν εις το θανατώσαι αυτόν, και ουχ εύρισκον. πολλοί γαρ εψευδομαρτύρουν κατ αυτού, και ίσαι αι μαρτυρίαι ουκ ήσαν. και τινές αναστάντες, εψευδομαρτύρουν κατ αυτού, λέγοντες. ότι ημείς ηκούσαμεν αυτού λέγοντος ότι εγώ καταλύσω τον ναόν τούτον τον χειροποίητον, και διά τριών ημερών άλλον αχειροποίητον οικοδομήσω. και ουδέ ούτως ίση ην η μαρτυρία αυτών. και αναστάς ο αρχιερεύς εις μέσον, επηρώτησε τον ιησούν λέγων. ουκ αποκρίνη ουδέν, τι ούτοι σου καταμαρτυρούσιν. ο δε εσιώπα και ουδέν απεκρίνατο. πάλιν ο αρχιερεύς επηρώτα αυτόν και λέγει αυτώ. συ ει ο χριστός ο υιός του ευλογητού. ο δε ιησούς είπεν. εγώ ειμί. και όψεσθε τον υιόν του ανθρώπου εκ δεξιών καθήμενον της δυνάμεως, και ερχόμενον μετά των νεφελών του ουρανού. ο δε αρχιερεύς διαρρήξας τους χιτώνας αυτού λέγει. τι έτι χρείαν έχομεν μαρτύρων. ηκούσατε της βλασφημίας, τι υμίν φαίνεται. οι δε πάντες κατέκριναν αυτόν ένοχον είναι θανάτου. και ήρξαντο τινές εμπτύειν αυτώ, και περικαλύπτειν το πρόσωπον αυτού, και κολαφίζειν αυτόν, και λέγειν αυτώ. προφήτευσον. και οι υπηρέται ραπίσμασιν αυτόν έβαλλον. και όντος του πέτρου εν τη αυλή κάτω, έρχεται μία των παιδισκών του αρχιερέως, και ιδούσα τον πέτρον θερμαινόμενον εμβλέψασα αυτώ λέγει. και συ μετά του ναζαρηνού ιησού ήσθα. ο δε ηρνήσατο λέγων. ουκ οίδα, ούτε επίσταμαι τι συ λέγεις. και εξήλθεν έξω εις το προαύλιον, και αλέκτωρ εφώνησε. και η παιδίσκη ιδούσα αυτόν πάλιν, ήρξατο λέγειν τοις παρεστηκόσιν, ότι ούτος εξ αυτών εστίν. ο δε πάλιν ηρνείτο. και μετά μικρόν πάλιν οι παρεστώτες έλεγον τω πέτρω. αληθώς εξ αυτών ει, και γαρ γαλιλαίος ει, και η λαλιά σου ομοιάζει. ο δε ήρξατο αναθεματίζειν και ομνύειν, ότι ουκ οίδα τον άνθρωπον τούτον ον λέγετε. και εκ δευτέρου αλέκτωρ εφώνησε. και ανεμνήσθη ο πέτρος το ρήμα ο είπεν αυτώ ο ιησούς. ότι πριν αλέκτορα φωνήσαι δις, απαρνήση με τρις. και επιβαλών έκλαιε.

Cap. 15.

Και ευθέως επί το πρωί συμβούλιον ποιήσαντες οι αρχιερείς μετά των πρεσβυτέρων και γραμματέων, και όλον το συνέδριον, δήσαντες τον ιησούν απήνεγκαν, και

et sedebat cum ministris ad ignem: et calefaciebat se. Summi vero sacerdotes et omne concilium querebant adversus iesum testimonium: ut eum morti traderent: nec inveniebant. Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: et convenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum dicentes. Quoniam nos audivimus eum dicentem. Ego dissolvam templum hoc manufactum: et post triduum aliud non manufactum edificabo. Et non erat conveniens testimonium illorum. Exurgens autem summus sacerdos in medium: interrogavit iesum dicens. Non respondes quicquam ad ea que tibi obiiciuntur ab his? Ille autem tacebat et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum et dixit ei. Tu es christus filius dei benedicti. Iesus autem dixit illi. Ego sum. Et videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei: et venientem cum nubibus celi. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua ait. Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis. Et ceperunt quidam conspuere eum et velare faciem eius: et colaphis eum cedere et dicere ei: prophetiza: et ministri alapis eum cedebant. Et cum esset petrus in atrio deorsum: venit una ex ancillis summi sacerdotis: et cum vidisset petrum calefacientem se: aspiciens illum ait. Et tu cum iesu nazareno eras? At ille negavit dicens. Neque scio neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium: et gallus cantavit. Rursus autem cum vidisset illum ancilla cepit dicere circumstantibus: quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant dicebant petro. Vere ex illis es: nam et galileus es. Ille autem cepit anathematizare et iurare quia nescio hominem istum quem dicitis. Et statim iterum gallus cantavit. Et recordatus est petrus verbi quod dixerat ei iesus: priusquam gallus cantet bis: ter me negabis. Et cepit flere.

Cap. 15.

Et confestim mane concilium facientes summi sacerdotes cum senioribus et scribis: et universo concilio vincientes iesum duxerunt: et

Johã. 18. f. — Mat. 26. f. Luce. 22. g. — Mat. 26. f. — Mat. 26. f. Luce. 22. g. — Mat. 26. f. Luce. 22. g. Johã. 6. g. — H — Mat. 26. g. — Mat. 26. g. Luce. 22. g. — Mat. 26. g. Luce. 22. g. Johã. 19. a. — Mat. 26. g. Luce. 22. f. Johã. 18. c. — Mat. 26. g. Luce. 22. f. Johã. 18. c. — Mat. 26. g. Luce. 22. g. — A — Mat. 27. a. Luce. 23. a. Johã. 18. c.

παρέδωκαν τω πιλάτω. και επηρώτησεν αυτόν ο πιλάτος. συ ει ο βασιλεύς των ιουδαίων. ο δε αποκριθείς είπεν αυτώ. συ λέγεις. και κατηγόρουν αυτού οι αρχιερείς πολλά, αυτός δε ουδέν απεκρίνατο. ο δε πιλάτος πάλιν επηρώτησεν αυτόν λέγων. ουκ αποκρίνη ουδέν. ίδε πόσα σου καταμαρτυρούσιν. ο δε ιησούς ουκ έτι ουδέν απεκρίθη, ώστε θαυμάζειν τον πιλάτον. κατά δε εορτήν απέλυεν αυτοίς ένα δέσμιον όνπερ ητούντο. ην δε ο λεγόμενος βαραββάς, μετά των συστασιαστών δεδεμένος, οίτινες εν τη στάσει φόνον πεποιήκεισαν. και αναβοήσας ο όχλος, ήρξατο αιτείσθαι καθώς αεί εποίει αυτοίς. ο δε πιλάτος απεκρίθη αυτοίς λέγων. θέλετε απολύσω υμίν τον βασιλέα των ιουδαίων. εγίνωσκε γαρ ότι διά φθόνον παραδεδώκεισαν αυτόν οι αρχιερείς. οι δε αρχιερείς ανέσεισαν τον όχλον ίνα μάλλον τον βαραββάν απολύση αυτοίς. ο δε πιλάτος αποκριθείς πάλιν είπεν αυτοίς. τι ουν θέλετε ποιήσω ον λέγετε βασιλέα των ιουδαίων. οι δε πάλιν έκραξαν σταύρωσον αυτόν. ο δε πιλάτος έλεγεν αυτοίς. τι γαρ κακόν εποίησεν. οι δε περισσοτέρως έκραξαν, σταύρωσον αυτόν. ο δε πιλάτος βουλόμενος τω όχλω το ικανόν ποιήσαι, απέλυσεν αυτοίς τον βαραββάν, και παρέδωκε τον ιησούν φραγελλώσας, ίνα σταυρωθή. οι δε στρατιώται απήγαγον αυτόν έσω της αυλής, ο εστί πραιτώριον. και συγκαλούσιν όλην την σπείραν, και ενδύουσιν αυτόν πορφύραν, και περιτιθέασιν αυτώ πλέξαντες ακάνθινον στέφανον, και ήρξαντο ασπάζεσθαι αυτόν και λέγειν. χαίρε ο βασιλεύς των ιουδαίων. και έτυπτον αυτού την κεφαλήν καλάμω, και ενέπτυον αυτώ, και τιθέντες τα γόνατα προσεκύνουν αυτώ. και ότε ενέπαιξαν αυτώ, εξέδυσαν αυτόν την πορφύραν, και ενέδυσαν αυτόν τα ιμάτια τα ίδια, και εξάγουσιν αυτόν ίνα σταυρώσωσιν αυτόν. και αγγαρεύουσι παράγοντα τινά σίμωνα κυρηναίον ερχόμενον απ αγρού τον πατέρα αλεξάνδρου και ρούφου ίνα άρη τον σταυρόν αυτού. και φέρουσιν αυτόν επί γολγοθάν τόπον ο εστί μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος. και εδίδουν αυτώ πιείν εσμυρνισμένον οίνον, ο δε ουκ έλαβε. και σταυρώσαντες αυτόν διαμερίζονται τα ιμάτια αυτού βάλλοντες κλήρον επ αυτά, τις τι άρη. ην δε ώρα τρίτη, και εσταύρωσαν αυτόν. και ην η επιγραφή της αιτίας αυτού επιγεγραμμένη ο βασιλεύς των ιουδαίων. και συν αυτώ σταυρούσι δύο ληστάς, ε

tradiderunt pilato. Et interrogavit eum pilatus. Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait illi. Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursum interrogavit eum dicens. Non respondes quicquam? Vide in quantis te accusant? Iesus autem amplius nihil respondit: ita ut miraretur pilatus. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis quemcunque petiissent. Erat autem qui dicebatur barrabas: qui cum sediciosis erat vinctus qui in seditione fecerant homicidium. Et cum ascendisset turba: cepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis et dixit. Vultis dimittam vobis regem iudeorum? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam ut magis barrabam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens ait illis. Quid ergo vultis faciam regi iudeorum? At illi iterum clamaverunt dicentes. Crucifige eum. Pilatus vero dicebat illis. Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant. Crucifige eum. Pilatus autem volens populo satisfacere dimisit illis barrabam: et tradidit iesum flagellis cesum ut crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum in atrium pretorii: et convocant totam cohortem: et induunt eum purpura: et imponunt ei plectentes spineam coronam: et ceperunt salutare eum. Ave rex iudeorum. Et percutiebant caput eius harundine: et conspuebant eum. et ponentes genua adorabant eum. Et postquam illuserunt ei: exuerunt illum purpura: et induerunt eum vestimentis suis: et educunt illum ut crucifigerent eum. Et angariaverunt pretereuntem quempiam simonem cyreneum venientem de villa: patrem alexandri et ruffi: ut tolleret crucem eius. Et perducunt illum in golgotha locum: quod est interpretatum calvarie locus. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: et non accepit. Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta eius: mittentes sortem super eis quis quid tolleret. Erat autem hora tertia: et crucifixerunt eum. Et erat titulus cause eius inscriptus rex iudeorum. Et cum eo crucifigunt duos latrones

Mat. 27. b. Luce. 23. a. Johã. 18. f. — Mat. 27. b. Johã. 19. b. — Mat. 27. b. Luce. 23. c. Johã. 18. g. — Mat. 27. b. Johã. 18. g. — Mat. 27. b. Luce. 23. c. Johã. 18. g. Actuum. 3. c. — B — Mat. 27. c. Luce. 27. d. Johã. 19. c. — Mat. 27. c. Johã. 19. a. — Mat. 27. d. — Mat. 27. d. Luce. 23. d. — Mat. 27. d. Luce. 23. c. Johã. 19. c. — Mat. 27. d. Johã. 19. c. — Mat. 27. d. Luce. 23. c. Johã. 19. d. — Mat. 27. d. Luce. 23. c. Johã. 19. d.

μα εκ δεξιών, και ένα εξ ευωνύμων αυτού.
και επληρώθη η γραφή η λέγουσα. και με=
τά ανόμων ελογίσθη. και οι παραπορευόμε
νοι εβλασφήμουν αυτόν, κινούντες τας κεφα
λάς αυτών, και λέγοντες. ουά, ο καταλύ=
ων τον ναόν και εν τρισίν ημέραις οικοδο=
μών, σώσον σεαυτόν, και κατάβα από του
σταυρού. ομοίως και οι αρχιερείς εμπαίζον
τες προς αλλήλους μετά των γραμματέων
έλεγον. άλλους έσωσεν, εαυτόν ου δύνα
ται σώσαι. ο χριστός ο βασιλεύς του ισρα
ήλ, καταβάτω νυν από του σταυρού, ίνα ί
δωμεν και πιστεύσωμεν. και οι συνεσταυρω
μένοι αυτώ ωνείδιζον αυτόν. γενομένης δε
ώρας έκτης, σκότος εγένετο εφ όλην την
γην έως ώρας ενάτης. και τη ώρα τη ενάτη
εβόησεν ο ιησούς φωνή μεγάλη λέγων. ε=
λωί, ελωί λιμά σαβαχθανί. ο εστί μεθερμη
νευόμενον. ο θεός μου ο θεός μου εις τι με
εγκατέλιπες. και τινές των παρεστηκότων α
κούσαντες, έλεγον. ιδού ηλίαν φωνεί. δρα=
μών δε εις και γεμίσας σπόγγον όξους, πε
ριθείς τε καλάμω, επότιζεν αυτόν λέγων. ά=
φετε ίδωμεν ει έρχεται ηλίας καθελείν αυτόν
ο δε ιησούς αφείς φωνήν μεγάλην, εξέπνευ=
σε. και το καταπέτασμα του ναού εσχίσθη
εις δύο, από άνωθεν έως κάτω. ιδών δε ο
κεντυρίων ο παρεστηκώς εξ εναντίας αυτού
ότι ούτως κράξας εξέπνευσεν, είπεν. αληθώς
ο άνθρωπος ούτος υιός ην θεού. ήσαν δε
και γυναίκες από μακρόθεν θεωρούσαι, εν
αις ην μαρία η μαγδαληνή, και μαρία η του
ιακώβου του μικρού και ιωσή μήτηρ, και
σαλώμη, αι και ότε ην εν τη γαλιλαία η=
κολούθουν αυτώ, και διηκόνουν αυτώ, και
άλλαι πολλαί αι συναναβάσαι αυτώ εις ιε
ροσόλυμα. και ήδη οψίας γενομένης, επεί
ην παρασκευή ο εστί προσάββατον, ήλ=
θεν ιωσήφ ο από αριμαθαίας ευσχήμων βου
λευτής. ος και αυτός ην προσδεχόμενος
την βασιλείαν του θεού. και τολμήσας εισήλ
θε προς πιλάτον, και ητήσατο το σώμα του
ιησού. ο δε πιλάτος εθαύμασεν ει ήδη τέθνη
κεν. και προσκαλεσάμενος τον κεντυρίωνα,
επηρώτησεν αυτόν ει πάλαι απέθανε. και
γνούς από του κεντυρίωνος, εδωρήσατο
το σώμα τω ιωσήφ. και αγοράσας σινδό=
να και καθελών αυτόν, ενείλισε τη σινδόνι,
και κατέθηκεν αυτόν εν μνημείω, ο ην λελα
τομημένον εκ πέτρας, και προσεκύλισε λί=
θον επί την θύραν του μνημείου. η δε μα=
ρία η μαγδαληνή και μαρία ιωσή εθεώρουν
που τίθεται. Cap.16.

vnū a dextris et alium a sinistris eius.
Et impleta est scriptura q̄ dicit. Et cū (Esaie.53.d) C
iniquis reputatus est. Et pretereuntes
blasphemabant eum: mouentes capita
sua et dicentes. Vah qui destruis (Mat.27.e)
templū dei: ⁊ ī trib⁹ dieb⁹ reedificas.
Saluum fac temetipsū descendens de (Sapiē.2.d)
cruce. Silr̄ et summi sacerdotes illudē (Mat.27.e. Luce.23.e)
tes ad alterutrum cum scribis
dicebāt. Alios saluos fecit seip̄z nō pōt
saluum facere. Christus rex israel: (Mat.27.e)
descēdat nunc de cruce vt videamus
⁊ credam⁹. Et qui cū eo crucifixi erāt (Mat.27.e. Luce.23.f)
conuiciabātur ei. Et facta
hora sexta: tenebre facte sunt per totā
terrā vsq̧ in horā nonā. Et hora nona (Mat.27.e)
exclamauit Jesus voce magna dicēs.
Heloy: heloy: lama zabathani. Qđ ē in
terpretatū. Deus me⁹: de⁹ me⁹: vt q̄d
dereliq̄sti me? Et q̄dā d̄ circūstātib⁹ au
dientes dicebāt. Ecce heliā vocat. Cur (Mat.27.f. Luce.23.e. Johā.19.e)
rens h̄āt vn⁹ ⁊ iplēs spōgiā aceto: circū=
ponēs ꝙ calāo potū dabat ei dicēs. Si= (Mat.27.f. Johā.19.f)
nite: videam⁹ si veniat helias ad depo
nendū eū. Jesus āt emissa voce magna
ēxpirauit. Et velū templi scissum est (Mat.27.f. Luce.23.f. Mat.27.f. Luce.23.g)
in duo a summo vsq̧ deorsū. Vidēs āt
centurio qui ex aduerso stabat
quia sic clamans expirasset ait. Vere D
hic homo filius dei erat. Erant autem (Mat.27.f)
⁊ mulieres de longe aspicientes: inter
quas erat maria magdalene: et maria
iacobi minoris: et ioseph mater et
salome: q̄ cū esset in galilea seq̄bātur
cum et ministrabant ei: et
alie multe q̄ simul cū eo ascēderāt hie=
rosolymā. Et cum iam sero esset fcm̄: q̄r (Mat.27.g. Luce.23.g. Johā.19.g)
erat parasceue quod ē ātesabbatū: ve
nit ioseph ab arimathia nobil' dēcurio:
qui et ipse erat expectans
regnum dei. Et audacter introiuit
ad pilatum et petijt corpus
iesu. Pilatus āt mirabat si iaz obisset.
Et accersito centurione
iterrogauit eū si iā mortu⁹ esset. Et cū
cognouisset a cēturione: donauit
corpus ioseph. Joseph aūt mercat⁹ sin (Mat.27.g. Luce.23.g. Johā.19.g)
donē et deponēs eum inuoluit sindone:
et posuit eum in monumēto q̄đ erat ex
cisum de petra: et aduoluit lapidem
ad ostium monumenti. Maria autem (Mat.27.g)
magdalene et maria ioseph aspiciebant
vbi poneretur. Cap.16.

Και διαγενομένου του σαββάτου, μαρία
η μαγδαληνή και μαρία η ιακώβου και
σαλώμη ηγόρασαν αρώματα, ίνα ελθού
σαι αλείψωσι τον ιησούν. και λίαν πρωί της
μιάς σαββάτων, έρχονται επί το μνημείον
ανατείλαντος του ηλίου, και έλεγον προς
εαυτάς. τις αποκυλίσει ημίν τον λίθον εκ
της θύρας του μνημείου. και αναβλέψασαι
θεωρούσιν ότι αποκεκύλισται ο λίθος, ην
γαρ μέγας σφόδρα. και εισελθούσαι εις το
μνημείον, είδον νεανίσκον καθήμενον εν τοις
δεξιοίς περιβεβλημένον στολήν λευκήν,
και εξεθαμβήθησαν. ο δε λέγει αυταίς. μη
εκθαμβείσθε. ιησούν ζητείτε τον ναζαρηνόν
τον εσταυρωμένον, ηγέρθη ουκ έστιν ώδε,
ίδε ο τόπος όπου έθηκαν αυτόν. αλλ υπά
γετε, είπατε τοις μαθηταίς αυτού και τω πέ
τρω ότι προάγει υμάς εις την γαλιλαίαν,
εκεί αυτόν όψεσθε, καθώς είπεν υμίν. και ε=
ξελθούσαι, έφυγον από του μνημείου. είχε
δε αυτάς τρόμος και έκστασις, και ουδε
νί ουδέν είπον, εφοβούντο γαρ. αναστάς δε
ο ιησούς πρωί πρώτη σαββάτου, εφάνη
πρώτον μαρία τη μαγδαληνή, αφ ης και εκ
βεβλήκει επτά δαιμόνια. εκείνη πορευθείσα,
απήγγειλε τοις μετ αυτού γενομένοις πεν
θούσι και κλαίουσι. κακείνοι ακούσαντες ότι
ζη και εθεάθη υπ αυτής, ηπίστησαν. μετά
δε ταύτα, δυσίν εξ αυτών περιπατούσιν
εφανερώθη εν ετέρα μορφή πορευομένοις
εις αγρόν. κακείνοι απελθόντες απήγγειλαν
τοις λοιποίς, ουδέ εκείνοις επίστευσαν. ύσ
τερον ανακειμένοις αυτοίς τοις ένδεκα, εφανε
ρώθη και ωνείδισε την απιστίαν αυτών και
σκληροκαρδίαν, ότι τοις θεασαμένοις αυτόν
εγηγερμένον, ουκ επίστευσαν. και είπεν αυ
τοίς. πορευθέντες εις τον κόσμον άπαντα, κη
ρύξατε το ευαγγέλιον πάση τη κτίσει. ο πι
στεύσας και βαπτισθείς σωθήσεται, ο δε απι
στήσας κατακριθήσεται. σημεία δε τοις πισ=
τεύσασι ταύτα παρακολουθήσει. εν τω ονό
ματί μου δαιμόνια εκβαλούσι, γλώσσαις
λαλήσουσι καιναίς, όφεις αρούσι, καν θα=
νάσιμόν τι πίωσιν, ου μη αυτούς βλάψη. ε=
πί αρρώστους χείρας επιθήσουσι και καλώς
έξουσιν. ο μεν ουν κύριος μετά το λαλήσαι
αυτοίς, ανελήφθη εις τον ουρανόν, και εκά
θισεν εκ δεξιών του θεού. εκείνοι δε εξελθόν
τες εκήρυξαν πανταχού του κυρίου συνερ
γούντος και τον λόγον βεβαιούντος, διά
των επακολουθούντων σημείων. αμήν.

Τέλος του κατά μάρκον αγίου ε=
υαγγελίου.

ET cum transisset sabbatum: maria A
magdalene et maria iacobi: et
salome emerūt aromata vt venientes
vngerent iesum. Et valde mane (Mat.28.a. Luce.24.a. Johā.20.a)
vna sabbatorū veniunt ad monumentū:
orto iam sole. Et dicebant ad
inuicē. Quis reuoluet nobis lapidē ab
ostio monumenti? Et respicientes
viderunt reuolutum lapidem. Erat
quippe magn⁹ valde. Et introeūtes in
monumentū viderūt iuuenē sedētem in
dextris coopertum stola candida:
⁊ obstupuerūt. Qui dicit illis. Nolite B
expauescere. Jesū queritis nazarenum (Mat.28.a. Luce.24.a)
crucifixum: surrexit non est hic.
Ecce locus: vbi posuerūt eū. Sed ite
dicite discipulis eius ⁊ petro:
quia precedet vos in galileam.
Ibi eū videbit; sicut dixit vobis. At il (Mat.28.a. Luce.24.b)
le exeūtes fugerūt de monumēto. Inua
serat ei eas tremor et pauor: ⁊ nemini
quicq̧ dixerūt. Timebant eni. Surgēs
aūt iesus mane prima sabbati apparuit
primo marie magdalene: de qua eiece
rat septem demonia. Illa vadens C
nunciauit his qui cum eo fuerāt lugen
tibus ⁊ flentibus: ⁊ illi audientes quia
viueret ⁊ visus eēt ab ea: nō crediderūt.
Post hec aūt duob⁹ ex his ābulātib⁹ (Luce.24.c)
ostensus ē in alia effigie euntibus
in villam: et illi euntes nunciauerunt
ceteris: nec illis crediderūt. Nouissime
aūt recumbentibus illis vndecim appa
ruit: et exprobrauit incredulitatē eoꝝ: ⁊
duritiā cordis: q̄r his qui viderant eū
resurrexisse nō crediderūt. Et dixit eis.
Euntes in mundum vniuersum: pdica
te euangeliū oi creature. Qui credide= D
rit ⁊ baptizat⁹ fuerit salu⁹ erit: q̄ vero (Mat.10.b)
nō crediderit ꝯdēnabit. Signa āt eos q̄
hec sequentur. In nomine ⌊ crediderit (Luce.10.c)
meo demonia eijcient: linguis
loq̄nt nouis serpētes tollēt. Et si mor
tiferū q̄đ biberit: nō eis nocebit. Sup
egros manus imponent ⁊ bene
hēbūt. Et dn̄s q̄dē iesus postq̄ locut⁹ ē (Actuū.1.b. Luce.24.g. Apoca.11.c)
eis assumptus est in celum: et sedit
a dextris dei. Illi autem profecti
predicauerūt vbiq̧ domino cooperante
⁊ sermonem confirmante
sequentibus signis.

Explicit euangelium secundum
marcum.

Incipit prefatio beati hieronymi presbiteri in euangelium secundum Lucam.

Lucas syrus natione antiocensis: arte medicus discipulus apostolorum postea paulum secutus vsq; ad consummationem eius seruiens dño sine crimine: nam neq; vxorem vnq; habens neq; filios: septuaginta ⁊ quattuor annorũ obijt in bithinia plenus spiritu sancto. Qui cũ iam scripta essent euãgelia: ꝑ mattheũ quidẽ in iudea: per marcũ aũt in italia: sancto instigante spũ in achaie partibus hoc scripsit euãgeliũ: significans etiam ipse in principio ante suũ alia esse descripta. Cui extra ea q̃ ordo euãgelice dispositiõis exposcit: ea maxie necessitas laboris fuit vt primũ grecis fidelibꝰ oĩ ꝓphetatiõe vẽturi in carnẽ dei xp̃i manifestata hũanitate: ne iudaicis fabulis attẽti i solo legis desiderio tenẽnt: vl' ne hẽticis fabul' ⁊ stultis sollicitationibꝰ seducti exciderẽt a ṽitate: elaboraret. Dehinc vt i pñcipio euãgelij iohãnis natiuitate presũpta: cui euãgeliũ scribẽt: ⁊ i quo electꝰ scribẽt idicaret: ꝯtestãs in se cõpleta esse: que essent ab alijs inchoata. Cui ideo post baptismũ filij dei a perfectione generationis in christo implete: repetende a principio natiuitatis humane potestas ꝑmissa est: vt requirẽtibus demõstraret in quo apprehendens erat per nathan filium dauid introitu recurrentis in deum generationis admisso: indisparabilis dei predicans in hominibus christũ suũ: perfecti opus hominis redire in se per filium faceret: que per dauid patrem venientibus iter prebebat in christo. Cui luce nõ inmerito et scribendorũ actuum apostolorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno et filio perditionis extincto: oratiõe ab apostolis facta: sorte domini electionis numerus compleretur. Sicq; paulus consummatiõẽ apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod et legentibꝰ ac requirentibus deum et si per singula expediri a nobis vtile fuerat: sciens tamen q operantem agricolã oporteat primum de fructibus suis edere: vitauimus publicam curiositatem: ne non tam volentibus deum demonstrasse videremur q̃ fastidientibus prodidisse.

Explicit prefatio.

Προοίμιον τοῦ ἁγίου λουκᾶ εἰς τὸ αὐτοῦ εὐαγγέλιον.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Incipit probemium beati Luce in euangelium suum:

Quoniã quidẽ multi conati sũt ordinare narrationes que in nobis complete sunt rerum sicut tradiderũt nobis q ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis: visum est ⁊ mihi assecuto oĩa a pñcipio diligẽter: ex ordine tibi scribere optime theophile: vt cognoscas eorũ ṽborũ de qbꝰ eruditꝰ es veritatem.

Τὸ κατὰ λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας ἱερεύς τις ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο, ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου. οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ, οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ, καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας, συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα. ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος, ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις, ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας ᾗ ὄνομα ναζαρέτ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα ἰωσήφ, ἐξ οἴκου δαυίδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν, εἶπε. χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ κύριος μετὰ σοῦ. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λό=

Incipit euangeliũ scd'm Lucam. Cap. i.

A

Fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidã noie zacharias de vice Abia: ⁊ vxor illiꝰ de filiabus aaron et nomẽ eius elisabeth. Erant aũt iusti ambo ante deum incedentes in oĩbus mandatis et iustificationibus dñi sine querela. Et nõ erat illis filiꝰ: eo q esset elisabeth sterilis: ⁊ ambo processissent in diebus suis. Factũ ẽ aũt cũ sacerdotio fũgeret zacharias in ordine vicis sue ante dñi scd'm ꝯsuetudinẽ sacerdotij: sorte exijt vt incẽsũ poneret ingressꝰ in tẽplũ dñi. Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit aũt illi angelus dñi stans a dextris altaris incensi. Et zacharias turbatꝰ ẽ vidẽs: ⁊ timor irruit sup eũ. Ait aũt ad illũ angelꝰ. Ne timeas zacharia qm̃ exaudita est deprecatio tua. Et vxor tua elisabeth pariet tibi filium et vocabis nomen eius iohannẽ: et erit gaudiũ tibi et exultatio: et multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram dño: et vinum et siceram non bibet. Et spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris sue: et multos filiorum israel conuertet ad dñm deum ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute helie vt conuertat corda patrum in filios: et incredulos ad prudentiã iustorũ: parare domino plebẽ perfectam. Et dixit zacharias ad angelum. Unde hoc sciam. Ego eĩ sum senex: et vxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelꝰ dixit ei. Ego sum gabriel qui asto ante deum: et missus sum loqui ad te: et hec tibi euangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui vsq; in diem quo hec fiant: pro eo q nõ credidisti verbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans zachariam ⁊ mirabantur q tardaret ipse in templo. Egressus aũt non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt q visionẽ vidisset in templo. Et ipse erat innuẽs illis: et ꝑmansit mutꝰ. Et factum est vt impleti sunt dies officij eius: abijt in domum suam. Post hos autem dies concepit elisabeth vxor eius: et occultabat se mensibus quinq; dicens. Quia sic fecit mihi dominus in diebus qbꝰ respexit auferre obprobriũ meũ inter hoies. In mẽse aũt sexto missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nomen nazareth ad ṽginẽ despõsatam viro cui nomen erat ioseph de domo dauid: et nomen virginis maria. Et ingressus angelus ad eam dixit. Aue gratia plena dominꝰ tecũ: bñdicta tu in mulieribꝰ. Que cũ audisset turbata est in sermone

Marginal notes: Ja.1.b. Actuũ.12.a — B — Iudi.13.b — Gen.18.b — C — Mat.1.c — Iudi.13.c. Iudicũ.6.c

γῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ. μὴ φοβοῦ μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον. πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. εἶπε δὲ μαριάμ. ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου καὶ ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος. ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με. ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. καὶ εἶπε μαριάμ. μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου. ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ, ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς. ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς

eius: et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei. Ne timeas maria: inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in vtero et paries filium: et vocabis nomen eius iesum. Hic erit magnus et filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem dauid patris eius: et regnabit in domo iacob in eternum: et regni eius non erit finis. Dixit autem maria ad angelum. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei. Spiritus sanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Et ecce elisabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua: et hic mensis est sextus illi que vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud deum omne verbum. Dixit autem maria. Ecce ancilla domini: fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem maria in diebus illis abijt in montana cum festinatione in ciuitatem iuda et intrauit in domum zacharie et salutauit elisabeth. Et factum est vt audiuit salutationem marie elisabeth: exultauit infans in vtero eius. Et repleta est spiritu sancto elisabeth: et exclamauit voce magna et dixit. Benedicta tu inter mulieres: et benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Ecce enim vt facta est vox salutationis tue in auribus meis: exultauit in gaudio infans in vtero meo. Et beata que credidisti: quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi a domino. Et ait maria. Magnificat anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancille sue: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede: et exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis: et diuites dimisit inanes. Suscepit israel puerum

Esaie. 7. c
Mat. 1. d.
Michee. 4. c
D
Iudi. 5. d.
E

αὐτοῦ μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν. οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης. καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν. ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε λέγων. ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς. καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες. τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται. καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ. σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους. ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν

suum recordari misericordie sue. Sicut locutus est ad patres nostros abraam et semini eius in secula. Mansit autem maria cum illa quasi mensibus tribus: et reuersa est in domum suam. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati eius: quia magnificauit dominus misericordiam suam cum illa: et congratulabantur ei. Et factum est in die octauo venerunt circumcidere puerum: et vocabant eum nomine patris sui zachariam. Et respondens mater eius dixit. Nequaquam: sed vocabitur iohannes. Et dixerunt ad illam. Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius: quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem scripsit dicens: iohannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertum est autem ilico os eius: et lingua eius: et loquebatur benedicens deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum: et super omnia montana iudee diuulgabantur omnia verba hec: et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes. Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo. Et zacharias pater eius repletus est spiritu sancto: et prophetauit dicens. Benedictus dominus deus israel: quia visitauit et fecit redemptionem plebi sue. Et erexit cornu salutis nobis in domo dauid pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris et de manu omnium qui oderunt nos. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: et memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod iurauit ad abraam patrem nostrum daturum se nobis. Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati: seruiamus illi. In sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta altissimi vocaberis: preibis enim ante faciem domini parare vias eius. Ad dandam scientiam salutis plebi eius: in remissionem peccatorum eorum. Per viscera misericordie dei nostri: in quibus visitauit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris et vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros

F
Hiere. 1. b
Actuum. 11. c
G
Mat. 11. c.

εις οδόν ειρήνης. Το δε παιδίον ηύξανε και εκραταιούτο πνεύματι, και ην εν ταις ερήμοις έως ημέρας αναδείξεως αυτού προς τον ισραήλ.

Cap.2.

Εγένετο δε εν ταις ημέραις εκείναις, εξήλθε δόγμα παρά καίσαρος αυγούστου απογράφεσθαι πάσαν την οικουμένην. αύτη η απογραφή πρώτη εγένετο ηγεμονεύοντος της συρίας κυρηνίου. και επορεύοντο πάντες απογράφεσθαι έκαστος εις την ιδίαν πόλιν. ανέβη δε και ιωσήφ από της γαλιλαίας εκ πόλεως ναζαρέτ εις την ιουδαίαν εις πόλιν δαυίδ ήτις καλείται βηθλεέμ, διά το είναι αυτόν εξ οίκου και πατριάς δαυίδ απογράψασθαι συν μαριάμ τη μεμνηστευμένη αυτώ γυναικί ούση εγκύω. εγένετο δε εν τω είναι αυτούς εκεί, επλήσθησαν αι ημέραι του τεκείν αυτήν, και έτεκε τον υιόν αυτής τον πρωτότοκον, και εσπαργάνωσεν αυτόν, και ανέκλινεν αυτόν εν τη φάτνη διότι ουκ ην αυτοίς τόπος εν τω καταλύματι. και ποιμένες ήσαν εν τη χώρα τη αυτή αγραυλούντες και φυλάσσοντες τας φυλακάς της νυκτός επί την ποίμνην αυτών. και ιδού άγγελος κυρίου επέστη αυτοίς, και δόξα κυρίου περιέλαμψεν αυτούς, και εφοβήθησαν φόβον μέγαν. και είπεν αυτοίς ο άγγελος. μη φοβείσθε. ιδού γαρ ευαγγελίζομαι υμίν χαράν μεγάλην, ήτις έσται παντί τω λαώ. ότι ετέχθη υμίν σήμερον σωτήρ, ος εστι χριστός κύριος εν πόλει δαυίδ. και τούτο υμίν το σημείον. ευρήσετε βρέφος εσπαργανωμένον κείμενον εν φάτνη. και εξαίφνης εγένετο συν τω αγγέλω πλήθος στρατιάς ουρανίου αινούντων τον θεόν και λεγόντων. δόξα εν υψίστοις θεώ, και επί γης ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία. και εγένετο ως απήλθον απ' αυτών εις τον ουρανόν οι άγγελοι, και οι άνθρωποι οι ποιμένες είπον προς αλλήλους, διέλθωμεν δη έως εις βηθλεέμ, και ίδωμεν το ρήμα τούτο το γεγονός, ο ο κύριος εγνώρισεν ημίν. και ήλθον σπεύσαντες, και ανεύρον την τε μαριάμ και τον ιωσήφ, και το βρέφος κείμενον εν τη φάτνη. ιδόντες δε διεγνώρισαν περί του ρήματος του λαληθέντος αυτοίς περί του παιδίου τούτου. και πάντες οι ακούσαντες εθαύμασαν περί των λαληθέντων υπό των ποιμένων προς αυτούς. η δε μαριάμ πάντα συνετήρει τα ρήματα ταύτα συμβάλλουσα εν τη καρδία αυτής. και υπέστρεψαν οι ποιμένες δοξάζοντες και αινούντες τον θεόν επί πάσιν οις ήκουσαν και είδον

in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu: et erat in desertis vsq; in diem ostensionis sue ad israel.

1.Reg.2.d.

Cap.2.

Factū est autē in diebus illis: exijt edictum a cesare augusto vt describeret vniuersus orbis. Hec descriptio prima facta est a preside syrie cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur: singuli in suaz ciuitatez. Ascendit autem et ioseph a galilea de ciuitate nazareth in iudeam in ciuitatē dauid que vocat bethleē: eo q esset de domo et familia dauid vt pfiteretur cum maria desponsata sibi vxore pregnante. Factū est autē cū essent ibi: impleti sunt dies vt pareret: et peperit filium suum primogenitū: et pānis eum inuoluit: et reclinauit eum in presepio: quia non erat eis locus in diuersorio. Et pastores erāt in regione eadē vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus dñi stetit iuxta illos: et claritas dei circūfulsit illos: et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus. Nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudiū magnum quod erit oīni populo: quia nat9 est vobis hodie saluator q est xp̄s dñs i ciuitate dauid: et hoc vobis signuz. Inuenietis infātem pānis inuolutū et positū i p̄sepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis laudantium deū et dicētiū. Gloria in altissimis deo: et in terra pax hoīb9 bone volūtatis. Et fctū est vt discesserūt ab eis angeli in celum: pastores loquebantur ad inuicem. Transeamus vsq; bethleem: et videam9 hoc verbum qd factū ē qd fecit dñs et ondidit nob. Et festinantes et inuenerūt mariā et ioseph: et infantem positum in presepio. Videntes autē cognouerūt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierant mirati sunt et de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia verba hec cōferens in corde suo. Et reuersi sunt pastores glorificantes et laudantes deū in oībus que audierāt et viderant:

A — Mat.1.b. — B — Actuū.12.a — Actuū.9.a — Ephe.1.d. — C

καθώς ελαλήθη προς αυτούς. και ότε επλήσθησαν ημέραι οκτώ του περιτεμείν αυτόν, και εκλήθη το όνομα αυτού ιησούς το κληθέν υπό του αγγέλου προ του συλληφθήναι αυτόν εν τη κοιλία. και ότε επλήσθησαν αι ημέραι του καθαρισμού αυτής κατά τον νόμον μωσέως, ανήγαγον αυτόν εις ιεροσόλυμα παραστήσαι τω κυρίω καθώς γέγραπται εν νόμω κυρίου. ότι παν άρσεν διανοίγον μήτραν, άγιον τω κυρίω κληθήσεται. και του δούναι θυσίαν κατά το ειρημένον εν νόμω κυρίου, ζεύγος τρυγόνων ή δύο νεοσσούς περιστερών. και ιδού ην άνθρωπος εν ιερουσαλήμ ω όνομα συμεών. και ο άνθρωπος ούτος δίκαιος και ευλαβής προσδεχόμενος παράκλησιν του ισραήλ. και πνεύμα ην άγιον επ' αυτόν. και ην αυτώ κεχρηματισμένον υπό του πνεύματος του αγίου μη ιδείν θάνατον, πριν ή ίδη τον χριστόν κυρίου. και ήλθεν εν τω πνεύματι εις το ιερόν. και εν τω εισαγαγείν τους γονείς το παιδίον ιησούν του ποιήσαι αυτούς κατά το ειθισμένον του νόμου περί αυτού, και αυτός εδέξατο αυτό εις τας αγκάλας αυτού, και ευλόγησε τον θεόν και είπε. νυν απολύεις τον δούλον σου δέσποτα κατά το ρήμα σου εν ειρήνη. ότι είδον οι οφθαλμοί μου το σωτήριον σου, ο ητοίμασας κατά πρόσωπον πάντων των λαών. φως εις αποκάλυψιν εθνών και δόξαν λαού σου ισραήλ. και ην ιωσήφ και η μήτηρ αυτού θαυμάζοντες επί τοις λαλουμένοις περί αυτού. και ευλόγησεν αυτούς συμεών, και είπε προς μαριάμ την μητέρα αυτού. ιδού ούτος κείται εις πτώσιν και ανάστασιν πολλών εν τω ισραήλ, και εις σημείον αντιλεγόμενον. και σου δε αυτής την ψυχήν διελεύσεται ρομφαία, όπως αν αποκαλυφθώσιν εκ πολλών καρδιών διαλογισμοί. και ην άννα προφήτις θυγάτηρ φανουήλ εκ φυλής ασήρ, αύτη προβεβηκυία εν ημέραις πολλαίς ζήσασα έτη μετά ανδρός επτά από της παρθενίας αυτής. και αυτή χήρα ως ετών ογδοηκοντατεσσάρων, η ουκ αφίστατο από του ιερού νηστείαις και δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα και ημέραν. και αύτη αυτή τη ώρα επιστάσα, ανθωμολογείτο τω κυρίω, και ελάλει περί αυτού πάσι τοις προσδεχομένοις λύτρωσιν εν ιερουσαλήμ. και ως ετέλεσαν άπαντα τα κατά τον νόμον κυρίου, υπέστρεψαν εις την γαλιλαίαν. εις την πόλιν εαυτών ναζαρέτ. το δε παιδίον ηύξανε και εκραταιούτο πνεύματι, πληρούμενον σο-

sicut dictū ē ad illos. Et postq̄ cōsūmati sūt dies octo vt circuncideretur puer: vocatū est nomē eius iesus: qd vocatū est ab angelo priusq̄ in vtero conciperetur. Et postq̄ impleti sunt dies purgationis eius secundum legez moysi: tulerunt illuz in hierusalē: vt sisterent eum domino: sicut scriptuz ē in lege domini. Quia omne masculinū adaperiens vuluā sctīn dño vocabitur. Et vt darēt hostiaz scdm q dictum est in lege dñi: par turturum aut duos pullos colūbaz. Et ecce hō erat in hierusalem cui nomen symeon. Et homo iste iustus et timoratus expectans consolationem israel: et spirit9 sanct9 erat in eo. Et rñsuz acceperat a spiritu sancto: nō visurū se mortē nisi prius videret xp̄m domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerū iesum parentes eius: vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo: et ipse accepit eum in vlnas suas et benedixit deum et dixit. Nunc dimittis seruum tuum domine scdm verbū tuū i pace. Quia viderūt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciez oīm populorum. Lumē ad reuelationē gentiū et gloriā plebis tue israel. Et erat ioseph et mater eius mirantes super his que dicebantur de illo. Et benedixit illis symeon: et dixit ad mariam matrem eius. Ecce positus ē hic in ruinā et in resurrectionē multorum in israel: et in signum cui cōtradicetur. Et tuā ipsius aiam pertrāsibit gladius: vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat anna prophetissa filia phanuel de tribu aser hec processerat in diebus multis et vixerat cū viro suo ānis septē a vginitate sua. Et hec vidua erat vsq; ad ānos octoginta quattuor q nō discedebat de templo ieiunijs et obsecrationib9 seruiēs nocte ac die. Et hec ipsa hora superueniens confitebatur domino et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionē israel. Et vt pfecerūt omnia secundū legē dñi: reuersi sūt in galileam in ciuitatem suaz nazareth. Puer autē crescebat et confortabatur spiritu: plenus sapientia:

Gen.17.d. Hiere.4.a — Leui.12.a — D — Exo.34.c. — Leui.5.b.et 12.c. — Actuū.10.c — E — Zach.14.c — h. Tuā ipsi9 .i. tui ipsius — F

φίας. καὶ χάρις θεού ην επ αυτόν. και επο
ρεύοντο οι γονείς αυτού κατ' έτος εις ιερου
σαλήμ τη εορτή του πάσχα. και ότε εγένε
το ετών δώδεκα, αναβάντων αυτών εις ιερο
σόλυμα κατά το έθος της εορτής, και τελει
ωσάντων τας ημέρας εν τω υποστρέφειν αυ
τούς, υπέμεινεν ιησούς ο παις εν ιερουσα
λήμ, και ουκ έγνω ιωσήφ και η μήτηρ αυ
τού. νομίσαντες δε αυτόν εν τη συνοδία εί
ναι, ήλθον ημέρας οδόν. και ανεζήτουν αυ
τόν εν τοις συγγενέσι και εν τοις γνωστοίς.
και μη ευρόντες αυτόν, υπέστρεψαν εις ιε
ρουσαλήμ ζητούντες αυτόν. και εγένετο μεθ
ημέρας τρεις εύρον αυτόν εν τω ιερώ καθε
ζόμενον εν μέσω των διδασκάλων, και ακού
οντα αυτών, και επερωτώντα αυτούς. εξίσ
ταντο δε πάντες οι ακούοντες αυτού επι τη
συνέσει και ταις αποκρίσεσιν αυτού. και ι
δόντες αυτόν, εξεπλάγησαν. και προς αυτόν
η μήτηρ αυτού είπε. τέκνον. τι εποίησας ημίν
ούτως. ιδού ο πατήρ σου καγώ οδυνώμε
νοι εζητούμεν σε. και είπε προς αυτούς. τι
ότι εζητείτε με. ουκ ήδειτε ότι εν τοις του
πατρός μου δει είναι με. και αυτοί ου συ
νήκαν το ρήμα ο ελάλησεν αυτοίς. και κατέ
βη μετ αυτών και ήλθεν εις ναζαρέτ, και ην
υποτασσόμενος αυτοίς. και η μήτηρ αυτού
διετήρει πάντα τα ρήματα ταύτα εν τη
καρδία αυτής. και ιησούς προέκοπτε σοφία
και ηλικία και χάριτι παρά θεώ και ανθρώ
ποις.

Cap. 3.

Εν έτει δε πέντε και δεκάτω της ηγεμο
νίας τιβερίου καίσαρος ηγεμονεύοντος
ποντίου πιλάτου της ιουδαίας, και τετραρ
χούντος της γαλιλαίας ηρώδου. φιλίππου
δε του αδελφού αυτού τετραρχούντος της
ιτουραίας και τραχωνίτιδος χώρας, και
λησανίου της αβιληνής τετραρχούντος, επι
αρχιερέως άννα και καϊάφα, εγένετο ρήμα
θεού επί ιωάννην τον του ζαχαρίου υιόν εν
τη ερήμω, και ήλθεν εις πάσαν την περίχω
ρον του ιορδάνου κηρύσσων βάπτισμα με
τανοίας εις άφεσιν αμαρτιών ως γέγραπται
εν βίβλω λόγων ησαΐου του προφήτου λέ
γοντος. φωνή βοώντος εν τη ερήμω. ετοιμά
σατε την οδόν κυρίου ευθείας ποιείτε τας
τρίβους αυτού. πάσα φάραγξ πληρωθήσε
ται, και παν όρος και βουνός ταπεινωθήσε
ται. και έσται τα σκολιά εις ευθείαν, και αι
τραχείαι εις οδούς λείας. και όψεται πάσα
σαρξ το σωτήριον του θεού. έλεγεν ουν τοις
εκπορευομένοις όχλοις βαπτισθήναι υπ αυ
τού. γεννήματα εχιδνών, τις υπέδειξεν υμίν

et gratia dei erat in illo. Et ibant
parẽtes eiꝰ per omnes annos in hieru
salẽ in die solẽni pasche. Et cũ factꝰ eẽt
ãnorũ duodeci: ascendẽtibꝰ illis in hie
rosolymã scd'm cõsuetudinẽ diei festi: cõ
sũmatis q; diebus cum redirent:
remansit puer iesus in hierusalem
et non cognouerũt parentes eius.
Existimantes aũt illũ esse in comitatu:
venerunt iter diei: et requirebant eum
inter cognatos et notos.
Et nõ inuenientes regressi sunt in hie
rusalem: requirẽtes eũ. Et factũ ẽ post
triduũ inuenerunt illum in tẽplo seden
tem in medio doctorum: audientem
illos: et interrogantem eos. Stupebãt
autem omnes qui eum audiebant super
prudentia et responsis eius. Et viden
tes ãmirati sunt. Et dixit mater eiꝰ ad illum.
Fili quid fecisti nobis
sic? Ecce pater tuus et ego dolentes
querebamus te. Et ait ad illos. Quid
est q'd me querebatis. Nesciebatis quia in
his q̃ patris mei sũt oportet me esse? Et
ipsi nõ intellexerũt verbũ q'd locutꝰ ẽ ad
eos. Et descẽdit cũ eis: ⁊ venit nazareth: et erat
subditus illis. Et mater eiꝰ
conseruabat omnia verba hec in
corde suo. Et iesus proficiebat sapien
tia ⁊ etate et gratia apud deum et ho
mines.

Cap. 3.

Anno aũt quintodecimo imperij
tiberij cesaris procurante
pontio pilato iudeam: tetrarcha autem
galilee herode: philippo
autem fratre eius tetrarcha
ituree et trachonitidis regionis: et
lysania abiline tetrarcha: sub
pricipibꝰ sacerdotũ ãna ⁊ caypha factũ est
v'bũ dñi sup iohãnẽ zacharie filiũ in
deserto. Et venit in omnem regionem
iordanis predicãs baptismũ penitentie
in remissionẽ peccatorũ sicut scriptũ ẽ
in libro sermonum esaie prophete.
Vox clamantis in deserto parate
viam domini: rectas facite
semitas eius. Omnis vallis implebitur
⁊ omnis mons et collis humiliabitur.
Et erunt praua in directa et
aspera in vias planas: et videbit oĩs
caro salutare dei. Dicebat ergo ad
turbas q̃ exibãt vt baptizarẽtur ab ipo.
Genimina viperarũ q's ostendit vobis

I.18.b. Esaie.27.d Actuum.3.a

G

Mat.7.g. Mar.1.d.

1.Reg.2.c.

A

Mat.3.a Mar.1.a. Johã.3.c.

Esa.40.a Mat.3.a. Mar.1.a. Johã.1.c.

B

Mat.3.c. 7.?.d.

φυγείν από της μελλούσης οργής. ποιήσα
τε ουν καρπούς αξίους της μετανοίας, και μη
άρξησθε λέγειν εν εαυτοίς πατέρα έχομεν
τον αβραάμ. λέγω γαρ υμίν, ότι δύναται
ο θεός εκ των λίθων τούτων εγείραι τέκνα
τω αβραάμ. ήδη δε και η αξίνη προς την ρί
ζαν των δένδρων κείται. παν ουν δένδρον
μη ποιούν καρπόν καλόν, εκκόπτεται και εις
πυρ βάλλεται. και επηρώτων αυτόν οι όχ
λοι λέγοντες, τι ουν ποιήσομεν. αποκριθείς
δε λέγει αυτοίς. ο έχων δύο χιτώνας μετα
δότω τω μη έχοντι, και ο έχων βρώματα ο
μοίως ποιείτω. ήλθον δε και τελώναι βαπτισ
θήναι, και είπον προς αυτόν. διδάσκαλε τι
ποιήσομεν. ο δε είπε προς αυτούς. μηδέν
πλέον παρά το διατεταγμένον υμίν πράσσε
τε. επηρώτων δε αυτόν και στρατευόμενοι
λέγοντες. και ημείς τι ποιήσομεν. και είπε
προς αυτούς. μηδένα διασείσητε, μηδε συ
κοφαντήσητε, και αρκείσθε τοις οψωνίοις υ
μών. προσδοκώντος δε του λαού και δια
λογιζομένων πάντων εν ταις καρδίαις αυτών
περί του ιωάννου μήποτε αυτός είη ο χρι
στός, απεκρίνατο ο ιωάννης άπασι λέγων. ε
γώ μεν ύδατι βαπτίζω υμάς, έρχεται δε ο
ισχυρότερός μου, ου ουκ ειμί ικανός λύ
σαι τον ιμάντα των υποδημάτων αυτού, αυ
τός υμάς βαπτίσει εν πνεύματι αγίω και πυ
ρί. ου το πτύον εν τη χειρί αυτού, και δια
καθαριεί την άλωνα αυτού, και συνάξει τον
σίτον εις την αποθήκην αυτού το δε άχυ
ρον κατακαύσει πυρί ασβέστω. πολλά μεν
ουν και έτερα παρακαλών, ευηγγελίζετο
τον λαόν. ο δε ηρώδης ο τετράρχης, ελεγ
χόμενος υπ αυτού περί ηρωδιάδος της γυ
ναικός του αδελφού αυτού φιλίππου και
περί πάντων ων εποίησε πονηρών ο ηρώ
δης, προσέθηκε και τούτο επί πάσι, και κατέ
κλεισε τον ιωάννην εν τη φυλακή. εγένετο
δε εν τω βαπτισθήναι άπαντα τον λαόν,
και ιησού βαπτισθέντος και προσευχομέ
νου, ανεωχθήναι τον ουρανόν, και καταβή
ναι το πνεύμα το άγιον σωματικώ είδει ω
σεί περιστεράν επ αυτόν, και φωνήν εξ
ουρανού γενέσθαι λέγουσαν. συ ει ο υι
ός μου ο αγαπητός, εν σοι ευδόκησα. και
αυτός ην ωσεί ετών τριάκοντα αρχόμενος
ων ως ενομίζετο υιός ιωσήφ. του ηλί, του
ματθάτ, του λευί, του μελχί, του ιαννά,
του ιωσήφ, του ματταθίου, του αμώς, του
ναούμ, του εσλί, του ναγγαί, του μαάθ, του
ματταθίου, του σεμεΐ, του ιωσήφ, του ιού
δα, του ιωαννάν, του ρησά, του ζοροβά=

fugere a ventura ira. Facite
ergo fructus dignos penitentie: ⁊ ne
ceperitis dicere patrem habemus
abraam. Dico enim vobis q' potẽs est
deus de lapidibus istis suscitare filios
abrae. Iam enim securis ad radicem
arborũ posita est. Omnis ergo arbor
nõ faciens fructũ bonũ excidetur: ⁊ in
ignẽ mittet. Et interrogabant eum tur
be dicentes. Quid ergo faciemꝰ. Rñdẽs
aũt dicebat illis. Qui h3 duas tunicas det
non habẽti: ⁊ qui habet escas simr
faciat. Venerũt ãt ⁊ publicani vt baptiza
rent: et dixerũt ad illum. Magister q'd
faciemus? At ille dixit ad eos. Nihil
ampliꝰ q̃3 q'd constitutũ est vobis facia
tis. Interrogabant autẽ eum ⁊ milites
dicentes. Quid faciemꝰ ⁊ nos? Et ait
illis. Neminẽ cõcutiatis: neq3 calũniã fa
ciatis: ⁊ cõtenti estote stipendijs vestris.
Existimante aũt populo et cogitantibꝰ
omnibus in cordibus suis
de iohanne ne forte ipse esset christꝰ:
respondit iohannes dicens oĩbus. Ego
quidem aqua baptizo vos: veniet autẽ
fortior me cuiꝰ non sum dignus soluere
corrigiam calciamentorum eius: ipse
vos baptizabit in spiritu sancto ⁊ igni.
Cuius ventilabrũ in manu eius et pur
gabit aream suam: et congregabit
triticũ in horreũ suum: paleas autem
cõburet igni inextinguibili. Multa qui
dẽ et alia exhortans euangelizabat
populo. Herodes aũt tetrarcha cũ cor
riperet ab illo de herodiade vxore
fratris sui philippi: et
de omnibus malis q̃ fecit herodes
adiecit et hoc super omnia et inclusit
iohannem in carcerem. Factum est
autem cum baptizaretur omnis popu
lus et iesu baptizato et orante:
apertum est celum et descendit
spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsum: et vox de
celo facta est. Tu es filius
meus dilectꝰ: in te cõplacuit mihi. Et
ipse iesus erat incipiẽs q̃si annorũ triginta
vt putabat filiꝰ ioseph: q̃ fuit heli: q̃ fuit
mathat: q̃ fuit leui: q̃ fuit melchi: q̃ fuit iã
ne: qui fuit ioseph: qui fuit mathathie: qui
fuit amos: qui fuit naum: qui fuit hesli:
qui fuit nage: qui fuit maath: qui fuit ma
thathie: qui fuit semei: q̃ fuit ioseph: q̃ fuit
iuda: q̃ fuit iohãna: q̃ fuit resa: q̃ fuit Zo=

D. abrae datiui casus

Mat.3.d.⁊ 7.d.

C

Mat.3.c. Mar.1.b. Johã.1.d.

Mat.3.c

Mat.14.a. Mar.6.c.

Mat.3.f. Mar.1.b. Johã.1.c.

Esaie.42.a Mat.3.g. Marci.1.b.

D

βελ, του σαλαθιήλ, του νηρί, του μελχί,
του αδδί, του κωσάμ, του ελμωδάμ, του
ήρ, του ιωσή, του ελιέζερ, του ιωρείμ, του
ματθάτ, του λευί, του συμεών, του ιού=
δα, του ιωσήφ, του ιωνάν, του ελιακείμ,
του μελεά, του μαϊνάν, του ματταθά, του
ναθάν, του δαυίδ, του ιεσσαί, του ωβήδ,
του βοόζ, του σαλμών, του ναασσών, του
αμιναδάβ, του αράμ, του εσρώμ, του φα
ρές, του ιούδα, του ιακώβ, του ισαάκ, του
αβραάμ, του θάρρα, του ναχώρ, του σε=
ρούχ, του ραγαύ, του φαλέκ, του έβερ,
του σαλά, του καϊνάν, του αρφαξάδ, του
σημ, του νώε, του λάμεχ, του μαθουσά=
λα, του ενώχ, του ιάρεδ, του μαλελεήλ,
του καϊνάν, του ενώς, του σηθ, του αδάμ,
του θεού.

Cap.4.

Ιησούς δε πλήρης πνεύματος αγίου υ=
πέστρεψεν από του ιορδάνου, και ήγε
το εν τω πνεύματι εις την έρημον ημέρας
τεσσαράκοντα πειραζόμενος υπό του δια=
βόλου. και ουκ έφαγεν ουδέν εν ταις ημέραις
εκείναις, και συντελεσθεισών αυτών ύστε=
ρον επείνασε. και είπεν αυτώ ο διάβολος. ει
υιός ει του θεού, ειπέ τω λίθω τούτω ίνα
γένηται άρτος. και απεκρίθη ιησούς προς
αυτόν λέγων. γέγραπται, ότι ουκ επ' άρτω
μόνω ζήσεται άνθρωπος, αλλ' επί παντί ρή
ματι θεού. και αναγαγών αυτόν ο διάβο=
λος εις όρος υψηλόν, έδειξεν αυτώ πάσας
τας βασιλείας της οικουμένης εν στιγμή χρό
νου, και είπεν αυτώ ο διάβολος. σοι δώσω
την εξουσίαν ταύτην άπασαν και την δόξαν
αυτών, ότι εμοί παραδέδοται, και ω εάν θέ
λω δίδωμι αυτήν. συ ουν εάν προσκυνήσης
ενώπιον εμού, έσται σου πάσα. και αποκρι
θείς αυτώ είπεν ο ιησούς. ύπαγε οπίσω μου
σατανά. γέγραπται. προσκυνήσεις κύριον
τον θεόν σου, και αυτώ μόνω λατρεύσεις.
και ήγαγεν αυτόν εις ιερουσαλήμ, και έστη
σεν αυτόν επί το πτερύγιον του ιερού, και εί
πεν αυτώ. ει υιός ει του θεού, βάλε σε αυτόν
εντεύθεν κάτω. γέγραπται γαρ. ότι τοις αγ
γέλοις αυτού εντελείται περί σου του δια=
φυλάξαι σε, και επί χειρών αρούσι σε, μήπο
τε προσκόψης προς λίθον τον πόδα σου. και
αποκριθείς είπεν αυτώ ο ιησούς. ότι είρηται
ουκ εκπειράσεις κύριον τον θεόν σου. και
συντελέσας πάντα πειρασμόν ο διάβολος,
απέστη απ' αυτού άχρι καιρού. και υπέσ
τρεψεν ο ιησούς εν τη δυνάμει του πνεύμα=
τος εις την γαλιλαίαν και φήμη εξήλθε καθ' ό

robabel: q fuit salathiel: q fuit neri: qui fuit
melchi: q fuit addi: q fuit thosan: q fuit
helmadã: q fuit her: q fuit iesu: q fuit be=
liezer: q fuit iorim: q fuit mathat: q fuit leui
q fuit symeõ: q fuit iuda: q fuit ioseph: q fu
it iona: q fuit heliachi: q fuit melcha: q fu
it mẽna: q fuit mathatha: q fuit nathã: q
fuit dauid: q fuit iesse: q fuit obeth: q fuit
booz: q fuit salmon: q fuit naason: q fuit
aminadab: q fuit aram: q fuit esrom: q fu
it phares: q fuit iude: q fuit iacob: q fuit y
saac: q fuit abrae: q fuit thare: qui fuit na=
chor: q fuit saruch: q fuit ragau: q fuit pha
lech: q fuit heber: q fuit sale: q fuit caynan
q fuit arphaxat: q fuit sem: q fuit noe: q fu
it lamech: q fuit mathusale: q fuit enoch:
q fuit iareth: q fuit malalehel: q fuit cainã
q fuit enos: q fuit: seth: q fuit adã: q fuit dĩ.

Iesus aũt plen⁹ spũ sancto Cap.4.
regress⁹ est a iordane: et agebatur
in spiritu in deserto diebus
quadragita et temptabatur a diabolo.
Et nihil manducauit in diebus
illis: et consummatis illis postea
esuriit. Dixit aũt illi diabolus. Si
filius dei es: dic lapidi huic vt
panis fiat. Et respondit ad
illũ iesus. Scriptũ est quia nõ in pane
solo viuet homo: sed in omni verbo
dei. Et duxit illum diabolus
in montẽ excelsum: et ostendit illi oia
regna orbis terre in momẽto temporis:
et ait illi. Tibi dabo
potestatem hanc vniuersam et gloriam
illorũ: q2 mihi tradita sunt: et cui volo
do illa. Tu ergo procidẽs si adoraueris
coram me: erunt tua omnia. Et rñdẽs
iesus dixit illi.
Scriptum est. Dominum
deum tuũ adorabis: et illi soli seruies.
Et duxit illum in hierusalem: et statuit
eum super pinnam templi: et dixit
illi. Si filius dei es: mitte te
hinc deorsum. Scriptũ est ei q angc
lis suis mandabit de te vt conseruent
te: et quia in manib⁹ tollẽt te: ne forte
offendas ad lapidem pedem tuum. Et
respondens iesus ait illi. Dictum est.
Non temptabis dominũ deũ tuum. Et
consummata omni temptatiõe: diabol⁹
recessit ab illo vsq3 ad tempus. Et
egressus est iesus in virtute spiritus
in galileã: et fama exijt per vniuersam

A
Mat.4.a.
Mar.1.b.
Mat.4.a.
Exo.34.d.
Deut.8.a.
B
Deut.6.b.
&10.d.
Apoca.15.c
Mat.4.c.
Mar.1.b.
Mat.4.b.
Psal.90.
Deut.6.c.
Mat.4.g
marci.5.b.
Iohã.6.a.

λης της περιχώρου περί αυτού. και αυτός ε
δίδασκεν εν ταις συναγωγαίς αυτών δοξαζό
μενος υπό πάντων. και ήλθεν εις την ναζα=
ρέτ ου ην τεθραμμένος, και εισήλθε κατά το
ειωθός αυτώ εν τη ημέρα των σαββάτων
εις την συναγωγήν, και ανέστη αναγνώ=
ναι. και επεδόθη αυτώ βιβλίον ησαίου του
προφήτου. και αναπτύξας το βιβλίον, εύρε
τον τόπον ου ην γεγραμμένον. πνεύμα κυ
ρίου επ' εμέ, ου είνεκεν έχρισε με, ευαγγελί
σασθαι πτωχοίς απέσταλκέ με, ιάσασθαι
τους συντετριμμένους την καρδίαν, κηρύ=
ξαι αιχμαλώτοις άφεσιν, και τυφλοίς ανά
βλεψιν, αποστείλαι τεθραυσμένους εν αφέ
σει, κηρύξαι ενιαυτόν κυρίου δεκτόν. και πτύ
ξας το βιβλίον, αποδούς τω υπηρέτη, εκάθι=
σε. και πάντων εν τη συναγωγή οι οφθαλ=
μοί ήσαν ατενίζοντες αυτώ. ήρξατο δε λέ=
γειν προς αυτούς, ότι σήμερον πεπλήρω=
ται η γραφή αύτη εν τοις ωσίν υμών. και
πάντες εμαρτύρουν αυτώ, και εθαύμαζον ε
πί τοις λόγοις της χάριτος τοις εκπορευομέ
νοις εκ του στόματος αυτού, και έλεγον.
ουχ ούτος εστίν ο υιός ιωσήφ. και είπε
προς αυτούς. πάντως ερείτέ μοι την παρα
βολήν ταύτην. ιατρέ θεράπευσον σεαυτόν.
όσα ηκούσαμεν γενόμενα εν τη καπερναούμ
ποίησον και ώδε εν τη πατρίδι σου. είπε
δε. αμήν λέγω υμίν, ότι ουδείς προφήτης
δεκτός εστίν εν τη πατρίδι αυτού. επ' αλη
θείας λέγω υμίν, πολλαί χήραι ήσαν εν ταις
ημέραις ηλιού εν τω ισραήλ, ότε εκλεί=
σθη ο ουρανός επί έτη τρία και μήνας εξ,
ως εγένετο λιμός μέγας επί πάσαν την
γην, και προς ουδεμίαν αυτών επέμφθη
ηλίας ειμή εις σάρεπτα της σιδώνος προς
γυναίκα χήραν. και πολλοί λεπροί ήσαν ε
πί ελισσαίου του προφήτου εν τω ισρα=
ήλ, και ουδείς εξ αυτών εκαθαρίσθη, ειμή
νεεμάν ο σύρος. και επλήσθησαν πάντες θυ
μού εν τη συναγωγή ακούοντες ταύτα. και
αναστάντες, εξέβαλον αυτόν έξω της πόλε
ως, και ήγαγον αυτόν έως οφρύος του ό=
ρους εφ' ου η πόλις αυτών ωκοδόμητο εις
το κατακρημνίσαι αυτόν. αυτός δε διελ=
θών διά μέσου αυτών επορεύετο. και κα=
τήλθεν εις καπερναούμ πόλιν της γα=
λιλαίας, και ην διδάσκων αυτούς εν τοις
σάββασι. και εξεπλήσσοντο επί τη διδα=
χή αυτού, ότι εν εξουσία ην ο λόγος αυ=
τού. και εν τη συναγωγή ην άνθρωπος έχων
πνεύμα δαιμονίου ακαθάρτου, και ανέκρα=
ξε φωνή μεγάλη λέγων. έα, τι ημίν και σοι

regionem de illo. Et ipse docebat
in synagogis eorum: et magnificabatur
ab omnibus. Et venit nazareth
vbi erat nutritus: et intrauit secundũ
consuetudinem suam die sabbati
in synagogam: et surrexit legere.
Et traditus est illi liber esaie
prophete. Et vt reuoluit librũ: inuenit
locum vbi scriptũ erat. Spiritus dñi
sup me: propter quod vnxit me: euan=
gelizare pauperibus misit me: sanare
contritos corde: predicare
captiuis remissionem: et cecis visum
dimittere confractos in remissionem:
predicare añũ dñi acceptũ: et diẽ retribu
tionis. Et cũ plicuisset librũ reddidit mi
nistro et sedit. Et oim in synagoga oculi
erant intendentes in eũ. Cepit aũt dice
re ad illos: quia hodie impleta est
hec scriptura in auribus vestris. Et
oẽs testimoniũ illi dabãt: et mirabãtur i
verbis gratie que procedebant
de ore ipsius: et dicebant.
Nõne hic est filius ioseph? Et ait
illis. Vtiq3 dicetis mihi hãc similitudinẽ.
Medice cura teipsum.
Quanta audiuim⁹ facta in capharnaũ
fac et hic in patria tua. Ait
aũt. Amẽ dico vobis: q2 nemo pphéta
acceptus est in patria sua. In verita=
te dico vobis multe vidue erant in
diebus helie in israel quando clausũ ẽ
celum annis tribus et mensibus sex:
cum facta esset fames magna in omni
terra: et ad nullã illarum missus est
helias: nisi in sarepta sidonie ad
mulierẽ viduam. Et multi leprosi erãt
in israel sub heliseo propheta:
et nemo eorum mundatus est nisi
naamã syrus. Et repleti sunt omnes
in synagoga ira hec audientes. Et
surrexerũt et eiecerũt illum extra ciuita
tem: et duxerũt illũ vsq3 ad supciliũ mõ
tis: sup quẽ ciuitas illorũ erat edificata:
vt precipitarẽt eũ. Ipse aũt transiens
per medium illorũ ibat. Et descendit
in capharnaum ciuitatem galilee:
ibiq3 docebat illos
sabbatis. Et stupebant in doctrina
eius: quia in potestate erat sermo ipi⁹
Et in synagoga erat homo habens
demonium immundum: et exclamauit
voce mag̃ dicẽs. Sine: qd nobis et tibi

C
Mat.13.g.
Esa.61.a
D
Mat.13.g
marci.6.a.
Iohã.4.f.
Mat.13.g.
marci.6.a.
Iohã.6.c.
Mat.13.g.
marci.6.a.
Iohã.4.f.
3.Reg.17.b
Iaco.5.d.
4.Reg.5.a
E
Iohã.10.g
Mar.1.d
sup.3.
Mat.7.g.
Mar.1.d.&
7.g.
mar.1.d.

ιησοῦ ναζαρηνέ. ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς. οἶ-
δά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμη-
σεν αὐτῷ ὁ ιησοῦς λέγων. φιμώθητι καὶ ἔ-
ξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαι-
μόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν
βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ
πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους
λέγοντες. τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξου-
σίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις
πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται. καὶ ἐξεπορεύετο ἦ-
χος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περι-
χώρου. ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰ-
σῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος. πενθερὰ δὲ
τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγά-
λῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. καὶ ἐ-
πιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρε-
τῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀ-
ναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς. δύνοντος δὲ τοῦ
ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νό-
σοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐ-
τόν, ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπι-
θεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς. ἐξήρχετο δὲ καὶ
δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν κράζοντα καὶ λέ-
γοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ἤ-
δεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι. γενομένης
δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον
τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλ-
θον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ
πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐ-
τούς. ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγε-
λίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅ-
τι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι. καὶ ἦν κηρύσσων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας. Cap. 5.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι
αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θε-
οῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην
γεννησαρέτ, καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα
παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ'
αὐτῶν ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα. ἐμβὰς δὲ εἰς
ἓν τῶν πλοίων ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτη-
σεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον.
καὶ καθίσας, ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς
ὄχλους. ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς
τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ
χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. καὶ ἀ-
ποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ. ἐπιστάτα, δι'
ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβο-
μεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκ-
τυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆ-
θος ἰχθύων πολύ. διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκ-
τυον αὐτῶν, καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις
τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλ-

iesu nazarene. Venisti pdere nos. Scio
te quis sis: sanctus dei. Et increpauit
illū iesus dicens. Obmutesce et exi
ab eo. Et cū proiecisset illuz demoniuz
in medium: exijt ab illo: nihilq3
illum nocuit. Et factus est pauor in
omnibus: & colloquebantur ad inuicem
dicētes. Quod ē hoc verbū: qz in ptāte
et virtute imperat immundis
spiritibus & exeunt? Et diuulgabat fa-
ma de illo in omnem locum regionis.
Surgens aūt iesus de synagoga introi-
uit in domum simonis. Socrus autem
simonis tenebatur magnis febribus:
et rogauerunt illum pro ea. Et stans
super illam: imperauit febri
et dimisit illam: et continuo surgens
ministrabat illis. Cum autem
sol occidisset: omnes q̄ habebant infir-
mos varijs lāguorib9: ducebāt illos ad
eū: at ille singulis manus imponens
curabat eos. Exiebant autem
demonia a multis clamantia & dicētia
quia tu es filius dei.
Et increpās nō sinebat ea loq̄: qz scie-
bant ipsum esse christum. Facta
autem die egressus ibat in desertum
locū: et turbe requirebant eū: et venerūt
vsq3 ad ipsum: et detinebant illum ne
discederet ab eis. Quibus ille ait.
Quia et alijs ciuitatibus
oportet me euangelizare regnū dei: qz
ideo missus sum. Et erat predicans
in synagogis galilee. Cap. 5.

Factū est aūt cū turbe irruerent in
eum vt audirent verbum dei:
et ipse stabat secus stagnum
genesareth: et vidit duas naues stantes
sec9 stagnū: piscatores aūt descēderāt &
lauabant retia. Ascendens autem in
vnam nauiz que erat simonis: rogauit
eum a terra reducere pusillum:
et sedens docebat de nauicula
turbas. Ut cessauit aūt loqui: dixit ad
simonem. Duc in altum: et
laxate retia vestra in capturā. Et rn̄dēs
simon dixit illi. Preceptor per
totam noctē laborantes nihil cepimus:
in verbo autem tuo laxabo rete.
Et cum hoc fecissent: concluserunt
piscīu multitudinē copiosā. Rūpebat aūt
rete eorū: & annuerūt socijs qui erant
in alia naui: vt venirent et adiuuarent

Mar.1.c. B Mar.1.c. Mar.3.c. A Mar.4.a. Joha.21.a. B

λαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμ-
φότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ἰ-
δὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γό-
νασιν ιησοῦ λέγων. ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀ-
νὴρ ἁμαρτωλός εἰμι κύριε. θάμβος γὰρ πε-
ριέσχεν αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐ-
πὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ᾗ συνέλαβον. ὁμοί-
ως δὲ καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην υἱοὺς ζεβε-
δαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι. καὶ εἶ-
πε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ιησοῦς. μὴ φοβοῦ. ἀ-
πὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ κα-
ταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες
ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰ-
δοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ιη-
σοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ
λέγων. κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθα-
ρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ εἰ-
πών, θέλω. καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα
ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς παρήγγει-
λεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖ-
ξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ
τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξε μω-
σῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. διήρχετο δὲ μᾶλ-
λον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο
ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ'
αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. αὐτὸς δὲ
ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευ-
χόμενος. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ
αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι
φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἳ ἦσαν ἐ-
ληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας
καὶ ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις
κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. καὶ ἰδοὺ ἄν-
δρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν πα-
ραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν,
καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ μὴ εὑρόντες
ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον,
ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων
καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέ-
σον ἔμπροσθεν τοῦ ιησοῦ. καὶ ἰδὼν τὴν πί-
στιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, ἀφέωνται
σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἤρξαντο διαλογί-
ζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι λέ-
γοντες. τίς ἐστιν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφη-
μίας. τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μό-
νος ὁ θεός. ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ιησοῦς τοὺς δια-
λογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐ-
τούς. τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν. τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν ἀ-
φέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν
ἔγειραι καὶ περιπάτει. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐ-
ξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς

eos. Et venerūt et impleuerūt ambas
nauiculas: ita vt pene mergerentur. Quod
cū videret simō petrus: pcidit ad genua
iesu dicēs. Exi a me dn̄e: quia homo
peccator sum. Stupor enī circumdede-
rat eum et omnes qui cum illo erant in
captura piscīu quā ceperāt. Similiter
aūt iacobum & iohānem filios zebedei:
qui erant socij simonis. Et ait
ad simonem iesus. Noli timere: ex
hoc iam homines eris capiēs. Et sub-
ductis ad terram nauibus: relictis
omnibus secuti sunt eum. Et factū est
cum esset in vna ciuitatū: et ecce
vir plenus lepra videns iesum et
procidens in faciem suam: rogauit eum
dicens. Domine si vis potes me mū-
dare. Et extēdēs manū tetigit eū dicēs.
Volo. Mundare. Et confestim lepra
discessit ab illo. Et ipse precepit
illi vt nemini diceret: sed vade & ostēde
te sacerdoti: et offer pro
emundatiōe tua sicut precepit moyses
in testimoniū illis. Perambulabat aūt ma-
gis sermo de illo: et conueniebant
turbe multe vt audirēt et curarentur ab
infirmitatibus suis. Ipse autem
secedebat in desertum & orabat.
Et factū est in vna dierum: et
ipse sedebat docens. Et erant
pharisei sedentes & legis doctores q̄ ve-
nerant ex omni castello galilee
et iudee & hierusalem: & virtus
dn̄i erat ad sanādū eos. Et ecce viri
portātes in lecto hominem q̄ erat paly-
ticus: et querebant eum inferre
et ponere ante eum. Et nō inuenientes
qua parte illum inferrent pre turba:
ascenderūt supra tectū: et per tegulas
summiserūt eū cum lecto in medium
ante ipsum. Quorum fidem vt vidit
dixit. Homo remittuntur
tibi peccata tua. Et ceperunt cogitare
scribe et pharisei dicentes.
Quis est hic qui loq̄tur blasphemias.
Quis potest dimittere pctā: nisi solus
deus? Ut cognouit aūt iesus cogitatiōes
eorū respondens dixit ad illos.
Quid cogitatis in cordibus
vestris? Quid est facilius dicere dimit-
tuntur tibi peccata: an dicere
surge et ambula. Ut aūt sciatis quia
filius hominis habet potestatem in

Mat.4.c. Mar.1.c. C Mat.8.a. Mar.1.g. 17.c. .b. mūdare [illegible] pate vocis. Mat.4.g. Mar.3.b. Joha.6.a. Mat.14.c. Mar.6.g. Joha.6.b. D mat.4.g. marci.6.g. Mat.9.a. Mar.2.a. Joha.5.b. i.7.g. Mat.9.a. Mar.2.b. E Mat.9.a.

γης αφιέναι αμαρτίας, είπε τω παραλελυμένω. σοι λέγω. έγειραι, και άρας το κλινίδιόν σου πορεύου εις τον οίκον σου. και παραχρήμα αναστάς ενώπιον αυτών, άρας εφ' ω κατέκειτο απήλθεν εις τον οίκον αυτού δοξάζων τον θεόν, και έκστασις έλαβεν άπαντας, και εδόξαζον τον θεόν, και επλήσθησαν φόβου λέγοντες ότι είδομεν παράδοξα σήμερον. και μετά ταύτα εξήλθε, και εθεάσατο τελώνην ονόματι λευίν, καθήμενον επί το τελώνιον, και είπεν αυτώ. ακολούθει μοι. και καταλιπών άπαντα, αναστάς ηκολούθησεν αυτώ. και εποίησε δοχήν μεγάλην ο λευίς αυτώ εν τη οικία αυτού. και ην όχλος τελωνών πολύς, και άλλων οι ήσαν μετ' αυτών κατακείμενοι. και εγόγγυζον οι γραμματείς αυτών και οι φαρισαίοι προς τους μαθητάς αυτού λέγοντες. διατί μετά των τελωνών και αμαρτωλών εσθίετε και πίνετε. και αποκριθείς ο ιησούς, είπε προς αυτούς. ου χρείαν έχουσιν οι υγιαίνοντες ιατρού, αλλ' οι κακώς έχοντες. ουκ ελήλυθα καλέσαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. οι δε είπον προς αυτόν. διατί οι μαθηταί ιωάννου νηστεύουσι πυκνά, και δεήσεις ποιούνται, ομοίως και οι των φαρισαίων, οι δε σοι εσθίουσι και πίνουσιν. ο δε είπε προς αυτούς. μη δύνασθε τους υιούς του νυμφώνος εν ω ο νυμφίος μετ' αυτών εστί ποιήσαι νηστεύειν. ελεύσονται δε ημέραι, και όταν απαρθή απ' αυτών ο νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν εν εκείναις ταις ημέραις. έλεγε δε και παραβολήν προς αυτούς ότι ουδείς επίβλημα ιματίου καινού επιβάλλει επί ιμάτιον παλαιόν. ει δε μήγε, και το καινόν σχίζει, και τω παλαιώ ου συμφωνεί το από του καινού. και ουδείς βάλλει οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς. ει δε μήγε, ρήξει ο νέος οίνος τους ασκούς, και αυτός εκχυθήσεται, και οι ασκοί απολούνται. αλλά οίνον νέον εις ασκούς καινούς βλητέον, και αμφότεροι συντηρούνται. και ουδείς πιών παλαιόν, ευθέως θέλει νέον. λέγει γαρ ο παλαιός χρηστότερός εστιν. Cap. 6.

Εγένετο δε εν σαββάτω δευτεροπρώτω διαπορεύεσθαι αυτόν διά των σπορίμων, και έτιλλον οι μαθηταί αυτού τους στάχυας και ήσθιον ψώχοντες ταις χερσί. τινές δε των φαρισαίων, είπον αυτοίς. τι ποιείτε ο ουκ έξεστι ποιείν εν τοις σάββασι. και αποκριθείς προς αυτούς είπεν ο ιησούς. ουδέ τούτο ανέγνωτε ο εποίησε δαυίδ, οπότε επείνασεν αυτός και οι μετ' αυ-

terra dimittēdi peccata: ait paralytico. Tibi dico surge: tolle lectum tuum: ⁊ vade in domū tuam. Et confestim consurgens corā illis tulit lectū in quo iacebat: et abijt in domum suam magnificās deū. Et stupor apprehēdit oēs: ⁊ magnificabāt deū. Et repleti sūt timore dicentes: qr vidimus mirabilia hodie. Et post hec exijt et vidit publicanū noīe leui sedentē ad teloneū: et ait illi. Sequere me. Et relictis omnibus: surgens secutus est eū. Et fecit ei conuiuiū magnū leui in domo sua. Et erat turba multa publicanoꝝ: et alioꝝ q̄ cū illis erant discumbētes. Et murmurabant pharisei et scribe eorum dicentes ad discipulos eius. Quare cum publicanis ⁊ pctōrib⁹ mādūcatis ⁊ bibitis. Et respondēs iesus dixit ad illos. Non egent qui sani sunt medico: sed qui male hñt. Non veni vocare iustos sed peccatores ad pñiaꝫ. At illi dixerunt ad eū. Quare discipuli iohannis ieiunant frequēter ⁊ obsecrationes faciunt: similiter ⁊ phariseoꝝ: tui aūt edūt ⁊ bibūt? Quibus ipse ait. Nunquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus facere ieiunare? Venient autem dies ⁊ cū ablatus fuerit ab illis spons⁹ tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat aūt ⁊ similitudinē ad illos. Quia nemo cōmissurā a nouo vestimento mittit in vestimētū vetus: alioquin et nouum rūpit: ⁊ veteri non cōuenit cōmissura a nouo. Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioqn rumpit vinū nouū vtres: et vinum effundetur et vtres peribunt. Sed vinū nouū in vtres nouos mittēdū ē et vtraqꝫ conseruantur. Et nemo bibens vetus statim vult nouum: dicit enim vetus melius est. Cap. 6.

Factū est aūt in sabbato scdō prio cum transiret per sata vellebant discipuli eius spicas ⁊ mādūcabāt cōfricātes manib⁹. Quidā aūt phariseorum dicebant illis. Quid facitis qd nō licet in sabbatis? Et respondens iesus ad eos dixit. Nec hoc legistis quod fecit dauid cum esurijsset ipse ⁊ qui cum illo

Mar. 2. b. Mat. 9. b. Mar. 2. c. Johā. 5. b. Mat. 9. b. Mar. 2. c. F Mat. 9. b. Mar. 2. d. Mat. 9. c. Mar. 2. d. Mat. 9. c. Mar. 2. c. H Mat. 9. c. Luce. 2. c. Mat. 9. d. Mar. 2. f. Mat. 9. d. Mar. 2. f. A Mat. 12. b. Mar. 2. f. Mat. 12. a. Mar. 2. g. 1. Reg. 21. b. Mat. 12. a. Mar. 2. g.

των όντες, ως εισήλθεν εις τον οίκον του θεού και τους άρτους της προθέσεως έλαβε και έφαγε, και έδωκε και τοις μετ' αυτού, ους ουκ έξεστι φαγείν ει μη μόνους τους ιερείς. και έλεγεν αυτοίς, ότι κύριός εστιν ο υιός του ανθρώπου και του σαββάτου. εγένετο δε εν ετέρω σαββάτω εισελθείν αυτόν εις την συναγωγήν και διδάσκειν, και ην εκεί άνθρωπος, και η χειρ αυτού η δεξιά ην ξηρά. παρετήρουν δε οι γραμματείς και οι φαρισαίοι ει εν τω σαββάτω θεραπεύσει αυτόν, ίνα εύρωσι κατηγορίαν αυτού. αυτός δε ήδει τους διαλογισμούς αυτών, και είπε τω ανθρώπω τω ξηράν έχοντι την χείρα. έγειραι και στήθι εις το μέσον. ο δε αναστάς έστη. είπεν ουν ο ιησούς προς αυτούς. επερωτήσω υμάς τι έξεστι τοις σάββασιν. αγαθοποιήσαι ή κακοποιήσαι, ψυχήν σώσαι ή αποκτείναι. και περιβλεψάμενος πάντας αυτούς είπεν αυτώ. έκτεινον την χείρα σου. ο δε εποίησεν ούτως, και αποκατεστάθη η χειρ αυτού υγιής ως η άλλη. αυτοί δε επλήσθησαν ανοίας, και διελάλουν προς αλλήλους τι αν ποιήσειαν τω ιησού. εγένετο δε εν ταις ημέραις ταύταις εξήλθεν εις το όρος προσεύξασθαι, και ην διανυκτερεύων εν τη προσευχή του θεού. και ότε εγένετο ημέρα, προσεφώνησε τους μαθητάς αυτού, και εκλεξάμενος απ' αυτών δώδεκα ους και αποστόλους ωνόμασε, σίμωνα ον και ωνόμασε πέτρον, και ανδρέαν τον αδελφόν αυτού, ιάκωβον και ιωάννην, φίλιππον και βαρθολομαίον, ματθαίον και θωμάν, ιάκωβον τον του αλφαίου, και σίμωνα τον καλούμενον ζηλωτήν, ιούδαν ιακώβου, και ιούδαν ισκαριώτην ος και εγένετο προδότης. και καταβάς μετ' αυτών έστη επί τόπου πεδινού, και όχλος μαθητών αυτού και πλήθος πολύ του λαού, από πάσης της ιουδαίας και ιερουσαλήμ, και της παραλίου τύρου και σιδώνος, οι ήλθον ακούσαι αυτού, και ιαθήναι από των νόσων αυτών. και οι οχλούμενοι υπό πνευμάτων ακαθάρτων, και εθεραπεύοντο. και πας ο όχλος εζήτει άπτεσθαι αυτού, ότι δύναμις παρ' αυτού εξήρχετο και ιάτο πάντας. και αυτός επάρας τους οφθαλμούς αυτού εις τους μαθητάς αυτού, έλεγε. μακάριοι οι πτωχοί ότι υμετέρα εστίν η βασιλεία του θεού. μακάριοι οι πεινώντες νυν, ότι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οι κλαίοντες νυν ότι γελάσετε. μακάριοι εστέ όταν μισήσωσιν υμάς οι άνθρωποι, και όταν αφορίσωσιν υμάς και ονειδί-

erant: quomodo intrauit in domū dei: et panes propositionis sumpsit et manducauit: ⁊ dedit his q̄ cū ipso erant quos nō licet mādūcare nisi tm̄ sacerdotibus? Et dicebat illis qr dñs est filius hominis etiaꝫ sabbati. Factū est aūt in alio sabbato: vt intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo et manus eius dextera erat arida. Obseruabant aūt scribe et pharisei si in sabbato curaret vt inuenirent vnde accusarent eū. Ipse vero sciebat cogitationes eorum et ait homini qui habebat manum aridam. Surge et sta in medium. Et surgens stetit. Ait aūt ad illos iesus. Interrogo vos si licet sabbatis bene facere an male: aiaꝫ saluam facere an perdere? Et circumspectis omnibus dixit hoi. Extende manū tuā. Et extendit: et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia: et colloquebantur ad inuicē quid nā facerent de iesu. Factū est aūt in illis diebus exijt in montem orare: ⁊ erat pernoctans in oratione dei. Et cū dies factus esset vocauit discipulos suos: et elegit duodecim ex ipsis quos et apostolos nominauit: simonē quē cognominauit petrum: et andream fratrem eius: iacobū ⁊ iohannē: philippū ⁊ bartholomeum: matheum et thomam: iacobum alphei et simonem qui vocatur zelotes: ⁊ iudaꝫ iacobi: ⁊ iudā scarioth qui fuit proditor. Et descendens cum illis stetit in loco campestri: et turba discipuloꝝ ei⁹: et multitudo copiosa plebis ab omni iudea et hierlm ⁊ maritima tyri ⁊ sidonis que venerant vt audirēt eū: et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabātur a spiritibus immundis curabantur. Et omnis turba querebat eum tangere: quia virt⁹ de illo exibat et sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes: quia vestrum est regnum dei. Beati qui nunc esuritis quia saturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint hoies ⁊ cum separauerit vos ⁊ exprobrauerit

Mat. 12. a. Mar. 2. g. B mat. 12. b. mat. 3. a. ī. 14. a. mat. 12. b. Mar. 3. a. marci. 14. e. marci. 6. g. C mat. 10. a. marci. 3. d. Actuū. 1. b. mat. 4. g. marci. 3. b. Johā. 6. a. mat. 5. a. mat. 5. a. Jaco. 4. c. D mat. 5. a

σωσι, και εκβάλωσι το όνομα υμών ως πονηρόν, ένεκεν του υιού του ανθρώπου. Χάρητε εν εκείνη τη ημέρα και σκιρτήσατε, ιδού γαρ ο μισθός υμών πολύς εν τω ουρανώ. κατά ταύτα γαρ εποίουν τοις προφήταις οι πατέρες αυτών. πλην ουαί υμίν τοις πλουσίοις, ότι απέχετε την παράκλησιν υμών. ουαί υμίν οι εμπεπλησμένοι, ότι πεινάσετε. ουαί υμίν οι γελώντες νυν, ότι πενθήσετε και κλαύσετε. ουαί όταν καλώς είπωσιν υμάς οι άνθρωποι. κατά ταύτα γαρ εποίουν τοις ψευδοπροφήταις οι πατέρες αυτών. αλλά υμίν λέγω τοις ακούουσιν, αγαπάτε τους εχθρούς υμών, καλώς ποιείτε τοις μισούσιν υμάς. ευλογείτε τους καταρωμένους υμίν, προσεύχεσθε υπέρ των επηρεαζόντων υμάς. τω τύπτοντί σε επί την σιαγόνα, πάρεχε και την άλλην. και από του αίροντος σου το ιμάτιον, και τον χιτώνα μη κωλύσης. παντί δε τω αιτούντι σε δίδου, και από του αίροντος τα σα μη απαίτει. και καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως. και ει αγαπάτε τους αγαπώντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί. και γαρ οι αμαρτωλοί τους αγαπώντας αυτούς αγαπώσι. και εάν αγαθοποιήτε τους αγαθοποιούντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί. και γαρ οι αμαρτωλοί το αυτό ποιούσι. και εάν δανείζητε παρ ων ελπίζετε απολαβείν, ποία υμίν χάρις εστί. και γαρ αμαρτωλοί αμαρτωλοίς δανείζουσιν ίνα απολάβωσι τα ίσα. πλην αγαπάτε τους εχθρούς υμών, και αγαθοποιείτε και δανείζετε μηδέν απελπίζοντες, και έσται ο μισθός υμών πολύς, και έσεσθε οι υιοί υψίστου, ότι αυτός χρηστός εστιν επί τους αχαρίστους και πονηρούς. γίνεσθε ουν οικτίρμονες καθώς και ο πατήρ υμών οικτίρμων εστί. και μη κρίνετε και ου μη κριθήτε. μη καταδικάζετε, και ου μη καταδικασθήτε. απολύετε και απολυθήσεσθε. δίδοτε και δοθήσεται υμίν. μέτρον καλόν πεπιεσμένον και σεσαλευμένον και υπερεκχυνόμενον, δώσουσιν εις τον κόλπον υμών. τω γαρ αυτώ μέτρω ω μετρείτε, αντιμετρηθήσεται υμίν. είπε δε παραβολήν αυτοίς. μήτι δύναται τυφλός τυφλόν οδηγείν. ουχί αμφότεροι εις βόθυνον πεσούνται. ουκ έστι μαθητής υπέρ τον διδάσκαλον αυτού. κατηρτισμένος δε πας έσται ως ο διδάσκαλος αυτού. Τι δε βλέπεις το κάρφος το εν τω οφθαλμώ του αδελφού σου, την δε δοκόν την εν τω ιδίω οφθαλμώ ου κατανοείς. η πως δύνα-

⁊ eiecerint nomen vestrū tanq̄ malum propter filium hominis. Gaudete in illa die et exultate: ecce enim merces vestra multa est in celo. Secundū hoc enī faciebant prophetis patres eoꝝ: verūtñ ve vobis diuitib9 qui habetis consolationē vestram. Ue vobis qui saturati estis: q2 esurietis. Ue vobis qui ridetis nunc: q2 lugebitis ⁊ flebitis. Ue cum benedixerint vobis oēs homines. Secundum hec eī faciebant pseudoprophetis patres eoꝝ. Sed vobis dico qui auditis. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderūt vos. Benedicite maledicentibus vobis: et orate pro calumniantibus vos. Et qui te percutit in maxillam prebe illi ⁊ alteram: ⁊ ab eo qui aufert tibi vestimentū: etiam tunicā noli prohibere. Omni aūt petenti te tribue: et qui aufert q̄ tua sūt: ne repetas. Et prout vultis vt faciant vobis homines: et vos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos diligūt: que vobis est gratia? Nam et peccatores diligentes se diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciūt: que vobis est gratia? Siquidē et pctōres hoc faciūt. Et si mutuū dederitis his a quib9 speratis recipe: q̄ gr̄a est vobis? Nā et pctōres peccatoribus fenerātur: vt recipiant equalia. Ueruntñ diligite inimicos vestros: benefacite et mutuū date nihil inde sperantes: ⁊ erit merces vestra multa: et eritis filij altissimi: quia ipse benign9 est super ingratos et malos. Estote ergo misericordes: sicut ⁊ pater vester misericors ē. Nolite iudicare: ⁊ nō iudicabimini. Nolite condēnare ⁊ non condēnabimi. Dimittite ⁊ dimittemini. Date et dabitur vobis. Mensurā bonā et cōfertā et coagitatam ⁊ super effluentem: dabūt in sinū vestrum. Eadem quippe mēsura qua mēsi fueritis: remetietur vobis. Dicebat aūt ⁊ illis similitudinē: Nūqd pōt cecus cecū ducere? Nōne ambo in foveam cadent? Non est discipulus super magistrum: perfectus aūt omnis erit si sit sicut magister eius. Quid aūt vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem que in oculo tuo ē nō cōsideras. Aut quō pōt

1. Pe. 4. c. — Mat. 5. g. — E — Mat. 7. c. Thobi. 4. c. Mat. 5. g. — Exo. 22. d. Deut. 15. b. — F — Mat. 7. a. — mat. 7. a. mar. 4. c. — mat. 15. c. — mat. 10. c. Johā. 13. d. ⁊ 15. f. — mat. 7. a.

σαι λέγειν τω αδελφώ σου, αδελφέ άφες εκβάλω το κάρφος το εν τω οφθαλμώ σου, αυτός την εν τω οφθαλμώ σου δοκόν ου βλέπων. υποκριτά, έκβαλε πρώτον την δοκόν εκ του οφθαλμού σου, και τότε διαβλέψεις εκβαλείν το κάρφος το εν τω οφθαλμώ του αδελφού σου. ου γαρ εστί δένδρον καλόν ποιούν καρπόν σαπρόν, ουδέ δένδρον σαπρόν ποιούν καρπόν καλόν. έκαστον γαρ δένδρον εκ του ιδίου καρπού γινώσκεται. ου γαρ εξ ακανθών συλλέγουσι σύκα, ουδέ εκ βάτου τρυγώσι σταφυλήν. ο αγαθός άνθρωπος εκ του αγαθού θησαυρού της καρδίας αυτού προφέρει το αγαθόν, και ο πονηρός άνθρωπος εκ του πονηρού θησαυρού της καρδίας αυτού, προφέρει το πονηρόν. εκ γαρ του περισσεύματος της καρδίας λαλεί το στόμα αυτού. Τι δε με καλείτε κύριε κύριε, και ου ποιείτε α λέγω. πας ο ερχόμενος προς με, και ακούων μου των λόγων και ποιών αυτούς, υποδείξω υμίν τίνι εστίν όμοιος. όμοιος εστίν ανθρώπω οικοδομούντι οικίαν, ος έσκαψε και εβάθυνε, και έθηκε θεμέλιον επί την πέτραν. πλημμύρας δε γενομένης προσέρρηξεν ο ποταμός τη οικία εκείνη, και ουκ ίσχυσε σαλεύσαι αυτήν, τεθεμελίωτο γαρ επί την πέτραν. ο δε ακούσας και μη ποιήσας, όμοιος εστίν ανθρώπω οικοδομήσαντι οικίαν επί την γην χωρίς θεμελίου, η προσέρρηξεν ο ποταμός, και ευθέως έπεσε, και εγένετο το ρήγμα της οικίας εκείνης μέγα.

Cap. 7.

Επεί δε επλήρωσε πάντα τα ρήματα αυτού εις τας ακοάς του λαού, εισήλθεν εις καπερναούμ. εκατοντάρχου δε τινός δούλος κακώς έχων έμελλε τελευτάν, ος ην αυτώ έντιμος. ακούσας δε περί του ιησού, απέστειλε προς αυτόν πρεσβυτέρους των ιουδαίων ερωτών αυτόν όπως ελθών διασώση τον δούλον αυτού. οι δε παραγενόμενοι προς τον ιησούν, παρεκάλουν αυτόν σπουδαίως λέγοντες. ότι άξιος εστίν ω παρέξει τούτο. αγαπά γαρ το έθνος ημών, και την συναγωγήν αυτός ωκοδόμησεν ημίν. ο δε ιησούς επορεύετο συν αυτοίς. ήδη δε αυτού ου μακράν απέχοντος από της οικίας, έπεμψε προς αυτόν ο εκατόνταρχος φίλους, λέγων αυτώ. κύριε μη σκύλλου, ου γαρ ειμί ικανός ίνα μου υπό την στέγην εισέλθης. διό ουδέ εμαυτόν ηξίωσα προς σε ελθείν, αλλ είπε λόγω, και ιαθήσεται ο παις μου. και γαρ εγώ άνθρωπος

dicere fratri tuo: frater sine eijciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non vides: hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo: et tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. Non est enim arbor bona q̄ facit fruct9 malos: neq3 arbor mala faciens fructū bonū. Una queq3 enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neq3 enim de spinis colligunt ficus: neq3 de rubo vindemiant vuas. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quid autem vocatis me dñe dñe: ⁊ nō facitis q̄ dico? Omnis qui venit ad me et audit sermones meos ⁊ facit eos: ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini edificanti domum qui fodit in altum et posuit fundamētū supra petram. Inundatione aūt facta illisum est flumen domui illi et non potuit eam mouere: fundata enim erat supra petram. Qui aūt audit et non facit: similis est homini edificanti domū suā supra terrā sine fūdamēto: in quā illis9 ē fluuius ⁊ cōtinuo cecidit: et facta est ruina domus illius magna.

Cap. 7.

Cum autē implesset oīa verba sua in aures plebis: intrauit capharnaū. Cēturiōis aūt cuiusdā seru9 male hñs erat moritur9: qui illi erat preciosus. Et cum audisset de iesu misit ad eum seniores iudeorum: rogās eū vt veniret ⁊ saluaret seruū eius. At illi cum venissent ad iesum: rogabant eum sollicite dicentes ei: quia dignus est vt hoc illi prestes. Diligit enim gentē nostram: ⁊ synagogā ipse edificauit nobis. Jesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo: misit ad eum centurio amicos dicens. Domine noli vexari. Nō ei sum dign9 vt sub ⌈ nō sū dignū tectū meū intres: ppter qđ et meipsuz arbitrat9 vt venirē ad te: sz dic vbo: ⁊ sanabit puer me9. Nā ⁊ ego homo

Johā. 13. c. — Mat. 7. d. — G — Mat. 7. d. — Mat. 12. c. — Mat. 12. e. — Mat. 7. c. — Mat. 7. g. — A — Mat. 8. b. Johā. 4. g. — Mat. 8. b. — B

εἰμί ὑπό ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτόν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ πορεύθητι καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ ἔρχου καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφείς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ ἰσραήλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδού ἐξεκομίζετο τεθνηκώς υἱός μονογενής τῇ μητρί αὐτοῦ. καὶ αὐτή χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανός σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδών αὐτήν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ. μὴ κλαῖε. καὶ προσελθών ἥψατο τῆς σοροῦ. οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε. νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτόν τῇ μητρί αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν λέγοντες. ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεός τὸν λαόν αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περί αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταί αὐτοῦ περί πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινάς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψεν πρὸς τὸν ἰησοῦν λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν. παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτόν οἱ ἄνδρες, εἶπον. ἰωάννης ὁ βαπτιστής ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σὲ λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλούς ἀπό νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθείς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε. ὅτι τυφλοί ἀναβλέπουσι χωλοί περιπατοῦσι, λεπροί καθαρίζονται, κωφοί ἀκούουσι, νεκροί ἐγείρονται, πτωχοί εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριος ἐστίν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περί ἰωάννου. τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι. κάλαμον ὑπό ἀνέμου σαλευόμενον. ἀλλά τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν. ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον. ἰδού οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυ-

sum sub ptãte constitutus habens sub me milites: et dico huic vade et vadit: et alio veni et venit: et seruo meo fac hoc et facit. Quo audito iesus miratus est: et conuersus sequentibus se turbis dixit. Amen dico vobis: nec in israel tantam fidem inueni. Et reuersi qui missi fuerant domũ: inuenerũt seruũ q̃ lãguerat sanũ. Et factum est deinceps ibat iesus ĩ ciuitatẽ que vocatur naym: et ibãt cũ eo discipuli eius et turba copiosa. Cũ ãt appropiquaret porte ciuitatis: ecce defunctus efferebatur fili9 vnicus matris sue. Et hec vidua erat: et turba ciuitatis multa cum illa. Quã cũ vidisset dñs: mia motus super eam dixit illi. Noli flere. Et accessit et tetigit loculuz. Hi ãut qui portabant steterũt. Et ait. Adolescẽs tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus: et cepit loqui: et dedit illum matri sue. Accepit ãut omnes timor: et magnificabãt deũ dicẽtes. Qr ꝓpheta magn9 surrexit in nobis: et quia de9 visitauit plebẽ suã. Et exijt hic sermo in vniuersam iudeam de eo et in oẽm circa regionẽ. Et nũciauerunt iohanni discipuli eius de omnibus his. Et cõuocauit duos de discipulis suis iohannes: et misit ad iesum dicens. Tu es qui vẽtur9 es: an aliuz expectam9? Cum autez venissent ad euz viri dixerunt. Johannes baptista misit nos ad te dicens. Tu es q̃ vẽtur9 es: an aliũ expectam9. In ipsa ãut hora multos curauit a lãguorib9 suis et plagis et spiritibus malis: et cecis multis donauit visum. Et respondens dixit illis. Euntes renunciate iohanni que audistis et vidistis. Quia ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes euangelizant. Et beatus est q̃cũq3 nõ fuerit scãdalizat9 ĩ me. Et cũ discessissent nũcij iohãnis: cepit de iohãne dicere ad turbas. Quid existis in desertum videre? Harundinem vento agitataz? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestimẽtis indutũ? Ecce qui in veste preciosa

Mat.8.c.
4.Re.4.d
Marci.5.g
4.Re.4.d
3.Reg.17.d
L
Johã.4.c.
et 6.b.
Mat.11.a.
Mat.11.a.
Mat.11.a.
D
Mat.11.b.

φῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. ἀλλά τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν, προφήτην. ναί λέγω ὑμῖν καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτός ἐστι περί οὗ γέγραπται. ἰδού ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστί καὶ πᾶς ὁ λαός ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι, ἐδικαίωσαν τὸν θεόν βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοί τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεάς ταύτης, καὶ τίνι εἰσίν ὅμοιοι, ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτιστής μήτε ἄρτον ἐσθίων μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε ἰδού ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπό τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων. ἠρώτα δέ τις αὐτόν τῶν φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἰσελθών εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου, ἀνεκλίθη, καὶ ἰδού γυνή ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα παρά τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξί τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ. ἰδών δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπή ἡ γυνή ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστί. καὶ ἀποκριθείς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν. σίμων ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ φησί. διδάσκαλε εἰπέ. δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινί, ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια. ὁ δὲ ἕτερος, πεντήκοντα. μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν εἰπέ πλεῖον αὐτόν ἀγαπήσει. ἀποκριθείς δὲ ὁ σίμων εἶπεν. ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρθῶς ἔκρινας. καὶ στραφείς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ σίμωνι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖ-

sũt et delicijs in domib9 regũ sũt. Sed quid existis videre? Prophetã? Utiq3 vobis et plusq3 ꝓphetam. Hic dico ẽ de quo scriptũ est. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Dico enĩ vobis: maior inter natos mulierum propheta iohanne baptista nemo est. Qui autez minor est in regno dei maior est illo. Et ois popul9 audiẽs: et publicani iustificauerũt deum: baptizati baptismo iohannis. Pharisei autem et legisperiti consiliuz dei spreuerunt in semetipsos nõ baptizati ab eo. Aitãt dñs. Cui ergo siles dicã hoies generationis huius: et cui similes sunt. Similes sunt pueri sedentibus in foro et loquentibus ad inuicem et dicentibus. Cantauimus vobis tibijs et nõ saltastis: lamẽtauim9 et non plorastis. Uenit autem iohãnes baptista neq3 manducans panem neq3 bibẽs vinũ: et dicitis demoniũ hz. Uenit filius hominis manducans et bibens: et dicitis. Ecce homo deuorator: et bibẽs vinũ: amic9 publicanoꝝ et pctõꝝ. Et iustificata est sapiẽtia ab oib9 filijs suis. Rogabat autem illum quidam de phariseis vt mãducaret cũ illo. Et ingressus domum pharisei discubuit. Et ecce mulier q̃ erat in ciuitate peccatrix vt cognouit q iesus accubuit in domo pharisei: attulit alabastrũ vnguenti: et stans retro secus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius: et capillis capitis sui tergebat: et osculabatur pedes eius et vnguẽto vngebat. Uidẽs ãut pharise9 q̃ vocauerat eũ: ait intra se dicens. Hic si esset propheta sciret vtiq3 q̃ et qualis est mulier que tangit eum: quia peccatrix est. Et respondẽs iesus dixit ad illũ. Simon habeo tibi aliq̃d dicẽ. At ille ait. Magister dic. Duo debitores erãt cuidaz feneratori: vnus debebat denarios quingentos et ali9 quĩq̃gita. Nõ hñtib9 illis vñ redderent: donauit vtrisq3. Quis ergo eum plus diligit? Respondens simon dixit. Estimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei. Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem dixit simoni. Uides hanc mulierem?

Mala.3.a.
Mat.11.c.
Marci.1.a.
Mat.11.c.
E
Mat.11.d.
Mat.11.d.
Mat.26.a.
marci.14.a.
Johã.12.a.
F
G

κα. εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε. φίλημα μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσα μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. οὗ χάριν λέγω σοι. ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπε δὲ αὐτῇ. ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς. τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν. εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. πορεύου εἰς εἰρήνην. Cap. 8.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκες τινὲς αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν. μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, καὶ ἰωάννα γυνὴ χουζᾶ ἐπιτρόπου ἡρώδου, καὶ σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτόν, εἶπε διὰ παραβολῆς. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν οἱ ἀκούοντες. εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον. καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν

Intraui in domũ tuam: aquam pedibus meis non dedisti: hec autem lachrymis rigauit pedes meos: et capillis suis tersit. Osculum mihi nõ dedisti: hec aũt ex quo intraui non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hec autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: remittũtur ei peccata multa: quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illã. Remittuntur tibi peccata. Et ceperunt qui simul accũbebãt dicere intra se. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierẽ. Fides tua te saluam fecit. Vade in pace. Cap. 8.

Mar.2.b. Mat.9.c. Marci.5.f. Jo.8.g.

A

ET factũ est deinceps et ipse iter faciebat per ciuitates et castella predicãs et euangelizans regnum dei: et duodecim cum illo: et mulieres aliquę que erant curate a spiritibus malignis et infirmitatibus: maria que vocatur magdalene de qua septẽ demonia exierãt: et ioanna vxor chuze procuratoris herodis: et susanna et alie multe que ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima conueniret et de ciuitatibus properarent ad eũ: dixit per similitudinem. Exijt qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat: aliud cecidit secus viam et conculcatũ est: et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit quia non hẽbat humorẽ. Et aliud cecidit inter spinas: et simul exorte spine suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terrã bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hec dicẽs clamabat. Qui habet aures audiẽdi audiat. Interrogabãt autem eũ discipuli eius: que esset hec parabola. Quibus ipse dixit. Vobis datũ est nosse mysterium regni dei: ceteris autem in parabolis vt videntes non videant et audientes nõ intelligãt. Est aũt hec parabola. Semẽ est verbum dei. Qui autem secus viã: hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum ne credentes salui fiãt. Nam qui supra petram: qui cũ audierint cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent: quia ad temp⁹

Mat.13.a. Mar.4.a.

B

Mat.13.b. Mar.4.b. Esa.6.c. Hiere.5.d. Joh.12.f. Mat.13.c. Mar.4.c.

πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. ταῦτα λέγων ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς. οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ λεγόντων, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης. καὶ ἀνήχθησαν. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες. ἐπιστάτα ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν. φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν. ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς γαλιλαίας. ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀνακράξας, προσέπεσεν αὐτῷ. καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου. δέομαί σου μή με βασανί

credunt: et in tempore temptationis recedunt. Quod aũt in spinas cecidit: hi sũt qui audierũt et a sollicitudinibus et diuitijs et voluptatibus vite euntes suffocantur: et nõ referunt fructũ. Quod aũt in bonam terrã: hi sũt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinẽt: et fructũ afferunt in patientia.

C

Nemo autem lucernã accẽdens operit eam vase: aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit: vt intrãtes videant lumen. Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur et in palã veniat. Videte ergo quõ audiatis. Qui enim habet dabitur illi: et quicunq; nõ hz etiã quod putat se habere auferet ab illo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius: et non poterant adire eum pre turba. Et nunciatum est illi. Mater tua et fratres tui stant foris volentes te videre. Qui rñdẽs dixit ad eos. Mater mea et fratres mei hi sunt: qui verbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem in vna dierum et ipse ascendit in nauiculam et discipuli eius: et ait ad illos. Transfretemus trans stagnum. Et ascẽderũt. Et nauigantibus illis obdormiuit: et descendit procella venti in stagnũ: et complebantur et periclitabant. Accedentes aũt suscitauerunt eum dicentes. Preceptor perimus. At ille surgens increpauit ventum: et tempestatẽ aque: et cessauit: et facta est tranquillitas. Dixit autem illis. Vbi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt ad inuicem dicentes. Quis putas hic est quia et ventis et mari imperat et obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionem gerasenorum: que est contra galileam. Et cũ de naui egressus esset ad terrã: occurrit illi vir quidã qui habebat demoniũ iam temporibus multis: et vestimẽto nõ induebatur: neq; in domo manebat sed in monumentis. Is vt vidit iesum procidit ante illũ: et exclamãs voce magna dixit. Quid mihi et tibi est iesu fili dei altissimi? Obsecro te ne me torqueas.

Jo.11.e. Mat.5.b. Mar.4.d. Mat.10.c. Mar.4.d. Mat.13.b. Marci.4.c. Jo.9.d. Mat.12.g. Mar.3.g. Mat.8.c. Mar.4.g.

D

Mat.8.f. Mar.4.g. Mat.8.f. Marci.5.b.

σης. παρήγγελλε γαρ τω πνεύματι τω ακαθάρτω εξελθείν από του ανθρώπου. πολλοίς γαρ χρόνοις συνηρπάκει αυτόν, και εδεσμείτο αλύσεσι και πέδαις φυλασσόμενος, και διαρρήσσων τα δεσμά, ηλαύνετο υπό του δαίμονος εις τας ερήμους. επηρώτησε δε αυτόν ο ιησούς λέγων. τι σοι εστίν όνομα. ο δε είπε. λεγεών. ότι δαιμόνια πολλά εισήλθεν εις αυτόν. και παρεκάλει αυτόν ίνα μη επιτάξη αυτοίς εις την άβυσσον απελθείν. ην δε εκεί αγέλη χοίρων ικανών βοσκομένων εν τω όρει και παρεκάλουν αυτόν ίνα επιτρέψη αυτοίς εις εκείνους εισελθείν, και επέτρεψεν αυτοίς. εξελθόντα δε τα δαιμόνια από του ανθρώπου, εισήλθεν εις τους χοίρους, και ώρμησεν η αγέλη κατά του κρημνού εις την λίμνην και απεπνίγη. ιδόντες δε οι βόσκοντες το γενόμενον έφυγον, και απελθόντες απήγγειλαν εις την πόλιν και εις τους αγρούς. εξήλθον δε ιδείν το γεγονός, και ήλθον προς τον ιησούν, και εύρον καθήμενον τον άνθρωπον αφ' ου τα δαιμόνια εξεληλύθει ιματισμένον και σωφρονούντα παρά τους πόδας του ιησού, και εφοβήθησαν. απήγγειλαν δε αυτοίς και οι ιδόντες πώς εσώθη ο δαιμονισθείς. και ηρώτησαν αυτόν άπαν το πλήθος της περιχώρου των γαδαρηνών απελθείν απ' αυτών ότι φόβω μεγάλω συνείχοντο. αυτός δε εμβάς εις το πλοίον υπέστρεψεν. εδέετο δε αυτού ο ανήρ αφ' ου τα δαιμόνια εξεληλύθει, είναι συν αυτώ. απέλυσε δε αυτόν ο ιησούς λέγων. υπόστρεφε εις τον οίκον σου και διηγού όσα εποίησε σοι ο θεός. και απήλθε καθ' όλην την πόλιν κηρύσσων όσα εποίησεν αυτώ ο ιησούς. εγένετο δε εν τω υποστρέψαι τον ιησούν, απεδέξατο αυτόν ο όχλος. ήσαν γαρ πάντες προσδοκώντες αυτόν. και ιδού ήλθεν ανήρ ω όνομα ιάειρος, και αυτός άρχων της συναγωγής υπήρχε, και πεσών παρά τους πόδας του ιησού παρεκάλει αυτόν εισελθείν εις τον οίκον αυτού, ότι θυγάτηρ μονογενής ην αυτώ ως ετών δώδεκα, και αύτη απέθνησκεν. εν δε τω υπάγειν αυτόν οι όχλοι συνέπνιγον αυτόν. και γυνή ούσα εν ρύσει αίματος από ετών δώδεκα ήτις ιατροίς προσαναλώσασα όλον τον βίον, ουκ ίσχυσεν υπ' ουδενός θεραπευθήναι, προσελθούσα όπισθεν, ήψατο του κρασπέδου του ιματίου αυτού, και παραχρήμα έστη η ρύσις του αίματος αυτής. και είπεν ο ιησούς τις ο αψά-

Precipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum: et vinciebatur cathenis et compedibus custoditus: et ruptis vinculis agebatur a demonio in deserta. Interrogauit autem illum iesus dicens. Quod tibi nomen est? At ille dixit. Legio. Quia intrauerant demonia multa in eum. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo demonia ab homine et intrauerunt in porcos: et impetu abiit grex per preceps in stagnum et suffocatus est. Quod ut viderunt factum qui pascebant fugerunt: et nunciauerunt in ciuitatem et in villas. Exierunt autem videre quod factum est: et venerunt ad iesum: et inuenerunt hominem sedentem a quo demonia exierant vestitum ac sana mente ad pedes eius et timuerunt. Nunciauerunt autem illis et qui viderant: quomodo sanus factus esset a legione. Et rogauerunt illum omnis multitudo regionis gerasenorum: ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens nauim reuersus est. Et rogauit illum vir a quo demonia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem eum iesus dicens. Redi in domum tuam: et narra quanta tibi fecit deus. Et abiit per vniuersam ciuitatem predicans quanta illi fecisset iesus. Factum est autem cum redisset iesus: excepit illum turba. Erant autem omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen iayrus: et ipse princeps synagoge erat: et cecidit ad pedes iesu rogans eum ut intraret in domum eius: quia vnica filia erat ei fere annorum duodecim: et hec moriebatur. Et contigit dum iret: a turbis comprimebatur. Et mulier quedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim: que in medicos erogauerat omnem substantiam suam nec ab vllo potuit curari. Accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius: et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait iesus. Quis est qui

Mar. 5.b.
E
Mat. 8.g. Mar. ... b.
Mar. 5.b. Iohã. 10.c
Mar. 5.c.
F
Mat. 9.d. Mar. 5.d. Iohã. 4.g.
Mat. 9.d. Marci 5.d

μενός μου. αρνουμένων δε πάντων, είπεν ο πέτρος και οι μετ' αυτού. επιστάτα, οι όχλοι συνέχουσί σε και αποθλίβουσι, και λέγεις τις ο αψάμενός μου. ο δε ιησούς είπεν. ήψατό μου τις. εγώ γαρ έγνων δύναμιν εξελθούσαν απ' εμού. ιδούσα δε η γυνή ότι ουκ έλαθε, τρέμουσα ήλθε, και προσπεσούσα αυτώ δι' ην αιτίαν ήψατο αυτού απήγγειλεν αυτώ ενώπιον παντός του λαού, και ως ιάθη παραχρήμα. ο δε είπεν αυτή. θάρσει θύγατερ. η πίστις σου σέσωκέ σε. πορεύου εις ειρήνην. έτι δε αυτού λαλούντος, έρχεται τις παρά του αρχισυναγώγου λέγων αυτώ. ότι τέθνηκεν η θυγάτηρ σου, μη σκύλλε τον διδάσκαλον. ο δε ιησούς ακούσας απεκρίθη αυτώ λέγων. μη φοβού. μόνον πίστευε και σωθήσεται. εισελθών δε εις την οικίαν, ουκ αφήκεν εισελθείν ουδένα, ει μη πέτρον και ιωάννην και ιάκωβον και τον πατέρα της παιδός και την μητέρα. έκλαιον δε πάντες και εκόπτοντο αυτήν. ο δε είπε. μη κλαίετε. ουκ απέθανεν, αλλά καθεύδει. και κατεγέλων αυτού ειδότες ότι απέθανεν. αυτός δε εκβαλών έξω πάντας, και κρατήσας της χειρός αυτής εφώνησε λέγων. η παις εγείρου. και επέστρεψε το πνεύμα αυτής, και ανέστη παραχρήμα. και διέταξεν αυτή δοθήναι φαγείν. και εξέστησαν οι γονείς αυτής. ο δε παρήγγειλεν αυτοίς μηδενί ειπείν το γεγονός.

Cap. 9.

Συγκαλεσάμενος δε τους δώδεκα μαθητάς αυτού, έδωκεν αυτοίς δύναμιν και εξουσίαν επί πάντα τα δαιμόνια, και νόσους θεραπεύειν. και απέστειλεν αυτούς κηρύσσειν την βασιλείαν του θεού, και ιάσθαι τους ασθενούντας. και είπε προς αυτούς. μηδέν αίρετε εις την οδόν μήτε ράβδους, μήτε πήραν, μήτε άρτον, μήτε αργύριον, μήτε ανά δύο χιτώνας έχειν. και εις ην αν οικίαν εισέλθητε, εκεί μένετε και εκείθεν εξέρχεσθε. και όσοι εάν μη δέξωνται υμάς, εξερχόμενοι από της πόλεως εκείνης, και τον κονιορτόν από των ποδών υμών αποτινάξατε εις μαρτύριον επ' αυτούς. εξερχόμενοι δε, διήρχοντο κατά τας κώμας ευαγγελιζόμενοι και θεραπεύοντες πανταχού. ήκουσε δε ηρώδης ο τετράρχης τα γινόμενα υπ' αυτού πάντα, και διηπόρει. διά το λέγεσθαι υπό τινων, ότι ιωάννης εγήγερται από των νεκρών, υπό τινων δε ότι ηλίας εφάνη, άλλων δε ότι

me tetigit? Negantibus autem omnibus: dixit petrus et qui cum illo erant. Preceptor turbe te comprimunt et affligunt: et dicis quis me tetigit? Et dixit iesus. Tetigit me aliquis. Nam et ego noui virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit: tremens venit et procidit ante pedes eius et ob quam causam tetigerit eum indicauit coram omni populo: et quemadmodum confestim sanata sit. At ipse dixit ei. Filia: fides tua saluam te fecit. Vade in pace. Adhuc illo loquente venit quidam ad principem synagoge dicens ei: quia mortua est filia tua: noli vexare illum. Iesus autem audito hoc verbo respondit patri puelle. Noli timere: crede tantum et salua erit. Et cum venisset domum: non permisit intrare secum quemquam: nisi petrum et iacobum et iohannem: et patrem et matrem puelle. Flebant autem omnes et plangebant illam. At ille dixit. Nolite flere. Non est mortua puella sed dormit. Et deridebant eum: scientes quod mortua esset. Ipse autem tenens manum eius clamauit dicens. Puella surge. Et reuersus est spiritus eius: et surrexit continuo. Et iussit illi dare manducare. Et stupuerunt parentes eius quibus precepit ne alicui dicerent quod factum erat.

Cap. 9.

Conuocatis autem iesus duodecim apostolis dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia ut languores curarent. Et misit illos predicare regnum dei: et sanare infirmos. Et ait ad illos. Nihil tuleritis in viam: neque virgam neque peram neque panem neque pecuniam: neque duas tunicas habeatis. Et in quamcumque domum intraueritis ibi manete et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos: exeuntes de ciuitate illa etiam puluerem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circuibant per castella euangelizantes et curantes vbique. Audiuit autem herodes tetrarcha omnia que fiebant ab eo: et hesitabat eo quod diceretur a quibusdam: quia iohannes surrexit a mortuis: a quibusdam vero quia helias apparuit: ab aliis

G
Mat. 9.c. Marci 5.f.
Mat. 9.c. Mar. 5.d. Iohã. 11.b.
Mat. 9.c. Mar. 5.g.
Mar. 5.g.
A
Mat. 10.a Mar. 6.b.
Mat. 10.a. Mar. 3.c. Mat. 10.b. Mar. 6.b.
Mat. 10.c. Mar. 6.d. Actu. 13.b Mar. 6.b
Mat. 14.a. Mar. 6.b.
Mat. 14.a. Mar 6.c.

ότι προφήτης εις των αρχαίων ανέστη. και είπεν ηρώδης. ιωάννην εγώ απεκεφάλισα. τις δε εστίν ούτος περί ου εγώ ακούω τοιαύτα. και εζήτει ιδείν αυτόν. και υποστρέψαντες οι απόστολοι, διηγήσαντο αυτώ όσα εποίησαν. και παραλαβών αυτούς, υπεχώρησε κατιδίαν εις τόπον έρημον πόλεως καλουμένης βηθσαϊδά. οι δε όχλοι γνόντες ηκολούθησαν αυτώ. και δεξάμενος αυτούς, ελάλει αυτοίς περί της βασιλείας του θεού, και τους χρείαν έχοντας θεραπείας ιάτο. η δε ημέρα ήρξατο κλίνειν. προσελθόντες δε οι δώδεκα, είπον αυτώ. απόλυσον τον όχλον, ίνα απελθόντες εις τας κύκλω κώμας και τους αγρούς καταλύσωσι, και εύρωσιν επισιτισμόν, ότι ώδε εν ερήμω τόπω εσμέν. είπε δε προς αυτούς. δότε αυτοίς υμείς φαγείν. οι δε είπον ουκ εισίν ημίν πλείον η πέντε άρτοι και ιχθύες δύο. ειμήτι πορευθέντες ημείς αγοράσωμεν εις πάντα τον λαόν τούτον βρώματα. ήσαν γαρ ωσεί άνδρες πεντακισχίλιοι. είπε δε προς τους μαθητάς αυτού. κατακλίνατε αυτούς κλισίας ανά πεντήκοντα. και εποίησαν ούτως. και ανέκλιναν άπαντας. λαβών δε τους πέντε άρτους και τους δύο ιχθύας, αναβλέψας εις τον ουρανόν ευλόγησεν αυτούς, και κατέκλασε. και εδίδου τοις μαθηταίς παρατιθέναι τω όχλω. και έφαγον και εχορτάσθησαν πάντες. και ήρθη το περισσεύσαν αυτοίς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. και εγένετο εν τω είναι αυτόν προσευχόμενον καταμόνας, συνήσαν αυτώ οι μαθηταί, και επηρώτησεν αυτούς λέγων. τίνα με λέγουσιν οι όχλοι είναι. οι δε αποκριθέντες είπον. ιωάννην τον βαπτιστήν. άλλοι δε ηλίαν. άλλοι δε ότι προφήτης τις των αρχαίων ανέστη. είπε δε αυτοίς. υμείς δε τίνα με λέγετε είναι. αποκριθείς δε πέτρος είπε. τον χριστόν του θεού. ο δε επιτιμήσας αυτοίς, παρήγγειλε μηδενί ειπείν τούτο. ειπών ότι δει τον υιόν του ανθρώπου πολλά παθείν, και αποδοκιμασθήναι από των πρεσβυτέρων, και αρχιερέων και γραμματέων, και αποκτανθήναι, και τη τρίτη ημέρα εγερθήναι. έλεγε δε προς πάντας. ει τις θέλει οπίσω μου ελθείν απαρνησάσθω εαυτόν, και αράτω τον σταυρόν αυτού, και ακολουθείτω μοι. ος γαρ εάν θέλη την ψυχήν αυτού σώσαι, απολέσει αυτήν. ος δ᾽ αν απολέση την ψυχήν αυτού ένεκεν εμού, ούτος σώσει αυτήν. τι γαρ ωφε=

quia pphēta vnus de antiquis surrexit. B Et ait herodes. Johānē ego decollaui. Quis est autem iste de quo ego talia audio? Et q̄rebat videre eū. Et reuersi apostoli narrauerunt illi queciꝗ fecerūt. Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertū qui ē bethsaide. Quod cum cognouissent turbe secute sunt illum: et excepit eos: et loquebatur illis de regno dei: et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autē cepat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi. Dimitte turbas: vt euntes in castella villasꝗ q̄ circa sūt diuertāt et inueniant escas: quia hic in loco deserto sum⁹. Ait aūt ad illos. Vos date illis mādūcare. At illi dixerūt. Nō sunt nobꝭ plus q̄ꝫ qnꝗ panes ꝛ duo pisces: nisi forte nos eam⁹ ꝛ emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinꝗ milia. Ait autem ad discipulos suos. Facite illos discumbere per cōuiuia qnquagenos: et ita fecerūt. Et discubuerūt oēs. Acceptis autem quinꝗ panibus et duob⁹ piscibus: respexit in celū ꝛ bn̄dixit illis: et fregit et distribuit discipulis suis vt ponerent ante turbas. Et mādūcauerūt oēs et saturati sūt. Et sublatū est qd superfuit illis fragmētoꝝ cophini duodeci. C Et factū ē cū sol⁹ eēt orans: erant cum illo ꝛ discipuli: et interrogauit illos dicens. Quem me dicunt esse turbe? At illi rn̄derunt et dixerūt. Johānē baptistā: alij aūt heliam: alij vero quia vn⁹ pphēta de priorib⁹ surrexit. Dixit aūt illis. Vos aūt quē me esse dicitis? Rn̄dēs simō petr⁹ dixit. Christū dei. At ille icrepās illos precepit ne cui dicerent hoc: dicens quia oportet filiū hominis multa pati et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis: et occidi: et tertia die resurgere. Dicebat aūt ad oēs. Si quis vult post me venire: abneget semetipsum et tollat crucem suam quotidie et sequatur me. Qui enim voluerit aiam suam saluam facere perdet illam. Nam qui perdiderit aiam suam ppter me: saluā faciet illam. Quid enim pficit

Marci. 6. c. — Mar. 6. d. — Mat. 14. c. Johā. 6. a. — Mat. 14. c. Marci. 6. e. Johā. 6. a. — Mat. 14. c. Mar. 6. c. Mat. 14. d. Marci. 6. e. Johā. 6. a. — Mat. 14. d. Mar. 6. f. Johā. 6. b. — Mat. 16. c. Mar. 8. c. — Mat. 16. c. Mar. 8. c. Mat. 16. c. Marci. 8. f. — Mat. 16. f. Mar. 8. g. 14. f.

λείται άνθρωπος κερδήσας τον κόσμον όλον, εαυτόν δε απολέσας η ζημιωθείς. ος γαρ αν επαισχυνθή με και τους εμούς λόγους, τούτον ο υιός του ανθρώπου επαισχυνθήσεται όταν έλθη εν τη δόξη αυτού και του πατρός και των αγίων αγγέλων. λέγω δε υμίν αληθώς, εισί τινές των ώδε εστώτων, οι ου μη γεύσονται θανάτου έως αν ίδωσι την βασιλείαν του θεού. εγένετο δε μετά τους λόγους τούτους ωσεί ημέραι οκτώ, και παραλαβών πέτρον και ιωάννην και ιάκωβον ανέβη εις το όρος προσεύξασθαι. και εγένετο εν τω προσεύχεσθαι αυτόν το είδος του προσώπου αυτού έτερον, και ο ιματισμός αυτού λευκός εξαστράπτων. και ιδού άνδρες δύο συνελάλουν αυτώ οίτινες ήσαν μωσής και ηλίας, οι οφθέντες εν δόξη έλεγον την έξοδον αυτού ην έμελλε πληρούν εν ιερουσαλήμ. ο δε πέτρος και οι συν αυτώ ήσαν βεβαρημένοι ύπνω. διαγρηγορήσαντες δε, είδον την δόξαν αυτού, και τους δύο άνδρας τους συνεστώτας αυτώ, και εγένετο εν τω διαχωρίζεσθαι αυτούς απ᾽ αυτού, είπεν ο πέτρος προς τον ιησούν. επιστάτα. καλόν εστίν ημάς ώδε είναι, και ποιήσωμεν σκηνάς τρείς, μίαν σοι, και μίαν μωσεί, και μίαν ηλία. μη ειδώς ο λέγει. ταύτα δε αυτού λέγοντος εγένετο νεφέλη και επεσκίασεν αυτούς. εφοβήθησαν δε εν τω εκείνους εισελθείν εις την νεφέλην. και φωνή εγένετο εκ της νεφέλης λέγουσα. ούτος εστίν ο υιός μου ο αγαπητός αυτού ακούετε. και εν τω γενέσθαι την φωνήν, ευρέθη ο ιησούς μόνος, και αυτοί εσίγησαν, και ουδενί απήγγειλαν εν εκείναις ταις ημέραις ουδέν ων εωράκασι. εγένετο δε εν τη εξής ημέρα κατελθόντων αυτών από του όρους, συνήντησεν αυτώ όχλος πολύς. και ιδού ανήρ από του όχλου ανεβόησε λέγων. διδάσκαλε, δέομαι σου επίβλεψαι επί τον υιόν μου, ότι μονογενής εστί μοι. και ιδού πνεύμα λαμβάνει αυτόν, και εξαίφνης κράζει, και σπαράσσει αυτόν μετά αφρού. και μόγις αποχωρεί απ᾽ αυτού συντρίβον αυτόν. και εδεήθην των μαθητών σου ίνα εκβάλωσιν αυτό, και ουκ ηδυνήθησαν. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν. ω γενεά άπιστος και διεστραμμένη, έως πότε έσομαι προς υμάς, και ανέξομαι υμών. προσάγαγε τον υιόν σου ώδε. έτι δε προσερχομένου αυτού, έρρηξεν αυτόν το δαιμόνιον και συνεσπάραξεν. επετίμησε δε ο ιη

homo si lucretur vniuersum mundum: se aūt ipsū pdat et detrimētū sui faciat. Nam qui me erubuerit: et meos sermones: hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. D Dico aūt vobis vere: sunt aliqui hic stantes: qui non gustabunt mortē donec videant regnum dei. Factum est autem post hec verba fere dies octo: et assumpsit petrum ꝛ iacobū ꝛ iohānē et ascendit in mōtem vt oraret. Et facta est dum oraret species vultus eius altera: et vestit⁹ eius albus ꝛ refulgēs. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant aūt moyses et helias visi in maiestate: et dicebant excessum eius quē completur⁹ erat in hierusalē. Petrus vero ꝛ q̄ cū illo erāt: grauati erāt somno. Et euigilantes viderunt maiestatem eius: et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cū discederent ab illo: ait petrus ad iesum. Preceptor bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula: vnū tibi ꝛ vnū moysi: ꝛ vnū helie. Nesciēs qd dicēt. Hec āt illo loquente: facta ē nubes ꝛ obūbrauit eos: et timuerunt intrātib⁹ illis in nubē. Et vox facta ē de nube dicens. Hic est filius me⁹ dilectus: ipsum audite. Et dum fieret vox: inuentus est iesus solus: et ipsi tacuerunt: ꝛ nemini dixerunt in illis diebus quicꝗ ex his q̄ viderāt. E Factū ē aūt in seq̄nti die descendentib⁹ illis de monte: occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamauit dicens. Magister obsecro te: respice in filium meum quia vnicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit eum ꝛ subito clamat: ꝛ elidit ꝛ dissipat eū cū spuma: et vix discedit dilanians eum. Et rogaui discipulos tuos vt eijcerent illum: et non potuerūt. Rn̄dēs āt iesus dixit. O generatio infidelis et peruersa: vsꝗquo ero apud vos: ꝛ patiar vos. Adduc huc filium tuum. Et cū accederet: elisit illum demonium et dissipauit. Et increpauit iesus

Mat. 10. f. Mar. 8. g. — Mat. 16. g. Mar. 9. a. — Mat. 17. a. Mar. 9. a. — Mat. 3. g. ꝛ 17. b. Mar. 1. b. ꝛ 9. a. Esaie. 42. a. 2. Pe. 1. d. sup. 3. c. — Mat. 17. d. Mar. 9. c. — Mat. 17. c. Marci. 9. c.

σούς/ τω πνεύματι / τω ακαθάρτω, και ιάσα
το/ τον παίδα, και απέδωκεν αυτόν/ τω πα-
τρί αυτού. εξεπλήσσοντο δε πάντες επί / τη
μεγαλειότητι/ του θεού. πάντων δε θαυμα
ζόντων επί πάσιν οις εποίησεν/ο ιησούς, εί
πε προς/ τους μαθητάς αυτού. θέσθε υμείς
εις/ τα ώτα υμών/ τους λόγους τούτους./ο
γαρ υιός/ του ανθρώπου μέλλει παραδί-
δοσθαι εις χείρας ανθρώπων. οι δε ηγνό-
ουν/ το ρήμα τούτο, και ην παρακεκαλυμμέ
νον απ αυτών ίνα μη αίσθωνται αυτό, και
εφοβούντο ερωτήσαι αυτόν περί/ του ρήμα
τος τούτου. εισήλθε δε διαλογισμός εν αυ
τοίς/ το τις αν είη μείζων αυτών./ο δε ιησούς
ιδών/ τον διαλογισμόν/ της καρδίας αυτών
επιλαβόμενος παιδίον, έστησεν αυτό παρ
εαυτώ, και είπεν αυτοίς. ος εάν δέξηται τού
το/ το παιδίον επί/ τω ονόματι μου, εμέ δέχε
ται. και ος εάν εμέ δέξηται, δέχεται/ τον απο
στείλαντα με./ο γαρ μικρότερος εν πάσιν υ
μίν υπάρχων, ούτος έσται μέγας. αποκρι-
θείς δε/ο ιωάννης είπεν. επιστάτα. είδομεν
τινά επί / τω ονόματι σου εκβάλλοντα δαι-
μόνια, και εκωλύσαμεν αυτόν ότι ουκ ακο
λουθεί μεθ ημών. και είπε προς αυτόν/ο ιη
σούς. μη κωλύετε. ος γαρ ουκ έστι καθ η-
μών υπέρ ημών εστίν. εγένετο δε εν/ τω συμ
πληρούσθαι/ τας ημέρας/ της αναλήψεως αυ
τού, και αυτός/ το πρόσωπον αυτού εστή-
ριξε/ του πορεύεσθαι εις ιερουσαλήμ. και α-
πέστειλεν αγγέλους προ προσώπου αυτού.
και πορευθέντες, εισήλθον εις κώμην σαμα-
ρειτών, ώστε ετοιμάσαι αυτώ. και ουκ εδέ-
ξαντο αυτόν, ότι/ το πρόσωπον αυτού ην
πορευόμενον εις ιερουσαλήμ. ιδόντες δε/οι
μαθηταί αυτού ιάκωβος και ιωάννης είπον.
κύριε θέλεις είπωμεν πυρ καταβήναι από
/του ουρανού και αναλώσαι αυτούς ως
και ηλίας εποίησεν. στραφείς δε επετίμησεν
αυτοίς, και είπεν. ουκ οίδατε οίου πνεύμα
τος εστέ υμείς./ο γαρ υιός/ του ανθρώπου
ουκ ήλθε ψυχάς ανθρώπων απολέσαι, αλ-
λά σώσαι. και επορεύθησαν εις ετέραν κώμην
εγένετο δε πορευομένων αυτών εν/ τη ο-
δώ, είπε τις προς αυτόν. ακολουθήσω σοι
όπου αν απέρχη κύριε. και είπεν αυτώ/ο ιη
σούς./αι αλώπεκες φωλεούς έχουσι, και
/τα πετεινά/ του ουρανού κατασκηνώσεις,/ο
δε υιός/ του ανθρώπου ουκ έχει που/ την
κεφαλήν κλίνη. είπε δε προς έτερον. ακο-
λούθει μοι. ο δε είπε, κύριε επίτρεψόν μοι
απελθόντι πρώτον θάψαι/ τον πατέρα μου
είπε δε αυτώ/ο ιησούς. άφες/ τους νεκρούς

spiritum inmundum et sanauit
puerū: et reddidit illum patri
eius. Stupebant autem omnes in
magnitudine dei. Omnibus qꝫ mirāti-
bus in omnibus que faciebat: dixit
ad discipulos suos. Ponite vos
in cordibus vestris sermones istos.
Filius enī hominis futurū est vt tradat
in manus hominum. At illi ignorabāt
verbum istud: et erat velatum
ante eos vt non sentirent illud: et
timebant eum interrogare de
hoc verbo. Intrauit aūt cogitatio ī eos
quis eorꝫ maior esset. At iesus
videns cogitationes cordis illorum:
apprehendit puerum ꝛ statuit illuʒ sec⁹
se: ꝛ ait illis. Quicūqꝫ susceperit
puerum istum in nomine meo me reci
pit. Et quicūqꝫ me recepit: recipit eū q̄
me misit. Nā q̄ minor est inter vos oēs:
hic maior est. Respondens
aūt iohānes dixit. Preceptor: vidim⁹
quēdā in nomine tuo eijcientē demonia
et prohibuimus eum: quia nō sequitur
nobiscum. Et ait ad illuʒ iesus.
Nolite ꝓhibē. Qui ei nō ē aduersū nos
pro nobis est. Factū ē aūt dū cōplerent
dies assumptionis eius:
et ipse faciem suam firmauit vt
iret in hierusalem. Et misit
nuncios ante conspectum suum:
ꝛ euntes intrauerunt in ciuitateʒ sama
ritanorꝫ vt parēt illi. Et non receperūt
eum: quia facies eius erat
euntis hierusalem. Cum vidissent autē
discipuli ei⁹ iacob⁹ et iohānes dixerūt.
Dn̄e vis dicimus vt ignis descēdat de
celo et consumat illos?
Et conuersus increpauit
illos dicens. Nescitis cuius spiritus
estis. Filius hominis
non venit animas perdere sed
saluare. Et abierūt in aliud castellum.
Factuʒ est aūt ambulantib⁹ illis ī via:
dixit quidam ad illum. Sequar te
quocunqꝫ ieris. Dixit illi iesus.
Vulpes foueas habent et
volucres celi nidos:
filius autem hominis non habet vbi
caput suū reclinet. Ait aūt ad alterū. Se
q̄re me. Ille aūt dixit. Dn̄e ꝑmitte mihi
primum ire et sepelire patrem meum.
Dixit qꝫ ei iesus. Sine vt mortui

Mat.17.f. Marci.9.e. F Mat.18.a. Mar.9.e. Mar.9.f. G Mat.18.b. Mat.8.d. Mat.8.d. Mat.8.c.

θάψαι/ τους εαυτών νεκρούς. συ δε απελ-
θών διάγγελε/ την βασιλείαν/ του θεού. είπε
δε και έτερος. ακολουθήσω σοι κύριε. πρώ
τον δε επίτρεψόν μοι αποτάξασθαι/ τοις εις
/τον οίκον μου. είπε δε/ο ιησούς προς αυ
τόν. ουδείς επιβαλών/ την χείρα αυτού επ ά
ροτρον και βλέπων εις/ τα οπίσω, εύθετος
εστίν εις/ την βασιλείαν/ του θεού. Cap.10.
Μετά δε ταύτα ανέδειξεν/ο κύριος και ετέ
ρους εβδομήκοντα, και απέστειλεν αυ-
τούς ανά δύο προ προσώπου αυτού εις
πάσαν πόλιν και τόπον ου έμελλεν αυτός
έρχεσθαι. έλεγεν ουν προς αυτούς./ο μεν
θερισμός πολύς./οι δε εργάται ολίγοι. δε
ήθητε ουν/ του κυρίου/ του θερισμού όπως
εκβάλη εργάτας εις/ τον θερισμόν αυτού. υ
πάγετε, ιδού εγώ αποστέλλω υμάς ως άρ
νας εν μέσω λύκων. μη βαστάζετε βαλλάν
τιον, μη πήραν, μη δε υποδήματα, και μη-
δένα κατά/ την οδόν ασπάσησθε. εις ην δαν
οικίαν εισέρχησθε, πρώτον λέγετε ειρήνη
/τω οίκω τούτω, και εάν η εκεί υιός ειρήνης
επαναπαύσεται επ αυτόν/η ειρήνη υμών, ει
δε μήγε εφ υμάς ανακάμψει. εν αυτή δε/ τη
οικία μένετε εσθίοντες και πίνοντες τα παρ
αυτών. άξιος γαρ/ο εργάτης/ του μισθού αυ
τού εστί. μη μεταβαίνετε εξ οικίας εις οικίαν
και εις ην δαν πόλιν εισέρχησθε και δέχων-
ται υμάς, εσθίετε/ τα παρατιθέμενα υμίν,
και θεραπεύετε/ τους εν αυτή ασθενείς, και
λέγετε αυτοίς, ήγγικεν εφ υμάς/η βασιλεία
/του θεού. εις ην δαν πόλιν εισέρχησθε, και
μη δέχωνται υμάς, εξελθόντες εις/ τας πλα
τείας αυτής, είπατε. και/ τον κονιορτόν κολ-
ληθέντα ημίν εκ/ της πόλεως υμών απομα-
σσόμεθα υμίν. πλήν τούτο γινώσκετε. ότι
ήγγικεν εφ υμάς/η βασιλεία/ του θεού. λέ-
γω δε υμίν, ότι σοδόμοις εν/ τη ημέρα εκεί-
νη ανεκτότερον έσται η/ τη πόλει εκείνη. ου
αί σοι χωραζίν, ουαί σοι βηθσαϊδά, ότι ει εν
τύρω και σιδώνι εγένοντο/ αι δυνάμεις/ αι
γενόμεναι εν υμίν, πάλαι αν εν σάκκω και
σποδώ καθήμεναι μετενόησαν. πλην τύρω
και σιδώνι ανεκτότερον έσται εν/ τη κρίσει η
υμίν. και συ καπερναούμ/η έως/ του ουρα-
νού υψωθείσα έως άδου καταβιβασθήση./ο
ακούων υμών, εμού ακούει. και/ο αθετών υ
μάς, εμέ αθετεί./ο δε εμέ αθετών, αθετεί/ τον
αποστείλαντα με. υπέστρεψαν δε/οι εβδο
μήκοντα μετά χαράς λέγοντες. κύριε, και
/τα δαιμόνια υποτάσσεται ημίν εν/ τω ονό-
ματι σου. είπε δε αυτοίς. εθεώρουν/ τον σα
ταναν ως αστραπήν εκ/ του ουρανού πεσόν

sepeliant mortuos suos: tu aūt vade et
annuncia regnum dei.
Et ait alter. Sequar te domine:
sed ꝑmitte mihi primū renūciare his qui
domi sunt. Ait ad illum iesus.
Nemo mittēs manus suas ad aratrum
et aspiciens retro aptus
est regno dei. Cap.10.
Post hec aūt designauit dn̄s ꝛ alios
septuagintaduos: ꝛ misit illos
binos ante faciem suam in
omnē ciuitatem ꝛ locum quo erat ipse
venturus. Et dicebat illis.
Messis q̄dē multa operarij aūt pauci. Ro
gate ergo dominum messis vt
mittat operarios in messem suam. Ite
ecce ego mitto vos sicut agnos
inter lupos. Nolite portare sacculum
neqꝫ perā neqꝫ calciamenta: et nemineʒ
per viam salutaueritis. In quācunqꝫ
domum intraueritis: primū dicite: pax
huic domui: et si ibi fuerit fili⁹ pacis
requiescet super illum pax vestra: sin
aūt ad vos reuertet. In eadem autē
domo manete: edētes et bibētes q̄ apd
illos sūt. Dign⁹ ē ei opari⁹ mercede sua.
Nolite transire de domo in domum.
Et ī quācūqꝫ ciuitatē ītraueritis ꝛ susce-
perint vos māducate q̄ apponūtur vobis
et curate infirmos qui in illa sunt et
dicite illis: appropiquauit ī vos regnū
dei. In quācūqꝫ aūt ciuitatē ītraueritis et
non susceperint vos: exeuntes in pla-
teas eius dicite. Etiā puluerē q̄ adhesit
nobis de ciuitate vestra extergimus in
vos. Tn̄ hoc scitote quia
appropinquauit regnum dei. Dico
vobis quia sodomis in die illa
remissi⁹ erit qꝫ illi ciuitati. Ve
tibi corozaim: ve tibi bethsaida: q2 si ī
tyro et sidone facte fuissent virtutes que
facte sunt in vobis: olim in cilicio et
cinere sedētes peniterent. Verūtñ tyro
et sidoni remissius erit in iudicio qꝫ
vobis. Et tu capharnaum vsqꝫ ad celū
exaltata: vsqꝫ ad infernum demergeris.
Qui vos audit me audit: ꝛ q̄ vos sper
nit me spernit. Qui aūt me spernit: sper
nit eū q̄ misit me. Reuersi sūt aūt septua
gintaduo cū gaudio dicētes. Dn̄e etiaʒ
demonia subijciuntur nobis in nomine
tuo. Et ait illis. Videbam sathanaʒ
sicut fulgur de celo cadentem.

A Mat.9.g. Mat.10.c. Mat.10.b. Mar.6.b. B Mat.10.b. ꝛ.10.b. Mat.10.b. Mar.16.f. Mat.11.c. C Mat.10.d. ꝛ.18.a. Iohā.14.c.

τα. ιδού δίδωμι υμίν την εξουσίαν του πατείν επάνω όφεων και σκορπίων, και επί πάσαν την δύναμιν του εχθρού, και ουδέν υμάς ου μή αδικήση. πλήν εν τούτω μή χαίρετε ότι τα πνεύματα υμίν υποτάσσεται. χαίρετε δε ότι τα ονόματα υμών εγράφη εν τοις ουρανοίς. εν αυτή τη ώρα ηγαλλιάσατο τω πνεύματι ο ιησούς και είπεν. εξομολογούμαι σοι πάτερ κύριε του ουρανού και της γης, ότι απέκρυψας ταύτα από σοφών και συνετών, και απεκάλυψας αυτά νηπίοις. ναι ο πατήρ ότι ούτως εγένετο ευδοκία έμπροσθέν σου. και στραφείς προς τους μαθητάς είπε. πάντα μοι παρεδόθη υπό του πατρός μου. και ουδείς γινώσκει τις εστίν ο υιός ει μή ο πατήρ, και τις εστίν ο πατήρ ει μή ο υιός, και ω εάν βούληται ο υιός αποκαλύψαι. και στραφείς προς τους μαθητάς κατ' ιδίαν είπε. μακάριοι οι οφθαλμοί οι βλέποντες α βλέπετε. λέγω γαρ υμίν, ότι πολλοί προφήται και βασιλείς ηθέλησαν ιδείν α υμείς βλέπετε, και ουκ είδον, και ακούσαι α ακούετε, και ουκ ήκουσαν. και ιδού νομικός τις ανέστη εκπειράζων αυτόν και λέγων. διδάσκαλε, τι ποιήσας ζωήν αιώνιον κληρονομήσω. ο δε είπε προς αυτόν. εν τω νόμω τι γέγραπται. πως αναγινώσκεις. ο δε αποκριθείς είπεν. αγαπήσεις κύριον τον θεόν σου εξ όλης της καρδίας σου και εξ όλης της ψυχής σου, και εξ όλης της ισχύος σου, και εξ όλης της διανοίας σου. και τον πλησίον σου ως σεαυτόν, είπε δε αυτώ. ορθώς απεκρίθης. τούτο ποίει και ζήση. ο δε θέλων δικαιούν εαυτόν, είπε προς τον ιησούν. και τις εστί μου πλησίον. υπολαβών δε ο ιησούς είπεν. άνθρωπός τις κατέβαινεν από ιερουσαλήμ εις ιεριχώ και λησταίς περιέπεσεν, οι και εκδύσαντες αυτόν και πληγάς επιθέντες απήλθον αφέντες ημιθανή τυγχάνοντα. κατά συγκυρίαν δε ιερεύς τις κατέβαινεν εν τη οδώ εκείνη, και ιδών αυτόν αντιπαρήλθεν. ομοίως δε και λευΐτης γενόμενος κατά τον τόπον, ελθών και ιδών, αντιπαρήλθε. σαμαρείτης δε τις οδεύων ήλθε κατ' αυτόν, και ιδών αυτόν εσπλαγχνίσθη. και προσελθών κατέδησε τα τραύματα αυτού επιχέων έλαιον και οίνον. επιβιβάσας δε αυτόν επί το ίδιον κτήνος, ήγαγεν εις πανδοχείον, και επεμελήθη αυτού. και επί την αύριον εξελθών εκβαλών δύο δηνάρια, έδωκε τω πανδοχεί και είπεν αυτώ. επιμελήθητι αυτού, και ότι αν προσδαπανήσης, εγώ εν

Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et sup oẽ virtutem inimici: et nihil vobis nocebit. Veruntamẽ in hoc nolite gaudere: quia spiritus vobis subijciuntur. Gaudete aũt q nomina vr̃a scripta sũt in celis. In ipsa hora exultauit in spiritu sancto et dixit. Confiteor tibi domine pater celi et terre q abscondisti hec a sapientib9 et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Etiam pater qm̃ sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo scit quis sit filius nisi pater: et quis sit pater nisi filius: et cui voluerit filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos dixit. Beati oculi qui vident que vos videtis. Dico enim vobis q multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis et nõ viderũt: et audire que auditis et nõ audierũt. Et ecce quidã legisp̃it9 surrexit tẽptãs illũ et dicens. Magister quid faciẽdo vitã eternã possidebo? At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est? Quomodo legis. Ille respõdens dixit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua: et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsũ. Dixit q3 illi. Recte respõdisti. Hoc fac et viues. Ille aũt volẽs iustificare seipsum dixit ad iesũ. Et q̃s est meus p̃xim9? Suscipiens aũt Iesus dixit. Homo quidã descẽdebat ab hierlm̃ in hiericho et incidit in latrones: qui etiam despoliauerũt eũ: et plagis ĩpositis abierunt semiuiuo relicto. Accidit aũt vt sacerdos quidã descẽdẽt eadem via et viso illo preteriuit. Similiter et leuita cum esset secus locũ et videret eum pertransijt. [Samaritan9 aũt q̃dã iter faciẽs venit se cus eũ:] et videñs eũ: mĩa mot9 ẽ. Et appropiãs alligauit vulnera eius infundens oleum et vinum: et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum et curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios: et dedit stabulario et ait. Curam [cũ] illi9 habe: et q̃dcũq3 superogaueris ego

Mar. 16. g.
Mat. 11. f.
D
Mat. 11. g.
Johã. 10. c
Mat. 13. b.
Mat. 22. f.
Mar. 12. c.
Mat. 22. f.
Marci. 12.
E
Deut. 6. a.
Roma. 13. c
Jaco. 2. b.
i 16. d.
d. Suscipiẽs
i. respõdẽs.
F

τω επανέρχεσθαί με αποδώσω σοι. τις ουν τούτων των τριών πλησίον δοκεί σοι γεγονέναι του εμπεσόντος εις τους ληστάς. ο δε είπεν. ο ποιήσας το έλεος μετ' αυτού. είπεν ουν αυτώ ο ιησούς. πορεύου και συ ποίει ομοίως. εγένετο δε εν τω πορεύεσθαι αυτούς, και αυτός εισήλθεν εις κώμην τινά. γυνή δε τις ονόματι μάρθα υπεδέξατο αυτόν εις τον οίκον αυτής. και τήδε ην αδελφή καλουμένη μαρία, η και παρακαθίσασα παρά τους πόδας του ιησού ήκουε τον λόγον αυτού. η δε μάρθα περιεσπάτο περί πολλήν διακονίαν. επιστάσα δε είπε. κύριε, ου μέλει σοι ότι η αδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονείν, είπε ουν αυτή ίνα μοι συναντιλάβηται. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν αυτή. μάρθα μάρθα, μεριμνάς και τυρβάζη περί πολλά. ενός δε εστί χρεία. μαρία δε την αγαθήν μερίδα εξελέξατο, ήτις ουκ αφαιρεθήσεται απ' αυτής. Cap. xi.

Και εγένετο εν τω είναι αυτόν εν τόπω τινί προσευχόμενον, ως επαύσατο, είπε τις των μαθητών αυτού προς αυτόν. κύριε δίδαξον ημάς προσεύχεσθαι, καθώς και ιωάννης εδίδαξε τους μαθητάς αυτού. είπε δε αυτοίς όταν προσεύχησθε, λέγετε. πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς, αγιασθήτω το όνομά σου. ελθέτω η βασιλεία σου. γενηθήτω το θέλημά σου, ως εν ουρανώ και επί της γης. τον άρτον ημών τον επιούσιον δίδου ημίν το καθ' ημέραν. και άφες ημίν τας αμαρτίας ημών, και γαρ αυτοί αφίεμεν παντί οφείλοντι ημίν. και μή εισενέγκης ημάς εις πειρασμόν, αλλά ρύσαι ημάς από του πονηρού. και είπε προς αυτούς. τις εξ υμών έξει φίλον, και πορεύσεται προς αυτόν μεσονυκτίου, και είπη αυτώ. φίλε χρήσόν μοι τρείς άρτους επειδή φίλος παρεγένετο εξ οδού προς με, και ουκ έχω ο παραθήσω αυτώ, κακείνος έσωθεν αποκριθείς είπη. μή μοι κόπους πάρεχε, ήδη η θύρα κέκλεισται και τα παιδία μου μετ' εμού εις την κοίτην εισίν, ου δύναμαι αναστάς δούναί σοι. λέγω υμίν, ει και ου δώσει αυτώ αναστάς διά το είναι αυτού φίλον, διά γε την αναίδειαν αυτού εγερθείς δώσει αυτώ όσον χρήζει. καγώ υμίν λέγω. αιτείτε και δοθήσεται υμίν. ζητείτε και ευρήσετε. κρούετε και ανοιγήσεται υμίν. πας γαρ ο αιτών λαμβάνει, και ο ζητών ευρίσκει, και τω κρούοντι ανοιγήσεται. τίνα δε υμών τον πατέρα αιτήσει ο υιός άρτον, μή λίθον δώσει αυτώ. η και ιχθύν, μή αντί ιχθύος όφιν επιδώσει αυτώ. η

rediero reddam tibi. Quis horum triũ videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit miam in illũ. Et ait illi iesus. Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum irent: et ipse intrauit in quoddam castellum et mulier q̃dã martha noĩe excepit illũ in domũ suã. Et huic erat soror noĩe maria: que etiam sedens secus pedes domini audiebat verbum illi9. Martha aũt satagebat circa frequẽs ministeriũ. Que stetit et ait. Dñe nõ ẽ tibi cure q soror mea reliq̃t me solã ministrare? Dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens dixit illi dominus. Martha martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porrõ vnũ ẽ necessariũ. Maria optimã partem elegit q̃ nõ auferetur ab ea. Cap. xi.

Et factum est cum esset in quodã loco orãs: vt cessauit: dixit vnus ex discipulis eius ad eum. Dñe doce nos orare: sicut docuit iohannes discipulos suos. Et ait illis. Cũ oratis dicite. Pater sanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis peccata nostra: siquidem et nos dimittimus debitoribus nostris et ne nos inducas in temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte: et dicet illi: amice cõmoda mihi tres panes quoniã amicus meus venit de via ad me et nõ habeo qđ ponã ãn illũ: et ille deintus respondẽs dicat noli mihi molestus esse: iam ostiũ clausũ ẽ et pueri mei mecũ sũt ĩ cubili: nõ possũ surgẽ et dare tibi. Et ille si pseuerauerit pulsãs: dico vobis et si nõ dabit illi surgens: eo q amic9 eius sit: ppter ĩprobitatem tñ eius surget et dabit illi quotquot hz necessarios. Et dico ego vobĩ. Petite et dabit vobĩ: q̃rite et inuenietis: pulsate et apierĩ vobĩ. Ois ẽi q̃ petit accipit: et qui q̃rit iuenit: et pulsãti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panẽ: nũq̃d lapidẽ dabit illi? Aut piscẽ: nũq̃d p pisce serpẽtẽ dabit illi? Aut

G
A
Mat. 6. c.
Roma. 8. d
Job. 29. a.
Esa. 8. d.
B
Mat. 7. b.
Jaco. 1. a
Johã. 16. f

καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. αὐτὸς δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ὅτι λέγετε ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι. διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον λέγει. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ. μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε. μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων, ἤρξατο λέγειν. ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστιν. σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν

si petierit ouum: nunquid porriget illi scorpioné? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris: quãto magis pr vr celestis de celo dabit spiritum bonum petentibus se. Et erat eijciens demonium et illud erat mutum: et cum eiecisset demonium locutus est mutus: et admirate sunt turbe. Quidã autẽ ex eis dixerũt. In beelzebub principe demoniorum eijcit demonia. Et alij temptantes signum de celo querebant ab eo. Ipse autẽ vt vidit cogitatiões eorũ dixit eis. Omne regnũ in se diuisum desolabitur: et domus supra domũ cadet. Si autẽ et sathanas in seipsũ diuisus ẽ: quõ stabit regnum eius: quia dicitis in beelzebub me eijcere demonia. Si autẽ ego in beelzebub eijcio demonia: filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito dei eijcio demonia: profecto peruenit in vos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suũ: in pace sunt ea q̃ possidet. Si autẽ fortior eo superueniens vicerit eum vniuersa arma eius auferet in quib⁹ cõfidebat et spolia ei⁹ distribuet. Qui non est mecũ contra me est: et qui nõ colligit mecum dispergit. Cum immundus spiritus exierit de homine: ambulat per loca inaquosa querens requiẽ et non inueniens dicit. Reuertar in domum meam vñ exiui. Et cũ venerit inuenit eã scopis mũdatã. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se et ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Factũ est autẽ cũ hoc diceret: extollens vocẽ quedã mulier de turba dixit illi. Beatus venter qui te portauit: et vbera que suxisti. At ille dixit. Quinimo: beati qui audiunt verbum dei et custodiũt illud. Turbis autẽ cõcurrẽtib⁹ cepit dicere. Generatio hec generatio nequã est: signum querit et signum non dabitur ei nisi signum Jone prophete. Nam sicut fuit ionas signum niniuitis: ita erit et filius hominis generationi isti. Regina austri surget in iudicio cum

Mat. 9. f. 12. c.
Mat. 12. c. Marci. 3. c.
Mat. 12. c.
C
Mat. 12. d. Mar. 3. f.
Mat. 12. f.
D
Mat. 12. f. Marci. 8. c.
3. Reg. 10. a. 2. Pa. 9. a.

ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶνος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶνος ὧδε. ἄνδρες νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν. ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε. ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε. πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν. ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε. καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν. ἀποστελῶ εἰς αὐ-

viris generationis huius et condẽnabit illos: quia venit a finibus terre audire sapientiã salomonis. Et ecce plusq̃ salomon hic. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione hac et condemnabunt illam: quia penitentiã egerũt in predicatiõe ione. Et ecce plusq̃ iona hic. Nemo lucernã accẽdit et in abscondito ponit neq̃ sub modio sed supra candelabrum: vt qui ingrediũtur lumen videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit: si autẽ nequam fuerit: etiã corp⁹ tuũ tenebrosũ erit. Vide ergo ne lumẽ qđ in te est tenebre sint. Si ergo corp⁹ tuũ totũ lucidũ fuerit nõ habẽs aliquã partẽ tenebrarum: erit lucidũ totum: et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur: rogauit illũ quidã phariseus vt prãderet apud se. Jesus autẽ ingress⁹ recubuit. Pharise⁹ autẽ cepit intra se reputans dicere: quare non baptizat⁹ esset ante prãdiũ. Et ait dñs ad illũ. Nũc vos pharisei quod deforis est calicis et catini mũdatis: qđ autẽ int⁹ est vestrum plenũ est rapina et iniquitate. Stulti nõne q̃ fecit qđ deforis ẽ: etiã id qđ deint⁹ est fecit. Verũtñ qđ superest date elemosynã: et ecce oĩa mũda sunt vobis. Sed ve vobis phariseis qui decimatis mentam et rutam et omne olus: et preteritis iudicium et charitatem dei. Hec autẽ oportuit facere et illa non omittere. Ve vobis phariseis: qui diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite quia estis vt monumenta que nõ parent: et homines ambulãtes supra nesciũt. Respondẽs autẽ quidã ex legisperitis ait illi. Magister: hec dicens etiã contumeliã nobis facis. At ille ait. Et vobis legisperitis ve quia oneratis homines oneribus que portari nõ possunt et ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edificatis monumẽta prophetarũ: patres autẽ vestri occiderunt illos. Profecto testificamini et cõsentitis operib⁹ patrũ vestrorum: quoniam quidẽ ipsi eos occiderũt: vos autẽ edificatis eorum sepulchra. Propterea et sapientia dei dixit. Mittam ad illos

p. hic aduerbiũ loci. et sic infra.
Jone. 3. b. Mat. 12. f.
E
sup. 8. b. Mar. 5. b. Mar. 4. d.
Mat. 6. c.
Mat. 15. c.
F
Mat. 23. d.
Mat. 23. b.
Mat. 23. c.
G
Mat. 23. a.
mat. 23. f.

τοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐ
τῶν ἀποκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν, ἵνα ἐκζη
τηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκ
χυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως
τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου.
ναὶ λέγω ὑμῖν ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενε=
ᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς ὅτι ἤρα
τε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλ
θετε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. λέ
γοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρ=
ξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι δει=
νῶς συνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτόν,
περὶ πλειόνων ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦν
τες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα
κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Cap. 12.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων
τοῦ ὄχλου ὥστε καταπατεῖν ἀλλή=
λους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ πρῶτον. προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ
τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρι
σις. οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ
ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνω=
σθήσεται. ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπα=
τε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ
οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμιείοις, κηρυχθή
σεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς
φίλοις μου μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτε
νόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόν=
των περισσότερόν τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ
ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ
ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς
τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν τοῦτον φοβήθη
τε. οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρί=
ων δύο, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησ
μένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τρί=
χες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ
οὖν φοβεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρε
τε ὑμεῖς. λέγω δὲ ὑμῖν πᾶς ὃς ἂν ὁμολογή
σῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν ἑαυτῷ
ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἀρ
νησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρ
νηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.
καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀν
θρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ δὲ εἰς τὸ ἅ=
γιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσε
ται. ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συ
ναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας μὴ
μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσεσθε, ἢ τί
εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν. εἶπε δέ τις αὐ

prophetas et apostolos: et ex illis
occident et persequentur: vt inquiratur
sanguis omniũ prophetarum qui effusus est
a constitutione mundi a
generatiõe ista: a sanguine abel vsq ad
sanguinem zacharie qui periit
inter altare et edem.
Ita dico vobis requiretur ab
hac gñatione. Ue vobis legisperitis: q[uia] Mat. 23. b.
tulistis clauẽ scientie: ipsi nõ introistis
et eos q[ui] introibant prohibuistis. Cum
autem hec ad illos diceret: ceperunt
pharisei et legisperiti grauiter
insistere et os eius opprimere Actuũ. 23. a
de multis insidiantes ei: et querentes
aliquid capere de ore eius: vt
accusarent eum. Cap. 12.

Multis aũt turbis concurrentibus: A
ita vt se inuicem conculcarent
cepit dicere ad discipulos
suos. Attendite a Mat. 16. b
fermento phariseorũ quod est hypocrisis. Marci. 8. c
Nihil enim opertum est quod non Mat. 10. c.
reueletur: neq absconditũ quod nõ sciatur. Mar. 4. d.
Quoniam que in tenebris dixistis: Marci. 12. c
in lumine dicentur: et quod in
aure locuti estis in cubiculis: predicabi
tur in tectis. Dico autem vobis
amicis meis ne terreamini ab his q[ui] oc
cidunt corpus: et post hoc non habent
amplius quid faciant. Ostendam autẽ Mat. 10. c.
vobis quem timeatis. Timete
eũ q[ui] postq[uam] occiderit h[abe]z potestatẽ mittẽ in
gehẽnaz. Ita dico vobis hunc timete.
Nõne quinq passeres veneũt dipõdio: Mat. 10. f.
et vnus ex illis non est in obliuione
coram deo. Sed et capilli Mat. 10. f.
capitis vestri oẽs numerati sũt. Nolite B
ergo timẽ: multis passerib[us] pluris estis
vos. Dico aũt vobis: oĩs q[ui]cũq confess[us] fue Mat. 10. f.
rit me coram hominibus: et Marci. 8. g
filius hominis confitebitur illum
coram angelis dei. Qui autem nega= Mat. 10. f.
uerit me coram hominibus: negabitur
coram angelis dei.
Et omnis qui dicit verbũ in filiũ hõis Mat. 12. d.
remittetur illi: ei autem qui in spiritũ Mar. 3. g.
sanctum blasphemauerit nõ remittetur.
Cum autẽ inducent vos in synagogas Mat. 14. d
et ad magistratus et potestates: nolite Marci. 13. c
solliciti eẽ q[ua]liter aut q[ui]d respondeatis aut q[ui]d
dicatis. Sp̃s eĩ sctũs docebit vos ĩ eadẽ
ĩ ipsa hora: q[ui]d oporteat vos dicẽ. Ait aũt

τῷ ἐκ τοῦ ὄχλου. διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀ=
δελφῷ μου μερίσασθαι μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κλη
ρονομίαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με
κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς.
εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσ
θε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισ=
σεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρ=
χόντων αὐτοῦ. εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς
αὐτοὺς λέγων. ἀνθρώπου τινὸς πλουσί=
ου εὐφόρησεν ἡ χώρα. καὶ διελογίζετο ἐν ἑ=
αυτῷ λέγων. τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ
συνάξω τοὺς καρπούς μου. καὶ εἶπε. τοῦ=
το ποιήσω. καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ
μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάν
τα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, καὶ
ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ ἔχεις πολλὰ ἀ=
γαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά. ἀναπαύου,
φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θε=
ός, ἄφρον ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀ
παιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσ
ται. οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς
θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθη=
τὰς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω. μὴ με=
ριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μὴ δὲ
τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖον
ἐστὶ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύμα
τος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπεί
ρουσιν, οὐ δὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖ
ον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς.
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετει=
νῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται
προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν
ἕνα. εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί πε
ρὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε. κατανοήσατε τὰ
κρίνα πῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει.
λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ
δόξῃ αὐτοῦ, περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.
εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄν=
τα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ
θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑ
μᾶς ὀλιγόπιστοι. καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φά
γητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦτα
γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑ
μῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.
πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ
ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ
φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδό=
κησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βα=
σιλείαν. πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑ=
μῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑ=
αυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θη=
σαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅ=
που κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφ=

de turba. Magister dic fratri
meo: vt diuidat mecum hereditatem.
At ille dixit ei. Homo quis me Exo. 2. c.
cõstituit iudicẽ aut diuisorẽ supra vos? Actu. 7. b.
Dixit q[uo]q ad illos. Uidete et cauete
ab omni auaricia: q[uia] non in abundantia
cuiusq vita ei[us] est ex his que possidet.
Dixit autem similitudinem ad C
illos dicens. Hois cuiusdã diuitis vbe
res fruct[us] ager attulit: et cogitabat intra
se dicens. Quid faciã q[uia] nõ habeo quo
cõgregem fruct[us] meos? Et dixit. Hoc
faciam. Destruam horrea mea: et
maiora faciam: et illuc cõgregabo oĩa
que nata sũt mihi et bona mea: et
dicã anime mee. Aĩa habes multa bo
na posita in annos plurimos: requiesce:
comede: bibe: epulare. Dixit aũt illi de[us]
Stulte hac nocte animã tuam repetũt
a te: que aũt parasti cui[us] erunt?
Sic est qui sibi thesaurizat et non est in
deum diues. Dixit q[uo]q ad discipulos
suos. Jdeo dico vobis. Nolite solliciti eẽ Mat. 6. e.
anime vestre quid manducetis: neq Roma. 12. c
corpori vestro q[ui]d induamini. Aĩa plus 1. Pe. 5. c.
est q[uam] esca: et corpus plusq[uam] vestimentum.
Considerate coruos: quia non seminãt
neq metunt: quib[us] non est cellarium
neq horreum: et deus pascit illos.
Quanto magis vos pluris estis illis.
Quis autem vestrum cogitando potest
adijcere ad staturã suaz cubitũ vnũ? Si ergo neq q[uo]d minimũ ẽ potestis:
ceteris solliciti estis. Cõsiderate Mat. 6. f.
lilia quõ crescunt: nõ laborãt neq nẽt. D
Dico aũt vobis nec salomon in omni
gloria sua vestiebatur sicut vnũ ex istis.
Si autem fenũ quod hodie est in agro
et cras in clibanum mittitur
deus sic vestit: quanto magis vos
pusille fidei? Et vos nolite q[ue]rẽ q[ui]d mã
ducetis aut q[ui]d bibatis: et nolite in subli
me tolli. Hec enim aũt oĩa gẽtes mũdi q[ue]rũt.
Pater aũt vester scit q[uia] his indigetis.
Uerũtñ q[ue]rite primũ regnũ dei et iustitiã Mat. 6. g.
eius: et hec oĩa adijcient vobis. Nolite
timere pusillus grex: quia complacuit
patri vestro dare vobis regnum.
Uendite que possidetis Mat. 19. c.
et date elemosinã. Facite vobis Mar. 10. c.
sacculos qui non veterascunt: thesaurũ Mat. 6. d.
non deficientem in celis quo
fur non appropiat: neq tinea corrũpit.

θείρει. όπου γάρ εστίν ο θησαυρός υμών,
εκεί και η καρδία υμών έσται. έστωσαν υ=
μών αι οσφύες περιεζωσμέναι, και οι λύχνοι
καιόμενοι, και υμείς όμοιοι ανθρώποις
προσδεχομένοις τον κύριον εαυτών πότε
αναλύσει εκ των γάμων, ίνα ελθόντος και
κρούσαντος, ευθέως ανοίξωσιν αυτώ. μακά
ριοι οι δούλοι εκείνοι ους ελθών ο κύριος
ευρήσει γρηγορούντας. αμήν λέγω υμίν,
ότι περιζώσεται και ανακλινεί αυτούς, και
παρελθών διακονήσει αυτοίς. και εάν έλθη
εν τη δευτέρα φυλακή, και εν τη τρίτη
φυλακή έλθη και εύρη ούτως, μακάριοι ει=
σίν οι δούλοι εκείνοι. τούτο δε γινώσκετε, ό
τι ει ήδει ο οικοδεσπότης ποία ώρα ο κλέπ=
της έρχεται, εγρηγόρησεν άν, και ουκ αφή=
κε διορυγήναι τον οίκον αυτού, και υμείς
ούν γίνεσθε έτοιμοι, ότι η ώρα ου δοκείτε
ο υιός του ανθρώπου έρχεται. είπε δε αυ
τώ ο πέτρος. κύριε προς ημάς την παραβο
λήν ταύτην λέγεις η και προς πάντας. είπε
δε ο κύριος. τις άρα εστίν ο πιστός οικονό=
μος και φρόνιμος ον καταστήσει ο κύριος
επί της θεραπείας αυτού του διδόναι εν
καιρώ το σιτομέτριον. μακάριος ο δούλος
εκείνος ον ελθών ο κύριος αυτού ευρήσει
ποιούντα ούτως. αληθώς λέγω υμίν, ότι ε
πι πάσι τοις υπάρχουσιν αυτού καταστή=
σει αυτόν. εάν δε είπη ο δούλος εκείνος εν
τη καρδία αυτού, χρονίζει ο κύριός μου έρ
χεσθαι, και άρξηται τύπτειν τους παίδας
και τας παιδίσκας εσθίειν τε και πίνειν
και μεθύσκεσθαι, ήξει ο κύριος του δούλου
εκείνου εν ημέρα η ου προσδοκά, και εν ώ
ρα η ου γινώσκει, και διχοτομήσει αυτόν,
και το μέρος αυτού μετά των απίστων θή=
σει. εκείνος δε ο δούλος ο γνούς το θέλημα
του κυρίου αυτού, και μη ετοιμάσας μηδε
ποιήσας προς το θέλημα αυτού, δαρήσε=
ται πολλάς. ο δε μη γνούς ποιήσας δε άξια
πληγών, δαρήσεται ολίγας. παντί δε ω
εδόθη πολύ, πολύ ζητηθήσεται παρ αυ=
τού, και ω παρέθεντο πολύ, περισσότερον
αιτήσουσιν αυτόν. πυρ ήλθον βαλείν εις
την γην, και τι θέλω ει ήδη ανήφθη. βάπτισ
μα δε έχω βαπτισθήναι, και πως συνέχομαι
έως ου τελεσθή. δοκείτε ότι ειρήνην παρε=
γενόμην δούναι εν τη γη, ουχί λέγω υ=
μίν, αλλ η διαμερισμόν. έσονται γαρ από
του νυν πέντε εν οίκω ενί διαμεμερισμένοι
τρεις επί δυσί, και δύο επί τρισί διαμερισθή
σεται πατήρ επί υιώ, και υιός επί πατρί

Ubi enim thesaurus vester est: (Mat.6.c.)
ibi et cor vestrum erit. Sint (E)
lumbi vestri precincti et lucerne
ardentes in manib9 vestris: et vos siles ho
minibus expectantibus dñm suũ quãdo
revertatur a nuptijs: ut cum venerit et
pulsaverit confestim aperiant ei. Beati (Mat.24.g.)
servi illi quos cum venerit dominus
invenerit vigilãtes. Amen dico vobis:
q precinget se et faciet illos discũbere et
transiens ministrabit illis. Et si vene=
rit in secunda vigilia: et si in tertia
vigilia venerit et ita invenerit: beati sũt
servi illi. Hoc aũt scitote quoniam (Mat.24.g. Mar.13.g.)
si sciret paterfamilias qua hora fur
veniret: vigilaret utiq et non sineret
perfodi domum suam. Et vos
estote parati: quia qua hora non puta
tis filius hominis veniet. Ait autez ei
petrus. Domine ad nos
dicis hanc pabolã: an et ad oẽs? Dixit
aũt dñs. Quis putas est fidelis dispen= (Mat.24.g.)
sator et prudens quem cõstituit domin9
supra familiam suam ut det illis in
tẽpore tritici mensuram? Beatus (F)
ille servus quez cum venerit dñs invene
rit ita faciẽtẽ. Vere dico vobis qm̃ supra
omnia que possidet constituet
illum. Qd si dixerit servus ille in
corde suo: moraz facit dñs me9 venire:
et ceperit percutere servos
et ancillas et edere et bibere
et inebriari: veniet dominus servi
illius in die qua non sperat et hora
qua nescit et dividet eum
partemq ei9 cum infidelibus ponet.
Ille aũt servus qui cognovit volũtatẽ (Jaco.4.d.)
domini sui: et non se preparavit: et nõ
fecit secunduz voluntatem eius: vapu
labit multis. Qui aũt nõ cognovit et fe (Osee.4.d.)
plagis: vapulabit paucis. Omi ⌊cit digna
autem cui mltũ datũ ẽ mltũ queref ab
eo: et cui cõmendaverũt multum: plus
petent ab eo. Ignem veni mittere in
terrã: et quid volo nisi ut accẽdaf? Ba
ptisma autẽ hẽo baptizari et quõ coartor
usq dũ perficiaf. Putatis qr pacẽ veni (Mat.10.f.)
mittere in terram? Non dico vobis (G)
sed separationem. Erunt enim ex
hoc quinq in domo una divisi
tres in duos et duo in tres dividentur
pater in filiũ: et filius in patrem suum

μήτηρ επί θυγατρί, και θυγάτηρ επί μητρί
πενθερά επί την νύμφην αυτής, και νύμφη
επί την πενθεράν αυτής. έλεγε δε και τοις
όχλοις. όταν ίδητε την νεφέλην ανατέλλου
σαν από δυσμών, ευθέως λέγετε όμβρος έρ
χεται, και γίνεται ούτως. και όταν νότον
πνέοντα, λέγετε ότι καύσων έσται, και γίνε
ται. υποκριταί το πρόσωπον του ουρανού
και της γης οίδατε δοκιμάζειν τον δε καιρόν
τούτον πως ου δοκιμάζετε. τι δε και αφ
εαυτών ου κρίνετε το δίκαιον. ως γαρ υπά
γεις μετά του αντιδίκου σου επ άρχοντα
εν τη οδώ, δος εργασίαν απηλλάχθαι απ
αυτού, μήποτε κατασύρη σε προς τον κρι
τήν, και ο κριτής σε παραδώ τω πράκτορι,
και ο πράκτωρ βάλη σε εις φυλακήν. λέγω
σοι, ου μη εξέλθης εκείθεν έως ου και τον
έσχατον λεπτόν αποδώς. Cap.13.

Παρήσαν δε τινές εν αυτώ τω καιρώ α=
παγγέλλοντες αυτώ περί των γαλιλαί
ων, ων το αίμα πιλάτος έμιξε μετά των
θυσιών αυτών. και αποκριθείς ο ιησούς είπεν
αυτοίς. δοκείτε ότι οι γαλιλαίοι ούτοι α=
μαρτωλοί παρά πάντας τους γαλιλαίους
εγένοντο, ότι τοιαύτα πεπόνθασιν. ουχί
λέγω υμίν. αλλ εάν μη μετανοήτε, πάν=
τες ωσαύτως απολείσθε. η εκείνοι οι δέκα
και οκτώ εφ ους έπεσεν ο πύργος εν τω σι
λωάμ και απέκτεινεν αυτούς. δοκείτε ότι
ούτοι οφειλέται εγένοντο παρά πάντας αν
θρώπους τους κατοικούντας εν ιερουσαλήμ.
ουχί λέγω υμίν. αλλ εάν μη μετανοήτε,
πάντες ομοίως απολείσθε. έλεγε δε ταύ=
την την παραβολήν. συκήν είχε τις εν τω
αμπελώνι αυτού πεφυτευμένην, και ήλθε
ζητών καρπόν εν αυτή, και ουχ εύρεν. είπε
δε προς τον αμπελουργόν. ιδού τρία έτη
έρχομαι ζητών καρπόν εν τη συκή ταύτη,
και ουκ ευρίσκω. έκκοψον αυτήν ίνα τι και
την γην καταργεί. ο δε αποκριθείς λέγει αυ
τώ. κύριε άφες αυτήν και τούτο το έτος, έ=
ως ότου σκάψω περί αυτήν και βάλω κό=
πρια. καν μεν ποιήση καρπόν, ει δε μήγε, εις
το μέλλον εκκόψεις αυτήν. ην δε διδάσ=
κων εν μιά των συναγωγών εν τοις σάβ=
βασι. και ιδού γυνή ην πνεύμα έχουσα
ασθενείας έτη δέκα και οκτώ, και ην συγ
κύπτουσα, και μη δυναμένη ανακύψαι
εις το παντελές. ιδών δε αυτήν ο ιησούς
προσεφώνησε και είπεν αυτή. γύναι α
πολέλυσαι της ασθενείας σου. και επέθη=
κεν αυτή τας χείρας, και παραχρήμα α=

mater in filiã: et filia in matrem:
socrus in nurum suam: et nurus
in socrum suam. Dicebat autem ad (Mat.16.a.)
turbas. Cum videritis nubẽ orientem
ab occasu: stati dicitis nimb9 venit:
et ita fit. Et cũ austrum
flantem: dicitis quia estus erit et fit.
Hypocrite faciem celi
et terre nostis probare: hoc aũt tẽp9
quomodo nõ pbatis. Quid autez et a
vobisipsis nõ iudicatis qd iustũ ẽ? Cũ aũt
cũ adversario tuo ad pricipẽ ⌊vadis
in via: da operam liberari ab
illo: ne forte trahat te ad iudicem
et iudex tradat te exactori:
et exactor mittat te in carcerem. Dico (Mat.5.d. & 18.g.)
tibi: non exies inde donec etiam
novissimum minutum reddas. Cap.13.

Aderant aũt quidã ipso in tpe nun=
ciantes illi de galileis: (A)
quorum sanguinẽ pilatus miscuit cum
sacrificijs eorum. Et respondens dixit
illis. Putatis q hi galilei
pre omnibus galileis peccatores
fuerint: quia talia passi sunt. Non (Mat.4.c. Mar.1.c. Actu.2.d. & 3.d. Apoca.2.d.)
dico vobis: sed nisi pniaz hũeritis oẽs
similiter peribitis: sicut illi decem
et octo supra quos cecidit turris in syloe
et occidit eos. Putatis quia et
ipsi debitores fuerunt: preter omnes ho
mines habitantes in hierusalem.
Non dico vobis: sed si nõ pniam hũe (Ezech.18.c Eccle.17.d Actuũ.3.d.)
ritis oẽs siliter peribitis. Dicebat aũt hãc
similitudinẽ. Arborẽ fici habebat qdaz
plantatam in vinea sua: et venit
querẽs fructũ i illa et nõ invenit. Dixit
aũt ad cultorem vinee. Ecce ãni tres (Mat.21.c. Mar.11.c.)
sũt ex quo vẽio q̃rẽs fructũ i ficlnea hac:
et nõ iuẽio: succide ergo illã. Ut qd ẽt
terrã occupat? At ille rñdẽs dixit illi.
Dñe dimitte illam et hoc anno: usq
dũ fodiam circa illam et mittã stercora.
Et si quidẽ fecerit fructuz: sin autez in (B)
futurum succides ẽaz. Erat aũt docẽs (Mat.12.b. Mar.3.a. infra.14.a.)
in synagoga eorum sabbatis.
Et ecce mulier que habebat spiritum
infirmitatis annis decẽ et octo: et erat
iclinata: nec omnino poterat sursum re=
spicere. Quam cum videret iesus
vocavit eã ad se et ait illi. Mulier dimis
sa es ab infirmitate tua. Et imposuit (Mat.12.b. Marci.3.a. sup.6.a.)
illi manus: et confestim erecta

μωρθώθη, και εδόξαζε τον θεόν. αποκρι-
θείς δε ο αρχισυνάγωγος αγανακτών ό-
τι τω σαββάτω εθεράπευσεν ο ιησούς, έλεγε
τω όχλω. εξ ημέραι εισίν εν αις δει εργά-
ζεσθαι. εν ταύταις ουν ερχόμενοι θεραπεύε-
σθε, και μη τη ημέρα του σαββάτου. απεκρί-
θη ουν αυτώ ο κύριος και είπεν. υποκριταί έ-
καστος υμών τω σαββάτω ου λύει τον βούν
αυτού η τον όνον από της φάτνης, και α-
παγαγών ποτίζει. ταύτην δε θυγατέρα α-
βραάμ ούσαν ην έδησεν ο σατανάς ιδού δέ-
κα και οκτώ έτη, ουκ έδει λυθήναι από του
δεσμού τούτου τη ημέρα του σαββάτου.
και ταύτα λέγοντος αυτού, κατησχύνον-
το πάντες οι αντικείμενοι αυτώ, και πας ο
όχλος έχαιρεν επί πάσι τοις ενδόξοις τοις
γινομένοις υπ' αυτού. έλεγε δε τίνι ομοία
εστίν η βασιλεία του θεού, και τίνι ομοιώ-
σω αυτήν. ομοία εστί κόκκω σινάπεως, ον
λαβών άνθρωπος έβαλεν εις κήπον εαυτού,
και ηύξησε, και εγένετο εις δένδρον μέγα.
και τα πετεινά του ουρανού κατεσκήνωσεν
εν τοις κλάδοις αυτού. πάλιν είπε. τίνι ο-
μοιώσω την βασιλείαν του θεού. ομοία εστί
ζύμη ην λαβούσα γυνή έκρυψεν εις αλεύ-
ρου σάτα τρία έως ου εζυμώθη όλον. και διε-
πορεύετο κατά πόλεις και κώμας διδάσκων
και πορείαν ποιούμενος εις ιερουσαλήμ.
είπε δε τις αυτώ. κύριε ει ολίγοι οι σωζό-
μενοι. ο δε είπε προς αυτούς. αγωνίζεσθε
εισελθείν διά της στενής πύλης, ότι πολ-
λοί λέγω υμίν ζητήσουσιν εισελθείν και ουκ
ισχύσουσιν. αφ' ου αν εγερθή ο οικοδεσπό-
της και αποκλείση την θύραν, και άρξησθε έ-
ξω εστάναι και κρούειν την θύραν λέγοντες
κύριε κύριε άνοιξον ημίν, και αποκριθείς ε-
ρεί υμίν. ουκ οίδα υμάς πόθεν εστέ. τότε άρ-
ξεσθε λέγειν. εφάγομεν ενώπιόν σου και ε-
πίομεν, και εν ταις πλατείαις ημών εδίδα-
ξας. και ερεί, λέγω υμίν, ουκ οίδα υμάς
πόθεν εστέ. απόστητε απ' εμού πάντες οι ερ-
γάται της αδικίας. εκεί έσται ο κλαυθμός
και ο βρυγμός των οδόντων. όταν όψεσθε
αβραάμ και ισαάκ και ιακώβ και πάντας
τους προφήτας εν τη βασιλεία του θεού, υ-
μάς δε εκβαλλομένους έξω. και ήξουσιν α-
πό ανατολών και δυσμών και βορρά και νό-
του, και ανακλιθήσονται εν τη βασιλεία του
θεού. και ιδού εισίν έσχατοι οι έσονται πρώ-
τοι, και εισί πρώτοι, οι έσονται έσχατοι. εν
αυτή τη ημέρα προσήλθον τινές φαρισαίοι
λέγοντες αυτώ. έξελθε και πορεύου εντεύ-
θεν, ότι ηρώδης θέλει σε αποκτείναι. και

est: et glorificabat deum. Respondens
autem archisynagogus indignans quia
sabbato curasset iesus: dicebat
turbe. Sex dies sunt in quibus oportet ope
rari. In his ergo venite et curamini:
et non in die sabbati. Respondens
autem ad illum dixit dominus. Hypocrite vnusquisque
vestrum sabbato non soluit bouem
suum aut asinum a presepio et ducit
adaquare? Hanc autem filiam abrae
quam alligauit sathanas ecce decem
et octo annis: non oportuit solui a
vinculo isto die sabbati?
Et hec cum diceret: erubescebant
omnes aduersarij eius: et omnis
populus gaudebat in vniuersis que gloriose
fiebant ab eo. Dicebat ergo. Cui simile
est regnum dei: et cui simile estimabo
illud. Simile est grano sinapis: quod
acceptum homo misit in hortum suum
et creuit: et factum est in arborem magnam
et volucres celi requieuerunt
in ramis eius. Et iterum dixit. Cui simile
estimabo regnum dei. Simile est in farine
fermento quod acceptum mulier abscondit
sata tria: donec fermentaretur totum. Et ibat
per ciuitates et castella docens:
et iter faciens in hierusalem.
Ait autem illi quidam. Domine si pauci sunt
qui saluantur. Ipse autem dixit ad illos. Con
tendite intrare per angustam portam: quia mul
ti dico vobis querent intrare et non
poterunt. Cum autem intrauerit paterfami
lias et clauserit ostium: incipietis foris
stare et pulsare ad ostium dicentes
domine aperi nobis et respondens dicet
vobis. Nescio vos vnde sitis. Tunc incipie
tis dicere. Manducauimus coram te et bi
bimus: et in plateis nostris docuisti.
Et dicet vobis. Nescio vos
vnde sitis. Discedite a me omnes operarij
iniquitatis. Ibi erit fletus
et stridor dentium: cum videritis
abraam et ysaac et iacob et omnes
prophetas in regno dei: vos
autem expelli foras. Et venient ab
oriente et occidente et aquilone et austro:
et accumbent in regno
dei. Et ecce sunt nouissimi qui erant primi:
et sunt primi qui erant nouissimi. In
ipsa die accesserunt quidam phariseorum
dicentes illi. Exi et vade hinc:
quia herodes vult te occidere. Et

C
Mat.13.d. Mar.4.f.
Mat.13.d.
Mat.9.g.
Mat.7.c. Joha.7.c.
Mat.7.c.et 25.b.
Mat.7.f.et 25.g. Mat.8.c.
D
Mat.8.c.
Mat.19.g. Mar.10.c.

είπεν αυτοίς. πορευθέντες είπατε τη αλώ-
πεκι ταύτη. ιδού εκβάλλω δαιμόνια και
ιάσεις επιτελώ σήμερον και αύριον, και τη
τρίτη τελειούμαι. πλην δει με σήμερον και
αύριον και τη εχομένη πορεύεσθαι, ότι ουκ
ενδέχεται προφήτην απολέσθαι έξω ιερου-
σαλήμ. ιερουσαλήμ ιερουσαλήμ η αποκτέν-
νουσα τους προφήτας και λιθοβολούσα
τους απεσταλμένους προς αυτήν. ποσά-
κις ηθέλησα επισυνάξαι τα τέκνα σου ον τρό-
πον όρνις επισυνάγει την εαυτής νοσσιάν υ-
πό τας πτέρυγας, και ουκ ηθελήσατε. ιδού
αφίεται υμίν ο οίκος υμών έρημος. λέγω
δε υμίν, ότι ου μή με ίδητε έως αν ήξη ό-
τε είπητε, ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονό-
ματι κυρίου. Cap.14.

Και εγένετο εν τω ελθείν αυτόν εις οίκον
τινός των αρχόντων των φαρισαίων
σαββάτω φαγείν άρτον, και αυτοί ήσαν
παρατηρούμενοι αυτόν. και ιδού άνθρω-
πος τις ην υδρωπικός έμπροσθεν αυτού.
και αποκριθείς ο ιησούς, είπε προς τους νο-
μικούς και φαρισαίους λέγων. ει έξεστι τω
σαββάτω θεραπεύειν. οι δε ησύχασαν. και
επιλαβόμενος ιάσατο αυτόν, και απέλυ-
σεν. και αποκριθείς προς αυτούς είπε. τίνος
υμών όνος η βους εις φρέαρ εμπεσείται,
και ουκ ευθέως ανασπάσει αυτόν εν τη ημέ-
ρα του σαββάτου. και ουκ ίσχυσαν ανταπο-
κριθήναι αυτώ προς ταύτα. έλεγε δε
προς τους κεκλημένους παραβολήν, επέ-
χων πως τας πρωτοκλισίας εξελέγοντο
λέγων προς αυτούς. όταν κληθής υπό τι-
νός εις γάμους, μη κατακλιθής εις την πρω-
τοκλισίαν, μήποτε εντιμότερος σου η κε-
κλημένος υπ' αυτού, και ελθών ο σε και αυ-
τόν καλέσας, ερεί σοι. δος τούτω τόπον,
και τότε άρξη μετ' αισχύνης τον έσχατον
τόπον κατέχειν. αλλ' όταν κληθής, πορευ-
θείς ανάπεσε εις τον έσχατον τόπον, ίνα ό-
ταν έλθη ο κεκληκώς σε, είπη σοι. φίλε
προσανάβηθι ανώτερον. τότε έσται σοι δό-
ξα ενώπιον των συνανακειμένων σοι. ότι
πας ο υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται, και
ο ταπεινών εαυτόν υψωθήσεται. έλεγε δε
και τω κεκληκότι αυτόν. όταν ποιής άρισ-
τον η δείπνον μη φώνει τους φίλους σου,
μη δε τους αδελφούς σου, μη δε τους
συγγενείς σου, μη δε γείτονας πλου-
σίους μήποτε και αυτοί σε αντικαλέσω-
σι και γένηται σοι ανταπόδομα. αλλ' ό-
ταν ποιής δοχήν κάλει πτωχούς, ανα-
πήρους, χωλούς, τυφλούς, και μακάρι-

ait illis. Ite et dicite vulpi
illi. Ecce eijcio demonia et
sanitates perficio hodie et cras: et
tertia die consummor. Verumtamen oportet me ho
die et cras et sequenti die ambulare: quia non
capit prophetam perire extra hierusalem.
Hierusalem hierusalem que occidis
prophetas et lapidas
eos qui mittuntur ad te. Quotiens
volui congregare filios tuos quemadmo
dum auis nidum suum sub
pennis et noluisti. Ecce
relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico
autem vobis: quia non videbitis me donec ve
niat cum dicetis: benedictus qui venit in no
mine domini. Cap.14.

Et factum est cum introisset iesus in do
mum cuiusdam principis phariseorum
sabbato manducare panem et ipsi
obseruabant eum. Et ecce homo
quidam hydropicus erat ante illum.
Et respondens iesus dixit ad legisperitos
et phariseos dicens. Si licet
sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero
apprehensum sanauit eum ac dimisit.
Et respondens ad illos dixit. Cuius
vestrum asinus aut bos in puteum cadet
et non continuo extrahet illum die
sabbati? Et non poterant
ad hec respondere illi. Dicebat autem et
ad inuitatos parabolam: intendens
quomodo primos accubitus eligerent:
dicens ad illos. Cum inuitatus fueris
ad nuptias: non discumbas in primo loco
ne forte honoratior te sit inuitatus
ab illo: et veniens is qui te et illum
vocauit dicat tibi. Da huic locum:
et tunc incipias cum rubore nouissimum
locum tenere. Sed cum vocatus fueris va
de recumbe in nouissimo loco: vt cum
venerit qui te inuitauit dicat tibi. Amice
ascende superius. Tunc erit tibi gloria
coram simul discumbentibus: quia
omnis qui se exaltat humiliabitur: et
qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem
et ei que se inuitauerat. Cum facis pran
dium aut cenam: noli vocare amicos tuos
neque fratres tuos: neque
cognatos: neque vicinos diuites:
ne forte et ipsi te reinuitent
et fiat tibi retributio. Sed cum
facis conuiuium voca pauperes debiles
claudos et cecos: et beatus

Mat.23.g.
A
Mat.12.b. Marci.3.a. sup.6.b
sup.13.c.
Mat.23.b Marci.12.g
B
Mat.23.b Jaco.4.c.
C
Thob.4.b.

ος έση, ότι ουκ έχουσιν ανταποδούναι σοι. ανταποδοθήσεται γαρ σοι εν τη αναστάσει των δικαίων. ακούσας δε τις των συνανακειμένων ταύτα, είπεν αυτώ. μακάριος ος φάγεται άριστον εν τη βασιλεία του θεού. ο δε είπεν αυτώ άνθρωπος τις εποίησε δείπνον μέγα, και εκάλεσε πολλούς, και απέστειλε τον δούλον αυτού τη ώρα του δείπνου ειπείν τοις κεκλημένοις έρχεσθε ότι ήδη έτοιμα εστί πάντα. και ήρξαντο απο μιάς παραιτείσθαι πάντες. ο πρώτος είπεν αυτώ. αγρόν ηγόρασα και έχω ανάγκην εξελθείν και ιδείν αυτόν. ερωτώ σε έχε με παρητημένον. και έτερος είπε. ζεύγη βοών ηγόρασα πέντε, και πορεύομαι δοκιμάσαι αυτά. ερωτώ σε έχε με παρητημένον. και έτερος είπε. γυναίκα έγημα, και διά τούτο ου δύναμαι ελθείν. και παραγενόμενος ο δούλος εκείνος, απήγγειλε τω κυρίω αυτού ταύτα. τότε οργισθείς ο οικοδεσπότης, είπε τω δούλω αυτού. έξελθε ταχέως εις τας πλατείας και ρύμας της πόλεως, και τους πτωχούς και αναπήρους και τυφλούς και χωλούς εισάγαγε ώδε. και είπεν ο δούλος. κύριε γέγονεν ως επέταξας, και έτι τόπος εστί. και είπεν ο κύριος προς τον δούλον. έξελθε εις τας οδούς και φραγμούς, και ανάγκασον εισελθείν ίνα γεμισθή ο οίκος μου. λέγω γαρ υμίν, ότι ουδείς των ανδρών εκείνων των κεκλημένων γεύσεται μου του δείπνου. συνεπορεύοντο δε αυτώ όχλοι πολλοί, και στραφείς είπε προς αυτούς. ει τις έρχεται προς με, και ου μισεί τον πατέρα αυτού και την μητέρα, και την γυναίκα και τα τέκνα, και τους αδελφούς και τας αδελφάς, έτι δε και την εαυτού ψυχήν, ου δύναται μου είναι μαθητής. και όστις ου βαστάζει τον σταυρόν αυτού και έρχεται οπίσω μου, ου δύναται είναι μου μαθητής. τις γαρ εξ υμών ο θέλων πύργον οικοδομήσαι, ουχί πρώτον καθίσας ψηφίζει την δαπάνην ει έχει τα προς απαρτισμόν, ίνα μήποτε θέντος αυτού θεμέλιον, και μη ισχύοντος εκτελέσαι, πάντες οι θεωρούντες άρξωνται εμπαίζειν αυτώ λέγοντες ότι ούτος ο άνθρωπος ήρξατο οικοδομείν και ουκ ίσχυσεν εκτελέσαι. η τις βασιλεύς πορευόμενος συμβαλείν ετέρω βασιλεί εις πόλεμον, ουχί καθίσας πρώτον βουλεύεται ει δυνατός εστίν εν δέκα χιλιάσιν απαντήσαι τω μετά είκοσι χιλιάδων ερχομένω επ αυτόν. ει δε μήγε, έτι πόρρω αυτού όντος, πρεσβείαν αποστείλας ερωτά τα προς ειρήνην. ού-

eris: quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectiōe iustorum. Hec cū audisset quidā de sim discūbentibus dixit illi. Beatus qui manducat panem in regno dei. At ipse dixit ei. Homo quidā fecit cenam magnā et vocauit multos. Et misit seruum suum hora cene dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei. Villam emi: et necesse habeo exire et videre illā. Rogo te habe me excusatum. Et alter dixit. Iuga boum emi quinque: et eo probare illa. Rogo te habe me excusatum. Et alius dixit. Vxorem duxi: et ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit seruo suo. Exi cito in plateas et vicos ciuitatis: et pauperes ac debiles et cecos et claudos introduc huc. Et ait seruus. Dñe factū est vt imperasti: et adhuc locus est. Et ait dominus seruo. Exi in vias et sepes et compelle intrare: vt impleatur domus mea. Dico autē vobis quod nemo virorū illorū qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo: et conuersus dixit ad illos. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et vxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et animam suam non potest meus esse discipulus. Et qui nō baiulat crucem suam et venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare: nōne prius sedēs computat sumptus qui necessarij sūt si habeat ad perficiēdū: ne postquam posuerit fundamentum et non potuerit perficere: omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes: quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellū aduersus alium regē nō sedens prius cogitat si possit cum decē milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente: legationem mittens rogat ea que pacis sūt. Sic

D — ps.77. Mat.22.a. Apoc.19.b.
E
Mat.6.c.
F — Mat.10.g.
Mat.10.g. 7.16.f. Mar.8.g. sup.9.c.
G
Mat.10.g. infra.18.c.

τως ουν πας εξ υμών ος ουκ αποτάσσεται πάσι τοις εαυτού υπάρχουσιν, ου δύναται μου είναι μαθητής. καλόν το άλας. εάν δε το άλας μωρανθή, εν τίνι αρτυθήσεται. ούτε εις γην ούτε εις κοπρίαν εύθετον εστίν, έξω βάλλουσιν αυτό. ο έχων ώτα ακούειν, ακουέτω.

Cap. 15.

Ησαν δε εγγίζοντες αυτώ πάντες οι τελώναι και οι αμαρτωλοί ακούειν αυτού. και διεγόγγυζον οι φαρισαίοι και οι γραμματείς λέγοντες. ότι ούτος αμαρτωλούς προσδέχεται και συνεσθίει αυτοίς. είπε δε προς αυτούς την παραβολήν ταύτην λέγων. τις άνθρωπος εξ υμών έχων εκατόν πρόβατα, και απολέσας εν εξ αυτών ου καταλείπει τα ενενήκοντα εννέα εν τη ερήμω, και πορεύεται επί το απολωλός έως εύρη αυτό. και ευρών επιτίθησιν επί τους ώμους εαυτού χαίρων, και ελθών εις τον οίκον, συγκαλεί τους φίλους και τους γείτονας λέγων αυτοίς. συγχάρητε μοι ότι εύρον το πρόβατόν μου το απολωλός. λέγω υμίν, ότι ούτως χαρά έσται εν τω ουρανώ επί ενί αμαρτωλώ μετανοούντι, η επί ενενήκοντα εννέα δικαίοις οίτινες ου χρείαν έχουσι μετανοίας. η τις γυνή δραχμάς έχουσα δέκα εάν απολέση δραχμήν μίαν, ουχί άπτει λύχνον και σαροί την οικίαν, και ζητεί επιμελώς έως ότου εύρη. και ευρούσα συγκαλείται τας φίλας και τας γείτονας λέγουσα. συγχάρητε μοι, ότι εύρον την δραχμήν ην απώλεσα. ούτως λέγω υμίν, χαρά γίνεται ενώπιον των αγγέλων του θεού επί ενί αμαρτωλώ μετανοούντι. είπε δε. άνθρωπος τις είχε δύο υιούς, και είπεν ο νεώτερος αυτών τω πατρί. πάτερ, δος μοι το επιβάλλον μέρος της ουσίας, και διείλεν αυτοίς τον βίον. και μετ ου πολλάς ημέρας συναγαγών άπαντα ο νεώτερος υιός, απεδήμησεν εις χώραν μακράν, και εκεί διεσκόρπισε την ουσίαν αυτού ζων ασώτως. δαπανήσαντος δε αυτού πάντα, εγένετο λιμός ισχυρός κατά την χώραν εκείνην, και αυτός ήρξατο υστερείσθαι. και πορευθείς εκολλήθη ενί των πολιτών της χώρας εκείνης, και έπεμψεν αυτόν εις τους αγρούς αυτού βόσκειν χοίρους. και επεθύμει γεμίσαι την κοιλίαν αυτού από των κερατίων ων ήσθιον οι χοίροι, και ουδείς εδίδου αυτώ. εις εαυτόν δε ελθών είπε. πόσοι μίσθιοι του πατρός μου περισσεύουσιν άρτων, εγώ δε λιμώ απόλλυμαι. αναστάς πορεύσομαι προς τον πατέρα μου και ερώ αυτώ. πά-

ergo omnis ex vobis qui non renūciat omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. Bonū est sal. Si autem sal euanuerit in quo condietur? Neque in terrā neque in sterquiliniū vtile ē: sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

Cap. 15.

Erāt autē appropinquātes ei publicani et peccatores vt audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes. Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolā istam dicens. Quis ex vobis homo qui habet centū oues: et si perdiderit vnā ex illis: nōne dimittit nonaginta nouem in deserto et vadit ad illā que perierat donec inueniat eam? Et cū inuenerit eā: imponit in humeros suos gaudens: et veniens domum conuocat amicos et vicinos dicēs illis. Cōgratulamini mihi: quia inueni ouem meam que perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super vno peccatore penitentiam agente: quam supra nonaginta nouē iustis qui nō indigent penitētia. Aut que mulier habēs drachmas decē: si perdiderit drachmā vnā: nōne accēdit lucernā et euerrit domū et querit diligēter donec inueniat eā? Et cū inuenerit conuocat amicas et vicinas: dicēs. Cōgratulamini mihi: quia inueni drachmā quā perdiderā. Ita dico vobis: gaudium erit coram angelis dei super vno peccatore penitentiam agente. Ait autē. Homo quidā habuit duos filios: et dixit adolescētior patri. Pater: da mihi portionē substātie mee que me contingit. Et diuisit illis substantiā. Et nō post multos dies congregatis omnibus adolescētior filius peregre profectus ē in regionē longinquā et ibi dissipauit substātiā suā viuēdo luxuriose. Et postquam omnia cōsumasset: facta ē fames valida in regione illa: et ipse cepit egere. Et abijt et adhesit vni ciuium regionis illius: et misit illum in villam suam vt pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrē suum de siliquis quas porci māducabāt: et nēo illi dabat. In se autē reuersus dixit. Quāti mercēnarij in domo patris mei abūdant panibus: ego autē hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei. Pater

Mat.5.b. Marci.9.g.
A — Mat.9.b. Mar.2.d.
Mat.18.b.
B — ζ. euerrit. i. scopis mundat.
C
j.18.c.

τερ, ήμαρτον εις τον ουρανόν και ενώπιον σου, και ουκέτι ειμί άξιος κληθήναι υιός σου· ποίησόν με ως ένα των μισθίων σου. και αναστάς ήλθε προς τον πατέρα αυτού. έτι δε αυτού μακράν απέχοντος, είδεν αυτόν ο πατήρ αυτού, και εσπλαγχνίσθη, και δραμών επέπεσεν επί τον τράχηλον αυτού και κατεφίλησεν αυτόν. είπε δε αυτώ ο υιός. πάτερ ήμαρτον εις τον ουρανόν και ενώπιον σου, και ουκέτι ειμί άξιος κληθήναι υιός σου. είπε δε ο πατήρ προς τους δούλους αυτού. εξενέγκατε την στολήν την πρώτην και ενδύσατε αυτόν, και δότε δακτύλιον εις την χείρα αυτού, και υποδήματα εις τους πόδας. και ενέγκαντες τον μόσχον τον σιτευτόν θύσατε, και φαγόντες ευφρανθώμεν, ότι ούτος ο υιός μου νεκρός ην και ανέζησε, και απολωλώς ην και ευρέθη. και ήρξαντο ευφραίνεσθαι. ην δε ο υιός αυτού ο πρεσβύτερος εν αγρώ. και ως ερχόμενος ήγγισε τη οικία, ήκουσε συμφωνίας και χορών. και προσκαλεσάμενος ένα των παίδων επυνθάνετο τι είη ταύτα. ο δε είπεν αυτώ. ότι ο αδελφός σου ήκει, και έθυσεν ο πατήρ σου τον μόσχον τον σιτευτόν, ότι υγιαίνοντα αυτόν απέλαβεν. ωργίσθη δε και ουκ ήθελεν εισελθείν. ο ουν πατήρ αυτού εξελθών, παρεκάλει αυτόν. ο δε αποκριθείς είπε τω πατρί. ιδού τοσαύτα έτη δουλεύω σοι, και ουδέποτε εντολήν σου παρήλθον, και εμοί ουδέποτε έδωκας έριφον ίνα μετά των φίλων μου ευφρανθώ. ότε δε ο υιός σου ούτος ο καταφαγών σου τον βίον μετά πορνών ήλθεν, έθυσας αυτώ τον μόσχον τον σιτευτόν. ο δε είπεν αυτώ. τέκνον, συ πάντοτε μετ' εμού ει, και πάντα τα εμά σα εστίν. ευφρανθήναι δε και χαρήναι έδει, ότι ο αδελφός σου ούτος νεκρός ην και ανέζησε και απολωλώς ην και ευρέθη. Cap. 16.

Έλεγε δε και προς τους μαθητάς αυτού. άνθρωπος τις ην πλούσιος ός είχεν οικονόμον, και ούτος διεβλήθη αυτώ, ως διασκορπίζων τα υπάρχοντα αυτού. και φωνήσας αυτόν είπεν αυτώ. τι τούτο ακούω περί σου. απόδος τον λόγον της οικονομίας σου. ου γαρ δυνήση έτι οικονομείν. είπε δε εν εαυτώ ο οικονόμος. τι ποιήσω, ότι ο κύριός μου αφαιρείται την οικονομίαν απ' εμού. σκάπτειν ουκ ισχύω, επαιτείν αισχύνομαι. έγνων τι ποιήσω, ίνα όταν μεταστώ της οικονομίας, δέξωνταί με εις τους οίκους αυτών. και προσκαλεσάμενος ένα έκαστον των χρεωφειλετών του κυρίου εαυτού

peccaui in celum: et coram te: iam nõ sũ dignꝰ vocari filius tuꝰ: fac me sicut vnũ de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrẽ suũ. Cũ autem adhuc longe esset: vidit illum pater ipsius: et misericordia motꝰ est: et accurrens cecidit super collum eius et osculatꝰ est eum. Dixitq; ei filius. Pater peccaui in celum et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos. Cito proferte stolam primam et induite illũ: et date annulum in manum eius: et calciamenta in pedes eius. Et adducite vitulum saginatũ et occidite: et mãducemꝰ et epulemur: quia hic filius meꝰ mortuꝰ erat et reuixit: perierat et inuẽtꝰ est. Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro. Et cum veniret et appropinquaret domui audiuit symphoniã et chorũ: et vocauit vnũ de seruis et interrogauit quid hoc esset. Isq; dixit illi. Frater tuus venit: et occidit pr̃ tuus vitulum saginatum: quia saluum illũ recepit. Indignatus est aũt et nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille rñdẽs dixit patri suo. Ecce tot annis seruio tibi et nunq̃ mandatũ tuum preteriui et nunq̃ dedisti mihi hedum vt cum amicis meis epularer: sed postq̃ filius tuꝰ hic qui deuorauit substãtiã suã cũ meretricibus venit: occidisti illi vitulũ saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu semper mecum es et omnia mea tua sunt: epulari aũt et gaudere oportebat: quia frater tuꝰ hic mortuꝰ erat et reuixit: perierat et inuentus est. Cap. 16.

D

Dicebat aũt et ad discipulos suos. Homo quidã erat diues qui hẽbat villicũ: et hic diffamatꝰ ẽ apud illũ: quasi dissipasset bona illiꝰ. Et vocauit illũ et ait illi. Quid hoc audio de te. Redde rationem villicationis tue. Iam enim non poteris villicare. Ait aũt villicus intra se. Quid faciã: quia dominus meus aufert a me villicationẽ? Fodẽ nõ valeo: mẽdicare erubesco. Scio qd faciã: vt cum amotꝰ fuero a villicatiõe recipiant me i domos suas. Cõuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui

A

Mat.25.c.

έλεγε τω πρώτω. πόσον οφείλεις τω κυρίω μου. ο δε είπεν. εκατόν βάτους ελαίου. και είπεν αυτώ. δέξαι σου το γράμμα, και καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. έπειτα ετέρω είπε. συ δε πόσον οφείλεις. ο δε είπεν. εκατόν κόρους σίτου. και λέγει αυτώ δέξαι σου το γράμμα, και γράψον ογδοήκοντα. και επήνεσεν ο κύριος τον οικονόμον της αδικίας, ότι φρονίμως εποίησεν. ότι οι υιοί του αιώνος τούτου φρονιμώτεροι υπέρ τους υιούς του φωτός εις την γενεάν την εαυτών εισί. καγώ υμίν λέγω. ποιήσατε εαυτοίς φίλους εκ του μαμωνά της αδικίας ίνα όταν εκλείπητε δέξωνται υμάς εις τας αιωνίους σκηνάς. ο πιστός εν ελαχίστω, και εν πολλώ πιστός εστί. και ο εν ελαχίστω άδικος, και εν πολλώ άδικος εστίν. ει ουν εν τω αδίκω μαμωνά πιστοί ουκ εγένεσθε, το αληθινόν τις υμίν πιστεύσει. και ει εν τω αλλοτρίω πιστοί ουκ εγένεσθε, το υμέτερον τις υμίν δώσει. ουδείς οικέτης δύναται δυσί κυρίοις δουλεύειν. ή γαρ τον ένα μισήσει, και τον έτερον αγαπήσει. ή ενός ανθέξεται, και του ετέρου καταφρονήσει. ου δύνασθε θεώ δουλεύειν και μαμωνά. ήκουον δε ταύτα πάντα και οι φαρισαίοι φιλάργυροι υπάρχοντες, και εξεμυκτήριζον αυτόν. και είπεν αυτοίς. υμείς εστέ οι δικαιούντες εαυτούς ενώπιον των ανθρώπων, ο δε θεός γινώσκει τας καρδίας υμών. ότι το εν ανθρώποις υψηλόν βδέλυγμα ενώπιον του θεού ην. ο νόμος και οι προφήται έως ιωάννου. από τότε η βασιλεία του θεού ευαγγελίζεται, και πας εις αυτήν βιάζεται. ευκοπώτερον δε εστί τον ουρανόν και την γην παρελθείν ή του νόμου μίαν κεραίαν πεσείν. πας ο απολύων την γυναίκα αυτού και γαμών ετέραν μοιχεύει. και πας ο απολελυμένην από ανδρός γαμών μοιχεύει. άνθρωπος δε τις ην πλούσιος, και ενεδιδύσκετο πορφύραν και βύσσον ευφραινόμενος καθημέραν λαμπρώς. πτωχός δε τις ην ονόματι λάζαρος, ος εβέβλητο προς τον πυλώνα αυτού ηλκωμένος, και επιθυμών χορτασθήναι από των ψιχίων των πιπτόντων από της τραπέζης του πλουσίου. αλλά και οι κύνες ερχόμενοι απέλειχον τα έλκη αυτού. εγένετο δε αποθανείν τον πτωχόν, και απενεχθήναι αυτόν υπό των αγγέλων εις τον κόλπον του αβραάμ. απέθανε δε και ο πλούσιος και ετάφη. και εν τω άδη επάρας τους οφθαλμούς αυτού υπάρχων εν βασάνοις, ορά τον α-

dicebat primo. Quantum debes dño meo? At ille dixit. Centũ cados olei. Dixitq; illi. Accipe cautionẽ tuam et sede cito scribe quinquaginta. Deinde alio dixit. Tu vero quãtũ debes? qui ait: centum choros tritici. Ait illi. Accipe litteras tuas et scribe octoginta: Et laudauit dominus villicum iniquitatis quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis: recipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis ẽ i minimo et in maiori fidelis est: et qui i modico iniquꝰ est et in maiori iniquꝰ est. Si ergo in iniquo mãmõa fideles non fuistis: quod verum est quis credet vobis? Et si in alieno fideles nõ fuistis: qd vestrũ ẽ qs dabit vobis? Nemo seruus põt duobꝰ dñis seruire. Aut enim vnum odiet et alterũ diliget: aut vni adherebit et alterum contemnet. Non potestis deo seruire et mãmone. Audiebant aũt omnia hec pharisei qui erant auari: et deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: deus autem nouit corda vestra. Quia qd hominibꝰ altũ ẽ: abominatio est ante deum. Lex et prophete vsq; ad iohannem: ex eo regnum dei euangelizatur et omnis in illud vim facit. Facilius ẽ aũt celũ et terram preterire: q̃ de lege vnum apicẽ cadere. Oĩs qui dimittit vxorẽ suã: et alterã ducit: mechat. Et qui dimissam a viro ducit mechat. Homo quidam erat diues qui induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splẽdide. Et erat quidam mendicus noĩe lazarꝰ: qui iacebat ad ianuã eius vlceribꝰ plenus: cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis: et nemo illi dabat. Sed et canes veniebãt et ligebãt vlcera eiꝰ. Factũ ẽ aũt vt moreretur mendicus: et portaretur ab angelis in sinum abrae. Mortuꝰ ẽ aũt et diues et sepultꝰ est in inferno. Eleuans autem oculos suos cum esset in tormẽtis: vidit abraã

B

Mat.6.c.

Mat.11.d.

Mat.5.b. Mar.15.g.

Mat.5.c.et 19.b. Mar.10.b.

Apoc.18.c.

C

βραάμ από μακρόθεν, και λάζαρον εν τοις
κόλποις αυτού, και αυτός φωνήσας είπε.
πάτερ αβραάμ ελέησον με, και πέμψον λά
ζαρον ίνα βάψη το άκρον του δακτύλου αυ
τού ύδατος, και καταψύξη την γλώσσαν
μου, ότι οδυνώμαι εν τη φλογί ταύτη. εί=
πε δε αβραάμ. τέκνον, μνήσθητι ότι απέλα
βες συ τα αγαθά σου εν τη ζωή σου, και λά
ζαρος ομοίως τα κακά. νυν δε όδε παρακα=
λείται, συ δε οδυνάσαι. και επί πάσι τού=
τοις μεταξύ ημών και υμών χάσμα μέγα εσ
τήρικται, όπως οι θέλοντες διαβήναι ένθεν
προς υμάς μη δύνωνται, μη δε οι εκείθεν
προς ημάς διαπερώσιν. είπε δε. ερωτώ
ουν σε πάτερ ίνα πέμψης αυτόν εις τον οί
κον του πατρός μου. έχω γαρ πέντε αδελ
φούς, όπως διαμαρτύρηται αυτοίς ίνα μη
και αυτοί έλθωσιν εις τον τόπον τούτον
της βασάνου. λέγει αυτώ αβραάμ. έχουσι
μωσέα και τους προφήτας, ακουσάτωσαν
αυτών. ο δε είπεν. ουχί πάτερ αβραάμ.
αλλ εάν τις από νεκρών πορευθή προς αυ
τούς, μετανοήσουσιν. είπε δε αυτώ. ει μω=
σέως και των προφητών ουκ ακούουσιν, ου
δε εάν τις εκ νεκρών αναστή πεισθήσονται.

a longe: et lazarum in
sinu eius: ⁊ ipse clamans dixit.
Pater abraã miserere mei: ⁊ mitte la
zarum vt intingat extremũ digiti sui in
aquam vt refrigeret linguam
meam: quia crucior in hac flamma.
Et dixit illi abraaz. Fili recordare qꝛ
bona in vita tua: ⁊ lazarus ⌊ recepisti
similiter mala. Nunc autẽ hic cõsolatur:
tu vero cruciaris. Et in his omnibus
inter nos ⁊ vos chaos magnũ firmatũ
est: vt hi qui volunt hinc transire
ad vos non possint: neqꝫ inde
huc transmeare. Et ait. Rogo
ergo te pater vt mittas eum in domũ
patris mei. Habeo enim quinqꝫ fratres:
vt testetur illis ne
et ipsi veniant in hunc locum
tormentorum. Et ait illi abraam. Habent
moysen et prophetas: audiant
illos. At ille dixit. Nõ pater abraam:
sed si quis ex mortuis ierit ad eos:
pñiam agent. Ait aũt illi. Si moysen
et prophetas non audiunt: neqꝫ
si quis ex mortuis resurrexerit credent.

D

Cap.17.

Είπε δε προς τους μαθητάς. ανένδεκτον
εστί του μη ελθείν τα σκάνδαλα. ουαί
δε δι ου έρχεται. λυσιτελεί αυτώ ει μύ=
λος ονικός περίκειται περί τον τράχηλον αυ
τού, και έρριπται εις την θάλασσαν, η ίνα
σκανδαλίση ένα των μικρών τούτων. προσέ
χετε εαυτοίς. εάν δε αμάρτη εις σε ο αδελ
φός σου, επιτίμησον αυτώ, και εάν μετανο
ήση άφες αυτώ. και εάν επτάκις της ημέρας
αμάρτη εις σε, και επτάκις της ημέρας επι
στρέψη λέγων μετανοώ, αφήσεις αυτώ. και
είπον οι απόστολοι τω κυρίω. πρόσθες η=
μίν πίστιν. είπε δε ο κύριος. ει είχετε πίστιν
ως κόκκον σινάπεως, ελέγετε αν τη συκαμί=
νω ταύτη εκριζώθητι και φυτεύθητι εν τη θα
λάσση, και υπήκουσεν αν υμίν. τις δε εξ υ=
μών δούλον έχων αροτριώντα η ποιμαίνον
τα, ος εισελθόντι εκ του αγρού, ερεί ευθέ=
ως παρελθών ανάπεσε, αλλ ουχί ερεί αυ
τώ ετοίμασον τι δειπνήσω, και περιζωσά=
μενος διακόνει μοι έως φάγω και πίω, και
μετά ταύτα φάγεσαι και πίεσαι σύ. μη χά
ριν έχει τω δούλω εκείνω, ότι εποίησε τα δια
ταχθέντα. ου δοκώ. ούτως και υμείς όταν
ποιήσητε πάντα τα διαταχθέντα υμίν, λέγε
τε ότι δούλοι αχρείοι εσμέν. ότι ο οφείλο=
μεν ποιήσαι πεποιήκαμεν. και εγένετο εν τω

Cap.17.

Et ait ad discipulos suos. Impossi
bile est vt nõ veniant scandala. Ve
aũt illi per quẽ veniũt. Utilius est illi si la
pis molaris iponatur circa collũ eius:
et proiiciatur in mare: quam vt
scandalizet vnum de pusillis istis. Attẽ
dite vobis. Si peccauerit in te frater
tuus: increpa illũ: et si pñiam egerit
dimitte illi. Et si septies in die
peccauerit in te: ⁊ septies in die ꝯuer=
sus fuerit ad te dicẽs penitet me: dimit
te illi. Et dixerũt apli dño. Adauge no
bis fidẽ: dixit aũt dominus. Si habue
sicut granũ sinapis diceretis ⌊ritis fidẽ
huic arbori moro: erradicare ⁊ transplã
tare in mare: et obediet vobis. Quis aũt
vrm habẽs seruũ arantẽ aut pascẽtẽ bo
ues qui regresso de agro dicat illi statim
transi et recumbe: ⁊ non dicat ei
para quod cenem et precinge te et
ministra mihi donec mãducẽ et bibã: ⁊
post hec tu mãducabis ⁊ bibes? Nun
quid gratiam hꝫ seruo illi: qꝛ fecit quod ei ipa
uerat? Non puto. Sic et vos cum
feceritis oĩa que precepta sunt vobis di
cite: serui inutiles sumus. Quod debui
mus facere fecimus. Et factum est dum

A

Mat.18.a. Marci.9.f.

Mat.18.c. Leui.19.d. Eccle.10.a. Mat.18.d.

Mat.17.c. ⁊.21.c. Marci.11.c.

B

πορεύεσθαι αυτόν εις ιερουσαλήμ, και αυ
τός διήρχετο διά μέσου σαμαρείας και γα=
λιλαίας. και εισερχομένου αυτού εις τινά
κώμην, απήντησαν αυτώ δέκα λεπροί άν=
δρες οι έστησαν πόρρωθεν, και αυτοί ήραν
φωνήν λέγοντες. ιησού επιστάτα ελέησον
ημάς. και ιδών είπεν αυτοίς. πορευθέντες ε=
πιδείξατε εαυτούς τοις ιερεύσι. και εγένετο
εν τω υπάγειν αυτούς εκαθαρίσθησαν. εις
δε εξ αυτών ιδών ότι ιάθη υπέστρεψε με=
τά φωνής μεγάλης δοξάζων τον θεόν, και
έπεσεν επί πρόσωπον παρά τους πόδας αυ
τού ευχαριστών αυτώ. και αυτός ην σαμα
ρείτης. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν. ουχί οι
δέκα εκαθαρίσθησαν, οι δε εννέα πού. ουχ
ευρέθησαν υποστρέψαντες δούναι δόξαν
τω θεώ ει μή ο αλλογενής ούτος. και είπεν
αυτώ. αναστάς πορεύου, η πίστις σου σέ
σωκε σε. επερωτηθείς δε υπό των φαρισαίων
πότε έρχεται η βασιλεία του θεού, απεκρίθη
αυτοίς και είπεν. ουκ έρχεται η βασιλεία
του θεού μετά παρατηρήσεως, ουδέ ερού=
σιν ιδού ώδε, ιδού εκεί. ιδού γαρ η βασι=
λεία του θεού εντός υμών εστίν. είπε δε και
προς τους μαθητάς. ελεύσονται ημέραι ό=
τε επιθυμήσετε μίαν των ημερών του υιού
του ανθρώπου ιδείν, και ουκ όψεσθε. και ε
ρούσιν υμίν ιδού ώδε, ιδού εκεί. μη απέλθη
τε μη δε διώξητε. ώσπερ γαρ η αστραπή η
αστράπτουσα εκ της υπουρανόν εις την υ
πουρανόν λάμπει, ούτως έσται ο υιός του
ανθρώπου εν τη ημέρα αυτού. πρώτον δε
δει αυτόν πολλά παθείν, και αποδοκιμασ
θήναι από της γενεάς ταύτης. και καθώς εγέ
νετο εν ταις ημέραις νώε, ούτως έσται και εν
ταις ημέραις του υιού του ανθρώπου. ήσθι
ον, έπινον, εγάμουν, εξεγαμίζοντο, άχρι ης
ημέρας εισήλθε νώε εις την κιβωτόν, και ήλ=
θεν ο κατακλυσμός και απώλεσεν άπαντας.
ομοίως και ως εγένετο εν ταις ημέραις λώτ
ήσθιον, έπινον, ηγόραζον, επώλουν, ε=
φύτευον, ωκοδόμουν, η δε ημέρα εξήλθε
λώτ από σοδόμων, έβρεξε πυρ και θεί
ον απ ουρανού, και απώλεσεν άπαν=
τας. κατά ταύτα έσται η ημέρα ο υιός του
ανθρώπου αποκαλύπτεται. εν εκείνη τη
ημέρα ος έσται επί του δώματος και τα
σκεύη αυτού εν τη οικία, μη καταβάτω ά=
ραι αυτά, και ο εν τω αγρώ, ομοίως μη επι
στρεψάτω εις τα οπίσω. μνημονεύετε της
γυναικός λωτ. ος εάν ζητήση την ψυχήν αυ
τού σώσαι, απολέσει αυτήν. και ος εάν απο
λέση αυτήν, ζωογονήσει αυτήν. λέγω υμίν,

iret in hierusalem:
transibat per mediã samariã ⁊ galileã.
Et cum ingrederetur quoddam
castellũ: occurrerũt ei decẽ viri leprosi.
Qui steterũt a longe et leuauerunt
vocẽ dicentes. Iesu preceptor miserere
nostri. Quos vt vidit dixit. Ite ostẽdite
vos sacerdotibus. Et factum est
dum irent: mundati sunt. Unus
autem ex illis vt vidit qꝛ mũdatus est: re=
gressus est cũ magna voce magnificans
cecidit in faciẽ ante pedes eius ⌊ deũ. Et
gratias agens. Et hic erat samaritanus.
Respondens aũt iesus dixit. Nonne
decem mũdati sũt ⁊ nouẽ vbi sũt? Nõ
est inuẽtus qui rediret ⁊ daret gloriam
deo nisi hic alienigena. Et ait
illi. Surge vade: qꝛ fides tua te saluũ
fecit. Interrogatus autem a phariseis
quando venit regnum dei: respondens
eis dixit. Non veniet regnum
dei cum obseruatione: neqꝫ dicent
ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnũ
dei intra vos est. Et ait
ad discipulos suos. Uenient dies quãdo
desideretis videre vnum diem filij
hominis et nõ videbitis. Et dicent
vobis. Ecce hic ⁊ ecce illic. Nolite ire:
neqꝫ sectemini. Nam sicut fulgur
coruscãs sub celo in ea que sub celo sũt
fulget: ita erit filius
hominis in die sua. Primum autem
oportet illũ multa pati: et reprobari
a generatione hac. Et sicut factũ est
in diebus noe: ita erit et in
diebus filij hoĩs. Edebãt ⁊ ⌈ nuptias: vsqꝫ
bibebãt: vxores ducebãt ⁊ dabãtur ad
in diem qua intrauit noe in arcã: et venit
diluuium et perdidit omnes.
Similiter sicut factũ est in diebus loth.
Edebãt ⁊ bibebãt: emebãt ⁊ vẽdebant:
plãtabãt ⁊ edificabãt: qua die autem exijt
loth a sodomis: pluit ignẽ et sulphur
de celo ⁊ omnes perdidit.
Secundũ hec erit qua die filius
hominis reuelabitur. In illa
die qui fuerit in tecto et
vasa eius in domo ne descẽdat tollẽ
et qui in agro similiter non redeat ⌊ illa
retro. Memores estote
vxoris loth. Quicũqꝫ quesierit aĩam suã
saluã facere perdet illã. Et quicũqꝫ perdide
rit illã viuificabit eã. Dico vobis in

Mat.8.a. Mar.1.g. sup.5.c.

Leui.14.a.

C

Mat.24.d. Mar.13.c.

Mat.24.e. 1.Pe.3.d.

D

Gene.19.c.

Mat.16.f. Mar.8.g.

Ταύτῃ/ τῇ νυκτί ἔσονται δύο ἐπί κλίνης μι-
ᾶς, εἷς παραληφθήσεται καὶ/ὁ ἕτερος ἀφεθή-
σεται. δύο ἔσονται ἀλήθουσαι/ἐπὶ/τὸ αὐτό,
μία παραληφθήσεται, καὶ/ἡ ἑτέρα ἀφεθήσε-
ται. δύο ἔσονται ἐν/τῷ ἀγρῷ,/ὁ εἷς παρα-
ληφθήσεται, καὶ/ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. καὶ ἀ-
ποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ. ποῦ κύριε. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ὅπου/τὸ σῶμα, ἐκεῖ συνα-
χθήσονται καὶ/οἱ ἀετοί. Cap. 18.

Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολήν αὐτοῖς πρὸς
/τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ
ἐκκακεῖν, λέγων. κριτής τις ἦν ἔν τινι πό-
λει/ τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον
μὴ ἐντρεπόμενος. χήρα δὲ ἦν ἐν/τῇ πόλει ἐ-
κείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα. ἐκ-
δίκησόν με ἀπό/τοῦ ἀντιδίκου μου, καὶ οὐκ
ἠθέλησεν ἐπί χρόνον. μετά δὲ ταῦτα εἶπεν
ἐν ἑαυτῷ. εἰ καί/τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ
ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, διά γε/τὸ παρέ-
χειν μοι κόπον/τὴν χήραν ταύτην ἐκδικήσω
αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιά-
ζῃ με. εἶπε δὲ/ὁ κύριος. ἀκούσατε τί/ὁ κρι-
τής/τῆς ἀδικίας λέγει./ὁ δὲ θεός οὐ μὴ ποιή-
σῃ/τὴν ἐκδίκησιν/τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ/τῶν
βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός,
καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς. ναὶ λέγω ὑ-
μῖν ὅτι ποιήσει/τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τά-
χει. πλὴν/ὁ υἱός/τοῦ ἀνθρώπου ἐλθών, ἆρα
εὑρήσει/τὴν πίστιν ἐπί/τῆς γῆς. εἶπε δὲ πρὸς
τινάς/τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσί
δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας/τοὺς λοιπούς
/τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωποι δύο ἀ-
νέβησαν εἰς/τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι,/ὁ εἷς φα-
ρισαῖος, καὶ/ὁ ἕτερος τελώνης./ὁ φαρισαῖος
σταθείς, πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο.
/ὁ θεός εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμί ὥσπερ
/οἱ λοιποί/τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι
μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος/ὁ τελώνης. νηστεύ-
ω δὶς/τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅ-
σα κτῶμαι. καὶ/ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστώς,
οὐκ ἤθελεν οὐδέ/τοὺς ὀφθαλμούς εἰς/τὸν
οὐρανὸν ἐπάραι. ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς/τὸ στῆ-
θος αὐτοῦ, λέγων./ὁ θεός ἱλάσθητί μοι/τῷ
ἁμαρτωλῷ. λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δε-
δικαιωμένος εἰς/τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐ-
κεῖνος. ὅτι πᾶς/ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθή-
σεται,/ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ/τὰ βρέφη, ἵνα αὐ-
τῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ/οἱ μαθηταὶ ἐπετίμη-
σαν αὐτοῖς./ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος
αὐτά, εἶπεν. ἄφετε/τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς
με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά./τῶν γὰρ τοιού-
των ἐστὶν/ἡ βασιλεία/τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω

illa nocte erunt duo in lecto vno:
vn⁹ assumetur et alter relinquetur.
Due erunt molentes in vnum: (Mat. 24. f.)
vna assumetur et altera relinquetur.
Duo in agro: vnus assumetur
et alter relinquetur. Respondentes
dicunt illi. Ubi domine? Qui
dixit illis. Ubicũqȝ fuerit corp⁹ illic cõ- (Mat. 24. f.)
gregabuntur et aquile. Cap. 18.

Dicebat aũt ꝛ parabolã ad illos qm̃ (A) (Eccle. 18. c. 1. Thes. 5. d)
oportet semper orare et non
deficẽ: dicẽs. Judex qdã erat in qdaȝ
ciuitate qui deũ non timebat ꝛ hominẽ
nõ reuerebatꝛ: vidua aũt qdã erat in ci-
uitate illa ꝛ veniebat ad eũ dicens. Ui-
dica me de aduersario meo: et nolebat
per multũ tempus. Post hoc aũt dixit
intra se. Et si deum non timeo nec
hominẽ reuereor: tamẽ quia molesta ẽ
mihi hec vidua vindicabo
illã: ne i nouissimo veniẽs suggillet
me. Ait autem dñs. Audite quid iu-
dex iniquitatis dicit. Deus aũt non fa-
ciet vindictam electorum suorum
clamantium ad se die ac nocte:
ꝛ patiẽtiã hẽbit in illis? Dico ãt vobis
quia cito faciet vindictam illorum.
Ueruntñ filius hominis veniẽs: putas
inueniet fidem in terra? Dixit aũt ad
quosdam qui in se cõfidebant tanq̃
iusti et aspernabantur ceteros
parabolã istaȝ dicens. Duo hoĩes ascẽ- (sup. 2. f. Actuũ. 3. a.)
debant in templũ vt orarent: vn⁹ phari-
seus et alter publicanus. Phariseus (B)
stãs hec apud se orabat.
Deus grãs ago tibi: q2 nõ sum sicut
ceteri hominũ: raptores: iniusti
adulteri: velut etiaȝ hic publican⁹. Je-
iuno bis in sabbato: decimas do oĩm q̃
possideo. Et publicanus a longe stans (Eccle. 5. b. sup. 15. c.)
nolebat nec oculos ad
celum leuare: sed percutiebat pectus
suum dicẽs. Deus propiti⁹ esto mihi
pctõri. Dico vobis descendit hic iusti-
ficatus in domum suam ab illo.
Q2 omnis qui se exaltat humiliabit: (Mat. 23. b.)
ꝛ qui se humiliat exaltabitur.
Afferebãt autẽ ad illũ ꝛ ĩfantes: vt eos (Mat. 19. c. Mar. 10. b.)
tãgeret. Qd cũ viderẽt discipuli icrepa-
bant illos. Jesus autem conuocans
illos dixit. Sinite pueros venire ad
me et nolite vetare eos. Talium
est enim regnum dei. Amen dico

ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται/τὴν βασιλείαν/τοῦ
θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων λέγων.
διδάσκαλε ἀγαθέ τί ποιήσας ζωὴν αἰώνι-
ον κληρονομήσω. εἶπε δὲ αὐτῷ/ὁ ἰησοῦς. τί
με λέγεις ἀγαθόν. οὐδείς ἀγαθός εἰ μὴ εἷς
/ὁ θεός./τὰς ἐντολάς οἶδας. μὴ μοιχεύσῃς,
μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρ-
τυρήσῃς, τίμα/τὸν πατέρα σου καὶ/τὴν μη-
τέρα σου. ὁ δὲ εἶπε. ταῦτα πάντα ἐφυλαξά-
μην ἐκ νεότητός μου. ἀκούσας δὲ ταῦτα/ὁ
ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἔτι ἕν σοι λείπει. πάντα
ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς,
καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο
ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περί-
λυπος ἐγένετο. ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.
ἰδὼν δὲ αὐτὸν/ὁ ἰησοῦς περίλυπον γενόμε-
νον, εἶπε. πῶς δυσκόλως/οἱ/τὰ χρήματα ἔ-
χοντες εἰσελεύσονται εἰς/τὴν βασιλείαν/τοῦ
θεοῦ. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διά
τρυμαλιάς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον
εἰς/τὴν βασιλείαν/τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εἶπον
δὲ/οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆ-
ναι. ὁ δὲ εἶπε/τὰ ἀδύνατα παρά ἀνθρώποις
δυνατά ἐστι παρά/τῷ θεῷ. εἶπε δὲ πέτρος
ἰδού ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθή-
σαμέν σοι. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ
γονεῖς ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα ἕ-
νεκεν/τῆς βασιλείας/τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπο-
λάβῃ πολλαπλασίονα ἐν/τῷ καιρῷ τούτῳ
καὶ ἐν/τῷ αἰῶνι/τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
παραλαβὼν δὲ/τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς αὐ-
τούς. ἰδού ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα,
καὶ τελεσθήσεται πάντα/τὰ γεγραμμένα διά
/τῶν προφητῶν/τῷ υἱῷ/τοῦ ἀνθρώπου. πα-
ραδοθήσεται γὰρ/τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθή-
σεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται
καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐ-
τόν, καὶ/τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ
αὐτοί οὐδὲν τούτων συνῆκαν. καὶ ἦν/τὸ ῥῆ-
μα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐ-
γίνωσκον/τὰ λεγόμενα. ἐγένετο δὲ ἐν/τῷ ἐγ-
γίζειν αὐτὸν εἰς ἱεριχώ, τυφλός τις ἐκάθη-
το παρά/τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. ἀκούσας
δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί
εἴη τοῦτο. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι ἰησοῦς
/ὁ ναζωραῖος παρέρχεται. καὶ ἐβόησε λέγων.
ἰησοῦ υἱέ δαυίδ ἐλέησόν με. καὶ/οἱ προάγον-
τες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ, αὐτός
δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν. υἱέ δαυίδ ἐ-
λέησόν με. σταθείς δὲ/ὁ ἰησοῦς ἐκέλευσεν

vobis: quicunqȝ non acceperit regnum
dei sicut puer non intrabit in illud.
Et interrogauit eũ qdã princeps dicẽs
Magister bone qd faciens vitã eternã (Mat. 19. d. Mar. 10. b.)
possidebo? Dixit autẽ ei iesus. Quid
me dicis bonũ? Nemo bonus nisi sol⁹ (C)
deus. Mãdata nosti. Nõ occides nõ (Exo. 20. b Mat. 19. d. Mar. 10. c.)
mechaberis: nõ furtũ facies: nõ falsũ te-
stimoniũ dices: honora prẽm tuũ ꝛ ma-
trem. Qui ait. Hec omnia custodiui
a iuuentute mea. Quo audito:
ies⁹ ait ei. Adhuc vnũ tibi deest. Oia (Mat. 19. c. Mar. 10. c.)
quecũqȝ habes vende et da pauperib⁹:
et habebis thesaurũ in celo: et veni
sequere me. His ille auditis contrista-
tus est quia diues erat valde.
Uidens aũt iesus illum tristem factum
dixit. Quaȝ difficile qui pecũias hñt
in regnum dei intrabunt.
Facilius est enim camelum per (Mat. 19. f. Mar. 10. c.)
foramen acus transire: q̃ diuitem
intrare in regnũ dei.
Et dixerũt q audiebãt. Et qs põt salu⁹
fieri? Ait illis. Que ĩpossibilia sũt apud (Mat. 19. f. Mar. 10. d)
hoĩes: possibilia sũt apud deũ. Ait aũt
petrus. Ecce nos dimisim⁹ oia: ꝛ secu-
ti sum⁹ te. Qui dixit eis. Amẽ dico vo- (Mat. 19. g. Mar. 10. d.)
bis nemo est qui reliquit domum aut
parẽtes aut frẽs aut vxorẽ aut filios, p-
pter regnum dei: et non recipiat
multo plura in hoc tempore
et in seculo futuro vitam eternam.
Assumpsit aũt iesus duodecim ꝛ ait illis (Mat. 20. d Mar. 10. g)
Ecce ascendimus hierosolymam:
et consũmabuntur oia que scripta sũt p
prophetas de filio hominis. Tradetur (D)
enim gentibus: et illudetur
et flagellabitur et
cõspuet: ꝛ postq̃ flagellauerit occidẽt eũ:
et die tertia resurget. Et
ipsi nihil horꝫ intellexerũt. Et erat ver-
bum istud absconditũ ab eis: ꝛ nõ itelli-
gebãt q̃ dicebãtur. Factũ est aũt cũ ap- (Mat. 20. g. Mar. 10. c.)
propinquaret hiericho: cecus quidã se-
debat secus viam mendicans. Et cũ au-
diret turbã pretereũteȝ: interrogabat qd
hoc esset. Dixerunt autem ei: q iesus
nazarenus transiret. Et clamauit dicẽs
Jesu fili dauid miserere mei. Et q preci- (Mat. 20. g.)
bãt icrepabãt eũ vt taceret: ipse Γ serere
vo multo magis clamabat. Fili dd mi-
mei. Stans autem iesus iussit

αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ
αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων. τί σοι θέ-
λεις ποιήσω. ὁ δὲ εἶπε. κύριε ἵνα ἀναβλέψω.
καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἀνάβλεψον. ἡ πίσ-
τις σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλε-
ψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν.
καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ
θεῷ. Cap. 19.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν ἱεριχώ. καὶ ἰ-
δοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος ζακχαῖ-
ος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν
πλούσιος. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν ἰησοῦν τίς ἐσ-
τί. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ
ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. καὶ προσδραμὼν ἔμπρο-
σθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομωρέαν ἵνα ἴδῃ αὐτόν,
ὅτι ἐκείνης ἔμελλε διέρχεσθαι. καὶ ὡς ἦλ-
θεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ ἰησοῦς εἶδεν
αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. ζακχαῖε σπεύ-
σας κατάβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου
δεῖ με μεῖναι. καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπε-
δέξατο αὐτὸν χαίρων. καὶ ἰδόντες πάντες
διεγόγγυζον λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτω-
λῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι. σταθεὶς δὲ
ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον. ἰδοὺ τὰ ἡ-
μίση τῶν ὑπαρχόντων μου κύριε δίδωμι
τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντη-
σα ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. εἶπε δὲ πρὸς
αὐτὸν ὁ ἰησοῦς. ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴ-
κῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς ἀ-
βραάμ ἐστιν. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ζητεῖσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός. ἀκου-
όντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παρα-
βολὴν διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι ἱερουσαλὴμ
καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. εἶπεν
οὖν. ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς
χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ
ὑποστρέψαι. καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑ-
αυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε
πρὸς αὐτούς. πραγματεύσασθε ἕως ἔρχο-
μαι. οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν.
καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέ-
γοντες. οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ'
ἡμᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν
λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐ-
τῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς ἔδωκε τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγμα-
τεύσατο. παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέ-
γων. κύριε ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα
μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ. εὖ ἀγαθὲ δοῦλε, ὅ-
τι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου ἴσθι ἐξουσίαν ἔ-
χων ἐπάνω δέκα πόλεων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτε-

illũ adduci ad se. Et cũ appropinq̃sset:
iterrogauit illũ dicens. Quid tibi vis
faciã? At ille dixit. Dñe vt videam.
Et iesus dixit ei. Respice. Fides
tua saluum te fecit. Et confestim vidit
& sequebatur illum magnificans deum.
Et omnis plebs vt vidit dedit laudez
deo. Cap. 19.

Mat. 9. c.
Mar. 5. f.

A

Et ingressus pãbulabat hiericho. Et
vir nomine zacheus ⌊ ecce
et hic princeps erat publicanoꝝ et ipse
diues. Et querebat vidē iesũ quis esset
& non poterat pre turba: quia
statura pusillus erat. Et precurrens
ascēdit in arborē sycomorꝝ vt videret eũ
quia inde erat transiturus. Et cuz ve-
nisset ad locum: suspiciens iesus vidit
illuz et dixit ad illuz. Zachee festinãs
descende: quia hodie in domo tua
opz me manē. Et festinãs descēdit & ex-
cepit illum gaudens. Et cum viderent
murmurabant dicentes q̃ ad ⌊ omnes
hominē pctōrez diuertisset. Stans aũt
zacheus dixit ad iesum. Ecce dimidiũ
bonorum meorum domine do
pauperib9: & si quid aliquē defrauda-
ui reddo quadruplum. Ait iesus ad
eum. Quia hodie sal9 domui huic fa-
cta est eo q̃ et ipse filius sit abrae.
Uenit enim filius hominis
querere et saluum facere quod perierat.
Hec illis audientib9 adijciens dixit pa-
rabolam eo q̃ esset prope hierusalem
& quia existimarent q̃ confestim
regnum dei manifestaretur. Dixit
ergo. Homo quidam nobilis abijt in
regionē longiquã accipere sibi regnũ et
reuerti. Uocatis autez decē seruis suis
dedit eis decem mnas et ait
ad illos. Negociamini dum venio.
Ciues autem eius oderant eum:
et miserunt legationez post illũ dicentes
Nolumus hunc regnare super
nos. Et factum est vt rediret
accepto regno: & iussit vocari
seruos quibus dedit
pecuniã: vt sciret quãtũ quisq; negociat9
esset. Uenit autem primus dicens.
Domine mna tua decē mnas acq̃siuit.
Et ait illi. Euge bone serue:
q2 in modico fuisti fidelis: eris potestatē
hñs supra decē ciuitates. Et alter vēit

Mat. 15. c.
Mat. 25. b.
Mar. 13. g.

B

Mat. 25. d.

ρος λέγων. κύριε ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε
μνᾶς. εἶπε δὲ καὶ τούτῳ. καὶ σὺ γίνου ἐπά-
νω πέντε πόλεων. καὶ ἕτερος ἦλθε λέγων.
κύριε ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον ἀποκειμέ-
νην ἐν σουδαρίῳ. ἐφοβούμην γάρ σε ὅτι ἄν-
θρωπος αὐστηρὸς εἶ. αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ
θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει δὲ αὐτῷ. ἐκ
τοῦ στόματός σου κρινῶ σε πονηρὲ δοῦ-
λε. ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι,
αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσ-
πειρα. καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριον
μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ σὺν
τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό. καὶ τοῖς παρεστῶ-
σιν εἶπεν. ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δό-
τε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπον αὐτῷ.
κύριε ἔχει δέκα μνᾶς. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ
ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τοὺς μὴ θε-
λήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγά-
γετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.
καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀ-
ναβαίνων εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἐγένετο ὡς
ἤγγισεν εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ
ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύ-
ο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰπών. ὑπάγετε εἰς
τὴν κατέναντι κώμην. ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι,
εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς
πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐ-
τὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διὰ τί
λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ. ὅτι ὁ κύριος αὐ-
τοῦ χρείαν ἔχει. ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλ-
μένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. λυόντων
δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐ-
τοῦ πρὸς αὐτούς. τί λύετε τὸν πῶλον. οἱ
δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ
ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐπιρ-
ρίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον,
ἐπεβίβασαν τὸν ἰησοῦν. πορευομένου δὲ αὐ-
τοῦ, ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ
ὁδῷ. ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ
καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅ-
παν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰ-
νεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν
εἶδον δυνάμεων λέγοντες. εὐλογημένος ὁ
ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου. εἰ-
ρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις. καὶ
τινὲς τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον
πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς
μαθηταῖς σου. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ-
τοῖς. λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπή-
σωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται. καὶ ὡς ἤ-
γγισεν ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐ-
τῇ λέγων. ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ καὶ γε

dicens. Domine mna tua fecit quinq;
mnas. Et huic ait. Et tu esto super
quinq; ciuitates. Et alter venit dicēs.
Dñe ecce mna tua quã habui repositã
in sudario. Timui enim te quia homo
austerus es: tollis quod nō posuisti: &
metis qđ non seminasti. Dixit ei. De
ore tuo iudico te serue nequam.
Sciebas q̃ ego homo austerus sum:
tollēs qđ nō posui: & metēs qđ nō se-
minaui. Et quare non dedisti pecuniaz
meam ad mensam: et ego veniens cum
vsuris vtiq; exegissē illā. Et astãtib9
dixit. Afferte ab illo mnã: & date
illi qui decez mnas hz. Et dixerũt ei.
Dñe hz decē mnas. Dico ãt vobis q2
oĩ hñti dabit & abũdabit: ab eo aũt q̃
nō habet et quod hz auferetur ab eo.
Uerumtamen inimicos meos illos qui
noluerunt me regnare super se: adduci-
te huc: et interficite ante me.
Et his dictis precedebat ascendens
hierosolymam. Et factum est cum
appropinq̃sset ad bethphage & bethaniaz
montē q̃ vocat oliueti: misit duos ⌊ ad
discipulos suos dicens. Ite in
castellũ qđ cōtra vos ē. In qđ introeũtes
inuenietis pullũ asine alligatuz: cui nemo
vnq; hominum sedit. Soluite illum et
adducite. Et si quis vos iterrogauerit q̃-
re soluitis: sic dicetis ei. Q2 dominus
opꝫ ei9 desiderat. Abierũt ãt q̃ missi
erãt: & inuenerũt sicut dixit illis stãtē pul-
lũ. Soluētib9 ãt illis pullũ dixerũt dñi ei9
ad illos. Quid soluitis pullum?
At illi dixerũt. Q2 dñs eũ necessariũ hz.
Et duxerũt illũ ad iesũ. Et iactãtes ⌊ Et
vestimenta sua supra pullum:
imposuerunt iesum. Euntes autem illo
substernebant vestimenta sua in
via. Et cum appropinquaret iam ad
descensũ mōtis oliueti: ceperũt omnes
turbe descendentium gaudētes laudare
deum voce magna super omnib9 quas
viderãt virtutibus dicentes. Bñdict9
qui venit rex in noīe domini. Pax
in celo et gloria in excelsis. Et
quidã phariseorum de turbis dixerunt
ad illum. Magister increpa
discipulos tuos. Quibus ipse ait.
Dico vobis quia si hi tacuerint:
lapides clamabũt. Et vt appropinq̃uit
videns ciuitatem fleuit super illam
dicens. Q2 si cognouisses et tu et q̃dē

Mat. 13. b.
7. 25. c.
Mar. 4. c.
sup. 8. c.

C

Mat. 21. a.
Mar. 11. a.
Joh. 12. b.
Mat. 21. a.
Mar. 11. a.
Mat. 21. a.
Mar. 11. b.
Johã. 12. b.

D

Mar. 11. c.
Abacb. 2. c.

ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου, νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί. καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς. γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν. ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσουσιν. ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων. Cap. 20.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς. ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι. τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων. οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες. ὅτι ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. ἐὰν δὲ εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι. καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς. καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ. οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον. οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος. τί ποιήσω. πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν, ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες. οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν

in hac die tua que ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: et circumdabunt te inimici tui vallo: et circumdabunt te: et coangustiabunt te undique: et ad terram prosternent te et filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus in templum cepit eijcere vendentes in illo et ementes: dicens illis. Scriptum est: quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum et scribe et principes plebis querebant illum perdere: et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum. Cap. 20.

Et factum est in una dierum docente illo populum in templo et evangelizante: convenerunt principes sacerdotum et scribe cum senioribus: et aiunt dicentes ad illum. Dic nobis in qua potestate hec facis. Aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? Respondens autem iesus dixit ad illos. Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi. Baptismus iohannis de celo erat: an ex hominibus? At illi cogitabant intra se dicentes. Quia si dixerimus de celo: dicet. Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus: plebs universa lapidabit nos. Certi sunt enim iohannem prophetam esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et iesus ait illis. Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc. Homo quidam plantavit vineam et locavit eam colonis: et ipse peregre fuit multis temporibus: et in tempore misit ad cultores servum ut de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes et afficientes contumelia: dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere: qui et illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vinee. Quid faciam? Mittam filium meum dilectum: forsitan cum hunc viderint verebuntur. Quem cum vidissent coloni: cogitaverunt intra se dicentes. Hic est heres. Occidamus illum: ut nostra fiat hereditas. Et eiectum illum

Mat. 24. a. Mar. 13. a. — Mat. 21. b. Mar. 11. d. Iohā. 2. d. — Esai. 56. c. Hiere. 7. b — Mat. 21. g. Mar. 11. b. Iohā. 7. c. — A — Mat. 21. d. Mar. 11. f. — Mat. 21. f. Mar. 12. a. — B — Gene. 37. d.

τὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος. ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον. μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε. τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο. λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ᾽ ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται, ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν. καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε. καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ. κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς. τί με πειράζετε. ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν. ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν. προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν. ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος, καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος, καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή. οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται, οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίζονται, οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύναν-

extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos: et dabit vineam alijs. Quo audito dixerunt illi. Absit. Ille autem aspiciens eos ait. Quid est ergo hoc quod scriptum est. Lapidem quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli? Omnis qui ceciderit supra illum lapidem conquassabitur: super quem autem ceciderit comminuet illum. Et querebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora: et timuerunt populum. Cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc. Et observantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent: ut caperent eum in sermone: et traderent illum principatui et potestati presidis. Et interrogaverunt eum dicentes. Magister scimus quia recte dicis et doces: et non accipis personam: sed viam dei in veritate doces. Licet nobis tributum dare cesari an non? Considerans autem dolum illorum dixit ad eos. Quid me temptatis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem et inscriptionem? Respondentes dixerunt. Cesaris. Et ait illis. Reddite ergo que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam saduceorum qui negant esse resurrectionem: et interrogaverunt eum dicentes. Magister moyses scripsit nobis: si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem: et hic sine liberis fuerit: ut accipiat eam frater eius uxorem: et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: et primus accepit uxorem et mortuus est sine filijs: et sequens accepit illam: et ipse mortuus est sine filio: et tertius accepit illam: similiter et omnes septem et non reliquerunt semen et mortui sunt. Novissime omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor. Siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis iesus. Filij huius seculi nubunt: et traduntur ad nuptias: illi vero qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis: neque nubent neque ducent uxores: neque ultra mori poterunt.

Mat. 21. g. Mar. 12. b. 1. Pe. 2. d. Actu. 4. b. — Mat. 22. c. Mar. 12. b. Iohā. 7. c. — Mat. 22. c. Mar. 12. c. — C — Mat. 22. d. Mar. 12. c. — D

ται. ἰσάγγελοι γάρ εἰσί, καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου ὡς λέγει. κύριον τὸν θεὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς δὲ οὐκ ἐστὶ νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων εἶπον. διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαυῒδ εἶναι, καὶ αὐτὸς δαυῒδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. δαυῒδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν. ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. Cap. 21.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. εἶδε δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά, καὶ εἶπεν. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ. αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε. καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται εἶπε. ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται. ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι. ὁ δὲ εἶπε. βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς. ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται. φόβητρα τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ'

Equales enim angelis sunt: et filii sunt dei: cum sint filii resurrectionis. Quia vero resurgant mortui: et moyses ostendit secus rubum: sicut dicit. Dominum deum abraam et deum ysaac et deum iacob. Deus autem non est mortuorum sed vivorum: omnes enim vivunt ei. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt ei. Magister bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos: quomodo dicunt christum filium esse david: et ipse David dicit in libro psalmorum. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. David ergo dominum illum vocat: et quomodo filius eius est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis. Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis: et amant salutationes in foro et primas cathedras in synagogis et primos discubitus in conviviis. Qui devorant domos viduarum: simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem. Cap. 21.

Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem et quandam viduam pauperculam mittentem era minuta duo. Et dixit. Vere dico vobis quia vidua hec pauper plusquam omnes misit: nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera dei: hec autem ex eo quod deest illi omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus et donis ornatum esset: dixit. Hec que videtis: venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Interrogaverunt autem illum dicentes. Preceptor quando hec erunt: et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit. Videte ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum: et tempus appropinquavit. Nolite ire post eos. Cum autem audieritis prelia et seditiones nolite terreri. Oportet primum hec fieri: sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis. Surget gens contra gentem et regnum adversus regnum: et terremotus magni erunt per loca et pestilentie et fames terroresque de celo et signa magna erunt. Sed ante hec omnia iniicient

D. Mat. 22.c. Mar. 12.d. Exodi. 3.b. — Mat. 22.g. Marc. 12.f. — Psal. 19. — Mat. 22.g. Mar. 12.f. — Mar. 12.g. — A. Mar. 12.g. — Mat. 24.a. Marc. 13.a. — Mat. 24.a. Mar. 13.b. — Mat. 24.a. Mar. 13.b. Ephe. 5.b. 1.Cor. 3.d. Col. 2.d. — B. — Mat. 24.b. Mar. 13.b. — Mat. 24.b.

ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου. ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς. ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα, ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. ὡς

vobis manus suas: et persequentur tradentes in synagogas et custodias: trahentes ad reges et presides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Trademini autem a parentibus et fratribus et cognatis et amicis: et morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Cum autem videritis circundari ab exercitu hierusalem: tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius. Tunc qui in iudea sunt fugiant ad montes: et qui in medio eius discedant: et qui in regionibus non intrent in eam: quia dies ultionis hi sunt: ut impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram: et ira in populo hoc. Et cadent in ore gladii: et captivi ducentur in omnes gentes. Et hierusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in sole et luna et stellis: et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum: arescentibus hominibus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi. Nam virtutes celorum movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et maiestate. His autem fieri incipientibus: respicite et levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam et omnes arbores: cum producunt iam ex se fructum scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri: scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico vobis quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Celum et terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate et curis huius vite: et superveniat in vos repentina dies illa. Tanquam

Mat. 13.b. Joha. 15.f. — Mat. 10.f. — C. Mat. 24.c. Mar. 13.d. — Mat. 24.c. Mar. 13.d. — Mat. 24.c. Mar. 13.d. — Esaie. 13.b. Johelis. 2.c. — Mat. 24.d. Mar. 13.f. Esai. 3.c. — D. — Mat. 24.e. Mar. 13.f. — Mat. 24.e. Mar. 13.g. Roma. 13.d. 1.Thes. 5.a. Apoca. 3.d.

παγίς γαρ επελεύσεται επί πάντας τους καθημένους επί πρόσωπον πάσης της γης. αγρυπνείτε ουν εν παντί καιρώ δεόμενοι, ίνα καταξιωθήτε εκφυγείν πάντα τα μέλλοντα γίνεσθαι, και σταθήναι έμπροσθεν του υιού του ανθρώπου. ην δε τας ημέρας εν τω ιερώ διδάσκων, τας δε νύκτας εξερχόμενος ηυλίζετο εις το όρος το καλούμενον ελαιών. και πας ο λαός ώρθριζε προς αυτόν εν τω ιερώ ακούειν αυτού. Cap. 22.

Ηγγιζε δε η εορτή των αζύμων, η λεγομένη πάσχα, και εζήτουν οι αρχιερείς και οι γραμματείς το πως ανέλωσιν αυτόν. εφοβούντο γαρ τον λαόν. εισήλθε δε σατανάς εις ιούδαν τον επικαλούμενον ισκαριώτην, όντα εκ του αριθμού των δώδεκα, και απελθών συνελάλησε τοις αρχιερεύσι και τοις στρατηγοίς το πως αυτόν παραδώ αυτοίς. και εχάρησαν, και συνέθεντο αυτώ αργύριον δούναι. και εξωμολόγησε. και εζήτει ευκαιρίαν του παραδούναι αυτόν αυτοίς άτερ όχλου. ήλθε δε η ημέρα των αζύμων, εν η έδει θύεσθαι το πάσχα. και απέστειλε πέτρον και ιωάννην ειπών. πορευθέντες ετοιμάσατε ημίν το πάσχα, ίνα φάγωμεν. οι δε είπον αυτώ. πού θέλεις ετοιμάσομεν. ο δε είπεν αυτοίς. ιδού εισελθόντων υμών εις την πόλιν συναντήσει υμίν άνθρωπος, κεράμιον ύδατος βαστάζων. ακολουθήσατε αυτώ εις την οικίαν ου εισπορεύεται, και ερείτε τω οικοδεσπότη της οικίας. λέγει σοι ο διδάσκαλος. πού εστί το κατάλυμα, όπου το πάσχα μετά των μαθητών μου φάγω. κακείνος υμίν δείξει ανώγαιον μέγα εστρωμένον, εκεί ετοιμάσατε. απελθόντες δε εύρον καθώς είρηκεν αυτοίς, και ητοίμασαν το πάσχα. και ότε εγένετο η ώρα ανέπεσε, και οι δώδεκα απόστολοι συν αυτώ, και είπε προς αυτούς. επιθυμία επεθύμησα τούτο το πάσχα φαγείν μεθ υμών προ του με παθείν. λέγω γαρ υμίν, ότι ουκέτι ου μη φάγω εξ αυτού, έως ότου πληρωθή εν τη βασιλεία του θεού. και δεξάμενος ποτήριον, ευχαριστήσας είπε. λάβετε τούτο και διαμερίσατε εαυτοίς. λέγω γαρ υμίν, ότι ου μη πίω από του γενήματος της αμπέλου, έως ότου η βασιλεία του θεού έλθη. και λαβών άρτον ευχαριστήσας, έκλασε και έδωκεν αυτοίς λέγων. τούτο εστί το σώμα μου το υπέρ υμών διδόμενον. τούτο ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν. ωσαύτως και το ποτήριον μετά το δειπνήσαι λέγων. τούτο το ποτήριον η καινή διαθήκη εν τω αί-

laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaq; omni tempore orantes vt digni habeamini fugere ista oĩa q̃ futurã sunt: et stare ante filium hominis. Erat autẽ diebus docens in templo: noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur oliueti. Et oĩs populus manicabat ad eum in templo audire eum. Cap. 22.

Appropinq̃bat ãt dies fest⁹ azymoꝝ q̃ dr̃ pascha. Et q̃rebãt principes sacerdotũ ꝛ scribe quõ eũ interficerẽt: timebãt vero plebẽ. Intrauit aũt sathanas in iudã qui cognominabat scarioth vnum de duodecim: et abijt ꝛ locut⁹ ẽ cũ principib⁹ sacerdotũ et magistratib⁹ quẽadmodũ illũ traderet eis. Et gauisi sũt et pacti sunt pecuniã illi dare. Et spopondit. Et q̃rebat oportunitatem vt traderet illum sine turbis. Venit autẽ dies azymoꝝ: in q̃ necesse erat occidi pascha. Et misit petrum et iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha vt manducemus. At illi dixerunt. Vbi vis paremus? Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatẽ occurret vobis hõ q̃dã amphoram aque portans: sequimini eum in domum in quam intrat: et dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister. Vbi est diuersorium: vbi pascha cum discipulis meis mãducem. Et ipse ostendet vobis cenaculũ magnũ stratum: et ibi parate. Euntes aũt inuenerũt sicut dixit illis: ꝛ parauerũt pascha. Et cum facta esset hora discubuit et duodecim apostoli cũ eo. Et ait illis. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscũ anteq̃ patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc non mãducabo illud, donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit et dixit. Accipite et diuidite inter vos. Dico enim vobis: q̄ non bibam de generatione vitis donec regnum dei veniat. Et accepto pane gratias egit: ꝛ fregit ꝛ dedit eis dicens. Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Hoc facite in meã cõmemorationem. Silr et calicem postq̃ cenauit dicens. Hic est calix nouũ testamentũ i sãguine

A — Mat. 26. a. Mar. 14. a. Johã. 11. g. sup. 19. g. ꝛ 20. c. Mat. 21. g. Mar. 11. b. Johã. 7. c. ꝛ g. Joh. 13. a. Mat. 26. b. Mar. 14. b.

Mat. 26. b. Mar. 14. b.

B

Mat. 26. c. Mar. 14. c. 1. Cor. 11. c.

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Act. 17. d.

Mat. 26. c.

ματί μου το υπέρ υμών εκχυνόμενον. πλήν ιδού η χείρ του παραδιδόντος με, μετ εμού επί της τραπέζης. και ο μεν υιός του ανθρώπου πορεύεται κατά το ωρισμένον. πλήν ουαί τω ανθρώπω εκείνω δι ου παραδίδοται. και αυτοί ήρξαντο συζητείν προς εαυτούς το τις άρα είη εξ αυτών ο τούτο μέλλων πράσσειν. εγένετο δε και φιλονεικία εν αυτοίς το τις αυτών δοκεί είναι μείζων. ο δε είπεν αυτοίς. οι βασιλείς των εθνών κυριεύουσιν αυτών, και οι εξουσιάζοντες αυτών ευεργέται καλούνται. υμείς δε ουκ ούτως. αλλ ο μείζων εν υμίν γενέσθω ως ο νεώτερος, και ο ηγούμενος ως ο διακονών. τις γαρ μείζων, ο ανακείμενος, η ο διακονών. ουχί ο ανακείμενος. εγώ δε ειμί εν μέσω υμών ως ο διακονών. υμείς δε εστέ οι διαμεμενηκότες μετ εμού εν τοις πειρασμοίς μου. καγώ διατίθεμαι υμίν καθώς διέθετο μοι ο πατήρ μου βασιλείαν, ίνα εσθίητε και πίνητε επί της τραπέζης μου εν τη βασιλεία μου, και καθίσεσθε επί θρόνων, κρίνοντες τας δώδεκα φυλάς του ισραήλ. είπε δε ο κύριος. σίμων σίμων, ιδού ο σατανάς εξητήσατο υμάς του σινιάσαι ως τον σίτον. εγώ δε εδεήθην περί σου ίνα μη εκλείπη η πίστις σου. και συ ποτέ επιστρέψας στήριξον τους αδελφούς σου. ο δε είπεν αυτώ. κύριε, μετά σου έτοιμος ειμί και εις φυλακήν και εις θάνατον πορεύεσθαι. ο δε είπε. λέγω σοι πέτρε, ου μη φωνήση σήμερον αλέκτωρ, πριν η τρις απαρνήση μη ειδέναι με. και είπεν αυτοίς. ότε απέστειλα υμάς άτερ βαλλαντίου και πήρας και υποδημάτων, μη τινός υστερήσατε. οι δε είπον. ουδενός. είπεν ουν αυτοίς. αλλά νυν ο έχων βαλλάντιον αράτω ομοίως και πήραν. και ο μη έχων πωλήσει το ιμάτιον αυτού, και αγοράσει μάχαιραν. λέγω γαρ υμίν ότι έτι τούτο το γεγραμμένον δει τελεσθήναι εν εμοί το και μετά ανόμων ελογίσθη. και γαρ τα περί εμού τέλος έχει. οι δε είπον. κύριε, ιδού μάχαιραι ώδε δύο. ο δε είπεν αυτοίς. ικανόν εστί. και εξελθών επορεύθη κατά το έθος εις το όρος των ελαιών. ηκολούθησαν δε αυτώ και οι μαθηταί αυτού. γενόμενος δε επί του τόπου, είπεν αυτοίς. προσεύχεσθε μη εισελθείν εις πειρασμόν. και αυτός απεσπάσθη απ αυτών ωσεί λίθου βολήν. και θείς τα γόνατα προσηύχετο λέγων. πάτερ, ει βούλει παρενεγκείν το ποτήριον τούτο απ εμού. πλήν μη το θέλημά μου, αλλά το σον γε-

meo qui pro vobis fundetur. Veruntñ ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis scd̃m q̄ definitum est vadit. Veruntamẽ ve homini illi per quem tradetur. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est aũt ꝛ contẽtio inter eos quis eorum videretur eẽ maior. Dixit aũt eis. Reges gentium dominantur eorum: et qui ptãtem hñt sup eos bñfici vocantur. Vos autem nõ sic. Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor: et qui precessor est sicut ministrator. Nã q̃s maior ẽ: q̃ recũbit: q̃ ministrat? Nõne q̃ recũbit? Ego ãt in medio vr̃z sũ sicut q̃ ministrat. Vos aũt estis qui mansistis mecum in tẽptationib⁹ meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pr̃ me⁹ regnũ vt edatis et bibatis super mensam meam in regno meo: et sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus israel. Ait autem domin⁹ simoni. Simon: ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticũ. Ego autẽ rogaui p te vt nõ deficiat fides tua. Et tu aliqñ conuersus confirma fratres tuos. Qui dixit ei. Domine: tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi petre: non cãtabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo et pera et calciamẽtis: nũquid aliq̃d defuit vobis? At illi dixerũt. Nihil. Dixit ergo eis. Sed nũc q̃ hꝫ sacculũ tollat silr ꝛ perã. Et qui non habet vendat tunicam suam et emat gladium. Dico enim vobis: q̃m adhuc hoc q̃d scriptũ est oportet impleri in me. Et cum iniquis reputat⁹ ẽ. Etenĩ ea q̃ sũt d me finẽ hñt. At illi dixerũt. Dñe ecce duo gladij hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinẽ in mõtem oliuarum. Secuti sunt autẽ illũ et discipuli. Et cum peruenisset ad locum dixit illis. Orate ne intretis in temptationem. Et ipse auulsus est ab eis q̃tũ iactus est lapidis: et positis genibus orabat dicens. Pater si vis transfer calicem istum a me. Veruntñ non mea volũtas sꝫ tua fiat.

Mar. 14. c. Heb. 9. c. Mat. 18. b. ꝛ 26. b. Mar. 14. c. Mat. 16. b. Mar. 14. b. Johã. 13. c.

Mat. 18. a. Marci. 9. e.

Mat. 20. f.

Mar. 10. f.

D

Mat. 25. c. Marci. 4. c.

Esaie. 53. d. Mar. 15. d.

Mat. 26. d. Johã. 18. a.

Mat. 26. d. Mar. 14. d.

E

Mat. 26. d. Mar. 14. d. Johã. 6. d.

μέσθω. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί καθεύδετε. ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς. ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἰούδα φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως. ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ. κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ. καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους. συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε. καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων. γύναι οὐκ οἶδα αὐτόν. καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη. καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν. ἄνθρωπε οὐκ εἰμί. καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διισχυρίζετο λέγων. ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ γαλιλαῖός ἐστιν. εἶπε δὲ ὁ πέτρος ἄνθρωπε οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ. καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν ἰησοῦν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες. καὶ περικα-

Apparuit autem illi angelus de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos suos: inuenit eos dormientes pre tristitia. Et ait illis. Quid dormitis? Surgite orate: ne intretis in temptationem. Adhuc eo loquente ecce turba: et qui vocabatur iudas unus de duodecim antecedebat eos et appropinquauit iesu: ut oscularetur eum. Jesus autem dixit illi. Juda osculo filium hominis tradis. Videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat: dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis seruum principis sacerdotum: et amputauit auriculam eius dexteram. Respondens autem iesus ait. Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius sanauit eum. Dixit autem iesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum et magistratus templi et seniores. Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus: cum quotidie vobiscum fuerim in templo non extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra et potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis sacerdotum: petrus vero sequebatur eum a longe. Accenso autem igne in medio atrii et circumsedentibus illis: erat petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quedam sedentem ad lumen: et eum fuisset intuita dixit. Et hic cum illo erat. At ille negauit eum dicens. Mulier non noui illum. Et post pusillum alius videns eum dixit. Et tu de illis es. Petrus vero ait. O homo non sum. Et interuallo facto quasi hore unius alius quidam affirmabat dicens. Vere et hic cum illo erat: nam et galileus est. Et ait petrus. Homo nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantauit gallus. Et conuersus dominus respexit petrum. Et recordatus est petrus verbi domini sicut dixerat: quia priusquam gallus cantet: ter me negabis. Et egressus foras petrus fleuit amare. Et viri qui tenebant iesum illudebant ei cedentes. Et velauerunt

Mat. 26.d / Mar. 14.d — Mat. 26.e / Mar. 14.e / Johã. 18.a — Mat. 26.e / Mar. 14.e / Johã. 18.b — F — Mat. 26.e / Mar. 14.e / Johã. 18.d — Mat. 26.f / Mar. 14.f / Johã. 18.c — Mat. 26.g / Mar. 14.g / Johã. 18.c — G — Mat. 26.g / Mar. 14.g — Mat. 26.g

λύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ἐὰν ὑμῖν εἴπω οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. εἶπον δὲ πάντες. σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη. ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας, αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Cap. 23.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον. ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες. τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη. σὺ λέγεις. ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους. οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. οἱ δὲ ἐπίσχυον λέγοντες. ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε. πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι. καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, ἐχάρη λίαν. ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτόν. διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ τε πιλάτος καὶ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων, προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἶπε πρὸς

eum et percutiebant faciem eius: et interrogauerunt eum dicentes. Prophetiza quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies: conuenerunt seniores plebis et principes sacerdotum et scribe: et duxerunt illum in concilium suum dicentes. Si tu es christus dic nobis. Et ait illis. Si vobis dixero non credetis mihi: si autem et interrogauero non respondebitis mihi: neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo es filius dei? Qui ait. Vos dicitis: quia ego sum. At illi dixerunt. Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius.

Cap. 23.

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad pilatum. Ceperunt autem illum accusare dicentes. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari cesari: et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interrogauit eum dicens. Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait. Tu dicis. Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas. Nihil inuenio cause in hoc homine. At illi inualescebant dicentes. Commouit populum docens per uniuersam iudeam: incipiens a galilea usque huc. Pilatus autem audiens galileam interrogauit si homo galileus esset. Et ut cognouit quod de herodis potestate esset: remisit eum ad herodem qui et ipse hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso iesu: gauisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum: eo quod audiret multa de eo: et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum et scribe constanter accusantes eum. Spreuit autem illum herodes cum exercitu suo: et illusit indutum veste alba: et remisit ad pilatum. Et facti sunt amici herodes et pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe dixit ad

Mar. 14.g / Johã. 18.d — Mat. 26.f / Mar. 14.f / Johã. 6.g — Mat. 26.f / Mar. 14.g / Johã. 6.g — Mat. 26.g / Mar. 14.g — A — Mat. 27.a / Mar. 15.a / Johã. 18.c — Mat. 27.b / Mar. 15.a / Johã. 18.f — Johã. 18.g — B — Mat. 26.f / Mar. 14.f

αυτούς. προσηνέγκατε μοι τον άνθρωπον τούτον ως αποστρέφοντα τον λαόν, και ιδού εγώ ενώπιον υμών ανακρίνας, ουδέν εύρον εν τω ανθρώπω τούτω αίτιον ών κατηγορείτε κατ αυτού. αλλ ουδέ ηρώδης. ανέπεμψα γαρ υμάς προς αυτόν, και ιδού ουδέν άξιον θανάτου εστί πεπραγμένον αυτώ. παιδεύσας ουν αυτόν απολύσω. ανάγκην δε είχεν απολύειν αυτοίς κατά εορτήν ένα. ανέκραξαν δε παμπληθή λέγοντες. αίρε τούτον, απόλυσον δε ημίν τον βαραββάν. όστις ην διά στάσιν τινά γενομένην εν τη πόλει και φόνον βεβλημένος εις φυλακήν. πάλιν ουν ο πιλάτος προσεφώνησε θέλων απολύσαι τον ιησούν. οι δε επεφώνουν λέγοντες. σταύρωσον σταύρωσον αυτόν. ο δε τρίτον είπε προς αυτούς. τι γαρ κακόν εποίησεν ούτος. ουδέν αίτιον θανάτου εύρον εν αυτώ. παιδεύσας ουν αυτόν απολύσω. οι δε επέκειντο φωναίς μεγάλαις αιτούμενοι αυτόν σταυρωθήναι, και κατίσχυον αι φωναί αυτών και των αρχιερέων. ο δε πιλάτος επέκρινε γενέσθαι το αίτημα αυτών. απέλυσε δε τον διά στάσιν και φόνον βεβλημένον εις την φυλακήν ον ητούντο. τον δε ιησούν παρέδωκε τω θελήματι αυτών. και ως απήγαγον αυτόν επιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ερχομένου απ αγρού, επέθηκαν αυτώ τον σταυρόν φέρειν όπισθεν του ιησού. ηκολούθει δε αυτώ πολύ πλήθος του λαού και γυναικών, αι και εκόπτοντο και εθρήνουν αυτόν. στραφείς δε προς αυτάς ο ιησούς είπε. θυγατέρες ιερουσαλήμ μη κλαίετε επ εμέ, πλήν εφ εαυτάς κλαίετε και επί τα τέκνα υμών. ότι ιδού έρχονται ημέραι, εν αις ερούσι. μακάριαι αι στείραι, και κοιλίαι αι ουκ εγέννησαν, και μαστοί οι ουκ εθήλασαν. τότε άρξονται λέγειν τοις όρεσι, πέσετε εφ ημάς, και τοις βουνοίς καλύψατε ημάς. ότι ει εν τω υγρώ ξύλω ταύτα ποιούσιν, εν τω ξηρώ τι γένηται. ήγοντο δε και έτεροι δύο κακούργοι συν αυτώ αναιρεθήναι. και ότε απήλθον επί τον τόπον τον καλούμενον κρανίον, εκεί εσταύρωσαν αυτόν, και τους κακούργους. ον μεν εκ δεξιών, ον δε εξ αριστερών. ο δε ιησούς έλεγε. πάτερ άφες αυτοίς, ου γαρ οίδασι τι ποιούσι. διαμεριζόμενοι δε τα ιμάτια αυτού έβαλον κλήρον. και ειστήκει ο λαός θεωρών. εξεμυκτήριζον δε και οι άρχοντες συν αυτοίς λέγοντες. άλλους έσωσε, σωσάτω εαυτόν, ει ούτος εστίν ο χριστός ο του θεού εκλεκτός. ενέπαιζον δε αυ-

illos. Obtulistis mihi hunc hominem quasi auertentem populum: et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inuenio in homine isto: ex his in quibus eum accusatis. Sed neque herodes. Nam remisi vos ad illum: et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum vnum. Exclamauit autem simul vniuersa turba dicens. Tolle hunc: et dimitte nobis barrabam. Qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate et homicidium missus in carcerem. Iterum autem pilatus locutus est ad eos volens dimittere iesum. At illi succlamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos. Quid enim mali fecit iste. Nullam causam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illum et dimittam. At illi instabant vocibus magnis postulantes vt crucifigeretur: et inualescebant voces eorum. Et pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem quem petebant: Iesum vero tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum apprehenderunt simonem quendam cyrenensem venientem de villa: et imposuerunt illi crucem portare post iesum. Sequebatur autem post illum multa turba populi et mulierum: que plangebant et lamentabantur eum. Conuersus autem ad illas iesus dixit. Filie hierusalem: nolite flere super me: sed super vos ipsas flete: et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent. Beate steriles et ventres qui non genuerunt: et vbera que non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus: cadite super nos: et collibus operite nos. Quia si in viridi ligno hec faciunt: in arido quid fiet. Ducebantur autem et alij duo nequam cum eo vt interficerentur. Et postquam venerunt in locum qui vocatur caluarie: ibi crucifixerunt eum et latrones: vnum a dextris: alterum a sinistris. Iesus autem dicebat. Pater dimitte illis. enim sciunt quid faciunt. Diuidentes vero vestimenta eius miserunt sortes. Et stabat populus spectans: et deridebant eum principes cum eis dicentes. Alios saluos fecit: se saluum faciat: si hic est christus dei electus. Illudebant autem ei

[Margin: Actu. 13. c. — C — Mat. 27. b. Mar. 15. a. — Mat. 27. c. Mar. 15. b. Johã. 18. g. Actu. 3. c. — Actuũ. 13. c. — Mat. 27. c. Mar. 15. c. Johã. 18. g. — D — Mat. 27. d. Mar. 15. c. — sup. 21. d. Sapien. 5. c. — Esai. 54. a. Gal. 4. d. Apoca. 6. d. et 9. b. Esaie 2. d. Osee. 10. c. — E — Mat. 27. d. Mar. 15. d. Johã. 19. c. — Mat. 27. d. Mar. 15. d. Johã. 19. d. — Mat. 27. f.]

τώ και οι στρατιώται προσερχόμενοι, και όξος προσφέροντες αυτώ και λέγοντες. ει συ ει ο βασιλεύς των ιουδαίων, σώσον σεαυτόν. ην δε και η επιγραφή γεγραμμένη επ αυτώ γράμμασιν ελληνικοίς και ρωμαϊκοίς και εβραϊκοίς. ούτος εστίν ο βασιλεύς των ιουδαίων. εις δε των κρεμασθέντων κακούργων εβλασφήμει αυτόν λέγων. ει συ ει ο χριστός, σώσον σεαυτόν και ημάς. αποκριθείς δε ο έτερος, επετίμα αυτώ λέγων. ουδέ φοβή συ τον θεόν, ότι εν τω αυτώ κρίματι ει. και ημείς μεν δικαίως, άξια γαρ ών επράξαμεν απολαμβάνομεν. ούτος δε ουδέν άτοπον έπραξε. και έλεγε τω ιησού. μνήσθητί μου κύριε όταν έλθης εν τη βασιλεία σου. και είπεν αυτώ ο ιησούς. αμήν λέγω σοι, σήμερον μετ εμού έση εν τω παραδείσω. ην δε ωσεί ώρα έκτη, και σκότος εγένετο εφ όλην την γην έως ώρας ενάτης. και εσκοτίσθη ο ήλιος, και εσχίσθη το καταπέτασμα του ναού μέσον, και φωνήσας φωνή μεγάλη ο ιησούς είπε. πάτερ εις χείρας σου παραθήσομαι το πνεύμα μου. και ταύτα ειπών, εξέπνευσεν. ιδών δε ο εκατόνταρχος το γενόμενον, εδόξασε τον θεόν λέγων. όντως ο άνθρωπος ούτος δίκαιος ην. και πάντες οι συμπαραγενόμενοι όχλοι επί την θεωρίαν ταύτην, θεωρούντες τα γενόμενα, τύπτοντες εαυτών τα στήθη υπέστρεφον. ειστήκεισαν δε πάντες οι γνωστοί αυτού μακρόθεν, και γυναίκες αι συνακολουθήσασαι αυτώ από της γαλιλαίας ορώσαι ταύτα. και ιδού ανήρ ονόματι ιωσήφ βουλευτής υπάρχων ανήρ αγαθός και δίκαιος, ούτος ουκ ην συγκατατεθειμένος τη βουλή και τη πράξει αυτών, από αριμαθαίας πόλεως των ιουδαίων, ος προσεδέχετο και αυτός την βασιλείαν του θεού. ούτος προσελθών τω πιλάτω ητήσατο το σώμα του ιησού. και καθελών αυτό ενετύλιξεν αυτό σινδόνι, και έθηκεν αυτό εν μνήματι λαξευτώ, ου ουκ ην ουδέπω ουδείς κείμενος. και ημέρα ην παρασκευή σάββατον επέφωσκε. κατακολουθήσασαι δε γυναίκες, αίτινες ήσαν συνεληλυθυίαι αυτώ εκ της γαλιλαίας, εθεάσαντο το μνημείον και ως ετέθη το σώμα αυτού. υποστρέψασαι δε ητοίμασαν αρώματα και μύρα, και το μεν σάββατον ησύχασαν κατά την εντολήν. Cap. 24.

Τη δε μιά των σαββάτων όρθρου βαθέος ήλθον επί το μνήμα, φέρουσαι α ητοίμασαν αρώματα, και τινές συν αυ-

et milites accedentes: et acetum offerentes ei dicentes. Si tu es rex iudeorum: saluum te fac. Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris grecis et latinis et hebraicis. Hic est rex iudeorum. Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens. Si tu es christus saluum fac teipsum et nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens. Neque tu times deum: qui in eadem damnatione es. Et nos quidem iuste nam digna factis recipimus. Hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad iesum. Domine memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi iesus. Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora sexta: et tenebre facte sunt in vniuersam terram vsque in horam nonam. Et obscuratus est sol: et velum templi scissum est medium: et clamans voce magna iesus ait. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hec dicens expirauit. Uidens autem centurio quod factum fuerat: glorificauit deum dicens. Uere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud: et videbant que fiebant percutientes pectora sua reuertebantur. Stabant autem omnes noti eius alonge: et mulieres que secute eum erant a galilea hec videntes. Et ecce vir nomine ioseph qui erat decurio vir bonus et iustus: hic non consenserat concilio et actibus eorum: ab arimathia ciuitate iudee: qui expectabat et ipse regnum dei. Hic accessit ad pilatum et petijt corpus iesu: et depositum inuoluit in sindone: et posuit eum in monumento exciso: in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceues: et sabbatum illucescebat. Subsecute autem mulieres que cum eo venerant de galilea viderunt monumentum: et quemadmodum positum erat corpus eius. Et reuertentes parauerunt aromata et vnguenta: et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. Cap. 24.

Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes que parauerant aromata: et

[Margin: Mar. 15. f. Johã. 19. c. — Mat. 27. c. Mar. 15. c. Johã. 19. d. — Mat. 27. c. Mar. 15. c. — F — Mat. 27. c. Mar. 15. c. — Apoc. 6. c. Mat. 27. f. Mar. 15. f. — Psal. 30. — Mat. 27. f. Mar. 15. f. — G — Mat. 27. g. Mar. 15. g. Johã. 19. g. — Mat. 27. g. Mar. 15. g. Joh. 19. g. — A — Mat. 28. a. Mar. 16. a.]

ταίς. εύρον δε τον λίθον αποκεκυλισμένον από του μνημείου, και εισελθούσαι ουχ εύρον το σώμα του κυρίου ιησού. και εγένετο εν τω διαπορείσθαι αυτάς περί τούτου, και ιδού άνδρες δύο επέστησαν αυταίς εν εσθήσεσιν αστραπτούσαις. εμφόβων δε γενομένων αυτών και κλινουσών το πρόσωπον εις την γην, είπον προς αυτάς. τι ζητείτε τον ζώντα μετά των νεκρών. ουκ έστιν ώδε αλλ' ηγέρθη. μνήσθητε ως ελάλησεν υμίν έτι ων εν τη γαλιλαία, λέγων. ότι δει τον υιόν του ανθρώπου παραδοθήναι εις χείρας ανθρώπων αμαρτωλών, και σταυρωθήναι, και τη τρίτη ημέρα αναστήναι. και εμνήσθησαν των ρημάτων αυτού. και υποστρέψασαι από του μνημείου, απήγγειλαν ταύτα πάντα τοις ένδεκα και πάσι τοις λοιποίς. ήσαν δε η μαγδαληνή μαρία και ιωάννα και μαρία ιακώβου, και αι λοιπαί συν αυταίς, αι έλεγον προς τους αποστόλους ταύτα, και εφάνησαν ενώπιον αυτών ωσεί λήρος τα ρήματα αυτών, και ηπίστουν αυταίς. ο δε πέτρος αναστάς έδραμεν επί το μνημείον, και παρακύψας βλέπει τα οθόνια κείμενα μόνα, και απήλθε προς εαυτόν θαυμάζων το γεγονός. και ιδού δύο εξ αυτών ήσαν πορευόμενοι εν αυτή τη ημέρα εις κώμην απέχουσαν σταδίους εξήκοντα από ιερουσαλήμ, η όνομα εμμαούς. και αυτοί ωμίλουν προς αλλήλους περί πάντων των συμβεβηκότων τούτων. και εγένετο εν τω ομιλείν αυτούς και συζητείν, και αυτός ο ιησούς εγγίσας συνεπορεύετο αυτοίς. οι δε οφθαλμοί αυτών εκρατούντο του μη επιγνώναι αυτόν. είπε δε προς αυτούς. τίνες οι λόγοι ούτοι ους αντιβάλλετε προς αλλήλους περιπατούντες, και εστέ σκυθρωποί. αποκριθείς δε ο εις ω όνομα κλεόπας, είπε προς αυτόν. συ μόνος παροικείς ιερουσαλήμ, και ουκ έγνως τα γενόμενα εν αυτή εν ταις ημέραις ταύταις. και είπεν αυτοίς, ποία. οι δε είπον αυτώ τα περί ιησού του ναζωραίου, ος εγένετο ανήρ προφήτης, δυνατός εν έργω και λόγω εναντίον του θεού και παντός του λαού, όπως τε παρέδωκαν αυτόν οι αρχιερείς και οι άρχοντες ημών εις κρίμα θανάτου και εσταύρωσαν αυτόν. ημείς δε ηλπίζομεν ότι αυτός εστιν ο μέλλων λυτρούσθαι τον ισραήλ. αλλά γε συν πάσι τούτοις τρίτην ταύτην ημέραν άγει σήμερον, αφ' ου ταύτα εγένετο. αλλά και γυ-

inuenerunt lapidem reuolutum a monumento: et ingresse non inuenerunt corpus domini iesu. Et factū ē dū mēte ꝯsternate eēnt de isto: ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terrā: dixerunt ad illas. Quid queritis viuentē cum mortuis? Nō est hic: sz surrexit. Recordamini q̄liter locut⁹ ē vobis cū adhuc ī galilea eēt dicēs. Quia oportet filiū hominis tradi in manus hominū pctōꝝ et crucifigi: et die tertia resurgere. Et recordate sunt verborum eius. Et regresse a monumento nunciauerunt hec oīa illis vndeci: ⁊ ceterꝭ oīb⁹. Erat aūt maria magdalene et iohāna et maria iacobi: et cetere que cum eis erāt: que dicebāt ad apostolos hec: et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista: et non crediderūt illis. Petr⁹ aūt surgēs cucurrit ad monumentū: ⁊ pcū bens vidit linteamina sola posita: et abijt secum mirans quod factū fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab hierl'm noīe emaus. Et ipsi loquebantur ad inuicē de his omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur ⁊ secū q̄rerēt: ⁊ ipse iesus appropinquās ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicē ambulantes: et estis tristes? Et respondens vnus cui nomen cleophas dixit ei. Tu solus peregrin⁹ es in hierl'm: ⁊ nō cognouisti que facta sunt in illa his dieb⁹? Quibus ille dixit. Que? Et dixerūt de iesu nazareno qui fuit vir propheta: potens in omni opere et sermone coram deo et omni populo. Et quomō eū tradiderūt summi sacerdotes et principes nr̄i ī dānationē mortꝭ ⁊ crucifixerūt eū. Nos autem sperabamus: quia ipse eēt redempturus israel. Et nunc super hec omnia tertia dies est hodie: q̄ hec facta sunt. Sed ⁊ mulieres

Ioh.20.a
Mat.28.a
Mar.16.c.
Mat.28.b.
Mar.16.c.
B
Mar.16.c.
C

ναίκες τινές εξ ημών εξέστησαν ημάς, γενόμεναι όρθριαι επί το μνημείον, και μη ευρούσαι το σώμα αυτού ήλθον λέγουσαι και οπτασίαν αγγέλων εωρακέναι, οι λέγουσιν αυτόν ζην. και απήλθον τινές των συν ημίν επί το μνημείον, και εύρον ούτως καθώς και αι γυναίκες είπον, αυτόν δε ουκ είδον. και αυτός είπε προς αυτούς. ω ανόητοι και βραδείς τη καρδία του πιστεύειν επί πάσιν οις ελάλησαν οι προφήται. ουχί ταύτα έδει παθείν τον χριστόν, και εισελθείν εις την δόξαν αυτού. και αρξάμενος από μωσέως και από πάντων των προφητών διηρμήνευεν αυτοίς εν πάσαις ταις γραφαίς τα περί εαυτού. και ήγγισαν εις την κώμην ου επορεύοντο, και αυτός προσεποιείτο πορρωτέρω πορεύεσθαι. και παρεβιάσαντο αυτόν λέγοντες. μείνον μεθ' ημών ότι προς εσπέραν εστί, και κέκλικεν η ημέρα. και εισήλθε του μείναι συν αυτοίς. και εγένετο εν τω κατακλιθήναι αυτόν μετ' αυτών, λαβών τον άρτον ευλόγησε, και κλάσας επεδίδου αυτοίς. αυτών δε διηνοίχθησαν οι οφθαλμοί και επέγνωσαν αυτόν, και αυτός άφαντος εγένετο απ' αυτών. και είπον προς αλλήλους. ουχί η καρδία ημών καιομένη ην εν ημίν, ως ελάλει ημίν εν τη οδώ, και ως διήνοιγεν ημίν τας γραφάς. και αναστάντες αυτή τη ώρα υπέστρεψαν εις ιερουσαλήμ, και εύρον συνηθροισμένους τους ένδεκα και τους συν αυτοίς λέγοντας, ότι ηγέρθη ο κύριος όντως και ώφθη σίμωνι. και αυτοί εξηγούντο τα εν τη οδώ, και ως εγνώσθη αυτοίς εν τη κλάσει του άρτου. ταύτα δε αυτών λαλούντων, και αυτός ο ιησούς έστη εν μέσω αυτών, και λέγει αυτοίς. ειρήνη υμίν. πτοηθέντες δε και έμφοβοι γενόμενοι, εδόκουν πνεύμα θεωρείν, και είπεν αυτοίς. τι τεταραγμένοι εστέ, και διά τι διαλογισμοί αναβαίνουσιν εν ταις καρδίαις υμών. ίδετε τας χείρας μου και τους πόδας μου, ότι αυτός εγώ ειμί. ψηλαφήσατε με και ίδετε, ότι πνεύμα σάρκα και οστέα ουκ έχει, καθώς εμέ θεωρείτε έχοντα. και τούτο ειπών επέδειξεν αυτοίς τας χείρας και τους πόδας. έτι δε απιστούντων αυτών από της χαράς και θαυμαζόντων, είπεν αυτοίς. έχετε τι βρώσιμον ενθάδε. οι δε επέδωκαν αυτώ ιχθύος οπτού μέρος, και από μελισσίου κηρίου. και λαβών ενώπιον αυτών έφαγεν. είπε δε αυτοίς. ούτοι οι λόγοι ους ελάλησα

quedam ex nostris terruerunt nos: que ante lucē fuerūt ad monumētū: ⁊ nō inuēto corpore ei⁹: venerūt dicētes se etiā visionē angelorum vidisse: qui dicunt eum viuere. Et abierūt quidā ex nostris ad monumentum: et ita inuenerunt sicut mulieres dixerūt: ipsū vō nō inuenerūt. Et ipse dixit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete. Nonne hec oportuit pati xp̄m: et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a moyse et omnibus prophetis: interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipso erāt. Et appropinquerūt castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illū dicētes. Mane nobiscū dn̄e quō ad vesperascit: ⁊ iclinata est iā dies. Et intrauit cū illis. Et factum est dum recumberet cum eis: accepit panē ⁊ bn̄dixit ac fregit: ⁊ porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognouerunt eum: ⁊ ipse euanuit ex oculis eorꝫ. Et dixerunt ad inuicē. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis: dum loqueref in via et aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sūt in hierusalem: ⁊ inuenerunt congregatos vndecim: et eos qui cū illis erāt dicentes: q̄ surrexit dn̄s vere ⁊ apparuit simoni. Et ipsi narrabant q̄ gesta erāt in via: et quō cognouerūt eū in fractione panis. Dū aūt hec loquuntur: stetit iesus in medio eorum et dixit eis. Pax vobis. Ego sū: nolite timere. Cōturbati vō ⁊ ꝯterriti existimabāt se spm̄ videre. Et dixit eis. Quid turbati estis: ⁊ cogitationes ascendunt in corda vestra: videte manus meas et pedes: quia ego ipse sum. Palpate et videte: quia spūs carnem ⁊ ossa nō hꝫ: sicut me videtis habere. Et cū hoc dixisset ostendit eis manus et pedes. Adhuc aūt illis nō credentib⁹ et mirantibus pre gaudio dixit. Habetis hic aliqd qd̄ mānducet? At illi ei partē piscis assi: ⁊ fauū mellis obtulerūt. Et cū mānducasset corā eis: sumēs reliquias dedit eis. Et dixit ad eos. Hec sunt verba que lo- [locutus sum]

Act.14.d
D
Gen.19.a.
E
F

προς υμάς έτι ων συν υμίν, ότι δει πληρωθήναι πάντα τα γεγραμμένα εν τω νόμω μωσέως και προφήταις και ψαλμοίς περί εμού. Τότε διήνοιξεν αυτών τον νουν του συνιέναι τας γραφάς, και είπεν αυτοίς. ότι ούτως γέγραπται, και ούτως έδει παθείν τον Χριστόν, και αναστήναι εκ νεκρών τη τρίτη ημέρα, και κηρυχθήναι επί τω ονόματι αυτού μετάνοιαν και άφεσιν αμαρτιών εις πάντα τα έθνη, αρξάμενον από ιερουσαλήμ. υμείς δε εστέ μάρτυρες τούτων. και ιδού εγώ αποστέλλω την επαγγελίαν του πατρός μου εφ' υμάς. υμείς δε καθίσατε εν τη πόλει ιερουσαλήμ, έως ου ενδύσησθε δύναμιν εξ ύψους. εξήγαγε δε αυτούς έξω έως εις βηθανίαν, και επάρας τας χείρας αυτού, ευλόγησεν αυτούς. και εγένετο εν τω ευλογείν αυτόν αυτούς διέστη απ' αυτών, και ανεφέρετο εις τον ουρανόν. και αυτοί προσκυνήσαντες αυτόν υπέστρεψαν εις ιερουσαλήμ μετά χαράς μεγάλης. και ήσαν διαπαντός εν τω ιερώ αινούντες και ευλογούντες τον θεόν. αμήν.

Τέλος του κατά λουκάν αγίου ευαγγελίου.

ad vos cū adhuc eēz vobiscū: qm̄ neces se ē ipleri omnia q̄ scripta sunt i lege moysi et prophetis ꝛ psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum vt itelligerēt scripturas: ꝛ dixit eis. Qm̄ sic scriptum est: ꝛ sic oportebat christum pati ꝛ resurgere a mortuis tertia die: et predicari in nomine eius pniam et remissionem peccatorū in omnes gentes: incipiētibus ab hierosolyma. Vos aūt testes estis horum. Et ecce ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate quoadusqȝ induamini virtute ex alto. Eduxit aūt eos foras in bethaniam: et eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factū est dum benediceret illis recessit ab eis: et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in hierusalē cū gaudio magno. Et erant sēper in templo laudantes et benedicentes deum. Amen.

Explicit euangelium secundum Lucam.

Actu. 17. a. — Actuū. 1. a. — Mar. 16. g. Actu. 1. b.

Incipit prologus in euangelium secundum Johannem.

Hic est Johannes euangelista vnus ex discipulis domini: qui virgo a deo electus est: quem de nuptijs volentem nubere vocauit deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimoniū datur in euā gelio: ꝙ et pre ceteris dilectus a deo dicitur: ꝛ huic matrem suam pendens in cruce cōmendauit dominus: vt virginē virgo seruaret. Deniqȝ manifestans in euangelio ꝙ erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans: solus verbū carnē factum esse: nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur primum signum ponens quod in nuptijs fecit dominus: ostendens ꝙ ipse erat: vt legentib⁹ demonstraret ꝙ vbi dominus inuitatus sit: deficere nuptiarum vinum debeat: ꝛ veteribus imutatis: noua omnia que a xp̄o instituūtur appareāt. Hoc aūt euāgeliū scripsit in asia: postea q̄ȝ in pathmos insula apocalypsim scripserat: vt cui in principio canonis incorruptibile principiū prenotatur in genesi: ei etiaȝ incorruptibilis finis per virgineȝ in apocalypsi redderetur dicente christo. Ego sum alpha ꝛ o. Et hic est iohānes qui sciens superuenisse dieȝ recessus sui: conuocatis discipulis suis in epheso: per multa signorum experimēta promens christum: descendens in defossum sepulture locum: facta oratione positus est ad patres suos tam extraneus a dolore mortis q̄ȝ a corruptione carnis inuenitur alienus. Tum post omnes euangeliuȝ scripsit: et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: vt sciendi desiderio collato ꝛ querentibus fructus laboris et deo magisterij doctrina seruetur.

Explicit prologus.

Το κατά ιωάννην άγιον ευαγγέλιον. Cap. i.

Εν αρχή ην ο λόγος, και ο λόγος ην προς τον θεόν, και θεος ην ο λόγος, ούτος ην εν αρχή προς τον θεόν. πάντα δι αυτού εγένετο, και χωρις αυτού εγένετο ουδέ εν ο γέγονεν. εν αυτώ ζωή ην, και η ζωή ην το φως των ανθρώπων. και το φως εν τη σκοτία φαίνει, και η σκοτία αυτό ου κατέλαβεν. εγένετο άνθρωπος απεσταλμένος παρά θεού, όνομα αυτώ ιωάννης, ούτος ήλθεν εις μαρτυρίαν ίνα μαρτυρήση περί του φωτός, ίνα πάντες πιστεύσωσι δι αυτού. ουκ ην εκείνος το φως, αλλ' ίνα μαρτυρήση περί του φωτός. ην το φως το αληθινόν ο φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον. εν τω κόσμω ην, και ο κόσμος δι αυτού εγένετο, και ο κόσμος αυτόν ουκ έγνω. εις τα ίδια ήλθε, και οι ίδιοι αυτόν ου παρέλαβον. όσοι δε έλαβον αυτόν, έδωκεν αυτοίς εξουσίαν τέκνα θεού γενέσθαι τοις πιστεύουσιν εις το όνομα αυτού. οι ουκ εξ αιμάτων, ουδέ εκ θελήματος σαρκός, ουδέ εκ θελήματος ανδρός, αλλ' εκ θεού εγεννήθησαν. και ο λόγος σάρξ εγένετο, και εσκήνωσεν εν ημίν. και εθεασάμεθα την δόξαν αυτού, δόξαν ως μονογενούς παρά πατρός, πλήρης χάριτος και αληθείας. ιωάννης μαρτυρεί περί αυτού και κέκραγε λέγων. ούτος ην ον είπον, ο οπίσω μου ερχόμενος έμπροσθεν μου γέγονεν, ότι πρωτος μου ην. και εκ του πληρώματος αυτού ημείς πάντες ελάβομεν και χάριν αντί χάριτος. ότι ο νόμος διά μωσέως εδόθη, η χάρις και η αλήθεια διά ιησού Χριστού εγένετο. θεόν ουδείς εώρακε πώποτε. ο μονογενής υιός ο ων εις τον κόλπον του πατρός, εκείνος εξηγήσατο. και αύτη εστίν η μαρτυρία του ιωάννου ότε απέστειλαν οι ιουδαίοι εξ ιεροσολύμων ιερείς και λευίτας ίνα ερωτήσωσιν αυτόν. συ τις εί. και ωμολόγησε και ουκ ηρνήσατο. και ωμολόγησεν ότι ουκ ειμί εγώ ο Χριστός. και ηρώτησαν αυτόν. τι ουν ηλίας ει σύ. και λέγει ουκ ειμί. ο προφήτης ει συ. και απεκρίθη. ου. είπον ουν αυτώ. τις εί, ίνα απόκρισιν δώμεν τοις πέμψασιν ημάς. τι λέγεις περί σεαυτού. έφη. εγώ φωνή βοώντος εν τη ερήμω, ευθύνατε την οδόν κυρίου, καθώς είπεν ησαίας ο προφήτης. και οι απεσταλμένοι ήσαν εκ των φαρισαίων. και ηρώτησαν αυτόν και είπον αυτώ. τι ουν βαπτίζεις, ει συ ουκ ει ο Χριστός ούτε

Incipit euangeliū scdȝ Johānē. Cap. i.

A In principio erat verbū: ꝛ vbū erat apd̄ deū: ꝛ de⁹ erat vbū: hoc erat i pricipio apd̄ deū. Oia p̄ ipsuȝ facta sūt ꝛ sine ipso factū est nihil. Qd̄ factū ē in ipo vita erat: et vita erat lux hominum et lux in tenebris lucet: et tenebre eam nō cōprehēderūt. Fuit homo missus a deo: cui nomen erat iohannes. Hic venit i testimoniū vt testimoniū p̄hiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sȝ vt testimoniū p̄hiberet de luie. Erat lux vera: que illuminat omnem hoiem veniententem in hunc mundū. B In mundo erat ꝛ mundus per ipsum factus est: et mund⁹ eū nō cognouit. In propria venit et sui eū nō recepert. Quotquot aūt receperūt eū dedit eis potestateȝ filios dei fieri his qui credunt in nomine ei⁹. Qui nō ex sāguinib⁹ neqȝ ex volūtate carnis: neqȝ ex volūtate viri: sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est: et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratie ꝛ veritatis. Johānes testimoniū p̄hibȝ de ipso et clamat dicens. Hic erat quē dixi qui post me venturus est: ante me fact⁹ est: qr prior me erat. C Et de plenitudine eius nos omnes accepim⁹ et gratiam pro gratia: quia lex per moysen data est: gratia ꝛ veritas per iesum christū facta est. Deū nemo vidit vnqȝ. Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. Et hoc est testimonium iohannis: quando miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes ꝛ leuitas ad eū vt iterrogarēt eū. Tu qs es? Et cōfessus est ꝛ nō negauit. Et confessuȝ ē: quia nō sum ego xp̄s. Et iterrogauerūt eū. Quid ergo? Helias es tu? Et dixit nō sū. Propheta es tu? Et rn̄dit. Nō. Dixert ergo ei. Quis es vt rn̄sū dem⁹ his q̄ misert nos. Quid dicis de teipso? Ait. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam dn̄i: sicut dixit esaias propheta. D Et qui missi fuerāt erant ex phariseis. Et iterrogauerūt eū: ꝛ dixert ei. Quid ergo baptizas si tu nō es xp̄s: neqȝ

Mat. 3. a. i. 3. d — 1. Joh. 4. c. — i. 5. f. — Esai. 40. a. Mat. 3. a. Mar. 1. a. Luce. 3. a.

ηλίας οὔτε ὁ προφήτης. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων. ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθεν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. Ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον. ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθεν μου γέγονεν ὅτι πρῶτος μου ἦν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν. ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης λέγων. ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ᾽ αὐτόν. κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν. ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι ἐκεῖνός μοι εἶπεν. ἐφ᾽ ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ᾽ αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ῥαββί, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον διδάσκαλε, ποῦ μένεις. λέγει αὐτοῖς. ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ᾽ αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα ἦν ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ. εὑρήκαμεν τὸν μεσίαν ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον χριστός. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἶπε. σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ κηφᾶς ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι. ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδά ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου. εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναήλ, καὶ λέγει αὐτῷ. ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν ἰησοῦν τὸν υἱὸν ἰωσὴφ τὸν

helias neq̃ propheta? Respondit eis iohãnes dicẽs. Ego baptizo in aq̃: medius aũt vestrũ stetit quẽ vos nescitis. Ipse est qui post me ventur⁹ ẽ qui ante me fact⁹ est: cuius ego non sũ dign⁹ vt soluam eius corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta sunt trans iordanem vbi erat iohannes baptizãs. Altera die vidit iohannes iesũ veniẽtẽ ad se ⁊ ait. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est de quo ego dixi. Post me venit vir qui ante me factus est: quia prior me erat: et ego nesciebam eũ. Sed vt manifestet͛ i israel: ꝓpterea veni ego in aqua baptizans. Et testimoniũ ꝑhibuit iohãnes dicẽs. Quia vidi spiritũ descẽdentẽ q̃si colũbã de celo et mansit super eũ: et ego nesciebã eũ. Sed qui misit me baptizare in aqua: ille mihi dixit. Sup quẽ videris spiritũ descendentẽ ⁊ manẽtẽ sup eũ: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi ⁊ testimoniũ ꝑhibui q2 hic est filius dei. Altera die iterum stabat iohannes: et ex discipulis eius duo et respiciens iesum ambulantem dicit. Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem: et secuti sunt iesum. Conuersus autem iesus et videns eos sequentes se: dixit eis. Quid queritis? Qui dixerũt ei. Rabbi: quod dicitur interpretatum magister: vbi habitas? Dicit eis: venite et videte. Venerũt et viderũt vbi maneret: et apud eum manserunt die illo. Hora aũt erat q̃si decia. Erat ãt andreas frater simonis petri vn⁹ ex duob⁹ q̃ audierant a iohãne ⁊ secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum symonem et dicit ei. Inuenim⁹ messiã quod est iterpretatũ xp̃s. Et adduxit eum ad iesum. Intuit⁹ autem eum iesus dixit. Tu es simon fili⁹ iona: tu vocaberis cephas qđ interpretat͛ petr⁹. In crastinũ voluit exire in galileam: ⁊ inuenit philippũ. Et dicit ei iesus. Sequere me. Erat autem philipus a bethsaida ciuitate andree et petri. Inuenit philippus nathanael: et dicit ei. Quẽ scripsit moyses in lege ⁊ prophete: inuenimus iesum filium ioseph

Mat.3.c. Mar.1.b. Luce.3.d. Actuũ.1.a. 19.a.

E

Mat.3.g. Mar.1.b. Luce.3.c.

F

G

ἀπὸ ναζαρέτ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναήλ. ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι. λέγει αὐτῷ φίλιππος. ἔρχου καὶ ἴδε. εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἐστί. λέγει αὐτῷ ναθαναήλ. πόθεν με γινώσκεις. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ. ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι εἶπόν σοι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς πιστεύεις, μείζω τούτων ὄψει. καὶ λέγει αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Cap.2.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν. οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς τί ἐμοὶ καὶ σοί γύναι. οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις. ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ. πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω. σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας. καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα, καὶ περιστεράς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν

a nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth põt aliq̃d boni esse. Dicit ei philippus. Veni et vide. Vidit iesus nathanael venientem ad se ⁊ dicit de eo. Ecce vere israelita: in quo dolus nõ est. Dicit ei nathanael. Unde me nosti. respondit iesus et dixit ei. Priusq̃ te philipp⁹ vocaret cũ eẽs sub ficu vidi te. Respõdit ei nathanael et ait. Rabbi tu es filius dei: tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei. Amen amen dico vobis: amodo videbitis celũ apertum et angelos dei ascendentes ⁊ descendentes supra filium hominis.

Cap.2.

Et tertia die nuptie facte sunt in chana galilee: et erat mater iesu ibi. Vocatus est aũt ⁊ ies⁹ ⁊ discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino: dicit mater iesu ad eum. Vinum non habent. Et dicit ei iesus. Quid mihi et tibi est mulier? Nõdũ venit hora mea. Dicit mr̃ ei⁹ ministris. Quodcũq̃ dixerit vobis facite. Erãt ãt ibi lapidee hydrie sex posite scđ3 purificationẽ iudeorum capiẽtes singule metretas binas vel ternas. Dicit eis iesus. Implete hydrias aq̃. Et impleuerũt eas vsq̃ ad sũmũ. Et dicit eis iesus. Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerũt. Ut aũt gustauit architriclinus aquam vinum factum: et non sciebat vnde esset: ministri aũt sciebant qui hauserũt aquã: vocat sponsum architriclinus et dicit ei. Omnis homo primum bonũ vinũ ponit: et cum inebriati fuerit tũc id qđ deteri⁹ ẽ. Tu ãt seruasti bonũ vinũ vsq̃ adhuc. Hoc fecit initium signoꝝ iesus in chanã galilee: et manifestauit gloriam suam: et crediderunt in eum discipuli eius. Post hec descẽdit capharnaum ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius: et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudeorum: et ascẽdit iesus hierosolymã et inuenit in templo vendentes oues et boues ⁊ columbas et numularios sedẽtes. Et cum fecisset q̃si flagellum de funiculis: omnes eiecit

A

B

Mat.4.d.

C

Mat.21.b. Mar.11.d. Luce.19.g. Esaie.56. Hiere.7.b

ἐκ/τοῦ ἱεροῦ,/τά τε πρόβατα καί/τοὺς βόας
καί/τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε/τὸ κέρμα, καὶ
/τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε, καί/τοῖς/τὰς περι-
στερὰς πωλοῦσιν εἶπεν. ἄρατε ταῦτα ἐν-
τεῦθεν. μὴ ποιεῖτε/τὸν οἶκον/τοῦ πατρός
μου οἶκον ἐμπορίου. ἐμνήσθησαν δὲ/οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν./ὁ ζῆ-
λος/τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με. ἀπεκρί-
θησαν οὖν/οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ. τί
σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς. ἀ-
πεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. λύσατε/τὸν
ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ
αὐτόν. εἶπον οὖν/οἱ ἰουδαῖοι. τεσσαράκον-
τα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη/ὁ ναὸς οὗτος,
καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν. ἐ-
κεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ/τοῦ ναοῦ/τοῦ σώμα-
τος αὐτοῦ. ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ/τῶν νεκρῶν,
ἐμνήσθησαν/οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔ-
λεγεν αὐτοῖς, καὶ ἐπίστευσαν/τῇ γραφῇ καὶ
/τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν/ὁ ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν/τοῖς
ἱεροσολύμοις ἐν/τῷ πάσχα ἐν/τῇ ἑορτῇ,
πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς/τὸ ὄνομα αὐτοῦ θε-
ωροῦντες αὐτοῦ/τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. αὐτὸς
δὲ/ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς,
διὰ/τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ
χρείαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ/τοῦ
ἀνθρώπου. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν/τῷ
ἀνθρώπῳ.

Cap. 3.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ/τῶν φαρισαίων νικό-
δημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων/τῶν ἰουδαί-
ων. οὗτος ἦλθε πρὸς/τὸν ἰησοῦν νυκτός,
καὶ εἶπεν αὐτῷ. ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ
ἐλήλυθας διδάσκαλος. οὐδεὶς γὰρ ταῦτα
/τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν
μὴ ᾖ/ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἀπεκρίθη/ὁ ἰησοῦς
καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν
μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν
/τὴν βασιλείαν/τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς αὐτὸν
/ὁ νικόδημος. πῶς δύναται ἄνθρωπος γεν-
νηθῆναι γέρων ὤν. μὴ δύναται εἰς/τὴν κοιλί-
αν/τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν,
καὶ γεννηθῆναι. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἀμὴν ἀ-
μὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδα-
τος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν
εἰς/τὴν βασιλείαν/τοῦ θεοῦ./τὸ γεγεννημένον
ἐκ/τῆς σαρκός, σάρξ ἐστι. καί/τὸ γεγεννημέ-
νον ἐκ/τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι. μὴ θαυ-
μάσῃς ὅτι εἶπόν σοι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄ-
νωθεν./τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καί/τὴν
φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις. ἀλλ' οὐκ οἶδας πό-
θεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει. οὕτως ἐστὶ
πᾶς/ὁ γεγεννημένος ἐκ/τοῦ πνεύματος. ἀ-
πεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ. πῶς δύ-

de templo: oves quoque et boves ∞
et nummulariorum effudit es: et ∞
mensas subvertit. Et his qui columbas
vendebant dixit. Auferte ista hinc et
nolite facere domum patris ⌈ vero discipuli
mei domum negociationis. Recordati sunt
eius quia scriptum est. Zelus ∞ — Psal. 68.
domus tue comedit me. Responderunt
ergo iudei et dixerunt ei. Quod ∞
signum ostendis nobis quia hec facis? Respondit
iesus et dixit eis. Solvite ∞ — Mat. 26. f.
templum hoc et in tribus diebus excitabo
illud. Dixerunt ergo iudei. Quadragin-
ta et sex annis edificatum est templum hoc
et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille
autem dicebat de templo corporis ∞
sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis:
recordati sunt discipuli eius quia hoc di-
cebat: et crediderunt scripture et ∞
sermoni quem dixit iesus. Cum autem esset
hierosolymis in pascha in die festo: ∞
multi crediderunt in nomine eius videntes
signa eius que faciebat. Ipse ∞
autem iesus non credebat semetipsum eis
eo quod ipse nosset omnes: et quia ∞
opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet
de homine. Ipse enim sciebat quid esset in ⌊ de
homine.

D

Cap. 3.

Erat autem homo ex phariseis ni-
codemus nomine princeps iudeorum. — A — j. 7. 8. Mat. 22. c.
Hic venit ad iesum nocte: ∞
et dixit ei. Rabbi scimus quia a deo
venisti magister. Nemo enim potest hec
signa facere que tu facis: nisi ∞
fuerit deus cum eo. Respondit iesus
et dixit ei. Amen amen dico tibi: nisi
quis renatus fuerit denuo: non potest vide-
re regnum dei. Dicit ad eum ∞
nicodemus. Quomodo potest homo renasci cum
sit senex. Nunquid potest in ventrem
matris sue iterato introire ∞
et renasci? Respondit iesus. Amen amen
dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua
et spiritu sancto non potest introire ∞
in regnum dei. Quod natum est ∞
ex carne caro est: et quod natum est
ex spiritu spiritus est. Non mireris ∞
quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo.
Spiritus ubi vult spirat et ∞
vocem eius audis: sed nescis unde ∞
veniat aut quo vadat. Sic est ∞
omnis qui natus est ex spiritu. Respondit
nicodemus et dixit ei. Quomodo potest

ναται ταῦτα γενέσθαι. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ
εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ/ὁ διδάσκαλος/τοῦ ἰσρα-
ὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις. ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν. καὶ ὃ ἑω-
ράκαμεν μαρτυροῦμεν, καί/τὴν μαρτυρίαν
ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ/τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑ-
μῖν καὶ οὐ πιστεύετε πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν/τὰ ἐ-
πουράνια πιστεύσετε. καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν
εἰς/τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ/ὁ ἐκ/τοῦ οὐρανοῦ
καταβάς/ὁ υἱός/τοῦ ἀνθρώπου/ὁ ὢν ἐν/τῷ
οὐρανῷ. καὶ καθὼς μωσῆς ὕψωσε/τὸν ὄφιν
ἐν/τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ/τὸν υ-
ἱὸν/τοῦ ἀνθρώπου. ἵνα πᾶς/ὁ πιστεύων εἰς
αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.
οὕτως γὰρ ἠγάπησεν/ὁ θεὸς/τὸν κόσμον,
ὥστε/τὸν υἱὸν αὐτοῦ/τὸν μονογενῆ ἔδωκεν
ἵνα πᾶς/ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλη-
ται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὐ γὰρ ἀπέστει-
λεν/ὁ θεὸς/τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς/τὸν κόσμον, ἵ-
να κρίνῃ/τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ/ὁ κόσ-
μος δι' αὐτοῦ./ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρί-
νεται./ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι
μὴ πεπίστευκεν εἰς/τὸ ὄνομα/τοῦ μονογε-
νοῦς υἱοῦ/τοῦ θεοῦ. αὕτη δέ ἐστιν/ἡ κρί-
σις, ὅτι/τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς/τὸν κόσμον,
καὶ ἠγάπησαν/οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον/τὸ σκό-
τος ἢ/τὸ φῶς. ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν/τὰ ἔρ-
γα. πᾶς γὰρ/ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ/τὸ
φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς/τὸ φῶς, ἵνα μὴ
ἐλεγχθῇ/τὰ ἔργα αὐτοῦ./ὁ δὲ ποιῶν/τὴν ἀ-
λήθειαν ἔρχεται πρὸς/τὸ φῶς, ἵνα φανερω-
θῇ αὐτοῦ/τὰ ἔργα. ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασ-
μένα. μετὰ ταῦτα ἦλθεν/ὁ ἰησοῦς καί/οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ εἰς/τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ
διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. ἦν δὲ
καὶ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς/τοῦ
σαλήμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρε-
γίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. οὔπω γὰρ ἦν βε-
βλημένος εἰς/τὴν φυλακὴν/ὁ ἰωάννης. ἐγένε-
το οὖν ζήτησις ἐκ/τῶν μαθητῶν ἰωάννου με-
τὰ ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον
πρὸς/τὸν ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ. ῥαββί.
ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν/τοῦ ἰορδάνου, ᾧ
σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ
πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ἀπεκρίθη ἰω-
άννης καὶ εἶπεν. οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμ-
βάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ
/τοῦ οὐρανοῦ. αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε,
ὅτι εἶπον οὐκ εἰμὶ ἐγὼ/ὁ χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀ-
πεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου./ὁ ἔχων
/τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν,/ὁ δὲ φίλος/τοῦ
νυμφίου/ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χα-
ρᾷ χαίρει διὰ/τὴν φωνὴν/τοῦ νυμφίου. αὕτη

hec fieri? Respondit iesus et ∞
dixit ei. Tu es magister in israel ∞ — B
et hec ignoras? Amen amen dico ∞
tibi quia quod scimus loquimur et quod vi-
dimus testamur: et testimonium ∞
nostrum non accipitis. Si terrena dixi vo-
bis et non creditis: quomodo si dixero vobis ce-
lestia credetis. Et nemo ascendit ∞ — Ephe. 4. b
in celum nisi qui descendit de celo ∞
filius hominis qui est in ∞
celo. Et sicut moyses exaltavit serpentem — Nume. 21. c. j. 12. c.
in deserto: ita exaltari oportet filium
hominis: ut omnis qui credit in ∞
ipso non pereat: sed habeat vitam eternam.
Sic enim deus dilexit mundum ∞ — 1. Joh. 4. b.
ut filium suum unigenitum daret: ∞
ut omnis qui credit in eum non pereat
sed habeat vitam eternam. Non enim misit
deus filium suum in mundum ut ∞
iudicet mundum: sed ut salvetur mundus
per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur.
Qui autem non credit iam iudicatus est: quia
non credit in nomine unigeniti ∞
filii dei. Hoc est autem iudicium: ∞
quia lux venit in mundum: ∞
et dilexerunt homines magis tenebras
quam lucem. Erant enim eorum mala opera.
Omnis enim qui male agit odit ∞ — C
lucem: et non venit ad lucem ut non ∞
arguantur opera eius. Qui autem facit ve-
ritatem venit ad lucem: ut manifestentur
opera eius: quia in deo sunt facta. ∞
Post hec venit iesus et discipuli ∞
eius in terram iudeam: et illic ∞
morabatur cum eis et baptizabat. Erat autem — Mat. 3. b. Luce. 3. a.
et iohannes baptizans in ennon iuxta
salim: quia aque multe erant illic: et ve-
niebant et baptizabantur. Nondum enim missus — Mat. 4. d. Mar. 1. c.
fuerat iohannes in carcerem. Facta est
autem questio ex discipulis iohannis cum
iudeis de purificatione. Et venerunt ∞
ad iohannem et dixerunt ei. Rabbi ∞
qui erat tecum trans iordanem cui ∞
tu testimonium perhibuisti ecce hic baptizat
et omnes veniunt ad eum. Respondit iohannes — D
et dixit. Non potest homo accipere ∞
quicquam nisi fuerit ei datum de ∞
celo. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis — 1. Joh. 4. c.
quod dixerim non sum ego christus: sed quia missus
sum ante illum. Qui habet ∞
sponsam sponsus est: amicus autem ∞
sponsi qui stat et audit eum: gaudio ∞
gaudet propter vocem sponsi. Hoc ∞

ουν/η χαρά/η εμή πεπλήρωται. εκείνον δει αυξάνειν, εμέ δε ελαττούσθαι. /ο άνωθεν ερχόμενος επάνω πάντων εστίν. /ο ων εκ/της γης, εκ/της γης εστί, και εκ/της γης λαλεί. /ο εκ/του ουρανού ερχόμενος επάνω πάντων εστί. και ο εώρακε και ήκουσε τούτο μαρτυρεί, και/την μαρτυρίαν αυτού ουδείς λαμβάνει. /ο λαβών αυτού/την μαρτυρίαν εσφράγισεν ότι/ο θεός αληθής εστίν. ον γαρ απέστειλεν/ο θεός, /τα ρήματα/του θεού λαλεί. ου γαρ εκ μέτρου δίδωσιν/ο θεός/το πνεύμα. /ο πατήρ αγαπά/τον υιόν, και πάντα δέδωκεν εν/τη χειρί αυτού. /ο πιστεύων εις/τον υιόν έχει ζωήν αιώνιον. /ο δε απειθών/τω υιώ ουκ όψεται/την ζωήν, αλλ/η οργή/του θεού μενεί επ αυτόν.

Cap. 4.

Ως ουν έγνω/ο ιησούς ότι ήκουσαν/οι φαρισαίοι ότι ιησούς πλείονας μαθητάς ποιεί και βαπτίζει η ιωάννης, καίτοιγε ιησούς αυτός ουκ εβάπτιζεν αλλ/οι μαθηταί αυτού, αφήκε/την ιουδαίαν, και απήλθεν εις/την γαλιλαίαν. έδει δε αυτόν διέρχεσθαι διά/της σαμαρείας. έρχεται ουν εις πόλιν σαμαρείας λεγομένην συχάρ, πλησίον/του χωρίου ου έδωκεν ιακώβ ιωσήφ/τω υιώ αυτού. ην δε εκεί πηγή/του ιακώβ. /ο ουν ιησούς κεκοπιακώς εκ/της οδοιπορίας, εκαθέζετο ούτως επί/τη πηγή. ώρα ην ωσεί έκτη. έρχεται γυνή εκ/της σαμαρείας αντλήσαι ύδωρ. λέγει αυτή/ο ιησούς. δος μοι πιείν. /οι γαρ μαθηταί αυτού απεληλύθεισαν εις/την πόλιν, ίνα τροφάς αγοράσωσι. λέγει ουν αυτώ/η γυνή/η σαμαρείτις. πως συ ιουδαίος ων παρ εμού πιείν αιτείς ούσης γυναικός σαμαρείτιδος. ου γαρ συγχρώνται ιουδαίοι σαμαρείταις. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτή. ει ήδεις/την δωρεάν/του θεού, και τις εστίν/ο λέγων σοι δος μοι πιείν, συ αν ήτησας αυτόν, και έδωκεν αν σοι ύδωρ ζων. λέγει αυτώ/η γυνή. κύριε ούτε άντλημα έχεις και/το φρέαρ εστί βαθύ. πόθεν ουν έχεις/το ύδωρ/το ζων. μη συ μείζων ει/του πατρός ημών ιακώβ, ος έδωκεν ημίν/το φρέαρ, και αυτός εξ αυτού έπιε και/οι υιοί αυτού και/τα θρέμματα αυτού. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτή. πας/ο πίνων εκ/του ύδατος τούτου διψήσει πάλιν, ος δ αν πίη εκ/του ύδατος ου εγώ δώσω αυτώ, ου μη διψήσει εις/τον αιώνα, αλλά/το ύδωρ ο δώσω αυτώ, γενήσεται εν αυτώ πηγή ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον. λέγει προς αυτόν/η γυνή. κύριε δος μοι τούτο/το ύδωρ, ίνα μη διψώ μη δε

ergo gaudiũ meũ ipletũ est. Illũ oportet crescere: me aũt minui. Qui desursũ venit super omnes est. Qui est de terra de terra est: ⁊ de terra loquitur. qui de celo venit super omnes est. Et quod vidit et audiuit hoc testatur: ⁊ testimoniũ eius nemo accipit. Qui aũt acceperit ei⁹ testimoniũ signauit quia de⁹ verax est. Quẽ enim misit deus verba dei loquitur. Non enĩ ad mẽsurã dat de⁹ spiritum. Pater diligit filium ⁊ omnia dedit in manu eius. Qui credit in filiũ hꝫ vitã eternã. Qui aũt icredul⁹ ẽ filio: non videbit vitam: sed ira dei manet super eum.

Cap. 4.

Ut ergo cognouit ies⁹ qꝛ audierũt pharisei: qꝛ iesus plures discipulos facit et baptizat q̃ iohannes: quãquã ies⁹ non baptizaret sed discipuli eius: reliquit iudeã et abijt iterum in galileam. Oportebat aũt eum transire per mediam samariã. Venit ergo in ciuitatẽ samarie que dicitur sychar: iuxta prediũ qđ dedit iacob ioseph filio suo. Erat aũt ibi fons iacob. Jesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fõtẽ. Hora aũt erat q̃si sexta. Venit mulier de samaria haurire aquã. Dicit ei iesus. Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana. Quõ tu iudeus cũ sis bibere a me poscis: q̃ sũ mulier samaritana? Nõ enim coutunt iudei samaritanis. Respondit iesus et dixit ei. Si scires donum dei: ⁊ q̃s ẽ q̃ dicit tibi da mihi bibere tu forsitã petisses ab eo ⁊ dedisset tibi aquã viuã. Dicit ei mlier. Dñe neq̃ in quo haurias habes: ⁊ puteus alt⁹ est. Unde ergo hẽs aquã viuã? Nũquid tu maior es patre nostro iacob: qui dedit nobis puteum: et ipse ex eo bibit et filij eius et pecora eius? Respondit iesus et dixit ei. Ois q̃ bibit ex aqua hac sitiet iterum: qui aũt biberit ex aqua quã ego dabo ei non sitiet in eternum: sed aqua quã ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da mihi hanc aquam vt non sitiam neq̃

Roma.3.a. 1.8.c. Mat.11.g. Luce.10.f. 1.16.c. — Esai.11.a Abach.2.a — A — Mar.4.d. — B — 1.7.f. — C — 1.6.d.

έρχομαι ενθάδε αντλείν. λέγει αυτή/ο ιησούς. ύπαγε φώνησον/τον άνδρα σου, και ελθέ ενθάδε. απεκρίθη/η γυνή και είπεν. ουκ έχω άνδρα. λέγει αυτή/ο ιησούς. καλώς είπας ότι άνδρα ουκ έχω, πέντε γαρ άνδρας έσχες, και νυν ον έχεις ουκ εστί σου ανήρ. τούτο αληθές είρηκας. λέγει αυτώ/η γυνή. κύριε θεωρώ ότι προφήτης ει συ. /οι πατέρες ημών εν/τω όρει τούτω προσεκύνησαν, και υμείς λέγετε ότι εν ιεροσολύμοις εστίν/ο τόπος όπου δει προσκυνείν. λέγει αυτή/ο ιησούς. γύναι πίστευσόν μοι, ότι έρχεται ώρα ότε ούτε εν/τω όρει τούτω ούτε εν ιεροσολύμοις προσκυνήσετε/τω πατρί. υμείς προσκυνείτε ο ουκ οίδατε. ημείς προσκυνούμεν ο οίδαμεν, ότι/η σωτηρία εκ/των ιουδαίων εστίν. αλλ έρχεται ώρα και νυν εστίν, ότε/οι αληθινοί προσκυνηταί προσκυνήσουσι/τω πατρί εν πνεύματι και αληθεία. και γαρ/ο πατήρ τοιούτους ζητεί/τους προσκυνούντας αυτόν. πνεύμα/ο θεός, και/τους προσκυνούντας αυτόν εν πνεύματι και αληθεία δει προσκυνείν. λέγει αυτώ/η γυνή. οίδα ότι μεσίας έρχεται/ο λεγόμενος χριστός. όταν έλθη εκείνος αναγγελεί ημίν πάντα. λέγει αυτή/ο ιησούς. εγώ ειμί/ο λαλών σοι. και επί τούτω ήλθον/οι μαθηταί αυτού, και εθαύμασαν ότι μετά γυναικός ελάλει. ουδείς μέντοι είπε τι ζητείς η τι λαλείς μετ αυτής. αφήκεν ουν/την υδρίαν αυτής/η γυνή, και απήλθεν εις/την πόλιν, και λέγει/τοις ανθρώποις. δεύτε ίδετε άνθρωπον ος είπε μοι πάντα όσα εποίησα, μήτι ούτος εστίν/ο χριστός. εξήλθον ουν εκ/της πόλεως και ήρχοντο προς αυτόν. εν δε/τω μεταξύ ηρώτων αυτόν/οι μαθηταί αυτού λέγοντες. ραββί φάγε. /ο δε είπεν αυτοίς. εγώ βρώσιν έχω φαγείν ην υμείς ουκ οίδατε. έλεγον ουν/οι μαθηταί αυτού προς αλλήλους. μη τις ήνεγκεν αυτώ φαγείν. λέγει αυτοίς/ο ιησούς. εμόν βρώμα εστίν ίνα ποιώ/το θέλημα/του πέμψαντός με, και τελειώσω αυτού/το έργον. ουκ υμείς λέγετε ότι τετράμηνος εστί και/ο θερισμός έρχεται. ιδού λέγω υμίν επάρατε/τους οφθαλμούς υμών, και θεάσασθε/τας χώρας, ότι λευκαί εισί προς θερισμόν ήδη, και/ο θερίζων μισθόν λαμβάνει, και συνάγει καρπόν εις ζωήν αιώνιον. ίνα και/ο σπείρων ομού χαίρη και/ο θερίζων. εν γαρ τούτω/ο λόγος εστίν/ο αληθινός, ότι άλλος εστίν/ο σπείρων, και άλλος/ο θερίζων. εγώ απέστειλα υμάς θερίζειν ο ουχ υμείς

veniam huc haurire. Dicit ei iesus. Vade voca virum tuum et veni huc. Respõdit mlier ⁊ dixit. Nõ habeo virum. Dicit ei iesus. Bene dixisti: qꝛ non habeo virũ: quinq̃ ei viros habuisti: ⁊ nũc quẽ hẽs non est tu⁹ vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Dñe video qꝛ propheta es tu. Patres nrĩ in monte hoc adorauerunt et vos dicitis quia hierosolymis est locus vbi adorare oportet. Dicit ei iesus. Mulier crede mihi: quia veniet hora quãdo neq̃ in monte hoc: neq̃ in hierosolymis adorabitis patrẽ. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus: quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est: quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit: qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant eũ: in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio qꝛ messias venit q̃ dicit christ⁹. Cũ ergo venerit ille: nobis nũciabit omnia. Dicit ei iesus. Ego sũ qui loquor tecũ. Et cõtinuo venerũt discipuli eius: ⁊ mirabantur quia cum muliere loq̃bat. Nemo tñ dixit q̃d q̃ris aut quid loqueris cũ ea. Reliquit ergo hydriam suam mulier: et abijt in ciuitatẽ: ⁊ dicit illis hoib⁹. Venite ⁊ videte hoiẽ q̃ dixit mihi oĩa quecũq̃ feci: nũquid ipse est christus? Exierunt ergo de ciuitate et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli dicẽtes. Rabbi mãduca. Ille aũt dixit eis. Ego cibũ hẽo manducare quẽ vos nescitis. Dicebãt ergo discipuli ad inuicẽ. Nũq̃d aliq̃s attulit ei mãducare? Dicit eis iesus. Meus cibus est vt faciam volũtatẽ ei⁹ q̃ misit me vt perficiam opus eius. None vos dicitis q̃ adhuc q̃ttuor mẽses sũt ⁊ messis venit? Ecce dico vobis leuate oculos vestros et videte regiones: quia albe sunt iam ad messẽ: et qui metit mercedem accipit: et congregat fructũ in vitam eternã. vt ⁊ q̃ seminat simul gaudeat: ⁊ q̃ metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat ⁊ alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non

Luce.7.c. — D — 1.Cor.3.d — E — Esa.40.g 2.51.b. Luce.10.a.

κεκοπιάκατε. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖται ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν. αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός. μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν. ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός, κύριε κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε. καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Cap. 5.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕ-

laborastis. Alij laborauerunt et vos in labores eorum introistis. Ex ciuitate autem illa multi crediderũt in eum samaritanorum: propter verbum mulieris testimoniũ phibẽtis: quia dixit mihi oia quecũque feci. Cũ venissent ergo ad illũ samaritani rogauerũt eum vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt in eũ propter sermonem eius. Et mulieri dicebant: quia non iam propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audiuimus et scimus quia hic est vere saluator mundi. F

Post duos autem dies exijt inde et abijt in galileam. Ipse enim iesus testimoniũ phibuit: quia propheta in sua patria honorem non habet. Cũ ergo venisset in galileam exceperũt eum galilei cum omnia vidissent que fecerat hierosolymis in die festo: et ipsi enim venerãt ad diẽ festũ. Venit ergo iterum in chana galilee vbi fecit aquã vinũ. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur capharnaũ. Hic cum audisset quia iesus adueniret a iudea in galileam: abijt ad eum et rogabat eũ vt descenderet et sanaret filiũ eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo iesus ad eum. Nisi signa et prodigia videritis nõ creditis. Dicit ad eum regulus. Dñe descẽde priusquam moriatur filius meus. Dicit ei iesus. Vade filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei iesus: et ibat. Iam autem eo descendẽte serui occurrerunt ei: et nunciauerunt dicẽtes quia filius ab eis eius viueret. Interrogabat ergo horã in qua melius habuerit. Et dixerũt ei: quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat qua dixit ei iesus filius tuus viuit: et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterũ secundum signum fecit iesus cum venisset a iudea in galileam. G

Mat. 4. d. Mar. 1. g. Mar. 6. a. Luce. 4. c.

Mat. 8. b. Luce. 7. a.

Mat. 9. d. Mar. 5. d. Luce. 8. f.

Cap. 5.

Post hec erat dies festus iudeorũ: et ascendit iesus hierosolymã. Est autem hierosolymis probatica piscina que cognominatur hebraice bethsaida quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languẽtium cecorum claudorum aridorum: expectantiũ aque A

δατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐταράσσετο τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν. κύριε ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἔγειραι ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ. σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον. ἀπεκρίθη αὐτοῖς. ὁ ποιήσας με ὑγιῆ ἐκεῖνός μοι εἶπεν ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτόν. τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται κἀγὼ ἐργάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τι-

motũ. Angelus autem dñi descẽdebat secundum tempus in piscinam: et mouebatur aquã. Et qui prior descẽdisset in piscinã post motionem aque: sanus fiebat a quacũque detinebatur infirmitate. Erat autem quidã homo ibi triginta et octo ãnos habẽs in infirmitate sua. B Hunc cũ vidisset iesus iacentem et cognouisset quia iam multũ tempus haberet dicit ei. Vis sanus fieri? Respõdit ei languidus. Domine hominem non habeo vt cũ turbata fuerit aqua mittat me in piscinam: dum venio enim ego: alius ante me descendit. Dicit ei iesus. Surge tolle grabbatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabbatũ suum et ambulabat. Erat autem sabbatũ in die illo. Dicebãt ergo iudei illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est: non licet tibi tollere grabbatũ tuum. Respõdit eis. Qui me sanũ fecit ille mihi dixit: tolle grabbatũ tuũ et ambula. Interrogauerũt ergo eũ Quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabbatũ tuũ et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit a turba cõstituta in loco. Postea inuenit eum iesus in templo et dixit illi. C Ecce sanus factus es: iam noli peccare: ne deterius tibi aliquid cõtigat. Abijt ille homo et nunciauit iudeis quia iesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur iudei iesum: quia hec faciebat in sabbato. Iesus autem rñdit eis. Pater meus vsque modo operatur et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere: quia nõ solum soluebat sabbatum sed et patrem suũ dicebat deũ: equalem se faciens deo. Respondit itaque iesus et dixit eis. Amen amen dico vobis: non potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientẽ. Quecunque enim ille fecerit: hec et similiter filius facit. D Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit: et maiora his demõstrabit ei opera vt vos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et viuificat: sic et filius quos vult viuificat. Neque enim pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio vt omnes honorificent

Mat. 9. b. Mar. 2. c. Luce. 5. c.

D

μῶσι/τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι/τὸν πατέρα. /ὁ
μὴ τιμῶν/τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ/τὸν πατέρα
/τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὅτι/ὁ/τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ
πιστεύων/τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώ
νιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μετα
βέβηκεν ἐκ/τοῦ θανάτου εἰς/τὴν ζωήν. ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν
ἐστὶν ὅτε/οἱ νεκροὶ ἀκούσονται/τῆς φωνῆς
τοῦ υἱοῦ/τοῦ θεοῦ, καὶ/οἱ ἀκούσαντες ζή=
σονται. ὥσπερ γὰρ/ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν
ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ/τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν
ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρί
σιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ
θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ
πάντες οἱ ἐν/τοῖς μνημείοις ἀκούσονται
/τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται/οἱ/τὰ
ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς,
/οἱ δὲ/τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστα=
σιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ
ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ
/ἡ κρίσις/ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζη
τῶ/τὸ θέλημα/τὸ ἐμόν, ἀλλὰ/τὸ θέλη=
μα/τοῦ πέμψαντός με πατρός. ἐὰν ἐγὼ
μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ/ἡ μαρτυρία μου
οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἄλλος ἐστὶν/ὁ μαρ=
τυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής
ἐστιν/ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐ=
μοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς ἰωάννην,
καὶ μεμαρτύρηκε/τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ
παρὰ ἀνθρώπου/τὴν μαρτυρίαν λαμβά=
νω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆ=
τε. ἐκεῖνος ἦν/ὁ λύχνος/ὁ καιόμενος καὶ
φαίνων. ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν
ἀγαλλιαθῆναι ἐν/τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ
ἔχω/τὴν μαρτυρίαν μείζω/τοῦ ἰωάννου.
/τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι/ὁ πατὴρ ἵνα τε=
λειώσω αὐτά, αὐτὰ/τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι/ὁ πατήρ με ἀπέ=
σταλκε. καὶ/ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς με
μαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ
ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑω=
ράκατε. καὶ/τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μέ
νοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος
τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε/τὰς
γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν
αἰώνιον ἔχειν. καὶ ἐκεῖναί εἰσιν/αἱ μαρτυ=
ροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν
πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώ
πων οὐ λαμβάνω, ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι
/τὴν ἀγάπην/τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.
ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν/τῷ ὀνόματι/τοῦ πατρός
μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με. ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ

filium sicut honorificant patrem.
Qui nō honorificat filiū nō honorificat
qui misit illū. Amen amē dico ⌊ pſez
vobis quia q̄ v̄bum meū audit et cre=
dit ei qui me misit: habet vitā eternā.
Et in iudicium non venit: sed transiet
a morte in vitam. Amen
amen dico vobis: q2 venit hora ⁊ nunc
est quando mortui audient vocem
filij dei et qui audierint viuent. E
Sicut enim pater habet vitam in
semetipso: sic dedit et filio habere vitā
in semetipso. Et potestatē dedit ei iudi
ciū facere: q2 filius hominis est. Nolite
mirari hoc: quia venit hora in qua
omnes qui in monumentis sūt audient
vocē filij dei: et procedēnt
qui bona fecerūt in resurrectionē vite:
qui vero mala egerunt in resurrectionē
iudicij. Non possum ego a ⌈ co et
meipso facere q̄cq̄. Sicut audio iudi= j.5.d.
iudiciū meū iustum est: quia nō quero j.6.d.
voluntatem meam: sed voluntatem
eius qui misit me. Si ego ⌈ meū j.8.b.
testimoniū phibeo d̄ meip̄o: testimoniū
nō est verū. Alius est qui testimoniū phi
bet de me: et scio quia verum
est testimoniū eius quod phibet de me.
Vos misistis ad iohannem: F
et testimoniū phibuit veritati. Ego aūt
ab homine testimonium accipio: ⌊ nō
sed hec dico vt vos salui sitis.
Ille erat lucerna ardens et
lucēs. Vos autem voluistis ad horam
exultare in luce eius. Ego autem
habeo testimoniū maius iohāne. ⌈ ciā j.14.c.
Opa enī que dedit mihi pater vt pfi
ea ipsa opera que ego facio
testimoniū phibēt de me: q2 pr̄ misit me.
Et qui misit me pater: ipse testimoniū
perhibuit de me. Neq3 vocem eius
vnq3 audistis: neq3 spēm eius vidistis.
Et verbum eius non habetis
in vobis manens: quia quē misit ille:
huic vos non creditis. Scrutamini
scripturas: q2 vos putatis in ipsis vitā
eternā hēre. Et ille sūt q̄ testimoniū phi G
bēt de me: Et non vultis venire
ad me vt vitā hēatis. Claritatē ab hoi=
bus non accipio sed cognoui vos: quia
dilectionem dei non habetis in vobis.
Ego veni in nomine patris
mei ⁊ nō accepistis me. Si alius venerit

ἐν/τῷ ὀνόματι/τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσ=
θε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν
παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ/τὴν δό=
ξαν/τὴν παρὰ/τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε.
μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν
πρὸς/τὸν πατέρα. ἐστὶν/ὁ κατηγορῶν ὑμῶν
μωσῆς εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπι=
στεύετε μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί, περὶ γὰρ
ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ/τοῖς ἐκείνου
γράμμασιν οὐ πιστεύετε πῶς/τοῖς ἐμοῖς
ῥήμασι πιστεύσετε. Cap.6.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν/ὁ ἰησοῦς πέραν
/τῆς θαλάσσης/τῆς γαλιλαίας/τῆς τιβε
ριάδος. καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς,
ὅτι ἑώρων αὐτοῦ/τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ
/τῶν ἀσθενούντων. ἀνῆλθε δὲ εἰς/τὸ ὄρος/ὁ
ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ/τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς/τὸ πάσχα/ἡ ἑορτὴ/τῶν
ἰουδαίων. ἐπάρας οὖν/ὁ ἰησοῦς/τοὺς ὀφ=
θαλμοὺς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος
ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς/τὸν φι=
λιππον. πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φά=
γωσιν οὗτοι. τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐ
τόν. αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἤμελλε ποιεῖν. ἀπε=
κρίθη αὐτῷ φίλιππος. διακοσίων δηναρίων
ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐ
τῶν βραχύ τι λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ/τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ἀδελφὸς σίμω=
νος πέτρου. ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει
πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια.
ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους. εἶπε
δὲ/ὁ ἰησοῦς. ποιήσατε/τοὺς ἀνθρώπους ἀ=
ναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν/τῷ τόπῳ.
ἀνέπεσον οὖν/οἱ ἄνδρες/τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ
πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ/τοὺς ἄρτους/ὁ ἰη
σοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε/τοῖς μα=
θηταῖς, /οἱ δὲ μαθηταὶ/τοῖς ἀνακειμένοις. ὁ=
μοίως καὶ ἐκ/τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.
ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει/τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. συναγάγετε/τὰ περισσεύσαντα κλά
σματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν
καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων
ἐκ/τῶν πέντε ἄρτων/τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσ=
σευσε/τοῖς βεβρωκόσιν. /οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰ=
δόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον/ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον.
ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς/ὁ προφήτης/ὁ ἐρ=
χόμενος εἰς/τὸν κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς
ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν
ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, πάλιν ἀνε=
χώρησεν εἰς/τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ
ὀψία ἐγένετο κατέβησαν/οἱ μαθηταὶ αὐ=
τοῦ ἐπὶ/τὴν θάλασσαν. καὶ ἐμβάντες

in nomine suo illum accipietis.
Quō vos potestis credere qui gloriam
ab inuicem accipitis: ⁊ gloriam que
a solo deo est non queritis.
Nolite putare q2 ego accusaturus sum
apō patrē. Est qui accusat vos ⌊ vos
moyses i quo vos speratis. Si enī cre
deretis moysi crederetis forsitā ⁊ mihi. De
me eniz ille scripsit. Si autem illius
litteris non creditis: quō verbis meis
credetis? Cap.6.

Post hec abijt iesus trans A
mare galilee qd̄ est tiberiadis. Mat.4.g. Mar.5.b. Luce.4.b.
Et sequebatur eum multitudo magna:
quia videbant signa que faciebat super
his qui ifirmabant. Subijt ergo ī mō Mat.14.c Luce.9.b.
tem iesus: et ibi sedebat cum discipulis
suis. Erat aūt proximū pascha dies fe
stus iudeoꝝ. Cū subleuasset ergo oculos Mat.14.c. Mar.6.c. Luce.9.b.
iesus ⁊ vidisset quia multitudo maxima
venit ad eum: dicit ad philippum.
Unde emenus panes vt manducent
hi? Hoc aūt dicebat temptans eum.
Ipse eī sciebat q̄d esset factur⁹. Rn̄dit
ei philippus. Ducentorum denariorum
panes non sufficiunt eis: vt vnusquisq3
modicū quid accipiat. Dicit ei vn⁹ ex
discipulis eius andreas frater simonis
petri. Est puer vnus hic qui habet Mat.14.d Mar.6.e. Luce.9.b
q̄nq3 panes hordeaceos ⁊ duos pisces.
Sed hec quid sunt inter tantos? Dicit
ergo iesus. Facite homines discūbere.
Erat autem fenum multum in loco
Discubuerunt ergo viri numero quasi B
q̄nq3 milia. Accepit ergo iesus panes Mat.14.d ⁊.15.g Mar.6.f.⁊ 8.a. Luce.9.b.
et cum gratias egisset distribuit
discumbentibus. Similiter
et ex piscibus quantum volebant.
Ut autem impleti sūt: dixit discipulis
suis. Colligite q̄ superauerūt fragmēta
ne pereant. Collegerunt ergo
⁊ ipleuerūt duodecī cophios fragmētoꝝ
ex q̄nq3 panib⁹ hordeaceis ⁊ duob⁹ pisci
b⁹: q̄ supfuerūt his q̄ mādncauerāt. Illi
ergo hoīes cū vidissēt qd̄ iesus fecerat si
gnū dicebāt. Q2 hic est vere pphēta q̄ sup.4.c. Luce.7.c.
ventur⁹ ē in mūdū. Jesus ergo cū cogno
uisset quia venturi essent vt raperent eū
et facerent eū regem: fugit iterum Mat.14.c. Mar.6.g. Luce.6.b.
in montem ipse solus. Ut autem
sero factum est: descenderūt discipuli ei⁹
ad mare. Et cum ascendissent

εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. ἐγώ εἰμι μὴ φοβεῖσθε. ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος, ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ. ῥαββί πότε ὧδε γέγονας. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ᾽ ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν. τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. εἶπον οὖν αὐτῷ. τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι. τί ἐργάζῃ. οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον. ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν. κύριε πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ καὶ ὁ πιστεύων εἰς

nauim: venerunt trans mare in capharnaũ. Et tenebre iaʒ facte erãt et non venerat ad eos iesus. Mare autẽ vento magno flante exurgebat. Cũ remigassent ergo q̃si stadia viginti quinq; aut triginta: vident iesum ambulantem supra mare: et proximuʒ naui fieri: et timuerunt. Ille autẽ dicit eis. Ego sũ nolite timere. Voluerũt ergo eũ accipere in nauiʒ: et statim nauis fuit ad terram quam ibant. Altera die turba que stabat trãs mare vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna: et quia non introisset cum discipulis suis iesus in nauim sed soli discipuli eius abiissent. Alie vero superuenerũt naues a tyberiade iuxta locũ vbi manducauerant panẽ grãs agentes deo. Cum ergo vidisset turba quia iesus non esset ibi neq; discipuli eius: ascenderunt in nauiculas et venerũt capharnaũ querentes iesum. Et cum inuenissent eum trans mare: dixerũt ei. Rabbi q̃n huc venisti? Respondit eis iesus et dixit. Amẽ amẽ dico vobis q̃ritis me: nõ q2 vidistis signa: sed q2 mãducastis ex panib9 et saturati estis. Operamini nõ cibum qui perit: sed qui pmanet in vitam eternã: quẽ filius hominis dabit vobis. Hũc eniʒ pater signauit deus. Dixerũt ergo ad eum. Quid faciemus vt operemur opera dei? Respondit iesus et dixit eis. Hoc est opus dei vt credatis in eũ quẽ misit ille. Dixerunt ergo ei. Quod ergo tu facis signũ vt videam9 et credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri mãducauerunt mãna in deserto sicut scriptum est. Panem de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis iesus. Amen amẽ dico vobis: nõ moyses dedit vobis panem de celo sed pater meus dat vobis panem de celo verum. Panis enim verus est qui de celo descẽdit et dat vitã mũdo. Dixerũt ergo ad eum. Domine semper da nobis paneʒ hũc. Dixit autẽ eis iesus. Ego sum panis vite: qui venit ad me non esuriet: et qui credit in

Mat. 14. c. Mar. 6. g.

Mat. 16. a. Mar. 8. b.

ps. 77. Sapi. 16. c.

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. b.

ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ᾽ εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. μὴ γογγύζετε μετ᾽ ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις. καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός με. οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐμάχοντο οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

me nõ sitiet in eternũ. Sed dixi vobis q2 vidistis me: et non credidistis. Omne qđ dat mihi pater ad me veniet: et eum q̃ venit ad me non eiiciam foras quia descendi de celo non vt faciam voluntatem meã: sed voluntatẽ eius qui misit me. Hec est ei voluntas eius q̃ misit me patris: vt omne qđ dedit mihi non perdaʒ ex eo: sed resuscitẽ illud in nouissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me: vt omnis qui videt filium et credit in eũ hẽat vitã eternã: et ego resuscitabo eũ in nouissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset: ego sum panis viuus q̃ de celo descẽdi. Et dicebãt. Nonne hic est filius ioseph cuius nos nouimus patrem et matrẽ? Quomodo ergo dicit hic quia de celo descendi? Respondit ergo iesus et dixit eis. Nolite murmurare inuicem. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eũ: et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Est scriptum in prophetis. Et erunt omnes docibiles dei. Omnis q̃ audiuit a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit q̃sq;: nisi is qui est a deo: hic vidit patrem. Amen amen dico vobis qui credit in me habet vitaʒ eternã. Ego suʒ panis vite. Patres vestri mãducauerũt mãna in deserto et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens: vt si q̃s ex ipso mãducauerit nõ moriat. Ego sum panis viu9 qui de celo descendi. Si quis mãducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo iudei ad inuicẽ dicentes. Quõ potest hic nobis carnem suã dare ad mãducãduʒ? Dixit ergo eis iesus. Amen amen dico vobis: nisi mãducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem: nõ habebitis vitã in vobis. Qui mãducat meaʒ carnẽ et bibit meũ sanguineʒ habet vitam eternam: et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea vere est cibus et sanguis me9 vere est pot9. Qui mãducat meã carnẽ et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo.

Mat. 26. d. Mar. 14. d. Luce. 22. c. sup. 5. e.

Mat. 13. g. Mar. 6. a. Luce. 4. d. j. 7. b.

Esaie. 54. d

Mat. 11. g. Luce. 10. f. j. 16. c.

1. Cor. 11. e

καθώς ἀπέστειλέ με ο ζωμ πατήρ, καγώ
ζω λιά Τομ πατέρα, και ο Τρώγωμ με κα=
κείμος ζήσεται λι εμέ. ούτος εστίμ / ο άρτος
/ο εκ/Του ουραμού καταβάς. ου καθώς έφα=
γομ/οι πατέρες υμώμ/Το μάμμα και απέθαμομ.
/ ο Τρώγωμ μου Τούτομ/Τομ άρτομ ζήσεται
εις/Τομ αιώμα. Ταύτα είπεμ εμ συμαγωγή λι
λάσκωμ εμ καπερμαούμ. πολλοί ουμ ακού=
σαμτες εκ/Τωμ μαθητώμ αυτού είπομ. σκλη=
ρός εστίμ ούτος/ο λόγος, Τις λύμαται αυ=
τού ακούειμ. ειλώς λε/ο ιησούς εμ εαυτώ ό
τι γογγύζουσι περί Τούτου/οι μαθηταί αυ/
του, είπεμ αυτοίς. Τούτο υμάς σκαμλαλίζει.
εάμ ουμ θεωρήτε/Τομ υιόμ/Του αμθρώπου α
μαβαίμομτα όπου ημ/Το πρότερομ./Το πμεύ=
μα εστί/Το ζωοποιούμ./ η σαρξ ουκ ωφελεί
ουλέμ./Τα ρήματα α εγώ λαλώ υμίμ, πμεύ
μα εστί, και ζωή εστίμ. αλλ εισίμ εξ υμώμ Τι
μές οι ου πιστεύουσιμ. ήλει γαρ εξ αρχής
/ο ιησούς Τιμές εισίμ/οι μη πιστεύομτες, και
Τις εστίμ/ο παραλώσωμ αυτόμ. και έλεγεμ.
λιά Τούτο είρηκα υμίμ ότι ουλείς λύμαται
ελθείμ πρός με, εάμ μη η λελομέμομ αυτώ
εκ/Του πατρός μου. εκ Τούτου πολλοί α=
πήλθομ/Τωμ μαθητώμ αυτού εις / Τα οπίσω,
και ουκέτι μετ αυτού περιεπάτουμ. είπεμ
ουμ/ο ιησούς/Τοις λώλεκα. μη και υμείς θέ
λετε υπάγειμ. απεκρίθη ουμ αυτώ σίμωμ πέ
τρος. κύριε πρός Τίμα απελευσόμεθα. ρήμα
Τα ζωής αιωμίου έχεις. και ημείς πεπιστεύ=
καμεμ και εγμώκαμεμ, ότι συ ει/ο Χριστός/ο
υιός/Του θεού/Του ζώμτος. απεκρίθη αυ=
τοίς. ουκ εγώ υμάς/Τους λώλεκα εξελεξά=
μημ, και εξ υμώμ εις λιάβολος εστίμ. έλε=
γε λε/Τομ ιούλαμ σίμωμος ισκαριώτημ. ού=
τος γαρ έμελλεμ αυτόμ παραλιλόμαι εις
ωμ εκ/Τωμ λώλεκα. Cap. 7.

Και περιεπάτει/ο ιησούς μετά Ταύτα εμ
/Τη γαλιλαία. ου γαρ ήθελεμ εμ/Τη ιου
λαία περιπατείμ, ότι εζήτουμ αυτόμ/οι ιου
λαίοι αποκτείμαι. ημ λε εγγύς/η εορτή/Τωμ
ιουλαίωμ/η σκημοπηγία. είπομ ουμ πρός
αυτόμ/οι αλελφοί αυτού μετάβηθι εμτεύ=
θεμ και ύπαγε εις/Τημ ιουλαίαμ, ίμα και/οι
μαθηταί σου θεωρήσωσι/Τα έργα σου α
ποιείς. ουλείς γαρ εμ κρυπτώ Τι ποιεί, και
ζητεί αυτός εμ παρρησία είμαι. ει Ταύτα ποι
είς, φαμέρωσομ σεαυτόμ/Τω κόσμω. ουλέ
γαρ/οι αλελφοί αυτού επίστευομ εις αυτόμ.
λέγει ουμ αυτοίς/ο ιησούς./ο καιρός/ο εμός
ούπω πάρεστιμ./ο λε καιρός/ο υμέτερος
πάμτοτε εστίμ έτοιμος. ου λύμαται/ο κόσ=
μος μισείμ υμάς. εμέ λε μισεί, ότι εγώ μαρ=

Sicut misit me viuens pater: et ego
viuo pp̃ prẽz: ⁊ q̃ mãducat me ⁊ ip̃e
viuet ꝓpter me. Hic est panis
q̃ de celo descẽdit. Nõ sicut mãducaue
rũt patres vestri mãna et mortui sunt.
Qui manducat hunc panem viuet
in eternũ. Hec dixit in synagoga docẽs
in capharnaũ. Multi ergo audientes
ex discipulis eius dixerunt. Durus
est hic sermo et quis potest eum
audire? Sciens aũt iesus apd̃ semetip̃z
qꝛ murmurarẽt de hoc discipuli eius
dixit eis. Hoc vos scandalizat.
Si ergo videritis filiuz hominis ascen
dentem vbi erat prius. Spiritus
est qui viuificat: caro non prodest
q̃cq̃z. Verba q̃ ego locut⁹ sũ vob spũs
⁊ vita sũt. Sed sunt quidam ex vobis
qui nõ credunt. Sciebat eni ab initio
iesus qui essent credentes: et
quis traditur⁹ esset eum. Et dicebat.
Propterea dixi vobis quia nemo põt
venire ad me: nisi fuerit ei datum
a patre meo. Ex hoc multi
discipulorum eius abierunt retro:
et iam non cũ illo ambulabant. Dixit
ergo iesus ad duodeciz. Nunq̃d et vos
vultis abire? Rñdit ergo ei simon pe=
trus. Domine ad quez ibimus. Verba
vite eterne habes. Et nos credimus
et cognouimus quia tu es christus
filius dei. Respondit eis iesus.
Nõne ego vos duodecim elegi:
et ex vobis vnus diabolus est? Dice
bat aũt de iuda simonis scariothis. Hic
enim erat traditurus eum
cum esset vnus ex duodecim. Cap. 7.

Post hec autez ambulabat iesus in
galileã. Nõ eni volebat in iudeaz
ambulare: quia querebant eum iudei
interficere. Erat aũt in primo dies fe
stus iudeorũ scenophegia. Dixerũt ãt ad
eum fratres eius. Transi hinc
et vade in iudeam: vt et
discipuli tui videant opera tua que
facis. Nemo q̃ppe i occulto q̃d facit: ⁊
querit ipse in palam esse. Si hec facis
manifesta teipsum mundo. Neq3
enim fratres eius credebant in eum.
Dicit ergo eis iesus. Tempus meum
nondum aduenit. Tempus aũt vestrũ
sẽp est paratuz. Non potest mundus
odisse vos. Me ãt odit qꝛ ego testimo

B
Mat. 16. f.
Mar. 14. g.
Luce. 22. g.
Mat. 16. d.
Mar. 14. c.
Mat. 16. d.
A
B

τυρώ περί αυτού, ότι/Τα έργα αυτού πομη
ρά εστίμ. υμείς αμάβητε εις/Τημ εορτήμ Ταύ
τημ. εγώ ούπω αμαβαίμω εις/Τημ εορτήμ Ταύ
τημ, ότι/ο καιρός/ο εμός ούπω πεπλήρωται.
Ταύτα λε ειπώμ αυτοίς, έμειμεμ εμ/Τη γαλι
λαία. ως λε αμέβησαμ/οι αλελφοί αυτού,
Τότε και αυτός αμέβη εις/Τημ εορτήμ ου φα
μερώς, αλλ ως εμ κρυπτώ. /οι ουμ ιουλαίοι
εζήτουμ αυτόμ εμ/Τη εορτή, και έλεγομ. που
εστίμ εκείμος. και γογγυσμός πολύς περί
αυτού ημ εμ/Τοις όχλοις. οι μεμ έλεγομ ό=
τι αγαθός εστίμ, άλλοι έλεγομ ου, αλλά
πλαμά/Τομ όχλομ. ουλείς μέμτοι παρρη=
σία ελάλει περί αυτού λιά/Τομ φόβομ/Τωμ
ιουλαίωμ. ήλη λε/Της εορτής μεσούσης α=
μέβη/ο ιησούς εις/Το ιερόμ και ελίλασκε. και
εθαύμαζομ/οι ιουλαίοι λέγομτες. πως ού=
τος γράμματα οιλε μη μεμαθηκώς. απεκρί=
θη ουμ αυτοίς/ο ιησούς και είπεμ./η εμή λιλα
χή ουκ εστίμ εμή, αλλά/Του πέμψαμτος με.
εάμ Τις θέλη/Το θέλημα αυτού ποιείμ, γμώ
σεται περί/Της λιλαχής πότερομ εκ/Του θεού
εστίμ, η εγώ απ εμαυτού λαλώ./ο αφ εαυ
τού λαλώμ/Τημ λόξαμ/Τημ ιλίαμ ζητεί./ο λε
ζητώμ/Τημ λόξαμ/Του πέμψαμτος αυτόμ,
ούτος αληθής εστί, και αλικία εμ αυτώ ουκ
εστίμ. ου μωσής λέλωκεμ υμίμ/Τομ μόμομ.
και ουλείς εξ υμώμ ποιεί/Τομ μόμομ. Τι με
ζητείτε αποκτείμαι. απεκρίθη/ο όχλος και
είπε. λαιμόμιομ έχεις. Τις σε ζητεί αποκτεί=
μαι. απεκρίθη ιησούς και είπεμ αυτοίς. εμ έρ=
γομ εποίησα και πάμτες θαυμάζετε. λιά
Τούτο μωσής λέλωκεμ υμίμ/Τημ περιτομήμ,
ουχ ότι εκ/Του μωσέως εστίμ, αλλ εκ/Τωμ
πατέρωμ. και εμ σαββάτω περιτέμμετε άμ=
θρωπομ. ει περιτομήμ λαμβάμει άμθρωπος
εμ σαββάτω, ίμα μη λυθή/ο μόμος μωσέως,
εμοί χολάτε ότι όλομ άμθρωπομ υγιή ε=
ποίησα εμ σαββάτω. μη κρίμετε κατ όψιμ,
αλλά/Τημ λικαίαμ κρίσιμ κρίματε. έλεγομ
ουμ Τιμές εκ/Τωμ ιεροσολυμιτώμ. ουχ ού
τος εστίμ ομ ζητούσιμ αποκτείμαι, και ίλε παρ
ρησία λαλεί, και ουλέμ αυτώ λέγουσι. μή=
ποτε αληθώς έγμωσαμ/οι άρχομτες ότι ού=
τος εστίμ/ο Χριστός. αλλά Τούτομ οίλαμεμ
πόθεμ εστίμ./ο λε Χριστός όταμ έρχηται, ου
λείς γιμώσκει πόθεμ εστίμ. έκραξεμ ουμ εμ/Τω
ιερώ λιλάσκωμ/ο ιησούς και λέγωμ. καμέ
οίλατε, και οίλατε πόθεμ ειμί, και απ εμαυ
τού ουκ ελήλυθα, αλλ εστίμ αληθιμός/ο πέμ
ψας με, ομ υμείς ουκ οίλατε, εγώ οίλα
αυτόμ,
ότι παρ αυτού ειμί, κακείμος με α

niũ ꝑhibeo de illo: qꝛ opera eius mala
sunt. Vos ascendite ad diẽ festũ hunc.
Ego.n. non ascendaz ad diẽ festũ istũ:
quia meũ tempus nonduz impletũ est.
Hec cuz dixisset: ipse mansit in galilea.
Vt autem ascenderunt fratres eius:
tũc ⁊ ipse ascendit ad diẽ festũ nõ ma=
nifeste sed quasi in occulto. Judei ergo
querebãt eũ i die festo: ⁊ dicebãt. Vbi
est ille. Et murmur multus
erat i turba de eo. Quidã ei dicebãt:
qꝛ bon⁹ est: alij aũt dicebant. non: sed
seducit turbas. Nemo tamen palam
loquebatur de illo propter metum
iudeoꝝ. Jã ãt die festo mediãte ascẽdit
iesus in templum et docebat. Et
mirabant iudei dicẽtes. Quomodo hic
litteras scit cum non didicerit? Rñdit
eis iesus et dixit. Mea doctrina
non est mea sed eius qui misit me.
Si q̃s voluerit voluntatẽ ei⁹ facere: co
gnoscet de doctrina vtrum ex deo
sit an ego a meip̃o loq̃r. Qui a semet
ipso loquitur gloriam propriã querit.
Qui ãt querit gloriã ei⁹ qui misit eũ
hic verax est: ⁊ iniustitia in illo non
est. Nõne moyses dedit vobis legem?
Et nemo ex vobis facit legẽ. Quid me
queritis interficere? Respõdit turba et
dixit. Demoniũ habes. Quis te q̃rit in
terficere? Rñdit ies⁹ et dixit eis. Vnum
op⁹ feci et oẽs miramini. Propterea
moyses dedit vobis circuncisionem:
non quia ex moyse est sed ex
patrib⁹. Et i sabbato circũcidit{is} hoiez.
Si circuncisionem accipit homo
in sabbato vt non soluatur lex moysi:
mihi idignamini qꝛ totũ hoiez sanũ fe=
ci in sabbato? Nolite iudicare scd̃z faciẽ
sed iustum iudicium iudicate. Dicebãt
ergo quidã ex hierosolymis. Nõne hic
est quẽ querũt interficere? Ecce palam
loquitur: ⁊ nihil ei dicunt. Nunquid
vere cognouerunt principes quia hic
est christus? Sed hunc scimus
vnde sit: christus aũt cũ venerit nemo
scit vnde sit. Clamabat ergo iesus in
templo docens et dicens. Et me
scitis ⁊ vnde sim scitis: et a meipso
non veni sed est verus qui misit
me quẽ vos nescitis: ego scio [mẽdax.
eũ ⁊ si dixero qꝛ nescio eũ: ero similis vobis
Sed scio eũ: qꝛ ab ip̃o suz ⁊ ipse me mi

sup. 6. e.
C
i. s. f.
D
Deut. 1. c.
j. 8. c.
j. 8. g.
E

πέστειλεν. ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἔλεγον. ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν. ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς. ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμί, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς. ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν. μὴ εἰς τὴν διασποράν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας. τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε λέγων. ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. ἄλλοι ἔλεγον οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ἄλλοι ἔλεγον. μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται. οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαυὶδ καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν δαυίδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται. σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι. διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν. ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται. οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι. μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε. μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν φαρισαίων. ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι. λέγει νικόδημος πρὸς αὐτούς ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν. μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον καὶ γνῷ τί ποιεῖ. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον

sit. Querebant ergo eū apprehēdere: et nemo misit in illū manꝰ: quia nōdum venerat hora eius. De turba aūt multi crediderūt in eū: et dicebant. Christus cū venerit: nūqd plura signa faciet quā que hic fecit? Audierunt pharisei turbam murmurantem de illo hec: et miserunt pricipes sacerdotū et pharisei ministros vt apprehēderēt iesū. Dixit ergo eis iesꝰ. Adhuc modicū tps vobiscū sū et vado ad eū qui me misit. Queretis me et nō inuenietis: et vbi ego sum vos non potestis vēire. Dixerūt ergo iudei ad semetipsos. Quo hic iturus est: quia non inueniemꝰ eū? Nunquid in dispersionem gentium iturus est et docturus gentes? Quis est hic sermo quē dixit: qretis me et nō inuenietis: et vbi sum ego vos non potestis venire. In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat iesus et clamabat dicēs. Si qs sitit: veniat ad me et bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre eius fluent aque viue. Hoc autem dixit de spiritu quē accepturi erant credentes in eum. Nondū enim erat spiritꝰ datꝰ quia iesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cū audissent hos sermones eiꝰ dicebāt. Hic ē vere ppheta. Alii dicebāt. Hic est christꝰ. Qdā āt dicebāt. Nunquid a galilea venit xps. Nōne scriptura dicit qz ex semine dauid: et de bethleem castello vbi erat dauid venit christꝰ. Dissensio itaqꝫ facta est in turba propter eum. Quidā āt ex ipsis volebāt apphēdere eū sed nemo misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et phariseos et dixerunt eis illi. Quare non adduxistis illū? Respōdert ministri. Nunqꝫ sic locutus est homo: sicut hic loquitur. Responderunt ergo eis pharisei. Nūquid et vos seducti estis? Nūquid ex pricipibꝰ aliqs credidit in eū: aut ex phariseis? Sed turba hec que non nouit legem: maledicti sunt. Dixit nicodemus ad eos ille qui venit ad eū nocte: qui vnꝰ erat ex ipsis. Nunqd lex nostra iudicat hominē: nisi prius audierit ab ipso et cognouerit qd faciat? Rñderūt et dixe

Mat. 21.g. Mar. 12.b. Lu. 19.g. 20.c. 7. 12.a — B — i. 13.f. — Mat. 17.c. Luce. 15.c. — F — 1. Ioh. 4.c. sup. 4.b. — Esa. 44.a — Mat. 21.c. — Mich. 5.a. — sup. code.e — G — sup. 3.a.

αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ. ἐρεύνησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Cap. 8.

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε, ταύτην εὕρομεν ἐπαυτοφόρῳ μοιχευομένην. ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῶν μωσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις. τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν ἵνα ἔχωσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν μὴ προσποιούμενος. ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς. ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω. καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. οἱ δὲ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικός εἶπεν αὐτῇ. ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου. οὐδείς σε κατέκρινεν. ἡ δὲ εἶπεν οὐδείς κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω, πορεύου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε. πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε λέγων. ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα

es. Nūqd et tu galileꝰ es. Scrutare scripturas et vide quia a galilea ppheta non surrexit. Et reuersi sunt vnusqsqꝫ in domum suam. Cap. 8.

Iesus aūt perrexit in mōtem oliueti et diluculo iterum venit in templū: et omnis populꝰ venit ad eū et sedēs docebat eos. Adducunt aūt scribe et pharisei mulierem in adulterio deprehensam: et statuerunt eam in medio et dixerunt ei. Magister hec mulier mō deprehēsa est in adulterio. In lege aūt moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo qd dicis? Hoc āt dicebāt tēptantes eum vt possent accusare eū. Iesus aūt inclinans se deorsum digito scribebat in terram. Cum ergo perseuerarēt interrogātes eū erexit se et dixit eis. Qui sine pctō ē vestrū primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terram. Audientes autem hec vnus post vnum exibant incipientes a senioribus et remansit solus iesus et mulier in medio stās. Erigēs aūt se iesꝰ dixit ei. Mulier vbi sunt qui te accusabāt. Nemo te cōdēnauit? Que dixit. Nemo dñe. Dixit autē iesus. Nec ego te condēnabo: vade et iam amplius noli peccare. Iterū ergo locutus est eis iesꝰ dicens. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumē vite. Dixerūt ergo ei pharisei. Tu de temetipso testimoniū phibes: testimoniū tuū nō ē verū. Respondit iesus et dixit eis. Et si testimoniū perhibeo de meipso verū est testimoniū meū: quia scio vnde veni et quo vado. Vos autem nescitis vnde venio aut quo vado. Vos secundum carnē iudicatis: ego nō iudico quemqꝫ et si iudico ego: iudiciū meū verū ē: quia solus non sum: sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est: quia duorum hoīz testimoniū verū est. Ego sū qui testimoniū phibeo de meipso: et testimoniū phibet de me qui misit me pater. Dicebāt ergo ei. Vbi est pater tuus. Respondit iesus. Neqꝫ me scitis neqꝫ patrem

sup. 5. f. — A — B — sup. 5. f. — C — Deut. 17.b Mat. 18.c. Heb. 10.d. 2. Cor. 13.a — Mat. 11.g. Luce. 10.g. sup. 7.d.

μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι. μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί. ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. σὺ τίς εἶ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι, κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου ταῦτα λαλῶ. καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. ἔλεγεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ ἰουδαίους. ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ. καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· σπέρμα ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. πῶς σὺ λέγεις ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. οἶδα ὅτι σπέρμα ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ τέκνα τοῦ ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ ἀβραάμ ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλη-

meũ. Si me sciretis: forsitã et patrem meũ sciretis. Hec verba locutus est iesus in gazophylacio docens in templo. Et nemo apprehẽdit eũ: quia nec dũ venerat hora eius. Dixit ergo iterũ eis iesus. Ego vado et queretis me: et in peccato vestro moriemini. quo ego vado vos non potestis venire. Dicebãt ergo iudei. Nũquid interficiet semetipsum: quia dicit quo ego vado vos nõ potestis venire? Et dicebat eis. Vos deorsũ estis: ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis: quia moriemini in peccatis vestris. Si enim nõ credideritis quia ego sum: moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei. Tu quis es? Dicit eis iesus. Principium qui et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare: sed qui me misit verax est: et ego que audiui ab eo hec loquor in mundo. Et non cognouerũt quia patrẽ eis dicebat deũ. Dixit ergo eis iesus. Cũ exaltaueritis filium hominis: tunc cognoscetis quia ego sum: et a meipso facio nihil: sed sicut docuit me pater hec loquor. Et qui me misit mecũ est: et nõ reliquit me solũ: quia ego que placita sunt ei facio semper. Hec illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo iesus ad eos qui crediderunt ei iudeos. Si vos manseritis in sermone meo: vere discipuli mei eritis: et cognoscetis veritatẽ: et veritas liberabit vos. Responderũt ei. Semen abrae sumus et nemini seruiuimus vnquã. Quomodo tu dicis liberi eritis. Respondit eis iesus. Amen amen dico vobis quia omnis qui facit peccatũ seruus est peccati. Seruus autem nõ manet in domo in eternũ: filius aũt manet in eternũ. Si ergo vos filius liberauerit: vere liberi eritis. Scio quia filii abrae estis: sed queritis me interficere: quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem loquor: et vos que vidistis apud patrem vestrũ facitis. Rñderũt et dixerũt ei. Pater noster abraam est. Dicit eis iesus. Si filii abrae estis: opera abrae facite. Nunc autem queritis me interficere: hoiem qui veritatẽ

Mat. 11.g / Mar. 12.b. / Luce. 19.g / sup. 7.g. — D — Roma. 3.a. — sup. 3.c. / 1. Joh. 3.c. — Roma. 6.d — E

θειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ. ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα. ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ. ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω, οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε. ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστί καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω οὐ πιστεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι. ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ. οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου, ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ ὅστις ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον, τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστί, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης. ἀλλ' οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι. ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ

vobis locutus sũ quam audiui a deo. Hoc abraam non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei. Nos ex fornicatiõe nõ sumus nati. Vnũ patrem habemus deum. Dixit ergo eis iesus. Si deus pater vester esset: diligeretis vtique me. Ego enim ex deo processi et veni. Neque enim a meipso veni: sed ille me misit. Quare loquelã meã nõ cognoscitis? Quia nõ potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio: et in veritate nõ stetit: quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendaciũ ex propriis loquitur: quia mendax est et pater eius. Ego autem si veritatem dico nõ creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico quare non creditis mihi? Qui ex deo est: verba dei audit. Propterea vos non auditis: quia ex deo non estis. Responderunt ergo iudei et dixerũt ei. Nõne bñ dicimus nos quia samaritanus es tu: et demoniũ hẽs? Respõdit iesus. Ego demoniũ nõ hẽo: sed honorifico patrẽ meũ: et vos inhonoratis me. Ego aũt nõ quero gloriã meã: est qui querat et iudicet. Amen amẽ dico vobis: si quis sermonẽ meũ seruauerit: mortem non videbit in eternum. Dixerunt ergo iudei. Nunc cognouimus quia demoniũ hẽs. Abraã mortuus est et prophete: et tu dicis: si quis sermonẽ meum seruauerit: nõ gustabit mortẽ in eternũ. Nũquid tu maior es patre nostro abraã qui mortuus est: et prophete mortui sunt: quem teipsum facis? Respondit iesus. Si ego glorifico meipsum gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me: quẽ vos dicitis quia deus vester est: et non cognouistis eũ: ego aũt noui eũ. Et si dixero quia non scio eum ero similis vobis mendax. Sed scio eum et sermonem eius seruo. Abraam pater vester exultauit vt videret diem meũ: vidit et gauisus est. Dixerũt ergo iudei ad eũ. Quinquaginta annos nõdũ hẽs et abraam vidisti? Dixit eis iesus. Amẽ amẽ dico vobis antequam abraã fieret ego sũ. Tulerũt ergo lapides vt iacerent in eũ. Iesus aũt abscõdit se et

1. Joh. 3.b — F — 1. Joh. 4.a — sup. 7.c — G — sup. 7.d.

ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως. Cap. 9.

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ῥαββὶ τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, ἕως ἡμέρα ἐστίν. ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν. ἄλλοι δὲ ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί. ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ καὶ νίψαι, ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος. λέγει. οὐκ οἶδα. ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τόν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές. οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον. πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν. καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν. σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν. οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος, καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες. οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη, πῶς οὖν ἄρτι βλέπει. ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶ-

exiuit de templo. Cap. 9.

Et preteriens iesus vidit hominem cecum a natiuitate: et interrogauerunt eum discipuli eius dicentes. Rabbi quis peccauit: hic aut parentes eius vt cecus nasceretur. Respondit iesus. Neque hic peccauit neque parentes eius: sed vt manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est: venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo lux sum mundi. Hec cum dixisset expuit in terram: et fecit lutum ex sputo et liniuit lutum super oculos eius: et dixit ei. Vade laua in natatoria syloe quod interpretatur missus. Abiit ergo et lauit et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat: dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant quia hic est: alii autem nequaquam: sed similis est eius. Ille vero dicebat quia ego sum. Dicebant ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi oculi. Respondit. Ille homo qui dicitur iesus lutum fecit et vnxit oculos meos: et dixit mihi. Vade ad natatoriam syloe et laua: et abii et laui: et video. Et dixerunt ei. Ubi est ille? Ait: nescio. Adducunt eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lutum mihi posuit super oculos et laui et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam: non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant. Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum. Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: quia propheta est. Non crediderunt ergo iudei de illo: quia cecus fuisset et vidisset: donec vocauerunt parentes eius qui viderat: et interrogauerunt eos dicentes. Hic est filius vester quem vos dicitis quia cecus natus est. Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt.

Joannes. Cap. ix.

πον. οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη. πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει. αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους. ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ. δὸς δόξαν τῷ θεῷ. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα, ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν. τί ἐποίησέ σοι. πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς. ἀπεκρίθη αὐτοῖς. εἶπον ὑμῖν ἤδη καὶ οὐκ ἠκούσατε, τί πάλιν θέλετε ἀκούειν. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι. ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον. σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσεῖ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστί. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ᾽ ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς. καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ. σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε. καὶ τίς ἐστι, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη. πιστεύω κύριε. καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς. εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ. μὴ καὶ ὑμεῖς τυφλοί ἐσμεν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰη-

Scimus quia hic est filius noster: et quia cecus natus est. Quomodo autem nunc videat nescimus: aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate. Etatem habet ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius: quoniam timebant iudeos. Iam enim conspirauerant iudei: vt si quis eum confiteretur esse christum: extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: quia etatem habet ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursum hominem qui fuerat cecus: et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille. Si peccator est nescio: vnum scio quia cecus cum essem modo video. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis. Dixi vobis iam et audistis. Quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei: et dixerunt. Tu discipulus illius sis: nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia moysi locutus est deus: hunc autem nescimus vnde sit. Respondit ille homo: et dixit eis. In hoc enim mirabile est: quia vos nescitis vnde sit: et aperuit meos oculos. Scimus autem quia peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est: et voluntatem eius facit: hunc exaudit. A seculo non est auditum: quia quis aperuit oculos ceci nati. Nisi esset hic a deo: non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei. In peccatis natus es totus: et tu doces nos. Et eiecerunt eum foras. Audiuit iesus quia eiecerunt eum foras: et cum inuenisset eum dixit ei. Tu credis in filium dei? Respondit ille et dixit. Quis est domine vt credam in eum? Et dixit ei iesus. Et vidisti eum: et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait. Credo domine. Et procidens adorauit eum. Et dixit ei iesus. In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident videant: et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant: et dixerunt ei. Numquid et nos ceci sumus? Dixit eis iesus.

σούς. ει τυφλοί ήτε, ουκ αν είχετε αμαρτίαν. νυν δε λέγετε ότι βλέπομεν, η ουν αμαρτία υμών μένει. Cap. 10.

Αμήν αμήν λέγω υμίν, ο μη εισερχόμενος διά της θύρας εις την αυλήν των προβάτων, αλλά αναβαίνων αλλαχόθεν, εκείνος κλέπτης εστί και ληστής. ο δε εισερχόμενος διά της θύρας, ποιμήν εστί των προβάτων. τούτω ο θυρωρός ανοίγει, και τα πρόβατα της φωνής αυτού ακούει. και τα ίδια πρόβατα καλεί κατ' όνομα, και εξάγει αυτά. και όταν τα ίδια πρόβατα εκβάλη, έμπροσθεν αυτών πορεύεται, και τα πρόβατα αυτώ ακολουθεί, ότι οίδασι την φωνήν αυτού. αλλοτρίω δε ου μη ακολουθήσωσιν, αλλά φεύξονται απ' αυτού, ότι ουκ οίδασι των αλλοτρίων την φωνήν. ταύτην την παροιμίαν είπεν αυτοίς ο ιησούς. εκείνοι δε ουκ έγνωσαν τίνα ην α ελάλει αυτοίς. είπεν ουν πάλιν αυτοίς ο ιησούς. αμήν αμήν λέγω υμίν, ότι εγώ ειμί η θύρα των προβάτων. πάντες όσοι ήλθον κλέπται εισί και λησταί, αλλ' ουκ ήκουσαν αυτών τα πρόβατα. εγώ ειμί η θύρα, δι' εμού εάν τις εισέλθη σωθήσεται, και εισελεύσεται και εξελεύσεται, και νομήν ευρήσει. ο κλέπτης ουκ έρχεται, ει μή ίνα κλέψη και θύση και απολέση. εγώ ήλθον ίνα ζωήν έχωσι, και περισσόν έχωσιν. εγώ ειμί ο ποιμήν ο καλός. ο ποιμήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των προβάτων. ο μισθωτός δε και ουκ ων ποιμήν, ου ουκ εισί τα πρόβατα ίδια, θεωρεί τον λύκον ερχόμενον, και αφίησι τα πρόβατα και φεύγει, και ο λύκος άρπαζει αυτά και σκορπίζει τα πρόβατα. ο δε μισθωτός φεύγει, ότι μισθωτός εστί, και ου μέλει αυτώ περί των προβάτων. εγώ ειμί ο ποιμήν ο καλός, και γινώσκω τα εμά, και γινώσκομαι υπό των εμών. καθώς γινώσκει με ο πατήρ κάγω γινώσκω τον πατέρα, και την ψυχήν μου τίθημι υπέρ των προβάτων. και άλλα πρόβατα έχω, α ουκ εστίν εκ της αυλής ταύτης, κακείνα με δει αγαγείν, και της φωνής μου ακούσουσι, και γενήσεται μία ποίμνη, εις ποιμήν. διά τούτο ο πατήρ με αγαπά, ότι εγώ τίθημι την ψυχήν μου, ίνα πάλιν λάβω αυτήν. ουδείς αίρει αυτήν απ' εμού, αλλ' εγώ τίθημι αυτήν απ' εμαυτού. εξουσίαν έχω θείναι αυτήν, και εξουσίαν έχω πάλιν λαβείν αυτήν. ταύτην την εντολήν έλαβον

Si ceci essetis non haberetis peccatū. Nunc vero dicitis quia videm⁹: pctm̄ vestrum manet. Cap. 10.

Amen amen dico vobis: qui nō intrat per ostium in ouile ouium: sed ascendit aliunde: ille fur est et latro. Qui aūt intrat per ostium: pastor est ouium. Huic ostiarius aperit: ⁊ oues vocem eius audiūt. Et pprias oues vocat nominatim: et educit eas. Et cum proprias oues emiserit: ante eas vadit: et oues illum sequuntur: quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequūtur sed effugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum. Hoc prouerbium dixit eis iesus. Illi autem non cognouerūt quid loqret eis. Dixit ergo eis iterum iesus. Amen amen dico vobis quia ego sum ostium ouium. Omnes quotquot venerūt fures sunt ⁊ latrones: sed nō audierūt eos oues. Ego sum ostiū: per me si quis introierit saluabit et ingredietur et egredietur: et pascua inueniet. Fur non venit nisi vt furetur ⁊ mactet et pdat. Ego veni vt vitam habeāt: et abūdanti⁹ habeāt. Ego sum pastor bonus: bonus pastor animam suam ponit pro ouib⁹ suis. Mercenari⁹ āt ⁊ q nō ē pastor cuius non sunt oues proprie: videt lupum venientem et dimittit oues et fugit: et lupus rapit et dispergit oues. Mercenarius autem fugit quia mercenarius est: ⁊ nō ptinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bon⁹: ⁊ cognosco oues meas ⁊ cognoscunt me mee. Sicut nouit me pater: et ego agnosco patrem: et animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo que non sunt ex hoc ouili: ⁊ illas oportet me adducere et vocem meam audient: et fiet vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor. Propterea me diligit pater: quia ego pono animam meam vt iterum sumam eam. Nemo tollet eam a me: sed ego ponā eam a meipso. Potestatem habeo ponendi eam: et ptātē hēo iteꝝ sumendi eam. Hoc mandatum accepi

[margin: A; B; 1.Cor.9.c. 1.Joh.3.c.; Mat.8.g. Mar.6.b. Luce.8.c; Mat.11.g. Luce.10.f. Mat.12.b.]

παρά του πατρός μου. σχίσμα ουν πάλιν εγένετο εν τοις ιουδαίοις διά τους λόγους τούτους. έλεγον δε πολλοί εξ αυτών. δαιμόνιον έχει και μαίνεται. τι αυτού ακούετε. άλλοι έλεγον. ταύτα τα ρήματα ουκ εστί δαιμονιζομένου. μη δαιμόνιον δύναται τυφλών οφθαλμούς ανοίγειν. εγένετο δε τα εγκαίνια εν ιεροσολύμοις, και χειμών ην. και περιεπάτει ο ιησούς εν τω ιερώ εν τη στοά σολομώνος. εκύκλωσαν ουν αυτόν οι ιουδαίοι, και έλεγον αυτώ. έως πότε την ψυχήν ημών αίρεις. ει συ ει ο χριστός, ειπέ ημίν παρρησία. απεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. είπον υμίν, και ου πιστεύετε. τα έργα α εγώ ποιώ εν τω ονόματι του πατρός μου, ταύτα μαρτυρεί περί εμού αλλ' υμείς ου πιστεύετε. ου γαρ εστέ εκ των προβάτων των εμών καθως είπον υμίν. τα πρόβατα τα εμά της φωνής μου ακούει, κάγω γινώσκω αυτά και ακολουθούσι μοι. κάγω ζωήν αιώνιον δίδωμι αυτοίς, και ου μη απόλωνται εις τον αιώνα, και ουχ' αρπάσει τις αυτά εκ της χειρός μου. ο πατήρ μου ος δέδωκε μοι, μείζων πάντων εστί, και ουδείς δύναται αρπάζειν εκ της χειρός του πατρός μου. εγώ και ο πατήρ εν εσμέν. εβάστασαν ουν πάλιν λίθους οι ιουδαίοι ίνα λιθάσωσιν αυτόν. απεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. πολλά καλά έργα έδειξα υμίν εκ του πατρός μου, διά ποίον αυτών έργον λιθάζετέ με. απεκρίθησαν αυτώ οι ιουδαίοι λέγοντες. περί καλού έργου ου λιθάζομέν σε, αλλά περί βλασφημίας, και ότι συ άνθρωπος ων ποιείς σεαυτόν θεόν. απεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. ουκ εστί γεγραμμένον εν τω νόμω υμών. εγώ είπα θεοί εστέ. ει εκείνους είπε θεούς προς ους ο λόγος του θεού εγένετο και ου δύναται λυθήναι η γραφή, ον ο πατήρ ηγίασε και απέστειλεν εις τον κόσμον, υμείς λέγετε ότι βλασφημείς, ότι είπον υιός του θεού ειμί. ει ου ποιώ τα έργα του πατρός μου, μη πιστεύετε μοι. ει δε ποιώ, καν εμοί μη πιστεύητε, τοις έργοις πιστεύσατε, ίνα γνώτε και πιστεύσητε ότι εν εμοί ο πατήρ κάγω εν αυτώ. εζήτουν ουν πάλιν αυτόν πιάσαι, και εξήλθεν εκ της χειρός αυτών. και απήλθε πάλιν πέραν του ιορδάνου εις τον τόπον όπου ην ιωάννης το πρώτον βαπτίζων, και έμεινεν εκεί. και πολλοί ήλθον προς αυτόν και έλεγον. ότι ιωάννης μεν σημείον εποίησεν ουδέν. πάντα δε όσα είπεν ιωάννης πε-

a patre meo. Dissensio iterum facta est inter iudeos ppter sermones hos. Dicebant aūt multi ex ipsis. Demoniū habet et insanit. Quid eum auditis? Alij dicebant: hec verba nō sunt demoniū habētis. Nūquid demoniū pōt cecoꝝ oculos aperire? Facta sūt āt encenia i hierosolymis: ⁊ hiems erat. Et ambulabat iesus in templo i porticu salomonis. Circūdederūt ergo eum iudei: et dicebant ei. Quousq; animam nostram tollis? Si tu es christus dic nobis palam? Rn̄dit eis iesus. Loquor vobis et non creditis. Opera que ego facio in nomine pr̄is mei: hec testimoniū phibēt de me. Sed vos non creditis quia nō estis ex ouibus meis sicut dixi vobis. Oues mee vocem meam audiunt: et ego cognosco eas et sequuntur me. Et ego vitam eternam do eis: et non peribunt in eternum: et non rapiet eas quisq; de manu mea. Pater me⁹ qui dedit mihi maior oib⁹ est: et nemo potest rapere de manu patris mei. Ego et pater vnū sum⁹. Sustulerūt ergo iteꝝ lapides iudei vt lapidarent eū. Respondit eis iesus. Multa bona opera ostēdi vobis ex patre meo: ppter quod eorum opus me lapidatis? Rn̄derunt ei iudei. De bono opere non lapidamus te: sed de blasphemia et quia tu homo cū sis facis teipsū deū. Rn̄dit eis iesus. Nonne scriptum est in lege vestra quia ego dixi dij estis? Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est: et non potest solui scriptura: quē pater sāctificauit ⁊ misit in mundum vos dicitis qr blasphemas quia dixi filius dei sum. Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si āt facio ⁊ si mihi nō vultis credere opib⁹ credite: vt cognoscatis ⁊ credatis qr pr̄ i me est: ⁊ ego i patre. Querebāt ergo eū apprehēdere: et exiuit de manibus eorum. Et abijt iterū trans iordanem in eum locū vbi erat iohānes baptizans primum: ⁊ mansit illic. Et multi venerunt ad eum et dicebāt. Quia iohānes qdē signū fecit nullū. Omnia āt quecūq; dixit iohānes de

[margin: C; D; Ps.81.; Mat.12.b. Mat.5.b.]

ρί τούτου ἀληθῆ ἦν, καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Cap. 11.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι. κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. ἡ ἀσθένεια οὐκ ἐστὶ πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι᾽ αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί. ῥαββί νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς. οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσι τῆς ἡμέρας. ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς. Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. κύριε εἰ κεκοίμηται σωθήσεται. εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ. Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ, Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο, εἶπεν οὖν Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν. κύριε εἰ ἦς ὧδε ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ

hoc vera erant: et multi crediderunt in eum.

Cap. 11.

A

Erat aũt qdã languẽs lazarus a bethãia: de castello marie et marthe sororis eius. Maria aũt erat que vnxit dominum vnguento et extersit pedes eius capillis suis: cuius frater lazarus infirmabat. Miserũt ergo sorores eius ad eũ dicẽtes. Dñe ecce quẽ amas infirmat. Audiens aũt iesus dixit eis. Infirmitas hec non est ad mortẽ: sed pro gloria dei: vt glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem iesus martham et sororẽ eius mariam et tũc lazarum. Ut ergo audiuit qz infirmabat quidẽ mãsit in eodẽ loco duobus diebus. Deinde post hec dicit discipulis suis. Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi nunc querebant te iudei lapidare: et iterum vadis illuc? Rñdit iesus. Nõne duodecim sũt hore diei? Si quis ambulauerit in die: nõ offendit quia lucem huius mundi videt. Si autẽ ambulauerit in nocte offendit: quia lux non est in eo.

B

Hec ait: et post hec dicit eis. Lazarus amicus noster dormit sed vado vt a somno excitẽ eũ. Dixerũt ergo discipuli eius. Domine si dormit saluus erit. Dixerat autem iesus de morte eius: illi autẽ putauerũt qz de dormitione somni diceret. Tunc ergo iesus dixit eis manifeste. Lazarus mortuus est: et gaudeo propter vos vt credatis qm̃ non erã ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas qui dr̃ didymus ad cõdiscipulos. Eamus et nos et moriamur cum eo. Uenit itaqz iesus: et inuenit eum quattuor dies iam iuxta ĩ monumẽto habẽtẽ. Erat ãt bethania hierosolymam quasi stadijs quindecim.

Mar. 9. c.
Mar. 5. b.

C

Multi autem ex iudeis venerant ad martham et mariam vt consolarẽtur eas de fratre suo. Martha ergo vt audiuit quia iesus venit occurrit illi: maria autem domi sedebat. Dixit ergo martha ad iesum. Dñe si fuisses hic frater meus nõ fuisset mortuus. Sed et nũc scio qz quecũqz poposceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi iesus. Resurget frater tuus. Dicit ei

ἡ Μάρθα. οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται. καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο. λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα. ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε. ἐκείνη ὡς ἤκουσεν ἐγείρεται ταχύ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ᾽ ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ λέγοντες. ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ. κύριε εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, καὶ εἶπε. ποῦ τεθείκατε αὐτόν. λέγουσιν αὐτῷ. κύριε ἔρχου καὶ ἴδε. ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι. ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ. Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ᾽ αὐτῷ. λέγει ὁ Ἰησοῦς. ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα. κύριε ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε. πάτερ εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε. Λάζαρε δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ θεασάμενοι

martha. Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei iesus. Ego sũ resurrectio et vita. Qui credit in me: etiam si mortuus fuerit viuet: et omnis q̃ viuit et credit in me: nõ morietur in eternum. Credis hoc? Ait illi. Utiqz domine. Ego credidi quia tu es christus filius dei viui qui in hunc mundũ venisti.

Roma. 10. b

D

Et cũ hoc dixisset abijt et vocauit mariam sororem suam silentio dicens. Magister adest: et vocat te. Illa vt audiuit surrexit cito: et venit ad eũ. Nõdũ enĩ venerat iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei martha. Iudei ergo qui erãt cum ea in domo et consolabantur eam: cum vidissent mariã qz cito surrexit et exijt: secuti sunt eam dicentes. Quia vadit ad monumentũ vt ploret ibi. Maria ergo cum venisset vbi erat iesus: vidẽs eũ cecidit ad pedes eius: et dixit ei. Dñe si fuisses hic: non esset mortuus frater meus. Iesus ergo vt vidit eã plorantem et iudeos qui venerant cum ea plorantes: infremuit spiritu et turbauit seipm̃: et dixit. Ubi posuistis eum? Dicunt ei. Domine veni ergo et vide. Et lachrimatus est iesus.

E

Dixerũt iudei. Ecce quõ amabat eũ. Quidã ãt ex ipsis dixerũt. Nõ poterat hic qui aperuit oculos ceci nati facere vt hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumẽtũ. Erat ãt spelũca et lapis suppositus erat ei. Ait iesus. Tollite lapidẽ. Dicit ei martha soror eius q̃ mortuus fuerat. Dñe iã fetet: quatriduanus ẽ enĩ. Dicit ei iesus. Nonne dixi tibi: qm̃ si credideris videbis gl'iam dei? Tulerũt ergo lapidem. Iesus autem eleuatis sursum oculis dixit. Pater gr̃as ago tibi: qm̃ audisti me. Ego ãt sciebã qz semp me audis: sed ꝓpter populũ qui circumstat dixi: vt credant quia tu me misisti. Hec cũ dixisset voce magna clamauit. Lazare veni foras. Et statim ꝓdijt q̃ fuerat mortuus ligatus manus et pedes institis et facies illius sudario erat ligata.

F

Dixit eis iesus. Soluite eum et sinite abire. Multi ergo ex iudeis q̃ venerãt ad mariã et marthã et viderãt

ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς. συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον. τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν. καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν. οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν. ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγει εἰς ἕν. ἀπ᾽ ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου εἰς ἐφραῒμ λεγομένην πόλιν, κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετὰ ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες. τί δοκεῖ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν. δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

Cap.12.

Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδίδοσθαι. διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς. εἶπε δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελλεν αὐτῷ, ἀλλ᾽ ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβά-

que fecit iesus: crediderunt in eum. Quidam aũt ex ipsis abierunt ad phariseos ⁊ dixerunt eis que fecit iesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei cõciliũ: ⁊ dicebãt. Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic omnes credent in eum. Et venient romani: et tollent nostrum locum ⁊ gentẽ. Un⁹ ãt ex ipsis caiphas noie: cum esset pontifex anni illius: dixit eis. Uos nescitis quicq̃ nec cogitatis: quia expedit nobis vt vnus moriatur homo pro populo ⁊ nõ tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit. sed cum esset pontifex anni illius ꝓphetauit: q̃ iesus moritur⁹ erat pro gente. Et non tantum pro gente sed vt filios dei qui erãt dispersi congregaret in vnum. Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum. Jesus ergo iã nõ palã ambulabat apd̃ iudeos: sed abijt inde in regionem iuxta desertum in ciuitatẽ q̃ dicit effrẽ: ⁊ ibi morabat cũ discipl'is suis. Proximũ ãt erat pascha iudeorum ⁊ ascenderũt multi hierosolymam de regione ante pascha: vt sãctificarẽt seipos. Querebãt ergo iesum et colloquebant ad inuicẽ in tẽplo stantes. Quid putatis: q̃ nõ venit ad diẽ festum istum. Dederãt aũt põtifices ⁊ pharisei mãdatũ vt si q̃s cognouerit vbi sit indicet vt apprehendant eum.

Cap.12.

Jesus ergo ante sex dies pasche venit bethaniã vbi lazarus fuerat mortuus quẽ suscitauit iesus. Fecerunt aũt ei cenam ibi: ⁊ martha ministrabat lazarus vo vnus erat ex discũbẽtib⁹ cũ eo. Maria ergo accepit librã vnguẽti nardi pistici preciosi: et vnxit pedes iesu: et extersit pedes ei⁹ capill' suis: et dom⁹ impleta est ex odore vnguenti. Dixit ergo vnus ex discipulis eius iudas scariotis qui erat eum traditurus. Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs et datum est egenis? Dixit aũt hoc non quia de egenis pe[rtine]bat ad eum: sed quia fur erat et loculos habẽs ea q̃ mittebãt portabat.

Mat. 11.b.
Mar. 3.b.
Mat. 26.g.
Mar. 12.a.
Luce. 14.a.
Mat. 26.a.
Mar. 14.a.
Mat. 26.b.
Mar. 14.a.
Luce. 7.f.

σταζεν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς. ἄφες αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι᾽ αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν. τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ καὶ ἔκραζον. ὡσαννά εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. εὑρὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτῷ, καθώς ἐστι γεγραμμένον. μὴ φοβοῦ θύγατερ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ᾽ ὅτε ἐδοξάσθη ὁ ἰησοῦς τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ᾽ αὐτῷ γεγραμμένα. καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτε τὸν λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οἱ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς. θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν. ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν. ἦσαν δέ τινες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. οὗτοι οὖν προσῆλθον φιλίππῳ τῷ ἀπὸ βηθσαϊδὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες. κύριε θέλομεν τὸν ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται φίλιππος καὶ λέγει τῷ ἀνδρέᾳ. καὶ πάλιν ἀνδρέας καὶ φίλιππος λέγουσι τῷ ἰησοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων. ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ αὐτὸς μόνος μένει. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω. καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται. καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ τί εἴπω. πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον

Dixit ergo iesus. Sinite illam: vt in diem sepulture mee seruet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscũ: me aũt non semper habebitis. Cognouit ergo turba multa ex iudeis quia illic est et venerũt non ꝓpter iesũ tantum: sed vt lazarum viderent quem suscitauit a mortuis. Cogitauerũt ãt prĩcipes sacerdotũ vt ⁊ lazarũ interficerent: q̃ multi ꝓpter illũ abibãt ex iudeis: et credebant in iesũ. In crastinũ autem turba multa q̃ venerat ad diẽ festũ: cũ audissent q̃ venit iesus hierosolymam: acceperunt ramos palmarum et ꝓcesserunt obuiam ei et clamabant. Osanna benedictus qui venit in noĩe domini rex israel. Et inuenit iesus asellum et sedit super eum: sicut scriptum est. Noli timere filia sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. Hec non cognouerunt discipuli eius primũ: sed quãdo glorificat⁹ est iesus tũc recordati sũt q̃ hec erant scripta de eo. Et hec fecerũt ei. Testimoniũ ergo ꝑhibebat turba que erat cum eo: qñ lazarum vocauit de monumento: et suscitauit eum a mortuis. Propterea ⁊ obuiã vẽit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signũ. Pharisei ergo dixerũt ad semet ipsos. Uidetis quia nihil ꝓficim⁹? Ecce mũdus tot⁹ post eũ abijt. Erant autẽ quidã gentiles ex his qui ascenderãt vt adorarẽt in die festo. Hi ergo accesserũt ad philippũ q̃ erat a bethsaida galilee: et rogabant eum dicentes. Domine volumus iesũ videre. Uenit philipp⁹: et dicit andree. Andreas rursum et philippus dixerũt iesu. Jesus autẽ respondit eis dicens. Uenit hora vt clarificetur fili⁹ hominis. Amẽ amen dico vobis: nisi granum frumẽti cadẽs i terrã mortuũ fuerit ipsũ solũ manet. Si ãt mortuũ fuerit: multũ fructũ affert. Qui amat aĩaz suã: ꝑdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodiet eam. Si quis mihi mi[ni]strat: me sequatur. Et vbi sum ego illic ⁊ minister me⁹ erit. Si q̃s mihi ministrauerit: honorificabit eũ pr̃ me⁹. Nũc aĩa mea turbata est. Et q̃d dicã? Pr̃ saluifica me ex hac hora. Sed ꝓpterea veni

Mat. 21.a.
Mar. 11.a.
Luce. 19.d
Mat. 21.a.
Mar. 11.b.
Luce. 19.f.
Mat. 21.a.
Esaie. 62.d
Zacha. 9.b
Mat. 10.g.
⁊. 16.f.
Mar. 8.c.
Luce. 7.g.
Mat. 26.d.
Mar. 14.d

εις τὴν ὥραν ταύτην. πάτερ δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι. ἄλλοι ἔλεγον. ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν. οὐ δι᾽ ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι᾽ ὑμᾶς. νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου. νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. τοῦτο δὲ ἔλεγε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος. ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ πῶς σὺ λέγεις δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ᾽ ὑμῶν ἐστί. περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ. καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. ἕως τὸ φῶς ἔχετε πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ᾽ αὐτῶν. τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. ἵνα ὁ λόγος ἠσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ ὃν εἶπε. κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη. διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἠσαΐας. τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. ταῦτα εἶπεν ἠσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ᾽ εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ᾽ ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ὅτι

in horã hãc. Pater clarifica nomẽ tuũ. Venit ergo vox de celo dicens. Et clarificaui et iterũ clarificabo. Turba ergo q̃ stabat et audierat: dicebat tonitruũ esse factũ. Alij aũt dicebãt. Angel9 ei locut9 est. Rñdit iesus et dixit. Nõ ppter me hec vox venit: sed propter vos. Nũc iudiciũ ẽ mũdi. Nũc princeps huius mundi eijcietur foras. Et ego si exaltat9 fuero a terra: omnia trahã ad meipsũ. Hoc autẽ dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba. Nos audiuimus ex lege qz christus manet in eternum. Et quõ tu dicis oportet exaltari filium hominis? Et quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis iesus. Adhuc modicũ lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis: vt non vos tenebre cõprehẽdãt. Et q̃ ãbulat in tenebris nescit quo vadat. Dum lucem habetis credite in lucem: vt filij lucis sitis. Hec locutus est iesus: et abijt et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum: vt sermo esaie pphete impleretur quem dixit. Dñe q̃s credidit auditui nr̃o: et brachiũ dñi cui reuelatũ ẽ. Propterea non poterant credere: quia iterũ dixit esaias. Excecauit oculos eorum: et indurauit cor eorum: vt non videant oculis et non intelligãt corde: et conuertantur et sanem eos. Hec dixit esaias quãdo vidit gloriã eius: et locut9 est de eo. Verũ tamen et ex principibus multi crediderũt in eũ: sed ppter phariseos nõ confitebantur: vt de synagoga non eijcerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis q̃ gloriam dei. Jes9 aũt clamauit et dixit. Qui credit in me: non credit in me sed in eũ q̃ misit me. Et q̃ videt me: videt eũ qui misit me. Ego lux in mundũ veni: vt omnis qui credit in me: in tenebris nõ maneat. Et si q̃s audierit vba mea et nõ custodierit: ego nõ iudico eũ. Nõ enim veni vt iudicẽ mũdũ sed vt saluificẽ mũdũ. Qui spernit me et non accipit verba mea habet qui iudicet eũ. Sermo quẽ locut9 sũ: ille iudicabit eũ in nouissimo die: quia

Ephe. 5. b. 1. Thes. 5.

Esa. 53. a.

Mat. 13. b. Mar. 4. b. Luce. 8. b. Act. 28. d. Esaie. 6. d.

ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα. ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ οὕτως λαλῶ.

Cap. 13.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου ἵνα αὐτὸν παραδῷ, εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος. ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος. κύριε σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει αὐτῷ πέτρος. οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐὰν μὴ νίψω σε οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ᾽ ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες. ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν. διὰ τοῦτο εἶπεν οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε. ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς. γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν. ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε. εἰμὶ γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω. ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην ἀλλ᾽ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. ὁ τρώγων μετ᾽ ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὴν πτέρ=

ego ex meipso non sum locut9: sed q̃ misit me pater: ipse mihi mandatũ dedit q̃d dicã et q̃d loquar. Et scio qz mãdatũ ei9 vita eterna est. Que ergo ego loquor: sicut dixit mihi pater sic loquor.

Cap. 13.

Ante diẽ festum pasche sciens iesus qz venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo: in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eũ iudas simonis scariotis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus: et quia a deo exiuit et ad deum vadit: surgit a cena et ponit vestimẽta sua: et cũ accepisset linteũ precinxit se. Deinde misit aquã in peluim: et cepit lauare pedes discipuloꝝ: et extergere litheo quo erat pcinct9. Venit ergo ad simonem petrum. Et dicit ei petr9. Domine tu mihi lauas pedes? Respondit iesus: et dixit ei. Quod ego facio tu nescis modo: scies autẽ postea. Dicit ei petrus. Non lauabis mihi pedes in eternum. Rñdit ei iesus. Si non lauero te non habebis partẽ mecũ. Dicit ei simon petr9. Dñe non tantum pedes meos: sed et manus et caput. Dicit ei iesus. Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis: sz nõ oẽs. Sciebat enĩ q̃s nã eẽt q̃ traderet eũ. Propterea dixit non estis mundi omnes. Postq̃ ergo lauit pedes eoꝝ: accepit vestimẽta sua: et cũ recubuisset iterum dixit eis. Scitis q̃d fecerĩ vobis. Vos vocatis me magister et domine et bene dicitis. Sũ etenĩ. Si ergo ego laui pedes vestros dominus et magister: vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplũ enĩ dedi vobis: vt quẽadmodũ ego feci vobis: ita et vos faciatis. Amen amẽ dico vobis: non est seruus maior domino suo: neq̃ apostolus maior est eo qui misit illum. Si hec scitis beati eritis si feceritis ea. Nõ de oĩb9 vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sz vt adimpleat scriptura. Qui mãducat mecũ panẽ: leuauit cõtra me calca=

A

Luce. 22. a.

Mat. 11. g. Luce. 10. f. sup. 6. c.

B

Galla. 6. a.

Mat. 10. c. Luce. 6. f. j. 15. f.

Psal. 40.

ναν αυτού. απάρτι λέγω υμίν προ του γενέσθαι, ίνα όταν γένηται πιστεύσητε ότι εγώ ειμί. αμήν αμήν λέγω υμίν, ο λαμβάνων εάν τινά πέμψω, εμέ λαμβάνει. ο δε εμέ λαμβάνων, λαμβάνει τον πέμψαντά με. Ταύτα ειπών ο ιησούς εταράχθη τω πνεύματι και εμαρτύρησε και είπεν. αμήν αμήν λέγω υμίν ότι εις εξ υμών παραδώσει με. έβλεπον ουν εις αλλήλους οι μαθηταί απορούμενοι περί τίνος λέγει. ην δε ανακείμενος εις των μαθητών αυτού εν τω κόλπω του ιησού ον ηγάπα ο ιησούς. νεύει ουν τούτω σίμων πέτρος πυθέσθαι τις αν είη περί ου λέγει. επιπεσών δε εκείνος επί το στήθος του ιησού λέγει αυτώ. κύριε τις εστίν. αποκρίνεται ο ιησούς. εκείνος εστίν ω εγώ βάψας το ψωμίον επιδώσω. και εμβάψας το ψωμίον, δίδωσιν ιούδα σίμωνος ισκαριώτη. και μετά το ψωμίον τότε εισήλθεν εις εκείνον ο σατανάς. λέγει ουν αυτώ ο ιησούς. ο ποιείς ποίησον τάχιον. τούτο δε ουδείς έγνω των ανακειμένων προς τι είπεν αυτώ. τινές γαρ εδόκουν επεί το γλωσσόκομον είχεν ο ιούδας, ότι λέγει αυτώ ο ιησούς, αγόρασον ων χρείαν έχομεν εις την εορτήν, η τοις πτωχοίς ίνα τι δω. λαβών ουν το ψωμίον εκείνος ευθέως εξήλθεν. ην δε νυξ ότε εξήλθε. λέγει ο ιησούς. νυν εδοξάσθη ο υιός του ανθρώπου, και ο θεός εδοξάσθη εν αυτώ. ει ο θεός εδοξάσθη εν αυτώ, και ο θεός δοξάσει αυτόν εν εαυτώ, και ευθύς δοξάσει αυτόν. τεκνία, έτι μικρόν μεθ υμών ειμί. ζητήσετέ με, και καθώς είπον τοις ιουδαίοις, ότι όπου υπάγω εγώ υμείς ου δύνασθε ελθείν. και υμίν λέγω άρτι. εντολήν καινήν δίδωμι υμίν ίνα αγαπάτε αλλήλους, καθώς ηγάπησα υμάς, ίνα και υμείς αγαπάτε αλλήλους. εν τούτω γνώσονται πάντες ότι εμοί μαθηταί εστέ εάν αγάπην έχητε εν αλλήλοις. λέγει αυτώ σίμων πέτρος. κύριε που υπάγεις. απεκρίθη αυτώ ο ιησούς. όπου εγώ υπάγω ου δύνασαί με νυν ακολουθήσαι, ύστερον δε ακολουθήσεις μοι. λέγει αυτώ πέτρος. κύριε, διατί ου δύναμαί σοι ακολουθήσαι άρτι, την ψυχήν μου υπέρ σου θήσω. απεκρίθη αυτώ ο ιησούς. την ψυχήν σου υπέρ εμού θήσεις. αμήν αμήν λέγω σοι, ου μη αλέκτωρ φωνήση έως ου απαρνήση με τρις.

Cap. 14.

Μη ταρασσέσθω υμών η καρδία. πιστεύετε εις τον θεόν, και εις εμέ πιστεύετε. εν τη οικία του πατρός μου μοναί πολλαί εισίν. ει δε μη, είπον αν υμίν. πορεύομαι

nem suũ. Amodo dico vobis priusq̃ fiat: vt cum factũ fuerit credatis: qꝛ ego sũ. Amẽ amẽ dico vobis: q̃ accipit si quẽ misero: me accipit. Qui aũt me accipit: accipit eum qui me misit. Cũ hec dixisset iesus turbatus est spiritu: et ptestatus est ⁊ dixit. Amen amẽ dico vobis qꝛ vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli hesitãtes de quo diceret. Erat ergo recũbẽs vnus ex discipulis eius in sinu iesu quẽ diligebat iesus. Innuit ergo huic simõ petrus ⁊ dixit ei. Quis ẽ de quo dicit. Itaq3 cũ recubuisset ille supra pectus iesu dicit ei Domine quis est? Respondit iesus. Ille est cui ego intinctum panẽ porrexero. Et cum intinxisset panẽ dedit iude simonis scariote. Et post buccellã introiuit in eum sathanas. Et dicit ei iesus. Quod facis fac citius. Hoc aũt nemo sciuit discũbentiũ ad qd dixerit ei. Quidã enim putabãt quia loculos habebat iudas q2 dixisset ei iesus: eme ea que opus sũt nobis ad diẽ festũ: aut egenis vt aliqd daret. Cum ergo accepisset ille bucellã: exiuit cõtinuo. Erat aũt nox. Cũ ergo exisset dixit iesus. Nũc clarificatus ẽ filius hominis: ⁊ deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus ẽ in eo: ⁊ deus clarificabit eũ in semetipso: ⁊ cõtinuo clarificabit eũ. Filioli: adhuc modicũ vobiscũ sũ. Queretis me: ⁊ sicut dixi iudeis: quo ego vado vos non potestis venire. Et vobis dico mõ. Mãdatũ nouũ do vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos vt et vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent oẽs qꝛ discipuli mei estis: si dilectionẽ habueritis ad inuicẽ. Dicit ei simon petrus. Domine quo vadis. Respondit iesus. Quo ego vado non potes me modo sequi: sequeris aũt postea. Dicit ei petrus. Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Respondit ei iesus. Animam tuam pro me pones. Amen amen dico tibi: non cantabit gallus donec ter me neges.

Cap. 14.

Et ait discipulis suis. Nõ turbetur cor vestrũ neq3 formidet. Creditis in deũ ⁊ in me credite. In domo patris mei mãsiões multe sũt. Si quo minus: dixissẽ vobis

Mat. 10. g. Luce. 10. c.

C

Mat. 26. b. Mar. 14. b. Luce. 22. c.

J. 21. f.

D

sup. 7. e.

1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Philip. 5. c. 1. Thes. 4. b.

Mat. 26. c. Mar. 14. d. Luce. 22. c.

A

ετοιμάσαι τόπον υμίν. και εάν πορευθώ και ετοιμάσω υμίν τόπον, πάλιν έρχομαι και παραλήψομαι υμάς προς εμαυτόν, ίνα όπου ειμί εγώ, και υμείς ήτε. και όπου εγώ υπάγω οίδατε, και την οδόν οίδατε. λέγει αυτώ θωμάς κύριε ουκ οίδαμεν που υπάγεις, και πως δυνάμεθα την οδόν ειδέναι. λέγει αυτώ ο ιησούς. εγώ ειμί η οδός και η αλήθεια και η ζωή. ουδείς έρχεται προς τον πατέρα ει μη δι εμού. ει εγνώκειτέ με, και τον πατέρα μου εγνώκειτε άν. και απάρτι γινώσκετε αυτόν, και εωράκατε αυτόν. λέγει αυτώ φίλιππος. κύριε δείξον ημίν τον πατέρα, και αρκεί ημίν. λέγει αυτώ ο ιησούς. τοσούτον χρόνον μεθ υμών ειμί, και ουκ έγνωκάς με. φίλιππε, ο εωρακώς εμέ, εώρακε τον πατέρα, και πως συ λέγεις δείξον ημίν τον πατέρα. ου πιστεύεις ότι εγώ εν τω πατρί και ο πατήρ εν εμοί εστί. τα ρήματα α εγώ λαλώ υμίν, απ εμαυτού ου λαλώ. ο δε πατήρ ο εν εμοί μένων αυτός ποιεί τα έργα. πιστεύετέ μοι ότι εγώ εν τω πατρί, και ο πατήρ εν εμοί εστιν. ει δε μη διά τα έργα αυτά πιστεύετέ μοι. αμήν αμήν λέγω υμίν, ο πιστεύων εις εμέ, τα έργα α εγώ ποιώ κακείνος ποιήσει, και μείζονα τούτων ποιήσει, ότι εγώ προς τον πατέρα μου πορεύομαι. και ότι αν αιτήσητε εν τω ονόματί μου, τούτο ποιήσω, ίνα δοξασθή ο πατήρ εν τω υιώ. εάν τι αιτήσητε εν τω ονόματί μου, εγώ ποιήσω. εάν αγαπάτε με, τας εντολάς τας εμάς τηρήσατε. και εγώ ερωτήσω τον πατέρα, και άλλον παράκλητον δώσει υμίν, ίνα μένη μεθ υμών εις τον αιώνα, το πνεύμα της αληθείας, ο ο κόσμος ου δύναται λαβείν, ότι ου θεωρεί αυτό ουδέ γινώσκει αυτό. υμείς δε γινώσκετε αυτό, ότι παρ υμίν μένει. και εν υμίν έσται. ουκ αφήσω υμάς ορφανούς, έρχομαι προς υμάς. έτι μικρόν, και ο κόσμος με ουκέτι θεωρεί. υμείς δε θεωρείτέ με, ότι εγώ ζω και υμείς ζήσεσθε. εν εκείνη τη ημέρα γνώσεσθε υμείς, ότι εγώ εν τω πατρί μου και υμείς εν εμοί καγώ εν υμίν. ο έχων τας εντολάς μου και τηρών αυτάς, εκείνος εστίν ο αγαπών με. ο δε αγαπών με αγαπηθήσεται υπό του πατρός μου. και εγώ αγαπήσω αυτόν, και εμφανίσω αυτώ εμαυτόν. λέγει αυτώ ιούδας ουχ ο ισκαριώτης. κύριε, και τι γέγονεν ότι ημίν μέλλεις εμφανίζειν σεαυτόν και ουχί τω κόσμω. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ. εάν τις αγαπά με, τον λόγον μου τηρήσει, και ο πατήρ

bis: qꝛ vado parare vobis locũ. Et si abiero et preparauero vobis locũ: iterũ venio et accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego ⁊ vos sitis. Et quo ego vado scitis: et viam scitis. Dicit ei thomas. Dñe nescimus quo vadis: et quomodo possumus viã scire? Dicit ei iesus. Ego sum via ⁊ veritas ⁊ vita. Nemo venit ad patrẽ nisi per me. Si cognouissetis me: et patrẽ meũ vtiq3 cognouissetis. Et amodo cognoscetis eum: ⁊ vidistis eũ. Dicit ei philippus. Dñe ostende nobis patrem ⁊ sufficit nobis. Dicit ei iesus. Tanto tempore vobiscum sum ⁊ nõ cognouistis me? Philippe q̃ vidit me vidit patrem: ⁊ quomodo tu dicis ostẽde nobis patrem. Non credis quia ego in patre ⁊ pater in me est? Verba que ego loquor vobis a meipso non loquor. Pater aũt in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est. Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis: qui credit in me opera que ego facio ⁊ ipse faciet: et maiora horũ faciet quia ego ad patrẽ vado. Et quodcũq3 petieritis patrẽ in nomine meo: hoc faciam: vt glorificetur pater in filio. Si qd petieritis me in nomine meo: hoc faciam. Si diligitis me mandata mea seruate. Et ego rogabo patrem et alium paraclitũ dabit vobis vt maneat vobiscũ in eternum spiritum veritatis: quẽ mũdus nõ potest accipere: qꝛ nõ videt eum: nec scit eum. Vos aũt cognoscetis eum: qꝛ apud vos manet ⁊ in vobis erit. Nõ relinquã vos orphanos: veniã ad vos. Adhuc modicum et mũdus me iã nõ videt. Vos aũt videtis me qꝛ ego viuo ⁊ vos viuetis. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo ⁊ vos in me ⁊ ego in vobis. Qui hꝫ mandata mea ⁊ seruat ea: ille est q̃ diligit me. Qui aũt diligit me: diligetur a patre meo. Et ego diligam eum ⁊ manifestabo ei meipsum. Dicit ei iudas non ille scariotis. Dñe qd factũ ẽ qꝛ manifestaturus es nobis teipsum ⁊ non mundo? Respondit iesus et dixit ei. Si quis diligit me sermonem meum seruabit: ⁊ pater

B

sup. 5. f.

J. 16. d.

Mat. 21. d. Mar. 11. c. J. 15. b. ⁊ 16 f.

C

Mat. 10. g. ⁊ 18. a. ⁊ 25 f. Luce. 10. e.

μου αγαπήσει αυτόν, και προς αυτόν ελευ
σόμεθα και μονήν παρ αυτώ ποιήσομεν. ο
μη αγαπών με, τους λόγους μου ου τη-
ρεί. και ο λόγος ον ακούετε, ουκ εστίν εμός,
αλλά του πέμψαντός με πατρός. Ταύτα
λελάληκα υμίν παρ υμίν μένων. ο δε πα-
ράκλητος το πνεύμα το άγιον ο πέμψει ο
πατήρ εν τω ονόματί μου, εκείνος υμάς δι-
δάξει πάντα, και υπομνήσει υμάς πάντα α
είπον υμίν. ειρήνην αφίημι υμίν, ειρήνην
την εμήν δίδωμι υμίν. ου καθώς ο κόσμος
δίδωσιν εγώ δίδωμι υμίν. μη ταρασσέσ-
θω υμών η καρδία μηδε δειλιάτω. ηκούσα-
τε ότι εγώ είπον υμίν, υπάγω και έρχομαι
προς υμάς. ει ηγαπάτε με, εχάρητε άν, ότι
είπον πορεύομαι προς τον πατέρα, ότι ο πα
τήρ μου μείζων μου εστί. και νυν είρηκα υ-
μίν πριν γενέσθαι, ίνα όταν γένηται πιστεύ-
σητε. ουκέτι πολλά λαλήσω μεθ υμών. έρ-
χεται γαρ ο του κόσμου άρχων και εν εμοί
ουκ έχει ουδέν. αλλ ίνα γνω ο κόσμος ότι
αγαπώ τον πατέρα, και καθώς ενετείλατο
μοι ο πατήρ ούτως ποιώ. εγείρεσθε άγω-
μεν εντεύθεν. Cap.15.

Εγώ ειμι η άμπελος η αληθινή, και ο πα
τήρ μου ο γεωργός εστί. πάν κλήμα εν
εμοί μη φέρον καρπόν, αίρει αυτό. και παν
το καρπόν φέρον καθαίρει αυτό, ίνα πλείο-
να καρπόν φέρη. ήδη υμείς καθαροί εστέ, δι-
ά τον λόγον ον λελάληκα υμίν. μείνατε εν
εμοί, καγώ εν υμίν. καθώς το κλήμα ου δύ
ναται καρπόν φέρειν αφ εαυτού εάν μη μεί-
νη εν τη αμπέλω, ούτως ουδέ υμείς εάν μη
εν εμοί μείνητε. εγώ ειμί η άμπελος, υμείς
τα κλήματα. ο μένων εν εμοί καγώ εν αυ-
τώ, ούτος φέρει καρπόν πολύν. ότι χωρίς
εμού ου δύνασθε ποιείν ουδέν. εάν μη τις
μείνη εν εμοί, εβλήθη έξω ως το κλήμα, και
εξηράνθη. και συνάγουσιν αυτά, και εις το
πυρ βάλλουσι, και καίεται. εάν μείνητε
εν εμοί, και τα ρήματα μου εν υμίν μείνη,
ο εάν θέλητε αιτήσεσθε και γενήσεται υμίν.
εν τούτω εδοξάσθη ο πατήρ μου, ίνα καρ
πόν πολύν φέρητε, και γενήσεσθε εμοί μα-
θηταί. καθώς ηγάπησέ με ο πατήρ, καγώ η
γάπησα υμάς. μείνατε εν τη αγάπη τη εμή.
εάν τας εντολάς μου τηρήσητε, μενείτε εν
τη αγάπη μου. καθώς εγώ τας εντολάς
του πατρός μου τετήρηκα, και μένω αυ-
τού εν τη αγάπη. Ταύτα λελάληκα υμίν, ί-
να η χαρά η εμή εν υμίν μείνη και η χαρά υ
μών πληρωθή. αύτη εστίν η εντολή η εμή, ί-
να αγαπάτε αλλήλους, καθώς ηγάπησα υ-

meus diliget eum: et ad eum veniemus:
et mansionē apud eū faciemus. ⌈ fuat.
Qui nō diligit me sermones meos nō
Et sermonē quē audistis nō est meus:
sed eius qui misit me patris. Hec
locutus sū vobis apd vos manēs. Pa-
raclitus aūt spiritus sanctus quē mittet
pater in nomine meo: ille vos docebit
omnia et suggeret vobis oia quecunq
dixero vobis. Pacē relinquo vob: pa-
cē meā do vobis. Non quomodo mūdus
dat ego do vobis. Non turbetur
cor vestrum neq formidet. Audistis
qr ego dixi vobis: vado et venio
ad vos. Si diligeretis me gauderetis vti
vado ad patrem: quia pater ⌊ me: qr
maior me est. Et nunc dixi vobis
priusq fiat vt cum factū fuerit creda
tis. Jam nō multa loquar vobiscū. Ve
nit enim princeps mūdi huius: et in me
nō hz q̄cq. Sz vt cognoscat mūdus: qr
diligo patrem: et sicut mandatū dedit
mihi pater sic facio. Surgite eamus
hinc. Cap.15.

Ego sum vitis vera: et pater
meus agricola est. Oēm palmitē in
me nō ferentē fructū tollet eū: et oēm
qui fert fructum purgabit eum vt
fructū plus afferat. Jā vos mūdi estis ꝓ
pter sermonē quē locutus sū vobis. Ma
nete in me et ego in vobis. Sicut pal
mes nō pōt ferre fructū a semetipo nisi
manserit in vite: sic nec vos nisi
in me manseritis. Ego sum vitis vos
palmites: qui manet in me et ego in eo
hic fert fructum multum: quia sine
me nihil potestis facere. Si quis
in me nō māserit mittet foras sicut pal⌊mes et
arescet: et colligent eum et in
ignem mittent et ardet. Si manseritis
in me et verba mea in vobis manserint
quodcūq volueritis petetis et fiet vobis.
In hoc clarificatus ē pr̄ meus vt fructū
plurimū afferatis: et efficiamini mei discipli.
Sicut dilexit me pater et ego dilexi
vos. Manete in dilectione mea.
Si p̄cepta mea seruaueritis: manebitis in
dilectione mea: sicut et ego patris mei
precepta seruaui: et maneo
in eius dilectiōe. Hec locutus sū vobis vt
gaudiū meū in vobis sit: et gaudiū ve
strū impleatur. Hoc est preceptū meū vt
diligatis inuicem sicut dilexi vos.

D

A

Mat.11.d.
Mar.11.c.
sup.14.d.
j.16.f.

B

1.Cor.4.d
Ephe.5.a.

μάς. μείζονα ταύτης αγάπην ουδείς έχει,
ίνα τις την ψυχήν αυτού θη υπέρ των
φίλων αυτού. υμείς φίλοι μου εστέ,
εάν ποιήτε όσα εγώ εντέλλομαι υμίν.
ουκέτι υμάς λέγω δούλους, ότι ο δού-
λος ουκ οίδε τι ποιεί αυτού ο κύριος. υ
μάς δε είρηκα φίλους, ότι πάντα α ήκου
σα παρά του πατρός μου εγνώρισα υμίν.
ουχ υμείς με εξελέξασθε, αλλ εγώ εξε-
λεξάμην υμάς, και έθηκα υμάς, ίνα υμείς
υπάγητε και καρπόν φέρητε, και ο καρ-
πός υμών μένη, ίνα ότι αν αιτήσητε τον
πατέρα εν τω ονόματί μου, δω υμίν. Ταύ
τα εντέλλομαι υμίν, ίνα αγαπάτε αλλή-
λους. ει ο κόσμος υμάς μισεί, γινώσκετε
ότι εμέ πρώτον υμών μεμίσηκεν. ει εκ
του κόσμου ήτε, ο κόσμος αν το ίδιον
εφίλει. ότι δε εκ του κόσμου ουκ εστέ,
αλλ εγώ εξελεξάμην υμάς εκ του κόσ
μου, διά τούτο μισεί υμάς ο κόσμος. μνη
μονεύετε του λόγου ου εγώ είπον υ-
μίν. ουκ εστί δούλος μείζων του κυρί-
ου αυτού. ει εμέ εδίωξαν και υμάς διώ-
ξουσιν. ει τον λόγον μου ετήρησαν, και
τον υμέτερον τηρήσουσιν. αλλά ταύτα
πάντα ποιήσουσιν υμίν διά το όνομα
μου, ότι ουκ οίδασι τον πέμψαντά με.
ει μη ήλθον και ελάλησα αυτοίς, αμαρ
τίαν ουκ είχον. νυν δε πρόφασιν ουκ έ-
χουσι περί της αμαρτίας αυτών. ο εμέ
μισών, και τον πατέρα μου μισεί. ει τα
έργα μη εποίησα εν αυτοίς α ουδείς άλ
λος πεποίηκεν, αμαρτίαν ουκ είχον. νυν
δε και εωράκασι και μεμισήκασι και εμέ και
τον πατέρα μου. αλλ ίνα πληρωθή ο λό-
γος ο γεγραμμένος εν τω νόμω αυτών ότι
εμίσησάν με δωρεάν. όταν δε έλθη ο παρά
κλητος ον εγώ πέμψω υμίν παρά του πα
τρός το πνεύμα της αληθείας, ο παρά του
πατρός εκπορεύεται, εκείνος μαρτυρήσει
περί εμού, και υμείς δε μαρτυρείτε, ότι
απ αρχής μετ εμού εστέ. Cap.16.

Ταύτα λελάληκα υμίν, ίνα μη σκανδα-
λισθήτε. αποσυναγώγους ποιήσουσιν
υμάς. αλλ έρχεται ώρα, ίνα πας ο αποκ
τείνας υμάς, δόξη λατρείαν προσφέρειν
τω θεώ. και ταύτα ποιήσουσιν, ότι ουκ
έγνωσαν τον πατέρα ουδέ εμέ. αλλά ταύ
τα λελάληκα υμίν, ίνα όταν έλθη η ώ-
ρα μνημονεύητε αυτών, ότι εγώ εί-
πον υμίν. Ταύτα δε υμίν εξ αρχής ουκ
είπον ότι μεθ υμών ήμην. νυν δε υ-
πάγω προς τον πέμψαντά με, και

Maiorē hac dilectionē nemo habet: q̄
vt animā suam ponat quis pro
amicis suis. Vos amici mei estis:
si feceritis que ego precipio vobis.
Jā non dicam vos seruos: qr seruus
nescit quid faciat dūs eius. Vos
aūt dixi amicos: quia oia quecūq audi-
diui a patre meo nota feci vobis.
Non vos me elegistis: sed ego elegi
vos: et posui vos vt
catis et fructum afferatis: et fructus
vester maneat: vt quodcunq petieritis
patrē in nomine meo det vobis. Hec
mando vobis vt diligatis inuicem.
Si mundus vos odit: scitote
qr me priorē vobis odio hūit. Si de mū
do fuissetis: mūdus quod suum erat
diligeret. Qr vero de mūdo nō estis:
sed ego elegi vos de mundo:
propterea odit vos mundus. Memēto
te sermonis mei quem ego dixi vobis.
Non est seruus maior domino
suo. Si me psecuti sūt et vos psequēt.
Si sermonem meum seruauerunt: et
vestrum seruabunt. Sed hec
omnia facient vobis propter nomen
meū: quia nesciunt eū qui misit me.
Si nō venissē et locutus fuissē eis: pec
catū nō hērent. Nūc aūt excusationē non
de peccato suo. Qui me ⌊ hūt
odit et patrem meum odit. Si
opera nō fecissē in eis que nemo alius
fecit: peccatum non haberent. Nunc
aūt et viderunt: et oderunt et me et
patrem meū. Sed vt adimpleatur sermo
qui in lege eorum scriptus est: quia
odio habuerūt me gratis. Cū aūt venerit
quē ego mittam vobis a pr̄e ⌊ paraclitus
spiritum veritatis qui a
patre procedit: ille testimoniū phibebit
de me: et vos testimoniū phibebitis qr
ab initio mecum estis. Cap.16.

Hec locutus sum vobis vt nō scanda
lizemini. Absq synagogis facient
vos. Sed venit hora vt ois qui inter
ficit vos: arbitretur obsequiū se prestare
deo. Et hec facient vobis: quia non
nouerunt patrem neq me. Sed hec
locutus sum vobis vt cum venerit hora
eorum: reminiscamini quia ego dixi
vobis. Hec autē vobis ab initio non
dixi quia vobiscū eram. Et nunc vado
ad eum qui misit me: et

Phili.5.d.
1.The.4.b
1.Joh.4.c

1.Johā.5.c
Mat.10.f.
Mar.10.g.

C

1.Johā.5.d

Mat.10.c.
Luce.6.f.

Mat.24.b
Mar.13.b
Luce.21.c.

D

Psal.108

A

Mat.10.c.
Mar.13.b.
Luce.12.b.

οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις. ἀλλ᾽ ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ᾽ ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρίσεως. περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με. περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ᾽ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστι. διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους. τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν. οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. περὶ τούτου ζητεῖτε μετ᾽ ἀλλήλων ὅτι εἶπον μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ᾽ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς. ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαράν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε. πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν

nemo ex vobis interrogat me: quo vadis. Sed quia hec locutus sum vobis: tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam. Si enim ego non abiero paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero mittam eum ad vos. Et cum venerit ille arguet mundum de peccato: et de iustitia et de iudicio. De peccato quidem: quia non crediderunt in me. De iustitia vero: quia ad patrem vado et iam non videbitis me. De iudicio autem: quia princeps mundi huius iam iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso: sed quecunque audiet loquetur: et que ventura sunt annunciabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet et annunciabit vobis. Omnia quecunque habet pater mea sunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet et annunciabit vobis. Modicum et iam non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem. Quid est hoc quod dicit nobis modicum et non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me et quia vado ad patrem? Dicebant ergo. Quid est hoc quod dicit modicum? Nescimus quid loquitur. Cognovit autem iesus quia volebant eum interrogare et dixit eis. De hoc queritis inter vos: quia dixi modicum et non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me. Amen amen dico vobis: quia plorabitis et flebitis vos mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet: quia venit hora eius. Cum autem pepererit puerum iam non meminit pressure propter gaudium: quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum autem videbo vos: et gaudebit cor vestrum: et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico vobis: si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Usque modo non petistis quicquam in

B

Mat.11.g. Luce.10.f.

C

Hiere.31.c Joa.4.c.

Mat.21.d. Mar.11.c. sup.14.d.

τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν. ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρός, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον. πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ. ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἄρτι πιστεύετε. ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε. καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ᾽ ἐμοῦ ἐστι. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Cap.17.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε. πάτερ ἐλήλυθεν ἡ ὥρα. δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσει αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας ἰησοῦν χριστόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. καὶ νῦν δόξασόν με σύ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν, ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ, οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι. καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰ-

nomine meo. Petite et accipietis: ut gaudium vestrum sit plenum. Hec in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis: sed palam de patre meo annunciabo vobis. In illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amastis: et credidistis quia ego a deo exivi. Exivi a patre et veni in mundum. Iterum relinquo mundum: et vado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius. Ecce nunc palam loqueris et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia: et non opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus: quia a deo existi. Respondit eis iesus. Modo creditis. Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque in propria et me solum relinquatis: et non sum solus quia pater mecum est. Hec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite: ego vici mundum.

Cap.17.

Hec locutus est iesus: et sublevatis oculis in celum dixit. Pater venit hora clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis ut omne quod dedisti ei det eis vitam eternam. Hec est autem vita eterna ut cognoscant te solum deum verum: et quem misisti iesum christum. Ego te clarificavi super terram: opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te. Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos dedisti: et sermonem tuum servaverunt. Nunc cognoverunt quia omnia que dedisti mihi abs te sunt. Quia verba que dedisti mihi dedi eis: et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo sed pro his quos dedisti mihi quia tui sunt. Et omnia tua sunt et tua mea sunt: et clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo: et hi in mundo

1.Joh.1.b

D

Mat.26.c. Mar.14.c. Zacha.13.c

y. Venit: in gre. preterit tēporis.

A

B

σί, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ὦ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ. ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμέν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ οὓς δέδωκάς μοι θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Cap. 18.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται

sunt: et ego ad te venio. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi: vt sint vnum sicut et nos. Cum essem cum eis ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi ego custodiui: et nemo ex eis perijt nisi filius perditionis vt scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio: et hec loquor in mundo: vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum et mundus eos odio habuit: quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non rogo vt tollas eos de mundo: sed vt serues eos a malo. De mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum: ita et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum: vt sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum: sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me vt omnes vnum sint sicut tu pater in me et ego in te: vt et ipsi in nobis vnum sint: vt credat mundus quia tu me misisti. Et ego claritatem quam tu dedisti mihi dedi eis: vt sint vnum sicut et nos vnum sumus. Ego in eis et tu in me: vt sint consummati in vnum: et cognoscat mundus quia tu me misisti et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater quos dedisti mihi volo vt vbi sum ego et illi sint mecum: vt videant claritatem meam quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste mundus te non cognouit: ego autem te cognoui: et hi cognouerunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et notum faciam: vt dilectio qua dilexisti me in ipsis sit: et ego in ipsis.

Psal. 108 — C — D — Mat. 11. g. Luce. 10. f.

Cap. 18.

Hec cum dixisset iesus egressus est cum discipulis suis trans torrentem cedron: vbi erat hortus in quem introiuit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et iudas qui tradebat eum locum: quia frequenter iesus conuenerat illuc cum discipulis suis. Judas ergo cum accepisset cohortem et a pontificibus et phariseis ministros: venit

A — Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. d. — Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. c.

ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς. τίνα ζητεῖτε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε τίνα ζητεῖτε, οἱ δὲ εἶπον. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν. ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ οὐ μὴ πίω αὐτό. ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον. λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, λέγει ἐκεῖνος. οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες ὅτι ψῦχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ. ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. τί με ἐπερωτᾷς. ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς, ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἐ-

illuc cum laternis et facibus et armis. Jesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum: processit et dixit eis. Quem queritis? Responderunt ei. Jesum nazarenum. Dicit eis iesus. Ego sum. Stabat autem et iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis ego sum abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos. Quem queritis. Illi autem dixerunt. Jesum nazarenum. Respondit iesus. Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit. Quia quos dedisti mihi non perdidi ex eis quemque. Simon ergo petrus habens gladium eduxit eum: et percussit pontificis seruum: et abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen seruo malchus. Dicit ergo iesus petro. Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater non vis vt bibam illum. Cohors autem et tribunus et ministri iudeorum comprehenderunt iesum: et ligauerunt eum et adduxerunt eum ad annam primum. Erat enim socer caiphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem caiphas qui consilium dederat iudeis: quia expedit vnum hominem mori pro populo. Sequebatur autem iesum simon petrus et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici: et introiuit cum iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici et dixit ostiarie et introduxit petrum. Dixit ergo petro ancilla ostiaria. Nunquid et tu ex discipulis es hominis illius? Dicit ille. Non sum. Stabant autem serui et ministri ad prunas: quia frigus erat: et calefaciebant se. Erat autem cum eis et petrus stans et calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit iesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei iesus. Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conueniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset vnus assistens ministrorum dedit

Mat. 26. e. Mar. 14. e. Luce. 22. e. — B — Mat. 26. f. Mar. 14. f. Luce. 22. f. — Mat. 26. f. Mar. 14. f. Luce. 22. f. — Mat. 26. g. Mar. 14. g. Luce. 22. f. — Mat. 26. f. Mar. 14. e. Luce. 22. f. — C — Mat. 26. g. Mar. 14. g.

δωκε ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ εἰπών. οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ κακῶς ἐλάλησα μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς τί με δέρεις. ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα. ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ. ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον. οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ. πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπε. τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λόγος τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος. μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι. τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος. οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος. τί ἐστιν ἀλήθεια. καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα. βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων. ἐκραύγα-

alapam iesu dicens. Sic rñdes pontifici? Respondit ei iesus. Si male locutꝰ sũ testioniũ ꝑhibe de malo: si aũt bñ quid me cedis. Et misit eum annas ligatum ad caypham pontificẽ. Erat aũt simon petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei. Nunqd & tu ex discipulis eius es? Negauit ille et dixit. Non sum. Dicit ei vnus ex seruis pontificis cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam. Nõne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negauit petrus: et statim gallus cantauit. Adducunt ergo iesum a caypha in pretorium. Erat autem mane & ipsi non introierunt in pretoriũ vt nõ cõtaminarent: sed vt manducarẽt pascha. Exiuit ergo pilatus ad eos foras & dixit. Quã accusationẽ affertis aduersus hoiẽ hunc? Respõderunt & dixerũt ei. Si nõ esset hic malefactor: non tibi tradidissemus eũ. Dixit ergo eis pilatus. Accipite eum vos: et secundũ legẽ vestrã iudicate eũ. Dixerũt ergo ei iudei. Nobis nõ licet iterficere quemq̃. Vt sermo iesu impleret quẽ dixit: significãs qua morte esset moriturꝰ. Introiuit ergo iteruz in pretorium pilatus: et vocauit iesum et dixit ei. Tu es rex iudeorum. Respondit iesus. A temetipo hoc dicis: an alij dixerunt tibi de me? Respondit pilatꝰ. Nunquid ego iudeus sum? Gens tua et põtifices tradiderũt te mihi. Quid fecisti. Respondit iesus. Regnũ meũ non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei vtiq̃ decertarent vt non traderer iudeis. Nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaq̃ ei pilatus. Ergo rex es tu? Respondit iesus. Tu dicis q̃ rex sum ego. Ego in hoc natꝰ sum: et ad hoc veni in mũdum vt testimoniũ ꝑhibeã veritati. Omis qui est ex veritate audit vocez meam. Dicit ei pilatus. Quid est veritas? Et cũ hoc dixisset: iterum exiuit ad iudeos et dicit eis. Ego nullam inuenio in eo causam. Est aũt ꝯsuetudo vobis vt vnũ dimittã vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum. Clamauerunt

Luce.22.g.
Mat.26.f. Mar.14.f. Luce.22.f.
Mat.26.a. Mar.15.a. Luce.23.a.
D
Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a.
Mat.27.b Mar.15.b.
Mat.27.b.

σαν οὖν πάντες λέγοντες. μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

Cap.19.

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσε. καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, καὶ ἔλεγον. χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα. ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος καὶ λέγει αὐτοῖς ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἴδε ὁ ἄνθρωπος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες. σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ. πόθεν εἶ σύ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος. ἐμοὶ οὐ λαλεῖς. οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοι, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες. ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος. πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαβαθα. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις. ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. οἱ δὲ ἐκραύγασαν. ἆρον ἆρον σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος. τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω. ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς. οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ καίσαρα. τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἤγαγον. καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρω-

rursuz omnes dicentes. Non hunc: sed barrabam. Erat autem barrabas latro.

Cap.19.

Tunc ergo apprehendit pilatus iesũ & flagellauit. Et milites plectẽtes coronã de spinis imposuerũt capiti eiꝰ: et veste purpurea circundederunt eũ. Et veniebãt ad eũ & dicebãt. Aue rex iudeorũ. Et dabant ei alapas. Exiuit ergo iterum pilatus foras & dicit eis. Ecce adduco vobis eũ foras vt cognoscatis: q̃ nullã iuenio ĩ eo causam. Exiuit ergo iesus foras portans spineam coronam et purpureum vestimentum: & dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilatus. Accipite eum vos & crucifigite. Ego enim non inuenio in eo causam. Responderũt ei iudei. Nos legem habemus: & secũduz legem nr̃az debet mori quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatꝰ hunc sermonem: magis timuit. Et ingressus est pretorium iterũ: et dicit ad iesum. Vnde es tu? Iesus aũt responsũ non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus. Mihi non loqueris? Nescis q̃ ptãtem hẽo crucifigere te: & ptãtẽ habeo dimittere te? Rñdit iesus. Non haberes ptãtez aduersũ me vllã: nisi tibi datũ eẽt desuper. Propterea q̃ me tradidit tibi maius peccatũ habet. Exinde querebat pilatus dimittere eum. Iudei aũt clamabãt dicentes. Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enĩ qui se regez facit contradicit cesari. Pilatus autem cũ audisset hos sermones: adduxit foras iesum et sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostratos hebraice aũt gabata. Erat aũt pasceue pasche hora quasi sexta. Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem clamabãt. Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis pilatus. Regem vestrum crucifigam. Responderunt pontifices. Nõ habemꝰ regem nisi cesarem. Tũc ergo tradidit eis illum vt crucifigeretur. Susceperũt aũt iesum: et eduxerunt eũ. Et baiulãs sibi crucem exiuit in eum qui dicitur caluarie locum: hebraice aũt golgota: vbi crucifixerunt eum:

Mar.15.b. Luce.23.c.
A
Mat.27.c. Mar.15.c.
Luce.23.a.
Mat.27.c. Mar.15.c.
Mat.27.c. Mar.15.b. Luce.23.c.
Luce.23.a.
Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a.
B
Actu.15.a.
Luce.23.c. Mar.15.b.
Mat.27.d. Mar.15.c. Luce.23.d.

σαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν. ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον, ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων. μὴ γράφε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος. ὃ γέγραφα γέγραφα. οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους. μὴ σχίσωμεν αὐτόν ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή. ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ. γύναι ἰδὲ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει. διψῶ. σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς εἶπε. τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ. ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐ-

et cum eo alios duos hinc et hinc: medium autem iesum. Scripsit autem et titulum pilatus et posuit super crucem. Erat autem scriptum. Jesus nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi iudeorum legerunt: quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est iesus. Et erat scriptum hebraice: grece et latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudeorum: Noli scribere rex iudeorum: sed quia ipse dixit: rex sum iudeorum. Respondit pilatus. Quod scripsi: scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimenta eius: et fecerunt quattuor partes unicuique militi partem et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem. Non scindamus eam sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura impleretur dicens. Partiti sunt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem iesu mater eius: et soror matris eius maria cleophe et maria magdalene. Cum vidisset ergo iesus matrem et discipulum astantem quem diligebat: dicit matri sue. Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Postea sciens iesus quia iam omnia consummata sunt: ut consummaretur scriptura dicit. Sitio. Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi vero spongiam plenam aceto hysopo circumponentes: obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset iesus acetum dixit. Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudei ergo quoniam parasceue erat ut non remanerent in cruce corpora sabbato: erat enim magnus dies ille sabbati: rogaverunt pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. Venerunt ergo milites: et primi quidem fregerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad iesum autem cum venissent ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura: sed unus militum lancea latus eius aperuit: et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit: et verum est testimonium eius.

Mat.27.c. Luce.23.c. Mar.15.d.
Mat.27.c. Mar.15.d. Luce.23.c.
Mat.27.d. Mar.15.d. Luce.23.c.
C
ps.21.
Mat.27.f. Mar.15.f. Luce.23.e.
Mat.27.f. Mar.15.f. Luce.23.f.
D

τοῦ, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει. ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. μετὰ ταῦτα ἠρώτησε τὸν πιλάτον ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν. Cap. 20.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι. γύναι τί κλαίεις. λέγει αὐτοῖς. ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐ-

Et ille scit quia vera dicit ut et vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt. Post hec autem rogavit pilatum ioseph ab arimathia eo quod esset discipulus iesu: occultus autem propter metum iudeorum: ut tolleret corpus iesu. Et permisit pilatus. Venit ergo et tulit corpus iesu. Venit autem et nicodemus qui venerat ad iesum nocte primum: ferens mixturam myrrhe et aloes quasi libras centum. Acceperunt autem corpus iesu: et ligaverunt eum linteis cum aromatibus sicut mos est iudeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est hortus: et in horto monumentum novum in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter parasceuen iudeorum: quia iuxta erat monumentum posuerunt iesum. Cap. 20.

Una autem sabbati maria magdalene venit mane cum adhuc tenebre essent ad monumentum: et vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad simonem petrum et ad alium discipulum quem diligebat iesus et dicit illis. Tulerunt dominum de monumento: et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo petrus et ille alius discipulus: et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul: et ille alius discipulus precucurrit citius petro: et venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset vidit posita linteamina: non tamen introivit. Venit ergo simon petrus sequens eum: et introivit in monumentum. Et vidit linteamina posita et sudarium quod fuerat super caput eius non cum linteaminibus positum sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum: et vidit et credidit. Nondum enim sciebant scripturam quia oportuit eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinavit se et prospexit in monumentum. Et vidit duos angelos in albis sedentes: unum ad caput et unum ad pedes: ubi positum erat corpus iesu. Dicunt ei illi. Mulier quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt dominum meum: et nescio ubi posuerunt eum.

Exodi.12.g Nume.9.b Zacha.12.d
Mat.27.g. Mar.15.g. Luce.23.g.
Mat.27.g. Mar.15.g. Luce.23.g.
A
Mat.28.a. Mar.16.a. Luce.24.a.
B
Bau.1.b.

τόν. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἰησοῦς ἐστί. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι τί κλαίεις. τίνα ζητεῖς. ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ. κύριε εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ. ῥαββουνί, ὃ λέγεται διδάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. μή μου ἅπτου, οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν. εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται. θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος δίδυμος οὐκ ἦν μετ᾽ αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί. ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ οὐ μὴ πιστεύσω. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ θωμᾶς μετ᾽ αὐτῶν. ἔρχεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν. εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ. φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. καὶ ἀπεκρίθη θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅτι ἑώρακάς με πεπίστευκας. μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ

Hec cum dixisset conuersa est retrorsum: et vidit iesum stantem: et non sciebat quia iesus est. Dicit ei iesus: mulier quid ploras? Quem queris? Illa existimans quia hortulanus esset: dicit ei. Domine si tu sustulisti eum dicito mihi vbi posuisti eum: et ego eum tollam. Dicit ei iesus. Maria. Conuersa illa dicit ei. Rabboni: quod dicitur magister. Dicit ei iesus. Noli me tangere: nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos et dic eis: Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum deum meum et deum vestrum. Venit maria magdalene annuncians discipulis quia vidi dominum: et hec dixit mihi. Cum ergo sero esset die illo vna sabbatorum et fores essent clause vbi erant discipuli congregati propter metum iudeorum: venit iesus et stetit in medio et dixit eis. Pax vobis. Et cum hec dixisset ostendit eis manus et latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iesus iterum: pax vobis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset insufflauit et dicit eis. Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem vnus ex duodecim qui dicitur didymus non erat cum eis quando venit iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: et mittam digitum meum in locum clauorum: et mittam manum meam in latus eius: non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cum eis. Venit iesus ianuis clausis: et stetit in medio eorum et dixit eis. Pax vobis. Deinde dicit thome. Infer digitum tuum huc: et vide manus meas: et affer manum tuam et mitte in latus meum: et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit ei. Dominus meus et deus meus. Dicit ei iesus. Quia vidisti me thoma credidisti: beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit iesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro

Luce. 24. f.

Mat. 16. c. d. 7. 18

τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Cap. 21.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως. ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος. ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ. ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης, ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν. οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστί. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. παιδία μή τι προσφάγιον ἔχετε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. οὔ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν. ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν. καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν σὺ τίς εἶ, εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς. σίμων ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων. λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ. βόσκε τὰ ἀρνία μου. λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον σίμων ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με, λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ποίμαι-

hoc. Hec autem scripta sunt vt credatis quia iesus est christus filius dei: et vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

Cap. 21.

Postea manifestauit se iterum iesus discipulis suis ad mare tiberiadis. Manifestauit autem sic. Erant simul simon petrus et thomas qui dicitur didymus et nathanael qui erat a chana galilee et filij zebedei: et alij ex discipulis eius duo. Dicit eis simon petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in nauim: et illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem iam facto stetit iesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli quia iesus est. Dicit ergo eis iesus. Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Dicit eis. Mittite in dexteram nauigij rete et inuenietis. Miserunt ergo et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat iesus petro. Dominus est. Simon petrus cum audisset quia dominus est: tunica succinxit se. Erat enim nudus: et misit se in mare. Alij autem discipuli nauigio venerunt. Non enim longe erant a terra: sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terram viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis iesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit simon petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent: non est scissum rete. Dicit eis iesus. Venite et prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: tu quis es: scientes quia dominus est. Et venit iesus et accepit panem: et dabat eis et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est iesus discipulis suis cum surrexisset a mortuis. Cum ergo prandidissent: dixit simoni petro iesus. Simon iohannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Simon iohannis diligis me? Ait illi. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei iterum. Pasce

Luce. 5. a.

Luce. 24. f.

Luce. 24. f.

Luce. 24. f.

με τὰ πρόβατά μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον. σίμων ἰωνᾶ φιλεῖς με. ἐλυπήθη ὁ πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ. κύριε σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. βόσκε τὰ πρόβατά μου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἧς νεώτερος ἐζώννυες σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες. ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε. κύριε τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε. τοῦτον ἰδὼν πέτρος. λέγει τῷ ἰησοῦ κύριε οὗτος δὲ τί. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε. σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ᾽ ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε. οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ᾽ ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ ἰωάννην ἁγίου εὐαγγελίου.

agnos meos. Dicit ei tertio. Petrus Simõ iohãnis amas me? Cõtristatus ẽ q dixit ei tertio amas me: et dixit ei. Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dicit ei iesus pasce oues meas. Amen amen dico tibi cum esses iunior cingebas te: et ambulabas vbi volebas. Cum autẽ senueris extendes manus tuas et alius te cinget: et ducet quo tu nõ vis. Hoc aũt dixit significãs q̃ morte clarificaturus eẽt deũ. Et cũ hoc dixisset: dicit ei. Sequere me. Cõuersus petrus vidit illum discipulum quẽ diligebat iesus sequentem: qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit. Domine quis est qui tradet te? Hũc ergo cũ vidisset petrus dicit iesu. Dñe hic aũt qd. Dicit ei iesus. Sic eũ volo manere donec veniã: quid ad te? Tu me sequere. Exijt ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille nõ moritur. Et non dixit ei iesus nõ moritur: sed sic eum volo manere donec veniã: quid ad te? Hic est discipulus ille q testimoniũ phibet de his et scripsit hec: et scimus quia verum est testimoniũ eius. Sũt autem et alia multa que fecit iesus: que si scribant per singula: nec ipsũ arbitror mundũ capere posse eos qui scribẽdi sũt libros.

D — sup. 13. c.

Explicit euangelium scd̃m Johannem.

Ἀποδημία τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Ἀπὸ δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐκεῖθεν εἰς ταρσόν. ἐκεῖθεν εἰς ἀντιόχειαν. κἀκεῖθεν ἀφορισθεὶς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολὴν κατῆλθεν εἰς σελεύκειαν. εἶτα εἰς κύπρον ἔνθα καὶ ὁ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας. εἶτα εἰς ἰκόνιον. εἶτα εἰς λύστραν καὶ δέρβην τῆς λυκαονίας. εἶτα εἰς παμφυλίαν. εἶτα εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀτταλίαν εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἀντιόχειαν τῆς συρίας. εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν περιτομήν. εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς ἀντιόχειαν. εἶτα διῆλθε τὴν συρίαν καὶ τὴν κιλικίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς δέρβην, καὶ λύστραν, ἔνθα τὸν τιμόθεον περιέτεμεν. εἶτα τὴν φρυγίαν καὶ γαλατικὴν χώραν. εἶτα εἰς μυσίαν. εἶτα εἰς τρωάδα. κἀκεῖθεν εἰς νεάπολιν. εἶτα εἰς φιλίππους τῆς μακεδονίας. εἶτα διελθόντες τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην. εἶτα εἰς βέροιαν. εἶτα εἰς ἀθήνας. εἶτα εἰς κόρινθον. εἶτα εἰς ἔφεσον. εἶτα εἰς καισάρειαν. εἶτα δεύτερον εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας. εἶτα εἰς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς ἔφεσον. εἶτα διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς ἑλλάδα. κἀκεῖθεν διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς φιλίππους πάλιν δεύτερον. καὶ ἀπὸ φιλίππων πάλιν εἰς τρωάδα, ἔνθα τὸν εὔτυχον ἤγειρε πεσόντα. εἶτα εἰς τὴν ἄσσον. εἶτα εἰς μιτυλήνην. εἶτα ἀντικρὺ χίου. εἶτα εἰς σάμον. κἀκεῖθεν εἰς μίλητον. ἐκεῖθεν μεταπεμψάμενος τοὺς ἐν ἐφέσῳ, ὡμίλησεν αὐτοῖς. εἶτα εἰς κῶ. εἶτα εἰς ῥόδον. κἀκεῖθεν εἰς πάταρα. κἀκεῖθεν εἰς τύρον. εἶτα εἰς πτολεμαΐδα. κἀκεῖθεν εἰς καισάρειαν. ἐκεῖθεν πάλιν ἀνῆλθε τέταρτον εἰς ἱερουσαλήμ. κἀκεῖθεν παρεπέμφη εἰς καισάρειαν. καὶ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμην οὕτως. ἀπὸ καισαρείας, ἦλθεν εἰς σιδῶνα. κἀκεῖθεν εἰς μύρα τῆς λυκίας. εἶτα εἰς κνίδον. κἀκεῖθεν πολλὰ παθὼν ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα ἡ ἔχιδνα καθήψατο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς συρακούσας, εἶτα εἰς ῥήγιον. κἀκεῖθεν εἰς ποτιόλους. κἀκεῖθεν πεζὸς ἀνῆλθεν εἰς ῥώμην. ἀπαντησάντων τῶν ἀδελφῶν ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν. κἀκεῖθεν λοιπὸν ἐλθὼν εἰς ῥώμην, καὶ διδάξας χρόνον ἱκανόν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

Εὐθαλίου διακόνου περὶ τῶν χρόνων τοῦ κηρύγματος τοῦ ἁγίου παύλου, καὶ περὶ τῆς διὰ μαρτυρίου αὐτοῦ τελειώσεως.

Ἀναγκαῖον ἡγησάμην, ἐν βραχεῖ τὸν χρόνον ἐπισημειώσασθαι τοῦ παύλου κηρύγματος, ἐκ τῶν χρονικῶν κανόνων εὐσεβίου τοῦ παμφίλου τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιούμενος. οὗ δὴ τὴν βίβλον μετὰ χεῖρας εἰληφώς, καὶ ταύτην ἀναπτύξας, εὑρίσκω τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐννεακαιδεκάτῳ ἔτει τιβερίου καίσαρος γεγενημένον, καὶ τὴν τριήμερον δὲ εὐθὺς ἀνάστασιν. καὶ πάλιν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ χριστοῦ. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας τινὰς ὀλίγας, εἶδον ἐκεῖ τοὺς ἀποστόλους προχειριζομένους εἰς διακονίαν τὸν αὐτοφερώνυμον στέφανον, καὶ τοὺς ἀμφ᾽ αὐτόν. καὶ μετέπειτα, στάσιν ἰουδαίων πλείστην καταλαμβάνω; καὶ τὸν στέφανον ἀγωνιζόμενον ἐκεῖσε, καὶ τὸν παῦλον συνευδοκοῦντα πάνυ τῷ φόνῳ. ὃς μικρὸν ὕστερον τοῖς ἄρχουσι τῶν ἰουδαίων παραστάς, ἐπιστολὴν ἐκομίζετο πρὸς τοὺς ἐν δαμασκῷ ἰουδαίους κατὰ τῶν μαθητῶν. κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδόν, ἡ κλῆσις γεγένηται παρὰ τοῦ θεοῦ, ὡς μικρῷ προσαναλωθῆναι τὸ ἔτος ἐκεῖνο. ἐπιλαβομένου δὴ τὰ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος, κατάρξασθαι τὸν παῦλον τοῦ κηρύγματος φησὶν ἡ ἱστορία, καὶ τὴν ἅπασαν οἰκουμένην διαδραμεῖν εὐαγγελιζόμενον τὴν εἰς χριστὸν εὐσέβειαν, μέχρι τρισκαιδεκάτου ἔτους κλαυδίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος τότε τῆς ἰουδαίας φίληκος. ἐφ᾽ οὗ κατηγορηθεὶς ὑπὸ ἰουδαίων, τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο ὁ παῦλος. ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ κατὰ καισάρειαν δεσμωτήριον καθεῖρξεν ἐπὶ δυσὶν ἔτεσι. μεθ᾽ ὃν διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν πόρκιος φῆστος, εὐθὺς ἀνακρίνειν τὸν ἀπόστολον ὥρμησε, τοῖς ἰουδαίοις μεγίστην ἐν τούτῳ χάριν κατατιθέμενος. τότε οὖν τότε ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ καίσαρα ἐπι

καλεσάμενος, ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπεκαλεῖτο καίσαρα, καὶ εἰς ῥώμην ἐκπέμπεται πρὸς νέρωνα τὸν καίσαρα. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἀρίσταρχος, ὃν καὶ εἰκότως συναιχμάλωτόν που τῶν ἐπιστολῶν ἀποκαλεῖ. καὶ λουκᾶς ὁ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ παραδούς. κἀκεῖσε οὖν ἐπὶ τῆς ῥώμης ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἄνεις ἐφυλάττετο. ταῦτα γὰρ καὶ μέχρι τούτων ἱστορεῖ λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ τὸ βιβλίον συγγραψάμενος, καὶ τὰ καθεξῆς ἥκιστα τότε γινώσκων, οὐ δὲ τὸ μαρτύριον τούτου ἐγκατέθετο τῇ βίβλῳ. καταλιπόντες γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε λουκᾶς τε καὶ ἀρίσταρχος, ἐξῆλθον. εὐσέβιος δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀκριβῶς περιεργασάμενος, ἱστόρησεν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λέγει τοῦτο καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ φησὶ τὸν παῦλον ἄνετον διατρίψαι καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι. ἐπισημηνάμενος ὅτι τότε μὲν ἐπὶ νέρωνος ἀπολογησάμενον τὸν παῦλον εὐθὺς ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι πρὸς καίσαρα ἀπολυθέντα, καὶ εὐαγγελίσασθαι ἐφ᾽ ἑτέροις δέκα ἔτεσιν. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ νέρων ἀφικόμενος, ἀνεῖλε μὲν ἀγριππίναν πρῶτα τὴν ἰδίαν μητέρα. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ὀκταβίαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γένει προσήκοντας. μετέπειτα δὲ καθολικὸν ἐκίνησε διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγάς. μεταστειλάμενος δὲ τὸν παῦλον αὖθις τῷ βήματι παριστᾷ, συνῆν δὲ πάλιν ὁ λουκᾶς αὐτῷ. ἔνθα δὴ συνέβη τὸν παῦλον τρισκοστῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τρισκαιδεκάτῳ δὲ νέρωνος μαρτυρεῖ, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα. ἔστι τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος ἐξ οὗ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἕως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ἔτη τέσσαρα. καὶ τοῦ γαΐου δὲ ὡσαύτως, ἔτη τέσσαρα. αὖθις δὲ καὶ τὰ κλαυδίου ἔτη μικρῷ ἔλαττον δεκατέσσαρα. ὃν διαδεξάμενος νέρων τρισκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς τὸν ἀπόστολον ἀνεῖλε. γράφει γοῦν ὁ αὐτὸς παῦλος τιμοθέῳ, περὶ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀπολογίας. οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μου παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. τοῦτον τὸν νέρωνα λέοντα εἶναι λέγων. περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν ᾗ καὶ τελειοῦται τῷ κατ᾽ αὐτὸν μαρτυρίῳ φησί. τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. καὶ ὅτι λουκᾶς ἦν πάλιν σὺν αὐτῷ μετ᾽ ὀλίγα τῆς ἐπιστολῆς. ἀσπάζεταί σε γράφει λουκᾶς ὁ σὺν ἐμοί. ἔστιν οὖν ὁ πᾶς χρόνος τοῦ κηρύγματος παύλου, εἴκοσι καὶ ἓν ἔτος, καὶ ἕτερα δύο ἔτη ἃ διετέλεσεν ἐν τῷ κατακαισάρῳ δεσμωτηρίῳ. πρὸς δὲ τούτοις πάλιν τὰ ἐν ῥώμῃ πρότερον δύο, καὶ τὰ τελευταῖα ἔτη δέκα. ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως, τριακονταπέντε.

Περιέχει ἡ πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολὴ κατήχησιν εἰς χριστὸν, καὶ μάλιστα διὰ τῶν ἐκ φυσικῶν λογισμῶν ἀποδείξεως. διὸ καὶ προτέτακται οἷα δὴ πρὸς ἀρχὴν ἔχοντας εἰς εὐσέβειαν γραφεῖσα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακὼς ῥωμαίους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν, καταγγελλομένην ὁρῶν πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον, καὶ τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἕως καιροῦ ἦν καὶ νῦν πέπαυται. καὶ ὅτι διὰ τοῦ χριστοῦ λέλυται τὸ παράπτωμα τοῦ ἀδὰμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως γίνεσθαι κατασκευάζει οὕτως ἀποδεικνὺς πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτως τε τῇ φύσει καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς κτίσεως δύνασθαι γινώσκειν τὸν θεόν. διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶται πρῶτον ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ κόσμου τὴν περὶ ἑαυτοῦ γνῶσιν καὶ τῆς ἀϊδίου δυνάμεως ἑαυτοῦ ἥτις ἐστὶν ὁ λόγος αὐτοῦ ἐν ᾧ καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν, αὐτοὺς δὲ μὴ ἐγνωκότας μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργὸν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας. αἰτιᾶται δὲ καὶ ἰουδαίους ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέρη ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας συγκαλέσας, ἐλέγχει ἐπὶ παρανομίᾳ ἵνα δείξῃ ὅτι ἴσοι γενόμενοι οἱ πάντες, ὡς ὑπεύθυνοι τοῦ λυτρουμένου δέονται. τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τῆς δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξανάγκης πέπαυται ἡ περιτομὴ καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά. ὁ γὰρ ἅβραμ φησὶ οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθεὶς μετωνομάσθη μὲν ἀβραὰμ ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλεν εἶναι κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι καὶ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκὶ, ἵνα σημεῖον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γεγεννημένοις ἐξ αὐτοῦ, παύεσθαι ποτὲ τὴν περιτομὴν, ὅταν τὰ ἔθνη γένηται τέκνα τοῦ ἀβραὰμ, ἀρξάμενα πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀβραὰμ ἐν ᾗ ἐδικαιώθη ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ. τούτων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινομένων, παύεσθαι τὸ σημαῖνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτωσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραὰμ, καὶ καλείσθω ἅβραμ. εἰ δὲ ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐ δεῖ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν καλῆται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει λοιπὸν τις περιτέμνεσθαι ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ ἀβραάμ, οὐδὲ γὰρ δεῖται τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ᾽ ἐκ πίστεως δηλοῦται τις καθάπερ καὶ ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατασκευασμένα δείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ ἰσραὴλ καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ λυθείη ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδὰμ ἡ εἰς πάντας γινομένη. δι᾽ ἄλλου δὲ ταύτην μὴ δύνασθαι ἐξαλειφθῆναι φησὶ ἢ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν ἄλλον λῦσαι τὸ παράπτωμα. εἶτα γράφει ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου. καὶ ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτως καὶ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος τοὺς μὲν ἰουδαίους παραμυθεῖται ὅτι οὐ παραβάται γίνεσθε νόμου ἐὰν εἰς τὸν χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι ὡς κλάδοι ἐπὶ τὴν ῥίζαν, οὕτως ἐπ᾽ ἐκείνους ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη διδάξας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀσίας ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. κορίνθιοι ἐκ φιλονεικίας συναγόμενοι ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοιπὸν ἦν αὐτοῖς σχίσματα, καὶ ὄντων σχισμάτων παρεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν μητρυιὰν ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν τὰς γυναῖκας προφάσει τῆς ἐγκρατείας. τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλίοις ἤσθιον ὡς ἀδιαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων. ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέλος ἠπάτηντο καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λέγοντες μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κορίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ καὶ λοιπὸν πρὸς πάντας ἀντιγράφει. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ σχίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἀλλ᾽ ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἡγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τὸν τὴν μητρυιὰν λαβόντα, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτοὺς, λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται. περὶ μὲν τοῦ

γάμου, ἄρρηκτον εἶναι διδάσκων τὴν συζυγίαν καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχήν. διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ κατ᾽ ἀνάγκην ἀλλὰ πειθοῖ τοῦτο γινέσθω. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλίῳ συμπόσια ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χαρίσμασι μὴ δὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα τὸ χάρισμα τόδε, τοῦ ἔχοντος τόδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει. ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται ἀποθνήσκουσα μὲν φθαρτή, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν χριστὸν συνίστησι. καὶ εἰς τὸ τέλος παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἔθνη γράφει, καὶ περὶ λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολήν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόντος τὴν μητρυιάν, καὶ ἐλυπήθησαν δὲ ὡς παριδόντες τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηρπάζοντο παρά τινων τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν σχισμάτων ποιούντων, ὥστε παρακαθέζεσθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου καὶ διάφορον ἡγεῖσθαι τὴν παρὰ τοῦ χριστοῦ χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἦσαν δὲ καὶ περὶ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανομήσαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς καθικετεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νόμου διαιρῶν τὸ γράμμα, καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὸ γράμμα μόνον τοῦ νόμου, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ῥητοῖς ἐστὶ καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ χριστοῦ ἐλθόντος καινὴ κτίσις γέγονε, καὶ οὐ δεῖ κατὰ τὸ παλαιὸν ζῆν. ἀλλ᾽ ὡς ἐν καινῇ κτίσει ἐν πᾶσιν ἀνανεοῦσθαι, καὶ ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς διακονίας, καὶ προτρέπεται μᾶλλον αὐτῇ πλεονάζειν. αἰτιώμενος δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καταλέγει πάντα ἅπερ πέπονθε διὰ τὸν κύριον, καὶ τὰς ὀπτασίας δὲ διηγεῖται ὥσπερ ἑώρακεν εἴς τε τὸν παράδεισον καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραγγείλας μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐν εὐχαριστίᾳ τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε δευτέραν τίθησιν ἐπιστολὴν ζητεῖς, καὶ ἄξιον. ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἀπελθεῖν πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγειλάμενος καὶ μὴ ἀπελθὼν, τοῦ πνεύματος αὐτὸν εἰς ἕτερα ἀπασχολοῦντος, καὶ διὰ τὸ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν, διὰ τῆς νῦν δευτέρας τὸ μὴ ἀπελθεῖν ἀπολογεῖται, ἵνα καὶ ἀπελθεῖν διὰ τῆς ἐπιστολῆς δόξῃ. ἔπειτα ἦσαν καὶ βελτίους ἐκ τῆς πρώτης γενόμενοι. εὔλογον οὖν ἦν δευτέρας ἀξιωθῆναι αὐτοὺς ἵνα πλεῖον ἐπιδώσωσι πρὸς ἀρετήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς χριστὸν, ἀποδημήσαντος αὐτοῦ ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥς τε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει αὐτοῖς, καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρῶν αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως καὶ γνησίας ἐν χριστῷ διαθέσεως μέμφεται ὡς ἀνοήτως πράξαντας καὶ μεταβαλομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς κατὰ τὸν ἀβραὰμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἔκ τε τοῦ νόμου καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ ἀβραὰμ ἀλληγορήσας αὐτάς, μέχρι καιροῦ δεδόσθαι τὴν σκιὰν καὶ τὴν περιτομήν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ λοιπὸν τῇ τοῦ χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ οὕτως ἀποδείξας παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν χριστῷ πίστεως. καὶ γινώσκειν ὅτι ἡ ἐν χριστῷ χάρις καταργεῖ τὴν κατὰ σάρκα περιτομήν. καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου

Τὸ μὲν προοίμιον καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ ἐπιστολὴ θυμοῦ γέμει. ἡ δὲ αἰτία τοιαύτη. τινὲς τῶν ἐξ ἰουδαίων πιστεύσαντες καὶ ἔτι τῷ πατρῴῳ νόμῳ κατεχόμενοι, ἔπεισαν πολλοὺς τῶν ἐν γαλατίᾳ πιστῶν περιτέμνεσθαι καὶ σάββατα τη

ρεῖν καὶ νουμηνίας. ἔπειθον δὲ λέγοντες
μὴ δεῖν τῷ παύλῳ τῷ χθὲς καὶ σήμερον
φανέντι πιστεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς
ἀμφὶ πέτρον, καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον.
οὗτοι γάρ φησι μετὰ χριστοῦ γενόμε=
νοι οὐ κωλύουσι περιτομήν. καὶ ἀλη=
θῶς μὲν οὗτοι συγκαταβάσει χρώμε=
νοι, οὐκ ἐκώλυον περιτομήν. ὅμως οὗ
τοι ἀποκρύπτοντες τὴν αἰτίαν. ὅτι διὰ
συγκατάβασιν οὐ κωλύουσιν, ἐκ τοῦ γε
νομένου νόμου ἐδελέαζον αὐτοὺς εἰς
περιτομὴν καὶ τὸν παῦλον ἐξηυτέλιζον
φάσκοντες οὐ τοῦ χριστοῦ ἀλλὰ τῶν
μαθητῶν εἶναι μαθητήν. τοὺς δὲ περὶ πέ
τρον αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ. ἔπειτα ἔλεγον
ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ παῦλος φαίνεται ἀλλα
χοῦ περιτεμών. τί δήποτε οὖν φησὶ ὑ=
μᾶς οὐ περιτέμνει. ἦν γὰρ ὁ παῦλος τὸν
τιμόθεον οἰκονομικῶς περιτεμών. πρὸς
ταῦτα οὖν γράφει καὶ εὐθέως ἐκ προοι
μίων περὶ ἐκείνου ἀποτείνεται ὅτι οὐκ
ἀνθρώπων ἀλλ᾽ αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ ἦν
μαθητής,

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολῆς.

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης οὔ=
πω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας
δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπισ
τολῆς αὕτη. ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς
τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, γνη=
σίαν ἔσχον εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς
πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην καὶ ἐ=
βούλοντο παρὰ τοῦ ἀποστόλου βεβαι
ωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ παῦλος γρά=
φει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν,
ὥσπερ κατηχητικήν. καὶ πρῶτον μὲν δεί
κνυσι μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς μυ
στήριον. ἀλλ᾽ ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβο=
λῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θε
οῦ, ὥστε τὸν χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν
καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα δὲ περὶ κλήσε=
ως τῶν ἐθνῶν διαλέγεται. ἵνα δείξῃ ἀξί
ως αὐτοὺς πεπιστευκέναι, καὶ ἀποδείκ=
νυσιν ὅτι ἡ κλῆσις ἡμῶν γέγονεν οὐ δι᾽
ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ τοῦ χριστοῦ ὅς ἐσ
τιν υἱὸς τοῦ θεοῦ ἵνα ἐκ τούτου μάθω=
σιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι
πιστεύσαντες τῷ χριστῷ ἀλλὰ ἀληθι=
νοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ
τοῦτο ἀπεστάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγ=
γέλιον καὶ ὅτι καὶ περὶ αὐτῶν ἐφρόντι=
ζεν. ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδρά
σι καὶ γυναιξὶ, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρί
οις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ.
καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ
τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐ=
τοῦ, πρὸς ἐκείνους ἡμῖν εἶναι λέγων τὴν
πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀ=
λείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τῆς
διαβολικῆς ἐνεργείας, οὕτω τελειοῖ τὴν
ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Η ἔφεσος μητρόπολις μέν ἐστι τῆς ἀ=
σίας, τὴν δὲ ἄρτεμιν ἔσεβε, καὶ το=
σοῦτον ἦν τὸ σέβας περὶ τὴν δαίμονα ὡς
καὶ νεωκόρον τὴν ἔφεσον τῆς ἀρτέμιδος
ἀναγορεύεσθαι ὡς ἐν ταῖς πράξεσιν ἱστό
ρηται. ἐν ταύτῃ τῇ ἐφέσῳ ὁ εὐαγγελισ=
τὴς ἰωάννης ἐξορισθεὶς διέτριψε πολλά
ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ, καὶ τὸν τιμόθεον παῦ=
λος ἐκεῖσε ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησε. τῶν
δὲ φιλοσόφων οἱ κατὰ τὴν ἀσίαν ἀνθοῦν
τες ἐν τῇ ἐφέσῳ μάλιστα διῆγον. διὸ πολ
λῇ σπουδῇ κέχρηται πρὸς αὐτοὺς γρά
φων. καὶ τὰ βαθύτερα δὲ τῶν νοημάτων
αὐτοῖς ἐπιστέλλει, ἅτε κατηχημένοις
καὶ τὰ ὑψηλά. γράφει δὲ ἀπὸ ῥώμης τὴν
ἐπιστολὴν ἐν δεσμοῖς ὑπάρχων. (λῆς.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλιππησίους ἐπιστο

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρα=
κὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ
πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. πεμψάν
των φιλιππησίων διακονίαν τῷ παύλῳ
καὶ τινῶν περιερχομένων καὶ διαφθειρόν
των τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκεραιοτέρων προ=
φάσει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου καὶ τῆς περι
τομῆς, καὶ λεγόντων χωρὶς ταύτης μὴ
δύνασθαι δικαιωθῆναι, μαθὼν ὁ ἀπόσ=
τολος γράφει φιλιππησίοις. καὶ πρῶτον
μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ ση
μαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα δὲ δι
ηγεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν ῥώμῃ, καὶ ὅτι
τινὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν ἐν τοῖς δε
σμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐ
τοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν,
ἐξηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος φιλαν=
θρωπίαν, ὅτι θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονε
δι᾽ ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς περιτομῆς καὶ τοῦ
παλαιοῦ νόμου διαλαβών, ἀποδεικνύ
ει ἀργὴν γεγενῆσθαι λοιπὸν τὴν περιτο
μήν. λαμβάνων ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ παράδει
γμα καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἡγή=
μαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς
μὲν διδάσκοντας ἔτι περιτομὴν, καὶ θέλον
τας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμψάμενος, καὶ
εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ χριστοῦ
ἀποδέχεται φιλιππησίους διὰ τὴν πρὸς
αὐτὸν τῆς κοινωνίας δόσιν, καὶ προτρε
ψάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτούς, τελει
οῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Οἱ φιλιππήσιοι τῆς μακεδονίας ἦσαν ὑπὸ μητρόπολιν θεσσαλονίκης. πολλὰ δὲ αὐτοῖς ὁ παῦλος χρηστὰ μαρτυρεῖ. ἐν δεσμοῖς δὲ ὤν, ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν. μετὰ γὰρ τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἧς ἐμνήσθη ἐν τῇ πρὸς τιμόθεον, αὖθις ἐδέθη. ἦσαν δὲ οἱ φιλιππήσιοι διὰ ἐπαφροδίτου τὰ πρὸς τὴν χρείαν πέμψαντες αὐτῷ, ἐν ταὐτῷ καὶ γνωσόμενοι τὰ κατ᾽ αὐτόν. ἐπειδὴ δὲ ἐθορυβοῦντο ἀκούοντες ἐν δεσμοῖς εἶναι τὸν διδάσκαλον, αὐτὸ τοῦτο γράφει αὐτοῖς, ὡς τὰ δεσμὰ οὐ θορύβου πρόξενα, χαρᾶς δὲ μᾶλλον ὤφειλεν εἶναι διὰ τὸ ὑπὲρ χριστοῦ εἶναι. καθάπτεται δὲ καὶ τῶν ἰυδαίων, οἵτινες ἐν προσχήματι χριστιανισμοῦ διέφθειρον τὸ κήρυγμα. μετὰ τιμῆς δὲ φαίνεται γράφειν τοῖς φιλιππησίοις, ἐνάρετοι γὰρ ἦσαν. ἐνταῦθα ἦν ἡ πορφυρόπολις. ἐνταῦθα ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν. ἐνταῦθα ἐτυπτέσθην μετὰ τοῦ σιλουανοῦ ὁ παῦλος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἱ ἐκ συναρπαγῆς αὐτὸν τυπτήσαντες, τέλος ἀπελογήσαντο. ἐνταῦθα ὁ δεσμοφύλαξ πιστεύσας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐβαπτίσθη. ταῦτα πάντα αἱ πράξεις φασί. μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς πίστιν, καὶ κινδύνους ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ πρὸς εὐποιΐαν ἐπιρρεπῶς ἔχειν. διὰ πάντα σφόδρα φιλῶν αὐτοὺς φαίνεται.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτούς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τοὺς κολασσαεῖς ἐβούλοντο τινὲς ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς κατὰ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως. καὶ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων καὶ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ κατηχητικὴν αὐτοῖς ταύτην. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίστευσαν, εἰκών ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ λόγος δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν καὶ πρωτότοκον τῆς κτίσεως, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα συνάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν τῇ πίστει, σημαίνων ὅτι αὐτὸς ὁ παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου ἐν ᾧ κατηχήθησαν. εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων καὶ περὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν ἐξηγεῖται, καὶ ἀποδείκνυσιν ἠργηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ καὶ τὴν περιτομήν. συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας καὶ ὧδε γονεῦσι καὶ τέκνοις ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. παραγγέλλει δὲ αὐτοῖς, ἵνα ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ᾽ αὐτοῖς ἡ ἐπιστολή, ποιήσωσι καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ αὐτὴν ἀναγνωσθῆναι. καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας, εἰς αὐτοὺς ἀναγνωσθῆναι.

θεοδωρίτου.

Ἐν πολλοῖς ὁ ἀπόστολος δηλοῖ τὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα μεσιτείαν καὶ καταλλαγὴν τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ υἱοῦ γεγονέναι. εἷς γὰρ θεός φησιν, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος ἰησοῦς χριστός. καὶ πάλιν. δι᾽ οὗ φησὶ τὴν καταλλαγὴν ἐσχήκαμεν καὶ ὁ κύριος θύραν ἑαυτὸν καὶ ὁδὸν καλεῖ. οὐ γὰρ ἑτέρως εἰ μὴ δι᾽ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέλθοι τὶς πρὸς τὸν πατέρα. διὰ τοῦτο γὰρ ὢν θεὸς καὶ ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα θεῷ καὶ ἀνθρώποις μεσιτεύσῃ τοῦτο τε ὢν κἀκεῖνο. ἀλλ᾽ οἱ κολασσαεῖς ὑπὸ ἀγγέλου ᾤοντο τὴν προσαγωγὴν γενέσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ οὐ διὰ χριστοῦ. ἔπειτα πολλὰς εἶχον παρατηρήσεις ἰουδαϊκὰς καὶ ἑλληνικάς, ἡμέρας παρατηρούμενοι καὶ καιροὺς καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἅτινα πάντα γράφων τὴν ἐπιστολὴν διορθοῦται ὁ παῦλος.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοὺς καὶ διατρίψας παρ᾽ αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεροίᾳ καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε καὶ ὅσα πέπονθεν ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι, πειρασθῶσιν ὑπὸ τοῦ πειράζοντος καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγίνοντο, ἀποστέλλει τιμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μέν, ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις. καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χριστιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἔλεγε. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως ὡς παρέλαβον ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν τελευτώντων. παραμυθούμενος αὐτοὺς καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ᾽ ὁδὸν ἀναστάσεως. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται. καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἐπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλαγὴν διδάσκει. πρὸς τούτοις προτρέπων αὐτοὺς βελτιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει ἀεὶ αὐτοὺς χαίρειν τῇ ἐλπίδι. καὶ προσεύχεσθαι καὶ εὐχαριστεῖν ἀεὶ τῷ κυρίῳ. ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης. ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιερχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ὑφήρπαζον ὡς ἤδη τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐνστάσης. ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου, τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν. καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν χριστόν. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτούς. ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἀδικούντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι μήτε θροεῖσθαι αὐτούς. μήτε διὰ πνεύματος. μήτε ὡς αὐτοῦ γράψαντος. μηδ᾽ ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτήν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ ἀντίχριστος ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. οὗ τὴν παρουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψευδοῦς κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι σημαίνει. εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθησαν παρ᾽ αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων ἀλλὰ καὶ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ καὶ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους. καὶ καθόλου δὲ παρήγγειλε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς δεδήλωκεν.

θεοδωρίτου.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὡς πάντως ἀπιὼν πρὸς αὐτούς, καὶ ἀναπληροῦν μέλλων τὰ ὑστερήματα αὐτῶν, καὶ πολλὰ ἀγάπης σημαντικά, οὐκ ἀπῆλθε δέ, ταύτην προστίθησι τὴν ἐπιστολὴν ἀντὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ὅτι δὲ μὴ ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ἔνθεν στοχαστέον. ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ὑπερθέμενος γράψαι, ὡς οὐ χρειώδες αὐτοῖς, νῦν γράφει, οὐ ποιῶν τοῦτο εἴγε αὐτὸς ἀπεληλύθει. γράφει δὲ περὶ τῶν χρόνων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. λυμεῶνες τινὲς ἔλεγον παρεῖναι λοιπὸν τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου. εἰ δὲ τοῦτο ἦν ἀληθές, ὁ χριστὸς ψεύστης εὑρίσκετο. αὐτὸς γὰρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σημεῖα τῆς παρουσίας αὐτοῦ δέδωκεν. ἅτινα οὐκ ἦν ἐκβάντα. ἀναγκάζεται οὖν καὶ αὐτὸς διαλαβεῖν περὶ τῶν πρὸ τῆς παρουσίας σημείων. καὶ τῆς τοῦ ἀντιχρίστου ἐλεύσεως. διὰ πάντων ἀληθεῖς τὰς τοῦ κυρίου προρρήσεις ποιῶν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ἐν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἑτεροδιδασκαλεῖν καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν, γράφει τε τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει

τιμόθεον εἰδότα τὴν ἐν χριστῶ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ μόνου κωλύειν τοὺς παρὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμέναιον καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῶ σατανᾶ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας λοιπὸν διατάσσει αὐτῶ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς. καὶ πῶς καὶ ποῦ καὶ περὶ τίνων δεῖ προσεύχεσθαι. περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησία τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῆ ἐκκλησία χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρηταύτας καταλέγεσθαι καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν. περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους καὶ γαμεῖν μᾶλλον καὶ μὴ αἰσχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοῖς πλουσίοις μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ δὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτω. περὶ τούτων διαταξάμενος, προτρέπεται αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι μὲν ὑδροποτεῖν. προσέχειν δὲ ἑαυτῶ καὶ τῆ διδασκαλία, εἰδότα ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως. διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα. καὶ παραγγείλας αὐτῶ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐνφιλονεικους ζητήσεις ὡς βεβήλους οὔσας, ἐφ' αἷς καί τινες καυχώμενοι παρέβησαν τὴν πίστιν, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε καὶ ἄλλους ἔχων μαθητὰς ὁ παῦλος οἷον τὸν σίλαν, τὸν λουκᾶν, καὶ ἑτέρους, πρὸς τιμόθεον μόνον, καὶ πρὸς τῖτον ὀνομαστὶ γράφει. καὶ φαμὲν ὅτι τούτοις ἦν ἤδη ἐκκλησίας ἐγκεχειρικώς. τοὺς δὲ ἄλλους, ἔτι εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ. γράφει δὲ πρὸς τιμόθεον τὰ διδασκάλω πρέποντα λοιπόν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης πάλιν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν συναποδημησάντων τῶ παύλω καταλειψάντων αὐτὸν, βουλόμενος ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν τιμόθεον πρὸς αὐτὸν, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν δηλοῖ ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτὸν ὁρῶντες αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις. τὸν ὀνησιφόρον δὲ ἀπεδέξατο ἐλθόντα εἰς τὴν ῥώμην καὶ προσμείναντα αὐτῶ. παραγγέλλει δὲ αὐτῶ παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ γὰρ ὑμέναιος καὶ φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καί τινας ἀνατρέπουσι. μᾶλλον οὖν παραινεῖ αὐτῶ προσέχειν ἑαυτῶ καὶ τῆ διδασκαλία. καὶ εἰδέναι μὲν ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἔσονται ἄνθρωποι φίλαυτοι καὶ φιλήδονοι μᾶλλον, ἢ φιλόθεοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαοὺς μήτις ἐξ αὐτῶν ἀπατηθῆ, καὶ εἰς τὰ ἤθη δὲ καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προτρεψάμενος αὐτὸν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνστῆναι, καὶ μέλλειν σπένδεσθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνετείλατο ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως κομίζοντα τὸν φελόνην καὶ τὰ βιβλία. παρήνεσε δὲ αὐτῶ καὶ ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῶ. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε δευτέραν γράφει πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν. εἶπεν ἐν τῆ πρώτη, ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς σὲ ταχέως, καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἀπελθεῖν, ἤδη γὰρ κατείχετο ὑπὸ νέρωνος. ἔδει οὖν ἀντὶ τῆς παρουσίας γράμμα πέμψαι. ὁμοῦ μὲν τὸ μὴ ἐλθεῖν παραμυθούμενον, ὁμοῦ δὲ ἐπιρρωννύοντα καὶ τὸν τιμόθεον ὄντω τῆ φροντίδι τῆς ἐκκλησίας ἐγκεχρονικότα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τῖτον ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ γὰρ παρεχείμαζεν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴν κρήτην ἀπέλιπε τὸν τῖτον, ἵνα κατὰ πόλιν καταστήση κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχειρούντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶν τοὺς λαοὺς, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῶ θεῶ διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν χριστῶ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι ἀλλ' ἐξ αἰῶνος ἡτοιμάσθαι, καὶ ἐπηγγέλθαι παρὰ τοῦ

θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κληρικῶν καὶ τοῦτον διδάσκει, πῶς καὶ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀντιλέγουσι τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει, μάλιστα τοῖς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι δὲ τοὺς κρῆτας ὅτι ἀργοί εἰσι, καὶ χρήζουσιν ἐπιτιμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας, παραινεῖ πῶς δεῖ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι. καὶ τέλος ὑπομνήσας ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ. καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀναισχύντους οὔσας, δηλοῖ αὐτῷ μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὥστε διδάσκειν καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τίτος θαυμάσιός τις ἦν μαθητὴς τοῦ παύλου, ἐπίσκοπος δὲ τῆς κρήτης μεγίστης οὔσης κεχειροτόνητο ὑπὸ τοῦ παύλου. ἐπετέτραπτο δὲ τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐπισκόπους χειροτονῆσαι. γράφων δὲ ταῦτα ὁ παῦλος μᾶλλον ἐν ἀδείᾳ ἦν. οὐδαμοῦ γὰρ πειρασμῶν μέμνηται. ἀποτείνεται δὲ καὶ πρὸς ἰουδαίους ἡ ἐπιστολή. πρώτη δὲ αὕτη τῆς πρὸς τιμόθεον μᾶλλον ἐστίν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης φιλήμονος, ἔφυγε. καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει φιλήμονι παρατιθέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον, ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφόν. προετρέψατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ ποῦ μείνῃ καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Ὁ φιλήμων θαυμάσιός τις ἦν ἀνήρ, φρὺξ μὲν τὸ γένος. πιστὸς δὲ τὸν τρόπον, καὶ ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνῶν. τούτου δοῦλος ὀνήσιμος ἀπέδρακε κλοφῶς αὐτόν. ὃς παραγενόμενος ἐν ῥώμῃ πρὸς τὸν παῦλον, κατηχήθη. καὶ βαπτισθεὶς ἐν δεσμοῖς ὄντος τοῦ παύλου, θαυμάσιος γέγονε. τοῦτον ἀποπέμπει πρὸς τὸν φιλήμονα, παραθετικὴν αὐτῷ ποιήσας ταύτην τὴν ἐπιστολήν. φασὶ δέ τινες, μὴ χρῆναι ταύτην συναριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς ἐπιστολαῖς ὑπὲρ εὐτελοῦς γραφεῖσαν πράγματος. ἀλλ᾽ ὅρα πόσα ἐκ ταύτης χρήσιμα. πρῶτον παιδεύει καὶ ὑπὲρ τῶν εὐτελῶν εἶναι σπουδαίους. δεύτερον ὅτι εἰ δοῦλος οὕτως ἰταμὸς ὑπέστρεψεν, οὐ δεῖ τῶν ἐλευθέρων ἀπογινώσκειν. τρίτον ὅτι οὐ προσήκει προφάσει εὐλαβείας δούλους ἀποσπᾶν ἀκόντων τῶν δεσποτῶν. τέταρτον ὅτι χρὴ ἡμᾶς τοὺς δούλους μὴ ἐπαισχύνεσθαι ἐναρέτους ὄντας. ὁπότε παῦλος τέκνον καλεῖ τὸν ὀνήσιμον. πῶς οὖν τὴν τοσαύτην ὠφέλειαν ἔχουσαν ἐπιστολὴν, οὐκ ἔδει καταριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἰταλίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ ἰουδαῖοι ἐνίσταντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκαλος ἐθνῶν γενόμενος καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλεὶς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον. γράψας τε πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύουσιν ἑβραίοις ἀποδεικτικὴν ταύτην ἐπιστολὴν, περὶ τῆς χριστοῦ παρουσίας καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγείλωσι, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς αὐτὸς ἔλθῃ. δούλους τε εἶναι τοὺς προφήτας καὶ μηνυτὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι τοῦ θεοῦ, δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τοῦτον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι. ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι᾽ αἵματος μόσχου ἢ τράγου, ἀλλὰ δι᾽ αἵματος χριστοῦ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ ὅτι ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχε τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαὸς, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ἀπολείπεται ἡμέρα τῆς καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ ἀρχιερατικὴ λειτουργία μετετέθη ἀπὸ ἀαρὼν εἰς τὸν χριστὸν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδὲκ οὐκ ὢν ἐκ τοῦ λευί. πίστει τε δε-

δικαιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων μόνον. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρεψάμενος καὶ τούτους, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ τὸν Χριστὸν ὑπομονήν, καὶ πείσας τιμᾶν τοὺς πρεσβυτέρους, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τίνος ἕνεκεν ἐθνῶν ἀπόστολος ὑπάρχων ὁ παῦλος ἑβραίοις ἐπιστέλλει, καὶ ταῦτα ἀπεχθῶς ἔχουσι πρὸς αὐτὸν τῷ τὸν νόμον παραλύειν. οἱ γὰρ ἀμφὶ πέτρον συγκαταβαίνοντες αὐτοῖς ἠρέμα εἴχοντο καὶ τοῦ νόμου. καὶ φαμὲν ὅτι ὥσπερ βαπτίζειν οὐκ ἐπιτετραμμένος, ἐκ περιουσίας ἐβάπτιζεν, οὕτως καὶ ἑβραίοις ἐπιστέλλει πρὸς τὰ ἔθνη ἀποσταλείς. ἐκήδετο γὰρ αὐτῶν, ὡς καὶ λέγειν. ἤθελον ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν. καὶ πάλιν. πορεύομαι εἰς ἱεροσόλυμα, διακονήσων τοῖς ἁγίοις. ἐπιστέλλει μὲν οὖν τοῖς ἤδη πεπιστευκόσιν ἐν τῇ ἱερουσαλὴμ καὶ παλαιστίνῃ. ἐπιστέλλει δὲ παραμυθούμενος αὐτοὺς πλεῖστα κακὰ πεπονθότας ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν μὴ πεπιστευκότων ὡς καὶ αὐτὸς δηλοῖ λέγων τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε. δύο δὲ μάλιστα κατασκευάζει ἐν τῇ ἐπιστολῇ, παραμυθεῖται αὐτοὺς τοῦ φέρειν γενναίως τοὺς πειρασμούς, καὶ ὅτι ἔσται τούτων ἀντίδοσις ἀγαθή, πολλὰ δὲ περὶ τῆς πίστεως φιλοσοφεῖ. δεικνὺς τὰ μὲν ἰουδαϊκὰ οὐκέτι ἀναγκαῖα ὡς τύπον ὄντα τῆς ἀληθείας. τὰ δὲ ἡμέτερα ἀναγκαῖα ὡς ὄντα ἀληθινά. τίνι δὲ τρόπῳ οὐκ ἔθηκε τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν ἑβραίοις γράφων κλήμης ἐν ταῖς ὑποτυπώσεσι γράφει λέγων οὕτως. ἤδη δὲ ὡς ὁ μακάριος ἔλεγε πέτρος, ἐπεὶ ὁ κύριος ὢν ἀπόστολος τοῦ παντοκράτορος ἀπεστάλη πρὸς ἑβραίους, διὰ μετριότητα ὁ παῦλος ὡς ἂν εἰς τὰ ἔθνη ἀπεσταλμένος, οὐκ ἐγγράφει ἑαυτὸν ἑβραίων ἀπόστολος διὰ τὴν πρὸς τὸν κύριον τιμήν. διὰ δὲ τὸ ἐκ περιουσίας ἐθνῶν κήρυκα καὶ ἀπόστολον εἶναι, ἐπιστέλλει καὶ τοῖς ἑβραίοις.

ὑπόθεσις τῆς καθολικῆς ἰακώβου ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστόν, γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολήν. διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖος μέν ἐστιν ἀπὸ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεῖ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐκ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου ἀλλ' οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε τῶν πλουσίων παραγγέλλει ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κριτοῦ, καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς, καὶ δείξας ἐκ τοῦ ἰὼβ τὸ χρήσιμον τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει καὶ προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ σπουδάζειν ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. εἶναι γὰρ τούτου μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Καθολικαὶ λέγονται αὗται, οἱονεὶ ἐγκύκλιοι. οὐ γὰρ ἀφωρισμένως ἔθνει ἑνὶ ἢ πόλει ὡς ὁ θεῖος παῦλος, οἷον ῥωμαίοις ἢ κορινθίοις προσφωνεῖ ταύτας τὰς ἐπιστολὰς ὁ τῶν τοιούτων τοῦ κυρίου μαθητῶν θίασος, ἀλλὰ καθόλου τοῖς πιστοῖς, ἤτοι ἰουδαίοις τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ ὡς πέτρος, ἢ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτὴν πίστιν Χριστιανοῖς τελοῦσιν.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην γράφει ὁ πέτρος τὴν ἐπιστολὴν διδασκαλικὴν τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν ἰουδαίοις καὶ γενομένοις Χριστιανοῖς. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ ἰουδαίων ἐπίστευσαν, ἐπιστηρίζει αὐτούς, καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγεῖται καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ἀπὸ τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ δι' αὐτῶν ἐμηνύθη ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπολύτρωσις. καὶ ὅτι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. εἶτα συμβουλεύσας ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι, προτρέπει καὶ βασιλεῖς τιμᾶν. γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύνην παραγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει ὅτι καὶ εἰς τὸν ᾅδην τοῦτο γέγονε παρὰ τοῦ κυρίου τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως, ἵνα οἱ προαποθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χάριτι τῆς ἀναστάσεως διαμείνωσι, καὶ ὅτι τὸ τέλος λοιπὸν πάντων ἤγγισε. καὶ ὀφείλουσι πάντες, οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Τοῖς ἐκ περιτομῆς καὶ οὗτος ἐπιστέλλει, ὡς ὁ μακάριος ἰάκωβος. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀορίστως πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν οἰκουμένην κατοικοῦσιν ἰουδαίοις ὅπου δή ποτε οὖσιν, οὗτος δὲ ἀφωρισμένως τοῖς κλίμασι πόντου γαλατίας. τοῦ πόντου δὲ προστίθησι γαλατίας, ἐπειδή ἐστι καὶ ἄλλη κατὰ κελτοὺς γαλατία, ἥτις καὶ ὄντως γαλατία. ἀφ' ἧς καὶ οὗτοι μετῳκίσθησαν ἐνταῦθα. τούτοις οὖν τοῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐγκειμένοις ἐν τῇ προγραφῇ τὸν λόγον ποιεῖται, ἐγκυκλίῳ ταύτῃ χρώμενος ἐπιστολῇ.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην πάλιν αὐτὸς ὁ πέτρος ἐπιστέλλει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὑπόμνησις τῶν πρώτων. εἰδὼς γὰρ αὐτοῦ ταχεῖαν ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῆς πίστεως ἐξηγεῖται, δεικνὺς αὐτὴν ἀπὸ τῶν προφητῶν εὐηγγελίσθαι. καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι, ἐν αἷς ἐμπαῖκται περιπατήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν τινὰς λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ' ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου. διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν εἶναι ὡς χίλια ἔτη. καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν τοῦ κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι. καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναί τε πάντας εἰς αὐτὴν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτὰ διὰ τὸ καὶ πάσας τὰς θείας γραφὰς διαβάλλειν αὐτούς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προειδέναι τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου πρώτης καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰωάννης ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, αὐτὸς καὶ ταύτην ἐπιστέλλει, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου. ἀποδεικνὺς αὐτὸν ἀεὶ εἶναι ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. θεολογῶν δέ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτό, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὅστις ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ τῆς τούτου παρουσίας καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι λέγων εἶναι τοῦτο ἐπὶ τῷ καταλῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστόν. γράφει γοῦν καὶ πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι' ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου, καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ, καὶ τέκνων διαβόλου. καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς, καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, ποῖον δὲ τῆς πλάνης. καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ πότε δὲ τοῦ διαβόλου. καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι. καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἑνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι. καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ λέγων, καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀντιχρίστου εἶναι τὸ λέγειν μὴ εἶναι τὸν υἱὸν

αὐτὸν τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. ἵνα ᾖ δῆλον ὅτι ὡς μὴ ὄντος ἐκείνου, ἑαυτὸν εἴπῃ εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ δι᾽ ὅλης τῆς ἐπιστολῆς μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μεταβεβηκέναι ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν τῆς οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς, πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων. ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ θεὸς ἀληθινὸς, καὶ ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

ὑπόθεσις τῆς Ἰωάννου δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ὡς πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομένους καὶ λέγοντας μὴ εἶναι τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν σαρκὶ, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν, ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα καλῶς περιπατοῦντα. εἶτα διδάσκων μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μένωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι τὸν λέγοντα μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν Χριστόν. παραγγέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαί τινα εἰς οἰκίαν, μὴ δὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις χαίρειν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς Ἰωάννου τρίτης ἐπιστολῆς.

Ἐστὶν ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν Γάϊον μαρτυρούμενον παρὰ πάντων ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμμένειν καὶ προπέμπειν καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἀδελφούς. πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὴν προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ Διοτρεφῆ, ὡς μήτε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πτωχοῖς, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀληθείας καὶ μὴ εἰδέναι τὸν θεόν. Δημήτριον δὲ συνίστησι μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλλιστα.

ὑπόθεσις τῆς Ἰούδα καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. παρεισελθόντων τινῶν καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔσχε γράψαι καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει. ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοιούτους ὡς πλάνους. καὶ παραγγέλλει μηδεμίαν αὐτοὺς ἔχειν κοινωνίαν πρὸς τοὺς τοιούτους, εἰδότας ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπατήσωμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ Αἰγύπτου ὁ κύριος καὶ μὴ ἐμμείναντα τῇ πίστει, ἀπώλεσε. καὶ ἀγγέλων δὲ μὴ τηρησάντων τὴν ἰδίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο. δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου. ἔσεσθαι γοῦν τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν, ὡς Σολομὼν διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς βεβαιότητα πίστεως παρὰ κυρίου, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

Τέλος.

Incipit prefatio sancti hieronymi presbyteri in omnes epistolas beati Pauli apostoli.

PRimum queritur: quare post euangelia que supplementū legis sunt ⁊ in quibus nobis exēpla ⁊ precepta viuendi plenissime digesta sūt: voluerit apostolꝰ has epistolas ad singulas ecclesias destinare. Hac aūt causa factū videt: vt scʒ initia nascentis ecclesie nouis causis existentibꝰ preueniret: et vt presētia atq̧ oriētia resecaret vitia: ⁊ post futuras excluderet questiones. Exēplo ꝓphetarū qui post editā legē moysi in qua oīa dei mandata legebant: nihilominꝰ tñ doctrina sua rediuiua semꝑ populi cōpressere pctā: ⁊ ꝓpter exēplū viuendi libros ad nostrā ēt memoriā transmiserunt. Deinde querit. Cur non amplius ꝗ̄ decē epistolas ad ecclesias scripserit. Decem sunt eni cū eā q̄ dr ad hebreos. Nam relique quattuor ad discipulos spāliter sunt porrecte. Ut ostenderet nouū non discrepare a veteri testamento: et se contra legē non facere moysi: ad numeꝝ primoꝝ decalogi mandatoꝝ suas epistolas destinauit: ⁊ quot ille preceptis a pharaone istituit liberatos: totidē hic epl'is a diaboli ⁊ idolatrie seruitute edocet acquisitos. Nā et duas tabulas lapideas duoꝝ testamētoꝝ figurā hūisse viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad hebreos scribitur quidā pauli non esse contendūt: eo ꝙ non sit eius nomine titulata: et propter sermonis stiliq̧ distantiā: sed aut barnabe iuxta tertullianum: aut luce iuxta quosdaʒ: vel certe clementis discipuli apostoloꝝ ⁊ episcopi romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibꝰ respōdendū est. Si propterea pauli non erit q: eius non habet nomē: ergo nec alicuius erit: q: nullius noīe intitulat. Quod si incōuenies absurdūq̧ est: ipsiꝰ magis esse credenda est: que tāto doctrine sue fulget eloq̄o. Sed qm̄ apud hebreoꝝ ecclesias quasi destructor legis falsa suspitione hēbat: voluit tacito nomine de figuris legis et veritate christi reddere rationē: ne odium noīs in fronte pretitulati vtilitatē excluderet lectionis. Non est sane mirū si eloquentior videat in ꝓprio .i. in hebreo ꝗ̄ in ꝑegrino .i. in greco quo cetere epistole sunt scripte sermone. Mouet etiā quosdā quare romanoꝝ epl'a in primo sit posita: cū eam nō primo scriptā ratio manifestet. Nā hanc se ꝓficiscentē hierosolymā scripsisse testat cū corinthios ⁊ alios iā ante vt ministeriū qđ secū portaturꝰ erat colligerent: litteris adhortatꝰ sit. Unde et intelligi quidā volūt ita oēs epistolas ordinatas: vt prima poneret ꝗ̄uis posterior fuerit destinata: vt ꝑ singulas epl'as gradibꝰ ad ꝑfectiora veniret. Romanoꝝ namq̧ pleriq̧ tā rudes erāt vt nō intelligerent dei se gratia ⁊ nō suis meritis esse saluatos: ⁊ ob hoc duo inter se ppl'i cōflictarēt. Idcirco illos indigere asserit corrigi: vitia gētilitatis priora cōmemorās. Corinthijs aūt iā dicit scie grām esse cōcessam: ⁊ nō tā oēs increpat ꝗ̄ cur peccantes nō increpauerūt reprehendit: sicut ait. Audit inter vos fornicatio. Et iterum. Congregatis vobis cum meo spiritu: tradere hmōi sathane. In secunda vero laudant: ⁊ vt magis ac magis proficiant ꝯmonent. Galathe vero iam nullius criminis arguūtur: nisi hoc tm̄ ꝙ callidissimis pseudoapostolis crediderunt. Ephesij sane nulla reprehensione sed multa laude sunt digni: q: fidē apostolicam seruauerūt. Philippenses etiam multo magis collaudant qui nec audire quidē falsos apostolos voluerūt. Thessalonicēses nihilominꝰ in duabus epistolis omni laude prosequit: eo ꝙ nō solum fidem inconcussā seruauerit veritatis: sed etiam in persecutione ciuiū fuerint constantes inuenti. Colossenses aūt tales erāt vt cū ab apostolo visi corporaliter non fuissent hac laude digni haberentur. Et si corpore inquit absens sum: sed spiritu vobiscū sum gaudens et videns ordinem vr̄m. De hebreis vo quid dicendum est: quoꝝ thessalonicenses qui plurimū laudati sunt imitatores facti esse dicunt. Sicut ipse ait. Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiaꝝ dei q̄ sunt in iudea. Eadem eni passi estis ⁊ vos a cōtribulibꝰ vestris: q̄ et illi a iudeis. Apud ipsos quoq̧ hebreos eadem cōmemorat dicēs. Nam et vinctis cōpassi estis: ⁊ rapinā bonoꝝ vestroꝝ cum gaudio suscepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manenteʒ substantiam.

Incipit prologus specialis in epistolam ad Romanos.

ROmani sunt qui ex iudeis et gentibus crediderūt. Hi superba contentione volebāt se alterutrū supponere. Nam iudei dicebant. Nos sumus ppl's dei quos ab initio dilexit et fouit: nos circūcisi ex genere abraam sancta descendimꝰ ex stirpe. Et notus retro apud iudeam tm̄ deus. Nos de egypto signis dei et virtutibus liberati mare sicco pertransiuimus pede: cum inimicos nostros grauissimi fluctus inuoluerent. Nobis pluit manna dominus in deserto: ⁊ quasi filijs suis celeste pabulum ministrauit. Nos die noctuq̧ in columna nubis ignisq̧ precessit: vt nobis in inuio iter ostenderet. Atq̧ vt cetera eius circa nos immensa beneficia taceamus: nos soli digni fuimus dei legem accipere: et vocem dei loquentis audire eiusq̧ cognoscere voluntatem. In qua lege nobis pro=

missus est christus: ad quos etiam ipse se venisse testatus est dicens. Non veni nisi ad oues que perierant domus israel: cum vos canes potius q̄ homines appellauerit. Equum ne ergo est vt idola hodie deserentes quibus ab initio deseruistis nobis comparemini: et non potius in proselytorum locum ex legis auctoritate et consuetudine deputemini? Et hoc ipsum non merebamini: nisi q2 larga semper dei clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes etiam econtrario respondebant. Quāto .n. maiora erga vos dei bn̄ficia narraueritis: tāto maioris vos criminis reos eē mōstrabitis. Sēper .n. his omnibus extitistis ingrati. Nā ipsis pedibus quib9 aridū mare transistis: ludebatis an̄ idola q̄ fecistis: et ipso ore quo paulo ante ob necem aduersariorū dn̄o cantaueratis: simulacra vobis fieri poposcistis: illis oculis quib9 venerando deū in nube vel igni conspicere solebatis: simulacra intuebamini. Māna quoq3 vobis fastidio fuit: et semp̄ in deserto cōtra dn̄m murmurastis: ad egyptū vnde vos manu valida eiecerat redire cupientes. Quid plura? Ita pr̄es vestri crebra ꝓuocatione dn̄m irritauerunt: vt omnes in heremo morerent̄: nec plus ex senioribus eorū q̄ duo hoīes terrā repromissionis intrarent. Sed qd̄ antiqua replicamus: cū etiā si illa minime fecissetis de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret: q2 dn̄m xp̄m ꝓphetarū semp̄ vobis vocibus repromissū non solum suscipe noluistis: sed etiam morte pessima pemistis? Quē vt nos cognouim9 statim credidim9: cum nobis de eo antea non fuerit predicatum. Unde ꝓbat̄ q2 idolis seruiuimus non obstinationi mentis sed ignorantie deputandum. Qui enim cognitū illico sequimur: olim vtiq3 sequeremur si antea cognouissemus. Sic aūt vos de generis nobilitate iactatis: quasi non morum imitatio magis q̄ carnalis natiuitas filios vos faciat esse sanctoꝝ. Deniq3 esau ⁊ hysmael cū de stirpe sint abrae: minime tn̄ in filijs reputant̄. His taliter altercātib9: aplūs se mediū iterponēs ita ptiū dirimit questiones: vt neutrū eoꝝ sua iustitia salutē meruisse confirmet: ambos vero ppl̄os et scienter ⁊ grauiter deliquisse. Judeos quidem q2 per preuaricationē legis deū inhonorauerint: gētes vero q2 cū cognitū de creatura creatorem vt deū debuerint venerari: gloriā ei9 in manu facta mutauerint simulacra. Utrosq3 etiam similiter veniā consecutos: equales esse verissima ratione demōstrat. Presertim cū in eadem lege predictum sit ⁊ iudeos ⁊ gētes ad christi fidem vocādos esse ostendat. Quāobrē vicissim eos hūilians ad pacem ⁊ concordiam cohortatur. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Romani sunt partis italie. Hi preuēti sunt a falsis apostolis: ⁊ sub nomine domini nostri iesu christi in legem ⁊ prophetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad veram et euangelicam fidem scribens eis a corintho. Explicit argumentum.

Η Τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι᾽ οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ κλητοῖς ἁγίοις. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν. ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ

Incipit epistola beati Pauli apostoli ad Romanos. Cap. i.

A

Paulus seruus iesu xp̄i vocatus apostolus: segregatus in euangeliū dei quod an̄ ꝓmiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ex semine dauid scd̄m carnē: q̄ predestinat9 ē fili9 dei in virtute scd̄z spm̄ sanctificatōis ex resurrectione mortuorum iesu christi domini nostri per quē accepim9 gratiā ⁊ apostolatum ad obediendū fidei in oīb9 gentib9 ꝓ nomine eius in quibus estis et vos vocati iesu christi: oīb9 qui sunt rome dilectis dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a deo patre nr̄o et domino iesu christo. Primum quidē gratias ago deo meo p̄ iesū xp̄m pro oībus vobis: quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. Testis enim mihi est deus cui seruio in spiritu meo in euangelio

2. Thi. 1. a.

υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. Τοῦτο δέ ἐστι συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. οὕτως τὸ κατ᾽ ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ᾽ ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν. καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι. καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης

filij ei9: q2 sine intermissiōe memoriā vestri facio sp̄ i oronib9 meis: obsecrās si quomō tādē aliqn̄ ꝓsperum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero .n. videre vos vt aliqd̄ ipartiar vobis grē spiritalis ad ɔfirmādos vos: id est simul consolari in vobis per eam que inuicem est fidem vestrā atq3 meā. Nolo autē vos ignorare fratres: q2 sepe proposui venire ad vos: ⁊ ꝓhibitus sū3 vsq3 adhuc: vt aliquē fructū habeā ⁊ i vob' sicut ⁊ in ceteris gentib9. Grecis ac barbaris: sapiētib9 ⁊ insipiētib9 debitor sū. Itaq3 qd̄ in me promptū3 est et vobis qui rome estis euangelizare. Nō eī erubesco euangelium. Uirtus enim dei est in salutem oīm credenti: iudeo primum et greco. Justitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est. Justus autem ex fide viuet. Reuelat̄ enim ira dei de celo sup̄ oē3 ipietatē ⁊ iniustitiā hoīm eoꝝ q̄ veritatē dei in iniustitia detinent: q2 qd̄ notum est dei: manifestum est in illis. Deus .n. illis manifestauit. Inuisibilia enī3 ipsius a creatura mūdi p̄ ea q̄ facta sūt intellecta ɔspiciūtur: sēpiterna quoq3 ei9 vt9 ⁊ diuinitas: ita vt sint inexcusabiles. Quia cum cognouissēt deū nō sicut deū glificauert aut gratias egerūt: sed euanuert in cogitationibus suis: et obscuratum est insipiens cor eoꝝ. Dicētes .n. se eē sapiētes stulti facti sunt. Et mutauert gliā3 incorruptibilis dei i similitudinē imaginis corruptibilis hoīs: ⁊ volucrū ⁊ quadrupedū ⁊ serpētū. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum i imūdiciā: vt ɔtumelijs afficiāt corpa sua in semetipsis. Qui cōmutauerunt veritatem dei in mendacium: et coluerunt et seruiert creature poti9 q̄ creatori: qui est benedictus in secula amen. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Nā femie eoꝝ imutauerūt naturalē vsū i eū vsū q ē ɔtra naturam. Similiter aūt et masculi relicto naturali vsu femine exarserunt in desiderijs suis i inuicem: masculi i masculos turpitudinem operantes: et mercedem quam oportuit erroris

B

Abach. 2. a
Heb. 10. d.

C

1. Cor. 3. d
Ephe. 4. c.

D

αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ κα
θὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγ
νώσει παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον
νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμέ
νους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεο
νεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος
δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλά
λους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀ
λαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς,
ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόν
δους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ
θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσ-
σοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ
ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς
πράσσουσι. Cap. 2.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ
κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σε
αυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσ-
σεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ
θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαύ
τα πράσσοντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε
ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ
ποιῶν αὐτά; ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ
θεοῦ. ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐ
τοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας κα
ταφρονεῖς. ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θε-
οῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει. κατὰ δὲ τὴν σκλη
ρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυ
ρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀ
ποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ,
ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
τοῖς μὲν καθ᾽ ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δό
ξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ἐπιζητοῦσι, ζω-
ὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦ
σι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδι-
κίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή, θλίψις καὶ στενοχω-
ρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κα-
τεργαζομένου τὸ κακόν, ἰουδαίου τε πρῶτον
καὶ ἕλληνος. δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη
παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, ἰουδαίῳ
τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προ-
σωποληψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνό-
μως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ
ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσον
ται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι
παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου
δικαιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νό-
μον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗ-
τοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, οἵ
τινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γρα
πτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυ-
ρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μετα-
ξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούν-

sui in semetipsis recipientes. Et sicut
non probauerũt deũ habere in notitia:
tradidit illos deus in reprobum
sensũ ut faciant ea q̃ non cõueniũt: re
pletos oĩ iniquitate: malicia: fornicatio
ne: auaricia: neq̃tia: plenos inuidia: ho
micidijs: cõtentione: dolo: malignitate:
susurrões: detractores: deo odibiles: cõ
tumeliosos: sup̃bos: elatos: inuẽtores ma
lor̃: parentibus nõ obediẽtes: insipientes:
incompositos: sine affectione: absq̃ fe
dere: sine mĩa. Qui cũ iustitiã dĩ cogno
uissent: nõ itellexerũt q̃m q̃ talia agũt di-
gni sũt morte: nõ solũ q̃ ea faciũt: sed ẽt
qui consentiunt facientibus. Cap. 2.

Propter qd̃ iexcusabilis es o homo A
ois q̃ iudicas. In quo enim alter̃ iu Mat. 7. a.
dicas teipsum cõdẽnas. Eadem enim
agis que iudicas. Scim⁹ enĩ q̃m iudi
cium dei est scd̃m veritatem in eos q̃
talia agũt. Existimas aũt hoc o homo
qui iudicas eos qui talia agunt et
facis ea: quia tu effugies iudicium
dei? An diuitias bonitatis eius
et patientie et longanimitatis contẽnis?
Ignoras quoniam benignitas dei
ad p̃niam te adducit? Scd̃m aũt duri-
tiã tuam ⁊ impenitens cor thesaurizas
tibi iram in die ire et reuelationis
iusti iudicij dei:
qui reddet vnicuiq̃ secundũ opa ei⁹.
Hijs q̃dẽ q̃ scd̃z patiẽtiã boni opis glo- B
riaz ⁊ honorẽ ⁊ incorruptionẽ q̃rẽtib⁹ vi
tã eternã. Hijs aũt q sũt ex ↄtẽtiõe ⁊ q̃ nõ
acq̃escũt veritati credunt aũt iniquitati:
ira ⁊ indignatio tribulatio et angustia
in omnem animam hominis operantis
malum iudei primum
et greci. Gloria aũt et honor et pax
omni operanti bonum: iudeo
primũ ⁊ greco. Nõ eĩ est acceptio p̃so- 1. Pe. 1. c. Coll. 3. d. Ephe. 6. b. Act. 10. c. Jaco. 2. b.
nar̃ apud deũ. Quicũq̃ enĩ sine lege
peccauerũt: sine lege peribunt. Et
quicũq̃ ĩ lege peccauerũt p̃ legẽ iudica-
buntur. Non enĩ auditores legis iusti sunt Mat. 7. d. Jaco. 1. d.
apud deũ: sed factores legis
iustificabuntur. Cũ enĩ gẽtes q̃ legẽ nõ
habẽt naturaliter ea q̃ legis sũt faciũt:
eiusmodi legẽ nõ habẽtes ipsi sibi sũt
lex: qui ostendũt opus legis scriptum C
in cordib⁹ suis: testimoniũ reddẽte illis
conscientia ipsorum: et inter
se inuicem cogitationum accusantium

των, ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε
κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κα-
τὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.
εἰ δὲ σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύ-
ῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσ-
κεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέρον
τα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθας
τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν
ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκα-
λον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώ-
σεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν δι
δάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. ὁ κη-
ρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. ὁ λέγων μὴ
μοιχεύειν, μοιχεύεις. ὁ βδελυσσόμενος
τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς. ὃς ἐν νόμῳ καυ-
χᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου
τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ
δι᾽ ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, κα-
θὼς γέγραπται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ
ἐὰν νόμον πράσσῃς, ἐὰν δὲ παραβάτης νό-
μου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγο-
νεν. ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα
τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία
αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται καὶ κρι
νεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τε-
λοῦσα σέ, τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτο
μῆς παραβάτην νόμου. οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φα
νερῷ ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ
ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ
ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύμα
τι οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀν-
θρώπων ἀλλ᾽ ἐκ θεοῦ. Cap. 3.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου, ἢ τίς
ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς. πολὺ κατὰ
πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπι-
στεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ εἰ ἠ-
πίστησάν τινες. μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πί
στιν τοῦ θεοῦ καταργήσει. μὴ γένοιτο. γι-
νέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος
ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δι-
καιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν
τῷ κρίνεσθαί σε. εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ
δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν. μὴ ἄ-
δικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν. κατὰ ἄν-
θρωπον λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ, πῶς κρινεῖ
ὁ θεὸς τὸν κόσμον. εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θε
οῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς
τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτω
λὸς κρίνομαι, καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμε
θα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι
ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά.
ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι. τί οὖν. προεχό-
μεθα. οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ ἰου

aut etiam defendentium in die cum
iudicabit deus occulta hominum scd̃m
euangelium meũ per iesum christum.
Si aũt tu iudeus cognominaris: ⁊ requie
scis in lege: ⁊ gloriaris in deo: et nosti
voluntatem eius: et probas vtiliora
instructus per legem: confidis
teip̃m esse ducẽ cecor̃: lumẽ eorum qui
in tenebris sũt: eruditorẽ insipiẽtiũ: ma
gistrũ infantiũ: habentẽ formaz scientie
et veritatis in lege. Qui ergo
alium doces teip̃z nõ doces. Qui pre-
dicas nõ furãdũ furaris. Qui dicis nõ
mechandum mecharis. Qui abomina D
ris idola: sacrilegiũ facis. Qui in lege
gliaris: per preuaricationem legis
deum inhonoras. Nomen enim dei
per vos blasphematur inter gẽtes: sicut
scriptum est. Circuncisio quidẽ p̃dest
si legẽ obserues: si aũt preuaricator le
gis sis: circũcisio tua preputiũ facta ẽ.
Si igitur preputium iustitias
legis custodiat: nonne preputium
illi⁹ in circuncisionẽ reputabit? Et iudi
cabit id qd̃ ex natura ẽ p̃putiũ legẽ ↄsũ-
mans: te qui per litteram ⁊ circuncisio
nẽ preuaricator legis es. Nõ enĩ q̃ i ma
nifesto iudeus est: neq̃ que in manifesto
in carne est circuncisio: sz qui in abscon
dito iudeus est: et circũcisio cordis ĩ spi
ritu non littera: cuius laus nõ ex hoib⁹
sed ex deo est. Cap. 3.

Quid ergo amplius iudeo est: aut q̃ A
vtilitas circuncisionis? Multũ per
oẽz modũ. Primũ q̃dẽ q2 credita sũt
ill⁹ eloq̃a dei. Quid eĩ si ĩcredulitas illor̃
quidã illor̃ nõ crediderũt? Nũq̃d icre-
dulitas fidem dei euacuabit? Absit. Est Joh. 4. d. 7. 8. c. Psal. 115. Psal. 50.
aũt deus verax omnis autem homo
mẽdax: sicut scriptũ est. Ut iustificeris
in sermonibus tuis et vincas cum
iudicaris. Si ãt iniq̃tas nr̃a iustitiã dei
cõmendat: q̃d dicem⁹? Nunq̃d iniqu⁹
est de⁹ qui infert iram? Scd̃m hominẽ
dico. Absit. Alioquin quõ iudicabit
deus hunc mundũ? Si enĩ veritas dei B
in meo mendacio abundauit in
gloriaz ipsi⁹: quid adhuc ⁊ ego tãq̃ pec
cator iudicor: ⁊ nõ sicut blasphemamur:
et sicut aiũt quidam nos dicere: facia
m⁹ mala vt veniãt bona? Precellim⁹
Quor̃ dãnatio iusta est. Quid ergo?
eos? Neq̃q̃. Precausati enĩ sum⁹ iudeos

δαίους τε καὶ ἕλληνας πάντας ὑφ' αμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται. ουκ εστί δίκαιος ουδὲ εις, ουκ εστὶν ο συνιών, ουκ εστὶν ο εκζητών τὸν θεόν. πάντες εξέκλιναν ἅμα ηχρειώθησαν, ουκ εστὶ ποιών χρηστότητα, ουκ εστὶν έως ενός. τάφος ανεωγμένος ο λάρυγξ αυτών, ταις γλώσσαις αυτών εδολιούσαν, ιός ασπίδων υπό τα χείλη αυτών. ων τὸ στόμα αράς καὶ πικρίας γέμει, οξείς οι πόδες αυτών εκχέαι αίμα. σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία εν ταις οδοίς αυτών, καὶ οδὸν ειρήνης ουκ έγνωσαν, ουκ εστὶ φόβος θεού απέναντι των οφθαλμών αυτών. οίδαμεν δὲ ότι όσα ο νόμος λέγει, τοις εν τω νόμω λαλεί, ίνα πᾶν στόμα φραγή, καὶ υπόδικος γένηται πας ο κόσμος τω θεώ. διότι εξ έργων νόμου ου δικαιωθήσεται πάσα σαρξ ενώπιον αυτού. διά γαρ νόμου επίγνωσις αμαρτίας, νυνί δὲ χωρίς νόμου δικαιοσύνη θεού πεφανέρωται μαρτυρουμένη υπό του νόμου καὶ των προφητών. δικαιοσύνη δὲ θεού διά πίστεως ιησού χριστού, εις πάντας καὶ επὶ πάντας τους πιστεύοντας. ου γαρ εστὶ διαστολή. πάντες γαρ ήμαρτον, καὶ υστερούνται της δόξης του θεού. δικαιούμενοι δωρεάν τη αυτού χάριτι, διά της απολυτρώσεως της εν χριστώ ιησού, ον προέθετο ο θεός ιλαστήριον διά της πίστεως εν τω αυτού αίματι εις ένδειξιν της δικαιοσύνης αυτού διά την πάρεσιν των προγεγονότων αμαρτημάτων εν τη ανοχή του θεού, προς ένδειξιν της δικαιοσύνης αυτού εν τω νυν καιρώ, εις τὸ είναι αυτόν δίκαιον, καὶ δικαιούντα τὸν εκ πίστεως ιησούν. που ουν η καύχησις. εξεκλείσθη. διά ποίου νόμου. των έργων. ουχί. αλλά διά νόμου πίστεως. λογιζόμεθα ουν πίστει δικαιούσθαι άνθρωπον χωρίς έργων νόμου. η ιουδαίων ο θεός μόνον. ουχί δὲ καὶ εθνών. ναι καὶ εθνών. επείπερ εις ο θεός ος δικαιώσει περιτομήν εκ πίστεως, καὶ ακροβυστίαν διά της πίστεως. νόμον ουν καταργούμεν διά της πίστεως. μη γένοιτο. αλλά νόμον ιστώμεν. Cap.4.

Τί ουν ερούμεν αβραάμ τὸν πατέρα ημών ευρηκέναι κατά σάρκα. ει γαρ αβραάμ εξ έργων εδικαιώθη, έχει καύχημα αλλ' ου προς τὸν θεόν. τί γαρ η γραφή λέγει. επίστευσε δὲ αβραάμ τω θεώ, καὶ ελογίσθη αυτώ εις δικαιοσύνην. τω δὲ εργαζομένω ο μισθός ου λογίζεται κατά χάριν, αλλά κατά οφείλημα. τω δὲ μη εργαζομένω, πιστεύοντι δὲ επὶ τὸν δικαιούντα τὸν

et grecos omnes sub peccato esse: sicut scriptum est. Quia nō est iustus quisq̃. Non est intelligens: nō est requirens deū. Oēs declinauerūt simul inutiles facti sūt: nō est qui faciat bonū non est vsq̃ ad vnum. Sepulchrū patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebāt. Venenū aspidū sub labijs eoꝝ. Quoꝝ os maledictiōe ⁊ amaritudie plenū est. Veloces pedes eoꝝ ad effūdendū sanguinē. Cōtritio ⁊ infelicitas ī vijs eoꝝ: ⁊ viā pacis nō cognouerūt. Nō est timor dei an̄ oc̄los eorū. Scim⁹ aūt qm̄ q̄cūq̃ lex loq̄tur: his q̄ i lege sūt loquit̃. Vt omē os obstruat̃ ⁊ subditus fiat omnis mundus deo: q2 ex operibus legis nō iustificabit̃ ōis caro coram illo. Per legem enī cognitio peccati: nūc autem sine lege iustitia dei manifestata est: testificata a lege et ꝓphetis. Iustitia autem dei per fidem iesu christi in oēs ⁊ super omnes qui credūt in eū. Non enī est distinctio. Oēs enī peccauerūt ⁊ egent gloria dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redēptionem que est in christo iesu: quem proposuit deus propiciatorē per fidem in sanguine ipsius ad ostēsionem iustitie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione dei ad ostensionem iustitie eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus ⁊ iustificans eū q̄ ex fide est iesu xp̄i. Vbi ē ergo gl'iatio tua? Exclusa ē. Per quā legē. Factoꝝ? Nō. Sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hoiē per fidē sine operib⁹ legis. An iudeorum de⁹ tm̄? Nonne ⁊ gētiū? Imo ⁊ gētiū. Qm̄ q̄dē vn⁹ ē deus q̄ iustificat circūcisionē ex fide ⁊ p̄putium per fidē. Legem ergo destruim⁹ per fidem? Absit. Sed legem statuimus. Cap.4.

Quid ergo dicem⁹ iuenisse abraam patrē nr̄z s̄cd̄z carnē? Si enī abraā ex opibus iustificatus est habet gl'iam sz nō apd̄ dū. Quid enī dicit scriptura? Credidit abraam deo et reputatum est illi ad iustitiam. Ei aūt qui operatur merces non imputatur secundū gratiā: sed s̄cd̄m debitū. Ei vero qui nō opat̃: credenti autem in eum qui iustificat

Eccle. 7. c.
Psal. 13. 52.
Psal. 13. et 52.
Psal. 5.
Psal. 139.
Psal. 9.
Esa. 59. b
Psal. 35.
Galla. 2. d
D
A
Gen. 15. a.
Galla. 3. a.

ασεβή, λογίζεται η πίστις αυτού εις δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαυίδ λέγει τὸν μακαρισμόν του ανθρώπου, ω ο θεός λογίζεται δικαιοσύνην χωρίς έργων. μακάριοι ων αφείθησαν αι ανομίαι, καὶ ων επεκαλύφθησαν αι αμαρτίαι. μακάριος ανήρ ω μη λογίσηται κύριος αμαρτίαν. ο μακαρισμός ουν ούτος επὶ την περιτομήν, η καὶ επὶ την ακροβυστίαν. λέγομεν γαρ ότι ελογίσθη τω αβραάμ η πίστις εις δικαιοσύνην. πως ουν ελογίσθη. εν περιτομή όντι, η εν ακροβυστία. ουκ εν περιτομή, αλλ' εν ακροβυστία. καὶ σημείον έλαβε περιτομής σφραγίδα της δικαιοσύνης της πίστεως της εν τη ακροβυστία, εις τὸ είναι αυτόν πατέρα πάντων των πιστευόντων δι' ακροβυστίας, εις τὸ λογισθήναι καὶ αυτοίς την δικαιοσύνην. καὶ πατέρα περιτομής, τοις ουκ εκ περιτομής μόνον, αλλά καὶ τοις στοιχούσι τοις ίχνεσι της πίστεως της εν τη ακροβυστία του πατρός ημών αβραάμ. ου γαρ διά νόμου η επαγγελία τω αβραάμ η τω σπέρματι αυτού, τὸ κληρονόμον αυτόν είναι του κόσμου αλλά διά δικαιοσύνης πίστεως. ει γαρ οι εκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται η πίστις καὶ κατήργηται η επαγγελία. ο γαρ νόμος οργήν κατεργάζεται. ου γαρ ουκ εστὶ νόμος, ουδέ παράβασις. διατούτο εκ πίστεως, ίνα κατά χάριν, εις τὸ είναι βεβαίαν την επαγγελίαν παντί τω σπέρματι. ου τω εκ του νόμου μόνον, αλλά καὶ τω εκ πίστεως αβραάμ, ος εστὶ πατήρ πάντων ημών, καθώς γέγραπται. ότι πατέρα πολλών εθνών τέθεικά σε, κατέναντι ου επίστευσε θεού του ζωοποιούντος τους νεκρούς, καὶ καλούντος τα μη όντα ως όντα. ος παρ' ελπίδα επ' ελπίδι επίστευσεν, εις τὸ γενέσθαι αυτόν πατέρα πολλών εθνών, κατά τὸ ειρημένον. ούτως έσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μη ασθενήσας τη πίστει, ου κατενόησε τὸ εαυτού σώμα ήδη νενεκρωμένον εκατονταέτης που υπάρχων, καὶ την νέκρωσιν της μήτρας σάρρας. εις δὲ την επαγγελίαν του θεού ου διεκρίθη τη απιστία, αλλ' ενεδυναμώθη τη πίστει, δους δόξαν τω θεώ, καὶ πληροφορηθείς, ότι ο επήγγελται δυνατός εστὶ καὶ ποιήσαι. διό καὶ ελογίσθη αυτώ εις δικαιοσύνην. ουκ εγράφη δὲ δι' αυτόν μόνον, ότι ελογίσθη αυτώ, αλλά καὶ δι' ημάς οις μέλλει λογίζεσθαι, τοις πιστεύουσιν επὶ τὸν εγείραντα ιησούν τὸν κύριον ημών εκ νεκρών, ος παρεδόθη διά τα παραπτώματα ημών, καὶ ηγέρθη διά την δικαίωσιν ημών.

ipiū: reputat̃ fides ei⁹ ad iustitiā s̄m ꝓpositū gr̄e dei: sicut ⁊ dauid dicit beatitudinem hoīs cui deus accepto fert iustitiā sine opib⁹. Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Btūs vir cui non imputabit dominus peccatū. Beatitudo ergo hec ī circūcisiōe tm̄ manet: an et ī preputio? Dicimus enim quia reputata est fides abrae ad iustitiā. Quō ergo reputata ē? In circūcisione: an ī p̄putio? Non in circūcisione: sed ī preputio. Et signū accepit circūcisionis signaculū iustitie fidei que est in preputio: vt sit pater omnium credentium per preputium: vt reputetur et illis ad iustitiā. Et sic pater circūcisiōis: nō his tm̄ q̄ sunt ex circuncisione: sed ⁊ his q̄ sectant̃ vestigia fidei que est in preputio patris nostri abrae. Non enim per legem promissio abrae aut semini eius vt heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim q̄ ex lege heredes sūt: exinanita ē fides: abolita ē ꝓmissio. Lex enim iram operatur. Vbi enim non est lex nec preuaricatio. Ideo ex fide: vt secūdū gratiam firma sit ꝓmissio omni semini. Non ei qui ex lege est solum: sed et ei qui ex fide est abrae: qui pater est omnium nostrum: sicut scriptū est. Q2 patrē multaꝝ gentiū posui te: ante deum cui credidisti qui viuificat mortuos et vocat ea q̄ nō sūt tanq̃ ea que sūt. Qui cōtra spē in spem credidit vt fieret pater multaꝝ gētiū: s̄cd̄z q̄ dictū ē ei. Sic erit semē tuū sicut stelle celi ⁊ arena maris. Et nō īfirmat⁹ ē ī fide nec ꝯsiderauit corp⁹ suū emortuū cū iaz fere centū esset annoꝝ: et emortuā vuluam sare. In repromissione etiā dei nō hesitauit diffidentia: sed confortatus est fide: dans gloriam deo: plenissime sciens q2 quecūq̃ promisit de⁹ potēs ē ⁊ facere. Ideo et reputatū est illi ad iustitiā. Nō est aūt scriptū tm̄ ꝓpter ip̄m: q2 reputatū ē illi ad iustitiā: sz ⁊ ꝓp nos q̄b⁹ reputabit̃ credentib⁹ in eū qui suscitauit iesum xp̄m dn̄m nr̄m a mortuis: qui traditus est propter delicta nr̄a: ⁊ resurrexit ꝓp iustificationē nr̄az.

ps. 31.
B
f. Abrae ca tum casus.
C
Gen. 17. a
Gen. 15. a.

Cap. 5.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται. ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται, ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ. ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου, ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέος, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας, ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος. ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Cap. 5.

Iustificati ergo ex fide pacē habeamus ad deū per dominum nostrū iesum christum: per quē habemus accessum per fidem in gratiam istam: in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem sed et gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiā operatur: patientia autem probationē: probatio vero spē. Spes autem non confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctū qui datus est nobis. Ut quid enim christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori? Commendat autem charitatem suā deus in nobis: quoniam si cum adhuc peccatores essemus secundum tempus christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortē filii eius: multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non solum autem sed et gloriamur in deo per dominum nostrum iesum christum per quē nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit et per peccatum mors: et ita in omnes homines mors pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Vsque ad legem enim peccatum erat in mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex non esset: sed regnauit mors ab adā vsque ad moysen etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem preuaricationis ade: qui est forma futuri. Sed non sicut delictum: ita et donum. Si enim vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum in gratia vnius hominis iesu christi in plures abundauit. Et non sicut per vnum peccatum ita et donum: nam iudicium quidem ex vno in condemnationē: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim vnius delicto mors regnauit per vnum: multo magis abundantiam gratie et donationis et iustitie accipientes in vita regnabunt per vnum iesum christum. Igitur sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationē: sic et per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationē vite. Sicut enim per inobedientiā vnius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per vnius obeditionē iusti constituentur multi. Lex autem subintrauit vt abundaret delictum. Vbi autem abundauit delictum: superabundauit et gratia. Vt sicut regnauit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iustitiam in vitam eternam per iesum christum dominum nostrum.

A — Iaco. 1. a. — Heb. 9. d. 1. Pet. 3. d. — B — C — D

Cap. 6.

Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπακούσετε δὲ ἐκ καρδί-

Cap. 6.

Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato vt gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato: quomodo adhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres quia quicunque baptizati in christo iesu: in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo christus surrexit a mortuis per gloriam patris: ita et nos in nouitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est vt destruatur corpus peccati: vt vltra non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum christo: credimus quia simul etiam viuemus cum illo: scientes quod christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato: mortuus est semel: quod autem viuit viuit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato: viuentes autem deo in christo iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore: vt obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibetis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos deo tanquam ex mortuis viuentes: et membra vestra arma iustitie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis: sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. An nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendū: serui estis eius cui obedistis: siue peccati ad mortem: siue obeditionis ad iustitiam? Gratias autem deo quod fuistis serui peccati: obedistis autem ex corde

A — B — Ephe. 4. c. Col. 3. b. — C

ας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ᾽ οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε. τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. Cap. 7.

Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί, γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ. ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε ἀδελφοί μου καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος. Τί οὖν ἐροῦμεν. ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία. μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ νόμου. τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά, ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἔζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον. ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, ἐξηπάτησέ με, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀπέκτεινεν. ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος, μὴ γένοιτο. ἀλ-

in eam formam doctrine in qua traditi estis. Liberati autem a peccato servi facti estis iustitie. Humanum dico propter infirmitatē carnis vrē. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immundicie et iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire iustitie in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati: liberi fuistis iustitie. Quē ergo fructū hũistis tūc in illis: in quibus nūc erubescitis? Nā finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato: servi autem facti deo: habetis fructum vestrum in sanctificationē: finē vero vitā eternā. Stipendia enim peccati mors: gratia autem dei vita eterna: in christo iesu domino nostro. Cap. 7.

An ignoratis fratres: scientibus enim legem loquor: quia lex in homine dnāt quāto tēpore vivit. Nā que sub viro ē mulier: vivēte viro alligata ē legi. Si aūt mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabit adultera si fuerit cum alio viro. Si aūt mortuus fuerit vir eius: liberata est a lege viri: vt non sit adultera si fuerit cū alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus christi: vt sitis alterius qui ex mortuis resurrexit: vt fructificetis deo. Cum enim essemus in carne: passiones pctōrum q per legem erant operabantur in mēbris nostris: vt fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur: ita vt serviamus in novitate spiritus: et non in vetustate littere. Quid ergo dicemus. Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem. Nā cōcupiscētiā nesciebā: nisi lex diceret. Nō cōcupisces. Occasione aūt accepta pctm̄ per mandatum operatum est in me oēm cōcupiscentiā. Sine lege enim pctm̄ mortuū erat: ego aūt vivebā sine lege aliqñ. Sed cū venisset mādatū: pctm̄ revixit: ego aūt mortuus sū. Et invētū ē mihi mādatū qd̄ erat ad vitā: hoc eē ad mortē. Nā pctm̄ occasione accepta per mādatū seduxit me: et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta: et mandatum sctm̄ et iustū et bonū. Qd̄ ergo bonū ē: mihi factū est mors? Absit. Sed

Ioh. 8. a. Esaie. 1. g. Eze. 36. a.

1. Cor. 7. a.

Exod. 20. c. Deute. 5. b.

1. Thi. 1. b.

λὰ ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ᾽ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς. οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ᾽ ὃ μισῶ τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐχ εὑρίσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας. Cap. 8.

Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος. τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη. διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ᾽ ἐν πνεύματι. εἴπερ

peccatum: vt appareat pctm̄ per bonum operatum est mihi mortem: vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quia lex spiritalis est. Ego autem carnalis sum venundatus sub peccato: quod enim operor nō intelligo. Nō enim qd̄ volo bonū hoc ago: sed qd̄ odio malū illd̄ facio. Si aūt quod nolo illud facio: cōsentio legi quoniam bona ē. Nūc aūt iā nō ego operor illd̄: sed quod habitat in me peccatū. Scio enim quia non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum non invenio. Non enim qd̄ volo bonū hoc facio: sed qd̄ nolo malū hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: iam nō ego operor illud: sed quod habitat in me pctm̄. Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum: quoniam mihi malum adiacet. Cōdelector enim legi dei secūdum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captivantē me in lege peccati que est in membris meis. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi dei: carne autem legi peccati. Cap. 8.

Nihil ergo nūc dānatiōis ē his q sūt in xpo iesu: q nō secūdum carnē ambulāt. Lex enim spiritus vite in christo iesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam qd̄ impossibile erat legi in quo infirmabat per carnē: deus filiū suū mittens in similitudinē carnis peccati: et de peccato damnavit peccatum in carne: vt iustificatio legis impleretur in nobis: q nō secūdum carnem ambulamus: sed secundum spiritū. Qui enim secūdum carnē sūt: q carnis sūt sapiunt: q vero secūdum spm̄ sūt: q sūt spūs sentiūt. Nam prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis inimica est deo. Legi enim dei non est subiecta: nec enim potest. Qui autem in carne sūt: deo placere non possūt. Vos autē in carne nō estis sed in spiritu: si tamē

πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν. ἄρα οὖν ἀδελφοί ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν ἀββά ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ. εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τις τί καὶ ἐλπίζει. εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς

spūs dei hītat in vobis. Si quis aūt spūm christi non habet: hic non est eius. Si aūt xp̄s i vob[is] ē: corp[us] qdē mortuū ē ppter pctm̄: spūs vero vivit ppter iustificationē. Qd̄ si spūs ei[us] qui suscitauit iesū a mortuis hītat i vob[is]: q̄ suscitauit iesū xp̄z a mortuis vivificabit ⁊ mortalia corp[or]a vr̄a: ppter inhitantem spūm ei[us] in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni vt secundum carnem viuam[us]. Si .n. scd̄z carnē vixerit[is]: moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis: viuetis. Quicūq; spiritu dei agunt: hi sunt filij dei. Non eni accepistis spiritū seruitutis iterū i timore: sed accepistis spūm adoptiōis filiorum dei: i quo clamam[us] abba pr̄. Ipse eni spūs testimoniū reddet spūi nostro q[uo]d sum[us] filij dei. Si aūt filij ⁊ heredes: heredes quidē dei: coheredes autem christi: si tamen compatimur vt ⁊ conglorificemur. Existimo enim q[uo]d non sūt cōdigne passiones hui[us] tpis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Nam expectatio creature reuelationem filiorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est nō volens: sed ppter eum q̄ subiecit eam in spe: q[ui]a et ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Scim[us] .n. q[uo]d ōis creatura ingemiscit ⁊ parturit vsq; adhuc. Non solum autem illa sed et nos ipsi primitias spiritus habentes: et ipsi intra nos gemim[us] adoptionem filiorum dei: expectātes redemptionem corporis nostri. Spe ei salui facti sum[us]. Spes aūt q̄ videtur: nō est spes. Nam quod videt quis quid sperat? Si aūt q[uo]d nō videm[us] speram[us]: per patientiā expectam[us]. Similiter autem et spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nā quid orem[us] sicut oportet nescim[us]: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus ienarrabilib[us]. Qui aūt scrutat corda scit quid desideret spiritus: quia secundum deū postulat pro sanctis. Scimus aūt q[uonia]m diligentib[us] deū omnia cooperantur in bonū his q̄ scd̄m ppositū vocati sūt sācti. Nā quos prescivit ⁊ predestinauit conformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis

1. Thl. 1. b.

Gall. 4. a.

1. Cor. 11. b. Heb. 4. d.

ἀδελφοῖς. οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε. καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα. εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν. ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται. τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ. θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων. Χριστὸς ὁ ἀποθανών μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὃς καὶ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα. καθὼς γέγραπται. ὅτι ἕνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Cap. 9.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ οὐ ψεύδομαι συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα οἵτινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ ἰσραὴλ οὗτοι ἰσραήλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραάμ πάντες τέκνα. ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα τοῦτ' ἔστιν οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάρρᾳ υἱός. οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαάκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλά-

fratrib[us]. Quos aūt predestinauit hos ⁊ vocauit: et quos vocauit hos ⁊ iustificauit: quos aūt iustificauit illos et magnificauit. Quid ergo dicem[us] ad hec? Si de[us] p[ro] nobis quis cōtra nos? Qui etiā ppro filio suo nō pepercit: sed p[ro] nobis oib[us] tradidit illum: quomodo nō etiaz cum illo oīa nobis donabit. Quis accusabit aduers[us] electos dei? De[us] q[ui] iustificat: quis ē q[ui] cōdēnet. Xp̄s iesus q[ui] mortuus est: imo q[ui] ⁊ resurrexit: q[ui] est ad dexterā dei: qui etiā interpellat pro nobis. quis ergo nos sepabit a charitate xp̄i? Tribulatio: an angustia: an fames an nuditas: an piculū: an persecutio: an gladi[us]? Sicut scriptū est. Q[uia] ppter te mortificamur tota die: estimati sum[us] sicut oues occisiōis. Sed i his oib[us] supamus ppter eum qui dilexit nos. Cert[us] sū eni q[uia] neq; mors: neq; vita neq; āgeli: neq; pricipat[us]: neq; v[ir]tutes: neq; istātia: neq; futura: neq; fortitudo: neq; altitudo: neq; pfūdū: neq; creatura alia poterit nos separare a charitate dei: que est in christo iesu domino nostro.

Cap. 9.

Veritatē dico in xp̄o non mentior testimoniū mihi phibēte cōsciētia mea i spiritu sācto: q[uonia]m tristitia mihi magna est et continuus dolor cordi meo. Optabam ei ego ipse anathema esse a christo pro fratribus meis q̄ sunt cognati mei scd̄m carnē q[ui] sunt israelite: quorum adoptio est filiorum: ⁊ gl[or]ia ⁊ testamētū ⁊ legislatio ⁊ obsequiū ⁊ pmissa: quorum patres: ex quibus est christ[us] scd̄m carnē: qui est sup omnia de[us] benedictus in secula amen. Non aūt q[uo]d exciderit verbum dei. Nō ei oēs q[ui] ex circūcisiōe sūt isrl: hi sūt israelite: neq; q[ui] semē sunt abrae oēs filij. Sed in isaac vocabit[ur] tibi semē: id est non qui filij carnis hi filij dei: sed qui filij sunt promissionis estimant[ur] in semie. Promissiōis ei v[er]bū hoc est. Scd̄m hoc tp̄s veniaz et erit sare filius. Non solum aūt illa: sz ⁊ rebecca ex vno cōcubitu hn̄s isaac pr̄is nr̄i. Cū eni nōdum nati fuissent: aut aliquid boni egissent aut mali: vt scd̄m electionē propositū dei maneret: non ex operibus sed ex vocante dictuz est ei: quia maior seruiet minori

Psal. 43.

Gal. 4. d.

σσον καθὼς γέγραπται. τὸν ἰακὼβ ἠγάπη=
σα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα. τί οὖν ἐροῦμεν.
μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ. μὴ γένοιτο. τῷ
γὰρ μωυσεῖ λέγει. ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ,
καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ
τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλ=
λὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γρα=
φὴ τῷ φαραῶ. ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρα
σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμιν
μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομα μου
ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν
δὲ θέλει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. τί ἔτι
μέμφεται. τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς
ἀνθέστηκε. μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε σὺ τίς εἶ
ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ. μὴ ἐρεῖ τὸ
πλάσμα τῷ πλάσαντι τί με ἐποίησας οὕ=
τως. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πη
λοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ
μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. εἰ δὲ
θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνω
ρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολ=
λῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμέ=
να εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦ
τον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους ἃ
προητοίμασεν εἰς δόξαν. οὓς καὶ ἐκάλεσεν
ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθ
νῶν. ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει. καλέσω τὸν
οὐ λαόν μου λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγα
πημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ
οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ
κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ἠσαΐας δὲ
κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ. ἐὰν ἦ ὁ ἀριθμὸς
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσ=
σης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ
συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ,
ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος
ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς προείρηκεν ἠσαΐας. εἰ μὴ
κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα,
ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς γόμορρα
ἂν ὡμοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν. ὅτι ἔθνη
τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δι=
καιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.
ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς
νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διατί. ὅτι
οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου.
προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμ=
ματος καθὼς γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι
ἐν σιὼν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν
σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ
[οὐ καταισχυνθήσεται.]

Cap. 10.

Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέ
ησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ τὸν ἰσραήλ ἐστιν
εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆ

sicut scriptum est. Jacob dilexi:
esau autem odio habui. Quid ergo dice
mus? Nunquid iniquitas apud deum? Absit.
Moysi enim dicit. Miserebor cui miser
tus sum: et misericordiam prestabo cui miserebor. Igitur
non volentis neque currentis sed
miserentis est dei. Dicit enim scriptura
pharaoni. Quia in hoc ipsum excitaui
te ut ostendam in te virtutem
meam: et ut annuncietur nomen meum
in vniuersa terra. Ergo cuius vult misere
tur: et quem vult indurat. Dices itaque mi
hi. Quid adhuc queritur? Voluntati enim
eius quis resistit? O homo tu quis es
qui respondeas deo. Nunquid dicit
figmentum ei qui se finxit: quid me feci
sti sic. An non habet potestatem figulus lu
ti ex eadem massa facere aliud
quidem vas in honorem: aliud vero in con
tumeliam? Quod si deus volens ostendere iram et
notam facere potentiam suam: sustinuit in mul
ta patientia vasa ire apta
in interitum: vt ostenderet diuitias
glorie sue in vasa misericordie que
preparauit in gloriam. Quos et vocauit
nos non solum ex iudeis sed etiam ex gentibus:
sicut in osee dicit. Vocabo
non plebem meam: plebem meam: et non dile
ctam dilectam: et non misericordiam consecutam: misericordiam consecu
tam. Et erit in loco vbi dictum est eis: non
plebs mea vos: ibi vocabuntur filii dei
viui. Esaias autem clamat pro israel. Si fue
rit numerus filiorum israel tanquam arena maris:
reliquie salue fient. Verbum enim
consummans et abbreuians in equitate:
quia verbum breuiatum faciet dominus
super terram. Et sicut predixit esaias. Ni
si dominus sabaoth reliquisset nobis semen
sicut sodoma facti essemus: et sicut go
morra similes fuissemus. Quid ergo dice
mus? Quod gentes que non sectabantur iustitiam:
apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem que ex fi
de est. Israel vero sectando legem iustitie in
legem iustitie non peruenit. Quare? Quia
non ex fide: sed quasi ex operibus.
Offenderunt enim in lapidem offensionis:
sicut scriptum est. Ecce pono
in sion lapidem offensionis et petram
scandali: et omnis qui credit in eum non con
[fundetur.]

Cap. 10.

Fratres, voluntas quidem cordis mei et obsecra
tio ad deum fit pro illis in salutem. Testi
monium enim perhibeo illis quod emulationem quidem

Mala. 1. a. — Exo. 33. d. — Exo. 9. d. — C — Esaie. 45. c. — Hiere. 18. a. — Osee. 1. d. — Osee. 1. d. — D — Esaie. 10. d. — Esaie. 1. d. — Esaie. 28. d. — A

λον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.
ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην,
καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι,
τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.
τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην
παντὶ τῷ πιστεύοντι. μωυσῆς γὰρ γράφει
τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ ποι
ήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἡ
δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει. μὴ εἴ
πῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς
τὸν οὐρανόν, τοῦτ' ἔστι χριστὸν καταγαγεῖν
ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον, τοῦτ' ἔστι
χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέ
γει. ἐγγύς σου τὸ ῥῆμα ἐστὶν ἐν τῷ στόμα=
τί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τοῦτ' ἔστι τὸ ῥή
μα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν, ὅτι ἐὰν ὁ=
μολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰη=
σοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι
ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.
καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην,
στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέ=
γει γὰρ ἡ γραφή. ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ'
αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι
διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος. ὁ γὰρ
αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάν=
τας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ
ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθή=
σεται. πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ
ἐπίστευσαν. πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ
ἤκουσαν. πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύ=
σσοντος. πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσ=
ταλῶσι. καθὼς γέγραπται. ὡς ὡραῖοι οἱ πό
δες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν ε=
ὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ' οὐ πάντες
ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. ἠσαΐας γὰρ λέ
γει. κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. ἄρα
ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος
θεοῦ. ἀλλὰ λέγω. μὴ οὐκ ἤκουσαν. μενοῦν
γε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος
αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ
ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω. μὴ οὐκ ἔγ=
νω ἰσραήλ. πρῶτος μωυσῆς λέγει. ἐγὼ πα
ραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέ=
τῳ παροργιῶ ὑμᾶς. ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ
καὶ λέγει. εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμ=
φανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς
δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει. ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξε=
πέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦν
[τα, καὶ ἀντιλέγοντα.]

Cap. 11.

Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί,
ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ

dei habent sed non secundum scientiam.
Ignorantes enim iustitiam dei
et suam querentes statuere:
iustitie dei non sunt subiecti.
Finis enim legis christus est: ad iusti
tiam omni credenti. Moyses enim scri
psit. Quoniam iustitiam que ex lege est qui fecerit
homo viuet in ea. Que
autem ex fide est iustitia sic dicit. Ne dixe
ris in corde tuo: quis ascendet in
celum? id est christum deducere:
aut quis descendet in abyssum? hoc est
christum a mortuis reuocare. Sed quid dicit
scriptura? Prope est verbum in ore
tuo et in corde tuo. Hoc est verbum
fidei quod predicamus: quia si confitearis
in ore tuo dominum iesum
et in corde tuo credideris quod
deus illum suscitauit a mortuis saluus eris.
Corde enim creditur ad iustitiam:
ore autem confessio fit ad salutem. Dicit
enim scriptura. Omnis qui credit in
illum non confundetur. Non enim est
distinctio iudei et greci. Nam
idem dominus omnium: diues in omnes
qui inuocant illum. Omnis enim
quicunque inuocauerit nomen domini saluus erit.
Quomodo ergo inuocabunt in quem non
crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non
audierunt? Quomodo autem audient sine predicante?
Quomodo vero predicabunt: nisi mittantur?
sicut scriptum est. Quam speciosi pedes
euangelizantium pacem euangelizantium
bona. Sed non omnes
obediunt euangelio. Esaias enim di
cit. Domine quis credidit auditui nostro? Er
go fides ex auditu: auditus autem per verbum
christi. Sed dico. Nunquid non audierunt? Et
quidem in omnem terram exiuit sonus
eorum et in fines orbis terre
verba eorum. Sed dico. Nunquid israel non co
gnouit? Primus moyses dicit. Ego ad emu
lationem vos adducam in non gentem: in gentem insi
pientem in iram vos mittam. Esaias autem audet
et dicit. Inuentus sum a non querentibus me: pa
lam apparui his qui me non interrogabant. Ad
israel autem dicit. Tota die expandi
manus meas ad populum non creden
tem: sed contradicentem.

Cap. 11.

Dico ergo. Nunquid deus repulit populum
suum? Absit. Nam et ego israelita sum
ex semine abraam de tribu beniamin. Non

Leuiti. 18. a. — B — Deute. 30. c. — Deute. 30. c. — Esaie. 28. d. — C — 1. Cor. 8. b. — Jaco. 1. a. — Johe. 2. g. — Mar. 10. c. — 4. 24. b. — Mar. 13. c. — Actu. 2. b. — Esaie. 52. b. — Esa. 53. a — D — Psal. 18. — Deute. 32. c — Esaie. 65. a — Esaie. 65. a — A

απώσατο ο θεός τον λαόν αυτού ον προέγνω. η ουκ οίδατε εν ηλία τι λέγει η γραφή ως εντυγχάνει τω θεώ κατά του ισραήλ λέγων. κύριε τους προφήτας σου απέκτειναν, και τα θυσιαστήρια σου κατέσκαψαν, καγώ υπελείφθην μόνος, και ζητούσι την ψυχήν μου. αλλά τι λέγει αυτώ ο χρηματισμός. κατέλιπον εμαυτώ επτακισχιλίους άνδρας, οίτινες ουκ έκαμψαν γόνυ τη βάαλ. ούτως ουν και εν τω νυν καιρώ λείμμα κατ' εκλογήν χάριτος γέγονεν. ει δε χάριτι, ουκέτι εξ έργων. επεί η χάρις ουκέτι γίνεται χάρις. ει δε εξ έργων, ουκέτι εστί χάρις. επεί το έργον ουκέτι εστίν έργον. τι ουν ο επιζητεί ισραήλ, τούτο ουκ επέτυχεν, η δε εκλογή επέτυχεν, οι δε λοιποί επωρώθησαν, καθώς γέγραπται. έδωκεν αυτοίς ο θεός πνεύμα κατανύξεως, οφθαλμούς του μη βλέπειν, και ώτα του μη ακούειν, έως της σήμερον ημέρας. και δαυίδ λέγει. γενηθήτω η τράπεζα αυτών εις παγίδα, και εις θήραν και εις σκάνδαλον και εις ανταπόδομα αυτοίς. σκοτισθήτωσαν οι οφθαλμοί αυτών του μη βλέπειν, και τον νώτον αυτών διαπαντός σύγκαμψον. λέγω ουν, μη έπταισαν ίνα πέσωσι. μη γένοιτο. αλλά τω αυτών παραπτώματι η σωτηρία τοις έθνεσιν, εις το παραζηλώσαι αυτούς. ει δε το παράπτωμα αυτών πλούτος κόσμου, και το ήττημα αυτών πλούτος εθνών, πόσω μάλλον το πλήρωμα αυτών. υμίν γαρ λέγω τοις έθνεσιν. εφόσον μεν ειμί εγώ εθνών απόστολος, την διακονίαν μου δοξάζω, είπως παραζηλώσω μου την σάρκα, και σώσω τινάς εξ αυτών. ει γαρ η αποβολή αυτών καταλλαγή κόσμου, τις η πρόσληψις ει μη ζωή εκ νεκρών. ει δε η απαρχή αγία, και το φύραμα. και ει η ρίζα αγία, και οι κλάδοι. ει δε τινές των κλάδων εξεκλάσθησαν, συ δε αγριέλαιος ων ενεκεντρίσθης εν αυτοίς, και συγκοινωνός της ρίζης και της πιότητος της ελαίας εγένου, μη κατακαυχώ των κλάδων. ει δε κατακαυχάσαι, ου συ την ρίζαν βαστάζεις, αλλ' η ρίζα σε. ερείς ουν. εξεκλάσθησαν κλάδοι, ίνα εγώ εγκεντρισθώ. καλώς. τη απιστία εξεκλάσθησαν. συ δε τη πίστει έστηκας. μη υψηλοφρόνει, αλλά φοβού. ει γαρ ο θεός των κατά φύσιν κλάδων ουκ εφείσατο, μήπως ουδέ σου φείσεται. ίδε ουν χρηστότητα και αποτομίαν θεού. επί μεν τους πεσόντας αποτομίαν. επί δε σε χρηστότητα εάν επιμείνης τη χρηστότητι. επεί

repulit deus plebē suam quam prescivit. An nescitis in helia quid dicit scriptura: quēadmodū iterpellat deū aduīsū isrl. Dñe pphetas tuos occiderunt: altaria tua suffoderunt: et ego relictus sum solus: et querunt aīaz meā. Sed qd dicit illi diuinū rñsum. Reliqui mihi septem milia virorum: qui nō curuauerunt genua ante baal. Sic ergo et in hoc tēpore reliqe scdz electionē grē dei salue facte sūt. Si āt grā: iā nō ex opibus. Alioqn grā iā non est gratia. Quid ergo? Qd querebat israel hoc nō est ɔsecutus: electio aūt consecuta est: ceteri vo excecati sūt: sicut scriptū est. Dedit illis deus spiritum cōpūctionis: oculos vt non videant: et aures vt nō audiant vsqz i hodiernū diem. Et dauid dicit. Fiat mensa eorū corā ipsis in laqueū: et i captionē et in scādalū et in retributionē illis. Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper icurua. Dico ergo. Nunqd sic offenderūt vt caderent? Absit. Sed illorū delicto salus est gentibus: vt illos emulentur. Quod si delictum illorū diuitie sunt mundi: et diminutio eorum diuitie gentiū: quanto magis plenitudo eorū? Vobis enim dico gētibus. Quādiu qdē ego sū gētiū apostolus ministeriū meū honorificabo: siquō ad emulādū puocē carnē meā et saluos faciā aliquos ex ill. Si .n. amissio eorū recōciliatio est mūdi: q assūptio nisi vita ex mortuis. Qd si delibatio scā est: et massa. Et si radix sancta: et rami. Si aliqui ex ramis fracti sunt: tu aūt cum oleaster esses insertus es in ill: et socius radicis et pinguedinis oliue factus es: noli gloriari aduersus ramos. Qd si gloriaris: non tu radicē portas: sed radix te. Dicis ergo. Fracti sunt rami vt ego inserar. Bene: ppter icredulitatē fracti sūt. Tu aūt fide stas. Noli altū sapere: sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et seueritatē dei. In eos qdē q ceciderūt seueritatē: i te aūt bōitatē dei si pmāseris i bōitate. Alioqn

3.Re.19.b

B

Esa.6.c

Psal.68.

C

και συ εκκοπήση. και εκείνοι δε εάν μη επιμείνωσι τη απιστία, εγκεντρισθήσονται. δυνατός γαρ εστίν ο θεός πάλιν εγκεντρίσαι αυτούς. ει γαρ συ εκ της κατά φύσιν εξεκόπης αγριελαίου, και παρά φύσιν ενεκεντρίσθης εις καλλιέλαιον, πόσω μάλλον ούτοι οι κατά φύσιν εγκεντρισθήσονται τη ιδία ελαία. ου γαρ θέλω υμάς αγνοείν αδελφοί το μυστήριον τούτο, ίνα μη ήτε παρ εαυτοίς φρόνιμοι, ότι πώρωσις από μέρους τω ισραήλ γέγονεν, άχρις ου το πλήρωμα των εθνών εισέλθη, και ούτω πας ισραήλ σωθήσεται καθώς γέγραπται. ήξει εκ σιών ο ρυόμενος, και αποστρέψει ασεβείας από ιακώβ. και αύτη αυτοίς η παρ εμού διαθήκη, όταν αφέλωμαι τας αμαρτίας αυτών. κατά μεν το ευαγγέλιον εχθροί δι υμάς, κατά δε την εκλογήν αγαπητοί διά τους πατέρας. αμεταμέλητα γαρ τα χαρίσματα και η κλήσις του θεού. ώσπερ γαρ ποτε και υμείς ηπειθήσατε τω θεώ, νυν δε ηλεήθητε τη τούτων απειθία, ούτω και ούτοι νυν ηπείθησαν τω υμετέρω ελέει, ίνα και αυτοί ελεηθώσι. συνέκλεισε γαρ ο θεός τους πάντας εις απείθειαν ίνα τους πάντας ελεήση. ω βάθος πλούτου και σοφίας και γνώσεως θεού, ως ανεξερεύνητα τα κρίματα αυτού, και ανεξιχνίαστοι αι οδοί αυτού. τις γαρ έγνω νουν κυρίου, η τις σύμβουλος αυτού εγένετο, η τις προέδωκεν αυτώ και ανταποδοθήσεται αυτώ. ότι εξ αυτού και δι αυτού και εις αυτόν τα πάντα, αυτώ η δόξα εις τους αιώνας. αμήν.

Cap. 12.

Παρακαλώ ουν υμάς αδελφοί διά των οικτιρμών του θεού παραστήσαι τα σώματα υμών θυσίαν ζώσαν αγίαν ευάρεστον τω θεώ την λογικήν λατρείαν υμών. και μη συσχηματίζεσθε τω αιώνι τούτω, αλλά μεταμορφούσθε τη ανακαινώσει του νοός υμών εις το δοκιμάζειν υμάς τι το θέλημα του θεού το αγαθόν και ευάρεστον και τέλειον. λέγω γαρ διά της χάριτος της δοθείσης μοι παντί τω όντι εν υμίν μη υπερφρονείν παρ ο δει φρονείν, αλλά φρονείν εις το σωφρονείν. εκάστω ως ο θεός εμέρισε μέτρον πίστεως. καθάπερ γαρ εν ενί σώματι μέλη πολλά έχομεν, τα δε μέλη πάντα ου την αυτήν έχει πράξιν, ούτως οι πολλοί εν σώμα εσμέν εν χριστώ, ο δε καθείς αλλήλων μέλη. έχοντες δε χαρίσματα κατά την χάριν την δοθείσαν ημίν διάφορα. είτε προφητείαν κατά την αναλογίαν της πίστεως. είτε διακονίαν εν τη διακονία. είτε ο διδάσκων εν τη διδασκαλία. είτε ο παρα

tu excideris. Sz et illi si nō pmāserit in incredulitate: inserentur. Potens est enim deus iterum inserere illos. Nā et si tu ex naturali excisus es oleastro: et contra naturam insertus es in bonam oliuā: quanto magis hi qui secundum naturā inserentur sue oliue. Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc vt non sitis vobisipsis sapiētes: qz cecitas ex pte cōtigit i israel donec plenitudo gentiū intraret: et sic oīs isrl saluus fieret sicut scriptū ē. Veniet ex sion q eripiat et auertat impietatem ab iacob. Et hoc illis a me testamentum: cum abstulero pctā eoꝝ. Scdz euāgeliū qdē inimici ppter vos: scdz electionem aūt charissimi ppter patres. Sine penitētia enim sunt dona et vocatio dei. Sicut enim aliqn et vos nō credidistis deo: nūc āt miaz cōsecuti estis ppter incredulitatē illoꝝ: ita et isti nūc nō crediderūt i vrāz miaz: vt et ipsi miaz ɔsequātur. Conclusit enī deus oīa in icredulitate: vt omniū misereat. O altitudo diuitiaꝝ sapiētie et sciētie dei: q incōphēsibilia sūt iudicia eius et inuestigabiles vie eius. Quis enī cognouit sensū dñi: aut qs ɔsiliarius eius fuit? aut qs prior dedit illi et retribuetur ei. Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sūt oīa: ipsi honor et glia in secula scloꝝ amen.

Obsecro itaqz vos fres p Cap. 12. misericordiam dei vt exhibeatis corpa vrā hostiā viuētē scām deo placentē: rationabile obsequium vestrū. Et nolite conformari huic seculo: sed reformamini in nouitate sensus vestri vt probetis que voluntas dei bona: et beneplacens et perfecta. Dico enim per grāz que data est mihi oibus q sūt iter vos: nō plus sapere q oportet sapere: sed sapere ad sobrietatē: et vnicuiqz sicut deus diuisit mensurā. Sicut enī in vno corpore multa mēbra habemus oia āt mēbra nō eundē actū habēt: ita multi vnū corpus sumus in xpo: singuli aūt alter alterius mēbra: habentes donationes secundū gratiā q data ē nobis differētes. Siue prophetiam secundum rationez fidei. Siue ministeriū in ministrando. Siue qui docet in doctrina. Qui exhortat:

D

Esa.59.d

o. inuestigabiles. i. non vestigabiles

1.Cor.3.d.

A

Phil.4.d

Ephe.5.c. 1.Thes.4.a

B

1.Cor.12.b Ephe.4.a.

καλῶμ ἐμ τῆ παρακλήσει. ὁ μεταδιδοὺς ἐμ ἁπλότητι. ὁ προϊστάμενος ἐμ σπουδῆ. ὁ ἐλεῶμ ἐμ ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀμυπόκριτος. ἀποστυγοῦμτες τὸ πομηρόμ, κολλώμεμοι τῶ ἀγαθῶ. τῆ φιλαδελφία εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι. τῆ τιμῆ ἀλλήλους προηγούμεμοι. τῆ σπουδῆ μὴ ὀκμηροί. τῶ πμεύματι ζέομτες. τῶ κυρίω δουλεύομτες. τῆ ἐλπίδι χαίρομτες. τῆ θλίψει ὑπομέμομτες. τῆ προσευχῆ προσκαρτεροῦμτες. ταῖς χρείαις τῶμ ἁγίωμ κοιμωμοῦμτες. τὴμ φιλοξεμίαμ διώκομτες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκομτας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειμ μετὰ χαιρόμτωμ, καὶ κλαίειμ μετὰ κλαιόμτωμ. τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρομοῦμτες. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρομοῦμτες, ἀλλὰ τοῖς ταπειμοῖς συμαπαγόμεμοι. μὴ γίμεσθε φρόμιμοι παρ᾽ ἑαυτοῖς. μηδεμὶ κακὸμ ἀμτὶ κακοῦ ἀποδιδόμτες. προμοούμεμοι καλὰ ἐμώπιομ πάμτωμ ἀμθρώπωμ. εἰ δυματόμ τὸ ἐξ ὑμῶμ, μετὰ πάμτωμ ἀμθρώπωμ εἰρημεύομτες. μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦμτες ἀγαπητοὶ ἀλλὰ δότε τόπομ τῆ ὀργῆ. γέγραπται γάρ. ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀμταποδώσω λέγει κύριος. ἐὰμ οὖμ πειμᾶ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόμ. ἐὰμ διψᾶ πότιζε αὐτόμ. τοῦτο γὰρ ποιῶμ ἄμθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴμ κεφαλὴμ αὐτοῦ. μὴ μικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ μίκα ἐμ τῶ ἀγαθῶ τὸ κακόμ.

Cap. 13.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιμ ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέμαι εἰσίμ. ὥστε ὁ ἀμτιτασσόμεμος τῆ ἐξουσία, τῆ τοῦ θεοῦ διαταγῆ ἀμθέστηκεμ. οἱ δὲ ἀμθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λήψομται. οἱ γὰρ ἄρχομτες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶμ ἀγαθῶμ ἔργωμ, ἀλλὰ τῶμ κακῶμ. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴμ ἐξουσίαμ, τὸ ἀγαθὸμ ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαιμομ ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γὰρ διάκομός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόμ. ἐὰμ δὲ τὸ κακὸμ ποιῆς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῆ τὴμ μάχαιραμ φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκομος ἐστίμ, ἔκδικος εἰς ὀργὴμ τῶ τὸ κακὸμ πράσσομτι. διὸ ἀμάγκη ὑποτάσεσθε, οὐ μόμομ διὰ τὴμ ὀργήμ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴμ συμείδησιμ. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσὶμ εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦμτες. ἀπόδοτε οὖμ πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῶ τὸμ φόρομ τὸμ φόρομ, τῶ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῶ τὸμ φόβομ τὸμ φόβομ, τῶ τὴμ τιμὴμ τὴμ τιμήμ. μηδεμὶ μηδὲμ ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶμ ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶμ τὸμ ἕτερομ, μόμομ πεπλήρωκε. τὸ γὰρ οὐ μοι-

in exhortando. Qui tribuit in simplicitate. Qui preest in sollicitudine. Qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum: adherentes bono. Charitate fraternitatis inuicē diligentes: honore inuicem preuenientes. Sollicitudine non pigri: spū feruentes domino seruientes. Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes. Necessitatibus sanctorum cōmunicantes: hospitalitatem sectantes. Benedicite persequētibus vos. Bñdicite et nolite maledicere. Gaudere cū gaudētibus: flere cum flentibus. Idipsum inuicem sentientes. Non alta sapientes: sed humilibus consentientes. Nolite esse prudētes apd vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidētes bona: nō tm̄ corā deo: sed etiā corā oibus hoibus. Si fieri pōt qd ex vobis est: cū oibus hoibus pacē habētes. Non vosmetipsos defēdētes charissimi: sed date locū ire. Scriptū ē ei. Mihi vidicta: et ego retribuā dicit dñs. Sed si esurierit inimicus tuus: ciba illū. Si sitit: potū da illi. Hoc enim faciens: carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo: sed vince in bono malum.

Cap. 13.

Omnis aia ptātibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a deo. Que autem sunt: a deo ordinata sunt. Itaqz qui resistit potestati: dei ordinationi resistit. Qui aūt resistūt: ipsi sibi dānationem acquirūt. Nā pricipes nō sūt timori boni operis sed mali. Vis aūt non timere potestatē: bonū fac: et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autē malū feceris: time. Non eni sine causa gladiū portat. Dei eniz minister est: vindex in iram ei qui malum agit. Ideoqz necessitate subditi estote nō solū ppter irā: sed etiā ppter ɔsciētiā. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributū tributum: cui vectigal vectigal: cui timorē timorem: cui honorem honorē. Nemini quicq̄ debeatis: nisi vt inuicem diligatis. Qui eniz diligit proximū: legē impleuit. Nā nō adulterā-

Esaie. 7. d. Amos. 5. d. Ephe. 4. c. 1. Pe. 2. c. Luce. 12. c. 1. Pe. 5. b. Hebre. 13. a. Mat. 5. a. Prou. 3. a. Esa. 5. b. 2. Cor. 8. d. Heb. 12. c. Deute. 32. h. Pro. 25. c. 1. Pe. 5. c. Mat. 22. d. 1. Joh. 3. a. Deute. 5. b.

χεύσεις, οὐ φομεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐμτολή, ἐμ τούτω τῶ λόγω ἀμακεφαλαιοῦται, ἐμ τῶ ἀγαπήσεις τὸμ πλησίομ σου ὡς ἑαυτόμ. ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίομ κακὸμ οὐ κατεργάζεται. πλήρωμα οὖμ μόμου ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες τὸμ καιρόμ, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπμου ἐγερθῆμαι. μῦμ ἐγγύτερομ ἡμῶμ ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεμ. ἡ μὺξ προέκοψεμ, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεμ. ἀποθώμεθα οὖμ τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐμδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, ὡς ἐμ ἡμέρα εὐσχημόμως περιπατήσωμεμ. μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλω, ἀλλ᾽ ἐμδύσασθε τὸμ κύριομ ἰησοῦμ χριστόμ, καὶ τῆς σαρκὸς πρόμοιαμ μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Cap. 14.

Τὸμ δὲ ἀσθεμοῦμτα τῆ πίστει προσλαμβάμεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶμ. ὃς μὲμ πιστεύει φαγεῖμ πάμτα, ὁ δὲ ἀσθεμῶμ λάχαμα ἐσθίει. ὁ ἐσθίωμ τὸμ μὴ ἐσθίομτα μὴ ἐξουθεμείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίωμ τὸμ ἐσθίομτα μὴ κριμέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸμ προσελάβετο. σὺ τίς εἶ ὁ κρίμωμ ἀλλότριομ οἰκέτημ. τῶ ἰδίω κυρίω στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ. δυματὸς γάρ ἐστιμ ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόμ. ὃς μὲμ κρίμει ἡμέραμ παρ᾽ ἡμέραμ, ὃς δὲ κρίμει πᾶσαμ ἡμέραμ. ἕκαστος ἐμ τῶ ἰδίω μοὶ πληροφορείσθω. ὁ φρομῶμ τὴμ ἡμέραμ, κυρίω φρομεῖ. καὶ ὁ μὴ φρομῶμ τὴμ ἡμέραμ, κυρίω οὐ φρομεῖ. καὶ ὁ ἐσθίωμ, κυρίω ἐσθίει. εὐχαριστεῖ γὰρ τῶ θεῶ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίωμ κυρίω οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῶ θεῶ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶμ ἑαυτῶ ζῆ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῶ ἀποθμήσκει. ἐάμ τε γὰρ ζῶμεμ, τῶ κυρίω ζῶμεμ. ἐάμ τε ἀποθμήσκωμεμ, τῶ κυρίω ἀποθμήσκομεμ. ἐάμ τε οὖμ ζῶμεμ, ἐάμ τε ἀποθμήσκωμεμ, τοῦ κυρίου ἐσμέμ. εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθαμε καὶ ἀμέστη καὶ ἔζησεμ, ἵμα καὶ μεκρῶμ καὶ ζώμτωμ κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίμεις τὸμ ἀδελφόμ σου, ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθεμεῖς τὸμ ἀδελφόμ σου. πάμτες γὰρ παραστησόμεθα τῶ βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶμ γόμυ ἐπουραμίωμ καὶ ἐπιγείωμ καὶ καταχθομίωμ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῶ θεῶ. ἄρα οὖμ ἕκαστος ἡμῶμ περὶ ἑαυτοῦ λόγομ δώσει τῶ θεῶ. μηκέτι οὖμ ἀλλήλους κρίμωμεμ. ἀλλὰ τοῦτο κρίματε μᾶλλομ, τὸ μὴ τιθέμαι πρόσκομμα τῶ ἀδελφῶ ἢ σκάμδαλομ. οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐμ χριστῶ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲμ κοιμὸμ δι᾽ αὐτοῦ, εἰ μὴ τῶ λογιζομέμω τι κοιμὸμ

bis: nō occides: nō furaberis: nō falsū testimoniū dices: nō ɔcupisces: et si qd ē aliud mandatū: in hoc verbo instaurat. Diliges pximū tuū sicut teipsum. Dilectio pximi malū non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc sciētes tēpus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nūc .n. ppior ē nostra salus: q̄z cū credidimus. Nox precessit: dies aūt appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum: et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. Nō in cōmessatoibus et ebrietatibus: nō in cubilibus et ipudicitijs: nō in ɔtentōe et emulatiōe: sed induimini dñm iesum xp̄m: et carnis curam ne feceritis in desiderijs.

Cap. 14.

Infirmum autem in fide assumite: nō in disceptationibus cogitationū. Alius eni credit se māducare oia. Qui aūt infirmus ē olus māducet. Is q̄ māducat nō māducantē nō spernat: et q̄ nō manducat: māducantē nō iudicet. Deus eni illū assumpsit. Tu q̄s es q̄ iudicas alienū seruū? Dño suo stat aut cadit. Stabit aūt. Potens est enim deus statuere illū. Nam alius iudicat diē inter diem: alius aūt iudicat oēm diē. Vnusq̄sq̄ in suo sensu abundet. Qui sapit diem: domino sapit: Et qui manducat: domino māducat. Grās eī agit dō. Et q̄ nō māducat: dño nō māducat: et grās agit dō. Nemo eni nr̄m sibi viuit: et nemo sibi moritur. Siue enim viuimus: domino viuimus: siue morimur domino morimur. Siue ergo viuimus siue morimur: domini sumus. In hoc enim christus mortuus est et resurrexit: vt et viuorū et mortuorum dominetur. Tu aūt quid iudicas fratrē tuū: aut tu quare spernis fratrem tuum. Oēs eni stabimus ante tribunal christi. Scriptū est eī. Viuo ego dicit dñs: qm̄ mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur deo. Itaqz vnusquisqz nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius inuicē iudicemus. Sz hoc iudicate magis: ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in dño iesu: quia nihil cōmune per ipz: nisi ei q̄ existimat quid cōmune

Galla. 5. c. Mat. 22. g. Leuiti. 19. d. Jaco. 2. b. Luce. 21. g. Galla. 5. c. 1. Pe. 2. b. Jaco. 4. c. Jaco. 4. c. Esai. 45. d. Philip. 2. b. 1. Cho. 2. b.

είναι, εκείνω κοινόν. ει δε διά βρώμα ο αδελφός σου λυπείται, ουκέτι κατά αγάπην περιπατείς. μη τω βρώματί σου εκείνον απόλλυε, υπέρ ου Χριστός απέθανεν. μη βλασφημείσθω ουν υμών το αγαθόν. ου γαρ εστίν η βασιλεία του θεού βρώσις και πόσις, αλλά δικαιοσύνη και ειρήνη και χαρά εν πνεύματι αγίω. ο γαρ εν τούτοις δουλεύων τω Χριστώ, ευάρεστος τω θεώ και δόκιμος τοις ανθρώποις. άρα ουν τα της ειρήνης διώκωμεν, και τα της οικοδομής της εις αλλήλους. μη ένεκεν βρώματος κατάλυε το έργον του θεού. πάντα μεν καθαρά, αλλά κακόν τω ανθρώπω τω διά προσκόμματος εσθίοντι. καλόν το μη φαγείν κρέα, μηδέ πιείν οίνον, μηδέ εν ω ο αδελφός σου προσκόπτει, η σκανδαλίζεται, η ασθενεί. συ πίστιν έχεις κατά σεαυτόν, έχε ενώπιον του θεού. μακάριος ο μη κρίνων εαυτόν εν ω δοκιμάζει. ο δε διακρινόμενος εάν φάγη, κατακέκριται ότι ουκ εκ πίστεως. παν δε ο ουκ εκ πίστεως αμαρτία εστί. Cap. 15.

Οφείλομεν δε ημείς οι δυνατοί τα ασθενήματα των αδυνάτων βαστάζειν, και μη εαυτοίς αρέσκειν. έκαστος υμών τω πλησίον αρεσκέτω εις το αγαθόν προς οικοδομήν. και γαρ ο Χριστός ουχ εαυτώ ήρεσεν, αλλά καθώς γέγραπται. οι ονειδισμοί των ονειδιζόντων σε επέπεσον επ' εμέ. όσα γαρ προεγράφη εις την ημετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ίνα διά της υπομονής και διά της παρακλήσεως των γραφών την ελπίδα έχωμεν. ο δε θεός της υπομονής και της παρακλήσεως, δώη υμίν το αυτό φρονείν εν αλλήλοις κατά Χριστόν ιησούν, ίνα ομοθυμαδόν εν ενί στόματι δοξάζητε τον θεόν και πατέρα του κυρίου ημών ιησού Χριστού. διό προσλαμβάνεσθε αλλήλους, καθώς και ο Χριστός προσελάβετο υμάς εις δόξαν θεού. λέγω δε Χριστόν ιησούν διάκονον γεγενήσθαι περιτομής υπέρ αληθείας θεού εις το βεβαιώσαι τας επαγγελίας των πατέρων. τα δε έθνη υπέρ ελέους δοξάσαι τον θεόν καθώς γέγραπται. διά τούτο εξομολογήσομαί σοι εν έθνεσι κύριε, και τω ονόματί σου ψαλώ. και πάλιν λέγει. ευφράνθητε έθνη μετά του λαού αυτού. και πάλιν αινείτε τον κύριον πάντα τα έθνη, και επαινέσατε αυτόν πάντες οι λαοί. και πάλιν ησαΐας λέγει. έσται η ρίζα του ιεσσαί, και ο ανιστάμενος άρχειν εθνών, επ' αυτώ έθνη ελπιούσι. ο δε θεός της ελπίδος πληρώσαι υμάς πάσης χαράς και ειρήνης εν τω πιστεύειν εις

est illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere: pro quo christus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum vestrum. Non est enim regnum dei esca et potus: sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc servit christo: placet deo et probatus est hominibus. Itaque que pacis sunt sectemur: et que edificationis sunt in invicem custodiamus. [D] Noli propter escam destruere opus dei. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem et non bibere vinum: neque in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur aut infirmatur. Tu fidem quam habes penes temetipsum: habe coram deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit: si manducaverit damnatus est: quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide peccatum est. Cap. 15.

[A] Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere: et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad edificationem. Et enim christus non sibi placuit: sed sicut scriptum est. Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. [Psal. 68.] Quecunque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientie et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum iesum christum: ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri iesu christi. Propter quod suscipite invicem: sicut et christus suscepit vos in honorem dei. Dico enim christum iesum ministrum fuisse circuncisionis: propter veritatem dei ad confirmandas promissiones patrum: [B] gentes autem super misericordia honorare deum: sicut scriptum est. Propterea confitebor tibi in gentibus domine: et nomini tuo cantabo. [2. Reg. 22. d. Ps. 17.] Et iterum dicit. Letamini gentes cum plebe eius. [Deut. 32. d.] Et iterum. Laudate omnes gentes dominum: et magnificate eum omnes populi. [Psal. 116.] Et rursus esaias ait. Erit radix iesse: et qui exurget regere gentes: in eum gentes sperabunt. [Esaie. 11. c.] Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo: ut

το περισσεύειν υμάς εν τη ελπίδι εν δυνάμει πνεύματος αγίου. πέπεισμαι δε αδελφοί μου και αυτός εγώ περί υμών, ότι και αυτοί μεστοί έστε αγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι και αλλήλους νουθετείν. τολμηρότερον δε έγραψα υμίν αδελφοί από μέρους, ως επαναμιμνήσκων υμάς διά την χάριν την δοθείσαν μοι υπό του θεού εις το είναι με λειτουργόν ιησού Χριστού εις τα έθνη, ιερουργούντα το ευαγγέλιον του θεού. ίνα γένηται η προσφορά των εθνών ευπρόσδεκτος ηγιασμένη εν πνεύματι αγίω. έχω ουν καύχησιν εν Χριστώ ιησού, τα προς τον θεόν. ου γαρ τολμήσω λαλείν τι ων ου κατειργάσατο Χριστός δι' εμού εις υπακοήν εθνών και λόγω και έργω εν δυνάμει σημείων και τεράτων εν δυνάμει πνεύματος θεού. ώστε με από ιερουσαλήμ και κύκλω μέχρι του ιλλυρικού πεπληρωκέναι το ευαγγέλιον του Χριστού. ούτω δε φιλοτιμούμενον ευαγγελίζεσθαι, ουχ όπου ωνομάσθη Χριστός, ίνα μη επ' αλλότριον θεμέλιον οικοδομώ, αλλά καθώς γέγραπται. οις ουκ ανηγγέλη περί αυτού όψονται, και οι ουκ ακηκόασι συνήσουσι. διό και ενεκοπτόμην τα πολλά του ελθείν προς υμάς. νυνί δε μηκέτι τόπον έχων εν τοις κλίμασι τούτοις, επιποθείαν δε έχων του ελθείν προς υμάς από πολλών ετών, ως εάν πορεύωμαι εις την ισπανίαν, ελεύσομαι προς υμάς. ελπίζω γαρ διαπορευόμενος θεάσασθαι υμάς, και υφ' υμών προπεμφθήναι εκεί, εάν υμών πρώτον από μέρους εμπλησθώ. νυνί δε πορεύομαι εις ιερουσαλήμ διακονών τοις αγίοις. ευδόκησαν γαρ μακεδωνία και αχαΐα, κοινωνίαν τινά ποιήσασθαι εις τους πτωχούς των αγίων των εν ιερουσαλήμ. ευδόκησαν γαρ και οφειλέται αυτών εισίν. ει γαρ τοις πνευματικοίς αυτών εκοινώνησαν τα έθνη, οφείλουσι και εν τοις σαρκικοίς λειτουργήσαι αυτοίς. τούτο ουν επιτελέσας, και σφραγισάμενος αυτοίς τον καρπόν τούτον, απελεύσομαι δι' υμών εις την ισπανίαν. οίδα δε ότι ερχόμενος προς υμάς εν πληρώματι ευλογίας του ευαγγελίου του Χριστού ελεύσομαι. παρακαλώ δε υμάς αδελφοί διά του κυρίου ημών ιησού Χριστού και διά της αγάπης του πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι εν ταις προσευχαίς υπέρ εμού προς τον θεόν, ίνα ρυσθώ από των απειθούντων εν τη ιουδαία, και ίνα η διακονία μου η εις ιερουσαλήμ ευπρόσδεκτος γένηται τοις αγί

abundetis in spe et virtute spiritus sancti. Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis: quoniam et ipsi pleni estis dilectione: repleti omni scientia ita ut possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte tanquam in memoriam vos reducens propter gratiam que data est mihi a deo ut sim minister christi iesu in gentibus: sanctificans evangelium dei: ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in spiritu sancto. [C] Habeo igitur gloriam in christo iesu ad deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit christus in obedientiam gentium in verbo et factis in virtute signorum et prodigiorum: in virtute spiritus sancti: ita ut ab hierusalem per circuitum usque illyricum repleverim evangelium christi. Sic autem predicavi evangelium hoc non ubi nominatus est christus: ne super alienum fundamentum edificarem: sed sicut scriptum est. Quibus non est annunciatum de eo videbunt: et qui non audierunt de eo intelligent. [Esai. 52. d.] Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos: et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus: cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam precedentibus annis: cum in hispaniam proficisci cepero: spero quod preteriens videam vos et a vobis deducar illuc: si vobis primum ex parte fruitus fuero. [D] Nunc igitur proficiscar in hierusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim macedonia et achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in hierusalem. Placuit enim eis et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles: debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero et assignavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in hispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos in abundantia benedictionis christi veniam. Obsecro ergo vos fratres per dominum nostrum iesum christum et per charitatem sancti spiritus: ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad deum: ut liberer ab infidelibus qui sunt in iudea: et obsequii mei oblatio accepta fiat in hierusalem sanctis

οις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελή ματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν. Cap. 16.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μοι, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν. ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ροῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ

vt veniam ad vos in gaudio per voluntatem dei vt refrigerer vobiscum. Deus aūt pacis sit cum omnib9 vobis amen. Cap. 16.

Commēdo aūt vobis phebē sororē nostrā q̄ est in ministerio ecclie que est in cēchris: vt eā suscipiatis in domino digne sctis: et assistatis ei in quocūq3 negocio vrī idiguerit. Etei ipsa quoq3 astitit multis & mihi ipsi. Salutate priscam & aquilam adiutores meos in christo iesu: qui pro anima mea suas ceruices supposuerūt: qb9 non solū ego grās ago sed et cuncte ecclesie gentium: & domesticā ecclesiam eoru3. Salutate ephenetum dilectum mihi: qui est primitiuus ecclie asie i xp̄o iesu. Salutate mariā que mltū laborauit in nobis. Salutate andronicū & iuniam cognatos et concaptiuos meos qui sūt nobiles in apostolis: qui & ante me fuerunt in christo iesu. Salutate ampliatū dilectissimū mihi i domino. Salutate vrbanū adiutorem nrm in xp̄o iesu: et stachium dilectum meum. Salutate appellem probum in christo. Salutate eos q̄ sūt ex aristoboli domo. Salutate herodione3 cognatum meū. Salutate eos q̄ sūt ex narcissi domo: q̄ sūt in dn̄o. Salutate triphenam et triphosa3: que laborauit in domino. Salutate persidam charissimam que multū laborauit in domino. Salutate rufum electum in domino & matrem eius & meam. Salutate asyncritū & phlegontē hermā patrobā hermā & qui cum eis sunt fratres. Salutate philologum & iuliam nereum et sororem eius & olympiade3: & oēs qui cū eis sūt sanctos. Salutate inuicē in osculo sancto. Salutant vos oēs ecclesie christi. Rogo aūt vos fratres vt obseruetis eos qui dissensiones et offendicula preter doctrinā quā vos didicistis faciūt: & declinate ab illis. Huiuscemodi enī xp̄o domino nostro non seruiunt: sed suo ventri: et per dulces sermones & benedictiões seducunt corda innocentium. Vestra enī obediētia i omni loco diuulgata ē. Gaudeo igit' i vobis: s3 volo vos sapientes esse in bono & simplices

εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

in malo. Deus autem pacis conterat sathanā sub pedibus vestris velociter. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Salutat vos timotheus adiutor meus: et lucius & iason & sosipater cognati mei. Saluto vos ego tertius qui scripsi epistolam in dn̄o. Salutat vos caius hospes meus & vniuersa ecclesia. Salutat vos erastus arcarius ciuitatis: et quartus frater. Gratia domini nostri iesu christi cum omnib9 vobis amen. Ei aūt q̄ potēs ē vos cōfirmare iuxta euāgeliū meu3 et predicationem iesu christi secundum reuelationem misterij tēporibus eternis taciti qd nūc patefactū est per scripturas prophetar̄ scd3 preceptū eterni dei ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti: soli sapiēti deo p̄ iesū xp̄3: honor & glia in secula seculorum amen.

Τέλος τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς.

Explicit epistola Pauli ad Romanos.

Incipit prologus in primam epistolam ad Corinthios.

Epistola prima ad corinthios multas causas diuersasq3 complectit': quarum partem relatione fratrum cognouit apostolus: partim ipsorum corinthiorum sunt litteris indicate. Nonnullas vero pro officij sui cura aut ordinat aut emendat: & varijs curatioib9 medetur diuersa infirmitate languentibus. Nam apud eos primū curatur dissensionis vitium quod multi pseudoapostolorum vnitatem intulerunt scindentes ecclesie: vt proprij nominis facerent sectatores: quod his exprobrat verbis apostolus. Hoc autem dico quod vnusquisq3 vestrum dicit. Ego quidem sum pauli: ego autem apollo: ego vero cephe: ego aūt christi. Et ob hoc quidem horum se dicit facere nominu3 mentionem: vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apostolorū nominib9: quod etiam si sub pauli & petri fieret nomine displiceret. Secunda causa eius inducitur qui paterne oblitus reuerentie vxorem sibi non erubuit facere de nouerca. Quod facinus licet fornicationē appellauerit apostolus: tamen ita condemnauit: vt in vltionem facti autorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum: imposita iudiciorum & litium tertia questione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virginitatis consilium velut e vicino coniungitur. Sexto loco de escarū licētia disputatur. Septimo atq3 octauo loco de attondendo viris: & mulieribus velando capite ac sacramentorum communione precipit'. Nono loco emulatio que diuersitate donorum spiritualium nascebatur sub exemplo membrorum & corporis castigatur. Decimo resurrectionis spes multis & argumentis & rationibus approbatur. Vltimo de colligēdis ad necessitatem sanctorum nomine charitatis cura vel edificatio cultui imponitur. Interserūtur his pauca: que aut vt quibusdam videtur pendent ex superiorib9: aut habent licet p̄prias tamen paulas actiones. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Corinthij sunt achaici: et hi similiter ab apostolo audierunt verbum veritatis: et subuersi sunt multifarie a falsis apostolis. Quidam a philosophie verbosa eloquētia: alij secta legis iudaice iducti sūt. Hos reuocat apostolus ad veram fidem et euangelicam sapientiam: scribens eis ab epheso per timotheum discipulum suum. Explicit argumentum.

Η τοῦ αγίου παύλου προς κορινθίους πρώτη επιστολή. Cap. 1.

Παύλος κλητός απόστολος ιησού χριστού διά θελήματος θεού και σωσθένης ο αδελφός, τη εκκλησία του θεού τη ούση εν κορίνθω, ηγιασμένοις εν χριστώ ιησού κλητοίς αγίοις, συν πάσι τοις επικαλουμένοις το όνομα του κυρίου ημών ιησού χριστού εν παντί τόπω αυτών τε και ημών, χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός ημών και κυρίου ιησού χριστού. ευχαριστώ τω θεώ μου πάντοτε περί υμών επί τη χάριτι του θεού τη δοθείση υμίν εν χριστώ ιησού ότι εν παντί επλουτίσθητε εν αυτώ εν παντί λόγω και πάση γνώσει, καθώς το μαρτύριον του χριστού εβεβαιώθη εν υμίν, ώστε υμάς μη υστερείσθαι εν μηδενί χαρίσματι απεκδεχομένους την αποκάλυψιν του κυρίου ημών ιησού χριστού, ος και βεβαιώσει υμάς έως τέλους ανεγκλήτους εν τη ημέρα του κυρίου ημών ιησού χριστού. πιστός ο θεός δι' ου εκλήθητε εις κοινωνίαν του υιού αυτού του κυρίου ημών ιησού χριστού. παρακαλώ δε υμάς αδελφοί διά του ονόματος του κυρίου ημών ιησού χριστού, ίνα το αυτό λέγητε πάντες, και μη η εν υμίν σχίσματα. ήτε δε κατηρτισμένοι εν τω αυτώ νοΐ και εν τη αυτή γνώμη. εδηλώθη γαρ μοι περί υμών αδελφοί μου υπό των χλόης, ότι έριδες εν υμίν εισί. λέγω δε τούτο ότι έκαστος υμών λέγει εγώ μεν ειμί παύλου, εγώ δε απολλώ, εγώ δε κηφά, εγώ δε χριστού. μεμέρισται ο χριστός. μη παύλος εσταυρώθη υπέρ υμών, η εις το όνομα παύλου εβαπτίσθητε. ευχαριστώ τω θεώ ότι ουδένα υμών εβάπτισα ει μη κρίσπον και γάϊον, ίνα μή τις είπη ότι εις το εμόν όνομα εβάπτισα. εβάπτισα δε και τον στεφανά οίκον, λοιπόν ουκ οίδα ει τινά άλλον εβάπτισα. ου γαρ απέστειλέ με χριστός βαπτίζειν, αλλ' ευαγγελίζεσθαι, ουκ εν σοφία λόγου, ίνα μη κενωθή ο σταυρός του χριστού. ο λόγος γαρ ο του σταυρού τοις μεν απολλυμένοις μωρία εστί, τοις δε σωζομένοις ημίν δύναμις θεού εστί. γέγραπται γαρ απολώ την σοφίαν των σοφών, και την σύνεσιν των συνετών αθετήσω. πού σοφός, πού γραμματεύς, πού συζητητής του αιώνος τούτου. ουχί εμώρανεν ο θεός την σοφίαν του κόσμου τούτου. επειδή γαρ εν τη σοφία του θεού ουκ έγνω ο κόσμος διά της σοφίας τον θεόν, ευδόκη=

Incipit epistola beati Pauli ad Corinthios prima. Cap. 1.

Paulus vocatꝰ apostolꝰ iesu xp̄i per voluntatem dei et sosthenes frater: ecclesie dei que est corinthi sanctificatis in christo iesu vocatis sanctis: cum omnibꝰ q̄ invocāt nomen domini nostri iesu christi in omni loco ipsorū et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper ꝓ vobis in gratia dei que data est vobis in christo iesu: qꝛ in oibus divites facti estis in illo in omni verbo ⁊ in omni scientia: sicut testimoniū xp̄i confirmatū est in vobis: ita vt nihil vobis desit in vlla gratia expectantibus revelationem domini nostri iesu christi: qui et cōfirmabit vos vsq; in finē sine crimine in die adventus dn̄i nostri iesu christi. Fidelis deꝰ per quē vocati estis in societatem filij eius iesu xp̄i domini nostri. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri iesu christi: vt idipsum dicatis omnes: et nō sint in vobis scismata. Sitis aūt perfecti in eodem sensu ⁊ in eadem sententia. Significatū ē enim mihi de vobis fr̄es mei ab his q̄ sūt chloes: qꝛ cōtētiōes sūt inter vos. Hoc aūt dico: q̄d vnusq̄sq; vestrū dicit. Ego q̄dē sū pauli: ego aūt apollo: ego vero cephe: ego aūt xp̄i. Divisꝰ est xp̄s. Nūquid paulꝰ crucifixꝰ ē ꝓ vobis: aut in noīe pauli baptizati estis? Gr̄as ago deo meo q̄ neminē vr̄m baptizavi nisi crispū ⁊ caium: ne quis dicat q̄ in noīe meo baptizati estis. Baptizavi aūt et stephane domū: ceterū nescio si quē aliū vr̄m baptizaveri. Nō eī misit me christꝰ baptizare sed evangelizare: nō in sapientia verbi: vt non evacuetur crux christi. Verbum enim crucis pereūtibus quidem stultitia est: his aūt q̄ salui fiūt id ē nobis dei virtꝰ ē. Scriptū est enim. Perdam sapientiā sapiētium: ⁊ prudentiam prudentiū reprobabo. Ubi sapiēs: vbi scriba: vbi inquisitor huius seculi? Nonne stultā fecit deꝰ sapientiā huius mūdi. Nam quia in dei sapientia non cognovit mundꝰ per sapientiam deum: placuit

A — j.14.d.z j.co. — B — 1.Thes.5.d j.10.c. — C — Esaie.29.c — Esa.33.c

σεν ο θεός διά της μωρίας του κηρύγματος σώσαι τους πιστεύοντας. επειδή και ιουδαίοι σημείον αιτούσι, και έλληνες σοφίαν ζητούσιν. ημείς δε κηρύσσομεν χριστόν εσταυρωμένον, ιουδαίοις μεν σκάνδαλον, έλλησι δε μωρίαν, αυτοίς δε τοις κλητοίς ιουδαίοις τε και έλλησι χριστόν, θεού δύναμιν και θεού σοφίαν. ότι το μωρόν του θεού σοφώτερον των ανθρώπων εστί, και το ασθενές του θεού ισχυρότερον των ανθρώπων εστί. βλέπετε γαρ την κλήσιν υμών αδελφοί, ότι ου πολλοί σοφοί κατά σάρκα, ου πολλοί δυνατοί, ου πολλοί ευγενείς, αλλά τα μωρά του κόσμου εξελέξατο ο θεός ίνα τους σοφούς καταισχύνη, και τα ασθενή του κόσμου εξελέξατο ο θεός, ίνα καταισχύνη τα ισχυρά, και τα αγενή του κόσμου και τα εξουθενημένα εξελέξατο ο θεός και τα μή όντα, ίνα τα όντα καταργήση, όπως μη καυχήσηται πάσα σάρξ ενώπιον του θεού. εξ αυτού δε υμείς εστέ εν χριστώ ιησού, ος εγενήθη ημίν σοφία από θεού δικαιοσύνη τε και αγιασμός και απολύτρωσις. ίνα καθώς γέγραπται ο καυχώμενος εν κυρίω καυχάσθω.

Cap. 2.

Κάγω ελθών προς υμάς αδελφοί, ήλθον ου καθ' υπεροχήν λόγου η σοφίας καταγγέλων υμίν το μαρτύριον του θεού. ου γαρ έκρινα του ειδέναι τι εν υμίν ει μη ιησούν χριστόν και τούτον εσταυρωμένον. και εγώ εν ασθενεία και εν φόβω και εν τρόμω πολλώ εγενόμην προς υμάς, και ο λόγος μου και το κήρυγμα μου ουκ εν πειθοίς ανθρωπίνης σοφίας λόγοις, αλλ' εν αποδείξει πνεύματος και δυνάμεως, ίνα η πίστις ημών μη η εν σοφία ανθρώπων, αλλ' εν δυνάμει θεού. σοφίαν δε λαλούμεν εν τοις τελείοις. σοφίαν δε ου του αιώνος τούτου ουδέ των αρχόντων του αιώνος τούτου των καταργουμένων, αλλά λαλούμεν σοφίαν θεού εν μυστηρίω την αποκεκρυμμένην ην προώρισεν ο θεός προ των αιώνων εις δόξαν ημών, ην ουδείς των αρχόντων του αιώνος τούτου έγνωκεν. ει γαρ έγνωσαν ουκ αν τον κύριον της δόξης εσταύρωσαν. αλλά καθώς γέγραπται. α οφθαλμός ουκ είδε, και ους ουκ ήκουσε, και επί καρδίαν ανθρώπου ουκ ανέβη, α ητοίμασεν ο θεός τοις αγαπώσιν αυτόν. ημίν δε ο θεός απεκάλυψε διά του πνεύματος αυτού. το γαρ πνεύμα πάντα ερευνά, και τα βάθη του θεού. τις γαρ οίδεν ανθρώπων τα του ανθρώπου, ει μη το πνεύμα του ανθρώπου το εν αυτώ. ούτω και τα του θεού ουδείς οίδεν, ει μη το πνεύμα του

deo per stultitiam predicationis saluos facere credētes. Qm̄ ⁊ iudei signa petūt: ⁊ greci sapientiam q̄rūt. Nos aūt p̄dicamꝰ xp̄m crucifixū: iudeis quidem scandalū: gentibus autem stultitiā: ipsis aūt vocatis iudeis atq; grecis xp̄m dei virtutem et dei sapientiā. Quia q̄d stultū est dei sapientius est hoibus: ⁊ q̄d infirmū ē dei: fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestrā frēs: qꝛ non multi sapientes s̄m carnem non multi potentes: non multi nobiles: s; q̄ stulta sunt mūdi elegit deꝰ vt confundat sapientes: ⁊ infirma mundi elegit deus vt confundat fortia: ⁊ ignobilia mundi ⁊ contemptibilia elegit deus et ea q̄ nō sūt: vt ea q̄ sūt destrueret: vt nō glorietur omnis caro in cōspectu eius. Ex ipso autē vos estis in christo iesu: qui factus est nobis sapientia ⁊ iustitia ⁊ sanctificatio ⁊ redemptio: vt q̄ quēadmodū scriptū ē: qui gl'iatur in dn̄o gl'iet.

Ca. 2.

Et ego cū venissē ad vos frēs: veni non in sublimitate s̄monis aut sapie annūciās vobis testimoniū xp̄i. Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos nisi iesū xp̄m ⁊ hūc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos: et sermo meus et predicatio mea nō in psuasibilibꝰ hūane sapie verbis: sed in ostensione spiritus ⁊ virtutis: vt fides vr̄a non sit in sapientia hoīū: s; in virtute dei. Sapiā aūt loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi neq; principū huiꝰ seculi qui destruuntur: sed loq̄mur dei sapiam in mysterio q̄ abscōdita est: quam predestinavit deus ante secl'a in gl'iā nr̄am: quā nemo p̄ncipū huius seculi cognovit. Si enim cognovissēt: nūq̄ dn̄m glie crucifixissēt. Sed sicut scriptū est: q̄ oculus nō vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit: que preparavit deus his qui diligunt illum. Nobis autem revelavit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutat: etiam profunda dei. Quis enim scit hominum q̄ hominis sunt: nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que dei sunt nemo cognovit nisi spiritus

D — 2.Cho.10.d Hiere.9.d. — A — B — Esa.64.b. — C

Z

θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐ
λάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵ
να οἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡ-
μῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρω
πίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύ
ματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγ
κρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχε-
ται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. μωρία γὰρ
αὐτῷ ἐστί, καὶ οὐ δύναται γνῶναι ὅτι πνευ
ματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνα
κρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνα-
κρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβι
βάσει αὐτόν. ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

Καὶ ἐγὼ ἀδελφοὶ οὐκ ἠδυνήθην ὑ- Cap. 3.
μῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς
σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. γάλα ὑ-
μᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἐδύ
νασθε, ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ
σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος, καὶ
ἔρις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε,
καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε. ὅταν γὰρ
λέγει τις, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἕτερος δὲ
ἐγὼ ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε. τίς οὖν ἐσ
τὶ παῦλος, τίς δὲ ἀπολλῶς, ἀλλ' ἢ διάκονοι
δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύρι-
ος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα, ἀπολλῶς ἐπότι-
σεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυ-
τεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξά
νων θεός. ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰ
σιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κα
τὰ τὸν ἴδιον κόπον. θεοῦ γάρ ἐσμεν συνερ-
γοί. θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. κα
τὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς
σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος
δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐ-
ποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύ
ναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰη-
σοῦς Χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν
θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους
τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου
τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα
δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ
ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκι-
μάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐπῳκοδόμη-
σε, μισθὸν λήψεται. εἴ τινος τὸ ἔργον κατα-
καήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται,
οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἴδατε ὅτι
ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰ
κεῖ ἐν ὑμῖν. εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει,
φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ
ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. μηδεὶς
ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς
εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γε

dei. Nos aũt nõ spũm huiꝰ mũdi acce-
pimus: sed spũm qui ex deo est: vt
sciamus que a deo donata sũt nobis:
que et loquimur nõ in doctis humane
sapie verbis: sed in doctrina spiritus
spiritualibus spũalia comparantes.
Animalis autem homo nõ percipit
ea que sunt spũs dei. Stultitia enim
est illi: ⁊ nõ põt itelligere qꝛ spũaliter
examinatur. Spiritualis autem iudicat
oĩa: ⁊ ipse a nemine iudicat: sicut scriptũ
est. Quis enim cognouit sẽsũ dñi aut qs in
struxit eũ? Nos aũt sensum xp̃i habemus.

Et ego frẽs nõ potui vobis Cap. 3.
loqui quasi spiritualibus sed q̃si
carnalibꝰ. Tãq̃ paruulis in xp̃o lac vo-
bis potũ dedi nõ escã. Nõdũ enim potera
tis: sed nec nũc quidẽ potestis. Adhuc enim
carnales estis. Cũ enim sit iter vos zelꝰ et
contentio: nonne carnales estis
⁊ sm̃ hoiem ambulatis? Cum enim
quis dicat: ego quidẽ sum pauli: alius aũt
ego sũ appollo: nõne hoies estis? Quid
appollo? Quid vero paulꝰ? Mi[nistri] igitur ẽ
stri eiꝰ cui credidistis. Et vnicuiq; sicut dñs
dedit. Ego plãtaui appollo rigauit:
sed deus icremẽtũ dedit. Itaq; neq; qui
plãtat ẽ aliquid neq; qui rigat: sed qui icremẽ
tũ dat deꝰ. Qui plãtat aũt ⁊ qui rigat v-
nũ sũt. Vnusquisq; aũt ppriã mercedẽ acci
piet sm̃ laborẽ suũ. Dei enim sumꝰ adiuto-
res. Dei agricultura estis: dei edificatio
estis. Sm̃ grãm dei que data ẽ mihi vt
sapiẽs architectꝰ fũdamẽtũ posui: alius
aũt supedificat. Vnusquisq; aũt videat quõ
supedificet. Fũdamẽtũ enim aliud nemo pt
ponere pter id quod positũ ẽ: quod ẽ xp̃s
iesus. Si quis aũt superedificat supra
fundamentũ hoc aurũ argẽtum lapides
pciosos ligna fenũ stipulã: vniuscuiusq;
opus manifestum erit. Dies enim dñi
declarabit: qꝛ in igne reuelabitur: et
vniuscuiusq; opus quale sit: ignis pbabit.
Si cuiꝰ opꝰ mãserit: quod supedificauit
mercedẽ accipiet. Si cuiꝰ opꝰ arserit
detrimẽtũ patiet: ipse aũt saluus erit:
sic tamen quasi per ignem. Nescitis qꝛ
tẽplum dei estis: et spũs dei habitat
in vobis? Si quis aũt tẽplũ dei violauerit:
disperdet illum deus. Templũ enim dei
sctm̃ ẽ: quod estis vos. Nemo se sapiens
[se]ducat. Si quis videtur inter vos
esse in hoc seculo: stultus fiat

Esaie. 40. c. Roma. 11. d.
sup. 1. b.
2. Thi. 2. c.
2. Cor. 6. d. Coll. 2. d.

μέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σοφία τοῦ
κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι.
γέγραπται γάρ. ὁ δρασσόμενος τοὺς σο-
φοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν.
κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σο
φῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ὥστε μηδεὶς καυχάσ
θω ἐν ἀνθρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴ
τε παῦλος, εἴτε ἀπολλῶς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε
κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶ
τα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς
δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ. Cap. 4.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑ-
πηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυσ-
τηρίων θεοῦ. ὁ δὲ λοιπόν, ζητεῖται ἐν τοῖς
οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ἐμοὶ δὲ
εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακρι
θῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας. ἀλλ' οὐδὲ
ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύ
νοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ
ἀνακρίνων με κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ και
ροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ
φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώ
σει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαι
νος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα
δὲ ἀδελφοὶ μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ
ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ
ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ
τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς
γάρ σε διακρίνει. τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες.
εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών.
ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε.
χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐ
βασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύ
σωμεν. δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀπο
στόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατί
ους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ
ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ
Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ. ἡ-
μεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδο
ξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ
πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνιτεύομεν,
καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπι
ῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδο
ρούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχό-
μεθα. βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν. ὡς
περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθη-
μεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐν
τρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκ
να μου ἀγαπητὰ νουθετῶ. ἐὰν γὰρ μυρί-
ους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ'
οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ Χριστῷ ἰησοῦ
διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.
παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς μιμηταί μου γίνεσ-

vt sit sapiens. Sapientia enim
huius mundi stultitia est apud deum.
Scriptum est enim. Cõprehendã sapiẽ-
tes in astutia eorum. Et iterum.
Dñs nouit cogitationes sapientium:
quoniã vane sunt. Nemo itaq; glorietur
in hoibus. Oia enim vestra sunt: siue
paulus siue apollo siue cephas siue
mundus siue vita siue mors siue pñtia
siue futura. Omnia enim vr̃a sunt: vos
aũt christi: xp̃s autẽ dei. Cap. 4.

Sic nos existimet homo vt ministros
christi: ⁊ dispẽsatores mysterioꝝ
dei. Hic iam queritur inter ſ aũt
dispẽsatores vt fidelis quis iueniat. Mihi
pro minimo est vt a vobis iudicer
aut ab humano die. Sed neq;
meipm iudico. Nihil enim mihi cõsciꝰ sũ
sed non in hoc iustificatꝰ sũ. Qui aũt
iudicat me dñs est. Itaq; nolite aũt tps
iudicare: quoadusq; veniat dñs qui et
illuminabit abscõdita tenebrarꝝ ⁊ mani-
festabit consilia cordium: ⁊ tunc laus
erit vnicuiq; a deo. Hec
aũt fratres transfiguraui in me et
apollo pp vos: vt in nobis discatis: ne
supra q̃ scriptum est vnus aduersus
alterꝝ infletur pro alio. Quis ſ accepisti?
ei te discernit? Quid aũt habes quod nõ
Si aũt accepisti: quid gliaris q̃si nõ acce-
peris? Iã saturati estis: iã diuites facti
estis. Sine nobis regnatis: et vtinam
regnetis: vt ⁊ nos vobiscũ regnemus.
Puto enim q deus nos apostolos
nouissimos ostẽdit tanq̃ morti destina-
tos: qꝛ spectaculũ facti sumus mundo ⁊
angelis ⁊ hominibus. Nos stulti pp
christũ: vos aũt prudẽtes in xp̃o. Nos
infirmi: vos aũt fortes. Vos nobiles
nos aũt ignobiles. Vsq; in hãc horam ⁊
esurimꝰ ⁊ sitimus ⁊ nudi sumus:
et colaphis cedimur et instabiles sumꝰ
⁊ laboramꝰ operantes manibꝰ nr̃is. Ma-
ledicimur ⁊ bñdicimꝰ: persecutionẽ pati-
mur ⁊ sustinemꝰ. Blasphemamur ⁊ obse
cramꝰ. Tanq̃ purgamẽta huiꝰ mũdi fa
cti sumꝰ oĩm pipsima vsq; adhuc. Nõ vt
confundam vos hec scribo: sed vt filios
meos charissimos moneo. Nã si decẽ
milia pedagogorꝝ habeatis in christo: sed
non multos patres. Nã in christo iesu
per euangelium ego vos genui.
Rogo ergo vos imitatores mei estote

Roma. 1. c.
Job. 5. b.
Psal. 93.
1. Thi. 3. c. 2. Cor. 6. a. 7. 11. c. Ephe. 3. c.

θε. Διά τούτο έπεμψα υμίν Τιμόθεον, ος εστί τέκνον μου αγαπητόν και πιστόν εν κυρίω, ος υμάς αναμνήσει τας οδούς μου τας εν Χριστώ, καθώς πανταχού εν πάση εκκλησία διδάσκω. ως μη ερχομένου δε μου πρός υμάς εφυσιώθησαν τινές. ελεύσομαι δε ταχέως πρός υμάς εάν ο κύριος θελήση, και γνώσομαι ου τον λόγον των πεφυσιωμένων, αλλά την δύναμιν. ου γαρ εν λόγω η βασιλεία του θεού, αλλ' εν δυνάμει. τι θέλετε, εν ράβδω έλθω πρός υμάς η εν αγάπη πνεύματί τε πραότητος. Cap. 5.

Όλως ακούεται εν υμίν πορνεία, και τοιαύτη πορνεία ήτις ουδέ εν τοις έθνεσιν ονομάζεται, ώστε γυναίκα τινά του πατρός έχειν. και υμείς πεφυσιωμένοι εστέ, και ουχί μάλλον επενθήσατε, ίνα εξαρθή εκ μέσου υμών ο το έργον τούτο ποιήσας. εγώ μεν γαρ ως απών τω σώματι, παρών δε τω πνεύματι, ήδη κέκρικα ως παρών, τον ούτω τούτο κατεργασάμενον εν τω ονόματι του κυρίου ημών ιησού Χριστού, συναχθέντων υμών και του εμού πνεύματος σύν τη δυνάμει του κυρίου ημών ιησού Χριστού, παραδούναι τον τοιούτον τω σατανά εις όλεθρον της σαρκός, ίνα το πνεύμα σωθή εν τη ημέρα του κυρίου ιησού Χριστού. ου καλόν το καύχημα υμών. ουκ οίδατε ότι μικρά ζύμη όλον το φύραμα ζυμοί. εκκαθάρατε ουν την παλαιάν ζύμην, ίνα ήτε νέον φύραμα καθώς εστέ άζυμοι. και γαρ το πάσχα ημών υπέρ ημών ετύθη Χριστός. ώστε εορτάζωμεν μη εν ζύμη παλαιά μη δε εν ζύμη κακίας και πονηρίας, αλλ' εν αζύμοις ειλικρινείας και αληθείας. έγραψα υμίν εν τη επιστολή μη συναναμίγνυσθαι πόρνοις. και ου πάντως τοις πόρνοις του κόσμου τούτου η τοις πλεονέκταις η άρπαξιν η ειδωλολάτραις, επεί οφείλετε άρα εκ του κόσμου εξελθείν. νυνί δε έγραψα υμίν μη συναναμίγνυσθαι. εάν τις αδελφός ονομαζόμενος η πόρνος, η λοίδορος η πλεονέκτης, η ειδωλολάτρης, η μέθυσος, η άρπαξ, τω τοιούτω μη δε συνεσθίειν. τι γαρ μοι και τους έξω κρίνειν. ουχί τους έσω υμείς κρίνετε. τους δε έξω ο θεός κρίνει. και εξαίρετε τον πονηρόν εξ υμών αυτών.

Τολμά τις Cap. 6.

υμών πράγμα έχων πρός τον έτερον κρίνεσθαι επί των αδίκων, και ουχί επί των αγίων. ουκ οίδατε ότι οι άγιοι τον κόσμον κρινούσι. και ει εν υμίν κρίνεται ο κόσμος, ανάξιοί εστε κριτηρίων ελα-

sicut et ego xpi. Ideo misi ad vos timotheu: q est filius meus charissimus et fidelis in dno: q vos comonefaciat vias meas q sunt in xpo iesu: sicut vbiqz in oi ecclesia doceo. Tanqz no venturus sim ad vos: sic inflati sunt quidã. Veniam aut ad vos cito si dominus voluerit: et cognoscã non sermonẽ eorum q inflati sunt sed virtutem. Non enim in sermone est regnum dei: sed in virtute. Quid vultis: in virga veniã ad vos: an in charitate et spiritu mansuetudinis. Cap. 5.

Omnino audit inter vos fornicatio et talis fornicatio qlis nec inter gentes: ita vt vxorẽ pris sui aliqs habeat. Et vos inflati estis: et non magis luctũ habuistis: vt tollat de medio vestrũ q hoc opus fecit. Ego qdẽ absens corpore: presens autem spiritu iã iudicaui vt presens eum q sic hoc operatus est in nomine domini nostri iesu christi: cõgregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini iesu: tradere huiusmodi hoiem sathane in interitum carnis: vt spiritus saluus sit in die dñi nostri iesu christi. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis q modicũ fermentũ totam massaz corrũpit: Expurgate vetus fermentũ: vt sitis noua cõspersio sicut estis azymi. Etenim pascha nrm imolatus est christus. Itaqz epulemur nõ in fermento veteri: neqz in fermento malicie et nequitie: sed in azymis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epla ne cõmisceamini fornicarijs. Nõ vtiqz fornicarijs huius mundi: aut auaris: aut rapacibus: aut idolis seruiẽtibus: alioqn debueratis de hoc mũdo exisse. Nũc aũt scripsi vobis nõ cõmisceri. Si is qui frater noiat iter vos: est fornicator: aut auarus: aut idolis seruiẽs: aut maledicus: aut ebriosus: aut rapax: cũ huiusmõi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his q foris sũt iudicare: Nõne de his q intus sũt vos iudicatis. Nã eos q foris sũt deus iudicabit. Auferte malũ ex vobis ipsis. Cap. 6.

Audet aliqs vrm hñs negociũ aduersus alterum iudicari apud iniquos et nõ apud sctõs: An nescitis qm sancti de hoc mũdo iudicabũt: Et si in vobis iudicabit mũdus: idigni estis q de minimis iudice-

Ephe. 5. a. Phili. 3. d.

Galla. 5. b.

o. malum. in gr. accipitur pro hoie nõ p re mala.

χίστων. ουκ οίδατε ότι αγγέλους κρινούμεν μήτιγε βιωτικά. βιωτικά μεν ουν κριτήρια εάν έχητε, τους εξουθενημένους εν τη εκκλησία τούτους καθίζετε. πρός εντροπήν υμίν λέγω. ούτως ουκ ένι εν υμίν σοφός ουδέ εις ος δυνήσεται διακρίναι ανά μέσον του αδελφού αυτού, αλλά αδελφός μετά αδελφού κρίνεται, και τούτο επί απίστων. ήδη μεν ουν όλως ήττημα υμίν εστίν, ότι κρίματα έχετε μεθ' εαυτών. διατί ουχί μάλλον αδικείσθε. διατί ουχί μάλλον αποστερείσθε. αλλά υμείς αδικείτε και αποστερείτε. και ταύτα αδελφούς. η ουκ οίδατε ότι άδικοι βασιλείαν θεού ου κληρονομήσουσι. μη πλανάσθε, ούτε πόρνοι ούτε ειδωλολάτραι ούτε μοιχοί, ούτε μαλακοί, ούτε αρσενοκοίται, ούτε κλέπται, ούτε πλεονέκται, ούτε μέθυσοι, ου λοίδοροι, ουχ άρπαγες βασιλείαν θεού κληρονομήσουσι. και ταύτα τινές ήτε, αλλά απελούσασθε, αλλά ηγιάσθητε, αλλ' εδικαιώθητε εν τω ονόματι του κυρίου ιησού και εν τω πνεύματι του θεού ημών. πάντα μοι έξεστιν, αλλ' ου πάντα συμφέρει. πάντα μοι έξεστιν αλλ' ουκ εγώ εξουσιασθήσομαι υπό τινός. τα βρώματα τη κοιλία και η κοιλία τοις βρώμασιν, ο δε θεός και ταύτην και ταύτα καταργήσει. το δε σώμα ου τη πορνεία, αλλά τω κυρίω, και ο κύριος τω σώματι, ο δε θεός και τον κύριον ήγειρε, και ημάς εξεγερεί διά της δυνάμεως αυτού. ουκ οίδατε ότι τα σώματα υμών μέλη Χριστού εστίν. άρας ουν τα μέλη του Χριστού ποιήσω πόρνης μέλη. μη γένοιτο. ουκ οίδατε ότι ο κολλώμενος τη πόρνη εν σώμα εστίν. έσονται γαρ φησίν οι δύο εις σάρκα μίαν. ο δε κολλώμενος τω κυρίω εν πνεύμα εστί. φεύγετε την πορνείαν. παν αμάρτημα ο εάν ποιήση άνθρωπος, εκτός του σώματος εστίν. ο δε πορνεύων, εις το ίδιον σώμα αμαρτάνει. η ουκ οίδατε ότι το σώμα υμών ναός του εν υμίν αγίου πνεύματος εστίν ου έχετε από θεού, και ουκ εστέ εαυτών. ηγοράσθητε γαρ τιμής, δοξάσατε δη τον θεόν εν τω σώματι υμών, και εν τω πνεύματι υμών άτινά εστι του θεού.

Περί δε ων εγράψατέ μοι Cap. 7. Lου. καλόν ανθρώπω γυναικός μη άπτεσθαι. διά δε τας πορνείας έκαστος την εαυτού γυναίκα εχέτω, και εκάστη τον ίδιον άνδρα εχέτω. τη γυναικί ο ανήρ την οφειλομένην εύνοιαν αποδιδότω. ομοίως δε και η γυνή τω ανδρί. η γυνή του ιδίου σώματος ουκ εξουσιάζει, αλλ' ο ανήρ. ομοίως

tis? Nescitis qm angelos iudicabimus: quantomagis scłaria. Scłaria igit iudicia si hũeritis: ptẽptibiles q sũt in ecclia illos ɔstituite ad iudicãdũ. Ad verecũdiã vrãz dico. Sic nõ ẽ iter vos sapiẽs qui possit iudicare inter quisqz fratrem suum: sed frater cum fratre iudicio ɔtẽdit et hoc apud ĩfideles. Jam quidẽ oino delictũ est in vobis q iudicia hẽtis inter vos. Quare nõ magis iuriã accipitis: Quare nõ magis fraudẽ patimini: Sz vos iuriã facitis et fraudatis et hoc fratribus. An nescitis q iniq regnũ dei non possidebũt: Nolite errare: neqz fornicarij: neqz idolis seruiẽtes: neqz adulteri: neqz molles: neqz masculorum ɔcubitores: neqz fures: neqz auari: neqz ebriosi: neqz maledici: neqz rapaces regnũ dei possidebũt. Et hec aliqñ quidã fuistis: sed abluti estis: sed sctificati estis: sed iustificati estis in nomine dñi nri iesu christi: et in spiritu dei nostri. Omnia mihi licent: sz nõ oia expediũt: omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar ptãte. Esca ventri et venter escis: deus autem et hunc et hanc destruet. Corpus autem nõ fornicationi sed domino: et dominus corpori. Deus vero et dominuz suscitauit: et nos suscitabit per virtutem suã. Nescitis qm corpora vestra mẽbra sunt christi: Tollens ergo membra xpi faciã mẽbra meretricis. Absit. An nescitis: quoniam qui adheret meretrici: vnũ corpus efficit. Erũt ei iqt duo in carne vna. Qui autem adheret dño: vnus spũs est. Fũgite fornicationẽ. Omne enim pctm qdcũqz fecerit homo: extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniã membra vestra templum sunt spũs scti qui in vobis ẽ quẽ hẽtis a deo et nõ estis vri. Empti eñi estis pcio magno glorificate et portate deũ in corpore vro. Cap. 7.

De quibus autem scripsistis mihi: bonũ est hoi mulierẽ nõ tangere. Propter fornicationẽ aũt vnusqsqz suã vxorem habeat: et vnaqueqz suũ virum habeat. Vxori vir debitum reddat: similiter autem et vxor viro. Mulier sui corporis potestatez non habet: sed vir. Siliter

Gen. 2. d. Ephe. 5. d. Mat. 19. b. Mar. 10. a. sup. 3. c.

2. Cor. 6. d. j. 7. c. 1. Pe. 1. d.

δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξου-
σιάζει ἀλλ' ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλή-
λους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν
ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευ-
χῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα
μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρα-
σίαν ὑμῶν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώ-
μην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀν-
θρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ' ἕκασ-
τος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ. ὃς μὲν οὕ-
τως, ὃς δὲ οὕτως. λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις
καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μεί-
νωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται γα-
μησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ
πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέ-
λω, οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ κύριος. γυναῖκα ἀπὸ ἀν-
δρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ
μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω
καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ
λοιποῖς ἐγὼ λέγω οὐχ ὁ κύριος. εἴ τις
ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ
συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω
αὐτήν. καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον,
καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ
ἀφιέτω αὐτόν. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπι-
στος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ
ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑ-
μῶν ἀκάθαρτα ἐστί, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ
ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δε-
δούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς
τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.
τί γὰρ οἶδας γύναι εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις, ἢ
τί οἶδας ἄνερ εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις. εἰ μὴ
ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός. ἕκαστον ὡς κέ-
κληκεν ὁ κύριος οὕτω περιπατείτω, καὶ οὕ-
τως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.
περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω.
ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσ-
θω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία
οὐδέν ἐστι, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕ-
καστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη ἐν ταύτῃ με-
νέτω. δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω. ἀλλ'
εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι μᾶλ-
λον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦ-
λος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ
ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλος ἐστὶ χριστοῦ.
τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀν-
θρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἀδελφοὶ ἐν τού-
τῳ μενέτω παρὰ θεῷ. περὶ δὲ τῶν παρθέ-
νων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ
δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς
εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν,
διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀν-

aũt et vir sui corporis potestatẽ nõ hʒ
sed mulier. Nolite fraudare inuicem:
nisi forte ex consensu ad tempus
vt vacetis ieiunio ⁊ orationi:
et iterum reuertimini in idipsum:
ne tẽptet vos sathanas ꝓpter incontinẽ
tiã vestram. Hoc aũt dico scd̃m idulgẽ
tiã nõ scd̃ʒ ipiũ. Uolo enim oẽs hoies
esse sicut meipsum. Sed vnusquisqʒ
ꝓprium donũ hʒ ex deo: ali⁹ quidẽ sic:
ali⁹ vero sic. Dico autem non nuptis
et viduis: bonũ est illis si sic ꝑmanserit
sicut ⁊ ego. Q̃d si nõ se cõtinẽt nubãt.
Melius est enim nubere q̃ȝ
vri. His aũt q̃ mr̃imonio iũcti sũt p̃ci
pio nõ ego sed dominus: vxorẽ a viro
non discedere. Q̃d si discesserit:
manere inuptã: aut viro suo recõciliari.
Et vir vxorem non dimittat. Nam
ceteris dico ego non dominus. Si q̃s
frater vxorem habet infidelem: et hec
cõsentit habitare cum illo nõ dimittat
illã. Et si qua mulier fidelis hʒ virũ ifi
delẽ ⁊ hic cõsentit habitare cũ illa: non
dimittat virũ. Sanctificat⁹ est ei vir in
fidelis per mulierẽ fidelẽ: ⁊ sctificata est
mulier ifidelis ꝑ viꝝ fidelẽ. Alioq̃n filij
vr̃i imũdi eẽnt: nũc aũt sãcti sũt. Q̃d si
infidelis discedit: discedat. Nõ ẽi seru
tuti subiectus est frater vel soror in
eiusmodi. In pace ãt vocauit nos de⁹
Uñ eñi scis mulier si viꝝ saluũ facies?
Aut vñ scis vir si mulierẽ saluã facies?
Nisi vnicuiqʒ sicut diuisit dñs. Unũquẽ
qʒ sicut vocauit de⁹ ita ambulet: ⁊ sic
in omnibus ecclesijs doceo.
Circũcis⁹ aliq̃s vocat⁹ ẽ: nõ adducat
preputiũ. In preputio aliq̃s vocat⁹ est
nõ circũcidaṫ. Circuncisio nihil est ⁊ p̃
putiũ nihil ẽ: sed obseruatio mandatoꝝ
dei. Unusq̃sqʒ i qua vocatiõe vocat⁹ ẽ
i ea ꝑmaneat. Seru⁹ vocat⁹ es: nõ sit
tibi cure. Sʒ ⁊ si potes fieri liber: ma
gis vtere. Qui eñi in dño vocat⁹ est ser
uus: libertus est dñi. Silr qui
liber vocatus est: seruus est christi.
Precio empti estis: nolite fieri serui ho
minũ. Unusquisqʒ ergo in quo vocat⁹ ẽ
frẽs: i hoc ꝑmaneat apd̃ deũ. De v̾
ginib⁹ aũt p̄ceptũ dñi nõ habeo: consi
liũ aũt do tanq̃ȝ miaȝ cõsecut⁹ a deo: vt
sim fidelis. Existimo eñi hoc bonuȝ eẽ
ꝓp istãtẽ necessitatẽ: q̃m bonũ ẽ homini

Ephe. 4. a.
sup. 6. d. 1. Pe. 1. d.

θρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί, μὴ
ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός, μὴ ζή-
τει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς οὐχ ἥμαρ-
τες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος οὐχ ἥμαρτε.
θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ
δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι ἀδελ-
φοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, τὸ λοιπόν ἐσ-
τιν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔ-
χοντες ὦσι, καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίον-
τες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ
οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ
χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ κατα-
χρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κό-
σμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶ-
ναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς
ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ
τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. μεμέρι-
σται. καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος ἡ ἄγαμος
μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώ-
ματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμ-
νᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦ-
το δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέ-
γω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ
πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρί-
ῳ ἀπερισπάστως. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ
τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει ἐὰν ᾖ ὑπέρακ-
μος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποι-
είτω, οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕσ-
τηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ ἔχων ἀνάγ-
κην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελή-
ματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
τοῦ τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, κα-
λῶς ποιεῖ. ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποι-
εῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. γυνὴ δέδε-
ται νόμῳ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.
ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέ-
λει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριω-
τέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ κατὰ τὴν ἐ-
μὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θε-
οῦ ἔχειν.

Cap. 8.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάν-
τες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ
δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι
τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶ-
ναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσ-
ται ὑπ' αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν
εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον
ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ
εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε
ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θε-
οὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ' ἡμῖν εἷς
θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς
αὐτόν, καὶ εἷς κύριος ἰησοῦς χριστός, δι' οὗ

sic esse. Alligatus es vxori: noli
querere solutionẽ. Solut⁹ es ab vxore:
noli q̃rere vxorẽ. Si ãt accepis vxorẽ:
nõ peccasti: ⁊ si nupserit v̾go: nõ pec
cauit. Tribulationẽ tñ carnis hẽbũt hu
iusmodi. Ego ãt vobis parco. Hoc ita
qʒ dico frẽs. Tẽp⁹ breue est. Reliquũ ẽ:
vt qui habent vxores tanq̃ȝ nõ habẽtes
sint: et qui flent tanq̃ȝ non flentes:
et qui gaudẽt tanq̃ȝ non gaudentes: et
qui emunt tanq̃ȝ non possidentes: et
q̃ vtunṫ hoc mundo: tanq̃ȝ nõ vtantur
Preterit enim figura ſ dinc esse
hui⁹ mũdi. Uolo aũt vos sine sollicitu
Qui sine vxore ẽ: sollicit⁹ est q̃ dñi sũt:
quõ placeat deo. Qui aũt cũ vxore ẽ:
sollicit⁹ ẽ q̃ sũt mũdi: quõ placeat vxo
ri: ⁊ diuisus ẽ. Et mulier inupta ⁊ v̾go
cogitat q̃ domini sunt: vt sit sctã corpe
⁊ spũ. Que autem nupta est: cogitaṫ
que sunt mundi quõ placeat viro.
Porro hoc ad vtilitatem vr̃am dico:
non vt laqueum vobis iniciam: sed
ad id qd̃ honestũ ẽ: ⁊ qd̃ facultatẽ p̃beat
sine ipedimẽto dñʒ obsecrãdi. Si q̃s ãt
turpẽ se videri existimat sup v̾gine sua
qꝫ sit supadulta ⁊ ita oportet fieri: qd̃
vult faciat: nõ peccat si nubat. Nã q̃
statuit in corde suo firm⁹ nõ hñs neces
sitatẽ: potestatẽ aũt habẽs sue volũtatis
et hoc iudicauit in corde suo
seruare virginẽ suã: bñ ſ suã: bñ facit:
facit. Igiṫ ⁊ qui mr̃imonio iũgit v̾ginẽ
⁊ q̃ nõ iũgit meli⁹ facit. Mulier alliga
ta ẽ legi: q̃to tpe vir eius viuit. Q̃d si
dormierit vir ei⁹ liberata ẽ a lege. Cui
ãt vult nubat: tñ i dño. Beatior
aũt erit: si sic ꝑmanserit scd̃ʒ meũ
consiliũ. Puto aũt qd̃ ⁊ ego spm̃ dei
habeaȝ.

Cap. 8.

De his ãt q̃ idolis sacrificanṫ scim⁹:
qꝫ oẽs sciaȝ habem⁹. Scia inflat:
charitas vero edificat. Si quis aũt se
existimat scire aliq̃d: nõdũ cognouit quẽ
admodũ oporteat eũ scire. Si q̃s aũt di
ligit deũ hic cognit⁹ ẽ ab eo. De escis
aũt que idolis imolanṫ scim⁹: qꝫ nihil
est idolum in mũdo: et qꝫ null⁹ de⁹ nisi
vn⁹. Nã ⁊ si sunt q̃ dicanṫ dij: siue
in celo siue in terra: siquidem sũt dij
multi ⁊ dñi multi: nobis tamen vnus
deus pater ex quo omnia: ⁊ nos in
illo: ⁊ vnus dñs iesus xp̃s per quem

Roma. 7. a

τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα. βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν. καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Cap. 9.

Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος. οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος. οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα. οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ. εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ. ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ κηφᾶς. ἢ μόνος ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι. τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ. τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει. ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει. μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λέγω. ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει. ἐν γὰρ τῷ νόμῳ μωσέως γέγραπται. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ. ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει. δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν ἐπ' ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν. εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν οὐ μᾶλλον ἡμεῖς. ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν. οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερί-

omnia: et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli: quasi idolothytum manducant: et conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim si manducauerimus abundabimus: neque si non manducauerimus deficiemus. Uidete autem ne forte hec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si quis enim viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem: nonne conscientia eius cum sit infirma edificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus [...] in tua scientia frater: propter quem christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam eorum [...] infirmam in christo peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem [...] meum: non manducabo carnem in eternum: ne fratrem meum scandalizem. Cap. 9.

Non sum apostolus? Non sum liber? Nonne christum iesum dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in domino? Et si alijs non sum apostolus: sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea defensio [...] non apud eos qui me interrogant: hec est. Nunquid habemus potestatem manducandi et bibendi? Nunquid non habemus potestatem sororem mulierculam circumducendi: sicut et ceteri apostoli et fratres domini et cephas. Aut solus ego [...] et barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendijs vnquam? Quis plantat vineam et de [...] fructu eius non edit? Quis pascit [...] gregem: et de lacte gregis [...] non manducat. Nunquid secundum hominem hec dico? An et lex hec non dicit? [...] Scriptum est enim in lege moysi. Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus cura est deo? An propter nos vtique hoc dicit. Nam propter nos vtique scripta sunt quoniam debet in spe qui arat arare: et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis [...] spiritualia seminauimus: magnum est si nos carnalia vestra metamus? Si alij [...] potestatis vestre participes sunt: quare non potius nos? Sed non vsi sumus hac potestate: [...] sed omnia sustinemus: ne quod offendiculum demus euangelio christi. [...] Nescitis quoniam qui in sacrario operantur: que de sacrario sunt edunt. Et qui altario [...] deseruiunt: cum altario participant. [...]

Ro. 14.d. — Deut. 25.a

ζονται. οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω μισθὸν ἔχω, εἰ δὲ ἄκων οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοι ἐστὶν ὁ μισθός. ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην τοῖς ἰουδαίοις ὡς ἰουδαῖος, ἵνα ἰουδαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον. οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτω πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δαίρων. ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Cap. 10.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον. καὶ πάντες εἰς τὸν μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός. κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε καθώς τινες αὐτῶν. ὥσπερ γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν

Ita et dominus ordinauit [...] his qui euangelium annunciant de euangelio viuere. Ego autem nullo horum vsus sum. Non scripsi autem hec vt ita fiant [...] in me. Bonum est enim mihi magis mori quam vt gloriam meam quis euacuet. [...] Nam et si euangelizauero: non est mihi gloria. Necessitas enim mihi incubit. Ue enim mihi est si non euangelizauero. Si enim volens hoc ago mercedem habeo: si autem inuitus dispensatio mihi credita est. Que est ergo merces mea? Ut euangelium predicans sine sumptu ponam euangelium vt non abutar potestate mea in euangelio. [...] Nam cum liber essem ex omnibus omnium me seruum feci: vt plures lucrifacerem. Et factus sum iudeis tanquam iudeus: vt iudeos lucrarer. His qui sub lege sunt quasi sub lege essem: cum ipse non essem sub lege: vt eos qui sub lege erant lucrifacerem. His qui sine lege erant tanquam sine lege essem cum sine lege dei non essem: sed in lege essem christi: vt lucrifacerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmus infirmis: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum vt omnes facerem saluos. Omnia autem facio propter euangelium vt particeps eius efficiar. Nescitis quod hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt: sed vnus accipit brauium. Sic currite vt comprehendatis. Omnis enim qui in agone contendit ab omnibus se abstinet: et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro non quasi in incertum sic pugno non quasi aerem verberans. Sed castigo corpus meum et in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Cap. 10.

Nolo enim vos ignorare fratres: quoniam patres nostri omnes sub nube [...] fuerunt: et omnes mare transierunt: [...] et omnes in moyse baptizati sunt [...] in nube et in mari. Et [...] omnes eandem escam spiritalem manducauerunt: et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequente eos petra: petra autem erat christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo. Nam prostrati sunt in deserto. [...] Hec autem in figura facta sunt nostri: vt non simus concupiscentes malorum: sicut et illi concupierunt. Neque idolatre efficiamini sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est. Sedit populus manducare et bibere:

Philip. 3.c — Exo. 13.d. — Exo. 14.c. — Exo. 16.c. — Exo. 17.b. — Nu. 20.a — Exo. 32.b

καὶ ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν καθὼς τινὲς αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος. πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. διό, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρίας. ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστί; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστίν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν. βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα. οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλόν τί ἐστιν, ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τι ἐστίν; ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμέν; πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος. πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα καὶ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴ-

et surrexerunt ludere. Neq3 fornicemur sicut quidã ex ipsis fornicati sũt: et ceciderũt vna die viginti tria milia. Neq3 temptemus christum: sicut quidam eorũ temptauerũt: et a serpentibus perierũt. Neq3 murmurauerit is sicut quidam eorũ murmurauerunt: et perierunt ab exterminatore. Hec autẽ omnia in figura cõtingebãt illis: scripta sunt autẽ ad correptionem nostram: in quos fines seculorũ deuenerũt. Itaq3 qui se existimat stare: videat ne cadat. Tentatio vos nõ apprehendit nisi humana. Fidelis autẽ deus est: qui nõ patietur vos tẽptari supra id quod potestis: sed faciet etiã cũ tẽptatione prouentũ: vt possitis sustinere. Propter quod charissimi mihi: fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus loquor: vosipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus: nõne cõmunicatio sanguinis christi est? Et panis quẽ frangimus: nõne participatio corporis domini est? Quoniã vnus panis et vnũ corpus multi sumus: omnes qui de vno pane et de vno calice participamus. Uidete israel secundũ carnẽ. Nõne qui edũt hostias participes sunt altaris? Quid ergo? Dico quod idolis immolatũ sit aliquid: aut quod idolũ sit aliquid? Sed que immolant gentes demonijs immolant et non deo. Nolo autẽ vos socios fieri demoniorũ. Non potestis calicẽ domini bibere: et calicẽ demoniorũ. Nõ potestis mense domini participes esse et mẽse demoniorũ. An emulamur dominũ? Nunquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent: sed nõ omnia expediũt. Omnia mihi licẽt: sed nõ omnia edificant. Nemo quod suũ est querat: sed quod alterius. Omne quod in macello venit: manducate nihil interrogantes propter conscientiam. Domini enim est terra et plenitudo eius. Si quis vocat vos infideliũ ad cenã et vultis ire: omne quod vobis apponitur mãducate: nihil interrogantes propter cõscientiã. Si quis autẽ dixerit hoc immolatũ est idolis: nolite mãducare propter illum qui indicauit: et propter cõscientiã. Conscientiam autem dico non tuam sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena cõscientia? Si ego cũ gratia participo: quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Siue ergo mãducatis siue bi-

Nu.25.b. Nu.21.b. Nu.16.g. C D Deut.32.c E .13.b. F Psal.23. G

τε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ ἰουδαίοις καὶ ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

Cap. 11.

Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ. ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε. θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ δὲ χριστοῦ ὁ θεός. πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυράσθαι, κατακαλυπτέσθω. ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων, γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. διατοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε. πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστίν, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε. πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω. δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνε-

bitis vel aliud quid facitis: omnia in gloriam dei facite. Sine offensiõe estote iudeis et gentibus et ecclesie dei: sicut et ego per omnia omnibus placeo: nõ querens quod mihi vtile est: sed quod multis vt salui fiant.

Cap. 11.

Imitatores mei estote sicut et ego christi. Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis precepta mea tenetis. Uolo autẽ vos scire: quod omnis viri caput christus est: caput autẽ mulieris vir: caput vero christi deus. Omnis vir orans aut prophetans velato capite deturpat caput suum. Omnis autẽ mulier orans aut prophetans non velato capite deturpat caput suũ. Unũ est enim ac si decaluetur. Nam et si non velatur mulier: tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi aut decaluari: velet caput suum. Uir quidem non debet velare caput suum quoniam imago et gloria dei est: mulier autem gloria viri est. Non enim vir ex muliere est: sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir propter mulierẽ: sed mulier propter virum. Ideo debet mulier velamẽ habere super caput suũ propter angelos. Uerũtamen neq3 vir sine muliere: neq3 mulier sine viro in domino. Nam sicut mulier de viro ita et vir per mulierem. Omnia autem ex deo. Uos ipsi iudicate. Decet mulierẽ non velatam orare deum? Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidẽ si comã nutriat ignominia est: mulier vero si comã nutriat gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis autẽ videtur cõtẽtiosus esse: nos talem consuetudinẽ nõ habemus neq3 ecclesia dei. Hoc autem precipio non laudans: quod non in melius sed in deterius cõuenitis. Primũ quidẽ cõuenientibus vobis in ecclesiam audio scissuras esse inter vos: et ex parte credo. Nam oportet et hereses esse: vt et qui probati sũt manifesti fiãt in vobis. Cõuenientibus ergo vobis in vnũ: iam nõ est dominicã cenã mãducare. Unusquisq3 enim suam cenã presumit ad mãducãdum. Et alius quidẽ esurit: alius autẽ ebrius est. Nunquid domos nõ habetis ad mãducãdũ et bibẽdum? aut ecclesiam dei cõtemnitis: et confunditis

Colo.3.c. Sup.4.b. A Ephe.5.c. B Gene.2.d. C

τε τοὺς μὴ ἔχοντας. τί ὑμῖν εἴπω. ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ, οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε. τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων. τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι. Cap. 12.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσί, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας. ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων. ἄλλῳ δὲ προφητεία. ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων. ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν. ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλω-

eos qui nõ hñt. Quid dicã vobis. Laudo vos in hoc: non laudo. Ego enim accepi a dño qđ ꝛ tradidi vobis: qm̃ dñs iesus in qua nocte tradebat accepit panem ꝛ grãs agens fregit ꝛ dixit. Accipite ꝛ mãducate. hoc ẽ corp⁹ meũ qđ ꝓ vobis tradet. Hoc facite in meam commemoratiõnẽ. Silr ꝛ calicem postq̃ȝ cenauit dicens. Hic calix nouũ testamentũ est in meo sanguine. Hoc facite quotiẽscũqȝ biberitis in meã ꝯmẽoratõez. Quotiẽscũqȝ eĩ mãducabitis panẽ hunc ꝛ calicẽ bibetis: mortez dñi annunciabitis donec veniat. Itaqȝ quicũqȝ mãducauerit panẽ hunc ꝛ biberit calicem domini indigne: reus erit corporis ꝛ sanguinis domini. Probet autem semetipsuȝ hõ ꝛ sic de pane illo edat ꝛ de calice bibat. Qui enim manducat et bibit idigne: iudiciũ sibi mãducat ꝛ bibit: non diiudicãs corpus dñi. Ideo inter vos multi infirmi ꝛ imbecilles: ꝛ dormiũt multi. Qđ si nosmetipsos diiudicarem⁹: nõ vtiqȝ iudicaremur. Dũ iudicamur aũt a dño corripimur: vt nõ cũ hoc mũdo dãnemur. Itaqȝ fratres mei cũ ꝯuenitis ad mãducãdũ inuicez expectate. Si quis esurit: domi mãducet: vt nõ in iudiciũ ꝯueniatis. Cetera aũt cũ venero disponã. Cap. 12.

De spiritalib⁹ aũt nolo vos ignorare frẽs. Scitis aũt qm̃ cũ gẽtes eẽtis: ad simulacra muta ꝓut ducebamini eũtes. Ideo notũ vobis facio: q nemo in spiritu dei loquens dicit anathema iesu. Et nemo potest dicere dominus iesus nisi in spiritu sctõ. Diuisiones vero gratiarũ sunt: idem autem spirit⁹. Et diuisiões ministrationũ sũt: idẽ aũt dñs. Et diuisiones operationum sunt: idem vero deus qui operatur omnia in oib⁹. Vnicuiqȝ aũt dat manifestatio spiritus ad vtilitatem. Alij quidem per spiritum datur sermo sapientie: alij autem sermo scie scđm eundem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu: alij gratia sanitatum in vno spiritu. Alij operatio virtutum: alij prophetia: alij discretio spirituum: alij genera liguarũ: alij iterp̃tatio sermonũ.

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. b. Heb. 9. c. — D

Mat. 26. b. — E

A

B

σσῶν. πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή. εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις. νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα. νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί, χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω· ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι. καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχῃ πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρῃ πάντα τὰ μέλη. ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι. μὴ πάντες προφῆται. μὴ πάντες διδάσκαλοι. μὴ πάντες δυνάμεις. μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων. μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι. μὴ πάντες διερμηνεύουσι. ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. Ca. 13.

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλ-

Hec aũt omnia operatur vnus atqȝ idem spiritus: diuidens singulis prout vult. Sicut enim corpus vnum est ꝛ mẽbra habet multa: oĩa aũt mẽbra corporis cũ sint multa: vnũ tñ corpus ita ꝛ xp̃s. Etenim in vno ⌊sunt: spiritu oẽs nos in vnũ corpus baptizati sum⁹: siue iudei siue gentiles: siue serui siue liberi: ꝛ omnes in vno spũ potati sumus. Nam et corpus nõ est vnũ mẽbrũ sed multa. Si dixerit pes: qm̃ nõ sum manus nõ sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: qm̃ nõ sum oculus non sum de corpore: num ideo nõ est de corpore? Si totum corpus oculus: vbi auditus? Si autez auditus: vbi odorat⁹? Nũc aũt posuit de⁹ membra vnumqđqȝ eorum in corpore sicut voluit. Qđ si essent oĩa vnũ mẽbrũ: vbi corpus? Nũc aũt multa quidẽ mẽbra: vnũ aũt corpus. Non potest aũt oculus dicere manui: opera tua nõ indigeo: aut iterũ caput pedib⁹: nõ estis mihi necessarij. Sȝ multo magis que videntur membra corporis infirmiora esse: necessariora sunt. Et que putam⁹ ignobiliora mẽbra eẽ corporis: his honorẽ abũdantiorẽ circũdam⁹. Et q̃ inhonesta sũt nostra abundantiorem honestatem habẽt. Honesta aũt nostra nullius egent. Sȝ deus temperauit corpus ei cui deerat abũdãtiorẽ tribuẽdo honorem vt nõ sit scisma in corpore: sed in idipsum pro inuicẽ sollicita sint mẽbra. Et si quid patit vnũ mẽbrũ: cõpatiũtur oĩa mẽbra. Siue gl̃iat vnũ mẽbrũ: ꝯgaudẽt oĩa mẽbra. Vos aũt estis corpus christi ꝛ mẽbra de mẽbro. Et quosdã quidẽ posuit de⁹ in ecclesia: primum apostolos: secundo prophetas: tertio doctores: deinde virtutes: exinde gratias curationum: opitulatiões: gubernatiões: gñã liguarum: interp̃tationes sermonũ. Nunquid oẽs apl'i? Nunquid oẽs ꝓphete? Nunquid oẽs doctores? Nunquid oẽs virtutes? Nunquid oẽs grãz hñt curationũ? Nunquid oẽs linguis loquũt? Nunquid oẽs iterp̃tant. Emulami aũt charismata meliora: et adhuc excellẽtiorẽ viã vobis demõstro. Cap. 13.

Si linguis hominum loquar ꝛ angelorum: charitatẽ autez non habeam: factus sum velut es

Roma. 12. b. Ephe. 4. a.

C

D

Roma. 8. b. Hebre. 4. d

Ephe. 4. d.

j. 14. a.

A

V

κός ηχῶν η κύμβαλον αλαλάζον. και εάν έχω προφητείαν και ειδῶ τα μυστήρια πάντα και πᾶσαν την γνῶσιν, και εάν έχω πᾶσαν την πίστιν ὥστε όρη μεθιστάνειν, αγάπην δε μη έχω, ουθέν ειμί. και εάν ψωμίσω πάντα τα υπάρχοντα μου, και εάν παραδῶ το σῶμα μου ίνα καυθήσωμαι, αγάπην δε μη έχω, ουδέν ωφελοῦμαι. η αγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. η αγάπη ου ζηλοῖ. η αγάπη ου περπερεύεται, ου φυσιοῦται, ουκ ασχημονεῖ, ου ζητεῖ τα εαυτής, ου παροξύνεται, ου λογίζεται το κακόν, ου χαίρει επί τη αδικία, συγχαίρει δε τη αληθεία. πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ελπίζει, πάντα υπομένει. η αγάπη ουδέποτε εκπίπτει. είτε δε προφητεῖαι καταργηθήσονται, είτε γλῶσσαι παύσονται, είτε γνῶσις καταργηθήσεται. εκ μέρους δε γινώσκομεν, και εκ μέρους προφητεύομεν. όταν δε έλθη το τέλειον, τότε το εκ μέρους καταργηθήσεται. ότε ήμην νήπιος, ως νήπιος ελάλουν, ως νήπιος εφρόνουν, ως νήπιος ελογιζόμην. ότε δε γέγονα ανήρ, κατήργηκα τα του νηπίου. βλέπομεν γαρ άρτι δι' εσόπτρου εν αινίγματι, τότε δε πρόσωπον προς πρόσωπον. άρτι γινώσκω εκ μέρους, τότε δε επιγνώσομαι καθὼς και επεγνώσθην. νυνί δε μένει πίστις, ελπίς, αγάπη, τα τρία ταῦτα. μείζων δε τούτων η αγάπη.

Cap. 14.

Διώκετε την αγάπην, ζηλοῦτε δε τα πνευματικά, μᾶλλον δε ίνα προφητεύητε. ο γαρ λαλῶν γλώσση, ουκ ανθρώποις λαλεῖ, αλλά τῷ θεῷ. ουδείς γαρ ακούει. πνεύματι δε λαλεῖ μυστήρια. ο δε προφητεύων, ανθρώποις λαλεῖ οικοδομήν και παράκλησιν και παραμυθίαν. ο λαλῶν γλώσση εαυτόν οικοδομεῖ, ο δε προφητεύων εκκλησίαν οικοδομεῖ. θέλω δε πάντας υμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δε ίνα προφητεύητε. μείζων γαρ ο προφητεύων, η ο λαλῶν γλώσσαις, εκτός ειμή διερμηνεύει ίνα η εκκλησία οικοδομήν λάβη. νυνί δε αδελφοί εάν έλθω προς υμᾶς γλώσσαις λαλῶν τι υμᾶς ωφελήσω, εάν μη υμῖν λαλήσω, η εν αποκαλύψει, η εν γνώσει, η εν προφητεία, η εν διδαχῇ. όμως τα άψυχα φωνήν διδόντα είτε αυλός, είτε κιθάρα, εάν διαστολήν τοις φθόγγοις μη δῷ, πῶς γνωσθήσεται το αυλούμενον η το κιθαριζόμενον. και γαρ εάν άδηλον φωνήν σάλπιγξ δῷ, τίς

"sonãs aut cymbalũ tiniẽs. Et si habuero ꝓphetiã ⁊ nouerim mysteria omnia et omnem scientiam: ⁊ si habuero oẽm fidem ita vt montes transferam: charitatẽ aũt nõ habuero: nihil sũ. Et si distribuero in cibos pauperũ oẽs facultates meas: ⁊ si tradidero corp⁹ meũ ita vt ardeã: charitatẽ aũt nõ habuero nihil mihi ꝓdest. Charitas patiẽs est: benigna ẽ. Charitas nõ emulat nõ agit ꝑperã: nõ iflatur nõ ẽ ambitiosa: non querit que sua sunt. Non irritatur: non cogitat malum: non gaudet super iniq̃tate: ꝯgaudet aũt veritati. Omnia suffert: oĩa credit: omnia sperat omnia sustinet. Charitas nunq̃ excidit. Siue ꝓphetie euacuabuntur siue lingue cessabunt: siue scientia destructur. Ex parte enim cognoscim⁹: ⁊ ex ꝑte prophetamus. Cum aũt venerit qđ perfectum est: euacuabit qđ ex ꝑte ẽ. Cũ essẽ ꝑuulus loq̃bar vt ꝑuul⁹: sapiebã vt paruulus: cogitabam vt paruulus. Qñ autẽ factus sum vir: euacuaui q̃ erant ꝑuuli. Uidemus nũc ꝑ speculũ in enigmate: tũc aũt facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscã sicut ⁊ cognitus sum. Nunc aũt manẽt fides: spes: charitas: tria hec. Maior autem horum est charitas.

Cap. 14.

Sectamini charitatẽ: emulamini spiritualia: magis aũt vt ꝓphetetis. Qui enĩ loquitur lingua: nõ hoĩbus loquitur sed deo. Nemo enim audit. Spũ aũt loq̃t mysteria. Nã q̃ ꝓphetat: hominibus loquit ad edificationem et exhortationẽ ⁊ ꝯsolationẽ. Qui loq̃t lĩgua semetipsũ edificat: q̃ aũt ꝓphetat ecclesiã dei edificat. Uolo aũt omnes vos loq̃ linguis: magis autem prophetare. Nã maior est qui prophetat q̃ q̃ loquitur linguis: nisi forte iterpretetur vt ecclĩa edificationẽ accipiat. Nũc aũt frẽs si venero ad vos liguis loquẽs: qđ vobis ꝓdero: nisi vobis loquar: aut in reuelatiõe: aut in sciã: aut in prophetia: aut ĩ doctrina. Tñ q̃ sine aĩa sunt vocẽ dãtia siue tibia: siue cithara: nisi distinctionẽ sonituũ dederit: quomodo scietur id qđ canit aut qđ citharizatur. Etenĩ si incertam vocem det tuba: quis

h. In aliis exẽplaribus grecis habetur. καυχήσωμαι. Idest glorier. ut ait beatus Hieronymus super epistola ad galatas capit. 5. vide ibi.

B

sup. 10. d.

Phili. 2. c.

C

D

A

sup. 12. d.

παρασκευάσεται εις πόλεμον. ούτω και υμεῖς διά της γλώσσης εάν μη εύσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται το λαλούμενον, έσεσθε γαρ εις αέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα ει τύχοι γένη φωνῶν εστίν εν κόσμῳ, και ουδέν αυτῶν άφωνον. εάν ουν μη ειδῶ την δύναμιν της φωνής, έσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, και ο λαλῶν εν εμοί βάρβαρος. ούτω και υμεῖς επεί ζηλωταί εστέ πνευμάτων προς την οικοδομήν της εκκλησίας ζητεῖτε ίνα περισσεύητε. διόπερ ο λαλῶν γλώσση προσευχέσθω ίνα διερμηνεύη. εάν γαρ προσεύχωμαι γλώσση, το πνεῦμά μου προσεύχεται, ο δε νοῦς μου άκαρπος εστί. τι ουν εστι. προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δε και τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δε και τῷ νοΐ. επεί εάν ευλογήσης τῷ πνεύματι, ο αναπληρῶν τον τόπον του ιδιώτου πῶς ερεῖ το αμήν επί τη σή ευχαριστία, επειδή τι λέγεις ουκ οίδε. σύ μεν γαρ καλῶς ευχαριστεῖς, αλλ' ο έτερος ουκ οικοδομεῖται. ευχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντων υμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. αλλ' εν εκκλησία θέλω πέντε λόγους διά του νοός μου λαλήσαι, ίνα και άλλους κατηχήσω, η μυρίους λόγους εν γλώσση. αδελφοί μη παιδία γίνεσθε ταις φρεσίν, αλλά τη κακία νηπιάζετε, ταις δε φρεσί τέλειοι γίνεσθε. εν τῷ νόμῳ γέγραπται. ότι εν ετερογλώσσοις και εν χείλεσιν ετέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, και ουδ' ούτως εισακούσονται μου λέγει κύριος. ὥστε αι γλῶσσαι εις σημεῖον εισίν, ου τοις πιστεύουσιν αλλά τοις απίστοις, η δε προφητεία ου τοις απίστοις, αλλά τοις πιστεύουσιν. εάν ουν συνέλθη η εκκλησία όλη επί το αυτό και πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εισέλθωσι δε ιδιῶται η άπιστοι, ουκ ερούσιν ότι μαίνεσθε. εάν δε πάντες προφητεύωσιν, εισέλθη δε τις άπιστος η ιδιώτης, ελέγχεται υπό πάντων, ανακρίνεται υπό πάντων. και ούτω τα κρυπτά της καρδίας αυτού φανερά γίνεται, και ούτω πεσῶν επί πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, απαγγέλλων ότι ο θεός όντως εν υμῖν εστί. τι ουν εστίν αδελφοί. όταν συνέρχησθε έκαστος υμῶν ψαλμόν έχει, διδαχήν έχει, γλῶσσαν έχει, αποκάλυψιν έχει, ερμηνείαν έχει, πάντα προς οικοδομήν γινέσθω. είτε γλώσση τις λαλεῖ κατά δύο, η το πλεῖστον τρεῖς και ανά μέρος, και εις διερμηνευέτω. εάν δε μη η διερμηνευτής σιγάτω εν εκκλησία, εαυτῷ δε λαλείτω, και

parabit se ad bellum: Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonẽ dederitis: quõ scietur id qđ dr: eritis enim in aera loquẽtes. Tã multa vt puta genera liguarũ sũt in hoc mũdo ⁊ nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis: ero ei cui loquor barbarus: ⁊ qui loquit mihi barbarus. Sic ⁊ vos quoniam emulatores estis spirituum ad edificationem ecclesie querite vt abundetis: et ideo qui loquitur lingua oret vt interpretetur. Nã si orem lingua: spiritus meus orat: mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spũ: orabo ⁊ mente. Psallam spiritu: psallam ⁊ mente. Ceterum si bñdixeris spiritu: quis supplet locum idiote? Quõ dicet amẽ sup tuã bñdictionẽ? Qñ quid dicas nescit. Nã tu q̃dẽ bene grãs agis: sz alter non edificat. Grãs ago deo meo q̃ omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinq̃ verba sensu meo loqui: vt et alios instruam q̃ decẽ milia verborũ in lingua. Fratres nolite pueri effici sensib⁹: sed malitia ꝑuuli estote: sensib⁹ aũt ꝑfecti estote. In lege ei scriptũ est. Qñ in aliis linguis et in labiis loquar populo huic: et nec sic exaudient me dicit dñs. Itaq̃ lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus: ꝓphetie aũt nõ infidelibus: sed fidelibus. Si ergo conueniat vniuersa ecclesia in vnũ ⁊ omnes linguis loquant: itrẽt aũt idiote aut infideles: nõne dicẽt q̃d isanitis? Si aũt oẽs ꝓphetẽt: intrat aũt q̃s infidelis vel idiota: ꝯuincit ab oĩbus: diiudicat ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit deum: pronuncians q̃ vere deus in vobis sit. Quid ergo est frẽs? Cũ ꝯuenitis vnusquisq̃ vestrũ psalmũ hz: doctrinã hz: apocalypsin hz: liguã hz: iterꝑtationẽ hz: oĩa ad edificationẽ fiãt. Siue lingua quis loquit: ꝑ duos: aut vt multũ tres: ⁊ ꝑ partes: ⁊ vnus interꝑtet. Si aũt nõ fuerit iterpres taceat in ecclesia: sibi autem loquatur: et

B

Esaie. 28. a.

C

Τῷ θεῷ. προφῆται δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ᾽ ἕνα ἕκαστοι πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων. αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ᾽ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐστιν ἐν ἐκκλησίᾳ γυναιξὶ λαλεῖν. ἢ ἀφ᾽ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν. εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε ἀδελφοί μου ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Cap. 15.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι᾽ οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα. ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ εἰμὶ ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσι τινὲς ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν

deo. Prophete autem duo aut tres dicant: et ceteri diiudicent. Quod si alii reuelatum fuerit sedenti: prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare: ut omnes discant et omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim dissensionis est deus sed pacis: sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant. Non enim permittitur eis loqui: sed subditas esse: sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere: domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbum dei processit: aut in vos solos peruenit? Si quis videtur propheta esse aut spiritualis: cognoscat que scribo vobis: quia domini sunt mandata. Si quis autem ignorat: ignorabitur. Itaque fratres emulamini prophetare: et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Cap. 15.

Notum autem vobis facio fratres euangelium quod predicaui vobis: quod et accepistis: in quo et statis: per quod et saluamini: qua ratione predicauerim vobis: si tenetis: nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas: et quia sepultus est: et quia resurrexit tertia die secundum scripturas: et quia visus est cephe: et post hoc vndecim. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent vsque adhuc: quidam autem dormierunt. Deinde visus est iacobo: deinde apostolis omnibus. Nouissime autem omnium tanquam abortiuo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum: qui non sum dignus vocari apostolus: quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gratia autem dei sum id quod sum: et gratia eius in me vacua non fuit: sed abundantius illis omnibus laboraui. Non ego autem sed gratia dei mecum. Siue enim ego siue illi: sic predicauimus et sic credidistis. Si autem christus predicatur quod resurrexit a mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est: neque christus resurrexit. Si autem christus non resurrexit: inanis est

ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι᾽ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾽ ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι. ἀπαρχὴ Χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν κατὰ πᾶσαν ὥραν. καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις. πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί. ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται. ἄφρον σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶ-

predicatio nostra: inanis et fides vestra. Inuenimur autem et falsi testes dei: quoniam testimonium diximus aduersus deum quod suscitauerit christum: quem non suscitauit si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt: neque christus resurrexit. Quod si christus non resurrexit vana est fides vestra. Adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt in christo perierunt. Si in hac vita tantum in christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem christus resurrexit a mortuis primitie dormientium: quoniam quidem per hominem mors: et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in adam omnes moriuntur: ita et in christo omnes viuificabuntur. Vnusquisque autem in suo ordine: primitie christus. Deinde hi qui sunt christi qui in aduentu eius crediderunt. Deinde finis cum tradiderit regnum deo et patri: cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem. Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Nouissime autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat omnia subiecta sunt ei: sine dubio preter eum qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerit illi omnia: tunc et ipse filius subiectus erit illi qui subiecit sibi omnia: vt sit deus omnia in omnibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? Si omnino mortui non resurgunt: vt quid et baptizantur pro illis? Vt quid et nos periclitamur omni hora? Quotidie morior per vestram gloriam fratres: quam habeo in christo iesu domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnaui ephesi: quid mihi prodest si mortui non resurgunt? Manducemus et bibamus cras enim moriemur. Nolite seduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Euigilate iuste: et nolite peccare. Ignorantiam enim dei quidam habent. Ad reuerentiam vobis loquor. Sed dicit aliquis. Quomodo resurgunt mortui? Quali autem corpore venient. Insipiens tu quod seminas non viuificatur nisi prius moriatur. Et quod seminas: non corpus quod futurum est seminas: sed nudum granum: vt puta tritici aut alicuius ceterorum. Deus autem dat illi corpus

Marginalia: D; 1. Thes. 2. c.; Gene. 3. c.; A; Galla. 1. d.; Galla. 1.; Actu. 9. b.; Ephe. 3. b.; B; C; Coll. 1. c.; 1. Thes. 4. d.; ps. 109.; D; r. Per vestram gloriam: est modus iurandi in greco.; Esaie. 22. d.; et. 56. d.

μα καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτω καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι: σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος. κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σοῦ θάνατε τὸ κέντρον, ποῦ σοῦ ᾅδη τὸ νῖκος. τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Alia littera greca habet πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, ἀλλ' οὐ πάντες ἀλλαγησόμεθα. Id est oēs qdē igit̄ dormiem⁹: sȝ nō oēs imutabimur. Uide de hoc btm̄ Hieronymū i epl̄a ad Minerīu ꝛ alexādrū de resurrectiōe carnis.

sicut vult: et vnicuiqȝ seminū proprium corpus. Non ois caro eadem caro: sed alia hominum: alia pecoꝝ: alia volucrū: alia aūt piscium. Et corpora celestia: ꝛ corpora terrestria. Sed alia quidem celestium gloria: alia autem terrestriū. Alia claritas solis: alia claritas lune: et alia claritas stellarū. Stella ei a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuoꝝ. Seminat̄ i corruptōe: surget i icorruptiōe. Seminat̄ i ignobilitate: surget i glia. Seminat̄ i ifirmitate: surget i ꝟtute. Seminat̄ corp⁹ aiale: surget corp⁹ spūale. Si est corpus animale: est et spirituale: sicut scriptū est. Factus est prim⁹ hō adam in aiam viuentē: nouissimus adam in spm̄ viuificantem. Sȝ non prius qđ spirituale ē: sȝ quod animale: deinde qđ spirituale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de celo celestis. Qualis terren⁹: tales ꝛ terreni: et qualis celestis tales et celestes. Igr̄ sicut portauimus imaginem terreni: portemus et imaginem celestis. Hoc autem dico fratres: q2 caro ꝛ sanguis regnū dei possidere non possunt: neqȝ corruptio icorruptelā possidebit. Ecce mysterium vobis dico. Oēs qdē resurgem⁹: sȝ nō omnes imutabimur: in momēto: in ictu oculi: in nouissima tuba. Canet enī tuba: ꝛ mortui resurgēt incorrupti ꝛ nos immutabimur. Oportet ei corruptibile hoc induere icorruptionem: et mortale hoc induere imortalitatē. Cū autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? vbi ē mors stimul⁹ tu⁹? Stimul⁹ āt mortꝭ peccatū est: virtus vero pcti lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per dominū nrm̄ iesum xp̄m. Itaqȝ fratres mei dilecti stabiles estote: et immobiles abundantes in omni opere dn̄i semper: scientes ꝙ labor vester non est inanis in domino.

1.Cor.9.b. Galla.6.b. — Gene.1.b. — Osee.13.d. Heb.2.d. — 1.Joh.5

Cap.16.

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββάτων. ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ τι ἐὰν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνονται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν μακεδονίαν διέλθω. μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν. ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσει. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ. ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

Cap.16.

DE collectis āt que fiunt in sanctos sicut ordinaui in ecclesiis galatie: ita et vos facite per vnam sabbati. Unusqsqȝ vr̄m apud se reponat recōdēs qđ ei bn̄ placuerit: vt non cū venero tūc collecte fiant. Cū autem p̄ns fuero: quos pbaueritis p epl̄as hos mittam perferre gratiam vr̄am in hierusalē. Qđ si dignū fuerit vt ego eam: mecum ibunt. Ueniam aūt ad vos: cum macedoniā ptrāsiero. Nā macedoniam pertrāsibo. Apđ vos āt forsitā manebo: vel etiā hyemabo: vt vos me deducatis quocūqȝ iero. Nolo ei vos modo in transitu videre. Spero ei me aliquātulū tēpus manere apđ vos: si dn̄s pmiserit. Permanebo aūt ephesi vsqȝ ad pentecosten. Ostiū ei mihi aptū est magnū ꝛ euidēs: ꝛ aduersarii multi. Si āt venerit timothe⁹: videte vt sine timore sit apđ vos. Opus enim domini operatur sicut et ego. Ne qs ergo illū spernat. Deducite autem illū in pace: vt veniat ad me. Expecto eī illum cum fratribus. De apollo āt frē vobꝭ notū facio: qm̄ multum rogaui eum vt veniret ad vos cū fratribus: et vtiqȝ non fuit volūtas ei⁹ vt nūc veniret. Ueniet āt cū ei vacuum fuerit. Uigilate: state in fide: viriliter agite ꝛ confortamini: oia enī vr̄a i charitate fiant. Obsecro aūt vos frēs: nostis domū stephane ꝛ fortunati ꝛ achaici: qm̄ sūt p̄mitie achaie: ꝛ i ministeriū sctōꝝ ordinauerūt seipos: vt ꝛ vos subditi sitis eiusmodi: ꝛ omni cooperanti ꝛ laboranti. Gaudeo aūtē in presentia stephane ꝛ fortunati ꝛ achaici: quoniam id qđ vobis deerat: ipsi suppleuerūt. Refecerūt enim et meū spm̄ et vestrū. Cognoscite ergo q̄ eiusmodi sunt. Salutant vos omnes ecclesie asie. Salutāt vos in domino multum aquila ꝛ p̄sca cū domestica sua ecclia apđ quos et hospitor. Salutant vos oēs fratres. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutatio mea manu pauli. Si qs nō amat dn̄m nr̄m iesum xp̄m: sit anathema maranatha. Gratia dn̄i nr̄i iesu christi vobiscū. Charitas mea cū omnibus vobis in christo iesu Amen.

Explicit epistola Pauli ad Corinthios prima.

Incipit prologus in secundam epistolam ad Corinthios.

In secunda ad Corinthios epistola quasi in parte superiori post tribulationum suarum relationes reddit causas quare ad eos secundo non ierit: quoniam non levi mutatione consilij fecisse se asserit: sed ne adventu suo tristitiam incurreret: cum in peccato permanere discipulos repe- risset. Deinde post agnitos fructus penitentie reconciliat eum ecclesie: quem in prima propter fornicationem a consortio sanctoꝝ iusserat amoveri. Tertio contra pseudoapl'os officij sui dignitatē tuetur: ꝛ novi testamenti ministros tanto anteire gratia ostendit: quanto evangelium est lege prestantius. Immoratur etiam in causa illa plurimū quam breviter in prima contigerat: vt prompto ac libenti animo necessaria presentis vite non habentibus largiantur: ꝛ vtilitate spūalis commercij commutent presentia cū futuris: atqꝫ abundantia sua sanctoꝝ inopiam suppleant: vt vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit qđ superius contra pseudoapl'os egerat: ꝛ iactationem eoꝝ predicationesqꝫ de se gloriosas vel collata antiquitate generis vel catalogo iniuriaꝝ ac periculorum suorūꝫ evacuat. Dicitqꝫ eos operarios subdolos qui ad imitationēꝫ sathane transfigurentur in apostolos christi: sub predicationis spe lucra pecuniaria queqꝫ sectantes.

Incipit argumentum.

Post actam a corinthijs penitentiam consolatoriam scribit eis epistolam apostolus a troade p titū: ꝛ collaudās eos hortatur ad meliora: contristatos quidem eos sed emendatos ostendens.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κορινθίους δευτέρα ἐπιστολή. Cap.i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν. εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως. οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν

Incipit epl'a bti pauli ad Corinthios secunda. Cap.i.

Paulus apostolus iesu christi p voluntatē dei ꝛ timotheus frater ecclesie dei q est Corinthi cum oibus sanctis q sunt in vniversa achaia: gr̄a vobis ꝛ pax a dō prē nr̄o ꝛ dñō iesu christo. Benedict⁹ deus ꝛ pater domini nostri iesu christi pater misericordiarum et deus totius consolationis: q ꝯsolat nos in oi tribulatōe nr̄a: vt possimus et ipsi ꝯsolari eos q in omni pressura sūt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a deo: quoniam sicut abundant passiones christi in nobis: ita et per christum abundat consolatio nr̄a. Sive autē tribulamur pro vestra exhortatiōe ꝛ salute: sive cōsolamur p vestra consolatione: sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute: que operat tolerantiā earundem passionum quas ꝛ nos patimur: vt spes nr̄a firma sit pro vobis: sciētes quoniam sicut socij passionum estis sic eritis ꝛ ꝯsolatiōis. Non eī volumus ignorare vos frēs de tribulatione nostra que fctā est in asia: quoniam supra modū ḡvati sum⁹ supra virtutē:

Eplx. c. a. 1. Reg. 1. a.

ὥστε ἐξαπορηθῆναι ὑμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν. ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ᾽ ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, καὶ δι᾽ ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην. ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ᾽ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι᾽ ἡμῶν κηρυχθεὶς δι᾽ ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι᾽ ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς κόρινθον, οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε. Cap.2.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ. καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ ἀφ᾽ ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν

ita vt tederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobisipsis rn̄sum mortis habuim⁹: vt non simus fidentes in nobis: sed in deo qui suscitat mortuos: q de tantis periculis nos eripuit ꝛ eruit: in quem speramus quoniā ꝛ adhuc eripiet: adiuvātib⁹ ꝛ vobis i orōne p nobis: vt ex multaꝝ psonis facieꝝ ei⁹ q in nobis ē donatiōis: p multos gr̄e agant p nobis. Nā gl'ia nr̄a hec est testimonium conscientie nr̄e: q in simplicitate cordis ꝛ sinceritate dei ꝛ nō in sapia carnali sed in gratia dei ꝯversati sum⁹ in hoc mūdo: abundātius aūt ad vos. Nō eī alia scribim⁹ vobis q̄ q̄ legistis ꝛ cognovistis. Spero autem q vsqꝫ in finem cognoscetis: sicut ꝛ cognovistis nos ex parte: q gl'ia vestra sumus sicut ꝛ vos nostra in die domini nostri iesu christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos: vt scd̄aꝫ gr̄aꝫ haberetis: ꝛ per vos trāsirē in macedoniā: ꝛ iteꝝ a macedonia venireꝫ ad vos: ꝛ a vobis deduci in iudeā. Cū ergo hoc voluissem: nunquid levitate vsus sum? Aut q cogito secūdū carnē cogito: vt sit apud me est est ꝛ non nō. Fidelis aūt deus: q sermo nr̄ q fuit apd vos nō ē in illo ē ꝛ non: sꝫ est in illo est. Dei eñ filius iesus xp̄s qui in vobis p nos p̄dicat⁹ ē p me ꝛ silvanū ꝛ timotheum non fuit in illo est ꝛ non: sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt in illo est. Ideo ꝛ per ip̄ꝫ amē deo ad gloriam vestram. Qui aūt ꝯfirmat nos vobiscū in xp̄o: et q vnxit nos deus: ꝛ qui signavit nos ꝛ dedit pignus sp̄ūs in cordibus nostris. Ego autem testē deum invoco in animam meam: q parcens vobis non veni vltra corinthuꝫ: nō q dominamur fidei vestre: sed adiutores sumus gaudij vestri. Nam fide statis. Cap.2.

Statui aūt hoc ip̄ꝫ apd me ne iteruꝫ in tristitia venirē ad vos. Si eī ego ꝯtristo vos: ꝛ q̄s est qui me letificet nisi qui ꝯtristatur ex me. Et hoc ip̄ꝫ scripsi vobis vt nō cū venero tristitiā sup tristitiā habeā de q̄b⁹ oportuerat me gaudere: ꝯfidēs in oibus vobis q meum gaudium omnium vestrum

B C D A

μων ἐστίν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε καὶ ἐγώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός. οὐ γὰρ ἐσμὲν ὡς οἱ λοιποὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. Cap. 3.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. εἰ μὴ χρῄζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν. ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτένει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν

est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis. Si quis autem contristavit me: non me contristavit: sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est obiurgatio hec que fit a pluribus: ita ut econtrario magis donetis et consolemini: ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum charitatem. Ideo enim et scripsi vobis ut cognoscam experimentum vestrum: an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis et ego. Nam et ego quod donavi si quid donavi propter vos in persona Christi: ut non circumveniamur a sathana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Cum venissem autem troadem propter evangelium Christi: et ostium mihi apertum esset in domino: non habui requiem spiritui meo eo quod non invenerim titum fratrem meum: sed valefaciens eis profectus sum in macedoniam. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in christo iesu: et odorem noticie sue manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus deo in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vite in vitam. Et ad hec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei: sed ex sinceritate sicut ex deo coram deo in christo loquimur. Cap. 3.

Incipimus iterum nosmetipsos commendare. Aut numquid egemus sicut quidam commendatitiis epistolis ad vos: aut ex vobis? Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris: que scitur et legitur ab omnibus hominibus: manifestati quoniam epistola estis Christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei vivi: non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera sed spiritu. Littera enim occidit: spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in

B C D A B — Heb. 4. d.

δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέος διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ. εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύσει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα. καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου, ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμα ἐστίν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. Cap. 4.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ καὶ ἐστὶ κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. ἐν παν

gloria: ita ut non possent intendere filii israel in faciem moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam si ministratio damnationis in gloria est: multo magis abundat ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est: multo magis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. Et non sicut moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filii israel in faciem eius quod evacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum: quod in Christo evacuatur: sed usque in hodiernum diem cum legitur moyses velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad deum: auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus domini: ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam domini speculantes: in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a domini spiritu. Cap. 4.

Ideo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus: sed abdicamus occulta dedecoris: non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum dei: sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum: in his qui pereunt est opertum: in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium: ut non fulgeat eis illuminatio evangelii glorie christi: qui est imago dei. Non enim nosmetipsos predicamus: sed iesum Christum dominum nostrum: nos autem servos vestros per iesum. Quoniam deus qui dixit de tenebris lucem splendescere: ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis dei in facie christi iesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis dei: et non ex nobis. In omnibus

C — Exo. 34. d. — D — Joh. 4. d. — A — B

τί θλιβόμενοι, ἀλλ᾽ οὐ στενοχωρούμενοι. ἀπορούμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξαπορούμενοι. διωκόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. καταβαλλόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύμενοι. πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐπίστευσα διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ᾽ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ᾽ ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν. μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

Cap. 5.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ᾽ ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ᾽ ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. θαρροῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν οὐ διὰ εἴδους. θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.

tribulationem patimur: sed non angustiamur. Aporiamur: sed non destituimur. Persecutionem patimur: sed non derelinquimur. Humiliamur: sed non confundimur. Deiicimur: sed non perimus. Semper mortificationem iesu christi in corpore nostro circunferentes: ut et vita iesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter iesum: ut et vita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur: vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei: sicut scriptum est. Credidi propter quod locutus sum: et nos credimus: propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit iesum: et nos cum iesu suscitabit: et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos: ut gratia abundans per multos in gratiarum actione abundet in gloriam dei. Propter quod non deficimus. Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is qui intus est renovatur de die in diem. Id enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis que videntur sed que non videntur. Que enim videntur temporalia sunt: que autem non videntur eterna sunt.

Ps. 115.

Cap. 5.

Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur: quod edificationem ex deo habemus domum non manufactam: sed eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus habitationem nostram que de celo est superindui cupientes: si tamen vestiti non nudi inveniamur. Nam et gravati quod sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus eo quod nolumus expoliari: sed supervestiri ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus: qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper et scientes quoniam dum sumus in hoc corpore peregrinamur a domino. Per fidem enim ambulamus et non per speciem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis a corpore et presentes esse ad dominum peregrinari: et ideo contendimus sive absentes sive presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi: ut referat unusquisque propria corporis prout gessit: sive bonum sive malum.

Roma. 14.

εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα. ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήσεως ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους καὶ οὐ καρδίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστημεν θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν, ἀλλὰ καὶ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι᾽ ἡμῶν. δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Cap. 6.

Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γάρ. καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ. διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν. διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι. ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες. ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. τὸ στόμα ἡμῶν ἀ-

Scientes ergo timorem domini hominibus suademus: deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum commendamus nos vobis: sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Sive enim mente excedimus deo: sive sobrii sumus vobis: charitas enim christi urget nos: estimantes hoc: quoniam si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est christus: ut et qui vivunt iam non sibi vivant: sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem christum: sed nunc iam non novimus. Si qua ergo in christo nova creatura: vetera transierunt: ecce facta sunt omnia nova. Omnia autem ex deo qui nos reconciliavit sibi per christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem deus erat in christo mundum reconcilians sibi: non reputans illis delicta ipsorum: et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro christo ergo legatione fungimur: tanquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro christo: reconciliamini deo. Eum qui non noverat peccatum: pro nobis peccatum fecit: ut nos efficeremur iustitia dei in ipso.

Esa. 43. c.
Apoc. 21. a.

Cap. 6.

Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Ait enim. Tempore accepto exaudivi te: et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patientia: in tribulationibus: in necessitatibus: in angustiis: in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus: in vigiliis: in ieiuniis: in castitate: in scientia: in longanimitate: in suavitate: in spiritu sancto: in charitate non ficta: in verbo veritatis in virtute dei. Per arma iustitie a dextris et a sinistris. Per gloriam et ignobilitatem: per infamiam et bonam famam. Ut seductores: et veraces: sicut qui ignoti: et cogniti. Quasi morientes: et ecce vivimus. Ut castigati et non mortificati: quasi tristes: semper autem gaudentes: sicut egentes: multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes: et omnia possidentes. Os nostrum

Esa. 49. b.

1. Cor. 4. a
Infra. 11. c.
Thim. 5. c.

μέωγε πρός ὑμάς κορίνθιοι, η καρδία η=
μών πεπλάτυνται. ου στενοχωρείσθε εν ημίν
στενοχωρείσθε δε εν τοις σπλάγχνοις υμών
την δε αυτήν αντιμισθίαν ως τέκνοις λέγω,
πλατύνθητε και υμείς. μη γίνεσθε ετεροζυ=
γούντες απίστοις. τίς γαρ μετοχή δικαιοσύ
νη και ανομία. τίς δε κοινωνία φωτί προς
σκότος. τίς δε συμφώνησις χριστώ προς
βελιάλ. η τίς μερίς πιστώ μετά απίστου.
τίς δε συγκατάθεσις ναώ θεού μετά ειδώ=
λων. υμείς γαρ ναός θεού εστέ ζώντος, κα=
θώς είπεν ο θεός. ότι ενοικήσω εν αυτοίς, και
εμπεριπατήσω, και έσομαι αυτών θεός, και
αυτοί έσονται μοι λαός. διό εξέλθετε εκ μέ
σου αυτών και αφορίσθητε λέγει κύριος, και
ακαθάρτου μη άπτεσθε, καγώ εισδέξομαι υ=
μάς, και έσομαι υμίν εις πατέρα, και υμείς έ
σεσθε μοι εις υιούς και θυγατέρας, λέγει κύ
ριος παντοκράτωρ. Cap.7.

Ταύτας ουν έχοντες τας επαγγελίας α=
γαπητοί καθαρίσωμεν εαυτούς από
παντός μολυσμού σαρκός και πνεύματος,
επιτελούντες αγιωσύνην εν φόβω θεού. χω
ρήσατε ημάς. ουδένα ηδικήσαμεν, ουδένα ε
φθείραμεν, ουδένα επλεονεκτήσαμεν. ου
προς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γαρ ότι
εν ταις καρδίαις ημών εστέ εις το συναπο
θανείν και συζήν. πολλή μοι παρρησία προς
υμάς, πολλή μοι καύχησις υπέρ υμών.
πεπλήρωμαι τη παρακλήσει, υπερπερισσεύο
μαι τη χαρά επί πάση τη θλίψει ημών, και
γαρ ελθόντων ημών εις μακεδονίαν, ουδε=
μίαν έσχηκεν άνεσιν η σάρξ ημών, αλλ εν
παντί θλιβόμενοι. έξωθεν μάχαι, έσωθεν φό
βοι. αλλ ο παρακαλών τους ταπεινούς πα
ρεκάλεσεν ημάς εν τη παρουσία τίτου. ου
μόνον δε εν τη παρουσία αυτού, αλλά και
εν τη παρακλήσει η παρεκλήθη εφ υμίν, α=
ναγγέλλων ημίν την υμών επιπόθησιν, τον
υμών οδυρμόν, τον υμών ζήλον υπέρ ε=
μού, ώστε με μάλλον χαρήναι. ότι ει καί ε=
λύπησα υμάς εν τη επιστολή, ου μεταμέλο
μαι. ει καί μετεμελόμην, βλέπω γαρ ότι η επι
στολή εκείνη ει καί προς ώραν ελύπησεν υ=
μάς, νυν χαίρω, ουχ ότι ελυπήθητε, αλλ
ότι ελυπήθητε εις μετάνοιαν. ελυπή=
θητε γαρ κατά θεόν, ίνα εν μηδενί ζημι=
ωθήτε εξ ημών. η γαρ κατά θεόν λύπη
μετάνοιαν εις σωτηρίαν αμεταμέλητον κα
τεργάζεται. ιδού γαρ αυτό τούτο το κα
τά θεόν λυπηθήναι υμάς, πόσην κατειρ=
γάσατο εν υμίν σπουδήν, αλλά απο=
λογίαν, αλλά αγανάκτησιν, αλλά φόβον,

patet ad vos o corinthij: cor nostrum
dilatatū ē. Nō angustiamini in nobis:
angustiamini aūt in viscerib9 vestris.
Eādē aūt hñtes remunerationē tāꝗ filijs
dico dilatamini ⁊ vos. Nolite iugū du
cere cū īfidelib9. Que ei pticipatio iusti=
tie cū iniqtate: aut que societas luci ad
tenebras? Que aūt conuentio christi ad
belial? Aut q̄ pars fideli cuz infideli?
Qui aūt ꝯsensus tēplo dei cuz idolis?
Uos ei estis tēplum dei viui: sicut
dicit deus. Qm̄ inhabitabo in illis et
inābulabo iter eos: ⁊ ero illoꝝ de9: et
ipsi erūt mihi ppl's. Propter qđ exite
de medio eoꝝ ⁊ sepamini dicit dñs: ⁊
imūdū ne tetigeritis: ⁊ ego recipiā vos:
⁊ ero vobis in patrem: ⁊ vos eritis
mihi in filios ⁊ filias: dicit dominus
omnipotens. Cap.7.

Has ergo hñtes pmissiones charis
simi mundemus nos ab
oi inquinamento carnis ⁊ spiritus:
pficiētes scīficationē in timore dei. Ca
pite nos. Neminē lesim9 neminē corrupi
mus: neminem circumuenimus. Non
ad ꝯdēnationē vr̄az dico. Predixim9 ei
ꝙ ī cordib9 nr̄is estis ad cōmoriendū
⁊ ad ꝯuiuēdū. Multa mihi fiducia ē a
pđ vos: multa mihi gl'iatio pro vobis.
Replet9 sum consolatiōe: superabundo
gaudio in oī tribulatione nostra. Nā ⁊
cum venissemus in macedoniaz: nullā
requiē habuit caro nr̄a: sed oēz tribu=
lationē passi sum9. Foris pugne: int9 timo
res. Sz q cōsolatur humiles: ꝯsolatus
est nos de9 in aduentu titi. Non
solū autē in aduētu eius: sed etiam
in ꝯsolatiōe q̄ cōsolatus est in vobis: re
ferens nobis vestrum desiderium:
vr̄m fletū: vr̄az emulationē pro me:
ita vt magis gauderē. Qm̄ ⁊ si contri
staui vos in epistola: nō me penitet.
Et si peniteret videns ꝙ epistola
illa ⁊ si ad horā vos contristauit:
nunc gaudeo: nō qr contristati estis: sz
qr contristati estis ad penitētiā. Cōtri=
stati ei estis scđz deū: vt in nullo detrimē
tū patiamini ex nobis. Que ei sz deum
tristitia ē pniaz in salutē stabilē opera=
tur: seculi autem tristitia mortez operatur.
Ecce enim hoc ipsum secundum
deū contristari vos quātā ī vobis opat
sollicitudinem: sed defensionem:
sed indignationem: sed timorem:

C

Eccl.15.c.
Gala.5.a.
Actu.15.a.

D

1.Cor.3.c.
et.6.d.
Leui.26.g.

Esaie.52.c.

A

B

C

1.Pe.2.c
Jaco.5.a

αλλά επιπόθησιν, αλλά ζήλον, αλλ εκδί=
κησιν. εν παντί συνεστήσατε εαυτούς αγ=
νούς είναι εν τω πράγματι. άρα ει καί έγρα
ψα υμίν, ουχ ένεκεν του αδικήσαντος ουδέ
ένεκεν του αδικηθέντος, αλλ ένεκεν του φα
νερωθήναι την σπουδήν ημών την υπέρ υ=
μών προς υμάς ενώπιον του θεού, διά τού=
το παρακεκλήμεθα επί τη παρακλήσει υμών
περισσοτέρως δε μάλλον εχάρημεν επί τη
χαρά τίτου, ότι αναπέπαυται το πνεύμα
αυτού από πάντων υμών. ότι ει τι αυτώ
υπέρ υμών κεκαύχημαι, ου κατησχύνθην,
αλλ ως πάντα εν αληθεία ελαλήσαμεν υμίν
ούτω και η καύχησις ημών η επί τίτου α=
λήθεια εγενήθη. και τα σπλάγχνα αυτού
περισσοτέρως εις υμάς εστίν, αναμιμνησ=
κομένου την πάντων υμών υπακοήν, ως με=
τά φόβου και τρόμου εδέξασθε αυτόν. χαί
ρω ότι εν παντί θαρρώ εν υμίν. Cap.8.

Γνωρίζομεν δε υμίν αδελφοί την χάριν
του θεού την δεδομένην εν ταις εκκλη=
σίαις της μακεδονίας, ότι εν πολλή δοκιμή
θλίψεως η περισσεία της χαράς αυτών και
η κατά βάθους πτωχεία αυτών επερίσσευ=
σεν εις τον πλούτον της απλότητος αυτών.
ότι κατά δύναμιν μαρτυρώ, και υπέρ δύνα
μιν αυθαίρετοι, μετά πολλής παρακλήσε=
ως δεόμενοι ημών την χάριν και την κοινω=
νίαν της διακονίας της εις τους αγίους δέ=
ξασθαι ημάς. και ου καθώς ηλπίσαμεν, αλλ
εαυτούς έδωκαν πρώτον τω κυρίω και η=
μίν διά θελήματος θεού, εις το παρακαλέ=
σαι ημάς τίτον, ίνα καθώς προενήρξατο, ού
τω και επιτελέση εις υμάς και την χάριν ταύ
την. αλλ ώσπερ εν παντί περισσεύετε πίσ
τει και λόγω, και γνώσει, και πάση σπου=
δή, και τη εξ υμών εν ημίν αγάπη, ίνα και
εν ταύτη τη χάριτι περισσεύητε. ου κατ επι
ταγήν λέγω. αλλά διά της ετέρων σπου=
δής και το της υμετέρας αγάπης γνήσιον
δοκιμάζων. γινώσκετε γαρ την χάριν του
κυρίου ημών ιησού χριστού, ότι δι υμάς ε=
πτώχευσε πλούσιος ών, ίνα υμείς τη εκεί=
νου πτωχεία πλουτήσητε. και γνώμην εν
τούτω δίδωμι. τούτο γαρ υμίν συμφέ=
ρει, οίτινες ου μόνον το ποιήσαι αλλά και
το θέλειν προενήρξασθε από πέρυσι. νυνί
δε και το ποιήσαι επιτελέσατε, όπως καθά=
περ η προθυμία του θέλειν, ούτω και το ε=
πιτελέσαι εκ του έχειν. ει γαρ η προθυμία
πρόκειται, καθό εάν έχη τις ευπρόσδεκτος,
ου καθό ουκ έχει. ου γαρ ίνα άλλοις άνεσις
υμίν δε θλίψις, αλλ εξ ισότητος εν τω νυν

sz desideriū: sz emulationē: sz vīdictā.
In oib9 exhibuistis vos incōtaminatos
esse negocio. Igitur ⁊ si scripsi
vobis: nō pp eū q̄ fecit iniuriā nec
pp cuz q̄ passus est: sz ad manifestādaz
sollicitudinē nr̄az quā habem9 p vobis
corā deo. Ideo
ꝯsolati sum9. In ꝯsolatiōe aūt nostra
abūdāti9 magis gauisi sum9 super
gaudio titi: qr refectus est spiritus
eius ab oībus vobis. Et si qđ apđ illū
de vobis gl'iat9 sū: non sum cōfusus:
sz sicut oīa vobis in veritate locuti sum9
ita ⁊ gloriatio nr̄a q̄ fuit ad titū veritas
facta est. Et viscera eius
abūdanti9 in vobis sunt: reminiscētis
omnium vestrum obedientiam: quō cū
timore ⁊ tremore excepistis illū. Gau
deo ꝙ in oib9 confido in vobis. Cap.8.

Notā aūt facim9 vobis frēs gratiaz
dei que data est in ecclesijs
macedonie: et ꝙ in multo experimēto
tribulatiōis abūdātia gaudij ipoꝝ fuit:
et altissima paupertas eorum abūdauit
in diuitias simplicitatis eorum.
Qr scđz vtutē testimoniū illis reddo: ⁊
volūtarij fuerūt cū multa supra vtutē
exhortatiōe obsecrātes nos grāz ⁊ cōi=
cationē ministerij qđ fit in sanctos.
Et non sicut sperauimus: sed
semetipsos dederūt: pmū dño: deide no
bis p voluntatem dei: ita vt rogaremus
titū: vt quemadmodum cepit ita
⁊ perficiat in vobis etiam gratiaz istā.
Sz sicut in oib9 abūdatis fide
⁊ sermone ⁊ scientia ⁊ oi sollicitudine:
⁊ insup et charitate vr̄a in nos: vt et
in hac grā abundetis. Non quasi
imperans dico: sz per alioꝝ sollicitudi
nē etiaz vr̄e charitatis ingenium bonum
comprobans. Scitis enim gratiam
dñi nr̄i iesu xp̄i: qm̄ pp vos egen9 fa=
ctus est cum esset diues: vt illius
inopia vos diuites essetis. Et ꝯsiliū in
hoc do. Hoc ei uobis utile est:
qui non solum facere sed
uelle cepistis ab anno priore. Nunc
uero ⁊ facto perficite: ut quemadmodū
pmptus est aīus uolūtatis: ita sit ⁊ pfi=
ciendi ex eo qđ hētis. Si .n. uoluntas
pmpta ē: sz id qđ hz accepta est: non
sz id qđ nō hz. Nō ei ut alijs sit remis
sio vobis aūt tribl'atō: sz ex eqlitate ī pūti

D

A

B

Roma.10.c
Jaco.1.a.

καιρῷ, τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων
ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γέ
νηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰ
σότης, καθὼς γέγραπται. ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐ
πλεόνασε, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἠλαττόνησε.
χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπου
δὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ὅτι τὴν
μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ
ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. συ
νεπέμψαμεν δὲ μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ
ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκ
κλησιῶν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονη
θεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν,
σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡ
μῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν καὶ
προθυμίαν ὑμῶν. στελλόμενοι τοῦτο, μή
τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ
τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν. προνοοῦμενοι κα
λά, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώ
πιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς
τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολ
λοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πο
λὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ
εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπὲρ Τίτου κοινωνὸς ἐμὸς
καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός, εἴτε ἀδελφοὶ ἡ
μῶν ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ.
τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν
καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξα
σθε εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν. Cap.9.
Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁ
γίους περισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν.
οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑ
μῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσ
κεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος
ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδ
ελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑ
μῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔ
λεγον παρεσκευασμένοι ἦτε, μήπως ἐὰν ἔλ
θωσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς
ἀπαρασκευάστους καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵ
να μὴ λέγωμεν ὑμεῖς ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ
τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην
παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθω
σιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκα
τηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν ταύτην ἑτοί
μην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς
πλεονεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδο
μένως, φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων
ἐπ᾽ εὐλογίαις, ἐπ᾽ εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕ
καστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ
λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγα
πᾷ ὁ θεός. δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν
περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντο

tempore: vestra abundantia illorum
inopiã suppleat: vt et illorum abũdãtia vr̃e
inopie sit supplemẽtũ: vt fiat equalitas
sicut scriptũ ẽ. Qui multũ nõ abũdauit: (Exo.16.d.)
et qui modicum non minorauit.
Gr̃as aũt ago deo q̃ dedit eãdẽ sollicitu
dinem pro vobis in corde titi: quoniam
exhortationẽ q̃dẽ suscepit: sz cũ sollicitio
r eẽt: sua volũtate pfect9 ẽ ad vos.
Misimus etiã cũ illo fratrẽ nr̃m: cuius
laus est in euangelio per oẽs ecclesias.
Non solum autem: sed et ordinatus est
ab eccl'ijs comes peregrinatiõis nostre
in hanc gratiã que ministratur a nobis
ad domini gloriam et hoc ne
destinatã volũtatẽ nostraz. Deuitantes
quis nos vituperet in hac plenitudine (D)
q̃ mistrar̃ a nob' i dñi gl'iaz. Prouide- (Roma.12.d)
m9 ei bona nõ solũ corã deo: sz ẽt corã
hominibus. Misimus aũt cum illis
fratrẽ nostrũ quẽ pbauimus in multis
sepe sollicitũ eẽ: nũc aũt multo
sollicitiorem: confidentia multa
in vos: siue p tito q est socius meus
et in vobis adiutor: siue fratres nostri
apostoli ecclesiarum glorie christi.
Ostẽsionẽ ergo q̃ est charitatis vr̃e et nr̃e
glorie pro vobis: in illos ostendite
in faciem ecclesiarum. Cap.9.
Nam de ministerio qd fit in sanctos:
ex abũdãti est mihi scribere vob'. (A)
Scio eni pmptũ aiz vestrũ: p quo de vo
bis glior apd macedões: qm et achaia pa
rata ẽ ab anno pterito: et vestra emula
tio puocauit plurimos. Misim9 autem
fratres vt ne qd glíamur de vobis
euacuet i hac pte: vt queadmodũ dixi
parati sitis: ne cum venerint
macedones mecũ et inuenerint vos
imparatos: erubescamus nos vt
non dicamus vos in hac substantia. (B)
Necessarium ergo existimaui
rogare fratres vt preueniant
ad vos: et preparent repromissam
benedictionem hanc paratam
esse: sic q̃si bñdictionẽ: nõ quasi
auariciã. Hoc aũt dico. Qui parce se-
minat parce et metet: et qui seminat
in bñdictiõib9 de bñdictiõib9 et metet.
Unusq̃sq3 put dstinauit i corde suo: nõ
ex tristitia aut ex necessitate. Hilarẽ ei (C)
datorẽ diligit de9. Potẽs ẽ aũt de9 oẽz (Eccl.35.b.)
gr̃az abũdare facẽ i vob': vt i oib9 sp

τε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε
εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, καθὼς γέγραπται. ἐσ
κόρπισεν ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη
αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ ἐπιχορη
γῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶ
σιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑ
μῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύ
νης ὑμῶν, ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν
ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι᾽ ἡμῶν εὐ
χαριστίαν τῷ θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λει
τουργείας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσανα
πληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ
καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστι
ῶν τῷ θεῷ διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύ
της, δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς
ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
Χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐ
τοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ
ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλ
λουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ᾽ ὑμῖν. χάρις δὲ
τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.
Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακα Cap.10.
λῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιει
κείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν
ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς.
δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποι
θήσει ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς
λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περι
πατοῦντας. ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ
κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. τὰ γὰρ ὅπλα
τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυ
νατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων,
λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα
ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ,
καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπα
κοὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκ
δικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑ
μῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ
τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λο
γιζέσθω πάλιν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς
Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ. ἐάν τε
γὰρ καὶ περισσότερον τι καυχήσωμαι περὶ
τῆς ἐξουσίας ἡμῶν ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν
εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν,
οὐκ αἰσχυνθήσομαι. ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν
ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν, ὅτι αἱ
μὲν ἐπιστολαί φησὶ βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ
δὲ παρρησία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ
ὁ λόγος ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσ
θω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι᾽
ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες
τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συ
γκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστα
νόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς με

omnem sufficientiam hñtes abundetis
in oẽ op9 bonũ: sicut scriptũ ẽ. Disp- (Ro.11?)
sit dedit pauperibus iustitia
eius manet in seculuz seculi. Qui aũt
administrat semẽ seminãti: et panẽ ad
mãducãdũ pstabit: et multiplicabit se
mẽ vr̃m: et augebit icremẽta frugũ iusti
tie vr̃e: vt in oibus locupletati abũdetis
i oẽz simplicitatẽ q̃ opar̃ p nos gr̃aruz
actionẽ deo. Qm ministeriũ hui9 officij (D)
non solum supplet
ea que desunt sanctis: sed
etiã abundat per multas gr̃az actiões
in dño p pbationez ministerij huius:
glorificantes deum in obedientia
confessionis vestre in euangelio
xp̃i et simplicitate cõicatiõis vr̃e in illos
et in oẽs et in ipsorum obsecratione pro
vobis desiderãtiũ vos pp eminentem
gratiam dei in vobis. Gratias ago
deo sup inenarrabili dono ei9. Cap.10.
Ipse autez ego paulus obsecro (A)
vos p mansuetudinẽ et modestiaz
christi: qui in facie quidem
hũilis sũ iter vos: absẽs aũt cõfido in vo
bis. Rogo aũt vos ne pñs audeã p eã cõfi
dẽtiã qua existimor audere in quosdam
q arbitrant nos tanq̃ sz carnẽ ambu
lem9. In carne ei ambulantes: non
sm carnem militamus. Nam arma
militie nr̃e nõ carnalia sunt: sz potẽtia
deo ad destructionem munitionum:
cõsilia destruẽtes et oẽz altitudinem (B)
extollẽtẽ se aduersus scientiam dei:
et i captiuitatẽ redigẽtes oẽz itellectũ i
obsequm xp̃i et in pmptu hñtes vlcisci
oẽz inobediẽtiã: cũ ipleta fuerit vestra
obediẽtia. Que sz faciẽ sunt videte. Si
q̃s cõfidit xp̃i eẽ: hoc cogitet
iterum apud se: q2 sicut et ipse
christi est: ita et nos. Nam et si
amplius aliquid gloriatus fuero de
potestate nostra quã dedit nobis dñs
in edificationẽ et nõ i dstructionẽ vr̃az
nõ erubescã. Ut aũt nõ existimer tanq̃ (C)
terrere vos per epistolas: quoniã
q̃dẽ inquiunt epl'e graues sunt et fortes:
pñtia aũt corporis infirma et
sermo contemptibilis. Hoc cogitet
q eiusmodi est: q2 q̃les sumus verbo p
epistolas absentes: tales et presentes in
facto. Non .n. audem9 iserere aut cõ
parare nos q̃busdã q scipsos cõmẽdant:
sz ipsi in nobis nosmetipsos metientes:

τροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς
οὐ συνιοῦσι. ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα
καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ
κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐ=
φικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικ
νούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς.
ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγ
γελίῳ τοῦ Χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυ
χώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις. ἐλπίδα δὲ ἐ
χοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν
ὑμῖν μεγαλυνθῆναι, κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν
εἰς περισσείαν εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν ε=
ὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι
εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμε=
νος ἐν κυρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν
συνιστῶν, ἐκεῖνος ἐστὶ δόκιμος, ἀλλ᾽ ὃν ὁ
κύριος συνίστησιν. Cap. 11.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφρο=
σύνῃ, ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ
γὰρ ὑμᾶς ζήλῳ θεοῦ. ἡρμοσάμην γὰρ ὑ=
μᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι
τῷ Χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις
εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ
οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁ
πλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. εἰ μὲν γὰρ ὁ
ἐρχόμενος ἄλλον ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐ
κηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ
οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐ
δέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε. λογίζομαι γὰρ
μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστό=
λων. εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ᾽ οὐ τῇ
γνώσει. ἀλλ᾽ ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶ
σιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν τα
πεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε. ὅτι δωρεὰν τὸ
τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν.
ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνι
ον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, καὶ παρὼν
πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθείς, οὐ κατενάρκησα
οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανε
πλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακε=
δονίας, καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν
ἐτήρησα καὶ τηρήσω. ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ
ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγήσε=
ται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας. διατί
ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν. ὃ δὲ ποι
ῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν
τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶν=
ται εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦ=
τοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετα=
σχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ καὶ
οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετα
σχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα
οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματί=

et comparantes nosmetipsos nobis.
Nos autem non in immensum
gloriabimur: sed secundum mensuram
regule quam mensus est nobis deus mensuram per
tingendi vsque ad vos. Non enim quasi non pertin
gentes ad vos superextendimus nos.
Vsque ad vos enim peruenimus in euange
lio christi: non in immensum gloriantes
in alienis laboribus. Spem autem habentes
crescentis fidei vestre in
vobis magnificari secundum regulam nostram
in abundantia: etiam in illa que vltra vos sunt e=
uangelizare: non in aliena regula
in his que preparata sunt gloriari. Qui autem glo
riatur in domino glorietur. Non enim qui seipsum
commendat ille probatus est: sed quem
deus commendat. Cap. 11.

Vtinam sustineretis modicum quid insipien
tie mee: sed et supportate me. Emu
lor enim vos dei emulatione: despondi enim vos
vni viro virginem castam exhibere
christo. Timeo autem ne sicut serpens
seduxit euam astutia sua:
ita corrumpantur sensus vestri: et excidant a simpli
citate que est in christo iesu. Nam si
is qui venit alium christum predicat quem non predi
cauimus: aut alium spiritum accipitis quem
non accepistis: aut aliud euangelium quod non
recepistis: recte pateremini. Existimo enim
nihil me minus fecisse a magnis apostolis.
Nam et si imperitus sermone: sed non
scientia. In omnibus autem manifestus sum
vobis. Aut numquid peccatum feci meipsum hu
milians vt vos exaltemini? Quoniam gratis
euangelium dei euangelizaui vobis:
alias ecclesias expoliaui accipiens stipen=
dium ad ministerium vestrum: et cum essem
apud vos et egerem: nulli onerosus fui.
Nam quod mihi deerat suppleuerunt
fratres qui venerunt a macedonia:
et in omnibus sine onere me vobis
seruaui et seruabo. Est veritas christi
in me: quoniam hec gloriatio non infringetur
in me in regionibus achaie. Quare?
Quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem
facio: et faciam: vt amputem occasionem
eorum qui volunt occasionem: vt in quo gloriantur
inueniantur sicut et nos. Nam eiusmodi
pseudoapostoli sunt operarii subdoli transfiguran=
tes se in apostolos christi. Et
non mirum. Ipse enim sathanas transfigurat
se in angelum lucis. Non est ergo magnum
si ministri eius transfigurentur

Ephe. 4. a. Apo. 21. c.

D

1. Cor. 1. d. Hiere. 9. d.

A

B

ζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέ=
λος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέ=
γω μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι. εἰ δὲ μή=
γε κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μι
κρόν τι καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κα
τὰ κύριον, ἀλλ᾽ ὡς ἐν ἀφροσύνῃ ἐν ταύτῃ
τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ἐπεὶ πολλοὶ
καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχή=
σομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων
φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς
καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβά=
νει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσω=
πον δαίρει. κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡ=
μεῖς ἠσθενήσαμεν. ἐν ᾧ δ᾽ ἄν τις τολμᾷ ἐν ἀ
φροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. ἑβραῖοί εἰσι,
κἀγώ. ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ. σπέρμα ἀβρα=
άμ εἰσί, κἀγώ. διάκονοι Χριστοῦ εἰσί, παρα
φρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις περισσο
τέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυ=
λακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλά=
κις. ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα
παρὰ μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρραβδίσθην. ἅ=
παξ ἐλιθάσθην. τρὶς ἐναυάγησα. νυχθήμερον
ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα. ὁδοιπορίαις πολλά
κις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν,
κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν,
κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κιν
δύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλ
φοις. ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις
πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις
πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χω=
ρὶς τῶν παρεκτός, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθη
μέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. τίς
ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ. τίς σκανδαλίζεται,
καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι. εἰ καυχᾶσθαι δεῖ,
τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. ὁ θεὸς
καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἰησοῦ Χριστοῦ οἶ=
δεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ
ψεύδομαι. ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης ἀρέτα
τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν δαμασκηνῶν
πόλιν πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος
ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ
ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Cap. 12.

Καυχᾶσθαι δή, οὐ συμφέρει μοι. ἐλεύσο
μαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις
κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ
ἐτῶν δεκατεσσάρων εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶ=
δα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θε=
ὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον, ἕως τρί=
του οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρω
πον, εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος
οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν
παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ

velut ministri iustitie: quorum finis
erit secundum opera ipsorum. Iterum dico
ne quis me putet insipientem esse. Alioquin
velut insipientem accipite me: vt et ego mo
dicum quid glorier. Quod loquor non loquor
secundum deum: sed quasi in insipientia in hac
substantia glorie. Quoniam multi
gloriantur secundum carnem: et ego gloriabor.
Libenter enim suffertis insipientes
cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos
in seruitutem redigit: si quis deuorat: si quis
accipit: si quis extollitur: si quis in faciem vos
cedit. Secundum ignobilitatem dico: quasi nos
infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis au
det in insipientia dico: audeo et ego. He=
brei sunt: et ego. Israelite sunt: et ego. Se
men abrae sunt: et ego. Ministri christi sunt: et
ego. Vt minus sapiens dico: plus ego. In
laboribus plurimis: in carceribus abundanti
us: in plagis supra modum: in mortibus fre
quenter. A iudeis quinquies quadragenas
vna minus accepi. Ter virgis cesus sum:
semel lapidatus sum: ter naufragium feci.
Nocte et die in profundo maris fui. In iti
neribus sepe: periculis fluminum: periculis la=
tronum: periculis ex genere: periculis ex genti
bus: periculis in ciuitate: periculis in solitu
dine: periculis in mari: periculis in falsis fra
tribus. In labore et erumna: in vigiliis
multis. In fame et siti: in ieiuniis
multis. In frigore et nuditate: preter illa
que extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana:
sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis
infirmatur: et ego non infirmor. Quis scan
dalizatur: et ego non vror. Si gloriari oportet:
que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus
et pater domini nostri iesu christi scit
qui est benedictus in secula quod non
mentior. Damasci prepositus gentis arete
regis custodiebat ciuitatem damascenorum vt
me comprehenderet: et per fenestram
in sporta dimissus sum per murum: et sic
effugi manus eius. Cap. 12.

Si gloriari oportet: non expedit quidem. Ve-
niam autem ad visiones et reuelationes
domini. Scio hominem in christo ante
annos quatuordecim siue in corpore
siue extra corpus nescio: deus
scit: raptum huiusmodi vsque ad tertium
celum. Et scio huiusmodi hominem
siue in corpore siue extra corpus
nescio: deus scit: quoniam raptus est in
paradisum: et audiuit arcana verba que

C

1. Cor. 4. a. sup. 6. a. 1. The. 5. c.

D

1. The. 5. b. Deute. 18. b

Act. 9. c.

A

ουκ εξὸν ανθρώπω λαλῆσαι. υπέρ του τοι-
ούτου καυχήσομαι, υπερ δε εμαυτού ου
καυχήσομαι ει μή εν ταις ασθενείαις μου. ε-
άν γαρ θελήσω καυχήσασθαι, ουκ έσομαι ά
φρων. αλήθειαν γαρ ερώ. φείδομαι δε μη
τις εις εμέ λογίσηται υπέρ ο βλέπει με ή α
κούει τι εξ εμού. και τη υπερβολή των απο
καλύψεων ίνα μη υπεραίρωμαι, εδόθη μοι
σκόλοψ τη σαρκί άγγελος σατάν, ίνα με
κολαφίζη, ίνα μη υπεραίρωμαι. υπέρ του-
του τρις τον κύριον παρεκάλεσα ίνα αποστή
απ εμού, και είρηκέ μοι. αρκεί σοι η χάρις
μου. η γαρ δύναμίς μου εν ασθενεία τελει
ούται. ήδιστα ουν μάλλον καυχήσομαι εν
ταις ασθενείαις μου, ίνα επισκηνώση επ εμέ
η δύναμις του χριστού. διό ευδοκώ εν ασ
θενείαις, εν ύβρεσιν, εν ανάγκαις, εν διωγμοίς
εν στενοχωρίαις υπέρ χριστού. όταν γαρ
ασθενώ τότε δυνατός ειμί. γέγονα άφρων
καυχώμενος, υμείς με ηναγκάσατε. εγώ
γαρ ώφειλον υφ υμών συνίστασθαι. ουδεν
γαρ υστέρησα των υπέρ λίαν αποστόλων.
ει και ουδέν ειμί, τα μεν σημεία του απο-
στόλου κατείργασται εν υμίν εν πάση υπο
μονή, εν σημείοις και τέρασι και δυνάμεσι.
τι γαρ εστι ο ηττήθητε υπέρ τας λοιπάς εκ
κλησίας, ει μή ότι αυτός εγώ ου κατενάρκη-
σα υμών. χαρίσασθέ μοι την αδικίαν ταύτην.
ιδού τρίτον τούτο ετοίμως έχω ελθείν
προς υμάς και ου καταναρκήσω υμών. ου
γαρ ζητώ τα υμών αλλά υμάς. ου γαρ ο-
φείλει τα τέκνα τοις γονεύσι θησαυρίζειν, αλ
λ οι γονείς τοις τέκνοις. εγώ δε ήδιστα δα-
πανήσω και εκδαπανηθήσομαι υπέρ των ψυ
χών υμών, ει και περισσοτέρως υμάς αγα-
πών, ήττον αγαπώμαι. έστω δε. εγώ ου κα
τεβάρησα υμάς, αλλ υπάρχων πανούργος,
δόλω υμάς έλαβον. μη τινά ων απέσταλ
κα προς υμάς δι αυτού επλεονέκτησα υ-
μάς. παρεκάλεσα τίτον και συναπέστειλα
τον αδελφόν. μήτι επλεονέκτησεν υμάς τί-
τος. ου τω αυτώ πνεύματι περιεπατήσαμεν,
ου τοις αυτοίς ίχνεσι. πάλιν δοκείτε ότι υ
μίν απολογούμεθα. κατενώπιον του θεού εν
χριστώ λαλούμεν. τα δε πάντα αγαπη-
τοί υπέρ της υμών οικοδομής. φοβούμαι
γαρ μήπως ελθών ουχ οίους θέλω εύρω
υμάς, καγώ ευρεθώ υμίν οίον ου θέλετε.
μήπως έρις, ζήλοι, θυμοί, ερίθειαι, καταλα
λιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ακαταστασίαι.
μη πάλιν ελθόντα με ταπεινώσει ο θεός
μου προς υμάς, και πενθήσω πολλούς των

non licet homini loqui. Pro huiusmodi
gloriabor: pro me autem nihil
nisi in infirmitatibus meis. Nam et si
voluero gloriari: non ero insipiens.
Veritatem enim dicam. Parco autem: ne
quis me existimet supra id quod videt in me
aut audit aliquid ex me. Et ne magni-
tudo revelationum extollat me: datus est
mihi stimulus carnis mee angelus satha-
ne qui me colaphizet. Propter quod
ter dominum rogavi ut discederet
a me: et dixit mihi. Sufficit tibi gratia
mea. Nam virtus in infirmitate perficitur.
Libenter igitur gloriabor in
infirmitatibus meis ut inhabitet in me
virtus christi. Propter quod placeo mihi in
infirmitatibus meis: in contumeliis: in neces
sitatibus: in persecutionibus: in angustiis pro
christo. Cum enim infirmor: tunc potens sum.
Factus sum insipiens: vos me coegistis. E-
go enim a vobis debui commendari. Nihil
enim minus feci ab his qui sunt supra modum a
postoli. Tamen etsi nihil sum: signa tamen aposto
latus mei facta sunt super vos in omni patien
tia: in signis et prodigiis et virtutibus.
Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris
ecclesiis: nisi quod ego ipse non gravavi
vos? Donate mihi hanc iniuriam.
Ecce tertio hoc paratus sum venire
ad vos et non ero gravis vobis. Non
enim quero que vestra sunt sed vos. Nec enim debent
filii parentibus thesaurizare: sed
parentes filiis. Ego autem libentissime impen-
dam et superimpendar ego ipse pro animabus
vestris: licet plus vos diligens
minus diligar. Sed esto. Ego vos non
gravavi: sed cum essem astutus quos
dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum
misi ad vos circumveni vos?
Rogavi titum et misi cum illo
fratrem. Numquid titus vos
circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavi-
mus? Nonne eisdem vestigiis? Olim puta-
tis quod excusemus nos apud vos? Coram deo
in christo loquimur. Omnia enim charissimi
propter edificationem vestram. Timeo
enim ne forte cum venero: non quales volo in
veniam vos: et ego inveniar a vobis qualem non
vultis: ne forte contentiones: emulationes: a
nimositates: dissensiones: detractiones: su
surrationes: inflationes: seditiones sint inter
vos. Ne iterum cum venero humiliet me de
us apud vos: et lugeam multos

B

Deute.3.d.

C

D

Gala.5.d.

προημαρτηκότων και μη μετανοησάντων επί
τη ακαθαρσία και πορνεία και ασελγεία η
έπραξαν. Cap.13.

Ιδού τρίτον τούτο έρχομαι προς υμάς.
επί στόματος δύο μαρτύρων και τρι
ών σταθήσεται παν ρήμα. προείρηκα και
προλέγω ως παρών το δεύτερον, και α-
πών νυν γράφω τοις προημαρτηκόσι και
τοις λοιποίς πάσιν, ότι εάν έλθω εις το πά
λιν ου φείσομαι. επεί δοκιμήν ζητείτε του
εν εμοί λαλούντος χριστού. ος εις υμάς
ουκ ασθενεί, αλλά δύναται εν υμίν. και
γαρ ει εσταυρώθη εξ ασθενείας, αλλά ζη
εκ δυνάμεως θεού, και γαρ ημείς ασθενού-
μεν εν αυτώ, αλλά ζησόμεθα συν αυτώ εκ
δυνάμεως θεού εις υμάς. εαυτούς πειράζε
τε ει εστε εν τη πίστει. εαυτούς δοκιμάζε-
τε. η ουκ επιγινώσκετε εαυτούς ότι ιησούς
χριστός εν υμίν εστίν. ει μήτι άρα αδόκιμοι
εστέ. ελπίζω δε ότι γνώσεσθε, ότι ημείς
ουκ εσμέν αδόκιμοι. εύχομαι δε προς τον
θεόν μη ποιήσαι υμάς κακόν μηδέν, ουχ ί
να ημείς δόκιμοι φανώμεν, αλλ ίνα υμείς το
καλόν ποιήτε. ημείς δε ως αδόκιμοι ώμεν.
ου γαρ δυνάμεθα τι κατά της αληθείας, αλ
λ υπέρ της αληθείας. χαίρομεν γαρ όταν η
μείς ασθενώμεν, υμείς δε δυνατοί ήτε. τού-
το δε και ευχόμεθα την υμών κατάρτησιν.
διατούτο ταύτα απών γράφω, ίνα παρών
μη αποτόμως χρήσωμαι κατά την εξουσί-
αν, ην έδωκέ μοι ο κύριος εις οικοδομήν και
ουκ εις καθαίρεσιν. λοιπόν αδελφοί χαίρε-
τε, καταρτίζεσθε, παρακαλείσθε, το αυτό φρο
νείτε, ειρηνεύετε, και ο θεός της αγάπης και
της ειρήνης έσται μεθ υμών. ασπάσασθε αλ
λήλους εν φιλήματι αγίω. ασπάζονται υ-
μάς οι άγιοι πάντες. η χάρις του κυρίου ιη
σού χριστού, και η αγάπη του θεού, και η
κοινωνία του αγίου πνεύματος μετά πάν-
των υμών. αμήν.

ex his qui ante peccaverunt et non egerunt
penitentiam super immunditia et fornicatione et im
pudicitia quam gesserunt. Cap.13.

Ecce tertio hoc venio ad vos.
In ore duorum vel trium testium
stabit omne verbum. Predixi enim et
predico ut presens vobis: et nunc absens
his qui ante peccaverunt et
ceteris omnibus: quoniam si venero iterum
non parcam. An experimentum queritis
eius qui in me loquitur christus? Qui in vobis
non infirmatur: sed potens est in vobis.
Nam et si crucifixus est ex infirmitate: sed vi
vit ex virtute dei. Nam et nos infirmi su
mus in illo: sed vivemus in eo ex
virtute dei in vobis. Vosmetipsos tenta-
te si estis in fide: ipsi vos probate.
An non cognoscitis vosmetipsos quia
christus iesus in vobis est? Nisi forte repro
bi estis. Spero autem quod cognoscitis: quia nos
non sumus reprobi. Oramus autem
deum ut nihil mali faciatis: non ut
nos probati pareamus: sed ut vos quod
bonum est faciatis. Nos autem ut reprobi simus
Non possumus enim aliquid adversus verita-
tem: sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos
infirmi sumus: vos autem potentes estis. Hoc
et oramus vestram consummationem.
Ideo enim hec absens scribo: ut non presens
durius agam secundum potestatem
quam dominus dedit mihi in edificationem et
non in destructionem. De cetero fratres gau
dete: perfecti estote: exhortamini: idipsum
sapite. Pacem habete: et deus pacis et di
lectionis erit vobiscum. Salutate invicem
in osculo sancto. Salutant vos
omnes sancti. Gratia domini nostri iesu
christi: et charitas dei: et
communicatio sancti spiritus: sit cum omnibus
vobis Amen.

A

Deu.17.b.
Mat.18.c.
Heb.10.d.
Joh.8.c.

B

C

D

Mat.5.a.

Τέλος της προς κορινθίους δευτέ-
ρας επιστολής.

Explicit epistola pauli ad Corin-
thios secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Galatas.

Galate sunt greci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo acceperunt: sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis ut in legem et circuncisionem verterentur. Hos apostolus revo-
cat ad fidem veritatis: scribens eis ab epheso.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς γαλάτας ἐπιστολή. Cap. 1.

Π Αύλος απόστολος ουκ απ ανθρώπων ουδέ δι ανθρώπου αλλά διά ιησού Χριστού και θεού πατρός του εγείραντος αυτόν εκ νεκρών, και οι σύν εμοί πάντες αδελφοί ταις εκκλησίαις της γαλατίας. Χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός και κυρίου ημών ιησού Χριστού, του δόντος εαυτόν περί των αμαρτιών ημών, όπως εξέληται ημάς εκ του ενεστώτος αιώνος πονηρού κατά το θέλημα του θεού και πατρός ημών, ω η δόξα εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. θαυμάζω ότι ούτω ταχέως μετατίθεσθε από του καλέσαντος υμάς εν χάριτι Χριστού εις έτερον ευαγγέλιον, ο ουκ εστίν άλλο, ει μή τινές εισίν οι ταράσσοντες υμάς, και θέλοντες μεταστρέψαι το ευαγγέλιον του Χριστού. αλλά και εάν ημείς η άγγελος εξ ουρανού ευαγγελίζηται υμίν παρ ο ευηγγελισάμεθα υμίν, ανάθεμα έστω. ως προειρήκαμεν και άρτι πάλιν λέγω. εί τις υμίν ευαγγελίζεται παρ ο παρελάβετε, ανάθεμα έστω. άρτι γαρ ανθρώπους πείθω, η τον θεόν. η ζητώ ανθρώποις αρέσκειν. ει γαρ έτι ανθρώποις ήρεσκον, Χριστού δούλος ουκ αν ήμην. γνωρίζω δε υμίν αδελφοί το ευαγγέλιον το ευαγγελισθέν υπ εμού, ότι ουκ εστί κατά άνθρωπον. ουδέ γαρ εγώ παρ ανθρώπου παρέλαβον αυτό, ούτε εδιδάχθην, αλλά δι αποκαλύψεως ιησού Χριστού. ηκούσατε γαρ την εμήν αναστροφήν ποτέ εν τω ιουδαϊσμώ, ότι καθ υπερβολήν εδίωκον την εκκλησίαν του θεού, και επόρθουν αυτήν, και προέκοπτον εν τω ιουδαϊσμώ υπέρ πολλούς συνηλικιώτας μου εν τω γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτής υπάρχων των πατρικών μου παραδόσεων. ότε δε ευδόκησεν ο θεός ο αφορίσας με εκ κοιλίας μητρός μου και καλέσας διά της χάριτος αυτού, αποκαλύψαι τον υιόν αυτού εν εμοί ίνα ευαγγελίζωμαι αυτόν εν τοις έθνεσι, ευθέως ου προσανεθέμην σαρκί και αίματι, ουδέ ανήλθον εις ιεροσόλυμα προς τους προ εμού αποστόλους, αλλ απήλθον εις αραβίαν, και πάλιν υπέστρεψα εις δαμασκόν. έπειτα μετά έτη τρία ανήλθον εις ιεροσόλυμα ιστορήσαι πέτρον, και επέμεινα προς αυτόν ημέρας δεκαπέντε. έτερον δε των αποστόλων ουκ είδον, ει μή ιάκωβον τον αδελφόν του κυρίου. α δε γράφω υμίν ιδού ενώπιον του θεού

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Galatas. Cap. 1.

Paulus aplus nõ ab hoibus neqꝫ per hoiez: sꝫ ꝑ iesum xp̃m ⁊ deum prẽm qui suscitauit eũ a mortuis: et q̃ mecũ sũt omnes fratres ecclesijs galatie. Gratia vobis et pax a deo patre ⁊ domino nostro iesu christo: q̃ dedit semetipsum pro peccatis nostris: vt eriperet nos de presenti seculo nequam sm̃ voluntatem dei ⁊ patris nostri: cui est gloria in secula seculorum amen. Miror q̃ sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in grãz xp̃i in aliud euãgeliũ: quod nõ est aliud: nisi sunt aliqui qui vos ↄturbãt: et volunt conuertere euangelium christi. Sed licet nos aut angelus de celo euangelizet vobis p̃terq̃ qd̃ euãgelizauimus vobis anathema sit. Sicut predixim⁹ ⁊ nunc iterũ dico. Siq̃s vobis euãgelizauerit p̃ter id qd̃ accepistis: anathema sit. Mõ .n. hoibus suadeo an deo? An q̃ro hominibus placere? Si adhuc hoib⁹ placerẽ xp̃i seruus nõ essem. Notum .n. vobis facio frẽs euãgeliũ qd̃ euãgelizatũ est a me: q2 nõ est sm̃ hominẽ. Neqꝫ enim ego ab homine accepi illud neqꝫ didici: sed per reuelationeꝫ iesu xp̃i. Audistis enim ↄuersationẽ meã aliquãdo in iudaismo qm̃ supra modũ persequebar ecclesiaꝫ dei: ⁊ expugnabã illã: ⁊ proficiebaꝫ in iudaismo supra multos coetaneos meos in gñe meo: abũdãtius emulator existens paternarum mearuꝫ traditionũ. Cũ aũt placuit ei q̃ me segregauit ex vtero matris mee ⁊ vocauit ꝑ gratiam suam: vt reuelaret filium suum in me vt euangelizarem illũ in gentibus: ↄtinuo non acquieui carni ⁊ sanguini. Neqꝫ veni hierosolymã ad antecessores meos apostolos: sed abij in arabiam: ⁊ iterum reuersus sũ damascũ. Deide post ãnos tres veni hierosolymaꝫ videre petrum ⁊ mansi apud eũ diebus quindecim. Alium aũt apostolorum uidi neminẽ: nisi iacobum fratrem domini. Que aũt scribo uobis: ecce coram deo

A B C D

1.Co.15.b. Act.9.a.et 22.b.

ότι ου ψεύδομαι. έπειτα ήλθον εις τα κλίματα της συρίας και της κιλικίας. ήμην δε αγνοούμενος τω προσώπω ταις εκκλησίαις της ιουδαίας ταις εν Χριστώ. μόνον δε ακούοντες ήσαν ότι ο διώκων ημάς ποτέ, νυν ευαγγελίζεται την πίστιν, ην ποτέ επόρθει. και εδόξαζον εν εμοί τον θεόν. Cap. 2.

Ε πειτα διά δεκατεσσάρων ετών πάλιν ανέβην εις ιεροσόλυμα μετά βαρνάβα, συμπαραλαβών και τίτον. ανέβην δε κατά αποκάλυψιν, και ανεθέμην αυτοίς το ευαγγέλιον ο κηρύσσω εν τοις έθνεσι. κατ ιδίαν δε τοις δοκούσι, μήπως εις κενόν τρέχω η έδραμον. αλλ ουδέ τίτος ο συν εμοί έλλην ων ηναγκάσθη περιτμηθήναι. διά δε τους παρεισάκτους ψευδαδελφούς οίτινες παρεισήλθον κατασκοπήσαι την ελευθερίαν ημών ην έχομεν εν Χριστώ ιησού, ίνα ημάς καταδουλώσωνται. οις ουδέ προς ώραν είξαμεν τη υποταγή, ίνα η αλήθεια του ευαγγελίου διαμείνη προς υμάς. από δε των δοκούντων είναι τι, οποίοι τε ήσαν ουδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ο θεός ανθρώπου ου λαμβάνει. εμοί γαρ οι δοκούντες ουδέν προσανέθεντο, αλλά τουναντίον ιδόντες ότι πεπίστευμαι το ευαγγέλιον της ακροβυστίας καθώς πέτρος της περιτομής. ο γαρ ενεργήσας πέτρω εις αποστολήν της περιτομής, ενήργησε και εμοί εις τα έθνη και γνόντες την χάριν την δοθείσαν μοι ιάκωβος και κήφας και ιωάννης οι δοκούντες στύλοι είναι, δεξιάς έδωκαν εμοί και βαρνάβα κοινωνίας, ίνα ημείς εις τα έθνη αυτοί δε εις την περιτομήν. μόνον δε των πτωχών ίνα μνημονεύωμεν. ο και εσπούδασα αυτό τούτο ποιήσαι. ότε δε ήλθε πέτρος εις αντιόχειαν, κατά πρόσωπον αυτώ αντέστην, ότι κατεγνωσμένος ην. προ του γαρ ελθείν τινάς από ιακώβου, μετά των εθνών συνήσθιεν, ότε δε ήλθον υπέστελλε και αφώριζεν εαυτόν, φοβούμενος τους εκ περιτομής, και συνυποκρίθησαν αυτώ και οι λοιποί ιουδαίοι, ώστε βαρνάβας συναπήχθη αυτών τη υποκρίσει. αλλ ότε είδον ότι ουκ ορθοποδούσι προς την αλήθειαν του ευαγγελίου, είπον τω πέτρω έμπροσθεν πάντων. ει συ ιουδαίος υπάρχων εθνικώς ζης και ουκ ιουδαϊκώς, τι τα έθνη αναγκάζεις ιουδαΐζειν. ημείς φύσει ιουδαίοι και ουκ εξ εθνών αμαρτωλοί. ειδότες ότι ου δικαιούται άνθρωπος εξ έργων νόμου εάν μη διά πίστεως ιησού Χριστού. και ημείς εις Χριστόν ιησούν επιστεύσαμεν, ίνα δικαιωθώμεν εκ πίστεως Χρι

q2 nõ mentior. Deinde ueni in partes syrie ⁊ cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesijs iudee: que erãt in christo. Tantum autẽ auditũ hẽbãt: qm̃ q̃ ꝑseq̃bat nos aliqñ: nũc euãgelizat fidẽ quã aliqñ expugnabat: ⁊ in me clarificabant deũ. Cap. 2.

Deinde post annos q̃ttuordeci iterũ ascẽdi hierosolymã cũ barnaba assumpto ⁊ tito. Ascẽdi autem sꝫ reuelationẽ: ⁊ ↄtuli cũ illis euangeliuꝫ qd̃ predico in gẽtibus. Seorsum autez his q̃ videbant aliqd eẽ: ne forte in vacuũ currerẽ aut cucurrissẽ. Sꝫ neqꝫ tit⁹ q̃ mecũ erat cũ eẽt gẽtilis ↄpulsus ẽ circũcidi: sꝫ ꝑꝑ subintroductos falsos frẽs q̃ subitroierũt explorare libertatẽ nostram quã habem⁹ in xp̃o iesu: vt nos in seruitutẽ redigerẽt. Quib⁹ neqꝫ ad horam cessim⁹ subiectiõi: vt veritas euangelij ꝑmaneat apd̃ vos. Ab his aũt q̃ videbant eẽ aliqd quales aliqñ fuerit nihil mea itercst. De⁹ .n. ꝑsonã hois non accipit. Mihi .n. ei q̃ videbãt eẽ aliqd nihil ↄtulerunt: sed ecõtra cum vidissent q̃ creditũ est mihi euangeliuꝫ preputij: sicut ⁊ petro circuncisionis: qui enim opatus est petro in apostolatũ circũcisiõis: opatus est ⁊ mihi inter gẽtes: ⁊ cũ cognouissẽt grãz q̃ data ẽ mihi iacob⁹ ⁊ cephas ⁊ iohannes q̃ videbãt colũne eẽ: dextras dederũt mihi ⁊ barnabe societatis: vt nos in gentes: ipsi aũt in circũcisionẽ: tm̃ vt pauperũ memores essemus. Qd̃ ẽt sollicit⁹ fui hoc ipꝫ facere. Cũ aũt venisset petr⁹ antiochiam in faciem ei restiti: q2 rephensibilis erat. Prius ei q̃ veniret q̃dã a iacobo: cũ gentibus edebat: cũ aũt venissent: subtrahebat ⁊ segregabat se: timẽs eos q̃ ex circũcisiõe erant. Et simulatiõi ei⁹ ↄsenserũt ceteri iudei: ita vt ⁊ barnabas duceret ab eis i illaꝫ simulationẽ. Sꝫ cũ vidissẽ q̃ nõ recte ambularent ad veritatem euangelij: dixi cephe corã omnibus. Si tu cũ iude⁹ sis: gẽtiliter viuis ⁊ nõ iudaice: quõ gẽtes cogis iudaizare? Nos natura iudei ⁊ nõ ex gẽtib⁹ peccatores. Sciẽtes aũt q̃ nõ iustificat homo ex operibus legis: nisi per fidem iesu xp̃i. Et nos in christo iesu credimus: vt iustificemur ex fide christi

A B C

Roma.2.b. Ephe.6.b. Coll.3.d. Actu.10.c. Iaco.2.b.

στοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος. μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν. Cap. 3.

Ὦ ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκηνεν ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος; τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ᾽ ὑμῶν ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως. οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε. τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἴγε εἰκῆ. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως, καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραάμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. κατὰ ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει τοῖς σπέρμασιν ὡς ἐπὶ πολλῶν ἀλλ᾽ ὡς ἐφ᾽ ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου ὅς ἐ-

et nõ ex opibus legis. Propter quod ex opib9 legis nõ iustificabit ois caro. Qd si qrẽtes iustificari in xpo: iuẽti sumus et ipsi pctõres: nũquid xps peccati minister est? Absit. Si enim que destruxi iterũ hec reedifico: pvaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum: vt deo viuã. Christo cõfix9 sũ cruci. Viuo aũt iã nõ ego: viuit vo i me xps. Qd aũt nũc viuo in carne: i fide viuo filij dei qui dilexit me: et tradidit seipsum pro me. Non abijcio grãm dei. Si enim per legem iustitia: ergo gratis christus mortuus est. Cap. 3.

O Insensati galate: qs vos fascinauit nõ obedire veritati? Añ quorũ oculos xps iesus pscript9 est: et in vobis crucifix9. Hoc solũ a vobis volo discere: ex operibus legis spũm accepistis an ex auditu fidei? Sic stulti estis vt cũ spũ ceperitis: nũc carne consumamini. Tanta passi estis sine cã: si tñ sine cã. Qui ergo tribuit vobis spũm: et opatur virtutes in vobis: ex opibus legis an ex auditu fidei? Sicut scriptũ ẽ. Abraã credidit deo et reputatũ ẽ illi ad iustitiã. Cognoscite ergo qr q ex fide sũt: hi sũt filij abrae. Prouidẽs aũt scriptura qr ex fide iustificat gentes deus: prenũciauit abrae quia benedicentur in te oẽs gentes. Igitur q ex fide sunt: bñdicentur cũ fideli abraã. Quicunqz ei ex opib9 legis sũt: sub maledicto sũt. Scriptũ est eñ. Maledictus omnis qui nõ pmãserit in oib9 que scripta sunt in libro legis vt faciat ea. Qm̃ aũt in lege nemo iustificatur apud deũ: manifestũ est qr iust9 ex fide viuet. Lex autem non est ex fide: sed qui fecerit ea viuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis: factus pro nobis maledictũ. Qr scriptũ est. Maledict9 ois q pẽdet in ligno: vt in gentibus benedictio abrae fieret in christo iesu: vt pollicitationem spũs accipiamus p fidem. Fratres fm hominem dico: tñ hominis cõfirmatũ testamentũ nemo spernit aut superordinat. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius. Nõ dicit et seminib9 quasi i multis: sed qsi in vno: et semini tuo qui est

D
A
Gene. 15. b. Roma. 4. a Jac. 2. d.
Gene. 22. d.
B
Deute. 27. d
Abach. 2. a Ro. 1. b. Heb. 10. d.
Deu. 21. d.
Hebr. 9. c
C

στὶ Χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας. τῷ δὲ ἀβραὰμ δι᾽ ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται διαταγεὶς δι᾽ ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστίν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ. μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι ὄντως ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. πάντες υἱοὶ θεοῦ ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδ᾽ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ κατ᾽ ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Λέγω δέ, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον Ca. 4. ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕτως καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κρᾶζον, ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος ἀλλὰ υἱός. εἰ δὲ υἱὸς καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χριστοῦ. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε. ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς μήπως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δὲ ὅτι δι᾽ ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ᾽ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν.

xps. Hoc aũt dico: testamẽtũ cõfirmatũ a deo: q post quadringẽtos et triginta annos facta est lex: non irritum facit ad euacuãdã pmissionẽ. Nam si ex lege hereditas: iã nõ ex pmissiõe. Abrae aũt per repromissionẽ donauit de9. Quid igit. Lex propter trãsgressionẽ posita ẽ: donec veniret semẽ cui pmiserat: ordiata p ãgelos in manu mediatoris. Mediator aũt vni9 nõ ẽ: de9 aũt vn9 ẽ. Lex ergo aduersus pmissa dei? Absit. Si eñ data eẽt lex que posset viuificare: vere ex lege eẽt iustitia. Sz conclusit scriptura omnia sub pctõ: vt pmissio ex fide iesu xpi daret credẽtib9. Prius aũt q̃ veniret fides sub lege custodiebamur: cõclusi in eã fidẽ q reuelanda erat. Itaqz lex pedagogus noster fuit i christo: vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides: iã non sum9 sub pedagogo. Oẽs eñ filij dei estis p fidẽ q ẽ in xpo iesu. Quicũqz eñ i xpo baptizati estis: xpz iduistis. Nõ ẽ iude9 neqz grecus: nõ ẽ seruus neqz liber: nõ masculus neqz femina. Oẽs eñ vos vnũ estis i xpo iesu. Si aũt vos xpi: ergo semẽ abrae estis: sm pmissionem heredes.

Dico aũt. Quã Ca. 4. diu heres paruul9 ẽ: nihil differt a seruo cũ sit dñs oĩz: sz sub tutoribus et actoribus ẽ vsqz ad pfinitũ tps a patre. Ita et nos cũ eẽmus puuli sub elementis mundi eramus seruientes. At vbi venit plenitudo tẽporis misit deus filium suum factum ex muliere factũ sub lege: vt eos qui sub lege erãt redimeret: vt adoptionẽ filiorum reciperem9. Qm̃ aũt estis filij dĩ: misit de9 spũm filij sui in corda vestra clamãtẽ abba pater. Itaqz iã nõ est seruus: sed fili9. Qd si fili9: et heres per deum. Sz tunc quidẽ ignorantes deũ his q natura nõ sũt dij seruiebatis. Nũc aũt cũ cognoueritis deũ: imo cogniti sitis a deo: quõ cõuertimini iterũ ad ifirma et egena elemẽta qb9 denuo seruire vultis? Dies obseruatis et mẽses et tpa et annos. Timeo vos ne forte sine cã laborauerim i vobis. Esto te sicut ego: qr et ego sicut vos. Frẽs obsecro vos: nihil me lesistis. Scitis aũt qr p ifirmitatẽ carnis euãgelizaui vobis iã pridẽ: et temptationẽ meam i carne mea nõ spreuistis neqz respuistis: sz sicut angelũ dei excepistis me sicut xpm iesum.

D
A
Roma. 6. a
1. Thi. 1. b.
B

τίς οὐν ἦν ὁ μακαρισμός ὑμῶν. μαρτυρῶ γαρ
ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατόν, τους ὀφθαλμούς ὑμῶν
ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρός ὑ=
μῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν. ζηλοῦσιν ὑμάς
οὐ καλῶς ἀλλά ἐκκλεῖσαι ὑμάς θέλουσιν ἵνα
αὐτούς ζηλοῦσθε. καλόν δε το ζηλοῦσθαι ἐν
καλῷ πάντοτε, και μη μόνον ἐν τῷ παρεῖναί
με προς ὑμάς. τεκνία μου ους πάλιν ὠδίνω
ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστός ἐν ὑμῖν. ἤθελον
δε παρεῖναι προς ὑμάς ἄρτι και ἀλλάξαι την
φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ
μοι οἱ ὑπό νόμον θέλοντες εἶναι, τον νόμον
οὐκ ἀκούετε. γέγραπται γαρ ὅτι ἀβραάμ δύο
υἱούς ἔσχεν, ἕνα ἐκ της παιδίσκης, και ἕνα ἐκ
της ἐλευθέρας. και ὁ μεν ἐκ της παιδίσκης κα
τά σάρκα γεγέννηται, ὁ δε ἐκ της ἐλευθέρας δι
ά της ἐπαγγελίας, ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμε
να. αὗται γαρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι. μία μεν
ἀπό ὄρους σινά εἰς δουλείαν γεννῶσα ἥτις ἐσ
τίν ἀγάρ. το γαρ ἀγάρ σινά ὄρος ἐστίν ἐν τῇ ἀ
ραβίᾳ, συστοιχεῖ δε τῇ νῦν ἱερουσαλήμ. δου
λεύει δε μετά των τέκνων αὐτής. ἡ δε ἄνω ἱε
ρουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστίν μήτηρ
πάντων ἡμῶν. γέγραπται γαρ. εὐφράνθητι
στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον και βόησον ἡ οὐκ
ὠδίνουσα, ὅτι πολλά τα τέκνα της ἐρήμου
μᾶλλον ἢ της ἐχούσης τον ἄνδρα. ἡμεῖς δε
ἀδελφοί κατά ἰσαάκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν
ἀλλ᾽ ὥσπερ τότε ὁ κατά σάρκα γεννηθείς ἐδί
ωκε τον κατά πνεῦμα, οὕτως και νῦν. ἀλλά τι
λέγει ἡ γραφή. ἔκβαλε την παιδίσκην και τον
υἱόν αὐτής, οὐ γαρ μη κληρονομήσει ὁ υἱός
της παιδίσκης μετά του υἱοῦ της ἐλευθέρας. ἄ
ρα ἀδελφοί οὐκ ἐσμέν παιδίσκης τέκνα ἀλλά
της ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ἡ ὁ Χριστός ἡ

Σ τήκετε και μη Cap.5. [μάς ἠλευθέρωσεν.
πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγώ
παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐάν περιτέμνησθε Χρι
στός ὑμάς οὐδέν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δε
πάλιν παντί ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀ
φειλέτης ἐστίν ὅλον τον νόμον ποιῆσαι. κατηρ
γήθητε ἀπό του Χριστοῦ. οἵτινες ἐν νόμῳ δι
καιοῦσθε, της χάριτος ἐξεπέσατε. ἡμεῖς γαρ
πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀ
πεκδεχόμεθα. ἐν γαρ Χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περι
τομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλά πίστις
δι᾽ ἀγάπης ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς. τις ὑ
μάς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μη πείθεσθαι. ἡ πεισ=
μονή οὐκ ἐκ του καλοῦντος ὑμάς. μικρά ζύμη
ὅλον το φύραμα ζυμοῖ. ἐγώ πέποιθα εἰς ὑμάς
ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδέν ἄλλο φρονήσετε. ὁ δε τα=
ράσσων ὑμάς βαστάσει το κρίμα ὅστις ἂν ᾖ. ἐ
γώ δε ἀδελφοί εἰ περιτομήν ἔτι κηρύσσω, τι
ἔτι διώκομαι, ἄρα κατήργηται το σκάνδαλον
του σταυροῦ. ὄφελον και ἀποκόψονται οἱ ἀ
ναστατοῦντες ὑμάς. ὑμεῖς γαρ ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ ἐκ
λήθητε ἀδελφοί. μόνον μη την ἐλευθερίαν εἰς ἀ

Ubi ē ergo btitudo vr̃a. Testimōiū eī
phibeo vobis: qz si fieri possz oclos vros
eruissetis & dedissetis mihi. Ergo inimicꝰ
vobis factꝰ sū verū dicēs vobis? Emu
lant vos nō bn̄: sz excludere vos volūt:
vt illos emulemini. Bonū āt emulami
ni in bono semper: & nō tm̄ cū presēs
sū apud vos. Filioli mei quos iterū
pturio donec formet xp̄s i vobis. Vel
lē āt eē apud vos modo & mutare
vocē meā: qm̄ cōfūdor in vobis. Dicite
mihi qui sub lege vultis esse: legem
nō legistis? Scriptū ē eī: qm̄ abraā du=
os filios habuit: vnū de ancilla & vnū
libera? Sed qui de ancilla sz [de
carnē natus est: qui aūt de libera per
repromissionē: q̄ sūt p allegoriā dctā.
Hec eī sūt duo testamēta. Unū qdez
in mōte sina in seruitutē generās: q̄ ē
agar. Sina enim mōs est in arabia q̄
cōiunctus est ei q̄ nūc est hierlz: & seruit
cū filijs suis. Illa āt q̄ sursum est hierlz
libera est: que est mater
nostra. Scriptum est enim. Letare
sterilis q̄ nō paris: erūpe & clama q̄ nō
parturis: qz multi filij deserte
magis q̄z eiꝰ q̄ hz virum. Nos autem
frēs fz isaac promissionis filij sumus.
Sz quō tūc is q̄ fz carnē natꝰ fuerat
psequebat eū q̄ fz spūz: ita & nūc. Sz qd
dicit scriptura. Ejce ancillam &
filium eius: non enim heres erit filꝰ
ancille cum filio libere. Itaqz
fratres non sumus ancille filij sed
libere: q̄ libertate nos xp̄s liberauit.

S Tate et nolite Cap.5.
iterū iugo seruitutis cōtineri. Ecce e
go paulꝰ dico vobis: qm̄ si circūcida
mini xp̄s vobis nihil pderit. Testificor
āt rursus oī hoī circūcidēti se: qm̄ de
bitor ē vniuerse legis faciēde. Euacuati
estis a xp̄o: qui i lege iustificamini: a
grā excidistis. Nos eī spū ex fide spez
iustitie expectamus. Nā i xp̄o iesu ne
qz circūcisio aliqd valet neqz pputiū: sz
fides q̄ p charitatē opat. Currebatis bn̄
quis vos ipediuit veritati nō obedire?
Nemi cōsēseritis. Persuasio hec nō ē ex eo
q̄ vocat vos. Modicū fermētū totā mas
sā corrūpit. Ego cōfido i vobis i dn̄o q
nihil alid sapietis. Qui āt cōturbat vos
portabit iudiciū: qcūqz ē ille. Ego āt
frēs si circūcisiōez adhuc p̄dico: qd ad
huc psecutiōez patior? Ergo euacuatū ē
scādalū crucis. Utinā abscidāt q̄ vos cō
turbāt. Vos eī in libertatē vocati estis
fratres: tm̄ ne libertatem in occasionez

C
Gene.21.a.
D
Sap.3.c
Esaie.54.a
Luce.23.d.
Gene.21.a.
A
1.Cor.6.c.
Actu.15.a.
B
1.Cor.5.b

φορμήν τῇ σαρκί ἀλλά διά της ἀγάπης δου
λεύετε ἀλλήλοις. ὁ γαρ πᾶς νόμος ἐν ἑνί λό
γῳ πληροῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τον πλησίον
σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δε ἀλλήλους δάκνετε και
κατεσθίετε, βλέπετε μήπω ὑπ᾽ ἀλλήλων ἀνα
λωθῆτε. λέγω δε πνεύματι περιπατεῖτε, και ἐ
πιθυμίαν σαρκός οὐ μη τελέσητε. ἡ γαρ σάρξ
ἐπιθυμεῖ κατά του πνεύματος το δε πνεῦμα
κατά της σαρκός. ταῦτα δε ἀντίκειται ἀλ=
λήλοις, ἵνα μη ἃ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. εἰ
δε πνεύματι ἄγεσθε οὐκ ἐστέ ὑπό νόμον. φα
νερά δε ἐστι τα ἔργα της σαρκός, ἅτινά ἐστι
μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδω
λολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι θυ
μοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι,
φόνοι, μέθαι, κῶμοι, και τα ὅμοια τούτοις.
ἅπερ λέγω ὑμῖν καθώς και προεῖπον, ὅτι οἱ
τα τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ
κληρονομήσουσιν. ὁ δε καρπός του πνεύμα
τος ἐστίν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία
χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐ
γκράτεια. κατά των τοιούτων οὐκ ἐστίν νό
μος. οἱ δε του Χριστοῦ την σάρκα ἐσταύρω
σαν σύν τοῖς παθήμασιν και ταῖς ἐπιθυμίαις.

Ε ι ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι και Cap.6.
στοιχοῦμεν. μη γενώμεθα κενόδοξοι ἀλ
λήλους προσκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθο=
νοῦντες. ἀδελφοί ἐάν και προσληφθῇ ἄνθρω
πος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματι
κοί καταρτίζετε τον τοιοῦτον ἐν πνεύματι
πραότητος, σκοπῶν σεαυτόν μη και σύ πει=
ρασθῇς. ἀλλήλων τα βάρη βαστάζετε και οὕ
τως ἀναπληρώσατε τον νόμον Χριστοῦ. εἰ
γαρ δοκεῖ τις εἶναι τι μηδέν ὤν, ἑαυτόν φρε
ναπατᾷ. το δε ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκα
στος, και τότε εἰς ἑαυτόν μόνον το καύχημα
ἕξει και οὐκ εἰς τον ἕτερον. ἕκαστος γαρ το ἴ
διον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δε ὁ κα=
τηχούμενος τον λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πά
σιν ἀγαθοῖς. μη πλανᾶσθε, θεός οὐ μυκτηρί
ζεται. ὃ γαρ ἐάν σπείρῃ ἄνθρωπος τοῦτο και
θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς την σάρκα ἑαυτοῦ,
ἐκ της σαρκός θερίσει φθοράν. ὁ δε σπείρων
εἰς το πνεῦμα, ἐκ του πνεύματος θερίσει ζω
ήν αἰώνιον. το δε καλόν ποιοῦντες μη ἐκκα=
κῶμεν, καιρῷ γαρ ἰδίῳ θερίσομεν μη ἐκλυ=
όμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρόν ἔχομεν ἐργαζώμε
θα το ἀγαθόν προς πάντας μάλιστα δε προς
τους οἰκείους της πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑ
μῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι
θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί οὗτοι ἀνα
γκάζουσιν ὑμάς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μη
τῷ σταυρῷ του Χριστοῦ διώκωνται. οὐδέ
γαρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοί νόμον φυλάσ
σουσιν, ἀλλά θέλουσιν ὑμάς περιτέμνεσθαι,

dectis carnis: sz p charitatē spūs seruite
inuicē. Oīs eīm lex in vno sermone
impletur: diliges proximum
tuū sicut teipsuz. Qd si inuicē mordetis &
comeditis: videte ne ab inuicē cōsuma=
mini. Dico āt i xp̄o: spū ambulate: & de
sideria carnis non pficietis. Caro enim
cōcupiscit aduersus spūm: spiritus aūt
aduersus carnē. Hec eī sibiinuicē aduer
sant: vt nō q̄cūqz vultis illa faciatis. Qd
si spū ducemini nō estis sub lege. Ma
nifesta sunt aūt opa carnis: q̄ sunt forni
catio: imūditia: ipudicitia: luxuria: ido
lorū seruitꝰ: veneficia: inimicitie: cōtētiōes:
emulatiōes: ire: rixe: dissēsiōes: secte: i
uidie: homicidia: ebrietates: cōmessatio
nes: & his silia. Que pdico vobis sicut p
dixi: qm̄ q̄ talia agūt regnū dei non
cōsequētur. Fructus aūt spūs est charitas:
gaudiū: pax: patiētia: benignitas: bōi
tas: lōganimitas: māsuetudo: fides: mo
destia: cōtinētia: castitas. Aduersus hmōi
nō ē lex. Qui āt sūt xp̄i carnē suā cruci
fixerūt cū vitijs & cōcupiscentijs. Cap.6.

S I spū viuimꝰ: spū [glie cupidi inui
ambulemꝰ. Nō efficiamur inanis
cem prouocantes: inuicem inuidentes.
Frēs & si preoccupatus fuerit homo
in aliquo delicto: vos qui spūales estis
huiusmodi instruite in spiritu
lenitatis: cōsiderās teipsū ne & tu tēpte
ris. Alter alterius onera portate: & sic
adimplebitis legem christi. Nam si
qs existimat se aliqd eē cū nihil sit: ipe
se seducit. Opꝰ aūt suum pbet vnusqs=
qz & sic in semetipso tm̄ gloriam
hēbit: & nō i altero. Unusqsqz eī onus
suū portabit. Cōicet āt is q̄ cathetizat
verbo ei q̄ se cathetizat in omnibus
bonis. Nolite errare: deus nō irridet.
Que eī seminauerit hō: hec &
metet. Qm̄ qui seminat in carne sua:
de carne & metet corruptionē: q̄ āt se=
minat in spū: de spiritu metet vitam
eternā. Bonū āt faciētes nō deficiamꝰ:
tpe enim suo metemus non deficiētes.
Ergo dū tempus habemus: operemur
bonū ad oēs: maxime āt ad
domesticos fidei. Uidete q̄libꝰ lr̄is scri
psi vobis mea manu. Quicunqz enī
volūt placere in carne: hi cogūt
vos circūcidi: tm̄ vt crucis xp̄i psecutio
nem non patiantur. Neqz
enim q̄ circumciduntur legem custodiūt
sz volūt vos circumcidi:

C
Leui.19.g.
Mat.22.g.
Mar.12.c.
Luce.10.g.
Roma.13.c
Jaco.2.b.
Roma.13.d
1.Pe.2.b.
D
Apo.22.a.
Ro.13.d.
1.Pe.2.b.
A
Mat.18.c.
Luce.17.a.
B
C
1.Thes.5.c.

ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

vt in carne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est: et ego mundo. In christo enim iesu neque circuncisio aliquid valet neque preputium: sed noua creatura. Et quicunque hanc regulam secuti fuerint: pax super illos et misericordia: et super israel dei. De cetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini nostri iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro fratres. Amen.

sup. 5. a.

Τέλος τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad galatas.

Incipit argumentum in epistolam ad Ephesios.

Ephesii sunt asiani. Hi accepto verbo veritatis persiterunt in fide. Hos collaudat apostolus scribens eis a roma de carcere per tychicum diaconem.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ. προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτόν κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ. ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομί-

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Ephesios. Cap. i.

Paulus apostolus christi iesu per voluntatem dei: omnibus sanctis qui sunt ephesi et fidelibus in christo iesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem: vt essemus sancti et immaculati in conspectu eius in charitate. Qui predestinauit nos in adoptionem filiorum per iesum christum in ipsum secundum propositum voluntatis sue in laudem glorie gratie sue: in qua gratificauit nos in dilecto filio suo: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum: secundum diuitias gratie eius que superabundauit in nobis in omni sapientia et prudentia vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue secundum beneplacitum eius: quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in christo: que in celis et que in terra sunt in ipso. In quo etiam nos sorte vocati sumus predestinati secundum propositum eius qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue: vt simus in laudem glorie eius nos qui ante sperauimus in christo. In quo et vos cum audissetis verbum veritatis euangelium salutis vestre: in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto: qui est pignus hereditatis

1. Cor. i. a. 1. Pet. i. a.

Col. i. b.

ας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Cap. 2.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς

nostre in redemptionem acquisitionis in laudem glorie ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram que est in christo iesu et dilectionem in omnes sanctos: non cesso gratias agens pro vobis: memoriam vestri faciens in orationibus meis: vt deus domini nostri iesu christi pater glorie det vobis spiritum sapientie et reuelationis in agnitionem eius illuminatos oculos cordis vestri: vt sciatis que sit spes vocationis eius: et que diuitie glorie hereditatis eius in sanctis: et que sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum operationem potentie virtutis eius quam operatus est in christo suscitans illum a mortuis: et constituens ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur: non solum in hoc seculo sed etiam in futuro: et omnia subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam: que est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur.

Cap. 2.

Et vos conuiuificauit cum essetis mortui delictis et peccatis vestris in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius: secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentie in quibus et nos omnes aliquando conuersati sumus in desideriis carnis nostre facientes voluntatem carnis et cogitationum: et eramus natura filii ire sicut et ceteri. Deus autem qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos: et cum essemus mortui peccatis: conuiuificauit nos in christo: cuius gratia estis saluati et conresuscitauit et consedere fecit in celestibus in christo iesu: vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratie sue in bonitate super nos in christo iesu. Gratia enim estis saluati per fidem: et hoc non ex vobis: dei enim donum est: non ex operibus: vt ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura: creati in christo iesu in operibus bonis: que preparauit deus vt in illis

Colo. i. c.

περιπατήσωμεν. Διό μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτέ τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπό τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκί χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρίς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραήλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνί δὲ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτέ ὄντες μακράν, ἐγγύς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. αὐτός γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκί αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνί σώματι τῷ θεῷ διά τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακράν καὶ τοῖς ἐγγύς. ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνί πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστέ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλά συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπί τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομή συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναόν ἅγιον ἐν κυρίῳ. ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

Cap. 3.

Τούτου χάριν ἐγώ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ ἰησοῦ ὑπέρ ὑμῶν, εἴγε καὶ ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατά ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθώς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ διά τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατά τὴν δωρεάν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατά τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοί τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπό τῶν αἰώνων ἐν

ambulemus. Propter qđ memores estote: q aliqñ vos q̄ gẽtes eratis i carne q̄ dicebamini pputiũ ab ea q̄ dr circũcisio in carne manufacta: q eratis illo i tpe sine xpo alienati a conuersatione israel ꝛ hospites testamentorum pmissionis spem non hñtes: ꝛ sine deo in hoc mũdo. Nunc aũt in christo iesu vos q aliqñ eratis lõge: facti estis ppe in sanguine christi. Ipse enim est pax nostra: qui fecit vtraqȝ vnuȝ: ꝛ medium parietem macerie soluens inimicitias in carne sua: legem mandatorũ decretis euacuans: vt duos cõdat in semetipso in vno nouo hoie faciens pacez: vt recõciliet ambos in vno corpore deo p crucẽ: interficiens inimicitias in semetipo: ꝛ veniẽs euãgelizauit pacẽ vobis q lõge fuistis ꝛ pacẽ his q ppe. Qm per ipsum habemus accessuȝ ambo in vno spiritu ad patrem. Ergo iã nõ estis hospites ꝛ aduene: sȝ estis ciues sanctorum ꝛ domestici dei supedificati sup fundamentum aplõꝝ ꝛ pphetaꝝ: ipso summo ãgulari lapide christo iesu: in quo omnis edificatio constructa crescit in tẽplũ sctũȝ in dño. In quo ꝛ vos coedificamini in tabernaculum dei in spiritu sancto.

Luce.2.b.

Deu.4.d.

Cap. 3.

Huius rei grã ego paulus vinctus xpi iesu pro vobis gentibus: si tñ audistis dispensationẽ gratie dei q̄ data ẽ mihi in vobis: qm̃ sȝ reuelationẽ notũ mihi factũ est sacramẽtũ: sicut supra scripsi in breui: put potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio christi: qđ alijs generationibus non est agnitum filijs hominum: sicuti nũc reuelatũ est sanctis apostolis eius ꝛ prophetis in spiritu: esse gentes coheredes ꝛ concorporales ꝛ comparticipes promissionis in christo iesu p euangeliuȝ: cuius factus sum ego minister sm donum gratie dei que data est mihi sm operationẽ virtutis eius. Mihi ei oĩũ sctõꝝ minimo data est gratia hec in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias christi: ꝛ illuminare oẽs que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in

1.Cor.4.

τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διά ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διά τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατά πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διά τῆς πίστεως αὐτοῦ. διό αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπέρ ὑμῶν, ἥτις ἐστί δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριά ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπί γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῴη ὑμῖν κατά τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διά τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι τὸν Χριστόν διά τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος. γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπέρ πάντα ποιῆσαι ὑπέρ ἐκ περισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατά τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεάς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων ἀμήν.

Cap. 4.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγώ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετά πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετά μακροθυμίας ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ. σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθώς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. εἷς θεός καὶ πατήρ πάντων, ὁ ἐπί πάντων καὶ διά πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν. ἑνί δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατά τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. διό λέγει. ἀναβάς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστίν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς. ὁ καταβάς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτός ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους πρὸς τὸν καταρτισμόν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον δια

deo qui omnia creauit: vt innotescat nunc principatibus ꝛ potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei: sm prefinitionẽ seculorũ quã fecit in xpo iesu domino nostro: i quo habem9 fiduciam ꝛ accessum in ꝯfidentia p fidẽ eius. Propter qđ peto ne deficiatis in tribulatiõib9 meis pro vobis: q̄ est gloria vestra. Hui9 rei grã flecto genua mea ad patrem dñi nostri iesu christi: ex quo oĩs paternitas in celis ꝛ in terra noĩatur: vt det vobis sȝ diuitias glorie sue virtute corroborari per spũm eius: in interiori hoie xpm habitare per fidem in cordibus vestris: i charitate radicati ꝛ fundati: vt possitis cõprehendere cum omnibus sctis que sit latitudo ꝛ longitudo ꝛ sublimitas ꝛ pfũdũ. Scire etiã supeminẽtẽ sciẽtie charitatem christi: vt impleamini in oẽ plenitudinẽ dei. Ei aũt q potẽs ẽ omnia facere superabundanter q̃ petim9 aut intelligim9 sm virtutẽ que operatur in nobis: ipsi gloria in ecclesia ꝛ in christo iesu in omnes generationes seculi seculorum amen.

Apoc.21.c. Job.11.c.

Cap. 4.

Obsecro itaqȝ vos ego vinctus in dño: vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis: cum oĩ humilitate ꝛ mãsuetudie: cũ patiẽtia supportantes inuicẽ in charitate. Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus ꝛ vnus spiritus: sicut vocati estis in vna spe vocatiõis vr̃e. Un9 dñs: vna fides: vnũ baptisma. Unus deus ꝛ pater oim: q sup oẽs ꝛ p oĩa ꝛ in oĩbus nobis. Unicuiqȝ aũt nr̃m data est gratia sm mensuraȝ donatiõis xpi. Propt qđ dicit. Ascendens in altũ captiuã duxit captiuitatẽ: dedit dona hominibus. Quod aũt ascẽdit: qđ ẽ nisi qȝ ꝛ descẽdit primũ i inferiores partes terre. Qui descẽdit: ipse ẽ ꝛ qui ascendit super omnes celos: vt adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidẽ aplõs: quosdã aũt pphetas: alios vero euãgelistas: alios aũt pastores ꝛ doctores ad ꝯsummationẽ sctõꝝ in opus ministerij

1.Cor.7.c.

Roma.12.b 1.Cor.12.b.

Apo.21.c. 2.Co.10.c.

Psal. 67.

Johan.3.c.

κοπίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. μήδε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσίν, ἵν' ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν.

Cap. 5.

in edificationem corporis christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij dei in virum perfectum in mēsurā etatis plenitudinis christi: vt iam non simus pueri fluctuātes: & circunferamur omni vento doctrine in nequitia hominum: in astutia ad circūuētionē erroris. Veritatem autem faciētes in charitate crescamus in illo per omnia qui est caput xp̄s: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum opationē in mēsuram vniuscuiusqz mēbri augmentum corporis facit: in edificationē sui in charitate. Hoc igitur dico et testificor in dño vt iam non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui: tenebris obscuratū habentes intellectum: alienati a via dei per ignorantiam que est in illis propter cecitatem cordis ipsorum: qui desperātes semetipsos tradiderūt impudicitie in opationē immundicie omnis in auaritiam. Vos aūt non ita didicistis xp̄m: si tamen illum audistis & in ipso edocti estis: sicut est veritas in iesu deponere vos secundū pristinā cōuersationem veterem hominē qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestre: et induite nouum hoiem qui secundum deum creatus est in iustitia & sctitate veritatis. Propter quod deponētes mēdaciū loquimini veritatē vnusquisqz cum proximo suo: quoniam sumus inuicē mēbra. Irascimini et nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur: iam nō furetur: magis autem laboret operādo manibus suis quod bonū est: vt hēat vnde tribuat necessitatem patiēti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad edificationem fidei: vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritū sanctum dei: in quo signati estis in die redemptiōis. Omnis amaritudo et ira & indignatio & clamor & blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni: misericordes: donātes inuicē: sicut & deus in christo donauit nobis.

Cap. 5.

C

Roma. 12. c.

1. Pet. 2. a.
Col. 3. b.
Roma. 6. a

D

Hebr. 12. a.
Col. 3. b.
ps. 4.
Iaco. 4. b.
1. Pe. 4. a

Colo. 3. b.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε. ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ. δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστί. διὸ λέγει. ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός. βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν

Estote ergo imitatores dei sicut filij charissimi: et ambulate in dilectiōe: sicut & xp̄s dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiā deo in odorē suauitatis. Fornicatio autem & ois immūditia aut auaritia nec nominetur in vobis: sicut decet sanctos: aut turpitudo aut stultiloquiū aut scurrilitas que ad rē nō ptinēt: sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod ois fornicator aut immūdus aut auarus quod ē idolorum seruus: nō habet hereditatem in regno xp̄i & dei. Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hec enim venit ira dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliqn̄ tenebre: nūc autem lux in dño. Vt filij lucis ambulate: fructus enim lucis est in omni bōitate & iustitia & veritate. Probātes quid sit beneplacitum deo. Et nolite cōicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem redarguite. Que enim in occulto fiūt ab ipsis: turpe ē & dicere. Omia autem que arguuntur: a lumie manifestantur. Omne enim quod manifestatur: lumen est. Propter quod dicit. Surge qui dormis & exurge a mortuis: & illuminabit te xp̄s. Videte itaqz frēs quō caute ambuletis: nō quasi insipiētes sed vt sapiētes: redimētes tēpus quoniā dies mali sunt. Propterea nolite fieri iprudentes sed intelligentes que sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo ē luxuria: sed iplemini spū sancto: loquētes vobismet ipsis in psalmis: hymnis & cāticis spiritalibus: cantātes & psallentes in cordibus vris dño: gratias agentes semper pro omnibus in nomine dñi nostri iesu christi deo & patri: subiecti inuicem in timore christi. Mulieres viris suis subdite sint sicut dño: quoniam vir caput est mulieris: sicut christus caput est ecclesie: ipse saluator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est christo: ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite vxores vestras: sicut & christus dilexit ecclesiam: et seipsum tradidit pro ea vt illam sanctificaret: mūdās eam lauacro aque in verbo vite: vt exhiberet ipsam sibi gloriosam

A

1. Cor. 4. d
Phil. 3. c.
1. Joh. 4. b
Johan. 13. g
Jacobi. 1. c.

p. Venit in gr. presentis temporis.
Jo. 12. c.

B

Colo. 4. b.

Roma. 12. a
Thes. 4. a

C

Colo. 3. c.
1. Pe. 3. a.

Colo. 3. c.

ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ᾽ ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ᾽ ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Cap. 6.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ. τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶ πρώτη ἐντολὴ ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἁπλότητι καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ᾽ ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς μετ᾽ εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ᾽ αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν

ecclĩaʒ nõ hñteʒ maculaʒ aut rugã aut aliqd huiõi: sed vt sit sancta ꝛ immaculata. Ita ꝛ viri debent diligere vxores suas vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit: seipsum diligit. Nemo enim vnq̄ carnem suam odio habuit: sed nutrit et fouet eam sicut et christus ecclesiam: q2 mẽbra sumus corporis eius ꝛ de carne eius ꝛ de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem ꝛ matrem suam: et adherebit vxori sue: et erunt duo in carne vna. Sacramẽtũ hoc magnũ est. Ego autẽ dico in christo ꝛ in ecclesia. Uerũtamen ꝛ vos singuli vnusquisq3 vxorẽ suam sicut seipsum diligat: vxor autem timeat virum suuʒ.

Cap. 6.

Filij obedite parentibus vestris in dño. Hoc ei iustũ est. Honora patrem tuũ ꝛ matrem tuam: quod est mãdatũ p̃mũ in ꝓmissione: vt bñ sit tibi: ꝛ sis longeuus super terram. Et vos p̃res nolite ad iracũdiã ꝓuocare filios vr̃os: sʒ educate illos in disciplĩa ꝛ correptione dñi. Serui obedite dñis carnalibus cũ timore ꝛ tremore: in simplicitate cordis vestri sicut xp̃o: nõ ad oculũ seruiẽtes q̄si hoibus placentes: sed vt serui christi facientes volũtatem dei ex animo cũ bona volũtate seruiẽtes sicut dño: ꝛ nõ hoib9: sciẽtes qm̃ vnusq̄sq3 qd̃cũq3 fecerit bonũ: hoc recipiet a dño: siue seruus siue liber. Et vos dñi eadem facite illis: remittentes minas: scientes q2 ꝛ illorum ꝛ vester dñs est in celis: et personaruʒ acceptio non est apud deum. De cetero fratres confortamini in domino: et in potẽtia ṽtutis ei9. Induite vos armaturam dei vt possitis stare aduersus insidias diaboli: qm̃ nõ ẽ nobis colluctatio aduersus carnẽ ꝛ sãguinẽ: sʒ aduersus principes ꝛ ptãtes: aduersus mundi rectores tenebrarum harum: contra spiritalia nequitie in celestibus. Propterea accipite armaturam dei: vt possitis resistere in die malo: ꝛ in omnibus perfecti stare. State ergo succincti

Gene. 2. d.
3. Esd. 4. b.
Mat. 19. b.
Mar. 10. a.
1. Cor. 6. d.
Col. 3. d.
Exo. 20. b.
Mat. 19. c.
Luce. 13. d.
Mar. 10. c.
Colo. 3. d.
1. Pe. 2. c.
Ro. 2. b.
Colo. 3. d.
Actu. 10. c.
Jacobi. 2. b.
1. Pe. 1. c.

D A B C

ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμέ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς.

lumbos vestros in veritate: ꝛ induti loricam iustitie: ꝛ calciati pedes in preparatione euangelij pacis. In omnibus sumentes scutum fidei: in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere ꝛ galeam salutis assumite: ꝛ gladium spiritus quod est verbum dei: per omnem orõnẽ et obsecrationẽ orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia ꝛ obsecratiõe pro oibus sanctis ꝛ pro me: vt detur mihi sermo in apertione oris mei cũ fiducia notũ facere mysteriũ euãgelij ꝓ quo legatiõe fungor in catena ista: ita vt in ipso audeã prout opʒ me loq̄. Ut aũt ꝛ vos sciatis q̄ circa me sũt: q̄d agã oia vobis nota faciet tychic9 charissimus frater ꝛ fidelis minister i dño: quem misi ad vos in hoc ipsum vt cognoscatis q̄ circa nos sunt: ꝛ ꝯsoletur corda vestra. Pax fratribus et charitas cũ fide a deo patre nostro et dño iesu xp̃o. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum iesum christum in incorruptione amen.

Explicit ep̃la bt̃i pauli ad ephesios.

1. Thes. 5. b.

D

Incipit argumentum in epistolam ad Philippenses.

Philippenses sunt macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat apostolus scribens eis a roma de carcere per epaphroditum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου Παύλου πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολή. Cap. 1.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ. καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολο-

Incipit epistola bt̃i pauli ad philippenses. Capi. 1.

Paulus ꝛ Timothe9 serui iesu christi: oibus sctis in xp̃o iesu qui sunt philippis cũ ep̃is ꝛ diaconib9. Gr̃a vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo in oi memoria vestri semper in cũctis orõnib9 meis ꝓ oib9 vobis: cũ gaudio dep̃cationẽ faciẽs sup cõicatione vestra in euãgelio xp̃i a prima die vsq3 nunc: confidens hoc ipʒ: q2 q̄ cepit in vobis opus bonũ ꝑficiet vsq3 in diẽ xp̃i iesu. Sicut est mihi iustũ hoc sentire ꝓ omnibus vobis: eo q̄ habeam vos in corde ꝛ in vinculis meis et in defensione

A

γίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ᾽ ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι᾽ εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου. οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ Χριστὸς καταγγέλλεται. καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον, τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι᾽ ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑ-

et confirmatione euangelii: socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est deus: quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus iesu christi. Et hoc oro: ut charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia et in omni sensu: ut probetis potiora: ut sitis sinceri et sine offensa in diem christi: repleti fructu iustitie per iesum christum in gloriam et laudem dei. Scire autem vos volo fratres: quia que circa me sunt magis ad profectum venerunt euangelii: ita ut vincula mea manifesta fierent in christo in omni pretorio et in ceteris omnibus: ut plures e fratribus in domino confidentes in vinculis meis abundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Quidam quidem et propter inuidiam et contentionem: quidam autem et propter bonam voluntatem christum predicant. Quidam ex charitate: scientes quoniam in defensionem euangelii positus sum. Quidam autem ex contentione christum annunciant non sincere: existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? Dum omni modo siue per occasionem siue per veritatem christus annuncietur: et in hoc gaudeo: sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proueniet ad salutem per vestram orationem et subministrationem spiritus iesu christi secundum expectationem et spem meam: quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur christus in corpore meo: siue per vitam siue per mortem. Mihi enim viuere christus est: et mori lucrum. Quod si viuere in carne hoc mihi fructus operis est: et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus: desiderium habens dissolui: et esse cum christo multo magis melius: permanere autem in carne necessarium propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudium fidei: ut gratulatio vestra abundet in christo iesu in me per meum aduentum iterum ad vos. Tantum digne euangelio christi conuersamini: ut siue cum venero et videro vos: siue absens de vobis audiam quia statis in uno spiritu unanimes: collaborantes fidei euangelii: et in nullo terreamini ab aduersariis: que est illis causa perditionis: vobis autem salutis. Et hoc a deo. Quia vobis donatum est pro christo: non solum ut in eum credatis: sed ut etiam pro

B C D

2.Co.14.c. Dani.13.c.

πὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

Cap. 2.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. ὥστε ἀγαπητοί μου καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ἀλλ᾽ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω

illo patiamini: idem certamen habentes quale et vidistis in me: et nunc audistis de me.

Cap. 2.

Si qua ergo consolatio in christo: si quod solatium charitatis: si qua societas spiritus: si qua viscera miserationis: implete gaudium meum: ut idem sapiatis eandem charitatem habentes: unanimes: idipsum sentientes. Nihil per contentionem neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes: non que sua sunt singuli considerantes: sed ea que aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in christo iesu. Qui cum in forma dei esset: non rapinam arbitratus est esse se equalem deo: sed seipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus: et habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mortem: mortem autem crucis. Propter quod et deus exaltauit illum: et donauit illi nomen quod est supra omne nomen: ut in nomine iesu omne genu flectatur: celestium: terrestrium: et infernorum: et omnis lingua confiteatur quia dominus iesus christus in gloria est dei patris. Itaque charissimi mei sicut semper obedistis: non in presentia mei tantum: sed multo magis nunc in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis et velle et proficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et hesitationibus: ut sitis sine querela et simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis praue et peruerse: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo: verbum vite continentes ad gloriam meam in die christi: quia non in vacuum cucurri: neque in vacuum laboraui. Sed et si emulor supra sacrificium et obsequium fidei vestre: gaudeo et congratulor omnibus vobis. Idipsum autem et vos gaudete: et congratulamini mihi. Spero autem in domino iesu timotheum me cito mittere ad vos: ut et ego bono animo sim cognitis que circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim que sua sunt querunt: non que iesu christi. Experimentum autem eius cognoscite: quoniam sicut patri filius mecum seruiuit in euangelio. Hunc igitur spero me

A B C D

Hebr.2.c. Ro.14.b.

πέμψαι, ως αν απίδω τα περί εμέ εξ αυτής. πέποιθα δε εν κυρίω, ότι και αυτός ταχέως ελεύσομαι. αναγκαίον δε ηγησάμην επαφρόδιτον τον αδελφόν και συνεργόν και συστρατιώτην μου, υμών δε απόστολον και λειτουργόν της χρείας μου πέμψαι προς υμάς, επειδή επιποθών ην πάντας υμάς, και αδημονών διότι ηκούσατε ότι ησθένησε. και γαρ ησθένησε παραπλήσιον θανάτω, αλλά ο θεός αυτόν ηλέησεν. ουκ αυτόν δε μόνον, αλλά και εμέ, ίνα μη λύπην επί λύπη σχώ. σπουδαιοτέρως ουν έπεμψα αυτόν, ίνα ιδόντες αυτόν πάλιν χαρήτε, καγώ αλυπότερος ώ. προσδέχεσθε ουν αυτόν εν κυρίω μετά πάσης χαράς, και τους τοιούτους εντίμους έχετε, ότι διά το έργον του χριστού μέχρι θανάτου ήγγισε, παραβουλευσάμενος τη ψυχή, ίνα αναπληρώση το υμών υστέρημα της προς με λειτουργίας. Cap. 3.

Το λοιπόν αδελφοί μου χαίρετε εν κυρίω. τα αυτά γράφειν υμίν εμοί μεν ουκ οκνηρόν, υμίν δε ασφαλές. βλέπετε τους κύνας, βλέπετε τους κακούς εργάτας, βλέπετε την κατατομήν. ημείς γαρ εσμέν η περιτομή, οι πνεύματι θεού λατρεύοντες, και καυχώμενοι εν χριστώ ιησού, και ουκ εν σαρκί πεποιθότες, καίπερ εγώ έχων πεποίθησιν και εν σαρκί. ει τις δοκεί άλλος πεποιθέναι εν σαρκί, εγώ μάλλον, περιτομή οκταήμερος, εκ γένους ισραήλ, φυλής βενιαμίν, εβραίος εξ εβραίων, κατά νόμον φαρισαίος, κατά ζήλον διώκων την εκκλησίαν, κατά δικαιοσύνην την εν νόμω γενόμενος άμεμπτος. αλλ᾽ άτινα ην μοι κέρδη, ταύτα ήγημαι διά τον χριστόν ζημίαν. αλλά μενούνγε και ηγούμαι πάντα ζημίαν είναι διά το υπερέχον της γνώσεως χριστού ιησού του κυρίου μου, δι᾽ ον τα πάντα εζημιώθην, και ηγούμαι σκύβαλα είναι ίνα χριστόν κερδήσω και ευρεθώ εν αυτώ μη έχων εμήν δικαιοσύνην την εκ νόμου, αλλά την διά πίστεως χριστού, την εκ θεού δικαιοσύνην επί τη πίστει του γνώναι αυτόν και την δύναμιν της αναστάσεως αυτού, και την κοινωνίαν των παθημάτων αυτού, συμμορφούμενος τω θανάτω αυτού, είπως καταντήσω εις την εξανάστασιν των νεκρών. ουχ ότι ήδη έλαβον η ήδη τετελείωμαι, διώκω δε ει και καταλάβω εφ᾽ ω και κατελήφθην υπό του κυρίου ιησού χριστού. αδελφοί εγώ εμαυτόν ου λογίζομαι κατειληφέναι. εν δε, τα μεν

mittere ad vos: mox vt videro q̄ circa me sūt. Cōfido aūt i dño: qm̄ τ ipse veniaz ad vos cito. Necessariū aūt existimaui epaphroditū frēz τ coopatorē τ cōmilitonē meum: vestrum autem apostolū et ministrum necessitatis mee mittere ad vos: qm̄ q̄dē oēs vos desiderabat: τ mestus erat propterea φ audieratis illū ifirmatū. Nā τ infirmat⁹ ē vsq3 ad mortē: sed deus misertus est eius. Nō solū aūt eius: verū etiam et mei: ne tristitiā sup tristitiā haberē. Festinātius ergo misi illuz: vt viso illo iterū gaudeatis: τ ego sine tristitia siz. Excipite itaq3 illū cum omni gaudio i dño τ eiusmodi cū honore habetote: qm̄ pp opus christi vsq3 ad mortem accessit: tradens aiaz suā: vt ipleret id qd̄ ex vobis deerat erga meum obsequium. Cap. 3.

De cetero frēs mei gaudete i dño: eadē vobis scribere mihi quidem nō pigrū: vobis aūt necessariū. Videte canes: videte malos operarios: videte concisionem. Nos enim sumus circuncisio qui spiritu seruimus deo: τ gloriamur in christo iesu τ non in carne fiduciā hn̄tes: q̄q̄ τ ego habeā cōfidentiā in carne. Si quis alius vr̄ ↄfidere in carne: ego magis: circūcisus octaua die: ex genere israel: d tribu beniamī hebre⁹ ex hebreis: s3 legē pharise⁹: s3 emulationē ꝑsequēs ecclesiā dei: s3 iustitiā q̄ i lege ē ↄuersat⁹ sine q̄rela. Sed que mihi fuerunt lucra: hec arbitrat⁹ suz pp xp̄z detrimēta. Verū tamē existimo oia detrimētū eē propter eminentem scientiam iesu christi dñi mei: pp quē oia detrimentū feci: τ arbitror vt stercora vt xp̄z lucrifaciaz: vt τ iueniar in illo nō habens meā iustitiā que ex lege est: sed illā que ex fide ē christi iesu: que ex deo est iustitia in fide ad cognoscēdū illū τ virtutē resurrectionis eius τ societatem passionū illius: cōfiguratus morti eius: si quo modo occurram ad resurrectōez q̄ ē ex mortuis. Nō φ iā acceperi aut iā ꝑfect⁹ sim. Sequor aūt si quo mō ↄprehēdā: in quo τ ↄprehensus sū a xp̄o iesu. Frēs ego me nō arbitror ↄprehēdisse. Vnū aūt: que quidē

D

A

Actu. 23. a

B

C

οπίσω επιλανθανόμενος, τοις δε έμπροσθεν επεκτεινόμενος, κατά σκοπόν διώκω επί το βραβείον της άνω κλήσεως του θεού εν χριστώ ιησού. όσοι ουν τέλειοι τούτο φρονώμεν, και ει τι ετέρως φρονείτε και τούτο ο θεός υμίν αποκαλύψει. πλήν εις ο εφθάσαμεν τω αυτώ στοιχείν κανόνι, το αυτό φρονείν. συμμιμηταί μου γίνεσθε αδελφοί και σκοπείτε τους ούτω περιπατούντας, καθώς έχετε τύπον ημάς. πολλοί γαρ περιπατούσιν ους πολλάκις έλεγον υμίν, νυν δε και κλαίων λέγω τους εχθρούς του σταυρού του χριστού, ων το τέλος απώλεια, ων θεός η κοιλία και η δόξα εν τη αισχύνη αυτών, οι τα επίγεια φρονούντες. ημών γαρ το πολίτευμα εν ουρανοίς υπάρχει, εξ ου και σωτήρα απεκδεχόμεθα κύριον ιησούν χριστόν, ος μετασχηματίσει το σώμα της ταπεινώσεως ημών εις το γενέσθαι αυτό σύμμορφον τω σώματι της δόξης αυτού, κατά την ενέργειαν του δύνασθαι αυτόν και υποτάξαι εαυτώ τα πάντα. Cap. 4.

Ώστε αδελφοί μου αγαπητοί και επιπόθητοι χαρά και στέφανός μου, ούτως στήκετε εν κυρίω αγαπητοί. ευοδίαν παρακαλώ, και συντύχην παρακαλώ το αυτό φρονείν εν κυρίω. ναι ερωτώ και σε σύζυγε γνήσιε συλλαμβάνου αυταίς, αίτινες εν τω ευαγγελίω συνήθλησάν μοι μετά και κλήμεντος και των λοιπών συνεργών μου, ων τα ονόματα εν βίβλω ζωής. χαίρετε εν κυρίω πάντοτε, πάλιν ερώ χαίρετε. το επιεικές υμών γνωσθήτω πάσιν ανθρώποις. ο κύριος εγγύς. μηδέν μεριμνάτε, αλλ᾽ εν παντί τη προσευχή και τη δεήσει μετά ευχαριστίας τα αιτήματα υμών γνωριζέσθω προς τον θεόν. και η ειρήνη του θεού η υπερέχουσα πάντα νουν, φρουρήσει τας καρδίας υμών, και τα νοήματα υμών εν χριστώ ιησού. το λοιπόν αδελφοί όσα εστίν αληθή, όσα σεμνά, όσα δίκαια, όσα αγνά, όσα προσφιλή, όσα εύφημα, ει τις αρετή, και ει τις έπαινος, ταύτα λογίζεσθε, α και εμάθετε και παρελάβετε, και ηκούσατε και είδετε εν εμοί, ταύτα πράσσετε, και ο θεός της ειρήνης έσται μεθ᾽ υμών. εχάρην δε εν κυρίω μεγάλως, ότι ήδη ποτέ ανεθάλετε το υπέρ εμού φρονείν, εφ᾽ ω και φρονείτε, ηκαιρείσθε δε. ουχ ότι καθ᾽ υστέρησιν λέγω. εγώ γαρ έμαθον εν οις ειμί αυτάρκης είναι. οίδα και ταπεινούσθαι, οίδα και περισσεύειν. εν παντί και εν πάσι μεμύημαι, και χορτάζεσθαι και πεινάν, και περισσεύειν και υστερείσθαι. πάν-

retro sūt obliuiscēs: ad ea vo q̄ sūt priora extēdēs meipsuz: ad destinatū ꝑsequor ad brauiū superne vocationis dei i xp̄o iesu. Quicūq3 ergo ꝑfecti sumus hoc sētiam⁹: τ si qd aliter sapitis: τ hoc vobis de⁹ reuelabit. Verūtamē ad qd ꝑuenim⁹ vt idē sapiam⁹: τ i eadē ꝑmaneamus regula. Imitatores mei estote fratres: τ obseruate eos q̄ ita ābulāt: sicut habetis formā nr̄az. Multi eni ambulāt quos sepe dicebam vobis: nunc autez τ flens dico inimicos crucis christi: quorum finis interitus: quoruz de⁹ vēter est τ gloria in ↄfusione ipsoꝝ: qui terrena sapiūt. Nostra aūt conuersatio in celis est: vnde etiam saluatorē expectam⁹ dñz nr̄m iesuz xp̄z: qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue: secundum opatiōem vtutis sue q̄ ēt possit subijcere sibi omnia. Cap. 4.

Itaq3 frēs mei charissimi τ desideratissimi gaudiū meū τ corōa mea sic state in dño charissimi. Euodiam rogo τ syntychē deprecor idip3 sapere i dño. Etiā rogo τ te germane cōpar adiuua illas q̄ mecū laborauerūt i euāgelio cum clemente τ ceteris adiutoribus meis: quoruz noia sūt in libro vite. Gaudete in dño sp: iterū dico gaudete. Modestia vr̄a nota sit oibus hoibus. Dñs enim ꝓpe est. Nihil solliciti sitis: s3 in omni oratione τ obsecratiōe cū grāꝝ actiōe petitiōes vestre innotescāt apud deum. Et pax dei que exuperat omnem sensum custodiat corda vestra τ itelligētias vr̄as in xp̄o iesu. De cetero frēs q̄cunq3 sunt vera: quecūq3 pudica: q̄cūq3 iusta: q̄cūq3 sctā: q̄cūq3 amabilia: q̄cūq3 bone fame: si q̄ virt⁹: si q̄ la⁹ discipline: hec cogitate: q̄ τ didicistis τ accepistis: τ audistis τ vidistis in me: hec agite: τ deus pacis erit vobiscū. Gauisus sū aūt i dño vehemēter: qm̄ tādē aliqn̄ refloruistis ꝓ me sētire sicut τ sētiebatis. Occupati aūt eratis. Nō q̄si pp penuriā dico. Ego eni didici i qb⁹ sū sufficiēs eē. Scio τ humiliari: scio τ abundare. Vbiq3 τ in oibus institutus suz: τ saturari τ esurire: et abundare et penuriam pati. Omnia

D

1. Co. 4. d.
Ephe. 5. a.
1. The. 4. b
Johan. 13. g

A

Mat. 5. g.

B

C

τὰ ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε καὶ ὑμεῖς φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως εἰμὴ ὑμεῖς μόνοι, ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε. οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω. πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολῆς.

possum in eo qui me confortat. Veruntamē bñ fecistis cōmunicantes tribulatiōi mee. Scitis āt τ vos philippenses q in principio euangelij quando pfect⁹ sū a macedōia: nulla mihi ecclesia communicauit in ratione dati τ accepti: nisi vos soli: qr τ thessalonicā semel τ bis in vsum mihi misistis. Non q2 quero datum: sed requiro fructum abundantem in rōne vestra. Habeo aūt oīa τ abundo. Replet⁹ sū acceptis ab epaphrodito q̄ misistis in odorē suauitatis: hostiam acceptā: placentē deo. Deus autē meus impleat omne desideriū vr̄m fm diuitias suas in gloria in christo iesu. Deo autem τ patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate oēm sanctū in christo iesu. Salutant vos q̄ mecū sunt frēs. Salutāt vos omnes sācti: maxime autē qui de cesaris domo sunt. Grā dñi nostri iesu christi cū spiritu vestro. Amen.

Explicit epistola btī pauli ad Philippenses.

Roma.12.

D

Incipit argumentum in epistolam ad Colossenses.

Colossenses τ hi sicut laodicenses sunt asiani: τ ipsi preuenti erent a pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse apostolus: sed τ hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbū ab archippo q̄ ministeriū in eos accepit. Ergo aplūs iā ligatus scribit eis ab epheso p Tychicū diaconem τ onesimum acolytum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ καὶ ἐστὶ καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ

Incipit epistola btī pauli aplī ad Colossenses. Cap. i.

Paulus apostolus iesu christi p voluntatē dei τ timothe⁹ frater his q̄ sunt colossis sanctis τ fidelibus fratrib⁹ in xp̄o iesu. Gratia vob τ pax a deo patre nostro τ dño iesu christo. Gratias agimus deo τ patri dñi nostri iesu christi semper pro vobis orantes: audientes fidem vestram in christo iesu τ dilectionem quā hētis in sctōs omnes pp spem que reposita est vobis in celis: quā audistis in verbo veritatis euangelij quod peruenit ad vos: sicut τ i vniuerso mūdo est et fructificat τ crescit sicut in vobis: ex ea die qua audistis et cognouistis grām dei in veritate: sicut didicistis ab epaphra charissimo

A

συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ. ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διατοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί. ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι, τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται. καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. καὶ αὐτός ἐστι κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων. ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος διάκονος. νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον

conseruo nr̄o: qui est fidelis pro vobis minister xp̄i iesu. Qui et manifestauit nobis dilectionem vestrā in spū. Ideo τ nos ex qua die audiuimus: non cessamus pro vobis orantes τ postulantes: vt impleamini agnitione voluntatis ei⁹ in oī sapientia τ intellectu spiritali: vt ambuletis digne deo per oīa placentes in omni opere bono fructificantes τ crescentes in scientia dei: in omni virtute confortati fm potentiam claritatis eius: in oī patiētia τ longanimitate cum gaudio gratias agentes deo τ patri: q̄ dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum: τ transtulit in regnum filij dilectōis sue: in quo habem⁹ redēptionē τ remissionē peccatorum. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus oīs creature: qm̄ in ipso condita sunt vniuersa in celis τ in terra visibilia τ inuisibilia: siue throni siue dñationēs siue pncipat⁹ siue ptātes: oia per ipsum τ in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes: τ omnia in ipso constāt. Et ipse est caput corporis ecclesie: q̄ est principium primogenitus ex mortuis: vt sit in omnibus ipse pmatū tenēs. Qr i ipso cōplacuit oēz plenitudinē ihabitare: τ p eū recōciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius: siue q̄ in terris siue que in celis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati τ inimici sensu in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem: exhibere vos sanctos τ imaculatos τ irrephēsibiles corā ipso: si tamen permanetis in fide fundati τ stabiles τ immobiles a spe euāgelij: qd audistis quod sub celo ē: qd predicatū est in vniuersa creatura q̄ cui⁹ fact⁹ sū ego paulus minister: qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis: τ adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia: cuius factus sum ego minister fm dispēsationē dei que data est mihi in vobis: vt impleam verbum dei: mysterium quod

B

Ephe.1.b.

C

1.Co.15.c.

D

τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

Cap. 2.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. Τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πειθανολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμὶ χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξου-

absconditu fuit a seculis τ generationibus: nunc autem manifestatum est sanctis eius: quibus voluit deus notas facere diuitias glorie sacramenti huius in getibus: qd est christus in vobis spes glorie: quez nos annunciauimus corripientes omnem hominem τ docentes in oi sapientia: vt exhibeamus omnez hoiez pfectu in xpo iesu: in quo τ laboro certando fm operatione eius: quam operatur in me in virtute.

Cap. 2.

Volo enim vos scire qle sollicitudinez habea p vobis τ p his q sut laodicie τ qcunqz no viderut facie meam in carne: vt consolent corda ipsorum instructi in charitate τ in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitione mysterij dei patris τ christi iesu: in quo sunt omnes thesauri sapientie τ scientie absconditi. Hoc aut dico: vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Na τ si corpore absens sum: sed spiritu vobiscu sum gaudes τ vides ordine vrm τ firmamentum eius que in christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis iesum christum dnm nrm: in ipso ambulate: radicati et superedificati in ipso: τ confirmati in fide sicut et didicistis: abundantes in illo in grarum actioe. Videte ne qs vos decipiat per philosophiam τ inane fallacia fm traditionem hominuz fm elementa mundi τ no fz christu. Qr in ipso ihabitat ois plenitudo diuinitatis corporaliter: et estis in illo repleti: qui est caput ois pricipatus τ potestatis. In quo τ circucisi estis circucisioe no manufacta in expoliatione corporis carnis: fz in circuncisioe xpi: consepulti ei in baptismo: in quo resurrexistis per fidem operationis dei q suscitauit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre conuiuificauit cuz illo: donans vobis omnia delicta: delens quod aduersus nos erat chirographu decreti qd erat ptrarium nobis. Et ipm tulit de medio affigens illud cruci: τ expolians principatus τ potestates

1. Cor. 5.

Ephe. 2.

σίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα Χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε. μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ, μὴ θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Cap. 3.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος, τὰ ἄνω φρονεῖτε μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχει μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ

traduxit confidenter palam triumphas illos in seipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in pte diei festi aut neomenie aut sabbatoru: q sut vmbra futuroru: corpus aut xpi. Nemo vos seducat volens in humilitate τ religione angelorum que non vidit: ambulans frustra inflatus sensu carnis sue: et non tenens caput: ex quo totum corpus p nexus τ piuctioes sumministratu τ constructu crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cu xpo ab elemetis mudi: qd adhuc tanqz viuentes in mudo decernitis? Ne tetigeritis: neqz gustaueritis: neqz ptrectaueritis: q sut oia in interitu ipso vsu fm precepta τ doctrinas hominu: que sunt rone qdem hntia sapie in superstitione et humilitate τ no ad parcedu corpori: no in honore aliquo ad saturitate carnis.

Cap. 3.

Igit si psurrexistis cu xpo: q sursu sunt qrite: vbi xps est in dextera dei sedes: que sursuz sunt sapite: no q sup terra. Mortui enim estis: τ vita vra abscondita est cum xpo in deo. Cum aut xps apparuerit vita vestra: tunc τ vos apparebitis cu ipso in gloria. Mortificate ergo mebra vra q sut sup terra: fornicatione: imudicia: libidine: pcupiscetia mala: τ auaritia: q e simulacroru seruitus: pp q venit ira dei sup filios incredulitatis: in quibus τ vos ambulastis aliqn cuz viueretis in illis. Nuc aut deponite et vos omnia: ira: idignatione: malicia: blasphemiaz: turpe sermone de ore vro. Nolite mentiri inuice: expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis: et induentes nouum eum qui renouatur in agnitione dei fz imagine eius q creauit eu: vbi non est gentilis τ iudeus: circucisio et pputium: barbarus τ scytha: seruus τ liber: sed omnia et in oibus xps. Induite vos ergo sicut electi dei sancti τ dilecti viscera misericordie: benignitatem: humilitate: modestiam: patientiam supportantes inuice τ donates vobisinetipsis si qs aduersus aliqué hz qrela: sicut τ dns donauit vobis: ita τ vos. Super oia aut hec: charitate habete: qd est vinculuz perfectionis τ pax christi

Mat. 14. a
Mar. 13. b.
Luce. 21. b.
1. Cor. 5. b
Ephe. 5. b.

a. Venit in grec. plenius temporis.
Ephe. 5. a.

Hebr. 12. a.
1. Pe. 2. a.
Ephe. 4. c.
Roma. 6. a
Ephe. 4. c.

Ephe. 6. b.

Ephe. 4. d.

βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι, ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν ὅτι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι᾽ αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ ἐστὶν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ. οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ἐν ἁπλότητι καρδίας φοβούμενοι τὸν θεόν, καὶ πᾶν ὅτι ἐὰν ποιῆτε ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθαι τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία. Cap. 4.

Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ καὶ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι᾽ ὃ καὶ δέδεμαι ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ᾽ ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς δέξασθε αὐτόν, καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς. οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς, ὁ ἐξ

exultet in cordibus vestris: in qua et vocati estis in vno corpore: et grati estote. Verbum christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia: docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus in gratia: cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere: omnia in nomine domini nostri iesu christi: gratias agentes deo et patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris sicut oportet in domino. Viri diligite vxores vestras: et nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in domino. Patres nolite ad indignationem prouocare filios vestros vt non pusillo animo fiant. Serui obedite per omnia dominis carnalibus: non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes: sed in simplicitate cordis timentes deum. Quodcunque facitis: ex animo operamini: sicut domino et non hominibus: scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. Domino christo seruite. Et qui enim iniuriam facit: recipiet id quod inique gessit. Et non est personarum acceptio apud deum. Ca. 4.

Domini quod iustum est et equum seruis prestate: scientes quoniam et vos dominum habetis in celo. Orationi instate vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis: vt deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium christi: propter quod etiam vinctus sum: vt manifestem illud ita vt oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus: vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere. Que circa me sunt omnia vobis nota faciet tychicus charissimus frater et fidelis minister et conseruus in domino: quem misi ad vos ad hoc ipsum: vt cognoscat que circa vos sunt et consoletur corda vestra cum onesimo charissimo et fideli fratre qui ex vobis est: qui omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos aristarchus concaptiuus meus et marcus consobrinus barnabe: de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos: suscipite illum: et iesus qui dicitur iustus: qui sunt ex circuncisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei: qui mihi fuerunt in solatio. Salutat vos epaphras: qui ex

Ephe. 5. c. 1. Pe. 3. a.

D

Ephe. 6. a.

Ephe. 6. a. 1. Pe. 2. c. Leui. 19. g. Ro. 2. b. Ephe. 6. b. Deut. 10. c. 2. Co. 5. b. 1. Pe. 1. c.

A

Ephe. 5. c.

B

2. Thi. 4. c

C

ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς καὶ Δημᾶς. ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφούς, καὶ Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ᾽ ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ. βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

vobis est seruus christi iesu: semper sollicitus pro vobis in orationibus: vt stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt laodicie et qui hierapoli. Salutat vos lucas medicus charissimus: et demas. Salutate fratres qui sunt laodicie et nimpham: et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola hec: facite vt et in laodicensium ecclesia legatur: et eam que laodicensium est vobis legatur. Et dicite archippo. Vide ministerium quod accepisti in domino: vt illud impleas. Salutatio mea manu pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Colossenses.

Incipit argumentum in epistolam ad Thessalonicenses primam.

Thessalonicenses sunt macedones: qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: etiam in persecutione ciuium suorum. Preterea nec receperunt falsos apostolos: nec ea que a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat apostolus scribens eis ab athenis per tychicum diaconem et onesimum acolytum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου Παύλου πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐπιστολή. Cap. 1.

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν ἀδιαλείπτως, μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν. εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ πνεύματι ἁγίῳ καὶ ~~ἐν πλ~~ πληροφορίᾳ πολλῇ καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι᾽ ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Ἀχαΐᾳ. ἀφ᾽ ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑ-

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Thessalonicenses prima. Cap. 1.

Paulus et siluanus et timotheus ecclesie thessalonicensium in deo patre nostro et domino iesu christo: gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis: memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione: memores operis fidei vestre et laboris et charitatis et sustinentie spei domini nostri iesu christi ante deum et patrem nostrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem vestram: quia euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum: sed et in virtute et in spiritu sancto et in plenitudine multa: sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et domini: excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti: ita vt facti sitis forma omnibus credentibus in macedonia et in achaia. A vobis enim diffamatus est sermo domini: non solum in macedonia et in achaia: sed in omni loco fides vestra que est

D

A

B

C

μῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι. αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Cap. 2.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ἀδελφοὶ τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες καθὼς οἴδατε ἐν φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν οὔτε ἀπὸ ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι. ἀλλ᾽ ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε. μνημονεύετε γὰρ ἀδελφοὶ τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον, νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν, καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι, καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. διατοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ᾽ ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ

ad deum profecta est: ita vt non sit nobis necesse quicq̄ loq. Ipsi enim de nobis annūciāt q̄lē introitū habuerimus ad vos: et quomodo conuersi estis ad deum a simulacris: seruire deo viuo et vero: et expectare filium eius de celis quem suscitauit ex mortuis iesū: q̄ eripuit nos ab ira ventura.

Cap. 2.

Nam et ipsi scitis frēs introitū nostrū ad vos: q2 non inanis fuit: sz añ passi multa et ꝯtumelijs affecti sicut scitis i philippis: fiduciā habuim᷒ in deo nostro loqui ad vos euangeliū dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim n̄ra nō de errore: neq3 de immūditia neq3 in dolo: sed sicut ꝓbati sum᷒ a deo vt crederetur nobis euangeliū: ita loquimur: non quasi hominibus placentes: sed deo qui probat corda nostra. Neq3 enim aliq̄n fuim᷒ in sermone adulationis sicut scitis: neq3 in occasione auaritie: de᷒ testis ē: nec q̄rentes ab hominibus gloriā: neq3 a vobis neq3 ab alijs: cū possemus vobis oneri eē vt christi apli. Sz facti sum᷒ paruuli in medio vestrū: tāq̄3 si nutrix foueat filios suos: ita desiderātes vos cupide volebam᷒ tradere vobis non solum euangelium dei: sed etiā animas nostrās: quoniā charissimi nobis facti estis. Memores enim estis frēs laboris nostri et fatigationis: nocte et die operantes ne quē vestrū grauaremus: p̄dicauim᷒ in vobis euangelium dei. Vos testes estis et deus: q̄3 sancte et iuste et sine querela vobis qui credidistis affuim᷒: sicut scitis qualr̄ vnūquēq3 vr̄z sicut pater filios suos deprecantes vos et consolantes: testificati sum᷒ vt ambularetis digne deo qui vocauit vos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos grās agim᷒ deo sine intermissiōe: q̄m cum accepissetis a nobis verbū auditus dei: accepistis illō nō vt verbū hoīū sed sicut est vere verbum dei: qui operat᷒ in vobis q̄ credidistis. Vos enim imitatores facti estis frēs ecclesiarū dei q̄ sunt in iudea in xp̄o iesu: q2 eadē passi estis et vos a contribulibus vestris: sicut et

αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ ἀπορφανισθέντες ἀφ᾽ ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως. ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ. ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ χαρά.

Cap. 3.

Διὸ μηκέτι στέγοντες, εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. διατοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μήπως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς διατοῦτο παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐφ᾽ ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι᾽ ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ δεόμενοι, εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι, καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στη

ipsi a iudeis qui et dominum occiderunt iesum et prophetas et nos persecuti sunt: et deo nō placēt: et oib᷒ hoibus aduersantur: prohibentes nos gentibus loqui vt salui fiāt: vt impleāt peccata sua sp̄. Peruenit enim ira dei sup illos vsq3 in finē. Nos aūt fratres desolati a vobis ad tempus hore aspectu nō corde: abūdāti᷒ festinauim᷒ faciem vestram videre cum multo desiderio: q̄m volum᷒ venire ad vos: ego q̄dē paulus et semel et iterū: sz ipediunt nos sathanas. Que ē n̄ra spes aut gaudiū aut corona glorie? Nōne vos ante dn̄z nostrum iesum christum in aduentu eius? Vos enim estis gloria nostra et gaudiū.

Cap. 3.

Propter qd̄ nō sustinētes ampli᷒: placuit nobis remanere athenis solis: et misim᷒ timotheū fratrē nostrū et ministrum dei in euangelio christi: ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vr̄a: vt nemo moueatur i tribulatōib᷒ istis. Ipsi enim scitis q᷒ in hoc positi sum᷒. Nā et cū apd̄ vos essemus p̄dicabam᷒ vobis passuros nos tribulatiōes: sicut et factū ē et scitis. Propterea et ego amplius non sustinēs misi ad cognoscēdū fidē vestrā: ne forte tēptauerit vos is q̄ tēptat: et inanis fiat labor noster. Nūc autē veniēte timotheo ad nos a vobis et annunciante nobis fidē et charitatē vestrā: et q2 memoriam n̄ri habetis bonā: semper desiderantes nos videre: sicut et nos quoq3 vos: ideo cōsolati sumus fratres in vobis in oī necessitate et tribulatione nostra per fidem vestrā: q̄m nunc viuimus si vos statis in dn̄o. Quā enim grāruz actionē possum᷒ deo retribuere pro vobis: in oī gaudio quo gaudemus ꝓp vos ante deuz nostruz: nocte ac die abundantius orantes vt videamus faciē vestrā: et cōpleamus ea que desūt fidei vestre. Ipse autem deus et pater noster et dominus iesus xp̄s dirigat viam nostram ad vos. Vos aūt dn̄s multiplicet: et abūdare faciat charitatez vestrā in inuicē et in oēs: quēadmodū et nos i vobis ad ꝯfirmāda

ρίξαι υμῶν/τας καρδίας αμέμπτους εν αγιωσύνη έμπροσθεν/του θεού και πατρός ημών, εν/τη παρουσία/του κυρίου ημών ιησού χριστού μετά πάντων/των αγίων αυτού.

Cap.4.

Το λοιπόν ουν αδελφοί ερωτώμεν υμάς και παρακαλούμεν εν κυρίω ιησού, καθως παρελάβετε παρ ημών/το πως δει υμάς περιπατείν και αρέσκειν θεώ, ίνα περισσεύητε μάλλον. οίδατε γαρ τίνας παραγγελίας εδώκαμεν υμίν διά/του κυρίου ιησού. τούτο γαρ εστί θέλημα/του θεού/ο αγιασμός υμών, απέχεσθαι υμάς από/της πορνείας, ειδέναι έκαστον υμών/το εαυτού σκεύος κτάσθαι εν αγιασμώ και τιμή, μη εν πάθει επιθυμίας, καθάπερ και/τα έθνη/τα μη ειδότα/τον θεόν. /το μη υπερβαίνειν και πλεονεκτείν εν/τω πράγματι/τον αδελφόν αυτου, διότι έκδικος/ο κύριος περί πάντων τούτων, καθώς και προείπομεν ημίν και διεμαρτυράμεθα. ου γαρ εκάλεσεν ημάς/ο θεός επί ακαθαρσία, αλλ εν αγιασμώ. τοιγαρούν/ο αθετών, ουκ άνθρωπον αθετεί, αλλά/τον θεόν/τον και δόντα/το πνεύμα αυτού/το άγιον εις ημάς. περί δε/της φιλαδελφίας ου χρείαν έχετε γράφειν υμίν, αυτοί γαρ υμείς θεοδίδακτοί εστέ, εις/το αγαπάν αλλήλους. και γαρ ποιείτε αυτό εις πάντας/τους αδελφούς/τους εν όλη/τη μακεδονία. παρακαλούμεν δε υμάς αδελφοί, περισσεύειν μάλλον και φιλοτιμείσθαι ησυχάζειν, και πράσσειν/τα ίδια, και εργάζεσθαι/ταις ιδίαις χερσίν υμών καθώς υμίν παρηγγείλαμεν ίνα περιπατείτε ευσχημόνως προς/τους έξω, και μηδενός χρείαν έχητε. ου θέλομεν δε υμάς αγνοείν αδελφοί περί/των κεκοιμημένων, ίνα μη λυπήσθε καθως και/οι λοιποί/οι μη έχοντες ελπίδα. ει γαρ πιστεύομεν ότι ιησούς απέθανε και ανέστη, ούτω και/ο θεός/τους κοιμηθέντας διά/του ιησού άξει συν αυτώ. τούτο γαρ υμίν λέγομεν εν λόγω κυρίου, ότι ημείς/οι ζώντες/οι περιλειπόμενοι εις/την παρουσίαν/του κυρίου, ου μη φθάσωμεν/τους κοιμηθέντας. ότι αυτός/ο κύριος εν κελεύσματι εν φωνή αρχαγγέλου, και εν σάλπιγγι θεού καταβήσεται απ ουρανού, και/οι νεκροί εν χριστώ αναστήσονται πρώτον. έπειτα ημείς/οι ζώντες/οι περιλειπόμενοι άμα συν αυτοίς αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις εις απάντησιν/του κυρίου εις αέρα, και ούτω πάντοτε συν κυρίω εσόμεθα. ώστε παρακαλείτε αλλήλους εν/τοις λόγοις τούτοις.

Cap.5.

corda vestra sine querela in sanctitate ante deum ⁊ patrem nostruz: in aduentu domini nostri iesu christi cum oibus sanctis eius. Amen.

Cap.4.

DE cetero ergo frēs rogamus vos ⁊ obsecram9 in dño iesu: vt quēadmodū accepistis a nobis quō oporteat vos ābulare ⁊ placere deo: sic ⁊ ābuletis vt abūdetis magis. Scitis eī q̄ p̄cepta dederim vobis per dñz iesum. Hec est enim voluntas dei scītificatio vestra: vt abstineatis vos a fornicatiōe: vt sciat vnusq̄sqz vr̄z vas suū possidere ī scītificatiōe ⁊ honore: nō ī passiōe desiderij: sicut ⁊ gētes q̄ ignorāt deū. Et ne q̄s supgrediat' neqz circūueniat ī negocio frēz suū: qm̄ vindex est dñs de his omnib9: sicut p̄dixim9 vobis ⁊ testificati sum9. Non enim vocauit nos deus in imūditiā: sz in scītificationem. Itaqz qui hec spernit: non hoiez spernit: sed deum: qui etiam dedit spiritum suum scītūz in nobis. De charitate aūt fraternitatis nō necesse habuim9 scribere vobis. Ipsi eī vos a deo didicistis: vt diligatis inuicē. Etenim illud facitis in omnes fratres in vniuersa macedonia. Rogam9 aūt vos fratres vt abundetis magis ⁊ operā detis vt quieti sitis: ⁊ vt vestrū negociū agatis: ⁊ operemini manibus vestris sicut p̄cipim9 vobis: ⁊ vt honeste ambuletis ad ⌈tis. Nolum9 eos q̄ foris sūt: ⁊ nulli9 aliqd desidere āt vos ignorare frēs de dormientibus: vt non contristemini sicut et ceteri q̄ spez nō hn̄t. Si enim credim9 q̄ iesus mortuus est ⁊ resurrexit: ita ⁊ deus eos q̄ dormierunt per iesum adducet cū eo. Hoc enīz vobis dicim9 in verbo dn̄i: q2 nos q̄ viuim9: q̄ residui sum9 in aduētu dn̄i: nō p̄ueniem9 eos q̄ dormierūt. Qm̄ ipse domin9 in iussu ⁊ in voce archangeli: ⁊ in tuba dei descendet de celo: ⁊ mortui q̄ ī xp̄o sūt resurgent primi. Deinde nos qui viuimus q̄ relinq̄mur simul rapiemur cū illis in nubibus obuiam christo in aera: ⁊ sic semper cum dño erimus. Itaqz consolamini inuicem in verbis istis.

Cap.5.

A — Roma.12.a Ephe.5.c.

B

Ioh.15.c. 1.Cor.4.d Ephe.5.a. Phil.5.c. 1.Ioh.4.c.

C

D

Περί δε/των χρόνων και/των καιρών αδελφοί ου χρείαν έχετε υμίν γράφεσθαι. αυτοί γαρ ακριβώς οίδατε, ότι/η ημέρα κυρίου ως κλέπτης εν νυκτί ούτως έρχεται. όταν γαρ λέγωσιν ειρήνη και ασφάλεια, τότε αιφνίδιος αυτοίς εφίσταται όλεθρος, ώσπερ/η ωδίν/τη εν γαστρί εχούση, και ου μη εκφύγωσιν. υμείς δε αδελφοί ουκ εστέ εν σκότει, ίνα η ημέρα υμάς ως κλέπτης καταλάβη. πάντες υμείς υιοί φωτός εστέ και υιοί ημέρας, ουκ εσμέν νυκτός ουδέ σκότους. άρα ουν μη καθεύδωμεν ως και/οι λοιποί, αλλά γρηγορώμεν και νήφωμεν. /οι γαρ καθεύδοντες, νυκτός καθεύδουσι, και/οι μεθυσκόμενοι, νυκτός μεθύουσιν. ημείς δε ημέρας όντες νήφωμεν, ενδυσάμενοι θώρακα πίστεως και αγάπης και περικεφαλαίαν ελπίδα σωτηρίας. ότι ουκ έθετο ημάς/ο θεός εις οργήν, αλλ εις περιποίησιν σωτηρίας, διά/του κυρίου ημών ιησού χριστού/του αποθανόντος υπέρ ημών, ίνα είτε γρηγορώμεν, είτε καθεύδωμεν, άμα σύν αυτώ ζήσωμεν. διό παρακαλείτε αλλήλους και οικοδομείτε εις/τον ένα, καθώς και ποιείτε. ερωτώμεν δε υμάς αδελφοί ειδέναι/τους κοπιώντας εν υμίν και προϊσταμένους υμών εν κυρίω και νουθετούντας υμάς, και ηγείσθαι αυτούς υπέρ εκπερισσού εν αγάπη διά/το έργον αυτών, ειρηνεύετε εν εαυτοίς. παρακαλούμεν δε υμάς αδελφοί νουθετείτε/τους ατάκτους, παραμυθείσθε/τους ολιγοψύχους, αντέχεσθε/των ασθενών, μακροθυμείτε προς πάντας. οράτε μήτις κακόν αντί κακού τινί αποδώ, αλλά πάντοτε/το αγαθόν διώκετε και εις αλλήλους και εις πάντας. πάντοτε χαίρετε, αδιαλείπτως προσεύχεσθε, εν παντί ευχαριστείτε. τούτο γαρ θέλημα θεού εν χριστώ ιησού εις υμάς. /το πνεύμα μη σβέννυτε, προφητείας μη εξουθενείτε. πάντα δοκιμάζοντες/το καλόν κατέχετε. από παντός είδους πονηρού απέχεσθε. αυτός δε/ο θεός/της ειρήνης αγιάσαι υμάς ολοτελείς, και ολόκληρον υμών/το πνεύμα και/η ψυχή και/το σώμα αμέμπτως εν/τη παρουσία/του κυρίου ημών ιησού χριστού τηρηθείη. πιστός/ο καλών υμάς, ος και ποιήσει/την ελπίδα υμών βεβαίαν. αδελφοί προσεύχεσθε περί ημών. ασπάσασθε/τους αδελφούς πάντας εν φιλήματι αγίω. ορκίζω υμάς/τον κύριον, αναγνωσθήναι/την επιστολήν πάσι/τοις αγίοις αδελφοίς. /η χάρις/του κυρίου ημών ιησού χριστού μεθ υμών. αμήν.

DE tp̄ibus aūt ⁊ momētis frēs nō indigetis vt scribamus vobis. Ipsi eī diligēter scitis q2 dies dñi sicut fur in nocte ita veniet. Cū eni dixerit pax ⁊ securitas: tunc repentin9 eis supueniet interitus: sicut dolor in vtero habentis: ⁊ non effugient. Vos autez frēs non estis in tenebris: vt vos dies ille tāq̄ fur cōprehēdat. Oēs eī vos filij lucis estis ⁊ filij diei: nō sumus noctis neqz tenebrarum. Igit nō dormiam9 sicut ⁊ ceteri: sz vigilemus ⁊ sobrij sim9. Qui eī dormiunt: nocte dormiūt: ⁊ qui ebrij sunt nocte ebrij sūt. Nos aūt qui diei sumus sobrij simus: induti loricam fidei ⁊ charitatis ⁊ galeam spem salutis. Qm̄ nō posuit nos de9 in irā: sed in acquisitionem salutis per dñm nr̄m iesum xp̄z: qui mortuus est p̄ nobis: vt siue vigilem9 siue dormiam9: sil' cū illo viuam9. Propter qd cōsolamini inuicem ⁊ edificate alterutrum: sicut ⁊ facitis. Rogam9 aūt vos frēs vt noueritis eos q̄ laborāt iter vos ⁊ p̄sunt vobis in dño ⁊ monent vos: vt habeatis illos abūdāti9 in charitate propter opus illorū: et pacē habete cū eis. Rogam9 aūt vos fratres corripite inquietos: consolamini pusillanimes: suscipite infirmos: patiētes estote ad omnes. Videte ne q̄s malū p̄ malo alicui reddat: sed sp̄ qd bonum est sectamini inuicem ⁊ in omnes. Semper gaudete: sine itermissione orate: in oib9 grās agite. Hec est eī volūtas dei in xp̄o iesu in oibus vobis. Spiritum nolite extinguere. p̄phetias nolite spnere. Oia aūt p̄bate: qd bonū est tenete. Ab oī specie mala abstinete vos. Ipse aūt deus pacis sanctificet vos per oia: vt integer spiritus vester et anima ⁊ corpus sine q̄rela in aduentu domini nostri iesu christi seruetur. Fidelis ē qui vocauit vos: q̄ ēt faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos p̄ dominū: vt legatur epistola hec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri iesu christi vobiscū. Amen.

A — Ro.13.d. Apo.3.a. 2.Pe.3.c.

B — Esa.59.d. Ephe.6.c.

C

Eccle.18.c. Luce.18.a

D.

Τέλος τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Thessalonicenses prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Ad thessalonicenses secundā scribit eplaʒ apostolus: ⁊ notū facit eis de tpibus nouissimis: ⁊ de aduersarij deiectione. Scribit hanc epistolā ab athenis per titū diaconē ⁊ onesimū acolythū.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐπιστολή. Cap. 1.

Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε, εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεόν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Cap. 2.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ. μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ

Incipit epistola bti pauli apostoli ad thessalonicenses secunda. Cap. 1.

Paulus ⁊ siluanus ⁊ timotheus: ecclesie thessalonicēsiū in deo prē nostro ⁊ dño iesu xpo. Gratia vobis ⁊ par a deo patre nostro ⁊ domino iesu xpo. Gratias agere debemus semper deo pro vobis fratres: ita vt dignū ē: qm̄ supercrescit fides vestra: ⁊ abundat charitas vniuscuiusqʒ oium vestrum in inuicez: ita vt ⁊ nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesijs dei pro patientia vestra ⁊ fide ⁊ in omnibus psecutionibus vestris ⁊ tribulatiōibꝰ q̄s sustinetis in exēplū iusti iudicij dei: vt digni habeamini in regno dei: pro quo ⁊ patimini: si tn̄ iustum est apud deum retribuere retributionē his q vos tribulāt: ⁊ vobis q tribulamini requiē nobiscū: in reuelatiōe dñi iesu de celo cum angelis virtutis eius: in flāma ignis dantis vindictam his qui non nouerunt deum: ⁊ qui non obediūt euāgelio dñi nostri iesu christi. Qui penas dabūt in interitu eternas a facie domini ⁊ a gloria virtutis eius: cū venerit glorificari in sctis suis: ⁊ ammirabilis fieri in oibꝰ q crediderūt: qz creditū est testimoniū nostrum super vos in die illo. In quo etiaz oramus sp pro vobis: vt dignet vos vocatione sua deus: ⁊ ipleat oēm voluntatez bonitatis sue: ⁊ opus fidei in virtute: vt clarificetur nomen domini nostri iesu christi in vobis: ⁊ vos in illo: secundū grāz dei nostri ⁊ dñi iesu christi. Ca. 2.

Rogamus autem vos fratres per aduentum domini nostri iesu christi ⁊ nostre congregatōis in ipsū: vt non cito moueamini a vestro sensu: neqʒ terreamini neqʒ per spūʒ neqʒ per sermonē: neqʒ per eplaʒ tanq̄ per nos missaz: quasi instet dies dñi. Ne quis seducat vos vllo modo. Quoniam nisi

Mat. 24. a
Mar. 13. b.

ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν. καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοί στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ὑμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Cap. 3.

Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν καὶ ποιεῖτε, καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν

venerit dissēsio primū: ⁊ reuelatus fuerit homo peccati: filius perditionis: qui aduersatur ⁊ extollitur supra oē qd̄ dr̄ deus aut qd̄ colit: ita vt in templo dei sedeat: ostendens se tanq̄ sit deus. Non retinetis q cū adhuc eēm apd vos: hec dicebā vobis. Et nūc qd̄ detineat scitis: vt reueletur in suo tpe. Nā mysteriū iam operat iniq̄tatis: tm̄ vt q tenet nūc: teneat donec de medio fiat. Et tūc reuelabit ille iniquꝰ quē dñs iesus interficiet spiritu oris sui: ⁊ destruet illustratiōe aduēt sui eū: cuius est aduentus sm̄ operationem sathane: in oī virtute ⁊ signis ⁊ prodigijs mēdacibus: ⁊ in oī seductiōe iniquitatis his qui pereunt: eo q charitatem veritatis nō receperūt vt salui fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris: vt credant mēdacio: vt iudicēt oēs q nō crediderunt veritati: sed consenserunt iniquitati. Nos āt debemus grās agere deo sp pro vobis fratres dilecti a deo: quod elegerit vos deus primitias in salutē: in sanctificatiōe spūs ⁊ in fide veritatis: in quā ⁊ vocauit vos per euangeliū nostrū in acquisitione glorie domini nostri iesu christi. Itaqʒ fratres state ⁊ tenete traditiōes quas didicistis: siue per sermonē siue per eplaʒ nostrā. Ipse āt dñs noster iesus christus ⁊ deus ⁊ pater noster qui dilexit nos: ⁊ dedit ɔsolationē eternā ⁊ spem bonam in gratia: exhortet corda vestra ⁊ confirmet in omni opere ⁊ sermone bono. Cap. 3.

De cetero fratres orate pro nobis: vt sermo dei currat ⁊ clarificetur: sicut ⁊ apud vos: ⁊ vt liberemur ab importunis ⁊ malis hoibus. Nō enī oim est fides. Fidelis autem deus est qui ɔfirmabit vos ⁊ custodiet a malo. Confidimus āt de vobis frēs in dño: qm̄ q̄cūqʒ pcipimus ⁊ facitis ⁊ facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in charitate dei ⁊ patientia christi. Denunciamus autem vobis fratres in nomine domini nostri

Luce. 21. b.
Ephe. 5. b.
1. Cor. 3. d.
Colo. 2. d.
Esa. 11. a.

Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ. καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

iesu xpi: vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate: et non secundum traditionem quã acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quẽadmodũ oporteat imitari nos: qm̃ nõ inquieti fuimus inter vos: neq; gratis panẽ mãducauimus ab aliquo: sed in labore et fatigatione nocte ac die operãtes: ne quẽ vestrũ grauaremus. Nõ quasi nõ habuerimus potestatẽ: sed vt nosmetipsos formã daremus vobis ad imitãdum nos. Nã et cũ essemus apud vos: hoc denũciabamus vobis: qm̃ si quis non vult operari: nec mãducet. Audiuimus enim inter vos quosdam ambulãtes inquiete: nihil operantes: sed curiose agentes. His autẽ qui eiusmodi sũt denũciamus et obsecramus in domino iesu christo: vt cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autẽ fratres nolite deficere benefaciẽtes. Quod si quis nõ obedierit verbo nostro: per epistolam hunc notate: et nõ commisceamini cũ illo: vt confundatur. Et nolite quasi inimicũ existimare: sed corripite vt fratrem. Ipse autẽ deus pacis det vobis pacem sempiternã in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu pauli: quod est signũ in omni epistola. Ita scribo. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

1.Cor.4.b C Galat.6.b. D

Τέλος τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Timotheum primam.

Timotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus et diaconij et omnis ecclesiastice discipline: scribens ei a laodicia per tychicum diaconem.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου Παύλου πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐπιστολή. Cap.1.

Incipit epistola beati pauli ad timotheum prima. Cap.1.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσα σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως

Paulus apostolus iesu christi secundum imperium dei saluatoris nostri et christi iesu spei nostre: timotheo dilecto filio in fide. Gratia et misericordia et pax a deo patre et christo iesu domino nostro. Sicut rogaui te vt remaneres ephesi cum irem in macedoniã: vt denũciares quibusdã ne aliter docerẽt: neq; intẽderẽt fabulis et genealogijs interminatis: que questiões prestãt magis quam edificationẽ dei que est in fide. Finis autem precepti est charitas de corde puro: et conscientia bona: et fide

A B

ἀνυποκρίτου. ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον Τιμόθεε κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. Cap.2.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι,

nõ ficta. A quibus quidã aberrãtes conuersi sunt in vaniloquiũ: volentes esse legis doctores nõ itelligẽtes neq; que loquunt neq; de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex si quis ea legitime vtat: sciẽtes hoc quia lex iusto nõ est posita sed iniustis et nõ subditis: impijs et peccatoribus: sceleratis et cõtaminatis: patricidis et matricidis homicidis: fornicarijs: masculorũ concubitoribus: plagiarijs: mẽdacibus et periuris: et si quid aliud sane doctrine aduersat: que est secundum euangelium glorie beati dei: quod creditũ est mihi. Gratias ago ei qui me confortauit in christo iesu domino nostro: quia fidelẽ me existimauit ponens in ministerio: qui prius blasphemus fui et persecutor et contumeliosus: sed misericordiã consecutus sum: quia ignorãs feci in incredulitate. Superabundauit autem gratia domini nostri cum fide et dilectione que est in christo iesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiã consecutus sum: vt in me primo ostẽderet christus iesus omnẽ patientiam: ad informationem eorum qui credituri sũt illi in vitã eternã. Regi autem seculorum immortali inuisibili soli deo honor et gloria: in secula seculorum. Amen. Hoc preceptum commendo tibi fili timothee secundum precedentes in te prophetias: vt milites in illis bonam militiã: habens fidem et bonam cõscientiam: quã quidã repellentes circa fidem naufragauerũt: ex quibus est hymeneus et alexãder: quos tradidi satane: vt discãt non blasphemare. Cap.2.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecratiões: orationes: postulatiões: gratiarũ actiones pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate cõstituti sũt: vt quietã et trãquillã vitã agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonũ est et acceptũ coram saluatore nostro deo: qui omnes homines vult saluos fieri et ad agnitionẽ veritatis venire. Unus enim deus: vnus et mediator dei et hominum homo christus iesus: qui dedit redẽptionẽ semetipsũ pro omnibus. Cuius testimoniũ temporibus suis confirmatũ est: in quo positus sũ ego predicator et apostolus. Ueritatẽ dico non mentior:

Roma.7.c. Gala.4.c. 1.Cor.6.c. C D A B

διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἀργυρίῳ ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα εὔα, καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Cap. 3.

Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ τάχιον, ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ,

doctor gentium in fide et veritate. Volo ergo viros orare in omni loco: levantes puras manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate: ornantes se non in tortis crinibus aut auro aut margaritis vel veste preciosa: sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto neque dominari in virum: sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est: deinde eva: et adam non est seductus: mulier autem seducta in prevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem: si permanserint in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

Cap. 3.

Fidelis sermo. Si quis episcopatum desiderat: bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse: unius uxoris virum: sobrium: ornatum: prudentem: pudicum: hospitalem: doctorem: non vinolentum: non percussorem: sed modestum: non litigiosum: non cupidum: sed sue domui bene prepositum: filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui sue preesse nescit: quomodo ecclesie dei diligentiam habebit? Non neophytum: ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt: ut non in opprobrium incidat et in laqueum diaboli. Diacones similiter pudicos: non bilingues: non multo vino deditos: non turpe lucrum sectantes: habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum: et sic ministrent nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas: non detrahentes: sobrias: fideles in omnibus. Diacones sint unius uxoris viri: qui filiis suis bene presint et suis domibus. Qui enim bene ministraverint: gradum bonum sibi acquirent: et multam fiduciam in fide que est in christo iesu. Hec tibi scribo fili timothee sperans me venire ad te cito: si autem tardavero: ut scias quomodo oporteat te in domo dei conversari: que est ecclesia dei vivi columna et firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum: quod manifestum est in carne: iustificatum est in spiritu: apparuit angelis: predicatum est gentibus: creditum est in mundo:

C D A Ad Titum 1.b. B C 1. Cor. 4.a. 2. Cor. 6.a. et. 2.c. D

ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Cap. 4.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος χριστοῦ ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γενοῦ τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Cap. 5.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα

assumptum est in gloria.

Cap. 4.

Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide: attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium et cauteriatam habentium suam conscientiam prohibentium nubere: abstinere a cibis quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura dei bona est: et nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum dei et orationem. Hec proponens fratribus bonus eris minister christi iesu: enutritus verbis fidei et bone doctrine: quam assecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita. Exerce autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Pietas autem ad omnia utilis est: promissionem habens vite que nunc est et future. Fidelis sermo et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur: quia speramus in deum vivum: qui est salvator omnium hominum: maxime fidelium. Precipe hec et doce. Nemo adolescentiam tuam contemnat. Sed exemplum esto fidelium: in verbo: in conversatione: in charitate: in fide: in castitate. Dum venio attende lectioni exhortationi et doctrine. Noli negligere gratiam que in te est: que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii. Hec meditare: in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrine: insta in illis. Hoc enim faciens et teipsum salvum facies et eos qui te audiunt.

Cap. 5.

Seniorem ne increpaveris: sed obsecra ut patrem: iuvenes ut fratres: anus ut matres: iuvenculas ut sorores in omni castitate. Viduas honora: que vere vidue sunt. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet: discat primum domum suam regere: et mutuam vicem reddere parentibus. Hoc enim acceptum est coram deo. Que autem vere vidua est et desolata: speravit in deum: et instet obsecrationibus et orationibus nocte et die. Nam que in deliciis est: vivens mortua est. Et hoc precipe: ut

A 1. Tim. 5.a. 2. Pe. 3.a. B 2. Tim. 2.d. C D A

ανεπίληπτοι ὦσιν. ει δε τις των ιδίων και μάλιστα των οικείων ου προνοεί, την πίστιν ήρνηται, και εστίν απίστου χείρων. Χήρα καταλεγέσθω μη έλαττον ετών εξήκοντα γεγονυία, ενός ανδρός γυνή, εν έργοις καλοίς μαρτυρουμένη, ει ετεκνοτρόφησεν, ει εξενοδόχησεν, ει αγίων πόδας ένιψεν, ει θλιβομένοις επήρκεσεν, ει παντί έργω αγαθώ επηκολούθησε. νεωτέρας δε χήρας παραιτού. όταν γαρ καταστρηνιάσωσι του Χριστού, γαμείν θέλουσιν, έχουσαι κρίμα, ότι την πρώτην πίστιν ηθέτησαν. άμα δε και αργαί μανθάνουσι περιερχόμεναι τας οικίας, ου μόνον δε αργαί, αλλά και φλύαροι και περίεργοι, λαλούσαι τα μη δέοντα. βούλομαι ουν νεωτέρας χήρας γαμείν, τεκνογονείν, οικοδεσποτείν, μηδεμίαν αφορμήν διδόναι τω αντικειμένω λοιδορίας χάριν. ήδη γαρ τινές εξετράπησαν οπίσω του σατανά. ει τις πιστός η πιστή έχει χήρας, επαρκείτω αυταίς, και μη βαρείσθω η εκκλησία, ίνα ταις όντως χήραις επαρκέση. οι καλώς προεστώτες πρεσβύτεροι διπλής τιμής αξιούσθωσαν, μάλιστα οι κοπιώντες εν λόγω και διδασκαλία. λέγει γαρ η γραφή. βουν αλοώντα ου φιμώσεις, και άξιος ο εργάτης του μισθού αυτού. κατά πρεσβυτέρου κατηγορίαν μη παραδέχου, εκτός ει μη επί δύο η τριών μαρτύρων. τους αμαρτάνοντας ενώπιον πάντων έλεγχε, ίνα και οι λοιποί φόβον έχωσι. διαμαρτύρομαι ενώπιον του θεού και κυρίου ιησού Χριστού και των εκλεκτών αγγέλων, ίνα ταύτα φυλάξης χωρίς προκρίματος, μηδέν ποιών κατά πρόσκλισιν. χείρας ταχέως μηδενί επιτίθει, μηδέ κοινώνει αμαρτίαις αλλοτρίαις. σεαυτόν αγνόν τήρει. μηκέτι υδροπότει, αλλ' οίνω ολίγω χρω διά τον στόμαχον σου και τας πυκνάς σου ασθενείας. τινών ανθρώπων αι αμαρτίαι πρόδηλοι εισί, προάγουσαι εις κρίσιν, τισί δε και επακολουθούσιν. ωσαύτως και τα καλά έργα πρόδηλα εστί, και τα άλλως έχοντα κρυβήναι ου δύναται.

Cap.6.

Όσοι εισίν υπό ζυγόν δούλοι, τους ιδίους δεσπότας πάσης τιμής αξίους ηγείσθωσαν, ίνα μη το όνομα του θεού και η διδασκαλία βλασφημήται. οι δε πιστούς έχοντες δεσπότας μη καταφρονείτωσαν, ότι αδελφοί εισίν, αλλά μάλλον δουλευέτωσαν, ότι πιστοί εισί και αγαπητοί οι της ευεργεσίας αντιλαμβανόμενοι. Ταύτα δίδασκε και παρακάλει. ει τις ετεροδιδασκαλεί, και μη προ-

irreprehēsibiles sint. Si quis āt suoꝝ et maxime domesticoꝝ curā nō hʒ: fidē negauit: ⁊ est ifideli deterior. Vidua eligat' non min⁹ sexaginta annorū: q̄ fuerit vni⁹ viri vxor: in opib⁹ bonis testimoniū hñs: si filios educauit: si hospitio recepit: si sctoꝝ pedes lauit: si tribulationē patiētib⁹ subministrauit: si oē op⁹ bonū subsecuta ē. Adolescentiores āt viduas deuita. Cū ei luxuriate fuerit in xp̄o nubere volūt: hñtes dānationē q2 p̄mā fidē irritā fecerūt. Simul āt ⁊ ociose discūt circumire domos: non solum ociose sed ⁊ verbose ⁊ curiose: loquentes que non oportet. Volo āt iuniores nubere: filios pcreare matresfamilias eē: nullā occasionē dare aduersario maledicti gratia. Jā enim q̄dā ɔuerse sūt retro post satanā. Si quis fidelis hʒ viduas subministret illis: vt nō grauet' ecclesia: vt his q̄ vere vidue sūt sufficiat. Qui bñ p̄sunt p̄sbyteri duplici honore digni habeātur maxie q̄ laborāt i verbo ⁊ doctrina. Dicit enim scriptura. Nō alligabis os boui triturāti ⁊ dign⁹ ē operari⁹ mercede sua. Aduersus p̄sbyteꝝ accusationem noli recipere nisi sub duob⁹ aut trib⁹ testib⁹. Peccātes coram oib⁹ argue: vt ⁊ ceteri timorem habeant. Testor coram deo ⁊ christo iesu ⁊ electis angelis eius: vt hec custodias sine p̄iudicio: nihil faciēs i alterā ptē declinādo. Manus cito nemini iposueris: neq3 cōicaueris pctis alienis. Teipsum castū custodi. Noli adhuc aquā bibere sʒ modico vino vtere pp stomachū tuū ⁊ freq̄ntes tuas ifirmitates. Quorūdā hoim peccata manifesta sunt p̄cedentia ad iudiciū quorūdā āt ⁊ subsequūt'. Similiter ⁊ facta bona manifesta sunt: ⁊ q̄ aliter se hñt abscondi non possunt.

Cap.6.

Quicunq3 sunt sub iugo serui dños suos oi honore dignos arbitrētur: ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui āt fideles habent dños non cōtemnāt q2 frēs sunt: sʒ magis seruiāt q2 fideles sunt ⁊ dilecti: q̄ beneficij pticipes sūt. hec doce ⁊ exhortare. Si quis aliter docet: ⁊ non acquiescit

B

C

Deute.25.a
Mat.10.b.
Luc.10.b.

D

A

σέρχεται υγιαίνουσι λόγοις τοις του κυρίου ημών ιησού Χριστού, και τη κατ' ευσέβειαν διδασκαλία, τετύφωται μηδέν επιστάμενος, αλλά νοσών περί ζητήσεις και λογομαχίας, εξ ων γίνεται φθόνος, έρις, βλασφημίαι, υπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαί διεφθαρμένων ανθρώπων τον νουν και απεστερημένων της αληθείας, νομιζόντων πορισμόν είναι την ευσέβειαν. αφίστασο από των τοιούτων. εστί δε πορισμός μέγας η ευσέβεια μετά αυταρκείας. ουδέν γαρ εισηνέγκαμεν εις τον κόσμον, δήλον ότι ουδέ εξενεγκείν τι δυνάμεθα. έχοντες δε διατροφάς και σκεπάσματα, τούτοις αρκεσθησώμεθα. οι δε βουλόμενοι πλουτείν, εμπίπτουσιν εις πειρασμόν και παγίδα και επιθυμίας πολλάς ανοήτους και βλαβεράς, αίτινες βυθίζουσι τους ανθρώπους εις όλεθρον και απώλειαν. ρίζα γαρ πάντων των κακών εστίν η φιλαργυρία, ης τινές ορεγόμενοι απεπλανήθησαν από της πίστεως, και εαυτούς περιέπειραν οδύναις πολλαίς. συ δε ω άνθρωπε του θεού ταύτα φεύγε. δίωκε δε δικαιοσύνην, ευσέβειαν, πίστιν, αγάπην, υπομονήν, πραότητα. αγωνίζου τον καλόν αγώνα της πίστεως. επιλαβού της αιωνίου ζωής, εις ην εκλήθης και ωμολόγησας την καλήν ομολογίαν ενώπιον πολλών μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ενώπιον του θεού του ζωοποιούντος τα πάντα και Χριστού ιησού του μαρτυρήσαντος επί ποντίου πιλάτου την καλήν ομολογίαν, τηρήσαι σε την εντολήν άσπιλον, ανεπίληπτον, μέχρι της επιφανείας του κυρίου ημών ιησού Χριστού, ην καιροίς ιδίοις δείξη ο μακάριος και μόνος δυνάστης, ο βασιλεύς των βασιλευόντων και κύριος των κυριευόντων, ο μόνος έχων αθανασίαν, φως οικών απρόσιτον, ον είδεν ουδείς ανθρώπων, ουδέ ιδείν δύναται, ω τιμή κράτος αιώνιον. αμήν. Τοις πλουσίοις εν τω νυν αιώνι παράγγελλε μη υψηλοφρονείν, μηδέ ηλπικέναι επί πλούτου αδηλότητι, αλλ' εν τω θεώ τω ζώντι τω παρέχοντι ημίν πάντα πλουσίως εις απόλαυσιν, αγαθοεργείν, πλουτείν εν έργοις καλοίς, ευμεταδότους είναι, κοινωνικούς, αποθησαυρίζοντας εαυτοίς θεμέλιον καλόν εις το μέλλον, ίνα επιλάβωνται της αιωνίου ζωής. ω Τιμόθεε την παρακαταθήκην φύλαξον, εκτρεπόμενος τας βεβήλους κενοφωνίας και αντιθέσεις της ψευδωνύμου γνώσεως, ην τινές επαγγελλόμενοι περί την πίστιν ηστόχησαν. η χάρις μετά σου. αμήν.

sanis sermonibus domini nostri iesu xp̄i: ⁊ ei q̄ ẽm pietatem est doctrine: superbus est nihil sciens: sʒ lāguēs circa q̄stiones ⁊ pugnas vboꝝ: ex q̄b⁹ oriūtur inuidie: cōtētiões: blasphemie: suspitiões male: ɔflictationes hoiʒ mente corruptoꝝ: ⁊ qui a vitate p̄uati sunt: existimātiū questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cū sufficiētia. Nihil .n. itulimus in hūc mūdū: haud dubiū q2 nec auferre quid possumus. Hñtes aūt alimēta ⁊ q̄b⁹ tegamur: his contēti simus. Nā q̄ volunt diuites fieri incidunt i tēptationē ⁊ in laqueū diaboli ⁊ dſideria multa inutilia ⁊ nociua: que mergunt hoies in interitum ⁊ pditionem. Radix enim oim maloꝝ ē cupiditas: quā q̄dā appetētes errauerūt a fide: ⁊ inseruerūt se dolorib⁹ multis. Tu autem o homo dei hec fuge. Sectare vo iustitiā: pietateʒ: fidē: charitatem: patiētiaʒ: mansuetudinē. Certa bonum certamē fidei. Apprehende vitā eternā: in q̄ vocatus es ⁊ confessus bonam confessionē coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui viuificat omnia ⁊ christo iesu q̄ testimoniū reddidit sub pōtio pilato bonā cōfessioneʒ: vt serues mandatum sine macula vsq3 in aduentum dñi nostri iesu xp̄i: quē suis temporib⁹ ostendet beatus ⁊ solus potens: rex regum ⁊ dñs dñantiū: q̄ solus hʒ imortalitateʒ: ⁊ lucē habitat inaccessibilē: queʒ nullus hoiʒ vidit: sʒ nec videre pōt: cui honor ⁊ iperiū sēpiternū. Amē. Diuitibus huius seculi p̄cipe non sublime sapere: neq3 sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo qui prestat nobis oia abunde ad fruendum: bene agere: diuites fieri in bonis opib⁹: facile tribuere: communicare: thesaurizare sibi fundamentuʒ bonū in futuruʒ: vt apprehendant bonam vitam. O timothee depositum custodi: deuitans prophanas vocum nouitates: et oppositiões falsi nois scientie: quaʒ q̄dā pmittētes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

B

Eccl.5.a
Job.1.d

Eccle.10.b

C

2.Tim.2.d.

Apo.19.c.

D

Τέλος τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Timotheum prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Item timotheo scribit de exhortatione martyrii ⁊ omni regula veritatis: ⁊ quid futurum sit temporibus novissimis: ⁊ de sua passione: scribens ei ab urbe roma.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς Τιμόθεον δευτέρα ἐπιστολή.

ϖ Αύλος ἀπόστολος διά θελήματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις ἔλεος, εἰρήνη, ἀπό θεοῦ πατρός, καί Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ ᾧ λατρεύω ἀπό προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τήν περί σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτός καί ἡμέρας ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ. ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοί ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι καί τῇ μητρί σου εὐνίκῃ. πέπεισμαι δέ ὅτι καί ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τό χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοί διά τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γάρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός πνεῦμα δειλίας, ἀλλά δυνάμεως καί ἀγάπης καί σωφρονισμοῦ. μή οὖν ἐπαισχυνθῇς τό μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν μηδέ ἐμέ τόν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλά συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατά δύναμιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καί καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατά τά ἔργα ἡμῶν, ἀλλά κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καί χάριν τήν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρό χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δέ νῦν διά τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μέν τόν θάνατον, φωτίσαντος δέ ζωήν καί ἀφθαρσίαν διά τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὅ ἐτέθην ἐγώ κῆρυξ καί ἀπόστολος καί διδάσκαλος ἐθνῶν. δι' ἣν αἰτίαν καί ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γάρ ᾧ πεπίστευκα, καί πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τήν παρακαταθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τήν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καί ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τήν καλήν παραθήκην φύλαξον διά πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι φύγελλος καί ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καί τήν ἅλυσίν

Incipit epistola beati pauli apli ad Thimotheum secunda. Cap.i.

A

Paulus aplus iesu xpi per volūtatē dei fm pmissionē vite q̄ est i xpo iesu: timotheo charissimo filio: gr̄a ⁊ mīa ⁊ pax a deo patre nostro ⁊ christo iesu domino nostro. Gratias ago deo meo cui servio a pgenitorib9 meis in ɔscia pura: q sine intermissiōe habeā tui memoriā in orōib9 meis nocte ac die: desiderās te videre. Memor lachrymar tuar vt gaudio implear. Recordationē accipiēs ei9 fidei q̄ est in te non ficta: q̄ ⁊ habitavit primū in avia tua loide ⁊ matre tua eunice: certus sum aūt q ⁊ in te.

B

Propter quā cāz admoneo te: vt resuscites gratiam dei que est in te per impositionē manuū mearū. Nō ei dedit nobis deus spūm timoris: sed virtutis ⁊ dilectionis ⁊ sobrietatis. Noli itaq3 erubescere testimonium dn̄i nostri neq3 me vinctum eius: sed collabora evangelio secundum virtutē dei: q nos liberavit ⁊ vocavit vocatione sua sctā non fm opa nostra: sed scdm ppositū suum ⁊ gratiam: que data est nobis in christo iesu añ tpa secularia:

Ad Timm 3.b.

C

manifestata est aūt nūc per illuminationē salvatoris dn̄i nr̄i iesu xpi: q destruxit quidē mortē: illuminavit aūt vitā ⁊ incorruptionē per evāgelium: in quo posit9 sū ego pdicator ⁊ aplus ⁊ magister gentium. Ob quā causam etiā hec patior: sed non confundor. Scio ei cui credidi: ⁊ certus sum q2 potens est depositum meum servare in illum diem. Formam habe sanorum verbor que a me audisti in fide ⁊ dilectiōe in xpo iesu. Bonū depositū custodi p spiritum sanctū q habitat in nobis. Scis enim hoc q aversi sunt a me oēs qui in asia sūt: ex qb9 est phygell9 ⁊ hermogenes.

D

Det miaz dn̄s onesifori domui: q2 sepe me refrigeravit: ⁊ catenam

μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλά γενόμενος ἐν ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καί εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρά κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καί ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε βέλτιον σύ γινώσκεις. Cap.2.

Σύ οὖν τέκνον μου ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καί ἅ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διά πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοί ἔσονται καί ἑτέρους διδάξαι. σύ οὖν κακοπάθησον ὡς καλός στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. οὐδείς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐάν δέ καί ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐάν μή νομίμως ἀθλήσῃ. τόν κοπιῶντα γεωργόν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἅ λέγω. δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστόν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν ἐκ σπέρματος δαυίδ κατά τό εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διά τοῦτο πάντα ὑπομένω διά τούς ἐκλεκτούς, ἵνα καί αὐτοί σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετά δόξης αἰωνίου. πιστός ὁ λόγος. εἰ γάρ συναπεθάνομεν, καί συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καί συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστός μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτόν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου. μή λογομαχεῖν, εἰς οὐδέν χρήσιμον ἐπί καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτόν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τόν λόγον τῆς ἀληθείας. τάς δέ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπί πλεῖον γάρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καί ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομήν ἕξει. ὧν ἐστιν ὑμέναιος καί φιλητός, οἵτινες περί τήν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τήν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καί ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν. ὁ μέντοι στερεός θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τήν σφραγῖδα ταύτην. ἔγνω κύριος τούς ὄντας αὐτοῦ, καί ἀποστήτω ἀπό ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τό ὄνομα κυρίου. ἐν μεγάλῃ δέ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καί ἀργυρᾶ, ἀλλά καί ξύλινα καί ὀστράκινα, καί ἅ μέν εἰς τιμήν, ἅ δέ εἰς ἀτιμίαν. ἐάν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτόν ἀπό τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν ἡγιασμένον καί εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν ἡτοιμασμένον. τάς δέ νεωτερικάς ἐπιθυμίας φεῦ-

meā non erubuit: sed cum romā venisset sollicite me quesivit: ⁊ invenit. Det illi dn̄s invenire misericordiā a dn̄o in illa die: et quanta ephesi ministravit mihi tu melius nosti. Cap.2.

A

Tu ergo fili mi cōfortare in gratia q̄ est in christo iesu: ⁊ que audisti a me per multos testes: hec cōmenda fidelibus hoibus: qui idonei erunt ⁊ alios docere. Labora sicut bonus miles christi iesu. Nemo militans deo implicat se negociis secularib9: vt ei placeat cui se pbavit. Nā ⁊ q certat in agone: nō coronabit nisi q legitime certaverit. Laborantē agricolā op3 primū de fructibus accipere. Intellige q dico: dabit ei tibi dn̄s i oib9 itellectū. Memor esto dn̄z iesuz xp3 resurrexisse a mortuis ex semine david fm evāgelium meū: in quo laboro vsq3 ad vicula quasi male operās: s3 verbū dei nō est alligatū.

1.Cor.9.b

B

Ideo omnia sustineo propter electos: vt ⁊ ipsi salutē ɔsequantur q̄ est in xpo iesu cum glia celesti. Fidelis sermo. Nā si cōmortui sumus: ⁊ ɔvivemus: si sustiebim9 ⁊ cōregnabim9: si negaverim9: ⁊ ille negabit nos: si nō credim9 ille fidelis permanet: negare seipsum non potest. Hec commone testificans coram deo. Noli contendere verbis: ad nihil ei vtile est nisi ad subversionez audietiū. Sollicite autem cura teipsū pbabilem exhibere deo: operarium inconfusibilē recte tractantē verbuz veritatis. Prophana aūt ⁊ vaniloquia devita. Multum enim proficient ad impietatem: ⁊ sermo eorum vt cancer serpet. Ex qb9 ē hymeneus ⁊ philetus: q a veritate exciderūt dicentes resurrectionem iam factā: ⁊ subverterūt quorūdā fidem. S3 firmum fundamentum dei stat: habens signaculū hoc. Cognovit dn̄s qui sunt eius: ⁊ discedit ab iniquitate omnis qui invocat nomen dn̄i.

1.Co.3.b.

D

In magna aūt domo non solum sunt vasa aurea ⁊ argentea: s3 ⁊ lignea ⁊ fictilia: et q̄dā quidē i honorē: q̄dā aūt i ɔtumeliaz. Si qs ergo emūdaverit se ab istis erit vas in honorē sanctificatū: ⁊ vtile domino ad oē opus bonum paratum. Iuvenilia autem desideria fuge

1.Tim.4.a
1.Tim.6.c

γε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πραότητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα. Cap. 3.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ ἰαννὴς καὶ ἰαμβρὴς ἀντέστησαν μωϋσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖστον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος. καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ἦ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένος. Cap. 4.

sectare iustitiā: fidē: spē: charitatem: et pacem cum his qui inuocant dominum de corde puro. Stultas autem et sine disciplina questiones deuita: sciens quia generant lites. Seruum autem domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes: docibilem: patientem cum modestia: corripientem eos qui resistunt veritati: ne quando deus det illis penitentiam ad cognoscendam veritatem: et resipiscant a diaboli laqueis: a quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Cap. 3.

Hoc autem scito: quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: et erunt homines se ipsos amantes: cupidi: elati: superbi: blasphemi: parentibus non obedientes: ingrati: scelesti: sine affectione: sine pace: criminatores: incontinentes: immites: sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: et voluptatum amatores magis quam dei: habentes speciem quidem pietatis: virtutem autem eius abnegantes. Et hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrant domos: et captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis: que ducuntur variis desideriis: semper discentes et nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Quemadmodum autem iannes et iambres restiterunt moysi: ita et hi resistunt veritati: homines corrupti mente: reprobi circa fidem: sed vltra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus: sicut et illorum fuit. Tu autem assecutus es meam doctrinam: institutionem: propositum: fidem: longanimitatem: dilectionem: patientiam: persecutiones: passiones: qualia mihi facta sunt antiochie iconii: lystris: quales persecutiones sustinui: et ex omnibus me eripuit dominus. Et omnes qui pie volunt viuere in christo iesu: persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores proficient in peius: errantes et in errorem mittentes. Tu vero permane in his que didicisti et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris: et quia ab infantia sacras literas nosti: que te possunt instruere ad salutem per fidem que est in christo iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum: ad arguendum: ad corripiendum: ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. Cap. 4.

Ad Titum 3.c.

A

1. Tim. 4.a
2. Pet. 3.a

B

C

D

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς, κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτής. οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην. κρίσκης εἰς γαλατίαν. τίτος εἰς δαλματίαν. λουκᾶς ἐστὶ μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄγαγε μετὰ σεαυτοῦ, ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον. τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου, λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἄσπασαι πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶκον. ἔραστος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ, τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε εὔβου-

Testificor coram deo et iesu christo qui iudicaturus est viuos et mortuos: per aduentum ipsius et regnum eius: predica verbum: insta opportune importune: argue: obsecra: increpa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: et a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. Tu vero vigila: in omnibus labora: opus fac euangeliste: ministerium tuum imple: sobrius esto. Ego enim iam delibor: et tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certaui: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita est mihi corona iustitie: quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Non solum autem mihi: sed et his qui diligunt aduentum eius. Festina ad me venire cito. Demas enim me reliquit diligens hoc seculum: et abiit thessalonicam: crescens in galatiam: titus in dalmatiam: lucas est mecum solus. Marcum assume et adduc tecum: est enim mihi vtilis in ministerium. Tychicum autem misi ephesum. Penulam quam reliqui troade apud carpum veniens affer tecum: et libros: maxime autem membranas. Alexander erarius multa mala mihi ostendit: reddat illi dominus secundum opera eius: quem et tu deuita: valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi affuit: sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. Dominus autem mihi astitit et confortauit me: vt per me predicatio impleatur: et audiant omnes gentes: et liberatus sum de ore leonis. Liberabit me dominus ab omni opere malo: et saluum faciet in regnum suum celeste: cui gloria in secula seculorum Amen. Saluta priscillam et aquilam et onesifori domum. Erastus remansit corinthi: trophimum autem reliqui infirmum mileti. Festina ante hyemem venire. Salutant te eubolus

A

d. Prurientes in grec. enti casus.

B

Colo. 4.c.

C

D

λος και πούδης και λίνος και κλαυδία και οι αδελφοί πάντες. ο κύριος ιησούς χριστός μετά του πνεύματός σου. η χάρις μεθ υμών. αμήν.

⁊ pudēs ⁊ linus ⁊ claudia ⁊ fratres omnes. Dominus iesus christ⁹ cum spiritu tuo. Gratia vobiscum Amen.

Τέλος της προς τιμόθεον δευτέρας επιστολής.

Explicit epistola bti pauli ad Timotheum secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Titum.

Titum commonefacit ⁊ instruit de constitutione presbyterij ⁊ de spirituali conuersatione et hereticis vitandis qui traditionibus iudaicis credunt: scribens ei a nicopoli.

Explicit argumentum.

Η του αγίου παύλου προς τίτον επιστολή. Cap. i.

Παύλος δούλος θεού απόστολος δε ιησού χριστού κατά πίστιν εκλεκτών θεού και επίγνωσιν αληθείας της κατ ευσέβειαν επ ελπίδι ζωής αιωνίου, ην επηγγείλατο ο αψευδής θεός προ χρόνων αιωνίων, εφανέρωσε δε καιροίς ιδίοις τον λόγον αυτού εν κηρύγματι, ο επιστεύθην εγώ κατ επιταγήν του σωτήρος ημών θεού. Τίτω γνησίω τέκνω κατά κοινήν πίστιν, χάρις, έλεος, ειρήνη, από θεού πατρός και κυρίου ιησού χριστού του σωτήρος ημών. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε εν κρήτη, ίνα τα λείποντα επιδιορθώση, και καταστήσης κατά πόλιν πρεσβυτέρους ως εγώ σοι διεταξάμην. ει τις εστίν ανέγκλητος, μιάς γυναικός ανήρ, τέκνα έχων πιστά, μη εν κατηγορία ασωτείας, η ανυπότακτα. δει γαρ τον επίσκοπον ανέγκλητον είναι ως θεού οικονόμον, μη αυθάδη, μη οργίλον, μη πάροινον, μη πλήκτην, μη αισχροκερδή, αλλά φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, όσιον, εγκρατή, αντεχόμενον του κατά την διδαχήν πιστού λόγου, ίνα δυνατός η και παρακαλείν εν τη διδασκαλία τη υγιαινούση, και τους αντιλέγοντας ελέγχειν. εισί γαρ πολλοί και ανυπότακτοι, ματαιολόγοι και φρεναπάται, μάλιστα οι εκ περιτομής, ους δει επιστομίζειν, οίτινες οίκους όλους ανατρέπουσι, διδάσκοντες α μη δει, αισχρού κέρδους χάριν. είπε τις εξ αυτών ίδιος αυτών προφήτης. κρήτες αεί ψεύσται, κακά θηρία γαστέρες αργαί. η μαρτυρία αύτη εστίν αληθής δι ην αιτίαν έλεγχε αυτούς αποτόμως, ίνα υγιαίνωσιν εν τη πίστει, μη προσέχοντες ιουδαϊκοίς μύθοις και εντολαίς ανθρώπων αποστρεφομένων την αλήθει

Incipit epistola bti pauli apostoli ad Titum. Cap. i.

A Paulus seruus dei apostol⁹ aūt iesu christi ſm fidem electorum dei: ⁊ agnitionē veritatis: q̄ ſz pietatē est in spē vite eterne: quā ꝓmisit q̄ nō mētit deꝰ ante tpa secularia: manifestauit āt tpibus suis verbum suū in ꝑdicatione que credita est mihi ſm preceptum saluatoris nostri dei. Tito dilecto filio ſz cōez fidē: gratia ⁊

B pax a deo patre ⁊ xp̄o iesu saluatore nostro. Huius rei gr̄a reliq̄ te crete: vt ea q̄ desunt corrigas: ⁊ constituas per ciuitates p̄sbyteros: sicut ⁊ ego disposui tibi. Si q̄s sine crimine est vni⁹ vxoris vir: filios hn̄s fideles nō in accusatiōe luxurie aut nō subditos. Oportet eīz ep̄z sine crimīe eē sicut dei dispēsatorez (1. Tim. 3.) nō supbū: nō iracūdum: nō vinolentū

C nō pcussorē: nō turpis lucri cupidū: sed hospitalē: benignū: sobriū: iustū: sctūz: cōtinētez: amplectentez eū q̄ ſm doctrinā est fidelē sermonez: vt potens sit exhortari in doctrina sana: et eos q̄ cōtradicūt arguere. Sunt enī multi ēt inobediētes vaniloqui ⁊ seductores: maxime qui de circūcisione sūt: quos oportet redargui: q̄ vniuersas domos subuertūt docētes q̄ nō opz:

D turpis lucri gratia. Dixit q̄daz ex illis ꝓpri⁹ ipsoꝝ ꝓpheta. Cretenses sp̄ mēdaces: male bestie: ventres pigri. Testimōiū hoc veꝝ est. Quā ob cāz increpa illos dure vt sani sint in fide: non intendentes iudaicis fabulis ⁊ mādatis hominum auersantiuz se a veritate. (Ro. 14. c.)

αν πάντα μεν καθαρά τοις καθαροίς, τοις δε μεμιασμένοις και απίστοις ουδέν καθαρόν, αλλά μεμίανται αυτών και ο νους και η συνείδησις. θεόν ομολογούσιν ειδέναι, τοις δε έργοις αρνούνται, βδελυκτοί όντες και απειθείς, και προς παν έργον αγαθόν αδόκιμοι. Cap. 2.

Συ δε λάλει α πρέπει τη υγιαινούση διδασκαλία. πρεσβύτας νηφαλίους είναι, σεμνούς, σώφρονας, υγιαίνοντας τη πίστει, τη αγάπη, τη υπομονή. πρεσβύτιδας ωσαύτως εν καταστήματι ιεροπρεπείς, μη διαβόλους, μη οίνω πολλώ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ίνα σωφρονίζωσι τας νέας φιλάνδρους είναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, αγνάς, οικουρούς, αγαθάς υποτασσομένας τοις ιδίοις ανδράσιν, ίνα μη ο λόγος του θεού βλασφημείται. τους νεωτέρους ωσαύτως παρακάλει σωφρονείν. περί πάντα σεαυτόν παρεχόμενος τύπον καλών έργων εν τη διδασκαλία, αδιαφθορίαν σεμνότητα, αφθαρσίαν, λόγον υγιή, ακατάγνωστον, ίνα ο εξ εναντίας εντραπή μηδέν έχων περί ημών λέγειν φαύλον. δούλους ιδίοις δεσπόταις υποτάσσεσθαι, εν πάσιν ευαρέστους είναι, μη αντιλέγοντας, μη νοσφιζομένους, αλλά πίστιν πάσαν ενδεικνυμένους αγαθήν, ίνα την διδασκαλίαν του σωτήρος ημών θεού κοσμώσιν εν πάσιν. επεφάνη γαρ η χάρις του θεού η σωτήριος πάσιν ανθρώποις παιδεύουσα ημάς, ίνα αρνησάμενοι την ασέβειαν και τας κοσμικάς επιθυμίας, σωφρόνως και δικαίως και ευσεβώς ζήσωμεν εν τω νυν αιώνι, προσδεχόμενοι την μακαρίαν ελπίδα και επιφάνειαν της δόξης του μεγάλου θεού και σωτήρος ημών ιησού χριστού, ος έδωκεν εαυτόν υπέρ ημών, ίνα λυτρώσηται ημάς από πάσης ανομίας, και καθαρίση εαυτώ λαόν περιούσιον ζηλωτήν καλών έργων. ταύτα λάλει και παρακάλει, και έλεγχε μετά πάσης επιταγής. μηδείς σου περιφρονείτω. Cap. 3.

Υπομίμνησκε αυτούς αρχαίς και εξουσίαις υποτάσσεσθαι, πειθαρχείν προς παν έργον αγαθόν ετοίμους είναι, μηδένα βλασφημείν, αμάχους είναι, επιεικείς, πάσαν ενδεικνυμένους πραότητα προς πάντας ανθρώπους. ήμεν γαρ ποτε και ημείς ανόητοι, απειθείς, πλανώμενοι, δουλεύοντες επιθυμίαις και ηδοναίς ποικίλαις, εν κακία και φθόνω διάγοντες, στυγητοί, μισούντες αλλήλους. ότε δε η χρηστότης και η φιλανθρωπία επε

Omnia munda mundis: coinq̄natis āt ⁊ infidelibus nihil ē mūdū: ſz inq̄nate sūt eoꝝ ⁊ mēs ⁊ ꝯsciētia. Cōfitētur se nosse deū: factis aūt negāt: cū sint abominati ⁊ incredibiles ⁊ ad omne opus bonum reprobi. Cap. 2.

A Tu āt loq̄re q̄ decēt sanā doctrinaz. Senes vt sobrij sint: pudici: prudentes: sani in fide: in dilectione: in patientia. Anus similiter in habitu sancto: non criminatrices: nō multo vino seruiētes: bene docētes: vt prudentiam doceant. Adolescētulas vt viros suos amēt: filios

B suos diligāt: prudētes: castas: sobrias: domus curā hn̄tes: benignas: subditas viris suis: vt nō blasphemet verbum dei. Iuuenes silr hortare vt sobrij sint. In omnibus teipsum prebe exempluz in grauitate: bonoꝝ operū in doctrīa: in integritate verbum sanum irreprehensibile: vt is q̄ ex aduerso ē vereat: nihil habens

C malū dicere de nobis. Seruos dn̄is suis subditos esse: in omnibus placentes: (Ephe. 6. a. Colo. 3. d. 1. Pe. 2. c.) non ꝯtradicentes: non fraudantes: sed in omnibus fidē bonam ostendētes: vt doctrinam saluatoris nostri dei ornēt in oībus. Apparuit eīz gr̄a dei ⁊ saluatoris nr̄i oībus hoībus erudiens nos: vt abnegantes impietatē ⁊ secularia desideria sobrie

D ⁊ iuste ⁊ pie viuamus in hoc seculo: expectantes beatam spem ⁊ aduentū glorie magni dei ⁊ saluatoris nostri iesu christi: q̄ dedit semetipsuz ꝓ nobis: vt nos redimeret ab omni iniq̄tate: ⁊ mūdaret sibi populū acceptabilē sectatorē bonoꝝ operum. Hec loquere ⁊ exhortare: et argue cū oī imperio. Nemo te contemnat. Cap. 3.

A Admone illos principibus ⁊ ptib⁹ subditos esse: dicto obedire: ad oē op⁹ bonū paratos eē: neminē blasphemare: nō litigiosos eē sed modestos: oēz oñdentes mansuetudinē ad oēs hoies. Eram⁹ .n. aliq̄n ⁊ nos insipiētes ⁊ increduli: errātes: seruientes desiderijs ⁊ voluptatib⁹ varijs: in malitia ⁊ inuidia agentes: odibiles: odientes inuicē. Cū āt benignitas ⁊ humāitas apparuit

φάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ᾽ ἡμᾶς πλουσίως διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ᾽ ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο. εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει, ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ᾽ ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς τίτον ἐπιστολῆς.

saluatoris nostri dei: non ex operibus iustitie que fecimus nos: sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et renouationis spiritus sancti: quem effudit in nos abunde per iesum christum saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est. Et de his volo te confirmare: vt curent bonis operibus preesse qui credunt deo. Hec sunt bona et vtilia hominibus. Stultas autem questiones et genealogias et contentiones et pugnas legis deuita. Sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem post vnam et secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est et delinquit cum sit proprio iudicio condemnatus. Cum misero ad te arteman aut tychicum: festina ad me venire nicopolim: ibi enim statui hyemare. Zenam legisperitum et appollo sollicite premitte: vt nihil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad vsus necessarios: vt non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Titum.

1. Tim. 1. c.

B

C

1. Tim. 1. a.

D

Incipit argumentum in epistolam ad Philemonem.

Philemoni familiares litteras facit pro onesimo seruo eius: scribens ei ab vrbe roma de carcere per supradictum onesimum. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς φιλήμονα ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός, φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ᾽ οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν. χαρὰν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφέ. διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου ὀνήσιμον, τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ᾽ ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ. ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ δοῦλον ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ. εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί, ἐγὼ ἀποτίσω, ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. ναὶ ἀδελφέ, ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ, ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ. πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν, ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ, μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς οἱ συνεργοί μου. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῆς.

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Philemonem. Cap. i.

A

Paulus vinctus christi iesu et timotheus frater philemoni dilecto et adiutori nostro et appie sorori charissime et archippo commilitoni nostro: et ecclesie que in domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis: audiens charitatem tuam et fidem quam habes in domino iesu et in omnes sanctos: vt communicatio fidei tue euidens fiat in agnitione omnis operis boni in christo iesu. Gaudium enim magnum habui et consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieuerunt per te frater. Propter quod multam fiduciam habens in christo iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obsecro: cum sis talis vt paulus senex: nunc autem et vinctus iesu christi obsecro te pro meo filio: quem genui in vinculis onesimo: qui tibi aliquando inutilis fuit: nunc autem et mihi et tibi vtilis: quem remisi tibi. Tu autem illum vt mea viscera suscipe. Quem ego volueram mecum detinere: vt pro te mihi ministraret in vinculis euangelij. Sine consilio autem tuo nihil volui facere: vt ne velut ex necessitate bonum tuum esset: sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te: vt in eternum illum reciperes: iam non vt seruum: sed pro seruo charissimum fratrem: maxime mihi: quanto autem magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes me socium: suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi: aut debet: hoc mihi imputa. Ego paulus scripsi manu mea: ego reddam: vt non dicam tibi quod et teipsum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice viscera mea in christo. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul et para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te epaphras concaptiuus meus in christo iesu: marcus aristarchus: demas et lucas adiutores mei. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Philemonem.

B

C

D

Incipit argumentum in epistolam ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum: vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hec causa est: quod ad eos scribens qui ex circuncisione crediderant quasi gentium apostolus et non hebreorum: sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans: meritum officij sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non pretulit. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad hebreos conscriptam hebraica lingua misisse: cuius sensum et ordinem retinens lucas euangelista post excessum apostoli pauli greco sermone composuit. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ἑβραίους ἐπιστολή.

Cap. i.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς. τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην λέγει. καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει. ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ σὺ κατ' ἀρχάς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί. αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται. καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν.

Cap. 2.

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας. ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων, εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦν-

Incipit epistola beati pauli apli ad Hebreos.

Cap. i.

A

Multipharie multisq̃ modis olim deus loquens patribus in ꝓphetis: nouissime diebus istis locutus est nobis in filio: quem constituit heredem vniuersorum: per quem fecit ⁊ secula. Qui cum sit splendor glorie ⁊ figura substantie eius: portansq̃ omnia verbo virtutis sue: purgationem peccatorum faciens: sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus: quanto differentius pre illis nomen hereditauit.

Sap. 7. Eccl. 47. a.

B

Cui enim dixit aliquando angelorum: filius meus es tu: ego hodie genui te. Et rursum. Ego ero illi in patrem: ⁊ ipse erit mihi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre: dicit. Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit. Qui facit angelos suos spiritus: ⁊ ministros suos flammam ignis. Ad filium autem. Thronus tuus deus in seculum seculi: virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam ⁊ odisti iniquitatem: propterea vnxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti: ⁊ opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt: tu autem permanebis: ⁊ omnes vt vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos ⁊ mutabuntur: tu autem idem ipse es: ⁊ anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: sede a dextris meis: quoad vsq̃ ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi: propter eos qui hereditatem capiunt salutis.

Luce. 3. c. Ps. 2. 2. Reg. 7. c.

C

Psal. 96.

Ps. 103.

Ps. 44.

Ps. 101.

D

Ps. 109.

Cap. 2.

A

Propterea abundantius oportet obseruare nos ea que audiuimus: ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo: factus est firmus: ⁊ si omnis preuaricatio ⁊ inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem. Que cum initium accepisset enarrandi per dominum: ab eis qui audierunt: in nos confirmata est: contestante

Mar. 16. d.

τος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων. τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν. ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα. τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ, καὶ πάλιν ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

Cap. 3.

Ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα

deo signis ⁊ portentis ⁊ varijs virtutibus: ⁊ spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens. Quid est homo quod memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum? Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria ⁊ honore coronasti eum: ⁊ constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod omnia ei subiecit: nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus iesum propter passionem mortis gloria ⁊ honore coronatum: vt gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia ⁊ per quem omnia: qui multos filios in gloriam adduxerat: autorem salutis eorum per passionem consummari. Qui enim sanctificat ⁊ qui sanctificantur ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens. Nunciabo nomen tuum fratribus meis in medio ecclesie laudabo te. Et iterum. Ego ero fidens in eum. Et iterum. Ecce ego ⁊ pueri mei quos dedit mihi deus. Quia ergo pueri communicauerunt carni ⁊ sanguini: ⁊ ipse similiter participauit eisdem: vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium: id est diabolum: ⁊ liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. Nusquam enim angelos apprehendit: sed semen abrae apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari: vt misericors fieret ⁊ fidelis pontifex ad deum: vt repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse ⁊ temptatus: potens est ⁊ eis qui temptantur auxiliari.

B

Ps. 8.

Phili. 2. a.

C

Psal. 21. Mat. 28. b.

Esaie. 8. d

D

Osee. 13. d.

Cap. 3.

A

Unde fratres sancti vocationis celestis participes considerate apostolum ⁊ pontificem confessionis nostre iesum: qui fidelis est ei qui fecit illum: sicut ⁊ moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste pre moyse dignus habitus est: quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricauit illam. Omnis namq̃ domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia

κατασκευάσας θεός. και μωυσής μεν πιστός εν όλω τω οίκω αυτού, ως θεράπων εις μαρτύριον των λαληθησομένων. Χριστός δε ως υιός επί τον οίκον αυτού, ου οίκος εσμέν ημείς εάνπερ την παρρησίαν και το καύχημα της ελπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διό καθώς λέγει το πνεύμα το άγιον. σήμερον εάν της φωνής αυτού ακούσητε, μη σκληρύνητε τας καρδίας υμών ως εν τω παραπικρασμώ κατά την ημέραν του πειρασμού εν τη ερήμω, ου επείρασάν με οι πατέρες υμών, εδοκίμασάν με και είδον τα έργα μου τεσσαράκοντα έτη. διό προσώχθισα τη γενεά εκείνη, και είπα αεί πλανώνται τη καρδία. αυτοί δε ουκ έγνωσαν τας οδούς μου, ως ώμοσα εν τη οργή μου ει εισελεύσονται εις την κατάπαυσιν μου. βλέπετε αδελφοί μήποτε έσται εν τινί υμών καρδία πονηρά απιστίας εν τω αποστήναι από θεού ζώντος, αλλά παρακαλείτε εαυτούς καθ' εκάστην ημέραν, άχρις ου το σήμερον καλείται, ίνα μη σκληρυνθή εξ υμών τις απάτη της αμαρτίας. μέτοχοι γαρ γεγόναμεν του Χριστού, εάνπερ την αρχήν της υποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, εν τω λέγεσθαι σήμερον εάν της φωνής αυτού ακούσητε, μη σκληρύνητε τας καρδίας υμών ως εν τω παραπικρασμώ. τινές γαρ ακούσαντες παρεπίκραναν, αλλ' ου πάντες οι εξελθόντες εξ αιγύπτου διά μωυσέος. τίσι δε προσώχθισε τεσσαράκοντα έτη, ουχί τοις αμαρτήσασιν, ων τα κώλα έπεσον εν τη ερήμω. τίσι δε ώμοσε μη εισελεύσεσθαι εις την κατάπαυσιν αυτού ει μη τοις απειθήσασι. και βλέπωμεν ότι ουκ ηδυνήθησαν εισελθείν δι' απιστίαν. Cap.4.

Φοβηθώμεν ουν μήποτε καταλειπομένης επαγγελίας εισελθείν εις την κατάπαυσιν αυτού, δοκή τις εξ υμών υστερηκέναι. και γαρ εσμέν ευηγγελισμένοι καθάπερ εκείνοι, αλλ' ουκ ωφέλησεν ο λόγος της ακοής εκείνους, μη συγκεκραμένους τη πίστει τοις ακούσασιν. εισερχόμεθα γαρ εις την κατάπαυσιν οι πιστεύσαντες, καθώς είρηκεν. ως ώμοσα εν τη οργή μου ει εισελεύσονται εις την κατάπαυσιν μου. καίτοι των έργων από καταβολής κόσμου γενηθέντων. είρηκε γαρ που περί της εβδόμης ούτως. και κατέπαυσεν ο θεός εν τη ημέρα τη εβδόμη από πάντων των έργων αυτού. και εν τούτω πάλιν. ει εισελεύσονται εις την κατάπαυσιν μου. επεί ουν απολείπεται τινάς εισελθείν εις αυτήν και οι

Qui aũt oĩa creauit deꝰ ē. Et moyses qdē fidelis erat i tota domo eiꝰ tanq̃ famulꝰ in testimoniũ eoꝝ q̃ dicēda erãt. Xp̃s vero tanq̃ filiꝰ i domo sua. Que domꝰ sumꝰ nos: si fiduciam ⁊ gloriam spei vsqꝫ ad finē firmã retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus. Hodie si vocē eius audieritis nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione: ꝫm diem tẽptatõis i dẽserto: vbi tẽptauerũt me patres vestri: probauerunt ⁊ viderũt opa mea q̃dragita ãnis. Propter qđ ĩfensus fui gñatiõi huic: ⁊ dixi sp̃ errãt corde. Ipsi autem nõ cognouerunt vias meas: quibus iuraui in ira mea si introibunt in requiem meam. Uidete frẽs: ne forte sit in aliquo vr̃m cor malũ incredulitatis discedendi a deo viuo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies: donec hodie cognoiaꝛ: vt nõ obdureꝛ quis ex vobis fallacia peccati. Participes ei christi effecti sumus: si tamen initium substãtie eiꝰ vsqꝫ ad finē firmũ retineamꝰ: dum dicitur hodie si vocē eius audieritis: nolite obdurare corda vr̃a quẽadmodũ i illa exacerbatione. Quidã enĩ audiẽtes exacerbauerũt: sꝫ nõ vniuersi q̃ ꝓfecti sunt ab egypto ꝑ moysẽ. Quibꝰ aũt infẽsus est quadraginta annis: nõne illis q̃ peccauerũt: quoꝝ cadauera ꝓstrata sunt in deserto? Quibꝰ aũt iurauit nõ itroire i reqẽ ip̃iꝰ: nisi illis q̃ increduli fuerũt? Et videmꝰ qꝛ nõ potuerũt introire in requiẽ ipsius propter incredulitatem. Cap.4.

Timeamꝰ ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eiꝰ: existimeꝛ aliq̃s ex nobis deesse. Et eñi ⁊ nobis nũciatũ ē quẽadmodũ ⁊ illis: sed non profuit illis sermo auditus non admixtis fidei ex his q̃ audierũt. Ingrediemur enim in requiem q̃ credimꝰ: quẽadmodũ dixit. Sicut iuraui in ira mea si introibunt in requiẽ meã. Et q̃dẽ opibus ab istitutõe mũdi ꝑfectis: dixit eñi in quodã loco de die septima sic. Et requieuit deus die septima ab omnibus opibus suis. Et in isto rursuꝫ. Si itroibũt in requiẽ meã. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam: et

Nume.12.a B ps.94. C ps.94. D A Gene.2.a. B Infra.10.c

πρότερον ευαγγελισθέντες ουκ εισήλθον δι' απείθειαν, πάλιν τινά ορίζει ημέραν σήμερον εν δαυίδ λέγων μετά τοσούτον χρόνον καθώς είρηται. σήμερον εάν της φωνής αυτού ακούσητε, μη σκληρύνητε τας καρδίας υμών. ει γαρ αυτούς ο ιησούς κατέπαυσεν, ουκ αν περί άλλης ελάλει μετά ταύτα ημέρας. άρα απολείπεται σαββατισμός τω λαώ του θεού. ο γαρ εισελθών εις την κατάπαυσιν αυτού, και αυτός κατέπαυσεν από των έργων αυτού, ώσπερ από των ιδίων ο θεός. σπουδάσωμεν ουν εισελθείν εις εκείνην την κατάπαυσιν, ίνα μη εν τω αυτώ τις υποδείγματι πέση της απειθείας. ζων γαρ ο λόγος του θεού και ενεργής και τομώτερος υπέρ πάσαν μάχαιραν δίστομον, και διικνούμενος άχρι μερισμού ψυχής τε και πνεύματος αρμών τε και μυελών, και κριτικός ενθυμήσεων και εννοιών καρδίας. και ουκ έστι κτίσις αφανής ενώπιον αυτού, πάντα δε γυμνά και τετραχηλισμένα τοις οφθαλμοίς αυτού, προς ον ημίν ο λόγος. έχοντες ουν αρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τους ουρανούς ιησούν τον υιόν του θεού, κρατώμεν της ομολογίας. ου γαρ έχομεν αρχιερέα μη δυνάμενον συμπαθήσαι ταις ασθενείαις ημών, πεπειραμένον δε κατά πάντα καθ' ομοιότητα χωρίς αμαρτίας. προσερχώμεθα ουν μετά παρρησίας τω θρόνω της χάριτος, ίνα λάβωμεν έλεον, και χάριν εύρωμεν εις εύκαιρον βοήθειαν. Cap.5.

Πας γαρ αρχιερεύς εξ ανθρώπων λαμβανόμενος, υπέρ ανθρώπων καθίσταται τα προς τον θεόν, ίνα προσφέρη δώρα τε και θυσίας υπέρ αμαρτιών, μετριοπαθείν δυνάμενος τοις αγνοούσι και πλανωμένοις, επεί και αυτός περίκειται ασθένειαν, και διά ταύτην οφείλει καθώς περί του λαού, ούτω και περί εαυτού προσφέρειν υπέρ αμαρτιών. και ουχ εαυτώ τις λαμβάνει την τιμήν, αλλά καλούμενος υπό του θεού καθάπερ και ααρών. ούτω και ο Χριστός ουχ εαυτόν εδόξασε γενηθήναι αρχιερέα, αλλ' ο λαλήσας προς αυτόν υιός μου ει συ, εγώ σήμερον γεγέννηκά σε. καθώς και εν ετέρω λέγει. συ ιερεύς εις τον αιώνα κατά την τάξιν μελχισεδέκ. ος εν ταις ημέραις της σαρκός αυτού δεήσεις τε και ικετηρίας προς τον δυνάμενον σώζειν αυτόν εκ θανάτου μετά κραυγής ισχυράς και δακρύων προσενέγκας, και εισακουσθείς από της ευλαβείας. καίπερ ων υιός έμαθεν αφ' ων έπαθε την υπακοήν, και τελειωθείς εγένετο τοις υπακούουσιν αυτώ

hi q̃bꝰ ꝓrioribꝰ ãnũciatũ ē: nõ itroierũt ꝑp icredulitatẽ: iterũ termiat diẽ q̃ndã hodie i dauid dicẽdo post tãtuꝫ tẽpoꝛ: sicut supra dictũ ē. Hodie si vocẽ eiꝰ audieritis: nolite obdurare corda vestra. Naꝫ si eis iesus requiẽ ꝓstitisset nunq̃ de alia loquereꝛ post hac die. Itaqꝫ relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis: sicut ⁊ a suis deus. Festinemꝰ ergo ingredi in illam requiẽ: vt ne in idipsum quis incidat icredulitatis exẽplũ. Uiuus est enim sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilioꝛ oĩ gladio ancipiti: ⁊ pertingens vsqꝫ ad diuisionẽ aĩe ac spũs: cõpagum quoqꝫ ac medullarum: ⁊ discretoꝛ cogitationũ ⁊ itẽtionũ cordis. Et nõ ē vlla creatura inuisibilis i ꝯspectu eiꝰ: oĩa nuda ⁊ aperta sunt oculis eius: ad quẽ nobis sermo. Hñtes ergo pontificẽ magnum qui penetrauit celos iesum filiũ dei: teneamus spei nostre ꝯfessionẽ. Nõ ei habemꝰ põtificẽ q̃ nõ possit cõpati ifirmitatibus nostris: tẽptatũ aũt ꝑ oĩa ꝓ similitudine absqꝫ peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronũ gratie eius: vt miaꝫ ꝯseq̃mur: ⁊ grãm inueniamus in auxilio oportuno. Cap.5.

Omnis naq̃ põtifex ex hoibꝰ assũptꝰ ꝓ hoibus ꝯstituiꝛ in his q̃ sunt ad deuꝫ: vt offerat dona ⁊ sacrificia ꝓ pctis. Qui cõdolere possit his qui ignorant ⁊ errant: quoniaꝫ ⁊ ipẽ circũdatꝰ ē ifirmitate: ⁊ ꝓpterea debꝫ quẽadmodũ pro populo: ita etiaꝫ ⁊ pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisq̃ sumit sibi honorem: sed qui vocatur a deo tanq̃ aaron. Sic ⁊ xp̃s nõ semetipsum clarificauit vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum filius meꝰ es tu: ego hodie genui te. Quẽadmodũ ⁊ i alio loco dicit. Tu es sacerdos i eternũ ꝫm ordineꝫ melchisedech. Qui in diebꝰ carnis sue preces supplicationesqꝫ ad euꝫ q̃ possit illũ saluũ facere a morte cuꝫ clamore valido ⁊ lachrymis offerẽs: exauditus ē ꝓ sua reuerẽtia. Et quidẽ cũ esset filius dei: didicit ex his q̃ passus ē obediẽtiã: ⁊ ꝯsũmatꝰ factꝰ ē oibꝰ obtẽperãtibꝰ si

C D Eccle.15.d. ps.33. Infra.8.a. Ro.8.b. 1.Cor.12.b 2.Co.5.c. Ephe.2.b. A ps.2. B ps.109.

πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Cap. 6.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεως τε χειρῶν, ἀναστάσεως τε νεκρῶν καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετόν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείσσονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ λέγων, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε, καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀ-

bus causa salutis eterne: appellatus a deo pontifex iuxta ordinem melchisedech. De quo nobis grandis sermo et interpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus: rursum indigetis vt vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei: et facti estis quibus lacte opus sit: non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps: expers est sermonis iustitie: paruulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus: eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Cap. 6.

Quapropter intermittentes inchoationis christi sermonem: ad perfectionem feramur: non rursum iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et fidei ad deum: baptismatum doctrine: impositionis quoque manuum: ac resurrectionis mortuorum: et iudicii eterni. Et hoc faciemus si quidem permiserit deus. Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati: gustauerunt etiam donum celeste: et participes facti sunt spiritus sancti: gustauerunt nihilominus bonum dei verbum virtutesque seculi venturi: et prolapsi sunt: rursus renouari ad penitentiam: rursum crucifigentes sibimetipsis filium dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem et germinans herbam opportunam illis a quibus colitur: accipit benedictionem a deo: proferens autem spinas ac tribulos reproba est et maledicto proxima: cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti: tametsi ita loquimur. Non enim iniustus deus vt obliuiscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius: qui ministrastis et ministratis. Cupimus autem vnumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei vsque in finem: vt non segnes efficiamini: verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens deus: quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem: iurauit per semetipsum dicens. Nisi benedicens benedicam te: et multiplicans multiplicabo te: et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant

Infra. 10. d

Gene. 22. d

μνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα. Cap. 7.

Οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐστι βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. ἐν ᾧ ὅτι καὶ τοῦ ἀβραὰμ προετιμήθη. θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότες ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱε-

et omnis controuersie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui: interposuit iusiurandum: vt per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri deum fortissimum solatium habeamus: qui confugimus ad tenendam propositam spem: quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam: et incedentem vsque ad interiora velaminis: vbi precursor pro nobis introiuit iesus secundum ordinem melchisedech: pontifex factus in eternum. Cap. 7.

Hic enim melchisedech rex salem sacerdos dei summi qui obuiauit abrahe regresso a cede regum: et benedixit ei: cui et decimas omnium diuisit abraam: primum quidem qui interpretatur rex iustitie: deinde autem et rex salem: quod est rex pacis: sine patre: sine matre: sine genealogia: neque initium dierum neque finem vite habens: assimilatus autem filio dei manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic: cui et decimas dedit de precipuis abraam patriarcha. Et quidem de filiis leui sacerdotium accipientes: mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem: id est a fratribus suis: quamquam et ipsi exierint de lumbis abrahe. Cuius autem generatio non annumeratur in eis: decimas sumpsit ab abraam: et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine vlla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur quia viuit. Et vt ita dictum sit: per abraam et leui qui decimas accepit: decimatus est. Adhuc enim in lumbis patris erat: quando obuiauit ei melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leuiticum erat: populus enim sub ipso legem accepit: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem melchisedech alium surgere sacerdotem: et non secundum ordinem aaron dici? Translato enim sacerdotio: necesse est vt et legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur: de alia tribu est: de qua nullus altario presto fuit. Manifestum est enim quod ex iuda ortus sit dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotio

Gene. 14. d

ρωσύνης μωϋσῆς ἐλάλησε, καὶ περισσότε=
ρον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιό
τητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς
οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν,
ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου.
μαρτυρεῖ γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶ=
να κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν
γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ
αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐ=
τελείωσεν ὁ νόμος. ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττο
νος ἐλπίδος δι᾽ ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, καὶ κα
θ᾽ ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ
χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες. ὁ
δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος
πρὸς αὐτόν. ὤμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμε=
ληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν
τάξιν μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττο
νος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς. καὶ οἱ
μὲν πλείονες εἰσὶ γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ
θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν, ὁ δὲ διὰ τὸ
μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔ=
χει τὴν ἱερωσύνην. ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ
παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι᾽
αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ὑπερεντυ
γχάνειν αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν
ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχω
ρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλό
τερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος. ὃς οὐκ ἔχει
καθ᾽ ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς,
πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσί=
ας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο
γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ
νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς
ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμο
σίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα
τετελειωμένον. Cap. 8.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις. τοιοῦ
τον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δε=
ξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς
οὐρανοῖς τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς
σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος καὶ
οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ
προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται.
ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προ
σενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ᾽ ἂν ἦν ἱε
ρεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων
κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα, οἵτινες ὑποδείγ
ματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων.
καθὼς κεχρημάτισται μωϋσῆς μέλλων ἐπι
τελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα γάρ φησι ποιήσεις πάν
τα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ
ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τετύχηκε λει=
τουργίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσί

moyses locutus est. Et amplius
adhuc manifestũ est: si ẜm similitudinẽ
melchisedech exurgat alius sacerdos: q
nõ ẜm legẽ mandati carnalis fact9 est:
sed ẜm virtutem vite insolubilis.
Cõtestat ei: qm̃ tu es sacerdos ĩ eter=
nũ ẜz ordinẽ melchisedech. Reprobatio
fit precedentis mandati: ꝓpter quidẽ
ĩfirmitatẽ ei9 ⁊ iutilitatẽ. Nihil eñ ad ꝑ
fectũ adduxit lex. Introductio vero me
lioris spei ꝑ quã ꝓximam9 ad deũ. Et
quãtũ est: nõ sine iureiurãdo. Alij qdẽ
sine iureiurãdo sacerdotes fcti sũt. Hic
aũt cũ iureiurando per eum qui dixit
ad illũ. Iurauit dñs ⁊ nõ penitebit eũ:
tu es sacerdos in eternum
In tantum melioris testamenti
sponsor factus est iesus. Et alij
qdẽ plures facti sũt sacerdotes: idcirco
ꝙ morte ꝓhiberẽtur ꝑmanere: hic ãt eo
ꝙ maneat in eternuz: sempiternũ habz
sacerdotiũ. Unde et saluare in
perpetuum potest accedentes per
semetipsũ ad deũ: sp viuẽs ad iterpel
lãdũ ꝓ nobis. Talis ei decebat vt nobis
eẽt põtifex: sctũs: inocẽs: ipollut9: segre
gatus a peccatoribus: ⁊ excelsior
celis factus. Qui nõ habet
necessitatẽ quotidie queãdmodũ sacer=
dotes: prius ꝓ suis delictis hostias
offerre: deinde pro populi. Hoc
enim fecit semel se offerendo.
Lex eñ constituit homines sacerdotes
infirmitatẽ hñtes: sermo aũt iuriurãdi q
post legem est filium in eternum
perfectum. Cap. 8.

Capitulũ ãt sup ea q̃ dicunt. Talẽ
habem9 põtificẽ: q ↄsedit in dex=
tera sedis magnitudinis in
celis: sanctorum minister: ⁊
tabernaculi veri: qđ fixit deus ⁊
nõ homo. Omnis enim pontifex ad
offerẽdũ munera ⁊ hostias constituitur.
Unñ necesse ẽ ⁊ hũc habere aliqd qđ of
ferat. Si ergo eẽt sup terrã: nec eẽt sa
cerdos: cum essent qui offerrent
ẜm legẽ munera qui exemplari
⁊ vmbre deseruiunt celestium:
sicut responsũ est moysi cuz ↄsummaret
tabernaculũ. Uide inquit oĩa facito
ẜm exẽplar quod tibi ostensum est in
monte. Nũc ãt meli9 sortit9 ẽ ministeri
uz: quãto ⁊ melioris testamẽti mediator

Ps. 109. D
Sup. 4. b. A
Exo. 25. d. Act. 7. c. B

της, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομο
θέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμ=
πτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμ
φόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρ
χονται λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν
οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα δια
θήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποί
ησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβο
μένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐ
τοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέ=
μειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου κἀγὼ ἠμέλησα αὐ
τῶν λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν δια
θήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐ=
κείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς
τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν
ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θε
όν, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ
διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ
καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων γνῶ
θι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ
μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵ
λεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁ
μαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν
οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινήν, πε=
παλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμε=
νον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. Cap. 9.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώ=
ματα λατρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν.
σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ
τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν
ἄρτων ἥτις λέγεται ἅγια, μετὰ δὲ τὸ δεύ=
τερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια
ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ
τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην
πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔ=
χουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλα
στήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπερά=
νω δὲ αὐτῆς, χερουβὶμ δόξης κατασκιάζον=
τα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέ=
γειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτω κατεσκευ
ασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαν
τὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦν
τες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ
μόνος ὁ ἀρχιερεύς οὐ χωρὶς αἵματος ὃ προ
σφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοη
μάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος
τοῦ ἁγίου μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων
ὁδὸν ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν.
ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεσ
τηκότα, καθ᾽ ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέ=
ρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶ
σαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ
πόμασι καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς καὶ δικαι

est: qđ ĩ melioribus repromissiõib9 sãci
tũ est. Naz si illud prius culpa vacasset:
nõ vtiqz secũdi loc9 inqrereť. Uitupãs
enim eos dicit. Ecce dies venient
dicit dominus: ⁊ cõsummabo super
domũ israel et super domũ iuda testm̃
nouũ: nõ ẜm testamentuz quod feci
patribus eorum in die qua apprehendi
manũ eorũ vt educerem illos
de terra egypti: qm̃ ipsi non ꝑmãserũt
in testamento meo: ⁊ ego neglexi eos
dicit dñs. Qr hoc ẽ testm̃ qđ disponaz
domui israel post dies illos
dicit dominus: dando leges meas in
mentem eorum ⁊ in corda eorum
superscribam eas: ⁊ ero eis in deum:
⁊ ipsi erunt mihi in populum. Et non
docebit vnusquisqz proximum suum
⁊ vnusquisqz fratrem suuz dicẽs: cogno
sce dñm: qm̃ omnes scient me a
minore vsqz ad maiorem: qr propitius
ero iniquitatibus eorum: ⁊ peccatorum
eorum
iam nõ memorabor. Dicẽdo ãt nouum
veterauit prius. Quod autẽ antiquatũ
⁊ senescit: prope interitum est. Cap. 9.

Habuit qdẽ ⁊ prius iustificationes
culture ⁊ sanctum seculare.
Tabernaculũ eñ factũ ẽ primũ: in quo
erant candelabra ⁊ mensa ⁊ propositio
panũ que dicitur sancta: post velamen
tũ aũt secũdũ tabernaculuz qđ dr sctã
sanctoꝝ: aureuz habẽs thuribulum et
arcam testamenti circumtectam
ex oĩ parte auro: ĩ qua vrna aurea hñs
manna ⁊ virga aaron que fronduerat
⁊ tabule testamenti: super
que erant cherubin glie obumbrantia
ꝓpitiatoriũ: de qb9 nõ est mõ dicẽdum
per singula. His vero ita compositis:
in priori quidem tabernaculo semper
itroibãt sacerdotes sacrificioꝝ officia cõ
sũmantes: in scđo autẽ semel in anno
sol9 põtifex nõ sine sanguine quẽ offer
ret pro sua ⁊ populi ignorantia:
hoc significante spiritu
sancto: nõdũ propalatam esse sanctoruz
viã adhuc ꝑore tabernaculo hñte statũ.
Que parabola est temporis instantis:
iuxta quã munera ⁊ hostie offeruntur:
q̃ nõ possũt iuxta cõsciẽtiã ꝑfectũ facere
seruientẽ: solũmodo in cibis ⁊ in poti
bus ⁊ in varijs baptismatib9 ⁊ iustitijs

C. Hiere. 31. f. D Apoc. 21. b. Hie. 31. l. A B

δικαιώμασι σαρκός, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέως παντὶ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε λέγων. τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐρράντισε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ. ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας

carnis usqz ad tēpus correctiōis īpositis. Christus ãt assistens pontifex futurorum bonorum per amplius ⁊ perfecti⁹ tabernaculū nō manufactū: idest non huius creationis: neqz per sanguinē hircorū aut vitulorꝝ: sz p ppriū sanguinē introiuit semel in scã: eterna redēptiōe inuenta. Si eniz sanguis hircorꝝ ⁊ taurorū ⁊ cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emūdationem carnis: q̃to magis sanguis christi: qui per spūz sanctū semetipsuz obtulit imaculatū deo: emundabit cōscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiēdū deo viuēti. Et ideo noui testamenti mediator ē: vt morte intercedēte in redēptionē earꝝ puaricationū q̄ erãt sub priori testamēto repromissionē accipiãt q̄ vocati sūt eterne hereditatis. Ubi .n. testamētuz ē: mors necesse est intercedat testatoris. Testm̄ eī in mortuis ꝯfirmatū ē. Alioqn nōdū valet dū viuit q̄ testat⁹ ē. Un̄ nec pmū q̄dē sine sãguine dedicatū est. Lecto enim omni mãdato legis a moyse vniuerso populo: accipiēs sãguinē vitulorꝝ ⁊ hircorꝝ cū aqua ⁊ lana coccinea ⁊ hysopo: ipsuz quoqz librum ⁊ oēm populum aspersit dicens. Hic sanguis testamēti qđ mandauit ad vos deus. Etiã tabernaculum et omnia vasa ministerij sanguine silr aspersit. Et omnia pene in sãguine secunduz legem mundantur: ⁊ sine sanguinis effusiōe nō fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem celestiuz his mūdari. Ipsa autem celestia melioribus hostijs quam istis. Nō eī in manu fctã scã iesus introijt exemplaria verorum: sed in ipsum celuz: vt appareat nunc vultui dei pro nobis. Neqz vt sepe offerat semetipsuz: quēadmodū pōtifex itrat in sancta per sigulos ãnos in sãguie alieno. Alioqn oportebat eū frequenter pati ab origine mundi. Nūc ãt semel in consummatiōe seculorꝝ ad destitutionē peccati per hostiã suam appruit. Et quēadmodū statutū est hoībus semel mori: post hoc autem iudiciuz: sic et christus semel oblat⁹ est ad multorum exhaurienda peccata

1. Joh. 1. d. / Apoc. 1. b. / 1. Pe. 1. d.

C

Gal. 3. b.

Exo. 24. b. / Mat. 26. c. / Mar. 14. c. / Luce. 22. b. / 1. Cor. 11. c.

1. Joh. 1. d. / Apoca. 1. b. / 1. Pet. 1. d.

D

Roma. 5. b. / 1. Pet. 3. d.

ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

Cap. 10.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκές, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρμένους, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει. θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας, τότε εἶπον ἰδοὺ ἥκω. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκεν ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ θεός μου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἀρχιερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτούς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις αὐτῶν οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. ἔχοντες οὖν ἀδελφοὶ παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκὸς

scđo sine pctō apparebit omnibus expectantibus se in salutem.

Cap. 10.

Umbram eniz habēs lex futurorꝫ bonorꝝ non ipsam imaginē rerum: per singulos annos eisdē ipsis hostijs quas offerunt indesinenter: nunquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri: ideo q̄ nullã haberēt vltra cōsciētiam peccati cultores semel mundati: sed in ipsis cōmemoratio peccatorum p singulos ãnos fit. Impossibile eī ē sã guine taurorꝝ ⁊ hircorū auferri pctã. Ideo ingrediēs mūdū dicit. Hostiaz ⁊ oblationem noluisti: corpus aūt aptasti mihi. Holocaustomata ⁊ p pctō nō tibi placuerūt: tūc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me: vt faciam deus voluntatez tuam. Superi⁹ dicēs: q2 hostias et oblatiōes ⁊ holocaustomata ⁊ pro peccato noluisti: nec placita sunt tibi que scđm legem offeruntur: tunc dixi ecce venio: vt faciã deus volūtatē tuã. Aufert primum vt sequens statuat. In qua volūtate sanctificati sumus per oblationem corporis xp̄i iesu semel. Et oīs quidē sacerdos presto est quottidie ministrans: ⁊ easdem sepe offerens hostias: que non possunt auferre peccata. Hic autez vnam pro peccatis offerens hostiam: in sempiternum sedet in dextera dei: de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione cōsummauit in sempiternū sctificatos. Cōtestatur autem nos ⁊ spiritus sctūs. Postq̄ eī dixit hoc ãt testamē tum quod testabor ad illos: post dies illos dicit dominus: dabo leges meas in cordibus eorum: et in mentibus eorum superscribam eas ⁊ peccatorū ⁊ iniquitatum ⌈rū re eorꝝ iã nō recordabor ãpli⁹. Ubi ãt ho missio: iã nō est oblatio p pctō. Hñtes itaqz fratres fiduciam in introitu sanctorꝝ ī sanguīe christi: quã initiauit nobis viam nouam ⁊ viuentem per velamen: idest carnem

A

Leui. 16. a

ps. 39.

B

C

Psal. 109.

D

Hie. 31. f

supra. 4. b.

αυτού, και ιερέα μέγαν επί τον οίκον του θεού, προσερχώμεθα μετά αληθινής καρδίας εν πληροφορία πίστεως, ερραντισμένοι τας καρδίας από συνειδήσεως πονηράς, και λελουμένοι το σώμα ύδατι καθαρώ, κατέχωμεν την ομολογίαν της ελπίδος ακλινή. πιστός γαρ ο επαγγειλάμενος. και κατανοώμεν αλλήλους εις παροξυσμόν αγάπης και καλών έργων, μη εγκαταλείποντες την επισυναγωγήν εαυτών, καθώς έθος τισίν, αλλά παρακαλούντες, και τοσούτω μάλλον, όσω βλέπετε εγγίζουσαν την ημέραν. εκουσίως γαρ αμαρτανόντων ημών μετά το λαβείν την επίγνωσιν της αληθείας, ουκέτι περί αμαρτιών απολείπεται θυσία. φοβερά δε τις εκδοχή κρίσεως και πυρός ζήλος, εσθίειν μέλλοντος τους υπεναντίους. αθετήσας τις νόμον μωϋσέος χωρίς οικτιρμών επί δυσίν η τρισί μάρτυσιν αποθνήσκει, πόσω δοκείτε χείρονος αξιωθήσεται τιμωρίας ο τον υιόν του θεού καταπατήσας, και το αίμα της διαθήκης κοινόν ηγησάμενος, εν ω ηγιάσθη, και το πνεύμα της χάριτος ενυβρίσας. οίδαμεν γαρ τον ειπόντα. εμοί εκδίκησις, εγώ ανταποδώσω λέγει κύριος. και πάλιν. κύριος κρινεί τον λαόν αυτού. φοβερόν το εμπεσείν εις χείρας θεού ζώντος. αναμιμνήσκεσθε δε τας πρότερον ημέρας, εν αις φωτισθέντες πολλήν άθλησιν υπεμείνατε παθημάτων, τούτο μεν ονειδισμοίς τε και θλίψεσι θεατριζόμενοι, τούτο δε κοινωνοί των ούτως αναστρεφομένων γενηθέντες. και γαρ τοις δεσμοίς μου συνεπαθήσατε, και την αρπαγήν των υπαρχόντων υμών μετά χαράς προσεδέξασθε, γινώσκοντες έχειν εαυτοίς κρείττονα ύπαρξιν εν ουρανοίς και μένουσαν. μη αποβάλητε ουν την παρρησίαν υμών, ήτις έχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. υπομονής γαρ έχετε χρείαν, ίνα το θέλημα του θεού ποιήσαντες κομίσησθε την επαγγελίαν. έτι γαρ μικρόν όσον όσον ο ερχόμενος ήξει, και ου χρονιεί. ο δε δίκαιος εκ πίστεως ζήσεται. και εάν υποστείληται, ουκ ευδοκεί η ψυχή μου εν αυτώ. ημείς δε ουκ εσμέν υποστολής εις απώλειαν, αλλά πίστεως εις περιποίησιν. Cap.11.

Εστί δε πίστις ελπιζομένων υπόστασις πραγμάτων, έλεγχος ου βλεπομένων. εν ταύτη γαρ εμαρτυρήθησαν οι πρεσβύτεροι. πίστει νοούμεν κατηρτίσθαι τους αιώνας ρήματι θεού, εις το μη εκ φαινομένων τα

suam: et sacerdotē magnū sup domum dei: accedamus cum vero corde in plenitudine fidei: aspersi corda a conscientia mala: et abluti corpus aqua munda: teneamus spei nře cōfessionē indeclinabilē. Fidelis enim est qui repromisit. Et consideremus inuicem in prouocatiōez charitatis et bonoꝝ operū: nō deserētes collectionē nostrā: sicut cōsuetudinis ē quibusdam: sed consolantes: et tanto magis quāto videritis appropinquātez diē. (D) Voluntarie .n. peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis: iam non relinquitur pro pctis hostia. (E) Terribilis āt qdā expectatio iudicij et ignis emulatio: q̄ cōsumptura est aduersarios. Irritā qs faciens legem moysi sine vlla miseratiōe duob9 vel trib9 testib9 morit: quātomagis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei cōculcauerit: et sanguinē testamēti pollutū duxerit: i quo sanctificat9 est: et spiritui gratie cōtumeliā fecerit. (F) Scim9 .n. q dixit. Mihi vīdictā et ego retribuam. Et iterū. Quia iudicabit dominus populum suum. Horrēdū est incidere in manus dei viuētis. Rememoramini aūt pristinos dies: in qbus illuminati magnū certamē sustinuistis passionū: et i altero qdē opprobrijs et tribulationibus spectaculū facti: in altero āt socij taliter conuersantium effecti. Nam et vinctis compassi estis: et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio sucepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. (G) Nolite itaqz amittere cōfidētiā vřam: q̄ magnā hz remuneratiōnē. Patiētia ei vobis necessaria est: vt voluntatez dei facientes reportetis promissionem. Adhuc ei modicū aliquātulūqz q̄ vēturus ē veniet et nō tardabit. Iust9 āt me9 ex fide viuet. Qd si subtraxerit se: non placebit anime mee. Nos autem non sum9 subtractiōis filij in pditionē: sz fidei in acquisitionem anime. Cap.11.

(A) Est āt fides sperandarū substantia rerū: argumentū non apparentiū. In hac enim testimoniū cōsecuti sūt senes. Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei: vt ex inuisibilibus

Deut.17.d / Mat.18.c. / 2.Cor.13.a. — Deut.32.c. — Ro.12.d. / supra.6.a — Abach.2.a / Ro.1.b. / Gala.3.b. — Gene.1.a.

βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν άβελ παρά κάϊν προσήνεγκε τω θεώ, δι ης εμαρτυρήθη είναι δίκαιος, μαρτυρούντος επί τοις δώροις αυτού του θεού, και δι' αυτής αποθανών έτι λαλείται. πίστει ενώχ μετετέθη του μη ιδείν θάνατον, και ουχ ευρίσκετο, διότι μετατέθηκεν αυτόν ο θεός, προ γαρ της μεταθέσεως αυτού μεμαρτύρηται ευηρεστηκέναι τω θεώ. χωρίς δε πίστεως αδύνατον ευαρεστήσαι. πιστεύσαι γαρ δει τον προσερχόμενον τω θεώ ότι εστί, και τοις εκζητούσιν αυτόν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθείς νώε περί των μηδέπω βλεπομένων ευλαβηθείς, κατεσκεύασε κιβωτόν εις σωτηρίαν του οίκου αυτού, δι' ης κατέκρινε τον κόσμον, και της κατά πίστιν δικαιοσύνης εγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος αβραάμ υπήκουσεν εξελθών εις τον τόπον ον έμελλε λαμβάνειν εις κληρονομίαν, και εξήλθε μη επιστάμενος πού έρχεται. πίστει παρώκησεν αβραάμ εις την γην της επαγγελίας ως αλλοτρίαν, εν σκηναίς κατοικήσας μετά ισαάκ και ιακώβ των συγκληρονόμων της επαγγελίας της αυτής. εξεδέχετο γαρ την τους θεμελίους έχουσαν πόλιν, ης τεχνίτης και δημιουργός ο θεός. πίστει και αυτή σάρρα στείρα ούσα δύναμιν εις καταβολήν σπέρματος έλαβε, και παρά καιρόν ηλικίας έτεκεν, επεί πιστόν ηγήσατο τον επαγγειλάμενον. διό και αφ' ενός εγεννήθησαν, και ταύτα νενεκρωμένου, καθώς τα άστρα του ουρανού τω πλήθει, και ως η άμμος η παρά το χείλος της θαλάσσης η αναρίθμητος. κατά πίστιν απέθανον ούτοι πάντες μη λαβόντες τας επαγγελίας, αλλά πόρρωθεν αυτάς ιδόντες και ασπασάμενοι, και ομολογήσαντες ότι ξένοι και παρεπίδημοι εισίν επί της γης. οι γαρ τοιαύτα λέγοντες εμφανίζουσιν ότι πατρίδα επιζητούσι, και ει μεν εκείνης εμνημόνευον αφ' ης εξήλθον, είχον αν καιρόν ανακάμψαι. νυνί δε κρείττονος ορέγονται τουτέστιν επουρανίου. διό ουκ επαισχύνεται αυτούς ο θεός, θεός επικαλείσθαι αυτών. ητοίμασε γαρ αυτοίς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν αβραάμ τον ισαάκ πειραζόμενος, και τον μονογενή προσέφερεν, ο τας επαγγελίας αναδεξάμενος, προς ον ελαλήθη ότι εν ισαάκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, λογισάμενος ότι και εκ νεκρών εγείρειν δυνατός ο θεός, όθεν αυτόν και εν παραβολή εκομίσατο. πίστει περί μελλόντων ευλόγησεν ισαάκ τον

visibilia fierent. Fide plurimā hostiam abel q̄ȝ cain obtulit deo: per quā testimoniū cōsecut9 ē eē iust9: testimoniū perhibente munerib9 eius deo: et per illā defunct9 adhuc loquit. Fide enoch trāslat9 est ne videret mortez: et non inueniebatur: qr transtulit illum de9. Ante translationē ei testimonium habuit placuisse deo. (B) Sine fide āt ipossibile est placere deo. Credere eñi oportet accedentem ad deum qr est: et inquirentibus se remunerator sit. Fide noe responso accepto de his que adhuc nō videbātur metuens: aptauit arcam in salutez domus sue: per quam dānauit mundū: et iustitie q̄ per fidē est heres est istitut9. Fide qui vocatur abraam obediuit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem: et exijt nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis tanq̄ȝ in aliena: in casulis habitando cū isaac et iacob coheredibus repromissionis eiusdē. (C) Expectabat enim fundamenta habentē ciuitatē: cuius artifex et cōditor deus. Fide et ipsa sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit etiam preter tempus etatis: qm̄ fidelē credidit esse eū qui repromiserat. Propter qd et ab vno orti sunt: et emortuo: tanq̄ȝ sidera celi in hoc multitudinē: et sicut arena q̄ est ad oram maris innumerabilis. Iuxta fidē defuncti sunt oēs isti: non acceptis repromissionibus: sed a longe eas aspicientes et salutantes: et confitentes qr peregrini et hospites sunt super terrā. (D) Qui enim hoc dicunt: significāt se patriā inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de q̄ exierūt habebāt vtiqz tps reuertēdi. Nūc āt meliorem appetūt: idest celestem. Ideo non confunditur deus vocari deus eoꝝ. Parauit enim illis ciuitatē. Fide obtulit abraam isaac cum temptaretur: et vnigēitū offerebat: i quo susceperat repromissiones: ad quem dictuz est: qr in isaac vocabit tibi semē: arbitrās qr et a mortuis suscitare potens ē de9. Vñ eum in parabolā accepit: Fide et de futuris benedixit isaac iacob

Gene.4.a — Gene.5.d. / Sap.4.c. / Eccl.44.c — 1.Mac.2.f. — Gene.6.d. / Eccl.44.c — Gen.12.a.et 15.a — Gene.21.a. — Gene.22.b. — gene.21.b. — gene.27.a.

ιακώβ και/Τομ ησαύ. πίστει ιακώβ αποθμήσκωμ
έκαστομ/Τωμ υιώμ ιωσήφ ευλόγησε, και προ
σεκύμησεμ επί/Το άκρομ/Της ράβλου αυτού.
πίστει ιωσήφ Τελευτώμ περί/Της εξόλου
/Τωμ υιώμ ισραήλ εμμημόμευσε, και περί/Τωμ
οστέωμ αυτού ενετείλατο. πίστει μωϋσής
γεμμηθείς εκρύβη Τρίμημομ υπό/Τωμ πα=
τέρωμ αυτού, διότι είδομ αστείομ/Το παιδίομ
και ουκ εφοβήθησαμ/Το διάταγμα/Του βα=
σιλέως. πίστει μωϋσής μέγας γεμόμεμος
ηρμήσατο λέγεσθαι υιός θυγατρός φαραώ,
μάλλομ ελόμεμος συγκακουχείσθαι/Τω λα=
ώ/Του θεού, ή πρόσκαιρομ έχειμ αμαρτίας α
πόλαυσιμ. μείζομα πλούτομ ηγησάμεμος/Τωμ
αιγύπτου θησαυρώμ/Τομ ομειδισμόμ/Του
χριστού. απέβλεπε γαρ εις/Τημ μισθαποδο=
σίαμ. πίστει κατέλιπεμ αίγυπτομ, μη φοβη=
θεις/Τομ θυμόμ/Του βασιλέως./Τομ γαρ αόρα
τομ ως ορώμ εκαρτέρησε. πίστει πεποίηκε
/Το πάσχα και/Τημ πρόσχυσιμ/Του αίματος,
ίμα μη/ο ολοθρεύωμ/Τα πρωτότοκα θί=
γη αυτώμ. πίστει διέβησαμ/Τημ ερυθράμ θά=
λασσαμ ως διά ξηράς, ης πείραμ λαβόμτες
/οι αιγύπτιοι, κατεπόθησαμ. πίστει/Τα τείχη
ιεριχώ έπεσε κυκλωθέμτα επί επτά ημέρας.
πίστει ραάβ/η πόρμη ου συμαπώλετο/Τοις
απειθήσασι, δεξαμέμη/Τους κατασκόπους
μετ' ειρήμης. και Τι έτι λέγω. επιλείψει γαρ
με διηγούμεμομ/ο χρόμος, περί γεδεώμ, βα
ράκ Τε, και σαμψώμ, και ιεφθάε, δαυίδ Τε
και σαμουήλ, και/Τωμ προφητώμ, οι διά πί
στεως κατηγωμίσαμτο βασιλείας, ειργάσαμ
το δικαιοσύμημ, επέτυχομ επαγγελιώμ. έφ=
ραξαμ στόματα λεόμτωμ, έσβεσαμ δύμαμιμ
πυρός. έφυγομ στόματα μαχαίρας, εμεδυ
μαμώθησαμ από ασθεμείας, εγεμήθησαμ ισ=
χυροί εμ πολέμω. παρεμβολάς έκλιμαμ αλ
λοτρίωμ, έλαβομ γυμαίκες εξ αμαστάσεως
/Τους μεκρούς αυτώμ. άλλοι δε ετυμπαμίσθη
σαμ, ου προσδεξάμεμοι/Τημ απολύτρωσιμ, ί=
μα κρείττομος αμαστάσεως Τύχωσιμ. έτεροι
δε εμπαιγμώμ και μαστίγωμ πείραμ έλα=
βομ, έτι δε δεσμώμ και φυλακής, ελιθάσθη=
σαμ, επρίσθησαμ, επειράσθησαμ, εμ φόμω μα
χαίρας απέθαμομ. περιήλθομ εμ μηλωταίς
εμ αιγείοις δέρμασιμ, υστερούμεμοι, θλιβό=
μεμοι, κακουχούμεμοι. ώμ ουκ ήμ άξιος/ο
κόσμος, εμ ερημίαις πλαμώμεμοι και όρεσι,
και σπηλαίοις, και/Ταις οπαίς/Της γης. και
ούτοι πάμτες μαρτυρηθέμτες διά/Της πίστε
ως ουκ εκομίσαμτο/Τημ επαγγελίαμ,/Του θε
ού περί ημώμ κρείττομ Τι προβλεψαμέμου,
ίμα μη χωρίς ημώμ Τελειωθώσι. Cap. 12.

⁊ esau. Fide Jacob moriens
singulos filiorum ioseph benedixit: ⁊ adora
uit fastigium virge eius.
Fide ioseph moriens de profectione
filiorum israel memoratus est: ⁊ de
ossibus suis mandauit. Fide moyses
natus occultatus est mensibus tribus a pareti=
bus suis: eo quod vidissent elegantem infantem:
⁊ non timuerunt regis edictum.
Fide moyses grandis factus
negauit se esse filium filie pharaonis:
magis eligens affligi cum populo
dei quam temporalis peccati habere iucunditatem:
maiores diuitias estimans
thesauro egyptiorum improperium
christi. Aspiciebat enim in remunerationem.
Fide reliquit egyptum: non veritus
animositatem regis. Inuisibilem enim
tanquam videns sustinuit. Fide celebrauit
pascha ⁊ sanguinis effusionem:
ne qui vastabat primitiua tangeret
eos. Fide transierunt mare rubrum
tanquam per aridam terram: quod experti
egyptij deuorati sunt. Fide muri
hiericho corruerunt circuitu dierum septem.
Fide raab meretrix non perijt cum
incredulis excipiens exploratores cum
cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet
me tempus enarrantem: de gedeon: barach:
samson: iepte: dauid:
samuel ⁊ prophetis: qui per fidem
vicerunt regna: operati sunt
iustitiam: adepti sunt repromissiones. Ob=
turauerunt ora leonum: extinxerunt impetum
ignis. Effugauerunt aciem gladij: conualue
runt de infirmitate: fortes facti sunt
in bello. Castra verterunt exterorum:
acceperunt mulieres de resurrectione
mortuos suos. Alij autem distenti sunt:
non suscipientes redemptionem: vt
meliorem inuenirent resurrectionem. Alij
vero ludibria ⁊ verbera experti:
insuper ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati sunt
secti sunt: temptati sunt: in occisione gladij
mortui sunt. Circuierunt in melotis:
in pellibus caprinis: egentes: angustiati:
afflicti. Quibus dignus non erat
mundus. In solitudinibus errantes: in monti
bus ⁊ speluncis: ⁊ in cauernis terre. Et
hi omnes testimonio fidei probati
non acceperunt repromissionem: deo
pro nobis melius aliquid prouidente
vt non sine nobis consumarentur. Cap. 12.

Gen. 48. c. et 49. d.
Gene. 50. d.
Exo. 2. a.
E
Exo. 2. b.
Exo. 2. c.
Exo. 12. b.
Exo. 14. d.
Josue. 6. c.
F
Josue. 6. a.
Josue. 2. a et 6. d.
Mat. 17. f.
G
Math. 3. a.
Mar. 1. a.

Τοιγαρούμ και ημείς Τοσούτομ έχομτες
περικείμεμομ ημίμ μέφος μαρτύρωμ, όγ
κομ αποθέμεμοι πάμτα και/Τημ ευπερίστα=
τομ αμαρτίαμ, δι' υπομομής Τρέχωμεμ/Τομ
προκείμεμομ ημίμ αγώμα, αφορώμτες εις
/Τομ/Της πίστεως αρχηγόμ και Τελειωτήμ ιη
σούμ, ος αμτί/Της προκειμέμης αυτώ χαράς
υπέμειμε σταυρόμ, αισχύμης καταφρομήσας
εμ δεξιά Τε/Του θρόμου/Του θεού κεκάθικεμ.
αμαλογίσασθε ουμ/Τομ Τοιαύτημ υπομεμεμη
κότα υπό/Τωμ αμαρτωλώμ εις αυτόμ αμτιλο
γίαμ, ίμα μη κάμητε/Ταις ψυχαίς υμώμ εκλυ
όμεμοι. ούπω μέχρις αίματος αμτικατέστη=
τε προς/Τημ αμαρτίαμ αμταγωμιζόμεμοι, και
εκλέλησθε/Της παρακλήσεως, ήτις υμίμ ως
υιοίς διαλέγεται. υιέ μου μη ολιγώρει παι
δείας κυρίου, μηδέ εκλύου υπ' αυτού ε=
λεγχόμεμος. όμ γαρ αγαπά κύριος παιδεύ=
ει, μαστιγοί δε πάμτα υιόμ όμ παραδέχεται.
ει παιδείαμ υπομέμετε, ως υιοίς υμίμ προσ
φέρεται/ο θεός. Τις γαρ εστίμ υιός όμ ου παι
δεύει πατήρ. ει δε χωρίς εστέ παιδείας ης
μέτοχοι γεγόμασι πάμτες, άρα μόθοι εστέ
και ουκ υιοί. είτα/Τους μεμ/Της σαρκός η=
μώμ πατέρας είχομεμ παιδευτάς και εμετρε
πόμεθα, ου πολλώ μάλλομ υποταγησόμε
θα/Τω πατρί/Τωμ πμευμάτωμ και ζήσομεμ.
οι μέμ γαρ προς ολίγας ημέρας κατά/Το
δοκούμ αυτοίς επαίδευομ, ο δε επί/Το συμ
φέρομ εις/Το μεταλαβείμ/Της αγιότητος αυ
τού. πάσα δε παιδεία προς μεμ/Το παρόμ
ου δοκεί χαράς είμαι, αλλά λύπης. ύστε=
ρομ δε καρπόμ ειρημικόμ/Τοις δι' αυτής γεγυ
μμασμέμοις αποδίδωσι δικαιοσύμης. διό/Τας
παρειμέμας χείρας και/Τα παραλελυμέμα
γόματα αμορθώσατε, και Τροχιάς ορθάς
ποιήσατε/Τοις ποσίμ υμώμ. ίμα μη/Το χω=
λόμ εκτραπή, ιαθή δε μάλλομ. ειρήμημ διώκε
τε μετά πάμτωμ και/Τομ αγιασμόμ, ου χω
ρίς ουδείς όψεται/Τομ κύριομ. επισκοπούμ=
τες μη Τις υστερώμ από/Της χάριτος/Του θε=
ού, μη Τις ρίζα πικρίας άμω φύουσα εμοχλή,
και διά Ταύτης μιαμθώσι πολλοί. μη Τις
πόρμος ή βέβηλος ως ησαύ, ος αμτί βρώσε
ως μιάς απέδοτο/Τα πρωτοτόκια αυτού. ίσ
τε γαρ ότι και μετέπειτα θέλωμ κληρομομή=
σαι/Τημ ευλογίαμ απεδοκιμάσθη. μεταμοίας
γάρ Τόπομ ουχ εύρε, καίπερ μετά δακρύ
ωμ εκζητήσας αυτήμ. ου γαρ προσεληλύθα
τε ψηλαφωμέμω όρει και κεκαυμέμω πυρί
και γμόφω και σκότω και θυέλλη, και σάλ
πιγγος ήχω και φωμή ρημάτωμ, ης οι ακού=
σαμτες παρητήσαμτο μη προστεθήμαι αυ=

Ideoque ⁊ nos tantam habentes
impositam nubem testium:
deponentes omne pondus ⁊ circunstans
nos peccatum per patientiam curramus ad
propositum nobis certamen: aspicientes in
autorem fidei ⁊ consummatorem iesum:
qui pro posito sibi gaudio
sustinuit crucem: confusione contempta:
atque in dextera sedis dei sedet.
Recogitate ei eum qui talem sustinuit
a peccatoribus aduersus semetipsum contradi
ctionem: vt ne fatigemini animis vestris
deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem
restitistis aduersus peccatum repugnantes: et
obliti estis consolationis que vobis tanquam
filijs loquitur dicens. Fili mi noli neglige
re disciplinam domini neque fatigeris dum ab eo
argueris. Quem enim diligit dominus castigat.
flagellat autem omnem filium quem recipit.
In disciplina perseuerate. Tanquam filijs vo
bis offert se deus. Quis enim filius quem non
corripit pater? quod si extra disciplinam estis cu
ius participes facti sunt omnes: ergo adulte
ri ⁊ non filij estis. Deinde patres quidem
carnis nostre eruditores habuimus: ⁊ reue
rebamur eos: non multo magis obtempe=
rabimus patri spirituum ⁊ viuemus?
Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum
voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad
id quod vtile est in recipiendo sanctificationem e
ius. Omnis autem disciplina in presenti quidem
videtur non esse gaudij: sed meroris: postea
autem fructum pacatissimum exercitatis per eam
reddet iustitie. Propter quod
remissas manus ⁊ soluta
genua erigite: ⁊ gressus rectos
facite pedibus vestris: vt non claudi=
cans quis erret: magis autem sanetur. Pacem sequi
mini cum omnibus ⁊ sanctimoniam: sine
qua nemo videbit deum. Contemplantes
ne quis desit gratie dei: ne quis impediat:
ne qua radix amaritudinis sursum germi
⁊ per illam inquinentur multi. Ne quis
fornicator aut prophanus vt esau: qui propter v
nam escam vendidit primitiua sua. Scitote
enim quoniam ⁊ postea cupiens hereditare
benedictionem reprobatus est. Non enim
inuenit penitentie locum: quanquam cum lachrymis
inquisisset eam. Non enim accessistis ad
tractabilem ⁊ accensibilem ignem
⁊ turbinem ⁊ caliginem ⁊ procellam ⁊ tube
sonum ⁊ vocem verborum: quam qui audierunt
excusauerunt se ne eis fieret

A
Ephe. 4. c.
Col. 3. b.
1. Pe. 2. a.
Hiere. 17. a.
B
Prou. 3. b
C
D
Ro. 12. d.
Gene. 25. d.
E
Gene. 27. c.
Exo. 19. b.

τοίς λόγομ. ουκ έφερομ γαρ/Το Λιαστελλόμεμομ. καμ θηρίομ θίγη / Του όρους λιθοβοληθήσεται, και ούτω φοβερόμ ημ/Το φανταζόμεμομ. μωυσής είπεμ. έκφοβος ειμί και έμτρομος. αλλά προσεληλύθατε σιώμ όρει, και πόλει θεού ζώμτος ιερουσαλήμ επουραμίω, και μυριάσιμ αγγέλωμ παμηγύρει, και εκκλησία πρωτοτόκωμ εμ ουραμοίς απογεγραμμέμωμ, και κριτή θεώ πάμτωμ, και πμεύμασι Λικαίωμ Τετελειωμέμωμ, και Λιαθήκης μέας μεσίτη ιησού, και αίματι ραμτισμού, κρείττομ λαλούμτι παρά/Τομ άβελ. βλέπετε μη παραιτήσησθε/Τομ λαλούμτα. ει γαρ εκείμοι ουκ έφυγομ/Τομ επί γης παραιτησάμεμοι χρηματίζομτα, πολλώ μάλλομ ημείς / οι/Τομ απ ουραμού αποστρεφόμεμοι, ου/η φωμή/Τημ γημ εσάλευσε Τότε, μυμ Λε επήγγελται λέγωμ. έτι άπαξ εγώ σείω ου μόμομ/Τημ γημ αλλά και /Τομ ουραμόμ./Το Λε έτι άπαξ, Ληλοί/Τωμ σαλευομέμωμ/Τημ μετάθεσιμ ως πεποιημέμωμ, ίμα μείμη/Τα μη σαλευόμεμα. Λιό Βασιλείαμ ασάλευτομ παραλαμβάμομτες έχωμεμ χάριμ, Λι ης λατρεύομεμ ευαρέστως/Τω θεώ μετά αιΛούς και ευλαβείας. και γαρ/ο θεός ημώμ πυρ καταμαλίσκομ.

Cap.13.

Η φιλαΛελφία μεμέτω, /Της φιλοξεμίας μη επιλαμθάμεσθε. Λιά Ταύτης γαρ έλαθομ Τιμές ξεμίσαμτες αγγέλους. μιμμήσκεσθε/Τωμ Λεσμίωμ, ως συμΛεΛεμέμοι, /Τωμ κακουχουμέμωμ ως και αυτοί όμτες εμ σώματι. Τίμιος/ο γάμος εμ πάσι, και/η κοίτη αμίαμτος. πόρμους Λε και μοιχούς κριμεί/ο θεός. αφιλάργυρος /ο Τρόπος, αρκούμεμοι /Τοις παρούσιμ. αυτός γαρ είρηκεμ. ου μη σε αμώ ουΛ ου μη σε εγκαταλίπω, ώστε θαρρούμτας ημάς λέγειμ. κύριος εμοί βοηθός, και ου φοβηθήσομαι Τι ποιήσει μοι άμθρωπος. μμημομεύετε/Τωμ ηγουμέμωμ υμώμ, οίτιμες ελάλησαμ υμίμ / Τομ λόγομ/ Του θεού, ωμ αμαθεωρούμτες/Τημ έκβασιμ/Της αμαστροφής, μιμείσθε/Τημ πίστιμ. ιησούς χριστός χθες και σήμερομ,/ο αυτός και εις/Τους αιώμας. ΛιΛαχαίς ποικίλαις και ξέμαις μη περιφέρεσθε. καλόμ γαρ χάριτι βεβαιούσθαι /Τημ καρΛίαμ, ου βρώμασιμ εμ οις ουκ ωφελήθησαμ/οι περιπατήσαμτες. έχομεμ θυσιαστήριομ, εξ ου φαγείμ ουκ έχουσιμ εξουσίαμ /οι/Τη σκημή λατρεύομτες. ωμ γαρ εισφέρεται ζώωμ/Το αίμα περί αμαρτίας εις/Τα άγια Λιά/Του αρχιερέως, Τούτωμ/Τα σώματα κατακαίεται έξω/Της παρεμβολής. Λιό και ιησούς ίμα αγιάση Λιά/Του ιΛίου αίματος/Τομ λα

verbū. Nō enim portabāt qd dicebatur. Et si bestia tetigerit mōtē lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit. Exterrit⁹ sū & tremebūdus. Sed accessistis ad sion montem & ciuitatē dei viuentis ierusalē celestē & multo⁊ miliū angelorū frequentiā: & ecclesiā primitiuorū qui cōscripti sunt in celis: et iudicem omnium deum et spiritū iustorū perfectorū: & testamenti noui mediatorē iesū: & sanguinis aspsionē melius loquentē q̄ abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi nō effugerūt: recusātes eū q̄ sup terram loquebatur: multo magis nos qui de celis loquētem nobis auertimus: cui⁹ vox mouit terrā tūc: nunc aūt repromittit dicens. Adhuc semel & ego mouebo nō solū terrā sed & celū. Qd aūt adhuc semel dicit: declarat mobiliū trāslationē tāq̄ facto⁊: vt maneāt ea q̄ sunt imobilia. Itaq̄ regnū imobile suscipiētes habem⁹ grām: p quā seruiam⁹ placentes deo cum metu & reuerentia. Etenī deus noster ignis consumens est.

Exo.20.c

Exo.19.b.

F

G

Agg.2.b.

Deu.4.d.

Cap.13.

Charitas fraternitatis maneat i vobis: & hospitalitatē nolite obliuisci. Per hāc ei placuerūt q̄dā angelis hospitio receptis. Memētote vincto⁊ tanq̄ simul vincti: & laborātiū tanq̄ & ipsi i corpore morātes. Honorabile cōnubiū i oībus: & torus imaculat⁹. Fornicatores enī & adulteros iudicabit de⁹. Sint mores sine auaricia: cōtēti p̄sētib⁹. Ipse enī dixit. Nō te deserā neq̄ dereliquā: ita vt cōfidēter dicamus. Dñs mihi adiutor & non timebo quid faciat mihi homo. Mementote prepositorum vestrorū qui vobis locuti sunt verbum dei: quorū intuētes exitū conuersationis: imitamini fidem. Jesus christus heri & hodie: ipse & in secula. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Optimū ē enī gratia stabiliri cor non escis: q̄ non profuerunt ambulātib⁹ in eis. Habemus altare de quo edere nō habent potestatem q̄ tabernaculo deseruiūt. Quo⁊ enī aīalium infertur sanguis p pctō in scā p pontificem: horum corpora cremantur extra castra. Propter qd & iesus vt scificaret p suum sanguinē populū

A

Ro.12.c.

gene.28.c.

ps.17.

B

όμ έξω/Της πύλης έπαθε. Τοίμυμ εξερχώμεθα προς αυτόμ έξω/Της παρεμβολής, /Τομ ομειΛισμόμ αυτού φέρομτες. ου γαρ έχομεμ ώΛε μέμουσαμ πόλιμ, αλλά/Τημ μέλλουσαμ επιζητούμεμ. Λι αυτού ουμ αμαφέρωμεμ θυσίαμ αιμέσεως Λιαπαμτός/Τω θεώ, Τουτέστι καρπόμ χειλέωμ ομολογούμτωμ/Τω ομόματι αυτού./Της Λε ευποιΐας και κοιμωμίας μη επιλαμθάμεσθε. Τοιαύταις γαρ θυσίαις ευαρεστείται/ο θεός. πείθεσθε/Τοις ηγουμέμοις υμώμ, και υπείκετε. αυτοί γαρ αγρυπμούσιμ υπέρ/Τωμ ψυχώμ υμώμ ως λόγομ αποΛώσομτες, ίμα μετά χαράς Τούτο ποιώσι, και μη στεμάζομτες. αλυσιτελές γαρ υμίμ Τούτο. προσεύχεσθε περί ημώμ. πεποίθαμεμ γαρ ότι καλήμ συμείΛησιμ έχομεμ εμ πάσι καλώς θέλομτες αμαστρέφεσθαι. περισσοτέρως Λε παρακαλώ Τούτο ποιήσαι, ίμα Τάχιομ αποκατασταθώ υμίμ. /ο Λε θεός/Της ειρήμης /ο αμαγαγώμ εκ μεκρώμ/Τομ ποιμέμα/Τωμ προβάτωμ/Τομ μέγαμ εμ αίματι Λιαθήκης αιωμίου/Τομ κύριομ ημώμ ιησούμ χριστόμ, καταρτίσαι υμάς εμ παμτί έργω αγαθώ, εις/Το ποιήσαι/Το θέλημα αυτού, ποιώμ εμ υμίμ/Το ευάρεστομ εμώπιομ αυτού Λιά ιησού χριστού, ω/η Λόξα εις/Τους αιώμας. αμήμ. παρακαλώ Λε υμάς αΛελφοί αμέχεσθε/Του λόγου/Της παρακλήσεως. και γαρ Λιά βραχέωμ επέστειλα υμίμ. γιμώσκετε/Τομ αΛελφόμ Τιμόθεομ, αποΛελυμέμομ, μεθ ου εάμ Τάχιομ έρχηται όψομαι υμάς. ασπάσασθε πάμτας/Τους ηγουμέμους υμώμ και πάμτας /Τους αγίους. ασπάζομται υμάς/οι από/Της ιταλίας./η χάρις μετά πάμτωμ υμώμ. αμήμ.

Τέλος/Της προς εβραίους επιστολής.

extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra: improperiū eius portantes. Non enī habemus hic manentem ciuitatem: sed futuram inq̄rim⁹. Per ipm̄ ergo offeram⁹ hostiam laudis semper deo: idest fructū labiorum confitentium nomini ei⁹. Bñficiētie aūt & cōmunionis nolite obliuisci. Talibus enī hostijs p̄meret deus. Obedite prepositis vestris: & subiacete eis. Ipsi .n. peruigilant quasi rōnē p animabus vestris reddituri: vt cū gaudio hoc faciant & nō gemētes. Hoc enī nō expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim q̄ bonā cōsciētiā habem⁹ in oībus bñ volentes conuersari. Amplius autem deprecor vos hoc facere: quo celerius restituar vobis. Deus autē pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnū ouiū in sanguine testamenti eterni dñm nostrum iesum christum: aptet vos in omni bono: vt faciatis ei⁹ volūtatē: faciēs in vobis quod placeat corā se per iesū xp̄m: cui est glīa in secl'a secl'o⁊. Amē. Rogo aūt vos fratres vt sufferatis verbum solatij. Etenim perpaucis scripsi vobis. Cognoscite fratrē vestrū timotheum dimissum: cū quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes prepositos vestros: et omnes sanctos. Salutant vos de italia fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola bti pauli ad hebreos.

C

D

Incipit prefatio beati Hieronymi presbyteri in librum actuum apostolorum.

Canit psalmista. Ambulabunt de virtutibus in virtutes. Post apostoli pauli epistolas dudum vobis vno volumine translatas domnon et rogatiane charissimi: actus apostolorum compellitis vt transferam in latinum: quem librum nulli dubium est a luca antiocheno arte medico qui postea inseruiens paulo apostolo christi factus est discipulus fuisse editum. Ceruices premit imposita sepius oneris magnitudo: quia studia inuidorum reprehensione digna putant ea que scribimus. Illorum nunc odio et detractione iuuante christo meum silebit eloquium.

Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam: et nascentis ecclesie infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum lucam esse medicum: cuius laus est in euangelio: animaduertemus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam.

Incipit alius prologus.

Lucas antiochensis natione syrus: cuius laus in euangelio canitur: apud antiochiam medicine artis egregius: et apostolorum christi discipulus fuit: postea vsque ad confessionem paulum secutus apostolum: sine crimine in virginitate permanens: deo maluit seruire. Qui septuaginta et quatuor annos etatis agens in bythinia obijt plenus spiritu sancto: quo instigante in achaie partibus euangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini fideli narratione ostendit: eundemque ex stirpe dauid descendisse monstrauit. Cui non immerito scribendorum actuum apostolicorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno et filio proditionis extincto: oratione ab apostolis facta sorte dominice electionis numerus compleretur. Sicque paulus consummationem apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus et requirentibus deum breui potius volunt ostendere sermone: quam prolixius aliquid fastidientibus prodidisse. Sciens quod operantem agricolam oporteat primum de suis fructibus edere. Quem ita diuina subsecuta est gratia: vt non solum corporibus sed etiam animabus eius proficeret medicina.

Αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων τοῦ ἁγίου λουκᾶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Cap. i.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη. οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι᾽ ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ, οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. κύριε εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν. οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλήμ, σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ τε πέτρος, καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, φίλιππος, καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου, καὶ σίμων ὁ ζηλωτής, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν. ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσι. ἄνδρες ἀδελφοί ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν, ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμά, τουτέστι χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ᾽ ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ᾽ ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ ματθίαν. καὶ προσευξάμενοι εἶπον. σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδει-

Incipit liber actuum apostolorum beati Luce euangeliste. Cap. i.

A

Primum quidem sermonem feci de omnibus o theophile que cepit iesus facere et docere: vsque in diem qua precipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis et loquens de regno dei. Et conuescens precepit eis ab hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissionem patris: quam audistis inquit per os meum. Quia Johannes quidem baptizauit aqua: vos autem baptizabimini spiritu sancto: non post multos hos dies. Igitur qui conuenerant interrogabant eum dicentes. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel: Dixit autem eis. Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem superuenientis spiritus sancti in vos: et eritis mihi testes in hierusalem et in omni iudea et samaria et vsque ad vltimum terre. Et cum hec dixisset videntibus illis eleuatus est: et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum: ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis: qui et dixerunt. Viri galilei quid statis aspicientes in celum. Hic iesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reuersi sunt hierosolymam a monte qui vocatur oliueti qui est iuxta hierusalem: sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum ascenderunt vbi manebat Petrus et Johannes et Jacobus et Andreas Philippus et Thomas Bartholomeus et Mattheus Jacobus alphei et Simon zelotes et Judas iacobi. Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre iesu et fratribus eius. In diebus illis exurgens petrus in medio fratrum dixit. Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Viri fratres oportet impleri scripturam quam predixit spiritus sanctus per os dauid de iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt iesum: qui connumeratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis: et suspensus crepuit medius: et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus hierusalem: ita vt appellaretur ager ille lingua eorum acheldema: hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psalmorum. Fiat commoratio eorum deserta: et non sit qui inhabitet in ea: et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore in quo intrauit et exiuit inter nos dominus iesus incipiens a baptismate iohannis vsque in diem qua assumptus est a nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos. Joseph qui vocabatur barsabas: qui cognominatus est iustus: et mathiam. Et orantes dixerunt. Tu domine qui corda nosti omnium: ostende

Marginal notes: Mat. 5. c. Jacobi. i. b. — Luce. 14. g. — Infra. 2. b. et. 19. a. — 3. Israel in greco dati ui casus. — Luce. 14. g. — B — Mar. 16. g. Apoc. 2. c. Joh. 20. c. — Mat. 10. a. Marc. 3. d. luce. 6. c. — C — ps. 108. — D — Infra. 4. d.

ξον ον εξελέξω εκ τούτων των δύο ένα λαβείν τον κλήρον της διακονίας ταύτης και αποστολής, εξ ης παρέβη ιούδας πορευθήναι εις τον τόπον τον ίδιον. και έδωκαν κλήρους αυτών, και έπεσεν ο κλήρος επί ματθίαν, και συγκατεψηφίσθη μετά των ένδεκα αποστόλων. Cap. 2.

Και εν τω συμπληρούσθαι την ημέραν της πεντηκοστής, ήσαν άπαντες ομοθυμαδόν επι το αυτό. και εγένετο άφνω εκ του ουρανού ήχος ώσπερ φερομένης πνοής βιαίας, και επλήρωσεν όλον τον οίκον ου ήσαν καθήμενοι. και ώφθησαν αυτοίς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ωσεί πυρός, εκάθισε τε εφ ένα έκαστον αυτών, και επλήσθησαν άπαντες πνεύματος αγίου, και ήρξαντο λαλείν ετέραις γλώσσαις, καθώς το πνεύμα εδίδου αυτοίς αποφθέγγεσθαι. ήσαν δε εν ιερουσαλήμ κατοικούντες ιουδαίοι άνδρες ευλαβείς από παντός έθνους των υπό τον ουρανόν. γενομένης δε της φωνής ταύτης συνήλθε το πλήθος και συνεχύθη, ότι ήκουον εις έκαστος τη ιδία διαλέκτω λαλούντων αυτών. εξίσταντο δε και εθαύμαζον λέγοντες προς αλλήλους. ουκ ιδού πάντες ούτοι εισίν οι λαλούντες γαλιλαίοι, και πως ημείς ακούομεν έκαστος τη ιδία διαλέκτω ημών, εν η εγεννήθημεν, πάρθοι και μήδοι και ελαμίται, και οι κατοικούντες την μεσοποταμίαν, ιουδαίαν τε και καππαδοκίαν, πόντον και την ασίαν, φρυγίαν τε και παμφυλίαν, αίγυπτον και τα μέρη της λιβύας της κατά κυρήνην, και οι επιδημούντες ρωμαίοι, ιουδαίοι τε και προσήλυτοι, κρήτες και άραβες, ακούομεν λαλούντων αυτών ταις ημετέραις γλώσσαις τα μεγαλεία του θεού. εξίσταντο δε πάντες και διηπόρουν άλλος προς άλλον λέγοντες. τι αν θέλοι τούτο είναι. έτεροι δε χλευάζοντες έλεγον, ότι γλεύκους μεμεστωμένοι εισί. σταθείς δε πέτρος συν τοις ένδεκα επήρε την φωνήν αυτού, και απεφθέγξατο αυτοίς. άνδρες ιουδαίοι και οι κατοικούντες ιερουσαλήμ άπαντες, τούτο υμίν γνωστόν έστω και ενωτίσασθε τα ρήματα μου. ου γαρ ως υμείς υπολαμβάνετε ούτοι μεθύουσιν, εστί γαρ ώρα τρίτη της ημέρας. αλλά τούτο εστί το ειρημένον διά του προφήτου ιωήλ. και έσται εν ταις εσχάταις ημέραις λέγει ο θεός εκχεώ από του πνεύματος μου επί πάσαν σάρκα, και προφητεύσουσιν οι υιοί υμών και αι θυγατέρες υμών, και οι νεανίσκοι υμών οράσεις όψονται, και οι πρεσβύτεροι υμών

quē elegeris ex his duobꝰ vnū accipere locū ministerij huius et apostolatus: de quo preuaricatꝰ est iudas vt abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis. Et cecidit sors super Mathiam: et annumeratus est cum vndecim apostolis. Cap. 2.

Et cum complerentur dies pentecostes: erant oēs pariter in eodē loco. Et factꝰ est repente de celo sonꝰ: tanq̄ aduenientis spūs vehemētis: et repleuit totā domū vbi erāt sedentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tanq̄ ignis: seditq; supra singulos eoꝝ. Et repleti sūt oēs spiritu sancto: et ceperunt loqui varijs linguis: prout spūs sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in hierusalem habitantes iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce cōuenit multitudo et mēte ꝯfusa est: qm̄ audiebat vnusq̄sq; līgua sua illos loquētes. Stupebāt aūt oēs et mirabantur dicētes. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur galilei sunt? Et quō nos audimus vnusquisq; linguaz nr̄az: in q̄ nati sumꝰ? Parthi et medi et elamite: et qui habitāt mesopotamiā: iudeam et cappadociam: pontū et asiā: phrygiam et pamphyliaz: egyptum et partes lybie que est circa cyrenez: et aduene romani: iudei quoq; et proselyti: cretes et arabes: audimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebāt aūt oēs et mirabantur adinuicē dicentes. Quid nam vult hoc esse? Alij aūt irridentes dicebant qr musto pleni sunt isti. Stans aūt petrus cū vndecim eleuauit vocem suam: et locutus est eis. Viri iudei et qui habitatis hierusalem vniuersi: hoc vobis notū sit: et auribus percipite verba mea. Nō enī sicut vos estimatis hi ebrij sunt: cum sit hora diei tertia. Sz hoc est quod dictū est per prophetam iohel. Et erit in nouissimis diebus dicit dn̄s: effundā de spiritu meo super omnem carnem. Et prophetabūt filij vestri et filie vestre: et iuuenes vestri visiones videbunt: et seniores vestri

A

k. Ignis in gr. genitiui casus. j. 4. d. et. 19 a.

B

C

Iohel. 2. g. Esa. 44. a.

ενυπνίοις ενυπνιασθήσονται. και γε επί τους δούλους μου και επί τας δούλας μου εν ταις ημέραις εκείναις εκχεώ από του πνεύματος μου, και προφητεύσουσι. και δώσω τέρατα εν τω ουρανώ άνω, και σημεία επί της γης κάτω, αίμα και πυρ και ατμίδα καπνού. ο ήλιος μεταστραφήσεται εις σκότος, και η σελήνη εις αίμα, πριν η ελθείν την ημέραν κυρίου την μεγάλην και επιφανή. και έσται πας ος αν επικαλέσηται το όνομα κυρίου σωθήσεται. άνδρες ισραηλίται ακούσατε τους λόγους τούτους. ιησούν τον ναζωραίον άνδρα από του θεού αποδεδειγμένον εις υμάς δυνάμεσι και τέρασι και σημείοις, οις εποίησε δι αυτού ο θεός εν μέσω υμών, καθώς και αυτοί οίδατε. τούτον τη ωρισμένη βουλή και προγνώσει του θεού έκδοτον λαβόντες διά χειρών ανόμων προσπήξαντες ανείλετε. ον ο θεός ανέστησε λύσας τας ωδίνας του θανάτου, καθότι ουκ ην δυνατόν κρατείσθαι αυτόν υπ αυτού. δαυίδ γαρ λέγει εις αυτόν. προωρώμην τον κύριον ενώπιον μου διαπαντός, ότι εκ δεξιών μου εστίν ίνα μη σαλευθώ. διά τούτο ευφράνθη η καρδία μου, και ηγαλλιάσατο η γλώσσα μου, έτι δε και η σαρξ μου κατασκηνώσει επ ελπίδι. ότι ουκ εγκαταλείψεις την ψυχήν μου εις άδου, ουδέ δώσεις τον όσιον σου ιδείν διαφθοράν. εγνώρισάς μοι οδούς ζωής, πληρώσεις με ευφροσύνης μετά του προσώπου σου. άνδρες αδελφοί, εξόν ειπείν μετά παρρησίας προς υμάς περί του πατριάρχου δαυίδ, ότι και ετελεύτησε, και εταφη, και το μνήμα αυτού εστίν εν ημίν άχρι της ημέρας ταύτης. προφήτης ουν υπάρχων και ειδώς ότι όρκω ώμοσεν αυτώ ο θεός εκ καρπού της οσφύος αυτού το κατά σάρκα αναστήσειν τον χριστόν καθίσαι επί του θρόνου αυτού, προϊδών ελάλησε περί της αναστάσεως του χριστού, ότι ουκ εγκατελείφθη η ψυχή αυτού εις άδου, ουδέ η σαρξ αυτού είδε διαφθοράν. τούτον τον ιησούν ανέστησεν ο θεός, ου πάντες ημείς εσμέν μάρτυρες. τη δεξιά ουν του θεού υψωθείς, την τε επαγγελίαν του αγίου πνεύματος λαβών παρά του πατρός εξέχεε τούτο, ο νυν υμείς βλέπετε και ακούετε. ου γαρ δαυίδ ανέβη εις τους ουρανούς. λέγει δε αυτός. είπεν ο κύριος τω κυρίω μου κάθου εκ δεξιών μου. έως αν θω τους εχθρούς σου υποπόδιον των ποδών σου. ασφαλώς ουν γινωσκέτω πας οίκος ισραήλ, ότι και κύριον και χριστόν αυτόν

somnia somniabunt. Et quidem super seruos meos et ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo et prophetabunt. Et dabo prodigia in celo sursum et signa in terra deorsuz: sāguinē et ignē et vaporē fumi. Sol conuertetur in tenebras et luna in sanguinē: ante q̄ veniat dies domini magnus et manifestus. Et erit oīs q̄cunq; inuocauerit nomen dn̄i saluus erit. Viri israelite audite verba hec. Jesum nazarenum virum approbatum a deo in vobis virtutibus et ꝓdigijs et signis que fecit deus per illuz in medio vestri sicut scitis. Hunc definito cōsilio et prescientia dei traditum per manus iniquorum: affigentes interemistis. Quē deꝰ suscitauit solutis doloribꝰ inferni: iuxta qđ īpossibile erat teneri illum ab eo. Dauid enim dicit in eum. Preuidebaz dn̄m in ꝯspectu meo semper: qm̄ a dextris est mihi ne cōmouear. Propter hoc letatum est cor meum et exultauit lingua mea: insuꝑ et caro mea requiescet in spe. Qm̄ non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctū tuū videre corruptionē. Notas mihi fecisti vias vite: replebis me iocūditate cum facie tua. Viri fratres: liceat audenter dicere ad vos de patriarcha dauid: quoniaz defunctꝰ ē: et sepultꝰ ē: et sepulchrū eius est apud nos vsq; ī hodiernū diē. Propheta igitur cū eēt et sciret qr iureiurādo iurasset illi deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eiꝰ: ꝓuidens locutus est de resurrectione christi: quia neq; derelictꝰ est in inferno: neq; caro eius vidit corruptionem. Hunc iesum resuscitauit deus: cuius omnes testes sumus. Dextera igitur dei exaltatus: et promissione spiritus sancti accepta a patre: effudit hoc donum: qđ vos videtis et auditis. Non enim dauid ascendit in celos. Dicit autez ipse. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Donec ponā inimicos tuos scabellum pedum tuorū. Certissime sciat ergo oīs domus israel: qr et dominū eū et christum fecit

Iohe. 2. b.

Mat. 10. c. et. 24. b. Iohe. 2. g. Rom. 10. c. Infr. 5. d.

D

Infra. 10. e

ps. 15

sup. 2. j. 10.

psal. 109.

ὁ θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. τί ποιήσωμεν ἄνδρες ἀδελφοί. πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς. μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει λέγων. σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος. πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύσαντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά. καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ. Cap. 3.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην. καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην. ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ εἶπε. βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτο σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει. καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά, καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος,

deus hunc iesum quem vos crucifixistis. His autem auditis compuncti sunt corde: et dixerunt ad petrum et ad reliquos apostolos. Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: penitentiam inquit agite: et baptizetur unusquisque vestrum in nomine iesu christi in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum spiritus sancti. Vobis enim est repromissio et filiis vestris: et omnibus qui longe sunt: quoscunque advocaverit dominus deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est et exhortabatur eos dicens. Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem eius baptizati sunt: et apposite sunt in die illa anime circiter tria milia. Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni anime timor. Multa quoque prodigia et signa per apostolos in hierusalem fiebant: et metus erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant erant pariter et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant: et dividebant illa omnibus prout cuique opus erat. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo: et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis collaudantes deum: et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum. Cap. 3.

Petrus autem et Johannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris sue baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi que dicitur speciosa: ut peteret elemosynam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset petrum et iohannem incipientes introire in templum rogabat ut elemosinam acciperet. Intuens autem in eum petrus cum iohanne dixit. Respice in nos. At ille intendebat in eos: sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit. Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo hoc tibi do. In nomine iesu christi nazareni surge et ambula. Et apprehensa manu eius dextera allevavit eum: et protinus consolidate sunt bases eius et plante. Et exiliens stetit et ambulabat: et intravit cum illis in templum: ambulans et exiliens

Mat. 4. c. Mar. 1. c. Luce. 13. a. Apoca. 2. d.

B

Infra. 4. a.

A

Infr. 14. b.

Infra. 9. d.

B

καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτόν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶνος ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν. ἄνδρες ἰσραηλῖται τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν. ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε. ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοί οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ παθεῖν τὸν χριστόν, ἐπλήρωσεν οὕτως. μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστόν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος. μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν. ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. αὐτοῦ ἀκούσεσθε, κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστὲ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς ἀβραάμ. καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσον-

et laudans deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem deum. Cognoscebant autem illum: quod ipse erat qui ad elemosinam sedebat ad speciosam portam templi. Et impleti sunt stupore et extasi: in eo quod contigerat illi. Cum tenerent autem petrum et iohannem: cucurrit omnis populus ad eos ad porticum que appellatur salomonis stupentes. Videns autem petrus respondit ad populum. Viri israelite quid miramini in hoc: aut nos quid intuemini: quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus abraam et deus isaac et deus iacob: deus patrum nostrorum glorificavit filium suum iesum: quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem pilati: iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis: et petistis virum homicidam donari vobis: auctorem vero vite interfecistis. Quem deus suscitavit a mortuis: cuius nos testes sumus: et in fide nominis eius hunc quem vos videtis et nostis confirmavit nomen eius: et fides que per eum est dedit illi integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis: sicut et principes vestri. Deus autem que prenunciavit per os omnium prophetarum pati christum suum: sic impleuit. Penitemini igitur et convertimini: ut deleantur peccata vestra: ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu domini et miserit eum qui predicatus est vobis iesum christum: quem oportet quidem celum suscipere usque in tempora restitutionis omnium que locutus est deus per os sanctorum suorum a seculo prophetarum. Moyses quidem dixit. Quoniam prophetam suscitabit vobis dominus deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quecunque locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima que non audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes prophete a samuel et deinceps: qui locuti sunt annunciaverunt dies istos. Vos estis filii prophetarum et testamenti: quod disposuit deus ad patres vestros dicens ad abraam. Et in semine tuo benedicentur

C

Mat. 17. b. Mar. 15. b. Luce. 23. c. Joh. 18. 6.

Eccle. 17. c. Eze. 18. g. Mat. 4. c. Mar. 1. c. Luce. 13. a. Apoca. 2. d.

D

Deut. 18. d

Gene. 12. c.

ται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. ὑμῖν πρῶτον
ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν
ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς, ἐν τῷ
ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν
ὑμῶν. Cap. 4.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν
ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατη-
γὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ σαδδουκαῖοι, διαπο-
νούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν
καὶ καταγγέλειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστα-
σιν τῶν νεκρῶν. καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖ-
ρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον.
ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. πολλοὶ δὲ τῶν ἀκου-
σάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ
ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.
ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐ-
τῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ
γραμματεῖς εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἄνναν τὸν
ἀρχιερέα, καὶ καϊάφαν καὶ ἰωάννην καὶ ἀλέ-
ξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατι-
κοῦ. καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ ἐπυν-
θάνοντο. ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόμα-
τι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς. τότε πέτρος πλη-
σθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς.
ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ
ἰσραήλ. εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ
εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗ-
τος σέσωσται, γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ
παντὶ τῷ λαῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι
ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσ-
ταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν
τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑ-
γιής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς
ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος
εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλ-
λῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲν γὰρ ὄνομα ἕ-
τερόν ἐστιν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομέ-
νον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.
θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παρρησίαν
καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρω-
ποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμα-
ζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ ἰη-
σοῦ ἦσαν. τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν
αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν
εἶχον ἀντειπεῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔ-
ξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν συνέβαλον πρὸς
ἀλλήλους λέγοντες. τί ποιήσομεν τοῖς ἀν-
θρώποις τούτοις, ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν ση-
μεῖον γέγονε δι' αὐτῶν πᾶσι τοῖς κατοικοῦ-
σιν ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα
ἀρνήσασθαι. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον δια-
νεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησώ-
μεθα αὐτοῖς, μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόμα-
τι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. καὶ καλέ-

omnes familie terre. Vobis primum
deus suscitans filium suum
misit eum benedicentem vobis: vt
conuertat se vnusquisqz a nequitia
sua. Cap. 4.

Loquentibus autem illis ad populum
superuenerunt sacerdotes et magistratus
templi et saducei: dolentes
quod docerent populum
et annunciarent in iesum resurrectionem ex
mortuis. Et iniecerunt in eos manus:
et posuerunt eos in custodiam in crastinum.
Erat autem iam vespera. Multi autem eorum qui
audierant verbum crediderunt: et factus est
numerus virorum quasi quinqz milia.
Factum est autem in crastinum vt congregarentur
principes eorum et seniores et
scribe in hierusalem: et annas
princeps sacerdotum: et caiphas et iohannes
et alexander: et quotquot erant de genere sa-
cerdotali. Et statuentes eos in medio in-
terrogabant. In qua virtute aut in quo no-
mine fecistis hoc vos? Tunc repletus
spiritu sancto petrus dixit ad eos.
Principes populi et seniores
israel audite. Si nos hodie diiudicamur in
benefacto hominis infirmi in quo iste
saluus factus est: notum sit omnibus vobis et
omni plebi israel: quia in nomine domini nostri
iesu christi nazareni quem vos crucifixistis
quem deus suscitauit a mortuis: in
hoc iste astat coram vobis sanus.
Hic est lapis qui reprobatus est
a vobis edificantibus: qui factus est
in caput anguli: et non est in alio
aliquo salus. Nec enim aliud nomen
est sub celo datum
hominibus in quo oporteat nos saluos fieri.
Videntes autem petri constantiam
et iohannis: comperto quod homines
essent sine litteris et idiote ammirabantur:
et cognoscebant eos quoniam cum iesu [cum
fuerant. Hominem quoqz videntes stantem
eis qui curatus fuerat: nihil
poterant contradicere. Iusserunt autem eos fo-
ras extra concilium secedere: et conferebant ad
inuicem dicentes. Quid faciemus hominibus
istis: quoniam quidem notum signum
factum est per eos omnibus habitantibus
hierusalem manifestum est: et non possumus
negare. Sed ne amplius diuulgetur
in populum: comminemur
eis: ne vltra loquantur in nomine
hoc vlli hominum. Et vocantes

ps. 117.
Mat. 21. g.
Mar. 12. c.
Luce. 20. c.
1. Pet. 2. a.

σαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ κα-
θόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ
τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰω-
άννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον. εἰ
δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἀκού-
ειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμε-
θα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ
λαλεῖν. οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν
αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολά-
σονται αὐτοὺς διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐ-
δόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. ἐτῶν γὰρ
ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ'
ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ἀ-
πολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ
ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες
ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ
εἶπον. δέσποτα σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐ-
ρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάν-
τα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος δαυὶδ τοῦ
παιδός σου εἰπών. ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ
λαοὶ ἐμελέτησαν κενά. παρέστησαν οἱ βα-
σιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν
ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ
χριστοῦ αὐτοῦ. συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀλη-
θείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου ἰησοῦν ὃν ἔ-
χρισας, ἡρώδης τε καὶ πόντιος πιλάτος σὺν
ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰσραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ
σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι.
καὶ τανῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐ-
τῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρη-
σίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν τῷ τὴν
χεῖρά σου ἐκτείνειν εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα
καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ
ἁγίου παιδός σου ἰησοῦ. καὶ δεηθέντων αὐ-
τῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμέ-
νοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁ-
γίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ με-
τὰ παρρησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πισ-
τευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ
οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν
ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ
μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον
οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου
ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάν-
τας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν
ἐν αὐτοῖς. ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰ-
κιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς
τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς
πόδας τῶν ἀποστόλων. διεδίδοτο δὲ ἑ-
κάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. ἰωσῆς δὲ
ὁ ἐπικληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως

eos: denunciauerunt ne omnino
loquerentur neqz docerent in
nomine iesu. Petrus vero et iohannes
respondentes dixerunt ad eos. Si
iustum est in conspectu dei vos potius au-
dire quam deum: iudicate. Non enim possumus
que vidimus et audiuimus non
loqui. At illi comminantes dimiserunt
eos: non inuenientes quomodo punirent
eos propter populum: quia omnes clarificabant id
quod factum fuerat in eo quod acciderat. Anno-
rum enim erat amplius quadraginta homo in
quo factum fuerat signum istud sanitatis. Di-
missi autem venerunt ad suos: et
annunciauerunt eis quanta ad eos principes
sacerdotum et seniores dixissent. Qui cum
audissent vnanimiter leuauerunt vocem ad
deum et dixerunt. Domine tu deus qui fecisti
[celum
et terram mare et omnia
que in eis sunt: qui spiritu sancto per os patris nostri dauid
pueri tui dixisti. Quare fremuerunt gen-
tes: et populi meditati sunt inania. Asti-
terunt reges terre: et principes conuenerunt
in vnum aduersus dominum et aduersus
christum eius. Conuenerunt enim vere in ciui-
tate ista aduersus sanctum puerum tuum iesum
quem vnxisti: herodes et pontius pilatus cum
gentibus et populis israel: facere que manus
tua et consilium tuum decreuerunt fieri.
Et nunc domine respice in minas eorum:
et da seruis tuis cum omni fiducia
loqui verbum tuum: in eo quod
manum tuam extendas ad sanitates et signa
et prodigia fieri per nomen
sancti filij tui iesu. Et cum orassent:
motus est locus in quo erant congregati.
Et repleti sunt omnes spiritu sancto:
et loquebantur verbum dei cum
fiducia. Multitudinis autem credentium
erat cor vnum et anima vna:
nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum
esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Et
virtute magna reddebant apostoli testimoni-
um resurrectionis iesu christi domini nostri:
et gratia magna erat in omnibus
illis. Neqz enim quisquam egens erat
inter illos. Quotquot enim possessores a-
grorum aut domorum erant: vendentes afferebant
precia eorum que vendebant et ponebant ante
pedes apostolorum. Diuidebatur autem singulis
prout cuiqz opus erat. Joseph autem
qui cognominatus est barsabas ab apostolis:
quod est interpretatum filius consolationis:

Infra. 5. c.
ps. 2.
sup. 2. a.
Infra. 19.
supra. 2. d.
supra. 2. d.

λευίτης κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτοῦ ἀγροῦ πωλήσας, ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Cap. 5.

Ἀνὴρ δέ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα, καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀνανία, διά τι ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου. οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε. τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο. οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκούων δὲ ὁ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτόν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος. εἰπέ μοι εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε. ἡ δὲ εἶπε ναὶ τοσούτου. ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν. τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου. ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε. ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ᾽ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ σολομῶνος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν

leuites cyprius genere cum haberet agrũ vendidit eũ: ꝛ attulit precium ꝛ posuit ante pedes apostolorum.

Cap. 5.

A

Vir ãt qdã noie ananias cũ saphira vxore sua vendidit agruʒ: ꝛ fraudauit de precio agri conscia vxore sua: ꝛ afferens partem quandã ad pedes apostolorum posuit. Dixit ãt Petrꝰ ad ananiã. Anania cur sathanas cor tuum temptauit mentiri te spũi sancto: ꝛ fraudare de pcio agri? Nõne manẽs tibi manebat: ꝛ venũdatũ in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus: sed deo. Audiens aũt ananias hec verba: cecidit ꝛ expirauit. Et fctũs ẽ timor magnus super oẽs qui audierũt. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum: ꝛ efferẽtes sepelierũt.

B

Factũ est autem quasi horaruʒ triũ spaciũ: ꝛ vxor ipsiꝰ nesciẽs qd factũ fuerat itroiuit. Dixit autẽ ei petrus. Dic mihi mulier si tãti agruʒ vẽdidistis? At illa dixit. Etiã tãti. Petrus autem ad eã. Quid vtiqʒ cõuenit vobis tẽptare spirituʒ domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt viꝝ tuuʒ ad ostiũ: ꝛ efferẽt te. Cõfestiʒ cecidit ante pedes eius ꝛ expirauit. Intrantes autem iuuenes iuenerũt illã mortuã ꝛ extulerunt ꝛ sepelierunt ad viꝝ suũ. Et factus ẽ timor magnus in vniuersa ecclesia ꝛ i omnes q audierunt hec.

C

Per manus autem apostoloꝝ fiebant signa ꝛ prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter oẽs in porticu salomonis. Ceteroꝝ ãt nemo audebat se iungere illis: sʒ magnificabat eos populus. Magis ãt augebat credẽtiuʒ in dño multitudo virorum ac mulieruʒ: ita vt in plateas eijcerent infirmos ꝛ ponerent in lectulis ac grabbatis: vt veniente petro saltẽ vmbra illius obũbraret quẽqʒ illorum: ꝛ liberarentur omnes ab infirmitatibꝰ suis. Cõcurrebat ãt ꝛ multitudo vicinaꝝ ciuitatũ hierlʒ: afferẽtes egros ꝛ vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes. Exurgens ãt pnceps sacerdotũ ꝛ oẽs q cuʒ illo erãt que est heresis saduceoꝝ repleti sunt zelo: ꝛ inijecerunt manus

ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ. ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐπὶ πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον. πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἰσραηλῖται προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν

in apostolos: ꝛ posuerunt eos in custodia publica. Angelus aũt dñi per noctem aperiens ianuas carceris: ꝛ educens eos dixit. Ite ꝛ stantes loquimini in templo plebi oĩa vba vite huius.

Infra. 12. a.

D

Qui cũ audissent intrauerunt diluculo in tẽpluʒ ꝛ docebant. Aduenies autem pnceps sacerdotũ ꝛ q cuʒ eo erãt: conuocauerunt conciliuʒ ꝛ oẽs seniores filioꝝ israel: ꝛ miserunt ad carcereʒ vt adducerent. Cum aũt venissent ministri ꝛ aperto carcere nõ inuenissent illos: reuersi nunciauerunt dicentes. Carcerẽ quidem inuenimus clausum cũ omni diligentia: ꝛ custodes stantes ante ianuas: aperientes ãt neminẽ intus inuenimus.

j. 12. a. et. 16. c.

Vt ãt audierũt hos sermones magistratꝰ tẽpli ꝛ pncipes sacerdotum: ambigebant de illis quidnã fieret.

E

Aduenies autem quidam nunciauit eis qr ecce viri quos posuistis in carcerẽ: sũt in templo stãtes ꝛ docẽtes populũ. Tunc abijt magistratus cum ministris ꝛ adduxit illos sine vi. Timebant enim populum: ne lapidarent. Et cuʒ adduxissent illos statuerũt in concilio. Et interrogauit eos pnceps sacerdotũ dicẽs. Precipiẽdo pcepimꝰ vobis ne doceretis in nomine isto: ꝛ ecce replestis hierusaleʒ doctrina vestra: ꝛ vultis inducere super nos sanguinem hois istius.

Mat. 7. c.

Rñdens autem petrus ꝛ apostoli dixerũt. Obedire opʒ deo magis qʒ hominibus.

sup. 4. b.

F

Deus patrũ nroꝝ suscitauit iesum: quẽ vos interemistis suspẽdentes i ligno. Hũc pncipeʒ ꝛ saluatorẽ deꝰ exaltauit dextera sua ad dandã penitentiam israel: et remissionẽ peccatoꝝ: ꝛ nos sumꝰ testes horum verborum ꝛ spiritus sctũs queʒ dedit deus oĩbus obedientibus sibi. Hec cũ audissent dissecabantur ꝛ cogitabant interficere illos. Surgens ãt quidã in cõcilio phariseus nomine gamaliel legis doctor honorabilis vniuerse plebi iussit foras ad breue homines fieri. Dixitqʒ ad illos. Viri israelite: attendite vobis super hoibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies

Infra. 22. a.

sup. 2. b.

ανέστη θευδάς λέγων είναι τινά εαυτόν μέγαν, ω προσεκλήθη αριθμός ανδρών ωσεί τετρακοσίων, ος ανηρέθη, και πάντες όσοι επείθοντο αυτώ διελύθησαν, και εγένοντο εις ουδέν. μετά τούτον ανέστη ιούδας ο γαλιλαίος εν ταις ημέραις της απογραφής, και απέστησε λαόν ικανόν οπίσω αυτού. κακείνος απώλετο, και πάντες όσοι επείθοντο αυτώ διεσκορπίσθησαν. και ταυύν λέγω υμίν, απόστητε από των ανθρώπων τούτων και εάσατε αυτούς. ότι εάν η εξ ανθρώπων η βουλή αύτη η το έργον τούτο, καταλυθήσεται, ει δε εκ θεού εστίν, ου δύνασθε καταλύσαι αυτό, μήποτε και θεομάχοι ευρεθήτε. επείσθησαν δε αυτώ, και προσκαλεσάμενοι τους αποστόλους δήραντες, παρήγγειλαν μη λαλείν επί τω ονόματι του ιησού, και απέλυσαν αυτούς. οι μεν ουν επορεύοντο χαίροντες από προσώπου του συνεδρίου, ότι κατηξιώθησαν υπέρ του ονόματος του ιησού ατιμασθήναι. πάσαν τε ημέραν εν τω ιερώ και κατ οίκον ουκ επαύσαντο διδάσκοντες και ευαγγελιζόμενοι ιησούν τον χριστόν. Cap. 6.

Εν δε ταις ημέραις ταύταις πληθυνόντων των μαθητών, εγένετο γογγυσμος των ελληνιστών προς τους εβραίους, ότι παρεθεωρούντο εν τη διακονία τη καθημερινή αι χήραι αυτών. προσκαλεσάμενοι δε οι δώδεκα το πλήθος των μαθητών είπον. ουκ αρεστόν εστίν ημάς καταλείψαντας τον λόγον του θεού, διακονείν τραπέζαις. επισκέψασθε ουν αδελφοί άνδρας εξ υμών μαρτυρουμένους επτά πλήρεις πνεύματος αγίου και σοφίας, ους καταστήσομεν επί της χρείας ταύτης. ημείς δε τη προσευχή και τη διακονία του λόγου προσκαρτερήσομεν. και ήρεσεν ο λόγος ενώπιον παντός του πλήθους. και εξελέξαντο στέφανον άνδρα πλήρη πίστεως και πνεύματος αγίου, και φίλιππον, και πρόχορον, και νικάνορα, και τίμωνα, και παρμενάν, και νικόλαον προσήλυτον αντιοχέα. ους έστησαν ενώπιον των αποστόλων, και προσευξάμενοι επέθηκαν αυτοίς τας χείρας. και ο λόγος του θεού ηύξανε, και επληθύνετο ο αριθμός των μαθητών εν ιερουσαλήμ σφόδρα. πολύς τε όχλος των ιερέων υπήκουον τη πίστει. στέφανος δε πλήρης πίστεως και δυνάμεως εποίει τέρατα και σημεία μεγάλα εν τω λαώ. ανέστησαν δε τινές των εκ της συναγωγής της λεγομένης λιβερτίνων και κυρηναίων και αλεξανδρέων, και των από κι-

extitit theodas dicens se eẽ aliquẽ: cui consensit numerus virorum circiter q̃drīgētoꝝ: q̃ occisus ẽ: ⁊ omnes qui credebant ei dissipati sunt: ⁊ redacti ad nihilũ. Post hũc extitit iudas galileus in diebus professionis ⁊ auertit populum post se. Et ipse perijt: ⁊ oẽs quotquot ꝯsẽserũt ei dispersi sunt. Et nunc itaq̃ dico vobis: discedite ab hominibus istis: ⁊ sinite illos. Quoniam si ẽ ex hoibus consilium hoc aut opus: dissoluetur: si vero ex deo est: non poteritis dissoluere: ne forte ⁊ deo repugnare videamini. Cõsẽserũt ãt illi: ⁊ ꝯuocãtes apostolos cesis denũciauerunt ne omnino loquerentur in nomine iesu: ⁊ dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilij: q̃m digni habiti sũt ꝓ nomie iesu cõtumeliam pati. Omni autẽ die nõ cessabant in templo ⁊ circa domos docentes ⁊ euangelizantes xp̃m iesum. Cap. 6.

B

In diebus ãt illis crescente numero discipuloꝝ: factum est murmur grecorum aduersus hebreos: eo q̃ despicerent in misterio quotidiano vidue eorum. Conuocantes ãt duodeci mltitudinẽ discipuloꝝ dixerunt. Nõ est equũ nos derelinquere verbũ dei ⁊ ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij septẽ plenos spũ sancto ⁊ sapientia: quos constituamus super hoc opus: nos vero orationi ⁊ ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudie. Et elegerũt stephanũ virũ plenum fide ⁊ spiritu sancto: ⁊ philippum ⁊ prochoꝝ ⁊ nicanorem et timonem ⁊ parmenam ⁊ nicolaum aduenã antiochenũ. Hos statuerũt ante ꝯspectũ apostoloꝝ: ⁊ orãtes imposuerũt eis manus. Et verbum dei crescebat: ⁊ multiplicabat numerus discipuloꝝ in hierusalẽ valde. Multa etiam turba sacerdotũ obediebat fidei. Stephan⁹ ãt plenus gr̃a ⁊ fortitudine faciebat ꝓdigia ⁊ signa magna in populo. Surrexerũt ãt q̃dã de synagoga q̃ appellat libertinorũ ⁊ cyrenensium ⁊ alexãdrinoꝝ ⁊ eoꝝ q̃ erãt a cilicia

A

B

supra.1.d.

Infra.18.a

C

λικίας και ασίας συζητούντες τω στεφάνω, και ουκ ίσχυον αντιστήναι τη σοφία και τω πνεύματι ω ελάλει. τότε υπέβαλον άνδρας λέγοντας. ότι ακηκόαμεν αυτού λαλούντος ρήματα βλάσφημα εις μωϋσήν και τον θεόν. συνεκίνησάν τε τον λαόν και τους πρεσβυτέρους και τους γραμματείς, και επιστάντες συνήρπασαν αυτόν, και ήγαγον εις το συνέδριον, έστησάν τε μάρτυρας ψευδείς λέγοντας. ο άνθρωπος ούτος ου παύεται ρήματα βλάσφημα λαλών κατά του τόπου του αγίου και του νόμου. ακηκόαμεν γαρ αυτού λέγοντος, ότι ιησούς ο ναζωραίος ούτος καταλύσει τον τόπον τούτον, και αλλάξει τα έθη α παρέδωκεν ημίν μωϋσής. και ατενίσαντες εις αυτόν άπαντες οι καθεζόμενοι εν τω συνεδρίω, είδον το πρόσωπον αυτού ωσεί πρόσωπον αγγέλου. είπε δε ο αρχιερεύς, ει άρα ταύτα ούτως έχει. ο δε έφη. Cap. 7.

Άνδρες αδελφοί και πατέρες ακούσατε. ο θεός της δόξης ώφθη τω πατρί ημών αβραάμ όντι εν τη μεσοποταμία πριν η κατοικήσαι αυτόν εν χαρράν, και είπε προς αυτόν. έξελθε εκ της γης σου και εκ της συγγενείας σου, και δεύρο εις γην ην αν σοι δείξω. τότε εξελθών εκ γης χαλδαίων, κατώκησεν εν χαρράν. κακείθεν μετά το αποθανείν τον πατέρα αυτού μετώκισεν αυτόν εις την γην ταύτην, εις ην υμείς νυν κατοικείτε. και ουκ έδωκεν αυτώ κληρονομίαν εν αυτή ουδέ βήμα ποδός, και επηγγείλατο δούναι αυτώ εις κατάσχεσιν αυτήν και τω σπέρματι αυτού μετ αυτόν, ουκ όντος αυτώ τέκνου. ελάλησε δε ούτως ο θεός, ότι έσται το σπέρμα αυτού πάροικον εν γη αλλοτρία, και δουλώσουσιν αυτό και κακώσουσιν έτη τετρακόσια, και το έθνος ω εάν δουλεύσωσι κρινώ εγώ, είπεν ο θεός. και μετά ταύτα εξελεύσονται και λατρεύσουσί μοι εν τω τόπω τούτω. και έδωκεν αυτώ διαθήκην περιτομής, και ούτως εγέννησε τον ισαάκ, και περιέτεμεν αυτόν τη ημέρα τη ογδόη. και ο ισαάκ τον ιακώβ, και ο ιακώβ τους δώδεκα πατριάρχας. και οι πατριάρχαι ζηλώσαντες τον ιωσήφ απέδοντο εις αίγυπτον, και ην ο θεός μετ αυτού. και εξείλετο αυτόν εκ πασών των θλίψεων αυτού, και έδωκεν αυτώ χάριν και σοφίαν εναντίον φαραώ βασιλέως αιγύπτου, και κατέστησεν αυτόν ηγούμενον επ αίγυπτον και όλον τον οίκον αυτού. ήλθε δε λιμός εφ ό-

⁊ asia disputantes cum stephano: ⁊ non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur: propterq̃ redarguebantur ab eo cum omni fiducia. Tũc summiserũt viros q̃ dicerẽt se audiuisse eũ dicẽtẽ v̄ba blasphemie ĩ moysen ⁊ deũ. Cõmouerunt itaq̃ plebem ⁊ seniores ⁊ scribas: ⁊ concurrentes rapuerunt eum: ⁊ adduxerunt in concilium: ⁊ statuerunt falsos testes qui dicerent. Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum ⁊ legem. Audiuimus enim eum dicentem q̃m iesus nazaren⁹ hic destruet locum istum: ⁊ mutabit traditões q̃s tradidit nobis moyses. Et intuentes eum oẽs q̃ sedebant in concilio viderunt faciem eius tanq̃ faciem angeli. Dixit autem princeps sacerdotum: si hec ita se haberent? Qui ait. Cap. 7.

Viri fratres ⁊ patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro abrae cũ esset in mesopotamia ꝓusq̃ morarertur in carran: ⁊ dixit ad illum. Exi de terra tua ⁊ de cognatiõe tua: ⁊ veni in terrã quã mõstrauero tibi. Tũc exijt de terra chaldeoꝝ: ⁊ habitauit ĩ carrã. Et inde postq̃ mortu⁹ ẽ pater eius transtulit illum in terrã istã: in qua nunc vos habitatis. Et nõ dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem et semini eius post ipsũ: cum nõ haberet filiũ. Locutus est autẽ ei deus: q̃ erit semen eius accola in terra aliena: ⁊ seruituti eos subijciẽt: ⁊ male tractabũt eos annis q̃drigẽtis: ⁊ gẽtẽ cui seruierint iudicabo ego: dicit dñs. Et post hec exibunt: ⁊ seruient mihi in loco isto. Et dedit illi testamẽtũ circũcisionis: ⁊ sic genuit isaac: ⁊ circũcidit eum die octauo: ⁊ isaac iacob: ⁊ iacob duodecim p̃triarchas. Et patriarche emulantes ioseph vendiderunt in egyptum: ⁊ erat deus cum eo. Et eripuit eũ ex oibus tribulationibus eius: ⁊ dedit ei gratiam ⁊ sapientiã ĩ ꝯspectu pharaonis regis egyptioꝝ: ⁊ ꝯstituit eũ prepositum super egyptũ ⁊ super oẽm domũ suã. Venit ãt fames ĩ vni-

Infra.7.d.

D

A

Genes.12.a.

gene.13.c.

Gene.15.d.

B

gene.57.d.

Gen.41.g.

λην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλῖψις μεγάλη, καὶ οὐκ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον. καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ. ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακὼβ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὧ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ. καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. καὶ ἐπαιδεύθη μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον. ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών. ἄνδρες ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς, ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους. ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπώσατο αὐτὸν εἰπών. τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς. μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον. ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σιμᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμαζε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν

uersaz egyptũ et chanaan: et tribulatio magna: et non inueniebant cibos patres nostri. Cum audisset ãt iacob esse frumentum in egypto: misit patres nostros primum: et in secũdo cognitus est ioseph a fratribus suis: et manifestatus est pharaoni genus eius. Mittens autem ioseph accersiuit iacob patrem suum et omnem cognationẽ suam in animabus septuaginta quinque. Et descẽdit iacob in egyptũ: et defunctus est ipse et patres nostri. Et translati sunt in sichem: et positi sũt in sepulchro quod emit abraam precio argẽti a filiis emor filii sichem. Cum autem appropinquaret tempus promissionis quã pfessus erat deus abrahe: creuit populus et multiplicatus est in egypto: quoadusque surrexit alius rex in egypto: qui nõ sciebat ioseph. Hic circũueniẽs genus nostrũ: afflixit patres nostros: vt exponerent infantes suos ne viuificarentur. Eodem tpe natus est moyses: et fuit gratus deo: qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo: sustulit eum filia pharaonis: et nutriuit eũ sibi in filium. Et eruditus est moyses oĩ sapientia egyptiorum: et erat potens in verbis et in operibus suis. Cũ aũt impleretur ei quadraginta annorũ tps: ascendit in cor eius vt visitaret fratres suos filios israel. Et cũ vidisset quendã iniuriã patientẽ vindicauit illũ: et fecit vltionem ei qui iniuriã sustinebat: percusso egyptio. Existimabat autem intelligere fratres quoniam deus per manum ipsius daret salutem illis. At illi nõ intellexerunt. Sequẽti vero die apparuit illis litigantibus: et reconciliabat eos in pace dicens. Uiri fratres estis: vt quid nocetis alterutrum? Qui aũt iniuriã faciebat proximo: repulit eũ dicens. Quis te cõstituit pncipẽ et iudicẽ sup nos? Nunquid interficere me tu vis? quẽadmodũ interfecisti heri egyptiũ? Fugit aũt moyses in verbo isto: et factus est aduena in terra madian: vbi genuit filios duos. Et expletis annis quadraginta: apparuit illi in deserto mõtis syna angelus in igne flamme rubi. Moyses autem videns admiratus est visum. Et accedente illo vt consideraret: facta est ad eum vox dñi dicens. Ego sum deus

Gene. 42.a · Gene. 45.f · Gen. 49.d · C · Exo. 1.a · Exo. 2.a · Exo. 2.b · D · Luce. 11.b · Exo. 2.c · Exo. 3.a

πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωϋσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος. λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον. τοῦτον τὸν μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν, τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτός ἐστιν ὁ μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν. ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο, καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ ἀαρών. ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μωϋσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν. μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ. καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς, καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωϋσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει. ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν δαυίδ. ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ. σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, κα-

patrũ tuorũ: deus abraã: deus isaac: et deus iacob. Tremefactus autem moyses: nõ audebat considerare. Dixit ãt illi dñs. Solue calciamentum pedũ tuorũ: locus enim in quo stas terra sctã est. Uidens vidi afflictionẽ populi mei qui est in egypto: et gemitum eorum audiui: et descendi liberare eos. Et nũc veni et mittã te in egyptũ. Hunc moysen quem negauerunt dicẽtes: quis te cõstituit pricipẽ et iudicẽ: hunc deus principem et redemptorem misit cũ manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciẽs prodigia et signa in terra egypti et in rubro mari: et in deserto annis quadraginta. Hic est moyses qui dixit filiis israel. Prophetã suscitabit vobis deus de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cũ angelo qui loquebatur ei in monte syna et cũ patribus nostris qui accepit verba vite dare nobis. Cui noluerũt obedire patres nostri: sed repulerunt et auersi sunt cordibus suis in egyptum: dicẽtes ad aaron. Fac nobis deos qui precedant nos. Moysi enim huic qui eduxit nos de terra egypti nescimus quid factum sit ei. Et vitulũ fecerunt in diebus illis: et obtulerũt hostiam simulacro: et letabãtur in operibus manuũ suarum. Conuertit aũt deus: et tradidit eos seruire militie celi: sicut scriptum est in libro prophetarũ. Nunquid victimas aut hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto domus israel? Et suscepistis tabernaculũ moloch: et sidus dei vestri rephan figuras quas fecistis adorare eas: et transferam vos trãs babylonẽ. Tabernaculũ testimonij fuit cũ patribus nostris in deserto sicut disposuit illis deus loquẽs ad moysen: vt faceret illũ secundũ formã quã viderat. Quod et induxerũt suscipiẽtes patres nostri cũ iesu in possessionem gentium quas expulit deus a facie patrũ nostrorum vsque in diebus dauid: Qui inuenit gratiam ante deũ: et petiit vt inueniret tabernaculũ deo iacob. Salomon ãt edificauit illi domũ. Sed non excelsus in manufactis habitat: sicut p

Exo. 3.a · Josue 5.d · E · Deut. 18.c · Exo. 32.a · Amos 5.d · Exo. 25.d

θῶς/ὁ προφήτης λέγει. ὁ οὐρανός μοι θρό=
νος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου ποῖ
ον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος, ἢ
τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου. οὐχὶ ἡ
χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα. σκληρο=
τράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς
ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀν=
τιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. τί
να τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες
ὑμῶν. καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγεί=
λαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ
νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε,
οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγ
γέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦ
τα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔ
βρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων
δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς
τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑ
στῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν. ἰδοὺ
θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους, καὶ
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα
τοῦ θεοῦ. κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συ
νέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμο=
θυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς
πόλεως ἐλιθοβόλουν, καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέ
θεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας
νεανίου τοῦ καλουμένου σαύλου. καὶ ἐλι=
θοβόλουν τὸν στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ
λέγοντα. κύριε ἰησοῦ δέξαι τὸ πνεῦμα
μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγά
λῃ. κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν
ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Cap.8.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει
αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱε
ροσολύμοις, πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ
τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας πλὴν
τῶν ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφα
νον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπε
τὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνε=
το τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευ
όμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας πα
ρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν διασπα=
ρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λό=
γον. φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς
σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν.
προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑ=
πὸ τοῦ φιλίππου ὁμοθυμαδόν, ἐν τῷ ἀκού=
ειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.
πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκά
θαρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο. πολ
λοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύ=

prophetam dicit. Celum mihi sedes ē:
terra āt scabellū pedū meorum. Quā
domū edificabitis mihi: dicit dn̄s: aut
quis locus requietiōis mee est: Nonne
man⁹ mea fecit hec oīa: Dura ceruice
τ incircumcisi cordibus et
auribus: vos semꝑ spūi scto restitistis:
sicut patres vestri ita τ vos. Quem
prophetarum nō sunt persecuti patres
vr̄i: Et occiderūt eos qui prenūciabant
de aduentu iusti: cuius
vos nūc proditores τ homicide fuistis:
qui accepistis legē in dispositiōe ange=
loꝝ: τ nō custodistis. Audiētes autē hec
dissecabant cordibus suis: et stridebāt
dentibus in eum. Cum autem esset
plenus spiritu sancto: intendens in
celū vidit gloriā dei: et iesum stantem
a dextris virtutis dei. Et ait. Ecce
video celos apertos: et
filiū hominis stantem a dextris v̄tutis
dei. Exclamātes āt voce magna ꝯtinue
rūt aures suas: τ īpetū fecerūt vnanimi
ter in eum. Et eijcientes eum extra
ciuitatē lapidabāt: τ testes deposuerunt
vestimenta sua secus pedes
adolescētis: qui vocabaꝛ saulus. Et la
pidabant stephanum inuocantem τ
dicētem. Domine iesu suscipe spiritum
meū. Positis āt genib⁹ clamauit vo=
ce magna dicēs. Dn̄e ne statuas illis
hoc pctm̄. Et cū hoc dixisset obdormi=
uit in domino. Cap.8.

Saulus autem erat cōsentiens neci
eius. Facta est autē in illa die
ꝑsecutio magna in ecclesia q̄ erat hiero
solymis: τ omnes dispersi sunt per
regiones iudee τ samarie: preter
apostolos. Curauerūt autem stephanū
viri timorati: τ fecerunt planctum
magnū super eū. Saulus v̄o deuasta=
bat ecclesiam per domos intrans
τ trahens viros ac mulieres tradebat
in custodiam. Igitur qui dispersi erāt
ꝑtransibāt euangelizantes verbum dei.
Philippus aūt descendens ī ciuitatem
samarie p̄dicabat illis christū:
Intendebant autem turbe his que a
philippo dicebanꝛ: vnanimiter audiētes
τ videntes signa que faciebat.
Multi eī eoꝝ q̄ habebāt spūs īmūdos
clamātes voce magna exibant. Multi
autem paralytici et claudi curati sunt.

Esaie.66.a

B

sup.6.d.

Mar.16.g

3.Re.21.d.
Infra.22.c.

A

Infra.9.a.

θησαν· καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει
ἐκείνῃ. ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρ
χεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθ=
νος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν
μέγαν, ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕ
ως μεγάλου λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύνα=
μις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσεῖχον δὲ αὐτῷ,
διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέ
ναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ
εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβα
πτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ὁ δὲ σίμων
καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσ
καρτερῶν τῷ φιλίππῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις
καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα ἐξίστατο. ἀκού
σαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι
δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀ
πέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάν
νην. οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐ
τῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον. οὔπω γὰρ
ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός. μόνον δὲ
βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυ
ρίου ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐ
τούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. θεασάμε
νος δὲ ὁ σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χει
ρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅ
γιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα λέγων.
δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν
ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.
πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. τὸ ἀργύριόν
σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρε
ὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσ=
θαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λό
γῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖ
α ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς
κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ εἰ
ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας
σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον
ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων
εἶπε. δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύρι
ον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε. οἱ
μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες
τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεψαν εἰς ἱε=
ρουσαλήμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρει=
τῶν εὐηγγελίσαντο. ἄγγελος δὲ κυρίου ἐ=
λάλησε πρὸς φίλιππον λέγων. ἀνάστηθι καὶ
πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν
καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν,
αὕτη ἐστὶν ἔρημος. καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη· καὶ
ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης καν
δάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πά
σης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνή
σων εἰς ἱερουσαλήμ· ἦν τε ὑποστρέφων καὶ κα

Factū est ergo gaudiū magnū i illa ci
uitate. Vir āt q̄dā noīe simon qui ante
fuerat in ciuitate magus seducēs gentē
samarie: dicēs se esse aliquem ⌈ vsqꝫ ad
magnū: cui auscultabāt oēs a minimo
maximū dicentes: hic est virtus
dei q̄ vocaꝛ magna. Attēdebāt aūt eū:
ꝓꝑ qđ multo tp̄e magicis suis demētas=
set eos. Cū vero credidissent philippo
euangelizanti de regno
dei et noīe iesu christi: baptizabantur
viri ac mulieres. Tunc simon
τ ipse credidit: τ cū baptizatus eēt adhe
rebat philippo. Vidēs ēt signa τ virtu
tes maximas fieri: stupēs āmirabaꝛ. Cū
aūt audissēt apl̄i q̄ erāt ī hierosolymis q:
recepisset samaria verbum dei: miserūt
ad eos Petrum τ Johannem.
Qui cū venissent orauerunt pro ipsis:
vt acciperēt spūm sanctum. Nōdū enī
in quenq̄ illoꝝ̄ supervenerat: sed
baptizati tm̄ erant in nomine domini
iesu. Tūc iponebāt manus super illos:
τ accipiebāt spūm sanctū. Cū vidisset
autem simon q: per impositionē man⁹
apostoloꝝ daretur spiritus sanctus:
obtulit eis pecuniam dicens.
Date τ mihi hāc potestatem: vt cuicun
qꝫ iposuero man⁹ accipiat spūm sanctū.
Petrus autem dixit ad eū. Pecunia
tua tecū sit in ꝑditionem: qm̄ donum
dei existimasti pecunia possideri.
Nō est enī tibi pars neqꝫ sors in sermo
ne isto. Cor enim tuum non est rectum
coram deo. Penitentiā itaqꝫ age ab
hac nequitia tua: τ roga deum si
forte remittaꝛ tibi hec cogitatio cordis
tui. In felle eī amaritudinis τ obliga
tiōe iniq̄tatis video te eē. Rn̄dēs āt si=
mō dixit. Precamini vos p me ad do
minū vt nihil veniat sup me hoꝝ q̄ dixi
stis. Et illi q̄dē testificati τ locuti
v̄buꝫ dei redibāt hierosolymā:
τ multis regionibus samaritanorum
euāgelizabāt. Angelus aūt dn̄i locut⁹ ē
ad philippum dicens. Surge τ
vade contra meridianum: ad viam
q̄ descēdit ab hierusalem in gazā:
hec est deserta. Et surgēs abijt. Et
ecce vir ethiops eunuchus potens can
dacis regine ethiopū: qui erat sup oēs
gazas eius venerat adorare
in hierl'm: τ reuertebatur sedens

B

C

D

E

θήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἠσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ. πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ. προσδραμὼν δὲ ὁ φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν. ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις. ὁ δὲ εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με. παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὕτη. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται. ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φιλίππῳ εἶπε. δέομαί σου περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός. ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ, καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχος. ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι. καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ ὅ τε φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον, καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν. Cap. 9.

Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ. καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ. σαοὺλ σαοὺλ τί με διώκεις. εἶπε δέ. τίς εἶ κύριε. ὁ δὲ κύριος εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. οἱ δὲ ἄν-

supra currũ suum: legensq; esaiam prophetam. Dixit autem spũs philippo. Accede et adiunge te ad currũ istũ. Accurrens aũt philippus audiuit eum legentem esaiam prophetam: et dixit. Putasne intelligis que legis? Qui ait. Et quomodo possum: si nõ aliquis ostẽderit mihi. Rogauitq; philippũ vt ascenderet et sederet secum. Locus aũt scripture quã legebat erat hic. Tanq̃ ouis ad occisionẽ duct9 est: et sicut agnus coram tondente se sine voce: sic nõ aperuit os suum. In humilitate iudiciũ eius sublatũ ẽ. Generationẽ ei9 quis enarrabit? Qm̃ tolletur de terra vita ei9. Rñdẽs aũt eunuchus dixit philippo. Obsecro te: de quo propheta dicit hoc? de se an de aliquo alio? Aperiens autem philippus os suum et incipiens a scriptura ista: euangelizauit illi iesum. Et dum irent per viam venerunt ad quandã aquã: et ait eunuchus: ecce aqua. Quis prohibet me baptizari? Dixit aũt philipp9. Si credis ex toto corde: licet. Et rñdẽs ait. Credo filiũ dei esse iesũ xp̃m. Et iussit stare currum. Et descenderunt vterq; in aquam philipp9 et eunuch9 et baptizauit eum. Cũ autem ascẽdissent de aqua: spiritus dñi rapuit philippũ: et ampli9 nõ vidit eum eunuchus. Ibat enim per viã suã gaudẽs. Philipp9 autem inuẽt9 ẽ in azoto: et ptrãsiẽs euãgelizabat ciuitatibus cũctis donec veniret cesaream. Ca. 9.

Saulus adhuc spirans minarũ et cedis in discipulos dñi accessit ad prĩcipẽ sacerdotũ: et petijt ab eo epistolas in damascũ ad synagogas: vt si quos inuenisset hui9 vie viros ac mulieres vinctos pduceret in hierl̃m. Et cũ iter faceret: contigit vt appropinquaret damasco. Et subito circũfulsit eũ lux de celo: et cadens in terram audiuit vocem dicẽtẽ sibi. Saule saule qd me psequeris. Qui dixit. Quis es dñe. Et ille. Ego sũ iesus: quẽ tu psequeris. Durũ ẽ tibi cõtra stimulũ calcitrare. Et tremẽs ac stupẽs dixit Dñe qd me vis facere? Et domin9 ad eũ. Surge et ingredere ciuitatẽ: et ibi dicet tibi qd te oporteat facere. Viri aũt illi

Esaie. 53. c.

Infra. 10. d.

Infra. 22. a.

supra. 8. a.

Infra. 22. b.
1. Cor. 15. b
Gala. 1. c

δρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ, εἱστήκεισαν ἐννεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεωγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτόν, εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν. καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι. ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν. ἰδοὺ ἐγὼ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα σαῦλον ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα ὅπως ἀναβλέψῃ. ἀπεκρίθη δὲ ἀνανίας. κύριε ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος. πορεύου ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε. σαοὺλ ἀδελφέ ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα. καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσε. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς. καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχεε τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκ-

qui comitabantur cum eo stabant stupefacti: audiẽtes quidẽ vocẽ neminem aũt videntes. Surrexit aũt Saulus de terra: apertisq; oculis nihil videbat. Ad manus autem illũ trahẽtes: itroduxerũt damascũ. Et trib9 dieb9 nõ vidẽs: et nõ mã [erat ibi ducauit neq; bibit. Erat aũt quidã discipul9 damasci noie ananias. Et dixit ad illũ in visu dñs. Anania. At ille ait. Ecce ego domie. Et dñs ad eũ. Surge et vade in vicum qui vocatur rectus: et quere in domo iude saulũ noie tarsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi man9 vt visũ recipiat. Rñdit aũt ananias. Domine audiui a multis de viro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis in hierl̃m. Et hic habet potestatẽ a pncipibus sacerdotũ alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit aũt ad eũ dñs. Vade quoniam vas electionis est mihi iste: vt portet nomen meũ coram gentibus et regibus et filijs israel. Ego enim ostendam illi: quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abijt ananias et introiuit in domum: et imponens ei manus dixit. Saule frater dñs misit me iesus: qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt videas et implearis spũ sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis ei9 tanq̃ squame: et visũ recepit. Et surgẽs baptizatus est: et cũ accepisset cibũ cõfortatus est. Fuit aũt cũ discipulis q erant damasci per dies aliquot. Et cõtinuo ingressus in synagogas pdicabat iesum: qm̃ hic est filius dei. Stupebant autem omnes q eũ audiebãt et dicebãt. Nõne hic est q expugnabat in hierl̃m eos q inuocabant nomen istud? Et huc ad hoc venit: vt vinctos illos duceret ad pricipes sacerdotũ. Saulus aũt multo magis cõualescebat et cõfundebat iudeos qui habitabant damasci: affirmãs qm̃ hic est christus. Cũ autem implerentur dies multi cõsiliũ fecerunt in vnum iudei: vt eũ interficerent. Note autem facte sunt saulo insidie eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte:

u. Hic i gr. aduer. loci.

2. Cor. 11. g.

τάς, οπως αυτόν ανέλωσι. λαβόντες δε αυτόν οι μαθηταί νυκτός καθήκαν διά του τείχους, χαλάσαντες εν σπυρίδι. παραγενόμενος δε ο σαύλος εν ιερουσαλήμ επειράτο κολλάσθαι τοις μαθηταίς, και πάντες εφοβούντο αυτόν, μη πιστεύοντες οτι εστί μαθητής. βαρνάβας δε επιλαβόμενος αυτόν ήγαγε προς τους αποστόλους, και διηγήσατο αυτοίς πως εν τη οδώ είδε τον κύριον, και οτι ελάλησεν αυτώ, και πως εν δαμασκώ επαρρησιάσατο εν τω ονόματι του ιησού. και ην μετ αυτών εισπορευόμενος εις ιερουσαλήμ, και παρρησιαζόμενος εν τω ονόματι του κυρίου ιησού. ελάλει τε και συνεζήτει προς τους ελληνιστάς, οι δε επεχείρουν αυτόν ανελείν. επιγνόντες δε οι αδελφοί κατήγαγον αυτόν εις καισάρειαν, και εξαπέστειλαν αυτόν εις ταρσόν. αι μεν ουν εκκλησίαι καθ όλης της ιουδαίας και γαλιλαίας και σαμαρείας είχον ειρήνην, οικοδομούμεναι και πορευόμεναι τω φόβω του κυρίου και τη παρακλήσει του αγίου πνεύματος επληθύνοντο. εγένετο δε πέτρον διερχόμενον διά πάντων, κατελθείν και προς τους αγίους τους κατοικούντας λύδδαν. εύρε δε εκεί άνθρωπον τινά αινέαν ονόματι εξ ετών οκτώ κατακείμενον επί κραββάτω, ος ην παραλελυμένος. και είπεν αυτώ ο πέτρος. αινέα, ιάται σε ιησούς ο χριστός. ανάστηθι και στρώσον σεαυτώ. και ευθέως ανέστη. και είδον αυτόν πάντες οι κατοικούντες λύδδαν και την σαρωνάν, οίτινες επέστρεψαν επί τον κύριον. εν ιόππη δε τις ην μαθήτρια ονόματι ταβιθά, η διερμηνευομένη λέγεται δορκάς. αύτη ην πλήρης αγαθών έργων και ελεημοσυνών ων εποίει. εγένετο δε εν ταις ημέραις εκείναις ασθενήσασαν αυτήν αποθανείν. λούσαντες δε αυτήν, έθηκαν εν υπερώω. εγγύς δε ούσης λύδδης τη ιόππη, οι μαθηταί ακούσαντες ότι πέτρος εστίν εν αυτή, απέστειλαν δύο άνδρας προς αυτόν παρακαλούντες μη οκνήσαι διελθείν έως αυτών. αναστάς δε πέτρος συνήλθεν αυτοίς. ον παραγενόμενον ανήγαγον εις το υπερώον, και παρέστησαν αυτώ πάσαι αι χήραι κλαίουσαι και επιδεικνύμεναι χιτώνας και ιμάτια, όσα εποίει μετ αυτών ούσα η δορκάς. εκβαλών δε έξω πάντας ο πέτρος, θείς τα γόνατα προσηύξατο, και επιστρέψας προς το σώμα είπε. ταβιθά ανάστηθι. η δε ήνοιξε τους οφθαλμούς αυτής

ut eũ interficerent. Accipientes autem eũ discipuli nocte per murũ dimiserũt eũ summittẽtes in sporta. Cũ autem venisset in hierusalem: temptabat se iungere discipulis: et omnes timebãt eum: non credentes quod esset discipulus. Barnabas autẽ apprehẽsũ illuz duxit ad apostolos et narrauit illis quomodo in via vidisset dominuz: et quia locutus est ei: et quomodo in damasco fiducialiter egerit in nomine iesu. Et erat cuz illis intrans et exiens in hierusalem fiducialiter agens in noie dñi. Loquebatur quoqz gẽtibus et disputabat cũ grecis: illi autẽ querebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres: deduxerunt eum cesaream: et dimiserunt tarsuz. Ecclesia quidẽ per totam iudeam et galileã et samariã hẽbat pacẽ et edificabatur ambulans in timore domini: et consolatione sancti spiritus replebatur. Factũ est autẽ ut petrus duz transiret vniuersos deueniret ad sanctos qui habitabant lyde. Inuenit autẽ ibi hoiez quẽdã noie eneã: ab annis octo iacentem in grabbato: qui erat paralyticus. Et ait illi petrus. Enea: sanet te dñs iesus xps. Surge et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt eũ oẽs qui habitabant lyde et sarone: qui conuersi sunt ad dominum. In ioppe autẽ fuit quedã discipula noie thabita: que interpretata dr dorcas. Hec erat plena opibus bõis et elemosynis quas faciebat. Factũ est autem in diebus illis: ut infirmata moreretur. Quam cum lauissent: posuerũt eã in cenaculo. Cũ autẽ prope esset lyda ab ioppe: discipuli audientes quia petrus esset in ea miserunt duos viros ad euz rogantes: ne pigriteris venire usqz ad nos. Exurgẽs autẽ petrus venit cũ illis. Et cũ aduenisset: duxerunt illum in cenaculum: et circũsteterunt illum oẽs vidue flentes et ostendentes ei tunicas et vestes quas faciebat illis dorcas. Eiectis autẽ oibus foras: petrus ponẽs genua orauit: et conuersus ad corpus dixit. Tabitha surge. Et illa aperuit oculos:

2.Cor.11.d. E F supra.3.a. G

και ιδούσα τον πέτρον ανεκάθισε. δους δε αυτή χείρα ανέστησεν αυτήν. φωνήσας δε τους αγίους και τας χήρας, παρέστησεν αυτήν ζώσαν. γνωστόν δε εγένετο καθ όλης της ιόππης, και πολλοί επίστευσαν επί τον κύριον. εγένετο δε ημέρας ικανάς μείναι αυτόν εν ιόππη παρά τινι σίμωνι βυρσεί. Cap. 10.

Ανήρ δε τις ην εν καισαρεία ονόματι κορνήλιος εκατοντάρχης, εκ σπείρης της καλουμένης ιταλικής, ευσεβής και φοβούμενος τον θεόν συν παντί τω οίκω αυτού, ποιών τε ελεημοσύνας πολλάς τω λαώ. και δεόμενος του θεού διαπαντός, είδεν εν οράματι φανερώς ως ώραν εννάτην της ημέρας άγγελον του θεού εισελθόντα προς αυτόν, και ειπόντα αυτώ. κορνήλιε. ο δε ατενίσας αυτώ και έμφοβος γενόμενος είπε. τι εστί κύριε. είπε δε αυτώ. αι προσευχαί σου και αι ελεημοσύναι σου ανέβησαν εις μνημόσυνον ενώπιον του θεού. και νυν πέμψον εις ιόππην άνδρας, και μετάπεμψαι σίμωνα τινά ος επικαλείται πέτρος. ούτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεί, ω εστίν οικία παρά θάλασσαν. ως δε απήλθεν ο άγγελος ο λαλών τω κορνηλίω, φωνήσας δύο των οικετών αυτού και στρατιώτην ευσεβή των προσκαρτερούντων αυτώ, και εξηγησάμενος αυτοίς άπαντα, απέστειλεν αυτούς εις ιόππην. τη δε επαύριον οδοιπορούντων εκείνων και τη πόλει εγγιζόντων, ανέβη πέτρος επί το δώμα προσεύξασθαι περί ώραν έκτην. εγένετο δε πρόσπεινος και ήθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δε εκείνων, επέπεσεν επ αυτόν έκστασις, και θεωρεί τον ουρανόν ανεωγμένον και καταβαίνον επ αυτόν σκεύος τι ως οθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν αρχαίς δεδεμένον, και καθιέμενον επί της γης, εν ω υπήρχε πάντα τα τετράποδα της γης και τα θηρία και τα ερπετά και τα πετεινά του ουρανού. και εγένετο φωνή προς αυτόν. αναστάς πέτρε, θύσον και φάγε. ο δε πέτρος είπε. μηδαμώς κύριε, ότι ουδέποτε έφαγον παν κοινόν η ακάθαρτον. και φωνή πάλιν εκ δευτέρου προς αυτόν. α ο θεός εκαθάρισε, συ μη κοίνου. τούτο δε εγένετο επί τρις, και πάλιν ανελήφθη το σκεύος εις τον ουρανόν. ως δε εν εαυτώ διηπόρει ο πέτρος τι αν είη το όραμα ο είδε, και ιδού οι άνδρες οι απεσταλμένοι από του κορνηλίου διερωτήσαντες και μαθόντες την οικίαν σίμωνος, επέστησαν επί τον πυλώνα και

et viso petro resedit. Dans autem illi manum erexit eam: et cum vocasset sanctos et viduas: assignauit eam viuã. Notũ autẽ factũ est per vniuersã ioppen: et crediderũt multi in domino. Factũ est autẽ ut dies multos moraretur in ioppe apud simonẽ quẽdã coriariũ. Ca. 10

Vir autẽ quidã erat in cesarea noie cornelius centurio cohortis que dicitur italica: religiosus et timens deum cum omni domo sua: faciens elemosynas multas plebi: et deprecãs deũ semper. Is vidit in visu manifeste quasi hora diei nona angelum dei introeuntem ad se: et dicẽtẽ sibi. Corneli. At ille intuens eũ timore correptus dixit. Quis es dñe? Dixit autẽ illi. Orationes tue et elemosyne tue ascẽderunt in memoriaz in conspectu dei. Et nũc mitte viros in ioppen: et accersi simonẽ quendaz qui cognominatur petrus. Hic hospitatur apud simonẽ quẽdã coriariũ: cuius ẽ domus iuxta mare. Hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cũ discessisset angelus qui loquebatur illi: vocauit duos domesticos suos et militẽ metuẽtẽ dñm: ex his qui illi parebãt. Quibus cũ narrasset omnia: misit illos in ioppen. Postera autez die iter illis facientibus et appropinquãtibus ciuitati: ascẽdit petrus in superiora ut oraret circa horã sextam. Et cũ esuriret voluit gustare. Parantibus autem illis: cecidit super eum mentis excessus. Et vidit celũ apertum: et descendens vas quoddã velut linteũ magnũ quattuor initiis summitti de celo in terrã: in quo erãt omnia quadrupedia et serpentia terre et volatilia celi. Et facta est vox ad euz. Surge petre: occide et manduca. Ait autẽ petrus. Absit domine: quia nunquam mãducaui oẽ cõe aut immunduz. Et vox iterum secundo ad eũ. Hoc quod deus purificauit: tu cõe ne dixeris. Hoc factũ est per ter. Et statim receptũ est vas in celuz. Et duz intra se hesitaret petrus quid nã esset visio quam vidisset: ecce viri qui missi erant a cornelio inquirentes domum simonis: astiterunt ad ianuam: et

A Thob.12.c. i.2.a. B Eze.4.d. C

φωνήσαντες επυνθάνοντο, ει σίμων ο επικα=
λούμενος πέτρος ενθάδε ξενίζεται. Του δε
πέτρου διενθυμουμένου περί Του οράμα=
τος, είπεν αυτώ Το πνεύμα. ιδού άνδρες
Τρείς ζητούσι σε. αλλά αναστάς κατάβηθι
και πορεύου συν αυτοίς, μηδέν διακρινόμε
νος, διότι εγώ απέσταλκα αυτούς. κατα=
βάς δε πέτρος προς Τους άνδρας Τους απε
σταλμένους από Του κορνηλίου, είπε προς
αυτούς. ιδού εγώ ειμί ον ζητείτε. Τις η αι=
τία δι ην πάρεστε. οι δε είπον. κορνήλιος ε
κατοντάρχης, ανήρ δίκαιος και φοβούμενος
Τον θεόν μαρτυρούμενος Τε υπό όλου Του
έθνους Των ιουδαίων εχρηματίσθη υπό αγ
γέλου αγίου μεταπέμψασθαί σε εις Τον οί=
κον αυτού, και ακούσαι ρήματα παρά σου.
εισκαλεσάμενος ουν αυτούς εξένισε. Τη δε
επαύριον ο πέτρος εξήλθε συν αυτοίς, και
Τινές Των αδελφών Των από ιόππης συ=
νήλθον αυτώ. και Τη επαύριον εισήλθον εις
Την καισάρειαν. ο δε κορνήλιος ην προσδο=
κών αυτούς, συγκαλεσάμενος Τους συγγε
νείς αυτού και Τους αναγκαίους φίλους. ως
δε εγένετο ελθείν Τον πέτρον, συναντήσας
αυτώ ο κορνήλιος πεσών επί Τους πόδας
προσεκύνησεν. ο δε πέτρος ήγειρεν αυ=
τον λέγων. ανάστηθι, καγώ αυτός άνθρω=
πος ειμί. και συνομιλών αυτώ εισήλθε, και
ευρίσκει συνεληλυθότας πολλούς, έφη Τε
προς αυτούς. υμείς επίστασθε ως αθέμι
τον εστίν ανδρί ιουδαίω κολλάσθαι η προ=
σέρχεσθαι αλλοφύλω. και εμοί ο θεός έδει=
ξε μηδένα κοινόν η ακάθαρτον λέγειν άνθρω
πον, διό και αναντιρρήτως ήλθον μεταπεμ
φθείς. πυνθάνομαι ουν Τίνι λόγω μετεπέμ
ψασθέ με. και ο κορνήλιος έφη. από Τετάρ=
της ημέρας μέχρι Ταύτης Της ώρας ήμην νη
στεύων, και Την ενάτην ώραν προσευχόμε
νος εν Τω οίκω μου, και ιδού ανήρ έστη ε=
νώπιον μου εν εσθήτι λαμπρά, και φησί. κορ
νήλιε εισηκούσθη σου η προσευχή, και αι ε
λεημοσύναι σου εμνήσθησαν ενώπιον Του
θεού. πέμψον ουν εις ιόππην και μετακάλε
σαι σίμωνα, ος επικαλείται πέτρος. ούτος
ξενίζεται εν οικία σίμωνος βυρσέως παρά
θάλασσαν, ος παραγενόμενος λαλήσει
σοι. εξ αυτής ουν έπεμψα προς σε, συ Τε
καλώς εποίησας παραγενόμενος. νυν ουν
πάντες ημείς ενώπιον Του θεού πάρεσμεν,
ακούσαι πάντα Τα προστεταγμένα σοι υ=
πό Του θεού. ανοίξας δε πέτρος Το στόμα
είπεν. επ αληθείας καταλαμβάνομαι ότι ουκ
εστί προσωπολήπτης ο θεός, αλλ εν παν=

cū vocasset: interrogabāt: si simō q cogno
minat petrus: illic haberet hospitiū. Pe
tro autem cogitante de visione:
dixit spiritus ei. Ecce viri
tres querunt te. Surge itaq3 τ descēde
τ vade cum eis: nihil dubitans:
quia ego misi illos. Descendens
autem petrus ad viros
dixit.
Ecce ego sū quē qritis. Que causa est
pp quā venistis? Qui dixerūt. Corneli
us centurio vir iustus τ timens
deū: τ testimoniū hns ab vniuersa
gente iudeorum: responsuz accepit ab
angelo sancto accersiri te in domum
suam τ audire verba abs te.
Introducēs ergo eos recepit hospitio.
Sequēti āt die surgēs pfect9 ē cū illis:
τ quidā ex fratribus ab ioppe comitati
sūt eū. Altera āt die introiuit
Cesaream. Cornelius vero expectabat
illos: conuocatis cognatis
suis τ necessarijs amicis. Et factū ē cū
introisset petrus: obuius venit
ei cornelius: τ procidens ad pedes eius
adorauit eū. Petr9 vero eleuauit eum
dicens. Surge: τ ego ipse homo
sum. Et loquēs cū illo intrauit τ
inuenit multos q cōuenerāt: dixit q
ad illos. Vos scitis quō abominatum
sit viro iudeo cōiungi aut accedere ad
alienigenā. Sed mihi ostendit deus
neminē cōez aut immūdū dicere hoiez:
pp qd sine dubitatiōe veni accersit9.
Interrogo ergo quam ob cāz accersistis
me. Et corneli9 ait. A nudius quarta
die vsq3 ad hanc horam orans eram
hora nona
in domo mea: τ ecce vir stetit ante
me in veste candida: τ ait. Corneli
exaudita est oratio tua τ elemosyne
tue commemorate sunt in conspectu
dei. Mitte ergo in ioppen τ accersi
simonē: qui cognominat petrus. Hic
hospitat in domo simonis coriarij iuxta
mare.
Confestim ergo misi ad te: τ tu
bene fecisti veniendo. Nunc ergo
omnes nos in cōspectu tuo adsumus:
audire oia quecunq3 tibi pcepta sunt a
dño. Aperiēs āt petrus os suum
dixit. In veritate comperi: quia non
est psonaꝝ acceptor deus: sed in omni

D

Luce.2.d.

E

Roma.2.b.
Ephe.6.b.
Col.3.d.

τί έθνει ο φοβούμενος αυτόν και εργαζόμε=
νος δικαιοσύνην, δεκτός αυτώ εστί. Τον λό
γον ον απέστειλε Τοις υιοίς ισραήλ, ευαγγε
λιζόμενος ειρήνην διά ιησού χριστού. ούτος
εστί πάντων κύριος. υμείς οίδατε Το γενό=
μενον ρήμα καθ όλης Της ιουδαίας, αρξάμε
νον από Της γαλιλαίας μετά Το βάπτισμα
ο εκήρυξεν ιωάννης ιησούν Τον από ναζαρέτ,
ως έχρισεν αυτόν ο θεός πνεύματι αγίω και
δυνάμει, ος διήλθεν ευεργετών και ιώμενος
πάντας Τους καταδυναστευομένους υπό
Του διαβόλου, ότι ο θεός ην μετ αυτού. και
ημείς εσμέν μάρτυρες πάντων ων εποίησεν
εν Τε Τη χώρα Των ιουδαίων και εν ιερου
σαλήμ, ον και ανείλον κρεμάσαντες επί ξύ=
λου. Τούτον ο θεός ήγειρε Τη Τρίτη ημέρα,
και έδωκεν αυτόν εμφανή γενέσθαι ου παν
τί Τω λαώ. αλλά μάρτυσι Τοις προκεχει-
ροτονημένοις υπό Του θεού, ημίν οίτινες συ=
νεφάγομεν και συνεπίομεν αυτώ μετά Το α=
ναστήναι αυτόν εκ νεκρών. και παρήγγειλεν
ημίν κηρύξαι Τω λαώ, και διαμαρτύρασθαι
ότι αυτός εστίν ο ωρισμένος υπό Του θεού
κριτής ζώντων και νεκρών. Τούτω πάντες οι
προφήται μαρτυρούσιν άφεσιν αμαρτιών
λαβείν διά Του ονόματος αυτού πάντα Τον
πιστεύοντα εις αυτόν. έτι λαλούντος Του
πέτρου Τα ρήματα Ταύτα, επέπεσε Το πνεύ
μα Το άγιον επί πάντας Τους ακούοντας Τον
λόγον. και εξέστησαν οι εκ περιτομής πισ
τοί όσοι συνήλθον Τω πέτρω, ότι και επί Τα
έθνη η δωρεά Του αγίου πνεύματος εκκέ=
χυται. ήκουον γαρ αυτών λαλούντων γλώ
σσαις, και μεγαλυνόντων Τον θεόν. Τότε α=
πεκρίθη ο πέτρος. μήτι Το ύδωρ κωλύσαι
δύναται Τις Του μη βαπτισθήναι Τούτους,
οίτινες Το πνεύμα Το άγιον έλαβον καθώσ
και ημείς. προσέταξέ Τε αυτούς βαπτισθήναι
εν Τω ονόματι Του κυρίου ιησού. Τότε ηρώ
τησαν αυτόν επιμείναι ημέρας Τινάς. Cap. 11.

Ηκουσαν δε οι απόστολοι και οι αδελ=
φοί οι όντες κατά Την ιουδαίαν, ότι και
Τα έθνη εδέξαντο Τον λόγον Του θεού. και
ότε ανέβη πέτρος εις ιεροσόλυμα διεκρίνον
το προς αυτόν οι εκ περιτομής λέγοντες. ό
τι προς άνδρας ακροβυστίαν έχοντας εισήλ
θες και συνέφαγες αυτοίς. αρξάμενος δε ο πέ
τρος εξετίθετο αυτοίς καθεξής, λέγων. εγώ
ήμην εν πόλει ιόππη προσευχόμενος, και
είδον εν εκστάσει όραμα καταβαίνον σκεύος
Τι ως οθόνην μεγάλην, Τέσσαρσιν αρχαίς
καθιεμένην εκ Του ουρανού, και ήλθεν άχρις
εμού. εις ην ατενίσας κατενόουν, και είδον

gente qui timet eum et operatur
iustitiā: acceptus est illi. Verbum
misit deus filijs israel annuncians
pacem per iesum christum. Hic
est oim dñs. Vos scitis quod factū est
verbū p vniuersaz iudeā. Incipiēs eiz
a galilea post baptismum
qd pdicauit Johānes iesuz a nazareth:
quō vnxit euz deus spiritu sancto τ
virtute: q ptrāsijt bñfaciēdo τ sanādo
omnes oppressos a
diabolo: qm deus erat cum illo. Et
nos testes sumus omniū que fecit
in regione iudeorum τ hierusalem:
quem occiderunt suspendentes in ligno.
Hunc deus suscitauit tertia die
τ dedit eū manifestum fieri non omni
populo: sed testibus preordinatis
a deo: nobis qui manducauimus
τ bibim9 cuz illo postq̄ resurrexit
a mortuis. Et precepit
nobis pdicare populo: τ testificari
qz ipse est qui constitutus est a deo
iudex viuoꝝ τ mortuoꝝ. Huic omnes
pphete testimoniū phibēt remissionē pec
catorum accipere per nomē eius omnes
qui credunt in eum. Adhuc loquente
petro verba hec: cecidit spiritus
sanctus super omnes qui audiebāt
vbū. Et obstupuerūt ex circūcisiōe fide
les qui venerāt cū petro: qz et in
nationes gratia spūs sancti effusa est.
Audiebāt enim illos loquētes linguis:
τ magnificantes deū. Tunc respondit
Petrus. Nunquid aquā qs prohibere
potest vt nō baptizentur hi
qui spiritū sanctum acceperunt sicut
τ nos? Et iussit eos baptizari
in nomine dñi iesu xpi. Tūc rogauerūt
eū vt maneret apud eos aliquot dieb9.

Audierūt āt apli τ fratres Cap. 11.
qui erant in iudea: quoniam et
gētes receperūt verbū dei. Cū autem
ascēdisset petr9 hierosolymā disceptabāt
aduersus illū q erāt ex circūcisiōe dicē
tes. Quare itroisti ad viros pputiū hntes
τ māducasti cū illis? Incipiēs āt pe=
tr9 exponebat illis p ordinē dicēs. Ego
erā in ciuitate ioppe orās: τ vidi
vidi in excessu mētis mee visionē descen
quoddā velut lintheū magnū qttuor ini
tijs summiti de celo: τ venit vsq3
ad me. In qd ītuēs considerabā: τ vidi

1. Pe. 1. c.
Jaco. 2. b.

F

supra. 1. a.

sup. 2. b.

G

sup. 8. d.

A

supra. 10. a.

τα τετράποδα της γης και τα θηρία και τα ερπετά και τα πετεινά του ουρανού. ήκουσα δε φωνής λεγούσης μοι. αναστάς πέτρε θύσον και φάγε. είπον δε μηδαμώς κύριε, ότι παν κοινόν η ακάθαρτον ουδέποτε εισήλθεν εις το στόμα μου. απεκρίθη δε μοι φωνή εκ δευτέρου εκ του ουρανού. α ο θεός εκαθάρισε, συ μη κοίνου. τούτο δε εγένετο επί τρις, και πάλιν ανεσπάσθη άπαντα εις τον ουρανόν. και ιδού εξ αυτής τρεις άνδρες επέστησαν επί την οικίαν εν η ήμην, απεσταλμένοι από καισαρείας προς με. είπε δε μοι το πνεύμα συνελθείν αυτοίς μηδέν διακρινόμενον. ήλθον δε συν εμοί και οι εξ αδελφοί ούτοι, και εισήλθομεν εις τον οίκον του ανδρός. απήγγειλε τε ημίν πως είδε τον άγγελον εν τω οίκω αυτού σταθέντα και ειπόντα αυτώ. απόστειλον εις ιόππην άνδρας και μετάπεμψαι σίμωνα τον επικαλούμενον πέτρον, ος λαλήσει ρήματα προς σε, εν οις σωθήση συ και πας ο οίκος σου. εν δε τω άρξασθαι με λαλείν, επέπεσε το πνεύμα το άγιον επ' αυτούς, ώσπερ και εφ' ημάς εν αρχή. εμνήσθην δε του ρήματος κυρίου ως έλεγεν. ιωάννης μεν εβάπτισεν ύδατι, υμείς δε βαπτισθήσεσθε εν πνεύματι αγίω. ει ουν την ίσην δωρεάν έδωκεν αυτοίς ο θεός, ως και ημίν πιστεύσασιν επί τον κύριον ιησούν χριστόν, εγώ δε τις ήμην δυνατός κωλύσαι τον θεόν. ακούσαντες δε ταύτα ησύχασαν, και εδόξαζον τον θεόν λέγοντες. άραγε και τοις έθνεσιν ο θεός την μετάνοιαν έδωκεν εις ζωήν. οι μεν ουν διασπαρέντες από της θλίψεως της γενομένης επί στεφάνω, διήλθον έως φοινίκης και κύπρου και αντιοχείας, μηδενί λαλούντες τον λόγον ει μη μόνον ιουδαίοις. ήσαν δε τινες εξ αυτών άνδρες κύπριοι και κυρηναίοι, οίτινες εισελθόντες εις αντιόχειαν ελάλουν προς τους ελληνιστάς ευαγγελιζόμενοι τον κύριον ιησούν. και ην χειρ κυρίου μετ' αυτών του ιάσθαι αυτούς. πολύς τε αριθμός πιστεύσας επέστρεψεν επί τον κύριον. ηκούσθη δε ο λόγος εις τα ώτα της εκκλησίας της εν ιεροσολύμοις περί αυτών, και εξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθείν εις αντιόχειαν. ος παραγενόμενος και ιδών την χάριν του θεού, εχάρη, και παρεκάλει πάντας τη προθέσει της καρδίας προσμένειν τω κυρίω, ότι ην ανήρ αγαθός και πλήρης πνεύματος αγίου και πίστεως, και προσετέθη όχλος ικανός τω κυρίω. εξήλθε δε εις ταρσόν ο βαρνάβας αναζητήσαι σαύλον, και ευρών αυτόν ήγα=

quadrupedia terre ⁊ bestias ⁊ reptilia ⁊ volatilia celi. Audiui ãt ⁊ vocẽ dicentem mihi. Surge petre: occide ⁊ manduca. Dixi aũt nequaq̃ dñe: q; omne cõe aut immundũ nunq̃ introiuit in os meũ. Respõdit autem mihi vox secundo de celo. Que deꝰ mũdauit: tu ne cõe dixeris. Hoc aũt factũ ẽ p ter: ⁊ recepta sunt oĩa rursũ in celum. Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo in qua eram: missi a cesarea ad me. Dixit autem spũs mihi: vt irez cũ illis nihil hesitãs. Venerunt autem mecũ ⁊ sex fratres isti: et ingressi sumus in domum viri. Narrauit aũt nobis quõ vidisset angelum in domo sua stantem ⁊ dicentem sibi. Mitte in ioppen ⁊ accersi simonẽ qui cognominatur petrus: qui loquetur tibi verba in q̃bꝰ saluꝰ eris tu ⁊ vniuersa domꝰ tua. Cũ aũt cepissem loq̃: cecidit spũs sctũs sup eos: sicut ⁊ in nos in initio. Recordatꝰ suz ãt verbi dñi: sicut dicebat. Johãnes q̃dẽ baptizauit aqua: vos aũt baptizabimini spũ sãcto. Si ergo eandẽ gratiaz dedit illis deꝰ: sicut ⁊ nobis q̃ credimꝰ in dñm iesum xpm: ego q̃s erã q̃ possem prohibere deum? His auditis tacuerunt: ⁊ glorificauerũt deum dicentes. Ergo ⁊ gentibus penitentiam dedit deus ad vitã. Et illi q̃dẽ q̃ dispsi fuerant a tribulatiõe q̃ facta fuerat sub stephano pambulauerũt vsqz phenicẽ ⁊ cyprũ ⁊ antiochiã: nemini loquẽtes vbũ nisi solis iudeis. Erant ãt quidam ex eis viri cyprij ⁊ cyrenei: qui cum introissent antiochiam loquebantur ad grecos: annunciantes dominuz iesum. Et erat manus domini cum eis. Multus qz numerus credentium conuersus est ad dñm. Peruenit autez sermo ad aures ecclĩe q̃ erat hierosolymis super istis: ⁊ miserunt barnabã vsqz ad antiochiã. Qui cũ puenisset ⁊ vidisset gratiã dei: gauisus est ⁊ hortabatur omnes in proposito cordis pmanere in dño: q; erat vir bonus ⁊ plenus spiritu sancto et fide: ⁊ apposita est multa turba dño. Profectꝰ ẽ aũt tarsuz: vt q̃reret Saulum: quem cum inuenisset pduxit

B

C

Joha. 1. b.
Sup. 1. a.
Infra. 9. a.

D

γεν αυτόν εις αντιόχειαν. εγένετο δε αυτούς ενιαυτόν όλον συναχθήναι εν τη εκκλησία, και διδάξαι όχλον ικανόν, χρηματίσαι τε πρώτον εν αντιοχεία τους μαθητάς χριστιανούς. εν ταύταις δε ταις ημέραις κατήλθον από ιεροσολύμων προφήται εις αντιόχειαν, αναστάς δε εις εξ αυτών ονόματι άγαβος, εσήμανε διά του πνεύματος λιμόν μέγαν μέλλειν έσεσθαι εφ' όλην την οικουμένην, όστις και εγένετο επί κλαυδίου καίσαρος. των δε μαθητών καθώς ευπορείτο τις ώρισαν έκαστος αυτών εις διακονίαν πέμψαι τοις κατοικούσιν εν τη ιουδαία αδελφοίς, ο και εποίησαν, αποστείλαντες προς τους πρεσβυτέρους διά χειρός βαρνάβα και σαύλου.

Cap. 12.

Κατ' εκείνον δε τον καιρόν επέβαλεν ηρώδης ο βασιλεύς τας χείρας κακώσαι τινάς των από της εκκλησίας. ανείλε δε ιάκωβον τον αδελφόν ιωάννου μαχαίρα. και ιδών ότι αρεστόν εστι τοις ιουδαίοις, προσέθετο συλλαβείν και πέτρον. ήσαν δε ημέραι των αζύμων. ον και πιάσας, έθετο εις φυλακήν, παραδούς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτών φυλάσσειν αυτόν, βουλόμενος μετά το πάσχα αναγαγείν αυτόν τω λαώ. ο μεν ουν πέτρος ετηρείτο εν τη φυλακή. προσευχή δε ην εκτενής γινομένη υπό της εκκλησίας προς τον θεόν περί αυτού. ότε δε έμελλε προαγαγείν αυτόν ο ηρώδης, τη νυκτί εκείνη ην ο πέτρος κοιμώμενος μεταξύ δύο στρατιωτών, δεδεμένος αλύσεσι δυσί. φύλακές τε προ της θύρας ετήρουν την φυλακήν. και ιδού άγγελος κυρίου επέστη και φως έλαμψεν εν τω οικήματι, πατάξας δε την πλευράν του πέτρου ήγειρεν αυτόν λέγων. ανάστα εν τάχει. και εξέπεσον αυτού αι αλύσεις εκ των χειρών. είπε τε ο άγγελος προς αυτόν. περίζωσαι και υπόδησαι τα σανδάλιά σου. εποίησε δε ούτως. και λέγει αυτώ. περιβαλού το ιμάτιόν σου και ακολούθει μοι. και εξελθών ηκολούθει αυτώ, και ουκ ήδει ότι αληθές εστι το γενόμενον διά του αγγέλου. εδόκει δε όραμα βλέπειν. διελθόντες δε πρώτην φυλακήν και δευτέραν ήλθον επί την πύλην την σιδηράν την φέρουσαν εις την πόλιν, ήτις αυτομάτη ηνοίχθη αυτοίς. και εξελθόντες προήλθον ρύμην μίαν, και ευθέως απέστη ο άγγελος απ' αυτού. και ο πέτρος γενόμενος εν εαυτώ είπε. νυν οίδα αληθώς ότι εξαπέστειλε κύριος τον άγγελον αυτού και εξείλετό με εκ χειρός ηρώδου και πάσης

antiochiam. Et annũ totũ conuersati sunt ibi ĩ ecclesia: ⁊ docuerũt turbã multã ita vt cognominarent pmũ antiochie discipuli christiani. In his autem diebus superuenerunt ab hierosolymis prophete antiochiam: ⁊ surgens vnus ex eis nomine agabus significabat per spiritum famem magnam futuram in vniuerso orbe terrarum: que facta est sub claudio. Discipuli autez prout quisqz habebat: pposuerunt singlĩ eorũ ĩ ministeriũ mittere habitantibus in iudea fratribus: quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus barnabe ⁊ sauli.

Cap. 12.

Eodem aũt tempore misit herodes rex manus vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Johannis gladio: vidẽs autez quia placeret iudeis apposuit apprehendere et petruz. Erant ãt dies azymorũ. Quẽ cũ apphẽdisset misit in carcerẽ: tradens q̃ttuor q̃ternionibꝰ militũ ad custodiendum eum: volens post pascha euz producere populo. Et petrus quidẽ seruabatur in carcere: oratio aũt fiebat sine itermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset herodes: in ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites vinctꝰ cathenis duabus. Et custodes ante hostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus dñi astitit: ⁊ lumẽ refulsit in habitaculo: percusso qz latere petri excitauit eum dicẽs. Surge velociter. Et ceciderunt cathene de manibus eiꝰ. Dixit ãt angelus ad eum. Precingere ⁊ calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi. Circũda tibi vestimẽtũ tuũ et sequere me. Et exiens sequebatur eũ: ⁊ nesciebat quia verum est q̃ fiebat per angelũ. Existimabat aũt se visuz videre. Trãseũtes aũt primam ⁊ secundam custodiã venerũt ad portam ferreã que ducit ad ciuitatem: que vltro aperta est eis. Et exeuntes pcesserũt vicũ vnuz: ⁊ continuo discessit angelus ab eo. Et petrus ad se reuersus dixit. Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum: ⁊ eripuit me de manu herodis ⁊ de omni

A

Sup. 5. d.
Infra. 16. c.
Luce. 2. b.

B

προσδοκίας τού λαού τών ιουδαίων. συνιδών τε ήλθεν επί τήν οικίαν μαρίας τής μητρός ιωάννου τού επικαλουμένου μάρκου, ού ήσαν ικανοί συνηθροισμένοι αδελφοί και προσευχόμενοι. κρούσαντος δε τού πέτρου τήν θύραν τού πυλώνος προσήλθε παιδίσκη υπακούσαι, ονόματι ρόδη, και επιγνούσα τήν φωνήν τού πέτρου, από τής χαράς ουκ ήνοιξε τόν πυλώνα, εισδραμούσα δε απήγγειλεν εστάναι τόν πέτρον προ τού πυλώνος. οι δε πρός αυτήν είπον. μαίνη. η δε διϊσχυρίζετο ούτως έχειν. οι δε έλεγον. ο άγγελος αυτού εστίν. ο δε πέτρος επέμενε κρούων. ανοίξαντες δε είδον αυτόν και εξέστησαν. κατασείσας δε αυτοίς τή χειρί σιγάν, διηγήσατο αυτοίς πώς ο κύριος αυτόν εξήγαγεν εκ τής φυλακής, είπε δε. απαγγείλατε ιακώβω και τοίς αδελφοίς ταύτα, και εξελθών επορεύθη εις έτερον τόπον. γενομένης δε ημέρας ην τάραχος ουκ ολίγος εν τοίς στρατιώταις τί άρα ο πέτρος εγένετο. ηρώδης δε επιζητήσας αυτόν και μη ευρών ανακρίνας τούς φύλακας, εκέλευσεν απαχθήναι. και κατελθών από τής ιουδαίας εις τήν καισάρειαν διέτριβεν. ην δε ο ηρώδης θυμομαχών τυρίοις και σιδωνίοις. ομοθυμαδόν δε παρήσαν πρός αυτόν, και πείσαντες βλάστον τόν επί τού κοιτώνος τού βασιλέως, ητούντο ειρήνην, διά τό τρέφεσθαι αυτών τήν χώραν από τής βασιλικής. τακτή δε ημέρα ο ηρώδης ενδυσάμενος εσθήτα βασιλικήν και καθίσας επί τού βήματος, εδημηγόρει πρός αυτούς. ο δε δήμος επεφώνει φωνή θεού και ουκ ανθρώπου. παραχρήμα δε επάταξεν αυτόν άγγελος κυρίου, ανθ' ών ουκ έδωκε δόξαν τώ θεώ, και γενόμενος σκωληκόβρωτος εξέψυξεν. ο δε λόγος τού θεού ηύξανε και επληθύνετο. βαρνάβας δε καί σαύλος υπέστρεψαν εξ ιερουσαλήμ εις αντιόχειαν πληρώσαντες τήν διακονίαν, συμπαραλαβόντες και ιωάννην τόν επικληθέντα μάρκον.

expectatōe plebis iudeoꝝ. Cōsiderāsq3 venit ad domum Marie matris Johānis: q cognomiat9 ē Marcus: vbi erant multi congregati ꝛ orantes. Pulsante autem eo ad ostium ianue processit puella ad videndū noie rhode: et vt cognouit vocem petri: pre gaudio nō aperuit ianuā: sed intro currens nunciauit stare petrum ante ianuā. At illi dixerūt ad eā. Insanis. Illa āt affirmabat sic se hēre: illi āt dicebant. Angelus eius est. Petr9 autē pseuerabat pulsās. Cū aūt apuissent ostiū: viderūt eū ꝛ obstupuerūt. Annuens aūt eis manu vt tacerent narrauit quō dñs eduxisset eū de carcere: dixitq3. Nunciate iacobo ꝛ fratribus hec. Et egressus abijt in alium locum. Factā autem die erat nō parua turbatio inter milites qd nā factū esset de petro. Herodes aūt cum requisisset eū ꝛ non inuenisset: inquisitōe facta de custodib9 iussit eos duci. Descendēsq3 a iudea in cesareā: ibi cōmorat9 est. Erat autē irat9 tyrijs ꝛ sydonijs. At illi vnanimes venerunt ad eum: et persuaso blasto qui erat super cubiculum regis postulabāt pacē: eo q alerentur regiones eoꝝ ab illo. Statuto autem die herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali: ꝛ cōtionabat ad eos. Populus autem acclamabat dei voces ꝛ non hominis. Confestim autem percussit eum angelus dñi: eo q nō dedisset honorē deo: ꝛ ꝯsumptus a vermibus expirauit. Verbum autem dñi crescebat ꝛ multiplicabat. Barnabas āt ꝛ paulus reuersi sūt ab hierosolymis expleto ministerio: assumpto iohanne qui cognominatus est marcus.

Infra.26.f.

Cap.13.

Ήσαν δε τινές εν αντιοχεία κατά τήν ούσαν εκκλησίαν προφήται και διδάσκαλοι, ο τε βαρνάβας και συμεών ο καλούμενος νίγερ, και λούκιος ο κυρηναίος, μαναήν τε ηρώδου τού τετράρχου σύντροφος και σαύλος. λειτουργούντων δε αυτών τώ κυρίω και νηστευόντων, είπε τό πνεύμα τό άγιον. αφορίσατε δή μοι τόν βαρνάβαν και τόν σαύλον εις τό έργον ό προσκέκλημαι αυτούς. τότε νηστεύσαντες και προσευξάμενοι και επιθέντες τάς χείρας αυτοίς, απέλυσαν.

Cap.13.

Erant aūt in ecclesia q erat antiochie pphete ꝛ doctores: in qb9 barnabas ꝛ simon qui vocabatur niger ꝛ luci9 cyrenēsis ꝛ manahē q erat herodis tetrarche collactaneus et saulus. Ministrātibus aūt illis domino: ꝛ ieiunātib9: dixit illis spiritus sanct9. Segregate mihi saulū ꝛ barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes ꝛ orantes imponētes q3 eis manus: dimiserūt illos.

Actus apostolorum Cap.xiii.

σαν. ούτοι μεν ούν εκπεμφθέντες υπό τού πνεύματος τού αγίου, κατήλθον εις τήν σελεύκειαν, εκείθεν τε απέπλευσαν εις τήν κύπρον, και γενόμενοι εν σαλαμίνι, κατήγγελλον τόν λόγον τού θεού εν ταίς συναγωγαίς τών ιουδαίων. είχον δε και ιωάννην υπηρέτην. διελθόντες δε τήν νήσον άχρι πάφου, εύρον τινά μάγον ψευδοπροφήτην ιουδαίον, ώ όνομα βαριησούς, ος ην συν τώ ανθυπάτω σεργίω παύλω ανδρί συνετώ. ούτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν και σαύλον επεζήτησεν ακούσαι τόν λόγον τού θεού. ανθίστατο δε αυτοίς ελύμας ο μάγος, ούτως γαρ μεθερμηνεύεται τό όνομα αυτού, ζητών διαστρέψαι τόν ανθύπατον από τής πίστεως. σαύλος δε ο και παύλος πλησθείς πνεύματος αγίου και ατενίσας εις αυτόν είπεν. ώ πλήρης παντός δόλου και πάσης ραδιουργίας υιέ διαβόλου εχθρέ πάσης δικαιοσύνης, ου παύση διαστρέφων τάς οδούς κυρίου τάς ευθείας, και νυν ιδού χειρ κυρίου επί σε, και έση τυφλός μη βλέπων τόν ήλιον άχρι καιρού, παραχρήμα δε επέπεσεν επ' αυτόν αχλύς και σκότος, και περιάγων εζήτει χειραγωγούς. τότε ιδών ο ανθύπατος τό γεγονός επίστευσεν, εκπλησσόμενος επί τή διδαχή τού κυρίου. αναχθέντες δε από τής πάφου οι περί τόν παύλον, ήλθον εις πέργην τής παμφυλίας. ιωάννης δε αποχωρήσας απ' αυτών, υπέστρεψεν εις ιερουσαλήμ. αυτοί δε διελθόντες από τής πέργης, παρεγένοντο εις αντιόχειαν τής πισιδίας, και εισελθόντες εις τήν συναγωγήν τή ημέρα τών σαββάτων εκάθισαν. μετά δε τήν ανάγνωσιν τού νόμου και τών προφητών απέστειλαν οι αρχισυνάγωγοι πρός αυτούς λέγοντες. άνδρες αδελφοί ει εστί λόγος εν υμίν παρακλήσεως πρός τόν λαόν, λέγετε. αναστάς δε παύλος και κατασείσας τή χειρί, είπεν. άνδρες ισραηλίται και οι φοβούμενοι τόν θεόν ακούσατε. ο θεός τού λαού τούτου ισραήλ εξελέξατο τούς πατέρας ημών, και τόν λαόν ύψωσεν εν γή αιγύπτω, και μετά βραχίονος υψηλού εξήγαγεν αυτούς εξ αυτής, και ως τεσσαρακονταετή χρόνον ετροποφόρησεν αυτούς εν τή ερήμω. και καθελών έθνη επτά εν γή χαναάν, κατεκληροδότησεν αυτοίς τήν γήν αυτών. και μετά ταύτα ως έτεσι τετρακοσίοις και πεντήκοντα, έδωκε κριτάς έως σαμουήλ τού προφήτου, κακείθεν ητήσαντο βασιλέα, και έδωκεν αυτοίς ο θεός τόν σαούλ υιόν κίς άνδρα εκ φυλής βενιαμίν,

Et ipsi quidem missi a spiritu sancto: abierunt seleuciam ꝛ inde nauigauerunt cyprum. Et cū venissent salaminā: predicabant verbum dei in synagogis iudeoꝝ. Habebāt aūt ꝛ Johānē in ministerio. Et cū pambulassent vniuersaz insulā vsq3 ad paphū: inuenerūt quēdā virum magū pseudo pphetā iudeū: cui nomē erat barieu: q erat cū pconsule sergio paulo viro prudēte. Hic accersitis barnaba ꝛ saulo desiderabat audire verbū dei. Resistebat aūt illis elymas mag9: sic enim interpretatur nomen eius: querens auertere proconsulem a fide. Saulus aūt qui ꝛ paulus: replet9 spiritu sancto intuens in eum dixit. O plene omni dolo ꝛ omni fallacia fili diaboli: inimice omnis iustitie: non desinis subuertere vias dñi rectas. Et nunc ecce man9 dñi super te: ꝛ eris cec9 nō videns solem vsq3 ad tēpus. Et confestim cecidit in eum caligo ꝛ tenebre: ꝛ circuiēs q̄rebat q ei manū daret. Tūc proconsul cum vidisset factū credidit: ammirans super doctrina domini. Et cū a papho nauigasset paulus ꝛ qui cū eo erant: venerunt pergen pāphilie. Johānes āt discedēs ab eis reuersus ē hierosolymā. Illi vero pertranseuntes pergen venerunt antiochiam pisidie: ꝛ ingressi synagogam die sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis et pphetaꝝ miserunt principes synagoge ad eos dicentes. Viri fratres: si qs est in vobis sermo exhortationis ad plebē: dicite. Surgēs aūt paulus: ꝛ manu silentiū indicens: ait. Viri israhelite et qui timetis deum audite. Deus plebis israel elegit pres nostros: ꝛ plebē exaltauit cū essent incole in terra egypti: ꝛ in brachio excelso eduxit eos ex ea: et per qdragita annoꝝ tps mores eoꝝ sustinuit in deserto. Et destruēs gētes septem in terra chanaan: sorte distribuit eis terram eorum quasi post qdrigētos ꝛ qnqgita ānos: ꝛ post hec dedit iudices vsq3 ad samuel pphetā. Et exinde postulauerunt regem: ꝛ dedit illis saul filiū cis virū de tribu beniamin

Ps.94. Re.8.a.

έτη τεσσαράκοντα. και μεταστήσας αυτόν, ήγειρεν αυτοίς τον δαυίδ εις βασιλέα, ω και είπε μαρτυρήσας. εύρον δαυίδ τον του ιεσσαί άνδρα κατά την καρδίαν μου, ος ποιήσει πάντα τα θελήματα μου. τούτου ο θεός από του σπέρματος κατ' επαγγελίαν ήγειρε τω ισραήλ σωτήρα ιησούν, προκηρύξαντος ιωάννου προ προσώπου της εισόδου αυτού βάπτισμα μετανοίας παντί τω λαώ του ισραήλ. ως δε επλήρου ο ιωάννης τον δρόμον έλεγε. τίνα με υπονοείτε είναι, ουκ ειμί εγώ, αλλ' ιδού έρχεται μετ' εμέ, ου ουκ ειμί άξιος το υπόδημα των ποδών λύσαι. άνδρες αδελφοί υιοί γένους αβραάμ και οι εν υμίν φοβούμενοι τον θεόν, υμίν ο λόγος της σωτηρίας ταύτης απεστάλη. οι γαρ κατοικούντες ιερουσαλήμ και οι άρχοντες αυτών τούτον αγνοήσαντες και τας φωνάς των προφητών τας κατά παν σάββατον αναγινωσκομένας, κρίναντες επλήρωσαν. και μηδεμίαν αιτίαν θανάτου ευρόντες, ητήσαντο πιλάτον αναιρεθήναι αυτόν. ως δε ετέλεσαν πάντα τα περί αυτού γεγραμμένα, καθελόντες από του ξύλου, έθηκαν εις μνημείον. ο δε θεός ήγειρεν αυτόν εκ νεκρών· ος ώφθη επί ημέρας πλείους τοις συναναβάσιν αυτώ από της γαλιλαίας εις ιερουσαλήμ, οίτινες εισί μάρτυρες αυτού προς τον λαόν. και ημείς υμάς ευαγγελιζόμεθα την προς τους πατέρας επαγγελίαν γενομένην, ότι ταύτην ο θεός εκπεπλήρωκε τοις τέκνοις αυτών ημίν, αναστήσας ιησούν ως και εν τω ψαλμώ τω δευτέρω γέγραπται. υιός μου ει συ, εγώ σήμερον γεγέννηκά σε. ότι δε ανέστησεν αυτόν εκ νεκρών μηκέτι μέλλοντα υποστρέφειν εις διαφθοράν, ούτως είρηκεν. ότι δώσω υμίν τα όσια δαυίδ τα πιστά. διό και εν ετέρω λέγει. ου δώσεις τον όσιόν σου ιδείν διαφθοράν. δαυίδ μεν γαρ ιδία γενεά υπηρετήσας τη του θεού βουλή εκοιμήθη, και προσετέθη προς τους πατέρας αυτού, και είδε διαφθοράν. ον δε ο θεός ήγειρεν, ουκ είδε διαφθοράν. γνωστόν ουν έστω υμίν άνδρες αδελφοί ότι διά τούτου υμίν άφεσις αμαρτιών καταγγέλλεται. και από πάντων ων ουκ ηδυνήθητε εν τω νόμω μωσέως δικαιωθήναι, εν τούτω πας ο πιστεύων δικαιούται. βλέπετε ουν μη επέλθοι εφ' υμάς το ειρημένον εν τοις προφήταις. ίδετε οι καταφρονηταί, και θαυμάσατε και επιβλέψατε και αφανίσθητε. ότι έργον εγώ εργάζομαι εν ταις ημέραις υμών, ο ου μη πιστεύσητε εάν τις

annis quadraginta. Et amoto illo: suscitauit illis dauid regem: cui testimoniũ phibẽs dixit. Inueni dauid filium iesse virum ſm cor meum: qui faciet omnes voluntates meas. Hui9 deus ex semine secundum promissionez eduxit israel saluatorẽ iesum: predicãte Johanne ante faciem aduentus eius baptismum penitentie omni populo israel. Cũ impleret autem cursũ suũ dicebat. Quẽ me arbitramini esse: non sum ego: sed ecce venit post me: cui9 nõ sũ dignus calciamẽta pedum soluere. Viri fratres filij generis abraaz ⁊ qui in vobis timent deum: vobis verbuz salutis hui9 missum est. Qui enim habitabant hierusalem et principes eius hunc ignorantes ⁊ voces prophetarum que per omne sabbatũ leguntur: iudicãtes ipleuerũt. Et nullaz cãm mortis inuenientes in eo: petierunt a pilato vt interficerẽt euz. Cũ qz ɔsumassent oia q̃ de eo scripta erãt deponentes eũ de ligno posuerunt eũ i monumẽto. De9 ãt suscitauit euz a mortuis tertia die: q̃ visus est p dies mlt' tos his q̃ simul ascẽderãt cũ eo de galilea in hierlz: q̃ vsqz nũc sũt testes eius ad plebẽ. Et nos vobis annunciamus eã q̃ ad patres nostros repromissio facta est: qm̃ hanc deus adimpleuit filijs vestris resuscitans iesum: sicut ⁊ in psalmo secundo scriptum est. Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quod autem suscitauit eũ a mortuis amplius iam non reuersurum in corruptionẽ: ita dixit. Qr dabo vobis sancta dauid fidelia. Ideoqz ⁊ alias dicit. Nõ dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. Dauid eni in sua gñatiõe cum ãministrasset volũtati dei dormiuit ⁊ appositus est ad patres suos: ⁊ vidit corruptionẽ. Quẽ xo deus suscitauit a mortuis nõ vidit corruptiõez. Notũ sit igit vobis viri frẽs: qr p hũc vobis remissio pctõꝝ ãnũciat. Et ab omnib9 q̃b9 non potuistis in lege moysi iustificari: in hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo ne supueniat vobis qd' dictũ est in pphetis. Videte contẽptores ⁊ admiramini ⁊ disperdimini: quia opus operor ego in dieb9 vr̃is: opus qd' nõ credetis si quis

D
E
F

Mar.1.b. Joha.1.d.
Luce.23.c. supra.3.c.
Ps.2.
Esaie.55.a.
psal.15. sup.2.c.
Abac.1.b.

εκδιηγήται υμίν. εξιόντων δε αυτών εκ της συναγωγής των ιουδαίων, παρεκάλουν τα έθνη εις το μεταξύ σάββατον λαληθήναι αυτοίς τα αυτά ρήματα. λυθείσης δε της συναγωγής ηκολούθησαν πολλοί των ιουδαίων και των σεβομένων προσηλύτων τω παύλω και τω βαρνάβα, οίτινες προσλαλούντες αυτοίς έπειθον αυτούς επιμένειν τη χάριτι του θεού. τω τε ερχομένω σαββάτω σχεδόν πάσα η πόλις συνήχθη ακούσαι τον λόγον του θεού. ιδόντες δε οι ιουδαίοι τους όχλους, επλήσθησαν ζήλου, και αντέλεγον τοις υπό του παύλου λεγομένοις αντιλέγοντες και βλασφημούντες. παρρησιασάμενοι δε ο παύλος και ο βαρνάβας είπον. υμίν ην αναγκαίον πρώτον λαληθήναι τον λόγον του θεού, επειδή δε απωθείσθε αυτόν, και ουκ αξίους κρίνετε εαυτούς της αιωνίου ζωής, ιδού στρεφόμεθα εις τα έθνη. ούτω γαρ εντέταλται ημίν ο κύριος. τέθεικα σε εις φως εθνών, του είναι σε εις σωτηρίαν έως εσχάτου της γης. ακούοντα δε τα έθνη έχαιρε, και εδόξαζον τον λόγον του κυρίου, και επίστευσαν όσοι ήσαν τεταγμένοι εις ζωήν αιώνιον. διεφέρετο δε ο λόγος του κυρίου δι' όλης της χώρας. οι δε ιουδαίοι παρώτρυναν τας σεβομένας γυναίκας και τας ευσχήμονας και τους πρώτους της πόλεως και επήγειραν διωγμόν επί τον παύλον και τον βαρνάβαν, και εξέβαλον αυτούς από των ορίων αυτών. οι δε εκτιναξάμενοι τον κονιορτόν των ποδών αυτών επ' αυτούς, ήλθον εις ικόνιον. οι δε μαθηταί επληρούντο χαράς και πνεύματος αγίου. Cap.14.

Εγένετο δε εν ικονίω κατά το αυτό εισελθείν αυτούς εις την συναγωγήν των ιουδαίων, και λαλήσαι ούτως, ώστε πιστεύσαι ιουδαίων τε και ελλήνων πολύ πλήθος. οι δε απειθούντες ιουδαίοι επήγειραν και εκάκωσαν τας ψυχάς των εθνών κατά των αδελφών. ικανόν μεν ουν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι επί τω κυρίω τω μαρτυρούντι τω λόγω της χάριτος αυτού, διδόντι σημεία και τέρατα γίνεσθαι διά των χειρών αυτών. εσχίσθη δε το πλήθος της πόλεως, και οι μεν ήσαν συν τοις ιουδαίοις, οι δε συν τοις αποστόλοις. ως δε εγένετο ορμή των εθνών τε και ιουδαίων συν τοις άρχουσιν αυτών υβρίσαι και λιθοβολήσαι αυτούς, συνιδόντες κατέφυγον εις τας πόλεις της λυκαονίας λύστραν και δέρβην και την περίχωρον, κακεί ήσαν ευαγγελιζόμενοι. και τις ανήρ εν

enarrauerit vobis. Exeũtibus aũt illis rogabant vt sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec. Cumqz dimissa esset synagoga secuti sunt multi iudeorũz ⁊ colentium deum aduenarum paulum ⁊ barnaban: qui loquentes suadebant eis vt permanerent in gratia dei. Sequenti vero sabbato pene vniuersa ciuitas cõuenit audire verbũ dei. Videntes aũt turbas iudei: repleti sunt zelo: ⁊ contradicebant his que a paulo dicebantur blasphemãtes. Tunc constanter paulus ⁊ barnabas dixerunt. Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed qm̃ repellitis illud: ⁊ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cõuertimur ad gentes. Sic eñi nobis precepit dominus. Posui te in lucẽ gẽtiũ vt sis in salutem vsqz ad extremũ terre. Audiẽtes autẽ gẽtes gauise sunt: ⁊ glorificabãt verbuz dñi: ⁊ crediderũt quotquot erãt pordiati ad vitã eternã. Disseminabat' ãt verbuz dñi p vniuersã regionẽ. Judei ãt ɔcitauerũt mulieres religiosas ⁊ honestas ⁊ primos ciuitatis: ⁊ excitauerunt persecutiõnez in pauluz et barnabam: ⁊ eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedum in eos venerũt iconiũ. Discipuli quoqz replebãtur gaudio ⁊ spiritu sancto. Cap.14.

Factũ est ãt in iconio vt simul itroirẽt synagogã iudeorum: ⁊ loquerentur ita vt crederet iudeoꝝ ⁊ grecoꝝ copiosa multitudo. Qui xo icreduli fuerũt iudei suscitauerũt ⁊ ad iracũdiã ɔcitauerũt aias gẽtiuz aduersus frẽs. Multo igr̃ tpe demorati sũt fiducialr' agẽtes i dño testimoniũ phibente verbo gratie sue: dante signa ⁊ pdigia fieri p man9 eoꝝ. Diuisa ẽ ãt mltitudo ciuitatis: ⁊ q̃dã q̃dẽ erãt cũ iudeis: q̃dã xo cũ aplis. Cũ aũt factus eẽt ipetus gentilium ⁊ iudeoruz cũ principibus suis vt ɔtumelijs afficerẽt ⁊ lapidarẽt eos: itelligẽtes ɔfugerũt ad ciuitates lycaõie lystrã ⁊ derbẽ: ⁊ vniuersã i circũitu regionẽ ⁊ ibi euãgelizãtes erãt. Et cõmota est ois multitudo in doctrina eorum. Paulus autem et barnabas morabantur lystris. Et quidam vir

G
A
B

Esai.49.b.
Mat.10.c. Mar.6.b. Luce.9.a.
sup.6.c.
supra.5.a.

λύστροις αδύνατος τοις ποσίν, εκάθητο χωλὸς εκ κοιλίας μητρὸς αυτοῦ υπάρχων, ὃς ουδέποτε περιπεπατήκει. ούτος ήκουε του παύλου λαλοῦντος. ὃς ατενίσας αυτῷ καὶ ιδὼν ότι πίστιν έχει του σωθῆναι, είπε μεγάλη τῆ φωνῆ, σοὶ λέγω εν τῷ ονόματι του κυρίου ιησοῦ χριστοῦ, ανάστηθι επὶ τους πόδας σου ορθός. καὶ ήλλετο καὶ περιεπάτει. οι δὲ όχλοι ιδόντες ὃ εποίησεν ο παῦλος, επῆραν την φωνὴν αυτῶν λυκαονιστί, λέγοντες, οι θεοὶ ομοιωθέντες ανθρώποις κατέβησαν πρὸς ημᾶς. εκάλουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν δία, τὸν δὲ παῦλον ερμῆν, επειδὴ αυτὸς ἦν ο ηγούμενος του λόγου. ο δὲ ιερεὺς του διὸς του όντος πρὸ τῆς πόλεως αυτῶν ταύρους καὶ στέμματα επὶ τους πυλῶνας ενέγκας σὺν τοις όχλοις, ήθελε θύειν. ακούσαντες δὲ οι απόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ιμάτια αυτῶν εισεπήδησαν εις τὸν όχλον κράζοντες καὶ λέγοντες. άνδρες τί ταῦτα ποιεῖτε. καὶ ημεῖς ομοιοπαθεῖς εσμὲν υμῖν άνθρωποι ευαγγελιζόμενοι υμᾶς από τούτων τῶν ματαίων επιστρέφειν επὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς εποίησε τὸν ουρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ εν αυτοῖς, ὃς εν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς είασε πάντα τὰ έθνη πορεύεσθαι ταῖς οδοῖς αυτῶν. καίτοιγε ουκ αμάρτυρον εαυτὸν αφῆκεν αγαθοποιῶν, ουρανόθεν ημῖν υετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, εμπιπλῶν τροφῆς καὶ ευφροσύνης τὰς καρδίας ημῶν. καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τους όχλους του μὴ θύειν αυτοῖς. διατριβόντων δὲ αυτῶν καὶ διδασκόντων, επῆλθον από αντιοχείας καὶ ικονίου ιουδαῖοι, καὶ πείσαντες τους όχλους καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον έσυραν έξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αυτὸν τεθνάναι. κυκλωσάντων δὲ αυτὸν τῶν μαθητῶν, αναστὰς εισῆλθεν εις τὴν πόλιν, καὶ τῆ επαύριον εξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβα εις δέρβην. ευαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν εκείνην καὶ μαθητεύσαντες ικανούς, υπέστρεψαν εις τὴν λύστραν καὶ ικόνιον καὶ αντιόχειαν, επιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν παρακαλοῦντες εμμένειν τῆ πίστει, καὶ ότι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ημᾶς εισελθεῖν εις τὴν βασιλείαν του θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ αυτοῖς πρεσβυτέρους κατ' εκκλησίαν προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αυτοὺς τῷ κυρίῳ, εις ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν ἦλθον εις παμφυλίαν, καὶ λαλήσαντες εν πέργη τὸν λόγον, κατέβησαν εις αττάλειαν, κακεῖθεν απέπλευσαν εις αντιόχειαν, όθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῆ χάριτι του θεοῦ εις τὸ έργον ὃ επλήρωσαν. παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν εκκλησίαν, ανήγγειλαν όσα εποίησεν ο θεὸς μετ' αυτῶν, καὶ ότι ήνοιξε τοις έθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ εκεῖ χρόνον ουκ ολίγον σὺν τοις μαθηταῖς.

lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris sue: qui nunquam ambulauerat. Hic audiuit paulum loquentem. Qui intuitus eum: et videns quia fidem haberet vt saluus fieret: dixit magna voce. Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit: et ambulabat. Turbe autem cum vidissent quod fecerat paulus: leuauerunt vocem suam lycaonice dicentes. Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant barnabam iouem: paulum vero mercurium: quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque iouis qui erat ante ciuitatem: tauros et coronas ante ianuas afferens cum populis: volebat sacrificare. Quod vbi audierunt apostoli barnabas et paulus conscissis tunicis suis exilierunt in turbas clamantes et dicentes. Uiri quid hec facitis? Et nos mortales sumus similes vobis homines: annunciantes vobis ab his vanis conuerti ad deum viuum: qui fecit celum et terram et mare et omnia que in eis sunt: qui in preteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens: de celo dans pluuias et tempora fructifera: implens cibo et letitia corda nostra. Et hec dicentes vix sedauerunt turbas ne sibi immolarent. Superuenerunt autem quidam ab antiochia et iconio iudei: et persuasis turbis lapidantes paulum traxerunt extra ciuitatem: estimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis: surgens intrauit ciuitatem: et postera die profectus est cum barnaba in derben. Cumque euangelizassent ciuitati illi: et docuissent multos reuersi sunt lystram et iconium et antiochiam: confirmantes animas discipulorum exhortantesque vt permanerent in fide: et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros et orassent cum ieiunationibus: commendauerunt eos domino in quem crediderunt. Transeuntesque pisidiam venerunt in pamphyliam: et loquentes verbum domini in perge: descenderunt in ataliam: et inde nauigauerunt antiochiam: vnde erant traditi gratie dei in opus quod compleuerunt. Cum autem venissent et congregassent ecclesiam: retulerunt quanta fecisset deus cum illis. Et quia aperuisset gentibus hostium fidei. Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

Ps. 145. Apo. 14. b

Cap. 15.

Καὶ τινὲς κατελθόντες από τῆς ιουδαίας εδίδασκον τους αδελφούς, ότι εὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ έθει μωυσέος, ου δύνασθε σωθῆναι. γενομένης ουν στάσεως καὶ ζητήσεως ουκ ολίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβα πρὸς αυτούς, έταξαν αναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν καὶ τινὰς άλλους εξ αυτῶν πρὸς τους αποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εις ιερουσαλὴμ περὶ του ζητήματος τούτου. οι μὲν ουν προπεμφθέντες υπὸ τῆς εκκλησίας, διήρχοντο τὴν φοινίκην καὶ σαμάρειαν, εκδιηγούμενοι τὴν επιστροφὴν τῶν εθνῶν, καὶ εποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοις αδελφοῖς. παραγενόμενοι δὲ εις ιερουσαλήμ, απεδέχθησαν υπὸ τῆς εκκλησίας καὶ τῶν αποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ανήγγειλάν τε όσα ο θεὸς εποίησε μετ' αυτῶν. εξανέστησαν δέ τινες τῶν από τῆς αιρέσεως τῶν φαρισαίων πεπιστευκότες λέγοντες, ότι δεῖ περιτέμνειν αυτούς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωσέως. συνήχθησαν δὲ οι απόστολοι καὶ οι πρεσβύτεροι ιδεῖν περὶ του λόγου τούτου. πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, αναστὰς πέτρος είπε πρὸς αυτούς. άνδρες αδελφοί υμεῖς επίστασθε ότι αφ' ημερῶν αρχαίων ο θεὸς εν ημῖν εξελέξατο διὰ του στόματός μου ακοῦσαι τὰ έθνη τὸν λόγον του ευαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. καὶ ο καρδιογνώστης θεὸς εμαρτύρησεν αυτοῖς, δοὺς αυτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ άγιον καθὼς καὶ ημῖν, καὶ ουδὲν διέκρινε μεταξὺ ημῶν τε καὶ αυτῶν, τῆ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αυτῶν. νῦν ουν τί πειράζετε τὸν θεὸν επιθεῖναι ζυγὸν επὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν ούτε οι πατέρες ημῶν ούτε ημεῖς ισχύσαμεν βαστάσαι. αλλὰ διὰ τῆς χάριτος του κυρίου ιησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κακεῖνοι. εσίγησε δὲ τὸ πλῆθος ἅπαν, καὶ ήκουον βαρνάβα καὶ παύλου εξηγουμένων όσα εποίησεν ο θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα εν τοις έθνεσι δι' αυτῶν.

Cap. 15.

Et quidam descendentes de iudea docebant fratres: quia nisi circumcidamini secundum morem moysi non potestis saluari. Facta ergo seditione non minima paulo et barnabe aduersus illos: statuerunt vt ascenderent paulus et barnabas et quidam alii ex illis ad apostolos et presbyteros in hierusalem: super hac questione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant phenicem et samariam narrantes conuersionem gentium: et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. Cum autem venissent hierosolymam: suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis et senioribus: annunciantes quanta deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam de heresi phariseorum qui crediderunt dicentes: quia oportet circumcidi eos: precipere quoque seruare legem moysi. Conueneruntque apostoli et seniores videre de verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret: surgens petrus dixit ad eos. Uiri fratres vos scitis: quoniam ab antiquis diebus deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum euangelii et credere. Et qui nouit corda deus testimonium perhibuit: dans illis spiritum sanctum sicut et nobis: et nihil discreuit inter nos et illos: fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis deum imponere iugum super ceruices discipulorum: quod neque patres nostri neque nos portare potuimus. Sed per gratiam domini iesu christi credimus saluari quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo: et audiebant barnabam et paulum narrantes quanta deus fecisset signa et prodigia in gentibus per eos. Et

A 1. Cor. 6. c. Gala. 5. a.

μετά δε τό σιγήσαι αυτούς, απεκρίθη ιάκωβος λέγων. άνδρες αδελφοί ακούσατέ μου, συμεών εξηγήσατο καθώς πρώτον ο θεός επεσκέψατο λαβείν εξ εθνών λαόν επί τω ονόματι αυτού, και τούτω συμφωνούσιν οι λόγοι των προφητών, καθώς γέγραπται. μετά ταύτα αναστρέψω και ανοικοδομήσω την σκηνήν δαυίδ την πεπτωκυίαν, και τα κατεσκαμμένα αυτής ανοικοδομήσω, και ανορθώσω αυτήν, όπως αν εκζητήσωσιν οι κατάλοιποι των ανθρώπων τον κύριον, και πάντα τα έθνη εφ' ους επικέκληται το όνομά μου επ' αυτούς, λέγει κύριος ο ποιών πάντα ταύτα, α εστί γνωστά απ' αιώνος αυτώ. διό εγώ κρίνω μη παρενοχλείν τοις από των εθνών επιστρέφουσιν επί τον θεόν, αλλά επιστείλαι αυτοίς του απέχεσθαι από των αλισγημάτων των ειδώλων, και της πορνείας, και του πνικτού και του αίματος. μωϋσής γαρ εκ γενεών αρχαίων κατά πόλιν τους κηρύσσοντας αυτόν έχει εν ταις συναγωγαίς, κατά παν σάββατον αναγινωσκόμενος. Τότε έδοξε τοις αποστόλοις και τοις πρεσβυτέροις συν όλη τη εκκλησία εκλεξαμένους άνδρας εξ αυτών πέμψαι εις αντιόχειαν συν παύλω και βαρνάβα, ιούδαν τον επικαλούμενον βαρσαββάν και σίλαν άνδρας ηγουμένους εν τοις αδελφοίς, γράψαντες διά χειρός αυτών τάδε. οι απόστολοι και οι πρεσβύτεροι και οι αδελφοί τοις κατά την αντιόχειαν και συρίαν και κιλικίαν αδελφοίς τοις εξ εθνών, χαίρειν. επειδή ηκούσαμεν ότι τινές εξελθόντες ετάραξαν υμάς λόγοις ανασκευάζοντες τας ψυχάς υμών, λέγοντες περιτέμνεσθαι και τηρείν τον νόμον, οις ου διεστειλάμεθα, έδοξεν ημίν γενομένοις ομοθυμαδόν εκλεξαμένοις άνδρας πέμψαι προς υμάς συν τοις αγαπητοίς ημών βαρνάβα και παύλω, ανθρώποις παραδεδωκόσι τας ψυχάς αυτών υπέρ του ονόματος του κυρίου ημών ιησού χριστού. απεστάλκαμεν ουν ιούδαν και σίλαν, και αυτούς διά λόγου απαγγέλλοντας τα αυτά. έδοξε γαρ τω αγίω πνεύματι και ημίν μηδέν πλέον επιτίθεσθαι υμίν βάρος, πλην των επάναγκες τούτων, απέχεσθαι ειδωλοθύτων, και αίματος και πνικτού, και πορνείας, και όσα μη θέλετε εαυτοίς γίνεσθαι, ετέροις μη ποιείτε. εξ ων διατηρούντες εαυτούς, ευ πράξατε. έρρωσθε. οι μεν ουν απολυθέντες ήλθον εις αντιόχειαν, και συναγαγόντες το πλή-

postquam tacuerunt: respondit iacobus dicens. Viri fratres audite me: symon narrauit quemadmodum primum deus visitauit sumere ex gentibus populum nomini suo: et huic concordant verba prophetarum: sicut scriptum est. Post hec reuertar: et reedificabo tabernaculum dauid quod decidit: et diruta eius reedificabo: et erigam illud: vt requirant ceteri hominum dominum: et omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum: dicit dominus faciens hec. Notum a seculo est domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum: sed scribere ad eos: vt abstineant se a contaminationibus simulacrorum: et fornicatione: et suffocatis et sanguine. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eum predicent in synagogis: vbi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere antiochiam cum paulo et barnaba: iudam qui cognominabatur barsabas et silam viros primos in fratribus: scribentes per manus eorum. Apostoli et seniores fratres: his qui sunt antiochie et syrie et cilicie fratribus ex gentibus salutem. Quoniam audiuimus quia quidam ex nobis exeuntes turbauerunt vos verbis euertentes animas vestras quibus non mandauimus: placuit nobis collectis in vnum eligere viros: et mittere ad vos cum charissimis nostris barnaba et paulo hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri iesu christi. Misimus ergo iudam et silam: qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim spiritui sancto et nobis nihil vltra imponere vobis oneris quam hec necessaria: vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum: et sanguine et suffocato: et fornicatione. A quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descenderunt antiochiam: et congregata multitudine

Amos.9.c. D E F supra.15.d.

θος επέδωκαν την επιστολήν. αναγνόντες δε εχάρησαν επί τη παρακλήσει. ιούδας τε και σίλας και αυτοί προφήται όντες, διά λόγου πολλού παρεκάλεσαν τους αδελφούς, και επεστήριξαν. ποιήσαντες δε χρόνον απελύθησαν μετ' ειρήνης από των αδελφών προς τους αποστόλους. έδοξε δε τω σίλα επιμείναι αυτόθι. παύλος δε και βαρνάβας διέτριβον εν αντιοχεία, διδάσκοντες και ευαγγελιζόμενοι μετά και ετέρων πολλών τον λόγον του κυρίου. μετά δε τινάς ημέρας είπε παύλος προς βαρνάβαν. επιστρέψαντες δη επισκεψώμεθα τους αδελφούς ημών κατά πάσαν πόλιν εν αις κατηγγείλαμεν τον λόγον του κυρίου, πως έχουσι. βαρνάβας δε εβουλεύσατο συμπαραλαβείν τον ιωάννην τον καλούμενον μάρκον. παύλος δε ηξίου τον αποστάντα απ' αυτών από παμφυλίας και μη συνελθόντα αυτοίς εις το έργον, μη συμπαραλαβείν τούτον. εγένετο ουν παροξυσμός, ώστε αποχωρισθήναι αυτούς απ' αλλήλων, τον τε βαρνάβαν παραλαβόντα τον μάρκον εκπλεύσαι εις κύπρον, παύλος δε επιλεξάμενος σίλαν εξήλθεν παραδοθείς τη χάριτι του θεού υπό των αδελφών. διήρχετο δε την συρίαν και κιλικίαν, επιστηρίζων τας εκκλησίας. Cap. 16.

Κατήντησε δε εις δέρβην και λύστραν. και ιδού μαθητής τις ην ονόματι τιμόθεος, υιός γυναικός τινός ιουδαίας πιστής, πατρός δε έλληνος. ος εμαρτυρείτο υπό των εν λύστροις και ικονίω αδελφών. τούτον ηθέλησεν ο παύλος συν αυτώ εξελθείν, και λαβών περιέτεμεν αυτόν διά τους ιουδαίους τους όντας εν τοις τόποις εκείνοις. ήδεισαν γαρ άπαντες τον πατέρα αυτού, ότι έλλην υπήρχεν. ως δε επορεύοντο τας πόλεις, παρεδίδουν αυτοίς φυλάσσειν τα δόγματα τα κεκριμένα υπό των αποστόλων και των πρεσβυτέρων των εν ιερουσαλήμ. αι μεν ουν εκκλησίαι εστερεούντο τη πίστει, και επερίσσευον τω αριθμώ καθ' ημέραν. διελθόντες δε την φρυγίαν και την γαλατικήν χώραν κωλυθέντες υπό του αγίου πνεύματος λαλήσαι τον λόγον εν τη ασία, ελθόντες κατά την μυσίαν επείραζον κατά την βιθυνίαν πορεύεσθαι, και ουκ είασεν αυτούς το πνεύμα. παρελθόντες δε την μυσίαν κατέβησαν εις τρωάδα, και όραμα διά της νυκτός ώφθη τω παύλω. ανήρ τις ην μακεδών εστώς παρακαλών αυτόν, και λέγων. διαβάς εις μακεδονίαν βοήθησον ημίν. ως

tradiderunt epistolam. Quam cum legissent: gauisi sunt super consolatione. Judas autem et silas et ipsi cum essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres: et confirmauerunt. Facto autem ibi aliquanto tempore: dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant illos. Visum est autem sile ibi remanere: iudas autem solus abiit hierusalem. Paulus autem et barnabas demorabantur antiochie: docentes et euangelizantes cum aliis pluribus verbum domini. Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus. Reuertentes visitemus fratres per vniuersas ciuitates in quibus predicauimus verbum domini: quomodo se habeant. Barnabas autem volebat secum assumere et Johannem qui cognominabatur marcus. Paulus autem rogabat eum: vt qui discessisset ab eis de pamphilia et non venisset cum eis in opus: non debere recipi. Facta est autem dissensio: ita vt discederent ab inuicem: et barnabas quidem assumpto marco nauigaret cyprum. Paulus vero electo sila profectus est: traditus gratie dei a fratribus. Perambulabat autem syriam et ciliciam confirmans ecclesias: precipiens custodire precepta apostolorum et seniorum. Ca. 16.

Peruenit autem in derben et lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus: filius mulieris iudee fidelis: patre gentili. Huic testimonium bonum reddebant qui in lystris erant et iconio fratres. Hunc voluit paulus secum proficisci: et assumens circumcidit eum propter iudeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat gentilis. Cum autem pertransirent ciuitates: tradebant eis custodire dogmata que erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant hierosolymis. Et ecclesie quidem confirmabantur fide: et abundabant numero quottidie. Transeuntes autem phrygiam et galatie regionem: vetati sunt a spiritu sancto loqui verbum dei in asia. Cum venissent autem in mysiam: temptabant ire in bithyniam: et non permisit eos spiritus iesu. Cum autem pertransissent mysiam descenderunt troadem: et visio per noctem paulo ostensa est. Vir macedo quidam erat stans: et deprecans eum et dicens. Transiens in macedoniam adiuua nos. Ut

G supra.13.c. A B

δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν, ἐκεῖθέν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις κολώνεια. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς. τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορφυρόπωλις πόλεως θυατείρων σεβομένη τὸν θεὸν ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα. εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν εἶναι τῷ κυρίῳ, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε, καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραξε λέγουσα. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπε. παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν ῥωμαίοις οὖσι. καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐκέλευον ῥαβδίζειν. πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγάς, ἔβαλον εἰς φυλακήν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφώς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακήν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν, ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέ-

autem visum vidit: statim quesivimus proficisci in macedoniam: certi facti quod vocasset nos deus evangelizare eis. Navigantes autem a troade: recto cursu venimus samothraciam: et sequenti die neapolim: et inde philippos: que est prima partis macedonie civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot consistentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen: ubi videbatur oratio esse: et sedentes loquebamur mulieribus que convenerant. Et quedam mulier nomine lydia purpuraria civitatis thyatirenorum colens deum audivit: cuius dominus aperuit cor intendere his que dicebantur a paulo. Cum autem baptizata esset et domus eius: deprecata est dicens. Si iudicastis me fidelem domino esse: introite in domum meam: et manete. Et coegit nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem puellam quandam habentem spiritum phytonem obviare nobis: que questum magnum prestabat dominis suis divinando. Hec subsecuta est paulum et nos clamabat dicens. Isti homines servi excelsi dei sunt: qui annunciant vobis viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem paulus: et conversus spiritui dixit. Precipio tibi in nomine iesu christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia exivit spes questus eorum: apprehendentes paulum et silam perduxerunt in forum ad principes: et offerentes eos magistratibus dixerunt. Hi homines conturbant civitatem nostram: cum sint iudei: et annunciant morem quem non licet nobis suscipere neque facere: cum simus romani. Et cucurrit plebs adversus eos: et magistratus scissis tunicis eorum: iusserunt eos virgis cedi. Et cum multas plagas eis imposuissent miserunt eos in carcerem: precipientes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale preceptum accepisset: misit eos in interiorem carcerem: et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte paulus et sylas adorantes laudabant deum: et audiebant eos qui in custodia erant. Subito vero terre mo-

C

D

E

γας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου. ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέγων. μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν, ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη. κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ. οἱ δὲ εἶπον. πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες. ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς. δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακήν, καὶ νῦν λάθρᾳ ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν. οὐ γάρ, ἀλλ' ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

Cap. 17.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σε-

tus factus est magnus: ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: et universorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris et videns ianuas apertas carceris: evaginato gladio volebat se interficere estimans fugisse vinctos. Clamavit autem paulus voce magna dicens. Nihil tibi malefeceris. Universi enim hic sumus. Petito autem lumine introgressus est: et tremefactus procidit Paulo et syle ad pedes: et producens eos foras ait. Domini: quid me oportet facere ut salvus fiam? At illi dixerunt. Crede in dominum iesum: et salvus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum: et baptizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in domum suam apposuit eis mensam: et letatus est cum omni domo sua credens deo. Et cum dies factus esset: miserunt magistratus lictores dicentes. Dimitte homines illos. Nunciavit autem custos carceris verba hec paulo quia miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis. Cesos nos publice indemnatos homines romanos miserunt in carcerem: et nunc occulte nos eiiciunt. Non ita: sed veniant et ipsi nos eiiciant. Nunciaverunt autem magistratibus lictores verba hec. Timueruntque audito quod romani essent: et venientes deprecati sunt eos: et educentes rogabant ut egrederentur de urbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad lydiam: et visis fratribus consolati sunt eos: et profecti sunt.

Cap. 17.

Cum autem perambulassent amphipolim et apolloniam venerunt thessalonicam: ubi erat synagoga iudeorum. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos: et per sabbata tria disserebat eis de scripturis: adaperiens et insinuans quia christum oportuit pati et resurgere a mortuis: et quia hic est iesus christus quem ego annuncio vobis. Et quidam ex eis crediderunt: et adiuncti sunt paulo et syle: et de colentibus

supra .5.c. et 18.b.

F

G

A

Luce.14.g.

βομένων ἑλλήνων πολύ πλήθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. προσλαβόμενοι δὲ οἱ ἰουδαῖοι οἱ ἀπειθοῦντες τῶν ἀγοραίων τινάς ἄνδρας πονηρούς, καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος ἐζήτουν αὐτούς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυρον τὸν ἰάσονα καὶ τινάς ἀδελφούς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας βοῶντες. ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων, καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι ἰησοῦν. ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα, καὶ λαβόντες τὸ ἱκανόν παρά τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ δὲ ἀδελφοί εὐθέως διά τῆς νυκτός ἐξέπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέροιαν. οἵτινες παραγενόμενοι, εἰς τὴν συναγωγήν ἀπῄεσαν τῶν ἰουδαίων. οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἄλλων τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετά πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. πολλοί μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπό τῆς θεσσαλονίκης ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπό τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοί πορεύεσθαι ὡς ἐπί τὴν θάλασσαν. ὑπέμενον δὲ ὅ τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ. οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον ἤγαγον αὐτόν ἕως ἀθηνῶν, καὶ λαβόντες ἐντολήν πρός τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρός αὐτόν, ἐξῄεσαν. ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτούς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατά πᾶσαν ἡμέραν πρός τοὺς παρατυγχάνοντας. τινές δὲ καὶ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καί τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν. οἱ δὲ ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεύς εἶναι, ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο. ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπί τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον λέγοντες. δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινή αὕτη ἡ ὑπό σοῦ λαλουμένη διδαχή. ξενίζοντα

gentilibusque multitudo magna: et mulieres nobiles non pauce. Zelantes autem iudei assumentesque de vulgo viros quosdam malos: et turba facta concitauerunt ciuitatem: et assistentes domui iasonis querebant eos producere in populum. Et cum non inuenissent eos: trahebant iasonem et quosdam fratres ad principes ciuitatis clamantes: quoniam hi qui orbem concitant: et huc venerunt quos suscepit iason: et hi omnes contra decreta cesaris faciunt: regem alium dicentes esse iesum. Concitauerunt autem plebem. Et principes ciuitatis audientes hec: et accepta satisfactione a iasone et a ceteris dimiserunt eos. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt paulum et silam in beroam. Qui cum venissent: in synagogam iudeorum introierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt thessalonice: qui susceperunt verbum cum omni auiditate: quotidie scrutantes scripturas: si hec ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis: et mulierum gentilium honestarum: et viri non pauci. Cum autem cognouissent in thessalonica iudei: quia et beroe predicatum est a paulo verbum dei: venerunt et illuc commouentes et turbantes multitudinem. Statimque tunc paulum dimiserunt fratres vt iret vsque ad mare. Silas autem et timotheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant paulum perduxerunt eum vsque ad athenas: et accepto mandato ab eo ad silam et timotheum vt quam celeriter venirent ad illum: profecti sunt. Paulus autem cum athenis eos expectaret: incitabatur spiritus eius in ipso videns idolatrie deditam ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cum iudeis et colentibus: et in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem epicurei et stoici philosophi disserebant cum eo: et quidam dicebant. Quid vult seminiuerbius hic dicere? Alii vero: nouorum demoniorum videtur annunciator esse: quia iesum et resurrectionem annunciabat eis. Et apprehensum eum ad ariopagum duxerunt dicentes. Possumus scire que est hec noua que a te dicitur doctrina. Noua

B C D E — Joha. 18. a

γάρ τινά εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοάς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδέν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. σταθείς δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου ἔφη. ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατά πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμόν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεός ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδέ ὑπό χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενος τινός. αὐτός διδούς πᾶσι ζωήν καὶ πνοήν κατά πάντα, ἐποίησέ τε ἐξ ἑνός αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπί πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προστεταγμένους καιρούς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαν αὐτόν καὶ εὕροιεν, καίτοιγε οὐ μακράν ἀπό ἑνός ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. ὡς καί τινες τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδών ὁ θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρί ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχών πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτόν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον. ἀκουσόμεθά σου πάλιν περί τούτου. καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινές δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης καὶ γυνή ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς. Cap. 18.

Μετά δὲ ταῦτα χωρισθείς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς κόρινθον. καὶ εὑρών τινά ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν ποντικόν τῷ γένει προσφάτως ἐληλυθότα ἀπό τῆς ἰταλίας καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διά τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διά τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο. ἦσαν γὰρ σκηνοποιοί τὴν τέχνην. διελέγετο δὲ

enim quedam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hec esse. Athenienses autem omnes et aduene hospites ad nihil aliud vacabant: nisi aut dicere aut audire aliquid noui. Stans autem paulus in medio ariopagi ait. Viri athenienses per omnia quasi superstitiosos vos video. Preteriens enim et videns simulacra vestra: inueni et aram in qua scriptum erat. Ignoto deo. Quod ergo ignorantes colitis: hoc ego annuncio vobis. Deus qui fecit mundum et omnia que in eo sunt: hic celi et terre cum sit dominus: non in manufactis templis habitat: nec manibus humanis colitur indigens aliquo: cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia: fecitque ex vno omne genus hominum inhabitare super vniuersam faciem terre: definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum: querere deum: si forte attrectent eum et inueniant: quamuis non longe sit ab vnoquoque nostrum. In ipso enim viuimus et mouemur et sumus: sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt. Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei: non debemus estimare auro aut argento aut lapidi sculpture artis et cogitationis hominis diuinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantie despiciens deus: nunc annunciat hominibus vt omnes vbique penitentiam agant: eo quod statuit diem in quo iudicaturus est orbem in equitate in viro in quo statuit fidem prebens omnibus: suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum: quidam quidem irridebant: quidam vero dixerunt. Audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exiuit de medio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt: in quibus et dionysius ariopagita et mulier nomine damaris: et alii cum eis. Cap. 18.

Post hec egressus ab athenis venit corinthum: et inueniens quendam iudeum nomine aquilam ponticum genere: qui nuper venerat ab italia et priscillam vxorem eius: eo quod precepisset claudius discedere omnes iudeos a roma: accessit ad eos: et quia eiusdem erat artis: manebat apud eos et operabatur. Erant autem scenefactorie artis. Et disputabat

F G A — sup. 6. c

ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας. ὡς δὲ κατῆλθον ἀπό τῆς μακεδονίας ὅ τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς. τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν. καθαρὸς ἐγώ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ. μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα λέγοντες. ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους. εἰ μὲν οὖν ἀδίκημά τι ἦν ἢ ῥαδιούργημα πονηρόν ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν. εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελλεν. ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν. κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις. ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλὰ ἀπετάξατο αὐτοῖς εἰπών. δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος, καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου. καὶ κα=

in synagoga per omne sabbatum: interponens nomen domini iesu: suadebat que iudeis et grecis. Cum venissent autem de macedonia silas et timotheus: instabat verbo paulus testificans iudeis esse christum iesum. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus: excutiens vestimenta sua: dixit ad eos. Sanguis vester super caput vestrum. Mundus ego: ex hoc ad gentes vadam. Et migrans inde intravit in domum cuiusdam nomine titi iusti colentis deum: cuius domus erat coniuncta synagoge. Crispus autem archisynagogus credidit domino cum omni domo sua: et multi corinthiorum audientes credebant et baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per visionem paulo. Noli timere: sed loquere et ne taceas. Propter quod ego sum tecum: et nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate. Sedit autem ibi annum et sex menses: docens apud eos verbum dei. Gallione autem proconsule achaie: insurrexerunt uno animo iudei in paulum: et adduxerunt eum ad tribunal dicentes: quia contra legem hic persuadet hominibus colere deum. Incipiente autem Paulo aperire os: dixit gallio ad iudeos. Siquidem esset iniquum aliquid aut facinus pessimum o viri iudei recte vos sustinerem: si vero questiones sunt de verbo et nominibus legis vestre: vosipsi videritis. Iudex ego horum nolo esse. Et minavit eos a tribunali. Apprehendentes autem omnes sosthenem principem synagoge percutiebant eum ante tribunal: et nihil eorum gallioni cure erat. Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos: fratribus valefaciens navigavit in syriam: et cum eo priscilla et aquila qui sibi totonderat in cenchris caput. Habebat enim votum. Devenitque ephesum: et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam disputabat cum iudeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret apud eos: non consensit: sed valefaciens et dicens: iterum revertar ad vos deo volente: profectus est ab epheso. Et descendens

B

Joh. 4. g.

C

τελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρόνον τινά, ἐξῆλθε διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων τοὺς μαθητὰς πάντας. ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνόματι ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει ἀνὴρ λόγιος κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ. βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος, συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Cap. 19.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον, καὶ εὑρών τινας μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες. οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε. οἱ δὲ εἶπον. εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα. εἶπε δὲ παῦλος. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγήν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς, διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας. δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θε=

cesaream ascendit et salutavit ecclesiam: et descendit antiochiam. Et facto ibi aliquanto tempore: profectus est perambulans ex ordine galatiam regionem et phrygiam: confirmans omnes discipulos. Iudeus autem quidam apollo nomine alexandrinus genere vir eloquens devenit ephesum: potens in scripturis. Hic erat edoctus viam domini: et fervens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea que sunt iesu: sciens tantum baptisma iohannis. Hic ergo cepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent priscilla et aquila: assumpserunt eum et diligentius exposuerunt ei viam dei. Cum autem vellet ire achaiam: exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset: contulit multum his qui crediderunt. Vehementer enim iudeos revincebat publice: ostendens per scripturas esse christum iesum.

Cap. 19.

Factum est autem cum appollo esset corinthi: ut paulus peragratis superioribus partibus veniret ephesum: et inveniret quosdam discipulos: dixitque ad eos. Si spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum. Sed neque si spiritus sanctus est audivimus. Ille vero ait. In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt. In iohannis baptismate. Dixit autem paulus. Iohannes baptizavit baptismate penitentie populum dicens: in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent: hoc est in iesum. His auditis baptizati sunt in nomine domini iesu. Et cum imposuisset illis manus paulus: venit spiritus sanctus super eos: et loquebantur linguis et prophetabant. Erant autem omnes viri fere duodecim. Introgressus autem synagogam cum fiducia loquebatur per tres menses: disputans et suadens de regno dei. Cum autem quidam indurarentur et non crederent maledicentes viam domini coram multitudine: discedens ab eis segregavit discipulos: quotidie disputans in scola tyranni cuiusdam. Hoc autem factum est per biennium: ita ut omnes qui habitabant in asia audirent verbum domini iudei atque gentiles. [...]bat deus. Virtutes quoque non modicas quaslibet facie=

D

A

Supra. 1. c. et 2. d.

Sup. 2. a. et 4. d.

B

ὅς διὰ τῶν χειρῶν παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους. τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ἐπεχείρισαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ λέγοντες. ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει. ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ οἱ τοῦτο ποιοῦντες. ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπε. τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι. ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ. καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν καὶ κατακυριεύσαν αὐτῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφεσον. καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς. καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν. ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι διελθὼν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ, εἰπὼν ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ ῥώμην ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ τιμόθεον καὶ ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν. ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. δημήτριος γάρ τις ὀνόματι ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροὺς ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην, οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας εἶπεν. ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστί, καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἱερὸν ἀρτέμιδος εἰς οὐθὲν λο-

per manum pauli: ita vt etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria et semicinctia et recedebant ab eis languores: et spiritus nequam egrediebantur. Temptauerunt autem quidam de circumeuntibus iudeis exorcistis inuocare super eos qui habebant spiritus malos nomen domini iesu: dicentes. Adiuro vos per iesum quem paulus predicat. Erant autem cuiusdam iudei nomine sceue principis sacerdotum septem filij qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis. Jesum noui: et paulum scio. Uos autem qui estis? Et insiliens homo in eos in quo erat demonium pessimum et dominatus amborum: inualuit contra eos: ita vt nudi et vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus iudeis atque gentilibus qui habitabant ephesi. Et cecidit timor super omnes illos. Et magnificabatur nomen domini iesu. Multique credentium veniebant confitentes et annunciantes actus suos. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati: contulerunt libros et combusserunt eos coram omnibus: et computatis pretijs illorum: inuenerunt pecuniam denariorum quinquagita milium. Ita fortiter crescebat verbum domini et confirmabatur. His autem expletis proposuit paulus in spiritu transita macedonia et achaia ire hierosolymam: dicens quoniam postquam fuero ibi: oportet me et romam videre. Mittens autem in macedoniam duos ex ministrantibus sibi Timotheum et Erastum: ipse remansit ad tempus in asia. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via domini. Demetrius enim quidam nomine argentarius faciens edes argenteas Diane: prestabat artificibus non modicum questum: quos conuocans et eos qui eiusmodi erant opifices: dixit. Uiri scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio: et videtis et auditis quia non solum ephesi: sed pene totius asie paulus hic suadens auertit multam turbam: dicens quoniam non sunt dij qui manibus fiunt. Non solum autem hec periclitabitur nobis pars in redargutionem venire: sed et magne diane templum in nihilum reputabitur

C Mat.5.b. D E

γισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν
μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ
οἰκουμένη σέβεται. ἀκούσαντες δὲ καὶ γε-
νόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες.
μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων, καὶ ἐπλήσθη ἡ
πόλις ὅλη συγχύσεως. ὥρμησάν τε ὁμο-
θυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες
γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας συν-
εκδήμους παύλου. τοῦ δὲ παύλου βου-
λομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων
αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρ-
χῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς
αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς
τὸ θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκρα-
ζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη. καὶ οἱ
πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνελη-
λύθεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀ-
λέξανδρον, προβαλλόντων αὐτὸν τῶν ἰου-
δαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖ-
ρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. ἐ-
πιγνόντες δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φω-
νὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας
δύο κραζόντων. μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐ-
φεσίων. καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς
τὸν ὄχλον, φησίν. ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς
γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει
τὴν ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς
μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διο-
πετοῦς. ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων,
δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρ-
χειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ἠ-
γάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔ-
τε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν
θεὸν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ
σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρός τινα
λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοι
εἰσίν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι πε-
ρὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ
ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκα-
λεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδε-
νὸς αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὗ δυνη-
σόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύ-
της. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησί-
αν.

Cap. 20.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυ-
βον προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς
μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πο-
ρευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν. διελθὼν
δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ παρακαλέσας
αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλ-
λάδα. ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομέ-
νης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων

⁊ destrui incipiat
maiestas eius: quam tota asia ⁊
orbis colit: his auditis
repleti sunt ira ⁊ exclamauerũt dicẽtes.
Magna diana ephesiorũ: ⁊ impleta est
ciuitas tota cõfusiõe: ⁊ impetũ fecerũt
vno animo in theatrum: rapto
gaio ⁊ aristarcho macedonib⁹ comitib⁹
pauli. Paulo autem volente
intrare in populum: nõ permiserunt
discipuli. Quidã aũt ⁊ de asie p̃ncipib⁹
qui erant amici eius miserunt ad
eum: rogantes ne se daret in
theatrum. Alij autẽ aliud clamabãt.
Erat enĩ ecclesia confusa: ⁊
plures nesciebãt qua ex cã cõuenissẽt.
De turba autem detraxerunt alexãdrũ
propellentibus eum iudeis.
Alexander autem manu silentio postu
lato: volebat reddere rationẽ pplo.
Quẽ vt cognouerunt iudeũ eẽ vox
facta ẽ vna omnium q̃si per horas
duas clamãtiũ. Magna diana ephesio
rũ. Et cum sedasset scriba
turbas: dixit. Viri ephesij: quis
enim est hominum qui nesciat
ephesiorum ciuitatem cultricẽ esse
magne diane iouis q̃ prolis:
Cum ergo his contradici nõ possit:
oportet vos sedatos esse:
⁊ nihil temere agere. Adduxistis
enim homines istos: neq̃
sacrilegos neq̃ blasphemantes
deam vestrã. Quod si demetri⁹ ⁊ qui
cum eo sũt artifices hñt aduers⁹ aliquẽ
cãm: cõuent⁹ forẽses agunt: ⁊ pcõsules
sunt: accusent inuicem. Si quid autem
alterius rei queritis: in legitima ecclia
poterit absolui. Nã ⁊ piclitamur argui
seditionis hodierne: cum nullus
obnoxius sit de quo possim⁹
reddere rationem concursus istius.
Et cum hec dixissẽ: dimisit ecclesiam.

Cap. 20.

Postq̃ autẽ cessauit tumultus:
vocatis paulus
discipulis: ⁊ exhortat⁹ eos valedixit: ⁊ pro
fect⁹ ẽ vt iret in macedoniã. Cum
aũt perãbulasset ptes illas ⁊ exhortat⁹
eos fuisset mlto sermõe: venit ad greciã
vbi cũ fecisset menses tres: facte sũt
illi insidie a iudeis

μέλλοντι ἀνάγεσθαι εις την συρίαν, εγένετο γνώμη του υποστρέφειν διά μακεδονίας. συνείπετο δε αυτώ άχρι της ασίας σώπατρος πύρρου βεροιαίος, θεσσαλονικέων δε αρίσταρχος και σεκοῦνδος και γάϊος, δερβαίος και τιμόθεος, ασιανοί δε τυχικός και τρόφιμος. ούτοι προσελθόντες έμενον ημάς εν τρωάδι, ημείς δε εξεπλεύσαμεν μετά τας ημέρας των αζύμων από φιλίππων, και ήλθομεν προς αυτούς εις την τρωάδα άχρι ημερών πέντε, ου διετρίψαμεν ημέρας επτά. εν δε τη μιά των σαββάτων συνηγμένων των μαθητών κλάσαι άρτον, ο παύλος διελέγετο αυτοίς μέλλων εξιέναι τη επαύριον, παρέτεινέ τε τον λόγον μέχρι μεσονυκτίου. ήσαν δε λαμπάδες ικαναί εν τω υπερώω, ου ήμεν συνηγμένοι. καθήμενος δε τις νεανίας ονόματι εύτυχος επί της θυρίδος, καταφερόμενος ύπνω βαθεί, διαλεγομένου του παύλου επί πλείον, κατενεχθείς από του ύπνου έπεσεν από του τριστέγου κάτω, και ήρθη νεκρός. καταβάς δε ο παύλος επέπεσεν αυτώ, και συμπεριλαβών είπε. μη θορυβείσθε, η γαρ ψυχή αυτού εν αυτώ εστίν. αναβάς δε και κλάσας άρτον και γευσάμενος, εφ ικανόν τε ομιλήσας άχρις αυγής, ούτως εξήλθεν. ήγαγον δε τον παίδα ζώντα και παρεκλήθησαν ου μετρίως. ημείς δε προελθόντες επί το πλοίον ανήχθημεν εις την άσσον, εκείθεν μέλλοντες αναλαμβάνειν τον παύλον. ούτως γαρ ην διατεταγμένος μέλλων αυτός πεζεύειν. ως δε συνέβαλεν ημίν εις την άσσον αναλαβόντες αυτόν ήλθομεν εις μιτυλήνην. κακείθεν αποπλεύσαντες τη επιούση κατηντήσαμεν αντικρύ χίου, τη δε ετέρα παρεβάλομεν εις σάμον, και μείναντες εν τρογγυλίω τη εχομένη ήλθομεν εις μίλητον. έκρινε γαρ ο παύλος παραπλεύσαι την έφεσον, όπως μη γένηται αυτώ χρονοτριβήσαι εν τη ασία. έσπευδε γαρ ει δυνατόν ην αυτώ την ημέραν της πεντηκοστής γενέσθαι εις ιεροσόλυμα. από δε της μιλήτου πέμψας εις έφεσον, μετεκαλέσατο τους πρεσβυτέρους της εκκλησίας. ως δε παρεγένοντο προς αυτόν, είπεν αυτοίς. υμείς επίστασθε από πρώτης ημέρας αφ ης επέβην εις την ασίαν, πως μεθ υμών τον πάντα χρόνον εγενόμην δουλεύων τω κυρίω μετά πά-

nauigaturo in ſyriam habuitqʒ cõſilium vt reuerteretur ꝑ macedoniã. Comitatus eſt autem eum ſoſipater pyrrhi beroenſis: theſſalonicẽſiũ vero ariſtarchus ⁊ ſecundus et gaius: derbeus ⁊ timotheus: aſiani vero tychicus ⁊ trophimus. Hi cum preceſſiſſẽt ſuſtinuerũt nos troade: nos vero nauigauimus poſt dies azymorum a philippis: et venimus ad eos troadem in diebꝰ quinqʒ: vbi demorati ſumꝰ diebꝰ ſeptem. Una autẽ ſabbati cũ cõueniſſemus ad frangendum panem: Paulus diſputabat cum eis ꝓfecturus in craſtinum: protraxitqʒ ſermonem vſqʒ in mediã noctẽ. Erãt aũt lãpades copioſe i cenaculo vbi eramꝰ cõgregati. Sedens autem quidã adoleſcẽs noĩe eutichus ſuper feneſtram: cũ mergeret ſomno graui diſputante diu Paulo: ductus ſomno cecidit de tertio cenaculo deorſũ: ⁊ ſublatꝰ ẽ mortuꝰ. Ad quẽ cũ deſcẽdiſſet paulꝰ incubuit ſuꝑ eũ: ⁊ cõplexꝰ dixit. Nolite turbari. Aia enĩ ipſius in ipſo eſt. Aſcendens ãt frangẽſqʒ panem ⁊ guſtans: ſatiſqʒ allocutus eſt vſqʒ in lucẽ: ⁊ ſic ꝓfectꝰ eſt. Adduxerũt autem puerum viuentem ⁊ cõſolati ſũt non minime. Nos autem aſcendentes nauem nauigauimus in aſſon: inde ſuſcepturi paulum. Sic enim diſpoſuerat ipſe ꝑ terrã iter facturus. Cũ aũt cõueniſſemus in aſſon aſſumpto eo venimꝰ mytilenẽ. Et inde nauigãtes ſequenti die venimꝰ ꝯtra chiũ: ⁊ alia die applicuimus ſamum ⁊ ſequenti die venimꝰ miletũ. Propoſuerat enĩ paulꝰ tranſnauigare epheſum: ne qua mora illi fieret in aſia. Feſtinabat enĩ ſi poſſibile ſibi eſſet: vt diẽ pentecoſtes faceret hieroſolymis. A mileto autem mittens epheſum vocauit maiores natu eccleſie: qui cum veniſſent ad eũ ⁊ ſimul eẽnt: dixit eis. Vos ſcitis a prima die qua ingreſſus ſum in aſiam: qualiter vobiſcum per oẽ tẽpus fuerim ſeruiens domino cum omni

B

C

3.Re.17.d
4.Re.4.f.

D

σης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δα-
κρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων
μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων, ὡς
οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων,
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς
δημοσίᾳ καὶ κατ᾽ οἴκους, διαμαρτυρόμενος
ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν με-
τάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰη-
σοῦν χριστόν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος
τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς ἱερουσαλήμ.
τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς,
πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν
διαμαρτύρεταί μοι λέγον, ὅτι δεσμά με
καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ᾽ οὐδενὸς λόγον
ποιοῦμαι. οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμί-
αν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου
μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον
παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι
τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ
νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ
πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλ-
θον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ
καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ,
ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.
οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι
ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέ-
χετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ. ἐν
ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκό-
πους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου
καὶ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου
αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο ὅτι εἰσελεύ-
σονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς
εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ
ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λα-
λοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς
μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε,
μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νου-
θετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι
ὑμᾶς ἀδελφοί τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς
χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆ-
σαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγι-
ασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ
ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα, αὐτοὶ γι-
νώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι
μετ᾽ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάν-
τα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ
ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημο-
νεύειν τε τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ ὅτι αὐ-
τὸς εἶπε μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμ-
βάνειν. καὶ ταῦτα εἰπών, θεὶς τὰ γόνατα αὐ-
τοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

humilitate et lachrymis
⁊ temptationibus que mihi acciderunt
ex insidijs iudeorum: quomodo
nihil subtraxerim vobis vtilium:
quo minꝰ ãnũciarẽ vobis ⁊ docerẽ vos
publice ⁊ per domos: testificans
iudeis atq; gẽtilibus in deũ penitẽtiaz
et fidem in dominum nostrum iesum
christum. Et nunc ecce ego alligatus
spiritu vado in hierusalem: que
in ea ventura sunt mihi ignorans:
nisi ꝙ spiritus sanctus per oẽs ciuitates
mihi protestatur dicens: qm̄ vincula
⁊ tribl'atões hierosolymis me manẽt. Sz
nihil hoꝝ vereor: nec facio aiaz meã p̄-
ciosiorẽ q̄ȝ me: dũmõ ꝯsũmẽ cursũ meum
⁊ ministerium verbi quod accepi
a domino iesu: testificari
euangelium gratie dei. Et
nũc ecce ego scio qꝛ amplꝰ nõ videbi-
tis faciem meam vos oẽs per quos trã-
siui predicans regnum dei. Quapropter
contestor vos hodierna die
quia mundus sum a sanguine omnium.
Nõ eñ subterfugi quominꝰ annunciarez
omne consilium dei vobis. Attendite
vobis ⁊ vniuerso gregi: in
quo vos spiritus sanctus posuit episco-
pos: regere ecclesiam dñi
⁊ dei: quam acquisiuit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt
post discessionem meam lupi rapaces
in vos: non parcentes gregi. Et
ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
peruersa: vt abducant
discipulos post se. Propter qḋ vigila-
te: memoria retinẽtes qm̄ p̄ triẽniũ nocte
nõ cessaui cũ lachrymis monẽs ⁊ die
vnũquemq; vestrũ. Et nunc commẽdo
vos deo ⁊ verbo
gratie ipsius: qui potens est edificare
⁊ dare hereditatem in sanctificatis
omnibus. Argentum ⁊ auruz aut
vestez nullius concupiui: sicut ipsi scitis:
qm̄ ad ea q̄ mihi opꝰ erãt ⁊ his q̇ me-
cũ sunt ministrauerũt manus iste. Om-
nia ostẽdi vobis: qm̄ sic laborãtes opor-
tet suscipere infirmos: ac meminisse
verbi domini iesu: quoniam ipse
dixit. Beatius ẽ magis dare q̄ȝ accipe.
Et cũ hec dixisset: positis genubꝰ suis
orauit cum omnibus illis.

E

F

1. Re. 5. f.

Dan. 13. c.

G

ικανός δε εγένετο κλαυθμός πάντων, και επιπεσόντες επί τον τράχηλον του παύλου κατεφίλουν αυτόν, οδυνώμενοι μάλιστα επί τω λόγω ω ειρήκει, ότι ουκέτι μέλλουσι το πρόσωπον αυτού θεωρείν. Cap. 21.

Ως δε εγένετο αναχθήναι ημάς αποσπασθέντας απ' αυτών, ευθυδρομήσαντες ήλθομεν εις την κω, τη δε εξής εις την ρόδον, κακείθεν εις πάταρα. και ευρόντες πλοίον διαπερών εις φοινίκην, επιβάντες ανήχθημεν. αναφανέντες δε την κύπρον και καταλιπόντες αυτήν ευώνυμον, επλέομεν εις συρίαν και κατήχθημεν εις τύρον. εκείσε γαρ ην το πλοίον αποφορτιζόμενον τον γόμον. και ανευρόντες μαθητάς επεμείναμεν αυτού ημέρας επτά. οίτινες τω παύλω έλεγον διά του πνεύματος μη αναβαίνειν εις ιερουσαλήμ. ότε δε εγένετο ημάς εξαρτίσαι τας ημέρας εξελθόντες επορευόμεθα, προπεμπόντων ημάς πάντων συν γυναιξί και τέκνοις έως έξω της πόλεως, και θέντες τα γόνατα επί τον αιγιαλόν προσηυξάμεθα. και ασπασάμενοι αλλήλους επέβημεν εις το πλοίον. εκείνοι δε υπέστρεψαν εις τα ίδια. ημείς δε τον πλουν διανύσαντες από τύρου, κατηντήσαμεν εις πτολεμαΐδα, και ασπασάμενοι τους αδελφούς, εμείναμεν ημέραν μίαν παρ' αυτοίς. τη δε επαύριον εξελθόντες ήλθομεν εις καισάρειαν, και εισελθόντες εις τον οίκον φιλίππου του ευαγγελιστού όντος εκ των επτά, εμείναμεν παρ' αυτώ. τούτω δε ήσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι. επιμενόντων δε ημών ημέρας πλείους, κατήλθέ τις από της ιουδαίας προφήτης ονόματι άγαβος, και ελθών προς ημάς και άρας την ζώνην του παύλου, δήσας τε αυτού τους πόδας και τας χείρας είπε. τάδε λέγει το πνεύμα το άγιον. τον άνδρα ου εστίν η ζώνη αύτη, ούτως δήσουσιν εν ιερουσαλήμ οι ιουδαίοι, και παραδώσουσιν εις χείρας εθνών. ως δε ηκούσαμεν ταύτα, παρεκαλούμεν ημείς τε και οι εντόπιοι του μη αναβαίνειν αυτόν εις ιερουσαλήμ. απεκρίθη τε ο παύλος. τι ποιείτε κλαίοντες και συνθρύπτοντές μου την καρδίαν. εγώ γαρ ου μόνον δεθήναι αλλά και αποθανείν ετοίμως έχω εις ιερουσαλήμ υπέρ του ονόματος του κυρίου ιησού. μη πειθομένου δε αυτού, ησυχάσαμεν ειπόντες. το θέλημα του κυρίου γενέσθω. μετά δε τας ημέρας ταύτας επισκευασάμενοι ανεβαίνο-

Magnus autẽ fletus factus est oĩum: et procumbentes super collum pauli osculabantur eum dolentes maxime in verbo qđ dixerat: quõ amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eũ ad nauem. Cap. 21.

Cum autẽ factũ eẽt vt nauigarem⁹ abstracti ab eis: recto cursu venimus choum: ⁊ sequenti die rhodum ⁊ inde patarã. Et cũ inuenissem⁹ nauẽ trãsfretãtẽ in phenicẽ: ascendẽtes nauigauim⁹. Cũ apparuissemus autẽ cypro: relinquẽtes eã ad sinistrã: nauigauim⁹ in syriaꝫ ⁊ venimus tyrum. Ibi enim autem nauis expositura erat onus. Inuentis discipulis mansimus ibi diebus septem. Qui paulo dicebant per spiritum ne ascenderet hierosolymam. Et expletis diebus profecti ibamus deducentibus nos oibus cũ vxoribus ⁊ filijs vsqꝫ foras ciuitatem: ⁊ positis genibus in littore orauimus. Et cũ vale fecissem⁹ inuicem ascendimus nauem: illi autem redierunt in sua. Nos vero nauigatiõe expleta a tyro descẽdimus ptolemaidam: ⁊ salutatis fratribus mansimus die vna apud illos. Alia autẽ die ꝓfecti venim⁹ cesaream. Et intrantes domũ philippi euãgeliste q erat vnus de septem: mansimus apud eum. Huic autẽ erãt q̃ttuor filie virgines ꝓphetãtes. Et cum moraremur per dies aliquot: superuenit qdã vir a iudea ꝓpheta noĩe agabus. Is cũ venisset ad nos tulit zonam pauli: et alligans sibi pedes ⁊ manus dixit. Hec dicit spiritus sanctus. Virum cuius est zona hec sic alligabunt in hierusalem iudei: ⁊ tradent in manus gentiũ. Qđ cum audissem⁹: rogabam⁹ nos ⁊ qui loci illius erant: ne ascenderet hierosolymaꝫ. Tunc rñdit Paulus ⁊ dixit. Quid facitis flentes ⁊ affligentes cor meum? Ego autẽ non solum alligari sꝫ ⁊ mori in hierusalem paratus sum propter nomen domini iesu. Et cum ei suadere nõ possem⁹: q̃euim⁹ dicẽtes Domini voluntas fiat. Post dies autẽ istos preparati ascendebamus

A

B

C

μεν εἰς ἱερουσαλήμ. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν μνάσωνί τινι κυπρίῳ ἀρχαίῳ μαθητῇ. γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐτούς, ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐδόξαζον τὸν θεόν. εἶπόν τε αὐτῷ. θεωρεῖς ἀδελφὲ πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων, καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. τί οὖν ἐστί. πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν. ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας. τοῦτο οὖν ποίησον ὅ σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. τούτους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν, ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν. τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά. ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν κράζοντες. ἄνδρες ἰσραηλῖται βοηθεῖτε. οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων. ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. ἦσαν γὰρ ἑωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος. ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλεί-

in hierusalem. Venerũt aũt quidã ex discipulis a cesarea nobiscũ: adducẽtes secũ apud quẽ hospitaremur iasonẽ quẽdã cyprium ãtiquũ discipulũ. Et cũ venissem⁹ hierosolymã: libenter exceperunt nos frẽs. Sequẽti aũt die introibat paulus nobiscũ ad iacobũ: oẽs q̃ collecti sunt seniores. Quos cum salutasset: narrabat per singula que deus fecisset in gentibus per ministerium illi⁹. At illi cũ audissẽt: magnificabãt deũ. Dixerũt q̃ ei. Vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt: ⁊ omnes emulatores sunt legis. Audierũt autem de te q̃ discessionẽ doceas a moyse eo͛ qui per gentes sunt iudeo͛: dicẽs nõ debere eos circũcidere filios suos neq̃ s̃m ↄsuetudinẽ ingredi. Quid ergo ẽ? Vtiq̃ opꝫ ↄuenire multitudinẽ. Audiẽt eĩ te superuenisse. Hoc ergo fac qđ tibi dicim⁹. Sũt nobis viri q̃ttuor votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cũ illis: ⁊ impende in illis vt radant capita: ⁊ scient omnes q̃ que de te audierunt falsa sunt: sed ambulas ⁊ ipse custodiens legẽ. De his aũt q̃ crediderũt ex gẽtib⁹ scripsim⁹ iudicãtes: vt abstineant se ab idolis imolato ⁊ sanguine ⁊ suffocato ⁊ fornicatione. Tunc paulus assumptis viris postera die purificatus cũ illis intrauit in templũ: annuncians expletionẽ dierũ purificationis: donec offerretur pro vnoquoq̃ eorum oblatio. Dum autem septem dies ↄsũmarent: hi q̃ de asia erãt iudei cũ vidissent eũ in tẽplo concitauerunt omnẽ populum: ⁊ iniecerunt ei manus clamãtes. Viri israelite adiuuate. Hic est homo qui aduersus populum ⁊ legem ⁊ locum hunc omnes vbiq̃ docens: insuper ⁊ gentiles induxit in templum: ⁊ violauit sanctum locum istum. Viderant enim trophimum ephesiũ in ciuitate cũ ipso: quẽ estimauerũt q̃m in tẽplũ introduxisset paul⁹. Cõmota q̃ est ciuitas tota: ⁊ facta est concursio populi. Et apprehendentes paulum trahebant eũ extra tẽplũ: ⁊ statim clause sunt

D

σθησαν αι θύραι. ζητούντων δε αυτόν αποκτείναι, ανέβη φάσις τω χιλιάρχω της σπείρης, ότι όλη συγκέχυται ιερουσαλήμ. ος εξ αυτής παραλαβών στρατιώτας και εκατοντάρχους κατέδραμεν επ αυτούς. οι δε ιδόντες τον χιλίαρχον και τους στρατιώτας επαύσαντο τύπτοντες τον παύλον. εγγίσας δε ο χιλίαρχος επελάβετο αυτού, και εκέλευσε δεθήναι αλύσεσι δυσί, και επυνθάνετο τις αν είη και τι εστί πεποιηκώς. άλλοι δε άλλο τι εβόων εν τω όχλω. μη δυνάμενος δε γνώναι το ασφαλές διά τον θόρυβον, εκέλευσεν άγεσθαι αυτόν εις την παρεμβολήν. ότε δε εγένετο επί τους αναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αυτόν υπό των στρατιωτών διά την βίαν του όχλου. ηκολούθει γαρ το πλήθος του λαού κράζον αίρε αυτόν. μέλλων τε εισάγεσθαι εις την παρεμβολήν, ο παύλος λέγει τω χιλιάρχω. ει έξεστι μοι ειπείν προς σε. ο δε έφη. ελληνιστί γινώσκεις. ουκ άρα συ ει ο αιγύπτιος ο προ τούτων των ημερών αναστατώσας και εξαγαγών εις την έρημον τους τετρακισχιλίους άνδρας των σικαρίων. είπε δε ο παύλος. εγώ άνθρωπος μεν ειμί ιουδαίος, ταρσεύς της κιλικίας ουκ ασήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δε σου, επίτρεψον μοι λαλήσαι προς τον λαόν. επιτρέψαντος δε αυτού, ο παύλος εστώς επί των αναβαθμών, κατέσεισε τη χειρί τω λαώ. πολλής δε σιγής γενομένης, προσεφώνησε τη εβραΐδι διαλέκτω λέγων.

Cap. 22.

Άνδρες αδελφοί και πατέρες ακούσατε μου της προς υμάς νυνί απολογίας. ακούσαντες δε ότι τη εβραΐδι διαλέκτω προσεφώνει αυτοίς, μάλλον παρέσχον ησυχίαν. και φησίν. εγώ μεν ειμί ανήρ ιουδαίος γεγεννημένος εν ταρσώ της κιλικίας, ανατεθραμμένος δε εν τη πόλει ταύτη παρά τους πόδας γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατά ακρίβειαν του πατρώου νόμου, ζηλωτής υπάρχων του θεού καθώς πάντες υμείς εστέ σήμερον, ος ταύτην την οδόν εδίωξα άχρι θανάτου, δεσμεύων και παραδιδούς εις φυλακάς άνδρας τε και γυναίκας, ως ο αρχιερεύς μοι μαρτυρεί και παν το πρεσβυτέριον, παρ ων και επιστολάς δεξάμενος προς τους αδελφούς εις δαμασκόν, επορευόμην, άξων και τους εκείσε όντας δεδεμένους εις ιερουσαλήμ, ίνα τιμωρηθώσιν. εγένετο δε μοι πορευομένω και εγγύζοντι τη δαμασκώ περί μεσημβρίαν εξαίφνης εκ του ουρανού περιαστράψαι φως ικανόν περί εμέ,

ianue. Querentibus autem eum occidere nunciatum est tribuno cohortis: quia tota confundit hierusalem. Qui statim assumptis militibus et centurionibus decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites: cessauerunt percutere paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum: et iussit alligari cathenis duabus: et interrogabat quis esset et quid fecisset. Alij autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere pre tumultu: iussit eum duci in castra. Et cum venisset ad gradus: contigit vt portaretur a militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi: clamans tolle eum. Et cum cepisset induci in castra: paulus dicit tribuno. Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit ei grece nosti? Nonne tu es egyptius: qui ante hos dies tumultum concitasti: et eduxisti in desertum quattuor milia virorum siccariorum. Et dixit ad eum paulus. Ego homo sum quidem iudeus a tarso cilicie: non ignote ciuitatis municeps. Rogo autem te: permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem: et magno silentio facto allocutus est lingua hebrea dicens.

B

Cap. 22.

Viri fratres et patres audite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audissent autem quia hebrea lingua loquitur ad illos magis prestiterunt silentium. Et dicit. Ego sum vir iudeus natus tarso cilicie: nutritus autem in ista ciuitate secus pedes gamalielis: eruditus iuxta veritatem paterne legis: emulator legis sicut et vos omnes estis hodie: qui hanc viam persecutus sum vsque ad mortem alligans et tradens in custodias viros ac mulieres sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit et omnes maiores natu: a quibus et epistolas accipiens ad fratres: damascum pergebam vt adducerem inde vinctos in hierusalem vt punirentur. Factum est autem eunte me et appropinquante damasco media die subito de celo circumfulsit me lux copiosa:

A

supra.8.a. et.9.a.

έπεσόν τε εις το έδαφος και ήκουσα φωνής λεγούσης μοι. σαούλ σαούλ τι με διώκεις. εγώ δε απεκρίθην. τις ει κύριε. είπε τε προς με. εγώ ειμί ιησούς ο ναζωραίος ον συ διώκεις. οι δε συν εμοί όντες το μεν φως εθεάσαντο, και έμφοβοι εγένοντο, την φωνήν δε ουκ ήκουσαν του λαλούντος μοι. είπον δε τι ποιήσω κύριε. ο δε κύριος είπε προς με. αναστάς πορεύου εις δαμασκόν, κακεί σοι λαληθήσεται περί πάντων ων τέτακται σοι ποιήσαι. ως δε ουκ ενέβλεπον από της δόξης του φωτός εκείνου, χειραγωγούμενος υπό των συνόντων μοι ήλθον εις δαμασκόν. ανανίας δε τις ανήρ ευλαβής κατά τον νόμον, μαρτυρούμενος υπό πάντων των κατοικούντων εν δαμασκώ ιουδαίων, ελθών προς με και επιστάς είπε μοι. σαούλ αδελφέ ανάβλεψον. καγώ αυτή τη ώρα ανέβλεψα εις αυτόν. ο δε είπεν. ο θεός των πατέρων ημών προεχειρίσατο σε γνώναι το θέλημα αυτού, και ιδείν τον δίκαιον και ακούσαι φωνήν εκ του στόματος αυτού, ότι έση μάρτυς αυτώ προς πάντας ανθρώπους ων εώρακας και ήκουσας. και νυν τι μέλλεις. αναστάς βάπτισαι, και απόλουσαι τας αμαρτίας σου, επικαλεσάμενος το όνομα του κυρίου. εγένετο δε μοι υποστρέψαντι εις ιερουσαλήμ και προσευχομένου μου εν τω ιερώ, γενέσθαι με εν εκστάσει και ιδείν αυτόν λέγοντα μοι. σπεύσον και έξελθε εν τάχει εξ ιερουσαλήμ, διότι ου παραδέξονται σου την μαρτυρίαν περί εμού. καγώ είπον. κύριε αυτοί επίστανται ότι εγώ ήμην φυλακίζων και δαίρων κατά τας συναγωγάς τους πιστεύοντας επί σε. και ότε εξεχείτο το αίμα στεφάνου του πρωτομάρτυρος σου, και αυτός ήμην εφεστώς και συνευδοκών τη αναιρέσει αυτού, φυλάσσων τα ιμάτια των αναιρούντων αυτόν. και είπε προς με. πορεύου ότι εγώ εις έθνη μακράν εξαποστελώ σε. ήκουον δε αυτού άχρι τούτου του λόγου, και επήραν την φωνήν αυτών λέγοντες. αίρε από της γης τον τοιούτον. ου γαρ καθήκεν αυτόν ζην. κραζόντων δε αυτών και ριπτούντων τα ιμάτια και κονιορτόν βαλλόντων εις τον αέρα, εκέλευσεν αυτόν ο χιλίαρχος άγεσθαι εις την παρεμβολήν ειπών μάστιξιν ανετάζεσθαι αυτόν, ίνα επιγνώ δι ην αιτίαν ούτως επεφώνουν αυτώ. ως δε προέτειναν αυτόν τοις ιμάσιν, είπε προς τον εστώτα εκατόνταρχον ο παύλος. ει άνθρωπον ρωμαίον και ακατάκριτον έξεστιν υμίν μαστίζειν. ακούσας δε ο εκατόνταρχος

et decidens in terram audiui vocem dicentem mihi. Saule saule quid me persequeris? Ego autem respondi. Quis es domine? Dixit ad me. Ego sum iesus nazarenus quem tu persequeris. Et qui mecum erant lumen quidem viderunt: vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. Et dixi. Quid faciam domine? Dominus autem dixit ad me. Surgens vade damascum: et ibi tibi dicetur de omnibus que te oporteat facere. Et cum non viderem pre claritate luminis illius: ad manum deductus a comitibus veni damascum. Ananias autem quidam vir timoratus secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus in damasco iudeis: veniens ad me et stans dixit mihi. Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit. Deus patrum nostrorum preordinauit te vt cognosceres voluntatem eius: et videres iustum et audires vocem ex ore eius: quia eris testis illius ad omnes homines eorum que vidisti et audisti. Et nunc quid moraris? Exurge et baptizare et ablue peccata tua inuocato nomine ipsius. Factum est autem reuertenti mihi in hierusalem et oranti in templo: fieri me in stupore mentis et videre illum dicentem mihi. Festina et exi velociter ex hierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et ego dixi. Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et cedens per synagogas eos qui credebant in te. Et cum funderetur sanguis stephani testis tui: ego stabam et consentiebam et custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me. Vade quoniam ego in nationes longe mittam te. Audiebant autem eum vsque ad hoc verbum: et leuauerunt vocem suam dicentes. Tolle de terra huiusmodi. Non enim phas est eum viuere. Vociferantibus autem eis et proijcientibus vestimenta sua et puluerem iactantibus in aerem: iussit tribunus induci eum in castra et flagellis cedi et torqueri eum vt sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris: dixit astanti sibi centurioni paulus. Si hominem romanum et indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio

supra.9.a. 1.Cor.15.b Gala.1.c.

B

C

Supra.7.d

D

προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων. ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος ῥωμαῖος ἐστί. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ. λέγε μοι, σὺ ῥωμαῖος εἶ. ὁ δὲ ἔφη, ναί. ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος. ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖος ἐστί, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

accessit ad tribunũ: & nũciauit ei dicens. Quid acturus es? Hic enim homo ciuis romanus est. Accedẽs autem tribunus dixit illi. Dic mihi: si tu romanus es? At ille dixit. Etiã. Et respondit tribunus. Ego multa summa ciuilitatem hanc consecutus sum. Et paulus ait. Ego autem & natus sum. Protinus ergo discesserũt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoq; timuit postq̃ rescivit quia ciuis romanus esset: & quia alligasset eũ. Postera autem die volẽs scire diligẽtius q̃ ex causa accusaretur a iudeis: soluit eum & iussit sacerdotes conuenire & omne concilium: & producens paulum statuit inter illos.

Cap. 23.

Ἀτενίσας δὲ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε. τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκονιαμένε, καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι. οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον. τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς. ἔφη τε ὁ παῦλος. οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ. ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖος εἰμί, υἱὸς φαρισαίου. περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν σαδδουκαίων καὶ φαρισαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον μήτε πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων, διεμάχοντο λέγοντες. οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. εἰ δὲ καὶ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε. θάρσει παῦλε. ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλήμ,

Intendens autem in cõciliũ paulus ait. Viri fratres ego omni conscientia bona conuersatus sum ante deũ vsq; in hodiernũ diẽ. Princeps autem sacerdotũ ananias precepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc paulus dixit ad eum. Percutiet te deus paries dealbate. Et tu sedes iudicãs me secundum legem: & contra legem iubes me percuti? Et qui astabãt dixerũt. Summũ sacerdotẽ dei maledicis? Dixit autem paulus. Nesciebã fratres quia princeps est sacerdotũ. Scriptum est enim. Principẽ populi tui non maledices. Sciẽs autem paulus quia vna pars esset saduceorum & altera phariseorum: exclamauit in concilio. Viri fratres ego phariseus sum filius pharisei. De spe & resurrectiõe mortuorum ego iudicor. Et cũ hec dixisset: facta est dissẽsio inter phariseos & saduceos: & soluta est multitudo. Saducei autem dicunt non esse resurrectionẽ mortuorum neq; angelũ neq; spiritum; pharisei autem vtraq; confitentur. Factus est autem clamor magnus. Et exurgentes quidam phariseorum pugnabant dicẽtes. Nihil mali inuenimus in homine isto. Quid si spiritus locutus est ei aut angelus? Et cũ magna dissensio facta esset: timens tribunus ne discerperetur paulus ab ipsis: iussit milites descendere & rapere eũ de medio eorum: ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei dominus ait. Constans esto. Sicut enim testificatus es de me in hierusalem,

A

Exo. 22. d.

B

Phili. 3. a.

Mat. 22. d.

C

Infra. 27.

οὕτω δεῖ σε καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. γε-
νομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντές τινες τῶν ἰου-
δαίων συστροφήν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς,
λέγοντες μή τε φαγεῖν μή τε πιεῖν ἕως
οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλεί-
ους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσί-
αν πεποιηκότες, οἵτινες προσελθόντες τοῖς
ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις εἶπον. ἀναθέ-
ματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύ-
σασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.
νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ
σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον καταγάγῃ
αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσ-
κειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ
πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ
ἀνελεῖν αὐτόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀ-
δελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγει-
λε τῷ παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦ-
λος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων ἔφη, τὸν νεανίσ-
κον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον.
ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν
παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλί-
αρχον, καὶ φησίν. ὁ δέσμιος παῦλος προσ-
καλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεα-
νίαν ἀγαγεῖν πρὸς σὲ ἔχοντά τι λαλῆσαι
σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χι-
λίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατιδίαν ἐπυνθά-
νετο. τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι. εἶπε
δέ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαι
σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγά-
γῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέσ-
τερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ
πεισθῇς αὐτοῖς. ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ
αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτι-
νες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μή-
τε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν ἕ-
τοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐ-
παγγελίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε
τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆ-
σαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προ-
σκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων
εἶπεν. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅ-
πως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς
ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους
ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, κτήνη τε πα-
ραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον δι-
ασώσωσι πρὸς φίληκα τὸν ἡγεμόνα,
γράψας ἐπιστολὴν
περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον: κλαύδιος
λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι φίληκι χαί-

sic te oportet et rome testificari. Facta
autem die collegerunt se quidam ex iudeis et
deuouerunt se donec
dicentes neque manducaturos neque bibitu-
ros donec occiderent paulum. Erant autem plus
quam quadragita viri qui hanc coniurationem
fecerant: qui accesserunt
ad principes sacerdotum et seniores et dixerunt.
Deuotione deuouimus nos nihil gustatu-
ros donec occidamus paulum.
Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio: vt producat
illum ad vos tanquam aliquid certius cognitu-
ri de eo. Nos vero
priusquam appropiet parati sumus
interficere illum. Quod cum audisset filius soro-
ris pauli insidias: venit
et intrauit castra: nunciauitque
paulo. Uocans autem paulus ad se
vnum ex centurionibus ait. Adolescentem
hunc adduc ad tribunum.
Habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem
assumens eum: duxit ad tribunum
et ait. Uinctus paulus vocans
rogauit me hunc adolescentem
producere ad te habentem aliquid loqui
tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius
secessit cum eo seorsum et interrogauit illum.
Quid est quod habes indicare mihi. Ille
autem dixit. Judeis conuenit rogare
te vt crastina die producas
paulum in concilium quasi aliquid certius
inquisituri sint de illo: tu vero ne
credideris illis. Insidiantur enim ei ex
eis viri amplius quam quadragita: qui
se deuouerunt non manducare neque
bibere donec interficiant eum: et nunc para-
ti sunt expectantes promissum tuum.
Tribunus igitur dimisit
adolescentem: precipiens ei ne cui loqueretur
quoniam hec nota sibi fecisset. Et vocatis
duobus centurionibus:
dixit illis. Parate milites ducentos: vt
eant vsque cesaream: et equites
septuaginta et lancearios ducentos
a tertia hora noctis: et iumenta prepara-
te vt imponentes paulum saluum per-
ducerent ad felicem presidem. Timuit enim
ne forte raperent eum iudei et occiderent: et
ipse postea calumniam sustineret tanquam ac-
cepturus pecuniam: scribens ei epistolam
continentem hec. Claudius
lysias optimo presidi felici salutem.

D

E

F

ρειν. Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ
τῶν ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι
ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐ-
ξειλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι.
βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνε-
κάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συ-
νέδριον αὐτῶν. ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ
ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄ-
ξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μη-
νυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα
μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξ αὐ-
τῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς
κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ.
ἔρρωσο. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ δι-
ατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν παῦ-
λον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπα-
τρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς
πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν
παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν και-
σάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡ-
γεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.
ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ
ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ
κιλικίας, διακούσομαί σου ἔφη ὅταν καὶ οἱ
κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε
αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσ-
σεσθαι.

Cap. 24.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς
ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥή-
τορος τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν
τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος
δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος
λέγων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ
σοῦ καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει
τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας πάντη τε καὶ
πανταχοῦ, ἀποδεχόμεθα κράτιστε φῆλιξ
μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖ-
ον σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡ-
μῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ
τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινοῦντα στά-
σιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰ-
κουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζω-
ραίων αἱρέσεως, ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε
βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ
τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίναι. πα-
ρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος βίᾳ πολλῇ
ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο καὶ πρός σε
ἀπέστειλε, κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους
αὐτοῦ ἔρχεσθαι. παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀ-
νακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι,
ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνεπέθεν-
το δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕ-
τως ἔχειν. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, νεύσαντος

Uirum hunc comprehensum a
iudeis: et incipientem interfici
ab eis superueniens cū exercitu eripui:
cognito qz romanus est.
Volēs qz scire causaz quā obijciebant
illi: deduxi eum in con-
cilium eoꝝ. Quem inueni accusari de
questionib⁹ legis ipsoꝝ: nihil vo di-
gnū morte aut vinculis habētē crimen.
Et cū mihi plato esset de insidijs quas
parauerant illi:
misi eum ad te: denuncians et
accusatoribus vt dicant apud te.
Vale. Milites vero secundū preceptū
sibi assumentes paulum:
duxerunt per noctē in antipatridem:
et postera die dimissis equitibus
vt cum eo irent: reuersi sunt ad
castra. Qui cum venissent cesaream
et tradidissent epistolam presidi:
statuerunt ante illum et paulum.
Cum legisset autē et interrogasset de
qua prouincia esset: et cognoscēs qz de
cilicia: audiam te inquit cum
accusatores tui venerint. Jussit qz
in pretorio herodis custodiri eum.

Cap. 24.

Post quinqz autē dies descēdit princeps
sacerdotū ananias cū seniorib⁹ qui-
busdā et tertullo quodā oratore: qui adie-
runt presidē aduersus paulū. Et citato
paulo: cepit accusare tertullus
dicens. Cum in multa pace agam⁹ per
te: et multa corrigantur
per tuam prouidentiam semper et
vbiqz: suscipimus optime felix
cum omni grarū actiōe. Ne diuti⁹ aūt
te ptrahā: oro breuiter audias nos pro
tua clementia. Inuenimus hunc
hominem pestiferū et cōcitantē seditionē
omnibus iudeis in vniuerso orbe
et autorem seditiōis secte nazarenorum:
qui etiam templum violare conatus est:
quem et apprehensum voluimus sm
legez nostram iudicare. Superueniens
autem tribunus lysias cum vi
magna eripuit euz de manibus nostris:
iubens accusatores
ei⁹ ad te vēire: a quo poteris ipse iudicās
de omnibus istis cognoscere:
de qb⁹ nos accusam⁹ eū. Adiecerunt
autem et iudei dicentes hec ita
se habere. Rñdit aūt paulus: annuente

αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν. ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι. δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι δεκαδύο ἀφ᾿ ἧς ἀνέβην προσκυνήσων ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, οὔτε παραστῆσαι δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχων πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. δι᾿ ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς, ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι, οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν εἴ τι ἔχοιεν πρός με, ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν τί εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ᾿ ὑμῶν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φίληξ, ἀνεβάλλετο αὐτούς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών. ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ διαγνώσομαι τὰ καθ᾿ ὑμᾶς. διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ φίληξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως. διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φίληξ ἀπεκρίθη. τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ λαβὼν μετακαλέσομαί σε, ἅμα καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν, διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ. διετίας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβε διάδοχον ὁ φίληξ πόρκιον φῆστον. θέλων

sibi preside dicere. Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens: bono animo pro me satisfaciam. Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim ex quo ascendi adorare in hierusalem: et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem aut concursum facientem turbe neque in synagogis neque in civitate: neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. Confiteor hoc autem tibi quod secundum sectam quam dicunt heresim: sic deservio patri et deo meo: credens omnibus que in lege et prophetis scripta sunt: spem habens in deum quam et hi ipsi expectant resurrectionem futuram iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad deum et ad homines semper.

C

Post annos autem plures elemosynas facturus in gentem meam veni: et oblationes et vota in quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba neque cum tumultu. Et apprehenderunt me clamantes et dicentes. Tolle inimicum nostrum. Quidam autem ex asia iudei quos oportebat apud te presto esse et accusare si quid haberent adversum me: aut hi ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis cum stem in concilio: nisi de una hac solummodo voce qua clamavi inter eos stans: quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem illos felix certissime sciens de via hac dicens. Cum tribunus lysias descenderit audiam vos. Iussitque centurioni custodire eum et habere requiem: nec quemquam de suis prohibere ministrare ei.

D

Post aliquot autem dies veniens felix cum drusilla uxore sua que erat iudea vocavit paulum: et audivit ab eo fidem que est in christum iesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate et de iudicio futuro: tremefactus felix respondit. Quod nunc attinet vade: tempore autem oportuno accersiam te: simul et sperans quod pecunia ei daretur a paulo: propter quod et frequenter accersiens eum loquebatur cum eo. Biennio autem expleto: accepit successorem felix porcium festum. Volens

δὲ χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φί-
ληξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον. Cap. 25.
Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ
τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ
καισαρείας. ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ τε ἀρ-
χιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ
τοῦ παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν αἰτού-
μενοι χάριν κατ᾿ αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψη-
ται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦν-
τες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ὁ μὲν οὖν
φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν
καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκ-
πορεύεσθαι. οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν φησὶ συ-
γκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τού-
τῳ ἄτοπον, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ. δια-
τρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ ὀκ-
τὼ καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον κα-
θίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦ-
λον ἀχθῆναι. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, πε-
ριέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβεβηκό-
τες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα
φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον
ἀποδεῖξαι, ἀπολογουμένου αὐτοῦ ὅτι οὔ-
τε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων οὔτε εἰς τὸ ἱε-
ρὸν οὔτε εἰς καίσαρα ἥμαρτον. ὁ φῆστος δὲ
τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀ-
ποκριθεὶς τῷ παύλῳ εἶπε. θέλεις εἰς ἱεροσό-
λυμα ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ᾿
ἐμοῦ. εἶπε δὲ ὁ παῦλος. ἐπὶ τοῦ βήματος
καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι.
ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα ὡς καὶ σὺ κάλλι-
ον ἐπιγινώσκεις. εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ καὶ ἄξιον
θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀ-
ποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατη-
γοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χα-
ρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. τότε ὁ φή-
στος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀ-
πεκρίθη. καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ καίσαρα
πορεύσῃ. ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν
ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη κατήντη-
σαν εἰς καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν φῆστον.
ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβεν ἐκεῖ, ὁ φή-
στος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν
παῦλον λέγων. ἀνήρ τίς ἐστι καταλελειμ-
μένος ὑπὸ φίληκος δέσμιος, περὶ οὗ γενο-
μένου μου εἰς ἱεροσόλυμα ἐνεφάνισαν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων,
αἰτούμενοι κατ᾿ αὐτοῦ δίκην. πρὸς οὓς ἀ-
πεκρίθην, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἔθος ῥωμαίοις χαρί-
ζεσθαι τινὰ ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ
ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχει
τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λά-
βοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. συνελθόντων οὖν

autem gratiā prestare iudeis felix
reliquit paulum vinctū. Cap. 25.
Festus ergo cum venisset in ꝓuinciā
post triduū ascēdit hierosolymā a
cesarea. Adieruntq; eū principes sacer-
dotum ⁊ primi iudeorum aduersus
paulū: ⁊ rogabant eum postulantes
gratiā aduersus eū: vt iuberet ꝑduci
eum in hierusalē: insidias tendētes
vt interficerent eū in via. Festus autē
respondit seruari quidem paulum in
cesarea: se autem maturius profecturū.
Qui ergo in vobis ait potētes sūt: des-
cendentes simul si quod est in viro
crimen accusent eum. Demoratus
aūt inter eos dies nō amplius q̄ octo aut
decē descēdit cesareā: ⁊ altera die sedit
pro tribunali: ⁊ iussit paulum
adduci. Qui cū ꝑductus eēt: circumstete-
runt eū qui ab hierosolyma descenderāt
iudei: multas ⁊ graues causas
obiicientes: quas non poterant
ꝓbare: paulo rationē reddēte: qm̄ neq;
in legem iudeorum neq; in templū
neq; in cesarē q̄cquā peccaui. Festus aūt
volens gratiam prestare iudeis: rn̄dēs
paulo dixit. Vis hierosolymā
ascendere ⁊ ibi de his iudicari apud
me? Dixit aūt paulus. Ad tribu-
nal cesaris sto: ibi oportet me iudicari.
Iudeis non nocui: sicut tu melius
nosti. Si enim nocui aut dignum
morte aliquid feci: non recuso
mori. Si vero nihil ē eorū q̄ hi accu-
sant me: nemo potest me illis donare.
Cesarem appello. Tunc festus
cum consilio locutus respondit.
Cesarem appellasti: ad cesarem
ibis. Et cū dies aliquot transacti eēnt
agrippa rex et bernice descenderunt
cesareā ad salutandum festū.
Et cū dies plures ibi morarētur: festus
regi indicauit de
paulo dicēs. Vir quidā est derelictus
a felice vinctus: de quo cū essem
hierosolymis adierunt me
ꝓncipes sacerdotū ⁊ seniores iudeorū:
postulātes aduersus illū dānationē. Ad
quos rn̄di: q2 nō ē romanis ꝯsuetudo
donare aliquem hominē priusquā
is qui accusatur presentes habeat
accusatores: locū q; defēdēdi accipiat
ad abluēda crimina: q̄ ei obiiciūt. Cū er-

ἐνθάδε ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος,
τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευ-
σα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα, περὶ οὗ σταθέντες
οἱ κατήγοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον
ὧν ὑπενόουν ἐγώ. ζητήματα δὲ τινὰ πε-
ρὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐ-
τόν, καὶ περὶ τινὸς ἰησοῦ τεθνηκότος ὃν ἔ-
φασκεν ὁ παῦλος ζῆν. ἀπορούμενος δὲ ἐ-
γὼ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν ἔλεγον, εἰ
βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ κἀ-
κεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. τοῦ δὲ παύλου
ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν
τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖ-
σθαι αὐτὸν ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καί-
σαρα. ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔφη.
ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀ-
κοῦσαι. ὁ δὲ αὔριον φησὶν ἀκούσῃ αὐτοῦ.
τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα
καὶ τῆς βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας,
καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε
τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ᾿ ἐξο-
χὴν οὖσι τῆς πόλεως καὶ κελεύσαντος τοῦ
φήστου ἤχθη ὁ παῦλος. καὶ φησὶν ὁ φῆσ-
τος. ἀγρίππα βασιλεῦ καὶ πάντες οἱ συμ-
παρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, πε-
ρὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυ-
χόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε ἐ-
πιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι. ἐγὼ
δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου
αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τού-
του ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν ἔκρινα
πέμπειν αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γρά-
ψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω. διὸ προήγα-
γον αὐτὸν ἐφ᾿ ὑμῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ
βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως
γενομένης, σχῶ τι γράψαι. ἄλογον γάρ
μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς
κατ᾿ αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι. Cap. 26.
Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη. ἐ-
πιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν.
τότε ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας
τὴν χεῖρα. περὶ πάντων ὧν ἐγκα-
λοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων βασιλεῦ ἀγρίπ-
πα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, ἐπὶ σοῦ
μέλλων ἀπολογεῖσθαι σήμερον, μάλι-
στα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κα-
τὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων.
διὸ δέομαι σοῦ μακροθύμως ἀκοῦσαι
μου. τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ
νεότητος τὴν ἀπ᾿ ἀρχῆς γενομένην ἐν
τῷ ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις ἴσα-
σι πάντες οἱ ἰουδαῖοι προγινώσκον-

go huc conuenissent: sine vlla dilatione
in sequēti die sedens ꝓ tribunali iussi
adduci virū: de quo cum stetissēt
accusatores: nullā causā deferebāt
de quibus ego suspicabar malū: q̄stiōes
vo q̄sdā de sua supstitiōe hēbāt aduer-
sus eū: ⁊ de quodā iesu defūcto q̄m affir-
mabat paulus viuere. Hesitans aūt ego
de huiusmodi q̄stione dicebā: si
vellet ire hierosolymā: ⁊ ibi
iudicari de istis. Paulo aūt
appellante vt seruaretur
augusti cognitioni: iussi seruari
eum donec mittā eū ad cesarem.
Agrippa aūt dixit ad festū.
Volebā ⁊ ipse hominem audire.
Cras inquit audies eum.
Altera aūt die cū venisset Agrippa
⁊ Bernice cum multa ambitione:
et introissent in auditorium cū
tribunis ⁊ viris principalibus
ciuitatis: iubente
festo adductus ē paulus. Et dixit festus.
Agrippa rex ⁊ omnes q̄ simul adestis
nobiscum viri: videtis hunc hoīem de
quo omnis multitudo iudeorū interpellā-
uit me hierosolymis petētes ⁊ acclamā-
tes non oportere eum viuere amplius. E-
go vero cōperi nihil dignum morte
eum admisisse. Ipso autem hoc
appellante ad augustum iudicaui
mittere. De quo quid certum scribam
dño non habeo. Propter quod ꝑduxi
eum ad vos: ⁊ maxime ad te
rex agrippa: vt interrogatione
facta habeā q̄d scribā. Sine rōne enī
mihi videtur mittere vinctum ⁊
causas eius non significare. Cap. 26.
Agrippa vero ad paulum ait. Per-
mittitur tibi loqui pro temetipso.
Tunc paulus extenta
manu cepit rōnē reddere. De oībus q̄-
bus accusor a iudeis rex agrippa
estimo me beatum apud te:
cū sim defensurus me hodie: maxime
te sciente omnes que apud
iudeos sūt ꝯsuetudines ⁊ q̄stiōes. Prop-
pter quod obsecro patiēter me audias.
Et quidem vitam meam a
iuuentute que ab initio fuit in
gente mea in hierosolymis nouerunt
omnes iudei prescientes

τες με άνωθεν, εάν θέλωσι μαρτυρείν, ό-
τι κατά την ακριβεστάτην αίρεσιν της η-
μετέρας θρησκείας έζησα φαρισαίος. και
νυν επ' ελπίδι της προς τους πατέ-
ρας επαγγελίας γενομένης υπό του θε-
ού έστηκα κρινόμενος, εις ην το δωδε-
κάφυλον ημών εν εκτενεία νύκτα και η-
μέραν λατρεύον ελπίζει καταντήσαι. πε-
ρί ης ελπίδος εγκαλούμαι βασιλεύς α-
γρίππα υπό ιουδαίων. τι άπιστον κρί-
νεται παρ' υμίν ει ο θεός νεκρούς εγεί-
ρει. εγώ μεν ουν έδοξα εμαυτώ προς
το όνομα ιησού του ναζωραίου δειν
πολλά εναντία πράξαι, ο και εποίη-
σα εν ιεροσολύμοις. και πολλούς των
αγίων εγώ φυλακαίς κατέκλεισα, την
παρά των αρχιερέων εξουσίαν λαβών.
αναιρουμένων τε αυτών κατήνεγκα ψή-
φον. και κατά πάσας τας συναγωγάς
πολλάκις τιμωρών αυτούς, ηνάγκαζον
βλασφημείν, περισσώς τε εμμαινόμε-
νος αυτοίς εδίωκον έως και εις τας έ-
ξω πόλεις. εν οις και πορευόμενος εις
την δαμασκόν μετ' εξουσίας και επιτρο-
πής της παρά των αρχιερέων ημέρας
μέσης κατά την οδόν είδον βασιλεύ
ουρανόθεν υπέρ την λαμπρότητα του
ηλίου περιλάμψαν με φως, και τους
συν εμοί πορευομένους, πάντων δε
καταπεσόντων ημών εις την γην, ήκου-
σα φωνήν λαλούσαν προς με και λέ-
γουσαν τη εβραΐδι διαλέκτω. σαούλ σα-
ούλ τι με διώκεις. σκληρόν σοι προς
κέντρα λακτίζειν. εγώ δε είπον. τις ει
κύριε. ο δε είπεν. εγώ ειμί ιησούς ον
συ διώκεις. αλλά ανάστηθι και στήθι ε-
πί τους πόδας σου. εις τούτο γαρ ώφ-
θην σοι προχειρίσασθαι σε υπηρέτην και
μάρτυρα ων τε οίδες ων τε οφθήσομαι
σοι, εξαιρούμενος σε εκ του λαού και
των εθνών, εις ους εγώ σε αποστέλλω
ανοίξαι οφθαλμούς αυτών, του επιστρέ-
ψαι από σκότους εις φως, και της εξου-
σίας του σατανά επί τον θεόν, του λα-
βείν αυτούς άφεσιν αμαρτιών και κλήρον
εν τοις ηγιασμένοις πίστει τη εις εμέ. ό-
θεν βασιλεύς αγρίππα ουκ εγενόμην α-
πειθής τη ουρανίω οπτασία, αλλά τοις
εν δαμασκώ πρώτον και ιεροσολύ-
μοις εις πάσαν τε την χώραν της ιου-
δαίας και τοις έθνεσιν απήγγελλον μετα-
νοιαν και επιστρέφειν επί τον θεόν, άξια

me ab initio: si velit testimonium perhibe-
re: quoniam secundum certissimam sectam nostre
religionis vixi phariseus. Et
nunc in spe que ad patres nostros
repromissionis facta est a deo
sto iudicio subiectus: in quam duodecim tribus
nostre nocte et die
deservientes sperant devenire. De
qua spe accusor a iudeis rex.
Quid incredibile iudicatur
apud vos: si deus mortuos suscitat?
Et ego quidem estimaveram me adversus
nomen ihesu nazareni debere
multa contraria agere: quod et feci
hierosolimis. Et multos
sanctorum ego in carceribus inclusi:
a principibus sacerdotum potestate accep-
ta. Et cum occiderentur detuli sententiam.
Et per omnes synagogas
frequenter puniens eos: compellebam
blasphemare: et amplius insaniens in
eos persequebar usque in exteras
civitates. In quibus dum irem
damascum cum potestate et permissum
principum sacerdotum die
media in via vidi rex
de celo supra splendorem
solis circumfulsisse me lumen: et eos qui
mecum simul erant: omnesque
nos cum decidissemus in terram audivi
vocem loquentem mihi
hebraica lingua. Saule saule
quid me persequeris? Durum est tibi contra
stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis
es domine? Dominus autem dixit. Ego sum iesus
nazarenus quem tu persequeris. Sed exurge
et sta supra pedes tuos. Ad hoc enim ap-
parui tibi ut constituam te ministrum et
testem eorum que vidisti: et eorum quibus ap-
parebo tibi: eripiens te de populis et
gentibus in quas nunc ego mitto
te aperire oculos eorum: ut convertantur
a tenebris ad lucem: et de potestate
sathane ad deum: ut accipiant
remissionem peccatorum et sortem
inter sanctos per fidem que est in me. Unde
rex agrippa non fui incredulus
celesti visioni: sed
his qui sunt damasci primum et hierosolymis
et in omnem regionem iudee
et gentibus annunciabam ut penitentiam
agerent et converterentur ad deum: digna

Supra. 9. a et. 22. b.

της μετανοίας έργα πράσσοντας. ένεκα
τούτων με οι ιουδαίοι συλλαβόμενοι
εν τω ιερώ, επειρώντο διαχειρίσασθαι. ε-
πικουρίας ουν τυχών της παρά του θε-
ού άχρι της ημέρας ταύτης έστηκα μαρ-
τυρόμενος μικρώ τε και μεγάλω, ουδέν εκ-
τός λέγων ων τε οι προφήται ελάλησαν
μελλόντων γίνεσθαι και μωσής, ει παθη-
τός ο χριστός, ει πρώτος εξ αναστάσεως
νεκρών φως μέλλει καταγγέλλειν τω λα-
ώ και τοις έθνεσι. ταύτα δε αυτού απολο-
γουμένου, ο φήστος μεγάλη τη φωνή έφη.
μαίνη παύλε, τα πολλά σε γράμματα
εις μανίαν περιτρέπει. ο δε ου μαίνομαι φη-
σί κράτιστε φήστε, αλλά αληθείας και σω-
φροσύνης ρήματα αποφθέγγομαι. επίστα-
ται γαρ περί τούτων ο βασιλεύς προς ον
και παρρησιαζόμενος λαλώ. λανθάνειν γαρ
αυτόν τι τούτων ου πείθομαι. ουδέ γαρ
εν γωνία πεπραγμένον τούτο εστι. πιστεύ-
εις βασιλεύ αγρίππα τοις προφήταις, οίδα
ότι πιστεύεις. ο δε αγρίππας προς τον
παύλον έφη. εν ολίγω με πείθεις χριστια-
νόν γενέσθαι. ο δε παύλος είπεν. ευξαίμην
αν τω θεώ και εν ολίγω και εν πολλώ ου
μόνον σε αλλά και πάντας τους ακούον-
τας μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους, ο-
ποίος καγώ ειμί, παρεκτός των δεσμών
τούτων. και ταύτα ειπόντος αυτού, ανέσ-
τη ο βασιλεύς και ο ηγεμών η τε βερνίκη,
και οι συγκαθήμενοι αυτοίς, και αναχωρή-
σαντες ελάλουν προς αλλήλους λέγον-
τες. ότι ουδέν θανάτου άξιον η δεσμών
πράσσει ο άνθρωπος ούτος. αγρίππας
δε τω φήστω έφη. απολελύσθαι εδύνατο
ο άνθρωπος ούτος, ει μη επικέκλητο καίσα-
ρα.

Cap. 27.

Ως δε εκρίθη του αποπλείν ημάς εις την
ιταλίαν, παρεδίδουν τον τε παύλον και
τινάς ετέρους δεσμώτας εκατοντάρχη ο-
νόματι ιουλίω σπείρης σεβαστής, επιβάντες
δε πλοίω αδραμυτηνώ μέλλοντες πλείν
τους κατά την ασίαν τόπους ανήχθημεν,
όντος συν ημίν αριστάρχου μακεδόνος
θεσσαλονικέως. τη τε ετέρα κατήχθημεν
εις σιδώνα. φιλανθρώπως τε ο ιούλιος τω
παύλω χρησάμενος, επέτρεψε προς
τους φίλους πορευθέντα επιμελείας τυ-
χείν, κακείθεν αναχθέντες υπεπλεύσαμεν
την κύπρον διά το τους ανέμους είναι ε-
ναντίους. το τε πέλαγος το κατά την κι-
λικίαν και παμφυλίαν διαπλεύσαντες,

penitentie opera facientes. Hac ex causa
me iudei cum essem
in templo comprehensum temptabant volentes me
interficere. Auxilio autem adiutus dei
usque in hodiernum diem sto testificans
minori atque maiori: nihil extra
dicens quam ea que prophete locuti sunt
futura esse et moyses: si passibilis
christus: si primus ex resurrectione
mortuorum lumen annunciaturus est populo
et gentibus. Hec loquente eo et rationem
reddente: festus magna voce dixit.
Insanis Paule. Multe te littere
ad insaniam convertunt. Et paulus. Non insa-
nio inquit optime feste: sed veritatis et so-
brietatis verba eloquor. Scit
enim de his rex: ad quem
et constanter eloquor. Latere enim
eum nihil horum arbitror. Neque enim
in angulo quicquam horum gestum est. Credis
rex agrippa prophetis? Scio
quia credis. Agrippa autem ad
paulum. In modico suades me christianum
fieri. Et paulus. Opto
apud deum et in modico et in magno non
tantum te: sed etiam omnes qui audiunt
me hodie fieri tales qualis
et ego sum: exceptis vinculis
his. Et exsurrexit
rex et preses et bernice
et qui assidebant eis. Et cum secessissent:
loquebantur adinvicem dicentes
Quia nihil morte aut vinculis dignum quod
fecit homo iste. Agrippa
autem festo dixit. Dimitti poterat
homo hic: si non appellasset cesarem.

sup. 11. c.

Cap. 27.

Ut autem iudicatum est navigare eum in
italiam: et tradi paulum cum
reliquis custodiis centurioni nomine
iulio cohortis auguste: ascendentes
navem hadramytenam incipientem navigare
circa asie loca sustulimus:
perseverante nobiscum aristarcho macedone
thessalonicense. Sequenti autem die venimus
sidonem. Humane autem tractans iulius
paulum permisit ad
amicos ire et curam sui agere.
Et inde cum sustulissemus subnavigavimus
cyprum: propterea quod essent venti contrarii.
Et pelagus cilicie
et pamphylie navigantes:

κατήχθημεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, κακεῖ εὑ-
ρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρι-
νὸν πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς
εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυ-
πλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν
κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέ-
μου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ
σαλμώνην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐ-
τήν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον
καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λα-
σαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου
καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλο-
ὸς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρελη-
λυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος λέγων αὐτοῖς.
ἄνδρες θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολ-
λῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ
πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλ-
λειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατοντάρχης
τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο
μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λε-
γομένοις. ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑ-
πάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν οἱ πλεί-
ους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κακεῖθεν, εἴ-
πως δύναιντο καταντήσαντες εἰς φοίνικα
παραχειμάσαι λιμένα τῆς κρήτης βλέ-
ποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον. ὑπο-
πνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προ-
θέσεως κεκρατηκέναι ἄραντες ἆσσον παρε-
λέγοντο τὴν κρήτην. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε
κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ καλού-
μενος εὐροκλύδων. συναρπασθέντος δὲ
τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφ-
θαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδιδόντες ἐφερόμε-
θα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλούμε-
νον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρα-
τεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης. ἣν ἄραντες
βοηθείαις ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖ-
ον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτην ἐκ-
πέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕτως ἐφέ-
ροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ
ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτό-
χειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.
μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων ἐπιφαινόν-
των ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε
οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃ-
ρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.
πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε
σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν.
ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ
ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης κερδῆσαί τε
τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ
τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀποβολὴ

venimus lystrã q̃ est licie: et ibi inueniẽs
centurio nauez alexandrinam
nauigantez in italiaz: transposuit nos
in eam. Et cum multis diebus tarde
nauigaremus et vix deuenissem⁹ cõtra
gnidũ: ꝓhibente nos vento:
adnauigauimus crete iuxta
salmonez. Et vix iuxta nauigãtes
venimus in locum quẽdaz qui vocatur
boni portus: cui iuxta erat ciuitas tha
lassa. Multo aũt tpe peracto
et cum iam nõ eẽt tuta nauigatio
eo ꝙ ieiuniuz iam preterisset:
consolabatur eos paul⁹ dicens eis.
Viri video qm̃ cũ iniuria ꝛ multo
dãno non solum oneris ꝛ
nauis: sed etiaz aiarũ nostrarũ incipit
esse nauigatio. Centurio aũt
gubernatori ꝛ nauclero
magis credebat ꝙ̃ his q̃ a paulo dice
bantur. Et cuz aptus portus non esset
ad hyemandum: plurimi
statuerunt cõsiliũ nauigare inde: si quo
modo possẽt deuenientes phenicem
hyemare portum crete respicientem
ad africum ꝛ ad chorum. Aspirante
autez austro estimantes propositũz se
tenere: cũ sustulissent de asson: legebãt
cretam. Non post multuz autez misit se
contra ipam ventus typhonic⁹: qui vo
catur euroaquilo. Cumqz arrepta esset
nauis: ꝛ non posset conari
in ventuz: data naue flatib⁹ ferebamur.
In insulaz aũt q̃ndã decurrẽtes q̃ vocat
cauda: potuimus vix obtinere
scapham. Qua sublata
adiutorijs vtebantur accingentes nauẽ:
timentes qz ne in syrtiz inciderent:
summisso vase sic ferebantur
Valida autem nobis tẽpestate iactatis:
sequenti die iactuz fecerunt: ꝛ tertia die
suis manib⁹ armamẽta nauis ꝓiecerũt.
Neqz aũt sole neqz siderib⁹ apparẽtib⁹
ꝑ plures dies: ꝛ tempestate
nõ exigua imminẽte: iaz ablata erat
spes omnis salutis nostre.
Et cuz multa ieiunatio fuisset: tunc
stãs paulus in medio eoruz dixit.
Oportebat quidẽ o viri audito me nõ
tollere a creta: lucriqz facere
iniuriaz hanc ꝛ iacturaz. Et
nũc suadeo vob̃ bono aĩo eẽ. Amissio

B

C

D

γαρ ψυχής ουδεμία έσται εξ υμών πλην
του πλοίου. παρέστη γαρ μοι ταύτη τη
νυκτί άγγελος του θεού ου ειμί, ω και λα
τρεύω, λέγων. μη φοβού παύλε, καίσαρι
σε δει παραστήναι. και ιδού κεχάρισται σοι
ο θεός πάντας τους πλέοντας μετά σου.
διό ευθυμείτε άνδρες. πιστεύω γαρ τω θε
ώ ότι ούτως έσται καθ' ον τρόπον λελάλη-
ται μοι. εις νήσον δε τινά δει ημάς εκπεσείν.
ως δε τεσσαρεσκαιδεκάτη νυξ εγένετο, δια
φερομένων ημών εν τω αδρία κατά μέσον
της νυκτός υπενόουν οι ναύται προσάγειν
τινά αυτοίς χώραν. και βολίσαντες εύρον
οργυάς είκοσι, βραχύ δε διαστήσαντες και
πάλιν βολίσαντες, εύρον οργυάς δεκαπεν
τε. φοβούμενοί τε μήπως εις τραχείς το
πους εκπέσωμεν, εκ πρύμνης ρίψαντες αγ
κύρας τέσσαρας, ηύχοντο ημέραν γενέσθαι.
των δε ναυτών ζητούντων φυγείν εκ του
πλοίου και χαλασάντων την σκάφην εις
την θάλασσαν προφάσει ως εκ πρώρας
μελλόντων αγκύρας εκτείνειν, είπεν ο παύ
λος τω εκατοντάρχη και τοις στρατιώταις.
εάν μη ούτοι μείνωσιν εν τω πλοίω, υ
μείς σωθήναι ου δύνασθε. τότε οι στρα
τιώται απέκοψαν τα σχοινία της σκάφης,
και είασαν αυτήν εκπεσείν. άχρι δε ου ε
μελλεν ημέρα γίνεσθαι παρεκάλει ο παύ
λος άπαντας μεταλαβείν τροφής, λέγων.
τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ημέραν προσ
δοκώντες άσιτοι διατελείτε μηδέν προσ
λαβόμενοι. διό παρακαλώ υμάς προσλα
βείν τροφής, τούτο γαρ προς της υμετέ
ρας σωτηρίας υπάρχει. ουδενός γαρ υ
μών θρίξ εκ της κεφαλής πεσείται. ειπών δε
ταύτα και λαβών άρτον ευχαρίστησε τω
θεώ ενώπιον πάντων, και κλάσας ήρξατο
εσθίειν, εύθυμοι δε γενόμενοι και αυτοί
προσελάβοντο τροφής. ήμεν δε εν τω πλοί
ω αι πάσαι ψυχαί διακόσιαι εβδομή
κοντα εξ. κορεσθέντες δε τροφής εκού
φιζον το πλοίον εκβαλλόμενοι τον σίτον εις
την θάλασσαν. ότε δε ημέρα εγένετο την
γην ουκ επεγίνωσκον. κόλπον δε τι
νά κατενόουν έχοντα αιγιαλόν, εις όν εβου
λεύσαντο ει δυνατόν εξώσαι το πλοίον. και
τας αγκύρας περιελόντες, είων εις την θά-
λασσαν, άμα ανέντες τας ζευκτηρίας των
πηδαλίων, και επάραντες τον αρτέμω
να τη πνεούση κατείχον εις τον αιγιαλόν.
περιπεσόντες δε εις τόπον διθάλασσον ε
πώκειλαν την ναύν, και [illegible] πρώρα ερείσα
σα έμεινεν ασάλευτος, η δε [illegible] μνα ελύε

enim nullius aie erit ex vobis preterq̃z
nauis. Astitit enim mihi hac
nocte angel⁹ dei cui⁹ sũ ego: ꝛ cui de
seruio: dicens. Ne timeas paule: cesari
te oportet assistere. Et ecce donauit ti
bi deus oẽs qui nauigant tecum.
Propter qd̃ bono aĩo estote viri. Cre
do eĩ deo q2 sic erit quẽadmodũ dictũ
ẽ mihi. In insulã aũt quandã oportet
nos deuenire. Sz postea ꝙ̃ q̃rtadecima
nox superuenit: nauigãtib⁹ nobis in ha
dria circa mediã noctẽ suspicabant nau
te apparere sibi aliq̃z regionẽ. Qui ꝛ sum
mittẽtes bolidẽ: inuenerunt pass⁹ viginti:
ꝛ pusillũ inde sepati inuenerũt passus
quindeci. Timẽtes aũt ne in aspa loca
incideremus: de puppi mittẽtes anchoras
quattuor: optabant diẽ fieri.
Nautis vero querentibus fugere de
naui: cum misissent scapham in
mare sub obtẽtu quasi inciperent a prora
anchoras extendere: dixit paulus
centurioni ꝛ militibus.
Nisi hi in naui manserint: vos
salui fieri non potestis. Tũc
absciderũt milites funes scaphe:
ꝛ passi sũt eã excidere. Et cũ lux incipet
fieri rogabat paulus
omnes sumere cibum: dicens.
Quartadecima die hodie expectantes
ieiuni pmanetis nihil accipientes.
Propter quod rogo vos accipere
cibum pro salute vestra:
quia nullius vestrum
capillus de capite peribit. Et cum
hec dixisset: sumens panẽ gratias egit
deo i ꝯspectu oĩm: ꝛ cũ fregisset cepit
manducare. Animequiores aũt facti oẽs ꝛ
ipi assũpserũt cibũ. Eram⁹ vo vniuer
se aie in naui ducente septuaginta
sex. Et satiati cibo alleuiabant
nauem: iactantes triticum in
mare. Cum autez dies factus esset
terrã nõ agnoscebãt: sinuz vero quẽdaz
cõsiderabant habentẽ litt⁹: in quẽ cogi
tabãt si possẽt eijcere nauẽ. Et
cũ anchoras sustulissẽt: ꝯmittebãt se ma
ri: simul laxãtes iuncturas
gubernaculorũ: ꝛ leuato artemone scd̃z
aure flatum tendebant ad littus.
Et cũ incidissem⁹ i locũ dithalassũ im
pegerunt nauem: ꝛ prora quidez fixa
manebat immobilis: puppis vero solue

sup 12.a.et. 13 b.

E

F

G

το ὑπό τῆς βίας τῶν κυμάτων. τῶν δε στρατιωτῶν βουλή εγένετο, ἵνα τους δεσμώτας αποκτείνωσι· μήτις εκκολυμβήσας διαφύγη. ο δε εκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τον παῦλον, εκώλυσεν αυτούς του βουλεύματος. εκέλευσε τε τους δυναμένους κολυμβᾶν απορρίψαντας πρώτους επί την γην εξιέναι, και τους λοιπούς ους μεν επί σανίσιν, ους δε επί τινων των από του πλοίου. και ούτως εγένετο πάντας διασωθῆναι επί την γην.

Cap. 28.

Και διασωθέντες τότε επέγνωσαν ότι μελίτη η νήσος καλεῖται. οι δε βάρβαροι παρεῖχον ου την τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ημῖν. ανάψαντες γαρ πυράν προσελάβοντο πάντας ημᾶς διά τον υετόν τον εφεστῶτα και διά το ψῦχος. συστρέψαντος δε του παύλου φρυγάνων πλῆθος και επιθέντος επί την πυράν, έχιδνα εκ της θέρμης διεξελθοῦσα καθῆψε της χειρός αυτοῦ. ως δε είδον οι βάρβαροι κρεμάμενον το θηρίον εκ της χειρός αυτοῦ, έλεγον πρός αλλήλους. πάντως φονεύς εστίν ο άνθρωπος ούτος, ον διασωθέντα εκ της θαλάσσης η δίκη ζῆν ουκ είασεν. ο μεν ουν αποτινάξας το θηρίον εις το πῦρ, έπαθεν ουδέν κακόν. οι δε προσεδόκων αυτόν μέλλειν πίμπρασθαι, η καταπίπτειν άφνω νεκρόν. επί πολύ δε αυτῶν προσδοκώντων και θεωρούντων μηδέν άτοπον εις αυτόν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι έλεγον θεόν αυτόν είναι. εν δε τοις περί τον τόπον εκεῖνον υπῆρχε χωρία τω πρώτω της νήσου ονόματι ποπλίω, ος αναδεξάμενος ημᾶς τρεῖς ημέρας φιλοφρόνως εξένισεν. εγένετο δε τον πατέρα του ποπλίου πυρετοῖς και δυσεντερία συνεχόμενον κατακεῖσθαι. προς ον ο παῦλος εισελθών και προσευξάμενος επιθείς τας χεῖρας αυτῶ, ιάσατο αυτόν. τούτου ουν γενομένου, και οι λοιποί οι έχοντες ασθενείας εν τη νήσω προσήρχοντο και εθεραπεύοντο. οι και πολλαῖς τιμαῖς ετίμησαν ημᾶς, και αναγομένοις επέθεντο τα προς την χρείαν. μετά δε τρεῖς μῆνας ήχθημεν εν πλοίω παρακεχειμακότι εν τη νήσω αλεξανδρινῶ παρασήμω διοσκούροις. και καταχθέντες εις συρακούσας, επεμείναμεν ημέρας τρεῖς, όθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εις ρήγιον, και μετά μίαν ημέραν επιγενομένου νότου δευτεραῖοι ήλθομεν εις ποτιόλους, ου ευρόντες αδελφούς παρεκλήθημεν επ' αυτοῖς επιμεῖναι ημέρας επτά, και ούτως εις την ρώμην ήλθομεν. κακεῖθεν οι αδελφοί ακού-

batur a vi maris. Militum autem consilium fuit vt custodias occiderēt: ne q̄s cū enatasset effugeret. Centurio autem volens seruare paulum: prohibuit fieri. Iussitqꝫ eos qui possent natare emittere se primos ⁊ euadere: ⁊ ad terrā exire: ⁊ ceteros alios in tabulis ferebāt: quosdam super ea que de naui erāt. Et sic factū est: vt oēs aīe euaderēt ad terram.

Cap. 28

Et cum euasissemꝰ: tūc cognouimꝰ q̄a melita insula vocabat̄. Barbari vero p̄stabāt nō modicā humanitatē nobis. Accensa eni pyra reficiebāt nos oēs: propter imbrē qui imminebat ⁊ frigus. Cum cōgregasset autē paulꝰ sarmentorū aliquātā multitudinē: ⁊ imposuisset sup ignē: vipera a calore cum p̄cessisset inuasit manū eiꝰ. Ut vero viderūt barbari pendētē bestiā de manu eius: ad inuicem dicebant. Utiqꝫ homicida est hō hic: q̄ cū euasit de mari vltio nō sinit eū viuere. Et ille quidem excutiēs bestiā in ignē: nihil mali passus ē. At illi existimabāt eū in tumorē cōuertēdū aut subito casuꝝ ⁊ mori. Diu autem illis expectantibus ⁊ videntibus nihil mali in eo fieri: conuertentes se dicebant eum esse deum. In locis aūt illis erant predia principis insule nomīe publij: qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contingit aūt patrē publij febribus ⁊ dyssenteria vexatū iacere. Ad quem paulus intrauit ⁊ cum orasset ⁊ imposuisset ei manus saluauit eum. Quo facto: omnes qui in insula habebāt infirmitates accedebāt: ⁊ curabāt̄. Qui ēt multis honoribꝰ nos honorauerūt: ⁊ nauigātibꝰ iposuerūt q̄ necessaria erant. Post mēses aūt tres nauigauimus in naui alexandrina: q̄ in isula hyemauerat: cui erat isigne castorū. Et cū venissemꝰ syracusā māsimꝰ ibi triduo. Inde circūlegentes deuenimus regium. Et post vnum diē flante austro secūda die venimꝰ puteolos: vbi inuētis fratribꝰ rogati sumꝰ manere apud dies septem ⁊ sic ⌊eos venimus romā. Et inde cum audissent

A B C

σαντες τα περί ημῶν εξῆλθον εις απάντησιν ημῖν άχρις αππίου φόρου και τριῶν ταβερνῶν, ους ιδών ο παῦλος ευχαριστήσας τω θεῶ έλαβε θάρσος. ότε δε ήλθομεν εις ρώμην, ο εκατόνταρχος παρέδωκε τους δεσμίους τω στρατοπεδάρχη, τω δε παύλω επετράπη μένειν καθ' εαυτόν συν τω φυλάσσοντι αυτόν στρατιώτη. εγένετο δε μετά ημέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τον παῦλον τους όντας των ιουδαίων πρώτους. συνελθόντων δε αυτῶν έλεγε προς αυτούς. άνδρες αδελφοί εγώ ουδέν εναντίον ποιήσας τω λαῶ η τοις έθεσι τοις πατρώοις δέσμιος εξ ιεροσολύμων παρεδόθην εις τας χεῖρας των ρωμαίων, οίτινες ανακρίναντες με εβούλοντο απολῦσαι, διά το μηδεμίαν αιτίαν θανάτου υπάρχειν εν εμοί. αντιλεγόντων δε των ιουδαίων ηναγκάσθην επικαλέσασθαι καίσαρα, ουχ ως του έθνους μου έχων τι κατηγορῆσαι. διά ταύτην ουν την αιτίαν παρεκάλεσα ιδεῖν υμᾶς και προσλαλῆσαι. ένεκεν γαρ της ελπίδος του ισραήλ την άλυσιν ταύτην περίκειμαι. οι δε προς αυτόν είπον. ημεῖς ούτε γράμματα περί σου εδεξάμεθα από της ιουδαίας, ούτε παραγενόμενος τις των αδελφῶν απήγγειλεν η ελάλησε τι περί σου πονηρόν. αξιοῦμεν δε παρά σου ακοῦσαι α φρονεῖς. περί μεν γαρ της αιρέσεως ταύτης γνωστόν εστίν ημῖν, ότι πανταχοῦ αντιλέγεται. ταξάμενοι δε αυτῶ ημέραν, ήκον προς αυτόν εις την ξενίαν πλείονες, οις εξετίθετο διαμαρτυρόμενος την βασιλείαν του θεοῦ, πείθων τε αυτούς τα περί του ιησοῦ από τε του νόμου μωσέως και των προφητῶν από πρωί έως εσπέρας. και οι μεν επείθοντο τοις λεγομένοις, οι δε ηπίστουν. ασύμφωνοι δε όντες προς αλλήλους απελύοντο, ειπόντος του παύλου ρῆμα εν. ότι καλῶς το πνεῦμα το άγιον ελάλησε διά ησαΐου του προφήτου προς τους πατέρας ημῶν λέγον. πορεύθητι προς τον λαόν τοῦτον και είπον. ακοή ακούσετε, και ου μή συνῆτε, και βλέποντες βλέψετε, και ου μή ίδητε. επαχύνθη γαρ η καρδία του λαοῦ τούτου, και τοις ωσί βαρέως ήκουσαν, και τους οφθαλμούς αυτῶν εκάμμυσαν, μήποτε ίδωσι τοις οφθαλμοῖς, και τοις ωσίν ακούσωσι, και τη καρδία συνῶσι, και επιστρέψωσι και ιάσωμαι αυτούς. γνωστόν ουν έστω υμῖν ότι τοις έθνεσιν απεστάλη το σωτήριον του θεοῦ, αυτοί και ακούσονται. και ταῦτα αυτοῦ ειπόντος, απῆλθον οι ιουδαῖοι, πολλήν έχοντες εν εαυ-

fratres occurrerunt nobis vsqꝫ ad appij forū ⁊ tribꝰ tabernis. Quos cū vidisset paulꝰ grās agēs deo accepit fiduciā. Cū aūt venissemꝰ romam permissum est paulo permanere sibimet: cum custodiente se milite. Post tertiam autē diem conuocauit primos iudeorum. Cumqꝫ venissēt: dicebat eis. Ego viri fratres nihil aduersꝰ plebē faciens aut morē paternum: vinctus ab hierosolymis traditꝰ sū in manus romanorū: q̄ cū interrogationē de me habuissēt voluerunt me dimittere: eo q̄ nulla eēt causa mortis in me. Cōtradicētibꝰ aūt iudeis coactus sum appellare cesarem: non quasi gentē meā habēs aliq̄ accusare. Propter hāc igit̄ causā rogaui vos videre ⁊ alloqui. Propter spē enim israel cathena hac circūdatꝰ sū. At illi dixerūt ad eū Nos neqꝫ litteras accepimꝰ de te a iudea: neqꝫ adueniens aliq̄s fratrū nūciauit aut locutus est quid de te malum. Rogamꝰ autē a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis q̄ vbiqꝫ ei cōtradicitur. Cū cōstituissent aūt illi diē venerunt ad eū in hospitiū plurimi: quibus exponebat testificans regnum dei: suadēs qꝫ eis de iesu ex lege moysi ⁊ prophetis a mane vsqꝫ ad vesperā. Et quidā credebāt his q̄ dicebāt: q̄dā vero nō credebant. Cumqꝫ inuicem nō essēt consētiētes discedebāt: dicente paulo vnū verbū. Quia bene spūs sāctꝰ locutus est per esaiam prophetam ad patres vestros dicens. Uade ad populū istum ⁊ dic. Aure audietis ⁊ non intelligetis: ⁊ videntes videbitis ⁊ non perspicietis. Incrassatū ē cor populi huius ⁊ auribus grauiter audierunt: ⁊ oculos suos compresserunt ne forte videant oculis et auribus audiant ⁊ corde intelligāt: ⁊ conuertantur ⁊ sanē eos. Notum ergo sit vobis qm̄ gentibꝰ missū est salutare dei: ⁊ ipsi audient. Et cum hec dixisset: exierunt ab eo iudei multam habētes inter se

D E F G

Esa. 6. c.
Mat. 13. b.
Mar. 4. b.
Luce. 8. b.
Joan. 12. f.

τοῖς ζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

questionem. Mansit autem biennio toto in suo conductu: et suscipiebat omnes qui ingrediebant ad eum: predicans regnum dei: et docens que sunt de domino iesu christo cum omni fiducia sine prohibitione.

Explicit liber actuum apostolorum.

Incipit prologus in septem epistolas canonicas.

Non ita est ordo apud grecos qui integre sapiunt: fidemque rectam sectantur: epistolarum septem que canonice nuncupantur sicut in latinis codicibus inuenitur: vt quia petrus est primus in ordine apostolorum: prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed sicut euangelistas dudum ad veritatis lineam correximus: ita has proprio ordini deo iuuante reddidimus. Est enim prima earum vna iacobi: due petri: tres iohannis: et iude vna. Que si sicut ab eis digeste sunt: ita quoque ab interpretibus fideliter in latinum verterentur eloquium: nec ambiguitatem legentibus facerent: nec sermonum sese varietas impugnaret: illo precipue loco vbi de vnitate trinitatis in prima iohannis epistola positum legimus: in qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse a fidei veritate comperimus: trium tantummodo vocabula hoc est aque sanguinis et spiritus in ipsa sua editione ponentibus: et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus: in quo maxime et fides catholica roboratur: et patris et filii et spiritus sancti vna diuinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris prudentie derelinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a me impensius scripture veritatem inquiris: meam quodammodo senectutem inuidorum dentibus corrodendam exponis: qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronunciant scripturarum. Sed ego in tali opere nec emulorum meorum inuidentiam pertimesco: nec sancte scripture veritatem poscentibus denegabo.

Explicit prologus in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentum in easdem.

Iacobus petrus ioannes et iudas septem epistolas ediderunt tam mysticas quam succinctas et breues pariter ac longas: breues in verbis: longas in sententiis: vt rarus sit qui non in earum cecutiat lectione.

Explicit argumentum in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentum in epistolam canonicam beati Iacobi apostoli.

Iacobus apostolus sanctum instruit clerum de cultura celestium preceptorum et regula catholice obseruantie et de inuicte patientie maiestate et de reuelatione plurimorum: et de mendatio magistrorum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου ἰακώβου ἐπιστολὴ καθολική.

Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς καὶ οὐκ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο. οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν. πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ παραλογιζόμενοι ἑαυτούς, ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ καταμοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος ἐν ὑμῖν εἶναι μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ,

Incipit epistola canonica beati Iacobi apostoli.

A

Iacobus dei et domini nostri iesu christi seruus duodecim tribubus que sunt in dispersione: salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat: vt sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia postulet a deo: qui dat omnibus affluenter et non improperat: et dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hesitans. Qui enim hesitat similis est fluctui maris: qui a vento mouetur et circunfertur. Non ergo estimet homo ille quod accipiet aliquid a domino.

B

Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: diues autem in humilitate sua: quoniam sicut flos feni transibit. Exortus enim est sol cum ardore: et arefecit fenum et flos eius decidit: et decor vultus eius deperiit. Ita et diues in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite: quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est. Ipse autem neminem temptat. Vnusquisque temptatur a concupiscentia sua: abstractus et illectus.

C

Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis: vt simus initium aliquid creature eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum: et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur. Propter quod abiicientes omnem immunditiam et abundantiam malitie: in mansuetudine suscipite insitum verbum: quod potest saluare animas vestras.

D

Estote autem factores verbi et non auditores tantum fallentes vosmetipsos: quia si quis auditor est verbi et non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis sue in speculo. Considerauit enim se et abiit: et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis et permanserit in ea: non auditor obliuiosus factus sed factor operis: hic beatus in suo facto erit. Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam: sed seducens cor suum:

Ro. 5. a.
Ro. 10. c. 1. Co. 8. b.
Eccle. 14. c. Esa. 40. b. 1. Pet. 1. d.
Ioan. 5. c.
Pro. 17. d. Eccle. 5. c. Ephe. 5. a.
Ro. 2. c. Mat. 7. g. Act. 1. a.
Mat. 5. c.
1. Pet. 3. c.

τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν. ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου. Cap. 2.

Ἀδελφοί μου μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπράν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν. ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια. οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς. εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν, καλῶς ποιεῖτε. εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπὼν μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω ποιεῖτε ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. κατακαυχᾶται ἔλεον κρίσεως. τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ. μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν. ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος. οὕτω καὶ ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ᾽ ἑαυτήν. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις. σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστί, καλῶς ποιεῖς, καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουσι.

huius vana est religio. Religio munda et immaculata apud deum et patrem hec est. Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum: et immaculatum se custodire ab hoc seculo. Cap. 2.

A

Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri iesu christi glorie. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida: introierit autem et pauper in sordido habitu et intendatis in eum qui indutus est veste preclara: et dixeritis ei: tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud vosmetipsos: et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide et heredes regni: quod repromisit deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem.

B

Nonne divites per potentiam opprimunt vos: et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas: diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis. Si autem personas accipitis: peccatum operamini: redarguti a lege quasi transgressores. Quicunque autem totam legem servaverit: offendat autem in uno: factus est omnium reus. Qui enim dixit non mechaberis: dixit et non occides. Quod si non mechaberis: occides autem: factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui non facit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei: si fidem quis dicat se habere: opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum. Si autem frater aut soror nudi sint et indigeant victu quotidiano: dicat autem aliquis ex vobis illis: ite in pace calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis que necessaria sunt corpori: quid proderit? Sic et fides si non habeat opera mortua est in semetipsa. Sed dicet quis. Tu fidem habes et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est deus: bene facis: et demones credunt et contremiscunt.

C

Levi. 19. c. Ro. 2. b. Ephe. 6. b. Col. 3. d. Act. 10. c. 1. Pe. 1. c.

Supra. 1. d

θέλεις δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενὲ ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι. ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη, καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα. ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε τοίνυν ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον. ὁμοίως δὲ καὶ ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι. Cap. 3.

Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ. δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. ἴδε τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστί, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει, καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι. ἀκατάσχετον κακόν μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ᾽ ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρὴ ἀδελφοί μου ἀγαπητοί ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν. μὴ δύναται ἀδελφοί μου συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα. οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. εἴ τις σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν, δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς

D

Vis autem scire o homo inanis quoniam fides sine operibus mortua est? Abraam pater noster nonne ex operibus iustificatus est: offerens ysaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: et ex operibus fides consummata est. Et suppleta est scriptura dicens. Credidit abraam deo et reputatum est illi ad iustitiam: et amicus dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo: et non ex fide tantum. Similiter et raab meretrix nonne ex operibus iustificata est suscipiens nuncios et alia via eiiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est: ita fides sine operibus mortua est. Ca. 3.

A

Nolite plures magistri fieri fratres mei: scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir. Potest etiam freno circunducere totum corpus. Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis: omne corpus illorum circumferimus. Et ecce naves cum magne sint et a ventis validis minentur circunferuntur autem a modico gubernaculo: ubi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est: et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit? Et lingua ignis est universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris: que maculat totum corpus et inflamat rotam nativitatis nostre inflamata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum et volucrum et serpentium et ceterorum domantur et domita sunt a natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest. Inquietum malum plenum veneno mortifero. In ipsa benedicimus deum et patrem: et in ipsa maledicimus homines qui ad imaginem et similitudinem dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei hec ita fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Numquid potest fratres mei ficus uvas facere: aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona

B

C

Gene. 15. a. Gala. 3. a. Ro. 4. a

Iosue. 2. b.

Eccle. 19. b

αναστροφής τα έργα αυτού εν πραΰτητι
σοφίας. ει δε ζήλον πικρόν έχετε και ερί-
θειαν εν τη καρδία υμών, μη κατακαυχάσ-
θε και ψεύδεσθε κατά της αληθείας. ουκ έ-
στιν αύτη η σοφία άνωθεν κατερχομένη,
αλλ' επίγειος ψυχική δαιμονιώδης. όπου
γαρ ζήλος και ερίθεια, εκεί ακαταστασία
και παν φαύλον πράγμα. η δε άνωθεν σο-
φία πρώτον μεν αγνή εστίν, έπειτα ειρη-
νική, επιεικής, ευπειθής, μεστή ελέους καρ-
πών αγαθών, αδιάκριτος και ανυπόκριτος.
καρπός δε της δικαιοσύνης εν ειρήνη σπεί-
ρεται τοις ποιούσιν ειρήνην. Cap. 4.

Πόθεν πόλεμοι και μάχαι εν υμίν, ουκ
εντεύθεν εκ των ηδονών υμών των
στρατευομένων εν τοις μέλεσιν υμών. επι-
θυμείτε και ουκ έχετε, φονεύετε και ζηλού-
τε, και ου δύνασθε επιτυχείν. μάχεσθε και
πολεμείτε και ουκ έχετε, διά το μη αιτείσ-
θαι υμάς. αιτείτε και ου λαμβάνετε, διότι
κακώς αιτείσθε, ίνα εν ταις ηδοναίς υμών
δαπανήσητε. μοιχοί και μοιχαλίδες ουκ
οίδατε ότι η φιλία του κόσμου έχθρα του
θεού εστίν. ος αν ουν βουληθή φίλος εί-
ναι του κόσμου, εχθρός του θεού καθίστα-
ται. η δοκείτε ότι κενώς η γραφή λέγει προς
φθόνον επιποθεί το πνεύμα ο κατώκησεν
εν ημίν. μείζονα δε δίδωσι χάριν. διό λέ-
γει. κύριος υπερηφάνοις αντιτάσσεται, τα-
πεινοίς δε δίδωσι χάριν. υποτάγητε ουν
τω θεώ, αντίστητε τω διαβόλω και φεύξε-
ται αφ' υμών. εγγίσατε τω θεώ και εγγιεί
υμίν. καθαρίσατε χείρας αμαρτωλοί, και
αγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρή-
σατε και πενθήσατε και κλαύσατε. ο γέλως
υμών εις πένθος μεταστραφήτω, και η
χαρά εις κατήφειαν. ταπεινώθητε ενώπιον
του κυρίου, και υψώσει υμάς. μη κατα-
λαλείτε αλλήλων αδελφοί. ο καταλαλών
αδελφού και κρίνων τον αδελφόν αυτού,
καταλαλεί νόμου και κρίνει νόμον. ει δε
νόμον κρίνεις, ουκ ει ποιητής νόμου αλλά
κριτής. εις εστίν ο νομοθέτης ο δυνάμενος
σώσαι και απολέσαι. συ δε τις ει ος κρί-
νεις τον έτερον. άγε νυν οι λέγοντες σήμε-
ρον και αύριον πορευσώμεθα εις τήνδε την
πόλιν, και ποιήσωμεν εκεί ενιαυτόν ένα,
και εμπορευσώμεθα και κερδήσωμεν, οίτι-
νες ουκ επίστασθε το της αύριον. ποία γαρ
η ζωή υμών, ατμίς γαρ εστιν η προς ολί-
γον φαινομένη. έπειτα δε και αφανιζομένη,
αντί του λέγειν υμάς, εάν ο κύριος θελή-
ση και ζήσωμεν, και ποιήσωμεν τούτο η ε-

conuersatiōe operationē suā in mansuetudie
sapie. Quod si zelū amarū hētis: et ɔtētio
nes sunt in cordibus vestris: nolite gliari
et mēdaces eē aduersus veritatē. Nō ē eīz
ista sapia desursū descēdēs a patre lumi
nū: sed terrena aialis diabolica. Ubi
ei zelus et contentio: ibi inconstantia
et oē opus prauū. Que aūt desursū ē sapi
entia: primū qdē pudica ē: deide pacifi
ca: modesta: suadibilis: bonis ɔsētiēs: ple
na mia et fructib9 bonis: non iudicās
sine simulatiōe. Fructus aūt iustitie i pa
ce seminat faciētib9 pacē. Cap. 4.

Vnde bella et lites in vobis? nonne
ex concupiscentijs vestris
q militāt in mēbris vris? Cōcupiscitis
et nō habetis: occiditis et zelatis
et non potestis adipisci. Litigatis et
belligeratis: et nō habetis: pp qd nō po
stulatis. Petitis et nō accipitis: eo q
male petatis vt in ɔcupiscentijs vestris
insumatis. Adulteri et adultere nescitis
q amicitia hui9 mūdi: inimica
ē dei? Quicūqz ergo voluerit amicus
esse huius seculi: inimicus dei ɔstituit.
An putatis q inaniter scriptura dicat:
ad inuidiā cōcupiscit spūs q habitat
in vobis? Maiorē aūt dat grāz. Prop
ter qd dicit. Deus supbis resistit: humili
bus autem dat gratiam. Subditi ergo
estote deo: resistite aūt diabolo et fugiet
a vobis. Appropiate deo et appropin
quabit vobis. Emūdate manus peccato-
res et purificate corda duplices aio. Mi
seri estote et lugete et plorate. Risus
vester in luctum conuertatur: et
gaudiū i merorē. Humiliamini i ɔspe-
ctu dñi et exaltabit vos. Nolite detrahe
re alterutrū fratres mei. Qui detrahit
fratri aut q iudicat frēm suum:
detrahit legi et iudicat legē. Si autem
iudicas legem: non es factor legis: sed
iudex. Unus ē ei legislator et iudex: q pt
pdere et liberare. Tu aūt qs es q iudi
cas primū tuū? Ecce nūc q dicitis ho
die aut crastino ibimus in illam
ciuitatem: et faciemus ibi qdē annum
et mercabimur et lucrū faciem9: qui
ignoratis qd erit i crastinū. Que est enīz
vita vestra? Vapor .n. erit ad modicū
parens: et deinceps exterminabitur:
pro eo vt dicatis: si dñs voluerit.
et si vixerim9: faciemus hoc aut illud.

D A B C D

1. Pe 1. b. Ephe. 2. f. Ephe. 4. d 1. Pet. 5. c.

Hiere. 31. c Joan. 16. c 1. Pe. 5. c.

Ro 14. a. et. b.

κείμο. νυν δε καυχάσθε εν ταις αλαζονείαις
υμών. πάσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ε
στίν. ειδότι ουν καλόν ποιείν και μη ποιούν
τι, αμαρτία αυτώ εστίν. Cap.5.

Αγε νυν οι πλούσιοι, κλαύσατε ολολύ
ζοντες επί ταις ταλαιπωρίαις υμών
ταις επερχομέναις. ο πλούτος υμών σέ=
σηπε, και τα ιμάτια υμών σητόβρωτα γέγο
νεν. ο χρυσός υμών και ο άργυρος κατίω
ται, και ο ιός αυτών εις μαρτύριον υμίν έσ
ται, και φάγεται τας σάρκας υμών. ως πυρ
εθησαυρίσατε εν εσχάταις ημέραις. ιδού ο
μισθός των εργατών των αμησάντων τας
χώρας υμών ο απεστερημένος υφ υμών
κράζει, και αι βοαί των θερισάντων εις τα
ώτα κυρίου σαβαώθ εισεληλύθασιν. ετρυ
φήσατε επί της γης, και εσπαταλήσατε. εθρέ
ψατε τας καρδίας υμών ως εν ημέρα σφα
γής. κατεδικάσατε, εφονεύσατε τον δίκαι=
ον, ουκ αντιτάσσεται υμίν. μακροθυμήσατε
ουν αδελφοί έως της παρουσίας του κυ
ρίου. ιδού ο γεωργός εκδέχεται τον τίμι=
ον καρπόν της γης μακροθυμών επ αυτόν,
έως αν λάβη υετόν πρώιμον και όψιμον.
μακροθυμήσατε και υμείς, στηρίξατε τας
καρδίας υμών, ότι η παρουσία του κυρί
ου ήγγικε. μη στενάζετε κατ αλλήλων α=
δελφοί, ίνα μη κριθήτε. ιδού ο κριτής προ
των θυρών έστηκεν. υπόδειγμα λάβετε α
δελφοί μου της κακοπαθείας και της μα=
κροθυμίας τους προφήτας, οι ελάλησαν
τω ονόματι κυρίου. ιδού μακαρίζομεν
τους υπομένοντας. την υπομονήν ιώβ ή=
κούσατε, και το τέλος κυρίου είδετε, ότι πο
λυεύσπλαγχνος εστί και οικτίρμων. προ
πάντων δε αδελφοί μου μη ομνύετε,
μήτε τον ουρανόν μήτε την γην, μήτε
άλλον τινά όρκον. ήτω δε υμών το ναι ναι,
και το ου, ου, ίνα μη εις υπόκρισιν
πέσητε. κακοπαθεί τις εν υμίν προσευχέσ
θω. ευθυμεί τις, ψαλλέτω. ασθενεί τις εν
υμίν, προσκαλεσάτω τους πρεσβυτέ=
ρους της εκκλησίας, και προσευξάσθωσαν
επ αυτόν αλείψαντες αυτόν ελαίω εν
τω ονόματι του κυρίου. και η ευχή της πί
στεως σώσει τον κάμνοντα, και εγερεί αυ=
τόν ο κύριος, καν αμαρτίας η πεποιηκώς, α
φεθήσεται αυτώ. εξομολογείσθε αλλήλοις
τα παραπτώματα, και εύχεσθε υπέρ αλλή
λων όπως ιαθήτε. πολύ ισχύει δέησις δικαί
ου ενεργουμένη. ηλίας άνθρωπος ην ομοιο
παθής ημίν και προσευχή προσηύξατο του

Nunc autem exultatis in ſuperbijs
vřis. Omis exultatio talis maligna eſt.
Scienti igitur bonum facere & nõ fa=
cienti: peccatum eſt illi. Cap.5.

Agite nũc diuites: plorate vlulãtes
in miſerijs veſtris
q̃ aduenient vobis. Diuitie vře putrefa=
cte ſũt: & veſtimẽta vřa a tineis come
ſta ſũt. Aurũ & argentũ vřm eruginauit:
& erugo eorũ in teſtimoniũ vobis erit:
& mãducabit carnes vřas ſicut ignis.
Theſaurizaſtis vobis irã i nouiſſimis die
bus. Ecce merces operariorũ q̃ meſſuerũt
regiones vřas q̃ fraudata eſt a vobis
clamat: & clamor eorũ in
aures domini ſabaoth introiuit. Epu
lati eſtis ſup terrã: & in luxurijs enutri
ſtis corda vřa. In die occiſionis
adduxiſtis & occidiſtis iuſtum: et
non reſtitit vobis. Patientes
igĩ eſtote frẽs vſq; ad aduentum dñi.
Ecce agricola expectat precioſum
fructum terre patienter ferens:
donec accipiat temporaneum & ſerotinum.
Patientes igitur eſtote & confirmate
corda veſtra: qm̃ aduentus domini
appropiquauit. Nolite ingemiſcere frẽs
i alterutrũ: vt nõ iudicemini. Ecce iu=
dex ante ianuã aſſiſtit. Exẽplũ accipite
frẽs exitꝰ mali et lõganimitatis & laboris
& patiẽtie prophetas: q̃ locuti ſunt in
nomine domini. Ecce beatificamus
eos q̃ ſuſtinuerũt. Sufferẽtiã Iob audi
ſtis: & finẽ dñi vidiſtis: qm̃ miſericors
eſt dominus & miſerator. Ante
oĩa aũt frẽs mei nolite iurare
neq; p celũ neq; p terrã: neq;
aliud quodcũq; iuramẽtũ. Sit aũt ſermo vr̃ ẽ
eſt: non non: vt non ſub iudicio
decidatis. Triſtatur aũt aliquis vřm: oret
equo aio et pſallat. Infirmatur q̃s in
vobis: inducat preſbyteros
eccleſie & orent
ſuper eũ: vngentes eum oleo in
noĩe dñi. Et oratio fidei
ſaluabit infirmũ: & alleuiabit eum
dñs: & ſi in peccatis ſit remittentur
ei. Confitemini ergo alterutrum
peccata veſtra: & orate pro inuicem
vt ſaluemini. Multũ eñ valet deprecatio iu
ſti aſſidua. Helias hõ erat ſimilis
nobis paſſibilis: & oratione orauit

A B C D

Mat.5.f. 2.Cor.7.c. 1.Pe.2.c.

3.Re.17.a. et.18.g. Luce.4.d.

μὴ βρέξαι καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν προσηύξατο καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

vt non plueret annos tres et menses sex. Et rursum orauit et celum dedit pluuiam: et terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis errauerit a veritate et conuerterit quis eũ: scire debet qm̃ q̃ cõuerti fecerit peccatorẽ ab errore vie sue: saluabit aiaȝ eius a morte: et operiet multitudinem peccatorum.

Explicit epistola beati iacobi apostoli.

Incipit argumentum in epistolam beati petri primam.

Discipulos saluatoris inuicti toto orbe diffusos et peregrinos in hoc seculo monstrat: et preterite vite penitere suadet: et in nouam vitam proficere tota cuȝ sollicitudine exhortatur Simon petrus filius iohannis prouincie galilee vico bethsaida frater andree apostoli.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου πέτρου καθολικὴ πρώτη ἐπιστολή.

Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου γαλατίας καππαδοκίας ἀσίας καὶ βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστί λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ. ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ

Incipit epistola beati petri apostoli prima. Cap.i.

A

Petrus apostolus iesu christi electis aduenis dispersionis ponti galatie cappadocie: asie et bithynie secundum prescientiã dei patris in sctificationem spiritus: in obedientiã et aspersionẽ sanguinis iesu xpi. Gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus deus et pater domini nostri iesu xpi: q̃ secundum miaȝ suã magnã regenerauit nos in spem viuã p resurrectionẽ iesu xpi ex mortuis in hereditatẽ incorruptibilẽ et icõtãminatã et imarcessibilẽ cõseruatã in celis: in vobis q̃ in virtute dei custodimini per fideȝ: in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo. In quo exultabitis modicũ nũc: si oportet cõtristari in varijs tẽptationibus: vt probatio vestre fidei multo preciosior sit auro quod per ignem probatur: inueniatur in laudem et gloriã et honorẽ in reuelatione iesu xpi: quẽ cũ nõ videritis diligitis. In quẽ nũc quoqȝ nõ vidẽtes creditis: credẽtes autem exultabitis letitia inenarrabili et glorificata: reportãtes finẽ fidei vestre salutem aiarum vestrarum. De qua salute exquisierunt atqȝ scrutati sũt pphete: q̃ de futura in vobis gratia prophetauerunt: scrutãtes in quod vel q̃le tempus significaret

1.Cor.1.a.
Ephe.1.a.

B

Joan.16.c

ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν νήφοντες τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε. διότι γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, δι' ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα. ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου θεοῦ ζῶντος καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς. Cap.2.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε, εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον. καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι

in eis spũs xpi: pnuncians eas que in christo sunt passiones: et posteriores glias: quibus reuelatũ est q2 nõ sibimetipsis: vobis aũt mistrabãt ea q̃ nũc nũciata sũt vobis p eos q̃ euãgelizauerũt vobis spiritu sancto misso de celo: in quem desiderant angeli pspicere. Propter qd succincti lũbos mentis vestre sobrij perfecte sperate in eã que offertur vobis grãȝ i reuelationem iesu xpi. quasi filij obedientie: non configurati prioribus ignorantie vestre desiderijs: sed secundum eum qui vocauit vos sctũm: et ipsi in oi cõuersatõe sancti sitis: qm̃ scriptũ est. Sancti eritis: qm̃ ego sanctus sum. Et si patrẽ inuocatis eũ q̃ sine acceptiõe psonarum iudicat sȝ vniuscuiusqȝ op9: in timore incolatus vri tpe cõuersamini. Scientes q nõ corruptibilibus auro vel argento redẽpti estis de vana vestra conuersatione paterne traditiõis: sȝ pcioso sãguine q̃si agni imaculati xpi et incõtaminati: precogniti quidem ante mũdi cõstitutionẽ: manifestati autẽ nouissimis tpibus: ppter vos q̃ per ipsuȝ fideles estis in deo: qui suscitauit eũ a mortuis et dedit ei gloriaȝ: vt fides vestra et spes esset in deo. Aias vestras castificantes in obedientia charitatis in fraternitatis amore simplici ex corde inuicẽ diligite attentius: renati non ex semine corruptibili: sed incorruptibili per verbum dei viui et pmanentis i eternũ: q2 ois caro vt fenũ: et ois gloria eius tanq̃ flos feni. Exaruit fenum et flos eius decidit: verbum aũt domini manet in eternum. Hoc est aũt verbum qd euangelizatum est in vos. Cap.2.

Deponẽtes igit oẽȝ maliciã et omnẽ dolũ et simulationes et inuidias et oẽs detractõẽs: sicut modo geniti isfantes rõnabile et sine dolo lac cõcupiscite: vt i eo crescatis i salutẽ: si tñ gustatis qm̃ dulcis ẽ dñs. Ad quẽ accedẽtes lapidem viuuȝ: ab hoibus quidem reprobatum: a deo autem electũ et honorificatũ. Et ipi tanq̃ lapides viui supedificamini domus spũalis in sacerdotium sanctum: offerentes

C

Leui.11.d.
Deu.10.d.
Col.3.d.
Jaco.2.b.
Ac[illegible].c.
Roma.2.b.
Ephe.6.b.

D

Hebr.9.b.
1.Joan.1.b.
Apo.1.b.

Esai.40.b

Esai.40.b
Eccle.14.c
Jaco.1.b.

A

Ephe.4.c.
Col.2.b.
Hebre.12.a

θυσίας πνευματικὰς εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι περιέχει ἐν τῇ γραφῇ. Ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτόν, ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν, ἀπειθοῦσι δὲ λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου. οἱ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οἵ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν. ὡς ἐλεύθεροι καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέος εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε, ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ. ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως, ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς

spiritales hostias acceptabiles deo p iesū xp̄m. Propter qd̄ continet scriptura. Ecce pono in sion lapidem summū: āgularē: pbatū: electū: p̄ciosū: ⁊ q̄ crediderit in eū nō ↄfundet. Vobis igit honor credentibꝰ nō: credentibus āt lapis quē reprobauerūt edificantes: hic factus est in caput anguli: ⁊ lapis offensionis ⁊ petra scādali: his q̄ offendūt verbo nec credūt: in quo ⁊ positi sunt. Vos āt genꝰ electū: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acq̄sitionis: vt virtutes annūcietis eiꝰ q̄ de tenebris vos vocauit in ammirabile lumen suum. Qui aliqñ nō ppl's dei: nūc āt pplꝫ dei: qui nō ↄsecuti miaꝫ: nūc āt misericordiā cōsecuti. Charissimi obsecro vos tanq̄ȝ aduenas ⁊ pegrinos abstinere vos a carnalibꝰ desiderijs q̄ militāt aduersus aiaꝫ: cōuersationē vraꝫ iter gētes hñtes bonā: vt in eo q̄ detractāt de vobis tanq̄ȝ de malefactoribꝰ: ex bōis opibꝰ vos cōsiderātes glificēt deū in die visitatiōis. Subiecti igit estote oī hūane creature pp deum: siue regi quasi precellenti: siue ducibus tanq̄ȝ ab eo missis ad vindictā malefactoꝝ: laudē vero bonoꝝ. Quia sic est voluntas dei: vt bñ faciētes obmutescere faciatis imprudētiū hominū ignorātiā. Quasi liberi ⁊ nō quasi velamen habentes malicie libertatem: sed sicut serui dei. Oēs honorate: fraternitatem diligite. Deum timete: regem honorificate. Serui subditi estote in omni timore dominis: non tantum bonis ⁊ modestis sed ēt dyscolis. Hec est ei gratia: si pp dei conscientiaꝫ sustinet quis tristitias patiens iniuste. Que eiꝫ est grā si peccantes ⁊ colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter sustinetis: hec est gratia apud deū. In hoc eni vocati estis: qr ⁊ xp̄s passus est p nobis: vobis relinquens exēplū vt seq̄mini vestigia eius. Qui peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eiꝰ. Qui cuꝫ malediceretur non maledicebat: cum pateretur nō cōminabat. Tradebat aūt iudicāti se iniuste. Qui peccata nostra ipse

B · Esa. 28. d. · Mat. 21. g. · Mar. 12. b. · Luce. 20. c · Act. 4. b. · Ps. 117. · Exo. 19. a. · Osee. 2. d. · Ro. 9. d · Rom. 13. d. · Gala. 5. c. · C · Roma. 13. a · Ro. 12. c. · Ephe. 6. a. · Col. 3. d. · Timo. 2. c. · 2. Co. 7. c. · Jaco. 5. c · D · 1. Joan. 3. a · Esaie. 53. b · Esaie. 53. b.

ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Cap. 3.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν. ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς σάρρα ὑπήκουσε τῷ ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμήν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθάς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν, ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς ἐκ γῆς. καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε. ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ

pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui iustitie viuamus: cuius liuore sanati estis. Eratis eñ sicut oues errantes: sed conuersi estis nunc ad pastorē ⁊ episcopum animarum nostrarum.

Cap. 3.

Similiter ⁊ mulieres subdite sint viris suis: vt ⁊ si qui nō credunt verbo per mulierum conuersationē sine verbo lucrifiant: considerantes in timore sanctam conuersationem vestrā. Quarum nō sit extrinsecus capillatura aut circūdatio auri aut indumēti vestimētoꝝ cultꝰ: sꝫ q̄ abscōditꝰ est cordis homo in incorruptibilitate quieti ⁊ modesti spiritus: qui est in cōspectu dei locuples. Sic eñi aliqñ ⁊ sancte mulieres sperantes in deo ornabant se subiecte proprijs viris: sicut Sara obediebat Abrae dominū eum vocās: cuius estis filie benefacientes: ⁊ non pertimentes vllam pturbationē. Viri similiter cohabitātes sꝫ sciētiā: quasi infirmiori vasculo muliebri impartiētes honorem tanq̄ȝ coheredibus gratie vite: vt non impediantur orationes vestre. In fine āt omnes vnanimes compatientes: fraternitatis amatores: misericordes: modesti: hūiles: nō reddētes malū p malo: nec maledictū p maledicto: sꝫ ecōtrario bñdicentes: qr in hoc vocati estis: vt bñdictionē hereditate possideatis. Qui ei vult vitā diligere: ⁊ dies videre bonos: coerceat linguam suam a malo ⁊ labia eius ne loquantur dolum. Declinet autem a malo: et faciat bonū: inquirat pacem ⁊ sequatur eam: qr oculi domini super iustos ⁊ aures eius in preces eoꝝ. Vultus autem dñi super facientes mala. Et quis est qui vobis noceat: si boni emulatores fueritis. Sꝫ si qd patimini pp iustitiam: btī. Timorē aūt eoꝝ ne timueritis: neqꝫ ↄturbemini. Dñm āt xp̄m sanctificate in cordibus vestris: parati sp ad satisfactionem omni poscēti vos rōnē de ea q̄ in vobis est spe: sed cum

A · Colo. 3. c. · Ephe. 5. c. · Gene. 18. b. · B · Pro. 10. b. · Roma. 12. d · Ps. 33. · Jaco. 1. d. · C · c. boni gem tui castus. f. nu. · Mat. 5. a.

πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες
ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς
κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζον-
τες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστρο-
φήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέ-
λοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακο-
ποιοῦντας. ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁ-
μαρτιῶν ἔπαθε δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡ-
μᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν
σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ἐν ᾧ καὶ
τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκή-
ρυξεν ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ
τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις νῶε κα-
τασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι τοῦ-
τέστιν ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος.
ᾧ ἀντίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σώζει βάπτισμα,
οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνει-
δήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀνα-
στάσεως ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ
τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ἀποταγέν-
των αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυ-
νάμεων. Cap.4.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρ-
κί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασ-
θε. ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκί, πέπαυται ἁμαρ-
τίας, εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις
ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν
σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ
παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλη-
μα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμέ-
νους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγί-
αις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλο-
λατρίαις. ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων
ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτείας ἀνάχυ-
σιν βλασφημοῦντες, οἳ ἀποδώσουσι λό-
γον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νε-
κρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελί-
σθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρ-
κί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι. πάντων δὲ
τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νή-
ψατε εἰς τὰς προσευχάς, πρὸ πάντων δὲ
τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες. ὅ-
τι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. φι-
λόξενοι εἰς ἀλλήλους, ἄνευ γογγυσμῶν. ἕ-
καστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς
αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποι-
κίλης χάριτος θεοῦ. εἴ τις λαλεῖ ὡς λόγι-
α θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χο-
ρηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς
διὰ ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώ-
σει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξέ-

modestia ⁊ timore: cōsciētiā hñtes
bonā: vt in eo q̄ detrahunt de vobis
confundantur qui calumniantur
vestrā bonā in xp̄o cōuersationem.
Melius ē ei vt bñfaciētes si volūtas dī
velit pati q̄z malefacientes.
Quia ⁊ xp̄s semel pro peccatis nostris
mortuus ē iustus p iniustis: vt nos
offerret deo: mortificatos quidem
carne: viuificatos aūt spū. In quo ⁊ his
q in carcere erāt spū veniēs p̄dicauit: qui
increduli fuerant aliqñ: qñ expectabant
dei patiētiā in dieb9 noe cū fabricaret
arca: in qua pauce idest
octo anime salue facte sunt per aquā:
q ⁊ nos nunc silis forme saluos facit
baptisma: nō carnis depositio sordium:
sȝ ɔscie bone iterrogatio i deū: p resur
rectionē iesu xp̄i a mortuis: q est i dexte
ra dei: degluties mortē vt vite eterne here
des efficeremur: pfect9 i celū subiectis si
bi angelis ⁊ ptātib9 ⁊ ṽtutib9. Cap.4.

Christo igitur passo in carne:
⁊ vos eadē cogitatiōe armamini:
q2 q passus est in carne desijt a pctis:
vt non iam desiderijs hominum
sed voluntate dei qd reliquum est in
carne viuat temporis. Sufficit enim
preteritum tempus ad voluntatem
gentium consummandam his q ambu
lauerūt i luxurijs: desiderijs: vinolētijs:
comessatōib9: potatōib9: ebrietatib9: ⁊ il
licitis idolor cultib9. In quo āmirant
nō ɔcurrētib9 vobis in eandē luxurie cō
fusionē blasphemātes: q reddent rationē
ei q parat9 est iudicare viuos ⁊ mortu
os. Propter hoc ei ⁊ mortuis euāgeli-
zatū est: vt iudicent qdē sȝ hoies in car
ne: viuāt aūt sȝ deū in spū. Omium autē
finis appropinquit. Estote itaqȝ prudē
tes ⁊ vigilate in orōnib9: añ omnia aūt
mutuā i vobisinetipsis charitatē ɔtinuam
hñtes q2 charitas opit mltitudinē pctōr.
Hospitales inuicē: sine murmuratione.
Vnusqsqȝ sicut accepit grāȝ i alterutr
illā āministrātes: sicut boni dispensato-
res multiformis grē dei. Si qs loqt:
q̄si smōes dī. Si qs ministrat: tāq ex ṽ
tute quā āministrat de9: vt i oib9 hono
rificet de9 p iesuȝ xp̄m: cui est glia ⁊
imperium in secula seculorum Amen.
Charissimi nolite pegrinari in feruore
q ad temptatiōeȝ vobis sit: q̄si noui ali

Hebre.9.d
Roma.5.b
D
Mat.24.c
Luce.17.f
A
Ephe.4.d
Jaco.4.b
B
Pro.10.b.
Ro.12.c
Hebre.13.a
Philip.2.b
C

νοῦ ὑμῖν συμβαίνοντος, ἀλλὰ καθὸ κοινω-
νεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι χαίρετε, ἵ-
να καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ
χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀ-
νόματι Χριστοῦ μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης
καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέ-
παυται, κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται,
κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑ-
μῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κα-
κοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος. εἰ δὲ ὡς
χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ
τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ὅτι ὁ καιρὸς
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ
θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος
τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ.
καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ
ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται. ὥστε καὶ οἱ πά-
σχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πι-
στῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐ-
τῶν ἐν ἀγαθοποιΐα. Cap.5.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ
ὡς συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν
τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελ-
λούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.
ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ,
ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἑκουσί-
ως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως,
μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλ-
λὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ φα-
νερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν
ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁμοίως
νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάν-
τες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπει-
νοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπε-
ρηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδω-
σι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν
χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ,
πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες
ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νή-
ψατε, γρηγορήσατε, ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διά-
βολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζη-
τῶν τίνα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ
πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων
τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι. ὁ δὲ θε-
ὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν
αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ ὀλί-
γον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στη-
ρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα
καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
ἀμήν. διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀ-
δελφοῦ ὡς λογίζομαι δι' ὀλίγων ἔγρα-
ψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην
εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε.

qd vobis cōtingat: sed communicantes
christi passionibus gaudete: vt
⁊ in reuelatione glorie eius [in noie
gaudeatis exultātes. Si exprobramini
xp̄i: beati eritis: qm̄ qd ē honoris glorie
⁊ ṽtutis dei: ⁊ q ē ei9 spūs sup vos req
escet.
Nemo autem vestrum
patiat q̄si homicida aut fur aut male
ficus aut alienor appetitor. Si aūt vt
xp̄ianus: nō erubescat: glorificet autē
deum in isto nomine: qm̄ tempus ē vt
incipiat iudicium a domo
dei. Si aūt primū a nobis: quis finis
eorum qui non credunt dei euangelio?
Et si iustus qdē vix saluabit: impius et
pctōr vbi parebūt? Itaqȝ ⁊ hi q pati
untur secundum voluntatem dei: fideli
creatori commendent animas suas
in benefactis. Cap.5.

Seniores ergo q i vobis sūt obsecro
consenior ⁊ testis
xp̄i passionū: q ⁊ eius que in futuro
reuelanda est glorie communicator.
Pascite q in vobis est gregem dei:
puidētes nō coacte sȝ spōtanee sm deū:
neqȝ turpis lucri grā: sȝ voluntarie:
neqȝ vt dominantes in cleris: sed
forma facti gregi ex aīo. Et cū apparu
erit princeps pastorum percipietis
imarcessibilē glorie coronaȝ. Similiter
adolescētes subditi estote seniorib9. Oēs
eni inuicem humilitatem
insinuate: q2 dominus superbis
resistit: humilibus aūt dat
grām. Humiliamini igitur sub potenti
manu dī: vt vos exaltet i tpe visitatōis
oēm sollicitudineȝ vestram proijcientes
in eū: qm̄ ipsi cura est de vobis. So
brij estote ⁊ vigilate q2 aduersari9 vr̄ dia
bolus tanq̄ leo rugiens circuit querens
quem deuoret. Cui resistite fortes
i fide: scientes eandem passionē ei que
i mundo est vr̄e fraternitati fieri. Deus
aūt omnis gratie qui vocauit nos in
eternā suā gloriā in xp̄o iesu modicum
passos: ipse perficiet: confirmabit:
solidabitqȝ. Ipsi gloria
et imperium in secula seculorum.
Amē. Per siluanū fidelem frēȝ vob
vt arbitror breuiter scripsi
obsecrans ⁊ contestās hanc
esse verā gratiā dei: in qua statis.

D
Prou.11.d
A
B
Jaco.4.c
Luce.12.c
Roma.12.c
C
D

ασπάσεται υμάς η εν βαβυλώνι συνεκλεκτή, και μάρκος ο υιός μου. ασπάσασθε αλλήλους εν φιλήματι αγάπης. ειρήνη υμίν πάσι τοις εν χριστώ ιησού, αμήν.

Τέλος της του αγίου πέτρου πρώτης επιστολής.

Salutat vos ecclesia q̃ est i babylõe collecta: et marcus filius meus. Salutate invicẽ in osculo sancto. Gratia vobis omnibus q̃ estis in xp̃o iesu. Amen.

Explicit ep̃la bt̃i petri apostoli prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Simon petrus per fidem huic mundo sapientes mortuos esse declarat: eisdemq; pietatis quanta sit magnitudo luce ipsa clarius manifestat.

Explicit argumentum.

Η του αγίου πέτρου καθολική δευτέρα επιστολή. Cap.i.

Συμεών πέτρος δούλος και απόστολος ιησού χριστού τοις ισότιμον ημίν λαχούσι πίστιν εν δικαιοσύνη του θεού ημών και σωτήρος ιησού χριστού. χάρις υμίν και ειρήνη πληθυνθείη εν επιγνώσει του θεού και χριστού ιησού του κυρίου ημών. ως πάντα ημίν της θείας δυνάμεως αυτού τα προς ζωήν και ευσέβειαν δεδωρημένης διά της επιγνώσεως του καλέσαντος ημάς διά δόξης και αρετής. δι' ων τα τίμια ημίν και μέγιστα επαγγέλματα δεδώρηται, ίνα διά τούτων γένησθε θείας κοινωνοί φύσεως, αποφυγόντες της εν κόσμω εν επιθυμία φθοράς και αυτό τούτο δε σπουδήν πάσαν παρεισενέγκαντες επιχορηγήσατε εν τη πίστει υμών την αρετήν, εν δε τη αρετή την γνώσιν, εν δε τη γνώσει την εγκράτειαν, εν δε τη εγκρατεία την υπομονήν, εν δε τη υπομονή την ευσέβειαν, εν δε τη ευσεβεία την φιλαδελφίαν, εν δε τη φιλαδελφία την αγάπην. ταύτα γαρ υμίν υπάρχοντα και πλεονάζοντα ουκ αργούς ουδέ ακάρπους καθίστησιν εις την του κυρίου ημών ιησού χριστού επίγνωσιν. ω γαρ μη πάρεστι ταύτα, τυφλός εστι μυωπάζων, λήθην λαβών του καθαρισμού των πάλαι αυτού αμαρτιών. διό μάλλον αδελφοί σπουδάσατε βεβαίαν υμών την κλήσιν και εκλογήν ποιείσθαι. ταύτα γαρ ποιούντες ου μη πταίσητε ποτέ. ούτω γαρ πλουσίως επιχορηγηθήσεται υμίν η είσοδος εις την αιώνιον βασιλείαν του κυρίου ημών ιησού χριστού. διό ουκ αμελήσω αεί υμάς υπομιμνήσκειν περί τούτων, καίπερ ειδότας και εστηριγμένους εν τη παρούση αληθεία. δίκαιον δε ηγούμαι εφόσον ειμί εν τούτω τω σκηνώματι διεγείρειν υμάς εν υπομνήσει, ειδώς ότι ταχινή εστιν η απόθεσις του σκηνώματός μου, καθώς και ο κύριος ημών ιησούς χριστός εδήλωσέ μοι. σπουδάσω δε

Incipit epistola secunda beati Petri apostoli. Cap.i.

A

Simon petrus servus et apostolus iesu xp̃i: his q̃ coequalem nobiscũ sortiti sunt fidẽ in iustitia dei nr̃i et salvatoris iesu xp̃i. Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione dei et christi iesu dñi nr̃i. Quõ oĩa nobis divine virtutis sue que ad vitam et pietatem donata sunt per cognitionẽ eius qui vocavit nos propria gloria et virtute. Per quem maxima et p̃ciosa nobis promissa donavit: ut per hoc efficiami divine ↄsortes nature: fugiẽtes eius q̃ in mundo est ↄcupiscẽtie corruptionẽ. Vos aũt curã oẽm subinferẽtes ministrate in fide

B

vestra virtutẽ: in virtute autẽ sciẽtiã: i scia aũt abstinẽtiã: in abstinentia autẽ patientiam: in patientia autem pietatem: in pietate autem amorẽ fraternitatis: in amore aũt fraternitatis charitatẽ. Hec eĩ si vobiscũ assint et superẽt: nõ vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri iesu xp̃i cognitione. Cui eĩ non presto sũt hec: cecus ẽ et manu tẽptãs: oblivionẽ accipiẽs purgatõis veterũ suorũ delictorũ.

C

Quapropter frẽs magis satagite ut per bona opa certã vr̃az vocationẽ et electionem faciatis. Hec eĩ faciẽtes non peccabitis aliqñ. Sic eĩ abũdãter ministrabitur vobis introitus in eternum regnũ dñi et salvatoris nr̃i iesu xp̃i. Propter qḋ vos incipiã sp cõmonere de his: et q̃dẽ sciẽtes et ↄfirmatos vos in presenti veritate. Iustum aũt arbitror q̃diu sũ i hoc tabernaculo suscitare vos i cõmonitione: certus q̃ velox est depositio tabernaculi mei: s̃m q̃ et dominus noster iesus xp̃s significavit mihi. Dabo aũt operã

και εκάστοτε έχειν υμάς μετά την εμήν έξοδον, την τούτων μνήμην ποιείσθαι. ου γαρ σεσοφισμένοις μύθοις εξακολουθήσαντες εγνωρίσαμεν υμίν την του κυρίου ημών ιησού χριστού δύναμιν και παρουσίαν, αλλ' επόπται γεννηθέντες της εκείνου μεγαλειότητος. λαβών γαρ παρά θεού πατρός τιμήν και δόξαν, φωνής ενεχθείσης αυτώ τοιάσδε υπό της μεγαλοπρεπούς δόξης. ούτός εστιν ο υιός μου ο αγαπητός, εις ον εγώ ευδόκησα. και ταύτην την φωνήν ημείς ηκούσαμεν εξ ουρανού ενεχθείσαν, συν αυτώ όντες εν τω όρει τω αγίω. και έχομεν βεβαιότερον τον προφητικόν λόγον. ω καλώς ποιείτε προσέχοντες ως λύχνω φαίνοντι εν αυχμηρώ τόπω, έως ου ημέρα διαυγάσει, και φωσφόρος ανατείλη εν ταις καρδίαις υμών. τούτο πρώτον γινώσκοντες ότι πάσα προφητεία γραφής ιδίας επιλύσεως ου γίνεται ου γαρ θελήματι ανθρώπου ηνέχθη ποτέ προφητεία, αλλά υπό πνεύματος αγίου φερόμενοι ελάλησαν άγιοι θεού άνθρωποι. Cap.2.

Εγένοντο δε και ψευδοπροφήται εν τω λαώ, ως και εν υμίν έσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οίτινες παρεισάξουσιν αιρέσεις απωλείας, και τον αγοράσαντα αυτούς δεσπότην αρνούμενοι, επάγοντες εαυτοίς ταχινήν απώλειαν. και πολλοί εξακολουθήσουσιν αυτών ταις ασελγείαις, δι' ους η οδός της αληθείας βλασφημηθήσεται, και εν πλεονεξία πλαστοίς λόγοις υμάς εμπορεύσονται. οις το κρίμα έκπαλαι ουκ αργεί και η απώλεια αυτών ου νυστάξει. ει γαρ ο θεός αγγέλων αμαρτησάντων ουκ εφείσατο, αλλά σειραίς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εις κρίσιν τηρουμένους, και αρχαίου κόσμου ουκ εφείσατο, αλλά όγδοον νώε δικαιοσύνης κήρυκα εφύλαξε, κατακλυσμόν κόσμω ασεβών επάξας, και πόλεις σοδόμων και γομόρρας τεφρώσας καταστροφή κατέκρινεν, υπόδειγμα μελλόντων ασεβείν τεθεικώς, και δίκαιον λώτ καταπονούμενον υπό της των αθέσμων εν ασελγεία αναστροφής ερρύσατο. βλέμματι γαρ και ακοή ο δίκαιος, εγκατοικών εν αυτοίς ημέραν εξ ημέρας ψυχήν δικαίαν ανόμοις έργοις εβασάνιζεν. οίδε κύριος ευσεβείς εκ πειρασμών ρύεσθαι, αδίκους δε εις ημέραν κρίσεως κολαζομένους τηρείν. μάλιστα δε τους οπίσω σαρκός εν επιθυμία μιασμού πορευομένους και κυριότητας καταφρονούντας. τολμηταί, αυθάδεις δόξας ου τρέμουσι βλασ

D

et frequẽter habere vos post obitũ meũ: ut horũ oĩuz memoriã faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti notã fecimus vobis domini nostri iesu christi virtutem et presentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorẽ et gloriã: voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui: ipsũ audite. Et hãc vocẽ nos audiuimus de celo allatã: cũ essẽmus cum ipso in mõte scõ. Et habemus firmiorem propheticum sermonẽ: cui bene facitis attendentes quasi lucerne lucẽti in caliginoso loco: donec dies elucescat: et lucifer oriatur in cordibus vr̃is. Hoc primũ intelligentes q̃ ois prophetia scripture propria interpretatiõe nõ fit. Nõ eĩ voluntate humana allata ẽ aliqñ pphetia: sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Cap.2.

Esaie.42.a
Mat.3.g. et.17.b.
Mar.1.b.
Luce.3.e.

A

Fuerũt vero et pseudoprophete in populo: sicut et i vobis erũt magistri mendaces: qui introducent sectas perditionis: et eum qui emit eos dñm negant: superducentes sibi celerẽ perditionẽ. Et multi sequentur eorum luxurias: per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis vbis de vobis negociabũtur. Quibus iudiciũ iã olim nõ cessat: et perditio eorum non dormitat. Si eĩ deus angelis peccãtibus nõ pepercit: sed rudẽtibus inferni detractos i tartarum tradidit cruciãdos i iudiciũ reservari: et originali mũdo nõ pepercit: sed octavũ noe iustitie preconem custodivit: diluvium mũdo impiorũ inducens: et civitates sodomorũ et gomorreorũ i cinerẽ redigẽs eversione dãnavit: exẽplũ eorũ q̃ impie acturi sũt ponẽs: et iustũ Loth oppressum a nephãdorũ luxuriosa ↄversatione eripuit. Aspectu .n. et auditu iustus erat: habitans apud eos q̃ de die in diẽ aiam iustã iniq̃s operibus cruciabant. Novit deus pios de temptatione eripere: iniquos vero i diẽ iudicii reservare cruciãdos. Magis aũt eos q̃ post carnẽ in ↄcupiscẽtia imũdicie ambulãt dñationes q; ↄtẽnũt audaces sibi placẽtes sectas nõ metuũt itroducere blas=

Gene.7.a.

B

Gene.19.d

Psal.36.

φημοῦντες, ὅπου ἄγγελοι ἰσχύι καὶ δυνά-
μει μείζονες ὄντες οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν
παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ
ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα εἰς ἅ-
λωσιν καὶ φθορὰν ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασ-
φημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρή-
σονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας. ἡδο-
νὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπίλοι
καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις
αὐτῶν συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς
ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκατα-
παύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς
ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλε-
ονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλειπόν-
τες εὐθεῖαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἐξακολου-
θήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ,
ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν, ἔλεγξιν δὲ ἔσ-
χεν ἰδίας παρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον
ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυ-
σε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. οὗτοι
εἰσὶ πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλα-
πος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους
εἰς αἰῶνα τετήρηται. ὑπέρογκα γὰρ μαται-
ότητος φθεγγόμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυ-
μίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὀλίγον ἀπο-
φυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους
ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ
δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ
τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. οἱ γὰρ
ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου
ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέν-
τες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα
χείρονα τῶν πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐ-
τοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιο-
σύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς πα-
ραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέ-
βηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας.
κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ
ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

Cap.3.

Ταύτην ἤδη ἀγαπητοὶ δευτέραν ὑμῖν
γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διαγείρω ὑ-
μῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν,
μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑ-
πὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀπο-
στόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ
σωτῆρος. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅ-
τι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμ-
παῖκται κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν
πορευόμενοι, καὶ λέγοντες ποῦ ἐστὶν ἡ ἐ-
παγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ἀφ' ἧς
γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως

phemãtes. Ubi angeli fortitudie ꝛ vir-
tute cũ sit maiores nõ portãt aduersũ se
a dño execrabile iudicium. Hi vero *C*
velut irratiõabilia pecora naturalr ĩ ca-
ptionẽ ꝛ in ꝑniciẽ his q ignorãt blasphe-
mãtes: in corruptiõe sua peribunt:
ꝑcipiẽtes mercedẽ iniusticie. Voluptatẽ
existimãtes diei delitias coinqnationis
ꝛ macule: delicijs affluẽtes in ꝯuiuijs
suis luxuriantes vobiscuȝ: oculos
habentes plenos adulterij ꝛ incessabilis
delicti: pellicentes animas
instabiles: cor exercitatum in auaritia
habentes: maledictionis filij dereliquẽ-
tes rectam viam errauerunt: secuti
viam balaam ex bosor: qui
mercedẽ iniqtatis amauit: correptioneȝ
habuit sue vesanie. Subiugale mu-
tũ aial in hois voce loquens prohibuit *D*
prophete insipientiam. Hi *Jude.1.c.*
sũt fõtes sine aqua: ꝛ nebule turbinibus
exagitate: quibus caligo tenebraruȝ
reseruatur. Superba enim vanitatis
loqntes pelliciunt in desiderijs
carnis luxurie eos qui paululũ effugi-
unt: qui in errore conuersati
libertatem illis promittentes: cũ ipsi
serui sint corruptionis. A quo enim
qs superatus est: huius ꝛ seruus est. Si ei
refugientes coinquinationes mundi
in cognitione dñi nr̃i ꝛ saluatoris iesu
xp̃i: his rursus implicati
superantur: facta sunt eis posteriora
deteriora prioribus. Melius ei erat illis
non cognoscere viam iustitie:
q̃ post agnitionẽ retrorsũ cõuerti ab eo
qd illis traditũ ẽ scto mãdato. Cõtigit
enim eis illud veri prouerbij.
Canis reuersus ad suum vomitum: ꝛ *Pro.26.b.*
sus lota in volutabro luti.

Cap.3.

Hanc ecce vobis charissimi secũdaȝ *A*
scribo epistolaȝ: in quibus vestrã
excito in cõmonitiõe sincerã menteȝ:
vt memores sitis eoꝝ q ꝑdixi vboꝝ a
sanctis prophetis ꝛ apostolorum
vestrorum preceptorum domini ꝛ
saluatoris. Hoc primum scientes q *1.Tim.4.a*
venient ĩ nouissimis diebus ĩ deceptiõe illu- *2.Tim.3.a.*
sores iuxta proprias concupiscentias
ãbulãtes: dicẽtes vbi est promissio aut
aduentus eius? Ex quo
enim patres dormierũt: omnia sic

διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ
αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦ-
σαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδα-
τος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν
ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώ-
λετο. οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐ-
τοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ πυρὶ τη-
ρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας
τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ
λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέ-
ρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔ-
τη ὡς μία ἡμέρα. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς
ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦν-
ται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλό-
μενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς με-
τάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου
ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοι-
ζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσού-
μενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔρ-
γα κατακαήσεται. τούτων οὖν πάντων λυ-
ομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁ-
γίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδο-
κῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς
τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμε-
νοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα
τακήσεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν
καινὴν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπάγγελμα προσ-
δοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. διὸ ἀ-
γαπητοὶ ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσα-
τε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι
ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακρο-
θυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγα-
πητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐ-
τῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ
ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐ-
ταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστὶ δυσνόητά τι-
να, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦ-
σιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν
ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπη-
τοὶ προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ
τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέ-
σητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν
χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ
σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ
νῦν εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου Πέτρου καθολικῆς
δευτέρας ἐπιστολῆς.

ꝑseuerãt ab initio creature. Latet eiȝ *B*
eos hoc: volẽtes q celi erant
prius ꝛ terra de aqua ꝛ per aquam
consistens dei verbo: per que ille
tũc mũdus aqua inũdatus perijt.
Celi autem qui nunc sunt ꝛ terra eodeȝ
verbo repositi sunt igni seruati
in die iudicij et perditionis
impiorũ hoiuȝ. Vnũ vero hoc non
lateat vos charissimi: qr vnus dies
apud dñȝ sicut mille anni: ꝛ mille ãni *Ps.89.*
sicut dies vnus. Nõ tardat dominus
ꝑmissionẽ suã sicut qdã existimãt:
sȝ patienter agit propter vos: nolens
aliquos perire: sed omnes ad penitẽtiã *C*
reuerti. Adueniet aũt dies domini *1.The.5.a.*
vt fur: in quo celi magno impetu *Apo.3.a.*
transient: elementa vero calore
soluent: terra aũt ꝛ que in ipsa sunt opa
exurent. Cũ igr̃ hec oia dissoluẽda sint
qles opȝ vos esse in sanctis
ꝯuersatiõibus ꝛ pietatibus: expectãtes
ꝛ properantes in aduentum
diei domini: per queȝ celi ardentes
soluentur ꝛ elementa ignis ardore
tabescẽt. Nouos vo celos ꝛ nouã terrã *Esai.65.d.*
fm promissa ipsius expectamus: *Apoc.21.a.*
ĩ qbus iustitia hitat. Propter qd charis-
simi hec expectãtes: satagite
immaculati ꝛ inuiolati ei inueniri *D*
in pace: ꝛ dñi nr̃i iesu xp̃i lõganimitatẽ
saluteȝ arbitramini: sicut ꝛ charissimus
frater noster paulus fm datam sibi
sapiãȝ scripsit vobis: sicut ꝛ
in omnibus epistolis loquens in eis
de his: in quibus sũt quedaȝ difficilia
itellectu: q̃ idocti ꝛ instabiles deprauãt:
sicut ꝛ ceteras scripturas ad
suam ipsorum ꝑditionẽ. Vos igit frẽs
prescientes custodite: ne
insipiẽtium errore traducti excidatis a
propria firmitate. Crescite vero in
gratia ꝛ in cognitione domini nostri et
saluatoris iesu christi. Ipsi gloria ꝛ
nunc in diem eternitatis. Amen.

Explicit epistola beati Petri apo-
stoli secunda.

Incipit argumentum in epistolam beati Johannis apostoli primam

Rationẽ verbi ꝛ q deus ipse sit charitas manifestat et susurrones fratrum nec deuȝ scire: nec pios fie-
ri posse eousqȝ dissertat: vt esse comprobet homicidas: eo q odium sit interfectionis occasio.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιωάννου καθολική πρώτη επιστολή. Cap. 1.

Ο ην απ αρχής, ο ακηκόαμεν, ο εωράκαμεν τοις οφθαλμοίς ημών, ο εθεασάμεθα και αι χείρες ημών εψηλάφησαν περί του λόγου της ζωής, και η ζωή εφανερώθη, και εωράκαμεν και μαρτυρούμεν και επαγγέλλομεν υμίν την ζωήν την αιώνιον, ήτις ην προς τον πατέρα και εφανερώθη ημίν. ο εωράκαμεν και ακηκόαμεν απαγγέλλομεν υμίν, ίνα και υμείς κοινωνίαν έχητε μεθ ημών, και η κοινωνία δε η ημετέρα μετά του πατρός και μετά του υιού αυτού ιησού χριστού. και ταύτα γράφομεν υμίν, ίνα η χαρά ημών η πεπληρωμένη. και εστίν αύτη η επαγγελία ην ακηκόαμεν απ αυτού, και αναγγέλλομεν υμίν, ότι ο θεός φως εστί, και σκοτία εν αυτώ ουκ εστίν ουδεμία. εάν είπωμεν ότι κοινωνίαν έχομεν μετ αυτού και εν τω σκότει περιπατώμεν, ψευδόμεθα, και ου ποιούμεν την αλήθειαν. εάν δε εν τω φωτί περιπατώμεν, ως αυτός εστίν εν τω φωτί, κοινωνίαν έχομεν μετ αλλήλων, και το αίμα ιησού χριστού του υιού αυτού καθαρίζει ημάς από πάσης αμαρτίας. εάν είπωμεν ότι αμαρτίαν ουκ έχομεν, εαυτούς πλανώμεν, και η αλήθεια ουκ εστίν εν ημίν. εάν ομολογώμεν τας αμαρτίας ημών, πιστός εστί και δίκαιος ίνα αφή ημίν τας αμαρτίας, και καθαρίση ημάς από πάσης αδικίας. εάν είπωμεν ότι ουχ ημαρτήκαμεν, ψεύστην ποιούμεν αυτόν, και ο λόγος αυτού ουκ εστίν εν ημίν. Cap. 2.

Τεκνία μου ταύτα γράφω υμίν, ίνα μη αμάρτητε. και εάν τις αμάρτη, παράκλητον έχομεν προς τον πατέρα ιησούν χριστόν δίκαιον. και αυτός ιλασμός εστί περί των αμαρτιών ημών, ου περί των ημετέρων δε μόνον αλλά και περί όλου του κόσμου. και εν τούτω γινώσκομεν ότι εγνώκαμεν αυτόν, εάν τας εντολάς αυτού τηρώμεν. ο λέγων έγνωκα αυτόν, και τας εντολάς αυτού μη τηρών, ψεύστης εστί, και εν τούτω η αλήθεια ουκ εστίν. ος δ αν τηρή αυτού τον λόγον, αληθώς εν τούτω η αγάπη του θεού τετελείωται. εν τούτω γινώσκομεν ότι εν αυτώ εσμέν. ο λέγων εν αυτώ μένειν, οφείλει καθώς εκείνος περιεπάτησε, και αυτός ούτως περιπατείν. αδελφοί ουκ εντολήν καινήν γράφω

Incipit epistola beati Johannis apostoli prima. Cap. 1.

A Quod fuit ab initio quod audiuimus: quod vidimus oculis nostris: quod perspeximus et manus nostre contrectauerunt de verbo vite: et vita manifesta est: et vidimus et testamur et annunciamus vobis vitam eternam: que erat apud patrem et apparuit nobis. B Quod vidimus et audiuimus annunciamus vobis: vt et vos societatem habeatis nobiscum: et societas nostra sit cum patre et cum filio eius iesu christo. Et sdium vestrum sit hec scribimus vobis vt gaudeatis: et gau plenum. (Joan. 6. f) Et hec est annunciatio quam audiuimus ab eo: et annunciamus vobis: quoniam deus lux est: et tenebre in eo non sunt vlle. C Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus: mentimur: et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus: sicut et ipse est in luce: societatem habemus adinuicem: et sanguis iesu christi filii eius emundat nos ab omni peccato. (Hebr. 9. b. Apo. 1. b.) D Si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est et iustus vt remittat nobis peccata nostra: et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus: mendacem facimus eum: et verbum eius non est in nobis. Cap. 2.

A Filioli mei hec scribo vobis: vt non peccetis. Sed et si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem iesum christum iustum. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum: si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse eum: et mandata eius non custodit: mendax est: et in hoc veritas non est. (Infra. 4. d) Qui autem seruat verbum eius: vere in hoc charitas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus. Qui dicit se in christo manere: debet sicut ille ambulauit: et ipse ambulare. Charissimi non mandatum nouum scribo

ὑμῖν. ἀλλ' ἐντολὴν παλαιάν, ἣν εἴχετε ἀπ'
ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος
ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς. πάλιν ἐντολὴν και
νὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ
καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ
φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ
φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν,
ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάν
δαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀ
δελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ καὶ ἐν τῇ σκο
τίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. ὅτι
ἡ σκοτία ἐτύφλωσεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλ-
μούς. γράφω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑ
μῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. γρά-
φω ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρ-
χῆς. γράφω ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε
τὸν πονηρόν. γράφω ὑμῖν παιδία, ὅτι ἐγνώ
κατε τὸν πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι,
ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν
ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. μὴ
ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ.
ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀ-
γάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ
κόσμῳ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυ-
μία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βί
ου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ κό
σμου ἐστί. καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐ
πιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ
θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. παιδία, ἐσχάτη
ὥρα ἐστί. καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντί-
χριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολ-
λοὶ γεγόνασιν, ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχά-
τη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦ
σαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενή
κ[ε]ισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν
ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς χρίσ
μα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα.
οὐκ ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλή
θειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν
ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. τίς ἐστιν
ὁ ψεύστης εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς
οὐκ ἔστιν ὁ χριστός, οὗτός ἐστιν ὁ ἀντί-
χριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υ
ἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν
πατέρα ἔχει. ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρ-
χῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω, ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ'
ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν
τῷ πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγε-
λία ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν
τὴν αἰώνιον. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν
πλανώντων ὑμᾶς, καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα

vobis: sed mandatum vetus quod habuistis
ab initio. Mandatum vetus est verbum
quod audistis. Iterum mandatum novum
scribo vobis: quod verum est in ipso
et in vobis: quia tenebre transierunt: et
verum lumen iam lucet. Qui dicit se in
luce esse: et fratrem suum odit:
in tenebris est usque adhuc. Qui diligit
fratrem suum in lumine manet: et scandalum
in eo non est. Qui autem odit fratrem
suum in tenebris est: et in tenebris
ambulat: et nescit quo eat: quia
tenebre obcecaverunt oculos eius.
Scribo vobis filioli: quoniam remittuntur vobis
peccata propter nomen eius. Scribo
vobis patres: quoniam cognovistis eum qui ab ini
tio est. Scribo vobis adolescentes: quoniam vici
stis malignum. Scribo vobis infantes: quoniam co
gnovistis patrem. Scribo vobis iuvenes:
quoniam fortes estis: et verbum dei manet in
vobis: et vicistis malignum. Nolite
diligere mundum neque ea que in mundo
sunt. Si quis diligit mundum: non est chari
tas patris in eo. Quoniam omne quod est in
mundo concupiscentia carnis est: et concupi
scentia oculorum: et superbia vite: que
non est ex patre: sed ex mundo
est. Et mundus transit et concupiscentia
eius. Qui autem facit voluntatem
dei manet in eternum. Filioli: novissima
hora est. Et sicut audistis quia antichristus
venit: nunc antichristi multi
facti sunt. Unde scimus quia novissima
hora est. Ex nobis prodierunt: sed non erant
ex nobis. Nam si fuissent ex nobis: perman
sissent utique nobiscum. Sed ut manife
sti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed
vos unctionem habetis a sancto: et nostis omnia.
Non scripsi vobis quasi ignorantibus verita
tem: sed quasi scientibus eam: et quoniam omne
mendacium ex veritate non est. Quis est
mendax nisi is qui negat quoniam Iesus
non est christus? Hic est antichristus
qui negat patrem et filium.
Omnis qui negat filium: nec
patrem habet: qui confitetur filium: et patrem habet.
Vos quod audistis ab initio
in vobis permaneat: quia si in vobis permanserit
quod audistis ab initio: et vos in filio et
patre manebitis. Et hec est repromissio
quam ipse pollicitus est nobis vitam
eternam. Hec scripsi vobis de
his qui seducunt vos: et vos unctionem

Ioban. 15. g
1. 4. d
Leui. 19. c.
Infra. 3. c.
Infra. 4. a. 2. Ioan. 1. b.

B

C

D

ο ελάβετε απ αυτού εν υμίν μένει. και ου
χρείαν έχετε ίνα τις διδάσκη υμάς, αλλ
ως το αυτό χρίσμα διδάσκη υμάς περί
πάντων, και αληθές εστί, και ουκ εστί ψεύ
δος. και καθώς εδίδαξεν υμάς μενείτε εν αυ
τώ. και νυν τεκνία μένετε εν αυτώ, ίνα όταν
φανερωθή έχωμεν παρρησίαν, και μη αισ-
χυνθώμεν απ αυτού εν τη παρουσία αυτού
εάν ίδητε ότι δίκαιος εστί, γινώσκετε ότι
πας ο ποιών την δικαιοσύνην, εξ αυτού γε
γέννηται. Cap. 3.

Ἴδετε ποταπήν αγάπην δέδωκεν ημίν ο πα
τήρ, ίνα τέκνα θεού κληθώμεν. διατούτο
ο κόσμος ου γινώσκει ημάς, ότι ουκ έγνω
αυτόν. αγαπητοί νυν τέκνα θεού εσμέν, και
ούπω εφανερώθη τι εσόμεθα οίδαμεν δε ότι
εάν φανερωθή όμοιοι αυτώ εσόμεθα, ότι ο
ψόμεθα αυτόν καθώς εστί. και πας ο έχων
την ελπίδα ταύτην επ αυτώ αγνίζει εαυτόν
καθώς εκείνος αγνός εστί. πας ο ποιών την
αμαρτίαν και την ανομίαν ποιεί, και η αμαρ
τία εστίν η ανομία. και οίδατε ότι εκείνος ε-
φανερώθη, ίνα τας αμαρτίας ημών άρη, και
αμαρτία εν αυτώ ουκ εστι. πας ο εν αυτώ
μένων, ουκ αμαρτάνει. πας ο αμαρτάνων,
ουχ εώρακεν αυτόν, ουδέ έγνωκεν αυτόν.
τεκνία μηδείς πλανάτω υμάς. ο ποιών την
δικαιοσύνην δίκαιός εστί, καθώς εκείνος δί-
καιός εστιν. ο ποιών την αμαρτίαν, εκ του
διαβόλου εστίν, ότι απ αρχής ο διάβολος
αμαρτάνει. εις τούτο εφανερώθη ο υιός του
θεού, ίνα λύση τα έργα του διαβόλου. πας
ο γεγεννημένος εκ του θεού, αμαρτίαν ου
ποιεί, ότι σπέρμα αυτού εν αυτώ μένει. και
ου δύναται αμαρτάνειν, ότι εκ του θεού γε
γέννηται. εν τούτω φανερά εστί τα τέκνα
του θεού και τα τέκνα του διαβόλου. πας
ο μη ποιών δικαιοσύνην, ουκ εστί εκ του θε
ού, και ο μη αγαπών τον αδελφόν αυτού.
ότι αύτη εστίν η αγγελία ην ηκούσατε απ
αρχής, ίνα αγαπώμεν αλλήλους. ου καθώς
κάιν εκ του πονηρού ην, και έσφαξε τον α-
δελφόν αυτού. και χάριν τίνος έσφαξεν αυ
τόν, ότι τα έργα αυτού πονηρά ην, τα δε
του αδελφού αυτού δίκαια. μη θαυμάζετε
αδελφοί μου ει μισεί υμάς ο κόσμος. ημείς
οίδαμεν ότι μεταβεβήκαμεν εκ του θανάτου
εις την ζωήν ότι αγαπώμεν τους αδελφούς.
ο μη αγαπών τον αδελφόν, μένει εν τω θα
νάτω. πας ο μισών τον αδελφόν αυτού, αν
θρωποκτόνος εστί. και οίδατε ότι πας ανθρω
ποκτόνος ουκ έχει ζωήν αιώνιον εν αυτώ
μένουσαν. εν τούτω εγνώκαμεν την αγά-
πην του θεού, ότι εκείνος υπέρ ημών την ψυ

quã accepistis ab eo maneat in vobis.
Et nõ necesse habetis vt aliqs doce
at vos: sz sicut vnctio ei⁹ docet vos de
oibus: ⁊ verũ est ⁊ non est mendaciuz.
Et sicut docuit vos: manete in eo.
Et nunc filioli manete in eo: vt cũ
apparuerit habeam⁹ fiduciã: ⁊ nõ ɔfũ
damur ab eo in aduentu eius.
Si scitis qm̃ iustus est: scitote qm̃ et
omnis qui facit iustitiã: ex ipso natus
est. Cap. 3.

Videte qlẽ charitatẽ dedit nobis pr̃:
vt filij dei noiemur ⁊ sim⁹. Prop
ter hoc mũdus nõ nouit nos: qz nõ no
uit eũ. Charissimi nũc filij dei sum⁹: ⁊
nõdũ apparuit qd erim⁹. Scimus qm̃
cũ apparuerit: siles ei erim⁹: qm̃ vi
debimus eum sicuti est. Et oĩs q habet
hanc spem in eo: sanctificat se:
sicut ⁊ ille sctũs est. Omnis q facit
pctũz ⁊ iniqtatẽ facit. Et peccatum
est iniqtas. Et scitis qz ille apparuit
vt peccata tolleret: ⁊
pctũz in eo nõ est. Oĩs q in eo
manet non peccat: ⁊ oĩs qui peccat:
non vidit eum nec cognouit eum.
Filioli nemo vos seducat. Qui facit
iustitiã iustus est: sicut ⁊ ille iustus
est. Qui facit peccatum ex
diabolo est: qm̃ ab initio diabolus
peccat. In hoc apparuit filius
dei: vt dissoluat opera diaboli. Omnis
q natus est ex deo peccatum non
facit: qm̃ semen ipsius in eo manet: ⁊
nõ põt peccare qm̃ ex deo natus est.
In hoc manifesti sunt filij
dei ⁊ filij diaboli. Omnis
qui non facit iustitiã non est ex deo:
⁊ qui non diligit fratrem suum.
Qm̃ hec est ãnũciatio quã audistis ab
initio vt diligam⁹ alterutrũ. Nõ sicut
cain q ex maligno erat: ⁊ occidit frẽm
suum. Et propter qd occidit eum?
Qm̃ opa eius maligna erãt: frĩs aũt
eius iusta. Nolite mirari
fratres si odit vos mundus. Nos
scim⁹ qm̃ translati sumus de morte
ad vitam: quoniam diligimus
frẽs. Qui nõ diligit: manet in morte.
Oĩs qui odit fratrem suum homicida
est. Et scitis qm̃ omnis homicida
non habet vitam eternam in se
manẽtẽ. In hoc cognouimus charitatẽ
dei: qm̃ ille

A

1. Pet. 2. d
Esai. 53. b.

B

Mat. 4. a
Mar. 13. b.
Luce. 21. b.
Ephe. 5. b.
1. Cor. 2. d.
Col. 2. d.
Apo. 22. c.
Joan. 8. c.

Gene. 4. b.

C

Johan. 15. c.

Leui. 1
sup. 2. b.
Johan. 15. b

χὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι. ὃς δ᾽ ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ. τεκνία μου μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ᾽ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπητοί ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν, καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν παρ᾽ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

Cap.4.

Ἀγαπητοί μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν. ὁ γινώσκων τὸν θεόν, ἀκούει ἡμῶν, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. ἀγαπητοί ἀγαπῶμεν ἀλλήλους ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι᾽ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ᾽ ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡ-

aiaz suã p nobis posuit: ꝛ nos debemus pro fratribus aias ponere. Qui habuerit substãtiã huiꝰ mũdi: ꝛ viderit frẽz suum necesse habere: ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quõ charitas dei manet i eo? Filioli mei: nõ diligamꝰ vbo neqꝫ lingua: sed opere ꝛ veritate. In hoc cognoscimus qm̃ ex veritate sumꝰ: ꝛ in cõspectu eius suadebimus corda nr̃a. Qm̃ si rephẽderit nos cor nostrum: maior est deus corde nr̃o: ꝛ nouit oia. Charissimi si cor nr̃m non reprehenderit nos: fiduciã habemꝰ ad deũ: ꝛ quicquid petierimꝰ: accipiemꝰ ab eo: quoniã mãdata eiꝰ custodimꝰ: ꝛ ea q̃ sũt placita coram eo facimus. Et hoc est mãdatũ eius: vt credamus in nomine filij eius iesu christi: ꝛ diligamus alterutrũ sicut dedit mãdatũ nobis. Et q seruat mãdata eius in illo manet: ꝛ ipse in eo. Et in hoc scimus qm̃ manet in nobis: de spiritu quem dedit nobis.

Ro.13.b.

D

Joan.16.f.

Joan.15.c. infra.4.c.

Cap.4.

Charissimi nolite oi spiritui credere: sꝫ pbate spiritus si ex deo sunt: qm̃ multi pseudopꝛophete exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spũs dei. Ois spiritus q cõfitet iesuz xp̃m in carne venisse: ex deo est. Et omnis spiritus qui soluit iesum ex deo non est: ꝛ hic est antixp̃s de quo audistis qm̃ venit: ꝛ nunc iã in mundo est. Uos ex deo estis filioli: ꝛ vicistis eum: qm̃ maior est qui in vobis ẽ: q̃ꝫ q in mundo. Ipsi de mundo sunt: ideo de mũdo loquũtur: ꝛ mundus eos audit. Nos ex deo sumꝰ. Qui nouit deum: audit nos: qui non est ex deo: nõ audit nos. In hoc cognoscimꝰ spiritum veritatis ꝛ spiritum erroris. Charissimi diligamꝰ nos inuicẽ: qꝛ charitas ex deo est. Et ois q diligit: ex deo natus est: ꝛ cognoscit deũ. Qui nõ diligit: non nouit deuꝫ: qm̃ deus charitas ẽ. In hoc apparuit charitas dei in nobis: qm̃ filiuꝫ suum vnigenitum misit deus in mũdũ: vt viuamus per euꝫ. In hoc ẽ charitas: nõ quasi nos dilexerimus deũ: sꝫ qm̃ ipse prior dilexit nos: ꝛ misit filiũ suũ ppiciationẽ pro pctis nr̃is.

A

Johan.

B

sup.1.a Johan.8.f.

Joan.3.b.

μών. αγαπητοί, ει ούτως ο θεός ηγάπησεν ημάς, και ημείς οφείλομεν αλλήλους αγαπάν. θεόν ουδείς πώποτε τεθέαται. εάν αγαπώμεν αλλήλους, ο θεός εν ημίν μένει, και η αγάπη αυτού τετελειωμένη εστίν εν ημίν. εν τούτω γινώσκομεν ότι εν αυτώ μένομεν και αυτός εν ημίν, ότι εκ του πνεύματος αυτού δέδωκεν ημίν. και ημείς τεθεάμεθα και μαρτυρούμεν ότι ο πατήρ απέσταλκε τον υιόν σωτήρα του κόσμου. ος αν ομολογήση ότι ιησούς εστίν ο υιός του θεού, ο θεός εν αυτώ μένει και αυτός εν τω θεώ. και ημείς εγνώκαμεν και πεπιστεύκαμεν την αγάπην ην έχει ο θεός εν ημίν. ο θεός αγάπη εστί, και ο μένων εν τη αγάπη, εν τω θεώ μένει, και ο θεός εν αυτώ μένει. εν τούτω τετελείωται η αγάπη μεθ ημών, ίνα παρρησίαν έχωμεν εν τη ημέρα της κρίσεως, ότι καθώς εκείνος εστί, και ημείς εσμέν εν τω κόσμω τούτω. φόβος ουκ εστίν εν τη αγάπη, αλλ η τελεία αγάπη έξω βάλλει τον φόβον, ότι ο φόβος κόλασιν έχει. ο δε φοβούμενος ου τετελείωται εν τη αγάπη. ημείς αγαπώμεν αυτόν, ότι αυτός πρώτος ηγάπησεν ημάς. εάν τις είπη ότι αγαπώ τον θεόν, και τον αδελφόν αυτού μισή, ψεύστης εστίν. ο γαρ μη αγαπών τον αδελφόν αυτού ον εώρακε, τον θεόν ον ουχ εώρακε πως δύναται αγαπάν. και ταύτην την εντολήν έχομεν απ αυτού, ίνα ο αγαπών τον θεόν, αγαπά και τον αδελφόν αυτού. Cap. 5.

Πας ο πιστεύων ότι ιησούς εστίν ο Χριστός, εκ του θεού γεγέννηται. και πας ο αγαπών τον γεννήσαντα, αγαπά και τον γεγεννημένον εξ αυτού. εν τούτω γινώσκομεν ότι αγαπώμεν τα τέκνα του θεού, όταν τον θεόν αγαπώμεν και τας εντολάς αυτού τηρώμεν. αύτη γαρ εστίν η αγάπη του θεού, ίνα τας εντολάς αυτού τηρώμεν, και αι εντολαί αυτού βαρείαι ουκ εισίν. ότι παν το γεγεννημένον εκ του θεού νικά τον κόσμον, και αύτη εστίν η νίκη η νικήσασα τον κόσμον η πίστις υμών. τις εστίν ο νικών τον κόσμον ει μη ο πιστεύων ότι ιησούς εστίν ο υιός του θεού. ούτος εστίν ο ελθών δι ύδατος και αίματος ιησούς ο Χριστός. ουκ εν τω ύδατι μόνον, αλλ εν τω ύδατι και αίματι. και το πνεύμα εστί το μαρτυρούν ότι το πνεύμα εστίν η αλήθεια. ότι τρείς εισίν οι μαρτυρούντες εν τω ουρανώ, ο πατήρ και ο λόγος και το άγιον πνεύμα, και οι τρεις εις το εν εισί. και τρείς εισίν οι μαρτυρούντες επί της γης, το πνεύμα και το ύ-

Charissimi si deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem: deus in nobis manet: et charitas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus: et ipse in nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur: quoniam pater misit filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam iesus est filius dei: deus in eo manet: et ipse in deo. Et nos cognovimus et credidimus charitati quam habet deus in nobis. Deus charitas est: et qui manet in charitate in deo manet: et deus in eo. In hoc perfecta est charitas dei nobiscum ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est: et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor penam habet. Qui autem timet non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus deum: quoniam deus prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo deum: et fratrem suum odierit mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt: deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a deo: ut qui diligit deum: diligat et fratrem suum. Cap. 5.

Omnis qui credit quoniam iesus est christus: ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit et eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei: cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec enim est charitas dei ut mandata eius custodiamus: et mandata eius gravia non sunt. Quoniam omne quod natum est ex deo vincit mundum: et hec est victoria que vincit mundum fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum nisi qui credit quoniam iesus est filius dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem iesus christus. Non in aqua solum: sed in aqua et sanguine. Et spiritus est qui testificatur quoniam christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in celo: pater: verbum: et spiritus sanctus: et hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus: aqua

1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Phil. 3. c. 1. The. 4. b. Joan. 13. g. — C — D — Sup. 2. a. — Sup. 2. b. Joan. 15. g. 1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Phil. 3. c. 1. The. 4. b. — A — 1. Co. 15. d. — B

Sanctus thomas in expositione secunde decretalis de summa trinitate et fide catholica tractans istum passum contra abbatem Joachim vz Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater: verbum: et spiritus sanctus; dicit ad litteram verba sequentia. Et ad insinuandam unitatem trium personarum subditur et hii tres unum sunt. Quodquidem dicitur propter essentie unitatem. Sed hoc Joachim perverse trahere volens ad unitatem charitatis et consensus inducebat consequentem auctoritatem. Nam subditur ibidem: et tres sunt qui testimonium dant in terra. s. spiritus: aqua: et sanguis. Et in quibusdam libris additur: et hii tres unum sunt. Sed hoc in veris exemplaribus non habetur: sed dicitur esse appositum ab hereticis arrianis ad pervertendum intellectum sanum auctoritatis premisse de unitate essentie trium personarum. Hec beatus thomas ubi supra.

δωρ και το αίμα. ει την μαρτυρίαν των ανθρώπων λαμβάνομεν, η μαρτυρία του θεού μείζων εστίν. ότι αύτη εστίν η μαρτυρία του θεού ην μεμαρτύρηκε περί του υιού αυτού. ο πιστεύων εις τον υιόν του θεού, έχει την μαρτυρίαν εν αυτώ. ο μη πιστεύων τω θεώ, ψεύστην πεποίηκεν αυτόν, ότι ου πεπίστευκεν εις την μαρτυρίαν ην μεμαρτύρηκεν ο θεός περί του υιού αυτού. και αύτη εστίν η μαρτυρία, ότι ζωήν αιώνιον έδωκεν ημίν ο θεός, και αύτη η ζωή εν τω υιώ αυτού εστίν. ο έχων τον υιόν, έχει την ζωήν, ο μη έχων τον υιόν του θεού, την ζωήν ουκ έχει. ταύτα έγραψα υμίν τοις πιστεύουσιν εις το όνομα του υιού του θεού, ίνα ειδήτε ότι ζωήν αιώνιον έχετε, και ίνα πιστεύητε εις το όνομα του υιού του θεού. και αύτη εστίν η παρρησία ην έχομεν προς αυτόν, ότι εάν τι αιτώμεθα κατά το θέλημα αυτού, ακούει ημών. και εάν οίδαμεν ότι ακούει ημών ο εάν αιτώμεθα, οίδαμεν ότι έχομεν τα αιτήματα α ητήκαμεν παρ αυτού. εάν τις ίδη τον αδελφόν αυτού αμαρτάνοντα αμαρτίαν μη προς θάνατον, αιτήσει και δώσει αυτώ ζωήν τοις αμαρτάνουσι μη προς θάνατον. εστίν αμαρτία προς θάνατον, ου περί εκείνης λέγω ίνα ερωτήση. πάσα αδικία αμαρτία εστί, και εστίν αμαρτία ου προς θάνατον. οίδαμεν ότι πας ο γεγεννημένος εκ του θεού, ουχ αμαρτάνει, αλλ ο γεννηθείς εκ του θεού τηρεί εαυτόν, και ο πονηρός ουχ άπτεται αυτού. οίδαμεν ότι εκ του θεού εσμέν, και ο κόσμος όλος εν τω πονηρώ κείται. οίδαμεν δε ότι ο υιός του θεού ήκει, και δέδωκεν ημίν διάνοιαν ίνα γινώσκωμεν τον αληθινόν θεόν, και εσμέν εν τω αληθινώ εν τω υιώ αυτού ιησού Χριστώ. ούτος εστίν ο αληθινός θεός και ζωή αιώνιος. τεκνία φυλάξατε εαυτούς από των ειδώλων. αμήν.

Τέλος της του αγίου ιωάννου καθολικής πρώτης επιστολής.

et sanguis. Si testimonium hominum accipimus: testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est: quoniam testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei: habet testimonium dei in se. Qui non credit filio: mendacem facit eum: quia non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium quoniam vitam eternam dedit nobis deus: et hec vita in filio eius est. Qui habet filium dei: habet vitam: qui non habet filium dei: vitam non habet. Hec scribo vobis: ut sciatis quoniam vitam habetis eternam qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad eum: quia quodcunque petierimus secundum voluntatem eius: audit nos. Et scimus quia audit nos quicquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est: et est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex deo non peccat: sed generatio dei conservat eum: et malignus non tangit eum. Scimus quoniam ex deo sumus: et mundus totus in maligno positus est: et scimus quoniam filius dei venit: et dedit nobis sensum: ut cognoscamus deum verum: et simus in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli custodite vos a simulachris.

Explicit epistola beati Johannis apostoli prima.

Johan. 5. f — C — D

Incipit argumentum in epistolam eiusdem secundam.

Usque adeo ad sanctam feminam scribit: ut eandem dominam non dubitet litteris appellare: eiusdemque filiis testimonium quod ambulent in veritate perhibet.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιωάννου καθολική δευτέρα επιστολή. Cap. 1.

Ο πρεσβύτερος εκλεκτή κυρία και τοις τέκνοις αυτής, ους εγώ αγαπώ εν αληθεία, και ουκ εγώ μόνος, αλλά και πάντες οι εγνωκότες την αλήθειαν, διά την αλήθειαν την μένουσαν εν ημίν

Incipit epistola beati Johannis apostoli secunda. Cap. 1.

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in veritate: et non ego solus: sed et omnes qui cognoverunt veritatem propter veritatem que permanet in nobis

A

και μεθ' ημών έσται εις τον αιώνα. έσται μεθ' υμών χάρις, έλεος, ειρήνη από θεού πατρός και παρά κυρίου ιησού Χριστού του υιού του πατρός εν αληθεία και αγάπη. εχάρην λίαν ότι εύρηκα εκ των τέκνων σου περιπατούντας εν αληθεία, καθώς εντολήν ελάβομεν παρά του πατρός, και νυν ερωτώ σε κυρία ουχ ως εντολήν γράφων σοι καινήν αλλά ην είχομεν απ' αρχής, ίνα αγαπώμεν αλλήλους. και αύτη εστίν η αγάπη ίνα περιπατώμεν κατά τας εντολάς αυτού. αύτη εστίν η εντολή καθώς ηκούσατε απ' αρχής, ίνα εν αυτή περιπατήτε. ότι πολλοί πλάνοι εισήλθον εις τον κόσμον, οι μη ομολογούντες ιησούν Χριστόν ερχόμενον εν σαρκί. ούτος εστίν ο πλάνος και ο αντίχριστος. βλέπετε εαυτούς, ίνα μη απολέσωμεν α ειργασάμεθα καλά, αλλά μισθόν πλήρη απολάβωμεν. πας ο παραβαίνων και μη μένων εν τη διδαχή του Χριστού, θεόν ουκ έχει. ο μένων εν τη διδαχή του Χριστού ούτος και τον πατέρα και τον υιόν έχει. ει τις έρχεται προς υμάς και ταύτην την διδαχήν ου φέρει, μη λαμβάνετε αυτόν εις οικίαν, και χαίρειν αυτώ μη λέγετε. ο γαρ λέγων αυτώ χαίρειν, κοινωνεί τοις έργοις αυτού τοις πονηροίς. πολλά έχων υμίν γράφειν, ουκ εβουλήθην διά χάρτου και μέλανος, αλλά ελπίζω ελθείν προς υμάς, και στόμα προς στόμα λαλήσαι, ίνα η χαρά ημών ή πεπληρωμένη. ασπάζεταί σε τα τέκνα της αδελφής σου της εκλεκτής. αμήν.

Τέλος της του αγίου ιωάννου καθολικής δευτέρας επιστολής.

Et vobiscum erit in eternum. Sit vobiscum gratia: misericordia: pax a deo patre et a christo iesu filio patris in veritate et charitate. Gavisus sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate: sicut mandatum accepimus a patre: et nunc rogo te domina non tanquam mandatum novum scribens tibi: sed quod habuimus ab initio: ut diligamus alterutrum. Et hec est charitas ut ambulemus secundum mandata eius. Istud est mandatum: ut quemadmodum audistis ab initio: in eo ambuletis: quoniam multi seductores exierunt in mundum: qui non confitentur iesum christum venisse in carnem. Hic est seductor et antichristus. Videte vosmetipsos ne perdatis que operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non permanet in doctrina christi: deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic et patrem et filium habet. Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum: nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave: communicat operibus eius malignis. Ecce predixi vobis: ut in die domini non confundamini. Plura habens vobis scribere: nolui per chartam et attramentum. Spero enim me futurum apud vos: et os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe.

Explicit epistola beati Johannis apostoli secunda.

Ioan. 16. f
1. Ioan. i. b.

Incipit argumentum in epistolam eiusdem tertiam.

Gaium pietatis causa extollit: atque ut in ipsa pietate maneat exhortatur. Diotrepen impietatis et superbie causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus universis.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιωάννου καθολική τρίτη επιστολή. Cap. i.

Ο πρεσβύτερος γαΐω τω αγαπητώ, ον εγώ αγαπώ εν αληθεία. αγαπητέ περί πάντων εύχομαι σε ευοδούσθαι και υγιαίνειν, καθώς ευοδούταί σου η ψυχή. εχάρην γαρ λίαν ερχομένων αδελφών και μαρτυρούντων σου τη αληθεία καθώς συ εν αληθεία περιπατείς. μειζοτέραν τούτων ουκ έχω χαράν ίνα ακούω τα εμά τέκνα εν αληθεία περιπατούντα. αγαπητέ πιστόν ποιείς ο εάν εργάση εις τους αδελφούς και εις τους

Incipit epistola beati Johannis apostoli tertia. Cap. i.

Senior Gaio charissimo quem ego diligo in veritate. Charissime de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere: sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue: sicut tu in veritate ambulas. Maius horum non habeo gaudium: quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. Charissime fideliter facis quicquid operaris in fratres: et hoc in

ξένους, οι εμαρτύρησάν σου τη αγάπη ενώπιον εκκλησίας, ους καλώς ποιήσεις προπέμψας αξίως του θεού. υπέρ γαρ του ονόματος αυτού εξήλθον μηδέν λαμβάνοντες από των εθνών. ημείς ουν οφείλομεν απολαμβάνειν τους τοιούτους, ίνα συνεργοί γενώμεθα τη αληθεία. έγραψα τη εκκλησία, αλλ' ο φιλοπρωτεύων αυτών διοτρεφής ουκ επιδέχεται ημάς. διά τούτο εάν έλθω υπομνήσω αυτού τα έργα α ποιεί, λόγοις πονηροίς φλυαρών ημάς. και μη αρκούμενος επί τούτοις, ούτε αυτός επιδέχεται τους αδελφούς, και τους βουλομένους κωλύει και εκ της εκκλησίας εκβάλλει. αγαπητέ μη μιμού το κακόν, αλλά το αγαθόν. ο αγαθοποιών, εκ του θεού εστίν. ο κακοποιών, ουχ εώρακε τον θεόν. δημητρίω μεμαρτύρηται υπό πάντων και υπ' αυτής της αληθείας, και ημείς δε μαρτυρούμεν και οίδατε ότι η μαρτυρία ημών αληθής εστί. πολλά είχον γράφειν, αλλ' ου θέλω διά μέλανος και καλάμου σοι γράψαι. ελπίζω δε ευθέως ιδείν σε, και στόμα προς στόμα λαλήσομεν. ειρήνη σοι. ασπάζονταί σε οι φίλοι. ασπάζου τους φίλους κατ' όνομα. αμήν.

Τέλος της του αγίου ιωάννου καθολικής τρίτης επιστολής.

peregrinos: qui testimonium reddiderunt charitati tue in conspectu ecclesie: quos benefacies deducens digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt nihil accipientes a gentilibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi: ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie: sed is qui amat primatum gerere in eis diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero commoneam eius opera que facit: verbis malignis garriens in nos. Et quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres: et eos qui suscipiunt prohibet: et de ecclesia eiicit. Charissime noli imitari malum: sed quod bonum est. Qui benefacit: ex deo est: qui male facit non videt deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate: sed et nos testimonium perhibemus: et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre: et os ad os loquimur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim.

Explicit epistola beati Johannis apostoli tertia.

Incipit argumentum in epistolam beati Iude apostoli.

Iudas apostolus fratres de corruptoribus vie veritatis ita informat: ut illicitum esse differet de sub iugo semel erutos: servitutis denuo operam suam officiis novare servilibus.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιούδα καθολική επιστολή

Ιούδας Χριστού ιησού δούλος αδελφός δε ιακώβου, τοις εν θεώ πατρί ηγιασμένοις, και ιησού Χριστώ τετηρημένοις κλητοίς. έλεος υμίν και ειρήνη και αγάπη πληθυνθείη. αγαπητοί πάσαν σπουδήν ποιούμενος γράφειν υμίν περί της κοινής σωτηρίας, ανάγκην έσχον γράψαι υμίν, παρακαλών επαγωνίζεσθαι άπαξ παραδοθείση τοις αγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γαρ τινές άνθρωποι οι πάλαι προγεγραμμένοι εις τούτο το κρίμα ασεβείς, την του θεού ημών χάριν μετατιθέντες εις ασέλγειαν, και τον μόνον θεόν και δεσπότην τον κύριον ημών ιησούν Χριστόν αρνούμενοι. υπομνήσαι δε υμάς βούλομαι ειδότας υμάς άπαξ τούτο, ότι ο κύριος λαόν εκ γης αιγύπτου σώσας, το δεύτερον τους μη πι

Incipit epistola beati Iude apostoli. Ca. i.

Iudas iesu christi servus frater autem iacobi: his qui sunt in deo patre dilectis: et christo iesu conservatis et vocatis. Misericordia vobis et pax et charitas adimpleatur. Charissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute: necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines qui olim prescripti sunt in hoc iudicium impii: dei nostri gratiam transferentes in luxuriam: et solum dominatorem et dominum nostrum iesum christum negantes. Commonere autem vos volo scientes semel omnia: quoniam iesus populum de terra egypti salvans: secundo eos qui non crediderunt

2. Petri. 2. c.

στεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ
τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀπο
λιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν με=
γάλης ἡμέρας δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τε
τήρηκεν. ὡς σόδομα καὶ γόμορρα καὶ αἱ
περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρό
πον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω
σαρκὸς ἑτέρας πρόκεινται δεῖγμα πυρὸς αἰ
ωνίου, δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ
οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μιαίνουσι,
κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφη=
μοῦσιν. ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ὅτε τῷ
διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ
τοῦ μωϋσέος σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρί
σιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ᾽ εἶπεν ἐπιτι
μήσαι σε κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴ=
δασι βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς
τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθεί
ρονται. οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐ=
πορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισ=
θοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ
ἀπώλοντο. οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑ=
μῶν σπιλάδες συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφό
βως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι
ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθι=
νοπώρινα ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζω
θέντα, κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζον
τα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆ=
ται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετή
ρηται. προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδο=
μος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ, λέγων. ἰδοὺ ἦλθε κύ=
ριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ ποιῆσαι κρί
σιν κατὰ πάντων, καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς
ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀ
σεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάν=
των τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ᾽ αὐτοῦ
ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταί
μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν
πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑ
πέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας
χάριν. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ μνήσθητε τῶν ῥη
μάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστό=
λων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι ἔ
λεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται
ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν πο=
ρευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀπο
διορίζοντες, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑ
μεῖς δὲ ἀγαπητοὶ τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει
ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς ἐν πνεύματι ἁγί
ῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ
τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυ
ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον.
καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, οὓς δὲ ἐν

perdidit. Angelos vero qui non
seruauerũt suũ pricipatũ: sꝫ dereliqrunt
suum domicilium in iudicium magni
diei viculis eternis sub caligie reserua
uit. Sicut sodoma ꝛ gomorra ꝛ
finitime ciuitates simili modo
exfornicate: ꝛ abeuntes post
carnẽ alterã facti sunt exemplũ ignis e
terni penã sustinẽtes. Silr ꝛ
hi carnem quidem maculant:
dñationẽ ãt spernũt: maiestatẽ ãt blas
phemãt. Cũ michael archãgel9 cum
diabolo disputãs altercaretur de
moysi corpore: non est ausus iudiciũ
inferre blasphemie: sꝫ dixit imperet
tibi de9. Hi ãt quecũqꝫ qdẽ ignorãt bla
sphemãt: quecũqꝫ aũt naturaliter tanq̃
muta aialia norũt: in his corrũpuntur.
Ve illis quia in via cayn abierunt
ꝛ errore balaam mercede
effusi sunt: ꝛ in contradictione chore
pierunt. Hi sunt in epulis suis
macule conuiuantes: sine timore
semetipsos pascẽtes: nubes sine aq̃ que
a ventis conferuntur: arbores autũna=
les infructuose: bis mortue erradicate:
fluctus feri maris despumantes
suas ɔfusiones: sidera errantia:
quibus procella tenebraꝝ seruata est
in eternũ. Prophetauit ãt ꝛ de his se
ptim9 ab adã enoch dicẽs. Ecce venit
dñs in sctis milibus suis facere iudiciũ
contra omnes: ꝛ arguere omnes
ipios de oibus operibus impietatis
eoꝝ: quibus ipie egerũt: ꝛ de omnib9
duris q̃ locuti sunt cõtra deũ
peccatores impij. Hi sũt murmuratores
querulosi: ꝫm desideria sua
ambulãtes: ꝛ os eorũ loqtur superba:
mirantes personas questus
cã. Vos ãt charissimi memores estote
verboꝝ que pdicta sunt ab apostolis
dñi nostri iesu xpi: qui dicebant
vobis. Qm̃ in nouissimis tpib9 venient
illusores ꝫm desideria sua ambulãtes in
impietatibus. Hi sunt qui segregãt se=
metipos: animales: spũ nõ hñtes. Vos
ãt charissimi supedificãtes vosmetipos
sãctissime nr̃e fidei: in spũ sctõ
orãtes: vosmetipsos in dilectiõe dei
seruate: expectãtes misericordiam dñi
nostri iesu xpi in vitã eternã.
Et hos qdẽ arguite iudicatos: illos ve

Zach. 3. a. — 2. Pe. 2. d — m. Fert no minatius p. n. — Zach. 14. a. Mat. 24. d. Apo. 1. b — 1. Tim. 4. a. 2. Tim. 3. a. 2. Pe. 3. a.

C D E F

φόβῳ σώζετε ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μι
σοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμέ=
νον χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐ=
τοὺς ἀπταίστους καὶ στῆσαι κατενώπιον
τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιά=
σει, μόνῳ σοφῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ με
γαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, καὶ νῦν καὶ
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ro saluate de igne rapientes. Alijs au=
tem miseremini in timore:
odiẽtes ꝛ eam que carnalis est maculatã
tunicã. Ei ãt q̃ potens est vos ɔserua
re sine pctõ: ꝛ cõstituere ante cõspectũ
glorie sue immaculatos in exultatione
in aduentu domini nostri iesu christi:
soli deo saluatori nr̃o p iesũ xpm dñm nr̃m
glia ꝛ magnificentia: imperium ꝛ po
testas ante omnia secula: ꝛ nunc ꝛ
in omnia secula seculorum. Amen.

τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰούδα καθολικῆς
ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati Iude a
postoli.

Incipit prologus in Apocalypsiꝫ beati Iohannis apostoli.

Omnes qui pie volunt viuere in christo: sicut ait apostolus: psecutionẽ patientur: iuxta il
lud. Fili accedens ad seruitutem dei: sta in timore ꝛ prepara animam tuam ad temptatio=
nem. Temptatio nanqꝫ est vita hominis super terraꝫ. Ne autem fideles deficiant in his:
consolatur eos dominus atqꝫ confirmat dicẽs. Vobiscum sum vsqꝫ ad consummationem
seculi ꝛ nolite timere pusillus grex. Propterea videns deus pater tribulationes quas pas
sura erat ecclesia ab apostolis fundata supra petram christum: vt minus timeatur: dispo
suit vna cum filio ꝛ spiritu sancto eas reuelare. Reuelauit autem tota trinitas christo secundum huma=
nitatem. Christus vero iohanni per angelum. Iohannes ecclesie: de qua reuelatione hunc librum com=
posuit. Unde ꝛ liber iste Apocalypsis dicitur .i. reuelatio: qꝛ hic continentur que deus reuelauit iohanni:
ꝛ iohannes ecclesie: quanta scꝫ ecclesia passa sit in tempore primitiuo: ꝛ nunc patiatur: ꝛ nouissime tempo
ribus antichristi passura sit: quando tanta erit tribulatio: vt si fieri posset etiam moueantur electi. Et que
pro his ꝛ nunc et in futuro premia sit susceptura: vt quos denunciata suplicia terrent: promissa premia leti
ficent. Ideo iste liber inter reliquas scripturas noui testamenti prophetie nomine cẽsetur: que alijs est ex
cellentior prophetijs. Sicut enim nouum testamentum prestat veteri: euangelium legi: ita hec prophetia
prophetijs veteris testamenti: qꝛ de christo ꝛ ecclesia magna ex parte iam adimpleta sacramenta denunci
at. Vel etiam ideo: quia cum alijs vniphăria: isti triphăria data est prophetia simul. s. preterito ꝛ presenti
ꝛ futuro. Ad cuius confirmandaꝫ auctoritateꝫ occurrit iam autoritas mittentis deferentis ꝛ accipientis.
Mittentis. s. trinitatis: et deferentis. s. angeli: ꝛ accipientis. s. iohannis. Cum autem iohanni hec in vi=
sione fuerint reuelata: et sint tria genera visionuꝫ: sub quo genere contineãtur videndum est. Visio enim
alia corporalis: quando videlicet corporalibus oculis aliquid videmus. Alia spiritualis seu imaginaria:
cum videlicet dormientes vel vigilantes imagines reruꝫ cernimus: quibus aliquid significatur: sicut vidit
pharao spicas ꝛ moyses rubuꝫ ardere: ille dormiens: iste vigilans. Alia intellectualis: quando videlicet
spiritusancto reuelante intellectui mentis veritatẽ mysterioruꝫ sicut est capimus: quomodo vidit iohãnes
que in hoc libro referuntur. Non enim figuras tantum spiritu vidit: sed ꝛ earum significata mente intelle
xit. Vidit autem iohannes ꝛ scripsit in pathmos insula relegatus a domitiano in exilio principe impijssi
mo: hac euꝫ ad scribendum compellente causa: qꝛ dum exul teneretur a domitiano in pathmos insula i ec
clesijs quibus precrat multa pullularunt atqꝫ inoleuerunt vitia atqꝫ diuerse hereses. Erant enim quidam
heretici ibi dicentes christum non fuisse ante mariam: qꝛ temporaliter de ea natus erat: quos iohannes in
principio euangelij sui redarguit dicens. In principio erat verbum. Et in hoc libro cum dicit alpha ꝛ o. i.
principium ꝛ finis. Dicebant etiam quidam ecclesiam pondere tribulationum ante finem seculi defiturã:
ꝛ pro labore non premium eternum suscepturam. Horum ergo errores volens destruere iohannes osten=
dit christum principium esse ꝛ finem. Unde esaias. Ante me nõ est formatus deus: ꝛ post me non erit: ꝛ ec
clesiam per exercitiuꝫ tribulationum non desinere sed proficere: ꝛ pro his brauium eternum recipe. Scri=
bit autem iohannes septem ecclesijs asie ꝛ earum septem episcopis: de predictis instruens: ꝛ in eis p eam
totam generalem ecclesiam docens. Est itaqꝫ materia iohannis in hoc opere status spiritualiter asiane ec

clesie: nec non et totius videlicet que in presenti pasiatur: et in futuro receptura sit. Intentio vero eius est monere ad patientiam que seruanda est. Cum quia breuis labor: tum qz premiũ magnum. Modus tractandi talis: primo premittit prologum et salutationem: vbi reddit auditores benignos et attentos: quo premisso: accedit ad narrationem. Ante narrationem vero ostendit christum esse ab eterno sine principio et fine. Inducens ipsum loquentez. Ego sum alpha et o: idest principium et finis. Postea accedẽs ad narrationem distinguit septem visiones: quibus terminatis iste liber consummatur. Premittit autem prologuz dicens. Apocalypsis ihesu christi: subaudis hic est. sicut in alijs: visio esaie: hec est: et parabole salomonis sunt hec.

Item alius prologus in apocalypsim.

Iohanes apostolus et euangelista a christo electus atqz dilectus in tanto amore dilectionis vberior habitus est: vt in cena supra pectus eius recumberet: ꝛ ad crucez astanti soli matrem propriam commendasset. Ut quẽ nubere volentem ad amplexum virginitatis asciuerat: ipsi etiaz custodiendam virginem tradidisset. Hic itaqz cum propter verbum dei et testimonium ihesu christi in pathmos insulaz sortiretur exilium: illic ab eodem apocalypsis preostẽsa describitur. Ut sicut in principio canonis. i. libri geneseos incorruptibile principium prenotatur: ita etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur: dicentis. Ego sum alpha et o: initium et finis. Hic est iohannes qui sciens superuenisse sibi diem egressionis de corpore: conuocatis in epheso discipulis descendit in defossum sepulture sue locum: orationeqz completa reddidit spiritum: tam a dolore mortis factus extraneus quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripture dispositio vel libri ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: vt nescientibus inquirendi desiderium collocetur: et querentibus laboris fructus et deo magisterij doctrina seruetur.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Apocalypsis iohannis tot habet sacramenta quot verba. Paruz dixi: et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentie.

Explicit argumentum.

Αποκάλυψις / Του αγίου αποστόλου και ευαγγελιστού ιωάμμου / Του θεολόγου. Ca. I.

α ποκάλυψις ιησού Χριστού, ημ έδωκεμ αυτώ / ο θεός δείξαι / Τοισ δούλοις αυτού, α δει γεμέσθαι εμ Τάχει, και εσήμαμεμ αποστείλασ διά / Του αγγέλου αυτού / Τω δούλω αυτού ιωάμμη, ος εμαρτύρησε / Τομ λόγομ / Του θεού, και / Τημ μαρτυρίαμ ιησού Χριστού όσα είδε, και άτιμα εισί, και α Χρη γεμέσθαι μετά Ταύτα. μακάριος / ο αμαγιμώσκωμ και / οι ακούομτες / Τους λόγους / Της προφητίας, και Τηρούμτες / Τα εμ αυτή γεγραμμέμα. / ο γαρ καιρός εγγύς. ιωάμμης / Ταις επτά εκκλησίαις / Ταις εμ / Τη ασία. Χάρις υμίμ και ειρήμη από / ο ωμ και / ο ημ και / ο ερΧόμεμος, και από / Τωμ επτά πμευμάτωμ α εστίμ εμώπιομ / Του θρόμου αυτού, και από ιησού Χριστού, / ο μάρτυς / ο πιστός / ο πρωτότοκος εκ / τωμ μεκρώμ και / ο άρΧωμ / τωμ βασιλέωμ / της

Incipit liber apocalypsis beati Johannis apostoli. Cap. I.

a Pocalypsis iesu xpi quam dedit illi deus palã facere seruis suis q̃ oportet fieri cito: ꝛ significauit mittẽs per angelum suum seruo suo iohãni: q̃ testimoniũ phibuit verbo dei: ꝛ testimonium iesu christi quecunqz vidit. Beatus qui legit ꝛ audit verba prophetie huius: ꝛ seruat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Johãnes septẽ ecclesijs q̃ sunt in asia. Gratia vobis et pax ab eo q̃ est ꝛ q̃ erat ꝛ q̃ venturꝰ ẽ: ꝛ a septẽ spiritibus qui in conspectu throni eius sunt: ꝛ a iesu xpo qui est testis fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum

A

j. 21. b.

infra. 22. c.

γης, τω αγαπήσαντι ημάς και λούσαντι
ημάς από των αμαρτιών ημών εν τω αί-
ματι αυτού. και εποίησεν ημάς βασιλείαν
ιερείς τω θεώ και πατρί αυτού. αυτώ η δό-
ξα και το κράτος εις τους αιώνας των αιώ-
νων αμήν. ιδού έρχεται μετά των νεφελών,
και όψεται αυτόν πας οφθαλμός, και οίτι-
νες αυτόν εξεκέντησαν. και κόψονται επ᾽ αυ-
τόν πάσαι αι φυλαί της γης, ναι αμήν. εγώ
ειμί το άλφα και το ω, λέγει κύριος ο θεός,
ο ων, και ο ην, και ο ερχόμενος, ο παντο-
κράτωρ. εγώ ιωάννης ο αδελφός υμών και
κοινωνός εν τη θλίψει και βασιλεία και υ-
πομονή εν χριστώ ιησού εγενόμην εν τη
νήσω τη καλουμένη πάτμω διά τον λόγον
του θεού και διά την μαρτυρίαν ιησού χρι-
στού. εγενόμην εν πνεύματι εν τη κυριακή
ημέρα, και ήκουσα φωνήν οπίσω μου με-
γάλην ως σάλπιγγος λεγούσης. ο βλέπεις
γράψον εις βιβλίον, και πέμψον ταις επτά
εκκλησίαις, εις έφεσον, και εις σμύρναν, και
εις πέργαμον, και εις θυάτειρα, και εις σάρ-
δεις, και εις φιλαδέλφειαν, και εις λαοδίκει-
αν, και εκεί επέστρεψα βλέπειν την φωνήν
ήτις ελάλει μετ᾽ εμού, και επιστρέψας εί-
δον επτά λυχνίας χρυσάς, και εν μέσω των
επτά λυχνιών όμοιον υιώ ανθρώπου ενδε-
δυμένον ποδήρη, και περιεζωσμένον προς
τοις μαζοίς ζώνην χρυσήν. η δε κεφαλή αυ-
τού και αι τρίχες λευκαί ωσεί έριον λευ-
κόν, ως χιών. και οι οφθαλμοί αυτού ως
φλοξ πυρός, και οι πόδες αυτού όμοιοι
χαλκολιβάνω, ως εν καμίνω πεπυρωμένοι.
και η φωνή αυτού ως φωνή υδάτων πολ-
λών, και έχων εν τη δεξιά χειρί αυτού αστέ-
ρας επτά, και εκ του στόματος αυτού ρομ-
φαία δίστομος οξεία εκπορευομένη. και η ό-
ψις αυτού ως ο ήλιος φαίνει εν τη δυνάμει
αυτού. και ότι είδον αυτόν, έπεσα προς τους
πόδας αυτού ως νεκρός, και επέθηκε την
δεξιάν αυτού χείρα επ᾽ εμέ, λέγων. μη φο-
βού. εγώ ειμί ο πρώτος και ο έσχατος και ο
ζών, και εγενόμην νεκρός, και ιδού ζων ειμί
εις τους αιώνας των αιώνων αμήν, και έχω
τας κλεις του θανάτου και του άδου. γρά-
ψον ουν α είδες και α εισί, και α μέλλει γε-
νέσθαι μετά ταύτα, το μυστήριον των επτά α-
στέρων ων είδες επί της δεξιάς μου, και τας
επτά λυχνίας τας χρυσάς. οι επτά αστέρες,
άγγελοι των επτά εκκλησιών εισί, και αι επ-
τά λυχνίαι ας είδες, επτά εκκλησίαι εισί.

Cap. 2.

terre: qui dilexit nos: ⁊ lavit
nos a peccatis nostris in sanguine
suo: ⁊ fecit nos regnum ⁊
sacerdotes deo et pr̃i suo. Ipsi gloria
⁊ imperium in secula seculorum.
Amen. Ecce venit cum nubibus:
⁊ videbit eum oĩs oculus: ⁊ qui
eũ pupugerũt. Et plangẽt se sup eum
omnes tribus terre: etiam amẽ. Ego
sũ alpha ⁊ o: pricipiũ ⁊ finis: dicit dñs
deus: q̃ est: ⁊ q̃ erat: ⁊ q̃ venturꝰ ẽ oĩps.
Ego iohãnes frater vester ⁊
particeps in tribulatiõe ⁊ regno ⁊ patiẽ
tia in iesu christo fui in
insula q̃ appellatur patmos pp verbũ
dei ⁊ testimoniũ iesu christi.
Fui in spũ in dñica
die. Et audivi post me vocẽ magnã
tanq̃ tube dicentis. Quod vides
scribe in libro: ⁊ mitte septem
ecclesiis q̃ sũt i asia: epheso: ⁊ smyrne: ⁊
pergamo: ⁊ thyatire: ⁊ sardis:
⁊ philadelphie: ⁊ laodicie.
Et cõversus sum vt viderem vocem
q̃ loq̃bat mecũ. Et cõversus vidi
septẽ cãdelabra aurea: ⁊ in medio
septẽ cãdelabrorum aureorum similẽ filio hois
vestitum podere: ⁊ precinctum ad
mamillas zona aurea. Caput aũt eius
⁊ capilli erãt cãdidi tanq̃ lana alba: ⁊
tanq̃ nix. Et oculi eius velut
flãma ignis: ⁊ pedes eius similes
aurichalco sicut in camino ardenti.
Et vox illiꝰ tanq̃ vox aq̃rum mul-
tarum: ⁊ hẽbat in dextera sua stellas
septem. Et de ore eius gladius
vtraq̃ pte acutus exibat. Et facies
eius sicut sol lucet in virtute
sua. Et cum vidissem eum: cecidi ad
pedes eius tanq̃ mortuus: ⁊ posuit
dexterã suã sup me dicẽs. Noli timere
Ego sum primus ⁊ novissimus ⁊
vivꝰ: ⁊ fui mortuus: ⁊ ecce sum vivens
in secula seculorum: ⁊ habeo
claves mortis ⁊ inferni. Scribe
ergo q̃ vidisti ⁊ q̃ sunt: ⁊ q̃ opꝫ fieri
post hec: sacramẽtũ septẽ stellarum
quas vidisti i dextera mea ⁊
septẽ cãdelabra aurea. Septem stelle:
angeli sunt septem ecclesiarum: ⁊
cãdelabra septẽ: septẽ ecclesie sunt.

Cap. 2.

Hebr. 9. b. 1. Joan. 1. d
B
Esa. 3. c. Mat. 24. d. Jude. 1. c. j. 12. c.
Infra. 4. a
C
infra 2. c et 19. c.
D
Infra. 19. c. Mat. 17. a.
Esa. 44. a. Infra. 22. c.
Esa. 22. f. infra. 3. b. Joh. 12. c.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐφέσῳ γρά-
ψον. τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀ-
στέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν
μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶ-
δα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπο-
μονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κα-
κούς. καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς
ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί, καὶ εὗρες
αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας καὶ ὑπομο-
νὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπία-
σας. ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην
σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν
πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ
πρῶτα ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαι
σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ
τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. ἀλ-
λὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νι-
κολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκου-
σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς
ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ
θεοῦ μου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σμύρνῃ ἐκ-
κλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶτος
καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν.
οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν
πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλα-
σφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑ-
αυτούς, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ
σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰ-
δοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν
εἰς φυλακήν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖ-
ψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανά-
του, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ
ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει
ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ
τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέ-
λῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον. τά-
δε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον
τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κα-
τοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρα-
τεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίσ-
τιν μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρ-
τυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν
ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. ἀλλ' ἔχω κατὰ
σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν δι-
δαχὴν βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν βαλὰκ βα-
λεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραήλ
φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. οὕτως
ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν
νικολαϊτῶν. ὁμοίως μετανόησον. εἰ δὲ μή,
ἔρχομαι σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐ-
τῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔ-
χων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς

Et angelo ephesi ecclesie scribe.
Hec dicit q tenet septem stellas
in dextera sua: qui ambulat in
medio septē cādelabroꝝ aureoꝝ. Scio
opera tua & laborem et patientiam
tuam: & qꝛ non potes sustinere malos.
Et temptasti eos qui se dicunt
apl'os esse & non sunt: & inuenisti
eos mēdaces. Et patientiā habes & su
stinuisti ꝓp nomē meū: & non defecisti.
Sȝ habeo aduersū te pauca ꝙ charita
tē tuā primā reliqsti. Memor esto ita-
qȝ vnde excideris & age penitentiaȝ: et
prima opera fac. Sin autem venio
tibi & mouebo candelabruȝ tuum de
loco suo: nisi pniam egeris. Sed
hoc habes qꝛ odisti facta nicolaitarum:
q & ego odi. Qui hȝ aurem audiat:
quid spiritus dicat ecclesijs.
Vincenti dabo edere de ligno
vite qđ est in paradiso
dei mei. Et angelo smyrne ecclesie
scribe. Hec dicit primus
& nouissim⁹: qui fuit mortuus & vixit.
Scio tribulationē tuā &
paupꝛtatē tuā: sȝ diues es: & blasphema
ris ab his q se dicunt iudeos esse
& non sunt: sed sunt synagoga
sathane. Nihil hoꝝ timeas q passurus
es. Ecce missurus ē diabol⁹ aliquos ex
vobis i carcerē: vt tēptemini: & habebi
tis tribulatōēȝ dieb⁹ decē. Esto fidelis vs
qȝ ad mortē: & dabo tibi coronam vite.
Qui hȝ aurē: audiat qd spiritus dicat
ecclesijs. Qui vicerit non ledetur a
morte secunda. Et angelo
pergami ecclesie scribe. Hec
dicit q hȝ rhōpheā ex vtraqȝ parte
acutam. Scio vbi habitas:
vbi sedes est sathane: et tenes
nomen meuȝ: & non negasti fidem
meam. Et in diebus illis antiphas te
stis me⁹ fidelis q occisus est apud vos:
vbi sathanas hitat. Sȝ habeo aduer-
sus te pauca: qꝛ habes illic tenentes
doctrinā balaā: q docebat balac mitte
re scādalū corā filijs israel
edere & fornicari: ita
habes & tu tenentes doctrinam
nicolaitaꝝ. Silr pniaȝ age: si quo mi
nus: veniā tibi cito & pugnabo cū illis
in gladio oris mei. Qui habet
aurem: audiat quid spiritus dicat

Infra. 3. a.

Luce. 13. a.

infra. 3. b.

A B C D E

ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν
ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω
αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄ-
νομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ-
μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυα-
τείροις ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ υ-
ἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ
ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοι-
οι χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν
ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ
τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσ-
χατα πλείονα τῶν πρώτων, ἀλλ' ἔχω κατὰ
σοῦ ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου τὴν ἰεζάβελ
ἣ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ
πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ
φαγεῖν εἰδωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρό-
νον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι
ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν
εἰς κλίνην καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐ-
τῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσω-
σιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς
ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι
αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφ-
ροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ
κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοι-
ποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν
διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ
βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν οὐ βαλῶ
ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε κρατή-
σατε, ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τη-
ρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ
ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐ-
τοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κε-
ραμικὰ συντριβήσεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα πα-
ρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀ-
στέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Cap. 3.
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησι-
ας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ
πνεύματα τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέ-
ρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι
ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στή-
ριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλες ἀποβαλεῖν. οὐ γὰρ
εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ μου. μνημόνευε οὖν πῶς εἴλη-
φας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετα-
νόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐ-
πί σε ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποί-
αν ὥραν ἥξω ἐπί σε. ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις
ὀνόματα ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν
τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι
μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν

ecclesijs. Vincenti dabo
māna absconditum: & dabo
illi calculū cādidū & in calculo nomē
nouū scriptū: qđ nemo scit nisi
q accipit. Et angelo thyatire
ecclesie scribe. Hec dicit filius
dei: qui habet oculos
tāqȝ flāmā ignis & pedes ei⁹ similes
auricalco. Noui opa tua & fidem et
charitatē tuā & ministeriū &
patiētiā tuā: & opera tua nouissima
plura prioribus. Sed habeo aduersus
te pauca qꝛ pmittis mulierem hiezabel
que se dicit prophetē docere &
seducere seruos meos: fornicari et
mādūcare d idolothytis. Et dedi illi tpꝰ
vt pniam ageret & non vult penitere
a fornicatiōe sua. Ecce ego mitto eam
in lectuȝ: & qui mechantur cum ea
in tribulatiōe maxima erūt: nisi peniten
aȝ ab opibus suis egerit: & filios eius
interfictā in mortē: et scient omnes
ecclesie qꝛ ego suȝ scrutans renes
& corda: & dabo vnicuiqȝ vestrum
sȝ opa sua. Vobis aūt dico & ceteris q
thyatire estis: qcūqȝ non habent
doctrinā hanc: & q non cognouerunt
altitudīeȝ sathane quēadmodū dicūt nō
mittā sup vos aliđ pōdus: tñ id qđ ha
betis tenete donec veniā. Et q vicerit &
custodierit vsqȝ in finē opa mea: dabo
ptātem super gētes: & reget eas illi
in virga ferrea: & tanꝗ vas figuli
confringent: sicut & ego accepi a
patre meo: & dabo illi stellā
matutinam. Qui habet aurem audiat:
quid spiritus dicat ecclesijs. Cap. 3.
Et angelo ecclesie sardis
scribe. Hec dicit q hȝ septem
spiritus dei et septem stellas.
Scio opa tua: qꝛ nomē habes ꝙ
viuas: & mortu⁹ es. Esto vigilās & cō
firma cetera q moritura erāt. Non eni
inuenio opera tua plena corā
deo meo. In mēte ergo habe qliter ac
cepis & audieris: & serua & pniam age.
Si ergo nō vigilaueris: veniā ad
te tanꝗ fur: & nescies qua
hora veniā ad te. Sed habes
pauca noia in sardis q nō inqnauerūt
vestimenta sua: & ambulabunt
mecū in albis: qꝛ digni sunt. Qui vi

supra. 1. c et 19. c.

Job. 24. d.

Mat. 4. c.
Mar. 1. c.
Luce. 13. a.
Act. 5. d

Jere. 17. b.

P. 9. c.
ps. 2.

1. The. 5. a
2. Pet. 3. c.

sup. 2. b.

F G A

ούτος περιβαλλείται εν ιματίοις λευκοίς,
και ου μη εξαλείψω το όνομα αυτού εκ της
βίβλου της ζωής, και ομολογήσω το όνο-
μα αυτού ενώπιον του πατρός μου και ενώ
πιον των αγγέλων αυτού. ο έχων ους ακου
σάτω τι το πνεύμα λέγει ταις εκκλησίαις. και
τω αγγέλω της εν φιλαδελφεία εκκλησίας
γράψον. τάδε λέγει ο άγιος ο αληθινός ο
έχων την κλειν του δαυίδ, ο ανοίγων και
ουδείς κλείσει αυτήν, ο μη ο ανοίγων, και
ουδείς ανοίξει. οίδα σου τα έργα. ιδού δέ
δωκα ενώπιον σου θύραν ανεωγμένην ην ου
δείς δύναται κλείσαι αυτήν, ότι μικράν έ-
χεις δύναμιν, και ετήρησάς μου τον λόγον,
και ουκ ηρνήσω το όνομά μου. ιδού δίδω-
μι εκ της συναγωγής του σατανά των λε-
γόντων εαυτούς ιουδαίους είναι και ουκ ει
σίν, αλλά ψεύδονται. ιδού ποιήσω αυ-
τούς ίνα ήξουσι και προσκυνήσωσιν ενώπι-
ον των ποδών σου, και γνώσιν ότι ηγάπη-
σά σε, ότι ετήρησας τον λόγον της υπομο-
νής μου, καγώ σε τηρήσω εκ της ώρας του
πειρασμού της μελλούσης έρχεσθαι επί της
οικουμένης όλης, πειράσαι τους κατοικούν
τας επί της γης. έρχομαι ταχύ. κράτει ο έ-
χεις, ίνα μηδείς λάβη τον στέφανόν σου. ο νι
κών, ποιήσω αυτόν στύλον εν τω ναώ του
θεού μου, και έξω ου μη εξέλθη έτι. και γρά
ψω επ' αυτού το όνομα του θεού μου και
το όνομα της πόλεως του θεού μου της και
νής ιερουσαλήμ, η καταβαίνει εκ του ουρα-
νού από του θεού μου, και το όνομά μου
το καινόν. ο έχων ους ακουσάτω τι το πνεύ
μα λέγει ταις εκκλησίαις. και τω αγγέλω
της εν λαοδικεία εκκλησίας γράψον. τάδε λέ
γει ο αμήν ο μάρτυς ο πιστός και αληθινός,
η αρχή της κτίσεως του θεού. οίδα σου τα
έργα, ότι ούτε ψυχρός ει ούτε ζεστός. ό-
φελον ψυχρός ης η ζεστός, ούτως ότι χλι
αρός ει, και ου ζεστός ούτε ψυχρός, μέλ-
λω σε εμέσαι εκ του στόματός μου, ότι λέ-
γεις πλούσιός ειμι και πεπλούτηκα, και ου
δενός χρείαν έχω, και ουκ οίδας ότι συ ει
ο ταλαίπωρος και ο ελεεινός και πτωχός
και τυφλός και γυμνός. συμβουλεύω σοι
αγοράσαι χρυσίον παρ' εμού πεπυρωμέ-
νον εκ πυρός ίνα πλουτήσης, και ιμάτια λευ
κά ίνα περιβάλη, μη φανερωθή η αισχύνη της
γυμνότητός σου, και κολλούριον έγχρι-
σον επί τους οφθαλμούς σου, ίνα βλέπης.
εγώ όσους εάν φιλώ, ελέγχω και παι
δεύω. ζήλωσον ουν και μετανόησον. ι-
δού έστηκα επί την θύραν και κρούω. εάν

cerit sic vestietur vestimentis albis:
et non delebo nomen eius de
libro vite: et confitebor nomē
eius corā patre meo et corā
angelis eius. Qui habet aurē audiat
quid spūs dicat ecclesijs. Et
angelo philadelphie ecclesie
scribe. Hec dicit sanctus et verus
q̄ hʒ clauem dauid: qui aperit et
nemo claudit: claudit et
nemo aperit. Scio opa tua. Ecce dedi
coram te ostium apertuʒ: qd̄ nemo
pōt claudere: qr modicam habes
virtutem: et seruasti verbum meum:
et nō negasti nomē meū. Ecce dabo
de synagoga satane qui dicunt
se iudeos esse et non sunt:
sed mentiuntur. Ecce faciam illos
vt veniant et adorent ante
pedes tuos: et scient qr ego dilexi
te: quī seruasti verbum patientie
mee: et ego seruabo te ab hora
temptationis q̄ ventura est in
orbem vniuersum temptare habitantes
in terra. Ecce venio cito. Tene qd̄ ha
bes: vt nemo accipiat coronā tuā. Qui
vicerit: faciā illū colūnaʒ in templo
dei mei: et foras nō egredietr amplius.
et scribā sup eū nomē dei mei et
nomen ciuitatis dei mei noue
hierusalem: que descendit de celo
a deo meo: et nomen meum
nouū. Qui hʒ aurem audiat qd spūs
dicat ecclesijs. Et angelo
laodicie ecclesie scribe. Hec dicit
amen testis fidelis et verus: qui est
principiū creature dei. Scio opa tua:
qr neqʒ frigidus es neqʒ calidus: vti-
nā frigidus esses aut calidus: sed qr tepi
dus es et nec frigidus nec calidus: inci
piā te euomere ex ore meo: qr dicis q
diues sum et locupletatus: et nullius
egeo: et nescis qr tu es
miser et miserabilis et pauper
et cecus et nudus. Suadeo tibi
emere a me aurū ignitum probatū:
vt locuples fias: et vestimentis albis
induaris: vt non appareat confusio
nuditatis tue: et collyrio inunge
oculos tuos vt videas.
Ego quos amo: arguo et castigo.
Emulare ergo et pniam age. Ecce
sto ad ostium et pulso. Si

B

supra.i.d.
Esa.22.f.
Job.12.a.

C

D

τις ακούση της φωνής μου, και ανοίξη την
θύραν, και εισελεύσομαι προς αυτόν, και
δειπνήσω μετ' αυτού, και αυτός μετ' εμού.
ο νικών δώσω αυτώ καθίσαι μετ' εμού εν τω
θρόνω μου, ως καγώ ενίκησα και εκάθισα
μετά του πατρός μου εν τω θρόνω αυτού.
ο έχων ους ακουσάτω τι το πνεύμα λέγει
ταις εκκλησίαις. Cap. 4.
Μετά ταύτα είδον, και ιδού θύρα ανεωγ
μένη εν τω ουρανώ, και η φωνή η πρώ
τη ην ήκουσα ως σάλπιγγος λαλούσης μετ'
εμού λέγουσα. ανάβα ώδε και δείξω σοι α
δει γενέσθαι μετά ταύτα. και ευθέως εγενό
μην εν πνεύματι. και ιδού θρόνος έκειτο εν
τω ουρανώ, και επί του θρόνου καθήμενος
όμοιος οράσει λίθω ιάσπιδι και σαρδίω,
και ίρις κυκλόθεν του θρόνου ομοία ορά-
σει σμαραγδίνω, και κυκλόθεν του θρόνου
θρόνοι εικοσιτέσσαρες. και επί τους θρόνους
είδον τους εικοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους κα
θημένους περιβεβλημένους εν ιματίοις λευ-
κοίς, και επί τας κεφαλάς αυτών στεφάνους
χρυσούς. και εκ του θρόνου εκπορεύονται
αστραπαί και φωναί και βρονταί, και επτά
λαμπάδες πυρός καιόμεναι ενώπιον του
θρόνου αυτού, αι εισίν επτά πνεύματα του
θεού. και ενώπιον του θρόνου ως θάλασ
σα υελίνη ομοία κρυστάλλω, και εν μέσω
του θρόνου και κύκλω του θρόνου τέσσα-
ρα ζώα γέμοντα οφθαλμών έμπροσθεν και
όπισθεν. και το ζώον το πρώτον όμοιον λέ
οντι, και το δεύτερον ζώον όμοιον μόσχω,
και το τρίτον ζώον έχον το πρόσωπον ως
άνθρωπος, και το τέταρτον ζώον όμοιον αε
τώ πετωμένω. και τέσσαρα ζώα εν καθέν
αυτών έχον ανά πτέρυγας εξ κυκλόθεν
και έσωθεν γέμουσιν οφθαλμών, και α-
νάπαυσιν ουκ έχουσιν ημέρας και νυκτός,
λέγοντα. άγιος άγιος άγιος άγιος άγιος
άγιος, άγιος άγιος άγιος, κύριος ο θεός ο
παντοκράτωρ, ο ην, και ο ων, και ο ερχόμε
νος. και όταν δώσει τα ζώα δόξαν και τιμήν
και ευχαριστίαν τω καθημένω επί του θρό
νου τω ζώντι εις τους αιώνας των αιώνων,
πεσούνται οι εικοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ε-
νώπιον του καθημένου επί του θρόνου, και
προσκυνήσουσι τω ζώντι εις τους αιώνας
των αιώνων, και βάλλουσι τους στεφά
νους αυτών ενώπιον του θρόνου, λέγοντες.
άξιος ει ο κύριος και ο θεός ημών ο άγιος
λαβείν την δόξαν και την τιμήν και την δύ
ναμιν, ότι συ έκτισας τα πάντα, και διά το
θέλημά σου εισί και εκτίσθησαν. Cap. 5.

quis audierit vocē meā et aperuerit
mihi ianuaʒ: intrabo ad illum: et
cenabo cū illo: et ipse mecum.
Qui vicerit dabo ei sedere mecum in
throno meo: sicut et ego vici et sedi
cū pr̄e meo in throno eius.
Qui hʒ aurē audiat quid spūs dicat
ecclesijs. Cap. 4.
Post hec vidi: et ecce ostiū apertum
in celo: et vox prima
quā audiui tāq̄ʒ tube loq̄ntis mecuʒ
dicēs. Ascēde huc et ostendaʒ tibi que
opʒ fieri post hec. Et stati fui
in spiritu. Et ecce sedes posita erat in
celo: et supra sedē sedēs: et q̄ sedebat
similis erat aspectui lapidis iaspidis et
sardij: et iris erat in circuitu sedis similis
visiōi smaragdine. Et in circuitu sedis
sedilia vigintiq̄ttuor: et supra thronos
vigintiquatuor seniores sedentes
circūamicti vestimentis albis:
et in capitibus eorum corone
auree. Et de throno procedebant
fulgura et voces et tonitrua: et septem
lāpades ardentes ante
thronū: que sunt septem spiritus
dei. Et in conspectu sedis tāq̄ʒ mare
vitreuʒ simile crystallo: et in medio
sedis et in circuitu sedis quattuor
animalia plena oculis ante et
retro. Et animal primū simile leoni:
et secundum simile vitulo:
et tertiū aial hñs faciē quasi
hois: et quartum aial simile aquile
volāti. Et q̄ttuor aialia singula
eorū habebāt alas senas: et in circuitu
et intus plena sūt oculis. Et reqēʒ
nō habebant die ac nocte
dicentia. Sanctus sanctus sanctus
dominus deus
ops: q erat: et qui ē: et qui venturus ē.
Et cū darēt illa aialia gliaʒ et honorē
et bñdictionē sedenti super thronum
viuēti in secula seculoꝝ:
procidebant vigītiq̄ttuor seniores ante
sedentem in throno: et
adorabāt viuenteʒ in secula
seculorum: et mittebant coronas
suas ante thronum dicentes.
Dignus es dñe deus noster
accipere gloriam et honoreʒ et virtutē:
qr tu creasti oia: et propter
volūtatē tuā erāt et creata sunt. Cap. 5.

sup. i. c.

A

B

C

Esa. 6. b.

D

Και είδον επί την δεξιάν του καθημένου επί του θρόνου βιβλίον γεγραμμένον έσωθεν και έξωθεν, κατεσφραγισμένον σφραγίσιν επτά. και είδον άγγελον ισχυρόν κηρύσσοντα φωνή μεγάλη. τις άξιος ανοίξαι το βιβλίον και λύσαι τας σφραγίδας αυτού. και ουδείς εδύνατο εν τω ουρανώ ουδέ επί της γης ουδέ υποκάτω της γης ανοίξαι το βιβλίον, ουδέ βλέπειν αυτό. και εγώ έκλαιον πολύ, ότι ουδείς άξιος ευρέθη ανοίξαι και αναγνώναι το βιβλίον, ούτε βλέπειν αυτό. και εις εκ των πρεσβυτέρων λέγει μοι. μη κλαίε. ιδού ενίκησεν ο λέων ο εκ της φυλής ιούδα η ρίζα δαυίδ, ανοίξαι το βιβλίον και τας επτά σφραγίδας αυτού. και είδον και ιδού εν μέσω του θρόνου και των τεσσάρων ζώων και εν μέσω των πρεσβυτέρων αρνίον εστηκός ως εσφαγισμένον, έχον κέρατα επτά και οφθαλμούς επτά, α εισί τα επτά πνεύματα του θεού αποστελλόμενα εις πάσαν την γην. και ήλθε και είληφε εκ της δεξιάς του καθημένου επί του θρόνου βιβλίον. και ότε έλαβε το βιβλίον τα τέσσαρα ζώα και εικοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι έπεσον ενώπιον του αρνίου, έχοντες έκαστος κιθάρας και φιάλας χρυσάς γεμούσας θυμιαμάτων, αι εισίν αι προσευχαί των αγίων. και άδουσιν ωδήν καινήν λέγοντες. άξιος ει λαβείν το βιβλίον και ανοίξαι τας σφραγίδας αυτού, ότι εσφάγης, και ηγόρασας τω θεώ ημάς εν τω αίματί σου εκ πάσης φυλής και γλώσσης και λαού και έθνους, και εποίησας αυτούς τω θεώ ημών βασιλείς και ιερείς, και βασιλεύουσιν επί της γης. και είδον και ήκουσα ως φωνήν αγγέλων πολλών κύκλω του θρόνου και των ζώων και των πρεσβυτέρων, και ην ο αριθμός αυτών μυριάδες μυριάδων και χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνή μεγάλη. άξιον εστί το αρνίον το εσφαγισμένον λαβείν την δύναμιν και πλούτον και σοφίαν και ισχύν και τιμήν και δόξαν και ευλογίαν, και παν κτίσμα ο εστίν εν τω ουρανώ και επί της γης και υποκάτω της γης, και επί της θαλάσσης α εστι, και τα εν αυτοίς, πάντας ήκουσα λέγοντας τω καθημένω επί του θρόνου και τω αρνίω. η ευλογία και η τιμή και η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. και τα τέσσαρα ζώα λέγοντα το αμήν. και οι πρεσβύτεροι έπεσον και προσεκύνησαν.

Cap. 6.

A

Et vidi in dextera sedentis supra thronũ librum scriptum intus ⁊ foris signatum sigillis septẽ. Et vidi angelũ fortem p̃dicãtẽ voce magna. Quis est dignus aperire librũ ⁊ soluere signacula eius? Et nemo poterat neq̃ in celo neq̃ in terra neq̃ subtus terram aperire librum: neq̃ respicere illũ. Et ego flebam multũ: q̃m nemo dignus inuentus est aperire librum: nec videre eum. Et vnus de senioribꝰ dixit mihi. Ne fleueris.

B

Ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum ⁊ soluere septẽ signacula eius. Et vidi ⁊ ecce in medio throni ⁊ quattuor animaliũ ⁊ in medio seniorum agnum stantẽ tanq̃ occisũ: habentẽ cornua septem ⁊ oculos septem: qui sũt septẽ spiritus dei missi in omnẽ terrã. Et venit ⁊ accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librũ: quattuor aĩalia ⁊ vigintiq̃ttuor seniores ceciderũt (Infra. 6.a.)

C

corã agno hñtes singuli citharas ⁊ phialas aureas plenas odoramẽtorũ: que sunt orationes sanctorum: et cãtabãt cãticũ nouũ dicẽtes. Dignus es dñe accipe librũ ⁊ aperire signacula eius: q̃m occisus es: ⁊ redemisti nos (Infra. 7.d.) deo in sanguine tuo ex omni tribu et lingua ⁊ populo ⁊ natione: et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes: ⁊ regnabimꝰ sup terrã. Et vidi et audiui vocẽ angelorũ multorũ in circuitu throni et animalium et seniorum: et erat numerus eorum

D

milia milium (Danie. 7.b.) dicẽtiũ voce magna. Dignus est agnus qui occisus est accipe virtutẽ et diuinitatẽ et sapiẽtiã et fortitudinem et honorẽ et gliã ⁊ bñdictionẽ: et oẽ creaturam que in celo est et super terrã et sub terra: et que sunt in mari: et que in eo: omnes audiui dicentes sedenti in throno et agno. Bñdictio ⁊ honor et gloria et potestas in secula seculorum. Et quattuor animalia dicebant amen. Et vigintiquattuor seniores ceciderunt in facies suas: et adorauerunt viuentem in secula seculorum.

Cap. 6.

Και είδον ότι ήνοιξε το αρνίον μίαν εκ των επτά σφραγίδων, και ήκουσα ενός εκ των τεσσάρων ζώων λέγοντος ως φωνή βροντής. έρχου και είδον. και ιδού ίππος λευκός, και ο καθήμενος επ' αυτόν έχων τόξον, και εδόθη αυτώ στέφανος, και εξήλθε νικών, και ίνα νικήση. και ότι ήνοιξε την δευτέραν σφραγίδα, ήκουσα του δευτέρου ζώου λέγοντος. έρχου. και εξήλθεν άλλος ίππος πυρρός, και τω καθημένω επ' αυτόν εδόθη αυτώ λαβείν την ειρήνην εκ της γης και ίνα αλλήλους σφάξωσι, και εδόθη αυτώ μάχαιρα μεγάλη. και ότε ήνοιξε την σφραγίδα την τρίτην, ήκουσα του τρίτου ζώου λέγοντος. έρχου και είδον. και ιδού ίππος μέλας, και ο καθήμενος επ' αυτόν έχων ζυγόν εν τη χειρί αυτού. και ήκουσα φωνήν εν μέσω των τεσσάρων ζώων λέγουσαν. χοίνιξ σίτου δηναρίου, και τρείς χοίνικες κριθής δηναρίου, και το έλαιον και τον οίνον μη αδικήσης. και ότε ήνοιξε την τετάρτην σφραγίδα, ήκουσα φωνήν του τετάρτου ζώου λέγοντος. έρχου και είδον, και ιδού ίππος χλωρός, και ο καθήμενος επάνω αυτού όνομα αυτώ θάνατος, και ο άδης ακολουθεί μετ' αυτού, και εδόθη αυτώ εξουσία επί το τέταρτον της γης αποκτείναι εν ρομφαία και εν λιμώ και εν θανάτω, και υπό των θηρίων της γης. και ότε ήνοιξε την πέμπτην σφραγίδα, είδον υποκάτω του θυσιαστηρίου τας ψυχάς των ανθρώπων των εσφαγισμένων διά τον λόγον του θεού και διά την μαρτυρίαν του αρνίου ην είχον, και έκραξαν φωνή μεγάλη λέγοντες. έως πότε ο δεσπότης ο άγιος και αληθινός ου κρίνεις και εκδικείς το αίμα ημών εκ των κατοικούντων επί της γης. και εδόθη αυτοίς ίνα αναπαύσωνται έτι χρόνον, έως ου πληρωθώσι και οι σύνδουλοι αυτών και οι αδελφοί αυτών, οι μέλλοντες αποκτείνεσθαι ως και αυτοί. και είδον και ότε ήνοιξε την σφραγίδα την έκτην, και σεισμός μέγας εγένετο, και ο ήλιος μέλας εγένετο ως σάκκος τρίχινος, και η σελήνη εγένετο ως αίμα, και οι αστέρες του ουρανού έπεσον εις την γην, ως συκή βάλλει τους ολύνθους αυτής υπό μεγάλου ανέμου σειομένη. και ο ουρανός απεχωρίσθη ως βιβλίον ελισσόμενον, και παν όρος και νήσος εκ των τόπων αυτών εκινήθησαν, και οι βασιλείς της γης και οι μεγιστάνες και οι χι-

A. Et vidi q̄ aperuisset agnus unū de septē sigillis: ⁊ audivi unum de quattuor animalibus dicens tanq̄ vocē tonitrui. Veni ⁊ vide. Et vidi: et ecce equus albus: ⁊ q̄ sedebat sup illū habebat arcū: ⁊ data ē ei corōa: ⁊ exivit vincēs vt vinceret. Et cū aperuisset sigillū secūdū audivi secundum animal dicēs. Veni ⁊ vide. Et exivit alius equus rufus: ⁊ qui sedebat sup illū datū est ei vt sumeret pacē de terra: ⁊ vt invicē se īterficiāt: ⁊ datus est ei gladius magnus. Et cum apuisset sigillū tertiū: audivi tertiū aial dicens. Veni ⁊ vide.

B. Et ecce equus niger: ⁊ q̄ sedebat sup illum habebat staterā in manu sua. Et audivi tāq̄ vocē in medio q̄ttuor aialiū dicētem. Bilibris tritici denario vno: ⁊ tres bilibres hordei denario vno: ⁊ vinum et oleū ne leseris. Et cū aperuisset sigillū quartum audivi vocem quarti aialis dicētis. Veni ⁊ vide: ⁊ ecce equus pallidus: ⁊ q̄ sedebat super eum nomen illi mors: ⁊ infernus sequebatur eum. Et data est illi ptās super quattuor partes terre: ⁊ interficere gladio fame ⁊ morte ⁊ bestiis terre.

C. Et cum aperuisset sigillū q̄ntū: vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum dei: ⁊ propter testimonium q̄d habebāt: ⁊ clamabant voce magna dicentes. Usq̄ quo domine sanctus ⁊ verus nō iudicas ⁊ nō vindicas sanguinē nr̄m de his q̄ habitāt in terra? Et date sunt illis singule stole albe: ⁊ dictum est illis vt requiescerent adhuc tp̄s modicū: donec cōpleantur cōservi eorū ⁊ frēs eorum qui interficiēdi sunt sicut ⁊ illi. Et vidi cum aperuisset sigillum sextū ⁊ ecce terremotus magnus factus ē: sol factus ē niger tanq̄ saccus cilicinus:

D. ⁊ luna tota facta est sicut sanguis: ⁊ stelle de celo ceciderunt super terram: sicut ficus emittit grossos suos cum a vento magno movetur. Et celum recessit sicut liber involutus: ⁊ ois mons ⁊ insula de locis suis mote sunt: ⁊ reges terre ⁊ principes ⁊ tribuni

Sup. 5.b. Infra. 19.a. Mat. 27.f.

λίαρχοι και οι πλούσιοι και οι ισχυροί και πας δούλος και πας ελεύθερος εκρυψαν εαυτούς εις τα σπήλαια και εις τας πέτρας των ορέων, και λέγουσι τοις όρεσι και ταις πέτραις· πέσετε εφ' ημάς και κρύψατε ημάς από προσώπου του καθημένου επί του θρόνου και από της οργής του αρνίου, ότι ήλθεν η ημέρα η μεγάλη της οργής αυτού, και τις δύναται σταθήναι. Cap.7

Και μετά τούτο είδον τέσσαρας αγγέλους εστώτας επί τας τέσσαρας γωνίας της γης, κρατούντας τους τέσσαρας ανέμους της γης, ίνα μη πνέη άνεμος επί της γης μήτε επί της θαλάσσης μήτε επί παν δένδρον. και είδον άλλον άγγελον αναβαίνοντα από ανατολής ηλίου, έχοντα σφραγίδα θεού ζώντος, και έκραξε φωνή μεγάλη τοις τέσσαρσιν αγγέλοις, οις εδόθη αυτοίς αδικήσαι την γην και την θάλασσαν, λέγων. μη αδικήσατε την γην μήτε την θάλασσαν μήτε τα δένδρα, άχρις ου σφραγίσωμεν τους δούλους του θεού ημών επί των μετώπων αυτών. και ήκουσα τον αριθμόν των εσφραγισμένων εκατόν και τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες εσφραγισμένοι, εκ πάσης φυλής υιών ισραήλ. εκ φυλής ιούδα, δώδεκα χιλιάδες εσφραγισμένοι. εκ φυλής ρουβείν, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής γαδ, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής ασήρ, δώδεκά χιλιάδες. εκ φυλής νεφθαλείμ, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής μανασσή δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής συμεών, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής λευί, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής ισαχάρ, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής ζαβουλών, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής ιωσήφ, δώδεκα χιλιάδες. εκ φυλής βενιαμίν, δώδεκα χιλιάδες εσφραγισμένοι. μετά ταύτα είδον, και ιδού όχλος πολύς ον αριθμήσαι ουδείς εδύνατο εκ παντός έθνους και φυλών και λαών και γλωσσών, εστώτες ενώπιον του θρόνου και ενώπιον του αρνίου, περιβεβλημένοι στολάς λευκάς, και φοίνικες εν ταις χερσίν αυτών, και κράζουσι φωνή μεγάλη λέγοντες. η σωτηρία τω θεώ ημών τω καθημένω επί του θρόνου και τω αρνίω. και πάντες οι άγγελοι ειστήκεισαν κύκλω του θρόνου και των πρεσβυτέρων και των τεσσάρων ζώων, και έπεσον ενώπιον του θρόνου επί τα πρόσωπα αυτών, και προσεκύνησαν τω θεώ, λέγοντες αμήν. η ευλογία και η δόξα και η σοφία και η ευχαρι-

et diuites ⁊ fortes ⁊ omnis seruus ⁊ liber absconderunt se in speluncis ⁊ in petris montiuꝫ: ⁊ dicunt montibus ⁊ petris cadite super nos ⁊ abscōdite nos a facie sedentis super thronum ⁊ ab ira agni: qm̄ venit dies magnus ire ipsoꝝ: ⁊ quis poterit stare? Cap.7.

Post hec vidi quatuor angelos stantes super quattuor angulos terre: tenentes quattuor ventos terre ne flarent super terram neqꝫ super mare neqꝫ in vllaꝫ arborē. Et vidi alteꝝ angelū ascēdētē ab ortu solis hn̄tē signum dei viui: ⁊ clamauit voce magna quatuor angelis: qbus datū est nocere terre ⁊ mari dicens. Nolite nocere terre ⁊ mari neqꝫ arboribus: quoadusqꝫ signemus seruos dei nostri in frontibus eoꝝ. Et audiui numerum signatorum centum quadraginta quattuor milia signati ex oi tribu filioꝝ israel. Ex tribu iuda duodecim milia signati. Ex tribu rubē: duodeci milia signati. Ex tribu gad: duodeci milia signati. Ex tribu aser: duodeci milia signati. Ex tribu neptali duodeci milia signati. Ex tribu manasse: duodeci milia signati. Ex tribu simeō: duodeci milia signati. Ex tribu leui: duodecim milia signati. Ex tribu ysachar: duodeci milia signati Ex tribu zabulō: duodeci milia signati. Et tribu ioseph: duodeci milia signati. Ex tribu beniamin: duodeci milia signati. Post hec vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat ex oibꝰ gētibꝰ ⁊ tribubus ⁊ populis ⁊ linguis: stantes ante thronū ⁊ in cōspectu agni: amicti stolis albis: ⁊ palme in manibus eoꝝ: et clamabant voce magna dicentes. Salus deo nostro qui sedet super thronū ⁊ agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni ⁊ seniorum ⁊ quattuor aialiū: ⁊ ceciderūt in cōspectu throni in facies suas: ⁊ adorauerūt deū dicētes amē. Bñdictio ⁊ claritas et sapientia et grārū actio:

Infra.9.b. Esa.2.d Luce.23.c. Osee.10.c

A

i.9.a.

B

Infra.9.a.

C

στία και η τιμή και η δύναμις και ισχύς τω θεώ ημών εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. και απεκρίθη εις εκ των πρεσβυτέρων λέγων μοι. ούτοι οι περιβεβλημένοι τας στολάς τας λευκάς τίνες εισί, και πόθεν ήλθον. και είπον αυτώ. κύριε μου συ οίδας. και είπε μοι. ούτοι εισίν οι ερχόμενοι εκ της θλίψεως της μεγάλης, και έπλυναν τας στολάς αυτών, και ελεύκαναν αυτάς εν τω αίματι του αρνίου. διατούτο εισίν ενώπιον του θρόνου του θεού, και λατρεύουσιν αυτώ ημέρας και νυκτός εν τω ναώ αυτού, και ο καθήμενος επί τω θρόνω σκηνώσει επ' αυτούς. ου πεινάσουσιν έτι, ουδέ διψήσουσιν έτι, ουδ' ου μη πέση επ' αυτούς ο ήλιος ουδέ παν καύμα, ότι το αρνίον το ανά μέσον του θρόνου ποιμανεί αυτούς, και οδηγήσει αυτούς επί ζωής πηγάς υδάτων, και εξαλείψει ο θεός παν δάκρυον εκ των οφθαλμών αυτών. Cap.8.

Και ότε ήνοιξε την σφραγίδα την εβδόμην, εγένετο σιγή εν τω ουρανώ ως ημιώριον. και είδον τους επτά αγγέλους, οι ενώπιον του θεού εστήκασι, και εδόθησαν αυτοίς επτά σάλπιγγες. και άλλος άγγελος ήλθε, και εστάθη επί του θυσιαστηρίου, έχων λιβανωτόν χρυσούν, και εδόθη αυτώ θυμιάματα πολλά, ίνα δώση ταις προσευχαίς των αγίων πάντων επί το θυσιαστήριον το χρυσούν το ενώπιον του θρόνου. και ανέβη ο καπνός των θυμιαμάτων ταις προσευχαίς των αγίων εκ χειρός του αγγέλου ενώπιον του θεού. και είληφεν ο άγγελος τον λιβανωτόν, και εγέμισεν αυτόν εκ του πυρός του θυσιαστηρίου, και έβαλεν εις την γην, και εγένοντο φωναί και βρονταί και αστραπαί και σεισμός. και οι επτά άγγελοι οι έχοντες τας επτά σάλπιγγας ητοίμασαν εαυτούς ίνα σαλπίσωσι. και ο πρώτος εσάλπισε, και εγένετο χάλαζα και πυρ μεμιγμένα εν αίματι και εβλήθη εις την γην. και το τρίτον της γης κατεκάη, και πας χόρτος χλωρός κατεκάη. και ο δεύτερος άγγελος εσάλπισε, και ως όρος μέγα καιόμενον εβλήθη εις την θάλασσαν. και εγένετο το τρίτον της θαλάσσης αίμα, και απέθανε το τρίτον των κτισμάτων εν τη θαλάσση, τα έχοντα ψυχάς, και το τρίτον των πλοίων διεφθάρησαν. και ο τρίτος άγγελος εσάλπισε, και έπεσεν εκ του ουρανού αστήρ μέγας καιόμενος ως λαμπάς, και έπεσεν επί το τρίτον των ποταμών, και επί τας πηγάς των υδάτων, και το όνομα του αστέρος λέγεται ο άψινθος,

honor ⁊ virtus et fortitudo deo nostro i secula seculorū: amē. Et respōdit vnꝰ de senioribus ⁊ dixit mihi. Hi q amicti sunt stolis albis q sunt ⁊ vnde venerūt? Et dixi illi. Dñe mi tu scis. Et dixit mihi. Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna: ⁊ lauerunt stolas suas ⁊ dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum dei: ⁊ seruiunt ei die ac nocte in templo eius: ⁊ qui sedet in throno hitabit super illos. Nō esurient neqꝫ sitiēt amplīꝰ: neqꝫ cadet sup illos sol neqꝫ vllus estus: quoniā agnus qui in medio throni est reget illos: ⁊ deducet eos ad vite fōtes aq̄rū: ⁊ absterget deus omnem lachrymā ab oculis eorum. Cap.8.

Et cū aperuisset sigillum septimuꝫ factū ē silētiū in celo q̄si media hora. Et vidi septē angelos stātes i cōspectu dei: ⁊ date sunt illis septē tube. Et alius angelus venit: ⁊ stetit ante altare: habens thuribulum aureum: ⁊ data sunt illi incēsa multa: vt daret de orationibus sctōrū oim super altare aureum qd ē an thronū dei. Et ascēdit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Et accepit angelus thuribulū aureū: ⁊ impleuit illud de igne altaris: ⁊ misit in terrā: ⁊ fctā sūt tonitrua ⁊ voces ⁊ fulgura ⁊ terremotꝰ magnꝰ. Et septē āgeli q habebāt septē tubas preparauerūt se vt tuba canerēt. Et pmus angelꝰ tuba cecinit: ⁊ facta est grādo ⁊ ignis mixta in sanguine: ⁊ missuꝫ est i terrā. Et tertia pars terre combusta est: ⁊ tertia ps arboꝝ ɔcremata ē: ⁊ oē fenū viride cōbustū est. Et scd̄s angelus tuba cecinit ⁊ tāq̄ꝫ mōs magnuꝫ igne ardēs missus ē i mare. Et fctā ē tertia ps maris sanguis: ⁊ mortua est tertia pars creature eorū que habebant animas i mari: ⁊ tertia ps nauiū iterijt. Et tertiꝰ angelꝰ tuba cecinit: ⁊ cecidit de celo stella magna ardens tanquā facula: et cecidit in tertiā ptē fluminū ⁊ in fontes aquaruꝫ: et nomē stelle dicitur absinthium:

sup̄ 5.c.

D

Esa.25.c. Hiere.31.b. Infra.21.a.

A

B

C

και εγένετο το τρίτον των υδάτων εις άψινθον, και πολλοί των ανθρώπων απέθανον εκ των υδάτων, ότι επικράνθησαν. και ο τέταρτος άγγελος εσάλπισε, και επλήγη το τρίτον του ηλίου και το τρίτον της σελήνης και το τρίτον των αστέρων, ίνα σκοτισθή το τρίτον αυτών, και η ημέρα μη φαίνη το τρίτον αυτής, και η νυξ ομοίως. και είδον και ήκουσα ενός αετού πετομένου εν μεσουρανήματι λέγοντος φωνή μεγάλη τρις. ουαί, ουαί, ουαί, τοις κατοικούσιν επί της γης εκ των λοιπών φωνών της σάλπιγγος των τριών αγγέλων των μελλόντων σαλπίζειν.

Cap. 9.

Και ο πέμπτος άγγελος εσάλπισε, και είδον αστέρα εκ του ουρανού πεπτωκότα εις την γην, και εδόθη αυτώ η κλείς του φρέατος της αβύσσου, και ήνοιξε το φρέαρ της αβύσσου. και ανέβη καπνός εκ του φρέατος ως καπνός καμίνου καιομένης, και εσκοτίσθη ο ήλιος, και ο αήρ εκ του καπνού του φρέατος. και εκ του καπνού εξήλθον ακρίδες εις την γην, και εδόθη αυταίς εξουσία ως έχουσιν εξουσίαν οι σκορπίοι της γης. και ερρέθη αυτοίς ίνα μη αδικήσωσι τον χόρτον της γης, ουδέ παν χλωρόν, ουδέ παν δένδρον, ει μη τους ανθρώπους μόνους, οίτινες ουκ έχουσι την σφραγίδα του θεού επί των μετώπων αυτών. και εδόθη αυτοίς ίνα μη αποκτείνωσιν αυτούς, αλλ' ίνα βασανισθώσι μήνας πέντε, και ο βασανισμός αυτών ως βασανισμός σκορπίου όταν πλήξη άνθρωπον. και εν ταις ημέραις εκείναις ζητήσουσιν οι άνθρωποι τον θάνατον, και ου μη ευρήσουσιν αυτόν, και επιθυμήσουσιν αποθανείν, και φεύξεται απ' αυτών ο θάνατος. και τα ομοιώματα των ακρίδων όμοια ίπποις ητοιμασμένα εις πόλεμον, και επί τας κεφαλάς αυτών ως στέφανοι χρυσοί, και τα πρόσωπα αυτών ως πρόσωπα ανθρώπων. και είχον τρίχας ως τρίχας γυναικών, και οι οδόντες αυτών ως λεόντων ήσαν, και είχον θώρακας ως θώρακας σιδηρούς, και η φωνή των πτερύγων αυτών ως φωνή αρμάτων ίππων πολλών τρεχόντων εις πόλεμον, και έχουσιν ουράς ομοίας σκορπίοις και κέντρα, και εν ταις ουραίς αυτών εξουσίαν έχουσι του αδικήσαι τους ανθρώπους μήνας πέντε. έχουσαι βασιλέα επ' αυτών άγγελον της αβύσσου, όνομα αυτώ εβραϊστί αββαδών, εν δε τη ελληνική όνομα έχει ο απολλύων. η ουαί η μία

Et facta est tertia pars aquarum in absinthium: et multi hominum mortui sunt de aquis: quia amare facte sunt. Et quartus angelus cecinit: et percussa est tertia pars solis et tertia pars lune et tertia pars stellarum: ita ut obscuraretur tertia pars eorum: et diei non luceret pars tertia: et noctis similiter. Et vidi et audivi vocem unius aquile volantis per medium celi dicentis voce magna. Ve ve ve habitantibus in terra de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canturi.

Cap. 9.

Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi stellam de celo cecidisse in terram: et data est ei clavis putei abyssi: et aperuit puteum abyssi: et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magne: et obscuratus est sol et aer de fumo putei. Et de fumo putei exierunt locuste in terram: et data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terre. Et preceptum est illis ne lederent fenum terre neque omne viride neque omnem arborem: nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis. Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus quinque: et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii cum percutit hominem. Et in diebus illis querent homines mortem et non invenient eam: et desiderabunt mori: et fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prelium: et super capita earum tanquam corone similes auro: et facies earum sicut facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum: et dentes earum sicut dentes leonum erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas: et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: et habebant caudas similes scorpionum: et aculei erant in caudis earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi: cui nomen hebraice abaddon: grece autem apollyon: et latine habens nomen exterminans. Ve unum

Apoc. 14. c. et 19. a.
Ezechi. 9. b. supra. 7. a.
supra. 6. d. Esa. 2. d. Osee. 10. c. Luce. 23. c. sap. 16. b

D A B C

απήλθεν, ιδού έρχεται έτι δύο ουαί μετά
ταύτα. και ο έκτος άγγελος εσάλπισε, και ή
κουσα φωνήν μίαν εκ των τεσσάρων κερά
των του θυσιαστηρίου του χρυσού του ενώ
πιον του θεού, λέγουσαν τω έκτω αγγέλω
ο έχων την σάλπιγγα. λύσον τους τέσσα
ρας αγγέλους τους δεδεμένους επί τω πο
ταμώ τω μεγάλω ευφράτη. και ελύθησαν
οι τέσσαρες άγγελοι οι ητοιμασμένοι εις την
ώραν και ημέρα και ενιαυτόν, ίνα αποκτεί
νωσι το τρίτον των ανθρώπων. και ο αριθ
μός των στρατευμάτων του ίππου μυριά
δες μυριάδων, ήκουσα τον αριθμόν αυτών.
και ούτως είδον τους ίππους εν τη ωράσει,
και τους καθημένους επ' αυτών έχοντας θώ
ρακας πυρίνους και ιακινθίνους και θειώ
δεις, και αι κεφαλαί των ίππων ως κεφαλαί
λεόντων, και εκ των στομάτων αυτών εκ
πορεύεται πυρ και καπνός και θείον. από
των τριών πληγών τούτων απεκτάνθησαν
το τρίτον των ανθρώπων εκ του πυρός και
του καπνού και του θείου του εκπορευο
μένου εκ των στομάτων αυτών. η γαρ εξου
σία των ίππων εν τω στόματι αυτών εστί
και εν ταις ουραίς αυτών. αι γαρ ουραί αυ
τών όμοιοι όφεσιν έχουσαι κεφαλάς, και εν
αυταίς αδικούσι. και οι λοιποί των ανθρώ
πων οι ουκ απεκτάνθησαν εν ταις πληγαίς
ταύταις, ου μετενόησαν εκ των έργων των
χειρών αυτών, ίνα μη προσκυνήσωσι τα
δαιμόνια, και τα είδωλα τα χρυσά, και τα
αργυρά, και τα χαλκά, και τα λίθινα, και
τα ξύλινα, α ούτε βλέπειν δύναται, ούτε α
κούειν, ούτε περιπατείν, και ου μετενόησαν
εκ των φόνων αυτών, ούτε εκ των φαρμα
κιών αυτών, ούτε εκ της πορνείας αυτών,
ούτε εκ των κλεμμάτων αυτών. Cap. 10.

Και είδον άγγελον ισχυρόν καταβαίνον
τα εκ του ουρανού περιβεβλημένον νε
φέλην, και η ίρις επί της κεφαλής αυτού, και
το πρόσωπον αυτού ως ο ήλιος, και οι πό
δες αυτού ως στύλοι πυρός. και είχεν εν
τη χειρί αυτού βιβλιδάριον ανεωγμένον,
και έθηκε τον πόδα αυτού τον δεξιόν επί
της θαλάσσης, τον δε ευώνυμον επί της
γης, και έκραξε φωνή μεγάλη ώσπερ λέων
μυκάται. και ότε έκραξεν ελάλησαν αι επτά
βρονταί τας εαυτών φωνάς, και ότε ελά
λησαν αι επτά βρονταί, έμελλον γράφειν και
ήκουσα φωνήν εκ του ουρανού λέγουσαν.
σφράγισον α ελάλησαν αι επτά βρονταί και
μετά ταύτα γράφεις. και ο άγγελος ον εί
δον εστώτα επί της θαλάσσης και επί της γης

abijt: et ecce veniūt adhuc duo ve post
hec. Et sext9 āgel9 tuba cecinit: et au
diui vocem vnam ex quattuor cornibus
altaris aurei qd est ante oculos
dei: dicentē sexto angelo
qui habebat tubam. Solue quattuor
angelos qui alligati sunt in flumine
magno eufrate. Et soluti sunt
quattuor angeli qui parati erant in
horā et diē et mēsē et annū: vt occiderēt
tertiam partem hoīm. Et numerus
equestris exercitus vicies milies
dena milia: et audiui numerum eorū.
Et ita vidi equos in visione:
et qui sedebant super eos habebāt lori
cas igneas et hyacithinas et sulphureas:
et capita equorū erant tanq̄z capita
leonum: et de ore eorum procedit
ignis et fumus et sulphur. Et ab
his tribus plagis occisa est
tertia pars hominum de igne et de
fumo et sulphure que procedebant
ex ore ipsorum. Potestas enim
equorum in ore eorum est
et in caudis eorum. Nam caude eorū
similes serpentibus habētes capita: et i
his nocent. Et ceteri homines
qui non sunt occisi in his plagis
neq̄z penitentiam egerunt de operibus
manuum suarum vt non adorarent
demonia et simulacra aurea et
argentea et erea et lapidea et
lignea: q̄ neq̄z videre pñt neq̄z audire
neq̄z ambulare: et non egerunt penitentiam
ab homicidijs suis neq̄z a veneficijs
suis neq̄z a fornicatione sua
neq̄z a furtis suis. Cap. 10.

Et vidi aliū angelū fortē descēdentē
de celo amictum nube
et iris in capite eius. Et
facies eius erat vt sol: et pedes
eius tanq̄z colūne ignis. Et hēbat in
manu sua libellum apertū:
et posuit pedem suum dextrum supra
mare: sinistrum aūt super terrā: et clamauit voce magna quēad
modū cū leo rugit: et cū clamasset locuta sūt septē
tōitrua voces suas. et cū locuta fuissēt
septē tōitrua voces suas: et ego scripturus e
ram: et audiui vocē de celo dicēte mihi.
Signa q̄ locuta sunt septē tonitrua: et
noli ea scribere: et angelus quem vidi
stantē supra mare et supra terram

Daniel. [illegible]

ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔτι ἔσται, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὃ εὐηγγελίσατο τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσα. ὕπαγε λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ. δός μοι τὸ βιβλιδάριον, καὶ λέγει μοι. λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. καὶ ἔλαβον τὸ βιβλιδάριον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ, καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου, καὶ λέγει μοι. δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἐπὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς. Cap. 11.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ εἱστήκει ὁ ἄγγελος λέγων. ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσεις, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαρακονταδύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι, καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου

leuauit manum suam ad celum ⁊ iurauit per viuentem in secula seculorum: qui creauit celum ⁊ ea que in eo sunt: ⁊ terram ⁊ ea q̄ i ea sunt: ⁊ mare ⁊ ea que i eo sunt: q2 tp̄s non erit amplius: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere: cōsummabit mysteriū dei: sicut euangelizauit p servos suos prophetas. Et audiui vocē de celo iterū loquentē mecum ⁊ dicentem. Uade ⁊ accipe librum apertum de manu angeli stantis supra mare ⁊ sup terrā: ⁊ abij ad angelum dicens ei vt daret mihi librū: ⁊ dixit mihi. Accipe librū ⁊ deuora illum: ⁊ faciet amaricari vētrē tuū: s3 i ore tuo erit dulce tanq̄3 mel. Et accepi librum de manu angeli ⁊ deuoraui illum: ⁊ erat in ore meo tanq̄3 mel dulce: et cū deuorassem eum amaricatus ē venter meus: ⁊ dixit mihi. Op3 te iterū prophetizare gētibus ⁊ populis ⁊ linguis et regibus multis. Cap. 11.

Et datus ē mihi calamus silis virge ⁊ dictū est mihi. Surge ⁊ metire tēplū dei et altare: et adorātes in eo. Atriū aūt qd est foris templū eijce foras ⁊ ne metiaris illud: qm̄ datū est gentibus: et ciuitatē sctām calcabunt mensibus quadraginta duobus: ⁊ dabo duobus testibus meis: ⁊ prophetabunt diebus mille ducētis sexaginta amicti saccis. Hi sunt due oliue ⁊ duo cādelabra in conspectu domini terre stātes: et si qs voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorū ⁊ deuorabit inimicos eorum: ⁊ si quis voluerit eos ledere sic op3 eū occidi. Hi hñt ptātem claudēdi celū ne pluat diebus prophetie illorū: ⁊ potestate3 habent super aquas conuertendi eas in sanguinē ⁊ percutere terrā oi plaga quotienscunq3 voluerint. Et cū finierit testimonium suu3: bestia q̄ ascendit de abysso faciet aduersus eos bellū: ⁊ vincet illos ⁊ occidet eos: ⁊ corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magne que vocatur spūaliter sodoma ⁊ egyptus: vbi

C

D

Eze. 3. a.

A

B

καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη, καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης αὐτοῖς. ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι. ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες. εὐχαριστοῦμέν σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσας. καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ χάλαζα μεγάλη. Cap. 12.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ. γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ δράκων

⁊ dñs eorum crucifixus est: ⁊ videbunt de tribubus ⁊ populis ⁊ linguis ⁊ gentibus corpora eoru3 per tres dies ⁊ dimidium: ⁊ corpora eorū non sinent poni in monumentis: ⁊ inhabitantes terrā gaudebūt super illos ⁊ iocūdabūtur ⁊ munera mittent inuice3: qm̄ hi duo prophete cruciauerunt eos q̄ hitabāt sup terram. Et post dies tres ⁊ dimidiū spiritus vite a deo intrauit in eos: ⁊ steterunt super pedes suos: ⁊ timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnā de celo dicentem eis. Ascendite huc. Et ascenderunt in celum in nube: ⁊ viderunt illos inimici eorū. Et in illa hora factus ē terremotus magnus: ⁊ decima ps ciuitatis cecidit. Et occisa sūt i terremotu noīa hoīm septē milia: ⁊ reliq̄ in timorē sunt missi: ⁊ dederūt gloriam deo celi. Ue secundu3 abijt: ⁊ ecce ve tertium veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit: ⁊ facte sunt voces magne in celo dicētes. Factū est regnū huius mundi dñi nostri ⁊ xp̄i eius: ⁊ regnabūt in secula seculorum Amen. Et viginti quattuor seniores q̄ in cōspectu dei sedent in sedibus suis ceciderunt in facies suas: ⁊ adorauerunt deum dicentes. Grās agimus tibi dñe deus nr̄ oīpotēs: q̄ es: ⁊ q̄ eras: ⁊ q̄ venturus es: q2 accepisti virtutē tuā magnam et regnasti. Et irate sūt gētes: ⁊ aduenit ira tua: et tp̄s mortuorum iudicari et reddere mercedem seruis tuis prophetis ⁊ sanctis et timētibus nomē tuū pusillis et magnis: et exterminandi eos q̄ corrumpunt terrā. Et apertū ē templum dei in celo: et visa est arca testamenti in templo eius. Et factā sunt fulgura et voces et terremotus et grando magna. Cap. 12.

Et signū magnū appuit in celo. Mulier amicta sole et luna sub pedibus eius: ⁊ in capite eius corona stellarū duodecim: et i vtero hñs clamabat parturiens ⁊ cruciat vt pariat. Et visum ē aliud signū in celo. Et ecce draco

C

Eze. 37. c.

Act. 1. b.
Luce. 24. g

D

A

μέγας πυρρός ἔχων κεφαλάς ἑπτά καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τας κεφαλάς αυτοῦ ἑπτά διαδήματα, καὶ ἡ οὐρά αυτοῦ σύρει το τρίτον των αστέρων του ουρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αυτους εις την γην. καὶ ο δράκων εστηκεν ἐνώπιον της γυναικός τῆς μελούσης τίκτειν, ἵνα ὅταν τέκῃ το τέκνον αυτῆς καταφάγῃ. καὶ ετεκεν υἱόν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τα ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ ἡρπάγη το τέκνον αυτῆς πρὸς τον θεόν καὶ πρὸς τον θρόνον αυτου, καὶ ἡ γυνή ἔφυγεν εις την ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον απο του θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αυτην ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ. ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αυτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετά τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι αυτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αυτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ σατανάς, ὁ πλανῶν την οἰκουμένην ὅλην. ἐβλήθη εις την γην, καὶ οἱ ἄγγελοι αυτοῦ μετ αυτοῦ ἐβλήθησαν. καὶ ἤκουσα φωνήν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν. ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αυτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αυτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αυτοὶ ἐνίκησαν αυτόν διά τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διά τον λόγον της μαρτυρίας αυτων, καὶ οὐκ ἠγάπησαν την ψυχήν αυτῶν ἄχρι θανάτου. διατοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοί καὶ οἱ ἐν αυτοῖς σκηνοῦντες. οὐαί τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμάς, ἔχων θυμόν μέγαν, εἰδώς ὅτι ὀλίγον καιρόν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εις γην, ἐδίωξε την γυναίκα, ἥτις ἔτεκε τον ἄρρενα. καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικί δύο πτέρυγες του ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εις την ἔρημον εις τον τόπον αυτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρόν καὶ καιρούς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπό προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αυτοῦ ὀπίσω της γυναικός ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα αυτήν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αυτῆς, καὶ κατέπιε τον ποταμόν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αυτοῦ. καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπι τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετά τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αυτῆς, των τηρούντων τας ἐντο

magnꝰ rufus hñs capita septē ⁊ cornua decē: ⁊ in capitibꝰ suis septem diademata: ⁊ cauda eiꝰ trahebat terciã partē stellarũ celi: ⁊ misit eas in terrã. Et draco stetit ante mulierem que erat paritura: vt cũ peperisset filium eiꝰ deuoraret. Et peperit filiũ masculũ: q̃ recturꝰ erat oēs gētes in virga ferrea. Et raptꝰ est filius eius ad deum ⁊ ad thronũ eius: ⁊ mulier fugit in solitudinē vbi habebat locũ paratũ a deo: vt ibi pascãt eam diebus mille ducētis sexaginta. Et factũ est ꝑliũ magnũ in celo. Michael ⁊ angeli eius ꝑliabantur cum dracone: ⁊ draco pugnabat ⁊ angeli eius: ⁊ non valuerunt neqȝ locꝰ inuentꝰ est eoꝝ ampliꝰ in celo. Et ꝓiectꝰ est draco ille magnꝰ serpēs antiquꝰ q̃ vocat diabolus: ⁊ sathanas q̃ seducit vniuersũ orbē: ꝓiectꝰ ē in terram: ⁊ angeli eius cum illo missi sũt. Et audiui vocē magnam in celo dicentē. Nunc facta est salus ⁊ virtus ⁊ regnũ dei nostri ⁊ ꝑtãs christi eiꝰ: qꝛ ꝓiectꝰ est accusator fratrũ nroꝝ: q̃ accusabat illos ante ꝯspectũ dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt eũ propter sanguinem agni: ⁊ propter verbum testimonij sui: ⁊ nō dilexerunt animas suas vsqȝ ad mortē. Propterea letamini celi et q̃ habitatis in eis. Ve terre ⁊ mari: qꝛ descēdit diabolus ad vos: habens iram magnam: sciēs q̃ modicũ tpꝰ hʒ. Et postquã vidit draco q̃ ꝓiectꝰ eēt ĩ terrã: ꝑsecutꝰ ē mulierē: q̃ peperit masculũ. Et date sunt mulieri ale due aqle magne vt volaret in desertũ in locũ suũ: vbi alitur per tempus ⁊ tempora ⁊ dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierē aquã tãq̃ flumen: vt eã faceret trahi a flumine. Et adiuuit terra mulierē: et aperuit os suũ: et absorbuit flumē qđ misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierē: et abijt facere prelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata

B

C

D

λάς του θεοῦ, καὶ ἐχόντων την μαρτυρίαν του ἰησοῦ. καὶ ἐστάθην ἐπι την ἄμμον της θαλάσσης

Ca. 13.

Καὶ εἶδον ἐκ της θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλάς ἑπτά, καὶ ἐπι των κεράτων αυτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπι τας κεφαλάς αυτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αυτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αυτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αυτῷ ὁ δράκων την δύναμιν αυτοῦ καὶ τον θρόνον αυτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ μίαν ἐκ των κεφαλῶν αυτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγή του θανάτου αυτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω του θηρίου. καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι τῷ δεδωκότι την ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ τίς δυνατός πολεμῆσαι μετ αυτοῦ. καὶ ἐδόθη αυτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν, καὶ ἐδόθη αυτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας τεσσάρακοντα δύο. καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αυτοῦ εις βλασφημίαν πρὸς τον θεόν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αυτοῦ καὶ την σκηνήν αυτοῦ καὶ τους ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αυτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετά των ἁγίων καὶ νικῆσαι αυτούς. καὶ ἐδόθη αυτῷ ἐξουσία ἐπι πᾶσαν φυλήν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος, καὶ προσκυνήσουσιν αυτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπι της γης, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ της ζωῆς του ἀρνίου του ἐσφαγμένου ἀπο καταβολῆς κόσμου. εἴτις ἔχει οὖς ἀκουσάτω. εἴτις ἔχει αἰχμαλωσίαν ὑπάγει, εἴτις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αυτόν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδε ἐστίν ἡ ὑπομονή, καὶ ἡ πίστις των ἁγίων. καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ της γης, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ. καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ την ἐξουσίαν του πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αυτοῦ, καὶ ἐποίει την γην καὶ τους ἐν αυτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγή του θανάτου αυτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα καὶ πῦρ, ἵνα ἐκ του οὐρανοῦ καταβαίνῃ ἐπὶ την γην ἐνώπιον των ἀνθρώπων. καὶ πλανᾷ τους ἐμούς τους κατοικοῦντας ἐπι της γης διά τα σημεῖα, ἃ ἐδόθη αυτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον του θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπι της γης ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ εἶχε την πληγήν της μαχαίρας, καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αυτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι του θηρίου,

dei: ⁊ habent testimonium iesu xp̄i: et steti sup arenã maris.

Cap. 13.

Et vidi de mari bestiã ascēdentē hñtē capita septē ⁊ cornua decē: ⁊ sup cornua eiꝰ decē diademata: ⁊ super capita eius noia blasphemie. Et bestia quã vidi similis erat pardo: ⁊ pedes eius sicut pedes vrsi: ⁊ os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam ⁊ ꝑtãtē magnã. Et vidi vnũ de capitibus suis quasi occisum in mortē: ⁊ plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconē: q̃ dedit potestatē bestie: ⁊ adorauerũt bestiam dicentes. Quis similis bestie ⁊ quis poterit pugnare cum ea? Et datũ est ei os loquens magna ⁊ blasphemias: ⁊ data est ei potestas facere bellum menses quadragintã duos. Et aperuit os suũ ĩ blasphemias ad deũ: blasphemare nomen eius ⁊ tabernaculũ eius ⁊ eos qui in celo hitãt. Et datũ ē illi bellũ facere cum sanctis: ⁊ vincere eos. Et data ē illi ꝑtãs in omnē tribũ ⁊ populum ⁊ linguã ⁊ gentē: ⁊ adorauerũt eã omnes qui inhabitabant terrã: quoꝝ nō sũt scripta noia ĩ libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si qs hʒ aurē audiat. Qui ĩ captiuitatē duxerit ĩ captiuitatē vadet: q̃ ĩ gladio occiderit opʒ eũ gladio occidi. Hic est patientia ⁊ fides sctoꝝ. Et vidi aliam bestiam ascendentē de terra: ⁊ habebat cornua duo silia agni. Et loq̄bat sicut draco. Et ꝑtãtem prioris bestie omnem faciebat in cõspectu eiꝰ: ⁊ fecit terram ⁊ habitantes in ea adorare bestiam primã: cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna vt etiã ignē faceret ꝺ celo descendere in terram in cõspectu hominum. Et seducit habitantes in terra pp signa que data sũt illi facere ĩ ꝯspectu bestie: dicens hitantibꝰ ĩ terra vt faciãt imaginē bestie que habet plagam gladij: ⁊ vixit. Et datum est illi vt daret spiritum imagini bestie:

A

B

J.10.d
Phil.4.a.

C

Mat.26.e.
Gene.9.a

D

και ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιεί τους μὴ προσκυνοῦντας τὴν εἰκόνι τοῦ θηρίου ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τους μικρούς καὶ τους μεγάλους καὶ τους πλουσίους καὶ τους πτωχούς καὶ τους ἐλευθέρους καὶ τους δούλους ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χαράγματα ἐπὶ τῆς χειρός αὐτῶν τῆς δεξιάς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα μήτις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστί, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

Cap. 14

Καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκός ἐπὶ τὸ ὄρος σιὼν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. οὗτοι εἰσὶν οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου γὰρ ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ὑπὸ ἰησοῦ ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος. ἄμωμοι γάρ εἰσι. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσασθαι τους καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ. φοβήθητε τὸν θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πηγάς ὑδάτων. καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ. εἴτις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ

ꝛ vt loquatur imago bestie: ꝛ faciet vt quicūqꝫ nō adorauerit imaginē bestie: occidatur. Et faciet oēs pusillos ꝛ magnos ꝛ diuites ꝛ pauperes et liberos ꝛ seruos habere characterem in dextera manu aut in frontibus suis: et ne qs possit emere aut vendere: nisi q habeat characterem aut nomē bestie: aut numerūꝫ nominis ei9. Hic sapia ē. Qui hꝫ itellectū cōputet numerū bestie. Numerus enim hominis est: ꝛ numer9 eius sexcenti sexaginta sex.

Cap. 14.

Et vidi: ꝛ ecce agnus stabat supra mōtē siō: ꝛ cū eo cētū qdraginta quattuor milia habentes nomē ei9 et nomē patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de celo tanqꝫ vocēꝫ aqꝝ multaꝝ ꝛ tāqꝫ vocem tonitrui magni: ꝛ vocē quā audiui sicut citharedorū citharizantiū in citharis suis: ꝛ cātabant quasi canticum nouū ante sedē ꝛ ante qttuor animalia ꝛ seniores: ꝛ nemo poterat discere canticūꝫ nisi illa centum qdraginta qttuor milia q empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sūt coinqnati: virgines ei sūt. Hi sequuntur agnū quocunqꝫ ierit. Hi empti sunt ex omnibus pmitie deo ꝛ agno: ꝛ in ore eorum nō ē iuētū mēdaciū. Sine macla ei sūt añ thronū dei. Et vidi alteꝝ angelū volātē p mediū celū hñtē euāgeliū eternūꝫ vt euāgelizaret sedentibus sup terrā ꝛ sup oēꝫ gentē ꝛ tribum ꝛ linguā ꝛ pplꝫ: dicēs magna voce. Timete dñꝫ: ꝛ date illi honorē: qꝛ venit hora iudicij eius: ꝛ adorate eū qui fecit celum ꝛ terram ꝛ mare ꝛ fontes aquarum. Et alius angelus secutus est dicens. Cecidit cecidit babylō illa magna: q a vino ire fornicatiōis sue potauit omnes gentes. Et terti9 āgel9 secut9 est illos dicēs voce magna. Si qs adorauerit bestiam et imaginēꝫ ei9: ꝛ acceperit characterem in fronte sua aut in manu sua: hic bibet de vino

A

B

ps. 35. ps. 145. Act. 14. c.

J 18. a. Jere. 51. a. Esaie. 21. c.

θυμού/τού θεού/τού κεκερασμένου ακρά=
του εν/τω ποτηρίω/της οργής αυτού, και
βασανισθήσεται εν πυρί και θείω ενώπιον
/των αγίων αγγέλων και ενώπιον/του αρ=
νίου. και ο καπνός/του βασανισμού αυτων
εις αιώνας αιώνων αναβαίνει και ουκ έχου
σιν ανάπαυσιν ημέρας και νυκτός/οι προσ=
κυνούντες/το θηρίον και/την εικόνα αυτού,
και είτις λαμβάνει/το χάραγμα/του ονόμα
τος αυτού. ώδε υπομονή/των αγίων εστίν,
ώδε/οι τηρούντες/τας εντολάς/του θεού
και/την πίστιν/του ιησού, και ήκουσα φω
νής εκ/του ουρανού λεγούσης μοι. γράψον
μακάριοι/οι νεκροί/οι εν κυρίω αποθνήσκον
τες. απάρτι λέγει ναι/το πνεύμα ίνα ανα=
παύσωνται εκ/των κόπων αυτών. /τα δε ερ
γα αυτών ακολουθεί μετ αυτών. και εί=
δον, και ιδού νεφέλη λευκή, και επί/την νε
φέλην καθήμενος όμοιος υιώ ανθρώπου, έ
χων επί/της κεφαλής αυτού στέφανον χρυ
σούν, και εν/τη χειρί αυτού δρέπανον οξύ,
και άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του ναού
κράζων εν φωνή μεγάλη/τω καθημένω επί
/της νεφέλης. πέμψον/το δρέπανον σου
και θέρισον, ότι ήλθεν/η ώρα/του θερίσαι,
ότι εξηράνθη/ο θερισμός/της γης. και έβαλεν
/ο καθήμενος επί/την νεφέλην/το δρέπανον
αυτού επί/την γην, και εθερίσθη/η γη. και
άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του ναού/του
εν/τω ουρανώ, έχων και αυτός δρέπανον ο
ξύ. και άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του θυ=
σιαστηρίου, έχων εξουσίαν επί/του πυρός,
και εφώνησε κραυγή μεγάλη/τω έχοντι/το
δρέπανον/το οξύ, λέγων. πέμψον σου/το
δρέπανον/το οξύ, και τρύγησον/τους βό=
τρυας/της αμπέλου/της γης, ότι ήκμασαν/αι
σταφυλαί αυτής. και έβαλεν/ο άγγελος
/το δρέπανον αυτού εις/την γην, και ετρύ
γησε/την άμπελον/της γης, και έβαλεν εις
/την ληνόν/του θυμού/του θεού/τον μέγαν.
και επατήθη/η ληνός έξωθεν/της πόλεως,
και εξήλθεν αίμα εκ/της ληνού άχρι/των χα
λινών/των ίππων από σταδίων χιλίων εξα
κοσίων.

Cap. 15.

Και είδον άλλο σημείον εν/τω ουρανώ
μέγα και θαυμαστόν, αγγέλους επτά
έχοντας πληγάς επτά/τας εσχάτας, ότι
εν αυταίς ετελέσθη/ο θυμός/του θεού. και
είδον ως θάλασσαν υελίνην πυρί μεμιγμέ
νην, και/τους νικώντας εκ/του θηρίου και εκ
/της εικόνος αυτού και εκ/του αριθμού
/του ονόματος αυτού, εστώτας επί/την θά
λασσαν/την υελίνην, έχοντας κιθάρας/του
θεού, και άδουσι/την ωδήν μωύσεος/του

ire dei qđ mixtum eſt mero
in calice ire ipſius: et
cruciabitur igne et ſulphure in cõſpectu
angelorũ ſanctorum ⁊ añ cõſpectũ agni.
Et fumus tormentorum eorum
deſcendet in ſecula ſeculorum: nec habẽt
requiẽ die ac nocte qui adorauerunt
beſtiam et imaginem eius:
⁊ ſi quis acceperit characterem nominis
eius. Hic patientia ſanctorum eſt:
qui cuſtodiunt mandata dei
⁊ fidem ieſu. Et audiui vocem
de celo dicentem mihi. Scribe
beati mortui qui in domino moriuntur.
Amodo iam dicit ſpiritus vt requieſcãt
a laboribus ſuis. Opera enim
illorum ſequuntur illos. Et vidi:
⁊ ecce nubẽ candidam: et ſuper nubem
ſedentem ſimilem filio hoĩs: habentem
in capite ſuo coronam auream:
et in manu ſua falcem acutam.
Et alius angelus exiuit de templo
clamãs voce magna ad ſedentem ſuper
nubem. Mitte falcem tuam
⁊ mete: qꝛ venit hora vt metatur:
quĩ aruit meſſis terre. Et miſit
qui ſedebat ſuper nubem falcem
ſuam in terram et meſſuit eam. Et
alius angelus exiuit de templo: qđ eſt
in celo: habens et ipſe falcem acutaȝ.
Et alius angelus exiuit de altari:
qui habebat poteſtatem ſupra ignem:
⁊ clamauit voce magna ad eum q̃ habe
bat falcem acutam dicens. Mitte falceȝ
tuã acutã ⁊ vindemia botros
vinee terre: quoniam mature ſunt
vue eius. Et miſit angelus
falcẽ ſuã acutã in terram: ⁊ vindemiauit
vineaȝ terre: ⁊ miſit in
lacũ ire dei magnuȝ.
Et calcatus eſt lacus extra ciuitateȝ:
et exiuit ſanguis de lacu vſqȝ ad frenos
equorum per ſtadia mille ſexcenta.

Cap. 15.

Et vidi aliud ſignum in celo
magnũ ⁊ mirabile: angelos ſepteȝ
hñtes plagas ſeptẽ nouiſſimas: quoniã
in illis conſũmata eſt ira dei. Et
vidi tanq̃ȝ mare vitreũ mixtuȝ
igne: ⁊ eos qui vicerunt beſtiam et
imaginẽ eius: ⁊ numeruȝ
nois eius ſtantes ſupra mare
vitreum habentes citharas
dei: ⁊ cantantes canticum moyſi

C
ſupra. 9. a.
et. ĵ. 19. a.

D

A

δούλου τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες. μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου, ὅτι μόνος ἅγιος εἶ, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καὶ καθαρὸν καὶ λαμπρόν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς, καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

Cap. 16.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις. ὑπάγετε ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος. δίκαιος εἶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν ἄξιοί εἰσι. καὶ ἤκουσα ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος. ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ

servi dei et canticum agni dicentes. Magna et mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iuste et vere sunt vie tue domine rex seculorum. Quis non timebit te domine et magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo: quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post hec vidi: et ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in celo. Et exierunt septem angeli habentes septem plagas de templo vestiti lino mundo et candido: et precincti circa pectora zonis aureis. Et unum de quattuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas plenas iracundie dei viventis in secula seculorum. Et impletum est templum dei fumo a maiestate dei et de virtute eius: et nemo poterat introire in templum donec consumarentur septem plage septem angelorum.

Cap. 16.

Et audivi vocem magnam de templo dicentem septem angelis. Ite et effundite septem phialas ire dei in terram. Et abijt primus angelus et effudit phialam suam in terram: et factum est vulnus sevum et pessimum in homines qui habebant characterem bestie et in eos qui adoraverunt bestiam et imaginem eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare: et factus est sanguis tamquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in mari. Et tertius effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum: et factus est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem. Iustus es domine qui es et qui eras sanctus: qui hoc iudicasti: quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt: et sanguinem eis dedisti bibere. Digni enim sunt. Et audivi de altari dicentem. Etiam domine deus omnipotens vera et iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem et datum est illi estu affligere homines et igni. Et estuaverunt homines estu magno: et blasphemaverunt nomen dei habentis potestatem super has plagas: neque egerunt penitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestie: et factum est regnum eius

ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν εὐφράτην, καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι. εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἀρμαγεδών. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου λέγουσα. γέγονε. καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ φωναί, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ᾽ οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Cap. 17.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ λέγων. δεῦρο δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν, μεθ᾽ ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς. καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέ

tenebrosum: et commanducaverunt linguas suas pre dolore: et blasphemaverunt deum celi pre doloribus et vulneribus suis: et non egerunt penitentiam ex operibus suis. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum eufraten: et siccavit aquam eius: ut prepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestie et de ore pseudoprophete exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa: et procedunt ad reges totius terre congregare illos in prelium ad diem magnum omnipotentis dei. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet et videant turpitudinem eius. Et congregavit illos in locum qui vocatur hebraice hermagedon. Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem: et exivit vox magna de templo a throno dicens. Factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua: et terremotus factus est magnus qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram talis terremotus sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes: et civitates gentium ceciderunt. Et babylon magna venit in memoriam ante deum: dare illi calicem vini indignationis ire eius. Et omnis insula fugit: et montes non sunt inventi. Et grando magna sicut talentum descendit de celo in homines: et blasphemaverunt homines deum propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

Cap. 17

Et venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas. Et locutus est mecum dicens. Veni et ostendam tibi damnationem meretricis magne que sedet super aquas multas: cum qua fornicati sunt reges terre: et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemie: habentem capita septem et cornua decem.

supra. 5. a. 1. The. 5. a 2. Pe. 3. c. Mat. 24. g Luce. 12. c. 2. Co. 5. a.

κα. καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφύραν καὶ κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον μυστήριον, βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· διατί ἐθαύμασας. ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν, καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστι. καὶ παρέσται. ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσίν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν. οἱ πέντε ἔπεσον, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε. καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσίν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ᾽ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. καὶ λέγει μοι. τὰ ὕδατα ἃ εἶδες οὗ ἡ πόρνη κάθηται λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσί, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι, καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνὴν ποιήσουσιν αὐτήν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι

Et mulier erat circundata purpura ⁊ coccino ⁊ inaurata auro ⁊ lapide precioso ⁊ margaritis: habens poculum aureū in manu sua plenum abominatione ⁊ immundicia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum mysterium: babylon magna mater fornicationum ⁊ abominationum terre. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sctōꝝ ⁊ de sanguine martyrum iesu. Et mirat⁹ sū cū viderē illā āmiratiōe magna: ⁊ dixit mihi āgel⁹. Quare miraris? Ego dicā tibi sacramētū mulieris ⁊ bestie que portat eam: que habet capita septem et non cornua decē. Bestia quā vidisti fuit ⁊ est: ⁊ ascensura est de abysso: ⁊ in interitū ibit: ⁊ mirabuntur inhabitantes terram: quorum non sunt scripta nomina in libro vite a constitutione mundi: videntes bestiam que erat ⁊ non est. Et hic est sensus qui hȝ sapiāȝ. Septeȝ capita septem montes sunt: super quos mulier sedet: ⁊ reges septem sunt. Quinqȝ ceciderūt: vnus est: et alius nōdū venit. Et cū venerit opȝ illū breue tp̄s manere. Et bestia que erat ⁊ non est: ⁊ ipsa octaua est: et de septem est: et in interitum vadet. Et decē cornua q̄ vidisti: decem reges sunt: qui regnum nondum acceperunt sȝ ptātē tanq̄ reges vna hora accipient post bestiam. Hi vnū consilium habent: ⁊ virtutem et potestatem suam bestie tradent. Hi cum agno pugnabunt: et agnus vincet illos: qm̄ dn̄s dn̄orum est ⁊ rex regū: et qui cum illo sunt vocati ⁊ electi ⁊ fideles. Et dixit mihi. Aq̄s q̄s vidisti vbi meretrix sedet: populi sunt ⁊ gentes et lingue: ⁊ decē cornua que vidisti in bestia: hi odient fornicariam: et desolatam facient illam et nudam: et carnes eius manducabunt: ⁊ ipsaȝ igni cōcremabūt. Deus ei dedit in corda eorum vt faciant qd̄ placitum est illi: vt dent regnum suum bestie: donec consummentur verba

B C D

I.19.c. 1.Thi.6.d

Του. θεού και η γυμή ημ είδες εστιμ η πόλις
η μεγάλη η έχουσα βασιλειαμ επί Τωμ βα
σιλέωμ Της γης.

Cap.18.

Και μετά Ταύτα είδομ άλλομ άγγελομ κα
ταβαίμομτα εκ Του ουραμού έχομτα ε=
ξουσίαμ μεγάλημ, και η γη εφωτίσθη εκ Της
δόξης αυτού, και έκραξεμ εμ ισχυρά φωμή,
λέγωμ. έπεσεμ έπεσε βαβυλωμ η μεγάλη, και
εγεμετο κατοικητήριομ δαιμόμωμ και φυλα=
κή παμτός πμεύματος ακαθάρτου και φυ=
λακή παμτός ομμεου ακαθάρτου και μεμι=
σημέμου, ότι εκ Του θυμού Του οίμου Της
πορμείας αυτής πεπότικε πάμτα Τα εθμη.
και οι βασιλείς Της γης μετ αυτής επόρμευ
σαμ. και οι έμποροι Της γης εκ Της δυμάμε
ως Του στρήμους αυτής επλούτησαμ. και ή=
κουσα άλλημ φωμήμ εκ Του ουραμού λέγου
σαμ. εξέλθετε εξ αυτής ο λαός μου, ίμα μη
συγκοιμωμήσητε Ταις αμαρτίαις αυτής, και
εκ Τωμ πληγωμ αυτής ίμα μη λάβητε. ότι ε
κολλήθησαμ αυτής αι αμαρτίαι άχρι Του ου
ραμού, και εμμημόμευσεμ αυτής ο θεός Τα α=
δικήματα αυτής. απόδοτε αυτή, ως και αυ
τή απέδωκεμ υμίμ, και διπλώσατε αυτή δι=
πλά κατά Τα έργα αυτής. εμ Τω ποτηρίω ω
εκέρασε, κεράσατε αυτή διπλούμ. όσα εδό
ξασεμ εαυτήμ και εστρημίασε, Τοσούτομ δό
τε αυτή βασαμισμόμ, ότι εμ Τη καρδία αυτής
λέγει ότι κάθημαι βασίλισσα, και χήρα ουκ
ειμι, και πέμθος ου μη ίδω. διά Τούτο εμ μι
ά ημέρα ήξουσιμ αι πληγαί αυτής θάματος
και πέμθος και λιμός, και εμ πυρί κατακαυ
θήσεται, ότι ισχυρός κύριος ο θεός ο κριμας
αυτήμ. και κλαύσουσι και κόψομται επ αυ
τήμ οι βασιλείς Της γης, οι μετ αυτής πορ=
μεύσαμτες και στρημιάσαμτες, όταμ βλέπωσι
Τομ καπμόμ Της πυρώσεως αυτής, από
μακρόθεμ εστηκότες διά Τομ φόβομ Του βα
σαμισμού αυτής, λέγομτες. ουαί ουαί η πό
λις η μεγάλη βαβυλώμ η πόλις η ισχυ=
ρά, ότι μιά ώρα ήλθεμ η κρίσις σου. και οι
έμποροι Της γης κλαίουσι και πεμθούσιμ
επ αυτή, ότι Τομ γόμομ αυτώμ ουδείς
αγοράζει ουκέτι, γόμομ χρυσού και αργύ
ρου και λίθου Τιμίου και μαργαρίτου και
βύσσου και πορφυρού και σηρικού και κοκ
κίμου, και παμ ξύλομ θύιμομ και παμ σκεύος
ελεφάμτιμομ και παμ σκεύος εκ ξύλου Τι=
μιωτάτου, και χαλκού και σιδήρου και
μαρμάρου, και κιμάμωμομ και θυμιά=
ματα, και μύρομ και λίβαμομ, καί οί=
μομ και έλαιομ, και σεμίδαλιμ και σίτομ

dei. Et mulier quā vidisti ē ciuitas
magna que hꝫ regnū super reges
terre

Cap.18.

Et post hec vidi aliū angelū descē
dentē de celo habentem potestatē
magnā: ⁊ terra illuminata est a
gloria ei⁹. Et exclamauit in fortitudie
dicēs. Cecidit cecidit babylō magna ⁊
facta ē habitatio demonioꝝ et custodia
omnis spūs immūdi: et custodia
oīs volucris immunde et odibilis:
q᷑ de vino ire
fornicatiōis eius biberunt oēs gentes.
Et reges terre cum illa fornicati sūt:
⁊ mercatores terre de virtute
deliciaꝝ eius diuites facti sunt. Et au
diui aliam vocem de celo dicentem.
Exite de illa populus meus: ⁊ ne
participes sitis delictorum eius: et
de plagis eius nō accipiatis. Qm̄ perue
nerunt pctā eius vsqꝫ ad celum:
⁊ recordatus est dominus iniquitatum
eius. Reddite illi sicut ⁊ ipsa
reddidit vobis: ⁊ duplicate duplicia
sm̄ opera eius. In poculo quo
miscuit vobis: miscete illi duplū. Quā
tū glorificauit se ⁊ in delitijs fuit: tm̄ date
illi tormētū ⁊ luctū: quia in corde suo
dicit. Sedeo regina: ⁊ vidua non
sum: et luctū nō videbo. Ideo in vna
die venient plage eius: mors
et luctus ⁊ fames: ⁊ igne comburetur:
q᷑ fortis est dñs deus qui iudicauit
illā. Et flebūt et plangent se sup illā
reges terre qui cum illa fornicati sunt
et in delicijs vixerunt: cum viderint
fumum incendij eius:
longe stantes propter timorē tormētoꝝ
eius: dicentes. Ve ve ciuitas illa
magna babylon ciuitas illa fortis:
qm̄ vna hora venit iudiciū tuum. Et
negociatores terre flebunt et lugebunt
super illā: qm̄ merces eorum nemo
emet ampli⁹: merces auri ⁊ argenti
⁊ lapidis p̄ciosi ⁊ margarite et
byssi ⁊ purpure et serici et cocci:
et oē lignū thyinum: et omnia vasa
eboris de lapide precioso
et eramento: et ferro et odoramētoꝝ
marmore: et cinamomū et amomuꝫ ⁊
et vnguenti et thuris et vini
et olei et simile et tritici

supra.14.b
Hie.51.a
Esa.21.c

Esa.47.a.

Iere.51.b.

A B C D

καὶ κτήνη καὶ πρόβατα καὶ ἵππων καὶ ῥαιδῶν καὶ σωμάτων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλοντο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες οὐαί οὐαί ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες. τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ. καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες. οὐαί οὐαί ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐφραίνου ἐπ᾽ αὐτῇ οὐρανὲ καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων. οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς. Cap. 19.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων ἀλληλούϊα. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. καὶ δεύτερον εἴρηκεν ἀλληλούϊα. καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέ-

τ iumētoꝝ τ ouiū τ equoꝝ τ rhedaruꝫ τ mancipiorum τ animarum hominū. Et poma desiderij anime tue discesserunt a te: τ oīa pinguia τ pclara perierūt a te: τ amplius illa iam non inuenient. mercatores hominum. Qui diuites facti sunt: ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius: flentes ac lugentes τ dicentes. Ue ve ciuitas illa magna q̄ amicta erat bysso τ purpura τ cocco: τ deaurata ē auro τ lapide precioso τ margaritis: qm̄ vna hora destitute sūt tāte diuitie. Et oīs gubernator τ oēs qui in lacum nauigant τ naute τ qui in mari operantur: longe steterūt: τ clamauerunt videntes locum incendij eius: dicentes. Que similis ciuitati huic magne? Et miserūt puluerē sup capita sua: et clamauerūt flētes τ lugentes: dicentes. Ue sunt oēs ciuitas illa magna: in q̄ diuites facti q̄ hēbant naues in mari de pcijs ei9: qm̄ vna hora desolata ē. Exulta sup eā celū τ sancti apl'i τ prophete: qm̄ iudicauit deus iudiciū vrm̄ de illa. Et sustulit vn9 āgelus fortis lapidē q̄si molarē magnū: et misit in mare dicens. Hoc impetu mittetur babylon ciuitas illa magna: τ vltra iā non inuenietur. Et vox citharedoꝝ τ musicoꝝ τ tibia canentiū τ tuba nō audiet i te amplius: τ oīs artifex oīs artis nō inuenief in te ā̄pli9: τ vox mole nō audief i te amplius. Et lux lucerne nō lucebit i te āpli9: τ vox sponsi τ sponse non audietur adhuc i te: q2 mercatores tui erāt pncipes terre: q2 in veneficijs tuis errauerūt oēs gētes: τ in ea sanguis pphetaꝝ τ sctōruꝫ inuentus est: τ oim qui interfecti sunt in terra. Cap. 19

Post hec audiui q̄si vocē magnā tubaꝝ multaꝝ in celo dicentium alleluia. Salus τ virtus τ gloria dei nostri: q2 vera τ iusta iudicia sūt ei9: qui iudicauit de meretrice magna: q̄ corrupit terram i ꝓstitutiōe sua: τ vidicauit sanguinē seruoꝝ suoꝝ de manib9 eius. Et iterum dixerunt alleluia. Et fumus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores viginti quatuor

E. F. G.

Hie. 51. b.

Iere. 51. c.

A

sup. 6. c.

supra. 9. a. et 14. c.

σσαρες καὶ τὰ τέσσαρα ζῷα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου λέγοντες ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε λέγουσα. αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν λεγόντων ἀλληλούϊα, ὅτι ἐβασίλευσε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον λαμπρὸν καὶ καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. καὶ λέγει μοι. γράψον. μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ εἰσὶ τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι. ὅρα μή. σύνδουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινὸς καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων ὄνομα τὰ γεγραμμένα καὶ ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός, καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρὸν καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον. βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι. δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων

τ quatuor animalia: τ adorauerunt deum sedentem super thronum dicentes amen alleluia. Et vox de throno exiuit dicēs. Laudē dicite deo nostro oēs sctī eius τ qui timetis eum pusilli τ magni. Et audiui q̄si vocē tube magne τ sicut vocem aq̄rū multaꝝ: τ sicut vocē tonitruoꝝ magnoꝝ dicētiū all'a: qm̄ regnauit dn̄s deus noster ops. Gaudeam9 τ exultem9 τ demus gliaꝫ ei: q2 venerunt nuptie agni: et vxor eius preparauit se. Et datū ē illi vt cooperiat se bysso splēdēti τ cādido. Byssinum enim iustificatiōes sūt sctōꝝ. Et dixit mihi. Scribe. Bti qui ad cenā nuptiaꝝ agni vocati sūt. Et dixit mihi. Hec verba dei vera sunt. Et cecidi ad pedes eius vt adorarem eū. Et dixit mihi. Uide ne feceris: cōseruus tuus sum: τ fratrum tuorum habentium testimonium iesu. Deū adora. Testimonium enim est spiritus prophetie. Et vidi celum apertum: τ ecce equus albus: τ q̄ sedebat sup eū vocabat fidelis et verax: et cum iustitia iudicat et pugnat. Oculi aūt ei9 sicut flāma ignis: et in capite eius diademata multa: habens nomen scriptū qd̄ nemo nouit nisi ipse. Et vestitus erat veste aspersa sāguine: et vocabat nomē ei9 verbuꝫ dei. Et exercitus qui sunt in celo sequebantur eum in equis albis: vestiti byssino albo et mundo: τ de ore ei9 procedit gladi9 ex vtraqꝫ pte acut9: vt in ipso percutiat gentes: et ipse reget eas in virga ferrea: et calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis: et hꝫ in vestimento et in femore suo scriptum. Rex regū et dn̄s dn̄antium. Et vidi vnū angelū stanteꝫ in sole: et clamauit voce magna dicens omnibus auibus q̄ volabāt per medium celi. Uenite et cōgregamini ad cenā magnā: vt māducetis carnes regū et carnes tribunoꝝ et carnes fortiuꝫ: et carnes equoꝝ et sedentium in ipsis: et carnes oim liberorum et seruorum et

B C D

Mat. 22. a. Luce. 14. d

Infra. 22. b.

supra. 1. c. et 2.

Esa. 63. a.

supra 1. d.

ps. 2.

1. Thi. 6. d

μικρῶν τε καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν. Cap. xx.

Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θη-

pusillorum et magnorum. Et vidi bestiam et reges terre et exercitus eorum congregatos ad faciendum prelium cum illo qui sedebat in equo et cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia et cum ea pseudopropheta qui fecit signa coram ipso quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestie: et qui adorauerunt imaginem eius. Uiui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis et sulphuris: et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ipsius: et omnes aues saturate sunt carnibus eorum. Cap. xx

A

Et vidi angelum descendentem de celo habentem clauem abyssi et cathenam magnam in manu sua: et apprehendit draconem serpentem antiquum: qui est diabolus et sathanas: et ligauit eum per annos mille: et misit eum in abyssum: et clausit et signauit super illum vt non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni: et post hec oportet illum solui modico tempore. Et vidi sedes: et sederunt super eas: et iudicium datum est illis: et animas decollatorum propter testimonium iesu et propter verbum dei: et qui non adorauerunt bestiam neque imaginem eius: nec acceperunt characterem eius in frontibus aut in manibus suis: et vixerunt et regnauerunt cum christo mille annis.

B

Ceteri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. Hec est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes dei et christi: et regnabunt cum illo mille annis.

C

Et cum consummati fuerint mille anni: soluetur sathanas de carcere suo: et exibit et seducet gentes que sunt super quatuor angulos terre gog et magog: et congregabit eos in prelium: quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terre: et circuierunt castra sanctorum et ciuitatem dilectam. Et descendit ignis a deo de celo et deuorauit eos: et diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris: vbi et bestia

ρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθή
σονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευ=
κόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐτόν, οὗ ἀπὸ
προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ
τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς
νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς
ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία
ἀνεῴχθησαν, καὶ ἄλλο βιβλίον ἀνεῴχθη ὅ
ἐστι τῆς ζωῆς. καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν
γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔρ
γα αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν
αὐτῇ νεκρούς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔ
δωκαν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, καὶ ἐκρίθησαν
ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ὁ θάνα
τος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην
τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύ=
τερος ἡ λίμνη τοῦ πυρός. καὶ εἴ τις οὐχ εὑ
ρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐ
βλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Cap. 21.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν.
ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη
γῆ παρῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι,
καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ και=
νὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κε
κοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα
φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγού=
σης. ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώ
πων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λα
οὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται
μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀ
πὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος
οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή,
οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα
ἀπῆλθον. καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρό
νου. ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι.
γράψον ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ
πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι. γέγονα τὸ α καὶ τὸ
ω, ἀρχὴ καὶ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώ
σω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δω=
ρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα. καὶ ἔσο
μαι αὐτῷ θεὸς καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. τοῖς
δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ
ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις
καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶ
σι τοῖς ψευδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λί=
μνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ θά
νατος ὁ δεύτερος. καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπ
τὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας
γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων,
καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ λέγων. δεῦρο δεί
ξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου

⁊ pseudopropheta cruciabuntur
die ac nocte in secula
seculorum. Et vidi thronũ magnũ cãdidum: D
⁊ sedentem super eũ: a cuius
conspectu fugit terra ⁊ celũ: et
locus nõ ẽ inuentus eis. Et vidi
mortuos magnos ⁊ pusillos
stantes in cõspectu throni: ⁊ libri
apti sũt: ⁊ alius liber apertus est qui
est vite: ⁊ iudicati sunt mortui ex his
q̃ scripta erãt in libris sm opera
ipsorum: ⁊ dedit mare mortuos qui in
eo erant: ⁊ mors et infernus dederunt
mortuos suos q̃ in ipsis erãt: ⁊ iudicatũ ẽ
de singulis sm opa ipsorum: ⁊ infernus ⁊
mors missi sunt in stagnum
ignis. Hec est mors secunda.
Et qui non inuentus est — supra.13.b.
in libro vite scriptus: missus est
in stagnum ignis. Cap. 21.

Et vidi celũ nouũ et terram nouã. A
Primũ enim celum et prima — Esa.65.c. et.66.d. 2.Pe.3.c.
terra abijt: ⁊ mare iam non est.
Et ego iohãnes vidi sctãm ciuitatẽ hierlm
nouam descendẽtẽ de celo a deo
paratam: sicut sponsam ornatam
viro suo. Et audiui
vocem magnã de throno dicentem.
Ecce tabernaculũ dei cũ hominibus:
⁊ habitabit cũ eis: et ipsi populus
eius erũt: ⁊ ipse deus cum eis erit eorũ B
deus. Et absterget deus omẽ lachrymam ab — supra 7.d. Esa 25.c. Jere.31.c.
oculis eorum: et mors
vltra nõ erit neq̃ luctus neq̃ clamor:
neq̃ dolor erit vltra: quia prima
abierũt. Et dixit qui sedebat in throno.
Ecce noua facio oĩa. Et dixit mihi. — Esa.43.c. 2.Co.5.a.
Scribe quia hec verba fidelissima sunt ⁊ ve
ra. Et dixit mihi. Factũ est. Ego alpha
⁊ o: initiũ et finis. Ego sitienti dabo
de fontẽ aque vite gratis.
Qui vicerit possidebit hec. Et ero — Esa.43.c. Deute.8.d.
illi deus: ⁊ ille erit mihi filius. C
Timidis autem et incredulis et
execratis et homicidis et fornicatoribus
et veneficis et idolatris et omnibus
mendacibus: pars illorum erit in stagno
ardẽti igne et sulphure: quod est mors
scda. Et venit vnus de septem
angelis habentibus phialas
plenas septem plagis nouissimis:
⁊ locutus ẽ mecũ dicẽs. Veni et ostendã
tibi sponsam vxorem agni.

καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέ-
γα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν
μεγάλην ἁγίαν ἱερουσαλήμ καταβαίνου-
σαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχου-
σαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, ὁ φωστὴρ αὐτῆς
ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι
κρυσταλλίζοντι· ἔχουσαν τεῖχος μέγα καὶ ὑ-
ψηλόν, ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ
τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀ-
νόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδε-
κα φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ἀπὸ ἀνατο-
λῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶ-
νες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς,
καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. καὶ τὸ
τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδε-
κα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώ-
δεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν
μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν,
ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶ-
νας αὐτῆς. καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται,
καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον τὸ πλάτος. καὶ ἐ-
μέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδί-
ους δώδεκα χιλιάδων δώδεκα, τὸ μῆκος
καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐσ-
τί. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν
τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν μέτρον
ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν ἡ ἐν-
δόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις καὶ ἡ πό-
λις χρυσίον καθαρόν, ὅμοιον ὑέλῳ καθαρῷ.
καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως
παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι. ὁ θεμέλι-
ος ὁ πρῶτος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος,
ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγ-
δος, ὁ πέμπτος σαρδώνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιος,
ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλ-
λος, ὁ ἔνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσό-
πρασος, ὁ ἑνδέκατος ὑακίνθινος, ὁ δωδέκα-
τος ἀμέθυστος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώ-
δεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυ-
λώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου, καὶ ἡ πλα-
τεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν ὡς ὕε-
λος διαυγής. καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ.
ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ να-
ὸς αὐτῆς ἐστι καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις
οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελή-
νης ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ. ἡ γὰρ δόξα τοῦ
θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς
τὸ ἀρνίον. καὶ περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ
τοῦ φωτὸς αὐτῆς. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν
εἰς αὐτήν. καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλει-
σθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. καὶ
οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν

Et sustulit me in spiritu in mōtē ma-
gnū ⁊ altū: ⁊ ostendit mihi ciuitatem
sctām hierusalem descendentem
de celo habentem
claritatem dei: ⁊ lumen eius
sile lapidi precioso tanq̃ lapidi iaspidis
sicut crystallū. Et hēbat murū magnū et
altū: habētē portas duodecim: ⁊ in
portis angelos duodecim: ⁊ nomina
inscripta que sunt nomina duodecim
tribuum filiorum israel. Ab oriente
porte tres: et ab aquilone porte
tres: ⁊ ab austro porte tres:
⁊ ab occasu porte tres: ⁊
murus ciuitatis hñs fūdamēta duodeci:
⁊ in ipsis duodeci nomina duodeciȝ
apostolorum agni. Et qui loquebatur
mecū hēbat mēsurā arūdineam auream.
vt metiretur ciuitatem et portas
eiꝰ ⁊ murū. Et ciuitas in q̃dro posita ē:
⁊ lōgitudo eiꝰ tāta ē q̃ta ⁊ latitudo. Et
mēsus est ciuitatē de arūdine aurea ꝑ sta
dia duodecim milia: ⁊ longitudo
et altitudo et latitudo eiꝰ eq̃lia sunt.
Et mensus est muros eius centum
q̃dragita q̃tuor cubitorum mensura
hominis: que ē angeli. Et erat structura
muri eius ex lapide iaspide: ipsa vō ciui
tas aurū mūdū: simile vitro mundo:
⁊ fundamenta muri ciuitatis
oī lapide precioso ornata. Et fūdamētum
primum iaspis: secundum saphirus:
tertiū calcedoneus: quartū smaragdus:
quintum sardonyx: sextum sardius:
septimū chrysolithus: octauū beryllus:
nonū topazius: decimū chrysoprassus:
vndecimū hyacinthus: duodecimuȝ
amethystꝰ. Et duodeci porte: duodeci
margarite sūt ꝑ singulas. Et singule por
te erāt ex singulis margaritis: ⁊ platea
ciuitatis aurū mundū tanquā vitrum
pellucidū. Et tēpluȝ nō vidi in ea.
Dñs enim deus oīps templuȝ
illius est ⁊ agnus. Et ciuitas
non eget sole neq̃ luna
vt luceant in ea. Nā claritas
dei illuminauit eā: et lucerna eius est
agnus. Et ambulabunt gentes in
lumine eius. Et reges terre
afferent gloriā suā et honorē
in illā. Et porte eius non claudentur
per diē. Nox enim non erit illic. Et
afferent gl'iam ⁊ honorem gentium

D E F G Esa.60.d. Esa.60.e.

εἰς αὐτήν. καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν
κοινὸν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος εἰ
μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς
τοῦ ἀρνίου. Cap. xxii.

Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος
ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον ἐκπορευό-
μενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνί-
ου. ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ πο-
ταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς ποι-
οῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀ-
ποδιδοὺς τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα
τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν. καὶ πᾶν
κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ ὁ θρόνος τοῦ θε-
οῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦ-
λοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ. καὶ ὄψον-
ται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐ-
κεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ φω-
τὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ αὐτούς,
καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων. καὶ λέγει μοι. οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ
καὶ ἀληθινοί. καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμά-
των τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον
αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσ-
θαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος
ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
βιβλίου τούτου. κἀγὼ ἰωάννης ὁ ἀκούων
καὶ βλέπων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλε-
ψα ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν πο-
δῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύντος μοι ταῦ-
τα. καὶ λέγει μοι. ὅρα μή. σύνδουλός σου
εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν
τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου
τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον. καὶ λέγει
μοι. μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφη-
τείας τοῦ βιβλίου τούτου, ὅτι ὁ καιρὸς ἐγ-
γύς ἐστι. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυ-
παρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαι-
οσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω
ἔτι. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου
μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἔ-
σται αὐτοῦ. ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ
τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. μακάριοι οἱ
ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἵνα ἔσται ἡ ἐ-
ξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς
πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω οἱ κύ-
νες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φο-
νεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ πᾶς φιλῶν
καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν
ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ
ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος
τοῦ δαυίδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊ-
νός. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν ἔρ-
χου, καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω ἔρχου. καὶ ὁ δι-

in illam. Nō intrabit in eā aliq̃d
coinq̃natū aut abominationē faciēs ⁊ mē
daciū: nisi q̃ scripti sunt in libro vite
agni. Cap. xxii.

Et ostendit mihi fluuium aque
viue splēdidū tanq̃ crystallū: ꝓce
dentem de sede dei et agni.
In medio platee eiꝰ ⁊ ex vtraq̃ ꝑte
fluminis lignum vite afferens
fructꝰ duodeci: ꝑ mēses singulos reddēs
fructum suum: et folia
ligni ad sanitatē gentium. Et omne
maledictū nō erit amplius: sȝ sedes dei
⁊ agni in illa erunt: ⁊ serui
eius seruient illi. Et videbunt
faciem eius et nomen eius
in frontibꝰ eoꝝ. Et nox vltra nō erit:
⁊ nō egebūt lumine lucerne: neq̃ lumine
solis: q̃m dñs deus illuminabit illos:
⁊ regnabunt in secula seculorum.
Et dixit mihi. Hec verba fidelissima
sunt ⁊ vera. Et dominꝰ deus spirituū
prophetarum misit angelum fieri
suum ostendere seruis suis que oportet
cito. Et ecce venio velociter. Beatus
qui custodit verba prophetie
libri huiꝰ. Et ego iohānes q̃ audiui
⁊ vidi hec. Et postq̃ audissē ⁊ vidissē:
cecidi vt adorarem ante pedes
angeli qui mihi hec ostendebat.
Et dixit mihi. Vide ne feceris. Cōser
uus enim tuus sum ⁊ fratrū tuoꝝ ꝓpheta
rum ⁊ eoꝝ q̃ seruāt vba ꝓphetie libri
huius. Deum adora. Et dixit
mihi. Ne signaueris vba ꝓphetie
libri huius. Tempus enim prope
est. Qui nocet noceat adhuc: ⁊ qui
i sordibꝰ ē sordescat adhuc. Et q̃ iustꝰ
iustificet' adhuc: ⁊ sctūs sanctificetur
adhuc. Ecce venio cito: ⁊ merces mea
mecū ē: reddere vnicuiq̃ sȝ opera
sua. Ego sum alpha ⁊ o: primus ⁊ no
uissimus: principium ⁊ finis. Beati
q̃ lauāt stolas suas i sāguie agni: vt sit
potestas eoꝝ in ligno vite: ⁊
ꝑ portas intrēt ciuitatē. Foris canes
⁊ venefici ⁊ impudici ⁊ homicide
⁊ idolis seruiētes: ⁊ omnis qui amat
⁊ facit mēdaciū. Ego iesus misi
angelū meū testificari vobis hec in
ecclesijs. Ego sum radix ⁊ genus
dauid: stella splendida et matutina.
Et spiritus ⁊ sponsa dicunt veni.
Et q̃ audit dicat veni. Et qui sitit

A Galat.5.d. Eze.47.c. Esa.60.d. B supra.19.b C 1.Joh.3.b Esa.44.a. supra.1.d. D Esa.55.a.

ψώμ ερχέσθω/ο θέλωμ λαβέτω ύλωρ ζωής λωρεάμ. μαρτυρώ εγώ ωαμτί ακούομτι / Ιους λόγους/Της ωροφητείας / Του βιβλί ου Ιούτου εάμ Ιις επιθή επ αυτά επιθήσαι επ αυτόμ/ο θεός/τας επτά πληγάς/Ιας γεγραμ μέμας εμ/ Ιω βιβλίω Ιούτω, και εάμ Ιις αφέ λη από/τωμ λόγωμ/του βιβλίου/της ωρο= φητείας ταύτης, αφέλοι/ο θεός/το μέρος αυ τού από/του ξύλου/της ζωής και εκ / της πό λεως/τησ αγίας/τωμ γεγραμμέμωμ εμ/τω βι βλίω τούτω. λέγει/ο μαρτυρώμ ταύτα μαι έρχομαι ταχύ, αμήμ. μαι, έρχου κύριε ιη= σού./η Χάρις/του κυρίου ιησού Χριστού με τά ωάμτωμ/τωμ αγίωμ. αμήμ.

Τέλος / Της αωοκαλύψεως.

veniat: & q vult accipiat aquam vite gratis. Contestor enim omni audienti verba prophetie libri huius. Si quis apposuerit ad hec: apponet deus super illu3 plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetie huius: auferet deus parte3 eius de libro vite & de ciuitate sctã et de his que scripta sũt in libro isto. Dicit q testimoniũ phibet istoꝝ. Etiã venio cito: amé. Veni dñe iesu. Gratia dñi nostri iesu christi cu3 omnibus vobis. Amen.

Explicit liber Apocalypsis.

Deo gratias.

Ad perpetuam laudem et gloriam dei & domini nostri iesu christi hoc sacrosanctum opus noui testamenti & libri vite grecis latinisq3 characteribus nouiter impressum atq3 studiosissime emendatum: felici fine absolutũ est in hac preclarissima Cõplutensi vniuersitate: de mãdato & sumptibus Reuerendissimi in christo patris & illustrissimi dñi domini fratris Frãcisci Ximenez de Cisneros tituli sancte Balbine sancte Romane ecclie presbyteri Cardinalis hispanie Archiepi toletani & Hispaniaꝝ primatis ac regnoꝝ castelle archicãcellarij: industria & solertia honorabilis viri Arnaldi guilielmi de Brocario artis impressorie magistri. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo quarto. Mensis ianuarij die decimo.

Δημητρίου Δουκᾶ τοῦ κρητός.

Εἰ πράξεις ὅσιαι ἀρετή τε βροτοὺς ἐς ὄλυμπον,
ἐς μακάρων χῶρον καὶ βίον ἦδεν ἄγειν,
ἀρχιερεὺς ξιμένης θεῖος πέλει. ἔργα γὰρ αὐτοῦ
ἥδε βίβλος. θνητοῖς ἄξια δῶρα τάδε.

Νικήτου τοῦ φαύστου.

Ζεὺς μακάρων κραντὼρ πανυπέρτατος οὐρανιώνων
ἑλλάδος ἧς γαίης πατρίδος εἶδε πόνους.
Τῷ ξιμένει τ᾽ ἐπέτελλεν ἀλιγκίῳ ἀθανάτοισι
τὴν σοφίην βιότον θ᾽, ἑλλάδος ὥραν ἔχειν.
Τοῦ δ᾽ ἅμα κηδοσύνην καὶ ἐς ἠέλιον καταδύντα
κείνης γηραλέης λαμπρὰ τέθηλε γένη.
Ζώης μοι ζώης κρονίδα κεχαρισμένε θυμῷ.
ζώης ἀνθρώποις τίμιε ἀρχιερεῦ.
εἵνεκα σῆς ἀρετῆς νεῦσε ζεύς, ὧδε πέπρωται,
ἕξεις ἀθανάτων δώματα μακρόβιος.

Joannis Vergare Toletani artium Magistri.
Liber ad lectorem nouum opus admirantem.

Quid nam herco: stupidusq; manes: quid murmura tecum
Lector agis? Quid sic lumina fixa tenes?

Lector. Miror opus tantum: celestia munera miror.
Miror quod fatum secula nostra beat.

Liber. Et merito. Neq; enim maiorum prisca tulerunt
Secula: que vobis tempora vestra ferunt.
Sed tandem parces: quum quis me emiserit autor
Discas: Nam magnos quid nisi magna decent?

Lector. Eia age pande precor: quis diuum talia mittit
Namq; ego mortalis vir ea facta reor.

Liber. An nosti: quo se Toletum presule iactat?
Cuiq; humeros ornat purpura: Mitra caput?
Francisci nomen: mores: habitusq; fidesq;
Quiq; niuem cygni nomine: mente: gerit.
Solus iacentes qui hac tempestate camenas
Erigit: & doctis premia digna refert.

Lector. At teneo: noui. Nonne est qui nuper ab afris
Oranum expugnans pulchra trophea tulit?
Quiq; academie celebrauit nomine magnum
Complutum: & musas quasq; vigere dedit?

Liber. Recte est. Sat nosti. Hic ergo est qui sumptibus amplis
Rem tantam tanto condidit ingenio.

Lector. O res magnifica: o semper memorabilis etas
Qua exire atq; legi talia sorte datum.
Eia age iactatrix repete hic cuum omne vetustas
Nil par huic operi quod referatur: habes.
O presul felix hispane gloria gentis
Atq; hominum primus: primaq; cura dei.
O doctum sanctūq; caput: quo fulget aperte
Integritas: grauitas: gratia: musa: fides.
Viue precor felix felicia tempora reddens:
Et tibi concedat vota petita deus.
Ac liceat soli fati peruertere legem.
Cui licitum cunctos sic superare fuit.

Et cum Nestoreos tandem transcenderis annos:
Aut iam cumee secula vatis agas:
Celicolum turmis tendens comitatus ad astra
Parta prius celi premia sero petas.

Fredenãdus Pincian⁹ cõmẽdatari⁹ diui Jacobi in laudez opis.
Aetheream quisquis magni penetrare tonantis
Sedem atqꝫ immensi scandere regna poli:
Et festas superum felix agitare choreas
Querit: ⁊ in tutis tutior esse locis:
Castalio quisquis madefactus labra liquore
Nosse velit varijs verba referre sonis:
Dogmata sanctorum per que perdiscere patrum
Possit: et a priscis scripta relicta viris:
Perlegat hec nullo dona interitura sub euo
Hactenus inuisas perlege lector opes.
Quas si forte rogas dederit quis: maximus ille est
Princeps Aonios qui colit vsqꝫ viros:
Nomine Cisnerius clara de stirpe parentum
Et meritis factus clarior ipse suis:
Cura Toletani cuius moderamina cleri
Sustentat: nulli que satis apta viro.
Et quem cardineo splendens circundat honore
Purpura: que numeros nunc tenet ipsa suos.
Hic est pierio exprompsit qui pectore lector
Hec monumenta tuis condita temporibus.
Barbara si tanta tribuit tibi nomina Memphis
Pyramis eoo conspicienda solo:
Et Mausolei nomen memorabile busti
Eternum que ferunt cares ad astra decus:
Ac loca per varias celebrantur plurima laudes
Vates grandisonis que cecinere modis:
Justius hesperie resonent preconia gentis:
Cedat et Hispano gloria cuncta solo.
At tibi pro meritis totus pater optime tantis
Sub pedibus mundus subiacet ecce tuis.

Magistri Bartoli de castro Burgensis.
Hactenus in tenebris iacuere volumina: sacre
Lux quibus est sophie: nunc tamen ecce patent.
Greca latina simul primeue reddita luci
Biblia propellit nubila luce noua.
Tersa decora nitens: omni rutilantior astro
Diuine sophie vera magistra patet.
Hanc dedit hispanus presul: cui semper in omne
Tempus: et eterno fama perennis erit.
Inuidet hunc nobis etas insignis auorum:
Nam cedit tanto gloria prisca viro:
Inuideat licet hunc etas ventura nepotum:
At superat priscam: namqꝫ manebit opus
Lux oritur sacre sophie: procul este prophani:
Accedat diuus qui volet esse sophos.

Τέλος.

Post impressum greca ⁊ latina oratione nouũ testamentum vt superius vidistis humanissimi lectores: quã q̃ ita omnia enucleata: elucidata: ⁊ digesta erant: non solum latina pagina grece pagine: ⁊ versu versui sed etiam dictione dictioni correspondente: idq; vt dilucidius pateret litterulis latinis vtrobiq; positis: vt nullus iam apud eum qui mediocri ingenio preditus esset dubitationis locus reliquus esse videretur: tamen quia sepe numero sic vsu venire solet vt multe dictiones apud grecos sicuti ⁊ in reliquis contingit idiomatis multiplices sortiantur significatus: atq; ex hac frequenti sermonis amphibolia nõnunquam reconditissimi sensus ad allegorias ⁊ alios mysticos sacre scripture intellectus attinentes pendeant: visum est prefato reuerendissimo in xpo patri atq; illustrissimo domino Fratri Francisco Ximenes de cisnerijs Hispanie Cardinali ⁊c. Ad pleniorem ⁊ vberiorem sacre scripture intelligentiam necessarium esse vobis grecuz dictionariũ: in quo oẽs omnium dictionuz significationes quoad eius fieri posset plenissime cõtinerentur. Nam cum interpretandi munus (vt ipsi nostis) breuissimis quibusdam ⁊ arctissimis terminis circunscriptum sit: non potuit interpres in ipso transferendi discursu nisi vnico tantum significato vnam dictionem explicare. Hec igitur iactura quam proculdubio non mediocrem esse sacre scripture studiosis nemo sapiens diffitebitur: hoc vobis velum auctario ⁊ coronide benigni lectores resarcitur. Ecce enĩ vobis damus lexicon copiosum: q̃ maxima cura ⁊ studio fieri potuit elucubratum. In quo omnia vocabula totius noui testamẽti: ⁊ insuper sapientie ⁊ ecclesiastici continentur: ⁊ eorum multiplices significationes copiose exponuntur: quas tamen non ex protritis ⁊ vulgaribus aut quibusuis: sed ex adiuratissimis ⁊ maximi apud grecos nominis authoribus decerpsimus. polluce. cyrillo. suida. greco cornucopia. moschopulo. magno etymologico. ammonio ⁊ alijs id genus scriptoribus. In eo autem hũc ordinem obseruamus: vt in nominibus ⁊ reliquis orationis partibus que per casus inflectuntur: post rectum ipsum: genitiuum casum a quo omnium obliquorum ratio dependet subiungeremus. Genusq; etiam explicauimus: apposito articulo masculino vel feminino vel neutro. In verbo autem cum sit pars orationis inter alias difficillima: per multa a nobis diligentia adhibita est. post primam enim verbi positionem que ab ipsis grecis thema vocatur: futuri temporis ⁊ preteriti perfecti desinentiam adiecimus: quia. s. hec tria tempora presens ⁊ preteritum perfectum ⁊ futurum: in verbo vt nostis primum tenent locum: cum ab his cetera tempora formentur. Itaq; qui hec tria tempora non fugiunt: is cetera omnia paruo negocio formare poterit. Sed hac studiosa traditione non contenti: aliud quippiam excogitauimus quod omnibus in vniuersuz: sed his potissimum qui multam operam grecis litteris adhuc non adhibuerunt perq̃ vtile simul ⁊ gratum futuruz esse existimauim⁹. Tempora enim omnia non solum modi indicatiui sed ⁊ reliquoruz modorum que ob augmentum syllabicum vel temporale vel litteram reduplicationis vel ob alias causas a primo thematis positiõe descisceba͂t: per ordinẽ alfabeti inter cetera vocabula proprijs in locis reposuimus. Atq; hic est ordo in orationis partibus quę inflectuntur a nobis obseruatus. Reliquas autem que non variantur prout ab ipsis authoribus inuente sunt: sic eas in ordinem redegimus: ab omni immutatione manuz abstinentes. ¶ Ceterum sic hęc omnia tam ieiune ⁊ aride studiosis et bene erga litteras animatis: sed pinguiuscule (vt ita dictum sit) ⁊ veluti condimento aliquo adhibito succulentius traderentur: visum est nobis facturos nos esse operepretium si ab initio repetentes trium grammatice grece primarum partium hoc est articuli: nominis ⁊ verbi breuem quandam epitomẽ ⁊ breuiarium cõficeremus. Nam q̃uis he ipse partes tam diffuse alioquin varie ⁊ difficiles sint vt ad omnia exequẽda magno volumine opus esset: non fuit tamen nobis (quantum ad presens attinet) propositum cuncta consectari: sed necessarijs tantum breuissime delibatis reliqua omnia valere sinere: atq; ita breuem quandam ac perinde compendiosam σκιαγραφίαν vt ipsi dicunt idest vmbraticam deliniationem conficere: timanthẽ egregium pictorez imitati qui immanem cyclopem in parua tabella effigiauit. Hoc autem compendiũ grece grammatice non omnino vt arbitramur inutile erit: his presertim qui nouiter ad grecas litteras animum applicuerunt. Sunt igitur apud grecos totidem q̃t apud latinos orationis partes hoc est octo. Nomẽ. verbum. participium. pronomen. aduerbium. coniunctio. prepositio. articulus. Inter quas nomen ordine prima est: sed cum nomen ipsum prepositis articulis inflectatur: ⁊ articulorum ratio cognitionem accentuũ supponat: ab accentibus ipsis erit initium sumendum. sunt igitur accentus ipsi decem. Acutus. grauis. circunflexus. tenuis. densus. lõgus. breuis. inuersus. subdistinctio. subunio. grece vocantur. oxea. varea. perispomene. psile. dasea. macra. vrachea. apostrophos. hypodiastole ⁊ hyphen. hi autem diuiduntur in spiritus. tonos. passiones ⁊ tempora. temporibus autem ⁊ passionibus omissis quia ad presentem speculatiõez non attinẽt: de spiritibus tantum ⁊ tonis agemus. Sunt igitur spiritus duo tantum tenuis qui vocatur psile ⁊ fit sic. ᾿ . vel densus qui vocatur dasea. ⁊ fit sic. ῾ . cum omnis igitur dictio que a vocali incipit vel cum aspiratione in principio vel sine illa proferẽda sit: si debet aspirari supra primam vocalez dasea: si non: psile locanda est. vt ἅγιος. ὀφθαλμός. Toni autem sunt tres. acutus qui fit sic. ´ . Grauis qui fit sic. ` . Circunflexus qui ex vtroq; constat: qui fit sic. ~ . Numeri vero quia id quoq; prescisse: ex vsu erit sunt apud grecos sicuti ⁊ apud arabes tres. singularis pluralis ⁊ dualis quo vtuntur cum res duas significare volunt. In quo numero duali illud quoq; notandum: nominatiuum ⁊ accusatiuum esse eundem semper. ⁊ genitiuum ⁊ datiuum eundẽ etiam semper. His predictis ad articulos accedamus. Hi in duplici sunt differentia. Aut. n. sunt prepositiui: quibus latini omnino carent: aut postpositiui quorum loco: nomine relatiuo vtuntur. Vtriq; autem aut sunt masculini aut feminini aut neutri. Articuli igitur prepositiui masculini sic declinantur. Singulari numero. nominat. ὁ. Geniti. τοῦ. Datiuus. τῷ. accusa. τόν. Duali numero. nomina. ⁊ accusa. τώ. Geni. ⁊ dati. τοῖν. plurali. nume. Nomina. οἱ. geni. τῶν. Dat. τοῖς. Accus. τούς. Vocatiuo omnes articuli carent. Ablatiuo autem ⁊ ipsi articuli ⁊ relique partes per casus inflexe. neq;. n. vllo modo greci ablatiuum agnoscunt: sed illius loco gtõ interdũ: interdũ vero datiuo vtuntur. Articuli feminini sic inflectuntur. singulari numero. nomi. ἡ. geniti. τῆς. dat. τῇ. accu. τήν. Duali numero. nomina. ⁊ accus. τά. geni. ⁊ dat. ταῖν. plurali numero. nominati. αἱ. genitti. τῶν. dat. ταῖς. accusa. τάς. ¶ Articuli neutri sic. singula. numero. nominat. τό. genit. τοῦ. dat. τῷ. accusat. τό. duali numero nominat ⁊ accusat. τώ. genit. ⁊ dat. τοῖν. plurali numero. nomi. τά. genit. τῶν. dat. τοῖς. accusa. τά. Articuli autem postpositiui declinantur eodem modo quo prepositiui: ⁊ ab illis formantur ablata a principio consonante vbi inuenta fuerit ⁊ loco illius addita aspiratione: ad hunc modum. articuli postpositiui masculini. numero singulari. nomi. ὅς. geniti. οὗ. dati. ᾧ. accusa. ὅν. duali numero. nominati. ⁊ accu. ὥ. geni. ⁊ dat. οἷν. plurali numero. nomi. οἵ. genit. ὧν. dati. οἷς. accusa. οὕς. Articuli postpositiui feminini. singu. nume. Nominat. ἥ. geni. ἧς. dat. ᾗ. accus. ἥν. duali numero. nominat. ⁊ accus. ἅ. genit. ⁊ datiuus αἷν. plurali numero. nominati. αἵ. genitt. ὧν. dat. αἷς. accusati. ἅς. Articuli postpositiui neutri. numero singulari. nomi. ὅ. genit. οὗ. dat. ᾧ. accusati. ὅ. duali numero. nominati. ⁊ accusati. ὥ. genit. ⁊ datiuus. οἷν. plurali numero. nominati. ἅ. geniti. ὧν. dat. οἷς. accusa. ἅ. ´ ´ . Vlisis articulis de nomine agendum. Nominum igitur declinationes sunt decez. priores quinq; vocãtur simplicium nominum. posteriores autem quinq; nominum contractorum: quia in obliquis contractionem patiuntur. Ex prioribus item quinq;. quattuor prime appellantur nominum parisyllabicorum: quia tam in recto quaz in obliquis nomina per illas declinata parem habent numerũ syllabarum vt ὁ αἰνείας τοῦ αἰνείου. Quinta vero vocatur nominum inequisyllabicorum: quia in obliquis plures q̃ in recto syllabas habẽt. vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. Prima igitur declinatio nominum parisyllabicorum: est masculinorum tantum nominum desinentium in duas terminationes. ας. vel. ης. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ᾳ. vel. in. ῃ. accusati. in. ν. cum vocali nominatiui vt. ὁ αἰνείας. τοῦ αἰνείου. τῷ αἰνείᾳ. τὸν αἰνείαν. ὁ χρύσης τοῦ χρύσου. τῷ χρύσῃ τὸν χρύσην. Secunda declinatio nominum parisyllabicorum est femininorum tantum nominum desinentium in. α. vel. η. quorum genitiuus fit in. ης. vel. ας. Datiuus in. ῃ. vel. ᾳ. accusat. in. ν. cum vocali nominatiui. vt ἡ μοῦσα. τῆς μούσης. τῇ μούσῃ. τὴν μοῦσαν. ἡ ἡμέρα. τῆς ἡμέρας. τῇ ἡμέρᾳ. τὴν ἡμέραν. Tertia declinatio nominum parisyllabicorum est masculinorum ⁊ femininorum nominum desinentium in. ος ⁊ neutrorum in. ον. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ῳ. accusat. in ον. vt ὁ λόγος. τοῦ λόγου. τῷ. λόγῳ. τὸν λόγον. Quarta declinatio nominum parisyllabicorum est nominum atticorum masculinoruz ⁊ femininorũ desinentium in. ως. ⁊ neutrorum in. ων. quorum genitiuus fit in. ω. datiuus in. ῳ. Accusatiuus in. ων. vt ὁ μενέλεως. τοῦ μενέλεω τῷ μενέλεῳ τὸν μενέλεων. Quinta declinatio est nominum inequisyllabicorum desinentium in varias ⁊ multiplices terminationes quas: recensere longum esset ⁊ onerosum. quorum genitiuus fit. in. ος. datiuus in. ι. accusat. in. α. ⁊ in alias terminationes. vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. τῷ αἴαντι. τὸν αἴαντα. Sequuntur posteriores quinq; declinationes quas prediximus nominum contractorum nuncupari. quarum prima est nominum masculinorum ⁊ femininorum ⁊ communium duorum desinentium in. ης. ⁊ neutrorum in. ες. vel in. ος quorum genitiuus fit in. εος. ⁊ per contractionem in. ους. datiuus in. ει. ⁊ per contractionem in. ει. Accusatiuus in. εα. ⁊ per contractionem in. η. ⁊ nominũ quaz in. ῆ. vt ἀριστοτέλης. τοῦ ἀριστοτέλεος ⁊ ἀριστοτέλους τῷ ἀριστοτέλεϊ ⁊ ἀριστοτέλει. τὸν ἀριστοτέλεα ⁊ ἀριστοτέλη. Secunda declinatio est masculinorum ⁊ femininorum desinentium in. ις. ⁊ neutrorum in. ι. quorum genitiuus fit in. ιος. communiter et in.

εος.ionice ⁊ in.εως.attice. Datiuus autem.in.ιι. ⁊ per contractionem in.ι.⁊ in.ει.⁊ per cõtractionem in.ει.accusatiuus.in.ιν. vt ὁ ὄφις τοῦ ὄφιος ⁊ ὄφεος ⁊ ὄφεως. τῷ ὄφιι ⁊ ὄφι ⁊ ὄφεϊ ⁊ ὄφει. τὸν ὄφιν. Tertia declinatio est nominum masculinorum tantum desinentiũ in.ευς.quorum genitiuus fit in.εος.communiter.⁊ in.ηος.ionice.⁊ in εως.attice.datiuus in.ει.⁊ per contractionem in.ει.⁊ ionice in.ηι.accusatiuus in.εα.⁊ ionice in.ηα.vt ὁ βασιλεύς. τοῦ βασιλέος ⁊ βασιλέως ⁊ βασιλῆος. τῷ βασιλεῖ ⁊ βασιλει ⁊ βασιλῆι. τὸν βασιλέα ⁊ βασιλῆα. Quarta declinatio est femininorum tantuꝫ nominum desinentium in.ω.vel.ως.quorum genitiuus fit in.οος.⁊ ꝑ contractionem in ους.datiuus in.οι.⁊ per contractionem in.οι. accusati. in.οα.⁊ per contractioneꝫ in.ω.vt ἡ αἰδώ. τῆς αἰδόος ⁊ αἰδοῦς τῇ αἰδόϊ ⁊ αἰδοῖ. τὴν αἰδόα ⁊ αἰδώ. Quinta declinatio est nominum neutrorum tantum in.ας.vel.ρας.desinentium quorum genitiuus fit in.ατος.⁊ per ablationem.τ.in.αος.⁊ per contractionem in.ως.datiuus in.ατι.⁊ per ablationem.τ.in.αι.⁊ per contractioneꝫ in.α. Accusatiuus vero idem est cum nominatiuo ⁊ item cum vocatiuo in nominibus neutris:idqꝫ in omni numero quod grecis commune est cũ latinis:⁊ hec breuiter de nomine.nunc de verbo disseramus. Verba ab vltima syllaba nomen capiunt nam si terminantur in ω cum accentu graui varytona idest grauitona vocantur.si in ω cum circunflexo circunflexa. Si in.μι.desinunt verba in μι.vocantur.in aliquam autem harum terminationum omne verbum desinere necesse est. Ex verbis autẽ que in.ω.varytonum desinunt sex fiunt coniugationes prima est verborum habentium ante.ω.finalem litteram aliquam ex his consonantibus.π, β.π.φ.aut simul.πτ.vt.λείβω.libo. τέρπω.delecto.γράφω.scribo τύπτω.percutio quorum futurum in.ψω.desinit vt λείψω. τέρψω γράψω. τύψω.preteritum vero perfectum in φα vt λέλειφα τέτερφα γέγραφα τέτυφα. Secunda coniugatio est verborum habentiuꝫ ante.ω.finalem aliquam ex his consonantibus scilicet.γ.κ.χ.vel simul κτ vt λέγω dico.πλέκω innecto. τρέχω curro. τίκτω pario. quorum futurum fit in.ξω.vt λέξω.πλέξω τρέξω τίξω.⁊ preterituꝫ ꝑfectum in χα vt λέλεχα πέπλεχα τέτρεχα τέτιχα. Tertia coniugatio est verborum habentium ante.ω.finalem aliquam ex consonãtibus.δ.θ.τ.vel duo.ττ.attice vt ᾄδω.canto.πλήθω.impleo ἀνύττω.perficio.quorum futurum in σω.desinit vt ἄσω πλήσω. ἀνύσω ⁊ preteritum perfectum in κα vt ἦκα πέπληκα.ἤνυκα. Quarta cõiugatio est verborum habentium ante ω finalem ζ aut duo σσ communiter ⁊ que ζ habent aliquando mittunt futurum in ξω vt παίζω ludo:futurum παίξω.⁊ hec faciunt preteritum in χα vt πέπαιχα aliquando autem faciunt futurum in σω vt φράζω dico.futuruꝫ φράσω ⁊ hec mittunt preteritum perfectum in κα vt πέφρακα. Que vero habent duo σσ vt in plurimum in ξω mittunt futurum ⁊ preteritum in χα vt ὀρύσσω.fodio.futurum ὀρύξω preterituꝫ ὤρυχα. Quinta coniugatio est verborum habentium ante ω finalem aliquam ex consonantibus.λ.μ.ν.ρ.vt ψάλλω canto.νέμω pasco.κρίνω iudico.σπείρω semino ⁊ in futuro eandem consonantem seruant ante.ω.vt ψαλῶ νεμῶ κρινῶ:σπερῶ.preteritum vero perfectum in κα desinit vt ἔψαλκα νενέμηκα κέκρικα ἔσπαρκα. Sexta coniugatio est verboruꝫ desinẽtium in ω purum.pura autem vocalis appellatur quam nulla precedit consonans sed alia vocalis vt ἱππεύω equito.βασιλεύω regno. quorum futurum desinit in.σω.vt ἱππεύσω βασιλεύσω ⁊ preteritum in κα vt ἵππευκα βεβασίλευκα. Ab hac autem sexta coniugatione varytonorum fiunt alie tres coniugationes que vocantur verboruꝫ circunflexorum quia habent accentum circũflexum in vltima syllaba. nã a verbis que desinunt in εω fit prima coniugatio per contractioneꝫ εω in ῶ circunflexum vt a ποιέω idest facio ποιῶ hec autem verba mittunt futurum in ησω ⁊ preteritum in ηκα vt ποιήσω.πεποίηκα a verbis autem desinentibus in αω fit secunda coniugatio per contractionem αω in ῶ vt a βοάω idest clamo descendit βοῶ.⁊ hec verba similiter futurum in.ησω.faciunt ⁊ preteritum in ηκα vt βοήσω βεβόηκα. A verbis autem desinentibus in οω fit tertia per contractionem οω in ῶ vt a χρυσόω deauro.fit χρυσῶ quorum futurum fit in.ωσω.⁊ preteritum in.ωκα vt χρυσώσω:κεχρύσωκα. Item a verbis varytonis a quibus fiũt superiores tres cõiugatiões verborũ circũflexorũ fiũt alie tres coniugationes verborum in μι nam a verbis desinentibus in.εω mutata ε in η ⁊ ω in μι.fit prima coniugatio verborum desinentiuꝫ in μι vt a τιθέω pono.fit τίθημι a verbis autem desinentibus in αω.fit secunda mutata.α in η ⁊ ω.itidem in μι.vt ab ἱστάω sto.fit ἵστημι a verbis autem desinentibus in οω fit tertia vt a διδόω do.fit δίδωμι mutatã.ο.in ω ⁊ ω in μι.a verbis autem varytonis sexte coniugationis desinentibus in υω fit quarta coniugatio verborum in μι mutata ω vltima in μι.vt a ζευγνύω iungo fit ζεύγνυμι. Quorum omnium verborum in μι futura tempora ⁊ preterita fiunt a verbis varytonis a quibus verba ipsa in μι deriuantur. Itaqꝫ vt ex supradictis liquet coniugationes apud grecos sunt tredecim sex scilicet varytonorũ.tres circunflexorum ⁊ quattuor eorum verborum que in μι desinunt.⁊ hec de articulis nomine ꝙ verbo sub cõpendio dixisse satisfuerit. Valete.

Τέλος σὺν θεῷ.

ἅ Articulus postpositiuus.neutri generis.numeri pluralis.Que.
ἀβαρής.εος.ὁ.ἡ.Leuis nõ molestꝰ aut onerosus. ⌈difficilis aditus.
ἄβατος.η.ον. Inaccessibilis.e. Res
ἀβλαβής.εος.ὁ.ἡ.Illesus.Sine lesione.
ἀβοήθητος.η.ον.qui caret auxilio. Cui non datur auxiliuꝫ. ⌈fectus.
ἀβροχία.ας.ἡ.Siccitas.pluuie de
ἄβυσσος.ου.ὁ.Abyssus.profun=
ἄγαγε.Duc. ⌊ditas.
ἀγαγεῖν.Ducere.duxisse.
ἀγαγέσθαι.Duxisse.ductũ fuisse.
ἀγάγω.Ducaꝫ.duxero.
ἀγαγών.όντος.ὁ.Postq̃ duxit.
ἀγαθοεργέω.⁊ ἀγαθοεργῶ.μ.σω.π.ηκα.Benefacio.bene ago.
ἀγαθοποιέω.⁊ ἀγαθοποιῶ.μ.ήσω.π.ηκα.Benefacio. ⌈cium.
ἀγαθοποιΐα.ας.ἡ.Bñficẽtia.bñfi
ἀγαθοποιός.ου.ὁ.Beneficus. Qui benefacit.
ἀγαθός.η.ον.bonꝰ.a.ũ.
ἀγαθότης.ητος.ἡ.Bonitas.
ἀγαθύνω.μ.νῶ.π.κα.bñfacio.bonũ facio. ⌈tas virtus.
ἀγαθωσύνη.ης.ἡ.Probitas.boni
ἀγαλλίαμα.τος.τὸ.Exultatio.letitia.
ἀγαλλιάομαι.⁊ ἀγαλλιῶμαι μ.άσομαι.π.αμαι.Exulto.letor.
ἀγαλλίασις.εως.ἡ.Exultatio.
ἀγαλλιάω ⁊ ἀγαλλιῶ.μ.άσω π.ακα.Exulto.letor.⌈ut q̃ nõ nupsit.
ἄγαμος.η.ον.qui nõ duxit vxorẽ a
ἀγανακτέω.⁊ ἀγανακτῶ.μ.ήσω.π.ηκα.Indignor.conqueror.
ἀγανάκτησις.εως.ἡ.Cõquestio. querela.accusatio.indignatio.
ἀγαπάω.⁊ ἀγαπῶ.μ.ήσω.π.ηκα. Amo.cõtẽtus suꝫ.
ἀγάπη.ης.ἡ.Amor.dilectio.
ἀγάπησις.εως.ἡ.Dilectio.amor.
ἀγαπητός.η.ον.Dilectus.a.um.
ἀγγαρεύω.μ.εύσω.π.ευκα.cogo tãquã princeps ⁊ prepositꝰ. Viꝫ
ἀγγεῖον.ου.τὸ.Vas. ⌊facio.
ἀγγελία.ας.ἡ.annũciatio.nũciꝰ.
ἄγγελος.ου.ὁ.Nũcius.angelus.
ἀγείρω.μ.ερῶ.π.ερκα.cõgrego.
ἀγέλη.ης.ἡ.Grex. ⌈ratione.
ἀγενεαλόγητος.η.ον.Sine gene
ἀγερωχία.ας.ἡ.Luxuria.
ἅγια.ων.Sãcta.orꝫ.locus in tẽplo.

ἁγιάζω.μ.άσω.π.ακα.Sctifico.
ἁγίασμα.τος.τὸ.sanctificatio.
ἁγιασμός.ου.ὁ.Sanctificatio.
ἅγιος.α.ον.Sanctus.a.um.⌈tio.
ἁγιότης.ητος.ἡ.Sctitas.Sctifica
ἁγιωσύνη.ης.ἡ.Sanctificatio.co
ἁγιώτατος.η.ον.Sctissimꝰ.a.ũ.
ἀγκάλη.ης.ἡ.Vlna.
ἄγκιστρον.ου.τὸ.Hamus.
ἄγκυρα.ας.ἡ.Ancora.
ἀγκών.ῶνος.cubitus. ⌈a.um
ἄγναφος.η.ον.Rudis.e.icuratꝰ.
ἁγνεία.ας.ἡ.Castitas. ⌈purgo.
ἁγνίζω.μ.ίσω.π.ικα.Sanctifico.
ἁγνισμός.οῦ.ὁ.Purgatio.scifi=catio purificatio.
ἀγνοέω.⁊ ἀγνοῶ.μ.ήσω.π.ηκα.Ignoro.nescio.
ἀγνόημα.ατος.τὸ.Ignorãtia.
ἄγνοια.ας.ἡ.Ignorantia.
ἁγνός.η.ον.Castus.purus.a.uꝫ.
ἁγνότης.ητος.ἡ.Castitas.puritas.
ἁγνῶς.Sincere.caste.pure.mũde.
ἀγνωσία.ας.ἡ.Ignorantia.
ἄγνωστος.η.ον.Ignotus.a.um.
ἀγορά.ας.ἡ.Forum.platea.
ἀγοράζω.μ.σω.π.κα.emo.is.
ἀγοραῖος.α.ον.Vulgaris plebeiꝰ. popularis.
ἀγορασμός.ου.ὁ.Emptio.
ἄγρα.ας.ἡ.Captura.venatio.
ἀγράμματος.η.ον.Rudis lr̃aruꝫ idoctus.idiota.
ἀγραυλέω.⁊ ἀγραυλῶ.μ.σω.π.κα.In agro pernocto.vel in agro habito. ⌈siluestris.
ἀγριέλαιος.ου.ἡ.Oleaster.oliua
ἄγριος.α.ον.Siluestris.e.ferus.a.
ἀγρός.οῦ.ὁ.Ager.i. ⌊um.
ἀγρυπνέω.⁊ ἀγρυπνῶ.μ.ήσω π.ηκα.Vigilo.
ἀγρυπνία.ας.ἡ.Vigilia.
ἄγω.μ.άξω.π.ἦχα.duco.ago.frãgo trãsigo.eo.
ἀγωγή.ης.ἡ.Educatio.
ἀγών.ῶνος.ὁ.Agon.certamen.
ἀγωνία.ας.ἡ.Certamẽ.periculũ.
ἀγωνίζομαι.μ.ίσομαι.π.ισμαι Cõtendo.certo.laboro.⌈preciosus.
ἀδάμας.αντος.ὁ.Adamas.lapis
ἀδάμαστος.η.ον.Indomitꝰ.a.ũ.
ἀδάπανος.η.ον.Sine sũptu.qđ nl̃lo p̃cio ꝯstat ⌈tas.securitas.
ἄδεια.ας.ἡ.Licentia.libertas.facul
ἀδελφή.ης.ἡ.Soror.

ἀδελφοκτόνος.ου.ὁ.Occisor
ἀδελφός.ου.ὁ.Frater. ⌊fratris.
ἀδελφότης.ητος.ἡ.Fraternitas.
ἀδέσποτος.η.ον.Qui caret authore ⁊ domino.
ἄδηλος.η.ον.Immanifestus.a.ũ.nõ apperens.
ἀδηλότης.ητος.ἡ.Incertitudo.
ἀδήλως.Incerte.immanifeste.
ἀδημονέω.⁊ ἀδημονῶ.μ.ήσω π.ηκα.Tristor.Mestus suꝫ.
ἅδης.ου.ὁ.Infernus.pluto.
ἀδιάκριτος.η.ον.Nõ discernẽs.nõ dijudicãs.⌈desinẽs.Cõtinuꝰ.a.uꝫ.
ἀδιάλειπτος.η.ον.Incessabilis
ἀδιαλείπτως.incessãter.idesinẽter
ἀδιάπτωτος.η.ον.Incadibilis. Qui nõ cadit. ⌈ipersuasibilis.e.
ἀδιάτρεπτος.η.ον.Inuertibilis.
ἀδιαφθορία.ας.ἡ.Integritas icorruptio. ⌈gẽs.Ignauus.a.uꝫ.
ἀδιάφορος.α.ον.Indifferẽs.negli
ἀδιεξέταστος.η.ον.Inuestigabilis.iexq̃sibil'.e.⌈iuriã facio.offendo.
ἀδικέω.⁊ ἀδικῶ.μ.ήσω.π.ηκα.in
ἀδίκημα.ατος.τὸ.Iniuria.offensio.Scelus.iniquitas.
ἀδικία.ας.ἡ.Iniustitia.iniquitas.
ἄδικος.η.ον.Iniustus.a.um.
ἀδίκως.Iniuste.
ἀδόκητος.η.ον.Insperatus.a.uꝫ.
ἀδόκιμος.η.ον.Reprobus.reprobatus.a.um.
ἀδολεσχέω ⁊ ἀδολεσχῶ.μ.σω.π.κα.Verbosus sum.⁊ loquar.
ἄδολος.η.ον.Simplex.sine dolo.
ἀδόλως.Sine fraude.
ἀδρανέστατος.η.ον.Ignauissimus.Inertissimus.a.uꝫ.
ἀδρότης.ητος.ἡ.Plenitudo
ἀδυνατέω ⁊ ἀδυνατῶ.μ.ήσω.π.ηκα.Impotẽs suꝫ.ipossibilis suꝫ.
ἀδύνατος.η.ον.Impotẽs.impossibilis.infirmus.
ᾄδω.μ.άσω.π.ηκα.Cãto.cano
ἀεί.Semper. ⌈tuus.a.um.
ἀειγενής.εος.ὁ.ἡ.Sẽpiternꝰ ꝑpe
ἀέναος.α.ον.Semper fluens.
ἀέρος.genitiuus ab.ἀήρ.Aeris.
ἀετός.ου.ὁ.Aquila.
ἄζυμος.η.ον.Azymus.a.um.
ἀήρ.έρος.ὁ.Aer.tempus.
ἀθανασία.ας.ἡ.Immortalitas.
ἀθάνατος.η.ον.Immortalis.e.
ἀθέμιτος.η.ον.Illicitus.a.um.

ἄθεοσ.α.ομ.Impius.sine deo.
ἀθεσμόσ.η.ομ. Nefandus.impi
us.a.um.
ἀθετέω.⁊ ἀθετῶ.μ.ησω.π.ηκα.
Irritū facio.cōtristo.spno.frustror.
ἀθέτησισ.εωσ.ἡ. Reprobatio.ↄtē
ptus.neglectio.
ἀθεώρητοσ.η.ομ.Nō visus.a.ū.
ἀθλέω.⁊ ἀθλῶ.μ.ησω.π.ηκα.
Certo.contendo.
ἄθλησισ.εωσ.ἡ. Certamē.ↄtētio.
ἀθωόομαι. ⁊ ἀθωοῦμαι.μ.σο
μαι.π.ωμαι.Innocens sum.
ἀθῶοσ.α.ομ.Innocens.
ἀθωόω.⁊ ἀθωῶ.μ.σω.ω.κα.
Libero.
αἱ.Articulus prepositiuus.feminini
generis numeri pluralis.
αἵ.Articulus postpositiuus.femini=
ni generis.numeri pluralis.Que.
αἰγεῖος.α.ομ.Caprinus.a.um.
αἰγιαλός.οῦ.ὁ.Littus.
ἀΐδιος.α.ομ.Sempiternus.a.um.
ἀϊδιότης.ητος.ἡ.Sēpiternitas.e=
ternitas.
αἰδώς.οος.ἡ.Verecūdia.pudor.
αἰθίοψ.οπος.ὁ.Ethiops.ethio=
αἷμα.ατος.το.Sāguis. [picus.
αἱμάσσω.μ.ξω.π.χα.Sangui=
no.cruento.as. [nis.
αἱματεκχυσία.ας.ἡ.effusio sāgui
αἱμορροέω.⁊αἱμορροῶ.μ.ησω.
π.ηκα.Patior fluxum sanguinis.
αἶνεσις.εως.ἡ.Laus.
αἰνετός.η.ομ.Laudabilis.e.
αἰνέω.⁊ αἰνῶ.μ.εσω.π.εκα.lau
do.as. [obscurus.⁊ implicitus.
αἴνιγμα.ατος.το.Enigma.sermo
αἶνος.ου.ὁ.Laus.
αἱρέομαι.αἱροῦμαι.μ.ήσομαι.
π.ημαι.Eligo.
αἵρεσις.εως.ἡ.Heresis.electio.
αἱρετέω.⁊ αἱρετῶ.μ.ησω.π.η
κα.Eligo. [uus.a.ū.
αἱρετικός.η.ομ.Hereticus.electi
αἱρετίς.ιδος.ἡ.Electrix. [ro.eleuo.
αἴρω.μ.ἀρῶ.π.ἦρκα.Tollo.aufe
αἷς.Articulus postpositiuus.datiui
casus.numeri pluralis.f.g.Quibus.
αἰσθάνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι.
αἴσθησις.εως.ἡ.Sensus. [Sentio.
αἰσθητήριον.ου.το.Sensus.
αἰσχροκερδής.εος.ὁ.ἡ.Turpis
lucri sectator.
αἰσχροκερδῶς.Turpis lucri grā.

αἰσχρολογία.ας.ἡ.turpis locutio.
αἰσχρός.α.ομ.Turpis.e.
αἰσχρότης.ητος.ἡ.Turpitudo.
αἰσχύνη.ης.ἡ.Pudor.verecundia.
Confusio. [me.pudore afficior.
αἰσχύνομαι.μ.οῦμαι.Pudet
αἰσχυντηρός.α.ομ.Verecūdꝰ.a.ū.
αἰσχύνω.μ.νω.π.κα.Confundo.
erubescere alium facio.
αἰτέω.⁊ αἰτῶ.μ.ησω.π.ηκα.peto.
αἴτημα.ατος.το.Petitio.
αἰτία.ας.ἡ.Causa.accusatio.
αἰτιάομαι.⁊ αἰτιῶμαι.μ.σομαι.
π.μαι.Accuso.culpo.do causā.causor.
αἵτινες.Que.relatiuū.femini.ge=
neris.numeri pluralis.
αἴτιον.ου.το.Causa.
αἴτιος.α.ομ.Obnoxius.reus.cau
sator.effector rei. [titio.
αἰτίωμα.ατος.το.Accusatio.pe=
αἰφνίδιος.α.ομ.Repentinꝰ.a.um.
αἰφνιδίως.Subito.repente.
αἰχμαλωσία.ας.ἡ.Captiuitas.
αἰχμαλωτεύω.μ.ευσω.π.ευ=
κα.Captiuo.as. [ptiuo.as.
αἰχμαλωτίζω.μ.ισω.π.ικα.Ca
αἰχμάλωτος.ου.ὁ.Captiuus.
αἰών.ῶνος.ὁ.Seculum.
αἰώνιος.α.ομ.Eternus.a.um. [tia.
ἀκαθαρσία.ας.ἡ.Spurcitia.imūdi
ἀκάθαρτος.η.ομ.Spurcus.immū
dus.a.um.
ἀκαιρέομαι.⁊ ἀκαιροῦμαι.μ.η
σομαι.π.ημαι.Occupatus sum.
ἄκαιρος.α.ομ.Importunus.a.um.
ἀκαίρως.Importune.
ἄκακος.η.ομ.Innocēs.sine malitia.
ἄκανθα.ας.ἡ.Spina.
ἀκάνθινος.η.ομ.Spineus.a.um.
ἀκάρδιος.α.ομ.Excors.
ἄκαρπος.η.ομ.Infructuosus.a.um.
ἀκατάγνωστος.η.ομ.Irreprehē
sibilis.e. [.ū.
ἀκατάκριτος.η.ομ.Indēnatus.a.
ἀκατάλυπτος.η.ομ.Non velatꝰ.
apertus.a.um.
ἀκατάλυτος.η.ομ.Insolubilis.e.
ἀκαταμάχητος.η.ομ.inexpugna
bilis.e.
ἀκατάπαυστος.η.ομ.Nō cessans.
ἀκαταστασία.ας.ἡ.seditio.dissēsio
ἀκατάστατος.η.ομ.icōstās.mobil'.e
ἀκατάσχετος.η.ομ.Irretēnbilis
irrefrenabilis.e.
ἀκέραιος.α.ομ.Siplex.iteger.a.ū.

ἀκηδία.ας.ἡ.Negligentia.pigritia.
ἀκηδιάω.⁊ ἀκηδιῶ.μ.σω.π.κα.
Pigresco.ociosus sum.
ἀκήκοα.Audiui.
ἀκηκοώς.οτος.ὁ.postquā audiuit.
ἀκηλίδωτος.η.ομ.immaculatus.si
ne vitio.
ἀκλινής.εος.ὁ.ἡ.Indeclinabilis.e
ἀκμάζω.μ.ασω.π.ακα.Floreo.
vigeo.maturesco.maturus sū.
ἀκμή.ης.ἡ.Flos.vigor.
ἀκμήν.Adhuc.
ἄκμων.ονος.ὁ.Incus.
ἀκοή.ης.ἡ.Fama.auditus.
ἀκοίμητος.η.ομ.Indormibilis.iex
tinguibilis.e.
ἀκοινώνητος.η.ομ.Incōmunica
bilis.incommunicatus.a.um.
ἀκολασία.ας.ἡ.Incastigatio.pe
tulantia.procacitas.
ἀκολουθέω.⁊ ἀκολουθῶ.μ.ἀ
κολουθήσω.π.ηκα.Sequor.
ἀκολύτως.Sine impedimento.
ἀκοπιάτως.Sine labore.
ἀκουσίως.Inuite.
ἀκουστής.ου.ὁ.Auditor.
ἀκουστός.η.ομ.Audibilis.e. [cio.
ἀκουτίζω.μ.σω.π.κα.Audire fa
ἀκούω.μ.ούσω.π.ουκα.Audio
obedio.obtempero.
ἀκρατής.εος.ὁ.ἡ.Incontinens.
ἄκρατον.ου.το.Merum.
ἀκριβάω.⁊ ἀκριβῶ.μ.σω.π.κα.
Approbo diligēti examinatiōe.ex
quisite examino.comprobo.
ἀκρίβεια.ας.ἡ.Diligentia.exactio.
curiositas.
ἀκριβέστατος.η.ομ.Diligentissi
mus.certissimus.a.um. [tior.us.
ἀκριβέστερος.α.ομ.diligētior.cer
ἀκριβής.εος.ὁ.ἡ.Diligēs.exactus
a.um.
ἀκριβόω.⁊ ἀκριβῶ.μ.ωσω.π.
ωκα.Diligenter exquiro.et disco.
ἀκριβῶς.Diligenter.
ἀκρίς.ίδος.ἡ.Locusta.sūmitas ar
boris.fructus in sūmitate arboris.
ἀκρίτως.Indicta causa.
ἀκρόαμα.ατος.το.Auditꝰ.auditio
ἀκροάομαι.⁊ ἀκροῶμαι.μ.σο
μαι.π.μαι.Audio.
ἀκροατήριον.ου.το.Auditorium.
ἀκροατής.ου.ὁ.Auditor.
ἀκροβυστία.ας.ἡ.Preputium
ἀκρογωνιαῖος.α.ομ.angularis.

ἀκροθίνια.ων.Selecta ⁊ precipua
ad offerēdum ⁊ consecrandum deo
vel primitie frugum ⁊ oium rerum.
ἄκρος.α.ομ.Summus.extremus.
a.um.Vltimus.
ἀκρότομος.η.ομ.altꝰ.excelsus.a.ū
ἀκτίς.ινος.ἡ.Radius.
ἀκυρόω.⁊ ἀκυρῶ.μ.ωσω.π.ω
κα.Irritū facio.rescindo.annullo.
ἀκώλυτος.η.ομ.Improhibitus.
Qui non vetatur. [mento.
ἀκωλύτως.sine ꝓhibitiōe ⁊ impedi
ἄκων.οντος.ὁ.Inuitus.a.um.
ἀλάβαστρον.ου.το.Vas lapide
um carens ansis ad reponendum
vnguentum.
ἀλαζονεία.ας.ἡ.Supbia.isolētia.
ἀλαζονεύομαι.μ.σομαι.π.μαι
Glorior ex aliqua re.iacto aliquā rē
ἀλαζών.όνος.ὁ.Insolēs.arrogās.
ἀλαλάζω.μ.αξω.π.αχα.Stre
pitū ⁊ sonū facio.tinnio.tollo vocē
tam in gaudio ꝙ in tristitia hoc est
iubilo ⁊ eiulo. [narrabilis.e.
ἀλάλητος.η.ομ.Indicibilis ine=
ἄλαλος.η.ομ.Mutus.nō loquēs.
ἅλας.ατος.το.Sal.
ἀλείφω.μ.ψω.π.φα.Vngo.
ἀλεκτοροφωνία.ας.ἡ.Gallicini
um.galli cantus.
ἀλέκτωρ.ορος.ὁ.Gallus.
ἄλευρον.ου.ὁ.Farina.
ἀλήθεια.ας.ἡ.Veritas.
ἀληθέστατος.η.ομ.verissimꝰ.a.ū.
ἀληθεύω.μ.ευσω.π.ευκα.Ve=
rax sū.vera dico.
ἀληθής.εος.ὁ.ἡ.Verax.verus.a.ū.
ἀληθινός.η.ομ.Verus.a.ū.
ἀληθινῶς.Vere.
ἀλήθω.μ.ησω.π.ηκα.Molo.is.
ἀληθῶς.Vere.
ἁλιεύς.έως.ὁ.Piscator.
ἁλιεύω.μ.ευσω.π.ευκα.piscor.
ἁλίζω.μ.ίσω.π.ικα.salio.sale con
ἁλικός.η.ομ.Salsus.a.um. [dio
ἀλισγέω.⁊ ἀλισγῶ.μ.σω.π.κα
Contamino.polluo.odio habeo.
ἀλίσγημα.ατος.το.cōtaminatio.
ἀλκή.ης.ἡ.robur.fortitudo.
ἀλλά.sed.est etiā iceptiua particula
ἀλλάγε.Saltem.sed. [tio.
ἀλλαγή.ης.ἡ.vicissitudo.cōmuta
ἄλλαγμα.ατος.το.Cōmutatio.
ἀλλάττω.μ.αξω.π.αχα.muto.cō
muto.alieno.as.subdo.is.

ἀλλαχῆ.alibi.alias.
ἀλλαχόθεν.Aliunde.
ἀλλή.Sed.
ἀλληγορέω.⁊ ἀλληγορῶ.μ.
σω.π.κα.Allegorizo.ꝑ allegoriā dico
ἀλλήλους.adiuicē.seipos mutuo.
ἀλλογενής.εος.ὁ.ἡ.Alienigena.
ἀλλοιόω.⁊ ἀλλοιῶ.μ.σω.π.
κα.Alieno.muto.as. [tio.
ἀλλοίωσις.εως.ἡ.imutatio.aliēa
ἅλλομαι.μ.οῦμαι.π.ηλμαι.
Salio.exilio.
ἄλλος.η.ο.Alius.a.ud.
ἀλλοτριοεπίσκοπος.η.ομ.A
lienorum appetens. [a.ū.
ἀλλότριοσ.α.ομ.alienus.externꝰ.
ἀλλοτριόω.⁊ ἀλλοτριῶ.μ.σω.
π.κα.Ab alieno.immuto.
ἀλλόφυλος.η.ομ.Externus.diuer
se natiōis.alienigena.
ἀλοάω.⁊ ἀλοῶ.μ.σω.π.κα.
Trituro.as.
ἀλόγιστος.η.ομ.Insensatus.a.ū.
ἄλογος.η.ομ.Irrationalis.e.
ἀλοή.ης.ἡ.Aloe.
ἅλμη.ης.ἡ.salsugo.terra sterilis.
ἅλς.λός.ὁ.Sal. [stitia.
ἀλυπότερος.α.ομ.magis sine tri
ἀλύπως.sine tristitia.aduer.
ἅλυσις.εως.ἡ.Cathena.
ἀλυσιτελής.εος.ὁ.ἡ.Inutilis.
ἁλῶ.Capiar captus fuero.
ἅλων.ονος.ὁ.Area.
ἀλώπηξ.εκος.ἡ.Vulpes.
ἅλωσις.εως.ἡ.Captio.captura.
ἁλώσομαι.Capiar.
ἅμα.simul. [terarū.
ἀμαθής.εος.ὁ.ἡ.Indoctꝰ.rudis lit
ἅμαξα.ης.ἡ.Currus.
ἀμαράντινος.η.ομ.imarcessibil'.e.
ἀμάραντος.η.ομ.imarcessibilis.e.
ἁμαρτάνω.μ.ήσομαι.π.ηκα.
pecco.
ἁμάρτημα.ατος.το.peccatum.
ἁμαρτία.ας.ἡ.Peccatum.
ἀμάρτυρος.α.ομ.sine teste.
ἁμαρτωλός.ου.ὁ.Peccator.
ἀμαυρόω.⁊ ἀμαυρῶ.μ.σω.π.
κα.Obscuro.as.obtenebro.as.
ἄμαχος.η.ομ.Pacificus. [to.is.
ἀμάω.⁊ ἀμῶ.μ.ησω.π.ηκα.me
ἀμβρόσιος.α.ομ.diuinꝰ.imortalis
ἀμέθυστος.ου.ὁ.Amethystꝰ la
pis preciosus.
ἀμείλικτος.η.ομ.Grauis.tetricus.

Qui non ridet.
ἀμέλει.profecto.igitur.ob eam rē.
ἀμελέω.⁊ ἀμελῶ.μ.ησω.π.ηκα
Negligo.
ἄμεμπτος.η.ομ.Irreprehensibilis.
inaccusabilis.e.
ἀμέριμνος.η.ομ.sine cura.
ἀμετάθετος.η.ομ.imutabilis.e.
ἀμετακίνητος.η.ομ.immobilis.e.
ἀμεταμέλητος.η.ομ.Qui nō pe
nitet.sine penitentia.
ἀμετανόητος.η.ομ.Qui non peni
tet.non agens penitentiam.
ἀμέτρητος.η.ομ.sine mensura.qđ
mensura caret.
ἄμετρος.α.ομ.Immensus.a.um.
ἀμηνής.εος.ὁ.ἡ.qui caret ira.non
iracundus. [caret matre.
ἀμήτωρ.ορος.ὁ.ἡ.sine matre.qui
ἀμίαντος.η.ομ.Impollutus.a.ū.
ἄμμος.ου.ὁ.Arena.
ἀμμώδης.εος.ὁ.ἡ.Arenosus.a.ū.
ἀμνησία.ας.ἡ.Obliuio.
ἀμνηστία.ας.ἡ.memorie defectus
Obliuio.
ἀμνός.ου.ὁ.Agnus.
ἀμοιβή.ης.ἡ.Mutua compensatio.
Retributio.
ἀμοιρέω.⁊ ἀμοιρῶ.μ.σω.π.κα.
careo.non sum particeps.
ἄμοιρος.α.ομ.exps.sine pte.exors.
ἀμόλυντος.η.ομ.incoinquinatus
immaculatus.a.um. [ma.
ἄμορφος.η.ομ.res carēs figura vl' for
ἄμπελος.ου.ἡ.Vitis.vinea.
ἀμπελουργός.ου.ὁ.cultor vitis
ἀμπελών.ῶνος.ἡ.Vinea.
ἄμυνα.ης.ἡ.Vltio.vindicta.
ἀμύνομαι.μ.οῦμαι.π.υμμαι.
Vlciscor.punio. [dico.
ἀμύνω.μ.νῶ.υγκα.Auxilior.vi
ἀμφίβληστρον.ου.το.Rete.
ἀμφιέννυμι.μ.εσω.π.εκα.vestio
ἀμφιλαφής.εος.ὁ.ἡ.iplicitꝰ.spissꝰ
ἀμφορεύς.ου.ἡ.Binum.
ἀμφότερος.α.ομ.Ambo.vterq̃.
ἀμωμία.ας.ἡ.Defectus macule
vel reprehensionis. [lis.e.
ἀμώμητος.η.ομ.Irreprehensibi=
ἄμωμος.η.ομ.immaculatus.a.ū.
ἄν.Coniunctio potestatē significās:
Aliquando tamen superflue poni
tur ad ornatum.
ἀνά.Per.secundum.
ἀνάβα.Ascende.

ἀναβάθμος..ου.ὁ.Gradus.
ἀναβαίνω.μ.ήσομαι.ϖ.ηκα.A
scendo.⌈Differo.dilato.Modulor.
ἀναβάλλομαι.μ.οῦμαι.π.ημαι
ἀναβάς.άντος.ὁ.postquā.ascēdit.
ἀνάβασις.εως.ἡ.Ascensio.
ἀναβέβηκα.Ascendi.
ἀνάβηθι.Ascende.
ἀναβήσομαι.Ascendam.
ἀναβιβάζω.μ.άσω.π.ακα.Edu
co.sursum duco.Ascendere facio.
ἀναβλέπω.μ.ψω.π.φα.Video.a
spicio.reuideo.i.visum recupero.
ἀνάβλεψις.εως.ἡ.Visus.
ἀναβοάω.ꝛ ἀναβοῶ.μ.ήσω.ϖ.
ηκα.Clamo.Vociferor.
ἀναβολή.ης.ἡ.Mora.dilatio.
ἀναβράζω.μ.σω.π.κα.Ex profun
do aque educo.
ἀνάβω.Ascendam.ascendero.⌈se.
ἀναγαγεῖν.Sursū duxisse.pduxis
ἀναγαγών.όντος.ὁ.Postq̄ ad
duxit.vel supra duxit.
ἀνάγαιον.ου.τό.Cenaculum.
ἀναγγέλλω.μ.ῶ.ϖ.ελκα.Nun
cio.as. ⌈-tus.regeneratus.a.um.
ἀναγεγεννημένος.η.ον.Rena
ἀναγεννάω.μ.ήσω.π.ηκα.Rege
nero.
ἀναγίνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι.
Redeo.reuertor. ⌈Lego.
ἀναγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.ωκα.
ἀναγκάζω.μ.άσω.π.ακα.cogo.
ἀναγκαῖος.α.ον.Necessarius.a.ū.
ἀναγκαιότερος.α.ον.Magis ne
cessarius.a.um.
ἀναγκαστῶς.coacte.violenter.
ἀνάγκη.ης.ἡ.Pressura.necessitas.
ἀναγνούς.όντος.ὁ.Postq̄ legit.
ἀναγνῶ.Legam.legero.
ἀναγνῶναι.Legisse. ⌈gnosco.
ἀναγνωρίζω.μ.ήσω.ϖ.ικα.co=
ἀναγνωσθῆναι.Lectum esse.
ἀναγνωσθῶ.Lectus fuero.
ἀνάγνωσις.εως.ἡ.Lectio.
ἀναγνώσομαι.Legam.
ἀνάγομαι.μ.ξομαι.ϖ.ηγμαι.
Soluo a portu. ⌈produco.frango.
ἀνάγω.μ.άξω.ϖ.ηχα.Duco.su
ἀναδεικνύω.μ.είξω.ειχα.Desi
gno.demonstro. ⌈monstratio.
ἀνάδειξις.εως.ἡ.Ostensio.De=
ἀναδέχομαι.μ.ξομαι.π.εγμαι.
suscipio.recipio.
ἀναδίδωμι.μ.ώσω.π.ωκα.Red

do.trado.restituo.⌈postq̄ tradidit.
ἀναδούς.όντος.ὁ.postq̄ reddidit.
ἀναδύο.Bini.scȝ numeꝝ binariū.
ἀνάδυσις.εως.ἡ.Ortus.eleuatio.
ἀναδώσω.reddā.restituā.⌊appitio
ἀναζάω.ꝛ ἀναζῶ.μ.ήσω.π.ηκα.
Reuiuo.reuiuisco.
ἀναζητέω.ꝛ ἀναζητῶ.μ.ήσω.π.
ηκα.Requiro.inquiro.
ἀναζωννύω.μ.ώσω.ϖ.ωκα.
Precingo.cingo.
ἀναζωπυρέω.ꝛ ἀναζωπυρῶ.
μ.ήσω.ϖ.ηκα.suscito.resuscito.re
cupo.incendo.adaugeo.reinflāmo.
ἀναθάλλω.μ.ῶ.ϖ.αλκα.Reflo
reo.reuiresco.Reuirescere facio.
ἀνάθεμα.ατος.τό.Donum obla=
tum deo.Execratio.detestatio.
ἀναθεματίζω.μ.σω.ϖ.κα.Exe
cror.deuoueo.
ἀναθεωρέω.ꝛ ἀναθεωρῶ.μ.ή=
σω.ϖ.ηκα.contemplor.intueor.
ἀνάθημα.ατος.τό.Donum quod
est in templo oblatum deo.
ἀναίδεια.ας.ἡ.Inpudētia.inuere
cundia. ⌈cundus.a.um.
ἀναιδής.εος.ὁ.ἡ.Impudēs.inuere
ἀναιρέομαι.ꝛ ἀναιροῦμαι.μ.ή
σομαι.π.ηρημαι.Assumo.tollo.
ἀναίρεσις.εος.ἡ.Occisio.
ἀναιρέω.ꝛ ἀναιρῶ.μ.ήσω.π.η=
κα.Occido.interficio.aufero.tollo.
ἀναισθητέω.ꝛ ἀναισθητῶ.μ.
σω.π.κα.sensu careo.
ἀναισθήτως.Insensate.stulte.ad
uerbialiter.⌈satione.Inculpabilis.
ἀναίτιος.α.ον.Innocēs.sine accu
ἀνακαθίζω.μ.ίσω.ϖ.ικα.Resi=
deo.surgens sedeo. ⌈uo.as.
ἀνακαινίζω.μ.ίσω.ϖ.[illegible] Reno
ἀνακαινόω.ꝛ ἀνακαινῶ.μ.ω=
σω.ϖ.ωκα.Renouo.as.⌈uatio.
ἀνακαίνωσις.εως.ἡ.nouitas.reno
ἀνακαίω.μ.αύσω.π.κα.cōburo.
ἀνακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Re
uelo.manifesto.as.⌈deo.reuertor.
ἀνακάμπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Re=
ἀνάκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.Di
scumbo. ⌈tus.aptus.a.um.
ἀνακεκαλυμμένος.η.ον.Reuela
ἀνακεφαλαιόομαι.ꝛ ἀνακεφα
λαιοῦμαι.μ.ώσομαι.ϖ.ω=
μαι.Abbreuior.compendiose con
tineor.compleor.ꝛ tā actiua q̄ pas
siua significatione inuenitur.

ἀνάκλητος.η.ον.Reuocatus.iteꝝ
vocatus.a.um. ⌈Recumbo.
ἀνακλίνομαι.μ.οῦμαι.π.ιμαι.
ἀνακλίνω.μ.νῶ.π.ικα.Accumbe
re facio.reclino. ⌈puto.abscindo.
ἀνακόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Am=
ἀνακράζω.μ.άξω.π.χα.exclamo
ἀνακρίνομαι.μ.οῦμαι.ϖ.ιμαι.
Exquiro.probo.
ἀνακρίνω.μ.νῶ.ϖ.ικα.interrogo.
Exquiro.probo.experior.iudico.
ἀνάκρισις.εως.ἡ.Exqsitio.iterro
gatio. ⌈aspicio.
ἀνακύπτω.μ.ύψω.υφα.sursum.
ἀνάλαβε.assume.resume.sursū tolle.
ἀναλαβών.όντος.ὁ.Postq̄ sur
sum tulit.postq̄ accepit.
ἀναλαμβάνω.μ.ήψομαι.π.ημ
μαι.Assumo.sursum.tollo.
ἀναλάμπω.μ.ψω.π.φα.splen
deo.fulgeo.⌈restitutio.restauratio.
ἀνάλημμα.ατος.τό.Reassūptio.
ἀναληφθείς.έντος.ὁ.Assūptus.
sublatus.
ἀνάληψις.εως.ἡ.assumptio.
ἀναλογία.ας.ἡ.Ratio.proportio.
ἀναλογίζομαι.μ.ίσομαι.ϖ.ισ=
μαι.Recogito.reputo.colligo.
ἀναλόγως.Rationabiliter.propor
tionabiliter cognoscibiliter.
ἄναλος.η.ον.Insulsus.a.um.
ἀναλόω.ꝛ ἀναλῶ.μ.ώσω.ϖ.ω
κα.Consumo.interimo.
ἀνάλυσις.εως.ἡ.resolutio.
ἀναλύω.μ.ύσω.π.υκα.resoluo.
reuertor.reuoco.
ἀναλωθῶ.Consumar.
ἀναλῶσαι.Consumpsisse.⌈sumpsit.
ἀναλώσας.αντος.ὁ.Postq̄ con
ἀναλώσω.Interficiam.consumaȝ.
ἀναμάρτητος.η.ον.Sine pecca
to.carens crimine.
ἀναμένω.μ.νῶ.ϖ.ηκα.Expecto.
ἀναμέσον.In medio.
ἀναμιμνήσκομαι.μ.ήσομαι.π.
ημαι.recordor.
ἀναμιμνήσκω.μ.ήσω.π.ηκα.sug
gero tibi.reduco te in memoriā.
ἀναμνησθήσομαι.recordabor.
ἀνανεύω.μ.εύσω.ϖ.ευκα.abnuo
ἀνανήφω.μ.ήψω.π.ηφα.resipisco
ἀναντίρρητος.η.ον.res que caret
dubitatione.
ἀναντιρρήτως.Indubitanter.
ἀναξηραίνω.μ.νῶ.ϖ.κα.Desi=

co.Exsicco.
ἀνάξιος.α.ον.Indignus.a.um.
ἀναξίως.Indigne.
ἀνάπαλιν.Vice versa.ꝛ conuerso.
ἀναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
requiesco.
ἀνάπαυσις.εως.ἡ.requies.
ἀναπαύω.μ.αύσω.π.αυκα.refo
cillo.reficio.requiescere facio.
ἀναπείθω.μ.είσω.π.εικα.suadeo
ἀναπέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.remit=
to.iterum mitto.
ἀναπεπαυμαι.refocillatus.refec
tus sum. ⌈ctus fueram.
ἀναπεπαύμην.refocillatus.refe
ἀνάπεσε.recumbe.
ἀναπεσοῦμαι.recumbā.discūbaȝ.
ἀναπεσών.όντος.ὁ.Postq̄ re=
cubuit. ⌈bro inutilis.
ἀνάπηρος.α.ον.debilis.aliquo mē
ἀναπίπτω.μ.οῦμαι.π.πτω=
κα.Discūbo. ⌈formo.
ἀναπλάττω.μ.σω.π.κα.Fingo.
ἀναπληρόω.ꝛ ἀναπληρῶ.μ.
ώσω.π.ωκα.Adimpleo.
ἀναποδίζω.μ.σω.π.κα.Impe=
dio.retrogradior.reuertor.
ἀναποδισμός.οῦ.ὁ.Impedimen
tum.reuersio. ⌈bilis.e.
ἀναπολόγητος.η.ον.Inexcusa
ἀναπτερόω.ꝛ ἀναπτερῶ.μ.σω.
π.κα.Eleuo.in altum duco.
ἀναπτύσσω.μ.ύξω.ϖ.υχα.E
uoluo.Explico.reuoluo.
ἀνάπτω.μ.ψω.π.φα.Incendo.
ἀναρίθμητος.η.ον.innūerabilis.e.
ἀνασείω.μ.είσω.π.εικα.Concito.
concutio. ⌈to.destruo.
ἀνασκευάζω.μ.άσω.π.ακα.euer
ἀνασπάω.ꝛ ἀνασπῶ.μ.σω.π.α
κα.Extraho.sursum tollo.
ἀνάστα.Exurge.
ἀναστάς.άντος.ὁ.postq̄ surrexit.
ἀνάστασις.εως.ἡ.resurrectio.
ἀναστατόω.ꝛ.ἀναστατῶ.μ.ώ
σω.π.ωκα.Conturbo.concito.
ἀνασταυρόω.ꝛ.ἀνασταυρῶ.μ.
ώσω.π.ωκα.Crucifigo.
ἀναστενάζω.μ.ξω.π.χα.Inge
mo.suspiro.
ἀνάστηθι.Exsurge.exsurgere fac.
ἀναστῆναι.resurrexisse.surgere fe=
cisse. ⌈scitauit.surgere fecit.
ἀναστήσας.αντος.ὁ.Postq̄ su
ἀναστήσειν.suscitaturū esse.surrectu

rum esse. ⌈suscitabo.
ἀναστήσομαι.Surgam.resurgaȝ.
ἀναστήσω.Suscitabo.resurgam.
ἀναστρέφομαι.μ.ψομαι.π.αμ
μαι.cōuersor.cōmoror.vitam duco.
ἀναστρέφω.μ.ψω.π.φα.subūto.
ἀναστροφή.ης.ἡ.Subuersio.
ἀναστῶ.resurgā.resurgere faciā.
ἀνατάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγ
μαι.Ordino.compono.⌈compono.
ἀνατάσσω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατάττομαι.μ.ξομαι.ϖ.αγ=
μαι.Ordino.compono.⌈cōpono.
ἀνατάττω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατεθραμμένος.η.ον.Educat⁹.
Enutritus.a.um. ⌈or.orirfacio.
ἀνατέλλω.μ.λῶ.π.αλκα.Ori=
ἀνατίθημι.μ.ήσω.ϖ.ηκα.Conse
cro.dedico.confero.
ἀνατολαί.ῶν.αἱ.oriēs.vn̄ sol orit.
ἀνατολή.ης.ἡ.oriens.vn̄ sol oritur.
ἀνατρέπω.μ.ψω.π.φα.Sub=
uerto.destruo. ⌈nutrio.
ἀνατρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.
ἀνατυπόω.ꝛ ἀνατυπῶ.μ.σω.
π.κα.figuro.formo.ipᷓmo.refiguro.
ἀναφαίνομαι.μ.νοῦμαι.π.μμαι
Appareo.manifestor.
ἀναφανείς.έντος.ὁ.postq̄ appuit.
ἀναφέρω.μ.οίσω.π.οχα.Addu
co.Sursum duco.offero.refero.
ἀναφωνέω.ꝛ ἀναφωνῶ.μ.ήσω
π.ηκα.Exclamo.
ἀναχθείς.έντος.ὁ.Postq̄ sursū
ductus est.postq̄ soluit a portu.
ἀνάχυσις.εως.ἡ.Diffusio.confu
sio.dissolutio.
ἀναχωρέω.ꝛ ἀναχωρῶ.μ.ή=
σω.π.ηκα.reuertor.Secedo.
ἀναχωρίζω.μ.ίσω.π.ικα.Scin
do.partior.diuido.
ἀνάψυξις.εως.ἡ.refrigeriū. ⌈ro.
ἀναψύχω.μ.ύξω.π.χα.refrige
ἀνδραποδιστής.οῦ.ὁ.Plagia
ἀνδρεία.ας.ἡ.virilitas.fortitudo.⌊ri⁹
ἀνδρεῖος.α.ον.Virilis.e.robust⁹
ἄνδρες.ῶν.οἱ.Viri. ⌊a.um.
ἀνδρίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.
Viriliter ago.
ἀνδροφόνος.ου.ὁ.Homicida.
ἀνέβαινον.Ascendebam.ant.
ἀνεβαλλόμην.Differebam.ant.
Modulabar.antur.
ἀνέβην.Ascendi.
ἀνεβησάμην.Ascendi.

ἀνέβλεψα.Asperi.vidi.
ἀνεβόησα.Clamaui.
ἀνέβρασα.Ex profūdo aque eduxi.
ἀνεγείρω.ρῶ.π.κα.excito.
ἀνεγίνωσκον.Legebam.ant.
ἀνέγκλητος.η.ον.Sine crimine.
carens accusatione.
ἀνέγνων.Legi.
ἀνέδειξα.Designaui.demonstraui.
ἀνέζησα.reuixi.resurrexi.
ἀνεζήτουν.requirebam.ant.
ἀνέθαλον.reflorui.reflorere feci.exsit
ἀνεθεμάτισα.deuoui.execratus sū.
ἀνεθέμην.Contuli.consecraui.
ἀνέθην.Contuli.consecraui.
ἀνεθρεψάμην.educaui.nutriui.
ἀνειλόμην.sustuli.assumpsi.
ἀνεῖλον.occidi.interfeci.erunt.
ἀνειμένος.η.ον.remissus.a.um.
ἀνείς.έντος.ὁ.remittens.laxans.
ἀνειχόμην.sustinui.toleraui.
ἀνεκάθισα.resedi.surgens sedi. ⌈e.
ἀνεκδιήγητος.η.ον.icnarrabilis.
ἀνεκείμην.Discumbebam.
ἀνεκλάλητος.η.ον.Inenarrabi
lis.indicibilis.e.
ἀνεκλειπής.εος.ὁ.ἡ.Infinitus.
Qui nunquā deest.vel deficit.
ἀνέκλειπτος.η.ον.idefiiciēs.idefess⁹
ἀνεκλίθην.Discubui.
ἀνέκλινα.reclinaui.recumbere feci.
ἀνέκοψα.amputaui.abscidi.
ἀνέκραγον.Vociferatus sum.excla
maui.erunt.
ἀνέκραξα.exclamaui.
ἀνεκτότερος.α.ον.tolerabilior.us.
ἀνέλαβον.suscepi.erunt.
ἀνελεήμων.ονος.ὁ.ἡ.imisericors
ἀνελεῖν.Interfecisse.
ἀνελήφθην.assūptus.eleuatus sum.
ἀνελπίστως.Insperate.sine spe.
ἀνελύθην.reuersus resolutus sum.
ἀνέλω.Interficiam.Interficerem.
ἀνεμίζομαι.μ.σομαι.ϖ.ισμαι.
a vento moueor.
ἀνεμνήσθην.recordatus sum.
ἄνεμος.ου.ὁ.Ventus.⌈tus.a.um.
ἀνεμπόδιστος.η.ον.non impedi
ἀνένδεκτος.η.ον.Impossibilis.e.
ἀνενέγκαι.Obtulisse.sursum tulisse
abstulisse.
ἀνενέγκας.αντος.ὁ.Postq̄ obtu
lit.sursum tulit.abstulit.
ἀνενεγκεῖν.Obtulisse.sursum tulis
se.abstulisse.

ἀνεξερεύνητος. η. ον. Inscrutabilis. incomprehensibilis. e.
ἀνεξικακία. ας. ἡ. Tolerantia malorum.
ἀνεξίκακος. η. ον. patiēs. tolerator malorum.
ἀνεξιχνίαστος. η. ον. inuestigabilis. e.
ἀνεπαίσχυντος. η. ον. Qui nō cōfunditur. inconfusibilis.
ἀνεπαυσάμην. Requieui.
ἀνέπεμψα. remisi. iterum misi.
ἀνέπεσον. Discubui. erunt.
ἀνεπίληπτος. η. ον. Irreprehensibilis. e.
ἀνεπλασάμην. Effinxi. formaui.
ἀνεπλήρωσα. adimpleui. cōpleui.
ἀνεπόλισα. Impediui. reuersus sū.
ἀνέρχομαι. μ. ευσομαι. π. ηλυθα. Reuertor. redeo.
ἄνες. Remitte. solue.
ἀνέσεισα. Concitaui. concussi.
ἄνεσις. εως. ἡ. Requies. occasio. licentia. relaxatio.
ἀνεσπάσθην. Sursum sublat⁹ sū.
ἀνέστην. Surrexi.
ἀνέστησα. suscitaui. surrexi.
ἀνεστράφην. Conuersatus sum.
ἀνέστρεφον. Subuertebā. ant. subuerti. erunt.
ἀνέστρεψα. Subuerti.
ἀνετάζω. μ. ασω. π. ακα. Torqueo ad discutiendam veritatē. exquiro.
ἀνέτειλα. Ortus sum.
ἀνέτρεψα. Conuerti subuerti.
ἀνετυπούμην. Formabar. figurabar. Refigurabar.
ἄνευ. Sine.
ἀνεύθετος. η. ον. Incommodus. inutilis. e.
ἀνεῦρον. Inueni. erunt.
ἀνευρών. οντος. ὁ. Postq̄ inuēit
ἀνεφερόμην. Sursum ferebar.
ἀνεφώνησα. Exclamaui.
ἀνέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. Tolero. patior.
ἀνέχω. μ. ξω. π. χα. Sustineo.
ἀνεχώρησα. Reuersus sū. secessi.
ἀνεψιός. ου. ὁ. Nepos ex fratre vel sorore. vel consobrinus filius auunculi vel patrui.
ἀνέψυξα. Refrigeraui.
ἀνέῳγα. Apertus sum.

ἀνεῳγμένος. η. ον. Apertus. a. ū.
ἀνεῳγώς. οτος. Postq̄ aperuit vel apertus est.
ἀνέῳξα. Aperui.
ἀνεῴχθην. Apertus sum.
ἀνεῳχθῆναι. Apertum esse.
ἀνήγαγον. Obtuli. erunt. Adduxi. erunt.
ἀνήγγειλα. Nunciaui.
ἀνηγγέλην. Nunciatus sum.
ἄνηθον. ου. το. Anethum.
ἀνῆκα. Remisi. laxaui.
ἀνῆκε. Decet. oportet.
ἀνῆκον. οντος. Decens. Opportunum. Conueniens.
ἀνῆλθον. Ueni. redij. erunt.
ἀνήμερος. α. ον. Immitis. e.
ἀνήνεγκα. Pertuli. obtuli.
ἀνήρ. ερος. ὁ. Uir.
ἀνῃρέθην. Interfectus sum.
ἀνήφθην. Accensus sum.
ἀνήχθην. Ductus sum. Ascendi nauem.
ἀνθέξομαι. Adherebo.
ἀνθέστηκα. Restiti.
ἀνθεστηκώς. τος. ὁ. Postq̄ restitit
ἀνθέω. ⁊ ἀνθῶ. μ. σω. π. κα. Floreo.
ἀνθιστάμην. Resistebam.
ἀνθίστημι. μ. ησω. π. ηκα. resisto.
ἀνθομολογέομαι. ⁊ ἀνθομολογοῦμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. Confiteor.
ἀνθομολόγησις. εως. ἡ. Confessio.
ἄνθος. εος. το. Flos.
ἀνθρακία. ας. ἡ. Ignis ex carbonib⁹
ἄνθραξ. ακος. ὁ. carbo.
ἀνθρωπάρεσκος. η. ον. Hominibus placens.
ἀνθρώπινος. η. ον. Humanus. a. ū.
ἀνθρωποκτόνος. η. ον. homicida.
ἄνθρωπος. ου. ὁ. ἡ. Homo.
ἀνθυπατεύω. μ. εύσω. π. ευκα. Presum. proconsul ⁊ preses sum.
ἀνθύπατος. ου. ὁ. Preses. proconsul.
ἀνθωμολογούμην. confitebar.
ἀνθ᾽ ὧν. Eo quod. quia.
ἀνίημι. μ. ησω. π. ηκα. Remitto laxo.
ἀνίλεως. ω. ὁ. ἡ. Sine misericordia.
ἄνιπτος. η. ον. Illotus. Qui non est lotus.
ἀνίστημι. μ. ησω. π. ηκα. surgo. excito. suscito.

ἀνόητος. η. ον. Stultus. insipiens.
ἄνοια. ας. ἡ. Stultitia. insipientia.
ἀνοίγω. μ. οιξω. π. ωγα. Aperio
ἀνοικοδομέω. ⁊ ἀνοικοδομῶ. μ. ησω. π. ηκα. Reedifico. restauro.
ἄνοιξις. εως. ἡ. Apertio.
ἀνοῖος. α. ον. Insensatus. a. um.
ἀνόμημα. ατος. το. Iniquitas.
ἀνομία. ας. ἡ. Iniquitas.
ἀνόμοιος. α. ον. Dissimilis. e.
ἄνομος. η. ον. Iniquus sine lege.
ἀνόμως. Iniuste, contra legem.
ἀνομώτερος. α. ον. Iniquior.
ἀνομβρίζω. μ. σω. π. κα. Demitto. ⁊ distillo velut pluuiam.
ἀνόνητος. η. ον. inutilis. e.
ἀνορθόω. ⁊ ἀνορθῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Erigo. Corrigo. in rectum tollo.
ἀνόσιος. α. ον. Scelestus. impius. a. um.
ἀνοχή. ης. ἡ. Tolerantia. sustentatio Mora. dilatio.
ἀνταγωνίζομαι. μ. σομαι. π. ισμαι. Resisto. certo. contrapugno.
ἀντάλλαγμα. ατος. το. commutatio.
ἀντανακλάω. ⁊ ἀντανακλῶ. μ. σω. π. κα. Repercutio. reuerbero.
ἀνταναπληρόω. ⁊ ἀνταναπληρῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Adimpleo. compleo.
ἀνταποδίδωμι. μ. ωσω. π. ωκα. Retribuo. rependo.
ἀνταποδοθήσομαι. retribuar.
ἀνταπόδομα. ατος. το. retributio.
ἀνταπόδοσις. εως. ἡ. retributio
ἀνταποδοῦναι. retribuisse.
ἀνταποδώσω. retribuam.
ἀνταποκρίνομαι. μ. οῦμαι. π. ιμαι. Contra respondeo.
ἀντειπεῖν. contradicere.
ἀντελαβόμην. Apprehendi. Amplexus sū. adhesi.
ἀντέλεγον. contradicebam. ant. cōtradixi. erunt.
ἀντελοιδόρουν. Inuicem conuitiabar. antur.
ἀντέπω. Contradico.
ἀντερείδω. μ. σω. π. κα. Enitor. innitor. adhereo.
ἀντέστην. restiti.

ἀντέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. Amplector. apprehendo. adhereo.
ἀντηχέω. ⁊ ἀντηχῶ. μ. σω. π. κα. Resono. contra sono.
ἀντί. pro. contra. loco. equaliter.
ἀντιβάλλω. μ. λῶ. π. ηκα. Confero. alterno. vltro. citroq̄ iacto.
ἀντιδιατίθημι. μ. ησω. π. ηκα. Contra dispono.
ἀντίδικος. η. ον. Aduersari⁹. a. um.
ἀντίζηλος. η. ον. Qui adinuicem contra alium zelotypus est.
ἀντίθεσις. εως. ἡ. Oppositio. contrapositio.
ἀντικαθέστημαι. Oppositus. contrapositus sum. ⁊ constitutus.
ἀντικαθίστημι. μ. ησω. π. ηκα. cōtrapono. cōtracōstituo. repugno.
ἀντικαλέω. ⁊ ἀντικαλῶ. μ. ησω. π. κληκα. reinuito. adinucē voco
ἀντικαταλλάσσω. μ. ξω. π. χα. commuto.
ἀντικατέστην. Repugnaui.
ἀντίκειμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. Aduersor. contrapositus sū.
ἀντικρύ. E regiōe. exaduersū. ōtra.
ἀντιλαμβάνομαι. μ. ηψομαι. π. ημμαι. capesso. āplector. adhereo.
ἀντιλέγω. μ. ξω. π. χα. cōtradico.
ἀντιλήπτωρ. ορος. ὁ. Auxiliator opitulator.
ἀντίληψις. εως. ἡ. Opitulatio. auxilium.
ἀντιλήψομαι. Suscipiam. adherebo. amplectar.
ἀντιλογία. ας. ἡ. contradictio.
ἀντιλοιδορέω. ⁊ ἀντιλοιδορῶ. μ. ησω. π. ηκα. cōtra cōuitior. maledicentī maledico.
ἀντίλυτρον. ου. το. Redemptio.
ἀντιμετρίζω. μ. ισω. π. ικα. Remetior. contra metior.
ἀντιμισθία. ας. ἡ. Remuneratio.
ἀντιπαρέρχομαι. μ. λευσομαι. π. ληλυθα. Pretereo. pertranseo. venio ad auxiliandum.
ἀντιπαρῆλθον. Preterij. pertrāsiui. erunt. veni ad auxiliandū. runt.
ἀντιπέραν. contra. e regione.
ἀντιπεριβάλλω. μ. λῶ. π. ηκα cooperio.
ἀντιπεριβεβλημένος. η. ον. coopertus. a. um.
ἀντιπίπτω. μ. ουμαι. π. ωκα. Resisto.
ἀντίπτωμα. ατος. το. rixa. cōtētio
ἀντιστῆναι. Restitisse.

ἀντιστήσομαι. Resistā. cōtrastabo
ἀντιστήσω. cōtra statuā. ōtrauertā.
ἀντιστρατεύομαι. μ. σομαι. π. μαι. contrapugno. repugno.
ἀντίστω. Resistā. cōtra stē. repugnē.
ἀντιτάσσομαι. μ. ξομαι. π. αγμαι. contra sto. resisto. contradico.
ἀντίτυπος. η. ον. Exemplar. res similis forme.
ἀντλέω. ⁊ ἀντλῶ. μ. ησω. π. ηκα. Haurio.
ἄντλημα. ατος. το. Uas ad haurienduui aquam.
ἀντοφθαλμέω. ⁊ ἀντοφθαλμῶ. μ. ησω. π. ηκα. Resisto. contrauertor contraconor.
ἄνυδρος. α. ον. Inaquosus. a. um. carens aqua.
ἀνυπόκριτος. η. ον. sine simulatione.
ἀνυπονόητος. η. ον. Insuspectus. De quo suspitio non ē.
ἀνυπότακτος. η. ον. Nō subditus. a. um.
ἀνυψόω. ⁊ ἀνυψῶ. μ. σω. π. κα. Eleuo. tollo.
ἄνω. remittā. deserā. relinq̄. laxen..
ἄνω. Super. supra.
ἀνώγαιον. ου. το. Cenaculum.
ἀνώγεων. ου. το. Cenaculum.
ἄνωθεν. A superiorib⁹. dēnuo. desursū.
ἀνώμβρισα. Distillaui. Ab alto misi distillando tanquam pluuiam.
ἀνώνυμος. η. ον. Nefādus. nō dicēdus.
ἀνωρθώθην. Erect⁹ sum. ⌊d⁹. a. ū.
ἀνώρθωσα. Direxi. extuli.
ἀνωτερικός. η. ον. Superior. us.
ἀνώτερος. α. ον. Superior. us.
ἀνωφελής. εος. ὁ. ἡ. Inutilis. e.
ἀξία. ας. ἡ. Meritum. dignitas.
ἀξίνη. ης. ἡ. Securis.
ἄξιος. α. ον. Dignus. a. um.
ἀξιόω. ⁊ ἀξιῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Rogo dignor. precor. oro. dignū reputo
ἀξίως. Digne.
ἄξων. ονος. ὁ. Axis. ⁊ tabula i qua scribunt.
ἀοίκητος. η. ον. Inhabitabilis. e. inhabitatus. a. um.
ἀορασία. ας. ἡ. Priuatio visus. cecitas.
ἀόρατος. η. ον. Inuisibilis. e.
ἀπάγαγε. Duc. abduc.
ἀπαγαγών. οντος. ὁ. Postquā duxit. abduxit.
ἀπαγγέλλω. μ. ῶ. π. ελκα. Nunciō. as.
ἄπαγε. Abduc. amoue. apage. aduerb. vetantis.
ἀπάγχω. μ. ξω. π. χα. Strāgulo. suffoco.
ἀπάγω. μ. ξω. π. χα. Duco. Abstraho. Auoco.

ἀπαιδευσία. ας. ἡ. ieruditio.
ἀπαίδευτος. η. ον. Rudis litterarum. sine disciplina.
ἀπαίρω. μ. ῶ. π. κα. Aufero. recedo. discedo.
ἀπαιτέω. ⁊ ἀπαιτῶ. μ. ησω. π. ηκα. Repeto.
ἀπαλγέω. ⁊ ἀπαλγῶ. μ. ησω. π. ηκα. Despero. dolorem finio.
ἀπαλλάσσομαι. μ. ξομαι. π. αγμαι. Liberor. discedo.
ἀπαλλάσσω. μ. ξω. π. χα. Libero.
ἀπαλλάττομαι. μ. ξομαι. π. γμαι. Liberor. Discedo.
ἀπαλλάττω. μ. ξω. π. χα. Libero.
ἀπαλλοτριόω. ⁊ ἀπαλλοτριῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Abalieō. as.
ἁπαλός. η. ον. Tener. a. um.
ἀπαναίνομαι. μ. ουμαι. π. μμαι Renuo. abijcio.
ἀπαναστήσομαι. recedā. auferar.
ἀπανίσταμαι. μ. σομαι. π. μαι. recedo. abscedo. separo. aufero.
ἀπαντάω. ⁊ ἀπαντῶ. μ. ησω. π. ηκα. Obuio. obuiam eo.
ἀπάντησις. εως. ἡ. Obuiatio. excursus.
ἅπαξ. Semel.
ἀπαράβατος. η. ον. Sēpitern⁹. a. ū.
ἀπαραίτητος. η. ον. inexcusabilis. ineuitabilis. e. Inexorabilis. e.
ἀπαραιτήτως. Inexcusabiliter. ineuitabiliter.
ἀπαρασκεύαστος. η. ον. iparat⁹. Impreparatus. a. um.
ἀπαρέσκω. μ. σω. π. κα. displiceo.
ἀπαρῶ. Auferar. tollar. discedā.
ἀπαρνέομαι. ⁊ ἀπαρνοῦμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. Abnego. nego.
ἀπάρτι. A modo. ab hac hora.
ἀπαρτισμός. ου. ὁ. pfectio. cōsumatio.
ἀπαρχή. ης. ἡ. Primitie.
ἀπαρχῆς. Ab initio.
ἅπας. αντος. Omnis. totus. a. um.
ἅπασα. ης. ἡ. Omnis. tota.
ἀπάτη. ης. ἡ. deceptio. fallacia.
ἀπάτωρ. ορος. ὁ. qui caret patre.
ἀπαύγασμα. ατος. το. Splendor. fulgor.
ἀπέβην. Euasi. exitū: finem habui.
ἀπέβλεπον. aspiciebā. āt. aspexi. erūt
ἀπέδειξα. Ostēdi. demonstraui.
ἀπεδεξάμην. Excepi. amplexus sū.
ἀπεδέχθην. Exceptus suscept⁹ sū.
ἀπεδεχόμην. excipiebā. āplectebar
ἀπεδήμησα. Peregre pfect⁹ sū.
ἀπεδίδουν. reddebā. retribuebam
ἀπεδοκίμασα. reprobaui. ⌊ant

ἀπεδοκιμάσθην. reprobatus sum.
ἀπεδόμην. Vendidi.
ἀπέδωκα. reddidi. restitui. retribui.
ἀπέθανον. Mortuus sum. pij. erunt.
ἀπεθαύμασα. admiratus sum.
ἀπεθέμην. Deposui.
ἀπέθνησκον. Moriebar. plã. aut.
ἀπείδω. μ. σω. π. κα. video. [na.
ἀπείθεια. ας. ἡ. incredulitas. diffiden
ἀπειθέω. τ ἀπειθῶ. μ. ησω. π. κα. Nõ obedio. nõ credo. incredulus sũ.
ἀπειθής. εος. ὁ. ἡ. inobediens. incredulus. a. um.
ἀπεικάζω. μ. σω. π. κα. assimilo.
ἀπείκασμα. ατος. το. similitudo. imago. figura.
ἀπειλέω. τ ἀπειλῶ. μ. ησω. π. ηκα. Minor. aris. comminor. aris.
ἀπειλή. ης. ἡ. Mine.
ἄπειμι. Abeo. discedo.
ἀπειπάμεθα. Proiecim⁹ abnegauimus. desperauimus. [ui. runt.
ἀπεῖπον. Abnegaui. proieci. euita
ἀπείραστος. η. ον. Qui non tẽtat.
ἄπειρος. α. ον. Expers. sine experientia. inutilis. infinitus.
ἀπειρότατος. η. ον. inexpertissimus. inutilissimus. a. um.
ἀπεκάλεσα. Vocaui.
ἀπεκαλύφθην. Reuelatus sum.
ἀπεκάλυψα. Reuelaui.
ἀπεκδέχομαι. μ. ξομαι. π. γμαι. Expecto.
ἀπέκδυσις. εως. ἡ. spoliatio. exutio
ἀπεκδύω. μ. σω. π. υκα. Exuo. spolio. nudo veste. [laui.
ἀπεκεφάλισα. Decapitaui. decol
ἀπέκοψα. Abscidi.
ἀπεκρίθην. Respondi.
ἀπεκρινάμην. Respondi.
ἀπέκρυψα. Abscondi.
ἀπεκτάνθην. Occisus sum. interfect⁹ fui.
ἀπέκτεινα. Occidi.
ἀπεκύησα. Genui. peperi.
ἀπεκύλισα. Deuolui. voluendo amoui τ abstuli.
ἀπέλαβον. Recepi. erunt.
ἀπελαύνω. Expello.
ἀπελάω. τ ἀπελῶ. μ. σω. π. κα. Expello. amoueo. arceo.
ἀπελεγμός. οῦ. ὁ. Redargutio.
ἀπέλειχον. Lãbebã. aut. lãbi. erũt
ἀπελεύθερος. α. ον. Libert⁹. a. ũ.
ἀπελεύσομαι. proficiscar. pteribo.
ἀπελήλυθα. Recessi. discessi.

ἀπεληλύθειν. recesserã. abscesserã.
ἀπελθεῖν. Discessisse. pfectum esse.
ἀπέλθω. Discessero. abscessero. profectus fuero.
ἀπελθών. όντος. ὁ. Postq̃ recessit.
ἀπέλιπον. Reliq. erũt. [sit. abscessit.
ἀπελογούμην. Excusabam. defẽdebam. Apologia vtebar.
ἀπελουσάμην. Ablutus sum.
ἀπελπίζω. μ. ισω. π. ικα. spero aliquid ab alio. despero.
ἀπελύθην. Dimissus sum.
ἀπελυόμην. Dissoluebar. discede [bã.
ἀπέλυσα. Dimisi.
ἀπέναντι. contra e regione.
ἀπενεγκεῖν. Pertulisse. abduxisse.
ἀπενεχθῆναι. Asportatũ. ductũ fu [isse.
ἀπενιψάμην. Laui. lotus sũ.
ἀπεξεδεχόμην. Expectaui.
ἀπέπεσον. Decidi. erunt.
ἀπεπλανήθην. Aberraui.
ἀπέπλευσα. Abnauigaui.
ἀπέπλυνα. Laui.
ἀπεπνίγην. suffocatus sum.
ἀπέπνιξα. suffocaui.
ἀπέπτω. Abnego. proiicio. deuito.
ἀπέραντος. η. ον. Infinitus. a. um.
ἀπερίσπαστος. η. ον. Immobilis. inflexus. a. um. Assiduus. a. um.
ἀπερισπάστως. Immobiliter. incessanter assidue. [a. uz.
ἀπερίτμητος. η. ον. Incircuncisus
ἀπέρχομαι. μ. ευσομαι. π. ηλυθα. Abscessi. recessi. pfectus sũ.
ἀπέσπασα. Eduxi. extraxi. euulsi.
ἀπεσπάσθην. Auulsus. eductus.
ἀπεστάλην. Missus sũ. [elat⁹ sũ.
ἀπέσταλκα. Misi.
ἀπέσταλμαι. Missus sum.
ἀπεσταλμένος. η. ον. missus. a. ũ.
ἀπεστέγασα. Detexi. tectũ demo
ἀπέστειλα. Misi. [litt⁹ sũ.
ἀπεστερημένος. η. ον. Priuatus. fraudatus. a. um.
ἀπεστέρησα. Priuaui.
ἀπέστην. Discessi recessi.
ἀπέστησα. Abduxi. auerti. [taui.
ἀπεστράφην. Auers⁹ sũ. fugi. eui
ἀπέστρεψα. Retuli. restitui. auerti.
ἀπεταξάμην. Recessi. vale feci.
ἀπετύφλωσα. Excecaui.
ἀπεφθεγξάμην. Locutus sum.
ἀπεχθῶς. Inuoluntarie. inuite. inimiciter. [stineo.
ἀπέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. Ab

ἀπέχω. μ. ξω. π. ηκα. Recipio absum. habeo. [uisus sum.
ἀπεχωρίσθην. Abscessi. recessi. di
ἀπήγαγον. Abduxi. duxi. erunt.
ἀπήγγειλα. Nunciaui.
ἀπηγγέλην. Nunciatus sum.
ἀπηγγελκώς. ότος. ὁ. Postq̃ nunciauit.
ἀπηγξάμην. suffocatus sum.
ἀπῄειν. Introiui. abfui.
ἀπήλασα. Abegi. expuli.
ἀπηλγηκώς. ότος. ὁ. Postq̃ desperauit. dolorem finiuit.
ἀπῆλθον. Abij. abscessi. erunt. [se.
ἀπηλλάχθαι. Liberatũ eẽ. recessis
ἀπηλλοτριωμένος. η. ον. Abalienatus. a. um.
ἀπήμαρτος. η. ον. Illesus. a. um.
ἀπήνεγκα. Abduxi. Duxi.
ἀπηρέστατος. η. ον. Immitissim⁹ seuissimus. validissimus. a. um.
ἀπηνής. εος. ὁ. ἡ. Validus. seuus. imitis. e.
ἀπήντησα. Obuiam fui. perueni.
ἀπήρεσα. Displicui.
ἀπίδω. Videam. videro.
ἀπιέναι. Recedere.
ἀπιστέω. τ ἀπιστῶ. μ. ησω. π. ηκα. Non credo.
ἀπιστία. ας. ἡ. icredulitas. ifidelitas.
ἄπιστος. η. ον. infidelis. incredulus a. um.
ἀπιών. όντος. ὁ. Postq̃ recessit.
ἀπληστεύω. μ. σω. π. κα. sum insaciabilis.
ἀπληστία. ας. ἡ. insaciabilitas.
ἄπληστος. η. ον. insaciabilis. e.
ἁπλόος. α. ον. simplex.
ἁπλότης. ητος. ἡ. simplicitas.
ἁπλῶς. simpliciter. generaliter.
ἄπνοος. α. ον. Nõ spirãs. carẽs aĩa.
ἀπό. A. ab. abs.
ἀποάνωθεν. Assumo. a pte supiori.
ἀποβαίνω. μ. ησομαι. π. κα. Descendo. contingo. euado.
ἀποβάλλω. μ. λῶ. π. ηκα. Abiicio. sperno. [contigit euasit.
ἀποβάς. αντος. ὁ. postq̃ descendit
ἀπόβημα. ατος. το. Reliquie. qđ proiicitur.
ἀποβήσομαι. cõtigã. descẽdã euadã
ἀποβλέπω. μ. ψω. π. φα. Aspicio. inspicio.
ἀπόβλητος. η. ον. Abiiciend⁹. a. ũ.
ἀποβολή. ης. ἡ. abiectio.

ἀπογεγραμμένος. η. ον. Descriptus. cõnumeratus. a. um.
ἀπογενόμενος. η. ον. mortu⁹. a. ũ.
ἀπογίνομαι. μ. ησομαι. π. ημαι Morior.
ἀπόγονος. ου. ὁ. Originem ducens. nepos. posterus.
ἀπογραφή. ης. ἡ. Descriptio. pfessio
ἀπογράφω. μ. ψω. π. φα. Describo. censeo. connumero.
ἀποδεδειγμένος. η. ον. Approbatus. ostensus. demõstratus. a. um.
ἀποδεικνύω. μ. ειξω. π. χα. Demonstro. ostendo.
ἀπόδειξις. εως. ἡ. Demonstratio. ostensio. [batus. a. um.
ἀποδεδοκιμασμένος. η. ον. repro
ἀποδεκατόω. τ ἀποδεκατῶ. μ. ωσω. π. ωκα. decimo. as. [ũ.
ἀπόδεκτος. η. ον. Suscepti dign⁹. a
ἀποδέχομαι. μ. ξομαι. π. γμαι. Suscipio. accipio. expecto.
ἀποδημέω. τ ἀποδημῶ. μ. ησω. π. ηκα. Peregrinor. extra patriã sum.
ἀπόδημος. η. ον. Peregrinus. a. ũ.
ἀποδίδομαι. μ. σομαι. π. μαι. Vendo.
ἀποδιδόναι. Reddere. restituere.
ἀποδίδωμι. μ. ωσω. π. ωκα. reddo. restituo. [go. separo.
ἀποδιορίζω. μ. ισω. π. κα. Segre
ἀποδοθῆναι. Redditũ. restitutum. venditum esse.
ἀποδοκιμάζω. μ. σω. π. κα. Re [probo. as.
ἀπόδος. Redde.
ἀπόδοσις. εως. ἡ. restitutio retributio.
ἀποδοῦναι. reddidisse. retribuisse.
ἀποδούς. όντος. ὁ. postq̃ reddidit. retribuit.
ἀποδοχεῖον. ου. το. receptaculũ.
ἀποδοχή. ης. ἡ. Acceptio.
ἀποδράσω. Aufugiam. [buerẽ.
ἀποδῶ. Reddam. redderem. retri
ἀποδώην. Retribuam. reddam.
ἀποδώσω. Reddam. restituã. retribuam. [retributur⁹.
ἀποδώσων. οντος. ὁ. Redditur⁹.
ἀποθανεῖν. Mortuum esse.
ἀποθανοῦμαι. Moriar.
ἀποθάνω. Moriar. mortuus fuero.
ἀποθανών. όντος. Postq̃ mortuus est. [ror.
ἀποθαυμάζω. μ. σω. π. κα. Admi
ἀποθέμενος. η. ον. postq̃ deposuit

dimisit. [missum esse.
ἀποθέσθαι. deponere. dimittere. di
ἀπόθεσις. εως. ἡ. depositio. dimissio
ἀποθησαυρίζω. μ. σω. π. κα. thesaurizo. thesaurũ facio. repono.
ἀποθήκη. ης. ἡ. apotheca. horreũ. alĩcuius rei repositorium.
ἀποθλίβω. μ. ψω. π. φα. Comprimo. constringo. affligo. [Morior.
ἀποθνήσκω. μ. οῦμαι. π. ηκα.
ἀπόθου. Depone. omitte.
ἀποικία. ας. ἡ. Colonia.
ἀποικίζω. μ. σω. π. κα. Migrare [facio.
ἀποκαθιστάνω. restituo.
ἀποκαθίστημι. μ. σω. π. κα. restituo
ἀποκαλέω. τ ἀποκαλῶ. μ. σω. π. κα. Voco. inuoco. [uelo. detego.
ἀποκαλύπτω. μ. ψω. π. φα. re
ἀποκάλυψις. εως. ἡ. Reuelatio.
ἀποκαραδοκία. ας. ἡ. Expectatio
ἀποκαταλλάσσω. μ. ξω. π. χα. Reconcilio.
ἀποκαταλλάττω. μ. ξω. π. χα. Reconcilio. as.
ἀποκατασθῶ. Restituar.
ἀποκατάστασις. εως. ἡ. restitutio
ἀποκαταστήσω. Restituam.
ἀποκατεστάθην. Restitutus sum.
ἀποκατήλλαξα. Reconciliaui.
ἀπόκειμαι. μ. σομαι. π. μαι. Reponor. recondor. statuor.
ἀποκεκρυμμένος. η. ον. Absconditus. a. um.
ἀποκεκύλισμαι. Reuolutus sum.
ἀποκεκυλισμένος. η. ον. Reuolutus. a. um.
ἀποκενόω τ ἀποκενῶ. μ. σω. π. κα. Euacuo. exinanio. exhaurio.
ἀποκεφαλίζω. μ. σω. π. κα. decapito. decollo.
ἀποκλείω. μ. σω. π. κα. Claudo.
ἀποκόπτω. μ. ψω. π. φα. abscido
ἀπόκριμα. ατος. το. Responsio. responsum. [respondeo.
ἀποκρίνομαι. μ. οῦμαι. π. μαι
ἀποκρίνω. μ. νῶ. π. κα. Iudico. as.
ἀπόκρισις. εως. ἡ. Responsio.
ἀποκρύπτω. μ. ψω. π. φα. Abscondo. [cultus. a. ũ.
ἀπόκρυφος. η. ον. Abscõditus. oc
ἀποκταθῆναι. occisum esse.
ἀποκτεῖναι. occidisse. interfecisse.
ἀποκτένω. μ. νῶ. π. κα. occido. interficio.
ἀποκυέω. τ ἀποκυῶ. μ. σω. π.

κα. Concipio. fero partũ. osculor.
ἀποκυλίω. μ. σω. π. κα. Reuoluo. euoluo. voluendo abstraho.
ἀποκύω. μ. σω. π. κα. Gigno. pario
ἀποκωλύω. μ. σω. π. κα. Auerto. prohibeo.
ἀπολαβεῖν. recepisse. recuperasse.
ἀπολαβόμενος. η. ον. Postq̃ apprehendit.
ἀπολαμβάνω. μ. ηψομαι. π. ημμαι. recipio. apprehendo.
ἀπόλαυσις. εως. ἡ. Fruitio.
ἀπολαύω. μ. σω. π. κα. Fruor.
ἀπολείπω. μ. ψω. π. φα. Relinquo
ἀπολείχω. μ. ξω. π. χα. Lambo.
ἀπολέλυμαι. dimissus. solutus. liberatus sum. [missus. liberatus.
ἀπολελυμένος. η. ον. Solutus. di
ἀπολελύσθαι. Solutũ. dimissũ eẽ.
ἀπολέσαι. Perdidisse. amisisse.
ἀπολέσας. αντος. ὁ. Postq̃ perdidit. amisit. [sum esse.
ἀπολέσθαι. perijsse. perdidisse. ami
ἀπολέσω. Perdam.
ἀπολέω. τ ἀπολῶ. μ. σω. π. κα. Pereo. perdo.
ἀπολήψομαι. Accipiam. recipiã.
ἀπόλλυμι. μ. σω. π. κα. Pereo.
ἀπολλύω. μ. σω. π. κα. Pereo.
ἀπολογέομαι. τ ἀπολογοῦμαι. μ. σομαι. π. ημαι. Respõdeo. defendo purgando obiecta.
ἀπολογία. ας. ἡ. Defensio. excusatio.
ἀπολόμενος. η. ον. postq̃ perijt.
ἀπολοῦμαι. pereo.
ἀπολούω. μ. σω. π. κα. abluo.
ἀπολύτρωσις. εως. ἡ. Redẽptio. remissio. [uo.
ἀπολύω. μ. σω. π. κα. dimitto. sol
ἀπολῶ. perdam. destruam.
ἀπολωλεκώς. ότος. ὁ. postq̃ perdidit. amisit.
ἀπολωλώς. ότος. ὁ. postq̃ perijt.
ἀπόλωμαι. peream.
ἀπομακρόθεν. a longe.
ἀπομάσσω. μ. ξω. π. χα. abstergo
ἀπομιᾶς. Simul.
ἀπονέμω. μ. μῶ. π. ηκα. Tribuo. do partem. [abluo
ἀπονίπτω. μ. ψω. π. φα. Lauo.
ἀπόνοια. ας. ἡ. [illegible]
ἀποπαρθενόω. τ ἀποπαρθενῶ. μ. σω. π. κα. Deuirgino. virginitatem aufero.

ἀποπέρυσι. Ab anno preterito.
ἀποπίπτω.ου.μαι.π.ωκα. Decido.
ἀποπλανάομαι.τ ἀποπλανῶμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Aberro.
ἀποπλανάω.τ ἀποπλανῶ.μ.ησω.π.ηκα. Decipio seduco.
ἀποπλάνησις.εως.ἡ. Deceptio. peregrinatio. error.
ἀποπλέω.μ.σω.π.κα. Abnauigo.
ἀποπλύνω.μ.νω.π.κα. Lauo.
ἀποπνίγω.μ.ξω.π.χα. Suffoco strangulo.
ἀπορέομαι.τ ἀποροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Dubito. confundor. afflictor.
ἀπορέω.τ ἀπορῶ.μ.σω.π.κα. Dubito. indigeo. careo. inops impotens sum. dubitatio.
ἀπορία.ας.ἡ. Confusio. indigentia.
ἀπόρρητος.η.ον. Nefandus. nō dicendus.a.um. cio. deiicio.
ἀπορρίπτω.μ.ψω.π.φα. abiiʒ
ἀπόρροια.ας.ἡ. Emanatio.
ἀπορφανίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Orphanꝰ fio. segregor. solus fio. guo.
ἀποσβεννύω.μ.σω.π.κα. Extin
ἀποσκίασμα.ατος.τὸ. obūbratio.
ἀποσοβέω.τ ἀποσοβῶ.μ.σω.π.κα. Expello. abigo.
ἀποσπάω.τ ἀποσπῶ.μ.ασω.π.ακα. Auello. educo. abstraho. abduco.
ἀποσταλείς.εντος.ὁ. Missus.
ἀποσταλῶ. Mittar.
ἀποστάς.αντος.ὁ. Postq̄ recessit. recedere fecit. sio. discessus.
ἀποστασία.ας.ἡ. Dissentio. rebel
ἀποστάσιον.ου.τὸ. Libellus repudii. repudium.
ἀποστεγάζω.μ.σω.π.κα. Detego. tectum demolior.
ἀποστέλλω.μ.λῶ.π.αλκα. Mitto.
ἀποστερέω.τ ἀποστερῶ.μ.ησω.π.ηκα. Fraudem facio. priuo.
ἀπόστηθι. Discede.
ἀποστῆναι. Discessisse.
ἀποστήσομαι. Recedam. discedā
ἀπόστησον. Auerte. recede.
ἀποστήσω. Recedam. discedam. auertam.
ἀποστολή.ης.ἡ. Apostolatus.

ἀπόστολος.ου.ὁ. Apostolus.i. missus.
ἀποστοματίζω.μ.σω.π.κα. Loquor memoriter. vel iubeo tanquā preceptor discipulum memoriter aliquid recitare.
ἀποστραφῶ. Auertar.
ἀποστρέφομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. Auertor. discedo. fugio.
ἀποστρέφω.μ.ψω.π.φα. Auerto. reddo. refero.
ἀποστροφή.ης.ἡ. cōuersio. auersio
ἀποστυγέω.τ ἀποστυγῶ.μ.ησω.π.ηκα. Odi. odio habeo.
ἀποστῶ. Discedam. discederem.
ἀποσυνάγωγος.η.ον. Eiectus extra synagogam.a.um.
ἀπόσχου. Abstine.
ἀποτάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγμαι. Disiūgor. separor. nūcio. renūcio. discedo. valefacio.
ἀποτάσσω.μ.ξω.π.χα. Renuncio. valefacio.
ἀποτάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Disiungor. separor. nuncio. renuncio. valefacio. discedo.
ἀποτάττω.μ.ξω.π.χα. Renuncio. valefacio.
ἀποτελέω.τ ἀποτελῶ.μ.εσω.π.εκα. Perficio.
ἀποτέμνω.μ.σω.π.κα. Abscindo.
ἀποτίθημι.μ.ησω.π.κα. depono.
ἀποτινάσσω.μ.ξω.π.χα. excutio.
ἀποτιννύω.μ.σω.π.κα. Reddo. exsoluo. punio.
ἀποτίω.μ.σω.π.κα. reddo. soluo.
ἀποτολμάω.τ ἀποτολμῶ.μ.ησω.π.ηκα. Audeo.
ἀποτομία.ας.ἡ. Seueritas.
ἀπότομος.η.ον. Crudelis. dirꝰ.a.ū.
ἀποτόμως. Duriter. grauiter.
ἀποτότε. Ex tunc. ex illa hora.
ἀποτουνῦν. Ex nunc. ex hac hora.
ἀποτρέχω.μ.ουμαι.π.ηκα. curro.
ἀποτυφλόω.τ ἀποτυφλῶ.μ.σω.π.κα. Exceco.
ἀπουσία.ας.ἡ. Absentia.
ἀποφέρω.μ.οισω.π.νοχα. Asporto. defero.
ἀποφεύγω.μ.ξω.π.χα. aufugio
ἀποφθέγγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Loquor.
ἀποφορτίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Onus depono.

ἀποφυγών.οντος.ὁ. Postq̄ aufugit.
ἀπόχρησις.εως.ἡ. Usus.
ἀποχωρέω.τ ἀποχωρῶ.μ.ησω.π.ηκα. Discedo.
ἀποχωρίζω.μ.σω.π.κα. Abscindo. diuido. morior.
ἀποψύχω.μ.ξω.π.χα. Arefco.
ἀπρόσδεκτος.η.ον. Insusceptibilis. indignus suscepti.a.ū.
ἀπροσδόκητος.η.ον. isperatꝰ.a.ū
ἀπρόσιτος.η.ον. Inaccessibilis.e.
ἀπρόσκοπος.η.ον. qui caret offensione.
ἀπροσωπόληπτος.η.ον. Qui non facit discrimē τ acceptionē personarum. nō errat.
ἄπταιστος.η.ον. Sine peccato. qui
ἅπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. tāgo
ἅπτω.μ.ψω.π.φα. Accendo.
ἀπωθέω.τ ἀπωθῶ.μ.σω.π.κα. Repello.
ἀπώκισα. Migrare feci.
ἀπώλεια.ας.ἡ. Perditio.
ἀπώλεσα. Perdidi. interfeci.
ἀπωλόμην. Perii.
ἀπών.οντος.ὁ. Absens.
ἀπωσάμενος.η.ον. Postq̄ repulit. Abiecit.
ἀπωσάμην. Repuli. abieci.
ἄρα. Nam. igitur.
ἆρα. Nunquid.
ἀρά.ᾶς.ἡ. Maledictio. execratio.
ἄραγε. Igitur. ideo.
ἆραι. Tollere. tulisse.
ἄρας.αντος.ὁ. Postq̄ tulit. soluit a portu. discessit.
ἀργέω.τ ἀργῶ.μ.ησω.π.ηκα. Cesso. vaco. ociosus sum.
ἀργία.ας.ἡ. Ocium.
ἀργός.η.ον. Ociosus. piger.
ἀργύριον.ου.τὸ. Argētū. nūmus.
ἀργυροκόπος.ου.ὁ. Argentariꝰ.
ἄργυρος.ου.ὁ. Argentum.
ἀργυροῦς.α.οῦν. Argenteꝰ.a.ū.
ἀργυροχόος.ου.ὁ. Argentariꝰ.
ἀρδαλόω.τ ἀρδαλῶ.μ.σω.π.κα. Contamino. polluo. fuligine ipleo.
ἄρειος πάγος.ου.ὁ. Uicus martius.
ἀρειοπαγίτης.ου.ὁ. Areopagita. ex ariopago.i. martio vico.
ἀρέσαι. Placuisse.
ἀρέσας.αντος.ὁ. Postq̄ placuit.
ἀρέσκεια.ας.ἡ. Complacentia. Obsequium.

ἀρέσκω.μ.σω.π.κα. Placeo.
ἀρεστός.η.ον. Benignus. placidus equus.a.um.
ἀρετή.ης.ἡ. Uirtus.
ἀρθήσομαι. auferar. tollar.
ἄρθητι. Tollere. impera. passi.
ἀρθῶ. Tollar. auferar.
ἀριθμέω.τ ἀριθμῶ.μ.σω.π.κα. Numero. Computo. as.
ἀριθμός.ου.ὁ. Numerus.
ἀριστερός.α.ον. Sinister.a.um.
ἀριστάω.τ ἀριστῶ.μ.σω.π.κα.
ἄριστον.ου.τὸ. Prādiū. prādeo.
ἀρκέομαι.τ ἀρκοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Contentus sum.
ἀρκετός.η.ον. Sufficiens.
ἀρκέω.τ ἀρκῶ.μ.ησω.π.κα. sufficio. satis sum.
ἄρκος.ου.ἡ. Ursa.
ἄρκτος.ου.ἡ. Ursa.
ἅρμα.ατος.τὸ. currus.
ἁρμόζω.μ.σω.π.κα. Adapto.
ἁρμόνιον.ου.τὸ. Suauitas.
ἁρμός.ου.ὁ. compago. iunctura.
ἀρνέομαι.τ ἀρνοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι. Nego.
ἄρνες.ων. Agni.
ἀρνίον.ου.τὸ. Agnus.
ἆρον. Tolle.
ἀροτριάω.τ ἀροτριῶ.μ.σω.π.κα. Aro. exerceo. Amo.
ἄροτρον.ου.τὸ. Aratrum.
ἁρπαγή.ης.ἡ. Rapina.
ἁρπαγήσομαι. Rapiar.
ἁρπάζω.μ.ξω.π.χα. Rapio.
ἅρπαξ.γος.ὁ. Rapax.
ἀρραβών.ωνος.ὁ. pignus.
ἄρραφος.η.ον. Inconsutilis.e. inconsutus.a.um.
ἄρρην.ενος.ὁ. masculꝰ. masculinꝰ.
ἄρρητος.η.ον. inefabilis. idicibilis
ἀρρωστέω.τ ἀρρωστῶ.μ.σω.π.κα. Egroto. infirmor. egritudo.
ἀρρώστημα.ατος.τὸ. infirmitas
ἀρρωστία.ας.ἡ. Infirmitas. egrotatio. tus.a.um.
ἄρρωστος.η.ον. Lāguidus. egro
ἄρσεν.τὸ. Masculum.
ἀρσενοκοίτης.ου.ὁ. Masculorum concubitor.
Ἄρτεμις.ιδος.ἡ. diana dea.
ἀρτέμων.ονος.ὁ. artemo. istrumē
ἄρτι. modo. nuper. nunc. tū nauis.
ἄρτιος.α.ον. sanus. pfectꝰ.a.ū. par.
ἄρτος.ου.ὁ. panis.

ἀρτύω.μ.σω.π.κα. Condio.
ἀρχάγγελος.ου.ὁ. Archangelus princeps angelorum.
ἀρχαῖος.α.ον. antiquus.a.um.
ἀρχή.ης.ἡ. Principium. principatus. potestas. magistratus.
ἀρχηγός.ου.ὁ. dux. author.
ἀρχιερατικός.η.ον. res principis sacerdotum. tus.
ἀρχιερεύς.εως.ὁ. pīceps sacerdo
ἀρχιποίμην.ενος.ὁ. princeps pastorum. faber.
ἀρχιτέκτων.ονος.ὁ. Architectus
ἀρχιτελώνης.ου.ὁ. princeps publicanorum. synagoge
ἀρχισυνάγωγος.ου.ὁ. pīceps.
ἀρχιτρίκλινος.ου.ὁ. Princeps conuiuii.
ἄρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. icipio
ἄρχω.μ.ξω.π.χα. pīceps sū. dños
ἄρχων.οντος.ὁ. princeps. dux.
ἀρῶ. Tollam. auferam.
ἀρώματα.ων.τα. aromata.
ἀσάλευτος.η.ον. Immobilis. inconcussus.a.um.
ἄσβεστος.η.ον. inextinguibilis.e.
ἀσέβεια.ας.ἡ. Impietas.
ἀσεβέω.τ ἀσεβῶ.μ.σω.π.κα. impius sum. impie ago.
ἀσέβημα.ατος.τὸ. iniqtas. ipietas
ἀσεβής.εος.ὁ.ἡ. ipius. irreligiosus.
ἀσέλγεια.ας.ἡ. Impudicitia.
ἄσημος.η.ον. Ignobilis. obscurus
ἀσθένεια.ας.ἡ. Infirmitas. a.um.
ἀσθενέστερος.α.ον. Infirmior.
ἀσθενέω.τ ἀσθενῶ.μ.ησω.π.κα. Impotens imbecillis sum. egroto. as. becillitas.
ἀσθένημα.ατος.τὸ. Egritudo. im
ἀσθενής.εος.ὁ.ἡ. Infirmus.a.um Imbecillis.e. egrotus.a.um.
ἆσθμα.ατος.τὸ. Spiritus. ro.
ἀσθμαίνω.μ.νω.π.κα. spiro. suspi
ἀσιάρχης.ου.ὁ. princeps asie.
ἀσίδηρος.α.ον. res q̄ caret ferro.
ἀσιτία.ας.ἡ. abstinētia acibo. ieiuniū
ἄσιτος.η.ον. Ieiunus. sine cibo.
ἀσκέω.τ ἀσκῶ.μ.σω.π.κα. Exerceo τ studeo.
ἀσκός.ου.ὁ. Uter.i. corium vini.
ᾆσμα.ατος.τὸ. Cantus.
ἀσμένως. Libenter.
ἄσοφος.η.ον. Insipiens. indoctus.a.um. Saluto.
ἀσπάζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.

ἀσπασμός.ου.ὁ. Salutatio.
ἄσπιλος.η.ον. Immaculatus.a.ū
ἀσπίς.ιδος.ἡ. aspis serpēs. scutū.
ἄσπονδος.η.ον. Sine federe vꝪ pace. transgressor federis confirmati iuramento.
ἀσσάριον.ου.τὸ. as. genus nūmi.
ἀστατέω.τ ἀστατῶ.μ.σω.π.κα Instabilis sū. nō habeo sedē certā.
ἀστεῖος.α.ον. elegās. vrbanus.a.ū
ἀστήρ.ερος.ὁ. Stella.
ἀστήρικτος.η.ον. istabil. nō firmꝰ.
ἄστοργος.η.ον. Qui caret amore τ caritate.
ἀστοχέω τ ἀστοχῶ.μ.ησω.π.κα. aberro. abscedo.
ἀστραπή.ης.ἡ. Fulgur.
ἀστράπτω.μ.ψω.π.φα. Fulguro. corusco.
ἄστρον.ου.τὸ. stella. astrum.
ἀσύμφωνος.η.ον. discors. differēs
ἀσύνετος.η.ον. Imprudens. sine intellectu.
ἀσύνθετος.η.ον. Qui non seruat pacta et statuta.
ἀσφάλεια.ας.ἡ. Ueritas. certitudo. diligentia. munitio.
ἀσφαλής.εος.ὁ.ἡ. Uerus. tutꝰ. munitus.a.um. securus.a.um.
ἀσφαλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι munio. custodio. ter
ἀσφαλῶς. diligēter. caute. circūdā
ἀσχημονέω.τ ἀσχημονῶ.μ.ησω.π.ηκα. Turpiter τ inhoneste ago. turpis videor.
ἀσχημοσύνη.ης.ἡ. Turpitudo.
ἀσχήμων.ονος.ὁ.ἡ. Inuerecūdꝰ Turpis. inhonestus.a.um.
ἀσχολέω.τ ἀσχολῶ.μ.σω.π.κα. vaco. do operam.
ἀσχολία.ας.ἡ. negotiū. occupatio
ἀσωτεία.ας.ἡ. Luxuria.
ἀσώτως. Luxuriose.
ἀτακτέω.τ ἀτακτῶ.μ.σω.π.κα male ago τ inhoneste. vitiosus sum.
ἄτακτος.η.ον. Inquietus. vitiis deditus.a.um.
ἀτάκτως. inordinate. iquiete. vitiose
ἀταξία.ας.ἡ. Inordinatio. petulantia. procacitas.
ἅτε. ceu. sicut. tanq̄.
ἀτεκνία.ας.ἡ. filiorum inopia.
ἄτεκνος.η.ον. Qui caret filiis.
ἀτέλεστος.η.ον. imperfectus.a.ū.
ἀτελής.εος.ὁ.ἡ. Imperfectus.a.ū.

ἀτεμίζω.μ.σω.π.κα.Intueor.aſpicio
ἄτερ.ſine abſq;.
ἀτιμάζω.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as. [Inhonoro.as.
ἀτιμάω ⁊ ἀτιμῶ.μ.σω.π.κα.
ἀτιμία.ας.ἡ.ignominia.ignobilitas.
ἄτιμος.η.ον.inhonoratus.a.um.
ἀτιμότερος.α.ον.Inhonoratior.Ignobilior.
ἄτιμα.que.neu.ge.nu.plura.
ἀτμίς.ιδος.ἡ.Vapor.
ἀτμός.ου.ὁ.Vapor.
ἄτομος.η.ον.Indiuiſibilis.e.atomus ſolis. [ſi de
ἄτοπος.η.ον.abſurdꝰ.dignꝰ reprehē
ἀτραπός.ου.ἡ.Semita.
αὐγάζω.μ.σω.π.κα.fulgeo.ſplendeo.luceo.
αὔγασμα.ατος.τό.Fulgor.
αὐγή.ης.ἡ.Lux.dies.
αὐθάδης.εος.ὁ.ἡ.Contumax.ſuperbus.elatus.
αὐθαίρετος.η.ον.Voluntarius.ſua ſponte electus.a.um.
αὐθεντέω.⁊ αὐθεντῶ.μ.σω.π.κα.Dominor.author ſum.
αὐθέντης.ου.ὁ.Author.actor.alicuius rei.
αὖλαξ.ακος.ὁ.Sulcus.
αὐλέω.⁊ αὐλῶ.μ.σω.π.κα.Tibijs cano.
αὐλή.ης.ἡ.Aule.atrium.aula.
αὐλητής.ου.ὁ.Tibicē.q̄ tibijs cāit
αὐλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Maneo.moror.habito.diuerto.
αὐλίζω.μ.σω.π.κα.tibijs cano.
αὐλός.ου.ὁ.Tibia.
αὐξάνω.μ.ησω.π.ηκα.Augeo.creſco.creſcere facio.
αὐξηθῶ.Creſcam.
αὔξησις.εως.ἡ.Augmentum.
αὔριον.Cras.
αὐστηρός.α.ον.auſterꝰ.grauis.durus.a.um.
αὐτάρκεια.ας.ἡ.ſufficientia.
αὐτάρκης.εος.ὁ.ἡ.ſufficiens.
αὕτη.ης.ἡ.Hec.pronomen femini.numeri ſingularis.
αὐτή.ης.ἡ.Ipſa.pronomen femini.numeri ſingularis.
αὐτόθι.Ibi.
αὐτοκατάκριτος.η.ον.Qui ſeipſum condemnat.
αὐτόματος.η.ον.Vltroneus.ſpōtaneus.a.um.

αὐτόπτης.ου.ὁ.Qui proprijs oculis aliquid vidit.
αὐτός.η.ον.Ipſe.a.um.
αὐτοσχεδίως.Ex nihilo.
αὐτοῦ.Hic.ibi.huc.ipſius.
αὐτόχειρ.ειρος.ὁ.Vltroneus.ſpontaneus.a.um.
αὐχμηρός.α.ον.caliginoſus.a.um.
ἀφαιρέομαι.⁊ ἀφαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι.priuo.adimo.
ἀφαίρεσις.εως.ἡ.ademptio.ablatio.
ἀφαιρέω.⁊ ἀφαιρῶ.μ.ησω.π.κα.Amputo.aufero.
ἀφανής.εος.ὁ.ἡ.non viſus.occultus.inuiſus.a.u. [demolior.deſtruo
ἀφανίζω.μ.σω.π.κα.Extermino.
ἀφανισμός.ου.ὁ.interitꝰ.deſtructio
ἄφαντος.η.ον.inuiſibilis.diſparēs
ἀφεγγής.εος.ὁ.ἡ.Tenebroſus.a.ū
ἀφειδία.ας.ἡ.iparſimonia.inabſtinentia.
ἀφείθην.remiſſus.condonatus ſu;.
ἀφειλόμην.abſtuli liberaui.priuaui
ἀφεῖλον.amputaui.abſtuli.erunt.
ἀφείς.εντος.ὁ.Relinquens.dimittens.poſtq̄ reliquit dimiſit.
ἀφελρώμ.ωμος.ὁ.Seceſſus.
ἀφεθήσομαι.Remittar.
ἀφεθῶ.remittar.remitterer.
ἀφελεῖν.abſtuliſſe.amputauiſſe.
ἀφέλοιμι.diminuam.auferam.
ἀφελότης.ητος.ἡ.ſimplicitas.
ἀφέλω.abſtulero.diminuero.
ἀφέλωμαι.auferā.tollam.adimaz.
ἀφέντες.dimittentes.relinquentes.
ἄφες.Sine.permitte.
ἄφεσις.εως.ἡ.Remiſſio.
ἀφέωμαι.Remittar.
ἀφή.ης.ἡ.Iunctura.tactus.
ἀφῆκα.dimiſi.emiſi.
ἀφῆς.Exquo.exquo tempore.
ἀφήσω.dimittam.
ἀφθαρσία.ας.ἡ.Incorruptio.
ἄφθαρτος.η.ον.Incorruptibil.e.
ἀφθόνως.abūdanter.ſine inuidia.
ἀφιέναι.dimittere.
ἀφίημι.μ.σω.π.κα.Dimitto.permitto.emitto.condono.remitto.
ἀφικνέομαι.⁊ ἀφικνοῦμαι.μ.ξομαι.π.ιγμαι.peruenio.conſequor.
ἀφικόμην.perueni.conſecutus ſum.
ἀφιλάγαθος.η.ον.Qui nō amat bonitatem et virtutem.
ἄφιξις.εως.ἡ.receſſus.abitio.
ἀφιλάργυρος.η.ον.Non cupidus pecuniarum.non auarus.

ἀφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Diſcedo.
ἀφιστάμην.Diſcedebam.
ἀφιστάω.⁊ ἀφιστῶ.μ.σω.π.κα.Aufero.adimo.
ἀφίστημι.μ.σω.π.κα.Diſcedo.abduco.auerto.
ἀφίω.μ.σω.π.κα.Sino.
ἄφνω.ſubito.repente.
ἄφοβος.η.ον.itrepidꝰ.ſine metu.
ἀφόβως.ſine timore.aduerb.
ἀφομοιόομαι.⁊ ἀφομοιοῦμαι.μ.ωσομαι.π.ωμαι.Aſſimilor.ſimilis fio.
ἀφομοιόω.⁊ ἀφομοιῶ.μ.σω.π.κα.Aſſimilo.
ἀφοράω.⁊ ἀφορῶ.μ.ασω.π.κα.Aſpicio.video.
ἀφορίζω.μ.σω.π.κα.determino
ἀφορμή.ης.ἡ.Occaſio.
ἀφρίζω.μ.σω.π.κα.Spumo.
ἀφρονέστατος.η.ον.Inſipientiſſimus.a.um.
ἀφρός.ου.ὁ.Spuma.
ἀφροσύνη.ης.ἡ.ſtultitia.inſipiētia.
ἄφρων.ονος.ὁ.ἡ.iſipiēs.imodeſtꝰ.a.um. [κα.Dormio.
ἀφυπνόω.⁊ ἀφυπνῶ.μ.σω.π.
ἀφυστερέω.⁊ ἀφυστερῶ.μ.σω.π.κα.Defraudor.priuor.
ἀφῶ.dimiſero omiſero.omittam.
ἀφωμοιωμένος.η.ον.Aſſimilatus.ſimilis factus.
ἄφωνος.η.ον.Mutus ſine voce.
ἀφώρισα.Diſcreui.ſegregaui.
ἀφωρισμένος.η.ον.Segregatus diſtinctus.determinatus.ſepoſitus electus.a.um.
ἀχανής.εος.ὁ.ἡ.vaſtus.imēſus.a.ū
ἄχαρις.εως.inurbanꝰ.inſulſus.a.um.
ἀχάριστος.η.ον.Ingratus.a.um.
ἀχειροποίητος.η.ον.Non manu factus.a.um.
ἄχη.ης.ἡ.Viriditas.
ἀχθήσομαι.Ducar.
ἄχθος.εος.τό.Dolor.
ἀχλύς.λος.ἡ.Caligo.
ἀχρειόομαι.⁊ ἀχρειοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Inutilis ſum.
ἀχρεῖος.α.ον.Inutilis.e.
ἄχρηστος.η.ον.Inutilis.e
ἄχρι.Vſq; ad.
ἄχρι οὗ.vſq; ad.
ἄχρις.vſq; ad.

ἄχρισοῦ. Usqȝ ad.
ἄχυρομ.ου.τό. Palea.
ἀψευδής.ὁ.ἡ. Uerax. q̄ nō mētit.
ἀψίνθος.ου.ὁ. absinthium herba.
ἄψυχος.η.ομ. inanimatus.a.um.
ἄωρος.α.ομ. Intempestiuus, immaturus. acerbus.a.um.
βαθμός.ου.ὁ. Gradus.
βάθος.εος.τό. profunditas.
βαθύνω.μ.νῶ.π.κα. profūdo.as.
βαθύς.εος.ὁ. profundus.a.um.
βαΐομ.ου.τό. Ramus.
βαλάντιομ.ου.το. Sacculus.
βάλλω.μ.λῶ.ϖ.ηκα. Mitto, iacio, iaculor, cedo.
βαπτίζω.μ.σω.ϖ.κα. Baptizo.
βάπτισμα.ατος.το. Baptismus.
βαπτισμός.ου.ὁ. Baptismus.
βαπτιστής.ου.ὁ. Baptista. Qui baptizat.
βάπτω.μ.ψω.π.φα. Tingo.
βάρβαρος.α.ομ. barbarus.a.um.
βαρέω.ꝛ βαρῶ.μ.σω.π.κα. Grauo. onero.
βαρέως. Grauiter.
βάρος.εος.το. Pondus. grauitas. Onus.
βαρύνω.μ.νῶ.π.κα. grauo.
βαρύς.εος.ὁ. Grauis.e.
βαρύτερος.α.ομ. Grauior. ius.
βαρύτιμος.η.ομ. preciosus.a.um.
βασανίζω.μ.σω.π.κα. torqueo. fatigo. iacto.
βασανισμός.ου.ὁ. Cruciatus. tormentum.
βασανιστής.ου.ὁ. Tortor.
βάσανος.ου.ὁ. Tormentum. experientia. probatio. index. quo aurifices aurum explorant.
βασιλεία.ας.ἡ. Regnum.
βασίλειομ.ου.το. Regnum.
βασίλειος.ου.ὁ. regia domus.
βασίλειος.α.ομ. Regalis. regius.a.um.
βασιλεύς.εως.ὁ. Rex.
βασιλεύω.μ.σω.π.κα. regno.as.
βασιλικός.η.ομ. Regulus. regalis. regius.a.um.
βασίλισσα.ης.ἡ. Regina.
βάσις.εως.ἡ. fatum. exitus. basa. firmamentum. gressus.
βασκαίνω.μ.νῶ.π.κα. Fascino.as
βασκανία.ας.ἡ. Fascinatio.
βάσκανος.η.ομ. Inuidus.a.uȝ.

βαστάζω.μ.ξω.π.χα. Porto. baiulo.as.
βάτος.ου.ὁ. Rubus. genus mensure. cadus.
βάτραχος.ου.ὁ. Rana.
βαττολογέω.ꝛ βαττολογῶ.μ.σω.π.κα. Loquax sum. multum loquor.
βαφή.ης.ἡ. Tinctura.
βδέλυγμα.τος.το. Abominatio.
βδελυκτός.η.ομ. Abominandus. abominabilis.e.
βδελύσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι Abominor. aris.
βδελύττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. abominor. aris.
βέβαιος.α.ομ. Firmus.a.um.
βεβαιόω.ꝛ βεβαιῶ.μ.σω.ϖ.κα. Confirmo. roboro.
βεβαίωσις.εως.ἡ. Confirmatio.
βεβαμμένος.η.ομ. Tinctus.a.um.
βεβαπτισμένος.η.ομ. baptizat⁹.a.ū
βεβαρημένος.η.ομ. grauatus.a.ū. oneratus.a.um.
βεβήκειμ. Iueram. processeram.
βεβηκώς.οτος.ὁ. Postq̄ iuit. processit. positus est. vadit.
βέβηλος.η.ομ. Contaminatus. profanus.a.um.
βεβηλόω.ꝛ βεβηλῶ.μ.σω.ϖ.κα. Uiolo. contamino.
βέβληκα. proieci. misi.
βεβληκώς.οτος.ὁ. Postq̄ proiecit. misit. iniecit.
βέβλημαι. Coniectus. eiectus sum. Iaceo. precipitatus sum.
βεβλημένος.η.ομ. Proiectus. iniectus. precipitatus.a.um.
βεβρωκώς.οτος.ὁ. postq̄ manducauit.
βέλος.εος.το. Sagitta. iaculum.
βελτίωμ.ονος.ὁ.ἡ. Melior. prestantior. ius.
βῆμα.ατος.το. Tribunal. gressus. passus.
βήρυλλος.ου.ὁ. Beryllus. genus lapidis preciosi.
βία.ας.ἡ. Uis. violentia.
βιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. grauor. oneror. vim patior. cū difficultate facio. cogor. vim facio.
βιάζω.μ.σω.π.κα. Uim facio.
βίαιος.α.ομ. violentus. fortis.e.
βιαστής.ου.ὁ. violentus. qui vim facit.
βιβλιδάριομ.ου.το. Libellus.
βιβλίομ.ου.το. Libellus. liber.
βίβλος.ου.ἡ. Liber.
βίος.ου.ὁ. Uita. victus.
βιῶμι. Uiuo.
βιῶσαι. vixisse.
βίωσις.εως.ἡ. Uita. conuersatio.
βιωτικός.η.ομ. vitalis ad vitam ptinens.
βλοβερός.α.ομ Nociuus. noxius.a.um.
βλαβέω.ꝛ βλαβῶ.μ.σω.ϖ.κα. Nocumentū accipio. mulctor.
βλάβη.ης.ἡ. Detrimentum. nocumentum.
βλάπτω.μ.ψω.π.φα. noceo. offendo.
βλασταίνω.μ.ησω.π.κα. germino. pullulo. cresco.
βλάστημα.ατος.το. germen.
βλαστήσω. germinabo. pullulabo. crescam.
βλαστός.ου.ὁ. germen.
βλασφημέω.ꝛ βλασφημῶ.μ.σω.π.κα. Blasfemo. maledico.
βλασφημία.ας.ἡ. blasfemia.
βλάσφημος.η.ομ. blasfemus. homo male fame.
βλέμμα.ατος.το. Aspectus.
βλέπω.μ.ψω.π.φα. aspicio. video. caueo.
βλέφαρομ.ου.το. palpebra.
βληθείς.εντος.ὁ. missus. piect⁹.a.ū
βληθῆναι. Missum proiectuȝ fuisse.
βληθήσομαι. Mittar. proiciar.
βληθήσωμαι. Mitterer. missus; proiectus fuero.
βλήθητι. Proijcere. mittere. imperatiuus passiuus.
βληθῶ. proijciar: mittar.
βλητέος.α.ομ. mittendus. dignus missu ꝛ proiectu.
βοάω.ꝛ βοῶ.μ.ησω.π.ηκα. Uociferor. clamo.
βόες.ωμ.οἱ.αἱ. boues. vacce.
βοή.ης.ἡ. clamor.
βοήθεια.ας.ἡ. auxilium. adiutoriuȝ.
βοηθέω.ꝛ βοηθῶ.μ.σω.π.κα. Adiuuo ꝛ opem fero.
βοήθημα.ατος.το. Auxilium.
βοηθός.ου.ὁ. Auxiliator. adiutor.
βόθρος.ου.ὁ. Fouea. sepultura.
βόθυνος.ου.ὁ. Fouea.

βόλβιτον.ου.το. Stercus boum.
βολή.ης.ἡ. Iactus.
βολίζω.μ.σω.π.κα.submitto bolidē
βολίς.ιδος.ἡ. Iactus. iaculatio.
βοοζύγιον.ου.το. Iugum boum.
βόρβορος.ου.ὁ. Lutum.cenū.
βορέας.ου.ὁ.boreas.aquilo vētus.
βορρᾶς.ᾶ.ὁ. Aquilo.boreas.
βόσκομαι. Pascor.
βόσκω. Pasco.
βοτάνη.ης.ἡ. Herba.
βότρυς.υος.ὁ. Botrus.racemus.
βούλευμα.ατος.το. Consilium. propositum.
βουλεύομαι.μ.σομαι.ω.μαι Delibero.consulto.
βουλευτής.ου.ὁ. Consiliarius.de curio.prudens ꝛ boni consilij.
βουλή.ης.ἡ. Consilium. [Uolo.
βούλομαι.μ.ησομαι.ω.ημαι.
βουνός.ου.ὁ. Collis.
βοῦς.οός.ὁ.ἡ. Bos.vacca.
βοῶν. Boum.vaccarum.
βραβεῖον.ου.τό. Brauium.premium certaminis.
βραβεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Exulto. Nuncio.medio.propono certamen.vinco in certamine.
βραδύνω.μ.νῶ.π.κα. Tardo.tardus sum.
βραδυπλοέω.ꝛ βραδυπλοῶ μ.σω.π.κα. Tardo cursu nauigo
βραδύς.εος.ὁ. Tardus.a.um.
βραδυτής.ητος.ἡ. Tarditas.
βραχίων.ονος.ὁ. Brachium.
βραχύς.εος.ὁ.breuis.paruus.modicus. [ui piturus.
βραχυτελής.εος.ὁ.ἡ. breuis.bre
βρέφος.εος.τό. Infans.
βρέχω.μ.ξω.π.χα. Rigo.
βρίθω.μ.σω.π.κα. Deprimo.
βρόμος.ου.ὁ. Crepitus ignis. strepitus.sonitus.
βροντάω.ꝛ βροντῶ.μ.σω.π.κα. Tono.as.
βροντή.ης.ἡ. Tonitru.
βροχή.ης.ἡ. Pluuia.
βρόχος.ου.ὁ. Laqueus. [tiū.
βρύγμα.τος.το.rugitus.stridor dē
βρυγμός.ου.ὁ.rugitꝰ.stridor dētiū
βρύχω.μ.ξω.π.χα. Dētes collido Rugio. [nero.germino.
βρύω.μ.σω.π.κα. Produco.ge-
βρῶμα.τος.το. Esca. [ducabilis
βρώσιμος.η.ον. comestibilis. man

βρώσκω. Comedo.
βύβλος.ου.ἡ. Liber.
βυθίζω.μ.σω.π.κα.mergo.obruo.
βυθός.ου.ὁ. Abyssus.profundum.
βυρσεύς.εος.ὁ. Coriarius.
βύσσινος.η.ον. Byssinus. ex bysso.
βύσσος.ου.ὁ.byssus.genꝰ lini subti [lis.
βῶλος.ου.ὁ. Massa.
βωμός.ου.ὁ. Ara.
γάγγραινα.ης.ἡ. Cancer.
γάζη.ης.ἡ. Gaza.thesaurus.
γαζοφυλάκιον.ου.το. Repositorium gaze.thesaurus.
γάλα.κτος.τό. Lac.
γαλαθηνός.η.ον. Lacte nutritꝰ.a.ū
γαλήνη.ης.ἡ. Tranquillitas.
γαμέω.ꝛ γαμῶ.μ.ησω.π.ηκα. Duco vxorem.
γάμος.ου.ὁ. Nuptie.
γάρ. Enī .aliquādo etiā est particula adiectiua ꝛ nihil significat.
γαστήρ.ερος.ἡ. Uenter.
γαυρίαμα.τος.το.elatio.exultatio.
γαυριάω.ꝛ γαυριῶ.μ.σω.π.κα Exulto.letor.extollor.superbio.
γαυροόμαι.ꝛ γαυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Eleuor.superbio. extollor.
γέ. Particula adiectiua in fine dictionū ꝛ significat iterdū diminutionē.
γεγαμηκώς.οτος.ὁ. Postquā duxit vxorem.
γεγαυριωμένος.η.ον. Sublatꝰ. elatus.superbus.a.um.
γεγαυρωμένος.η.ον. Eleuatus. In superbiam elatus.inflatus.
γεγενημένος.η.ον. Factus. a.um.
γεγενῆσθαι. Factum fuisse.
γεγέννηκα. Genui.
γεγέννημαι. Genitus fui. [ratꝰ.a.ū.
γεγεννημένος.η.ον. Natus.gene
γεγεννῆσθαι.gnatum genitū fuisse.
γένομαι. Factus sum.fui.
γεγονέναι. Fuisse. factum fuisse.
γεγονώς.οτος.ὁ. Postq̄ factꝰ fuit
γέγραμμαι.scriptꝰ sū. [postq̄ fuit.
γεγραμμένος.η.ον.scriptus.a.ū.
γέγραφα. Scripsi. [a.ū
γεγυμνασμένος.η.ον.exercitatꝰ.
γείτων.ονος.ὁ.ἡ. Uicinus.a.
γελάω.ꝛ γελῶ.μ.σω.π.κα.rideo
γέλως.τος.ὁ. Risus.
γεμίζω.μ.σω.π.κα. Impleo.
γέμω.μ.σω.π.κα. Plenus sum.
γενεά.ᾶς.ἡ. Generatio.

γενεαλογία.ας.ἡ. Genealogia.sermo vel ratio generis.
γενεαλογέομαι.ꝛ γενεαλογοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Generationem habeo.
γενέσθαι. Fuisse.factum fuisse.
γενέσια.ων.τα. Festū diei natalis.
γενεσιάρχης.ου.ὁ. Generator.
γενεσιουργός.ου.ὁ. Creator.
γένεσις.εως.ἡ. Generatio.
γενετή.ης.ἡ. Natiuitas.
γενέτις.δος.ἡ. Mater. Genitrix.
γενηθῆναι. Factum fuisse.
γενήθητι.fias.imperatiuꝰ passiuus.
γενήσομαι. Fiam.
γεννάω.ꝛ γεννῶ.μ.σω.π.κα. Genero.gigno.
γέννημα.τος.το.generatio.fetus.
γέννησις.εως.ἡ. Generatio.
γεννητός.η.ον.gnatꝰ.genitꝰ.a.ū.
γεννήτωρ.ρος.ὁ. Genitor.
γενοίμην. Fiam.fierem.
γενόμενος.η.ον.factus.a.um.
γένος.εος.το.genꝰ.spēs.natio.for- [ma.
γενοῦ.esto.sis.
γένωμαι. Fiam. sim.
γέρας.ατος.το.honor.donū.p̄miū
γερουσία.ας.ἡ. Senatus.
γέρων.οντος.ὁ. Senex. [sto.as.
γεύομαι.μ.σομαι.π.ευμαι. Gu
γεῦσις.εως.ἡ. Sapor.gustus.
γεώδης.εος.ὁ.ἡ. Terrenus.a.um.
γεωργέω.ꝛ γεωργῶ.μ.ησω.π.ηκα. Agricolo.as. terrā colo tanq̄ agricola. [tura.
γεωργία.ας.ἡ.agricolatio.agricul
γεώργιον.ου.το. Agricolatio agricultura.
γεωργός.ου.ὁ. Agricola.
γῆ.ης.ἡ. Terra.
γηγενής.εος.ὁ.ἡ.ex terra natꝰ.a.ū
γήμω. Ducam. duxero vxorem.
γηράσκω.μ.σω.π.κα. Senesco.
γῆρας.ατος.τό. Senectus.
γιγαντώδης.εος.ὁ.ἡ. Giganteus gigantū similis vel eq̄lis.e. [sū.fio.
γίγνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.
γίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.sū.fio
γινώσκω.μ.ωσομαι.π.ωκα. Cognosco.
γλεῦκος.εος.τό. Mustum.vini.
γλυκαίνω.μ.νω.π.κα. Dulcis sum.
γλύκασμα.ατος.το. Dulcedo.
γλυκύς.εος.ὁ. Dulcis.

γλυκύτερος.α.ον.Dulcior. us.
γλυκύτης.ητοσ.ἡ.Dulcedo.
γλύμμα.ατος.τό. Sculptura.
γλυπτός.η.ον.Sculptus.a.um.
γλυφή.ης.ἡ.Sculptura.
γλύφω.μ.ψω.π.φα.sculpo.
γλῶσσα.ης.ἡ.Lingua.
γλωσσόκομον.ου.το.Arca. vel repositorium ligneum ad asseruan das pecunias que supererant. locu li. Marsupium.
γλωσσώδης.εος.ὁ.ἡ. Loquax. verbosus.a.um.
γναφεύς.εοσ.ὁ.Fullo.
γνήσιος.α.ον. germanus. legiti= mus.a.um.
γνησίως.Legitime. [scientes.
γνόντες.οντων.οἱ.cognoscentes.
γνούς.οντος.ὁ.cognoscēs.sciens.
γνόφος.ου.ὁ.Caligo
γνῶ.cognoscam.
γνῶθι.cognosco.
γνώμη.ης.ἡ.sententia. consilium.
γνωρίζω.μ.σω.π.κα.cognosco.no tum facio.
γνώριμος.η.ον Notus. equalis.
γνωσθείσ.εντος.ὁ. Cognitus.
γνωσθῆναι.Cognitum fuisse.
γνωσθήσομαι.cognoscar.sciar.
γνώσθητι.cognitus esto.
γνωσθῶ.cognoscar.
γνῶσις.εωσ.ἡ.cognitio.
γνώσομαι.cognoscam.
γνώστης.ου.ὁ.cognitor.conscius.
γνωστός.η.ον.cognitus.a.um.
γογγύζω.μ.σω.π.κα.murmu= ro.as. [murmuratio.
γογγυσμός. ου. ὁ. Murmur.
γογγυστής.ου. ὁ. murmurator.
γόης.ητος.ὁ.veneficus. incantator.
νόμος.ου.ὁ.Onus. [seductor.
γομφιάζω.μ.σω.π.κα.collido dē tes.strideo dentibus.
γόνατα.ων.τά.Genua.
γονεύς.εος.ὁ.pater.parens.
γόνυ.ος.τό.Genu.
γονυπετέω.ꝛ γονυπετῶ.μ.σω π.κα.Genua flecto. [pistola.
γράμμα.ατος.τό lr̄a. scriptura.e
γραμματεία. ας. ἡ. Litteratura. sapientia.
γραμματεύς.εος.ὁ.Scriba.
γραπτός.η.ον. Scriptus. pictus. a.um.
γραφή.ης.ἡ.pictura.scriptura.

γράφω.μ.ψω.π.φα.scribo pingo
γραώδης.εος.ὁ.ἡ. Anilis.e.
γρηγορέω.ꝛ γρηγορῶ.μ.σω.π κα.Uigilo .as.
γυμνάζω.μ.σω.π.κα.Exerceo.
γυμνασία.ας.ἡ.Exercitium.
γυμνιτεύω.μ.σω.π.κα.Nud⁹ sū
γυμνός.η.ον.Nudus.a.um.
γυμνότης.ητος.ἡ.Nuditas.
γυναῖκα. Mulierem.vxorem.
γυναικάριον.ου.το. muliercula.
γυναικεῖον.ου.το. Loc⁹ mulieꝝ.
γυναῖκες.ων.αἱ. mulieres.vxores.
γυνή.αικος.ἡ. Mulier.vxor.
γύρος.ου.ὁ.Gyrus.circuit⁹. [cuieo.
γυρόω.ꝛ γυρῶ.μ.σω.π.κα. cir=
γωνία ας.ἡ.Angulus.
δαιμονίζομαι. μ. σομαι. π. ισ= μαι.Uexor a demonio.demoniū hēo.
δαιμόνιον.ου.το.Demonium.
δαιμονιώδης.εος.ὁ.ἡ.Demonia cus.diabolicus.a.um.
δαίμων.ονος.ὁ.ἡ.demō.de⁹.dea.
δαίρω.μ.ρῶ.π.κα.Percutio.
δάκνω.μ.ήξω. π. ηχα. Mordeo.
δάκρυον.ου.τό.Lachryma.
δακρύω.μ.σω.π.κα. Lachrymo. ploro.
δακτύλιον.ου.τό.Annulus.
δάκτυλος.ου.ὁ.digitus.
δαμάζω.μ.σω.π.κα.domo.as.
δάμαλις.εως.ἡ.Uitula.
δανείζομαι. μ.σομαι.π.εισμαι. Mutuor.feneror.
δανείζω.μ.σω.π.κα. Mutuo.as.
δάνειον.ου.τό.debitum.
δανεισμός.ου.ὁ. Mutuatio, mu tuum.
δανειστήσ.ου.ὁ.Fenerator.
δάνος.εος.το. Mutuum.fenus.
δαπανάω.ꝛ δαπανῶ.μ.σω.π. κα.Expendo.
δαπάνη.ης.ἡ. Sumptus. expensa.
δαρήσομαι.Uapulabo.
δαψιλής.εος.ὁ.ἡ.Abundans.
δέ.coniunctio.autem.
δεδάμασμαι.domatus sum.
δεδανεισμένος.η.ον.mutuat⁹.a.ū
δέδεγμαι.Accepi.
δεδεκάτωκα.decimaui.
δεδεκάτωμαι.decimatus sum.
δεδεκώς.οτος. ὁ. ⁹ostq̄ ligauit.
δέδεμαι.Alligatus sum.
δεδεμένος.η.ον. Ligatus.a.um.
δεδέσθαι.Ligatum fuisse.

δεδικαίωμαι. Justificatus sum.
δεδικαιωμένος.η.ον. Justifica= tus.a.um. [nē patitur.
δεδιωγμένοσ.η.ον.Qui ꝑsecutio
δεδοκίμασμαι.Probatus sum.
δεδοκιμασμένος.η.ον.Approba tus.a.um.
δέδομαι.Datus traditus sū.
δεδομένος.η.ον.datus. a.um.
δεδοξάσθαι.Glorificatum fuisse.
δεδόξασμαι.Glorificatus sum.
δεδοξασμένοσ.η.ον. Glorifica= tus.a.um.
δεδούλευκα. Seruiui.
δεδούλωμαι.seruituti subiect⁹ sū.
δεδουλωμένοσ.η.ον.Seruus fa ctus.seruiens.
δέδωκα.dedi.
δεδώκειν.dederam.
δεδωκώς.οτος.ὁ.Postq̄ dedit.
δεδώρημαι.donatus. datus sum.
δεδωρημένος.η.ον. donatus. da tus.a.um.
δέη.oportuerit.oporteat.
δεήθητι.Roga.
δέησισ.εωσ.ἡ.Oratio.
δεήσω.Indigebo.
δεθῆναι.Alligatum.vinctū fuisse.
δεῖ.Oportet.decet.
δεῖγμα. ατος. το. demonstratio. signum. [exēplum facio.
δειγματίζω.μ.σω.π.κα.traduco
δείγνυμι.μ.ειξω.π.χα.Ostendo. demonstro.
δειγνύω.μ.ειξω.π.χα. demon= stro.ostendo.
δείκτυον.ου.το.Rete.
δειλία.ασ.ἡ.Timiditas.
δειλιάω.ꝛ δειλιῶ. μ. σω.π.κα. Formido.metuo.
δειλόσ.η.ον.Timidus.a.um.
δεῖνα.Quendam.
δεινόσ.η.ον.Grauis.obscurus. Ue hemens.seuerus.horribilis.
δεινῶσ. Male grauiter.
δεῖξαι.demonstrauisse.
δεῖξον.Ostende.
δείξω.demonstrabo. [Ceno.as.
δειπνέω.ꝛ δειπνῶ.μ.σω.π.κα.
δεῖπνον.ου.τό.cena.e.
δεισιδαιμοναίστερος.α.ον. Cu riosior.circa deorū cultū. supstitiosior.
δεισιδαιμονία.ασ.ἡ. Cultus erga deos.superstitio.
δειχθείσ. εντοσ.ὁ .demonstratus.

δέκα. Decem.
δεκαδύο. Duodecim. [siii.
δεκαμηνιαῖος.α.ον. Res decē mē[n]
δεκαπέντε. Quindeci. [rbiū
δεκάπολις.εως.ἡ. prouīcia decem
δεκατέσσαρες.ων. quattuordeci.
δεκάτη.ης.ἡ. Decima.
δέκατος.η.ον. Decim⁹.a.um.
δεκατόω.⁊ δεκατῶ.μ.σω.π.κα. Decimo.as.
δεκτός.ή.όν. Acceptus.a.um.
δελεάζω.μ.σω.π.κα. allicio. at
δένδρον.ου.τό. Arbor. [trabo.
δεξιά.ᾶς.ἡ. Dextra.
δεξιολάβος.ου.ὁ. Lancearius.
δεξιός.ά.όν. Dexter.a.um.
δέξομαι. Accipiam.
δέομαι.μ.ήσομαι. Rogo.indigeo.
δέον. Decens.licitum.
δέρμα.ατος.τό. Pellis.corium.
δερμάτινος.η.ον. pelliceus.a.um.
δέρω.μ.ρῶ.π.κα. Excorio.as.
δεσμά.ῶν.τά. Vincula.
δεσμεύω.μ.σω.π.κα. Alligo.
δεσμέω.⁊ δεσμῶ.μ.σω.π.κα.
δέσμη.ης.ἡ. Fasciculus. [Ligo.
δέσμιος.α.ον. Vinctus.a.um.
δεσμός.οῦ.ὁ. Vinculum.
δεσμοφύλαξ.κος.ὁ. Carceris custos.prepositus carceris.
δεσμωτήριον.ου.τό. Carcer.
δεσμώτης.ου.ὁ. Vinct⁹.q̄ ē ī vīculis
δεσπόζω.μ.σω.π.κα. Dominor.
δεσπότης.ου.ὁ. Dominus.
δεῦρο. Huc.ades.veni.accede.
δεῦτε. Agite.venite.
δευτεραῖος.α.ον. Qui aliquid fecit secunda die.
δεύτερον. Secundo.secundum.
δευτερόπρωτος.η.ον. Secundi primus.a.um.
δεύτερος.α.ον. secundus.a.um.
δευτερόω.⁊ δευτερῶ.μ.σω.π.κα. Secundo.as.itero.as.
δευτέρωσις.εως.ἡ. Secūdatio.repetitio.iteratio. [scipio.accipio.
δέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Su-
δέω.μ.σω.π.κα. Ligo.alligo.absū.opus habeo.
δή. particula cōpletiua ⁊ nihil signifi
δῆγμα.ατος.τό. Morsus. [cat.
δηλονότι. Videlicet.manifestū est.
δῆλος.η.ον. Manifestus.a.um.
δηλόω.⁊ δηλῶ.μ.σω.π.κα. Manifesto.significo.ostendo.

δημηγορέω.⁊ δημηγορῶ.μ.σω.π.κα. Concionor. Orationē publice habeo.
δημιουργέω.⁊ δημιουργῶ.μ.σω.π.κα. Condo.fabrico.facio.
δημιουργός.οῦ.ὁ. Conditor.
δῆμος.ου.ὁ. Populus.plebs.
δημοσίᾳ. Publice.
δημόσιος.α.ον. Publicus.a.um.
δημότης.ου.ὁ. Popularis.p̄uat⁹.
δηνάριον.ου.τό. Denarium.ij.
δήποτε. Tandem.
δήρας.αντος.ὁ. postq̄ percussit.
δῆσαι. Ligauisse.
δήσας.αντος.ὁ. Postq̄ ligauit.
δῆσον. Alliga.
δήσω. Ligauero.
διά. Per.propter.
δία. Iouem.
διαβαίνω.μ.ήσομαι.π.ηκα. Trāseo.perambulo.gradior.
διαβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα. Calūnior.criminor.
διαβάς.αντος.ὁ. postq̄ ptransiuit.
διαβεβαιόω.⁊ διαβεβαιῶ.μ.σω.π.κα. Affirmo.confirmo.
διαβῆναι. Transiuisse. [facio.
διαβιβάζω.μ.σω.π.κα. ptransire
διαβλέπω.μ.ψω.π.φα. Video.aspicio.
διαβολή.ῆς.ἡ. Calūnia.accusatio.
διάβολος.ου.ὁ. calūniator.diabo
διαβούλιον.ου.τό. cōsiliū. [lus.
διαγγέλλω.μ.λῶ.π.ελκα. Nun
διάγε. Saltem.propter. [cio.as.
διαγενόμενος.η.ον. Postq̄ transiuit ⁊ preteriit. [trāseo.perficior.
διαγίνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι
διαγινώσκω.μ.σομαι.π.ωκα. Cognosco.diiudico. [sco.
διαγνωρίζω.μ.σω.π.κα. cogno
διάγνωσις.εως.ἡ. cognitio.diiudicatio.iudicium. [bo.
διαγνώσομαι. cognoscā.diiudica
διαγογγύζω.μ.σω.π.κα. Murmuro.
διαγρηγορέω.⁊ διαγρηγορῶ.μ.σω.π.κα. Vigilo.
διάγω.μ.ξω.π.χα. Duco.trāsigo.transueho.
διαδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Suscipio.per successionem capio.
διάδημα.τος.τό. diadema.ligamē
διαδίδωμι.μ.σω.π.ωκα. Distribuo.do.trado.

διάδος. Da.distribue.
διάδοχος.ου.ὁ. successor. Qui in officio succedit.
διαδραμοῦμαι. Discurram.
διαδράς.αντος.ὁ. Postq̄ pcurrit.discurrit.
διαδώσω. tradam.dabo.distribuā.
διαζωννύω.μ.σω.π.κα. Precingo.cingo.
διαθέμενος.η.ον. Postq̄ disposuit vel dispositus est.
διαθήκη.ης.ἡ. Testamētū.status hominis ⁊ conditio.
διαθήσομαι. Disponam.
διαθρύπτω.μ.ψω.π.φα. Confringo.in minutas partes seco.
διαίρεσις.εως.ἡ. Diuisio.
διαιρέω.⁊ διαιρῶ.μ.σω.π.κα. Diuido.
διαιτάομαι.⁊ διαιτῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Viuo.vitā transigo.
διακαθαρίζω.μ.σω.π.κα. Mundo.as.purgo.
διακατελέγχω.μ.ξω.π.χα. Reuinco.reprehendo.redarguo.
διακατηλεγχόμην. Reuincebā.inuehebar.reprehendebam.
διακατήλεγχον. Reuincebam.Reprehendebam.ant.reuinci.rep̄hendi.runt.
διακενῆς. Inuanum.frustra.
διακονέω.⁊ διακονῶ.μ.σω.π.κα. ministro.as.
διακονία.ας.ἡ. Ministerium.
διακονιάω.⁊ διακονιῶ.μ.σω.π.κα. Dispenso.operor.
διάκονος.ου.ὁ. Minister.i.
διακόσιος.α.ον. Ducenti.
διακούω.μ.σω.π.κα. Audio.
διακριβόομαι.⁊ διακριβοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Diligens sum.
διακρίνομαι.μ.ουμαι.π.ιμαι. Hesito.disputo.
διακρίνω.μ.νῶ.π.κα. Discerno.diiudico.
διάκρισις.εως.ἡ. disceptatio.
διακυβερνάω.⁊ διακυβερνῶ.μ.σω.π.κα. Guberno.
διακωλύω.μ.σω.π.κα. p̄hibeo.
διαλαλέω.⁊ διαλαλῶ.μ.σω.π.κα. Colloquor.diuulgo.
διαλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Disputo. [cesso.
διαλείπω.μ.ψω.π.φα. desino.
διάλεκτος.ου.ἡ. Idioma.Lingua.

sermo proprius cuiusq̄ nationis.
διαλλαγή.ῆς.ἡ. reconciliatio.
διαλλάττω.μ.ξω.π.χα. reconcilio.commuto.variego.
διαλογίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. cogito.
διαλογισμός.οῦ.ὁ. cogitatio.
διαλοιδόρησις.εως.ἡ. conuitiū.
διαλύω.μ.σω.π.κα. dissoluo.diffundo. [samo.
διαμαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι. In
διαμαρτύρομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Testor.testē facio.
διαμασάομαι.⁊ διαμασῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. manduco. Intēperate mando.deuoro.
διαμάχομαι.μ.εσομαι.π.μαι. Pugno.as.
διαμεμάχημαι. Pugnaui.
διαμεμενηκώς.ότος.ὁ. Postquā mansit.postquam perseuerauit.
διαμεμερισμένος.η.ον. diuisus.a.um. [perseuero.remaneo.
διαμένω.μ.νῶ.π.κα. Permaneo.
διαμερίζω.μ.σω.π.κα. diuido.
διαμερισμός.οῦ.ὁ. sepatio.diuisio
διαμέσου. Per medium. [blico.as
διανέμω.μ.μῶ.π.κα. diuulgo.pu
διανεύω.μ.σω.π.κα. Innuo.signis loquor. [cogito.meditor.
διανοέω.⁊ διανοῶ.μ.σω.π.κα.
διανόημα.ατος.τό. cogitatio.
διάνοια.ας.ἡ. sapiētia.mēs.itellect⁹.
διανοίγω.μ.ξω.π.χα. Aperio.
διανυκτερεύω.μ.σω.π.κα. pernocto.noctem traduco ⁊ consumo.
διανύω.μ.σω.π.κα. expedio.fa
διαπαντός. Semper. [cio.conficio.
διαπαρατριβή.ῆς.ἡ. conflictatio.
διαπεράω.⁊ διαπερῶ.μ.σω.π.κα. Transeo.transfreto.
διαπλέω.μ.σω.π.κα. pernauigo nauigando relinquo.
διαπονέομαι.⁊ διαπονοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Doleo.
διαπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. Transeo.
διαπορέω.⁊ διαπορῶ.μ.ήσω.π.κα. Hesito.dubito.
διαπραγματεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. Negocior.mercaturā exerceo
διαπρίω.μ.σω.π.κα. disseco.scido
διαπτάς.αντος.ὁ. postquam trāsuolauit. [Articulo.as.
διαρθρόω.⁊ διαρθρῶ.μ.σω.π.κα.

διαρθρόομαι.⁊ διαρθροῦμαι.μ.ώσομαι.π.ωμαι. confirmor in membris.
διαρθρόω.⁊ διαρθρῶ.μ.σω.π.κα. per membra cōpono. [scerpo.
διαρπάζω.μ.ξω.π.χα. diripio.di
διαρραγήσομαι. disrūpar.dissipabor. [disrumpo.
διαρρηγνύω.ξω.π.χα. Scindo.
διαρρήσσω.μ.ξω.π.χα. Rūpo.
διασαφέω.⁊ διασαφῶ.μ.σω.π.κα. Narro.refero.renūcio.manifesto.
διασείω.μ.σω.π.κα. Concutio.
διασκεδαννύω.μ.σω.π.κα. dissoluo.
διασκιρτάω.⁊ διασκιρτῶ.μ.σω.π.κα. Exulto.exilio p̄e letitia.
διασκορπίζω.μ.σω.π.κα. Spargo.dispergo.
διασπάω.⁊ διασπῶ.μ.σω.π.κα. disrumpo ⁊ discerpo.
διασπαρείς.έντος.ὁ. disseminat⁹ dispersus.a.um. [dispergo.
διασπείρω.μ.ρῶ.π.κα. dissemino.
διασπορά.ᾶς.ἡ. dispersio.disseminatio.
διαστάς.άντος.ὁ. postquā distauit
διαστέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι. precipio. [distinguo.
διαστέλλω.μ.λῶ.π.κα. diuido.
διάστημα.ατος.τό. distātia.spaciū
διαστήσας.αντος.ὁ. Postq̄ fecit distare.separauit.
διαστολή.ῆς.ἡ. distinctio. [guro
διαστράπτω.μ.ψω.π.φα. Ful
διαστρέφομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. peruertor. [inuerto.
διαστρέφω.μ.ψω.π.φα. p̄uerto
διασχίζω.μ.σω.π.κα. Scindo.
διασώζω.μ.σω.π.κα. saluo libero as. [p̄ceptum.
διαταγή.ῆς.ἡ. ordinatio.cōstitutio
διάταγμα.τος.τό. p̄ceptū.cōstitutio
διαταράττω.μ.ξω.π.χα. Turbo.tumultum facio.
διατάσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Ordino.constituo.dispono. [beo.
διατάσσω.μ.ξω.π.χα. p̄cipio.iu
διατάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. dispono.ordino. [di no.cōstituo.
διατάττω.μ.ξω.π.χα. precipio or
διατάχους. cito.velociter.
διατείνω.μ.νῶ.π.κα. assequor.attingo. [κα.perseuero.perficio.
διατελέω.⁊ διατελῶ.μ.σω.π.

διατεταγμένος.η.ον. preceptus.ordinatus.a.um.
διατετάχεναι. precepisse.iussisse.
διατηρέω.⁊ διατηρῶ.μ.σω.π.κα. conseruo.retineo.
διατί. Quare.cur.
διατίθημι.μ.ήσω.π.ηκα. dispono.
διατοῦτο. propter hoc.ideo.
διατρέχω.μ.ουμαι.π.ηκα. discurro.percurro. [Maneo.
διατρίβω.μ.ψω.π.φα. cōmoror.
διατροφή.ῆς.ἡ. Alimentum.
διαυγάζω.μ.σω.π.κα. Elucesco.
διαυγής.έος.ὁ.ἡ. plucidus.a.um.
διαφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι. Appareo.
διαφέρω.μ.οίσω.π.οχα. Differo. Excello.supero.transfero.dissemino.per diuersas ptes fero. [gio
διαφεύγω.μ.ξουμαι.π.γα. Fu
διαφημίζω.μ.σω.π.κα. diffamo.
διαφθείρω.μ.ρῶ.π.κα. corrūpo.
διαφθορά.ᾶς.ἡ. corruptio.
διαφορά.ᾶς.ἡ. differentia.
διάφορος.α.ον. diuers⁹.differēs.
διαφορώτερος.α.ον. differentior. Magis diuersus.a.um.
διαφύγω. Fugiam.fugerem.
διαφυλάττω.μ.ξω.π.χα. seruo.custodio.
διαχειρέομαι.⁊ διαχειροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι. Occido.iterficio.
διαχειρίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Occido.interficio.
διαχέω.μ.ευσω.π.κα. diffundo.
διαχωρίζω.μ.σω.π.κα. scido.separo. [surro.murmuro.
διαψιθυρίζω.μ.σω.π.κα. Su
δίγλωσσος.η.ον. Bilinguis.duplici lingua. [docere alios.
διδακτικός.ή.όν. doctor.qui amat
διδακτός.ή.όν. doct⁹.a.ū.docibile.
διδασκαλία.ας.ἡ. doctrina.
διδάσκαλος.ου.ὁ. Magister.
διδάσκω.μ.ξω.π.χα. doceo.
διδαχή.ῆς.ἡ. doctrina.
δίδομαι. dare.
διδόω.⁊ διδῶ.μ.σω.π.κα. do.as.
δίδραχμα.τος.τό. didrachma.genus pecunie.
δίδυμος.η.ον. Geminus.a.um.
δίδωμι.μ.σω.π.κα. do.
διέβην. Transiui.
διεβίβασα. pertransire feci.
διεβλήθην. diffamat⁹ accusat⁹ suū.

Διεγείρω.μ.ρω.π.κα.Excito, as.
Διεγνώρισα.cognoui.
Διεγόγγυζον. murmurabā.ant.
Διεγρηγορησάμην.Uigilaui.
Διεδιδόμην. Diuidebar. distribue
Διέδωκα.diuisi.distribui. ⌊bar.
Διέζωσα.precinxi.
Διεζωσάμην.precixi me.p̄cictus sū.
Διεζωσμένος.η.ον.precinctus.a.ū.
Διεθέμην.disposui.
Διεθρύβην.Sectus in minutas par
tes sum.confractus sum.
Διεῖλον.diuisi.erunt. ⌈tus suʒ.
Διεκρίθην.hesitaui.discretꝰ diiudica
Διεκρινόμην.Hesitabam. diiudica
bam.discernebam.ar.
Διέκρινον.Diiudicaui.erunt.bā.ant
Διεκώλυον.prohibebā.vetabā.ant
Διελαλούμην.diuulgabar. collo=
quebar.
Διελάλουν.colloquebar.antur.
Διελεγόμην.disputabā.differebaʒ.
Διελέγχω.μ.ξω.ϖ. χα.redar=
guo.reprehendo.corrigo.
Διελεύσομαι.Ambulabo.pertran
sibo.Ueniam.
Διελέχθην.disputaui.
Διεληλυθώς.οτος.ὁ.postq̄ perue
nit. ⁊ penetrauit.
Διελθεῖν.Intrauisse.transisse. venis
se.perambulasse.
Διέλθω.trāseā.p̄ambulē. Ueniam.
Διελθών.οντος.ὁ Postq̄ transiuit
p̄ambulauit.
Διέλιπον.desij.cessaui.rūt.
Διελογιζόμην.Cogitabam.
Διελύθην.dissolutus. dispersus suʒ.
Διεμαρτυράμην.Testificatus.te=
status sum.
Διεμαρτυρόμην. Testificatus. te
status sum.
Διεμαχόμην.pugnabam.
Διέμεινα.permansi. perseueraui.
Διέμενον.permanebā.p̄seuerabā.ant
Διεμέριζον. Diuidebam.ant.
Διεμερισάμην.diuisi.diuisus sum.
Διεμερίσθην.diuisus fui.
Διενέγκω.Excellam.superem.trans
feram.transferrem.ro.
Διενεχθῆναι. Superatum. transla
tum.dilatum esse.
Διενθυμέομαι.⁊ Διενθυμοῦμαι
μ.ήσομαι.π.ημαι.Cogito.
Διενοήθην.Cogitaui.
Διεξάγαγε.Perfice.

Διεξάγω.μ.ξω.ϖ.χα.Perficio.
Διεξελθών.οντος.ὁ.Postquā pro
cessit.egressus est.
Διεξέρχομαι.μ.σομαι.π.ληλυ
θα.procedo.egredior. ⌈sus.
Διέξοδος.ου.ἡ. exitꝰ.trāsitꝰ. decur
Διεπέρασα. Transfretaui.transiui.
Διεπορευόμην.Ibaʒ. iter faciebā.
Διεπραγματευσάμην. Negocia
tus sum.mercaturam feci.
Διεπριόμην.dissecabar.scindebar.
Διέπω.dispono.guberno.
Διερευνάω.⁊ Διερευνῶ.μ.σω.
ϖ.κα.Scrutor.
Διερμηνευτής.ου.ὁ.Interpres.
Διερμηνεύω.μ.σω.π.κα.iterp̄tor.
Διερρηγνύμην. scidebar.rūpebar.
Διέρρηξα.Scidi.rupi.
Διέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυ=
θα.Ambulo.trāsco.venio.p̄trāseo.
Διεσάφησα.Narraui.
Διεσκίρτησα.exultaui.exilij p̄letitia
Διεσκόρπισα.Sparsi.dispersi.
Διεσκορπίσθην.dispersus sum.
Διεσκορπισμένος.η.ον.dispersus
a.um.
Διεσπάρην.disseminatꝰ sū.⁊ disp̄suʒ
Διεσπᾶσθαι.disruptum fuisse.
Διέστειλα.distinxi.
Διεστειλάμην.Precepi.iussi.
Διεστελλόμην.precipiebā.iubebā.
Διέστην.discessi.distaui.
Διέστησα.distaui.distare feci.
Διεστραμμένος.η.ον.p̄uersꝰ.a.uʒ.
Διεστραμμένως.p̄uerse. iuerse. ad
Διέσχισα.Scidi. ⌊uerb.
Διεσωζόμην.Saluabar.
Διεσώθην.Saluatus sum.
Διέταξα.Iussi.ordinaui.
Διεταξάμην.Iussi.ordiaui.disp̄osui.
Διεταράχθην.turbatus sum.
Διετηρήθην.Seruatus sum.
Διετήρουν.Seruabam.ant.
Διετής.εος.ὁ.ἡ.Res duorū annorū.
Διετία.ας.ἡ.Biēnium.duo anni.
Διέτριβον.Commorabar. antur.
Διέτριψα.Commoratus sum.
Διεφαινόμην.Apparebam.
Διεφερόμην.disseminabar. ferebar
per varias partes.
Διεφήμισα.diffamaui. diuulgaui.
Διεφημίσθην. diffamatꝰ diuulga=
tus sum.
Διεφθάρην.Corruptus sum. perij.
Διεφθαρμένος.η.ον.corruptꝰ.a.ū

Διεφθάρμην.corruptꝰ fuerā.p̄ierā.
Διέφθειρα.corrupi.
Διεφθειρόμην.corrūpebar. occide=
Διεφύλαξα.custodiui. ⌊bar.
Διεφύλασσον. Seruabam.ant.
Διεχειρησάμην. Interfeci.
Διεχώρισα.diuisi.separaui.
Διεχωρίσθην. diuisus scissus sum.
Διήγαγον.Trāsuexi.runt.
Διήγειρα.Excitaui. ⌈gebam.
Διηγειρόμην.Excitatus eram. sur
Διηγέομαι.⁊ Διηγοῦμαι.μ.ήσο
μαι.ϖ.ημαι.Narro.refero.
Διήγησις.εως.ἡ.Narratio.historia
Διηκόνησα. Ministraui.
Διηκόνουν. Ministrabam. ant.
Διηκριβωσάμην.diligens fui.
Διήκω.μ.ξω.π.χα.p̄uado.p̄uenio.
Διῆλθον.pertransij. pertransierunt.
Διηλλαγμένος. η.ον. Commu=
tatus.variegatus.varius .a.um.
Διηνεκής.εος.ὁ.ἡ.cōtinuꝰ p̄petuꝰ. a
Διήνοιγον.Aperui.erunt. ⌊um.
Διήνοιξα.Aperui.
Διηνοίχθην.Apertus sum.
Διηπόρουν.Hesitabam.ant.
Διηρθρώθην.Per membra compo
situs sum.formatus sum.
Διηρμήνευον.Interpretabar. ātur.
Διηρχόμην.Perambulabaʒ.
Διθάλασσος.η.ον. Bimaris.bi
marinꝰ.a.ū.circūdatꝰ duplici mari.
Δικνέομαι.⁊ Δικνοῦμαι. μ.ίξο
μαι.ϖ.ιγμαι. pertingo.penetro.
Διίπταμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι.
Transuolo.
Διίστημι.μ.ήσω.ϖ.ηκα. disto.di=
stare facio.diuido.
Διισχυρίζομαι.μ.σομαι.ϖ.ισ=
μαι.Affirmo.
Δικαιοκρισία.ας.ἡ. Iustū iudiciū.
Δίκαιος.α.ον.Iustus.a.um.
Δικαιοσύνη.ης.ἡ.Iustitia.
Δικαιόω.⁊ Δικαιῶ. μ. ώσω. ϖ.
ωκα.Iustifico.
Δικαίωμα. ατος.τό.Iustificatio.
Δικαίως.Iuste.
Δικαίωσις.εως.ἡ.Iustificatio.
Δικαστής.οῦ.ὁ.Iudex.
Δίκη.ης.ἡ.Ultio. suppliciū.pena.
Δίκην.Adinstar.
Δίκτυον.ου.το.Rete.
Δίλογος.η.ον.Bilinguis.homo du
plici sermone.
Διό.Quamobrem.propter quod.

διοδεύω.μ.σω.π.κα. Iter facio. perambulo.
δίοδος.ου.ἡ.Transitus.
διοικέω.ꝛ διοικῶ.μ.σω.π.κα. Dispono.guberno.
διόλλυμι.μ.σω.π.κα.ꝑeo.ꝑdo.
διόλου.per totum.
διοπετές.εος.τό.statua e celo lapsa
διόρθωσις.εως.ἡ.Correctio.
διορθωτής.ου.ὁ.director.emēda[tor.]
διορύσσω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
διορύττω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
διός.Jouis.
διόσκουροι.ων.οἱ.castor ꝛ pollux
διότι.Quia.
διπλάσιος.α.ον.Duplus.a.um.
δίπλοος.ου.ὁ.Duplex.
διπλότερος.α.ον.Induplo plus
διπλόω.ꝛ διπλῶ.μ.σω.π.κα. Duplico.as.
δίς.Bis.
δισσός.η.ον.Duplex.
δισσῶς.Bifariam.dupliciter.
διστάζω.μ.ξω.π.χα.Dubito.
δίστομος.η.ον.ex vtraqꝫ ꝑte scidēs
δισχίλιος.α.ον.Duo mille.
διυλίζω.μ.σω.π.κα.Excolo.as.
δίφρος.ου.ὁ.Sella.
δίχα.Absqꝫ.
διχάζω.μ.σω.π.κα.sepo.diuido.
διχομηνία.ας.ἡ.semiplena luna.
διχοστασία.ας.ἡ.seditio.discordia
διχοτομέω.ꝛ διχοτομῶ.μ.σω π.κα.Diuido.
διψάω.ꝛ διψῶ.μ.ησω.π.ηκα.[Sitio.]
δίψη.ης.ἡ.Sitis.
δίψος.εος.τό.Sitis.
δίψυχος.η.ον.Duplex animo.
διωγμός.ου.ὁ.Persecutio.
διώδευον.Iter faciebam.ant.
διώδευσα.Ambulaui.perābulaui.
διωδεύθην.Trāsuolaui.pertrāsiui.
διώκτης.ου.ὁ.persecutor.
διώκω.μ.ξω.π.χα.Persequor.sequor.sector.
διώλεσα.perdidi.perij.
διωλλύμην.peribam.
διωρθώθην.Directus sum.
διώρυξ.ος.ἡ.Fossa.fossio.
δόγμα.ατος.τό.Edictum.statutū. placitum.lex.sanctio.
δογματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι dogmata fácio.statuta ꝛ leges cōdo
δοθείς.εντος.ὁ.Datus.
δοθῆναι.datum fuisse.

δοθήσομαι.dabor.
δοθῶ.Tradar.der.
δοκέω.ꝛ δοκῶ.μ.ξω.π.γμαι. videor.existimo.puto.
δοκιμάζω.μ.σω.π.κα.ꝓbo.expior
δοκιμασία.ας.ἡ.probatio.
δοκιμή.ης.ἡ.probatio.experimētū.
δοκίμιον.ου.τό.ꝓbatio.expimētū
δόκιμος.η.ον.probatus.a.um.
δοκός.ου.ἡ.Trabes.
δόλιος.α.ον.subdolus.dolosus.a.ū
δολιότης.ητος.ἡ.Dolositas
δολιόω.ꝛ δολιῶ.μ.σω.π.κα.dolose ago.
δόλος.ου.ὁ.Fraus.dolus.
δολόω.ꝛ δολῶ.μ.σω.π.κα. Adultero.as.corrūpo.vitio aliquid.
δόμα τος.το.datum.donum.
δόντες.οντων.οἱ.postq̄ dederunt
δόξα.ης.ἡ.Gloria.
δοξάζω.μ.σω.π.κα.glorifico.
δόξω.Videar.putem.existimem.
δόρας.ατος.το.Lignum.
δορκάς.αδος.ἡ.Dorcas animal.
δόρυ.ος.το.Lancea.
δός.Dederis.dato.
δόσις.εως.ἡ.datio.donum.
δότε.dederitis.datote.
δότης.ου.ὁ.dator.qui aliquid dat
δότω.dederit.dato.
δοῦλα.ὧν.τα.gn̄e neutro serua.
δουλαγωγέω.ꝛ δουλαγωγῶ.μ.σω.π.κα.In seruitutem redigo.
δουλεία.ας.ἡ.Seruitus.
δουλεύω.μ.σω.π.κα.Seruio.is.
δούλη.ης.ἡ.Serua.
δοῦλος.ου.ὁ.Seruus.
δουλόω.ꝛ δουλῶ.μ.σω.π.κα Seruituti subijcio.
δοῦναι.dedisse.
δούς.οντος.ὁ.postquam dedit.
δοχεῖον.ου.το.receptaculum.
δοχή.ης.ἡ.acceptio.cōuiuiū.prādiū
δράκων.οντος.ὁ.draco.
δραμών.οντος.ὁ.postq̄ cucurrit.
δράσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Comprehendo.
δράττομαι.μ.σομαι.π.γμαι. Apprehendo.comprehendo.
δράω.ꝛ δρῶ.μ.σω.π.κα.facio.
δρέπανον.ου.το.Falx.
δρόμος.ου.ὁ.Cursus.
δρόσος.ου.ὁ.Ros.
δύμι.μ.υσω.π.κα.occido.mergor.

δύναμαι.μ.σομαι.π.μαι.possū.
δύναμις.εως.ἡ.Potentia.virtus.
δυνάστεια.ας.ἡ.potentia.
δυναστεύω.μ.σω.π.κα.subijcio. opprimo.
δυνάστης.ου.ὁ.Potens.
δυνατός.η.ον.potens.possibilis.
δυνατῶς.potenter.
δυνατώτερος.α.ον.potentior.
δυνήσομαι.potero.
δύο.duo.due.duo.
δυσάλυκτος.η.ον.Ineuitabilis inefugibilis.e.
δυσβάστακτος.η.ον.Importabilis.difficilis portatu.
δυσδιήγητος.η.ον.ienarrabil'.e.
δυσγένεια.ας.ἡ.Ignobilitas.
δυσεντερία.ας.ἡ.dysenteria.morbus intestinorum.
δυσερμήνευτος.η.ον.Ininterpretabilis.e.difficilis interpretatu.
δυσί.duobus.
δύσκολος.η.ον.difficilis.durus.a um.grauis.e.
δυσκόλως.difficulter.grauiter.
δυσμή.ης.ἡ.Occidens.
δυσνόητος.η.ον.difficilis itellectu
δυσφημία.ας.ἡ.Infamia.
δύσχρηστος.η.ον.Inutilis.e.
δύω.μ.σω.π.κα.occido.mergor.
δῶ.dem.largiar.
δώδεκα.duodecim.
δωδέκατος.η.ον.duodecimus.a.ū.
δωδεκάφυλλον.ου.τό.duodecim tribus.
δώην.dem.
δῶμα.ατος.τό.domus.tectus.
δωρέα.ας.ἡ.donum
δωρεάν.gratis.
δωρέομαι.ꝛ δωροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.dono.largior.
δώρημα.ατος.το.donum.munus
δῶρον.ου.τό.donum.munus.
δωροκοπέω.ꝛ δωροκοπῶ.μ.σω.π.κα.diminuo donum.
δώσω.dabo.
ἔα.Sine.permitte.
ἐάν.Si.cum.
ἑαυτῆς.sui ipsius.femi.generis.
ἑαυτοῖς.sibi ipsis.vobisipsis.m.g.
ἑαυτούς.seipsos.vosipsos.
ἐάω ꝛ ἐῶ.μ.ασω.π.κα.sino.pmitto.
ἐβάθυνον.Profundaui.profundabam.ant.erunt.
ἔβαλλον.Cedebam.ant.proijciebam.ant.

ἔβαλον. Misi.proieci.erunt.
ἐβαπτιζόμην.baptizabar.
ἐβάπτιζον.baptizabam.ant.
ἐβάπτισα. baptizaui.
ἐβαπτισάμην.baptizaui.baptizat⁹
ἐβαπτίσθην.baptizatus sū. [sum.
ἐβαρήθην.Grauatus sum.
ἐβασανιζόμην.cruciabar.torq̄bar.
ἐβασάνιζον.cruciabam.ant.
ἐβασάνισα.cruciaui.
ἐβασανίσθην. tortus.cruciatus fui.
ἐβασίλευσα.Regnaui.
ἐβάσκηνα. Fascinaui.
ἐβασταζόμην.ferebar.baiulabar.
ἐβάστασα.portaui.baiulaui.
ἐβδελυγμένος. η.ον. Abomina
tus.execratus.a.um.
ἐβδελυξάμην. abominatus sum.
ἑβδομήκοντα.Septuaginta.
ἑβδομήκονταέξ.Septuaginta sex.
ἑβδομήκονταπέντε. septuaginta
quinq̄z.
ἑβδομηκοντάκις. septuagies.
ἕβδομος.η.ον.septimus. a. um.
ἐβεβαιώθην.confirmatus sum.
ἐβεβήλωσα.Violaui.
ἐβεβλήμην.Iacuerā.piect⁹ fueram.
ἐβιάσθην.grauatus sū.oneratus fui.
ἐβλάστησα.germinaui. pullulaui.
ἐβλασφήμησα.blassemaui.[creui.
ἐβλασφήμουν.blassemabā.ant.
ἔβλεπον.vidi.erunt.videbam.ant.
ἐβλήθην.proiectus fui.
ἐβοήθησα.Auxiliatus sum.
ἐβόησα.exclamaui.
ἐβουλευόμην. consultabam.cogi
tabam.deliberabam.
ἐβουλευσάμην.cogitaui.delibera
ui.consultaui.
ἐβουλήθην.Volui.
ἐβουλόμην.Volebam.
ἐβόων.clamabam.ant.
ἑβραΐς.δος.ἡ. Idioma hebraicum
ἑβραϊστί.Hebraice.
ἔβρεξα.rigaui.plui.
ἐβρόντησα.intonui.tonitru feci.
ἔβρυχον.stridebā dētib⁹.rugiebā.āt
ἐγάμησα.duxi vxorem.
ἐγάμουν.Ducebā vxorē.ant. [a.ū.
ἐγγεγραμμένος.η.ον.Inscript⁹.
ἐγγίζω.μ.σω.π.κα.appropiquo.as
ἐγγράφω.μ.ψω.π.φα.Inscribo.
ἐγγυάω.τ ἐγγυῶ.μ.σω.π.κα.
.Spondeo.fideiubeo.
ἐγγύζω.μ.σω.π.κα.Appropiquo

ἐγγύη.ης.ἡ.fideiussio.sponsio.
ἔγγυος.α.ον.pregnās.grauida:spō
ἐγγύς.prope. [sor.
ἐγγύτερον.propius.magis prope.
ἐγεγόνειν.factus fueram.
ἐγείρω.μ.ρῶ.π.κα.excito.suscito.
ἐγέμισα.Impleui.
ἐγεμίσθην.Impletus sum.
ἐγενήθην.factus sum.
ἐγεννήθην.generatus. natus sum.
ἐγέννησα.genui.generaui.
ἐγενόμην.factus sum.
ἐγερθείς.εντος.ὁ.excitat⁹.experre
ἔγερσις.εως.ἡ.resurrectio. [ctus.
ἐγευσάμην.Gustaui.
ἐγήγερμαι.excitatus fui.surrexi.
ἐγηγερμένος.η.ον.Excitatus.re
suscitatus.a.um.
ἔγημα.Duxi vxorem.
ἐγινόμην.fiebam.eram.
ἐγίνωσκον.cognoscebam.ant.
ἐγκάθετος.η.ον.Insidians.
ἐγκαθίζω.μ.σω.π.κα.Insideo.
ἐγκαίνια.ων.τά.encenia.festū iude
orum. [nouo.
ἐγκαινίζω.μ.σω.π.κα. Innouo.re
ἐγκαλέω.τ ἐγκαλῶ.μ.σω.π.κα.
Conqueror.accuso.
ἐγκαμίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.
ducor vxor. [iungo.
ἐγκαμίζω.μ.σω.π.κα.matrimōio
ἐγκαμίσκομαι.ducor vxor.
ἔγκατα.ων.τα.Interiora.
ἐγκαταλαμβάνω. μ. ηψομαι.
π.ημμαι.Cōprehēdo.indeprehēdo.
ἐγκαταλείπω.μ.ψω.π.φα. Re
linquo.
ἐγκαταλίπω. relinquaz deseram.
ἐγκατελείφθην. Relictus sum.
ἐγκατέλιπον.Reliqui.erunt.
ἐγκατοικέω.τ ἐγκατοικῶ.μ.σω
π.κα.Inhabito.
ἐγκεκαίνισμαι.renouat⁹ inouat⁹sū
ἐγκεντρίζω.μ.σω.π.κα. Insero.
ἔγκιος.α.ον.pregnās.grauid⁹.a.ū
ἔγκλημα.ατος.το.crimē.accusatio
ἐγκομβόω.τ ἐγκομβῶ.μ.σω.π.
κα.Insinuo.in sinū mitto.āplector.
ἐγκοπή.ης.ἡ.īpedimētū.offēdiculū.
ἐγκόπτω.μ.ψω.π.φα.Impedio
obtundo.protrabo.
ἐγκράτεια.ας.ἡ.continentia.
ἐνκρατής.εος.ὁ.ἡ.cōtinēs.cōpos.
ἐγκρατεύομαι.μ.σομαι.π.ευ-
μαι.Continens sum.

ἐγκρίνω.μ.νῶ.π.κα.Insero.[to.
ἐγκυλίω.μ.σω.π.κα.inuoluo.inolu
ἐγλυκάνθην.dulcis factus fui.
ἔγλυψα.sculpsi.
ἔγνωκα cognoui.
ἐγνώκειν.cognoueram.
ἐγνωκώς.οτος.ὁ.postq̄ꝫ cognouit.
ἔγνων.cognoui.
ἐγνώρισα.notum feci.
ἐγνώσθην.cognitus fui.
ἔγνωσμαι.notus fui.
ἐγόγγυζον.murmurabam.ant.
ἐγόγγυσα.murmuraui.
ἐγράφην.scriptus sum.pictus sum.
ἔγραφον.scribebā.āt.scripsi.erunt.
ἔγραψα.Scripsi.
ἐγρηγόρησα.Vigilaui.
ἐγύρωσα.circuiui.
ἐγχρίω.μ.σω.π.κα. Iniungo.
ἐγώ.Ego.
ἐδάκρυσα.Illachrymaui.
ἐδαφίζω.μ.σω.π.κα. Desolo.di
ruo a fundamentis. solo equo.
ἔδαφος.εος.το.pauimentū.solum.
ἐδεδώκειν.Dederam.
ἐδεήθην.Rogaui.
ἐδέθην.Ligatus fui.
ἔδει.Oportebat.
ἐδειγμάτισα.exēplū feci. traduxi.
ἔδειξα.ostendi.demonstraui.
ἐδεξάμην.Accepi.
ἐδεόμην.supplicabā.orabam.
ἔδεσμα.ατος.το.Cibus.esca.
ἐδεσμούμην.Ligabar.
ἐδευτέρωσα.Iteraui.repetiui.
ἐδεχόμην.Accipiebam.
ἐδήλουν.significabā.dmōstrabā.āt
ἐδηλώθην.declaratus.ostēsus sum
ἐδήλωσα.declaraui.manifestaui.
ἐδημηγόρουν. Orationez publice
habebā.ant.
ἔδηρα.percussi.Excoriaui.
ἔδησα.Ligaui.
ἐδίδαξα.Docui.
ἐδίδασκον.docebam.ant.
ἐδιδάχθην.Edoctus sum.
ἐδίδουν.dabam.ant.
ἐδικαιώθην.Iustificatus sum.
ἐδικαίωσα.Iustificaui.
ἐδίστασα.Dubitaui.
ἐδίψησα.Sitiui.
ἐδίωκον..Persequebar.antur.
ἐδίωξα.persecutus sum.
ἐδόθην.Datus sum.
ἐδοκίμασα.probaui.

ἐδόκουν.existimabā.āt.videbar.ant
ἐδολιοῦν. Dolose agebam.ant.
ἔδομαι.μ.σομαι.π.μαι.māduco
ἔδοξα. Visus sum mihi.putaui.
ἐδόξαζον.Glorificabam.ant.
ἐδόξασα.Glorificaui.
ἐδοξάσθην.glorificatus fui.
ἐδούλευσα.Seruiui.
ἐδουλούμην. Captiuabar . in ser uitutem redigebar.
ἐδουλώθην.seruus factus sum.
ἐδούλωσα.captiuaui.seruum feci.
ἑδραῖος.α.ον.Firmus.stabilis.
ἑδραίωμα.ατος.το.Firmamētū
ἔδραμον.Cucurri.erunt.
ἔδυν.occidi.mersus sum.
ἐδυνάμην.Poteram.
ἔδωκα.Dedi.
ἐδωρησάμην.donaui.
ἐζήλωσα.Emulatus sū.inuidi .imitatus sum.zelaui.
ἐζημιώθην.Mulctatus sum.detrimentum accepi.
ἔζησα.Vixi.
ἐζῆτε.Viuebatis.viueretis.
ἐζήτησα.quesiui.
ἐζητησάμην. quesiui. q̄situs sum.
ἐζητούμην.querebar.
ἐζήτουν.querebam.ant.
ἐζυμώθην.fermentatus sum.
ἐζωγρημένος.η.ον.captus.a.um.
ἔζων.Viuebam.ant.
ἐζώννυον.cingebam.ant.
ἐθαμβήθην. Miratus sum.
ἐθαμβούμην.Stupebam.mirabar.
ἐθανατώθην. Mortificatus sum.
ἐθαύμαζον. Mirabar.antur.
ἐθαύμασα. Miratus sum.
ἐθαυμάστωσα. Admirari feci.
ἔθαψα.Sepeliui.
ἐθεάθην.Visus sum.
ἐθεασάμην.Vidi.
ἐθελοθρησκεία, ας.ἡ . supstitio.
ἐθελοκωφόω.ꝛ ἐθελοκωφῶ.μ. σω.ϖ.κα.Fingo me surdum esse.
ἐθέλω.μ.σω.π.κα.Volo.
ἐθεμελιώθην.Fundatus fui.
ἐθεμελίωσα.Fundaui.
ἐθέμην.posui.positus fui.
ἐθεραπεύθην.curat⁹ . sanatus.cultus sum.
ἐθεραπευόμην.curabar. sanabar.
ἐθεράπευσα.Curaui.colui.seruiui. Lenificaui.
ἐθερίσθην.Messus sum.

ἐθερμαινόμην.calefiebam.
ἐθεωρήθην.Visus fui.
ἐθεώρησα.Vidi.
ἐθεώρουν.Videbam.ant.
ἔθηκα.posui.
ἐθήλασα.Suxi.
ἐθηριομάχησα.cū bestijs pugnaui
ἐθησαύρησα. Thesaurizaui.
ἐθίζω.μ.σω.π.κα.Consuesco. Assuefacio actiue.
ἐθισμός.ου.ὁ.Consuetudo.
ἐθνάρχης.ου.ὁ. princeps gentis. prepositus.
ἔθνησκον. Moriebar.antur.
ἐθνικός.η.ον.Ethnicus. gentilis.e.
ἐθνικῶς.Gentiliter.more gentilium.
ἔθνος.εος.το.Gens.
ἐθορύβουν.cōcitabā.turbabā. ant.
ἔθος.εος.τό.consuetudo.mos.
ἔθρεψα.paui.alui.
ἐθρήνησα.Lamentatus sum.
ἐθρήνουν.Lamentabar.antur.
ἐθρησκευόμην.colebar.adorabar.
ἐθρήσκευον.colebā.adorabam.ant.
ἐθυμώθην. Iratus sum.
ἔθυον.Immolabam.ant.
ἔθυσα.Immolaui.sacrificaui.
ἐθυσίαζον.Sacrificabam.ant.
ἔθω.μ.σω.π.ωθα.Consuesco.
εἰ.Si.
εἶ.Es.secunda.persona a sum.
εἴασα.Siui.permisi.
εἴγε.Si tamen.
εἰδεμή. Alioquin.
εἰδεμήγε. Alioquin.
εἰδέχθεια.ας.ἡ.deformitas . turpitudo.
εἰδέω.ꝛ εἰδῶ.μ.σω.ϖ.κα.Video. scio.
εἴδησις.εως.ἡ. Scientia.cognitio.
εἶδος.εος.το.Species.pulchritudo forma. Vultus.
εἴδω.μ.σω.π.κα .Video.scio.
εἰδωλεῖον.ου.το. Domus idolis consecrata.
εἰδωλόθυτος.η.ον. Quod idolis immolatur.
εἰδωλολατρεία.ας.ἡ. idolorum seruitus.
εἰδολολάτρης.ου . ὁ . Idolatra. Idolorum cultor.
εἴδωλον.ου.τό . Idolum.simulachrum.phantasma.
εἰδώς.οτος.ὁ.Postq̄ sciunt.
εἴην.Essem.
εἰθισμένος.η.ον.consuetus.assuefactus.a.um.
εἰκάζω.μ.σω.ϖ.κα. coniect⁹.as.
εἰκαί.Et si.quamuis.
εἰκῆ.Frustra.sine causa.temere.
εἴκοσι.Viginti.
εἰκοσιπέντε.viginti quinq̄.
εἰκοσιτέσσαρες.ων . οἱ . vigintiquattuor.
εἰκοσιτρεῖς.ων. Viginti tres.
εἴκω.μ.ξω.π.χα.obedio.cedo.pareo
εἰκών.ονος.ὁ.imago.figura.efigies
εἴληφα.Accepi.
εἰληφώς.οτος.ὁ.Postquā accepit
εἰλικρινής.εος.ὁ.ἡ.sicer⁹.pur⁹.a.ū
εἰλικρίνεια.ας.ἡ. Sinceritas. veritas.puritas.iafectata manifestatio
εἷλκον.Abduxi.traxi.ebā.āt.
εἵλκυσα.Eduxi.extraxi.
εἱλόμην.Elegi.
εἰμή.Nisi.
εἰμήτι.Nisi.
εἰμί.μ.σομαι.π.μην.Sum.
εἵνεκεν.Eo quod.ob id quod.
εἶπα.Dixi.
εἰπέ.Dic.
εἰπεῖν.Dicere.dixisse.
εἶπον.Dixi.erunt.
εἶπον.Dic.
εἴπω.Dicam.dixero.
εἰπών.οντος.ὁ.postq̄ dixit.
εἰργαζόμην.operabar.faciebam.
εἰργασάμην. operatūs sum.feci.
εἰργασμένος.η.ον. Factus.a.um.
εἴρηκα.Dixi.
εἰρήκειν.Dixeram.
εἴρημαι.Dictus sum.
εἰρημένος.η.ον.Dictus.a.um.
εἰρηνεύω.μ.σω.π.κα. pacem habeo.pacem agito.
εἰρήνη.ης.ἡ.pax.
εἰρηνικός.η.ον.Pacatus.a.um.pacificus.a.um.
εἰρηνοποιέω. ꝛ εἰρηνοποιῶ. μ . σω.ϖ.κα. pacifico.pacem ago.
εἰρηνοποιός.ου ὁ.pacificator. pacificus.
εἱρκτή.ης.ἡ.carcer.
εἴρω.μ.ρω.π.κα.dico.necto.
εἰς.In.prepositio ad locum.
εἷς.ενος.ὁ.Unus.
εἰσάγαγε.introduc.introduxeris.
εἰσαγαγεῖν.inducere.introduxisse.
εἰσαγάγω.Inducam.introducam
εἰσαγορέω.ꝛ εἰσαγορῶ.μ.σω. π.κα.Inuoco.
εἰσάγω.μ.ξω.π.χα. iduco.itroduco.

εἰσακούω.μ.σω.ω.κα.Exaudio.
εἰσδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.re cipio [currit.
εἰσδραμώρ.ορτος.ὁ.postq̃ intro
εἴσειμι.intro.ingredior.
εἰσελεύσομαι.intrabo.
εἰσελήλυθα.intraui.
εἴσελθε.intra.ingredere.
εἰσελθεῖν.intrauisse.
εἰσέλθω.ingrediar.intrem.
εἰσελθώρ.ορτος.ὁ.postq̃ ingress⁹ ẽ
εἰσενέγκαι.infer.immitte.
εἰσενεγκεῖν.introduxisse.immisisse.
εἰσενέγκω.inducam.inferam.
εἰσεπήδησα.Exilij.
εἰσεπορευόμην.Introibam.
εἰσέρχομαι.μ.εύσομαι.π.ηλυθα.intro.ingredior.
εἰσήγαγον.induxi.introduxi.erũt.
εἰσηγορήθσαι.inuocatum fuisse.
εἰσήειν.intraui.intraueram.
εἰσηκούσθην.exauditus fui.
εἰσῆλθον.intraui.erunt.
εἰσήνεγκα.intuli.introduxi.
εἰσί.Sunt.
εἰσίασιν.introeunt.ingrediuntur.
εἰσιέναι.ingredi.intrare.
εἰσκαθείς.singuli.singulatim.
εἰσκαλέομαι.τ εἰσκαλοῦμαι.μ σομαι.ω.μαι.Uoco.inuoco.
εἴσοδος.ου.ἡ.introitus.ingressus.
εἰσπηδάω.τ εἰσπηδῶ.μ.ησω.π.κα.insilio.exilio
εἰσπορεύομαι.μ.ευσομαι.ω.ευμαι.Introeo.ingredior.
εἰστήκειν.Steteram.
εἰστοπαντελές.omnino. [curro.
εἰστρέχω.μ.οῦμαι.π.ηκα.itro
εἰστροπή.ῆς.ἡ.Aggressio.
εἰσφέρω.μ.οισω.π.χα.Intro
εἶτα.postea. [mitto.induco.
εἶτε.Siue.
εἶχον.habui.habuerũt.habebã.ant.
εἴωθα.consueui.
εἰώθειν.consueueram.
εἰωθώς.οτος.ὁ.postq̃ assueuit.
εἴων.sinebam permittebam.ant.
ἐκ.ex prepositio.
ἐκαθάρισα.Mundaui.purgaui.
ἐκαθαρίσθην.mundatus fui.
ἐκαθεζόμην.Sedebam. [erunt.
ἐκάθευδον.dormiebã.ãt.dormiui.
ἐκαθήμην.Sedebam.
ἐκάθισα.sedi.sedere feci.
ἐκαιόμην.ardebam.comburebar.

ἐκάκωσα.male tractaui.ad malũ in
ἐκάλεσα.vocaui. [citaui.
ἐκάλουν.Uocabam.ant.
ἐκάλυψα.cooperui.
ἐκάμμυσα.clausi oculos.
ἐκάμμυσα.clausi.compressi oculos.
ἔκαμψα.curuaui.flexi.
ἐκαρτέρησα.sustinui.
ἕκαστος.η.ον.vnusquisq̃.
ἑκάστοτε.frequenter.
ἑκατόν.Centum.
ἑκατονταέτης.ου.ὁ.Centenari us.homo centum annorum.
ἑκατονταπλάσιον.ου.το.centu plum. [dux cẽtũ hoīum.centurio.
ἑκατοντάρχης.ου.ὁ.pnceps vel
ἑκατόνταρχος.ου.ὁ.Centurio.
ἐκαυματίσθην.estuaui.cõbustus.to stus sum.
ἐκβαίνω.μ.ησομαι.π.κα.Euado egredior.contingo.
ἐκβάλλω.μ.λῶ.π.κα.Eijcio.edu co.profero.immitto.
ἔκβασις.εως.ἡ.egressus.exit⁹.finis
ἐκβεβλήκειν.eieceram.expuleram.
ἐκβιάζομαι.μ.σομαι.ω.μαι.diligenter facio.elaboro.
ἐκβληθείς.έντος.ὁ.eiectus.
ἐκβληθήσομαι.eiiciar.
ἐκβολή.ῆς.ἡ.iactus.emissio.eiectio
ἐκγαμίζω.μ.σω.π.κα.Nuptui trado.
ἐκγελάω.τ.ἐκγελῶ.μ.σω.ω.κα Irrideo.
ἔκγονον.ου.το.nepos.posterus.
ἔκγονος.η.ον.nepos.neptis.poste rus.a.um.
ἐκδαπανάω.τ ἐκδαπανῶ.μ ησω.ω.κα.supinsumo.supimpẽdo.
ἐκδειματόω.τ ἐκδειματῶ.μ.σω.ω.κα.Terreo.
ἐκδέχομαι.μ.ξομαι.ω.γμαι.Suscipio.expecto.
ἔκδηλος.η.ον.manifestus.a.um.
ἐκδημέω.τ ἐκδημῶ.μ.σω.π.κα.Absens a patria sum.peregrinor.
ἐκδιδάσκω.μ.ξω.π.χα.doceo.
ἐκδίδομαι.μ.σομαι.ω.μαι.Lo co.as.colloco filiam marito. [cio.
ἐκδίδωμι.μ.σω.π.κα.verso.as.fa
ἐκδιηγέομαι.τ ἐκδιηγοῦμαι.μ σομαι.π.μαι.enarro.expono.
ἐκδικέω.τ ἐκδικῶ.μ.σω.ω.κα.Uindico.ius facio.vlciscor.
ἐκδίκησις.εως.ἡ.Uindicta.

ἔκδικος.ου.ὁ.Uindex [infector.
ἐκδιώκω.μ.ξω.π.χα.persequor.
ἔκδοτος.η.ον.traditus.a.um.
ἐκδοῦναι.versauisse.fecisse.
ἐκδοχή.ῆς.ἡ.Expectatio.
ἐκδύω.μ.σω.π.κα.Exuo.
ἐκδῶ.tradam.dedam.
ἐκδώσομαι.Locabo.
ἐκεῖ.ibi.illic.illuc.
ἐκεῖθεν.inde.illinc.
ἐκείμην.positus fui.
ἐκείνης.illac.illa parte.
ἐκεῖνος.η.ον.ille.a.ud.
ἐκεῖσε.illic.
ἐκέλευον.iubebam.ant.
ἐκέλευσα.Iussi.
ἐκένωσα.Exinaniui.Uilifeci.
ἐκέρασα.Miscui.
ἐκέρδησα.Lucrifeci.
ἐκεφαλαίωσα.Abbreuiaui.com prehendi.summaui.
ἐκζητέω.τ ἐκζητῶ.μ.ησω.π.κα.Exquiro.
ἐκήρυξα.predicaui.
ἐκήρυσσον.Predicabam.ant.
ἐκηρύχθην.Predicatus sum.
ἐκθαμβέω.τ ἐκθαμβῶ.μ.σω.ω.κα.stupeo.admiror.
ἔκθαμβος.η.ον.stupefactus.a.um.
ἐκθαυμάζω.μ.σω.π.κα.admiror
ἔκθεσις.εως.ἡ.Expositio.
ἔκθετος.η.ον.Expositus.a.um.
ἐκθλίβω.μ.ψω.ω.φα.Opprimo angustio.affligo.
ἐκινδύνευον.periclitabar.antur.
ἐκινδύνευσα.periclitatus sum.
ἐκινήθην.Motus sum.
ἐκκαθαίρω.μ.ρῶ.π.κα.emundo.purgo. [cendo.
ἐκκαίω.μ.αυσω.π.κα.Exuro.in
ἐκκακέω.τ ἐκκακῶ.μ.σω.ω.κα.Deficio.lassor.
ἐκκαυθήσομαι.Ardebo.cõburar.
ἐκκαυθῶ.exurar.incendar.
ἐκκαύσω.Comburam.incendam.
ἐκκεντέω.τ ἐκκεντῶ.μ.σω.π.κα.Pungo.compungo.
ἐκκέχυμαι.effusus sum.diffusus su.
ἐκκινέω.τ ἐκκινῶ.μ.σω.ω.κα.Moueo.commoueo.conturbo.
ἐκκλάω.τ ἐκκλῶ.μ.σω.ω.κα.Frango.effringo.
ἐκκλείω.μ.σω.π.κα.excludo.
ἐκκλησία.ας.ἡ.Ecclesia.Contio.congregatio.conuocatio.

ἔκκλητος.η.ον.appellat⁹.vocatus a.um. [declinare facio.
ἐκκλίνω.μ.νῶ.π.κα.Declino.et
ἐκκολυμβάω.τ ἐκκολυμβῶ.μ σω.π.κα.enato.as.
ἐκκομίζω.μ.σω.π.κα.educo.effero
ἐκκοπήσομαι.Excindar.erradica bor.euellar.
ἐκκόπτω.μ.ψω.π.φα.Abscindo.euello.
ἐκκρέμαμαι.Suspensus fui.
ἐκκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκκτίζω.μ.σω.π.κα.condo.creo.
ἐκκτίσθην.creatus sum.
ἔκλαιον.plorabam.ant.
ἐκλαλέω.τ ἐκλαλῶ.μ.ησω.ω κα.Loquor.dico.
ἔκλαμπρος.α.ον.Coruscus.fulgidus.a.um.
ἐκλάμπω.μ.ψω.π.φα.Fulgeo.fulgere facio.
ἐκλανθάνομαι.μ.ησομαι.π.μαι obliuiscor.
ἔκλασα.fregi.
ἔκλαυσα.ploraui.fleui. [go.
ἐκλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.eli
ἐκλείπω.μ.ψω.ω.φα.deficio.
ἔκλεισα.clausi.
ἐκλείσθην.clausus fui.
ἐκλεκτός.η.ον.electus.a.um.
ἐκλέλησμαι.oblitus sum.
ἔκλεψα.furatus sum.
ἐκλήθην.vocatus sum.
ἐκληροδότησα.tribui.dedi.
ἐκληρώθην.forte vocatus sum.
ἐκλικμάω.τ ἐκλικμῶ.μ.σω.ω.κα.contero.comminuo.diuido.
ἔκλινα.declinaui.verti in fugam.
ἐκλογή.ῆς.ἡ.electio.
ἐκλύομαι.μ.σομαι.π.μαι.deficio lassor. [tergo.
ἐκμάσσω.μ.ξω.π.χα.emundo ab
ἐκμάττω.μ.ξω.π.χα.abstergo.
ἐκμεμαχώς.οτος.ὁ.Postq̃ emũ dauit.abstersit.
ἐκμυκτηρίζω.μ.σω.π.κα.derideo
ἐκνεύω.μ.ευσω.π.κα.declino.
ἐκνήφω.μ.ψω.π.φα.Sobrius su e somno.resipisco.excito.
ἐκοιμήθην.dormiui.
ἐκοινώνησα.cõicaui.participaui.
ἐκόλασα.puniui.
ἐκολάσθην.punitus fui.
ἐκολάφισα.colaphis.percussi.
ἐκολλήθην.cõglutinat⁹ sũ.adhesi.

ἐκολοβώθην.abbreuiatus sum.
ἐκολόβωσα.abbreuiaui.
ἐκομισάμην.tuli.recepi.
ἐκόπασα.cessaui.
ἐκοπίασα.laboraui.
ἐκοπτόμην.Planxi.secui.bar
ἔκοπτον.cedebã.ant.scindebã.ãt.
ἐκόσμησα.ornaui.
ἐκόσμουν.ornabam.ant.
ἑκούσιος.α.ον.Uoluntarius.a.um
ἑκουσίως.Uoluntarie.
ἐκούφιζον.alleuiabam.ant.
ἐκοψάμην.scidi.planxi.
ἐκπαλαι.quodã.olĩ.a multo tẽpore
ἐκπειράζω.μ.σω.π.κα.Tento.
ἐκπέμπω.μ.ψω.π.φα.mitto.
ἐκπεπλήρωκα.cõpleui.adimpleui
ἐκπέπτωκα.excidi.decidi.
ἐκπεσεῖν.decidisse.
ἐκπέσω.decidam.incidam.
ἐκπετάννυμι.μ.σω.π.κα.expan do.extendo. [extendo.
ἐκπεταννύω.μ.σω.π.κα.expãdo.
ἐκπέφευγα.effugi.
ἐκπεφευγέναι.effugisse.
ἐκπίπτω.μ.ουμαι.π.ωκα.decido
ἐκπλέω.μ.ευσω.π.κα.Nauigo.
ἐκπληρόω.τ ἐκπληρῶ.μ.σω.π.κα.Adimpleo.compleo [pletio.
ἐκπλήρωσις.εως.ἡ.adipletio.cõ
ἐκπλήσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι admiror.stupesio.
ἐκπλήσσω.μ.ξω.π.χα.Stupefa cio.admirari facio.
ἐκπλήττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Stupesio.admiror.
ἐκπλήττω.μ.ξω.π.χα.stupefacio
ἐκπνέω.μ.ευσω.π.κα.Spiro.
ἐκποιέω.τ ἐκποιῶ.μ.σω.ω.κα.Copiam.facio. [exeo.procedo.
ἐκπορεύομαι.μ.σομαι.ω.μαι.
ἐκπορνεύω.μ.σω.π.κα.fornico.
ἔκπρακτος.η.ον.venalis.e.
ἐκπρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
ἐκπρίω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
ἐκπτύω.μ.σω.π.κα.despuo.con
ἔκραζον.clamabam.bant. [temno.
ἔκραξα.clamaui.
ἐκραταιούμην.confortabar.
ἐκράτησα.tenui.apprehendi.
ἐκρατούμην.tenebar.apphẽdebar.
ἐκραύγασα.clamaui.
ἐκριζόω.τ ἐκριζῶ.μ.σω.π.κα.Eradico.euello a radice.
ἐκρίθην.iudicatus fui.

ἔκρινα.iudicaui.proposui.
ἐκρινόμην.iudicatus eram.vel fui.
ἐκρύβην.absconditus fui.
ἔκρυψα.abscondi.
ἐκσεσοβημένος.η.ον.Expulsus.ab actus.a.um.
ἐκσοβέω.τ ἐκσοβῶ.μ.σω.ω.κα.abigo.expello.
ἔκστασις.εως.ἡ.stupor.admiratio.
ἐκστέφω.μ.ψω.π.φα.corono.
ἐκστήσομαι.Admirabor.stupebo.extra me fiam.
ἐκσυρίζω.μ.σω.π.κα.exsibilo.
ἐκταράσσω.μ.ξω.π.χα.cõturbo concito. [concito.
ἐκταράττω.μ.ξω.π.χα.conturbo.
ἐκτησάμην.possedi.acq̃siui.cõpaui.
ἐκτεθείς.έντος.ὁ.expositus.a.um.
ἐκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκτελέω.τ ἐκτελῶ.μ.σω.ω.κα.Perficio.consumo.
ἐκτένεια.ας.ἡ.plencrãtia.cõstãtia.
ἐκτενέστερος.α.ον.plrior.cõstãtior
ἐκτενής.έος.ὁ.ἡ.Continuus.assidu us.a.um. [duc.
ἐκτενῶς.sollicite.attẽte.cõtinue.assi
ἐκτεταμένος.η.ον.extensus.a.um.
ἐκτήκω.μ.σω.π.κα.Liquescere τ tabescere facio.liquefacio.consumo.
ἐκτίθημι.μ.σω.π.κα.expono.enarro
ἐκτιλάω.τ ἐκτιλῶ.μ.σω.ω.κα.euello.
ἐκτινάσσω.μ.ξω.π.χα.excutio.
ἔκτισα.condidi.creaui.feci.
ἐκτίσθην.cõdit⁹.factus.creatus su.
ἔκτισμαι.conditus.creatus sum.
ἐκτισμένος.η.ον.cõdit⁹.creat⁹.a.ũ
ἕκτος.η.ον.Sextus.a.um.
ἐκτός.extra.deforis.
ἐκτραπήσομαι.Aberrabo.auertar.discedam.
ἐκτραπῶ.Aberrem.Auertar.discedam.
ἐκτρέπομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Euito.fugio.declino.ab vna re ad aliam conuertor.
ἐκτρέπω.μ.ψω.π.φα.Conuerto inuerto.
ἐκτρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.nutrio.
ἐκτρίβω.μ.ψω.π.φα.Tero.cõmi nuo.disperdo.extermino.
ἔκτρωμα.τος.το.abortus.abortiu
ἐκτύπωμα.ατος.το.figura.
ἐκύκλευσα.circumdedi.circuiui.
ἐκύκλωσα.circumdedi.circuiui.

ἐκυλιόμην.volutabar.
ἐκυλίσθην.Deuolutus.inuolutus.volutatus fui.
ἐκφαίνω.ν.νῶ.π.κα.manifesto.as
ἐκφέρω.μ.σω.π.χα.educo.effero.
ἐκφεύγω.μ.ξω.π.χα.effugio.
ἐκφοβέω τ ἐκφοβῶ.μ.σω.π.κα.exterreo.deterreo.
ἔκφοβος.η.ον.exterritus.a.um.
ἐκφυγεῖν.effugisse.
ἐκφύγω.fugiam.fugerem.
ἐκφυσάω τ ἐκφυσῶ.μ.σω.π.κα exsufflo.
ἐκφύω.μ.σω.π.κα.nascor.
ἐκχέω.μ.ευσω.π.κα.effundo.dif[fundo.]
ἐκχεῶ.effundam.
ἐκχυθήσομαι.effundar.effluam.
ἐκχυθῶ.effundar.
ἐκχύνομαι.μ.οῦμαι.π.νμαι effundor.
ἔκχυσις.εως.ἡ.effusio.
ἐκχωρέω.τ ἐκχωρῶ.μ.σω.π.κα discedo.
ἐκψύχω.μ.ξω.π.χα.Spiro.emitto animam.
ἐκωλύθην.vetitus prohibitus sum.
ἐκώλυσα.vetui.probibui.
ἐκών.οντος.ὁ.libens.voluntarius.
ἔλαβον.accepi.erunt.
ἔλαθον.latui.runt.
ἐλαῖα.ας.ἡ.oliua.
ἔλαιον.ου.το.oleum. [ru..]
ἐλαιών.ῶνος.ὁ.oliuetu.loc⁹ oliua
ἐλάκησα.crepui.strepui.
ἐλαλήθην.dictus sum.
ἐλάλησα.locutus sum.
ἐλάλουν.loquebar.antur.
ἐλάμβανον.accipiebam.ant.
ἔλαμψα.splendui.
ἐλάσσων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior
ἐλατόμησα.Lapidem expoliui.in lapide excussi.ex lapide feci.
ἐλατός.η.ον.ductilis.e.
ἐλάτρευσα.seruiui.
ἐλαττονέω.τ ἐλαττονῶ.μ.σω.π κα.Minus sum.
ἐλαττόω.τ ἐλαττῶ.μ.σω.π.κα.minuo.diminuo.
ἐλάττωμα.ατος.το.imbecillitas.diminutio.
ἐλάττων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior.
ἐλάττωσις.εως.ἡ.diminutio.
ἐλαύνω.Impello.remigo.duco vt prefectus.agito.cudo.insequor.fabrico.extendo.duco.imitto.inequito.
ἐλαφρία.ας.ἡ.agilitas.festinatio.
ἐλαφρός.α.ον.Leuis.velox.
ἐλάχιστος.η.ον.minimus.a.um.
ἐλαχιστότερος.α.ον.minimus.a.u
ἔλαχον.sortitus fui.erunt.
ἐλάω.τ ἐλῶ.μ.σω.π.κα.Impello.remigo. [bensio]
ἐλεγμός.ου.ὁ.Correptio.repre[hensio]
ἔλεγξις.εως.ἡ.correptio.
ἔλεγον.dicebam.ant.dixi.erunt.
ἔλεγχος.ου.ὁ.Redargutio.correptio.testis. [stigo.]
ἐλέγχω.μ.ξω.π.χα.corripio.ca[stigo.]
ἐλεεινός.η.ον.miserabilis.miserandus.a.um.
ἐλεεινότερος.α.ον.miserabilior.us
ἐλεέω.τ ἐλεῶ.μ.σω.π.κα.misereor
ἐλεημοσύνη.ης.ἡ.elemosyna.
ἐλεήμων.ονος.ὁ.ἡ.misericors.
ἐλειτούργησα.ministraui.
ἔλεος.εος.το.misericordia.
ἐλευθερία.ας.ἡ.Libertas.
ἐλεύθερος.α.ον.liber.a.um.
ἐλευθερόω.τ ἐλευθερῶ.μ.σω.π.κα.libertate dono.liberum facio.
ἐλεύκανα.albefeci.dealbaui.
ἔλευσις.εως.ἡ.aduentus.
ἐλεύσομαι.veniam.
ἐλεφάντινος.η.ον.elephantinus.eburneus.a.um.
ἐληλακώς.οτος.ὁ.postquam.impulit et remigauit.
ἐλήλυθα.veni.
ἐληλύθειν.veneram.
ἐληλυθώς.οτος.ὁ.postquā venit.
ἐλίφθην.acceptus fui.
ἔλθε.veni.
ἐλθεῖν.venisse.
ἔλθω.veniam.venero.
ἐλθών.οντος.ὁ.postq̄ venit.
ἐλιθάσθην.lapidatus sum.
ἐλιθοβόλησα.lapidaui.
ἐλιθοβόλουν.lapidabam.ant.
ἐλίσσω.μ.ξω.π.χα.Muto.voluo.
ἕλκος.εος.τό.vlcus. [verto.]
ἑλκόω.τ ἑλκῶ.μ.σω.π.κα.Ulcero.as.vlcus facio.
ἑλκύω.μ.σω.π.κα.Traho.extrabo.educo.
ἕλκω.μ.ξω.π.χα.traho.duco.
ἐλλειπὴς.η.ον.defectuosus.a.um.
ἐλλείπω.μ.ψω.π.φα.deficio.
ἕλλην.ηνος.ὁ.grecus.
ἑλληνικός.η.ον.grecus.a.um.
ἑλληνίς.ιδος.ἡ.greca.
ἑλληνιστής.ου.ὁ.grecus.
ἑλληνιστί.grece.
ἐλλιπής.εος.ὁ.ἡ.defectuosus.a.ū
ἐλλογέω.τ ἐλλογῶ.μ.σω.π.κα.computo.imputo.
ἐλογιζόμην.cōputabā.cogitabam
ἐλογισάμην.cogitaui.
ἐλογίσθην.cōsiderat⁹.reputat⁹ fui.
ἐλοιδόρησα.maledixi.conuitiat⁹ sū
ἑλόμενος.η.ον.postquā elegit.
ἐλπίζω.μ.σω.π.κα.spero.
ἐλπίς.ίδος.ἡ.spes.
ἐλύθην.solutus sum.
ἐλυμαινόμην.vastabā.destruebā.
ἐλυόμην.soluebar.
ἔλυον.soluebam.ant.
ἐλυπήθην.contristatus sum.
ἐλύπησα.tristitia affeci.contristaui.
ἔλυσα.Solui.
ἐλυτρώθην.redemptus sum.
ἐλυτρωσάμην.redemi.liberaui.
ἐμαθήτευσα.discipulus fui.
ἔμαθον.didici.erunt.
ἐμακάριζον.Beatificabam.beatus ducebam.ant.
ἐμακάρισα.beatificaui.btūs duxi.
ἐμάρανα.marcidū feci.corrupi.
ἐμαρτυρήθην.testimoniū adept⁹ sū
ἐμαρτύρησα.testimonium perbibui.testificatus sum.
ἐμαρτυρούμην.testimōiū assequbar
ἐμαρτύρουν.testimoniū dabā.āt.
ἐμασσώμην.mādebā.māducabas.
ἐμαστιγώθην.flagellatus fui.
ἐμαστίγωσα.flagellaui.
ἐματαιώθην.euanui.van⁹ fctus fui.
ἐμαυτοῦ.mei ipsius.
ἐμαχόμην.pugnabam.litigabam.
ἐμβαίνω.μ.σομαι.π.κα.ascendo.
ἐμβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα.Inijcio.immitto.
ἐμβάπτω.μ.ψω.π.φα.intingo
ἐμβάς.αντος.ὁ.postq̄ ascendit.
ἐμβατεύω.μ.σω.π.κα.Ineo.itro.
ἐμβῆναι.ascendisse. [ascendo.]
ἐμβιβάζω.μ.σω.π.κα.Impono.ascendere cogo.
ἐμβίωσις.εως.ἡ.Consuetudo.familiaritas.conuersatio.
ἐμβλέπω.μ.ψω.π.φα.Aspicio.attendo.
ἐμβριμάομαι.τ ἐμβριμῶμαι.μ.σομαι.π.ημαι.cōminor.fremo.
ἐμβρώσιος.α.ον.aptus ad comedēdum.comestibilis.e.

ἐμέ.Me ipsum.
ἐμεγαλαύχησα.Superbiui.gloriatus sum.
ἐμεγάλυνα.Magnificaui.
ἐμεγαλυνόμην.magnificat⁹ sū.bar
ἐμέθυσα.inebriaui.ipleui.saturaui.
ἐμεθύσθην.ebrius factus sum.
ἔμεινα.Mansi.
ἐμελέτησα.meditat⁹ sū.exercui.
ἔμελλον.futurus erā.futuri erant.
ἐμεμνήμην.memineram.
ἐμεμψάμην.vituperaui.accusaui.
ἔμενον.manebam.ant.
ἐμέρισα.diuisi.
ἐμερίσθην.diuisus sum.
ἐμεσίτευσα.interposui.
ἐμέτρησα.mēsuraui.mensus fui.
ἐμέω.τ ἐμῶ.μ.σω.π.κα.vomo.euomo.
ἐμήνυσα.significaui.nūciaui.
ἔμιξα.Miscui.
ἐμίσησα.odi.odio habui.
ἐμισθωσάμην.conduxi.
ἐμίσουν.oderam.ant.
ἐμμαίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Insanio.
ἐμμανής.εος.ὁ.ἡ.Insanus.furiosus.a.um. [inuentio.]
ἐμμελέτημα.τος.το.exercitatio.
ἐμμένω.μ.νῶ.π.κα.Immaneo.permaneo.
ἔμμονος.η.ον.pseuerās.imanens.
ἐμνημόνευον.recordabar.antur.
ἐμνημόνευσα.memini.
ἐμνήσθην.Recordatus sum.memoria habitus sum.
ἐμοί.mihi.
ἐμοίχευσα.mechat⁹ sū.adulteraui.
ἐμόλυνα.maculaui.
ἐμολύνθην.inqnat⁹.cōtaminat⁹ sū.
ἐμός.η.ον.meus.a.um.
ἐμοσχοποίησα.vitulum feci.
ἐμπαιγμα.ατος.το.illusio.ludibrium. [lusio.]
ἐμπαιγμός.ου.ὁ.Ludibrium.Il[lusio]
ἐμπαίζω.μ.ξω.π.χα.irrideo.illudo
ἐμπαίκτης.ου.ὁ.illusor.derisor.
ἐμπειρία.ας.ἡ.experientia.
ἐμπεπλησμένος.η.ον.Saturatus.repletus.a.um.
ἐμπεριπατέω.τ ἐμπεριπατῶ.μ.σω.π.κα.Inambulo.
ἐμπεσεῖν.Incidisse.
ἐμπέσοιμι.incidam.inciderem.
ἐμπεσοῦμαι.cadam.incidam.
ἐμπέσω.cecidero.incidero.incidam.
ἐμπεσών.οντος.ὁ.postq̄ incidit.
ἐμπιπλάω.τ ἐμπιπλῶ.μ.σω.π.κα.Impleo. [cido.]
ἐμπίπτω.μ.σοῦμαι.π.ωκα.in[cido]
ἐμπιστεύω.μ.σω.π.κα.credo.
ἐμπλακείς.εντος.ὁ.iplicit⁹.a.um
ἐμπλέκω.μ.ξω.π.χα.Implico.innecto.
ἐμπλήθω.μ.σω.π.κα.Impleo.
ἐμπλοκή.ης.ἡ.Implicatio.innodatio.innexio.colligatio.
ἐμπνέω.τ ἐμπνῶ.μ.ευσω.π.κα.Inspiro.spiro.
ἐμποδίζω.μ.σω.π.κα.Prohibeo abstineo.
ἐμποιέω.τ ἐμποιῶ.μ.σω.π.κα.Induco.innasci facio.
ἐμπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.facio mercaturam.in aliena naui mercaturam exerceo.
ἐμπορία.ας.ἡ.Negociatio.mercatura. [ciatio.]
ἐμπόριον.ου.το.Mercatura nego[ciatio]
ἔμπορος.ου.ὁ.negociator.merca[tor.]
ἐμπρήθω.μ.σω.π.κα.icēdo.
ἔμπροσθεν.corā.a parte ante.
ἐμπτύω.μ.σω.π.κα.despuo.
ἐμπυρίζω.μ.σω.π.κα.exuro.
ἐμφανής.εος.ὁ.ἡ.māifest⁹.a.ū.
ἐμφανίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Appareo.
ἐμφανίζω.μ.σω.π.κα.manifesto.demonstro.significo.
ἔμφοβος.η.ον.conterritus.a.um.
ἐμφραγμός.ου.ὁ.obturatio.
ἔμφυτος.η.ον.Implantatus.insitus.a.um.
ἐμφυσάω.τ ἐμφυσῶ.μ.σω.π.κα.insufflo.
ἐμώρανα.Stultum feci.
ἐμωράνθην.Stultus factus sum.
ἐν.in.prepositio in loco.
ἕν.Unum.ne.g.
ἕνα.Unum.accusatiuus singularis.mas.gene.
ἐναγκαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι complector.in vlnis accipio.
ἐνάλιος.α.ον.Marinus.a.um.
ἐναλλαγή.ης.ἡ.commutatio.
ἔναντι.Ante.coram.e regione.
ἐναντίον.coram.contra.e regione.
ἐναντιόομαι.τ ἐναντιοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Aduersor.contradico.
ἐναντίος.α.ον.contrarius.a.um.
ἐναργής.εος.ὁ.ἡ.manifestus.a.um.
ἐναρίθμιος.α.ον.Annumeratus.connumerabilis.e. [incipio.]
ἐνάρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
ἔνατος.η.ον.Nonus.a.um.
ἐναυάγησα.naufragiū passus sum.
ἐνδεδεμένος.η.ον.colligatus.alligatus.a.um.
ἐνδεδυμένος.η.ον.Uestitus.indutus.a.um.
ἐνδεής.εος.ὁ.ἡ.egens.
ἔνδεια.ας.ἡ.Defectus.inopia.necessitas.indigentia.
ἔνδειγμα.ατος.το.Exemplum.
ἐνδείκνυμι.μ.ξω.π.χα.Demonstro.ostendo. [stro.ostēdo.]
ἐνδεικνύω.μ.ξω.π.χα.Demon[stro.ostēdo.]
ἔνδειξις.εως.ἡ.demōstratio.ostēsio.
ἐνδείξομαι.demonstrem.
ἕνδεκα.Undecim.
ἑνδέκατος.η.ον.vndecimus.a.um.
ἐνδελεχίζω.μ.σω.π.κα.assuesco.assiduus sum.
ἐνδελεχῶς.Assidue.
ἐνδελεχισμός.ου.ὁ.Assiduitas.
ἔνδεσις.εως.ὁ.ἡ.Ligatura.
ἐνδέχεται.is.possibile ē.facultas est.
ἐνδέω.μ.σω.π.κα.alligo.colligo.
ἐνδημέω.τ ἐνδημῶ.μ.σω.π.κα In patria sum.in populo sum.
ἐνδιδύσκομαι.Induor.
ἔνδικος.η.ον.Iustus.a.um.
ἔνδοθεν.abintus.
ἐνδόμησις.εως.ἡ.Structura.
ἐνδοξάζω.μ.σω.π.κα.glorifico.
ἔνδοξος.η.ον.gloriosus.a.um.
ἔνδυμα.τος.το.vestimētū.
ἐνδυναμόω.τ ἐνδυναμῶ.μ.σω.π.κα.conforto. [subintro.]
ἐνδύνω.μ.νῶ.π.κα.penetro.subeo
ἐνδύομαι.μ.σομαι.π.μαι.vestior.induor.
ἔνδυσις.εως.ἡ.vestitio.indutura.
ἐνδύω.μ.σω.π.κα.induo.vestio.
ἐνέβαλον.immisi.immiserunt.
ἐνέβην.ascendi.
ἐνεβίβασα.imposui.ascendere feci.
ἐνέβλεπον.videbā.āt.vidi.erunt.
ἐνέβλεψα.inspexi. [mui]
ἐνεβριμησάμην.cōminat⁹ sū.ifre[mui]
ἐνεβριμώμην.cōminabar.fremebā.
ἐνέγκας.αντος.ὁ.postquā tulit.
ἔνεγκον.Affer.adduc.
ἐνεδειξάμην.ostendi.
ἐνεδιδυσκόμην.induebar.

ἔνεδρα.ας.ἡ.Inſidie.
ἐνεδρεύω.μ.σω.π.κα. inſidior.
ἔνεδρον.ου.το.inſidie [leſcebā.
ἐνεδυναμούμην.cōfortabar. cōua
ἐνεδυναμώθην.ꝯfortatꝰ ſū.cōualui
ἐνεδυνάμωσα.confortaui.
ἐνέδυσα.indui.
ἐνεδυσάμην.indutus ſum. indui.
ἐνείλισα.inuolui.
ἐνεῖχον.inſidiabar.antur.
ἕνεκα.propter.eo quod.
ἐνεκαίνισα.innouaui.
ἐνεκάλουν.accuſabam.ant.
ἐνεκάλεσα.accuſaui.
ἕνεκεν.propter.eo quod.
ἐνεκεντριζόμην.inſerebar.
ἐνεκεντρίσθην.inſertus ſum.
ἐνεκοπτόμην.impediebar.
ἐνέκοψα.impediui.
ἐνελίσσω.μ.ξω.π.χα.inuoluo.
ἐνέμεινα.permanſi.
ἐνεμήθην.paſtus ſum.
ἐνένευον.annuebā. Innuebā.ant.
ἐνενήκοντα.Nonaginta.
ἐνενηκονταεννέα.nonaginta nouē.
ἐνεξουσιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι potestatem habeo.
ἐνεξουσιάζω.μ.σῶ.π.κα. Poteſtatem do.in poteſtate colloco.
ἐνέπαιζον.illudebam.ant.
ἐνέπαιξα.illuſi.
ἐνεπαίχθην.illuſus fui.
ἐνεπίστευσα.credidi.
ἐνέπλησα.impleui.
ἐνεπλήσθην.impletus.repletus ſuꝫ.
ἐνεποίησα.induxi.innaſci feci.
ἐνέπρησα.combuſi.incendi.
ἐνέπτυον.inſpuebam.ant.
ἐνέπτυσα.ſpui.deſpui.
ἐνέργεια.ας.ἡ.actus.opatio.virtus
ἐνεργέω.τ ἐνεργῶ.μ.σω.π.κα. operor.facio.
ἐνέργημα.ατος.το.operatio.
ἐνεργής.εος.ὁ.ἡ.Efficax. aptus ad laborandum.potens.
ἐνέστηκα.inſtiti.inſtaui. [ſtitit.
ἐνεστηκώς.οτος.ὁ.poſtq̃ inſtauit.
ἐνεστώς.τος. ὁ.preſens.
ἐνετειλάμην.precepi.
ἐνετρεπόμην.reuerebar.
ἐνετύλιξα.inuolui.
ἐνέτυχον.Interceſſi.rogaui. interpellaui.erunt.
ἐνευλογέω.τ ἐνευλογῶ.μ.ησω.π.κα.inbenedico.i. in alio benedico alium.
ἐνεφανιζόμην.oſtēdebar. appebaꝫ.
ἐνεφάνιζον.Declarabam. oſtendebam.ant. [ficaui.
ἐνεφάνισα.notū feci.declaraui.ſigni
ἐνεφανίσθην.apparui.
ἐνεφύσησα.inſufflaui.
ἐνέχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι. contineor.comprehendor. [deportatꝰ.
ἐνεχθείς.έντος.ὁ.Latus. delatus.
ἐνεχθῆναι.allatū. portatum fuiſſe.
ἐνέχω.μ.ξω.π.κα.Inſidior.
ἐνήργησα.operatus ſum.
ἐνηργούμην.operabar.
ἐνήργουν.operabar.antur.
ἐνθάδε.Hic.
ἔνθεν.Hinc.
ἐνθυμέομαι.τ ἐνθυμοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Cogito.
ἐνθύμημα.ατος.το.cogitatio.
ἐνθύμησις.εως.ἡ.cogitatio.
ἔνι.eſt.
ἐνιαυτός.ου.ὁ.annus.
ἐνίκησα.Vici.
ἐνίοτε.interdū.aliquando. [ſurgo.
ἐνίσταμαι.μ.ησομαι.π.μαι.in
ἐνίστημι.μ.ησω.π.ηκα. inſto.as.
ἔνιψα.Laui.
ἐνιψάμην.Lotus ſum.laui.
ἐννέα.Nouem.
ἐννεός.α.ον.ſtupefactus.a.um
ἐννεύω.μ.ευσω.π.κα.Innuo.
ἐννοέω.τ ἐννοῶ.μ.σω.π.κα.Intelligo.
ἐννόημα.ατος.το. ſenſus.itellectꝰ.
ἔννοια.ας.ἡ.cogitatio.itēno.ꝑpoſitū.
ἔννομος.η.ον.Legitimus.a.um.
ἔννυχος.η.ον.Nocturnus.a.ū
ἐνοικέω.τ ἐνοικῶ.μ.ησω.π.κα. Inhabito. [tio.
ἐνοικίζω.μ.σω.π.κα. ihabitare fa
ἐνομιζόμην.putabā.leges condebā.
ἐνόμιζον.putabā.āt.leges cōdebā.āt
ἐνόμισα.Leges condidi.putaui.
ἐνόντα.ων.τα.exiſtentia.que inſunt.
ἑνός.Vnius.
ἐνόσευσα.egrotaui.
ἐνόσουν.egrotabam.ant.
ἐνοσφισάμην.fraudaui.dfraudaui.
ἑνότης.ητος.ἡ.Vnitas. vnio.
ἐνοχλέω. τ ἐνοχλῶ.μ.ησω.π.κα.Impedio.turbo.
ἔνοχος.η.ον.Reus.a.uꝫ.
ἐνστήσομαι.Inſtabo inſurgam.
ἔνταλμα.ατος.το.Mandatum.
ἐνταφιάζω.μ.σω.π.κα.Sepelio.
ἐνταφιασμός.ου.ὁ.Sepultura.
ἐντελέω.τ ἐντελῶ.μ.σω.π.κα. Perficio.conſummo.
ἐντέλλομαι.μ.οῦμαι.π.λμαι iubeo.precipio.
ἔντερον.ου.το.inteſtinum.
ἐντέταλμαι.iuſſus ſum. [tus.a.um.
ἐντετυλιγμένος.η.ον. Inuolu
ἐντετυπωμένος.η.ον.Impreſſus. inſcriptus.ſculptus.a.um.
ἐντεῦθεν.Hinc.
ἔντευξις.εως.ἡ.interceſſio.
ἐντηεξῆς.die ſequenti.
ἔντιμος.η.ον.Honorabilis.precioſus.a.um.
ἐντιμότερος.α.ον.honoratior. Venerabilior.
ἐντιναγμός.ου.ὁ.cōcuſſio.excuſſio
ἐντολή.ης.ἡ.mandatū. preceptum.
ἐντόπιος.α.ον. incola, indigena.
ἐντός.intus.
ἐντόσθιος.α.ον. intrinſecus.a.um.
ἐντραπήσομαι.verebor.reuerebor.
ἐντραπῶ.confundar.
ἐνθρέπομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Vereor.reuereor.
ἐντρέπω.μ.ψω.π.φα.confundo.
ἐντρεχής.εος.ὁ.ἡ.Velox.
ἔντρομος.η.ον.Tremens. tremebūdus.a.um.
ἐντροπή.ης.ἡ.reuerētia.verecūdia
ἐντρυφάω.τ ἐντρυφῶ.μ.σω.π.κα.Delitior.laſciuio.
ἐντυγχάνω.μ.ευξομαι.π.κα. intercedo.interpello. rogo.forte ſuꝫ
ἐντυλίττω.μ.ξω.π.χα.inuoluo.
ἐντυπόω.τ ἐντυπῶ.μ.σω.π.κα.imprimo.inſcribo.inſculpo.
ἐνυβρίζω.μ.σω.π.κα. Contumeli
ἔνυδρος.α.ον.aq̃ticꝰ.a.ū [aꝫ facio.
ἔνυξα.pupugi.percuſſi.
ἐνυπνιάζω.μ.σω.π.κα. Somnio.
ἐνύπνιον.ου.το.Somnium.
ἐνύσταξα.dormitaui.
ἐνώκησα.inhabitaui.
ἐνώπιον.coram.in preſentia.
ἐνωτίζομαι.μ.σομαι.π.μαι. au
ἐξ.ex.prepoſitio. [ribus percipio.
ἕξ.Sex.
ἐξάγαγε.Educ.profer.
ἐξαγαγεῖν.educere.eduxiſſe.
ἐξαγαγών.οντος.ὁ.poſtq̃ eduxit
ἐξαγγέλλω.μ.λῶ.π.κα. nūcio.
ἐξαγοράζω.μ.σω.π.κα.redio [aꝫ.

ἐξάγω.μ.ξω.π.χα.Educo.
ἐξαιρέομαι.τ ἐξαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.μαι.eripio.libero.eligo.
ἐξαιρέω.τ ἐξαιρῶ.μ.ησω.π.κα. Eruo.eiicio.
ἐξαίρω.μ.ρῶ.π.κα. tollo. aufero.
ἐξαιτέω.τ ἐξαιτῶ.μ.ησω.π.κα. Exquiro.
ἐξαίφνης.Repente.ſubito.
ἐξακολουθέω.τ ἐξακολουθῶ.μ.ησω.π.κα.Sequor.
ἑξακόσιος.α.ον.ſexcentus.a.um.
ἐξαλείφω.μ.ψω.π.φα.deleo.
ἐξαλλάττω.μ.ξω.π.χα.immuto commuto. [Exilio.
ἐξάλλομαι.μ.ουμαι.π.λμαι.
ἐξαμαρτάνω.μ.σομαι.π.κα.pecco. [rectio.
ἐξανάστασις.εως.ἡ.exſurrectio.ſur
ἐξαναστήσομαι.Exſurgam.
ἐξαναστήσω.excitem.excitabo.
ἐξαναστῶ.reſuſcitē. excitē.ſurgam.
ἐξανατέλλω.μ.λω.π.κα.Exorior.orior.
ἐξανέστην.ſurrexi.
ἐξανέτειλα.exortus ſum.
ἐξανίστημι.μ.ησω.π.κα.excito.ſuſcito. [π.κα.ſeduco.decipio.
ἐξαπατάω.τ ἐξαπατῶ.μ.σω.
ἐξάπινα.ſtatim.confeſtim.
ἐξαπίνης.confeſtim.
ἐξαπορέομαι.τ ἐξαποροῦμαι.μ.ησομαι.π.μαι. tediuꝫ habeo. tedet me.
ἐξαποστέλλω.μ.λῶ.π.κα.Dimitto. Mitto.
ἐξάπτω.μ.ψω.π.φα. Accendo.
ἐξαρθῶ.Tollar.auferar.
ἐξαριθμέω.τ ἐξαριθμῶ.μ.σω.π.κα.dinumero. numero.as.
ἐξαρτίζω.μ.σω.π.κα.ꝑficio cōſummo
ἐξαρτύω.μ.σω.π.κα.cōdio.iſtruo
ἐξάρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Incipio.
ἐξάρω.Tollam.auferam.
ἐξαστράπτω.μ.ψω.π.φα.Fulguro.fulgeo.luceo.
ἐξαυτῆς.protinus.
ἐξέβαλον.eieci.runt. [ui.
ἐξεβιασάμην.diligēter feci.elabora
ἐξεβλήθην.Eiectus ſum.
ἐξεγαμιζόμην. nuptui tradebar.
ἐξεγείρω.μ.γερῶ.π.κα. Excito.
ἐξεδεχόμην.Expectabam.
ἐξεδίκησα.Vindicaui.
ἐξεδόμην.Locaui.
ἐξέδυσα.Exui.
ἐξεζήτησα.Exquiſiui.
ἐξεθαμβήθην. Stupefactus ſum.
ἐξεθέμην.expoſui.declaraui.
ἐξέθλιψα.afflixi.oppreſſi.
ἐξειλάμην.liberaui. eripui.abſtuli.
ἐξειλόμην.Liberaui. eduxi.
ἐξεῖλον.eduxi.abſtuli. runt.
ἔξειμι.egredior.proficiſcor.
ἐξεκαύθην.exarſi.
ἐξέκαυσα.Arſi.combuſi.
ἐξεκέντησα.pupugi.percuſſi.
ἐξεκινήθην.motus ſuꝫ.cōmotus fui.
ἐξεκλάσθην.Fractus ſum.
ἐξεκλείσθην.excluſꝰ.eiectus ſum.
ἐξέκλινα.declinaui τ declinare feci.
ἐξεκομιζόμην.educebar. efferebar.
ἐξεκόπην.exciſus ſum.
ἐξεκρεμάμην. Suſpenſus eram.
ἔξελε.erue.eiice.
ἐξελεγόμην.eligebam.elegi.
ἐξέλειπον.deficiebam.ant.
ἐξελεξάμην.elegi.electus ſum.
ἐξελέσθαι.liberaſſe.liberatū fuiſſe.
ἐξελεύσομαι. egrediar. exibo.
ἐξελήλυθα.egreſſus ſum.exiui.
ἐξεληλύθειν.exieram.
ἐξεληλυθώς.οτος.ὁ.poſtq̃ exiuit
ἔξελθε.exi.egredere.exierꝭ.
ἐξελθεῖν.exiſſe.
ἐξέλθω.exiero.exeam.
ἐξελθών.οντος.ὁ.poſtq̃ exiuit.
ἐξέλιπον.defeci.defui.runt.
ἐξέλκω.abſtraho.abduco. traho.
ἐξελοῦ.libera.eripe. aufer. [bam
ἐξελοῦμαι.liberabo.eripiā.ſubtra
ἐξέλωμαι.eripiam.eriperem.
ἐξέμαξα.abſterſi.
ἐξέμασσον.abſtergebam.ant.
ἐξεμυκτήριζον.Deridebā. ſubſanabam.ant.
ἐξεναντίας.e regione.ex aduerſo.
ἐξενέγκας.αντος.ὁ. Poſtquam eduxit.extulit.
ἐξενεγκεῖν.eduxiſſe.extuliſſe.
ἐξένεγκον.profer.educ.
ἐξένευσα.declinaui.
ἐξένισα.hoſpitio ſuſcepi.hoſpitatꝰ ſū
ἐξενοδόχησα.hoſpites recepi. hoſ
ἐξέπεμψα.Dimiſi. [pitalis fui.
ἐξέπεσα.excidi.decidi.
ἐξέπεσον.excidi.decidi.cecidi. erunt
ἐξεπέστειλα.dimiſi.miſi.
ἐξεπέτασα.expandi.
ἐξεπιστέλλω.μ.λω.π.κα. emitto.mitto.ſcribo epiſtolam.
ἐξεπλάγην.admiratus ſum.
ἐξέπλεον.abnauigabam.ant.
ἐξέπλευσα.abnauigaui.
ἐξεπλησσόμην.admirabar. ſtupe [bam.
ἐξέπνευσα.Spiraui.
ἐξεποίησα.copiam feci.
ἐξεπορευόμην.exibam.
ἐξεπόρνευσα.Fornicatus ſum.
ἐξέπτην.euolaui.
ἐξέπτυσα.deſpui.reſpui.
ἐξέραμα.ατος.το.vomitus.
ἐξερευνάω.τ ἐξερευνῶ.μ.σω.π.κα.ſcrutor. exquiro.
ἐξερεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. eſſudo.eructo.
ἐξέρχομαι.μ.λευσομαι.π.ηλυθα.exeo.egredior.
ἐξεστακέναι.ſeduxiſſe. dementaſſe.
ἐξέστην.obſtupui.extra me τ in exta
ἔξεστι.Licet. [ſi fui.
ἐξέστραμμαι.ſubuerſus ſum.
ἐξετάζω.μ.σω.π.κα.Interrogo exquiro.
ἐξετάραξα.pturbaui.commoui.
ἐξέτασις.εως.ἡ.iterrogatio.inqſitio
ἐξετασμός.ου.ὁ.Interrogatio.
ἐξέτεινα.extendi. [Inquiſitio.
ἐξέτεινον.extendi. erunt. extende
ἐξετιθέμην.expoſui.enarraui. [bā.āt
ἐξετράπην.conuerſus ſum.
ἐξέτριψα.contriui. afflixi.
ἐξευρίσκω.μ.σω.π.κα. inuenio.
ἐξέφυγον.effugi. runt.
ἐξέχεα.effudi.
ἐξεχυνόμην.effundebar.
ἐξεχύθην.diffuſus.effuſus ſum.
ἐξέψυξα.ſpiraui.emiſi animā.
ἐξήγαγον.eduxi.erunt.
ἐξήγειρα.excitaui.
ἐξηγέομαι.τ ἐξηγοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.enarro.expono.
ἐξηγέρθην.exſurrexi.ſuſcitatus ſuꝫ.
ἐξήγησις.εως.ἡ.enarratio.expoſitō
ἐξηγόρασα.Redemi.
ἐξῄειν.exiuerā. profectus fueram.
ἑξήκοντα. ſexaginta.
ἐξῆλθον.exiui.erunt.
ἐξηλλαγμένος.η.ον. imutatꝰ. cōmutatꝰ.a.um.
ἐξήμαρτον.peccaui.runt.
ἐξηπάτησα.ſeduxi.decepi.
ἐξῆρα.abſtuli.amoui.
ἐξηράνθην.arui. exſiccatus ſum.

ἐξήρανον. Arefeci. erunt.
ἐξήραμμαι. aruí.
ἐξηραμμένος. η. ον. Aridus. arefactus. a. um.
ἐξηρεύνησα. scrutatus sum.
ἐξηρευσάμην. effudi. eructaui.
ἐξηρίθμησα. Dinumeraui.
ἐξηρτυμένος. η. ον. Instructus. cõditus. a. um.
ἐξηρχόμην. exibam.
ἐξῆς. Statim. postpaulo. immediate.
ἐξήτασα. examinaui. iterrogaui. exq⌊siui.
ἐξητησάμην. exquisiui. petij.
ἐξηχέω. τ ἐξηχῶ. μ. σω. π. κα. Sono. as. sonitum facio.
ἐξιέναι. proficisci. exire.
ἐξικανοῦ. a multo tempore.
ἐξιλάσκομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Impetro veniam.
ἐξιλασμός. ου. ὁ. propiciatio.
ἐξισάζομαι. μ. σομαι. π. μαι. Adequor. ⌈peo admiror extra me suz
ἐξίσταμαι. μ. σομαι. π. μαι. Stu-
ἐξιστάμην. Stupebam.
ἐξιστάω. τ ἐξιστῶ. μ. σω. ϖ. κα. Demento. seduco.
ἐξίστημι. μ. σω. π. κα. Extra me sũ. mẽte excido. in furorẽ vertor. recedo
ἐξισχύω. μ. σω. π. κα. possum.
ἐξιχνιάζω. μ. σω. π. κα. inuestigo. inquiro.
ἐξιών. οντος. ὁ. Exiens. egrediens.
ἔξοδος. ου. ἡ. Exitus.
ἐξοίσω. Efferam. ⌈pereo.
ἐξόλλυμαι. μ. ουμαι. π. λωλα.
ἐξολοθρεύω. μ. σω. π. κα. Extermino. eijcio.
ἐξολοῦμαι. Peribo.
ἐξομβρίζω. μ. σω. π. κα. Distillo. demitto ab alto quasi pluuiam.
ἐξομολογέομαι. τ ἐξομολογοῦμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. cõfiteor.
ἐξομολογέω. τ ἐξομολογῶ. μ. ησω. ϖ. κα. confiteor. spondeo.
ἐξομολόγησις. εως. ἡ. confessio.
ἐξόν. Licitum. cum liceret.
ἐξορκίζω. μ. σω. ϖ. κα. Adiuro.
ἐξορκιστής. ου. ὁ. exorcista. ɔiurator
ἐξορύττω. μ. ξω. π. χα. Effodio.
ἐξουδενόω. τ ἐξουδενῶ. μ. σω. ϖ. κα. Nihili facio.
ἐξουθενέω. τ ἐξουθενῶ. μ. σω. π. κα. contemno. nihili facio.
ἐξουσία. ας. ἡ. potestas.

ἐξουσιάζω. μ. σω. π. κα. ptãtẽ hẽo.
ἐξοχή. ης. ἡ. principatus. eminentia.
ἐξυπνίζω. μ. σω. π. κα. Excito a somno. expergefacio. ⌈a sõno.
ἔξυπνος. η. ον. expgefactꝰ. excitatꝰ
ἐξυψόω. τ ἐξυψῶ. μ. σω. π. κα. Exalto. eleuo.
ἔξω. Foras. extra.
ἕξω. Habebo.
ἔξωθεν. Extrinsecus. deforis.
ἐξωθέω. τ ἐξωθῶ. μ. σω. π. κα. expello. impello. ⌈alto tãquã pluuiaz.
ἐξώμβρισα. Distillaui. Demisi ab
ἐξωμολόγησα. cõfessꝰ sũ. spopõdi.
ἐξῶσα. Expuli. impuli.
ἐξώτερος. α. ον. Exterior. us.
ἔοικα. Videor. similis sum. ⌈uor.
ἑορτάζω. μ. σω. π. κα. festũ ago. festi
ἑόρτασμα. ατος. το. gaudiũ. festiui⌊tas.
ἑορτή. ης. ἡ. festuz. dies festus.
ἐπαγαγεῖν. induxisse. contraduxisse
ἐπαγάγω. Inducam. induxero.
ἐπαγγελία. ας. ἡ. Repromissio.
ἐπαγγέλλομαι. μ. λουμαι. ϖ. μαι. promitto.
ἐπαγγέλλω. μ. λω. π. κα. Renũcio. nuncio. ⌈pollicitatio.
ἐπάγγελμα. ατος. το. promissum
ἐπάγω. μ. ξω. π. χα. Induco. superduco. affligo. percutio.
ἐπαγωγή. ης. ἡ. Inductio. superinductio. afflictio. conuentus.
ἐπαγωνίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. propugno. supercerto. defendo.
ἔπαθον. passus sum. erunt.
ἐπαθροίζω. μ. σω. π. κα. congrego
ἐπαιδεύθην. eruditus. doctus sum.
ἐπαίδευον. Erudiebam. ant.
ἐπαινέω. τ ἐπαινῶ. μ. σω. π. κα.
ἔπαινος. ου. ὁ. Laus. ⌊Laudo.
ἐπαίρω. μ. ρῶ. π. κα. Extollo. eleuo.
ἔπαισα. percussi.
ἐπαισχύνομαι. μ. οῦμαι. π. μαι Erubesco. ⌈mendico. as.
ἐπαιτέω. τ. ἐπαιτῶ. μ. σω. π. κα.
ἐπαίτησις. εως. ἡ. mẽdicatio. mendicitas.
ἐπακολουθέω. τ ἐπακολουθῶ. μ. σω. ϖ. κα. sequor. subsequor.
ἐπακούω. μ. σω. π. κα. exaudio.
ἐπακροάομαι. τ ἐπακροῶμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Audio.
ἔπαλξις. εως. ἡ. propugnaculum. pinna. pinnaculum.
ἐπάν. postquam.

ἐπανάγαγε. abduc. dduc. reuertere
ἐπαναγαγεῖν. abduxisse. deduxisse reuersum esse.
ἐπάναγκες. Ex necessitate.
ἐπανάγω. μ. ξω. π. χα. Transgredior. reuertor. reduco. abduco.
ἐπαναμιμνήσκω. μ. σω. π. κα. reduco in memoriam.
ἐπαναπαύομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Requiesco.
ἐπαναστήσομαι. Insurgam.
ἐπανίσταμαι. μ. σομαι. π. μαι. Insurgo.
ἐπανελθεῖν. redijsse. reuersuz fuisse.
ἐπανέρχομαι. μ. λευσομαι. π. λυθα. redeo. reuertor.
ἐπανήκω. μ. ξω. π. χα. reuertor. redeo. ⌈sio.
ἐπάνοδος. ου. ἡ. Reditus. Reuer
ἐπανόρθωσις. εως. ἡ. Correctio.
ἐπάνω. Supra. super. ⌊Castigatio.
ἐπαοιδός. ου. ὁ. Incantator.
ἐπαπέστειλα. cõtramisi. immisi.
ἐπαποσταλήσομαι. Immitar. cõtramittar.
ἐπαποσταλμένος. η. ον. Immissus. contramissus. a. um.
ἐπαποστέλλω. μ. λω. ϖ. κα. immitto. contramitto.
ἐπάρας. αντος. ὁ. postq̃ eleuauit extulit. ⌈auxilior. opem fero.
ἐπαρκέω. τ ἐπαρκῶ. μ. σω. π. κα.
ἔπαρον. Eleua. extolle.
ἐπαρρησιαζόμην. Loquebar cuz fiducia τ audacter fidebam.
ἐπαρρησιασάμην. Fisus sum. fiduciam habui. audacter locutus sũ
ἐπαρχία. ας. ἡ. prouincia.
ἔπασχον. patiebar. antur.
ἐπάταξα. percussi.
ἐπατήθην. calcatus sum.
ἔπαυλις. εως. ἡ cõmoratio. suburbiũ
ἐπαύριον. crastinus dies. dies seq̃ns
ἐπαυσάμην. cessaui. quieui.
ἐπαυτοφόρω. In ipso crimine.
ἐπαφρίζω. μ. σω. π. κα. Despumo.
ἐπαχύνθην. incrassatus sum.
ἐπέβαλον. inieci. runt. immisi. rũt.
ἐπέβην. ambulaui. ingressus sum.
ἐπεβίβασα. imposui. ascendere feci.
ἐπέβλεψα. Respexi.
ἐπεγεγράμμην. inscriptus fueram
ἐπεγείρω. μ. ερω. π. κα. excito. contra excito.
ἐπεγίνωσκον. cognoscebam. ant.

ἐπεγνωκέναι. cognouisse. ⌈uit
ἐπεγνωκώς. οτος. ὁ. postq̃ cogno
ἐπέγνων. cognoui.
ἐπεγνώσθην. cognitus fui.
ἐπέδειξα. ostendi. demonstraui
ἐπεδίδουν. Dabam. porrigebam. crescebam. ant.
ἐπεδόθην. traditus. datus sum
ἐπέδωκα. tradidi. dedi.
ἐπεζήτησα. Exquisiui.
ἐπεθέμην. Imposui. impositus fui.
ἐπεθύμησα. Cupiui.
ἐπεθύμουν. cupiebam. ant.
ἐπεί. postquam. quoniam.
ἐπειδή. postquam. quoniam.
ἐπειδήπερ. quoniam. postquam.
ἐπεῖδον. respexi. runt.
ἐπείδω. μ. σω. ϖ. κα. respicio.
ἐπειθόμην. Persuadebar. persuasus fui. obediebam.
ἔπειθον. Persuasi. serunt. Obediui. runt. obediebam. ant.
ἔπειμι. pcurro. vado. aduenio. aggre⌊dior.
ἐπείνασα. Esuriui.
ἐπείπερ. quoniam. postq̃.
ἐπείραζον. Tentabam. ant.
ἐπείρασα. Tentaui.
ἐπειράσθην. tẽtatꝰ suz. exptus sum.
ἐπειρώμην. tentabam. experiebar.
ἔπεισα. persuasi.
ἐπεισαγωγή. ης. ἡ. introductio.
ἐπείσθην. persuasus sum.
ἔπειτα. Deinde. post.
ἐπεῖχον. Intendebam. ant.
ἐπεκάθισα. Imposui. sedere feci.
ἐπεκαλεσάμην. Inuocaui.
ἐπεκαλύφθην. Tectus sum.
ἐπεκάλυψα. Cooperui.
ἐπεκείμην. Instabam.
ἐπέκεινα. Vltra. Supra. trans.
ἐπεκλήθην. Vocatus inuocatus fui. cognominatus fui.
ἐπέκρινα. iudicaui. sententiam tuli.
ἐπελαβόμην Apprehendi.
ἐπέλαβον. apprehẽdi. runt.
ἐπελαθόμην. Oblitus fui.
ἐπελανθανόμην. obliuiscebar.
ἐπελθεῖν. Superuenisse.
ἐπέλθω. supuenia͂. superuenero.
ἐπελθών. οντος. ὁ. postq̃ supuenit
ἐπελεύσομαι. superueniam.
ἐπελήσθην. obliuioni traditus sum.
ἐπέλυον. Enarrabam. exponebam. ant. dimittebam. ant.
ἐπέλυσα. dimisi. exposui. declaraui.

ἐπεμαρτυράμην. Testificatus. testatus sum.
ἐπέμεινα. Mansi.
ἐπεμελήθην. curaui. curam habui.
ἐπέμενον. perseuerabam. ant.
ἐπέμφθην. Missus fui.
ἔπεμψα. Misi.
ἐπενδύτης. ου. ὁ. Tunica.
ἐπενδύω. μ. σω. ϖ. κα. supinduo.
ἐπενεγκεῖν. Intulisse.
ἐπένευσα. annui. concessi.
ἐπένθησα. luxi. planxi. ploraui.
ἐπενοήθην. Inuentus fui. ⌈taui
ἐπενόησα. Intellexi. inueni. excogi
ἐπεξένωσα. Hospitio suscepi. Hospes fui. Hospitaliter cõuersatus sũ.
ἐπεξέρχομαι. μ. σομαι. ϖ. θα. Inuehor. castigo. punio.
ἐπέπεσον. Incidi. irrui. runt.
ἐπέπλησα. Impleui. adimpleui.
ἐπεποίθειν. Fisus fueram.
ἐπεπόνθειν. passus fueram.
ἐπερίσσευον. abundabam. ant.
ἐπερίσσευσα. abundaui.
ἐπέρχομαι. μ. λευσομαι. ϖ. ληλυθα. Superuenio.
ἐπερωτάω. τ ἐπερωτῶ. μ. σω. π. κα. Rogo. interrogo.
ἐπερώτημα. ατος. το. iterrogatio
ἔπεσα. cecidi.
ἐπεσκέφθην. Visitatus fui.
ἐπεσκεψάμην. Visitaui.
ἐπεσκίασα. obumbraui.
ἔπεσον. Cecidi. runt.
ἐπεσπασάμην. assumpsi. attraxi.
ἐπέστειλα. misi. scripsi epistolam.
ἐπέστην. abstiti. superstiti. apparui.
ἐπεστήριξα. confirmaui. firmaui.
ἐπέστησα. constitui. preposui. iſtiti.
ἐπεστράφην. conuersatus sum.
ἐπέστρεψα. cõuersus. reuersuz fui.
ἐπέσχον. permansi. runt.
ἔπεσχε. Attende.
ἐπέταξα. precepi.
ἐπέτειος. α. ον. annuꝰ. a. um. ad annum tantum.
ἐπετετάμην. superextensus fuerã.
ἐπετήδευσα. exercui. colui.
ἐπετίθουν. imponebam. ant.
ἐπετίμησα. Improperaui.
ἐπετίμων. improperabam. ant.
ἐπετράπην. pmissus. cõmissus suz.
ἐπέτρεψα. permisi.
ἐπέτυχον. assecutus sum. runt.
ἐπεφάνην. Apparui.

ἐπέφερον. deferebã. iferebã. ant.
ἐπεφώνουν. Acclamabam. contra clamabam. magis clamabã. ant.
ἐπέφωσκον. illucescebam. ant.
ἐπεχείρησα. conatus sũ. dedi opaz
ἐπεχείρισα. conatus sum. tentaui. in manus tradidi.
ἐπεχείρουν. conabar. antur.
ἐπέχρισα. Vnxi.
ἐπέχω. μ. ξω. π. κα. Intendo. alludo. remaneo.
ἐπήγαγον. Induxi. contraduxi. percussi. afflixi. runt.
ἐπηγγειλάμην. pmisi. pmissꝰ suz
ἐπήγγελμαι. pmissi. pmissus suz.
ἐπήγειρα. excitaui.
ἐπηκολούθησα. subsecutus sum.
ἐπήκουσα. audiui.
ἐπηκροώμην. Audiebam.
ἐπῆλθον. Superueni. runt.
ἐπῄνεσα. Laudaui.
ἔπηξα. Fixi. affixi.
ἐπῆρα. Leuaui. sustuli.
ἐπηρεάζω. μ. σω. ϖ. κα. Calumnior. accuso.
ἐπήρθην. Sublatus sum.
ἐπήρκεσα. auxiliatꝰ sum. opem tuli.
ἐπηρώτησα. Rogaui. interrogaui.
ἐπηρώτων. Interrogabam. ant.
ἐπί. Sub. in. contra.
ἐπίασα. Apprehendi.
ἐπιάσθην. captus. apprehẽsus sum.
ἐπιβαίνω. μ. σομαι. π. ηκα. Ingredior. ascendo.
ἐπιβάλλω. μ. λῶ. π. κα. Immitto adijcio. repeto. ɔtigo. attineo. inijcio
ἐπιβαρύνω. μ. νω. π. ηκα. Aggrauo. onero.
ἐπιβαρῶ. aggrauẽ. onerosus sim.
ἐπιβάς. αντος. ὁ. Postq̃ ingressuz est. ascendit.
ἐπίβασις. εως. ἡ. gressus. incessus.
ἐπιβεβηκώς. οτος. ὁ. Postquam. ascendit. ingressus est.
ἐπιβῆναι. ascendisse.
ἐπιβιβάζω. μ. σω. π. κα. impono.
ἐπιβλέπω. μ. ψω. ϖ. φα. respicio.
ἐπίβλημα. ατος. το. immissio. adiectio.
ἐπιβοάω τ ἐπιβοῶ. μ. ησω. ϖ. κα. acclamo. vociferor. inuoco.
ἐπιβουλή. ης. ἡ. insidie
ἐπίβουλος. ου. ὁ. insidiator.
ἐπιγαμβρεύω. μ. σω. π. κα. Desponso. as.

ἐπιγεγραμμένος.η.ον. Inscriptus superscriptus.a.um.
ἐπίγειος.α.ον. terrenus.a.um.
ἐπιγίγνομαι.μ.σομαι.π.ημαι. aduenio.contingo.euenio.supuenio.
ἐπιγιγνώσκω.μ.σομαι.π.κα. Cognosco.
ἐπιγενόμενος.η.ον. Postquam aduenit.superuenit.contigit.fuit.
ἐπιγνούς.οντος.ὁ.postquam cognouit.
ἐπιγνῶ.cognoscã.cognouero.
ἐπίγνωθι.Scito.
ἐπιγνῶναι.cognouisse.cognoscere.
ἐπίγνως.cognosce.
ἐπιγνωσθήσομαι.cognoscar.
ἐπιγνωσθῶ.cognitus fuero.
ἐπίγνωσις.εως.ἡ.notitia.
ἐπιγνώσομαι.cognoscam.ar.
ἐπιγραφή.ης.ἡ.inscriptio.
ἐπιγράφω.μ.ψω.π.φα.iscribo.
ἐπίδε.aspice.respice.
ἐπιδεής.εος.ὁ.ἡ.indigens.inops.
ἐπιδεικνύω.μ.ξω.π.χα.Ostendo.demonstro.
ἐπιδεῖξαι.ostendisse.demõstrauisse.
ἐπιδέομαι.μ.ησομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
ἐπιδημέω.τ ἐπιδημῶ.μ.σω.π.κα.in patria.in populo sum.
ἐπιδιατάσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.superordino.
ἐπιδιατάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.superordino.
ἐπιδίδωμι.μ.σω.π.κα.Do.porrigo.cresco.
ἐπιδιορθόω.τ ἐπιδιορθῶ.μ.σω.π.κα.corrigo.dirigo.
ἐπίδοξος.η.ον.gloriosus.a.um.
ἐπιδύω.μ.σω.π.κα.Mergor.occido.subruor.induo.
ἐπιδῶ.creuero.profectum fecero.
ἐπιδώσω.dabo.porrigã.augebor.
ἐπιείκεια.ας.ἡ.Modestia.pbitas.Officiositas.
ἐπιεικής.εος.ὁ.ἡ.Modestus.moderatus.a.um.
ἐπιζητέω.τ ἐπιζητῶ.μ.σω.π.κα.inquiro.quero.
ἐπιθανάτιος.α.ον.Destinatus morti.a.um.
ἐπιθεῖναι.Imposuisse.superposuisse.apposuisse.
ἐπιθείς.εντος.ὁ.Postquam imposuit.superposuit.apposuit.
ἐπίθες.impone.superpone.appone.
ἐπίθεσις.εως.ἡ.Impositio.superpositio.appositio.
ἐπιθήσαιμι.Imponam.superponam.apponam.
ἐπιθήσομαι.Apponam.apponar.imponam.superponam.ar.
ἐπιθήσω.iponã.supponã.apponam.
ἐπιθυμέω.τ ἐπιθυμῶ.μ.σω.π.κα.opto.desidero.
ἐπιθύμημα.ατος.το.desiderium.
ἐπιθύμησις.εως.ἡ.cõcupiscentia.desiderium.
ἐπιθυμητής.ου.ὁ.Concupitor.desiderator.
ἐπιθυμητός.η.ον.desiderabilis.e.
ἐπιθυμία.ας.ἡ.cõcupiscẽtia.desiderium.
ἐπιθῶ.imponã.iposuero.apposuero.superposuero.
ἐπικάθημαι.insideo.
ἐπικαθίζω.μ.σω.π.κα.Sedere facio.ad sedendum pono.
ἐπικαλέομαι.τ ἐπικαλοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.inuoco.appello.
ἐπικαλέω.τ ἐπικαλῶ.μ.σω.π.κα.inuoco.cognomino.
ἐπικάλυμμα.τος.το.Coopertimentum.vestimentum.
ἐπικαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Cooperio.vestio.
ἐπικατάρατος.η.ον.maledict⁹.a.ũ.
ἐπίκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.irruo.incumbo.imponor.
ἐπικέκλημαι.inuocaui.Appellaui.inuocatus appellatus sum.
ἐπικεκλήμην.inuocaueram.appellaueram.appellatus τ inuocatus fueram.
ἐπικερδής.εος.ὁ.ἡ.Lucrosus.questuosus.a.um.
ἐπικληθείς.εντος.ὁ.Cognominatus.inuocatus.a.um.
ἐπικοινωνέω.τ ἐπικοινωνῶ.μ.σω.π.κα.Communico.
ἐπικούρειος.α.ον.epicure⁹.a.um.
ἐπικουρία.ας.ἡ.auxiliũ.adiumẽtũ.
ἐπικράνθην.exacerbatus fui.
ἐπικρίνω.μ.νω.π.κα.Iudico.sententiam fero.
ἐπικροάω.τ ἐπικροῶ.μ.σω.π.κα Audio.
ἐπικροτέω.τ ἐπικροτῶ.μ.σω.π.κα.collido.complodo.cõpulso.
ἐπικρυφαῖος.α.ον.obscur⁹.latẽs.
ἐπιλαβέσθαι.apphẽdisse.adhesisse.
ἐπιλαβόμενος.η.ον.Postquã apprehendit.adhesit.
ἐπιλαβοῦ.apprehende.adhere.
ἐπιλάβωμαι.apphẽdero.adhesero.
ἐπιλαθέσθαι.oblitum fuisse.
ἐπιλάθωμαι.obliuiscar.
ἐπιλαμβάνομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.apprehendo.adhereo.
ἐπιλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.apprehendo.accipio.
ἐπιλανθάνομαι.μ.λησομαι.π.σμαι.obliuiscor.
ἐπιλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Eligo.cognominor.
ἐπιλείπω.μ.ψω.π.φα.Desero.relinquo.
ἐπιλέλησμαι.Oblitus fui.
ἐπιλελησμένος.η.ον.oblitus.a.ũ.
ἐπιλησθήσομαι.Obliuioni tradar obliuionem accipiam.
ἐπιλησθῶ.obliuioni tradar.
ἐπιλησμονή.ης.ἡ.obliuio.
ἐπίλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
ἐπίλυσις.εως.ἡ.solutio.iterptatio.
ἐπιλύω.μ.σω.π.κα.Expono.declaro.dimitto.
ἐπιμαρτυρέω.τ ἐπιμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.testor.contestor.
ἐπιμαρτύρομαι.μ.ουμαι.π.μαι.testificor.testor.
ἐπιμέλεια.ας.ἡ.diligentia.cura.
ἐπιμελέομαι.τ ἐπιμελοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.curo.curam habeo.
ἐπιμελῶς.diligenter.
ἐπιμένω.μ.νω.π.κα.pmaneo.pseuero.
ἐπιμίξ.Mixtim.
ἐπιμονή.ης.ἡ.assiduitas.idustria.
ἐπίμοχθος.η.ον.laboriosus.a.um.
ἐπινεύω.μ.σω.π.κα.annuo.innuo.
ἐπινοέω.τ ἐπινοῶ.μ.σω.π.κα.Excogito.comminiscor.
ἐπίνοια.ας.ἡ.Cogitatio.prouidentia.exquisitio.excogitatio.
ἔπινον.bibebam.ant.
ἐπιξενόω.τ ἐπιξενῶ.μ.σω.π.κα.Hospitio suscipio.Hospes sum.hospitaliter conuersor.
ἔπιον.bibi.biberunt.
ἐπιορκέω.τ ἐπιορκῶ.μ.σω.π.κα.peiero.iuro falso.
ἐπιορκία.ας.ἡ.periurium.
ἐπίορκος.ου.ὁ.periurus.
ἐπιοῦσα.ης.ἡ.Sequẽs.veniẽs.f.g.
ἐπιούσιος.α.ον.Quottidianus.supersubstantialis.e.
ἐπιπέμπω.μ.ψω.π.φα.Contramitto.immitto.

ἐπιπεπτωκώς.οτος.ὁ.Postquam superuenit.irruit.incidit.
ἐπιπέσοιμι.incidam.
ἐπιπεσών.οντος.ὁ.postquam procubuit.recubuit.
ἐπιπίπτω.μ.σοῦμαι.π.ωκα.Irruo.incido.
ἐπιπλεῖον.multum.admultum.
ἐπιπλεῖστον.Ultra diu.
ἐπιπλήθω.μ.σω.π.κα.Impleo.
ἐπιπλήττω.μ.ξω.π.χα.increpo.accuso.
ἐπιποθεία.ας.ἡ.cupiditas.
ἐπιποθέω.τ ἐπιποθῶ.μ.σω.π.κα.Cupio.opto.
ἐπιπόθησις.εως.ἡ.desiderium.
ἐπιπόθητος.η.ον.desiderat⁹.a.ũ.
ἐπιπολύ.diu.
ἐπίπονος.η.ον.Laboriosus.a.ũ.
ἐπιπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.aduenio.
ἐπίπρασκον.vendebam.ant.
ἐπιρράπτω.μ.ψω.π.φα.Assuo.vnum cum alio suo.
ἐπιρρίπτω.μ.ψω.π.φα.Superiacio.superimpono.
ἐπίσημος.η.ον.insignis.e.
ἐπίσης.equalis.e.aduerb.
ἐπισιτισμός.ου.ὁ.cibatio.saginatio frumentatio.cibarium.
ἐπισκέπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Uisito.considero.
ἐπισκευάζω.μ.σω.π.κα.paro.preparo.
ἐπισκηνόω.τ ἐπισκηνῶ.μ.σω.π.κα.Inhabito.
ἐπισκιάζω.μ.σω.π.κα.obumbro.
ἐπισκοπέω.τ ἐπισκοπῶ.μ.σω.π.κα.Uisito.considero.speculor.
ἐπισκοπή.ης.ἡ.animaduersio.Uisitatio.consideratio.
ἐπίσκοπος.ου.ὁ.eps.speculator.
ἐπίσον.ου.τό.Additamentum.quod additur ad equãdum põdus.
ἐπισπάομαι.τ ἐπισπῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Attraho.ex pelle.extendo pellem.preputium adduco.
ἐπισπάω.τ ἐπισπῶ.μ.σω.π.κα.attraho.
ἐπίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.scio.intelligo.acquiro.
ἐπιστάς.αντος.ὁ.postquam astitit.supstitit.
ἐπιστάτης.ου.ὁ.pceptor.preses.
ἐπιστέλλω.μ.λω.π.κα.epistolas mitto.scribo.
ἐπιστεύθην.creditus sum.
ἐπίστευον.credebam.ant.
ἐπίστευσα.credidi.
ἐπίστηθι.insta.
ἐπιστήμη.ης.ἡ.scientia.disciplina.
ἐπιστήμων.ονος.ὁ.ἡ.doct⁹.erudit⁹ sciens.
ἐπιστηρίζω.μ.ξω.π.χα.cõfirmo.roboro.
ἐπίστησον.Supersta.
ἐπιστήσω.Uigebo.addam.preficero.instabo.statuã.constituam.firmabo.preficiam.astabo.stem.
ἐπιστοιβάζω.μ.σω.π.κα.Accumulo.struo.
ἐπιστολή.ης.ἡ.epistola.
ἐπιστομίζω.μ.σω.π.κα.reprimo.arguo.
ἐπιστρέφω.μ.ψω.π.φα.Reuertor.
ἐπιστροφή.ης.ἡ.reuersio.cõuersio.
ἐπιστῶ.superueniam.instem.
ἐπιστώθην.creditus.confisus sum.
ἐπισυναγαγεῖν.congregauisse.
ἐπισυνάγω.μ.ξω.π.χα.cõgrego.
ἐπισυναγωγή.ης.ἡ.collectio.
ἐπισυνέστην.contrasteti.contra insurrexi.
ἐπισυνηγμένος.η.ον.cõgregatus.a.ũ.
ἐπισυνίστημι.μ.σω.π.κα.Contra sto.contra insurgo.
ἐπισυντρέχω.μ.ουμαι.π.κα.cõcurro.
ἐπισύστασις.εως.ἡ.Instantia.concursus.conuentus.
ἐπισφαλής.εος.ὁ.ἡ.periculosus.non tutus.incertus.a.um.
ἐπισφαλῶς.periculose.non tuto.infirmiter.
ἐπισχύω.μ.σω.π.κα.inualesco.
ἐπισωρεύω.μ.σω.π.κα.coaceruo.accumulo.
ἐπιταγή.ης.ἡ.preceptum.
ἐπίτασις.εως.ἡ.extensio.ãpliatio.
ἐπιτάσσω.μ.ξω.π.χα.Impero.
ἐπιτάττω.μ.ξω.π.χα.impero.
ἐπιτεθῶ.imponar.
ἐπιτείνω.μ.νω.π.κα.extendo.
ἐπιτελέω.τ ἐπιτελῶ.μ.σω.π.κα.Perficio.facio.
ἐπιτέτραμμαι.Permissus.commissus sum.commissum est mihi.
ἐπιτήδειος.α.ον.necessarius.aptus.a.um.
ἐπιτήδευμα.ατος.το.studiũ.exerciũ.
ἐπιτηδεύω.μ.σω.π.κα.Exerceo.colo.
ἐπιτιθέασιν.imponunt.
ἐπιτίθημι.μ.σω.π.κα.impono.
ἐπιτιμάω.τ ἐπιτιμῶ.μ.σω.π.κα.Impropero.
ἐπιτίμησις.εως.ἡ.Improperium.exprobatio.
ἐπιτίμιον.ου.το.Improperium.
ἐπιτοαυτό.simul.in idipsum.
ἐπιτοπρωΐ.Mane.
ἐπιτρέπω.μ.ψω.π.φα.pmitto.
ἐπιτρέφω.μ.ψω.π.φα.alo.nutrio.
ἐπιτρίς.Ter.
ἐπιτροπή.ης.ἡ.Permissio.
ἐπίτροπος.ου.ὁ.procurator.
ἐπιτυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα.assequor.adipiscor.
ἐπιτυχεῖν.Assecutũ.adeptũ fuisse.
ἐπιτυχία.ας.ἡ.adeptio.assecutio.
ἐπιφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι.Appareo.
ἐπιφαίνω.μ.νω.π.κα.Illumino.appareo.
ἐπιφανής.εος.ὁ.ἡ.manifestus.a.ũ.
ἐπιφάνεια.ας.ἡ.Illustratio.aduentus.apparitio.
ἐπιφαύω.μ.σω.π.κα.Illumino.
ἐπιφέρω.μ.σω.π.κα.defero.infero.
ἐπιφημίζω.μ.σω.π.κα.diffamo.diuulgo.
ἐπιφωνέω.τ ἐπιφωνῶ.μ.σω.π.κα.succlamo.acclamo.magis clamo.
ἐπιφώσκω.Illucco.lucesco.
ἐπιχαίρω.μ.ησομαι.π.μαι.gaudeo ob alterius bonum vel malum.
ἐπίχαρμα.ατος.τό.Irrisio.ludibrium.
ἐπιχειρέω.τ ἐπιχειρῶ.μ.σω.π.κα.conor.
ἐπιχειρίζω.μ.σω.π.κα.Conor.tento.in manus trado.
ἐπιχέω.μ.ευσω.π.κα.Infundo.
ἐπιχορηγέω.τ ἐπιχορηγῶ.μ.σω.π.κα.Suppedito.subministro.
ἐπιχρίω.μ.σω.π.κα.Ungo.
ἐπιών.οντος.ὁ.procedẽs.sequens.
ἐπλανήθην.deceptus sum.erraui.
ἐπλάνησα.decepi.
ἔπλασα.formaui.feci.plasmaui.
ἐπλάσθην.formatus sum.
ἔπλεον.nauigabam.ant.
ἐπλεόνασα.abundaui.
ἐπλεονέκτησα.circumueni.
ἐπλήγην.percussus sum.
ἐπλήθυνα.Multiplicaui.
ἐπληθύνθην.Multiplicatus sum.
ἐπληθυνόμην.multiplicabar.
ἐπλήθυνον.Multiplicaui.runt.Multiplicabam.ant.
ἐπλημμέλησα.peccaui.
ἐπληρούμην.complebar.iplebar.
ἐπλήρουν.cõplebã.iplebã.ant.

ἐπληρώθην. Adimpletus sum.
ἐπλήρωσα. impleui. compleui.
ἔπλησα. Impleui.
ἐπλήσθην. impletus sum.
ἐπλούτησα. Diues factus sum. Ditatus fui.
ἐπλούτισα. diuitem feci.
ἐπλουτίσθην. diues factus sum.
ἔπλυνα. Laui.
ἔπνευσα. Flaui.
ἐπνιγόμην. suffocatus sum. bar.
ἔπνιγον. Suffocabam. ant. suffocaui. strangulaui. runt.
ἐποίησα. feci.
ἐποιησάμην. Feci. factus fui.
ἐποικοδομέω. τ ἐποικοδομῶ. μ. σω. π. κα. superedifico.
ἐποιούμην. fiebam.
ἐποίουν. Faciebam. ant.
ἐποκέλλω. μ. λω. π. κα. Impingo nauem.
ἐπονομάζω. μ. σω. π. κα. Cognomino.
ἐποπτεύω. μ. σω. π. κα. Considero. speculor.
ἐπόπτης. ου. ὁ. Speculator. visor qui videt aliquid.
ἐπόπτομαι. μ. ψομαι. π. μμαι. Inspicio.
ἐπορεύθην. abiui. iui.
ἐπορευόμην. ibam.
ἐπόρθουν. Expugnabam. ant. predabar. antur.
ἐπόρνευσα. fornicatus sum.
ἔπος. εος. το. carmen. versus.
ἐπότιζον. dabam bibere. ant.
ἐπότισα. Dedi potum.
ἐποτίσθην. potatus sum.
ἐπουράνιος. α. ον. celestis. e.
ἐπράθην. Venditus sum.
ἔπραξα. Feci. exegi.
ἔπρεπε. oportebat. decebat.
ἐπρίσθην. Sectus: scissus fui.
ἑπτά. Septem.
ἔπταισα. erraui. offendi.
ἑπτάκις. Septies.
ἑπτακισχίλιος. α. ον. septē mille.
ἑπταπλάσιος. α. ον. septuplus. a. ū
ἑπταπλασίων. ονος. ὁ. ἡ. septuplus. a. um.
ἔπτυσα. Spui.
ἐπτώχευσα. paup: τ mendicus fui.
ἐπυθόμην. interrogaui. sciui.
ἐπυνθανόμην. sciscitabar. interrogabam. sciebam.
ἐπώκειλα. impegi nauem.
ἐπῳκοδόμησα. superedificaui.

ἐπώλησα. Vendidi.
ἐπώλουν. Vendebam. ant.
ἐπωμίς. ιδος. ἡ. hūerale vestis genus
ἐπωρώθην. excecatus sū. iduratus sū.
ἐραστής. ου. ὁ. Amator.
ἐργάζομαι. μ. σομαι. π. μαι. operor.
ἐργασία. ας. ἡ. Operatio. labor operarii. opera. industria.
ἐργατεία. ας. ἡ. officiū. artificiū.
ἐργάτης. ου. ὁ. operarius.
ἐργολαβία. ας. ἡ. Manualis operatio. merces ex labore.
ἔργον. ου. το. opus.
ἐρεθίζω. μ. σω. π. κα. Irrito. prouoco. incito.
ἐρεθισμός. ου. ὁ. incitatio.
ἐρείδω. μ. σω. π. κα. hereo. innitor.
ἐρετίζω. μ. σω. π. κα. eligo. amo. ex opto.
ἐρεύγομαι. μ. ξομαι. π. γμαι. erupto.
ἔρευνα. ης. ἡ. scrutatio. examinatio.
ἐρευνάω. τ ἐρευνῶ. μ. σω. π. κα. Scrutor.
ἐρημία. ας. ἡ. Locus desertus. solitudo.
ἔρημος. η. ον. desertus. a. ū. solus. a. ū.
ἐρημόω. τ ἐρημῶ. μ. σω. π. κα. Vasto. desolo. solitarium facio.
ἐρήμωσις. εως. ἡ. vastitas. desolatio
ἐρίζω. μ. σω. π. κα. contendo. certo.
ἐρίθεια. ας. ἡ. contentio. lis.
ἔριον. ου. το. Lana.
ἔρις. ιδος. ἡ. contentio. dissidium.
ἐρίφιον. ου. το. hedus. hedulus.
ἔριφος. ου. ὁ. hedus.
ἑρμηνεία. ας. ἡ. Interpretatio. stilus dicēdi. character.
ἑρμηνεύω. μ. σω. π. κα. Interpretor. declaro. enarro.
ἑρμῆς. ου. ὁ. Mercurius.
ἑρπετός. η. ον. reptilis. e.
ἐρραβδίσθην. virgis cesus sum.
ἐρράντισα. aspersi.
ἐρραντισμένος. η. ον. aspsus. a. um.
ἐρράπισα. alapis percussi.
ἐρρέθην. dictus sum.
ἔρριξα. scidi. torsi.
ἐρρίζωσα. radicaui. radices ieci.
ἔρριμμαι. piectus. pcipitatus sum.
ἐρριμμένος. η. ον. piectus. iacens.
ἔρριψα. proieci.
ἐρρυσάμην. liberaui.
ἐρρωμένος. η. ον. Validus. a. um. Fortis. e.
ἔρρωσο. vale. cōfirmatus: valēs esto.
ἐρυθραίνω. μ. νῶ. π. κα. rubefacio.

ἐρυθρός. α. ον. ruber. a. um.
ἔρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. venio
ἐρῶ. dicam.
ἐρωτάω. τ ἐρωτῶ. μ. σω. π. κα. rogo. interrogo.
ἐρώτημα. ατος. το. interrogatio.
ἐσάλευσα. moui. agitaui. concussi.
ἐσαλεύθην. commotus. cōcussus sū.
ἐσάλπισα. tuba cecini.
ἔσβεσα. extinxi.
ἐσεβάσθην. colui.
ἐσείσθην. cōmotus sū. cōcussus fui.
ἐσήμανα. significaui.
ἐσθής. ητος. ἡ. vestis.
ἐσθίω. μ. σω. π. κα. manduco.
ἐσίγησα. tacui.
ἐσιώπων. tacebam. ant.
ἐσκανδαλιζόμην. scandalizabar.
ἐσκανδαλίσθην. scādalizatus sū.
ἔσκαψα. effodi.
ἐσκεπάσθην. coopertus sum.
ἐσκευασμένος. η. ον. Preparatus. paratus. a. um.
ἐσκήνωσα. habitaui.
ἐσκίρτησα. exultaui.
ἐσκλήρυνα. induraui.
ἐσκληρυνόμην. Indurabar. induratus sum.
ἐσκόρπισα. dispersi.
ἐσκορπίσθην. dispersus fui.
ἐσκοτίσθην. obscuratus. obtenebratus sum. tenebris obscuratus. a. um.
ἐσκοτισμένος. η. ον. obtenebratus
ἐσκοτωμένος. η. ον. tenebrosus. a. ū
ἐσκυλμένος. η. ον. vexatus. a. um.
ἐσκύλευσα. spoliaui.
ἐσμέν. sumus.
ἐσμυρνισμένος. η. ον. myrrhatus. a. um.
ἔσομαι. ero.
ἐσόμενος. η. ον. futurus. a. um
ἔσοπτρον. ου. το. speculum.
ἐσοφισάμην. Sapienter egi vel sapiens fui.
ἐσοφίσθην. eruditus. sapiens fui.
ἐσπάραξα. conturbaui. laceraui.
ἐσπαργάνωσα. inuolui.
ἐσπαργανωμένος. η. ον. Inuolutus. a. um.
ἐσπαρμένος. η. ον. seminatus. a. um
ἔσπασα. eduxi.
ἐσπατάλησα. libidini operam dedi. libidinosus: luxuriosus fui.
ἔσπειρα. seminaui.
ἔσπεισα. libaui.
ἑσπέρα. ας. ἡ. vespera.

ἔσπευδον. festinabam. ant.
ἔσπευσα. festinaui.
ἐσπιλωμένος. η. ον. maculatus. pollutus. a. um.
ἐσπλαγχνίσθην. misertus sum.
ἐσπούδασα. Sollicitus fui. Dedi operam. laboraui.
ἐστάθην. steti. confirmatus sum.
ἔσται. erit.
ἐστάμαι. stare.
ἐσταυρώθην. crucifixus sum.
ἐσταύρωμαι. crucifixus sum.
ἐσταυρωμένος. η. ον. crucifixus. a. ū
ἐσταύρωσα. crucifixi.
ἐστέ. estis.
ἐστειλάμην. Secessi. profectus fui. possedi. particeps factus fui.
ἐστέναξα. gemui.
ἐστερεώθην. firmatus. cōsolidatus sū
ἐστερέωσα. firmaui. solidaui.
ἐστερήθην. priuatus fui.
ἐστέρησα. priuaui.
ἐστερούμην. firmabar. solidabar.
ἐστεφανωμένος. η. ον. Coronatus. a. um.
ἐστεφάνωσα. coronaui.
ἕστηκα. steti. stare feci. constitui.
ἑστηκώς. οτος. ὁ. postquam stetit. constituit. stare fecit.
ἔστην. steti.
ἐστήριγμαι. firmatus solidatus sum.
ἐστηριγμένος. η. ον. cōfirmatus. a. ū
ἐστήριξα. firmaui.
ἐστηρίχθην. firmatus. stabilitus sū.
ἔστησα. steti. statui. stare feci.
ἐστί. est.
ἐστράφην. conuersus fui.
ἔστρεψα. cōuersus sū. cōuerti. redii.
ἐστρηνίασα. delitiatus. luxuriatus sū
ἐστρωμένος. η. ον. stratus. a. um.
ἐστρώννυον. sternebam. ant.
ἔστρωσα. straui.
ἔστω. Sit. esto.
ἐσυκοφάντησα. Male τ fraudulēter quesiui.
ἐσύλησα. predatus sum.
ἔσυρα. traxi. vi compuli.
ἐσφάγην. occisus. iugulatus sum.
ἐσφαγίσθην. occisus. iugulatus sū.
ἐσφαγισμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφαγμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφάλην. erraui.
ἔσφαλον. erraui.
ἐσφράγισα. signaui. sigillū iposui.

ἐσφραγισμένος. η. ον. Signatus sigillo. a. um.
ἐσχάρα. ας. ἡ. focus. craticula.
ἐσχατόγηρος. α. ον. Senex. vltime senectutis. decrepitus. a. um.
ἔσχατος. η. ον. vltimus. a. um.
ἐσχάτως. extreme. nouissime.
ἔσχε. habe.
ἔσχηκα. habui.
ἐσχηκώς. οτος. ὁ. postquā habuit.
ἐσχίσθην. Scisus. diuisus sum
ἔσχον. habui. habuerūt. potui. runt.
ἔσχω. habeam. possim.
ἔσω. intra.
ἐσωζόμην. saluabar.
ἔσωθεν. intrinsecus.
ἐσώθην. saluatus sum.
ἔσωσα. saluaui.
ἐσώτερος. α. ον. interior. us.
ἐτάζω. μ. σω. π. κα. Exquiro. scrutor. examino.
ἑταιρίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. meretrix sum.
ἑταῖρος. amicus. equalis.
ἐτάκην. delicui. liqfactus fui. defluxi.
ἐτάνυσα. extendi.
ἔταξα. ordinaui.
ἐταξάμην. constitui.
ἐταπείνωσα. Humiliaui.
ἐτάραξα. perturbaui. commoui.
ἐταρασσόμην. perturbabar. commouebar.
ἐτάρασσον. turbabam. ant.
ἐταράχθην. Turbatus sum.
ἐτάφην. sepultus sum.
ἐτέθην. positus fui.
ἐτεθνήκειν. Mortuus fueram.
ἐτεκνοτρόφησα. filios educaui.
ἔτεκον. peperi. runt.
ἐτελειώθην. perfectus. cōsumatus sū
ἐτελείωσα. consumaui. perfeci.
ἐτέλεσα. perfeci. finiui.
ἐτελέσθην. perfectus. finitus fui.
ἐτελεύτησα. mortuus sum: finiui.
ἑτερόγλωσσος. η. ον. Res aliene lingue.
ἑτεροδιδασκαλέω. τ ἑτεροδιδασκαλῶ. μ. σω. π. κα. aliter doceo.
ἑτεροζυγόω. τ ἑτεροζυγῶ. μ. σω. π. κα. iugum duco.
ἕτερος. α. ον. alter. alius. a. ud.
ἑτέρως. aliter.
ἐτέχθην. natus sum.
ἐτηκόμην. liquefiebam.
ἐτήρησα. seruaui.

ἐτηρούμην. seruabar.
ἐτήρουν. seruabam. ant.
ἔτι. vltra. amplius. item. preterea.
ἐτίθουν. ponebam. ant.
ἔτιλλον. vellebā. euellebā. ant.
ἐτίμησα. honoraui.
ἐτιμησάμην. appreciaui.
ἐτιμωρησάμην. cruciaui. torsi.
ἑτοιμάζω. μ. σω. π. κα. paro.
ἑτοιμασία. ας. ἡ. preparatio.
ἕτοιμος. η. ον. paratus. a. um.
ἑτοίμως. prompte.
ἐτόλμησα. ausus fui.
ἐτόλμων. audebam. ant.
ἔτος. εος. το. annus.
ἔτρεχον. currebā. āt. cucurri. runt.
ἐτροποφόρησα. mores alicuius sustinui.
ἐτρύγησα. vindemiaui.
ἐτρύφησα. delitiatus sum.
ἐτρυχόμην. torquebar.
ἐτύθην. immolatus sum.
ἐτυμπανίσθην. Suspensus. excoriatus. lignis cesus. interfectus sum.
ἔτυπτον. percutiebam. ant.
ἐτύπωσα. figuraui. formaui. ipressi.
ἐτύφλωσα. excecaui.
εὖ. bene.
εὐαγγελίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. Euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγελίζω. μ. σω. π. κα. euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγέλιον. ου. το. Nuncius. bonus nuncius. euangelium.
εὐαγγελιστής. ου. ὁ. Euangelista. nunciator. boni nunciator.
εὐαρεστέω. τ εὐαρεστῶ. μ. σω. π. κα. placeo.
εὐάρεστος. η. ον. placitus. a. um.
εὐαρέστως. placenter.
εὐγένεια. ας. ἡ. nobilitas generis.
εὐγενέστερος. α. ον. nobilior. us.
εὐγενής. εος. ὁ. ἡ. nobilis. generosus
εὔγεος. α. ον. fertilis. e.
εὐδία. ας. ἡ. serenitas.
εὐδοκέω. τ εὐδοκῶ. μ. σω. π. κα. volo. letor. cōplaceo mihi i aliq re.
εὐδοκία. ας. ἡ. Beneplacitum. complacitum. voluntas. letitia.
εὐδοκιμέω. τ εὐδοκιμῶ. μ. σω. π. κα. Approbo.
εὐδράνεια. ας. ἡ. bonus τ psper rerum euentus.
εὔελπις. ιδος. ὁ. ἡ. homo bone spei.
εὐεξία. ας. ἡ. bona habitudo. sanitas

ἐυεργεσία.ας.ἡ.beneficium.
ἐυεργετέω.τ ἐυεργετῶ.μ.σω.π κα.benefacio alij.prosum.
ἐυεργέτης.ου.ὁ.benefactor.
ἐυεργετικός.η.ον.benefactiuꝰ.a.ū
ἔυζωνος.η.ον. Strenuus.leuis.succinctus.a.um.
ἐυηγγελιζόμην.Euangelizabam. bonam nunciabā.nunciabam.
ἐυηγγελισάμην. Euangelizaui. bona nunciaui.nūciaui.nūciatꝰfui.
ἐυηγγελίσθην. Euangelizatus.p̄dicatus sum.
ἐυηγγελισμένος.η.ον.Nunciatus.euangelizatus.predicatus.[a.ū
ἐυηργέτησα.bñfeci. bñficio affeci.
ἐυηρεστηκέναι.placuisse.
ἐυηρεστησα.placui.
ἐυθαρσής.εος.ὁ.ἡ. Confidēs.audax.qui est bono animo.
ἐυθεῖα.recta.
ἔυθετος.η.ον.Aptus.dispositus.cōmodus.opportunus.placitus. Approbatus.a.um.
ἐυθέως.statim. [ctu.
ἔυθραυστος.η.ον.fragilis.facilis fra
ἐυθυδρομέω.τ ἐυθυδρομῶ.μ.σω.π.κα.recto cursu peruenio.
ἐυθυμέω.τ ἐυθυμῶ.μ.σω.π.κα.letor.bono animo sum.
ἔυθυμος.η.ον.letus.a.um.
ἐυθυμότερος.α.ον.Letior. meliori animo.
ἐυθύνω.μ.νω.π.κα.dirigo.
ἐυθύς.α.υ.rectꝰ.a.ū.confestim.
ἐυθύτης.ητος.ἡ.directio.
ἐυκαιρέω.τ ἐυκαιρῶ.μ.σω.π.κα.habeo tēpus vel oportunitatez.vaco.do operam.
ἐυκαιρία.ας.ἡ.opportunitas.
ἔυκαιρος.α.ον.opportunus.a.um.
ἐυκαίρως.opportune.
ἐυκλεής.εος.ὁ.ἡ.gliosus.a.um.
ἔυκλεια.ας.ἡ.claritas.gloria.
ἐυκοπώτερος.α.ον.facilior.us.
ἐυκοσμία.ας.ἡ.Honestas morum: probitas.lenitas.
ἔυκυκλος.η.ον.bene curuatus.perfecte circulatus.a.um.
ἐυλάβεια.ας.ἡ.Reuerentia.timiditas.formido.
ἐυλαβέομαι.τ ἐυλαβοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Metuo.reuereor.euito.
ἐυλαβής εος.ὁ.ἡ. Timoratus.cautus.religiosus.a.um.
ἔυλαλος.η.ον.bene loquens.
ἐυλογέω.τ ἐυλογῶ.μ.σω.π.κα Benedico.
ἐυλογητός.η.ον.benedictus.a.ū.
ἐυλογία.ας.ἡ.benedictio.
ἐυμαθῶς.docte.sapienter.
ἐυμαρῶς.faciliter.sine querela.
ἐυμελής.εος.ὁ.ἡ.suauis.e.
ἐυμενῶς.hilariter.lete.beniuole
ἐυμετάδοτος.η.ον.liberalis.e.
ἐυμορφία.ας.ἡ.pulchritudo.
ἔυμορφος.η.ον.pulcher.a.um.
ἐυνοέω.τ ἐυνοῶ.μ.σω.π.κα. beniuolus sum.
ἔυνοια.ας.ἡ.beniuolentia.
ἔυνους.ου.ὁ.beniuolus.amicus.
ἐυνουχίζω.μ.σω.π.κα. eunuchuz facio.
ἐυνουχίσθην.eunuchus factus suz
ἐυνοῦχος.ου.ὁ.Eunuchus.i.custos cubilis.spado.
ἐυοδία.ας.ἡ.psperitas.bōa fortūa.
ἐυοδόομαι.τ ἐυοδοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.prosperum iter habeo.bene placeo.
ἐυοδόω.τ ἐυοδῶ.μ.σω.π.κα.prosperor.τ prosperū alium facio.
ἐυάρεδρος.α.ον.q bñ assistit τ astat
ἐυπειθής.εος.ὁ.ἡ. Suadibilis.subditus.a.um.obediens.
ἐυπερίστατος.η.ον.circunstans
ἐυπερίστημι.μ.σω.π.κα.circumsto.asto.
ἐυποιέω.τ ἐυποιῶ.μ.σω.π.κα. Benefacio alij.
ἐυποιΐα.ας.ἡ. bñficētia in aliuz.
ἐυπορέω.τ ἐυπορῶ.μ.σω.π.κα. Abundo.abundantem aliuz facio.
ἐυπορία.ας.ἡ. Abundantia.victus acquisitio.
ἐυπράττω.μ.ξω.π.χα.Beneago.bono statu sum.
ἐυπρέπεια.ας.ἡ. decor.honestas.
ἐυπρεπέστερος.α.ον. pulchrior.speciosior.us.
ἐυπρεπής.εος.ὁ.ἡ.pulcher.speciosus.decens.
ἐυπρεπῶς. Diligenter. decenter.pulchre.
ἐυπρόσδεκτος.η.ον.acceptus.gratus.a.um.
ἐυπροσήγορος.α.ον. Qui bene loquitur.vel bonum habet nomen.
ἐυπροσωπέω.τ ἐυπροσωπῶ.μ.σω.π.κα.placeo.
ἐυρέθην.inuentus sum.
ἐυρεῖν.inuenisse.
ἔυρεμα.ατος.το.Inuentio.
ἔυρεσις.εως.ἡ.inuentio.
ἔυρημα.ατος.το.inuentio.
ἐυρήσω.inueniam.
ἐυρίσκω.μ.σω.π.κα.inuenio.
ἐυροκλύδων.ωνος.ὁ.euroclydō.
ἔυρον.inueni.
ἔυρρωστος.η.ον. Beneualens.sanus.prosper.a.um.
ἐυρρώστως.fortiter.valenter.
ἐυρύχωρος.α.ον.spaciosꝰ.latꝰ.a.ū
ἔυρω.inuenero.
ἐυρών.οντος.ὁ.postquam inuenit
ἐυσέβεια.ας.ἡ.pietas.
ἐυσεβέω.τ ἐυσεβῶ.μ.σω.π.κα.pius τ religiosus sum.
ἐυσεβής.εος.ὁ.ἡ.piꝰ τ religiosꝰ.a.ū
ἐυσεβῶς.pie.religiose.
ἔυσημος.η.ον.Manifestus.notus.insignis.honestus.a.um.
ἔυσπλαγχνος.η.ον. misericors.
ἐυστάθεια.ας.ἡ.firmamentum.stabilimentum. [a.uz
ἐυσταθής.εος.ὁ.ἡ.stabilis.firmus.
ἔυστοχος.η.ον.directus. directe emissus.
ἐυσχημόνως.Verecunde. Honeste.grauiter.prudenter.
ἐυσχημοσύνη.ης.ἡ.Honestas.grauitas.prudentia.
ἐυσχήμων.ονος.ὁ. Nobilis.prudens. grauis.cautus.honestus.
ἐυτελέστερος.α.ον.Tenuior. exilior.contemptibilior.us.
ἐυτελής.εος.ὁ.ἡ. Exilis. tenuis.parui precij contemptibilis.e.
ἔυτηκτος.η.ον.facilis liquefactu.e.
ἐυτόνως.constanter.assidue.
ἐυτραπελία.ας.ἡ.Scurrilitas.ridicula narratio.
ἐυφημία.ας.ἡ.bona fama.
ἔυφημος.η.ον. Qui habet bonam famam vel bona verba.
ἔυφθαρτος.η.ον.corruptibilis.e.
ἐυφορέω.τ ἐυφορῶ.μ.σω.π.κα Uberes fructus fero. multiplico in fructibus.
ἐυφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Letor.epulor.
ἐυφραίνω.μ.νω.π.κα. Letari facio.letifico.
ἐυφροσύνη.ης.ἡ.exultatio.letitia.
ἐυφυής.εος.ὁ.ἡ.ingeniosus.a.uz.
ἔυχαρις.εως.ὁ.ἡ.grōsꝰ. vēustꝰ.a.ū
ἐυχαριστέω τ ἐυχαριστῶ.μ.σω.π.κα.gratias ago.
ἐυχαριστία.ας.ἡ.gratiarū actio.
ἐυχάριστος.η.ον. gratus.a.um.
ἐυχερῶς.Faciliter.
ἐυχή.ης.ἡ.oratio.preces.
ἔυχομαι.μ.ξομαι.π.μαι.Oro p̄cor.preces fundo.
ἐύχρηστος.η.ον.vtilis.e.
ἐυψυχέω.τ ἐυψυχῶ.μ.σω.π.κα.Bono animo sum.
ἐυωδία.ας.ἡ.bonus odor.
ἐυώνυμος.η.ον.Sinister a.um
ἔφαγον.comedi.runt.
ἐφάλλομαι.μ.ουμαι.π.λμαι. Insilio.impetum facio.
ἐφανερώθην.ostensus sum.apparui
ἐφανερωσα.manifestaui.
ἐφάνην.Apparui.
ἐφάπαξ.semel.
ἔφασκον.affirmabam.ant.
ἐφεισάμην.peperci.
ἐφέλκω.μ.ξω.π.χα.attraho.
ἐφέξω.Intendam.
ἐφερόμην.Ferebar.
ἔφερον.ferebam.portabam.ant.
ἐφέστηκα.institi.preses fui.astiti.
ἐφεστώς.ωτος.ὁ. Postq̄ astitit.institit.preses fuit.
ἐφευρετής.ου.ὁ.Inuentor.
ἐφημερία.ας.ἡ.Regio.tribus.ministerium diei.
ἐφήμερος.α.ον.quottidianus.a.uz
ἔφην.dixi.
ἔφθασα.preueni.
ἐφθεγξάμην.locutus sum.
ἔφθειρα.corrupi.
ἐφικέσθαι.puenisse.consecutū fuisse.
ἐφικνέομαι τ ἐφικνοῦμαι.μ.ξομαι.π.ιγμαι.Peruenio. Consequor.adipiscor. [ui.
ἐφίλησα.amaui.osculatꝰfui.consue
ἐφιλίασα.amicꝰ fui.amicitiā habui
ἐφίλουν.Amabam. ant.osculabar.antur.assuetus eram.ant.
ἐφιμώθην.obmutui.
ἐφίμωσα.obmutescere feci.
ἐφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.insto
ἐφίστημι.μ.σω.π.κα. Asto.supsto.appareo.insto.
ἐφοβήθην.Timui.
ἐφοβούμην.Timebam.
ἐφόβουν.Terrebam.ant.
ἐφόνευσα.occidi.
ἐφόρεσα.portaui.
ἐφόσον.Quandiu.
ἔφραξα.Obturaui.sepiui.
ἐφρόνησα.Sapiens fui.
ἐφρόνουν.Sapiebam.ant.
ἐφρουρούμην.Custodiebar.
ἐφρούρουν.custodiebam.ant.
ἐφρύαξα.fremui.
ἐφύβριστος.η.ον.cōtumeliosꝰ.a.ū
ἔφυγον.fugi.runt.
ἐφύλαξα.custodiui.
ἐφυλαξάμην.Custodiui. custoditus suz.seruaui.seruatus sum.
ἐφυλάχθην.seruatus fui.
ἐφυσιώθην.inflatus sum.
ἐφύτευον.plantabam.ant.
ἐφύτευσα.plantaui.
ἐφώνησα.vocaui.clamaui.
ἐφωνησάμην.clamaui.vocaui.
ἐφώνουν.clamabā. vocabam. ant.
ἐφώτισα.illuminaui.
ἐφωτίσθην.illuminatus sum.
ἔχαιρον.gaudebam.ant.
ἐχαλάσθην. Demissus submissus
ἐχάραξα.Sculpsi. [deiectus fui.
ἐχάρην.gauisus fui.
ἐχαρισάμην.donaui.gratificatꝰ sū.
ἐχαρίσθην. gratia impletus sum.
ἐχαρίτωσα.gratia impleui.
ἔχθιστος.η.ον.inimicissimus.a.uz.
ἔχθρα.ας.ἡ.inimicitie.arum.
ἐχθραίνω.μ.νω.π.κα.Inimicitias exerceo.inimicus sum.
ἐχθρός.α.ον.inimicus.a.um.
ἐχθρότατος.η.ον.inimicissimꝰ.a.ū
ἔχιδνα.ης.ἡ. Uipera.
ἔχις.εως.ἡ.Uipera.
ἐχλεύαζον.irridebā.subsānabā.āt.
ἔχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι.Teneor ab aliqua re.adhereo illi.
ἐχόμενος.η.ον.Consequens. proximus.vicinus.a.um.
ἐχορήγησα.prebui. suppeditaui.
ἐχορτάσθην. Saturatus fui.
ἐχρηματίσθην.oraculo monitꝰfui.
ἐχρησάμην.Usus sum.
ἔχρισα.vnxi.
ἐχρισάμην.vnctus fui.vnxi.
ἐχρώμην.vtebar.
ἔχω.μ.ξω.π.κα.Habeo.possum.
ἐχωρίσθην.diuisꝰ scisus fui.discessi.
ἐψευδομαρτύρουν. falsū testīoī
ἐψευσάμην.mētitꝰsū. [ū dicebā.āt
ἐψευσάμην.mentitus sum.
ἐψηλάφησα.cōtrectaui.palpaui.
ἐψώμισα.alui.paui.
ἑωθινός.η.ον.matutinus.a.um.
ἑώρακα.Uidi.
ἑωράκειν.Uideram.
ἑωρακέναι.Uidisse.
ἑωρακώς.οτος.ὁ.postquam vidit.
ἑώρων.Uidebam.ant.
ἕως.vsqz.
ἕωσκάτω.vsqz deorsum.
ἕωσπότε.vsqz quo.
ἕωσότου.Dum.quoad.
ἕως οὗ.donec.
ἕως τοῦ νῦν.Usqz nunc.
ζάω τ ζῶ.μ.σω.π.κα. Uiuo.
ζεστός.η.ον.calidꝰ. feruidꝰ.a.um.
ζεῦγος.εος.το.Iugum.par.
ζευκτηρία.ας.ἡ.iunctura.
ζέω τ ζῶ.μ.σω.π.κα.ferueo.
ζῆ.Uiuit.
ζῆλος.ου.ὁ.zelus.emulatio.
ζηλόω τ ζηλῶ.μ.σω.π.κα.zelo.emulor.imitor.
ζήλωσις.εως.ἡ zelus
ζηλωτής.ου.ὁ.zelotes.emulator.imitator.
ζημία.ας.ἡ.detrimentum.damnum.
ζημιόω τ ζημιῶ.μ.σω.π.κα.punio. mulcto.damnifico.
ζήσας.αντος.ὁ.postq̄ vixit.
ζητέω τ ζητῶ.μ.σω.π.κα.Quero.
ζήτημα.ατος.το.questio. inquisitio
ζήτησις.εως.ἡ.questio.
ζιζάνια.ας.ἡ.zizania.
ζόφος.ου.ὁ.tenebre.arum.
ζυγός.ου.ὁ.Iugum.
ζυγόσταθμος.η.ον. Quod appē
ζύμη.ης.ἡ.fermētū. [dit i statera.
ζυμόω τ ζυμῶ.μ.σω.π.κα.fermē
ζῶ.Uiuo.viuam. [to.as.
ζωγραφία.ας.ἡ.pictura.
ζωγρέω.τ ζωγρῶ.μ.σω.π.κα. Uenor.capio. capio viuum.
ζωή.ης.ἡ.Uita.
ζῶν.ῶντος.ὁ.Uiuens.
ζώνη.ης.ἡ.zona.
ζώννυμι.μ.σω.π.κα.Cingo.
ζωννύω.μ.σω.π.κα.cingo.
ζωογονέω τ ζωογονῶ.μ.σω.π.κα.Uiuifico.
ζωοποιέω τ ζωοποιῶ.μ.σω.π.κα.Uiuifico.
ζῶσα.ης.ἡ.Que viuit.
ζώσω.Cingam.
ζωτικός.η.ον.Uitalis.e.

ἤ.aut.vel.quam.nisi.an. potiusq́.magisq́. [dum q.qua.

ᾗ.Cui.femini.gener. quatenus.secun=

ἦ.profecto.sit.fuerit.

ἤγαγον.duxi.runt.

ἠγαλίασα.letatus fui.

ἠγαλλιασάμην.exultaui.

ἠγανάκτησα.indignatus sum. conquestus sum. [rebã.ãt.

ἠγανάκτουν.Querebar.moleste fe

ἠγαπήθην.Amatus fui.

ἠγαπηκώς.οτος.ὁ.postq́ amauit.

ἠγαπημένος.η.ον. amat9.dilect9.

ἠγάπησα.amaui. [a.um.

ἠγάπων.amabam.ant.

ἠγγάρευσα.coegi tanq́ prefectus.vim feci.

ἤγγιζον.appropinquabam.ant.

ἤγγικα.appropinquaui.

ἤγγισα.appropinquaui.

ἤγειρα.Suscitaui.

ἡγεμονεύω.μ.σω.π.κα. Sũ prefes vel princeps.

ἡγεμονία.ας.ἡ.principatus.impiũ

ἡγεμών.ονος.ὁ.princeps.dux.

ἡγέομαι τ ἡγοῦμαι. μ. σομαι.ω.ημαι.Dux sum.puto.

ἠγέρθην.excitat9 sũ.surrexi.

ἡγίασα.Sanctificaui.

ἡγιάσθην.sanctificatus sum.

ἡγίασμαι.sanctificatus sum.

ἡγιασμένος.η.ον.sctificatus.a.uz.

ἡγνικώς.οτος.ὁ. postquam sanctificauit.purgauit.castificauit.

ἡγνισμένος.η.ον.sctificat9.purifica [tus.a.um

ἠγνόησα.ignoraui.

ἠγνόουν.ignorabam.ant.

ἡγόμην.ducebar.

ἠγόραζον.emebam.ant.

ἠγόρασα.Emi.

ἠγοράσθην.Emptus sum.

ἠγορασμένος.η.ον.Emptus.a.ũ.

ἡγούμενος.η.ον.dux. prepositus.

ἠγρύπνησα.Uigilaui.

ἠγωνιζόμην.decertabã.decertarez.

ἠγώνισμαι.pugnaui.certaui.cõtẽdi

ἡδὲ.Illa autem.

ἥδε.Hec.

ᾔδειν.sciueram.scissem.

ἡδέως.iucunde libenter.

ἤδη.Iam. [grauatus.a.ũ.

ἠδικημένος.η.ον.iiuriã pass9. lesus

ἠδίκησα.lesi.offẽdi.iniuriam feci.

ἥδιστος.η.ον. Dulcissimus iucundissimus.a.um.

ἥδομαι.μ.σομαι.π.μαι. letor.delector.

ἡδονή.ης.ἡ.voluptas.vitium.

ἡδυνάμην.potui.

ἠδυνήθην.potui.

ἡδύνω.μ.νω.ω.κα. Dulcoro.as.Dulce aliquid facio.

ἡδύοσμον.ου.το. menta herba.

ἡδύς.εως.ὁ.dulcis.e.

ἠθέλησα.Uolui.

ἦθος.εος.το.Mos.

ἧκα.Misi.

ἠκαιρούμην.occupatus eram.

ἤκμασα.florui.vigui.maturui.

ἠκολούθησα.Secutus sum.

ἠκολούθουν.sequebar.sequebãtur

ἤκουσα.audiui.

ἤκουον.audiebam.ant.

ἠκούσθην.auditus fui.

ἠκούτισα.audire feci.

ἠκριβάσθην.Diligenter examinat9 fui.approbatus fui.

ἠκρίβωσα.diligenter didici.

ἠκύρωσα.irritum feci. anihilaui.

ἥκω.μ.ξω.π.χα.Uenio.

ἡλάμην.desilij.insilij.

ἠλαττώθην.diminutus fui.

ἠλαττωμένος.η.ον. Minoratus.diminutus.a.um.

ἠλάττωσα.minui. inferiorem feci.

ἠλαττόνησα.defui.minus fui.

ἠλαυνόμην.agebar. impellebar.

ἠλεήθην.recept9 sũ in misericordiaz

ἠλεημένος.η.ον.Qui misericordiã adeptus est.a.um.

ἠλέησα.Misertus fui.

ἤλειφον.vngebã.ant.vnxi. runt.

ἤλειψα.vnxi.

ἠλευθέρωσα.libertatem dedi.libertate donaui.

ἦλθον.veni.runt.

ἡλικία.ας.ἡ.Statura.etas.

ἡλίκος.η.ον.quantus.a.um.

ἥλιος.ου.ὁ.Sol.

ἡλκωμένος.η.ον.vlcerosus.a.um.

ἤλλαξα.mutaui.commutaui.

ἠλλοίωσα.mutaui.alienaui.

ἠλλόμην.exiliebam.

ἧλος.ου.ὁ.clauus.

ἤλπιζον.Sperabam.ant.

ἤλπικα.Speraui.

ἠλπικέναι.sperauisse.

ἠλπικώς.οτος.ὁ.postq́ sperauit

ἤλπισα.Speraui.

ἡμάρτανον.peccabam.ant.

ἡμάρτηκα.peccaui.

ἥμαρτον.peccaui.runt.

ἡμᾶς.nos.accusat.

ἡμεῖς.nos.nomina.

ἠμέλησα.neglexi.

ἤμελλον.Futurus eram.ant.

ἦμεν.fuimus.

ἡμέρα.ας.ἡ.dies.

ἡμερόω τ ἡμερῶ.μ. σω.ω.κα.mansuefacio.

ἡμέτερος.α.ον.noster.a.um.

ἤμην.Fui.fueram.eram.

ἡμιθανής.εος.ὁ.ἡ.semimortu9.a.ũ

ἡμίθνητος.η.ον.Semimortu9.a.ũ.

ἡμῖν.nobis.

ἥμισυ.εος.το.Dimidium.

ἡμιώριον.ου.το.semihora.dimidium hore. [auxiliũ tuli.

ἠμυνάμην.Ultionem feci.vĩdicaui.

ἠμφιεσμένος.η.ον.vestitus.a.um.

ἡμῶν.nostrũ.geni.plu.pnois ἐγώ.

ἦν.eram.fui.erat fuit.

ἥν.quam.accu.sing.femini. generis.

ἠνάγκαζον.cogebam.ant.

ἠνάγκασα.compuli.coegi.

ἠναγκάσθην.coactus sum.

ἤνεγκα.tuli.

ἤνεγκον.attuli.runt.

ἤνεσα.laudaui.

ἠνεσχόμην.sustinui.toleraui.

ἠνέχθην.allatus fui.

ἠνεώχθην.apertus fui.

ἠνοίγην.apertus fui.

ἤνοιξα.Aperui.

ἠνοίχθην.apertus fui.

ἠντληκώς.οτος.ὁ.postq́ hausit.

ἠξίουν.rogabã. dignũ putabã. ant.

ἠξίωσα.rogaui.dignum reputaui.

ἠξίωμαι.rogatus fui.dignus. reputatus fui.

ἠπατήθην.deceptus fui.

ἠπείθησα.non credidi.

ἠπείθουν.non credebam.ant.

ἠπείλουν.minabar.antur.

ἤπιος.α.ον.Mansuetus. mitis.contrarius bellicoso.

ἠπίστησα.non credidi.

ἠπίστουν.non credebam.ant.

ἠπόρουν. Dubitabam. impotens inops eram.ant.

ἡπτόμην.Tangebam.

ἦρα.Tuli.accepi.abstuli.

ἠρλα[illegible]μένος.η.ον.Pollutus.leprosus.fuligine repletus.a. um.

ἠρέθισα.puocaui.irritaui.incitaui.

ἤρεμος.η.ον.quietus.tacitus. a.um
ἤρεσα.placui.
ἤρεσκον.placebam.ant.
ἠρέτισα.amaui.exoptaui.elegi.
ἠρημώθην.desolatus.solus fctũs sũ.
ἠρημωμένος.η.ον.Desolatus. soli
 tarius factus. a.um.
ἠρήμωσα.solitarium aliquid feci.
ἤρθην. sublatus fui.
ἠρίθμημαι.numeratus fui.
ἠριθμημένος.η.ον.numerat⁹.a.um
ἠρίστησα.pransus fui.
ἤρκησα.Satisfeci.satisfui.
ἠρμένος.η.ον.sublatus.a.um.
ἡρμοσάμην.aptaui.Conglutinaui.
ἤρνημαι.negaui.
ἠρνημένος.η.ον.postq̃ negauit.
ἠρνησάμην.negaui.
ἠρνούμην.negabam.
ἠρξάμην.cepi.incepi.
ἡρπάγην.raptus fui.
ἥρπασα.rapui.
ἠρτυμένος.η.ον.conditus.a.um.
ἠρχόμην.veniebam.
ἠρώτησα.rogaui.interrogaui.
ἠρώτων.rogabam.ant.
ἧς. Cuius.articulus postpositiu⁹.f.g.
ἦς. fuisti.cras.fueris.
ᾖσα.iui.
ἦσαν.fuerunt.erant.
ἠσέβησα.impie egi.impius fui.
ἦσθα.cras.fuisti.
ἠσθένησα.egrotaui . infirmus . im=
 potens fui.
ἠσθένουν.Egrotabam . infirmus .i
 potens eram.ant.
ἤσθιον.manducabam.ant.
ᾐσθόμην.Sensi.
ἠσπαζόμην.salutabam.
ἠσπασάμην.salutaui.
ἠστόχησα.erraui.aberraui.
ἡσυχάζω.μ.σω.π.κα.taceo.
ἡσυχία.ας.ἡ.Silentium.
ἡσύχιος.α.ον.Tacitus.a.um.
ἠσφαλισάμην.muniui.custodiui.
ἠτάκτησα.Inquietus fui.praue ⁊ ini
 que egi.
ᾔτηκα.petiui.
ᾔτησα.petiui.
ᾐτησάμην.petiui.petitus fui.
ἠτιμάσθην.inhonoratus fui.
ἠτιμωμένος.η.ον.inhonorat⁹.a.ũ.
ἥτις.que.singul.num.
ἡτοίμασα.paraui.
ἡτοίμασμαι.paratus fui.
ἡτοιμασμένος.η.ον.paratus.a.ũ.
ᾐτούμην.petebar
ἡττάομαι.⁊ ἡττῶμαι.μ.σομαι.
 π.μαι.vincor.profligor.
ἥττημα.ατος.τό.deuictio.pfligatio
ἥττων.ονος.ὁ.ἡ.Minor.us.
ἤτω.Sit. [cui.letatus sum.
ηὐδόκησα. Volui . bene compla=
ηὐλιζόμην.Diuertebam.habitabã.
 morabar. degebam.
ηὔλισα.tibia cecini.
ηὐλίσθην.mansi.habitaui.
ηὐλόγουν.benedicebam.ant.
ηὐξάμην.optaui.precatus sum.
ηὔξανον.Crescebam.ant. creui .
 crescere feci.runt.
ηὔξησα.creui.
ηὐφράνθην.Letatus fui.
ηὐχαρίστουν.gratias agebam.ant
ηὐχόμην.optabam.precabar.
ἠφανισμένος.η.ον. Deletus.euer
 sus.e medio sublatus.a.um.
ἤφιον.Sinebam.ant.
ἠχέω.⁊ ἠχῶ.μ.σω.π.κα. sono.as.
ἤχθην.ductus fui.
ἠχμαλώτευσα.captiuaui .capti=
ἠχμαλώτισα.captiuaui.[uũ duxi.
ἦχος.εος.τό.sonus.fama.
ἠχρειώθην.inutilis factus sum.
ἡψάμην.Tetigi.
θάλασσα.ης.ἡ.mare.pontus. [lo
θάλπω.μ.ψω.π.φα.foueo.refocil
θαμβέω.⁊ θαμβῶ.μ.σω.π.κα.
 Deum timeo.admiror.
θάμβος.εος.τό.pauor . stupiditas.
 admiratio magna.
θανάσιμος.η.ον.mortifer. letalis.e
θανατηφόρος.α.ον. Letifer.morti
 fer . letalis. e.
θάνατος.ου.ὁ.Mors.
θανατόω.⁊ θανατῶ.μ.σω.π.κα.
 Interficio.interimo.
θάπτω.μ.ψω.π.φα. Sepelio.
θαρρέω.⁊ θαρρῶ.μ.σω.π.κα.
cõfido.fido.fiduciã habeo.bono aĩo sũ
θαρσέω.⁊ θαρσῶ.μ.σω.π.κα.
 confido.fido.bono animo sum.
θάρσος.εος.τό.fiducia.audacia.
θαυμάζω.μ.σω.π.κα.admiror.
θαυμάσιος.α.ον.mirabilis.e.
θαυμαστός.η.ον.mirabilis.e.
θαυμαστόω.⁊ θαυμαστῶ.μ.
 σω.π.κα.In admirationẽ verto.ad
 mirari facio.
θεά.ας.ἡ.dea.
θεαθῆναι.visum fuisse.
θεάομαι.⁊ θεῶμαι.μ.σομαι.π.
 μαι.Video. [Spectaculum fio.
θεατρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
θέατρον.ου.τό.spectaculum.
θεία.ας.ἡ.diuinitas.
θεία.ας.ἡ.amita.
θεῖναι.posuisse.
θειώδης.εος.ὁ.ἡ. sulfureus. a.um.
θεῖον.ου.τό.sulfur.diuinitas.
θεῖος.α.ον.diuinus.a.um.
θεῖος.ου.ὁ.Auunculus.
θειότης.τος.ἡ.diuinitas.
θείς.εντος.ὁ.postq̃ posuit.
θέλημα.ατος.τό.Voluntas.
θέλησις.εως.ἡ.Voluntas.
θέλω.μ.σω.π.κα.Volo.
θέμα.τος.τό.positio.
θεμέλιον.ου.τό.fundamentum.
θεμελιόω.⁊ θεμελιῶ.μ.σω.π.
 κα.fundo.as.
θέμενος.η.ον.postq̃ posuit.
θεοδίδακτος.η.ον.doct⁹ a deo.a.ũ
θεομαχέω.⁊ θεομαχῶ.μ.σω.π.
 κα.pugno contra deum . resisto vo
 luntati diuine.
θεομάχος.η.ον.repugnans deo.
θεόπνευστος.η.ον. A deo inspira
θεός.ου.ὁ.ἡ.deus.dea. [tus.a.um.
θεοσέβεια.ας.ἡ. pietas. cultus erga
 deum. [a.um
θεοσεβής.εος.ὁ.ἡ.pius religiosus.
θεοστυγής.εος.ὁ.ἡ.odibilis deo.e
θεότης.ητος.ἡ.diuinitas.
θεραπεία.ας.ἡ.sãitas.cult⁹.familia.
θεραπεύω.μ.σω.π.κα. Medeor.
 colo.veneror.seruio.letifico.
θερίζω.μ.σω.π.κα.Meto.
θερισμός.ου.ὁ.Messis.
θεριστής.ου.ὁ.Messor.
θερμαίνω.μ.νω.π.κα.calefacio.
θέρμη.ης.ἡ.calor.
θερμότης.ητος.ἡ.calor.
θέρος.εος.τό.Estus.calor.
θές.pone.
θέσθε.ponite.
θέσις.εως.ἡ.positio.
θεσμός.ου.ὁ.positio.lex.
θέσο.pone. [aspicio.
θεωρέω.⁊ θεωρῶ.μ.σω.π.κα.
θεωρία.ας.ἡ.spectaculũ.cõsideratio
 speculatio. [torium.
θήκη.ης.ἡ.Theca.Vagina. reposi=
θηλάζω.μ.σω.π.κα. lacto. sugo.
θήλεια.ας.ἡ.femina.

θῆλυ.εος.το.Femininum.
θημωνία.ας.ἡ.Cumulus.
θήρ.ρος.ὁ.Fera.
θήρα.ας.ἡ.Venatio.
θηρεύω.μ.σω.π.κα.venor.
θηρευτής.ου.ὁ.venatori⁹.venator.
θηριομαχέω.τ θηριομαχῶ.μ.σω.ϖ.κα.Cum bestijs pugno.
θηρίον.ου.τό.Bestia.fera.
θησαυρίζω.μ.σω.π.κα.Thesaurizo.repono. [riῦ.
θησαυρός.ου.ὁ.thesaur⁹.reposito
θήσω.ponam.
θίγω.μ.ξω.π.χα.Tango.
θλάω.τ θλῶ.μ.σω.ϖ.κα.frango
θλίβω.μ.ψω.π.φα.premo.
θλίψις.εως.ἡ.tribulatio.pressura.
θνήσκω.μ.ουμαι.ϖ.κα.morior.
θνητός.η.ον.Mortalis.e.
θοίνας.ου.ὁ.deuorator.
θορυβέω.τ θορυβῶ.μ.σω.ϖ.κα.Turbo.tumultuor.
θόρυβος.ου.ὁ.Tumultus.
θρασύς.εος.ὁ.Audax.
θραῦσις.εως.ἡ.commotio.fractio.
θραύω.μ.σω.π.κα.Frango.
θρέμμα.τος.το.pecus.
θρηνέω τ θρηνῶ.μ.σω.ϖ.κα.Lamentor.lugeo.
θρῆνος.ου.ὁ.luctus.eiulatus.
θρησκεία.ας.ἡ.religio.
θρησκεύω.μ.σω.π.κα.colo.adoro
θρῆσκος.η.ον.religiosus.a.um.
θριαμβεύω.μ.σω.π.κα.triũpho.in triumphum duco.
θρίξ.χός.ἡ.pilus.capillus.
θροέομαι.τ θροοῦμαι.μ.σομαι ϖ.μαι.turbor.moueor.
θρόμβος.ου.ὁ.Gutta.
θρόνος.ου.ὁ.thronus.sedes.
θροῦς.ου ὁ.tumultus.
θυγάτηρ.ος.ἡ.filia.
θυγάτριον.ου.το.filiola.
θύϊνος.η.ον.Thyinus.a.um.hoc ē. ex thya arbore.
θυμηρέστερος.α.ον.Gratior.acceptior.us. [ratio.aromatizatio.
θυμίαμα.ατος.to.suffimētũ.euapo
θυμιατήριον.ου.το.turibulum.
θυμιάω.τ θυμιῶ.μ.σω.π.κα.suffio.aromatizo.
θυμομαχέω.τ θυμομαχῶ.μ.σω.π.κα.iratus sum.indignor.
θυμόομαι.τ θυμοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.irascor.

θυμός.ου.ὁ.ira.furor.animus.
θυμώδης.εος.ὁ.ἡ.Furiosus.pronus ad iram.iracundus.a.um.
θύρα.ας.ἡ.ostium.
θυρεός.ου.ὁ.Scutum.
θυρίς.ιδος.ἡ.Fores.
θύρωμα.ατος.το.ianua. [trir.
θυρωρός.ου.ὁ.ἡ.Janitor.vel iani
θυσία.ας.ἡ.Sacrificium.victima.
θυσιάζω.μ.σω.π.κα.Sacrifico.
θυσιαστήριον.ου.το.Altare.sacrificatorium.
θύω.μ.σω.π.κα.sacrifico.immolo.oc
θῶ.ponam.ponerem. [cido.
θώραξ.κος.ὁ.lorica.pect⁹.thorax.
ἴαμα.ατος.το.Curatio.sanatio.remedium.requies. [Medeor.sano.
ἰάομαι.τ ἰῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.
ἴασις.εως.ἡ.Sanitas.
ἴασπις.δος.ἡ.iaspis.lapis ꝓciosus
ἰατρός.ου.ὁ.Medicus.
ἴδε.Ecce.
ἰδέα.ας.ἡ.Aspectus.
ἰδεῖν.Vidisse.
ἴδετε.Videte.
ἴδιος.α.ον.proprius.a.um.
ἰδιώτης.ου.ὁ.Indoctus.priuatus.plebeius.idiota.
ἰδού.Ecce.
ἱδρώς.ωτος.ὁ.Sudor.
ἴδω.Videam.videro.
ἰδών.οντος.ὁ.postquam vidit.
ἱερατεία.ας.ἡ.Sacerdotium.
ἱεράτευμα.ατος.το.Sacerdotiũ
ἱερατεύω.μ.σω.π.κα.sacerdotio fungor.
ἱερεύς.εος.ὁ.sacerdos.
ἱερόν.ου.το.Templum.
ἱεροπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Sanctus.sanctis decens.
ἱερός.α.ον.Sacer.a.um.
ἱεροσυλέω.τ ἱεροσυλῶ.μ.σω.π.κα.Sacra furor.sacrilegiũ cōmitto.
ἱερόσυλος.η.ον.Sacrilegus.a.ũ
ἱερωσύνη.ης.ἡ.Sacerdotium.
ἵημι.μ.σω.π.κα.Mitto.
ἱκανός.η.ον.Dignus.sufficiens.multus.a.um.
ἱκανότης.τος.ἡ.Sufficientia.abundantia.
ἱκανόω.τ ἱκανῶ.μ.σω.π.κα.Idoneum τ sufficientem facio.
ἱκετεία.ας.ἡ.Supplicatio.
ἱκετεύω.μ.σω.ϖ.κα.Supplico.
ἱκετηρία.ας.ἡ.Supplicatio.

ἱκέτης.ου.ὁ.Suppler.
ἰκμάς.δος.ἡ.Humor.
ἱλαραίνω.μ.ρω.π.κα.Exhilaro.letifico.as.
ἱλαρός.α.ον.Letus.a.ũ.hilaris.e
ἱλαρότης.τος.ἡ.hilaritas.letitia.
ἱλαρόω.τ ἱλαρῶ.μ.σω.π.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλαρύνω.μ.σω.ϖ.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλάσκομαι.μ.σομαι.π.μαι.propitius sum.
ἱλασμός.ου.ὁ.propitiatio.
ἱλαστήριον.ου.το.Propitiatio.purgamentum.
ἵλεως.ω.ὁ.ἡ.propitius.a.
ἱμάρτωσις.εως.ἡ.Contextus.innexio.colligatio.
ἱμάς.αντος.ὁ.Lorum.corrigia.
ἱματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Induor.vestior.
ἱμάτιον.ου.το.vestis.
ἱματισμός.ου.ὁ.vestimētũ.vestit⁹
ἱμείρομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Desidero.
ἵνα.vt. [dero.
ἱνατί.Ut quid.cur.
ἴνδαλμα.τος.το.simulachrum.
ἰοβόλος.η.ον.Venenosus.qui venenum emittit.
ἰόομαι.τ ἰοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι Eruginē cōtraho.erugine cōsumor.
ἰός.ου.ὁ.venenũ.erugo metallorũ.
ἱππεύς.εος.ὁ.Eques.
ἵππος.ου.ὁ.equus.
ἶρις.δος.ἡ.Arcus celestis tempore pluuie.
ἰσάγγελος.ου.ὁ.equalis angelis
ἴσημι.cognosco.scio.
ἴσθι.esto.mane.
ἴσος.η.ον.equalis.par.
ἰσότης.τος.ἡ.Equalitas.
ἰσότιμος.η.ον.Equalis honoris.e.
ἰσόψυχος.η.ον.Unanimis.e.
ἱστάω.τ ἱστῶ.μ.σω.π.κα.Constituo.statuo.
ἵστημι.μ.σω.π.κα.Statuo.stare facio.consisto.sto.
ἵστησα.statui.
ἱστορέω.τ ἱστορῶ.μ.σω.π.κα.Video.narro.
ἰσχυρός.α.ον.Fortis.e.
ἰσχυρότερος.α.ον.Fortior.us.
ἰσχύς.υος.ἡ.Fortitudo.vis.
ἰσχύω.μ.σω.π.κα.Possum.valeo
ἴσως.Forte.

ἰχθύδιον.ου.το.pisciculus.
ἰχθύον.ου.το.piscis.
ἰχθύς.υος.ὁ.piscis.
ἰχνευτής.ου.ὁ.Qui per aliena vestigia vadit.
ἰχνεύω.μ.σω.π.κα.inuestigo.
ἴχνος.εος.το.vestigium.
ἰῶτα.Jota littera greca.
καγώ.τ ego.
καζω.μ.σω.π.κα.Pulcher τ ornatus sum.orno.
καθά.sicut.queadmodũ.
καθαίρεσις.εως.ἡ.destructio.
καθαιρέω.τ καθαιρῶ.μ.σω.ϖ.κα.destruo.depono.demitto.
καθαίρω.μ.ρω.π.κα.purgo.
καθάπερ.quemadmodum.
καθάπτω.μ.ψω.π.φα.inuado.
καθαρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Mundo.purgo. [tudo.mundities.
καθαριότης.τος.ἡ.puritas.pulchri
καθαρισμός.ου.ὁ.emundatio.purgatio.
καθαρός.α.ον.Mundus.a.um.
καθαρότης.τος.ἡ.emundatio.purgatio. [Sedes.
καθέδρα.ας.ἡ.Cathedra.Sella.
καθέζομαι.μ.ουμαι.π.μαι.sedeo.
καθεῖλον.deposui.destruxerunt.
καθείς.νος.ὁ.singulus.vnusquisq̃.
καθέκαστα.sigillatim.
καθελεῖν.Deposuisse.deduxisse.demisisse.destruxisse.
καθέλω.deposuero.demisero.
καθελών.οντος.ὁ.Postq̃ deposuit.destruxit.
καθέν.νος.το.singula.
καθεξῆς.ex ordine.deinceps.
καθεύδω.dormio.
καθεύρεμα.τος.το.inuētio.inuētũ.
καθηγητής.ου.ὁ.Ductor.dux.magister.princeps.
καθῆκα.demisi.submisi.
καθήκει.decet.conuenit.
καθῆκεν.decet.oportet.
καθῆκον.οντος.το.Conueniens.consentaneum.quod decet.
κάθημαι.sedeo.
καθήμενος.η.ον.sedens.
καθημέραν.quotidie
καθημερινός.η.ον.quottidian⁹.a.ũ
καθῆψα.inuasi.
καθιέμενος.η.ον.demissus.a.um.
καθίζω.μ.σω.π.κα.sedeo.sedere facio.

καθίημι.μ.σω.π.κα.demitto.submitto. [forsum volo.
καθίπταμαι.μ.σομαι.π.μαι.de
καθίστημι.μ.σω.π.κα.constituo.
καθιστάω.τ καθιστῶ.μ.σω.π.κα
καθόλου.oino.gñaliter. [deduco.
καθοπλίζω.μ.σω.π.κα.armo.armis munio. [conspicio.video.
καθοράω.τ καθορῶ.μ.σω.π.κα.
καθόσον.quaten⁹.in quãtũ.quanto.
καθότι.quia.eo quod.
κάθου.sede.
καθυστερίζω.μ.σω.ϖ.κα.Defraudor.
καθωπλισμένος.η.ον.armat⁹.a.ũ
καθώς.Ut.sicut.
καί.Et.
καίγε.Et.etsi.quamuis.
καινίζω.μ.σω.π.κα.inouo.renouo
καινός.η.ον.Nouus.a.um.
καινότερος.α.ον.recentior.iunior.
καινότης.ητος.ἡ.nouitas.
καίπερ.quamuis.quanquam.
καιρός.ου.ὁ.Tempus.
καίτοι.atqui.etquidem.
καίτοιγε.quamuis.quanquam.
καίω.μ.σω.π.κα.cõburo.accendo.
κακεῖ.et illic.
κακεῖθεν.et illinc.
κακεῖνος.η.ον.τ ille.a.ud.
κακοήθεια.ας.ἡ.malignitas.malitia.crīma
κακοδαιμονία.ας.ἡ.infortunũ.malus stat⁹
κακοήθεια.ας.ἡ.mal⁹ mos.malignitas. [π.κα.male loquor.maledico.
κακολογέω.τ κακολογῶ.μ.σω
κακόμοχθος.η.ον.Qui vanũ τ malum laborem perpetitur.
κακοπάθεια.ας.ἡ.crĩma.infelicitas
κακοπαθέω.τ κακοπαθῶ.μ.σω.π.κα.laboro.erumnas tolero.
κακοπάθητος.η.ον.mala pass⁹ ē.
κακοποιέω.τ κακοποιῶ.μ.σω.ϖ.κα.malefacio.
κακοποιός.ου.ὁ.malefactor.
κακοπραγία.ας.ἡ.Infelicitas.aduersitas.malignitas.
κακότεχνος.η.ον.fraudulētus.a.ũ.
κακοῦργος.ου.ὁ.malefactor.nocēs
κακουχέομαι.τ κακουχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.laboro.tristor.
κακόω.τ κακῶ.μ.σω.ϖ.κα.male tracto.affligo.ad malũ prouoco.
κακῶς.male.
κάκωσις.εως.ἡ.afflictio.
καλαμάομαι.τ καλαμῶμαι.μ.

σομαι.π.μαι.colligo spicas post messores.
καλάμη.ης.ἡ.stipula.
κάλαμος.ου.ὁ.arundo.
καλέω.τ καλῶ.μ.σω.ϖ.κα.voco.
καλλιέλαιον.ου.το.Oliua legitima.ad differentiam silustris.
καλλιεργέω.τ καλλιεργῶ.μ.σω.π.κα.bene operor.iusta facio.
καλλίων.ονος.ὁ.ἡ.melior.pulchrior. [cies.
καλλονή.ης.ἡ.Pulchritudo spe
κάλλος.εος.το.pulchritudo.
καλοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Doctor bone doctrine.
καλοποιέω.τ καλοποιῶ.μ.σω ϖ.κα.Bonum facio [honest⁹.a.ũ
καλός.η.ον.bonus.a.um.pulcher.
καλύπτω.μ.ψω.π.φα.cooperio.
κάλυμμα.ατος.το.velamen.
καλῶς.Bene.
κάμηλος.ου.ὁ.camelus.
κάμινος.ου.ὁ.fornax.caminus.
καμμύω.μ.σω.π.κα.claudo oculos
κάμοι.τ mihi.
κάμπτω.μ.ψω.π.φα.flecto.curuo.
κάμω.laborem.fatiger.
κἄν.Et si.quamuis.
κανών.ονος.ὁ.Regula.
καπηλεύω.μ.σω.π.κα.Cauponor.diuendo.negocior.
κάπηλος.ου.ὁ.caupo.diuenditor.negociator. [migo.
καπνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.fu
καπνός.ου.ὁ.Fumus.
καρδία.ας.ἡ.cor. [gnitor.
καρδιογνώστης.ου.ὁ.cordiũ co
καρποόομαι.τ καρποῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.colligo fructus.
καρπός.ου.ὁ.fructus.
καρποφορέω.τ καρποφορῶ.μ.σω.ϖ.κα.fructifico.fructum fero.
καρποφόρος.α.ον.fructifer.a.ũ.
κάρπωσις.εως.ἡ.Libatio.oblatio fructuum.sacrificium.
καρτάλλος.ου.ὁ.cophinus acutus a parte inferiori.
καρτερέω.τ καρτερῶ.μ.σω.ϖ.κα.Sustineo.
κάρφος.εος.το.festuca.
κασσίτηρος.ου.ὁ.Stannum.
κατά.Secundum.contra.iuxta.ab.super.ante.ex.per.coram.
κατάβα.descēde. [do.
καταβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.descē

καταβάλλω.μ.λω.π.κα. Deiicio.decido.allido.deprimo.derelinquo.immitto.
καταβαρύνω.μ.νω.π.κα. aggrauo.onero. [dit.
καταβάς. αντος.ὁ. postq̃ descen
καταβάσιος.α.ον. Descensorius.a.um.qui descendit.
κατάβασις.εως.ἡ.descensus.
καταβάτω.descendat.
καταβέβηκα.descendi. [scendit.
καταβεβηκώς. οτος.ὁ.postq̃ de-
κατάβηθι.descende.
καταβῆναι.descendisse.
καταβήσομαι.descendam.
καταβιβάζω.μ.σω.π.κα. Deduco.deprimo. [ciferatio.
καταβόησις.εως.ἡ. Clamor vo-
καταβολή.ης.ἡ.constitutio.
καταβραβεύω.μ.σω.π.κα.seduco
καταβραχύ.paulatim.
καταβρώσκω.μ.σω.π.κα. Comedo.depasco.
καταβῶ. descendam. descendero.
κατάγαγε.deduc.effunde.
καταγαγεῖν. Deduxisse.detulisse ab alto deorsum.
καταγάγω.pducā.deducā.educam.
καταγαγών.οντος.ὁ. Postq̃ p duxit.detulit.deduxit.eduxit.
καταγάλλομαι.gaudeo.
καταγγελεύς.εος.ὁ. nunciator.
καταγγέλλω.μ.λω.π.κα. Nuncio.as.
καταγέλαστος.η.ον. Ridiculus. ridendus.risu dignus.a.um.
καταγελάω.ꝛ καταγελῶ.μ.σω π.κα.derideo.
καταγινώσκω. μ.σομαι.ϖ.κα. Accuso.reprehendo.
καταγνώμην.ex sententia.aduer.
καταγνωσθήσομαι.reprehendar. condēnabor.
κατάγνωσις.εως.ἡ. Reprehensio. condemnatio.
καταγράφω. μ. ψω.π.φα. describo.
κατάγω.μ.ξω.π.χα. Subduco.deduco.frango.produco.
καταγωνίζομαι. μ.σομαι.π.μαι Debello.vinco.
καταδαπανάω.ꝛ καταδαπανῶ μ.σω.ϖ.κα. Consumo.expendo.
καταδεσμεύω.μ.σω.ϖ.κα. Ligo.alligo.vicio.

καταδέω.μ.σω.π.κα. Ligo.
κατάδηλος.η.ον.manifestus.a.um
καταδικάζω.μ.σω.π.κα. cōdēno.
καταδίκη.ης.ἡ.condemnatio.
καταδιώκω.μ.ξω.π. χα. Persequor.sector.
καταδουλόω.ꝛ καταδουλῶ. μ.σω.π.κα. Subiicio.in seruitutem redigo.
καταδυναστεύω.μ.σω.π.κα.potentia abutor.opprimo.
κατάθεμα.ατος.το. maledictum.
καταθεματίζω.μ.σω.π. κα. Detestor.
καταθέσθαι. Depositum fuisse. Deposuisse.prestitisse.
καταθλίβω.μ.ψω.π.φα. Opprimo.affligo.comprimo.
καταιγίς.δος.ἡ.procella.
καταισχύνομαι.μ. ουμαι. ϖ. μαι. Erubesco.
καταισχύνω.μ.νω.π.κα. Confundo,erubescere facio.deturpo.
κατακαήσομαι.ardebo.vrar. [vro
κατακαίω.μ.σω. π.κα. Ardeo.
κατακαλύπτω.μ.ψω.π.φα. Cooperio.velo.
κατακαυθήσομαι. Comburar.
κατκαῦσαι.combusisse.
κατακαύσω.comburam.
κατακαυχάομαι.ꝛ κατακαυχῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Glorior cōtra aliquem.
κατάκειμαι.μ.σομαι.π. μαι. Iaceo.discumbo.accumbo.
κατακέκριμαι. Damnatus. condēnatus sum.
κατακλάω.ꝛ κατακλῶ.μ.σω.π. κα. Frango.
κατάκλειστος.η.ον. Clausus.inclusus. a.um.
κατακλείω.μ.σω.π.κα. Claudo. includo.incarcero.
κατακληρολοτέω.ꝛ κατακληρολοτῶ.μ.σω.ϖ.κα. sorte distribuo.
κατακληρονομέω.ꝛ κατακληρονομῶ.μ.σω.π.κα. Heres alicuius rei sum.hereditate acquiro. heredem facio. [recumbo.
κατακλίνομαι.μ.νουμαι.π.μαι
κατακλύζω.μ.σω.π.κα.inūdo.
κατακλυσμός.ου.ὁ.cataclysmus inundatio.
κατακολουθέω.ꝛ κατακολουθῶ.μ.σω.ϖ.κα. Sequor.
κατακόπτω.μ.ψω.π.φα. Scindo. [cipito
κατακρημνίζω.μ.σω.ϖ.κα. Pre
κατάκριμα.ατος.το.condēnatio.
κατακρίνω.μ.νω.π.κα. condēno.
κατάκρισις.εως.ἡ. condemnatio. damnatio.
κατακρύπτω.μ.ψω.π.φα. Cooperio.occulto.
κατακυριεύω.μ.σω.π.κα. dnor.
καταλαβόμενος.η.ον. Postquam comprehendit.sciuit.
καταλάβω.cōprehēdā.sciā. sciuero
καταλαλέω. ꝛ καταλαλῶ. μ. σω.π.κα. Detraho. maledico.
καταλαλιά.ας.ἡ. detractio.
κατάλαλος.ου.ὁ. detractor. murmurator.
καταλαμβάνω. μ. ψομαι. ϖ. μμαι.deprehendo.comprehendo. comperio.scio.
καταλάμπω.μ.ψω.π.φα. fulgeo.luceo.
καταλανθάνομαι.μ. σομαι. ϖ. ησμαι.obliuiscor. [nūero.
καταλέγω.μ.ξω.π.χα. recenseo.
κατάλειμμα.ατος.το. Reliquie. quod reliquum est.
καταλείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
καταλελειμμένος.η.ον.relict9.a.ū
καταλήσομαι.obliuiscar.
καταληφθήσομαι.comprehendar
καταλήψομαι.cōprehēdā. itelligā
καταλιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.as
καταλιμπάνω.relinquo.
καταλιπών.οντος.ὁ.postq̃ reliqt.
καταλλαγή.ης.ἡ. reconciliatio.
καταλλάττω.μ.ξω.π.χα.reconcilio. [Reputo.connumero.
καταλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι
κατάλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
κατάλυμα. ατος.το. Diuersoriū.
κατάλυτος.η.ον. Hospes.
καταλύω.μ.σω.π.κα. Soluo.destruo.diuerto.
κατάμαθε.disce considera.
καταμανθάνω. μ. σομαι.π. κα. Considero.disco.inspicio.
καταμαρτυρέω.ꝛ καταμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα. contratestificor.
καταμένω.μ.νω.π.κα. maneo.
καταμόνας.solus.aduerb.
καταμωκάομαι. ꝛ καταμωκῶμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι. illudo

irrideo.
καταναλίσκω.μ.ωσω. ϖ. ωκα. Consumo.expendo.
καταναλῶσαι. cōsūpsisse.expēdisse
καταναλώσω. consumā.expendā.
καταναρκέω. ꝛ καταναρκῶ. μ. σω.π.κα. Grauis. onerosus sum.
κατανεύω.μ.σω.π.κα. annuo.
κατανοέω.ꝛ κατανοῶ.μ.σω. π. κα. Considero.
κατανόησις.εως.ἡ. Consideratio. cogitatio. [κα.peruenio.
καταντάω.ꝛ καταντῶ.μ.σω.π.
κατανυγήσομαι.compungar.
κατάνυξις.εως.ἡ. compunctio.
κατανύττω.μ.ξω.π.χα. Compungo.pungo.
καταξιόω.ꝛ καταξιῶ. μ. σω. ϖ. κα. Dignum reputo.dignor.rogo.
καταπατέω.ꝛ καταπατῶ.μ.σω π.κα. Conculco. [latio.
κατάπαυσις.εως.ἡ.reqes. refocil
καταπαύω.μ.σω.π. κα. Cesso. quiesco. cessare facio. comprimo. coherceo.
καταπεσών.οντος.ὁ.postq̃ procidit. deorsum cecidit.
καταπέτασμα.ατος.το. Velum.
καταπίνω.μ.σω.π.κα. Absorbeo. bibo.deglutio.
καταπίπτω.μ.σουμαι.π.κα. procido.deorsum cado.
καταπλέω.μ.σω.π. κα. Nauigo.
καταπληγμός.ου.ὁ. Percussio. plaga.
καταποθῶ.absorbear. deglutiar.
καταπονέομαι. ꝛ καταπονοῦμαι.μ.σομαι. ϖ. μαι. opprimor.
καταποντίζω.ϖ.σω.π.κα. Mergo.obruo.precipito in mare.
καταπίω. absorbeā.deglutiam.
καταπρόσωπον.e regione.coram.
καταπτήσσω .μ.ξω.ϖ. χα. Timeo.formido.terreo.
κατάρα.ας.ἡ.maledictio.
καταράομαι. ꝛ καταρῶμαι . μ. σομαι.ϖ.μαι. Maledico.execror.
κατάρατος.η.ον.maledictus. a.ū.
καταργέω.ꝛ καταργῶ.μ.σω.π. κα. Occupo.euacuo.soluo.
καταριθμέω. ꝛ καταριθμῶ. μ. σω.ϖ.κα. Numero.
καταρρηγνύω.μ.ξω.π.γα. Contrascindo.effundo.immitto.
καταρρίπτω.μ. ψω.π.φα. Demitto.deiicio. precipito.
καταρτάω.ꝛ καταρτῶ. μ.σω.π. κα. Apto.adapto.
κατάρτησις.εως.ἡ.adaptatio.
καταρτίζω.μ.σω.π. κα. Reficio. perficio.
καταρτισμός.ου. ὁ. Consumatio.perfectio.
κατασείω.μ.σω.π.κα. Signū manufacio.concutio.innuo.
κατασκάπτω.μ.ψω.π.φα. suffodio.diruo.
κατασκευάζω.μ.σω.π.κα. preparo.paro.facio.fabrico.
κατασκεύασμα.τος.το.fabricatio. preparatio.
κατασκηνόω. ꝛ κατασκηνῶ. μ. σω.π.κα.habito.maneo.
κατασκήνωσις.εως. ἡ. Nidus. habitatio. mansio.
κατασκιάζω.μ.σω.π.κα. obūbro.
κατασκοπέω. ꝛ κατασκοπῶ.μ. σω.π.κα.considero.exploro.
κατάσκοπος.ου.ὁ.cōsiderator,explorator. [circūuenio.insidior.
κατασοφίζομαι.μ.σομαι.π.μαι
κατασπεύδω.μ.σω.π.κα.festino
κατασταθήσομαι.constituar.
κατάστασις.εως.ἡ. cōtradictio.resistentia. [sedo.
καταστέλλω.μ.λω.π.κα.cōprio
κατάστημα.τος.το.hit9.cōstitutio
καταστῆσαι.constituisse.
κατάστησον.constitue.
καταστήσω.constituam.
καταστολή.ης.ἡ. habitus. vestis.
καταστρέφω.μ.ψω.π. φα. euerto. destruo.
καταστρηνιάω.ꝛ καταστρηνιῶ. μ.σω.π.κα. Inordinate ꝛ luxuriose viuo.
καταστροφή.ης.ἡ.subuersio.
καταστρωννύω. μ. σω. ϖ. κα. Substerno.sterno.
κατασύρω.μ.ρω.π.κα. traho.
κατασφάττω.μ.ξω.π.χα. obtrunco interficio. [gno.as.sigillo.as.
κατασφραγίζω.μ.σω.π.κα. Si
κατάσχεσις.εως.ἡ. possessio. apprehensio.detentio.
κατάσχω.habeam.possideam.
καταταῦτα.eodem modo.
καταττί.in quo.in qua re.
κατατίθημι.μ.σω.π.κα. Presto. depono.

κατατομή.ης.ἡ.concisio.
κατατρέχω.μ.ουμαι.π.ηκα. Decurro.
κατατρίβω.μ.ψω.π. φα. cōtero.
κατατρώγω. μ. ουμαι.comedo deuoro.
καταυγάζω.μ.σω.π.κα.illumio.
κατάφαγε.comede.
καταφάγομαι.comedam.
καταφάγω.comedam. comedero.
καταφαγών.οντος.ὁ. postquam comedit.
καταφέρομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. Deprimor.mergor.
καταφέρω.μ.σω.ϖ.κα.deprimo Contrafero. [Aufugio.
καταφεύγω. μ. ουμαι. ϖ. γα.
καταφθείρω.μ.ρω.π.κα.corrūpo.
καταφθορά.ας.ἡ.corruptio.
καταφιλέω.ꝛ καταφιλῶ.μ.σω ϖ.κα.osculor. amo. consuesco.
καταφλέγω.μ.ξω.ϖ.χα.cōburo
καταφρονέω.ꝛ καταφρονῶ. μ. σω.π.κα.contemno.
καταφρόνησις.εως.ἡ.cōtemptus
καταφρονητέος.α.ον. Despiciendus.contemnendus.a.um.
καταφρονητής.ου.ὁ.contemptor
κατάφρων.νος.ὁ.ἡ.insensatus.a.ū
καταφυγών.οντος.ὁ. postquam confugit. [to.as.
καταφυτεύω.μ.ψω.π.φα. plan
καταχέω.μ.σω.ϖ. κα.effundo.
καταχθόνιος.α.ον. Terrestris.infernus.subterraneus.a.um.
καταχράομαι. ꝛ καταχρῶμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι.abutor.male utor.
κατάχρεος.α.ον. Subditus.subiectus.a.um.
καταχρίω.μ.σω.π.κα. vngo.lino
καταψεύδομαι. μ. σομαι. ϖ. σμαι. mentior.
καταψευσμός.ου.ὁ. Falsum testimonium.calumnia falsa.
καταψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero
κατεάγω.frangerer.
κατέαξα. Fregi.
κατεάξω.confringam. frangam.
κατέβαινον.descendebam.ant.
κατεβάρησα.grauaui.molest9 fui.
κατέβην. Descendi.
κατεγέλων.deridebam.ant.
κατέγνων. reprehēdi.condemnaui.
κατεγνωσμένος.η.ον.reprehensus. reprehensibilis.e.

κατελαϖαρνήθην. consumptus. expensus fui.
κατέλησα. alligaui.
κατελίκασα. condemnaui.
κατελίωξα. psecutus. psecutus fui.
κατέλραμον. decurri. runt.
κατελυράστευσα. Oppressi. subiugaui. potentia abusus sum.
κατέθηκα. deposui.
κατείλωλος. η. ον. idolis seruiens.
κατειλημμένος. η. ον. Comprehēsus. a. um.
κατειληφέναι. comprehendisse.
καθείργασθαι. factum. opatum ēē.
καθειργασάμην. effeci. opatus sū.
κατειχόμην. detinebar.
κατεῖχον. detinebā. itendebam. ant.
κατεκάην. arsi. combustus fui.
κατεκαιον. comburebam. ant.
κατεκάλυψα. cooperui. teri.
κατεκείμην. iacebam. appositus fueram. ant.
κατέκλασα. fregi.
κατέκλεισα. inclusi. incarceraui.
κατεκληρολότησα. Sorte diuisi ⁊ distribui.
κατεκληρονόμησα. Heredē feci. hereditate aliquid habui.
κατέκλυσα. mundaui. submersi.
κατεκρίθην. condemnatus fui.
κατέκρινα. condēnaui. damnaui.
κατέλαβον. comprehendi. runt.
κατελαμπόμην. fulgebam. lucebā
κατελείφθην. relictus sum.
κατελήφθην. comprehensus fui.
κατελθεῖν. deuenisse. descendisse.
κατελθών. οντος. ὁ. postq̃ deuenit descendit.
κατέλιπον. reliqui. reliquerunt.
κατελογίσθην. connumeratus. reputatus fui.
κατέλυσα. destruxi.
κατεναντι. contra ⁊ regione.
κατενάρκησα. grauis onerosus fui.
κατένευσα. annui. innui.
κατενεχθείς. εντος. ὁ. Depressus. deorsum latus.
κατενόησα. intellexi. consideraui.
κατενόουν. cōsiderabā. itelligebā. āt
κατενύγην. compunctus fui.
κατενώπιον. Coram. [habeo.
κατεξουσιάζω. μ. σω. π. κα. ptātē
κατεϖατήθην. conculcatus fui.
κατέϖαυσα. cessaui. quieui. quiescere ⁊ cessare feci. cohercui. vetui.

κατέϖεσα. decidi. cecidi.
κατεϖέστην. isurrexi. cōtra surrexi.
κατέϖιον. absorbi. ebibi. runt.
κατέϖλευσα. nauigaui.
κατεϖόθην. absortus fui. [operor.
κατεργάζομαι. μ. σομαι. π. σμαι
κατέρραξα. cōtra scidi. effudi, imisi.
κατέρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. Descendo.
κατέσεισα. Signum manu feci. Annui. concussi. [uoro.
κατεσθίω. μ. σω. π. κα. deglutio. de
κατεσκαμμένος. η. ον. dirutus. euer[sus. a. ū]
κατέσκαψα. suffodi. euerti.
κατεσκεύασα. feci. fabricaui. p̃paui
κατεσκευάσθην. Factus. preparatus. fabricatus fui.
κατεσκευασμένος. η. ον. Factus preparatus. fabricatus. a. um.
κατεσκήνωσα. habitaui.
κατέσϖευσα. festinaui.
κατεστάθην. constitutus fui.
κατεσταλμένος. η. ον. compressus sedatus. a. um.
κατέστησα. constitui.
κατέστρεψα. euerti. dirui.
κατεστρώθην. stratus. substrat⁹ fui
κατεσφραγίσθην. Signatus fui. sigillatus fui.
κατεσφραγισμένος. η. ον. Signatus. sigillatus. a. um.
κατέσχον. obtinui. comprehendi. rūt
κατετος. singulis annis. quotannis.
κατευθηνω. μ. νω. ϖ. κα. Proficere facio. diuitem facio. ⁊ in melius promoueo.
κατευθύνω. μ. νω. ϖ. κα. Diues sū prosperor. feliciter ago. dirigo.
κατέφαγον. comedi. runt. [uz.
κατεφθαρμένος. η. ον. corrupt⁹. a
κατέφθειρα. corrupi.
κατεφίλησα. osculatus fui. Amaui. consueui.
κατεφίλουν. osculabar. antur. amabam. consueueram. ant.
κατεφίστημι. μ. σω. ϖ. κα. Insurgo. contrasurgo.
κατέφυγον. aufugi. runt.
κατέχεα. effudi.
κατέχω. μ. ξω. ϖ. χα. Habeo. detineo. possideo.
κατήγαγον. deduxi. runt.
κατήγγειλα. prenunciaui.
κατηγγέλην. p̄dicat⁹ nūciatus fui.
κατήγγελλον. p̄dicabā. nūciabā. āt

κατηγορέω. ⁊ κατηγορῶ. μ. σω. π. κα. accuso. denomino. predico.
κατηγορία. ας. ἡ. Accusatio. predicatio. predicamentum.
κατήγορος. ου. ὁ. accusator.
κατηγόρουν. Accusabam. denominabam. predicabam. ant.
κατηγωνισάμην. vici. debellaui.
κατῆλθον. deueni. descendi. runt.
κατηλλάγην. reconciliatus fui.
κατήνεγκα. detuli.
κατήντησα. perueni.
κατηξιώθην. dignus habitus fui.
κατηραμένος. η. ον. maledict⁹. a. ū.
κατηρασάμην. maledixi. detestatus fui.
κατηργήθην. solutus. euacuatus fui
κατήργηκα. euacuaui. solui.
κυτήργημαι. solutus. Euacuatus. abolitus fui.
κατηριθμένος. η. ον. Connumeratus. a. um.
κατηρτισάμην. Adaptaui. perfeci. preparaui. adaptatus. perfectus. preparatus fui.
κατηρτίσθαι. perfectum. consumatum. adaptatum fuisse.
κατηρτισμένος. η. ον. Adaptatus. perfectus. consumatus. a. um.
κατησχύνθην. erubui. confusus fui.
κατησχυνόμην. erubescebam.
κατήφεια. ας. ἡ. Meror.
κατηφής. εος. ὁ. ἡ. tristis. mest⁹. a. ū.
κατηχέω. ⁊ κατηχῶ. μ. σω. π. κα. instruo. erudio.
κατηχήθην. edoctus fui. audiui.
κατήχημαι. edoctus fui. audiui.
κατηχημένος. η. ον. edoctus. instructus. a. um.
κατήχθην. deductus. delatus fui.
κατιδίαν. seorsum.
κατιόω. ⁊ κατιῶ. μ. σω. ϖ. κα. tanq̃ erugo vel rubigo consumo. vel depono rubiginem. emundor a rubigine.
κατισχύω. μ. σω. π. κα. Inualesco. contra preualeo.
κατοικέω. ⁊ κατοικῶ. μ. σω. π. κα. Habito. migro.
κατοίκησις. εως. ἡ. habitatio.
κατοικητήριον. ου. το. Habitaculum. tabernaculum. mansio.
κατοικία. ας. ἡ. habitatio.
κατολίγον. paucis. parum.
κατόναρ. in somnijs.

κατοπτρίζω. μ. σω. π. κα. In speculo video.
κάτοπτρον. ου. το. Speculum.
κατορθόω. ⁊ κατορθῶ. μ. σω. π. κα. Dirigo. corrigo
κατωρθωμα. ατος. το. Correctio prosperitas.
κάτω. Infra. deorsum.
κατῴκησα. Habitaui.
κατώρθωσα. Correxi. direxi.
κατώτατος. η. ον. Infimus. a. um.
κατώτερος. α. ον. inferior. us.
κατωτερω. Magis infra.
καυθήσομαι. comburar. ardeam.
καῦμα. τος. το. Estus. calor magn⁹
καυματίζω. μ. σω. π. κα. Torreo. comburo.
καῦσις. εως. ἡ. combustio.
καυσούμενος. η. ον. cōburēd⁹. a. ū
καύσων. ωνος. ὁ. calor. estus.
καυτηριάζω. μ. σω. π. κα. Cauterizo. comburo. vro.
καυχάομαι. ⁊ καυχῶμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Glorior.
καύχημα. ατος. τό. gloriatio.
καύχησις. εως. ἡ. gloriatio.
κέδρος. ου. ὁ. Cedrus arbor.
κεῖμαι. μ. σομαι. Positus sum. ponor. iaceo.
κειρία. ας. ἡ. vitta. fascia. tenia.
κειρω. μ. ρω. π. κα. tondeo.
κεκαθαρμένος. η. ον. purgatus. emundatus. a. um.
κεκάθικα. Sedere feci. sedi.
κεκαλυμμένος. η. ον. Velatus. occultus. coopertus. a. um. [uz.
κεκατηραμένος. η. ον. maledict⁹. a
κεκαυμένος. η. ον. cōbustus. ardens
κεκαυτηριασμένος. η. ον. cauterizatus. combustus. a. um.
κεκαύχημαι. Gloriatus fui.
κεκένωμαι. euacuat⁹. van⁹ fctūs sū.
κεκερασμένος. η. ον. mixtus. a. um. Temperatus. a. um.
κέκλεισμαι. clausus fui.
κεκλεισμένος. η. ον. clausus. a. um.
κέκληκα. Vocaui.
κεκληκώς. οτος. ὁ. postquā vocauit
κεκλημένος. η. ον. vocatus. a. um.
κεκληρονόμηκα. Heres fui. hereditatem habui.
κέκλικα. inclinaui.
κεκλωσμένος. η. ον. Textus. inuolutus. destructus. a. um.
κεκοίμημαι. Dormiui.

κεκοιμημένος. η. ον. postquam dormiuit.
κεκοίνωκα. pollui. contaminaui.
κεκοινωμένος. η. ον. pollutus. contaminatus. a. um.
κεκοινώνηκα. communicaui.
κεκολαμμένος. η. ον. sculptus. excussus. a. um.
κεκονιαμένος. η. ον. Dealbatus. incrustatus ⁊ ornatus desuper. a. um.
κεκοϖίακα. laboraui.
κεκοϖιακώς. οτος. ὁ. postq̃ laborauit. postq̃ fatigatus fuit.
κεκορεσμένος. η. ον. Saturatus. saciatus. a. um.
κεκόσμημαι. ornatus fui.
κεκοσμημένος. η. ον. ornatus. a. uz.
κέκραγα. exclamaui.
κεκράξομαι. clamabo. [app̄hēdisse
κεκρατηκέναι. Cōsecutū fuisse. tēuisse
κεκράτημαι. retētus. app̄hēsus fui.
κέκρικα. Iudicaui.
κέκριμαι. Iudicatus fui.
κεκριμένος. η. ον. iudicatus. a. um.
κέκρυμμαι. Absconditus fui.
κεκρυμμένος. η. ον. abscōdit⁹. a. uz
κελεύω. μ. σω. π. κα. iubeo. p̄cipio.
κέλευσμα. ατος. το. iussio. p̄ceptū.
κενοδοξία. ας. ἡ. Inanis gloria.
κενόδοξος. η. ον. Inanis glorie cupidus. a. um.
κενός. η. ον. inanis. Vanus. a. um.
καινοφωνία. ας. ἡ. vocum nouitas.
κενόω. ⁊ κενῶ. μ. σω. π. κα. Irritū facio. euacuō.
κέντρον. ου. το. stimulus.
κεντυρίων. ωνος. ὁ. Centurio. dux centum militum.
κενῶς. Frustra. in vanum.
κεραία. ας. ἡ. apex.
κεραμικός. η. ον. Figulinus. a. um. Luteus. a. um.
κεράμιον. ου. το. vas luteū. lagena.
κεραμεύς. εος. ὁ. Figulus.
κέραμος. ου. ὁ. Tegula.
κεράννυμι. μ. σω. π. κα. Misceo. Tempero. [pero.
κεραννύω. μ. σω. π. κα. misceo. tē
κέρας. ατος. το. cornu.
κέρασον. Tempera.
κεράτιον. ου. το. Siliqua.
κεραυνος. ου. ὁ. Fulmen.
κερδαίνω. μ. σω. ϖ. κα. lucrifacio.
κερδηθήσομαι. Lucrifiam.
κερδήσω. lucrifaciā. lucrer.

κέρδος. εος. το. Lucrum.
κερμα. ατος. το. Moneta. pecunia.
κερματιστής. ου. ὁ. nummularius
κεφάλαιον. Capitulum. summa. cōpendium.
κεφαλαιόω. ⁊ κεφαλαιῶ. μ. σω. π. κα. Vulnero in capite. abbreuio. In vnum cogo. congrego.
κεφαλή. ης. ἡ. caput.
κεφαλίς. ιδος. ἡ. caput. capitulum.
κεχάρισμαι. donaui. gratificat⁹. fui
κεχαριτωμένος. η. ον. replet⁹ grā. a. um. [tatus. subministratus. a. um
κεχορηγημένος. η. ον. Suppedi=
κεχρημάτισμαι. responsum accepi.
κεχρηματισμένος. η. ον. reuelatus. Responso declaratus. a. um.
κεκρυσωμένος. η. ον. deaurat⁹. a. ū.
κεχωρισμένος. η. ον. Segregatus. Scissus. a. um.
κίδαρις. εως. ἡ. ornamētū capitis. Mitra.
κηλίς. δος. ἡ. macula.
κῆνσος. ου. ὁ. census.
κῆϖος. ου. ὁ. Hortus.
κηϖουρός. ου. ὁ. Hortulanus.
κηρίον. ου. το. Fauus.
κήρυγμα. ατος. το. predicatio.
κηρύσσω. μ. ξω. π. χα. predico.
κῆτος. εος. το. Cetus. balena.
κίβδιλος. η. ον. Nugax. falsus. a. ū.
κιβωτός. ου. ἡ. Arca.
κιθάρα. ας. ἡ. cithara.
κιθαρίζω. μ. σω. π. κα. citharizo.
κιθαρῳδός. ου. ὁ. citharedus.
κινδυνεύω. μ. σω. π. κα. Periclitor. videor. colligor ex supradictis.
κινέω. ⁊ κινῶ. μ. σω. π. κα. moueo.
κίνησις. εως. ἡ. Motus. [us.
κινητικώτερος. α. ον. Mobilior.
κιννάμωμον. ου. το. cinnamomū.
κιννύρα. ας. ἡ. Instrumentum musicū. cithara.
κλάδος. ου. ὁ. ramus.
κλαίω. μ. αυσω. ϖ. κα. ploro.
κλάσις. εως. ἡ. fractio.
κλάσμα. ατος. το. Fragmentum. frustum.
κλαυθμός. ου. ὁ. fletus. vlulatus.
κλαυθμών. ωνος. ὁ. fletus et eiulatus locus. lachrymetum.
κλαύσω. plorabo.
κλάω. ⁊ κλῶ. μ. σω. ϖ. κα. frango
κλείς. δος. ἡ. clauis.
κλείω. μ. σω. ϖ. κα. claudo.

κλέμμα.ατος.το.Furtum.
κλέος.εος.το.gloria.nobilitas.
κλέπτης.ου.ὁ.fur.
κλέπτω.μ.ψω.π.φα.Furor.
κλέψις.εως.ἡ.furtum.
κληθείς.εντος.ὁ.vocatus.
κληθῆναι.vocatum fuiſſe.
κληθήσομαι.vocabor.
κληθῶ.vocer.vocatus fuero.
κλῆμα.ατος.το.palmes.
κλήνη.ης.ἡ.Lectus.
κληρολοτέω.⁊κληρολοτῶ.μ.σω.π.κα.Do.diſtribuo.
κληρονομέω.⁊κληρονομῶ.μ.σω.π.κα.hereditate acqro.poſſideo.
κληρονομία.ας.ἡ.Hereditas.
κληρονόμος.ου.ὁ.Heres.
κλῆρος.ου.ὁ.Sors.
κληρόω.⁊κληρῶ.μ.σω.π.κα.Sorte voco.
κλῆσις.εως.ἡ.vocatio.
κλητός.η.ον.vocatus.a.um.
κλίβανος.ου.ὁ.Clibanus.fornax.caminus.
κλίμα.ατος.το.regio.
κλίνη.ης.η.lectus.
κλινίδιον.ου.το.lectulus.
κλινω.μ.νω.π.κα.reclino.inclino.
κλισία.ας.ἡ.Tentorium.tabernaculum.cortina.pars caule vbi pecora dormiunt.conuiuium.cathedra.ſedes.
κλοιός.ου.ὁ.Lignum quo vinctorũ colla premũtur in carcere
κλοπή.ης.ἡ.furtuꝫ.
κλύδων.ωνος.ὁ.tempeſtas.
κλυδωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.fluctuo.
κλώθω.μ.σω.π.κα.Neo.inuoluo.deſtruo.
κλών.ωνός.ὁ.Ramus.
κλῶσμα.τος.το.Innexio.circumuolutio.alligatura.nexus.
κναφεύς.εος.ὁ.fullo.
κνήθομαι.μ.σομαι.π.μαι.prurio
κνήθω.μ.σω.π.κα.ſcalpo.
κνώδαλον.ου.το.fera incommunitaꝫ aerea.quã aquatica.⁊ terreſtris
κοδράντης.ου.ὁ.quadrans.genus pecunie.
κοιλία.ας.ἡ.venter.
κοιμάομαι.⁊κοιμῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.dormio.
κοίμησις.εως.ἡ.dormitio.finis.
κοινός.ἡ.ον.Immundus.a.um.communis.e.
κοινόω.⁊κοινῶ.μ.σω.π.κα.coinquino.polluo.
κοινωνέω.⁊κοινωνῶ.μ.σω.π.κα.Communico.
κοινωνικός.η.ον.Communicabilis.conuerſabilis.e.
κοινωνία.ας.ἡ.cõicatio.collatio.
κοινωνός.ου.ὁ.ſocius.particeps.
κοιτή.ης.ἡ.Lectus.
κοιτών.ωνος.ὁ.cubiculum.
κόκκινος.η.ον.coccineus.a.uꝫ.
κόκκος.ου.ὁ.Granum.
κολάζω.μ.σω.π.κα.punio.crucio
κολακεία.ας.ἡ.adulatio.
κολακεύο.μ.σω.π.κα.adulor.
κολάπτω.μ.ψω.π.φα.cudo.ſculpo.
κόλασις.εως.ἡ.Supplicium.[do
κολαφίζω.μ.σω.π.κα.colaphis ce
κολλάομαι.⁊κολλῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.adhereo.
κόλλησις.εως.ἡ.cõglutinatio.colligatio.
κολλυβιστής.ου.ὁ.nũmularius
κολυμβάω.⁊κολυμβῶ.μ.σω.π.κα.Nato.
κολυμβήθρα.ας.ἡ.natatoria.piſcina. [ebbreuio.
κολοβόω.⁊κολοβῶ.μ.σω.π.κα
κολλούριον.ου.το.colyrium.
κόλπος.ου.ὁ.Sinus.
κομάω.⁊κομῶ.μ.σω.π.κα.nutrio comam.
κόμη.ης.ἡ.coma.ceſaries.
κομίζω.μ.σω.π.κα.Recipio.
κομψότερος.α.ον.melior.ſtudioſior.probior.eloquẽtior.improbior magis deceptiuus.qui magis perſuadet.qui pluribus artibus inſtructus ẽ.
κονιάω.⁊κονιῶ.μ.σω.π.κα.Dealbo.incruſto.puluerizo.
κονιορτός.ου.ὁ.Puluis. [facio.
κοπάζω.μ.σω.π.κα.ceſſo.ceſſare
κοπετός.ου.ὁ.planctus.
κοπή.ης.ἡ.cedes.
κοπιάω.⁊κοπιῶ.μ.σω.π.κα.Laboro.
κοπιάζω.μ.σω.π.κα.laboro.
κόπος.ου.ὁ.labor.moleſtia.
κόπρια.ων.τα.Stercora.
κοπρία.ας.ἡ.ſterquilinũ.ſtercus.
κόπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.lamentor.
κόπτω.μ.ψω.π.φα.ſcindo.
κόραξ.κος.ὁ.coruus.
κοράσιον.ου.το.puella. [cio.
κορέννυμι.μ.σω.π.κα.ſaturo.ſa
κορεννύω.μ.σω.π.κα.ſaturo.ſacio
κορεσθείς.εντος.ὁ.ſaciatus.
κόρη.ης.ἡ.Virgo.puella.pupilla oculi.proſerpina.
κόρος.ου.ὁ.Genus menſure.
κόρυς.υθος.ἡ.Galea.
κόσκινος.ου.ὁ.Cribrum.
κοσμέω.⁊κοσμῶ.μ.σω.π.κα.orno
κοσμικός.η.ον.ſecularis.e.mundanus.a.um.
κόσμιος.α.ον.ornatus.a.um.
κοσμοκράτωρ.ορος.ὁ Mũdi princeps et rector.
κόσμος.ου.ὁ.Mundus.ornatus muliebris.honor.obſequiũ. [des.
κουστωδία.ας.ἡ.cuſtodia.cuſto
κουφίζω.μ.σω.π.κα.Alleuio.leuem facio.
κοῦφος.η.ον.Leuis.e.
κόφινος.ου.ὁ.cophinus.
κράββατος.ου.ὁ.grabbatꝰ.i.lectꝰ
κράζω.μ.ξω.π.γα.clamo.
κραιπάλη.ης.ἡ.crapula.
κρανίον.ου.το.caluaria.
κράσπεδον.ου.το.fimbria.libus.
κραταιός.α.ον.potens.fortis.e.
κραταιόω.⁊κραταιῶ.μ.σω.π.κα.Conforto.
κρατέω.⁊κρατῶ.μ.σω.π.κα.teneo.apprehendo.
κράτησις.εως.ἡ.poteſtas.
κράτιστος.η.ον.optimus.a.uꝫ.
κράτος.εος.το.potentia.
κρατύνομαι.μ.νουμαι.π.μμαι.conualeſco.roboror.
κραυγάζω.μ.σω.π.κα.clamo.
κραυγή.ης.ἡ.clamor.
κρέας.ατος.το.caro.
κρείσσων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρείττων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρέμαμαι.ſuſpendor.pendeo.
κρεμάω.⁊κρεμῶ.μ.σω.π.κα.ſuſ
κρεμασθῶ.ſuſpendar. [pẽdo.
κρημνός.ου.ὁ.precipitium.
κρήνη.ης.ἡ.Fons.
κριθή.ης.ἡ.Hordeum.
κριθῆναι.iudicatum fuiſſe.
κριθήσομαι.iudicabor.
κρίθινος.η.ον.hordeaceus.a.um.
κριθῶ.iudicer.iudicatus fuero.
κρίμα.ατος.το.iudiciũ.damnatio

κρῖνομ.ου.Το.Lilium.
κρίνω.μ.νῶ.π.κα.iudico.propono.
κρίσις.εως.ἡ.iudicium.
κριτήριομ.ου.το.Locus iudicum. Locus vbi dantur iudicia.
κριτής.ου.ὁ.Judex.
κριτικός.η.ομ.iudex.cognitor. criti[cus].
κρούω.μ.σω.π.κα.pulso.
κρυβῆναι.absconditum fuisse.
κρυπτός.η.ομ.absconditus.a.um.
κρύπτω.μ.ψω.π.φα. abscondo.
κρυπτῶς. occulte.
κρύσταλλος.ου.ὁ. crystallus.
κρυσταλλίζω.μ.σω.π.κα. Similis sum crystallo.
κρυσταλλοειδής.εος.ὁ.ἡ. crystallo similis.e.
κρυφῆ.in abscondito.occulte.
κρύφιος.α.ομ.coopertus.occultus.a.um.
κτάομαι ⁊ κτῶμαι.μ.σομαι.π.[μαι]. possideo. acquiro.
κτῆμα.τος.Το.ager.possessio.
κτῆνος.εος.Το.iumentum.
κτῆσις.εως.ἡ.possessio.acquisitio.
κτήσωμαι.possideam.acquiram.
κτήτωρ.ορος.ὁ.possessor.
κτίζω.μ.σω.π.κα.condo. creo.
κτίσις.εως.ἡ.creatio.creatura.
κτίσμα.ατος.Το.creatio.creatura.
κτίστης.ου.ὁ.conditor.creator.
κτύπος.ου.ὁ. sonitus. strepitus.
κυβεία.ας.ἡ.nequitia.
κυβερνάω ⁊ κυβερνῶ.μ.σω.π.κα.guberno.
κυβέρνησις.εως.ἡ. gubernatio.
κυβερνήτης.ου.ὁ.gubernator.
κυκλεύω.μ.σω.π.κα. circumeo. circumdo.
κυκλόθεν. in circuitu.
κύκλος.ου.ὁ.circulus.
κυκλόω ⁊ κυκλῶ.μ.σω.π.κα.circumdo.
κύκλῳ.circumcirca.
κύκλωσις.εως.ἡ.Circulatio.circuitus.circumdatio.
κύλισμα.ατος.Το.volutatio.volutabrum.
κυλίω.μ.σω.π.κα.voluto.
κυλλός.ου.ὁ.debilis.
κῦμα.ατος.Το.vnda.
κυμαίνομαι.μ.νουμαι.π.μμαι Fluctuo.as.
κύμβαλομ.ου.Το.Cymbalum.
κύμινομ.ου.Το.cyminum.
κυνάριομ.ου.Το.canis.catellus.
κύνες.ωμ.οἱ.canes.
κυνηγία.ας.ἡ.venatio.

κυνίδιομ.ου.Το.catellus.
κυπάρισσος.ου.ἡ.cupressus.arbor.
κύπτω.μ.ψω.π.φα.pcūbo.iclino.
κυρία.ας.ἡ.domina.
κυριακός.η.ομ.dominicus.a.um.
κυριεύω.μ.σω.π.κα. dominor.
κύριος.ου.ὁ.dominus.
κυριότης.Ἧτος.ἡ.dominatio.
κυρόω ⁊ κυρῶ.μ.σω.π.κα.cōfirmo.
κυσί.canibus.
κύωμ.νος.ὁ.ἡ.canis.
κώδωμ.ωνος.ὁ. tintinabulum.
κῶλομ.ου.Το.cadauer.
κωλύω.μ.σω.π.κα.veto. pꝛohibeo.
κώμη.ης.ἡ.comessatio. castellum.
κωμόπολις.εως.ἡ.Oppidum.Vico ciuitas.vicurbium.
κῶμος.ου.ὁ.Symposium.conuiuium.sodalitas.⁊ pꝛopꝛie quādo itur ad amicam cū tripudijs ⁊ musica.
κώνωψ.ωπος.ὁ.culex.
κωφος.ου.ὁ.mu9.surd9.isensatus.
λαβεῖν.accepisse.
λάβοιμι.accipiam.rem.
λάβω.Accipiam. ro.
λαγχάνω.μ.σομαι.π.ογχα. Sortior.
λάθρα.occulte.clam.
λαθραῖος.α.ομ. occultus. a.um.
λαῖλαψ.απος.ἡ.Procella. turbo venti.nimbus.
λακέω ⁊ λακῶ.μ.σω.π.κα.Crepo.strepo.
λάκκος.ου.ὁ.Fouea.
λακτίζω.μ.σω.π.κα.calcitro.as.
λαλέω ⁊ λαλῶ.μ.σω.π.κα.Loquor.
λαλητός.η.ομ.Dicibilis.e.Dictu dignus.a.um.
λαλιά.ας.ἡ.loquela.
λαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι. Accipio.capio.
λαμπάς.Δος.ἡ.Lampas.
λαμπρός.α.ομ.Splēdidus.micās sumptuosus.albus.a.um.
λαμπρότης.Τος.ἡ.splēdor.fulgor.
λαμπρῶς.splendide. sumptuose.
λάμπω.μ.ψω.π.φα.splēdeo. fulgeo.
λανθάνομαι.μ.σομαι.π.μαι. obliuiscor.
λανθάνω.μ.σω.π.θα.lateo.
λαξευτός.η.ομ.Ex lapide excisus ⁊ fabꝛefactus.a.um.
λαός.ου.ὁ.populus.plebs.
λαπιστής.ου.ὁ.Lasciuus.mēdax. procax.temerarius.

λάρυγξ.γος.ὁ.guttur.
λατομέω ⁊ λατομῶ.μ.σω.π.κα.lapidē polio.i lapide fabrico.
λατρεία.ας.ἡ.Seruitus.obsequiū.
λατρεύω.μ.σω.π.κα.Seruio.
λάχανομ.ου.Το.olus.
λάχω.sortiar.
λέβης.Τος.ὁ.lebes.cacabus.
λεγεώμ.ωνος.ὁ.legio.
λέγω.μ.ξω.π.χα.dico. colligo.
λεῖμμα.ατος.Το. reliquū.reliquie.
λεῖος.α.ομ.leuigatus.planus.a.um.
λείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
λειτουργέω ⁊ λειτουργῶ.μ.σω.π.κα.ministro.
λειτουργία.ας.ἡ. ministerium.
λειτουργικός.η.ομ.mistratori9.a.ū
λειτουργός.ου.ὁ.minister.
λελάληκα.dixi.locutus sum.
λελάλημαι.dictus sui.
λελαλημένος.η.ομ. dictus.a.um.
λελατομημένος.η.ομ. ex petra elaboratus ⁊ fabꝛefactus.a.um.
λελόγισμαι. computatus sui.
λελουμένος.η.ομ.lotus.a.um.
λέλυμαι.solutus sui.
λελυμένος.η.ομ.solutus.a.um.
λελύπηκα.cōtristaui. doloꝛe affeci.
λελύπημαι.contristatus sui.
λέντιομ.ου.Το.Linteum.
λεπίς.Δος.ἡ.Squama.
λέπρα.ας.ἡ.lepꝛa.
λεπρός.α.ομ.lepꝛosus.a.um.
λεπτός.η.ομ.Minutus.exilis.subtilis.e.
λεπτότατος.α.ομ.subtilissim9.a.ū
λευκαίνω.μ.νῶ.π.κα.albefacio
λευκός.η.ομ.albus.a.um.
λευκότης.Τος.ἡ.albedo.
λέωμ.οντος.ὁ.Leo.
λήθη.ης.ἡ.obliuio.
ληνός.ου.ἡ.torcular.
λῆξις.εως.ἡ.finis.quies.sors.
λῆρος.ου.ὁ.deliramentum. nuge.
λῃστής.ου.ὁ.latro.
λῆψις.εως.ἡ.acceptio. acceptum.
λήψομαι.accipiam.
λίαν.valde.
λίβανος.ου.ὁ.thus.
λιβανωτός.ου.ὁ.thus.thuribulū.
λιβερτίνος.ου.ὁ.libertinus.
λιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.
λίθινος.η.ομ.lapideus.a.um.
λιθοβολέω ⁊ λιθοβολῶ.μ.σω.π.κα.lapido.

λίθος.ου.ὁ.lapis.
λιθόστρωτος.η.ον.Locus lapidibus stratus.a.um.
λιθουργός.ου.ὁ.Lapidarius.artifex lapidum.
λιθώδης.εος.ὁ.ἡ.petrosus.a.um.
λικμάω τ λικμῶ.μ.σω.π.κα.contero.comminuo.
λιμήν.ενος.ὁ.portus.
λίμνη.ης.ἡ.Stagnum.palus.
λιμός.ου.ὁ.fames.
λῖνος.ου.ὁ.linum.
λιπαίνω.μ.νω.ϖ.κα.piguefacio
λιπαρός.α.ον.nitidus.
λίτρα.ας.ἡ.Libra.
λίψ.βος.ὁ.libs.ventus.
λόγειος.α.ον.sapiens.elegans.
λογία.ας.ἡ.Collectio.collecta.fructificatio.
λογίζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.cogito.reputo.delibero.computo.
λογίζω.μ.σω.π.κα.Computo.cō numero. [conueniens.
λογικός.η.ον.Rationalis.decens.
λόγιον.ου.το.eloquium.
λόγιος.α.ον.eloquens.sciens.
λογισμός.ου.ὁ.cogitatio.
λογομαχέω τ λογομαχῶ.μ.σω.ϖ.κα.verbis contendo.
λογομαχία.ας.ἡ.verborū pugna
λόγος.ου.ὁ.Verbum.oratio.liber.sermo.causa.respectus.rō.ꝓportio.
λόγχη.ης.ἡ.lancea.
λοιδορέω τ λοιδορῶ.μ.σω.π.κα.Conuitior.maledico.
λοιδορία.ας.ἡ.cōuitiū.maledictū.
λοίδορος.ου.ὁ.maledic⁹.conuitiator
λοιμός.ου.ὁ.pestis.pestilentia.
λοιπός.η.ον.reliquus.a.um.
λουτρόν.ου.το.Lauacrum.
λούω.μ.σω.π.κα.Lauo.
λοχάω vel λοχέω τ λοχῶ.μ.σω.π.κα.insidior.
λυθρώδης.εος.ὁ.ἡ.cruētatus.a.ū
λυκαονιστί.lycaonice.ligua lycaonie regionis
λύκος.ου.ὁ.Lupus.
λυμαίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Vasto.destruo.
λυπέομαι τ λυποῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.tristitia afficior.tristor.
λυπέω τ λυπῶ.μ.σω.ϖ.κα.tristitia afficio.tristifico.
λύπη.ης.ἡ.tristitia.meror.
λυπηρός.α.ον.tedios⁹.molest⁹.a.ū
λύσις.εως.ἡ.Solutio.

λυσιτελέω τ λυσιτελῶ.μ.σω.π.κα.prosum.vtilis sum.
λυσιτελής.εος.ὁ.ἡ.Vtilis.e.
λύτρον.ου.το.Redemptio.
λυτρόομαι τ λυτροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Redimo.
λύτρωσις.εως.ἡ.Redemptio.
λυτρωτής.ου.ὁ.redemptor.
λυχνία.ας.ἡ.candelabrum.
λύχνος.ου.ὁ.lucerna.
λύω.μ.σω.π.κα.soluo.expono.
μαγεία.ας.ἡ.magia.magica ars.
μαγεύω.μ.σω.π.κα.Magicā exerceo.magus sum.
μαγικός.η.ον.magicus.a.um.
μάγος.ου.ὁ.magus.
μαζός.ου.ὁ.mamilla.
μάθε.disce.
μαθεῖν.didicisse.
μαθήσομαι.discam.
μαθητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Erudior.doceor.discipulus sum.
μαθητής.ου.ὁ.Discipulus.
μαθήτρια.ας.ἡ.discipula.
μάθω.discam.didicero.
μαθών.οντος.ὁ.postquam didicit
μαίνομαι.μ.νουμαι.ϖ.να.Insanio.
μακαρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Beatifico.beatum facio.beatum duco.
μακάριος.α.ον.beatus.felix. [tio.
μακαρισμός.ου.ὁ.btītudo.btifica
μακαριώτερος.α.ον.beatior.felicior.
μάκελλον.ου.το.macellum.Locus publicus vbi vēdūtur cibaria.
μακράν.lōge.a longe.
μακρόβιος.α.ον.qui diu vixit.longeuus.a.um.
μακρονημέρευσις.εως.ἡ.Longitudo dierum.
μακρόθεν.a longe.
μακροθυμέω τ μακροθυμῶ.μ.σω.π.κα.patiētiā hēo.patiēs sum.
μακροθυμία.ας.ἡ.Longanimitas.patientia.
μακρόθυμος.η.ον.Fortis.patiens longanimis.
μακροθύμως.patienter.
μακρός.α.ον.longus.magnus.a.ū.
μακρότερος.α.ον.longior.us.
μακρότης.τητος.ἡ.longitudo.
μακροχρόνιος.α.ον.Res multi temporis.longe vite.
μάλαγμα.τος.το.Fomentū.mollificatio.
μαλακία.ας.ἡ.īfirmitas.blādities.
μαλακός.η.ον.mollis.e.
μάλιστα.maxime.
μᾶλλον.magis.potius.econtrario
μάμμα.ης.ἡ.auia.
μανθάνω.μ.σομαι.π.κα.Disco.
μαντεία.ας.ἡ.diuīatio.ars diuinādi
μαντεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Vaticinor.oraculum peto.
μαραίνω.μ.νω.π.κα.Marcidum facio.
μαργαρίτης.ου.ὁ.margarita.
μάρμαρον.ου.το.marmor.
μαρσίππιον.ου.το.Marsuppium crumena.
μαρτυρέω τ μαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.testificor.testor.testimōiū do.
μαρτυρία.ας.ἡ.testimonium.
μαρτύριον.ου.το.testimonium.
μάρτυς.ρος.ὁ.testis
μασσάομαι τ μασσῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Manduco.mando.
μαστιγόω τ μαστιγῶ.μ.σω.π.κα.flagello. [lo.
μαστίζω.μ.σω.π.κα.Vbero.flagel
μάστιξ.γος.ὁ.plaga.
μαστός.ου.ὁ.Vber.mamma.
ματαιολογία.ας.ἡ.Vaniloquiū
ματαιολόγος.η.ον.vanilocus.
ματαιόομαι τ ματαιοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.euanesco.stult⁹ sum.
μάταιος.α.ον.Stultus.vanus.a.ū
ματαιότης.ητος.ἡ.stultitia.vāitas
μάτην.frustra.
μάχαιρα.ας.ἡ.gladius.
μάχη.ης.ἡ.pugna.
μάχομαι.μ.σομαι.π.μαι.Pugno.as.
μεγαλαυχέω τ μεγαλαυχῶ.μ.σω.π.κα.glorior.supbio.iacto.
μεγαλεῖον.ου.το.Res alta τ magna.magnale.
μεγαλειότης.ητος.ἡ.Magnificentia.magnitudo.
μεγάλη.ης.ἡ.magna.nomi.singul.
μεγάλοι.ων.οἱ.magni.nomi.plur.
μεγαλοπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Magnificus.a.um.
μεγαλόφρωνος.η.ον.Presumptuos⁹.clar⁹.magnifice de se loquēs
μεγαλύνω.μ.νω.π.κα.Magnifico.as.extollo in altum.
μεγάλως.vehementer. [gnitudo.
μεγαλωσύνη.ης.ἡ.maiestas.ma

μέγας.λου.ὁ.Magnus.
μέγεθος.εος.το.magnitudo.
μεγιστάν.ανος.ὁ.vir in regno pri=
marius & qui a rege primũ locũ hƺ.
μέγιστος.η.ον.maximus.a.um.
μεθαρμόζω.μ.σω.π.κα.cõuerto.
μεθερμηνεύω.μ.σω.π.κα.interp
μέθη.ης.ἡ.ebrietas. [tor.
μεθιστάνω.transfero.
μεθίστημι.μ.σω.π.κα.Transmuto
amoueo.arceo. [ars.dolus.
μεθοδεία.ας.ἡ.circumuẽtio.insidie.
μεθόριον.ου.το.Finis.confiniũ.
μεθύσκομαι.Inebrior.
μεθύσκω.inebrio.ebriũ aliũ facio.
μέθυσος.η.ον.Ebriosus.a.um.
μεθύω.μ.σω.π.κα.inebrior.ebrius
sum.inebrio alium. [Subrideo.
μειδιάω & μειδιῶ.μ.σω.π.κα.
μείζων.ονος.ὁ.ἡ.Maior.us.
μεῖνον.Mane.esto.consiste.
μείνω.Maneam.mansero. [nuo.
μειόω & μειῶ.μ.σω.π.κα.dimi=
μέλαινα.ης.ἡ.nigra.numeri.sing.
μέλαν.ανος.το.nigrũ.atramentũ.
μελανία.ας.ἡ.Nigredo.
μέλας.ανος.ὁ.Niger.
μέλει.Cure est.
μελήσω.Futurus.sum.
μέλι.τος.το.Mel.
μέλισσα.ης.ἡ.Apes.
μελίσσειος.α.ον.apeus.res apis.
μέλλω.Futurus sum.
μέλος.εός.το.Membrum.modula
tio.cantus.Musica. [cit.
μεμαθηκώς.οτος.ὁ.postquã didi
μεμβράνα.ης.ἡ.membrana.
μεμαρτύρηκα.testimoniũ peribui.
μεμαρτύρημαι.Testimoniũ adep
tus sum. [tus.a.ũ
μεμαστιγωμένος.η.ον.flagella
μεμενήκειν.Manseram.
μεμέρισμαι.diuisus fui. [nus.a.ũ
μεμεστωμένος.η.ον.repletus.ple
μεμέτρημαι.mẽsurat⁹.cõputat⁹ fui
μέμηνα.insanui.
μεμίασμαι.pollut⁹.coinq̃nat⁹ fui.
μεμιασμένος.η.ον.Pollutus.co
inquinatus.a.um. [t⁹.a.ũ.
μεμιασμένος.η.ον.inq̃nat⁹.pollu
μεμιγμένος.η.ον.mixtus.a.um.
μεμίσηκα.odi.odio habui.
μεμισημένος.η.ον.odio habit⁹.a.ũ.
μέμνημαι.recordat⁹ sui.recordor.
μεμνημένος.η.ον.Memor.

μέμνησο.memineris.memento.
μεμνηστευμένος.η.ον.Despon=
satus.a.um. [solus relictus.a.um.
μεμονωμένος.η.ον.Solitarius.
μεμύημαι.initiatus.institutus.fui.
μέμφομαι.μ.ψομαι.accuso.vitu
μεμψίμοιρος.α.ον.q̃rul⁹.a.ũ.[po
μέμψις.εως.ἡ.querela.accusatio.
μεμωκημένος.η.ον.Reprehensus
μέν.Quidem. [subsannatus.a.um.
μενοῦνγε.quinimmo.immo.
μέντοι.Profecto.tamen.
μένω.μ.νσω.π.κα.Maneo.
μερίζω.μ.σω.π.κα.diuido.scindo.
μέριμνα.ης.ἡ.cura.sollicitudo.
μεριμνάω & μεριμνῶ.μ.σω.π.
κα.curo.curã habeo.sollicitus sũ.
μερίς.δος.ἡ.Cura.sollicitudo.
μερισμός.ου.ὁ.partitio.distributio
μεριστής.ου.ὁ.Diuisor.
μέρος.εος.το.pars.
μεσάζω.μ.σω.π.κα.in medio sum.
medium locum teneo.
μεσέω & μεσῶ.μ.σω.π.κα.medio
as.in media parte sũ.dimidia pars
mei transijt.
μεσημβρία.ας.ἡ.Meridies.
μεσιτεύω.μ.σω.π.κα.medium
pono.interpono.
μεσίτης.ου.ὁ.mediator.
μεσοπορέω & μεσοπορῶ.μ.σω
π.κα.per medium procedo & vado
μεσότης.τος.ἡ.medietas.
μεσονύκτιον.ου.το.media nox.
μέσος.η.ον.medius.a.um.
μεσότοιχον.ου.το.medi⁹ paries.
μεσουράνημα.ατος.το.mediuƺ
μεστός.η.ον.plen⁹.a.ũ. [celi.
μεστόω & μεστῶ.μ.σω.π.κα.im
μετά.post.cum. [pleo.
μεταβαίνω.μ.σομαι.π.κα.trãseo
μεταβάλλω.μ.λω.π.κα.muto.
transmuto.transmutor.
μεταβάς.αντος.ὁ.postquã trãsiuit
μεταβέβηκα.transiui.
μετάβηθι.transi.
μεταβήσομαι.transibo.
μεταβολή.ης.ἡ.mutatio.
μεταβουλία.ας.ἡ.cõmutõ negocia
μεταβραχύ.paulopost.[tio.traiectio
μεταβῶ.transiero.transeam.
μετάγω.μ.ξω.π.χα.circumfero.
verso.traduco.
μεταδίδωμι.μ.σω.π.κα.do par
tem.trado.communico.

μετάδος.da partẽ.trade.cõmunica.
μεταδοῦναι.tradidisse partem.cõ
municauisse.
μεταδῶ.tradã.partem dẽ.cõmunicẽ
μετάθεσις.εως.ἡ.Translatio.trans
positio. [cor.abeo.
μεταίρω.μ.ρω.π.κα.Proficis=
μετακαλέομαι & μετακαλοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.accerso.voco
μετακινέω & μετακινῶ.μ.σω.π.
κα.Moueo.
μετακιρνάω & μετακιρνῶ.μ.σω
π.κα.Conuerto.
μεταλαμβάνω.μ.ληψομαι.π.
μμαι.partem capio.particeps sum.
μεταλήψεσθαι.participaturũ esse.
μετάληψις.εως.ἡ.perceptio.par=
ticipatio. [to.commuto.
μεταλλάττω.μ.ξω.π.χα.permu
μεταλλεύω.μ.σω.π.κα.Tran=
smuto.transuerto.
μεταμελέομαι & μεταμελοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.pẽiteo.pẽitet me
μεταμέλομαι.μ.ουμαι.π.μαι
pẽitet me.pẽitẽtiã ago
μεταμικρόν.paulo post.
μεταμορφόω & μεταμορφῶ.
μ.σω.π.κα.transformo.
μετανοέω & μετανοῶ.μ.σω.π.
κα.penitentiam ago.
μετάνοια.ας.ἡ.penitentia.
μεταξύ.inter.in medio loco.
μεταπέμπομαι.μ.ψομαι.Ac=
cerso.voco. [fuero.
μεταστάθῶ.trãsmutatus.amotus
μεταστήσας.αντος.ὁ.postquam
amouit.
μεταστρέφω.μ.ψω.π.φα.con=
μετάσχε.participa. [uerto.
μετασχηματίζω.μ.σω.π.κα.trãs
figuro.transformo.
μετάσχω.participẽ.participauero.
μεταταῦτα.post hec.
μετατίθημι.μ.σω.π.κα.trãsfero.
μετατοῦτο.post hoc. [transpono.
μετέβαινον.transibã.ant.
μετεβαλλόμην.transmutabar.
μετέβην.Transij.
μετέθηκα.transposui.transtuli.
μετεκαλεσάμην.vocaui.accersiui.
μετεκιρνώμην.conuertebar.
μετελάμβανον.particeps erã.ant.
μετελεύσομαι.exercebo aliq̃ƺ artẽ.
tentabo.puniã.preteribo.appetã.narra
bo.appetã magistratũ.accersã.accedã.

μετεμελήθην. Penitui.
μετεμελόμην. penituit me. penitui.
μετεμορφώθην. transfiguratus fui.
μετενόησα. penitui. penitētiā egi.
μετέπειτα. Postea.
μετεπεμψάμην. accersiui. vocaui.
μετέρχομαι. μ. ευσομαι. π. θα. tento. exerceo aliquam artē. punio. pretereo. appeto. narro. appeto magistratum. accerso. accedo.
μετέστησα. trāstuli. amoui. arcui.
μετέστρεψα. Conuerti.
μετέσχηκα. Participaui. ⌈cipauit
μετεσχηκώς. τος. ὁ. postquā parti
μετεσχημάτισα. trāsfiguraui. trās
μετέσχον. participaui. rūt ⌊formaui.
μετετέθην. trāslatꝰ. trāspositꝰ fui.
μετέχω. μ. ξω. π. κα. particeps sum.
μετεωρίζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Insublime tollor. ⌈blimitas. eleuatio.
μετεωρισμός. ου. ὁ. Sublatio. su=
μετέωρος. α. ον. sublimis. e.
μετήλλαξα. cōmutaui. pmutaui.
μετῆρα. profectus sum. transij.
μετοικεσία. ας. ἡ. transmigratio.
μετοικέω ⁊ μετοικῶ. μ. σω. π. κα trāsmigro. habitationē mutare cogo.
μετοικίζω. μ. σω. π. κα. Habitationem trāsfero.
μετοχή. ης. ἡ. participiū. pticipatio.
μέτοχος. ου. ὁ. particeps. socius.
μετρέω ⁊ μετρῶ. μ. σω. π. κα. metior. mensuro.
μετρητή. ης. ἡ. metreta. i. mensura.
μετριάζω. μ. σω. π. κα. modestꝰ sū.
μετριοπαθέω ⁊ μετριοπαθῶ. μ. σω. ϖ. κα. Condoleo. begnus. ⁊ officiosus sū. parco. do veniā
μέτριος. α. ον. tēpatꝰ. modestꝰ. a. um
μετρίως. modeste. benigne.
μέτρον. ου. τό. Metrum. mensura.
μετῴκησα. transtuli habitationem. mutare feci habitationem.
μέτωπον. ου. τό. Frons. tis.
μέχρι. Dum. vsqꝫ ad.
μεχρισοῦ. Quoad. donec.
μή. Non. ne. nunquid.
μήγε. Ne.
μηδαμόθεν. nulla ex pte. nulla rōne
μηδαμῶς. nequaquā. nullo modo.
μηδέ. Neqꝫ.
μηδείς. ενος. ἡ. nullus. nemo.
μηδεμία. ας. ἡ. nulla. nūeri sing. f. g.
μηθέν. νος. τό. nihil. nullum.
μηκέτι. non amplius.

μῆκος. εος. τό. lōgitudo. ⌈sco. lōgꝰ fio.
μηκύνομαι. μ. ουμαι. ϖ. μαι. cre
μηλωτή. ης. ἡ. melota. pellis ouina.
μήν. Tamen. quidem.
μήν. ος. ὁ. Mensis.
μηνίζω. μ. σω. π. κα. succēseo. irascor
μῆνις. δος. ἡ. Ira.
μηνύω. μ. σω. π. κα. nuncio. as.
μήποτε. ne forte. ne vnquam.
μήπως. ne forte.
μηρός. ου. ὁ. Femur.
μήτε. Neqꝫ.
μήτηρ. ρος. ἡ. Mater
μήτι. nunquid.
μήτις. ne aliquis. nun aliquis.
μήτρα. ας. ἡ. Vulua.
μητρολώας. ου. ὁ. Matricida.
μία. ας. ἡ. Vna. f. g. ⌈lo.
μιαίνω. μ. νω. π. κα. coinqno. macu
μίασμα. ατος. τό. Coinquinatio.
μιασμός. ου. ὁ. immunditia. coiqui ⌊natio.
μίγμα. τος. τό. Mixtura.
μίγνυμι. μ. ξω. ϖ. χα. misceo.
μιγνύω. μ. ξω. ϖ. χα. misceo.
μικρολόγος. η. ον. sordidus. auarus. nimis parcus. a. um.
μικρός. α. ον. paruus. a. um.
μικρότερος. α. ον. minor.
μίλιον. ου. τό. miliare.
μίλτος. ου. ὁ. rubrica. coloris species
μίμημα. τος. τό. imitatio. silitudo.
μιμητής. ου. ὁ. imitator. ⌊emulatio.
μιμνήσκομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Recordor. memor sum. ⌈beo.
μισέω ⁊ μισῶ. μ. σω. π. κα. odio ha
μισητός. η. ον. odibilis. odio dignꝰ. odiosus. a. ū. ⌈tributio. remūeratio.
μισθαποδοσία. ας. ἡ. mercedis re
μισθαποδότης. ου. ὁ. remunerator. compensator. satisfactor.
μίσθιος. α. ον. mercenarius. a. um.
μισθόομαι ⁊ μισθοῦμαι. μ. σομαι. π. μαι mercede conduco.
μισθός. ου. ὁ. merces. ⌈ctio.
μίσθωμα. ατος. τό. merces. cōdu=
μισθωτός. ου. ὁ. mercenarius.
μισοξενία. ας. ἡ. Inhospitalitas. odium hospitalitatis.
μνᾶ. genꝰ nūmi. mina. mna.
μνάομαι ⁊ μνῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. indago. despōso. comēdo. spōdeo. appeto magistratū. reminiscor.
μνεία. ας. ἡ. memoria. ⌊peto vxorē.
μνῆμα. ατος. τό. monumentum.
μνημεῖον. ου. τό. monumentum.

μνήμη. ης. ἡ. memoria.
μνημονεύω. μ. σομαι. π. μαι. Recordor. reminiscor. ⌈memoria.
μνημόσυνον. ου. τό. recordatio.
μνησθείς. εντος. ὁ. memor. recorda
μνησθῆναι. recordatū esse. ⌊tus.
μνησθήσομαι. recordabor. ⌈fuero.
μνησθήσωμαι. recorder. recordatꝰ
μνήσθητι. recordare.
μνησθῶ. recorder. reminiscar. actiue ⁊ passiue.
μνηστεύω. μ. σω. π. κα. despōdeo.
μογγιλάλος. η. ον. Mutus. a. um.
μόγις. Vix.
μόδιος. ου. ὁ. Modius.
μοι. Mihi.
μοιχάομαι ⁊ μοιχῶμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. adultero. mechor.
μοιχαλίς. δος. ἡ. Adultera.
μοιχεία. ας. ἡ. adulterium.
μοιχεύω. μ. σω. ϖ. κα. adultero. as
μοιχός. ου. ὁ. adulter.
μόλις. Vix.
μόλυβος. ου. ὁ. plumbum.
μολύνω. μ. νω. π. κα. polluo.
μολυσμός. ου. ὁ. pollutio. immūditia.
μομφή. ης. ἡ. querela. accusatio.
μονή. ης. ἡ. mansio.
μονογενής. εος. ὁ. ἡ. vnigenitꝰ. a. ū.
μονοήμερος. α. ον. res vnius diei.
μόνον. solum. aduer.
μονόομαι ⁊ μονοῦμαι. μ. σομαι π. μαι. Solus sum.
μόνος. η. ον. Solus. a. um.
μονόφθαλμος. η. ον. Vnum soluꝫ oculum habens.
μορφή. ης. ἡ. Figura. effigies.
μορφόω ⁊ μορφῶ. μ. σω. ϖ. κα. figuro. formo
μόρφωσις. εως. ἡ. figura. formatio
μόσχευμα. ατος. τό. planta tenella. tam arboruꝫ: quam olerum.
μοσχοποιέω ⁊ μοσχοποιῶ. μ. σω. ϖ. κα. vitulum facio.
μόσχος. ου. ὁ. Vitulus.
μου. mei. geniti. singul.
μουσικός. η. ον. musicus. a. um.
μοχθηρός. α. ον. laboriosus. a. um.
μόχθος. ου. ὁ. erumna. labor.
μοχλός. ου. ὁ. instrumentū quo ianue claudunt. siue ferreū siue ligneū
μυελός. ου. ὁ. medulla. cerebrum.
μυέομαι ⁊ μυοῦμαι. μ. σομαι. π μαι. sacris initior. instruor. instituor.

μῦθος. ου. ὁ. Fabula.
μυῖα. ας. ἡ. Musca.
μυκάομαι ⁊ μυκῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. Rugio. mugio. balo.
μυκτηρίζω. μ. σω. ϖ. κα. Irrideo.
μυλικός. η. ον. Molaris. e.
μύλος. ου. ὁ. Mola.
μύλων. ωνος. ὁ. pistrinū. mola.
μυρεψός. ου. ὁ. pigmentarius. myropola. ⌈decem milia.
μυριάς. δος. ἡ. numerus continens
μυρίζω. μ. σω. π. κα. Vngo.
μυριοπλασίως. in infinituꝫ plus.
μύριος. α. ον. Multus. a. um.
μυρίος. α. ον. Decē mille.
μυριότης. τος. ἡ. multitudo. multi ⌊plicitas.
μύρον. ου. τό. vnguētuꝫ.
μυστήριον. ου. τό. Mysterium.
μύστης. ου. ὁ. Mystes. i. sacerdos.
μύστις. δος. ἡ. doctrix. mulier sacer ⌊dos
μυχός. ου. ὁ. spelūca. penetrale
μυωπάζω. μ. σω. π. κα. Cecꝰ palpo ⁊ apprehendo.
μῶκος. ου. ὁ. subsānator. derisor
μώλωψ. ωπος. ὁ. Liuor.
μωμάομαι ⁊ μωμῶμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. calūnior. vitupo. maculo.
μῶμος. ου. ὁ. Macula. opprobriū.
μωραίνομαι. μ. ουμαι. ϖ. μαι. Euanesco. Stultus fio.
μωραίνω. μ. νω. π. κα. stultū facio.
μωρία. ας. ἡ. Stultitia.
μωρολογία. ας. ἡ. Stultiloquiū.
μωρός. α. ον. stultus. a. ū. fatuus. a. ū.
ναί. Profecto. certe.
ναός. ου. ὁ. Templum.
νάρδος. ου. ὁ. Nardus.
ναυαγέω ⁊ ναυαγῶ. μ. σω. π. κα. Naufrāgium patior.
ναύκληρος. ου. ὁ. Nauclerus. nauis gubernator.
ναύτης. ου. ὁ. Nauta.
νεανίας. ου. ὁ. iuuenis. adolescens.
νεᾶνις. δος. ἡ. iuuēcula. mulier iuue ⌈nis
νεανίσκος. ου. ὁ. adolescens.
νεκρός. α. ον. Mortuus. a. ū. ⌈tifico
νεκρόω ⁊ νεκρῶ. μ. σω. π. κα. mor
νέκρωσις. εως. ἡ. mortificatio.
νενεκρωμένος. η. ον. mortuus. a. ū.
νενίκηκα. Vici.
νενομοθέτημαι. lege sancitus fui.
νενομοθετήμην. legem acceperam.
νεόκτιστος. η. ον. nouiter creatꝰ. a. ū.
νέος. α. ον. Nouus. a. um.
νεοσσός. ου. ὁ. pullus.

νεότης. ητος. ἡ. Iuuentus.
νεόφυτος. η. ον. nouꝰ. nup plātatꝰ.
νεύω. μ. σω. π. κα. Annuo.
νεφέλη. ης. ἡ. Nubes.
νέφος. εος. τό. Nubes.
νεφρός. ου. ὁ. Lumbus. renes.
νεωκόρος. ου. ὁ. edituus. qui tractat res sacras.
νεωτερικός. η. ον. Iuuenilis. e.
νεώτερος. α. ον. adolescētior. iunior.
νή. Per. aduerbium iurantis.
νήθω. μ. σω. π. κα. Neo.
νηκτός. η. ον. Natatiuus. a. um.
νηπιάζω. μ. σω. π. κα. paruulus suꝫ vt paruulum megero. ⌈cisor
νηπιοκτόνος. η. ον. paruulorū oc=
νήπιος. α. ον. Paruulus. a. um.
νησίον. ου. τό. Insula paruula.
νῆσος. ου. ἡ. Insula.
νηστεία. ας. ἡ. Ieiunium.
νηστεύω. μ. σω. π. κα. Ieiuno. as.
νήστης. εος. ὁ. ἡ. Ieiunus. a. um.
νῆστις. Ieiunos.
νηφάλιος. α. ον. Sobrius. a. um.
νήφω. μ. ψω. ϖ. φα. Castus dego. vigilo. sobrius ⁊ modestus suꝫ.
νικάω ⁊ νικῶ. μ. σω. π. κα. Vinco.
νῖκος. εος. τό. Victoria.
νιπτήρ. ηρος. ὁ. Peluis.
νίπτω. μ. ψω. ϖ. φα. Lauo.
νοερός. α. ον. intelligens. sciens.
νοέω ⁊ νοῶ. μ. σω. π. κα. Intelligo.
νόημα. ατος. τό. Cogitatio. sensus
νοήμων. νος. ὁ. ἡ. Sapiēs. intelligēs sensatus. a. um.
νοθεύω. μ. σω. π. κα. Decipio. corrumpo. adultero. Abalieno.
νόθος. ου. ὁ. spurius. illegitimus
νομή. ης. ἡ. Pascuum.
νομίζω. μ. σω. ϖ. κα. puto. leges cōdo. leges sancio.
νομικός. η. ον. Legis peritus. legalis. ad leges pertinens
νόμιμα. τος. τό. decretū. lex. statutū.
νομίμως. Legitime.
νόμισμα. ατος. τό. numisma. nūmꝰ
νομοδιδάσκαλος. ου. ὁ. Legis. Doctor. ⌈latio.
νομοθεσία. ας. ἡ. legispositio. legis=
νομοθετέω ⁊ νομοθετῶ. μ. σω. ϖ. κα. leges condo. legem pono.
νομοθέτης. ου. ὁ. Legislator.
νόμος. ου. ὁ. Lex.
νοΐ. Menti.
νοός. Mentis.

νοσεύω. μ. σω. π. κα. Egroto. as.
νοσέω ⁊ νοσῶ. μ. σω. π. κα. lāgueo. infirmus sum.
νόσημα. ατος. τό. egritudo. morbꝰ.
νοσσιά. ας. ἡ. nidus. mansiuncula.
νοσσίον. ου. τό. Pullus
νόσος. ου. ἡ. egritudo. morbꝰ. lāguor
νοσφίζω. μ. σω. π. κα. fraudo.
νότος. ου. ὁ. Notus. auster
νουθεσία. ας. ἡ. correptio. istructio.
νουθετέω ⁊ νουθετῶ. μ. σω. ϖ. κα. Moneo. corrigo.
νουμηνία. ας. ἡ. Neomenia. primꝰ dies mensis.
νουνεχῶς. sapiēter.
νοῦς. ου. ὁ. Mens. ⌈es naturalis.
νυκθήμερον. ου. τό. dies ⁊ nox. di
νύκτες. ων. αἱ. noctes. nomina. plura
νύκτωρ. Noctu. ⌈sa. virgo.
νύμφη. ης. ἡ. nurus. nympha. spon=
νυμφίος. ου. ὁ. Sponsus.
νυμφών. ωνος. ὁ. Sponsus.
νῦν. nunc.
νυνί. nunc.
νύξ. κτος. ἡ. Nox.
νυσταγμός. ου. ὁ. Dormitatio.
νυστάζω. μ. ξω. ϖ. χα. Dormito.
νύσσω. μ. ξω. ϖ. χα. Pungo.
νύττω. μ. ξω. π. χα. Pungo.
νωθρός. η. ον. imbecillis. piger. languidus. a. um.
νῶτος. ου. ὁ. Dorsum.
ξένια. ων. τά. xenia. i. munuscula hos ⌊pitalia.
ξενία. ας. ἡ. hospitiū.
ξενίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. hospitor. hospes sum.
ξενίζω. μ. σω. π. κα. pegrinor. hospitio suscipio.
ξενιτεία. ας. ἡ. hospitiū.
ξενολοχέω ⁊ ξενολοχῶ. μ. σω. π. κα. hospitalis sū. hospites recipio
ξένος. η. ον. Hospes. aduenā. extraneus. a. um.
ξεστός. η. ον. equalis. politꝰ. leuigatus. rasus. a. um.
ξηρά. ας. ἡ. Arida. i. terra.
ξηραίνω. μ. νω. π. κα. sicco. arefacio
ξηρός. α. ον. Siccus. aridus. a. um.
ξίφος. εος. τό. Gladius. Ensis.
ξύλινος. η. ον. Ligneus. a. um.
ξύλον. ου. τό. Lignum. fustis
ξυρέω ⁊ ξυρῶ. μ. σω. π. κα. Rado.
ξυστός. η. ον. Leuigatus. a. um.
ὁ. articlꝰ ppositiuꝰ. mas. gene. nu. sing.
ὃ. articlꝰ postpositiuꝰ. ne. g. nu. s. Qd.
ὀγδοήκοντα. Octoginta.

ὀγδόος.η.ον.Octauus.a.um.
ὄγκος.ου.ὁ.ſupbia.magnitudo.ela
ὅδε.ουδε.ὁ.Hic.iſte. [tio.
ὁδεύω.μ.σω.π.κα.Iter facio.
ὁδηγέω ꝛ ὁδηγῶ.μ.σω.π.κα. ducatum preſto.Duco.Ago.
ὁδηγός.ου.ὁ.Dux.
ὁδοιπορέω ꝛ ὁδοιπορῶ.μ.σω π.κα.Iter facio.
ὁδοιπορία.ας.ἡ.iter.itineratio.
ὁδοιπόρος.ου.ὁ.Uiator.
ὀδόντες.οντων.οἱ.Dentes.
ὁδός.ου.ἡ.Uia.
ὀδούς.οντος.ὁ.Dens.
ὀδυνᾶσαι.Cruciaris.
ὀδυνάομαι ꝛ ὀδυνῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Laboro.triſtor.crucior.
ὀδυνάω ꝛ ὀδυνῶ.μ.σω.π.κα. Triſtitia afficio.triſtifico.
ὀδύνη.ης.ἡ.Dolor.
ὀδυρμός.ου.ὁ.Fletus.
ὄζος.ου.ὁ.Ramus.
ὄζω.μ.σω.π.κα.Oleo.
ὅθεν.Unde.
ὁθενδή.Undecunq;.
ὀθόνη.ης.ἡ.Pera ex lino.linteum.
ὀθόνιον.ου.το.Linteum.
οἱ.Ipſi.Et.
οἱ.Articulꝰ prepoſitiuus.maſculi.ge. numeri pluralis.
οἱ.Articulus poſtpoſitiuus.maſculi. gene.numeri plur.Qui.
οἰακίζω.μ.σω.π.κα.Guberno.as.
οἶδα.Scio.noui.
οἰκειακός.η.ον.Domeſticus.a.ū.
οἰκεῖος.α.ον.familiaris.e.domeſti
οἰκέτης.ου.ὁ.Seruus. [cus.a.ū.
οἴκημα.ατος.το.habitatio.domici
οἴκησις.εως.ἡ.domiciliū. [lium.
οἰκητήριον.ου.το.manſio.habita culum.habitatio.
οἰκήτωρ.ορος.ὁ.habitator.
οἰκία.ας.ἡ.Domus.
οἰκοδεσποτέω ꝛ οἰκοδεσποτῶ.μ.σω.π.κα.familiā guberno.
οἰκοδεσπότης.ου.ὁ.pr̄ familias.
οἰκοδομέω ꝛ οἰκοδομῶ.μ.σω π.κα.Edifico.
οἰκοδομή.ης.ἡ.edificatio.
οἰκονομέω ꝛ οἰκονομῶ.μ.σω.π κα.villico.villicus.ſū.
οἰκονομία.ας.ἡ.Uillicatio.diſpen ſatio.
οἰκονόμος.ου.ὁ.Uillicus.
οἰκόπεδον.ου.το.Solum vbi pri us erat domus.
οἶκος.ου.ὁ.Domus.
οἰκουμένη.ης.ἡ.Habitabilis.orbis pars que habitatur.
οἰκτειρέω ꝛ οἰκτειρῶ.μ.σω.π.κα.Misereor.
οἰκτείρω.μ.ρω.π.κα.Misereor.
οἰκτιρμός.ου.ὁ.misericordia.
οἰκτίρμων.ονος.ὁ.ἡ.misericors.
οἰκτρός.α.ον.miſerabilis.e.
οἶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Puto.
οἰνοπότης.ου.ὁ.Uini potator.
οἶνος.ου.ὁ.Uinum.
οἰνοφλυγία.ας.ἡ.vinolentia.
οἴομαι.μ.σομαι.π.μαι.puto.
οἴον δέ.non ſolum non. [tiatio
οἰωνισμός.ου.ὁ.auguriorū obſer
οἷος.α.ον.qualis.e.potēs.ſolus.a.ū.
οἷς.Quibus.maſculi.gener.
οἴσω.Feram
οἵτινες.ων.οἱ.Qui.
ὀγδοηκοντατέσσαρες.ων.οἱ.αἱ.Octoginta quattuor.
ὀκνέω ꝛ ὀκνῶ.μ.σω.π.κα.pigri tor.pigritiā habeo.
ὀκνηρός.α.ον.piger.a.um.
ὀκταήμερος.α.ον.res octo dierū.
ὀκτώ.Octo.
ὄλβος.ου.ὁ.Diuitie. [tioſus.a.ū.
ὀλέθριος.α.ον.pernicioſus dam
ὄλεθρος.ου.ὁ.interitꝰ.pnicies.
ὀλιγόπιστος.η.ον.hō pue fidei.
ὀλιγοποιέω ꝛ ὀλιγοποιῶ.μ.σω.π.κα.ad paruū numerū redigo.
ὀλίγος.η.ον.Paruus.a.um.
ὀλιγοστός.η.ον.paucus.a.um.
ὀλιγοχρόνιος.α.ον.Res que du rat paruum tempus.
ὀλιγοψυχέω ꝛ ὀλιγοψυχῶ.μ.σω.π.κα.Puſillanimē me ge ro.puſillanimus ſum.
ὀλιγόψυχος.η.ον.puſillanimis.e.
ὀλιγωρέω ꝛ ὀλιγωρῶ.μ.σω.π.κα.Contemno [cillo.
ὀλισθαίνω.μ.σω.π.κα.labor.va
ὀλίσθημα.τος.το.lapſꝰ.vacillatio
ὁλκή.ης.ἡ.Attractio.pondus triū ſcrupulorum.lis. [deſtructor.
ὀλοθρευτός.ου.ὁ.Exterminator.
ὀλοθρεύω.μ.σω.π.κα.deſtruo.
ὁλοκάρπωμα.τος.το.holocauſtū
ὁλοκληρία.ας.ἡ.integra ſanitas. incolumitas. [perfectꝰ.a.ū.
ὁλόκληρος.α.ον.iteger.cōſūmatꝰ
ὁλοκαρπόω ꝛ ὁλοκαρπῶ.μ.σω.π.κα.Holocauſtum ſacrifico.
ὁλοκαύτωμα.ατος.το.holocau
ὁλολύζω.μ.ξω.π.χα.vlulo.as [ſtū
ὅλος.η.ον.Totus.a.um.
ὁλοσφύρατος.η.ον.Solidꝰ.a.ū.
ὁλοτελής.εος.ὁ.ἡ.Totus.perfe ctus.integer.a.ū.
ὄλυνθος.ου.ὁ.Groſſꝰ.ficꝰ capſici.
ὅλως.Omnino.
ὁμαλίζω.μ.σω.π.κα.Planum ꝛ equale aliquid facio.complano as.
ὄμβρος.ου.ὁ.pluuia.nimbus.
ὁμιλέω ꝛ ὁμιλῶ.μ.σω.π.κα.cō uerſor.alloquor. [confabulatio.
ὁμιλία.ας.ἡ.Cōuerſatio.colloquiū.
ὁμίχλη.ης.ἡ.Nebula.
ὄμμα.ατος.το.Oculus.
ὄμνυμι.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὀμνύω.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὁμοθυμαδόν.Unanimiter.ſimul. concorditer.
ὁμοιάζω.μ.σω.π.κα.Similis ſū.
ὁμοιοπαθής.εος.ὁ.ἡ.ſimilis.e.ſi milium paſſionū.
ὅμοιος.α.ον.Similis.e.
ὁμοιότης.ητος.ἡ.Similitudo.
ὁμοιότροπος.η.ον.Similis.e.ſi milium morum.
ὁμοιόω ꝛ ὁμοιῶ.μ.σω.π.κα. Aſſimilo.comparo.
ὁμοίωμα.τος.το.ſimilitudo.figu
ὁμοίως.ſimiliter. [ra.ſtatua.
ὁμοίωσις.εως.ἡ.Similitudo.
ὁμολογέω ꝛ ὁμολογῶ.μ.σω.π.κα.Confiteor.polliceor.
ὁμολογία.ας.ἡ.confeſſio.
ὁμολογουμένως.manifeſte.
ὁμόνοια.ας.ἡ.par.ꝯcordia.cōſēſꝰ.
ὀμόσαι.iuratum fuiſſe.
ὀμόσας.αντος.ὁ.poſtq̄ iurauit.
ὀμόσω.Iurabo. [cio.
ὁμότεχνος.η.ον.ſilis in arte ꝛ offi
ὁμοῦ.Simul pariter.
ὅμως.Tamen.
ὅμως μέντοι.verūtamē.tū. [ꝯcors.
ὁμόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Unanimis.
ὄν.οντος.το.exiſtēs.qđ eſt.neutri.
ὅν.Quem. [gener.
ὄναγρος.ου.ὁ.Aſinus ſilueſter.
ὀναίμην.Iuuer.fruar.
ὄναρ.ος.το.Inſomnium.
ὀνάριον.ου.το.aſellꝰ. [tior.ex.pbo
ὀνειδίζω.μ.σω.π.κα.maledico.ꝯui
ὀνειδισμός.ου.ὁ.ꝯuitiū.iprōpiū.
ὄνειδος.εος.το.cōuitiū.im.ꝓperiū.

ὄνειρος.ου.ὁ.Somnus.
ὀνίνημι.μ.σω.π.κα.Iuuo.
ὀνικός.η.ον.aſinarius.a.um.
ὄνομα.ατος.το.Nomen.
ὀνομάζω.μ.σω.π.κα.noio.
ὀνομασία.ας.ἡ.noīatio.appellatio.
ὀνομαστός.η.ον.Memorabilis.iſ
ὄνος.ου.ὁ.ἡ.aſinꝰ.aſina. [gnis.e
ὄντες.ων.οἱ.exiſtētes.maſculi.gen.
ὄντροπον.quemadmodum.ſicut.
ὄντως.Uere.
ὄνυξ.χος.ὁ.Unguis.vngula.genꝰ aromatis.lapis onyx
ὀξέως.cito.velociter.
ὄξος.εος.το.acetum.
ὀξύνω.μ.νω.π.κα.Acuo.
ὀξύς.εος.ὁ.Acutus.a.um.velox.
ὀπή.ης.ἡ.cauerna.
ὄπισθεν.atergo.retro.
ὀπίσω.poſt.
ὅπλα.ων.τα.arma.
ὁπλοποιέω ꝛ ὁπλοποιῶ.μ.σω.π.κα.Armo.as.
ὁποῖος.α.ον.qualis.e.
ὁπότε.quando.
ὅπου.Ubi.
ὀπτάνομαι.Uideor.
ὀπτασία.ας.ἡ.Uiſio.reuelatio.
ὄπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Ui deor.appareo.
ὀπτός.η.ον.Aſſus.a.um.
ὀπώρα.ας.ἡ.pomū.pomaautūnalia
ὅπως.Ut.
ὅραμα.τος.το.Uiſio.
ὅρασις.εως.ἡ.Uiſio.
ὁρατός.η.ον.Uiſibilis.e.
ὁράω ꝛ ὁρῶ.μ.σω.π.κα.video.aſ
ὀργή.ης.ἡ.Ira. [picio
ὀργίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.ira
ὀργίλος.η.ον.iracūdus.a.ū. [ſcor
ὀργυιά.ας.ἡ.Ulna. [pio.opto.
ὀρέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Cu
ὀρεινός.η.ον.montanus.a.um.
ὄρεξις.εως.ἡ.appetitus.deſideriū.
ὀρθοποδέω ꝛ ὀρθοποδῶ.μ.σω.π.κα.recta via pergo.
ὀρθός.η.ον.Rectus.a.um.
ὀρθοτομέω ꝛ ὀρθοτομῶ.μ.σω.π.κα.Recte tracto.recte diuido.re cte ſcindo.
ὀρθρίζω.μ.σω.π.κα.Mane ſurgo.
ὀρθρινός.η.ον.Matutinus.a.um
ὄρθριος.α.ον.Matutinus.a.um.
ὄρθρος.ου.ὁ.Diluculum.
ὁρίζω.μ.σω.π.κα.Determino.de finio.predeſtino.
ὅριον.ου.το.Terminus.finis.
ὁρκίζω.μ.σω.π.κα.adiuro.cōiuro.
ὅρκος.ου.ὁ.iuramentum.
ὁρκωμοσία.ας.ἡ.iuſiurandum.
ὁρμαίνω.μ.νω.π.κα.Concito.
ὁρμάω ꝛ ὁρμῶ.μ.σω.π.κα.Im petum facio.cum impetu eo.
ὁρμή.ης.ἡ.Impetus.propoſitum.
ὅρμημα.τος.το.Impetus.
ὄρνεον.ου.το.auis.volucris.
ὄρνις.θος.ἡ.auis.gallina.
ὁροθεσία.ας.ἡ.Terminorū poſitio
ὄρος.εος.το.Mons.
ὀροφή.ης.ἡ.Tectum.
ὀρτυγομήτρα.ας.ἡ.coturnix ma xima.coturnix matricia.
ὀρύσσω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρύττω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρφανός.η.ον.orphanus.a.um.
ὀρχέομαι ꝛ ὀρχοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Salto.
ὀρχίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.ſalto
ὅς.ου.ὁ.Qui.numeri ſing.
ὁσάκις.Quotienſcunq;.
ὁσδήποτοῦν.quicunq;.
ὅσιος.α.ον.Sanctus.a.um.
ὁσιότης.τος.ἡ.Sanctitas.
ὁσιόω ꝛ ὁσιῶ.μ.σω.π.κα.ſctifico.
ὁσίως.Sancte.
ὀσμή.ης.ἡ.odor.
ὅσος.η.ον.quātus.a.um.quicunq;.
ὀστέον.ου.το.os.oſſis.
ὅστις.νος.ὁ.qui.quicunq;.n.ſ.
ὀστράκινος.η.ον.Teſtaceus.Lu teus.a.um. [olfacio.
ὀσφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.
ὄσφρησις.εως.ἡ.odoratus.
ὀσφύς.νος.ὁ.Lumbi.
ὅσω.quanto.aduer.
ὅταν.quando.
ὅτε.quando.
ὅτι.Quia.quod.qui.
οὐ.non.
οὗ.Ubi.quo.cuius.generis.maſculi.
οὐά.Uah.
οὐαί.ve.interiectio dolentis.
οὐδαμῶς.nequaquam.
οὐδέ.neq;.
οὐδέν.Nullum.nihil.
οὐδείς.ενος.ὁ.nullus.nemo.
οὐδεμία.ας.ἡ.Nulla.
οὐδέν.ος.το.Nullum.nihil.
οὐδέποτε.Nunquam.
οὐδέπω.nondum.
οὐθείς.νος.ὁ.nemo.nullus.
οὐθέν.νος.το.Nullum.nihil.
οὐκ.non.
οὐκέτι.non amplius.
οὐκοῦν.Igitur.
οὔκουν.non igitur.nequaquam.
οὐ μή.non.
οὖν.ergo.igitur.itaq;.
οὔπω.Nondum.
οὐρά.ας.ἡ.Cauda.
οὐράνιος.α.ον.Celeſtis.e.
οὐρανόθεν.Ex celo.
οὐρανός.ου.ὁ.Celum.
οὐραγέω ꝛ οὐραγῶ.μ.σω.π.κα.Duco extremam partem.eo
ὄυς.Ouis. [in extrema parte.
οὖς.τος.το.auris.
οὖσα.ης.ἡ.exiſtens.feminī.generis.
οὐσία.ας.ἡ.ſubſtantia.exiſtentia.
οὖσιν.exiſtentibus.maſculi.generis.
οὔτε.neq;.
οὗτος.ου.ὁ.Hic.iſte.
οὕτω.Sic.
οὕτως.Sic.
οὐχ.non.
οὐχί.Non.nonne.
ὀφειλέτης.ου.ὁ.Debitor.
ὀφειλή.ης.ἡ.Debitum.
ὀφείλημα.ατος.το.Debitum.
ὀφείλω.μ.λω.π.κα.Debeo
ὄφελον.Utinam.
ὄφελος.εος.το.vtilitas.
ὀφθαλμός.ου.ὁ.Oculus.
ὀφθαλμοδουλεία.ας.ἡ.Serui tus ad oculum. [ſus.a.um.
ὀφιόδηκτος.η.ον.A ſerpente mor
ὄφις.εως.ὁ.Serpens.
ὀφρύς.νος.ἡ.Supercilium.
ὀχεία.ας.ἡ.Coitus. [xo.turbo.
ὀχλέω ꝛ ὀχλῶ.μ.σω.π.κα.ve
ὀχλοποιέω ꝛ ὀχλοποιῶ.μ.σω π.κα.ſeditionē facio.turbaꝫ cōcito
ὄχλος.ου.ὁ.turba.turbatio.tumltꝰ
ὀχυρός.α.ον.munitꝰ.a.ū.
ὀχυρόω ꝛ ὀχυρῶ.μ.σω.π.κα. fortifico.munio. [lum munitū.
ὀχύρωμα.τος.το.munitio.caſtel
ὀψάριον.ου.το.piſciculus.
ὀψέ.Ueſpere.ſero.
ὀψία.ας.ἡ.veſper. [nocte.
ὀψίζω.μ.σω.π.κα.cōprehēdor a
ὄψιμος.η.ον.Serotinus.a.um
ὄψιος.α.ον.ſerotinus.a.um
ὄψις.εως.ἡ.facies.cōſpectus.cōpa
ὄψομαι.videbo. [tio.preſentia.

ὀψώνιον.ου.Το.Lucrum.gratificatio.stipēdiū.cibꝰ statutꝰ ⁊ decretꝰ
παγείς.εντος.ὁ.Compactus.coagulatus.conglutinatus.
παγετός.ου.ὁ.glacies.
παγήσομαι.congelabor.figar.premar.comprimar.
παγιδεύω.μ.σω.π.κα.Arte capio.illaqueo.venor.
παγίς.δος.ἡ.Laqueus.
πάγος.ου.ὁ.Sarum.glacies.locus eminens.
παθεῖν.passum esse.
πάθημα.Τος.Το.passio.
παθητός.η.ον.passibilis.q pōt pati.
πάθος.εος.Το.passio.
πάθω.patiar.
παθών.οντος.ὁ.postꝗ passus est.
παίγνιον.ου.Το.Ludibrium.
παιδαγωγός.ου.ὁ.puerorū doctor vel ductor.
παιδάριον.ου.Το.puerulus.
παιδεία.ας.ἡ.disciplina.
παιδευτής.ου.ὁ.instructor.preceptor
παιδεύω.μ.σω.π.κα.Corripio castigo.
παιδιόθεν.a puero.
παιδίον.ου.Το.puer.puella.
παιδίσκη.ης.ἡ.ancilla.
παῖς.δος.ὁ.ἡ.puer.famulꝰ.la.
παίω.μ.σω.π.κα.percutio.
πάλαθος.ου.ὁ.Massa. ⁊ πάλαθος ἀρωμάτων.vulgo poma.
πάλαι.Olim.quondā.iādudū.iāpridē.
παλαιός.α.ον.antiquus.a.ū.vetus
παλαιότης.Τος.ἡ.ātiqtas.vetustas
παλαιόω ⁊ παλαιῶ.μ.σω.π.κα.Antiquo.antiquū facio.
πάλη.ης.ἡ.lucta.certamen.
παλιγγενεσία.ας.ἡ.Regeneratio
πάλιν.Rursus.iterum.
παμβασιλεύς.εως.ὁ.Rex potentissimus ⁊ qui omnia potest.
πανπληθεί.Universaliter.
πάμπολυς.λλου.ὁ.multus.
πᾶν.Τος.Το.totum.
πανδοχεῖον.ου.Το.Stabulum.diversorium publicum.
πανδοχεύς.εως.ὁ.Stabularius.
πανεπίσκοπος.ου.ὁ.Qui omnia prospicit et providet.
πανήγυρις.εως.ἡ.Frequentia.conventus.
πανηγυρισμός.ου.ὁ.congregatio.conversatio.
πανοικί.cum tota domo.

πανοπλία.ας.ἡ.armatura.tota armatura.
πανούργευμα.Τος.Το.astutia.
πανουργία.ας.ἡ.fraus.Dolꝰ.sciētia.multa experientia.
πανοῦργος.η.ον.Fraudulentus.dolosus.multiscius.sapiens.
πανταχῆ.vbiqꝫ.
πανταχόθεν.vndiqꝫ.
πανταχοῦ.vbiqꝫ.
παντελής.εος.ὁ.ἡ.pfectꝰ.ppetuus.a.uꝫ
πάντες.ων.οἱ.Omnes.m.g.
πάντη.Semper.
παντοδύναμος.η.ον.Oipotēs.qui hꝫ pēne virtutem ⁊ potentiam.
πάντοθεν.vndiqꝫ.ex omni parte.
παντοκρατορία.ας.ἡ.oipotētia.
παντοκράτωρ.ρος.ὁ.imperator.omnipotens.
παντός.Omnis.genitivus singul.gene.masc.⁊ neut.
πάντοτε.Semper.
παντοτρόφος.ου.ὁ.qui oia alit.
πάντως.omnino.vtiqꝫ.
παρά.A.ab.iuxta.potius quā.preter.Ad.
παραβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.Transgredior
παραβάλλω.μ.λω.π.κα.Comparo.appello navem.
παράβασις.εως.ἡ.Transgressio.prevaricatio.
παραβάτης.ου.ὁ.Transgressor.
παραβῆναι.transgressum fuisse.
παραβήσομαι.transgrediar.
παραβιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Cogo.
παραβιβάζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.imponor.ascendere cogor.
παραβλέπω.μ.ψω.π.φα.Despicio.contemno.
παραβολή.ης.ἡ.parabola.exēpluꝫ.
παραβουλεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.trado.
παραβῶ.transgrediar.transiero.
παραγαγών.οντος.ὁ.postquā deduxit.detulit.
παραγγελία.ας.ἡ.pceptū.admonitio.
παραγγέλλω.μ.λω.π.κα.precipio.
παραγενέσθαι.Advenisse.astitisse.
παραγενόμενος.η.ον.Postquā advenit.astitit.
παραγένωμαι.adveniam.assistaꝫ.
παραγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.Venio.advenio.asto.

παράγω.μ.ξω.π.χα.Defero.deduco.transeo.pretereo.
παραδέδομαι.traditꝰ sū.pditꝰ sū.
παραδεδομένος.η.ον.Traditus.proditus.a.um.
παραδεδώκειν.tradiderā.pdiderā
παραδεδωκώς.οτος.ὁ.postquā tradidit.prodidit.
παραδειγματίζω.μ.σω.π.κα.traduco.diffamo.publico iudicio expono.
παραδειγματισμός.ου.ὁ.Traductio.diffamatio.exemplum.
παράδεισος.ου.ὁ.paradisꝰ.hortꝰ
παραδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Suscipio
παραδίδωμι.μ.σω.π.κα.trado.prodo.do.
παραδοθείς.εντος.ὁ.Traditus.datus.proditus.
παραδοθῆναι.Traditū.proditum.datū fuisse
παραδοθήσομαι.Tradar.prodar.dabor.
παραδοθῶ.tradar.prodar.der.
παραδοξάζω.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as.
παράδοξος.η.ον.Mirabilis.preter opinionem.
παραδοξότατος.η.ον.Admirabilissimus.maxime pter opinioneꝫ.
παράδοσις.εως.ἡ.traditio.doctria
παραδοῦναι.tradidisse.prodidisse.
παραδούς.οντος.ὁ.Postquam tradidit.prodidit.
παραδῶ.tradam.prodam.
παραδώσω.tradam.prodam.
παραζηλόω ⁊ παραζηλῶ.Irrito.zelotypus sū.ad zelū provoco in emulationem ⁊ zelum mitto.
παραθαλάσσιος.α.ον.Maritimus.a.um.prope mare.
παραθεωρέω ⁊ παραθεωρῶ.μ.σω.π.κα.despicor.contemno.
παραθῆναι.Apposuisse.addidisse.tradidisse.
παραθήσω.Apponam.Deponaꝫ.tradam.addam.
παράθου.Commenda.
παραθῶ.apponam.apponerem.
παραίνεσις.εως.ἡ.Admonitio.adhortatio ad virtutem.
παραινέω ⁊ παραινῶ.μ.σω.π.κα.admoneo.hortor ad virtutes.
παραιτέομαι ⁊ παραιτοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.Excuso.devito.
παρακαθίζω.μ.σω.π.κα.Assideo prope sedeo.

παρακαλέομαι ⁊ παρακαλοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.Hortor.consolor.
παρακαλέω ⁊ παρακαλῶ.μ.σω.π.κα.Rogo.
παρακάλυμμα.Τος.Το.velamētū.
παρακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Velo.occulto.
παρακαταθήκη.ης.ἡ.Depositum.
παράκειμαι.Adiaceo.apponor.
παρακεκαλυμμένος.η.ον.Coopertus.Velatus.a.um.
παρακέκλημαι.consolatus sui.
παρακεχειμακώς.οτος.ὁ.Post quam hyemavit.
παρακληθῆναι.Exhortatum.consolatum esse.
παρακληθήσομαι.consolabor.
παρακληθῶ.cōsoler.cōsolatꝰ fuero
παράκλησις.εως.ἡ.Consolatio.exhortatio.
παράκλητος.η.ον.cōsolator.exhortator.
παρακμάζω.μ.σω.π.κα.Senesco.transgredior florem etatis.
παρακοή.ης.ἡ.Inobedientia.
παρακολουθέω ⁊ παρακολουθῶ.μ.σω.π.κα.Sequor.
παρακούω.μ.σω.π.κα.Non audio.non obedio.
παρακύπτω.μ.ψω.π.φα.procumbo.inclino.incurvor.
παράλαβε.accipe.
παραλαβεῖν.accepisse.
παραλαμβάνω.μ.ληψομαι.π.φα.accipio.assumo.
παραλέγομαι.μ.ξομαι.π.μαι.pretervehor.iuxta navigo.
παραλελυμένος.η.ον.Resolutꝰ.a.um.solutus.paralyticus.a.um.
παραληφθείς.εντος.ὁ.Acceptus.assumptus.
παραληφθήσομαι.assumar.
παραλήψομαι.accipiam.
παράλιος.α.ον.maritimus.a.um.
παραλλαγή.ης.ἡ.Commutatio.transmutatio.
παραλογίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.decipio.fallo.
παραλυτικός.η.ον.Paralyticꝰ.resolutus.a.um.
παραλύω.μ.σω.π.κα.solvo.resolvo.
παραμένω.μ.μω.π.κα.maneo.patienter expecto.tolero.
παραμίαν.pter vnam.vna excepta.

παραμυθέομαι ⁊ παραμυθοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.cōsolor.
παραμυθία.ας.ἡ.solatiū.cōsolatio
παραμύθιον.ου.Το.solatiū.solamē
παρανομέω ⁊ παρανομῶ.μ.σω.π.κα.Legem transgredior.pter legem facio.
παρανομία.ας.ἡ.iniquitas.vesānia
παράνομος.η.ον.Iniustus.iniquus.a.um.
παραπέσω.Excidam.
παραπεσών.οντος.ὁ.postꝗ prolapsus est.
παραπικραίνω.μ.νω.π.κα.Exacerbo.
παραπικρασμός.ου.ὁ.exacerbatio.
παραπίπτω.μ.σουμαι.π.ωκα.Decido.prolabor.
παραπλέω.μ.ευσω.π.κα.pernavigo.preternavigo.
παραπλήσιος.α.ον.similis.e.
παραπλησίως.Similiter.
παραπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.pretereo.ambulo.
παράπτωμα.ατος.Το.pctū.casus.
παραρρέω.μ.σω.π.κα.Labo.pfluo.effluo.labor.eris.
παραρρυῶ.Perefluam.effluaꝫ.cadam.labar.
παράσημος.η.ον.Insignis.e.insignitus.a.um.
παρασκευάζω.μ.σω.π.κα.ppar o.
παρασκευή.ης.ἡ.Parasceue.idest preparatio.
παραστῆναι.Astitisse.
παραστῆσαι.exhibuisse.sistere fecisse.
παράστησον.Exhibe.presta.astare fac.sistere fac.
παραστήσω.exhibebo.sistere faciā
παραστῶ.astem.cōmēdē.exhibeā.
παρασχεῖν.exhibuisse.prebuisse.
παρατείνω.μ.νω.π.κα.extendo.dilato.
παρατηρέω ⁊ παρατηρῶ.μ.σω.π.κα.observo.
παρατίθημι.μ.σω.π.κα.Propono.appono.commendo.
παρατρέχω.μ.ουμαι.π.κα.Percurro.
παρατυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα.Obviā casu fio.forte accido ⁊ occurro.
παρατυχών.οντος.ὁ.Postquā casu obviā fuit.forte accidit ⁊ occurrit.
παραυτίκα.Statim.confestim.
παραφέρω.μ.σω.π.κα.Transfero.huc ⁊ illuc fero.
παραφρονέω ⁊ παραφρονῶ.μ.σω.π.κα.Desipio.insanio.

παραφρονία.ας.ἡ.insipiētia.insania.
παραχειμάζω.μ.σω.π.κα.hyemeꝫ ago.
παραχειμασία.ας.ἡ.hyematio.
παραχρῆμα.confestim.continuo.
πάρδαλις.εως.ὁ.Pardalis.pardus animal.
παρέβαλον.applicui navem.
παρέβην.trāsgressꝰ.pvaricatus sui.
παρεβιασάμην.coegi.coactus sū.
παρεβιβασάμην.Adductus.coactus.impositus sui.
παρεγενόμην.veni.
παρεγκλίνω.μ.νω.π.κα.inclino.
παρεδιδόμην.Tradebar.
παρεδίδουν.tradebā.āt.pdebā.āt
παρεδόθην.traditus.pditus sui.
παρεδόξασα.inhonoravi.
παρέδοσαν.tradiderūt.prodiderūt
παρέδωκα.tradidi.prodidi.
πάρεδρος.α.ον.qui assidet.assessor
παρεθέμην.cōmēdavi.apposui.
παρεθεωρούμην.contemnebar.
παρέθηκα.proposui.apposui.
παρειδῶ.μ.σω.π.κα.Despicio.contemno.
παρειμένος.η.ον.Remissus.dissolutus.a.uꝫ.
πάρειμι.adsum.venio.
παρεισάγω.μ.ξω.π.χα.Induco.Introduco.
παρείσακτος.η.ον.subitroductꝰ.a.ū
παρεισδύω.μ.σω.π.κα.Subintro latenter.surrepo.
παρεισέδυσα.Subintravi.latenter surrepsi.
παρεισενέγκας.αντος.ὁ.postꝗ subintulit.induxit.
παρεισέρχομαι.μ.σομαι.π.λυθα.intro.subintro.
παρεισῆλθον.subintravi.runt.
παρεισήκειν.astiterā.
παρεισφέρω.μ.οισω.π.κα.subinfero.affero.induco.
παρειχόμην.prebebar.exhibebar.
παρεῖχον.prebebā.ant.
παρεκάλεσα.rogavi.hortatus sui.
παρεκάλουν.Rogabam.ant.hortabar.antur.
παρεκλήθην.exhortatꝰ.cōsolatꝰ sū.
παρεκτός.extra.preter.
παρέλαβον.acceperunt.
παρελεγόμην.Legebam.pretervehebar.iuxta navigabam.
παρελεύσομαι.Transibo.preteribo

bo.superueniam.occupabo.
ϖαρεληλυθέμαι.preterijsse
ϖαρεληλυθώς.οτος.ὁ.preteritꝰ
ϖάρελθε.Transi.
ϖαρελθεῖμ.transisse.
ϖαρέλθω.trãseaʒ.transiuero.
ϖαρελθώμ.οντος.ὁ.postq̃ pterijt
ϖαρελκύω.μ.σω.π.κα.protraho procrastino.dilato.extẽdo.remoror.
παρέλυομ.resoluebã.dissoluebã.ãt.
ϖαρεμβάλλω.μ.λω.ϖ.κα.Interſero.immitto.interijcio.
ϖαρεμβολή.ης.ἡ.castra orsi.
ϖαρεμπίπτω.μ.σοῦμαι.π.κα.incido.cado.
ϖαρέμεγκαι.transfer.
ϖαρεμεγκεῖμ.transtulisse.
ϖαρεμέκλιμα.inclinaui.
ϖαρεμοχλέω ꝛ ϖαρεμοχλῶ.μ.σω.π.κα.inquieto.
ϖάρεξ.preter.excepto.
ϖαρεξω.prebebo.exhibebo.
παρεπίδημος.ου.ὁ.Hospes.
ϖαρεπίκραμα.exacerbaui.
ϖαρεπορευόμημ.pretergrediebar
ϖαρέρχομαι.μ.λευσομαι.ϖ.λυθα.transeo.pretereo.negligo.superuenio.occupo. ⌈ratus fui
ϖαρεσκεύασμαι.Paratus.prepa
ϖαρεσκευασμέμος.η.ομ.paratꝰ.preparatus.a.um.
παρέσομαι.Adero.
παρέστηκα.affui.circumstiti.
παρεστηκώς.οτος.ὁ.postq̃ astitit circumstitit.
παρέστημ.affui.astiti.
παρέστησα.exhibui.astiti.
πάρεστι.adest.licet.
παρεστώς.τος.ὁ.postquã astitit.
παρέσχομ.exhibui.prebui.runt
παρετειμομ.extendebã.differebã ãt.
παρετήρουμ.obseruabam.ant.
παρέχω.μ.ξω.π.χα.exhibeo pbeo
παρήγγειλα.precepi denunciaui.
παρήγγελομ.denunciabam.preci piebam.ant.cepi.runt.
παρῆγομ.transiui.preterij.runt
παρηγορία.ας.ἡ.cõsolatio.solatiũ
ϖαρηκολούθηκα.assecutus fui.
παρηκολουθηκώς.οτος.ὁ.postquam assecutus est.
παρῆλθομ.preterij.runt.
ϖαρῆμ.aderam.affui.
ϖαρήμουμ.admonebaʒ.consulebã adhortabar.bantur.

ϖαρῆσαμ.venerunt.affuerunt.
ϖαρητημέμος.η.ομ.excusatꝰ.a.ũ.
παρητησάμημ.excusaui me.refugi euitaui.
παρθεμία.ας.ἡ.virginitas
παρθέμος.ου.ἡ.virgo.
ϖάριδε.despice.contemne.
παρίδω.despiciam contemnã.ro.
παρίημι.μ.σω.π.κα.remitto.
παριστάμω.exhibeo.prebeo.
παριστάω ꝛ ϖαριστῶ.μ.σω.π.κα.constituo.statuo.
παρίστημι.μ.σω.π.κα.exhibeo.asto.circumsto.sisto.
παροδεύω.μ.σω.π.κα.pretergredior.pretereo.
πάροδος.ου.ἡ.transitus
παροικέω ꝛ παροικῶ.μ.σω.π.κα.prope habito.habito.migro in aliã terram ad habitandum.
ϖαροικία.ας.ἡ.icolatꝰ.pegrinatio
πάροικος.ου.ὁ.aduena.peregrinꝰ.
παροιμία.ας.ἡ.paremia.exẽplum.parabola prouerbium.
πάροιμος.η.ομ.Uinolẽtus.a.um.
παροιχέομαι ꝛ ϖαροιχοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.pretereo. ⌈sũ.
παρομοιάζω.μ.σω.π.κα.simils
ϖαρόμοιος.α.ομ.similis.e.
παροξύμω.μ.μω.π.κα.Irrito.
ϖαροξυσμός.ου.ὁ.prouocatio.irritatio.
παροράω ꝛ παρορῶ.μ.σω.π.κα contemno.dissimulo.[irã prouoco.
ϖαροργίζω.μ.σω.π.κα.irrito.ad
ϖαροργισμός.ου.ὁ.iracundia.
ϖαροτρύμω.μ.μω.ϖ.κα.cõcito.
παρουσία.ας.ἡ.aduẽtus.presẽtia.
ϖαροψίς.δος.ἡ.parapsis.catinꝰ.
ϖαρρησία.ας.ἡ.audacia i loq̃ndo.
ϖαρρησία.audacter.
ϖαρρησιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.audacter ꝛ manifeste loquor.
παρῶ.preterea.remittam.ro.
ϖαρώδευσα.pteriui.ptergressꝰ sũ.
ϖαρώκησα.prope habitaui.migraui in alienã terram.
ϖαρώμ.οντος.ὁ.presens.
ϖαρωξυμόμημ.incitabar.ira flagrabam. ⌈citatus.iratus.a.um.
ϖαρωργισμέμος.η.ομ.irritatꝰ.in
ϖαρώτρυμα.concitaui.
ϖαρωχημέμος.η.ομ.preteritꝰ.a.ũ.
ϖᾶς.αντος.ὁ.omnis.masculi.ge.
πᾶσα.ης.ἡ.omnis.femini.gener.

ϖάσσαλος.ου.ὁ.palꝰ.ligni.fustis
πάσσω.μ.σω.π.κα.spargo.vario.tinguo.
ϖάσχα.ατος.τὸ.pasca.
πάσχω.μ.σομαι.π.θα patior.
ϖατάσσω.μ.ξω.ϖ.χα.percutio.
ϖατέω ꝛ ϖατῶ.μ.σω.ϖ.κα.calco.conculco.
πατήρ.ρος.ὁ.pater.
πατριά.ας.ἡ.familia.
ϖατριάρχης.ου.ὁ.patriarcha.patrum princeps.
πατρικός.η.ομ.paternus.a.um.
ϖατρίς.δος.ἡ.patria
πατρολώας.ου.ὁ.parricida.
ϖατροπαράδοτος.η.ομ.a patribus traditus.a.um
ϖατρῷος.α.ομ.paternus.a.um.
ϖαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.cesso.quiesco.
παύω.μ.σω.π.κα.cessare facio.
πάχμη.ης.ἡ.pruina
ϖαχύμω.μ.μω.π.κα.incrasso
ϖέδαι.ωμ.αἱ.pedice.compedes.ꝛ omnes genus vinculi pedum.
ϖεδήτης.ου.ὁ.q̇ cõpedibꝰ ligatꝰ ẽ
πεδιμός.η.ομ.campestris.e.
πεδίομ.ου.τὸ.cãpus.planicies.
πεζῇ.pedestri itinere. ⌈facio.
ϖεζεύω.μ.σω.π.κα.pedibus iter
πεζός.η.ομ.pedestris.e.
ϖειθαμολογία.ας.ἡ.persuasibilitas sermonum
ϖειθαρχέω ꝛ ϖειθαρχῶ.μ.σω.π.κα.pareo.obtẽpo.obedio pricipi
ϖείθομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.obedio.persuadeor.credo
πείθω.μ.σω.π.κα.psuadeo.cõfido.
πειθώ.οος.ἡ.suadela.persuasio.
πειμάω ꝛ πειμῶ.μ.σω.π.κα.esurio
πεῖρα.ας.ἡ.experientia.tentatio.
πειράζω.μ.σω.ϖ.κα.experior.tento
πειράομαι ꝛ πειρῶμαι.μ.σομαι π.μαι.tento.procuro.do operam.
ϖειρασμός.ου.ὁ.tentatio.
πειράω ꝛ πειρῶ.μ.σω.ϖ.κα.experior.tento
πεισμομή.ης.ἡ.persuasio.
πέλαγος.εος.τὸ.pelagus.profunditas aquarum.
πελεκίζω.μ.σω.π.κα.decapito.obtrunco.securi percutio.
πέμπτος.η.ομ.Quintus.a.um.
ϖέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.Mitto.
πέμης.τος.ὁ.Pauper.

ϖεμθερά.ας.ἡ.socrus.
ϖεμθερός.ου.ὁ.socer.
ϖεμθεω ꝛ ϖεμθῶ.μ.σω.π.κα.Lugeo.
ϖέμθος.εος.τὸ.luctus.
πεμιχρός.α.ομ.pauperculus.a.ũ.
ϖεμτάκης.Quinquies.
ϖεμτακισχίλιος.α.ομ.q̃nqʒ millia
ϖεμτακόσιος.α.ομ.quingẽtus.a.ũ.
ϖέμτε.Quinqʒ.
ϖεμτεκαιδεκάτος.η.ομ.quintus decimus.a.um
ϖεμτήκομτα.quinquaginta.
ϖεμτηκομτατρία.ωμ.τα.quiq̃quaginta tria.neutri generis. ⌈.a.ũ.
ϖεμτηκοστός.η.ομ.quiq̃gessimus.
πεπαιδευμέμος.η.ομ.doctus.eruditus.a.um.
ϖεϖαλαίωκα.ãtiquaui.ãtiquũ feci
ϖέπαυμαι.cessaui.desij.
ϖεπειραμέμος.η.ομ.exptꝰ.a.um.
πέϖεισμαι.psuasus fui.credidi.
ϖεπεισμέμος.η.ομ.persuasus.a.ũ.
πεϖελεκισμέμος.η.ομ.decapitatꝰ decollatus.securi percussus.a.um.
ϖεϖηγώς.οτος.ὁ.infixus.conglutinatus.congelatus.
ϖεπιεσμέμος.η.ομ.pressus.oppressꝰ.aggrauatus.a.um
ϖεϖίστευκα.credidi.
ϖεϖιστεύκειμ.credideram.
ϖεϖιστευκως.οτος.ὁ.postq̃ credidit.
ϖεϖλάμημαι.erraui.deceptus fui.
ϖεϖλαμημέμος.η.ομ.deceptus.Aberrans.
ϖεϖλάτυμαι.extẽsꝰ.dilatatus sũ.
πεϖλήρωκα.impleui.
πεϖληρωκέμαι.ipleuisse.cõpleuisse
ϖεϖλήρωμαι.impletꝰ.cõpletꝰ fui.
πεπληρωμέμος.η.ομ.Impletꝰ.repletus.a.um. ⌈pletus.a.um.
ϖεϖληροφορημέμος.η.ομ.im
ϖεϖλούτηκα.ditatus fui.diues factus fui.
πεϖοίηκα.Feci.
ϖεποιήκειμ.Feceram.
ϖεϖοιηκέμαι.fecisse.
ϖεποιηκώς.οτος.ὁ.postquã fecit.
ϖεϖοιημέμος.η.ομ.factus.a.um.
ϖέποιθα.cõfido.confisus fui.
πεποιθέμαι.cõfidere.confisũ esse.
ϖεποίθησις.εως.ἡ.fiducia.ↄfidẽtia
πεϖοιθώς.οτος.ὁ.postquam confisus est.confidens.

πεϖολίτευμαι.conuersatus fui.
ϖέπομθα.passus fui.
ϖεϖότικα.potaui.dedi bibere.
ϖεϖορευμέμος.η.ομ.postquam ambulauit.
πεπραγμέμος.η.ομ.actꝰ.factꝰ.a.ũ.
ϖέϖρακα.vendidi.
ϖεϖραμέμος.η.ομ.vẽditus.a.um.
ϖέϖραχα.feci.
ϖεϖραχέμαι.fecisse.
πεϖτωκώς.οτος.ὁ.postq̃ʒ cecidit.
πεϖυρωμέμος.η.ομ.cõbustus.a.ũ
ϖεϖώρωκα.induraui.
πεϖωρωμέμος.η.ομ.excecatꝰ.a.ũ sine sensu.
ϖέραμ.trans.vltra.
ϖέρας.ατος.τὸ.finis.
περάω ꝛ ϖερῶ.μ.σω.π.κα.trãseo
περδιξ.κος.ἡ.perdix auis.
ϖερί.δε.circum. ⌈circunduco.
ϖεριάγω.μ.ξω.π.χα.circumeo.
ϖεριαιρέω ꝛ ϖεριαιρῶ.μ.σω.π.κα.aufero.
ϖεριαστράπτω.μ.ψω.ϖ.φα circumfulgeo.
περιβάλλομαι.μ.ουμαι.π.βλημαι.cooperior.induor.
ϖεριβαλλω.μ.λω.ϖ.κα.cooperio.circumdo.induo.
ϖεριβεβλημέμος.η.ομ.indutꝰ.a.ũ.
ϖεριβλέπω.μ.ψω.ϖ.φα.circumspicio.
ϖεριβληθείς.εμτος.ὁ.circumdatus.coopertus.vestitus. ⌈inctus.
ϖεριβόλαιομ.ου.τὸ.velamen.a
περιβολή.ης.ἡ.amictus.coopertimẽtuʒ.indumentum.
ϖερίβολομ.ου.τὸ.murꝰ.circuitꝰ.
ϖεριγραφή.ης.ἡ.consumptio.circumscriptio.lineamentum
περιδέω.μ.σω.ϖ.κα.circumligo.
ϖεριδραμώμ.οντος.ὁ.postquaʒ circumcurrit.circuiuit. ⌈tus fui.
ϖεριεβαλόμημ.indutus fui.coop
ϖεριέβαλομ.cooperui.vestiui.
ϖεριεβλεπόμημ.circumspiciebar.circumspectus fui.
ϖεριεδεδέμημ.circumligatus fuerã
ϖεριέζωσα.precinxi.
ϖεριεζωσμέμος.η.ομ.precinctꝰ.a.ũ.
ϖεριέθηκα.circumposui.circumdedi.imposui.
ϖεριεκόμπουμ.Circumsonabam.Circumstrepebam.ant.
ϖεριέκρυβομ.occultabaʒ.ant.

περιέλαμψα.circumfulsi.
ϖεριελεῖμ.Abstulisse.
περιελθώμ.οντος.ὁ.Postquã circuiuit.Circumambulauit. ⌈lit.
ϖεριελώμ.οντος.ὁ.postquã sustu
περιέξεσα.circũrasi.poliui.leuigaui.
περιεϖάτησα.Ambulaui.
ϖεριεϖάτουμ.Ambulabam.ant.
ϖερίεϖειρα.Transfixi.transfodi.
περιέϖεσομ.Incidi.runt.
ϖεριεϖοιησάμημ.Acquisiui.
ϖεριεργάζομαι.μ.σομαι.π.μαι Curiose ago. ⌈tas nimia.
ϖεριεργία.ας.ἡ.curiositas.seduli
ϖερίεργος.η.ομ.curiosus.a.um.
ϖεριέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.λυθα.Circumeo.circuambulo.
ϖεριεσϖώμημ.Distrahebar.satagebam.Occupabar.
περιέστημ.Circumstiti. ⌈tit.
περιεστώς.τος.ὁ.postq̃ʒ circumsti
ϖεριέσχομ.Circumdedi.runt.
ϖεριέτεμομ.Circumcidi.runt.
ϖεριετμήθημ.Circumcisus fui.
ϖεριέχω.μ.ξω.ϖ.χα.Circũdo.occupo.contineo.
ϖεριζήτησις.εως.ἡ.Questio.
ϖεριζώμμυμι.μ.σω.π.κα.p̄cigo.
περιζωμμύω.μ.σω.π.κα.p̄cingo.
περιζωσάμεμος.η.ομ.Precinctus.Accinctus.a.um.
περιζώσω.Precingam.
περίειμι.circũeo.circumdo.abo.
περιῆγομ.circumbã.ãt.circuiui.runt.
περιήειμ.Circumieram. ⌈runt.
ϖεριῆλθομ.circuiui.circũambulaui
ϖεριηρούμημ.Submouebar.auferebar.
περιήστραψα.Circumfulsi.
περιθείς.εμτος.ὁ.Postquam.circumposuit.imposuit.
ϖερίθεσις.εως.ἡ.circumdatio.circumpositio.
ϖεριθήσομαι.Circumponar.sumã
ϖεριθήσω.circumponam.
ϖεριίσταμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Euito.declino.
περικάθαρμα.τος.τὸ.purgamentum.Sterquilinium.
ϖερικαλύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Uelo.Cooperio. ⌈circumtegor
περίκειμαι.Circũponor.circũdor.cir
ϖερικεκαλυμμέμος.η.[illegible] coopertus.velatus.a.um.
περικεφαλαία.ας.ἡ.Galea.

πορνεῖον.ου.τὸ. Lupanar. locus
vbi sunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.ϖ.κα.fornicor.
ϖόρνη.ης ἡ. Meretrix.
ϖόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicariꝰ
ϖόρρω. Longe.
ϖόρρωθεν. Alonge.
πορρωτέρω. Longius.
πορφύρα.ας.ἡ.purpura.
πορφυρόπωλις.δος.ἡ.purpura
ria. Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουν.purpureꝰ.a.ū.
ϖοσάκις. Quotiens.
ϖοσαχῶς. Quotiens.
ϖοσίν.pedibus.
ϖόσις.εως.ἡ.potꝰ.poculum.potio.
ϖόσος.η.ον. Quantus.a.um.
πόσω. Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ον. Quod de
fertur a flumine.
ποταπός.η.ον. Qualis.e.
ϖότε. Quando.
ποτέ. Aliquando.
πότερον. Utrum.an.
ϖότερος.α ον. Uter.a.um.
ϖοτήριον.ου.τὸ.calix.poculum.
ϖοτίζω.μ.σω.π.κα.potū do.poto.
ϖοῦ. Ubi.
ϖοῦς.οδος.ὁ. Pes.
πρᾶγμα.ατος.τὸ. Res.
ϖραγματεία.ας.ἡ. Negocium.
ϖραγματεύω.μ.σω.ϖ.κα.nego
πραθῆναι.vēditum fuisse. ⌊cior.
πραιτώριον.ου.τὸ. Pretorium.
domus presidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ. Exactor. interfe=
ctor. Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ἡ. Opus.
ϖρᾶος.α.ον.mitis.benignus. a.um.
πραότης.τητος.ἡ. Mansuetudo.
benignitas.
ϖρασιά.ας.ἡ. Sulcus. pars.
πράσις.εως.ἡ. Uenditio.
πράσσω.μ.ξω.π.χα. Ago.facio.
ϖράττω.μ.ξω.ϖ.χα. Ago.facio.
ϖραΰς.εος.ὁ.ἡ.mitis.benignus.
ϖραΰτης.τος.ἡ.mansuetudo.beni
πρέπει.decet.honestū est. ⌊gnitas.
ϖρέπον.οντος.τὸ.decēs.honestū.
ϖρεσβεία.ας.ἡ. Legatio.
ϖρεσβεύω.μ.σω.ϖ.κα. Legatꝰ
sum.intercedo.melior sum. ⌈us.
ϖρεσβύτερος.α.ον.senior.antiquior
ϖρεσβυτέριον.ου.τὸ. Senatus.

πρεσβύτης.ου.ὁ. Senex.
ϖρεσβῦτις.δος.ἡ.anus. vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ἡ. Pronus.in faciē la
psus.in partē anteriorē inclinatus.
ϖρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
πρίν.priusquam.
ϖρινή.priusquam.
πρό.ante.priusquā.
προαγαγεῖν.produxisse.precessisse.
ϖροαγαγών.οντος.ὁ. postquam
produxit.precessit. ⌈co.
ϖροάγω.μ.ξω.ϖ.χα.p̄cedo.p̄du
ϖροαδικέω ⁊ προαδικῶ.μ.σω.
π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι ⁊ προαιροῦμαι.
μ.σομαι.ϖ.μαι. Eligo. prepo=
no. destino.
ϖροαιτιάομαι ⁊ προαιτιῶμαι.
μ.σομαι.ϖ.μαι. Causā do.causor.
accuso.
προακούω.μ.σω.π.κα.āte audio.
ϖροαλής.εος.ὁ.ἡ. Procax. petu=
lans.preceps.
ϖροαμαρτάνω.μ.σω.π.κα. An
te pecco.
ϖροαναμέλπω.μ.ψω.ϖ.φα.
decanto.ante canto.
ϖροάρχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι.
Precedo.
ϖροαύλιον.ου.τὸ. Premium so
nandi vel cantandi ad tibias.
ϖρόαυλον.ου.τὸ.vestibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.p̄cedo.
ϖροβάλλω.μ.λω.ϖ.κα.produ
co.germino.impello.
προβάς.αντος.ὁ. postq̄ processit.
ϖροβατικός.η.ον.ouinus.ouariꝰ
ϖρόβατον.ου.τὸ.ouis. ⌈a.ū.
προβεβηκώς.οτος.ὁ.postq̄ p̄cessit.
προβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.produco
detraho.premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.prospi=
cio.prouideo.
ϖρογεγονώς.οτος.ὁ. Postquā
processit.vel ante factus est.
ϖρογεγραμμένος.η.ον. Prescri
ptus.antescriptus.a.um.
προγίνομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.p̄
existo.ante sum.
προγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα.p̄
cognosco.prescio.
προγνωσθῆναι.p̄cognitum fuisse.
πρόγνωσις.εως.ἡ. Prescientia.
precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ. Precessor.parēs.

progenitor.priuignus.
προγράφω.μ.ψω.ϖ.φα.prescri
bo. Antescribo.
ϖροδαπανάω ⁊ ϖροδαπανῶ.
μ.σω.ϖ.κα.expēdo. ante expendo.
ϖρόδηλος.η.ον.manifestus.a.ū.
ϖροδίδωμι.μ.σω.π.κα. Prius
do.prodo.
ϖροδοσία.ας.ἡ.proditio.
ϖροδότης.ου.ὁ.proditor.
προδραμών.οντος.ὁ. Postquā
ante cucurrit.
ϖρόδρομος.ου.ὁ.precursor.
προεβίβασα.produxi. detraxi.
ϖροέγνων.precognoui. presciui.
προεγνώσθην. Precognitus.ante
cognitus fui.
ϖροεγνωσμένος.η.ον. Preco
gnitus.a.um.
προεγράφην. ante scriptus fui.
ϖροέγραψα. Ante scripsi.
προέδραμον.ante cucurri.
ϖροέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμην.proposui. propositꝰ fui.
ϖροείδω.μ.σω.ϖ.κα. preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμην. Preposui.pluris feci.
proposui.
προεῖπον.predixi.runt.
ϖροείρηκα.predixi.
ϖροειρηκέναι.predixisse.
προειρημένος.η.ον.predictꝰ.a.ū.
ϖροείρω.μ.ρω.ϖ.κα. antedico.
ϖροέκοπτον. proficiebam.ant.
ϖροέκοψα.profeci.
ϖροέκρινα.preposui. anteposui.
ϖροέλαβον.preueni.antecepi.runt
ϖροέλεγον.p̄dixi.rūt.predicebā.āt.
προελεύσομαι.precedā.
ϖροέλθω.preueniā.preuenero.
προελθών.οντος.ὁ.postquam pro
gressus est.processit. precessit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα. prespero.
προεμάχησα. Antepugnaui. inter
primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προενάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι
Incipio.
ϖροενηρξάμην. Incepi.
προενόησα.prospexi.prouidi.
ϖροενομεύθην.capiꝰ.captiuatꝰ fui
ϖροεπαγγέλλομαι.μ.λοῦ=
μαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμην.āte promisi.
προέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.λυθα

procedo.progredior.
ϖροεστώς.ωτος.ὁ. Qui preest.
prefectus. ⌈posui.porrexi.
ϖροέτεινα.extendi.protendi.pro=
ϖροετιμήθην.magis honoratꝰ sum
⁊ pluris factus. ⌈ro.
ϖροετοιμάζω.μ.σω.ϖ.κα.p̄pa
ϖροετρεψάμην.exhortatus sum.
ϖροευαγγελίζομαι.μ.σομαι.
π.μαι.prenuncio.antenuncio.as.
ϖροευηγγελισάμην.p̄nunciaui.
ϖροεφήτευσα.prophetaui.
ϖροέφθασα.preueni.
ϖροεχειρισάμην.preordinaui.
ϖροήγαγον.produxi.p̄duxi.runt.
ϖροηγέομαι ⁊ ϖροηγοῦμαι.
μ.σομαι.ϖ.μαι.precedo.preue
nio.primus sum.
ϖροῆγον. Antecedebam.preduce=
bam.ant.preduxerunt.
ϖροήδειν.presciueram.
προηδικημένος.η.ον. Prior iniu
ria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθον.precessi.runt. ⌈rauit.
ϖροηλπικώς.οτος.ὁ.postq̄ p̄spe
ϖροημαρτηκώς.οτος.ὁ.postquā
ante peccauit.
ϖροηρχόμην.precedebam.
προητιασάμην.causatꝰ sū.accusaui
προητοίμασα.preparaui.
ϖρόθεσις.εως.ἡ.propositum. pro=
positio.electio.
ϖροθεσμία.ας.ἡ. prefinitū tēpus.
ϖροθυμία.ας.ἡ.promptitudo.
ϖρόθυμος.η.ον.promptus.a.um.
ϖροθύμως.voluntarie. libenter.
ϖροϊδών.οντος.ὁ.postq̄ preuidit
ϖροΐσταμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
presum.
προΐστημι.μ.σω.ϖ.κα. preficio.
presum.antesto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα.
repromitto.prenuncio. antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.p̄paro
ϖροκατήγγειλα.prenunciaui.an
te promisi.
ϖροκατηγγελμένος.η.ον.repro
missus.antepromissus.a.um.
πρόκειμαι.propositus sum.
προκεχειρισμένος.η.ον. Predi
catus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η.ον. pre
ordinatus.preelectus.a.um. ⌈co.
προκηρύττω.μ.ξω.ϖ.χα.ān p̄di

ϖροκοπή.ης.ἡ. p̄fectus.augmētū.
ϖροκόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.p̄ficio.
πρόκριμα.τος.τὸ.p̄iudiciū.⌊p̄cedo
προκρίνω.μ.νω.ϖ.κα. p̄pono.an
tepono. ⌈uenit.antecepit.p̄uētus ē
ϖρολαβόμενος.η.ον. postq̄ pre
ϖρολαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.
μμαι.ante capio.preuenio. ⌈ātedico
ϖρολέγω.μ.ξω.ϖ.χα.predico.
προληφθείς.εντος.ὁ.p̄occupatꝰ.
preassumptus ⌈.μ.σω.π.κα.p̄nūcio
προμαρτυρέω ⁊ προμαρτυρῶ
ϖρομαχέω ⁊ προμαχῶ.μ.σω.
π.κα. Antepugno.iter p̄mos pugno.
ϖρομελετάω. ⁊ ϖρομελετῶ.
μ.σω.ϖ.κα.premeditor.
προμεριμνάω. ⁊ ϖρομεριμνῶ.
μ.σω.π.κα.āteeuro.priꝰ curā habeo
ϖρομηνύω.μ.σω.π.κα. p̄nūcio.
antenūcio.as. ⌈p̄uideo.curā habeo.
προνοέω ⁊ προνοῶ.μ.σω.π.κα.
ϖρόνοια.ας.ἡ.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα. popu=
lor.captiuo.as. ⌈κα.p̄uideo.puideo.
ϖροοράω. ⁊ προορῶ.μ.σω.ϖ.
ϖροορίζω.μ.σω.ϖ.κα.predestino.
προπαθών.οντος.ὁ.postq̄ ante=
passus est.prius perpessus ē. ⌈te patior
ϖροπάσχω.μ.σομαι.π.θα.an
προπάτωρ.ορος.ὁ.p̄gēitor.parꝰ.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
ϖροπεσών.οντος.ὁ.postq̄ p̄cidit
προπετής.εος.ὁ.ἡ.p̄teruꝰ. temera
rius.a.um. ⌈do.antecado.
ϖροπίπτω.μ.ουμαι.π.κα. proci
ϖροπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι
ϖρός. Ad. ⌊preeo.
ϖροσάββατον.ου.τὸ.ante sab=
batum.
ϖροσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω. Offeram.offerrem.
afferam.afferrem.attulero.
ϖροσαγαγών.οντος.ὁ.postquā
attulit.adduxit.obtulit ⌈pello.voco
ϖροσαγορεύω.μ.σω.ϖ.κα. Ap
ϖροσάγω.μ.ξω.ϖ.χα. Addu=
co.offero.appropinquo.
ϖροσαγωγή.ης.ἡ.accessus.
ϖροσαιτέω ⁊ προσαιτῶ.μ.σω.
ϖ.κα. Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα.
Ascendo.
ϖροσανάβηθι.ascende.
ϖροσαναλίσκω.μ.σω.π.κα.ero
go.expendo.

ϖροσαναλώσας.αντος.ὁ.post=
quam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.
μαι.cōquiescā.cum alio requiescā.
ϖροσαναπληρόω. ⁊ προσανα
πληρῶ.μ.σω.ϖ.κα. Superad
do.accumulo.adimpleo.
προσανατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.
μαι. Acquiesco.addicor.
ϖροσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.in
super subuerto.
ϖροσανεθέμην.acq̄eui.addictꝰ sū.
προσανεπλήρωσα. Accumulaui.
adimpleui.
προσαπειλέω. ⁊ ϖροσαπειλῶ
μ.σω.π.κα. Comminor.aris.
προσαπωθέω. ⁊ προσαπωθῶ.
μ.σω.ϖ.κα. Adexpello. insuper
expello.magis expello.
ϖροσβιβάζω.μ.σω.π.κα. Ap=
pono.impono.suprapono.
προσγελάω. ⁊ προσγελῶ.μ.
σω.ϖ.κα. arrideo.cum alio rideo.
ϖροσδαπανάω. ⁊ ϖροσδαπα
νῶ.μ.σω.π.κα.superexpēdo.superogo
ϖροσδεκτός.η.ον. acceptus.a.um
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι.ro
go.indigeo.
ϖροσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι.
Expecto.recipio.amplector.
ϖροσδοκάω. ⁊ ϖροσδοκῶ.μ.
σω.ϖ.κα.expecto.
ϖροσδοκία.ας.ἡ. Expectatio.
ϖροσδραμών.οντος.ὁ. postquā
accurrit.
προσεάω. ⁊ ϖροσεῶ.μ.σω.π.κα
sino. permitto. ⌈propinquo.
ϖροσεγγίζω.μ.σω.π.κα. Ap=
ϖροσεδεήθην.egui.indigui. oraui.
ϖροσεδεξάμην.accepi. āplexus fui
ϖροσεδεχόμην.expectabā. acci=
προσεδόκων.expectabā.āt ⌊piebā.
ϖροσεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα.assi
sto.deseruio.
ϖροσεθέμην.adieci.addidi. appo=
sui.appositus adiectus additꝰ fui.
ϖροσέθηκα.adieci.addidi.apposui.
προσείδω.video.aspicio. intueor.
προσειργασάμην.adnegociatꝰ sū.
.i.negociando acquisiui ⁊ auxi rem.
ϖροσεῖχον.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμην.accersiui.
ϖροσεκάλουν. prouocabam.ant.
ϖροσεκλήθην.consensi.
ϖροσεκληρώθην.adiunctus fui.

πορνεῖον.ου.το. Lupanar. locus vbi sunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.ϖ.κα.fornicor.
ϖόρνη.ης ἡ. Meretrix.
ϖόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicarꝰ
ϖόρρω. Longe.
ϖόρρωθεν. Alonge.
πορρωτέρω. Longius.
πορφύρα.ας.ἡ.purpura.
πορφυρόπωλις.λος.ἡ.purpuraria. Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουν.purpureꝰ.a.ū.
ϖοσάκις. Quotiens.
ϖοσαχῶς. Quotiens.
ϖοσίν.pedibus.
ϖόσις.εως.ἡ.potꝰ.poculum.potio
ϖόσος.η.ον. Quantus.a.um.
πόσω. Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ον. Quod defertur a flumine.
ποταπός.η.ον. Qualis.e.
ϖότε. Quando.
ποτέ. Aliquando.
πότερον. Utrum.an.
ϖότερος.α ον. Uter.a.um.
ϖοτήριον.ου.το.calix.poculum.
ϖοτίζω.μ.σω.π.κα.potū do.poto.
ϖοῦ. Ubi.
ϖοῦς.ολος.ὁ. Pes.
πρᾶγμα.ατος.το. Res.
ϖραγματεία.ας.ἡ. Negocium.
ϖραγματεύω.μ.σω.ϖ.κα.negocior.
πραθῆναι.vēditum fuisse.
πραιτώριον.ου.το. Pretorium. domus presidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ. Exactor. interfector. Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ἡ. Opus.
ϖρᾶος.α.ον.mitis.benignus.a.um.
πραότης.τητος.ἡ. Mansuetudo. benignitas.
ϖρασιά.ας.ἡ. Sulcus. pars.
πράσις.εως.ἡ. Uenditio.
πράσσω.μ.ξω.π.χα. Ago.facio.
ϖράττω.μ.ξω.ϖ.χα. Ago.facio.
ϖραΰς.εος.ὁ.ἡ.mitis.benignus.
ϖραΰτης.τος.ἡ.mansuetudo.benignitas.
πρέπει.decet.honestū est.
ϖρέπον.οντος.το.decēs.honestū.
ϖρεσβεία.ας.ἡ. Legatio.
ϖρεσβεύω.μ.σω.ϖ.κα. Legatꝰ sum.intercedo.melior sum. [us.
ϖρεσβύτερος.α.ον.senior.antiquior
ϖρεσβυτέριον.ου.το. Senatus.

πρεσβύτης.ου.ὁ. Senex.
ϖρεσβῦτις.δος.ἡ.anus. vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ἡ. Pronus.in faciē lapsus.in partē anteriorē inclinatus.
ϖρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
πρίν.priusquam.
ϖριν.priusquam.
πρό. ante.priusquā.
προαγαγεῖν.produxisse. precessisse.
ϖροαγαγών.οντος.ὁ. postquam produxit.precessit. [co.
ϖροάγω.μ.ξω.ϖ.χα.p̄cedo.produ
ϖροαδικέω ⁊ προαδικῶ.μ.σω.π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι ⁊ προαιροῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. Eligo. prepono. destino.
ϖροαιτιάομαι ⁊ προαιτιῶμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. Causā do.causor. accuso.
προακούω.μ.σω.π.κα.āte audio.
ϖροαλής.εος.ὁ.ἡ. Procax. petulans.preceps.
ϖροαμαρτάνω.μ.σω.π.κα. Ante pecco.
ϖροαναμέλπω.μ.ψω.ϖ.φα. decanto.ante canto.
ϖροάρχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι. Precedo.
ϖροαύλιον.ου.το. Premium sonandi vel cantandi ad tibias.
ϖρόαυλον.ου.το. vestibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.p̄cedo.
ϖροβάλλω.μ.λω.ϖ.κα. produco.germino.impello.
προβας.αντος.ὁ. postq̄ processit.
ϖροβατικός.η.ον.ouinus.ouiarꝰ
ϖρόβατον.ου.το.ouis. [a.ū.
προβεβηκως.οτος.ὁ.postq̄ p̄cessit.
προβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.produco detraho.premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.prospicio.prouideo.
ϖρογεγονώς.οτος.ὁ. Postquā processit.vel ante factus est.
ϖρογεγραμμένος.η.ον. Prescriptus.antescriptus.a.um.
προγίνομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.p̄existo.ante sum.
προγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα.p̄cognosco.prescio.
προγνωσθῆναι.p̄cognitum fuisse.
πρόγνωσις.εως.ἡ. Prescientia. precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ. Precessor.parēs.

progenitor.priuignus.
προγράφω.μ.ψω.ϖ.φα.prescribo. Antescribo.
ϖροδαπανάω ⁊ ϖροδαπανῶ. μ.σω.ϖ.κα.expēdo. ante expendo.
ϖρόδηλος.η.ον.manifestus.a.ū.
ϖροδίδωμι.μ.σω.π.κα. Prius do.prodo.
ϖροδοσία.ας.ἡ.proditio.
ϖροδότης.ου.ὁ.proditor.
προδραμών.οντος.ὁ. Postquā ante cucurrit.
ϖρόδρομος.ου.ὁ.precursor.
προεβίβασα.produxi. detraxi.
ϖροέγνων.precognoui. presciui.
προεγνώσθην. Precognitus ante cognitus fui.
ϖροεγνωσμένος.η.ον. Precognitus.a.um.
προεγράφην. ante scriptus fui.
ϖροέγραψα. Ante scripsi.
προέδραμον.ante cucurri.
ϖροέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμην.proposui. propositꝰ fui.
ϖροείδω.μ.σω.ϖ.κα. preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμην. Preposui.pluris feci. proposui.
προεῖπον.predixi.runt.
ϖροείρηκα.predixi.
ϖροειρηκέναι.predixisse.
προειρημένος.η.ον.predictꝰ.a.ū.
ϖροειρω.μ.ρω.ϖ.κα. antedico.
ϖροέκοπτον. proficiebam.ant.
ϖροέκοψα.profeci.
ϖροέκρινα.preposui. anteposui.
ϖροέλαβον.preueni.antecepi.runt
ϖροέλεγον.p̄dixi.rūt.predicebā.āt
προελεύσομαι.precedā.
ϖροέλθω.preueniā.preuenero.
προελθών.οντος.ὁ.postquam progressus est.processit. precessit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα. prespero.
προεμάχησα. Antepugnaui. inter primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προενάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι Incipio.
ϖροενηρξάμην. Incepi.
προενόησα.prospexi.prouidi.
ϖροενομεύθην.capiꝰ.captiuatꝰ fui
ϖροεπαγγέλλομαι. μ. λουμαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμην .āte promisi.
προέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.λυθα

procedo.progredior.
ϖροεστώς. οτος. ὁ. Qui preest. prefectus. [posui.porrexi.
ϖροέτεινα.extendi.protendi. pro
ϖροετιμήθην. magis honoratꝰ sum ⁊ pluris factus. [ro.
ϖροετοιμάζω.μ.σω.ϖ.κα.p̄pa
ϖροετρεψάμην.exhortatus sum.
ϖροευαγγελίζομαι.μ. σομαι. π.μαι.prenuncio.antenuncio. as.
ϖροευηγγελισάμην.p̄nunciaui.
ϖροεφήτευσα.prophetaui.
ϖροέφθασα.preueni.
ϖροεχειρισάμην. preordinaui.
ϖροήγαγον.produxi. p̄duxi.runt.
ϖροηγέομαι ⁊ ϖροηγοῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. precedo. preuenio.primus sum.
ϖροῆγον. Antecedebam.preducebam.ant.preduxerunt.
ϖροῄδειν.presciueram.
προηδικημένος.η.ον. Prior iniuria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθον.precessi.runt. [rauit.
ϖροηλπικώς.οτος.ὁ.postq̄ p̄spe
ϖροημαρτηκώς.οτος.ὁ.postquā ante peccauit.
ϖροηρχόμην.precedebam.
προητιασάμην.causatꝰ sū.accusaui
προητοίμασα.preparaui.
ϖρόθεσις.εως.ἡ.propositum. propositio.electio.
ϖροθεσμία.ας.ἡ. prefinitū tēpus.
ϖροθυμία.ας.ἡ.promptitudo.
ϖρόθυμος.η.ον.promptus.a.um.
ϖροθύμως.voluntarie. libenter.
ϖροϊδών.οντος.ὁ.postq̄ preuidit
ϖροΐσταμαι.μ. σομαι. ϖ. μαι. presum.
προΐστημι.μ.σω.ϖ.κα. preficio. presum.antesto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα. repromitto.prenuncio. antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.p̄paro
ϖροκατήγγειλα.prenunciaui.ante promisi.
ϖροκατηγγελμένος.η.ον.repromissus.antepromissus.a.um.
πρόκειμαι.propositus sum.
προκεχειρισμένος.η. ον. Predicatus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η. ον. preordinatus.preelectus.a.um. [co.
προκηρύττω.μ.ξω.ϖ.χα. ante p̄di

ϖροκοπή.ης.ἡ. p̄fectus.augmētū.
ϖροκόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.p̄ficio.
πρόκριμα.τος.το.p̄iudiciū. [p̄cedo
προκρίνω.μ.νω.ϖ.κα. p̄pono.antepono. [uenit.antecepit.p̄uētus ē
ϖρολαβόμενος.η.ον. postq̄ pre
ϖρολαμβάνω. μ. ψομαι. ϖ. μμαι.ante capio.preuenio. [ātedico
ϖρολέγω.μ.ξω.ϖ. χα.predico.
προληφθείς.εντος.ὁ.p̄occupatꝰ. preassūptus [.μ.σω.π.κα.p̄nūcio
προμαρτυρέω ⁊ προμαρτυρῶ
ϖρομαχέω ⁊ προμαχῶ.μ.σω. π.κα. Antepugno.iter p̄mos pugno.
ϖρομελετάω. ⁊ ϖρομελετῶ. μ.σω.ϖ.κα.premeditor.
προμεριμνάω. ⁊ ϖρομεριμνῶ. μ.σω.π.κα.ātecuro.priꝰ curā habeo
ϖρομηνύω.μ.σω.π.κα. p̄nūcio. antenūcio.as. [p̄uideo.curā habeo.
προνοέω ⁊ προνοῶ.μ.σω.π.κα.
ϖρόνοια.ας.ἡ.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα. populor.captiuo.as. [κα.p̄uideo.prouideo.
ϖροοράω ⁊ προορῶ.μ. σω.ϖ.
ϖροορίζω.μ.σω.ϖ.κα.predestino.
προπαθών.οντος.ὁ.postq̄ antepassus est.prius perpessus ē. [te patior
ϖροπάσχω.μ.σομαι.π.θα.an
προπάτωρ.ορος.ὁ.p̄genitor.pat.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
ϖροπεσών.οντος.ὁ.postq̄ p̄cidit
προπετής.εος.ὁ.ἡ.p̄teruꝰ. temerarius.a.um. [do.antecado.
ϖροπίπτω.μ.ουμαι.π.κα.procido
ϖροπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι [preeo.
ϖρός. Ad.
ϖροσάββατον.ου.το .ante sabbatum.
ϖροσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω. Offeram.offerrem. afferam.afferrem.attulero.
ϖροσαγαγών.οντος.ὁ.postquā attulit.adduxit.obtulit [pello.voco
ϖροσαγορεύω.μ.σω.ϖ.κα. Ap
ϖροσάγω.μ.ξω.ϖ. χα. Adduco.offero.appropinquo.
ϖροσαγωγή.ης.ἡ.accessus.
ϖροσαιτέω ⁊ προσαιτῶ.μ.σω. ϖ.κα. Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα. Ascendo.
ϖροσανάβηθι.ascende.
ϖροσαναλίσκω.μ.σω.π.κα. erogo.expendo.

ϖροσαναλώσας.αντος.ὁ.postquam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.cōquiescā.cum alio requiescā.
ϖροσαναπληρόω ⁊ προσαναπληρῶ.μ.σω.ϖ.κα. Superaddo.accumulo.adimpleo.
προσανατίθεμαι.μ. σομαι. ϖ. μαι. Acquiesco.addicor.
ϖροσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.insuper subuerto.
ϖροσανεθέμην.acquieui.addictꝰ sū.
προσανεπλήρωσα. Accumulaui. adimpleui.
προσαπειλέω ⁊ ϖροσαπειλῶ μ.σω.π. κα. Comminor.aris.
προσαπωθέω. ⁊ προσαπωθῶ. μ.σω. ϖ. κα. Adexpello. insuper expello.magis expello.
ϖροσβιβάζω. μ.σω.π. κα. Appono.impono.suprapono.
προσγελάω. ⁊ προσγελῶ. μ. σω. ϖ.κα. arrideo.cum alio rideo.
ϖροσδαπανάω ⁊ ϖροσδαπανῶ.μ.σω.π.κα.superexpēdo.superogo
ϖροσδεκτός.η.ον. acceptus.a.um
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
ϖροσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Expecto.recipio.amplector.
ϖροσδοκάω. ⁊ ϖροσδοκῶ. μ. σω.ϖ.κα.expecto.
ϖροσδοκία.ας.ἡ. Expectatio.
ϖροσδραμών.οντος.ὁ. postquā accurrit.
προσεάω ⁊ ϖροσεῶ.μ.σω.π.κα sino. permitto. [propinquo.
ϖροσεγγίζω.μ.σω.π. κα. Ap
ϖροσεδεήθην.egui.indigui. oraui.
ϖροσεδεξάμην.accepi. āplexus fui
ϖροσεδεχόμην.expectabā. acci
προσεδόκων.expectabā.āt [piebā.
ϖροσεδρεύω.μ. σω. ϖ. κα. assisto.deseruio.
ϖροσεθέμην.adieci.addidi. apposui.appositus adiectus additꝰ fui.
ϖροσέθηκα.adieci.addidi.apposui.
προσείδω.video.aspicio. intueor.
προσειργασάμην.adnegociatꝰ sū. .i.negociando acquisiui ⁊ auxi rem.
ϖροσεῖχον.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμην.accersiui.
ϖροσεκάλουν. prouocabam.ant.
ϖροσεκλήθην.consensi.
ϖροσεκληρώθην.adiunctus fui.

f

ϖροσέκοψα.Irrui.offendi.
ϖροσεκύλισα.Aduolui.
ϖροσεκύνησα.adoraui.
προσεκύνουν.adorabam.ant.
ϖροσελαβόμην. Assumpsi.parti cceps fui.partem cepi. assūptus fui.
ϖροσελεύσομαι.Accedam.
ϖροσελήλυθα.accessi.
πρόσελθε.accede.
ϖροσελθεῖν.accessisse.
ϖροσέλθω.accedam.accessero.
προσελθών.οντος.postq̄ accessit
ϖροσένεγκαι.Offer.
ϖροσενέγκαι.obtulisse.adduxisse.
ϖροσενέγκας.αντος.ὁ.postq̄ obtulit.
ϖροσενέγκω.offeram.obtulero.
ϖοσενεχθείς.εντος.ὁ.oblatus.
ϖροσενήνοχα.obtuli.
ϖροσέπεσον.procidi.runt.
ϖροσέϖιϖτον.procidebam.ant.
ϖροσεϖιτιμάω.τ ϖροσεϖιτιμῶ.μ.σω.ϖ.κα.Insuper arguo τ reprehendo.
ϖροσεϖιτίμησις.εως.ἡ.Insup vituperatio τ reprehensio.
ϖρὸς ἐϖὶ τούτοις. Ad hec.preterea.vltra hec.
προσεϖοιούμην.Fingebam.vendicabam.acquirebam.
προσεργάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.negociādo augeo.denuo adq̄ro.
προσέρρηξα.Incidi.cum impetu illisus fui.
προσερρωμένος.η.ον.Confirmatus.corroboratus.a.um. ⌈accedo.
ϖροσέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα.
ϖροσέσχηκα.presto fui.attendi.
προσετάγην.Iussus.preceptus fui
ϖροσέταξα.precepi.iussi.
ϖροσετέθην.additus.apposit⁹ fui.
ϖροσετιθέμην.augebar.addit⁹erā
προσετίθουν.augebam.ant.
προσευχή.ης.ἡ.oratio.
προσεύχομαι.μ.ξομαι.π.μαι.oro.preces fundo.
ϖροσέφερον.offerebam.ant.obtuli.runt. ⌈fui.
ϖροσεφώνησα.vocaui.allocutus
προσεφώνουν.Vocabam.ant.allocutus fui.runt.
προσῆλθον.accessi.rūt. ⌈na.
προσήλυθος.η.ον.proselyt⁹.aduc
προσηλόω.τ προσηλῶ.μ.σω.π κα.affligo clauis.
ϖροσήνεγκα.obtuli.

ϖροσηνέχθην.oblatus fui.
προσηρχόμην.accedebam.
ϖροσηυξάμην.oraui.p̄ces fudi.
προσηυχόμην.orabā.p̄ces fūdebā
προσθεῖναι.adiecisse. ⌈auxit.
ϖροσθείς.εντος.ὁ.postq̄ adiecit.
πρόσθες.adauge.appone.⌈adijcias
ϖροσθήσω. Addam. Apponam.
προσθῶ.Addam.addidero.
ϖροσιδεῖν.aspexisse.vidisse.
ϖρόσκαιρος.α.ον.ad tp̄s.tpalis.e
προσκαλέομαι.τ προσκαλοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.aduoco ꝯsētio.
προσκαλέω.τ προσκαλῶ.μ.σω.π.κα.prouoco.
ϖροσκαρτερέω τ προσκαρτερῶ.μ.σω.ϖ.κα.insto.assiduus sū.
ϖροσκαρτέρησις.εως.ἡ.instātia.
ϖροσκέκλημαι.aduocaui.assūpsi.
προσκεφάλαιον.ου.το.ceruical
προσκληρόομαι τ ϖροσκληροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.adiūgor
ϖρόσκλησις.εως.ἡ.gratia.compassibilitas.detrimētū alteri⁹ ptis.
προσκολλάομαι.τ ϖροσκολλῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.adhereo.
πρόσκομμα.ατος.το.offensio.
προσκοϖή.ης.ἡ.offēsio.offēdiculū.
ϖροσκόπτω.μ.ψω.π.φα.offēdo irruo. ⌈in lapide.
προσκρούω.μ.σω.ϖ.κα.offēdo
ϖροσκυλίω.μ.σω.ϖ.κα.Aduoluo.voluēdo applico τ appono.
ϖροσκυνέω.τ ϖροσκυνῶ.μ.σω.ϖ.κα.Adoro.
ϖροσκύνησις.εως.ἡ.adoratio.
προσκυνητής.ου.ὁ.adorator.
προσλαβεῖν.assumpsisse.
ϖροσλαβόμενος.η.ον.postquā assumpsit.assumptus.a.um.
προσλαβοῦ.accipe.suscipe.susceptus esto. ⌈σω.ϖ.κα.alloquor.
ϖροσλαλέω.τ.προσλαλῶ.μ.
προσλαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.assumo.presumo.dep̄rehendo.
ϖροσληφθῆναι.assumptum fuisse.
ϖροσληφθῶ.assumptus.dep̄rehēsus fuero.
πρόσληψις.εως.ἡ.assumptio.
ϖροσλογίζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.computo.adnumero.
προσμένω.μ.νω.π.κα.admaneo .i.prope aliquē maneo.immaneo.insto.acq̄esco. ⌈adlugeo.suplugeo.
προσολύρομαι.μ.ουμαι.π.μαι
προσορμίζομαι.μ.σομαι.π.μαι ad portum peruenio.
ϖροσοφείλω.μ.σω.ϖ.κα.debeo
προσοχή.ης.ἡ.obseruatio.custodia.attētio.diligētia. ⌈molestus sum.
προσοχθίζω.μ.σω.π.κα.grauis.
προσόχθισμα.τος.το.grauitas.tedium.onerositas. ⌈cū alio ludo.
ϖροσϖαίζω.μ.ξω.ϖ.χα.alludo
πρόσπεινος.η.ον.esuriēs.famescēs
ϖροσπέσω.irruam.inuadam.
προσπήγνυμι.μ.ξω.π.χα.affigo
προσπηγνύω.μ.ξω.π.χα.affigo
προσπήξας.αντος.ὁ.postq̄ affixit
προσϖίπτω.μ.σοῦμαι.ϖ.κα irruo.procido.
προσϖοιέομαι.τ ϖροσϖοιοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Fingo.formo.figuro.familiarem facio.
ϖροσϖοιέω.τ προσποιῶ.μ.σω ϖ.κα.vendico.acquiro.⌈μαι.accedo
ϖροσπορεύομαι.μ.σομαι.ϖ.
ϖροσρηγνύω.μ.ξω.ϖ.χα.Incido.cum impetu illidor. ⌈roboro.
προσρωννύω.μ.σω.π.κα.ꝯfirmo
ϖρόσταγμα.τος.το.preceptū.
ϖροσταράττω.μ.ξω.π.χα.perturbo.commoueo.affligo.⌈iubeo.
προστάσσω.μ.ξω.χα.precipio.
ϖροστάτις.δος.ἡ.Assestrix.que preest τ astat. ⌈tor.prefectus.
προστάτης.ου.ὁ.princeps.asses
προστάττω.μ.ξω.π.χα.precipio.iubeo. ⌈tum fuisse.
ϖροστεθῆναι.appositum esse.addi
ϖροστεθήσομαι.adijciar.addar.
ϖροστεταγμένος.η.ον.iuss⁹.sta ⌊tutus.a.um.
ϖροστῆναι.prefuisse.
προστίθημι.μ.σω.π.κα.addo adijcio. ⌈curro.
ϖροστρέχω.μ.οῦμαι.π.κα.Ac
ϖροσφάγιον.ου.το.cibus.esca.
ϖρόσφατος.η.ον.nouus.a.um.
προσφάτως.nuper. ⌈duco.
προσφέρω.μ.σω.π.κα.offero.ad
ϖροσφιλής.εος.ὁ.ἡ.amabilis.desiderabilis.e.
προσφορά.ας.ἡ.oblatio.
ϖροσφωνέω.τ προσφωνῶ.μ.σω.ϖ.κα.alloquor.voco.
πρόσχες.attende.intende.
ϖρόσχυσις.εως.ἡ.effusio.
ϖροσψαύω.μ.σω.ϖ.κα.tango.
προσωϖοληπτέω.τ ϖροσωποληπτῶ.μ.σω.ϖ.κα.p̄sonā.accepto
ϖροσωϖολήϖτης.ου.ὁ.Personarum acceptor.

ϖροσωϖοληψία.ας.ἡ.perſonarum acceptio.
ϖρόσωϖομ.ου.το.facies.pſona.
ϖροσωρμίσθημ.ad portũ perueni
ϖροσώχθισα.grauis ⁊ oneroſꝰ fui
ϖροτείμω.μ.μω.ϖ.κα.Do.propono.protendo.
ϖρότερομ.Prius.
ϖρότερος.α.ομ.prior.us.
ϖροτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Propono.preponο.antepono.
ϖροτιμάω.⁊ ϖροτιμῶ.μ.σω.π.κα.Prehonoro.magis honoro.pluris facio.
ϖροτοστάτης.ου.ὁ.pfectꝰ.preſes
προτρέπω.μ.ψω.π.φα.exhortor
προτρέχω.μ.ουμαι.π.κα.pcurro
ϖρουπάρχω.μ.ξω.ϖ.χα.Preexiſto.prius ſum.
ϖρουπῆρχομ.Prius.eram.ant.prius fui.runt.
ϖρουφεστώς.ωτος.ὁ.Qui preextitit. ⌈exiſto.
ϖρουφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.pre=
ϖροφαμῶς.palam.manifeſte.
ϖρόφασις.εως.ἡ.Oratio.pretextus.excuſatio.occaſio.
προφέρω.μ.σω.π.κα.pfero.obijcio
ϖροφητεία.ας.ἡ.prophetia.
προφητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Prophetizo.lego ſcripturas diuinas.
προφήτης.ου.ὁ.Propheta.
προφητικός.η.ομ.propheticus.a.ũ
προφῆτις.ιδος.ἡ.propheteſſa.
προφθάμω.μ.σω.ϖ.κα.pueniο.
ϖροφυτεύω.μ.σωϖ.κα.Prius planto.ante planto.
προχειρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Conſtituo.preordino.predico.
προχειροτομέω.⁊ προχειροτομῶ.μ.σω.ϖ.κα.pordino ⁊ pligo.
προώρισα.predeſtinaui.pcõſtitui.
ϖροωρώμημ.preuidebam.bar.
πρύμμα.ης.ἡ.Puppis.
πρύταμις.εως.ὁ.gubernator.rector
ϖρωΐ.Mane.prima luce.
ϖρωία.ας.ἡ.mane.prima lux.
πρωΐθεμ.A mane.a tpe matutino.
πρωιμός.η.ομ.Matutinus.a.um.
πρώρα.ας.ἡ.Prora.
πρωτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Primatũ teneo.princeps ſum.
πρωτογέμημα.τος.το.Primogenitum.quod primo generatur.⌈a.ũ.
ϖρωτόγομος.η.ομ.primogenitus

προτοκαθεδρία.ας.ἡ.Primus locus in ſedendo.prima cathedra.
πρωτοκλισία.ας.ἡ.primꝰ recubitꝰ
ϖρωτόπλαστος.η.ομ.Primum formatus ⁊ factus.a.um.
πρωτοτόκιος.α.ομ.pmogenitꝰ.a.ũ
ϖρωτότοκος.η.ομ.pmogẽitꝰ.a.ũ.
πρωτομάρτυς.υρος.ὁ.Primus martyr.i.primus teſtis.
ϖρῶτος.η.ομ.primus.a.um.
πρωτοστάτης.ου.ὁ.pſes.author
ϖταίω.μ.σω.ϖ.κα.erro.offendo.
ϖτέρμα.ης.ἡ.calcaneus.
ϖτερύγιομ.ου.το.pinnaculum.
πτέρυξ.γος.ἡ.ala.
πτημός.η.ομ.Volatilis.volucris.e.
ϖτοέομαι.⁊ πτοοῦμαι.μ.σομαι ϖ.μαι.Terreor.
πτόησις.εως.ἡ.Perturbatio.
ϖτύομ.ου.το.Ventilabrum.
πτύρομαι.μ.ροῦμαι.π.μαι.conturbor.terreor.
ϖτύσσω.μ.ξω.ϖ.χα.plico.as.
ϖτύσμα.τος.το.Sputum.
ϖτύω.μ.σω.ϖ.κα.Spuo.
πτῶματος.το.Cadauer.caſus.ruina.corpis.
πτῶσισ.εως.ἡ.Ruina.caſus.
ϖτωχεία.ας.ἡ.mẽdicitas.pauptas
πτωχεύω.μ.σω.ϖ.κα.Mẽdico.
ϖτωχός.η.ομ.mendicus.a.um.
ϖυγμῆ.crebro.ſepe.
πυθέσθαι.ſciſſe.interrogauiſſe.
πυθόμεμος.η.ομ.Poſtquam ſciuit.interrogauit.
πύθωμ.ωμος.το.Python.nomen demonis.
ϖυκμά.Frequenter.ſepe.
ϖυκμός.η.ομ.Denſus.creber.multus.a.um.
πυκμότεροσ.α.ομ.Denſior.crebrior.frequentior.us.
πυκτεύω.μ.σω.π.κα.Pugilatu certo.pugnis contendo.
πύλη.ης.ἡ.porta.
ϖυλώμ.ωμος.ὁ.ianua.
πυμθάμομαι.μ.ευσομαι.π.σμαι Sciſcitor.interrogo.ſcio.
ϖῦρ.ρος.το.ignis.
πυρά.ας ἡ.cumulus lignorũ.pyra.
πύργος.ου.ὁ.Turris.
ϖυρεῖομ.ου.το.Thymiamaterιũ.focus.vaſculum in quo odoramenta comburuntur.
ϖυρέσσω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.

ϖυρετός.ου.ὁ.febris.
πυρέττω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.
ϖύριμος.η.ομ.ignitus.a.um.
πυριφλεγής.εος.ὁ.ἡ.Ardens.
ϖυρόομαι.⁊ ϖυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Vror.
ϖυρός.ου.ὁ.Triticum.
ϖυρπμόος.α.ομ.Ignem ſpirans.
πυρράζω.μ.σω.ϖ.κα.Rubeo.rubicundus ſum.
ϖυρρός.α.ομ.ruffus.a.um.
ϖυρώδης.εος.ὁ.ἡ.ignitus.a.um.
ϖύρωσις.εως.ἡ.Inflammatio.feruor.incendium.
ϖωλέω.⁊ ϖωλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vendo.
ϖῶλος.ου.ὁ.Pullus equinus.vel aſininus.
ϖώποτε.Vnquam.
ϖωρόω.⁊ πωρῶ.μ.σω.ϖ.κα.excęco.as.ſenſu priuo.
πώρωσις.εως.ἡ.Cecitas.vel defectus ſenſus.
ϖῶσ.quo pacto.quomodo.
ραβδίζω.μ.σω.π.κα.Virga.cedo.
ράβδος.ου.ἡ.Virga.
ραβδοῦχος.ου.ὁ.virgas gerens.lictor. ⌈nus.
ραδιούργημα.τος.το.ſcelꝰ.faci
ραδιουργία.ας.ἡ.Fallacia.
ραθυμέω.⁊ ραθυμῶ.μ.σω.ϖ.κα.pigreſco.
ραῖδος.ου.ὁ.genus fere ſic vocate.
ράκοσ.εοσ.το.pannus.
ραμίς.δοσ.ἡ.gutta.
ραμτίζω.μ.σω.ϖ.κα.aſpergo.
ραμτισμός.ου.ὁ.aſperſio.
ραϖίζω.μ.σω.π.κα.alapis cedo.
ράϖισμα.τος.το.alapa.
ραφίσ.δοσ.ἡ.Acus.
ρεμβάς.δοσ.ἡ.Mulier que mente alienatur.
ρεμβασμός.ου.ὁ.Alienatio.occupatio mentis.
ρεῦμα.τοσ.το.fluxus.
ρεύσω.Fluam.
ρέω.μ.ευσω.ϖ.κα.fluo.
ρῆγμα.τος.το.ſciſſura.ruina.
ρήγμυμι.μ.ξω.ϖ.χα.Scindo.rũpo.diſrumpo.
ρηγμύω.μ.ξω.ϖ.χα.ſcindo.rumpo.diſrumpo.
ρηθείσ.ειτος.ὁ.dictus.
ρηθήσομαι.Dicar.
ρῆμα.τος.το.Verbum.

ρῆξομ.Scinde.rumpe.diſrumpe.
ρήξω.ſcindā.rumpam.diſrumpā.
ρήσσω.μ.ξω.π.χα.ſcindo.rūpo.
ρήτωρ.ορος.ὁ.Rhetoꝛ.oꝛatoꝛ.qui agit cauſas.
ρητῶς.Manifeſte.
ρίζα.ης.ἡ.Radix.
ριζόω ⁊ ριζῶ.μ.σω.π.κα.radico. radices iacio.
ρίμ.μος.ἡ.naris.naſus.
ριπή.ης.ἡ.ictus.
ριπίζω.μ.σω.π.κα.iacio.iacto.
ριπτέω ⁊ ριπτῶ.μ.σω.π.κα.cū impectu iacio.pꝛoijcio.
ρίπτω.μ.ψω.π.φα.iacio.p̄cipito.
ρόδομ.ου.το.Roſa.
ροιζηδόμ.cū magno impetu.
ροῖζος.ου.ὁ.ſtridoꝛ ſybili.impetus.
ροΐσκος.ου.ὁ.malū punicū auro intertextū in veſte ſacerdotali adoꝛnatum.
ρομφαία.ας.ἡ.Gladi⁹.rompbea.
ροπή.ης.ἡ.ictus.momentum.
ροῦς.ου.ὁ.Fluxus.
ρυθμός.ου.ὁ.muſica.cōcēt⁹.melos.
ρύμη.ης.ἡ.Vicus.
ρύομαι.μ.σομαι.π.μαι.libero.
ρυπαρεύω.μ.σω.π.κα.ſoꝛdeſco.immundus ſum.
ρυπαρία.ας.ἡ.immunditia.
ρύσις.εως.ἡ.fluxus.pꝛofluuium.
ρυτίς.δος.ἡ.Ruga.
ρωμαϊκός.η.ομ.roman⁹.latin⁹.a.ū.
ρομαῖος.α.ομ.romanus.a.um.
ρωμαϊστί.Romane.latine.
ρωμμυμι.μ.σω.π.κα.Roboro.cōfirmo.valido.foꝛtifico.
ρώμμυω.μ.σω.π.κα.Roboꝛo.firmo.valido.foꝛtifico.
σάββας.τος.το.Sabbatum.
σαββατισμός.ου.ὁ.ſabbatiſm⁹.
σάββατομ.ου.το.Sabbatum.
σαγήμη.ης.ἡ.Sagena.rete.
σαθρός.α.ομ.debilis.marcid⁹.a.ū.
σαίμω.μ.μω.π.κα.Aduloꝛ.moueo.perturbo.commoueo.
σάκκος.εος.το.ſaccus.cilicium.
σαλεύω.μ.σω.π.κα.agito.cōcutio
σάλος.ου.ὁ.fluctus.tempeſtas.cōmotio maris.
σάλπιγξ.γος.ἡ.Tuba.
σαλπίζω.μ.σω.π.κα.Tuba cano
σαλπιστής.ου.ὁ.qui tuba canit.
σαμαρείτης.ου.ὁ.ſamaritanus.
σαμαρεῖτις.δος.ἡ.ſamaritana.

σαμδάλιομ.ου.το.Calciamentū muliebꝛe.ſandalium.calige.
σαμίς.δος.ἡ.Tabula.
σαπρός.α.ομ.malus.rancidus.a.ū.
σαργάμη.ης.ἡ.Spoꝛta.
σάρδιος.ου.ὁ.Sardius lapis pꝛecioſus. ⌈pꝛecioſus.
σαρδώμυξ.κος.ἡ.ſardonyx lapis
σαρκικός.η.ομ.Carnalis.e.
σάρκιμος.η.ομ.carneus.a.um.
σάρξ.κος.ἡ.Caro.
σαρόω ⁊ σαρῶ.μ.σω.π.κα.verro
σάτα.ωμ.τα.ſeminata.ſata oꝛum.
σάφειρος.ου.ὁ.Saphirus genus lapidis pꝛecioſi.
σαφής.εος.ὁ.ἡ.Manifeſtus.a.um.
σβέμμυμι.μ.σω.π.κα.Extinguo.
σβεμμύω.μ.σω.π.κα.Extinguo.
σβέσαι.Extinxiſſe.
σβέσθαι.Extinctum eſſe.
σβεστικός.η.ομ.Extinctiuus.a.um.Quod habet vim ad extinguendū.
σβέσω.Extinguam.
σέ.Te.
σεαυτόμ.Te ipſum.
σεβάζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.Colo.veneroꝛ. ⌈adoꝛatur.
σέβασμα.ατος.το.quod colitur ⁊
σεβαστός.η.ομ.auguſt⁹.colēd⁹.a.ū.
σέβομαι.colo.veneroꝛ.
σειρά.ας.ἡ.Rudens.
σεῖσμα.τος.το.concuſſio.
σεισμός.ου.ὁ.Motus.concuſſio.tempeſtas.pꝛocella.terremotus.
σείω.μ.σω.π.κα.concutio.quatio.
σελήμη.ης.ἡ.Luna.
σεληνιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Lunaticus ſum.
σεμίδαλις.εως.ἡ.Simila.
σεμμός.η.ομ.Grauis.ſeuerus.venerandus.a.um.
σεμμότης.ητος.ἡ.ſeueritas.reuerentia
σεσαλευμένος.η.ομ.Agitatus.a.um.concuſſus.a.um.
σεσαρωμένος.η.ομ.ſcopis mundatus.a.um
σέσηπα.putrefactus ſum.
σεσιγημένος.η.ομ.Tacitus.a.um.
σεσοφισμένος.η.ομ.Eruditus.doctus.a.um.
σεπτός.η.ομ.Venerandus.a.um.
σέσωκα.ſaluaui.
σεσωρευμένος.η.ομ.Oneratus.cumulatus.grauatus.a.um

σέσωσμαι.ſaluatus fui.
σεσωσμένος.η.ομ.ſaluatus.ſaluus.a.um. ⌈claro
σημαίμω.μ.μω.π.κα.ſignifico.de
σημεῖομ.ου.το.ſignum.
σημειόομαι ⁊ σημειοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Noto.as.
σήμερομ.Hodie.
σήπομαι.μ.ψομαι.π.πα.Putreſio.putreſco.
σηρικός.η.ομ.ſericus.a.um.
σής.τος.ἡ.Erugo.tinea.
σητόβρωτος.η.ομ.A tinea vel erugine comeſus.a.um.
σθεμόω ⁊ σθεμῶ.μ.σω.π.κα.cōfirmo.roboꝛo.
σιαγώμ.ομος.ἡ.Maxilla.
σίαλος.ου.ὁ.poꝛcus pinguis.
σιγάω ⁊ σιγῶ.μ.σω.π.κα.taceo
σιγή.ης.ἡ.ſilentium
σιγηρός.α.ομ.taciturnus.a.um.
σιδηροῦς.α.ουμ.ferreus.a.um.
σίδηρος.ου.ὁ.Ferrum.
σικάριος.ου.ὁ.Sicarius.homicida
σίκερα.ας.ἡ.Sicera.
σιμικίμθιομ.Semicinthium.
σίμαπις.εως.ἡ.ſinapis.
σιμδώμ.ομος.ἡ.Sindon.linteum.
σιμιᾶσαι.cribꝛare.Cribꝛauiſſe.
σιτευτός.η.ομ.ſaginatus.a.um
σιτιστός.η.ομ.Altilis.e.
σιτομέτριομ.ου.το.Tritici menſura.
σῖτος.ου.ὁ.Triticum.
σιωπάω ⁊ σιωπῶ.π.σω.π.κα.Taceo.ſileo.
σιωπή.ης.ἡ.ſilentium.
σκαμδαλίζω.μ.σω.π.κα.ſcandalizo.
σκάμδαλομ.ου.το.ſcandalum.
σκάπτω.μ.ψω.π.φα.Fodio.
σκάφη.ης.ἡ.ſcapha.nauis.
σκέλος.εος.το.Crus.
σκεπάζω.μ.σω.π.κα.pꝛotego.Tego.
σκέπασμα.τος.το.Indumentum
σκεπαστής.ου.ὁ.Viſitatoꝛ.
σκέπη.ης.ἡ.Tegumentum.velamentum.
σκευάζω.μ.σω.π.κα.Pꝛeparo.paro.
σκευή.ης.ἡ.Armamenta cuiuſcunq; rei.
σκεῦος.εος.το.ſuppellex.Sarcina.vas.

σκηνή.ης.ἡ.ſcena. tabernaculum.
σκηνοπηγία. ων. Τα.ſcenophegia. feſtum iudeorum. ⌈culorū
σκηνοποιός.ου.ὁ.opifex taberna=
σκῆνος.εος.Το.tabernaculum.
σκηνόω ꝛ σκηνῶ.μ.σω.π. κα.habito.contubernoꝛ.caſtrametoꝛ.pono tentorium. ⌈habitatio
σκήνωμα.Τος.το.Tabernaculum.
σκῆπτρον.ου.Το.ſceptrū.
σκιά.ας.ἡ.Umbra.
σκιάζω.μ.σω.π.κα. obumbro.
σκιρτάω ꝛ σκιρτῶ. μ.σω.π.κα. Exulto.
σκληροκαρδία.ας.ἡ.duritiacordis
σκληρός.α.ον.durus.a.um.
σκληρότης.Τος.ἡ. Duritia.
σκληροτράχηλος.η. ον.Durus ceruice.a.um.
σκληρύνω.μ.νω.π.κα.Induro.
σκληρυσμός.ου. ὁ. Induratio. obduratio.
σκνῖφον.ου. Το. Genus animalis paruuli volatilis.
σκολιός.α.ον.Tortuoſus.obliquus. prauus.a.um.
σκόλοψ.πος.ὁ.ſtimulus.
σκοπέω ꝛ σκοπῶ. μ.σω. π.κα. conſidero.ſpeculoꝛ.animaduerto.
σκοπιά.ας.ἡ.ſpeculatio.ſpecula.
σκοπός.ου.ὁ.ſignum ad quod dirigitur ſagitta. propoſitū aliquod ad quod pergimus.ſpeculatoꝛ.
σκορακισμός. ου. ὁ. floccifactio. vilipenſio.contemptus
σκορπίζω.μ.σω.π.κα.ſpargo.
σκορπίος.ου.ὁ.ſcoꝛpius.
σκοτεινός.η.ον.tenebroſus.a.um.
σκοτία.ας.ἡ.Tenebre. rum.
σκοτίζω.μ.σω.π.κα.obſcuro.obte
σκότος.εος.Το.tenebre.rū. ⌊nebro.
σκοτόω ꝛ σκοτῶ.μ.σω.π. κα.ob tenebro.obſcuro.
σκυβαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι. reproboꝛ.floccipendoꝛ.
σκύβαλον.ου. Το. Stercus.
σκυθρωπός.η.ον.triſtis.ſeuerꝰ.a.ū.
σκύλλω.μ.λω.π.κα.vexo. mole=
σκῦλα.ων.Τα.ſpolia. ⌊ſto.as.
σκυλεύω.μ.σω.π.κα. ſpolio.as.
σκωληκόβρωτος.η.ον.Conſumptus.a vermibus.a.um.
σκώληξ.κος.ὁ.Vermis. ⌈ſmarado
σμαράγδινος.η.ον.res ex lapide
σμάραγδος.ου.ὁ.ſmaragdus lapis.precioſus.

σμικρύνω.μ.νω.π.κα.Diminuo.
σμύρνα.ης.ἡ.Myrrha.
σμυρνίζω.μ.σω.π.κα.myrrho.as. myrrha condio.
σοί.Tibi.
σορός.ου.ἡ. loculi moꝛtuoꝛum.
σός.η.ον.Tuus.a.um.
σοῦ.tui.genitiuus a pꝛono.tu.
σουδάριον.ου.Το.linteū.ſudariū
σοφία.ας.ἡ.ſapientia.
σοφίζομαι.μ.σομαι.π.μαι. Sapiens videri volo.
σοφίζω.μ.σω.π.κα.inſtruo. infoꝛmo.Doceo.
σοφός.η.ον.ſapiens.
σπαράττω.μ.ξω.π.χα.conturbo.Lacero.
σπάργανον.ου.Το. inuolucrum. faſcia qua infans inuoluitur.
σπαργανόω ꝛ σπαργανῶ. μ. σω.π.κα.Inuoluo.
σπαρείς.εντος.ὁ.ſeminatus.
σπαρῶ.ſeminatus fuero.
σπαταλάω ꝛ σπαταλῶ.μ.σω. π.κα.delitioſe.voluptuoſe viuo.
σπατάλη.ης.ἡ.Cibus.eſca.
σπάω ꝛ σπῶ.μ.σω.π.κα.educo.
σπεῖρα.ας.ἡ. Coboꝛs militum.
σπείρω.μ.ρω.π.κα.ſemino.
σπεκουλάτωρ.ορος.ὁ.ſatelles.
σπένδομαι.μ.σομαι.π.μαι. ſacrificoꝛ.conſecroꝛ. inducias facio.
σπένδω.μ.σω.π.κα.ſacrifico.libo
σπονδεῖον.ου.Το.calix.vas ad libandū.
σπέρμα.Τος.Το.ſemē.
σπερμολόγος.η.ον.ſeminiuerbiꝰ loquax.qui verba diſſeminat.
σπεύδω.μ.σω.π.κα. Feſtino. accelero.
σπήλαιον.ου.Το.ſpelūca.
σπιθαμή.ης.ἡ.palmus.
σπιλάς.αδος.ἡ.ſcopulus.
σπιλέω ꝛ σπιλῶ.μ. σω. π.κα. Polluo. Maculo.
σπῖλος.ου.ὁ. Macula.
σπιλόω ꝛ σπιλῶ.μ.σω. π.κα. Polluo. Maculo.
σπινθήρ.ρος.ὁ.ſcintilla.
σπλάγχνα.ων.τα.Viſcera.
σπλαγχνίζομαι. μ. σομαι. π. σμαι. Miſereoꝛ.
σπλαγχνοφάγος.ου.ὁ.Qui comedit viſcera.

σπόγγος.ου.ὁ.ſpongia.
σποδος.ου.ὁ.Cinis.
σπόριμος.η.ον.ſatus,a. um.
σπορος.ου.ὁ.ſemen.
σπουδάζω.μ.σω.π.κα.ſollicitus ſum.do operā.
σπουδαῖος.α.ον.ſollicitus.virtuoſus.a.um. ⌈us.
σπουδαιότερος.α.ον. ſollicitioꝛ.
σπουδαιοτέρως.ſollicitius.
σπουδαίως.ſollicite.
σπουδή.ης.ἡ.ſollicitudo.diligētia.
σπυρίς.δος.ἡ.ſpoꝛta.
σταγών.ονος.ὁ.Gutta.
στάδιος.ου.ὁ.ſtadium.
σταθείς.εντος.ὁ.ſtans.poſtꝗ̄ ſtetit
σταθῆναι.ſtetiſſe
σταθήσομαι.ſtabo.perdurabo. pōderaboꝛ.
σταθμός.ου.ὁ.Pondus. libꝛa.ſtatera.ſtatua.ſtabulum. reſidentia.
σταθῶ.ſtem.ſtetero.
στάκτη.ης.ἡ.Genus.odoꝛamenti.
στάμνος.ου.ὁ.Urna.
στάς.αντος.ὁ. poſtquam ſtetit.
στάσιμος.η.ον.ſtatarius.a. um.ſtabilis.e.
στάσις.εως.ἡ.ſeditio.quies.ſtatus. permanſio.
στατήρ.ρος.ὁ.ſtater.genus nummi
σταυρός.ου.ὁ.crux.
σταυρόω ꝛ σταυρῶ.μ.σω.π.κα crucifigo.
σταφυλή.ης.ἡ.Uua.
στάχυς.υος.ὁ.ſpica.
στέαρ.Τος.Το.Adeps.
στέγη.ης.ἡ.Domus.tectum.
στένω.μ.ξω.π.χα. ſuſtineo. celo. cooperio.
στεῖρα.ας.ἡ.ſterilis .fe.ge.
στειρόομαι ꝛ στειροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.ſterilis efficioꝛ vel ſum.
στέλεχος.εος.Το.ſtipes. truncus.
στέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Deuito.recedo.ſecedo ab aliqua re.iter facio.nauigo.particeps ſū.poſſideo
στέμμα.ατος.Το.coꝛona. coꝛonatio.ſtemma.
στεναγμός.ου.ὁ. Gemitus.
στενάζω.μ.ξω.π.χα.Gemo.
στενός.η.ον.Anguſtus.a.um.
στενοχωρέομαι ꝛ στενοχωροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.Anguſtioꝛ.fatigoꝛ.aris.
στενοχωρία.ας.ἡ. Anguſtia.

στένωσις.εως.ἡ.angustia.tribulatio.aduersitas.
στέργω.μ.ξω.ϖ.χα.amo.tolero.contentus sum.
στερεός.α.ον.Solidus.firm⁹.a.ū.
στερέοω ⁊ στερεῶ.μ.σω.ϖ.κα.Confirmo.roboro.
στερέωμα.τος.το.firmamētum
στερέωσις.εως.ἡ.robur.fortitudo.
στέρνα.ων.τα.planicies late ⁊ plane ipsius terre
στεφανηφορέω ⁊ στεφανηφορῶ.μ.σω.ϖ.κα.Coronor.coronaȝ gero.
στεφανόω ⁊ στεφανῶ.μ.σω.ϖ.κα.Corono.as.
στέφω.μ.ψω.ϖ.φα.Corono.
στῆθι.Sta.erigere.surge.
στῆθος.εος.το.Pectus.
στῆκον.Sta.
στήχω.μ.ξω.ϖ.χα.Sto.
στήλη.ης.ἡ.Columna.
στῆναι.Stetisse.
στῆσον.Statue.sta.
στήριγμα.τος.το.Firmamentuȝ.Stabilimentum [tio
στηριγμός.ου.ὁ.firmitas.robora=
στηρίζω.μ.ξω.π.χα.firmo.roboro.
στῆσαι.stetisse.excitauisse [as.
στήσας.αντος.ὁ.Postquam statuit.stetit.stare fecit
στήσω.Stem.cōstituā.statuam
στιβάδες.ων.αι.Stramenta.stragula.Arborum summitates.virgarum fragmenta.mēse.lecti.mense in humo.accubitus ex virgis.
στίγμα.ατος.το.Stigma.pūctuȝ.
στιγμή.ης.ἡ.pūctus. [signum.
στίλβω.Splendeo.fulgeo.
στιϖϖύον.ου.το.Stuppa.
στοά.ας.ἡ.porticus.
στοιβάδες.ων.αἱ.Idem quod στιβάδες.
στοιχεῖον.ου.το.Elementuȝ.principium.littera.
στοιχέω ⁊ στοιχῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vado.procedo.ambulo.
στολή.ης.ἡ.stola.genus vestis.
στολισμός.ου.ὁ.vestitus.
στόμα.τος.το.os.oris
στόμαχος.ου.ὁ.stomachus.
στόμωμα.ατος.το.Cōsolidatio.ferruminatio ferri.
στοχάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Estimo.coniecto.aspicio.vado.perueniо ad certitudinē.

στρατεία.ας.ἡ.militie dignitas.hoc est prefectura vt tribunatus.centurionatus.vel huiusmodi.
στράτευμα.τος.το.Exercitus
στρατεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Milito.as.
στρατηγός.ου.ὁ.Dux.
στρατιά.ας.ἡ.Exercitus.
στρατιώτης.ου.ὁ.Miles.
στρατολογέω ⁊ στρατολογῶ μ.σω.ϖ.κα.Exercitum duco.imperator sum.
στρατοϖελάρχης.ου.ὁ.Tribunus militum.preses militie.
στρατόϖεδον.ου.το.Exercitus
στραφείς.εντος.ὁ.conuersus
στραφήσομαι.conuertar.
στραφῶ.cōuers⁹ fuero.cōuertar.
στρεβλή.ης.ἡ.contorsio.tortura.conuulsio illa que fit cū aliquis torquetur
στρεβλός.η.ον.tortuosus.deprauatus.a.um.
στρεβλόω ⁊ στρεβλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Deprauo.torqueo.ligo.flagello.
στρέφω.μ.ψω.ϖ.φα.conuerto.
στρηνιάω ⁊ στρηνιῶ.μ.σω.π.κα.Luxurior.vitiosus sum.
στρῆνος.Luxus.Delitie.
στρουθίον.ου.το.passer.
στροφή.ης.ἡ.Versutia.
στρόφος.ου.ὁ.Dolor intestinoruȝ.Tormines.
στρώννυμι.μ.σω.ϖ.κα.Sterno.
στρωννύω.μ.σω.π.κα.Sterno.
στυγητός.η.ον.Odibilis.e.odio dignus.a.um.
στυγνάζω.μ.σω.π.κα.Tristis sū.
στυγνός.η.ον.horrendus.a.um.
στύλος.ου.ὁ.Colūna.basis super columnā.
στῶ.Stem.stetero.
στωικός.η.ον.Stoicus.a.um.secta fuit philosophorum.
σύ.Tu.
συγγελάω ⁊ συγγελῶ.μ.σω.ϖ.κα.corrideo.simul rideo.
συγγένεια.ας.ἡ.Cognatio.
συγγενής.εος.ὁ.ἡ.Cognatus.propinquus.a.um.
συγγενίς.δος.ἡ.Cognata.
συγγηράω ⁊ συγγηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Consenesco.
συγγνώμη.ης.ἡ.Venia.
συγγνωστός.η.ον.Ignoscendus venia dignus.a.um.

συγγυμνασία.ας.ἡ.Coexercitatio.conuersatio.
συγκάθημαι.Simul sedeo.
συγκατίζω.μ.σω.ϖ.κα.Simul sedeo.simul sedere facio.
συγκακοϖαθέω ⁊ συγκακοϖαθῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul laboro.erumnas tolero.
συγκακουχέομαι ⁊ συγκακουχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.affligor.
συγκαλέω ⁊ συγκαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conuoco.
συγκαλύϖτω.μ.ψω.ϖ.φα.cooperio.Velo.as. [as.
συγκάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.incuruo
συγκαταβαίνω.μ.σομαι.π.κα.Simul descendo.
συγκαταβάς.αντος.ὁ.Postquā simul descendit. [positio
συγκατάθεσις.εως.ἡ.consēsus.cō
συγκατατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Assentior.consentio.
συγκαταψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα.Simul numero.as.connumero.
συγκατέβην.simul descendi. [fui.
συγκατεψηφίσθην.cōnumerat⁹
σύγκειμαι.componor.
συγκεκαλυμμένος.η.ον.coopt⁹ velatus.a.um. [.a.um.
συγκεκλεισμένος.η.ον.conclus⁹.
συγκεκραμένος.η.ον.commixtus admixtus.temperatus.a.um.
συγκεκυφώς.οτος.ὁ.postq̄ icuruauit ⁊ inclinauit se.
συγκεράννυμι.μ.σω.ϖ.κα.tempero.misceo. [pero.misceo.
συγκεραννύω.μ.σω.ϖ.κα.tem=
συγκέχυμαι.cōfus⁹.pturbat⁹ suȝ.
συγκεχυμένος.η.ον.Confusus.perturbatus.a.um.
συγκινέω ⁊ συγκινῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul moueo.commoueo.
συγκλείω.μ.σω.ϖ.κα.Simul claudo.concludo.
συγκληρονόμος.ου.ὁ.Coheres.simul heres. [undo.
συγκλύζω.μ.σω.ϖ.κα.simul in=
συγκοινωνέω ⁊ συγκοινωνῶ.μ.σω.ϖ.κα.Particeps sum.
συγκοινωνός.ου.ὁ.soci⁹.pticeps
συγκολλάω ⁊ συγκολλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conglutino.
συγκομίζω.μ.σω.π.κα.Curo.simul fero.

σύγκριμα.τος.το.cōparatio.
συγκρίνω.μ.νω.ϖ.κα.comparo.
σύγκρισις.εως.ἡ.comparatio.
συγκυρία.ας.ἡ.Occasio.sors.
συγκύϖτω.μ.ψω.ϖ.φα.Inclinor.vel inclino aliud.
συγκύφω.μ.ψω.ϖ.φα.Inclinor inclino aliud.
συγχαίρω.μ.σομαι.ϖ.κα.Congratulor.congaudeo.
συγχέω.μ.ευσω.π.κα.Confundo
συγχράομαι ⁊ συγχρῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.cōmunico.coutor.
σύγχυσις.εως.ἡ.Confusio.
συζάω ⁊ συζῶ.μ.σω.ϖ.κα.simul viuo.
συζεύγνυμι.μ.ξω.ϖ.χα.cōiūgo.
συζευγνύω.μ.ξω.π.χα.cōiūgo.
συζήσω.Simul viuam.
συζητέω ⁊ συζητῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conquiro.disputo.
συζήτησις.εως.ἡ.cōquisitio.questio
συζητητής.ου.ὁ.Conquisitor.exquisitor.scrutator.
σύζυγος.η.ον.cōpar.sub eodē iugo
συζωοποιέω ⁊ συζωοποιῶ.μ.σω.π.κα.conuiuifico.
συκάμινον.ου.το.genus arboris sic vocate.
συκῆ.ης.ἡ.ficus arbor.
συκομοραία.ας.ἡ.arbor sic vocata
συκομωρεά.ας.ἡ.arbor sic vocata
σύκον.ου.το.ficus fructus.
συκοφαντέω ⁊ συκοφαντῶ.μ.σω.π.κα.calumnior.falsā litē intēdo.fraudulenter aliquid quero.
συλαγωγέω ⁊ συλαγωγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Decipio.
συλέω ⁊ συλῶ.μ.σω.ϖ.κα.predor.Rapio.
συλλαβεῖν.cōprehendisse.
συλλαβέσθαι.Adiuuisse.comprehensum fuisse.
συλλαβόμενος.η.ον.Postquam comprehendit.comprehensus est.
συλλαβών.οντος.ὁ.Postquam adiuuit.comprehendit.
συλλαλέω ⁊ συλλαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.colloquor. [μαι.Adiuuo.
συλλαμβάνομαι.μ.ψομαι.ϖ.
συλλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μαι Adiuuo.comprehendo.concipio.
συλλέγω.μ.ξω.ϖ.χα.colligo.
συλληφθείς.εντος.ὁ.comprehensus.conceptus.

συλληφθῆναι.Comprehensum.conceptum fuisse.
συλλήψομαι.cōprehēdā.cōcipiaȝ
συλλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι colligo.
συλλογισμός.ου.ὁ.Ratiocinatio.collectio.cogitatio.
συλλυπέομαι ⁊ συλλυποῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.cōtristor.simul tristor.
συμβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.cōtingo.accido.
συμβάλλω.μ.λω.π.κα.confero.simul iacio.concurro.simul uenio.
συμβάς.αντος.ὁ.postquā accidit
συμβασιλεύω.μ.σω.ϖ.κα.simul regno.as.
συμβέβηκα.contigi.accidi.
συμβεβηκώς.οτος.ὁ.Postquam contigit.accidit.
συμβέβλημαι.contuli.profui.
συμβησόμενος.η.ον.Qui continget.eueniet.
συμβιβάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.In societatem venio.
συμβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.certior sū certior fio.cōnecto.instruo.doceo.
συμβίωσις.εως.ἡ.communicatio vite.contubernium.sodalitas.
συμβιώσομαι.simul viuā.
συμβολοκοϖέω ⁊ συμβολοκοϖῶ.μ.σω.ϖ.κα.pticeps sū.ɔuersor
σύμβολον.ου.το.Signum.similitudo.accidens quod proprie declarat rem aliquā.
συμβουλεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.consulto.delibero.
συμβουλεύω.μ.σω.ϖ.κα.cōsulo.
συμβουλία.ας.ἡ.consilium.
συμβούλιον.ου.το.ɔciliū.cōsiliū
σύμβουλος.ου.ὁ.consiliarius.
συμμαθητής.ου.ὁ.cōdiscipulus.
συμμαρτυρέω ⁊ συμμαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.testimoniū reddo.
συμμερίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.comparticipo. [particeps.
συμμέτοχος.ου.ὁ.consocius.cō
συμμιμητής.ου.ὁ.coimitator.
συμμορφόομαι ⁊ συμμορφοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.ɔfiguror
σύμμορφος.η.ον.conformis.eiusdem forme
συμϖαθέω ⁊ συμϖαθῶ.μ.σω.π.κα.compatior.condoleo.misereor.

συμϖαθής.εος.ὁ.ἡ.compatiens.qui cōdolet.
συμϖαίζω.μ.σω.ϖ.κα.colludo.
συμπαραγενόμενος.η.ον.Postquam simul venit.
συμπαραγίνομαι.μ.σομαι.π.ημαι.Simul venio.ad sum.fauco
συμϖαρακαλέω ⁊ συμϖαρακαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul aduoco exhortor.consolor.
συμϖαρακληθῆναι.Simul consolatum esse.
συμϖαραλαβεῖν,Simul assumpsisse.coassumpsisse.
συμϖαραλαβών.οντος.ὁ.postquam coaccepit.simul sumpsit.
συμϖαραλαμβάνω.μ.ψομαι ϖ.μμαι.Simul accipio. [maneo
συμπαραμένω.μ.νω.ϖ.κα.simul
συμπαρεγενόμην.siml'affui.faui.
συμϖάρειμι.simul sū.simul adsū.
συμϖαρών.οντος.ὁ.Postquam simul affuit.
συμπάσχω.μ.σομαι.ϖ.θα.compatior.condoleo. [mitto.
συμπέμϖω μ.ψω.ϖ.φα.simul
συμϖεριλαβών.οντος.ὁ.Postquam simul accepit.
συμϖεριλαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.coaccipio.simul accipio.
συμπεριφέρομαι.μ.σομαι.ϖ.γμαι.Siml'feror.ɔsētio.idē sētio.
συμϖεφυκώς.οτος.ὁ.Simul natus.inuolutus.innexus.a.um
συμϖίνω.μ.σω.π.κα.simul bibo.
συμπληρόω ⁊ συμϖληρῶ.μ.σω.ϖ.κα.compleo. [strangulo.
συμπνίγω.μ.ξω.ϖ.χα.suffoco.
συμπολίτης.ου.ὁ.conciuis.
συμϖονέω ⁊ συμϖονῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul laboro.
συμπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι conuenio.concurro.confluo.
συμϖόσιον.ου.το.conuiuiū.
συμπρεσβύτερος.α.ον.cōsenior.
συμφέρω.μ.σω.ϖ.κα.Confero.prosum.in vnum confero.
σύμφημι.μ.σω.π.κα.consentio.cōsono.concordo. [tas.
συμφορά.ας.ἡ.calamitas.aduersi
συμφυλέτης.ου.ὁ.contribulis.Ex eadem tribu.
συμφύρομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.conglutinor.coagmentor.subigor vt massa ⁊ commisceor.

συμφύω.μ.σω.ϖ.κα.siml' nascor.
συμφωνέω τ συμφωνῶ.μ.σω ϖ.κα.consentio.conuenio.
συμφώνησις.εως.ἡ.Consonãtia. concordia.conformitas.conuentio.
συμφωνία.ας ἡ.concordia vocum. melodia.symphonia.
σύμφωνος.η.ον.concors.cõsentiẽs
συμψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα. compu to.connumero.
σύν.cũ.simul.
συνάγαγε.congrega.
συναγαγεῖν.congregauisse.
συναγάγω.cõgregẽ.cõgregauero.
συναγαγών.οντος.ὁ. postquam congregauit.
συνάγω.μ.ξω.ϖ.χα. congrego
συναγωγή.ης.ἡ.Synagoga.con= gregatio.
συναγωνίζομαι.μ.σομαι.ϖ. σμαι.cooperor.siml' laboro.adiuuo
συναθλέω τ συναθλῶ.μ.σω.π κα.collaboro.simul laboro.
συναθροίζω.μ.σω.ϖ.κα.cõgrego
συναίρω.μ.ρω.ϖ.κα.sumo.pono confero. ⌈uus.a.um
συναιχμάλωτος.η.ον. concapti
συνακολουθέω τ συνακολου θῶ.μ.σω.ϖ.κα.simul sequor.
συναλγέω τ συναλγῶ.μ. σω. ϖ.κα.cõdoleo.simul doleo.
συναλίζομαι.μ.σομαι.π. σμαι. Simul comedo.
συναναβαίνω.μ.σομαι.ϖ. κα. coascendo.simul ascendo. ⌈dit
συναναβάς.αντος.ὁ.postq̃ coascẽ
συνανάκειμαι.simul discumbo.
συναναμίγνυμι.μ.ξω.ϖ.χα. cõmisceo.simul misceo.
συναναμιγνύω.μ.ξω.ϖ.χα. cõ misceo.simul misceo.
συναναπαύομαι.μ.σομαι.π. μαι.simul quiesco.refrigeror.
συναναστροφή.ης.ἡ. conuersatio
συνανεκείμην.simul discumbebam
συναντάω τ συναντῶ.μ.σω.π κα.Obuiã eo.obuio.contingo.⌈ro.
συναντιλάβωμαι.adiuuẽ.adiuue
συναντιλαμβάνομαι.μ.ψο= μαι.ϖ.μμαι.adiuuo.siml' ꝑualeo
συναντλέω τ συναντλῶ.μ.σω π.κα.simul haurio.
συναπάγομαι.μ.ξομαι.π.μαι. consentio.idem sentio.
συναπάγω.μ.ξω.π.χα.siml' duco

συναπέθανον.simul perij.occubui. runt.
συναπέστειλα.simul misi.
συναπήχθην.simul ductus sum.
συναπόθανε.simul morere.
συναποθανεῖν.simul mortuũ fuisse
συναποθνήσκω.μ.ουμαι.π.κα simul morior.commorior.
συναπόλλυμι.μ.σομαι.π.κα.Si mul pereo.
συναπολλύω.μ.σομαι.π. κα. simul pereo.
συναπολοῦμαι. simul peribo.
συναποστέλλω.μ.λω.ϖ. κα.si mul mitto.
συναπωλόμην. simul perij.
συνάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.coniun= go.contingo.pertingo.
συνάραι.ponere.posuisse.sũpsisse.
συναρμολογέω τ συναρμο= λογῶ.μ.σω.ϖ.κα. construo.
συναρπάζω.μ.ξω.ϖ.χα. corri= pio.rapio.arripio.
συναυξάνομαι.μ.σομαι.π.μαι simul cresco.
συναχθείς.εντος.ὁ. cõgregatus.
σύνδειπνος.η.ον.qui simul cum a lio cenat.
σύνδεσμος.ου.ὁ.vinculũ.cõiũctio
συνδέω.μ.σω.π.κα.colligo.
συνδιαιτάω τ συνδιαιτῶ. μ. σω.ϖ.κα.conuiuo.conuersor
συνδοξάζω.μ.σω.π.κα. conglori
σύνδουλος.η.ον.cõseru⁹.a.ũ.⌊fico
συνδρομή.ης.ἡ.concursus.us.
συνέβαινον.contingebam.ant.
συνέβαλλον.Disputabam. confe= rebam.simul iaciebaȝ. ant.
συνεβαλόμην.cõtuli.profui.
συνέβην.contigi.accidi.
συνεβλήθην.simul iactus fui.com= paratus fui. ⌈liberaui.
συνεβουλευσάμην. cõsultaui.de
συνεγγίζω.μ.σω.ϖ.κα. appro= pinquo.
σύνεγγυς.prope. ⌈conresuscito
συνεγείρω.μ.ρω.ϖ.κα.coexcito.
συνέδραμον.concurri.runt.
συνεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα. simul se deo.consisto.
συνέδριον.ου.τὸ. cõsessus.cõciliũ
συνέζευξα.coniunxi.
συνεζήτουν.disputabã.ꝯquirebã.ãt
συνεζωοποίησα.conuiuificaui.
συνεθέμην.composui.pactus sum.

συνεθίζω.μ.σω.ϖ.κα.consuefacio
συνέθλιβον.comprimebam.ant.cõ pressi.runt.
συνείδησις.εως.ἡ.conscientia.
συνείδω.μ.σω.π.κα.conscius suȝ. considero.
συνειδώς.οτος.ὁ.Postq̃ conside rauit.conscius fuit.
συνειληφώς.οτος.ὁ.postq̃ conce
σύνειμι.Simul sum. conuersor ⌊pit
συνειπόμην.sequebar. comitabar. secutus.comitatus fui.
συνεισελεύσομαι. simul ingredi= ar.simul intrabo.
συνεισέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα. simul intro.
συνεισῆλθον.simul intraui.runt.
συνειχόμην.tenebar.ꝯprehẽdebar
συνεκάθισα.simul sedi.simul sede= re feci.
συνεκάλεσα.conuocaui.
συνέκδημος.η.ον.comes peregri= nationis.peregrinus.a.um.
συνεκέρασα.Temperaui.
συνεκίνησα.commoui.
συνέκλεισα.conclusi.
συνεκόμισα.curaui.sustuli.siml' tuli
συνεκπολεμέω τ συνεκπολε= μῶ.μ.σω.π.κα.simul pugno.
συνεκτίσθην.simul creatus fui.
συνέκτισμαι.simul creatus fui.
συνέλαβον.concepi.comprehendi. auxilium tuli.runt.
συνελάλησα.collocutus fui.
συνελάλουν.colloquebar. antur.
συνελάω τ συνελῶ.μ.σω.π.κα compello.reconcilio.
συνέλεξα.collegi.
συνεληλύθειν.conuenerã. in eun dem locum cum alijs veneram.
συνεληλυθώς.οτος.ὁ. Postq̃ simul venit.
συνελθεῖν.conuenisse.simul venisse
συνέλθω. conueniam. conuenero. simul venero.
συνελθών.οντος.ὁ. postquam cõ uenit.simul venit.
συνελογισάμην.cogitaui. collegi
συνενέγκας.αντος.ὁ. Postquaȝ contulit.coaceruauit. simul tulit.
συνέξω.continebo.
συνεπάθησα.compassus fui.
συνεπεθέμην.cõsensi.simul adieci.
συνέπεμψα.simul misi.
συνεπέστην.simul insurrexi.

συνεπιμαρτυρέω ⁊ συνεπιμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.Simul testor. contestificor.
συνέπιον.simul bibi.runt.
συνεπιτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul adiicio.consentio.Appono.
συνεπληρούμην.simul cōplebar.
συνέπνιγον.Suffocabā.ant.ui.rūt
συνέπνιξα.suffocaui.
συνέπομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.consequor.comitor.
συνεπορευόμην.simul ibam.
συνεργέω ⁊ συνεργῶ.μ.σω.ϖ.κα.cooperor.
συνεργός.ου.ὁ.cooperator.adiutor
συνέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα.cōuenio.confluo.simul venio.
σύνες.intellige.
συνεσθίω.μ.σω.ϖ.κα.Simul mā duco.
σύνεσις.εως.ἡ.Intellectus.
συνεσπάραξα.dissipaui.dilaceraui
συνεσταλμένος.η.ον.Abbreuiatus.breuis.e.
συνεσταυρώθην.concrucifixꝰ fui.
συνεσταύρωμαι.Cōcrucifixꝰ fui.
συνεσταυρωμένος.η.ον.Cōcrucifixus.a.um.simul crucifixus.a.ū.
συνέστειλα.Corripui.Amoui.
συνέστηκα.Constiti.
συνέστησα.Exhibui.
συνεστώς.ωτος.ὁ.postquam simul stetit.constitit.
συνέσχον.continui.runt.
συνέταξα.constitui.ordinaui.
συνετάφην.Consepultus fui.
συνετεθείμην.coniurauerām.conspirauerām.Simul positus fuerā.
συνετέθην.Simul positus fui.coniuraui.conspiraui.
συνετέλεσα.Consumaui.finiui.
συνετελέσθην.finitꝰ.consūptꝰ fui.
συνετήρησα.Conseruaui.
συνετήρουν.conseruabam.ant.
συνετός.η.ον.prudens.intelligens.
συνέτριψα.Contriui.
συνετῶς.Prudenter.
συνευδοκέω ⁊ συνευδοκῶ.μ.σω.ϖ.κα.Consentio.applaudo particeps sum.
συνευωχέομαι ⁊ συνευωχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Simul epulor.
συνέφαγον.Simul comedi.rūt.
συνεφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul insurgo.
συνεφωνήθην.conueni.cōcordaui.
συνεφώνησα.conueni.concordaui.
συνέχαιρον.congratulabar.antur.
συνέχεα.Confudi.
συνέχεον.Confundebam.concitabaꝫ.ant.
συνέχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι.Detineor.coartor.
συνεχύθην.Confusus fui.
συνέχω.μ.ξω.ϖ.κα.Comprimo.coāgusto.coarto.circundo.cōtineo
συνεψήφισα.ꝯputaui.ꝯnumeraui
συνήγαγον.cōgregaui.collegi:rūt.
συνήγειρα.ꝯresuscitaui.coexcitaui.
συνηγέρθην.Consurrexi.conresuscitatus fui.
συνηγμένος.η.ον.congregatꝰ.a.ū.
συνήδομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.condelector.
συνήθεια.ας.ἡ.consuetudo.mos.
συνήθλησα.Simul laboraui.
συνηθροισμένος.η.ον.congregatus.a.um.
συνῆκα.Intellexi.
συνήλασα.compuli.Reconciliaui.
συνῆλθον.conueni.runt.
συνηλικιώτης.ου.ὁ.coetaneus.
συνῆν.conuersatus sum.fui cum aliquo.simul fui vel eram.
συνήντησα.Obuiaui.
συνήργουν.cooperabar.antur.
συνηρπάκειν.corripuerā.arripuerā.
συνήρπασα.corripui.rapui.arripui
συνηρχόμην.conueniebam.
συνῆσαν.simul erant.conuersati erant fuerunt.
συνήσω.Intelligam.
συνήχθην.cōgregatus sum.cōueni.
συνθάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Consepelio.
συνθήκη.ης.ἡ.spōsio.pactū.pactio.
συνθλάω ⁊ συνθλῶ.μ.σω.π.κα Confringo.
συνθλίβω.μ.ψω.π.φα.cōprimo
συνθρύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.affligo
συνιδών.οντος.ὁ.Postquam cōsiderauit.aspexit.
συνιείς.εντος.ὁ.Intelligens.
συνιέναι.Intelligere.
συνίημι.μ.σω.ϖ.κα.Intelligo.
συνιστάνω.commendo.
συνιστάω ⁊ συνιστῶ.μ.σω.ϖ.κα.cōmendo.
συνίστημι.μ.σω.π.κα.simul stō.cōstituo.cōmēdo
συνιῶ.intelligā.
συνιῶν.ωντος.ὁ.intelligens.
συνιών.οντος.ὁ.conueniens.simul veniens.
συνκτίζω.μ.σω.π.κα.simul creo.
συνοδεύω.μ.σω.ϖ.κα.simul iter facio.
συνοδία.ας.ἡ.coitineratio.comitatus ⁊ societas in itinere.
σύνοιδα.conscius fui.conscius sum
συνοικέω ⁊ συνοικῶ.μ.σω.π.κα cohabito.
συνολκή.ης.ἡ.cōtractio.attractio.
συνομιλέω ⁊ συνομιλῶ.μ.σω.π.κα.conuersor.colloquor.
συνομορέω ⁊ συνομορῶ.μ.σω ϖ.κα.cōterminꝰ ⁊ finitimꝰ habito
συνόντες.ων.οἱ.conuenientes.coexistentes.
συνουσιασμός.ου.ὁ.coitus.
συνοχή.ης.ἡ.pressura.coarctatio.
συντάσσω.μ.ξω.ϖ.χα.ordino.constituo.is.
σηντάττω.μ.ξω.π.χα.ordino.constituo.
συνταφείς.εντος.ὁ.ꝯsepultꝰ.a.ū.
συντέλεια.ας.ἡ.consumatio.finis.Adiumentum.vtilitas.
συντελέω ⁊ συντελῶ.μ.σω.ϖ.κα.consumo.finio.
συντέμνω.μ.τμήσω.π.κα.Abbreuio.conscindo.
συντετμημένος.η.ον.Abbreuiatus.concisus.a.um.
συντετριμμένος.η.ον.concussus.contritus.confractus.quassatꝰ.a.ū
συντετρίφθαι.confractū.cōtritū eē
συντηρέω ⁊ συντηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.conseruo.custodio.
συντίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.conspiro.coniuro.pacificor.
συντίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Compono
σύντομος.η.ον.breuis.e.
συντόμως.Breuiter.
συντρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.concurro.
συντριβή.ης.ἡ.contritio.Afflictio.
συντρίβω.μ.ψω.ϖ.φα.conflicto.concutio.Quasso.frango.
σύντριμμα.τος.το.contritio.afflictio.
σύντροφος.η.ον.collactaneꝰ.a.ū.
συντρώγω.μ.ουμαι.simul.comedo.
συντυγχάνω.μ.ξομαι.ϖ.κα.Adeo.conuenio.
συντυχεῖν.aduisse.conuenisse.
συντύχω.Adiero.conuenero.

συνυπεκρίθην. Una ſimulaui. Aliene ſimulationi conſenſi.
συνυποκρίνομαι. μ. ουμαι. π. μαι. Simul ſimulo. Aliene ſimulationi conſentio.
συνυπουργέω. ϗ συνυπουργῶ. μ. σω. π. κα. Adiuuo.
συνῶ. Intelligam.
συνωδίνω. μ. νῶ. π. κα. Parturio. dolores partus ſentio.
συνωκηκώς. οτος. ὁ. Poſtꝗ̄ ſimul habitauit.
συνωμοσία. ας. ἡ. coniuratio.
συνών. οντος. ὁ. ſimul exiſtens. cõuerſans.
συρίζω. μ. σω. π. κα. ſibilo. as.
συρισμός. ου. ὁ. ſibilus.
σύρος. α. ον. ſyrus. a. um.
σύρτις. εως. ἡ. ſyrtis. locus in mari periculoſus.
σύρω. μ. ρω. π. κα. trabo. vi cõpello
συσπαράττω. μ. ξω. π. χα. Diſſipo. dilanio. dilacero.
συσσεισμός. ου. ὁ. concuſſio. terremotus.
συσσείω. μ. σω. π. κα. concutio.
σύσσημον. ου. το. ſignum.
σύσσωμος. η. ον. concorporalis. e.
συσταθείς. εντος. ὁ. cõmendatus.
συστασιαστής. ου. ὁ. Qui ſimul cum alijs fecit ſeditionem.
σύστασις. εως. ἡ. cõſtitutio. diſpõ.
συστατικός. η. ον. Qui ſimul cum alijs fecit. ſeditionem.
συσταυρόω. ϗ συσταυρῶ. μ. σω. π. κα. concrucifigo.
συστέλλω. μ. λω. π. κα. Abbreuio. corripio. ⌈ſco.
συστενάζω. μ. σω. π. κα. Ingemiſco.
συστιασις. εως. ἡ. coepulatio. conuiuium.
συστοιχέω. ϗ συστοιχῶ. μ. σω. π. κα. coniunctus ſum. ꝓpe ſum.
συστρατιώτης. ου. ὁ. commilito
συστρέφω. μ. ψω. π. φα. cõuerto. congrego. voluo.
συστροφή. ης. ἡ. conuerſio.
συσχηματίζω. μ. σω. π. κα. conformo.
σφαγή. ης. ἡ. occiſio. ⌈lo.
σφαγίζω. μ. σω. π. κα. occido. iugulo.
σφάγιον. ου. το. Uictima.
σφάζω. μ. σω. π. κα. iugulo. occido
σφάλλομαι. μ. ουμαι. π. μαι. Erro. pedem percutio. offendo.

σφάλλω. μ. λω. π. κα. Erro. offẽdo. pedem ad lapidem percutio.
σφενδόνη. ης. ἡ. fũda. ϗ locus in anulo vbi figitur lapis.
σφήξ. κος. ὁ. Ueſpa,
σφιγγία. ας. ἡ. parſimonia. tenuitas. victus.
σφόδρα. vehementer. valde.
σφοδρός. α. ον. validus. vehemens
σφοδρῶς. vehementer.
σφραγίς. δος. ἡ. ſigillũ. ſignaculũ.
σφύρα. ας. ἡ. malleus.
σφυρόν. ου. το. planta pedis
σχεδία. ας. ἡ. nauis.
σχεδόν. circiter. ferme. quaſi.
σχῆμα. ατος. το. figura. forma.
σχίζω. μ. σω. π. κα. ſcindo. diuido.
σχίσμα. ατος. το. ſciſma. ſciſſura.
σχοίνιον. ου. το. funiculus. funis. rudens. ⌈ſus ſum.
σχολάζω. μ. σω. π. κα. vaco. ocioſus ſum.
σχολή. ης. ἡ. ſchola. ocium.
σχῶ. habeam. ro.
σώζω. μ. σω. π. κα. ſaluo. as.
σῶμα. τος. το. corpus.
σωματικός. η. ον. corporalis. e.
σωματικῶς. corporaliter.
σωρεύω. μ. σω. π. κα. congero. accumulo.
σωρηδόν. aceruatim. cumulatim.
σωτήρ. ηρος. ὁ. ſaluator.
σωτηρία. ας. ἡ. ſaluatio.
σωτήριον. ου. το. ſalutare. ſaluatio
σωτήριος. α. ον. ſanabil'. ſaluabil'. e.
σωφρονέω. ϗ σωφρονῶ. μ. σω. π. κα. ſapio. ſapiens ϗ prudens ſum.
σωφρονίζω. μ. σω. π. κα. Prudẽtiam doceo.
σωφρονισμός. ου. ὁ. ſobrietas.
σωφρόνως. prudenter. ſobrie.
σωφροσύνη. ης. ἡ. ſobrietas.
σώφρων. ονος. ὁ. ἡ. prudens.
τά. Articulus prepoſitiuus numeri pluralis generis neutri.
τάγμα. τος. το. ordo.
τὰ δέ. partim autem.
ταῖς. Articulus prepoſitiuus datiui pluralis generis feminini.
τακήσομαι. liqueſcam.
τακτός. η. ον. ordinatus. ſtatutus. a. ũ
ταλαιπωρέω. ϗ ταλαιπωρῶ. μ. σω. π. κα. Miſer ſum. in erumna poſitus ſum.
ταλαιπωρία. ας. ἡ. Infelicitas. miſeria. erumna.

ταλαίπωρος. α. ον. miſer. a. um.
ταλαντιαῖος. α. ον. Res tãti ponderis vt eſt talentum.
τάλαντον. ου. το. talentum.
τάλας. νος. ὁ. miſer.
ταμεῖον. ου. το. Cubiculum. repoſitorium. penetrale.
τὰ μέν. partim quidem.
ταμίειον. ου. το. cubiculum. repoſitorium. penetrale.
τανῦν. nunc.
τανύω. μ. σω. π. κα. extendo.
ταξάμενος. η. ον. poſtꝗ̄ ordinauit. conſtituit. vel ordinatus ϗ conſtitutus fuit.
τάξις. εως. ἡ. ordo. officium.
ταπεινός. η. ον. humilis. e.
ταπεινοφροσύνη. ης. ἡ. humilitas
ταπεινόω. ϗ ταπεινῶ. μ. σω. π. κα. Humilio. as.
ταπείνωσις. εως. ἡ. Humilitas. Humiliatio. ⌈turbo.
ταράσσω. μ. ξω. π. χα. turbo. perturbo.
ταράττω. μ. ξω. π. χα. turbo. ꝑturbo. ⌈multus.
ταραχή. ης. ἡ. turbatio. cõmotio. tumultus.
ταραχθῶ. turbatus fuero.
τάραχος. εος. το. tumult⁹. turbatio
ταραχώδης. εως. ὁ. ἡ. Turbatiuus. tumultum faciens.
ταρσός. ου. ὁ. Ala. penna. ordo remigantium. ſumma pars pedis iuxta digitos. vas in quo cõditur caſe⁹.
ταρταρόω. ϗ ταρταρῶ. μ. σω. π. κα. In tartarum trudo ϗ mitto.
τάς. Articulus prepoſitiuus. femi. g. numeri plura.
τάσσω. μ. ξω. π. χα. ordino ϗ in magiſtratum colloco. conſtituo.
τάττω. μ. ξω. π. χα. Ordino ϗ in magiſtratum colloco. conſtituo.
ταῦρος. ου. ὁ. taurus.
ταῦτα. ων. τα. Hec. pluralis numeri. gene. neu.
ταύτη. hac. aduerb. huic. fe. ge.
ταφή. ης. ἡ. ſepultura.
τάφος. ου. ὁ. ſepultura.
τάχα. forte. aduerb.
ταχέως. velociter. cito.
ταχινός. η. ον. velox. celer.
τάχιον. citius. velocius.
ταχίων. νος. ὁ. ἡ. velocior.
τάχιστα. Uelociſſima. citiſſima. pluralis nu. ϗ aduerbialiter velociſſime. citiſſime.

Τάχος. εος. το. velocitas. festinatio.
Ταχύνω. ω. νω. ῶ. κα. Accelero. festino. maturo. as.
Ταχύς. εος. ὁ. velox. celer.
Τέ. Et.
Τεθέαμαι. vidi.
Τέθεικα. posui.
Τεθεικώς. τος. ὁ. postq̄ posuit.
Τεθεμελιωμένος. η. ον. fundatus. a. um.
Τεθεμελιώμην. fundatus fueram.
Τεθεραπευμένος. η. ον. Sanatus. cultus. curatus. letari factus. a. um.
Τεθῆναι. positum fuisse.
Τεθησαυρισμένος. η. ον. Thesaurizatus. servatus. a. um.
Τεθλιμμένος. η. ον. Pressus. compressus. arctatus. a. um.
Τεθνάναι. Mortuum fuisse.
Τέθνηκα. Mortuus fui.
Τεθνηκώς. οτος. ὁ. postq̄ mortuꝰ ē.
Τεθορυβημένος. η. ον. turbatus. q̄ tumultu aliquo consternatus est.
Τεθραμμένος. η. ον. Educatus. enutritus. a. um.
Τεθραυσμένος. η. ον. cōfractꝰ. a. ū.
Τεθυμένος. η. ον. Occisus. immolatus. a. um.
Τεθῶ. ponar. positus fuero.
Τεῖχος. εος. το. Murus.
Τεκεῖν. peperisse.
Τεκμήριον. ου. το. cōiectura. Argumentum.
Τεκνίον. ου. το. filiolus.
Τεκνογονέω. ⁊ Τεκνογονῶ. ῶ. σω. ω. κα. filios procuro. ⁊ gigno.
Τεκνογονία. ας. ἡ. Filiorū ꝓcreatio
Τέκνον. ου. το. filius.
Τεκνοτροφέω. ⁊ Τεκνοτροφῶ. ῶ. σω. ω. κα. filios educo.
Τεκνοφόνος. η. ον. filiorum occisor.
Τεκταίνω. ω. νω. ω. κα. Fabrico. molior. edifico.
Τέκτων. νος. ὁ. faber.
Τέκω. pariam. peperero.
Τέλειος. α. ον. perfectus. a. um.
Τελειότερος. α. ον. perfectior. us.
Τελιεότης. τος. ἡ. perfectio. cōsummatio. completio.
Τελειόω. ⁊ Τελειῶ. ῶ. σω. π. κα. cōsumo. perficio.
Τελείως. perfecte.
Τελείωσις. εως. ἡ. perfectio. consumatio. adimpletio.
Τελειωτής. ου. ὁ. ꝑfector. cōsūmator

Τε. te.

Τελεσφορέω. ⁊ Τελεσφορῶ. ῶ. σω. ω. κα. Fructum fero.
Τελετή. ης. ἡ. Sacrificium.
Τελευτάω. ⁊ Τελευτῶ. ῶ. σω. ω. κα. finio. morior.
Τελευτή. ης. ἡ. obitus. mors.
Τελέω. ⁊ Τελῶ. ῶ. σω. ω. κα. Consumo. perficio. soluo.
Τέλος. εος. το. finis. vectigal.
Τελώνης. ου. ὁ. publicanus.
Τελώνιον. ου. το. Teloneum. locus vbi sunt publicani.
Τέξομαι. pariam.
Τέρας. τος. το. monstrum. prodigiū.
Τερέβινθος. ου. ὁ. terebinthꝰ arbor
Τέρμα. τος. το. Finis.
Τέρπω. ω. ψω. π. φα. delecto.
Τέρψις. εως. ἡ. delectatio. iucūditas
Τέσσαρα. ων. τα. quattuor. neu. ge.
Τεσσαράκοντα. quadraginta.
Τεσσαρακονταδύο. quadraginta duo.
Τεσσαρακονταέτης. εος. ὁ. ἡ. res quadraginta annorum.
Τεσσαρακοντατέσσαρες. ων. οἱ αἱ. quadraginta quattuor.
Τέσσαρες. ων. οἱ. αἱ. quattuor.
Τεσσαρεσκαιδεκάτος. η. ον. quattuordecimus. a. um.
Τέταγμαι. Constitutus. ordinatus fui.
Τεταγμένος. η. ον. Constitutus. ordinatus. a. um.
Τεταμένος. η. ον. extensus. a. um.
Τεταπεινωμένος. η. ον. Humiliatus. a. um.
Τετάραγμαι. turbatꝰ. cōmotus fui.
Τεταραγμένος. η. ον. Commotus turbatus. a. um.
Τεταρταῖος. α. ον. quatriduanꝰ. a. ū
Τέταρτος. η. ον. quartus. a. um.
Τετάχθαι. Ordinatum. constitutum fuisse.
Τετελείωκα. perfeci. consumaui.
Τετελείωμαι. perfectus sum.
Τετελειωμένος. η. ον. Perfectus. consummatus. a. um.
Τετέλεκα. perfeci. consumaui.
Τετελεκώς. τος. ὁ. postquam perfecit. finiuit.
Τετέλεσμαι. cōsumatus. ꝑfectꝰ fui.
Τετηκώς. οτος. ὁ. postq̄ liquefactꝰ est. delicuit.
Τετήρηκα. seruaui.
Τετήρημαι. seruatus sum.

Τετηρημένος. η. ον. seruatus. a. um.
Τετιμημένος. η. ον. Appreciatus. honoratus. a. um.
Τετράγωνος. η. ον. res quattuor angulorum.
Τετράδιον. ου. το. Res constans ex bis quattuor. i. ex octo.
Τετρακόσιος. α. ον. quadrigētꝰ. a ū
Τετρακισχίλιος. α. ον. quattuor mille.
Τετρακόσιος. α. ον. quadrigētꝰ. a. ū
Τετράμηνος. η. ον. res q̄ttuor mēsiū
Τετραπλοῦς. η. ουν. Quadruplus. a. um.
Τετράπους. δος. ὁ. quadrupes.
Τετραρχέω. ⁊ Τετραρχῶ. ῶ. σω. ω. κα. Sum tetrarcha.
Τετράρχης. ου. ὁ. Princeps quattuor rerum.
Τετράστιχος. η. ον. Res quattuor ordinum ⁊ versuum.
Τετραυματισμένος. η. ον. Vulneratus. a. um.
Τετραχηλισμένος. η. ον. Apertus. manifestus. a. um.
Τετύφλωκα. excecaui.
Τετύφωμαι. Inflatus fui ⁊ supbia elatus.
Τετυφωμένος. η. ον. Superbus. inflatus. a. um.
Τετύχηκα. Adeptus fui. Extiti. forte occurri.
Τεχνάομαι. ⁊ Τεχνῶμαι. ῶ. σομαι. π. μαι. Fabrili arte vtor. fabrico
Τέχνη. ης. ἡ. ars.
Τεχνίτης. ου. ὁ. artifex. opifex.
Τεχνῖτις. δος. ἡ. Mulier artifex et magistra.
Τεχθείς. εντος. ὁ. genitus. natus.
Τέφρα. ας. ἡ. cinis.
Τεφρόω. ⁊ Τεφρῶ. ῶ. σω. ω. κα. In cinerem redigo.
Τῆ. Articulus prepositiuus: feminini generis: numeri singularis: dat. ca.
Τῆδε. Huic. feminini generis. hac.
Τηκτός. η. ον. liquefactiuus. a. um.
Τήκω. ω. ξω. π. χα. liquefacio.
Τηλαυγῶς. Clare. dilucide. luculenter.
Τηλικοῦτος. η. ον. tantus. a. um.
Τήν. Articulus prepositiuus: femini. generis: numeri singularis. Accusatiui casus.
Τηρέω. ⁊ Τηρῶ. ῶ. σω. π. κα. seruo.
Τήρησις. εως. ἡ. Seruatio. custodia.

obseruatio.
Τῆς.Articulus prepositiuus. feminl. generis:numeri singu.geni.casus.
Τί.νος.το.quid.aliquid.
Τιθέασιν.ponunt.
Τιθείς.εντος.ὁ.ponens.
Τίθημι.μ.σω.π.κα.Pono.facio.depono.exuo.
Τιθυνέω.ϗ Τιθυνῶ.μ.σω.ϖ.κα.nutrio vt nutrix.
Τίκτω.μ.ξομαι.ϖ.οκα.pario.
Τίλλω.μ.λω.π.κα.vello.
Τιμάομαι.ϗ Τιμῶμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.apprecio.
Τιμάω.ϗ Τιμῶ.μ.σω.π.κα.honoro
Τιμή.ης.ἡ.Honor.precium.
Τίμιος.α.ον.pciosus.honorabilis.e
Τιμιότης.τος.ἡ.preciositas.Honoratio.precium.
Τιμιώτατος.η.ον.preciosissim⁹.a.ū
Τιμιώτερος.α.ον.preciosior.
Τιμωρέω.ϗ Τιμωρῶ.μ.σω.π.κα.punio.castigo.
Τιμωρέομαι.ϗ Τιμωροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.crucio.vlciscor.
Τιμωρία.ας.ἡ.Supplicium.vltio.punitio.
Τίνες.ων.οἱ.αἱ.Qui.q̄.iterrogatiue.
Τινές.ων.οἱ.αἱ.quidā.quedā.pl.nu.
Τίς.ινος.ὁ.ἡ.quis que.quidā.q̄dā₃.
Τίτλος.ου.ὁ.Titulus.
Τίω.μ.σω.ϖ.κα.sustineo.patior.honoro.soluo.
Τμηθείς.εντος.ὁ.sectus.scissus.a.ū.
Τό.ου.το.Articulus prepositiu⁹.nu.sing.neu.ge.nomi.accu.ϗ voca.casus.
Τοιγαροῦν.itaq₃.igitur.
Τοίνυν.igitur.
Τοιοῦτος.η.ον.talis.e.
Τοῖς.Articulus prepositiuus.generis masc.ϗ neu.num.plu.datiui casus.
Τοῖχος.ου.ὁ.paries.
Τοκαθημέραν.quottidie.
Τοκετός.ου.ὁ.partus.
Τόκος.ου.ὁ.vsura.partus.
Τολοιπόν.post hac.deinceps.iam.
Τολμάω.ϗ Τολμῶ.μ.σω.ϖ.κα Audeo.
Τολμηρός.α.ον.audax.
Τολμηρότερος.α.ον.confidentior.audentior.
Τολμητής.ου.ὁ.audax.
Τομώτερος.α.ον.penetrantior.potentior.efficatior.
Τόν.Articulus prepositiuus.masculi.

gener.numeri singu.accus.cas.
Τόξον.ου.το.Arcus.
Τοπάζιον.ου.το.topazium.lapis preciosus.
Τόπος.ου.ὁ.locus.
Τοπρότερον.prius.
Τοσαύτη.tanta.femini.generis.
Τοσοῦτος.η.ον.tātus.tā mult⁹.a.ū
Τοσούτω.tanto.aduer.
Τοσύνολον.omnino.
Τότε.Tunc.
Τοῦ.vt.
Τοῦ.Articul⁹ ꝓpositi.mascul.ϗ neu.gener.nume.singularis.geni.casus.
Τουναντίον.contrarium.
Τούς.Articulus prepositiuus.masc.gene.nume.plu.accusatiui casus.
Τουτέστιν.hoc est.idest.
Τοῦτο.ου.Το.Hoc.
Τράγος.ου.ὁ.Caper.
Τρανός.η.ον.Disertus.expeditus in loquēdo.manifestus.clarus.certus a.um.
Τράπεζα.ης.ἡ.mensa.
Τραπεζίτης.ου.ὁ.nummularius.
Τραῦμα.τος.το.vulnus.
Τραυματίζω.μ.σω.π.κα.vulnero
Τραχηλίζω.μ.σω.π.κα.per scapulam ϗ tergum scindo.
Τράχηλος.ου.ὁ.collum.
τραχύς.εος.ἡ.asper.
Τρεῖς.ων.οἱ.αἱ.tres.
Τρέμω.μ.σω.ϖ.κα.tremo.trepido
Τρέφω.μ.ψω.ϖ.φα.alo.pasco.nutrio.
Τρέχω.μ.ουμαι.π.κα.Curro.
Τρία.ων.τα.tria.
Τριάκοντα.triginta.
Τριακόσιος.α.ον.trigessimus.
Τρίβολος.ου.ὁ.tribulus.
Τρίβος.ου.ἡ.semita.
Τριετία..ας.ἡ.triennium.spaciu₃ trium annorum.
Τρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Illido.concutio.strideo.
Τρίμηνος.η.ον.res trium mensium
Τριπλάσιος.α.ον.triplus.a.um.
Τρίς.ter.
Τρισίν.tribus.
Τριστέγον.ου.Το.tertiū cenaculū
Τρισχίλιος.α.ον.tria millia.
Τρίτος.η.ον.tertius.a.um.
Τρίχες.ων.αἱ.pili.capilli.
Τρίχινος.η.ον.res facta ex pillis.
Τρόμος.ου.ὁ.Tremor.formido.

pauor.
Τροπή.ης.ἡ.Conuersio.vicissitudo.reuersio.
Τρόπος.ου.ὁ.mos.
Τροποφορέω.ϗ Τροποφορῶ.μ.σω.π.κα.mores alicuius sustico.
Τροφή.ης.ἡ.esca.cibus.
Τροφός.ου.ἡ.nutrix.
Τροχηλάτης.ου.ὁ.auriga.
Τροχία.ας.ἡ.Gressus.iter.itio.ambulatio.orbita.cursus.vestigium
Τροχός.ου.ὁ.rota.reuolutio
Τρυβλίον.ου.το.catinus.
Τρυγάω.ϗ Τρυγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vindemio.
Τρυγέω.ϗ τρυγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vindemio.
Τρυγητής.ου.ὁ.Videmiator.messor.ϗ generaliter q̄ omnem fructu₃ colligit.
Τρυγών.νος.ἡ.Turtur.
Τρύζω.μ.σω.π.κα.Strideo.inconditum sonum facio.
Τρυμαλιά.ας.ἡ.foramen.
Τρύπημα.τος.το.foramen.
Τρυφάω.ϗ Τρυφῶ.μ.σω.π.κα.Luxurior.delitior.
Τρυφή.ης.ἡ.voluptas.delitie.luxus
Τρύφημα.ατος.το.delitie.voluptas.luxus.
Τρύχω.μ.ξω.ϖ.χα.torqueo.
τρώγω.μ.φαγοῦμαι.ϖ.κα.Comedo.
Τυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα.Sum.forte sum,adipiscor.
Τυμπανίζω.μ.σω.π.κα.Ligno percutio.excorio.interficio.
Τύπος.ου.ὁ.figura.exemplar.
Τυπόω.ϗ τυπῶ.μ.σω.ϖ.κα.figuro.formo.
Τύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.percutio.verbero.
Τυραννέω.ϗ Τυραννῶ.μ.σω.ϖ.κα.Dominor tanq̄ tyrannus.
Τυραννίς.δος.ἡ.Tyrannis.imperium violentum.
Τύραννος.ου.ὁ.tyrannus.rex.
Τυρβάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Turbor.
Τυφλός.ου.ὁ.cecus.
Τυφλόω.ϗ Τυφλῶ.μ.σω.π.κα.exceco.as.
Τύφομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.fumum emitto.fumigo.
Τυφόομαι.ϗ Τυφοῦμαι.μ.σο-

μαι.π.μαι.inflor.
Τυφωνικός.η.ον.typhonicus.a.ū.
Τυχεῖν.adeptum esse.
Τυχόν.οντος.το.Quod euenit fortasse.
Τύχω.Eueniam.contingam.forte obtigero.adipiscar.
Τυχών.οντος.ὁ.Qualiscunq₃.vulgaris.ignobilis.forte obuēiēs.postq̄ occurrit vel adeptus est.
Τῷ.Articulus preposi masculi.ϗ neu.gene.numeri singularis.datiui ca.
Τῶν.Articulus prepositiuus.numeri pluralis.geniti.casus.ois generis.
ὕαινα.ης.ἡ.hyena.animal sic vocatū
ὑακίνθινος.η.ον.hyacinthinus.a.ū
ὑάκινθος.ου.ὁ.hyacinthus.
ὑβρίζω.μ.σω.π.κα.contumelijs et iniurijs afficio.
ὕβρις.δος.ἡ.iniuria.contumelia.
ὑβριστής.ου.ὁ.Contumeliosus.conuitiator.
ὑγεία.ας.ἡ.sanitas.
ὑγιαίνω.μ.νω.π.κα.Beneualeo.sanus sum.
ὑγίεια.ας.ἡ.sanitas.
ὑγιής.εος.ὁ.ἡ.sanus.a.um.
ὑγρός.α.ον.humidus.a.um.
ὕδατα.ων.τα.aque.
ὑδραγωγός.ου.ὁ.Aquator.adaquator.qui ad aquam ducit.
ὑδρία.ας.ἡ.hydria.vas aque.
ὑδροποτέω.ϗ ὑδροποτῶ.μ.σω.ϖ.κα.aquam bibo.
ὑδρωπικός.η.ον.hydropicus.a.ū.
ὕδωρ.τος.το.aqua.
ὑέλινος.η.ον.Vitreus.a.um.
ὕελος.ου.ὁ.Vitrum.
ὑετός.ου.ὁ.pluuia.
ὑιοθεσία.ας.ἡ.adoptio.
ὑιός.ου.ὁ.Filius.
ὕλη.ης.ἡ.Silua.materia.
ὑλοτόμος.ου.ὁ.Ligna cedens.lignator.
ὑμᾶς.vos.accusatiui casus.
ὑμεῖς.Vos.nominatiui casus.
ὑμέτερος.α.ον.vester.a.um.
ὑμῖν.vobis.datiuus pluralis.
ὑμνέω ϗ ὑμνῶ.μ.σω.π.κα.laudo
ὑμνόω.ϗ ὑμνῶ.μ.σω.π.κα.laudo
ὑμῶν.vestrū vel vestri.genit.plural.
ὕπαγε.vade.
ὑπάγω.μ.ξω.π.χα.vado.
ὑπακοή.ης.ἡ.obedientia.
ὑπακούω.μ.σω.ϖ.κα.obedio.

ὕπανδρος.η.ον.Sub viro.coniugatus.a.um.
ὑπαντάω.ϗ ὑπαντῶ.μ.σω.ϖ.κα.occurro.obuiam eo.
ὕπαρξις.εως.ἡ.Substantia.existentia.diuitie.
ὑπάρχοντα.ων.τα.Res familiaris.substantia.subsistentia.
ὑπάρχω.μ.ξω.ϖ.χα.sum.existo.
ὑπέβαλον.submisi.runt.
ὑπέδειξα.ostendi.demonstraui.
ὑπεδείχθην.ostensus sui.
ὑπεδεξάμην.suscepi.excepi.
ὑπέθηκα.supposui.
ὑπείκω.μ.ξω.ϖ.χα.obedio.parco.
ὑπειληφώς.τος.ὁ.postq̄ putauit.suspicatus est.supposuit.
ὑπέλαβον.suscepi.runt.
ὑπελάμβανον.Suspicabar.putabam.presupponebam.ant.
ὑπελείφθην.relictus sum.
ὑπέμεινα.Mansi.sustinui.perpessus sum.
ὑπέμενον.Mansi.remansi.remanebam.ant.runt.
ὑπεμνήσθην.recordatus sui.
ὑπεναντίον.contra.e regione.
ὑπεναντίος.α.ον.contrarius.a.ū.
ὑπενεγκεῖν.sustinuisse.
ὑπενόησα.Putaui.cogitaui.suspicatus sui.
ὑπενόουν.suspicabar.antur.
ὑπέπλευσα.subnauigaui.
ὑπέρ.super.pro.supra.vltra.
ὑπεράγω.μ.ξω.π.χα.supero.superinduco.adulte etatis sum.
ὑπεραιρόω.ϗ.ὑπεραιρῶ.μ.σω.π.κα.extollo.
ὑπέρακμος.η.ον.supadult⁹.a.u₃.
ὑπεράλλομαι.μ.οῦμαι.π.μαι.Transilio.
ὑπεράνω.Super.supra.
ὑπερασπίζω.μ.σω.π.κα.Defendo.protego.
ὑπερασπισμός.ου.ὁ.protectio.defensio.
ὑπεραυξάνω.μ.σω.ϖ.κα.Supercresco.
ὑπερβαίνω.μ.σομαι.π.κα.transgredior.
ὑπερβάλλομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.dilato.procrastino.
ὑπερβαλλόντως.Eminenter.excellenter.
ὑπερβάλλω.emineo.excello.

ὑπερβήσομαι.transgrediar.
ὑπερβολή.ης.ἡ.eminētia.excellētia
ὑπερέβαλον.excellui.eminui.runt.
ὑπερείδω.μ.σω.ϖ.κα.Despicio.contemno.
ὑπερεκτείνω.μ.νω.π.κα.Superextendo.
ὑπερεκχύνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.superefluo.
ὑπερεντυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα Intercedo.
ὑπερεπέκεινα.Vltra.
ὑπερεπερίσσευσα.superabūdaui
ὑπερεπλεόνασα.supabundaui.
ὑπερέχω.μ.ξω.ϖ.κα.Emineo.superexisto.potestatem habeo.super sum.supero.
ὑπερῆρα.extuli.sublimaui.
ὑπερηφανεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Superbio.
ὑπερηφανία.ας.ἡ.superbia.
ὑπερήφανος.η.ον.superbus.a.u₃.
ὑπεριδών.τος.ὁ.postq̄ despexit.animaduertit.
ὑπερίδω.contemna₃.contempsero.
ὑπέρμαχος.ου.ὁ.victor.vindex.
ὑπερνικάω.ϗ ὑπερνικῶ.μ.σω.ϖ.κα.Supero.vinco.
ὑπέρογκος.η.ον.Superbus.inflatus.a.um.
ὑπεροράω.ϗ ὑπερορῶ.μ.σω.ϖ κα.Despicio.contemno.
ὑπεροχή.ης.ἡ.Sublimitas.
ὑπερπερισσεύω.μ.σω.ϖ.κα.superabundo.
ὑπερπερισσῶς.Multo amplius.superabundanter.
ὑπερπλεονάζω.μ.σω.ϖ.κα.superabundo.
ὑπέρραψα.suffulsi.sui.
ὑπερυψόω.ϗ ὑπερυψῶ.μ.σω.π.κα.Superexalto.
ὑπερφρονέω.ϗ ὑπερφρονῶ.μ.σω.ϖ.κα.supersapio.plus sapio.
ὑπερῷον.ου.Το.cenaculum.
ὑπεστειλάμην.Suppressi.dissimulaui.veritus sum.fugi.
ὑπέστελλον.subtrahebam.ant.
ὑπέστρεφον.reuertebar.antur.
ὑπέστρεψα.reuersus sum.
ὑπετάγην.subiectus sui.
ὑπέταξα.subieci.supposui.
ὑπέχω.μ.ξω.π.κα.sustineo.patior
ὑπεχώρησα.secessi.
ὑπῆγον.Ibam.ant.iui.rūt.

ὑϖήκοος.α.ον.Obediens.subditus.a.um.
ὑϖήκουον.obediebam.ant.
ὑϖήκουσα.obediui.
ὑπήνεγκα.sustinui.toleraui.
ὑϖήντησα.occurri.obuiam iui.
ὑϖηρεσία.ας.ἡ.Ministerium.
ὑπηρετέω.⁊ ὑϖηρετῶ.μ.σω.π.κα.seruio.ministro.
ὑπηρέτης.ου.ὁ.seruus.minister.
ὑϖῆρχον.eram.ant.fui.runt.
ὑϖισχνέομαι.⁊ ὑϖισχνοῦμαι μ.σομαι.π.μαι.Polliceor.
ὕϖνος.ου.ὁ.somnus. [mio.
ὑπνόω.⁊ ὑϖνῶ.μ.σω.π.κα.Dormio.
ὑπό.A.ab.sub.
ὑποβάλλω.μ.λω.π.κα.submitto
ὑποβλέϖω.μ.ψω.π.φα.Suspicor.admiror.veneror.
ὑϖόγραμμον.ου.το.Exemplum.
ὑϖοδέδεγμαι.Suscepi.accepi.
ὑϖοδεδεμένος.η.ον.calciatus.a.um.
ὑϖόδειγμα.τος.το.Exemplum.
ὑϖοδείγνυμι.μ.ξω.π.χα.Ostendo.demonstro. [do.demonstro.
ὑποδειγνύω.μ.ξω.ϖ.χα.Osten
ὑϖοδεῖξαι.ostendisse.demonstrauisse.
ὑϖοδείξω.ostendam.demonstrabo.
ὑϖοδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Excipio.suscipio. [cio.
ὑϖοδέω.μ.σω.ϖ.κα.subligo.cal=
ὑϖόδημα.τος.το.calceus. [uit.
ὑϖοδήσας.αντος.ὁ.postq̃ calcia
ὑπόδικος.η.ον.Subditus.vltioni subiectus.a.um.
ὑϖοδραμών.οντος.ὁ.postq̃ decurrit.subcurrit.
ὑϖοδύω.μ.σω.ϖ.κα.Subeo.succibo.ingredior.condo.subinduor.
ὑποζύγιος.α.ον.subiugalis.e.
ὑποζώννυμι.μ.σω.ϖ.κα.Subcingo.precingo.accingo.
ὑποζωννύω.μ.σω.ϖ.κα.subcigo.
ὑϖόθες.suppone.submitte.
ὑϖοκάτω.Sub.
ὑϖοκρίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Simulo.
ὑπόκρισις.εως.ἡ.Hypocrisis.versutia.subiudicium.
ὑϖοκριτής.ου.ὁ.Hypocrita.Actor tragediarum.
ὑϖοκτείνω.μ.νω.ϖ.κα.occido.
ὑπολαβών.οντος.ὁ.Postq̃ suscepit.respondit.putauit.presupposuit
ὑϖολαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.Suscipio.presuppono.puto.existimo
ὑϖολείϖω.μ.ψω.π.φα.relinquo
ὑϖολήνιον.ου.το.Lacus.
ὑϖόληψις.εως.ἡ.Suspitio.opinio.cogitatio.
ὑπολιμπάνω.μ.νω.π.κα.relinquo
ὑϖομείνας.αντος.ὁ.Postq̃ tolerauit.perpessus est.perstitit.
ὑϖομεμενηκώς.οτος.ὁ.postq̃ tolerauit.sustinuit.passus est.perstitit.
ὑϖομένω.μ.νω.ϖ.κα.tolero.patientiam habeo.permaneo.perseuero.
ὑϖομιμνήσκω.μ.σω.ϖ.κα.In memoriam reuoco.
ὑϖομνῆσαι.in memoriam reduxisse.
ὑϖομνημονεύω.μ.σω.ϖ.κα.Recordor.
ὑϖομνήσας.αντος.ὁ.postq̃ reuocauit in memoriam.
ὑϖόμνησις.εως.ἡ.recordatio.
ὑϖομνήσω.Suggeram.In memoriam reuocabo.
ὑϖομονή.ης.ἡ.patientia.
ὑϖονοέω.⁊ ὑϖονοῶ.μ.σω.ϖ.κα.Arbitror.suspicor.
ὑϖονόημα.τος.το.Suspitio.opinio.sententia.
ὑϖόνοια.ας.ἡ.Suspitio.Opinio.sententia.
ὑϖοϖλέω.μ.σω.π.κα.subnauigo
ὑϖοϖνέω.μ.ευσω.ϖ.κα.Suspiro.spiro.sufflo.
ὑϖοϖόδιον.ου.το.Scabellum.
ὑϖοϖτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Suspicor.suspectum habeo.
ὑϖορράπτω.μ.ψω.ϖ.φα.subsuo.suffulcio.
ὑϖόστασις.εως.ἡ.substantia.
ὑποστέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι Supprimo.detraho.fugio.vereor.
ὑϖοστέλλω.μ.λω.ϖ.κα.subtraho. [bo.
ὑϖοστήσομαι.sustinebo.tolera
ὑϖοστολή.ης.ἡ.suppressio.fuga.
ὑϖοστρέφω.μ.ψω.π.φα.regredior.reuertor.
ὑϖοστρώννυμι.μ.σω.π.κα.subiicio.substerno.
ὑποστρωννύω.σω.π.κα.subiicio.substerno.
ὑϖοστρώσω.subiiciam.substernam.
ὑποσχάζω.μ.σω.ϖ.κα.claudico.
ὑϖόσχεσις.εως.ἡ.pollicitatio.promissum.
ὑϖοταγή.ης.ἡ.obedientia.subiectio
ὑϖοταγῶ.subiiciar.subiectus fuero.
ὑϖοτάσσω.μ.ξω.π.χα.Subordino.subdo.subiicio.
ὑϖοτάττω.μ.ξω.ϖ.χα.Subordino.subdo.subiicio.suppono.
ὑϖοτέταγμαι.subiectus sum.
ὑϖοτεταγμένος.η.ον.Subiectus.suppositus.a.um.
ὑϖοτίθεμαι.μ.σομαι.π.μαι.admoneo.consulo.
ὑϖοτίθημι.μ.σω.π.κα.suppono.
ὑϖοτρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.subcurro.decurro.
ὑϖοτύϖωσις.εως.ἡ.Informatio.figuratio.
ὑϖοφέρω.μ.σω.ϖ.κα.sustineo.
ὑϖοχείριος.α.ον.subditus.subiectus.a.um.
ὑϖοχωρέω.⁊ ὑϖοχωρῶ.μ.σω.π.κα.secedo.
ὑϖωϖιάζω.μ.σω.π.κα.Sugillo calumnior.
ὗς.ος.ὁ.ἡ.porcus.sus.
ὕσσωϖος.ου.ἡ.hyssopus herba.
ὑστερέομαι.⁊ ὑστεροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.excido.abrelinquor.
ὑστερέω.⁊ ὑστερῶ.μ.σω.ϖ.κα Retraho ⁊ auerto me.indigeo.defectuosus sum.desum.
ὑστέρημα.ατος.το.penuria.defectus.
ὑστέρησις.εως.ἡ.penuria.defectus.
ὕστερον.postea.
ὕστερος.α.ον.posterior.us.
ὑφαντός.η.ον.contextus.a.um.
ὑφίστημι.μ.σω.π.κα.Sustineo.
ὑψηλός.η.ον.excelsus.a.um.
ὑψηλότερος.α.ον.Excelsior.us.
ὑψηλοφρονέω.⁊ ὑψηλοφρονῶ.μ.σω.π.κα.supbio.alta sapio
ὕψιστος.η.ον.altissimus.a.um.
ὕψος.εος.το.altitudo.
ὑψόω.⁊ ὑψῶ.μ.σω.π.κα.exalto eleuo.
ὕψωμα.ατος.το.Altitudo.celum.vel ea que sunt in eo.
φάγε.comede.
φαγεῖν.comedere.comedisse.
φάγεσαι.comedes.
φάγος.ου.ὁ.vorax.
φάγω.comedam.comedero.
φαγών.τος.ὁ.postq̃ comedit.
φαίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μμαι.appareo.

φαίνω.μ.νω.ϖ.κα.luceo.
φανερός.α.ον.manifestus.a.um.
φανερόω.⁊ φανερῶ.μ.σω.π.κα ostendo.declaro.manifesto.
φανερῶς.manifeste.palam.
φανέρωσις.εως.ἡ.manifestatio.
φανήσομαι.Apparebo.
φανός.ου.ὁ.laterna.clarus.
φανοῦμαι.Videbor.
φανόω.⁊ φανῶ.μ.σω.π.κα.Manifesto ⁊ propalo.
φαντάζομαι.σομαι.ϖ.μαι.figuro ea que vidi.vel fingo ⁊ imaginor ea que non vidi.video in somniis.
φαντασία.ας.ἡ.visio.visus.
φαντασιοκοϖέω.⁊ φαντασιοκοπῶ.μ.σω.π.κα.Sine causa ⁊ pro libito percutio.
φάντασμα.ατος.το.phātasma.
φανῶ.appaream.videar.
φάραγξ.γος.ἡ.Vallis.conuallis.
φαρετρα.ας.ἡ.pharetra.
φάρυγξ.γος.ὁ.Guttur.
φαρμακεία.ας.ἡ.Incantatio.veneficium.medicamen.
φαρμακία.ας.ἡ.Veneficium.
φαρμακός.ου.ὁ.Veneficus.
φάρμακον.ου.το.Veneficium.medicamentū
φασί.dicunt.affirmant. [dicamentū
φάσις.εως.ἡ.fama rumor.
φάσκω.dico.affirmo.
φάσμα.τος.το.simulacrum.Visio. [phātasma.
φάτνη.ης.ἡ.presepium.
φαῦλος.η.ον.malus.inutilis.e.
φαυλότης.τος.ἡ.nugacitas.inutilitas
φέγγος.εος.το.Lumen.lux.
φείδομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.parco
φειδομένως.parce.
φειδώ.οος.ἡ.parcitas.parsimonia.
φελόνης.ου.ὁ.Penula.volumē ex pergameno habens legem scriptā.loculi pecuniarum. [co.
φέρω.μ.οισω.π.χα.fero.porto.duco.
φεύγω.μ.ξω.ϖ.χα.fugio.
φευκτός.η.ον.Fugiendus.dignus qui fugiatur.a.um.
φήμη.ης.ἡ.fama.
φημί.μ.σω.ϖ.κα.dico.affirmo.
φθάνω.μ.σω.ϖ.κα.preuenio.corrūpo.
φθαρτός.η.ον.corruptibilis.e.
φθαρῶ.corrūpar. [loquor.
φθέγγομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι.
φθέγμα.ατος.το.sermo.
φθείρω.μ.ρω.π.κα.corrumpo
φθινοπώρινος.η.ον.autumnalis.quando autumnus ipse desinit.
φθόγγος.ου.ὁ.sonus.
φθονερός.α.ον.inuidus.a.um.
φθονέω.⁊ φθονῶ.μ.σω.ϖ.κα.inuideo.
φθόνος.ου.ὁ.inuidia. [uideo.
φθορά.ας.ἡ.corruptio.
φιάλη.ης.ἡ.phiala genus vasis.
φιλάγαθος.η.ον.Amator boni.vel bonorum.
φιλαδελφία.ας.ἡ.caritas fratris.
φιλάδελφος.η.ον.Amator fratrū vel fraternitatis.
φίλανδρος.α.ον.amator viri.
φιλανθρωϖία.ας.ἡ.Hominum amor.
φιλάνθρωπος.η.ον.benignus.a.ū.
φιλανθρώϖως.benigniter.hūane
φιλάργυρος.α.ον.auarus.a.um.
φίλαυτος.η.ον.seipsum amans.
φιλέω.⁊ φιλῶ.μ.σω.π.κα.Amo.consuesco.osculor.
φιλήδονος.η.ον.Voluptatis amator.voluptuosus.a.um.
φίλημα.τος.το.osculum.
φιλία.ας.ἡ.amor.
φιλιάζω.μ.σω.ϖ.κα.amicus sū.
φιλόθεος.α.ον.amator dei.
φιλονεικία.ας.ἡ.contentio.
φιλόνεικος.η.ον.contentiosus.a.ū.
φιλοξενία.ας.ἡ.Hospitalitas.
φιλόξενος.η.ον.Hospitalis ⁊ amator hospitalitatis.
φιλοπρωτεύω.μ.σω.π.κα.Volo primus eē.⁊ principatum gerere.
φίλος.η.ον.amicus.a.um.
φιλόσοφος.η.ον.amator sapiētie.
φιλόστοργος.η.ον.qui diligit.qui habet caritatem.
φιλότεκνος.η.ον.amator filiorum.
φιλοτιμέομαι.⁊ φιλοτιμοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Amo.diligenter aliquid ago.studeo.insolens sum.lautus ⁊ liberalis sum.do operam.procuro. [diligentia.
φιλοτιμία.ας.ἡ.Ambitio.studium.
φιλότιμος.η.ον.bonus.honorificus.sponte exhibitus.a.um.
φιλοφρόνως.benigne ⁊ humane.
φιλόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Benignus.humanus.
φιλόψυχος.η.ον.amator aiarum.
φιμόομαι.⁊ φιμοῦμαι.μ.σομαι π.μαι.obmutesco.
φῖμος.ου.ὁ.Mutus.
φιμόω.⁊ φιμῶ.μ.σω.ϖ.κα.obmutescere facio.os alligo.
φλέγω.μ.ξω.π.χα.ardeo.cōburo.
φλογίζω.μ.σω.ϖ.κα.inflamo.
φλοιός.ου.ὁ.cortex.
φλόξ.γος.ἡ.flama.
φλυαρέω.⁊ φλυαρῶ.μ.σω.ϖ.κα.garrio.nugas loquor. [vaniloquus.
φλύαρος.α.ον.nugarum locutor.
φοβέομαι.⁊ φοβοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Timeo. [faciens.
φοβερός.α.ον.terribilis.terrorem
φόβητρον.ου.το.terror.terricula
φόβος.ου.ὁ.timor. [mentum.
φοινίκισσα.ης.ἡ.phenissa mulier.i.ex phenicia. [regione.phenix.
φοῖνιξ.κος.ἡ.palma.hō ex phenicia
φονεύς.εως.ὁ.Homicida.
φονεύω.μ.σω.π.κα.occido.perimo.
φόνος.ου.ὁ.homicidiū.
φορέω.⁊ φορῶ.μ.σω.π.κα.fero.
φόρος.ου.ὁ.tributum.
φορτίζω.μ.σω.π.κα.onero.
φορτίον.ου.το.onus.
φραγέλιον.ου.το.flagellum
φραγελλόω.⁊ φραγελλῶ.μ.σω.ϖ.κα.flagello.as.
φραγήσομαι.obturabor.sepiar.
φραγμός.ου.ὁ.sepes.maceria.
φραγῶ.obturer.sepiar. [dico.
φράζω.μ.σω.π.κα.dissero.loquor.
φράττω.μ.ξω.π.χα.obturo.sepio.
φρέαρ.ατος.το.puteus.
φρεναϖατάω.⁊ φρεναπατῶ.μ.σω.ϖ.κα.seduco.decipio.
φρεναϖάτης.ου.ὁ.seductor.
φρένες.ῶν.αι.mentes.
φρήν.ενος.ἡ.mens.animus.
φρικτός.η.ον.horrendus.a.um.
φρικτῶς.horrende. [tremisco.
φρίσσω.μ.ξω.ϖ.χα.horreo.contremisco.
φρίττω.μ.ξω.ϖ.χα.Horreo.contremisco. [pio.
φρονέω.⁊ φρονῶ.μ.σω.ϖ.κα.sapio.
φρόνημα.ατος.το.desideriū.votū.
φρόνησις.εως.ἡ.sapia. [volūtas.
φρόνιμος.η.ον.sapiens.prudens.
φρονίμως.sapienter.
φρονιμώτερος.α.ον.sapiētior.us
φρόντησις.εως.ἡ.cura.
φροντίζω.μ.σω.π.κα.curo.cogito
φροντίς.δος.ἡ.cura.
φρυάττω.μ.ξω.π.χα.fremo.
φρουρέω.⁊ φρουρῶ.μ.σω.π.κα custodio.seruo. [ridum.
φρύγανον.ου.το.sarmētū.lignū aridum.
φυγάς.αδος.ὁ.profugus.exul.

φυγεῖν.fugiſſe.
φυγή.ησ.ἡ.fuga.
φύγω.fugiam.fugero.
φυγών.οντος.ὁ.poſtꝙ fugit
φῦκος.fucus. [lia noctis
φυλακή.ης.ἡ.carcer.cuſtodia. vigi
φυλακίζω.μ.σω.π.κα.in carcerē includo.
φυλακτήριον.ου.το.phylacteriū locꝰ vbi ſūt cuſtodes.repoſitoriū.veſtis.
φύλαξ.κος.ὁ.cuſtos.
φυλάσσω.μ.ξω.ϖ.χα.cuſtodio
φυλάττω.μ.ξω.ϖ.χα.cuſtodio.
φυλή.ης.ἡ.tribus.
φύλλον.ου.το.folium.
φῦλον.ου.το.genus.natio.
φύραμα.τος.το.maſſa.
φυσάω.ꝛ φυσῶ.μ.σω.π.κα.ſpiro
φυσικός.η.ον.naturalis.e.
φυσικῶς.naturaliter.
φυσιόω.ꝛ φυσιῶ.μ.σω.π.κα.īflo
φύσις.εως.ἡ.natura.
φυσίωσις.εως.ἡ.īflatio.ſuperbia
φυτεία.ας.ἡ.plantatio.
φύτευμα.τος.το.plantatio.
φυτεύω.μ.σω.π.κα.planto.
φύω.μ.σω.π.κα.naſcor.produco.
φωλεός.ου.ὁ.fouea.cubile.
φωνέω.ꝛ φωνῶ.μ.σω.ϖ.κα.can
φωνή.ης.ἡ.vox. [to.loquor.voco.
φῶς.τος.το.Lux.lumen.
φωστήρ.ρος.ὁ.luminare. [rus
φωσφόρος.ου.ὁ.lucifer.phoſpho
φωτεινός.η.ον.lucidus.a.um.
φωτίζω.μ.σω.π.κα.illumino.
φωτισμός.ου.ὁ.illuminatio.
χαῖρε.ſalue.Aue. [letor
χαίρω.μ.σομαι.π.μαι.gaudeo.
χάλαζα.ησ.ἡ.grando.
χαλάω.ꝛ χαλῶ.μ.σω.π.κα.ſub mitto.laxo.
χαλβάνη.ης.ἡ.galbanum.
χαλεπός.η.ον.Difficilis.ſeuꝰ.durꝰ
χαλεπώτερος.α.ον.difficilior.us
χαλιναγωγέω.ꝛ χαλιναγω=γῶ.μ.σω.π.κα.Refreno.freno.cō
χαλινόσ.ου.ὁ.frenum. [peſco.
χάλκεος.α.ον.Ereus.a.um.
χαλκεύσ.εως.ὁ.Erarius faber.
χαλκεῖον.ου.το.vas ereum.
χαλκηδών.νος.ὁ.Chalcedon.genus lapidis precioſi. [thus.
χαλκολίβανος.ου.ὁ.maſculum
χαλκοπλάστης.ου.ὁ.faber era
χαλκός.ου.ὁ.Es.ris. [rius.
χαλκοῦς.η.ουν.Ereus.a.um.
χαμαί.in terra.humi.
χαρά.ας.ἡ.gaudium.
χάραγμα.τος.το.Impreſſio.ſculptura.figura.
χάραξ.κος.ὁ.Vallum.palus cui plante nouelle adherent.
χαρακτήρ.ηρος.ὁ.character.figura.forma. [bo.figuro.
χαράττω.μ.ξω.ϖ.χα.ſculpo.ſcri
χαρῆναι.gauiſum fuiſſe.
χαρήσομαι.gaudebo.
χαρίζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Dono.gratificor.
χάρις.τος.ἡ.gratia.
χάρισμα.ατος.το.gratia.donum
χαριτόομαι.ꝛ χαριτοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Gratia plenus ſum.
χάρτης.ου.ὁ.charta.papyrꝰ.mem
χάρω.gaudeam. [brana.
χαρῶ.gaudeam.
χάσμα.ατος.το.Chaſma.chaos.confuſio.ſciſma.
χαῦνος.η.ον.Mollis.e.
χεῖλος.εος.το.Labium.
χειμάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.tempeſtate iactor.tempeſtatē patior.
χείμαρρος.ου.ὁ.torrens.
χειμέριος.α.ον.Hybernus.a.um.
χειμών.ωνοσ.ὁ.tempeſtas.hyēps
χείρ.ρος.ἡ.manus.
χειραγωγέω.ꝛ χειραγωγῶ.μ.σω.ϖ.κα.māduco.ad manū traho.
χειραγωγός.ου.ὁ.qui manu aliquem ducit. [phū
χειρόγραφον.ου.το.chirogra=
χειροπέδαι.ων.αἱ.vicula manuū.
χειροποίητος.η.ον.manufactꝰ.a.ū
χειροτονέω.ꝛ χειροτονῶ.μ.σω.π.κα.ordino.eligo.
χείρων.νος.ὁ.ἡ.peior.
χερσαῖος.α.ον.terreſtris.e.
χερσί.manibus.
χέρσος.ου.ὁ.terra deuaſtata ꝛ ſolitaria que nullꝫ fructum producit.
χερσόω.ꝛ χερσῶ.μ.σω.ϖ.κα.Deuaſto.deſolo.
χῆρα.ας.ἡ.Vidua.
χθές.heri.die preterito.
χιλίαρχοσ.ου.ὁ.dux mille militū
χιλιάς.δος.ἡ.miliare.
χίλιος.α.ον.Mille.
χιτών.ωνος.ὁ.tunica.
χιών.νος.ἡ.nix.
χλαμύς.δος.ἡ.chlamys.
χλευάζω.μ.σω.ϖ.κα.ſubſāno.
χλιαρόσ.α.ον.tepidus.a.um.
χλιδών.νος.ὁ.Ornamentum brachiorum.delitie.
χλόη.ης.ἡ.viriditas.herba.
χλοηφόρος.η.ον.Viridem herbā ferens.germinans.
χλωρός.α.ον.viridis.e.
χνοῦς.ου.ὁ.puluis.
χοϊκός.η.ον.terrenus.a.um.
χοῖνιξ.κος.ἡ.chenix.genꝰ mēſure.
χοῖρος.ου.ὁ.porcus.
χολάω.ꝛ χολῶ.μ.σω.ϖ.κα.Indignor.iraſcor.
χολέρα.ας.ἡ.cholera.
χολή.ης.ἡ.Fel.ira.
χορηγέω.ꝛ χορηγῶ.μ.σω.ϖ.κα.exhibeo.preſto.ſuppedito.
χορός.ου.ὁ.chorea.chorus.cetus.
χορτάζω.μ.σω.π.κα.ſaturo.ſacio
χόρτασμα.τος.το.cibus.eſca.pabulum feni.
χόρτος.ου.ὁ.fenum.herba.
χοῦσ.ου.ὁ.puluis.
χράομαι.ꝛ χρῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Utor.
χρεία.ας.ἡ.neceſſitas.
χρεμετίζω.μ.σω.ϖ.κα.Hinnio.
χρεωφειλέτης.ου.ὁ.debitor.
χρήζω.μ.σω.π.κα.Indigeo.volo.mutuo.
χρῆμα.τος.το.pecūie.res.preciuꝫ.
χρήματα.ων.τα.pecunie.arum.
χρηματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.pecunias colligo.
χρηματίζω.μ.σω.π.κα.Do reſpōſa.ſum.vocor.
χρηματισμός.ου.ὁ.oraculū.rñſū.
χρησάμενος.η.ον.poſtq̄ꝫ vſus eſt.
χρησιμεύω.μ.σω.ϖ.κα.vtilis ſū
χρήσιμος.η.ον.Utilis.e.
χρησιμώτερος.α.ον.vtilior.us
χρῆσις.εως.ἡ.Uſus.
χρηστεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.ſum benignus.
χρηστοήθεια.ας.ἡ.bonitas morū.
χρηστολογία.ας.ἡ.vtilis vel dulcis ſermo. [ricors.
χρηστός.η.ον.vtilis.benignꝰ.miſe
χρηστότερος.α.ον.vtilior.melior.
χρηστότης.τος.ἡ.bōitas.vtilitas.
χρηστῶς.Utiliter.
χρίσμα.τος.το.Unctio.
χριστός.η.ον.Chriſtus.i.vnctꝰ.a.ū
χρίω.μ.σω.π.κα.Ungo.

χροά.ας.ἡ.color.
χρονίζω.μ.σω.π.κα.moror.moraꝫ
χρόνος.ου.ὁ.tempus. [facio.
χρονοτριβέω.ꝛ χρονοτριβῶ.μ.σω.π.κα.moram facio.moror.
χρυσίον.ου.το.aurum.
χρυσοδακτύλιος.α.ον.Habēs anulum aureum.
χρυσόλιθος.ου.ὁ.chryſolithus lapis precioſus.
χρυσόπρασος.ου.ὁ.chryſopraſus lapis precioſus.
χρυσός.ου.ὁ.Aurum.
χρυσουργός.ου.ὁ.aurifex.
χρυσοῦς.η.ουν.aureus.a.um.
χρυσόω.ꝛ χρυσῶ.μ.σω.π.κα.Deauro.inauro.
χρῶμα.τος.το.color.
χύτρα.ας.ἡ.olla.
χωλόσ.ου.ὁ.claudus.
χῶμα.ατος.το.agger.cumulus.
χωνευτήριον.ου.το.Fornax vbi aurum exploratur ꝛ liquefit.
χώρα.ας.ἡ.regio.
χωρέω.ꝛ χωρῶ.μ.σω.ϖ.κα.vado.capio.
χωρίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.diſcedo.proficiſcor.
χωρίζω.μ.σω.ϖ.κα.ſeparo.ſcindo
χωρίον.ου.το.villa.ager.
χωρίς.ſine.abſqꝫ.
χῶρος.ου.ὁ.chorus ventus.
ψάλλω.μ.λω.π.κα.cano.canto.
ψαλμός.ου.ὁ.pſalmus.cantus.
ψαλμωδός.ου.ὁ.Pſalmorum cantator.cantor.[ſtrumētuꝫ muſicū
ψαλτήριον.ου.το.pſalterium in
ψάμμος.ου.ἡ.Arena.
ψαμμοτός.η.ον.Arenoſus.a.uꝫ.
ψευδάδελφος.ου.ὁ.falſꝰ frater.
ψευδαπόστολος.ου.ὁ.falſus apoſtolus. [ſus preceptor.
ψευδοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Fal
ψευδολόγος.ου.ὁ.mēdax.[tior
ψεύδομαι.μ.σομαι.π.μαι.Men
ψευδομαρτυρέω.ꝛ ψευδο=μαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Falſo teſtificor.falſum teſtimonium perhibeo. [teſtimonium.
ψευδομαρτυρία.ας.ἡ.Falſum
ψευδομάρτυς.ρος.ὁ.falſꝰ teſtis
ψευδώνυμος.η.ον.Quihabet falſum nomen. [pheta.
ψευδοπροφήτης.ου.ὁ.falſꝰ pro
ψεῦδος.εος.το.mendacium.
ψευδόχριστος.ου.ὁ.Qui falſo facit ſe chriſtum.
ψεῦσμα.τος.το.Mendacium.
ψεύστης.ου.ὁ.Mendax.
ψηλαφέω.ꝛ ψηλαφῶ.μ.σω.ϖ.κα.palpo. [patio.
ψηλάφησις.εως.ἡ.Tactus.pal
ψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα.computo.
ψῆφος.ου.ὁ.Sententia.ſuffragiuꝫ calculus ſuffragiorum.
ψιθυρισμός.ου.ὁ.ſuſurratio.
ψιθυριστής.ου.ὁ.ſuſurro.ſuſurrator. [murator.
ψίθυρος.ου.ὁ.Suſurrator.mur
ψιχίον.ου.το.mica.
ψυγήσομαι.refrigeſcam.
ψυχή.ης.ἡ.Anima.vita.
ψυχικός.η.ον.animalis.e.
ψῦχος.εος.το.frigus.
ψυχρόσ.α.ον.frigidus.a.um.
ψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero.as.
ψωμίζω.μ.σω.ϖ.κα.Alo.do ci=bum.diſtribuo.
ψωμίον.ου.το.fruſtum panis.
ψωμός.ου.ὁ.panis.
ψώχω.μ.ξω.ϖ.χα.confrico.
ὦ.o.aduerbiū vocandi.ſim fuero.
ᾧ.Cui.maſculi.gen.Quo.
ὧδε.Sic.Huc.
ᾠδή.Cantus.
ὡδήγησα.Deduxi.duxi.ducatum p̄ſtiti.
ὠδίν.νος.ἡ.dolor.
ὠδινάω.ꝛ ὠδινῶ.μ.σω.ϖ.κα.Doleo.contriſto.dolere facio.
ὠδίνω.μ.νω.π.κα.partus dolores ſentio.parturio.concipio.genero.
ᾠκοδομήθην.edificatus fui.
ᾠκοδομήμην.edificatus fueram.
ᾠκοδόμησα.edificaui.
ᾠκοδόμουν.edificabam.ant.
ὠλιγοποίησα.Ad paruum numerum redegi.
ὠλίσθησα.Lapſus ſum.labi feci.cauſa erroris.fui.
ὡμαλισμένος.η.ον.Equatus.leuigatus.complanatus.a.um.
ὡμίλουν.conuerſabar.colloque=bar.antur. [tus fui.
ὡμοιώθην.ſimilis factꝰ ſū.aſſimila
ὡμοίωσα.aſſimilaui.comparaui.
ὡμολόγουν.cōfitebar.pollicebar.antur. [fui.
ὡμολόγησα.confeſſus.pollicitus
ὠμόλινον.ου.το.Sudarium lineum quod circumponebatur humeris.crudum linum.
ὦμος.ου.ὁ.Humerus.
ὤμοσα.iuraui.
ὧν.quorum.
ὤν.τος.ὁ.exiſtens.maſcul.gener.
ὠνείδιζον.Improperabam.conuitiabar.antur. [fui.
ὠνείδισα.improperaui.conuitiatus
ὠνέομαι.ꝛ ὠνοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Emo.
ὠνησάμην.Emi.
ὠνόμασα.nominaui.appellaui.
ὠνομάσθην.nōiatus.appellatꝰ fui.
ᾠόν.ου.το.ouum.
ὥρα.ας.ἡ.Hora.tempus aliquod ex quattuor anni temporibus.pulchritudo.tempus idoneum rei faciēde.
ὥρα.ας.ἡ.cura. [cher ſum.
ὡρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.pul=
ὡραῖος.α.ον.pulcher.maturus.opportunus.a.um.
ὠργίσθην.Iratus ſum.
ὤρθριζον.mane ſurgebam.ant.
ὥρισα.propoſui.determinaui.finiui.diffiniui. [natꝰ.propoſitus.a.um.
ὡρισμένος.η.ον.definitꝰ.determi
ὥρμησα.cū impetu iui.impetū feci.
ὤρυξα.effodi.
ὠρύομαι.μ.σομαι.π.μαι.rugio.
ὠρχησάμην.Saltaui.
ὡς.ſicut.a quo tempore.ſic.vt.quādo.quoad.dum.
ὡσαύτως.ſimiliter.eodem modo.
ὡσεί.tanꝙ.quaſi.circiter.
ὦσι.ſint.fuerint.
ὠσίν.Auribus.
ὥσπερ.Sicut.quemadmodum.
ὥστε.Itaqꝫ.ita vt.vt.adeo quod.
ὦτα.ων.τα.Aures
ὠτίον.ου.το.auris.auricula.
ὤφειλον.debebam.ant.
ὠφέλεια.ας.ἡ.vtilitas.
ὠφελέω.ꝛ ὠφελῶ.μ.σω.π.κα.Iuuo.proſum.
ὠφέλιμος.η.ον.Utilis.
ὤφθην.Viſus fui.apparui.
ὠχύρωσα.muniui.fortificaui.

Τέλος σὺν θεῷ.

Incipiunt interpretationes hebreorum chaldeorum grecorumque nominum noui testamenti. Et primo in euangelium secundum Matheum.

Capitulum primum.

Interp.
Jesus. Christus. Dauid. Abraam. Jsaac. Jacob. Judas. Phares. zara. Thamar. Esrom. Aram. Amina. Naason. Salmon. Booz. Raab. Obed. Ruth. Jesse. Salomon. Urias. Roboam. Abias. Asa. Josaphat. Joram. Ozias. Jothan. Achaz. Ezechias. Manasses. Amon. Josias. Jechonias. Babylon. Salathiel. zorobabel. Abiud. Eliachim. Azor. Sadoch. Achim. Eliud. Eleazar. Mathan. Joseph. Maria. Emanuel.

Liber generationis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Abraa.) Pater multitudinis. ¶ Jsaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Phares.) Diuisio. ¶ Zara.) Oriens: vel orientalis: aut claritas. ¶ Thamar.) Palma: vel datylus: siue commutatio: vel permutatio: aut amaritudo. ¶ Esrom.) Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium: vel fenum. Heb. Esron. ¶ Araz.) Excelsus: vel sublimis: aut prijciens. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps. ¶ Naason.) Coluber: vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue eneus. ¶ Salmon) Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. ¶ Booz.) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Raab.) Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Obed.) Seruus: aut operarius. ¶ Ruth.) Saturata: siue inebriata. ¶ Jesse.) Ens: siue existens: aut munus: vel oblatio. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Urias) Ignis domini: siue lumen domini: aut lux domini. ¶ Roboam.) Dilatans populum: aut latitudo vel platea populi: siue odor vel odorans cum populo. ¶ Abias.) Pater domini: vel patris dominus: aut voluntas domini. ¶ Asa.) Medicus: aut sanans. syrum est. ¶ Josaphat.) Dominus iudex: vel domini iudicium. ¶ Joram.) Domini celsitudo: aut domini sublimitas: siue domini protectio. ¶ Ozias.) Fortitudo domini: siue hyrcus domini. ¶ Jothan.) Consumatus: siue perfectus. Heb. Jotham. ¶ Achaz.) Apprehendens: siue possidens: aut videns. ¶ Ezechias.) Fortitudo domini: siue apprehensio domini. ¶ Manasses) Oblitus: aut oblitio. ¶ Amon.) Fidelis: aut verax: seu artifex: vel nutritius: aut pedagogus. ¶ Josias.) Ignis domini: siue vrens dominus. ¶ Jechonias). Preparatio domini: aut firmitas domini. ¶ Babylon.) Confusio: vel commixtio. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue commodatus dei. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut aliena vel extranea confusio: siue extranea commixtio: aut dispersio confusionis vel commixtionis: seu circulus commixtionis: vel confusionis. ¶ Abiud.) Pater laudis vel confessionis. ¶ Eliachim.) Dei resurrectio vel affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans. ¶ Azor.) Adiutor: vel accinctus: aut syriace conuersus. ¶ Sadoch.) Justus: siue iustificatus. ¶ Achim.) Resurgens: vel confirmans: aut vindicans: vel frater eorum. ¶ Eliud.) Deus laudis: siue deus confessionis: aut dei laus vel confessio. ¶ Eleazar) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Mathan) Donum: aut lumbus: siue mors eorum: vel syriace expectatio vel spes. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Emanuel.) Nobiscum deus. 2.

Interp.
Jesus. Bethleem. Juda. Herodes. Magi. Hierosoly. Judei. Christus. Jsrael. Joseph. Egyptus. Hieremia. Rama. Rachel. Archelaus. Judea. Galilea. Nazareth. nazareus.

Cum ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Bethleem.) Domus panis: siue domus belli. ¶ Juda) Laudatio: siue confessio. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Magi.) Sapientes vel philosophi: aut qui presunt sacris hoc est sacerdotes. persicum est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jsrael.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Hieremia.) Celsitudo domini: vel sublimitas domini: aut exaltans dominum. ¶ Rama.) Excelsa: vel sublimis: aut protecta. ¶ Rachel) Ouis. ¶ Archelaus.) Princeps populi. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Nazareus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: vel per sade litteram custodiens: siue floridus: aut virgultum. 3.

Interp.
Johannes. Judea. Esaias. Hierosoly. Jordanis. Pharisei. Saducei. Abraam. Jesus. Galilea.

In diebus autem. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Saducei.) Justi: vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. 4.

Interp.
Jesus. Diabolus. Sathanas. Johannes. Galilea. Nazareth. Caphar. Zabulon. Neptalim. Esaias. Jordanis. Symon. Petrus. Andreas. Jacobus. zebedeus. Syria. Decapolis. Hierosoly. Judea.

Tunc iesus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Zabulon.) Habitaculum: vel habitans. ¶ Neptalim.) Comparatio: vel equiparatio: aut retorsio: vel tortuositas. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: et interpretatur excelsa: vel sublimis aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Decapolis) Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Hierosolyme) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. 5.

Interp.
Jesus. Amen. Pharisei. Racha. Gehenna. Hierosoly.

Uidens autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Racha) Uacuus: vel vanus. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis vel tristitie aut diuitiarum: vel syriace infernus. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 6.

Interp.
Amen. Mammo.

Attendite. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Mammona.) Pecunia vel diuitie: aut cupiditas. syrum est. ¶ Salomon) Pacificus. 7.

Nolite iudicare. ¶ Pharisei.) Diuisi. 8.

Interp.
Jesus. Moyses. Caphar. Amen. Jsrael. Abraam. Jsaac. Jacob. Petrus. Esaias. Gerasent.

Cum autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Jsrael.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Jsaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Gerasent.) In greco gergeseni: et hebraice interpretatur peregrinationi aut conflictui vel ruminationi appropinquantes. 9.

Interp.
Jesus. Mattheus. Johannes. Jsrael.

Et ascendens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Matthe9) Donatus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jsrael) Preualens siue dominans cum deo. 10.

Interp. Symon. Petrus. Andreas Philippꝰ Bartholo. Jacobus. Zebedeus Johannes Thomas Mattheus Alpheus. Thadeus. Chananeꝰ

Et conuocatis. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Andreas.) Virilis vel fortissimus. grecū ē. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecū est. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendētis aquas. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johannes.) Domini gratia: vel domini donum: aut domini misericordia. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus appellatur: quod interp̄tatur gemellus idest ille qui cum alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Mattheus.) Donatꝰ. ¶ Alpheus.) Millessimus: vel doctus: aut dux. ¶ Thaddeus.) Laudās: vel confitens. ¶ Chananeus.) Zelotes: vel emulator vt habetur luce. 6. Non enī erat ex chanaan: sꝫ ex chana vico galilee que in zelum vel emulationem conuertitur.

Judas. Schari. Jesus Samarita. Israel. Amen. Sodoma. Gomorrei.

¶ Judas.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ ScharIotis.) In greco scribitur ischariotis: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminatiōis vel mortis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamātini: siue spinosi: aut feces: vel feculenti. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Sodoma.) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. ¶ Gomorrei.) Populus rebellis: siue populus timens: aut manipulus: vel seruitus: aut syriace lana.

beelzebub Gehenna.

¶ Beelzebub.) Idolum muscarū: aut possessor muscarum. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarum: aut syriace infernus. 11.

Interp. Jesus. Johannes Christus Amen. Elias. Corozaim bethsaida. Tyrus.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donū: aut domini misericordia. ¶ Christus.) Vnctus. grecū est. ¶ Amē.) Vere: siue fideliter. ¶ Elias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Corozaim.) Hoc secretum meum: vel hic est mysterium. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ⁊ interpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio vel figuratio: aut fortitudo: vel petra.

Sydon. Sodoma.

¶ Sydon.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Sodoma.) Secretū eorum: siue calx aut cementum eorum. 12.

Interp. Jesus. Pharisei. Dauid. beelzebub Jonas. Niniuite. Jona. Salomon

In illo tēpore. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Sabbatū.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarū: aut possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cōtrarius: siue aduersarius. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans. ¶ Niniuite.) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula. ¶ Jona) Idem quod ionas. ¶ Salomon.) Pacificus. 13.

Interp. Jesus Esaias. Amen. Diabolus Maria. Jacobus. Joseph Symon. Judas.

In illo die. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Jacobus) Supplātator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiū. ¶ Joseph.) In greco toses: qđ hebraice potest interpretari parcēs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. 14.

Interp. Herodes. Jesus. Johannes Herodias. Petrus. Genesar.

In illo tempore. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donum: aut dñi misericordia. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Petrus) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Genesar.) In greco genesareth: ⁊ hebraice interpretatur hortus: aut protectio principis: siue hortus vel ꝓtectio ministrantis. 15.

Interp. Hierosoly. Pharisei. Esaias. Petrus. Jesus. Tyrus.

Tunc accesserunt. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ⁊ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum: vel colligatio: siue plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra.

Sydon Chananea David. Israel. Galilea Magedan

¶ Sydon) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Chananea.) Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita vel confracta: aut recte respōdens: vel recte affligēs. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cū deo. ¶ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Magedan.) In greco magdala: ⁊ hebraice interpretatur turris: vel magnitudo. 16.

Interp. Pharisei. Saducei. Jonas. Jesus Cesarea. Philippꝰ Johannes Helias Hieremias Symon. Petrus. Christus Bariona. Hierosoly. Sathanas Amen.

Et accesserūt. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Saducei.) Justi siue iustificati: aut syriace scisi vel scisinatici. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel qđ cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volūt. latinum est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltās dominum. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Bariona) Filius columbe. ex syro ⁊ hebreo. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 17.

Interp. Jesus. Petrus. Jacobus. Johannes Moyses Helias Amen. galilea. Caphar. Symon.

Et post dies sex. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Petrꝰ.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacobꝰ) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Helias.) Deus dominꝰ: aut fortis dominus. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. 18.

Interp. Jesus. Amen. gehenna. Petrus.

In illa hora. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere siue fideliter. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarū: aut syriace infernus. ¶ Petrꝰ.) Saxum: vel petra. grecum est. 19.

Interp. Jesus. galilea. Judea. Jordanis. Pharisei. Moyses. Amen. Petrus. Israel.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxū: vel petra. grecū est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. 20.

Interp. Hierosoly. zebedeus. Jesus. Hiericho. dauid.

Simile est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor p̄fectus: vel consumatus. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Hiericho) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Dauid.) Dilectus. 21.

Interp. Hierosoly. Bethpha. Jesus Syon. Osanna. dauid. Hierosoly. Nazareth.

Et cum appropinquasset. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Bethphage.) Domus oris vallium vel domus bucce vallis: aut domus ficuū scilicet precoquarum. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Syon.) Aceruus: vel tumulus: aut specula: vel siccitas. ¶ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nunc. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultū.

Galilea. bethania. Amen Johannes Pharisei.

¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Pharisei.) Diuisi. 22.

Interp. Pharisei Herodiani

Simile factum est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: si-

ue montes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus ẽ: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cuz qua ortus est: vel qđ cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei.) Justi vł iustificati: aut syriace sciti vel scisinatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraã) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneũ: aut plãta idest vestigiũ. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Dauid.) Dilectus. 23.

Cesar
Jesus
Saducei
Moyses
Abraam.
Isaac.
Jacob
Christus.
Dauid

Tunc iesus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Rabbi) Magister. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis siue tristitie vel diuitiarum: aut syriace infernus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Abel.) Uanitas: siue anhelit⁹: aut syriace vapor. ¶ Zacharias) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Barachias.) Benedicens dominũ: aut genuflectens domino. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 24.

Interp.
Jesus
Moyses
Pharisei.
Rabbi
Christus
Gehenna.
Pharise⁹
Abel
zacharias
Barachi.
Amen.
hierusalez

Et egressus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Daniel.) Judicium dei. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Sabbatuz.) Requies: siue cessatio. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. 25.

Interp.
Jesus
christus.
daniel.
Judea.
Sabbatuz
Noe

Tunc simile. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. 26.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vomẽs ore: aut vomit⁹ oris. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut dom⁹ cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon.) Audiẽs vel obediẽs. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur ischarioth: ꝛ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Gethsemani.) Uallis pinguissima: siue vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Galileus.) Uolubilis siue volutabilis: aut rotans. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteram scribatur: interpretatur custodiẽs: vel floridus: aut virgultum. 27.

Interp.
Jesus
Pascha
cayphas.
Bethania
Symon.
Amen.
Judas.
Scarioth.
Rabbi
galilea.
Petrus.
gethsema.
zebedeus.
christus.
galileus
Nazaren⁹

Mane autem facto. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pōti⁹) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus) Constringens vel constrictus. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Corbona.) Donum vel oblatio. ¶ Achel demach.) Ager sanguinis. syrum est: scribi debet achel dema. ¶ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltans dominum. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris: vel filius magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Cyreneus.) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens. grece vero dominans. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Golgotha.) Caluaria: scilicet vbi sunt capita mortuorum. ¶ Eli.) Deus meus. ¶ Lamazabathani.) Ut quid dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) In greco ioses: ꝛ hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio. grecuz est. ¶ Pharisei.) Diuisi. 28.

Interp.
Jesus
Pontius.
piletus
Judas
Achelde.
Hieremias
Israel
Judei.
Christus
Cyreneus
Symon
Golgotha.
Eli.
Lamaza.
Helias
galilea.
Maria.
Magdale.
Jacobus
Joseph
zebedeus
Arimath.
Parasce.
pharisei

Uespere autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitẽtes.

Interp.
Sabbatuz
Maria.
Magdale.
Jesus
galilea.
Judei.

¶ Explicit euangelium secundum mattheum.

Incipit euangelium secundum Marcum.

¶ Capitulum primum.

Initium euangelij. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolymite.) De hierusalem quod interpretatur visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aũt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Symon) Audiens: vel obediens. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Jacob⁹) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemẽs. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cõsolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Sabbatum) Reqes: siue cessatio. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteraz scribatur: iterpretatur custos: siue floridus: aut virgultũ. ¶ Moyses.) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. 2.

Interp.
Jesus.
Christus
Esaias.
Johannes
Judea
Hierosolr.
Jordanis.
nazareth.
galilea.
Sathanas
Symon
Andreas.
Jacobus.
zebedeus.
Caphar.
Sabbatuz
nazarenus
Moyses.

Et iterum. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vł villa cõsolationis: aut propitiatio penitẽtis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Alphe⁹) Millessim⁹: vel doct⁹: aut dux. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Sabbatũ) Requies: siue cessatio. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Abiathar.) Pater excellens: aut pater residui vel remanentis: siue pater explorationis vel cõtemplationis: aut pater funiculi. 3.

Interp.
Caphar.
Jesus.
Leui.
Alpheus.
pharisei.
Johannes
Sabbatuz
Dauid.
Abiathar.

Et introiuit. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellisi gloria: vel pellibus gloriantes: seu mõtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Idumea) Russa: siue terrena: aut sanguinea. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ꝛ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johãnes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Boanerges.) Beatus hieronymus dicit quod debet scribi bane reem quod interpretatur filij tonitrui. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecuz est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bartholomeus) Filius suspendentis aqs. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ꝛ grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno ꝛ eodem partu nascitur. ¶ Alphe⁹.) Millessimus: vel doct⁹: aut dux.

Interp.
Sabbatuz
pharisei.
Herodiani
Jesus
Galilea
iudea.
Hierosolr.
idumea.
iordanis
Tyrus
Sydon
Symon
Petrus
iacobus
zebedeus.
iohannes.
Boaner.
Andreas
Philipp⁹
Bartholo.
Manthe⁹.
Thomas
Alpheus
Taddeus

Taddeus. Chananeus. Judas. Scarioth. beelzebub Sathanas Amen. Interp. Sathanas Interp. Geraseni. Decapolis Jayrus. Petrus. Jacobus. Johannes thabita. Interp. Sabbatum Maria. Jacobus. Joseph. Judas. Symon Jesus Herodes iohannes. Helias. Herodias. Philipp⁹ galilea. Bethsaida Genesare Interp. Pharisei. Hierosoly. Judei Esaias. Moyses Corban tyrus. sydon. syrophe. Galilea Decapolis Effeta. Interp. Jesus. dalmanu Pharisei. Amen. Herodes Bethsaida Cesarea. Philipp⁹ Johannes Helias. Christus Petrus Sathanas

¶ Taddeus.) Laudans vel confitēs. ¶ Chananeus) Zelotes vel emulator interpretatur vt habetur luce. 6 Non enim erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee q̄ in zelum vel emulationez conuertitur. ¶ Judas.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur iscarioth: ꝛ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cōtrarius: siue aduersarius. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 4.

Et iterum. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 5.

Et venerunt. ¶ Geraseni.) In greco gadareni: et hebraice iterpretatur septi vel murati. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum. i. regio. grecum est. ¶ Jayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacob⁹.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Thabitacumi) In greco scribitur talitha cumi: ꝛ ex syro ꝛ hebreo interpretatur puella surge. 6.

Et egressus inde. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Jacobus.) Supplātator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiuz. ¶ Joseph.) Ubi dicitur frater iacobi ꝛ ioseph: in greco est ioses: ꝛ hebraice potest interpretari parcēs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiens: vel obediēs. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrantis. 7.

Et conuenerunt. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Corban) Donum vel oblatio. ¶ Tyrus.) Hebraice dr̄ sor: ꝛ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio aut insidiatio: siue viaticũ vel cibariũ: aut nauis iudicij. ¶ Syrophenissa.) Attracta rubedo: vel attractio purpurea. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Effeta.) Aperire: imperatiui modi passiue vocis. 8.

In diebus illis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Dalmanuta.) Situla preparata: vel exhaustio numerata: aut macies vel ramus preparatus aut numeratus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Herodes) Pellis gloria: vel pellibus gloriās: siue mōs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut dom⁹ venatorũ vel insidiantiũ. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volũt. latinũ est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecũ est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 9.

Interp. Amen. Jesus. Petrus. Jacobus. Johannes Helias. Moyses. Rabbi. pharisei. galilea. Caphar. Christus. gehenna. Interp. Judea. iordanis Pharisei. Moyses. Jesus Amen. Petrus. Hierosoly. Jacobus. Johannes zebedeus. Hiericho. Thimeus. Barthi. nazarenus David. Rabboni. Interp. Hierosoly. Bethania. Jesus Osanna. dauid. Rabbi. Amen. Johannes Interp. Pharisei. Herodiani Cesar Jesus. Saducei. Moyses. Abraam. Isaac Jacob. Israel Christus dauid Amen. Interp. Jesus Petrus. Jacobus Johannes Andreas iudea. Christus. Interp. Pascha bethania. Symon. Jesus. Amen Judas scarioth Galilea.

Et dicebat illis. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis domin⁹. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aq̄s. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Gehēna.) Uallis deceptionis vel tristitie siue diuitiaruz: aut syriace infernus. 10.

Et inde exurgens. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Jordanis) Fluuius iudicij: aut demōstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Petrus. Saxum: vel petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jacob⁹.) Supplantator: vel calcaneũ aut plāta. i. vestigiũ. ¶ Johānes.) Dn̄i gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus abundans. ¶ Hiericho.) Luna vel mensio: aut odor eius. ¶ Thimeus.) Cecus vel cecitas. ¶ Barthimeus) Beatus hieronim⁹ dicit q̄ corrupte legitur: ꝛ debet scribi barsemeus: qđ syriace interpretatur filius cecus: vel filius cecitatis. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separat⁹ vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Rabboni.) Magister. syrum est. 11.

Et cum appropinquarēt. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nũc. ¶ Dauid.) Dilect⁹. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amē.) Uere: siue fideliter. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donũ: vel domini mia. 12.

Et cepit. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: aut mōtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei) Justi vel iustificati: aut syriace scissi vel scismatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Israel.) Preualens siue dominās cum deo. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 13.

Et cum egrederetur. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 14.

Erat autem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon) Audiens vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Uere siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scariothis) In greco scribitur iscariothis: ꝛ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Gethsemani.) Uallis pinguissima: seu vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut plan-

Johannes Abba Rabbi. Christus Nazaren⁹ Galileus Interp. Jesus. Pilatus. Judei. Barrabas Symon Cyreneus Alexander Ruffus Golgotha. Christus Israel. Eloy Lamaza. Helias Maria. Magdale. Jacobus. Joseph ꝛ Salome. Galilea. Hierosoly. Sabbatuz Joseph Arimath. Interp. Sabbatuz Maria. Magdale. Jacobus Salome. Jesus. nazaren⁹ Petrus. Galilea

ta. i. vestigiũ. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Abba) Pater. syrum est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litterā scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultũ. ¶ Galileus.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rotans. 15.

Et confestim. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pilat⁹.) Cōstringēs vel constrictus. grecũ est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius cōfusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyreneus.) Paries vel trabes: aut frigidus: vel occurrens: grece vero dominans interpretatur. ¶ Alexander.) Adiutor vel auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Ruffus.) Latinum est. ¶ Golgotha.) Caluaria. s. vbi sunt capita mortuorum. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ē. ¶ Israel.) Preualēs siue dominans cum deo. ¶ Eloy.) De⁹ meus. ¶ Lamazabathani.) Quare dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus) Supplātator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Ubi dicitur ꝛ ioseph mater. ꝛ ifra in fine huius ca. vbi dicitur ꝛ maria ioseph: in istis duobus locis in greco ē ioses: ꝛ hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Salome) Pacifica: siue perfecta: aut retribuēs. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph) Augmentũ vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. 16.

Et cum transisset. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domīa maris. ¶ Magdalene) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplātator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Salome.) Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interp̄tatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota.

¶ Explicit euangelium secundum marcum.

Incipit euangelium secundum Lucam.

Capitulum primum.

Interp. Theophi. Herodes Judea. Zacharias Abia Aaron. Elisabeth Johannes Israel. Helias. Gabriel Galilea Nazareth Joseph. Dauid Maria

Fuit in diebus. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus. grecum est. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Zacharias.) Memoria domini: siue masculus domini. ¶ Abia) Pater domini: vel patris dominus: aut volũtas domini. ¶ Aaron) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Elisabeth.) Deus iuramenti vel saturitatis: siue dei septenariuz. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cuz deo. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Gabriel.) Uir deus: aut fortitudo dei: vel fortis me⁹ de⁹. ¶ Galilea.) Uolubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sāctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultũ. ¶ Joseph.) Augmentũ: vel profectus. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. 2.

Factum est autem. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt: latinum est. ¶ Augustus.) Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt alij volũt ab augendo. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: ꝛ iterpretatr̄ excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cyrinus.) In greco cyrinus: ꝛ interpretatr̄ dominans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si vero p sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Bethleem) Domus panis: siue domus belli. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Symeon.) Audiens: vel obediens. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Anna.) Gratiosa: aut misericors: siue requiescens: vel donans. ¶ Phanuel.) Uidens deuz: siue facies dei. ¶ Aser.) Beatitudo: siue felicitas. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 3.

Anno autem. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Pontius.) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus.) Constringens: vel cōstrictus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabil: aut rota. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mōs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Iturea.) Custodita: vel syriace montana: aut mōtuosa. ¶ Traconitidis.) Sarosa: vel aspera. grecum est. ¶ Lysania.) Dissoluens tristitiam. grecum est. ¶ Abilina) Lugens: vel plorans: siue pater mansionis murmurationis. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut respondens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Abraā.) Pater multitudinis. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ē. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mōs glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profect⁹. ¶ Heli.) Eleuatio: siue oblatio: aut eleuans: vel offerens: siue pia vel mortariolum. ¶ Mathat.) Donum vel donans. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Melchi.) Rex meus: siue consilium meum. ¶ Janne.) In greco scribitur ianne cum duplici. n. ꝛ interpretatur respondens: vel incipiēs loqui: aut afflictus: vel humiliat⁹: siue pauper. ¶ Mathatias.) Donum domini. ¶ Amos.) Fortis vel robustus. ¶ Naum.) Consolator: siue penitens: aut ductor eorum. ¶ Hesli.) Prope me: vel iuxta me: siue auferens vel separans. ¶ Nage.) Claritas vel splendor. ¶ Maath.) Abstergens: aut delens: siue confringens: aut formidans: vel syriace percussio. ¶ Semei.) Audiens vel obediens: aut nomen aceruũ: vel destruens aceruum. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Resa.) Caput: vel voluntas:

Jesus. Jacobus. Juda. Abraam. Interp. Cesar Augustus Syria Cyrinus Joseph Galilea Nazareth. Judea. Dauid. Bethleem Maria. Christus Jesus Moyses Hierusalē. Symeon. Israel. Anna Phanuel. Aser. Pascha. Hierosoly. Interp. Tiberiadis Cesar. Pontius. Pilatus Judea. Galilea. Herodes Philipp⁹ Iturea. Traconiti. Lysania Abilina. Annas Cayphas. Johannes Zacharias Jordanis. Esaias. Abraam Christus Herodias Jesus. Joseph Heli Mathat. Leui Melchi. Janne. Mathati. Amos Naum. Hesli nage Maath Semei Judas. Johanna. Resa

aut cursus. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut aliena vel extranea cõfusio: siue extranea cõmixtio: aut dispersio confusionis vel cõmixtionis: seu circulus cõmixtionis vel confusionis. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue commodatus dei. ¶ Neri.) Lucerna vel noua le. ¶ Addi.) Testis vel testimonium: siue ornatus: vel trãsitus: aut preda. ¶ Chosan.) In greco scribitur chosam: et hebraice interpretatur diuinans. ¶ Helmadã.) Deus mẽsure eorũ: vel deus indumenti eorũ. ¶ Her.) Uigil: aut denudans: vel effundens: seu emulus: vel ciuitas. ¶ Jesu.) In greco iose: et hebraice potest interpretari parcens vel eleuatus: aut existẽs. ¶ Eliezer.) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Jorim) Dominus exaltans: vel domini exaltatio. ¶ Symeon.) Audiens: vel exauditio. ¶ Jona.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Heliachim.) Dei resurrectio aut affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans. ¶ Melcha.) Regina vel consiliatrix: sed in greco scribitur melea: et hebraice interpretatur adimplens vel adimpletus. ¶ Menna.) In greco mainan: et hebraice interpretatur numeratus vel remuneratus: aut preparatus. ¶ Mathata.) Donũ eius. ¶ Nathan.) Dãs vel donatus. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Jesse.) Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ¶ Obed.) Seruus: aut operarius. ¶ Booz) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Salmon) Pacificus: siue perfectus: aut retribuẽs. ¶ Naason.) Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue eneus. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps. ¶ Aram.) Excelsus: vel sublimis: aut proijciens. ¶ Esrom.) Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenũ. Heb. Esron. ¶ Phares.) Diuisio. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Jsaac.) Risus. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Thare.) Odorane: vel spirans: aut abigens. ¶ Nachor.) Raucus: vel aridus: seu iratus: vel incensus: aut syriace suffocatus. ¶ Saruch.) Palmes: vel sarmentum: seu ramus: aut conuolutio. Heb. Sarug. ¶ Ragau.) Socius aut pastor eius: siue malum vel confractio eius. ¶ Phalech) Diuisio. Heb. Phaleg. ¶ Heber.) Transiens: vel transitus: aut ira: seu pregnans: aut syriace frumentum. ¶ Sale) Missio: vel mittens: siue ramus: aut propagines: vel telum: aut arma scilicet missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. ¶ Caynan) Possessor: vel emptor: aut lamẽtator: vel nidus. ¶ Arphaxat.) Sanans vel laxans quasi depredationem aut quasi mamillam: vel sanans aut laxans sicut demon. ¶ Sem.) Nomẽ vel fama: siue ponẽs vel positus: aut ibi. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Lamech.) Pauper: vel humiliatus: aut percussus. ¶ Mathusalem.) Mortem suam misit: aut mortis sue arma: vel ex hebreo et syro mortem suam spolians: vel mortis spoliuz. ¶ Enoch.) Dedicatus: vel disciplinatus: aut morigeratus. ¶ Jareth.) Imperãs: vel descendẽs. Heb. Jared. ¶ Malalehel.) Laudans deum: vel illuminatio dei. ¶ Enos.) Homo vel vir: seu oblitus: aut desperatus. ¶ Seth.) Positus vel posuit. ¶ Adaz.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus. 4.

Jesus autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Capharnaum) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Sarepta.) Angustia bucelle vel panis: siue conflatio: vel conflatoriũ: aut angustie dilatatio vel persuasio. ¶ Sydonia.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nanus iudicij. ¶ Israel.) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Heliseus.) Dei salus: vel deus saluans. ¶ Naaman.) Pulcher: siue decorus: aut motum preparans. ¶ Syrus.) De syria que hebraice dicitur aram: et interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 5.

Factum est autem. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrãtis. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiuz. ¶ Johannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Galilea) Uolubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Hierusalẽ.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Leui.) Copulatus. 6.

Factum est autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiuz. ¶ Johãnes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendẽtis aquas. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno et codez partu nascitur. ¶ Alpheus.) Millessimus: vel doctus: aut dux. ¶ Zelotes.) Emulator. grecuz est. ¶ Judas.) Laudans: siue confitens. ¶ Scarioth) In greco scribitur iscarioth: et hebraice interpretatur vir occisiõis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticuz vel cibarium: aut nauis iudicij. 7.

Cum autẽ. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Naym.) Jocũditas: aut pulchritudo: vel commotio aut motus eoruz. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 8.

Et factum est. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Chusa.) In greco scribitur chuza: et hebraice interpretatur videns: vel prophetãs. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Susanna.) Liliũ vel rosa: aut letitia. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Geraseni) In greco gadareni: et hebraice interpretatur septi vel murati. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxuz: vel petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes) Domini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. 9.

Conuocatis autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxuz: vel petra. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamantini: siue spinosi: aut feces vel feculenti. 10.

Post hec autem. ¶ Sodoma.) Secretum eoruz: siue calx aut cementum eorum. ¶ Corozaim.) Secretum meum: vel hic est mysterium. ¶ Bethsaida.) Domus frugum: vel cibariorum: aut domus venatoruz vel insidiantium. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculuz: vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticum: vel cibarium: aut nauis iudicii. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho) Luna vel mẽsis: aut odor eius. ¶ Leuita.) Copulatus. ¶ Samaritanus.) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex: vel feculentus. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. 11.

Et factum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donuz: siue domini misericordia. ¶ Beelzebub) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Niniuite) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula. ¶ Salomõ) Pacificus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Abel) Uanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. 12.

Multis autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Gehenna) Uallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarũ: aut syriace infernus. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxuz siue petra. grecum est. 13.

Aderant autem. ¶ Galilei.) Uolubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Syloe.) Missus vel mittens: aut ramus: siue telum aut arma scilicet missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Sabbatuz.) Requies: siue cessatio. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jsaac) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta: idest vestigium. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: aut syriace draco ignitus. 14.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 15.

Erant autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. 16.

Dicebat autem. ¶ Mãmona.) Pecunia: vel diuitie: aut cupiditas. syrum est. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Johannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Lazarus.) Dei adiutorium: siue dei atriuz. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Moyses.) Attractus: vel assumptus: subaudi de aquis. 17.

Et ait. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Samaritanus) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex vel feculentus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Noe) Consolatio: vel requies. ¶ Loth.) Inuolutus: siue colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte. ¶ Sodoma.) Secretũ eorũ: siue calx aut cemẽtũ eorum. 18.

Dicebat autem. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Nazarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos: aut floridus: siue virgultuz. ¶ Dauid.) Dilectus. 19.

Et ingressus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Zacheus.) Purus: aut nitidus: vel syriace iustus: aut iustificatus. ¶ Jesus.) saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Hierosolyma.) Idẽ. ¶ Bethphage.) Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: aut domus ficuum. s. precoquarum. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. 20.

Et factũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Johãnes) Domini gratia: aut domini dõnuz: siue domini misericordia. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Saducei.) Justi vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Moyses) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Jsaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplãtator vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Dauid.) Dilectus. 21.

Respiciẽs autẽ. ¶ Gazophylacium) Ubi gaze. i. thesauri templi seruabãtur: ex persico et greco. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 22.

Appropinquabat autem. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Scharioth.) In greco scribitur ischarioth: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Johãnes.) Dñi gratia: siue domini donũ: aut dñi misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dñans cum deo. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galileus.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 23.

Et surgens. ¶ Pilatus.) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum q̃ ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Galileus.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyrenensis.) Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Joseph.) Augmentum vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 24.

Interp. Sabbatuz Jesus Galilea. Maria. Magdale. Joanna. Jacobus. Petrus. Hierusalez Emaus Cleophas Nazaren⁹ Israel. Christus Moyses. Symon. Hierosoly. Bethania.

Ma autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum aut planta: idest vestigium. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Emaus.) Timens consiliũ: vel matris aut gentis consilium: seu populus abiectus ¶ Cleophas.) In greco cleopas: et interpretatur gloria omnis: vel omnimoda gloria: grecum est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos siue floridus: aut virgultum. ¶ Israel) Preualens siue dominans cũz deo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs ¶ Symõ.) Audiens: vel obediens. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vl' consumatus. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini.

¶ Explicit euangelium secundum Lucam.

Incipit euangelium secundum Johannem.

¶ Capitulum primum.

Interp. Joannes Moyses. Jesus. Christus Judei. Hierosoly. Leuite. Helias. Esaias. Pharisei. Bethania. Jordanis. Israel. Rabbi. Andreas Symon. Petrus. Messias Johanna. Cephas. Galilea. Philipp⁹ Bethsaida Nathana. Joseph Nazaret. Israelita. Amen.

In principio. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Leuite.) Copulati. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel dom⁹ gratie domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demõstratio vel protectio iudicij: seu descẽsio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Israel.) Preualẽs: siue dominãs cum deo. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Messias.) Unctus. grece aũt dicitur christus. ¶ Johanna.) Ubi dicitur tu es symon filius iohanna in greco scribitur iona: ⁊ sic est i biblijs nostris antiquis: ⁊ hebraice interpretatur columba. ¶ Cephas.) Petrus. s. a petra. syrum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bethsaida.) Domus frugũ. vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Nathanael.) Donum dei. ¶ Joseph.) Augmentuz: vel profectus. ¶ Nazareth.) Sanctificata: aut separata: siue coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur custodita: aut florida: siue virgultum. ¶ Israelita.) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 2.

Interp. Chana. Galilea. Jesus. Judei. Architri. Capharna Pascha. Hierosoly. Hierosoly.

Et die tertia. ¶ Chana.) Zelus: vl' emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cãna idest arundo. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Architriclinus.) Princeps triclinij idest trium mensarum. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Pascha.) Trãsit⁹: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hierosolyme.) Idem. 3.

Interp. Pharisei. Nicodem⁹

Erat autez. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nicodem⁹.) Hebraice interpretatur innocens sanguis: grece vero victoria populi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Moyses.) Attractus vl' assũptus: subaudi de aquis. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donuz: aut domini misericordia. ¶ Enon.) Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium. ¶ Salim) Uulpes. p. n. aut pugilli siue pugni: vel semite. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 4.

Jesus. Rabbi. Amen. Israel. Moyses. Judea. Johannes Enon. Salim. Judei. Jordanis. Christus

Interp. Jesus. Pharisei Johannes Judea. Galilea Samaria. Sichar. Jacob. Joseph. Samarita Judeus. Judei. Samarita Hierosoly. Messias. Christus Rabbi. Galilei. Chana. Caphar.

Ut ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donuz: aut domini misericordia. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Sichar.) Conclusio: vel clausura: aut inebriatio: vel merces. Dicit autem beat⁹ Hieronym⁹ qd corrupte ponitur pro sichem: quod interpretatur humerus: siue portio: aut manicatio: vel matutinatio. sed in greco sichar inuenitur. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Augmentuz vel profectus. ¶ Samaritana.) Custos: vel adamantina: siue spinosa: aut fex: vel feculẽta. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Judei.) Idez p. n. ¶ Samaritani.) Custodes: vl' adamantini: siue spinosi: aut feces: vel feculẽti. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Messias.) Unctus. grece autẽ dicitur christus. ¶ Christus.) Unct⁹. grecũ est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilei) Uolubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Chana.) Zelus: vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut canna idest arundo. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cõsolationis: aut propitiatio penitentis. 5.

Interp. Judei. Jesus. Hierosoly. Probati. Bethsaida Sabbatuz Amen. Johannes Moyses.

Post hec. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Probatica.) Ouina: idest loc⁹ vbi pecora sacrificanda tenebantur. grecũ est. ¶ Bethsaida.) Domus effusionis: idest locus vbi aque pluuiales confluebãnt. in greco scribitur bethesda. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Jesus Galilea. Tiberiadis Pascha. Judei Philipp⁹ Andreas Symon. Petrus. Caphar. Rabbi. Amen. Manna. Moyses. Joseph. Christus. Diabolus. Judas. Schariot.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut cõfractio. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitẽtis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Manna.) Preparatio: aut quid. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Christus.) Unctus grecum est. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Judas) Laudatio siue cõfessio. ¶ Schariotes.) In greco scribitur iscariotes: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 7.

Interp. Jesus. Galilea. Judea. Judei. Scenophe Moyses. Sabbatuz Hierosoly. Dauid. Bethleez.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Scenophegia.) Festum tabernaculoꝝ. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Bethleem.) Domus panis: siue dom⁹ belli.

¶ Nicodemus.) Hebraice interpretatur innocens sanguis: grece vero victoria populi. ¶ Galileus). Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. 8.

IEsus autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Gazophylacium.) Ubi gaze idest thesauri templi seruabatur: ex persico et greco. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Amē.) Uere: siue fideliter. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecū est. ¶ Samaritanus.) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex vel feculentus. 9.

ET preteriēs. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabbi) Magister. ¶ Syloe.) Missus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Christus) Unctus grecum est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 10.

AMen amen. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Encenia.) Renouatio: vel dedicatio: idest festum pro renouatione vel dedicatione templi. grecum est. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel perfectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. 11.

ERat autem. ¶ Lazarus.) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Didymus) Geminus: vel gemellus: ille. s. qui cum alio vno et codē partu nascitur. grecum est. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Romani) Ualentes: aut robusti: vl' potētes. grecum est. ¶ Cayphas.) Inuestigator vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Ephrem) Frugifer: aut crescens. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. 12.

IEsus ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha.) Trāsitus: vel claudicatio. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domꝰ gratie domini. ¶ Lazarus) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Pisticum) Fidele. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Escariotis) In greco scribitur iscariotis: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio pfectā vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Osanna) Salua obsecro: vel salua nūc. ¶ Israel) Preualens siue dñans cū deo. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus: vel specla: aut siccitas. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Esaias) Salus domini. 13.

ANte diem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Schariotis.) In greco scribitur iscariotis: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecū est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Judei) Laudantes: siue cōfitentes. 14.

ET ait. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Paraclitus) Consolator: siue aduocatus. grecum ē. ¶ Judas) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Schariotis.) In greco scribitur iscariotis: et hebraice interpretat' vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 15.

EGo sum. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue aduocatus. grecum est. 16.

HEc locutus sum. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue aduocatus. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amē) Uere: siue fideliter. 17.

HEc locutus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 18.

HEc cum dixisset. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Cedron) Tristis: vel denigratus. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos: siue floridus aut virgultū. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Petrus) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Malchus) Rex vel regnum: aut consiliarius. ¶ Judei) Laudantes: siue confitētes. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut respondens. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Pilatus) Constringens vel constrictus. grecum est. ¶ Judeus) Laudās: siue cōfitens. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. 19.

TUnc ergo. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecum ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinū est. ¶ Gabatha) Eminens vel excelsum: grece vero dicitur lithostratos quod interpretatur lapidibus stratus: et erat locus vel stratum lapideum eminens. ¶ Parasceue) Preparatio. grecū est. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Golgotha.) Caluaria scilicet vbi sunt capita mortuorū. ¶ Nazarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatꝰ: si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos siue floridus: aut virgultum. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo dña maris. ¶ Cleophas) In greco cleopas: et interpretatur gloria omnis vel omnimoda gloria. grecum est. ¶ Magdalene.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph.) Augmentum vel profectus. ¶ Arimathia) Leo mortuus domino: aut lux mortis domini. ¶ Nicodemus) Hebraice interpretatur inocens sanguis. grece vero victoria populi. 20.

UNa autem. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Magdalane) Magnifica: aut magnificata: vel exaltata: aut turris. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabboni) Magister. syrum est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus idest ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Didymus) Geminꝰ vl' gemellus: ille scilicet qui cū alio vno et eodem partu nascitur. grecum est. 21.

Nicodemꝰ. Galileus. Interp. Jesus. Moyses. Gazophi. Judei. Abraam. Amen. Diabolus. Samarita. Interp. Jesus. Rabbi. Syloe. Pharisei. Sabbatum. Judei. Christus. Moyses. Interp. Amen. Judei. Encenia. Hierosoly. Salomon. Interp. Lazarus. Bethania. Maria. Martha. Jesus. Judea. Rabbi. Judei. Thomas. Didymus. Hierosoly. Christus. Pharisei. Romani. Cayphas. Ephrem. Pascha. Interp. Jesus. Pascha. Bethania. Lazarus. Martha. Maria. Pisticum. Judas. Escariotis. Judei. Hierosoly. Osanna. Israel. Syon. Philippꝰ. Bethsaida. Galilea. Andreas. Amen. Christus. Esaias. Interp. Pascha. Jesus. Diabolus.

Judas. Symon. Schario. Petrus. Amen. Sathanas. Judei. Interp. Thomas. Jesus. Philippꝰ. Amen. Paraclitꝰ. Judas. Scariot. Interp. Paraclitꝰ. Interp. Paraclitꝰ. Jesus. Amen. Interp. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Cedron. Judas. Pharisei. Nazarenꝰ. Symon. Petrus. Malchus. Judei. Annas. Cayphas. Pilatus. Judeus. Pascha. Barrabas. Interp. Pilatus. Jesus. Judei. Cesar. Gabatha. Parasce. Pascha. Golgotha. Nazarenꝰ. Maria. Cleophas. Magdale. Sabbatum. Joseph. Arimat. Nicodemꝰ. Interp. Sabbatum. Maria. Magdale. Symon. Petrus. Jesus. Rabboni. Judei. Thomas. Didymus.

Interp. Jesus. Tiberiadis. Symon. Petrus. Thomas. Didymus. Nathana. Chana. Galilea. Zebedeus. Johannes. Amen.

Postea.¶ Jesus.) Salvator.¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel umbilicus: aut confractio. ¶ Symō) Audiens: vel obediens.¶ Petrus) Saxuz: vel petra. grecum est.¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: z grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus.s. ille qui cum alio uno z eodem partu nascitur.¶ Didymus.) Geminus: vel gemellus: ille.s. qui cuz alio uno z eodem partu nascitur. grecum est.¶ Nathanael.) Donuz dei.¶ Chana.) Zelus vel emulatio: sive possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cāna.i. arūdo. ¶ Galilea) Volubilis: sive volutabilis: aut rota.¶ Zebedeus) Dos: sive dotatus: aut fluxus vehemens.¶ Johannes.) Domini gratia: sive domini donum: aut dñi misericordia.¶ Amen) Vere: sive fideliter.

¶ Explicit euangelium secundum Johannem.

Incipit epistola beati Pauli apostoli ad romanos.

¶ Capi. primum.

Interp. Paulus. Jesus. Christus. David. Roma. Greci. Judeus. Amen.

Paulus ¶ Paulus) Os tube: sive mirabilis: aut latine minimus.s. apostoloruz: z ideo maximus qz minimus.¶ Jesus) Salvator.¶ Christus) Unctus. grecū est.¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ David) Dilect⁹.¶ Roma) Valēs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecum est.¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est.¶ Judeus) Laudans: sive confitens.¶ Amen) Vere: sive fideliter. 2.

Interp. Judeus. Grecus. Jesus. Christus.

Propter quod.¶ Judeus.) Laudans: sive confitens.¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecū est. ¶ Jesus) Salvator.¶ Christus) Unctus. grecū ē. 3.

Interp. Judeus. Judei. Greci. Jesus. Christus.

Quid ergo.¶ Judeus) Laudans: sive confitens. ¶ Judei.) Laudantes: sive cōfitentes.¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est.¶ Jesus.) Salvator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 4.

Interp. Abraam. David. Sara. Jesus. Christus.

Quid ergo.¶ Abraaz) Pater multitudinis.¶ David) Dilectus.¶ Sara) Dña vel princeps.¶ Jesus.) Salvator.¶ Christus.) Unctus. grecuz est. 5.

Justificati ergo.¶ Jesus.) Salvator.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Adam.) Homo: sive terrenus: aut ruffus: vel sanguineus.¶ Moyses.) Attract⁹: vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Christus. Jesus.

Quid ergo.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Salvator. 7.

An ignoratis.¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus.) Salvator. 8.

Interp. Abba.

Nihil ergo.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Salvator.¶ Abba) Pater. syrum est. 9.

Interp. Christus. Israelite. Amen. Israel. Abraam. Sara. Rebecca. Jacob. Esau. Moyses. Pharao. Judei. Osee. Esaias. Sabbaoth. Sodoma.

Veritatem dico.¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Israelite.) De israel: quod interpretatur: prevalens sive dominans cum deo.¶ Amen) Vere sive fideliter.¶ Israel.) Prevalens sive dominans cum deo. ¶ Abraā) Pater mltitudinis.¶ Isaac) Risus.¶ Sara) Domina vel princeps.¶ Rebecca) Saginata: sive impinguata: aut contentio obtusa: vel contentio impedita.¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Esau) Faciens: vel operās: aut tinea eius.¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis.¶ Pharao) Dissipans: sive discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans.¶ Judei) Laudantes: sive cōfitentes.¶ Osee) Salvator: aut salus.¶ Esaias) Salus domini.¶ Sabbaoth) Exercitus.p.n. sive militie: aut fortitudines.¶ Sodoma) Secretum eorum: sive calx aut cementum eorum.¶ Gomorra.) Populus rebellis: aut populus timens: sive manipulus: vel servitus: aut syriace lana.¶ Syon) Acervus: aut tumulus: vel specula: aut siccitas. 10.

Interp. Christus. Moyses. Jesus. Judeus. Grecus.

Fratres.¶ Christus.) Unctus. grecū est.¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Salvator.¶ Judeus.) Laudans: sive confitens.¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecuz est.¶ Esaias) Salus domini.¶ Israel) Prevalens sive dominans cum deo. 11.

Interp. Israelita. Abraam. Beniamin. Elias. Israel.

Dico ergo.¶ Israelita) De israel: quod interpretatur prevalens sive dominans cum deo.¶ Abraā) Pater multitudinis.¶ Beniamin.) Filius dextere. ¶ Elias) Deus dominus: aut fortis dominus.¶ Israel.) Prevalens sive dominans cuz deo.¶ Baal.) Idolum: aut dominans: vel subijciens: aut possidens.¶ David) Dilectus.¶ Syon) Acervus aut tumulus: vel specula: aut siccitas.¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Amen) Vere: sive fideliter. 12.

Interp. Baal. David. Syon. Jacob. Amen.

Obsecro itaqz.¶ Christus.) Unctus. grecū est. 13.

Interp. Christus.

Omnis anima.¶ Jesus.) Salvator.¶ Christus) Unctus. grecum est. 14.

Interp. Jesus.

Infirmum autem.¶ Christus) Unctus. grecum ē. ¶ Jesus.) Salvator. 15.

Interp. Christus. Jesus. Esaias. Jesse. Hierusalē. Illyricus. Hispania. Macedo. Achaia. Judea. Amen.

Debemus autem.¶ Christus.) Unctus. grecum ē. ¶ Jesus) Salvator.¶ Esaias) Salus dñi.¶ Jesse) Ens: sive existens: aut munus vel oblatio.¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: sive timor perfectus vel consumatus.¶ Illyricuz) Exhilaratio: sive letificatio. grecum est.¶ Hispania.) Rara idest preciosa. grecum est.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecum est.¶ Achaia.) Dolor: sive tristitia. grecum est.¶ Judea.) Laudatio: sive cōfessio.¶ Amen) Vere: sive fideliter. 16.

Interp. Pheben. Cenchris. Prisca. Aquila. Christus. Jesus. Asia. Maria. Androni. Julia. Apostoli. Ampliat⁹. Urbanus. Stachius. Aristobo. Herodion. Narcisus. Triphena. Triphosa. Persida. Ruffus. Asyncret⁹. Phlegon. Patroba. Herman. Philolo. Julia. Nereus. Olipiadez. Sathanas. Timothe⁹. Lucius. Jason. Sosipater. Tertius. Cai⁹. Erastus. Quartus. Amen.

Commendo autez.¶ Pheben.) Lucida vel pura. grecum est.¶ Cenchris.) Milium: genus leguminis. grecuz est.¶ Prisca.) In greco priscilla: z interpretatur antiqua: est enim diminutivum de prisca. latinū ē. ¶ Aquila.) Latinum est.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Jesus.) Salvator.¶ Ephenetus.) Laudabilis. grecum est.¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecum est. tamen pro asia in hoc loco in greco ponitur achaia: quod interpretatur dolor: sive tristitia.¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: sive doctrix vel magistra maris: aut ex syro z hebreo domina maris. ¶ Andronicus.) Vir victoriosus. grecuz est.¶ Julia) In greco iunia a iunone idest dñatrice.¶ Apostoli.) Missi. grecum est.¶ Ampliatus.) Latinuz est: a verbo amplio amplias.¶ Urbanus) Latinum est.¶ Stachius) Spica. grecum est.¶ Appelles) Expellens: vel abigens. grecum est.¶ Aristobolus.) Optimus consultor: vel optimum consilium: grecuz est.¶ Herodion.) Junonis vel dominatricis cantilena. grecuz est.¶ Narcisus.) Stupefactus: vel negligens. grecum est.¶ Triphena) Delitiosa vel delicata. grecum est.¶ Triphosa.) Idem. grecum est.¶ Persida.) Frangens: sive dividens: aut ungula: vel griphus.¶ Ruffus) Latinū ē. ¶ Asyncretus.) In greco asyncritus: z interpretatur incomparabilis. grecum est.¶ Phlegon.) Comburens vel ardens. grecum est.¶ Hermes) Mercurius: aut lucrum: vel refugium. grecum est.¶ Patroba) Paternalis. grecum est.¶ Herman) Sustentaculum: vel inauris. grecum est.¶ Philologus) Amator litterarum: vel amator verbi. grecum est.¶ Julia.) Lanuginosa. grecū est.¶ Nereus.) Lucerna: vel novale: grece vero magn⁹ interpretatur.¶ Olimpiadem.) In greco olimpam: z interpretatur celestis. grecum est.¶ Sathanas.) Contrarius: sive adversarius.¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est.¶ Lucius.) A luce. latinum est.¶ Jason) Sanans vel medicans. grecum est.¶ Sosipater) Salvans patrem: vel salus patris. grecum est.¶ Tertius) Latinum est.¶ Caius) Latinum est: z interpretatur dominus ex lingua latina prisca.¶ Erastus.) Amabilis. grecum est.¶ Quartus.) Latinum est.¶ Amen) Vere: sive fideliter.

¶ Explicit Epistola ad Romanos.

Incipit epistola prima ad corinthios.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostol⁹. Jesus. Christus. Sosthenes. Cloes. Appollo. Cephas. Crispus. Gai⁹.

Paulus vocatus.¶ Paulus.) Os tube: sive mirabilis: aut latine minim⁹.s. apostolorū: z ideo maxim⁹ quia minim⁹.¶ Apostol⁹) Miss⁹. grecū ē.¶ Jes⁹) Salvator.¶ Christ⁹) Unct⁹ grecū ē.¶ Sosthenes) Salvator potēs vel robustus. grecuz est.¶ Cloes) Viridis: aut graminea. grecuz est.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecuz est.¶ Cephas.) Petrus.s. a petra. syruz ē. ¶ Crispus) Latinum est.¶ Gai⁹) Latinum est: z interpretatur domin⁹ ex lingua latina prisca, grece vero terrenum aut glorantem significat.¶ Stephana) Corona vel coronata. grecum est.¶ Judei.) Laudantes: sive confitentes.¶ Greci) Robusti: vel fortes. grecum ē. 2.

Interp. Stephana. Greci.

Interp. Christus. Jesus.

Et ego.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Jesus) Salvator. 3

Interp. Paulus. Apollo. Cephas.

Et ego.¶ Christus) Unctus. grecuz est.¶ Paulus) Os tube: sive mirabilis: aut latine minimus .s. apostoloruz: z ideo maximus quia minimus.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est.¶ Jesus) Salvator.¶ Cephas) Petrus.s. a petra. syrū ē. 4.

Interp. Christus. Apollo. Apostoli. Timothe.

Si enos.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est.¶ Apostoli) Missi. grecum est.¶ Jesus) Salvator.¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. 5.

Interp. Sathanas. Pascha.

Omnino.¶ Jesus) Salvator.¶ Christus.) Unct⁹. grecum est.¶ Sathanas) Contrarius: sive adversarius ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. 6.

Audet aliquis.¶ Jesus) Salvator.¶ Christus) Unct⁹. grecum est. 7.

Interp. Apostolus. Christus. Jesus. Cephas. Barnabas. Moyses. Judei. Judeus.

De quibus:¶ Sathanas) Contrarius: sive adversarius.¶ Christus) Unctus. grecum est. 8.

De his autem.¶ Jesus.) Salvator.¶ Christus) Unctus. grecum est. 9

Non sum liber.¶ Apostolus) Missus. grecuz est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est.¶ Jesus) Salvator.¶ Cephas) Petus.s. a petra. syrum est.¶ Barnabas) Fili⁹ prophete: vel filius cōsolationis.¶ Moyses) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis.¶ Judei) Laudantes: sive confitentes.¶ Judeus) Laudās sive cōfitens. 10.

Interp. Moyses. Christus. Israel. Judei.

Nolo.n.¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis.¶ Christus.) Unctus. grecum est ¶ Israel) Prevalens: sive dominās cū deo.¶ Judei) Laudantes: sive confitentes. 11.

Interp. Christus. Jesus.

Imitatores.¶ Christus) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Salvator. 12.

Interp. Jesus. Christus. Judei. Apostolus.

De spiritalibus.¶ Jesus.) Salvator.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Judei.) Laudantes: sive confitentes.¶ Apostolus) Missus. grecum est 14.

Sectamini.¶ Amen) Vere: sive fideliter.¶ Apocalypsis) Revelatio. grecum est. 15.

Interp. Christus. Cephas. Jacobus. Apostolus. Adam. Jesus. Ephesus.

Notum autem.¶ Christus.) Unctus. grecum est ¶ Cephas) Petrus.s. a petra. syrum est.¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Apostolus) Missus. grecum est.¶ Adaz) Homo: sive terrenus: aut ruffus. vel sāguineus.¶ Jesus) Salvator.¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecū ē. 16

Interp. Galatia. Sabbatuz. Hierusalē. Macedo. Ephesus. Pentecos. Timothe. Apollo. Stephana. Fortunat⁹. Achaicus. Achaia. Asia. Aquila. Prisca. Paulus. Jesus. Christus. Marana. Amen.

De collectis.¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est.¶ Sabbatum.) Requies: sive cessatio. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: sive timor perfectus vel consumatus.¶ Macedonia.) Excelsa. vel eminens. grecum est.¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est.¶ Pentecoste) Quinquagessima. grecuz est.¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est.¶ Apollo.) Perdens: vel destruens. grecuz est.¶ Stephana.) Corona vel coronata. grecum est.¶ Fortunatus) Latinum est.¶ Achaicus) Dolens vel tristis. grecum est.¶ Achaia) Dolor: vel tristitia. grecum est.¶ Asia.) Limosa: vel cenosa. grecuz est.¶ Aquila.) Latinū est. ¶ Prisca.) Latinum est.i. antiqua.¶ Paulus) Os tube: sive mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorum: z ideo maximus qz minim⁹.¶ Jesus) Salvator.¶ Christus) Unctus. grecum est.¶ Maranatha.) Dominus noster venit. syruz ē.¶ Amen) Vere sive fideliter.

¶ Explicit epistola prima ad Corinthios.

Incipit epistola secunda ad corinthios.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus. Christus. Jesus. Timothe⁹.

Paulus apostolus.¶ Paulus) Os tube: sive mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: z ideo maxim⁹ quia minimus.¶ Apostolus.) Missus. grecum est ¶ Christ⁹) Unctus. grecum est.¶ Jesus) Salvator.¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deū: aut preciosus deo. grecū est.¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamē-tum. grecuz est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecū est. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecuz ē.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecū ē.¶ Judea.) Laudatio sive cōfessio.¶ Sylvanus) Latinū est a sylva.¶ Amen) Vere sive fideliter. 2.

Interp. Corinthus. Achaia. Asia. Macedo. Judea. Sylvanus. Amen.

Interp. Titus. Macedo.

Statui autē.¶ Christus) Unctus. grecū est.¶ Sathanas.) Contrarius sive adversarius.¶ Troadē) Perforata. grecum est.¶ Titus.) Honorabilis. grecū est.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecū ē.¶ Jesus) Salvator. 3.

Interp. Christus. Moyses.

Incipimus.¶ Christus.) Unct⁹. grecū est.¶ Israel) Prevalens sive dominans cum deo.¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 4.

Interp. Christus. Jesus.

Deo habentes.¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Salvator. 5.

Scimus enim.¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

Interp. Christus.

Interp. Corinthii. Christus. Belial.

Adiuvantes.¶ Corinthii) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Belial) Perversus: vel absqz iugo: sive non ascēdens. 7.

Has ergo.¶ Macedonia) Excelsa vel eminēs. grecum est.¶ Titus) Honorabilis. grecum est. 8

Interp. Macedo. Titus.

Notam autez.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecum est.¶ Titus) Honorabilis. grecū ē.¶ Jesus) Salvator.¶ Christus.) Unctus. grecum est.¶ Apostoli) Missi. grecum est. 9.

Interp. Macedo. Titus. Jesus. Christus. Apostoli.

Nam de ministerio.¶ Macedones.) Excelsi vel eminentes. grecuz est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecum est.¶ Christus) Unctus. grecum est. 10.

Ipse autem.¶ Paulus) Os tube: sive mirabilis: aut latine minimus.s. apostoloruz: z ideo maximus qz minimus.¶ Christus) Unctus. grecum est. 11.

Interp. Paulus. Christus.

Interp. Christus. Eua. Jesus. Apostoli. Macedo. Achaia. Apostolus. Sathanas. Hebrei. Israelite. Abraam. Judei. Damascus. Aretha. Damasce.

Utinam.¶ Christus.) Unctus. grecū est.¶ Eua) Vita: vel vivens.¶ Jesus) Salvator.¶ Apostoli) Missi. grecum est.¶ Macedonia) Excelsa vel eminens. grecum est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecuz est.¶ Apostolus) Missus. grecum est.¶ Sathanas.) Contrarius: sive adversarius.¶ Hebrei) Transeūtes: sive irati: aut pregnantes: vel syriace frumenta.¶ Israelite) De israel quod interpretatur prevalens sive dominans cum deo.¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Judei) Laudantes sive confitentes.¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculuz: sive sanguis femoris vel incendij aut procuratoris.¶ Aretha) Virtuosus: aut placidus. grecum est.¶ Damasceni) Sāguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut sanguis femoruz vel incendiorum aut procuratorum. 12.

Si gloriari.¶ Christus.) Unctus. grecuz est.¶ Sathanas.) Contrarius: sive adversarius.¶ Apostoli) Missi. grecum est.¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. 13.

Interp. Christus. Jesus.

Ecce tertio.¶ Christus) Unctus. grecuz est.¶ Jesus) Salvator.¶ Amen.) Vere: sive fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Corinthios.

Incipit epistola ad galatas. ca. primū.

Interp. Paulus. Apostolus. Jesus. Christus. Galatia. Amen. Judaism⁹. Hierosoly. Apostoli. Arabia. Damascus. Petrus. Jacobus. Syria.

Paulus apostolus.¶ Paulus) Os tube: sive mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorum: z ideo maximus qz minimus.¶ Apostolus) Missus. grecum est.¶ Jesus) Salvator.¶ Christus.) Unctus. grecuz ē. ¶ Galatia) Lactans vel lactea. grecum est.¶ Amen.) Vere: sive fideliter.¶ Judaismus.) Laudatio: sive confessio.¶ Hierosolyma) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: sive timor perfectus vel consumatus. ¶ Apostoli) Missi. grecuz est.¶ Arabia) Vespera: aut vespertina: vel fideiussio: sive suavitas: aut cornus vel cornina: seu desertuz: aut salix: vel commixta.¶ Damascus) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculum: seu sanguis femoris vel incendij aut procuratoris.¶ Petr⁹) Saxum: sive petra. grecum est.¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Syria.) Hebraice dicitur araz: z interpretatur excelsa vel subli

Cilicia. Judea. Interp̃. Hierosoly. Barnabas Titus. Jesus. Petrus. Jacobus. Cephas. Joannes. Antiochia Judei. Judeus.

mis: aut decipiẽs: siue maledictio eorũ. ¶ Cilicia) Uoluens: vel reuoluta. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. 2.

DEinde post. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vl' consumatus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Tit⁹.) Honorabilis. grecũ ē. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petr⁹) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneũ: aut planta idest vestigiũ. ¶ Cephas) Petrus scilicet a petra. syrum est. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia ¶ Antiochia) Pro vehiculo vl' curru. s. loco currus: siue contra vehiculuz vel currum. grecuz est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens. 3.

Interp̃. Galate. Christus. Jesus Abraam. Judeus Grecus.

O Insensati. ¶ Galate) Lactantes: vel lactei. grecuz est. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Grecus.) Robustus: vl' fortis. grecum est. 4.

Interp̃. Abba. Christus Jesus Abraam. Syna. Arabia. Agar. Hierusalẽ. Ysaac.

DIco autem. ¶ Abba) Pater. syrum est. ¶ Christus) Unct⁹. grecũ ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Syna.) Rubus: vel synace inimicicia. ¶ Arabia.) Uespera: aut vespertina: vl' fideiussio: siue suauitas: aut coruus vel cornina: seu desertum: aut salix: vel commixta. ¶ Agar.) Aduena: siue peregrina: aut ruminans: vel timens. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Ysaac) Risus. 5.

Interp̃. Christus Jesus Israel. Amen.

STate. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet appostolorum: ⁊ ideo maxim⁹ quia minimus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 6.

SI spiritu. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens: siue dominans cũ deo. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad galatas.

Incipit epistola ad Ephesios. ca. j.

Interp̃. Paulus Apostolus Jesus Christus Ephesus

PAulus apostolus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minim⁹. ¶ Apostolus.) Missus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est. 2.

Interp̃. Christus Jesus. Israel. Apostoli.

ET vos. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. 3.

Interp̃. Paulus. Christus Jesus. Apostoli Amen.

HUius rei gratia. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: et ideo maximus quia minim⁹. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi. grecũ est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 4.

Interp̃. Christus Apostoli. Jesus. Diabolus

OBsecro itaq;. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: vel accusator. grecum est. 5.

EStote ergo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

Interp̃. Christus Diabolus. Thitichus Jesus. Amen.

FIlij obedite. ¶ Christus) Unctus. grecũ ē. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Tithicus.) In greco tichychus: ⁊ interpretatur casualis vel contingẽs. grecũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Ephesios.

Incipit epistola ad Philippenses.

¶ Capitulum primum.

Interp̃. Paulus. Timothe⁹ Jesus. Christus Philippis

PAulus et. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deuz: aut preciosus deo. grecuz est ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecum est. 2.

Interp̃. Christus Jesus. Timothe⁹ Epaphro. Apostolus

SI qua ergo. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus.) Honor dei: siue honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Epaphroditus) Uenustus: siue iocundus: grecũ est. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. 3.

Interp̃. Christus. Jesus. Israel. Beniamin Hebreus

DE cetero. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Beniamin) Filius dextre. ¶ Hebreus.) Trãsiẽs: siue iratus: aut pregnãs: vl' syriace frumẽtũ. ¶ Hebrei) Idẽ. p. n. ¶ Phariseus) Diuis⁹. 4.

Interp̃. Eucodia. Synticen. Clemens. Christus. Jesus. Philippẽ Macedo. Thessalo. Epaphro. Amen. Cesar.

ITaq; fratres. ¶ Euchodia.) In greco Euodia: et interpretatur bonus odor: vel bene olens. grecum est. ¶ Synticen.) Colloquẽs: vel confabulãs. grecum est. ¶ Clemens.) Latinum est: significatq; mitem vel modestum. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Philippenses.) Bellicosi: siue amatores equorum. grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa: vel eminens. grecuz est. ¶ Thessalonica) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecũ ē. ¶ Epaphroditus) Uenustus: siue iocũdus. grecũ est. ¶ Amẽ) Uere: siue fideliter. ¶ Cesar) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est.

¶ Explicit epistola ad Philippenses.

Incipit epistola ad Colossenses. ca. j.

Interp̃. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timothe⁹ Colossis. Epaphras

PAulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ⁊ ideo maxim⁹ q2 minimus. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus.) honor dei: siue honorans deũ: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Colossis) Punitio: vel supplicium. grecũ ē. ¶ Epaphras) Spumans. grecũ ē. 2.

Interp̃. Laodicia. Jesus. Christus Neomenia Sabbatuz

UOlo. n. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecuz ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Neomenia.) Nouilunium. grecũ est. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. 3.

IGitur. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Judei) Laudãtes: siue cõfitẽtes. ¶ Jesus) Saluator. 4

Interp̃. Christus Titichus. Onesim⁹. Aristar. Marcus Barnabas Jesus. Justus. Epaphras Laodicia. Jerapolis Lucas. Demas Nimpha. Laodicen. Archipp⁹. Paulus Amen.

DOmini. ¶ Christus) Unct⁹. grecũ ē. ¶ Titich⁹) In greco tichychus: ⁊ interpretatur casualis vl' cõtingens. grecum est. ¶ Onesimus.) Utilis. grecum est. ¶ Aristarchus) Optimus princeps. grecũ est. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Justus) Latinum est. ¶ Epaphras) Spumans. grecũ est. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecum est ¶ Jerapolis.) Sacra ciuitas. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Demas) Popularis vel plebeius: aut pinguis. grecũ est ¶ Nimpha.) Sponsa. grecum est. ¶ Laodicenses) Populi iusti. grecũ est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorum. grecuz ē ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Colossenses.

Incipit epistola prima ad thessalonicenses.

¶ Capitulum primum.

Interp̃. Paulus. Sylnanus Timothe⁹ Thessalo Jesus. Christus Macedo Achaia

PAulus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Syluanus) Latinum est a sylua. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorãs deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Thessalonicenses) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecũ ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa: vel eminens. grecum est. ¶ Achaia) Dolor: vel tristitia. grecum est. 2.

Interp̃. Philippis Christus

NAm et ipsi. ¶ Philippis) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecũ

Apostoli. Jesus. Judei. Paulus. Sathanas

est. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. 3.

Interp. Athene. Timotheꝰ Christus Jesus. Amen.

Propter quod. ¶ Athene) Sine cumulo: vel ab athena idest minerua mineruales. grecũ est. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 4.

De cetero. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Macedõia) Excelsa: vel eminens. grecũ est. ¶ Christus) Unctꝰ. grecum est. 5.

Interp. Jesus. Christus Amen.

De tpibus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola prima ad Thessalonicenses.

Incipit epistola secũda ad Thessalonicenses

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Syluanus Timotheꝰ Thessalo. Jesus Christus

Paulus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ .s. apostolorũ: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Syluanus.) Latinum est a sylua. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Thessalonicenses) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ẽ. 2.

Interp. Jesus Christus Sathanas

Rogamus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 3.

Interp. Christus Jesus. Paulus Amen.

De cetero. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Paulus.) Os tube. siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: ⁊ ideo maximꝰ quia minimus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Thessalonicẽses.

Incipit epistola prima ad Timotheum.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timotheꝰ Ephesus. Macedo. Amen. Hymeneꝰ. Alexander Sathanas

Paulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimꝰ. ¶ Apostolus.) Missus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. ¶ Macedonia.) Excelsa: vel eminens. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Hymeneus) Carmen nuptiale. grecuꝫ est. ¶ Alexander.) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. 2.

Interp. Christus. Apostolus Adam. Eua.

Obsecro. ¶ Christus) Unctus: grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Adam) Homo: siue terrenus: aut rufus: vel sanguineus. ¶ Eua) Uiua: vel viuens. 3.

Interp. Diabolus. Christus Jesus. Timotheꝰ

Fidelis sermo. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Christꝰ) Unctus. grecuꝫ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Timotheꝰ) Honor dei: siue honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. 4.

Interp. Christus Sathanas Jesus

Spiritus autem. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 5.

Simoꝛum. ¶ Christus.) Unctus. grecuꝫ est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus) Saluator. 6.

Interp. Jesus. Christus Diabolus. Pontius. Pilatus. Amen. Timotheꝰ

Quicunqꝫ. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecuꝫ est. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecuꝫ est. ¶ Pontius) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Amẽ) Uere: siue fideliter. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est.

¶ Explicit epistola prima ad Timotheum.

Incipit epistola secunda ad Timotheuꝫ.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timotheꝰ Loide. Eunice. Asia. Philetus. Hermoge. Onesipho Roma. Ephesus.

Paulus apostolus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: ⁊ ideo maximꝰ quia minimus. ¶ Apostolus) Missus. grecuꝫ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Loide.) Melior. grecuꝫ est. ¶ Eunice) Bona victoria. grecum est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Philetus) In greco fygellus: ⁊ interpretatur fugitiuus. grecum est. ¶ Hermogenes) Mercurio genitus: aut lucri generatio: vel refugium generatiõis. grecum est. ¶ Onesiphorus.) Utilitatem afferens. grecum est. ¶ Roma.) Ualens vel valentia: aut potens: vel robusta. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. 2.

Interp. Christus Jesus. Dauid. Hymeneꝰ. Philetus

Tu ergo. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Hymeneus) Carmen nuptiale. grecum est. ¶ Philetus.) Amabilis. grecum est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecum est. 3.

Interp. Jannes. Mambres Moyses. Antiochia Iconium. Lystris. Christus. Jesus.

Hec autem. ¶ Jannes) In greco iannes cum duplici .n. ⁊ hebraice interpretatur respondens: vel incipiẽs loqui: aut afflictus: vel humiliatus: aut pauper. ¶ Mambres) Rebellis: aut amarus: vel commutans: aut permutans: sꝫ in greco scribitur iambres: ⁊ hebraice potest interpretari mare cum egestate vel paupertate. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru .s. loco currus: siue contra vehiculum vel currum. grecum ẽ. ¶ Iconium) Ueniens. grecum est. ¶ Lystris) Dissoluentes. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 4.

Interp. Jesus. Christus. Demas Thessalo. Crescens. Galatia. Titus. Dalmatia. Lucas. Marcus Titichus. Ephesus. Troade Carpum. Alexander Amen. Prisca. Aquila. Onesipho Erastus. Corinthus Trophimꝰ Miletum. Eubolus. Pudens Linus. Claudia. Amen.

Testificor. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Demas) Popularis: vel plebeius: aut pinguis. grecum est. ¶ Thessalonica) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecum est. ¶ Crescens.) Latinũ est a crescẽdo. ¶ Galatia) Lactans vel lactea. grecum est. ¶ Titus) Honorabilis. grecuꝫ est. ¶ Dalmatia) Lampas frustratoria: aut fulgur vanitatis. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Marcus) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Titichus.) In greco tychicus: ⁊ interpretatur casualis: vel contingens. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. ¶ Troade) Perforata. grecum est. ¶ Carpum) Fructus vel fructuosus. grecum est. ¶ Alexander) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimꝰ. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Prisca.) In greco priscilla: ⁊ est diminutiuuꝫ huius nominis prisca: quod interpretatur antiqua. latinuꝫ est. ¶ Aquila) Latinum est. ¶ Onesiphorus) Utilitatem afferẽs. grecum est. ¶ Erastus.) Amabilis. grecum est. ¶ Corinthus) Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. grecuꝫ est. ¶ Trophimus) Nutritus: siue educatus. grecum ẽ. ¶ Miletum.) Rubra: vel coccinea. grecum est. ¶ Eubolus.) Prudens: aut beneconsulens. grecuꝫ ẽ. ¶ Pudens.) Latinum est. ¶ Linus) Rete vel retiaculum. grecum est. ¶ Claudia) Latinum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Timotheũ.

Incipit epistola ad tituꝫ. ca. i.

Interp. Paulus Apostolus Jesus. Christus Titus. Creta. Cretenses.

Paulꝰ seruꝰ. ¶ Paulꝰ) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Apostolus.) Missus. grecuꝫ ẽ. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecuꝫ est. ¶ Creta.) Carnea: vel carnalis. grecũ ẽ. ¶ Cretenses) carnei: vel carnales. grecum est. 2.

Interp. Jesus Christus

Tu autem. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctꝰ. grecũ ẽ. 3.

Interp. Jesus. Christus Artheman

Hymone illos. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus grecum est. ¶ Artheman.) Integer: vel i

columis: aut venustus. grecu3 est. ¶ Titichus.) In greco tychicus: et interpretatur casualis: vel contingēs. grecum est. ¶ Nicopolis.) Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas. grecum est. ¶ Zena.) Viuens. grecu3 est. ¶ Apollo.) Perdens: vel destruens. grecu3 est. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Titum.

Incipit epistola ad Philemonem. ca.j.

Paulus vinctus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹ .s. apostolorū: et ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Vnct⁹. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorās deum: aut preciosus deo. grecum ē. ¶ Philemon.) Deosculans. grecū est. ¶ Appia.) Producens vel pulullans. grecum est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorū. grecū est. ¶ Onesimus.) Utilis. grecū est. ¶ Epaphras.) Spumans. grecum est. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Aristarchus) Optimus princeps. grecu3 est. ¶ Demas.) Popularis vel plebeius: aut pinguis. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Amē) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad philemonem.

Incipit epistola ad Hebreos. ca.j.

Multifarie multisq3 modis. 2.

Propterea. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator siue calumpniator: aut accusator. grecū est. ¶ Abraam) Pater multitudinis. 3.

Unde fratres. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attract⁹ vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. 4.

Timeamus ergo. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Sabbatisinus) Requies: siue cessatio. 5.

Omnis nāq3. ¶ Aarō.) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. 6.

Quapropter. ¶ Christus.) Unctus. grecum ē. ¶ Abraa3.) Pater multitudinis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. 7.

Hic enim. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. ¶ Salem) Pax. ¶ Abraa3) Pater multitudinis. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 8.

Capitulum autem. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualēs siue dñans cu3 deo. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. 9.

Habuit quidem. ¶ Manna.) Preparatio: aut qd. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docēs siue concipiens. ¶ Cherubim.) Quasi magistri: vel quasi multiplicantes: aut quasi pugnantes: vel cognitionem aut scientiam multiplicantes. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Saluator. 10.

Abraam. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 11.

Est autem. ¶ Abel.) Vanitas: vel anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Cayn.) Possessio: vel possessus. ¶ Enoch) Dedicatus: vel disciplinatus: aut mongeratus. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Abraā.) Pater multitudinis. ¶ Isaac) Risus. ¶ Jacob.) Supplātator: vel calcaneū: aut planta idest vestigiu3. ¶ Sara.) Domina: vel princeps. ¶ Esau.) Faciens vel operās: aut tinea eius. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Israel) Preualens siue dominans cu3 deo. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans. ¶ Egyptij.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Egypt⁹.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hiericho.) Luna vel mensis: aut odor eius. ¶ Raab) Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Gedeon) Conterēs vel confringens: aut ex syro et hebreo abscisio iniquitatis. ¶ Barach.) Fulgur: siue in vanu3 aut in vacuum. ¶ Samson) Sol eius: aut nominis iteratio vel secundatio aut mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel syriace seruiciū aut ministeriū eius. ¶ Jepte.) Aperiens. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 12.

Ideoq3 et nos. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Esau.) Faciens: vel operans: aut tinea eius. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Syon.) Aceruus: aut tumulus vel specula: aut siccitas. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Abel) Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. 13.

Charitas. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Italia) Ab italo rege dicta ē: vel ab italis idest vitulis: eo quod illa regio vitulis abūdat. latinum est.

¶ Explicit epistola ad hebreos.

Incipit liber actuum Apostolorum. ca.j.

Primum quidem. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi grecum est. ¶ hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.

¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ hierusalem) Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex ei⁹. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ hierosolyma.) Idē qd hierusalem supra. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Andreas) Virilis vel fortissimus. grecū est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecū est. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: qd interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendentis aqs. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Alpheus.) Millesimus: vel doctus: aut dux. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Zelotes.) Emulator. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Acheldemach) Ager sanguinis. syrum ē. scribi debet acheldema. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel cōuersionis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Iust⁹.) Latinum est. ¶ Matthias.) Donum dñi. 2.

Et cum. ¶ hierusalem.) Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotātes. ¶ Parthi.) Lingua scythica dicuntur fugaces: vel exules. ¶ Medi.) Mensurantes: siue abundantes: aut induti. ¶ Elamite) Adolescētes: siue occulti: aut secla. ¶ Mesopotamia.) Regio est sic appellata eo qd duob⁹ fluuiis eufrate .s. ambiatur et tygri: mesos .n. medius: potamos vero fluuius interptatur. grecū ē. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Cappadocia) In hebreo dr captor: et interptatur spherula: siue pomū: aut vola vel palma turturis vel exploratoris. ¶ Pōtus.) Mare. grecū est. ¶ Asia)

Limosa vel cenosa. grecū est. ¶ Phrigia) Sicca: vel ardēs. grecū est. ¶ Pāphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecū est. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulatiōes. ¶ Lybia.) Hebraice dr phut: et interptatur aphrica: aut syriace crassa: vel pinguis. ¶ Cirene.) Parietes: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Romani.) Valentes: aut potentes: vel robusti. grecū est. ¶ Proselyti) Aduene: siue peregrini. grecū est. ¶ Cretes.) Carnei: siue carnales. grecū est. ¶ Arabes) Vespertini: aut fidei missores: siue suaues: aut campestres: vel commixti: aut salices: vel mixtiones. ¶ Petrus.) Saxu3: vel petra. grecū est. ¶ Johel.) Volēs: siue incipiēs: aut iurās. ¶ Israelite.) De israel qd interpretatur preualēs siue dñans cū deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronat⁹: si aūt per sade litteram scribatur interptatur custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Dauid) Dilect⁹. ¶ Xp̄s) Unct⁹. grecū ē. ¶ Israel.) Preualēs siue dñans cū deo. ¶ Apostoli.) Missi. grecū ē. 3.

Petrus aūt. ¶ Petrus.) Saxū: vel petra. grecū ē. ¶ Johānes.) Dñi grā: siue dñi donū: aut dñi mīa. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum ē. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si aūt per sade litteram scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Salomō.) Pacific⁹. ¶ Abraā.) Pr̄ multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplātator: vel calcaneū: aut plāta .i. vestigiū. ¶ Pilatus.) Cōstringēs: vel cōstrictus. grecum est. ¶ Moyses) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Samuel.) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 4.

Loquentib⁹. ¶ Saducei.) Justi: siue iustificati: [illegible] syriace scisi vel scismatici. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ hierusalē.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ [illegible]as.) Affingēs: vel humiliās: aut rūdens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomēs ore: vel vomit⁹ oris. ¶ Johānes) Domini grā: siue domini donū: aut dñi mīa. ¶ Alexander.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecū est. ¶ Petr⁹.) Saxū: siue petra. grecū est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separat⁹: vel coronat⁹: si aūt p sade litteram scribat interptatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Herodes.) Pellis glia: vel pelliceus gloriās: siue mōs glorie vel arrogātie: aut syriace [illegible] igniteus. ¶ Pontius) Marinus. grecū est. ¶ Pilatus.) Constringēs: vel cōstrict⁹. grecū est. ¶ Apostoli.) Missi. grecū est. ¶ Joseph.) In greco ioses. et hebraice pōt interpretari parcēs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Barnabas.) Filius consolationis. ¶ Leuites.) Copulatus. ¶ Cyprius) Pulcher. grecum est. 5.

Uir āt. ¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini: aut donū domini. ¶ Saphyra.) Narrās: vel numerās: aut libraria: vel litteraria: aut syriace formosa. ¶ Apostoli) Missi. grecū ē. ¶ Petr⁹.) Saxū vel petra. grecū est. ¶ Sathanas.) Cōtrarius siue aduersarius. ¶ Salomō.) Pacificus. ¶ hierusalē.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor pfectus vel cōsumatus. ¶ Saducei.) Justi: siue iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Israel) Preualens siue dominās cū deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisus. ¶ Gamaliel.) Retributio dī: aut camel⁹ dei: siue ablactatus dei. ¶ Israelite.) De israel qd interpretatur pualēs siue dominās cū deo. ¶ Theodas.) Fluēs aqua. grecū est. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Galile⁹.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotās. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

In diebus illis. ¶ Greci.) Robusti: vel fortes. grecum est. ¶ Hebrei) Transeuntes: siue irati: aut pregnātes: vel syriace frumenta. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus. grecū est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Procorus.) Expeditus vel facilis: aut promptus: siue paratus. grecum est. ¶ Nicanor.) Victor vel victoriosus. grecū est. ¶ Thimon.) Honorabilis vel preciosus. grecū est. ¶ Parmena.) Permanēs. grecū est. ¶ Nicolaus.) Victoria plebis. grecum est.

¶ Antiochenus.) Pro vehiculo vel curru .s. loco currus: aut cōtra vehiculū vel currū. grecū est. ¶ hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Libertini) Latinum est .i. filii manumissorum. ¶ Cyrenenses.) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vel occurrentes. ¶ Alexandrini.) Adiutores siue auxiliatores viriles vel fortissimi. grecū est. ¶ Cilicia) Voluens vel reuoluta. grecu3 est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecū est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si aūt per sade litteram scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. 7.

Uiri fratres. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Mesopotamia.) Regio sic appellata: eo quod duobus fluuiis eufrate ambiatur et tygri: mesos enim medius potamos vero fluuius interpretatur. grecū est. ¶ Charran.) Ira: vel syriace libertas. ¶ Chaldei.) Quasi demones: aut quasi depdatores: vel quasi mamille: aut quasi agri. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplātator: vel calcaneū: aut plāta .i. vestigium. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicās. ¶ Egyptij.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Chanaan.) Mercator vel negociator: siue cōtritus aut confractus: vel recte respōdens: aut recte affligens. ¶ Sichem) Humerus: siue pars: aut manicatio vel matutinatio. ¶ Emor.) Asinus: siue lutum: aut vinosus: vel syriace granis: aut pōderosus. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualens siue dominās cum deo. ¶ Madian.) Judiciū: vel iudicās: siue litigās: aut obiurgans. ¶ Syna.) Rubus: vel syriace inimicitia. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Moloch.) Regnās: aut consiliarius. ¶ Rēpha.) Pro hoc in hebreo est chiun: qd interpretatur placenta .i. torta adipe conspersa: siue preparatus: aut compositus: hebrei vero dicūt chiun lingua arabica vel punica saturnum significare. ¶ Babylon) Cōfusio vel cōmixtio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Salomon) Pacificus. ¶ Saulus.) Postulatus: siue commodatus: aut sepultus. ¶ Stephanus) Corona vel coronatus. grecum est. 8.

Saulus aūt. ¶ Saulus.) Postulatus: siue cōmodatus: aut sepultus. ¶ hierosolyme) Visio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel consumat⁹. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Apli.) Missi. grecū est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorū. grecū est. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Symō.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Petrus.) Saxū: vel petra. grecū ē. ¶ Johannes.) Dñi grā: siue domini donū: aut domini mīa. ¶ hierosolyma) Idē qd hierosolyme. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamātini: siue spinosi: aut feces vel feculēti. ¶ hierusalē.) Idē qd hierosolyma. ¶ Gaza) Fortis: aut capta. ¶ Ethiops.) Ardēs: vel incēsus. grecū ē. ¶ Candacis.) Possidēs cōtritionē: aut ex hebreo et syro possessio mūda vel purissima. ¶ Ethiopes.) Ardētes: vel incēsi. grecū est. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Azot⁹.) Hebraice dr asdod: et interptatur depdatio vel ignis dilecti: siue ignis patrui. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata ē: cesar vero a ceso matris vtero dict⁹ ē: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cū q̄ ort⁹ ē: vel qd cesios .i. glaucos habuerit oclos vt qdā volunt latinum est. 9.

Saulus aūt. ¶ Saulus) Postulatus: siue cōmodatus: aut sepult⁹. ¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculū: siue sanguis femoris vel incendii aut pcuratoris. ¶ Hierl3.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfect⁹ vel cōsumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Ananias.) Grā domini: siue mīa domini: aut donū domini. ¶ Judas.) Laudatio: siue ofessio. ¶ Tharsensis.) Alat⁹: vel pennatus. grecū ē. ¶ Israel.) Preualēs siue dominās cū deo. ¶ Judei.) Laudātes: siue cōfitentes. ¶ Barnabas.) Filius pphete: vel filius cōsolationis. ¶ Apli.) Missi. grecū ē. ¶ Cesa

Tharsum. Judea. Galilea. Samaria. Petrus. Lydda. Eneas. Christus Sarona. Joppe. Thabita Dorcas. Symon

rea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso mrīs vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est. ¶ Tharsum.) Alata: vl' pēnata. grecū est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabil: aut rota. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eiꝰ. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecū est. ¶ Lydda.) Stagnum. s. aquarū. grecū est. ¶ Eneas.) Laudatus. grecū est. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Sarona.) Planctes: aut canticū eius. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Thabita.) Dorcas. i. dāmula vel caprea. syrum est. ¶ Dorcas.) Caprea vel dammula. grecū est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 10.

Interp. Cesarea. Cornelius Italica Joppe. Symon. Petrus Judei Judeus Israel. Jesus. Christus Judea Galilea Johannes nazareth. Diabolus. Hierusalez

Vir aūt. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est. cesar vero a ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt q̄dā volūt. latinū ē. ¶ Cornelius) Latinū est a cornu. ¶ Italica cohors.) Ab italia dicta est. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxū: siue petra. grecū est. ¶ Judei.) Laudātes: siue cōfitētes. ¶ Judeus) Laudans: siue cōfitens. ¶ Israel.) Preualēs siue dominās cū deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mīa. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aūt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultū. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecū est. ¶ Hierusalem) Visio pacis aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. 11.

Interp. Apostoli. Judea. Petrus. Joppe. Cesarea. Symon. Johannes Jesus. Christus. Stephanꝰ. Phenicis Ciprus. Antiochia Judei. Cyprii Cyrenei. Hierosoly. Barnabas Tharsum. Saulus Agabus Claudius.

Audierūt aūt. ¶ Apostoli.) Missi. grecū est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Petrus.) Saxū: vel petra. grecū est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vl' cōsumatus. ¶ Joppe.) Pulchritudo. aut decor. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mīa. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus. grecuz est. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma. s. arbor. grecuz est. ¶ Cyprꝰ.) Pulchra vel pulchritudo. grecū ē. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: siue contra vehiculū vel currū. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Cyprii.) Pulchri. grecum est. ¶ Cyrenei) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vl' occurrētes. ¶ Hierosolyme.) Idē qđ hierosolyma supra. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filius cōsolationis. ¶ Tharsuz.) Alata: vel pennata. grecum est. ¶ Saulus) Postulatꝰ siue cōmodatus: aut sepultus. ¶ Agabus.) Locusta: vel festiuitas patris. ¶ Claudius.) Latinum est. 12.

Interp. Herodes Jacobus Johannes Judei. Petrus Pascha. Maria

Eodē aūt. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus gloriāns: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneū: aut planta. i. vestigiū. ¶ Johānes.) Dn̄i gr̄a: siue dn̄i donū: aut dn̄i mīa. ¶ Judei.) Laudātes: siue cōfitētes. ¶ Petrꝰ.) Saxū: vel petra. grecū est. ¶ Pascha.) Trāsitus: vel claudicatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris.

Marcus Rhode Cesarea

¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus aut expolitus. i. a rubigine abstersus. ¶ Rhode.) Rosa. grecū ē. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidā volūt. latinū est.

Tyrii

¶ Tyrij.) Hebraice dr̄ sorim: ꝛ interpretatur tribulātes vel obsidētes: aut angustiantes: vel ligātes: siue vinculati: vel figurantes: aut plasmātes: siue fortes: vel petre.

Sydonii. Blastus

¶ Sydonij.) Venatores: aut insidiatores: siue nauis iudicātū. ¶ Blastus.) Germinās vel producēs. grecū est. ¶ Barnabas.) Filiꝰ ꝓphete: vel filius consolationis. ¶ Saulus.) Postulatꝰ siue cōmodatus: aut sepultus. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. 13.

Barnabas Saulus. Hierosoly. Interp. Antiochia Barnabas Symon. Niger. Lucius Cyrenēsis Manahez Herodes. Saulus Seleucia. Cyprus Salamina Judei. Johannes Paphum Judeus Bariesu Sergius Paulus Elymas Diabolus Pergen. Pamphi. Hierosoly. Pisidia Sabbatuz Israelite. Egyptus. Chanaan. Samuel Saul. Cis. Beniamin David. Jesse Jesus. Abraam Hierusales Pilatus. Galilea Moyses. Iconium

Erant aūt. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo: vel curru. s. loco currus: siue contra vehiculū vel curruz. grecū est. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filꝰ consolationis. ¶ Symon) Audiēs: vl' obediēs. ¶ Niger.) Latinū est. ¶ Lucius.) A luce. latinū est. ¶ Cyrenensis) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens. ¶ Manahē.) Cōsolator: aut ductor eorū: siue preparatio caloris: aut munus incēsum: vel numerās calefactionē. ¶ Herodes) Pellis glīa: vel pellibus gloriās: siue mōs glīe vel arrogātie: aut syriace draco ignitꝰ. ¶ Saulus.) Postulatꝰ: siue cōmodatꝰ: aut sepultꝰ. ¶ Seleucia) Cōmota: vl' cōquassata: aut fluctuās. grecū ē. ¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo. grecū est. ¶ Salamina.) Cōmota: vl' cōquassata: aut fluctuās. grecū ē. ¶ Judei.) Laudātes: siue cōfitētes. ¶ Johānes.) Dn̄i gr̄a: siue dn̄i donū: aut dn̄i mīa. ¶ Paphū.) Bulliēs vel estuans. grecū est. ¶ Judeus.) Laudans: siue cōfitens. ¶ Bariesu) Maleficus: siue magus: aut in nequitia. ¶ Sergius.) Rete vel retiaculū. grecū est. ¶ Paulꝰ.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplorū: et ideo maximꝰ qr minimus. ¶ Elymas.) Magus: aut corruptor: vel perniciosus. grecū est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calūpniator: aut accusator. grecū est. ¶ Pergen.) Valde terrestris. grecū est. ¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecū est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel cōsumatꝰ. ¶ Pisidia.) Picea. i. pice denigrata. grecū est. ¶ Sabbatū.) Requies: siue cessatio. ¶ Israelite.) De israel: qđ interp̄tatur preualēs siue dn̄ans cū deo. ¶ Israel.) Idē. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulatiōes. ¶ Chanaan) Mercator vel negociator: siue cōtritus aut cōfractus: vel recte respōdens: aut recte affligens. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomē eius a deo. ¶ Saul.) Postulatus: siue cōmodatꝰ: aut fouea: siue sepulchrū: vel infernus. ¶ Cis.) Durus: aut stipula: vel cucumerarium. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ David) Dilectus. ¶ Jesse) Ens: siue existens: aut munus: vel oblatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel cōsumatus. ¶ Pilatus.) Constringēs vel cōstrictus. grecū est. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Iconium.) Veniens. grecū est. 14.

Interp. Iconium. Judei Apostoli. Lycaonia. Lystra. Derben Paulus Barnabas Lystris Jouis Mercuriꝰ Antiochia Pamphi. pergen. Natalia.

Factū est aūt. ¶ Iconiū.) Veniēs. grecū ē. ¶ Judei.) Laudātes: siue cōfitentes. ¶ Apostoli.) Missi. grecū ē. ¶ Lycaonia.) Lupina. grecū ē. ¶ Lystra.) Dissoluēs. grecū est. ¶ Derben.) Circūsepta: vel vallata. grecū est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. aplorū: ꝛ ideo maximus qr minimꝰ. ¶ Barnabas.) Filius ꝓphete: vel filius cōsolationis. ¶ Lystris.) Dissoluētes. grecū est. ¶ Jouis.) Quasi iuuās pater. latinū est. ¶ Mercurius.) A mercibus dictꝰ est: qr mercature deus putabatur a gētilibus. latinū est. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: siue cōtra vehiculū vel currū. grecū est. ¶ Pisidia.) Picea. i. pice denigrata. grecū est. ¶ Pāphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecū ē. ¶ Pergē.) Valde terrestris. grecū est. ¶ Natalia.) In greco attalia: ꝛ interpretat augens: vel nutriēs. grecum est. 15.

Interp. Judea. Moyses. Paulus. Barnabas Apostoli. Hierusalez Phenicis Samaria. Hierosoly. Pharisei. Petrus.

Et q̄dā. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplorum: ꝛ ideo maximus qr minimus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Apostoli.) Missi. grecū est. ¶ Hierusalez.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel cōsumatus. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma. s. arbor. grecū est. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: seu vepres vel spina: aut fex eiꝰ. ¶ Hierosolyme.) Idē qđ hierusalē. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Petrꝰ) Saxū: siue petra. grecū est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vl' calcaneum: aut plāta. i. vestigiū. ¶ Symon.) Audiens: vel obediēs. ¶ David.) Dilectus. ¶ Sabbatū.) Requies: siue cessatio. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: siue cōtra vehiculū vel currū. grecū ē. ¶ Judas.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel cōuersiōis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Sylas.) Cōsiderās: vel aiaduertēs. grecū est. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: ꝛ interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiēs: siue maledictio eorū. ¶ Cilicia.) Voluēs vl' reuoluta. grecū ē. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donū: aut domini misericordia. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus. i. a rubigine abstersus. ¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecū est. ¶ Cyprus.) Pulchra vel pulchritudo. grecum est. 16.

Jacobus. Symon. David. Sabbatuz Antiochia Judas. Barsabas Sylas. Syria. Cilicia. Johannes Marcus Pamphi. Cyprus.

Interp. Derben Lystra. Timotheꝰ Lystris Iconium. Paulus Judei Apostoli. Hierosoly. Phrygia Galatia Misia. Bithinia. Jesus. Troade. Macedo. Samoth. neapolis Philippis Colonia. sabbatum. Lydia thiatireni. Christus sylas Romani.

Peruenit aūt. ¶ Derben.) Circūsepta: vel vallata. grecū est. ¶ Lystra.) Dissoluēs. grecū ē. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorās deū: aut preciosus dō. grecū est. ¶ Lystris.) Dissoluētes. grecū ē. ¶ Iconiū) Veniēs. grecū ē. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplorum: ꝛ ideo maximus qr minimus. ¶ Judei.) Laudantes: siue cōfitētes. ¶ Apostoli.) Missi. grecū est. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectꝰ vel cōsumatus. ¶ Phrygia.) Sicca: vel ardens. grecū est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecū est. ¶ Misia.) Scelesta: vel abominabilis. grecū est. ¶ Bithinia.) Violēta protatio. grecū est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Troade) Perforata. grecū est. ¶ Macedo) Excelsus: vel eminēs. grecū est. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecum ē. ¶ Samothracia.) Arenosa ꝛ aspera. grecū est. ¶ Neapolis) Noua ciuitas. grecū est. ¶ Philippis) Bellicosa: siue amatrix equorū. grecū est. ¶ Colonia) latinum est: a colendo. i. habitādo dicta. ¶ Sabbatū) Requies siue cessatio. ¶ lydia.) Natiuitas: vel ḡnatio. ¶ Thiatireni.) Odor: siue sacrificium laboris vel cōtritiōis. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Sylas.) Cōsiderās vel animaduertens. grecum est. ¶ Romani.) Valentes: aut robusti: siue potentes. grecum est. 17.

Interp. Amphipo Apollo. thessalo. Judei Paulus sabbatum Christus Jesus Sylas. Jason. Cesar. Beroea. Timotheꝰ Athene. Epicurei. Stoici. Ariopagꝰ Dionysius Areopagi damaris.

Cum aūt. ¶ Amphipolis.) Vallata vel circūdata ciuitas. grecū est. ¶ Apollonia) Perditio vel destructio. grecū est. ¶ Thessalonica.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecū ē. ¶ Judei.) Laudantes: siue cōfitentes. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. aplorū: ꝛ ideo maximus quia minimus. ¶ Sabbatuz) Requies: siue cessatio. ¶ Christus) Unctus. grecū ē. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Sylas) Cōsiderās vel animaduertēs. grecum est. ¶ Jason) Sanās: vel medicās. grecū est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidā volūt. latinum est. ¶ Beroea) Grauis vel pōderosa. grecū est. ¶ Timotheꝰ) Honor dei: siue honorās deū: aut preciosus deo. grecū est. ¶ Athene.) Sine cumulo: vel ab athena. i. minerua mineruales. grecū est. ¶ Epicurei.) Adiutores: siue auxiliatores. grecū est. ¶ Stoici) A stoa. i. porticu i quo disputabant illi philosophi dicti sunt. grecū est. ¶ Ariopagus.) Vicus martis: nomē erat cuiusdā curie atheniēsis sic vocate. grecū ē. ¶ Dionysiꝰ.) Diuinitꝰ stimulatꝰ vl' cōpūctꝰ. grecū ē. ¶ Areopagita) De vico martis. grecū ē. ¶ Damaris.) Uxorcula. i. pua vxor. grecū est. 18

Interp. Athene Corinthus Judeus. Aquila Italia. Priscilla. Claudius. Judei. Roma. Sabbatuz Macedo. Sylas.

Post hec. ¶ Athene) Sine cumulo: vel ab athena. i. minerua minerualis. grecum est. ¶ Corinthꝰ.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. grecum est. ¶ Judeus.) Laudās siue cōfitens. ¶ Aquila) Latinū est. ¶ Italia.) Ab italo rege: vel ab italis. i. vitulis: eo qđ illa regio vitulis abundat. latinū est. ¶ Priscilla.) Latinū est idest antiqua diminutiue. ¶ Claudius.) Latinū est. ¶ Judei.) Laudātes: siue confitentes. ¶ Roma.) Valens vel valētia: aut potens vel robusta. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Macedonia.) Excelsa: vel eminēs. grecum est. ¶ Sylas.) Considerans: vel animaduertens. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei siue honorans deum: aut preciosus deo. grecū est. ¶ Paulꝰ.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ꝛ ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. ¶ Crispus.) Latinum est. ¶ Corinthij.) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est. ¶ Gallion.) Lactans: vel lacteus. grecum est. ¶ Achaia.) Dolor vl' tristitia. grecum est. ¶ Sosthenes.) Saluator potens vel robustus. grecum est. ¶ Syria) Hebraice dicitur aram ꝛ interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cenchris) Milium: genus leguminis. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecuz est. ¶ Cesarea) A cesare nominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie: idest coma vel capillatura cum qua ortus ē: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinū ē. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru scilicet loco currus: siue contra vehiculum vel currum. grecum est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est. ¶ Phrygia) Sicca: vel ardens. grecum est. ¶ Appollo) Perdens: vel destruens. grecum est. ¶ Alexandrinus.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue dn̄i donū: aut dn̄i mīa. 19.

Timothe. Paulus christus. Titus. Crispus Corinthii. Gallion. Achaia. Sosthenes Syria. Cenchris. Ephesus. Cesarea

Antiochia Galatia Phrigia. Appollo. Alexandri Johannes

Interp. Appollo Corinthus Paulus. Ephesus. Johannes Jesus Tyrannus Asia. Judei. Judeus Scena. Macedo. Achaia. Hierosoly. Roma Timotheꝰ Erastus. Demetriꝰ Diana. Ephesii Gaius. Aristar. Macedo. Alexander Jouis

Factū est aūt. ¶ Apollo) Perdēs: vel destruens. grecū est. ¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamētū. grecū est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplorum: ꝛ iđ maximus qr minimꝰ. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecū est. ¶ Johānes.) Dn̄i gr̄a: siue dn̄i donum: aut dn̄i mīa. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tyrannus.) Imperās: vel princeps. grecū est. ¶ Asia.) Limosa: vl' cenosa. grecū ē. ¶ Judei) Laudantes: siue cōfitētes. ¶ Judeus.) Laudās: siue confitens. ¶ Scena.) In greco sceua: ꝛ interpretatur dispositus vel preparatus. grecū ē. ¶ Macedonia.) Excelsa vl' eminēs. grecū ē. ¶ Achaia.) Dolor vel tristitia. grecum est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vl' cōsumata: siue timor pfectus vel ꝯsumatus. ¶ Roma) Valēs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecū est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorās deū: aut preciosus deo. grecū est. ¶ Erastus) Amabilis. grecū ē. ¶ Demetrius.) Cerealis a cerere quā gentiles deā frumenti putabant. grecū est. ¶ Diana.) Latinū est: ꝛ dicta est a die: eo qđ habeat lucē emulā diei. Naz luna hoc noīe appellat. ¶ Ephesij.) Desiderabiles. grecū est. ¶ Gaius.) Latinū est: ꝛ interp̄tat dominꝰ ex lingua latina prisca: grece vero terrenū aut gloriātē significat. ¶ Aristarchus) Optimus princeps. grecū est. ¶ Macedones) Excelsi vel eminētes. grecū est. ¶ Alexander.) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecū ē. ¶ Jouis) Quasi iuuans pater: latinum est. 20.

Interp. Paulus Macedo. Grecia. Sosipater Pyrrhus. beroensis thessalo. Aristar. Secundus Gaius.

derbeus. timotheus Asiani. titichus. trophimꝰ. troade. Philippis Sabbatuz Eutichus. Asson. Mytilene. Chium samum. Miletum.

Post q̄ aūt. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. aplorum: ꝛ ideo maximꝰ qr minimus. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecū est. ¶ Grecia) Robusta: vel fortis. grecū est. ¶ Sosipater.) Saluās patrē: vel salus pris. grecū ē. ¶ Pyrrhꝰ.) Flauus: vel rubeus. grecū est. ¶ Beroensis.) Grauis vel pōderosus. grecū est. ¶ Thessalonicenses.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecū est. ¶ Aristarchus.) Optimꝰ princeps. grecū ē. ¶ Secundus.) Latinū est. ¶ Gaius) Latinū ē: ꝛ interp̄tatur dn̄s ex ligua latina prisca: grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Derbeus) Circunseptus: vel vallatus. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorās deum: aut preciosus deo. grecū est. ¶ Asiani.) Limosi vel cenosi. grecū est. ¶ Titichus.) In greco tychicus: ꝛ interpretatur casualis: vel cōtingens. grecum est. ¶ Trophimus.) Nutritꝰ: siue educatus. grecum est. ¶ Troade.) Perforata. grecū ē. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecū est. ¶ Sabbatuz.) Requies: siue cessatio. ¶ Eutychus.) Felix: aut bene fortunatus. grecum est. ¶ Asson.) Appropinquatio: vel approximatio. grecum est. ¶ Mytilene) Munditia vel abstersio torcularis. grecū est. ¶ Chium.) Apta vel apertura. grecum est. ¶ Samum.) Arenosa. grecū est. ¶ Miletum.) Rubra: vel coccinea. grecum est. ¶ E-

phesus.) Desiderabilis.grecum est.¶ Asia.) Limosa vel cenosa.grecum est.¶ Pētecoste.) Quinquagesima.grecū est.¶ Hierosolyme.) Uisio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata:siue timor pfectus vel consumatus. ¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus.) Unctus.grecū est. ¶ Hierusalem.) Idem quod hierosolyme. 21.

Cum aūt.¶ Choū.) Uertex:vel sūmitas.grecum est.¶ Rhodum.) Rosa.grecuz est.¶ Pathara.) Calcata:vel conculcata.grecum est.¶ Phenicis.) Rubea:vel purpurea:aut palma arbor.grecum est.¶ Cyprus.) Pulchra:vel pulchritudo.grecuz est.¶ Syria) Hebraice dicitur aram:ꝛ iterpretatur excelsa vel sublimis:aut decipiēs:siue maledictio eorū.¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor:ꝛ iterpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia:aut vinculū vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio:vel fortitudo:aut petra.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus .s. apostolorū: ꝛ ideo maximus quia minimus.¶ Hierosolyma.) Uisio pacis:aut visio perfecta vel consumata:siue timor pfectus vel consumatus.¶ Ptolomaida.) Bellicosa. grecum est.¶ Cearea) A cesare noiata est:cesar vero a ceso matris vtero dictus est:vel a cesarie idest coma vł capillatura cum qua ortus est:vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volūt.latinū est.¶ Philippus.) Bellicosus:siue amator equorum.grecum est. ¶ Judea) Laudatio:siue confessio.¶ Agabus.) Locusta:vel festiuitas patris.¶ Hierusalem.) Idem qđ hierosolyma.supra.¶ Judei.) Laudantes:siue confitētes. ¶ Jesus) Saluator.¶ Jason.) In greco iinason: ꝛ interpretatur indagator:aut spōdens:vel reminiscēs.grecum est.¶ Cyprius.) Pulcher.grecū est.¶ Jacobus.) Sūpplātator:vł calcaneū:aut plāta.i.vestigiū.¶ Moyses.) Attractus vel assūpt⁹:subaudi de aquis.¶ Asia.) Limosa vel cenosa.grecū est.¶ Israelite.) De israel: qđ interpretatur preualens: siue dominans cum deo. ¶ Trophimus.) Nutritus:siue educatus.grecum est. ¶ Ephesus.Desiderabilis.grecū est.¶ Egypti⁹) Angustians:siue tribulans.¶ Judeus.) Laudans: siue cōfitens.¶ Tharsum.) Alata vel pennata.grecū ē.¶ Cilicia.) Uoluens:vel reuoluta.grecum est. 22.

Uiri frēs.¶ Jude⁹.) Laudās:siue ꝯfitēs.¶ Tharsuz.) Alata:vel pennata.grecū est.¶ Cilicia.) Uoluēs:vel reuoluta.grecū est.¶ Gamaliel.) Retributio dei:aut camelus dei:siue ablactatus dei.¶ Damasc⁹.) Sanguinis saccus:vel sanguinis poculū:seu sāguis feioris vel incendij aut pcuratoris.¶ Hierusalez.) Uisio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor perfect⁹ vel cōsumatus.¶ Saulus.) Postulatus:siue cōmodatus:aut sepultus.¶ Jesus) Saluator.¶ Nazarenus) Sanctificatus:aut separat⁹:vł coronat⁹:si aūt p sade lraz scribat iterptatur custos:siue floridus: aut virgultū.¶ Ananias.) Gra dñi:siue mia dñi:aut donū dñi. ¶ Judei.) Laudātes:siue ꝯfitētes.¶ Stephan⁹.) Corona vł coronat⁹.grecū ē.¶ Paul⁹) Os tube: siue mirabilis:aut latine minimus scilicet apostolorum: ꝛ ideo maximus quia minimus.¶ Romanus.) Ualens: siue robustus:aut potens.grecum est. 23.

Intēdēs aūt.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis: aut latine minim⁹.s.aplorū: ꝛ iđ maximus qr minimus.¶ Ananias.) Gra dñi:siue mia domini: aut donū domini.¶ Saducei) Justi:siue iustificati:aut syriace sesti vel sesimatici.¶ Pharisei.) Diuisi.¶ Hierusalem.) Uisio pacis:aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus.¶ Roma.) Ualēs: vel valētia:aut potēs vel robusta.grecū ē.¶ Judei.) Laudātes siue ꝯfitētes.¶ Cesarea) A cesare noiata ē: cesar vo a ceso matris vtero dict⁹ ē:vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū q̄ ort⁹ ē:vł qđ cesios.i.glaucos habuerit oculos vt qđā volūt.latinū ē.¶ Felix) Latinū ē.¶ Claudius) Latinū ē.¶ Lysias.) Dissoluēs.grecū ē.¶ Romanus) Ualēs siue robustus:aut potens.grecū est.¶ Antipatridē.) Pro patre:vel contra patrem.grecum est. ¶ Cilicia.) Uoluens:vel reuoluta.grecuz est.¶ Herodes.) Pellis gloria:vel pellib⁹ gloriās: siue mōs glie vel arrogantie:aut syriace draco ignitus. 24.

Post quinqz.¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini:aut donū domini.¶ Tertullus.) Falsa annūciās:vel mendax:aut monstruosus.grecum est. ¶ Paulus) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorū: ꝛ iđ maximus qr minimus.¶ Felix.) Latinū est.¶ Nazareni.) Sanctificati:aut separati: vel coronati:si aūt per sade litterā scribatur interptatur custodientes:vel floridi:aut virgulta.¶ Lysias.) Dissoluēs. grecū est.¶ Judei.) Laudātes:siue cōfitentes.¶ Hierusalē.) Uisio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata siue timor perfectus vel cōsumatus.¶ Asia.) Limosa vł cenosa.grecum est.¶ Drusilla.) Rore consperſa.grecum est.¶ Judea.) Laudatio:siue confessio.¶ Christus.) Unctus.grecū est.¶ Jesus) Saluator.¶ Porti⁹) Uitulus:aut vitulin⁹.grecū est.¶ Festus) Latinū ē. 25.

Festus ergo.¶ Festus.) Latinū est.¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata:siue timor pfectus vel consumat⁹.¶ Cesarea.) A cesare noiata est:cesar vero a ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qđ cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est.¶ Judei.) Laudātes:siue ꝯfitētes.¶ Hierusalē.) Uisio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel cōsumatus.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorum: ꝛ iđ maximus qr minimus.¶ Cesar.) A ceso matris vtero dict⁹ est:vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qđ cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidam volūt.latinū est.¶ Agrippa.) Latinū est: dictū ab eo qđ egros.i.difficiles partus faciat:vł dicit ille q̄ in nascēdo prius emittit pedes.grecū est.¶ Bernice) Grauis victoria:vel pōdus victorie.grecū est.¶ Hierosolyme.) Idem qđ hierosolyma supra.¶ Romani.) Ualentes: siue robusti:aut potētes.grecū est.¶ Jesus.) Saluator.¶ Augustus.) Latinum est:vel ab augurio dictus: vel vt alij volunt ab augendo. 26.

Agrippa.¶ Agrippa.) Latinū est:dictū est ab eo quod egros idest difficiles partus faciat: vel dicit ille qui in nascēdo pri⁹ emittit pedes.grecū ē.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minim⁹.s.aplorū ꝛ ideo maximus qr minimus.¶ Judei.) laudantes: siue confitentes.¶ Hierosolyme) Uisio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata:siue timor perfectus vel consumatus.¶ Phariseus.) Diuisus.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus:vel separatus: aut coronatus:si aūt p sade litterā scribatur:interpretat custos: siue floridus:aut virgultū.¶ Damascus.) Sanguinis saccus:vel sanguinis poculū:seu sanguis femoris vel incēdij aut procuratoris.¶ Saulus.) Postulat⁹:siue cōmodatus:aut sepultus.¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius.¶ Judea.) Laudatio:siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus:subaudi de aquis ¶ Christus.) Unctus.grecum est.¶ Festus.) Latinuz est.¶ Bernice.) Grauis victoria:vel pondus victorie. grecum est.¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est:vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt q̄dam volunt latinum est. 27.

Ut aūt.¶ Italia.) Ab italo rege dicta est:vł ab italis.i.vitulis eo qđ illa regio vitulis abūdat. latinū est.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorū: ꝛ iđ maxim⁹ qr minimus.¶ Julius.) Lanugo vel lanuginosus.grecū est.¶ Adrumetina.) In greco adramytena: ꝛ interptat soliditas mūda vel tersa.grecū est.¶ Asia.) limosa vł cenosa.grecū ē.¶ Aristarch⁹.) Optim⁹ pńceps.grecū est.¶ Macedo.) Excelsus:vel eminēs.grecū est.¶ Thessalonicēsis.) Dei altera victoria:aut situs siue positio alterius victorie. grecū est.¶ Sydon.) Uenatio:aut insidiatio: siue viaticū:vł cibariū:aut nauis iudicij.¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo.grecum est.¶ Cilicia.) Uoluens:vel reuoluta.grecū est.¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis.grecū est.¶ Lystra.) In greco myra: ꝛ interpretatur virgultū:siue vnguētū odoriferū.grecū est.¶ Lycia.) lupina.grecuz est.¶ Gnidum.) Attriplex: genus herbe purgatiue vel laxatiue.grecū est.¶ Creta.) Carnea:siue carnalis.grecum est.¶ Salmonem.) Fluctua

Ephesus. Asia. Pentecō. Hierosoly. Jesus. Christus Hierusalē Interp. Choum. Rhodum. Pathara. Phenicis Cyprus. Syria Tyrus. Paulus Hierosoly. Ptoloma Cesarea. Philipp⁹ Judea. Agabus Hierusalē. Judei. Jesus Jason. Cyprius. Jacobus. Moyses. Asia. Israelite Trophim⁹ Ephesus Egyptius. Judeus. Tharsum. Cilicia Interp. Judeus. Tharsum. Cilicia. Gamaliel. Damasc⁹. Hierusalē Saulus. Jesus. Nazaren⁹ Ananias. Judei. Stephan⁹ Paulus romanus. Interp. Paulus. Ananias. Saducei. Pharisei. hierusalez Roma. Judei. Cesarea. Felix. Claudius Lysias. romanus. Antipatri Cilicia Herodes Interp. Ananias.

Tertullus Paulus Felix Nazareni Lysias. Judei. hierusalez Asia Drusilla. Judea. Jesus. Festus. Interp. festus. Hierosoly. Cesarea Judei. hierusalez Paulus. Cesar. Agrippa. Bernice. Hierosoly. Romani Jesus Augustus Interp. Agrippa. Paulus. Judei. Hierosoly. Pharise⁹ Jesus. Nazaren⁹ Damascus Saulus. Sathanas Judea. Moyses Christus. Festus Bernice. Cesar. Interp. Italia. Paulus Julius Adrume. Asia. Aristar. Macedo. Thessalo. Sydon Cyprus Cilicia. Pamphi. Lystra. Lycia. Gnidum Creta Salmo.

Thalassa. Phenicis. Alson. Lauda. Syrtim. Cesar. Hadria. Bithalas.

tio: vel commotio: aut conquassatio, grecum est. ¶ Thalassa.) In greco lassea: et interpretatur ipsila: vel pudens, grecum est. ¶ Phenicis.) Rubea vel purpurea: aut palma arbor, grecum est. ¶ Asson.) Appropinquatio vel approximatio, grecum est. ¶ Lauda.) In greco clauda: et interpretatur vox fracta: siue vox flebilis, grecum est. ¶ Syrtim.) Attrahens: vel attractio, grecum est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est, vel a cesarie .i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt, latinum est. ¶ Hadria.) In greco andria: et interpretatur virilitas: siue fortitudo, grecum est. ¶ Bithalassum.) In greco dithalassum: quod interpretatur duo maria: siue diuersa maria: quod in nauigatione vix sine periculo euenire solet, grecum est. 28.

Interp. Mytilene. Paulus. Publius. Syracusa. Regium. Puteoli. Roma. Apiiforum. Taberne. Iudei. Hierosoly. romam. Cesar. Israel. Iudea. Jesus. Moyses. Esaias. Christus.

Ecum. ¶ Mytilene.) In greco Melita: et interpretatur melistua, grecum est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .i. apostolorum: et ideo maximus qui minimus. ¶ Publius.) Latinum est. ¶ Syracusa.) Attrahens violenter, grecum est. ¶ Regium.) Ruptura vel fractura: quoniam illic terra rupta est inter regnum neapolitanum et siciliam, grecum est. ¶ Puteoli.) Latinum est. ¶ Roma.) Valens: vel valentia: aut potens vel robusta, grecum est. ¶ Apiiforum.) Ex greco et latino longinquum vel remotum forum: siue longinqua vel remota via. ¶ Taberne.) Latinum est. ¶ Iudei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolymę.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Romam.) Valentes: siue potentes: aut robusti, grecum est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt, latinum est. ¶ Israel.) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Iudea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est.

¶ Explicit liber Actuum apostolorum.

Interp. Jacobus. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Christus. Abraam. Isaac. raab. Interp. Gehenna. Diabolus. Interp. Sabbaoth. Job. Helias.

Incipit epistola beati Jacobi. ca. j.

Iacobus dei. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus grecum est. 2.

Fratres mei. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus grecum est. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Raab.) Lata: vel dilatata: aut platea. 3.

Nolite plures. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis siue tristitie vel diuitiarum: aut syriace infernus. 4.

Vnde bella. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. 5.

Agite nunc. ¶ Sabbaoth.) Exercitus .p. n. siue militie: aut fortitudinis. ¶ Job.) Dolens vel gemens siue vlulans: aut exosus: vel patiens inimicitias. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus.

¶ Explicit epistola beati Jacobi.

Interp. Petrus. Apostolus. Jesus. Christus. Pontus. Galatia. Cappado. Asia. Bithynia. Interp. Jesus. Christus. Syon. Interp. Sara. Abraam. Christus. Noe. Jesus.

Incipit epistola prima beati Petri. ca. j.

Petrus aplus. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Aplus.) Missus, grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. ¶ Pontus.) Mare grecum est. ¶ Galatia.) Lactans vel lactea, grecum est. ¶ Cappadocia.) In hebreo dicitur captor: et interpretatur spherula: siue pomum: aut vola vel palma turturis vel exploratoris. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa, grecum est. ¶ Bithynia.) Violenta properatio, grecum est. 2.

Deponentes. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas. 3.

Similiter. ¶ Sara.) Domina vel princeps. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Jesus.) Saluator. 4.

Christo igitur. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 5.

Interp. Christus. Diabolus. Jesus. Amen. Syluanus. Babylon. Marcus.

Seniores. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Syluanus.) Latinum est a sylua. ¶ Babylon.) Confusio: vel commixtio. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus .i. a rubigine absersus.

¶ Explicit epistola prima beati Petri.

Interp. Symon. Petrus. Apostolus. Jesus. Christus. Interp. Noe. Sodoma. Gomorrei. Loth. Balaam. Bosor. Jesus. Christus. Interp. Apostoli. Jesus. Christus. Paulus. Amen.

Incipit epistola secunda beati Petri. ca. j.

Simon petrus. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Apostolus.) Missus, grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. 2.

Fuerunt vero. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Sodoma.) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. ¶ Gomorrei.) Populus rebellis: aut populus timens: siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Loth.) Inuolutus: siue colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte. ¶ Balaam.) Vetustas populi: vel absque populo: siue deuoratio aut destructio eorum. ¶ Bosor.) Munitio: aut vindemia: siue ablatio: aut in angustia: vel in tribulatione. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. 3.

Hunc ecce. ¶ Apostoli.) Missi, grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .i. apostolorum: et ideo maximus qui minimus. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda beati Petri.

Interp. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Christus. Interp. Diabolus. Cayn. Jesus. Christus.

Incipit epistola prima beati Johannis. ca. j.

Quod fuit ab initio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. 2.

Filioli mei. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. 3.

Videte qualem. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator vel accusator, grecum est. ¶ Cayn.) Possessio: vel possessus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. 4.

Carissimi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. 5.

Omnis qui credit. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est.

¶ Explicit epistola prima beati Joannis.

Interp. Electa. Jesus. Christus.

Incipit epistola secunda beati Joannis. ca. j.

Senior. ¶ Electa.) Latinum est: et grece idem significat. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est.

¶ Explicit epistola secunda beati Joannis.

Interp. Gaius. Diotrepes. Demetrius.

Incipit epistola tertia beati Joannis. ca. j.

Senior. ¶ Gaius.) Latinum est: et interpretatur dominus ex lingua latina prisca. grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Diotrepes.) A ioue nutritus, grecum est. ¶ Demetrius.) Cerealis a cerere quam gentiles deam frumenti putabant, grecum est.

¶ Explicit epistola tertia beati Johannis.

Interp. Judas. Jesus. Christus. Jacobus. Egyptus. Sodoma. Gomorra. Michael. Diabolus. Moyses. Cayn. Balaam. Chore. Adam. Enoch. Amen.

Incipit epistola beati Jude apostoli.

Iudas iesu christi seruus. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus, grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta .i. vestigium. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Sodoma.) Secretum eorum siue calx vel cementum eorum. ¶ Gomorra.) Populus rebellis: aut populus timens. siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Michael.) Quis sicut deus: aut humilitas siue paupertas dei: vel percussio dei: siue percutiens deus. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Cayn.) Possessio vel possessus. ¶ Balaam.) Vetustas populi: vel absque populo: siue deuoratio aut destructio eorum. ¶ Chore.) Caluus vel caluicium: siue glacies vel gelu. ¶ Adam.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus. ¶ Enoch.) Dedicatus: vel disciplinatus: aut morigeratus. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola beati Jude apostoli.

Incipit liber Apocalypsis. ca.j.

Interp. Apocaly. Jesus Christus Johannes Asia Amen. Pathmos Ephesus Smyrna Pergam⁹ Thyatira. Sardis. Philadel. Laodicia.

Apocalypsis iesu christi. ¶ Apocalypsis.) Reuelatio. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Pathmos) Letalis: vel mortifera. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est. ¶ Smyrna) Myrrha. grecum est. ¶ Pergamus) Altitudo vel sublimitas. grecum est. ¶ Thyatira) Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. grecum est. ¶ Sardis) Princeps iocunditatis: aut canticum leticie: vel id quod remanet aut relinquitur: vel syriace corona. ¶ Philadelphia) Amor fratris vel fraternitatis. grecum est. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecum est. 2.

Interp. Ephesus. Apostoli. Nicolaite. Smyrna. Judei Sathanas Diabolus. Pergam⁹ Antiphas Balaam. balach. Israel. Manna. Thyatira. Jezabel.

Et angelo. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Nicolaite) Electione plebis. grecum est. ¶ Smyrna) Myrrha. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Pergamus) Altitudo vel sublimitas. grecum est. ¶ Antiphas) Pro oibus: vel contra oēs. grecum est. ¶ Balaam) Uetustas populi: vel absq3 populo: siue deuoratio aut destructio eoru3. ¶ Balach) Inuoluēs: aut destruens: vel cum lambente: aut syriace cum percutiente. ¶ Israel) Preualens siue dominans cū deo. ¶ Manna) Preparatio: aut quid. ¶ Tyathira.) Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. grecum est. ¶ Jezabel) Insule habitaculi: vel ve habitaculo: aut ex hebreo et syro insula sterquilinij: vel ve sterquilinio. 3.

Interp. Sardis. Philadel. David Sathanas Judei. Hierusalē Laodicia. Amen.

Et angelo. ¶ Sardis) Princeps iocūditatis: aut canticum leticie: vel id quod remanet aut relinquitur: vl syriace corona. ¶ Philadelphia) Amor fratris vel fraternitatis. grecu3 est. ¶ David) Dilectus. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecū est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 5.

Interp. Juda. David. Amen.

Et vidi. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ David) Dilectus. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 7.

Interp. Israel. Juda. ruben Gad. Aser neptalim Manasse Symeon Leui Isachar zabulon. Joseph Beniamin

Post hec. ¶ Israel) Preualens siue dominans cū deo. ¶ Juda) Laudatio: siue confessio. ¶ Rubē) Uidens filium: vel visio filij: aut visionis filij. ¶ Gad) Felix: vel accinctus. ¶ Aser) Beatitudo: siue felicitas. ¶ Neptalim) Comp[ar]atio: vel equiparatio: aut retorsio: vel tortuositas. ¶ Manasse) Oblitus: aut obliuio. ¶ Symeon) Audiens: vel exauditio. ¶ Leui) Copulatus. ¶ Isachar.) Est merces. ¶ Zabulon) Habitaculum: vel habitans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 9.

Interp. Abadon apollion

Et quintus. ¶ Abadon) Exterminans: vel perditio. ¶ Apollion.) Exterminans: vel perdens aut destruens. grecum est. ¶ Eufrates.) Frugifer: siue fructificans: aut crescens. 11.

Interp. Sodoma Egyptus Christus Amen.

Et datus est. ¶ Sodoma) Secretum eorum: siue calx aut cementum eoru3. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 12.

Interp. Michael. Diabolus sathanas.

Et signum. ¶ Michael) Quis sicut deus: aut humilitas siue paupertas dei: vel percussio dei: siue percutiens deus. ¶ Diabolus) Criminator: siue calūpniator: aut accusator. grecu3 est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Christus) Unctus. grecu3 est. ¶ Jesus) Saluator. 14.

Et vidi. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas. ¶ Babylon.) Confusio: vel cōmixtio. 15.

Interp. Moyses.

Et vidi. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus sub audi de aquis. 16.

Interp. Eufrates Hermagedon babylon

Et audiui. ¶ Eufrates) Frugifer: siue fructificans: aut crescens. ¶ Hermagedon.) Mons euangelij vel euangelizationis: aut mons pomorum vel fructuum. s. electorū. ¶ Babylon) Cōfusio: vel cōmixtio. 17.

Interp. Babylon Apostoli.

Et venit. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio. ¶ Jesus) Saluator. 18.

Et post hec. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio: ¶ Apostoli) Missi. grecum est. 19.

Interp. Alleluya Amen. Jesus Christus. Gog Magog

Post hec. ¶ Alleluya) Laudate dominū. ¶ Amē) Uere: siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. 20.

Et vidi angelum. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Gog) Tectu3: vel solarium: siue tegulatum. ¶ Magog.) Tegens vel tegulans: aut tabefactus: vel liquefactus. 21.

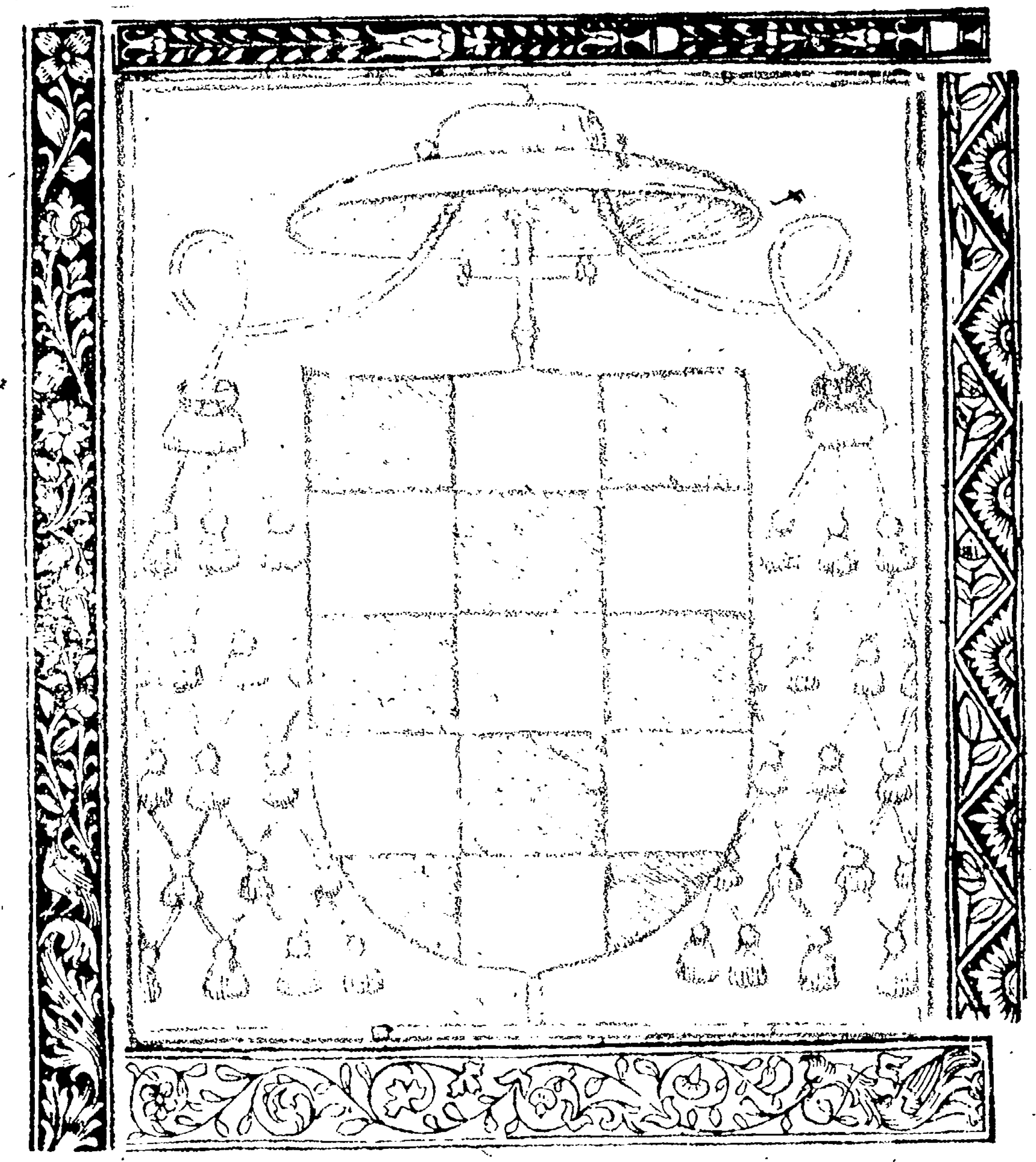
Interp. Johannes Jesus David. Amen. Christus

Et vidi. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum aut domini misericordia. ¶ Hierusalē) Uisio pacis: aut visio perfecte vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Israel) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi grecū est. 22.

Et ostendit. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ David) Dilectus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus. grecum est.

¶ Explicit Apocalypsis.
¶ Finis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinq; dierum.
Namq; instrumentū vetus hebdoas innuit. octo
Lex noua signatur. ter quinq; receptat vtrumq;.

Vocabularium hebraicum atq; chaldai-cū totius veteris testamenti cū alijs tractatibus prout infra in prefatione continetur in academia complutensi nouiter impressum.

Ad lectorem.

Cum his qui diuine legis integram cognitionē ac in ea christum qui vera sapientia est pio mentis affectu conquirūt: ꝙ plurimum conferat earum linguarum peritia: quibus primaria origine sacra eloquia spiritu sancto dictante conscripta sunt: vt omnes ferme ecclesiastici tractatores in quāplurimis locis aperte testantur. Ideo postꝙ iubēte Illustrissimo ac Reuerēdissimo in xp̄o patre & dn̄o Dn̄o Fratre Francisco Ximenez de Cisneros sacrosancte Romañ. ecclesie T.T. Sancte Balbine Presbytero Cardinali Hispanie nūcupato sanctecꝫ Toletañ. ecclesie Archiepiscopo Hispaniarū primate ac regnorum Castelle Archicancellario in cōmunem christiane reipublice vtilitatem dedimus nouum testamentum Greco Latinocꝫ sermone impressum: adiecto insuper quam vtilissimo lexico grecarum omniū dictionū que in eo cōtinentur: daturi quā primū vetus instrumentū (quod iam nūc in prelo est) Hebraica chaldaica Grecacꝫ lingua cū singulis latinis interpretationibus excussum. En premitimus vobis veluti pro degustamento & preludio operis cōpiosissimū Hebreorū Chaldeorumcꝫ vocabulorū dictionarium. Opus profecto sacrarū litterarum studiosis supraꝙ dici possit vtilissimū summo labore elucubratum nec minori etiam studio & sedulitate correctum. In quo non modo simplices dictionum interpretationes tam primitiuarum quam deriuatiuarum totius veteris istrumēti seriatim continentur: sed (quod omniū operosissimū fuit) quot locis in eodem veteri testamento vna quecꝫ dictio ꝓpter lingue illius fecunditatem multiplicet significata adiectis ꝙplurimis concordantiis continuo subiungitur. Assignata cuicꝫ loco propria significatione qua ibidem vsus est latinus interpres. Ceterum cum magna pars reconditorum vtriuscꝫ testamenti mysteriorum in etymologia propriorum nominū siue hominum siue rerum quarumuis abstrusa lateat: non paruamcꝫ vim & adiutorium prebeat ad soluenda enigmata & figuratas locutiones scripturarum: adiectus est secundo loco tractatus de nominum propriorum interpretatione: que per vtrumcꝫ testamētum tam Hebraico ꝙ Chaldaico ac etiam Greco sermone passim dispersa legūtur: vt facile ex ipsa nominum ab eterno preuisa impositione oēs docibiles dei valeāt non occidentem litteram sed ipsum mystici abditicꝫ sensus nucleum quē spiritus sanctus intra littere vterum obumbrauit reuelata facie speculari: littere velamine ablato. Apposita deinde est legendorum Hebraicorum characterum ars & instructio: vna cum ipsa Hebree lingue grammatica ex summis ipsorum autoribus accuratissime collecta atcꝫ eo ordine digesta: vt nullibi (aut certe in ꝙpaucissimis) preceptoris opera desiderari posse videatur. Et quoniā in hebreo chaldeocꝫ idiomate difficiles cognitu sunt primitiue dictionum origines ad ipsorū deriuatiuorum notitiam perquam necessarie: opere precium etiam visum est precepta nonnulla hac de re adiungere: quibus nosse studiosus valeat quibus litteris demptis (quod litterarum genus accidentale ab ipsis appellatur) maneat thema ipsum siue pura dictionis origo in dictionario requirēda. Quāuis autem in ipsa veteris testamēti impressione (que nunc in manibus est) positiones he & nominum origines in margine hebraice & chaldaice littere notate sint: multum tamen tum ad lingue absolutam cognitionem tum ad studiosorum curiositatem facere visum est si ex arte id & non solo vsu cognosceretur. Postremum tandem voluminis locum obtinet aliud dictionarium latini abecedarii ordine digestum: quod omnia veteris testamenti latina vocabula ciuitatis prioris vocabularii paginis hebraice proferre docet: vt non tantum hebraica latine: sed versa vice latina hebraice possis enunciare. Que omnia lector studiose beniuolo gratocꝫ animo suscipito: & ad diuine sapientie cognitionem referto. Ita enim fiet; vt bonorum laborum gloriosus sit fructus: & tu tandem intelligere incipias quantum reliquae humane sapientie lectiones a celestium literarum nectare superentur. vale.

Incipit vocabularium Hebraicum.

totius veteris testamenti cum aliis dictionibus chaldaicis ibi contentis. Et hoc secundum ordinē Alphabeti hebraici.

אָב Ab. pater natura vel etate. honore. doctrina vł fide. Geñ. 17. Eriscꝫ pater multarum gentium. Exo. 20. Honora patrem tuum & matrē tuam. 2. Re. 7. Ego ero ei in patrem. Eze. 22. Patrem & matrem contumelia affecerunt in te. Mal. 1. Filius honorat patrē. Et in eodem. Si ergo pater ego sum vbi est honor meus. Signat ēt autorē vel inuētorē alicuiꝰ ministerii vel officii. Geñ. 4. Qui fuit paꝛ habitātium in tētoriis atcꝫ pastorum. Et in codē. Ipse fuit paꝛ canētium in cithara. Dicitur ēt pater doctrine & morum. quia quando aliquis sequitur doctrinam & mores alicuius: dicitur eius filius. 4. Reg. 2. Pater mi pater mi currus israel & auriga eius. Eze. 16. Pater tuus amorreus: & mater tua cethea. Et iohan. 8. Vos ex patre diabolo estis & desideria patris vestri vultis facere. Ponitur etiā pro principe vel domino. 4. Reg. 4. Pater & si rem grandem dixisset tibi propheta facere debueras. Dicitur etiam pater fidei. Ad roma. 4. Sed & ei qui ex fide est Abrae qui est pater omnium nostrum. Et recipit aliquando in fine iod quando post se regit genitiuum & dicitur. אֲבִי Abi. Geñ. 10. Pater omnium filiorum heber. Esa. 9. Pater futuri seculi. & in plurali declinatur sicut nomina feminina & dicitur. אָבוֹת. Aboth. idest patres. Exo. 20. Reddēs iniquitatem patrum in filios. 4. Reg. 14. Non morientur patres pro filiis. Hiere. 7. Patres succēdūt ignem. Et componitur cum pronominibus hoc modo. אָבִי Abi. i. pater meus. Geñ. 45. Adhuc pater meus viuit. & in lingua chaldaica dicitur. אַבָּא Abba siue. אֲבָהָתִי Abahathi. i. pater siue pater meus. Da. 2. Tibi deus patrū nostrorum confiteor. Pro quo hebrei legunt tibi deus patris mei: siue tibi deus pater mi confiteor. אָבִיךָ Abicha. i. pater tuus. Esa. 43. Pater tuus primus pecauit. אָבִיו Abiu. i. pater suus aut pater eius vel ipsius. Geñ. 37. Increpauit eum pater suus. אָבִינוּ Abinu. i. pater noster. Nu. 27. Pater noster mortuus est in deserto. אֲבִיכֶם Abichem. i. pater vester. Geñ. 45. Et tollite inde patrem vestrū. אֲבִיהֶם Abihem. idest pater eorum. Geñ. 43. Igitur israel pater eorum dixit ad eos. & quādo refertur ad feminam hoc modo. אָבִיךְ Abich. idest pater tuus fe. ge. Ruth. 2. Et ꝙ reliqueris parētes tuos. Pro quo in hebreo habetur. Et reliqueris patrē tuū & matrem tuam. אָבִיהָ Abiha. Pater suꝰ vel eius aut ipsius. s. femine. Iudi. 1. Monuit vir suꝰ vt peteret a patre suo agrū. אֲבִיכֶן Abichen idest pater vester fe. ge. Geñ. 31. Sed & pater vester circumuenit me. אֲבִיהֶן Abihen. i. pater earū. Exo. 2. Que cū reuertissent ad raguel patrē suū. & in nu. plu. hoc mō. אֲבוֹתַי Abothai. i. patres mei. Geñ. 48. Deus in cuius conspectu ambulauerūt patres mei. אֲבֹתֶיךָ Abothecha. i. patres tui. Psal. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. אֲבֹתָיו Abothau. i. patres eius vel patres sui. 4. Reg. 15. Sicut fecerant patres eiꝰ. אֲבוֹתֵינוּ Abothenu. i. patres nostri. Psal. 43. patres nostri narrauerūt nobis. אֲבוֹתֵיכֶם Abothechem. i. patres vestri. Hiere. 2. Quid inuenerūt in me patres vestri iniquitatis. אֲבוֹתָם Abotham vel אֲבוֹתֵיהֶם Abothehem. i. patres eorū vel patres sui. Iob. 15. Et non abscondunt patres suos. & quando refertur ad feminā vel ad feminas hoc mō אֲבוֹתַיִךְ Abothaich. Patres tui. s. alicuius femine. אֲבוֹתֶיהָ Abotheha. patres sui vel eius. s. femie. אֲבוֹתֵיכֶן Abothechen idest patres vestri. fe. ge. אֲבוֹתָן Abothan vel אֲבוֹתֵיהֶן Abothehen. i. patres earū. vnde notandum ꝙ pronomina prime persone. vt ego. meus. nos. noster. tam in numero singulari ꝙ in plurali sunt cōmunia masculo & femine modo sint in compositione vt. אָבִי Abi vel אָבִינוּ Abinu. i. pater meus vel pater noster: vel per se posita vt אֲנִי Ani vel אָנוּ anu. i. ego vel nos. Et mō ꝓdicto cōponuntur oīa pronomina cū noibus appellatiuis vt. אֲדֹנִי Adoni. i. dn̄s meus. אֲדֹנְךָ Adonecha. i. dn̄s tuus. &c. Et hoc debet etiā notari in noibus appellatiuis. de quibus dicetur in sequētibus.

אָבַב Abab. virēs: aut virgultum: seu lignum virescēs: aut noue fruges adhuc virescētes. Exo. 9. Eo quod linū esset virens. & inde mēsis nouarum frugum dicitur. אָבִיב Abib. Exo. 13. Hodie egredimini mense nouarum frugū. & in eodem. 23. Tempore mensis nouorū. s. fructuū. Deu. 16. obserua mensem nouarū frugū: & verni primum tpis. vbi ponitur ēt pro verno tpe. & aliqñ deficit vltimū beth quod duplicatur: & scribitur ꝓ simplicē beth: & loco beth quod deficit ponitur punctū dagues ī vltima syllaba. Iob 8. Cum adhuc sit in flore. Pro quo hebrei legunt. Cum adhuc sit in viriditate sua. Pro quo ī hebreo est. אִבּוֹ Ibbo. Significat etiā amena virgulta seu ligna virentia atcꝫ fructifera: pro quo btūs Hieronymus poma transtulit. vt Cā ti. 6. Descendi in hortum nucum vt viderem poma cōuallium. Pro quo ī hebreo est. אִבֵּי Ibbe. Et etiam spica cū nouis frugibus tritici seu hordei vocatur אָבִיב Abib. Leui. 2. De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni.

אָבַד Abad. Perire. disperire: disperdere. perdere. Psal. 1. Et iter impiorum peribit. Hester. 4. Et domꝰ patris tui peribitis. Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. Et in eodem. & effugium peribit ab eis. Esa. 57. Iustus periit & nō est qui recogitet. Deut. 8. Predico tibi ꝙ omnino disperēas. Nu. 24. Et perdat reliquias ciuitatū. Iob. 14. Et hoīes ergo similiter ꝑdes? Psal. 5. perdes oēs qui loquuntur mendacium. vnde res perdita vocatur. אֲבֵדָה Abeda. Leui. 6. Siue rem perditā inueneris. Inde. אֲבַדּוֹן Abaddon. i. ꝑditio siue exterminans vel exterminatio. Iob. 26. Non est operimentum perditioni. Et in eodem. 28. perditio & mors dixerunt auribus nostris audiuimus famā eius. Prouer. 15 Infernus & perditio corā dn̄o. Apo. 9. Et habebant super se regem angelum abyssi cui nomē hebraice abadon: grece autem apolion: & latine habens nomen exterminans.

אָבָה Aba. velle desiderare. acquiescere. Deut. 27. Et non voluit dominus deus tuus audire Balaam. Prouer. 1. Fili mi si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis. vbi in fine dictionis ponitur aleph loco he. & ab hac dictione deriuatur. אֲבִיּוֹנָה Abiiona. i. desideriū. voluptas. Pro quo beatus hieronymus transtulit capparis. Eccl. 12. Et dissipabitur capparis. Et inde dicitur. אֶבְיוֹן Ebion. idest pauper inops. Psal. 70. Ego vero egenus & paup sum. Et dicitur ebion eo quod sp desiderat res necessarias quibus caret. & inde dicitur. אֵבֶה Ebe. Iob. 9. Sicut naues poma portantes. Pro quo hebrei legunt. Sicut naues desiderii. i. desiderantes ire ad portum. Potest tamen deriuari a dictione supraposita. אִבֵּי Ibe. que significat poma. Canti. 6. Vt viderem poma conuallium.

אֲבוֹי Aboi. Miseria. heu. ve. Prou. 23. Cuius patri ve. pro quo hebrei legunt. Cui miseria vel cui ve: quod est interiectio dolentis. Tamen diuidendo hanc dictionem potest interpretari. patri ve: sicut est in littera nostra. אָב. Ab. enim patrē significat. & אוֹי oi. ve siue heu interpretatur. licet in cōpositiōe ꝑdatur ibi vna littera. s. aleph. & in lingua chaldaica etiā sine illa littera significat ve vel heu.

אָבַח Abach. cōturbatio. pauor. fremitꝰ stridor. districtio gladii vel mucronis. et recipit tau in fine et dicitur

Marginalia: אָב Pater. — Pa. ꝑ autore vł inuētore. — Pꝛ doctrine & morū. — Pa. ꝑ principe vł dn̄o — Pa. fidei. — אָבִי — אָבוֹת Patres. — אָבִי Pꝛ. meus — אַבָּא Pater siue Pꝛ meus. — אֲבָהָתִי Pa. meus — אָבִיךָ Pꝛ tuus. — אָבִיו Pꝛ suus. — אָבִינוּ Pꝛ noster — אֲבִיכֶם Pꝛ. vester — אֲבִיהֶם Pꝛ eorum. — אָבִיךְ Pꝛ tuus. — אָבִיהָ Pꝛ suus. — אֲבִיכֶן Pꝛ. vester — אֲבִיהֶן Pꝛ earum — אֲבוֹתַי Pꝛes mei — אֲבוֹתֶיךָ Pꝛes tui. — אֲבוֹתָיו Pꝛes eius — אֲבוֹתֵינוּ Pa. nostri — אֲבוֹתֵיכֶם Pa. vestri — אֲבוֹתָם Pa. eorū — אֲבוֹתַיִךְ Patres tui — אֲבוֹתֶיהָ

Marginalia: אָבַב Virens. — אָבִיב Noue fruges. — Verni tps — Flos. Virescens — אִבּוֹ — Poma. — אִבֵּי — אָבִיב Spica vi. — אָבַד Perire. — Disperire Perdere. — אֲבֵדָה Res ꝑdita — אֲבַדּוֹן Perditio. — אָבָה Velle. Acquiescere. — אֲבִיּוֹנָה Desideriū Capparis — אֶבְיוֹן Pauper. — אֵבֶה Poma Desideriū — אִבֵּי Poma. — אֲבוֹי Ve. — Heu. — אָבַח

אבחת Ebchath. Ezech. 21. In omnibus portis eorū dedi cōturbationem gladii. Et solum inuenitur in loco predicto. Hebrei tamen dicunt q̄ significat omnia alia supradicta.

אבטח Abtiach. Pepo. Nume. 11. In mētem nobis veniūt cucumeres & pepones. Et solū inuenitur in numero plurali. s. אבטחים Abatichim.

אבך Abach. Implicare cōuoluere. Esa. 9. Et cōuoluentur in superbia fumi. Et solū inuenitur in p̄dicto loco. Et dicunt aliqui hebrei quod significat eleuare: vnde in predicto loco ipsi legunt. Et eleuabuntur in superbia fumi.

אבל Abal. Lugere. Exo. 33. Audiens ppl's sermonē hunc pessimū luxit. 1. Reg. 15. Lugebat samuel saul. Et in eo. 16. Vsq̄quo tu luges saul. Iob. 14. Et aia eius in semetipsa lugebit. Osee. 10. Quia luxit sup eū populus eius. Et inde dicitur. אבל Abel. i. luges. p̄s. 34. Quasi luges & cōtristatus sic humiliabar. Esa. 61. Et ponere cōsolationē lugentibus Sion. Et ide dicitur. אבל Ebel. i. luctus. Eccl. 7. Melius est ire ad domū luctus q̄ ad domū cōuiuii. Et Amos. 5. Vocabūt agricolā ad luctū. Item. אבל Abal. Sed. p̄fecto. vtiq̄. Gen̄. 17. Sed etiā Sara vxor tua pariet tibi filium. Et in eo. 42. Merito hec patimur quia peccauimus ī fratrē nostrū. pro quo hebrei legūt profecto siue vtiq̄ hoc patimur quia peccauimus in fratrē nostrū. Itē. אובל Vbal. Riuus seu fluuius. Sed beatus Hieronymus trāstulit portā. Dan̄. 8. Vidi autem in visione esse me super portam vlai. pro quo Symmachus transtulit super paludem vlai. Et dicunt aliqui hebrei quod in loco predicto vbal est nomen proprium fluuii: et vlai nomen fontis vnde oritur.

אבן Eben. lapis. & est generis feminini. vt Gen̄. 29. Et os eius grādi lapide claudebatur: vnde ibi illud adiectiuū grādi est gnis feminini quod denotat lapidem esse gnis feminini. Et ī lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur. אבנא Abna. Dan̄. 2. Lapis autē qui percusserat statuam &c. Et in plurali. אבנים Abanim. i. lapides. Iosue. 10. Et dn̄s misit sup eos lapides magnos: vbi sub voce masculina est generis feminini: quia illud adiectiuū magnos: in hebreo est generis feminini: quod denotat lapides esse generis feminini: vt dictū fuit in superiori tractatu: qui de grammatica hebraica tractat. Et aliq̄n in nūero plurali pdit vltimū mem. f. q̄n iungitur cū alia dictione vel q̄n regit post se genitiuū: & dicitur. אבני Abne. Exo. 28. Sumesq̄ duos lapides onychinos. Zach. 9. Et lapides sancti eleuabūtur sup terrā eius. Pro quo in hebreo est: & lapides sanctitatis &c. quia dictum fuit in supiori tractatu q̄ noia pluralis numeri in im desinētia in statu regiminis amittūt mem vltimū. Et inde אבנים Obnaim. i. sedes seu sella vbi pariens sedet tempore partus: vel vbi figulus sedet laborando. Exo. 1. Et tp̄s partus aduenerit pro quo he. le. & videbitis in sella. s. parientis. Hiere. 18. Et ipse faciebat opus sup rotā. vbi pro rota est dictio obnaim. & profertur in nūero plali. & caret singulari.

אבנט Abnet. baltheus sacerdotalis. zona. Exo. 29. Cingesq̄ baltheo Aarō. Leuit. 16. Accingetur zona linea. Et in plurali. אבנטים Abnetim. i. balthei.

אבס Abas. ipinguare. icrassari. saginare. ide. אבוס Abus. i. saginatū. Prouer. 15. Melius est vocari ad olera cū charitate q̄ ad vitulū saginatū cū odio: & in plurali. Abusim. i. saginati siue impinguati. 3. Reg. 4. Et auiū altiliū. pro quo hebrei legūt. Et auiū pinguiū. Et inde dicitur. אבוס Ebus. i. presepe: eo quod ibi impinguantur aialia. Esa. 1. Cognouit bos possessorē suum: & asinus presepe domini sui. & in plurali. אבוסים Ebusim. id est presepia.

אבעבע Abaabua. vesica vel inflatio. Exo. 9. Erunt in hominibus & iumētis vlcera & vesice: & solū inueni tur in numero plurali. s. אבעבעת Abaabuoth.

אבק Abac. puluis. Naū. 1. Et nebule puluis pedū eius. Et q̄n regit post se genitiuū recipit in fine thau: & dicitur. אבקת Abeath. Cāti. 3. Et vniuersi pulueris pigmetarii: et inde deriuatur verbū. אבק Abac. i. luctatus est. Gen̄. 32. Et ecce vir luctabatur cum eo vsq̄ mane: eo q̄ luctatores frequenti pedum motu puluerem excitent.

אבר Abar. pualere. ide. אביר Abbir. i. validꝰ vl' potēs aūt robustꝰ Gen̄. 49. Per manꝰ potētis Iacob. 1. Reg. 22. Potētissimus pastorū Saul: & aliq̄n accipitur pro deo. p̄s. 132. Votū vouit deo Iacob: & in eodē. Tabernaculū deo iacob. Et ī plali. אבירים Abbirim. i. potētes: & aliq̄n accipitur pro angelis. p̄s. 78. Panē angelorū manducauit hō. & etiā accipitur pro tauris: eo quod sunt fortissima aialia. p̄s. 21. Tauri pingues obsederūt me. Et. p̄s. 49. Nūquid māducabo carnes taurorū. Itē אבר Abar. plumescere. Iob. 39. Nūquid p̄ sapiētiā tuā plumescit accipiter. Inde אבר Eber. i. ala vel pēna. p̄s. 54. Quis dabit mihi pēnas sicut colūbe. Inde deriuatur אברה Ebra. q̄ dictio parte significat circa posteriora volucrū: vt. p̄s. 67. Et posteriora dorsi eius in pallore auri: et etiam significat alam vel pennā Iob. 39. Penna struthiōis similis est pennis erodii. Ponitur etiam pro membro: vt Ezech. 17. Longo membrorum ductu.

אגד Agad. fasciculus: manipulus: colligatio: & scribitur cū he ī fine: & dicitur. אגדה Agudda. i. fasciculus. Exo. 12. Accipiteq̄ fasciculū hyssopi. Amos. 9. Et fasciculū suū super terrā fundauit. Et in plurali. אגדות Aguddoth. i. fasciculi. Esaie. 58. Solue fasciculos deprimentes.

אגז Egoz. nux. Canti. 6. Descendi in ortum nucum. & solum inuenitur in predicto loco.

אגל Egel: gutta: stilla: & inuenitur tātū in numero plurali. Iob. 38. vel qs genuit stillas roris. Inde. אגלים Eglaim nomē proprium loci. Esa. 15. Vsq̄ ad agalim vlulatus eius.

אגם Agā. Pelagus: palus: lacus: stagnū. p̄s. 106. Posuit desertū in stagnū aquarū: & Esa. 35. Et que erat arida in stagnū. Et in plurali. אגמים Agāmim. i. stagna vel paludes. Exo. 7. Et riuos & paludes. Esa. 42. Et stagna arefaciā. Inde. אגמון Agmō. i. hamus vel circulus. Iob. 40. Nūquid pones circulū in naribus eius: & Esa. 58. Nūquid cōtorquere quasi circulū caput suū: & Esa. 9. Vbi dicitur incuruātem & deprauātē: pro eo quod in trāslatione nostra est deprauātem in hebreo est Agmō. Sed hebrei dicūt q̄ significat iuncū in supradicto loco. Significat etiā lebetē siue caldariam Iob. 41. Sicut ole succense atq̄ feruentis pro quo hebrei legunt sicut ole succense atq̄ caldarie vel lebetis.

אגן Agan. Crater. Cāti. 7. Vmbilicus tuus crater tornatilis & in plurali. אגנת Aganoth. i. Cratere. Exo. 24. Tulit itaq̄ moyses dimidiā partē sanguinis & misit in Crateras.

אגף Agaph. exercitus siue agmē Eze. 17. Cū vniuerso agmine suo gladio cadent: & in eodem. 39. Et cades tu et omnia agmina tua.

אגר Agar. cōgregare: colligere Deut. 28. Et vinū nō bibes nec colliges: & Prouer. 6. cōgregat ī messe quod comedat. ide. אגרת Igeret. i. epl'a. eo quod ī ea colligūtur mlta verba Nee. 6. Et eplam hēbat ī māu sua: & ī ligua chaldaica dicitur. אגרא Igera: siue. אגרתא Igartha. Esd. 4. Scripserūt epistolā vnā. Et in eo. Hoc ē exēplar eple. & in plali. אגרות Igeroth. i. eple. 2. Parali. 30. Scripsitq̄ eplas ad ephraim & manassem: & inde. אגרה Agorath. i. pecunia siue nūmus. vt. 1. Reg. 2. Et offerat nūmum argenteum & tortam panis.

אגרטל Agartal. phiala. & inuenitur tm̄ in numero plali. Esdre. 1. Phiale argētee triginta. Sed hebrei dicūt quod significat peluim in quo manus lauantur.

אדב Adab. cōtristari. tabescere. merore cōsumi. 1. Re. 2. Et tabescat aia tua. & solū inuenitur in loco predicto.

אדין Edain. In ligua chaldaica est aduerbiū tp̄is & significat tūc Dan̄. 2. Tūc danieli mysteriū p̄ visionē noctis reuelatū est: & in eo. Tūc arioch festinus itroduxit danielē. scribitur etiā cū beth in principio & dicitur. באדין Bedain. vt in eo. Tunc daniel requisiuit de lege atq̄ sententia.

אדם Addā. rubere siue rubicūdū eē: aut flauescere. Proue. 23. Ne intuearis vinū q̄n flauescit Esa. 1. Et si fuerit rubra quasi vermiculus. Thren. 4. Rubicundiores ebore antiquo. p̄ quo hebrei legunt. Rubuerūt siue rubicūdiores fuerūt plusq̄ ebur atiquū. & ide. אדום Adom. i. ruffus vel rubicūdꝰ Gen̄. 25. Da mihi de coctiōe hac ruffa: & Nu. 19. vt adducāt ad te vaccā ruffam Cāti. 5. Dilectus meꝰ cādidus & rubicūdꝰ. & ide. מאדם Meoddā. i. ruffus siue rubricatꝰ Naū. 2. Clypeus fortiū eiꝰ ignitus. pro quo heb. le. Clypeus fortiū eiꝰ ruffꝰ siue rubricatꝰ: & ī plu. מאדמים Meoddamim. Exo. 25. Et pelles arietum rubricatas. Et aliq̄n geminātur due vltime littere: & dicitur. אדמדם Adaddā. i. ruffū vel rubeū Leui. 13. Si alba vel ruffa macula fuerit. & recipit ī fine tau: quod denotat nomē esse femininū: in eo. ca. vbi dicitur. Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit siue subruffa. Inde. אדם Odē. quod ē lapis p̄ciosus rubei coloris: quod nostra trāslatio sardiū trāstulit Exo. 28. In primo versu erit lapis sardius. & Eze. 28. Ois lapis p̄ciosus operimētū tuum sardius topatius: & ide. אדמה Adama. i. terra ruffa aut humo. Gen̄. 6. Cūq̄ cepissent hoīes multiplicari sup terrā: & ī eo. 2. Produxitq̄ dn̄s deus de humo oē lignū. & inde dicitur. אדם Adam. i. hō aut hūanus. vel terrenus Gen̄. 1. Faciamus hoīem ad imaginē & silitudinē nostra. & in eo. 8. Sēsus enī et cogitatio hūani cordis: & aliq̄n accipitur p̄ primo hoīe: vt Gen̄. 2. Erāt aūt vterq̄ nudus Adā & vxor eius. & aliq̄n ponitur pro hoīe in vniuersali siue pro humana natura: vt Nu. 3. Ab homine vsq̄ ad pecus: & p̄s. 115. Omnis homo mendax: & caret numero plurali.

אדן Adon. dn̄s. dn̄ator. Gen̄. 18. Et dn̄s meꝰ vetustꝰ est. p̄s. 113. A facie dn̄i mota ē terra. Esa. 3. Ecce dn̄ator dn̄s exercituū: & in eo. Mittet dn̄ator deus exercituū in pinguibꝰ eius tenuitate: & in plu. אדנים Adonim. i. dn̄i vel dn̄atores. et q̄n regit post se genitiuū amittit vltimā litterā. s. mem: & dicitur. אדני Adone. i. dn̄i. & vtroq̄ modo dicitur de deo. s. in nu. plu. De primo Malac. 1. vbi dicitur Et si dn̄s ego sū: vbi ē timor meꝰ. pro quo in hebreo est dn̄i noiatui casus plu. nu. s. & si dn̄i ego sum: vbi ē timor meus. De. 2. p̄s. 135. vbi dicitur. Cōfitemini dn̄o dn̄orū. pro quo in heb. est. Cōfitemini dn̄is dn̄orū. In aliis vero locis pro dn̄o ponitur. אדני Adonai: quod interpretatur dn̄i mei ī plu. & hoc q̄n scribitur eisdē litteris quibus p̄nunciatur. s. aleph. daleth. nun. iod. Sed nomē dn̄i Tetragrāmaton. pro quo btūs Hieronymus cōiter trāstulit dn̄m: ī heb. scribitur cum quattuor litteris. s. iod. he. vau. he. & significat esse vel essentia aut gn̄atione. Itē. אדן Aden. basis. fulcimētū: & in plu. אדנים vel אדני Adanim vel adaneī. bases Exo. 26. Bases argēteas: & ī eo. 36. Cū quadragita basibus argēteis. & Iob. 38. Super quo bases eius solidate sunt.

אדר Adar. magnificare. extollere. fortificare. Esa. 42. Et magnificaret legē & extolleret. Et inde verbū passiuum. נאדר vel נאדרי Needari. Exo. 15. Dextera tua dn̄e magnificata ē ī fortitudie: & ide. אדיר Addir. admirabilis. fortis. magnꝰ. magnificꝰ. excellēs. p̄s. 8. Dn̄e dn̄s noster q̄ ad mirabile ē nomē tuū. Iudicū. 5. In phiala fortiū obtulit butyrū. Esa. 33. Nec trieris magna trāsgredietur: & Eze. 17. Et erit ī cedrū magnā. & aliq̄n scribitur sine Iod ī medio. & cū thau ī fine. & dicitur. אדרת Addāreth. & significat grādē in gn̄e femi. vt Eze. 17. Vt sit in vineā grādem. Significat etiā magnificētia: vt Zach. 11. Q̄m vastata ē magnificētia eorū. Inde. אדרת Addereth. i. palliū. Gen̄. 25. In morē pellis hispidus. pro quo he. le. in morem pallii hispidi vel hirsuti. Et Iosue. 7. vidi inter spolia palliū coccineū. & 4. Reg. 2. Tulitq̄ helias palliū suū & inuoluit illud. Significat etiā genus vestimēti quo reges vel magnifici viri vtebātur. Ione. 3. Et surrexit de solio suo & abiecit vestimentū suū a se. Itē. אדר Adar. nomē duodecimi mēsis: secūdū cōputationē hebreorū. Ester. 9. Igitur duodecimi mēsis quē adar vocari iā diximꝰ. Itē. אדר Idar siue. אדרא idera. i. ligua chaldaica significat areā. Dan̄. 2. Et redacta sunt quasi in fauillā estiue aree.

אדרגזריא Adargazraia. in lingua chaldaica significat duces siue magistratus Dan̄. 3. Duces & tyrānos & prefectos. et solum inuenitur in numero plurali.

אדרזדא Adrazda. in lingua chaldaica est aduerbium exhortandi. i. diligenter Esdre. 7. tribuantur diligenter in domo dei celi.

אדרכן Adarcō. genꝰ pōderis vl' monete quod nostra trāslatio solidū trāstulit. Esdre. 8. Crateras aureas viginti: q̄ habebāt solidos millenos. & solū inuenitur in nu. plu. scilicet. אדרכנים Adarconim. i. solidi: vt in predicto loco.

אהה Aha. Interiectio est dolētis. Hiere. 1. A. a. a. dn̄e deus ecce nescio loqui. Ioel. 1. A. a. a. diei. & ī heb. est vna dictio tm̄ q̄ sonat aha: & ē cōposita ex tribus litteris. s. Alephē he. he. & aliq̄n ponitur pro heu. vt Ezech. 9. Heu, heu. heu. dn̄e deus. vbi similiter in heb. est vna dictio tm̄. s. aha.

אהב Ahab. amare. diligere. Gen̄. 25. Isaac amabat esau eo quod de venatiōibus illius vesceretur: & Rebeca diligebat Iacob. & in eo. 37. Israel aūt diligebat Ioseph. et ide. אוהב Oheb. i. diligēs siue amās: Esa. 61. Quia ego dn̄s diligens iudiciū. & in plu. אוהבים Ohabim. vel אוהבי Ohabe. i. diligētes siue amātes vel amores. p̄s. 118. Pax multa diligētibus legē tuam. & Prouer. 8. Ego diligētes me diligo: & in eo. 7. Et fruamur cupitis amplexibus. p̄ quo heb. legūt. Et letemur siue exultemus amoribus siue dilectionibus. In de. אהוב Ahub. i. dilectus siue amicus. & in gn̄e femi. אהובה Ahuba. i. amica vel dilecta. Osee. 3. Dilige mulierē dilectā ab amico. & inde. אהבה Ahaba. i. dilectio. amor. charitas. 2. Reg. 1. Et amabilis sup amorē mulierū. Et Cāti. 8. Fortis vt mors dilectio. & in eo. Aque multe nō poterūt extinguere charitatē. Significat etiā dilectā. Cāti. 2. Ne suscitetis nec vigilare faciatis dilectam. Inde. נאהב Neehab. i. dilectus siue amabilis. 2. Re. 1. Saul et Ionatas amabiles & decori valde.

אהי Ehi. vbi. Osee. 13. Vbi est rex tuus. & solū in hoc loco ponitur p̄ vbi. in aliis vero locis est verbū substātiuū futuri tp̄is & deriuatur ab hoc verbo היה Haia. quod significat fuit. Interpretatur aūt ero. vt in caplo preallegato vbi dicitur. Ero mors tua o mors: morsus tuus ero inferne.

אהל Ahal. Tētoriū siue tabernaculū. tēdere splendere. siue lucere. Gen̄. 13. Et habitauit ī sodomis. p̄ quo ī hebreo ē: & tetēdit tabernaculū siue tētoriū ī sodomis. & ī eo. Mouēs igitur Abraam tabernaculū suū venit & habitauit iuxta cōuallē mābre. pro quo in heb. est. Et tetendit Abraā tabernaculū suū & venit & habitauit iuxta cōuallē mābre. Et vtrūq̄ est verū. nā mouebat tabernaculū suū ab vno loco & tēdebat illud in alio loco p̄ suas mansiones: donec venit ad habitādū in cōuallē mābre. Et inuenitur etiā predicta dictio sine Aleph. Esa. 13: vbi dicitur. Nec ponet ibi tentoria arabs. vbi ponitur. יהל Pro. יאהל Iahel pro Iaahel. & ide. אהל Ohel. i. tabernaculū vel tētoriū. Gen̄. 18. Apparuit dn̄s abrae sedēti in hostio tabernaculi. & ī eo. Festinauit Abraā

in tabernaculū ad farā. & in eo. 31. In mōte galaad fixit tentoriū ſuū. Et in plu. אהלים Ohalim. i. tabernacula vel tentoria. Geñ. 25. Habitabat ī tabernaculis. & aliqñ ponitur pro ſplēdere. vt Iob. 25. Ecce luna etiā nō ſplēdet. p quo aliqui heb. le. Ecce luna etiā nō extēdit ſiue expādit. i. lumē ſuū in modū tētorii. iuxta illud Eſa. 13. Stelle celi & ſplendor earū nō expādent lumē ſuū. Et cōmuniter pro ſplēdere ſcribitur ſine aleph. de quo vide īfra in dictiōe. הלל Halal. Itē אהלות Ahaloth. aloe. vt Cāt. 4. Myrrha & aloe cū oib9 primis vnguētis. p̄s. 44. Myrrha & gutta & Caſia. vbi pro gutta ponitur eadē dictio. ſ. ahaloth. i. aloe. Alii dicunt genus eē aromatis quod medici ſandalū vocāt. & aliqñ ſcribitur cū Iod et mem in fine: & dicitur אהלים Ahalim ī eodē ſignificato. Prouē. 7. Aſpſi cubile meū myrrha & aloe. Et nu. 24. vt tabernacula q̄ fixit dñs. pro quo heb. le. vt aloe quā plantauit dñs. Sed ēt pōt ſignificare tabernacla ſicut ē ī noſtra trāſlatione. vt ſupra dictū eſt. & licet ibi ponatur verbū plātauit: pōt tñ cōuenire cū tabernaculis. quia eſt equiuocū & ſignificat etiam figere. vt Dañ. 11 vbi dicitur. Figet tabernaculū ſuum apedno inter duo maria.

או O. vel. aut. ſiue. ſi. Exo. 21. Qui percuſſerit ſeruū vel ancillā. & in eo. Si autē vna die vel duobus ſuperuixerit. & in eo. Si percuſſerit quiſpiā oculum ſerui ſui aut ancille. Et Leui. 1. De turturibus & pullis colūbe. pro quo in hebreo legitur. De turturibus vel de pullis colūbe. & in eo. 5. Offerat duos turtures vel duos pullos colūbarū. & in eo. 12. Cūq; cōpleti fuerint dies purgationis ſue pro filio ſiue pro filia. Itē ponitur pro ſi. vt. 1. Reg. 20. Si quid forte reſponderit tibi pater tuus dure. ponitur etiam. pro &. vt Leui. 4. Et poſtea intellexerit pctm̄ ſuū. & aliqui hebrei legūt ſi poſtea intellexerit. Et in eo. & cognouerit peccatum ſuum. Prouer. 30. Gallus ſuccinctus lumbos ſuos et aries.

אוב Ob. Phyton. demō. vel ars phytonica. vt Leui. 20. Vir ſiue mulier in quib9 phytonicus vel diuinatiōis fuerit ſpūs. & Eſa. 29. Et erit quaſi phytonis de terra vox tua. & i pluñ. אבת Oboth. i. phytones Deut. 18 Nec phytōes cōſulatis. & Eſa. 8. Et cū dixerit ad vos q̄rite a phytonib9. Significat etiā ī nūero plu. vtres ſiue lagūculas. Iob. 32. En venter me9 q̄ſi muſtū abſq; ſpiraclo: quod lagūclas nouas dirūpit.

אוד Vd. Torris. Titio. vt Zach. 3. Nūquid nō iſte torris eſt erutus de igne. cuius pluralē אודים Vdim ponitur Eſa. 7. vbi dicitur. Cor tuū ne formidet a duabus caudis titionū fumigātiū iſtorum. אודת Odoth. propter. cauſa. ſ. alicuius vel gratia alicuius: vt Nu. 12. Propter vxorē eius. Ethiopiſſam. & Ioſue. 14. Noſti qd locut9 eſt dñs ad Moyſen hoīem dei de me & te. Pro quo hebrei legunt pp̄ter me et te. vel cauſa mei & cauſa tui: aut gratia mei & gratia tui: ſiue ſuper cauſa mea & ſup cauſa tua. & hoc vltimū eſt magis propriū quia cōmuniter preponitur dictio על Al. i. ſup. Sicut Geñ. 26. Annunciantes ei de puteo quē foderant. Pro quo in hebreo eſt. Annunciantes ei ſuper cauſa putei quē foderant.

אוה Iua. Deſiderare. Cōcupiſcere. Deu. 5. Nō cōcupiſces domū proximi tui. & Eſa. 26. Aīa mea deſiderauit te in nocte. Sed in hebreo illud deſiderauit eſt prime pſone. Et tūc illud aīa mea erit ablatiui caſus. i. in aīa mea deſideraui te in nocte. & inde אוה Aua. i. deſideriū. Deut. 12. Si autē comedere volueris & te eſus carnium delectauerit occide et comede. pro quo in hebreo eſt verūtamen in omni deſiderio aīe tue occides & comedes carnes. Sed trāſlator noſter trāſtulit ſeſum. vbi ponitur אות Auath p אוה Aua. quia noīa in he deſinētia qñ poſt ſe regūt gtm̄ mutāt illud he in thau Et inde aliud nomen in quo additur thau in principio. ſ. תאוה Thaaua. i. deſideriū. p̄s. 112. Deſiderium peccatorū peribit. & Prouer. 13. Deſiderium ſi cōpleatur delectat animā. & inde מאויי Maauaie per additionē mem ī principio. i. deſideria. vt. p̄s. 139. Ne tradas me dñe a deſiderio meo peccatori. pro quo Beatus hieronymus in pſal. iuxta hebraicam veritatē tranſtulit. ne des dñe deſideria impii. Et inde p additionem littere nun in principio נאוה Naaua. i. deſiderabilis vel placens: aut decens vel ſpecioſum aut pulchrū. Cāti. 1. Nigra ſum ſed formoſa filie ieruſalem. & in eo. Pulchre ſunt gene tue ſicut turturis. et Prouer. 17. Non decēt ſtultū verba cōpoſita. et in eo. 19. Nō decent ſtultum delicie. et in eo. 26. Sic indecens eſt ſtulto gloria. et Eſa. 52. Quā pulchri ſuper mōtes pedes annunciātis et predicantis pacem.

אוח Oach. Gen9 beſtie mōſtruoſe vel ſerpētis. pro quo dracones trāſtulit Beatus Hieronymus. Eſa. 13. et replebuntur domus eorum draconibus. et ſolum inuenitur in numero plurali in loco predicto.

אוי Oi. ve. heu. Nume. 21. Ve tibi moab. et Eſa. 6. Ve mihi quia tacui.

אויל ſiue אול Euil. ſtultus. Iob. 5. virū ſtultū īterficit iracūdia. Oſee. 9. Scitote iſrael ſtultum prophetā. et in plurali. אוילים Euilim. Prouer. 1. Sapientiam atq; doctrinam ſtulti deſpiciunt. Inde אולת Iuéleth. i. ſtulta inſipiens ſiue ſtulticia. Prouer. 14. Sapiens mulier edificat domū ſuā. inſipiens ſtructam quoq; manibus deſtruit. & in eo. Impatiēs opabitur ſtultitiā. Itē אולי Vlai. ſi forte. forte. forſitan. ſi. Geñ. 18. Si fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate. Ioſue. 9. Forte in terra que nobis ſorte debetur habitatis. Significat etiam niſi. vt Nume. 22. Et niſi aſina declinaſſet de via. De verbo autem אולם vel אלם Vlam. vel vlam dicetur infra in dictione אלם Alam.

און On. fortitudo. virtus. dolor. luctus. triſtis. murmurans. Iob. 18. Arctabuntur greſſus virtutis ei9. & in eodē. 4. Virtus illi9 ī vmbilico vētris ei9. & Oſee. 12. Et ī fortitudine ſua directus eſt cū angelo. et Geñ. 59. Et principium doloris mei. Pro quo hebrei legūt principiū fortitudinis mee. Iob. 20. Et manus illius reddēt ei dolorē ſuum. et in eo. 21. Deus ſeruabit filiis ſuis dolorē patris. Deut. 26. Nō comedi ex eis in luctu meo. Threñ. 3. Quid murmurauit hōmo viuens. Et quaſi hec oīa beatus Hieronymus voluit cōplecti in hoc verbo מתאננים Mithonenim. pro quo murmur dolentium pre labore traduxit Nu. 11. vbi dicitur. Interea ortū eſt murmur pp̄li quaſi dolentiū pre labore. Pro quo hebrei legūt. Et fuit pp̄ls quaſi murmurātes vel quaſi dolētes pre labore. & in plu. אונים Onim. i. fortitudines. ſiue dolores. aut fortes vel dolētes. & beatus Hieronymus traduxit ſollicitos. Prouer. 11. Expectatio ſollicitorū peribit. īde און Auen. i. iniquitas. iniuſtitia. vanitas. dolor. idolū. vt. p̄s. 35. Verba oris eius iniquitas & dolus. & in eo. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo. & p̄s. 9. Sub lingua eius labor & dolor. & p̄s. 89. Et amplius eorum labor & dolor. Nume. 23. Non eſt idolum in Iacob. et Oſee. 12. Inueni idolum mihi.

אוץ Os. īſtāter hortari. cogere. feſtinare. āguſtiari. ſiue turbari. Geñ. 19. Cogebāt eum angeli dicētes: ſurge tolle vxorē tuā. et Exo. 5. Prefecti quoq; operū inſtabāt. i. feſtinā ter cogebāt. vbi ponitur אצים Aſim. ioſue. 10. Et nō feſtinauit occūbere ſpatiū vnius diei. Prouer. 19. Qui feſtinus eſt pedibus. offendet. ioſue. 17. Quia anguſta eſt tibi poſſeſſio montis ephraim. Hiere. 17. Et ego non ſum turbatus te paſtorem ſequens. & Eſa. 22. vbi dicitur. Nolite incumbere vt conſolemini me. Pro eo quod in littera noſtra eſt incumbere: in hebreo eſt ſimilis dictio ſicut ſupra.

אור Or. illūinare. lucere. Geñ. 1. Et illūinēt terrā. Exo. 14. Et illuminās noctē. p̄s. 12. Illūina oculos meos. et. p̄s.

17. Qm̄ tu illuminas lucernā meā. et. p̄s. 67. Illuminet vultum ſuū ſup nos. et. p̄s. 139. Et nox illuminatio mea in deliciis meis. Pro quo in pſalterio beati Hieronymi quod īmediate trāſtulit de hebreo ſic habetur. Nox quoq; luxerit corā me Iob. 41. Poſt eū lucebit ſemita. & p̄s. 96. Alluxerunt fulgura eius orbi. Eſa. 60. Surge illuminare ieruſalē. Inde nomē אור Or. i. lux. vel lumē aut illuminatio. Geñ. 1. Dixitq; deus fiat lux: & facta eſt lux. & in eo. Appellauitq; lucem diē. Iob. 22. Et in viis tuis ſplēdebit lumen. et. p̄s. 35. In lumine tuo videbimus lumē. & p̄s. 26. Dñs illuminatio mea et ſalus mea. Inuenitur etiā אורה Ora cū he in fine. Heſter 8. Iudeis aūt noua lux oriri viſa eſt. & ī plu. אורים Orim. i. lumina ſeu luminaria. p̄s. 139. Qui fecit luminaria magna. Ponitur etiā אור Or. p ſole. vt Iob. 31. Si vidi ſolē cū fulgeret et lunā incedentē clare. & aliqñ recipit mem in principio: et dicitur מאור Maor. i. luminare. Geñ. 1. Luminare maius vt peeſſet diei: et luminare minus vt preeſſet nocti. & in plurali. מאורת Meoroth. i. luminaria. In eodem. Fiant luminaria in firmamēto celi. et in eo. Fecitq; deus duo luminaria magna. inde מאיר Meir ſiue מאירת Meirath. i. illūinās p̄s. 18. Preceptū dñi lucidū illuminās oculos. & Inde. נאור Naor. p additionē nun in principio. i. illuminans ſiue illuminatus. p̄s. 75. Illuminās tu mirabiliter a mōtib9 eternis. et dicūt hebrei q etiam ſupradicta dictio אור Or. ſignificat pluuiā & fulgur. nā vbi legitur in trāſlatiōe noſtra. Iob. 37 Frumentū deſiderat nubēet: nubes ſpargit lumē ſuū. ipi legūt. Et nubes ſpargit pluuiā ſuā. & ī eo. 37. Vbi dicitur. Et lumē illius ſup terminos terre: ipi legūt. et fulgur illius ſup terminos terre. Itē אורות Oroth. herbe virides: et forte viſum aſpectu cōfortātes & illuminātes. A ſuperiori dictione deriuatū. 4. Reg. 4. Et egreſſus eſt vnus ī agrū vt colligeret herbas. Itē אור Or ſiue אור Vr. i. ignis. Iob. 41. Sternutatiōe ei9 ſplēdet ignis. & Eſa. 31. Cui9 ignis eſt in ſion. Vnde illud quod habetur. Geñ. 15. Ego dñs q eduxi te de vr Chaldeorū. Aliqui hebrei dicūt q in eodē loco vr eſt: nomē cōe et q ſignificat ignem. & legūt ſic. Ego dñs qui eduxi te de igne chaldeorū. Dicūt eñ q Abraā nolens adorare ignem quē chaldei adorabāt fuit miſſus in ignē & inde virtute diuina liberatus. et in plu. אורים Vrim. pro quo beatus Hieronymus trāſtulit doctrinā. Exo. 28. Pones in rationale iudicii doctrinā & veritatē. & Leui. 8. In quo erat doctrina et veritas. Deut. 33. Perfectio tua & doctrina tua a viro ſancto tuo. Eſa. 24. In doctrinis glorificate dñm. Sed qñ loquitur de veſtibus ſacerdotalibus: dicūt aliqui hebrei q ibi p vrim intelligitur nomē dñi tetragrāmatō incluſum in rationali. Alii fatētur ſe neſcire quid ſignificet. Itē מאורת Meurath. p additionē mem in principio. i. foramē ſiue cauerna in qua ſunt ſerpentes. Eſa. 11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum ſuam mittet.

אות Oth. ſignū. Geñ. 4. Poſuit dñs ſignū in cain. Exo. 3. Hoc habebis ſignū q miſerim te. & in eo. 4. Si nō audierint ſermonē ſigni prioris: credēt verbo ſigni ſequētis. Et deut. 13. Et predixerit ſignū atq; portentū. et in plurali. אותת Ototh. i. ſigna. Exo. 4. Fecit ſigna corā pp̄lo. et nu. 2. Singuli p turmas ſigna atq; vexilla caſtra metabūtur filii Iſrael. & p̄s. 134. Miſit ſigna et pdigia in medio egypti. Et ī lingua chaldaica dicitur את Ath. ſiue אתא Atha. et ī plu. אתיא Athaia. ſiue אתין Athin. Dañ. 3. Signa & mirabilia fecit apud me deus. Et in eo. 6. Faciens ſigna & mirabilia. Et etiam vtuntur hoc nomine אות Oth. pro littera. et in plurali. אתיות Othioth. id eſt littere.

אז Az. tūc. Exo. 15. Tūc cecinit moyſes. Ioſue. 1. Tunc diriges viā tuā. p̄s. 92. Parata ſedes tua ex tūc. & qñq; ſcribitur cū Iod in fine & dicitur אזי Azai. p̄s. 124. Forte viuos deglutiſſent nos: & in eo. Forſitan aqua abſorbuiſſet nos. et in eo. Forſitā pertrāſiſſet aīa noſtra. Pro quo hebrei legūt Tunc ſiue vtiq; viuos deglutiſſent nos. Tūc ſiue vtiq; aqua abſorbuiſſet nos. Tunc ſiue vtiq; pertranſiſſet aīa noſtra.

אזב Ezob. hyſſopus genus herbe. Exo. 12. Faſciculūq; hyſſopi tingite ī ſanguine. et Leui. 14. Et lignū cedrinū vermiculūq; & hyſſopū. & 3. Reg. 4. Vſq; ad hyſſopū que egreditur de pariete. p̄s. 50. Aſperges me dñe hyſſopo & mundabor. & ſcribitur cum littera vau in ſecunda ſyllaba.

אזדא Azda. in lingua chaldaica ſignificat ābulare ſiue recedere. Dañ. 2. Et ſermo receſſit a me. Et in eodem. Scitis q receſſerit a me ſermo.

אזל Azal. abire. ābulare. recedere. deficere. Iob. 4. Quomō ſi recedāt aque de mari. Prouer. 20. Et cū receſſerit gl̄iatur. 1. Reg. 9. Panis deficit in ſitarciis noſtris. Deut. 32. Videbitq; q infirmata ſit manus. quod hebrei ſic exponūt. Videbit quod receſſit ſiue defecit robur vel poteſtas. nā p man9 aliqñ itelligitur robur vel poteſtas. eſt etiā nomē lapidis ſic nūcupati. 1. Reg. 20. Et ſedebis iuxta lapidē cui nomē eſt Ezel. et dicūt hebrei quod vocabatur Ezel: eo quod erat ſignū eūtibus ſiue iter agentibus quā viam caperent.

אזן Ozen. auris. Exo. 21. Perforabiſq; aurē ei9 ſubula. & ī eo. 29. Et pones ſup extremū auricule dextre. Iob. 12. Auris verba diiudicat. & ī plu. אזנים Oznaim. i. aures. p̄s. 113. Aures hñt & nō audiēt. & Deut. 23. Ponitur p baltheo vbi dicitur. Gerēs paxillū ī baltheo. Hebrei tñ ī hoc loco arma īterp̄tātur. Inde verbū tertie cōiugatiōis האזין Heezin. i. audiuit. auſcultauit. aurib9 pcepit. Deut. 33. Audite celi q̄ loquor. & p̄s. 5. Verba mea auribus pcipe dñe. & p̄s. 16. Auribus pcipe orōnē meā. & Eſa. 1. Et aurib9 pcipe terra. & īde verbū אזין Azin. i. audiui. Iob. 32. Audiui prudētiā veſtrā. et aliqñ ſcribitur ſine aleph. Prouer. 13. Malus obedit ligue iniq̄ vbi ponitur מזין Mezin p מאזין Maazin. īde מאזנים Moznaim. i. ſtatere in numero plu. Leui. 19. ſtatera iuſta & equa ſint pōdera. Iob. 31. Appēdat me ī ſtatera iuſta. & p̄s. 61. In ſtateris vt decipiāt de vanitate ī idip̄m. & ſolū inuenitur ī pl'ali nūero apud hebreos. Inde verbū אזן Izen. i. pōderauit ſiue exq̄ſiuit. Eccl's. 12. et enarrauit q̄ fecerat & iueſtigās cōpoſuit parabolas multas. Pro quo heb. le. Pōderauit ſiue exquiſiuit: et īueſtigauit cōpoſuitq; parabolas multas.

אזק Azac. Catena ſiue compes. & ſolum inuenitur in nu. plu. Hiere. 40. Qñ tulit eū vinctū catenis in medio oīm. & in eo. Ecce ſolui te hodie de catenis q̄ ſunt in manibus tuis. inuenitur etiā ſine Aleph. p̄s. 149. Ad alligādos reges eorū in cōpedibus. & Nañ. 3. optimates eius cōfixi ſunt in cōpedibus. Vbi ponitur באזיקים p בזיקים Baaziquim.

אזר Azar. cingere. accingere. precingere. 1. Reg. 2. Et infirmi accincti ſunt robore. Iob. 28. Accinge ſicut vir lumbos tuos. & Eſa. 8. Accingite vos & vincemini. & in eo. 45. Accinxi te & non cognouiſti me. p̄s. 17. Et precinxiſti me virtute ad bellū. Et. p̄s. 92. Indutus eſt dñs fortitudine & precinxit ſe. Inde אזור Ezor. i. cingulū vel cinctorium. vt Eſa. 5. Non ſoluetur cingulū lūborū eius. & in eo. 11. Et erit iuſtitia cingulū lumborū eius & fides cinctoriū renū eius.

אח Ach. Frater ſiue germanus. Geñ. 24. Habebat aūt Rebeca fratrē noīe laban. & ī eo. 27. Venit germanus tu9 fraudulēter & accepit bñdictionē tuā. & in eo. Ecce eſau frater tuus minatur vt occidat te. & in eo. 42. Adducite fratrē veſtrū. & qñ poſt ſe regit genitiuū vel qñ cōponitur cū pronoibus tūc recipit ī fine Ioth. & dicitur. אחי Achi. vt Geñ. 14. fratris eſchol & fratris Aner. & ī eo. 42. Adducite fratrē veſtrū. & in plu. אחים Achim. i. fratres. Geñ. 13. Fratres eñ

sumus.& ps.132. Ecce ꝙ bonū & quã iocūdū habitare fratres in vnū.& qñ post se regit genitiuū vel qñ cõiūgitur cū pronoĩbus tūc amittit mem. vt ĩ precedẽti tractatu grãmatice dictum est.& in gñe feminino אחות Achoth.i.soror.Geñ.4.soror vero Tubalcain Noema.& in eo.12. Dic ergo obsecro te quod soror mea sis.& ĩ eo. Quã ob causam dixisti eẽ sororẽ tuã. & in plu. אחיות Achioth.i.sorores.1. Paralip.2. Quorū sorores fuerūt saruia & abigail.inde.אחוה Achua.i. fraternitas vel germanitas. Zach.11. Vt dissolueret germanitatẽ inter Iudã & Israel.Et etiã qñ duo sūt siles ponitur supradicta dictio.s. אח Ach. pro altero ĩporū. & ĩ gñe feminino אחות Achoth.ꝓ altera. Exo.26.Quib9 tabula alteri tabule cõnectatur.& in eo.25.vbi dicitur. Respiciãtqꝫ se mutuo.pro q̃ ĩ hebreo est respiciantqꝫ alter ad alterū. Item אח Ach. Pyra.focus.beatus hieronymus trãstulit arulã.Hiere. 36.Et posita erat arula corã eo plena prunis.& in eo. & proiecit in ignẽ qui erat sup arulã.Itẽ אח Ach.heu. Interiectio dolẽtis.Eze.6. Et dic heu ad oẽs abominatiões malorū domus israel. & recipit he ĩ principio. & dicitur.האח Heach.i. Euge.ps.39.q dicūt mihi euge. euge.& ps.34. Euge euge vidit oculus noster. Ponitur etiã supra dicta dictio אח Ach. pro אחד Echad.i.vnum.Eze.18.Et fecerit vnum de istis.

אחד Echad.vnus siue vnū.vt Geñ.1.Et factū est vespere & mane dies vn9.Deut.6.Dñs de9 tu9 de9 vn9 est.Prouer.1.Marsupiū vnū sit oĩm nr̃m.Eccl's.9.Qui ĩ vno peccauerit multa bona perdet. Et in genere feminino אחת Achath.i. vna. Altera.Quedã.Semel.Deut.21.Si habuerit hõ vxores duas:vnam dilectam & alterã odiosam.4.Regū.4.Mulier aūt quedã de vxorib9 ꝓphetarū. Et aliqñ ponitur pro vno ĩ gñe neutro .vt Geñ.11.Erat aūt terra labii vnius. Iob.39. Vnū locut9 sum quod vtinã nõ dixissem. Significat etiã semel.Leuit.16.Et oretis pro filiis israel & pro cūctis pctis eorū semel in anno.3.Reg.10.Semel p tres annos ibat in tharsis.&.4. Reg.4. Deambulãbat in domo semel huc atqꝫ illuc.& in eo.6. Et obseruauit se ibi nõ semel neqꝫ bis. ps.61. Semel locutus est deus. Et aliqñ preponitur ei beth.& dicitur באחת Beachath.i.semel vel in vno. Nu.10. Si semel clãgueris.Iob.33.semel loquitur de9.Prouer.28.Qui puersis graditur viis cõcidet semel.Tñ cõiter significat ĩ vna siue in vno in gñe neutro.& in plu. אחדים Achadim.i.vni. Eze. 37.& erunt in vnione in manu tua. pro quo He.le. Et erūt vni siue vnici in manu tua. Accipitur etiam pro paucis.vt Geñ.29. Et videbãtur illi pauci dies pre amoris magnitudine.& inde verbū התאחדי Hithachadi.ꝓ quo Beatus hieronymus transtulit Exacuere. Eze.21. Exacuere valde ad dextrã & ad sinistrã.de quo vide ĩfra in dictiõe חדד chadad.

אחה Achu. Pratū locus virens siue carectū. Et scribitur cū vau in fine loco he. Geñ.41.Et pascebat in locis palustribus.Iob.8.Aut crescere carectum sine aqua. & dicūt aliq hebrei ꝙ ĩde deriuatur אח Ach.i.frater de quo vide supra.

אחז Achaz. Apprehẽdere.tenere.obtinere.Possidere.Adherere.Exo.4.Et apphẽdes caudã eius.ps.47.Tremor apprehẽdit eos.Geñ.25.Plantã fratris tenebat manu. Exo.15.Dolores obtinuerũt habitatores philistiim.Iob.26. Qui tenet vultū solii sui.ps.76.Anticipauerūt vigilias oculi mei.ꝓ quo.he.le. Apphẽdisti siue tenuisti vigilias oculorū meorū.3.Re.6.Vt nõ hererẽt muris tẽpli.& ĩ eo.ponitur ꝓ opire:vbi dicitur.Et oppuit domū lignis cedrinis.Significat etiã capere vel possidere.vt Cãt.2.capite nobis vulpes paruas. Geñ.34. Negociamini & possidete eã. Inde אחזה Achuza.i.possessio vel apphensio. Geñ.23. Date mihi ius sepulchri.ꝓ quo he.le.Date mihi possessionẽ siue apprehẽsionẽ seplchri.& Leui.25. reuertetur hõ ad possessionẽ suã

אחלי Achale vel אחלי Achalai .i.vtinã aduerbiū deprecãdi.4.Re.5.vtinã fuisset dñs me9 ad ꝓphetã. ps.118. vtinã dirigãtur vie mee ad custodiẽdas iustificatiões tuas.

אחלמה Achlama.amethist9 lapis pcios9.exo.28.liguri9 achates & ametist9. & alii dicūt ꝙ signt chrystalū

אחר Achar. Differre. Tardare. Morã facere.Geñ.34.Nec distulit adolescẽs quin statim quod petebatur expleret.Deut.23. Cū votū voueris dño deo tuo nõ tardabis reddere.ps.69. Dñe ne moreris. Eccl's.5. Si qd vouisti deo:ne moreris reddere. Et aliqñ scribitur cū Iod loco aleph.vt.2. Reg.20.Et morat9 ẽ extra placitū.ĩde אחר Achar vel אחרי Achare.i.post.postea.postqꝫ.Geñ.22.Que postqꝫ gesta sūt & in eo.30.Noli respicere post tergū.& in eo.35. Et semini tuo post te.Nu.12.Postea reuocabitur. Osee.11. post deum ambulabūt.& ĩde אחור Achor.i.posteriora siue retro aut retrosum vel tergū.ps.77.Percusit ĩimicos suos ĩ posteriora. Geñ.49.Cadat ascẽsor.ei9 retro.ps.9.In cõuertẽdo inimicos meos retrorsū.ps.34.Cõuertãtur retrorsū & reuereãtur ps.43. Nõ recessit retro cor nr̃m. ps.138 . Nouissia & ãtiq tu formasti me.ꝓ q̃ he.le. Retro & añ formasti me. Eze.2. Qui erat script9 ĩtus & foris.ꝓ quo he.le.Qui erat scriptus intus & retro.i.in pte posteriori.quod est idẽ cū lr̃a nr̃a.& inde אחורי Achore.i.posteriora. Exo.33. Videbis posteriora mea. & inde אחרון Acharon.i.nouissim9 vel posterior aut postrem9.Prouer.31.Et ridebit ĩ die nouissimo.Esa.9. Nouissimo aggrauata est via maris.& in plu.אחרנים Acharonim.i.nouissimi postremi vel vltimi. Geñ.33. Liã vero & filios ei9 ĩ secūdo loco. ꝓ quo he.le. Liã vero & filios ei9 postremos siue posteriores.& in eo.Rachel aūt & ioseph ĩ nouissimo.ꝓ q̃ ĩ hebreo ẽ nouissimi vel vltimi. Iob.18.in die ei9 stupebūt nouissimi.et inde אחרנה Acharona.i.nouissime aduerbiū.Nu.2.Et nouissimi ꝓficiscẽtur.ꝓ q̃ in hebreo hẽtur. Et nouissime ꝓficiscẽtur.ĩde אחרנית Achoranith.i. retrorsū vel posteri9.vt Geñ.9.Et incedẽtes retrorsū operuerūt verẽda pr̃is sui.3.Reg.18.Et tu cõuertisti cor eorū iterū ꝓ quo he.le.Et tu cõuertisti cor eorū retrorsū.i.in tpe pterito. Quod est idẽ sensus cū lr̃a nr̃a.Indẽ אחרית Acharith.i. nouissimū vltimū siue posterius aut postremū vel finis. vt Geñ.49.Vt annūciẽ q̃ vẽtura sunt vobis ĩ nouissimis diebus.Deut.32. Vtinã saperẽt & ĩtelligerẽt ac nouissima ꝓuiderẽt.Eccl's.7.Meli9 est finis orõnis :qꝫ principiū.Et quia pmiū seqtur laborẽ.ideo etiã ponitur ꝓ pmio vl' mercede. Prouer.24 . Quam cum inueneris habebis in nouissimis spẽ.ꝓ quo he.le. Quã cū ĩueneris habebis premiū vel mercedẽ.& Hiere.29.vt dem vobis finẽ et patiẽtiã. ꝓ quo he.le. Vt dem vobis pmiū siue mercedẽ vl' spẽ.Itẽ אחר Acher. Alius vel alter.Nu.14. Qui plenus alio spū secutus est me Iob.31.Serã et alius comedet.et.ps.108.Et episcopatū eius accipiat alter.et Esa.28. In loq̃la em̃.labii et lingua altera loq̃tur ad populū istū. Et ĩ lingua chaldaica scribitur cū nū in fine et dicitur אחרן Acharan.Dañ.2.Nec repietur quisqꝫ qui indicet illum.pro quo hebrei legunt.Et alius nõ est qui indicet illū.et in plu. אחרים Acherim.i.alii vel alteri. Exo. 20. Non habebis deos alienos coram me.i.alios.

אחשדרפנים Achasdarpenim.principes vel satrape qui vident faciẽ regis. Ester.3. Ad oẽs satrapas regis.et in eo.8.Ad principes ꝓcuratoresqꝫ et iudices.Esd. 8.Satrapis qui erãt in cõspectu regis et ducib9. Et ĩ lingua chaldaica dicitur אחשדרפניא Achasdarpenaia.Dañ.3.Misit ad congregandos satrapas.Et solū inuenitur in nu.plu.

אחשתרנים Achasteranim veredarii.vt Ester.8.egressiqꝫ sūt veredarii celeres.et solū ĩuenitur ĩ nu.plu.ĩ loco pdicto.et dicūt hebrei ꝙ signãt mulas.ex equa et

onagris mansuefactis genitas : que sunt velocissime cursu.

אחת Achath.vna siue vnū aut semel.de quo vide sup in dictiõe. אחד Echad cū daled in fine. Itẽ אחת Achet.in lingua chaldayca signãt ponere vl' reponere. Esdre.5 . Et pone ea in tẽplo quod est in ierusalẽ. et in eo.6. Qui erant reposita ĩ babylone.Et in eo. Que et posita sint in tẽplo dei.

אט At.leniter.paulatim.3.Re.21.Et ambulauit demisso capite.Pro quo hebrei legūt.Et ambulauit paulatĩ siue pedetẽtim.Et illud quod hẽtur Osee.11.Et declinaui ad eū vt vesceretur.vbi ꝓ eo quod in lr̃a nostrã est declinaui in hebreo hẽtur supradicta dictio.s.אט At.vt dicetur ĩfra ĩ verbo. נטה Nata.a quo deriuatur. et recipit ĩ prĩcipio lamed & dicitur לאט Leat.i.paulatĩ.leniter.suauiter.2.Re.18 . Seruate mihi puerū absalõ.pro quo hebi.legūt.lenit mihi de puero absalõ.sed translator trãstulit sensū.et Iob.15.Sed verba tua praua hoc ꝓhibẽt .Pro quo hebrei legūt.& loq̃tur suauiter tecū.et ẽt recipit ĩ fine iod et dicitur.לאטי Leiti.Geñ.33 Et sequar paulatĩ vestigia eius.Itẽ אטים Itim.malefici.vel diuini:& solū inuenitur in numero plurali. Esa.19.Interrogabunt simulachra sua & diuinos suos.

אטד Atad. Tribulus.vel spina.Pro q̃ in nostra trãslatiõe hẽtur rhamnū.Ps.58.Priusqꝫ intelligerẽt spine vr̃e rhamnū.est etiã nomẽ ꝓpriū.Geñ.50.Et venerūt ad areã atad.quod male in aliqbus codicibus hẽtur acad pro atad.

אטם Atam.claudere.obturare.Ps.57.Sicut aspidis surdi et obturãtis aurẽ suã.et Prouer.21.Qui obturat aurẽ suã ne audiat pauperẽ.Esa.33.Qui obturat aurẽ suã ne audiat sanguinẽ. Inde.אטום Atum.i.clausum.siue obturatū. et in plurali אטומים Atumim.vel אטומות Atumoth.in gñe fe.i.clausi.vl' clause.siue obturate.Ezech.40.Et fenestras obliqs.Pro quo hebrei legūt.Et fenestras clausas siue obturatas:nõ q̃d oĩno essent clause:sed quod erãt magis clause a parte exteriori:sicut fit cõiter in fenestris ecclesiarū.sicut exponūt hebrei. Vnde trãslatio nr̃a recte trãstulit obliqs.

אטן Etun. Tapetes. Proue.7. Lectulū meū straui tapetib9 pictis ex egypto.& solū ĩuenitur ĩ loco pdicto.et scribitur cū vau & pūcto surec in secūda syllaba.& dicūt hebrei q̃d signãt funes qa in lingua syra cõiter ponitur ꝓ funib9.

אטר Atar.claudere.siue obturare.ps.69.Et ne vrgeat super me pute9 os suū.i.Ne obturet vl' claudat sup me puteus os suū.Et btũs hieronym9 in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ trãstulit.Et ne coronet sup me pute9 os suū. quod etiã põt stare:mutãdo litterã aleph in ain.& fortasse etiã cū littera aleph põt significare corõare:sicut multe alie dictiones hebraice.q̃ quãuis scribãtur diuersis lr̃is:idẽ significãt: et maxime qñ habẽt aliquã similitudinẽ in ꝓlatione.sicut sunt aleph & ain:que ambe prõnūciãtur in gutture secūdū hebreos.Inde.אטר Iter.sinister.q vtitur manu sinistra pro dextra.& secūdum beatū hieronymū dicitur ille qui vtraqꝫ manu pro dextera vtitur.vt Iudi.3.Qui vtraqꝫ manu pro dextera vtebatur. & ĩ eo.20.Ita sinistra vt dextera pliãtes.

אי E. Vbi.quis.vel quid.aut vnde.& est dictio ĩter rogatiua vel dubitatiua.Geñ.4. Vbi est abel frater tuus.Eccl's.11 Nescis qd magis oriatur. & Esa.50. Quis est hic liber repudii matris vr̃e.1.Reg.30.Cuius es tu vl' vnde.& ponitur etiã ꝓ nõ vel nullū.Prouer.31. Quia nullū secretū ẽ vbi regnat ebrietas.Inde deriuatur nomẽ ꝓpriū.איכבוד Iccabod q̃d interptatur:vbi gloria vl' nõ est gl'ia.1.Reg.4.Et vocauit puerū ichabod dicẽs:trãslata est gloria dñi de israel.Et in hebreo nõ est illud dñi.debet tñ subintelligi.& recipit in fine he.& dr̃.איה Aie.i.vbi.de quo ĩfra in suo loco dicetur. Itẽ.אי I.i.ve.interiectio dolẽtis. vt Eccl's.10. Ve tibi terra cui9 rex est puer.& in eodẽ.4. Ve soli:qui cū ceciderit non habet subleuantẽ se. vbi põitur.אילו Ilo.cõpositū ab אי I.i. ve.& לו Lo.i.ei. Itẽ אי I.insula.Esa.20. Et dicet habitator insule hui9.et Iob.22.Saluabitur innocẽs.Pro q̃ he.legūt Saluabit insulã ĩnocẽs.& alii dicūt q̃d põitur ibi.אי I.pro איש Is.per appositionẽ lr̃e sin.& sic legūt.saluabitur vir innocens.q̃d est idẽ cū lr̃a nr̃a.& in plurali איים Iim.i.insule. Ps.71. Reges tarsis & insule munera offerent. et Ps.96. Letentur insule multe. Ezech.26. Et turbabūtur insule in mare.& qñ post se regit gtm̃ scribitur sine mẽ. vt Geñ.10. Ab his diuise sunt insule gentiū.& Hiere.2.Transite ad insulas cetim.ĩde nomẽ quorūdã aĩalium mõstrosorū cõiter in desertis vel insulis repertorū :q̃ dicuntur איים Iim.pro quo btũs hieronymus transtulit vlulas.Esa.13.Et rñdebūt vlule in edibus eius.& etiã trãstulit alibi onocẽtauros. Esa. 34.Et occurrent demonia onocentauris

איב Aiab.Inimicare. inimicū esse. Exo.23. Inimic9 ero inimicis tuis.Inde אויב Oieb.i. inimicus.1.Reg.18. Et factus ẽ saul inimicus dauid.et Ps.8.Vt destruas inimicum & vltorẽ. et ĩ gñe.fe.scribitur cū tau ĩ fine.vt Mich.7. Ne leteris inimica mea.Et in pl'ali איבים oibim.vel אויבי oibe.Leuit.26.Cadent inimici vr̃i gladio.& Ps.17. Et inimicos meos dedisti mihi dorsū.Treñ.1. Et facti sunt ei inimici.Inde איבה Eba.i.inimicitia.Geñ.3.Inimicitias ponã ĩter te & mulierẽ.et Eze.25.Et ĩplẽtes inimicitias veteres.

איד Ed. Afflictio.interitus. pernicies.calamitas. Ps.17. Preuenerunt me in die afflictionis mee.& Prouer.1. Ego quoqꝫ in interitu vestro ridebo.& in eodẽ.Et interit9 quasi tẽpestas ingruerit.Itẽ איד Ed vapor.siue nubes. pro quo translatio nostra fontẽ trãstulit.Geñ.2.Sed fons ascẽdebat de terra. Sed hebrei vaporẽ vel nubẽ interptantur. et Iob.36. Vbi dicitur:& infundit imbres ad ĩstar gurgitū: pro eo quod in lr̃a nr̃a ẽ gurgitū.in hebreo est eadẽ dictio.

איה Aich. Vbi.aut q̃lis.siue q̃les.Geñ.18. Vbi ẽ sara vxor tua. Iudi.8.Quales fuerunt viri q̃s occidistis Itẽ. איה Aiah.vultur. Leui.11.Miluū ac vulturem iuxta genus suū.

איך Ech.quomodo.vt Geñ.39. Quõ ergo possū hoc malū facere.Exo.6.Quõ audiet me pharao. & Osee.11. Quomodo dabo te ephraim.& recipit ĩ fine he.Et dicitur איכה Echa.i.quomodo.vt Exo.2. Quõ palã factū est verbum hoc. et Esa.1. Quõ facta est meretrix ciuitas fidelis. Threñ.1.Quõ sedet sola ciuitas plẽa pplo.Et aliqñ põitur pro vbi.vt Canti.1. Vbi pascas vbi cubes in meridie.& aliqñ scribitur per caph duplicatū.Et dicitur איככה Echacha. vt Canti.5. Spoliaui me tunica mea : quõ induar illa.laui pedes meos: quõ inquinabo illos.et Ester. 8. Quomodo enim potero sustinere necẽ et interfectionẽ populi mei.

איל Eial.fortitudo.robur.siue valitudo.vel potestas. Ps. 21.Tu aūt dñe ne elõgaueris auxiliū tuū a me:ad defẽsionẽ meã conspice.pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit.Tu aūt dñe ne longe fias fortitudo mea in auxiliū meū festina.et Ps.87.Factus sum sicut hõ sine adiutorio.Pro q̃ btũs hieronym9 in eodẽ psalterio trãstulit.Factus sum sicut hõ inualidus.i.sine fortitudine vl' valitudine.& aliqñ scribitur sine iod:et põitur lamed ĩ prĩcipio & dicitur. לאל Leel.i. valitudo siue fortitudo.vt Geñ.31.E tnunc quidem valet manus mea.Deut.28.Et nõ sit fortitudo in manu tua.Et inde. איל El.i.fortis.potẽs.robust9.Eze.17.Sed & fortes terre tollet.& in eo.31.Tradidi eū in man9 fortissimi gẽtiū.& ẽt scribitur sine iod:et signãt deū siue fortissimū.vt Geñ.14.Erat eñi sacerdos dei altissimi.& in eo.33.Inuocauit sup illud fortissimū deū israel.vbi põitur ꝓ fortissimo. Et de hoc dicetur ĩfra in dictiõe אל El. Item. איל A'il siue איל El.aries. Geñ.22. Viditqꝫ post ter

gum arietē. Exo.29. Arietem aūt cōſecrationis tolles. Et in plurali. אֵלִים Elim. i. arietes. Exo.25. Et pelles arietū rubricatas. Et in eodē.29. Et arietes duos imaculatos. Ps.113. Montes exultauerūt ſicut arietes. Itē. אַיִל El. cāpeſtria. ſiue vallis Gen̄.14. Vſq; ad cāpeſtria pharan. Accipitur etiā pro limine ſiue frōte edificii. Ezech.40. Et ad frontē atrii porte vndiq; per circuitū. Et in plurali. אֵלִים Elim. i. frontes edificii. vt in eodē. Et mēſura vna frontiū ex vtraq; parte. & in eodē. Et fecit frontes p ſexaginta cubitos. Et aliqñ in ſupra dicto loco ſcribitur ſine iod in medio: tam in ſingulari q̄ in plurali. Itē. אַיָּל Aial. ceruus. Ps.41. Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarū. Eſa.35. Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus. Et in gn̄e fe. dicitur. אַיָּלָה Aiala. vel. אַיֶּלֶת Aieleth. i. cerua. Gen̄.49. Neptalim ceru9 emiſſus. qđ in hebreo legitur in gn̄e fe. ſcilicet cerua emiſſa. Prouer.5. Cerua chariſſima & gratiſſim9 hinnulus. Et in plurali. אַיָּלִים Aialim. i. cerui. Canti.2. Similis eſt dilectus meus capree hinnuloq; ceruorum. Et in plurali femio. אַיָּלוֹת Aialoth. i. cerue. Iob.39. Et parturiētes ceruas obſeruaſti. & ſub gn̄e maſculino intelligitur femininū: et ecōtrario: tā in ſingulari q̄ in plurali.

אָיֹם Aiom. horribilis: vel terribilis. Abach.1. Horribilis et terribilis eſt. cui9 femininū eſt. אֲיֻמָּה Aiuma. Cāti.6. Terribilis vt caſtrorū acies ordinata. Inde אֵימָה Ema. ideſt terror. ſiue horror. aut timor. vel formido. aut indignatio. Gen̄.15. Et horror magnus & tenebroſus iuaſit eū. Exo.15. Irruat ſup eos formido. Ps.54. Et timor mortis cecidit ſup me. Prouer.16. Indignatio regis nuncii mortis. Et in plurali. אֵימִים Emim. i. terribiles. ſiue horribiles. vel formidabiles. ſiue furores. aut portēta. Iob.20. Vadet & veniēt ſup eum horribiles. Ps.87. Exaltatus aūt humiliat9 ſum & cōturbatus. Pro quo hebrei legunt. Portaui terrores tuos & cōturbatus ſum. Vnde beatus hieronymus ī pſalterio iuxta hebraicā veritatē trāſtulit. Portaui furorē tuū & cōturbatus ſum. et Hiere.50. Terra ſculptiliū eſt & in portētis glorian tur: et inde quidā populi qui erant qſi gigantes appellātur אֵימִים Emim. Deut.2. Emim primi fuerūt habitatores ei9 populus magnus & validus vt de enachim ſtirpe quaſi gigantes crederētur: & eſſent ſimiles filiorū enachim: deniq; moabite appellabāt eos emim. et dicūtur ſic a terore: qm̄ ſūt timendi & horribiles viſu. Et inde. אֵמְתָנִי Emthani. quod in ligua chaldaica ſignificat terribilē vel admirabilē. Dan̄.7. Et ecce beſtia quarta terribilis atq; mirabilis.

אַיִן En. Non. ſiue nihil. Gen̄.28. Non eſt hic aliud niſi domus dei. Leui.26. Et nō erit qui exterreat. 1. Reg.2. Non eſt ſanctus vt eſt dn̄s: et nō eſt fortis ſicut deus noſter. 2. Paral.2. Nihil erat in arca niſi due tabule. Dicitur etiā אַיִן ain. i. nihil. vel nihilū. ſiue non. Eſa.40. Ecce vos eſtis ex nihilo. et Oſee.13. Et ſaluator nō eſt p̄ter me. et recipit mē in principio. Et dicitur. מֵאַיִן Meain. i. non. nec. Hiere.30. Ve quia magna dies illa: nec eſt ſimilis eius. et ēt hec dictio מֵאַיִן Meain eſt aduerbiū interrogatiuū loci: & ſignificat vnde. vt Gen̄.29. Fratres vn̄ eſtis. et Ps.120. Vnde veniet auxiliū mihi. et etiā cōponitur cū littera chaph in pricipio et dicitur. כְּאַיִן Cheain. i. quaſi. pene. tanq̄ nihilū. vel quaſi non. Ps.73. Pene effuſi ſunt greſſus mei. et. Ps.38. Et ſubſtātia mea tanq̄ nihilū ante te.

אֵיפָה Epha. genus menſure. quod in noſtra trāſlatione dicitur. ephi. Exo.16. Gomor aūt decima pars eſt ephi. Ruth.2. Inuenit ordei quaſi ephi menſuram. & aliqñ ponitur pro modio. Leui.19. Iuſtus modius equuſq; ſextari9. & ſcribitur aliqñ ſine iod. Leui.5. Offeret pro pctō ſuo ſimile partē ephi decimā. Et qñ poſt ſe regit genitiuū tunc mutat he vltimū in tau: ſicut alia noīa feminina in he deſinentia. vt. 1. Reg.17. Accipe fr̄ibus tuis ephi polēte. Item. אֵיפֹה Epho. vbi. vel quādo. Gen̄.37. Vbi paſcant greges. Ruth.2. Vbi hodie collegiſti. et Iob.38. Vbi eras quando ponebā fundamēta terre. Et aliqñ ponitur pro qñ. vt Iob.4. Aut qñ recti deleti ſunt. ſcribitur etiā cum uau in fine loco he. vt Iob.17. Vbi eſt ergo nūc preſtolatio mea. vbi ponitur. אֵיפוֹ Epho pro eo quod in littera noſtra eſt nunc. Inuenitur etiā. אֵיפוֹא Epho. cum vau et aleph in fine. & interpretatur vbi: ſiue nūc: vel hic aduerbiū loci. vt Gen̄.27. Quis igitur ille ē: q captā venationē attulit mihi. Pro quo hebrei legūt. Quis nūc ille ē qui captā venationē attulit mihi. Et aliqui hebrei dicūt q etiam in loco predicto ponitur pro vbi. et legūt ſic. Quis vbi ille eſt. Et dicūt q deficit ibi cōiunctio q̄dā: ac ſi diceret. Quis et vbi ille eſt. ſicut Abac.3. Vbi nos habemus ſol & luna ſteterūt in habitaculo ſuo. p quo in hebreo habetur. Sol luna ſteterūt in habitaculo ſuo. vbi ſimiliter deficit illa cōiunctio. et Gen̄.27. ubi dicitur. Et tibi poſt hac fili mi ultra qd faciam: pro eo quod in littera noſtra eſt poſt hac in hebreo habetur predicta dictio.

אִישׁ Is. vir. homo. maritus. quilibet. quicūq;. vnuſquiſq;. quiſq;. alter. Gen̄.2. Hec vocabitur virago: qa de viro ſumpta eſt. Et in eodē.30. Etiā hac vice mecū erit maritus meus. et Exo.11. Poſtulet vir ab amico ſuo. & in eodē. Fuitq; moyſes vir magnus valde in terra egypti. Leui.17. Homo quilibet de domo iſrael ſi occiderit bouē aut ouē. Et in eodē. Homo quilibet de domo iſrael & de aduenis qui peregrinātur inter vos. & in eo. Homo quicūq; de filiis iſrael & de aduenis qui peregrinātur apud vos. et in eodē.19. Vnuſquiſq; patrē ſuū & matrē timeat. et in eodē.25. Reuertatur homo ad poſſeſſionē ſuam & vnuſquiſq; rediet ad familiā priſtinā. Ponitur etiā pro altero. vt Exo.21. Si rixati fuerint viri: & percuſſerit alter proximū ſuum. Et in eodē.25. Vbi nos habemus reſpiciātq; ſe mutuo verſis vultibus: in hebreo habetur. Et aſpectus eorū quiſq; ad fratē ſuū: ſiue alter ad frēm ſuū: aut alter ad alterū. qa ſicut ſupra dictū ē hec dictio frater aliqñ ponitur in ſcriptura p alter de duobus qñ ſunt ſiſ̄es. Accipitur etiā אִישׁ Is. p viro forti et magno ſiue nobili vel pricipali. vt. 1. Reg.26. Nūquid nō vir tu es. ideſt nobilis et precipuus vl̄ priceps. Vnde ſubditur. & quis alius ſimilis tui in iſrael. Et.3. Reg.2. Confortare et eſto uir fortis. vbi in hebreo nō ē illud fortis: ſed ſubintelligitur ſub nomine viri. Et aliquādo pōitur pro nomine ſpeciei. quod ſub nomine hominis ſiue viri intelligitur etiam fēmina. vt Exo.[illegible] Qui percuſſerit hominem volens occidere morte moriatur. & ps.1. Beatus vir qui non abiit in cōſilio impiorum. Vbi ſub hoc nomine. אִישׁ Is. Intelligitur tam maſculus quā femina. & etiā accipitur pro maſculo cuiuſcūq; ſpeciei. Vt. Gen̄.7. Ex omnibus animātibus mūdis ſeptena et ſeptena maſculū & feminā: de animantibus vero imūndis duo maſculū & feminā. vbi pro maſculo habetur. אִישׁ Is: et pro femiā. אִשָּׁה Iſa. et in plurali אִישִׁים Iſim. i. viri. Prouer.8. O uiri ad vos clamito. et Eſa.53. Deſpectū et nouiſſimū virorum. Et in genere feminino ſcribitur ſine iod & cū he in fine et dicitur. אִשָּׁה Iſa. ideſt mulier. Virago. vxor. femina. vnaqueq;. q̄libet. Gen̄.2. Et edificauit domin9 deus coſtam quam tulerat de adā in mulierē. et in eodē. Hec vocabitur virago: quia de viro ſumpta eſt. et in eodem.4. Adā vero cognouit vxorem ſuam. et in eodem.7. Ex omnibus animantibus mundis ſeptena maſculum et feminam: de animantibus vero immundis duo maſculum et feminam. Exo.27. Pro eo quod nos habemus quinq; cortinas ſibi iungentur mutuo: in hebreo habetur quinq; cortine erunt iuncte vnaqueq; ad ſororem ſuā. i. vnaqueq; ad alteram.

Sed trāſlator tranſtulit ſenſum. Scribitur etiā cū tau in fine loco he. & dicitur. אֵשֶׁת Eſeth. ideſt mulier. ſiue vxor. vt Prouer. vltimo. Mulierē fortē quis inueniet. et Exo.18. Tulit ſephoram vxorem moyſi. Et in plurari. אִשּׁוֹת Iſoth. ideſt mulieres. vt Ezechi.23. Sic ingrediebantur ad oola & ooliba. mulieres nefarias. & pōitur cōmuniter pro mulieribus. נָשִׁים Naſim quod nomē deriuatur ab. אֱנוֹשׁ Enos de quo infra in ſuo loco dicetur. Item אִישׁוֹן Iſon. obſcurū vel tenebroſum. ſiue pupilla. ſ. oculi. Prouer.7. in noctis tenebris & caligine. et in eodē.20. Extinguetur lumen eius in mediis tenebris. & accipitur etiam pro pupilla oculi: eo quod cōmuniter eſt nigri coloris. Prouer.7. Legemq; meam vt pupillā oculi tui. ps.17. Cuſtodi me vt pupillā oculi.

אִית Ith. ſiue אִיתַי ithai. in ligua chaldaica ſign̄at eē. Dan̄.2. Non eſt homo ſuper terrā qui ſermonē tuū rex poſſit implere. Et ī eodē. Quorū nō ē cū hominib9 cōuerſatio

אֵיתָן Ethan. Fortis. robuſtus. durus. ſiue aſperū. & ſaxoſū Gen̄.49. Sedit in forti arcus eius. & Nu.24. Robuſtū quidē ē habitaculū tuū. Exo.14. Cūq; extēdiſſet Moyſes manū ſuā contra mare: reuerſū eſt primo diluculo ad priorē locū. pro quo hebrei legūt. reuerſū eſt primo diluculo ad fortitudinē ſuam ſiue ad vigorē ſuū. & ps.73. Tu ſiccaſti fluuios ethan. Pro quo beatus Hieronymus interpretationē nominis ſequens in pſalterio iuxtā hebraicam veritatē trāſtulit. Tu ſiccaſti flumīa fortia. & Deut.21. ponitur pro aſpero & ſaxoſo. vbi dicitur & ducent eam ad vallem aſperā atq; ſaxoſam. et Iob.33. Vbi dicitur. & oīa oſſa illius marceſcere facit: pro eo quod ī littera noſtra eſt marceſcere facit: in hebreo habetur ſupradicta dictio. ſ. ethan pro quo hebrei legūt fortiter ſiue fortis ſcilicet dolor. & in plurali אֵיתָנִים Ethanim ideſt fortes vel robuſti. vt Mich.6. Audiant montes iudicium domini: & fortia fundamenta terre. Ponitur etiam pro optimatibus vel pricipibus. vt Iob.12. Et optimates ſupplātat. ponitur quoq; pro nomine proprio. 3. Reg.8. cōueniitq; ad Regem ſalomonem vniuerſus iſrael mēſe ethanim. Vbi vitio ſcriptorū ponitur in tranſlatione noſtra. Bethanim. p ethanim.

אַךְ Ach. Tantūmodo. ſolūmō. Duntaxat. ſed. ſaltē. verūtn̄. ēt. quidē. vere. certe. autē. adhuc. forſitā. Nu.12. Nūtūmodo per moyſem locutus ē dn̄s. Leuit.21. ita dūtaxat vt intra velum nō ingrediatur. Eſa.43. Verūtamen ſeruire me feciſti ī peccatis tuis. Exo.10. Sed nūc dimitte peccatum mihi etiā hac vice. Gen̄.29. Os quidē meū es & caro mea. 1. Reg.25. Vere fruſtra ſeruaui omīa: que huius erant in deſerto. Exo.21. ſi autem vno die vel duobus ſuperuixerit. Gen̄.18. Si loquar adhuc ſemel. ps.138. Et dixi forſitā tenebre conculcabūt me. ſignificat etiā. quā. vt. ps.72. quā bonus iſrael deus. & aliquando ponitur cauſa ornatus orationis ſicut apud latinos alique dictiones enclitice. & ideo aliquando omittitur a tranſlatore. vt Leuit.23. Vbi dicitur decimo die menſis huius ſeptimi: dies expiationis erit. vbi premittitur ſupradicta dictio ſcilicet. אַךְ Ach. que omittitur a tranſlatore. et ſimiliter in aliis locis.

אָכַל Achal. Comedere. deuorare. conſumere. comburere. Gen̄.37. Fera peſſima comedit eum. Exo.34. Panē non comedit & aquā nō bibit. Leui.26. Et comedetis panē veſtrū in ſaturitate. Et in eodē. Et comedetis vetuſtiſſima veterum. Ps.68. Zelus domus tue comedit me. et Ps.78. Quia comederūt iacob. Exo.15. Deuorauit eos ſicut ſtipulam. & Leuit.9. Et ecce egreſſus ignis a dn̄o deuorauit holocauſtū. & Ps.13. Qui deuorāt plebem meā ſicut eſcam panis. Significat ēt cōſumere. vt Deu.4. Dn̄s deus tuus ignis cōſumēs eſt. & Iudi.6. Aſcenditq; ignis de petra: & carnes azymoſq; panes cōſumpſit. 2. Reg.11. Et nunc hunc & nūc illum cōſumit gladius. Item ſignificat cōburere. vt Exo.3. Et videbat q rubus arderet: et nō cōbureretur. Et ide. אֹכֶל óchel. i. victus. ſiue cibus. vel eſca. Gen̄.42. Vt emamus victui neceſſaria. Et in eodē. Sed ſerui tui venerūt vt emerēt cibos. Et in eodē.43. Reuertimini & emite nobis pauxillū eſcarū. Et inde. אָכְלָה Achila. i. comeſtio. vel cibus. 3. Reg.19. Et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & q̄draginta noctibus. Et recipit in principio mem. Et dicitur. מַאֲכָל Maachal. i. cibus. vt Iudi.14. De comedēte exiit cibus. Et etiā ſcribitur cū tau in fine. & dicitur. מַאֲכֹלֶת Maacholeth. i. cibus. Eſa.9. Et erit in cōbuſtionem & cibū ignis. Et inde. מַאֲכֶלֶת Maacheleth. i. gladius. vel culter. Gen̄.22. Et arripuit gladiū vt īmolaret filiū ſuū. & in pl̄ali. מַאֲכָלוֹת Maachaloth. Prouer.30. Generatio que pro dentibus gladios habēt: & cōmandit molaribus ſuis. Pro quo hebrei legūt. Generatio que pro dentibus gladios habent: et cultros pro molaribus.

אָכֵן Achen. Siquidē. certe. vere. ergo. itaq;. Exo.2. Quō palā factū eſt verbū iſtud. p quo hebrei legūt: ſiquidē ſiue certe palā factū eſt verbū. Ps.81. Vos autē ſicut hoīes moriemini. Eſa.49. Ergo iudiciū meū cum dn̄o.

אָכַף Achaph. curuare. flectere. cōpellere. Prouer.16. Anima laborantis laborat ſibi: quia cōpulit ad illud os ſuū. Et ſolū inuenitur in loco predicto. & Iob.33. Et eloquētia mea non ſit tibi grauis. vbi pro eo q in littera noſtra eſt eloquētia mea in hebreo habetur אַכְפִּי Achpi. Et dicunt hebrei q ibi ponitur per additionē aleph in principio pro כַּפִּי Chapi. i. manus mea. Et legūt ſic. Et manus mea non ſit tibi grauis. Sed ſi dictio ſupradicta diuidatur in. אַךְ ach. quod ſignificat. certe. aut quidē. ſicut ſupradictū eſt: & פִּי pi. quod ſignificat os meū: tunc erit talis littera. ſ. et quidē os meū nō ſit tibi graue. quod ē idē ſenſus cū littera noſtra.

אִכָּר Icar. Agricola. vt Hiere.51. Et collidā in te agricolam: & iugalē eius. et Amos.5. Et vocabūt agricolā ad luctū. & ī plurali. אִכָּרִים Icarim. i. agricole. Hiere.14. Cōfuſi ſūt agricole. et in eo.31. Agricole & minātes greges

אַל Al. Non. neq;. ne. nequaqua. noli. ſiue nolite. Exo.12. Non comedetis ex eo crudū. & Ps.120. Non det in cōmotionē pedē tuū: neq; dormiet qui cuſtodit te. Prouer.3. Noli prohibere benefacere eum qui poteſt. Et in eodē.23. Noli laborare vt diteris. & in eodē.30. Neq; eſt rex qui reſiſtat ei. Canti.1. Nolite me cōſiderare q fuſca ſim. Hiere.51. Non tendat qui tendit arcum ſuū. Oſee.4. Ne derelinquat ſaltē iuda: & nolite ingredi in galgala & ne aſcenderitis in bethauē: neq; iuraueritis viuit dn̄s. Vbi pro eo q in littera noſtra ē ne. & neq;. & nolite. in hebreo ponitur ſupradicta dictio. Ponitur etiā pro. in. vel cōtra. vt. 1. Reg.17. Vbi dicitur in quē irruiſti hodie. i. cōtra quē irruiſti hodie. [illegible] ſubditur cōtra meridiē ceni. Itē. אֵל El. deus. ſiue fortis. vt Gen̄.14. Erat enī ſacerdos dei altiſſimi. et in eodē. Benedictus abram deo excelſo: qui creauit celum & terrā. et benedictus deus excelſus. Et in eodē.17. Ego ſum deus oipotens. & in eodē.33. Inuocauit ſup illud fortiſſimū deū iſrael. Vbi ponitur. אֵל El. pro fortiſſimo. & Ioſue.22. Fortiſſime deus iſrael ipſe nouit. Ps.42. Sitiuit aīa mea ad deū fortem viuū. Pro quo in hebreo habetur. Sitiuit aīa mea ad deū fortem viuū. et etiā. lxx. traduxerūt iſchyron. i. fortem. vnde vitio ſcriptorū fuit poſitum ibi fontē p fortem. et in plurali. אֵלִים Elim. i. fortes vel dii. vt. Exo.15. Quis ſimilis tui in fortibus dn̄e. Accipitur etiā pro diis gentiū ſiue pro idolis. vt Eſa.1. Cōfundātur ab idolis qb9 ſacrificauerūt. et in eo.57. Qui cōſolamini in diis. Vide ēt ſupra ī dictōe. אַיִל El. cū iod

in medio dictiõis. Item. אֶל El. cum apice segol significat. ad. apud. in. sup. cũm. per. cõtra. de. a. vl' ab. Geñ. 2. Et addu xit eam ad adam. Et in eodẽ. 4. Dixit caim ad abel fratrem suum. Et in eodẽ. Respexit dñs ad abel & ad munera eius. Exo. 6. Locutusq; ẽ dñs ad moysen. Itẽ ponitur pro apud Geñ. 12. Et laudauerunt illã apud pharaonẽ. Et in eod. 37. Accusauitq; fratres suos apud patrem. Ponitur etiã pro. in. vt. Geñ. 23. Sepeliuit Abraam vxorẽ suam in spelũca agri duplici. & in eodẽ. 27. Madianite vẽdiderũt eũ in egypto. Exo. 29. In qua pones testimonium quod dabo tibi. Signi ficat etiã. sup. vt. 2. Re. 2. regẽq; cõstituit sup galaad & sup gesuri & super iezrael. Itẽ significat. cũ. vt. Geñ. 49. Sepe lite me cũ patrib9 meis. Itẽ signat. per. vel. contra. 3. Reg. 18. Siquidẽ cherubim expãdebãt alas super locum arce. Eccl. 1. Et gyrat p meridiẽ. 1. Reg. 27. Cõtra meridiẽ iude & cõtra meridiẽ ieramiel & cõtra meridiẽ ceni. 2. Re. 5. Si ascendã cõtra philisteos. Itẽ põitur p. de. siue p. a. vel. ab. vt Geñ. 20. Dixitq; abraã de sara vxore sua soror mea ẽ. Et in eodẽ. 41. Et oẽs prouincie veniebãt in egyptũ: vt emerent escas. Pro quo in hebreo habetur. vt emerẽt escas a ioseph. Ezech. 1. Et facies leonis a dextris ipsorũ quattuor. et aliqñ ponitur pro articulo: ad denotandũ q dictio sequẽs est dati ui casus vl' accusatiui. Geñ. 3. Mulieri quoq; dixit. vbi pmit titur supradicta dictio. el. Et in eo. Vocauit dñs deus adam. vbi ẽt ponitur in hebreo. el. ad denotandũ q adã est accusa tiui casus. et aliqñ scribitur cũ iod i fine: & dicitur. אֱלֵי Ele. idest. in. aut secus. Iob. 5. Gaudẽtq; vehemẽter cũ inuenerit sepulchrũ. Pro quo hebrei legũt. Qui letabãtur i exultatio ne: gaudẽt cũ inuenerint sepulchrũ. Et in eodẽ. 29. Radix mea apta ẽ secus aqs. Ponitur ẽt aliqñ. אֵל El. pro. אֵלֶּה ele. .i. isti vel ii. aut hec. Geñ. 19. Dũmodo viris istis nihil mali faciatis. et in eodẽ. 16. Daboq; posteris tuis vniuersas regio nes has. & est oĩs generis & cuiuscũq; casus: qa noĩa hebrai ca sunt indeclinabilia. Cõponitur ẽt cũ pnoĩbus hoc modo אֵלַי Elai. i. ad me. אֵלֶיךָ Elecha. i. ad te. אֵלָיו Elau. i. ad eum. אֵלֵינוּ Elenu. i. ad nos. אֲלֵכֶם Alechem. i. ad vos. אֲלֵהֶם Ale hem. i. ad eos. & qñ refertur ad feminam hoc modo. אֵלַיִךְ Elaich. i. ad te. אֵלֶיהָ Elcha. i. ad eã. אֲלֵיכֶן Alechen. i. ad vos. אֲלֵיהֶן Alchen. i. ad eas. prima psona tam in singulari q̃ in plurali est sicut in masculino.

אֲלַל Alal. in lingua chaldaica significat lamẽtari. eiulare. plangere. vlulare. Et inde. אַלְלַי Alelai. i. ve. iteriectio dolẽtis vel eiulãtis. Iob. 10. Si ipius fuero ve mihi. Michee. 7. Ve mihi qa factus sum sicut qui colligit in autũno. & ali quãdo scribitur cũ simplici lamed. Ioel. 1. Plange q̃si virgo accincta sacco. vbi põitur. אֱלִי Eli. quod ẽ verbũ secũde pso ne iperatiui modi gñis femini. Itẽ. אֱלִיל Elil. i. idolũ. nihil siue inane aut vanũ. Esa. 10. Quõ inuenit man9 mea regna idoli. Iob. 13. Et cultores peruersorũ dogmatũ. Pro quo he brei legũt: medici idoli omnes vos: siue medici vel cultores inanitatis vel nihilitatis oẽs vos. nã põt deriuari a supradi cta dictiõe. אַל Al. que significat nõ siue nihil. & in plurali אֱלִילִים Elilim. i. idola vel demões. Leui. 19. Nolite cõuerti ad idola. ps. 95. Oẽs dii gentiũ demonia. Esa. 2. Et idola pe nit9 cõterẽtur. Ponitur etiã. אֱלִיל Elil. pro fraudulẽtia. Hie re. 14. Et diuinationẽ fraudulentam & seductionẽ cordis sui prophetant vobis.

אֶלְגָּבִישׁ Elgabis. grãdo. Ezech. 13. Et dabo lapides pgrã des. pro quo hebrei legũt. Et dabo lapides grãdi nis. Et in eo. Et iber inundans in furore meo erit & lapides grãdes. Et in eo. 38. Et imbre vehemẽti & lapidibus immẽ sis. vbi ponitur pro immẽsis elgabis. nã significat grãdinẽ qñ lapides grandinis sunt magni & in magna quãtitate. Et de hoc vide infra in dictione. גָּבִישׁ Gabas.

אֵלֶּה E le. isti. iste. ista. siue hi. he. hec. Geñ. 2. Iste sunt ge nerationes celi & terre. Et in eo. 9. Isti sunt filii noe et ab iis disseminatũ est omne genus hoĩm sup vniuersam terrã. Et in eodẽ. 36. He aũt sunt gñationes esau: & hec noĩa filiorũ eius. Et in eo. Hi duces filiorũ esau. Exo. 1. Hec sunt noĩa filiorũ israel. Et est oĩs gñis & oĩs casus. vt supra dictũ ẽ. & in ligua chaldaica dicitur. אִלֵּין Ilen vl'. אִלֵּךְ ilech. Dañ. 2. Et cõteret oĩa hec. Et in eo. 3. Viri isti contẽpserũt te rex.

אָלָה Ala. Iurare. maledicẽ. iprecari. vt Iudi. 7. Et sup qb9 me audiẽte iuraueras. Iob. 31. Vt expeterẽ maledicẽs aĩam eius. Inde. אָלָה Ala. i. iuramẽtũ aut maledictio siue ex ecratio. Geñ. 26. Sit iuramentũ inter nos. Eze. 16. Sicut de spexisti iuramẽtũ. Ps. 9. Cuius maledictione os plenũ est. Ps. 78. Et de execratione & mendacio annũciabũtur. Esa. 24. A facie maledictionis luxit terra. Et in plurali. אָלוֹת Aloth. Deut. 29. Iuxta maledictiões q̃ in libro legis huius ac federis cõtinẽtur. Et in eodẽ. 30. Oẽs aũt maledictiones has cõuertet super inimicos tuos. Et inde. תַּאֲלָה Thaala. i. labor. fatigatio. Threñ. 3. Dabis eis scutũ cordis laborẽ tuũ. Item. אֱלוֹהַּ Eloha. deus. Iob. 3. Non reqrat eũ deus desup. Et in eo. 4. Nũquid homo dei cõparatione iustificabitur. Abac. 3. Deus ab austro veniet. Et in lingua chaldaica dici tur. אֱלָה Ela vel אֱלָהָא elaha. Dañ. 2. Vt q̃rerent misecordiã a facie dei celi. Et i eodẽ. Tibi deo patrũ meorũ cõfiteor. Et scribitur plural'r. אֱלֹהִים Elohim. i. deus. Geñ. 1. In pricipio creauit deus celũ & terrã. ps. 7. Deus iudex iust9. et qñ post se regit gtm̃ amittit mẽ: sicut cetã noĩa pl'alia i im desinẽtia & dicit אֱלֹהֵי Elohe. Exo. 3. De9 hebreorũ misit me ad vos. Deut. 10. Ipse ẽ deus deorũ. Et vt ait bt̃s hieronym9 ĩ epl'a ad marcellã: est cõis numeri: quod et vnus deus vocatur & plures. Deut. 4. Neq; est alia natio tã grãdis: q̃ habeat deos apropinquãtes sibi. 1. Reg. 28. Deos vidi ascendẽtes de ter ra. Et in eo. 4. Quis nos saluabit de manu deorũ sublimiũ istorũ. Et in lingua chaldaica dicitur. אֱלָהַיָּא Elahaia siue אֱלָהִין Elahin. i. dii. Hiere. 10: Dii qui celos & terrã nõ fece runt. Dañ. 2. Exceptis diis quorũ nõ est cum hoĩbus cõuer satio. Accipitur ẽt pro diis gentiũ: qui dicũtur dii secundũ opinionẽ eorũ a qbus colũtur. Geñ. 25. Abiicite deos alie nos qui in medio vestri sunt. Ps. 95. Oẽs dii gentiũ demo nia. Osee. 3. Et ipi respiciũt ad deos alienos. Accipitur etiã pro angelis siue pro hoĩbus sanctis vel potẽtibus seu prin cipibus vel iudicibus: qui dicũtur dii participatiue. Geñ. 6. Vidẽtes filii dei filias hominũ q essent pulchre: acceperũt sibi vxores ex oĩbus quas elegerãt. Quod exponũt hebrei de filiis potentiũ & principũ. 2. Regũ. 7. A facie populi tui quẽ redemisti tibi ex egypto gentẽ & deũ eius. i. principẽ eius. Ps. 8. Minuisti eũ paulomin9 ab angelis. Ps. 96. Ado rate eũ oẽs angeli eius. Ps. 137. In cõspectu angelorũ psal lam tibi. Ps. 81. Ego dixi dii estis. Exo. 21. offerat eum dñs diis. Et in eo. 22. Diis nõ detrahes. Item. אֵלָה Ela. terebin thus vel quercus. Geñ. 35. At ille infodit eos subter terebin thũ que est post vrbẽ sichẽ. Ios. 24. Et tulit lapidẽ pergrã dem: posuitq; eum subter quercum que erat in sanctuario dñi. Iudi. 6. Venit angelus dei & sedit sub quercum. Esa. 1. Cum fueritis velut quercus defluẽtibus foliis.

אִלּוּ Ilu. Si. quãuis. Ester. 7. Atq; vtinã in seruos & famu las venderemur esset tolerabile malũ & gemẽs tace rem. Pro quo hebrei legũt. Atq; si in seruos et famulas vẽ deremur tacerẽ. Eccl. 6. Etiã si duobus millibus annis vixe rit. Itẽ. אֲלוּ Alu. in lingua chaldaica ẽ aduerbiũ demõstra tiuũ. i. ecce siue. en. Dañ. 2. Et ecce q̃si statua vna.

אָלַח Alach. fetere. corruptũ siue inutilem esse. Et inde

verbũ passiuũ prime cõiugationis quod recipit nũ in pri cipio & dicitur. נֶאֱלָח Neelach. Iob. 15. quanto magis. abo minabilis & inutilis hõ. & ps. 13. omẽs declinauerũt simul inutiles facti sũt. ps. 52. vbi eadẽ Verba habentur.

אוּלַי vlay. si forte. forte. forsitam. De quo vide supra in di ctiõe. אוּלַי vlay cũ littera vau i pria syllaba. itẽ. אֱלִי Eli. i. plãge. de quo vide supra. in dictõe. אֲלַל Alal. alya. cauda. vt leuit. 3. adipẽ & caudã totã cũ renib9 elil. idolũ. siue demõ. de q vide sup. i dictõe אֲלַל alal

Alã. facere mãipulos vl'. manipl'os ligare. vt Ge. 37. Putabã nos manipl'os ligar e i agro. Inde אֲלֻמָּה Alũ ma. manipulus. Geñ. 37. & Quasi consurgere manipulũ meũ & stare. & in plurali. אֲלֻמִּים Alũmim. Secundũ termi nationẽ masculinorũ vl' אֲלֻמּוֹת Alumoth. secundũ termina tionẽ femininorũ: eodẽ libro et cap. vbi sup. Itẽ. אָלַם alam obmutescere mutũ eẽ. ps. 30. muta fiant labia dolosa. & ps 38. Obmutui & humiliat9 sũ. & i eodẽ. obmutui et nõ ape rui os meũ. Esa. 53. Et quasi agn9 corã tõdente se obmute scit. & inde. אִלֵּם Ilem. siue. אִלֵּם Elem. i. mutus. siue muta. vt Geñ. 4. Quis fabricat9 ẽ mutũ. ps. 37. Sicut mut9 nõ ape riẽs os suũ. & i titulo psalmi. 55. vbi dicitur In finẽ p popu lo. qui a sãctis lõge factus ẽ: in tituli inscriptiõe ipi dauid. p quo beatus Hieronimus in psalterio iuxta hebraicã veri tatẽ trãstulit. victori p colũba muta: eo quod pcul abierit dauid humilis & simplex. & in plurali. אִלְּמִים Ilemim. i. muti. Esa. 56. canes muti nõ valẽtes latrare vidẽtes vana. Itẽ אֻלָם vlam. siue אוּלָם vlam. vere. vtiq;. sed. alioqui verũta mẽ. Numeri. 14. viuo ego & implebitur glĩa dñi vniuersa terra. vbi premittitur in hebreo dictio vlã. s. vere siue vtiq; viuo ego. Iob. 1. sed extẽde manũ tuã: & tãge cũcta q̃ possi det. et i eodẽ. 2. alioquĩ mitte manũ tuã et tãge os eius & car nẽ. et in eodẽ. 11. Atq; vtinã deus loqueretur tecũ. et in eo dem. 13. Prius vos ostẽdẽs fabricatores mẽdacii. p quo he. le. Et vere siue vtiq; vos fabricatores mẽdacii. ps. 58. Si ve re vtiq; iusticiã loqmini. vbi põitur. אֵלֶם Elem pro. אֻלָם V lam: Signat ẽt אֵלָם Vlam. siue אוּלָם Vlam porticũ siue vesti bulum. 3. Reg. 6. Et porticus erat ante templũ viginti cubi torũ. &. ps. 52. Et firmamentũ in plagis eorũ. pro quo bea tus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ tran stulit. & firma sint vestibula eorũ. Ezech. 40. & mẽsus ẽ ve stibulũ porte octo cubitorũ. & in eodẽ vestibulũ aũt porte erat intrinsec9. et in plurali אֵלַמִּים elamim. secũdũ termina tionẽ masculinorũ. siue אֵלַמּוֹת elamoth. Secundũ termina tionẽ femininorũ vt in eo. 40. sil'r aũt erãt & i vestibulis fe nestre p gyrum. et in eo. & vestibula in circuitu Item. אַלְמָן Alman. viduus siue viduatus vt. Hiere. 51. Non fuit vidua tus israel & iuda a dño deo suo. & in gene. feme. אַלְמָנָה Al mana. i. vidua. vt Geñ. 38. esto vidua in domo patris tui. & Esa. i. Defendite viduã. et in plurali. אַלְמָנוֹת Almanoth. ps. 65. patris orphanorũ et iudicis viduarũ. Thren. 5. matres nostre q̃si vidue. et idẽ. אַלְמֹן Almon. i. viduitas vt. Esa. 47. Et venient tibi hec duo subito in die vna sterilitas et vidui tas. et hoc idẽ signt. אַלְמְנוּת Almenuth. vt Geñ. 38. que de positis viduitatis vestibus assũpsit theristrum. Esa. 54. Et opprobrii viduitatis tue nõ recordaberis amplius. & inde domus siue palatia iam destructa dicuntur metaphorice אַלְמְנוֹת Almanoth. vt Esa. 13. & respõdebũt vlule i edibus eorum. Itẽ. אַלְמֹנִי Almoni. i. ille cui9 nomen tacetur in scri ptura: et deriuatur a supradicta dictiõe אָלַם Alam q̃ signifi cat obmutescere. Ruth. 4. declina paulisp. et sede hic vocãs eũ noĩe suo. &. 4. Reg. 6. in loco illo et illo ponam9 isidias

אֵלוֹן Elon. siue. אַלּוֹן Alon quercus. Gene. 35. Et sepul ta ẽ ad radices bethel subter quercũ & appellauit no men loci illius quercus fletus. & in plurali. אַלּוֹנִים Alonim siue. אַלּוֹנֵי Alone. vt Amos. 2. et fortis ipse quasi quercus. & zacha. 11. Vlulate quercus basan. significat etiã cõuallẽ siue locũ in quo sunt multe quercus & alie arbores. vt Geñ. 12. Et vsq; ad cõuallẽ illustrẽ. & in eodẽ. 18. Appuit aũt ei dñs in cõualle mãbre. Itẽ. אִילָן Ilan. siue אִילָנָא ilana. in lingua chaldaica significat arborẽ. Dañ. 4. Et ecce arbor i medio terre. Et in eodem. Succidite arborem.

אֶלֶף Elef. mille. vt Geñ. 20. Ecce dedi mille argẽteos fratri tuo. Nu. 31. Mille viri de singulis tribubus eligantur. Canti. 4. Mille clypei pendẽt ex ea. Et in eo. 8. Mille tui pacifici. & i plurali. אֲלָפִים Alaphim. siue אַלְפֵי Alphe. i. mil lia siue milleni. vt Exo. 34. Qui custodis misericordiã in millia. & Dan. 7. Millia milliũ ministrabãt ei: et cum regit post se gtm̃. dicitur. אַלְפֵי Alphe. vt Iob. 1. Fuit possessio eius septẽ millia ouiũ: & tria millia camelorũ. ponitur etiã singulare pro plurali: videlicet qñ precedit alius numerus minor. dũmodo excedat numerũ denariũ. vt Exo. 12. sexcẽ ta fere millia peditũ. & Nu. 25. Et occisi sunt viginti q̃ttuor millia. vbi in hebreo ponitur mille in singulari p millia in plurali. Accipitur etiã pro familia in q̃ est hoĩm multitudo vt Iudi. 6. Ecce familia mea minima est in manasse. & pro duob9 millibus tm̃ dicitur אַלְפַּיִם Alphaim. vt Esdre. 2. Filii feros duo millia. et in eodẽ. Fili beguay duo millia qnq̃gin ta sex. & inde. מַאֲלִיפוֹת Maliphoth. i. ea q̃ in millibus multi plicata sunt. vt. ps. 143. Oues eorũ fetose. pro quo btũs Hie ronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. pe cora nostra in millib9. Itẽ. אָלַף Alaph. docere siue discere Iob. 18. docuit iniquitatẽ tuã os tuũ. Et in eodẽ. 33. Tace & docebo te sapientiã. Proue. 22. Ne forte discas semitas eius. et aliqñ scribitur sine aleph. vt Iob. 35. Qui docet nos sup iumẽta terre. vbi põitur. מַלְּפֵנוּ Malephenu. pro מַאַלְּפֵנוּ ma alephenu. & inde. אַלּוּף Alluf. i. dux: siue doctus. aut doctor vl' magister. Geñ. 36. Dux themã. Dux omar. Dux sephua. Ps. 54. Dux meus & notus meus. pro quo hebrei legũt: do ctor vel magister meus & notus me9. Prouer. 2. Que reliqt ducẽ pubertatis sue. et in eodẽ. 16. Et verbosus separat prin cipes. i. duces. Ponitur ẽt pro federatis. vt in eodẽ. 17. Qui autẽ altero sermõe repetit separat federatos. Et inde agnus qui precedit gregẽ: & est dux aliorũ. dicitur. אַלּוּף Aluph. pro quo btũs Hieronymus traduxit mãsuetũ. Hiere. 11. Et ego quasi agnus mãsuetus qui portatur ad victimã. signifi cat ẽt bouẽ vel taurũ aut armentũ. et inuenitur tm̃ in nũero plurali. s. אַלּוּפֵי Aluphe. siue. אֲלָפִים Alaphim. vt Ps. 143. Boues eorũ crasse. & Esa. 30. Et tauri tui & pulli asinorũ q operãtur terrã. Deu. 7. Oleo & armẽtis gregib9 ouiũ tuarũ et in eodẽ. 28. Greges armẽtorũ tuorũ & caule ouiũ tuarũ.

אָלַץ Alas. molestare siue angustiare. vt Iudicũ. 16. Cumq; molesta esset ei: & per multos dies iugiter adhereret spaciũ ad quietẽ nõ tribuẽs. pro quo hebrei legũt: cũq; mo lesta esset ei verbis suis per singulos dies: & angustiasset eũ. et solum inuenitur in predicto loco.

אַלְקוּם Alcũ. verbũ cõpositũ ẽst. ab. אַל Al. quod signifi cat neq; siue nõ. & קוּם Cũ. quod significat cõsur gere siue resistere. Prouer. 30. Neq; ẽ rex qui resistat ei. pro quo heb. legũt: et rex nõ cõsurget cũ eo: siue nõ resistet ei. q ẽ idẽ cũ litt'a nostra. põt ẽt legi sic. s. & rex cui nẽo resistet:

אִם Im. si: siue. nũ: nũquid. cum: vl' quãdo. Geñ. 4. Si bene egeris recipies. & Exo. 1. Si masculus fuerit interficite eum: si femina reseruate. Thren. 5. Quia si abiecit & mise rebitur. ponitur etiam pro siue vt Exo. 19. Siue iumentum fuerit siue homo non viuet. Eccl. 12. Siue bonũ siue malum sit. Item ponitur pro. an. vt Geñ. 24. Vtrum prosperum

iter suum fecisset deus an non. Exo. 17. Est ne deus in nobis an non. & quando cōponitur cum ista littera ה ha et dicitur. האם. Haim tūc significat num siue nūquid. vt Nume. 17. Num vsq; ad internicionē delendi sumꝰ. & Iob. 6. Ecce non est auxiliū mihi in me. pro quo hebrei legunt nūquid non est auxilium meū in me. ponitur etiā pro cum vel quā do. vt Nu. 36. Cum iubileus. i. quinquagesimus annꝰ aduenerit. & qñ iungitur cū iuramēto tūc ponitur pro negatiōe vt. ps. 88. Semel iuraui in scō meo si dauid mentiar. i. ꝙ nō mētiar. & ps. 95. Vt iuraui in ira mea: si itroibūt in requiē meam. et ps. 131. Sicut iurauit dño votū vouit deo iacob: si introiero in tabernaculū domus mee. Et cum cōponitur cū hac syllaba ו ve. & dicitur. ואם Veim. tunc significat et si. quod si. sin autē si aūt. Exo. 20. quod si dixerit seruus diligo dñm meū. & in codē. Si autē filio suo desponderit eā. Nu. 16. Sin autem nouā rem fecerit dñs. et cum preponitur ei dictio. כי ci. et dicitur. כי אם Ci im tunc ambe dictiōes aliquando significāt nisi vel sed. vt Geñ. 32. Non dimittam te nisi benedixeris mihi. & ps. 1. Sed in lege dñi volūtas eius. et quando premittitur ei dictio. עד Ad. que significat vsq;: tūc ambe dictiones significāt quoadusq; siue donec. vt Gene. 24. Non comedā: donec loquar sermones meos. habet etiā alios modos significandi qui poterūt reduci ad supradictos. Item. אם Em. Mater. vt Geñ. 3. Mater cunctorū viuentiū. & Exo. 20. honora patrem tuū & matrem tuā. ponitur etiā pro biuio vel capite viarum. vt Eze. 21. Stetit enim rex babylonis in biuio in capite duarū viarū. accipitur etiā pro familia vel populo. vt. 2. Regū. 20. Et tu vis subuertere ciuitatem: & euertere matrem in israel. & in plurali. אמות imoth. i. matres. vt Thren. 2. Matribus suis dixerūt. Dicitur etiā. אמות Vmmoth. Secundū terminatiōnē feminorū. siue. אמים Vmmim. secūdū terminatiōnē masculinorū & significat tribus aut gentes vel populos. vt Geñ. 25. Duodecim principes tribuū suarū. & Ps. 116. Laudate eū oēs populi. Et in ligua chaldaica dicitur. אמה Vmma. Dañ. 3. Et oīs populus & tribꝰ et lingua. & in plurali. אמיא Vmmaia. vt in eodē. vobis dicitur populis tribubꝰ & linguis. et inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur. אמה Amma. i. cubitus de quo vide in dictione sequenti.

אמה Ama. famula: vel ancilla: aut cubitus. Geñ. 21. eiice ancillā hanc & filiū eius. non enim heres erit filius ancille. Exo. 2. Misit vnam e famulabus suis. & in plurali. אמהות Amahoth. vt Gen. 20. Sanauit deus abimelech et vxorem ancillasq; eius. Et Naū. 3. Et ancille eius gemen tes. significat etiā predicta dictio cubitū. Geñ. 6. Et in cubito cōsumabis summitatē eius. Exo. 26. Et cubitus ex vna parte pedebit. Hiere. 51. pedalis precisiōis tue. pro quo hebrei legunt. cubitus. i. mēsura auaricie tue siue precisionis tue. Et in plurali. אמות Ammoth. Deu. 3. Nouē cubitos habens longitudinis. et in numero duali. אמתים Amathaim. i. duo cubiti. Exo. 25. Longitudo habebat duos & semis cubitos. et in lingua chaldaica in plurali dicitur. אמין Ammin. i. cubiti. Dañ. 3. Latitudine cubitorū sex.

אמל Amal. Deficere. infirmū siue imbecillem esse. Eze. 16. In quo mūdabo cor tuū. pro quo hebrei legūt. ꝙ imbecille siue infirmū factū est cor tuum. Tamen si illa littera aleph: que ponitur in principio illius dictiōis est prime persone futuri tēporis & non est de substantia dictionis Tunc potest esse sensus sicut in littera nostra. Inde. אמלל vmlal. per duplicē lamed. i. infirmus siue imbecillis factus est: aut defecit: vel desertum est. vt. 1. Regū. 2. Et que multos habebat filios infirmata est. et Neemie. 4. quid iudei faciūt imbecilles. Et Ps. 6. Miserere mei domine quoniam infirmus sum. Esa. 24. Infirmata est vitis. Et in eodem. Et infirmata est altitudo populi terre. Hiere. 15. infirmata ē: que peperit septem. Esa. 16. Quoniā suburbana esebon deserta sunt. Et scribitur aliqñ cū vau. in prima syllaba.

אמן Aman. Credere. fidelem esse. stabilē esse. permanere. Genesis. 15. Credidit Abraam deo. vbi ponitur האמין Heemin. quod est verbum tertie coniugationis. Et Exo. 4. Non credent mihi. Et in eo. Vt credāt inquit quod apparuerit tibi dñs. Et in eo. Si non crediderint inquit tibi Et in eo. Credent verba signi sequētis. et in eodem. 14. Et crediderūt dño. ps. 26. Credo videre bona dñi. Et. ps. 115. Credidi propter qd locutus sum. ps. 77. Nec fideles habiti sunt in testamēto eius. Significat etiā stabilem esse. aut permanere. vt Iob. 4. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles. et Esa. 7. Si nō credideritis non permanebitis. vbi filis dictio ponitur pro pmanebitis sicut pro credideritis. inde. אמונה Emuna. i. fides. credulitas. veritas. stabilitas. indeficiens. 4. Reg. 12. Sed in fide tractabant eam. ps. 32. Et omnia opera eius in fide. Esa. 11. Et fides cinctoriū renum eius. Et osee. 2 Sponsabo te mihi in fide. Item ponitur pro veritate. vt ps. 35. Et veritas tua vsq; ad nubes. ps. 118. Et in veritate tua humiliasti me. Et in codē. omnia mādata tua veritas. Significat etiā stabilitatē vel firmitatē. vt. Exo. 17. Et factū est vt manus illius non lassaretur. i. non deficerēt: sed essent stabiles pro quo in hebreo est. Et fuerūt manus eius veritas siue stabilitas. Et idē significat. אמן Omen. et in plurali. אמונים Emunim. i. veritates. siue fideles aut veraces. ps. 11. Quoniam diminute sunt veritates a filiis hominum. & inde. נאמן neeman. i. fidelis. verax. stabilis. indeficiens. Nu. 12. Qui in omni domo mea fidelis ē. 1. Reg. 2. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelē. 2. Reg. 7. Et fidelis erit domꝰ tua et regnum tuū vsq; in eternū. 3. Reg. 11. Et suscitabo tibi domū fidelē. Iob. 12. Mutans labiū veracū. Esa. 33. Aque eius fideles. i. stabiles siue indeficiētes. Hiere. 15. Facta est mihi quasi mēdacium aquarū infideliū. pro quo in hebreo est. Aquarum que nō sunt fideles. i. que nō sunt stabiles. Et in lingua chaldaica dicitur. מהימן Meheman. i. fidelis. Daniel. 2. Et fidelis interpretatio eius. Et inde. אמן Emun. i. fides siue credulitas. Deut. 32. Et infideles filii. pro quo in hebreo est filii in quibus non est fides: siue credulitas: aut veritas. Et inde. אמן Amen. quod est aduerbium affirmandi. vt Deut. 27. Et respōdebit omnis populus amen. & in codē. & dicet ois populus amen. et Esa. 65. Benedicetur in deo amen. Et in hebreo in hoc loco amen est genitiui casus. interptatur aūt amen. vere siue fideliter. aut fides. siue veritas. vnde Apocalypsis. 3. dicitur. Hec dicit amē testis fidelis & verꝰ. et inde. אמנם Omnam. Siue. אמנם Vmnam. i. vere. vtiq;. Gen. 18. Num vere paritura sum anus. Et idem significat. אמנה omna. vt Geñ. 20. Alias autem & vere soror mea est. Item. אמן Omen. i. Alumnus. nutriciꝰ vel nutrix. vt Nu. 11. Sicut portare solet nutrix infantulū. Ester. 2. Qui fuit nutricius filie fratris sui edisse. Esa. 49. Et erunt reges nutricii tui. Item. אמן Amman. Artifex. siue opifex. Canti. 6. Que fabricata sunt manu artificis. Item. אמון Amon. i. multitudo quasi. המון Hamon. Hiere. 52. Et ceteros de multitudine trāstulit nabuzardan princeps militie.

אמץ Amas. Preualere. superare. firmare. vel roborare. confortare. Roboratū vel robustum esse. siue viriliter agere. Geñ. 25. Populusq; populū superabit. Deut. 2. Et offirmauerat cor illiꝰ. i. cōfortauerat siue roborauerat cor illius. Iob. 4. Et genua trementia confortasti. ps. 26. Et confortetur cor tuū & sustine dñm. Et. ps. 141. Quia cōfortati sunt sup me. Ruth. 2. videns ergo noemi ꝙ obstinato

ruth animo decreuisset secum pergere. pro quo hebrei legunt. Et vidit ꝙ ipsa confortabatur ad eundum secum. 3. Reg. 12. Porro rex roboam festinus ascendit currum. Pro quo hebrei legunt. porro rex roboam confortatus est vt ascenderet currum. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum in locis predictis. Prouer. 8. Quando ethera firmabat sursum. & Zach. 12. Confortentur mihi habitatores ierusalem in domino deo suo. Iob. 16. Roborarē vos in ore meo Iosue. 1. Et esto robustus valde. & in eodem. & viriliter age. in de אמיץ Amis. idest fortis vel robustus. Iob. 9. Sapiens corde & fortis robore. Amos. 2. Robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur. מאמץ Meames. vt Prou. 24 Et vir doctus robustus & validus. cuius plurale מאמצי Maamasse. ponitur. Iob. 36. vbi dicitur. Et omnes robustos fortitudine. & inde אמץ Amus. idest fortis. vt Zach. 6. In quadriga quarta equi varii & fortes. & dicunt hebrei ꝙ in hoc loco significat subrussos vel rubicundos. Alii vero dicunt ꝙ in predicto loco accipitur pro equis qui sunt coloris cineris.

אמר Amar. dicere. loqui. precipere. cogitare. eligere: siue exaltare. Geñ. 1. Dixitq; deus fiat lux. Et in eo. Dixit quoq; fiat firmamentum. Et in eo. 4. Dixitq; cayn ad abel fratrē suum. Ps. 148. Quia ipse dixit & facta sunt. Exo. 5. Hec dicit dominus deus. & inde. לאמר Lemor. idest ad dicendum: pro quo in translatione nostra communiter ponitur dicens. vt Exo. 40. Locutusq; est dominus ad moysen dicens. pro quo hebrei legunt. Locutusq; est dominus ad moysen ad dicendum scilicet: filiis israel vel aliis. Nam illud lamed quod ponitur in principio dictionis communiter ponitur pro ad: quando preponitur gerundio vel infinitiuo vt לעשות Laasoth. ad faciendum. לאסר Leesor. ad alligandum. vt. Ps. 149. Ad faciēdam vindictam in nationibus. & in eodem ad alligandos reges eorum in compedibus. ponitur etiam לאמר Lemor pro verbo impersonali idest dicitur. pro quo beatus Hieronymus transtulit vulgo dicitur. Hiere. 3. Vulgo dicitur. si dimiserit vir vxorem suam. Et aliquādo scribitur sine aleph. vt. 2. Reg. 19. Et amasse dicite. vbi ponitur. תמרו Thomru. pro תאמרו Thomru. Et. ps. 136. Quia dicitis in cogitatione. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia contradicent tibi scelerate: quod magis consonat cum hebreo. vbi ponitur יאמרוך iomrucha pro יאמרוך iomrucha. & inde אמר ōmer siue אמרה Imrath. idest verbum vel eloquiū. vt Ps. 18. Non sunt verba neq; sermones. & Ps. 147. Qui emittit eloquium suum terre. & in plurali. אמרים Amarim siue אמרי imrē. aut אמרות Amaroth. idest verba siue eloquia. Iob. 6. Et in ventum verba profertis. Et ps. 11. Eloquia domini eloquia casta. Prouer. 1. Ad intelligendum verba prudentie. Et et supradicta dictio אמר Amar. ponitur pro pcipere. vt Geñ. 3. Cur precepit vobis deus vt non comederetis ex oī ligno paradisi. & Ester. 6. Iussitq; sibi afferri historias. & Iob. 9. Qui pcipit soli & nō oritur. Et in eo. 37. Precipit niui vt descendat in terrā. & inde מאמר Maamar. idest verbū siue preceptū. vt Ester. 2. Quidquid eni ille pcipiebat obseruabat ester. Pro quo in hebreo habetur. verbū siue pceptū mardochei faciebat Ester. Itē אמר Amar. significat cogitare vel putare: ꝙ est dicere in corde. vt. Iudi. 15. putaui ꝙ odisses eā. Et i co. 20. putauerūt solito more cedere. 4. Reg. 5. Putabā ꝙ egrederetur ad me. 2. Reg. 21. nō sis est pcutere dauid. pro quo he. le. dixit. s. in corde suo siue cogitauit percutere dauid. & Eccl's. 2. Dixi ergo in corde meo. Itē ponitur pro exaltare siue eligere. vt Deut. 26. Dñm elegisti hodie. Et in eo. en dominus elegit te hodie: vbi ponitur האמיר Heemir: quod est verbum tertie coniugationis. Et dicunt hebrei ꝙ significat exaltare. Et inde illē ramus qui est in summitate arboris dicitur אמיר Amir vt Esa. 17. Et sicut excussio olee duarum vel trium oliuarū in summitate arboris. pro quo he. le. in sūmitate rami. s. illius qui est in sūmitate arboris. Et in eo. ponitur pro segete. vbi dicitur: sicut aratra & segetes que derelicta sunt a facie filiorum israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. ramum siue virgultum. de quo vide etiam infra in dictione חרש Charas. Item ponitur pro superbire. vt. Esa. 61. Et in gloria eorum superbietis vbi ponitur תתימרו thithiamaru sine aleph: sicut in aliquibus locis supradictis. Itē אמר Imar in lingua chaldaica significat arietem siue hedū Esdre. 6. Et hedos in holocausta.

אמש Emes. heri. nocte preterita. Geñ. 19. Ecce dormiui heri cum patre meo. Et in eodem. 31. Sed deus patris tui heri dixit mihi. Et in eodem. Respexit dominus & arguit te heri. Et accipitur ibi heri pro nocte preterita. nā premittitur in textu. Viditq; in somnis dicentem sibi dominum. Pro quo in hebreo habetur: & venit deꝰ ad laban syrum in somno noctis.

אמת Emeth. veritas. verus. Geñ. 47. Et facias mihi misericordiam & veritatem. 3. Reg. 10. Verus est sermo quem audiui in terra mea. Iosue. 2. Detis mihi verum signū. 4. Reg. 20. Fiat tantum pax & veritas in diebus meis. Ps. 18. Iudicia domini vera. Ps. 84. Veritas de terra orta est.

אמתחת Amthach. saccus. vt Geñ. 44. Imple saccos eorum frumēto quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci.

אן An. quo aduerbium iterrogandi loci vel temporis. vt. 1. Reg. 10. Quo abisti. & Iob. 8. Vsq; quo loqueris talia.

אנא Anna. Aduerbium obsecrandi vel rogandi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit obsecro. vt Geñ. 50. Obsecro vt obliuiscaris scelerum fratrū tuorum. & Ps. 117. O domine saluum me fac: o domine bene prosperare. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. O domine salua obsecro. obsecro domine prosperare obsecro. & aliquādo scribitur. אנה Anna cum he in fine loco aleph. vt. Ps. 115. O domine libera animam meam. & in eo. O domine quia ego seruus tuus. vbi beatus Hieronymus etiam transtulit obsecro: sicut in supradicta dictione. & Exo. 32. Obsecro peccauit populus iste pctm maximū.

אנא Ana. in lingua chaldaica est pronomen prime persone & significat ego. Dañ. 4. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea.

אנבא Inba. In lingua chaldaica signat fructū. Dañ. 4. Et fructus eius nimis. Et in eo. Et dispgite fructꝰ eius.

אנה Ana. quo. aduerbium interrogandi loci vel tpis. huc & illuc. quoq;. vt Ps. 12. Vsq; quo domine obliuisceris mei in finē: vsq; quo auertis faciē tuam a me. Et in eo. Vsq; quo exaltabitur inimicus meus super me. & Ps. 138. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiā. & Canti. 5. Quo abiit dilectus tuus. & qñ duplicatur supradicta dictio: significat. huc. & illuc. siue quoq;. vt. 3. Reg. 2. Et nō egredieris inde huc atq; illuc. Et in eo. Quacunq; die egressus fueris huc & illuc scito te esse moriturū. & 4. Reg. 5. Nō abiit seruus tuus quoq;. est ēt aduerbium obsecrandi vel rogandi vt supra dictū est. Item אנה Ana. lugere. contristari siue mestū esse. vt Esa. 3. Et merebunt atq; lugebunt porte eius. Et in codem. 19. Et merebunt piscatores. Et inde. תאניה Thaania & אניה Aniia. idest luctus & meror: siue tristitia. vt Thren. 2. Et repleuit in filia Iuda humiliatum & hu-

miliatam. Pro quo he. le. & repleuit siue multiplicauit in filia iuda luctum & merorem vel tristitiā. Item אָנָה ina. fortuitu vel casualiter accidit: siue occasionem quesiuit. vt Exo. 21. Qui autem non est insidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius. 4. Reg. 5. Animaduertite & videte ꝙ occasiões querit aduersum me. Et inde תֹּאֲנָה thoana. idest occasio. vt Iudi. 14. Et quereret occasiones cōtra philistiim. Hiere. 2. in desiderio anime sue glutiuit ventū amoris sui: nullus auertet eam. pro quo hebrei legunt in desiderio aie sue glutiuit ventum occasionis sue: quis auertet eam: siue occasiōem eius quis auertet. Nomina enim hebraica sunt indeclinabilia: vt supra dictum est. Item אֲנָה Ana in lingua chaldaica significat. ego. vt Dañ. 5. Porro ego audiui de te ꝙ possis obscura interpretari.

Luctus merror. אָנָה Casu accidere. Occasionē querere. תֹּאֲנָה Occasio. אֲנָה Ego.

אִנּוּן Inun. in lingua chaldaica est pronomen tertie persone pluralis numeri. idest illi. siue. ipsi. Dañ. 2. In diebus autem regnorum illorum.

אִנּוּן Illi.

אָנַח Anach. Suspirare. ingemiscere. vt Exo. 2. et īgemiscentes filii israel propter opera vociferati sunt. & Prouer. 29. Cum impii sumpserit principatum: gemet populus. & Esa. 24. Ingemuerunt omnes qui letabantur corde. Thren. 1. Sacerdotes eius gemētes. & in eodē audierūt quia ingemisco ego. Ezech. 21. Ingemisce in contritione lumborum. Ioelis. 1. Quid ingemuit animal. & ide אֲנָחָה Anacha. idest gemitus: vel suspirium. Iob. 3. Anteꝗ̄ comedam suspiro. pro quo in hebreo habetur. Ante cibum meum suspiriū meū venit. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. & Ps. 6. Laboraui in gemitu meo. & Esa. 35. fugiet dolor & gemitus. & in plurali. אֲנָחוֹת Anachoth. vt Thren. 1. Multi enim gemitus mei.

אָנַח Ingemiscere. Gemere. אֲנָחָה Suspiriū. Gemitus. אֲנָחוֹת Gemitus.

אֲנַחְנוּ Anachnu. Nos. vt Ps. 19. Nos autem surreximus & erecti sumus. & aliquando scribitur sine aleph. et dicitur. נַחְנוּ Nachnu. vt Thren. 3. Nos iniꝙ egimus et ad iracundiam prouocauimus.

אֲנַחְנוּ Nos. נַחְנוּ Nos.

אֲנִי Ani. ego. vt Geñ. 15. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum. & in plurali אָנוּ ánu siue אֲנַחְנוּ Anachnu. idest nos vt supra dictū est. & hec tria pronomina. s. ego tu. ille. variantur in hebreo per omnes casus. alia vero nomina sunt indeclinabilia & inuariabilia. Sed vtuntur quibusdam articulis ad denotandum casus. vt dictum fuit in p̄cedenti tractatu de gramatica hebraica: vbi posite sunt variationes pronominum per omnes casus tā in singulari ꝙ̄ in plurali. Item אֳנִי Oni. nauis. vt Esa. 33. Non transibit super eum nauis remigum. Ponitur etiā pro classe vt. 3. Reg. 9. Classē quoꝙ fecit rex Salomon. Scribitur etiam cum he in fine. & dicitur אֳנִיָּה Onia. vt Ione. 1. Et inuenit nauem euntem in tharsis. & in plurali. אֳנִיּוֹת Onioth. i. Naues. Ps. 103. Illic naues ptrāsibunt. & Esa. 23. vlulate naues maris.

אֲנִי Ego. אֲנַחְנוּ Nos. אֳנִי Nauis. Classis. אֳנִיָּה Nauis. אֳנִיּוֹת Naues.

אֲנָךְ Anach. litum. i. linitū. siue trulla cementarii qua liniunt parietes. Amos. 7. Et ecce dñs stans super murum litum & in manu eius trullam cementarii. vbi pro trulla cementarii ponitur in hebreo eadem dictio que ponitur pro lito. Et in eo. Quid tu vides amos & dixi trullam cementarii. Et in eodē. Ecce ponam trullam in medio populi mei israel. Et solum inuenitur in locis predictis. Et dicunt hebrei ꝙ significat lapidem plumbeum vel stāneum quo cementarii vtuntur ne edificium sit tortuosum: quia in lingua punica vel arabica stannum dicitur אֲנָךְ Anach. & sic legunt. Ecce dominus stans super murum stanneum: idest edificatum cum tali instrumento: & in manu eius stannum idest lapidem stanneum. & sic in sequentibus.

אֲנָךְ Litum. Trulla cementarii. Stannum

אָנֹכִי Anochi. ego. vt Geñ. 15. Ego ꝓtector tuus. & Exo. 20. Ego sum dominus deus tuus.

אָנֹכִי Ego.

אָנַס Anas. cogere. compellere. vim facere: difficile siue impossibile esse. Ester. 1. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. & in lingua chaldaica significat difficile siue impossibile esse. Dañ. 4. Et omne sacramentum nō est impossibile tibi. & aliqui hebrei legunt. non est occultum siue coopertum tibi.

אָנַס Cogere. Impossibile esse.

אָנַף Anaph. indignari. siue iratum esse. vt Deut. 1. Cum mihi quoꝙ iratus deus propter vos dixerit. & Ps. 2. Nequando irascatur dominus. inde אֲנָפָה Anapha. Nomē auis in lege prohibite. Pro quo beatus Hieronymus transtulit charadrion. vt Leuit. 11. Erodionem & charadriō iuxta gen⁹ suū. & aliq hebrei dicūt ꝙ signat q̄ddā gen⁹ milui.

אָנַף Irasci. אֲנָפָה Charadriō

אָנַק Anac. ingemiscere. dolere. mugire. vel clamare pre dolore. Ezech. 8. Super frontes virorum gementiū & dolentium. Et in eo. 24. Ingemisce tacens. Hiere. 51. Et in omni terra eius mugiet vulneratus. & inde אֲנָקָה Enca: siue אֶנְקַת Encath. idest gemitus. Ps. 101. Vt audiret gemitus compeditorum. Inde אֲנָקָה Anaca significat quoddam animal: pro quo beatus Hieronymus transtulit mygale. Leuit. 11. Mygale chameleon & stellio. Et aliqui hebrei dicūt ꝙ significat quoddam genus reptilium quod semper gemit vel clamat: dictum a verbo supradicto.

אָנַק Gemere. Ingemiscere. Mugire. אֲנָקָה Gemitus. אֲנָקָה Mygale.

אָנַשׁ Anas. desperare. dolere. infirmari. vt. 2. Reg. 12. Percussitꝙ dominus paruulum quem peperit vxor vrie dauid & desperatus est. & Ps. 68. Improperium expectauit cor meum & miseria. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Opprobrio contritum est cor meum & desperatus sum. Et inde אָנוּשׁ Anus. idest violentus, grauatus. inscrutabilis. insanabilis. desperatus. vt Iob. 34. Violenta sagitta mea absꝙ vllo peccato. & Esa. 17. Et dolebit grauiter. Hiere. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile. Et in eo. 30. Insanabilis est fractura tua. & in eodem insanabilis est dolor tuus. Et in genere feminino אֲנוּשָׁה Anusa. Mich. 1. Quia desperata est plaga eius. Item אֱנוֹשׁ Enos. homo. vt quidam volunt a superiori dictione deriuatum eo ꝙ in presenti vita semper est in miseriis & doloribus. Ps. 102. Homo sicut fenū dies eius. & Esa. 51. Quis es tu vt timeas ab homine mortali. & Hiere. 17. Et diem hominis nō desideraui. Sed hebrei in hoc loco legunt אָנוּשׁ Anus: sicut supra: & sic legunt. & diem desperationis vel infirmitatis vel doloris nō desideraui: scilicet cōtra suos aduersarios & persecutores: quia non appetebat vindictam. potest etiam supradicta dictio אֱנוֹשׁ Enos. deriuari a verbo נָשָׁה Nasa que significat obliuionem: & additur aleph in pricipio huius dictionis Enos sicut in multis nominibus deriuatiuis. Et idem dicit eusebius in libro de preparatione euangelica. Et allegat illud p̄si. 8. Vbi dicitur. Quid est homo quod memor es eius. vbi pro homine ponitur enos. q. d. quid est iste oblitus siue obliuiosus ꝙ memor es eius. Est ēt nomē propriū enos filii seth. vt habetur Geñ. 5. & 1. Paralip. 1. Et in plu. אֲנָשִׁים Anasim. i. hoies. aut viri. vt Geñ. 18. Apparuerūt ei tres viri stātes prope eū. Et in eo. 19. Viri ciuitatis vallauerūt domū illius. 1. Re. 25. Hoies isti boni satis fuerūt nobis. & Iob. 4. Quādo solet sopor occupare hoies. & ponitur אֱנוֹשׁ Enos in singulari pro plurali. vt Ps. 9. Vt sciant gentes quoniam homines sunt. Et in lingua chaldaica dicitur אֱנָשׁ. siue אֲנָשָׁא Enasa. idest homo siue homines. Dañ. 2. Non est homo super terram qui sermonem tuum rex possit interpretari. Et in eodem. In quibus habitant filii hominum. Et in genere feminino amittit aleph. & dicitur נָשִׁים Nasim. i. mulieres: siue vxores. vt Exo. 1. Non sunt hebree sicut egyptie mulieres. & Deut. 17. Nō hēbit vxores plurimas. &. Esa. 3. Et mulieres dominate sunt eis.

אָנַשׁ Desperare. Miseria. אָנוּשׁ Violentus. Grauiter. Miserabilis. Insanabilis. אֲנוּשָׁה Desperata. אֱנוֹשׁ Homo. אָנוּשׁ desperatio. Enos. אֲנָשִׁים Viri. Homines. אֱנוֹשׁ Homines. אֱנָשׁ Homo. אֲנָשָׁא Homines. נָשִׁים mulieres.

אַנְתְּ Anthe. in lingua chaldaica est pronomen secunde persone. idest tu. Dañ. 2. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo.

אַנְתְּ Tu.

אָסָם Asam. celariū: siue horreum. & inuenitur tantum in numero plurali. Deut. 28. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua. & Prouer. 3. & implebūtur horrea tua saturitate.

אָסָם Celaria.

אָסוֹן Ason. Periculū siue mors. Geñ. 42. Ne forte in itinere quicꝙ̄ patiatur mali. pro quo he. le. Ne forte in itinere accidat ei periculum siue mors. Et in eo. 44. Si tuleritis & istum & aliquid ei in via contigerit. idest aliquid periculi vel infortunii ei cōtigerit. Exo. 21. Si autem mors fuerit subsecuta: reddet animam pro anima.

אָסוֹן quicꝙ̄ mali. Periculū. Mors.

אָסַף Asaph. congregare. colligere. contrahere. retrahere. reuocare. auferre. disperdere. Geñ. 49. Congregamini & audite filii iacob. & Nu. 11. Congrega mihi septuaginta viros. Et in eodem congregās septuaginta viros de senioribus israel. Hiere. 10. Congrega de terra confusionem tuam. Mich. 2. Congregatione congregabo iacob totum te. Item significat colligere. vt Geñ. 49. Collegit pedes suos super lectum. Nu. 19. Colliget autem vir mūdus cineres vacce. Et in eo. 20. Pergat inquit aaron ad populos suos. Pro quo hebrei legunt. colligatur Aaron ad populos suos. Et in eo. & Aaron colligetur & morietur ibi. Et in eo. 31. Et sic colligeris ad populum tuum. Iudi. 19. Nullusꝙ sub tectum suum nos vult recipere. vbi ponitur in hebreo colligere pro recipere. 4. Reg. 22. Idcirco colligam te ad patres tuos: & colligeris ad sepulchrum tuum in pace. & Esa. 10. Sicut colliguntur oua que derelicta sunt. Et in eo. 57. Viri misericordie colliguntur: a facie enim malitie collectus est iustus. & inde festū tabernaculorum vocatur אָסִיף Asiph. A colligendo. eo ꝙ in eo tempore colligebantur fructus & reponebantur in horreis. Exo. 23. Solēnitatē quoꝙ in exitu anni quando congregaueris omnes fruges tuas de agro. Et inde אֹסֶף óseph siue אֲסִיפָה Asipha. idest collectio. & in plurali. אֲסֻפּוֹת Asuphoth. siue אֲסֻפִּים Asuphim. idest collectiones vel congregationes. Et accipitur etiam pro concilio quod est collectio vel congregatio plurimorum. vt. 1. Paralip. 26. In qua parte domus erat seniorum concilium. Et in eo. Vbi erat concilium bini & bini. Eccl's. 12. Que per magistrorum concilium data sunt a pastore vno. Et inde illa pars exercitus que nouissime proficiscebatur in castris dicitur מְאַסֵּף Measeph. i. recolligens. quia recolligebat omnes qui dispersi erant & errauerant per viam. Nu. 10. Nouissimi castrorum omnium profecti sunt filii dā. pro quo he. le. Et profectum est vexillum castrorum tribus dā recolligens omnia castra. & Ios. 6. Reliquum vulgus arcam sequebatur. pro quo he. le. & recolligens. & aliqñ duplicantur due vltime littere principales. & dicitur אֲסַפְסֻף Asaphsuph. idest vulgus promiscuū quod se miscuerat & recollegerat cum populo israel qñ egressi sunt de egypto. vt Nu. 11. Vulg⁹ quipe promiscuum quod ascenderat cum eis flagrauit desiderio. Item אָסַף Asaph. significat contrahere vel retrahere. vt. 1. Reg. 14. Contrahe manum tuam. &. 2. Reg. 10. Cōtraxit omnem israelem & transiuit iordanem. Ioelis. 2. Et stelle retraxerunt splendorē suū. Itē ponitur pro reuocare. vt Nu. 11. Reuersusꝙ est moyses & maiores natu israel in castra. pro quo he. le. Collectus siue reuocatusꝙ est moyses. Et in eo. 12. Separetur septē diebus extra castra & postea reuocabitur. Et in eo. Donec reuocata ē maria. Significat ēt curare vel sanare hoiem leprosum eo quod leprosus habitat extra ciuitatē. 4. Reg. 5. Profecto curasset eū a lepra quā habet. Et ī eo. Quia iste misit ad me vt curē hoiem a lepra sua. Et in eo. Et curaret me. Itē ponitur pro auferre: quod est idem quod retrahere vt Geñ. 30. Abstulit de⁹ opprobriū meū. i. retraxit. et Iob. 27. Diues cū dormierit nihil secū auferet. Ps. 103. Auferes spm̄ eorū & deficiēt. & Esa. 16. Et auferetur letitia & exultatio de carmelo. Signat ēt perire vel disperdere: aut cōsumere. vt Iudi. 18. Et ipse cū omni domo tua pereas. 1. Reg. 15. Discedite ab amalech ne forte inuoluā te cū eo. pro quo hebrei legūt. Ne forte disperdā te cū eo. Hiere. 8. vbi nos legimus congregans congregabo eos. hebrei legūt disperdēs disperdam eos. siue cōsumens consumā eos. Et silr. Sopho. 1. vbi dicitur cōgregās congregabo oīa. pro quo he. le. consumēs consumā oīa. Et sic infra eo. cap̄. vbi dicitur congregans hominem & pecus. Congregans volatilia celi.

אָסַף Cōgregarē. Colligere. אָסִיף Tēpus quo fructus colliguntur. אֹסֶף אֲסִיפָה אֲסֻפּוֹת אֲסֻפִּים Cōcilium. מְאַסֵּף Nouissimi. recolligēs. Reliquum vulgus. אֲסַפְסֻף Vulgus ꝓmiscuum. Cōtrahere. Retrahere. Reuocare. Curare. Auferre. Perire. Disperderē. Cōgregarē.

אָסְפַּרְנָא Asparna. in lingua chaldaica signat diligēter siue festināter aut studiose. Esdre. 5. Et opus hoc diligenter struatur. Et in eo. 6. Studiose sumptus dentur viris illis. Et in eo. Diligenter executi sunt.

אָסְפַּרְנָא Diligēter. Studiose.

אָסַר Asar. vincire. ligare. cōstringere. obligare Geñ. 42. Frater vester vnus ligetur in carcere. Et in eo. Et ligans illis presentibus. Iudi. 16. Vinxit eum latētibus apud se insidiis. Et in eodē saltē indica mihi quo ligari debeas. Et in eo. Quibus rursum dalila vinxit eū. 4. Reg. 13. Vinxitꝙ eum pharao nechao in rebla. Signat ēt cōstringere siue obligare. vt Nu. 30. Aut se cōstrinxerit iuramento. Et ī eo. Et iuramentū quo obligauit aīam suā. Itē signat iungere currum vel quadrigā aut plaustrum. ꝙ est idem quod ligare. vt Geñ. 47. Iuncto ioseph curru ascendit obuiā p̄ri. & Exo. 14. Iūxit ergo currū & oēm populū suū assumpsit secum. &. 1. Reg. 6. Et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum iungite in plaustro. Et quia currus & quadrige ligabantur ad preliandum: ideo aliquando significat disponere prelium: aut incipere prelium. vt. 3. Reg. 20. Et ait quis incipiet preliari. & inde אָסִיר Asir. siue אָסוּר Asur idest vinctus vel ligatus. vt Iudi. 15. Non te occidemus sed vinctum trademus. Hiere. 40. Quando tulit eum victum catenis in medio omnium. Et in plurali. אֲסוּרִים Asurim. siue אֲסִירִים Asirim. vt Geñ. 39. Traditꝙ ioseph in carcere vbi vincti regis custodiebantur. Et in eo. Qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos qui in custodia erant. Ps. 67. Qui educit vinctos in fortitudine. Esa. 14. Vinctis ei⁹ nō aperuit carcerem. Zach. 9. Tu quoꝙ in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Significat etiam אֱסוּרִים Asurim. siue אֱסוּרֵי Asure ligaturas siue vincula. vt Iudi. 15. Ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. Eccl's. 7. Vincula sunt manus eius. Et quandoꝙ deponit aleph. Eccl's. 4. Quod de carcere catenisꝙ interdum quis egrediatur ad regnum. vbi ponitur הַסּוּרִים Hasurim pro הָאֲסוּרִים Haasurim. inuenitur etiam אֲסֻרוֹת Asuroth. in feminina terminatione. vt. 2. Reg. 3. Manus tue ligate non sunt. Et inde מוֹסֵרוֹת Moseroth. idest ligature siue vincula. vt Iob. 39. Et vincula eius absoluit. Ps. 106. Et vincula eorum dirupit. & Ps. 105. Dirupisti vincula mea. Et inde carcer dicitur בֵּית הָאֲסוּרִים Beth haasurim. idest domus vinctorum. vt Iudic. 16. Et clausum in carcere molere fecerunt. Et in eo. qui adductus de carcere ludebat ante eos. Et inde אֱסָר Esar. idest vinculum. siue edictū aut constitutio. Dañ. 6. Locuti sunt regi super edicto.

אָסַר Ligare. Vincire. Cōstrīgere. Obligare. Iungere. Incipere ꝓlium. אָסִיר אָסוּר Vinctus. אֲסוּרִים אֲסִירִים Vincti. אֱסוּרִים Vincula. Carcer. הַסּוּרִים הָאֲסוּרִים אֲסֻרוֹת Ligature. מוֹסֵרוֹת Vincula. Carcer. אֱסָר Edictū.

אָע Aa siue אָעָא Aaa. in lingua chaldaica significat lignū. Esdre. 5. Et ligna ponantur in parietibus.

אָע אָעָא Lignum.

אַף Aph. etiam. quoꝙ. attamen. etenim. quantomagis. ira. naris. Leuit. 26. Ego quoꝙ hec faciā vobis. Et in

אַף Quoꝙ.

eodem. Attamen etiã cùm essent in terra hostili nõ penit? abieci eos. Ps. 96. Etenim correxit orbẽ terre: qui nõ cõmouebitur. Iob. 4. Quantomagis hi qui habitant domos luteas. Et qñ preponitur ei lr̃a he & dicitur האף Haaph. tunc est aduerbiũ interrogandi: vel dubitandi. pro quo in translatione nr̃a ponitur nunquid. vt Gen̄. 18. Nũquid perdes iustũ cũ impio. Sed hebrei legunt: nunquid et perdes iustũ cũ impio: & qñ iũgitur ei hec dictio. כי chi. & dicitur אף כי Aph chi. tunc significat. itaqꝫ. siue quantomagis. vt Gen̄. 3. Cur precepit vobis deus vt nõ comederetis ex oi ligno paradisi. Pro quo aliqui hebrei legũt. Itaqꝫ precepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. Translatio chaldaica trãstulit vere. & quesitiue. q. d. Es ne verũ quod precepit vobis deus vt nõ comederetis ex omni ligno paradisi. Sed cõmuniter significat quãtomagis. vt. 3. Reg. 8. Quãtomagis dom? hec quã edificaui tibi. & Iob. 25. Quãtomagis homo putredo & filius hominis vermis. Et in eo. 9. Quantus ergo sum ego vt respondeam ei. Pro quo hebrei legunt. Quantomagis vt ego respondeam ei. Prouer. 11. Si iustus in terra recipit: quantomagis impius & peccator. Item אף Aph. idest ira vel furor. Iob. 36. Simulatores & callidi prouocant iram dei. Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. & Ps. 77. Et ira dei ascendit super eos. Ps. 94. Quia iuraui in ira mea si introibũt in requiem meã. & Ps. 137. Et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuã. Significat etiã faciem siue vultum: vt Gen̄. 2. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. Et in eo. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cũ littera nũ in medio. Dan̄. 2. Et cecidit in faciem suam. Significat etiam nares: vel nasum. vt Ps. 114. Nares habent & non odorabunt. Canti. 7. Nasus tuus sicut turris libani. Esa. 2. Quiescite vos ab homine cuius spirit? in naribus eius est. & in plurali. אפים Apaim. i. furores: vel nares: aut facies. Et cũ premittitur ei dictio ארך erech. idest longus: & dicitur ארך אפים erech apaym. interpretatur longanimis. i. tardus ad iram. vt Ps. 102. Longanimis & multũ misericors. Et aliqñ interpretatur patiẽs: vt Exo. 34. Patiens & multe miserationis ac verax. Et econtrario qñ premittitur ei קצר cesar. i. curtus: vel breuis: & dicitur קצר אפים Cesar apaim. tunc significat iracundũ. i. breuis vel facilis ad iram. Prouer. 14. Impatiens operabitur stultitiam. & etiam dictio אפים Apaim ponitur pro tristi vel tristitia. vt. 1. Reg. 1. Anne aũt dedit vnam partem tristis.

אפף Aphaph. circũdare. vt Ps. 17. circũdederunt me funes mortis. & Ps. 39. Qm̄ circumdederunt me mala: quorum non est numerus.

אפד Aphad. cõstrigere. astrigere. cigere. Exo. 29. Q. d cõstringes baltheo. & Leuit. 8. Quod astringens cingulo aptauit rationali. & inde dicitur אפד Ephod. i. superhumerale. eo quod cõstringebatur cũ rationali. vt Exo. 28. facies aũt superhumerale. Et in eo. Et stringatur rationale anulis suis cũ anulis suphumeralis vita hyacithina vt maneat iunctura fabricata: & a se inuicem rationale & suphumerale nequeant separari. Et aliqñ ponitur in translatiõe nr̃a. pro baltheo: vel cingulo. vt Leuit. 8. In locis supradictis. Significat ẽt vestimentũ siue ornamentũ quoddã sic nominatũ. vt. 2. Reg. 6. Porro dauid erat accinctus ephod lineo Et recipit in fine. he vel thau. & dicitur אפדה aphuda. siue אפדת aphudath. vt Exo. 28. Ipsa quoqꝫ textura & cũcta operis varietas erat ex auro. & Esa. 30. Et vestimẽtũ cõflatilis auri tui. vbi ponitur ꝓ vestimẽto. & ide deriuatur אפדנו Apadno. Dan̄. 11. Et figet tabernaculũ suũ apedno iter duo maria. pro quo in hebreo est. Et figet tabernacula apedno inter duo maria. Et dicunt hebrei quod apedno significat ornamentum suum. & sic ipsi legunt: & figet tabernacula ornamenti sui inter duo maria.

אפה Apha. coqre. vt Gen̄. 19. Et coxit azyma: & comederunt. Exo. 12. Coxeruntqꝫ farinã quã dudũ de egypto cõspersam tulerant. Exo. 16. Coquite que coquẽda sunt. & cõitẽ accipitur pro coctione panis. Et inde אפה ophe. i. panificus siue pistor. vt Gen̄. 40. Pincerna regis egypti & pistor. & in plurali. אפים ophim. In eodem. Videns pistorum magister ꝙ prudenter somniũ dissoluisset. Hiere. 37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmẽto. Pro ꝙ he. le. Et daretur ei torta quottidie panis de vico pistorũ. & in ge. fe. אפות ophoth. 1. Re. 8. Filias quoqꝫ vestras faciet sibi vnguentarias & focarias & panificas. Et inde מאפה Maaphe. i. coctura: siue coctũ. vt Leuit. 2. Cum aũt obtuleris sacrificiũ coctũ in clibano. & aliqñ scribitur sine aleph & cũ tau in principio & nũ in fine. vt Leuit. 6. Offeret aũt ea calidam. & sequitur in hebreo. Coctã oblationẽ minutatim diuisam. vbi ponitur. תפיני thuphine. in numero. plu. quia secundum hebreos duplici coctione coquebatur. Itẽ אפה Epho siue אפוא Epho. i. vbi. de quo vide supra in dictiõe. איפה Epho cum iod in medio dictionis.

אפל Ophel. tenebrosũ: siue caliginosum. caligo. tenebre: aut serotinũ. Iob. 3. Noctẽ illã tenebrosus turbo possideat. Et in eo. 23. Nec faciẽ meã opuit caligo. et Amos. 5. Et caligo & nõ splendor in ea. & qa caligo est cã timoris vel horroris ideo ponitur pro horrore: vt Iob. 10. vbi dicitur. Sed sempitern? horror ihabitat. & recipit in fine. he. & dicitur. אפלה Aphela. Prouer. 7. In noctis tenebris & caligine. & Ioelis. 2. Dies tenebrarũ & caliginis. Et quandoqꝫ recipit mem in principio. & dicitur. מאפל Maaphel. vt Iosue. 24. Et posuit tenebras inter vos & egyptios. Significat etiam serotinũ eo quod diu occultatur sub terra & ẽ in tenebris. Exo. 9. Triticum & far non sunt lesa: quia serotina erant. vbi ponitur אפילת Aphiloth. & Hiere. 2. Nunquid solitudo factus sum israeli aut terra serotina. vbi ponitur מאפליה Maaphelia. tamen hebrei primam significationem sequentes legunt. aut terra tenebrosa vel caliginosa.

אפן Ophan. siue אופן ophan. rota. Exo. 14. Et subuertit rotas curruũ. Et in hebreo est in numero singulari. s. subuertit rotã curruũ. Sed in hebreo aliqñ põitur singulare ꝓ plurali & ecõuerso. Esa. 28. nec rota plaustri sup cymĩnũ circuibit. Ezech. 1. Apparuit rota vna sup terrã. Et in eo. quasi sit rota i medio rote. Et in eo. 10. Et rotas istas vocauit volubiles audiẽte me. pro qͥ in hebreo ẽ rotã vocauit volubilẽ in aurib? meis. i. audiẽte me. & in plu. אופנים ophanim. i. rote. vt in eo. 1. Et aspectus rotarũ et opus earũ. Et in eo. Sp̄us eñ vite erat in rotis. Signãt et tp̄s opportunũ vel congruum ad aliqd loquẽdũ vel operãdũ. vt Prou. 25. Mala aurea in lectis argenteis: q loqtur verbũ in tp̄e suo. vbi ꝓ eo quod in lr̃a nr̃a est in tp̄e suo in hebreo ponitur. אפניו Ophnau. Et in ista significatione solum inuenitur in loco predicto.

אפס Aphes. deficere. finiri: consumari. complere. Gen̄. 47. Quare morimur corã te deficiente pecunia. Et in eo. Si preciũ nõ habetis. Pro quo in hebreo est. Si deficit argentũ vel pecunia. Esa. 16. Finitus est puluis. Psal. 76. aut in finẽ misericordiã suã abscindet. Pro q̄ btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. ergo ne compleuit vsqꝫ in finem misericordiam eius. & inde. אפס ẽphes. idest defectus. terminus. finis. nihilum. non. sed. veruntamen. Prouer. 26. Cum defecerint ligna extinguetur ignis. Esa. 5. Agrum agro copulatis vsqꝫ ad terminum loci. Amos. 6. Et respondebit finis est. Et in plurali.

אפסי Aphse. idest termini vel fines. vt Ps. 2. Et possessionẽ tuam terminos terre. Et p̄s. 66. Et metuant eum omnes fines terre. Item אפס ẽphes. idest non siue nihilum. vt Esa. 40. Quasi nihilum & inane reputate sunt ei. Et in eodẽ. 45. Quoniam absqꝫ me non est deus. & in eo. & nõ est deus absqꝫ me. & in eo. 47. Et non est preter me alius. Et in eo. 52. Ecce accola veniet qui non erat mecum. et in eo. Et assur absqꝫ vlla causa calũniatus est eum. pro quo hebrei legunt. Et assur pro nihilo calũniatus est eum: quod est idem sensus. Item significat. sed. verũtamen. caue ne. vt Nu. 13. Sed cultores fortissimos habet. Et in eo. 22. Caue ne aliud quam precepero tibi loquaris. 3. Reg. 12. Verũtamẽn quia blasphemare fecisti inimicos nomen domini. Et quia vt supra dictũ est: significat terminum vel finem alicuius rei: Et talus est terminus vel finis corporis humani: inde dicitur. אפסים Aphsaim. idest tali. vt Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsqꝫ ad talos.

אפע Apaa. Nihil siue id quod nõ est. vt Esa. 41. Ecce vos estis ex nihilo: & opus vestrum ex eo quod non est. et solum inuenitur in predicto loco. Et cum scribitur cum littera he in fine & dicitur. אפעה Epheh. tunc significat viperam. vt Iob. 20. Et occidet eum vipere lingua. et Esa. 30. Vipera & regulus volans.

אפק Aphac. continere se. vel cohibere. Confortari. Gen̄. 43. Rursumqꝫ lota facie egressus continuit se. Et in eo. 45. Nõ se poterat vltra cohibere ioseph. & Esa. 63. Multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarũ super me continuerunt se. Et in eodẽ. 64. Nunquid super iis continebis te domine. 1. Reg. 13. Necessitate compulsus obtuli holocaustum domino. pro quo hebrei legunt. Et confortatus sum & obtuli holocaustum domino. Ester. 5. Et dissimulata ira reuersus in domum suam. Inde. אפיק Aphic. i. fortis decursus. fluctus. torrens. riuus. fons. Iob. 6. sicut torrens qui raptim transit in conuallibus. & in plura. אפיקים. Aphicim. Ps. 125. Sicut torrens in austro. quod in hebreo legitur in plurali scilicet sicut torrẽtes vel riuuli in austro. et Esa. 8. Et ascendet super omnes riuos eius. & Ezech. 35. Atqꝫ in torrentibus interfecti gladio cadent. Ioel. 3. Et sup omnes riuos iuda ibunt aque. Item ponitur pro fontibus. Ps. 17. Et apparuerũt fontes aquarum. Et p̄s. 41. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum. Item ponitur pro rupibus. ut Ezech. 6. Hec dicit dominus deus montibus & collibus rupibus & vallibus. Et in eo. 31. Et in vniuersis rupib? terre. Tamẽ hebrei in hiis duobus locis pro rupibus legũt rupturis terre: vbi torrentes vel riui decurrunt. Accipitur etiam pro fortibus. vt Iob. 12. vbi nos habemus & eos qui oppressi fuit releuat: ibi hebrei legũt: & cingulũ fortiũ dissoluit. Item ponitur pro fistulis eris vel ferri: eo quod sunt fortissime. Iob. 4. Ossa eius velut fistule eris.

אפר Epher. cinis. fauilla. vt Gen̄. 18. Cũ sim puluis & cinis Ps. 101. Quia cinerem tanqꝫ panem manducabã. Iob 42. Et ago penitentiã in fauilla & cinere. Ponitur ẽt pro puluere. vt. 3. Re. 20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in eo. At ille statim abstersit puluerem de facie sua. Sed in istis duobus locis predictis pro puluere in hebreo habetur. אפר Apher. & dicũt hebrei quod signat velamen siue tegumẽtũ. Et sic legunt. Et mutauit se velamine siue tegumẽto sup oculos suos. Et i eo. At ille abstulit velamen siue tegumentum ab oculis suis. Et secundum hebreos inde deriuatur. אפריון Apirion. i. tabernaculum vel lectica cortinis velata. Pro quo in nr̃a trãslatione ponitur ferculũ. Canti. 3. Ferculũ fecit sibi rex Salomon de lignis libani. Item. אופיר Ophir. filius fuit Iectan. vt habetur Gen̄. 10. Is fortius est terram ditissimã in india vbi multum aurũ inuenitur & ab eo illa terra nomen accepit: et vocata est. אופיר Ophir: vt. 3. Reg. 9. Qui cũ venissent in ophir sumptum inde aurum quadringentorũ viginti talẽtorũ detulerũt ad regẽ salomonẽ. Iob. 28. Nõ comparabitur tinctis india coloribus. ubi pro india ponitur ophir. Et ẽt ponitur ꝓ auro obrizo. vt Esa. 13. Preciosior erit vir auro & homo mundo obrizo. Et Iob. 22. Et pro silice torrentes aureos.

אפתום Apethos. in lingua chaldaica significat preceptũ siue statutũ. Esd. 4. Et vsqꝫ ad reges hec noxa ꝑueniet. pro quo he. le. Et precepto vel statutis regũ nocet. & solum inuenitur in predicto loco.

אץ As. instanter hortari. cogere. festinare. De quo vide supra in dictione און Os.

אצבע Esbaa. digitus. de quo vide infra in dictione צבע Sebaa.

אצל Asal. Reseruare. vl' separare. auferre. dimittere. Gen̄. 27. Nunquid nõ reseruasti & mihi bñdictionẽ. Nu. 11. Et auferam de spiritu tuo tradãqꝫ eis. Et in eo. Auferẽs de spiritu qui erat in moyse: & dans septuagita viris. Eccl's. 2. Et oĩa que desiderauerũt oculi mei nõ negaui eis. Pro ꝙ hebrei legunt. Et oĩa que desiderauerũt oculi mei non separaui vel nõ abstuli ab eis. Ezech. 42. Propterea eminebant de inferioribus & de mediis a terra. vbi pro eo quod in lr̃a nr̃a est eminebant in hebreo habetur. נאצל Neesal. quod est verbũ passiuũ prime cõiugatiõis. Pro quo he. le. ꝓpterea separabatur vel separatũ erat de inferioribus. Et inde אצילה Asila. i. distantia siue spatiũ. vt Ezech. 41. Sex cubitorũ spacio. Et inde. אצילי Asile. i. separati. vel lõginqui: aut qui ꝓcul recesserũt. Exo. 24. Nec sup eos q procul recesserãt de filiis israel misit manũ suã. et Esa. 41. Et a longinquis eius vocaui te. Tamen hebrei dicũt ꝙ in istis duobus locis predictis ponitur pro pricipibus vel magnatib?: eo qd sunt diuisi & separati a reliquo vulgo. Itẽ אצל ẽsel. i. Prope. iuxta. apud. Gen̄. 39. Et ille recusabat stupru. Pro ꝙ in hebreo sic habetur. Et non exaudiebat eã: vt concũberet iuxta eã vel apud eã: et vt esset cũ ea. sed beatus Hieronymus transtulit sensũ. & Leuit. 6. Et pones iuxta altare. et Ezech. 40. Et limẽ porte iuxta vestibulũ porte intrinsecus calamo. vno inde אצילות Asiloth. i. cubiti. Hiere. 38. Sub cubito manuũ tuarum. Pro quo in hebreo est sub cubitis manuum tuarũ. Ezech. 13. Ve qui cõsuunt puluillos sub omni cubito manus. Et etiam in hoc loco in hebreo est in nu. plu. s. sub oĩbus cubitis manus. Nam hec dictio אצילות Asiloth non inuenitur in hebreo in numero singulari in isto significato. Et dicũt hebrei ꝙ signat partẽ brachii ab humero vsqꝫ ad cubitũ. Nã alias cubit? אמה Amma dicitur.

אצר Asar. recondere. reponere. thesaurizare. vt. 4. Reg. 20. Auferẽtur oĩa que sunt in domo tua: & que cõdiderũt pr̃es tui. et Esa. 23. Nõ condentur neqꝫ reponẽtur. & Amos. 3. Thesaurizãtes iniquitates & rapinas in edib? suis. Et inde. אוצר Osar. i. thesaurus vel cellariũ. vt Deut. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimũ cellũ. & Nee. 10. ad gazophylaciũ in domo thesauri. & Hiere. 38 Ingressus est domũ regis que erat sub cellario. & in plurali אוצרות Osroth. secundũ terminationẽ femininorũ. i. thesauri: vel cellaria: aut celle. vt Ps. 134. Qui producit vẽtos de thesauris suis. et. 1. Paralip. 27. Super cellis autem vinariis zabdias Aphonites.

אקו Aco. Genus aĩalis siluestris. Pro quo beatus hieronymus transtulit tragelaphum. vt Deut. 14. Bubalũ. tragelaphum. pygargum. Et solum inuenitur in pdicto loco. Et dicunt hebrei ꝙ significat hircum siluestrem.

ארר Arar. maledicere. execrare. Geñ. 5. In terra cui male dixit dñs. & in eo. 27 Qui maledixerit tibi sit ille ma ledict⁹. Iob. 3. Qui maledicũt diei. Et aliqñ scribitur cũ sim plici res. vt Nu. 22. Veni igitur & maledic pplo. et in codē. Et maledictus in quē maledicta cōgesseris. et Iudi. 5. Male dicite terre meroz. Malach. 2. Et maledicā benedictionib⁹ vestris: et maledicā illis. Et inde ארור Arur. i. maledictus. vt Geñ. 3. Maledictus eris inter oĩa animātia. Et in eo. 49. Maledictus furor eorũ quia pertinax. Hiere. 17. Maledict⁹ homo qui cōfidit in hoĩe. et in plurali. ארורים Arurim. siue מארים Mearerim. i. maledicti siue maledicētes. vt Nu. 5. Ingredietur aque maledicte in ventrem tuũ. et. 1. Reg. 26. Maledicti sunt in cōspectu dñi. Et inde מארה Meera. i. ma ledictio. pro q̃ trāslatio nr̃a egestatē siue penuriā traduxit. vt Prouer. 3. Egestas a dño in domo ipii. et Malach. 3. Et in penuria vos maledicti estis. Significat ēt supradicta dictio cũ simplici res Colligere. vel. decerpere fructus. de quo vi de infra in dictione ארה Ara.

אראלם Erelam. videntes. Esa. 33. Ecce vidētes clamabũt foras. hebrei tamē dicũt q̃d אראלם Erelam est nomen cuiusdam hierarchie angelorum, et sic legunt. Ecce angeli eorum clamabunt foras. Beatus vero hiero nymus in suis explanationibus sup hoc loco sic ait. Verbũ hebraicũ arelā p quo aquila symmachus & theodotio inter pretati sunt apparebo eis: extremā syllabam diuidētes & le gētes Are lam: hebrei significare āgelos arbitrātur: & esse prophetiā: post vocationē gentiũ & diuitias ecclesie de sub uersiōe templi quod flebāt angeli nequaq̃ intus habitātes sed exeuntes foras. hec hieronymus.

ארב Arab. insidiari. Deut. 19. Siquis aũt odio habens pro ximũ insidiatus fuerit vite eius. Ps. 10. Insidiatur in abscōdito quasi leo in speluca sua. Prouer. 1. Si dixerint ve ni nobiscũ insidiemur sanguini. Et in codē. 12. Verba ĩpio rum insidiātur sanguini. Et scribitur aliquādo sine aleph. vt. 1. Reg. 15. Vbi dicitur. Et tetendit insidias in torrente. Vbi ponitur וירב Vaiareb. pro ויארב Vaiaareb. inde ארב Oreb. i. insidians. siue insidie. Ios. 8. Pone insidias vrbi. Et in codē. Consurgetis de insidiis & vastabitis ciuitatē. & re cipit in fine mem. & dicitur מארב Maarab. Ps. 10. Sedet in insidiis cũ diuitibus. & inde ארב áreb. i. latibulũ vnde pro spicientes insidiātur. Iob. 37. Ingredietur bestia latibulum suũ. et inde ארבות Aruboth. i. cataracte siue fenestre ex qui bus aliqñ insidiatur. Geñ. 7. Et cataracte celi apte sunt. Esa. 60. Et quasi colũbe ad fenestras suas. Accipitur etiā pro fu mario quod est foramē siue fenestra quedā. vt Osee. 13. Et sicut fum⁹ de fumario. vbi pōitur ארבה Arubba in nũero singulari. Itē ארבות Arubboth. ponitur pro allisione. Esa. 25. Et humiliabit gloriā eius cũ allisione manuũ eius. Ta men hebrei primā significationē sequētes legũt. Et hũilia bit gloriā eius cũ insidiis manuũ eius. Itē ארבה Arbbe. lo custa. Exo. 10. Ecce ego inducā cras locustam in fines tuos. Et in codē. Ventus vrens leuauit locustas.

ארבע Arbaa. siue ארבעה Arbaa. quattuor. vt Geñ. 2. Qui inde diuiditur in q̃ttuor capita. Prouer. 30. Quat tuor sunt minima terre. Esa. 11. A quattuor plagis terre.

ארג Arag. texere. plectere. Exo. 35. Et texant oĩa. Iudi. 16 Si ĩquit septem crines capitis cũ licio plexueris. Esa. 59. Et telas aranee texuerunt. & inde ארג ארג E'reg. siue áreg. i. tela. siue textura. Iudi. 16. Extraxit clauũ cũ crinibus et licio. pro quo hebrei legũt. Extraxit clauũ cũ tela & licio. Iob. 7. Dies mei velocius transierũt q̃ a texente tela succi ditur. Et inde. ארג Oreg. i. textor siue texens. Esa. 38. Pre scissa est velut a texēte vita mea. Et in plurali ארגים órguim. 1. Reg. 17. Hastile aũt haste eius erat quasi liciatoriũ texen tium. Esa. 19. Et texentes subtilia. & in genere feminino. ארגות Orgoth. 4. Reg. 23. Pro quibus mulieres texe bant quasi domũculas luci.

ארגון Arguenan in lingua chaldaica significat purpurā. Dañ. 5. Purpura vestietur.

ארגז Argaz. Arcula. i. arca paruula. vel capsella. 1. Reg. 6. Ponetis capsellam ad latus eius.

ארגמן Argaman. purpura siue purpureũ. Exo. 25. Hya cinthum & purpuram coccũq; bis tinctum. Canti. 3. Accensum purpureum.

ארה Ara. Colligere. decerpere. metere. maledicere. vt Cā ti. 5. Mesui myrrhā meā cum aromatibus meis. Pro quo hebrei legũt. Decerpsi vel collegi myrrhā meā. Ps. 79. Vindemiāt eam omnes qui pretergrediũtur viam. pro quo hebrei legũt. colligũt vel decerpunt. ponitur etiā pro male dicere. vt Nu. 22. Veni igitur & maledic poplo qui fortior me est. Et de hoc vide supra in dictione ארר Arar. & inde. ארי Ari siue אריה Arie. i. leo. de q̃ vide infra post dictionē ארח Arach. videēt ibi de dictiōe אריאל Ariel. et inde ארות Vruoth. i. p̄sepia. 3. Reg. 4. Et hēbat salomō q̃draginta mil lia presepia equorũ. 2. Paral. 32. Et presepia oĩm iumētorũ.

ארו Aru. in lingua chaldaica significat ecce: siue en. Dañ. 7. Et ecce quattuor venti celi pugnabant in mari ma gno. Et in codē. Et ecce bestia quarta terribilis.

ארז E'rez. cedrus. vt. 3. Reg. 4. Et disputauit sup lignis a cedro que est in libano vsq; ad hyssopũ que egredi tur de pariete. Ps. 91. Sicut cedrus libani multiplicabitur. Et in plurali ארזים Arazim. vt Ps. 148. Lingna fructifera et oẽs cedri. Scribitur etiā cũ puncto sureeh in secũda sylla ba: et dicitur ארזים Aruzim. Ezech. 27. Cedros quoq; ha bebant in negociationibus tuis. Et inde ארזה Arza. quod secundũ hebreos significat cōtignationē domōrũ ex lignis cedrinis factā. Soph. 2. Vbi nos habemus qm̃ attenuabo ro bur eius. hebrei legũt. Quoniā cōtignatio nudata est: siue dissipata est. potest etiā deriuari a verbo רזה Raza. quod si gnificat attenuare sicut est in littera nostra. Et tũc illa littera aleph que ponitur in principio dictonis erit prime perso ne futuri indicatiui.

ארח Arach. itinerare. ire. gradiri. vt Iob. 34. Qui gradi tur cũ operātib⁹ iniquitatē. inde ארח órach. i. semita via. iter. cōsuetudo. Geñ. 49. Cerastes in semita. Iob. 16. Et semitā p quā nō reuertar. Ps. 26 Et dirige me ĩ semitā rectā. Ps. 138. Semitā meā & funiculũ meũ inuestigasti. Prouc. 2. Qui derelinquũt iter rectũ. Et in codē. 15. Doctrina mala deserentiũ viam Et in codē. Via iustorũ absq; offendiculo. Acipitur etiā pro cōsuetudine. Geñ. 18. Desierant fare fie ri muliebria. pro quo in hebreo est. desierat fare fieri con cōsuedo mulierum. Et in plurali ארחות Orchoth. i. semite. vie. calles. Iudi. 5. Quieuerũt semite & qui ingrediebantur per eas ambulauerũt per calles deuios. & inde ארח Oreach idest viator. vt Hiere. 15. Et quasi viator declinās ad manē dum. Et in plurali אורחים orchim. vt in eo. 9. Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum. Et inde ארחת Orchath. i. comitatus viatorũ. Geñ. 37. Viderunt ismaeli tas viatores venire de galaad. Et inde ארוחה Arucha. idest annona siue viaticum vel cibarium quod datur per singu los dies. vt. 4. Reg. vltimo. Annonam quoq; constituit ei sine intermissione: quē dabatur ei a rege per singulos di es. Hiere. vltimo. Et cibaria eius cibaria perpetua dabātur ei a rege babylonis statuta p singulos dies. Prouer. 15. Me lius est vocari ad olera cum charitate: q̃ ad vitulum sagina tum cum odio. Pro quo hebrei legũt. melius est cibariũ si

ue viaticum oleris cum charitate: q̃ vitulum saginatum cũ odio. Sed idem est sensus cum littera nostra.

ארי Ari. Leo. Nu. 23. Et quasi leo erigetur. 1. Reg. 17. Et veniebat leo & vrsus & tollebat arietē. Et in eo. Leo nem & vrsum interfeci ego seruus tuus. & aliquando scri bitur cum littera he in fine & dicitur. אריה. Arich. idest leo Geñ. 1. Accubuisti vt leo. Ps. 7. Nequando rapiat vt leo ani mam meam. Ps. 21. Salua me ex ore leonis. Amos. 3. Nun quid rugiet leo in saltu. Est etiam nomen propriũ loci. 4. Reg. 15. Iuxta argob & iuxta ariph. debet legi. iuxta argob & iuxta arich. & in plurali. אריות Araioth. secundum termi nationem femininorum. vt. 3. Reg. 10. Et duo leones iuxta manus singulas. Inuenitur etiā אריים Araiim secundum terminationem masculinorum. vt in eo. 10. Vbi dicitur leũ culi stantes. & in lingua chaldaica dicitur אריא Aria. idest leo & in plurali אריותא Ariauatha. i. leones. Dañ. 6. Mitte tur in lacum leonum. inde אריאל Ariel. idest fortis. magn⁹ aut robustus quasi leo. 2. Reg. 23. Ipse pcussit duos leones moab. quod hebrei exponunt duos fortissimos moab. vel secundum translationem chaldaicam: duos magnos & prĩ cipes moab. & componitur ab ארי Ari. idest leo: & אל El quod significat fortem. accipitur etiam אריאל Ariel pro al tari holocausti. vt Ezech. 43. Et ab ariel vsq; ad sursum cor nua quattuor: & ariel duodecim cubitorum in lōgitudine. Scribitur etiam sine iod & cum he in principio & dicitur הראל Haarel. vt in eo. cap. 43. vbi dicitur. Ipse autem ari el quattuor cubitorum. accipitur etiam ariel pro ciuitate ie rusalem in qua erat altare holocausti. Esa. 29. Ve ariel ariel ciuitas quam expugnauit dauid. De dictione autē אראלם Erelam vide supra post dictionem ארר Arar.

ארך Arach. prolongare. in longum differre. longũ face re. siue longum esse. Geñ. 26. Cũq; pertransissent dies plurimi. pro quo hebrei legunt. Cũq; prolongaren tur sibi ibi dies. Deut. 6. vt prolongentur dies tui. Et in eo. 22. Et longo viuas tempore. 2. Paralipo. 5. Quia paululũ longiores erant. Prouer. 28. Qui autem oderit auariciam longi fient dies eius. Esa. 54. Longos fac funiculos tuos. Ezech. 12. In longum differentur dies. Et in eo. 31. Et ele uati sunt rami eius. Pro quo hebrei legunt. Et prolongati sunt rami eius. & inde ארך órech. idest longitudo dilatatio. Geñ. 6. Trecentorum cubitorũ erit longitudo arce. & Exo. 25. Duos cubitos & dimidiũ tenebit longitudo eius. Deut. 30. Ipse est enim vita tua & longitudo dierũ tuorũ. Ezech. 17. Longo membrorum ductu. Et in eo. 31. In dilatatione arbustorum suorum. & inde ארוך Aruch. idest lōgus. & in genere feminino ארוכה Arucha. idest longa siue longior. vt Iob. 11. Longior terra mēsura eius. & inde ארכה Archa. Quod in lingua chaldaica significat temporis lōngitudi nem. Dañ. 7. Et tempora vite constituta essent eis. Accipi tur etiam ארוכה Arucha pro medicina vel sanitate post lon gum tempus acquisita. vt Esa. 58. Et sanitas tua citius orie tur. Dañ. 4. Forsitan ignoscet deus delictis tuis. pro quo he brei legunt. forsitan erit sanitas seu medicina delicto tuo. In aliis vero locis beatus Hieronymus transtulit cicatricē. 2. Paralipo. 24. Et obducebatur parietum cicatrix. Nee. 4 Quod obducta esset cicatrix muri ierusalē. Hiere. 8. Qua re igitur non est obducta cicatrix filie populi mei. Et in eo. 30. Obducam enim cicatricem tibi. Et inde אריך Arich. quod in lingua chaldaica significat sanum vel conueniens Esdre. 4. Et lesionē regis videre nefas ducimus. Pro quo hebrei legunt. Et damnum siue lesionem regis non est sa nũ nobis videre: siue nō ē cōueniēs nobis videre.

ארכבה Arcubba. in lingua chaldaica significat genu. Dañ. 5. Et genua eius ad se inuicem collidebantur.

ארם Aram. syria. vel syrus. 2. Reg. 8. Facta ē syria serui ens dauid. Et in eo. 10. Conduxerunt mercede syrũ roob. Scribitur etiam cum iod in fine & dicitur ארמי Ara mi. idest syrus. Deut. 26. Syrus persequebatur patrem me um. & in genere femenino ארמיה Aramia. idest mulier de siria. & inde. ארמית Aramith. idest siriace. Dañ. 2. Respon derunt chaldei regi siriace. Esdre. 4. Epistola autem accu sationis scripta erat siriace & legebatur sermone siro. Item ארמן Armon. palatium. domus magna. 3. Reg. 16. Ingres sus est palacium & succendit se cum domo regia. Prou. 28. Et iudicia quasi vectes vrbium. pro quo hebrei legunt. Et iudicia quasi vectis palatii. Esa. 25. Domum alienorum vt non sit. & in plurali ארמנות Armenoth. i. palatia. domus. edes. Esa. 23. Suffoderunt domos eius. Hiere. 49. Et deuo rabit menia benadab. pro quo hebrei legunt. Et deuorabit palatia benadab. Amos. 1. Et deuorabit edes eius. Et in co dē. 2. Et deuorabit edes ierusalē Scribitur ēt cũ littera he in principio & in fine. & dicitur הרמונה Harmóna. Amos. 4. Et proiiciemini in armon. & dicunt hebrei q̃ est nomē ap pellatiuum et q̃ significat palatium siue domum magnam sicut supra armon cum aleph in principio.

ארן Aron. arca. Exo. 25. Arcam de lignis setim compin gite. Deut. 10. Faciesq; arcam ligneam. accipitur etiā pro loculo in quo mortuus reponitur. vt Geñ. 50. Reposit⁹ est in loculo in egypto. Item ארן óren. genus arboris quod translatio nostra pinum nominat. Esa. 44. Plantauit pi num quam pluuia nutriuit.

ארנבת Arnebeth. lepus. vt Leui. 40. Lepus quoq;: nā & ipse ruminat.

ארע Araa. siue ארעא araa. In ligua chaldaica significat terram. Hiere. 10. Pereant de terra & ab iis que sub celo sunt. Significat etiam inferius seu minus. Dañ. 2. et minus te argenteum. idest inferius te. & inde ארעית ar ith. idest pauimentum. Dañ. 6. Et nō peruenerunt vsq; ad pauimentum laci.

ארץ éres. Terra. patria. regio. Geñ. 1. In principio crea uit deus celum & terram. Et in eo. Terra autem erat inanis & vacua. Et in eo. 12. Et veni in terram quam mon strauero tibi. Iob. 28. Terra de qua oriebatur panis. Ps. 26. Credo videre bona domini in terra viuentium. Hiere. 22. Terra terra terra: audi verbum domini. Accipitur etiam p patria vel regione. Geñ. 30. Dimittite me: vt reuertar in pa triam meam. Leuit. 18. Iuxta morem regionis chanaan ad quam ego introducturus sum vos non agetis. Et in plurali ארצות arasoth. idest terre vel regiones. vt Geñ. 26. Tibi enĩ & semini tuo dabo vniuersas regiones has. Ps. 104. Et de dit illis regiones gentium. Ps. 114. Placebo domino in re gione viuorum. pro quo in hebreo habetur. Deambulabo coram domino in terris viuentium siue in regionibus vi uorum. & sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iux ta hebraicam veritatem. scilicet deambulabo coram domi no in terris viuorum.

ארקא Arca. in lingua chaldaica significat terrā. Hiere. 10. Dii qui celum & terram non fecerunt. & solum inuenitur in predicto loco.

ארש aras. despondere. desponsare. Deut. 20. Quis est homo qui desponsauit vxorem & non accepit eā. Osee. 2. Et desponsabo te mihi in sempiternum. & despō sabo te mihi in iustitia & iudicio & in misericordia & in miseratiōibus & despōsabo te mihi in fide. & inde ארשה O rasa. siue מארשה Meorasa. idest desponsata. vt Exo. 22. Si seduxerit quis virginem nondum desponsatā. Deut. 22.

Si puellam virginem desponderit vir. pro quo hebrei legunt. Si puella virgo fuerit desponsata viro. Item. אֲרֶשֶׁת Areseth. eloquiū. sermo. pro quo translatio nostra volūtatem transtulit. Ps. 20. Et volūtate labiorū eius nō fraudasti eum. Et solum inuenitur in predicto loco.

אֲרֶשֶׁת Voluntas.

אֵשׁ Es. ignis. Geñ. 22. Ecce inqt ignis & ligna. Exo. 12. Edent carnes nocte illa assas igni. Et in eodē. 19. Eo quod descendit sup eum dñs in igne. Nu. 11. Et absorptus est ignis. Deut. 4. Quia dñs deus tuus ignis cōsumens est. Ps. 17. Et ignis a facie eius exarsit. Ps. 38. In meditatione mea exardescit ignis. Ps. 65. Trāsiuimus per ignē & aquā. Michee. 6. Adhuc ignis in domo impii. Et licet in supradicto loco quidā legūt. אִשׁ Is. i. vir. Tamē ad hoc quod significaret virū debebat scribi cū iod in medio dictionis. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine. Dañ. 7. Et traditū esset ad cōburendū igni. & inde. אִשֶּׁה Ise. i. oblatio vel sacrificiū quod in ignē offerebatur. Leuit. 1. Adolebitq; ea sacerdos sup altare in holocaustū & suauē odorem dño. Pro quo he. legūt. Adolebitq; sacerdos oīa sup altare in holocaustū & oblationē vel sacrificiū odoris suauissimi dño. et sic infra vbi similia verba habētur. Et eodē. 3. Et offerent de hostia pacificorum in oblationē dño. Et in eodē. Adolebūtq; ea sup altare i holocaustū lignis igne supposito in oblationē suauissimi odoris domino.

אֵשׁ Ignis. אִשׁ Vir. אִשֶּׁה Oblatio.

אָשַׁשׁ Asas. Confundere. erubescere. Esa. 46. Memētote istud & cōfundemini. Tamē hebrei dicūt q̄d significat cōfortare siue fundare. vnde in supradicto loco ipsi legunt. Memētote hoc & cōfortamini siue fundamini. & īde אֲשִׁישֵׁי Asise. i. fundamēta. Esa. 16. His qui letātur sup murum cocti lateris loquimini plagas suas. Pro quo hebrei legunt. Fundamētis muri cocti lateris. Et dicūt hebrei q̄ per fundamēta intelligūtur viri fortes atq; primarii sup quib9 fundabatur illa ciuitas: que habebat muros cocti lateris: q hebraice dicitur chareseth. i. murus fictilis. & sic transtulit beatus hieronymus Hiere. 48. vbi dicitur. Et cor meū ad viros muri fictilis dabit sonitū tibiarū. & inde אֻשַּׁיָּא Vsaia quod in lingua chaldaica significat parietes siue fundamēta. Esd. 4. Et parietes cōponentes. Et in eodē. 6. Et ponant fundamēta supportātia. Itē אֲשִׁישֵׁי Asise. i. vinacia. Osee. 3. Et diligūt vinacia vuarū. Sed hebrei dicunt q̄ significat dolia siue lagenas aut cyphos. & sic legunt. Et diligunt dolia siue lagenas vuarū. i. vini. & inuenitur in feminina terminatione. אֲשִׁישׁוֹת Asisoth. Pro quo beatus hieronymus transtulit flores. Canti. 2. Fulcite me floribus. & in nūero singulari אֲשִׁישָׁה Asisa. Pro quo translatio nostra traduxit Similā frixā oleo. 2. Reg. 6. Et similā frixam oleo. 1. Paral. 16. Et frixam oleo similā. Sed etiā in his locis hebrei legūt: et lagenam siue cypum. s. plenum vini.

אָשַׁשׁ Cōfundere Cōfortare. Fundare. אֲשִׁישֵׁי q̄ letantur. Fūdamēta. אֻשַּׁיָּא Parietes. Fūdamēta. אֲשִׁישֵׁי Vinacia. Lagene. אֲשִׁישׁוֹת Flores. אֲשִׁישָׁה Simila frixa oleo. Lagena.

אֶשֶׁד E'sed. Effusio. siue decursus. s. aquarū. aut radix montis: vbi aque pluuiales cōfluūt. Nu. 21. Scopulicq; torrentiū inclinati sunt: vt requiescerent in arnō. Pro quo hebrei legunt. Effusio siue decursus torrētium inclinatus est vt requiesceret in arnon. et in plurali אַשְׁדֹּת Asdoth. Deut. 4. vsq; ad radices montis phasga.

אֶשֶׁד Scopulus. Effusio. אַשְׁדֹּת Radices.

אִשָּׁה Isa. Mulier. virago. vxor. vnaqueq;. De quo vide supra in dictione אִישׁ Is. i. vir. a quo deriuatur. Item אִשֶּׁה Ise. i. oblatio siue sacrificiū quod offerebatur in igne super altare. De quo vide supra in dictione אֵשׁ Es.

אִשָּׁה Mulier. אִשֶּׁה Oblatio.

אָשְׁיָה Asiia. fundamētum & solū inuenitur in nūero plurali. vt Hiere. 50. vbi dicitur. Ceciderūt fundamēta eius. vbi pro fundamentis ponitur אָשְׁיוֹת Asioth. secundum terminationē pluralem femininorum.

אָשְׁיָה Fūdamēta. אָשְׁיוֹת

אֶשֶׁךְ A'sech. Testiculus. Leuit. 21. Vbi ponitur in nr̄a translatione herniosus. Pro quo hebrei legunt. Compressus vel attritus testiculo. & solū inuenitur in predicto loco.

אֶשֶׁךְ Testiculus.

אֶשְׁכָּר Escar. Munus. siue donum. De quo vide infra in dictione שֶׂכֶר Sacar.

אֶשְׁכָּר Munus.

אֶשֶׁל E'sel. Arbor. & est nomē generale ad omnē arborē. Pro quo beatus hieronymus nemus transtulit. Geñ. 21. Abraā vero plantauit nemus. 1. Reg. 31. Et tulerūt ossa eorum & sepelierunt in nemore iabes.

אֶשֶׁל Nemus.

אָשַׁם Asam. delinquere. peccare. errare. perire. disperire. Leuit. 4. vt faciat quicq; de iis que lege dñi prohibētur: atq; delinquat. Et in eodē. 5. Subiacebit delicto. Et in eodē. Quia per errorem deliquit in dñm. Et in eodem. 6. Pro singulis que faciēdo peccauit. Hiere. 2. Omnes qui deuorant eum delinquēt. Et in eodē. 50. Et hostes eorū dixerunt non peccauimus. Significat etiā quādo aliquis cōuincitur delicto: & quando cognoscit peccatū suum & agit penitentiā. Leuit. 5. Oblitaq; postea intellexerit delictū suū: agat penitentiā pro peccato. Et in eodē. 6. Conuicta delicto reddet omnia que per fraudē voluit obtinere. Zach. 11. Occidebant & non dolebāt. i. non penitebat eos: quia non reputabāt hoc peccatū. Significat etiā perire vel disperire. aut interire. vt Ezech. 6. Et dissipabūtur & interibunt are vestre. Osee. 14. Pereat samaria: qm̄ ad iracūdiam prouocauit deū suū. Ioel. 1. Sed & greges pecorum disperierūt. Ps. 5. Iudica illos deus. Pro quo hebrei legūt. Disperde illos deus. & inde אָשָׁם Asam. siue אַשְׁמָה Asma. i. peccatū. delictum. error. vt Leuit. 6. Iuxta estimationē mensuraq; delicti. Et in eodē. 4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit delinquere faciens populū. Pro quo in hebreo habetur. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit pro delicto populi siue pro peccato populi. Et in eodē. 5. Quia per errorem deliquit in dñm. Et in eodē. 6. Pro peccato aūt suo offeret arietem immaculatū. Esa. 53. Si posuerit pro peccato animam suam. Accipitur etiā pro victima siue hostia que offerebatur pro delicto vel peccato. Leuit. 7. Hec est lex hostie pro delicto. Et in eodē. Mactabitur & victima pro delicto. Accipitur etiam pro mulcta vel pena que imponitur alicui pro aliquo delicto vel peccato.

אָשַׁם Delinq̄re. Peccare. Delictū cognoscere. Cōuinci de licto. Dolere. Perire. Interire. Disperire. אָשָׁם אַשְׁמָה Delictū. Error. peccatū. Hostia pro delicto. Mulcta vel pena.

אַשְׁמַן Asman. Locus immundus. vel dessolatus. Pro quo translatio nostra habet caliginosum. Esa. 59. Impegimus meridie quasi in tenebris: in caliginosis quasi mortui. & solū inuenitur in numero plurali in predicto loco.

אַשְׁמַן Caliginosum.

אַשָּׁף Asaph. magus. Dañ. 2. Verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni hariolo & mago & chaldeo. & in plurali. אַשָּׁפִים Asapim. vt in eodē. Precepit aūt rex vt cōuocarentur harioli & magi & malefici & chaldei. Item אַשְׁפָּה Aspa. pharetra. Iob. 39. Super ipsum sonabit pharetra. Esa. 49. In pharetra sua abscondit me. Threñ. 3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. Item אַשְׁפֹּת Aspoth. stercus siue sterquiliniū. Ps. 112. De stercore erigens pauperem. Nee. 3. vsq; ad portā sterquilinii edificauit melchias. & scribitur in plu. אַשְׁפַּתּוֹת Aspathoth. Threñ. 4. Amplexati sūt stercora.

אַשָּׁף Magus. אַשָּׁפִים Magi. אַשְׁפָּה Pharetra. אַשְׁפֹּת Stercus. sterquiliniū. אַשְׁפַּתּוֹת Stercora.

אָשַׁר Asar. Beatificare. beatū facere. beatum dicere. siue beatū predicare. beatum esse. Iob. 29. Auris audiēs beatificabat me. Esa. 9. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes. Ps. 40. Et beatum faciet eum in terra. Geñ. 30. Beatā quippe me dicent omnes mulieres. Esa. 30. Qui beatū te dicunt: ipsi te decipiunt. Canti. 6. Et beatissimam predicauerunt eam. Et inde אֹשֶׁר ósser. i. beatitudo. Geñ. 30. Dixitq; lia: hoc p beatitudine mea. & inde אַשְׁרֵי Asre. i. beatus. siue beati. aut beata. nam scribitur pluraliter et est oīs numeri & oīs generis. Iob. 5. Beatus homo qui corripitur a dño. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio

אָשַׁר Btificare. Btm facere btm dicere btz p̄dicare. אֹשֶׁר Btitudo. אַשְׁרֵי Beatus.

impiorū. Ps. 32. Beata gens cuius est dñs deus eius. Eccl. 10. Beata terra cuius rex nobilis. 3. Reg. 10. Beati viri tui & beati serui tui. Ps. 83. Beati qui habitant in domo tua dñe. Ps. 118. Beati īmaculati in via. scribitur etiā cum littera mē in prīcipio & dicitur מְאֻשָּׁר Meusar. Prouer. 3. Et qui tenuerit eam beatus. Item אָשַׁר Iser. ambulare. dirigere. subuenire. Prouer. 9. Et ambulate per vias prudētie. Et in eodē. 4. Nec placeat malorū via. Pro quo hebrei legunt. Nec ambules: siue ne gradiaris in via malorū. Ps. 16. Proiicientes me nunc circūdederūt me. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Incedētes aduersum nos nunc circūdederūt nos. significat etiā dirigere vel subuenire. Prouer. 23. Et dirige in via animū tuum. Esa. 1. Subuenite oppresso iudicate pupillo. Inde אֲשׁוּרֵי Asure. i. gressus aut vestigia. Ps. 16. Perfice gressus meos in semitis tuis. Ps. 36. Non supplantabūtur gressus eius. & aliqñ ponitur אֲשֻׁר Asur in singulari sine vau in medio: & significat gressus vel vestigia aut semitā. Iob. 23. Vestigia eius secutus est pes meus. Et in eodē. 31. Si declinauit gressus meus de via. Itē אֲשֶׁר Aser. dictio est relatiua oīs generis & vtriusq; numeri. i. quis. vel qui. que. quod. qui. que. & est īdeclinabilis sicut alia noīa hebraica. Geñ. 1. Diuisitq; aquas q̄ erant sub firmamēto ab iis que erant sup firmamentū. Et in eodem. Cuius semen in semetipso sit. & in eodē. 3. Mulier quā dedisti mihi. Nu. 13. Hec sunt noīa virorū quos misit moyses. Ponitur ēt pro cōiunctione q̄. quia. qm̄. eo q̄. vt. 3. Reg. 15. Eo q̄ fecisset dauid rectū in oculis dñi. Ps. 118. Quia eloquia tua non custodierūt. Itē significat vt: vel immo. Ruth. 3. Et prouidebo vt bene sit tibi. 1. Reg. 15. Et ait saul ad samuelē: immo audiui verbū dñi. Itē significat. si. Leui. 4. Si peccauerit princeps. Deut. 11. Si obedieritis mādatis dñi dei vr̄i. Habet etiā alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. Itē אֲשֵׁרָה Asera. lucus. Deut. 16. Non plantabis tibi lucū & omnē arborē iuxta altare dñi dei tui. 3. Reg. 15. Et in luco ei9 quē cōsecrauerat. Et in plali אֲשֵׁרִים Aserim. secundū formā masculinorū. Exo. 34. Lucosq; succide. 3. Reg. 14. Edificauerūt enim & ipsi aras & statuas et lucos. Et inde dr̄ אֲשׁוּרִים Asurim. Pro quo btūs hieronym9 trāstulit pretoriola que sunt cellule parue in naui ex lignis facte. Ezech. 27. Pretoriola de insulis italie. & per additionē tau in principio dr̄ תְּאַשּׁוּר Theasur. quod significat quodā genus arboris. quod nostra translatio buxū nominat. Esa. 41. Ponā in deserto abietē & vlmū et buxum simul.

Beata. Beati. מְאֻשָּׁר Beatus. אָשַׁר Ambulare. Incedere. Dirigere subuenire. אֲשׁוּרֵי Gressus. אֲשֻׁר Vestigia. אֲשֶׁר Que. Cuius. Quam. Quos. Eo q̄. Quia. Vt. Immo. Si. אֲשֵׁרָה Lucus. אֲשֵׁרִים Luci. אֲשׁוּרִים pretoriola. תְּאַשּׁוּר Buxus.

אֵת Eth. Articulus est obliquorū casuū. & preponitur persone patienti. & cōiter ponitur ad denotandum accusatiuū casum. Geñ. 1. In principio creauit deus celū & terrā. Vbi ante celū p̄ponitur predictus articulus אֵת Eth. et similiter ante terrā. & sic infra. Et fecit deus firmamentū. Et in eodē. Fecitq; deus duo luminaria magna. & in eo. Et creauit de9 hominē. Et in eodē. 44. Iam vrbem exierāt. Et in pluribus aliis locis sacre scripture. quia vt sepe dictū est noīa hebraica sunt indeclinabilia. & ideo habent aliquos articulos per cōpositionē vel per appositionē: qui denotāt casus nominū: qui ōmittūtur in nr̄a trāslatione: eo q̄d noīa declinantur per casus. & aliqñ in hebreo cognoscitur casus nominū ex cōtextu orationis sine aliquo articulo. Geñ. 5. In die qua creauit deus hominē. Vbi nullus articulus preponitur huic dictoni hominē que hebraice dicitur Adam. Et aliqñ supradictus articulus אֵת Et. Preponitur noīatiuo. Geñ. 49. Et omnipotens benedicet tibi. Vbi huic nomini oīpotens preponitur predictus articulus. et. 1. Reg. 17. Et veniebat leo vel vrsus & tollebat arietē. 4. Reg. 6. Caderet ferrū securis in aquā. & in eo. 9. Sedentes in curribus sequebamur achab patrē huius. Nee. 9. Reges nostri non fecerūt legem tuā. Hiere. 35. Preualuerunt sermones ionadab filii rechab. Ezech. 43. Filii hoīs locus solii mei & locus vestigiorū pedum meorū. Et in eodē. 39. Qui sepeliāt & requirant eos qui remanserāt. Pro quo in hebreo habetur. Sepelientes transeuntes eos qui remanserant. vbi huic dictioni transeūtes preponitur p̄dictus articulus. & similiter oībus noīatiuis predictis. et aliqñ ponitur ad denotandū datiuū casum. vt Leui. 13. Ostenderurq; sacerdoti. Iob. 26. Quem docere voluisti. Pro quo in hebreo habetur. Cui annūciasti sermones siue verba. & aliqndo ponitur predicta dictio אֵת Eth. pro ad. vt Iudi. 19. Et nūc vadim9 ad domū dei. 1. Reg. 30. Accedens autē dauid ad populū salutauit eos. Itē ponitur pro de. vel a. vt Iosue. 22. Et a nostro cōsortio ne recedatis. Hiere. 15. Et adducā inimicos tuos de terra quā nescis. Ponitur etiā pro cum. Geñ. 25. Potuit coire quispiā de populo cum vxore tua. Et in eodē. 37. Pascebat gregem cum fratribus suis. et in eo. Et erat cū filiis bale & zelphe. Exo. 1. Qui ingressi sunt in egyptū cum iacob. Ps. 77. Et non est creditus cum deo spūs eius. Itē ponitur pro cōtra. Geñ. 14. Inierunt bellū cōtra bara regem sodomorū: & cōtra bersa regem gomorre. & cōponitur cum pronoībus hoc modo. אֹתִי Othi. idest me. אֹתְךָ óthcha siue אֹתָךְ Othach. idest te. vt Geñ. 12. Et interficient me & te reseruabunt. אֹתוֹ Otho. i. eum vel ipsum aut illū. אֹתָנוּ Othánu. i. nos accusatiui casus. אֶתְכֶם Ethchem. i. vos. accusatiui casus. אֶתְכֶן Ethchen. i. vos fe. gñis. אֹתָם Otham. i. eos. aut semetipsos. vt Ezech. 34. Ve pastorib9 israel qui pascebant seipsos. אֹתָנָה Othána siue אֶתְהֶן Ethhen. i. eas. & aliqñ scribitur cum vau in prima & pūcto olem & dicitur אוֹתְהֶן Othhen. vt Ezech. 23. Et cōfodiātur gladiis eorū. pro quo in hebreo habetur Et cōfodient eas gladiis eorū. Et similiter cōponitur cum pronominibus: quando ponitur pro cum. hoc modo. אִתִּי Ithi. i. mecū. & aliqñ est aduerbiū hortandi. Pro quo btūs hironymus transtulit veni. Canti. 4. Veni de libano sponsa mea: veni de libano. אִתְּךָ Ithecha siue אִתָּךְ Ithach. i. tecū אִתּוֹ Itho. i. secū aut cum eo. אִתָּהּ Itha. i. cū ea. אִתָּנוּ Ithánu idest nobiscum. אִתְּכֶם Ithechem. i. vobiscū. אִתְּכֶן Ithechen. idest. vobiscum. fe. gene. אִתָּם Itham. cum eis vel cum illis aut cum ipsis. אִתָּן Ithan. cum eis vel cum illis. fe. ge. Itē אַתְּ Ath. i. tu. fe. ge. & aliquādo ponitur pro masculo. vt Nu. 11. vbi dicitur. Sin autē aliter tibi videtur. Pro quo hebrei legunt. Si autē sic tu facies mihi. Deut. 5. Cuncta que dixerit deus noster tibi: loqueris ad nos. Pro quo in hebreo est. Tu loqueris ad nos. Ezech. 28. Tu cherub extentus & p̄tegens In aliis vero locis scribitur cum he in fine. & dicitur אַתָּה Atha. i. tu. Geñ. 3. Et tu insidiaberis calcaneo eius. Et in eo. 4. Et tu dñaberis illius. Exo. 19. Tu enim testificatus es & iussisti dicens. & in eodē. Ascendesq; tu & aaron tecū. Sed quādo refertur ad feminā: semp scribitur sine he. et in plali אַתֶּם Athem. i. vos. vt Geñ. 43. Vos autē eritis innoxii. Et in eodē. Vos aūt abite liberi ad patrem vestrū. & qñ refertur ad feminas scribitur cū littera nū in fine. et dicitur אַתֶּן Athen. i. vos. fe. ge. Et aliqñ additur he in fine. & dicitur אַתֵּנָה Athena. vt Geñ. 31. Et ipse nostis q̄ totis viribu meis seruierim patri vestro. pro quo in hebreo est. Et vos nostis. Et in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine etiā si referatur ad masculos. et dicitur אַתּוּן Athun. i. vos. Dañ. 2. Quod tēpus redimitis. pro quo hebrei legūt. Quod tēpus vos redimitis. Item אֵת Eth. i. ligo instrumentū quo terrā fodimus. vt. 1. Reg. 3. Vt acueret vnusquisq; vomerē suū & ligonē. Et in plurali אִתִּים Ithim. i. ligones. vt. 1. Reg. 13. Retuse itaq; erant acies vomerū et ligonum. & aliqñ bea-

אֵת Articulus accusatiui. אֵת Articulus noīatiui. Articulus datiui. אֵת Ad. A. De. Cum. Contra. אֹתִי Me. אִתִּי Mecum. Veni. אַתָּה Tu. אַתֶּם Vos. אַתֶּן Vos. אַתֵּנָה Vos. אַתּוּן Vos. אֵת Ligo. אִתִּים Ligones.

tus hieronym⁹ transtulit vomeres siue aratra. Esa. 2. Et cōflabunt gladios suos in vomeres. Ioel. 3. Concidite aratra vestra in gladios.

אָתָה Atha. Venire. accedere. Iob. 37. Ab aquilone aurum venit. Esa. 21. Venit mane & nox. Deut. 33. Et cū eo sanctorū millia. Pro quo hebrei legūt. Et venit de millibus sanctorū. Hiere. 3. Ecce nos venimus ad te. Mich. 7. In die illa vsq; ad te veniet. Et aliqndo scribitur sine he in fine. vt Esa. 41. Et veniet ab ortu solis. Et quādoq; mutatur he finalis in iod. vt Iob. 3. Quia timor quē timebā venit mihi. et Esa. 21. Conuertimini & venite. Et in eodē. 41. Appropinquauerūt & accesserūt. Et in eo. 56. Omnes bestie agri venite ad deuorandū. & in eodē. Venite sumamus vinum. Inuenitur etiā sine aleph in principio: & ponitur in fine loco he finalis. Deut. 33. Qui venit cum principibus populi. Et aliqñ ponitur he in pricipio loco aleph. Esa. 21. Occurrentes sitienti afferte aquā. Hiere. 12. Properate ad deuorādum. pro quo hebrei legūt. Venite ad deuorādum siue ad comedendū. & inde אוֹתִיּוֹת Othiioth. i. ea que ventura sunt. Esa. 41. Annūciate que ventura sunt in futurū. Et in eodē. 45. Ventura interrogate me.

אָתוֹן Athon. Asina. vt Nu. 22. Et strata asina profectus est. Et in eodē. Cūq; vidisset asina stantē angelū. Et in eo. Et aperuit dñs os asine. scribitur etiā cum littera vau in secunda syllaba in eodē capl'o. & in plurali אֲתֹנוֹת Athonoth. idest asine. vt Geñ. 32. Asinas viginti & pullos earū. Iudi. 5. Qui ascenditis sup nitentes asinos. Pro quo in hebreo habetur. Qui ascenditis sup nitētes asinas. 1. Reg. 9. Perierant autē asine cis patris saul. Item אֵתָן Ethan. fortis vel robust⁹ aut asperū vel saxosum. De quo vide supra in dictiōe אֵית Eth. quia cōiter scribitur cum littera iod in medio dictionis. Itē אַתּוּן Athun siue אַתּוּנָא Athuna. In lingua chaldaica significat fornacē siue furnū. Dañ. 3. Eadē hora mittetur in fornacē ignis ardentis. Et in eo. Missi sunt in mediū fornacis ignis ardentis. Et in eodē. Fornax autem succensa erat nimis.

אֲתַר Athar. In lingua chaldaica significat excutere. Dañ. 4. Excutite folia eius. Significat etiā locū. vt supra in eodē. 2. Nullusq; locus inuētus est eis. Esd. 6. Et referatur in templū ierusalē in locum suum.

De incipiētibus a littera. ב. Beth.

בְּ Be. In. cum. quādo. ad. per. contra. Sed hec littera benūq; reperitur sola per se sicut nec vlla alia littera hebraica reperitur sola sed in cōpositione cum noie vel pronomine aut cum verbo siue participio vel gerūdiis. & ponitur pro in. aut cum vel cōtra. vt Geñ. 1. In principio creauit deus celum & terrā. Et in eodē. 33. Et prosequerer te cum gaudio et cum canticis & cū tympanis & cum citharis. Ps. 125. In cōuertendo dñs captiuitatē sion. Osee. 6. Cum cōuertero captiuitatē populi mei. Item ponitur pro quando. Geñ. 2. Quādo creati sunt. Et in eodē. 16. Qñ peperit ei Agar ismaelem. Et in eodē. 25. Quādo nati sunt paruuli. & in eo. 41. Quādo stetit in conspectu regis. Item ponitur pro ad. Geñ. 1. Faciamus hoiem ad imaginē & similitudinē nrām. Et in eodē. Et creauit deus hominē ad imaginē & similitudinem suā: ad imaginē dei creauit illum. Et in eodē. 5. Ad similitudinē dei fecit illum. Item ponitur pro per. Geñ. 21. Iura ergo per dñm ne noceas mihi. Et in eodē. 22. Per me metipsum iuraui dicit dñs. Et in eodē. 28. Angelos quoq; dei ascendētes & descendētes per eam. Ps. 65. Transiuim⁹ per ignem & aquā. Ponitur etiā pro cōtra. Geñ. 16. manus eius contra oēs & manus omniū cōtra eum. Exo. 14. Dñs enim pugnat pro eis cōtra nos. Nu. 12. Locutaq; est maria et aaron contra moysen. Deut. 2. Ne moueamini cōtra eos. Et in eodē. 5. Ne loquaris contra proximū tuū falsum testimoniū. Iob. 22. Et erit oipotens contra hostes tuos. & cōponitur cum pronoibus sic. בִּי Bi. i. in me. בְּךָ Becha siue בָּךְ Bach. i. in te. בּוֹ Bo. in illo aut in eo vel in ipso. בָּהּ Ba. in illa vl' in ea aut in ipā. בָּנוּ Bánu. in nobis. בָּכֶם Bachem. i vobis בָּכֶן Bachen. in vobis. fe. ge. בָּם Bam siue בָּהֶם Bahem. in illis aut in eis vel in ipsis. בָּהֶן Bahen in eis vel in ipsis: aut in illis. feminini generis.

בָּבַת Babath. Pupilla. s. oculi. Zach. 2. Qui autem tetigerit vos tangit pupillam oculi sui. Inuenitur etiā cum simplici beth. et dicitur בַּת Bath. i. pupilla. Threñ. 2. Ne taccat pupilla oculi tui.

בָּא Ba. venire. ingredi. De quo vide infra in dictione בוא Bo cum vau in medio: quia ab eo deriuatur.

בֵּאֵר Baar. Explanare. declarare. elucidare. Deut. 1. cepit moyses explanare legē. Et in eodē. 27. Et scribes sup lapides oia verba legis huius plane & lucide. Abac. 2. Scribe visum & explana eū sup tabulas. Item בְּאֵר Beer. Puteus Geñ. 21. Quoniā ego fodi puteū istum. Et in eodē. 26. Et repererūt aquā viuam. Pro quo in hebreo habetur. Et repererunt puteū aquarū viuentiū. Et in eo. Fodit aliū puteum. Et in plurali בְּאֵרוֹת Beeroth. i. putei. Geñ. 14. Vallis aūt siluestris habebat puteos multos bituminis. et in eodē. 26. Omnes puteos quos foderāt serui Abraam.

בָּאַשׁ Baas. Fetere. computrescere. fedare. confundere. odiosum esse. tristari. displicere. Exo. 5. Quoniā fetere fecistis odorem nostrū corā pharaone. Et in eodē. 7. Et putrescet aqua. Et in eodē. Cōputruitq; fluuius. & in eo. 16. Et scatere cepit vermibus atq; cōputruit. Ps. 37. Putruerunt & corrupte sunt cicatrices mee. Eccl's. 10. Musce morientes perdunt suauitatē vnguenti. Pro quo hebrei legunt. Musce morientes fetere faciūt. Significat etiā odiosum esse siue fedare vel confundere. Geñ. 34. Odiosum fecistis me chananeis. 1. Reg. 27. Multa mala operatus est cōtra populum suū israel. Pro quo hebrei legūt. Odiosus factus est cū populo suo israel. 2. Reg. 10. Videntes aūt filii Amon q; iniuriam fecissent dauid. pro quo hebrei legūt. Videntes aūt filii amon q; odiosi siue fetidi essent dauid. Et in eodē. 16. Vt cum audierit ois israel q; fedaueris patrē tuū. & Prouer. 13. Impius autē confundit. Et in lingua chadaica significat cōstristari siue displicere. Dañ. 6. Satis cōtristat⁹ est. & inde. בְּאֹשׁ Beos. i. fetor vel putredo. Esa. 34. Et de cadaueribus eorū ascendet fetor. Ioel'. 2. Et ascendet fetor ei⁹. Amos. 4. Et ascendere feci putredinē castrorū vrorū. Et inde בָּאְשָׁה Basa. i. vua fetida & pessimi saporis que vocatur labrusca. Iob. 31. Et pro ordeo spina. pro quo hebrei legunt. Et pro ordeo labrusca. cuius plurale בְּאֻשִׁים Beusim habetur Esa. 5. An quod expectaui vt faceret vuas & fecit labruscas.

בַּג Bag. Cibus. esca. Ezech. 25. Et tradam te in direptionē gentiū. Pro quo hebrei legunt. Et tradam te in cibū vel in escam gentibus. Nam supra dixerat ipsi comedēt fruges tuas: & ipsi bibent lac tuū. & preponitur ei פַּת Path. Quod significat panē vel cibū. & dicitur פַּתְבַּג Pathbag. Pro quo beatus hieronym⁹ aliqñ transtulit cibos. vt Dañ. 1. Et cōstituit eis rex annonā per singulos dies de cibis suis. Et in eo. Ne pollueretur de mensa regis. i. de cibis regis. Et in eodē. Qui vescuntur cibo regio. & aliqñ transtulit panē. vt in eodem. 11. Et comedētes panē cum eo cōterent eum.

בָּגַד Bagad. Preuaricari. aspernere. contēnere. spernere. despicere. Esa. 24. Preuaricantes preuaricati sunt.

Hiere. 12. Bene est oibus qui preuaricantur & iniq; agunt. Osee. 5. In dño preuaricati sunt. Significat etiā spernere aut contēnere vel despicere. Exo. 21. Si spreuerit eam. Esa. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. & in eodē. Cum fatigatus desieris contēnere cōtemneris. Hiere. 3. Quomodo si contēnat mulier amatorē suū: sic contēpsit me dom⁹ israel. Threñ. 1. Oēs amici eius spreuerūt eam. Malach. 2. Quare ergo despicit vnusquisq; vestrū fratrem suū. et in eodē. Et vxorem adolescentie tue noli despicere. & inde בֶּגֶד Béged siue בֶּגֶד Báged. i. preuaricatio vel contemptio. Esa. 24. Et preuaricationē trāsgressorū. & in plurali בְּגָדוֹת Bógdoth. idest preuaricatiōes. & inde בֹּגֵד Boged. i. preuaricator. vel qui spernit. Esa. 21. Qui incredulus est infideliter agit. pro quo hebrei legūt. Qui spernit p̄uaricator est: siue qui preuaricator est spernit. & in eodē. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. et in plurali בֹּגְדִים Bógdim. i. preuaricatores vel transgressores. Esa. 24. Et preuaricationē transgressorum preuaricati sunt. Hiere. 9. Quia oēs adulteri sunt & cetus preuaricatorū. & in gñe fe. בָּגֵדָה Bagoda siue בּוֹגֵדָה Bógeda vt Hiere. 3. Et vidit preuaricatrix soror eius iuda. et in eo. Et non timuit preuaricatrix iuda soror eius. Itē בֶּגֶד Béged Pānus. vestis. siue vestimentū. vt Geñ. 28. Et dederit mihi panem ad vescendū et vestimentū ad induendū. Exo. 28. Faciesq; vestem sanctā aaron fratri tuo. Ps. 101. Et oēs sicut vestimentū veterascent. Esa. 64. Et quasi pānus mēstruate vniuerse iustitie nostre. Et in plurali בְּגָדִים Begadim. i. pāni vel vestimenta. Leui. 12. Lauabit vestimēta sua. Itē בְּגַד In felicitate aut venit felicitas. De quo vide īfra in dictione בָּר gad: quia est dictio composita.

בִּגְלַל Biglal. Propter. ob gratiā. Geñ. 12. Et viuet aia mea ob gratiam tui. Deut. 15. Vt benedicat tibi dñs deus tuus in omni tēpore. Pro quo hebrei legūt. Quia propter hanc rem benedicet tibi dñs deus tuus in omni ope tuo.

בַּד Bad. linū. vel lineus. diuinus vel diuinator: aut mēdax. vectis. ramus. pondus. Leui. 16. Tunica linea vestietur feminalib⁹ lineis verenda celabit: accīgetur zona linea cidarim lineā imponat capiti. Significat etiā diuinū vel diuinatorem. & solū inuenitur בַּדִּים Badim in nūero plurali. Esa. 44. Signa diuinorū irrita facit. Hiere. 50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt: et quia isti cōmuniter mentiūtur ideo secundū hebreos etiā significat mēdaces siue mendacia. Iob. 11. Vbi nos habemus: tibi soli tacebūt homines! hebrei legūt. Mendacia tua tacebūt hoies! Et in eodē. 41. Non parcā ei verbis potentibus. pro quo ipsi legūt. Non tacebo mendacia eius. Vide etiā de hoc īfra in dictione בָּדָא bada. Significat etiā vectes siue fortitudinē. Exo. 25. Faciesq; vectes de lignis setim. Esa. 16. Et indignatio ei⁹ plusq; fortitudo eius. Accipitur etiā pro membris vel brachiis eo quod sunt quasi vectes & in illis est fortitudo. Iob. 18. Deuoret pulchritudinē eius: & cōsumat brachia ei⁹ primogēita mors. & etiā pro pulchritudine habetur ibi eadē dictio. Ponitur etiā pro profundo. vt in eodē. 17. In profundissimū infernū descendant oia mea. Sed etiā in hoc loco hebrei legunt. Membra siue brachia. s. mea in īfernū descendāt. Itē accipitur pro ramis arboris eo q̄d sunt sicut mēbra in homine. vt Ezech. 19. Et egressus ignis de virga ramorū ei⁹: et in eodē. 17. Et fructificauit in palmites. significat etiā בַּד Bad. equalitatē ponderū vel mensurarū. s. qñ de diuersis rebus tantū accipitur de vno q̄tum de alio. vt Exo. 30. Equalis ponderis erunt oia. Pro quo in hebreo habetur. Bad cū bad erunt. i. tantū cum tanto erunt: quasi dicat tantum de vno quantum de alio.

בָּדָד Badad. solus. solitarius. Et est omis generis & vtriusq; numeri. Leui. 13. Solus habitabit extra castra. Deut. 32. Dominus solus dux eius fuit. et in eodē. 33. Habitabit israel cōfidenter & solus. Esa. 27. Ciuitas enī munita desolata erit, idest sola vel solitaria. Hiere. 49. Soli habitabūt. Threñ. 1. Quomodo sedet sola ciuitas. Et in eo. 3. Sedebit solitarius et tacebit. & aliqndo scribitur cum vau in prima syllaba. et dicitur בּוֹדֵד Boded. i. solitarius. Ps. 101. Sicut paser solitarius in tecto. Osee. 8. Onager solitarius sibi ephraim. & recipit articulum lamed in principio. & dr̄ לְבָדָד Lebadad. i. solus. solitarie. singulariter. et est ois generis & vtriusq; numeri. vt Nu. 23. Populus solus habitabit. Ps. 4. Quoniā tu domine singulariter. Mich. 7. Habitantes solos in saltu. Et aliqñ scribitur cum simplici daled. & dicitur לְבַד Lebad idest sol⁹. seorsum. singulariter. Zach. 12. Et plangēt terre: familie & familie seorsum: familie domus dauid seorsum: et mulieres eorū seorsum. Et cōponitur cum p̄nominibus hoc modo. לְבַדִּי Lebadi. solus ego. Deut. 1. Non possum solus sustinere vos. לְבַדְּךָ Lebadécha. solus tu. Exo. 18. Solus illud non poteris sustinere. לְבַדּוֹ Lebado. solus ille. Geñ. 32. Mansit solus. & in nostra trāslatione amittūtur iste persone. s. ego. tu. ille. quia subintelligūtur ex verbis appositis לְבַדָּהּ Lebada: sola illa. לְבַדֵּנוּ Lebadénu. soli nos לְבַדְּכֶם Lebadechem. soli vos. לְבַדְּכֶן Lebadechen. sole vos. feme. ge. לְבַדָּם Lebadam. soli illi. לְבַדָּן Lebadan. sole ille. Item לְבַד Lebad. i. preter. excepto. absq;. Deut. 18. Excepto eo q̄d in vrbe sua ex paterna eis successione debetur. 3. Re. 5. Absq; prepositis qui p̄erant singulis operibus. & etiā preponitur ei lr̄a mem. & dicitur מִלְּבַד Milebad. i. absq;. excepto. preter. Geñ. 46. Absq; vxorib⁹ filiorū ei⁹. Leui. 23. Exceptis sabbatis dñi. Deut. 4. Non est alius preter eum.

בָּדָא Bada. Fingere. mētiri. 3. Reg. 12. Quintadecima die mensis octaui quem finxerat de corde suo. Nee. 6. De corde enim tuo tu cōponis hec. i. tu fingis hec mendacia. Et dicunt aliqui q; ab hac dictione deriuatur. בַּדִּים Badim. quod in supradicta dictione dixim⁹ significare diuinatores seu mendaces.

בָּדַל Badal. Diuidere. separare. Geñ. 1. Diuisit lucem a tenebris. & in eodem. Et diuidat aquas ab aquis. Exo. 26. Quo & sanctuariū & sanctuaria sanctuarii diuidētur. Nu. 16. Nunquid parū vobis est q; separauit vos deus. & in eo. Separamini de medio cōgregationis huius. Deut. 10. Eo tēpore separauit dñs tribum leui. Esd. 6. Et oēs qui se separauerant a coinquinatione gentiū terre. Et in eodē. 9. Non est separat⁹ populus israel. Et in eodē. 10. Separamini a populis terre. Esa. 56. Et non dicat filius aduene qui adheret domino dicens: separatione diuidet me dñs a populo suo. Item בְּדַל Bedal. cartilago. siue extremum auris. Amos. 3. Quomodo si eruat pastor duo crura aut extremū auricule Item בְּדִיל Bedil. stannū. Nu. 31. Et stannū & plumbū. Esa. 1. Auferam omne stannū tuū. Ezech. 27. Argento ferro stāno plumboq; repleuerūt nundinas tuas. Zach. 4. Et videbunt lapidē stāneū in manu zorobabel.

בְּדֹלַח Bedólach. bdeliū. quod secundū aliquos est genus lapidis preciosi. Geñ. 2. Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus. et Nu. 11. Erat autē man quasi semen coriandri coloris bdelii.

בֶּדֶק Badach. instaurare. vel reparare ruinam vel fissuras domorum. 2. Paral'. 34. Vt instaurarent templū & infirma queq; sarcirent. In lingua vero chaldaica significat scrutari vel rimari: aut īuestigare. Inde בֶּדֶק Bédec. i. rima vel scissura: siue illud quod venit ad restaurandū: vel indiget restauratiōe. vt. 4. Reg. 12. Et instaurarēt sartatecta domus siquid necessariū viderint instauratione. Ezech. 27.

Senes biblii & prudentes eius habuerũt nautas ad ministerium varie supellectilis tue. pro quo hebrei legũt. Senes giblii & prudẽtes eius fuerũt in te: cõfortantes vel reparãtes rimam vel scissuram tuã.i.restaurãtes quicquid indiget restauratione.

בָּדַר Badar. In lingua chaldaica significat dispergere vel disseminare.vt Dañ.4.Dispergite fructus eius.

בָּה Ba.in illa.vel in ea.aut in ipsa.siue in qua.Et est dictio composita cuius partes non inueniũtur per se.vt dictũ est supra in principio huius littere Beth.

בֹּהוּ Bóhu.vacuum.siue vacuitas.aut nihil. Gẽ.1.Terra autẽ erat inanis & vacua. Vbi pro inanis ponitur תֹּהוּ Thóhu.et pro vacua ponitur בֹּהוּ Bóhu.cum vau in fine loco he.& habẽtur eedẽ dictões.Hiere.4 vbi dicitur.Aspexi terram & ecce vacua erat & nihil.vbi pro vacua ponitur. תֹּהוּ Thóhu.& pro nihil ponitur בֹּהוּ Bóhu.et Esa.34. Vbi nos habemus & extendetur sup eam mensura vt redigatur ad nihilũ & perpendiculũ in desolatione:in hebreo habetur & extendetur sup eam mensura thóhu & lapides bóhu. vbi translatio nr̃a pro thóhu transtulit nihilũ.& pro bóhu desolationẽ.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ thóhu sit res omni forma carens.vt est materia prima. Et bóhu aptitudo habendi:siue desiderium quod mouet materiam primam ad omnem formam naturalem.

בַּהַט Bahat.genus lapidis.pro quo btũs hieronymus smaragdum transtulit.Ester.1.Super pauimentũ smaragdino et pario stratũ lapide.& solũ iuenitur in p̃dicto loco.

בָּהַל Bahal.Turbare.conturbare.festinare. accelerare.terrere.timere.temere loqui.vel temere festinare. Exo. 15.Tunc cõturbati sunt principes edom.1.Reg.28.Cõturturbatus enĩ erat valde.Iob.4.Tetigit te & cõturbatus es. Et in eodẽ.23. Et omnipotens cõturbauit me.et Ps.2. Et in furore suo cõturbabit eos.et Ps.6. Et aĩa mea turbata est valde. & in eodẽ. Erubescant & cõturbẽtur vehemẽter oẽs inimici mei.et. Ps.29.Et factus sum cõturbatus.et Ps.82. Et in ira tua turbabis eos.Significat etiã festinare vel accelerare.vt.2.Paparal.25 Ad quã me deus festinato ire precepit.Ester.6.Et cito eum ad conuiuiũ quod regina parauerat pergere cõpulerũt.Et in eodẽ.8. Egressi sunt veredarii celeres.Prouer.20.Hereditas ad quã festinatur in prĩcipio Et in eodẽ.28.Qui festinat ditari & aliis inuidet.Eccľs.7. Ne sis velox ad irascendũ.& in eodẽ.8.Ne festines recedere a facie eius. Item significat terrere.vel pertimescere.aut temere loqui.Geñ.45.Et non poterãt respondere fratres nimio terrore perterriti.Iob.21.Et ego quãdo recordatus fuero pertimesco.Eccľs.5. Ne temere quid loquaris.et ĩde בֶּהָלָה Behala siue נִבְהָלָה Nibhala.i.festinatio.velociter.conturbatio.terror.Leui.26.Visitabo vos velociter.& Ps.77. Et anni eorũ in festinatione.Soph.1.Quia cõsummationẽ cum festinatione faciet cunctis habitantibus terrã.Esa.65. Nec generabũt in conturbatione.et in lingua chaldaica dr̃ הִתְבְּהָלָה Hithbehala.i. festinatio siue festinanter. Dañ. 2. Tunc arioth festinus introduxit danielẽ.Pro quo hebrei legunt. Tunc arioth cum festinatione introduxit danielem. Et in eodẽ.3. Surrexit prope.i.festinãter. Esd.4. Et abierunt festini.pro quo hebrei legũt.Et abierũt cũ festinatiõe.

בָּהֶם Bahem.in illis. vel in eis.aut in ipsis.et est dictio cõposita vt dictum est supra.

בְּהֵמָה Behema.animal. bestia.iumentũ.pecus. Deut.14. Hoc est animal quod comedere debetis.Nee.2.Nisi aĩal cui sedebam.Prouer.30. Leo fortissimus bestiarum. Exo.19.Siue iumentũ fuerit siue homo nõ viuet.Nu.3.Ab homine vsq; ad pecus mei sunt.Et quãdo post se regit genitiuũ:vel quãdo cõponitur cum pronominib⁹: tunc mutat he in tau.sicut & alia noĩa hebraica in he desinẽtia.vt Nu. 3.Et pecora leuitarũ pro pecoribus eorũ.quod in hebreo legitur singulariter.s. Et pecus leuitarũ pro pecore eorũ. Et in plurali בְּהֵמוֹת Behemoth.Deut.32.Dentes bestiarũ immitã in eos.Iob.12.Interroga iumẽta & docebũt te. Et in eodẽ.Qui docet nos super iumẽta terre. Esa.30. Onus iumentorũ austri.Ps.8. Insuper & pecora campi. Ioeľ.2. Nolite timere aĩalia regionis.Abac.2.Et vastitas animaliũ deterrebit eos.Accipitur etiã pro noĩe proprio quod ponitur pro demone.vt Iob.40. Ecce behemoth quẽ feci tecũ fenum quasi bos comedet. Tamẽ hebrei qui occidentẽ litteram sequũtur dicunt:ꝙ in hoc loco accipitur pro quodã animali ignoto incredibilis magnitudinis quod vocatur behemoth in plurali terminatione.

בֹּהֶן Bóhen.pollex.Leuit.14.Et super pollicẽ manus eius ac pedis dexteri.& in plurali בְּהֹנוֹת Behonoth.i.pollices.Iudi.1.Quẽ persecuti cõprehederũt cesis sũmitatibus manuũ eius ac pedum.Pro quo hebrei legũt.Quem persecuti cõprehenderũt:et absciderunt pollices manuũ eius ac pedum.et in eodẽ.Septuaginta reges cesis manuũ ac pedũ summitatib⁹.pro quo hebrei legũt. cesis pollicibus manuũ ac pedum.sed idem est sensus.

בֹּהַק Bóhac.macula in cute coloris candidi.Leui.13. Sciat non esse lepram:sed maculam coloris candidi & hominem mundum.

בַּהַר Bahar.candor.albedo.inde בַּהֶרֶת Bahéreth.i.macula candida vel quasi lucens. Leuit.13. Aut quasi lucens quippiã.i.plaga lepre.& in eodẽ. Sin autẽ lucis candor fuerit in cute.& in eodẽ. Sin aũt in suo loco candor steterit. et in eodẽ. Vir siue mulier in cuius cute candor apparuerit. & in eodem.Si deprehenderit subobscurũ alborem lucere in cute.Et inde בָּהִיר Bahir.i.lucidũ vel candidũ sicut est nix. Iob.37. Subito aer cogetur in nubes. ꝑ quo hebrei legũt Lucidũ vel candidũ est in nubibus.

בּוֹ Bo. In illo.vel in eo.aut in ipso.et est dictio cõposita cuius partes nõ inueniũtur per se.vt supradictũ est.

בּוֹא Bo.venire.ingredi.intrare. introducere. ĩtromittere afferre. adducere. Geñ.6. Finis vniuerse carnis venit ad me.et in eodẽ.19.Venerũt duo angeli sodomã.& in eo. 24.Veni ergo hodie ad fontem aque.& in eodẽ.27.Venit german⁹ tuus fraudulẽter.et Exo.22.Maxime si cõductũ venerat pro mercede operis sui.et in eodẽ.20.Veniã ad te et benedicã tibi.1.Reg.4.Venit deus in castra.Ps.35.Non veniet mihi pes superbie.Abac.2. Quia veniens veniet & non tardabit.Significat etiã ingredi: vel introire. Geñ.6. Et ingredieris arcam tu & filii tui. et in eodẽ.7.Ingredere tu & oĩs domus tua in arcam.Et in eodẽ.34. Ingressi sunt vrbem cõfidenter.& in eo.38. Et accepta vxore ingressus est ad eam.et Ps.5.Introibo in domũ tuam.et Ps.17.Et clamor meus in cõspectu eius introibit in aures ei⁹. Ps.62. Introibũt in inferiora terre. Ps.78. Introeat in cõspectu tuo gemitus cõpeditorũ.Ps.99.Introite portas eius in confessione.et Esa.2.Introibũt in speluncas petrarũ.et sepe scribitur sine vau in medio:vt in aliquibus locis predictis.& aliquãdo loco vau ponitur iod.s.quãdo est verbũ tertie coniugationis:et tunc significat afferre: vel introducere.aut adducere :vel offerre.Geñ.27. Affer mihi de venatione tua. Et in eodẽ.33.Suscipe benedictionẽ quã attuli tibi.& in eo. 42.Adducite fratrẽ vestrũ.et in eodẽ. Obtulerũ ei munera et in eodẽ. Et deferte viro munera. & in eo. Introduc viros domũ.& in eodẽ. Introducti sumus vt deuoluat in nos calũniã.Exo.35.Omnis multitudo filiorũ israel obtulit mente promptissima.Et in eodem.36.Plus offert populus q̃ necessarium est.Leui.2.ac deferet ad filios aaron sacerdotis. Et in eo.4.Et adducet illũ ad hostiũ tabernaculi: & ĩ eo.inferet sacerdos qui vnctus est de sanguine eius. Deut.12. Et offeretis in loco illo holocausta.Esa.1.Nõ offeratis vltra sacrificiũ frustra.Ezech.37.Ecce ego intromittã in vos spm̃ Esa.41.Et adducet magistratus quasi lutũ.Et in eodẽ.49. Et afferent filios tuos in vlnis. & Hiere.39.Vt adduceretur in babylonẽ.Ezech.8.Et adduxit me in hierusalẽ.Accipitur etiã pro introitu solis sub orizonte qđ in nr̃a translatione dicitur occidere vel occũbere.Geñ.15. Cũq; sol occũberet.Eccľs.1.Et oritur sol & occidit.Esa.60.Nõ occidet vltra sol tuus.Et inde בוא Bo.siue בא Bo.sine vau in medio dictiõis.i.Ingressus siue introitus.1.Reg.16. Pacificus ne est ingressus tuus.Et sic.3.Reg.2. Vbi eadẽ verba habentur. Ps.120.Dñs custodiat introitũ tuum & exitum tuum. Pro quo in hebreo habetur.Dñs custodiat exitũ tuum & introitũ tuum.Et aliqñ prepõitur ei littera lamed: & dicitur לְבֹא Lebo.vt Iudi.3.vsq; ad introitum emath. Amos. 6. Ab introitu emath vsq; ad torrentem deserti.Qñq; etiã preponitur ei littera mem.& dicitur מְבוֹא Mebo.i.ingressus vel introitus: aut occasus.s.solis.vt Iudi.1.Ostende nobis introitũ ciuitatis. Ezech. 26.Quasi per introitum vrbis dissipate.Ps.103.Sol cognouit occasum suum. Ps.112. A solis ortu vsq; ad occasum.Et aliqñ scribitur cum he in fine: et dicitur בִּיאָה Bia.i.Introit⁹.Ezech.8.Et ecce ab aquilõe porte altaris idolum zeli in ipso introitu. & etiã scribitur cum caph & he in fine & dicitur בֹּאֲכָה Boacha.i.ingressus vel introitus. aut veniens.vel ingrediens.siue pergẽs. Geñ.10. Facti sunt termini Chanaan venientibus a sidone gerarã vsq; gazã donec ingrediaris sodomã.& in eodem. Et facta est habitatio eorũ de messa pergẽtibus vsq; sephar.& in eodem.25.Que respicit egyptum introeuntibus assyrios.Et inde תְּבוּאָה Thebua.i.fructus. fruges. prouentus vel reditus:eo ꝙ veniũt per singulos annos. Leuit.25. Colligesq; fructus eius.Et in eodem tp̃s eñ frugum vẽdet tibi.Nu.18. Et reputabitur vobis quasi de area & de torculari dederitis primitias.Pro quo hebrei legunt.Et reputabitur leuitis q̃si fructus aree & quasi fructus torcularis.sed beatus hieronymus transtulit sensum. Deut.22.Et que nascuntur ex vinea pariter sanctificentur.i.fruct⁹ vinee.& Eccľs.5.Et qui amat diuitias fructum nõ capiet ex eis.4.Reg.8. Restitue ei oĩa que sua sunt: & vniuersos reditus agrorum.

בּוּב Bub.Concauũ.vacuũ. inane.vanum.Et scribitur per additionem nun in principio.& dicitur נָבוּב Nebub. vt Exo.27.Non solidum sed inane & cõcauum intrinsec⁹ facies illud.Hiere.52.Et intrinsec⁹ caua erat.i.cõcaua.Iob. 11.Vir vanus in superbiam erigitur.

בּוּז Buz.siue בוז Boz.Contemnere. despicere. depredari. diripere.Prouer.23.Quia despicient doctrinã eloquii tui.Et in eodẽ.Ne contẽnas cũ senuerit mater tua. Cãti.8. Quasi nihilum despicient eũ.Pro quo in hebreo habetur. Despectione despicient eum.Esa.24.Et depredatione predabitur.& in eodem.10. Vt auferat spolia & diripiat predã Item בוז Buz.põitur pro nomine. & significat contẽptum siue despectum.Iob.12.Lampas cõtempta apud cogitationes diuitum.& in eodẽ.31.Et despectio propinquorum terruit me.Ps.30.In superbia & in abusione. Pro quo heb.legunt.In superbia & in despectione. & aliqñ scribitur sine vau in medio :& etiam qñq; duplicatur vltima littera zain & multa alia deriuantur ab eo:de quo vide infra in dictiõe. בָּזַז Bazaz.& in dictione בָּזָה Baza.

בּוּךְ Buch.Cõfusum siue deuiũ esse.oberrare.Coarctari.flere.Ingemere. & scribitur per additionem nun in principio.& dicitur נָבוּךְ Nabuch.Exo.14.Coarctati sunt in terra.i.confusi vel oberrantes sunt in terra. Hester.3. Et cunctis iudeis qui in vrbe erant flentib⁹.Pro quo hebrei legũt. Et ciuitas susa flebat siue confusa erat. & Ioeľ.1. Mugierũt greges armenti.Et aliqñ scribitur sine vau in medio dictionis.& inde מְבוּכָה Mebucha.Pro quo trãslatio nostra habet fletum.Esa.22. Dies enim interfectionis & conculcationis & fletus dño deo exercituum in valle visionis.

בּוּל Bul.Germẽ.Herba.Truncus.s.ligneus.Iob.40. Huic montes herbas ferunt.Esa.44.Ante truncũ ligni ꝓcidam.significat enim quidquid terra producit:modo sunt herbe:modo arbores vel ligna.vnde proprie interpretatur germẽ.& scribitur aliquando cum Iod in principio & dicitur יְבוּל Iebul.i.Germẽ.siue fructus.Leuit.26.Et terra gignet germẽ suum.Ps.66.Terra dedit fructum suum. Abac. 2.Et non erit germen in vineis.Et etiã de hoc vide infra in dictiõe יָבַל Iabal.Et qñ scribitur cum littera mem in principio & dicitur מַבּוּל Mabul:tunc significat diluuium.Geñ. 6.Ecce ego adducam aquas diluuii super terram. Et in eodem.7.Propter aquas diluuii.Et quia mensis octobris abũdat imbribus:ideo appellatur in hebreo. בול Bul.3.Reg.6. Et in anno vndecimo mense bul ipse est mensis octauus ꝑfecta est domus.

בּוּן Bun.Intelligere. Docere. de quo vide infra in dictione.בִּין Bin.

בּוּס Bus.cõculcare.calcare.diripere.Ps.59.Et ipse ad nihilũ deducet tribulãtes nos.Pro quo btũs Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et ipse conculcabit hostes nostros.Prouer.27. Anima saturata calcabit fauum.Et esa.14.Et in montibus meis conculcem eũ. Zach.10.Et erunt quasi conculcantes lutum. Et aliquãdo duplicatur vltima littera samach.Esa.63.Hostes nostri cõculcauerunt sanctificationem tuam.& Hiere.12. Conculcauerunt partem meam.Ezech.16.& vidi te conculcatam in sanguine tuo.& inde מְבוּסָה Mebusa.idest conculcatio.siue conculcata.Esa.18.Ad gentem expectantem & conculcatam.Et in eodem.22.Dies enim interfectionis & conculcationis & fletus domino deo exercituum in valle visiõis. Et inde מוּבָס Mubas.idest conculcatum. Pro quo trãslatio nostra habet putridum.Esa.14. Quasi cadauer putridum non habebis consortium cum eis in sepultura. Et aliquãdo scribitur cum thau in principio & dicitur תְּבוּסָה Thebusa.i. Conculcatio vel cõtemptio.2.Paralip.22.voluntatis quippe fuit dei aduersus ochoziã.Pro quo hebrei legunt. A deo enĩ fuit cõculcatio vel comtemptio ochozie.Nã Iehu cõptẽsit eum & iussit iis qui sequebantur eum vt percuterent etiam ipsum ochoziam: quamuis erat rex Iuda:vt habetur.4.Regum.9.Et aliquando scribitur cum littera sin loco samach & significat diripere. Amos.5.Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem & predam electam tollebatis ab eo.vbi ponitur בּוֹשַׁסְכֶם Bosaschẽ pro בּוֹסַסְכֶם Bosaschẽ: Secundum aliquos hebreos.Alii vero dicunt quod ei⁹ primitiuum est בָּשַׁס Basas.de quo infra in suo loco dicetur.

בּוּץ Bus.linum vel byssus.aut sericum. Hester.1. sustentata funibus byssinis atq; purpureis. Et in eodem.8. Et amictus serico pallio. In lingua vero syra communiter ponitur pro lino.

בּוּק Boc.dissipare.deuastare.euacuare. disrumpere. Esa. 24.Dissipatione dissipabitur terra.Hiere.9. Et dissipabo cõsiliũ Iuda & Hierusalem.Naũ.2. Dissipata est & scissa & dilacerata. Vbi ꝑ dissipata põitur בּוּקָה Buca. & ꝑ scissa põitur מְבוּקָה Mebuca:qđ a supradicta dictione deriuatur

per additionem mem in principio. et aliquando geminatur vltima littera coph. et dicitur. בּוֹקֵק Bochec. vt Eſa. 24. ecce dominus diſſipabit terram. et de hoc vide infra in dictione בָּקַק Bacac. et aliquando ſcribitur ſine vau in medio et cum littera nun in principio que denotat verbum paſſiuum prime coniugationis. Eſa. 19. et diſrumpetur ſpiritus egypti in viſceribus eius.

בּוֹר Bor. ciſterna. lacus. carcer. Geñ. 37. Miſerunt eum in ciſternam veterem. Et in eodem. Extrahẽtes eum de ciſterna vendiderunt eum iſmaelitis. Exo. 21. Si quis aperuerit & foderit ciſternam. & Ps. 27. aſſimilabor deſcendentibus in lacum. Ps. 39. Et eduxit me de lacu miſerie. Eſa. 38. Non expectabunt qui deſcendunt in lacum veritatem tuam. Et in eodem. 51. Et ad cauernam laci de qua preciſi eſtis. Thren. 2. Inuocaui nomen tuum domine de lacu nouiſſimo. Item ponitur pro carcere eo ꝙ eſt ſimilis ciſterne vel lacui. Geñ. 41. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioſeph totonderunt. & in plurali בֹּרֹת Boroth. vt Deut. 6. Ciſternas quas non fodiſti. & Hiere. 2. Et foderunt ſibi ciſternas diſſipatas.

בּוֹשׁ Bos. Erubeſcere. confundere. tardare ſiue moram facere. Iudi. 3. Expectantes diu donec erubeſcerent. & 4. Reg. 2. Coegerunt eum donec acquieſceret. Pro quo hebrei legunt. Coegerunt eum donec erubeſceret. ſiue donec moram faceret. Ps. 22. In te ſperauerunt & non ſunt confuſi. Ps. 30. Erubeſcant impii & deducantur in infernum. Ps. 69. Confundantur & reuereantur qui querunt animam meam. Ps. 70. Cum confuſi fuerint & reueriti qui querunt animam meam. Eſa. 23. Erubeſce ſidon. Et aliquando ſcribitur ſine vau in medio dictionis: vel loco ei⁹ ponitur iod ſcilicet quando eſt verbum tertie coniugationis. 2. Reg. 19. Confudiſti hodie vultum omnium ſeruorum tuorum. Eſdre. 8. Erubui enim petere a rege pedites & equites. Et in eodem. 9. Confundor & erubeſco leuare faciem meam ad te. Ps. 13. Conſilium inopis confudiſtis. Ps. 43. Et odientes nos confudiſti. Ps. 52. Cõfuſi ſunt quoniam deus ſpreuit eos. pro quo hebrei legunt. Confudiſti. ſiue confundere feciſti. ſcilicet illos. Hiere. 48. Quoniam vaſtata eſt & confuſa. & in eodem. confuſa eſt fortis & tremuit. & inde מֵבִישׁ Mebis. ideſt confuſionem faciens: ſiue ignominioſus. Prouer. 19. Qui affligit patrem & fugat matrem ignominioſus erit & infelix. Et in genere feminino. מְבִישָׁה Mebiſa. Prouer. 10. Et putredo in oſſibus eius que confuſione res dignas gerit. ideſt que confuſionem facit. Et inde בּוּשָׁה Buſa. ideſt confuſio. verecundia. obprobriũ. vt. Ps. 88. Perfudiſti eum confuſione. Et idem ſignificat בֹּשֶׁת Bóſeth. 1. Reg. 20. In confuſionem tuam & in confuſionem ignominioſe matris tue. & Ps. 130. Inimicos eius induam confuſione. Hiere. 3. Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra. vbi ſecundum hebreos confuſio accipitur pro idolo. Et quandoq; recipit nun in ſecunda ſyllaba. & dicitur בָּשְׁנָה Bóſna. ideſt confuſio. verecundia. Oſee. 10. Confuſio ephraim capiet. Inde מְבוּשֶׁר Mebuſe: quod ſignificat membra verenda. Deut. 25 Et aprehenderit verenda eius. Et quandoq; duplicatur littera ſin: & ſignificat erubeſcere ſiue morari aut moram facere. Geñ. 2. Erat autem vterq; nudus adam ſcilicet & vxor eius: et non erubeſcebant. Exo. 32. Videns populus ꝙ moram faceret moyſes. Iudic. 5. Cur moratur regredi currus eius.

בַּז Baz. contemnere. deſpicere. depredari. De quo vide in dictione ſequenti & infra in dictione בָּזָה baza.

בָּזַז Bazaz. depredari. ſiue depopulari. predari. diripere.

Nume. 31. Quidquid habere potuerunt depopulati ſunt. Deut. 2. Abſq; iumentis que in partem venere predantium Ioſue. 8. Iumenta autem & predam ciuitatis diuiſerunt ſibi filii iſrael. Pro quo hebrei legunt. Iumenta autem & predam ciuitatis depredati ſunt ſibi filii iſrael. Hiere. 50. Cunctoſq; predatores tuos dabo in predam. Et in eodem. 50. Gladius ad theſauros eius qui diripientur. Ezech. 39. Et depredabuntur eos quibus prede fuerunt. Et aliquando ſcribitur cum ſimplici zain. Eſa. 8. Feſtina predari. Et in eodem. 10. Et pupillos diriperent. & in eodem. 11. Simul predabuntur filios orientis Soph. 2. Reliquie populi mei diripient eos. Et de hoc vide ſupra in dictione. בּוֹז Boz. & inde בַּז Baz. ſiue בִּזָּה Biza. ideſt preda. depredatio. direptio. Nu. 14. Paruulos veſtros de quibus dixiſtis quod prede hoſtibus forent. Heſter. 9. Predas de ſuſtantiis eorum agere noluerunt Eſa. 10. Vt auferat ſpolia & diripiat predã.

בָּזָא Baza. Diripere ſiue diſſipare. Eſa. 18. Diripuerũt flumina terram eius.

בָּזָה Baza. contemnere. deſpicere. ſpernere. paruipendere. detrahere. Vilipendere. diripere ſiue depredari. Nu. 15. Verbum enim domini contempſit. 1. Reg. 2. Qui autem contemnunt me erunt ignobiles. 2. Reg. 12. Quare cõtempſiſti verbũ domini. Ps. 16. Ad nihilum deductus ẽ in conſpectu eius malignus. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Deſpicitur oculis eius improbus. Prouer. 1. Sapientiam atq; doctrinam ſtulti deſpiciũt. Eſa. 37. Deſpexit te & ſubſannauit virgo filia ſion. Ps. 21. Quoniam non ſpreuit nec deſpexit deprecationem pauperum. Eſter. 1. Paruipendent imperia maritorum. Scribitur etiam aliquando בַּז Baz. ſine he in fine. Prouer. 13. Qui detrahit alicui rei ipſe ſe in futurum obligat. & Zach. 4. Quis enim deſpexit dies paruos. & in. de. נִבְזֶה Nibze. ideſt contemptus ſiue deſpectus. ps. 118. Adoleſcentulus ſum ego & contemptus. Eſa. 53. Deſideraui mus eum deſpectum & nouiſſimum virorum. & in plurali נִבְזִים Nibzim. Malach. 2. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles. Et aliquando recipit nun & mem in principio. Et dicitur. נְמִבְזָה Nemibza. ideſt deſpectum aut vile 1. Reg. 15. Quidquid autem vile fuit & reprobum demoliti ſunt. Et inde בָּזוּי Bazui. ideſt contemptus vel direptus. Eſa. 42. Ipſe autem populus direptus & vaſtatus. & in genere feminino בְּזוּיָה Bezuia. Eccl'ſ. 9. Sapientia pauperis contempta eſt. & inde בּוּז Buz. ideſt contemptio vel deſpectio. vt Iob. 31. Et deſpectio propinquorum terruit me. & de hoc vide ſupra in dictione ב ז Buz. & inde בִּזָּיוֹן Bizaion ideſt contemptio ſiue deſpectio. Eſter. 1. Vnde regis iuſta eſt indignatio. Pro quo in hebreo eſt. & iuxta abundantiam contemptionis vel deſpectionis: et indignatio. ſcilicet eſt. Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum, e ſenſu non verbum ex verbo: ſicut et in pluribus aliis locis ſacre ſcripture: et maxime in libro Heſter.

בָּזָק Bazac. Fulgur. corruſcatio. Ezech. 1. et animalia ibant et reuertebantur in ſimilitudinem fulguris corruſcantis. eſt etiam nomen propriũ loci. Iudic. 1. et inuenerunt Adonibezech. in bezech. 1. Reg. 2. et recenſuit eos in bezech

בָּזַר Bazar. Diuidere. diſpergere. diſſipare. Ps. 67. Diſſipa gentes que bella volunt. pro quo hebrei legunt. diſperge ſiue diuide gentes que bella volunt. Dañ. 11. et diuitias eorum diſſipabit.

בָּחַל Bachal. variare. inſtabilem eſſe. Zach. 11. Siquidem et anima eorum variauit in me. et ſolum inuenitur in predicto loco. et dicunt hebrei ꝙ ſignificat abominari vel abhorrere.

בָּחַן Bachan. Probare. tentare. Iob. 7. Et ſubito probas illum. Et in eodem. 23. Probauit me quaſi aurum. Et in eodem. 34. Auris enim verba probat. & in eodem. Pater mi probetur iob vſq; in finem. Ps. 16. Probaſti cor meum & viſitaſti nocte. & Ps. 25. Proba me domine & tenta me. Ps. 80. Probaui te apud aquam contradictionis. Hiere. 20 Tu autem domine exercituum probator iuſti. Ezech. 21. Plaude ſuper femur quia probatum eſt. & Zach. 13. Et probabo eos ſicut probatur aurum. Malach. 3. Et tentauerunt deum: & ſalui facti ſunt. & inde. בֹּחַן Bóchan. ideſt probatus: ſiue probatio. aut probamentum. Eſa. 28. Ecce ego ponam in ſion lapidem precioſum probatum. Et inde בָּחוֹן Bachon. ideſt fortis. ſiue robuſtus: aut probatus: vel probator. Hiere. 6. Probatorem dedi te in populo meo. Pro quo hebrei legunt fortem vel robuſtũ dedi te in populo meo. Et vtrumq; poteſt ſignificare: nam eius plurale ponitur pro robuſtis. Eſa. 23. Vbi dicitur in captiuitatẽ traduxerũt robuſtos eius. & inde בַּחַן Báchan: quod ſecundum hebreos ſignificat etiam arcem ſiue turrim fortiſſimam & excelſam. Eſa. 32. tenebre & palpatio facte ſunt ſuper ſpeluncas Pro quo hebrei legunt. Munitio & arx facte ſunt in ſpeluncas: ſiue per ſpeluncas. de quo beatus Hieronymus ſuper hoc loco ſic ait. Pro tenebris & palpatione in hebraico dicitur óſel & báchan: quas hebrei duas turres eſſe in ieruſalem arbitrantur excelſas atq; firmiſſimas: que his appellantur nominibus. Quarum prior interpretatur tenebre ſiue nubilum: eo quod vſq; ad nubes erigeret caput: altera probamentum & firmitas: ſiue vt ſymmachus vertit inquiſitio: eo quod in contemplando culmine ei⁹ oculi fallerentur. Hec hieronymus.

בָּחַר Bachar. Eligere. Geñ. 13. Elegit ſibi loth omnem regionem circa iordanem. Exo. 17. Elige viros: & pugna contra amalech. Deut. 30. Elige ergo vitam vt & tu viuas. Iudi. 5. Noua bella elegit deus. 1. Reg. 16. Non elegit dominus ex iſtis. Et in eodem. 20. Nunquid ignoro ꝙ diligis filium iſai. Pro quo hebrei legunt. Nũquid ignoro ꝙ eligis filium iſai. & 3. Reg. 18. Eligite vobis bouem vnũ Iob. 34. Iudicium eligatur nobis. Ps. 64. Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti. Ps. 118. Viam veritatis elegi. Eſa. 7. vt ſciat reprobare malum & eligere bonum. Et in eodem. 48. Elegi te in camino paupertatis. Hiere. 8. Et eligẽt magis mortem quam vitam. Zach. 2. Et eliget adhuc ieruſalem. Et in eodem. 3. Qui eligit ieruſalem. & inde בָּחוּר Bachur. ideſt electus. ſiue iuuenis. 1. Reg. 9. Erat autem ei filius vocabulo ſaul electus & bonus. Eccl'ſ. 11. Letare ergo iuuenis in adoleſcentia tua & in diebus iuuentutis tue. Et in plurali בַּחוּרִים Bachurim. ideſt electi. vel iuuenes. Iudi. 14. Sic enim iuuenes facere conſueuerant. Ps. 77. Et electos iſrael impediuit. Et in eodem. Iuuenes eorum comedit ignis. Eſa. 23. Non enutriui iuuenes. ſcribitur etiam cum iod in ſecunda ſyllaba tam in ſingulari quam in plurali & dicitur בְּחִיר Bechir. ideſt electus. 2. Reg. 21. In gabaa ſaul quondam electi domini. Et in plurali בְּחִירִים Bechirim. ſiue בְּחִירֵי Bechire. ideſt electi. Ps. 88. Diſpoſui teſtamentum electis meis. Ps. 104. Filii Iacob electi eius. vnde ibi electi eſt nominatiui caſus pluralis numeri. Et refertur ad filios. ſcribitur etiam cum nun in principio & dicitur נִבְחָר Nibchar. ideſt electus. prouer. 10. Argentum electum lingua iuſti. & quandoq; ponitur mem in principio & dicitur מִבְחָר Mibchar. i. electio. & ponitur pro electis. Geñ. 23. In electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum. pro quo hebrei legunt. in electione ſepulchrorum noſtrorum. Exo. 15. Et electi principes eius ſubmerſi ſunt in mari rubro. Ezech. 22. Et ſuccident electas cedros tuas. & inde בְּחֻרוֹת Bachruth. ideſt tempus iuuẽtutis quod eſt electum tempus. Eccl'ſ. 11. Et in bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tue.

בָּטָא Bata. proferre. pronunciare. promittere. Leuit. 5. Anima que iurauerit & protulerit labiis ſuis. Et in eodem. Et idipſum iuramento & ſermone firmauerit. Pro quo hebrei legunt, Ad omne quod pronunciauerit vel protulerit homo cum iuramento. & inde מִבְטָא Mibta. ideſt. prolatio: vel pronunciatio. Nu. 30. Et ſemel de ore eius verbum egrediens. Pro quo hebrei legunt. & prolationem ſiue pronunciationem labiorum eius.

בָּטָה Bata. proferre. pronunciare. promittere. ſicut in dictione ſupradicta: que etiam ſcribitur cum littera he in fine. Prouer. 12. Eſt qui promittit & quaſi Gladio pungitur. Quod etiam poteſt legi ſic ſcilicet Eſt qui profert vel qui pronunciat & quaſi gladio pungit.

בָּטַח Batach. ſperare. confidere. fiduciam vel confidentiam habere. fiducialiter agere. ſecurum eſſe. 4. Reg. 18. In quo confiſus es vt audeas rebellare. & in eodem. An ſperas in baculo arundineo. Iob. 6. Confuſi ſunt quia ſperauit. Et in eodem. 4. Et habet confidentiam ꝙ influat iordanis in os eius. Ps. 21. In te ſperauerunt patres noſtri: ſperauerunt & liberaſti eos. Ps. 24. Deus meus in te confido non erubeſcam. Ps. 25. In ipſo ſperauit cor meum. & Ps. 31. Sperantem autem in domino miſericordia circũdabit. Ps. 48. Qui confidunt in virtute ſua. ps. 117. Quam confidere in homine. & in eodem. Quam ſperare in principibus. Eſa. 12. Fiducialiter agam & non timebo. Et in eodem 26. Quia in te ſperauimus. Et in eodem, Speraſtis in domino in ſeculis eternis. Hiere. 12. Cum autem in terra pacis ſecurus fueris. Et in eodem. 17. Maledictus vir qui confidit in homine. Et in eodem. 28. Et tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio. vbi ponitur verbum tertie cõiugationis. & ſic Eſa. 36. Vbi dicitur. nec conturbet vos ezechias dicens dominus liberabit nos. pro quo hebrei legunt. Nec confidere faciat vos ezechias dicens. & inde. בֶּטַח Betach. ſiue בִּטְחָה Bitcha. ideſt ſpes. confidentia. fiducia. ſecuritas. ps. 4. In ſpe conſtituiſti me. ps. 15. Inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Eſa. 30. In ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra. & in eodem. 32. & cultus iuſtitie ſilentium & ſecuritas vſq; in ſempiternum. Soph. 2. Hec eſt ciuitas glorioſa habitans in confidentia. ponitur etiam aduerbialiter. vt Geñ. 34. Ingreſſi ſunt vrbem confidenter. & aliquando recipit lamed in principio & dicitur לָבֶטַח Labétach. ideſt fiducialiter. confidenter. ſecure. prouer. 3. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua. Ezech. 38. Habitanteſq; ſecure. & aliquando ſcribitur cum littera nũ in fine. & dicitur. בִּטָּחוֹן Bitachon. 4. Reg. 18. Que eſt iſta fiducia qua niteris. & aliquando recipit mem in principio & dicitur מִבְטָח Mibtach. ideſt fiducia. ſpes. confidentia. Iob. 8. Et ſicut telam aranearum fiducia eius. ps. 21. Spes mea ab vberibus matris mee. prouer. 21. Detraxitq; robur fiducie eius. & inde בַּטֻּחוֹת Batuchoth. pro quo beatus hieronymus trãſtulit audacter. Iob. 12. & audacter prouocant deum. pro quo hebrei legunt. & ſecuritates vel confidentie prouocantibus deum. ſcilicet abundant.

בָּטַל Batal. vacare. ſiue ceſſare. ocioſum eſſe. prohibere. Eccl'ſ. 12. Et ocioſe erũt molentes in minuto numero Eſdre. 4. prohibeatis viros illos: vt vltra non edificent. & in eodem. & prohibuerunt eos in brachio & robore. & in eodem. Tunc intermiſſum eſt opus domus domini. ideſt tunc ceſſauit.

בטן Beten vterus. venter. Gen̄.25. Due gentes sunt in vtero tuo. 3.Reg.7. Iuxta mensuram columne contra reticula. Pro quo hebrei legunt. Iuxta ventrem contra reticula. dicitur autem venter columne pars media siue pars crassior ipsius colūne. Ps.21. In te proiectus sum ex vtero. Prouer.13. Venter autem impiorum insaturabilis. cuius plurale בטנים Botnim. nō inuenitur in hoc significato sed pro fructu arboris pini: secūdum hebreos. Sed btūs Hieronymus traduxit terebinthi fructus. Gen̄.43. Stactēs & terrebinthi & amigdalarum.

ביב Bib. concauum. vanum. inane. vacuum. De quo vide supra in dictione בוב Bub.

ביה Be. in ligua chaldaica significat in eo. vel i ipso. Dan̄. 4. Et esca vniuersorum in ea. et in hebreo est masculini generis.

בין Bin. intelligere. cogitare. aspicere. intueri. Iob.23. Et intelligam quid loquitur mihi. Ps.5. Intellige clamorem meū. Ps.49. Intelligite hec qui obliuiscimini deum. Ps.81. Nescierunt neq intellexerunt. Ps.93. Intelligite insipientes in populo. Prouer.2. Tunc intelliges timorē domini. Et in eodem.8. Intelligite paruuli astutiam. & in eodem.14. Sapientia callidi est intelligere viam suam. Et in eodem.24. Qui inspector est cordis ipse intelligit. Esa. 28. Et quem intelligere faciet auditum. Dan̄.9. Ego daniel intellexi in libris. Et in eodem.11. Et docti in populo docebunt plurimos. i. intelligere facient plurimos. Et in eodem.12. Et ego audiui & non intellexi. Et aliquando scribitur sine iod in medio dictionis. vt Ps.138. intellexisti cogitationem meā delonge. Iob.13. Audiuit auris mea & intellexit singula. Dan̄.8. Fac intelligere istam visionem. Et in eodem.11. Et cogitabit aduersus eos qui dereliquerunt testamentum sanctum. Et quando est verbum tertie coniugationis recipit. he. in principio. scilicet in preterito et in imperatiuo & in infinitiuo. & dicitur. הבין Hebin. et in presenti vel participio recipit litteram mem in principio & dicitur מבין Mebin. et aliquando mutat iod. in vau. scilicet quādo est verbum quarte cōiugationis vel in vocē passiua prime coniugationis. Et tunc significat intelligere: siue docere: considerare: respicere. Esa.10. Et in sapientia mea intellexi. Hiere.30. In nouissimo dierū intelligetis ea. Deut.32. Circunduxit eum & docuit. 3. Reg.3. Quem diligentius intuens clara luce. Iob.11. Et videns iniquitatem nonne considerat. Et in eodem.37. Sta & considera mirabilia dei. & inde בינה Bina. i. intelligētia siue intellectus. prudentia. sapientia. Deut.4. Hec est vestra sapientia et intellectus coram populis. Iob.20. Et spiritus intelligentie mee respondebit mihi. Et in eodem.38. Aut quis dedit gallo intelligētiam. Esa.11. Spiritus sapientie & intellectus. Prouer.4. Et attendite vt sciatis prudentiam. & inde נבון Nabon. siue מבין Mebin. idest intelligens siue prudens. Deut.4. En populus sapiens & intelligens gens magna hec. Prouer.1. Et intelligens gubernacula possidebit. Et in eodem.8. Recti sunt intelligentibus. Et in eodem.14. In corde prudentis requiescit sapientia. Et inde תבונה Thebuna. i. intelligentia. siue intellectus. aut prudentia. Iob.12. Ipse habet consilium & intelligētiam. Ps.135. Qui fecit celos in intellectu. Iob.12. Et in multo tempore prudentia. Prouer.2. Prudentia saluabit te. Et in eodem.24. Et in prudentia roborabitur. ponitur etiam pro sapientia. vt. Ps.146. Et sapientie eius non est numerus. Item בין Ben. inter. intra. intermedium. Gen̄.1. Diuisitq aquas que erāt sub firmamento ab iis que erant super firmamentum. Pro quo hebrei legunt. Diuisitq inter aquas que erant sub firmamento & inter aquas que erant super firmamentum. & in eodem.13. Facta est rixa iter pastores Abraā & Loth. Exo.14. Qui ē inter magdalum et mare. Leuit.10. vt habeatis scientiam discernēdi inter sanctum et prophanum & inter pollutum & mundum. Ps.103. Inter medium montium pertransibunt aque. inuenitur etiam בינות Benoth. i. inter. Ezech.10. Et imple manum tuā prunis ignis que sunt inter cherubim. Inde בינים Benaim. idest Intermedius Pro quo translatio nostra habet Spuriū. 1. Reg.17. Et egressus est vir spurius de castris philistinorum. pro quo hebrei legunt. Et egressus est vir intermedius de castris philistinorum. eo ꝙ stabat inter duas acies. Item בן Ben. sine iod in medio significat filium. de quo vide infra in dictione בנה Bana.

ביצים Besim. siue ביצי Bese. oua. Deu.22. Et matrem pullis vel ouis desuper incumbantem. Iob.39. Derelinqt in terra oua sua. Esa.10. Sicut colligūtur oua q̄ derelicta sunt. & in eodem.59. Oua aspidum ruperunt. & eius singulare ביצה Besa. non inuenitur in sacra scriptura: sed i aliis libris hebraicis īuenitur ꝓ ouo.

ביר Bair. cisterna. Hiere.6. Sicut frigidam facit cisterna aquā suā. Item בירה Bira. habitatio. palatiū. 1. Parali. 29. Neq enim homini preparatur habitatio sed deo. significat etiā ciuitatem vel vrbē. scilicet regiam. Ester.1. Susa ciuitas regni eius exordiū fuit. Et in codē.2. Erat vir Iudeus i susis ciuitate. Et in ligua chaldaica dicitur בירתא Birtha. i. castrum. Esdre.6. Et inuentum est in echbathanis ꝙ est castrum in medenaprouīcia. & in plurali בירניות Biranioth. idest palatia siue domus magna. siue castella. Pro quo beatus Hieronymus transtulit domos ad instar turrium. 2. Paralip.17. Et edificauit in iuda domos ad instar turrium. Et in eodem.27. In saltibus castella & turres.

בית Baith. siue בית Beth. Domus. Gen̄.19. Declinate in domum pueri vestri. Et in eodem. viri ciuitatis vallauerunt domum illius. Exo.13. in manu forti eduxit nos dominus de terra egypti de domo seruitutis. Nu.22. Si dederit mihi balach plenam domum suam argenti & auri. Deut.6. Et meditaberis sedens in domo tua. Et in eodem.25. Et vocabitur nomē eius in israel domus discalciati. Significat ēt gentem vel familiam. vt domus israel. domus iuda. domus dauid. Accipitur etiam pro nido auium vel pro habitaculo animalium. Ps.83. Etenim passer inuenit sibi domum. Ps.103. Herodii domus dux est eorum. Item significat int9. intrinsecus. inter. Exo.25. Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris. 3. Reg.7. Quorum posteriora vniuersa intrinsecus latitabāt. Iob.8. Et inter lapides cōmorabitur. Itē accipitur ꝓ carcere. Esa.14. vinctis eius nō aperuit carcerem. Accipitur etiam pro loco vel pro spacio quod continet aliquā rē: vel appropriato alicui rei: quod dicitur domus eius. 3. Reg.18. Fecitq aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris. Pro quo in hebreo habetur. fecitq aqueductum quasi domus duorum satorum sementis in circuitu. i. quasi spacium vel locum in quo poterant seminari duo sata sementis. et sic dicitur Bethacarem quod interpretatur domus vinee. idest locus vinearum. & sic de reliquis. et in plurali בתים Bathim. siue בתי Bathe. i. edes. domus. Exo.1. Et edificauit illis domos. Leuit.25. Edes leuitarum que in vrbibus sunt semper possunt redimi. Prouer.1. replebimus domos nostras spoliis. Inuenitur etiam pro ediculis siue domunculis. 4. Reg.23. Destruxit quoq ediculas efeminatorū que erant in domo domini pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. Significat etiā ornamentū quoddā muliebre. pro quo beat9 Hieronymus trāstulit olfactoria. Esa.3. Et olfactoria & anulos et inaures vbi pro olfactoriis in hebreo habetur בתי הנפש Bathe hanephes quod interpretatur domus anime. Et dicunt hebrei quod sunt quedam ornamenta que pendebant in pectore vel supra cor sicut sunt olfactoria & similia. Item ביתן Bithan. Nemus. vel silua. Ester.1. In vestibulo horti & nemoris. Et in eodem.7. Qui cum reuersus esset de horto nemoribus consito. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat palatium vel domus facta in horto uel nemore ad solatium uel refrigerium. Item בית Bith. in lingua chaldaica significat dormire. siue manere. Dan̄.6. Et dormiuit incenatus.

בך Becha. in te. et est dictio composita cuius partes non inueniuntur per se. sicut supra dictum est.

בכא Bacha. fletus. planctus. Ps.83. Disposuit in valle lachrymarum in loco quē posuit. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Transeuntes in vallem fletus fontem ponent eam. Hebrei vero dicunt ꝙ significat quoddam gen9 arboris cuius plurale est בכאים Bechaim. Pro quo piros trāstulit Beatus Hieronymus. 2. Reg.5. Et venies ad eos ex aduerso pirorū Et in codē. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum. 1. Paralip.14. Vbi eadem verba habentur.

בכה Bacha. flere. plorare. plāgere. 2. Reg.1. Filie israel super saul flete. Ps.125. Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Hiere.13. In abscōdito plorabit anima mea. Et in codē.31. Rachel plorans filios suos. Thren.1. Plorans plorabit in nocte. Osee.12. Fleuit & rogauit eum. et qñq scribitur sine he in fine. Gen̄.21. Leuauit vocem suam & fleuit. Et in eodem. Cumq eiulatu magno fleret. Et in codē. 50. Ruit super faciē patris flens. Ps.136. Illic sedimus et fleuimus. Hiere.22. Plangite eum qui egreditur. Ezech.8. Plangentes adonidem. Et inde בכי Bechi. i. fletus. ploratus planctus. profundū. Gen̄.45. Eleuauitq vocem suam cum fletu. Esa.15. Ascendit domus dibon ad excelsa in planctū. Hier.31. Quiescat vox tua a ploratu. significat etiam fluct9 siue profundum. s. aquarum ad similitudinem lachrymarū abundantium. Iob.28. Profunda quoq fluuiorum scrutatus est. Et aliquando scribitur cum littera nun in principio et dicitur נבכי Nibche. ut in eodē.38. Nunquid ingressus es profundum maris. Inde בוכיה Bochia. i. flebilis. siue plorans. Thren.1. Idcirco ego plorans. Et inde בכות Bachuth. i fletus. Gen̄.35. Vocatūq est nomē loci illius quercus flet9.

בכם Bachem. in vobis. siue in vos. et est dictio composita cuius partes non inueniuntur per se: vt dictum est supra. et quando refertur ad feminas scribitur cum littera nū in fine et dicitur בכן Bachen. i. in vos vel in vobis. fe. ge.

בכר Bachar. primogenitum facere. siue primogenitū cōstituere: aut primitias offerre vel primitiua afferre. vt Leuit.27. Primogenita que ad deum pertinent nemo sanctificare poterit. pro quo hebrei legunt. Omne primogenitum quod domino cōstitutū est nemo sanctificet. Deut.21. Non poterit filium dilecte facere primogenitū. Ezech.27 Per singulos mēses afferet primitiua. et inde. בכור Bechor. i. Primogenitus. vel maior. aut primitiuum. Gen̄.25. Primogenitus ismahel nabaioth. Et in codē.38. Fuitq her primogenitus iude. Et in eodem.43. Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua. Et in eodem. 48. Qui maior natu erat. Exo.4. Filius meus primogenitus israel. Et in codē.13. Sanctifica mihi omne primogenitū. Ps.88. Et ego primogenitum ponam illum. Hiere.31. Et efrain primogenitus me9 est. 3. Reg.16. In ahyram primitiuo suo fundauit eam. et in ge.se. בכירה Bechira. i. primogenita vel maior. Gen̄.19. Dixitq maior ad minorem. Et in plurali בכורות Bechoroth. i. primogenita. vel primogeniti. Gen̄.4. Abel quoq obtulit de primogenitis gregis sui. & quando post se regit genitiuum dicitur בכורי Bechore. Esa.14. Et pascentur primogenita pauperum. Et inde בכורה Bechora. i. primogenitura vel primogenita. s. ius primogeniture Gen̄.25. Vende mihi primogenita tua. Et in codē. Quid mihi proderunt primogenita. Deut.21. Et huic debentur primogenita. Et in omnibus locis predictis in hebreo legitur in singulari. s. primogenitura vel ius primogeniture. & inde בכורים Bichurim. siue בכורי Bichure. primitie vel primitiua. Exo.23. Primitias frugum terre tue defferes in domum domini dei tui. Leuit.2. Si obtuleris munus primitiarum frugum tuarum domino. Nu.28. Dies etiam primitiuorum quando offeretis nouas fruges domino. Et inde בכורה Bicura. i. ficus que primum venit ad maturitatem. Osee.9. Quasi prima poma ficulnee. Mich.7. Precoces ficus desiderauit anima mea. Et eadem dictio ponitur pro temporaneo. Esa.28. Quasi temporaneum ante maturitatem autumni. cuius plurale בכורים Bichurim. ponitur pro grossis. Nau.3. Sicut ficus cū grossis suis. inde מבכירה Mabchira. i. Mulier quē prio parit. pro q̄ puerperā transtulit beatus Hieronymus. Hiere.4. Angustie sicut puerpere. Et inde בכרה Bichra. Significat quoddā gen9 animalis magni & velocissimi cursu. pro quo beatus Hieronymus transtulit cursorem. Hiere.2. Cursor leuis explicans vias suas. cuius plurale בכרי Bichre Dromedarios transtulit. Esa.60. Dromedarii madian et epha.

בל Bal. ne. non. neq. Ps.15. Quoniam bonorum meorum non eges. et in eodem. Quoniam adextris est mihi ne commouear. Ps.103. Terminū posuisti quem non trāsgredientur: neq conuertentur operire terram. Prouer.23. Et mens eius non est tecum. Et in eodem. Vulnerauerunt me sed nō dolui. Traxerūt me & ego nō sensi. & recipit in fine. iod. & dicitur בלי Beli. i. non. absq. sine. 2. Reg.1. Clipeus saul quasi non esset vnctus oleo. Ps.71. Donec auferatur luna. pro quo hebrei legunt. Donec nō sit luna. Ps.58. Sine iniquitate cucurri. Esa.14. Subiicietem in furore gentes crudeliter. Pro quo hebrei legunt. Subiicietem in furore gentes persecutione absq cessacione. i. incessabili. Et in codē.38. Tu autem eruisti animam mēam vt non periret. Et etiam recipit mem in principio & dicitur מבלי Mibeli. i. non. sine. absq. eo ꝙ non. Exo.14. Forsitan nōn erant sepulchra in egypto. Iob.4. Tigris periit eo ꝙ non haberet predam. Thren.1. Eo ꝙ non sunt qui veniant ad solemnitatem. Et etiam recipit in principio beth. & dicitur בבלי Bibli. i. ne. non. absq. Deut.19. Qui percusserit proximū suum nesciens. Et aliquādo scribitur cū lamed in principio. et dicitur לבלי Libli. Esa.5. Et aperuit os suum absq vllo termino. Et componitur predicta dictio בלי Beli. cū dictione על Al. que significat ascensionem et dicitur בליעל Belial. i. non. ascendens. potest etiam componi cum dictione על Ol. quod significat iugū: & interpretari absq iugo. Et sic interpretatur aliquando in translatione nostra. Iudi.19. Venerunt viri ciuitatis illius filii belial. i. absq iugo. Et aliquando translator pro belial posuit iniquum. Ps.40. Verbum iniquum cōstituerunt aduersum me. Quandoq etiā interpretatus est diabolum siue diabolicum. 3. Reg.21. Et adductis duobus viris filiis diaboli. Et in eodem. At illi vt viri diabolici dixerunt contra eum testimonium. Ponitur ēt בליעל Belial. pro preuaricatiōe Nau.1. Mente ptractans puaricationē. cōponitur ēt predicta dictio בלי Beli. cū dictione לו Lo. que significat ei. vel eius. aut sibi. vel sui & di בלילו Belilo. i. nō eius. vel nō sui. aut nō illi9. Iob.18. Habitent in tabernaculo illi9 socii ei9 qui nō est. & in eo. 42.

Agrum non suum demetũt. Componitur ẽt cũ dictiõe מָה Ma que signĩt quid: siue aliqd. & dicitur בְּלִימָה belima: qđ significat nõ aliquid .i. nihil. Iob. 26. Et appendit terrã sup nihilo. Item בַּל bal in lingua chaldaica signat cor. Dañ. 6. Et pro daniele posuit cor vt liberaret eum.

בָּלַל Balal. confundere. miscere. cõmiscere. Geñ. 11. Quia ibi confusum est labium vniuerse terre. Pro quo heb. le. qa ibi confudit dñs siue cõmiscuit dñs labiũ vniuerse terre. Osee. 7. Ephraim in populis ipse cõmiscebatur. Et aliqñ scribitur cum simplici lamed. Geñ. 11. Et cõfundamus ibi linguã corũ. vbi ponitur נָבְלָה Nábla. & inde בְּלִיל Belil .i. pabulũ iumentorum ex diuersis mixtũ. Esa. 30. Commixtum migma comedent: sicut in area ventilatũ est. Iob. 6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenũ steterit. pro q̃ he. le. Aut mugiet bos super pabulũ suũ .i. existens sup pabulum suum. & inde verbum יָבַל Iabal .i. pabulũ prebuit. Iudi. 19. Et pabulũ asinis prebuit. inde בְּלוּלָה Belula .i. cõmixtũ vel cõmixta. pro quo Beatus hieronymus transtulit cõspersam. Leuit. 2. Simile cõsperse oleo & absq; fermẽto. & in plu. בְּלוּלֹת Beluloth. Nu. 6. Qui cõspersi sũt oleo. & inde תְּבַלּוּל Thebalul. quod significat maculã in pupilla oculi: quã albuginẽ nominat trãslatio nostra. Leuit. 21. Si albuginem hñs in oculo. a confusione pupille dictũ. & ide. תֶּבֶל Thébel .i. confusio. scelus. Leuit. 20. Vterq; moriatur quia scelus operati sunt. Esa. 10. Et furor meus super scelus corũ. & scribitur cum accentu in prima syllaba. nã si accentus ponatur in secunda syllaba tũc signat mundũ vel orbẽ 1. Reg. 2. Et posuit super eos orbẽ. Iob. 18. Et de orbe trãsferet eũ. Ps. 23. Orbis terrarũ & qui habitant in eo. Et de hoc vide infra in littera thau.

בָּלַג Balag. confortari. refrigerari. subridere. Ps. 38. Remitte mihi vt refrigerer. Iob. 11. Commuto faciem meam & dolore torqueor. pro quo hebrei legunt. Commutabo faciem meam & refrigerabor siue confortabor. Et quia lachryme sunt refrigerium dolorem patiẽti: ideo ponitur etiam pro plangere. Iob. 10. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum. sed ẽt in hoc loco hebrei legũt. dimitte me vt conforter vel refrigerer paululum. Amos. 5. Qui subridet vastitatem sup robustum. & inde מַבְלִיגִיתִי Mabligithi. Pro quo in nostra translatione ponitur dolor meus. Hiere. 8. Dolor meus super dolorem. Hebrei tamẽ dicunt q̃ significat refrigerium meum siue confortationem meam.

בָּלָה Bala senescere. inueterare. vetustate cõsumi. atterere siue conterere. vetustum facere Geñ. 18. Postq̃ consenui & dominus meus vetulus est: voluptati operam dabo. Nee. 9. Vestimenta corũ non inueterauerunt. Ps. 31. Quoniam tacui inueterauerũt ossa mea. Ps. 48. Et auxilium eorum inueterascet. Ps. 101. Et omnes sicut vestimentum veterascent. Esa. 65. Et opera manuum eorum inueterabunt electi mei. Deut. 8. Vestimentum tuum quo operiebaris nunquam vetustate defecit. Et in eodem. 29. Non sunt attrita vestimenta vestra neq; calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Ios. 9. Trita sunt & pene cõsumpta. 1. Paralip. 17. Neq; filii iniquitatis atterent eum. Dañ. 7. Et sanctos excelsos conteret. Thren. 3. vetustam fecit carnem meam & pellem meam. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. & ide בָּלֹת Baloth .i. vetustas. siue senect⁹. Ps. 91. Et senectus mea in misericordia vberi. & inde בָּלִים Balim. idest veteres. Iosue. 9. saccos veteres asinis imponentes. Et in genere feminino בָּלוֹת Baloth. vt in eodem. Et inde בְּלוֹיֵי Beloie. idest vetera siue antiqua. Hiere. 38. Tulit inde veteres pãnos & antiqua que putrue-

rant. Et in eodem. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum. & inde בַּלָּהָה Balaha .i. terror. turbatio. Esa. 17. In tempore vespere & ecce turbatio. & in plurali. בַּלָּהוֹת Balahoth. idest conturbationes vel formidines. Iob. 10. Vndiq; terrebunt eum formidines. Ponitur etiam pro interitu. vt in eodem. & calcet super eũ quasi rex interitus. Item ponitur pro nihilo. Ezech. 26. In nihilum redigam te. Et in eodem. 28. Nihil factus es & non eris in perpetuum.

בְּלוֹ Belo. in lingua chaldaica significat vectigal quod datur pro vnoquoq; capite. Esdre. 4. Tributum quoq; & vectigal & annuos redditus non dabunt.

בְּלִיַּעַל Belial. interpretatur non ascendens: siue absq; iugo. aut iniquus: vel diabolicus. De quo vide supra in dictione בַּל Bal. quia est dictio composita vt ibidem dictum est.

בַּלָּט Balat. paulatim. Abscondite. clam. ruth. 3. Et venit abscondite. 1. Reg. 18. loquimini ad dauid clam.

בָּלַם Balam. constringere. coarctare. refrenare. Ps. 31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Pro quo hebrei legunt in camo & freno maxillas eius siue os eius ad constringendum siue ad refrenãdũ. vbi ponitur לִבְלוֹם Liblom. Et solum inuenitur in predicto loco. De dictione autem בְּלִימָה Belima. idest nihil. vide supra in dictiõe. בַּל Bal vnde deriuatur.

בָּלַס Balas cum samach in fine. idest vellicare. siue excutere Amos. 7. Sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. & solum inuenitur in hoc loco.

בָּלַע Balaa. deuorare. absorbere. glutire. destruere. precipitare. Geñ. 41. Deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Exo. 7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorũ. Et in eodem. 15. Deuorauit eos terra. Nu. 16. Et aperiens terra os suũ deglutiat eos. Et in eo. Deuorauit eos cum tabernaculis suis. Deut. 11. Quos aperto ore suo terra absorbuit. 2. Reg. 17. Ne forte absorbeatur rex. Iob. 7. nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. Et in eodem. 8. Si absorbuerit eum de loco suo. & in eo. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Et in eodem. 37. Etiam si locutus fuerit homo deuorabitur. Ps. 34. Ne dicant deuorauimus eum. & Ps. 68. Ne absorbeat me profundum. & Ps. 106. Et omnis sapientia eorum deuorata est. & Ps. 123. Forte viuos deglutissent nos. Prouer. 1. Deglutiamus eum sicut infernus viuentem. Et in eodem. 19. Et os impiorum deuorat iniquitatem. Esa. 28. Absorpti sunt a vino. Et in eodẽ. 49. Fugabuntur qui absorbebant te. Hiere. 51. Absorbuit me quasi draco. Et in eodem. Et eiiciam quod absorbuerat de ore eius. Abac. 1. Et taces deuorante impio iustiorem se. Significat etiã precipitare siue dissipare vel diruere. 2. Reg. 20. Quare precipitas hereditatem domini. Et in eodem. Non precipito nec demolior. Iob. 10. Et sic repente precipitas me. Ps. 54. Precipita domine diuide linguas eorum Eccl's. 10. Et labia insipientis precipitabunt eum. Esa. 9. Et qui beatificantur precipitati. Et in eodem. 19. Et consilium eius precepitabo. Et in eodem. 25. Precipitabit mortem in sempiternum. Thren. 2. Precipitauit dominus & non pepercit. Esa. 15. Et viam gressuum tuorum dissipant. Significat etiam diruere. Nu. 4. Alii nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam inuoluantur. pro quo hebrei legunt. Et non ingrediantur ad videndum quando diruitur sanctuarium .i. quando ea que sunt in sanctuario auferũtur de loco suo vbi sunt sita & inuoluũtur ad portandũ ea quãdo castra mouebãt. vnde idem est sensus cum littera nostra. Inde בֶּלַע Bálaa .i. Precipitatio. siue deuora-

tio vel dissipatio. Ps. 51. Dilexisti oĩa verba p̃cipitationis.

בִּלְעָדַי Biladai. Excepto. absq;. preter. nisi. Geñ. 14. Exceptis his que comederunt iuuenes. Et aliqñ vltimũ iod nõ est de substantia dictionis sed denotat pronomẽ prime persone. vt in eodẽ. 41 Absq; me deus respõdebit prospera pharaoni. Et cõponitur cũ pronominibus sic. בִּלְעָדַי Biladai .i. Absq; me: vt supra. בִּלְעָדֶיךָ Biladécha .i. absq; te. Geñ. 41. Et absq; tuo imperio non mouebit quisq; manũ aut pedem. Et recipit in principio mẽ. & dicitur מִבַּלְעֲדֵי Mibalade .i. absq;. preter. Ios. 22. Preter altare dñi dei nr̃i. Ps. 17. Quis deus preter dominum.

בָּלַק Balac. Nudare. siue dilacerare. Destruere. Esa. 24. Ecce dñs dissipabit terrã & nudabit eam. Nañ. 2. Dissipata est & scissa & dilacerata. vbi ponitur מְבֻלָּקָה Mebulaca pro dilacerata.

בִּלְתִּי Bilthi. Nisi. preter. ne. non. Nu. 12. Nihil aliud respiciunt oculi nr̃i nisi man. et in eodẽ. 32. Preter caleb filiũ iephone. Et aliqñ vltimũ iod non est de substantia dictionis sed denotat pronomẽ prime persone. Osee. 13. Et saluator non est preter me. Et aliqñ significat ne vel nõ. 1. Reg. 20. Cogitabat eñi quod nõ esset mũdus. Iob. 14. Donec atterãtur celi non euigilabunt. pro quo hebrei legũt. Donec nõ celi .i. donec non sint celi nõ euigilabũt. Potest etiã deriuari a dictione supra posita. בָּלָה Bala: que significat atterere sicut est in nostra translatione. Esa. 10. Ne incurueminí sub vinculo. & in eodẽ. 14. Cedentem populos in indignatione plaga insanabili. pro quo hebrei legũt. Plaga nõ cessante. Et recipit in principio mẽ. & dicitur מִבִּלְתִּי Mibilthi .i. non: siue eo quod nõ. Nu. 14. Et dicãt non poterat introducere populũ in terrã. & qñq; recipit in principio lamed. Et dicitur לְבִלְתִּי Lebilthi .i. vt non. nec. ne. Deut. 4. Et iurauit vt nõ transirẽ iordanẽ nec ingrederer terrã optimã. et in eodẽ. 17. Nec eleuetur cor ei⁹ in supbia sup fratres suos neq; declinet in partẽ dexterã vel sinistrã.

בָּם Bam. in eis. vel in illis. aut in ipsis. Et ẽ dictio cõposita cuius partes non inueniũtur per se: vt dictũ est supra in principio huius littere beth. Et quãdo refertur ad feminas scribitur cum nun in fine loco mem.

בָּמָה Bama. excelsum. altitudo. 1. Reg. 9. Sacrificiũ est hodie populo in excelso. 3. Reg. 3. Illud quippe erat excelsum maximum. Esa. 2. Quia excelsus reputatus est ipse Et in p̃lali בָּמוֹת Bamoth .i. excelsa. siue altitudines. Deut. 32. Et cõstituit eum super excelsa terre. 3. Reg. 15. Excelsa autẽ non abstulit. Ps. 17. Et super excelsa statuẽs me. Esa. 14. Ascendã super altitudines nubiũ. ponitur etiã pro collo eo q̃ est pars excelsa in homine. Deut. 33. Et tu eorum colla calcabis.

בְּמוֹ Bemo. in. per. Iob. 37. Ingredietur bestia latibulum suũ. pro quo hebrei legũt. Et ingredietur bestia in latibulũ vel in insidiis. Esa. 43. Cum ambulaueris in ignem non combureris.

בָּן Ban. in eis. et refertur ad feminas. vt dictũ est supra. Itẽ בֵּן Ben. filius. de quo vide infra in dictione sequẽti.

בָּנָה Bana. edificare. extruere. construere. Geñ. 4. Et edificauit ciuitatem. Nu. 23. Edifica mihi septẽ aras. Deut. 20. Quis est homo qui edificauit domũ nouam: & non dedicauit eam. Ios. 8. Tunc edificauit iosue altare dño deo. 3. Reg. 8. Edificans edificaui domũ habitaculũ tuũ. Ps. 101. Quia edificauit dñs sion. Eccl's. 9. Extruxitq; munitiones per girũ. Hiere. 30. Et edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliquando scribitur sine he finali. Geñ. 2. Edificauit dominus deus costam quã tulerat de adam in mulierẽ. Et in eodẽ. Edificauit autẽ noe altare dño. Exo. 1. Edificauerũt

q; vrbes tabernaculorũ pharaoni. Iob. 3. Et qui edificant sibi solitudines. Nu. 33. Imponẽtes vocabula vrbibus quas extruxerat. Deut. 20. Et extrue machinas donec capias ciuitatem. Ezech. 27. Abietibus de sanir extruxerunt te. Et inde בִּנְיָן Binian .i. edificiũ. structura. Ezech. 40. Et mẽsus est latitudinẽ edificii calamo vno. Et idẽ significat בִּנְיָה Binia. cum he in fine loco nũ. vt in eodẽ. 41. Et quod separatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. Significat etiam supradicta dictio בָּנָה Bana. filios habere vel filios suscipere. Geñ. 16. Si forte saltẽ ex illa suscipiam filios. inde dicitur בֵּן Ben .i. filius quia est quasi edificium parentũ eius. Potest etiã deriuari a dictione supradicta. בִּין Bin. quod significat ĩtelligere. vt supra dictum est. et ideo Hiere. 49. vbi nos hẽmus. Periit cõsiliũ a filiis. Aliqui hebrei legũt. Periit cõsiliũ ab intelligẽtib⁹: et sic trãstulerũt. lxx. qa ẽ equiuocũ ad vtrũq;. & accipitur multipliciter. s. p̃ filio naturali. Geñ. 5. Et genuit filios & filias. et in eodem. 18. Et habebit filium sara vxor tua. & in eodẽ. 45. Ioseph filius tuus viuit. Accipitur etiã pro filiis filiorũ vel pro quocũq; descendẽte ab alio: qui dicitur filius eius. vt filii israel. filii Iuda. filii Leui. Nu. 16. Audite filii leui. Et nõ solum pro filiis filiorũ sed etiã pro filiis filiarum. Geñ. 31. Filie mee & filii. Pro quo hebrei legũt. Filie filie mee: & filii filii mei. s. sunt: qui vtiq; erant filii filiarũ suarũ. Accipicipitur etiã pro filio adoptiuo. Exo. 4. Filius meus primogenitus israel. et supra in eodẽ. 2. Quem illa adoptauit in locum filii. Pro quo in hebreo habetur. Et fuit illi in filiũ. Accipitur etiã pro discipulo vel pro quocũq; qui sequitur doctrinã alterius: qui dicitur filius eius. 4. Reg. 2. Videntes autẽ filii prophetarũ qui erant in hiericho. vnde magister vel dñs aut princeps pater appellatur in scriptura. vt dictũ est supra in principio huius voluminis. Et etiã cuiuscunq; opera facit eius filius dicitur. Deut. 3. Omnes viri robusti. pro quo hebrei legunt. Omnes filii fortitudinis. 1. Reg. 2. Porro filii heli filii belial. 3. Reg. 21. Et eductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere cõtra eum. Ps. 88. Et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Vnde saluator in euãgelio ioãnis. 8. ait. Si filii abrae estis: opera abrae facite. Et etiã quando aliquis est dignus aliqua re vel aliqua pena dicitur filius illius rei. Deut. 25. Si autẽ eum qui peccauit dignum viderint plagis. Pro quo in hebreo habetur. Si autẽ qui peccauit filius fuerit flagellationis .i. dignus plagis sicut est in littera nostra. 2. Reg. 13. Viuit dñs quia filius mortis est vir qui fecit hoc. Et etiã q̃ndo aliquis habet aptitudinem ad aliquã rem aut ex ea producitur dicitur filius eius. Iob. 41. Non fugabit eum vir sagittarius. Pro quo in hebreo habetur. Non fugabit eũ filius arcus. Esa. 5. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei .i. in angulo terre pinguissime apto oliuis. sicut exponũt hebrei. Et in eodẽ. 21. Tritura mea & filia aree mee. Pro quo in hebreo habetur. Et filius aree mee. & dicitur filius aree granũ frumenti: eo quod producitur in ea. Threñ. 3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. vbi per filios pharetre ĩtelligũtur sagitte Et etiã viri alicuius ciuitatis vel loci aut regionis siue populi dicũtur filii eius. vt Geñ. 21. Presentibus filiis populi mei. Esa. 11. Simul predabũtur filios orientis. Hiere. 2. Filii memphis & taphnis. Threñ. 4. Filii sion inclyti. significat etiã etatẽ vel duratione. Exo. 12. Agnus absq; macula masculus anniculus. Pro quo hebrei legũt. Agnus absq; macula masculus filius vnius anni .i. etatis vnius anni. Et. 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat saul cum regnare cepisset. Accipitur etiã pro paruo animali cuiuscũq; speciei qui adhuc sequitur matrẽ. Geñ. 18. Et tulit inde vitulũ. pro quo in he-

breo habetur filius vacce. & similiter vbicunq; nos habemus vitulũ de armento: in hebreo habetur vitul9 filius vacce. Et sic pullus colũbe in hebreo dicitur filius colũbe. & in plurali בָּנִים Banim siue בְּנֵי Bene. vt in aliquibus locis supradictis. Et in genere feminino scribitur irregulariter. Nam cũ deberet dici בְּנַת Benath: dicitur בַּת Bath: & deficit littera nun que est littera substantialis. & significat filiã. Geñ. 30. Peperit filiã nomine dinam. Exo. 2. Descendebat filia pharaonis vt lauaretur in flumine. Ps. 136. Filia babylonis misera. Threñ. 2. In tabernaculo filie sion. et in codẽ. Et cõsolabor te virgo filia sion. Et accipitur quasi eisdem modis quibus. בֵּן ben: vt supra. Itẽ significat pupillã vt dictum est supra in dictione בָּבַת Babath. Et eius plurale בָּנוֹת Banoth scribitur regulariter cum littera nun. Et significat filias. Geñ. 5. Et genuit filios & filias. & in eodẽ. 49. Filie discurrẽtes sup murũ. Canti. 1. Nigra sum sed formosa filie ierusalẽ. Et etiã accipitur pro villis vel viculis aut suburbanis quia sunt quasi filie ciuitatis. Iudi. 1. Manasses quoq; non deleuit bethsan & chanath cũ viculis suis. Inde תַּבְנִית Thabnith. i. similitudo. exemplar. descriptio. Exo. 25. Iuxta similitudinẽ tabernaculi quod ostendã tibi. Et in codẽ. Inspice & fac secundũ exemplar quod tibi in monte monstratũ est. 4. Reg. 16. Et similitudinẽ iuxta omne opus eius 1. Paral'. 28. Dedit autẽ dauid salomoni filio suo descriptionem porticus templi. Et in codẽ. Vt ex ipso fieret similitudo quadrige cherubin. & in codẽ. Vt intelligerẽ vniuersa opera exẽplaris. de dictione אֲבָנִים obnaim vide supra in dictione אֶבֶן eben.

בָּנוּ Banu. in nobis. & est dictio cõposita cuius partes non inueniũtur per se vt dictum est supra.

בָּסַס Basas. conculcare. calcare. De quo vide supra in dictione בּוּס Bus.

בֹּסֶר Boser. vua acerba. siue botrus immaturus. Iob. 15. Ledetur quasi vinea in flore botrus eius. Hiere. 31. Patres comederũt vuam acerbam: & dentes filiorũ obstupuerunt. et in codẽ. Omnis homo qui comederit vuã acerbam obstupescẽt dentes eius. Accipitur etiã pro quolibet fructu immaturo. Esa. 18. Et immatura perfectio germinabit.

בָּעָה Baa. Querere. requirere. inuestigare. petere. feruere. Esa. 21. Si queritis querite cõuertimini venite. & in codẽ. 30. Et requisita in muro excelso. Dañ. 6. Vt oĩs qui petierit aliquã petitionẽ. Et aliqñ scribitur cum aleph in fine. vt in eo. Qui rogaret quicq; de diis. et in eo. Orat obsecratione sua. i. rogat vel petit petionẽ suã. Significat ẽt feruere. Esa. 64. Sicut exustio ignis tabescerẽt: aque arderẽt igni. Pro quo hebrei legũt. Sicut exustio ignis tabescerent: aque feruerent igni. & ide deriuatur. אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth. qd significat pustulas siue vesicas que fiunt ex feruore vel calefactione sanguinis. Exo. 9. Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera & vesice.

בָּעַט Baat. recalcitrare. calce abiicere. Deut. 32. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit. 1. Reg. 2. Quare calce abiecistis victimam meam. Et translatiue ponitur pro cõtemnere aut vilipendere.

בָּעַל Baal. possidere. dominari. in potestatẽ habere. subiugare. maritũ esse. l. habere vxorẽ. siue rem cũ muliere habere. Esa. 26. Dñe deus noster possederũt nos dñi absq; te. et in eo. 54. Quia dominabitur tui qui fecit te. Hiere. 31. Et ego dominat9 sum eorũ. Significat etiã maritũ ẽẽ siue vxorẽ habere: eo q vir est quasi dñs vxoris & possidet eam. Deut. 24. Si acceperit homo vxorẽ & habuerit eam. et Malach. 2. Et habuit filiam dei alieni. Accipitur etiã pro dormire cũ vxore. Deut. 21. Et postea intrabis ad eam: dormiesq; cum illa. Ponitur etiã pro inhabitare terrã que erat deserta. eo q redigitur in potestatẽ habitantiũ: & possidetur ab illis sicut vxor a viro. Esa. 62. Et terra tua inhabitata Et in codẽ. Et terra tua inhabitabitur. Et inde בַּעַל Baal. i. dominus. possessor. siue possidens. vel habens. aut vir. siue maritus. Exo. 21. Dñs quoq; bouis innocẽs erit. & in codẽ. Bos lapidibus obruetur: & dominũ eius occidẽt. & in eo. Reddet dñs cisterne preciũ iumentorũ. Esa. 16. Dñi gentiũ exciderũt flagella eius. Ponitur ẽt p habẽte vxore vel pro marito. Exo. 21. Si habens vxorẽ & vxor egredietur simul. Et in codẽ. Subiacebit damno quantũ maritus mulieris expetierit. Geñ. 20. Habet enim virũ. Pro quo hebrei legũt. Et ipsa est maritata marito. vbi ponitur בְּעֻלַת Beulath. pro maritata. Deut. 22. Si dormierit vir cũ vxore alterius. Pro quo hebrei legũt. Si dormierit vir cũ vxore maritata marito. Ponitur etiã pro habente vel possidẽte quancũq; rem. Geñ. 37. Ecce somniator venit. pro quo hebrei legũt. Ecce habens somnia venit. Et in eodem. 49. Inuiderunt ei habentes iacula. Esa. 41. Habens rostra serrantia. Significat etiã principem vel magistrũ: eo q habet dominiũ vel scientiam. Leuit. 21. Sed nec in principe populi sui cõtaminabitur. Eccl's. 12. Que per magistrorũ conciliũ data sunt a pastore vno. est etiã בַּעַל Baal. nomen idoli qui erat quasi dominus eis a quibus collebatur.

בַּעֲלִיל Baalil. Separatũ. Ps. 11. Argentũ igne examinatũ probatũ terre. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Argentũ probatum separatũ a terra. Et dicunt aliqui hebrei quod deriuatur a supradicta dictõe בַּעַל Baal. que significat dominiũ: eo quod argentum purissimũ habet dñium sup alias res terrestres. Iuxta illud Eccl's. 10. Pecunie obediunt omnia. vbi in hebreo argentum ponitur pro pecunia.

בָּעַר Baar. Ardere. comburere. succendere. ledere. depasci. auferre. ferre. separare. insipientẽ fieri Exo. 3. Et videbat q rubus arderet. & in codẽ. Quare non cõburatur rubus. et in codẽ. 35. Non succendetis ignẽ. Leui. 6. Quẽ nutriet sacerdos subiiciens ligna. Pro quo hebrei legũt. Et succendet sup illud sacerdos ligna. Nu. 11. Vocauitq; nomẽ loci illius incensio: eo q succensus fuisset contra eos ignis domini. Deut. 4. Qui ardebat vsq; ad celum. Et in codem. 5. Et montẽ ardere vidistis. Iudi. 15. Sicut solent ad ardorem ignis ligna consumi. pro quo hebrei legũt. Sicut ligna que succensa sunt igni. Et in codẽ. Quibus succensis & cõportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Ps. 17. Carbones succensi sunt ab eo. Ps. 82. Sicut ignis qui cõburit siluam. Esa. 1. Et succendetur vtrũq; simul. et in eo. 10. Et succẽdetur & deuorabitur spina eius & vepres in die vna. & in codẽ. 40. Et liban9 nõ sufficiet ad succendendũ. Et in codẽ. 43. Et flamma non ardebit in te. Hiere. 4. Et succẽdatur & nõ sit q extinguat. & in eo. 7. Patres succẽdũt ignem. et in codẽ. 30. Et factus est in corde meo quasi ignis estuans. & in codẽ. 36. Et posita erat arula coram eo plena prunis, pro quo hebrei legũt. Et arula erat coram eo succẽsa. i. plena prunis: sicut est in littera nostra. Threñ. 2. Succẽdit in iacob quasi ignis. Ezech. 39. Et succendẽt & comburent arma. Nañ. 2. Et succendam vsq; ad fumũ quadrigas tuas. Malach. 4. Ecce enim dies veniet succensa. Inde בְּעֵרָה Beera siue תַּבְעֵרָה Thabeera. i. incendiũ. siue incensio. Exo. 22. Reddet damnũ qui ignẽ succenderit. pro quo hebrei legunt. Reddet. s. dãnum qui incendit incendiũ. Nu. 11. Vocauitq; nomen loci illius incensio. Et inde בְּעֵר Baer. i. Ardor succensio. focus. Esa. 4. In spiritu iudicii & spiritu ardoris Et in codẽ. 44. Et facta est hominibus in focũ. Significat

etiam ledere. vel depasci. aut demetere. Exo. 22. Si leserit quispiã agrũ vel vineã. Et in eo. Et dimiserit iumentũ suũ vt depascatur aliena. Esa. 3. Vos autẽ depasti estis vineã. 3. Reg. 16. Ecce ego demetam posteriora baasa & posteriora domus eius. et in codẽ. 21. Et demetã posteriora tua. Item significat auferre: vel separare. Deut. 13. Auferes malũ de medio tui. & in codẽ. 17. Auferes malũ de israel. et in codẽ 22. Et auferes malum de medio tui. & in codẽ. 26. Attuli quod sanctificatũ est de domo mea. Pro quo hebrei legũt. Abstuli vel separaui. s. a cõmunibus vsibus. et in codẽ. Nec separaui ea in qualibet immũditia. Iudi. 20. Vt auferatur malũ. Et qa qñ aliquis eligitur separatur de medio aliorũ ideo põitur בְּעֵר Baer. pro electione vel p electo. Nu. 24. Et fueris electus de stirpe cain. Ponitur etiam pro ostensione. Esa. 6. Et cõuertetur & erit in ostensionẽ. Tamẽ aliqui hebrei legũt in hoc loco. Et erit in separationẽ vel in ablationem. Alii sic. Et erit in pastum: sequẽtes predictas significationes. Significat etiã insanire: siue insipientẽ vel stultũ esse. Hiere. 10. Pariter insipientes & stulti probãtur. & in codẽ. Stultus factus est omis homo a scientia sua. Et inde נִבְעָרָה Nibara. i. insipiens. Esa. 19. Dederunt consiliũ insipiens. Et idẽ significat בַּעַר Baar. Ps. 91. Vir insipiens non cognoscet. Et in plurali בֹּעֲרִים Boarim. i. insipiẽtes. Ps. 93. Intelligite insipiẽtes in populo. Ezech. 21. Dabo te in manus hominũ isipientiũ. et inde בְּעִיר Beir. i. Iumentũ. Geñ. 45. Onerantes iumẽta vestra ite in terrã chanaã. Exo. 22. Et dimiserit iumentũ suũ. Nu. 20. Vt et nos & nostra iumẽta moriamur. & in codẽ. Ita vt pplus biberet & iumẽta.

בָּעַת Baath. Conturbare vel exagitare. obstupescere. terrere. 1. Reg. 16. Et exagitabat eum spiritus neq; . Et in codẽ. Ecce spiritus dñi malus exagitat te. Hester. 7. Quod ille audiẽs illico obstupuit. Esa. 21. Emarcuit cor meũ tenebre stupefecerũt me. Et ĩde בְּעָתָה Beatha. i. Terror. siue formido. Hiere. 8. Tẽpus medele & ecce formido. Et in pl'ali. בִּעוּתֵי Biuthe. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. Ps. 78. Terrores tui conturbauerunt me.

בֹּץ Bos. cenum. vel lutũ. Hiere. 38. Demerserũt te in ceno et in lubrico pedes tuos. vbi ponitur lubricũ pro luto. Et aliquãdo scribitur cum he in fine vt in sequẽti dictione.

בִּצָּה Bisa. Humor. cenũ. Iob. 8. Nunquid virere potest scirpus absq; humore. et in codẽ. 40 In locis humẽtib9. pro quo hebrei legũt. In ceno vel in loco cenoso. cuius plurale scribitur cũ aleph loco he: et sigñat loca cenosa vel humida. Pro quo beatus Hieronymus transtulit littora: eo q plerũq; sunt cenosa vel humida. Ezech. 47. In littoribus autẽ eius et in palustribus non sanabũtur.

בָּצָל Basel. cepe. Nu. 11. Porriq; & cepe & allia. Et solũ inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בָּצַע Basaa. prodesse. siue lucrari. auariciã sequi. auare rapere. auaricie studere. cõcupiscere. succindere. complere perficere. Geñ. 37. Quid prodest si occiderimus fratrẽ nostrum. Iob. 22. Aut qd ei prodest si imaculata fuerit via tua. et in codẽ. 27. Que est enim spes hypocrite si auare rapiat. Prouer. 1. Sic semite oĩs auari. Pro quo in hebreo habetur. Sic semite oĩs sectantis auariciã. vel omnis cõcupiscentis cupiditatem. Prouer. 15. Conturbat domũ suã qui sectatur auariciam. Hiere. 6. Omnes sectantur auariciã. Ezech. 22. Et auare proximos tuos calũniabaris. Et in codẽ. Ad perdendas aĩas auare sectando lucra. Significat etiã succindere aut vulnerare. Iob. 6. Soluat manũ suam & succidat me. Esa. 38. Dum adhuc ordirer succidit me. Ioel. 2. Sed & per fenestras cadent: & non demoliẽtur. i. non scindentur vel non vulnerabũtur. Amos. 9. Auaricia enim in capite oĩm. Pro quo hebrei legũt. Et vulnerabit eos in capite oẽs siue in capite omniũ. Potest etiã legi sic. s. et auaricia eorum in capite omniũ. quod est idẽ sensus cum littera nostra. Item significat cõplere vel iplere aut pficere. Esa. 10. Et erit cũ impleuerit dñs cuncta opera sua in monte sion. Threñ. 2. Cõpleuit sermonẽ suũ. Zach. 4. Et manus eius pficient eam. Inde. בֶּצַע Besaa siue בֶּצַע Basaa. i. Auaricia. lucrum. cupiditas. rapina. precissio. Exo. 18. Et qui oderint auariciã. Iudi. 5. Et tamẽ nihil tulere predantes. Pro quo in hebreo habetur. Rapinam argenti siue lucrum argenti non acceperũt. Ps. 118. Inclina cor meũ deus in testimonia tua & non in auariciã. Prouer. 28. Qui odit auariciã longe fiẽt dies ei9. Esa. 56. Vnusquisq; ad auariciã suam. & in eodem. 57. Propter iniquitatẽ auaricie eius iratus sum. Mich. 4. Et interficies dño rapinas eorum. Hiere. 51. Venit finis tuus pedalis precissionis tue.

בָּצֵק Basac. Subtritũ esse: siue attritũ esse. Deut. 8. Et pes tuus non est subtritus. Nee. 9. Pedesq; eorũ non sunt attriti. Et inde בָּצֵק Basec. i. massa vel pasta eo q fit terendo manibus vel pedibus. Exo. 12. Tulit igitur populus conspersam farinã. i. massam ex aqua & farina confectã. & in eodem. Coxerũtq; farinam quã dudũ de egypto cõspersam tulerant. Osee. 7. Quieuit paululum ciuitas a cõmixtione fermenti.

בָּצַר Basar. deesse siue desistere. phibere. auferre vidẽmiare. munire. Geñ. 11. Nec desistẽt a cogitationib9 suis donec eas ope cõpleãt. Iob. 42. Et nulla te latet cogitatio. Pro quo hebrei legũt. Et non prohibetur vel non auferetur a te cogitatio. Ps. 75. Qui aufert spiritũ principum. Et inde בַּצֹּרֶת Basoreth. i. Tempus prohibitionis pluuie. pro quo beatus Hieronymus transtulit siccitatẽ. Here. 17. Et in tpe siccitatis nõ erit solicitũ. Et idẽ sigñat בַּצָּרוֹת Basaroth in plurali. vt in eodẽ. 14. Quod factũ est verbũ dñi ad hieremiã de sermonibus siccitatis. Significat etiã vindemiare vel vuas colligere. Leuit. 25. Et vuas primitiarũ tuarũ non colliges quasi vindemiã. Deut. 24. Si vĩdemiaueris vineã tuam. Iudi. 9. Vastantes vineas vuasq; calcantes. Pro quo hebrei legunt. Et vindemiauerũt vineas suas: & calcauerũt scilicet vuas. Et inde בֹּצֵר Boser. i. vindemiator. Hiere. 6. Conuerte manũ tuam quasi vindemiator ad cartallũ. Et in plurali בֹּצְרִים Bosrim. vt in eodem. 49. Si vindemiatores venissent super te: non reliquissent tibi racemũ. & inde בָּצִיר Basir. i. vindemia. Leui. 26. Apprehẽdet messium tritura vindemiam: & vindemia occupabit sementẽ. Iudi. 8. Melior est racemus ephraim vindemia abiezer. Itẽ significat munire. Esa. 22. Et destruxistis domos ad muniẽdum murũ. Hiere. 51. Si firmauerit in excelso robur suũ. i. munierit. et inde בָּצִיר Basir. i. munitio vel munitus. Zach. 11. Succisus est saltus munitus. et aliquãdo scribitur cũ mem in principio & dicitur מִבְצָר Mibsar. i. munitio vel munita. Hiere. 8. Cõuenite & igrediamur ciuitatẽ munitã. Abach. 1. Ipse super oẽm munitionẽ ridebit. Et in plurali מִבְצָרִים Mibsarim siue מִבְצָרוֹת Mibsaroth. i. munitiones. Threñ. 2. Destruxit in furore suo munitiones virginis iuda. Dañ. 11. Et capiet vrbes munitissimas. Et aliqñ scribitur cum lr̃a nũ in fine. & dicitur בִּצָּרוֹן Bisaron. Zach. 11. Cõuertimini ad munitionẽ vincti spei. Et inde בְּצוּרָה Besura. i. munita vel murata. Esa. 27. Ciuitas enĩ munita desolata erit. Et in plurali בְּצֻרוֹת Besuroth. Nu. 13. Et vrbes fortes atq; muratas. 2. Reg. 20. Ne forte inueniat ciuitates munitas & effugiat nos. Significat ẽt ea que sunt difficilia intellectu. Pro quo beatus hieronym9 transtulit firma. Hiere. 33. Et annũciabo tibi grandia & firma que nescis. Et inde בֶּצֶר Baser. i.

silex: qui est lapis dur9 & firmissimus. Iob. 22. Dabit pro terra silicem: & pro silice torrentes auri. Hebrei tamē dicūt quod in predicto loco sigñat aurū: eo ꝙ difficile habetur.

בָּקַק Bacac. vastare. dissipare. demoliri. disrūpere. euacuare. Esa. 24. Ecce dñs dissipabit terram. Osee. 10. Vitis frōdosa israel. Pro quo hebrei legūt. Vitis euacuata. i. infructuosa israel. & idē sigñat frōdosa. i. īfructuosa: qa humorem quē debuerat in vuas transmutare: mutauit in foliorū et frondiū multitudinē. Naū. 2. Quia vastatores dissipauerunt eum. Et aliq̄ndo scribitur cum simplici coph. Esa. 19. Et disrūpetur spiritus egypti in viscerib9 eius. et in eo. 14. Dissipatione dissipabitur terra. Hiere. 9. Et dissipabo cōsilium iuda & ierusalem. & in eodē. 51. Et demolientur terrā eius. Et de hoc vide supra in dictione בוק Buc.

בַּקְבּוּק Bacbuc. vas testeū cuius os est angustū. Et a sono nomen accepit: quia cum mergitur in aqua: vel cū ex eo aqua effunditur facit talem sonū. Pro quo beatus hieronymus lagunculā traduxit. Hiere. 19. Vade & accipe lagunculā figuli testeam. & in eodē. Et conteres lagūculā.

בָּקַע Bacaa. rumpere. irrūpere. erūpere. interrūpere. disrūpere. diuidere: vł scindere. dissecare. aperire. euellere. Geñ. 7. Rupti sunt oēs fontes abyssi magne. Ios. 9. Vtres vini nouos ipleuimus: nunc aūt rupti sunt. Esa. 34. Et circūfodit & fouit ī vmbra ei9. Pro quo hebrei legūt. Et rumpit & fouit in vmbra ei9. et in eodē. 59. Oua aspidū ruperunt. 2. Reg. 23. Irruperūt ergo tres fortes castra philistinorum. 4. Reg. 3. Tulit secū septingentos viros educentes gladios vt irrūperent ad regem edon. Iob. 26. Vt non erūpat pariter deorsum. Prouer. 3. Sapientia illius eruperunt abyssi. Esa. 58. Tunc erūpet quasi mane lumē tuū. & in eodē. 59. Et quod confotū est erūpet in regulū. Ezech. 13. Et erūpere faciam spiritū tempestatū. 4. Reg. 25. Et interrupta est ciuitas. 2. Paral. 32. Et obsedit ciuitates munitas volens eas capere. Pro quo hebrei legūt. Et obsedit ciuitates munitas vt interrūperet eas sibi. i. vt vi armorū caperet eas sibi. Ps. 77. Interrupit mare & perduxit eos. Et in eo. Interrupit petrā in heremo. Nu. 16. Dirupta est terra sub pedibus eorum. 3. Reg. 1. Et insonuit terra a clamore eorū. pro quo hebrei legūt. Et disrupta est terra a clamore eorū. i. tam fortiter clamabāt ꝙ videbatur ac si terra disrūperetur. Iob. 32. Quod lagūculas nouas disrumpit. Ps. 73. Tu dirupisti fontes & torrentes. Esa. 64. Vtinam disrumperes celos. Item ponitur pro scindere vel dilacerare aut dissipare. Ps. 140. Sicut crassitudo terre erupta est super terrā. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit Sicut agricola cū scindit terrā. Esa. 35. Quia scisse sunt in deserto aque. et in eo. 63. Qui scindit aquas ante eos. Osee 13. Bestia agri scidet eos. Mich. 1. Et valles scīdētur. Abach. 3. Fluuios scindes terre. Zach. 14. Et scindetur mons oliuarum ex media parte sui. Item significat aperire vel dissecare. Iudi. 15. Aperuit itaq̄ dñs molārē dentem in maxilla asini. Hiere. 39. Aperta est ciuitas. Amos. 1. Eo ꝙ dissecuerint pregnātes galaad. Item pōitur pro auellere. Esa. 7. Et auellamus eū ad nos. Itē ponitur pro dilacerare vel dissipare. Hiere. 29. Et dilacerabis oēm humerū eorū. Ezech. 30. Et alexandria erit dissipata. Et īde מְבוּקָעָה Mebucaa. i. scissa vel interrupta aut dissipata. Ezech. 26. Quasi per introitū vrbis dissipate. Et in pl̄ali מְבוּקָעִים Mebucaim. i. scissi. Ios. 9. Et vtres vinarios scissos atq̄ consutos. & inde בְּקִעִים Bechiim. i. Scissure vł scissiōes. Esa. 22. Et scissuras ciuitatis dauid videbitis. Amos. 6. Et percutiet domū maiorē ruinis et domū minorē scissionibus. Et inde בִּקְעָה Bicaa. i. cāpus vel planicies aut vallis que est inter duos montes & diuidit inter eos. Geñ. 11. Inuenerunt campum in terra senaar. et Deut. 8. In cuius campis & montibus erūpunt fluuiorum abyssi. Esa. 4. Erunt praua in directa & aspera in vias planas. Pro quo hebrei legūt. Erunt praua in directa & aspera in campū siue in planiciē aut in vallē. Et inde בֶּקַע Bechaa. idest dimidiū siue particula cuiusdā ponderis secundū hebreos. Pro quo in nostra translatione habetur duos siclos. Geñ. 24. Protulit vir inaures aureas appendētes siclos duos. pro quo hebrei legūt. Protulit vir inaurem aureā appēdens dimidiū ponderis. Exo. 38. Oblatū est autē ab iis qui transierunt ad numerū. pro quo hebrei legunt. Dimidius siclus per singula capita.

בָּקַר Bicher. querere. visitare. recensere. Leuit. 13. Sin aūt post emundationē rursus creuerit macula in cute: nō queret amplius. Ps. 26. Et visitem templū eius. 4. Reg. 16. Altare vero ereū erit paratū ad voluntatē meam. pro quo hebrei legūt. Altare vero ereū erit mihi ad visitandū siue ad querendū. Esd. 4. Vt recēseas ī libris historiarū. Ezech. 34. Et visitabo eos sicut visitat pastor gregē suū. ponitur etiā pro eligere. vt Leuit. 27. Non eligetur nec bonum nec malū. Inde בֹּקֶר Bocher. i. mane siue matutinū. dictū fortasse a querendo. nam mane incipimus res querere aut visitare. Geñ. 1. Et factum est vespere & mane dies vn9. Exo. 14. Iamq̄ aduenerat vigilia matutina. Iob. 38. Cum me laudarēt simul astra matutina. Et in pl̄ali בְּקָרִים Becharim. Esa. 33. Esto brachiū nostrū in mane. Threñ. 3. Noui diluculo. Et inde בִּקֹּרֶת Bicoreth. i. vapulatio: vel vapulata. Leui. 19. Vapulabūt ambo. pro ꝙ hebrei legūt. Verberata erit: siue vapulatio erit. i. vapulauit ipsa: siue vapulabūt ambo sicut est in littera nr̄a. Et deriuatur a p̄dicta dictiōe בָּקַר Bicher idest visitauit: eo ꝙ punitio delicti est visitatio. Iuxta illud psalmi. 88. Visitabo in virga iniquitates eorū & in verberibus peccata eorū. Itē בָּקָר Bacar. i. vacca siue bos. Geñ. 12. Fuerūtq̄ ei oues & boues. & in eodē. 21. Tulit itaq̄ abraam oues & boues & dedit abimelech. Et ponitur in hebreo singulare pro plurali: quia est nomē speciei. et in eodē. 18. Et tulit inde vitulū tenerrimū. p quo in hebreo legitur. Et tulit inde filium vacce tenerrimū. i. vitulū paruū qui adhuc sequitur matrē. et est idem sensus cū littera nr̄a. & similiter in aliis locis vbi in hebreo habetur filius vacce: in translatione nostra ponitur vitulus: siue vitulus de armēto. nam ponitur etiā pro armento. Geñ. 18. Ipse vero ad armentū cucurrit. Exo. 10. Cum ouibus & armentis. Deut. 32. Butyrum de armento. Osee. 5. In gregibus suis & in armentis suis vadēt ad querendū dñm. Et pluraľr declinatur בְּקָרִים Becarim. secundū terminationē masculinorū. pro quo beatus hieronymus transtulit bubalos. Amos. 6. Aut arari potest in bubalis. Et inde בּוֹקֵר Bocher. i. armētarius. Amos. 7. Sed armentarius ego sum.

בִּקֵּשׁ Biches. Querere. requirere. petere. deprecari. rogare. Geñ. 37. Fratres meos quero. Exo. 2. Et querebat occidere moysen. & in eodē. 4. Mortui enim sunt oēs qui querebāt animā tuam. 1. Reg. 10. Quesierūt ergo eum. et in eodē. 13. Quesiuit sibi dñs virum iuxta cor suū. & in eodē. 20. Et requirat dñs de manu inimicorū dauid. & in eodē. 23. Si quis quesierit animā meā: queret & animā tuā. Ester. 2. Quesitūq̄ est & inuentū. Ps. 4. Et queritis mendacium. Ps. 26. Vnam petii a dño hanc requirā. Canti. 5. Quesiui et non inueni illum. Ezech. 3. Sanguinē eius de manu tua requirā. Malach. 2. Et legem requirent ex ore eius. Significat etiā petere vel deprecari. Esd. 8. Et peteremus ab eo viā rectam. Ester. 4. Et deprecaretur eum pro populo suo. Et in eodē. 7. Vt rogaret hester reginā pro anima sua. Dañ. 2.

Et rogauit eunuchorū prepositū ne contaminarētur. Et inde בַּקָּשָׁה Bacasa. i. petitio siue dep̄catio. vt Hester. 5. Que est petitio tua hester regina.

בַּר Bar. Filius. frumētum. electus. purus. vel mūdus. Dañ. 7. Et ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat Et inde Bariona interpretatur filius colūbe: & bartolomeus filius ptolomei. significat etiā frumentū vel triticū Geñ. 41. Et oēe frumētum sub pharaonis potestate cōdatur. & in eodē. Tantaq̄ fuit abūdantia tritici vt arene maris coequaretur. et in eodē. 45. Et totidē asinas triticū in itinere panesq̄ portantes. Ps. 71. Erit firmamentū in terra in summis montiū. Pro quo in hebreo habetur. Erit fragmētum siue particula frumēti vel tritici in terra in capite mōtium. Et aliquādo additur littera iod in fine: & dicitur בְּרִי Beri. Iob. 37. Frumentū desiderat nubes. Ponitur etiā pro pabulo vel pastu. Iob. 39. Et pergūt ad pastum. Item significat electum. Prouer. 31. Quid electe mi: quid electe vteri mei: quid electe votorū meorū. Canti. 6. Pulchra vt luna electa vt sol. Significat etiā purum vel mundū siue lucidū. Iob. 11. Et mundus sum in cōspectu tuo. Ps. 2. Apprehendite disciplinā. Pro quo beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit: adorate pure. Ps. 18. Preceptū domini lucidū. Ps. 23. Innocens manibus & mūdo corde. Ps. 72. Quā bonus israel deus iis qui recto sunt corde. pro quo hebrei legūt. Quam bonus israel deus iis qui mundo sunt corde. Prouer. 14. Vbi non sunt boues presepe vacuū est. pro quo hebrei legūt. Vbi non sunt boues presepe mūdum est. sed ponitur ibi mundū pro vacuo sicut est in littera nostra. Et inde בֹּר Bor. i. puritas siue purū. Ps. 17. Et secundū puritatē manuū mearū. Esa. 1. Et excoquā ad purū scoriā tuā. Vide etiā de hoc in sequēti dictione בָּרַר Barar. et in dictione בָּרָה Bara. quia secundū he. ab eis deriuatur.

בָּרַר Barar. Eligere. mūdare. probare. vel examinare. Ps. 17. Et cum electo electus eris. Dañ. 11. Vt conflētur & eligantur & dealbētur. & in eo. 12. Eligentur & dealbabuntur & quasi ignis probabūtur multi. Et aliquādo scribitur cum simplici res. 1. Reg. 17. Eligite ex vobis virū. Ezech. 20. Eligam ex vobis trāsgressores & īpios. Significat etiā mūdare vel purgare. Esa. 52. Mūdamini q fertis vasa dñi. Hiere. 4. Non ad vētilandū & nō ad purgādū. Et in eo. 51. Acuite sagittas. pro quo hebrei legūt. mūdate sagittas. & est idem sensus. nam cū sagitta acuitur mūdatur a rubigine. Item significat probare vel examinare. Eccl's. 3. Vt probaret eos deus & ostenderet similes esse bestiis. & in eodē. 8. Omnia hec tractaui in corde meo vt curiose intelligerem. pro quo hebrei legūt. Omnia hec tractaui in corde meo & vt probarē vel examinarē oīa hec. Inde בָּרוּר Barur idest purus siue electus. Iob. 33. Scientiā labia mea puram loquetur. Esa. 41. Posuit me quasi sagittam electā. Et in plurali בְּרוּרִים Berurim. i. electi vel mūdi. 1. Paral. 16. Et post cum heman & idithum & reliquos electos. Et inde בַּר Bar idest electus. purus. mundus. & in ge. fe. בָּרָה Bara. de quo vide supra in dictione precedenti. Et inde בֹּרִית Borith. i. herba qua panni mundātur. Hiere. 2. Si laueris te nitro & multiplicaueris tibi herbā borith. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ significat saponē quo panni dealbātur. nam in hebreo nō est illud herbam: sed sic: & multiplicaueris tibi borith.

בָּרָא Bara. Creare. fingere. succindere. excīdere. eligere. impinguare. Geñ. 1. In principio creauit deus celum et terram. Et in eodē. 2. Iste sunt generatiōes celi & terre quando creati sunt. et in eodē. 5. In die qua creauit deus hominem. Ps. 50. Cor mundū crea in me deus. Ps. 101. Populus qui creabitur laudabit dñm. Ps. 148. Ipse mandauit & creata sunt. Esa. 4. Et creabit dñs super omnē locū montis sion. & in eodē. 54. Ecce ego creaui fabrū sufflantē in igne Et in eodē. 57. Creaui fructū labiorū. Et inde בּוֹרֵא Bore idest creans vel creator. Esa. 42. Creans celos & extendens eos. & in eodem. 43. Creans te iacob. et in eodem. 45. Et creans tenebras: faciens pacem & creans malum. Eccl's. 12. Memento creatoris tui. Et inde בְּרִיאָה Beria. idest creatura vel res nouiter creata. Nu. 16. Sin autē nouam rem fecerit dominus. Significat etiā eligere sicut precedens dictio. Ezech. 21. Et manu capiens cōiecturam in capite vie ciuitatis coniiciet. pro quo hebrei legūt. Et manu eligens siue & locum eligens in capite vie ciuitatis eliget. nam pro eo quod in littera nr̄a est manu: in hebreo habetur יָד Iad. que dictio licet cōmuniter significet manū tamē ī hebreo aliquādo ponitur pro loco: vt īfra dicetur. Item בָּרָא Bara idest succindere vel excindere. Ios. 17. Ascende in siluā & succide tibi spatia. Et in eodē. Succides tibi atq̄ purgabis ad habitandū spatia. Ezech. 23. Et cōfodiantur gladiis eorum. i. succidātur gladiis eorum. Significat etiā impinguare. vel incrassari. aut comedere. vel cibū capere. 1. Reg. 2. Vt comederent primitias oīs sacrificii israel populi mei. Pro quo hebrei legūt. Vt impinguaremini primitiis oīs israel populi mei. 2. Reg. 2. Et nec comedit cum eis cibum. vide etiā de hoc infra in dictione בָּרָה Bara. Et inde בָּרִיא Bari. i. pinguis vel crassus. Iudi. 3. Erat aūt eglon crassus nimis. Et aliq̄ndo scribitur cum he in fine & dicitur בְּרִיאָה Beria. i. crassum. vel pingue: aut electum. Ezech. 34. Et q̄d crassum erat occidebatis. Abach. 1. Et cibus ei9 electus. Scribitur etiā cum he loco aleph. Et dicitur בִּרְיָה Biria. Ezech. 34. Ecce ego ipse iudicabo inter pecus pingue & macilentum. Et in plurali בְּרִיאִים Beriim. i. crassi. vel pingues. 3. Reg. 4. Et decem boues pingues. Et in ge. fe. בְּרִיאוֹת Berioth. i. crasse vel plene. Geñ. 41. De quo ascendebāt septē boues pulchre & crasse nimis. et in eodē. Septē spice pullulabant in calamo vno plene ac formose. Itē בָּרָא Barra in lingua chaldaica significat agrū siue foris aut foras. Dañ. 2. Filii hominū & bestie agri.

בַּרְבֻּרִים Barburim. quodā genus auium. 3. Reg. 4. Excepta venatione ceruorū caprearū atq̄ bubalorum: et auium altiliū. vbi ponitur barburim abusim. i. auiū pinguiū vel saginatarū. Et solum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בָּרָד Barad. grādo. Exo. 9. Ecce pluam cras hac ipsa hora grandinē multam nimis. & in eodē. Vt fiat grando in vniuersa terra egypti. Esa. 32. Grando autē in descensione saltus: supple erit. Inde בְּרוּדִים Berudim. i. respersi punctis seu maculis variis ad similitudinē grandinis. Geñ. 31. Varios & maculosos & diuersorū colorum. & in eodē. Varios maculosos atq̄ respersos. vbi ponitur pro respersis. Zach. 6. Et in quadriga quarta equi varii & fortes. vbi ponitur pro variis.

בָּרָה Bara. cibare. vel cibū capere. aut comedere. vesci. prādere. eligere. 2. Reg. 3. Cumq̄ venisset vniuersa multitudo cibum capere cum dauid. & in eodē. 13. Veniat oro thamar soror mea: vt det mihi cibum. & in eodē. Et cibum paratum capiam de manu eius. Et in eodē. Vt vescar de manu tua. Et aliq̄ñ scribitur cum aleph in fine loco he. De quo vide supra in dictione בָּרָא Bara. Significat etiā eligere. 1. Reg. 17. Eligite ex vobis virū. De quo vide supra in dictione בָּרַר Barar. Inde בִּרְיָה Biria. i. cibus vel pulmentum. 2. Reg. 13. Vt faciat pulmentū. & in eodē. Et fac ei pulmentū. Et in eodē. Infer cibum in conclaui. & inde בְּרִי Beri. i. frumentū. vt supra in dictione בַּר bar dictum est. Et inde בְּרוֹת

בָּרוּת *Esca.* Baroth. siue בָּרוּת Baruth. i. esca vel cibus. Ps. 67. Et dederunt in escam meā fel. Threñ. 4. Facti sunt cibus earum. Et a supradicta dictiōe בָּרָה bara. potest deriuari illud quod habetur Geñ. 35. s. כִּבְרַת אֶרֶץ Chibrath. eres. i. cum dat cibū terra: siue quādo gignit terra: hoc est in vere. Et ideo beat⁹ hieronymus optime traduxit vernum tempus. vbi dicitur. Venit verno tpe ad terrā que ducit ephratā. & in codē. 38. Eratq; vernum tempus. et. 4. Reg. 5. Traduxit electum tēpus. vbi dicitur abiit ergo ab eo electo tempore. quod est idē quod vernū tēpus. Vide etiā de hoc īfra in dictione כַּבִּר Cabir. Quia secūdū aliquos hebreos illa littera caph que ponitur in principio: est littera substātialis hui⁹ dictionis.

כִּבְרַת *Spaciū tre.* כִּבְרַת Chibrath. et dicūt quod significat certū spaciū terre vt puta vnum milliare. et sic legunt. Eratq; spaciū terre ad introitum ephrata. et similiter. 4. Reg. 5. Abiit ergo ab eo spaciū terre. Sed prima opinio est magis propria: quia nō habet simile vnde כִּבְרַת Chibrath significet spaciū. de dictione aūt בְּרִית Berith. que significat pactū vel fedus. vide infra in dictione בְּרֹת Beroth.

בַּרְזֶל *Ferrum. Ferreus.* בַּרְזֶל Barzel. ferrum siue ferreus. Geñ. 4. In cuncta opera eris ac ferri. Deut. 3. Mōstratatur lectus ei⁹ ferreus. 2. Reg. 23. Armabitur ferro & ligno. 4. Reg. 6. Accidit autē vt cum vn⁹ materiam succidisset caderet ferrum securis in aquam. Ps. 104. Ferrum pertransiit animam eius. Ps. 106. Vincti in mendicitate & ferro.

בָּרַח *Fugere* בָּרַח Barach. Fugere. effugere. fugare. Geñ. 31. Noluitq; iacob cōfiteri socero suo quod fugeret. 1. Reg. 19. Et aufugit atq; saluatus est. & in codē. 20. Fugit autem dauid de naioth. Ps. 138. Et quo a facie tua fugiam. Dañ. 10. Et fugerunt in absconditum. Osee. 12. Et fugit iacob in regionē syrie. Ione. 1. Surrexit ionas vt fugeret in tharsis. Et q̄ndo est verbum tertie cōiugationis significat fugare. 1. Paral. 8. *Fugare.* Hi fugauerūt habitatores geth. & in codē. 12. Et omnes fugauerūt qui morabātur in vallibus. Nee. 13. Quem fugaui a me. Iob. 41. Non fugauit eum vir sagittarius. Prouer. 19 Qui affligit patrē & fugat matrē. Et inde מִבְרָח Mibrach. *Profugus* idest profugus. Ezech. 17. Et oēs profugi eius cum vniuerso agmine suo. Significat etiam moueri siue peruenire de vno loco in alium. s. quādo ille motus est festinus & violentus. Exo. 36. Fecit quoq; vectem alium: qui per medias tabulas ab angulo vsq; ad angulū perueniret. *Peruēire. Festināter abire.* Nu. 24. Reuertere in locū tuū. pro quo hebrei legūt. Fuge siue festināter abi in locū tuū. Inde בְּרִיחַ Beriach. i. vectis eo ꝙ mittebatur per medias tabulas et mouebatur de vno extremo in aliū. *Vectis.* Exo. 36. Fecit q̄q; vectē aliū. Iob. 38. Et posui vectē & ostia Prou. 18. Et iudicia quasi vectis vrbiū. Et in plu. בְּרִיחִם Berichim. siue בְּרִיחֵי Beriche. Exo. 25. Facies quoq; vectes de lignis setim. Ps. 106. Quia contriuit portas ereas & vectes *Vectes.* ferreos confregit. Esa. 15. Vectes eius vsq; ad segor. et in eodem. 43. Et detraxi vectes vniuersos. Tamē hebrei in his duobus locis precedentibus pro vectibus legūt profugos aut fugitiuos siue mobiles. Est enim equiuocū vt dictū est: et potest etiā significare profugos siue mobiles. & eodem modo. Esa. 37. vbi dicitur. In die illa visitabit dn̄s in gladio suo duro & grandi & forti super leuiathan serpentem vectē: potest etiā legi. Sup leuiathan serpentē profugū siue *Profugus* mobilē. & hebrei legūt. Sup leuiathan serpentē claudentē siue clausum: eo ꝙ vectis ē instrumētū quo ostia claudūtur.

בָּרַךְ *Bñdicere.* בָּרַךְ Barach. benedicere: salutare. gratias agere. genuflectere. Geñ. 1. Benedixitq; illis deus. Et in eodem. 12. Benedicam benedicentibus tibi. Et in eo. atq; in te benedicētur vniuerse cognationes terre. et in eo. 14. Et dominus in cunctis benedixerat ei. Et in eo. 22. Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. Et in eo. 27. Vt benedicat tibi anima mea. Et in eo. 49. Benedixitq; singulis benedictionibus propriis. Exo. 12. Et abeuntes benedicite mihi. Nu. 23. Et tu econtrario benedicis ei. Et in eo. Ad benedicendum adductus sum. Deut. 33. Benedic domine fortitudini eius. Ios. 24. Sed econtrario per illum benedixit vobis. 1. Reg. 9. Quia ipse benedicet hostie. Iob. 1. Operibus manuum eius benedixisti. Ps. 102. Benedic anima mea domino. Et in eo. Benedicite domino omnes angeli ei⁹. Ps. 117 Benediximus vobis de domo domini. Ps. 131. Viduam ei⁹ benedicens benedicam. Esa. 65. Qui benedictus est super terram: benedicetur in deo Amen. Et in eo. 66. Qui recordatur thuris: quasi qui benedicit idolo. Et aliquando ponitur per antiphrasim pro maledicere vel blasphemare. 3. *Bñdicere p maledicere.* Reg. 21. Benedixit naboth deum et regem. Iob. 1. Ne forte peccauerint filii mei et benedixerint deo in corde suo. Ponitur etiā pro salutare vel gratias agere. 1. Reg. 13. Et egressus est saul vt salutaret eum. 2. Reg. 8. Et gratias ageret eo *Salutare. Grās ager.* ꝙ expugnasset adadezer. 4. Reg. 4. Si occurrerit tibi vir non salutes eum. Item significat genu flectere. Geñ. 24. cū fecisset camelos accumbere. idest genu flectere. Et in eo. 41 *Genu flectere.* Vt omnes coram eo genu flecterent. vbi ponitur אַבְרֵךְ Abrech per additionem aleph in principio. 2. Paralip. 6. Flexis genibus corā vniuersa multitudine israel. Ps. 94. Ploremus ante dominum qui fecit nos. Pro quo in hebreo habetur. Flectamus genua ante dominum qui fecit nos. Et sic transtulit beatus Hieronymus iuxta he. ve. Inde בָּרוּךְ Baruch. idest benedictus. *Bñdictus.* Geñ. 24. Ingredere benedicte domini. Nu. 24. Qui benedixerit tibi erit ipse benedictus. Deut. 28. Benedictus tu in ciuitate et benedictus in agro. Ps. 134. Benedictus dominus ex sion. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio et dicitur. מְבוֹרָךְ Meborach. idest benedictus. *Bñs.* Iob. 1. Sit nomen domini benedictū Et in genere feminino. בְּרוּכָה Berucha. siue מְבוֹרֶכֶת Meborecheth. idest benedicta. *Benedicta* 1. Reg. 25. Et benedicta tu q̄ prohibuisti me hodie ne irem in sanguinem. Deut. 33. De benedictione domini terra eius. Pro quo hebrei legunt. Benedicta domini terra eius. Et in plurali בְּרוּכִים Beruchim. *Benedicti.* 2. Reg. 2. Benedicti vos a domino. Et inde בְּרָכָה Beracha. i. benedictio. *Bñdictio.* Geñ. 27. Et accepit benedictionem tuam. Et in eodem. Nunquid non reseruasti ait et mihi benedictionē. Et in plurali בְּרָכוֹת Berachoth. vt Geñ. 49. Benedictionibus celi desuper: benedictionibus abyssi iacentis deorsum: *Bñdictiōes* benedictionibus vberū et vulue: benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius. Accipitur ēt benedictio pro munere vel dono. Geñ. 33. Suscipe benedictionem quam attuli tibi. 4. Reg. 5. Obsecro itaq; vt accipias benedictionem a seruo tuo. Ponitur etiam pro conuētione vel pacto. Esa. 36. Facite mecum benedictionem & egredimini ad me. Inde בֶּרֶךְ Berech. idest. genu. *Genu.* Esa. 45. Mihi curuabitur omne genu. Et in plurali. בִּרְכַּיִם Bircáim siue בִּרְכֵּי birche. idest genua. *Genua.* Geñ. 50. Filii quoq; machir filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Deut. 28. In genibus & in suris. Iob. 4. Et genua trementia confortasti. Itē. בְּרֵכָה Berecha. significat piscinā siue stagnum. *Piscina.* 3. Reg. 22. Lauerūt currum eius in piscina samarie. 4. Reg. 18. Et steterunt iuxta aqueductum piscine superioris. Esa. 22. Congregastis aquas piscine inferioris. Et in plurali. בְּרֵכוֹת Berechoth. *Piscine.* Eccl's. 2. Et extruxi mihi piscinas aquarum. Canti. 7. Oculi tui sicut piscine in esebon.

בְּרֹם *Preciosum.* בְּרֹם Berom. preciosum. Ezech. 27. Gazarūq; p̄ciosarū. et solū inuenitur in numero plurali in predicto loco. Et dicunt hebrei ꝙ significat quoddā genus vestimēti preciosissimi. Item בְּרַם Beram in lingua chaldaica significat sed siue verūtamen. *Verūtamē Sed.* vt Dañ. 2. Sed est deus in celo. & in eodem. 4. Veruntamē germen radicū eius in terra sinite.

בָּרָק *Fulgurare* בָּרַק Barac. Fulgurare. coruscare. splendere. Ps. 143. Fulgura coruscationē & dissipabis eos. Iob. 20. Et fulgurans in amaritudine sua. Abach. 3. In splendore fulgurātis haste tue. Inde בָּרָק Barac. i. fulgur. coruscatio. *Fulgur* 2. Reg. 22. Fulgur & consumpsit eos. Et in plurali בְּרָקִים Beracim. i. fulgura. *Fulgura* Ps. 96. Alluxerunt fulgura eius orbi terre. Ps. 134 Fulgura in pluuiam fecit. Et inde בָּרֶקֶת Bareceth: quod significat quendā lapidem preciosum splendidum. Pro quo beatus hieronym⁹ transtulit smaragdū. *Smaragd⁹.* Exo. 28. In primo versu erit lapis sardius & topazius & smaragdus. Exo. 28. Saphyrus & carbunculus & smaragdus.

בַּרְקָן *Tribulus.* בַּרְקָן Barcon. tribulus. genus spine. Iudi. 8. Et cōterā carnes vestras cum spinis tribulisq; deserti. & in codē. Tulit ergo seniores ciuitatis & spinas deserti ac tribulos. Et solū inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בְּרוֹשׁ *Abies.* בְּרוֹשׁ Beros. genus arboris. pro quo beatus hieronymus abietē transtulit. Esa. 55. Pro saliūcula ascēdet abies. Et in codē. 6. Abies & buxus & pinus simul. Zach. 11. Vlula abies quia cecidit cedrus. Et in plurali בְּרוֹשִׁים Berosim. i. Abietes. *Abietes.* Esa. 14. Abietes quoq; letati sunt sup te. Ponitur etiā pro agitatoribus curruū: eo ꝙ talibus lignis vtebātur in curribus. *Agitatores* Nañ. 2. Et agitatores cōsopiti sunt. Potest etiā per abietes que sunt arbores magne & excelse intelligi principes & magnates. Et ita transtulit chaldaicus interpres in loco predicto. Alii vero dicūt ꝙ in eo loco per abietes intelligūtur lancee siue alia arma missilia: eo ꝙ plerūq; fiebant ex tali ligno.

בְּרֹת *Cupressus* בְּרֹת Beroth. cupressus. genus arboris. Canti. 1. Ligna domorum nostrarū cedrina: laquearia nostra cupressina. Et solum inuenitur in numero plurali in predicto loco. Item בְּרִית Berith. i. pactū vel fedus. *Pactum Fedus.* Geñ. 9. Et statuam pactum meū vobiscū. & in codē. 17. Ponā pactum meū tecū. Ezo. 23. Non inibis cum eis fedus. Deut. 29. Hec sunt verba federis. Esa. 28. Percussimus fedus cum morte. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a dictione supradicta בָּרָה Bara: que significat succindere: eo ꝙ antiquitus illi qui faciebant pactum vel fedus occidebant aliquod animal & diuidebant illud in duas partes & transibant inter eius diuisiones. Hiere. 34. vbi dicitur. Et non obseruauerūt verba federis quibus assensi sunt in conspectu meo: vitulū quē consciderunt in duas partes & transierūt inter diuisiones eius principes iuda & principes ierusalem eunuchi & sacerdotes & omnis populus terre qui transierunt inter diuisiones vituli. Et ideo in sacra scriptura plerūq; fedus vel pactū iungitur cum verbo percutere vel ferire. Ios. 24. Percussit iosue in die illa fedus. 1. Reg. 11. In hoc feriā vobiscū fedus. et Hiere. 31. Ecce dies veniēt dicit domin⁹ & feriam domui israel & domui iuda fedus nouum.

בֹּשׁ בֹּשׁ Bos. confundi. erubescere. De quo vide supra in dictione בּוֹשׁ Bos. cum vau in medio dictionis.

בֹּשֵׁשׁ בֹּשֵׁשׁ Basas. Morā facere. tardare. erubescere. de quo vide supra in dictione בּוֹשׁ Bos.

בָּשַׁל *Maturescere* בָּשַׁל Basal. Maturare. coquere. dequoquere. assare. Geñ. 40. Et post flores vuas maturescere. Iol. 3. Mittite falces quoniā maturuit messis. Significat etiam coquere. *Coquere* Exo. 12. Non comedetis ex eo crudum quid: nec coctum aqua. & in codē. 16. Et que coquenda sunt coquite. Leui. 6. Vas autē fictile in quo cocta est confringetur. Nu. 6. Et armum coctū arietis. Deut. 16. Et coques & comedes in loco quē elegerit dn̄s. 3. Reg. 19. Et in aratro boū coxit carnes. Ezech. 24. Et discocta sunt ossa illius. Et in codē. 46. Iste est locus vbi coquēt sacerdotes pro peccato & pro delicto et vbi coquēt sacrificiū. Ponitur etiā pro assare. *Assare.* vt. 2. Paral. 35. Et assauerūt phase super ignem. & inde מְבַשְּׁלוֹת Mebaseloth. i. coquine. pro quo in translatione nr̄a habetur culine. *Culine.* Ezech. 46. Et culine fabricate erant subter porticus.

בֹּשֶׂם *Aromatū. suauis odor* בֹּשֶׂם Bossem. aroma siue aromaticū: vel suauis odor. Canti. 5. Messui myrrham meā cum aromate. Esa. 3. Et erit pro suaui odore fetor. Et hoc idē significat בֶּשֶׂם Besem Exo. 35. Et cīnamomi mediū. i. ducentos & quinquaginta siclos: calami similiter. *Cinamomū* pro quo hebrei legūt. Et cīnamomi aromatici medium. i. ducentos quinquaginta siclos: & calami aromatici simil'r. Et in plurali בְּשָׂמִים Besamim. *Aromata* Exo. 25. Aromata in vnguentū & thymiamata boni odoris. Et in codē. 30. Sume tibi aromata

בָּשַׁס *Diripere* בָּשַׁס Basas. Diripere. conculcare. Amos. 5. Pro eo quod diripiebatis pauperē. Et de hoc vide supra in dictione בּוּס Bos cum littera samach in fine.

בָּשַׂר *Nūciare.* בָּשַׂר Basar. Nunciare. annunciare. bonum nuncium portare. euangelizare. 2. Regum. 18. Curram & nunciabo regi. et in codem. *Bonum nūciū portare annūciare.* Non eris nuncius in hac die: sed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare. Et in codem. Bonum apporto nuncium. Esa. 60. Et laudes domini annunciantes. Hiere. 20. Qui annunciauit patri meo dicens: natus est tibi puer masculus. Et inde מְבַשֵּׂר Mebaser. idest Annuncians: vel euangelizans: siue qui annunciat vel qui euangelizat. *Annuncians* Esa. 52. Quam pulchri super mōtes pedes annunciantis & predicantis pacem annunciantis bonū. Et in ge. fe. מְבַשֶּׂרֶת Mebasereth. i. que annunciat vel que euāgelizat. Esa. 40. Super montem excelsum ascende tu qui euāgelizas sion. quod in hebreo legitur in ge. fe. scilicet tu que euangelizas sion. *Euāgelizās* Et in codem qui euangelizas ierusalem. pro quo hebrei legunt que euangelizas ierusalem. cuius plurale מְבַשְּׂרוֹת Mebaseroth habetur Ps. 67. Domin⁹ dabit verbum euangelizantibus virtute multa. *Euangelizantes.* Et inde בְּשׂוֹרָה Besora. i. nuncius siue annūciatio: vel euangelizatio. *Nūcius* 2. Reg. 18. Non eris boni nuncii baiulus. Accipitur etiam pro premio vel mercede quod datur pro bono nūcio relato. *Merces.* 2. Reg. 4. Cui oportebat me mercedem dare pro nuncio. Item בָּשָׂר Basar. caro. siue carneus. *Caro.* Geñ. 2. Et caro de carne mea. Et in codem. 6. Nō permanebit spiritus meus in homine in eternū quia caro est. Et in codem. Excepto ꝙ carnē cū sanguine non comedetis. Exo. 30. Caro hominis non vngetur ex eo. *Carneus* Iob. 10. Nunquid oculi carnei tibi sunt. Ps. 15. Insuper & caro mea requiescet in spe. Esa. 17. Et ponit carnē brachium suū. Et accipitur caro aliquando pro cōsanguinitate. *Caro* Geñ. 29. Os meum es & caro mea. Et in codem. 37. Frater enim & caro nostra est. Esa. 58. Et carnem tuā ne despexeris. 2. Reg. 5. Os tuum & caro tua sumus. Accipitur ēt pro omni animato. Geñ. 6. Finis vniuerse carnis venit ad me. Et in codem vt interficiam omnē carnē in qua est spiritus vite. Ps. 135. Qui dat escam omni carni. Et aliqñ accipitur pro solo homīe. Ps. 64. Ad te omnis caro veniet. Esa. 40. & videbit omnis caro pariter q̄d os domini locutum est. & in codem. 66. Veniet omnis caro vt adoret coram facie mea dicit dn̄s. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cū aleph in fine & dicitur בִּשְׂרָא Bisra. Dañ. 2. Quorum non est cum hominibus conuersatio. vbi ponitur caro pro hominibus. *Caro pro hoībus.* & inde בְּשׂוּר Besur. idest incarnatio. *Incarnatio* Osee. 9. Vbi nos habemus sed & ve eis cum recessero ab eis. in hebreo habetur: sed & ve eis incarnatio mea ex eis. vbi ponitur בְּשׂוּרִי Besuri cū littera sin. Ad hoc enim ꝙ significaret cum recessero debebat scribi cū littera samach.

Vnde.lxx.Interpretes ita transtulerunt. Sed & ve eis caro mea ex eis. vt refert beatus Hieronymus super hoc loco. Et dicit ve eis: quia ex hoc quod iudei pro maiori parte remã serunt in infidelitate secuta fuit eis miseria & infelicitas. Et hoc idem dicit Nicolaus de lyra in tractatu de differentiis nostre translationis ab hebreo.

בַּת Bath.bathus.genus mensure liquidorũ.3.Reg.7. Duo milia bathos capiebat. Ezech.45. Statera iusta: & ephi iustum: & bathus iustus erit vobis. & in eodem. vt capiat decimam partem chori bathus: & decimam partẽ chori ephi & in plurali בַּתִּים Bathim.vt in eodẽ.quia decẽ bathi implent chorum. Item בַּת Bath.idest filia. & in plurali בָּנוֹת Banoth.i.filie.de quo vide supra in dictione בָּנָה Bana.

בַּתָּה Batha.vastitas vel desertum.Esa.5.Et ponam eam desertam.& in plurali בַּתּוֹת Bathoth. Pro quo beatꝰ Hieronymus trãstulit valles.Esa.7. Et venient & requiescẽt oẽs in torrentibus vallium.

בָּתַל Bethul.virgo. incorruptus. tamẽ nõ inuenitur in scriptura nisi בְּתוּלָה Bethula in.ge.fe.i. virgo incorrupta Gen̄.24. virgoq; pulcherrima incognita viro. Deut.32. Iuuenem simul ac virginem.Esa.37.Virgo filia syon.Hiere.31.Reuertere virgo israel.& in plurali בְּתוּלֹת Bethuloth. idest virgines.Esa.23.Nec ad incrementum perduxi virgines.& Amos.8. In die illa deficient virgines pulchre. Et inde בְּתוּלִים Bethulim siue בְּתוּלֵי Bethule.i.virginitas.vel signa virginitatis. Deut.22. Non inueni filiam tuam virginem. Pro quo hebrei legunt non inueni filie tue virginitatem .& in eodẽ. Et ecce hec sunt signa uirginitatis filie mee Iudi.11. Et plãgam virginitatem meam cũ sodalibus meis. & semper inuenitur in numero plurali secundum terminationem masculinorum.& caret singulari.

בָּתַק Bathac. Perfodere.trucidare. Ezech.16. et trucidabũt te gladiis suis.& solum inuenitur in predicto loco.

בָּתַר Bathar. diuidere. partiri. Gen̄.15. Qui tollẽs vniuersa hec diuisit ea per mediũ.& in eodem. A[illegible] aũt non diuisit. Inde בֶּתֶר Bather.siue בֶּתֶר Bether.i.diuisio siue ptio aut pars.vt Gen̄.15.Et vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit.& in eodem. Transiẽs inter diuisiones illas. Vbi ponitur בְּתָרִים Betharim in numero plurali.et Hiere.34. Et transierunt inter diuisiones eius.Et in eodẽ qui transierunt inter diuisiones vituli.põitur etiã בֶּתֶר Bather pro nomine proprio.Canti.2.Similis esto dilecte mi capree hinnuloq; ceruorum super montes bether. Vbi vicio scriptorũ ponitur ibi in nostra translatione Bethel pro Bether. Nã debet scribi cum littera.t.& non cum.l.Et interpretatur diuisio siue partitio.Item בָּתַר Bathar in lingua chaldaica significat post vel postea.Dan̄.2.Et post te cõsurget regnum aliud.

De incipiẽtibus a littera. ג Gimal.

גַּג Gag.tectũ vel solarium. Deut.22. Facies murum tecti p circuitũ. Iosu.2. Ipsa vero fecit ascendere viros in solariũ domus sue.1.Reg.9.Et locutꝰ est cũ saule in solario.Ps.101. Sicut passer solitarius in tecto. Et in plurali גַּגּוֹת Gagoth.i. tecta vel solaria.Ps.128. Fiant sicut fenum tectorũ. Esa.22. Quia ascendisti & tu omnis in tecta.

גָּאָה Gaa.magnificari.exaltari vel eleuari. crescere. superbire. Aut in superbiã eleuari. Exo.15. Cantemꝰ dño: gloriose enim magnificatus est. Pro quo hebrei legũt. Magnifice enim magnificatus est: siue magnificatione magnificatus est: aut exaltatione exaltatꝰ est.vbi ponitur גָּאֹה גָּאָה Gao Gaa.significat etiã crescere Iob.8.Nunquid potest virere scirpus sine humore. Ezech.47. Qm̃ intumuerant aque profundi torrentis.i.creuerant aque profundi torrẽtis. Item significat superbire vel in superbiã eleuari.Iob.8 Et propter superbiam quasi leena capies me. Et inde גֵּאֶה Gee.i.superbꝰ. elatus.arrogans. Iob.40.Et respiciẽs oẽm arrogantem humilia eum.& in eodem. Respice cunctos superbos & humilia eos. Esa.2. Quia dies domini exercituũ super omnem arrogantem & excelsum.& aliquando scribitur sine he in fine.Esa.16.Superbus est valde.& in plurali. גֵּאִים Geim. Prouer.15. Domum superborũ demolietur dominus.& idem significat גַּאֲיוֹנִים Geeionim.Ps.122. Opprobrium abundantibus & despectio superbis.& inde גָּאוֹן Gaon.i. Superbia.arrogantia.altitudo. Prouer.16. Contritionem precedet superbia. Esa.13.Et quiescere faciam superbiam infidelium.& in eodem.16.Et arrogantia eius & indignatio eiꝰ plusquã fortitudo eius.Hiere.12.Quid facies in supbia iordanis. et Osee.7.Et humiliabitur supbia isrl̃ in facie eius. Amos.6. Detestor ego supbiã iacob.Zach.11. Vox rugitus leonum: quia vastata est superbia iordanis.i. altitudo iordanis. Et sic est in chaldaica translatione.s. altitudo iordanis. Ponitur etiam pro gl'ia vel maiestate. Exo. 15. Et in multitudine glorie tue deposuisti oẽs aduersarios tuos.Esa.2. A facie timoris domini & a gloria maiestatis eius. Inde גַּאֲוָה Gaaua.i.superbia.arrogantia.elatio.Ps.30. In superbia & abusione. Ps.35. Non veniat mihi pes superbie.Esa.30. Et arrogantiam fortium humiliabo.ponitur etiam pro corpore. Iob.41. Corpus illius quasi scuta fusilia. De quo vide infra in dictione גֵּו Geu. Et aliquando scribitur sine vau. Et dicitur גֵּאָה Gea. Prouer.8. Arrogantiam & superbiam & viam prauam & os bilingue detestor. & inde גֵּאוּת Geuth.i.superbia.Ps.6.Os eorum locutũ est superbiam. Accipitur etiã pro excellentia vel gloria. Ps.92. Dominus regnauit decorem indutus est.pro quo btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Dominus regnauit: gloria indutus est.

גָּאַל Gaal. Redimere.emere.inquinare.Exo.6. Ac redimã in brachio excelso. Et in eodem.15.Dux fuisti in misericordia tua pplo quem redemisti. Ps.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum. Esa.43. Noli timere quia redemi te.& in eodem.48. Dicite redemit dominus seruũ suum iacob. & in eodem.63. Ipse redemit eos. Osee.13. De morte redimã eos. Significat etiam emere vel redimere iure propinquitatis rem propinqui venditam vel alienatam vel si ipsemet redimat quod vendiderat. Leuit.25. Põt redimere quod ille vendiderat. Et in eodem. Si non redemerit. Et in eodem. Qui voluerit ex fratribus eiꝰ redimet eũ. & in eodem. Sin aũt ipse potuerit redimet se. Ruth.3. Si te voluerit propinquitatis iure retinere: bene res acta est: si aũt noluerit ego te absq; vlla dubitatione suscipiã. pro quo hebrei legunt. Si redemerit te: bene: redimat: & si non redemerit: ego te redimã. Sed btũs Hieronymꝰ trãstulit sensum Et in eodem.4. At ille respondit ego agrum emã. Et in eodem. Cedo iuri propinquitatis. Pro quo hebrei legunt. Nõ possum redimere siue non possum emere. Et in eodem. tu vero vtere priuilegio quo me libẽter carere profiteor. Pro quo hebrei legunt. Tu vero redime tibi redemptiõe mea: quia non possum redimere. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum in locis predictis. Et inde גְּאֻלָּה Geula. i. redẽptio aut facultas vel licentia redimendi. Leuit.25. Sub redemptionis conditione vendetur. & in eodem. Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus.& inde גֹּאֵל Goel idest redemptor. Iob.19. Scio enim q̄ redemptor meus viuit. Ps.18. Domine adiutor meus & redẽptor meꝰ

Esa.41.Et redemptor tuus sanctus israel. Et in eodem.59. Et venerit siõ redemptor. Accipitur etiam pro propinquo vel proximo: eo q̄ iure propinquitatis habebat licentiã redimendi vt supradictum est. Leuit.25. Propinquus eiꝰ põt redimere.& in eodem. Si aũt nõ habuerit proximũ. Ruth. 4. Cũq; vidisset propinquũ preterire. Ponitur etiam predicta dictio גָּאַל Gaal.p antiphrasin pro inquinare vel coinquinare. aut cõtaminare.vel polluere.aut fedare. siue obscurare. Esa.63. Et oĩa vestimenta mea inquinaui. Thren. 4. Polluti sũt sanguine. Dan̄.1. Proposuit aũt daniel in corde suo vt non pollueretur de mensa regis. & in eodem. Et rogauit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Malach.1. Offertis super mensam meam panem pollutum: & dicitis in quo polluimꝰ te. Soph.3. Ve prouocatrix & redẽpta.pro quo hebrei legunt. Ve prouocatrix & contaminata siue fedata vel deturpata. Potest etiam significare redẽptã sicut est in littera nostra. Significat etiam obscurare vel deturpare. Iob.3. Obscurent eum tenebre & vmbra mortis. Item ponitur pro eiicere vel separare aliquem tanquã pollutum & immundum. Esdre.2. Et eiecti sunt a sacerdotio. & similiter. Nee.8. vbi eadem verba habentur.

גַּב Gab.altitudo.eminentia.dorsum.supercilium. statura. Ps.128. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores Leuit.14. Radet capillos capitis barbamq; & supercilia. Ezech.1. Statura quoq; erat rotis.& in eodem. Et totũ corpus oculis plenum.pro quo hebrei legunt. Et dorsa eorũ oculis plena. Quod est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem.43. Hec quoq; erat fossa altaris.pro quo hebrei legunt. Et hec erat altitudo siue statura altaris. Potest etiã deriuari a sequenti dictione גֶּבֶא Gebe.quod significat cisternam vel fossam: sicut est in littera nostra. Item ponitur pro lupanari.eo quod meretrices stabant in loco eminẽti: vt viderentur a transeuntibus. Ezech.16. Edificasti tibi lupanar.& in eodem. Et destruent lupanar tuum. ponitur ẽt גַּבִּים Gebim in plurali pro cisternis vel fossis.de quo vide infra in dictione גּוֹב Gob.& inde גַּבֵּן Giben. per additionẽ nun in fine.quod secũdum hebreos significat excelsum vel eminentem. Ps.67. Mons coagulatus: mons pinguis. pro quo btũs Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Mons excelsus &c.de quo vide infra in dictione גַּבֵּן Giben.quia secundum aliquos hebreos illa littera nun est de substantia dictionis.

גֶּבֶא Gebe.cisterna.vel palus. Esa.30. Aut hauriatur parũ aque de fouea. Pro quo hebrei legunt. Aut hauriatur parum aque de cisterna siue de palude. Cuius plurale ponitur pro palustribus. Ezech.47. In littoribus aũt eius & in palustribus non sanabuntur.

גָּבַהּ Gaba.exaltari. sublimẽ esse. eleuatũ esse siue eleuari. superbire. Iob.11. Excelsior celo est: & quid facies. Ps. 112. Qui in altis habitat. Ps.130. Domine non est exaltatũ cor meum nec elati sunt oculi mei. Prouer.16. Et ante ruinam exaltabitur spiritꝰ.& in eodem.17. Qui exaltat ostiũ suum querit ruinam. Esa.3. Pro eo quod eleuate sunt filie sion. & in eodem.5. Et exaltabitur dominus exercituũ in iudicio.& in eodẽ.52. Et sublimis erit valde.& in eodẽ.55 Sicut exaltantur celi a terra: sic exaltate sũt vie mee a viis vestris. Ezech.16. Et eleuate sunt & fecerunt abominatiões & in eodem.19. Et exaltata est statura eius. & in eodem.31. Propterea eleuata est altitudo eius.vbi ponitur גָּבְאָ Gaba. cum aleph in fine loco he. Abdie.1. Si exaltatus fueris vt aquila.& inde גֹּבַהּ Goba.siue גַּבְהוּת Gabhuth.i.altitudo.sublimitas.exaltatio.eleuatio siue elatio. 1.Reg.16. Non respicias vultum eius: neq; altitudinem stature eius. Ps.102. Secundum altitudinem celi a terra. Esa.2. Incuruabitur om̃is sublimitas hominũ. & in eodẽ.7. Siue in excelsum supra. vbi ponitur הַגְבֵּהַּ Hagbeha.& inde גְּבֹהָ Gaboha. vel גְּבֹהַּ Geboha.i.excelsus.sublimis.eleuatus. 1.Reg.2. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes.pro quo hebrei legunt. Nolite multiplicare loqui sublime sublime. Eccl's.5. Quia excelso excelsior est alius.& Esa.2. Et super omnem turrẽ excelsam.& in plurali גְּבֹהִים Gebohim. Eccl's.5. Et super hos quoq; eminentiores sunt alii. Item גָּבַהּ Geba.i.elatus. superbus.arrogãs. Ps.100. Superbo oculo & insaciabili corde. Prouer.16. Abominatio domini omnis arrogans.

גִּבֵּחַ Gibeah.recaluaster.depilatus. Leuit.13. Et si a fronte ceciderint pili recaluaster & mundus est. & inde גַּבַּחַת Gabacbath.i.recaluatio.depilatio.vt in eodem. Si autem in caluitio siue in recaluatiõe albus vel ruffus color fuerit. Accipitur etiam pro depilatione panni aut vestimenti.vt in eodem. Eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corrosio enim est in caluitio suo vel in recaluatione sua.& dicunt hebrei quod caluitium quod in hebreo dicitur קָרַחַת Carachath est a parte posteriori. & גַּבַּחַת Gabachath.i.recaluatio est a pte anteriori.& idem videtur innuere textus cum dicit.& si a fronte ceciderint pili: recaluaster & mundus est.

גָּבַל Gabal. terminare.limitare.i.terminum vel limitẽ ponere. Exo.19. Cõstituesq; terminos populo per circuitum.& in eodem. Tu enim testificatus es & iussisti dicẽs. Pone terminos circa montem. Deut.19. Non assumes & transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores. Ios.18. Qui est terminus illius ab oriente. Pro quo hebrei legunt. Et iordanis terminabit illum ab oriente. Zacha.9. Emath quoq; in terminis eius.s.erit vel cõputabitur. pro quo hebrei legunt. Emath quoq; terminabitur siue limitabitur in ea.& inde גְּבוּל Gebul.i.terminꝰ vel confinium. Nu.21. Arnon terminus est Moab.& Ios.1. Erit terminus vester. Ps. 103. Terminum posuisti: quem non transgredientur. Et in plurali. גְּבוּלוֹת Gebuloth.siue גְּבוּלֵי Gebule. Iob.24. Alii terminos transferũt. Ps.73. Tu fecisti omnes terminos terre. Esa.60. Vastitas & contritio in terminis tuis. Accipitur etiam aliquando pro fine vel definitiõe. Ps.147. Qui posuit fines tuos pacem. Esa.28. Et milium & viciam in finibus suis.ubi ponitur in hebreo singulare p plurali. Ezech. 43. In summitate montis omnes fines eius. & in eodẽ. Et definitio eius vsq; ad labium eius.& in eodem.ca.ponitur in translatione nostra pro corona que fit ad decorem in sũmitate alicuius vasis & est definitio vel terminus ipsius vasis. vbi dicitur. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti.& in eodem. Et super coronam in circuitu. Significat etiã qñ terminus vel finis alicuius rei iungitur cum termino vel fine alterius: & maxime quando ambe sunt similes. Exo.28 Facies in rationali catenas sibi inuicem coherentes. vbi ponitur גַּבְלֻת Gabluth.pro eo quod in littera nostra est sibi inuicem coherentes.

גִּבֵּן Giben. Eleuatus.excelsus. Et significat etiam Gibbosum: eo quod gibbus est eleuatio vel tumor in dorso. Leuit.21. Si fracto pede: si manu: si gibbus: si lippus.& scribitur in plurali cum duplici nun.& dicitur גַּבְנֻנִּים Gabnunim. Ps.67. Mons coagulatus: mons pinguis.pro quo hebrei legunt. Mons eleuationũ: mons basam. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ sic traduxit. Mons excelsus: mons basam. Alii vero interpretantur. Mons gibbosus a predicta dictione גִּבֵּן Guiben: que significat gibbosum. Potest etiam significare coagulatum Sicut.lxx. transtulerunt: a dictione גְּבִינָה Gebina.i. caseus

quā. t coagulatione lactis. Iob. 10. Et ſicut caſeum me coagulaſti.

גֶּבַע Gebaa. collis. Zach. 14. De colle remon ad auſtrū ierusalem. & aliquando ſcribitur cum he in fine: & dicitur גִּבְעָה Gibaa. Hiere. 2. In omni enim colle ſublimi. Et in eodem. 16. Et venabuntur eos de omni monte & de omni colle. & in eodem. 50. De monte in collem tranſierunt. & quādo poſt ſe regit genitiuum ſcribitur cū tau in fine loco he. & dicitur גִּבְעַת Gibaath. Ioſ. 5. Et circuncidit filios iſrael in colle preputiorum. & in plurali גְּבָעוֹת Gebaoth. ſiue גִּבְעוֹת Giboth. i. colles: Gen̄. 49. Donec veniret deſiderium collium eternorum. Nu. 23. De collibus cōſiderabo eū. Deut. 33. Et de pomis collium eternorum. Ps. 64. Et exultatiōe colles accingentur. eſt etiam nomen proprium loci: eo qd̓ erat ſitus in colle. Iudi. 19. Sed tranſibo vſq; gabaa. Eſa. 10. Gabaa ſedes noſtra. Inde גְּבִיעַ Gabiaa. i. calix. vel ſcyphus. Gen̄. 44. Scyphum aūt meum argenteum & preciū quod dedit tritici pone ī ore ſacci iunioris. & in plurali גְּבִעִים Gebiim. Exo. 25. Tres ſcyphi quaſi in nucis modum per calamos ſingulos. & inde מִגְבָּעַת Migbaath. i. pileus vel tiara. Exo. 29. Et baltheos ac tiaras in gloriam & decorem. & ſolum inuenitur in numero plurali.

גִּבְעֹל Gibood. Folliculus lini. Exo. 9. Et linum iam folliculos germinaret. Et ſolum nuenitur in predicto loco.

גָּבַר Gabar. preualere. cōfortari: vel confirmare. roborare vel roborari. fortem vel violentum eſſe. Confirmare Gen̄. 7. Et aque preualuerunt nimis ſuper terrā. & in codē. 49. Benedictiones prīs tui confortate ſunt. 1. Reg. 2. Quia non in fortitudine ſua roborabitur vir. 2. Reg. 1. Aquilis velociores leonibus fortiores. ſ. ſunt. Iob. 15. Et contra omnipotentem roboratus eſt. Et in eodem. 21. Subleuati ſunt confortatiq; diuitiis. & in eodem. 36. Quia violēti fuerūt. Ps. 11. Linguam noſtram magnificauimus. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicā veritatem trāſtulit. Linguam noſtram roboremus. Ps. 64. Verba iniquorum preualuerunt ſuper nos. Ps. 102. Corroborauit miſericordiam ſuā ſuper timentes ſe. Eccl̓s. 10. Multo labore exacuetur. Pro quo hebrei legunt. Et exercitus ſuperabitur. Poteſt etiam legi ſic. ſ. & viribus preualebit. quod eſt idem ſenſus cum littera noſtra. Dan̄. 9. Cōfirmabit autem pactū multis. Zach. 10. Et confortabo domum Iuda & domū Ioſeph. & in eodem. Cōfortabo eos in domino. & inde גְּבוּרָה Gebura. i. robur. potentia. virtus. Iudi. 8. Iuxta etatem robur eſt viri. 2. Paralip. 10. In manu tua eſt fortitudo & potētia. Ps. 64. Accinctus potentia. Ps. 79. Excita potentiam tuam & veni. & in lingua chaldaica dicitur גְּבוּרְתָא Geburtha. Dan̄. 2. Quia ſapientia & fortitudo eius ſunt. & in plurali גְּבֻרוֹת Geburoth. i. potentie. vel potentatus. aut virtutes. vel fortitudines. Ps. 19. In potentatibus ſalus dextere eius. Ps. 70. Introibo in potentias domini. Ps. 88. Si aūt in potentatibus octoginta anni. Ps. 105. Quis loquetur potētias domini. Ps. 150. Laudate eum in virtutibus eius. Et inde גִּבּוֹר Gibor. i. potens. robuſtus. fortis. Gen̄. 10. Ipſe cepit eſſe potens in terra. & in eodem. Et erat robuſtus venator coram domino. Ruth. 2. Homo potens & magnarum opū. Ps. 23. Dominus fortis & potens: dominus potēs in prelio. Eſa. 3. Fortem & virum bellatorem. & in eodem. 49. Numquid tolletur a forti preda. & in p̄lali גִּבּוֹרִים Giborim. i. potentes: vel fortes: aut robuſti. Canti. 3. En lectulum ſalomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortibus iſrael. & in eodem Omnis armatura fortium. Eſa. 5. Ve qui potentes eſtis ad bibendum vinum. & inde גְּבִיר Gebir. i. Dn̄s vel dominator aut ſuperior. Gen̄. 27. En dn̄m tuū illum conſtitui. & in genere feminino גְּבִירָה Gebira ſiue גְּבֶרֶת Gebereth. Gen̄. 16. Deſpexit dominam ſuam. & Eſa. 47. In ſempiternū ero dn̄a. Hiere. 13. Dic regi & dominatrici. & inde גֶּבֶר Geber. ſiue גְּבַר Gebar. i. vir. ſiue homo. eo quod habet poteſtatem vel dominium ſupra mulierem. Deut. 22. Nō inductur mulier veſte virili: nec vir vtetur veſte feminea. Iob. 3. Viro cuius abſcondita eſt via. & in eodem. 34. Quis eſt vir vt eſt Iob. & in eodem. 38. Accinge ſicut vir lumbos tuos. Ps. 17. Et cum viro innocente innocens eris. Ps. 88. Quis eſt homo qui viuet: & non videbit mortem. Prouer. 30. Viam viri in adoleſcentia. Hiere. 17. Maledictus homo qui cōfidit in homine. & in eodem. Benedictus vir qui confidit in domino. & in eodem. 22. Virum qui in diebus ſuis non proſperabitur. & in eodem. 31. Femina circundabit virum. Thren̄. 3. Ego vir videns paupertatem meam. & in eodem. Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Dan̄. 8. Ecce ſtetit in conſpectu meo quaſi ſpecies viri. & in plurali גְּבָרִים Gebarim. Exo. 10. Ite tantum viri. & in eodem. 12. ſexcenta fere millia peditum virorum. & in ligua chaldaica dicitur גֻּבְרִין Gubrin ſiue גֻּבְרַיָּא Gubraia. Dan̄. 3. Sūt ergo viri iudei. & in eodem viri iſti contempſerunt te. Ponitur etiā גֶּבֶר Geber. pro ſingulis. Ioel̓. 2. Singuli in calle ſuo ambulabunt. Item גֶּבֶר Gaber. i. gallus gallinaceus. Eſa. 22. Sicut aſportatur gallus gallinaceus.

גָּבִישׁ Gabis. eminens: ſiue grande. Iob. 28. Excelſa & eminentia non cōmemorabūtur. vbi pro excelſa & eminentia in hebreo habetur רָמוֹת Ramoth & גָּבִישׁ Gabis. Et dicunt hebrei quod ſunt lapides precioſi: ſic dicti propter ſuam excellentiam. Nam dictio ramoth excelſa ſiue alta interpretatur. Prouer. 24. Excelſa ſtulto ſapiētia. Vbi pro excelſa pōitur ibi ramoth ſcriptū eiſdem litteris ſicut in ſupra dicto loco. Pōitur etiam pro ſerico. Ezech. 27. Vbi dicitur. Et ſericum & chodchod propoſuerunt in mercato tuo. Sed dictio גָּבִישׁ Gabis ſolum inuēitur in ſupradicto loco: & ab eo componitur אֶלְגָּבִישׁ Elgabis. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit Pergrandes. ſiue grandes. Ezech. 13. Et dabo lapides pergrandes. Et in eodem. 38. Et imbre vehemēti & lapidibus immenſis. vbi pro immenſis pōitur elgabis. Et dicunt hebrei ꝙ ſignificat granditem qn̄. ſ. lapides grādinis ſunt magni & in magna quantitate. Nā dictio אֵל El cum qua compōitur fortem ſiue fortiſſimum ſignificat vt ſupra in dictione אֵל El dictum eſt.

גָּד Gad. felicitas. fortuna. coriandrum. Gen̄. 30. Dixit feliciter. & idcirco vocauit nomē eius gad. pro q̄ in hebreo habetur. In felicitate: ſiue venit felicitas: & vocauit nomen eius gad. Et. lxx. tranſtulerunt: in fortuna. Poteſt etiam deriuari a ſequenti dictione גָּדַד Gadad que ſignificat expeditionem ſiue accinctum vel procinctum. vnde beat⁹ Hieronymus in libro de hebraicis queſtionibus ſuper hoc loco ſic ait. vbi nos poſuimus in fortuna: & grece dr̄ ἐυτύχηκα quod poteſt euent⁹ dici. in hebreo habetur בָּגָד Bagad. Quod aquila interpretatur venit accinctio. Nos autem dicere poſſumus in procinctu. Ba. enim poteſt prepoſitionem ſonare in: & venit. Gad euentus: ergo ſiue procinctus quod gad dicitur Zelphe filius gad vocatus eſt. hec Hieronymus. ponitur etiam גָּד Gad. ꝓ fortuna. Eſa. 65. Qui ponitis fortune menſam: & libatis ſuper eam. Et dicunt aliqui hebrei. quod in predicto loco accipitur גָּד Gad pro ſtella iouis: eo quod iupiter in lingua arabica ſic vocetur. Alii vero dicunt quod ſignificat certam cōſtellationem ſtellarum. De quo vide infra in ſequenti dictione גָּדַד Gadad. Item גָּד Gad. ſignificat coriandrū. Nu. 11. Erat aūt man quaſi ſemen coriādri.

גָּדַד Gadad. accingere ſe ad prelium. Expedire ſe: copulare

vel colligere exercitum. Incidere vel concidere. aut dilacerare. Gen̄. 49. Gad accinctus preliabitur ante eum. & ipſe accingetur retrorſum. Hiere. 5. Et in domum meretricis luxuriabantur. pro quo hebrei legunt. Et in domo meretricis colligebantur ſiue copulabantur. ſ. tanquam exercitus. Michee. 5. Nunc vaſtaberis filia latronis. Pro quo hebrei legunt. Nunc accingeris. ſ. ad prelium filia latronis vel filia accincti. Poteſt etiam interpretari Nunc concideris ſiue incideris. & aliquando ſcribitur cū ſimplici daleth. Abac. 2. Vt aſcēdam ad populum accinctum noſtrum. Ps. 93. Captabunt in animam iuſti. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicā veri. tranſtulit copulabuntur aduerſus animam iuſti. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ab hac dictione deriuatur גָּד Gad. quod ſupra dixim⁹ ſignificare certam copulationē vel conſtellationem ſtellarum. Inde גְּדוּד Gedud. i. accinctus vel expeditus. ſ. ad prelium: vel latro ſiue latrūculus: aut turma vel exercitus. 2. Reg. 22. In te eīm curram accinctus. Ps. 17. Qm̄ in te eripiar a tentatiōe. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. In te enim curram accinctus. Nām eadē verba ponuntur in hebreo in hoc loco ſicut ſupra. 2. Reg. Hiere. 18. Adduces enim ſuper eos latronē repente. Oſee. 7. Spolians latrūculus foris. Significat etiam turmam vel exercitum. 1. Paralip. 12. Suſcepit ergo eos dauid & conſtituit principes turme. Iob. 29. Cūq; ſederem quaſi rex circūdāte exercitu. & in plurali. גְּדוּדִים Gedudim ſiue גְּדוּדֵי Gedude. i. latrones vel latrunculi. aut turme vel exercitus. 2. Reg. 4. Duo viri principes latronum erant filio ſaul. 4. Reg. 4. Immiſitq; ei dominus latrunculos chaldeorum & latrunculos ſyrie & latrunculos moab & latrunculos filiorum amon. & in eodem. 6. Et vltra non venerunt latrones ſyrie in terram iſrael. Iob. 19. Simul venerunt latrones ei⁹ Item גָּדַד Gadad. ſignificat ſcindere vel incidere. aut concidere ſiue dilacerare. Deut. 14. Non vos incidetis nec facietis caluitium. 3. Reg. 18. Incidebant ſe cultris & lanceolis. Hiere. 16. Non ſe incident. & in eodem. 41. Raſi barba & ſciſſis veſtibus & ſquallentes. pro quo hebrei legunt. Raſi barba & ſciſſis veſtibus & inciſi. ſ. vngulis quod fiebat in ſignum luctus & triſtitie. & in eodem. 47. Vſquequo concideris. & in eodem. 48. Et in cunctis manibus colligatio. Pro quo hebrei legunt. In cunctis manibus inciſiones. Poteſt etiam ſignificare colligationes. ſicut dictum eſt ſupra. ponitur etiam pro geniminibus vel pro frugibus. Ps. 64. Riuos eius inebria multiplica genimina eius. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit. Sulcos eius inebria multiplica fruges eius. Tamen hebrei dicunt quod ſignificat riuulos qui fiunt quando agricola ſcindit terrā cum aratro: & ex vtraq; parte ſulci fiunt.

גְּדָבְרַיָּא Gedabraia. in lingua chaldaica ſignificat tyrannos ſiue magnates. Dan̄. 3. Duces & tyrannos.

גָּדָה Gad ripa. littus. & ſolum inuēitur גְּדוֹת Gedoth in numero plurali. Ioſ. 3. Iordanis autem ripas aluei ſui tēpore meſſis impleuerat. Eſa. 8. Et fluet ſuper vniuerſas ripas eius.

גְּדִי Gedi. hedus. Gen̄. 38. Et miſit hedum de capris. Exo. 24. Non coques hedum in lacte matris ſue. Eſa. 11. Pardus cum hedo accubabunt. & in plurali גְּדָיִים Gedaiim. ſiue גְּדָיֵי Gedaie. Gen̄. 27. Affer mihi duos hedos. Cāti. 1. Et paſce hedos tuos.

גָּדַל Gadal. ſiue גָּדֵל Gidel. Magnificare ſiue magnificari. grandem vel magnū fieri. creſcere. exaltare. enutrire. Gen̄. 41. Vno tantum regni ſolio precedam te. pro quo in hebreo habetur. Tantūmodo ſolium magnificabo ſiue exaltabo ſupra te. Nu. 14. Magnificetur ergo fortitudo domini. Ioſ. 4. In die illo magnificauit dn̄s Ioſue. 1. Reg. 26. Sicut magnificata eſt anima tua hodie in oculis meis: ſic magnificetur aīa mea in oculis domini. 2. Reg. 7. Idcirco magnificatus es domine deus. & in eodem. Et magnificetur nomen tuum in ſempiternum. 3. Reg. 10. Magnificatus eſt rex ſalomon ſuper omnes reges terre. Iob. 7. Quid eſt homo quia magnificas eum. Ps. 17. Magnificans ſalutes regis eius. Ps. 33. Magnificate dominum mecū. Ps. 40. Magnificauit ſuper me ſupplantationem. Ps. 103. Domine deus meus magnificatus es vehementer. Ps. 137. Quoniā magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum. Eccl̓s. 2. Magnificaui opera mea. Eſa. 42. Et magnificaret legem & extolleret. Ezech. 16. Et grandis effecta es. & in codē. 38 Et magnificabor & ſanctificabor. Dan̄. 11. Et eleuabitur & magnificabitur aduerſus omnē deum. & in eodem. Quia aduerſus vniuerſa conſurget. pro quo hebrei legūt. Quia aduerſus vniuerſa magnificabitur. Abdie. 1. Et non magnificabis os tuum in die anguſtie. Ponitur etiam pro exaltare. Ioſ. 3. Hodie incipiam exaltare te. Heſter. 3. Poſt hec rex aſuerus exaltauit amā. Eſa. 10. Aut exaltabitur ſerra contra eum a quo trahitur. Item ſignificat creſcere. Gen̄. 21. Creuit puer & ablactatus eſt. & in eodem. 25. Quibus adultis. pro quo in hebreo habetur. Creuerūt pueri. & in codē. 26. Ibat proficiens atq; ſuccreſcens donec magnus vehementer effectus eſt. 1. Reg. 2. Puer aūt ſamuel ꝓficiebat atq; creſcebat. 2. Reg. 5. Et ingrediebatur proficiēs atq; ſuccreſcēs Eſdre. 9. Delicta noſtra creuerūt vſq; ad celū. Iob. 31. Quia ab infantia creuit mecum miſeratio. Ione. 4. Neq; feciſti vt creſceret. Item ſignificat nutrire ſiue enutrire. Eſa. 1. Filios enutriui & exaltaui. & in eodem. 23. Non enutriui iuuenes. & in eodem. 49. Plantauit pinum: quā pluuia nutriuit. Et in eodem. 40. Et iſtos quis enutriuit. Ezech. 31. Aque nutrierunt eū. & in codē. 44. Neq; comā nutrient. Dan̄. 1. Vt enutriti tribus annis poſtea ſtarent in conſpectu regis. & inde גֹּדֶל Godel. i. magnitudo. ſiue magnificētia. Exo. 15. In magnitudine brachii tui fiant immobiles quaſi lapis. Eſa. 9. In ſuperbia & magnitudine cordis. Ezech. 31. Eratq; pulcherrimus in magnitudine ſua. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur גְּדוּלָּה Gedula. Ps. 144. Et magnitudinis ei⁹ non eſt finis. & in eodem. Et magnitudinē tuām narrabūt. & inde גָּדוֹל Gadol. i. magnus. ſiue magnificus: qualitate ſiue quantitate. Exo. 11. Fuitq; moyſes vir magnus valde. 1. Reg. 25. Et homo ille magnus nimis. 4. Reg. 20. Fleuitq; ezechias fletu magno. Ps. 75. In iſrael magnū nomen ei⁹. Eſa. 12. Quia magnus in medio tui ſanctus iſrael. Hiere. 10. Magnus tu & magnum nomen tuum. Thren. 2. Magna eſt velut mare contritio tua. Malach. 4. Anteq̄ veniat dies dn̄i magn⁹. Et in. g. f. גְּדוֹלָה Gedola. 4. Reg. 4. Erat ibi mulier magna. Et in plurali גְּדוֹלִים Gedolim. i. Magni. 2. Re. 7. Iuxta nomen magnorum qui ſūt ſuper terram. Ps. 135. Qui fecit luminaria magna. & in eodem. Qui percuſſit reges magnos. & in. g. f. גְּדוֹלוֹת Gedolod. i. magne: ſiue magna in. g. n. Hebrei enim non habent genus. n. Sed pro eo aliquando vtuntur maſculino vt ſupra: & aliquando fe. vt Iob. 5. Fecit magna & inſcrutabilia. Ps. 130. Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilib⁹ ſuper me. Ps. 135. Qui fecit mirabilia magna ſolus. & inde מִגְדָּל Migdal. ſiue מִגְדֹּל Migdol. i. turris. Gen̄. 11. Faciam⁹ nobis ciuitatem & turrē. & in eodem. Fixit tabernaculum trans turrim gregis. Prouer. 17. Turris fortiſſima nomen domini. Canti. 4. Sicut

turris dauid collũ tuũ. Esa.5. Et edificauit turrim in medio eius. Hiere.31. Et edificabitur ciuitas domini a turre ananehel. Ezech.29. A turre syene vsq; ad terminos ethiopie & in plurali מִגְדָּלִים Migdalim. secũdum terminationem masculinorum. siue מִגְדָּלוֹת Migdaloth. secundum terminationem femininorum. 2. Paralip. 26. Et edificauit ozias turres in ierusalem. Canti. 8. Et vbera mea sicut turris. pro quo in hebreo habetur. Et vbera mea sicut turres. Esa. 30. Cum ceciderit turres. Ezech. 27. Et pigmei qui erãt in turribus tuis. Inde גְּדִילִים Gedilim. i. fimbrie vestium aut funiculi in fimbriis vestiũ. Deut. 22. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui.

גָּדַע Gadaa. succindere. proscindere. abscindere. confringere. Deut. 7. Lucos succidite: & sculptilia comburite. 1. Reg. 2. Et precidam brachium tuum. Esa. 9. Sycomoros succiderunt. Et in eodem. 10. Et excelsi statura succidentur. Hiere. 48. Abscissum est cornu moab. Significat etiã confringere. Ps. 74. Et omnia cornua peccatorum cõfringam. Esa. 14. Corruisti in terra. pro quo hebrei legunt. Cõfractus es in terra. & in eodem. 22. Et frangetur & cadet. Threñ. 2. Confregit in die furoris sui omne cornu israel.

גָּדַף Gideph. blasphemare. opprobrare. vilipendere. cõtemnere. 4. Reg. 19. Quibus blasphemauerũt pueri regis assyriorum me. & in eodem. Cui exprobrasti & quem blasphemasti. Nu. 15. Quoniam aduersus dominum rebellis fuit. Pro quo hebrei legunt. Quoniam dominum ipse contempsit vel blasphemauit. Et inde גִּדּוּף Giduph. i. blasphemia vl' opprobrium. Et in plurali גִּדּוּפִים Giduphim. siue גִּדּוּפֵי Giduphe. Esa. 43. Dedi ad internicionẽ iacob & isrl' in blasphemias. & in eodem. 51. Et blasphemias eorum ne metuatis. Sopho. 2. Audiui opprobrium moab & blasphemias filiorum amon.

גָּדַר Gadar. sepire. circunsepire. sepem edificare. circũedificare. concludere. Iob. 19. Semitam meam circunsepsit. Osee. 2. Et sepiam eam maceria. Esa. 58. Et vocaberis edificator sepium. Threñ. 3. Circũedificauit aduersum me: & in eodem. Conclusit vias meas lapidibus quadris. & inde גֶּדֶר Geder. siue גָּדֵר Gader. i. sepes. maceria. murus. peribolus. Nu. 22. Stetit angelus domini in angustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. pro quo hebrei legunt. Stetit angelus domini in semita vinearum Sepes hinc & sepes inde. & beatus Hieronymus transtulit sensum. Eccl's. 10. Qui dissipat sepem: mordebit eum coluber. Prouer. 14. Et maceria lapidum destructa erat. Esa. 5. Auferam sepem eius. Ezech. 13. Neq; opposuistis vos murum pro domo israel. & in eodem. 42. Et peribolus exterior. & in eodem. In latitudine periboli atrii. Ponitur etiã in eodẽ capitulo גְּדֶרֶת Gedereth. p vestibulo. vbi dicitur. Que via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. & etiam in hoc loco hebrei legunt. Murum siue peribolum. Inuenitur etiam גְּדֵרָה Gedera. cũ he in fine. i. sepes. 1. Paralip. 4. Habitantes in plantationibus & in sepibus apud regem. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. Et in plurali גְּדֵרוֹת Gederoth. secundũ terminationem femininorum. siue גְּדֵרִים Gederim. secundum terminationem masculinorũ. Ps. 79. Vt quid destruxisti macerias eius. Ps. 88. Destruxisti oẽs sepes ei9. Mich. 7. Dies vt edificentur macerie tue. Naũ. 3. que consident in sepibus in die frigoris. & inde גִּדְרוֹת Gidroth. i. caule ouiũ eo ꝙ sunt circunsepte. Nu. 32. Caulas ouiũ fabricabimus.

גָּדִישׁ Gadis. aceruus. aut fruges coaceruate: siue cõgeries. Exo. 22. Si egressus ignis inuenerit spicas & cõprehenderit aceruos frugum. Iudi. 15. Et comportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Iob. 21. Et super congerie mortuorum vigilabit. & in hebreo non habetur illud mortuorum. debet tamen subintelligi.

גֵּה Ge. hic. Ezech. 47. Hic est terminus in quo possidebitis terram. & solum inuenitur in hoc loco. Nam in aliis locis scribitur זֶה Ze cum littera Zain.

גָּהָה Gaha. soluere. cessare. Osee. 5. Nec soluere poterit a vobis vinculum. hebrei vero dicunt quod significat medicari vel sanare. vnde in predicto loco ipsi legũt. Et nõ sanabit a vobis infirmitatem vel dolorem. In translatione chaldaica habetur. Nec cessare faciet a vobis flagellũ. Et solum inuenitur in predicto loco. & Prouer. 17. vbi dicitur. Animus gaudens etatem floridam facit. pro quo hebrei legũt. Cor gaudẽs bñfacit sanitatẽ. i. sanitatẽ bonã facit. vbi pro sanitate ponitur גֵּהָה Geha: a predicta dictiõe deriuatũ.

גָּהַר Gahar. prosterni pronus in terra. Incumbere. 3. Reg. 18. Et pronus in terra posuit faciem suam inter genua sua. 4. Reg. 4. Et incubuit super eum. & solum inuenitur in locis predictis.

גֵּו Geu. corpus. tergum siue dorsum. Esa. 50. Corpus meũ dedi percutientibus. & in eodem. 51. Et posuisti vt terra corpus tuum. Ponitur etiam pro tergo vl' dorso. 3. Reg. 14. Me autem proiecisti post tergum tuum. Nee. 9. Et proiecerunt legem tuam post terga sua. Prouer. 10. Et virga in dorso eius qui indiget corde. Esa. 38. Quia proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Ezech. 23. Et proiecisti me post tergum tuum. & scribitur aliquando cum aleph in medio. vt Iob. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia. & aliquando scribitur cum Iod & he in fine. & dicitur גְּוִיָּה Geuia. siue גְּוִיַּת Geuiath. i. corpus. & in plurali גְּוִיּוֹת Geuioth. De quo vide infra in dictione גֵּוָה Geua. Item גֵּו Geu. significat int9 seu medium. pro quo beatus Hieronymus transtulit cõuallem: eo quod est in medio duorum montium. Iob. 30. Qui de conuallibus ista rapientes. pro quo hebrei legunt. De intus vel de medio expellebantur vel eiiciebantur. In lingua vero chaldaica גּוֹ Go. significat intus vel medium. Dañ. 3. Eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. pro quo hebrei legunt. Eadem hora mittetur in medium fornacis ignis ardentis. & in eodem. Ceciderunt in medio camini ignis ardentis. & aliquando scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. Nõne tres viros misimus in medio ignis. Item גֵּוָה Geua. cum he in fine. ponitur pro vagina. Iob. 30. Eductus & egrediens de vagina sua. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt eductus & egrediens de interiori siue de intus aut de medio scilicet vagine.

גּוֹב Gob siue גֹּבַי Gobai. locusta. Amos. 7. Et ecce fictor locuste. Naũ. 3. Et paruuli tui quasi locuste locustarum. & in lingua chaldaica locusta dicitur גֹּבָא Goba cum aleph in fine. Itẽ גּוֹב Gob. fouea. siue fossa. & in plurali גֵּבִים Gebim. 4. Reg. 3. Facite alueum torrentis huius fossas: Esa. 33. Velut cum fosse plene fuerint de eo. Hiere. 14. Venerunt ad hauriendum non inuenerũt aquam. pro quo hebrei legũt. Venerunt ad foueas siue ad cisternas: non inuenerunt aquã Nam in lingua chaldaica cisterna vel lacus dicitur גּוּבָּא Guba. vt Dañ. 6. mittetur in lacum leonũ. vide etiam de hoc supra in dictione גֵּב Gab. Ponitur etiam גֵּבִים Gebim. pro laquearibus que fiunt in tectis domorum: in quibus fiunt fosse parue. 3. Reg. 6. Texit quoq; domũ laquearib9 cedrinis.

גּוּד God. accingere se ad prelium. expedire se. scindere. aut dilacerare. De quo vide supra in dictione גָּדַד Gadad.

גֵּוָה Geua. Altitudo. Exaltatio. elatio. superbia. Iob. 22. Qui enim humiliatus fuerit: erit in gloria. Vbi ponitur exaltatio vel altitudo pro gloria. Et in eodem. 33. Et liberet eum de superbia. Hiere. 13. In abscondito plorabit anima mea a facie superbie. Ponitur etiam pro vagina. De quo vide supra in dictione גֵּו Geu. & inde גְּוִיָּה Geuiia. idest corpus. siue statura. aut cadauer. Naum. 3. Neq; est finis cadauerum. Et quando post se regit genitiuum vel quando componitur cum pronominibus. Tunc mutat he vltimũ in thau. Geñ. 47. Quod absq; corporibus & terra nihil habeamus. Pro quo in hebreo habetur. Quod absq; corpore nostro & terra nostra. Iudi. 14. Et ecce examen apum in ore leonis erat. Pro quo in hebreo habetur. Et ecce examen apum in corpore leonis erat. Et iñ eodem. Noluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat. 1. Reg. 31. Et tulerunt cadauer saul & cadauer filiorum eius de muro bethsan. Dañ. 10. Et corpus eius quasi chrysolithus. vide etiã de hoc supra in dictiõe גֵּו Geu. & in plurali גְּוִיּוֹת Geuiioth. Ps. 109. Iudicabit in nationibus: implebit ruinas. Pro quo hebrei legunt. Iudicabit in nationibus implebit corpora siue cadauera: aut implebit corporibus vel cadaueribus. Potest etiam deriuari a dictione גַּיְא Ge: que significat vallem. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Iudicabit in gentibus implebit valles Item גֵּוָה Geua. idest vagina. de quo vide supra in dictione גֵּו Geu.

גּוּז Goz. volare. tondere. extrahere. transire. Nu. 11. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit. Pro quo hebrei legunt. Et ventus egressus est a domino: & fecit volare coturnices de mari. Iob. 1. Et tonso capite corruit in terra. Et de hoc vide infra in dictione גָּזַז Gazaz. Ps. 70 De ventre matris mee tu es protector meus. Pro quo hebrei legunt. De ventre matris mee tu es extractor siue eductor meus. Ps. 89. Quoniam superuenit mansuetudo & corripiemur. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quoniam transiuimus cito & aduolauimus. Et in aliquibus locis supradictis scribitur sine vau in medio dictiõis. De quo vide infra in dictione. גָּזַז Gazaz.

גּוּחַ Goach. educere. extrahere. erumpere. ingemiscere. Ps. 21. Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre. Iob. 38 Quando erumpebat quasi de vulua procedens. Et in eodem. 40. Quod influat iordanis in os eius. Vbi ponitur יָגִיחַ Iagiach. Quod est verbum tertie coniugationis. Pro quo hebrei legunt: quod faciat extrahi iordanem in os ei9. Ezech. 32. Et vẽtilabas cornu in fluminibus tuis. Pro quo hebrei legunt. Extrahebas siue erumpebas in fluminibus tuis. Potest etiam deriuari a dictione נָגַח Nagach. que significat cornu percutere siue cornu ventilare. De quo infra in suo loco dicetur. Ponitur etiam pro ingemiscere. Michee. 4. Dole & satage filia sion. Pro quo hebrei legunt. Dole & ingemisce filia siõ: ab eo fortasse quod etiam educit lachrymas. Et dicunt aliqui quod ab eo accepit nomen fluuius paradisi qui dicitur גִּיחוֹן Gion. eo ꝙ educitur ad irrigandum hortum & terram qua fluit. Et secundum hebreos ipse est nilus qui etiam educitur ad irrigandam terram egypti qua fluit.

גּוֹי Goi. Gens. natio. Geñ. 15. Veruntamen gentem cui seruituri sunt ego iudicabo. Et in eodem. 12. Faciamq; te in gentem magnam. Et in eodem. 20. Nunquid gentem ignorantem & iustam interficies. Exo. 19. Eritis mihi regnum sacerdotale & gens sancta. Deut. 4. Que est alia gens sic inclyta. Et in eodem. Nec est alia natio tã grandis. Ps. 104. Et transierunt de gente in gentem. Ps. 105. Ad letandum in letitia gentis tue. Ioelis. 1. Gens enim ascendit in terra mea. Soph. 2. Et residui gentis mee possidebunt illos: Et in plurali גּוֹיִם Goim. idest gentes vel nationes. Geñ. 17. Erisq; pater multarum gentium. Et in eodem. 25. Due gentes sunt in vtero tuo. Deut. 15. Et dominaberis nationibus plurimis. Esa. 5. Et eleuabit signum in nationibus procul. Osee. 8. Nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Et in eodem. Sed & cum mercede conduxerunt nationes nunc congregabo eos. Iohel. 1. Vt dominentur eis nationes.

גּוּל Gol. Exultare. letari. De quo vide infra in dictione גִּיל Guil. quia commũiter scribitur cum iod in medio dictionis.

גָּוַע Gauaa. consumi. aut etate consumi. deficere. obire. mori. interire. Geñ. 6. Et vniuersa que sub terra sunt consumentur. Et in eodem. 7. Consumptaq; est omnis caro. Et in eodem. 25. Et deficiens mortuus est in senectute bona. Et in eodem. Deficiensq; mortuus est. Et in eo. 35. Consumptusq; etate mortuus est. Et in eodem. 49. Collegit pedes suos super lectum & obiit. Nume. 27. Ecce consumpti sumus omnes. Et in eodem. Num vsq; ad internicionem cuncti delendi sumus. pro quo hebrei legunt. num vsq; ad internicionem consumendi sumus. Et in eodem. 20. Vtinam periissemus ĩter fratres nostros. Ios. 22. Atq; vtinam solus periisset in scelere suo. Iob. 34. deficiet oĩs caro simul. Et inde גּוֹוֵעַ Gouea. idest deficiens vel laborans in extremis. Ps. 87. Pauper sum ego & in laboribus a iuuentute mea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et erumnosus sum a iuuentute mea.

גּוּף Guph. Corpus: siue cadauer. Et additur ei littera tau in fine. & dicitur גּוּפַת guphath. 1. Paralipo. 10. Et tulerunt cadauera saul & filiorum eius. Et aliquando scribitur sine littera vau in medio. Pro quo beatus hieronymus transtulit vestem. Exo. 21. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ etiam in hoc loco significat corpus. Et legunt sic. Si cum corpore suo intrauerit: cum corpore suo exeat. idest si solus absq; vxore & liberis intrauerit: solus exeat. Iuxta illud Geñ. 47. Absq; corporibus & terra nihil habeamus. In translatiõe autem chaldaica sic habetur. Si solus intrauerit: solus exeat. Vnde sequitur si habens vxorem: & vxor egredietur simul. scilicet cum eo.

גּוּר Gur. Peregrinari. habitare. aduenam esse. Incolere siue incolam esse. timere. expauescere. vereri. congregare. colligere. Geñ. 12. Descenditq; Abram in egyptum vt peregrinaretur ibi. Et in eodem. 19. Ingressus est inquiunt vt aduena. Pro quo hebrei legunt. Ingressus est ad peregrinandum. Et in eodem. 26. Et peregrinare in ea Geñ. 47. Ad peregrinandum in terram tuam venimus. Exo. 12. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam. Pro quo in hebreo habetur. Et si peregrinatus fuerit apud vos peregrinus. Iudic. 17. Peregrinari voluit vbicunq; sibi cõmodum reperisset. Ruth. 1. vt peregrinaretur in regione moabitide. 4. Reg. 8. Et peregrinare vbicunq; repereris. Iob. 28. Diuisit torrentem a populo peregrinante. Ps. 5. Nec habitabit iuxta te malignus Ps. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Esa. 15. Habitabunt in te profugi mei. Et in eodem. 33. Quis poterit habitare de nobis cum igne deuorante: quis poterit

habitare de nobis cum ardoribus sempiternis. Et in eodē. 54. Ecce accola veniet qui non erat mecum. Pro quo hebrei legunt: ecce habitans habitabit siue ecce peregrinans peregrinabitur vel accola erit absq; me. idest qui erat absq; me: & beatus Hieronymus transtulit sensum: potest etiam legi sic: ecce congregans congregabitur absq; me. idest absq; imperio meo. Hiere. 40. Non incolet eam filius hominis. Et aliquando scribitur sine vau in medio dictionis. Gen̄. 21. Et terre in qua versatus es aduena. Et in eodem. 32. Apud laban peregrinatus sum. Exo. 12. Eadem lex erit indigene & colono qui peregrinatur apud vos. Leuit. 17. Et de aduenis qui peregrinantur apud vos. Ps. 104. accola fuit in terra cham. Ps. 119. Heu mihi quia īcolatus meus prolongatus est. Pro quo hebrei legunt. Heu mihi quia peregrinatus sum in mosoch. Et secundum hebreos mosoch est nomen cuiusdam prouincie. Vt habetur. Ezech. 38. vbi dicitur. Pone faciem tuam contra gog & terrā magog principem capitis mosoch & tubal. Tamen potest significare protrahere vel prolongare sicut est in littera nostra: vt infra in suo loco dicetur. Esa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in eodem. 54. Aduena quondam tuus adiūgetur tibi. Pro quo hebrei legunt qui peregrinabatur siue qui habitabat tecum adiungetur tibi. Potest etiam legi sic: qui congregatur aduersum te: irruet vel cadet in te. Et aliquando duplicatur littera res. 3. Reg. 17. Etiam ne viduam apud quam ego vt cumq; sustētor afflixisti. Pro quo hebrei legunt. Etiam ne viduam apud quam ego peregrinor vel habito afflixisti. Potest etiam deriuari a dictione גָּרָה Gara. que significat ruminare: vt infra dicetur. & sic erit idem sensus cum littera nostra. Scribitur etiam sine vau & cum duplici res. Pro quo beatus hieronymus transtulit ruere. Hiere. 30. Procella ruens in capite impiorum quiescet. & de hoc vide infra in dictione גָּרַר Garar. inde גֵּר ger idest peregrinus. Aduena. incola. inquilinus. proselytus. Gen̄. 15. Scito prenoscens ꝙ peregrinum futurum sit semen tuum. Et in eodem. 23. Aduena sum & peregrinus apud vos. Exo. 2. Aduena fui in terra aliena. Et in eodem. 22. Aduenam non contristabis. Et in eodem. 25. Peregrino molestus non eris. Iob. 31. Peregrinus foris non mansit Ps. 38. Quoniam aduena ego sum apud te. Ps. 118. Incola ego sum in terra. Significat etiam proselytum. 1. Paralipo. 22. Et precepit vt cōgregarentur omnes proselyti. Ezech. 14. Quia hō hō de domo israel & de proselytis. Et in plurali גֵּרִים Gerim. Leuit. 19. Fuistis enim & vos aduene in terra egypti. Et in eodem. 25. Et vos aduene & coloni mei estis. Iob. 19. Inquilini domus mee & ancille mee sicut alienum habuerunt me. Ps. 145. Dominus custodit aduenas. & Esa. 5. Et deserta in vbertatem versa aduene comedent. Et in genere feminino גֵּרַת Garath. Pro quo beatus Hieronymus hospitam transtulit. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua & ab hospita sua. Et inde מָגוּר Megur: siue. מְגוּרֵי Megure. idest peregrinatio vel peregrinationes. siue habitatio: aut habitacula. Gen̄. 47. Dies peregrinationis vite mee centum triginta annorum sunt parui & mali & non peruenerunt vsq; ad dies patrum meorum: quibus peregrinati sunt. Ps. 54. Quoniam nequitie in habitaculis eorum. Item גּוּר Gur. idest timere. pauere. vereri. Deut. 1. Nec accipietis cuiusquam personam. Pro quo in hebreo habetur. Nec timeatis quenquam. Et in eodem. 32. Sed propter iram inimicorum distuli. Pro quo hebrei legunt. Nisi iram inimicorum timerem. Alii vero dicunt ꝙ dictio אָגוּר Agur que ponitur in predicto loco deriuatur a dictione suprapposita אָגַר Agar. que significat colligere. Et legūt sic. Nisi ira inimicorum collecta vel aucta: scilicet fuisset. Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 19. Fugite ergo a facie gladii. Pro quo hebrei legūt. Timete vobis a facie gladii. Osee. 10. Vaccas bethauen coluerunt habitatores samarie. Pro quo hebrei legunt. Vaccas bethauen timuerunt habitatores samarie: potest etiam legi sic. Vaccas bethauen incoluerunt habitatores samarie. Et aliquando scribitur sine vau in medio. Deu. 28. Et conuertet in te omnes afflictiones egypti quas timuisti. Iob. 9. Verebar omnia opera mea. & inde מָגוֹר Magor. idest timor. pauor. terror. Hiere. 6. Quoniam gladius inimici pauor in circuitu. Et in eodem. 20. Non phassur vocauit dominus nomen tuum: sed pauorem vndiq;. Et in eodem. Ecce ego dabo te in pauorem. Et in eodem. 46. Terror vndiq; ait dominus Et aliquando scribitur cum littera he in fine vel tau. & dicitur מְגוּרָה Megora. siue מְגוּרַת Megorath. idest timor siue illud quod timetur. Prouer. 10. Quod timet impius veniet super eum. Esa. 66. Et que timebant adducam eis. Et inde מְגוּרֵי Megure. i. timores vel terrores. aut terrentes. thren. 2. Qui terrerent me de circuitu. Ezech. 21. Gladio traditi sunt cum populo meo. Pro quo hebrei legunt. Terrores siue timores gladii fuerunt cum populo meo. Potest etiam deriuari a dictione מָגַר Mager. quod in lingua chaldaica significat tradere sicut est in littera nostra. Item גּוּר Gur. i. cōgregare. Ps. 55. Inhabitabunt & abscondent. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Congregabuntur abscondite. Ps. 58. Irruerūt in me fortes. Pro quo beatus hieronymus in eodem psalterio trāstulit. Congregantur aduersus me fortissimi. Ps. 139. Tota die constituebant prelia. Pro quo hebrei legunt. Tota die congregabant prelia: siue congregati sunt in preliis. vnde beatus Hieronymus in eodem psalterio transtulit. Tota die versati sunt in preliis. Abach. 1. Traxit illud in sagena sua. Pro quo hebrei legunt. congregauit vel collegit illud in sagena sua. Et aliquādo scribitur cum duplici res. Osee. 7. Super triticum & vinum ruminabant. Pro quo hebrei legunt. Super triticum & vinum congregabantur vel colligebantur. potest etiam deriuari a dictione. גָּרָה Gara: que significat ruminare: sicut est in littera nostra. Inde מְגוּרָה Megura. idest Horreum vbi fruges congregantur vel recolliguntur. Aggei. 2. Nunquid iam semen in germine est Pro quo hebrei legunt. Nunquid iam semen in horreo est Et in plurali. מַמְּגֻרוֹת Mamegur oth: cum duplici mem in principio. Ioel. 1. Demolita sunt horrea. Item גּוּר Gur. idest catulus. Gen̄. 49. Catulus leonis iuda. Deut. 33. Dan catulus leonis. Et in plurali גּוּרִים Gurim: siue גּוּרֵי Gure. thrē. 4. Lactauerunt catulos suos. Naum. 2. Leo cepit sufficienter catulis suis.

גּוּשׁ Gus. glēba vel luti portiuncula. Pro quo beatus hieronymus sordes transtulit. Iob. 7. Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris. Et solum inuenitur in predicto loco.

גָּז Gaz. transire. volare. tondere. De quo vide supra in dictione. גּוּז Goz. & etiam in dictione sequenti.

גָּזַז Gazaz. Tondere. Gen̄. 31. Eo tempore ierat laban ad tondendas oues suas. 1. Reg. 25. Et accidit vt tonderetur grex eius. Et in eodem. Audiui ꝙ tonderent pastores tui greges tuos. 2. Reg. 13. Factum est autem post tempus bienii vt tonderentur oues absalon. Et in eodem. Ecce tondentur oues serui tui. Et aliquando scribitur cum simplici zain. Gen̄. 38. Nunciatumq; est thamar ꝙ socer illius ascenderet in thamna ad tondendas oues. Iob. 1. Et tonso capite. Pro quo in hebreo habetur. Et totondit caput suum. Hiere. 7. Tonde capillum tuum & proiice. & Mich. 1. Decaluare & tondere super filios delitiarum tuarum. Naum. 1. Si perfecti fuerint & ita plures: sic quoq; attondentur. Et inde גֹּזֵז Gozez. idest tondens: vel tonsor. Gen̄. 38. Ascendebat ad tonsores ouium suarum. 1. Reg. 25. Carnes pecorum que occidi tonsoribus meis. Esa. 53. Et quasi agnus coram tondente se. & inde גִּזֵּי Gize. i. tonsiōes. Amos 7. Et ecce serotinus post tonsionem regis. Et dicuntur ibi tonsiones blada que incipiunt tuelari que tondebantur pro animalibus regis nutriendis. Sicut exponit Nicolaus de lyra super hoc loco. Et inde גִּזָּה Guiza. siue גֵּז Guez. idest vellus. Iudi. 6. Si ros in solo vellere fuerit. Et in eodem. Expresso vellere concham rore impleuit. Et in eodēm. Oro vt solum vellus siccum sit. Ps. 71. Ascendet sicut pluuia in vellus. Et quando regit post se genitiuū scribitur cum tau in fine. & dicitur. גִּזַּת Guizath. Iudi. 6. Ponam hoc vellus lane in area. & inde גָּזִית Gazith. idest rasum: aut leuigatum. vel politum. 1. Paralipo. 22. Ad cedendos lapides & poliendos. Thren. 3. Conclusit vias meas lapidibus quadratis. vbi pro lapidibus quadratis in hebreo est גָּזִית Gazith: eo ꝙ lapides quadrati ceduntur & poliuntur.

גִּזְבָּר Gizbar. thesaurarius: vel custos arce publice. 1. Esdre. 7. Omnibus custodibus arce publice. Et supra in eodem ponitur in nostra translatione pro nomine proprio. Vbi dicitur p manum mithridatis filii gazabar. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt quod est nomen appellatiuum: et quod significat thesaurarium vel custodem arce publice. Et in hebreo non habetur illud filii. Sed: sic p manum mithridatis gazabar: idest thesaurarii.

גָּזַל Gazal. predari. vi auferre. aut vi extorquere. Rapere violenter aliquid subtrahere. depredari. Gen̄. 21. Et increpauit abimelech propter puteum aque quem vi abstulerant serui eius. Et in eodem. 31. Timui ne violenter auferres filias tuas a me. Leuit. 6. Vel vi aliquid extorserit. 2. Reg. 23. vi extorsit hastam de manu egyptii. Deut. 28. Asinus tuus rapiatur coram te. Ps. 68. Que non rapui tūc exsoluebam. Prouer. 4. Et non capitur somnus ab eis nisi supplantauerint. Pro quo hebrei legunt. Et rapitur somnus ab eis nisi supplantauerint. Et in eodem. 28. Qui subtrahit aliquid a patre & a matre. idest qui violenter subtrahit. Ezech. 18. Per vim nihil rapuerit. & inde גֶּזֶל Gezel. siue. גְּזֵלָה Gezela. idest rapina vel preda. vt Leuit. 6. Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere. Pro quo hebrei legunt. Reddet rapinam quam rapuit. aut calumniam quam calumniatus est: aut depositum quod fidei eius creditum fuerat: vel rem perditam quam inuenit. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum: & paucis verbis comprehendit omnia supradicta. Ps. 61. Et rapinam nolite concupiscere. Et quando regit post se genitiuum: tunc scribitur cum tau in fine. & dicitur. גְּזֵלַת Gezelath. Esa. 3. Et rapina pauperis in domo vestra. Et in plurali גְּזֵלוֹת Gezeloth. Ezech. 28. Rapientem rapinas. Item. גּוֹזָל Gozal. pullus. Et accipitur pro pullo columbe. Pro quo Beatus Hieronymus transtulit columbam. Gen̄. 15. Turturem quoq; & columbam. Inuenitur etiam in numero plurali pro pullis. Deut. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos super eos volitans.

גָּזָם Gazam. Eruca. Ioel. 1. Residuum eruce comedit locusta. Et solum inuenitu n predicto loco.

גֶּזַע Gezaa. Truncus. radix. Iob. 14. Et in puluere emortuus fuerit truncus illius. Esaie. 11. Egredietur virga de radice iesse. Et in eodem. 40. Nec radicato in terra trūco eorum. vbi ponitur pro trunco.

גָּזַר Gazar. diuidere. scindere. abscindere. decernere. disponere. statuere. ordinare. 3. Reg. 3. Diuidite inquit infantem viuum in duas partes. Ps. 135. Qui diuisit mare rubrum in diuisiones. 4. Reg. 6. Cumq; venissent ad iordanem cedebant ligna. Ps. 87. Et ipsi de manu tua repulsi sunt. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et ipsi de manu tua abscissi sunt. & Esa. 53. Quia abscissus est de terra viuentium. Abach. 3. Abscindetur de ouili pecus. Thren. 3. dixi perii. Pro quo hebrei legunt. dixi abscissus sum. Et inde גְּזֵרָה Gezera. siue גִּזְרָה Gizra. i. diuisum vel separatum. aut diuisio: vel separatio. Leuit. 16. Cumq; portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam. idest in terram separatam vel diuisam extra hominum habitationem. Ezech. 41. Et quod separatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. & in plurali גְּזָרִים Gezarim. Gen̄. 15. Et lampas ignis transiens inter diuisiones. Et inde מַגְזֵרוֹת Magzeroth. Pro quo beatus hieronymus transtulit cultros. 2. Reg. 12. diuisitq; cultris. Hebrei tamen dicūt ꝙ significat serras quibus ligni scinduntur. Item גָּזַר Gazar. Significat decernere vel statuere: siue disponere. Iob. 22. Et decernes rem & veniet tibi. Hester. 2. Et que passura esset. Pro quo hebrei legunt. Et quod decretum siue ordinatū fuerat super eā. Aut & quod statutum fuerat super eam. Ponitur etiam pro declinare. Esa. 9. Et declinabit ad dexteram & esuriet. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. Et decernet siue ordinabit ad dexteram & esuriet. idest decernet vel determinabit declinare ad dexteram & esuriet Et inde גָּזְרִין Gazrin siue. גָּזְרַיָּא Gazraia: quod in lingua chaldaica significat aruspices siue hariolos. Dan̄. 2. Arioli magi & aruspices. Et in eodem. 4. Tunc ingrediebātur harioli magi chaldei & aruspices. Et inde. גְּזֵרָה Gizra. idest dispositio. sententia: pro q̄ nostra translatio pulchritudinē transtulit. Thren. 4. Vbi dicitur. Saphyro pulchriores Quod potest interpretari sic. Saphyrus dispositio eorum. Potest etiam significare abscissionem: vt supra dictum est. Vnde hebrei in hoc loco legunt. Saphyrus abscisio eorū. idest nitidi & lucidi ac si essent abscissi ex saphyro. Et in lingua chaldaica significat sententiam. Dan̄. 4. in sententia vigilum decretum est.

גַּחַל Gachal. carbo. pruna. 2. Reg. 22. Grando & carbones ignis. Et in eodem. Carbones succensi sunt ab eo. Ps. 119. Cum carbonibus dessolatorum. Ps. 139. Cadent super eos carbones. Prouer. 25. Prunas enim congregabis super caput eius. Et in eodem. 26. Sicut carbones ad prunas. Esa. 44. Et coxi super carbones eius panes. Et in numero singulari scribitur cum tau in fine et dicitur. גַּחֶלֶת Gacheleth. Esa. 47. Non sunt carbones quibus calefiant. Quod in hebreo legitur in numero singulari. scilicet non est pruna. Ponitur etiam pro scintilla. 2. Reg. 14. Et querunt extinguere scintillam meam.

גָּחוֹן Gachon. Pectus. Gen̄. 3. Super pectus tuum gradieris. Leuit. 11. Quidquid super pectus graditur.

גַּיְא Gai. siue גֵּיא Ge. vallis. Nu. 21. Ramoth vallis est in regione moab. Deut. 3. Mansimusq; in valle. Esa. 28. Qui erant super verticem vallis pinguissime. Et in eodem. 40. Omnis vallis exaltabitur. Inuenitur etiam in genere feminino. Zach. 14. Prerupto grandi valle. pro quo hebrei legunt. vallis magna valde. Et aliqn̄ scribitur sine aleph. vt Ios. 8. Ad septētrionalē vrbis plagā. Inter quā

& eos vallis erat media. Et in plurali. גְּאָיוֹת Gueaioth. ſiue גְּאוֹת Gueoth. Ezech.6. Hec dicit dominus deus montibus & collibus rupibus & vallibus. Vbi littera iod ponitur pro littera aleph. Et in eodem.35. In vallibus tuis atqꝫ in torrentibus tuis interfecti gladio cadent. Vbi littera iod anteponitur littere aleph.

גִּיד Guid. neruus. Geñ.32. Quam ob cauſam nõ comedũt neruum filii iſrael: quia emarcuit in femore iacob vſqꝫ in preſentem diem: eo ꝙ tetigerit neruum femoris eius. Eſa.48. Et neru⁹ ferreus ceruix tua. Et in plurali. גִּידִים Guidim. Siue גִּידֵי guide. Iob.10. Offibus & neruis cõpegiſti me. Et in eodem.40. Nerui teſticulorum eius perplexi ſunt. Ezech.37. Et dabo ſuper vos neruos.

גִּיל Guil. exultare. letari. coetaneus: ſiue coeuus. Ps.2. Et exultate ei cum tremore. Ps.12. Qui tribulant me exultabunt ſi motus fuero. Ps.149. Et filii ſion exultent in rege ſuo. Prouer.23. Exultat gaudio pater iuſti. Eſa.9. Sicut exultant victores capta preda. Oſee.10. Et editui eius ſup eũm exultauerũt. Abac.3. Exultabo ĩ deo ieſu meo. Zach.9. Exulta ſatis filia ſion. Et aliquando ſcribitur ſine iod in medio. vt Ps.12. Exultabit cor meum in ſalutari tuo. & p̃s.15. Et exultabit lingua mea. Pro quo in hebreo eſt. & exultabit gloria mea. Eſa.65. Et exultabo in ieruſalem. & inde גִּילָה Guila. ideſt exultatio. Eſa.65. Ecce ego creo ieruſalẽ exultatione. Et aliquando ſcribitur ſine he: & dicitur. גִּיל Guil. ideſt exultatio. Iob.3. Gaudentqꝫ vehementer cum inuenerint ſepulchrum. Pro quo hebrei legunt. Qui letabantur in exultatione gaudent cum inuenerint ſepulchrũ Oſee.9. Noli letari iſrael: noli exultare ſicut populi. Pro quo hebrei legunt. Noli letari iſrael ad exultationem ſicut populi. Et aliquando ſcribitur cum tau in fine. Et dicitur גִּילַת Guilath. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit letabunda. Eſa.35. Et exultabit letabunda & laudans. Item גִּיל Guil. coetaneus. coeuus. eo quod iſti letantur ad inuicem. Dañ.1. Pre ceteris adoleſcentibus coeuis veſtris.

גִּיף Guiph. Claudere. oppilare. Nee.7. Cumqꝫ adhuc aſſiſterent clauſe porte ſunt & oppilate. Et ſolum inuenitur in predicto loco. Et in lingua chaldaica plerunqꝫ ſignificat claudere ſcilicet portas.

גִּיר Guir. Cinis. Eſa.27. Cum poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides cineris. & ſolum inuenitur in predicto loco. & Dañ.5. Vbi dicitur in ſuperficie parietis aule regie. vbi pro ſuperficie ponitur גִּירָא Guira cum aleph in fine. Et dicunt hebrei ꝙ ſignificat calcem ſiue gypſum quo parietes leuigantur.

גַּל Gal. Aceruus. tumulus. vt Geñ.31. Fecerunt tumulum comederuntqꝫ ſuper eum. Et in eodem. Quem vocauit labam tumulum teſtis & iacob aceruum teſtimonii. Et in eodem. Tumulus iſte teſtis erit. 2. Reg.18. Et comportauerunt ſuper eum aceruum lapidum. & in plurali גַּלִּים Galim. ideſt aceruí. Oſee.12. Nam & altaria eorũ quaſi aceruí Ponitur etiam גַּל Gal. pro horto. vt Canti.4. Hortus concluſus fons ſignatus. Tamen hebrei dicunt ꝙ in predicto loco ſignificat fontem. Et in plurali. גֻּלּוֹת Guloth. ideſt fontes. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit irriguum. Ioſ.15. Dedit itaqꝫ ei caleb irriguum ſuperius & irriguum inferius. Iudi.1. Vbi eadem verba habentur. Vide etiam de hoc in dictione ſequenti.

גָּלַל Galal. deuoluere. voluere. inuoluere. amouere. rotare. Auferre. Geñ.29. Quibus congregatis deuoluerent lapidem. & in eodem. Et amoueamus lapidem de ore putei. Et in eodem.43. Vt deuoluat in nos calumniam. 2. Re.20. Amaſſa autem conſperſus ſanguine iacebat in media via. Pro quo hebrei legunt. Amaſſa autem inuoluebatur ſanguine. Eſa.9. Et veſtimentum mixtum ſanguine. ideſt inuolutum ſanguine. Et aliquando ſcribitur cum ſimplici lamed. Geñ.29. Et amouit lapidem quo puteus claudebatur. Ioſ.15. Hodie abſtuli opprobrium egypti a vobis. Et in eodem.10. Voluite ſaxa ingentia ad os ſpelunce. Ps.21. Sperauit in domino eripiat eum. pro quo hebrei legunt. Deuoluit ad dominum eripiat eum: & poteſt ſubintelligi ſpem ſuam. Sed beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam varitatem tranſtulit. Confugit ad dominum ſaluet eum. Ps.36. Reuela domino viam tuã. Pro quo hebrei legunt. Volue ſuper dominum viam tuam. Poteſt etiam deriuari a dictione גָּלָה Gala: que ſignificat reuelare vel detegere: vt infra in ſuo loco dicetur. Eſa.34. Complicabũtur ſicut liber celi. Pro quo hebrei legunt. Voluentur ſiue inuoluentur ſicut liber celi. Nam antiquitus libri voluebãtur ſicut rotuli: vt infra dicetur. Et aliquando duplicantur due prime littere. Iob.30. Et ad meas miſerias deuoluti ſunt. Hiere.51. Et euellam te de petris. Pro quo hebrei legunt. Et deuoluam te de petris. ſiue rotare te faciam de petris vel de rupibus. Et inde גַּלְגַּל Galgal. i. rota. ſiue volubilis. Ps.76. Vox tonitrui tui in rota. Ps.82. Deus meus pone illos vt rota. Eccl's.12. Et confringatur rota ſuper ciſterna. Eſa.5. Et rote eius quaſi impetus tempeſtatis. Et in eodem.28. Nec rota plauſtri ſuper cyminum circumibit. Ezech.1. Rotas vocauit volubiles. Quod in hebreo legitur in numero ſingulari: ſcilicet rotam vocauit volubilem. Eſt etiam גִּלְגָּל Guilgal nomen proprium loci. Ioſ.5. Vocatumqꝫ eſt nomen loci illius galgala. Et in eodem manſeruntqꝫ filii iſrael in galgalis. Inde גֻּלְגֹּלֶת Gulgoleth. ideſt caput aut caluaria: eo ꝙ eſt rotundum. Exo.16. Gomor per ſingula capita. 1. Paralipo.10. Et corpus eius affixerunt in templo dagon. Pro quo hebrei legunt. Caput ſiue caluariam eius affixerunt in templo dagon. Nam. 1. Reg.31. Dicitur ꝙ corpus eius ſuſpenderunt in muro Bethſan: Philiſtiim enim amputauerunt caput ſaul. vt habetur. 1. Paralip.10. et corpus affixerunt in muro Bethſam: & caput ſiue caluariam in templo dagon. Et inde caluarie locus dicitur golgotha. Matthei.27. Et venerunt in locum qui dicitur golgotha: q'd eſt caluarie loc⁹. Et ĩde גְּלִילִים Guelilim ſiue. גְּלִילֵי Guelile. ideſt circuli. eo ꝙ ſunt rotundi. Eſter.1. Qui eburneis circulis inſerti erant. In alio vero loco beatus Hieronymus tranſtulit tornatiles. Canti.5. Manus eius tornatiles. Et inde מְגִלָּה Meguila. ideſt volumen. libellus. Quia antiquitus ſolebãt libros voluere & nõ cõpaginare. Zach.5. Et ecce volumen volans. Et in eodem. Ego video volumen volans. & inde גֵּלֶל Gelal. ideſt fimus. ſtercus. vt Ezech.4. Et ſtercore quod egreditur de homine opperies illud. Et in eodem. Ecce dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis. Soph.1. Et corpora eorum ſicut ſtercora. vbi ponitur גֶּלֲלִים Gelalim in numero plurali. accipitur etiam גְּלָל Guelal pro marmore. eo ꝙ eſt rotundum. vt Eſdre.1. Qui edificatur lapide impolito. Pro quo hebrei legunt. Qui edificatur lapide marmoreo. Et inde גִּלּוּל Guillul. ideſt abominatio vel ſordes. & accipitur pro idolo: ſic dictum a ſtercore & fetore: vt Deut.29. Vidiſtis abominationes & ſordes. ideſt idola eorum. Ezech.16. Et ſuper idola abominationum tuarum. Et in eodem.18. Et oculos ſuos non leuauerit ad idola domus iſrael. Ponitur etiam pro inmundiciis. Vt in eodem.14. Poſuerunt inmunditias ſuas in cordibus ſuis. Et in eo. Qui poſuerit ĩmunditias ſuas in corde ſuo. & inde גַּל Gal. i. aceru⁹. Iob.8. Sup aceruũ petrarũ radices ei⁹ dẽſabũtur. & de hoc vide ĩ dictiõe p̃cedẽti. Accipitur

etiam pro fonte. Et in plurali. גֻּלּוֹת Guloth. ideſt fontes vel irriguum. De quo vide ſupra in dictione precedenti. Inde גַּלֵּי Gale. ideſt fluctus. dictũ a circulis qui in aqua fiũt Ps.64. Sonum fluctuum eius. Ps.88. Motum autem fluctuum eius tu mitigas. Ione.2. Omnes gurgites tui & fluctus tui ſuper me tranſierũt. Et inde גֻּלָּה Gula: quod ſignificat vas rotundum. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit lampadem. Zach.4. Et lampas eius ſuper caput eius. Et in eodem. Vna a dextris lampadis & vna a ſiniſtris eius. Scribitur etiam cum thau in fine & dicitur גֻּלַּת Gulath. Pro q° beatus hieronymus tranſtulit vittam: eo ꝙ circumuoluitur capiti vel alii membro. Eccl's.12. Et recurrat vitta aurea. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a ſupradicta dictione גַּל Gal que ſignificat fontẽ. & in plurali גֻּלּוֹת Guloth. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit funiculos. 1. Paralip.7. Et funiculos capitellorum ſuper capitella columnarum. Et in eodem. Vt opperirent duos funiculos qui erant ſuper capita columnarum. Erant enim funiculi erei circumuoluti capitibus columnarum. Et inde גָּלִיל Galil. ideſt terminus. vel confinium. Et in plurali גְּלִילוֹת Gueliloth. ideſt termini vel confinia ſecundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit tumulos: eo ꝙ in terminis vel confinibus fiunt aceruí vel tumuli rotundi ad terminos diuidendos. vt Ioſ.22. Cumqꝫ veniſſent ad tumulos iordanis. Et in eodem. Super iordanis tumulos contra filios iſrael. Ezech.47. Aque iſte que egrediuntur ad tumulos ſabuli orientalis: vbi ponitur גְּלִילָה Gelila cum littera he in fine. Poteſt etiam deriuari a dictione גַּל Gal que ſignificat aceruum vel tumulum. Ponitur etiam גָּלִיל Galil ſiue גְּלִילוֹת Gueliloth pro galilea. vt Ioſ.13. Omnis videlicet galilea philiſtiim. vbi pro galilea ponitur גְּלִילוֹת Gueliloth. Eſa.9. Viam maris trans iordanem galilea gentium. vbi ponitur גָּלִיל Galil. Sed in locis ſupradictis hebrei legunt terminos vel terminum: aut confinium vel confinia. Inde בִּגְלַל Biglal. i. propter. ob gratiam. Geñ.12. Et viuet anima mea ob gratiam tui. Deut.15. Vt benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore. Pro quo hebrei legunt. Quia propter hãc rem benedicet tibi dominus deus tuus in omni opere tuo.

גַּלָּב Galab. tonſor. Et ſolum inuenitur in numero plurali. vt Ezech.5. Sume tibi gladium acutum radentem pilos. Pro quo hebrei legunt. Sume tibi gladium acutum nouaculam tonſorum: ideſt acutum ſicut nouacula tonſorum.

גֶּלֶד Geled. cutis. Iob.16. Saccum cõſui ſuper cutem meam Et ſolum inuenitur in predicto loco.

גָּלָה Gala. reuelare. diſcooperire. nudare. detegere. Tranſmigrare. migrare. captiuare. transferre. Exo.20. Non aſcendes per gradus ad altare meum: ne reueletur turpitudo tua. Leuit.18. Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet vt reuelet turpitudinem eius. Et in eodem. Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tue non diſcooperies. Et in eodem. Turpitudinem vxoris patris tui non diſcooperies. Ruth.3. Diſcooperies pallium quo operitur. Et in eodem. & diſcooperto a pedibus eius pallio ſe proiecit. Et in eodem. Quod audire te volui. Pro quo hebrei legunt. Et ego dixi reuelabo aurem tuam. 1. Reg.9. dominus autem reuelauerat auriculam ſamuelis. 2. Reg.6. diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum. Iob.12. qui reuelat profunda de tenebris. Et in eodem.20. Reuelabũt celi iniquitatem eius. Ps.118. Reuela oculos meos. Prouer.11. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana. Et in eodem.16. Reuela domino opera tua. Et in eodem.19. Niſi ea dixeris que verſantur in corde ſuo. Pro quo hebrei legunt. Niſi cum reuelatur vel detegitur cor ſuum. Et eſt idem ſenſus cum littera noſtra. Et in eodem.25. Secretum extraneo nõ reueles. Eſa.22. Et reuelabitur operimentum iude. Et in eodem. Et reuelata eſt in auribus meis vox domini exercituum. Et in eodem.40. Et reuelabitur gloria domini. Et in eodem.37. Reuela crura tranſi flumina. Et in eodem. Et reuelabitur ignominia tua. Et in eodem.57. Quia iuxta me diſcooperuiſti. Hiere.11. Tibi enim reuelaui cauſam meam. Et in eodem.49. Reuelaui abſcondita eius. Ezech.13. Et reuelabo fundamentum eius. Amos.3. Niſi reuelauerit ſecretum ſuum ad ſeruos ſuos prophetas. Et in eodem.5. Et reuelabitur quaſi aqua iudicium. Ponitur etiam pro aperire: quod eſt diſcooperire. vt Leuit.22. Ipſaqꝫ aperuerit fontem ſanguinis ſui. Nu.22. Protinus aperuit domin⁹ oculos balaam. Et in eodem.24. Et ſic aperiuntur oculi eius. Iob.20. Apertum erit germen domus illius. Et in eodem.33. Tunc aperuit aures virorum. Prouer.27. Aperta ſunt prata. Item ponitur pro nudare: quod eſt detegere. vt Geñ.9. Et nudatus iacuit in tabernaculo ſuo. 2. Reg.6. Et nudatus eſt quaſi nudetur vnus de ſcurris. Ezech.16. Et nudabo ignominiam tuam coram eis. Ponitur etiam pro apparere. 1. Reg.14. Cumqꝫ apparuerimus eis. ſed hebrei in hoc loco legunt. Cumqꝫ diſcooperti vel detecti fuerimus eis. Et inde גָּלוּי Galui. i. diſcoopertum: vel apertũ: aut notum. vt Eſter.3. Vt omnes prouĩcie ſcirent. Pro quo hebrei legunt. Vt in omni prouincia daretur edictum diſcoopertum vel notum omnibus populis. Hiere.32. Et ſigna forinſecus. ideſt diſcooperta & nota. Et aliquando ſcribitur ſine he. vt in aliquibus locis ſupradictis. & inde גִּלָּיוֹן Gilaion. ideſt volumen. liber. Eo quod in eo reuelantur ea que ignoramus & neſcimus. Eſa.8. Sume tibi librum grandem. Et inde. גִּלְיוֹנִים Gilionim. ideſt ſpecula: eo ꝙ in eis apparent ſeu reuelantur ea que eis opponuntur. Eſa.3. Et ſpecula & ſindones & vittas & theriſtra. Et ſolum inuenitur in numero plurali & in predicto loco. Item. גָּלָה Gala. ſignificat tranſmigrare. migrare. captiuare. transferre. Eſa.5. Propterea captiuus ductus eſt populus meus. Et in eodem.49. Ego ſterilis & non pariens tranſmigrata & captiua. Hiere.13. Tranſlata eſt omnis iuda tranſmigratione perfecta. Thren.1. Migrauit iuda propter afflictionem. Et in eodem.4. Non addet vltra vt tranſmigret te. Ezech.12. Et tranſmigrabis per diem coram eis: tranſmigrabis autem de loco tuo. Oſee.10. In gloria eius quia migrauit ab eo. Amos.6. Nunc migrabunt in capite tranſmigrantium. Et in eodem.7. Et iſrael captiuus migrabit de terra ſua. Et ſupra in eodem.5. Et galgala captiua ducetur. Naum.2. Et miles captiuus adductus eſt. Item ponitur pro transferre. 1. Reg.4. Tranſlata eſt gloria domini de iſrael. 2. Reg.15. Et egreſſus es de loco tuo. Pro quo hebrei legunt. Et tranſlatus ſiue tranſmigratus es de loco tuo. 4. Reg.16. Et tranſtulit habitatores eius. Et in eodem.17. Et tranſtulit Iſrael in aſſyrios. 1. Paralipo.5. Et tranſtulit ruben & Gad & dimidiam tribum Manaſſe. Eſter.2. Qui tranſlatus fuerat de ieruſalem. Et in eodem. Nabuchodonoſor rex Babylonis tranſtulerat. Eſa.38. Generatio mea ablata eſt & conuoluta eſt a me. Pro quo hebrei legunt. Generatio mea ablata eſt & tranſlata eſt a me. Hiere.29. Et ad omnem populum quem traduxerat Nabuchodonoſor de ieruſalẽ. Et in eodem.39. Et ſuperfluos vulgi qui remanſerant trãſtulit Nabuzardan magiſter militum. Amos. Et transferetur populus Syrie. Et in eodem. Eo ꝙ tranſtulerit captiuitatem perfectam. Item ponitur pro auferre. Ioſ.5. Hodie abſtuli opprobrium egypti a vobis. Ps.118. Aufer a me opprobrium & contemptum. Et inde. גּוֹלָה Gola

siue גלות Galuth.i.Transmigratio.Captiuitas. Esa.45. Et captiuitatem meam dimittet.Hiere.28.Et omnem trāsmigratione iude.Et in codē.29.Et ad reliquias seniorū transmigrationis. Abdie.1.Et transmigratio exercitus huius filiorū israel.& in codē.Et transmigratio hierusalem que in bosphoro est.Et in lingua chaldaica scribitur cū aleph in fine.& dicitur גָלוּתָא Galutha.Dañ.2.Inueni hominē de filiis transmigrationis Iudee.

גלח Galach. Radere. Tondere. Leuit.13.Radetur hō absq̧ loco macule.Nu.6.Quod radet ilico in cadē die.& in eodem.Tunc radetur Nazareus ad ostiū tabernaculi. Et in codē.Postq̧ Rasum fuerit caput eius. Deut.21. Que radet cesariē.Iudi.16. Si rasum fuerit caput meū. Et in eodem. rasit septem crines eius.Esa.7. In die illa radet dñs in nouacula conducta.Hiere.41.Rasi Rarba & scissis vestibus. Ezech.44.Et caput suum non radent.

גלם Galam.Inuoluere.4.Reg.2.Tulitq̧ Helias pallium suum:& inuoluit illud.Et inde גְלוֹמֵי Gelome.i.inuolutiones:aut panni siue vestes inuolute.Ezech.27.Inuolucris hyacinthi & polymitorū.Pōitur etiā גֹלֶם Golem pro re imperfecta vel informi.Ps.138.Imperfectum meum viderunt oculi tui.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit.Informē adhuc me viderunt oculi tui.

גלמד Galmud.Solitarius.Solus.Sterilis.vt Iob.3.Sit nox illa solitaria.Et in codē.15. Congregatio eīn hypocrite sterilis.Et in eodem.30.Egestate & fame steriles.Esa.49. Ego sterilis & non pariens.vbi pro eo quod in littera nostra est.Non pariens.in hebreo ponitur.גַלְמוּדָה Galmuda in genere feminino.

גלע Galaa.cōmiscere.Miscere.Prouer.20.Omnes aūt stulti cōmiscentur cōtumeliis.Pro quo.Hebrei legūt. Oīs aūt stultus cōmiscet se siue cōmiscetur.s.Cōtumeliis vel cōtentionibus.Nā supra immediate dixerat.Honor est homini qui separat se a cōtētionib9.Et ponitur ibi יִתְגַלַּע ithgalaa:quod est verbum quarte cōiugationis.Ponitur etiā idē verbum supra in codē.17.vbi dicitur. Et anteq̧ calūniam patiatur iudiciū deserit. Pro quo hebrei legunt. Et anteq̧ cōmisceatur iurgium siue iudicium desiste vel desere. Et in codē.18.In omni tēpore erit exprobrabilis.Pro quo hebrei legunt. In omni tempore siue in omni re cōmiscetur. scilicet contentionibus.l.Contumeliis.Et solum inuenitur in predictis locis.

גלש Galas.Ascendere.Apparere.Canti.4. Capilli tui sicut greges caprarum:que ascenderunt de monte Galaad.Et in codē.6.Capilli tui sicut greges caprarum : que apparuerunt de Galaad.Et solum inuenitur in his duobus locis.Et dicunt aliqui hebrei q̧ significat Manicare.i. Mane surgere.Quia idem significat in lingua Arabica vel Punica.In lingua vero chaldaica significat Tondere vel Depilare.Vnde aliqui hebrei in predictis locis legunt. Que atonse sunt de monte galaad.

גם Gam. etiā. quoq̧.et.q̧.Etenim.equidem.namq̧. sed. Sed et.Geñ.27.Benedic etiam & mihi pater mi.Et in eodem.Mihi quoq̧ obsecro vt benedicas.Et in eo.29.Dedit etiam istum mihi. & in eodem.30. Vt prouideam aliquando etiam domui mee. Exo.7. Et fecerunt etiam ipsi per incantatiōes egyptiacas.Nu.4.Tole sūmam etiam filiorum gerson.Et in eodem.16.Vt vobis etiam sacerdotiū vendicetis.Deut.1.Mihi quoq̧ iratus deus propter vos.Et in eodem.3.Tradidit dominus deus noster in manibus nostris etiam og regem basam.Et in codem. 23. Etiam post decimam generationem.Ruth.2.Etiam si possem hac no-

cte concipere.Et in eodem.2. De vestris quoq̧ manipulis proiicite de industria.1.Reg.8. Sic faciūt etiam tibi. Et.2. Reg.11.Mane hic etiam hodie.Et in eodem.& mortuus est etiam vrias Etheus.4.Reg.2.Vbi est deus helie etiā nūc. Ester.5. Etiam cras cum rege pransurus sum.Prouer.14. Etiam proximo suo pauper odiosus est. Esa.14. Abietes quoq̧ letate sunt super te.Et in eodem.23. Ibi quoq̧ non erit requies tibi.Et in codē.28.Hi quoq̧ pre vino nescierunt.Thren.4.Ad te quoq̧ perueniet calix.Hiere.48.Et erit in derisum etiam ipse.Osee.5. Ruet etiam iudas cum eo.Zach.9.& relinquetur etiam ipse deo nostro. Ponitur etiam.Pro.et.vel q̧.vt Geñ.27.Et erit benedictus.& in eodem.Comeditq̧ precium nostrum.& in codē.44.Et nos & apud quē inuentus est cyphus.& in eodem.50.Habuitq̧ in comitatu currus & equites.& in codē. Veneruntq̧ ad eū fratres sui.Exo.12.Et vos & filii isrl.Hiere.22.Et in domo mea inueni malum eorum.Et in eodem.33. Et pactū meū irritū esse poterit &c.Item pōitur pro etenim vel pro equidem.Ps.18:Etenim seruus tu9 custodit ea.ps.24. Etenim vniuersi qui sustinent te non confundentur.ps.82.Etenim assur venit cū eis.Ps.83.Etenim passer inuenit sibi domū. & in eodem.Etenim benedictionem dabit legislator.Ps. 118.Etenim sederunt principes aduersum me loquebātur. Ps.138. Etenim illuc mān9 tua deducet me.Esa.49. Equidem & captiuitas a forti tolletur.Hiere.33. Equidem & semen iacob & dauid serui mei. Ponitur etiam גם pro Nam et:siue pro nāq̧ vt.1.Reg.17.Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus.Ps.22. Nam & si ambulauero in medio vmbre mortis.Ps.118. Nam & testimonia tua meditatio mea est. Hiere.23. Propheta namq̧ & sacerdos polluti sunt. Item ponitur pro sed.Geñ.13.Sed & loth qui erat cū Abraam.Exo.12.Sed & vulgus ꝓmiscuum. Threñ.3. Sed & cum clamauero.Habet etiam alios modos loquendi: qui possunt reduci ad supradictos.Et aliquando ponitur causa ornatus orationis.Sicut apud latinos alique dictiones encltice.Et ideo aliquando omittitur in nostra translatione. Geñ.27.Cur vtroq̧ orbabor filio.Pro quo hebrei legunt. Cur ēt vtroq̧ orbabor filio.Exo.12. Surgite:egredimini a populo meo vos & filii israel..Pro quo hebrei legunt. Surgite:egredimini a populo meo etiam vos etiam filii israel. Et in eodem.Oues vestras & armēta assumite. Pro quo hebrei legunt.Etiā oues vrās & armenta assumite.& in codē. Et abeuntes benedicite mihi.Pro quo hebrei legunt.Et abeuntes benedicite etiam mihi.Prouer.14.Risus dolore miscetur.Pro quo hebrei legunt.Etiam in risu dolet cor.Et similiter in aliis locis omittitur ꝑdicta dictio in nostra trāslatione. Scribitur etiam cum sin in principio. Geñ.6. Quia caro est.Pro quo hebrei legunt.In eo quod etiam caro est. vbi etiam preponitur beth prepositio.Potest etiam deriuari a dictione שָׁגָה saga que significat errare siue ignorare. & tunc erit talis littera.s.in errore suo siue in ignorātia sua caro est.i.quia carnalis est ideo ignorat vel errat.

גמא Gama.Bibere.Ingurgitare.sorbere.vt Geñ.24.Pauxillum aque mihi ad bibendū prebe.Pro quo hebrei legūt.Da mihi bibere obsecro pauxillum aque: siue fac me ingurgitare vel sorbere pauxillum aque.Et Iob.36.Feruēs & fremens sorbet terram.Item גֹמֶא Góme.Scirpus.Papyrus.Iuncus.Exo.2.Sumpsit fiscelam scirpeam.Iob.8.Nūquid virere potest scirp9 absq̧ humore.Esa.18. Et in vasis papyri super aquas.& in codē.35.viror calami & Iunci.

גמד Gomed.Mensura palme manus.Iudi.3.Qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palme manus.Et aliqui hebrei dicunt q̧ signifi-

cat cubitum.Et inde גְמָדִים Gamadim.Pro quo beat9 hieronymus transtulit pygmeos:qui sunt homines breuissime stature.Ezech.27.Sed & pygmei q erāt in turrib9 tuis

גמה Gama.aspectus.similitudo.& scribitur cū mē in principio & mutatur he vltimum in tau ratione adiuncti. & dicitur מְגַמַּת Megamath.Abach.1.facies eorum ventus vrens.Pro quo hebrei legunt.Aspectus vel similitudo facierum eorum ventus vrens:siue ventus orientalis. Et solum inuenitur in predicto loco.Et dicūt aliqui hebrei q̧ significat aduersum vel contra. Et legunt sic . Ex aduerso facierum eorum ventus vrens. In translatione chaldaica sic habetur. Ex aduerso facierum eorum similes sunt vento orientali:Qui est ventus calidus & vrens.

גמל Gamal.retribuere.reddere. largiri. ablactare. Geñ. 50.Et reddat nobis omne malum quod fecimus.pro quo hebrei legunt. Et reddat nobis omne malum quod retribuimus ei:vel quod reddidimus ei. Ps.12. Cātabo domino qui bona retribuit mihi.Ps.17. Retribuet mihi dominus scd̄m iustitiam meā.Ps.102.Neq̧ secūdū iniquitates nostras retribuit nobis.Ps.114.Quia dominus benefecit tibi.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit.Quia dñs reddidit tibi. Ps.136 Retributiōem tuā quam retribuisti nobis.Esa.3. Qm̄ reddita sunt eis mala.Et in eo.63.Sup omnibus que reddidit nobis dñs.Et in eo.Et super multitudinem bonorū dom9 israel:que largitus est eis.& īde גְמוּל Guemul.i. retributio vicissitudo.vicē.vltio.vt.Ps.130. Ita retributio in anima mea.Esa.3.Retributio enim manuum suarum fiet ei.Et in eodem.59.Et vicissitudinē inimicis suis.Et in eodem.In insulis vicem reddet.Ioel.3.Nunquid vltionem vos redde- tis mihi.Et aliquando scribitur cum he in fine : & dicitur גְמוּלָה Gemula.vt.2.Reg.19. Non indigeo hac vicissitudine.Scribitur etiam aliquando cum tau in principio :& dicitur תַגְמוּל Tagmul.idest retributio.Ps.115.Pro omnibus que retribuit mihi.Pro quo hebrei legunt . Omnes retributiones eius super me.Significat etiam ablactare. Geñ. 21.Creuit igitur puer & ablactatus est:fecitq̧ abraam grande conuiuium in die ablactationis eius.1. Reg.1. Non vadam donec ablactetur infans.Et in eodem.Et mane donec ablactes eum.Et in eodem.Et adduxit eum secum postq̧ ablactauerat.Et inde גָמוּל Gamul.idest ablactatus.Ps.130. sicut ablactatus est super matrem suam. Esa.11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Et in eodem.28.ablactatos a lacte auulsos ab vberibus. significat etiam quando fructus qui sunt quasi lac incipiunt indurari & recipere propriam formam.Nume.27. In amygdalas deformati sunt. Pro quo hebrei legunt. Et ablactauit amygdalas.Esa.18.Et immatura perfectio germinabit Pro quo hebrei legunt.Et vua acerba ablactata. idest perfecte deformata erit germinatio eius. Item גָמָל Gamal.i. camelus:& est promiscui generis.vt Leuit.11. Sicut camelus.Deut.14.Camelum leporem & chirogrillum. Esa.21. Ascensorem asini & ascensorem cameli.& in plurali גְמַלִּים Gemalim.siue גְמַלֵּי Gemale.idest cameli.Geñ.12. Et asine & cameli.Et in codē.Tulitq̧ decem camelos de grege domini sui.Et in eodem.32.Camelos fetas cum paruulis suis triginta.Et in eodem.37.Et camelos eorum portantes aromata.

גמץ Gumas.fouea.Eccl̄s.10.Qui fodit foueam:incidet in eam.Et solum inuenitur in predicto loco.Et scribitur cum vau in prima syllaba loco vocalis.

גמר Gamar.deficere.finire.perficere.consumari.siue consumare.Ps.7. Consumetur nequitia peccatorum. Ps. 11.

Saluum me fac domine quoniam defecit sanctus.Ps.76.A generatione in generationem. Pro quo in hebreo habetur.Consumauit siue consumatum est verbum a generatione in generationem.Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit.consumabitur verbum de generatione in generationem.Ps.56. Deum qui benefecit mihi.pro quo hebrei legunt.Deum perficientem super me.Ps.137.Dominus retribuet pro me. Pro quo hebrei legunt.Dominus consumabit siue perficiet pro me. scilicet opera que non possum facere. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem sic transtulit: dñs operabitur pro me.Et inde גְמִיר guemir. quod in lingua chaldaica significat doctissimum siue perfectissimū Esdre.7.vbi dicitur.Esdre scribe doctissimo salutem.

גן Gan.hortus.paradisus.Geñ.2. Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis.Et in eodem. Lignum etiam vite in medio paradisi.Canti.4.Hortus conclusus soror mea sponsa.Et in eodem.5. Veni in hortū meū. Et in eo.6.Dilectus meus descendit in hortum suum.& scribitur aliqñ cū he in fine in.ge.fe.Et dicitur גַּנָּה Gāna:vt Esa.61. Et sicut hortus germen suum germinat. Et qñ regit post se genitiuum mutat he vltimum in tau:& dicitur גִנַּת Guinnath.Canti.6.Descendi in hortum nucum.& in plu. גַנִּים Gannim secundum formam masculinorum siue גַנּוֹת Gannoth secundum formam femininorum. Nu. 24.vt horti iuxta fluuios irrigui.Canti.4.fons hortorū.Esa.1.Erubescetis sup hortos quos elegeratis.Hiere.29.plātare hortos

גנן Ganan.protegere.Esa.31.Protegens & liberans.Et aliqñ scribitur cū simplici nū.Vt in eo.Sic proteget dñs. exercitum ierusalē.Et in eo.37.Et protegam ciuitatē istā vt saluem eam.Osee.11.Protegam te israel.& inde מָגֵן Magen.idest protector siue protegens.aut scutum vel clypeus.Geñ.15.Ego dñs protector tuus.Ps.17.Protector ē omnium sperantium in se.Osee. 4. Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius.Significat etiam scutum vel clypeum aut peltam:eo quod protegit.vt deut.33. Scutum auxilii tui.2.Reg.1.Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Et in eodem.Clypeus saul quasi non esset vnctus oleo.Et ī eo 22.Scutū meū & cornu salutis mee.3.Reg.10.trecēteq̧ mine auri vnā peltā vestiebāt.Esa.21.Surgite pricipes arripite clypeū.Nañ.2.Clypeus fortiū eius ignit9.Et aliqñ scribitur cū thau in fine.& dr̄ מְגִנַּת Meginath.vt Thren.3.dabis eis scutū cordis.& in plu.מָגִנִּים Maguinim:scd̄m formam masculinorū.siue מָגִנּוֹת maguinoth.scd̄m formā femininorū.vt.3.Reg.10.Et trecētas peltas ex auro ꝓbato.2.Parali. 12.& clypeos aureos q̄s fecerat salomō.Et in eo.26. Preparauit quoq̧ eis Ozias.i. cuncto exercitui clypeos & hastas Et in eodem.23. Deditq̧ ioiada sacerdos centurionibus lanceas clypeosq̧ & peltas.

גנב Ganab.furari.Geñ.32.Et rachel furata ē idola pr̄is sui. Et in eo.Noluitq̧ iacob cōfiteri socero suo q̧ fugeret. Pro quo he.le.Et furatus est iacob cor laban syri : eo qd̄ nō nūciauit ei qa fugiēs ipse.Et in eo.Nec indicare mihi.Pro quo he.le.Et furatus es cor meū & nō indicasti mihi.i.occultasti vel abscōdisti a me.Et sic est in translatione chaldaica. Et in eo.Cur furatus es deos meos.Et in eo.Quidquid furtim peribat : a me exigebas.Et in eo.40.Quia furti sublatus sum de terra hebreorū.Exo.20.Nō furtū facies.Et ī eo. 21.Qui furatus fuerit hoiem:& vendiderit eū.Et in eo.22. Et ab eo qui suscepat furto ablata fuerint.Et in eo.qd̄ si furto ablatū fuerit:restituet damnū.2.Re.15 .& sollicitabat corda virorū israel.pro quo he.le.Et furabatur absalon corda virorum israel. Et in eodem.19. Et declinauit populus in

die illa ingredi ciuitatem: quomodo declinare solet populus versus effugiens de prelio. Pro quo hebrei legunt. Et furatus est se populus in die illa ad ingrediendum in ciuitatem. idest abscondite vel furtiue ingressus est populus ciuitatem. Iob.4. Porro ad me dictum est verbum absconditum & quasi furtiue. Hiere.23. Qui furantur verba mea & inde. גנב Ganab. idest fur. Exo.22. Si inuenitur fur duplum reddet. Iob.24. Per noctem vero erit quasi fur. Ps.49. Si videbas furem currebas cum eo. Et in plurali. גנבים Ganabim. idest fures. Abdie.1. Si fures introissent ad te. & inde גנבה Geneba. idest furtum. Exo.22. Si non habuerit quod pro furto reddat: ipse venundabitur. Et in eodem. Si inuentum fuerit apud eum quod furatum est. Pro quo hebrei legunt. Si inuentum fuerit in manu eius furtum.

גנה Gana. hortus. de quo vide supra in dictione גן Gan.

גנז Ganaz. thesaurus. siue gaza: vel locus vbi reponitur aurum vel argentum seu vestes preciose. Ester.3. Et decem millia talentorum appendam arcariis gaze tue. Ezech.27. Gazarumque preciosarum. Vbi pro gaza siue gazis ponitur in hebreo. גנזי Ginze in numero plurali: nam caret numero singulari.

גנזך Ganzach. cellarium. repositorium. vt.1. Paralip.28. Descriptionem templi & porticus & cellariorum. Et solum inuenitur in numero plurali & in predicto loco.

געה Gaa. Mugire. Iob.6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit.

געל Gaal. abiicere. abominari. respuere. aborrere. Leuit.26. Et nõ abiiciet vos anima mea. Et in eodem. Abominabitur vos anima mea. 2. Reg.1. Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Iob.21. Bos eorum concepit & non abortiuit. & inde. געל Goal. idest abiectio. Ezech.16. In abiectione anime tue.

גער Gaar. Increpare. Gen.37. Et increpauit eum pater suus. Ps.9. Increpasti gentes: periit impius. Ps.67. Increpa feras arundinis. Ps.105. Et increpuit mare rubrum: & exsiccatum est. Ps.118. Increpasti superbos. Esa.17. Et increpabit eum & fugiet procul. Et in eodem.54. Vt non irascar tibi & non increpem te. Naum.1. Increpans mare: & exsiccans illud. Zach.3. Increpet dominus in te sathan. Malach.2. Ecce ego proiiciam vobis brachium. Pro quo hebrei legũt. Ecce ego increpabo vobis siue ꝓ vobis semẽtem siue brachium. Et in eodem.3. Et increpabo pro vobis deuorantem. Et inde. גערה Geara. idest increpatio siue redargutio. Ps.103. Ab increpatione tua fugient. Prouer.13. Qui autem illusor est non audit cum arguitur. pro quo hebrei legunt. Et illusor non audit increpationem siue redargutionem. Et aliquando scribitur cum mem in principio & tau in fine. & dicitur. מגערת Migereth. Deut.28. Et increpationem in omnia opera tua.

געש Gaas. commouere. turbare. intumescere. impetum facere. 2. Reg.22. Commota est & contremuit terra. & in eodem. Et conquassata quoniam iratus est eis. Pro quo hebrei legunt, Et commota sunt. Et sic habetur. Ps.17. vbi eadem verba ponuntur in hebreo. Iob.34. Et in media nocte turbabuntur. Hiere.25. Et bibent & turbabuntur. Et in eodem.46. Et veluti fluuiorum intumescunt gurgites eius. Et in eodem. Et velut flumina mouebuntur fluctus eius.

גף Gaph. arx. pinnaculum. ala siue penna. vt Prouer.9. Vt vocaret ad arcem. Ponitur etiam pro veste. vt Exo.21. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. de quo vide supra in dictiõe גף Guph. Scribitur etiam cum aleph in principio. Et significat exercitum siue agmen. De quo vide supra in dictione אגף Agaph. Item. גף gaph. in lingua chaldaica significat alam siue pennam. Dan.7. Et alas hebat aqle.

גפן Gephen. vitis. vt Gen.40. Videbam coram me vitem. Iudi.9. Et locuta sunt ligna ad vitem. 4. Reg.4. Et inuenit quasi vitem siluestrem. Ps.127. Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Osee.10. Vitis frondosa israel. Et aliquando ponitur in nostra translatione pro vinea. vt Gen.49. Ligans ad vineam pullum suum. Nu.6. Quidquid ex vinea esse potest. Deut.32. De vinea sodomorum vinea eorum. Iob.15. Ledetur quasi vinea in primo flore. Ps.79. Vineam de egypto transtulisti. Et in plurali גפנים Gephanim. Canti.2. Vinee florentes dederunt odorem suum. Abach.2. Et non erit germen in vineis. Et in omnibus locis predictis hebrei legunt vitem siue vites. Et aliquando ponitur in hebreo singulare pro plurali. vt Esa.7. Omnis locus vbi fuerint mille vites. & Hiere.8. nõ est vua in vitibus. Pro quo in hebreo habetur. Non sunt vue in vite.

גפר Gofer. Leuigatum: seu bituminatum. Gen.6. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et solum inuenitur in predicto loco: & dicunt hebrei ꝙ significat quodam genus ligni leuissimi sic nominati. vnde ipsi legunt. Fac tibi arcã de lignis gopher. & sunt qui dicunt ꝙ significat quadratũ. Alii vero dicũt ꝙ significat quodam genus cedri. btũs vero hieronymus in libro de hebraicis questionibus super hoc loco sic ait: ꝓ quadratis lignis: bituminatis legim⁹ in hebreo.

גפרית Gophrith. sulphur. Gen.19. Igitur dominus pluit super sodomam & gomoram sulphur & ignem. Deut.29. Sulphure & salis ardore comburens.

גרר Garar. ferrare. dissecare. ruere. & inde מגרה Megera. i. ferra. 3. Reg.7. Tam itrinsecus quam extrinsec⁹ ferrati erant. Pro quo he.le. Serrati erant ferra intrinsecus & extrinsecus. Hiere.30. Procella ruens in capite impiorum quiescet. Hebrei tñ dicunt ꝙ etiam in hoc loco significat ferrare vel dissecare. Et legũt sic: procella dissecans vel detrũcans in capite impiorũ quiescet. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a supradicta dictione גור Gur. Que significat habitare vel peregrinari. Ponitur etiam in nostra translatione pro sustentari. 3. Reg.17. Etiam ne viduam apud quam ego vtcũꝙ sustentor afflixisti. de quo vide supra in dictione גור Gur. & aliqñ scribitur cũ simplici res. Prouer.21. Rapine impiorum detrahent eos. Pro quo he.le. Rapina impiorum dissecabit eos. Potest etiam deriuari a dictione נגר Nagar. que significat detrahere vel defluere. vt infra dicetur.

גרב Garab. scabies. Deut.28. scabie quoque & prurigie: ita vt curari nequeas. & in lingua chaldaica significat vrnam vel lagenam.

גרגר Gargar. granum. Pro quo beatus hieronymus transtulit oliuam. Esa.17. Duarum vel trium oliuarum in summitate rami. Et solũ inuenitur in pdicto loco: & i nu. plu. Itẽ גרגרה Garguera. guttur. collũ. Prou.1. Et torques collo tuo. Et i eo.3. Circũda eas gutturi tuo. & scribitur in hebreo pñ: qa caret singulari. Et aliqñ scribitur cũ simplici gimel & simplici res & additur littera nun in fine. & dicitur גרון Garon. i. guttur. Ps.13. Sepulchrũ patẽs guttur eorũ. Ps.113. Non clamabũt in gutture suo. Ps.149. Exaltatiões dei in gutture eorum. Esa.58. Clama ne cesses. Pro ꝙ he.le. Clama in gutture siue cum gutture ne cesses.

גרד Garad. radere. scalpere. Iob.2. Qui testa saniem raderet. Et solum inuenitur in predicto loco.

גרה Gara. incitare. irritare. ꝓuocare. inire bellũ. litẽ mouere. Deut.2. videte ergo diligẽter ne moueami cõtra eos. i. ne irritetis siue ne ꝓuocetis eos ad bellũ. et i eo. ne ieas aduersus eos prelium. Et in eodem. Neque mouearis ad prelium. 4. Reg.14. Quare prouocas malum vt cadas tu & iudas tecum. Hiere.50. Quoniam dominum prouocasti: Et inde. תגרה Thigrath. idest prouocatio siue irritatio vel contentio. Ps.38. a fortitudine manus tue ego defeci. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit a contentione manus tue consumatus sum. Item גרה Guera. idest ruminare. Leuit.11. Omne quod habet diuisam vngulam & ruminat. Et in eodem Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Item. גרה Guera. obolus. genus ponderis seu genus monete. Exo.30. Siclus viginti obolos habet. Et secundum aliquos hebreos ab hac dictione deriuatur גרון Garon. idest guttur. de quo vide supra in dictione גרגר Gargar.

גרז Garaz. excidere. Ps.30. Proiectus sum a facie oculorũ tuorum. Pro quo hebrei legunt. Excisus sum a facie oculorum tuorum. & inde גרזן Garzen. idest securis. Deut.19. Et in succissione lignorum securis fugerit manũ. Esa.10. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea.

גורל Goral. fors. Nu.33. Singuli vt fors ceciderit: ita tribuetur hereditas. Iosue.15. Sors filiorum iude. Ps.21. Et super vestem meam miserunt sortem. Prouer.1. Sortem mitte nobiscum. Et in plurali. גורלות Goraloth. idest fortes. Leuit.16. Mittensque super vtrumque sortem. Pro quo hebrei legunt. Et mittat sacerdos super duos hircos sortes. Ione.1. Et miserunt sortes.

גרם Garem. cartilago. os: aut fortis: vel durus: siue osseus vt Iob.40. Cartilago illius quasi lamine ferree. Prouer.17. Spiritus tristis exsiccat ossa. Et in eodem.25. Et lingua mollis confringet duritiam vbi ponitur in hebreo os pro duritia. Dan.6. Et omnia ossa eorum comminuerunt. Ponitur etiam pro forti. Gen.49. Isacar asinus fortis. Itẽ. גרם Garam. cõfringere. Nu.24. Ossaque eorum confringet. Ezech.23. Et fragmenta eius deuorabis. Pro quo hebrei legunt. & testas eius confringes. scilicet dentibus. Soph.3. Iudices eius lupi vespere non relinquebant in mane. pro quo hebrei legunt. Iudices eius lupi vespere non confringebãt scilicet ossa in mane. Quasi dicat: in vespere confringebãt ossa & deuorabant ea: & nihil in mane relinquebant. Item גרם Gerem. idest gradus quo ascenditur: aut tribunal. 4. Reg.9. Posuerunt sub pedibus eius in similitudinẽ tribunalis.

גרן Gören. area. Gen.50. Venerunt ad aream achad. Deut.16. Quando collegeris de area & de torculari. Esa.21. Et filia aree mee. Et in plurali גרנות Goranoth. vt Osee.9. Super omnes areas tritici. Ioel.2. Implebuntur aree frumẽto. Item גרון Daron. idest guttur. De quo vide supra in dictione גרגר gargar.

גרס Garas. confringere. frangere. Thren.3. Et confregit ad numerum dentes meos. Ps.118. Concupiuit anima mea desiderare. Pro quo hebrei legunt. Confracta fuit contrita est anima mea desiderio. Et aliquando scribitur cum sin littera in fine loco samach. & dicitur גרש Geres idest confractum vel contusum. Leui.2. Et confringes in modum farris. Et in eodem. Partem farris fracti & olei.

גרע Garaa. diminuere. auferre. prohibere. confringere. Exo.5. Nec minuetur quicquam ex opere vestro. Nu.11. Quare fraudamur vt non valeamus oblationem offerre. Pro quo hebrei legunt. Quare minuimur. idest inferiores sumus: vt non valeamus oblationem offerre. Et in eodem.3. De nostra hereditate minuetur. Et in eodem. Confundatur fortium distributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Pro quo hebrei legunt. Addatur hereditas eorum hereditati tribus quibus fuerint vxores: & de nostra

hereditate minuetur. Deut.4. Non addetis ad verbum: nec auferetis ex eo. Iob.15. Et tulisti preces coram deo. idest abstulisti vel diminuisti. Et in eodem. Et inferior te erit eius sapientia. Pro quo hebrei legunt. Et diminuta est apud te sapientia: siue ablata est a te sapientia. Et in eodem.36. Non auferet a iusto oculos suos. Et in eodem. qui aufert stillas pluuie. Ezech.16. Et auferam iustificationem tuam. Significat etiam cõfringere vel cõcidere. vt Ezech.5. Ego quoque confringam: & non parcet oculus meus. Esa.15. Omnis barba radetur: idest concidetur. Hiere.48. Omnis barba rasa erit. & inde מגרעות Migraoth. Pro quo Beatus hieronymus transtulit trabes: eo quod exciduntur vt.3. Reg.6. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus: vt non herërent muris templi. Hebrei tamen dicunt ꝙ muri templi erant minus crassi a parte superiori: & ꝙ tabulata a parte posteriori sustentabantur in muro eo ꝙ erat crassior a parte inferiori: ita ꝙ trabes non ingrediebantur in muro sed capita earum a parte posteriori erant iuxta muro: & illud muri quod erat diminutum in crassitudine a parte superiori dicitur מגרעות Migraoth secundum hebreos.

גרף Garaph. trahere. vt Iudi.5. Torrens cisson traxit cadauera eorum. Item. אגרוף Egroph per additionem aleph in principio significat pugnum. vt Exo.21. Et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno. Esa.58. Et percutitis pugno impie. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מגרפות Megrephoth: et significat stercus siue glebas. Ioel.1. Computruerunt iumẽta sub stercore suo. Pro quo aliqui hebrei legunt sic. Computruerunt disseminata sub glebis suis: scilicet ne pullularent. Nam vtroque modo potest legi vt infra dicetur in dictione. פרד Parad.

גרש Garas. eiicere. abiicere. expellere. cõmouere. vt Gen.3. Eiecitque adam. Et in eodem.4. Ecce eiicis me hodie a facie terre. Et in eodem.21. Eiice ancillam hanc et filium eius. Exo.2. Et eiecerunt eas. Et in eodem.6. Et in manu robusta eiiciet eos de terra sua. Et in eodem.11. Post hec dimittet vos et exire compellet. Et in eodem.12. Cogentibus exire egyptiis. Pro quo hebrei legunt. Quia eiecti fuerunt. expulsi sunt de egypto. Et in eodem.23. Qui fugabũt eueum et cananeum. idest qui expellent vel eiicient eueum et cananeum. Et in eodem. Non eiiciam eos a facie tua anno vno. Et in eodem. Paulatim expellam eos de conspectu tuo. Et in eodem.34. Ego ipse eiiciam ante faciem tuam amorreum & cananeum. Nu.22. Si quomodo possim percutere & eiicere eum de terra mea. 1. Reg.26. Qui eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditate domini. Ps.77. Et eiecit a facie eorum gentes. Ezech.31. Iuxta impietatem eius eieci eum. Ion.2. Et ego dixi abiectus sum a cõspectu oculorum tuorum. Ponitur etiam pro commouere vel fluctuare. vt Esa.57. Impii autem quasi mare feruens. idest commotum vel fluctuans. Et in eodem. Et redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Pro quo hebrei legunt. Et commouent aque eius cenum & lutum: siue conculcationem et lutum. Et inde mulier repudiata que eiecta est a viro suo dicitur גרושה Guerusa. vt Leuit.21. Neque eam que repudiata est a marito. Ezech.44. Viduam et repudiatam non accipiant vxores. Et inde גרשות Guerusoth Pro quo beatus Hieronymus transtulit cõfinia. Ezech.45. Separate confinia vestra a populo meo. Hebrei tamen dicunt ꝙ in hoc loco significat tributa que pricipes eiiciebãt seu imponebant super populum. & inde מגרש Migrese siue מגרשות Migresoth. i. suburbana. Leuit.25. Suburbana

autem eorum non veneant. Nu. 35. Et suburbana sint pecoribus ac iumentis. Iof. 14. Et suburbana sint ad alenda pecora. Et in eodem. 21. & suburbana eius per circuitum. Et aliquando ponitur pro classibus. Ezech. 27. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes. Item.

גֶּרֶשׁ *Fructus.* גֶּרֶשׁ Guéres. i. maturitas seu fructificatio: sic dictũ ab excidẽdo seu expellendo fructum ex arboribus. Deut. 33. De pomis fructuũ solis ac lune. Item גֶּרֶשׁ Gueres cum ceboleth in littera sin significat confractum siue contussum. De quo vide supra in dictione גָּרַס Garas.

גָּשַׁשׁ *Palpare. Attrectare.* גָּשַׁשׁ Gasas. palpare. attrectare. vt Esa. 59. Paluauim⁹ quasi ceci parietem: & quasi absq; oculis attrectauimus. Et solum inuenitur in predicto loco.

גָּשַׁם *Pluere.* מַגְשִׁימִים גָּשַׁם Gasam. pluere. vt Hiere. 14. Nunquid sunt in sculptilib⁹ gentium qui pluant. Vbi ponitur מַגְשִׁימִים magsimim. Quod est participium plurale tertie coniugatiõis. idest facientes pluere. Inde גֶּשֶׁם Gésem. idest pluuia. imber *Pluuia. Imber.* Leuit. 26. Dabo vobis pluuias temporibus suis. Iob. 37. & Imbri fortitudinis sue. Ps. 67. Pluuiam voluntariam segregabis deus. Prou. 25. Ventus aquilo dissipat pluuiã. Eccl̃s. 12. Et reuertantur nubes post pluuiam. Esa. 44. Plantauit pinum quam pluuia nutriuit. Et in eodem. 55. Quomodo descendit imber & nix de celo. & aliquando ponitur in nostra translatione pro hyeme: eo quod in eo abundant pluuie. Iob. 37. Qui precipit niui vt descẽdat in terram & hiemis pluuiis. In lingua vero chaldaica significat corpus. vt *Hyeme. Corpus.* Dañ. 3. Et nihil potestatis habuisset ignis in corpibus eorũ.

גַּת *Torcular.* גִּתּוֹת גַּת Gath. torcular. Iudi. 6. Cumq; gedeon filius eius excuteret atq; purgaret frumenta in torculari. Esa. 63. Et vestimenta tua sicut calcantium in torculari. & in plurali גִּתּוֹת Guithoth. Nee. 13. In diebus illis vidi in iuda calcantes torcularia in sabbato. Et aliquando scribitur cum iod in secunda syllaba. Et dicitur גִּתִּית Guithith. vt in titulo psalmi octaui. vbi dicitur in finem pro torcularibus psalmus dauid. *torcularia* גִּתִּית *torcularia.* hebrei tamen dicunt ꝙ ille psalmus & similiter alii habent talem titulum eo quod dauid composuerit illos cum esset in geth ciuitate philistinorum: que interpretatur torcular. Alii vero dicunt ꝙ גִּתִּית Guithith. est nomen cuiusdam musici instrumenti quod fuit inuentum in geth: in quo cantabatur ille psalmus.

De incipientibus a littera. ד Daled.

דַּד דַּדֵּי דַּד Dad. Mammilla. mamma. vber. Et solum inuenitur in numero plurali. s. דַּדֵּי Dade. Prouer. 5. Vbera eius inebrient te omni tempore. Ezech. 23. Et fracte sunt mamme *Vbera. Mamme.* pubertatis earum. Et in eodem. Et ibi confregerunt vbera pubertatis eius. Canti. 1. Quia meliora sũt vbera tua vino. Potest etiam significare dilectiones siue amores: vt infrã dicetur in dictione דוד Dod.

דָּא *Hec.* דָּא Da. in lingua chaldaica significat hec siue hoc. Dañ. 4. Nonne hec est babylon ciuitas magna. Et in eodẽ. 7. diuerse inter se. pro quo hebrei legũt. diuerse hec ab hac.

דָּאַב *Languere. Infirmari. Dolere.* דָּאַב Daab. dolere. languere. Infirmari. esurire. Ps. 87. Oculi mei languerunt pre inopia. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Oculus meus infirmatus est ab afflictione. Hiere. 31. Et vltra non esurient. pro quo hebrei legunt. Et vltra non dolebunt. Et aliquando scribitur sine aleph. Leui. 26. Et consumat animas vestras. vbi ponitur מַדִיבוֹת Madiboth. pro מַאֲדִיבוֹת Maadiboth: quod est verbum tertie coniugationis. Pro quo hebrei legunt. Dolere facientes siue infirmare

facientes animam. Et inde דְּאָבָה Deaba. idest dolor. infirmitas. Pro quo beatus hieronymus transtulit egestatem siue esurientem. Iob. 41. Et faciem eius p̃cedet egestas. Hiere. 31. Et animam esurientem saturaui. Et aliquando scribitur cum nun in fine & dicitur דַּאֲבוֹן Daabon. Deut. 28. Et animam consumptam merore. Pro quo hebrei legunt. Et infirmitatem siue langorem vel merorem anime. *Egestas. Esuriens.* דַּאֲבוֹן *Meror.*

דָּאַג *Solicitum esse.* דָּאַג Daag. solicitũ esse. formidare. timere. 1. Reg. 9. Et solicitus sit pro nobis. Ps. 37. Et cogitabo pro peccato meo. Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et solicitus ero pro peccato meo. Esa. 57. Pro quo solicita timuisti. Hiere. 17. Et in tempore siccitatis non erit solicitum. Et in eodem. 38. Solicit⁹ sum propter iudeos qui transfugerunt ad chaldeos. Et in eodem. 43. Et fames pro qua soliciti estis adherebit vobis. *Timere.* Et inde דְּאָגָה Deaga. idest solicitudo vel timor. Pro quo in translatione nostra ponitur cogitatio. Iof. 22. Et non magis ea cogitatione & tractatu diceremus. Item דָּג Dag. i. piscis. vt Nee. 13. Inferentes pisces & omnia venalia. De quo vide infra in dictione דָּגָה Daga. דְּאָגָה *sollicitudo. Cogitatio.* דָּג *Piscis.*

דָּאָה *Volare.* דָּאָה Daa. volare. deut. 28. In similitudine aquile volãtis. Pro quo hebrei legunt. Sicut volat aquila. Et aliquãdo scribitur cum aleph in fine loco he. Ps. 17. Et volauit super pennas ventorum. & inde דָּאָה Daa: quod est nomen auis immunde: sic dicta a magnitudine volatus. Quam nostra translatio yxon nominauit. Deut. 14. yxon & vulturẽ ac Miluum. דָּאָה *Yxon.*

דִּיב דִּבְיוֹנִים דִּיב Dib. fimus. stercus. & componitur cum dictione ionim que significat columbas. & dicitur דִּבְיוֹנִים Dibionim. idest stercus columbarum. 4. Reg. 6. Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinq; argenteis. & solum inuenitur in predicto loco. *Stercus. colũbarũ*

דָּבַב *Ruminare. Facio loqui.* דָּבַב Dabab. denunciare. facere loqui. diffamare. Canti. 7. Labiisq; & dentibus illius ad ruminandum. Pro quo hebrei legunt: faciens loqui labia vetera siue antiqua. & inde דִּבָּה Dibba. idest fama vel infamia. aut detractio seu vituperatio. Geñ. 37. Accusauit fratres apud patrem crimĩe pessimo. Pro quo hebrei legunt. Et adduxit ioseph famam eorum malam ad patrem suum. Nu. 13. Detraxeruntq; terre quam aspexerant. Pro quo hebrei legunt. Et exire fecerunt infamiam vel detractionem terre quam aspexerant. Prouer. 25. Et exprobare non cesses. Pro quo hebrei legunt. Et infamia tua non reuertetur: idest non cessabit. Ponitur etiam in nostra translatione pro vituperatione vel pro contumelia. Ps. 30. Quoniam audiui vituperationem multorum. Prouer. 10. Qui profert contumeliam insipiẽs est. Hiere. 20. Audiui enim contumeliam multorum & terrorem in circuitu. דִּבָּה *Fama. Infamia. Vituperatio. Cõtumelia.*

דֹּבֶא *Senectus.* דֹּבֶא Daba. senectus. Deut. 33. Sicut dies iuuentutis tue: ita & senectus tua. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat fortitudinem.

דְּבַח *Immolare.* דְּבַח Dabach. in lingua chaldaica significat immolare vel sacrificare. 1. Esdre. 6. In loco vbi immolant hostias. & inde דְּבַח Debach siue דִּבְחָא Dibcha. idest hostia vel sacrificium: vt in predicto loco. & inde מַדְבְּחָא Madbecha idest altare. vt. 1. Esd. 7. & offerte ea super altare templi dei vestri. דְּבַח *Hostia.* מַדְבְּחָא *Altare.*

דְּבֵלָה דְּבֵלָה Debela. carica. siue palatha. idest massa deficis. 1. Regum. 30. Dederuntq; ei panem vt comederet & biberet aquam sed & fragmen masse caricarũ. Esa. 38. Et iussit esaias vt tollerent massam deficis. Et in plurali dicitur דְּבֵלִים Debelim. 1. Regum. 25. Et ducentas massas caricarum. Et. 1. Paralipo. 12. Afferebant panes in *Massa deficis.* דְּבֵלִים *Masse caricarũ.*

asinis & camelis & mulis & bobus ad vescendum & farinã & palathas. *Palatha.*

דָּבַק *Adherere.* דָּבַק Dabac. adherere. conglutinare. agglutinare. compingere. attingere. apprehẽdere. comprehendere. sequi. Sociare. Geñ. 2. Et adherebit vxori sue. Et in eodem. 34. Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Deut. 4. Vos autem qui adheretis domino deo vestro. Et in eodem. 10. Ipsi adherebis. Et in eodem. 13. Et non adherebit de illo anathemate quicquam in manu tua. Et in eodem. 30. Et illi adhereas. Iof. 22. Adhereatisq; ei & seruiatis. 2. Reg. 20. viri autem iuda adheserunt regi suo. 4. Reg. 3. Veruntamẽ in peccatis Hieroboã filii nabath qui peccare fecit israel adhesit. Iob. 29. Et lingua eorum gutturi suo adherebat. & in eodem. 41. Vna alteri adherebit. Et in eodem. Membra carnium eius coherentia sibi. Ps. 21. Et lingua mea adhesit *Coherere.* faucibus meis. Ps. 118. Adhesit pauimẽto anima mea. Et in eodem. Adhesi testimoniis tuis domine. Prouer. 18. Magis amicus erit quam frater. Pro quo hebrei legunt. Magis adheret quam frater. Hiere. 13. Sicut adheret lumbare ad lumbos viri. Et in eodem. 42. & fames qua soliciti estis adherebit vobis. Ezech. 3. Et linguam tuam adherere faciam palato tuo. Et in eodem. 29. Et pisces tui squamis tuis adherebunt. Item ponitur pro conglutinare vel agglutinare *Cõglutinare. Agglutinare.* Geñ. 34. & conglutinata est anima eius cum ea. Ps. 43. cõglutinatus est in terra venter noster. Hiere. 13. Sic agglutinaui mihi omnem domum israel. Ezech. 29. & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Ponitur etiam *Cõpigere.* pro compingere. Iob. 34. & glebe compingebantur. Significat etiam attingere vel contingere: aut apprehendere vel comprehendere. Geñ. 19. Ne forte apprehẽdat me malum. Et in eodem. 31. & comprehendit eum in monte galaad. 2. Parali. 3. Alam cherub alterius contingebat. Significat etiam sequi vel persequi. Iudi. 20. & cum vltra tenderent persecuti sunt eos. 1. Reg. 31. Irrueruntq; philistiim in saul & in filios eius. idest persecuti sunt eos. 1. Paralipo. 10. Cumq; appropinquassent philistei persequentes saul & filios eius. *Apphẽdere. Cõphendere. Cõtingere. Persequi.* Inde דֶּבֶק débec. idest glutinum siue coniunctio aut iunctura. Esa. 41. Dicens glutino bonum est. & in plurali דְּבָקִים debacim. 3. Reg. 22. & percussit regem israel inter pulmonem & stomachum. Pro quo hebrei legunt. & p̃cussit regem israel inter iuncturas & loricam. Et per iuncturas intelligitur torax qui fit ex laminis ferreis sibi inuicem iunctis. דֶּבֶק *Glutinum.* דְּבָקִים *Iuncture.*

דָּבַר דִּבֵּר *Loqui.* דִּבֵּר Diber. loqui. dicere. sermocinari. ĩterficere. subiicere Geñ. 17. Cumq; finitus esset sermo loquẽtis cum eo. Et in eodem. 18. Quia semel cepi loqui ad dominum meũ. Et in eodem. Ne queso indigneris domine mi si loquar. & in eodem. 24. Qui locutus est mihi & iurauit mihi dicẽs. Et in eodem. 31. Caue ne quicquam aspere loquaris cõtra iacob. Et in eodem. 37. Nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Et in eodem. 42. Locutus est nobis dominus terre. Exo. 4. Et ipse loquetur pro te. Et in eodem. 15. Locutusq; est dominus ad moysen. Et in eodem. 19. Moyses loquebatur. Et in eodem. 20. Loquere tu nobis & audiemus. Nu. 7. Audiebat vocem loquentis ad se. Et in eodem. 12. Locuta est maria & Aaron contra Moysen. Et in eodem. Vel per somnium loquar ad illum. Et in eodem. Ore enim ad os alloquor ei. Et in eodem. 21. Locutusq; contra dominum & Moysen ait. Et in eodem. 27. Iustam rem postulant filie salphaad. Pro quo hebrei legunt. Iuste siue recte loquuntur filie salphaad. Deut. 31. Et loquar audientibus eis. 1. Reg. 1. Porro anna loquebatur in corde suo. Et in eodem. 19. Locutus est ergo ionathas de dauid bona. 2. Reg. 23. Spiritus domini locutus est per me. & 4. Reg. 2. Cumq; pergerent & incendentes sermocinarentur. Nee. 13. Ex media parte lõquebantur azotice. & nesciebant loqui iudaice. Iob. 7. loquar in tribulatione spiritus mei. Et in eodem. 33. Loquatur lingua mea in faucibus meis. Ps. 2. Tunc loquetur ad eos in ira sua. Ps. 14. Qui loquitur veritatem in corde suo. Ps. 27. Qui loquuntur pacem cum proximo suo. Ps. 30. Que loquuntur aduersus iustum iniquitatem. Ps. 49. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris. Ps. 86. Gloriosa dicta sunt de te. Ps. 88. Tunc locutus es in visione sanctis tuis. Prouer. 23. Et cor tuum loquetur peruersa. Et in eodem 25. Qui loquitur verbum in tempore suo. Eccl̃s. 1. Locutus sum in corde meo. Et in eodem. 7. Sed & cunctis sermonibus que dicuntur ne accommodes cor tuum. Canti. 8 In die quando alloquenda est. Esa. 8. Loquimini verbum & non fiet. Hiere. 9. Docuerunt linguas suas loqui mendacia. Ezech. 2. Et loqueris verba mea ad eos. Dañ. 10. Cumq; loqueretur mecum conualui. Osee. 2. Et loquar ad cor eius. Et in eodem. 10. Loquimini verba visionis inutilis. Et in eodem. 12. & locutus sum super prophetas. Zach. 2. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur. Malach. 3. Quid locuti sumus contra te. Vbi ponitur verbum passiuũ prime coniugationis: quod scribitur cum littera nun in principio. Et in eodem. Tunc locuti sunt timentes dominum vnusquisq; cum proximo suo. *Sermocinare. Dicere.*

& inde דָּבָר Dabar. siue דְּבַר Debar. i. verbum. sermo. eloquium. Res vel aliquid. causa. negocium. tractatus. ordo. responsum. Iudi. 3. Verbum secretum habeo ad te. o rex. 1. Reg. 17. Nũquid non verbum est. 2. Reg. 1. Quod est verbum quod factum est. 3. Reg. 17. Et verbum dei in ore tuo verum est. Iob. 4. Porro ad me dictum est verbum abscõditum. Ps. 32. Quia rectum est verbum domini. Ps. 44. Eructauit cor meum verbum bonum. Ps. 106. Misit verbum suum & sanauit eos. Ps. 118. Verbum tuum permanet in celo. Prouer. 14. innocens credit omni verbo. Esa. 2. Verbum quod vidit esaias filius Amos. Hiere. 29. Et suscitabo super vos verbum meum bonum. Ezech. 1. Factum est verbum domini ad ezechielem. Item ponitur pro sermone. Geñ. 24. A deo egressus est sermo. Exo. 33. Audiens populus sermonẽ hũc pessimum. Deut. 30. Sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo. 1. Reg. 3. Et sermo domini erat preciosus. 3. Reg. 10. Non fuit sermo qui regem posset latere. 2. Paralipo. 9. Firmetur sermo tuus quem locutus es. Iob. 26. Et cum vix paruam stillam sermõis eius audierimus. Ps. 147 Velociter currit sermo eius. Prouer. 12. Et sermone bono letificabitur. Et in eodem. 25. Gloria dei est zelare verbũ: & gloria regum inuestigare sermonem. Hiere. 18. Nec sermo a propheta. Et in eodem. 44. Cuius sermo compleatur. Item ponitur pro re: vel pro aliquo. Geñ. 37. Pater vero rem tacitus considerabat. Exo. 9. vt nil omnino pereat ex his que pertinent ad filios israel. Pro quo hebrei legunt. Et non morietur siue nõ peribit ex oĩbus que pertinẽt ad filios israel quicquam siue aliquid aut res. Nu. 23. Et quodcunq; imperauerit loquar tibi. Pro quo hebrei legũt. & quodcunq; siue rem quam ostenderit mihi loquar tibi. Deute. 23. & nihil in eis appareat feditatis. Pro quo hebrei legunt. & non appareat in te turpis res aut feditatis aliquid. Iudi. 18. Nullo eis penitus resistente. Pro quo hebrei legũt Et non resistente re siue aliquo in terra. Et in eodem. In quo nullius rei est penuria. 2. Reg. 11. Non te frangat ista res. Et in eodem. 17. Et sic res latuit. 4. Regum. 5. & si rem grãdẽ dixisset tibi p̃pheta facere debueras. Ps. 63. Intenderũt arcum suum rem amaram. Ecclesiastes. 8. Neq; דָּבָר דְּבַר *Verbum. Sermo. Res. Quicquã. Quodcunq; Aliquod. Res. Opus.*

permaneas in opere malo. Pro quo hebrei legũt. Neq per
maneas in re mala siue in aliquo malo. & in eodẽ. Qui cu-
stodit preceptum: non experietur quicquã mali. i. aliquid
mali. Esa. 39. Nõ fuit res quam nõ ostenderim eis in thesau
ris meis. Et in plurali דְּבָרִים Debarim. i. verba. Sermões
res. Geñ. 11. Erat aũt terra labii vnius & sermonum eorũdẽ
Deut. 4. Ne obliuiscaris verborum que viderunt oculi tui.
Et in eodem vocem verborum eius audistis. 3. Reg. 8. Et
sint sermones mei isti &c. Ps. 18. Non sunt loquele neq ser
mones. Ps. 118. Cõfirma me in verbis tuis. Ezech. 1. Cun-
cte res difficiles. Et qñ post se regit genitiuũ dicitur דִּבְרֵי
Dibre. Ps. 35. Verba oris eius iniquitas & dol9. Põitur etiã
דָּבָר Dabar pro causa. Ios. 5. Hec aũt causa est secunde circũ
cisionis. 3. Reg. 11. Et hec est causa rebellionis aduersus cũ.
Item ponitur pro negocio vel tractatu. Exo. 18. Vltra vires
tuas est negocium. Ios. 22. Et non magis ea cogitatiõe atq
tractatu. Item ponitur pro ordine. Esa. 5. Et pascẽtur agni
iuxta ordinem suum. Ps. 109. Secundũ ordinem melchise-
dech. Vbi põitur דִּבְרָתִי Dibrathi cũ Tau & Iod in fine: ra
tione genitiui sequentis. Significat etiam eloquiũ siue re-
sponsum vel sponsionem. Exo. 8. Pro sponsione ranarum
quam condixerat pharaoni. Hiere. 5. Et responsum nõ est
in eis. Osee. 1. Principium loquendi dño in osee. Pro quo
hebrei legunt. Principiũ eloquii siue sermonis dñi in osee
Et aliquando additur littera mem in principio & dicitur
מִדְבָּר Midbar. i. eloquium. Canti. 4. Et eloquium tuũ dul
ce. Et aliquãdo huic dictiõi דָּבָר Debar siue דִּבְרַת Dibrath
preponitur dictio עַל Al. & dicitur עַל דְּבַר Al debar siue
עַל דִּבְרַת Al dibrath. Et tunc ambe dictiones significãt pro
pter: quia: vel gratia alicuius rei: aut super aliquod: vl' pro ali
quo. vt Geñ. 43. Propter pecuniam quam retulimus pri9
in saccis nostris. Deut. 24. Quia noluerunt vobis occurre
re in pane & aqua. Eccl's. 3. Dixi in corde meo de filiis ho-
minum. i. propter filios hominum. Et in eodem. 8. Et pre-
cepta iuramenti dei. Pro quo hebrei legunt. Et propter iu-
ramentum dei: siue & super verbum iuramenti dei. Dañ. 2.
Sed vt interpretatio regi manifesta fieret. Inde דְּבִיר Debir
i. Oraculum: siue domus interior que dicebatur Sancta san
ctorum: eo quod ex eo dabantur responsa & verba diuina.
3. Reg. 6. Per circuitum templi & oraculi. & in eodẽ. Oracu
lum aũt in medio domus in interiori parte fecerat. Et in eo
dem. 8. Et intulerunt sacerdotes arcam federis domini in
locum suum in oraculum templi. Beatus hieronymus sup
epistolam ad Ephesios sic ait. Interiora corporis nostri in
nouum vocabulum transeant: dicanturq debir: quod nos
oraculum siue responsum possumus appellare. & vt contẽ
tiosius verbum exprimamus ex verbo locutorium dicere
possumus. Item דִּבֵּר Daber. i. interfecit siue subiecit. 2. Pa-
ralip. 22. Surrexit & interfecit oẽm stirpem regiam dom9
Ioram. Ps. 46. Subiecit populos nobis. Sed beatus Hiero-
nymus in psalterio iuxta hebraicã veri. transtulit in hoc lo
co. Congregauit populos subtus nos. & inde דֶּבֶר Deber si-
ue דָּבָר Daber. i. mors pestis siue pestilẽtia. vt Exo. 5. Ne for
te occurrat nobis pestis aut gladius. Et in eodem. 9. Pestis
valde grauis. & in eodem. Et percutiam te & populũ tuum
peste. Ps. 90. A negocio perambulãte in tenebris. Pro quo
beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem
trãstulit. A peste in tenebris ambulãte. Osee. 13. Ero mors
tua o mors. Et inde מִדְבָּר Mydbar. i. desertum. Solitudo:
eo quod est locus contrarius vite humane. Geñ. 21. Habita-
uit in deserto Pharã. Exo. 4. Vt seruiat mihi in deserto. Et
in eodẽ. 14. Cõclusit eos desertũ. & in eodẽ. 19. In die hac
venerunt in solitudinem Sin. Deut. 1. In solitudine cam-

pestri. Ps. 54. Et mansi in solitudine. Ps. 101. Similis factus
sum pelicano solitudĩs. Inde דְּבוֹרָה Debora. i. apis. Esa. 7.
Et api que est in terra assur. Et in plurali דְּבוֹרִים Deborim
idest apes. Deut. 1. Sicut solent apes persequi. Iudi. 14. Et
ecce examen apũ in ore leonis erat. Ps. 117. Circundederũt
me sicut apes. Item דֹּבֶר Dabar. i. caula. s. ouium. Mich. 2.
Quasi pecus in medio caularum. Vbi ponitur הַדָּבְרוֹ Hada
bro cum he in principio & cum vau in fine. Et dicũt hebrei
q significat cõsuetudinem siue ductum. eo quod in lingua
chaldaica. דְּבַר Dabar significat ducere vel minare. Inde
דֹּבְרוֹת Dobroth id est ducte: in gñe feminino. Pro quo btũs
Hieronymus transtulit rates. 3. Reg. 5. Et ego componam
eas in ratibus.

דְּבַשׁ Debas. Mel. Geñ. 43. Modicũ resine & mellis. Exo.
13. Vt daret tibi terrã fluentẽ lacte & melle. Iudi. 14.
Quid dulcius melle. 1. Reg. 14. Omnis quippe terre vulg9
venit in saltum in quo erat mel. 2. Paralip. 39. Mellis quoq
& omnium que gignit humus decimas obtulerũt. Et dicũt
hebrei q etiam accipitur pro melle dactylorum: qui in terra
illa sunt valde melliflui. Item דַּבֶּשֶׁת Dabeseth. Gibbus. s.
camellorum. Esa. 30. Et super gibbum camellorum thesau
ros suos.

דָּג Dag. Piscis. De quo vide in dictione sequenti.

דָּגָה Daga. crescere. multiplicari. piscari. Geñ. 48. Et cre-
scant in multitudinem super terrã. Hiere. 16. Ecce ego
mittã piscatores multos dicit dñs & piscabuntur eos. Inde
דָּגָה Daga. i. piscis. Exo. 7. Pisces quoq q sunt in fluuio mo
rientur. & in eodem. Et pisces qui erant in flumine mortui
sunt. Nu. 11. Recordamur pisciũ quos comedebamus in egy
pto. Et quando post se regit genitiuum mutat he vltimum
in Tau. Geñ. 1. Et presit piscibus maris. & in eodem. Et do-
minamini piscib9 maris. Ezech. 29. Et agglutinabo pisces
fluminum tuorum. Et in predictis locis in hebreo ponitur
singulare pro plurali. dicitur etiam דָּג Dag. sine he in fine.
vt Ione. 2. Et preparauit dñs piscem grandẽ. Scribitur etiã
דָּאג Dag. cum aleph in medio dictionis. Nee. 13. Afferentes
pisces & oĩa venalia. Et in plurali דָּגִים Dagim. i. pisces.
Eccl's. 9. Sed sicut pisces capiuntur hamo. Et qñ post se re-
git genitiuũ amittit mem & dicitur דְּגֵי Dege. Geñ. 9. Oẽs
pisces maris manui vestre traditi sunt. Ps. 8. Volucres celi
& pisces maris. & inde דַּיָּג Dayag siue דַּוָּג Dauag per appo
sitionẽ Iod vel Vau in medio dictionis. i. piscator. Esa. 19.
Et merebunt piscatores. Ezech. 47. Et stabunt super illa
piscatores.

דֶּגֶל Degel. Vexillum. aut signum exercitus: siue quodlibet
insigne. Nu. 2. Singuli per turmas signa atq vexilla &
domos cognationum suarum castrametabuntur. Et in eo.
In castris filiorum ruben ad meridianam plagam erit prin
ceps elisur filius sedeur. pro quo hebrei legunt. Vexillum
vel signum castrorum ruben ad meridianam plagam per
turmas suas & princeps filiorum ruben elisur filius sedeur.
Et inde דָּגוּל Dagul idest insigne vel signatum. Pro quo
Beatus Hieronymus transtulit electum. Canti. 5. Di-
lectus meus candidus & rubicundus: electus ex millibus.
Et inde verbum. נִדְגֹּל Nidgol. Pro quo in nostra transla-
tione habetur magnificabimur. Ps. 19. Et in nomine dei
nostri magnificabimur. Sed beatus hieronymus in psalte-
rio iuxta hebraicam veritatem transtulit: & in nomine dei
nostri ducemus choros. Potest etiam legi sic. Et in nomĩe
dei nostri ducemus vexilla vel signa: aut signati vel insi-
gnes erimus. Et inde נִדְגָּלוֹת Nidgaloth. pro quo beatus
hieronymus trãstulit castrorũ acies ordinate. s. p signa atq
vexilla. Canti. 6. Terribilis vt castrorum acies ordinata.

דָּגָן Dagan. Frumentum. Geñ. 27. frumento & vino stabi-
liui eum. Deut. 11. Vt colligatis frumẽtum & vinum &
oleũ. 2. Paralip. 32. Apothecas quoq frumẽti vini & olei.

דָּגַר Dagar. fouere. incumbare sicut aues solent super oua
incubare. Esa. 34. Et circumfodit & fouit in vmbra e-
ius. Hiere. 17. Perdix fouit que non peperit.

דָּדָה Dada. tacere. recogitare. Ps. 41. Quoniam transibo
in locum tabernaculi admirabilis vsq ad domũ dei.
Pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he ve. transtu
lit. Quia veniam ad vmbraculum tacebo vsq ad domum
dei. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos. Hebrei ta
men dicunt q significat ambulare paulatim siue moueri.
Sicut infra dictio נָדַד Nadad. que significat mouere aut mi
grare. vt Esa. 10. Migrauit medemena. Et in eodem. Et nõ
fuit qui moueret pennam. Et sic exponũt illud psalmi. 41.
scilicet mouebor siue ambulabo cum eis vsq ad domum
dei. Et illud Esa. 38. Exponunt sic scilicet cõmouebo oẽs
annos meos. idest reuoluam eos in cogitatiõe mea in ama
ritudine anime mee.

דְּהַב Dahab. In lingua chaldaica significat aurum vt Dañ.
2. Caput ex auro optimo. Et in eodem. Es argentũ &
aurum. Et inde מַדְהֵבָה Madheba per additionem mem in
principio. idest aurum tributarium. Pro quo beatus hiero
nymus transtulit tributum. Esa. 14. Quomodo cessauit e-
xactor: quieuit tributum.

דָּהַם Daham. stupefacere. conturbare. Et inde participiũ
passiuum נִדְהָם Nidham. Hiere. 14. Quare futurus
es sicut vir vagus. pro quo he. le. sicut vir stupefactus siue
conturbatus. Et solum inuenitur in predicto loco.

דָּהַר Dahar. fremere. Naum. 3. Vox impetus rote & equi
frementis. Et inde דַּהֲרוֹת Daharoth. idest fremitus.
vel impetus. Iudi. 5. Fugientibus impetu & per preceps ru
entibus fortissimis hostium. Pro quo hebrei legunt. Ab
impetu siue a fremitu fortium eius. Item תִּדְהָר Thidhar. p
additionẽ tau in principio: significat quoddam genus ar-
boris. Pro quo beatus hieronymus transtulit vlmum. Esa.
41. Ponam in deserto abietem & vlmum & buxum simul.
Et aliqui hebrei dicunt q significat quandam speciẽ cedri.

דּוֹב Dob. vrsus. 1. Reg. 17. Et veniebat leo vel vrsus & tolle
bat arietem. Prouer. 28. Leo rugiens & vrsus esuriens.
Et aliquãdo scribitur sine vau in medio. vt. 1. Reg. 17. Leo
nem & vrsum interfeci ego seruus tuus. Esa. 11. Vitulus &
vrsus pascentur. Threñ. 3. Vrsus insidians factus est mihi.
Et in plurali דֻּבִּים Dubim. i. vrsi. 4. Reg. 2. Et egressi sunt
duo vrsi de saltu.

דַּוָּג Dauag. piscator. De quo vide supra in dictione דָּגָה Da
ga. Et inde דּוּגָה Duga. i. instrumẽtum piscatoriũ secun
dum hebreos quo pisces coquũtur. Amos. 4. Et reliqas
vestras in ollis piscatoriis. Et aquila in lebetibus pisciculo
rum transtulit. vt ait beatus hieronym9 in suis explanatio
bus super predicto loco.

דּוֹד Dod. Dilectus. patruus. aut patruelis. vber. mãma. seu
mamilla. caldariũ. cophinus. calathus. Canti. 1. Fascicu
lus myrrhe dilectus meus mihi. Et in eodẽ. 2. Dilectus me9
mihi & ego illi. & in eodẽ. 5. Qualis est dilectus tuus ex di-
lecto. Et in eodẽ. 8. Innixa super dilectum suũ. Itẽ ponitur
pro patruo. Hiere. 32. Et venit ad me ananehel filius sellũ
patrui mei. Et aliquãdo scribitur sine vau in medio. Leui.
10. Vocatis autẽ moyses misahele & elissaphan filiis oziel
patrui aaron. Et in eodẽ. 25. Qui noluerit ex fratribus suis
redimet eum aut patruus. Ponitur etiã pro patrueli. Esa.
4. Canticum patruelis mei vinee sue. Hiere. 32. Ecce ana-
nehel filius sellũ patruelis tuus veniet ad te. Et in eodem.

In oculis ananehel patruelis mei. Ponitur etiã pro vbere.
vel mãma. Prouer. 7. Veni inebriemur vberibus. Scribitur
etiam pro vberibus vel pro mãmis sine vau in medio di-
ctionis. vt Cãti. 1. Quia meliora sunt vbera tua vino. & in
eodem. Memores vberũ tuorum super vinũ. et in eodẽ. 4.
Quã pulchre sunt mãme tue soror mea sponsa. et in eodẽ.
Pulchriora sunt vbera tua vino. Et in eodẽ. 7. Ibi dabo tibi
vbera mea. hebrei tamẽ in predictis locis pro vberib9 vel ma
mis legunt dilectiones siue amores: quia eisdẽ litteris vtrũ
q scribitur. vt Ezech. 16. Et tẽpus tuũ tempus amantium.
vbi pro eo quod in littera nostra est amantiũ: in hebreo est
דֹּדִים Dodim sine vau: sicut in locis supradictis. vide etiã de
hoc supra in dictione דָּד Dad. Item דּוּד Dud. i. caldarium.
1. Reg. 2. Et mittebat eam in lebetem vel in caldariũ. Poni
tur etiã pro cophino. Ps. 80. Manus eius in cophino serui e
runt. Item ponitur pro calatho. Hiere. 24. Calathus vnus
ficus bonas habebat nimis. & in eodẽ. Et calathus vnus fi-
cus habebat malas nimis. Et in plurali דּוּדִים Dudim. 4.
Reg. 10. Et posuerũt capita eorũ in cophinis. Et aliquando
scribitur cum littera aleph in fine: de quo vide in dictio-
ne sequenti.

דּוּדָאִים Dudaim. mandragore. Geñ. 30. Reperit mãdra-
goras quas matri lie dedit. et. Canti. 7. Mandra-
gore dederunt odorem suũ. et solum inuenitur in numero
plurali. et qñ post se regit genitiuũ amittit mẽ: & dicitur
דּוּדָאֵי Dudae. vt Geñ. 30. Da mihi partem de mandrago-
ris filii tui. Ponitur etiã pro cophinis vel calathis. vt Hiere.
24. Et ecce duo calathi pleni ficis.

דָּוָה Daua. merens. dolẽs. mẽstruata. Threñ. 1. Tota die me
rore confectam. Et in eodẽ. 5. Propterea mestum factũ
est in dolore cor nostrũ. Et aliquãdo scribitur cum Iod in
fine loco he. Et dicitur דַּוָּי Dauai. i. dolor. Infirmitas. me
ror. aut merens Ps. 40. Dñs opem ferat illi super lectũ do-
loris eius. Threñ. 1. Et cor meum merens. Ponitur etiã דְּוֵי
Deue pro angustia. Iob. 6. Nunc pre angustia cibi mei sunt
Et aliquãdo scribitur cũ mem in principio. Et dicitur מַדְוֵי
Madue. Deut. 7. Auferet dñs a te omnẽ languorem & infir
mitates egypti pessimas. Ponitur etiã מַדְוֵי Madue pro ve-
stimẽtis. vt. 2. Reg. 10. Et precidit vestes eorum medias. de
quo vide infra in dictione מַד mad. Item דָּוָה Daua. i. men-
struũ siue menstruata. Leui. 12. Iuxta dies separationis mẽ-
strui. Et in eodẽ. 15. Et que menstruis tẽporibus separatur.
Esa. 30. Et disperges ea sicut immũditiam menstruate.

דּוּחַ Doach. ĩpellere. expellere. euertere. eiicere. lauare. Ps.
34. Et angelus dñi coarctãs eos. Pro q' beat9 hierony
mus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Et ange
lus dñi impellat. Ps. 35. Expulsi sũt nec potuerũt stare. Hie
re. 27. Vt eiiciã vos & pereatis. Et aliquãdo scribitur sine
vau in medio. de quo vide infra in dictione דָּחָה Dacha. Itẽ
significat lauare. s. quãdo est verbũ tertie coniugationis: et
tunc mutatur littera vau in iod. vt Esa. 4. Et sanguinẽ ieru
salem lauerit de medio eius. 2. Paral. 4. Vt lauarent in eis
omnia que in holocaustis oblaturi erant. Pro quo hebrei le
gunt Ad lauandũ in eis: omnia que in holocaustũ oblaturi
erant lauabant in eis. Ezech. 40. Ibi lauabãt holocaustũ.

דּוּךְ Doch. terere. Et inde מְדוֹכָה Medocha. i. Mortariũ: eo
quod in eo teritur. vt Nu. 11. Frangebat mola siue tere
bat in mortario. Et inde דַּךְ Dach. i. pauper. egenus. humi-
lis. contritus. Ps. 9. Et factus est dominus refugiũ pauperi
Ps. 73. Ne auertatur humilis factus confusus. Vide etiam
de hoc infra in dictione דַּךְ Dach. & in dictione דָּכָה Dacha.

דּוּם Dom. Tacere. silere. quiescere. expectare. vt Ps. 61. Ve
runtamẽ deo subiecta esto anima mea. Pro quo beat9

Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Verũtamẽ deo tace anima mea. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Et aliquando scribitur sine vau. vt Leuit. 10. Q𝔡 audiẽs tacuit aarõ. Hiere. 47. Et refrigerare & sile. Threñ. 2. Nec taceat pupilla oculi tui. & in eodem. 3. Sedebit solitarius & tacebit. significat ẽt quiescere. siue expectare. Iosu. 10. Sol cõtra gabaon ne mouearis. pro quo hebrei legunt. Sol contra gabaon quiesce vel expecta. i. sta ne mouearis. Et in eodem. Et stetit sol & luna. i. quieuit. 1. Reg. 14. Manete donec veniamus ad vos. i. quiescite vel expectate. Vide ẽt infra in dictione דָּמַם Damam. & in dictiõe דָּמָה Dama. Inde דּוּמָה Duma. i. silentium. Pro quo in nostra translatione ponitur infernus. Ps. 93. Paulominus habitasset in inferno anima mea. Et inde דּוּמִיָּה Dumia. i. silẽtium. Ps. 61. Nõne deo subiecta erit anima mea. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Attamen ad deum silebit anima mea. Ps. 64. Te decet hymnus de⁹ in syon. Pro quo beatus Hieronymus trãstulit. Tibi silentium laus deus in syon.

דּוּן Dun. iudicare. iudicium esse. iudicio contẽdere. certare. litigare. Geñ. 6. Non permanebit spũs meus in homine in eternum. Pro quo hebrei legunt. Non certabit siue non litigabit spiritus meus in homine in eternum. Alii vero legunt sic. Non iudicabit spũs meus in hoie in eternum. Vñ beatus Hieronymus in libro de hebraicis questionibus sup predicto loco sic ait. In hebreo scriptum est: Non iudicabit spiritus meus homines istos in sempiternum: qm̃ caro sũt. hoc est: quia fragilis est in homine conditio nõ eos ad eternos seruabo cruciatus: sed hic illis restituam quod merentur. Ergo non seueritatem vt in nostris codicibus legitur: sed clementiam d[illegible]sonat: dum peccator hic pro suo scelere visitatur. hec Hieronymus. Alii vero dicunt ꝙ potest deriuari a dictione נָדָן Meden que significat vaginã: quasi esset spiritus in homine sicut gladius in vagina. & legũt sic. Nõ vaginabitur spiritus me⁹ in homine. i. non manebit vel permanebit. Concordat cum hoc burgensis in additionibus super hoc loco. Iob. 19. Et scitote esse iudicium. & aliquãdo scribitur sine vau in medio. Geñ. 15. Veruntamen gentem cui seruituri sunt ego iudicabo. Et in eodem. 30. Iudicauit mihi dominus. Hiere. 5. Causam vidue non iudicauerunt Et in eodem. 22. Iudicauit causam pauperis & egeni in bonum suum. Et aliquando scribitur cum Iod in medio loco vau. Geñ. 49. Dan iudicabit populum suum. Deut. 32. Iudicabit dominus populum suum. Iob. 35. Iudicare coram illo. Ps. 71. Iudicabit populum tuum in iustitia. Ps. 109. Iudicabit in nationibus. Eccl's. 6. Et non possit contra iustiorem se iudicio contendere. Esa. 3. Stat ad iudicandos populos. & aliquando scribitur cum nun in principio & dicitur נָדוֹן Madon: & significat certare vel litigare. vt. 2. Reg. 19. Omnisq; populus certabat in cunctis tribubus israel. Inde דִּין Din. i. iudicium siue causa. s. que agitur in iudicio. Iudi. 5. Et sedetis supra in iudicio. Iob. 36. Causa tua quasi impii iudicata est: causam iudiciumq; recipies. Hiere. 5. Causam vidue non iudicauerunt. & in codẽ. 22. Iudicauit causam pauperis & inde דַּיָּן Daiam. i. iudex. Ps. 67. Patris orphanorum & iudicis viduarum. & inde מָדוֹן Madon. i. contentio. Lis. Rixa. Iurgium. Discordia. vt Prouer. 15. Vir iracundus prouocat rixam. Et in eodem. 16. Homo peruersus suscitat litem. Et in eodem. 17. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum. Quod in hebreo legitur in numero singulari scilicet caput est iurgii. Et in eodem. 22. Eiice derisorem & exibit cum eo iurgium. 2. Reg. 21. Quartum bellũ fuit in geth: in quo vir fuit excelsus. & ponitur ibi מָדוֹן Madon pro excelso. Pro quo aliqui hebrei legũt. litigiosus vel rixosus. i. bellicosus. Potest etiam deriuari a dictione מִדָּה Midda que significat mẽsuram. vt sit sensus. In quo vir fuit mensure siue mensuratus. i. excelsus. Et in plurali scribitur sine vau & dicitur מְדָנִים Medanim. vt prouer. 6. Qui seminat inter fratres discordias. & in eodem. 10. Odium suscitat rixas. & aliquando scribitur cum Iod loco vau & dicitur מִדְיָנִים Midianim. vt prouer. 18. Contradictiones cõprimit sors. Et in eodem. 21. Melius est sedere in angulo domatis q̃ cum muliere litigiosa. pro quo hebrei legũt quã cum muliere litigiorum vel litium. Et in eodem. Quam cũ muliere rixosa. Pro quo hebrei legunt. Quam cum muliere rixarum vel litium. Et in eodem. 27. Tecta perstillãtia in die frigoris & litigiosa mulier comparantur. Ponitur ẽt pro iudiciis. vt prouer. 18. Et iudicia quasi vectes vrbium. Sed etiam in hoc loco hebrei legũt. Et iurgia siue lites. Itẽ מְדִינָה Medina. i. prouincia. de quo vide infra in dictione מָדַן Medin.

דּוּץ Dus. Precedere. vt Iob. 41. Et faciẽ eius precessit egestas. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei ꝙ significat letari siue gaudere: quia in lingua chaldaica significat gaudium vel letitiam. & legunt sic. Et corã eo letabitur meror: siue ante ipsum gaudebit dolor. Tamẽ si littera daleth mutetur in littera res: que est quasi eiusdem figure: tunc significat precurrere siue precedere. Sicut est in littera nostra.

דּוֹק Doc. Nihil. vt Esa. 40. Qui extẽdit velut nihili celos. De quo vide infra in dictione דָּקַק Dacac.

דּוּר Dur. Habitare. durare. vt. Ps. 83. Magis q̃ habitare in tabernaculis peccatorum. & in lingua chaldaica aliqñ scribitur cum aleph in medio loco vau. vt Dañ. 2. Et oĩa in quibus habitant filii hominũ. & inde מְדוֹר Mador. i. habitatio. Dañ. 2. Quorum non est cum hominibus conuersatio. idest habitatio. & in eodem. 4. Et cum bestiis feris erit habitatio tua. & inde דּוֹר Dor. i. generatio. Etas. i. temp⁹ habitationis vel durationis hominis. vt Geñ. 15. Generatiõe aũt quarta reuertentur huc. Deut. 23. Tertia aũt generatiõe intrabunt in ecclesiam domini. & in eodem. 32. Generatio eñ peruersa est. Ps. 13. Qm̃ dominus in generatione iusta est. Eccl's. 1. Generatio preteriit & generatio aduenit. Esa. 38. Generatio mea ablata est. & in eodem. 53. Generationem eius quis enarrabit. & in plurali דּוֹרִים Dorim. Secundum formam masculinorum siue דּוֹרוֹת Doroth secũdum formã femininorum. vt Ps. 71. Et ante lunam in generatiõe & generationem. Pro quo hebrei legunt. Et ante lunam in generatione generationum. Esa. 41. Vocans generatiões ab exordio. Item דּוּר Dur. i. strues. s. lignorum. vt Ezech. 24. Compone quoq; struem ossium sub ea. & inde מְדוּרָה Medura. i. pyra. focus. vt in eodem. Ve ciuitati sanguinum: cuius ego grandem faciam pyram. Esa. 30. Nutrimenta eius ignis & ligna multa. pro quo hebrei legunt. focus siue Pyra eius ignis & lingua multa.

דּוּשׁ Dus. triturare. terere. cõterere Iob. 39. Aut bestia agri conterat. Esa. 25. Et triturabitur moab sub eo sicut teruntur palee in plaustro. Et in eodem. 28. Non enim in serris triturabitur gith. Et in eodem. Verum nõ in perpetuũ triturans triturabit illum. Et in eodem. 41. Triturabis mõtes & cõminues. & osee. 10. Ephraim vitula docta diligere trituram. Pro quo hebrei legunt. Ephraim vitula docta diligens triturare. Amos. 2. Eo quod triturauerunt plaustris ferreis galaad. Mich. 4. Surge tritura filia sion. Et aliqñ scribitur sine vau. vt Iudi. 8. Cõterãm carnes vestras cum spinis tribulisq; deserti. Et aliquando scribitur cum littera

Iod in medio loco vau. vt Deut. 25. Non ligabis os bouis triturantis. & inde דַּיִשׁ Dais. i. tritura. vt Leuit. 26. Et apprehendet messium tritura vindemiam. & aliquãdo scribitur cum mem in principio. vt Esa. 21. Tritura mea & filia aree mee. Item דִּישׁוֹן Dison. nomen est cuiusdam animalis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Pygargum. Deut. 14. Bubalum. tragelaphum. pygargum.

דָּחָה Dacha. Impellere. expellere. eiicere. euertere. supplãtare. decipere. preuaricari facere. Ps. 117. Qui cogitauerunt supplantare gressus meos. Prouer. 14. In malitia sua expelletur impius. Hiere. 23. Impellẽtur & corruẽt in ea. & in eodem. 29. De cunctis locis ad que expuli vos. Et in eodem. Cunctis gentibus ad quas ego eieci eos. Et aliqñ scribitur cum vau in medio. de quo vide supra in dictione דּוּחַ Doach. Item significat abstrahere vel auertere. siue facere alios preuaricari. vt Deut. 13. Quia voluit te abstrahere a domino deo tuo. & in eodem. Et auerterunt habitatores vrbis sue atq; dixerunt. & ponitur ibi verbum tertie cõiugationis quod scribitur cum he in principio & Iod in secunda syllaba. 2. Paralip. 21. Et preuaricari fecit iudam. i. auertit a cultura dei. vide etiam de hoc infra in dictiõe נָדַח Nadach. & inde דְּחִי Dechi. i. lapsus. Ps. 55. Et pedes meos a lapsu. & similiter. Ps. 104. Vbi eadem verba habentur. & inde דְּחוּיָה Dechuia. i. delapsa. siue depulsa. Ps. 61. Tãq; parieti inclinato & macerie depulse. & inde נִדָּחִים Nidachim. i. eiecti siue profugi. vt Ps. 146. Dispsiones israel cõgregabit. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. eiectos israel congregabit. Esa. 11 Et congregabit profugos israel. & in codẽ. 16. Habitabunt in te profugi mei moab. & etiam de hoc vide infra in dictione נָדַח Nadach. & inde מִדְחֶה Midche per additionẽ mem in principio. pro quo beatus Hieronymus transtulit ruinã vt prouer. 26. Os lubricum operabitur ruinam.

דְּחַל Dachal. in lingua chaldaica significat terrere siue timere. Dañ. 4. Somnium vidi & perterruit me. Et inde דְּחִיל Dechil. i. terribilis. Dañ. 2. Intuit⁹ ei⁹ erat terribilis

דַּחֲוָן Dachauan cibus siue cena. Dañ. 6. Cibiq; non sunt allati coram eo. hebrei tamen dicunt quod significat instrumentum musicum: seu tibiam.

דֹּחַן Dochan. milium. vt Ezech. 4. Et tu sume tibi frumentum & hordeum & fabam & lentem & milium. & solũ inuenitur in predicto loco.

דָּחַף Dachaph. festinare. perterritum accelerare. vt. 2. Paralip. 26. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi. Hester. 3. Festinabant cursores qui missi erant. & in eodem. 6. Et aman festinauit ire in domum suam.

דָּחַק Dachac. Coarctare. Angustiare. Opprimere. Ioel. 2. Vnusquisq; fratrem suum non coarctabit. & Iudi. 2. Et liberabat eos de cede vastantium. pro quo hebrei legũt. A facie tribulantium & angustiantium vel coarctantiũ eos

דַּי Ddai. siue דֵּי De. Sufficientia. abundantia. satis. vt Exo. 26. Plus offert populus q̃ necessarium est. Pro quo hebrei legunt. Plus offert populus q̃ sufficientia vel abundãtia est operis. i. plus q̃ sufficit operi. & in eodem. Eo quod oblata sufficerent & abundarent. Leuit. 5. Sin aũt non poterit offerre pecus. pro quo hebrei legunt. Si non inuenerit manus eius sufficientiam pecudis. i. si non potuerit habere precium sufficiens pro emptione pecudis. & in codẽ. 25. Et ipse precium ad redimẽdum potuerit inuenire. pro quo hebrei legunt. Et inuenerit quantum sufficit pro redẽptione sua. & in eodem. Quod si non inuenerit manus ei⁹ vt reddat precium. pro quo hebrei legunt. Quod si non inuenerit manus eius sufficientiam vt reddat ei. Deut. 15. Et dabis mutuum quo eũ indigere prospexeris. Pro quo hebrei legunt. Mutuans mutuabis ei iuxta sufficientiam que ei deficit. 2. Paralip. 30. Quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerũt. vbi preponitur lamed & mem & dicitur לְמַדַּי Lemiddai. i. ad sufficientiam. Hester. 1. Vñ regis iusta est indignatio. Pro quo hebrei legunt. Et iuxta sufficientiam vel abundantiam contemptionis vel despectionis: & indignatio. s. est. sed beatus Hieronymus in locis predictis transtulit sensum. & prouer. 25. Mel inuenisti comede quod sufficit tibi. & in codẽ. 27. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos. Esa. 40. Et libanus non sufficiet ad succendendum: & animalia eius non sufficient ad holocausta. i. non erunt satis. Hiere. 29. Rapuissent quod sufficeret sibi. Nañ. 2. Leo cepit sufficienter catulis suis. significat ẽt דֵּי Dde. Transitus vel transmigratio ex vno tẽpore in aliud vel ex vno loco in alium. Et tũc cõiter scribitur cum littera mem in principio. & dicitur מִדֵּי Midde. Esa. 66. Et erit mẽsis ex mense & sabbatum ex sabbato. i. per singulos mẽses & per singula sabbata. ponitur etiã pro a principio. 1. Reg. 18. A principio aũt egressionis eorum. Ponitur etiam pro frequenter. 4. Reg. 4. Cũq; frequenter inde transiret. i. statutis temporibus. & aliquando hec dictio דֵּי Dde. est syllabica adiectio que ponitur causa ornatus oratiõis. vel ad denotandum multitudinem vel magnitudinem rei cui preponitur. & scribitur aliquando cum beth vl' caph aut mem in principio & dicitur בְּדֵי Bede. siue כְּדֵי Chede. aut מִדֵּי Midde. & aliquando omittitur in nostra translatione. vt. 3. Reg. 14. Cũq; ingrederetur rex in domum domini portabant ea. vbi huic verbo ingrederetur premittitur מִדֵּי Midde. Iob. 39. Vbi audierit buccinam dicit vah. pro quo in hebreo habetur בְּדֵי Bede buccine dicit vah. i. in abũdantiam vel multitudinem buccinarum dicit vah. & Hiere. 51. Et labores populorum ad nihilum & gentium in ignem erunt. Pro quo in hebreo habetur. Et laborabunt populi in דֵּי De nihilum: & gentes in דֵּי De ignis laborabũt. Itẽ כְּדֵי Chede. ponitur pro instar. vt Iudi. 6. Et in instar locustarũ vniuersa complebãt. Item מִדֵּי Midde ponitur pro dum siue post ex quo. vt Hiere. 31. Quia ex quo locutus sum de eo adhuc recordabor eius. Itẽ דִּי Di. in lingua chaldaica est pnomen relatiuum & est omnis generis & vtriusq; numeri. Hiere. 10. Dii qui celum & terram non fecerũt. Dañ. 4. Nõne hec est bablyon ciuitas magna quam ego edificaui & in eodem 5. Quos volebat interficiebat: & quos volebat percutiebat quos volebat exaltabat: & quos volebat humiliabat. & aliquando significat ꝙ coniunctionem. Dañ. 2. Certe noui ꝙ tempus redimitis scientes ꝙ recesserit a me sermo. & aliqñ preponitur ei littera caph & dicitur כְּדִי Cede. & tũc in eadẽ lingua chaldaica significat quãdo. Dañ. 5. Quando autem eleuatum est cor eius. Et aliquando preponitur ei dictio הָא He: & tunc ambe dictiones significant sicut vel queadmodum. vt Dañ. 2. Sicuti ferrum misceri teste non potest. Est etiam דִּי Di. articulus genitiui casus. Dañ. 2. Ab arioch principe militie regis. & in eodem. Sit nomen domini benedictum. Et quando preponitur dictio עַד Ad. tunc ambe dictiones significant donec: siue quoadusq;. Dañ. 2. Donec tempus transeat. & in eodem. 4. Donec scias ꝙ dominatur excelsus.

דַּיָּג Daiag. piscator. De q̃ vide supra in dictione דּוּג Dog.

דַּיָּה Daia. miluus. Deut. 14. Vulturem ac miluum iuxta genus suum. & in plurali דַּיּוֹת Daioth. vt Esa. 34. illic cõgregati sunt milui alter ad alterum. & habet terminationẽ femininam in hebreo tam in singulari q̃ in plurali. Et est promiscui generis.

דיו Deio. Atramentum. Hier. 36. Et ego scribebã in volumine atramento.

דין Den in lingua chaldaica est pronomen demonstratiuũ idest hic siue iste: & in genere feminino vel neutro scribitur cum aleph vel he in fine: vt infra dicetur in dictione דנא Dena.

דיק Daiec. propugnaculum siue munitio. vt. 4. Reg. 25. Et extruxerunt in circuitu eius munitiões. Ezech. 4. Et edificabis munitionem & comportabis aggerem.

דך Dach. in lingua chaldaica est pronomen demõstratiuũ tertie persone: & est omnis generis. Esdre. 4. Quia ciuitas illa edificata fuerit. & in eodem. quia vrbs illa vrbs rebellis. & in eodem. 6. Sinite templum illud fieri.

דכא Dacha. consumere. conterere. confringere. humiliare. vt Iob. 4. Consumentur veluti a tinea. & in eodẽ. 5. Et contererentur in porta: & non erit qui eruat. Et in eodẽ. 6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. 19. Et atteritis me sermonibus: Et in eodem. 22. Et lacertos pupillorũ cõminuisti. pro quo hebrei legunt. Et brachia pupillorum conterebantur vel cõfringebantur. Et in eodem. 34. Et introducet noctem & conterentur. Ps. 71. Et humiliabit calũniatorem. Ps. 142. Humiliauit in terra vitam meam. Esa. 53. Attritus est propter scelera nostra. Et in eodem. Et dñs voluit conterere eum in infirmitate. Threñ. 3. vt contereret sub pedibus eius omnes vinctos terre. Ponitur etiã pro mundare. vt Hiere. 44. Non sunt mundati vsq; ad diem hanc. & inde דכא Dacha. i. contritio siue contritus vel attritus aut humilitas vel humilis. Deut. 23. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis. Ps. 89. Ne auertas hominem in humilitatem. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit conuertẽs homines vsq; ad cõtritionem. Esa. 57. In excelso & in sancto habitans & cum contrito & humili spiritu. & in plurali דכאי Dachee. i. cõtriti vel humiles. Ps. 33. Et humiles spiritu saluabit. & scribitur aliquãdo cum vau in fine. ut Prouer. 26. Lingua fallax odit veritatẽ. Pro quo hebrei legũt. Lingua fallax siue lingua mendacii odit humilitatem: siue conterentem se. i. corripientem se. Scribitur etiam cum he in fine vt in dictione sequenti.

דכה Dacha. conterere. humiliare. sicut dictio supradicta. Ps. 9. In laqueo suo humiliabit eum. Ps. 43. Quõ humiliasti nos in loco afflictionis. Ps. 50. Et exultabũt ossa humiliata. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Vt exultent ossa que confregisti. & in eodem. Cor contritum & humiliatum de⁹ nõ despicies. Ps. 88. Tu humiliasti sicut vulneratum superbũ & inde דך Dach. i. pauper egenus. De quo vide supra in dictione דוך Doch. & inde דכי Dochi. i. fluctus. eo quod conterunt vel confringunt se inuicem. Ps. 92. Eleuauerunt flumina fluctus suos.

דכן Dicen. In lingua chaldaica est pronomen demonstratiuum. i. illa siue ille. Dañ. 2. Statua illa magna. & in eodem. 7. Et de cornu illo quod habebat oculos.

דוכיפת Duchiphath. nomen auis inmũde. Pro quo beat⁹ Hieronymus traduxit Vpupã. vt Leuit. 11. Vpupã quoq; & vespertilionem.

דכר Dechar. in lingua chaldaica significat recordari: siue memorari. & inde דכרן Duchran. siue דכרנא Duchrana. i. memoria siue commemoratio aut memoriale. Esdre. 6. Talisq; scriptus erat in ea cõmentarius: Pro quo hebrei legunt. Et sic erat scriptum in ea memoria siue memoriale & in plurali דכרניא Duchranaia. & põitur pro historiis vł cõmentariis que sunt memorie priscorũ tẽporũ. Esdre. 4. vt recenseas in libris historiarum. Et in eodem. Et inuenies scriptum in commẽtariis. Item דכר Dechar. in lingua chaldaica significat masculũ siue agnũ. Esdre. 7. Et agnos & hedos in holocaustum.

דל Dal. Pauper. egen⁹. De quo vide infra in dictiõe sequẽti.

דלל Dalal. attenuare. pauperẽ esse. Esa. 19. Attenuabũtur & siccabuntur riui fluminum. & aliquando scribitur cum simplici lamed. vt. 2. Reg. 13. Quare sic attenuaris macie fili regis. Iob. 28. Quos oblitus est pes egẽtis hominis & inuios. pro quo hebrei legunt. Quos oblitus est pes: attenuati sunt ab homine. i. diminuti & cõmoti sunt. Ps. 114. Humiliatus sum & liberauit me. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxtã hebraicam veritatem transtulit. Attenuatus sum & me saluauit. Esa. 17. Attenuabitur gloria iacob. & in eodem. 38. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. Sed dicunt aliqui hebrei q; in predicto loco deriuatur a dictione דלה Dala Que significat eleuare. & legunt eleuati sunt oculi mei &c. Inde דל Dal. i. attenuatus. macilentus. pauper. egenus. vt Leuit. 14. Quod si paup est & non potest manus eius inuenire que dicta sunt. Ps. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Ps. 140: Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo hebrei legũt. Serua super pauperem labia mea. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Serua paupertatẽ labiorum meorum. potest etiam deriuari a dictiõe דלת Deleth que significat ostium vt infra dicetur. & in plurali דלים Dalim. 2. Reg. 3. Dom⁹ autẽ saul decrescens quotidiẽ. Pro quo hebrei legunt. Domus autem saul euntes & attenuati. i. quottidie attenuabãtur. i. decrescebãt. Hiere. 39. Et de plebe pauperum qui nihil penitus habebãt dimisit nabuzardã. & in plurali feminino דלות Daloth. vt Geñ. 41. In tantum deformes & macilente vt nunq̃ tales in terra egypti viderim. & inde דלה Dala. i. macies. tenuitas. paupertas: Esa. 38. Dũ adhuc ordirer succidit me. Pro quo hebrei legunt. De macie vel de tenuitate succidit me. i. infirmitate succidit me. Et quando post se regit genitiuum mutat he in tau. & dicitur. דלת Dalath. i. paupertas vt. 4. Reg. 25 Et de pauperib⁹ terre reliquit vinitores & agricolas. quod in hebreo legitur collectiue. s. de paupertate terre. i. de congregatiõe pauperũ. & in plurali dicitur דלות Daloth. Hiere. 62. De pauperibus autem populi & de reliquo vulgo. & in eodem. De pauperibus vero terre reliquit nabuzardan. vbi ponitur paupertas pro pauperibus. Ponitur etiã דלת Dalath. pro cesarie vel coma. vt Canti. 7. Et come capitis tui sicut purpura regis. vide et infra in dictiõe דלה Dala.

דלג Dalag. transilire. saltare. vt Canti. 2. Ecce iste venit saliens in montibus. Esa. 35. Tũc saliet sicut ceruus claudus. Soph. 1. Et visitabo super omnem qui arrogãter ingreditur super limen. Pro quo hebrei legunt. Et visitabo sup omnem transilientem vel salientem super limen. In trãslatione chaldaica sic habetur. Et visitabo sup oẽm qui ambulat in ritu philistinorũ. Nã sacerdotes philistinorũ nõ calcabãt limẽ tẽpli Dagon: sed trãsiliebãt illd. vt hẽtur. 1. Reg. 5.

דלה Dala. Haurire. Exhaurire. Sufferre. Eleuare. Exo. 2. Que venerant ad hauriendam aquam. & in eodẽ. In super & hausit aquam nobiscum. Prouer. 20. Sed homo sapiens exhauriet illud. Inde דלי Dali. siue דלי Deli. i. situla qua aqua exhauritur. Nu. 24. Fluet aqua de situla eius. & Esa. 40. Ecce gentes quasi stilla situle. Item דלה Dala. i. eleuare. sufferre. Ps. 29. Exaltabo te domine quoniam suscepisti me. Pro quo hebrei legunt. Exaltabo te domine quoniam eleuasti me vel sustulisti me. Prouer. 26. Quomõ pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecẽs est in ore stultorum. Potest etiam legi sic. Eleuate. i. tollite crura a claudo: quia nihil prosunt quãuis sint pulchra: & sic exponunt aliqui hebrei. Vnde idem est sensus cum littera nostra. Esa. 38. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. pro quo hebrei legunt. Eleuati sunt oculi mei in excelsum siue ad excelsum. Potest etiã interpretari. Attenuati sunt: sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione דלל Dalal. & inde דליות Dalioth. i. rami siue propagines. Eo q̃d sunt excelse vel eleuate. Hiere. 11. Et combusta sunt fruteta eius. pro q̃ hebrei legunt. Et cõfracti sunt rami ei⁹. Ezech. 17. Respicientibus ramis eius ad eam. & in eodem. Et palmites suos extendit ad eam. Et in eodem. Sub vmbra frondium eius nidificabunt. pro quo hebrei legunt. In vmbra ramorum eius habitabunt.

דלח Dalach. turbare. conturbare. s. aquas pedibus cõculcãdo. vt Ezech. 32. Et conturbabas aquas pedibus tuis. Et in eodem. Et non turbabit eas pes hominis vltra: neq; vngula iumentorum turbabit eas.

דלף Daleph. stillare. vt Iob. 16. Ad deum stillat ocul⁹ me⁹. Eccls. 10. Et in infirmitate manuũ perstillabit dom⁹. Ps. 118. Dormitauit aĩa mea pre tedio. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Distillauit anima mea pre stultitia. & secũdũ hebreos ponitur ibi distillare, p lacrimare vel plorare: iuxta illud Hiere. 13. In abscondito plorabit anima mea a facie superbie. & in de דלף Deleph. i. stilla pluuie siue stillicidium. Prouer. 27. Tecta perstillantia in die frigoris. Pro quo hebrei legunt. Stilla siue stillicidiũ continuum vel assiduũ in die frigoris.

דלק Dalac. incendere. succendere. ardere. persequi. vt. Ps. 7. Sagittas suas ardẽtibus effecit. Ps. 9. Dum superbit impius: incenditur pauper. Prouer. 26. Sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Pro quo hebrei legũt. Sic labia ardentia siue persequentia & cor pessimum. Esa. 5. Vt vino estuetis. pro quo hebrei legunt. Vinũ incendit eos. Ezech. 24. Congere ossa: que igne succendam. Abdie. 1. Et succẽdentur in eis & deuorabunt eos. Inde דלקת Dalecheth. i. incendium siue ardor. Deut. 28. Percutiet te dominus egestate: febre: frigore: & ardore. Significat etiam persequi. vt Geñ. 31. Et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me. pro quo hebrei legunt. Et quod est peccatum meum: quia persecutus es post me. Potest etiã legi sicut est in littera nostra: quia est equiuocum vt supra dictum est. 1. Reg. 17. Et reuertẽtes filii israel postq; persecuti sunt philisteos inuaserunt castra eorum. Threñ. 4. Super montes persecuti sunt nos.

דלת Deleth. ostium. ianua. Geñ. 19. Ac post tergũ acclaudens ostiũ. Exo. 21. Et applicabitur ad ostiũ. 3. Reg. 6. Et vtriuq; ostium duplex erat. 4. Reg. 12. Aperuitq; fora men desuper. pro quo hebrei legunt. Aperuitq; foramẽ in ostio eius siue in ianua eius. Prouer. 16. Sicut ostium vertitur in cardine suo. Esa. 57. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuum. Et aliquando scribitur sine tau. & dicitur דל Dal. vt. Ps. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. & de hoc vide supra in dictione דלל Dalal. & in plurali דלתות Dalthoth. siue דלתי Dalthe. aut דלתים Delathaim. i. ostia. porte. value. ianue. Ios. 6. Et in nouissimo libero rum ponat portas eius. 3. Reg. 6. Et in ingressu oraculi fecit duo ostiola de lignis oliuarum. & in eodẽ. Et duo ostia de lignis abiegnis. & in eodem. 7. Per cardines ostiorũ domus interioris sancti sanctorum & ostiorum domus tẽpli ex auro erant. 2. Paralip. 3. Et postes & parietes & ostia. Nee. 6. Valuas non posueram in portis. & in eodem. 7. Et posui valuas. & in eodem: Cũq; adhuc assisterẽt clause portae sunt. Iob. 40. Portas vultus ei⁹ quis aperiet. Esa. 45. Aperiam coram eo ianuas.

דם Dam. sanguis. cruor. homicidiũ. vt Geñ. 9. Excepto q̃ carnem cũ sanguine non comedetis: sanguinẽ enĩ aĩarũ vestrarum requiram. & in eodem. Quicunq; effuderit humanum sanguinem: fundetur sanguis illius. Exo. 7. Et sit cruor in omni terra egypti. & in eodem. 12. Et sument de sanguine: ac ponent super vtruq; postem. Leuit. 17. Sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit. Deut. 32. De cruore occisorum & de captiuitate. Ios. 2. Reus sibi erit: sanguis ipsius erit in caput eius. & in eodem. Cunctorum autẽ sanguis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum. 2. Reg. 1. sanguis tuus sit super caput tuum. & in eodem. 23. Nun sanguinem hominum istorum qui profecti sunt & animarum periculum bibam. Iob. 16. Terra ne operias sanguinem meum. Ps. 57. Manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Ps. 71. Et honorabile nomen eorum coram illo. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et preciosus erit sanguis eorum coram oculis eius. Ezech. 19. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo. Sed in hoc loco dicunt hebrei q; deriuatur a dictione דמה Dama infra posita que significat assimilare. Et sic ipsi legunt. Mater tua vt vitis in similitudine tua. Accipitur etiam pro pena vel noxa effusionis sanguinis. Nu. 35. Absq; noxa erit qui eũ occiderit. & in plurali דמים Damim. siue דמי Deme. i. sanguines. vt Geñ. 4. Vox sãguinis fratris tui clamat ad me de terra. pro quo hebrei legũt. Vox sanguinum fratris tui clamantiũ ad me de terra. Sed chaldaicus interpres transtulit etiam singulariter: sicut est in littera nostra. 2. Reg. 3. Mundus ego sum & regnũ meũ vsq; in sempiternum a sanguine abner. quod etiam in hebreo legitur pluraliter. s. a sanguinibus abner. Esa. 1. Manus enim vestre sanguine plene sunt. Pro quo hebrei legũt Manus enim vestre sanguinibus plene sunt. Osee. 1. Et sanguis sanguinem tetigit. Pro quo hebrei legunt. Et sanguines in sanguines tetigerunt. & in eodem. 12. Et sanguis ei⁹ super eum veniet. quod etiam in hebreo legitur in plurali. Zach. 9. Et auferam sanguinem eius de ore eius. Pro quo hebrei legunt. Et auferam sanguines eius de ore eius. Et sic communiter vbi apud hebreos legitur in plurali. in nostra translatione transfertur singulariter: exceptis aliquib⁹ locis: aut quando significat penam capitalem vel penã effusiõis sanguinis. Ps. 50. Libera me de sanguinibus de⁹. Ps. 54. Viri sanguinũ & dolosi non dimidiabũt dies suos. Ps. 105. Et interfecta est terra in sanguinibus. & aliquando ponitur pro homicidio vel pro reatu sanguinis. vt Exo. 22 Non erit reus sanguinis. pro quo hebrei legunt. Nõ erunt ei sanguines. i. non imputabitur ei pena effusionis sanguinis. & in eodem homicidium perpetrauit. pro quo hebrei legunt. Sanguines ei. idest pena homicidii imputabitur ei Deut. 19. Ne sis sanguinis reus. Accipitur etiam pro periculo mortis: vel sanguinis effusione. vt Deut. 22. Facies murum tecti per circuitũ: ne effundatur sanguis in domo tua. Pro q̃ he. le. Facies murum tecti: & nõ ponas sanguines in domo tua. i. non ponas periculũ effusiõis sanguinis in domo tua. Ponitur etiam דם Dam p vino rubro sanguinei coloris. vt Deut. 32. Et sanguinẽ vue vt biberet meracissimũ.

דמם Damam. silere. tacere. conterere. quiescere. immobile esse. expectare. vt Esa. 47. Sede tacens & intra in tenebras filia chaldeorum. & Threñ. 3. Bonum est prestolari cum silentio salutare domini. pro quo hebrei legunt. Bonũ est prestolari & silere ad salutare domini. Abach. 2. Ve qui dicit ligno expergiscere: surge lapidi tacenti. & aliqñ

scribitur cum simplici mem. vt .1. Reg. 2. Et impii in tenebris conticescent. Iob. 29. Et intenti tacebant ad consilium meum. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernū. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Confundantur impii taceant in inferno. Esa. 15. Quia nocte vastata est Ar moab conticuit. Hiere. 8. Et sileamus ibi quia dominus deus noster silere nos fecit. & in eodem. 25. Et conticuerunt arua pacis. & in eodem. 51. Nolite tacere super iniquitatem eius Thren. 2. Cōticuerunt senes filie sion. & in eodem. 3. Sedebit solitarius & tacebit. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Significat etiam quiescere vel immobilem esse aut expectare. vt Exo. 15. Fiāt immobiles quasi lapis. Ios. 10. Sol contra gabaon ne mouearis. Pro quo hebrei legunt. Sol contra gabaon quiesce vel expecta. i. esto immobilis. Et in eodem. Et stetit sol & luna. i. quieuit. 1. Reg. 14. Manete donec veniamus ad vos. i. quiescite vel expectate. Iob. 30. Interiora mea efferbuerunt absq; vlla requie. Pro quo hebrei legunt. Interiora mea efferbuerunt & nō quieuerunt. vide etiam de hoc supra in dictione דום Dom. & infra in dictione sequenti. & inde דממה Demamā. i. silentium. tranquillitas. quies. vt. Ps. 106. Et statuit procellam eius in auram. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Statuet turbinem in tranquillitatem. idest in silentium vel quietem. Ponitur etiam pro aura. vt. 3. Reg. 19. Et post ignem sybilus aure tenuis.

דמה Dama. assimilare. similē eē. adeqre. tacere. existimare cogitare. putare. opprimere. excidere. vastare. consumere. Ps. 48. Et similis factus est illis. Ps. 101. Similis factꝰ sum pellicano solitudinis. Ps. 143. Homo vanitati similis factus est. Canti. 2. Similis est dilectus meus capree hinnuloq; ceruorum. & in eodem. 5. Assimilaui te amica mea. & in eodem. 7. Statura tua assimilata est palme. Esa. 14. Similis ero altissimi. & in eodem. 40. Cui ergo similem fecistis deum. & in eodem. Et cui assimilastis me. Hiere. 6. Speciose & delicate assimilaui te filia sion. Thren. 2. Vel cui assimilabo te filia ierusalem. Ezech. 31. Cui similis factus es in magnitudine tua. & in eodem. Abietes non adequauerunt summitatem eius. & in eodem. Omne lignum in paradiso dei non est assimilatum illi. & in eodem. 32. Leoni gētium assimilatus es. Osee. 12. Et in manu prophetarum assimilatus sum. & inde דמות Demuth. i. similitudo. exemplar imago. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. Ezech. 1. Et in medio eius similitudo quattuor animalium. & in eodem. Similitudo aūt vultus eorū. & in eodem. Et similitudo animalium & aspectus eorum. Pōitur etiam pro exēplari. vt. 4. Reg. 16. Misit rex achaz ad vriam exemplar eius. Itē ponitur pro imagine. vt Esa. 40. Et quam imaginem ponitis ei. & aliquando scribitur sine tau. vt Ezech. 19. Mater tua q̄si vinea in sanguine tuo. Pro quo aliqui hebrei legunt. Mater tua quasi vitis in similitudine tua. Sed magis proprie significat sanguinem sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictiōe דם Dam. & inde דמיון Dimion. i. similitudo. vt. Ps. 16. Susceperūt me sicut leo paratus ad predam. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Similitudo eius quasi leonis desiderantis predam. Significat etiam supradicta dictio דמה Dama. tacere. aut silere. vt Esa. 6. Ve mihi quia tacui. Thren. 3. Oculus meus afflictus est: nec tacuit. Item significat estimare siue existimare aut cogitare vel putare: aut arbitrari. vt. Ps. 47. Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Estimauimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Ps. 49. Existimasti inique q̄ ero tui similis. Ester. 4. Ne putes q̄ animam tuam tantum liberes. Esa. 10. Ipse autem non sic arbitrabitur. i. cogitabit. & in eodem. 14. Iurauit dominus exercituū dicēs: si non vt putaui ita erit. Significat etiam opprimere aut excidere siue deuastare aut consumere. 2. Reg. 21. Virum qui attriuit nos & oppressit iniq;. Osee. 4. Nocte tacere feci matrem tuam. Pro quo hebrei legunt. Nocte oppressi siue deuastaui aut excidi matrē tuam. Potest etiam significare tacere feci: sicut supra dictū est. & lxx. sequētes primum significatum transtulerūt. Nocte assimilaui matrem tuam. & in eodem. 10. Transire fecit samaria regem suum. pro quo hebrei legūt. Deuastauit vel consumpsit aut excidit samaria regem suum. & in eodē. 11. Sicut mane transiit: pertransit rex israel. Pro quo hebrei legūt. Mane excissus siue consumptus est rex israel. Abdiē. 1. Quomodo conticuisses. Pro quo hebrei legūt. Quomō excissus vel consumptus es. Soph. 1. Conticuit omnis populus chanaā. Hiere. 47. Cōticuit ascalon. Quod hebrei exponunt. Excissus est siue consumptus vel deuastatus est. Pōt etiam significare conticescere: vt supra dictum est. & inde דמי Demi. i. excissio. siue consumptio. vt Esa. 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum. pro quo hebrei legūt. Ego dixi in excissione vel in consumptione dierum meorum. Et secundum hoc significatum exponunt aliqui hebrei aliqua que supra in dictione דמם Damam diximꝰ significare tacere vel silere. vt. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernum. Hiere. 9. Et sileamus ibi quia dominus deus noster silere nos fecit. & in eodem. 25. Et conticuerūt arua pacis. vbi in predictis locis aliqui hebrei dicunt q̄ significat excidere vel opprimere: aut consumere. Sed potest significare tacere aut silere vel conticiscere: sicut supra dictum est quia possunt deriuari a dictione supradicta דום Dom. siue a dictione damam. De quo vide in predictis dictionibꝰ. In. de דמי Dōmi. i. silentium. vt Esa. 62. Et ne detis silentiū ei. Ps. 82. Deus quis similis erit tibi. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Deus non silentium tibi. Et propter predictam equiuocationem potest etiam interpretari. Deus non similis tibi. i. nullus est similis tibi. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur דומיה Dumia. vt. Ps. 21. Et nocte non ad insipientiam mihi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Et nocte nec est silentiū mihi. Ps. 38. Obmutui & humiliatus sum: & silui a bonis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Obmutui & silētio tacui de bono. Et de hoc vide supra in dictione דום Dom.

דמן Domen. stercus siue sterquilinium. vt. Ps. 82. Facti sūt stercus terre. Hiere. 9. In sterquilinium super faciē terre erūt. & in eodem. Et cadet morticinium hominis quasi stercus super faciem regiōis. & inde מדמנה Madmena. per additionem mem in principio & he in fine. i. sterquiliniū secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus trāstulit plaustrum. Esa. 25. Sicut teruntur palee in plaustro. Ponitur etiam מדמן Madmen pro silentio vel silente sicut dictio supradicta. Hiere. 48. Ergo silens conticesces. vbi pro eo quod in littera nostra est silens: in hebreo ponitur מדמן Madmen. & dicunt aliqui hebrei q̄ est nomen proprium cuiusdam loci regionis moab. Et interpretatur stercus siue sterquilinium.

דמע Damaa. lachrimare siue lachrimas fundere. plorare. vt Hiere. 13. Plorans plorabit & deducet oculus meus lachrimā. & inde דמעה Dimaa. i. lachrima. vt in loco predicto. & 4. Reg. 20. Vidi lachrimam tuam. Esa. 25. Auferet dominus deus lachrimā. & Thren. 1. Et lachrime eius in maxillis eius. Quod in hebreo legitur in singulari. s. & lachrima eius in maxillis eius. & sic in aliquibus aliis locis vbi in translatione nostra legitur pluraliter. in hebreo legitur singulariter. & in plurali dicitur דמעות Demaoth. i. lachrime. vt Thren. 2. Defecerūt pre lachrimis oculi mei. Significat etiam דמע Dimaa Liquorem. s. vini vel olei. secūdū hebreos. vt Exo. 22. Pro eo quod nos habemus decimas & primitias tuas nō tardabis offerre. Hebrei legūt. Plenitudinem tuam. s. frugum: & liquorem tuū. s. vini vel olei: non tardabis. s. offerre. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.

דמשק Damesec. nomē proprium viri vel loci. vt Gen. 15. Et filius procuratoris domus mee: iste damascꝰ eliezer. 4. Reg. 8. Venit quoq; eliseus in damascū. Esa. 7. Caput syrie damascus. Amos. 3. In plaga lectuli & in damasci grabato. Sed in predicto loco dicunt aliqui hebrei q̄ est nomen cōmune: & q̄ significat angulum. & sic ipsi legunt. In plaga lectuli & in angulo grabati. Alii vero dicunt q̄ deriuatur a dictione משק Mesech. que significat gubernare: siue sustentare. vt sit sensus. In plaga lectuli & in sustentaculo grabati.

דנא Dena. siue דנה in lingua chaldaica est p̄nomē demōstratiuum generis feminini vel neutri. Dan. 2. Vt quererent mīam a facie dei celi super sacramento isto. & in eodem. sacramentum hoc reuelatum est mihi. & in eodem. hoc est somniū. Et quandoq; preponitur ei littera caph. & dicitur כדנה. i. sic aut huiuscemodi. Hiere. 10. Sic ergo dicetis eis. Dan. 2. Verbum huiuscemodi non sciscitatur.

דונג Donag. cera. vt. Ps. 67. Sicut fluit cera a facie ignis. Ps. 96. Mōtes sicut cera fluxerunt a facie domini. Michee. 1. Sicut cera a facie ignis.

דעך Daach. extinguere. conterere. consumere. vt Iob. 21. Quotiēs lucerna impiorū extinguetur. Ps. 117. Exarserunt sicut ignis in spinis. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Extincti sunt quasi ignis spinarum. Prouer. 20. Extinguetur lumen eius in mediis tenebris. Significat etiam conterere vel cōsumere. vt Iob. 6. Et vt incaluerint soluentur de loco suo. i. conterentur vel consumētur. Esa. 43. & cōtriti sunt quasi linū.

דפי Dophi. opprobrium. Scandalū. vt. Ps. 49. Et aduersus filium matris tue ponebas scandalum. & solum inuenitur in predicto loco. Beatus vero Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit opprobrium.

דפק Daphac. pulsare. impellere. vt Iudi. 19. Et circūdātes domū senis fores pulsare ceperūt. Cāti. 5. Vox dilecti mei pulsantis. Gen. 37. Quas si plus in ambulando fecero laborare morientur vno die. Pro quo hebrei legunt. Et si impellerent eas vno die morientur omnes oues. i. si eas fecero ambulare plus solito: morientur omnes oues. Vnde beatus Hieronymus transtulit sensum.

דק Dac. siue דקק. cōminuere. cōterere. attenuare. Et semper scribitur cum simplici coph. vt Exo. 30. Cūq; in tenuissimum puluerem vniuersa cōtuderis. Pro quo hebrei legunt. Et contūdes ea & cōminues. & in eodem. 32. Et cōtriuit vsq; ad puluerem. pro quo hebrei legunt. Et contriuit donec cōminutum est. Deut. 9. Omnino quoq; in puluerem redigens. i. in puluerē cōminuens. 2. Reg. 22. Quasi lutum platearum cōminuam eos. & illud quod habetur psalmō. 17. Et quasi lutum platearum delebo eos. Ibi enī scribitur ארקם Aricem per res & non per daleth. 4. Reg. 23. Combussit & cōminuit in puluerem. 2. Paralip. 34. Lucos etiam & sculptilia succidit atq; cōminuit. Et in eodem Lucos & sculptilia contriuit in frusta. Pro quo hebrei legunt. Lucos & sculptilia contriuit ad comminutū dum. i. in minutissimas partes. Esa. 28. Neq; in vngulis suis comminuet eum. & in eodem. 41. Triturabis gentes & cōminues. Michee. 4. Et cōminues populos multos. & inde דק Dac. idest minutum siue cōminutum aut tenue vt Exo. 6. Apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tunsum. Accipitur etiam pro minutissimo vel tenuissimo puluere. vt Esa. 29. Et erit sicut puluis tenuis multitudo ventilantiū te. & in eodem. 40. Ecce insule quasi puluis exiguus. & scribitur aliquādo cum he in fine & dicitur דקה Daca. vt Leuit. 16. Et hauriens manu compositum thymiama in incensum. Pro quo hebrei legūt. Et plenis pugnis siue pugilis suis thimiamatis aromatum comminuti aut tenuis. 3. Reg. 19. Et post ignē sybilus aure tenuis. & in plurali דקות Dacoth. vt Gen. 41. Consecteq; macie. Pro quo hebrei legūt. Et tenues carne. & in eodem. Alie quoq; totidem spice tenues. Item דק Dac. i. lippus secundum beatū Hieronymum. vt Leuit. 21. Si gibbus si lippus. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco significat eū qui habet tenuē pellē vel telā super pupillā oculi. & inde דוק Doc. pro qno beatus Hieronymꝰ transtulit nihilum. Esa. 40. Qui extendit velut nihili celos. & ēt in hoc loco hebrei dicūt q̄ significat cortinā vel telā tenuē. & legūt sic. Qui extēdit velut cortinā vel telam celos.

דקר Dacar. perfodere. transfigere. cōfigere. vt Nu. 25. Et perfodit ambos simul: virum. s. & mulierem. Iudi. 10 Qui iussa perficiens interfecit eum. pro quo hebrei legūt. Et transfixit eum & mortuꝰ est. 1. Reg. 31. Euagina gladiū tuū & percute me. pro quo he. le. Euagina gladiū tuum & transfige me vel confige me. Esa. 13. Omnis qui inuentus fuerit occidetur. pro quo hebrei legūt Transfigetur vel pfodietur. s. gladiis. Zach. 12. Aspicient ad me quem cōfixerunt. & in codē. 13. Et cōfigent eū pater eius & mater eius & inde מדקרים Meducarim. i. transfixi vel cōfixi. s. gladiis pro quo btūs Hieronymus trāstulit vulneratos. Hiere. 37 Et relicti fuerint ex eis aliq vulnerati. & inde מדקרות Madceroth. i. confixiones vel cōpunctiones. Prouer. 12. Est qui promittit & quasi gladio pungitur. pro quo hebrei legunt Est qui promittit vel qui profert quasi compunctiōes vel perfossiones gladii.

דר Dar. nomen cuiusdam lapidis preciosi. vt Ester. 1. Super pauimentum smaragdino & pario strati lapide dispositi erant. & dicunt hebrei q̄ significat lapidem lucidum & quod deriuatur a דרום Darom quod significat meridiem.

דרור Deror. libertas. remissio. electio. turtur. vt Leuit. 25. Et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terre tue. i. libertatem. Hiere. 34. Predicans vt dimitteret vnusquisq; seruum suum. pro quo hebrei legunt. Predicans eis remissionem vel libertatem: vt dimitteret vnusquisq; seruum suum. & in codē. Vt predicaretis libertatē vnusquisq; ad amicū suū. & in codē. Ecce ego predico libertatē aīt dominus. & scribitur cum vau in secūda syllaba. Significat ēt דרור Deror purum vel electū. vt Exo. 30. Sume tibi aromata prima myrrhe electe. i. eius que libere transit per manus mercatorū. Est etiā nomē cuiusdā auis. pro quo in nr̄a trāslatione ponitur turtur. vt. Ps. 83. Etenī passer inuenit sibi domum & turtur nidum. & beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. posuit genus pro specie & transtulit auem. Et similiter Prouer. 26. Sicut auis ad alta transuolans & passer quolibet vadens. vbi ponitur pro passere. Et dicit aliqui q̄ significat hirundinē: eo quod libere nidificat apud homines in quacūq; domo absq; vllo timore.

דראון Deraon. abominatio. opprobriū. vt Esa. 66. Et erūt vsq; ad facietatem visiōis omni carni. Pro quo hebrei legūt

Et erunt in opprobriū: siue in abominationem omni car-ni. Potest etiā significare sicut est in littera nostra. vt sit di-ctio composita a דֵּי De. quod significat abūdantiam vel sa-cietatē aut satis: & בָּאוֹן Raon quod deriuatur a verbo רָאָה Raa. quod significat videre. & licet dictio דֵּי De. scribatur cum littera Iod ad hoc quod significet abundantiā vel sa-cietatem: tamen in cōpositione potest omitti illa littera: si-cut in aliis dictionibus compositis in quibus deficiunt vel superfluunt alique littere & maxime quando sunt littere vo-cales: sicut est Iod. & translatio chaldaica concordat cum lit-tera nostra. in qua sic habetur. Donec dicant iusti satis vidi-mus. ponitur etiam predicta dictio דֵּרָאוֹן Deraon. Dañ. 12 vbi dicitur. Alii in opprobrium vt videant semper. i. vt sa-tis videant. Pro quo hebrei legunt. Alii in opprobrium in abominationem semper. potest etiam legi sic. In sacietatē vel in abundantiam visionis semper. Quod est idem sen-sus cum littera nostra.

דָּרְבָן Darban. stimulus. vt. 1. Reg. 13. vsq; ad stimulum cor-rigendum. & in plurali דָּרְבֹנוֹת Darbonoth. vt eccl's. 12. Verba sapientium sicut stimuli.

דָּרָג Darag. maceria. sepes. & scribitur cum mem in princi-pio & cū he in fine & dicitur מַדְרֵגָה Madrega. vt Cāti. 2. In cauernis macerie. & in p'ali מַדְרֵגוֹת Madregoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit sepes. Ezech. 38. Et ca-dent sepes & omnis murus. Sed in suis explanationibus su-per loco predicto dicit q; significat munitiōes. & in lingua chaldaica דָּרָג Darag significat gradum vel locū eminentē.

דַּרְדַּר Dardar. tribulus. vt Geñ. 3. Et spinas & tribulos ger-minabit tibi. Et solum inuenitur in predicto loco. Et ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali.

דָּרַךְ Darach. calcare. conculcare. ambulare. incedere. ire. viam facere. dirigere. tēdere. extendere. s. arcum. vt Deut. 1. Et ipsi dabo terrā quam calcauit. & in eodē. 11. Oīs locus quē calcauerit pes vester: vester erit. & in eodē. 33. Et tu eorū colla calcabis. Ios. 1. Oēm locū quē calcauerit vesti-giū pedis vestri. Iudi. 5. Cōculca aīa mea robustos. & in eo-dem. 20. Ceciderunt atq; prostrati sunt ad orientalē plagā vrbis gabaa. pro quo hebrei legūt. Calcauerūt siue concul-cauerunt eū vsq; cōtra gabaa. Iob. 22. Nūquid semitam se-culorū custodire cupis: quā calcauerunt viri iniqui. i. p quā ambulauerunt viri iniqui. & in eodē. 28. Non calcauerunt eā filii institorum. Ps. 90. Sup aspidem & basiliscū ambu-labis. Esa. 11. Ita vt transeant per eū calciati. i. vt ambulent vel incedant per eū. & in eo. 59. Oīs qui calcat in eis igno-rat pacem. i. oīs qui ambulat vel incedit in eis. Michee. 1. Et calcabit super excelsa terre. Significat etiā calcare vuas vel oliuas in torculari. vt Iudi. 9. Vastātes vineas vuasq; cal-cantes. Nee. 13. Calcantes torcularia in sabbato. Esa. 63. Et vestimenta tua sicut calcantis in torculari. & in eodem. Tor-cular calcaui solus. Hiere. 25. Celeuma quasi calcantiū cō-cinetur. Threñ. 1. Torcular calcauit domin9. Michee. 6. Tu calcabis oliuas. Item significat viam facere siue viam pre-parare. vt Abach. 3. Viam fecisti equis tuis in mari. Potest etiam legi sic. Calcasti in mari equis tuis. Ponitur etiam p triturare. vt Hiere. 51. Filia babylonis tempus triture ejus. Significat ēt dirigere vel incedere. Ps. 24. Diriget māsue-tos in iudicio. & in eodem. Dirige me in veritate tua. Poni-tur etiam pro oriri. vt Nu. 24. Orietur stella ex iacob. Sed etiā in hoc loco hebrei legunt. Incedet siue ambulauit stel-la ex iacob. Inde דָּרֶךְ Darech. siue דֶּרֶךְ Derech. i. via. Iter. consuetudo. Mos. vt Geñ. 6. Omnis quippe caro corrupe-rat viam suam. Et in eodem. 19. Et mane proficiscemini in viam vestram. & in eodem. Et custodierit me in via p quā ambulo. Exo. 4. Cūq; essent in itinere in diuersorio. & in eodem. 18. Viam per quam ingredi debeant. Nu. 21. Et te-dere cepit populus itineris ac laboris. & in eodem. Via re-gia gradiemur. Ios. 23. En ego hodie ingredior per viam vniuerse terre. Iudi. 17. Cūq; venisset in mōtem ephraim iter faciens. 1. Reg. 12. Et docebo vos viam rectam & bonā. 3. Reg. 13. Nec reuerteris per viam qua venisti. & in eodē. Abiit ergo per aliam viam & non est reuersus per iter quo venerat. Iob. 17. Et tenebit iustus viam suā. Ps. 1. Qm̄ no-uit dominus viam iustorum & iter impiorum peribit. Ps. 2. Neqñ irascatur dñs & pereatis de via iusta. Esa. 10. Et ba-culum suum leuabit super te in via egypti. & in eodē. 40. Parate via dño. Ponitur ēt pro more vel consuetudine: vt Geñ. 19. Et nullus virorum remansit qui possit ingredi ad nos iuxta morē vniuerse terre. & in eodem. 31. Quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. & etiam po-nitur aliqñ in nr̄a translatiōe via: pro more vel cōsuetudīe. Et in plurali דְּרָכִים Derachim. i. vie. vt Hiere. 6. State sup vias & videte. & qñ post se regit genitiuum vel qñ cōponi-tur cū pronominib9 amittit litterā mem. vt Leuit. 26. De-serteq; fiēt vie vestre. 2. Parali. 13. Reliq aūt sermonū abie viarūq; & operū eius. Ps. 24. Vias tuas dñe demonstra mi-hi. Ps. 118. Vias meas annunciaui. Ps. 137. Et cantēt in viis dñi. Prouer. 10. Qui aūt deprauat vias suas manifestus erit & in eodem. 28. Qui peruersis graditur viis concidet se-mel. & in eodē. 31. Et diuitias tuas ad delēdos reges. Pro q̄ hebrei legūt. Et vias tuas ad delēdos reges. Esa. 58. Et glo-rificaueris eū dū non facis vias tuas. vbi ponitur ibi vias p negociis vel operibus. Inde מִדְרָךְ Midrach. i. quātum pōt calcare vnius pedis vestigiū: vt Deut. 2. Neq; em̄ dabo vo-bis de terra eorum quātū pōt vnius pedis calcare vestigiū. Item דָּרַךְ Darach. tendere. s. arcū vel sagittas. vt. Ps. 7. Ar-cum suum tetendit. Ps. 10. Qm̄ ecce peccatores intenderūt arcū. Ps. 36. Et intenderunt arcum suum. Ps. 63. Intēderūt arcū rem amarā. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Intenderūt sagittam suā verbū ama-rissimum. Esa. 5. Omnes arcus eius extenti. & in eodē. 21. A facie arcus extenti. Hiere. 9. Et extenderunt linguā suā quasi arcum mendacii. & in eo. 51. Nō tēdat qui tēdit arcū suum. Thren. 2. Tetendit arcum suum quasi inimicus.

דַּרְכְּמֹן Darchemon. drachma. solidus. vt Esdre. 2. Auri so-lidos q̄draginta millia & mille. Nee. 7. Auri drach-mas viginti millia. & solum inuenitur in numero plurali.

דָּרוֹם Darom. meridies. siue austrū. vt Deut. 33. Mare & me-ridiem possidebit.

דְּרָע Daraa. in lingua chaldaica significat brachiū. Dañ. 2. Pectus & brachia de argento. & scribitur etiam cum aleph in principio. & dicitur אֶדְרָע Edraa. Esdre. 4. Et pro-hibuerunt eos in brachio & robore.

דָּרַשׁ Daras. querere. cōsulere. exquirere. reqrere. vt Geñ. 9. Sanguinem em̄ animarū vestrarū requirā. & in eo-dem. Et de manu fratris eius requirā animā hois. & in eo. 42. Sanguis eius exquiritur. Leuit. 10. Cū q̄reret moyses exustū reperit. Deut. 4. Si tñ toto corde q̄sieris eū. & in eo. 13. Quere solicite & diligēter rei veritate perspecta. Esdre. 10. Vt quererent rē. vbi ponitur דַּרְיוֹשׁ Darios p דְּרֹשׁ De-ros. & Ps. 9. Queretur peccatū illi9 & non inuenietur. Ps. 13. Aut requirens deū. Ps. 21. Laudate dñm qui requirunt eum. Ps. 33. Exquisiui dñm & exaudiuit me. Ps. 108. Et eii-ciantur de habitationibus suis. pro quo beatus Hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Et querātur in parietinis suis. Ps. 110. Exquisita in omnes volūtates ei9. Ps. 118. In toto corde meo exquisiui te. Esa. 31. Et dñm nō exquisierūt. & in eo. 55. Querite dñm dū inueniri pōt. & in eodē. 58. Me etenim de die in diem querunt. & in eodē. 62. Tu aūt vocaberis quesita ciuitas. & in eodem. 65. Quesie-runt me qui antea non interrogabant. Ponitur ēt pro con-sulere vel interrogare. vt Geñ. 25. Perrexitq; rebeca vt cō-suleret dominū. Ezech. 14. Et venerit ad prophetam vt in-terroget per eum me. & in eodem. 20. Venerunt de seniori-bus israel vt interrogarent dñm. & in eo. Nunquid ad inter-rogandū me vos venistis. & in voce passiua significat respō-dere ad interrogata. vt in eodē. 14. Nunquid interrogatus respōdebo eis. & in eo. 20. Viuo ego quia non respondebo vobis. & inde מִדְרָשׁ Midras. i. liber in quo scribuntur res geste: eo quod in eo requiruntur res geste seu preterita. vt 2. Paralip. 13. Reliqua aūt sermonū abie viarūq; & operum eius scripta sunt diligentissime in libro addo prophete.

דָּשָׁא Dasa. germinare. pululare. Herbā facere. vt Geñ. 1. Germinet terra herbam virētem. Ioel. 2. Quia ger-minauerunt speciosa deserti. Inde דֶּשֶׁא Dese. i. herba. dū est tenera & recēs orta. Geñ. 1. vt supra. & in eodem. Et pro-tulit terra herbam virentem. Deut. 32. Quasi imber super herbam. Hiere. 50. Qm̄ effusi estis sicut vituli super herbā.

דָּשַׁן Dasan. impinguare. incrassari. Pinguē esse. cinerēm colligere. vel a cinere mundare. Deut. 31. Cūq; come-derint & saturati crassiq; fuerint. Ps. 19. Et holocaustū tuū pingue fiat. Ps. 22. Impinguasti in oleo caput meū. Prouer. 11. Anima que benedicit impinguabitur. & in eodē. 13. Aīa aūt operantiū impinguabitur. & in eo. 15. Fama bona im-pinguat ossa. & in eo. 28. Qui vero sperat in dño saluabi-tur. pro quo hebrei legunt. Qui vero sperat in domio im-pinguabitur. Esa. 34. Incrassatus est adipe. & in eo. Et hu-mus eorum adipe pinguium. Pro quo hebrei legunt. Et hu-mus eorum adipe impinguabitur. & inde דָּשֵׁן Dasen. i. pin-guis vel crassus. vt Esa. 30. Eritq; vberrimus & pinguis. & in plurali דְּשֵׁנִים Desenim siue דִּשְׁנֵי Disne. Ps. 21. Mandu-cauerunt & adorauerunt omnes pingues terre. Ps. 91. Vbe-res & bene patiētes erunt. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Pingues & frondētes erūt. & inde דֶּשֶׁן Desen. vel דָּשֶׁן Dasen. cū accentu in prima syl-laba. i. pinguedo. crassitudo. vt Iudi. 9. Nūquid possum de-serere pinguedinem meā. Ps. 66. Sicut adipe & pinguedīe repleatur anima mea. Esa. 55. Et delectabitur in crassitudi-ne aīa vestra. Hiere. 31. Et inebriabo aīam sacerdotum pin-guedine. Item דֶּשֶׁן Desen siue דָּשֶׁן Dasen. i. cinis. vt Leuit. 1. In quo cineres effundi solent. pro quo hebrei legūt. In locum cineris. & in hebreo caret nūero plurali. & in eodē. 6. Tolletq; cineres quos vorans ignis exussit. 3. Reg. 13. Et effūdetur cinis q in eo est. & inde verbū דָּשַׁן Dasen. i. cine-res colligere. vel a cinere mundare. vt Exo. 27. Faciesq; in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres. Nu. 4. Sed & al-tare mundabūt cinere. & inde illud psalmi. 20. Et holocau-stum tuū pinguefiat: exponūt aliqui hebrei. Et holocaustū tuū incineretur. i. in cinerē redigetur sup altare holocausti.

דָּת Dath. edictū. lex. ritus. constitutio. sñia. Esdre. 8. Dede-rūtq; edicta regis satrapis qui erant de cōspectu regis. Ester. 1. Scientium leges ac iura maiorum. & in eodē. & scri-bantur iuxta legem persarum atq; medorū. & in eodem. 3. Nouis vtens legibus: & in eodem. Insuper & regis scita cō-temnens. Pro quo hebrei legunt. Et leges siue edicta regis non ipsi faciunt. i. cōtemnūt. & in eodē. Statimq; edictū pe-pendit in susis. & in eodē. 4. Et tunc ingrediar ad regē con-tra legem faciens. Dañ. 2. Vna est de vobis sñia. & aliqñ scri-bitur cum aleph in fine. vt in eodem. Et egressa sñia sapien-tes interficiebantur. Ponitur ēt pro tributo quod datur re-gibus vl' principibus per singulos annos. vt Esdre. 6. vt de arca regis. i. de tributis que dantur de regiōe trās flumen.

דִּתְאָה Ditha in lingua chaldaica significat herbā siue fe-num. Dañ. 4. Et cum feris pars ei9 in herba terre.

דְּתָבְרַיָּא Dethabraia. in lingua chaldaica significat opti-mates siue magnates. & solum inuenitur in nūe-ro plurali. Dañ. 3. Duces & tyrāni & optimates.

De incipientibus a littera. ה. He.

הַ Ha. Ista particula הַ Ha. Nunq; reperitur sola per se sicut neq; vlla alia littera hebraica. Sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis. Et qñ preponi-tur: tunc cōmuniter est quasi articulus demōstratiuus sicut in greco. ὁ. ἡ. τό. qui sunt articuli masculini & feminini & neutrius sicut in nostro vulgari dicitur. El. la. los. las. Et sic in hebreo dicitur הָאִישׁ Hais. i. vir cū predicto articulo El. s. vir specialis de quo habemus aliquam cognitionem: vel de quo facta est aliqua mentio. & ideo nunq; apponitur no-mini proprio quia est notus per se & non indiget tali arti-culo. nec etiam predictus articulus apponitur nomini qñ illud nomē iungitur cū pnomine deriuatiuo. s. Meus. tuus. suus. noster. vester. Nisi in paucis admodū locis: vt Ios. 7. Et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei. vbi huic nomini tabernaculi mei in hebreo preponitur predi-ctus articulus & dicitur הָאָהֳלִי Haaholi. Et quātum memo-ria teneo solum inuenitur in predicto loco. In aliis vero lo-cis semper apponitur nomini quod non habet post se pno-men adiunctum. vt Geñ. 42. Locutus est nobis dñs terre dura. pro quo in hebreo habetur. Locutus est nobis vir do-minus terre dura. vbi preponitur predicta particula הַ Ha huic dictioni vir. Exo. 11. Fuitq; moyses vir magnus valde. Pro quo in hebreo habetur. Etem̄ vir moyses magnus val-de. s. fuit הָאִשָּׁה Haisa. i. mulier cum predicto articulo. la. vt Geñ. 3. Mulier quā dedisti mihi sociā. הָאֲנָשִׁים Haanasim. idest viri. cum predicto articulo los. vt Geñ. 34. Irati sunt valde. pro quo in hebreo habetur. Irati sūt viri valde. Exo. 35. Viri cum mulieribus prebuerūt. הַנָּשִׁים Hanasim. i. mu-lieres cum predicto articulo. las. vt in eodem. 15. Egresseq; sunt oēs mulieres post eam. & predictus articul9 הַ Ha pre-ponitur omnibus casib9 & generib9 & nūeris. Nomīatiuo vt הָאָרֶץ הָיְתָה Haares haitha. i. terra erat. vt Geñ. 1. Terra aūt erat inanis & vacua. genitiuo vt מִקְוֵה הַמַּיִם Micue ha-maim. i. cōgregationem aquarum. vt in eodem. Cōgrega-tionesq; aquarū vocauit maria: Datiuo vt עַל הָאָדָם Al haa-dam. i. homini. vt in eodē. 2. Precepitq; ei dicens. Pro quo in hebreo habetur. Precepitq; dñs de9 homini siue ipi ade dicens. Accusatiuo ut אֶת הַשָּׁמַיִם Eth hasamaim. i. celos. vt in eodem. 1. In principio creauit deus celum & terrā. Voca-tiuo vt הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם Haazinu hasamaim. i. audite celi. vt Deut. 32. Audite celi que loquor. Ablatiuo vt בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי Baiom hasemini. i. in die octauo. vt Leuit. 9. Facto aūt octa-uo die. & aliqñ ponitur pro hoc articulo vocādi. o. vt הַמֶּלֶךְ Hamelech. i. o rex. vt Iudi. 3. Verbū secretū habeo ad te. o rex הַשַּׂר Hasar. i. o princeps. vt. 4. Reg. 9. Verbum mihi ad te o princeps. & in eo. At ille dixit ad te o princeps. הַנַּעַר Hanaar. i. o adolescens. vt. 1. Reg. 17. De qua progenie es. o adolescēs הָרֹאֶה Haroe. i. o videns. vt. 2. Reg. 15. O vidēs reuertere in ciuitatem הַכֹּהֲנִים Hacohanim. i. o sacerdotes. vt Malach. 1. O sacerdotes qui despicitis nomen meum. Et secūdū hebreos nunq; preponitur nomini proprio predi-ctus articulus: nisi tñ nominibus appellatiuis. Et licet pre-ponatur huic nomini ade tamē preponitur ei prout est no

mē appellatiuum & significat hominem. Significat ēt q̄ſi pnomē demōſtratiuū. vt האיש Hais. i. ille vir. vt. 2. Reg. 12 Tu es ille vir qui feciſti hāc rem. vbi pro eo quod in lia noſtra eſt ille vir in hebreo habetur Hais. האשה Haiſa. i. illa mulier. vt. 1. Reg. 1. Ego ſum illa mulier que ſteti coram te hic. הערכבה Archaba. i. illa latiſſima. Hiere. 51. Murus babylonis ille altiſſimus. debet legi latiſſimus. & in hebreo murus eſt generis feminini. & aliqn̄ ſignificat emphaſim. i. nimiam quandā expreſſionem vel excellentiam. Sicut apud latinos. Alexander ille magnus. Sic apud hebreos. dicitur. האלהים Haelohim ſiue האל Hael. i. ille deꝰ qui eſt ſup oēs deos. הגדול Hagadol. i. ille magnꝰ. הגבור Hagibor. i. ille potens. הנורא Hanora. i. ille terribilis. vt Deut. 10. Deꝰ magnꝰ & potens & terribilis. vbi oībus his dictionibus preponitur predictus articulus ה Ha. vt העלמה Haalma. i. virgo cū predicto articulo. vt Eſa. 7. Ecce uirgo cōcipiet & pariet filium. Apponitur etiam hec littera ה cum apice patha nominis, uel pronomini aut uerbo. Et eſt articulꝰ interrogādi uel dubitandi: & ſignificat nunquid uel nun. vt Geñ. 4. Nūquid cuſtos fratris mei ego ſum. & in eodem. 18. Nun vere paritura ſum. & in eodem. 20. Nun gentem ignorantem & iuſtam interficies. & in eodem. 27. Nun vnā tm̄ benedictionem habes. & in eodē. 34. Nunquid vt ſcorto abuti debuere ſorore noſtra. & in eodē. 37. Nunquid rex noſter eris. Et in eodem. 41. Nun inuenire poterimꝰ talem uirū. & Exo. 2. Nun occidere me uis. Nu. 11. Nunquid ego concepi oēm hanc multitudinem. & in eodem. 16. Nun paruū uobis eſt. Iob. 4. Nunquid homo dei cōparatione iuſtificabitur. Et ſic in aliis q̄ plurimis locis. Item ponitur pro forſitan. vt Exo. 14. Forſitā non erāt ſepulchra in egypto. Iob. 11. Forſitan veſtigia dei cōprehendes. Item ſignificat vtrū. Geñ. 24. Vtrum proſperum iter ſuum feciſſet deus. & in eodem 27. Vtrum tu ſis filius meus eſau. & in eo. 37. Vide vtrū tunica filii tui ſit. & in eodem. 42. Vtrum falſa an vera ſint. Exo. 16. Vt tentem eū vtrum ambulet in lege mea. Nu. 11. Iam nunc videbis vtrum meus ſermo opere compleatur. & in eo. 13. Vtrū fortis ſit an infirmus. ponitur etiam in predicto loco pro An. & in eodē. 16. An & oculos noſtros vis eruere. & 1. Reg. 21. An deſūt nobis furioſi. Iob. 40. An extrahere poteris leuiatan hamo. Item ponitur pro hac particula. Si. interrogatiue vel dubitatiue. vt Geñ. 8. Vt videret ſi iam ceſſaſſent aque. & in eo. 43. Si pater viueret: ſi haberemus fratrem. & Exo. 4. Vt videam ſi adhuc viuat. Ps. 13. Vt videat ſi eſt intelligens. Ps. 57. Si vere vtiq̄ iuſtitiam loquimini. Item ponitur pro. Ne. Interrogatiue uel dubitatiue aut admiratiue. vt. 3. Reg. 15. Tu ne es vir dei qui venisti de iuda. & in eo. 17. Etiam ne viduā apud quam ego vtcūq̄ ſuſtentor afflixiſti. & in eodem. 18. Tu ne es ille qui cōturbas iſrael. Item ponitur pro ecce. vt Iob. 26. Ecce gigantes gemūt ſub aquis. Et q̄ñ apponitur verbo vel participio aliq̄ñ ponitur pro noie relatiuo. ſ. qui. que. quod. vt Geñ. 2. Ipſe eſt qui circuit oēm terrā euilaꝫ. & in eodē. 24. Quis eſt ille homo qui venit per agrum. Ioſ. 10. Et ait ad principes qui ſecū ierant. vbi ponitur ההלכו Hehalchu. ideſt qui ierant vel qui ambulauerant. & Eſdre. 10. Omnes viri qui duxerūt vxores alienigenas. Eſter. 1. Qui regnauit ab india vſq̄ ad ethiopiam. Habet fortaſſe & alios modos ſignificādi: qui poſſunt reduci ad ſupradictos. De quo vide in ſuperiori tractatu grāmatice.

הה Hah. interiectio eſt dolentis. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit. Ve. vt Ezech. 30. Vlulate ve diei. & aliq̄ñdo ſcribitur cū aleph in principio. & dicitur אהה Ahah. De quo vide ſupra in littera aleph.

הא He. ecce. vt Geñ. 47. Accipite ſemina & ſerite agros. Pro quo hebrei legunt. Ecce vobis ſemen & ſerite terrā. & Ezech. 16. Quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi. pro quo hebrei legūt. Et etiam ego ecce viam tuam in capite. ſ. tuo dedi.

הבהב Habhab. offerre. vt Oſee. 8. Hoſtias offerent. & ſolum inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur a dictione יהב Iahab. que ſignificat adducere vel afferre ſiue offerre. Alii vero dicūt q̄ ſignificat cōcremare ſiue aſſare. quia idem ſignificat in lingua chaldaica & arabica.

הבה Haba. aduerbium eſt exhortandi vel inuitandi. ſ. eia. age. agite. beatꝰ Hieronymꝰ tranſtulit venite. Geñ. 11 Venite faciamꝰ lateres. De q̄ vide īfra in dictiōe יהב Iahab.

הבל Habal. euaneſcere. ſiue vanū eſſe. Aut vane agere: vel vane loqui. vt. 4. Reg. 17. Secutiq̄ ſūt vanitates & vane egerūt. Iob. 27. Et quid ſine cauſa vana loquimini. Hiere. 2. Et ambulauerunt poſt vanitatem & vani facti ſunt. & inde הבל Hebel ſiue הבל Habel. i. vanitas aūt vanum. & in plurali הבלים Habalim. i. vanitates aut vana. vt Eccs. 1. Vanitas vanitatum dicit eccls: vanitas vanitatū & oia vanitas. & in eo. Vidi cūcta que fiunt ſub ſole & ecce vniuerſa vanitas. & in eodē. 2. Et eſt quicq̄ tam vanū. & in eo. Adoleſcentia & voluptas vana ſunt. Deut. 32. Irritauerūt me in vanitatibus ſuis. Hiere. 10. Vana ſunt & opus riſu dignū. Pōitur etiam pro idolis vel pro ſculptilibus. vt in eodem. 14. Nūquid ſunt in ſculptilibus gentium qui pluat.

הבן Haben. genꝰ eboris. Sed quia eſt dictio obſcura & inuſitata. ideo btūs Hieronymꝰ poſuit in trāſlatiōe ipſum hebraicū. vt Ezech. 27. Dētes eburneos & hebeninos. vbi ponitur in hebreo הבנים Habnim. in nūero plurali. & ſolū inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q̄ ſignificat quoddā genus ligni pulcherrimi.

הבר Hober. augur. aſtrologus. vt Eſa. 47. Stent & ſaluent te augures celi qui contemplantur ſydera. lxx. vero ſic tranſtulerunt. Stent & ſaluam te faciant aſtrologi celi. & ſolum inuenitur in nūero plurali & in predicto loco.

הגה Haga. meditari. loqui. clamare. ſonos ſeu verba proferre. rugire. gemere. amouere. auferre. vt Iob. 27. Neq̄ lingua mea meditabitur mendacium. Ps. 1. Et in lege eius meditabitur die ac nocte. Ps. 2. Et populi meditati ſunt inania. Ps. 62. In matutinis meditabor in te. Ps. 70. Sed & lingua mea tota die meditabitur iuſtitiam tuam. i. loquetur. Ps. 76. Et meditabor in oībus operibꝰ tuis. Eſa. 33. Cor tuū meditabitur timorē. & in eo. 37. Meditatꝰ eſt in ſpiritu ſuo duro per diē eſtus. Sed dicunt hebrei q̄ in predicto loco ſignificat amouere vel auferre. & ſic legunt. Amouit ſiue abſtulit in ſpiritu ſuo duro. & in eodē. 59. Concepimꝰ & locuti ſumus de corde verba mendacii. ponitur ēt pro clamare. vt. Ps. 113. Nō clamabūt in gutture ſuo. & btūs Hieronymꝰ in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Nō ſonabunt in gutture ſuo. Eſa. 8. Qui ſtridēt in incantationibus ſuis. pro quo hebrei legunt. Qui garriūt & clamāt vel ſonant aut loquūtur. Item ſignificat rugire vel gemere. vt Eſa. 31. Quomō ſi rugiat leo & catulus leonis ſup predam ſuā. & in eo. 59. Et q̄ſi columbe meditantes gememus. & ſupra in eodē. 38. Meditabor vt colūba. i. gemā vel rugiam vt colūba. Inde הגה Hege. i. ſonus. ſermo. locutio. gemitꝰ. vt Iob. 37. Et ſonum de ore eius procedētē. & Ps. 89. Sicut aranea meditabuntur. Pro quo beatꝰ Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. trāſtulit. Quaſi ſermonē loquēs. ponitur etiā pro gemitu. pro q̄ beatꝰ Hieronymus tranſtulit carmē. ſ. lugubre vel triſte. vt Ezech. 2. Et ſcripte erant in eo lamentationes & carmen

Ille. Nunquid. Nun. Forſitan. Vtrum. An. Si. Ne. Ecce. Qui. Ve. — Ecce. Offerre. Venite. Vane agere. Vana loq. Vanum eſt. Vanitas. Vanitates. Vanum. Sculptilia. Hebenini. Augures. Aſtrologi. Meditari. Amouere. Loqui. Clamare. Sonare. Rugire. Gemere. Sonus. Carmen.

& ve. & aliq̄ñ ſcribitur cum duplici gnimal. & ſignificat clamorem vel rugitum aut meditationem. vt. Ps. 5. Intellige clamorem meum. & beatus Hieronymus tranſtulit. Intellige rugitum meum. Ps. 38. In meditatione mea exardeſcet ignis. & aliq̄ñ ſcribitur cum tau in fine & dicitur הגות Haguth. vt. Ps. 48. Et meditatio cordis mei prudentia. Inde הגיון Higaion. i. meditatio. vt. Ps. 9. In operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. pro quo hebrei legūt. In operibus manuum ſuarum corruit impius meditatio ſemper. ſiue meditatione ſemper. Ps. 18. Et meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Ponitur etiam pro canticꝰ. vt. Ps. 91. Cum cātico in cithara. Item הגה Haga. amouere. auferre. 2. Reg. 20. Amoto ergo illo de via tranſibat ois vir. & Prouer. 25. Aufer rubiginem de argento. & in eodē. Aufer impietatem de vultu regis.

הגן Hagan. ſeparatū. vt Ezech. 42. Que via erat aſi veſtibulū ſeparatum per viam orietalē ingredientibus. vbi pro eo quod in littera noſtra eſt ſeparatum ſit hebreo habetur הגנה Hagina. & ſolum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei q̄ ſignificat rectum ſiue directum. Tamē ſi illa particula ה Ha eſſet articularis ſicut ſupra in principio huius littere dictum eſt. Tunc dictio גנה Gina ſignificat hortum ſiue pomerium. & tunc poterit eſſe talis littera. ſ. que via erat ante veſtibulum ſiue ante peribolum horti ſiue pomerii per viam orientalem ingredietibus. Alii vero dicūt q̄ predicta dictio deriuatur a dictione נגן Nagan. que ſignificat canere vel pſallere. & legūt. Que via erat ante periboſum vel clauſuram organizationis vel cantici. i. vbi leuite canebant laudes deo. & huius opinionis eſt Nicolaus de lyra cui concordat tranſlatio chaldaica.

הד Hed. laus. ſiue gloria. vt Ezech. 7. Prope eſt dies occiſionis & non glorie montium. & dicunt hebrei q̄ ſignificat ſonitum ſiue clamorem aut reſonantiam. Et q̄ deriuatur a ſequenti dictione que ſignificat ſonitum vel clamorē Alii vero dicunt q̄ deriuatur a dictione הוד Hod. que ſignificat laudem vel gloriam. ſicut eſt in littera noſtra. De quo infra dicetur.

הדד Hedad. ſonitus. ſtrepitus. clamor. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit vocem calcātium. Eſa. 16. Vox calcantium irruit. & in eodem. Vocem calcantium abſtuli. i. clamorem vel ſtrepitum quem calcantes in torculari faciūt Quod etiam dicitur celeuma. vt Hiere. 25. Celeuma quaſi calcantium concinetur. & in eodem. 48. Nequaq̄ calcator vue ſolitum celeuma cantabit. & in eodem. 51. Et ſuper te celeuma cantabitur. in quibus locis ponitur predictā dictio pro celeuma. Et ſcribitur cum iod in prima ſyllaba.

הדברי Hadabre ſiue הדבריא Hadabraiā in lingua chaldaica ſignificat optimates ſiue principes. & ſolum inuenitur in numero plurali. Dañ. 3. & ait optimatibꝰ ſuis.

הדה Hada. extendere. mittere. ſ. manū. vt Eſa. 11. Et in cauernam reguli qui ablactatus fuerit manū ſuam mittet. Et ſolum inuenitur in predicto loco.

הדך Hadach. conculcare. conterere. vt Iob. 40. Et contere impios in loco ſuo. & ſolū inuenitur in predicto loco.

הדם Hadom. ſcabellum. vt Ps. 109. Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Eſa. 66. Terra autem ſcabellum pedum meorum. Item הדם Hadem. in lingua chaldaica ſignificat ſcidere: aut in fruſta ſecare & inde הדמין Hadamin. i. fruſtra ſeu fragmenta. Dañ. 1. Peribitis vos. pro quo hebrei legunt. in fruſta concidemini. & in eodem. 3. Diſpereat: & domus eius vaſtetur. pro quo hebrei legunt. In fruſta concidatur.

הדס Hadas. myrtus. vt Nee. 8. Frōdes myrti & ramos palmarum. Eſa. 41. Dabo in ſolitudine cedrum & ſpinā & myrtum. & in eodem. 55. Et pro vrtica creſcet myrtus. & in plurali הדסים Hadaſim. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit. Myrteta. Zach. 1. Et ipſe ſtabat inter myrteta que erant in profundo.

הדף Hadaph. impellere. expellere. ſubuertere. vt Nu. 35. Si per odium quis hominem impulerit. Deut. 6. vt deleret omnes inimicos tuos coram te. pro quo hebrei legūt. Vt expellat omnes inimicos tuos coram te. Prouer. 10. Et inſidias impiorū ſubuertet. Eſa. 22. Et expellam te de ſtatione. Hiere. 46. Non ſtetit: quoniam dominus ſubuertit eum Ezech. 34. Pro eo quod lateribus & humeris impingebatis. i. expellebatis vel impellebatis.

הדר Hadar. decorare. honorare. gloriare. glorificare. vt Leuit. 19. Et honora perſonā ſenis. Prouer. 25. Ne glorioſus appareas coram rege. i. ne glorieris coram rege ſeu ne glorificeris. Threñ. 4. Faciem ſenum non erubuerunt. Pro quo hebrei legunt. Facies ſenum non ſunt honorate. vel non ſunt decorate. Dañ. 5. Deum qui habet flatum tuū in manu ſua non glorificaſti. Exo. 23. Et pauperis non miſereaaris in iudicio. pro quo hebrei legunt. Et pauperē non honorabis ſiue non decorabis in iudicio. Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum. & inde הדר Hadar ſiue הדר Heder. i. pulcher ſiue decorus: aut pulchritudo vl' decor. vt Leuit. 23. Sumetiſq̄ vobis die prio fructꝰ arboris pulcherrime. Ps. 95. Confeſſio & pulchritudo in conſpectu eius. Ps. 103. Cōfeſſionem & decorem induiſti. Dañ. 11. Et indignꝰ decore regio. Ps. 144. Magnificentia glorie ſanctitatis tue loquetur. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicā veritatē tranſtulit decorē glorie magnitudis tue & verba mirabilium tuorum loquar. Dañ. 4. Et in gloria decoris mei. & aliq̄ñ ſcribitur cū tau in fine. vt. Ps. 95. Adorate dñm in atrio ſancto eius. pro quo beatꝰ Hieronymꝰ in pſalterio iuxta hebraicam veritatem trāſtulit. Adorate dominum in decore ſanctuarii. 2. Paralip. 20. Vt laudarent eū in turmis ſuis. pro quo hebrei legunt. Et laudarent decorē ſanctuarii ſiue decorem ſanctum aut in decore ſanctuarii. Ponitur etiam pro dignitate. vt Prouer. 14. In multitudie populi dignitas regis. i. gloria ſiue decor regis. & in plurali הדרי Hadre. pro quo in noſtra tranſlatione habetur ſplēdores. Ps. 109. In ſplendoribus ſanctorum. Sed beatꝰ Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem pro הדרי Hadre. legit הררי Harere cum duplici res. i. montes. vbi ſic tranſtulit. In montibus ſanctis. Et hec varietas cōtigit propter ſimilitudinem res & daleth: que ſunt quaſi vnius figure. & fortaſſe in libris antiquis erat ſcriptū הררי Harere cū duplici res. Inde הדור Hadur. i. decorus glorioſus ſiue formoſus. vt Eſa. 63. Iſte formoſꝰ in ſtola ſua. & iñ plali הדורים Hadurim. vt in eodem. 45. Et glorioſos terre humiliabo. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco ſignificat anfractus: ſiue abrupta: vel circuitus viarum: aut vias non rectas. & ſic legunt. Et diſtorta. i. ea que non ſunt recta rectificabo ſiue anfractus vel abrupta. ſ. viarum equabo. Item הדר Hadar in lingua chaldaica ſignificat reuertere. Dañ. 4. Et ad honorem regni mei decoremq̄ perueni. pro quo hebrei legunt. Et ad honorem regni reuerſus ſum ſiue reductꝰ ſum.

הו Ho. ve. Interiectio dolentis. vt Amos. 5. Et in cūctis que foris ſunt dicetur ve. ve. & ſolū inuenitur in p̄dicto loco.

הוא Hu. pronomen eſt tertie perſone aut verbum ſubſtantiuum. ſ. ipſe vel ipſum. ille vel illud. iſte vel iſtud. i. vl' id. eſt vel fuit. Geñ. 1. Ipſe eſt qui circuit omnem terram eui

Rugitus. Meditatio. Meditatio. Meditatio. Canticum. Amouere. Auferre. Separatū. Canere. Gloria. Vox calcātium. Clamor. Celeuma. Optimates. Mittere. Conterere. Scabellū. Scindere. Fruſta. — Myrtus. Myrteta. Impellere. Expellere. ſubuertere. Impingere. Honorare. Gloriari. Glorificar. Pulcher. Pulchritudo. Decor. Dignitas. Splēdores. Montes. Formoſus. Glorioſi. Reuertere. Ipſe.

lath. & in eodem. Ipsum est nomen eius. Et in eodē. 18. Ipse vero stabat iuxta eos. & in eo. 27. Quis igitur ille est qui dudū captam venationem attulit mihi. Exo. 6. Iste est aarō & moyses. & in eo. Iste est moyses & aaron. Ester. 7. Quis est iste & cuius potentie. Et accipitur etiam in genere neutro: quia hebrei non habent gen⁹ neutrum: sed pro eo vtū tur cōiter genere masculino & aliquando feminino. Scribi tur etiam היא Hi cum vau in medio dictionis. & cum puncto hiric in genere feminino. s. ipsa. illa. ista. vt Geñ. 3. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. pro quo in hebreo habetur. Ipsa dedit mihi de ligno. & in eodem. Ipsa conteret caput tuum. Sed in predicto loco in codicib⁹ hebreorum scribitur הוא Hu cum puncto surec: quod interpretatur ipse vel ipsum & refertur ad semen: De quo supra dixerat: inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuum & semen illius. Vtroq̄ tn̄ mō legi potest: quia eisdē litteris vtrūq̄ scribitur in hebreo scilicet ipsum & ipsa. Et in eodem. 17. Delebitur anima illa de populo suo. & in eodem. 24. Ipsa est mulier quam preparauit domin⁹ filio domini mei. & sic in aliis locis ponitur הוא Hi, cum vau in medio dictionis in genere feminino. Item ponitur הוא Hu. p hoc nomine relatiuo quis vel qui. vt Geñ. 14. Qui habitabat in sodomis. & in eodē. Qui habitabat in conualle mābre. Ponitur etiam pro hoc verbo substantiuo Sum es fui. vt Geñ. 20. Quia propheta est. & in eodem. In omni loco ad quem ingrediemur dices q frater tu⁹ sim. Deut. 32. Videte q ego sim solus. Vide etiam de hoc infra in dictione הוה Haua.

הוד Hod. gloria. laus. confessio. honor. decor siue species. Nu. 17. Et dabis ei precepta cunctis videntibus & partē glorie tue. 2. Paralip. 29. Et tibi laus. s. est. & Iob. 39. Gloria narium eius terror. Ps. 103. Confessionem & decorē induisti. Ps. 148. Confessio eius super celum & terrā. Hiere. 22. Ve domine: ve inclyte. Pro quo hebrei legunt. Ve domine siue ve domino & ve glorie eius. Dañ. 11. Et non tribuetur ei honor regius. Osee. 14. Et erit quasi oliua gloria eius. Zach. 10. Quasi equum gloria eius in bello. Significat etiam decorem siue speciē. 1. Paralip. 7. Soror autem eius regina peperit virum decorū. Dañ. 10. Et species mea immutata est in me.

הוה Haua. verbum est substātiuū. s. sum es fui. vt Geñ. 27. Esto dominus fratrum tuorū. Esdre. 4. Nam & reges fortissimi fuerunt in ierusalem. Nee. 8. Et leuare te velis super eos in regē. Pro quo hebrei legunt. Et tu es sup eos rex siue & tu velis esse super eos rex. Eccls. 2. Quid enim pdērit homini de vniuerso labore suo. pro q̄ he. le. quid enī est homini de vniuerso labore suo. Et aliquando scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. 11. In quocūq̄ loco ceciderit ibi erit. & Iob. 37. Qui precipit niui vt descendat in terrā. Pro quo hebrei legunt. Qui precipit niui esse in terra. i. vt descendat in terram sicut est in littera nostra. Dañ. 2. Tu rex videbas. Pro quo hebrei legunt. Tu rex videns eras. & aliquando scribitur cum lamed in principio & aleph in fine loco he. Dañ. 2. Sit nomen domini benedictum in secula. vi de etiam de hoc infra in dictione היה Haia. Item הוה Houa siue הוה Haua aut הות Hauath. i. calamitas. vanitas. insidie. iniquitas. peruersitas. vt Iob. 6. Et calamitas quam patior. Esa. 47. Irruet super te calamitas quam non poteris expiare. Ponitur etiam pro vanitate. Ps. 51. Et preualuit in vanitate sua. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Confortatus est in insidiis suis. Prouer. 10. Insidias impiorum subuertet. Michee. 7. Et magn⁹ locutus est desiderium anime sue. Pro quo hebrei legūt. Et magnus locutus est iniquitatem vel peruersitatem anime sue. Sed mutando he primum in aleph: tunc potest significare desiderium. & in plurali הוות Hauoth. Ps. 37. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates. sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit insidias. Ponitur etiam pro iniustitia. vt. Ps. 51. Iniustitiā cogitauit lingua tua. Pro quo beatus Hieronymus transtulit in predicto psalterio. Insidias cogitat lingua tua. Ps. 54. Et labor in medio eius & iniustitia. Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit. Insidie in vitalibus eius. Ponitur etiā pro iniquitate. vt. Ps. 56. Donec transeat iniquitas. Sed etiam in hoc loco beatus Hieronym⁹ in predicto psalterio transtulit. Donec transeant insidie. Et dicūt aliqui hebrei q ab hac dictione deriuatur verbum תהותתו Thehothethu. Pro quo. lxx. trāstulerunt irruitis. vt. Ps. 61. Quousq̄ irruitis in hominem. Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit. Vsquequo insidiamini contra virum.

הוי Hoi. ve. interiectio dolentis. siue o. quod est aduerbium vocatiui casus. vt Esa. 1. Ve genti peccatrici. & in eodem. 5. Ve qui coniungitis domum domui. & in eodem. Ve qui trahitis peccatum in funiculis vanitatis. & in eodē. Ve qui dicunt malum bonum & bonum malum. & in eodem. Ve qui sapientes estis in oculis vestris. & in eodem. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum. & in eodem. 10. Ve qui cōdunt leges iniquas. & in eodem. Ve assur virga furoris mei & Hiere. 22. Non plangent eum ve frater & ve soror: non concrepabunt ei ve domine & ve inclyte. & in eodem. 47. O mucro domini vsquequo non quiesces. & Zach. 2. O. O fugite de terra aquilonis. & in eodē. 2. O sion fuge. Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. Pro quo hebrei legunt. O omnes sitientes venite ad aquas. & aliquando scribitur sine Iod. & dicitur הו Ho de quo supra dictum est.

הון Hon. diuitie: siue multitudo aut abundātia diuitiarum. substantia. sufficientia. satis. vt. Ps. 118. Sicut in omnib⁹ diuitiis. Prouer. 11. Non proderunt diuitie in die vltionis. Et in eodem. 13. Et quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Et in eodem. 19. Diuitie addunt amicos plurimos. Ponitur etiam pro substantiā. vt Prouer. 1. Omnem preciosam substantiam reperiemus. & in eodem. 3. Honora dominum de tua substantia. Et in eodem. 6. Omnem substantiam dom⁹ sue tradet. Et in eodem. 10. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius. Et in eodem. 13. Substantia festinata minuetur. Et in eodem. 24. Vniuersa substantia preciosa & pulcherrima. Significat etiam satis vel sufficientia. vt Prouer. 30. Et quartum q nunquam dicit sufficit. Et in eodem. Ignis vero nunq̄ dicit sufficit. Ponitur etiam pro precio. vt. Ps. 43 Vendidisti populum tuum sine precio. idest sine substantia vel sine diuitiis.

הזה Haza. dormitare secundum hebreos. & inde הזים Hozim. idest dormitantes. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. videntes vana. quasi חזים Chozim cum litteta cheth. Esa. 56. Videntes vana dormientes & amantes somnia. & solum inuenitur in predicto loco.

הי Hi. ve. Interiectio dolentis. vt Ezech. 2. Et scripte erant in eo lamentationes & carmen & ve. & solū inuenitur in predicto loco.

היא Hi. pronomen est tertie persone generis feminini. i. ipsa. illa. ista. ea. eadē. vt Geñ. 20. Et ipsa ait frater meus est. Iudi. 4. Que iudicabat populum. Et in eo. Et sedebat sub palma que nomine illius vocabatur. Pro quo hebrei legunt. Et ipsa sedebat sub palma debbora. Threñ. 1. Habitauit inter gentes pro q in he. hr ipsa habitauit inter gētes. Et aliquando scribitur cū vau in medio dictiōis sicut supra dictum est in dictione הוא Hu. Ponitur etiam pro hoc verbo substantiuo sum es fui. vt Geñ. 12. Quare non indicasti mihi q vxor tua esset. Et in eodem. 20. Dixitq̄ de sara vxore sua soror mea est. Ps. 118. Quia in eternum mihi est.

היה Haia esse. verbum substantiuum. egrotare. euanescere. vt Geñ. 6. Noe vir iustus atq̄ perfectus fuit in generationibus suis. Et in eodem. 10. Ipse cepit esse potens in terra: & erat robustus venator coram domino. Et in eodē. Fuit autem principium regni eius babylon. Et in eodem. 21. Et fuit cum eo. Et in eodem. 26. Sit iuramentum inter nos. Exo. 3. Ego sum qui sum. & in eodem. Qui est misit me ad vos. Et in eodem. 9. Ecce manus domini erit super agros. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hominum. 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de ramathaim. 2. Reg. 4. Duo viri principes latronum erant filio saul. Et i eo. 7. Ego ero ei in patrē & ipse erit mihi in filium. Dañ. 1. Fuit autem daniel vsq̄ ad annum primum cyri regis. Et aliquando scribitur sine he finali. vt in aliquibus locis supradictis. Scribitur etiam aliquando cum duplici iod. vt Geñ. 24. Soror nostra crescas in mille millium. Pro quo in hebreo habetur: Soror nostra tu sis in mille millium. 2. Reg. 15. Si veneris mecum eris mi hi oneri. & a predicta dictiōe: & a supradicto verbo הוה Haua. deriuatur nomen domini tetragrammaton quod scribitur quattuor litteris. scilicet. Iod. he. vau. he. & significat esse vel essentiam. pro quo beatus hieronymus & alii interpretes traduxerunt dominum: & etiam hebrei pro hoc nomine legunt אדני Adonai. idest dominus. de quo vide supra in dictione אדן Adon. Et aliquando predicta dictio היה Haia. pōitur p hoc verbo. fio. fis. fit. vt Geñ. 1. Fiat lux & facta est lux. Et in eodem. Fiat firmamentū in medio aquarum. Et in eodem. Et factum est ita. Et in eodem. Fiant luminaria. & Ruth. 1. Et factum est in diebus vnius iudicis. Threñ. 3. quis est iste qui dixit vt fieret. Ezech. 1. Factum est verbum domini ad ezechielem filium buzi. Et in eodem. 6. Et factus est sermo domini ad me dicens. Et in voce passiua aliquando recipit nun in principio. vt Deut. 4. Si facta est aliquando huiuscemodi res. Iudi. 19. Nunquam res talis facta est. Prouer. 13. Desiderium si compleatur delectat animam. Pro quo hebrei legunt. Desiderium factum. idest completum delectat animam. Significat etiam infirmari siue languere: quando scribitur cum nun in principio. vt Dañ. 8. Et ego daniel langui & egrotaui per dies. Item significat euanescere siue perire. pro quo beatus hieronymus transtulit fugit. vt Dañ. 2. Et somnus eius fugit ab eo.

היך Hech. Quomodo. vt. 1. Paralipo. 13. Quomodo possum ad me introducere Arcam dei. Dañ. 10. Et quomodo poterit seruus domini mei loqui cum domino meo.

הים Him. Turbare. tumultuari. perdere. interficere. Ps. 54. Contristatus sum in exercitatione mea & cōturbatus sum. Michee. 2. Tumultuabuntur a multitudine hominum. Et aliquando scribitur sine iod. vt Deut. 7. Et interficiet illos donec penitus deleantur. Vbi vltimum mem non est de substantia dictionis: sed est pronomen relatiuum numeri pluralis. & Ruth. 1. Velox apud cunctos fama percrebuit. Pro quo hebrei legunt. Et conturbata est omnis ciuitas super eis. Siue tumultuata est omnis ciuitas super eis. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Vide etiam de hoc infra in dictione המם Hamam. & in dictione המה Hama. Et inde מהומה Mehuma. idest perturbatio. pauor. interfectio. vt Deut. 7. Donec penitus deleantur. Pro quo hebrei legunt. Perturbatione siue interfectione magna nimis. Et. 1. Reg. 5. Fiebat enim pauor mortis in singulis vrbibus.

הין Hin. Velle. paratum esse. vt Deut. 1. Cumq̄ instructi armis pergeretis in montem. Pro quo hebrei legunt. Et voluistis ascendere in montem: siue parati fuistis ascendere in montem. Et dicunt aliqui hebrei q deriuatur a dictione הן Hen: que significat ecce. Item הין Hin. Mensura erat liquidorum. vt Exo. 29. Et quartam partem Hin. Et Nume. 28. Et quartam partem Hin vini.

היכל Hechal. Templum: palatium. & communiter scribitur cum iod in prima syllaba. vt. 3. Reg. 6. Et porticus erat ante templum. Ps. 5. Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Ps. 10. Dominus in templo sancto suo. Ps. 143. Circum ornate vt similitudo templi. & Esa. 6. Et ea que sub ipso erant replebant templum. Et in eodem. 39. Et erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Hiere. 7. Nolite confidere in verbis mendacii dicentes: templum domini: templum domini: templum domini est. Et secundum hebreos ponitur ibi templum ter eo quod in tres partes erat diuisum. scilicet in domum exteriorem que dicebatur porticus. Et in domum mediam in qua erat mensa & candelabrum. Et in domum interiorem in qua erat arca & cherubin que dicebatur oraculum siue sanctum sanctorum. Dañ. 1. Et qui possent stare in palatio regis. Amos. 8. Et stridebunt cardines templi. Et in plurali. היכלים Hechalim: siue היכלי Hechle. secundum terminationem nominum masculinorum siue. היכלות Hechaloth. Secundum terminationem femininorum. vt. Ps. 44. A domibus eburneis ex quibus delectauerunt te. idest a templis vel a palatiis eburneis. Prouer. 30. Stellio manibus nititur & moratur in edibus regis. idest in palatiis regis. Ponitur etiam pro delubris. Esa. 13. Et syrene in delubris voluptatis. Osee. 8. Et oblitus est israel factoris sui & edificauit delubra.

הכר Hacar. Opprimere. Iob. 19. Et non erubescitis opprimentes me. Et aliqui hebrei dicunt q significat impudenter agere. siue ingratum esse. Quia in lingua Arabica significat impudentiam. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et non erubescitis impudenter agitis contra me: siue ingrati estis mihi. Et inde הכרת Hacarath. idest impudentia siue ingratitudo. Esa. 3. Agnitio vultus eorum respondebit eis. Pro quo hebrei legunt: Impudentia vultus eorum respondebit eis. Vnde subditur. Et peccatum suum quasi sodoma predicauerunt: & non absconderunt. Potest etiam deriuari a verbo נכר Nacar. Quod significat cognoscere vel agnoscere. sicut est in littera nostra.

הלל Halal. Laudare. gloriari. letari. splendescere. fulgere Insanire. conturbare. iniq̄ agere. Iudi. 16. Quod etiam populus videns laudabat deum suum. 1. Paralipo. 16. Laudate nomen sanctum eius. Pro quo hebrei legunt. Laudamini siue gloriamini in nomine sancto eius. Et in eodem. 29. Confitebimur tibi & laudabimus nomen tuum inclytum. 2. Paralipo. 20. Laudabant dominum

deum iſrael voce magna. p̄s. 9. Quoniam laudatur pecca-
tor in deſideriis anime ſue. p̄s. 21. In medio Eccleſie
laudabo te. Ps. 62. Et labiis exultationis laudabit os me-
um. Et in eodem. Laudabuntur omnes qui iurant in eo.
Ps. 101. Et qui laudabant me aduerſum me iurabant. Sed
beatus hieronymus aliam ſignificationem ſequens in pſal
terio iuxta hebraicam ve. tranſtulit. Exultantes per me iu-
rabant. Ps. 118. Septies in die laudem dixi tibi. pro lauda-
ui te. Et in eodē. Viuet anima mea: & laudabit te. Ps. 134.
Laudate nomen domini laudate ſerui domini. Ps. 145.
Lauda anima mea dominum. Ps. 148. Laudate dominum
de celis. Ps. 150. Omnis ſpiritus laudet dominū. Prouer.
27. Laudet te alienus & non os tuum. Et in eodem. 31. Mu
lier timens deum ipſa laudabitur. Et in eodem. Laudent e
am in portis opera eius. Canti. 6. Regine & concubine &
laudauerunt eam. Eſa. 38. Neq; mors laudabit te. Et in eo-
dem. 45. In domino iuſtificabitur & laudabitur omne ſe-
men iſrael. Et inde מְהֻלָּל Mehulal. ſiue מַהֲלָל Mahalal.
ideſt laudabilis: ſiue laus: vel laudatio. vt. 1. Reg. 22. Lauda
bilem inuocabo dominum. Prouer. 27. Sic probatur ho-
mo ore laudantis. Pro quo hebrei legunt. Et homo iuxta
laudem ſuā ſiue iuxta laudationem ſuam. Sed beatus hie
ronymus tranſtulit ſenſum. Et inde תְּהִלָּה Thehila. ſiue
תְּהִלַּת Thehilath. ideſt laus. ſiue laudatio aut laudabilis.
vt in titulo pſalmi. 44. Vbi dicitur laudatio ipſi dauid. &
in eodem Ps. Laudationem domini loquetur os meum.
Hiere. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabi
lem. Et in plurali. תְּהִלּוֹת Thehiloth. vt. Ps. 21. Tu autem
in ſancto habitas laus iſrael. Pro quo hebrei legunt. Et tu
ſactus habitator ſiue habitās laudes iſrael ſiue laudatiōes
iſrael. Beatus vero hieronymus in pſalterio iuxta hebrai-
cam veritatem tranſtulit. Et tu habitator ſancte laus iſrael.
Et ponitur ibi ſingulare pro plurali. & Eſa. 60. Et laudes
domini annunciantes. Scribitur etiam pluraliter. הִלּוּלִים
Hilulim. ideſt laudationes. Pro quo beatus hieronymus
tranſtulit laudabiles. vt Leuit. 19. Quarto autem anno om
nis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis domino. & in
de הַלְלוּיָה Aleluia. ideſt laudate dominum. & eſt dictio
compoſita ab הַלְלוּ Halelu. ꝙ ſignificat laudate vt ſu-
pra. & יָהּ Ia: quod eſt vnum de nominibus dei: & ponitur
pro domino. vt Ps. 146. Laudate dominum quoniam bo
nus eſt pſalmus. Vbi pro eo quod in littera noſtra eſt Lau
date dn̄m: in hebreo habetur הַלְלוּיָה Haleluia. Itē הָלַל Ha
lal ſignificat gloriari vel letari. ſcilicet quando eſt verbum
quarte coniugationis. vt. Ps. 48. Et in multitudine diui-
tiarum ſuarum gloriantur. Ps. 51. Quid gloriaris in mali-
tia: qui potens es in iniquitate. Ps. 96. Et qui gloriantur
in ſimulachris ſuis. Ps. 105. Et gloriemur in laude tua. Pro
uer. 20. Et cum receſſerit gloriabitur. Et in eodem. 27. Ne
glorieris in craſtinum. Hiere. 9. Non glorietur ſapiens in
ſapientia ſua: & non glorietur fortis in fortitudine ſua: &
non glorietur diues in diuitiis ſuis: ſed in hoc glorietur
qui gloriatur. Ponitur etiam pro letari. vt Eſa. 41. Et in
ſancto iſrael letaberis. Et inde הִלּוּלִים Hilulim. Pro quo
beatus Hieronymus tranſtulit choros cātantium. vt Iudi.
9. Et factis cantantium choris ingreſſi ſunt fanum dei ſui.
Item הָלַל Halal. ideſt ſplendere. fulgere. lucere. Iob. 29.
Quando ſplendebat lucerna eius ſuper caput meum. Et in
eodem. 31. Si vidi ſolem cum fulgeret. Et in eodem. 41. ſter
nutatio eius ſplendor ignis. Eſa. 13. Quoniam ſtelle celi &
ſplendor earum non expandent lumen ſuum. vide etiam
de hoc ſupra in dictione אָהַל Ahal. & inde הֵילֵל Helel.
ideſt lucifer. vt Eſa. 14. Quomodo cecidiſti de celo lucifer
qui mane oriebaris. Significat etiam הָלַל Halal Inſanire:
vt. 1. Reg. 21. Et collabebatur inter manus eorum. Pro quo
hebrei legunt. Et inſaniebat inter manus eorum. Hiere.
25. Et bibent & turbabuntur & inſanient. Ponitur etiam
pro conturbare. vt Eccl's. 7. Calumnia conturbat ſapien-
tem. Et Nau̅. 2. In itineribus conturbati ſunt. Item poni-
tur pro iniq; agere. Ps. 74. Dixi iniquis nolite iniq; age-
re. Et inde הֹלְלִים Holelim. ideſt ſtulti ſiue iniqui. Ps. 5. nec
permanebunt iniuſti ante oculos tuos. Pro quo beatus hie
ronymus tranſtulit. Non ſtabunt iniqui in conſpectu ocu-
lorum tuorum. Ps. 72. Quia zelaui ſuper iniquos. Et in-
de מְהֹלָל Meholal. ideſt ſtultus. ſiue iniquus. pro quo be
atus hieronymus tranſtulit. Errorem. Eccl's. 2. Riſum repu
taui errorem. & inde הוֹלֵלוֹת Holeluth. ideſt inſania vel ſtul
titia ſecundum hebreos. Sed beatus hieronymus tranſtu-
lit. errorem. Eccl's. 1. Erroreſq; & ſtultitiam. Et in eodem.
7. Et vt cognoſcerem impietatem & errorem imprudē-
tium. & in eodem. 10. Et nouiſſimum oris illius error peſſi
mus. Et ſupra in eodem. 9. tranſtulit contemptum. vbi di
citur. Vnde & corda filiorum hominum implentur mali-
cia & contemptu in vita ſua. Et inde תָּהֳלָה Tahola. Pro
quo beatus hieronymus tranſtulit prauitatem. vt Iob. 4.
Et in angelis ſuis reperit prauitatem.

הֲלֹא Halo. Nonne. nunquid non: vtiq;. ecce. Gen̄. 20. Nō
ne ipſe dixit mihi ſoror mea eſt. Et in eodem. Nōne
pro rachel ſeruiui tibi. Exo. 4. Nonne ego dominus. Iudi.
9. Nunquid non eſt ipſe filius ierobaal. Prouer. 8. Nun-
quid non ſapientia clamitat. Et aliquando ſcribitur cum
vau & aleph in fine. vt Gen̄. 4. Nonne ſi bene egeris reci-
pies. Et in eodem. 31. Nonne quaſi alienas reputauit nos.
Et in eodem. 42. Nunquid non dixi vobis nolite peccare
in puerum. Et aliquando ponitur pro vtiq; ſiue pro ecce.
vt Exo. 4. Aaron frater tuus leuites ſcio ꝙ eloquens ſit.
Pro quo hebrei legunt. Vtiq;: ſiue ecce Aaron frater tuus le
uites. Deut. 4. Qui eſt in rabath filiorum amon. pro quo
hebrei legunt. Vtiq; eſt ſiue ecce eſt in rabath filiorum A-
mon. Ioſ. 1. Ecce precipio tibi confortare & eſto robuſtus.
Et. 1. Reg. 10. Ecce vnxit te dominus ſuper hereditatem ſu
am in principem. Et in eodem. 23. Nonne ecce dauid lati-
tat apud nos. Vbi ponitur pro nonne & ecce. Ruth. 2. Au-
di filia ne vadas in alterum agrum ad colligendum. Vbi in
hebreo premittitur ſupradicta dictio. ſcilicet vtiq; ſiue ec-
ce audi filia. 1. Reg. 13. Ego enim ſum qui precipio vo-
bis. Vbi ſimiliter in hebreo premittitur ſupra dicta di-
ctio הֲלֹא Halo. Vide etiam de hoc infra in dictione
לוֹא Lo.

הָלְאָה Halaa. Vltra. trans. illuc. Deinceps. vt. 1. Reg. 10.
Cumq; abieris inde & vltra tranſieris. Et in eo-
dem. 20. Ecce ſagitte vltra te ſunt. Et in eodem. Ecce ſagit-
ta ibi eſt: porro vltra te. Amos. 5. Et migrare vos faciam
trans damaſcum. Ponitur etiam pro illuc. vt Gen̄. 19. Rece
de illuc. Nu. 16. Et ignem huc illucq; diſpergat. Vbi poni-
tur pro huc & illuc. Item ſignificat deinceps. vt Leuit. 22.
Die autem octauo et deinceps offerri poterunt. 1. Reg. 18.
A die illa et deinceps. Et inde deriuatur נַהֲלָאָה Nahalaa.
ideſt remota vel eiecta aut repulſa. Et eſt participium paſ-
ſiuum in hebreo. Pro quo Beatus hieronymus tranſtulit.
Eam que laborauerat. vt Mich. 4. Et eam que laboraue-
rat in gentem robuſtam. Lxx. vero tranſtulerunt. Et repul
ſam. Poteſt etiam deriuari a dictione. לָאָה Laa. Que ſigni-
ficat laborare. ſicut beatus hieronymus tranſtulit.

הָלָה Hala. Iniq; ſiue praue agere. & inde תָּהֳלָה Tahola. i.
Prauitas. Iob. 4. Et in angelis ſuis reperit prauitatē.
De quo vide ſupra in dictione הָלַל Halal.

הָלַךְ Halach. Ambulare. gradiri. ire. incedere. procede
re. Diſcurrere. tranſire. Gen̄. 3. Et cum audiſſent vo
cem domini dei deambulantis in paradiſo. Et in eo-
dem. 5. Et ambulauit enoch cum deo. Et in eodem. cum
deo ambulauit noe. Et in eodem. 17. Ambula coram
me. Et in eodem. 32. Ecce properat in occurſum tuum. Pro
quo hebrei legunt. Et ecce ipſe ambulat in occurſum tuum
Et in eodem. 48. Deus in cuius conſpectu ambulauerunt
patres mei. Leuit. 26. Et ambulabo inter vos. Deut. 22. Do
minus enim deus tuus ambulat in medio caſtrorum tuorū
Ioſ. 10. Et ait ad principes exercitus qui ſecum ierant. Et
ponitur ibi הָלְכוּא Halchu cum aleph addita in fine. 3. Re.
21. Et ambulauit demiſſo capite. Iob. 23. Si ad orientem ie
ro nō apparet. Et in eodem. 24. Nudos dimittunt homīes
indumenta tollentes. pro quo hebrei legunt. Nudum faci-
unt ambulare abſq; indumento. Et in eodem. 30. Merens
incedebam ſine furore. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in cō
ſilio impiorum. Ps. 14. Qui ingreditur ſine macula. ideſt
qui graditur vel ambulat ſine macula. Ps. 25. Et compla-
cui in veritate tua. Pro quo beatus hieronymus in pſalte-
rio iuxta he. ve. tranſtulit. Et ambulabo in veritate tua. Ps.
37. Tota die contriſtatus ingrediebar. Pro quo beatus hie-
ronymus tranſtulit. Tota die merens ambulabam. Ps. 42.
Quare contriſtatus incedo. Ps. 54. In domo dei ambula-
uimus in conſenſu. Ps. 84. Iuſtitia ante eum ambulabit.
Ps. 118. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege do-
mini. Ps. 130. Neq; ambulaui in magnis neq; in mirabili-
bus ſuper me. Prouer. 6. Aut ambulare ſuper prunas. Et
in eodem. 7. Abiit via longiſſima. Et in eodem. 8. In viis
iuſtitie ambulabo. Et in eo. 13. qui cum ſapientibus gradi-
tur. Abach. 2. In luce ſagittarum tuarum ibunt. Ponitur e-
tiam pro diſcurrere vel procedere aut tranſire. vt Exo. 9.
Ac diſcurrentia fulgura ſuper terram. Iob. 41. De ore eius
lampades procedunt. Ps. 72. Et lingua eorum tranſiuit in
terra: ſed beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tran
ſtulit & ligua eorum deambulauit in terra. Item ponitur
pro venire. quod eſt etiam ambulare. vt Nu. 22. Cur non
ſtatim veniſti ad me. Hiere. 51. qui fugitis gladium venite
& nolite ſtare. Et in voce paſſiua prime coniugationis po
nitur pro adduci. Ps. 108. Sicut vmbra cum declinat abla-
tus ſum. pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he
braicam veritatem tranſtulit. quaſi vmbra cum declinatur
adductus ſum. Et inde הֲלִיכָה Halicha. ideſt deambulatio.
vel locus ſuper quo ambulant. Pro quo beatus hieronym⁹
tranſtulit. Iter. vt Naum. 2. Ruent in itineribus ſuis. quod
in hebreo legitur ſingulariter. ſcilicet in deambulatione ſu
a ſiue in itinere ſuo. Et in plurali. הֲלִיכוֹת Halichoth. vt Iob
6. Conſiderate ſemitas theman itinera ſaba. Prouer. 31.
Conſiderauit ſemitas domus ſue. Abach. 3. Ab itineribus
eternitatis eius. Accipitur etiam הֲלִיכֵי Haliche pro pedi-
bus. Iob. 29. Quando lauabam pedes meos butyro. & in-
de הֵלֶךְ Helech. ideſt viator ſiue peregrinus. vt. 2. Reg. 12.
Cum autem peregrinus quidam veniſſet ad diuitem. Et
inde מַהֲלָךְ Mahalach. ideſt iter. vt Nee. 2. Vſq; ad quod tē
pus erit iter tuum. Ione. 3. Et niniue erat ciuitas magna
itinere trium dierum. Et in eodem. Et cepit ionas introire
ciuitatem itinere diei vnius. & pluraliter. מַהֲלְכִים Mahale
chim. ideſt itinera. ſiue deambulatoria. vel ambulantes. vt
Zach. 3. Et dabo tibi ambulantes de iis qui nunc hic aſſi-
ſtunt. Quod etiam poteſt legi ſic. Et dabo tibi deambula-
toria inter aſſiſtentes hos. Scribitur etiam aliquando cum
thau in pricipio & in genere feminino: et dicitur תַּהֲלֻכוֹת
Thahaluchoth. Nee. 12. Et ierunt ad dexteram ſuper mu-
rum. Pro quo hebrei legunt. Et deambulatoria ſiue deam
bulantes ad dexteram ſuper murum. & inde הֲלָךְ Halach.
quod ſignificat reditum ſiue tributum ꝙ accipitur a via-
toribus. Eſdre. 4. Tributum & vectigal & annuos redi-
tus non dabunt. Et in eodem. Tributum quoq; & vectigal
& reditus accipiebant.

הָלַם Halam. percutere. q̄ſſare. concutere. excidere. vt Iu
di. 5. Vngule equorum ceciderunt. ideſt percuſſerūt
Poteſt etiam legi ſic. Vngule equorum percuſſe ſiue q̄ſſa-
te ſunt. & ſubditur ratio fugientibus impetu & per preceps
ruentibus. Et in eodem. Et percuſſit ſiſaram. Ps. 73. In ſe
curi & aſcia deiecerunt eam. ideſt exciderunt eam. Eſa. 16.
Domini gentium exciderunt flagella eius. id eſt propagi-
nes eius vel ramos eius. Eſa. 28. Errantes a vino. Pro quo
hebrei legunt. Percuſſi ſiue conq̄ſſati a vino. Ponitur eti-
am pro cudere quod eſt idem quod percutere vel q̄ſſare.
vt Eſa. 41. Confortauit faber erarius percutiens malleo
eum qui cudebat tunc temporis. Et inde הַלְמוּת Halmuth.
ideſt malleus. vt Iudi. 5. Siniſtram ſuam miſit ad clauum:
& dexteram ſuam ad fabrorum malleum. Et in plurali ſcri
bitur cum mem in principio. & dicitur מַהֲלֻמוֹת Mahalu-
moth. vt Prouer. 19. Et mallei percutientes ſtultorum cor-
poribus. Et inde יַהֲלֹם Iahalom per additionem iod in pri
cipio: quod ſignificat quendam lapidem precioſum. Pro
quo Beatus Hieronymus tranſtulit hyaſpidem. Exo. 28.
In ſecundo carbūculus: ſapphyrus & hyaſpis. & Ezech.
28. Sardius topazius & hyaſpis. Hebrei tamen dicunt ꝙ ſi
gnificat lapidem adamantem: eo quod frangit & diuidit
alias gēmas duriſſimas. Item הֲלֹם Halom. ideſt huc: illuc.
vt Iudi. 18. Quis te huc adduxit. & in eo. 10. Vtrum nam
venturus eſſet illuc. 1. Reg. 14. Et huc illucq; difugiens. Et
in eodem. Accedamus huc ad deum. 2. Reg. 7. quia adduxi
ſti me hucuſq;. Ps. 72. Ideo conuertetur populus meus hic
Pro quo Beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebrai-
cam veritatem tranſtulit. Propterea conuertetur popu-
lus eius huc.

הֵם Hem. Pronomen eſt tertie perſone pluralis numeri.
ſcilicet ipſi. iſti. illi. hi. vt Gen̄. 14. Iſti accipient par
tes ſuas. Exo. 6. Hi ſunt qui loquūtur ad Pharaonem. Ps.
94. Semper hi errant corde: & iſti non cognouerunt vias
meas. Et in genere feminino ſcribitur cum littera nun in
fine: De quo infra dicetur. Inuenitur etiam nun in fine in
genere maſculino. vt Ruth. 1. Si eos expectare velitis do-
nec creſcant. Et recipit in fine he. & dicitur הֵמָּה Hema. vt
Gen̄. 6. Iſti ſunt potentes a ſeculo. ponitur etiam pro ver-
bo ſubſtantiuo. vt Gen̄. 48. Et reſpondit: filii mei ſunt. Cā
ti. 6. Sexaginta ſunt regine. Et aliquando duplicatur he &
mem. vt Ezech. 7. Non ex eis nec ex populo nec ex ſonitu
eorum. Vbi pro eo quod in littera noſtra eſt ex populo: in
hebreo habetur מֵהֲמֵהֶם Mehemchem. Quod poteſt inter
pretari. Ex eis. & dicunt hebrei ꝙ ponitur ibi pro filiis fi
liorum. Cui concordat tranſlatio chaldaica. Poteſt etiam
deriuari a dictione הָמָה Hama. Que ſignificat tumultum
aut multitudinem. ideſt populum. vt ſit ſenſus. Non ex eis
nec ex tumultu eorum: nec ex ſonitu eorum. & in lingua
chaldaica ſcribitur aliquando cum vau in medio & dicitur
הוּם Hom. ideſt hi ſiue illi aut ipſi. Hiere. 10. Sic ergo dice
tis eis. dicitur etiam הִמּוֹ Himo. ſiue הִמּוֹן Himon. Dan̄.
2. Et comminuit eos. Eſdre. 4. Et habitare eos fecit in ciui
tatibus ſamarie.

הַמַם הָמַם Hamam. conterere. consumere. interficere. occidere pterrere. cõturbare. tumultuari. personari. Esa. 28
Nec vexabit eum rota plaustri. Pro quo hebrei legunt.
Conterere. Necconteret Rota plaustri. Et licet in predicto loco pro
eo quod in littera nostra est neque: in hebreo non pona-
tur negatio: sed vau littera cum puncto seua: quod est con
iunctio: tamen cum precedenti negatione valet pro ne-
que. vt infra dicetur in principio littere vau. Et Hiere.
Deuorare. 51. Deuorauit me nabuchodonosor Rex Babylonis.
Cõsumere. Pro quo hebrei legunt: contriuit siue consumpsit me na-
Interficere buchodonosor rex babylonis. Et aliquando scribitur cũ
Occidere. simplici mem. vt Exo. 14. Et interfecit exercitum eorum.
Et in eodem. 23. Et occidam omnem populum ad quẽ in-
gredieris. Ester. 9. Vt occideret illos atq; deleret. Ios. 10. &
Perterrere. conturbauit eos dominus a facie israel. Iudi. 4. Perterruit
q; dominus sisaram. 1. Reg. 7. Et exterruit eos. 2. Reg. 22.
Cõsumere. Fulgura & consumpsit eos. Ps. 17. Fulgura multiplicauit.
Cõturbare & conturbauit eos. vide etiam de hoc supra in dictione
הִים Him: & infra in dictione sequenti.

הָמָה הָמָה Hama. tumultuari. sonare. conturbare. rugire. 1. Re.
Persõare. 4. Et personuit terra. 3. Reg. 1. Quid sibivult clamor
Tumultuari. ciuitatis tumultuantis. Et in eodem. Et insonuit ciuitas.
Prouer. 20. Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas.
Sonare. Ps. 45. sonuerũt & turbate sunt aque eorum. Ps. 82. Quo
niam ecce inimici tui sonuerunt. Esa. 16. Super hoc venter
meus ad moab quasi cithara sonabit. Et in eodem. 17. Et
multitudo maris sonantis. Pro quo hebrei legunt. Vt soni
tus maris sonabunt. Hiere. 6. Vox eius quasi mare sonabit
Et in eodem. 31. Qui conturbat mare & sonant fluctus ei9.
Et in eodem. 48. Cor meum ad moab quasi tibia eris so-
nabit. Et in eodem. 51. & sonabunt fluctus eorum quasi a-
Cõturbare. que multe. Ponitur etiam pro conturbare. vt Ps. 45. Con-
turbate sunt gentes. Ps. 54. Contristatus sum in exercita-
tione mea: & conturbatus sum. Ps. 76. Memor fui dei & de
lectatus sum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iux
ta hebraicam veritatem transtulit. Recordans dei contur-
babar. Hiere. 31. Idcirco conturbata sunt viscera mea super
eum. Ezech. 7. Quasi columbe in conuallibus omnes tre
pidi. idest conturbati. Ponitur etiam pro latrare. Ps. 58. Et
famem patientur vt canes. Pro quo beatus hieronymus in
Latrare. psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et latrẽt vt
Rugire. canes. Ponitur etiam pro rugire. vt Esa. 51. Et rugiemus q̃
si vrsi omnes. vide etiam supra in dictione הִים Him. & in-
הֹמִיָּה de הֹמִיָּה Homia. idest tumultuosa vel sonans: aut conturba
ta. Pro quo beatus hieronymus transtulit frequens. vt Esa.
Frequens 22. Vrbs frequens ciuitas exultans. & inde הֶמְיָה Hemia. i.
הֶמְיָה sonitus. Esa. 17. Concidit cadauer tuũ. Pro quo hebrei le-
Sonitus. gunt. Sonitus organorum tuorum. scilicet detractus est ad
inferos. sed propter equiuocationem dictionum potest eti
הָמוֹן am legi sicut beatus hieronymus transtulit. Inde הָמוֹן Ha-
Tumultus mon. idest tumultus. sonit9. multitudo. populus. diuitie. 1.
Reg. 4. Quis est hic sonitus tumultus huius. Et in eodem
14. Tumultus magnus exortus est. Hiere. 46. Ecce ego vi
sitabo super tumultum alexandrie. Amos. 5. Aufer a me tu
Sonitus. multum carminum tuorum. Ezech. 17. Nec ex sonitu eo-
rum. significat etiam multitudinem siue populum. vt Geñ
multitudo 17. Quia pater multarum gentium constitui te. 3. Reg. 18.
Quia sonus multe pluuie est. Et. 4. Reg. 7. Quia ipsi tan-
tum sunt in vniuersa multitudine israel. 2. Paralip. 20. Ve-
nit contra te multitudo magna. Et in eodem. Nolite time-
re neq; paueatis hanc multitudinem. Esa. 13. Vox multitu
dinis in montibus. Et in eodem. 16. Et auferetur gloria mo
ab super omni populo multo. Et in eodem. 17. Ve multitu
dini populorum multorum. Hiere. 3. Vere mendaces erãt
colles & multitudo montium. Ezech. 32. Fili hominis ca-
ne carmen lugubre super multitudinem egypti. Et in eo-
dem. Deiiciam multitudinem tuam. Et in eodem. Et attra
xerunt eam & omnes populos eius. Et in eodem. 39. Et Populi.
vocabitur vallis multitudinis gog. & scribitur in plurali
הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים Hamonim. idest populi. Ioel. 3. Populi populi in
Populi. valle concisionis. Et inde dicitur הֲמוֹנָה Hamona. nomen
הֲמוֹנָה proprium ciuitatis in qua sepelienda erat multitudo Gog
vt Ezech. 39. Nomen autem ciuitatis Hamona & munda-
Hamona. bunt terrã. Ponitur ẽt הָמוֹן Hamon. pro diuitiis: vel pro
multitudine diuitiarum. Ps. 36. Melius est modicum iusto
super diuitias peccatorum multas. Eccl's. 5. Qui amat diui
Diuitie. tias. Ponitur etiam pro angelo. Esa. 33. A voce angeli fuge
runt populi. Sed beatus hieronymus in explanationibus
Esaie super predicto loco sic ait. A voce enim angeli quem
Angelus. symmachus ita vt in hebreo scriptum est transtulit Hamon
quem hebrei gabrielem autumant & habere etymologi-
אָמוֹן am populi. Inuenitur etiam אָמוֹן Amon cum aleph in pri
cipio loco he: & significat populum vel multitudinẽ. Hie-
multitudo re. 52. Et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan
princeps militie.

הֲמֻלָּה הֲמֻלָּה Hamula. loquela. vociferatio. sonitus. Hiere. 11. Ad
Loquela. vocem loquele grandis exarsit ignis in ea. Ezech.
sonus. 1. Quasi sonus erat multitudinis vt sonus castrorum. Pro
quo hebrei legunt. sonus siue vox vociferationis vel loque
le vt sonus castrorum. scilicet erat. Et dicunt aliqui hebrei
q; littera he que ponitur in principio non est de substan-
tia dictionis: sed est littera articularis: vt supra in principio
huius littere dictum est. & dicunt q; idem significat quod
מִלָּה מִלָּה Milla. idest verbum vel sermo aut loquela. sicut infra
dicetur.

הָמַן הָמַן Haman. multiplicari. aut superare: scilicet multitudi-
superare. ne. Ezech. 5. Quia superastis gentes que in circuitu
הָמוֹן vestri sunt. Et inde dicunt aliqui q; deriuatur הָמוֹן Hamon
multitudo idest multitudo. Populus. tumultus. sonitus. de quo vide
supra in dictione הָמָה Hama.

הָמַס הָמַס Hamas. Tabescere. contabescere. Esa. 64. Sicut exu-
Tabescere stio ignis tabescerent. Hebrei tamen dicunt q; signi-
Arefacere ficat arefacere. Vnde in predicto loco ipsi legunt. sicut exu-
stio ignis arefacti. scilicet sunt: vel essent. Nam ponitur ibi
הֲמָסִים הֲמָסִים Hamasim in numero plurali. Alii vero dicunt q; de
riuatur a dictione מָסַס Masas. que significat tabescere. vt
Ps. 67. Sicut fluit cera a facie ignis. Pro quo beatus hiero-
nymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.
Sicut tabescit cera a facie ignis.

הֲמַר הֲמַר Hamar. fouea. Et scribitur cum mem in principio: &
מַהֲמֹרוֹת in numero plurali. scilicet מַהֲמֹרוֹת Mahamoroth. vt
Miserie. Ps. 139. In miseriis non subsistent. Pro quo beatus hiero-
nymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit
Fouee. in foueas vt non resurgant. & solum inuenitur in predi-
cto loco.

הֵן הֵן Hen. Ecce. en. Aduerbium demonstratiuum. vt Geñ. 3.
Ecce. Ecce adam quasi vnus ex nobis factus est. Et in eodem.
4. Ecce eiicies me hodie a facie terre. Et in eodem. 11. Ec-
ce vnus est populus. Et in eodem. 30. Gratum habeo quod
petis. Pro quo hebrei legunt. Ecce siue en iam esset secun-
En. dum verbum tuum. Deut. 10. En domini dei tui celum est.
Iob. 33. Ecce & me sicut & te fecit deus. Et in eodem. quia
querelas in me reperit. Pro quo hebrei legunt. Ecce quere
las siue occasiones in me reperit. Et in eodem. Hoc est er-
go in q' non es iustificat9. Et in eo. Ecce hec oĩa operatus
est deus. Ps. 50. Ecce .n. in iniquitatib9 cõcept9 sũ. et i eo.

הֵן Ecce enim veritatem dilexisti. Ponitur etiam הֵן Hen. pro si
Si vt Exo. 8. quod si mactauerimus ea que colũt egyptii corã
eis lapidibus nos obruent. Iob. 13. Etiã si occiderit me in ip
so sperabo. Hiere. 2. Et videte si factũ est huiuscemodi. Itẽ.
הֵן הֵן Hen. pronomen est tertie persone pluralis numeri femi
nini generis. Nu. 27. Et ei in hereditatem succedant. Pro
quo hebrei legunt. Et transire facies hereditatẽ patris earũ
Ipse. ad eas vel ad illas. Et aliquando accipitur in genere mascu
lino. Ruth. 1. Si vos expectare velitis donec crescant. De q'
vide supra in dictione הֵם Hem.

הִנֵּה הִנֵּה Hine. ecce. en sicut dictio precedens. vt Geñ. 1. Ecce
Ecce. dedi vobis omnem herbam. Et in eodem. 12. Ecce cõ-
iũx tua. Et in eo. 18. Ecce in tabernaculo est. & in eo. 22. Ec
En. ce inquit ignis & ligna. Et in eo. 24. En rebeca coram te
est. Et in eo. 28. Et ero custos tuus quocunq; perrexeris.
הִנְנִי Pro quo he. le. Ecce ego tecum & custodiam te vbicunq; p
rexeris. Et cõponitur cũ pronominibus hoc modo. s. הִנְנִי.
Ecce ego. Hineni. i. ecce ego. Geñ. 6. Ecce ego adducã diluuii aquas
super terram. Esa. 65. Dixi ecce ego ecce ego. הִנְּךָ Hinecha
siue הִנָּךְ Hinach. idest ecce tu. vt Geñ. 16. Ecce ait concepi-
sti. Pro quo he. le. Ecce ait tu concepisti. Deut. 31. Ecce tu
dormies cum patribus tuis. הִנּוֹ Hino. i. ecce ille: siue ecce ip
se. vt Iob. 2. Ecce in manu tua est. Pro quo he. le. Ecce ille i
manu tua. s. est. הִנְנוּ Hinenu. idest ecce nos. vt Geñ. 14. En
omnes nos serui sumus domini mei. Ios. 9. Nunc autem in
manu tua sumus. Pro quo hebrei legunt. Nunc autem ecce
nos in manu tua. s. sumus. 2. Reg. 5. Ecce nos os tuum & ca
ro tua sumus. Hiere. 3. Ecce nos venimus ad te. הִנְּכֶם Hine
chem. idest ecce vos. הִנָּם Hinam idest ecce illi. Et quan-
do componitur cum pronomine prime persone vel tertie
aut per se positum ponitur aliquando pro hoc verbo ad-
Adsum. sum siue paratus sum. aut presto sum. vt Geñ. 22. At ille res
pondit adsum. Et in eodem. Quid vis fili. Pro quo hebrei
legunt. Ecce ego fili mi siue adsum fili mi. Et in codẽ. 27.
Audio: quis es tu fili mi. Pro quo hebrei legunt. Ecce ego
Presto sum siue adsum: quis es tu fili mi. Et in eodem. 37. Quo respon-
Parati su- dente presto sum ait. Nu. 14. Parati sumus ascendere ad lo
mus. cum. 1. Reg. 12. Presto est rex vester quem elegistis. 3. Reg.
Presto est 1. Adest nathan propheta. Esa. 58. Primus ad sion dicet ec
Adsunt. ce adsum. Pro quo hebrei legunt. Primus ad sion ecce ad-
הֵנָּה sunt. idest dicet ad sion: ecce adsunt filii tui. Item הֵנָּה Hena
idest huc. modo. aduerbium loci vel presentis temporis. &
Huc. vtroq; modo ponitur. Geñ. 15. Vbi dicitur generatione au
presẽs tẽp9 tem quarta reuertentur huc: necdum enim complete sunt
iniquitates amorreorum vsq; ad presens tempus. Et in eo
dem. 44. Et huc vsq; non comparet. Et in eodem. 45. Et
adducite eum ad me. Pro quo hebrei legunt. Et adducite
patrem meum huc. 2. Reg. 5. Non ingredieris huc. Hiere.
הֵנָּה 50. Huc facies eorum veniẽt. Item הֵנָּה Hena. Pronomen ẽ
Ipse. tertie persone pluralis numeri femini generis. vt Exo. 1. Ip
Iste. se enim obstetricandi habent scientiam. Nu. 31. Nonne iste
Ipsi. sunt que deceperunt filios israel. Accipitur etiã in genere
masculino. 2. Reg. 4. Ingressi sunt autem domũ. Pro quo
hebrei legunt. Et ipsi ingressi sunt domũ. Accipitur etiam
Esse. pro verbo substantiuo. Geñ. 6. Videntes autem filii dei fi
lias hominum q; essent pulchre.

הַס הַס Has. silere. tacere. Amos. 6. tace & nõ recorderis nomi
Tacere. nis dñi. Soph. 1. Silete a facie dñi dei. Zach. 2. Sileat om
Silere. nis caro a facie dñi. Nu. 13. Inter hec caleb compescẽs mur
mur populi qui oriebatur contra moysen ait. Pro quo he
brei legunt. Et silere fecit caleb populum ad Moysen vel
pro moyse. idest propter murmur qui oriebatur contra eũ

הָפַךְ הָפַךְ Hapach. vertere: siue verti. reuerti. conuertere. con-
uerti. Euertere vel euerti. Subuertere: aut aduersari. Per-
Vertere. uertere. mutare. Deut. 23. Vertitq; maledictionem eius
in benedictionem. 3. Reg. 22. Verte manum tuam & eiice
me de exercitu. Prouer. 12. Verte impios & non erunt. Iu
di. 20. Quod cum cernerẽt filii israel in ipso certamine po
Verti. siti. Pro quo hebrei legunt. Et versus est vir israel in certa
mine. & in eodem. Versa facie fortissime resistebant. 1. Re.
4. Irruerant enim in ea dolores subiti. Pro quo hebrei le-
gunt. Versi enim fuerant dolores eius in eam. Siue euerse
vel dissolute sunt compages eius in ea. Nam eadem verba
ponuntur. Dañ. 10. vbi dicitur. Dñe mi in visione tua disso
lute sunt compages mee. Ester. 9. Versa vice superiores iu
dei esse ceperunt. Iob. 30. redactus sum in nihilũ. i. versus
sum in nihilum. Et in eodem. 41. in stipulam versi sunt ei
lapides funde. Prouer. 12. verte impios et non erunt. Thrẽ.
5. hereditas nostra versa est ad alienos. Itẽ significat reuer-
Reuerti. ti. vt. 1. Reg. 25. reuersi sunt itaq; pueri dauid per viam suã.
4. Reg. 5. Quando reuersus est homo de curru suo. 2. Pa-
ralip. 9. que reuersa abiit in terrã suã. Ios. 8. presertim cum
ii qui simulauerunt fugã et tendebãt ad solitudinẽ contra
persequentes fortissime restitissent. Pro quo hebrei legunt
Et populus qui fugerat ad desertum reuersus est contra p-
sequentem idest contra populum persequentem. Osee. 7.
Ephraim factus est subcineritius panis qui non reuersatur.
Cõuertere. Item significat conuertere siue conuerti. Ps. 77. Conuer
Conuerti. tit in sanguinem flumina eorum. Et in eodem. Conuersi
sunt in die belli. Ps. 104. Conuertit cor eorum vt odirẽt po
pulum eius. Iob. 38. Restituetur quasi lutum signaculum.
Pro quo hebrei legunt: conuertetur siue vertetur vt lutum
signaculum. Esa. 34. Et conuertentur torrentes eius in pi-
cem. Threñ. 3. Et conuertit manum suam tota die. Osee. 11.
Conuersum est in me cor meum. Ioel. 2. Sol conuertetur in
tenebras. Item significat euertere vel aduersari. 2. Reg. 10.
Euertere. Et exploraret ciuitatem & euerteret eam. 1. Paralipo. 19. vt
explorent & inuestigent & scrutentur terram. pro quo he-
brei legunt. Vt scrutentur & euertant & explorent terram.
Aduersari. Iob. 19. Et quem maxime diligebam aduersatus est mihi.
Subuertere Item significat subuertere. Geñ. 19. Vt non subuertam vr
bem pro qua locutus es. Et in eodem. Et subuertit ciuitates
has. Iob. 9. Quos subuertit in furore suo. & in eodem. 28.
Subuertit a radicibus montes. Thren. 4. Que subuersa est
הֲפֵכָה in momento. & inde הֲפֵכָה Haphecha. idest subuersio. Geñ.
Subuersio 19. Et liberauit lot de subuersione vrbium. & aliquãdo scri
bitur cum mem in principio. vt Deut. 29. In exemplũ sub
uersionis sodome & gomorre. Itẽ ponitur pro peruertere
Peruertere Hiere. 23. Et peruertistis verba dei viuentis. Et inde הֵפֶךְ
הֵפֶךְ Haphech. idest peruersio siue peruersum. Esa. 29. Peruersa
Peruersũ. est hec vestra cogitatio. Et aliquando scribitur pluraliter.
תַּהְפֻּכוֹת & cum tau in principio: & dicitur תַּהְפֻּכוֹת Thahpuchoth.
Peruersa. Deut. 32. Generatio enim peruersa est. Pro quo hebrei le-
gunt. Generatio enim peruersionum vel auersionũ est. Pro
uer. 2. Ab homine qui peruersa loquitur. Et in eodem. Et
exultant in rebus pessimis. Pro quo hebrei legunt. Et exul
tant in subuersionibus pessimis. Et in eodem. 23. Et cor tu
um loquetur peruersa. Et aliquando duplicantur littera pe
הֲפַכְפַּךְ & littera caf. & dicitur הֲפַכְפַּךְ Haphachpach. Prouer. 21.
Peruersa. Peruersa viri via aliena est a deo. & inde מַהְפֶּכֶת Mahape-
מַהְפֶּכֶת cheth. Quod ponitur pro neruo carceris quo malefacto-
res vel qui peruerse agunt vinciuntur. Hiere. 29. Vt mittas
Neruus. eum in neruum & in carcerem. Significat etiam predicta di
Voluere. ctio voluere. Iudi. 7. Videbatur mihi quasi subcineritius
panis ex ordeo volui & in castra madian descendere. Iob.
37. Et nubes spagũt lumẽ suũ; que lustrãt cuncta per circui

tum Pro quo hebrei legunt. Et ipse siue & ipsum in circui
tu voluitur. Et in eodem. 38. Restituetur vt lutum signacu
lum. Pro quo hebrei legunt: voluetur siue reuoluetur vt lu
tum signaculum. Item significat mutari. idest ab alio in a=
Mutari. lind verti vel conuerti. vt Exo. 14. Mutatumq; est cor pha
raonis & seruorum eius super populum. Leuit. 13. Et pi=
los in album mutatos. Iob. 30. Mutatus es mihi in crude=
lem. Hiere. 13. Si mutare poterit ethiops pellem suã. Dañ.
הֵפֶךְ 10. Et species mea imutata est in me. & inde הֵפֶךְ hephech. i.
contra. econuerso. econtrario. contrarium. vel contra consuetudi
nem. vt Ezech. 16. Et factum est in te contra consuetudinẽ
contrariũ. mulierum. Et in eodem. Et factum est in te contrarium. in
מִתְהַפֶּכֶת de מִתְהַפֶּכֶת Mithapécheth. idest versatilis. Geñ. 3. Et flame
Uersatilis. um gladium atq; versatilem.

הֹצֶן Instruct⁹. הֹצֶן Hósen. instructio. scilicet belli vel exercitus. Ezech.
23. Et venient super te instructi curru et rota. et solum
inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei φ signi
ficat quoddam instrumentum bellicum: vel quoddam ge
nus vehiculi quo in bellis vtebantur.

הַר Mons. הַר Har. mons. Geñ. 10. Vsq; sephar montem orientalem.
Exo. 3. Et venit ad montem dei. Et in eodem. 25. Se=
cundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.
Ps. 3. Et exaudiuit me de monte sancto suo. Ps. 10. Trans=
migra in montem sicut passer. Ps. 14. Quis requiescet in
monte sancto tuo. Ps. 23. Quis ascendet in montem domi
ni. Et aliquando scribitur cũ he in fine. vt Geñ. 14. Et qui
remanserant fugerunt ad montem. Et in eodem. 19. In
montem saluum te fac. Et in eodem. Nec possum in mon=
te saluari. & in predictis locis ponitur he finalis loco ad vt
in. sicut מִצְרַיְמָה Misráima. idest ad egyptum: vel in egyp=
הָרִים tum. & in plurali הָרִים Harim. idest montes. Geñ. 7. Op=
Montes. pertiq; sunt omnes montes excelsi. Iob. 28. Subuertit a ra
dice montes. Ps. 71. Suscipiant montes pacem populo. Et
aliquando duplicatur littera res. vt in sequenti dictione.

הָרָר Mons. הָרָר Harar. mons. Geñ. 14. In montibus seir vsq; ad cam
pestria. Pro quo hebrei legunt. In monte suo seir vs
q; ad campestria. Ps. 28. Prestitisti decori meo virtutem.
Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam
veritatem transtulit. Prestitisti monti meo fortitudinem.
הֲרָרֵי Et in plurali הֲרָרֵי Harere. Deut. 8. Et de montibus eris me
Montes. talla fodiuntur. Ps. 35. Iustitia tua sicut montes dei. Ps. 49
Iumenta in montibus & boues. Ps. 85. Fundamenta eius
הֲרָרִי in montibus sanctis. Et inde הֲרָרִי Harari. idest montanus.
mõtanus. Hiere. 17. Sacrificantes in agro. Pro quo hebrei legunt.
Montanus in agro. Nam dicitur montanus ex multa con
suetudine sacrificandi in monte vel in agro.

הָרַג Interficer. הָרַג Harag. occidere. interficere. Geñ. 4. consurrexit cain
aduersus fratrem suum abel & interfecit eum: & in eo
dem. Omnis igitur qui inuenerit me occidet me. Et in eo
dem. Omnis qui occiderit cain. Et in eodem. Quoniam
Occidere. occidi virum in vulnus meum. Exo. 2. Nũ occidere me vis
sicut occidisti heri egyptium. Et in eodem. 4. Ecce ego in
terficiam filium tuum primogenitũ. Et in eodem. 11. Ob
secro vt interficias me. Et in eodem. 25. Occidat vnusquis
q; proximos suos: qui initiati sunt beelphegor. 2. Reg. 3. I=
gitur ioab & abisai frater eius interfecerunt abner. Iob. 5.
Virum stultum interficit iracundia. Et in eodem. 20. Occi
Mortifica re. det eum lingua vipere. Ps. 44. Quoniam propter te mor
tificamur tota die, idest occidimur. Ps. 77. Et occidit pi=
gues eorum. Et in eodem. Cum occideret eos querebant
eum. Et in eodem. Occidit in grandine vineas eorum. Pro
uer. 1. Auersio paruulorum interficit eos. Eccls. 3. tempus
occidendi & tempus sanandi. Esa. 22. Et ecce gaudium &
letitia occidere vitulos & iugulare arietes. Ezech. 26. Fi
lie quoq; eius que sunt in agro gladio interficientur. & in=
הֲרֻגִים de הֲרֻגִים Harugin. siue הֲרֻגֵי Haruge. idest interfecti vel oc
Interfecti cisi Prouer. 7. Et fortissimi quiq; ĩterfecti sunt ab ea. Hie=
re. 18. Et viri earum interficientur morte. pro quo in he=
breo habetur. Et viri earum erũt interfecti morte. Ezech.
הֲרֵגָה 37. Et insufla super interfectos istos. Et inde הֲרֵגָה Harega.
idest occisio vel interfectio. Hiere. 12. Sanctifica eos in diẽ
Occisio. occisionis. Et in eodem. 19. Non vocabitur amplius locus
iste thophet & vallis filii ennon: sed vallis occisiõis. Zach.
11. Pasce pecora occisionis. Et aliquando scribitur sine he
הֶרֶג in fine: & dicitur הֶרֶג Héreg. vt Ester. 9. Percusserunt iu=
dei inimicos suos plaga magna & occiderunt eos. Pro quo
hebrei legunt. Percusserunt iudei inimicos suos percussio
Occisio ne gladii & occisione & perditione. Esa. 27. Aut sicut occi
dit interfectos eius sic occisus est. pro quo hebrei legũt: aut
sicut occisio interfectorum eius sic occisus est. Et in eodem.
Interfectio 30. In die interfectionis multorum cum ceciderint turres.
Ezech. 26. Cũ occisi fuerint in medio tui. Pro quo hebrei
legunt. In occidendo occisionem in medio tui. Sed beat⁹
hieronymus transtulit sensum.

הָרָה concipere. הָרָה Hara. concipere. vt Geñ. 4. Que concepit & peperit
cain. Et in eodem. 16. At illa concepisse se videns de=
spexit dominam suam. Et in eodem. 38. Ad vnum igitur
coitum mulier concepit. Nume. 11. Nunquid ego concepi
omnem hanc multitudinem. Iudi. 13. Sed concipies & pa=
ries filium. Iob. 3. Et nox in qua dictum est conceptus ẽ ho
mo. Esa. 8. Ecce virgo concipiet. Et in eodem. 33. Conci
pietis ardorem. Et in eodem. 26. Concepimus & quasi par
turiuimus. Et in eodem. 59. Conceperũt dolorem & pepe
runt iniquitatem. Et in eodem. Concepimus & locuti su
mus de corde verba mendacii. Osee. 1. Et concepit & pepe
Gignere. rit filium. Significat etiam gignere. vt. 1. Paralip. 4. Genu
הָרָה itq; mariam & samai & iesba. inde הָרָה Hara. idest p̃gnãs.
vel concipiens aut conceptus. vt Geñ. 16. Ecce concepisti.
Pregnãs. Pro quo hebrei legunt. Ecce tu pregnãs. Et in eodem. 38.
Et videtur vterus illius intumescere. Pro quo hebrei le=
gunt. Et ecce illa pregnãs. Et in eodem. De viro cuius hec
sunt concepi. Pro quo hebrei legunt. De viro cuius hec sũt
ego pregnans. Exo. 21. Et percusserit quis mulierem pre
conceptus gnantem. Hiere. 30. Et vulua eius conceptus eternus. Et in
הָרוֹת plurali הָרוֹת Haroth. idest pregnantes. 4. Reg. 8. Et paruu
pregnãtes los eorum ellides: & pregnantes diuides. & in eodem. 15.
Et interfecit omnes pregnantes eius. Amos. 5. Eo quod
הֵרוֹן dissecuerunt pregnantes galaad. & inde הֵרוֹן Heron. idest
conceptio vel cõceptus. vt Geñ. 3. Multiplicabo erumnas
conceptus tuas & conceptus tuos. & aliquando scribitur cum iod &
הֵרָיוֹן dicitur הֵרָיוֹן Heraion. idest conceptus. Ruth. 4. Et dedit il
li dominus vt conciperet. Pro quo hebrei legunt. Et dedit
conceptus illi dominus conceptum. Osee. 9. Gloria eorum a partu &
הוֹרִים ab vtero & a conceptu. & inde הוֹרִים Horim. siue הוֹרֵי Hore
idest progenitores vel patres. vt Geñ. 49. Confortate sũt
Patres. benedictionibus patrum eius.

הַרְהֹר הַרְהֹרִין cogitatões הַרְהֹר Harhar. in lingua chaldaica significat cogitationẽ
& solum inuenitur in nũero plurali. scilicet הַרְהֹרִין
Harhorin. Dan. 4. Et cogitationes mee in strato meo.

הָרַס Destruere הָרַס Haras. destruere. dissipare. conterere. deponere. ter
minos transcendere. Exo. 23. Sed destrues eos. Iudi.
6. Et destrues aram baal. Iob. 12. Si destruxerit: nemo est
qui edificet. Ps. 10. Quoniam quem perfecisti destruxerũt
Prouer. 14. Insipiens structam quoq; manibus destruet. &
in eo. 24. & maceria lapidum eius destructa erat. Esa. 49
Destruẽtes te & dissipantes a te exibunt. Thren. 2. Destru

xit in furore suo munitiones virginis iuda. Ponitur etiam
Dissipare. pro dissipare. Hiere. 1. Et dissipes & edifices & plantes. Et
in eodem. 31. Et dissiparem & disperderem & affligerem.
Ezech. 36. Quia ego dominus edificaui dissipata. Et su=
pra in eodem ponitur pro suffossis: vbi dicitur. Et destitute
Suffodere atq; suffose munite sederunt. Ioel. 1. Dissipate sunt apothe
ce quoniam confusum est triticum. Item ponitur pro de=
Deponere ponere vel conterere. Exo. 15. Deposuisti aduersarios tuos
Conterere Ps. 67. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum. signi
trãscẽdere. ficat etiam transcendere terminum. Exo. 19. Ne forte velit
transcendere terminos ad videndum dominum. Et in eo=
dem. Sacerdotes autem & populus non transeant termi=
הֶרֶס nos. Inde. הֶרֶס Héres. idest destructio vel dissipatio. Esa. 19
Ciuitas solis vocabitur vna. Pro quo hebrei legunt. Ciui=
Destructio tas destructionis vel dissipationis vocabitur vna. Sed si p̃=
dicta dictio. הֶרֶס Héres scribatur cum cheth: que est quasi e
iusdem figure cum littera he: tunc significat solem vel te=
stam aut testeum. Et fortasse in bibliis hebraicis antiquis e
rat scriptum חֶרֶס chéres cum littera cheth: sicut beat⁹ hie=
ronymus transtulit. Nam in suis explanationibus sup hoc
loco sic ait. חֶרֶס chéres enim verbum ambiguum est: & te=
Testa. sta dicitur & sol: eo φ vtrunq; areat & siccum sit. Hec hiero
nymus. in translatione autem chaldaica sic habetur. Ciui=
הֲרִיסוּת tas solis que destruenda est vocabitur vna. Et inde הֲרִיסוּת
Harisuth. idest destructio siue ea que corruerant: aut ruina.
Ruina. vt Esa. 49. Et terra ruine tue. Amos. 9. Et ea que corrue=
rant restaurabo.

הָתַת Irruere. הָתַת Hathath. insidiari. irruere. Ps. 61. Quousq; irruitis in
hominem. Et solum inuenitur in predicto loco. Et di
cunt aliqui hebrei φ deriuatur a supradicta dictione הָוָה ha
ua. De quo vide in predicta dictione.

הָתַל circũuenir. Fallere. Mentiri. Illudere. Decipere. הָתַל Hathal. circumuenire. fallere. mentiri. illudere. Geñ.
31. Sed & pater vester circumuenit me. Exo. 8. Verũ=
tamen noli vltra fallere. Iudi. 16. Per tres vices mentitus es
mihi. 3. Reg. 18. Illudebat eis helias. Iob. 13. Aut decipietur
vt homo vestris fraudulentiis. pro quo hebrei legunt. Aut
sicut illuditur homini illudetis ei. vel sic: aut sicut mentimi
ni homini mentiti estis ei. Hiere. 9. Et vir in fratrem suum
הוּתַל deridebit. idest illudet. Et inde הוּתַל Huthal. idest dece=
ptum siue illusum. pro quo beatus hieronymus transtulit.
Insipiens insipientem. vt Esa. 44. cor insipiens adorabit illud. Et in
הֲתֻלִּים de הֲתֻלִּים Hathulim. idest mendaces: siue illudentes aut il=
Mẽdaces. lusores. Iob. 17: Non peccaui. pro quo hebrei legunt. Si nõ
mendaces mecum. Et idem dicit Burgeñ. in suis additioni
מַהֲתַלּוֹת bus super predicto loco. Et inde מַהֲתַלּוֹת Mahathaloth. pro
Errores. quo beatus hieronymus transtulit errores. vt Esa. 30. Vide
te nobis errores.

De incipientibus a littera. ו Uau.

Vau littera nunquam reperitur sola per se: sicut nec vlla a=
lia littera hebraica: vt dictum est in precedentibus. Sed ap=
ponitur nomini & verbo & aliis partibus orationis: et tunc
communiter ponitur pro coniunctione scilicet. &. q; . quo
q;. autem. at. atq;. vero. ac. igitur. sed. cumq;. aut. vt Geñ. 1.
Et In principio creauit deus celum & terram. & in eodẽ. Ter=
ra autem erat inanis & vacua. & in eodem. Et tenebre erãt
super faciẽ abyssi: & spiritus domini ferebatur super aquas
Et in eodem. Et fecit deus firmamentum. Et in eodem. 4.
Aut. Fuit autem Abel pastor ouium & cain agricola. Et in eo=
q;. dem. Iratusq; est cain vehementer. Et in eodem. Dixitq;
Quoq;. dominus ad eum. Et in eodem. 5. Vixit quoq; seth. Et in
eodem. 6. Ostium autem arce pones in latere. Et in eodem
9. Vixit autem noe. Et in eodem. 15. Turturem quoq; & co
lumbam. Et in eodem. 24. At illa cito tollens pallium. E=
At. xo. 2. At ille vbi est inquit. Et in eodem. 14. In curribus
Atq;. atq; equitibus. Et in eodem. 16. Atq; computruit. Iob. 1.
Ac. Simplex & rectus ac recedens a malo. Ps. 1. Et in lege eius
meditabitur die ac nocte. Ponitur etiã in nostra translatio
ne aliis modis quãplurimis. Nam aliquando ponitur pro
Uero. vero. vt Prouer. 2. Impii vero de terra pdentur. Et in eodẽ.
10. filius vero stultus mestitia est matri sue. Eccls. 1. terra ve
ro in eternũ stat. Ponitur etiã pro igitur: siue pro ergo. vt
Igitur. Ergo. Geñ. 2. formauit igitur dominus hominem. Et in eodẽ. Tu
lit ergo dominus deus hominẽ. Et in eodẽ. Igitur perfecti
sunt celi & terra. Et in eodem. 3. Vidit igitur mulier. Et in
eodem. 12. Nunc igitur ecce coniũx tua. Et in eodem. 16. I=
gitur sarai vxor abraam nõ genuerat. Exo. 1. Bene ergo fe
cit deus obstetricibus. Et in eodem. Precepit ergo pharao
Sed. omni populo. Item ponitur pro sed. vt Geñ. 2. Sed fons a=
scendebat de terra. & in eodem. 31. Sed deus patris tui dixit
mihi. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua. Ps. 6. Sed
tu domine vsquequo. Canti. 1. Nigra sum sed formosa. Itẽ
Cumq;. ponitur pro cumq;. vt Geñ. 3. cumq; agnouissent se esse nu
dos. Et in eodem. 4. cumq; essent in agro. Exo. 2. cumq; iã
celare non posset. Deut. 4. cumq; quesieris ibi dominum
deum tuum. Iob. 2. cumq; eleuassent procul oculos. Et in
eodem. 29. cumq; sederem quasi rex circũdante exercitu.
Aut. Item ponitur pro aut. siue pro vel. vt Geñ. 31. Aut si tu pre
terieris malum mihi cogitans. Et in eodem. 41. Absq; tuo
imperio non mouebit quisq; manum aut pedem. Exo. 21.
Qui percusserit patrem suum aut matrem. Et in eodem.
Qui maledixerit patri suo aut matri. Leuit. 17. Quod si nõ
Uel. lauerit vestimenta sua vel corpus. Et in eodem. 22. Sin autẽ
vidua vel repudiata. Et in eodẽ. 25. vel qui ex his nati fue=
rint. Iob. 38. Aut thesauros grandinis aspexisti. Ps. 8. Aut
filius hominis quoniam visitas eũ. Ps. 14. Aut quis requi
escet in monte sancto tuo. Item ponitur pro etiam. Geñ. 1.
Etiam. Dixit etiam deus producant aque. Et in eodẽ. 2. Lignum
etiam vite in medio paradisi. Et in eodem. 28. Vouit etiam
votum dicens. Hiere. 5. Si etiam viuit dominus dixerint.
Item ponitur pro enim: vel nam: aut nanq;. vt. Geñ. 20.
Enim. Habet enim virum. Et in eodẽ. 24. Habitabat enim in ter
Nam. ra australi. Exo. 19. Nam profecti de raphidim. 1. Reg. 4.
Nanq; Egressus est nãq; israel. Canti. 2. Nam vinea nostra floruit.
Abach. 1. Equites nãq; eius de longe venient. Ponitur etiã
Itaq;. pro itaq;. Geñ. 11. Tulit itaq; thare abrã filium suum. Exo.
1. Posuit itaq; eis magistros operum. Et in eodem. 14. Ti=
muit itaq; populus dominum. Deut. 11. Ama itaq; domi=
Siquidem num deum tuum. Item ponitur pro siquidẽ. vt. 1. Reg. 28.
Siquidem philistiim pugnant aduersum me. 4. Reg. 7. Si
quidem dominus audiri fecerat. Item ponitur pro interea
Interea aut interim vel preterea. vt. Geñ. 35. Interea locutus est do
Interim. minus ad iacob. Et in eodem. 43. Interim fames omnem
terrã premebat. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super
Preterea. Egyptum. Et in eodem. 38. Fuerũt pretera centum talenta
argenti. 2. Paralip. 34. Ossa preterea sacerdotum combu=
sit. Ponitur etiam pro quãdo vel pro vnde. vt. Geñ. 11. Sem
Quando. erat centum annorum quando genuit Arphaxath. Et in eo
Unde. dem. 13. Vnde facta rixa inter pastores gregum. Et in eodẽ.
26. Vnde appellauit eum abundantiam. Et cum preceden
ti negatione ponitur pro Neq;. vt. Exo. 20. Non facies ti=
Neq;. bi sculptile neq; omnem similitudinem. Et in eodem.
Nec eorum que sunt in aquis sub terra. Deut. 18. Neq; in=
cantor: neq; phythones consulat. Nume. 23. Neq; filius

hominis vt mutetur. Esa. 28. Neq̄ vexabit eum rota plau-
stri. Thren. 3. Non eni humiliauit ex corde suo & abiecit fi-
lios hominum. idest neq̄ abiecit filios hominum. Ezech.
13. Neq̄ opposuistis murum pro domo israel. Habet fortas-
se in nostra translatione alios modos significandi qui pos-
sunt reduci ad supradicta. Hebrei tamen in omnibus locis
supradictis dicunt quod ponitur pro coniunctione. Et ali-
quando ponitur vau littera vbi nihil videtur copulare vel
coniungere. vt Gen. 22. Die autem tertio eleuatis oculis vi-
dit locum procul. Pro quo in hebreo habetur. In die tertio
& leuauit abraam oculos suos & vidit locum procul. Et in
eodem. 36. Et hi filii sebeon Aya & anna. Pro quo in he-
breo habetur. Et hi filii sebeon & aya & anna. Et simili-
ter ponitur in principio librorum: vbi nihil videtur copu-
lare vel coniungere. vt Exo. 1. Hec sunt nomina filiorum
israel. Pro quo in hebreo habetur. Et hec sunt nomina filio-
rum israel. Iudi. 1. post mortem iosue consuluerunt filii is-
rael dominum. Pro quo hebrei legunt. Et factum est post
mortem iosue & consuluerunt filii israel dominum. Ruth.
1. In diebus vnius iudicis quando iudices preerant. pro q̄
hebrei legunt. Et factum est in diebus quando iudicabant
iudices. 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de ramathaim. pro quo he-
brei legunt. Et fuit vir vnus de ramathaim. Esdre. 1. In an-
no primo cyri regis persarum. Pro quo hebrei legunt. Et
in anno primo cyri regis persarum. Ester. 1. In diebus asue-
ri. Pro quo in hebreo habetur. Et factum est in diebus asue-
ri. Et aliquando ponitur in nostra translatione in princi-
piis librorum. vt Leuit. 1. Vocauit autem moysen. Nu. 1. Lo-
cutusq̄ est dominus ad Moysen. Ezech. 1. Et factum est in
tricessimo anno. Item littera vau preposita verbo preteri-
ti temporis facit ipsum temporis futuri: & econuerso. vt
Gen. 27. Tempusq̄ veniet cum excutias & soluas iugum
eius de ceruicibus tuis. Et in eodem. Eritq̄ semen tuum q̄
si puluis terre & dilataberis ad orientem & occidentem.
Et in eodem. Et benedicentur in te & in semine tuo. Item
facit de preterito futurum. vt in eodem. Cumq̄ venisset
ad quendam locum. Et in eodem. Tulitq̄ de lapidibus que
iacebant. Pro quo hebrei legunt. Et tulit de lapidibus loci.
Et in eo. Viditq̄ in somnis scalam. Et de hoc plenius in
arte grāmatica dictum est.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantia-
lis est vau. & sunt due tantum & aliqua nomina propria:
sunt autem que sequuntur.

וו Vau. Paxillus. siue clauus: cuius caput est curuum instar
littere vau. Et solum inuenitur in numero plurali. Pro q̄
beatus hieronymus transtulit capita. Exo. 26. Quarum ca-
pita aurea & bases enee. Et in eodem. 27. Et capita earum
cum celaturis suis argentea. Et dicunt hebrei q̄ erant qui-
dam paxilli vel claui affixi in capitibus colūnarum ex qui-
bus pendebant cortine et velamina.

והב Vaheb. facere. vt Nu. 21. Sicut fecit in mari rubro sic fa-
ciet in torrentibus Arnon. Vbi pro eo quod in littera
nostra est fecit: in hebreo ponitur supradicta dictio. scilicet
והב Vaheb. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt
hebrei q̄ est nomen proprium loci sic dicti propter aliquā
causam ignotam apud illos. Vnde in hebreo de verbo ad
verbum sic legitur. scilicet: ad vaheb in rubrum et ad torrē-
tes Arnon. idest venerunt ad locum qui dicitur vaheb. et
inde in mare rubrum et ad torrentes Arnon. scilicet vene-
runt. vnde in sequentibus dicitur profectiq̄ sunt de solitu-
dine in mathana: de mathana in nahaliel: de nahaliel in ba-
moth. scilicet venerunt. Et in hebreo non habetur illud
profectiq̄ sunt. Sed subintelligitur. Et licet in aliis locis
sacre scripture vbi ponuntur mansiones filiorum israel nō
inueniatur locus dictus והב Vaheb. non repugnat supradi-
ctis: sicut nec inuenitur locus dictus mathana neq̄ nahaliel
nisi tantum in predicto loco: vbi dicitur quod profecti sunt
de solitudine in mathana: et de mathana in nahaliel. Aliive-
ro dicunt q̄ predicta dictio והב Vaheb deriuatur a dictio-
ne יהב Iehab. Que significat molem vel onus. vt. ps. 54.
Iacta super dominum curam tuam. Pro quo ipsi legunt. Ia-
cta super dominum onus tuum siue mollem tuam. Vnde i
predicto loco legunt sic. A mole in mare rubrū vsq̄ ad tor-
rentes arnon. Et secundum beatum Hieronymum supradi-
cta dictio יהב Iehab significat charitatem. Nam in supradi-
cto psalmo iuxta he. ve. sic transtulit. scilicet. Proiice super
dominum charitatem tuam. Et in lingua chaldaica signifi-
cat dare vel tradere aut afferre. De quo vide infra in dictio
ne יהב Iahab. Sunt etiam aliqua nomina propria a littera
vau incipientia. Sicut est ופסי vapsi. vt Nu. 13. De tribu ne-
thalim naabi filium vapsi. Et similiter ושתי Vasthi. Ester
1. Vasthi quoq̄ regina fecit conuiuium feminarum.

De incipientibus a littera. ז zain.

זאב Zeeb. Lupus. vt gen. 49. Beniamin lupus rapax. E-
sa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in plu. זאבים
Zeebim siue זאבי Zeebe. idest lupi. Ezech. 22. Quasi lupi
capientes predā. Abach. 1. Et velociores lupis vespertinis.

זאת Zoth. Ista. vel hec. De quo vide infra in dictione זה
Ze.

זבוב zebub. musca. vt Esa. 7. sybilabit dñs musce q̄ e i extre-
mo flūinū egypti. & i plu. זבובים zebubi. siue זבובי ze-
bube. Eccl's. 10. musce morietes pdūt suauitatē vngueti.

זבד Zabad. dotare. vt Gen. 30. Dotauit me de' dote bona.
et ide זבד Ze'bed. i. dos. siue dotatio. vt in pdicto loco.

זבח zabach. imolare. sacrificare. occidere. mactare vt Gen.
31. Immolatisq̄ victimis in mōte. pro quo in hebreo
habetur. Et immolauit iacob victimā in mōte. Exo. 5. Et
sacrificemus dño deo nr̄o. Et i eo. Ite et sacrificate deo vr̄o
in terra hac. Et in eo. 8. et dimittā ppl'm vt sacrificent dño.
Et in eodem. abominationes enim egyptiorū imolabim'
Et in eo. Qd si mactauerimus ea q̄ colūt egyptii. Et in eo.
22. Qui immolat diis occidetur. Et in eo. 23. Nō imolabis
sup fermēto sanguinē victime mee. Leuit. 17. Et nequaq̄
vltra imolabūt hostias suas demonibus. Nu. 22. Cumq̄ oc-
cidisset balac boues & oues misit ad balaā. Deut. 16. Immo-
labisq̄ phase dño deo tuo. Et in eo. qd imolatū ē vespe. pro
quo. he. le. qd imolabis vespe. Et in eo. 33. Ibi imolabunt
victimas iustitie. 1. Reg. 1. vt adoraret & sacrificaret dño. Et
in eo. Et imolauit elcana. Et i eo. 15. vt imolet dño deo tuo
in galgalis. 3. Reg. 8. mactauitq̄ salomon hostias pacificas
q̄s imolauit dño. Et in eo. 13. Et imolabit sup te sacerdotes
excelsorū. & in eo. 19. Tulit par boū & mactauit illud. 1. Pa-
ralip. 29. Immolaueruntq̄ victimas dño. 2. Paralip. 7. Rex
aūt & ōis ppl's imolabāt victimas. Et in eo. Mactauit igitur
rex salomō hostias boū. Et in eo. 28. quos ego placabo ho-
stiis. pro quo he. le. Eis sacrificabo siue imolabo. & in eo. 33
Cūctis idolis quos manases fuerat fabricatus imolauit. ps.
4. Sacrificate sacrificiū iustitie. Ps. 26. Et imolabo in taber-
naculo eius hostiā vociferationis. ps. 49. Immola deo sa-
crificiū laudis. Ps. 115. tibi sacrificabo hostiā laudis. Esa. 65.
qui imolāt i hortis. & in eo. 66. qui mactat pec' q̄si q excere-
bret canē. Osee. 4. Sup capita mōtiū sacrificabāt. & ide זבח
zebach. i. victima. hostia. sacrificiū. Exo. 12. dicetis eis victi-
ma trāsitus dñi est. Leuit. 3. Si hostia pacificorū fuerit eius

oblatio. Ps. 39. sacrificiū & oblationē noluisti. & in plurali.
זבחים Zebachim. siue זבחי Zibche. Exo. 24. Immolaue-
runtq̄ victimas pacificas dño. Deut. 33. Ibi imolabūt victi-
mas iustitie. 1. Reg. 15. Nūquid vult deus holocausta & vi-
ctimas. Et aliqñ scribitur in plu. זבחות Zebachoth secūdū
formā noim femininorū. vt Osee. 4. Et cōfundētur a sa-
crificiis suis. & inde מזבח Mizbe'ach. siue מזבח Mizbach. i.
Altare vbi sacrificia vel hostia offerūtur. Gen. 8. Edificauit
aūt noe altare dño. Exo. 20. Altare de terra facietis mihi. &
in eo. 21. Ab altari meo euelles eū vt moriatur. Accipitur
ēt pro altari incensi. vt Exo. 30. Facies quoq̄ altare ad ado-
lendū thymiama. & in plu. מזבחות Mizbechoth. vt Ps. 83.
Altaria tua dñe virtutū. Osee. 10. secūdū multitudinem fru-
ctus sui multiplicauit altaria.

זבל Zabal. cohabitare. vt Gen. 30. Etiā hac vice mecū erit
vir meus. Pro quo hebrei legunt. Hac vice cohabita-
bit mihi vir meus. Et inde זבל Zebul. i. habitaculum. vt. 3.
Reg. 8. Edificans edificaui domū et habitaculū tuū. Abach
3. Sol & luna steterūt in habitaculo suo.

זבן Zabā. in lingua chaldaica significat. Emere. seu vēdere
Dan. 2. Quod tempus redimitis. idest emitis.

זג Zag. Folliculus vuarū. Nu. 6. Ab vua passa vsq̄ ad acinū
nō comedet. Pro quo he. le. Ab acinis vsq̄ ad folliculum
s. vue nō comedet. Et solum inuenitur in predicto loco.

זה Ze. Pronomen est demonstratiuū vel relatiuū. i. iste. hic
ipse. ille. qui vel quod. iā. Et est ois casus & vtriusq̄ nu-
meri & generis masculini vel neutri. vt Gen. 5. Iste conso-
labitur nos. Et in eo. 11. Ceperunt q̄ hoc facere. Et in eo. 31.
Sicq̄ per viginti annos in domo tua seruiui. p quo he. le.
Isti mihi viginti anni in domo tua. s. trāsacti sunt. siue iste
mihi vigessimus annus in domo tua. s. transactus est. Et in
eo. 41. Nun inuenire poterimus talē virū qui spū dei ple-
nus sit. Pro quo he. le. Nun inuenire poterimus sicut hic. s.
est: virū qui spiritu dei plenus sit. Exo. 32. Moysi ei huic vi-
ro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid accide-
rit. Et in eo. Egressusq̄ est hic vitulus. Et in eo. 33. Et verbū
istud quod locutus es faciā. Deut. 3. Montem istū egregiū
& libanum. Iosue. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc. 1. Reg.
14. Et occidite super istud. 2. Reg. 11. Et nunc hūc & nunc
illū consumit gladius. vbi ponitur etiā pro illo. 3. Reg. 19.
Et ecce angelus dñi tetigit eū. pro quo he. le. Et ecce ange-
lus dñi iste tetigit eū: siue qui tetigit eū. Ps. 23. quis est iste
rex glorie. Ps. 47. Qm̄ hic est deus deus noster in eternū.
Ps. 55. Ecce cognoui quia deus meus es. p quo beatus hie-
ronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Hoc scio quia
deus meus es. Ps. 67. Sinai a facie dei israel. pro quo he. le.
Iste siue ille sinai a facie dei israel. s. motus est vel distillauit
Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et
sinai a facie dei israel. Eccl's. 7. Bonum est te sustētare istū:
sed ab illo ne subtrahas manū tuā: vbi ponitur pro isto &
pro illo. Et in eo. 8. Oīa hec tractaui in corde meo. Canti. 2
Ecce iste venit saliens in mōtibus. Et i eo. En ipse stat post
parietē nr̄m. Esa. 25. Iste dñs sustinuimus eū. Zach. 1. Iste
iā septuagesimus annus est. ponitur ēt pro iam. 2. Reg. 14
Quasi mulier iam plurimo tpe lugens mortuū. zach. 7. Si-
cut feci iā multis annis. Et aliqñ ponitur relatiue. Iob. 19.
Et quē maxime diligebā aduersatus est mihi. Ps. 73. mons
sion in quo habitasti. Ps. 103. In locū quē fundasti eis. Et in
eo. Draco iste quē formasti ad illudendū ei. Vbi ponitur p
demōstratiuo & relatiuo simul. Prouer. 23. Audi patrem tu-
um qui genuit te. Ponitur etiam pro aduerbio hac. vt Nu.
13. Ascendite per meridianam plagam. pro quo hebrei le-
gunt. Ascendite hac in meridiem siue per meridiem. Scri-
bitur et cum beth in principio & dicitur בזה Baze & signi-
ficat. hic. idest in hoc loco. vt Exo. 24. Expectate hic donec
reuertamur ad vos. Apponitur etiā ei mem in principio et
dicitur מזה Mize. i. ab hoc vel ab isto aut ab ipso. Et aliquā-
do ponitur aduerbialiter & signat hinc vel istinc. i. ab hac
vel ab ista parte vel de isto loco. Gen. 42. Non egredie mi-
ni hinc. Exo. 17. Sustentabant manus eius ex vtraq̄ parte.
Pro quo he. le. Sustentabant manus eius hinc vnus & hinc
vnus. i. vnus ex vtraq̄ parte. Exo. 33. Vade ascende de lo-
co isto. Scribitur etiā זו zo cum puncto holē & tunc est ge-
neris feminini vel neutri. Eccl's. 2. Et gaudio dixi quid fru-
stra deciperis. Pro quo he. le. Et letitie. s. dixi quid ipsa fa-
cit. Et in eo. 5. Hoc est donū dei. Et in eo. 7. Cuncta tētaui
in sapientia. Pro quo he. le. Omnia hec tētaui in sapientia.
Et aliqñ scribitur cum vau loco he & puncto holem & dici-
tur זו Zo. vt Eccl's. 5. Miserabilis prorsus infirmitas. Pro
quo hebrei legunt. Etiam hec mala infirmitas. s. est. Osee.
7. Ista subsannatio eorum in terra egypti. Et aliqñ scribi-
tur cum pūcto sureck & dicitur זו Zu. Ps. 11. Custodies nos
a generatiōe hac in eternū. Ps. 61. Duo hec audiui. Esa. 42.
nōne dñs ipse cui peccauimus. & in eo. 43. Populum istū
formaui mihi. Abach. 1. Hec est fortitudo eius deo suo. Et
aliquando ponitur relatiue. vt Exo. 15. Populo quem rede-
misti. Ps. 9. In consiliis quibus cogitant. Ps. 16. A facie im-
piorum qui me afflixerunt. Et aliquando scribitur pro re-
latiuo & demonstratiuo simul. Ps. 9. In laqueo isto quem
absconderunt. Ps. 31. Intellectum tibi dabo et instruam te
in via hac qua gradieris. Ps. 67. Cōfirma hoc deus quod o-
peratus es in nobis. Ps. 131. Et testimonia mea hec que do-
cebo eos. Ps. 141. In via hac qua ambulabam. Scribitur eti-
am cum littera aleph & tau in fine & dicitur זאת Zoth.
& communiter est generis feminini. Leuit. 6. Hec est lex
holocausti. Deut. 33. Hec est benedictio. 4. Reg. 8. Domine
mi rex hec est mulier & hic est filius eius. Ps. 131. Hec est re-
quies mea in seculum seculi. Et aliquando ponitur in no-
stra translatione in genere neutro: quia hebrei non habēt
genus neutrum: sed pro eo aliquādo vtuntur masculino &
aliquando feminino. Gen. 42. Iam nunc experimentum
vestri capiam. Pro quo hebrei legunt. In hoc probabimi-
ni. idest experimentum vestri capiam. 4. Reg. 5. Sic & sic
locuta est puella. Pro quo hebrei legunt. vt hoc & vt hoc lo-
cuta est puella. idest taliter & taliter: vel sic et sic. sicut est i lit-
tera nostra. Iob. 22. Hoc scio a principio. Et in eo. 33. Hoc ē
ergo in quo nō es iustificatus. Et in eo. 34. Audi quod di-
citur. Et in eo. 35. Nunquid equa videtur tibi tua cogitatio
Pro quo hebrei legunt. Nunquid hoc cogitasti in iudicio.
Ps. 26. In hoc ego sperabo.

זהב Zahab. aurū. Gen. 2. vbi nascitur aurum: & aurum ter-
re illius optimum. Exo. 25. Et deaurabis eā auro mū-
dissimo. Iob. 23. Probauit me quasi aurum quod per ignē
transit. Et in eodem. 37. Ab aquilone aurum venit. Sed in
predicto loco dicunt hebrei q̄ accipitur aurū p puritate vl'
serenitate aeris ad similitudinem auri purissimi. & etiā di-
cunt q̄ accipitur translatiue pro oleo mundissimo & puris-
simo. vt Zach. 4. In quibus sunt fusoria ex auro. pro q̄
ipsi legunt. Infundentia ex se aurum. idest oleum purum
& mundissimum & aurei coloris.

זהם Zahā. Inquinare. abomiabile facere. Iob. 33. abomiabi-
lis ei fit in vita panis. & solū inenitur in pdicto loco.

זהר Zahar. ofēdere: monere. admōere. puidere. postēdere
anūciare. cauere. obseruare. Exo. 18. ostēdasq̄ pplo cerī-
monias & ritus colendi. 4. Reg. 6. Et preoccupauit eū. Pro
q̄ he. le. Et admonuit eū siue obseruauit eū. Eccl's. 4. q ne-

scit preuidere in posterū.Et in eo.12.His amplius fili mi ne requiras.pro quo he.le.His amplius fili mi caue:siue admonitus sis:aut preuide.Ezech.3.Et annunciabis eis ex me.idest admonebis.Et in eo.Si dicēte me ad impiū morte morieris nō annūciaberis.& in eo.Vt auertatur a via sua mala.Pro quo he.le.vt caueat impius a via sua mala.Et in eo.qa nō annūciasti ei.Et in eo.Si aūt tu annunciaberis iusto.Et in eo.Viuēs viuet quia annunciasti ei.Pro quo he.le.Viuēs viuet qa admonitus est:vel quia obseruauit se.& in eo.33.Et cecinerit buccina:& annūciauerit populo.Et in eo.Et non obseruauerit se.Et in eo.Sonū buccine audiuit & nō se obseruauit.Et in eo.vt se custodiat ipsius a via sua mala.signat et fulgere.i.splēdere.vt Dan.12.Et qui docti fuerint fulgebunt sicut splēdor firmamēti.& inde זהר Zohar.idest splēdor.vt in pdicto loco.& Ezech.8.Quasi aspect⁹ splēdoris & visio electi.

זו Zo.siue זו Zu.Pronomen est demonstratiuum vel relatiuū aut vtrūq simul.De quo vide supra in dictiōe זה Ze.

זוב Zob.fluere.Manare.fluxum sanguinis vel seminis pati.vt Leuit.15.Mulier que patitur multis diebus fluxū sanguinis.Et in eo.Vel que post mēstruū sanguinē fluere non cessat.Ps.77.qm̄ percussit petrā & fluxerunt aque.Esa.48.Et scidit petrā & fluxerunt aque.Accipitur etiā זוב Zob.pro ipso fluxu.& aliqn̄ scribitur sine vau.vt Hiere.49.Fluxit vallis tua.s.sanguine iterfectorū.sicut exponūt hebrei.& inde זב Zab.i.fluēs vel manās:siue ille qui patitur fluxū.vt Leui.15.Vir q patitur fluxū seminis.& i ge.fe.זבה zaba siue זבת zabath.vt in eo.& Exo.3.In terrā q̄ fluit lacte & melle.& in eo.13.Vt daret tibi terrā fluētem lacte & melle.Nu.16.que lacte & melle manabat.Deut.6.Terrā lacte & melle manātē.Ponitur et זוב zob pro extabescere.vt Threñ.4.qm̄ isti extabuerūt consumpti a sterilitate terre.Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt φ significat fluere.& legūt sic.qm̄ ex istis fluebant confossi vel perfossi.

זוד Zud.superbire.superbe agere.temere operari.& scribitur sine vau.Exo.18.Eo quod supbe egerint contra eos.Hiere.50.Quia cōtra dn̄m erecta est.pro quo he.le.Quia cōtra dn̄m superbiuit vel supbe egit.& aliqn̄ scribitur cū iod in medio loco vau.vt Exo.21.Si quis p idustriā occiderit fratrē suū vel p insidias.pro quo he.le.& cū supbierit vel cū temere egerit vir cōtra fratrē suū vt occidat eū p insidias.Nee.9.Cognouisti enī quia supbe egerāt cōtra eos.Et in eo.Ipsi vero & p̄res nři supbe egerūt.Et inde זד Zed.i.supbus.vt Prouer.21.Supbus & arrogās vocatur indoctus.& in plu.זדים Zedim.Ps.18.Et ab alienis parce seruo tuo.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.A supbis quoq libera seruū tuū.Ps.118.Increpasti supbos.& in eo.Superbi iniq agebant vsquequaq.Ps.139.Abscōderūt supbi laqueū mihi.& inde זדון zadon i.supbia siue supbus.Prouer.11.Vbi fuerit supbia:ibi erit contumelia.Et in eo.21.Qui in ira operatur superbiā.Hiere.50.Ecce ego ad te superbe.Et in eo.Et cadet supbus & corruet.& in plu.זדונים Zedonim.Ps.123.Forsitā ptrāsisset aīa nřa aquā itolerabilē.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.forsitan transissent super animam nostram aque superbe.

זוה Zaua.angulus.& inuenitur tm̄ in numero plu.f.זויות Zauioth.i.anguli.vt Ps.143.Filie nostre cōposite.pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.filie nře quasi anguli ornati.Zach.9.Et quasi cornua altaris.i.quasi anguli altaris.ide מזוים Mezauim.pro quo beatus hieronymus transtulit.Promptuaria.Ps.143.Promptuaria eorū plena.& etiam in hoc loco he.le.anguli nři pleni.

זוז Zuz.limen.postis.s.porte.& scribitur cū mē in principio & he i fine & dicitur מזוזה Mezuza.vt Exo.12.Ac ponēt sup vtrūq postē.Et in eo.21.Et applicabitur ad ostium & postes.Deut.6.Scribesq ea in limine & ostiis dom⁹ tue.Ezech.43.Fabricati sunt limen eorū iuxta limē meū.

זול Zul.vilipendere.spnere.& scribitur sine vau.Esa.46 qui confertis aurū de sacco.pro quo he.le.qui paruipēditis siue vilipenditis aurū de sacco.s.ad fabricandū idola producebant aurum de sacco paruipendentes illud ac si esset alia res parui valoris.Et aliqn̄ scribitur cū iod loco vau vt threñ.1.Oēs qui glorificabant eam spreuerunt eam.Et inde זולל Zolel cū duplici lamed.i.vile:Hiere.15.Et si separaueris pciosū a vili.& de hoc vide ifra in dictiōe זלל Zolel

זון zun.in lingua chaldaica signat vesci vel nutriri.Dan.4 Et ex ea vescebatur ois caro.& inde.מזון Mazon.i.esca siue nutrimentū.Gen.45.Et totidem asinas triticū in itinere panesq portantes.Pro quo he.le.Et totidem asinas portantes triticū & panes & pulmentū siue escā.Dan.4.& esca vniuersorum in ea.Et aliqn̄ scribitur sine vau & dī זן Zan.Ps.143.Eructantia ex hoc in illud.Pro quo hebrei legunt.Eructantia de nutrimēto in nutrimentū:siue de pulmento in pulmentum.& in lingua chaldaica significat genus vel speciem.vt Dan.3.Et vniuersi generis musicorū.Vnde in supradicto loco aliqui hebrei legunt.Eructantia siue educentes de genere in genus.et similiter.2.Paralipo.16.Vbi dicitur posuerunt q eum in lectulum suū plenum aromatibus et vnguentis meretriciis:vbi pro meretriciis ponitur in hebreo.זנים Zenim.pro quo aliqui hebrei legunt.Plenum aromatibus et vnguentorum speciebus vel generibus.i.plenum diuersis generibus vnguentorum.potest etiam significare sicut est in lra nřa.De quo vide infra in dictione זנה zaua.Dicunt etiam hebrei φ a predicta dictione potest deriuari זונה zona:quod ponitur pro meretrice.vt Iosu.2.Vbi dicitur ingressi sunt domum mulieris meretricis.et φ potest etiam significare hospitatricē vel cauponā:que solet escas vendere.Cui cōcordat translatio chaldaica.et similr Ioel.3.Vbi dicitur.Et posuerunt puerum in prostibulo.vbi pro prostibulo ponitur predicta dictio.scilicet זונה zona.Alii interpretantur sic.s.Et posuerunt siue tradiderunt puerum in cauponam.idest vendiderunt cum p nutrimēto vel esca vñ sequitur.et puellā vēdiderūt p uino ut biberet.vide et de hoc infra in dictiōe.זנה zana.Iteȝ Zen.i.arma siue baltheū.et scribitur cū aleph i pricipio et dī אזן Azen.Deut.23.Gerēs paxillū in baltheo.inde זנות zonoth.pro quo beatus hieronymus transtulit Habenas.ut.3.Reg.22.Et habenas lauerunt iuxta uerbum domini.

זוע zua.mouere.cōmouere.cōtremiscere.Eccl.12.qn̄ cōmouebūtur custodes dom⁹.Ester.5.et nō solū nō assurrexisse sibi sed neq motū quidē de loco.p q he.le.Et non surrexit et nō mouit se p eo.Dañ.6.cōtremiscāt et paueāt deū danielis:et aliqn̄ duplicātur pria et ultia lra.ut Abach.2.Et suscitabuntur cōmouentes te.i.uexātes te.et ide זועה zeuaa.pro quo beatus hieronymus transtulit uexatione.ut Esa.28.sola uexatio intellectum dabit auditui.

זור zur.exprimere.pmere.cōculcare.circūligare.exhorrescere.alienare.extraneū fieri.Iudi.6.expsso uellere cōcham rore ipleuit.Iob.39.Pes cōculcet ea.Esa.59.Et qd̄ cōfotū ē erūpet i regulū.p quo he.le.Et qd̄ cōculcatū uel fractū fuerit erūpet in regulū.pōitur et p circūligare.Esa.1.nō ē circūligata nec curata medicamine.Sed et in hoc loco hebrei legūt.nō ē expssa.s.a sanie ut putredie φ medici solēt exprimere ut mulro mūdificetur.et ide מזור mazor.i.cōculcatio siue cōfractio:aut ifirmitas scd̄m hebos.p q bts

hieronymus transtulit vinculum:siue alligandū.Hiere.30 Ad alligandum curationem tuā vtilitas nō est tibi.Osee.5 Et vidit ephraim languorē suū:& iudas vinculū suū.Et in eo.Nec soluere poterit a vobis vinculum.Ponitur etiā in nostra translatione pro insidiis.vt Abdie.1.Ponent insidias subter te.Ponitur etiam pro exhorrescere aut alienare vt Iob.19.Halitum meū exhorruit vxor mea.Ps.57.alienati sunt pctōres a vulua.ps.68.Extraneus fact⁹ sū fratribus meis.Ps.67.Non sunt fraudati a desiderio suo.Pro q he.le.Nō sunt alienati.i.nō recesserūt a desiderio suo.Esa.1.Abalienati sunt retrorsum.Ezech.14.Quia recesserūt a me in cūctis idolis suis.i.quia alienati sunt a me.Et i eo.Si alienatus fuerit a me.& inde זרא Zara cū aleph in fine.i.alienatio:& ponitur p nausea.vt Nu.11.Donec exeat per nares vřas & vertatur in nauseā.& inde זר Zar.i.alien⁹ vł extraneus.Leuit.10.Offerētes corā dño ignē alienū.Nu.3.Quisquis alienus accesserit morietur.Prouer.11.qui fidē facit pro extraneo.& in plu.זרים Zarim.i.extranei vel alieni.Prouer.5.Ne forte impleantur extranei viribus tuis.Esa.1.Regionē vestrā corā vobis alieni comedūt.Et in eo.Sicut in vastitate hostili.pro quo he.le.Sicut subuersio alienorū.ponitur et זרים Zarim pro erūpētibus vel p vētilatoribus.Hiere.18.Aut euelli possunt aque erūpētes frigide.Et in eo.51.Et mittā in babylonē ventilatores & ventilabūt eū:& de hoc vide infra in dictione זרה Zara.Item זורר Zōrer cū duplici res signat oscitare.vt.4.Reg.4.Et oscitauit puer septies.Hebrei tn̄ legūt.& sternutauit puer septies.quia in lingua chaldaica significat sternutare.

זחח Zachach.separare.leuare.& scribitur cum simplici cheth.Exo.28.Et a se iuicē rōnale & suphumerale ne queant separari.& solū inuenitur in predicto loco.

זחל Zachal.incuruari.expauescere.serpere.reptare.Iob.32.Icciro demisso capite veritus sum vobis indicare meam sententiam.Pro quo he.le.Icciro incuruatus sum siue expaui & timui indicare meam scientiam vobis.Signat et reptare vel serpere.Deut.32.Cū furore trahentiū super terrā atq serpētiū.mich.7.velut reptilia terre.& ide זחלת Zocheleth.Nomen propriū cuiusdam lapidis.3.Reg.1.Iuxta lapidem zoeleth.

זיו Ziu.Nomē mēsis:qui apud nos dicitur aprilis.3.Reg.6.In anno quarto mense zio ipse est mensis secundus regni salomōis.& i ligua chaldaica signat splēdorē vel amenitatē.vnde scd̄m hebreos sic dī ab apparitione florum.Item זיו ziu.in lingua chaldaica signat staturā siue aspectū.Dañ.2.Statura sublimis.Et in eo.3.Et aspectus faciei eius mutatus est.

זיז Ziz Omnimodū:siue vniuersitas.Esa.66.Et delitiis affluatis ab oīmoda gloria eius.Ps.49.Et pulchritudo agri mecum est.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et vniuersitas agri mecū est.Ps.79.Et singularis ferus depastus est eam.Pro quo beatus hieronymus transtulit.Et oēs bestie agri depaste sunt.& dicūt aliqui hebrei φ predicta dictio זיז Ziz est genus ad omnia animalia fera & agrestia.Alii vero dicunt φ est nomen bestie fere ignote sic dicte.& solum inuenitur in locis pdictis

זיק Zic.flama.& solum inuenitur in numero plurali.f.זיקות Zicoth scd̄m formā femininorū.Esa.50.Ecce oēs vos accendentes ignem accincti flamis:ambulate in lumine ignis vestri & in flamis quas succendistis.Inuenitur etiam זיקים Zicim scd̄m formā plurale masculinorū & ponitur pro compedibus.Ps.149.Ad alligandos reges eorū in cōpedibus.Nau.3.Optimates eius cōfixi sunt in compedibus.Ponitur et p lanceis.vt Prouer.26.Qui mittit sagittas & lanceas in mortem.

זית Zaith.siue זית Zeth:oliua siue oliuetum.Gen.8.Portans ramū oliue virentibus foliis.Exo.23.Ita facies in vinea & in oliueto tuo.Hiere.11.Oliuam vberē pulchrā.& in plu.זיתים Zethim.Ps.127.Filii tui sicut nouelle oliuarū

זכך Zachach.Purificare.Mūdare.Siue mūdū vel cādidū fieri.& scribitur cū simplici chaph.Iob.9.Et fulserint velut mundissime manus mee.Pro quo he.le.Et mundauerim siue purificauerim in mūditia manus meas.Et i eo.15.Et celi non sunt mūdi in conspectu eius.Thren.4.candidiores nazarei eius niue.& inde זך Zach.i.purus seu mūdus aut lucidus.Leuit.24.Vt afferant tibi oleum de oliuis purissimū.Iob.8.Si mundus & rectus incesseris.Et in eo.33.Mundus sum ego & absq delicto.& in genere feminino זכה Zaca.i.mūda.Exo.30.Galbanū boni odoris & thus lucidissimū.Pro quo in hebreo habetur lucidissima:quia thus apud hebreos est generis feminini.Iob.16.Cum haberem mundas ad deum preces.Pro quo hebrei legunt.& oratio mea munda.s.est.Vide etiā de hoc in dictione sequēti.& inde.זכוכית.Zechochith.i.vitrum:eo quod est mundum & lucidum.Iob.28.Non adequabitur ei aurum vel vitrum.& dicunt hebrei φ ponitur ibi pro vitro crystallino.quod est purissimum et preciosissimum.

זכה zaca.immaculatū esse.mundare.seu mūdū apparere iustificare.corrigere.Iob.15.Quid est homo vt immaculatus sit.Pro quo he.le.Quid est homo vt mundus sit siue vt mundus appareat.Et in eo.25.Aut apparere mūdus natus de muliere.Ps.72.Ergo sine causa iustificaui cor meum.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Ergo frustra mūdaui cor meum.Esa.1.Lauamini:mūdi štote.Ps.118.In quo corrigit adolescentior viam suam.Ponitur etiam pro vincere.Ps.50.Et vincas cum iudicaris.Potest etiam legi sic.scilicet:et mundes vł corrigas cū iudicaueris.Vide ēt de hoc in dictiōe precedenti.Et inde זכו zachu.siue זכות zechuth.quod in lingua chaldaica signat iustitiā.vel mūditiā.Dañ.6.quia corā eo iustitia inuēta est in me.

זכר zachar.recordari.meminisse.memorari.Gen.8.recordatus aūt est dñs noe.Et in eo.9.Et recordabor federis mei.Et in eo.40.Memento mei cū bñ tibi fuerit.Et in eo.Vt suggeras pharaōi.p q he.le.& memineris mei apud pharaonē.& in eo.Et tū succedētibus psperis pposit⁹ pincernarū oblitus est interptis sui.pro q in hebreo hr.& nō ē recordat⁹ ppositus pincernarū ipsius ioseph & oblitus ē eius.Sed beatus hieronymus transtulit sensum.Exo.20.Memēto vt diē sabbati sctifices.Et in eo.In oī loco in quo memoria fuerit nois mei.p q he.le.i oi loco i q recordari vel memorari fecero nomē meū.& in eo.23.Et p nomē exterorū deorū nō iurabitis.p q he.le.& nois exterorū deorū nō recordabimini.Siue nomē exterorū deorū nō noiabitis.Nu.10.Et erit recordatio vři corā dño deo vřo.Et i eo.11.Recordamur piscīū qs comedebam⁹ in egypto gratis.Deut.16.vt memineris diei egressiōis tue de egypto.Et in eo.Et recordaberis qm̄ seru⁹ fueris in egypto.& i eo.25.Memēto qd̄ fecerit tibi amalech.1.Re.25.Et recordaberis ancille tue.4.Re.9.memini qn̄ ego & tu sedētes in curru seqbamur achab.Et in eo.20.Memēto queso quō ambulauerim corā te.Ester.9.Isti sunt dies quos nulla vnq delebit obliuio.p q he.le.Et isti dies mēorati.s.erūt.Iob.4.recordare qs vnq inocēs piit.ps.18.Memor sit oīs sacrificii tui.ps.41.Hec recordatus sum.Ps.77.Et recordatus ē qa caro sunt.Ps.113.Dominus memor fuit nostri.Ps.136.Si non meminero tui.Et in titulo Ps.137.Vbi dicitur.Psal

mus dauid in rememorationem sabbati. Pro quo hebrei le
gunt. Psalmus dauid ad commemorandum siue ad recor
dandum. Canti.1. Memores vberum tuorum super vinum.
Esa.43. Ne memineritis priorum. Et in eodē.62. Qui re
miniscimini domini: ne taceatis. Et in eodem.66. Qui re
cordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Hiere.13. cum
recordati fuerint filii sui ararum suarum. Thren.3. Memo
ria memor ero. Et in eodem.5. Recordare domine quid ac
ciderit nobis. Ezech.3. Et non erunt in memoria iustitie
eius quas fecit. Et in eodem.18. Et omnium iniquitatum
eius quas operatus est non recordabor. Et in eodem. Om
nes iustitie eius quas fecerat non recordabuntur. Et in eo
dem.21. Ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendū.
Et in eodem. Pro eo quod recordati estis manu capiemini
Ione.2. Domini recordatus sum. Ponitur etiam pro nomi
nare.1.Reg.4. Cumq; ille nominasset arcam dei. & inde
זֵכֶר Zecher. idest memoria. recordatio. commemoratio. E
xo.17. Delebo enim memoriam amalech. Ps.9. Periit me
moria eorum. Ps.29. Et confitemini memorie sanctitatis
eius. Ps.110. Memoriam fecit mirabilium suorum. Osee.
14. Memorabile eius sicut vinum libani. & aliquando scri
bitur cum nun in fine & dicitur זִכָּרוֹן zicharon siue זִכְרוֹן zi
chron. i. memoria. recordatio. monumentum. memoriale.
Exo.39. In monumentum filiorum israel. Nu.10. Vt sint
vobis in recordationem dei vestri. Eccl's.1. Non est prio
rum memoria. Esa.57. Et post ostium & retro postem po
suisti memoriale tuum. & in plurali. זִכְרוֹנוֹת zichronoth. &
ponitur pro historiis vel annalibus: eo quod in eis comme
morantur preterita. Ester.6. Iussitq; sibi afferri historias &
annales priorum temporum. inuenitur etiam מַזְכֶּרֶת maz
chereth. cum mem in principio. idest commemorans vel
commonefaciens. Pro quo beatus hieronymus transtulit
inuestigans. Nu.5. Et oblatio inuestigans adulterium. inde
אַזְכָּרָה Azchara. idest commemoratio vel memoriale aut
monumentum. Leuit.2. Et ponet memoriale super altare
Et in eodem. Qui cum obtulerit ea: tollet memoriale de sa
crificio. Et in eodem. De qua adolebit sacerdos in memori
am muneris. Et in eodem.24. Vt sit panis in monumen
tum oblationis domini. & dicunt hebrei φ significat suffu
migationem vel odorationem. & dicunt quod predicta di
ctio זָכַר Zachar est equiuoca & φ etiam significat suffumi
gare vel odorari. nam Esa.66. vbi nos legimus: qui recor
datur thuris. Ipsi legunt. Qui odoratur vel qui suffumi
gat thus. & similiter in aliquibus locis predictis. Item זָכָר
Zachar, masculus. Gen̄.1. Masculum & feminam fecit eos.
Exo.12. Agnus absq; macula masculus anniculus. Leuit.
12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in plu
rali זְכָרִים Zecharim. idest masculi. Exo.13. Quidquid ha
bueris masculini sexus. Pro q̄ in hebreo habetur. Quoscū
q; habueris masculos. & inde זְכוּר Zechur, idest masculinū
Exo.23. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum
coram domino. & inde verbum. תִּזָּכֵר Thizachar. idest si fue
rit masculus: vel si fuerit generis masculini. Exo.34. omne
quod aperit vuluam generis masculini meum erit. idest si
fuerit masculus.

זָל Zel. Vilipendere. contemnere. De quo vide supra in di
ctione זוּל Zul.

זֹלֵל Zolel. vorator: siue commessationibus vacans. vilis.
despectus. Deut.21. comessationibus vacat & luxurie
atq; conuiuiis. Ponitur etiam pro vili. Hiere.15. Si separa
ueris preciosum a vili. Thren.1. Vide domine & considera
quoniam facta sum vilis. & inde זֻלּוּת Zuluth. idest vilissi
mum: aut conteptus. Ps.11. Cum exaltati fuerint nouissimi

(Margin: Reminisci — Volare זָכַר — זֵכֶר Memoria — זִכָּרוֹן — monumētū recordatio — Memoria memoriale זִכְרוֹנוֹת — Annales. מַזְכֶּרֶת — inuestigās — אַזְכָּרָה memoriale — Memoria Monumētum. — Suffumigare. — זָכָר Masculus — זְכָרִים masculi. — זְכוּר masculinū — תִּזָּכֵר — Si fuerit masculus. — זָל Vilipēder. — זֹלֵל Commessatiōibus vacans. Vile. — זֻלּוּת)

filiorum hominum. Pro quo btūs hieronymus in psalte
rio iuxta he.ve. transtulit. cum exaltati fuerint vilissimi fili
orum homium. & in hebreo ponitur ibi singulare pro plu.

זֶלֶג Zaleg. fuscinula. tridens. & scribitur cum mem in prin
cipio & dicitur מַזְלֵג Mazleg. vt.1.Reg.2. Et habebat fu
scinulam tridentem. & in plu. מִזְלָגוֹת Mizlagoth. Exo.27.
Et forcipes atq; fuscinulas.1.Parali.28. Ad fuscinulas quo
q; & phialas.

זַלְזַל Zalzal. propago. ramusculus. Esa.18. Prescindētur
ramusculi. & solū inuenitur in nu. plu. & i p̄dicto loco.

זַלְעָף Zalaaph. horror. procella. tempestas. Ps.118. Defe
ctio tenuit me pro peccatoribus. Pro quo beatus hie
ronymus in psalterio iuxta he.ve. transtuli. Horror tenuit
me ab impiis. & i plurali. זִלְעָפוֹת Zilaaphoth. Ps.10. Spiri
tus procellarum pars calicis eorum.

זוּלַת Zulath. absq;. preter. Excepto.4.Reg.24. Exceptis
pauperibus populi terre. Scribitur etiam cum iod in
fine: & dicitur זוּלָתִי Zulathi. Deut.1. Preter caleph filium
iephone. & aliquando illa littera iod ponitur pro pronomi
ne prime persone. Osee.13. Deum absq; me nescies.

זָמַם Zamam. cogitare. Deut.19. Sicut fratri suo facere co
gitauit. Ps.30. Vt acciperent animā meā consiliati sūt
idest cogitauerunt. Thren.3. Fecit dn̄s que cogitauit. Ps.
139. Cogitauerūt cōtra me: ne derelinquas me. Sed hebrei
in predicto loco dicunt φ est nomen & legunt sic. Cogita
tionem eius ne educas. idest ne educas eam in actu. vn̄ bea
tus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Scelera
eius ne effundantur. Hiere.51. Quia cogitauit dominus &
fecit. & aliqn̄ scribitur cū simplici mē. vt Gen̄.11. Ne desistēt
a cogitationibus suis: donec eas opere compleant. pro quo
hebrei le. Et nunc nō p̄hibebitur ab eis quodcunq; cogita
uerint ad faciendū. Ps.16. Et non est inuenta in me iniqui
tas: vt nō loquatur os meū opera hoīum. Pro quo he.le. nō
inuenisti: quod cogitaui non transisset os meum vel nō trā
sire os meum. & hic est finis versus in hebreo. & sequitur a
lius versus. in opera hoīum. Beatus hieronymus in psalte
rio iuxta he.ve. transtulit sic. Et nō inuenisti cogitationes
meas non transire os meum. Hiere.4. Cogitaui & non pe
nitebit me. & inde זִמָּה Zima siue זִמַּת Zimath. i. cogitatio.
Prouer.24. Cogitatio stulti peccatum. significat etiā malā
cogitationem vel peccatum ex proposito: aut piaculum si
ue scelus vel nefas. Leuit.19. Ne contaminetur terra: & im
pleatur piaculo. Et in eodem.20. Qui supra vxorem filiā
duxerit matrem eius: scelus operatus est. & in eodem. Nec
permanebit tantum nefas in medio vestri. Ezech.16. Et nō
fecit iuxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis. Et
in eodem. Scelus tuum & ignominiā tuā tu portasti. Et in
eodem.22. Scelus operati sunt in medio tui. Et in eo.23.
Sic ingrediebantur ad oolam & oolibam mulieres nefari
as. Et in eodem. Et auferam scelus de terra. Osee.6. Quia
scelus operati sunt. & in plurali. זִמּוֹת Zimoth. idest co
gitationes vel scelera. Iob.17. Cogitationes mee dissipate
sunt. Esa.32. Ipse vero cogitationes concinnabit ad perdē
dos mites. & aliquando scribitur cum mem in principio &
dicitur מְזִמָּה Mezima. idest cogitatio vel consilium. vt p̄s.
138. Quia dicitis in cogitatione. Prouer.2. Consilium cu
stodiet te. & in eo.3. Custodi legem meā atq; consiliū. Et
in eo.5. Vt custodias cogitationes. Hiere.11. Quid est φ di
lectus meus in domo mea facit scelera multa. Vbi ponitur
מְזִמָּתָה Mezimatha cum tau & he in fine. & pōitur ibi in he
breo singulare p̄ plurī: nā plurr dicitur מְזִמּוֹת Mezimoth.
Prouer.14. Et vir versutus odiosus est. Pro quo he.le. & vir
cogitationum vel scelerum odiosus est.

(Margin: Vilissimi. זֶלֶג Fuscinula — מִזְלָגוֹת Fuscinule. — זַלְזַל ramuscul' — זַלְעָף — Horror. זִלְעָפוֹת Procelle. — זוּלַת Excepto. זוּלָתִי Preter Absq;. — זָמַם Cogitare. — זִמָּה Cogitatio — Piaculū. Scelus. — Nefas. — זִמּוֹת Cogitatiōnes. — מְזִמָּה Cogitatio Consiliū — Scelus. — מְזִמָּתָה מְזִמּוֹת Scelera.)

זְמַן Zeman. tempus. Nee.2. Et constitui ei tēpus. & Eccl's.
3. Omnia tempus habent. & Dan̄.2. vt tempus dare
tur ei. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum aleph
in fine. vt in eodem.3. Statim vt audierūt. pro quo hebrei
legunt. Eodē tempore vt audierūt. &c. & in plu. זִמְנִין Zim
nin. siue זִמְנַיָּא Zimnaia. i. tempora. Dan̄.2. Et ipse mu
tat tempora. & in eodē.6. Et tribus temporibus in die fle
ctebat genua. Item זַמֵּן Zamen. in lingua chaldaica signifi
cat componere vel preparare. Dan̄.2. φ interpretationem
quoq; fallacem & deceptiōe plenam composueritis. & inde
מְזֻמָּנִים Mezumanim secūdum terminationem pluralem
masculinorum. siue מְזֻמָּנוֹת Mezumanoth secūdum termi
nationem femininorum. i. tempora statuta aut constituta
vel determinata. Nee.10. Per tempora a temporibus anni
ad annum. pro quo hebrei legunt. Per tempora statuta vel
determinata de anno in annum. & in eodem.13. In tempo
ribus constitutis & in primitiis.

זָמַר Zamar. psallere. cantare. secare. putare. s. vites. Iudi.5
Psallam domino deo israel. Ps.46. Psallite regi nostro
psallite. & in eodem. Psallite sapienter. Ps.137. In conspe
ctu angelorū psallā tibi. Ps.146. Quoniam bon9 est psal
mus deo nostro. Pro quo hebrei legunt. Quoniam bonū
est psallere vel cantare deo nostro. & inde מִזְמוֹר Mizmor
.i. psalmus vel canticū. vt in titulis psalmorū. Ps.3. Psalmus
dauid cū fugeret a facie absalom. & sic de reliquis. & inde
זָמִיר Zamir. i. cantus. s. auium circa ver. vel putatio. s. arbo
rum. Canti.2. Tempus putatiōis aduenit. Quod alii inter
pretantur. Tempus cantus aduenit. & in plurali. זְמִירוֹת Ze
miroth. i. cantica vel carmina. Iob.35. Qui dedit carmina
in nocte. Ps.118. Cantabiles mihi erant iustificationes tue.
& inde. זִמְרָה Zimra siue זִמְרַת Zimrath. i. laus siue canti
cum. Exo.15. Fortitudo mea & laus mea dominus. Ps.117.
Vbi eadem verba habentur. & in vtroq; loco deficit iod lit
tera in fine: que ponitur pro hoc pronoīe mea: tamē sub
intelligitur. Esa.51. Gratiarum actio & vox laudis. Pōitur
etiam pro canticis. Amos.5. Et cantica lyre tue non audiā.
& inde זְמָרָא Zemara. qd̄ in linga chaldaica sign̄at musi
cam siue canticū. Dan̄.3. Et vniuersi gen̄is musicorum. &
inde זַמָּרַיָּא Zemaraia. i. cantores. Esdre.7. Cantoribus &
ianitoribus. Significat etiam זִמְרָה Zimra optimum: eo qd̄
est laudabile. Gen̄.43. Sumite de optimis terre frugib9. &
inde מְזַמְּרוֹת Mezameroth. Quod significat quedā instru
menta musica secūdum hebreos. pro quo beatus Hierony
mus trāstulit psalteria. Hier.52. Psalteria & phialas & mor
tariola. in alio vero loco traduxit Fuscinulas. vt.3.Reg.7.
Et forcipes aureos & hydrias & fuscinulas.4.Reg.12. Et
fuscinule & turibula. Item זָמַר Zamar. i. secare vel putare.
Leuit.25. Sex annis putabis vineam tuam. & in eodem. Et
vineam tuam non putabis. Esa.5. Non putabitur & nō fo
dietur. & inde זָמִיר Zamir. i. putatio. Canti.2. Tempus pu
tationis aduenit. Potest etiam interpretari tempus cantici
aduenit. Sign̄at ēt palmitē vel p̄paginē: eo φ putatur & sci
ditur ex arbore. Esa.25. Propaginem fortium marcescere
faciet. & inde זְמוֹרָה Zemora. i. palmes. propago. ram9. ger
mē. vitis. Nu.13. Absciderunt palmitē cū vua sua. Eze.8. Et
ecce applicant ramū ad nares suas. & in p̄dicto loco dicunt
hebrei φ significat fetorem vel malum odorem. ponitur ēt
pro vite vel germine. Eze.15. Quomodo fiet de ligno vitis
Esa.17. Et germen alienum seminabis. & in plurali זְמוֹרִים
Zemorim. i. propagines. Naū.2. Et propagines eius corru
perunt & inde מַזְמֵרוֹת Mazmeroth. i. falces siue ligones.
Esa.2. Et cōflabūt gladios suos in vomeres: & lanceas suas
in falces. & in eodem.18. Et prescindentur ramusculi eius

(Margin: זְמַן Tempus — זִמְנַיָּא Tempora. — זַמֵּן Cōponere — מְזֻמָּנִים מְזֻמָּנוֹת — tp̄a statuta — זָמַר Psallere — Cantare. מִזְמוֹר Psalmus. — זָמִיר — Putatio זְמִירוֹת Carmina Cātabilis. — זִמְרָה Laus. — זְמָרָא Musica זַמָּרַיָּא Cantores. זִמְרָה Optimum Cantica. מְזַמְּרוֹת Psalteria — Fuscinule. זָמַר Putare — זָמִיר Putatio — זְמוֹרָה Palmes Ramus — זְמוֹרִים — Propagines מַזְמֵרוֹת Falces.)

falcibus. Ioel.3. Concidite aratra vestra in gladios: & ligo
nes in lanceas. E solum inuenitur in numero plurali. Item
זֶמֶר Zamer. nomen cuiusdam animalis: pro quo beat9 Hie
ronymus transtulit Camelopardalum. Deut.14. Orygen
& camelopardalum.

זָנָב Zanab. cauda. Exo.4. Et apprehēde caudam eius. De
ut.28. Constituet te dominus in caput & non in cau
dam. Esa.9. Et disperdet dominus ab israel caput & caudā
& in eodem. Et propheta docens mendacium ipse est cau
da. & in plurali זְנָבוֹת Zenaboth. Iudi.15. Et falces ligauit
in medio. pro quo hebrei legūt. Et posuit falcem in medio
duarum caudarum. Esa.7. Et cor tuum ne formidet a dua
bus caudis titionum fumigantium istorum. & inde זִנֵּב Zi
neb. i. caudam abscidit vel extremos percussit aut cecidit.
Deut.25. Et extremos agminis tui qui lassi residebant ce
ciderit. Ios.10. Et extremos quoq; fugientium cedite.

זַן Zan. siue זֵן Zen. esca. nutrimentum. species siue genus
De quo vide supra in dictione זוּן Zun.

זָנָה Zana. fornicari. luxuriari. Gen̄.38. Fornicata est tamar
nurus tua. Leuit.19. Ne prostituas filiā tuam. Pro quo
hebrei legunt. Non contaminabis siue non violabis filiam
tuam: vt facias eam fornicari. i. ne exponas eam fornicatio
ni. & in eodem.20. Vt fornicaretur cum moloch. & in eodē
Et fornicata fuerit cum eis. & in eodem. Sacerdotis filia si
deprehensa fuerit in stupro. i. si fornicata fuerit. Deut.31.
Populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos.
Iudi.19. Que reliquit eū. pro q̄ hebrei legunt. Et fornicata
est ab eo concubina eius.2.Paralip.21. Et fornicari fecit ha
bitatores ierusalem. Ps.72. Perdidisti omnem qui fornica
tur abs te. Esa.23. Et fornicabitur cum vniuersis regnis ter
re. Hiere.3. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis
Ezech.6. Quia contriui cor eorum fornicans & oculos eo
rum fornicantes. Osee.1. Quia fornicans fornicabitur ter
ra a domino. & in eodem.2. Quia fornicata est mater eorū
& in eodem.3. Non fornicaberis & non eris viro. & in eodē
4. Fornicati sunt & non cessauerunt. & in eodem. Fornica
tione fornicati sunt. & in eodem.5. Quia nunc fornicatus
est ephraym & idē זוֹנָה Zona. i. meretrix. fornicaria. Gen̄.
38. Suspicatus est esse meretricem. Leuit.21. Sordidā & me
retricem non accipiant. Ios.2. Ingressi sunt domum mulie
ris meretricis. & dicunt aliqui hebrei φ in predicto loco si
gnificat hospitatricem vel cauponam. De quo vide supra
in dictione זוּן Zun. Iudi.11. Fili9 mulieris meretricis. Pro
uer.7. Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio.2.Pa
ralip.16. Posuerunt eum super lectulum plenum aromati
bus & vnguentis meretriciis. vbi ponitur זָנִים Zenim. De
quo vide supra in dictione זוּן Zun. Esa.1. Quomodo facta
est meretrix ciuitas fidelis. & in plurali זוֹנוֹת Zonoth. i. mere
trices.3.Reg.3. Tunc venerunt due mulieres meretrices. po
nitur etiam זוֹנוֹת Zonoth pro habenis. De quo vide supra in
dictione זוּן Zun. & inde זְנוּת Zenuth. i. fornicatio. Nu.14.
Et portabunt fornicationem vestram. Osee.4. Fornicatio
& vinum & ebrietas auferunt cor. & aliquando scribitur cū
littera tau in principio & dicitur תַּזְנוּת Thaznuth. Ezech.
16. Et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti. & in
eodem. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra cha
naā. & in eodem.23. Insuper & fornicationes suas quas ha
buerat in egypto non dereliquit. Et aliquando duplicatur
littera nun in nūero plurali & dicitur זְנוּנִים Zenunim siue
זְנוּנֵי Zenune. Osee.1. Sume tibi vxorē fornicationū & fac
filios fornicationum. & in eodem.2. Auferat fornicationes
suas a facie sua. Naū.3. Propter multitudinē fornicationū
meretricis.

(Margin: Ligones — זֶמֶר Camelo pardalus — זָנָב Cauda. — זְנָבוֹת Caude. — זִנֵּב — Cedere extremos — זֵן — זָנָה Fornicari. — זוֹנָה Meretrix. — זוֹנוֹת meretrices זְנוּת fornicatio. — תַּזְנוּת fornicatio. — זְנוּנִים fornicationes.)

זנח Zanach.abiicere.repellere.deficere.1.parali.11.Eoqđ
abiecisset eos ieroboā & posteri ei⁹.& in eodē.29.Cū
ctamq̧ tēpli supellectilē quā polluerat rex achaz.pro quo
hebrei legunt.quā abiecerat rex achaz.Threñ.2.Repulit al
tare suum.& in eodem.3.Et repulsa est anima mea.& in eo
dem.Quia non repellet in sempiternum dñs.ponitur etiā
pro deficere.Esa.19.Et deficient flumina vbi additur litte
ra aleph ante litterā Zain.

זנק Zanac.fluere.Deut.33.Dan catulus leonis fluet largi
ter de basan.& solum inuenitur in predicto loco.& di
cunt hebrei ꝙ significat saltare:quia in lingua syra idem si
gnificat.& in hebreo non habetur largiter:sed sic.Fluet de
basan siue saltabit de basan.

זיע Ziaa.sudor.De quo vide infra in dictione יזע Iazaa.

זעוה Zaaua.dispersio siue cōmotio.Deut.28.Vt disperga
ris per omnia regna terre.pro quo hebrei legunt.Et
eris in dispersionem vel in cōmotionē p omīa regna terre

זעך Zaach.breuiare.Iob.17.Dies mei breuiabuntur.& so
lum inuenitur in predicto loco.& dicunt hebrei ꝙ si
gnificat scindere siue amputare.vnde ipsi legūt.Dies mei
conscissi sunt siue amputati sunt.

זעם Zaam.detestari.irasci.indignari.Nu.23.Propera &
detestare israel.& in eodem.Quā ratiōe detester quē
dominus non detestatur.Ps.7.Nunquid irascetur per sin
gulos dies.& Prouer.24.Et detestabūtur eos trib⁹.Dañ.
11.Et indignabitur contra testamentum sanctuarii.Zach.1
Vsq̧quo tu non misereberis ierusalem & vrbiū iuda quib⁹
iratus es.& inde זַעַם Záam.i.ira.furor.indignatio.detesta
tio.Ps.68.Effunde super eos iram tuam.Osee.7.Cadēt in
gladio pricipes eorū a furore ligue sue.& inde זָעֻם Zeum
idest detestandus siue ille cui aliquis irascitur.Prouer.22.
Cui iratus est dominus incidet in eam.& in genere femini
no זְעוּמָה Zeuma.pro quo beatus Hieronymus transtulit
plenam ire.Michee.6.Et mensura minor ire plena.& inde
נִזְעָמִים Nizaamim.i.irati vel detestabiles.Pro quo beatus
Hieronymus transtulit tristem.Prouer.25.Et facies tri
stis linguam detrahentem.& in hebreo scribitur pluraliter
Quia facies est in hebreo pluralis nūeri & gñis masculini.

זעף Zaaph.irasci.ira feruere.Minari.2.Paralip.26.Ira
tusq̧ ozias tenens manu thuribulum.& in eodem.Mi
nabatur sacerdotibus.Prouer.19.Et contra dominum fer
uet animo suo.& inde זַעַף Záaph.i.ira feruor.Michee.7.
Iram domini portabo.Ione.1.Et stetit mare a feruore suo.
& inde זָעֵף Zaeph.i.furibundus.3.Reg.20.Furibundus ve
nit in samariam.& in plurali זֹעֲפִים Zoaphim.i.furibundi
vel tristes.Geñ.40.Ad quos cum introisset ioseph mane&
vidisset eos tristes.Ponitur etiā pro macilētis.Dañ.1.Qui
si viderit vultus vr̄os macilētiores pre ceteris adolescētib⁹.

זעק Zaac.Clamare.vociferari.vocare.conuocare.congre
gare.accersere.1.Reg.15.Et clamauit ad dominū tota
nocte.2.Reg.3.Ibat ingrediens & clamans.2.Paralip.18.
At ille clamauit ad dominum.Nee.9.Cōuersiq̧ sunt & cla
mauerunt ad te.Iob.35.Propter multitudinem calūniato
rum clamabunt.Ps.21.Ad te clamauerunt & salui facti sūt.
Esa.15.Clamauit esebon & eleale.& in eodem.57.Cumq̧
clamaueris liberent te.Ezech.17.Clama & vlula fili homi
nis.Osee.7.Et non clamauerunt ad me in corde suo.Poni
tur etiam pro vociferari.Exo.2.Et ingemiscētes filii israel
propter opera vociferati sunt.Ios.8.At illi vociferantes pa
riter & se mutuo cohortantes.Abach.1.Vociferabor ad te
vim patiens.Item ponitur pro vocare siue inuocare.Osee
8.Me inuocabunt deus meus.Zach.6.Et vocauit me & lo
cutus est ad me.Significat etiam accersere vel congregare
aut conuocare siue conclamare.Iudi.4.Qui accersitis za
bulon & neptalim ascendit.& in eodem.18.Cōclamātes se
cuti sunt.pro quo hebrei legunt.Congregati siue collecti
sunt.& in eodem.Quid tibi vis cur clamas.pro quo hebrei
legunt.Cur congregatus vel collectus es.s.cum viris dom⁹
tue.2.Reg.20.Conuoca mihi oēs viros iuda.& in eodem.
Abiit ergo amasa vt conuocaret iudam.& inde זְעָקָה Zaa
ca siue זַעֲקַת Zaacath.i.clamor vociferatio.vt Geñ.18.Cla
mor sodomorum & gomorreorū multiplicatus est.Nee.9
Clamorēq̧ eorum audisti.Iob.16.Neq̧ inueniat in te locū
latendi clamor meus.Esa.15.Qm̄ circūdedit clamor termi
num Moab.Hiere.50.Et clamor inter gētes auditus est.

זער Zeer.paululū.parū.modicū.Iob.36.Sustine me pau
lulum & indicabo tibi.Esa.28.Modicum ibi:modicū
ibi.& scribitur cū mem in pricipio & dicitur מִזְעָר Mizaar.
Esa.24.Et relinquentur homines pauci.Quod in hebreo
legitur singulariter.s.& relinquetur homo paucus.& poni
tur ibi singulare pro plurali.& in eodem.29.Nōne adhuc
in modico & in breui conuertetur libanus in chermel.

זפת Zepheth.siue זֶפֶת Zápheth.Pix.Exo.2.Et liniuit eā
bitumine & pice.Esa.34.Et cōuertentur torrētes ei⁹
in picēm & erit terra eius in picem ardentem.

זקק Zacac.purgare.cōflare.colare.distillare.Ps.11.Purga
tum septuplum.Esa.25.Vindemie defecate.pro quo
hebrei legunt.Feces colate seu purificate.Malach.3.Et co
labit eos quasi aurum & quasi argentum.& aliquando scri
bitur cum simplici coph.Iob.28.Et auro locus est in quo
conflatur.& in eodem.36.Et effundit imbres instar gurgi
tum.pro quo hebrei legunt.Et distillabunt imbres.Item
זִקִּים Zicim.i.compedes.Ps.149.Ad alligandos reges eo
rum in cōpedibus.De quo vide supra in dictione זיק Zic.

זקן Zacan.senescere.Geñ.18.Nū vere paritura sum anus.
Pro quo hebrei legūt.Nū vere paritura sum cum ego
senuerim.& in codē.27.Senuit aūt isaac.Ios.13.Senuisti
& longeuus es.1.Reg.12.Ego autem senui & incanui.Iob.
14.Si senuerit in terra radix eius.Prouer.22.Etiam cum
senuerit nō recedet ab ea.& inde זָקֵן Zachen.siue זָקֵן Zecā
idest senex aut senior.Geñ.19.A puero vsq̧ ad senem.& in
eodem.24.Erat aūt abraā senex.& in codē.Dixitq̧ ad ser
uum seniorem domus sue.Leuit.19.Et honora personam
senis.& in plurali זְקֵנִים Zechenim siue זִקְנֵי Ziene.Geñ.
18.Erant autē ambo senes.Exo.24.Et septuaginta senes
ex israel.& inde זֹקֶן Zóchen.i.senectus.vt Geñ.48.Oculi
enim israel caligabant pre nimia senectute.Scribitur etiam
cum he in fine & dicitur זִקְנָה Zicna.i.senecta vel senectus.
Ps.70.Ne proiicias me in tempore senectutis.& in eodem
Et vsq̧ ad senectam & senium de⁹ ne derelinquas me.Esa.
46.Et vsq̧ ad senectam ego ipse.Declinatur etiam plurali
ter.& dicitur זְקֻנִים Zecunim.i.senectus.Geñ.21.Et pepe
rit filium in senectute sua.& in eodem.38.Eo quod in sene
ctute genuisset eum.pro quo hebrei legunt.Quia filius se
nectutis fuit sibi.Itē זָקָן Zacan siue זְקַן Zecan.idest barba
siue mentū.Leuit.13.Vir siue mulier in cuius capite vl̄ bar
ba germinauerit lepra.1.Reg.17.Et apprehendebā mentū
eorum & suffocabam interficiebāq̧ eos.2.Reg.10.Rasitq̧
dimidiam partem barbe eorum.& in codē.Manete in hie
rico donec crescat barba vestra.& in codē.20.Et tenuit ma
nu dextera mentum amasse.Ps.132.Quod descēdit in bar
bam barbam Aaron.Esa.7.Et pilos pedum & barbā vni
versam.Hiere.41.Rasi barba & scissis vestibus.

זקף Zacaph.leuare.erigere.Ps.144.Et erigit omnes eli
sos.& solum inuenitur in predicto loco.

זר Zar.extraneus.alienus.De quo vide supra in dictione.
זור Zur.Item זֵר Zer.circulus siue corona.De quo vide in
fra in dictione.זָרָה Zara.

זרר Zarar.oscitare.4.Reg.4.Et oscitauit puer septies.
Hebrei tamen dicūt ꝙ significat sternutare.De quo
vide supra in dictione זור Zur.

זרב Zarab.Dissipare.Iob.6.Tempore quo fuerint dissi
pati peribunt.& solum inuenitur in predicto loco.

זרה Zara.spargere.dispergere.ventilare.circundare.alie
nare.exhorrere.Exo.32.Quem sparsit in aquā.Nu.
16.Ignem huc illucq̧ dispergat.Iob.18.Aspergatur in ta
bernaculo eius sulfur.Prouer.1.Frustra em̄ iacitur rete
ante oculos pēnatorum.i.frustra spargitur vel extenditur.
Hiere.31.Qui dispersit israel cōgregabit eum.& in eodem
49.Dispergam eos in omnem ventū.Ezech.5.Tertiā ve
ro aliam disperges in ventum.& in eodem.Tertiam vero
partem tuam in omnem ventum dispergam.& in codē.6.
Et dispergā ossa vestra circa aras vestras.Malach.2.Et disp
gam super vultum vestrū stercus solēnitatum vestrarū.Si
gnificat etiam ventilare.Ruth.3.Et hac nocte areā hordei
ventilat.Hiere.4.Non ad ventilandū & non ad purgandū
& in codē.49.Et ventilabo eos in oīs vētos istos.& in eo
dem.51.Et mittā in babylonem ventilatores & ventilabūt
eam.vbi ponitur etiā זָרִים Zarim ꝑ vētilatorib⁹.Ezech.5
Et ventilabo vniuersas reliquias tuas.& in codē.22.Et vē
tilabo te in terras.& in codē.29.Et ventilabo eos in terras.
Zach.1.Hec sunt cornua que ventilauerunt iudam per sin
gulos viros.& inde מִזְרֶה Mizre.i.ventilabrum.Esa.30.Si
cut in area vētilatum est.Pro quo hebrei legunt.Quod vē
tilatū est cū pala & cū ventilabro.Hiere.15.Et dispergam
cos vētilabro in portis terre.& inde מְזָרִים Mezarim.qđ ſe
cūdū hebreos significat ventos ventilātes a parte septētrio
nali qui sunt frigidissimi.pro quo beatus Hieronym⁹ trās
tulit arcturū.Iob.37.Ab interioribus egredietur tēpestas
& ab arcturo frigus.Item זָרָה Zara.i.circunligare.circun
dare.2.Reg.22.Accinxisti me fortitudine ad preliū.Ps.
138.Semitā meā & funiculum meum inuestigasti.pro quo
hebrei legunt.Semitā meā & accubationem meam circun
dedisti vel circunligasti.Sed beatus Hieronymus in psalte
rio iuxta hebraicā veritatē primā significationem sequens
ita trāstulit.Semitam meā & accubationē meā euentilasti.
Inde זֵר Zer.pro quo btūs Hieronymus transtulit coronā
siue labium quod fiebat per circuitū arce vel mense aut al
taris thymiamatis.Exo.25.Faciesq̧ supra coronam aureā
per circuitū.& in codē.Faciesq̧ illi labium aureum per cir
cuitum.& in eodem.Et super illam alteram coronā aureo
lam.& in eodem.30.Faciesq̧ ei coronā aureolam per gyrū
& duos anulos aureos sub corona.Item זָרָה Zara.i.aliena
re siue alienatū eē.exhorrere.De quo vide supra in dictio
ne זור Zur.& inde זָרָא Zara cū aleph in fine loco he.idest
alienatio vel horror.pro quo beatus Hieronymus transtu
lit nauseam.vt Nu.11.Donec exeat per nares vestras & ver
tatur in nauseā.& inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur מַמְזֵר Mam
zer.quod significat adulterinū.i.natus de adulterio vel de
scorto natus.De quo vide infra in dictione מָזַר Mazar.

זרזיף Zarziph.stillare.irrorare.Ps.71.Sicut stillicidia stil
lātia super terram.vbi pro eo quod in littera nostra
est stillantia in hebreo ponitur זַרְזִיף Zarziph.Beatus Hie
ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē sic transtu
lit.vt stille irrorantes terram.& solum inuenitur in predi
cto loco.

זרזיר Zarzir.nomen est cuiusdā animalis.pro quo beat⁹
Hieronymus transtulit Gallus succinctus.Prouer.
30.Gallus succinctus lumbos suos & aries.& solum inueni

tur in predicto loco.& dicunt aliqui hebrei ꝙ significat ca
nem leporarium qui est precinctus lumbos & velocissim⁹
ac fortis.Alii vero dicunt ꝙ significat leopardum qui etiā
est gracilis circa lumbos & fortissimus.& pōt deriuari a di
ctione זָרַז Zaraz.que in lingua chaldaica significat accin
gere vel precingere.

זרח Zarach.oriri.vt Geñ.19.Sol egressus est super terrā.
pro quo hebrei legunt.Sol ortus est super terrā.Iob.
9.Qui precipit soli & non oritur.Ps.111.Exortum est in te
nebris lumē rectis corde.Eccl̄s.1.Et oritur sol & occidit.2.
Paralip.26.Statimq̧ orta est lepra in fronte eius.Esa.58.
Et orietur in tenebris lux tua.& in eodem.60.Et gloria do
mini super te orta est.& in eodem.Super te autem orietur
dominus.& in eodem.Et reges in splendore ortus tui.Ma
lach.4.Et orietur vobis timentibus nomen meū sol iusti
tie.& inde locus vbi oritur sol dicitur מִזְרָח Mizrach.i.ort⁹
siue oriēs.Ps.102.Quantum distat ortus ab occasu.Ps.
112.A solis ortu vsq̧ ad occasum.Esa.43.Ab oriente addu
cam semen tuum.& in eodem.46.Vocans ab oriente iustū
& inde אֶזְרָח Ezrach.i.indigena quasi inde ortus.Exo.13.
Tam de aduenis ꝙ̄ de indigenis terre.& in eodem.Eadem
lex erit indigene & colono qui peregrinatur apud vos.Le
uit.19.Sed sit quasi indigena inter vos aduena qui habita
uerit in vobis.Significat etiam אֶזְרָח Ezrach quoddam ge
nus arboris:quam cedrū nominat translatio nostra.Ps.36
Vidi impium super exaltatum & eleuatum sicut cedrus li
bani.& dicunt aliqui hebrei ꝙ significat quandā arborem
que semper est viridis & recens quasi sit in ortu suo:quam
aliqui putant esse laurum.vnde legunt sic.Vidi impium ro
bustum & fortem quasi laurum virentem.Sed beatus Hie
ronymus primā significationem sequēs in psalterio iuxta
hebraicā veritatē sic transtulit.Vidi impium robustū & for
tissimū sicut indigenam virentem.Est etiam אֶזְרָחִי Ezra
chi cognomē cuiusdā viri:fortasse eo quod erat orientalis.
vt in titulo psalmi.88.vbi dicitur.Intellect⁹ ethā ezraites.

זרם Zerem.impetus.tempestas.turbo.s.aquarum.imber
gurges.fluxus.Esa.28.Sicut impetus grādinis turbo
consurgens:sicut impetus aquarum multarum.& in eodem
25.Quasi turbo impellens parietem.& in eodem.32.Erit
vir sicut qui absconditur a vento & celat se a tempestate.po
nitur etiam pro imbre.Iob.24.Quos imbres mōtium ri
gant.Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat ri
uos vel fluctus qui impetuose descendunt de montibus.&
legunt sic:a fluctibus montium siue a riuis montium hume
ctabuntur.Itē ponitur pro gurgite.Abach.3.Gurges aqua
rum transiit:Scribitur etiam cū tau in fine & dicitur זִרְמָה
Zirma in genere feminino.pro quo beatus Hieronymus
transtulit fluxum.vt Ezech.23.Sicut fluxus equorū fluxus
eorum.& inde verbum זָרַם Zarom.i.impetuose fluere:si
ue impetuose percutere.Ps.76.Multitudo sonitus aquarū
vocem dederūt nubes.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psal
terio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Excusserūt aq̄s
nubila.i.impetuose fluxerūt aque de nubib⁹.Ps.87.Que
pro nihilo habentur eorum anni erunt.pro quo beat⁹ Hie
ronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit.
Percutiente te eos vt somnium erunt.

זרע Zaraa.seminare.serere.Geñ.26.Seuit autem isaac
in terra illa.Exo.23.Sex annis seminabis terram tuā.
Leuit.19.Agrum tuum non seres diuerso semine.& in eo.
25.Non seretis neq̧ metetis sponte in agro nascētia.& in
eodem.Seretisq̧ anno octauo.Deut.22.Non seres vineam
tuam altero semine.& in codē.29.Ita ut non seratur.Iudi.
6.Cūq̧ seuisset israel.Iob.4.Seminant dolores & metunt

eos.& & in codē.31.Setam & ali9 comedat.Ps.106.Et semi nauerunt agros & plantauerunt vineas.Ps.125.Qui semi nant in lachrimis in exultatione metent.Eccls.11.Mane se mina semen tuum.Esa.17.Et germen alienū seminabis.& in eodē.32.Beati qui semiātis super oēs aquas.& in eo. 40 Et quidem neq plantato neq sato:quod in hebreo legitur pluraliter.s.neq plantati sunt neq sati sunt..& in eodē.55 Et dat semē serenti. Hiere.4.Et nolite serere inter spinas. & in eodem.12.Seminauerunt triticū & spinas messuerūt. Ezech.36.Et arabimini & accipietis semētem.pro quo in hebreo habetur.& seminabimini.Osee.2.Et seminabo eā mihi in terra. Accipitur etiam pro generare.Leuit.12.Mulier si suscepto semie peperit masculum.pro quo hebrei legunt.Mulier si seminificauerit.i.si fecit semē & generauit & peperit masculum.Nu.15.Erit innoxia & faciet liberos. Pro quo in hebreo habetur.& erit innoxia & seminabitur semine.i.faciet liberos.sicut est in littera nostra.& inde זֹרֵעַ Zoréaa siue מַזְרִיעַ Mazriaa.i.seminificans:vel semē faciēs aut semen afferens.Geñ.1.Germinet terra herbā virentē & facientē semen.vbi ponitur מַזְרִיעַ זֶרַע Mazriaa zéraa. Pro quo hebrei legunt.Seminificantem semen.& in eodē Et protulit terra herbam virentem & facientem semen. & in eodem.Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen.& inde. זָרוּעַ Zarúaa.i.seminabile vel seminatum. Leuit.11.Si ceciderit super sementem.pro quo hebrei legunt Si ceciderit super omnē sementem seminabilem vel seminatā. Ps.96.Lux orta est iusto.pro quo in hebreo habetur.Lux semiata est iusto.Sed si scribatur cum lrā cheth in fine.tunc interpretatur orta est. Sed in bibliis hebraicis reperitur זָרוּעַ Zaruaa cū ain in fine.quod interpretatur seminata est. et inde זֶרַע Zéraa siue זָרַע Zāraa .i.semen vel sementis.Geñ.1.Cuius semen in semetipso sit. & in eodem. 3.Inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuū & semen illius.Et in eodem.8.Cunctis diebus terre sementis et messis.Et in codē.13.Semini tuo dabo terrā hanc. Et in eodem.15.Scito prenoscēs q peregrinū futurum sit semē tuū. Leuit.11.Si ceciderit super sementē non polluet eam. Nu.11.Erat aūt man quasi semen coriandri.Et in eodē.24 Et semen illius erit super aquas multas. Deut.4. Et elegit semen eorum post eos.1.Reg.1.Dederisq serue tue sexum virilem.pro quo hebrei legunt.Dederisq serue tue semen virorum.i.semen virile.Esa.17.Et mane semen tuum florebit.Dicitur enim semen tā de frumento q de herbis vel plātis & etiā de hominib9.sicut dicitur fructus arboris & fructus ventris.Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִזְרָע Mizraa.Esa.19.Et omnis semētis irrigua siccabitur.& in plurali זֵרְעִים Zeraim.1.Reg.8. Sed et segetes vestras et vinearū reddit9 addecimabit.pro quo hebrei legunt.Semina vestra et vineas vestras addecimabit. Esa. 61.Et sicut hortus germen suum germiat.pro quo hebrei legunt.Et sicut hortus semina sua germinat.& inde זֵרֹעִים Zeroim.i.legumina.Dañ.1.Et dentur nobis legumina ad uescendum . Scribitur etiam cum littera nun & dicitur זֵרְעֹנִים Zeronim .i. legumina.Itē זְרוֹעַ Zeróa.i. brachiū siue armus.Exo.6.Ac redimā vos in brachio extēto. & in codē.15.In magnitudine brachii tui fiant inmobiles q̄si lapis.Iob.26.Et sustentas brachium eius qui nō est fortis. Et in eodē.40.Et si habes brachium sicut deus.Ps.135. In manu potenti & brachio extento. Esa.53.Esto brachiū nostrum in mane.Et in eodem.52.Parauit dominus brachiū sanctum suum.& in eodem.53.Et brachium domini cui reuelatum est.Malach.2.Ecce ego proiiciam vobis brachiū. Sed in predicto loco hebrei habent זֶרַע Zéraa.i.semen. vt supra.Vnde ipsi legunt sic.s.Ecce ego increpabo vobis semen vel sementem.Et aliquādo additur aleph in principio & dicitur אֶזְרוֹעַ Ezróaa.i.brachium. Iob.31. Et brachium meū cū suis ossibus confringatur. Hiere.32.Et in manu robusta & in brachio extento .Significat etiam זְרוֹעַ Zeróaa. Armū.Nu.6.Et armum coctum arietis.Deut.18.Dabūt sacerdoti armū ac ventriculum.& in plurali זְרֹעִים Zeroim siue זְרֹעֵי Zeroe secūdum terminationem masculinorum aut זְרֹעוֹת Zerooth secundū termiatione femininorū. Geñ. 49.Et dissoluta sunt vincula brachiorū eius. Deut.33.Subter brachia sempiterna.Ps.17.Et posuisti vt arcum ereum brachia mea.Ps.36.Qm̄ brachia pctorū cōterētur.Esa.51. Et brachia mea populos iudicabunt.Dañ.11.Et brachia austri non sustinebunt.& in eodem.Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius.& in eo.Et brachia ex eo stabūt.

Semen suscipere. Faciens semen. Afferēs semen. Semiabile. Semen. Sementis. Semina. Legumia. Brachium. Brachium. Armus. Brachia.

זָרַק Zarac.spargere.aspergere.dispergere.fundere.effundere.Exo.9.Et spargat illud moyses in celum.Nu.19. Quia aqua expiationis non est aspersus.& in eodē.Et non est aqua lustrationis aspersus.2.Paralip.34.Et super cumulos corū qui eis immolare consueuerant fragmenta dispersit.ponitur etiā pro fundere vel effundere. Exo. 24. Partē aūt residuā fudit super altare.Leuit.1.Fundentes per altaris circuitum.& in codem.Sanguinem vero illius fundent sup altare.Ezech.36.Et effundam super vos aquam mundam. Osee.7.Sed & cani effusi sunt in eo.& inde מִזְרָק Mizrac.i. phiala vel peluis aut vas in quo recipiebant sanguinem vel aquam ad aspergendum.Nu.7.Phiala argentea habens septuaginta siclos.& in eodem.Phialā argenteā habentem septuaginta siclos.& in plurali מִזְרָקִים Mizracim siue מִזְרְקֵי Mizrece scd'm termiatione masculinorū aut מִזְרָקוֹת.Mizracoth .secūdum terminationem femininorū .Nu.7.Phiale argentee duodecim.3.Reg.7.Et phialas & mortariola & thuribula ex auro purissimo.1.Paralip.28. Fuscinulas q̄q & phialas.Hiere.52. Et psalteria & phialas & mortariola. Amos.6.Bibentes in phialis vinū.Zach.14.Quasi phiale coram altari. In alio vero loco beatus Hieronymus interpretatus est Amulas.3. Reg.7.Fecit ergo hiram lebetes & scutras. & amulas.& similiter infra I eodē. Ponitur etiā pro thuribulis.4.Reg.12.Fuscinule & thuribula & tube.

Spargere Aspergere. Dispgere Fundere. Effundere. Phiala. Phiale. thuribula.

זֶרֶת Zéreth.palmus:aut mensura palmi.vt Exo.28. Mensuram palmi babebit tam in longitudine q in latitudine.Esa.40.Et celos palmo ponderauit.

Mensura palmi.

De incipientibus a littera. ח. Cheth.

חַח Chach siue חוֹחַ choach.armillea.circulus.spina.compes. siue catena.Exo.35.Viri cum mulieribus prebuerūt armillas & inaures. Quod in hebreo legitur singulariter.s. prebuerunt armillam & inaurem.& ponitur ibi singulare pro plurali.Iob.40.Aut armilla perforabis maxillam ei9. Ponitur etiam pro circulo.4.Reg.19.Ponam itaq circulū in naribus tuis.Esa.37.Vbi eadē verba habentur.Et in duobus locis predictis scribitur cum iod in fine.i. circulū meū. Et dicunt hebrei q in trib9 locis predictis signficat hamū Ponitur etiā pro Carduo vel spina.2.Paralip.25. Carduus qui est in libano.Prouer.26.Quō si spina nascatur in manu temulenti.vbi ponitur pro spina חוֹחַ Chóach cū vau in medio dictionis.Potest etiā legi sic.Quomō si armilla ascēdat in manu temulenti.& in plurali חוֹחִים Chochim.Cāti.2 Sicut lilium inter spinas.ponitur etiam pro catenis vel cōpedibus:eo q sunt in figura rotunda sicut circuli. vt.2.Paralip.33.Et vinctum catenis atq cōpedibus duxerunt eum in babylonem.Ezech.19.Et adduxerunt eum in catenis in terram egypti.vbi pro catenis ponitur חַחִים Chachim. & in eodem. 29.Beatus Hieronymus transtulit frenum.vbi dicitur & ponam frenum in maxillis tuis.vbi pro freno ponitur in hebreo חַחִים Chachim.in plurali.

Armilla. Circulus. Carduus Spina. Spine. Catene. frenum.

חָבַב Chabab.diligere. Deut.32. Dilexit populos. & inde חֹב Chub.pro quo beatus Hieronym9 transtulit sinū. Iob.31.Et zelaui in sinu meo iniquitatem meam. Potest ēt deriuari a dictione sequenti.

Diligere. Sinus.

חָבָא Chaba.abscondere.celare.latere.Geñ.3. Et abscōdit se adam & vxor eius.& in eodem. Et timui eo quod nudus essem & abscondi me.& in eodem.31.Cur ignoran te me fugere voluisti.Pro quo hebrei legunt.Cur absconditus es vt fugeres.Ios.6.Abscondit em̄ nuncios quos direxeramus.& in eodem.Eo quod absconderit nuncios quos miserat.Et in eodē.10.Fugerant enim quinq reges & se abscōderant in spelunca.& in eodē.Latentes in spelūca vrbis maceda.1.Reg.10.Ecce absconditus est domi.& in eodem. 13.Absconderunt se in speluncis.& in eodē.14. En hebrei egrediuntur de cauernis in quibus absconditi fuerant.& in eodem.Qui se absconderant in monte ephrain.3. Reg.18. Tulit ille centū prophetas & abscondit eos.4.Reg.6.Que abscondit filium suum.2.Paralip.18.Quādo ingressus fueris cubiculum de cubilo vt abscōdaris.Iob.5.A flagello lingue absconderis. & in eodē.24.Et oppresserūt pariter mā suetos terre.pro quo hebrei legunt. Pariter abscōditi sunt mansueti terre.Esa.42.Et in domibus carcerum abscōditi sunt.Ponitur etiam pro indurari.Iob.38.vbi dicitur.In similitudinem lapidis aque durantur.i.indurantur. Et etiā in predicto loco hebrei legunt absconduntur:quia quando aque indurantur in lapidem:iam non ibi apparent aque: sed absconduntur & latent. Ponitur etiam pro protegere. Esa.49.In vmbra manus sue protexit me.i.abscondit me vel celauit me.Scribitur etiam sine aleph vel cum he in fine loco aleph.De quo vide infra in dictione sequenti.& inde מַחֲבֵא Machabe.i.latibulum.Esa.32.Et erit vir sicut qui absconditur a vento.Pro quo hebrei legunt. Et erit vir sicut latibulum venti.i.locus vbi absconditur a vento. & in plurali מַחֲבֹאִים Machaboim.i.latibula.1.Reg.23. Considerate & videte om̄ia latibula in quibus absconditur. Vide ēt de hoc in dictione sequenti.

Abscōdere. Latere. Indurari. Protegere. Latibulū. Latibula.

חָבָה Chaba.abscōdere.celare.latere:sicut dictio precedēs. Ios.2.Ibiq latitate tribus diebus.3.Reg.22.Quando ingredieris cubiculum intra cubiculū vt abscondaris. Esa. 26.Abscondere modicum ad momentum. Hiere. 49. Et celari nō poterit.& inde חֶבְיוֹן Chebion.i.abscōsio. Abach. 3.Ibi abscondita est fortitudo eius.pro quo hebrei legunt. Et ibi absconsio fortitudinis eius.s.est.& inde מַחֲבַת Machabath.i.craticula siue sartago.Leuit.2.Si autem de craticula fuerit sacrificium.Ponitur etiam pro sartagine. vt in eodem.6.Que in sartagine oleo conspersa frigetur.Ezech.4 Et tu sume tibi sartaginem ferream.

Latere. Abscōdere Celare. Absconsio. Craticula. Sartago.

חָבַט Chabath.excutere.purgare.Deut.24.Si fruges collegeris oliuarum.pro quo hebrei legunt. Quando excusseris oliuas tuas. quod est idem sensus cū littera nostra. Nam oliue virga excutiuntur & postea fructus colligūtur. Iudi.6.Cūq gedeon filius eius excuteret atq purgaret frumenta.Ruth.2.Virga cedens & excutiens. Esa.28. Sed in virga excutietur git.& in eodem.27.Excutiet dominus ab alueo fluminis.

Excutere.

חָבַל Chabal. pignorare vel pignus accipere.aut pign9 auferre.corrūpere.cōputrescere.fedare.dissipare.demoliri.disperdere.parturire.dolere.nocere.obligare.Exo.22 Si pignus a proximo tuo acceperis.Deut.24.Nō accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam: quia animam suam apposuit tibi.pro quo hebrei legunt.Null9 pignorabit.i.nullus accipiet loco pignoris inferiorem & superiorem molam:quia animam ipse pignorat. Quod exponens translatio chaldaica ita transtulit.Quia cum eis fit nutrimentum ad sustentationem anime.& in eodem.Neq auferes pignoris loco vidue vestimentum.Iob.22.Abstulisti enim pignus fratrum tuorum.& in eodem.24. Abstulerunt pro pignore bouē vidue.& in eodem.Et vulgus pauperum spoliauerunt.Pro quo hebrei legunt. Et super pauperem acceperunt pignus siue abstulerunt pign9. Prouer. 20.Et pro extranea aufer pignus ab eo. Ezech.18. Pignus non retinuerit. pro quo hebrei legunt.Pignus non pignorabit.& inde חֲבֹל Chabol siue חֲבֹלָה Chabola.i.pignus vel res pignorata.vt in eodem.18. Pignus debitori reddiderit & in eodem.Pignus non reddentem.& in eodem.33. Et pignus restituerit ille impius.Amos.2.Et super vestimentis pignoratis accubuerunt.Item חָבַל Chabal.i. corrumpere vel computrescere fedare.Nee.1.Peccauimus:vanitate seducti sumus.Pro quo hebrei legunt. Peccauimus: corruptiōe corrupti sumus tibi.siue feditate fedati sumus tibi. Esa.10. Et computrescet iugum a facie olei. Mich.2.Propter im̄ūditiam eius corrumpetur putredine pessima. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Item significat dissipare vel demoliri aut disperdere. Eccls.4. Et dissipet cuncta opera manuum tuarum.Canti.2.Capite nobis vulpes:que demoliuntur vineas.Esa.13. Vt disperdat omnem terram. & in eodem.54.Ego creaui interfectorem ad disperdēdū. Iob.34.Quia ergo ego locutus sum ad deum:te quoq nō prohibebo.Pro quo hebrei legunt. Quia ad deum dicitur peperci non dissipabo vel non disperdam.i.solus deus pōt dicere peperci non dissipabo. vel ad deū pertinet dicere peperci non dissipabo vel non disperdam.Item ponitur pro parturire.Ps.7.Ecce parturit iniustitiam & concepit dolorem.Canti.8.ibi corrupta est mater tua:ibi violata est genitrix tua.pro quo hebrei legunt. Ibi parturiuit te mater tua.Ibi pturiuit gēitrix tua.Sed in hoc loco trāslator noster secutus est aliā significationem supra positam.& inde חֵבֶל Chébel.i.partus siue dolor.Esa.66.Anteq̄ veniret partus eius.& in plurali חֲבָלִים Chabalim siue חֶבְלֵי Cheble.i.dolores.Iob.21. Dolores diuidet furoris sui. & in eodem.39. Et rugitus emittunt.vbi ponitur rugitus pro doloribus.s. parturientium. Ps.17. Dolores inferi circumdederunt me Esa.13.Torsiōes & dolores tenebūt.Osee.13.Dolores parturientis venient ei.& inde חֲבָל Chabal siue חֲבוּלָה Chabula.i.corruptio vel delictum. Dañ.3. Et nihil corruptionis in eis est.& in eodem.6.Et coram te rex delictum non feci. Significat etiam predicta dictio in lingua chaldaica nocere Dañ.6.Et non nocuerūt mihi.Item חָבַל Chabal.i.obligare.irretire.Prouer.13.Qui detrahit alicui rei:ipse se in futurū obligat & inde חֶבֶל Chébel.i.funis vel funicul9. Deut. 32.Iacob funicul9 hereditatis eius.Ios.2.Demisit ergo eos per funem de fenestra.Zach.2.Et in manu eius funiculus messorum.& in plurali חֲבָלִים Chabalim siue חַבְלֵי Cheble idest funes.2.Reg.22.Funes inferni circumdederunt me.3. Reg.20.Ponamus itaq saccos in lumbis nostris & funiculos in capitibus nostris.Iob.36.Et vinciantur funibus paupertatis.Ps.15.Funes ceciderunt mihi in preclaris.Ps.118. Funes peccatorum circūplexi sunt me.Esa.33.Et om̄es funiculi eius non rumpentur. Ezech.27.Que obuolute & astricte erant funibus.Osee.11.In funiculis adā trahā eos. Zach.11.Et alteram vocaui funiculos.vbi pro funiculis ponitur חֹבְלִים Chóblim.& potest etiam legi. corrumpentes siue dissipantes. Et quia terra siue possessio metitur cū fu-

Pign9 accipere. Pignorat. Auferre pignus. Pign9 retinere. Pignus. Corrūpere. Computrescere. Dissipare. Demoliri. Dispdere. parturiuit. Partus. Dolores. Corruptio Delictum. Obligare. Funiculus Funis. Funes.

niculo sicut dicitur Amos.7. Et humus tua funiculo metie
tur. Ideo pōitur etiam חֶבֶל Chébel. pro hereditate vel pos=
sessione aut regione. Deut.3. Tradidi medie tribui manasse
omnem regionem argob vsq; ad terminos gesuri. Ios.17.
Cur dedisti mihi terram in possessionem & sortis & funicu
li vnius. Ezech.47. Quia ioseph duplicem funiculum ha
bet. i. duplicem possessionem vel hereditatem. Accipitur
etiam חֶבֶל Chébel. pro pedica vel laqueo: eo quod fit ex fu
ne. Iob.18. Abscondita est in terra pedica eius. & inde חִבֵּל
Chibel. i. malus nauis. eo quod in eo ligantur omnes funi=
culi nauis. Prouer.23. Et quasi sopitus gubernator amisso
clauo. pro quo hebrei legunt. Et quasi dormiens in capite
mali. s. nauis. & inde חֹבֵל Chobel. i. nauta vl' gubernatór na
uis. Ione.1. Et accessit ad eū gubernator & dixit ei. Ezech.
27. Sapientes tui tyre facti sunt gubernatores tui. & in eo
dem. Et vniuersi gubernatores maris in terra stabunt. & in
de תַּחְבֻּלוֹת Thachbuloth. i. gubernacula. Prouer.1. Et intel=
ligens gubernacula possidebit. Et in eodem. 20. Et guber=
naculis tractanda sunt bella. & in eodem. 24. ponitur pro
dispositione. vbi dicitur. Quia cum dispositione initur bel
lum. Hebrei tamen dicūt q̄ in predictis locis accipitur pro
consiliis uel astutiis aut versutiis. Sicut supra in eodem. 12.
Vbi dicitur & consilia impiorum fraudulētia: vbi ponitur
pro consiliis. & eadem dictio ponitur in nostra translatiōe
pro gubernante. vt Iob.37. Vbicūq; eas voluntas gubernā
tis duxerit. Pro quo hebrei legunt. In consiliis suis. i. in vo=
luntate sua. Item חֶבֶל Chébel. i. cūneus. congregatio. grex.
vt.1. Reg.10. Obuium habebis gregem prophetarū. Et in
eodem. Et ecce cuneus prophetarum. & ab hoc significato
dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur dictio חֲבָלִים Chabalim.
quam supra diximus significare funiculos. Ps.108. Funes
peccatorum circūplexi sunt me. pro quo ipsi legunt. Cater
ue siue cunei peccatorum. Et similiter Zach.11. Vbi dicitur
& alteram vocaui funiculos.

חֲבַצֶּלֶת Chabaséleth. flos vel lilium. Canti.2. Ego flos cā=
pi. Esa.35. Et florebit quasi lilium. & solum inue=
nitur in predictis locis.

חָבַק Chabac. amplexari. complecti. Geñ.29. Cōplexusq;
& in oscula ruens. & in eodem.33. Amplexatus est eū
4. Reg.4. Habebis in vtero filium. Pro quo hebrei legunt
Tu amplexaberis filium. Iob.24. Et non habētes velamē
amplexantur lapides. Prouer.24. Glorificaberis cum eam
fueris amplexatus. Eccl's.3. Tempus amplexandi & temp9
longe fieri ab amplexibus. ubi ponitur verbum & nomen
ab eo deriuatum. & in eodem. 4. ponitur pro complicare
vbi dicitur. Stultus complicat manus suas. Canti.2. Et dex
tera illius amplexabitur me. Threñ.4. Amplexati sūt ster=
cora. & inde חִבֻּק Chibuc. i. amplexus siue amplexatio vel
complicatio. Prouer.24. Pauxillū manus conseres vt qui=
escas. Pro quo hebrei legunt. Pauxillum amplexationis vl'
complicationis manuum. s. erit tibi vt quiescas.

חָבַר Chabar. iungere. coniungere. congregare. colligere.
sociare. copulare. amicitiā vl' fedus inire. participare.
incantare. i. incantationes facere. Geñ.14. Omnes hi cōue=
nerunt in vallem siluestrem. i. coniūcti vel cōgregati sunt.
Exo.26. Quinq; cortine sibi iūgētur mutuo: & alie quinq;
nexu simili coherebunt. i. coniungentur. & in eodem. Ex
quibus quinq; iunges seorsum. & in eodem. 28. Duas oras
iunctas habebit in vtroq; latere. & in eodem. Et in vnū red
dent. Pro quo hebrei legunt. Et iungatur. s. in vnum. & in
eodem.36. Coniunxitq; cortinas quinq; alteram alteri. Et
in eodem. Quorum quinq; iūxit seorsum. Et inde dicitur
מַחְבֶּרֶת Machbéreth siue חֹבֶרֶת Chobáreth. i. illa ora cortine
in qua ponebātur circuli vel anse ad cōiungēdas cortinas.
vt in p̄dicto loco. Iob.16. Cōsolarer & ego vos sermonib9.
Pro quo hebrei legunt. Coniungerē siue copularem super
vos sermones. i. cōponerē sermones consolatorios ad con=
solandum vos. Ps.93. Nunquid adheret tibi sedes iniqui=
tatis. idest nunquid iungetur tibi sedes iniquitatis. Ezech.
1. Iunctaeq; erant penne eorum alterius ad alterum. & in eo.
Due penne singulorum iungebantur. Significat etiā ami=
citias vel fedus inire aut confederari vel participare. 1. Para
lip.20. Post hec iniuit amicitias iosaphath rex iuda cum
ochozia rege israel. & in eodem. Et particeps fuit vt face=
ret naues. & in eodem. Quia habuisti fedus cum ochozia.
Dañ.11. Et post finem annorum federabuntur. & in eodem
Et post amicitias cum eo faciet dolum. idest postq̄ iniuit
amicitias cum eo faciet dolum. Ps.121. Vt ciuitas cuius par
ticipatio eius in idipsum. & inde חָבֵר Chaber. i. particeps.
socius. sodalis. Ps.118. Particeps ego sum omnium timen=
tium te. Prouer.28. Particeps homicide est. & in plurali.
חֲבֵרִים Chaberim siue חַבְרֵי Chabre. i. participes vl' socii aut
sodales. Iudi.20. Quasi homo vnus eadem mente vnoq; cō
silio. pro quo hebrei legunt. Quasi homo vnus participes
siue socii. i. conformes in vnum. Iob.40. Cōcidant eū ami
ci. i. socii vel participes. Canti.1. Ne vagari incipiā post gre
ges sodalium tuorum. Esa.1. Principes tui infideles: socii fu
rum. Ezech.37. Et scribe sup illud iude & filiis israel sociis
eius. & in eodem. Et cuncte domus israel sociorūq; eius. Po
nitur etiam חַבּוּר Chabur pro participe. vt Osee.4. Parti=
ceps idolorum ephraim. Pōitur etiam in genere feminino
Malach.2. Et hec particeps tua. & inde חֶבְרָה Chebra siue
חֶבֶר Chéber. i. societas. congregatio. participatio. Iob.34.
Qui graditur cum operantibus iniquitatem. Pro quo he=
brei legunt. Qui graditur in participationem vel societatē
cum operantibus iniquitatem. Osee.6. Participes sacerdo=
tum. pro quo hebrei legunt. Participatio vel congregatio
sacerdotū. & inde מְחַבְּרוֹת Mechaberoth. i. iuncture siue co
missure. 1. Paralip.22. Ferrum quoq; plurimum ad clauos
ianuarum & ad cōmissuras atq; iuncturas. 2. Paralip.24.
Et ligna ad cōmissuras edificii & ad cōtignationem domo=
rum. Item חָבַר Chabar significat incantare siue incantatio
nes facere. Eo quod fit cum amicitia & pacto vl' participatio
ne demonum. vel cum congregatione serpentum. Deut.18
Ne sit maleficus neq; incantator. Pro q̄ hebrei legūt. Neq;
maleficus neq; incantans incantationem. siue neq; qui in=
cantat incantationem. vbi ponitur verbum & nomen ab=
eo deriuatum. Ps.57. Et venefici incantātis sapienter. Pro
quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam ve=
ritatem transtulit. Neq; incantatoris incantationes callidas
Esa.47. Et propter duriciam incantatorum tuorum. Pro=
uer.21. Quam cum muliere litigiosa & in domo communi
Pro quo hebrei legunt. Quam cum muliere litigiosa & in
domo incantationis. Potest etiam legi sicut est in littera no
stra: nam potest significare participationem vel societatem
aut congregationem: sicut supra dictū est. Inde חַבּוּרָה Cha
bura. i. liuor. tumor carnis. eo quod in tali percussione con=
gregatur & congelatur sanguis. Exo.21. Liuorem pro liuo
re. Esa.1. Vulnus & liuor & plaga tumens. & in eodem. 53.
Et liuore eius sanati sumus. & in plurali חַבּוּרֹת Chaburoth
Prouer.20. Liuor vulneris abstergit mala. quod in hebreo
legitur pluraliter. s. liuores vulneris. Ponitur etiam pro ci=
catricibus. Ps.37. Putruerūt & corrupte sunt cicatrices mee
Et qñq; geminantur beth & res. & dicitur חֲבַרְבֻּרָה Cha=
barbura. idest macula siue varietas. vt Hiere.13. Aut pardus
varietates suas.

חָבַשׁ Chabas. vincire. ligare. alligare. circunligare. circun
uoluere. sanare. curare. sternere. s. iumētum. Exo.29
Et impones ei mitras. pro quo hebrei legunt. Et alligabis
vel circunligabis eis mitras. Nam mitra circūligabatur ca=
piti cum vitta byssina. Ps.146. Et alligat cōtritiones eorū
Esa.30. In die qua alligauerit dominus vulnus populi sui.
Ezech.24. Corona tua circunligata sit tibi. & in eodē. 30.
Et ecce non est obuolutum vt restitueretur ei sanitas. Et in
eodem. Et fascíretur linteolis. i. obuolueretur. Et in eodem
34. Quod cōfractum est non alligastis. & in eodē. & quod
confractum fuerat alligabo. Ione.2. Pelagus operuit caput
meum. pro quo hebrei legunt. Pelagus circūligatū est vel
obuolutū est capiti meo. Ponitur etiam in nostra trāslatio=
ne pro scrutari. vt iob.28. Profunda quoq; fluuiorum scru
tatus est. Item ponitur pro demergere. vt in eodem. 40. Et
facies eorum demerge in foueam. Sed etiam in predictis lo
cis hebrei dicunt q̄ significat ligare vel comprimere. Item
significat mederi. vel sanare. aut curare. eo quod medici li=
gant & circunuoluūt vulnera. Iob.5. Quia ipe vulnerat &
medetur. & in eodem. 34. Nunquid qui non amat iudiciū
sanari potest. Esa.1. Neq; curata medicamine. & in eodem.
61. Vt mederer contritis corde. & inde חֹבֵשׁ Chobes. pro q̄
beatus Hieronymus transtulit medicum. Esa.3. Responde=
bit in die illa dicens nō sum medicus. Hebrei tamen in pre
dicto loco interpretantur vinculatorem. i. ille qui compre=
hendit malefactores & mittit eos in vincula. Item signifi=
cat sternere. s. iumentum. quod est idem quod ligare. Geñ.
22. Et strauit asinum suum. Nu.22. Et strata asina profect9
est. 2. Reg.16. Et cum duobus asinis qui onérati erant ducē
tis panibus. pro quo hebrei legunt. Et cum duobus asinis
stratis & oneratis ducentis panibus. & in eodem. 19. Dixiq;
ei ego famulus tuus vt sterneret mihi asinū. 3. Reg.13. Ster
nite mihi asinum.

חֲבַת Chabath. sartago. craticula. 1. Paralip.9. Prefectus erat
eorū q̄ in sartagine frigebantur. Scribitur ēt cū mem
in principio & dicitur מַחֲבַת Machabath. De quo vide su=
pra in dictione חֲבָה Chpba.

חַג Chag. Festum. solemnitas. De quo vide infra in dictione
sequenti.

חָגַג Chagag. festum celebrare. sacrificare. circundare. gira=
re. cōmouere. turbare. Ps.41. In voce exultatiōis & cō
fessionis sonus epulantis. pro quo beatus Hieronymus in
psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In voce lau=
dis & confessionis multitudinis festa celebrantis. & cōmu=
niter scribitur cum simplici guimal. Leuit.23. Celebrabitis
ferias domini septem dieb9. & in eodem. Celebrabitisq; so=
lēnitatem eius. & in eodem. Et mense septimo festa celebra
bitis. Naum.1. Celebra iuda festiuitates tuas. Zach.14. Ce=
lebrent festiuitatem tabernaculorum. ponitur etiam pro sa
crificare. s. sacrificia que in solēnitatibus solebant offerri.
Exo.5. Dimitte populum meum vt sacrificet mihi in deser
to. & inde חַג Chag. i. festum. festiuitas. solēnitas. ferie. Exo.
10. Est enim solēnitas dei nostri. & in eodem. 32. Cras solē=
nitas domini est. Leuit.23. Solēnitas azymorū domini est.
& in eodem: Erunt ferie tabernaculorum septem diebus.
Deut.16. Et celebrabitis diem festū hebdomadarum. & in
plurali חַגִּים Chagim siue חַגֵּי Chage. vt Esa.29. Solēnitates
euolute sunt. Ezech.45. In solemnitatibus & in calendis.
Amos.5. Odi proieci festiuitates vestras. Accipitur etiam
חַג Chag. pro sacrificio aut pecude vel animali quod offere
batur in solēnitate. Exo.23. Neq; remanebit adeps solēni=
tatis mee vsq; mane. i. adeps animalis quod offertur in so=
lēnitate. Ps.117. Constituite diem solemnem in condensis.
Pro quo hebrei legūt. Ligate sacrificium. s. solēne vel pec9
quod offertur in solēnitate in condensis. Malach.2. Et dis=
pergam super vultū vestrū stercus solēnitatū vestrarū. idest
stercus aīaliū que offerebātur in solemnitatib9: sicut expo=
nūt hebrei. Significat etiā p̄dicta dictio חָג Chag girare vel
circūdare. Iob.26. Terminū circundedit aquis. & de hoc vi
de infra in dictione חוּג Chug. Et quia in solēnitate fit com
motio & tumultus p̄p̄li: ideo ponitur etiā pro turbare. Ps.
106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebri9. & inde deriuatur
sequens dictio.

חָגָּא Chaga. turbatio. pauor. Esa.19. Et erit terra iuda egy=
pto in pauorem.

חָגָב Chagab. quoddā genus locuste. vt Leuit.11. Atq; locu
sta: singula secūdū genus suū. Eccl's.12. Et impingua=
bitur locusta. & in plurali חֲגָבִים Chagabim. Nu.13. Quib9
comparati quasi locuste videbamur.

חָגָה Chaga. foramen. scissura. & scribitur cum vau loco he
& inuenitur tm̄ in nūero plurali. s. חַגְוֵי Chague. vt Cā
ti.2. Colūba mea in foraminibus petre. Abdie.1. Habitātē
in scissuris petrarum.

חָגַר Chagar. cingere. accingere. circunligare. contrahere.
Exo.12. Renes vestros accingetis. & in eodem. 29. Ac
cingesq; eos baltheo. Leuit.16. Accingetur zona linea. 3.
Reg.20. Accingerunt saccis lumbos suos. Ps.44. Accinge
re gladio tuo super femur tuum. Ps.64. Et exultatione col
les accingentur. Ps.75. Et reliquie cogitationis diē festum
agent tibi. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta
he. ve. transtulit. Reliquiis ire accingeris. Prouer.31. Accin
xit fortitudine lumbos suos. Ezech.7. Accingent se ciliciis
Ponitur ēt pro cōtrahere. 2. Reg.22. Et cōtrahentur in an=
gustiis suis. & inde חָגוּר Chagur siue חֹגֵר Choger. i. accinct9
siue accingens. 2. Reg.6. Porro dauid erat accinctus ephod
lineo. & in eodem. 21. Et accinct9 erat ense nouo. 3. Reg. 20
Ne glorietur accinctus eq; vt discinct9. & in gñe feminino
חֲגֹרֶת Chagarath. i. accincta. vt Ioel.1. Quasi virgo accīcta
sacco. & inde חֲגוֹר Chagor. i. cingulū vel cinctoriū. balthe9.
zona. Prouer.31. Et cingulum tradidit cananeo. Scribitur
etiā in genere feminino. & dicitur חֲגוֹרָה Chagora. 3. Reg.2
Et posuit cruorem belli in baltheo suo. 4. Reg.3. Conuoca
uerunt oēs qui accincti erāt baltheo. Esa.3. Et pro zona fu
niculus. & aliqñ additur mem in principio. vt in eodem.
Et pro fascia pectorali cilicium. Pro quo hebrei legunt. Et
pro fascia cinctoriū vel cingulum sacci. & in p̄lali חֲגֹרֹת Cha
goroth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit perizoma
ta. vt Geñ.3. Et fecerunt sibi perizomata.

חַד Chad. in lingua chaldaica significat vnū. Dañ.2. Et ecce
quasi statuā vnā. & in sermone chaldaico est gñis mascu
lini. & in gñe feminino scribitur cū aleph vel he in fine. &
dicitur חֲדָא Chada siue חֲדָה Chada. Dañ.2. Vna est de vo=
bis sententia. Esdre.4. Scripserunt epistolam vnam.

חָדַד Chadad. acuere. velocē esse. & cōiter scribitur cū sim=
plici daleth. Prouer.27. Ferrū ferro acuitur: & homo
acuit faciē amici sui. Ezech.21. Gladius exacutus est & lima
tus. & in eodem. Vt cedat victimas exacut9 est. Scribitur ēt
cum littera aleph ante cheth. vt Ezech.21. Exacuere valde
ad dexteram & ad sinistram. Significat etiam velocem esse.
Abach.1. Et velociores lupis vespertinis. Sed etiam in hoc
loco hebrei legunt. & acutiores sunt lupis vespertinis. i. ha=
bent dentes acutiores ad deuorandū: q̄ lupi in vespere. &
inde חַדָּה Chadda. i. acuta. vt Esa.49. Et posuit os meū q̄si
gladium acutum. & in hebreo ponitur in genere feminino
quia gladi9 in hebreo ē feminini gñis. & inde חַדּוּדֵי Chad
dude. Pro quo beatus Hieronym9 transtulit. Radios: eō q̄d

tendunt ad acuitatem. Iob. 41. Sub ipso erunt radii solis.

חָדָה Chada. letari. gaudere. letificare. vnire. Exo. 18. Letatusque est iethro super omnibus bonis. Ps. 20. Letificabis eum in gaudio. Significat etiam vnire vel conuenire. vt Geñ. 49. Et in cetu illorũ nõ sit gloria mea. pro quo he. le. Et in cetu illorum nõ vniatur vel nõ cõueniat gloria mea. Iob. 3. Non computetur in diebus anni. pro quo hebrei legunt. Non vniatur in diebus anni vel non sit vnus ex diebus anni. Nam in lingua chaldaica significat vnitatem. vide etiam de hoc infra in dictione יָחַד Iachad. & inde חֶדְוָה Chedua. i. gaudiũ. vt. 1. Paralip. 16. Fortitudo & gaudiũ in loco ei9. Nee. 8. Gaudiũ eñ dñi erit fortitudo vr̃a. Itẽ חַדָּה Chadda. in lingua chaldaica significat pectus. Dañ. 2. Pect9 autem & brachia de argento.

חָדַל Chadal. cessare. desinere. dereliquere. deserere. dimittere. recedere. quiescere. Geñ. 2. Et cessauerunt edificare ciuitatem. & in eodem. 41. Et copia mensuram excederet. pro quo hebrei legunt. Vsquequo desiit numerari: qm̃ non erat nũerus. Sed btũs Hieronym9 transtulit sensũ Exo. 9. Et cessauerunt tonitrua. & in eodẽ. Et cessabunt tonitrua. & in eodẽ. 14. Recede a nobis vt seruiam9 egyptiis Deut. 15. Non deerunt pauperes in terra. Iudi. 5. Cessauerunt fortes in israel & quieuerunt. & in eo. Nunquid possũ deserere pinguedinem meam. & in eodẽ. Nũquid possum deserere dulcedinẽ meã. 1. Reg. 12. Absit autẽ a me hoc peccatum in dño vt cessem orare pro vobis. Iob. 3. Ibi impii cessauerũt a tumultu. Ps. 38. Vt sciam quid desit mihi. Prouer. 19. Non cesses audire fili doctrinã. significat etiam quiescere qñ ponitur pro cessare vel desinere. Iudi. 15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionẽ: & tunc quiescam. Iob. 14 Vt quiescat donec optata veniant. Esa. 1. Quiescite agere peruerse. & in eodem. 2. Quiescite ergo ab homine. & in eodem. 24. Quieuit sonitus letantium. Ezech. 2. Si forte audiant & quiescãt. & in eo. 3. Qui audit audiat: & qui quiescit quiescat. Amos. 7. Dñe deus quiesce obsecro. Zach. 11. Et si non quiescite. & inde חֶדֶל Chadel. Pro quo beatus Hieronymus transtulit quietem. Esa. 38. Non aspiciam hominẽ vltra & habitatorem quietis. & inde חָדֵל Chadal. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit nouissimum. i. despectum vel derelictum. Esa. 53. Despectum & nouissimum virorum.

חֵדֶק Chadech. spine genus. vt Prouer. 15. Iter pigrorũ q̃si sepes spinarum. In alio vero loco beat9 Hieronymus transtulit. Paliurum. Mich. 7. Qui optimus in eis est quasi paliurus.

חֶדֶר Cheder. cubiculum siue locus interior: aut penetrale. Exo. 8. Et ingredientur domũ tuã & in cubiculum lectuli tui. 3. Reg. 20. Ingressus est ciuitatem in cubiculũ qđ erat intra cubiculum. & in eodem. 22. Quando ingredieris in cubiculum intra cubiculum vt abscondaris Canti. 3. Et in cubiculum genitricis mee. & aliquãdo scribitur cum he in fine. vt Geñ. 43. Et introiẽs cubiculum fleuit. Iudi. 15. Cũ cubiculũ eius solito vellet intrare. & in plurali חֲדָרִים Chadarim siue חַדְרֵי Chedre. i. cubicula vel cellaria. Esa. 26. Vade popule me9 intra in cubicula tua. Prouer. 24. In doctrina replebuntur cellaria. Ponitur etiã pro partibus interioribus vel pro penetralibus. vt Deut. 32. Et intus pauor. pro q̃ hebrei legunt. Et de interioribus pauor. s. erit. Iob. 9. Et interiora austri. & dicũt aliqui ꝙ sunt stelle in parte meridionali iuxta polum antarcticum. & quia non videntur ab hominibus existentibus in parte septentrionali dicuntur interiora austri. & in eodem. 37. Ab interioribus egredietur tempestas. Prouer. 7. Penetrantes interiora mortis. & in eodem. 18. Et ipsa perueniunt vsque ad interiora mortis. Ponitur etiam pro abscondito. vt Ezech. 8. Et vnusquisque in abscondito cubilis sui. & inde verbum. חֹדֶרֶת Chodereth. idest in cubiculum vel in absconditum ingredi faciẽs. s. propter timorem vel terrorẽ. Pro quo beatus Hieronymus transtulit obstupescere faciet. vt Ezech. 21. Hic est gladius occisionis magne qui obstupescere eos faciet.

חָדַשׁ Chadas. innouare. renouare. instaurare. 1. Reg. 11. Et innouemus ibi regnũ. Ps. 50. Et spm̃ rectũ innoua in visceribus meis. Ps. 103. Et renouabis faciem terre. Iob. 10. Instauras testes tuos contra me. Esa. 61. Et instaurabunt ciuitates desertas. & inde חָדָשׁ Chadas siue חֲדָשָׁה Chadasa. idest nouus: noua: nouum. vt Exo. 1. Surrexit iterea rex nouus super egyptũ. Leuit. 23. Et sic offeretis sacrificiũ nouũ dño. & in eo. 26. Et vetera nouis superuenientib9 proiicietis. Deut. 20. Quis est hõ qui edificauit domũ nouã. & in eodẽ 24. Cũ acceperit hõ nuper vxorẽ. pro quo he. le. Cum acceperit hõ vxorẽ nouã. 2. Reg. 21. Et accinctus erat ense nouo & in hebreo non habetur ense: sed subintelligitur. Eccl's. 1. Nihil nouũ sub sole. & in plurali חֲדָשִׁים Chadasim. i. noui siue noua. Deut. 32. Noui recentesque venerunt. Iudi. 5. Noua bella elegit deus. Canti. 7. Noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Threñ. 3. Noui diluculo mlta est fides tua. & inde חֹדֶשׁ Chodes. i. mensis. & dicitur sic propter nouã lunam que fit in principio cuiuslibet mẽsis apud hebreos: quia hebrei cõputant annum per menses lunares. Geñ. 8. Requieuitque arca mense septimo decima septima die mẽsis super montes armenie. Exo. 12. Mensis iste vobis principiũ mẽsium. Leuit. 16. Mense aũt septimo decima die mensis. Nu. 11. Sed vsque ad mensem dierũ. Esa. 66. Et erit mensis ex mẽse. Osee. 5. Nunc deuorabit eos mensis cum partibus suis. & in plurali חֳדָשִׁים Chodasim. i. menses. Geñ. 38. Post tres menses nunciauerunt iude. Iob. 14. Numerus mensiũ eius apud te est. Esa. 47. Et supputabãt menses. Accipitur etiã חֹדֶשׁ Chodes. pro prima die mensis. i. pro calendis. 1. Reg. 20. Ecce calende sunt crastino. & in eo. Cras calẽde sunt. & in eodẽ. Et venerunt calende. 4. Reg. 4. Hodie nõ sunt calende. Ezech. 45. In solẽnitatibus & in calẽdis. vbi põitur חֳדָשִׁים Chodasim in plurali. Et in eo. 46. Et adorabit populus terre ad ostiũ porte illius in sabbatis & in calendis coram dño. Ponitur ẽt in nostra translatiõe pro menstruo: eo qđ accidit mulieribus in quolibet mense. Hiere. 2. In menstruis eius inueniẽt eam. Sed etiã in hoc loco hebrei legũt. In mense suo inuenient eam.

חֲדַת Chadath. in lingua chaldaica significat innouare siue nouum. Esdre. 6. Et ordines de lignis nouis.

חוֹב Chob. Debitum siue debitor. vt Ezech. 18. Pignus debitori reddiderit. & inde verbũ. חַיֵּב Chiieb. i. cõdẽnare. Dañ. 1. Condemnabitis caput meũ regi.

חוּג Chog. circũdare. gyrare. vt Iob. 26. Terminũ circundedit aquis. & inde חוּג Chug. i. circulus. gyrus. circinus. Prouer. 8. Quãdo certa lege & gyro vallabat abyssos. Esa. 40. Et sedet super gyrũ terre. Ponitur etiam pro cardine. vt Iob. 22. Et circa cardines celi perambulat. & aliqñ additur mem in principio: & dicitur מְחוּגָה Mechuga. pro q̃ beatus Hieronym9 trãstulit circinũ. vt Esa. 44. Et in circino tornabit illud.

חוּד Chud. enigma vel problema proponere. vel si latine posset dici enigmatizare vel problematizare. Iudi. 18. Proponam vobis problema. & in eo. Propone problema tuum Ezech. 17. Fili hominis propone enigma. & inde חִידָה Chida. i. problema vel enigma. vt in locis predictis. & in plurali חִידוֹת Chidoth. Nu. 12. Palã & nõ per enigmata deum videt. 3. Reg. 10. Venit tentare eũ in enigmatibus. Prouer. 1. Verba sapientum & enigmata eorum. Abach. 2. Nunquid non omnes isti super eum parabolam sument & loquelam enigmatũ eius. & inde אֲחִידָן Achidan: qđ in lingua chaldaica significat secreta enigmata. Dañ. 5. Interp̃tatio somniorum & ostensio secretorum.

חָוָה Chaua. annunciare. ostendere. indicare. Iob. 15. Ostẽdam tibi audi me. & in eodem. 32. Ostendã vobis etiã ego meã sapientiã. & in eo. Et ostendã scientiã meã. & in eodẽ. 36. Sustine me paululũ & indicabo tibi. & in ligua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine loco he. Dañ. 2. Et interp̃tationẽ eius indicabimus. & inde אַחֲוָה Achaua: p additionem aleph in principio. i. indicatio siue annunciatio. Pro quo beatus Hieronymus transtulit enigmata. Iob. 13. Et enigmata mea percipite aurib9 vestris. Pro quo hebrei legunt. Et annunciationem meã vel indicationem meam in auribus vestris. s. percipite. Inde חַוֹּת Chauoth. i. oppida aut ville siue vici. Nu. 32. Et occupauit vicos eius. & in eodem. Quos appellauit auothiair. i. villas iair.

חוֹז Choz. prouincia. regio. portus. & additur mem in principio. & dicitur מָחוֹז Machoz. Ps. 106. Et deduxit eos in portũ voluntatis eorũ. & solũ inuenitur in p̃dicto loco.

חוֹחַ Chauach. locus abditus subterraneus. & solum inuenitur in numero plurali. 1. Reg. 13. Et absconderunt se in speluncis & in abditis. Item חוֹחַ Choach. i. spina. De quo vide supra in dictione חַח Chach.

חוּט Chut. filũ. funiculus. Geñ. 14. A filo subtegminis vsque ad corrigiam calige non accipiam. Eccl's. 4. Et funiculus triplex difficile rumpitur. Ponitur etiã pro vitta. Cãti. 4. Sicut vitta coccinea labia tua. Item חוּט Chut in lingua chaldaica significat parietes componere vel inuicem coniungere sicut vnus pannus cum alio coniungitur filo. Esdre. 4. Et parietes componentes. & inde in lingua chaldaica sarcinator dicitur חַיָּט Chaiat.

חוּל Chul. dolere. parturire. cruciari. contremiscere. obstetricare. Infirmare siue infirmatum esse. vulnerare. Expectare. cõquiescere. residere. morari. venire. formare. creare. tripudiare siue choros ducere. & aliqñ scribitur sine vau in medio. & qñque mutat vau in iod. s. qñ est verbũ tertie cõiugationis. Qñque etiam scribitur cũ duplici lamed in fine. scilicet qñ est verbũ quarte cõiugationis: vt patebit in locis sequentibus. Deut. 2. Et in morẽ parturientiũ cõtremiscãt. Iob. 9. Cũctis diebus suis impius superbit. pro quo hebrei legunt. Cunctis diebus suis impi9 dolet siue infirmatur aut cruciatur. & in eo. 26. Ecce gigantes gemũt sub aquis. i. dolent vel cruciantur. Ponitur etiã in eodem pro obstetricare vbi dicitur. Obstetricãte manu ei9 eductus est coluber tortuosus. & in eo. 39. Parturientes ceruas obseruasti. Ps. 9. Inquinate sunt vie illius in omni tempore. Pro quo btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Parturiunt vie eius in oĩ tpe. i. doloribus vel cruciatibus plene sunt. Ps. 29. Vox dñi preparantis ceruas. pro quo beat9 Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Vox dñi obstetricans ceruas. Esa. 13. Quasi parturientes dolebunt. & in eo. 23. Non parturiui & non peperi. & in eo. Dolebũt cum audierint de tyro. & in eo. 26. Dolens clamat in doloribus suis. & in eo. Et quasi parturiuim9. & in eo. 45. Et matri quid parturis. & in eo. 51. Et ad saram que peperit vos. i. dolores partus sustinuit. & in eo. 54. Hinni que non pariebas. & in eo. 66. Antequam parturiret peperit. & in eo. Nũquid parturiet terra in die vna. & in eo. Quia parturiuit & peperit sion filios suos. Hiere. 4. Vocem eñ quasi parturientis audiui. & in eo. Vẽtrẽ meũ doleo. & in eo. 5. Percussisti eos & non doluerunt. & in eodẽ. Et a facie mea non dolebitis.

Ezech. 30. Quasi parturiens dolebit. Mich. 4. Dole & satage filia sion. Ponitur etiam pro cruciari. vt Ioel. 2. A facie eius cruciabuntur populi. Item ponitur pro cõmouere siue contremiscere vel cõturbare. Ps. 28. Vox dñi cõcutiẽtis desertũ: & cõmouebit dñs desertum cades. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Vox dñi parturire faciens desertum: parturire faciens dñs desertum cades. Potest etiam legi sic. Vox dñi cõtremiscere faciens desertũ: cõtremiscere faciens dñs desertum cades. Ps. 96. Vidit & commota est terra. Sed btũs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. vidit & cõtremuit terra. Ps. 113. A facie dñi mota est terra. Et etiã in hoc loco beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A facie dñi contremiscit terra. Hiere. 51. Cõmouebitur terra & conturbabitur. Item ponitur pro infirmari. vt Mich. 1. Quia infirmata est in bonum Eccl's. 5. Est & alia infirmitas pessima. De quo vide infra in dictione חָלָה Chala. Ponitur etiã pro vulnerare. 1. Reg. 21. Et vulneratus est vehementer a sagittariis. Esa. 51. Vulnerasti draconem. & in eo. 53. Ipse aũt vulnerat9 est propter iniquitates nr̃as. Inde חִיל Chil. i. dolor. Ps. 47. Ibi dolor vt parturientis. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur חִילָה Chila. i. dolor. vt Iob. 6. Et affligens me dolore. & aliquando duplicatur lr̃a Cheth & lr̃a Lamed & dicitur חַלְחֵל Chalchal. i. doluit siue consternatus est dolore. vt Ester. 4. Qđ audiens cõsternata est. & inde חַלְחָלָה Chalchala. i. dolor. angustia. ut Esa. 21. Propterea impleti sunt lumbi mei dolore. Ezech. 30. Et erit pauor in ethiopia. & in eo. Et erit pauor in eis. vbi ponitur pro pauore. Ponitur etiã pro defectione. Naum. 2. Et defectio in cunctis renibus. Sed in predictis locis hebrei interpretantur dolorem. Ponitur etiam predicta dictio חוּל Chul. pro dissipare. Prouer. 25. Vent9 aquilo dissipat pluuias. vide etiã infra in dictione חָלַל Chalal. & in dictione חָלָה Chala. Significat etiã expectare vel prestolari. vt Geñ. 8. Expectatis aũt vltra septem diebus. Iudi. 3. Expectantes diu donec erubesceret. Iob. 35. Iudicare coram illo & expecta eum. Ps. 36. Subditus esto dño & ora eum. pro q̃ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Tace dño & expecta eum. Threñ. 3. Bonũ est prestolari cũ silẽtio salutare dñi. Vide etiã de hoc infra in dictione יָחַל Iachal. Ponitur etiã pro permanere. Iob. 20. Et propterea nihil permanebit de bonis eius. Item significat conquiescere siue morari aut venire vel residere. vt. 2. Reg. 3. Et veniat super caput Ioab. Hiere. 23. Et tempestas erũpens super capita impiorum veniet. vbi etiã ponitur pro erumpẽs. & in eodem. 30. In capite impiorum cõquiescet. Osee. 8. Et quiescent paulisper ab onere regis & principum. Ponitur etiã in nostra translatione pro incipere. vt Threñ. 4. Et non ceperunt in ea manus. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. & non metate sunt siue non quieuerũt aut non morate sũt in ea manus vel loca: quia in momento & absque mora subuersa fuit sodoma. Osee. 11. Cepit gladius in ciuitatibus ei9 vbi etiã hebrei legunt. Resedit siue moratus est aut quieuit gladius in ciuitatibus eius. Significat etiam creare vel formare. vt Deut. 32. Et oblitus es dei creatoris tui. Ps. 89. Et formaretur terra & orbis. Prouer. 8. Ante oĩes colles ego parturiabar. Pro quo hebrei legunt. Ante oẽs colles formata vel creata sum. Põt etiã significare sicut est in littera nr̃a: vt supra dictum est. Ponitur etiã pro cõcipere. Ps. 50. Ecce eñ in iniquitatibus conceptus sum. Prouer. 8. Adhuc non erant abyssi & ego concepta eram. Ponitur etiam pro determinare. vt Prouer. 26. Iudicium determinat causas. Sed ẽt in hoc loco hebrei dicũt ꝙ significat formare vel creare. & legunt sic. Magnus siue princeps creat vel format oĩa: aut

ſuſtentat omnia. Nam pro eo qđ in predicto loco eſt iudiciũ in hebreo habetur רַב Rab: qđ ſi ſcribatur cũ pũcto hiric & legatur רִיב Rib: tũc ſignificat iudicium: ſicut eſt in littera noſtra. ſignificat etiam חול Chol. tripudiare ſiue Choros ducere. Iudi. 21. Cũq̀ videritis filias ſilo adducendos choros ex more ꝓcedere. & in eo. De his que ducebãt choros. & inde מָחוֹל Machol ſiue מְחוֹלָה Mechola. i. chorus. vt Ps. 149. Laudent nomen eius in choro. Canti. 7. Quid videbitis in ſunamite niſi choros caſtrorũ. Quod in hebreo legitur in numero ſingulari. ſ. quid videbitis in ſunamite quaſi chorum caſtrorum. Hiere. 51. Tũc letabitur virgo in choro. & in plurali מְחֹלוֹת Mecholoth. Exo. 50. Egreſſeq̀ ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis & choris. & in eodem. 32. Vidit vitulũ & choros. Item חול Chol. i. arena. Deut. 33. Et theſauros abſconditos arenarum. Ps. 138. Et ſuper arenã multiplicabuntur. Oſee. 1. Et erit numerus filiorum iſrael quaſi arena maris. Põitur etiam pro palma arbore. Iob. 29. Et ſicut palma multiplicabo dies. Sed etiã in hoc loco hebrei legunt. Et ſicut arena multiplicabo dies Alii vero dicũt ꝙ in predicto loco eſt nomen cuiuſdam auis ſic nominate: que eſt longiſſime vite. Item חול Chol. ideſt profanũ. laicũ. pollutum. contaminatum. De quo vide infra in dictione חָלַל Chalal.

חוּם Chum. fuluum. ruffum. fuſcum. Geñ. 30. Et quodcũq̀ fuluum & maculoſum variumq̀ fuerit. & in eodẽ. Et omnia que non fuerit varia & maculoſa & fulua. Ponitur ẽt pro nigro. vt in eo. Cũctum aũt gregem vnicolorem. i. albi & nigri velleris tradidit in manu filiorũ ſuorũ. pro quo hebrei legunt. Omnẽ in quo erat album: & oẽm nigrum in arietibus tradidit in manibus filiorũ ſuorũ. & etiã in locis predictis pro fuluo hebrei legũt nigrum. Item חוֹם Chom. i. calor ſiue calid9. De q̀ vide infra in dictiõe חָמַם Chamã.

חוּס Chus. parcere. miſereri. vt Geñ. 45. Neq̀ dimittatis quicq̀ de ſupellectili veſtra. pro quo he. le. Et oculus veſter non parcat ſiue non miſereatur ſuper ſupellectilia veſtra: ſiue ſuper vaſa veſtra. Deut. 13. Neq̀ parcat ei ocul9 tuus. 1. Reg. 24. Sed pepercit tibi oculus meus. Ps. 71. Parcet pauperi & inopi. Eſa. 13. Super filios non parcet oculus eorum. Hiere. 13. Non parcam & nõ cõcedam. Vbi ponitur pro concedere. pro quo he. le. Non parcã neq̀ miſertus ero ſiue non miſertus ero & non parcã. & in eo. 21. Et nõ flectetur neq̀ parcet neq̀ miſerebitur. Vbi ponitur pro flecti. ſcilicet miſericordia. pro quo he. le. Non parcet ſuper eos neq̀ parcet neq̀ miſertus erit. Ezech. 7. Et non parcet oculus meus ſuper te. & in eo. 16. Nõ pepercit ſuper te ocul9. & in eodẽ. 20. Et pepercit oculus meus ſuper eos vt non interficerem eos. & in eo. 2[illegible]. Neq̀ parcã neq̀ placabor. Ioel. 2 Parce dñe populo tuo. Ione. 4. Tu doles ſuper hederã. i. tu miſertus es ſiue pepercíſti ſuper hederam. & in eo. Et ego non parcam ſuper niniue. & aliquando ſcribitur ſine vau. vt in aliquibus locis predictis.

חוֹף Choph. portus. littus maris. De quo vide infra in dictione חָפַף Chaphah.

חוּץ Chus. foris. foras. forinſecus. extra. extrinſecus. preter excepto. vicus: ſiue callis: aut platea. & quandoq̀ apponitur ei littera beth: ſiue littera mem: aut lamet: & dicitur בַּחוּץ Bachus ſiue מחוּץ Michus. aut לַחוּץ lachus. Geñ. 6. Et bitumine linies eam tam intrinſecus q̀ extrinſec9. & in eodem. 19. Eduxerunt eum & poſuerũt extra ciuitatẽ. & in eodem. 24. Cur foris ſtas. Exo. 25. Et deaurabis eã auro puriſſimo int9 & foris. Deut. 24. Sed ſtabis foris. & in eo. 32. Foris vaſtabit eos gladius. Prouer. 1. Sapientia foris predicat. Ezech. 41. Et vſq̀ ad domũ interiorem & forinſecus: & aliquando ſcribitur cũ he in fine. & dř חוּצָה Chuſa. vt Geñ. 15 Eduxitq̀ eum foras. & in eo. 24. Qui feſtinus egreſſus eſt ad hominẽ vbi erat fons. pro quo he. le. Et cucurrit labã ad hominẽ foras ad fontẽ. Prouer. 5. Deriuentur fontes tui foras. Ezech. 40. Et ad latus exteri9 quod aſcendit ad oſtium porte. Significat etiã preter. ſiue excepto. vt Eccl's. 2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Pro quo he. le. Quis deuorabit ſiue quis mãducabit: & quis deliciis affluet preter me. i. pluſq̀ ego. Vide etiã de hoc in dictione חוּשׁ Chus cum ſin in fine. Hiere. 37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmẽto. Hebrei tñ in predicto loco legũt ſic. vt daretur ei torta quottidie panis de vico ſiue de calle paniſicũ vł piſtorũ. Nã ponitur ẽt pro calle vel platea. vt. 3. Reg. 20. Fac tibi plateas in damaſco. Iob. 5. Et irrigat aquis vniuerſa. pro quo he. le. Et mittit aquas ſuper faciẽ platearum vel calliũ. Eſa. 51. Et quaſi via tranſeuntib9. pro quo he. le. Et quaſi callis tranſeuntib9. Hiere. 5. Circuite vias ieruſalẽ. Pro quo he. le. Circuite calles ſiue plateas ieruſalem. & in eodem. 7. Et in plateis ieruſalẽ. & inde חִיצוֹן Chiſon. i. extrinſecus. forinſecus. exterior vł exterius. 3. Reg. 6. Quaſi prominentes de pariete & egredientes. & ſequitur in hebreo. Intrinſecus & extrinſecus. & in eo. Sed & pauimentum dom9 texit auro intrinſecus & extrinſecus. Ezech. 41. Intrinſec9 & forinſecus ad menſuram. Scribitur etiã cum he in fine & dicitur חִיצוֹנָה Chiſona. vt in eodem. 42. Et eduxit me ad atrium exterius. & in eodem. Et contra pauimentum ſtratũ lapide atrii exterioris. & in eodem. 44. Cũq̀ egredientur ad atrium exterius.

חוֹק Choc. preceptum. legitimũ. inſtitutio. ſtatutũ. conſuetudo. De quo vide infra in dictione חָקַק Chacac.

חָוַר Chauar. erubeſcere. Eſa. 29. Neq̀ modo vultus ei9 erubeſcent. Item חור Chur. ſignificat colorem aereum. vt Eſter. 1. Et pendebãt ex omi parte tentoria aerei coloris & carbaſini. & in eo. 8. Fulgebat veſtib9 regiis hyacinthinis videlicet & aereis. hebrei tñ dicunt ꝙ ſignificat album. Nã in lingua chaldaica חִיוָר Chiuar ſignificat album vel candidũ Dañ. 7. Veſtimentum eius cãdidum quaſi nix. & inde חֹרִי Chori. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit farinam. eo quod eſt alba. Geñ. 40. Quod tria caniſtra farine haberem ſuper caput meũ. Item חור Chur. foramen. ſpelunca. cauerna. 4. Reg. 12. Aperuitq̀ foramen deſup. Canti. 5. Dilectus meus miſit manũ ſuam per foramẽ. Eſa. 11. Et delectabitur infans ab vbere ſuper foramen aſpidis. & in plurali חוֹרִים Chorim ſiue חוֹרֵי Chore. pro quo beatus Hieronym9 trãſtulit cauernas ſiue ſpeluncas. 1. Reg. 13. En hebrei egrediuntur de cauernis. Iob. 30. Et in cauernis terre vel ſup glareã. Naũ. 2. Et impleuit preda ſpeluncas ſuas. Eſa. 19. Et texentes ſubtilia. Pro quo hebrei legunt texentes retia. eo quod ſunt plena foraminibus. põitur ẽt pro ſtercore. vt Eſa. 36. Vt comedant ſtercora ſua. & inde מַחֲרָאוֹת Mochraoth. i. latrine. 4. Reg. 10. Et fecerunt pro ea latrinas. Sed in margĩe habetur מוֹצָאוֹת Moſaoth. quod interpretatur egreſſiones Itẽ חור Chor. i. optimus ſeu nobilis aut liber vel ingenuus & inuenitur tñ in nũero plrali. ſ. חוֹרִים Chorim ſiue חוֹרֵי Chore. vt Nee. 5. Et increpaui optimates & magiſtratus. & in eo. 13. Et obiurgaui optimates iuda. Eſa. 34. Nobiles ei9 non erunt ibi. Hiere. 27. Et oẽs optimates iuda & ieruſalẽ. & inde חוֹרִין Chorin. i. nobilitas ſiue libertas. Eccl's. 10. Beata terra cuius rex nobilis eſt. pro quo he. le. Beata terra cui9 rex filius nobilitatis vel libertatis. ſ. eſt & eſt mod9 loquẽdi hebraici idiomatis vt pro nobili dicatur filius nobilitatis.

חוּשׁ Chus. feſtinare. delectari ſiue deliciis affluere. Ps. 37. Intende in adiutorium meum. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. trãſtulit. Feſtina in auxiliũ meũ. Ps. 69. Dñe ad adiuuãdũ me feſtina. & aliqñ ſcribitur ſine vau. vt Deut. 32. Et adeſſe feſtinãt tpa. Iob. 31. Et feſtinauit in dolo pes meus. Eſa. 8. Feſtina predari. Abach. 1. Quaſi aquila feſtinans ad comedendũ. & aliqñ ſcribitur cũ iod loco vau. ſ. qñ eſt verbũ tertie cõiugatiõis. Ps. 54. Expectabã eũ qui ſaluũ me fecit. pro quo beatus Hieronym9 in pſalterio iuxta he. ve. trãſtulit. Feſtinabo vt ſaluer. Eſa. 5. Et cito veniat opus eius. & in eo. 28. Qui crediderit nõ feſtinet. & in eo. 60. Subito faciã illud. pro quo he. le. Feſtinare faciã illud. i. feſtinãter vel cito faciam illud. & inde חוּשִׁים Chuſim. i. feſtini uel feſtinãtes. pro quo beatus Hieronym9 trãſtulit accinctos. vt Nu. 32. Nos aũt ipi armati & accincti pergemus ad preliũ. & inde חִישׁ Chis. i. cito ſiue feſtinãter Ps. 89. Qm̃ ſupuenit mãſuetudo. pro q̀ btũs Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Qm̃ tranſiuim9 cito. Ponitur etiã ſupradicta dictio חוּשׁ Chus pro delectari vel deliciis affluere. vt Eccl's. 2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Hebrei vero ſeſum vocãt חוּשׁ Chus. videlicet ſenſũ viſ9 ſiue auditus aut odorat9 vel guſt9 ſeu tactus. & ſic in predicto loco aliqui hebrei legunt. Quis deuorabit: aut qs ſentiet. i. quis ſenſibus fruetur vt ego. i. pluſq̀ ego.

חָזִיז Chaziz. fulgur. Iob. 38. Et viam ſonantis tonitrui. pro quo hebrei legũt. Et uiam fulguris ſonantis: nam poſt fulgur ſequitur tonitruũ ſonans. & dicunt aliqui hebrei ꝙ etiã ſignificat nubem. & in plurali חֲזִיזִים Chazizim. pro q̀ beatus Hieronymus tranſtulit nubes. Zach. 10. Et domin9 faciet nubes & pluuiam imbris dabit eis. Alii dicunt ꝙ deriuatur a ſequenti dictione que ſignificat videre. vnde. lxx. in predicto loco ꝓ nubib9 ĩterp̃tati ſũt fãtaſias. i. appitiões.

חָזָה Chaza. videre. aſpicere. reſpicere. ſpeculari. cõtẽplari Exo. 24. Viderũtq̀ deũ & comederũt & biberũt. Iob. 15. Quod vidi narrabo tibi. & in eo. 19. Et in carne mea videbo deũ ſaluatorem meũ. quẽ viſurus ſum ego ipẽ. & in eodem. 27. Ecce vos oẽs noſtis. pro quo he. le. Ecce vos oẽs vidiſtis. & eſt idem ſenſus cum lr̃a noſtra. Nam ponitur ibi videre pro intelligere vel noſſe. Sicut in aliis locis. & in eo. 36. Oẽs hoĩes vident eũ. Ps. 26. Vt videã voluntatem dñi. Ps. 45. Vacate & videte opera dñi. Ps. 57. Letabitur iuſtus cum viderit vindictam. Eſa. 1. Quam vidit ſuper iudam & ieruſalẽ. & in eo. 2. Verbum quod vidit eſaias fili9 amos. & in eo. 26. Dñe exaltetur man9 tua vt nõ videãt: videãt & cõfundantur. & in eo. 29. Et principes veſtros qui vident viſiones operiet. & in eo. 47. Qui cõtemplabãtur ſydera & ſupputabant menſes. Mich. 4. Et aſpiciat in ſion ocul9 noſter. & inde חֹזֶה Choze. i. videns. vt. 1. Paralip. 25. Oẽs iſti filii heman videntis regis in ſermonibus dei. & in eodẽ. 29 Atq̀ in volumine gath vidẽtis. 2. Paralip. 12. Scripta ſunt in libris ſemeie prophete & addo videntis. & accipitur pro propheta. vt. 1. Reg. 9. Qui ꝓpheta dicitur hodie olim vocabatur videns. Ponitur etiã חֹזֶה Choze. pro pacto. vt Eſa. 28 Et cum inferno fecim9 pactum. & in eo. Et pactum veſtrum cum inferno nõ ſtabit. Sed hebrei etiã in predicto loco interpretantur videntem ſiue ſpeculã aut ſpeculatorẽ. & inde חָזוֹן Chazon ſiue חֶזְיוֹן Chezion. cũ iod in medio aut חִזָּיוֹן Chizaiõ. i. viſio. vt. 1. Re. 3. Nõ erat viſio manifeſta. Iob. 20 Et tranſiet ſicut viſio nocturna. Eſa. 1. Viſio eſaie filii amos. & in eo. 22. Onus vallis viſionis. & in eo. 29. Et erit ſicut ſõniũ viſionis nocturne. & in plurali חֶזְיֹנוֹת Chezionoth. i. viſiones. vt Iob. 4. In horrore viſionis nocturne. Qđ in hebreo legitur in plurali. ſ. in horroribus viſionũ noctis. & in eo. 7. Et ꝑ uiſiones horrore cõcuties. & inde מַחֲזֶה Machaze. per additionẽ mem in principio. i. viſio. vt Geñ. 15. Factus eſt ſermo dñi ad abram ꝑ viſionẽ dicẽs. Nu. 22. Qui viſionẽ oĩpotẽtis videt. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. 2. Reg. 7. Et e regione ſe reſpiciẽtes. pro quo in hebreo habetur. viſio ad viſionẽ vel cõtra viſionẽ. Et beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum. & aliqñ ſcribitur cum tau in fine. & dicitur חָזוּת Chazuth. i. viſio. vt. 2. Paralip. 9. In viſione quoq̀ addo videntis. Eſa. 21. Viſio dura monſtrata eſt mihi. & in eo. 29. Et erit nobis viſio omniũ. & in lingua chaldaica dicitur חֶזְוָא Chezua. Dañ. 2. Tunc danieli myſterium per viſionẽ noctis reuelatũ eſt. Ponitur etiã חָזוּת Chazuth pro inſigni. Dañ. 8. Porro hircus habebat cornu inſigne inter oculos ſuos. & in eo. Et orta ſunt quattuor cornua ſubter illud. pro q̀ he. le. & orta ſunt inſignia quattuor ſubter illud. i. quattuor cornua grãdia que poterant videri a lõge. Significat etiã aſpectũ. Dañ. 4. Et aſpect9 illi9 erat vſq̀ ad terminos vniuerſe terre. Põitur etiã predicta dictio חָזָה Chaza pro cõmorari vel apprehendere. vt Iob. 8. Et inter lapides cõmorantur. & in eo. 23. Nõ apprehendã eũ. & lr̃a aleph que ponitur in predicto loco in principio dictiõis eſt prime pſone futuri tpis. & in fine deficit lr̃a he ſicut in aliis locis predictis. Itẽ חָזֶה Chaze. i. pect9. vt Exo. 29. Sumeſq̀ pectuſculũ de ariete. & in eo. Sanctificabiſq̀ pectuſculũ conſecratum. & in plurali חָזוֹת Chazoth. i. pectora. vt Leuit. 9. Poſuerũt ſup pectora. & in eo. Pectora eorum & armos dexteros ſeparauit.

חָזַק Chaſac. confortare ſiue confortari. corroborare. inualeſcere. preualere. vim inferre. inſtaurare. conſolidare. indurare ſiue indurari. apprehendere. tenere. retinere. obtinere. continere. Geñ. 41. Nã & illos oppreſſerat fames. pro quo hebrei legũt. & cõfortata eſt ſiue inualuit fames in terra egypti. & in eo. Et malũ inopie temperarẽt. pro quo he. le. Et cõfortata eſt ſiue inualuit fames in vniuerſa terra. & in eo. 48. Qui confortatus ſedit in lectulo. pro quo he. le. & cõfortatus eſt iſrael & ſedit in lectulo. Exo. 12. Vrgebãtq̀ egyptii populũ iſrael de terra exire velociter. pro quo hebrei legunt. Et inualeſcebat. i. vim faciebat egyptus ſuper populũ ut velociter emitterent eos de terra. Exo. 19. Et ſonitus buccine paulatim creſcebat in maius & prolixius tendebatur. pro quo he. le. Et ſonitus tube ibat & confortabatur ſiue inualeſcebat nimis. Nu. 13. Confortamini & afferte nobis de fructibus terre. Deut. 3. Precipe ioſue & corrobora eum. & in eo. 31. Viriliter agite & cõfortamini. & in eo. Confortare & eſto robuſtus. Iudi. 1. Poſtq̀ aũt confortatus eſt iſrael fecit eos tributarios. 1. Reg. 4. Confortamini. & 2. Reg. 3. Dauid proficiens & ſemp ſe ipo robuſtior. & in eo. 10. Si preualuerĩt aduerſum me ſyri. & in eo. Si autem filii amon preualuerint aduerſum te. & in eo. Eſto vir fortis & pugnemus pro populo nr̃o. pro quo he. le. Cõfortare & cõfortemur pro populo nr̃o. & in eo. 11. Conforta bellatores tuos. & in eo. 24. Obtinuit ſermo regis verba ioab. i. magis preualuit ſermo regis. & ſimilis dictio ponitur. 1. Paralip. 21. vbi dicitur. Sed ſermo regis magis ꝑualuit. 4. Reg. 14. Cũq̀ obtinuiſſet regnũ. pro quo he. le. Cũq̀ corroboratum eſſet regnũ in manu eius. & in eodẽ. Et preualuit fames in ciuitate. 2. Paralip. 21. Cumq̀ ſe confirmaſſet. i. corroboraſſet vel confortaſſet. & in eo. 26. Propter crebras victorias. pro quo he. le. Qm̃ cõfortatus uel corroboratus eſt vſq̀ ad ſummum. & in eo. Eo qđ auxiliaretur ei dñs & corroboraſſet illum. & in eo. 28. Et nullo reſiſtẽte vaſtauit. pro quo he. le. Et non confortauit vł nõ corroborauit eũ. Nee. 6. Quã ob cauſam magis cõfortaui manus meas. Ps. 31. Viriliter agite. Ps. 146. Qm̃ cõfortauit ſeras portarũ tuarum Eſa. 28. Ne forte conſtringantur vincula veſtra. pro quo he

brei legunt. Ne forte confortentur vel corroborentur vincula vestra. & in eo. 35. Confortate manus dissolutas. & in eodē. 41. Et fratri suo dicet confortare. & in eo. Confortauit faber erarius percutiens malleo. & in eodē. Et confortauit eum clauis. Hiere. 20. Fortior me fuisti. Ezech. 3. Man⁹ enī dñi erat mecū confortans me. & in eo. 30. Et recepto robore possit tenere gladium. pro quo he. le. Vt roboraretur siue vt inualesceret: vt possit tenere gladiū. Osee. 7. Cōfortaui brachia eorū. Malach. 3. Inualuerunt sup me verba vestra. Significat etiā instaurare. siue consolidare. vt. 4. Reg. 12. Et instaurarent sartatecta dom⁹. & in eo. Non instaurauerunt sacerdotes sartatecta templi. & in eo. Quare sartatecta nō instauratis. & in eodē. Ita ut impleretur instauratio dom⁹ dñi. & in eo. Admuniendā domū. i. ad instaurandā domū. Ponitur etiā pro edificare. vt Nee. 3. Et iuxta eū edificauit marimuth filius vrie. & in eo. Et iuxta eum edificauerunt tecueni. & in eo. Et portam veterem edificauerunt. Ponitur etiā pro consolidare. Esa. 54. Et clauos tuos consolida. Item significat indurare. vt Exo. 4. Ego indurabo cor eius. & in eo. 7. Induratūq; est cor pharaonis. & in eo. 9. Indurauitq; dñs cor pharaonis. & in eo. 14. Et indurabo cor ei⁹ & persequetur vos. & in eo. Et ego indurabo cor egyptiorū. Hiere. 5. Indurauerunt facies suas supra petrā. Significat etiam apprehendere siue tenere vel retinere. vt Gen̄. 19. Apprehenderūt manus ei⁹. & in eo. 21. Et tene manum illius. Exo. 4. Extendit & tenuit. & in eo. 9. Quod si adhuc renuis & retiēs eos. 2. Reg. 3. Abner regebat domū saul. pro quo hebrei legūt. Abner tenebat domū saul. i. sustentabat eam. Quod est idē cū littera nostra. 3. Reg. 2. Et apprehendit cornua altaris. Iob. 2. Adhuc tu permanes in simplicitate tua. pro quo he. le. Adhuc tu apprehendis siue retines simplicitatem tuā. Ps. 34. Apprehende arma & scutum. Iob. 26. Qui apprehēdit aures canis. Esa. 41. In quo apprehendi te ab extremis terre. Ponitur etiā pro capere vel continere. vt. 2. Paralip. 4. Capiebat tria millia metretas. & inde חֹזֶק Chózec. i. fortitudo. robur. vis. Esa. 8. Sicut in manu forti erudiuit me. pro q̄ he. le. In fortitudine manus erudiuit me. Amos. 6. In fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua. Scribitur etiā cum he in fine. vt. 1. Reg. 2. Alioquin tollam vi. 2. Paralip. 26. Sed cum roborat⁹ eēt eleuatum est cor eius. Pro quo hebrei. le. Et in fortitudine sua siue in robore suo eleuatum est cor eius. Ps. 17. Diligam te dñe fortitudo mea. & inde חָזָק Chazac. i. fortis vel robustus. vt Nu. 13. Vtrū fortis sit an infirmus. & in eo. Quia fortior nobis est. 3. Reg. 19. Et spūs grandis & fortis. Prouer. 23. Propiqu⁹ enī illorū fortis. Esa. 28. Ecce fortis & valid⁹. Amos. 2. Et fortis non obtinebit virtutē suā. Ponitur ēt ꝑ fortitudine. vt Esa. 40. Ecce dñs deus in fortitudīe veniet. & in gn̄e feminino חֲזָקָה Chazaca. i. fortis. vel robusta seu valida. Exo. 3. Non dimittet vos rex egypti vt eatis nisi p manū validā. Exo. 6. Per manū enī fortē dimittet eos & in manu robusta eiiciet eos de terra sua.

Cōfortare. Instaurare. Edificare. Cōsolidare. Indurare. Apprehendere. Tenere. Retinere. Capere. חֹזֶק Fortitudo. Vis. Robur. חָזָק Fortis. Fortitudo חֲזָקָה Valida. Robusta.

חזיר Chazir. sus. porcus. Aper. vt Leuit. 11. Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Ps. 79. Exterminauit eam aper de silua. Prouer. 11. Circulus aureus in naribus suis. idest in naribus porci. Esa. 65. Qui comedunt carnem suillam.

חֲזִיר Sus. Aper.

חטא Chata. peccare. errare. expiare. aspergere. mundare siue purgare. vt Gen̄. 20. Et ideo custodiui te ne peccares in me. & in eo. 39. Quō ergo possum hoc malum facere & peccare in deū meū. & in eo. 40. Accidit vt peccarēt duo eunuchi. & in eo. 43. Ero peccati reus in te omī tpe. Pro q̄ in hebreo habetur. Peccabo tibi omī tpe. Exo. 5. Et iniuste agitur cōtra populū tuū. Pro quo he. le. Et peccat ppl's tu⁹. siue & peccatū populi tui. s. est: iniuste nos affligendo. Et in eodē. 9. Peccaui etiam nunc. & in eo. 23. Ne forte peccare te faciant. & Leuit. 4. Anima que peccauerit per ignorantiā. & in eo. Si peccauerit princeps. Nu. 21. Peccauimus quia locuti sumus cōtra dñm & te. Ios. 7. Peccauit israel. 1. Reg. 14. Quod populus peccasset dño. & in eo. Et nō peccabitis domino comedentes cum sanguine. 3. Reg. 14. Qui peccauit & peccare fecit israel. & in eo. In peccatis suis que peccauerunt. & in eo. 16. Et peccare fecisti populū meū. & in eodē. Et peccatū eius quo fecit peccare israel. & in eo. 21. Et peccare fecisti israel. 4. Reg. 17. Et peccare eos fecit peccatū maximū. & in eo. 21. Et peccare fecit etiā iudā. Iob. 1. In omīb⁹ his non peccauit Iob labiis suis. & in eo. 7. Peccaui quid faciam tibi. & in eo. 24. Vsq; ad inferos peccatum illius. pro quo hebrei legunt. Vsq; ad inferos peccauerunt. Potest etiā legi sicut est in littera nostra. Nā eisdē litteris vtrūq; scribitur. Ps. 4. Irascimini & nolite peccare. Ps. 105. Peccauimus cum patribus nostris. Prouer. 8. Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā. Eccl's. 5. Ne dederis os tuum vt peccare facias animā tuā. Esa. 29. Qui peccare facitis homies in verbo. Thren̄. 5. Patres nostri peccauerunt. Abach. 2. Et peccauit anima tua. aliqn̄ scribitur sine aleph. vt. 4. Reg. 13. Verūtn̄ nō recesserunt a peccatis ieroboā qui peccare fecit isrl' Significat etiā deuiare. vel errare. vt Iudi. 20. Et sic fundis lapides ad certum iaciētes vt capillum quoq; possent percutere. pro quo he. le. Fundis lapides iaciētes ad capillū & nō errabant. i. non deuiabant in alteram partem. Itē significat dānū soluere siue dānū reddere. vt Gen̄. 31. Ego dānū omne reddebā. s. quasi sim peccati reus. Inde חוֹטֵא Chote. idest peccans siue peccator. vt Prouer. 11. Quāto magis impius & peccator. & Eccl's. 9. Et qui in vno peccauerit multa bona perdet. pro quo he. le. Et peccator vnus facit perdere bona multa. potest etiā legi sic. & peccās in uno perdet bona multa. & in plali חַטָּאִים Chataim. i. peccatores. vt Gen̄. 13. Et viri sodomite erant pessimi & peccatores corā dño. 3. Reg. 1. Erimus ego & filius meus peccatores. i. quasi peccati rei. & inde חֵטְא. i. peccatū. vt Esa. 53. Et ipse peccata multorum tulit. pro quo in hebreo habetur. & ipe peccatū multorum tulit. s. in nūero singulari. & Thren̄. 1. peccatū peccauit ierusalem. Osee. 12. Nō inuenient mihi iniquitatē quā peccaui. & cōiter scribitur cū he vel tau in fine. & dicitur חַטָּאָה Chataa siue חַטָּאת Chatath. i. peccatū. vt Gen̄. 4. Statim in foribus peccatū tuū aderit. & in eo. 18. Et peccatum eorum aggrauatum est nimis. & in eodem. 20. Quia induxisti super me & super regnum meū peccatū grande. Exo. 32. Vt induceres super eū peccatū maximū. & in eo. Vos peccastis peccatū maximū. & in eo. Aut dimitte eis hanc noxam. i. hoc peccatū. & in eo. 34. Qui aufers iniquitatem & scelera atq; peccata. & in hebreo legitur singulariter. s. & scel⁹ atq; peccatū. Leuit. 4. Et postea intellexerit peccatum suū. Esa. 5. Et quasi vinculū plaustri pctm̄. & in plurali חַטָּאוֹת Chataoth secūdū terminationē femininorū siue חַטָּאִים Chataim. secundum terminationem masculinorum. vt Iob. 13. Respōde mihi quantas habeo iniquitates & peccata. Eccl's. 10. Quia curatio cessare faciet peccata maxima. Significat etiā predicta dictio חָטָא Chata. expiare. s. a peccato vel immūditia: siue mundare vel purgare aut lustrare. vt Leuit. 8. Quo expiato & sanctificato. pro quo hebrei legunt. Et expiauit altare & sanctificauit eum. & in eodem. 9. Et expiato altari fecit holocaustum. Nu. 9. Expiatusq; die septimo lauauit se & vestimēta sua. & in eo. Si quis hoc ritu nō fuerit expiat⁹. & in eo. 31. Et aliquid in vtēsilia ꝑparatū de caprarum pellibus & pillis et ligno expiabitur. Ponitur ēt in eo. pro lustrare vel sanctificare. vbi dr̄. Lustrabitur die tertio & septimo. & in eo. Aqua expiatiōis sanctificabitur. Ponitur ēt pro aspergere. vt Nu. 19. Aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo. Et in eo. Si die tertio aspersus nō fuerit. Et ī eo. Et aspersus hac cōmixione nō fuerit. Ps. 50. Asperges me dñe hyssopo & mūdabor. Pōitur ēt ꝑ purgare vt Iob. 41. Et territi purgabūtur. & inde חַטָּאת Chatath. i. lustratio siue expiatio. vt. Nu. 8. Aspergātur aqua lustratiōis. signat ēt חַטָּאת Chatath hostiā vel sacrificiū quod offertur ad expiandū peccatū. vt Exo. 29. Eo quod ꝑ peccato fit. Leuit. 6. Ista est lex hostie pro peccato. Et in eo. In loco vbi offertur holocaustū imolabitur. Pro quo he. le. In loco vbi imolatur holocaustū imolabitur hostia pro peccato. Et in eodē Hostia enim que offertur ꝑ peccato cuius sanguis infertur in tabernaculum. & inde מְחַטֵּא Mechate. idest. ille qui offert hostiam pro peccato. vt in eo. Sacerdos qui offert comedet eam.

חָטָא Peccare. Deuiare. Dānū reddere. חוֹטֵא Peccator. Peccans. חַטָּאִים Pctōres. חֵטְא Peccatū. חַטָּאָה Peccatum. Noxa. חַטָּאוֹת חַטָּאִים Peccata. חִטֵּא Expiare. Lustrare. Sctificare. Aspergere. Purgare. חַטָּאת Lustratio. חַטָּאת Hostia pro peccato. מְחַטֵּא Offerēs hostiā ꝑ pcō

חטב Chatab. secare. scindere. succīdere. excidere. Deut. 29. Exceptis lignorū scissorib⁹. Ezech. 39. Et nō portabunt ligna de regionibus nec succident de saltibus. Inde חֲטֻבוֹת Chatuboth. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Tapetes. vt Prouer. 7. Straui tapetibus pictis ex egypto. & inde מְחֻטָּבוֹת Mechutaboth. i. ornate. vt ps. 143. Filie corū composite circūornate vt similitudo templi. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. filie nostre quasi anguli ornati ad similitudinem templi.

חָטַב Scindere. Succidere. חֲטֻבוֹת Tapetes. מְחֻטָּבוֹת Ornati.

חטה Chita. triticum. frumentū. vt Exo. 9. Triticum autem & far nō sunt lesa. Ps. 80. Cibauit eos ex adipe frumēti. Esa. 28. Et ponet triticū per ordinē. Ioel'. 1. Vlulauerūt vinitores super frumēto. declinatur ēt plr & dicitur. חִטִּים chitim. i. frumentū. siue triticū. Iudi. 6. Cumq; gedeō filius eius excuteret atq; purgaret frumētū. Ps. 147. Adipe frumenti satiat te. Canti. 7. Venter tuus sicut aceruus tritici. Hiere. 12. Seminauerunt triticum.

חִטָּה Triticum. frumētū. חִטִּים frumētū.

חטם Chatam. obturare. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Infrenare. Esa. 48. Et laude mea infrenabo te. & solum inuenitur in ꝑdicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur a חֹטֶם Chótem. quod in ligua chaldaica significat nasū vel nares. Et quia in hebreo ira & nares vna eadē dictione significantur. s. אַף aph: vt supra dictū est. silr in predicto loco dicunt q̄ significat cōtinere furorē & legūt sic: & laude mea. i. ꝑpter laudē meam cōtinebo siue refrenabo furorem meum tibi.

חָטַם Infrenare. חֹטֶם Nasus.

חטף Chataph. rapere. vt Iudi. 21. Et rapite ex eis singuli vxores singulas. Ps. 9. Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.

חָטַף Rapere.

חטר Chóter. virga. vt Prouer. 14. In ore stulti virga superbie. Esa. 11. Egredietur virga de radice iesse.

חֹטֶר Virga.

חי Chai. viuere. vt Gen̄. 5. Et factū est omne tēpus quod vixit adā. Et in eo. 11. Porro arphaxath trigīta quinq; annos vixit. & de hoc vide infra in dictione חָיָה Chaia.

חַי Viuere.

חיים Chaiim siue חַיֵּי chaie. vite. & caret numero singl'i. De quo vide infra in dictione חָיָה Chaia.

חַיִּים Vite.

חיב Chiieb. condēnare. Dan̄. 1. Condēnabitis caput meum regi. De quo vide supra in dictione חוֹב Chob.

חִיֵּב Cōdēnare.

חיה Chaia. viuere. viuificare. suscitare. ad vitā reseruare. vitam concedere. sanare. edificare. extruere: siue instaurare. & aliqn̄ scribitur sine he in fine vt in aliquibus locis sequentibus. Gen̄. 5. vixit aūt adā centū triginta annis. Et in eo. Vixit quoq; seth. Et in eo. 6. Vt possint viuere. Et in eo. 12. Et viuet aīa mea ob gratiā tui. Et in eo. 17. Vtinā ismael viuat corā te. Et ī eo. 19. Et viuet anima mea. Et in eo. 20. Et orabit pro te & viues. Et in eo. 27. Viues in gladio. Et in eo. 47. Et vixit in ea decē & septem annis. Exo. 1. Si femina reseruate. Pro quo he. le. Et si femina fuerit & viuat. Leuit. 18. Que faciens hō viuet in eis. Nu. 14. Iosue autem filius nun & chaleb filius iephōe vixerūt. Deut. 5. vt viuatis & bene sit vobis. Et in eo. 8. Non in solo pane viuit homo. Et in eo. 30. Et viuas atq; multiplicet te. 1. Re. 10. Viuat rex. 4. Reg. 1. vtrū viuere queam de infirmitate mea hac. Et in eo. 4. Tu aūt & filii tui viuite de reliquo. i. vitam sustentate. Iob. 14. Putas ne mortuus homo rursum viuat. Et in eo. 21. Quare impii viuunt. Ps. 17. Viuit dñs & benedictus deus meus. Ps. 21. Et viuent corda eorū in seculū. Et in eo. Et anima mea illi viuet. Ps. 117. Nō moriar sed viuam. Eccl's. 6. Et vixerit multos annos. Esa. 26. Viuent mortui tui. Et in eo. 38. Dñe si sic viuitur. Hiere. 27. Et seruite ei & populo eius & viuetis. Thren̄. 4. In vmbra sua viuemus in gentibus. Ezech. 13. Et viuificarēt aīas que non viuūt. & qn̄ est verbū tertie cōiugatiōis: tūc significat viuificare siue viuere facere. suscitare: siue ad vitā reseruare. aut vitā concedere: vel viuere ꝑmittere. vt Gen̄. 47 Salus nr̄a ī manu tua est. Pro quo he. le. viuificasti nos. Exo. 2. Maleficos nō patiaris viuere. pro quo he. le. Maleficam non viuificabis. i. nō permittas eā viuere. Nu. 22. Et illa viueret. pro quo he. le. Et illā viuificarē. i. viuere permitterē. Et in eodē 31. Cur feminas reseruastis. pro quo he. le. Cur feminas viuificastis. i. ad vitā reseruastis. Ios. 2. Vt saluetis patrē meū ac matrē. Pro quo he. le. vt viuificetis. idest ad vitā reseruetis: siue viuere permittatis. Et in eodem. 14. Concessit autem dominus mihi vitam. Iudi. 21. Et date sunt eis vxores de filiabus iabes galaad. Pro quo in hebreo habetur. & date sunt eis vxores quas viuificauerant. idest ad vitam reseruauerant. 1. Reg. 2. Dominus mortificat & viuificat. 4. Reg. 8. Cumq; ille narrasset regi quomodo mortuū suscitasset. Et in eo. Hic est filius meus quē suscitauit heliseus. Nee. 9. Et tu viuificans omnia hec. Ps. 40. Dominus conseruet cū & viuificet eum. Ps. 84. Deus tu conuersus viuificabis nos Esa. 57. Vt viuificet spiritum humilium. Ezech. 13. Viuificabant animas earum. Abach. 3. In medio annorum viuifica illud. Ponitur etiam pro saluare. idest ad vitam reseruare. vt Gen̄. 7. Vt saluetur semen super faciem vniuerse terre. Item ponitur pro alere. vt Ps. 32. Et alat eos in fame. itē significat sanare. vt Ios. 5. Donec sanarentur. Esa. 38. Et cataplasmaretur super vulnus & sanaretur. Item ponitur pro extruere vel edificare. vt. 1. paralipo. 11. Ioab autem reliqua vrbis extruxit. Nee. 4. Nunquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris. & inde חַי chai. idest viuus siue viuens. Iob. 12. In cuius manu anima omnis viuentis. ps. 83. Cor meum & caro mea exultauerunt in deo viuo. Esa. 38. viuens viuens ipse confitebitur tibi. Leuit. 13. Quando vero caro viuens in eo apparuerit. ps. 57. Sicut viuentes sic in ira absorbet eos. Et aliqui hebrei dicunt q̄ in predicto loco significat crudum. vt. 1. Reg. 2. vbi dicitur. Non accipiā carnem coctam sed crudam. vbi pro cruda ponitur חַי chai. ponitur etiam pro forti vel fortissimo. vt. 2. Reg. 28. Banaias filius ioiade viri fortissimi. 1. Reg. 25. Et sic dicetis: sit fratribus meis & tibi pax. pro quo hebrei legunt. Et sic dicetis viuo. idest magno vel forti viro & tibi pax & domui tue pax. & pro viuo in hebreo est לֶחָי Lechai: quod si legatur לְאַחַי Leechai. tunc significat fratribus meis. Sicut est ī littera nostra. Est etiam חַי Chai aduerbium iurandi. vt Nume. 14. viuo ego & implebitur gloria domini vniuersa terra. Ruth. 3. Ego te suscipiam viuit dñs. 1. Reg. 25. viuit dñs & viuit aīa tua. & aliqn̄ scribitur cum puncto cere

חָיָה Viuere. Viuificare. Ad vitam reseruare. Viuere ꝑmittere. concedere vitam. Suscitare. Viuificare. Saluare. Alere. Sanare. Extruere. Edificare. חַי Viuens. Viuus. crudum. חַי Fortissim⁹. Aduerbiū. iurandi.

in prima syllaba & dicitur חֵי Che.vt Geñ.42.Per salutem pharaonis nõ egrediemini hic.i.p vitã pharaonis.4.Reg.4.Et viuit anima tua nõ dimittã te.& in plu.חַיִּים Chaiim.i.viui siue viuentes.vt Ps.114.Placebo dño in regione viuorũ.Ps.123.Forte viuos deglutissent nos.Ps.55.Descendant in infernum viuẽtes.Prouer.1.Deglutiamus eũ sicut infernus viuẽtẽ & integrũ.Quod in hebreo legitur plr.s.deglutiamus eos sicut infernus viuẽtes & integros.Canti.4.Puteus aquarũ viuentiũ.Ezech.32.Qui dederunt formidinẽ suã in terra viuentiũ.& in lingua chaldaica dicitur חַיַּיָּא Chaiaia.Dañ.2.nõ in sapiẽtia q̃ est in me plusq̃ in cũctis viuẽtibus.Itẽ חַיִּים Chaiim:siue חַי Chaie.i.vita.& in hebreo declinatur plr.vt Geñ.2.Lignũ ẽt vite in medio paradisi.Et in eo.23.Vixit aũt sara centũ viginti septem annis.pro quo he.le.Et fuerunt vite sare centũ viginti septẽ anni.Deut.30.ipse enim est vita tua.Iob.10.Vitã & misericordiã tribuisti mihi.ps.7.Et cõculcet i terra vitã meã.ps.33.Quis est homo qui vult vitã.Eccl's.6.Vt pgat illuc vbi est vita:& in ge.fe.חַיָּה Chaia.i.viua siue viuens.Geñ.1.Et oẽm aiam viuentẽ.Et in eo.2.Et factus ẽ homo in aiam viuentem.Et in plu.חַיּוֹת Chaioth.idest viue siue viuentes.Ponitur ẽt חַיָּה Chaia pro vita.vt Geñ.18.Veniam ad te tẽpore isto vita comite.Et.4.Reg.4.Si vita comes fuerit.Sed hebrei in predictis locis legũt.Quasi hora viua.i.sicut in ista hora vel in isto tempore quo viuitis.Sed beatus hieronymus trãstulit sensũ.Iob.33.Abominabilis ei fit in vita panis.Hebrei tñ dicunt q in predicto loco accipitur pro anima viuẽte.Et legunt sic.Et abominatur anima eius panem.Et in eo.Appropinquauit corruptioni anima eius & vita illius mortiferis.Et in eo.Sed viuens lucem videret.Pro quo he.le.Et vita eius siue anima eius in luce videret.Esa.57.Vitã manus tue inuenisti.Ezech.7.Et adhuc in viuentibus vita eorũ.& inde מִחְיָה Michia.i.viuificatio siue id quod ad vitã pertinet:aut id quod ad victũ est necessarium.Geñ.45.Pro salute enim vrã misit me dñs.p quo he.le.Pro viuificatione.i.pro sustentatione vite misit me dñs.Leuit.13.Ipsa quoq caro viua apparuerit.Pro quo he.le.& viuificatio carnis viue apparuerit.Iudi.6.Nihil oĩno ad vitam pertinẽs relinquebant.Et in eo.17.Et que ad victũ sunt necessaria.Inde nomen propriũ חַוָּה Chaua dicitur.eo quod sit mater oium viuentiũ.Geñ.3.Et vocauit Adam nomẽ vxoris sue euã:eo qd esset mater cunctorũ viuẽtiũ.i qua dictione mutatur iod in vau:sicut in aliis locis.Itẽ חַיָּה Chaia.i.animal.bestia.siue fera.vt Geñ.1.Et bestias terre secundũ species suas.Et in eo.Et fecit deus bestias terre.Et i eo.Vt sint nobis in escam & cunctis animantibus terre.Et in hebreo in predictis locis ponitur singulare pro plurali.Et in eo.7.Ipsi & omne animal secũdũ genus suum.Et in eo.37.Ferã pessima comedit eũ.Leuit.11.Hec sunt animalia que comedere debetis.& in hebreo legitur singlr.s.hoc est aial.Et in eo.17.Siue venatiõe aut aucupio ceperit ferã vel auẽ.Deut.14.Hoc est aial qd comedere debetis.Ps.73.Ne tradas bestiis aias confitentes tibi.Quod in hebreo legitur singlr.s.ne tradas bestie.Ezech.10.Ipsum est animal quod viderã iuxta fluuiũ Chobar.in lingua chaldaica dicitur חֵיוָה Cheua.Dañ.2.Et bestias agri.Et i eo.4.Subter eã habitabant animalia & bestie.& in plu.חַיּוֹת Chaioth.vt ps 103.Aialia pusilla cũ magnis.Ezech.1.Et in medio eius similitudo quattuor aialiũ.Et in eo.Et aialia ibãt & reuertebantur.Accipitur ẽt pro obstetricibus.vt Exo.1.Ipse enim obstetricãdi habẽt scientiã.Pro quo he.le.Obstetrices eni sunt.Alii vero legunt.Qm bestie sunt.i.nõ indigẽt obstetrice sicut bestie.Itẽ חַיָּה Chaia.ponitur pro cetu vel cõgregatione populi.Pro quo btũs hieronymus trãstulit stationẽ siue castra.vt.2.Reg.23.Cõgregati sũt philistiim in statione.Et in eo.Castra aũt philistinorũ erãt posita in valle gigantũ.& scdm hoc significatũ.ps.67.vbi nos legimus animalia tua habitabũt in ea:aliqui hebrei legũt.Cetus siue castra tua habitabũt in ea.Et in eo.increpa feras arundinis Pro quo ipsi legunt increpa cetum siue castra arundinis.

חַיִל Chel.siue חַיִל chail.exercitus.fortitudo.robur.virtus.substãtia.diuitie.ãtemurale.3.Re.20.cõgregauit oẽm exercitũ suũ.Et in eo.Et instaura numerũ militũ qui ceciderũt de tuis.pro quo he.le.& tu cõstitue tibi exercitũ sicut exercit9 qui cecidit de te.4.Reg.18.Misit aũt rex assyriorum Tartan cũ manu valida.pro q he.le.Cũ exercitu graui.& in eo.25.Venit nabuchodonosor rex babylonis ipse & oĩs exercitus eius in hierlm.Et in eo.Et persecutus est exercitus chaldeorũ regẽ.2.Paralip.14.Habuit ãt in exercitu suo portantiũ scuta.Et in eo.Egressus est cõtra eos zara ethiops cũ exercitu suo decies cẽtena millia.Est.1.Fortissimis persarũ & medorũ.Pro quo he.le.Exercitui persarũ & medorũ.Esa.36.cũ manu valida.pro quo he.le.cũ exercitu graui.Hiere.32.& tũc exercitus regis babylonis obsidebat hierlm.Et in eo.37.Igitur exercitus pharaonis egressus ẽ de egypto.Ezech.37.Exercitus grandis nimis valde.& in eo.38.cetus magnus & exercitus vehemens.Significat ẽt virtutẽ siue fortitudinẽ vel robur.Geñ.37.Qd si nosti in eis esse viros industrios.pro quo he.le.viros fortitudinis vel virtutis.Exo.18.prouide aũt de oĩ plebe viros sapiẽtes & timẽtes deũ.pro quo he.le.prouide aũt de omni plebe viros fortitudinis vel virtutis & timẽtes deũ.Et in eo.Et electis viris strenuis.i.viris fortitudinis vel virtutis.Nu.24.israel vero fortiter aget.Ruth.4.Vt sit exemplũ virtutis in ephrata.1.Reg.2.Et infirmi accincti sunt robore.ps.17.Et precinxisti me virtute ad bellũ.ps.32.in abũdantia aũt virtutis sue nõ saluabitur.ps.47.ponite corda vestra in virtute eius.ps.58.Disperge illos i virtute tua.ps.59.In deo faciemus virtutẽ.ps.83.ibunt de virtute in virtutẽ.ps.117.Dextera dñi fecit virtutẽ.ps.121.fiat pax in virtute tua.prouer.31.Mulierẽ fortẽ quis inueniet.Esa.8.Auferetur fortitudo damasci.Et in eo.60.Fortitudo gentium veniet tibi.Hiere.17.Fortitudinẽ tuã & thesauros tuos in direptionẽ dabo.Ioel.2.Ficus & vinea dederunt virtutẽ suã.Mich.4.Et fortitudinem eorum dño vniuerse terre.Soph.1.Et erit fortitudo eorũ in direptionẽ.& aliqñ scribitur sine iod in medio.vt Abdie.1.Et transmigratio exercitus huius filiorum israel.Ps.9.Et cadet cum dominatus fuerit pauperũ.vbi pro eo qd in lra nra est pauperũ:in hebreo est חֵלְכָאִים chelcaim.& secũdum hebreos est dictio composita & significat exercitũ oppressorũ vel cõgregationẽ humiliũ.De q vide infra in dictione חֵלֶךְ chelech.& i plu.חֲיָלִים chaialim idest exercitus pluralis numeri.vt Eccl's.10.Multo labore exacuetur.pro quo he.le.Et exercitus superabitur.quasi dicat nõ.põt etiã legi sic.& fortitudinibus siue viribus superabit.Hiere.40.Iohannã aũt filius caree.& oẽs principes exercitus.Quod in hebreo legitur plr.s.Et oẽs principes exercituũ.Et in eo.41.Et oẽs pricipes bellatorũ.s.exercituũ.Itẽ חַיִל chail.i.substãtia vel diuitie.vt Geñ.34.Paruulos quoq eorũ & vxores duxerũt captiuas.pro quo he.le.Et omnem substantiam eorum & omnes paruulos eorũ & vxores eorũ captiuauerũt & depredati sunt.Deut.8.Ne dixeris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt.Pro quo hebrei legunt.Ne dixeris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee fecerũt mihi substantiam hanc siue diuitias has.Et in eodem.Sed recorderis dñi dei tui q ipse tibi vires pbuerit.& sequitur in hebreo vt faceres.i.vt adquireres substãtiã siue diuitias Iob.20.Diuitias quas deuorauit euomet.Et in eo.21.Subleuati sunt confortatiq diuitiis.Ps.48.Et relinquent alienis diuitias suas.Ps.61.Diuitie si affluerint nolite cor apponere.Prouer.31.Ne dederis mulieribus substantiã tuam Et in eo.Multe filie cõgregauerũt diuitias.Esa.30.Portantes sup humeros iumẽtorũ diuitias suas.Signãt ẽt חֵיל chel antemurale.Treñ.2.Luxitq antemurale.ponitur etiam חֵיל chel pagro.vt.3.Reg.21.Canes comedent iezabel in agro iezrael.Hebrei tñ dicũt q in predicto loco signãt fossatũ quod fit in circuitu muri ciuitatis:siue locũ vel spaciũ quod est inter murũ & antemurale.Ponitur ẽt pro obsidione.2.Reg.20.Et obsessa est vrbs.p quo he.le.& stetit in obsidiõe.Itẽ חִיל Chil.i.dolor.De q vide sup i dictiõe חוּל chol.

חִין Chin.deprecatio.vt Iob.41.Et ad depcãdũ cõpositis.& dicũt aliqui hebrei q signãt firmitatẽ siue validitatẽ.& legũt sic.& firmitate seu validitate cõpositiõis sue.Alii vero dicũt q deriuatur a dictiõe חֵן Chanan.per interpositionẽ iod sicut in aliis locis solet fieri:& q significat gratiam.vt infra dicetur.& legunt sic.& grã compositionis sue.

חַיִץ Chis.paries siue murus.vt Ezech.13.Et ipe edificabat parietẽ.& solum inuenitur in predicto loco.

חֵיק Chec.Sinus.vt Exo.4.Mitte manũ tuã in sinũ tuum.Et in eo.Retrahe ait manũ tuã in sinũ tuũ.Nu.11.Porta eos in sinu tuo.Deut.28.Et vxori que cubat in sinu suo.2.Reg.12.In sinu illius dormiens.Iob.19.Reposita ẽ spes mea in sinu meo.Ps.34.Et oratio mea in sinu meo conuertebatur.Prouer.5.Et foueris in sinu alterius.Et in eo.16 Sortes mittũtur in sinu.Et in eo.21.Et donũ in sinu indignationẽ maximã.Eccl's.7.Quia ira in sinu stulti requiescit.Esa.40.Et i sinu suo leuabit.Et i eo.65.Et remetiar opus eorũ primũ in sinu eorũ.Mich.7.Ab ea que dormit i sinu tuo.Ponitur ẽt pro medietate alicuius rei:sicut sinus ẽ in medio hoĩs.vt.3.Reg.22.Fluebat aũt sanguis plage in sinu currus.Quod hebrei exponũt i mediũ currus.Ezech.43.Et de sinu terre vsq ad crepidinẽ nouissimũ.Et in eo.Et sinus eius vnius cubiti per circuitum.vbi secundum hebreos sinus accipitur pro medietate seu concauitate.

חֵיךְ Chech.palatũ.guttur.vt Iob.34.Et guttur escas gustu diiudicat.Canti.2.Et fructus eius dulcis gutturi meo.Et in eo.5.Guttur illius suauissimũ.& in eo.7.Guttur tuũ sicut vinũ optimũ.Threñ.4.Adhesit lingua lactentis ad palatũ suũ.& Ezech.3.Et linguã tuã adherere faciã palato tuo.Osee.8.In gutture tuo sit tuba.& inde חַכָּה Chaca.per additionẽ he in fine.i.hamus.De q vide i dictiõe sequẽti.

חִכָּה Chaca.expectare.prestolari.vt Iob.3.Qui expectant mortẽ & nõ venit.& in eo.32.Igitur heliu expectauit iob loquẽtẽ.Esa.8.Expectabo dñm qui abscõdit faciẽ suã a domo iacob.Et in eo.30.Propterea expectat dñs vt misereatur vestri.Et in eo.Beati oẽs q expectãt eũ.Dañ.12.beatus qui expectat & perueniet vsq ad dies mille trecẽtos triginta quinq.Abach.2.Si morã fecerit expecta eũ.Itẽ חַכָּה Chaca.i.hamus.vt Iob.40.An extrahere poteris leuiatan hamo.Esa.19.Et lugebunt omnes mittentes in flumẽ hamum.Abach.1.Totum in hamo subleuauit.

חַכְלִיל Chachlil.pulchrum.vt Geñ.49.Pulchriores sunt oculi eius vino.i.colore illustriores vt exponunt aliq.& solum inuenitur in predicto loco.Et dicũt aliqui hebrei q significat rubicundum siue rubeum.Vnde ipsi legunt.Rubuerũt oculi ei9 a vino.siue rubicũdiores oculi ei9 vĩo.

חָכַם Chacham.sapere.sapientem esse.Sapiẽtiam siue prudentiã docere.Sapiẽtie operã dare.Sapienter agere.vt Deut.32.Vtinam saperent & intelligerent.3.Reg.4.Et erat sapientior cunctis hominibus.Ps.104.Et senes eius prudentiam docuit.Prouer.8.Audite disciplinam & estote sapientes.Et in eodem.9.Si sapiẽns fueris tibimetipsi eris.Pro quo hebrei legunt.Si sapiens fueris tibi met sapiens eris.vel sic.Si sapias sapias tibi ipsi.Et i eo.19.Vt sis sapiens in nouissimis tuis.Et in eo.23.Fili mi si sapiens fuerit animus tuus.Et in eodem.27.Stude sapientie fili mi & letifica cor meum.Pro quo hebrei legunt.Sapuit siue sapiens fuit filius meus & letificatum est cor meum.Eccl's.2.Quid mihi prodest q maiorẽ sapientie dedi operam.pro quo hebrei legunt.Et ad quid sapui ego amplius.Et in eodem.7.Neq plus sapias quam necesse est.Zach.9.Assumpserunt sibi quippe sapientiam valde.p quo hebrei legũt.Quia sapuit siue sapiens fuit valde.Significat etiam sapiẽter vel callide agere.vt Exo.1.Venite sapienter opprimamus eum.Ps.57.Et venefici incantantis sapienter.& inde חָכְמָה Chochma.idest sapientia.vt Exo.31.Et impleui eum spiritu dei sapientia & intelligentia.Deut.4.Hec est enim sapientia vestra & intellectus.3.Reg.2.facies ergo iuxta sapientiam tuam.Et in eo.3.Videntes sapientiam dei esse in eo.Et in eo.4.Dedit quoq deus sapiẽtiam salomoni.Iob.11.Vt ostenderet tibi secreta sapientie.Prouer.1.Sapientiã atq doctrinam stulti despiciunt.Et in eo.8.Ego sapientia habito in consilio.& in lingua chaldaica dr.חָכְמְתָא Chochmetha.Dañ.2.quia sapientia & fortitudo eius sunt.& i plurali חָכְמוֹת Chochmoth.Ps.49.Os meum loquetur sapientiam.Pro quo hebrei legunt.Os meum loquetur sapiẽtias Et sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iuxta hebre.Prouer.24.Excelsa aũt stulto sapientia.Qd in hebreo legitur pluraliter.s.excelse stulto sapientie.tamẽ in hebreo aliquando ponitur plurale pro singulari.vt supra in eo.1.Sapientia foris predicat.Et in eo.9.Sapientia edificauit sibi domum.Quod in hebreo legitur sic.Sapientie edificauit sibi domum.Quod exponunt hebrei sic.idest vnaqueq sapientia edificauit sibi domum.& inde חָכָם Chacham.idest sapiens.vt Geñ.41.Prouideat rex virum sapientem & industrium.Iob.15.Nunquid sapiens respondebit quasi inventum loquẽs.Ps.106.Quis sapiens & custodiet hec.Prouer.1.Audiens sapiens sapientior erit.Eccl's.2.Sapientis oculi in capite eius.Esa.3.Et sapientem de architectis.& in eo.31.Ipse autem sapiens adduxit malum.& in plurali.חֲכָמִים Chachamim siue חַכְמֵי Chachme.i.sapiẽtes.vt Deut.1.Date e vobis viros sapientes.Iob.5.Qui apprehendit sapientes in astutia eorum.Ps.48.Cum viderit sapiẽtes morientes.Prouer.3.Gloriam sapientes possidebunt.Eccl's.7 Cor sapientiũ vbi est tristitia.Esa.5.Ve qui sapientes estis in oculis vestris.& i ligua chaldaica dicitur חַכִּים Chachim i.sapiẽs.Et i plu.חַכִּימַיָּא Chachimaia siue חַכִּימִין Chachimin.Dañ.2.Sapientes interficiebantur.Et in eo.Dat sapiẽtiam sapiẽtibus.& in genere feminino חֲכָמָה Chachama.vt 2.Reg.14.Et tulit inde mulierẽ sapientẽ.Et in plu.חֲכָמוֹת Chachmoth.vt Iudi.5.Vna sapiẽtior ceteris vxorib9 eius hec socrui verba rñdit.pro quo he.le.Sapientes dñe vel dominatores eius rñdebãt ei:& ẽt ipsa rñdebat sibi.Tñ aliqñ in heb.põitur plr p singulari.vt Prouer.14.sapiẽs mulier edificat domũ suã.Pro q in hebreo hr.Sapiẽtes mulieres edificat domũ suã.Quod heb.exponũt.i.vnaqueq mulier sapiẽs edificat domũ suã.ide תַּחְכְּמוֹנִי Thachchemõi.i.sapiens.vt.2.Reg.23.Dauid sedens in cathedra sapientissim9.

חַל Chal.placenta.torta.collirida:& scribitur cũ he vel tau i fine & dr חַלָּה siue חַלַּת chalath.vt Nu.15.sepabitis primitias dño de cibis vestris.Pro quo he.le.Separabitis pri

mitias domino de pasta vel massa vestra tortam vel placē-tam separabitis. 2. Reg. 6. Singulis colliridam panis vnam & in plurali חַלוֹת Chaloth. Pro quo beatus hieronymus trā-stulit panes siue colliridas. vt Leuit. 7. Si pro gratiarum a-ctione oblatio fuerit offeret panes absq; fermento. Et in eo-dem. Et colliridas olei admixtione conspersas.

חָלַל Chalal. Vulnerare. Interficere. occidere. infirmari. dis-sipare. irritum facere. Profanare. contaminare. pollue-re. violare. communem facere. incipere. tibia canere. Ps. 108. Et cor meum conturbatum est intra me. Pro quo bea-tus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cor me-um vulneratum est intrinsecus. Esa. 14. Et tu vulneratus es sicut & nos. Et in eodem. 51. Vulnerasti draconem. Et in eodem. 53. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras. Ezech. 28. Cum sis homo & non deus in manu oc-cidentium te. vide etiam de hoc supra in dictione חוּל Chul & inde חָלָל Chalal. idest occisus. vulneratus. Interfectus. vt Nu. 19. Si quis in agro tetigerit cadauer occisi hominis. Et in eodem. 31. Omnis qui occiderit hominem vel occi-sum tetigerit. Deut. 21. Hominis cadauer occisi. Et in eodē 32. De cruore occisorum & de captiuitate. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet de cruore occisi. Ps. 88. Tu hu-miliasti sicut vulneratum superbum. Hiere. 51. Et in omni terra eius mugiet vulneratus. Threñ. 2. Cum deficerēt qua-si vulneratus in plateis ciuitatis. Ezech. 26. A sonitu ruine tue & gemitu interfectorum tuorum. Quod in hebreo legi-tur singulariter. scilicet a gemitu interfecti. Et in eo. 28. Et morieris in interitu occisorum. Pro quo hebrei legunt. & morieris in interitu siue in morte occisi. Et in eodem. Et corruent interfecti in medio eius. Pro quo hebrei legunt. & corruet interfectus siue vulneratus in medio eius. Sed in hebreo aliquando ponitur singulare pro plurali: & econ-uerso: sicut supra dictum est. & in plurali חֲלָלִים Chalalim siue חַלְלֵי Chalele. vt. 1. Reg. 17. Cecideruntq; vulnerati de philistiim in via sarim. Et in eodem. 31. Et ceciderunt inter-fecti in monte gelboe. 1. Paralip. 5. Vulnerati multi corrue-runt. Iob. 24. Et anima vulneratorum clamat. Ps. 87. Si-cut vulnerati dormientes in sepulchro. Prouer. 7. Multos enim vulneratos eiecit. Hiere. 9. Et plorabo die ac nocte interfectos filie populi mei. Et in eo. 14. Si egressus fuero ad agros ecce occisi gladio. Threñ. 4. Meliꝰ fuit occisis gla-dio q̃ interfectis fame. Ezech. 21. Super colla vulneratorū. & inde חַלוֹת Chaloth. idest vulneratio siue infirmitas. vt p̄s 76. Et dixi nunc cepi. pro quo hebrei legunt. Et dixi infir-mitas mea est. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et dixi imbecillitas mea ē. Ponitur etiā חָלַל Chalal pro dissipare. Prouer. 25. Vetus aquilo dissipat pluuias. Item ponitur pro irritum facere. vt Nu. 30. Non faciet irritum verbum suum. Significat eti-am profanare siue violare aut contaminare vel polluere. 1. Paralipo. 5. Sed cum violasset torum patris sui. Nee. 13. Et profanastis diem sabbati. Ps. 54. Contaminauerunt testa-mentum eius. Ps. 88. Si iustitias meas profanauerint. Et in eodem. Profanasti in terra sanctuarium eius. Esa. 23. Vt de-traheret superbiam omnis glorie. Pro quo he. le. vt viola-ret vel contaminaret superbiam omnis glorie. Et in eo. 43 Et contaminaui pricipes sanctos. & in eo. 48. Propter me propter me faciam vt nō blasphemer. vbi ponitur pro blas-phemare. Ezech. 7. Et violabūt arcanū meū. Et in eo. Et cō-taminabunt illud. Et in eo. Et possidebūt sanctuaria eorū. pro quo he. le. & violabūtur sanctuaria eorū. & in eo. 22. Et possidebo te in cōspectu gētiū. pro quo he. le. & violatꝰ fue-ram in te in cōspectu gentiū. pōt etiā deriuari a dictiōe נָחַל

(Marg.: Placenta. Collirida. חַלוֹת — Panes. collíride. — חָלַל — Vulnerari — Occidere. — חָלָל — Occisus. — Vulneratꝰ — Interfectꝰ — חֲלָלִים Vulnerati Interfecti — Occisi. — חַלוֹת infirmitas — ibecillitas — חָלַל Dissipare. Irritū fa-cere. — Violare. Profanar — cōtaminar Blasphe-mare.)

Nachal que signat possidere sicut est in lr̃a nr̃a. & in eo. 13. Et violabāt me ad populū meū. Et in eo. 20. Et feci pp no-mē meū vt nō violaretur corā gētibus. Et in eo. Ne violare-tur corā gentibus quibus eieci eos. Et in eo. 25. Super san-ctuariū meū quia pollutū est. & in eo. 28. Et pollueut deco-rem tuū. Et in eo. Et eieci te de mōte sctō dei. Pro quo he. le. & profanaui siue cōtaminaui te de mōte sancto dei. i. tan-q̃ profanū & cōtaminatū eieci. Et in eo. Polluisti sanctifica-tionē tuā. Et in eo. 36. Et polluerūt nomē sanctū meū. Et in eo. Et sanctificabo nomē meū magnū quod pollutū est in-ter gentes. Et in eo. 39. Et nō polluā nomē sanctū meū am-plius. Amos. 2. Vt violarent nomē sanctū meū. Malach. 1. Et vos polluistis illud. Et in eo. Quia cōtaminauit iudas Item significat communem facere. vt Deut. 20. Quis ē ho-mo qui plantauit vineā & necdū fecit eā esse cōem: & quod sequitur de qua vesci omnibus liceat: non est in hebreo: sed est expositio translatoris. Et in eo. Et alius homo eius fun-gatur officio. Pro quo he. le. Et alius hō faciat eā esse cōem. Et inde חָלָל Chalal. i. profanus vel cōtaminatus. vt Ezech. 21. Tu aūt profane impie dux israel. & in gñe feminino חֲלָלָה Chalala. i. cōtaminata vel polluta. Pro quo beatus hie-ronymus transtulit vile ꝓstibulū. vt Leuit. 21. Scortū & vi-le prostibulū nō ducēt vxorē. & in eo. viduā āt & repudiatā & sordidā. Vbi ponitur pro sordida. & inde חוֹל Chol. i. lai-cus. cōe. pollutū: vl' ꝓfanū. vt. 1. Reg. 21. Nō habeo laicos pa-nes ad manū sed tm̄ panē sanctū. Et ī eo. Porro via hec pol-luta ē. Ezech. 22. Inter sanctū & ꝓfanū nō habuerūt distāti-am. & in eo. 44. Et populū meū docebūt quid sit inter sā-ctū & pollutū. & inde חָלִילָה Chalila. i. absit. s. tanq̃ pollutū & ꝓfanū. Geñ. 18. Absit a te vt rē hāc facias. & in eo. 45. ab-sit a me vt sic agā. Ios. 22. absit a nobis hoc scelus. 1. Reg. 12 Absit aūt a me hoc pctūm in dño. Iob. 27. Absit a me vt iu-stos vos esse iudicē. Itē supradicta dictio חָלַל Chalal poni-tur pro expectare. vt Iob. 35. Iudicare corā illo: & expecta eū. De quo vide supra in dictiōe חוּל Chul. significat etiam incipere. & tūc est verbū tertie cōiugatiōis qđ scribitur cū he in pricipio & cū simplici lamed. vt in aliquibus locis pre-dictis. vt Geñ. 4. Iste cepit iuocare nomē dñi. ꝓ quo he. le. Tūc ceptū est siue inceptū est ad inuocādū nomē dñi. Ali-qui vero hebrei primā signatiōnē sequētes legūt sic. Tunc profanatū est ad inuocādū nomē dñi. i. attribuere nomen dei idolis. qa tūc ceperūt idolatrare. & in eo. 9. Cepitq; noe vir agricola exercere terrā. Nu. 16. Et plaga deseuit. Pro q̃ he. le. Et plaga incepit. Et in eo. Quā iā vastabat incendiū. pro quo he. le. Et ecce inceperat plaga in pplo. Deut. 2. In-cipe possidere. Et in eo. Hodie incipiā mittere terrorē atq; formidinē tuā. Ios. 3. Hodie incipiā exaltare te. Iudi. 20. & instātius persequebātur cesis de exercitu eorū triginta vi-ris: vt viderūt quasi colūnā fumi de ciuitate cōscēdere. pro quo he. le. Et beniamin cepit pcutere vulneratos de viris is-rael quasi triginta viros quia dixerūt vtiq; pcussus est ante nos sicut i bello prio: & eleuatio. s. ignis vel fumi incepit cō-scēdere de ciuitate colūna fumi. s. ascēdebat. sed btūs hie. trā-stulit sensū. 1. Reg. 3. & oculi eiꝰ caligauerāt. ꝑ q̃ he. le. & o-culi eius ceperūt caligare. & in eo. Incipiā & cōplebo. Et in eo. 22. Nū hodie icepi ꝓ eo cōsulere dñm. Hiere. 25. Ego icipio affligere. & ide תְּחִלָּה Thechila. i. pricipiū siue initiū. vt Geñ. 43. Iā ante descēdimus vt emeremus escas. Pro q̃ he. le. Descēdētes descēdimus in pricipio vt emeremꝰ escas Prou. 9. pricipiū sapie timor dñi. Itē חָלִיל chalil. signat q̃d dā isṫm̄ musicū: vt. 1. Reg. 10. Et añ eos psalteriū & tympa-nū & tibiā. Esa. 30. Et letitia cordis sicut qui pgit cū tibia. & in pl. חֲלִילִים Chalilim. 3. Reg. 1. canētiū tibiis & letātiū. vbi

(Marg.: Pollucre — חָלָל Profanus חֲלָלָה — Vile prosti bulum. Sordida. חוֹל — Laicus. Pollutus profanus — חָלִילָה Absit. — Expectare — Incipere. — תְּחִלָּה — Pricipiū. חָלִיל — Tibia. חֲלִילִים Tibie.)

ponitur nomē & verbū ab eo deriuatū. Hiere. 48. Cor me-um ad moab quasi tibia eris resonabit. qđ in hebreo legi-tur plr̃. s. cor meū ad moab quasi tibie resonabit. Et in eo. Dabit sonitū tibiarū. Et inde חוֹלְלִים Cholelim. i. canentes tibiis vel choris. Ps. 86. Sicut letantiū oīum nr̃m habitatio est in te. Pro quo he. le. Et cantores quasi canentes tibiis vl' choris oēs fontes mei in te. vñ beatus hieronymus in psal-terio iuxta he. ve. transtulit. Et cantores quasi in choris om-nes fontes mei in te. Scribitur etiā cū mem in principio & dr̃ מְחוֹלְלִים Mecholelim. vt. 3. Reg. 1. Canētiū tibiis & letā-tiū: vt dictū est supra. & in gñe feminino מְחוֹלְלוֹת Mecho-leloth. i. canentes choris vel tibiis siue ducentes choros. vt Iudi. 21. De iis que ducebāt choros. & inde מָחוֹל Machol. i. chorus. De quo vide supra in dictiōne חוֹל Chol. & quia ti-bia est instrumentū cōcauū. Inde dicitur מְחִלּוֹת Mechiloth quod signat cōcauitates. s. terre. pro quo btūs hieronymus trāstulit voragines. Esa. 2. Et introibunt in speluncas petra-rum & in voragines terre. Et inde חַלּוֹן Chalon. i. fenestra. vt Geñ. 8. Aperiens noe fenestram arce quam fecerat. Et in eo. 26. prospiciēs abimelech rex palestinorū ꝑ fenestrā. Iudi. 5. Per fenestrā respiciens. Et in plī. חַלּוֹנִים Chalonim siue חַלּוֹנֵי Chalone. secūdū terminationē masculinorū: aut חַלּוֹנוֹת Chalonoth scđm terminationē femininorū. vt. 3. Reg. 6. Fecitq; in tēplo fenestras obliquas. Canti. 2. Respi-ciens ꝑ fenestras. Hiere. 9. Quia ascendit mors ꝑ fenestras nr̃as. Ezech. 40. Et fenestras obliquas in thalamis. Reperi-tur ēt חַלּוֹנַי Chalonai in numero plu. pro חַלּוֹנִים Chalo-nim. vt Hiere. 22. Et aperit sibi fenestras.

חֶלְאָה Chala. rubigo. Ezech. 24. Olle cuius rubigo in ea ē & rubigo eius nō exiuit ex ea. Et ī eo. & cōsumatur ru-bigo eius. & in eo. Et nō exiuit ex ea nimia rubigo eius ne-q; per ignem.

חָלָב Chalab. siue חֵלֶב Cheleb. lac. adeps. vt Geñ. 18. Tulit quoq; butyrum & lac. Et in eo. 49. Et dentes eius la-cte cādidiores. Exo. 13. Vt daret tibi terrā fluentem lacte & melle. Et in eo. 23. Non coques hedum in lacte matris sue Deut. 32. & lac de ouibus. Esa. 55. Emite absq; argen-to & absq; vlla cōmutatione vinū & lac. Ezech. 25. Ipsi bi-bēt lac tuū. Itē חֵלֶב cheleb. i. adeps. vt Exo. 29. Sumes & a-dipem totū. Leuit. 3. Nec sanguinē nec adipem oīno come-detis. Et in eo. 7. Adipē ouis & bouis & capre nō comede-tis. Et in eo. Adipē cadaueris morticini. p̄s. 16. Adipē suum cōcluserūt. Ps. 118. coagulatū est sicut lac cor eorū. pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Incras-satū est velut adeps cor eorū. Tamē eisdē lr̃is vtrūq; scribi-tur. s. lac & adeps. & in plu. חֲלָבִים chalabim siue חֶלְבֵי Chel-be. i. adipes. vt Leuit. 8. Posuit sup adipes. 3. Reg. 8. Et adi-pem pacificorū. quod in he. legitur plr̃. s. Et adipes pacifi-corū. ponitur ēt pro pingui vel ꝑ pinguedine. vt Geñ. 4. Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis sui & de adipi-bus eorū. i. de pinguibus. Leuit. 3. Et qdqd pinguedinis est intrinsecus. Et in eo. Et pinguedinē que operit vētrē. Itē signat optimū vl' electū siue medullā cuiuscūq; rei. vt Geñ. 45. vt comedatis medullā terre. Nu. 18. Oēm medullā olei & vini & frumēti. Et in eo. Optima & electa erunt cūcta. & in eo. Si preclata & meliora queq; obtuleritis ex decimis. Deut. 32. Et hircos cū medulla tritici. & inde חֶלְבּוֹן Chelbō i. pingue. vt Ezech. 27. In vino pingui in lanis coloris op-timi. Itē חֶלְבְּנָה Chelbena. i. galbanū. vt Exo. 30. Sume tibi aromata stacten & onychem & galbanum boni odoris.

חֶלֶד Cheled. orbis: siue vita: vel tēpus vite. Ps. 38. Et substā-tia mea tanq̃ nihilū ante te. Pro quo btūs hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Et vita mea quasi non sit

(Marg.: חוֹלְלִים — Canentes tibiis. — מְחוֹלְלִים מְחוֹלְלוֹת Ducēs cho ros. מָחוֹל מְחִלּוֹת — Voragines חַלּוֹן Fenestra. — חַלּוֹנִים — חַלּוֹנוֹת Fenestre. — חַלּוֹנַי חַלּוֹנִים fenestre. — חֶלְאָה Rubigo. — חָלָב חֵלֶב Lac. — חֵלֶב Adeps. — חֲלָבִים Adipes. — Piguedo. — Medulla. Optimum — חֶלְבּוֹן Pingue. חֶלְבְּנָה Galbanū. — חֶלֶד Vita.)

in cōspectu tuo. Ps. 48. Auribus pcipite oēs qui habitatis orbē. In aliis vero locis varie trāstulit btūs hieronymꝰ. nā aliqñ trāstulit ꝓfundū. vt. Ps. 16. A paucis de terra. pro quo btūs hieronymus in p̄dicto psalterio trāstulit. Qui mortui sunt in ꝓfūdo. Ps. 58. Memorare que mea substātia est. pro quo in p̄dicto psalterio traduxit. Memēto mei de profūdo. Itē traduxit vesperā. vt Iob. 11. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperā. Hebrei tñ in oībus locis p̄dictis dicunt ꝙ signat orbē siue tēpus determinatum vite huma-ne. Item חֹלֶד Choled. idest mustela. vt Leuit. 11. De iis que mouentur in terra mustela & mus.

חָלָה Chala. egrotare. languere. infirmari. dolere. orare. ro-gare. vt Geñ. 48. Nunciatū est ioseph ꝙ egrotaret pa-ter suꝰ. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hoīes. 1. Reg. 22. nō est qui doleat vicē meā. 2. Reg. 13. Ita vt ꝓpter amorē illius egrotaret. & in eo. cuba super lectū & langorē simula. Pro quo he. le. Et egrotare. i. langorē simula. sicut est in lr̃a nr̃a. Et in eo. Et quasi egrotare cepit. 3. Reg. 14. In tpe illo e-grotauit Abia. Et in eo. Vt cōsulat te pro filio suo qui egro-tat. Et in eo. In tēpore senectutis sue doluit pedes. 4. Reg. 1. ceciditq; ochozias per cancellos cenaculi sui quod habe-bat in samaria & egrotauit. 2. Paralip. 16. Egrotauit autem Asa āno tricessimo nono regni sui. & in p̄dicto loco scribi-tur cū aleph in fine loco he. Prouer. 23. Verberauerunt me sed nō dolui. Canti. 2. Quia amore lāgueo. Esa. 14. Et tu vulneratus es sicut & nos. Pro quo he. le. Et tu infirmatus es sicut & nos. potest ēt signare sicut est in lr̃a nr̃a. De quo vide supra in dictione חוּל Chul. & in dictiōe חָלַל Chalal. & in eo. 39. Audierat eī ꝙ egrotasset & conualuisset. Et in eo. 53. Et dñs voluit conterere eū in infirmitate. vbi poni-tur הֶחֱלִי Hecheli: qđ est verbū tertie cōiugatiōis. i. ifirma-re fecit. et Hiere. 5. Percussisti eos & nō doluerūt. Et in eo. 12. Hereditatē acceperūt & non eis profuit. pro quo he. le. Infirmati sunt & nō eis profuit. & ponitur ibi verbū passi-uū prime cōiugatiōis: qđ scribitur cū littera nun in princi-pio. & potest etiam significare sicut est in littera nostra. De quo vide ifra in dictiōe נָחַל Nachal. Dañ. 8. & ego daniel lā-gui & egrotaui ꝑ dies. vbi silr scribitur cū nun in pricipio Amos. 6. Et nihil patiebātur sup cōtritionē ioseph. vbi ēt ponitur ibi verbū passiuū prime cōiugatiōis. i. nō sunt in-firmati vl' nō doluerūt sup cōtritionē ioseph. Mich. 1. qa in-firmata est in bonū q̃ hitat in amaritudinibus. & in eo. 6. & ego ergo cepi pcutere te. pro q̃ he. le. Et ego quoq; feci te i-firmari pcutiēs te. Potest ēt legi sicut est in lr̃a nr̃a. De quo vide supra in dictiōe חָלַל Chalal. & inde חֹלֶה Chole. siue חֹלָה Chola. i. egrotꝰ siue infirmus aut infirma: vel infirmi-tas. Nee. 2. cū te egrotū nō videam. Eccl's. 5. Est & alia infir-mitas pessima. Ezech. 34. Et qđ egrotū ē nō sanastis. Et in eo. & qđ ifirmū fuerat cōsolidabo. Et aliqñ scribitur cū nun in pricipio & dr̃ נַחְלָה nachla. vt Esa. 17. ablata est mesis in die hereditatis. pq̃ he. le. In die ifirmitatis. pōt ēt signare si-cut est in lr̃a nr̃a. Nā eisdē lr̃is vtrūq; scribitur in he. Ezech. 34. Quod infirmū est nō cōsolidastis. & ī eo. Et cornibus vr̃is vētilabatis oīa ifirma. In aliis vero locis ꝑ נַחְלָה nachla btūs Hie. trāstulit pessimā. vt Hiere. 10. pessima plaga mea. Et in eo. 14. cōtrita ē virgo filia ppl̃i mei plaga pessima ve-hemēter. & inde חֳלִי choli. i. ifirmitas: siue lāgor. vt Deut. 7 Auferet dñs a te oēm lāgorē. 3. Reg. 17. Et erat lāgor fortis-simus. 4. Reg. 1. Vtrū viuere queā de infirmitate mea hac. 2. Paralip. 16. Et neq; in infirmitate sua q̃siuit dñm. Esa. 1. Oē caput lāguidū. & in eo. 53. vere lāgores nr̃os ipse tulit. Scribitur ēt חֳלָאִים cholaim in plī. cū lr̃a aleph loco iod. vt Deut. 28. infirmitates pessimas & ꝑseuerātes. scribitur etiā

(Marg.: Orbis. — Profūdū. — Vespera. Tempꝰ vi-te humane חֹלֶד Mustela. — חָלָה Egrotare. Infirmar. Dolere. — Infirmari — חֹלֶה Egrotus. infirmitas — נַחְלָה infirmitas — Pessima. — חֳלִי Langor. infirmitas — חֳלָאִים Infirmita tes.)

cum mem in principio & cũ he in fine.& dr̃ מַחֲלָה Machala.siue מַחֲלֶה machale.i.infirmitas siue langor. vt Exo.15. cunctũ langorẽ quem posui in egypto nõ inducam sup te. 2.Paralip.21.Tu aũt egrotabis pessimo langore vteri.Prouer.18.Spũs viri sustentat imbecillitatẽ suã.Pro quo he.le. Spũs viri sustentat infirmitatẽ suã vel lãgorẽ suũ.& in plu. מַחֲלוּיִם Machaluim.vt.2.Paralip.24.Et abeuntes dimiserunt eũ in langoribus magnis. Scribitur etiã cũ tau in principio & cũ littera aleph loco iod.& dr̃ תַּחֲלֻאִים Thachaluim siue תַּחֲלֻאֵי Thachaluc.vt Deut.29. Videntes plagas terre illius & infirmitates quibus eam afflixerit dñs.Et etiã pro eo qđ in lr̃a nr̃a est afflixerit in hebreo ẽ supra dicta dictio. scilicet חִלָּה Chila.i.infirmare fecit.2.Paralip.21.Mortuusq; est in infirmitate pessima.Quod in hebreo legitur pluraliter.s.in infirmitatibus pessimis: vbi ponitur תַּחֲלֻאִים Thachaluim.Ps.102.Qui sanat oẽs infirmitates tuas.Hiere.14.Si itroiero in ciuitatẽ: ecce attenuati fame. Pro quo he.le.Ecce infirmi vel lãguidi fame.Et in eodem.16.Mortibus egrotationum morientur.Itẽ חָלָה Chala.i.orare.rogare. Deprecari.vt Exo.32. Moyses autẽ orabat dñm deum suũ.1.Reg.13.Et faciẽ dñi nõ placaui.i.nõ oraui siue nõ rogaui.3.Reg.13.Deprecare faciẽ dñi dei tui.Et in eo.Orauit vir dei faciẽ dñi.Esa.57.Propterea non rogasti. Item. חַלָּה chala.i.torta vel placenta aut collirida. De quo vide supra in dictione חול chul.Item חֲלִי choli.i.monile: seu margarita.Prouer.25. Inauris aurea & margarita fulgens.& recipit in fine he vel tau. vt Osee.2. Et ornabatur inaure sua & monili suo.Et in plurali mutat iod in aleph vt canti.7.Iuncture femorum tuorum sicut monilia.

חלחל Chalchal.Dolere.infirmari.cõtristari.& ĩde חַלְחָלָה Chalchala.i.dolor siue angustia.De quo vide supra in dictione חול chul.

חלט Chalat.rapere.vt.3.Reg.20.Rapuerunt verbũ ex ore eius.Et solum inuenitur in predicto loco.

חלך Chelech.Paup.& scribitur cũ he ĩ fine & dr̃ חֵלְכָה chelcha.vt Ps.9.Oculi eius in pauperẽ respiciũt.Et in eo. Tibi derelictus est pauper.& in plu.scribitur cũ aleph loco he & dr̃ חֵלְכָּאִים chelchaim.vt ĩ eo.Et cadet cũ dñatus fuerit pauperũ.Hebrei tñ dicũt q̃ in predicto loco est dictio composita & q̃ significat cetum vel congregationẽ dolentiũ vel oppressorũ.De quo vide supra in dictiõe חַיִל chail.

חלם Chalam.somniare.sanare.confortare.roborare. vt Gen̄.28. Viditq; in somnis scalam stantem super terra.Pro quo he.le.& somniauit & ecce scala stabat in terra. & sic in sequentibus vbi translatio nr̃a habet vidit somnium siue vidit in somnis: Hebrei legunt.somniauit somniũ. Et in eo. Accidit quoq; vt visũ somniũ referret fratribus suis.Pro quo he.le.& sõniauit ioseph somniũ & narrauit eũ fratribus suis.Et in eo.Audite somniũ quod vidi.Et in eo. Aliud quoq; vidi somniũ.Et ĩ eo. Quid sibi vult hoc somniũ quod vidisti.Et in eo.40. Videruntq; ambo somniũ. Et in eo.41.Post duos annos vidit pharao somnium.Et in eodem.vna nocte vterq; vidimus somniũ.Et in eodẽ.vidi somnia: nec est qui edisserat.Et in eodem.42. Recordatusq; somniorum que aliquando viderat.Deut.13.Aut qui sõniũ vidisse se dicat.Et in eo.Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur.pro quo he.le. Propheta aũt ille aut somnians somniũ illud.Esa.29. Sicut somniat esuriẽs & comedit.Hiere.23.Dicentes somniaui somniaui. Et in eodem.29.Neq; attendatis ad somnia vestra que vos sõniatis.Ioel.2.Senes vestri somnia somniabunt.& inde חֲלוֹם Chalom.i.somniũ.vt Gen̄.31.Dixitq; angelus domini ad me in somnis.Quod in hebreo legitur singulariter.s.in somnio.Et in eo.viditq; in somnis dicentem sibi dominũ. Pro quo in hebreo habetur.Et venit deus ad labam syrum in somno noctis.Et in eodem.37.Audite somnium meũ. Nu.10.vel per somnium loquar ad illum.Et in plu. חֲלֹמוֹת Chalomoth.vt Gen̄.37.Ecce somniator venit.Pro quo hebrei legunt. Ecce vir somniorum venit.Et in eodẽ. Et tũc apparebit quid illi prosint somnia sua. Eccl̃s.5. Vbi sunt multa somnia plurime sunt vanitates.Et in lĩgua chaldaica dicitur חֵלֶם Chelem.siue חֶלְמָא Chelma.Dan̄.2. Dic sõniũ seruis tuis.Et in eo.4.Somniũ vidi & perterruit me. Et in plu. חֶלְמִין Chelmin.siue חֶלְמַיָּא Chelmaia. Vt in eo. 5. Et interp̃tatio somniorum: & ostensio secretorum. Itẽ חָלַם Chalam.idest sanare siue cõfortare aut roborare. augmentare.vt Iob.39. Separantur filii earum & pergunt in pascua.Pro quo hebrei legunt. Roborantur siue confortantur filii earum & pergunt in pascua.idest crescunt & augentur.Et est idem sensus cum littera nostra. Nam postq̃ roborantur & crescunt separantur a matribus & pergunt in pascua.Esa.38.Corripies me & viuificabis me.pro quo hebrei legunt.Sanabis me siue confortabis me & viuificabis me. Item חַלָּמוּת Chalamuth.idest vitellum oui: secundum hebreos.Iob.6.Aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem.Pro quo hebrei legunt.Aut est sapor vel gustus in albugine vitelli.Et solum inuenitur in predicto loco.& si diuidatur predicta dictio potest interpretari sicut ẽ in littera nostra.Nam חָלָה Chala potest significare venire siue afferre. Vt dictum est supra in dictiõe חול Chul.& מוּת Muth mortem significat.vt infra dicetur. Item אַחְלָמָה Achlama.Lapis preciosus quem translatio nostra amethistũ vocat. De quo vide supra in littera aleph. Quia secundum aliquos hebreos littera aleph est littera substantialis hui9 dictionis.secundum alios vero est addita & ideo deriuatur a supradicta dictione חלם Chalam.

חלמש Chalamis.silex.saxum.Petra durissima.vt Deut.8 Qui eduxit riuos de petra durissima. vbi ponitur pro durissima: quasi diceret de petra silice. Siue de petra saxo.idest de petra silicea vel saxosa. Et ĩ eodem.32.Oleumq; de saxo durissimo: vbi ponitur pro saxo.Iob.28. Ad silicem extendit manum suam.Esa.50.Ideo posui faciẽ meam vt petram durissimã.vbi ponitur pro petra durissima.

חלן Challon.fenestra.vt Hiere.22.Qui apit sibi fenestras. De quo vide supra in dictione חלל Chalal.

חלף Chalaph.Transire.pertransire.abiicere.mutare. perforare.Secare.conterere.1.Reg.10.Cumq; abieris inde & vltra transieris.Iob.9.Si abierit non intelligam eũ. Et in eo.Pertransierunt quasi naues poma portantes.Ps. 89.Mane sicut herba transeat.Et in eo.Mane floreat & trãseat.Canti.2.Imber abiit & recessit.Esa.21.Sicut turbines ab austro veniunt.Pro quo hebrei legũt. Sicut turbines ab austro pertranseunt.siue ad transeundum.Et inde חֵלֶף chaloph.idest transitus.Prouer.31.Et caussis omnium filiorum qui pertranseunt.pro quo hebrei legunt. Omnium filiorũ transitus.Et dicunt hebrei q̃ accipitur pro presenti seculo qui transit & est in continua mutatiõe. Item חָלַף Chalaph idest mutare: siue permutare: aut immutare. vt Gen̄.31.Et mutauit mercedem meam decem vicibus.Et in eo. Immutasti quoq; mercedem meam decem vicibus.Et in eo.35. Ac mutate vestimenta vestra.Et in eodẽ.41.Ac veste mutata obtulerunt ei.pro quo hebrei legunt. Et mutauit vestimenta sua & venit ad pharaonem.Leuit.27. Sanctum erit & mutari nõ poterit.Ps.101.Et sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur.Esa.9.Sed cedros immutabimus.Et in eodem.24. Quia transgressi sunt leges mutauerunt ius.

Et in eo.40.Qui sperãt in dño mutabũt fortitudinẽ.Ponitur ẽt pro instaurare vel renouare.vt Iob.14. Si precisũ fuerit & rursum virescet.Pro quo he.le. Si precisũ fuerit rursum innouabitur siue instaurabitur.Et in eo.29. Et arcus meus in manu mea instaurabitur.& inde חֲלִיפָה Chalipha.i.immutatio siue innouatio: aut ĩstauratio.vt Iob.14. Donec veniat ĩmutatio mea.Et in plu. חֲלִיפוֹת Chaliphoth Iob.10.Et pene militant in me.Pro quo he.le. Mutatiões & militia mecũ.p̃s.54.Nõ enim est illis cõmutatio. Quod in hebreo legitur plr̃.s.Nõ enim sunt illis cõmutationes siue immutatiões.ponitur ẽt חֲלִיפוֹת caliphoth pro vestibus mutatoriis vel optimis.vt Iudi.14.Dabo vobis trigĩta sindones & totidẽ tunicas.pro quo he.le.Dabo vobis triginta sindones & totidem mutatorias vestes.Et in eo. vos dabitis mihi triginta sindones & eiusdẽ numeri tunicas. Et ĩ eo.& ablatas vestes dedit iis qui problema soluerant. pro q̃ he.le.Et abstulit vestimenta eorũ & dedit mutatoria.s.vestimenta iis qui problema soluerant.4.Reg.5.Et decẽ mutatoria vestimẽtorũ.Et in eo.Da eis talentũ argenti & vestes mutatorias duplices. Accipitur ẽt חֲלִיפוֹת chaliphoth pro viris qui vicissim mutabantur per singula tempora. vt.3. Reg.5.Mittebatq; eos in libanũ decẽ millia per menses singulos vicissim.i.qui per singulos menses mutabantur. Et inde חֵלֶף cheleph.i.pro.sic dictum a cõmutatione vnius p altero vt Nu.18.Quia preciũ est pro ministerio quo seruitis.signat ẽt predicta dictio חָלַף chalaph.perforare.siue cõterere: aut percutere: vel incidere.vt Iudi.5. Et tempus valide perforans.Iob.20.Et irruet in arcũ ereũ. pro quo he.le.perforabit eum siue cõteret eũ arcus ereus.Esa.2. Et idola penitus conterentur.ponitur etiam pro sustinere.vt Iob 11.Si sustinuerit omnia & in vnũ coaceruauerit. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt q̃ signat conterere vel incidere. Et legunt sic.Si cõtriuerit & concluserit & coaceruauerit. potest etiã legi sic.Si immutauerit.Et ĩde מַחֲלָף Machalaph i.culter: ab incidẽdo vel perforando dictus.& solum ĩueni tur in numero plu.s. מַחֲלָפוֹת Machalaphoth.vt Esdre.1.cultri viginti nouẽ.& inde מַחְלְפוֹת Machlephoth.i. cincinni siue crines capitis.fortasse a mutatione dicti eo quod mutantur in tempore senectutis.vt Iudi.16. Si septẽ crines capitis mei licio plexueris.

חלץ Chalas.Eruere.extrahere.auferre: tollere.deponere. nudare.eripere.liberare.armare.expedire. vt Leuit. 14. iubebit erui lapides in quibus lepra est.Deut.25.Tollet calciamentũ de pede eius.Osee.5.Ablatus est ab eis.itẽ ponitur pro nudare.Thren̄.4.Sed & lamie nudauerũt mãmam.itẽ significat eripere siue liberare.vt p̃s.6. Conuertere dñe eripe animã meã.p̃s.7.Decidam merito ab inimicis meis inanis.pro quo he.le. Et liberaui inimicos meos in vanũ siue in vacuũ.Beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et dimisi hostes meos vacuos.p̃s.17.saluũ me fecit qm̃ voluit me.i.eripuit vel liberauit me.p̃s.107 vt liberentur dilecti tui.p̃s.139.Eripe me dñe ab homine malo.Prouer.2.Iustus de angustia liberatus est.Esa.58.& ossa tua liberabit.Hebrei tñ dicunt q̃ in predicto loco significat impinguare siue quietum esse. Vnde in p̃dicto loco ipsi legunt.Et ossa tua impinguabit siue quiescere faciet.Itẽ חָלַץ Chalas.Armare siue expedire. vt Nu.31.Armate inquit ex vobis viros ad pugnã.Et in eo.32.Nos autem ipsi armati & accincti pgemus ad preliũ.Et in eo.Expediti pgite corã dño ad pugnã.& inde חָלוּץ Chalus.i.expeditus siue armatus.vt in eo.Et oĩs vir bellator armatus iordanẽ transeat.Et in eo.oẽs expediti pgamus ad bellũ. & ĩ hebreo legitur singl̃r.s.oĩs expeditus corã dño ad bellũ.s. pget.& in plu. חֲלוּצִים chalusim.siue חֲלוּצֵי chaluse.i.armati siue expediti.Nu.31.Duodecim millia expeditorũ. & in eo.Ipsi armati pgemus corã dño ĩ terrã canaã.& ĩde חֲלִיצָה chalisa.i.armatura.vt.2.Reg.2.Et tolle tibi spolia eius. p quo he.le.Et tolle tibi armaturã eius.Potest ẽt significare sicut est in lr̃a nr̃a. Nã supra diximus q̃ predicta dictio significat nudare siue auferre.Potest etiam legi sic.Et tolle tibi vestimẽta eius.Nã in pl̃i ponitur pro vestimentis siue p vestibus mutatoriis.vt Iudi.14.Quorũ ablatas vestes dedit his qui problema soluerãt.scribitur etiã cũ mẽ in principio & dr̃ מַחֲלָצוֹת Machalasoth.vt Esa.3.Et mutatoria & palliola & linteamina.Zach.3.Et induite mutatoriis.i.vestibus mutatoriis.Item חָלָץ Chalas.i.lũbus. & solũ inuenitur in numero plu.s. חֲלָצַיִם Chalasaim. vt Gen̄.35.Et reges de lumbis tuis egredientur.Et Iob.38. Accinge sicut vir lumbos tuos.Esa.32.Accingite lumbos vestros.

חלק Chalac.diuidere.distribuere.partiri.mollificare.lenire. dilabi. blandiri. adulari.dolose agere. Gen̄.14. Et diuisis sociis irruit super eos nocte.& in eo.49. Diuidã eos in iacob.& in eo.Et vespere diuidet spolia.Exo.15.persequar & cõprehendã: diuidã spolia.Deut.4. Que creauit dñs deus tuus in ministeriũ cũctis gentibus.pro quo he.le.Que diuisit siue distribuit dñs deus tuus cunctis gentibus.Ios.13.Et nũc diuide terrã in possessionẽ nouẽ tribubus.Et in eo.18.Qui necdũ acceperãt possessiones suas. Pro quo he.le.Qui necdũ diuiserant possessiones suas.& in eo.Diuidite vobis terrã in septem partes. Et in eo.19. Partitiq; sunt terram.Et in eo.22. Diuidite hostiũ predã. 2.Reg.6.Et partitus est vniuerse multitudini israel. Et in eo.19.Tu & siba diuidite possessionẽ.1.Paralip.16. Et diuisit vniuersis per singulos viros.Et in eo.23. Et distribuit eos dauid.Et in eo.24.Et diuisit eos dauid & sadoch. Et in eo.Diuisit aũt eis: hoc est filius eleazar.Iob.38. Per quam viam spargitur lux.Pro quo hebrei legunt. Per quam viam diuiditur siue distribuitur lux.Ps.59. Partibor sichimam.Prouer.17.Et inter fratres hereditatem diuidet.Esa. 33.Tunc diuidentur spolia predarũ multarũ.Hiere.37. vt diuideret ibi possessionem in conspectu ciuium. Hebrei tamen in predicto loco aliam significationem sequentes legunt sic. Vt dilaberetur inde in medio populi. siue per medium populi.Et in hebreo non habetur hereditatem: sed potest subintelligi: sicut est in littera nostra.Osee.10. Diuisum est cor eorum. Amos.7.Et humus tua funiculo metietur.Pro quo hebrei legunt.Funiculo diuidetur vel distribuetur: scilicet inimicis tuis.& est idem sensus. Nam p mẽsuram funiculi diuidenda erat.Mich.5. Qui regiones nostras diuidat.Item ponitur pro spoliari.eo quod spolia diuidũtur inter bellatores.vt.2.Paralip.28.Igitur achaz spoliata domo domini & domo regum ac principum dedit regi assyriorum. & inde חֵלֶק Chelec. siue חֶלְקָה Chelca.aut חֲלוּקָה Chaluca.i.diuisio.pars.portio.partitio.vt Gen̄.14 Et ptibus virorũ q venerũt mecũ.Quod in he. legitur singulariter.s.& parte virorũ qui venerũt mecũ. Nu.18. Nec habebitis partẽ ĩter eos: ego pars & hereditas tua.Deut.33 Qđ in parte sua doctor eẽt repositus.Ps.118. Portio mea dñe dixi.Thren̄.3.Pars mea dñs.Amos.4. Pars vna compluta est: & pars altera super quã nõ pluit: aruit. Et in eo.Et comedit simul ptẽ. Accipitur ẽt חֵלֶק chelec.siue חֶלְקָה chelca p agro vel possessione.eo qđ diuiditur inter heredes.vt Ruth.2.accidit ãt vt ager ille hẽret dñm noĩe booz.2.Reg. 14.Scitis agrũ ioab iuxta agrũ meũ. Et in eo. Succẽderũt ergo serui absalom segetem igni.Pro quo he.le. Succẽderũt ergo serui absalom agrũ siue possessionẽ.& in eo. Qua

re succenderunt serui tui segetem meā igni.i.partē agri in quo erat seges.4.Reg.11.Iezabel quoq; comedēt canes i agro iezrael.& in plu.חֲלָקִים Chalacim.i. partes siue diuisiões.vt Ios.18.Lustrātes eā in septē partes diuiserūt. Scribitur ēt cū mem in principio & cū tau in fine & dr̄ מַחֲלֹקֶת Machalóceth.i.diuisio siue pars.& in plu. מַחְלְקוֹת Machlecoth. vt Ios.12.Singulis partes suas tam in mōtanis q̄ȝ i planis atq; campestribus.2.Paralip.26. Diuisiões aūt ianitorū.& in eo.35.In diuisionibus singulorū sicut p̄cepit dauid. Accipitur ēt pro vice siue pro turma: que erat ps hominū deputata in ministeriū regis vel tēpli.vt.1.Paralipo.23.Et distribuit eos dauid per vices filiorū leui.Et ī eo.27 Qui ministrabant Regi iuxta turmas suas. Et in eo.Prime turme in primo mense iesboam preerat. Et in eo .Secundi mensis habebat turmā dudi ahoites. 2.Paralip.23. Nō dimiserat abire turmas que sibi per singulas hebdomadas succedere consueuerant.Et in eo.35.Per familias turmasq; leuiticas.Itē חָלַק Chalac.i.Mollificare. lenire. blandiri. adulari.blande vel ficte loqui. dolose agere. p̄s.54. Diuisi sunt ab ira vultus eius.Pro quo he.le.Lenificauerūt magis q̄ȝ butyrū os suū.Vnde btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Nitidius butyro os eius .Prouerb.2.Et ab extranea que mollit sermones suos. Et in eo.5 .Et nitidius oleo guttur eius.i.lenius siue blandius oleo guttur eius.s.est.Et in eo.28.Magis q̄ȝ ille qui per lingue blandimēta decipit.Pro quo he.le.Magis q̄ȝ ille qui blanditur siue adulatur lingua.Et in eo.29.Qui blādis fictisq; sermonibus loquitur amico suo.Ps.5. Linguis suis dolose agebant.Ps.35.Q̄m dolose egit in cōspectu eius.Et inde חָלָק Chalac.i.lenis siue blādus.vt Geñ.27.Et ego lenis.Ios.11. Et partē montis que ascēdit seir.Pro quo he.le. A monte leni qui ascendit seir. & scd̄m hebreos dicitur lenis: eo q̄d in eo nō erāt arbores neq; aliquid asperū.Potest ēt legi sic. A monte diuiso.& sic est in translatione chaldaica.Ezech.12.Neq; diuinatio ambigua in medio filiorū israel. ꝑ quo he.le.Neq; diuinatio lenis siue mollis.i.adulatoria & deceptoria.& inde חֵלֶק Chélec.siue חֶלְקַת Chelcath.i. blāditie siue lenitas.vt Geñ.27.Et colli nuda ꝓtexit.Pro quo he.le. Et super lenitatē colli sui. Et secundū primā sign̄ationem pōt ēt legi sic.s.& sup partē colli sui.i.sup illā partē que est nuda.& est idem sensus cū lr̄a nostra.Prouer.6.A blanda lingua extranee.Et in eo.7.In blanditiis labiorum protraxit illū.& in plu.חֲלָקוֹת Chalacoth.vt Esa.30. Loquimini nobis placentia.i.blanditias vel adulatiões.Ponitur ēt חֲלָקוֹת Chalacoth.pro dolosis vel pro dolis vel fraudulēter.vt.p̄s.11.Labia dolosa in corde & corde locuti sunt. Et in eo.Disperdat dn̄s vniuersa labia dolosa.Ps.72.Verūtñ ꝓpter dolos posuisti eos.Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Verūtamē in lubrico posuisti eos.Dañ.11. Et impii in testamentū simulabūt fraudulenter .ponitur ēt חָלָק Chalac.pro lubrico.Prouer.26. Et os lubricū operatur ruinas.Et aliqñ duplicatur littera lamed & lr̄a coph.& dicitur.חֲלַקְלַק Chalaclac.Et reperitur tm̄ pl̄r.s. חֲלַקְלַקּוֹת chalaclacoth.vt Ps.34.Fiant vie illorū tenebre & lubricū.Hiere.23.Via eorū erit quasi lubricū in tenebris. Itē חַלּוּק chaluc.accipitur ꝑ lapide leni.Pro quo btūs hieronymus trāstulit limpidissimum: sicut sunt lapides torrentis. vt.1.Re.17.Et elegit sibi quiq; limpidissimos lapides. & scd̄m hāc significationem.Esa.57. Vbi nos legimus in partibus torrētis pars tua.hebrei legūt.in lapidibus torrētis pars tua.

חָלַשׁ Chalas.debilitare.infirmari.vulnerare.Exo.17. Fugauitq; iosue amalech.pro quo he.le. Et debilitauit siue vulnerauit iosue amalech. Iob.14 .Homo vero cum mortuus fuerit & vulneratus.Esa.14. Corruisti in terrā q vulnerabas gentes.& inde חַלָּשׁ Chalas.i. debilis vel infirmus.vt Ioel.3.Infirmus dicet quia ego fortis sum. & inde חֲלוּשָׁה Chalusa.i.debilitas.Pro q̄ btūs hieronym9 trāstulit fugā. vt Exo.32. Neq; vociferatio cōpellētiū ad fugā.

חַם Cham.calefieri.De quo vide in dictione sequenti.

חָמַם Chamā.calefieri.calefacere.incalescere.& aliqñ scribitur cū simplici mē.vt Exo.16.Cūq; incaluisset sol liq̄fiebat.1.Re.11.Cras erit vobis salus cum īcaluerit sol.3.Re.1.Cumq; operiretur vestibus nō calefiebat. Et in eo .Et calefaciat dn̄m nostrū regē.4.Reg.4.Et calefacta ē caro pueri.Iob.6.Cū incaluerint soluētur de loco suo. Et in eo.31. Et de velleribus ouiū mearū calefactus est. Et in eo.39. Tu forsitā in puluere calefacies ea.Ps.38.Cōcaluit cor meū intra me.Eccl̄s.4.Si dormierint duo fouebūtur mutuo.i.calefient mutuo.Et in eo. Vnus quō calefiet.Esa.44. Sūpsit ex eis & calefactus est.Et in eo.Et calefactus est & dixit vah: calefactus sum: vidi focū.Et in eo.47.Nō sunt prune quibus calefiant.& ꝑ eo q̄d in littera nostra ē qbus calefiāt in hebreo est לְחַמָּם lachmā.i.ad calefaciēdū se.& eadem dictio pōitur Iob.30. Vbi dr̄ & radix iuniperorū erat cibus eorū. vbi ꝑ eo q̄d in littera nr̄a est erat cibus eorū in hebreo ponitur p̄dicta dictio.vnde hebrei legūt.Et radix iuniperorū ad calefaciēdū se.potest ēt deriuari a dictiōe לֶחֶם Léchem. quē sign̄at panē vel cibū sicut est in littera nostra.Esa.57. Qui cōsolamini in diis.Pro quo he.le.Qui calefacti estis i diis siue in idolis.i.in lignis ex qbus idola fiunt.Et ponitur ibi verbū passiuū prime cōiugationis: quod scribitur cū littera nū in principio.Potest etiā deriuari a dictione נָחַם Nacham que sign̄at cōsolari sicut est in lr̄a nr̄a. Osee.7. Oēs calefacti sunt quasi clibanū.Aggei.i.operuistis vos & nō estis calefacti. Vide ēt de hoc infra in dictiōe יָחַם Iachā. Et inde חוֹם Chom.idest calor.estus.feruor. vt Geñ.8.Frigus.& estus.Et in eodem.18.In ipso feruore diei. Nee.7. Vsq; ad calorem solis.Iob.24.Ad nimium calorem transiet ab aquis niuium.Hiere.51.In calore eorum ponam potus eorum.Et inde.חַם Cham.i.calidus.vt Ios.9.Calidos assumpsimus panes.1.Reg.21.Vt ponerentur panes calidi. Iob.37.Nonne vestimenta tua calida sunt.Et inde חַמָּה chāma.idest sol.eo quod calefacit.Canti.6. Electa vt sol. Esa.24.Et confundetur sol.Et in eodem.30.Et erit lux lune sicut lux solis.Ponitur etiam חַמָּה Chāma pro calore. vt Ps.18.Nec est qui se abscondat a calore eius. Et dicunt aliqui hebrei q̄ inde deriuatur חוּם Chum:de quo supra diximus significare nigrum siue ruffum.

חֶמְאָ Chema. Butyrum. & scribitur in singulari cum he vel tau in fine & dicitur חֶמְאָה Chema siue חֶמְאַת Chemath.vt Geñ.18.Tulit quoq; butyrum & lac.Deut.32. Butyrum de armento & lac de ouibus.Iudi.5. In phiala fortium obtulit butyrum.Esa.7. Butyrum & mel comedet. Scribitur etiam aliquando sine aleph.vt Iob.29.Quando lauabam pedes meos butyro.vbi ponitur חֵמָה Chema pro חֶמְאָה Chema.& pluraliter declinatur sicut nomina feminina.vt Ps.54.Diuisi sunt ab ira vultus eius.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Nitidius butyro os eius.Hebrei vero legunt pluraliter.scilicet lenificauerunt plusquam butyrū os eius.De quo dictum est supra in dictione חָלַק chalac.

חָמַד Chamad. Concupiscere. Desiderare. vt Exo.20. Non concupisces domum proximi tui. Et in eodem Nec desiderabis vxorem eius. Et in eodem.34. Nullus insidiabitur terre tue. Pro quo hebrei legunt. Nullus concupiscet vel desiderabit terram tuam. Deutero.

7.Nō cōcupisces argentū & aurū de quibus facta sunt.Ios.7.Et cōcupiscēs abstuli & abscōdi.Prouer.12. Desideriū impii monumentū est pessimorū.Pro quo he.le. Desiderat siue cōcupiscit impius venari pessimos.Potest ēt legi sicut ē in lr̄a nr̄a: sicut infra dicetur in dictiōe מְצַד Masad.Canti.2 In vmbra illius quē desiderauerā sedi. & īde חֶמֶד Chémed siue חֶמְדָּה Chemda.i.cōcupiscētia.cupido. desiderium siue desiderabile.Ps.105.Pro nihilo habuerūt terrā desiderabilem.Esa.32.Plangite super regione desiderabili.Hiere.12 Dederūt portionē meā desiderabilē in desertū. Dañ.11.Et erit in cōcupiscētia feminarū. Ezech.23. Iuuenes cupidinis vniuersos. Osee.13.Ipse deripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.Zach.7.Et posuerūt terrā desiderabilē in desertum. Ponitur ēt pro desiderato.vt Aggei.2.Et veniet desideratus cunctis gentibus.& inde חָמֻד Chamud.i. desiderabile.& in plu.חֲמֻדִים Chamudim: siue חֲמֻדוֹת Chamudoth.i.desiderabiles vel desiderabilia.vt Ps.38. Et tabescere fecisti sicut araneam animā eius.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et posuisti quasi tineā desiderabilia eius.& in hebreo scribitur in predicto loco singulariter.s.desiderabile eius.Esa.44.Et amantissima eorū nō ꝓderūt eis.i.desiderabilia eorū.Dañ.9. Quia vir desideriorū es.Et in eo.10.Et panē desiderabilē nō comedi.Ponitur ēt ꝑ optimo vel valde bono.vt Geñ.27.Et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi.1.Reg.9.Et cuius erunt optima queq; israel. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַחְמָד Machmad.& in plurali מַחְמַדִּים Machmadim siue מַחֲמַדֵּי Machamade Canti.5. Et totus desiderabilis.et Ezech.24. Ecce ego tollo a te desiderabile oculorū tuorū. & Osee.9. Desiderabile argentū eorū.Threñ.1.Omnium desiderabilium suorum que habuerat.Et in eo.Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia sua.Et in eo.Dederunt preciosa queq; pro cibo. i.desiderabilia queq;.Ioel.3.Et desiderabilia mea pulcherrima intulistis in delubra vestra.scribitur ēt cum nū in principio & dicitur נֶחְמָד Nechmad.i.desiderabile. Geñ.3. Aspectuq; delectabile.Pro quo he.le.Et desiderabile ad intelligendū siue intellectui.Prouer.21. Thesaurus desiderabilis & oleum in tabernaculo iusti. Et in plu. נֶחֱמָדִים Nechemadim.p̄s.18.Desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum.

חָמָה Chama.socer.socrus.murus.vt Geñ.38. Nunciatū est thamar q̄ socer illius ascenderet in thānath.Et in eo. Misit ad socerū suū.Reperitur ēt fe.ge.pro socru .vt Ruth. 1.Orpha osculata est socrum suā.Mich.7. Nurus cōtra socrum suam.Item חֹמָה Choma.i.murus.Ios.2.Dom9 enim eius herebat muro.1.Reg.25.Pro muro erant nobis.2.Re.11.Quare accessistis ad murū.Canti.8.Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. Et in eo.Ego murus.Et in plu.חֹמוֹת Chomoth.i.muri.vt Deut.28.Et destruantur muri tui firmi atq; sublimes.& Canti.5.tulerūt pallium meū custodes murorū.Esa.49. Muri tui coram oculis meis semper.Et in eo.60.Et edificabūt filii peregrinorum muros tuos.Et in eo.Et occupabit salus muros tuos.Inuenitur ēt חוֹמֹתַיִם Chomotháim ꝑ duobus muris: sicut & alia nomina in aim desinētia que cōiter significāt dualē numerū.vt Esa.22.Et lacū fecistis inter duos muros.Itē חַמָּה chama.i.sol siue calor.De quo vide supra in dictione חָמַם Chamam.Item חֵמָה Chema.i.furor.ira.De quo vide infra in dictione יָחַם Iacham.Item חֵמָה chema.i.butyrum.vt Iob.29 Quando lauabam pedes meos butyro. De quo vide supra in dictione חֶמְאָ Chema cum aleph. Quia cōmuniter scribitur cū littera aleph excepto in loco predicto.

חֹמֶט Chómet.Genus serpentis vel animalis īmundi. pro quo beatus hieronymus transtulit lacertam,vt Leuit.11.Lacerta & talpa omnia hec immunda sunt.

חָמַל Chamal.misereri.parcere.indulgere.Exo.2. Cernēsq; paruulū vagientē miserta eius ait.Deut.13.Vt miserearis & occultes eū.2.Reg.12.parcens ille sumere de ouibus & bobus suis.Et in eo. Eo quod fecerit verbum istud & nō pepercit.Et in eo.21. pepercitq; rex miphiboseth filio saul.Hiere.13.Nō parcā & nō concedā.Et in eo.15.Quis enim miserebitur tui hierl̄m.Et in eo.21.Nō parcet neq; miserebitur.Et in eo.50.Nō parcatis iaculis. Et in eo.51.Nolite parcere iuuenibus eius.Ezech.16.Vt faceret tibi vnum ex his misertus tui.Malach.3.Et parcam eis sicut parcit vir filio suo.Et īde חֶמְלָה Chemla.i.miseratio siue mīa.vt Geñ.19.Eo q̄d parceret dn̄s illi.ꝑ quo he.le. In miseratiōe dn̄i sup eū.Ponitur ēt ꝑ indulgētia.vt Esa.63. In dilectiōe sua & indulgentia sua ipse redemit eos. Scribitur etiā cū mem in principio & dicitur מַחְמָל Machmal.vt Ezech.24.Et super quo pauet aīa vestra.pro quo he.le.Et super miserationem siue indulgentiam anime vestre. idest super illud cui anima vestra miseretur & indulget.

חַמָּן Chaman.Simulachrū.& solū inuenitur ī numero plurali.vt Leuit.26.Et simulachra vestra confringam.2.Paralip.34.Et simulachra que supposita fuerant demoliti sunt.Et dicūt aliqui hebrei q̄ deriuatur a supradicta dictione חַמָּה Chama.que significat solem & q̄ erant simulachra siue imagines solis.Ponitur etiam pro delubris.vt Ezech.6.Et conterentur delubra vestra.

חָמַס Chamas.Iniq; vel iniuste agere. Iniq; opprimere.ledere. Dissipare.contēnere.polluere.Geñ.16.Iniq; agis cōtra me.Iob.21.Et sententias cōtra me iniquas.ꝑ quo he.le.Et cogitationibus contra me iniq; vel iniuste agitis. s.cogitādo de me mala.Ezech.22.Neq; opprimatis iniq;. Itē ponitur pro ledere vel dissipare.vt Iob.15. Ledetur q̄si vinea in primo flore.Prouer.8.Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā.Threñ.2.Et dissipauit quasi hortū tētoriū suū.Ponitur ēt ꝑ contēnere.vt Ezech.22. Sacerdotes eius cōtempserūt legē meā.Itē ponitur pro polluere.Hiere.13.Pollute sunt plante tue.Et inde חָמָס Chamas.i. Iniquitas.iniustitia.iniuria.oppressio.Geñ.6. Et repleta est iniquitate.2.Reg.22.De iniquitate liberabis me.Ps.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum.Ponitur etiam ꝑ mendaci.vt Deut.19.si steterit testis mendax contra hominem.idest testis iniquitatis. & in plurali.חֲמָסִים Chamasim Ps.139.Ab hominibus iniquis eripe me.Et inde תַּחְמָס thachmas.Quod significat quodam genus auis īmunde: quā translatio nostra noctuam vocat.vt Leuit.11. Struthionem & noctuam & larum.

חָמֵץ Chames.fermentare.vt Exo.12.Tulit igitur populus conspersam farinā anteq̄ȝ fermentaretur.Et in eodē. Neq; enim poterat fermentari.Leuit.6.ideo nō fermētabitur.Osee.7.Donec fermentaretur totum.& inde חָמֵץ Chames.i.fermentū.siue fermētatū.vt Exo.12.Quicūq; comederit fermentum peribit anima illa ex israel. Et in eo.23. Non immolabis super fermento sanguinem victime mee. Leuit.2.Omnis oblatio que offertur domino absq; fermento fiet. Leuit.7.Panes quoq; fermentatos. Amos.4. Et sacrificare de fermentato laudem.idest sacrificiū laudis. Scribitur etiā cū littera mem in principio & cū tau in fine & dicitur מַחְמֶצֶת Machméseth.vt Exo.12. Qui comederit fermentatum peribit anima eius.Et in eodem.Omne fermentatū nō comedetis.Et inde חֹמֶץ Chómes.i.acetum. vt Num.6. Acetum ex vino & ex qualibet alia potione.

Ps.68.Et in ſiti mea potauerũt me aceto.& idẽ verbũ חָמֵין Chames.i.exacerbari ſiue cõtrahi.vt Ps.72. Quia inflammatũ eſt cor meũ.Pro quó beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.trãſtulit quia contractũ eſt cor meũ . Item חֹמֵץ Chomes.i.nocens ſiue iniquus.vt Ps.70. De manu contra legem agentis & iniqui.pro quo btũs hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.De manu iniqui & nocentis.& inde חָמוֹץ Chamos.i.oppreſſus . Eſa .1.Subuenite oppreſſo.Itẽ חָמִיץ Chamis.i.pabulũ.Pro q̃ btũs hieronymus trãſtulit.Migma.vt Eſa.30.Cõmixtum migma comedent.hebrei tamen dicunt ꝙ in p̃dicto loco ſigñat granũ frumẽti purum & mundũ.Itẽ חָמוּץ Chamus.i.tinctus.Eſa.63.quis eſt iſte qui venit de edom tinctis veſtibus de boſra.

חָמַק Chamac. Diuertere.declinare.vt Canti.5.At ille declinauerat.Hiere.31.Vſquequo deliciis diſſolueris filia vaga.Pro quo he.le. Vſquequo diuertes ſiue declinabis .ſ.a via recta filia vaga:ſiue filia aduerſatrix . & inde חַמּוּקֵי Chamuce . Pro quo beatus hieronymus tranſtulit iuncturas.vt Canti.7.Iuncture femorum tuorum ſicut monilia.

חָמַר Chamar·Turbare.intumeſcere.vt Ps.45 . Sonuerũt & turbate ſunt aque eorũ.pro quo beatus hieronym⁹ in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Sonantibus & intumeſcentibus gurgitibus eius.Et aliqñ duplicatur lr̃a mem & lr̃a res & dicitur חֳמַרְמַר Chomarmar.vt Iob.16.Facies mea intumuit a fletu .Threñ.1.Conturbatus eſt venter meus . Item חֵמָר Chemar.bitumẽ.vt Geñ.11.Habuerunt lateres pro ſaxis & bitumen pro cemento.Et in eo. 14 . vallis aũt ſilueſtris habebat puteos multos bituminis . Inde verbum bituminare . Exo. 2.Et liniuit eã bitumine ac pice.vbi ponitur nomen & verbũ ab eo deriuatum.ſ. bituminauit eam bitumine ac pice.Item חֹמֶר Chómer.i. lutum ſiue cementũ ex calce & arena cõmixtũ:ſiue aceruus : aut corus.vt Exo.1. Operibus duris luti & lateris. Iob.10.Memẽto queſo ꝙ ſicut lutũ feceris me.Et in eo.38.Reſtituetur vt lutũ ſignaculũ.Eſa.64.Nos vero lutũ:& fictor noſter tu . Abach.3.In luto aquarũ multarũ.Poteſt etiam legi . Coaceruationẽ ſiue cõgregationẽ aquarũ multarũ . Iuxta illud Ps.32.Cõgregans quaſi in vtre aquas maris . Ponitur etiã pro cemento.vt Geñ.11.Et bitumen pro cemento . Sigñat ẽt aggerẽ ſiue aceruũ.vt Exo.8.Congregauerũt eas in inmẽſos aggeres.Item חֹמֶר Chómer.corus genus menſure. vt Eſa.5.Et triginta modii ſementis facient modios tres. Pro quo he.le.Corus ſementis faciet ephi. Et eſt idem ſenſus.Nam corus cõtinet triginta modios:& ephi eſt decima pars cori.vt Ezech.45.Vt capiat decimã partẽ cori batus & decimã partẽ cori ephi.Oſee.3.Quindecim argenteis & coro hordei.Item חֲמוֹר Chamor.i.aſinus.vt Geñ.22.Strauit aſinũ ſuũ.Et in eo.49.Iſachar aſinus fortis . Deut . 28. Aſinus tuus rapiatur coram te.Iudi.15.In maxilla aſini in mãdibula pulli aſinarũ deleui eos: & percuſſi mille viros . Pro quo aliqui hebrei legũt ſic. in maxilla aſini coaceruatio aceruorũ.ſ.percuſſa eſt de philiſteis.ſequitur. In maxilla aſini percuſſi mille viros.Quia vt dictũ eſt aſinus & aceruus eiſdem litteris ſcribitur in hebreo . De quo vide Burgeñ .in additionibus ſuper predicto loco .1. Reg . 16 .Tulit itaqꝫ Iſai aſinũ plenũ panibus.Et ĩ hebreo nõ habetur ple num ſed ſic.Tulit itaqꝫ iſai aſinũ panũ.i.onuſtũ ſiue plenũ panibus ſicut eſt in littera nr̃a.4.Reg.6.Caput aſini octoginta argenteis venderetur.& in plu: חֲמֹרִים Chamorim . i.aſini.vt Geñ.12.Fuerũtqꝫ ei oues & boues & aſini .Et inde dicunt hebrei ꝙ deriuatur יַחְמוּר Iachmur.Pro quo beatus hieronymus trãſtulit bubalũ.Deut.14. Ceruũ & capream & bubalum.Hebrei dicunt ꝙ ſignificat quoddã genus

[Margin: חֲמֵין · Contrahi. · חֹמֵץ · Iniquus. Nocens. · חָמוֹץ · Oppreſſ⁹. · חָמִיץ · Migma. · חָמוּץ · Tinctus. · חָמַק · Declinare · חַמּוּקֵי · Iuncture. · חָמַר · Turbare. intumeſcere. · חֳמַרְמַר · Intumeſcere. · חֵמָר · Cõturbare · Bitumen. · חֹמֶר · Lutum · Cementuȝ · Agger. · חֹמֶר · Corus. · חֲמוֹר · Aſinus. · חֲמֹרִים · Aſini. · יַחְמוּר · Bubalus.]

ceruorũ. Item חֶמֶר Chémer.vel חֲמַר Chámar.i.vinum ſiue merũ.vt Deut.32.Et ſanguinem vue biberent meraciſſimum.Ps·74.Quia calix in manu dñi vini meri.i.optimi plenũ.Eſa.27.In die illa vinea meri cantabitur ei.Et in lingua chaldaica ſcribitur aliqñ cum aleph in fine & dr̃ חַמְרָא Chamra.Dañ. 5. precepit ergo iam temulentus.ꝓ q̃ he.le. Precepit in guſtu vel ſapore vini.& in eo . Bibebant vinũ.

חָמֵשׁ Chames.quinqꝫ.vt Eſa . 43 . Ita vt quinqꝫ partibus excederet.Et in eodẽ. 45.Adhuc enim quinqꝫ anni reſidui ſunt.1.Reg.25.Et quiqꝫ arietes coctos.Eſa.19.Erũt quinqꝫ ciuitates in terra egypti.Et in genere maſculio ſcribitur cũ he in fine & dicitur חֲמִשָּׁה Chamiſſa . contra morem aliorũ nominũ.Geñ.14.Quattuor reges contra quinqꝫ.Et in eo.47.Extremos quoqꝫ fratrum ſuorũ quinqꝫ viros conſtituit.Et ſimiliter alia nomina numeralia a tribus vſqꝫ ad decem ſeruant predictũ ordinem: ꝙ in genere maſculino aſſumunt he in fine.vt infra in ſuis locis dicetur.inde verbum חִמֵּשׁ Chimes.i.quintam partem tulit.Siue quintam partem impoſuit.ac ſi diceremus quintauit :ſicut a decem dicitur decimauit.vt Geñ.41.Et quintã partẽ fructuũ cõgreget in horrea.Pro quo he.le.Et quintet terrã egypti. Et eſt ſenſus ſicut in lr̃a nr̃a.Inde חֲמִישִׁי Chamiſi .i.quitus. vt Geñ.1.Et factũ eſt veſpere & mane dies quintus . & inde חֹמֶשׁ Chómes ſiue חֲמִישִׁית Chamiſith.i.quinta .ſ. pars . vt Geñ.47.Quintam partem regi dabitis.Et in eo . In vniuerſa terra egypti regibus quinta pars ſoluitur. Leuit.5.& quintã partẽ ponet.Et in eo.Et quintã deſuper partẽ dño cui damnũ intulerat. Nu.5.Quintãqꝫ deſuper ei in quem peccauerit . Accipitur etiam חֲמִישִׁית Chamiſith ꝓ quiquãgulato.i.pro re quinqꝫ angulorũ.3.Reg.6. Poſteſqꝫ angulorũ quinqꝫ.i.quin quãgulati.Sicut in eo.dicitur quadrangulati.Et inde חֲמִשִּׁים Chamiſim.ideſt quiquaginta. Geñ. 18.Si fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate . Et inde quinquagenarius dicitur שַׂר חֲמִשִּׁים Sar chamiſim . ideſt princeps quinquaginta.vt Exo.18.Et cõſtitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos . Pro quo in hebreo legitur.Principes milliũ & principes cẽtum & princes quinquaginta & principes decem : ſcilicet virorum. Et inde חֹמֶשׁ Chómes.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit inguen.2.Reg.2.Percuſſit ergo eum abner auerſa haſta in inguine.Et in eo.3.Et percuſſit eum ibi in inguine & mortuus eſt.Et in eo. 4 . Et percuſſerunt eum in inguine.Et vt dicit nicolaus de lyra eſt locus in corpore humano poſt quintam coſtam vbi pendent membra vitalia.Et quia arma bellica ſunt fabricata cum coſtis & iuncturis ferreis ad ſimilitudinem humani corporis & protegunt hominẽ vſqꝫ poſt inguen: inde dicitur חֲמֻשִׁים Chamuſim .i .armati.vel quia homines armati procedebant ordinatim quinqueni ad bellum.Exo.13.Et armati aſcenderunt filii iſrael de terra egypti.Et Ioſ.1.Vos ãt trãſite armati añ fr̃es ur̃os.

חֵמֶת Chemath.ſiue חֵמֶת Chémeth.Lagena . hydria . vter. Geñ.21.Et tollẽs panem & vtrem aque impoſuit ſcapule eius.& in eo.Cũqꝫ cõſumpta eẽt aqua in vtre.Oſee.7 Ceperũt pricipes furere a vino.Pro q̃ he.le.Ceperũt pricipes lagenã ſiue vtrẽ vini:vel de vino.põt ẽt ſigñare irã ſiue furorẽ ſicut eſt in lr̃a nr̃a.vt Iob.21.Et de furore oĩpotẽtis bibet.De quo vide infra in dictiõe יָחַם Iacham . Ponitur ẽt pro felle.Deut.32.fel draconũ vinũ eorũ.Abach . 2. Ve qui potũ dat amico ſuo mittẽs fel ſuũ.Sed ẽt in predicto loco hebrei dicũt q̃d ſigñat hydriam ſiue vtrem.

חֵן Chen.Gratia.De quo vide in dictione ſequenti.

חָנַן Chanan.miſereri.gratificari. donare.ſ.per gratiã .dep̃cari.orare.Geñ.43.Deus inquit miſereatur tui fili mi.

[Margin: חֶמֶר · Vinum. · Merum. · חַמְרָא · Vinum · חָמֵשׁ · Quinqꝫ. · חִמֵּשׁ · Quintare. Quintam partem tollere. · חֲמִישִׁי · Quintus. · חֹמֶשׁ · quinta ps · חֲמִישִׁית · Quinquãgulati. · חֲמִשִּׁים · Quinquaginta. · Quinquagenarii. · חֹמֶשׁ · Inguen. · חֲמֻשִׁים · Armati. · חֵמֶת · Vter · Lagena. · Furor. · Fel. · חֵן · חָנַן · Miſereri.]

Exo.33.Et miſerebor cui voluero . Pro quo in hebreo habetur . [illegible] miſerebor cui miſerebor:ſiue cui miſertus ſum. Vnde in epiſtola beati pauli ad Romanos.cap̃.9. Sic habetur.Moyſi enim dicit miſerebor cui miſertus ſum . & ſcribitur in predictis locis ꝑ ſimplicẽ nun:ſicut & in aliqbus aliis ſequẽtibus. Iudi.21.Miſeremini eorũ. Iob.19.miſeremini mei miſeremĩ mei ſaltẽ vos amici mei.Ps.6.Miſerere mei de⁹qm̃ infirm⁹ ſum.Ps.25.Audiuit dñs & miſertus ẽ mei. Ps.30.miſerere mei dñe qm̃ tribulor. p̃s.36. Iuſtus aũt miſeretur & tribuit.Ps.66.Deus miſereatur nr̃i. Ps.76 . Aut obliuiſcetur miſereri deus.Ps.101. Quia tempus miſerendi eius.Prouer.14.Qui aũt miſeretur pauperi beatus . Et in eo.19.Feneratur aũt dño qui miſeretur paupis . Eſa.26. Miſereatur impio & nõ diſcet iuſtitiã.Et in eo.30. Propterea expectat dñs vt miſereatur tui.Et in eo. Miſerans miſerebitur tui.Et in eo.33.Dñe miſerere mei. Amos. 5.Si forte miſereatur dñs deus exercituũ.Malach.1.Et nunc deprecamini vultum dei vt miſereatur noſtri . Sigñat ẽt donare vt Geñ.33.Quos donauit deus ſeruo tuo.Et in eo. Et quã donauit mihi deus tribuens oĩa.Ps.118.Et de lege tua miſerere mei.Pro quo btũs hieronymus ĩ pſalterio iuxta. he. ve.tranſtulit.Et legem tuã dona mihi. Et quãdo eſt verbũ quarte coniugationis tunc ſigñat deprecari ſiue orare.aut quaſi per gratiã vel miſericordiam petere.vt Geñ.42.Cũ qꝫ deprecaretur nos. Deut.3. Deprecatuſqꝫ ſum dñm. Iob. 19.Ore proprio deprecabar illũ.Et in eo . Et orabam filios vteri mei.Et qa ille qui orat vl' deprecatur ſubmiſſe loquitur:ideo ponitur in nr̃a tranſlatione ꝓ ſubmiſſe loqui.Prouer. 26.Quãdo ſubmiſerit vocem ſuã nec crederis ei. Itẽ ponitur ꝓ ingemiſcere.vt Hiere.23. Quomodo cõgemuiſti cũ veniſſent tibi dolores . Sed etiã in predicto loco hebrei legunt.Quõ deprecata es cũ veniſſent tibi dolores.vl' ſic.Quã gratiã ſiue quã miſericordiã habuiſti cũ veniſſent tibi dolores.Inde חֵן Chen.i.gr̃a Geñ.18.Si inueni gratiã in oculis tuis ne tranſeas ſeruũ tuum.Et in eo.39 . Et dedit ei gratiã in conſpectu principis carceris.Exo.3.Daboqꝫ gratiam populo huic.Et in eo.12.Dñs autem dedit gratiã populo corã egyptiis.Et aliqñ ſcribitur cũ littera iod ĩ medio & dr̃ חִין Chin. De quo ſupra dictũ eſt in ſuo loco . & inde חֲנִינָה Chanina.i.miſericordia ſiue gratia . Pro quo beatus hieronymus tranſtulit requiẽ.Hiere.16.Qui nõ dabũt vobis requiẽ.& inde תְּחִנָּה Thechina.i.clementia.mĩa.gratia. deprecatio ſiue obſecratio.aut preces. vt Ioſ.11. Et non mererentur vllam clementiam.3.Reg.8. Reſpice ad orationẽ ſerui tui et ad preces eius.Et in eodem. Et exaudies in celo orationes eorum & preces eorum. Et in eodem. Sint oculi tui aperti ad deprecationem ſerui tui & populi tui. Hiere. 38. Proſtrabam ego preces meas coram Rege. Declinatur etiam pluraliter תַּחֲנוּנִים Thachanunim ſiue תַּחֲנוּנֵי Thachanune.ſecundum formam nominum maſculinorum. vt Ps.27. Quoniam exaudiuit vocẽ deprecationis mee. Ps. 129. Fiant aures tue intendentes in vocẽ deprecatiõis mee. Prouer.18.Cum obſecrationibus loquitur pauper . Hiere. 31.Et in miſericordia reducam eos.Zach.12 . Spiritum gratie & precum.Reperitur etiam תַּחֲנוּנוֹת Thachanunoth . ſecundũ formã noĩum femininorũ.vt Ps.85. Et intende uoci deprecationis mee· Inde חִנָּם Chinam.i.gratis ſiue gratuito aut fruſtra: ſupuacue.Geñ.29.Nun quia frater meus es gratis ſeruies mihi.Exo.21.Egredietur gratis abſqꝫ pecunia.Nu.11.Recordamur piſciũ quos comedebamus in egypto gratis.Ps.34.Quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui.Et in eo. Superuacue exprobrauerũt animam meam.Prouer.1. Fruſtra ei iacitur rete ante oculos

[Margin: Donare. · Deprecari Orare. · Submiſſe loqui. Ingemiſcere. · חֵן · Gratia. · חֲנִינָה · Requies. · תְּחִנָּה · Clemẽtia. · Preces. · deprecatio · תַּחֲנוּנִים · deprecatio · Obſecrationes. Mia. Preces. · תַּחֲנוּנוֹת · חִנָּם · Gratis. · Supuacue · Fruſtra.]

p̃natorũ. Malach.1.Et nõ incẽdat altare meum gratuito.

חָנָה Chana.caſtrametari.caſtra ponere. manere. expugnare.obſidere.circũdare.ſcilicet caſtris obſidentiũ. Exo. 13.Caſtrametati ſunt in etham.Et in eo.14. Reuerſi caſtrametentur e regione phiairoth. Et in eo.in conſpectu eius caſtra ponetis ſuper mare.Et in eo.15 . Et caſtrametati ſũt iuxta aquas.Et in eo. 9.Caſtrametati ſunt in eodem loco . Et in eo. Ibiqꝫ iſrael fixit tentoria.Pro quo hebrei legunt. Et manſit ibi iſrael. Iudi.11.Et caſtrametatus eſt trans Arnon.Et in eo.19.Mane apud me etiam hodie.Pro quo he. le.Manete obſecro:ecce dies manendi vel quieſcẽdi . ſ. eſt. eo quod iam tendebat ad occaſum.vt ſupra in eodem dicitur.1.Reg.4.Et caſtrametatus eſt iuxta lapidem adiutorii. Et in eo.Porro philiſtiim venerũt in aphec.Pro quo he.le. Et philiſtiim manſerũt ſiue caſtrametati ſunt in aphec. Et in eo.13.Et aſcendentes caſtrametati ſunt in machmas.Et in eo.17.Caſtrametati ſunt inter ſochoth & azecha. Ponitur etiam pro obſidere vel expugnare aut circũdare . ſ. caſtris obſidentium.2.Reg.12.Et obſide ciuitatem & cape eã 3.Reg.16.Porro exercitus obſidebat gebbeton.2. Paralip. 32.Et obſedit ciuitates munitas volens eas capere . Ps.26. Si conſiſtant aduerſum me caſtra.ideſt ſi obſederint vel caſtrametati fuerint aduerſum me Eſa.29. Ve ariel ariel ciuitas quã expugnauit dauid.& poteſt etiã legi. Ciuitas in qua manſit vel in qua habitauit dauid. Et in eodẽ. Et circundabo te quaſi ſpheram Zach.8. Et circundabo domum meam ex iis que militant mihi . Et inde תַּחֲנוֹת Thachanoth . ideſt manſio ſiue caſtrametatio.4.Reg.6 . In loco illo & illo ponamus inſidias.Pro quo hebrei legunt. In loco illo & illo manſio mea:ſcilicet erit ad inſidiandum . Et inde מַחֲנֶה Machane.ideſt caſtrametatio.Siue caſtra.aut turma.circunuallatio.Et eſt vtriuſqꝫ generis tam in ſingulari quã in plurali.vt Geñ.32.Caſtra dei ſunt hec.Et in eodem. Si venerit eſau ad vnam turmam & percuſſerit eam:alia turma que reliqua eſt ſaluabitur.Et in eodem.Ipſe vero manſit nocte illa in caſtris . Nu.2 . In caſtris filiorum ruben ad meridianam plagam.Deut.23.Dominus enim deus tuus ambulat in medio caſtrorum tuorum . Et in plurali מַחֲנִים Machanim:ſiue מַחֲנַיִם Machanaim ſecundum formam maſculinorum:aut מַחֲנוֹת Machanoth ſecundum formam femininerum.ideſt turme.caſtra.agmina.vt Geñ.32 . Et appellauit nomen loci illius Mahanaim.ideſt caſtra. Et in eodem. Et diuiſit populum in duas turmas.Et in eodem.Et nunc cum duabus turmis regredior.Nu.10 . Quando mouenda ſunt caſtra.Et in eodem.13. Vrbes quales:murate an abſqꝫ muris.pro quo hebrei legunt. Vrbes quales in quibus habitant:ſi in caſtris an in munitionibus . & eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.1.Reg.17 . Congregantes autem philiſtiim agmina ſua.Et in eodem.29.Congregata ſunt ergo philiſtiim vniuerſa agmina.Canti.6.Quid videbitis in ſunamite niſi choros caſtrorũ.Et inde חֲנוּיוֹת Chanuioth.ideſt mãſiones parue.ſiue habitacula ad pernoctandum ſecundum hebreos.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit ergaſtulum.Hiere.37.Itaqꝫ ingreſſus eſt Hieremias in domũ laci.& in ergaſtulum . Et inde חֲנִית Chanith. ideſt lancea ſiue haſta.vt.1.Reg.17.Haſtile autem haſte eius erat quaſi liciatorium texentium.Et in codem . Ipſum autem ferrum haſte eius . Et in eodem.18.Tenebat autem ſaul lanceam . Et in eodem . 19 . Niſuſqꝫ eſt ſaul configere dauid lancea.1.Reg. 22 . Haſtam manu tenens . Et in eodem. 26. Ecce haſta regis . 2 . Reg . 23 . Ipſe eſt qui leuauit haſtam ſuam . Et in plurali . חֲנִיתִים Chanithim ſecundum formam maſculinorum : ſiue חֲנִיתוֹת Chanithoth

[Margin: Gratuito. · חָנָה · caſtrametari. · Caſtra ponere. · Manere. · Obſidere. · Expugnare · circundare. · תַּחֲנוֹת · caſtrametatio. · מַחֲנֶה · caſtra. Turma. · מַחֲנִים · מַחֲנוֹת · Caſtra. Turme. · Agmina. · חֲנוּיוֹת · Ergaſtulũ · חֲנִית · Haſta. · Lancea. · חֲנִיתִים · חֲנִיתוֹת]

ſecundum formam femininorum.vt.2.Paralipo.23.Dedit ꝙ ioiada ſacerdos centurionibus lanceas clipeoſqꝫ. Eſa.2. Et lanceas ſuas in falces.

חָנַט Chanat. condire.ſ.aromatibus :ſicut in corporibus mortuorũ fieri ſolet vt ſeruentur a putrefactione.producere.proferre.vt Geñ.50.Precepitqꝫ ſeruis ſuis medicis vt aromatibus condirent patrem ſuum. Et in eo. Quibus iuſſa complentibus.Pro quo hebrei legunt.Et condierunt medici iſraelem.Et in eodem. Iſte quippe mos erat cadauerum conditorum.Et in eo.Et conditus aromatibus repoſitus eſt in loculo.Itẽ חָנַט Chanat.i. producere.proferre.ſ. quando arbor profert primos fructus: vel qñ ficus profert groſſos ſuos.Canti.2.Ficus protulit groſſos ſuos. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur חִטָּה Chita.i.triticum vel frumẽtum:eo qđ in lingua chaldaica dicitur חִנְטִין Chintin.vt Eſdre.6. Frumentum ſal vinum & oleum.Et de hoc vide ſupra in dictione חִטָּה Chita.

חָנַךְ Chanach. Initiare.dedicare.erudire.ĩbuere. ſ. primis rudimentis.Deut.20. Quis eſt homo qui edificauit domum & non dedicauit eam.Et in eo.Et alius dedicet eã. 3.Reg.8.Dedicauerunt templũ dñi rex & filii iſrael. Inde חֲנֻכָּה Chanucha.i.dedicatio.vt Nu.7. Hec in dedicatione altaris oblata ſunt.Et in titulo.p̃s.30.Pſalmus cantici in dedicatione domus. Item חָנַךְ Chanach.erudire.ſiue imbuere.ſcilicet primis elementis vel a primis moribus. vt Prouer.22.Prouerbium eſt:adoleſcens iuxta viã ſuã:etiam ſi ſenuerit nõ recedet ab ea.pro quo hebrei legunt. Erudi ſiue imbue adoleſcentem iuxta viam ſuam : etiam ſi ſenuerit non recedet ab ea.Et inde חֲנִיכִים Chanichim. ideſt eruditi ſiue imbuti legibus domus. Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit expeditos.vt Geñ.14.Numerauit expeditos vernaculos ſuos.

חִנָּם Chinam.Gratis ſiue gratuito.ſuperuacue.fruſtra. De quo vide ſupra in dictione חָנַן Chanan.

חֲנָמַל Chanamal.pruina.Ps.77.Et moros eorũ in pruina ſed btũs hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.trãſtuſtulit frigus.Hebrei tamen dicunt ꝙ ſignificat ſpeciẽ grãdinis.Et ſolum inuenitur in predicto loco.

חָנֵף Chanaph.polluere.maculare.ſimulare.hypocritã eſſe. ſeducere. Accipere perſonam.Nu.35.Ne polluatis terram habitationis veſtre.Et in eo. Que inſontium cruore maculatur.Ps.105.Et interfecta eſt terra in ſanguinibus.ꝓ quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. trãſtulit. Et polluta eſt terra in ſanguinibus.Et ẽt in trãſlatione nr̃a fortaſſe debet legi infecta ꝓ ĩterfecta.Eſa.24.Et terra ĩterfecta ẽ ab hĩtatoribus ſuis.vbi ſil'r ꝓ interfecta debet legi infecta.i.polluta ſiue vitiata aut cõtaminata.Hiere.3. Nunqd nõ polluta & cõtaminata erit terra illa.& in eo. Et polluiſti terrã in fornicatiõibus tuis.Et in eo.23. Propheta nãqꝫ & ſacerdos polluti ſunt.Dañ.11.& ĩpii in teſtm̃ ſimulabũt fraudulẽter.& inde חֲנֻפָּה Chanupha.i.pollutio vel cõtamiatio Hiere.23.A ꝓphetis hiĩm egreſſa eſt pollutio ſup oẽm terrã.Et inde חָנֵף Chaneph.i.hypocrita.ſimulator. fallax. vt Iob.8.Spes hypocrite peribit.& in eo.13.Non ei veniet in cõſpectu eius oĩs hypocrita.Et in eo.15.Cõgregatio ei hypocrite ſterilis.Et in eo.20.& gaudiũ hypocrite ad inſtar pũcti.Et in eo.34.qui regnare facit hoiem hypocritam pp pctã populi.Et in eo.36.Simulatores & callidi ꝓuocãt iram dei.Ps.34.tẽtauerũt me ſubſãnauerũt me.Pro q̃ btũs hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.trãſtulit. In ſimulatione verborũ fictorũ.& in he.legitur in pl'i.ſ.in ſimulatorib⁹ vl' ſimulatiõibus.Eſa.9.Quia oĩs hypocrita eſt & nequã. Et in eo.10.Ad gentẽ fallacẽ mittã eum.Et in eo.33. Poſſedit timor hypocritas.Et inde חֹנֶף Choneph.i. hypocriſis vel ſimulatio.vt Eſa.32. Vt perficiat ſimulationem.

חָנַק Chanac.ſtrangulare.necare.laqueo ſuffocare. 2.Reg. 17.Diſpoſita domo ſua ſuſpẽdio ĩteriit.i.laqueo ſe ſuffocauit.Iob.7. Quam ob rem elegit ſuſpendium anima mea.Naum.2.Et necauit leonibus ſuis.

חֶסֶד Cheſed.miſericordia.beneficiũ.gratia.Geñ. 21. Hãc miam facies mecũ.& in eo. Iuxta miam quã feci tibi facies mihi.Et in eo.47.Et facies mihi miam & veritatẽ. Exo.15.Dux fuiſti in miſericordia populo quẽ redemiſti. Et in eo.34.Faciens miſericordiã in millia.Deut.7.Cuſtodiens pactũ & miam.2.Reg.16.Hec eſt inquit gratia tua ad amicũ tuum.Iob.6.Qui tollit ab amico miam.Ps.25.qm̃ mĩa tua ante oculos meos eſt.Ps.88.Miſericordias dñi in eternũ cantabo.& in eo.qm̃ dixiſti in eternũ mĩa edificabitur.Prouer.3.Miſericordia & veritas non te deſerant. Eſa.16.Et preparabitur in mĩa ſolium.Et in eo. 57. Et viri mĩe colliguntur.Ione.2.Miſericordiam ſuã derelinquũt. i.nõ recordãtur beneficiorum tanqꝫ ingrati. Et inde חָסִיד Chaſid.i.miſericors.ſanctus.benignus.benefaciens.ſiue q eſt in ſtatu gratie.Ps.4.Qm̃ mirificauit dñs ſanctũ ſuum. Ps.11.quoniã defecit ſãctus.Ps.15. Non dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ.Et inde verbũ חָסַד Chaſad.i.ſanctum vel miſericordem eſſe.Ps.17.Cum ſancto ſanctus eris.vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.Item חָסַד chaſad.ponitur per antiphraſin pro improperare ſiue inſultare.vt Prouer.25.Ne forte inſultet tẽ qui audierit. Et inde חֶסֶד Cheſed.ideſt improperium ſiue nefas.vel res nefaria vt.Leuit.20.Nefariam rem operati ſunt.Item חֲסִידָה Chaſida.Nomen auis eſt inmunde. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit porphyrionem.Leuit.11. Onocrotalum & porphyrionem.Hebrei tamen dicunt ꝙ ſigñat ciconiam.

חָסָה Chaſa.confidere.fiduciam habere.ſperare. protegere.Tutari.Deut.32. Vbi ſunt dii eorum: in quib⁹ habebant fiduciam.Ps.5.Et letentur omnes qui ſperant in te Ps.16.Qui ſaluos facis ſperantes in te.Ps.30.In te dñe ſperaui.Ps.35.In tegmine alarum tuarum ſperabunt. Ps.56. Quoniam in te confidit anima mea.Et in eodem. Et ĩ vmbra alarum tuarum ſperabo.Ps.63.Letabitur iuſtus in domino:& ſperabit in eo.Prouer.14.Sperat autem iuſtus in morte ſua.Eſa.14. Et in ipſo ſperabunt pauperes populi eius.Naum.1.Et ſciens ſperantes in ſe. Soph.3. Et ſperabunt in nomine domini.Item ſignificat protegere vel tutari.vt Iudi.9.Venite & ſub vmbra mea requieſcite.i. ꝓtecti & ſecuri eſtote.Ps.60.Protegar in velamento alarũ tuarũ.p̃s.90.Et ſub pennis eius ſpabis.i.ꝓtegeris.& ide חָסוּת Chaſuth.i.fiducia.Protectio.vt Eſa. 30. Et fiducia vmbre egypti in ignominiã.Et inde מַחְסֶה Machſe.i.ſpes.fiducia. Protectio.p̃s.45.Deus nr̃ refugiũ & virtus.pro quo beat⁹ hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit. Deus nr̃a ſpes & fortitudo.Ps.61.Deus adiutor noſter in eternũ. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit.Deus ſpes noſtra ſemper.p̃s.70.Et tu adiutor fortis.pro quo beatus Hieronymus tranſtulit.Et tu ſpes mea fortiſſime.p̃s.90. Dicet domino ſuſceptor meus es tu.pro quo beatus hierõymus trãſtulit.Dicẽs dño ſpes mea.Et in eo.qm̃ tu dñe ſpes mea.p̃s 103.Petra refugium herinaciis.i.ꝓtectio ſiue tutamen herinaciis.Eſa.25.Spes a turbie: vmbraculum ab eſtu.Et in eo.28.quia poſuimus mendacium ſpes noſtra.

חָסַל Chaſal.deuorare deuaſtare.Deu.28.qm̃ locuſte deuorabũt oĩa.& ide חָסִיל Chaſil.i.bruch⁹.gen⁹ locuſte.ſi ue rubigo a deuorãdo vl' deuaſtãdo dictũ.vt Eſa.33.ſic colligitur bruch⁹.Iohel'.1.reſiduum bruchi comedet rubigo.

חָסַם Chaſam.claudere ſiue ligare.ſ.os.vt Deut.25.Non ligabis os bouis terentis. Ezech.39. Que obſtupeſcere faciet pretereuntes.Pro quo hebrei legunt.Que claudere faciet pretereuntes.ſ.ora vel nares propter magnitudinem fetoris cadauerum mortuorum.Sicut exponunt hebrei.& inde מַחְסוֹם Machſom.i.illud quo aĩaliũ ora claudũtur.Pro quo tranſlatio noſtra habet cuſtodiã.vt.Ps.38.Poſui ori meo cuſtodiã.Beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit ſilentium.

חֹסֶן Choſen.fortitudo.potentia.diuitie.opes.vt Prouer.15 Domus iuſti plurima eſt fortitudo.Dañ.4. In robore fortitudinis mee.& aliquando ſcribitur cum aleph in fine. & dicitur חִסְנָא Chiſna.Dañ.2.Et regnum & fortitudinẽ & imperium & gloriam dedit tibi.Accipitur etiam pro diuitiis vel ſubſtantia aut opibus.Eſa.33.Diuitie ſalutis ſapiẽtia & ſcientia.Hiere.20.Et dabo vniuerſam ſubſtantiam ciuitatis huius.Ezech.22.Opes & precium acceperunt.& inde verbũ.חָסַן Chaſan.i.theſaurizare.reponere.Eſa.23.Nõ condentur nec reponẽtur.& inde חָסֹן Chaſon.i. fortis ſiue potẽs.Eſa.1.Et erit fortitudo veſtra vt fauilla ſtuppe & op⁹ vr̃m q̃ſi ſcintilla.pro quo hebrei le.Et erit fortis in ſtuppã & opus ſuum q̃ſi ſcintilla.Amos.2.Et fortis ipſe quaſi quercus.& aliqñ ſcribitur cum iod in ſecunda ſyllaba. & dicitur חֲסִין Chaſin.vt.Ps.88.Quis ſimilis tui potens es dñe.Item חֲסַן Chaſan in lingua chaldaica ſignificat obtinere vel poſſidere aut hereditare.Dañ.7.Et obtinebit regnum vſqꝫ in ſeculum.Et in eo.Et regnũ obtinebũt ſancti.i. poſſidebũt.

חֲסַף Chaſaph ſiue חַסְפָּא Chaſpa.in lĩgua chaldaica ſignificat fictile ſiue teſtam.Dañ.2. Quedã aũt fictilis. & in codẽ.Tunc contrita ſunt pariter ferrum:teſta.

חַסְפַּס Chaſphas. minutum ſiue contuſſum.& additur lr̃a mem in prĩcipio & dicitur מְחֻסְפָּס Mechuſpas.Pro q̃ btũs Hieronym⁹ tranſtulit.Quaſi pilo contuſſũ.Exo.16 Apparuit in ſolitudine minutum & quaſi pilo cõtuſſum.& ſolum inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui hebrei ꝙ ſignificat rotundũ.In tranſlatione chaldaica habetur quaſi decorticatum.

חָסֵר Chaſar.deeſſe.deficere.indigere.diminui.vt Geñ.8. Et ceperunt minui poſt centum quinquaginta dies. Et in eodem. At vero aque ibant & decreſcebant.i. deficiebant vel minuebantur.& in eodem.18.Quod ſi min⁹ quinquaginta iuſtis quinqꝫ fuerint.Pro quo hebrei legũt.Si forte deficiãt de quinquaginta iuſtis quinqꝫ. Exo.16. Nec qui minus parauerat reperit minus.Pro quo hebrei legũt. Nec qui minus parauerat diminuit.ſ.menſurã gomor.& eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.Deut.2.Et nihil tibi defuit.& in eodem.8.Et rerum omniũ abundantia perflueris. Pro q̃ he. le.Nihil indigebis in ea.Et in eodem.15.Et dabis mutuum quo eum indigere perſpexeris. 1.Reg.21. An deſũt nobis furioſi.3.Reg.17. Nec lecyth⁹ olei minuetur. & in codẽ. Et lecyth⁹ olei non eſt imminut⁹. Nee.9.Nihil eis defuit.Ps.8 Et minuiſti eum paulomin⁹ ab angelis.Ps.22.Et nihil mihi deerit.Prouer.10.Et virga in dorſo eius qui indiget corde.& in eodem.12.Quam glorioſus & indigens pane.& in eodem.28.Dux indigens prudentia multos opprimit.& in eodem.31.Et ſpoliis non indigebit.Eccl's.4. Et fraudo animam meam a bonis.i.diminuo bona anime mee.& in eodem.6.Et nihil deeſt anime ſue.Canti.7. Nunqꝫ indigens poculis. E[illegible]23.Et potum ſitienti auferat.Pro quo hebrei legunt.Potum ſitiẽti diminuat ſiue indigere faciat. Hiere. 44.Indiguimus omnibus.& inde חָסֵר Chaſer ſiue חֶסֶר Cheſer.i.defectus.egeſtas.indigentia.vt Prouer. 10. Indocti autem in cordis egeſtate morientur.& in eodem.28.Et ignorat ꝙ egeſtas ſupueniet ei.& inde חֹסֶר Choſer.i.penuria.egeſtas.indigẽtia.defectus.Deut.28.Propter rerũ oĩm penuriã.Iob.30.Egeſtate & fame ſteriles.Amos.4.Et indigentiã panis in oĩbus locis veſtris.& inde חֶסְרוֹן Cheſron ideſt defectus ſiue diminutio.aut indigentia. Eccl's.1. Stultorum infinitus eſt numerus.Pro quo hebrei legunt.Et defectus nõ poteſt numerari.Poteſt etiam legi ſic. Et deficiẽs vel indigens.ſ.corde & intellectu non poteſt numerari. Et tunc erit ſenſus ſicut in littera noſtra. & ponitur ibi in hebreo ſingulare pro plurali.ſicut in pluribus aliis locis. Et inde מַחְסוֹר Machſor.i.defectus ſiue indigẽtia.aut penuria. Iudi.18.In quo nullius rei eſt penuria.& in eodem.19.Nulla re indigemus niſi hoſpitio.Pro quo hebrei legunt.Nullius rei eſt indigentia.& in eodem.Et prebebo omnia que neceſſaria ſunt.Pro quo hebrei legunt.Omnis indigentia tua ſuper me.Et eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. Prouer. 28.Qui dat pauperi non indigebit.i.non erit ei indigẽtia vel egeſtas.

חַף Chaph.mundus ſiue immaculatus. De quo vide in dictione ſequenti.Quia inde deriuatur ſecũdũ hebreos.

חָפַף Chaphaph.occultare.velare.protegere.btũs Hieronym⁹ trãſtulit:q̃ſi in thalamo morari.Deut.33.Quaſi in thalamo tota die morabitur.Pro quo he.le.Protegens ſup eum tota die.Inde חֻפָּה Chupa.i.thalamus.eo quod eſt coopertus & velatus.Ps.18.Et ipſe tanqꝫ ſponſus procedẽs de thalamo ſuo.Ioel'.2.Egrediatur ſpõſus de cubiculo ſuo. & ſponſa de thalamo ſuo.& inde חוֹף Choph.i.portus vel littus.aut ſtatio nauium:eo quod occultat & protegit naues. Geñ.49.Zabulon in littore maris habitabit. & in eodem Et in ſtatione nauium.Hiere.47.Et aduerſus maritimas eius regiões.Pro quo he.le.Et aduerſus portum maris. Et inde חַף Chaph.i.mundus ſiue immaculatus.vt Iob.33.Immaculatus & non eſt iniquitas in me.

חָפָא Chapha.irritare.De quo vide in dictione ſequenti.

חָפָה Chapha.operire.tegere.velare.vt.2.paralip.3.Domũ quoqꝫ maiorẽ texit tabulis ligneis abiegnis. & in eodem.Texit domum & trabes eius & poſtes.& in eodem.Cenacula quoqꝫ texit auro.Eſter.6.Lugens & operto capite. & in eodem.7.Et ſtatim operuerũt faciem eius.Ps.67. Pẽne columbe deargentate.Pro quo in hebreo legitur.Coopte argento.Hiere.14. Operuerunt capita ſua.Itẽ חָפָא Chapha.cum aleph in fine.i.irritare ſiue detrahere.ſ.occulte.vt 4.Reg.17.Et irritauerunt filii iſrael verbis non rectis dominum deum ſuum.

חָפַז Chaphaz.feſtinare ſiue feſtinãter abire.formidare.expaueſcere.mirari.admirari.ſtupeſcere.ſtrĩgere.2.Reg. 4.Cũqꝫ feſtinaret vt fugeret cecidit.4.Reg.8. Que proiecerant ſyri dum turbarentur.i.dum feſtinarent vt fugerẽt. 1.Reg.23.Porro dauid deſpabat ſe poſſe euadere.pro q̃ he. le.Et dauid feſtinabat ire a facie ſaul.Poteſt etiam legi ſic.& dauid formidabat ad eũdum a facie ſaul.i.formidabat poſſe abire a facie ſaul.quod eſt idẽ ſenſus cũ littera noſtra. Itẽ ſignificat formidare ſiue expaueſcere.Deut. 20. Nolite cedere neqꝫ formidetis.Ps.103.A voce tonitrui tui formidabunt. Itẽ ſignificat mirari.ſiue admirari.aut ſtupeſcere:vel exceſſum mentis.vt iob.40.Ecce abſorbebit flumẽ & nõ mirabitur.Ps.30.Ego dixi in exceſſu mentis mee. Ps.34. Cõturbati ſunt cõmoti ſunt.pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Cõturbati ſunt admirati ſunt.Ps.115.Ego dixi in exceſſu meo.& beatus Hieronymus in predicto pſalterio trãſtulit.Ego dixi in ſtupore meo & inde חִפָּזוֹן Chiphazon.i.feſtinatio aut pauor.vel admiratio ſiue exceſſus.ſ.mentis.vt Exo.12.Et comedetis eum fe-

stinanter.Pro quo hebrei legunt.Comedetis eum in festinatione. Deut.16.In pauore egressus est de egypto.Pônitur etiã pro tumultu. vt Esa.52.Qm̃ nõ in tumultu exibitis

חפן Chophen.Interior pars manus : que vola dicitur siue pugnus vel pugillus.& solum inuenitur in nũero plurali.Exo.9.Tollite plenas manus cineris de camino. Leuit. 16.Et hauriens manu cõpositum thymiama. Pro quo hebrei legunt. Et plenis manibus siue pugillis thymiamate. Eccls.4.Melior est pugillus cũ requie:q̃ plena vtraq̃ manus cum labore.

חפץ Chaphes.velle.placere.voluntatem aut complacẽtiã habere.siue dilectionẽ vel amorem habere. Geñ.34. Amabat enim puellam valde.pro quo he.le.Quia volebat aut voluntatem siue cõplacentiã habebat in filia iacob.Nu. 14.Si propicius fuerit dñs.pro quo he.le.Si voluntatẽ habuerit dñs.aut si vult dñs.Deut.21.Si aũt postea nõ sederit animo tuo.pro quo he.le.Et si non habueris voluntatẽ vel cõplacentiã in ea.& in eo.25.Sin aũt noluerit accipere vxorem fratris sui.i.si non voluerit.Iudi.13. Si dñs nos vellet occidere.1.Reg.15. Nunquid vult dñs holocausta & victimas.Ps.146.Non in fortitudine equi volũtatem habebit. Canti.8.Donec ipsa velit. Ezech.18. Nunquid voluntatis mee est mors impii.i.nunquid voluntatem habeo in morte impii. & in eo.Quia nolo mortẽ morientis.pro quo he. le.Quia non habeo voluntatẽ in morte moriẽtis:siue quia non volo mortem morientis.& in eodem.33. Viuo ego dicit dominus nolo mortem impii.i.non volo. Ponitur etiã pro stringere.vt Iob.40.Strinxit caudam suam quasi cedrus.& inde חפץ Chephes.i.voluntas.complacentia.beneplacitum.Ps.1.Sed in lege domini volũtas eius. Ps.110.Exquisita in omnes voluntates eius.Esa.58.In die ieiunii vestri inuenitur voluntas vestra.& in eo.Facere voluntatẽ tuã in die sancto meo.& in eo.Et non inuenitur voluntas tua. Ponitur etiam in numero plurali.pro reb9 preciosis.i.pro iis que desiderantur.vt Prouer.3.Et omnia que desiderantur huic non valent comparari.

חפר Chaphar.fodere.explorare.contemplari. considerare.scrutari.confundere siue cõfundi.erubescere.Geñ. 21.Qm̃ ego fodi puteũ istum. & in eo.26. Omnes puteos quos foderant serui patris illius.& in eo. Foderũt alios puteos:quos foderant serui patris sui abraã.& in eo.Foderũtq; in torrẽtem.& in eo.Profectus inde fodit aliũ puteũ.Nu.21. Puteus quem foderunt principes.Iob.12.Et defossus securus dormies.Quod sic exponitur ab hebreis.s.dormies securus quasi terra esset defossa in circuitu tuo. Sicut fit in arce vel fortalicio ne inimici possint accedere ad murum. Eccls.10 Qui fodit foueam incidet in eam. Hiere.13. Et fodi & tuli lumbare.Item significat explorare vel cõsiderare aut contemplari seu scrutari.Iosu.2. Vt explorarent terram.& in eodem.Et omnẽ terram considerare venerunt.Iob.3. Quasi effodientes thesaurum.pro quo he.le.Et scrutantur eam.s. mortem magis q̃ thesauros.& in codẽ.39.Inde contẽplatur escam.Significat etiam confundere vel erubescere. Ps. 35.Et facies vestre non cõfundentur.Prouer.13. Impius autem confudit & cõfudetur.& in codẽ. 19. Ignominiosus erit & infelix.pro quo he.le.Confundere faciens & erubescere faciens.Esa.1.Erubescetis super hortis quos elegeratis.& in eo.24.Erubescet luna & confundetur sol.& in eodem.33.Confusus est libanus.& in eo.54.Non enim te pudebit.i.non erubesces.Hiere.15.Confusa est & erubuit.

חפש Chaphas.liberum eẽ.liberare.i.libertate donare. Leuit.19.Nec libertate donata.& in codẽ.Quia nõ fuit libera.& inde חפשי Chopsi.i.liber vel liberatus.Exo.21.In

Festinatio. Pauor. Tumultus. חפן Manus. Pugillus. חפץ Voluntatẽ habere. Velle. Stringere. חפץ Voluntas. חפר Fodere. Explorare. Cõsiderar. Scrutari. Cõtẽplari. Cõfundere. Erubescer. Pudere. חפש Libertate donare. חפשי

septimo egredietur liber gratis.Deut.15.In septimo anno dimittes eum liberum.& in eo.Et quem libertate donaueris:nequaq̃ vacuum abire patieris.Iob.3.Et seruus liber a domino suo.& in eo.39.Quis dimisit onagrũ liberum.Ps. 87.Inter mortuos liber.& in plurali חפשים Chopsim. Hiere.34. Vt dimitteret vnusquisq; seruum suum & ancillam suam liberos.& inde חפש Chophes.i.libertas. Ezech. 27. In tapetibus ad sedendum.pro quo hebrei legunt.In pannis siue in vestibus libertatis ad sedendũ siue ad equitandũ idest pannis siue tapetibus quibus liberi vtuntur.sicut exponunt hebrei.& inde חפשית Chopsith.pro q' beatus Hieronymus transtulit separatam.vt.2.Paralip.26. Et habitauit in domo separata plenus lepra.i.libera ab aliorum hominum habitatione.

חפש Chaphas cũ apice ceboleth.scrutari. inuestigare.mutare.Geñ.44.Quos scrutat9 incipiens a maiori vsq; ad minimũ.1.Reg.23.Scrutabor eũ i cũctis millibus iuda. Ps.63.Scrutati sunt iniquitates :defecerunt scrutantes scrutinium.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatũ. Ps. 76.Et scopebã spm̃ meũ.pro quo hebrei legunt.Et scrutabatur spiritus meus siue inuestigabat vel inuestigabatur. Prouer.2.Et sicut thesauros effoderis illam.i.scrutatus fueris vel inuestigaueris illam.& in codẽ.20. Que inuestigat omnia secreta ventris. Threñ.3. Scrutemur vias nostras. Amos.9.Inde scrutans auferam eos.Soph.1.In tẽpore illo scrutabor ierusalem in lucernis. Abdie.1. Quomodo scrutati sunt esau. vbi põitur in hebreo verbũ passiuum prime coniugationis quod scribitur cũ nun in principio. Item significat mutare.s.habitum vel vultũ.vt.1.Reg.28.Mutauit ergo saul habitum suum.3.Reg.20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in codem.22. Sume arma tua & ingredere prelium. pro quo he.le. Muta.s.habitum & ingredere prelium.& in eodem. Porro rex israel mutauit habitum suum.Iob.30.In multitudine eorum cõsumitur vestimentum meũ.pro quo hebrei legunt.In multitudine fortitudinis.s. dolorum mutatur vestimentum meum. Et est sensus sicut in littera nostra. Prouer. 28. Regnantibus impiis ruine hominũ.pro quo hebrei legunt. Cum surrexerint impii mutatur homo.vel secũdum aliam significationem scrutatur siue inuestigatur homo.

חץ Ches.Sagitta. De quo vide in dictione sequenti . quia inde deriuatur.

חצץ Chasas.diuidere.dimidiare. vt Iob.21. Et numerus mensium eius dimidietur.Item חץ Chasas.i.sagitta.iaculum.Ps.76.Etenim sagitte tue transeunt.& cõmuniter scribitur cũ simplici sade.& dicitur חץ Ches.vt.4.Reg. 19.Nec mittet in eum sagittam.Hiere.9. Sagitta vulnerãs lingua eorũ.& in eo.50. Non parcatis iaculis.quod in hebreo legitur singulariter.s.iaculo vel sagitte. Scribitur etiã cum iod in fine & dicitur חצי Chesi.vt.1.Reg.20.Iecit aliã sagittam trãs puerum.& in eo. Ecce ibi est sagitta.4.Reg. 9.Et egressa est sagitta per cor eius.& in plurali חצים Chisim siue חצי Chise.vt Deut.32.Sagittas meas complebo in eis.1.Reg.20.Et ego tres sagittas mittam iuxta eũ. Ps.19. Sagitte potẽtis acute.& ide מחצץ Mechases siue חצץ Choses.i.ballistarius siue sagittarius aut phalanx vel turma armatorum & curruum.Iudi.5. Vbi colisi sunt currus. Pro q' hebrei legunt. A voce sagittariorum vel ballistariorũ.Prouer.30.Et egredietur vniuersa per turmas suas.Item חצץ Chasas.i.calculus siue lapillus.Prouer.20.Et postea implebitur os eius calculo. Ponitur etiam translatiue pro numeratione vel numero.vt Threñ.3. Confregit ad numerũ dẽtes meos.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Cõfre-

Liber. חפשים Liberi. חפש Libertas. חפשית Separata. חפש Scrutari. Inuestigar. Mutare. חץ. חצץ Dimidiar. חץ. חץ. Sagitta. Iaculum. חצי. חצים Sagitte. מחצץ Ballistarii. Turma. חצץ Calculus. Numerus.

git calculo siue in modum arene dentes meos.

חצב Chasab.fodere. scindere. secare. percutere. excidere. sculpere.dolare.Deut.6. Cisternas quas non fodisti. Pro quo in hebreo habetur.Cisternas defossas siue excisas quas non fodisti siue nõ excidisti.& in eodem.8. Et de mõtibus eius eris metalla fodiuntur.2.Paralip.2.Et octoginta millia qui cederent lapides de mõtibus.Ps.28. Vox domini intercidentis flamã ignis.i.excidentis.Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Vox domini diuidentis flamã ignis.Prouer.9.Excidit colũnas ei9 septem. Esa.5.Torcular extruxit in ea.pro quo he.le.Torcular excidit siue effodit in ea.& in codẽ.10.Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea.& in eodem.15. Attendite ad petram vnde excisi estis.& in eodem.22. Quia excidisti tibi hic sepulchrũ: excidisti in excelso memoriale. Pônitur etiam pro percutere.Esa.51.Nunquid non tu percussisti superbum. Item significat sculpere siue dolare. vt Iob.19 Vel certe sculpãtur in silice.Osee.6.Propter hoc dolaui in prophetis.& inde מחצב Machseb.i.lapicidium.s.locus vnde lapides exciduntur.vt.4.Reg.22. Vt emantur ligna & lapides de lapidicinis.

חצה Chasa.diuidere. Partiri.dimidiare.separare.Geñ.33. Diuisitq; filios lie & rachel.Exo.21. Vendent bouem viuum & diuidẽt precium.& in eo.Cadauer aũt mortui inter se dispartient.i.diuident.Nu.31.Diuidesq; ex equo predam.& in codem.Ex media parte filiorũ israel quã separauerat.Iudi.7.Diuisitq; trecẽtos viros in tres ptes.4. Reg. 2.Et diuise sunt huc atq; illuc.Iob.40.Diuident illum negociatores.Ps.54.Non dimidiabunt dies suos.Esa.30. Velut torrens inundans vsq; ad mediũ colli. Pro quo hebrei legunt. Vsq; ad collum dimidiabit.& est sensus sicut in littera nostra.Dañ.11.Et diuidetur in quattuor vẽtos celi. Et inde חצי Chasi siue חצי Chẽsi.i.dimidium.semis.siue media pars.vt Exo.12.Factum est autem in noctis medio. Et in codẽ.25.Cuius longitudo habebat duos & semis cubitos.& in codem.Latitudo cubitum & dimidium.& in codẽ Altitudo cubitum similiter ac semissem.3.Reg.3. Et date dimidiam partem vni & dimidiam partem alteri. & inde חצות Chasoth.i.dimidium.Exo.11.Media nocte igrediar in egyptum.Ps.118.Media nocte surgebam ad confitendũ tibi.Scribitur etiam cũ mem in principio & dicitur מחצית Machasith siue מחצה Mechesa.i.dimidiũ siue dimidia ps. vt Exo.30.Dimidium sicli iuxta mensuram templi.& in codem.Media pars sicli offeretur dño.Leuit.6. Medium ei9 mane & medium eius vespere.Nu.31.Ex media quoq; parte filiorum israel accipies.& in codem.Dataq; est media ps his qui in prelio fuerant.

חצן Chisen siue חצן Chosen.sinus.vlna. Nee.5. Insup excussi sinum meũ.Ps.128.Et sinum suum qui manipulos colliget.Esa.49.Et afferent filios tuos in vlnis. Et aliqui hebrei dicunt q' significat brachium.

חצף Chasaph.in lingua chaldaica significat vrgere siue temere agere seu ĩpudẽter agere.& inde מחצפא Machsepha.i.vrgens siue temeraria vel impudens. Dañ.3. Eñi sermo regis vrgebat.Ponitur etiã pro crudeli.vt in codẽ.2. Et tam crudelis sentẽtia a facie regis esset egressa. Et etiam in predicto loco hebrei legunt. Impudẽs siue temeraria sñia.

חצר Chasar.clangere.vel canere.s.tuba.& scribitur cũ duplici sade.vt.1.Paralip.15.Sacerdotes clangebant tubis.2.Paralip.5. Et cũ eis cẽtumviginti canẽtes tubis.& in codem.7.Porro sacerdotes canebãt tubis ante eos. & in eodem.29.Hi qui tenebant tubas erãt in officio suo. pro quo hebrei legunt.Et tube clangebant:siue vt ita dicã:tibicina-

חצב Fodere. Scindere. Excidere. Secare. Percuter. Sculpere. Dolare. מחצב Lapidicia. חצה Diuidere. Separare. Dimidiare. חצי Medium. Semis. Dimidium. חצות Media. מחצית Dimidium. Media ps. חצן Sinus. Vlna. חצף מחצפא Vrgens. Crudelis. חצר Clangere. Canere tuba.

bant.vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.& inde חצצרה Chasosra.i.tuba.vt Osee.5.Clangite buccinã in gabaa tuba in rama.& in plurali חצצרות Chasósroth.i.tube vt Nu.10. Fac tibi duas tubas argenteas.& in eodem.31. Et tubas ad clangendum tradidit ei.Ps.97.In tubis ductilib9. Item חצר Chaser. Atrium.vestibulũ.villa.& reperitur generis cõis tam in singulari q̃ in plurali.Exo.27. Facies & atrium tabernaculi.& in codẽ.In latitudine uero atrii.& in eodem.40.Circundabisq; atrium tẽtorii.2.Reg.17.Qui habebat puteum in vestibulo suo.3.Reg.6.Edificauit atriũ interius.& in eodem.7.Et atrium maius rotundũ.2.Paralip.7.Sanctificans quoq; salomon mediũ atrii. Ester.1.In vestibulo horti & nemoris.& in eodem.6.Amã quoq; exterius atrium domus regie intrauerat.Hiere.26.Sta in atrio domus domini.& in eodem.36.In vestibulo superiori in introitu porte noue.& in eodem.37.Et miserunt ieremiam in vestibulo carceris.Ezech.10.Et atrium repletum est splendore glorie domini.& in eodem.40. Vsq; ad frontem atrii interioris.& in eodem.Et porta atrii interioris.& in codẽ. Et introduxit me in atrium interius.& in eodem. Et vestibulum eius ad atrium exteri9.Et in eodem.46.Porta atrii interioris que respicit ad orientem.& aliquãdo scribitur cũ he in fine.Hiere.36.Et ingressi sunt ad regem in atriũ.& in plurali חצרים Chaserim siue חצרות Chaseroth.i.atria. vt.Ps.83.Concupiscit & deficit anima mea in atria dñi. & in codem.Quia melior est dies vna in atriis tuis.Ps.99.Et atria eius in hymnis.Esa.1.Vt ambuletis in atriis meis. Ponitur etiam pro villa vel oppido tam in singulari q̃ in plurali.Geñ.25.Per castella & oppida eorum.Exo.8.Et morientur rane de domibus & de villis. Leuit.25.Sin autem in villa fuerit domus que muros non habet.Nu.34. Vnde egredientur confinia ad villam nomine Addar.Iosu.15.Ciuitates & ville earum.Esa.24. In domib9 habitabit cedar. pro quo hebrei legũt.In villis siue in oppidis habitabit cedar.& inde חציר Chasir.i.herba.fenum.3.Reg.18. Si forte possimus inuenire herbam.Iob.8.Et ante omnes herbas arescit.& in eodem.40.Fenum quasi bos comedet.ps.103. Producens fenum iumentis.Ps.129.Fiãt sicut fenum tectorum.Esa.15.Quia aruit herba. & in eodem.37. Et herba tectorum que exaruit.Et in eodem.40. Omnis caro fenũ. & in eodem.34.Et germinabunt inter herbas. Ponitur et pro pascuis.siue pro virore.vt Esa.34.Et erit cubile draconũ & pascua struthionũ.& in codẽ.35. Viror calami & iunci.Significat etiam porrũ.vt Nu.11. Porri q; & cepe & allia.

חק Choc.lex.legitimum.preceptum.ritus. De quo vide in dictione sequenti.

חקק Chacac.decernere.statuere.precipere.leges condere. describere.depingere.exprimere.exarare.Prouer.8. Et legum conditores iusta decernunt.Esa.10. Ve qui cõdũt leges iniquas.vbi etiam pro legibus põitur חקקי Chicece. ac si diceret.ve qui decernunt decreta iniqua siue ve qui statuunt statuta iniqua.Esa.22.Diligenter in petra tabernaculum tibi.Pro quo hebrei legunt. Describens vel exarans in petra tabernaculum suum.Ezech.23.Imagines chaldeorũ expressas coloribus. & aliqñ scribitur cum simplici coph. vt Iob.4. Vt exarentur in libro stiloferreo.Prouer.8.Qñ certa lege & gyro vallabat abyssos.& in codem.Quãdo appendebat fundamenta terre.pro quo hebrei legunt.Quando statuebat vel decernebat siue describebat aut certa lege vallabat fundamenta terre.Esa.30.Et in libro diligẽter exara illud.Ezech.4.Et describes in eo ciuitatem ierusalem.Et inde מחקק Mechucac.i.illud quod decernitur vel statuitur. pro quo btũs Hieronymus transtulit iudicia.vt Prouer.31.

חצצרה Tuba. חצצרת Tube. חצר Atrium. Vestibulũ. חצרים Atria. Oppidum. Villa. חציר Herba. Fenum. Pascua. Viror. Porrum. חק Lex. חקק Leges cõdere. חקקי Exprimere. Exarare. Describer. מחקק

Ne forte bibant & obliuiſcãtur iudiciorũ. & inde מְחֹקֵק Mechochec.i.legiſlator aut legifer. doctor. dux. princeps. vt Nu.21. In datore legis & in baculis ſuis. Eſa.33. Domin⁹ legifer noſter. Ponitur etiã pro doctore. vt Deut.33. Q̃d in parte ſua doctor eſſet repoſitus. Item ponitur pro duce vel principe. vt Geñ.49. Nõ auferetur ſceptrũ de iuda & dux de femore eius. Iudi.5. De machir principes deſcenderũt. Scribitur etiam ſine mem in principio. vt in eodẽ. Cor meũ diligit principes iſrael. & inde חִקְקֵי Chicheche.i.leges ſiue ſtatuta. vt Eſa.10. Ve qui condunt leges iniquas. Et ſecũdũ hebreos ſignificat etiã cogitationes. vt Iudi.5. Vbi nos legimus magnanimorũ reperta eſt cõtẽtio. Pro quo ipſi legũt. Magne cogitationes cordis uel exarationes cordis. & inde חֹק Choc ſiue חֻקָּה Chuca vl' חֻקַּת Chucath.i.lex. legitimũ. preceptũ. rit⁹. cultus. ius. cerimonia. ſtatutum. cõſuetudo. terminus. & eſt cõmunis generis tam in ſingulari q̃ in plurali. Geñ.47. Et factum eſt quaſi in legem. Exo.12. Et celebrabitis eam domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.i.lege vl' ritu ſempiterno. & in eodem. Et cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ritu perpetuo. & in eodẽ. Cuſtodi verbum iſtud legitimũ tibi & filiis tuis. & in eodem. Hec eſt religio phaſe.i.lex ſiue ritus phaſe. & in eodem.13. Cuſtodies huiuſcemõi cultum ſtatuto tẽpore. & in eodẽ.28. Legitimũ ſempiternũ erit Aaron & filiis eius. & in eodẽ.29. Cedẽtq; in partẽ Aaron & filiorũ eius iure perpetuo. & in eo.30. Legitimũ ſempiternũ erit ipſi & ſemini eius. Leuit.6. Legitimum ſempiternũ erit in generationibus ueſtris. & in eodẽ.7. Et dedi aaron & filiis eius lege perpetua. & in eodẽ.10. Quod datũ eſt tibi & filiis tuis de oblationibus dñi. Pro quo hebrei leguit. Quia legitimum ſiue ſtatutum eſt tibi & filiis tuis. & in eodẽ.16 Eritq; hoc vobis legitimum ſempiternũ. & in eodẽ.18. Nec in legitimis eorum ambuletis. & in eodẽ. Et precepta mea ſeruabitis. & in eo.26. Si in preceptis meis ambulaueritis. Nu.9. Preceptũ idem erit apud vos tam aduene q̃ indigene. & in eodẽ.19. Hec eſt religio victime. pro quo hebrei legunt. Hoc eſt legitimum legis ſiue hec eſt cerimonia legis. 1.Reg.30. Et factũ eſt hoc ex die illa & deinceps cõſtitutũ & prefinitum. Ps.2. Predicans preceptum eius. Ps.93. Qui fingis laborẽ in precepto. Ps.118. Ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. tranſtulit. Ad cuſtodienda precepta tua. & in eodẽ. Iuſtificationes tuas cuſtodiam. Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit. Precepta tua cuſtodiã. Ps.148. Preceptũ poſuit & nõ preteribit. Eſa.24. Mutauerunt ius. Hiere.32. Et accepi librum poſſeſſionis ſignatũ & ſtipulationes & rata. vbi ponitur pro rata.i. ſtatuta vel determinata. & in eo.33. Et leges celo & terre nõ poſui. Ezech.20. Ergo & ego dedi eis precepta nõ bona: & in eodem.36. Sacrificium dño legitimum iuge atq; perpetuum. & ponitur ibi plurale pro ſingulari. Mich.7. Longe fiet lex. Soph.2. Priuſq̃ pariat viſio. pro quo in hebreo habetur. Priuſq̃ pariat lex ſiue preceptum aut ius. & in littera noſtra debet legi. Priuſq̃ pariat iuſſio. Quia ſic eſt in bibliis noſtris antiquis. vnde beatus Hieronymus exponens predictũ locũ ſic ait. Anteq̃ preceptũ ſequatur effectus. Significat etiã illud quod datur alicui ex ſtatuto legis vel a natura aut ex conſuetudine. vt in aliquibus locis predictis & Geñ.47. Quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis prebebantur. Prouer.30. Tantũmodo victui meo tribue neceſſaria.i. cibaria ſtatuta ex natura. & in eodẽ.31. Deditq; predam domeſticis ſuis & cibaria ancillis ſuis.i. ſtatuta cibaria. Ponitur etiã pro termino. vt Iob.14. Cõſtituiſti terminos eius qui preteriri non poterunt. & in eodẽ.26. Terminum circundedit aquis. & in eodem.38. Circundedi illud terminis meis. Eſa.5. Et aperuit abſq; vllo termino. Item ponitur pro tempore.i. pro tempore ſtatuto. vt Iob.14. Et cõſtituas mihi tempus in quo recorderis mei. Ponitur etiã p̃ voluntate. vt Iob.23. Cum expleuerit in me voluntatem ſuam. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. Cum expleuerit terminum meum ſiue ius vel legem meam. Item ponitur pro ſinu. vt in eodem.23. Et in ſinu meo abſcondi verba oris ei⁹. Vbi p̃ ſinu põitur in hebreo חֹק Chuc p̃ חֵיק Chec.

חָקָה Chaca. depingere. deſcribere. ſculpere. conſiderare. vt Ezech.23. Cũq; vidiſſet viros depictos in pariete. & inde מְחֻקֶּה Mechuche.i. ſculptũ ſiue depictũ. pro quo btũs Hieronymus tranſtulit. Regulam. vt 3.Reg.6. Opere quadro ad regulam. Ponitur etiam pro conſiderare. vt Iob.13. Et veſtigia pedum meorum conſideraſti. Sed etiã in predicto loco hebrei legunt. Deſcripſiſti vel ſculpſiſti. Vide etiã de hoc in dictione precedenti.

חָקַר Chacar. querere. inueſtigare. ſcrutari. explorare. conſiderare. ſupputare. probare. Deut.13. Quere ſollicite & diligenter. Iudi.18. Vt explorarent terram & diligenter inſpicerent.i. diligenter inueſtigarent vel conſiderarent. & in eodem. Dixerũtq; eis ite & cõſiderate terram. 1.Reg.20. Si inueſtigauero ſententiam patris mei. 1.Paralip.19. Vt inueſtigent & ſcrutẽtur terram tuã. 2.Paralip.4. Ita vt ignorarent pondus eris. Pro quo hebrei legunt. Non poterat inueſtigari põdus eris. Et eſt ſenſus ſicut in littera nr̃a. Iob.5. Vt inueſtigauim⁹ ita eſt. & in eo.28. Et enarrauit & preparauit & inueſtigauit. & in eodem.29. Et cauſam quam neſciebam diligẽtiſſime inueſtigabam. Ps.43. Nõne deus requiret iſta. Prouer.18. Et venit amicus eius & inueſtigauit eum. & in eodẽ.25. Gloria regũ inueſtigare ſermonẽ. & in eo.28 Et pauper prudens ſcrutabitur eũ. Eccſ.12. Et inueſtigans compoſuit parabolas multas. Threñ.3. Et queramus & reuertamur ad dominũ. Ponitur etiam pro ſupputare. vt Hiere.46. Succiderũt ſaltum eius ait dominus quia ſupputari non poteſt. Significat etiam probare. vt. Ps.138. Dñe probaſti me. Sed beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. tranſtulit. Dñe inueſtigaſti me. & in eodem. Proba me de⁹ & ſcito cor meũ. & etiã beatus Hieronym⁹ in hoc loco trãſtulit. Scrutare me deus & cognoſce cor meum. & inde חֵקֶר Chécher.i. inueſtigatio vl' ſcrutatio. vt. Ps.144. Et magnitudinis eius non eſt finis. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. trãſtulit. Et magnitudinis eius nõ eſt inuentio.i. non eſt inueſtigatio vl' ſcrutatio. Prouer.25. Celum ſurſum & terra deorſum & cor regum inſcrutabile. pro quo hebrei legunt. Et cordis regum non eſt ſcrutatio.i. nõ eſt eius ſcrutari ſupradicta. Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra. & in eodem. Sicut qui mel multum comedit non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur a gloria. Eſa.40. Nec eſt inueſtigatio ſapientie eius. Ponitur etiam pro veſtigiis. vt Iob.11. Forſitan veſtigia dei comprehendes. Pro quo hebrei legunt. Forſitan inueſtigationem vel ſcrutationem dei comprehendes.

חָרַר Charar. arere. exſiccari. ſuccẽdi. eſtuare. iraſci: ſiue ira ſuccendi. Et cõmuniter ſcribitur per ſimplicem res. vt Iob.30. Et oſſa mea aruerunt pre caumate. Scribitur in predicto loco cũ he in fine. & aliq̃ñ ſcribitur cũ nun in principio. ſ. quando eſt verbum paſſiuum prime coniugatiõis. vt. Ps.68. Rauce facte ſunt fauces mee. pro quo he.le. Aruit ſiue exiccatum eſt guttur meũ. Vnde beat⁹ Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. trãſtulit. Exaſperatũ eſt guttur meũ. Ps.101. Et oſſa mea ſicut cremium aruerunt.i. exſiccata ſũt. Hiere.6. Defecit ſufflatorium in igne.i. combuſtũ vel ſuc-

cenſum eſt. Ezech.15. Et medietas eius redacta eſt in fauillam. pro quo hebrei legunt. Et medietas eius exſiccata eſt ſiue exaruit vl' ſuccẽſa eſt. & in eo. Quãto magis cum illud ignis deuorauerit & conſumpſerit.i. ſuccenderit. Põitur ẽt pro tabeſcere vel liquefieri. vt Ezech.24. Et oſſa tabeſcent & in eodẽ. Vt incaleſcat & liquefiat es eius. Sed etiã in predictis locis hebrei dicũt q̃ ſignificat exſiccare vel ſuccẽdere. Itẽ ponitur p̃ inſanire. vt Eſa.24. Ideoq; inſaniẽt cultores eius. Et etiã in predicto loco hebrei legunt. Areſcent vl' ſuccendentur habitatores eius. Poteſt etiã legi ſicut eſt in littera noſtra. Nã ſignificat etiã furere vel iraſci quod eſt idẽ q̃d inſanire. De quo vide infra in dictione חָרָה Chara. & inde חֲרֵרִים Charerim.i. ſiccitas. vt Hiere.17. Sed habitabit in ſiccitate in deſerto. & ſcribitur pluraliter in hebreo in predicto loco: & nunq̃ reperitur in numero ſingulari. duplicatur ẽt aliq̃ñ littera cheth & dr̃ חַרְחַר Charchar.i. incẽdit vel ſuccendit. vt Prouer.26. Sic homo iracundus ſuſcitat rixas idest ſuccendit vel incendit rixas. & inde חַרְחֻר Charchur. ideſt morbus ardens ſiue ardor. Deut.28. Ardore & eſtu & aere corrupto.

חָרַב Charab. arere. exſiccare. vaſtare. deſolare. deſtruere. diſſipare. deſertum facere. ſiue deſertum eſſe. Geñ.8. Primo menſe prima die mẽſis imminute ſunt aque. Pro quo hebrei legunt. Exſiccate ſunt aque. & in eo. Vidit q̃ exſiccata eſſet ſuperficies terre. Iudi.16. Si ſeptem neruiceis funibus needũ ſiccis. Iob.14. Et fluui⁹ vacuefactus areſcat. Pro quo hebrei legunt. Et fluui⁹ exſiccetur & areſcat. Eſa.19. Et fluuius deſolabitur.i. areſcet atq; ſiccabitur. & in eo.37. Et ſiccaui veſtigio pedis mei omnes riuos aggerum. & in eo.44. Qui dico profundo deſolare. Pro quo hebrei legunt. Qui dico p̃funditati.ſ. maris vel fluminis areſcere vel exſiccare. Poteſt etiã legi ſicut eſt in littera noſtra: quia eſt equiuocũ ad vtrũq;. & in eodẽ.51. Nunquid nõ tu ſiccaſti mare. Hiere.51. Et deſertum faciam mare eius.i. exſiccabo mare eius. Oſee.13. Et deſolabit fontẽ eius.i. exſiccabit. Naũ.1. Et oĩa flumina ad deſertum deducens. Pro quo hebrei legunt. Et oĩa flumina exſiccans ſiue areſaciens. & inde חָרָבָה Charaba.i. ſiccũ aridũ ſiue arida. vt Geñ.7. Et cũcta in quibus ſpiraculũ vite eſt in terra mortua ſunt. Pro quo hebrei legunt. Et cuncta in quibus ſpiraculũ vite eſt in arida mortua ſunt. Exo.14. Et vertit mare in ſiccum. Leuit.7. Siue oleo conſperſa ſiue arida fuerit. Prouer.17. Melior eſt bucella ſicca cum gaudio. Eze.30. Et faciã alueos fluminũ aridos. & inde חֹרֶב Chóreb.i. ſiccitas. calor. eſtus. vt Iudi.6. Et in omni terra ſiccitas. & in eodem. Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit. & in eodem. Et fuit ſiccitas in ſolo vellere. Eſa.25. Vmbraculũ ab eſtu. & in eo. Sicut eſtus in ſiti. & in eodẽ. Et quaſi calore ſub nube torrente. Hiere.5. Siccitas ſuper aq̃s eius. Aggei.1. Et vocaui ſiccitatẽ ſuper terram. Scribitur ẽt cum puncto cegol in prima ſyllaba & dicitur חֹרֶב Chéreb. ideſt eſtus. vt Deut.28. Ardore & eſtu. Scribitur etiam cũ nun & dicitur חַרְבֹן Charbon.i. ſiccitas vel eſtas. Ps.31. Dũ confringitur ſpina. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. tranſtulit. Cum exarſerit eſtas. Itẽ חָרַב Charab. Deuaſtare. deſolare. deſtruere. diſſipare. deſertum eſſe. Iudi.16. Qui deleuit terram noſtrã.i. deuaſtauit vel deſolauit. Nee.2. Ciuitas domus ſepulchrorũ patrũ meorum deſerta eſt. Eſa.34. A generatione in generationem deſolabitur. & in eodẽ.37. Deſertas fecerunt reges aſſyriorũ terras & regiones earum. & in eodem.49. Deſtruentes te & diſſipantes a te exibunt. & in eodem.60. Et gẽtes ſolitudine vaſtabuntur. Hiere.2. Et porte eius deſolamini vehementer. & in eodẽ.26. Et vrbs iſta deſolabitur. & in eodem.33. In loco iſto quem vos dicitis eſſe deſertum. & in eodẽ.50. Diſſipa & interfice quos poſt eos ſunt. & in eo. Diſſipate vniuerſos fortes eius. Ezech.6. Vrbes deſerte erunt. & in eodẽ Et diſſipabuntur & interibunt are veſtre. & in eodem.26. Implebor: deſerta eſt. & in eodem. Cum dedero te vrbẽ deſolatã. Soph.3. Deſertas feci vias veſtras. Aggei.1. quia domus mea deſerta eſt. & inde חֹרֶב Chóreb.i. deſtructio ſiue deſtructum vel deſertũ. ſolitudo. vt Eſa.61. Et inſtaurabũt ciuitates deſertas. Quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ. ciuitates deſtructiõis.i. ciuitates deſtructas vel deſertas ſicut eſt in littera noſtra. Eze.29. Et erit terra egypti in deſertum & in ſolitudinem. Soph.2. Et coruus in ſuperliminari. Pro quo hebrei legunt. Et deſtructio in ſuperliminari. Sed ſi ſcribatur cum aym in prima tũc ſignificat coruũ. & in plurali חַרְבוֹת Charboth ſiue חֳרָבוֹת Charaboth.i. deſtructiones aut deſtructa vel deſerta. vt Eſa.48. Non ſitierunt in deſerto. Quod in hebreo legitur pluraliter.ſ. in deſertis. vel ſecundũ primã ſignificationem in ſiccitatibus. & in eodẽ.61. Et edificabunt deſerta a ſeculo. Ezech.13. Quaſi vulpes in deſerto. pro quo he.le. In deſertis. & in eo.36. Torrentibus vallibuſq; & deſertis parietinis. & in eo. Et inſtaurauero ruinoſa. pro quo he.le. Et edificabuntur deſerta & in eo. Et ciuitates deſerte & deſtitute. Ps.108. Et eiiciãtur de habitationibus ſuis. pro quo beat⁹ Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veritatẽ trãſtulit. Et exquirãtur in parietinis ſuis. Scribitur etiam cum mem vel nun & dicitur מַחֳרָבוֹת Machoraboth ſiue נֶחֱרָבֹת Necheraboth. vt Ezech.29. Et ciuitates eius in medio vrbium ſubuerſarum. vbi ponitur pro ſubuerſis. & in eodem.30. Et vrbes eius in medio ciuitatum deſertarum erunt. & inde חֹרֶב Chóreb ſiue חֶרֶב Chéreb.i. gladius. enſis. culter. mucro. & ſecundũ hebreos eſt genus ad omnia ferramenta acuta quibus ſcindimus. Geñ.3. Et flãmeum gladium atq; verſatilem. & in eo.27. Viues in gladio. & in eo.48. Quam tuli de manu amorrei in gladio & arcu meo. Exo.5. Ne accidat nobis peſtis aut gladius. & in eodem.20. Si enim leuaueris cultrũ tuum ſup eum polluetur. Leuit.26. Et gladius non tranſibit terminos veſtros. Nu.22. Cernens aſina angelum ſtantem in via euaginato gladio. Deut.33. Scutum auxilii tui & gladius glorie tue. Iudi.3. Qui fecit ſibi gladium ancipitem. & in eo. Et tulit ſicam de dextero femore ſuo. ideſt & tulit gladium. & in eodem.7. Gladius domini & gedeonis. 1.Reg.13. Non eſt inuentus enſis & lancea in manu totius populi. 2.Reg.2. Nũ vſq; ad internitionem tuus mucro deſeuiet. Iob.41. Cum apprehenderit eum gladius non ſubſiſtet. Ps.36. Gladium eorum intret in cor ipſorum. Ps.43. Neq; enĩ in gladio ſuo poſſederunt terram. Eſa.27. In die illa viſitauit dominus in gladio ſuo. Hiere.4. Et ecce peruenit gladius vſq; ad animam. & in eodem.33. Et ad munitiones & ad gladium. & in eodem.47. Vſquequo cõcideris o mucro dñi. Ezech.5. Sume tibi gladium acutum radentẽ pilos. & in eo.21. Mucro euagina te. & in plurali חַרְבוֹת Charboth ſiue חֲרָבוֹת Charaboth. vt Ioſ.5. Fac tibi cultros lapideos. 3.Reg.18. Incidebant ſe iuxta ritum ſuum in cultris & lanceolis. Eſa.2. Et cõflabunt gladios ſuos in vomeres. Ponitur etiam pro inſtrumentis ferreis acutis quibus muri deſtruuntur. Pro q̃ btũs Hieronymus tranſtulit Armaturã. vt Ezech.26. Et turres tuas deſtruet in armatura ſua. & inde verbum חָרַב Charab. Quod ſignificat pugnare. ſiue trucidare. vt.4.Reg.3. Pugnauerunt reges contra ſe & ceſi ſunt mutuo.

חָרַג Charag. contrahere. conſtringere. vt.2.Reg.22. Et cõtrahentur in anguſtiis ſuis. & ſolum inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica ſignificat timorem.

חַרְגֹּל חרגל Chargol.species volatilis quattuor habẽs pedes.pro quo beatus Hieronymus transtulit. ophimachũ. vt Leuit.11. Atacus atq; ophimachus.& solũ inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui hebrei ꝙ est genus locuste.

חָרַד חרד Charad.pauere.formidare. timere. expauescere. obstupescere.admirari.terrere. tremere.cõmoueri.vt Geñ.17.Expauit isaac stupore vehementi.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Iudi.7.Qui formidolosus & timidus est.& in eodẽ. Turbato omni exercitu. pro quo hebrei legũt.Et omnẽ exercitum pauere fecit: siue exterruit. 1.Reg.4.Erat aũt cor eius pauens ꝓ arca domini.& in eo.13.Et omis populus perterritus est qui sequebatur eum.& in eodẽ.14.Sed & omis populus stationis qui ierat ad preliandũ obstupuit.& in eodem.16.Et admirati sũt seniores ciuitatis.2.Reg.17.Percutiam eũ: cũq; fugerit omnis populus qui cum eo est percutiam regem desolatum.pro quo hebrei legunt.Terrebo eum & omnem populũ qui cum eo est:& percutiam regem solũ.3.Reg.1. Territi sunt ergo & surrexerunt.Iob.11.Et non erit qui exterreat. & in eo. 37. Super hoc expauit cor meũ.Esa.29.Et stupebunt & timebunt a facie cõmotionis manus dñi.& in eodem.66.Audite verbum domini qui tremitis ad verbum eius.Ezech. 30 Egredientur nuncij a facie mea ad conterendã ethiopiam. Pro quo hebrei legunt.Ad terrendam siue ad exterrendã ethiopiam: vel vt contremiscere faciant ethiopiam: siue vt expauescere faciant ethiopiam.& in eo.32. Et obstupescẽt reges singuli pro anima sua.Osee.11.Et formidabunt filii maris. & in eodẽ põitur pro auolare.vbi dicitur.Auolabũt quasi auis ex egypto.Pro quo hebrei legunt.Mouebuntur siue cõmouebũtur q̃si auis ex egypto.i.velociter cõmouebuntur pre timore vel terrore. Ponitur etiã pro laborare vł ministrare: quod est motus quidam.vt.4.Reg.4. Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis.pro quo hebrei legunt. Ecce laborasti pro nobis omnẽ laborem istũ. Siue ecce ministrasti pro nobis omẽ ministerium istud. vbi põitur verbum & nomen ab eo deriuatum.& inde חֲרָדָה Charada.i. stupor.tremor.terror.timor.vt.Geñ.27. Stupore vehementi & vltra q̃ credi potest admirans ait.Ezech.26.Et induẽtur stupore.vbi ponitur in hebreo חֲרָדוֹת Charadoth in numero plurali.Ponitur etiam in nostra translatione pro miraculo quod est res stupenda.1.Reg.14.Et factum est miraculum in castris.& in eodem.Et factum est quasi miraculũ a deo.Prouer.29.Qui timet hominem cito corruet.pro q̃ hebrei legunt.Timor siue tremor hominis dabit ruinam. & est sensus sicut in littera nostra.

חָרָה חרה Chara.irasci.indignari.furore succẽdi.emulari.Geñ.4.Quare iratus es.Exo.32.Cur domine irascitur furor tuus contra populũ tuum.Deut.11.Iratusq; dñs claudat celum.& in eodẽ. 31. Et irascetur furor meus contra eum. 2.Reg.22.Qm̃ iratus est eis.& in eodem.24.Et addidit furor domini irasci contra israel.4.Reg.22. Iratus est furor eius contra iudam.Iob.32.Porro aduersum amicos eiꝰ indignatus est.Ps.123.Cum irasceretur furor eorum in nos. Ione.4.Putas ne bene irasceris tu.Zach. 10. Super pastores iratus est furor meus.Scribitur etiã sine he. vt Geñ. 4. Iratusq; est cain vehementer.Exo.32.Iratusq; valde proiecit de manu tabulas.Nu.12.Iratusq; contra eos abiit. Scribitur etiam cum nun in principio.s.q̃ñ est verbum passiuũ prime coniugationis.Pro quo beatus Hieronymus trãstulit pugnare.vt Canti.1.Filii matris mee pugnauerunt contra me.Esa.41.Omnes qui pugnant aduersum te. Vide ẽt de hoc supra in dictiõe חָרַר Charar.Inde חֳרִי Chori.i. ira. vt Exo.11.Et exiuit a pharaone iratus nimis. pro quo hebrei legunt.Et exiuit a pharaone cum ira furoris.Deut.30 Que est hec ira furoris eiꝰ imensa.& inde חָרוֹן Charon.ira. furor. vt Exo.15. Misisti iram tuam. & in eo.32. Quiescat ira tua & esto placabilis.4.Reg.22.Verũtamen nõ est auersus dominꝰ ab ira furoris sui magni.Ps.2.Et in furore suo conturbabit eos.Ps.84.Auertisti ab ira indignationis tue. Ponitur etiam חָרָה Chara pro emulari.vt Ps.36.Noli emulari in malignãtibus.& in eo.Noli emulari in eo qui ꝓsperatur in via sua.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit Contendere. & inde verbũ tertie coniugationis.s.הֶחֱרָה Hechera.Pro quo beatus Hieronymus transtulit.In monte.Nee.3.Post eũ in monte edificauit Baruch filius Zachai. Quod potest legi sic.s.post eum emulatus.idest imitatus edificauit Baruch filius Zachai.vel secũdũ primã significationẽ iratꝰ.quia fortasse inuitus edificauit: tamen si pro littera cheth scribatur cũ littera he: que est quasi eiusdem figure: vt dicatur הֶהָרָה Hahára tunc significat in monte sicut est in littera nostra.

חָרוּז חרז Charuz.monile.torques.& solum inuenitur in nũero plurali.s.חֲרוּזִים Charuzim vt Canti.1.Collum tuum sicut monilia.& secundum aliquos hebreos scribitur etiam cum aleph in principio loco cheth.Ezech.27. Vbi nos legimus cedros quoq; habebãt in negociationibus tuis.pro quo ipsi legunt.Monilia siue torques habebãt in negociationibus tuis.Sed melius in translatione nostra.De quo vide supra in dictione אֶרֶז érez.

חַרְחַר חרחר Charchar.succendere.siue incitare.s.rixas vł iurgia De quo vide supra in dictione חָרַר Charar.

חֶרֶט חרט Cheret.stilus: siue opus fusorium. Esa.8. Et scribe in eo stilo hominis.Exo.32.Formauitq; opere fusorio. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt.& formauit cum stilo. scilicet ferreo.& inde חֲרִיטִים Charitim.Pro quo beatꝰ Hieronymus transtulit Acus.s.ornamẽtũ muliebre.Esa.3. Linteamina & acus.Ponitur etiam pro marsupiis vel saccis. vt 4.Reg.5.Ligauitq; duo talenta argenti in duobus saccis.

חַרְטֹם חרטם Chartom.hariolus.incantator. maleficus. vt Dañ. 2.Ab omni hariolo & mago.& in plurali חַרְטֻמִּים Chartumim .i.incantatores siue harioli aut malefici. Exo. 7.Fecerunt etiam ipi per incantatiões egyptiacas.& in eodem.Feceruntq; similiter malefici egyptiorum.& in eodẽ. 8.Fecerunt aũt & malefici per incantationes suas similiter. & in eodem.Et dixerunt malefici ad pharaonem digitꝰ dei est.Dañ.2.Precepit aũt rex vt conuocarentur harioli.Ponitur etiam pro coniectoribus,vt Geñ.41.Misit ad omnes cõiectores egypti.

חָרַךְ חרך Charach.inuenire.Prouer.12.Non inueniet fraudulẽtus lucrũ.& solũ inuenitur in predicto loco.& dicũt hebrei ꝙ significat inurere vł adurere siue assare.vnde in predicto loco ipsi legunt.Non inuret siue non assabit fraudulẽtus venationem suam.Quod sic exponitur ab hebreis: quasi dicat.Quidquid dolo vel fraude acquiritur velociter peribit nec fraudulentus fruetur eo.Alii vero dicunt ꝙ significat stigmatizare siue signare.i.signa vel stigmata in rebus propriis ponere: vt inter alienas possint cognosci vel inueniri.& in lingua chaldaica significat adurere.Dañ.3.Et capillus capitis eorum non esset adustus.Item חֲרַכִּים Charachim.cancelli.Canti.2.Prospiciens per cancellos. & solum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

חָרוּל חרל Charul.sentis.vrtica.spina. Iob.30. Et esse sub sentibus delicias computabant.Prouer.14. Et ecce totum repleuerant vrtice.Soph.2.Siccitas spinarũ & aceruũ salis.

חָרַם חרם Charam.delere.destruere.desolare.occidere. anathematizare.deuouere. cõsecrare. Nu.21. Delebo vrbes

eius. Esdre.10. Auferetur vniuersa substantia eius. Pro q̃ hebrei legunt.Destruetur vniuersa substantia eius: siue occidentur vniuersa pecora eius.Esa.11.Et desolabit dñs linguam maris egypti.Item significat occidere siue interficere.vt Exo.22.Qui immolat diis occidetur.Nu.21.Quem ille interfecit subuersis vrbibus eius.Ios.6.Et interfecerũt omnia que erant in ea.& in eodẽ.10.Regemq; illius interfecit.& in eodẽ.Sed omne quod spirare poterat interfecit. Hiere.50.Dissipa & interfice. & in eodẽ. Et interficite eã. Item significat anathematizare. vt Ios.6. Vos aũt cauete ne de his que precepta sũt quippiam cõtingatis & sitis preuaricationis rei: & omnia castra israel sub peccato sint.pro quo hebrei legunt. Vos aũt cauete ab anathemate ne anathematizemini: & accipiatis de anathemate: & ponatis castra israel in anathemate. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.Ponitur etiã pro consecrare vel deuouere aliqd dño: ne quis eo fruatur q̃si sit anathema. Leuit.27.Et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum.& in eo.Omẽ quod domino consecratur siue homo fuerit siue animal. & in eo.Quidquid semel fuerit consecratum sanctum sanctorum est domino.& inde חֵרֶם Cherem.i.cõsecratio.anathema: occisio. interfectio.rete.siue sagena. vt Leuit. 27. Et omnis consecratio que offertur ab homine nõ redimetur.pro quo he.le.Et omnis consecratio que cõsecratur vł deuouetur ab homine.vbi ponitur verbum & nomẽ ab eo deriuatum.Nu.15. Omne quod ex voto reddiderint filii israel tuum erit.Pro quo he.le.Omnis consecratio.i.omẽ quod deuouetur in israel.s.domino: tuum erit.& cõmuniter ponitur pro anathemate.Deut.7.Ne fias anathema sicut & illud est.& in eodem.Quia anathema est.& in eo.13. Et non adherebit de illo anathemate quicq̃ in manu tua. & Ios.6. Sitq; ciuitas hec anathema.& in eo.Tulerũtq; de anathemate.& in eo.Quia pollutꝰ est anathemate. Zach. 14.Et anathema non erit amplius.Malach. 4.Et percutiã terram anathemate. scribitur etiã cum he in fine.vt Nu.21 Et vocauit nomen loci illius horma.i.anathema. Item ponitur pro morte vel interfectiõe.vt.3.Reg.20.Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua.Esa.14.Et sup populum interfectionis mee ad iudicium.Mich.7. Vir fratrẽ suum ad mortem venatur.Significat etiam rete vel sagena quibus aues vel pisces capiuntur.vt Eccls.7. Que laqueus venatorũ est & sagena cor eius.Ezech.26.Siccatio sagenarum erit in medio maris. Abach.1. Traxit illud in sagena sua.& in eodem.Propterea immolabit sagene sue. Itẽ חָרֻם Charum.i.ille qui habet maculam in naribus.s.qui habet nasum grandiorem vel minorem quam homines communiter hñt.vt Leuit.21.Si vel pũo vel grãdi vel torto naso.

חֶרְמֵשׁ חרמש Chermes.falx.Deut.23.Falce autem non metes. & solum inuenitur in predicto loco.

חֶרֶס חרס Chéres.sol.vt Iob.9.Qui precipit soli & nõ oritur. Scribitur etiam cum he in fine.& dicitur חַרְסָה Charsa.vt Iudi.14. Die septimo ante solis occubitum. & inde חַרְסִית Charsith.i.orientalis secundũ hebreos.vt Hiere.19 Iuxta introitũ porte fictilis.Pro quo hebrei legunt. Iuxta introitum porte orientalis.Potest etiam deriuari a dictione חֶרֶשׂ Chares.Que significat testam siue fictile: quia secũdũ hebreos frequenter ponitur littera sin cum apice cibboleth pro littera samach.vnde beatus Hieronymus in explanationibus super Esaiam capło.19.sic ait. Chéres enĩ verbũ ambiguum est & testa dicitur & sol.eo qđ vtrũq; areat & siccum sit.hec Hieronymus.Item חֶרֶס Cahres.i. prurigo.Deut.28.Scabie quoq; & prurigine.

חָרַף חרף Charaph.exprobrare.improperare.blasphemare. cõuiciari.ignominiam facere.reprehendere.morti uel discrimini se offerre.hyemare.Iudi.8.Super quibus exprobrastis mihi dicentes.1.Reg.17.Ego exprobraui agminibus israel hodie.& in eo.ad exprobrãdũ enĩ israel ascẽdit. & in eodem.Quis est enim hic philisteus incircuncisus qui exprobrauit aciem dei viuentis.2.Reg.22.Et blasphemauit israel.& in eo.23.Quando exprobrauerunt philistiim.4.Reg.19.Cui exprobrasti & quem blasphemasti.Ps.41.Exprobrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei. Ps.54. Qm̃ si inimicus meꝰ maledixisset mihi.pro quo btũs Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit.Non enĩ inimicus exprobrauit mihi.Ps.68.Et opprobria exprobrãtium tibi ceciderunt super me.Ps.73.Vsq; quo deus improperabit inimicus.Ps.118.Et rñdebo exprobrãtibꝰ mihi verbũ. Prover.27.Vt possim exprobrãti respõdere sermonem.& inde חֶרְפָּה Cherpa.i.opprobrium.improperiũ.ignominia vt Geñ.30.Abstulit deꝰ opprobrium meũ.1.Reg.17.Et tulerit opprobriũ de israel.2.Reg.13.Ego enĩ ferre non potero opprobriũ meũ.Ps.21.Opprobriũ hoim & abiectio plebis.Ps.68.Improperium expectauit cor meũ.Esa.4. Aufer opprobrium nostrũ.& in eo.20.Ad ignominiam egypti.& in plurali חֶרְפּוֹת Cherphoth siue חֲרָפוֹת Charaphoth Ps.68.Et opprobria exprobrantiũ tibi.Dañ.12.Alii in opprobriũ vt videant semp.Qđ in hebreo legitur pluraliter scilicet in opprobria.Significat ẽt reprehẽdere.vt Iob.27 Neq; enĩ reprehẽdit me cor meũ.Et secũdũ hebreos significat etiã desponsare.vt Leuit.19.Pro eo qđ nos habemus Que sit ancilla etiã nobilis.hebrei legunt. Que sit ancilla desponsata viro.Sed nõ habet simile vnde significet despõsare.Significat ẽt offerre se discrimini vel morti.vt Iudi.5. Zabulon vero & Neptalim obtulerunt animas suas morti. Item חָרַף Charaph.i.hyemare.vt Esa.18.Et oẽs bestie terre super illũ hyemabunt.& inde חֹרֶף Choreph.i.hyems.vt Geñ.8.Estas & hyems.Amos.3.Et percutiã domũ hyemalem cũ domo estiua.Zach.14.In estate & hyeme erũt.Item ponitur pro frigore.vt Prouer.20.Propter frigꝰ piger arare noluit.Ponitur etiã pro iuuẽtute vel adolescẽtia. vt Iob. 29.Sicut fui in diebus adolescentie mee.

חָרַץ חרץ Charas.mutire.latrare.inire prelium.decernere.prescindere.decidere.Exo.11. Apud oẽs aũt filios israel non mutiet canis.Ios.10.Nullus contra filios israel mutire ausus est.& aliqui hebrei exponũt pro mutire.s.mouere linguam & exacuere.Itẽ significat inire preliũ.vel secũdũ hebreos exacuere se ad preliũ.vt.2.Reg.5.Tũc inibis preliũ. Itẽ ponitur pro decernere.vt.3.Reg.20. Hoc est iudicium tuũ quod ipse decreuisti.& inde נֶחֱרָצָה Necherasa.i. concisa vel decisa.pro quo beatus Hieronymus transtulit Abbreuiationẽ.Esa.10.Consumationẽ enim & abbreuiationem dñs deus exercituũ faciet.& in eo.28.Consumationẽ enim & abbreuiationem audiui.Quod hebrei exponunt consumationẽ decisam uel definitam.& inde חָרוּץ Charus.i.precisio vel concisio aut abbreuiatio.Iob.14.Breues dies hominis sunt. Esa.10.Consumatio abbreuiata.i.decisa vel definita.Ioel.3.Populi in valle cõcisiõis.& in eo.Quia iuxta est dies dñi in valle cõcisionis.Significat etiã חָרוּץ Charus secũdũ hebreos hominẽ rectũ & iustum vel diligentẽ cuiꝰ opera sunt decisa & definita ratiõe & intellectu.Pro q̃ btũs Hieronymus trãstulit fortẽ vel robustũ.vt Prouer.10.Manus aũt fortium diuitias parat.& in eo.12. Manus fortium dominabitur.& in eo.21.Cogitatiões robusti semp in abũdantiã.Ponitur etiã pro diligente vel sollicito.Itẽ חָרוּץ Charus.significat instrumentũ quo frumentum trituratur siue excutitur: eo quod est acutum & scindit fruges.vt Esa.28.

Marginalia: Ophimachus. Expauescere. Pauere. Terrere. Obstupescere. Admirari. Timere. Tremere. Formidare. Cõmoueri. Ministrare. Stupor. Miraculũ. Timor. Irasci. Indignari. Pugnare. Ira. Ira. Furor. Emulari. In monte. Monile. Stilus. Acus. Sacci. Hariolus. Incantationes. Malefici. Harioli. Cõiectores. Inuenire. Inurere. Adurere. Cancelli. Sentis. Vrtica. Spine. Destruere. Desolare. Occidere. Interficere. Anathematizare. Cõsecrare. Cõsecratio. Deuouere. Anathema. Mors. Interfectio. Sagena. Falx. Sol. Sol. Orientalis. Testa. Prurigo. Exprobrare. Blasphemare. Improperare. Opprobrium. Improperiũ. Ignominia. Reprehendere. Desponsare. Offerre se morti. Hyemare. Hyems. Frigus. Adolescentia. Mutire. Inire prelium. Decernere. Abbreuiatio. Decisa. Abbreuiatio. Concisio. Fortis. Robustus. Sollicitus.

Non eñ in ſerris triturabitur git. vbi ponitur pro ſerris. & in eo. 41. Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans. vbi ponitur pro triturãte. & in plurali חֲרֻצוֹת Charuſoth. i. plauſtra quibus trituratur. vt Amos. 1. Eo qđ triturauerunt in plauſtris ferreis galaad. & inde חֲרִיצֵי Chariſe. Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit Carpẽta. vt. 2. Reg. 13. Et circũegit ſuper eos ferrata carpenta. ſ. ſcindẽtia. & 1. Paralip. 20. Et fecit ſuper eos tribula & trahas & ferrata carpẽta tranſire. Ponitur etiam חֲרִיצֵי Chariſe pro caſeis vł pro formelis caſei. vt. 1. Reg. 17. Et decem formelas caſei has deferes. pro quo hebrei legunt. Decẽ caſeos lactis hos deferes. ponitur ẽt חָרוּץ Charus pro habẽte cicatricẽ. vt Leuit. 22. Si cicatricem habens ſi papulas. Item חָרוּץ Charus. i. menia ſiue murus: eo quod in parte ſupiori tendunt ad acuitatẽ. Dañ. 9. Edificabitur platea & muri. Item חָרוּץ Charus. i. aurũ. vt Iob. 41. Sternet ſibi aurũ quaſi lutum. Ps. 76. Et poſteriora dorſi eius in pallore auri. Prouer. 3. Melior eſt acquiſitiõ eius negociatione auri. & in eo. 8. Doctrinã magis ꝗ̃ aurum eligite. & in eo. Melior eſt fructus eius auro & lapide precioſo. & in eo. 12. Et ſubſtantia hominis erit auri preciũ. Zach. 9 Et aurũ vt lutũ platearũ. Itẽ חֲרַץ Charas in lingua chaldaica ſignificat lumbũ vel renes. Dañ. 15. Et compages renum eius ſoluebantur.

חַרְצֹב Charſub. nodus ſiue colligatio. & ſolum inuenitur in nũero plurali. ſ. חַרְצֻבּוֹת Charſuboth. vt Eſa. 58. Diſſolue colligationes impietatis. Ps. 72. Quia non eſt reſpectus morti eorũ. pro quo he. le. Quia nõ ſũt colligationes ſiue vincula morti eorũ. Beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Quia nõ cogitauerũt de morte ſua. i. nõ ſunt eis colligantia & innodatiões morti eorũ.

חַרְצָן Charſan. acinus. i. granulũ vue. & ſolũ inuenitur in numero plurali. vt Nu. 6. Ab vua paſſa vſq; ad acinum. pro quo hebrei. le. Ab acinis vſq; ad folliculũ. ſ. vue.

חָרַק Charac. fremere. frendere. ſtridere. ſ. dentib⁹. vt Iob. 16. Infremuit cõtra me dentibus ſuis. Ps. 34. Frẽduerunt ſuper me dentibus ſuis. Ps. 36. Et ſtridebit ſup eũ dentibus ſuis. Ps. 111. Dentibus ſuis fremet & tabeſcet. Threñ. 2 Et fremuerunt dentibus.

חָרַשׁ Charas. ſilere. tacere. diſſimulare ſe audire. obſurdeſcere. tacitũ cogitare. arare. Geñ. 34. Siluit donec venirent. Nu. 30. Et tacuerit voti rea erit. & in eo. Qua die audierit vir & nõ cõtradixerit: voti rea erit. Pro ꝙ he. le. Qua die audierit vir & tacuerit: voti rea erit. & eſt idẽ ſenſus cũ littera noſtra. & in eo. Si audierit vir & tacuerit. & in eodẽ. Qđ ſi audiens vir tacuerit. Iudi. 16. Et ibi tota nocte cũ ſilentio preſtolabantur. pro quo. he le. Et ſiluerũt ibi tota nocte. 1. Reg. 7. Ne ceſſes ꝓ nobis clamare ad dñm deũ nřm. ideſt ne ſileas a clamore. Nee. 5. Et ſiluerunt nec inuenerũt quid reſponderent. Iob. 11. Tibi ſoli tacebũt hoies. & in eo. 41. Non parcam ei. Pro quo he. le. Non tacebo mendacia eius. Ps. 27. De⁹ me⁹ ne ſileas a me. Ps. 34. Vidiſti dñe: ne ſileas. Ps. 38. Ne ſileas qm̃ aduena ego ſum apud te. Ps. 49 De⁹ noſter nõ ſilebit. Eſa. 41. Taceant ad me iſule. & in eo. 42. Silui patiens fui. Soph. 3. Silebit in dilectiõe ſua. Item ſignificat diſſimulare ſe audire: vel obſurdeſcere. vt. 1. Reg. 10. Ille aũt diſſimulauit ſe audire. Mich. 7. Et aures eorum ſurde erũt. & inde חֵרֵשׁ Cheres. i. ſurdus. Exo. 4. Aut quis fabricatus eſt mutũ & ſurdũ. Leuit. 19. Non maledices ſurdo. Ps. 37. Ego aũt tanꝗ̃ ſurdus non audiebã. Ps. 57. Sicut aſpidis ſurde. Eſa. 29. Et audient in die illa ſurdi verba legis. & in eo. 35. Et aures ſurdorum patebunt. & in eo. 42. Surdi audite. & inde חֶרֶשׁ Cheres. i. tacite ſiue clam. pro ꝙ beatus Hieronymus tranſtulit in abſcondito. Ioſ. 2. Miſit igitur Ioſue fili⁹ nun de ſethim duos viros exploratores in abſcondito. Item חָרַשׁ Charas. i. tacite cogitare: vel tacite cõtemplari. vt Geñ. 24. Ipſe aũt cõtemplabatur eam tacite. 1. Reg. 23. Quia prepararet ei ſaul clã malũ. i. tacite cogitaret. Iob. 4. Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem. pro quo he. le. Quin potius vidi cogitantes iniquitatem. Prouer. 3. Ne moliaris amico tuo malũ. pro quo he. le. Ne cogites contra amicũ tuũ malũ. & in eo. 6. Cor machinãs cogitationeſq; peſſimas. i. cogitans. & in eo. 12. Dol⁹ in corde cogitantiũ mala. & inde חָרָשׁ Charas ſiue חוֹרֵשׁ Chores. i. faber. artifex. opifex. ſiue induſtrius. vt Geñ. 4. Qui fuit malleator & faber. 1. Reg. 13. Porro faber ferrarius nõ inueniebatur in omĩ terra iſrael. 2. Reg. 5. Artifices lignorũ artificeſq; lapidum. 3. Reg. 7. Artificem erarium & plenũ ſapientie. 4. Reg. 24. Et omnẽ artificẽ & incluſorem. 1. Paralip. 4. Genuit ioab patrẽ vallis artificũ: ibi quippe artifices erant. Eſa. 44. Fabri eñ ſunt ex hoibus. & in eo. Faber ferrarius lima operatus eſt. & in eo. Artifex lignarius extẽdit normã. Hiere. 29. Et faber & incluſor. Ezech. 21. Fabricantiũ interitũ. Ponitur ẽt pro ſculptore. Exo. 28. Opere ſculptoris & celatura gẽmarii. Item põitur pro architecto. Eſa. 3. Et ſapientem de architectis & prudẽtẽ eloquii myſtici. & inde חֲרֹשֶׁת Charoſeth. i. artificium ſiue fabrefactio. vt Exo. 31. Marmore & gẽmis & diuerſitate lignorũ. pro quo hebrei legũt. Et in artificio lapidis & in artificio ſiue fabricatione lignorũ. Eſt etiã חֲרֹשֶׁת Charoſeth nomẽ proprium loci. vt Iudi. 4. Ipſe aũt habitabat in charoſeth gentiũ. Itẽ חָרַשׁ Charas. i. arare. vt Deut. 22. Nõ arabis in boue ſimul & aſino. Iudi. 14. Si non araſſetis in vitula mea. Ps. 128. Supra dorſum meũ fabricauerũt pctõres. pro quo beat⁹ Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Sup ceruicem meã arauerũt arantes. Hiere. 26. Sion quaſi ager arabitur. Ezech. 17. Exaratũ ſuper latitudinẽ cordis eorũ. Amos. 6. Aut arari poteſt bubalis. & inde חָרִישׁ Charis. i. aratio ſiue tẽpus arandi. Geñ. 45. Quibus nec arari poterit nec meti. Pro quo he. le. In quib⁹ nec erit aratio nec meſſis. Exo. 34 Die ſeptimo ceſſabis arare & metere. pro quo he. le. Die ſeptimo ceſſabis ſiue quieſces: in aratiõe & in meſſe quieſces 1. Reg. 8. Et aratores agrorũ ſuorũ. pro quo he. le. Et ad arandũ arationẽ ſuã. & inde מַחֲרֶשֶׁת Macharẽſeth. i. vomer ſiue aratrũ. vt. 1. Reg. 13. Vt acueret vnuſquiſq; vomerẽ ſuum & ligonẽ & ſecurim & tridentẽ & ſarculũ. vbi ponitur etiam pro ſarculo. & in eodẽ. Retuſe erant acies vomerũ. & inde חֲרִישִׁית Chariſith. i. vehemẽs aut validus ventus: ſecũdum hebreos: qualis ſolet accidere in tẽpore arandi. Pro ꝙ beat⁹ Hieronymus tranſtulit vrentẽ. Ione. 4. Vẽto calido & vrẽti. Item חֹרֶשׁ Chores. virgultũ denſis frondibus. Ezech. 31 Et frondibus nemoroſis. Ponitur etiã in tranſlatiõe noſtra pro aratro ſecundũ aliam ſignificationẽ ſupradictam. Eſa. 17. Sicut aratra & ſegetes que derelicta ſunt a facie filiorum iſrael. Sed etiam in predicto loco hebrei legũt. Virgultũ & ramũ. vt dictũ eſt ſupra in dictiõe אָמַר Amar: Inde חֹרְשָׁה Chorſa. i. ſiluane. mus. ſalt⁹. vt. 1. Reg. 23. Porro dauid erat in deſerto ziph in ſilua. & in eo. Et abiit ad dauid in ſiluã. & in eodẽ. Manſitq; dauid in ſilua. & in eo. Ecce dauid latitat apđ nos i locis tutiſſimis ſilue. & in plurali חֲרָשִׁים Charaſim. 2. Paralip. 27. Et i ſaltibus caſtella & turres. Itẽ חֶרֶשׂ Cheres. cum apice ceboleth in littera ſin. i. teſta. teſteus. fictilis. vt Leuit. 6. Vas aũt fictile in quo cocta eſt confringetur. Iob. 2. Qui teſta ſaniem radebat. Ps. 21. Aruit tanꝗ̃ teſta virtus mea. Eſa. 16. Ad murũ cocti lateris. vbi ponitur ꝓ cocto latere. & in eo. 30. Et non inuenietur de fragmentis ei⁹ teſta. & in eo. 45. Teſta de ſamiis terre. Pro quo he. le. Teſta

de teſtis terre. & eſt idẽ ſenſus. Nã de inſula ſamo afferebantur vaſa teſtea que vaſa ſamia appellabantur. Threñ. 4. Quomõ reputati ſunt in vaſa teſtea. Ezech. 23. Et fragmẽta eius deuorabis. pro quo he. le. Et teſtas eius. i. fragmenta teſte eius confringes. ſ. dẽtibus. Item חֶרֶשׂ Chares. i. ſol. vt Iob. 41. Sub ipſo erunt radii ſolis. De quo vide ſupra in dictione חֶרֶס Chares cum ſamach in fine. & ſolum in predicto loco ſcribitur cũ ſin in fine loco ſamach.

חָרַת Charuth. ſculpere. vt Exo. 32. Scriptura ꝗq; dei erat ſculpta in tabulis.

חָשׁ Chas. feſtinare. De quo vide ſupra in dictione חוּשׁ Chus.

חֲשַׁשׁ Chaſas. calor ſiue ardor. Eſa. 5. Et calor flãme exurit. & in eo. 33. Concipietis ardorem & parietis ſtipulã. Hebrei vero dicunt ꝙ ſignificat quiſquilias.

חָשַׁב Chaſab. cogitare. exiſtimare. putare. reputare. eſtimare. in precio habere. numerare. vel cõputare. aut ſupputare. Geñ. 50. Vos cogitaſtis de me malum. & in eodem. Sed deus vertit illud in bonum. Pro quo hebrei legũt. Sed deus cogitauit illud in bonum. 2. Reg. 41. Quare cogitaſti huiuſcemodi rem. Ps. 34. Cogitantes mihi mala. & in eodem. Loquentes dolos cogitabant. Ps. 39. Domin⁹ ſolicitus eſt mei. i. cogitauit pro me. Ps. 40. Aduerſum me cogitabant mala mihi. Ps. 72. Exiſtimabã vt cognoſcerẽ hoc. Ps. 76. Cogitaui dies antiq̃s. Ps. 118. Cogitaui vias meas. Prouer. 16. Qui attõitis oclis cogitat mala. & i eo. 24. Qui cogitat mala facere. Ezech. 11. Hi ſunt viri qui cogitant iniquitatẽ. Threñ. 2. Cogitauit dñs diſſipare murũ filie ſion. Oſee. 7. Et in me cogitauerunt malitiam. Amos. 6. Sicut dauid putauerunt ſe habere vaſa cantici. Mich. 2. Ve qui cogitatis inutile. & in eodẽ. Ecce ego cogito ſuper familiam iſtã. Naum. 1. Quid cogitatis contra dominũ. & in eodem. Ex te eñ exiuit cogitans cõtra dñm. Ione. 1. Et nauis periclitabatur conteri. pro quo he. le. Et nauis putabatur conteri ſiue cogitabat conteri. i. viri nauis cogitabant nauem cõteri. Malach. 3. Timentib⁹ dñm & cogitantibus nomẽ eius. Itẽ ſignificat reputare ſiue extimare. aut in precio habere. Geñ. 15. Et reputatum eſt ei ad iuſtitiã. & in eodẽ. 31. Nõne quaſi alienas reputauit nos. Nu. 18. Vt reputetur vobis in oblationem primitiuorũ. & in eo. Et reputabitur vobis q̃ſi de area & de torculari. & in eo. 23. Et inter gentes nõ reputabitur. Deut. 2. Terra gigantũ reputata eſt. 1. Reg. 1. Eſtimauit ergo eã heli temulentã. 3. Reg. 10. Non erat argẽtũ neq; alicuius precii putabatur in diebus ſalomonis. 2. Paralip. 9 Argentum in diebus illis pro nihilo reputabatur. Iob. 18. Quare reputati ſumus vt iumenta. & in eo. 41. Eſtimauit abyſſum quaſi ſeneſcentem. Ps. 43. Eſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Prouer. 17. Stultus ſi tacuerit ſapiens reputabitur. Eſa. 2. Qm̃ excelſus reputatus eſt ipſe. & in eo. 13. Qui argentum non querant. i. non eſtiment: vł pro nihilo reputent illud. & in eo. 29. Et chermel in ſaltum reputabitur. & in eo. 33. Non reputabit homines. & in eo. 53. Vnde nec reputauimus eum. & in eodẽ. Et nos putauimus eum quaſi leproſum. Threñ. 4. Quomõ reputati ſunt in vaſa teſtea. Item ſignificat numerare ſiue ſupputare vel computare. vt Leuit. 25. Cõputabuntur fructus ex eo tp̃e quo vendidit. & in eo. Supputatis dũtaxat annis a tp̃e vẽditionis ſue. & in eo. Ponet rationẽ cũ eo iuxta annorũ numerum. i. numerabit vel ſupputabit cũ eo. 4. Reg. 12. Et nõ fiebat ratio iis hominibus qui accipiebãt pecuniã. i. non numerabatur vel non ſupputabatur eis. & ſequitur ſed in fide tractabant eam. & in eo. 22. Verũtñ nõ ſupputetur eis argentũ. Ps. 31. Beatus vir cui non imputauit dñs peccatũ. & inde מַחֲשָׁבָה Machaſaba ſiue מַחֲשֶׁבֶת Machaſẽbeth. i. cogitatio: ſiue exiſtimatio. Geñ. 6. Et cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malũ. Hiere. 18. Et cogito contra vos cogitationẽ. Ezech. 38. Et cogitabis cogitationẽ peſſimã. & in plurali מַחֲשָׁבוֹת Machaſaboth. i. cogitationes. vt Exo. 31. Ad excogitandũ quidquid fabre fieri poteſt. Pro quo he. le. Ad excogitandum cogitationes ad faciendum. & in eo. 35. Ad excogitandum cogitationes & faciendum. Iob. 5. Qui diſſipat cogitationes malignorũ. Ps. 39. Et cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi. Ps. 55. Aduerſum me oẽs cogitatiões eorũ. Eſa. 55. Non eñ cogitationes mee cogitationes veſtre. Hiere. 11. Quia cogitauerunt ſuper me cogitatiões. & in eo. 18. Venite & cogitemus cõtra ieremiã cogitationes. & ĩde חֹשֵׁב Choſeb. i. polymitari⁹ ſiue op⁹ polymitariũ vł plumariũ. eo qđ fit multa cogitatiõe & induſtria. Exo. 26. Opere plumario facies. & in eo. 28. Opere polymito. & in eo. 35. Vt faciat opera abietarii & polymitarii & plumarii. & inde חֵשֶׁב Ceſeb. i. ipſa cõtextura ingenioſa & ſubtilis. vt in eo. 28. Ipſa quoq; textura & cũcta operis varietas. Scribitur etiam cũ mem in principio. & dicitur מַחֲשֶׁבֶת Machaſabeth. i. illud quod ſubtiliter excogitatur vel adinuenitur. vt in eodẽ. 35. Quidquid fabre adinueniri põt. Inde חֶשְׁבּוֹן Cheſbon. i. cogitatio. ratio. numeratio. cõputatio. Eccłs. 7. Et quererem ſapientiã & rationẽ. & in eo. 9. Quia nec op⁹ nec ratio nec ſapientia nec ſcientia erunt apud inferos. & in plurali חִשְּׁבֹנוֹת Chiſebonoth. Pro quo beatus Hieronym⁹ tranſtulit machinas ſiue queſtiones. vt. 2. Paralip. 26. Et fecit in ieruſalẽ generis machinas. Eccłs. 7. Et ipſe ſe infinitis miſcuerit queſtionibus.

חָשָׁה Chaſa. tacere. ſilere. negligere. 4. Reg. 2. Et ego noui: ſilete. Nee. 8. Leuite ſilentiũ faciebant in omni populo. i. ſilere faciebant omnẽ populũ. Ps. 27. Ne qñ taceas a me. Ps. 106. Et ſiluerunt fluctus eius. Eccłs. 3. Tempus tacendi & tempus loquendi. Eſa. 42. Tacui ſemp. & in eodẽ. 58. Nec cogitaſti in corde tuo quia ego tacens. & in eo. 62. Propter ſion non tacebo. Ponitur etiam pro negligere. vt Iudi. 18. Nolite negligere nolite ceſſare. 3. Reg. 22. Et negligimus tollere eam de manu regis ſyrie.

חֲשַׁח Chaſach. in lingua chaldaica ſignificat oportere vel opus eſſe aut neceſſe eſſe. Dañ. 3. Non oportet nos de hac re reſpõdere tibi. Eſdre. 4. Qđ ſi neceſſe fuerit vitulos & agnos. & in eo. 7. Sed & cetera quibus opus fuerit.

חָשַׁךְ Chaſach. obſcurare. cõtenebrare. denigrare. Geñ. 10 Operuerũtq; vniuerſam ſupficiẽ terre vaſtãtes oĩa. Pro quo he. le. Operuerũtq; vniuerſam ſupficiẽ terre & obſcurata vel contenebrata eſt terra. Iob. 38. Quis eſt iſte inuoluens ſentẽtias ſermõibus impitis. pro quo he. le. Quis eſt iſte obſcurans cõſiliũ ſermonibus abſq; ſciẽtia. & eſt idẽ ſenſus cum lr̃a noſtra. Ps. 68. Obſcurẽtur oculi eorum ne videant. Ps. 73. Quoniã repleti ſunt qui obſcurati ſunt terre domibus iniquitatum. Ps. 104. Miſit tenebras & obſcurauit. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & ſimiliter. Ps. 138. Quia tenebre non obſcurabuntur a te. Eccłs. 12. Anteq̃ tenebreſcãt ſol & luna & ſtelle. Eſa. 5. Et lux obtenebrata eſt in caligine eius. & in eo. 13. Obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo. Hiere. 13. Date domino deo veſtro gloriã anteq̃ contenebreſcat. Threñ. 5. Ideo cõtenebrati ſũt oculi noſtri. Amos. 8. Tenebreſcere faciam terram in die luminis. Significat etiam denigrare. vt in eodẽ. 4. Denigrata eſt ſup carbones facies eorum. Ezech. 30. Et in taphnis nigreſcet dies. Sed in predicto loco in hebreo ſcribitur חָשַׂךְ Chaſach cum ceboleth in littera ſin. Quod ſignificat vitare ſiue prohibere aut ceſſare vt infra dicetur: vnde in predi

חֹשֶׁךְ ſcto loco hebrei legūt. & in taphnis ceſſabit dies. inde חֹשֶׁךְ Chóſech.i.obſcuritas ſiue tenebre.& in hebreo legitur ſingulariter.ſ.tenebra.vt Geñ.1.Et tenebre erant ſuper faciē abyſſi.& in eo.Et diuiſit lucem a tenebris. Iob.3. Dies illa vertatur in tenebras.Ps.17.Dñe deus meus illumina tenebras meas.Ps.27.Poſuit tenebras latibulum ſuum. Eſa.5. Ponentes tenebras lucem:& lucem tenebras. Ioel.2. Dies tenebrarum & caliginis.& aliqñ ſcribitur cum he vel aleph in fine & dicitur חֲשֵׁכָה Chaſecha ſiue חֲשׁוּכָא Chaſocha. vt Geñ.15.Et horror magnus & tenebroſus inuaſit eum. Ps.17.Tenebroſa aqua in nubibus aeris.Ps.138.Sicut tenebre eius ita & lumen eius.Dañ.2.Nouit in tenebris conſtituta. & aliqñ ſcribitur cū mem in principio & dicitur מַחְשָׁךְ Machſach.vt Eſa.29.Quorū ſunt in tenebris opa. Ps.87. Et notos meos a miſeria.Pro quo he.le.Noti mei contenebratio.i.non video eos ac ſi eſſent in tenebris.Et beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicā veritatem trāſtulit.Notos meos abſtuliſti.Qd etiā poteſt legi : ſi ſcribatur cū puncto ceboleth in littera ſin:vt infra dicetur.& pluraliter declinatur חֲשֵׁכִים Chaſechim ſiue מַחֲשַׁכִּים Machaſachim.i.obſcuritates ſiue tenebre.vt Eſa.50.Qui ambulat in tenebris & non eſt lumen ei.Threñ.3.In tenebris collocauit me.

חָשַׂךְ Chaſach.cum apice ceboleth in littera ſin.vitare.euitare.prohibere.retinere.reſeruare.cuſtodire.ſ.a peccato vel a malo.ceſſare facere.ſiue ceſſare.Geñ.20.Et ideo cuſtodiui te ne peccares in me.i.prohibui ſiue retinui te ne peccares in me.Et in eo.22.Et non pepercisti filio tuo vnigenito propter me.Pro quo hebrei legunt. Non prohibuiſti ſiue non vitaſti filium tuum vnigenitum a me. & in eo. 39.Neqȝ quicqȝ eſt quod non in mea ſit poteſtate.pro quo hebrei legunt.Et non prohibuit ſiue non vitauit vel nō retinuit a me quicqȝ.1.Reg.25. Et ſeruum ſuum cuſtodiuit a malo.i.ꝓhibuit,vel retinuit a malo.Eſdre.9. Liberaſti nos de iniquitate noſtra.Pro quo he.le.prohibuiſti nos.Iob.30 Et faciem meā cōſpuere non verentur.pro quo he.le. Et a facie mea non euitauerunt conſpuere.& eſt idem ſenſus cū littera noſtra.& in eo.38.Que preparaui in tempꝰ hoſtis. Pro quo he.le.Que reſeruaui vel retinui ad tempus hoſtis ſiue ad tempus tribulationis.Ps.18.Et ab alienis parce ſeruo tuo.Pro quo hebrei legunt.A ſuperbis quoqȝ prohibe ſeruum tuum. Vnde beatus Hieronymꝰ in pſalterio iuxta hebraicam veritatē tranſtulit.A ſuperbis quoqȝ libera ſeruum tuum.Prouer.10.Qui aūt moderatur labia ſua prudētiſſimus eſt.i.qui prohibet vel retinet labia ſua.Item ſignificat ceſſare.vt Iob.16.Non quieſcet dolor meus.i.non ceſſabit.& ſupra in eodem.Et mouerem labia mea quaſi parcens vobis.pro quo hebrei legunt.Et motus labiorū meorum ceſſaret ſiue quieſceret.Prouer.21. Qui aūt iuſtus eſt tribuet & non ceſſabit.Eſa.14.Subiicientem in furore gētes crudeliter.Pro quo hebrei legunt. Subiicientem in furore gentes perſecutione inceſſante ſiue abſqȝ ceſſatione. & in eodem.58.Clama ne ceſſes.

חָשַׁל Chaſal.debilitare.laſſare.domare.Deut.25.Et extremos agminis tui,qui laſſi reſidebāt. Et in ligua chaldaica ponitur pro domare.vt Dañ.2.Quomodo ferrū cōminuit & domat oia.Sed etiā in predicto loco hebrei dicūt ꝙ ſignificat debilitare vel contercre.

חַשְׁמַל Chaſmal·electrū.Ezech.1.Et de medio eius quaſi ſpecies electri.& in eo.Et vidi quaſi ſpeciem electri Scribitur ēt cū he in fine & dicitur חַשְׁמַלָה Chaſmala. vt in eo.8.Quaſi aſpectꝰ ſplēdoris & viſio electri.Et dicūt aliqui hebrei ꝙ ſignificat angelum ſic nominatum. Sed beatus Hieronymus in ſuis explanationibus dicit ꝙ ſignificat electrum:& quod eſt argento auroqȝ precioſius.

חַשְׁמַן Chaſman.legatus.vt.Ps.67.Venient legati ex egypto.& ſolum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

חֹשֶׁן Chóſen. pectorale ſiue rationale.i.ornamentū ſacerdotale: quod ſūmus ſacerdos gerebat ſupra pectus & cor ſuum.Exo.25.Ad ornandum ephod & rationale. & in eo.28·Rationale quoqȝ iudicii facies.& in eodē.Portabitqȝ Aaron noīa filiorū iſrael in rationali iudicii ſup pectꝰ ſuū.

חָשַׂף Chaſaph.diſcoopire.nudare.reuelar̄. haurire.exhaurire.Ps.28.Et reuelauit cōdenſa.Eſa.20. Diſcoopertis na tibꝰ ad ignominiam egypti.& in eo.47.Diſcooperi humerum tuum.& in eo.52.Parauit dñs brachium ſanctū ſuum.pro quo he.le.Reuelauit ſiue diſcooperuit dñs brachium ſanctum ſuū.Hiere.13.Vnde & ego nudaui femora tua.Ezech.4.Et brachium tuum erit extentū.pro quo he.le.Et brachium tuum diſcoopertum ſiue nudatum. & inde מַחְשֹׂף Machſoph.i.nudatio ſiue diſcoopertio.pro quo beatus Hieronymus tranſtulit ſpoliatum. Geñ.30. In his que ſpoliata.i.nudata fuerāt candor apparuit. Significat etiam haurire.vt Eſa.30.Aut hauriatur parum aque de fouea.Aggei.2.Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquaginta lagenas.pro quo he.le.Et itraretis ad torcular ad exhauriendū quinquaginta lagenas.Inde חֲשִׂיפֵי Chaſiphe.i.parui greges.vt.3.Reg.20. Quaſi duo parui greges caprarū.

חָשַׁק Chaſac. adherere.concupiſcere.diligere.Amore iunctum eſſe.vt Geñ.34.Sichem filii mei adheſit anima filie veſtre.Deut.7.Non quia cunctas gentes numero vincebatis iunctus eſt vobis dñs.i.adheſit vobis.Eſa.38.Tu autem eruiſti animam meam vt nō periret.pro quo.he.le.Tu autem dilexiſti ſiue deſideraſti animā meam.i.tu autem adheſiſti anime mee vt non periret.& inde חֵשֶׁק Chéſec.i.illud quod optatur vel deſideratur.vt.3.Reg.9·Et oñe quod optauerat & voluerat facere· Itē ſignificat veſtire ſiue cooperire aliquid laminis ſiue celaturis aureis vel argenteis:eo quod adheret & iungitur illud aurum vel argentum ei rei cui apponitur.vt Exo.27.Omnes colūne atrii veſtite erant argenteis laminis.& in eodem.38.Sed & ipas colūnas atrii veſtiuit argento.Et inde חִשּׁוּק Chaſuc.i.illa celatura argētea:qua columna veſtiebatur.vt in eodem.27.Capita cum celaturis ſuis habebunt argentea.& in eodē.38.Capita columnarum & tota operis celatura argētea.Item חִשּׁוּק Chaſuc.i.radius rotarum.eo quod eſt infixus & iunctus rote.3.Reg.16.Et axes & radii earum.

חָשַׁר Chaſar.cribrare.2.Reg.22.Cribrans aquas de nubibus.Hebrei tñ dicunt ꝙ ſignificat dēſitatem ſiue colligantiam. Vnde ipſi legunt. Denſitas aquarum . vbi ponitur חַשְׁרַת Cheſrath cum tau in fine.Significat etiam extremā circūferētiam rotarum:quā tranſlatio noſtra canthū vocat.vt.3.Reg.7.Et axes earū & radii & canthi.

אֲחַשְׁתְּרָנִים Achaſtheranim.veredarii.De qͥ vide ſupra ī littera aleph.

חָתַת Chathath. pauere. expaueſcere. timere. formidare. perterrere:ſiue perterritum eſſe.Superare:vel ſupatum eſſe.deficere.confringere:ſiue confractum eſſe. Et cōmuniter ſcribitur cum ſimplici tau.vt Deut.31. Noli timere:neqȝ paueas.Ioſ.1.Noli metuere & noli timere.2.Paralip.20.Nolite timere nec paueatis.Iob.7.Terrebis me per ſomnia.& ſcribitur in predicto loco cum duplici tau. & in eo.31.Et deſpectio propinquorum terruit me. & in eo.32. Extimuerunt nec reſponderūt.& in eo.41.Qui factꝰ eſt vt nullum timeat.Ps.17.Et cōponens quaſi arcum ereum brachia mea.pro quo he.le.Et cōfractꝰ eſt vel ſuperatus eſt

arcus ereus brachiis meis.Et ſimiliter.2.Reg.22. Vbi eadē verba habentur.Poteſt etiā deriuari a dictiōe נָחַת Nachath & eſſe ſenſus ſicut in littera noſtra.De quo infra in ſuo loco dicetur.Prouer.17.Plus proficit correctio apud prudentē quā centum plage apud ſtultum.Pro quo he.le.Frangit vel conterit correctio vel increpatio apud prudentē.Eſa.7.Deſinet ephraim eſſe populus.pro quo he.le. Cōfractus erit ephraim a pplo:ſiue deficiet ephraim a populo.i.ne ſit populus.& eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.& ī eo.9.Et ſceptrū exactoris eiꝰ ſupaſti ſicut in die madian.& in eo.30. A voce dñi pauebit Aſur.& in eo.31.Et pauebunt fugiētes principes eius. & in eo.51.Et iuſtitia mea non deficiet.Hiere.1. Ne formides a facie eorū:ne forte timere te faciam vultum eorū.& in eo.17. Paueant ipſi & nō paueā ego.& in eo.30. Ne paueas iſrael.& in eo.46.Vidi ipſos pauidos & terga vertentes.& in eo.49.Et pauere faciam clam coram inimicis ſuis. Vbi ſcribitur cū duplici tau.& in eo.50.Victus eſt Marodach.i.confractus vel ſuperatꝰ eſt.& in eo.Superata ſunt idola eorum.& in eo.Gladius ad fortes eiꝰ qui timebunt.i.ſuperabuntur.& in eo.51.Et emarcuit arcus eorum ideſt confractus vel ſuperatus eſt arcus eorum.Abdie.1. Et timebunt fortes tui a meridie.Abach.2.Et vaſtitas animalium deterrebit eos.Malach.2.Et a facie nominis mei pauebat.Ponitur etiam pro deſcendere.vt Iob.21.Et in puncto ad infernum deſcendūt.De quo vide infra in dictione נָחַת Nachath.& inde חַתַּת Chathath ſiue חִתִּית Chithith.i. timor.pauor.terror.formido.vt Geñ.35.Terror dei inuaſit oēs per circuitū ciuitates.Ezech.32.Qui dederant quōdam formidinē ſuā in terra viuentium.& in eo.Qui poſuerunt terrorē ſuū in terra viuentiū.& in eo.Qui deducti ſūt cum interfectis pauentes.pro quo he.le.In pauore ſuo.Ponitur etiā חִתַּת Chathath.pro plaga.vt Iob.6.Et modo videntes plagam meā timetis. & inde מְחִתָּה Mechitha.i. pauor ſiue contritio vel cōfractio.vt Prouer.10.Pauor pauperum egeſtas eorum.& in eo.Et pauor his qui operantur iniquitatē.& in eo.18 O ſtulti cōtritio eius.& inde חַתְחַתִּים Chathchathim.per geminationē cheth & tau.i.formidantes. vt Eccl's.12. Excelſa qͦqȝ timebūt & formidabūt in via.

חָתָה Chatha.fouere.ſ.ignē:ſiue cōgregare aut portare. vt Prouer.6.Nunquid pōt hō abſcondere ignē in ſinu ſuo.i.fouere vel portare ignē in ſinu ſuo.& in eo.25. Prunas eñi congregabis ſuper caput eius.Eſa.30. Et non inuenietur de fragmentis eiꝰ teſta:in qua portetur ignicułꝰ de incendio.Ponitur etiam pro ꝓficere.vt Prouer.17.Plꝰ proficit correctio apud prudentē.Item ponitur pro euellere.vt Ps.51.Euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo.Sed in his duobus locis predictis ſcribitur ſine he in fine & pōt deriuari a dictione חָתַת Chathath.que ſignificat cōfringere. vt ſupra dictū eſt.vel a dictione מָחָה Macha.De quo infra dicetur.& inde מַחְתָּה Machtha.i.vas in quo ſubſtentatur vel portatur ignis.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit thuribulū.vt Exo.10.Arreptiſqȝ nadab & Abiu thuribulis impoſuerūt ignem.& in eo.16.Aſſumptoqȝ thuribulo quod de prunis altaris ipleuerat. Nū.16.Tollite vnuſquiſqȝ thuribula ſua.& in eo.Tolle thuribulū & hauſto igni de altari. Significat ēt vas vbi ea que emuncta erant extinguebātur. Exo.25.Et vbi ea que emuncta ſunt extinguntur.

חָתַךְ Chathach. incidere . precidere. determinare. ſtatuere.beatus Hieronymus tranſtulit abbreuiare.vt Dañ. 9. Septuaginta hebdomade abbreuiate ſunt ſuper populū tuū & ſuper vrbē ſanctā tuā.Hebrei tñ legūt. Preciſe vel determiāte ſunt.& ſolum inuenitur in predicto loco. Hebrei tñ cōmuniter vtuntur hoc verbo ꝓ incidere. vel precidere: aut ſecare.

חָתַל Chathal.inuoluere.circunligare.faſciare.ſ.pannis vel linteolis.vt Iob.38.Et caligine illud quaſi pannis infantie obuoluerē.Ezech.16.Nec inuoluta pannis.& in eo. 30. Vt ligaretur pannis & faſciaretur linteolis.

חָתַם Chatham.ſignare.ſigillare.ligare.ſub ſignaculo claudere.ratificare.obfirmare.Deut.32.Et ſignata in theſauris meis.3.Reg.21.Et ſignauit eas anulo eius.Nee.9.Et Et ſignant principes noſtri.& in eo.10.Signatores aūt fuerunt.Eſter.3.Et littere ſignate ipſius anulo miſſe ſunt. Iob. 9.Et ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo.& in eo.14.Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea.& in eo.24.Perfodit in tenebris domos: ſicut in die cōdixerat ſibi.i.ſicut in die ſignauerat.Nā fures in die conſiderant & ſignāt locum per quē in nocte perfodiāt domū.& in eo.37. In manu oīm hoīm ſignat.Canti.4.Hortus cōcluſus fons ſignatus. Eſa.8. Signa legem in diſcipulis meis.Hiere.32.Scripſi in libro & ſignaui.& in eo.Et accepi librū poſſeſſionis ſignatū.Dañ. 12.Et ſigna librū.Item ponitur pro inſtruere vel erudire. vt Iob.33.Et erudiens eos inſtruit diſciplina. Pro quo he. le.Et in diſciplia eorū ſignat:ſiue & in vinculis eorū ſignat vel claudit.Ponitur ēt pro creſcere.i.qñ humor creſcit & coagulatur:in tantum ꝙ claudit meatꝰ p quos fluit. Leuit. 50.Cūqȝ per ſingula momēta adheſerit carni eius atqȝ creuerit fedus humor.Inde חֹתָם Chotham.i.ſigillū vel ſignaculū:aut anulus. vt Iob.38.Reſtituetur vt lutū ſignaculum. Canti.8.Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuū.Ezech.28. Tu ſignaculum ſimilitudinis.Ponitur ēt pro anulo in quo eſt ſigillum.vt Geñ.38.Anulum tuū & armillā & baculum quē manu tenes.3.Reg.21.Et ſignauit eas anulo eiꝰ.& Hiere.22.Si fuerit iechonias filius Ioachin regis iuda anulus in manu dextera mea.Ponitur etiam pro ſquamis que ſunt cōpacte & coniuncte inuicem.vt Iob.41.Cōpactū ſquamis ſe prementibꝰ.Pro quo he.le. Clauſum ſignaculo ſtricto.Et beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum.

חָתַן Chathan.nubere.conubia iungere.coniugio aſſociari.affinitatem contrahere.generum fieri.Deut.7.Nec ſociabis cum eis coniugia.Ioſ.23.Et cū eis miſcere cōnubia atqȝ amicitias copulare.1.Reg.18.In duobus gener meus eris hodie.et in eo.Nūc ergo eſto gener regis.& in eo. Nū parum videtur vobis generum eſſe regis.& in eo.Vt fieret gener regis.i.vt cōtraheret affinitatē cum rege.& inde חֹתֵן Chothen.i.ſocer.affinis:cognatus.vt Exo.3. Moyſes autē paſcebat oues iethro ſoceri ſui.& in eo.18. Venit ergo iethro cognatꝰ moyſi.& in eo.Qui egreſſus in occurſum cognati ſui.Nu.10.Dixitqȝ moyſes obab filio Raguel madianite cognato ſuo.Iudi.19.Cui rurſum locutus eſt ſocer. Reperitur ēt in gñe feminino pro ſocru.Deut.27.Maledictus qui dormit cum ſocru ſua..Inde חָתָן Chathan.i.gener.ſpōſus,Geñ.19.Habes hic quēpiā tuorum generum. & in eo. Locutus eſt ad generos ſuos. Iudi.15. Samſon gener thannatei.1.Reg.18. Vt fiam gener regis.Ponitur ēt pro ſpōſo. Exo.4.Spōſus ſanguinum tu mihi es,Ps.18.Et ipe tanqȝ ſponſus ꝓcedens de thalamo ſuo.Eſa.61.Tanqȝ ſponſum decoratum corona.& in eo.62.Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam.Hiere.6.Vocem ſponſi & vocem ſponſe. Ioel.2. Egrediatur ſponſus de cubiculo ſuo.& inde חֲתֻנָּה Chathuſi. i.nuptie ſiue deſponſatio.Cāti.3.In die deſpōſatiōis illiꝰ.

חָתַף Chathóph.rapere.feſtinare.ſiue aliquid repente agere.Iob.9.Si repente interroget quis reſpondebit ei. & inde חֶתֶף Chétheph.i.raptor.pro quo beatus Hieronymus tranſtulit latronem. vt Prouer. 23. Inſidiatur in via quaſi latro.

חתר Chathar. fodere. perfodere. remigare. vt Iob. 24. Perfodit in tenebris domos. Ezech. 8. Et dixit ad me fili hominis fode parietem. & in eo. 12. Perfode tibi parietē & in eodē. Et vespere perfodi mihi parietē. & inde מַחְתֶּרֶת Machthereth .i. fossio siue fossa quā fures faciunt in pariete ad furandū. Exo. 22. Si effringens fur domū siue suffodiens fuerit inuent⁹. pro quo he. le. Si in fossiōe aut in fossa inuentus fuerit fur. Hiere. 2. Non in fossis inueni eos. Ponitur etiā predicta dictio חָתַר Chathar ꝑ descēdere. Amos. 9. Si descenderint vsqꝫ ad infernum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Si effoderint in inferno siue in fouea. s. vt abscondant se. Item ponitur translatiue pro remigare vt Ione. 1. Et remigabant viri vt reuerterentur ad aridā.

De incipientibus a littera. ט Tet.

טאטא Tata. scopare. vt Esa. 14. Et scopabo eam in scopa. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & solum inuenitur in predicto loco.

טאב Taab. in lingua chaldaica significat placere: siue bonum videri. Dañ. 6. Tunc vehementer gauisus est super eo. pro quo hebrei legunt. Tunc regi multū placuit super eo.

טבח Tabach. occidere. mactare. immolare. Geñ. 43. Occide victimas & instrue conuiuiū. Exo. 22. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem & occiderit. Deut. 28. Bos tuus immoletur coram te. i. occidatur. 1. Reg. 25. Et carnes pecorum que occidi tonsoribus meis. Prouer. 9. Immolauit victimas suas. Hiere. 11. Et ego q̄si agnus māsuetus qui portatur ad uictimā. i. q portatur ad occidēdū. Threñ. 2. Percussisti nec misert⁹ es. i. occidisti. Inde טֶבַח Tebach siue טִבְחָה Tibcha. i. occisio. aut victima. vt Geñ. 37. Occide victimas. Vbi ponitur verbū & nomen ab eo deriuatum. sicut etiā in aliquib⁹ locis supradictis. Ps. 43. Estimati sum⁹ sicut oues occisionis. Esa. 53. Sicut ouis ad occisionem ducetur. & aliquādo scribitur cū mem in principio & dicitur מַטְבֵּחַ Matbeach. vt Esa. 14. Preparate filios ei⁹ occisioni. & inde טַבָּח Tabacha. occisor. carnifex. coquus. eo quod occidit animalia & aues ad coquendū. vt. 1. Reg. 9. Dixitqꝫ samuel coquo. & in eo. Leuauit aūt coquus armum & posuit ante saül. & in plurali טַבָּחִים Tabachim. pro quo beatus Hieronymus transtulit milites siue exercitum aut militiam. eo quod occidunt homines in bello. Geñ. 38. Putiphari eunucho pharaoni magistro militum. & in eodem. 39. Princeps exercitus sui. Hiere. 52. Venit nabuzardan princeps militie. & vt beatus Hieronymus ait in libro de hebraicis questionibus super Genesim. lxx. interpretes principem coquorum trāstulerunt pro magistro vel principe exercitus. & in lingua chaldaica dicitur טַבָּחַיָּא Tabachaia. Dañ. 2. Ab ariocho principe militie regis. & in genere feminino טַבָּחוֹת Tabachoth Pro quo beatus Hieronymus transtulit focarias. i. coquas vt. 1. Reg. 8. Filias quoqꝫ vestras faciet sibi vnguentarias & focarias.

טבל Tabal. tingere. intigere. baptizare. Geñ. 37. Et in sanguine hedi quem occiderant tinxerunt. Exo. 12. Tingite in sanguine qui est in limine. Leuit. 4. Cūqꝫ intinxerit digitum in sanguine. & in eo. 14. Tinget in sanguine passeris. Deut. 33. Et tingit in oleo pedē suum. Iof. 3. Et pedibus eorum in parte aque tinctis. vbi ponitur verbum passiuum: quod scribitur cum nun in principio. Ruth. 2. Et intinge bucellam tuam in aceto. 1. Reg. 14. Et intinxit in fauum mellis. 4. Reg. 5. Descendit & lauit septies in iordane idest baptizatus est septies. Iob. 9. Tamen sordibus intinges me. Ezech. 23. Et tiaras tinctas in capitibus eorum.

טבע Tabaa. Submergere. demergere. immergere. defigere. infigere. Exo. 15. Submersi sunt in mari rubro. Iob. 28. Sup quo bases eius solidate sunt. i. infixe sunt. Ps. 9. Infixe sunt gentes in īteritu quē fecerūt. Ps. 68. Infixus sum in limo profundi. Et in eo. Eripe me de luto vt nō infigar. Hiere. 38. Descenditqꝫ hieremias in cenū. i. infixus vel demersus est in cenū. Et in eo. Demerserūt in ceno & in lubrico pedes tuos. Treñ. 2. Defixe sunt in terra porte eius. & inde טַבַּעַת Tabaath. i. anul⁹: eo qđ infigitur digito. Geñ. 41. Tulitqꝫ anulū de manu sua. Exo. 28. Facies & duos anulos aureos. Nume. 31. Anulos & dextralia ac murenulas. ponitur etiā pro circulo qui est q̄si anulus. Exo. 25. Et quattuor circulos aureos quos pones ꝑ quattuor arce angulos. Et in eo. Duo circuli sint in latere vno & duo in altero. vtūtur etiā hebrei hac dictiōe טֶבַע Tebaa pro natura: cū de natura loquūtur. sed nō reperitur in veteri testamēto.

טבר Tabur. vmbilicus. & trāslatiue dicitur de medio terre: sicut vmbilicus est in medio ventris. Iudi. 9. Ecce populus de vmbilico terre descendit. Ezech. 38. Habitator vmbilici terre. Quod btūs hieronym⁹ in suis explanationib⁹ exponit. in medio terre.

טבת Tebeth. Nomen proprium mensis: quem nos decembrē vocam⁹. Ester. 2. Mēse decīo q vocatur tebeth.

טהר Tihar. mundare. purificare siue purificari. purgare. mundum esse. Geñ. 35. Et mundamini ac mutate vestimenta vestra. Leuit. 12. Et mūdabitur pro fluuio sanguinis sui. & in eodē. Et sic mundabitur. & in eodem. 13. Mundabit eam quia scabies est. & in eodem. Lauabitqꝫ homo vestimenta sua & mundus erit. & in eodē. Quomodo mundari debeat vel contaminari. & in eo. 14. Precipiet ei qui purificatur vt offerat duos passeres. & in eo. Asperget illum qui mundandus est vt iure purgetur. & in eo. Ponet super extremum auricule dextere eius qui mundatur. & in eodē. 15. Lotis vestibus & toto corpore in aquis viuentibus erit mūd⁹. & in eo. 16. In hac enim die expiatio erit vestri atqꝫ mūdatio: corā dño mūdabimini. Et in eo. 22. Et occubuerit sol tunc mūdatus vescetur. Nu. 8. Purificabis eos iuxta hūc ritū. & in eo. Cūqꝫ lauerit vestimēta sua & mūdati fuerit. Iof. 22. Et vsqꝫ in p̄sentē diē hui⁹ sceleris in vobis ꝑmanet. Pro quo he. le. De quo nō sumus mūdati vsqꝫ in diem hanc. 4. Reg. 5. Recipiet sanitatē caro tua atqꝫ mūdaberis. Et in eo. Lauer in eis & mūder. Nee. 12. Et mūdati sunt sacerdotes & leuite & mūdauerūt populū. Iob. 4. Aut factori suo purior erit vir. Et in eo. 37. Et vētus transiens fugauit eas. i. mūdauit & purificauit aerē a nubibus. Ps. 50. Et a peccato meo munda me. Esa. 66. Qui sanctificātur & mūdos se putant in hortis. Hiere. 13. Non mūdaberis post me. Ezech. 22. Tu es terra immunda. Pro quo hebrei legunt. Tu es terra non munda: siue non purificata. & in eodē. 39. Vt mundent terram. Malach. 3. Et sedebit conflans & emūdans argentum. & in eodem. Et purgabit filios leui. & inde טָהוֹר Tahor in genere masculino: siue טְהוֹרָה theora in gñe feminino. i. mundus siue munda: aut purus vel pura. Geñ. 7. Ex omnibus animantibus mūdis tolles septem & septē. Exo. 25. Deaurabis eam auro mundissimo. Leuit. 13. Caluus & mundus est. & in eo. 24. Super candelabrum mundissimum. & in eodem. Super mensam purissimam. Nu. 9. Si quis aūt mundus est. & in eodē. 19. In loco purissimo. 1. Reg. 20. Ne forte non esset mundus nec purificatus. Ps. 50 Cor mundum crea in me deus. & inde טָהֳרָה Tahora. siue tahorath. i. purificatio siue purgatio vł mundatio. Leuit. 12 Trigīta trib⁹ dieb⁹ manebit in sanguine purificatiōis sue. Et in eo. 13. Et redditus mūditie iterū lepra creuerit. Et in eo. 14. Offeretqꝫ ea die octauo purificationis sue. Et in eo. qui habere nō potest oīa in emūdationē sui. p̄s. 88. Destruxisti eum ab emūdatiōe. Ezech. 44. Et postq̄ fuerit emūdatus. pro quo he. le. Et post emūdationē suā. Inde טֹהַר tohar. i. puritas vel mūditia. beatus hieronymus trāstulit serenitatem vel serenū. Exo. 24. Et quasi celū cum serenū est.

טוב Tob. bonū vel pulchrū esse. bene agere. Nu. 24. quam pulchra sunt tabernacula tua. Canti. 4. Pulchriora sūt vbera tua vino. & q̄ñ est verbū tertie cōiugatiōis tūc scribitur cū iod in medio loco vau & significat benefacere. vt. 2. Paralip. 6. Bene equidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem. De quo vide ēt infra in dictiōe יָטַב Iatab. & īde טוֹב Tob. i. bonus. optimus. pulcher. decorus. beneplacens. bonū: siue bonitas. vt Geñ. 1. Et vidit lucem ꝙ esset bona. & in he. est gñis masculini. & in eo. & vidit deus ꝙ esset bonū. & in eo. Vidit deus cūcta que fecerat & erāt valde bona. & in eo. 2. Et lignū scientie boni & mali. & in eo. 3. Qđ bonū esset lignū ad vescēdū. & in eo. Vidit requiē ꝙ eēt bona Nu. 10. Quidquid optimū fuerit ex opibus. Ps. 37. Q̄m sequebar bonitatē. p̄s. 72. Quā bonus deus israel. Ps. 110. Intellectus bonus oībus facientibus eū. Eccl's. 7. Qui placet deo effugiet illā. i. qui bonus est corā deo. & in eo. 8. Erit bonum timentibus deum. Et in eo. Nō sit bonum impio. Mich. 7. Qui optimus est in eis quasi paliurus. Et aliq̄ñ scribitur cū surec: & dr̄ טוּב Tub. vt Geñ. 24. Ex oībus bonis eius portans secū. Et ī eo. 45. & ego dabo vobis oīa bona egypti. Et in eo. quia oēs opes egypti vestre erunt. pro quo he. le. quia oē bonū egypti vobis erit. Exo. 33. Ego oñdam oē bonū tibi. Ps. 30. quā magna multitudo dulcedinis tue dñe. pro quo btūs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. quā multa est bonitas tua. Ps. 144. Memoriam abūdantie suauitatis tue eructabūt. pro quo btūs Hieronymus transtulit. memoriā multe bonitatis tue loquentur. Esa. 33. Et super multitudinē bonorū domus israel. ponitur etiā טוֹב Tob. pro pulchro vel decoro aut elegāte vel hilari. vt Exo. 2. Et vidēs eū elegātē abscōdit eū. 1. Reg. 9. Electus & bonus. i. electus & decorus vel elegās. vnde sequtur ab humero & sursum eminebat super oēm populū. ponitur ēt pro hilari. Ester. 1. Cū rex esset hilarior. & in plura טוֹבִים Tobim. i. boni. 3. Reg. 2. Quia interfecit duos viros iustos melioresqꝫ se. Ps. 124. Benefac dñe bonis. Eccl's. 4. Melius est duos esse simul. i. meliores sunt duo simul. Et in eo. 11. Et si vtrūqꝫ simul melius erit. pro quo he. le. & si ambo simul bona erūt. Hiere. 44. & saturati sumus panibus & bene nobis erit. pro quo he. le. & erimus boni. i. felices & diuites: sicut ipsi exponunt. & in lingua chaldaica scribitur sine vau & dr̄ טַב Tab. Dañ. 2. & caput ex auro optimo. & in ge. fe. scribitur cum he in fine & dr̄ טוֹבָה Toba. Exo. 18. Letatusqꝫ est iethro sup oibus bonis: quod in hebreo legitur singulariter. s. super omne bonū. Et ponitur ibi in hebreo femininū pro neutro: quia hebrei nō habēt genus neutrū: sed pro eo aliq̄ñ vtuntur gñe masculino: & aliquando feminino. Nu. 13. Ipsa terra bona aut mala. & in eo. Valde bona est. Ps. 15. Quoniam bonorum meorum non eges. ꝑ quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit: bonū mihi non est sine te. Eccl's. 7. In die bona fruere bonis. Et in plu. feminīo טוֹבֹת Thobot. i. bōe vel pulchre. vt Geñ. 6. Videntes filii dei filias hominū ꝙ essent pulchre. Et in eodem. 44. Septem spice pullulabant in culmine vno plene ac formose. Et in eodem. Septem boues pulchre & septem spice plene.

טוה Taua. nere. filare. Exo. 35. Sed & mulieres docte que neuerant. Debet legi que neuerant. idest filauerant. Et in eodem. Et pilos caprarum. pro quo hebrei legunt. Et omnes mulieres quibus eleuatum est cor in sapientia filauerūt seu neuerūt capras. idest pilos caprarum. Et inde מַטְוֶה Matue idest filatum. vt supra in eodem. Dederunt hyacinthum & purpurā. pro quo he. le. obtulerūt filatum hyacinthum & purpuram.

טוח Toach. linire. oblinire. complanare. Exo. 15. Puluis elatus & alia terra lita. Et communiter scribitur sine vau vt supra in eodem. Et luto alio lini domū. Et in eodē. Post q̄ denuo lita fuerit. Esa. 44. Obliti enim sunt ne videant oculi eorum. s. luto vel cemēto vt nō videāt. Ezech. 13. Illi autem liniebant eum luto absqꝫ paleis. Et ī eodem. Dic ad eos qui liniunt absqꝫ temperamēto. Et in eo. Et destruā parietem quem linistis. Et in eo. Et nō sunt qui liniunt eum. Et inde טִיחַ Tiach. idest litura. vt in eo. Vbi est litura quā linistis. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Ponitur etiam pro deaurare quod est quasi linire. vt. 1. Paralip. 29. Ad deaurandos parietes templi. Et inde טֻחוֹת Tuchoth. i. occulta vel abscōdita: ac si essent lita ne quis ea possit videre. Ps. 50. Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi. pro quo hebrei legunt. In absconditis & in occulto sapientiam manifestasti mihi. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Absconditum & arcanum sapientie tue manifestasti mihi. Ponitur etiam pro visceribus hominis. eo quod sunt occulta. Iob. 38 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam.

טור Tur. Ordo. versus. progressio. s. linearis. Paries. mōs. Exo. 28. ponesqꝫ in eo quattuor ordines lapidum. Et ī eodem. In primo versu erit lapis sardius. Et in eodem. In secundo. s. versu carbunculus & sapphyrus. 3. Reg. 6. Edificauit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum et vno ordine lignorum cedri. Et in eodem. 7. Et quattor deambulatoria inter columnas cedrinas. pro quo hebrei legunt. Super quattuor ordines colūnarū cedrinarum. Et in eodem. Vnus autem ordo habebat colūnas quīdecim. Significat etiam parietem. vt Ezech. 46. Et paries per circuitū ambiens. Et inde טִירָה Tira. Pro quo beat⁹ hieronymus transtulit propugnacula. Canti. 8. Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. De quo vide infra in dictione טִיר Tir. Item טוּר Thur. siue טוּרָא Thura: in lingua chaldaica significat montem. Dañ. 2. donec abcissus est de monte lapis. Et i eodem factus est mōs magn⁹.

טוש Tus. Properare. festinare. Beatus hieronymus trāstulit: Volare. Iob. 9. Sicut aquila volans.

טות Teuath. in lingua chaldaica significat incenatum siue ieiunū. Dañ. 6. Et dormiuit incenatus.

טח Tach. linere. De quo vide supra in dictione טוֹחַ Thoách.

טחה Tacha. iacere. s. arcu. Geñ. 21. Quantū potest arcus iacere. Et solum inuenitur in predicto loco: vbi pōitur מְטַחֲוֵי Metachaue. cū mē in principio & vau loco he. Et secūdū aliquos hebreos est participium secunde coniugationis. scđm alios vero ē nomē p̄le pro iactibus siue ictibus.

טחן Tachan. molere. frangere. s. mola. cōminuere. contere re. abuti. Exo. 32. & cōtriuit vsqꝫ ad puluerē. Nu. 11. frāgebat mola. Deut. 9. Et ī frustra cōminuēs. Iudi. 16. & clausū ī carcere molere fecerūt. Esa. 3. & facies pauperū cōmolitis. Et in eo. 47. Tolle molam & mole farinā. Accipitur ēt translatiue ꝑ actu coitus. vt Iob. 31. Scortū alterius sit vxor mea. pro quo in hebreo habetur. Molat siue tundat alteri vxor mea. Quod exponunt aliqui hebrei sic. quasi dicat seruiat alteri vxor mea: sicut olim seruos & ancillas

molere faciebant.ſicut ēt modo faciūt ſarraceni. Threñ.5. adoleſcentibus impudice abuſi ſunt. Quod in hebreo legitur ſic.ſ.adoleſcētes ad molendū deducebāt.i. molere faciebant. Inde טַחֲנָה Tachana.i.mola.vt Eccſ.12. In humilitate vocis molētis. Et in plurali טֹחֲנוֹת Tochanoth. vt in eo. Et ocioſe erunt molentes.

טְחֹר Tachor.morbus ani qui ficus vocatur: quā infirmitatē tranſlatio nr̄a circūloquēdo exprimit. Deut.28. Percutiat te dn̄s vlcere egypti & partē corpis per quā ſtercora digerūtur.1.Reg.5.Et cōputreſcebāt ꝓminētes extales corū. Et in eo. Et percutiebantur in ſecretiori parte natiū. Et in eo.6. Quinqꝫ anos aureos facietis. Vbi ponitur ꝓ anis. Et in eo. Facietiſqꝫ ſimilitudinē anorū vr̄orū. Et ſolū inuenitur in numero plu.ſ. טְחֹרִים Techorim ſiue טְחֹרֵי Techore. Et in predictis locis in textu ponitur עֳפָלִים Apolim pro טְחֹרִים Techorim. & in margine ponitur techorim: qđ hebrei legūt. Reperitur etiā in textu techorim. vt.1. Reg.6. Hi ſunt aūt ani aurei q̄s rediderūt philiſtiim ꝓ delicto ſuo.

טֹטָף Totaph.ſcđm hebreos eſt ornamētū quod frōtib⁹ ſuis imponūt: vt recordentur preceptorū dei. & ſolū inuenitur in numero plu.ſ. טֹטָפֹת Totaphoth. pro quo trāſlatio nr̄a tranſtulit mouebuntur. Deut.6. Erūtqꝫ & mouebuntur inter oculos tuos. Et ſolū inuenitur in p̄dicto loco. Sed in lingua chaldaica ſignat ornamentum frōtis vel brachii Nam.2.Reg.1. Vbi dicitur & tuli diadema quod erat in capite eius & armillam de brachio illius: ibi in tranſlatione chaldaica ponitur טוֹטֶפֶת Totepheth. pro armilla.

טִיט Tit.lutum.cenū. vt Ps.17. Vt lutū platearū delebo eos Ps.39. Eduxit me de lacu miſerie & de luto fecis. Ps. 68. Eripe me de luto vt nō infigar. Eſa.57. Et redūdāt fluctus eius in cōculcationē & lutū. Abach.2. Vſqꝫquo aggrauat cōtra ſe denſū lutū. Vbi ponitur עַבְטִיט Abtit: que ē dictio compoſita a עָב Ab quod ſignificat denſum & טִיט Tit quod ſignificat lutum.

טִיל Til.mittere.immittere.proiicere.eiicere.abiicere. vt Ione.1. Dn̄s miſit ventū magnū in mari. Et in eo. Et miſerūt vaſa que erant in naui in mare. Et in eo. Tollite me & mittite in mare. Et in eo. Et tulerūt Ionā & miſerunt in mare. Scribitur ēt ſine iod in medio. vt.1.Reg.20. Et arripuit ſaul lanceā vt percuteret eū. pro quo he.le. Et proiecit ſaul lanceā. Iob.40. Et videntibus cūctis precipitabitur.i.ꝓiicietur. Prouer.16. Sortes mittuntur in ſinu. Hiere.16. Et eiiciam vos de terra hac. Et in eo.22. Quare abiecti ſūt ipſe & ſemē eius. & aliqñ duplicatur lr̄a tet & lr̄a lamed: & dr̄ טַלְטֵל Taltel.i.proiicere ſiue aſportare. Eſa.22. Ecce dn̄s aſportari te faciet ſicut aſportatur gallus galinaceus.

טִינָא Tina. in lingua chaldaica ſignificat lutum. Dañ.2. & ferrum mixtum teſte & luto.

טִיר Tir.habitatio.commoratio.palatium. Et ſcribitur in fine cum he vel tau. vt Ps.68. Fiat habitatio eorū deſerta. Ponitur etiam pro propugnaculis. vt Canti.8. Edificemus ſuper eū ꝓpugnacula argentea. Pro quo he.le. Habitationē ſiue palatiū argenteū. Et in plu. טִירוֹת Tiroth. ꝓ quo btūs hieronymus tranſtulit oppida. Geñ.25. Per caſtella & oppida eorū. Ponitur ēt ꝓ porticu. vt Ezech.46. Et colūne fabricate erāt ſubter porticus per gyrū. Itē ponitur ꝓ caulis.ſ.ouiū. vt Ezech.25. Et collocabūt caulas ſuas in te. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ predicta dictio deriuatur a ſupradicta dictione טוּר Tur. Que ſignat parietem ſiue ordinē lapidū vel lignorū: quibus domus vel habitatio fit.

טַל Tal.ros. vt Geñ.27. Det tibi deus de rore celi. Et in eo. In pinguedine terre & i rore celi deſup. Exo.16. Mane q̄qꝫ ros iacuit ꝓ circuitū caſtrorū. Deut.32. Fluat vt ros eloquium meum. Iob.38. Quis genuit ſtillas roris. Ps.132. Sicut ros hermon qui deſcendit ſuper montē ſion. Canti.5. Quia caput meum pleñum eſt rore. Eſa.26. quia ros lucis ros tuus. Zach.8. Et celi dabunt rorē ſuum.

טָלַל Talal.tegere.operire vt. Nee.3. Ipſe edificauit eā & texit. In lingua chaldaica ſignificat vmbrā ſiue obumbrare. vel operire. vt Geñ.19. quia ingreſſi ſunt ſub vmbra culminis mei. Vbi pro vmbra que hebraice dr̄ צֵל Sel. in trāſlatione chaldaica ponitur טְלַל Telal. Dañ.4. Subter eam habitantes beſtie agri.i.obūbrate vel tecte erāt ſub ea. Et ſecundum hebreos inde deriuatur טַל Tal.i.ros. de quo ſupra dictum eſt in dictione precedenti.

טָלֻא Talu.maculoſū.i.diuerſi & varii coloris: aut cōſutū ex fragmētis diuerſorū colorū: vl̄ qñ vetera nouis reſarciuntur. vt Geñ.30. Et ſepara cunctas oues varias & ſparſo vellere.i.maculoſo vellere. Et in eo. quodcūqꝫ ruffum & maculoſum variūqꝫ fuerit tam in ouibus q̄ꝫ in capris erit merces mea. Et in eo. Et oīa que nō fuerint varia & maculoſa & fulua. Et in eo. Et ſeparauit in die illa capras & oues & hircos & arietes varios & maculoſos. ſignificat ēt conſutū ex variis fragmētis vel pitaciis ſiue ex pannis diuerſorū colorū. vt Ioſ.9. Calciamētaqꝫ perantiqua: que ad indiciū vetuſtatis pitaciis conſuta erant. Ezech.16. Feciſti tibi excelſa hinc inde cōſuta.i.cooperta ex pannis diuerſorum colorum conſutis.

טָלֶה Tale.agnus. vt.1.Reg.7. Tulit aūt ſamuel agnū lactātem vnum. Eſa.65. Lupus & agnus paſcentur ſimul. & in plurali mutat he in aleph. & dicitur טְלָאִים Telaim.i. agni. vt.1.Reg.15. Et recenſuit eos quaſi agnos. Eſa.40. In brachio ſuo congregabit agnos.

טַלְטֵל Taltal.aſportare.proiicere. De quo vide ſupra in dictione טִיל Til.

טָמֵא Tama.ſiue טָמֵא Time.polluere.contaminare. Inquinare. Immundum vel pollutum eſſe.ſordeſcere.profanare. Geñ.34. Quod cum audiſſet iacob. Pro quo he.le. Et iacob audiuit quod contaminauit ſiue profanauit dinā filiam ſuā. Et in eo. Seuientes ob ſtuprum ſororis. Pro quo he.le. quia contaminauit vel poluit aut profanauit dinam ſororem ſuā.ſ.ſichem profanauit eam. Leuit.11. Et erit immundus vſqꝫ ad veſperam. Et in eodem. Et ſuper quod ceciderit quicq̄ꝫ de morticinis eorū polluetur. Et in eodem. Et oē liquens quod bibitur de vniuerſo vaſe īmundū erit. Et in eo. Ne polluatis animas vr̄as in oī reptili. Et in eo.12 Et immūda erit ſeptē dieb⁹. Et in eo. Sin aūt feminā pepe rit: immūda erit duabus hebdomadis. Et in eodē.13. Et ad arbitriū eius ſeparabitur. pro quo he.le. Et videbit eum ſacerdos & contaminabit eum. ideſt pollutū iudicabit: ſiue in munditie cōdemnabit eū. & eſt idem ſenſus cū lr̄a nr̄a. Et in eo. Et immūditie cōdēnabitur. & in eo. Contaminabit itaqꝫ eum ſacerdos. Et in eo. Tunc ſacerdotis iudicio polluetur & inter immūdos reputabitur. Et in eo.13. Condemnabit eū haud dubie lepre: que orta ē in caluicio. ꝓ quo he.le. Contaminās cōtaminabit eū ſacerdos: quia ī capite ſuo lepra ſua.ſ.eſt. Et in eo. Quomodo mūdari debeat vel cōtaminari. Et in eo.15. Omne ſtratū in quo dormierit īmūdū erit. Et in eo. Et ipſe lotus aqua īmmūdus erit vſqꝫ ad veſperā. Et in eo.18. Ne polluamini in oībus his qbus cōtaminate ſunt vniuerſe gentes. Et in eo. Et qbus polluta ē terra Et in eo.21. Ne cōtaminetur ſacerdos in morte ciuium ſuorum. Et in eodem. Sed nec in principe populi ſui contaminabitur. Nu.5. Ne contaminent ea cum habitauerim vobiſcum. Et in eodem. Que vel polluta eſt vel falſa ſuſpicione appetitur. Et in eodem. Sin autem declinaſti a viro tuo atqꝫ polluta es. Et in eo. Si polluta eſt & cōtempto viro adulterii rea. Et in eo.6. Qñ polluta ē ſanctificatio eius. Deut. 24. quia polluta eſt.4.Reg.23. Contaminauit quoqꝫ thopheth. Et in eo. polluit rex & cōtriuit ſtatuas Ezech.4. Ecce anima mea nō eſt polluta. Et in eo.23. Polluerunt ſanctuariū meū. Oſee.5. Contaminatus eſt iſrael. Et aliquādo ſcribitur ſine aleph. De quo vide in dictione ſequenti. Et inde טָמֵא Tame.i.pollutus.cōtaminatus.immūdus.ſordidus. Leuit.11. Chirogryllus qui ruminat vngulamqꝫ nō diuidit immūdus eſt. Et in eo. vt differentias noueritis mūdi & immūdi. & in eo.13. Contaminatū ac ſordidū ſe clamabit. Eſa.6. Quia vir pollutus labiis ego ſum & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Ezech.4. Sic comedēt filii iſrael panem ſuū pollutū inter gentes. & in plurali. טְמֵאִים Temeim. Leuit.11. Et omnia hec immūda ſunt vobis. Nu.9. Ecce aūt quidā immūdi ſuper anima hoīs. Et in eo. Immūdi ſumus ſup anima hominis. & in gñe feminino טְמֵאָה Temea.i.polluta aut contaminata vel ſordida. vt Leuit.15. Immūda erit quaſi ſit in tp̄e mēſtruo. Et in eodē. 27. Animal immūdū quod immolari dn̄o nō poteſt. Et in eo. Qđ ſi immūdū eſt animal. Et ponitur ibi in hebreo in genere feminino: quia aīal in hebreo eſt generis feminini. Ioſ.22. Qđ ſi putatis immūdā eſſe terrā poſſeſſionis veſtre. Ezech.22. Sordida nobilis. Pro quo he.le. Sordida nominis. Et inde טֻמְאָה Tuma.i.immūditia.pollutio. Leuit. 5. Et ſi tetigerit quicq̄ꝫ de immūditia hominis iuxta omnem impuritatē qua pollui ſolet. Et in eo.15. Quādiu ſubiacet huic paſſioni.i.huic immūditie. Iudi.13. Nulloqꝫ veſcatur immūdo. Et ponitur ibi in hebreo immūditia ꝓ immūdo. Ezech.22. Immūditiā menſtruate humiliauerunt in te. Et in plu. טֻמְאוֹת Tumoth.i.immūditie vel ſordes. Leuit.16. Et expiet ſanctuariū ab immūditiis filiorū iſrael. & in eo. In medio ſortiū habitatiōis eorū. Debet legi ſordiū.

טָמָה Tama. Immūdū eſſe.ſordeſcere.contaminare.polluere. Et ſcribitur ſine he. Leuit.11. Ne tāgatis quicq̄ꝫ eorum ne immundi ſitis. Iob.18. Et ſorduimus coram te. Et eſt idem cum dictione precedenti.

טָמַן Taman.abſcōdere.celare.cooperire. vt Geñ.35. At ille infodit eas ſub terebinthū.i.abſcōdit eas ſub terebinthū. Exo.2. Percuſſūqꝫ egyptiū abſcōdit in ſabulo.4 Reg.7. Et abierūt & abſcōderūt. Iob.18. Abſcōdita eſt in terra pedica eius. Et in eo.31. Et celaui in ſinu meo iniquitatē meā. Et in eo.40. Abſcōde eos in puluere ſimul. Ps. 139. Abſcōderunt ſuperbi laqueū mihi. Prouer.19. Abſcōdit piger manū ſuā ſub aſcela. Hiere.13. & abſcōde ibi illud in foramine petre. Et in eo. Et abii & abſcondi illud in euphratem. Et in eo. Et tuli lumbare de loco vbi aſcōderā illud. Et in eo.43. Et abſcōdes eos in crypta. & inde טַמּוּן Tamun.i.abſcōſio ſiue locus abſcōditus aut latibulū. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit foueā. Iob.40. Et facies eorū demerge in foueā. & inde מַטְמוֹן Matmon.i.abſcōſio vel abſcōditū. pro quo btūs hieronymus trāſtulit theſaurum: eo qđ abſcōditur. vt Geñ.43. Deus patris veſtri dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris. Iob.3. quaſi effodiētes theſaurum. Hiere.41. Habemus theſauros in agro.

טֶנֶא Tene.cartallum.caniſtrū. Deut.26. Et pones in cartallo. & in eo. Suſcipiēſqꝫ ſacerdos cartallū de manu tua Ponitur etiam pro horreo. vt in eodem.28. Benedicta horrea tua & benedicte reliquie tue.

טָנַף Tanaph.inquinare. Canti.5. Laui pedes meos quō inquinabo illos. & ſolum inuenitur in predicto loco.

טָעָה Taaa.errare. vt Hiere.13. Errare fecerūt populū meū. Et eſt idē cū verbo תָּעָה Thaa. cū tau in principio. De quo īfra dicetur in littera tau.

טָעַם Taā.guſtare.guſtu diiudicare.māducare.1.Reg.14. Guſtās guſtaui ī ſūmitate virge que erat ī manu mea paululū mellis.2.Reg.3. ſi añ occaſū ſolis guſtauero panē. Iob.6. Aut pōt aliquis guſtare qđ guſtatū affert mortem. Et in eo.12. Et fauces comedētis ſaporē. Pro q̄ he.le. & fauces ſiue guttur eſcā guſtat ſibi.i.guſtu diiudicat. Et ī eo.34 Et guttur eſcas guſtu diiudicat. Ps.33. Guſtate & videte qm̄ ſuauis eſt dn̄s. Prouer.31. Guſtauit & vidit qm̄ bona eſt negociatio eius. Ione.3. Hoīes & iumenta & boues & pecora nō guſtent quicq̄ꝫ. Ponitur ēt ꝓ comedere vel manducare. vt.1.Reg.14. Et nō māducauit vniuerſus populus panē. & inde טַעַם Taam.i.guſtus.ſapor. Exo.16. Guſtuſqꝫ eius quaſi ſimile cū melle. Nu.11. Saporis quaſi panis oleati. Dañ.5. Precepit ergo iam temulētus. pro quo he.le. precepit ī guſtu vel ſapore vini. Et ē ſenſus ſicut ī lr̄a nr̄a. & ide מַטְעַמִּים Mataamim.i.fercula.cibi.eſce.pulmētū. & ſolū inuenitur ī nu.plu. vt Geñ.27. Fac mihi inde pulmentū. Et in eo. Et fac cibos vt comedā. Et in eo. Vt faciā ex eis eſcas patri tuo. Et in eo. Coctoſqꝫ de venatione cibos intulit prī. prouerb. 23. Et ne deſideres cibos eius. Item טַעַם Taam.i.eloquiū. doctrina.diſciplina.ratio.ſententia.ſtatutum.1.Reg.25. & benedictū eloquiū tuū. Iob.12. Et doctrinā ſenū auferens. Ps.118. Bonitatē & diſciplinā & ſcientiā doce me. Et in titulo pſalmi.33. vbi dr̄. pſalmus dauid cū mutauit vultum ſuū corā abimelech. pro quo he.le. cū mutauit eloquiū ſuū ſiue rationē ſuā corā abimelech. Prouer.26. Sapientior ſibi ſtultus videtur ſeptē viris loquētibus ſententias. Ione.3. Et dixit in niniue ex ore regis & principū.i.ex ſententia vel ſtatuto aut decreto regis. Et in lingua chaldaica dr̄ טְעֵם Teem Dañ.2. Et a me preceptū eſt. Et in eo. Nunc aūt audite ſententiam. Pro quo he.le. Nūc aūt ponite decretū ſiue ſententiā. Et in eo.5. Quis dedit vobis cōſiliū vt domū hanc edificaretis.i. quis dedit vobis preceptū vel decretū aut edictū vt domū hanc edificaretis. Et in eo. Cyrus. rex babylonis poſuit edictū vt domus dei edificaretur. Et in eo. Vtrū nā a cyro rege iuſſum fuerit. Et in eo.6. Tunc darius rex p̄cepit. i. poſuit edictum vel decretum. & in eo. cyrus rex decreuit vt domus dei edificaretur. Et in eo. a me ergo poſitum eſt decretū. Et in eo.7. Ego artaxerxes rex ſtatui atqꝫ decreui. Et in eo. ponitur pro ritu: vbi dicitur omne qđ ad ritū dei celi pertinet. Dañ.2. Tunc daniel requiſiuit de lege atqꝫ ſententia: vbi pōitur ꝓ ſentētia. ſcribitur ēt chaldaice cū aleph in fine. & dr̄ טַעְמָא Taama. vt Dañ.6. vt ſatrape illiſ redderēt rationē. Eſdre.4. Donec ſi forte a me iuſſum fuerit. Et in eo.5. Donec res ad dariū referretur.i. donec ratio huius rei ad darium referretur.

טָעַן Zaan.onerare.iterficere vulnerare. vt Geñ.45. onerantes iumenta ite in terram chanaam. Eſa.14. cum his qui interfecti ſunt gladio.

טַף Taph.puerorū vel īfantiū cōgregatio aut familia. & ponitur cōiter ꝓ puulis vel liberis. vt Geñ.34. paruulos q̄qꝫ eorū & vxores duxerūt captiuas. & in eo.43. ne moriamur nos & puuli nr̄i. Et in eo.45. ad ſubuectionē puulorū ſuorū ac cōiugū. & ī eo.47. p̄bens cibaria ſingulis. ꝓ quo he.le. iuxta puulos vel iuxta familiā ſingulorū. & in eo. Et in cibū familiis & liberis veſtris. & ī eo.50. abſqꝫ puulis & gregib⁹. Nu.31. quidqd eſt gn̄is maſculini ēt in paruulis. & in eo. Puellas aūt & oēs feminas virgines reſeruate.

טָפַף Taphaph.Garrire.plaudere.applaudere. Eſa.3. Et nutibus oculorum ibant & plaudebant. & ſecundum hebreos inde deriuatur טַף Taph.i. familia vel paruuli. De q̄ dictum eſt in dictione precedenti.

טֹפַח Tophach. siue טֶפַח Tephach. Mensura quattuor digitorū: siue palmus. Exo.25. Altā quattuor digitis. & ī eo.37. Coronā aureā interrasilem quattuor digitorum. 3. Reg.7. Crassitudo aūt luteris triū vnciarū erat. pro q̄ he.le. Et crassitudo eius mensure quattuor digitorū siue mensure palmi erat. Et eadem verba habentur in hebreo. 2. paralip.4. Vbi dr̄: porro vastitas eius hēbat mēsurā palmi. & fortasse eadē est mensura. s. triū vnciarū & palmi. Ezech. 40. Calamus mēsure sex cubitorū & palmo. Et in eo. Et labia eorū palmi vnius. Et in eo.43. Qui hēbat cubitū & palmū. Et scd̄m hebreos in locis p̄dictis palmus accipitur pro mensura manus nō digitis expansis sed iunctis. & inde טִפֻּחַ Tipuach. i. ad mēsurā palme. & solū inuenitur ī nu. plu. vt Threñ. 2. Paruulos ad mēsurā palme. & inde טְפָחוֹת Tephachoth scd̄m terminationē femininorū. i. mēsurabiles. vt Ps.38. Ecce mēsurabiles posuisti dies meos. i. ad mēsurā palme: que est breuis mēsura: quasi dicat breues. ponitur etiam טְפָחוֹת Tepachoth p̄ sūmitate parietis. eo q̄d erat in sūmitate quasi mēsura palmi in crassitudie vel spissitudine. vt 3. Reg.7. Serrati erant a fundamēto vsq̄ ad sūmitatē parietū. Et inde verbū טִפַּח Tipach. i. mēsurare augmentare. educare. vt Esa.48. Et dextera mea mēsa est celos. Threñ.2. Quos educaui & nutriui. Et inde מִטְפַּחַת Mitpacha. i. palliū. Ruth.3. Expāde inquit palliū tuū quo operiris. & in plu. מִטְפָּחוֹת Mitpachoth. Pro quo btūs hierō. trāstulit. Linteamīa. vt Esa.3. & linteamia & acus & specla.

טָפַל Taphal. applicare. iungere. cōponere. curare. p̄s.118. Multiplicata est super me iniquitas supborū. pro q̄ btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. Applicauerūt mihi mendaciū superbi. Iob.13. Prius vos ostendens fabricatores mendacii. i. cōpositores vel applicatores mēdacii. Ponitur ēt pro sanare vel curare. eo q̄d fit applicādo frigida calidis & ecōtrario. Iob.14. Sed curasti iniquitatē meā.

טִפְסַר Tipsar. nomē propriū scd̄m nr̄am trāslationē. Hiere.51. Numerate cōtra eā tapsar. Hebrei tñ dicūt q̄ sigñat ducē vel principē. & sic ipsi legūt. Numerate siue cōstituite cōtra eā ducē vel principē. s. exercitus. in alio vero loco btūs hieronymus trāstulit paruulos. Naū.3. Et paruuli tui quasi locuste locustarū. Sed etiā ī p̄dicto loco hebrei legunt. Et principes vel duces tui quasi locuste locustarum. Et solum inuenitur in locis predictis.

טְפַרָא Taphra ī ligua chaldaica sigñt vngulā. Et solū īuenitur ī nu. plu. Dañ.4. Et vngues eius vt vngues auiū.

טָפַשׁ Taphas. Incrassare. hebetare. Ps.118. Coagulatū ē sicut lac cor eorū. pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit incrassatum est velut adeps cor eorum. & solū inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica significat insanire vel insipientem esse.

טָרַד Tarad. stillare. perstillare. eiicere siue exulare. Prouer.27. tecta perstillātia in die frigoris. & solū inuenitur in p̄dicto loco. Hebrei tñ dicūt q̄ sigñat cōtinuare siue cōtinuo laborare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Stillicidium cōtinuū vel assiduū in die frigoris. vnde hoīem quasi cōtinuo laborantē ipsi vocāt טָרוּד Tarud. & laborem assiduū vocāt טִרְדָּה Tirda. & in lingua chaldaica sigñat p̄dicta dictio eiicere siue abiicere vel exulare. Dañ.4. Eiicient te ab hominibus. Et in eodem. Et ex hominibus abiectus ē.

טָרָה Tara. contabescere. putrescere. Inde טְרִיָּה Teriia. i. putridū. tabefactū. Iudi.15. Mandibulā asini que iacebat arripiēs. i. que tabescebat humiditate terre. Esa.1. vulnus & liuor & plaga tumens. i. plaga tabescens. & solum inuenitur in predictis locis.

טָרַח Tarach. desiderare. Scd̄m nr̄am trāslationē. vt Iob. 37. Frumētū desiderat nubes. Hebrei tñ dicūt q̄ significat laborare. vñ in p̄dicto loco ipsi legunt. frumētum facit laborare nubē. & īde טֹרַח Torach. labor. fatigatio. beatus hieronymus trāstulit negociū siue molestiā. Deut.1. negocia vr̄a & pōdus & iurgia. Esa.1. f̄cā sunt mihi molesta.

טֶרֶם Terem. anteq̄. priusq̄. necdū. nondū. Geñ.2. anteq̄ oriretur in terra. Et in eo.19. prius aūt q̄ irēt cubitū. Et in eo.24. Nec dū intra se verba cōpleuerat. Exo.9. Noui aūt q̄ & tu & serui tui necdū timeatis deū. Et in eodē.10. Nōne vides q̄ perierit egyptus. i. nōdū vides q̄ perierit egyptus. 1. Reg.3. Anteq̄ extingueretur. & in eo. Porro samuel nec dū sciebat dñm. Ps.118. Priusq̄ humiliarer ego deliqui. Esa.65. Eritq̄ anteq̄ clamēt ego exaudiā. Et aliqñ scribitur cū beth in principio & dr̄ בְּטֶרֶם Beterem. i. anteq̄. priusq̄. Iudi.14. Die septimo ante solis occubitū. i. anteq̄ sol occūberet. 1. Reg.2. Etiā anteq̄ adolerēt adipē. Ps.57. priusq̄ intelligerēt spine vr̄e. Esa.66. Anteq̄ parturiret peperit. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִטֶּרֶם Miterem. vt aggei.2. Anteq̄ poneretur lapis super lapidem in templo domini.

טָרַף Taraph. rapere. laniare. capere. enutrire. siue victum tribuere. Geñ.49. Beniamin lupus rapax. pro q̄ he.le. Beniamin lupus rapiet. i. quasi lupus rapiet. Et supra in eo.37. Bestia deuorauit ioseph. pro quo he.le. Rapina raptus est ioseph. Exo.22. Si comestū a bestia. i. si captū vel raptū fuerit a bestia. Deut.33. Cepitq̄ brachiū & verticem. Ps.8. Ne forte rapiat vt leo aīam meā. p̄s.21. Sicut leo rapiens & rugiens. Ps.103. Catuli leonū rugientes vt rapiant. Hiere.5. Qui egressus fuerit ex eis capietur. Ezech.19. Et didicit p̄dā capere. Et in eo.22. quasi lupi rapiētes predā: vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatum. Osee.5. Ego capiā & vada. & ī eo.6. quia ipse cepit & sanauit nos. Amos 1. Et tenuerit vltra furorē suū. p̄ quo he.le. Et ceperit vel rapuerit vltra furore suo. & īde טְרֵפָה Terepha. i. captū vel occisū. aut laniatū. s. a bestia: aut rapina: vel p̄da. vt Geñ.31. Nec captū a bestia ostendi tibi. Exo.22. Deferat ad eū q̄d occisum est. Leuit.22. Morticiniū & captū a bestia nō comedēt. Ezech.44. Omne morticinū & captū a bestiis de auibus & de pecoribꝰ nō comedēt sacerdotes. Scribitur ēt sine he & dr̄ טֶרֶף Tereph. siue טָרָף Tareph. vt Geñ.49. Ad predā fili mi ascendisti. Nu.23. Donec deuorēt predā. p̄s.75. Illuminās tu mirabiliter a mōtibus eternis. p̄ quo he.le. A mōtibus prede vel rapine. vnde btūs hiero. in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. a mōtibus captiuitatis. Ezech. 19. Et didicit predā capere. Itē טָרַף Taraph. i. enutrire. victū tribuere. vt Prouer.30. tribue tm̄ victui meo necessaria & inde טֶרֶף Tereph. i. victū. cibus. esca. vt p̄s.110. Escā dedit timētibꝰ se. Malach.3. Et sit cibꝰ in domo mea. Prouer. 31. Deditq̄ predā domesticis suis. p̄ quo he.le. Deditq̄ cibū siue victū domesticis suis. vñ seqtur. & cibaria ācillis suis. Pōt ēt legi sicut est in lr̄a nr̄a. Quia ē equiuocū vt dictū ē. Itē טָרָף Taraph. Palmes siue ramꝰ. aut foliū. s. raptū ex arbore a p̄rio sigñato deriuatū. Geñ.7. portās ramū oliue virētibus foliis in ore suo. Ezech.17. Et siccabit oēs palmites germinis eius. Et ēt in lingua chaldaica sigñat folium.

De incipientibus a littera. י Iod.

יָאַב Iaab. Desiderare. Ps.118. Quia mandata tua desideraui. & solum inuenitur in predicto loco.

יָאַל Iaal. velle. acquiescere. incipere. capere. iurare. adiurare. Stulte agere: siue stultum esse. Iudi.17. Acquieuit & mansit apud hominem. Et in eodem.19. Queso te vt

hodie hic maneas. pro quo hebrei legunt. Acquiesce obsecro & mane. 4. Reg.5. Melius est vt accipias duo talenta. pro quo hebrei legūt. Si vis accipe duo talenta. siue acquiesce & accipe duo talenta. Et in eodem.6. Veni ergo & tu cū seruis tuis. pro quo hebrei legunt. Volle siue acquiesce obsecro & vade cum seruis tuis. Ponitur etiam pro incipere. vt Geñ.18. Quia semel cepi: loquar ad dominum meum. Deut.1. Cepitq̄ moyses explanare legem. 1. Reg.17. Cepit tentare si armatus posset incedere. Iob.6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. Veruntamen quod cepistis explete. Osee.5. Quoniā cepit abire post sordes. Hebrei tamen in omnibus locis predictis interpretantur velle siue acquiescere. Et aliquando scribitur sine iod in principio. vt in aliquibus locis predictis. Item ponitur pro iurare siue adiurare. vt Exo.2. Iurauit ergo moyses q̄ habitaret cū eo. 1. Reg.14. Adiurauit autem saul populum dicens. Itē significat stulte agere siue stultū esse. & tunc est verbū passiuum prime coniugationis: quod scribitur cum nū in principio. vt Nu.12. Ne imponas nobis hoc peccatū quod stulte cōmisimus. Esa.19. Stulti facti sunt principes taneos. Hiere.50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt.

יְאֹר Ieor. riuus. fluuius. flumen. Amnis. Geñ.41. Putabat se stare super fluuium. Et in eodem. Et pascebantur in ipsa amnis ripa. Exo.2. In carecto ripe fluminis. & in eodem.7. Et stabis in occursum eius super ripam fluminis. Et in eodem. Et super fluuios eorum & riuos & paludes. Et in eo. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt: computruitq̄ fluuius. Et in eo.8. Et ebuliet fluuius ranas. Esa.19. Attenuabuntur & siccabuntur riui aggerum. Et in eodem. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Et in eodem. Et omnis sementis irrigua siccabitur. Vbi ponitur pro irrigua. Ezech.29. Et dicis meus est fluuius. Amos.8. Et eiicietur & defluet quasi riuus egypti. Scribitur etiā sine iod. vt in eo. Et ascendet quasi fluuius vniuersus. & solum in p̄dicto loco scribitur sine iod. & communiter accipitur pro nilo fluuio egypti. Ponitur ēt pro flumine tigri. vt Dañ. 12. Vnus hinc super ripam fluminis & alius inde ex altera ripa fluminis.

יָאַשׁ Iaas. Desperare. renunciare. Spem vel curam alicuius rei a corde amouere. cessare. vt 1. Reg.27. Et desperet saul cessetq̄ me querere. Eccl's.2. Renūciauitq̄ cor meum vltra laborare sub sole. Et qñ est verbū passiuū prime coniugationis tunc scribitur sine iod & cū nun in principio & dicitur נוֹאָשׁ Noas: & est cuiuscunq̄ persone & vtriusq̄ numeri: & profertur in voce actiua. vt Hiere.2. Et dixisti desperaui. Et in eo.18. Qui dixerunt desperauimus. Iob.6. Et in ventū verba profertis. vbi pro eo quod in littera nostra est profertis in hebreo habetur supra dicta dictio נוֹאָשׁ Noas. idest amouetis ea verba a corde vestro: & sine cogitatione & meditatione profertis ea ī ventum. Esa. 57. nec dixisti quiescam. idest cessabo.

יָאַת Iaath. conuenire. acquiescere. federari. vt Geñ.34. Sed in hoc valebimus federari. Et in eo. Vnum ē q̄d differt tantum bonum. pro quo hebrei legunt. Sed in hoc acquiescent siue conuenient nobiscum viri: vt habitēt nobiscum vt simus vnus populus. Sed beatus hieronymꝰ transtulit sensum. Et in eo. Tantū in hoc acquiescamus & habitantes simul. 4. Reg.12. Prohibitiq̄ sunt sacerdotes vltra accipere pecuniā a populo. Pro quo he.le. Et acquieuerūt sacerdotes vt nō acciperēt pecuniā a populo. Hiere. 10. Tuū est enim decus. i. tibi cōuenit decus siue regnum.

יָבַב Iabab. eiulare. vlulare. vt Iudi.5. Per fenestrā respiciens vlulabat mater eius. & solum inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica communiter significat vlulare vel clangere. s. tuba.

יָבַל Iabal. deducere. Adducere. afferre. asportare. Ps.59. q̄s deducet me in ciuitatem munitam. Ps.75. Qui in circuitu eius affertis munera. Esa.18. Deferetur munus domino exercituum. Et in eodem.23. Ducent eam pedes illius. Esd.5. & asportare fecit ea in templum babylonis. Et inde יוּבַל Iubal. idest riuus siue deductio aquarum: aut humor. s. aquarū. Hiere.17. Quod ad humorē mittit radices suas. p̄ quo he.le. q̄d iuxta riuū mittit radices suas. Et in plu. יִבְלֵי Ible. Esa.30. Riui currentiū aquarū. Et inde יְבוּל Iebul. idest germen. vt Leuit.26. Et terra gignet germē suū Iob.20. Apertū erit germen domus illius. Abach.3. Et nō erit germen in vineis. Et de hoc vide supra in dictiōe בול Bul. Item יוֹבֵל Iobel. i. buccina siue sonitus buccine. s. cornee: qua vtebātur in iubileo. vt Exo.19. Cum ceperit clāgere buccina tunc ascendāt in montem. Ios.6. Tollent septem buccinas quarum vsus est in iubileo. Pro quo in hebreo habetur. Tollent septem buccinas iubileas. i. quarum vsus est in iubileo: sicut est in littera nostra. Et in eo. Cumq̄ insonuerit vox tube longior atq̄ concisior. Et in eodē. Et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas. Et inde quinquagessimus annus vocatur יוֹבֵל Iobel. Quia in eo personabant buccinis. vt habetur Leuit.25. vbi dicitur. & clanges buccina. Et in eo. Ipse est enim iubileus. Et in eo. Anno iubilei redient oēs ad possessiones suas. Et in eo. Et redimi non poterit etiam in iubileo. Itē יַבֶּלֶת Iabeleth. Macula animalis. pro quo beatus hieronymus trāstulit papulas. Leuit.22. Si cicatricem habēs vel si papulas.

יָבַם Iabam. Vxorē frīs defuncti in cōiugē accipere. siue illi associari. Geñ.38. Et sociare illi vt suscites semē fratri tuo. Deut.25. Sed accipiet eā frater eius & suscitabit semē frīs sui. Et in eo. Nō vult frater viri mei suscitare semē fratris sui in israel: nec me in cōiugiū sumere. Et inde frater mariti dicitur יָבָם Iabam. vt in eo. Sed accipiet eā frater eius. Et in eo. Nō vult frater viri mei suscitare semē fratris sui. Et vxor fratris dr̄ יְבָמָה Iebama. siue יְבֶמֶת Iabemeth. vt in eo. Perget mulier ad portam ciuitatis. i. perget vxor frīs ad portā ciuitatis. Et ī eo. Accedet mulier ad eū corā senioribus. Et ēt vxor frīs mariti dr̄ יְבָמָה Iebama. vt Ruth.1. En reuersa est cognata tua ad populum suum. vbi ponitur p̄ cognata: que erat vxor fratris mariti sui.

יָבֵשׁ Iabas. siccare. exsiccare. arere. exarescere. cōfūdere. siue cōfundi. vt Geñ.8. Donec siccarentur aque sup terrā. & in eo. Et vigesima die mēsis arefacta ē terra. Ios.2. Audiuimꝰ eī q̄ siccauerit dñs aquas maris. & in eo.5. Q̄d siccasset dñs fluēta iordāis. 3. Reg.17. Post dies aūt aliquātos siccatus est torrēs. Iob.12. Si cōtinuerit aquas oīa siccabuntur. p̄s.21. Aruit tanq̄ testa virtꝰ mea. Prouer.17. Spūs tristis exsiccat ossa. Esa.19. Et fluuius desolabitur atq̄ siccabitur. Ezech.17. Cumq̄ tetigerit eam ventus vrens siccabitur: & ī areis germinis sui arescet. Et in eo. Et siccaui lignū viride. & in eo.37. Aruerūt ossa nr̄a. Osee.13. Et siccauit venas eius. Ioel.1. Oīa ligna agri aruerūt. Et in eo. Q̄m exsiccati sunt fontes aquarū. Amos.4. Et ps altera sup quā non pluit aruit. Naū.1. increpās mare & exsiccās illud. & īde יָבֵשׁ Iabes. i. aridus. siccus. vt Ios.9. Panes quoq̄ quos portabāt ad viaticū duri erāt. p̄ q̄ he.le. Et oīs panis sui viatici aridꝰ siue siccus erat. & in eodem. Nunc autem sicci facti sunt. & ī plu. יְבֵשִׁים Iebesim. Nu.6. vuas recētes siccasq̄ nō comedēt. Et in genere feminino scribitur יְבֵשָׁה Iebesa. vt in eo. 11. aīa nr̄a arida ē. & ī plu. יְבֵשׁוֹת Iebesoth. vt Ezech.37. Sic caq̄ vehemēter. & inde יַבָּשָׁה Iabasa. siue יַבֶּשֶׁת Iabeseth.

idest arida. vel terra habitabilis. vt Geñ. 1. Et appareat arida. Ps. 65. Qui conuertit mare in aridã. Ps. 94. Et siccam manus eius firmauerunt. Esa. 44. Et fluenta super aridã. & in lingua chaldaica dicitur יַבֶּשְׁתָּא Iabestha. Dañ. 2. non est homo super terra qui sermonẽ tuũ possit implere. pro quo hebrei legunt. Non est homo super arida. Itẽ יָבַשׁ Iabas. idest cõfundere. siue cõfundi. aut erubescere. vt. 2. Reg. 19. Confudisti hodie vultũ omniũ seruorũ tuorũ. Esa. 29. Nõ modo confundetur iacob. Et in eodem. 30. Oẽs cõfusi sunt. & solum in predicto loco scribitur cum aleph & iod ĩ medio dictionis. Hiere. 8. Confusi sunt sapientes. Ioel. 1. Confusum est vinum & elanguit oleũ. Et in eo. Cõfusi sũt agricole. Et in eo. Quia confusum est gaudium a filiis hominũ. Zach. 10. Et confundentur omnia profunda fluminis. Hebrei tamen in predicto loco secundum primam significationẽ legũt. Et exsiccabuntur oĩa ꝓfunda fluminũ.

יָגֵב Iageb. ager. vt Hier. 39. Et dedit eis vineas & cisternas in die illa. Pro quo hebrei legunt. Et dedit eis vineas & agros in die illa. Et solum inuenitur in numero plurali. Potest etiam deriuari a dictione גֶּבֶא Gebe. Inde יֹגֵב Iogeb idest agricola. vt. 4. Reg. 25. Et de pauperibus terre reliqt vinitores & agricolas. Hier. 52. Reliquit priceps militie vinitores & agricolas.

יָגָה Iaga. affligere. humiliare. contristare. abiicere. Iob. 19 Vsqꝫ quo affligitis animam meam. Esa. 51. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt. idest qui te afflixerunt. Threñ. 3. Et abiecit filios hoĩum. Et in eo. Quia si abiecit & miserebitur: vbi ponitur הֹגָה Hoga. cũ he ĩ principio. Et supra in eo. 1. Quia dñs locutus est super eã. Pro quo hebrei legunt. Quia dñs afflixit siue contristare fecit eam. Potest etiam deriuari a dictione הָגָה Haga que significat loqui sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in littera he. Et in eodem. vt locutus est dominus. pro quo hebrei legunt. Quoniam afflixit vel contristare fecit dñs. Et inde יָגוֹן Iagon. idest dolor. tristitia. vt Ps. 30. Quoniam defecit in dolore vita mea. Esa. 35. Fugiet dolor & gemit9. Hiere. 45. Quoniã addidit domin9 dolorem dolori meo Et inde תוּגָה Thuga. idest tristitia siue mestitia. Prouer. 10. Filius autem stultus mestitia est matri sue. Et in eo. 14. Et extrema gaudii luctus occupat. idest tristitia: & inde נוּגוֹת Nugoth secundum terminationem pluralem femininorũ idest contristate siue dolentes. Pro quo beatus hieronym9 transtulit. squallide. Threñ. 1. Virgines eius squallide. Et inde נוּגֵי Nuge. Pro quo beatus hieronymus transtulit nugas. Soph. 3. Nugas que a lege recesserant congregabo. De quo btũs hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. Id quod dixim9 nugas sciamus in hebreo ipsum latinum esse sermonem: & propterea a nobis ita vt in hebreo erat positum: vt nosse possimus linguam hebraicam omnium linguarum esse matricẽ. hec Hieronymus.

יָגַע Iagaa. laborare. deficere. scilicet pre labore. Ios. 7. quare omnis populus frustra vexabitur. pro quo hebrei legunt. Non facias laborare ibi omnem populum. Ps. 6. Laboraui in gemitu meo. Ps. 68. Laboraui clamans. Iob. 20. Luet que fecit omnia ꝓ quo hebrei legunt. Reddet quod laborauit. idest in quibus laborauerat. Prouer. 23. Noli laborare vt diteris. Esa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in eo. 43. Nec laborasti in me israel. Et in eo. Nec laborem tibi prebui in thure. idest nec laborare te feci. Et in eo. Prebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Et in eo. 63. Nõ laborabunt frustra. Hiere. 51. Et labores populorum ad nihilum. Pro quo hebrei legunt. Et laborabunt populi in nihilum. Malach. 2. Laborare fecistis dominum in sermoni-

bus vestris. Et in eodem. In quo eum fecimus laborare. ponitur etiam pro deficere. scilicet pre labore. vt. 2. Reg. 23. Donec deficeret manus eius. Et inde יְגִיעַ Iegiaa. idest labor. fatigatio. Geñ. 31. Afflictionem meam & laborem manuum mearum. Deut. 28. Et omnes labores tuos comedet populus quem ignoras. Ps. 127. Labores manuum tuarũ quia manducabis. Esa. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie. Et in eodem. 55. Et laborem vestrum non in saturitate. Osee. 12. Omnes labores mei non inuenient mihi iniquitatem. & inde יָגֵעַ Iageaa: idest laboriosus siue labore confectus. aut fessus labore. Deut. 25 Quando tu eras fame & labore confectus. & in plurali יְגֵעִים Iegeim siue יְגִיעֵי Iegie. Iob. 3. Et ibi requieuerunt fessi robore. Eccl. 1. Cuncte res difficiles. idest laboriose.

יָגֹר Iagar. timere. formidare. vereri. Deut. 28. Afflictiões egypti quas timuisti. Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 9. Verebar omnia opera mea. Ps. 118. Amputa opprobrium meum quod suspicat9 sum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Auerte opprobrium meum quod reueritus sum. Hiere. 22. Et in manu quorum tu formidas faciem. Item יְגַר Iegar. Aceruus. tumulus. Geñ. 31. Quem vocauit laban tumulum testis.

יָד Iad. Manus. potestas. fortitudo. virtus. consilium. Percussio siue plaga. locus. Geñ. 8. Extenditqꝫ manum suã. Et in eodem. 16. Manus eius contra omnes & manus omnium contra eum. Et in eodem. 19. Apprehenderunt manum eius & manum vxoris. Et in eodem. 24. Pone manũ tuam super femur meum. Et in eodem. 38. Vnus protulit manum. Et in eodem. 33. De manu mea require illum. Exo. 4. Mitte manum tuam in sinu tuo. Et in eodem. 9. Ecce manus dñi erit super agros. Et in eodem. 13. ĩ manu forti eduxit te dominus de egypto. Et in eodem. 14. Et manũ magnam quam exercuerat dominus contra eos. idest virtutem seu potentiam. Et in eodem. 23. Non iunges manũ tuam vt pro impio dicas falsum testimonium. Et in eodẽ. 29. Postqꝫ initiaueris manus eorum. Nu. 11. Nunquid manus domini inualida est. Deut. 3. Magnitudinem tuam manumqꝫ fortissimam. iudi. 2. Manus domini super eos erat. Et in eodem. 3. Qui vtraqꝫ manu pro dextera vtebatur. 1. Reg. 5. Aggrauata est manus domini super azotios. Et in eodem. Fiebat manus domini per singulas ciuitates. Et in eodem. Grauissima valde manus domini dei. Ps. 20. inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis. Ps. 31. Grauata ẽ super me manus tua. Canti. 5. Dilectus meus misit manum suam per foramen. Esa. 5. Et extendit manum suam super eum. Et in eodem. 8. in forti manu erudiuit me. Et in eodẽ 25. in allisione manuum eius. & est communis generis. vt Ezech. 2. Et ecce manus missa ad me in qua erat inuolutus liber. pro quo ĩ hebreo habetur & ecce manus missa ad me in quo erat volumen libri. Nam iungitur cũ adiectiuo missa ꝙ est generis feminini & cum relatiuo quo ꝙ est generis masculini. & similiter in aliis locis. Ponitur etiam pro potestate vel fortitudine sicut in aliquibus locis predictis. & Geñ. 41. & omne frumentum sub pharaonis potestate condatur. Nam illud quod est in potestate alicuius dicitur esse in manu eius. Geñ. 24. Ex omnibus bonis eius portans secum. Pro quo hebrei legunt. Omnia bona domini sui in manu sua. idest portans secum in potestate sua. Nu. 21. Et tulit omnem terram que dictionis illius fuerat. Pro quo hebrei legunt. Et tulit omnem terram de manu illius. idest de potestate illius. Et in eodem. 31. Et tubas ad clangẽdum tradidit ei. pro quo hebrei legunt. Et tubas ad clangẽ-

dũ in manu ei9. i. in potestate ei9. Et in eo. Numerũ pugnatorũ quos habuim9 sub manu nr̃a. i. potestate nostra. Ios. 8. Et nõ potuerũt vltra huc illucqꝫ fugere. Pro quo hebrei legunt Et non fuerunt in eis manus ad fugiendum. i. non fuit in eis potestas seu virtus. 2. Regũ. 8. vt dominaretur super fluuium euphratem. Pro quo hebrei legũt. vt conuerteret manum suam. i. potestatem suam super fluuiũ euphratem. Ps. 88. ponam in mari manum eius. i. potestatem eius. ps. 94. In manu eius sunt omnes fines terre. prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. i. in potestate lingue. Et ẽt qñ aliquis subditur alteri: dicitur in scriptura dare ei manum. i. esse sub eius potestate. vt Leuit. 25. Si attenuat9 fuerit frater tuus & infirmus manu. Pro quo hebrei legũt. Si attenuatus fuerit frater tuus & declinauerit manum suam tecum. 1. Paralip. 29. Cuncti filii regis dauid dederunt manum suam & subiecti fuerunt regi salomoni. 4. Reg. 10 Si est inquit da mihi manum: qui dedit ei manum suam. Threñ. 5. Egypto dedimus manũ. Ponitur etiam pro consilio vel dispositione. 2. Reg. 14. Nunquid manus ioab tecum est. i. consiliũ vel dispositio ioab. Esdre. 3. Vt laudarẽt dñm per manus dauid regis israel. i. ex dispositione vel pcepto dauid. Ponitur etiam pro plaga vel percussione. vt in aliquibus locis predictis. & Iob. 23. Et man9 plage mee aggrauata est super gemitũ meum. 1. Paralip. 21. vertatur obsecro manus tua in me. Ps. 76. Manibus meis nocte contra eum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Manus mea nocte extenditur. idest plaga mea nocte extẽditur. Hiere. 15. A facie manus tue solus sedebam. idest a facie plage vel percussionis tue. ponitur etiã pro loco. vt Nu. 2. Singuli per loca & ordines suos [illegible]. Deut. 23. Habebis locũ extra castra. Iudi. 11. vel in cunctis ciuitatibus supra iordanem. pro quo he. le. vel in [illegible] ciuitatibus que sunt iuxta loca arnon. 2. Reg. 14. Scitis agrum ioab ad agrũ meũ. vbi ponitur ꝓ agro. Et in eo. 18. Et appellatur manus absalon vsqꝫ in hãc diẽ: quod hebrei exponunt. Et appellatur locus Absalon vsqꝫ in hanc diem. Geñ. 34. terra in potestate vr̃a est. pro quo hebrei legunt. terra spaciosa manibus est coram vobis i. spaciosa locis. Ps. 103. Hoc mare magnum & spaciosum manibus. idest spaciosum locis. Iob. 1. Et asine pascebãtur iuxta eos. pro quo hebrei legũt. Iuxta loca eorum. Hiere. 6. Et pascet vnusquisqꝫ eos qui sub manu sua sunt. pro quo hebrei legunt. Et pascet vnusquisqꝫ locũ suum. Potest etiã intelligi sicut est in littera nostra. Et ĩ eo. 57. Dilexisti stratũ eorum manu aperta. Pro quo hebrei legũt. Dilexisti stratum eorum: locum vidisti. Potest etiam legi manum vidisti. & tunc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiam pro causa. vt Hiere. 41. Quos percussit propter godoliã. pro quo in hebreo legitur Quos percussit in manu godolie. i. causa godolie siue propter godoliam: sicut est in littera nostra. ponitur etiam pro fornice. i. pro loco vel arcu triumphali. 1. Reg. 15. Et erexisset sibi fornicem triũphalem. Ponitur etiam pro prophetia. vt Ezech. 1. Et facta ẽ super eũ ibi manus dñi. i. prophetia dñi. Et in eo. 37. Facta est super me manus dñi. Ponitur ẽt pro parte. vt Geñ. 43. Ita vt quinqꝫ partibus excederet. Et in eo. 47. Quattuor reliquas. s. partes permitto vobis in sementẽ. 2. Reg. 19. Decẽ partibus maior ego sum apud regẽ. vbi pro partibus ponitur יָדוֹת Iadoth. secundũ terminationẽ pluralẽ femininorũ. Et cõiter scribitur in plu. scdm terminationẽ masculinorũ. s. יָדַיִם Iadaim. siue יְדֵי Iede. vt Geñ. 27. Et manus sũt esau. Exo. 17. Manus moysi erãt graues. & ĩ eo. 32. cõsecrastis man9 vr̃as hodie dño. Esa. 45. Et opus tuũ absqꝫ mani-

bus est. i. absqꝫ firmitate & duratiõe. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cũ aleph in fine & dic יְדָא Ieda. i. man9 Dañ. 5. Et rex aspiciebat articulos manus scribentis. & in plurali יְדַיִן Iadain. Dañ. 2. Donec abscissus est lapis de mõte sine manibus. Ponitur ẽt יְדֵי Iadai pro יָדַיִם Iadaim. vt Ezech. 13. ve qui consuunt puluillos sub oĩ cubitu manuũ. Item ponitur יָדוֹת Iadoth pro manibus sedis que erant ad similitudinẽ manus hominis. vt. 3. Reg. 10. Due manus hinc atqꝫ inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus. Item ponitur pro axibus currus. vt in eodem. Et axes earum & radii & canthi. Et in eodem ponitur pro celaturis vel sculpturis in quibus erant figure manus: vbi dicitur habens celaturas variasqꝫ sculpturas ex semetipsa. Ponitur etiam pro incastraturis tabularũ. vel pro angulis. Exo. 26. In lateribus tabule due incastrature. Et ĩ eo. vt bine bases singulis tabulis per duos angulos subiiciantur.

יָדַד Iadad. Proiicere. deiicere. mittere. & scribitur cũ simplici daleth. vt threñ. 3. Et posuerũt lapidẽ super me. pro quo hebrei le. & proiecerũt lapidem in me. Hiere. 50. Omnes qui tenditis arcũ debellate eã. pro quo he. le. Oẽs qui tenditis arcũ iacite ad eã. s. iacula vel sagittas. vnde sub ditur. nõ parcatis iaculis. & Abdie. 1. & super ierusalẽ mittebãt sortẽ. Zach. 1. vt deiiciãt cornua gentiũ. Itẽ יְדִיד Iedid i. dilectus. amantissimus. Deut. 33. Amantissimus domini habitabit confidenter. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua. Hiere. 11. Quid est ꝙ dilectus meus in domo mea fecit scelera multa. & inde יְדִידוּת Ididuth. i. dilectio. Vt in eo. 12. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Pro quo hebrei legunt. Dedi dilectionem anime mee. idest dilectam anime mee.

יָדָה Iada. laudare. confiteri. iacere. deiicere. vt Geñ. 49. Iuda te laudabũt frẽs tui. Leuit. 5. Agat penitentiã ꝓ peccato suo. pro quo he. le. Et cõfiteatur illud in quo peccauit. & in eo. 16. Confiteatur oẽs iniquitates filiorũ israel. & in eo. 26. Donec confiteãtur iniqtates suas & maiorũ suorũ. Nu. 5. Et cõfitebuntur peccatũ suũ. 3. Reg. 8. Cõfitẽtes nomini tuo. Nee. 1. Et cõfiteor ꝓ peccatis filiorũ israel. Iob. 4. Et ego cõfitebor ꝙ saluare te possit dextera tua. ps. 6. In inferno aũt qs cõfitebitur tibi. Ps. 9. Confitebor tibi dñe in toto corde meo. ps. 27. Et ex volũtate mea cõfitebor ei. ps. 44. ꝓpterea populi cõfitebũtur tibi. ps. 48. cõfitebitur tibi cũ bñfeceris ei. ps. 53. & cõfitebor noĩ tuo qm̃ bonũ est. ps. 66 Cõfiteãtur tibi populi deus: cõfiteãtur tibi populi omnes. Et in aliqbus locis pdictis cõfiteri accipitur pro laudare vel grãs agere. vt ĩfra dicetur in fine hui9 dictiõis. Prouer. 28. qui aũt cõfessus fuerit & reliqrit ea m̃iam cõsequetur. Esa. 38. quia nõ ĩfernus cõfitebitur tibi. & inde הֻיְדוֹת Huiedoth siue יְהוּדָה Iehuda. i. laus vel confessio. pro quo beatus hieronymus trãstulit ad laudãdũ: vel hymnos. Nee. 11. ad laudãdũ & ad cõfitendũ in orõne. & in eo. 12. & sup hymnos ipi & frẽs eorũ. & inde תּוֹדָה thoda. i. cõfessio. laus. siue grãrũ actio. Ios. 7. Da gloriã dño deo israel & cõfitere. pro quo he. le. & da ei cõfessionẽ. Esdre. 10. & nũc date cõfessionẽ dño deo. Ps. 94. preocupemus faciẽ eius in cõfessiõe. ps. 99. Introite portas eius in confessione. ponitur etiam pro laude. ps. 49. Immola deo sacrificiũ laudis. Amos. 4. sacrificare de fermẽto laudem. Item ponitur pro gratiarum actione. Leuit. 22. Si immolaueritis hostiã pro gratiarũ actiõe dño Esa. 51. Gratiarum actio & vox laudis. ponitur etiam תּוֹדָה thoda. pro choro laudãtium siue gratias referẽtiũ. vt Nee. 12. Et statui duos choros laudantium. Et in eodem. Et chorus secundus gratias referentium. Inde deriuatur יְהוּדָה Iuda. qd̃ interpretatur laudatio siue confessio. vt Geñ. 29.

Et ait modo cõfitebor dño. & ob hoc vocauit eũ iudam. vñ
beatus hieronymus in hebraicis questionibus sup p̃dicto
loco sic ait. Iuda cõfessio dr̃ a cõfessione: ita cõfessoris no=
men est dictũ. verũtamẽ hic cõfessio p gratiarũ actiõe aut
pro laude accipitur. vt frequẽter in psalmis & in euange=
lio: confiteor tibi dñe celi & terre. i. gratias ago tibi siue
glorifico te. hec Hieronym⁹. Accipitur ẽt pro iudea siue p
terra iudee. Ps. 75. Notus in iudea deus. Hiere. 14. Luxit
iudea & porte eius. Et in lingua chaldaica dicitur יהוד Ie=
hud. Dañ. 2. Inueni hominẽ de filiis transmigrationis iu=
dee. Et inde יְהוּדִי Iehudi. i. iudeus. vt Zach. 8. Et apprehẽ=
dent fimbriã viri iudei. & in plu. יְהוּדִים Iehudim. Nee. 4.
Quid iudei faciũt imbecilles. Ester. 3. Iudeis noua lux ori=
ri visa est. & inde יְהוּדִית Iehudith. i. iudaica lingua siue iu=
daice. 2. Paralipo. 32. Insuper & clamore magno lingua iu=
daica cõtra populũ qui sedebat in muris ierusalẽ persona=
bat. Nee. 13. Nesciebãt loqui iudaice. Esa. 36. Non loquaris
nobis iudaice. Et quia principalis tribus & regalis erat tri=
bus iuda: ideo gens & terra & etiã lingua ab eo nomẽ acce=
pit. & inde מִתְיַהֵד Mithiahet. i. ille qui imitatur ritũ & reli=
gionẽ iudeorũ. vt Ester. 8. Vt plures alterius gentis & secte
eorũ religioni & cerimoniis iungerentur. Itẽ יָדָה Iada. i.
Proiicere. siue deiicere. aut mittere. De quo vide supra in
dictione יָדַד Iadad.

Judea. יהוד Judea. יְהוּדִי Judeus. יְהוּדִים Judei. Lingua iudaica. Judaice. מִתְיַהֵד Qui imitatur ritum iudeorum. יָדָה Proiicere

יָדַע Iadaa. scire. nosse. cognoscere. mãifestare. sentire. mise=
reri. conterere. siue confringere. Geñ. 3. Scientes bo=
nũ & malũ. Et in eo. Cunq; cognouissent se esse nudos. Et
in eo. 22. Nunc cognoui q timeas deũ. Et in eo. 31. Ignora=
bat q rachel furata esset idola. Pro quo hẽ. le. Et nõ sciebat
iacob q rachel furata esset ea. s. idola. Et sic in sequentib⁹
vbicunq; ponitur ignorare vel nescire in hebreo sunt due
dictiones. s. nõ scire. Et in eo. 48. Scio fili mi scio. Exo. 2.
Stante procul sorore eius & considerante aduentũ rei. pro
quo hebrei legunt. Et stetit soror eius procul: vt sciret quid
fieret de eo. Et est idem sensus cũ littera nostra. Et in eo. 5.
nescio dñm. Et in eo. 7. Et scient egyptii quia ego sum do=
minus. Et in eo. 33. noui te ex nomine. Et in eo. vt sciam te.
Et in eo. In quo enim scire poterimus ego & populus tu=
us. Deut. 4. Vt scires qm̃ dñs ipse est deus. Et in eo. Scito
ergo hodie & cogitato in corde tuo. Et in eo. Scio cõtẽtio=
nẽ tuã. 1. Reg. 3. Porro samuel necdũ sciebat dñm. Et in eo.
17. noui superbiã tuã. Et in eo. 21. nã & pueris meis condi=
xi in illũ & illũ locũ. Pro quo he. le. Et pueros scire feci illũ
& illũ locũ. Et in eo. 22. Donec sciam quid faciat mihi de=
us. 2. Reg. 5. Et cognouit dauid qm̃ confirmasset eũ dñs re=
gem. Iob. 9. Qui transfert montes & nescierunt. Et in eo.
19. Scio q redemptor meus viuit. & in eo. Scitote esse iudi=
ciũ. & in eo. 38. Et ostendisti aurore locũ suũ. Pro quo he.
le. Scire fecisti aurorã locũ suũ. Et in eo. 42. Scio quia om=
nia potes. Ps. 9. vt sciãt gẽtes qm̃ hoĩes sunt. Ps. 34. Veniat
ei laqueus quẽ ignorat. Ps. 50. Et occulta sapiẽtie tue mani=
festati mihi. Ps. 40. In hoc cognoui qm̃ voluisti me. Ps. 73
Et nõ cognouerũt sicut in exitu super sũmũ. pro quo btũs
hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Manifesta. s.
erant in introitu desuper. p̃s. 137. Et alta a lõge cognoscit.
Et ĩ eo. 138 Tu cognouisti sessionẽ meã & resurrectionẽ me=
am. p̃s. 143. Quid est homo quia inotuisti ei. pro quo bea=
tus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quid
est homo quia agnoscis eum. prouer. 12. nouit iustus iumẽ=
torum suorum animas. Canti. 6. nesciui: anima mea cõtur=
bauit me. Esa. 7. vt sciat reprobare malum & eligere bonũ.
Et in eodem. 19. Et cognoscent egyptii dñm. Et in eo. 50.
vt sciam substentare eum qui lassus est verbo. Et in eo=
dem. 53. Et scientem infirmitatem. Et in eodem. 58. Et sci=
re vias meas volũt. Hiere. 2. Scito & vide. & in eo. 9. In hoc
glorietur qui gloriatur: scire & nosse me. Et in eo. 31. Post=
q̃ ostendisti mihi percussi femur meum. pro quo hebrei
legunt. Et postquam notus factus sum. scilicet mihi: percus=
si femur meum. Ezech. 2. et scient quia propheta fuerit in
medio eorum. Osee. 2. & scies quia ego dñs. & in eodem.
13. ego cognoui te in deserto. Zach. 14. & erit dies vna que
nota est domino. & aliquando scribitur sine iod. vt in ali=
quibus locis predictis. Et quando est verbum passiuum pri=
me coniugationis: tunc in preterito indicatiui scribitur cũ
nun & vau in principio loco iod: & dicitur נוֹדַע nodaaa. vt
Exo. 6. & nomen meum adonai non indicaui eis. pro quo
hebrei legunt. & nomine meo adonai non sum factus no=
tus eis: siue non sum cognitus eis. Deut. 21. & ignorabitur
cedis reus. idest non est cognitus. Iudi. 16. & non est cogni=
tum in quo esset fortitudo eius. 1. Reg. 22. & audiuit saul q
apparuisset dauid. idest q esset notus vel manifestus. Ps.
75. Notus in iudea deus. Esa. 19. Et cognoscetur dominus
ab egypto. Et quando est verbum tertie coniugationis tũc
scribitur cum he & vau in principio. vt Exo. 33. Et non in=
dicas mihi quem missurus sis mecum. pro quo hebrei le=
gunt. Et nõ facis me scire quem missurus sis mecum. idest
non manifestasti mihi vel non indicasti mihi: sicut est in
littera nostra. Leuit. 4. Et postea intellexerit peccatum su=
um. pro quo hebrei legunt. Et notum factum fuerit pecca=
tum suũ. Et in eo. Et cognouerit peccatum suum. pro quo
hebrei legunt. Et cognitum fuerit siue notum fuerit pecca=
tum. Et est idem sensus cum littera nostra. p̃s. 24. Et testa=
mentum ipsius vt manifestetur illis. pro quo hebrei legũt.
vt scire faceret illos. p̃s. 89. Sic notum fac. p̃s. 97. notum
fecit dominus salutare suum. p̃s. 104. Annunciate inter gẽ=
tes opera eius. idest nota facite inter gentes opera eius. E=
zech. 16. notas fac ierusalem abominationes suas. Et quan=
do est verbum quarte coniugationis scribitur cum he &
tau in principio. vt Geñ. 45. Et nullus interesset alienus a=
gnitioni mutue. idest quando agnitus siue notus factus est
a fratribus. Nu. 12. In visione apparebo ei. pro quo hebrei
legunt. In visione notus factus ero ei. Significat etiam su=
pradicta dictio יָדַע Iadaa. cognoscere carnaliter. vt Geñ.
4. Adam vero cognouit vxorem suam. Et in eodem. Et
cognouit cain vxorem suam. Et in eodem. 38. Attamen
vltra non cognouit eam. Nu. 31. Et mulieres que nouerũt
viros in coitu. Et in eodem. Et omnes feminas virgines
reseruate. Pro quo hebrei legunt. Et omnes paruulas fe=
minas que non nouerunt virum in coitu: reseruate. 3. Re=
gum. 1. Et rex non cognouit eam. Ponitur etiam pro senti=
re. vt Geñ. 19. Et ille non sensit. & in eodem. & nec quidem
tunc sensit. Prouer. 23. Traxerunt me & ego non sensi. po=
nitur etiam pro liberare. vt Exo. 2. Et respexit dominus
filios israel & liberauit eos. potest etiam reduci ad pri=
mum significatum. Nam scire dei est misereri vel libera=
re. Ponitur etiam pro conterere vel comminuere. vt Iudi.
8. Et contriuit cum eis atq; comminuit viros sochoth. Et
secundum hanc significationem exponunt aliqui hebrei
illud quod habetur. Prouerb. 10. Qui autem deprauat vi=
as suas manifestus erit. Pro quo ipsi legunt. Qui autem de=
prauat vias suas conteretur vel comminuetur. Et in codẽ.
14. Et indoctos quoq; erudiet. pro quo ipsi legunt. Et in=
ter stultos siue indoctos conteretur. Potest etiam legi sic.
Et inter indoctos notus siue manifestus erit. Et tunc erit
idem sensus cum littera nostra. Ezech. 19. Didicit vidu=
as facere. Pro quo ipsi legunt. Et confregit vel contriuit vi=

יָדַע Scire. Cognoscere. Nosse. Mãifestare. Inotescere. Agnoscere. נוֹדַע cognosci. Esse notũ. Notũ face=re. יָדַע cognoscere carnaliter. Sentire. Liberare. Conterere. Cõminuere.

duas eius. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Inde
דֵּעָה Deaa. idest scientia vel cognitio. Et est communis
generis. vt Ps. 72. Et si est scientia in excelso. Esaie.
11. Quia repleta est terra scientia domini. Hiere. 3. Et pa=
scent vos scientia & doctrina. Et aliqñ scribitur sine he. vt
Iob. 36. Repetam scientiam meam a principio. & commu=
niter scribitur cũ tau in fine & dr̃ דַּעַת Daath. vt Geñ. 2. Li=
gnũq; scientie boni & mali. Exo. 31. Et impleui eũ spiritu
dei: sapientia & intelligentia & scientia. Iob. 33. Scientiam
labia mea purã loquentur. & in eo. 38. Quis est iste inuol=
uẽs sententias sermonibus imperitis. pro quo hebrei legũt
Quis est iste qui obscurat. i. celat consilium sermõib9 abs=
q; scientia. & in eo. 42. Quis est iste qui celat consiliũ abs=
q; scientia. Ps. 18. Et nox nocti indicat scientiam. Ps. 138.
Mirabilis facta est scientia tua ex me. Prouer. 1. Adolescen=
ti scientia & intellectus. Et in eo. 2. Et scientia anime tue
placuerit. Et in eo. 8. Doctrinam magis q̃ aurum eligite.
Vbi ponitur pro doctrina. Dañ. 12. Et multiplex erit scien=
tia. & in plu. דֵּעוֹת Deooth secundum terminationem femi=
ninorum siue דֵּעִים Deim scd̃m terminationem masculino=
rũ. vt. 1. Reg. 2. Quia deus scientiarũ dñs est. Iob. 36. Et p=
fecta scientia probabitur tibi. pro quo hebrei legunt. Et p=
fecte scientie tecũ. s. sunt. Et in eo. Magnas & perfectas sci=
entias. Inde מַדָּע Madaa. idest scientia vel disciplĩa. vt Dañ.
1. Et doctos disciplina. & in eo. pueris autem his dedit de=
us scientiam. Ponitur etiam pro cogitatione. vt Eccl's. 10.
In cogitatione tua regi nõ detrahas. & inde מַנְדְּעָא Man=
dea: q in lingua chaldaica significat scientiam. Dañ. 2. Et
scientiam intelligentibus disciplinam. & inde מוֹדָע Modaa
idest notus siue cõsanguineus. propinquus. vt Ruth. 2. erat
autem viro abimelech consanguineus. Et in eo. 3. Propin=
quus noster est. Ponitur etiam p amico. vt Prouer. 7. Et pru=
dentiam voca amicam tuam. & inde מְיֻדָּע Meiudaa. idest
notus. vt. 4. Reg. 10. Et notos & sacerdotes. Iob. 19. Et qui
me nouerant obliti sunt mei. Ps. 54. Dux meus & notus
meus. Et secundum aliquos inde deriuatur מַדּוּעַ Maduaa.
Que est dictio interrogatiua. idest. quare. cur. vt Num. 16.
Cur eleuamini super populum domini. De quo vide infra
in littera mem. Inde יִדְּעֹנִי Ideoni. i. diuinus siue hariol9.
aut magus. vt Leuit. 19. Neq; ab hariolis aliquid sciscitemi=
ni. Deut. 18. Neq; phytones consulat neq; diuinos. Esa. 8.
Querite a phytonibus & diuinis: qui stridunt incantationi=
bus suis.

דֵּעָה Scientia. דַּעַת scientia. Doctrina. דֵּעוֹת Scientie. מַדָּע Disciplina scientia. Cogitatiõ. מַנְדְּעָא scientia. מוֹדָע Cõsanguineus. propinqu⁹. Amica. מְיֻדָּע Notus. מַדּוּעַ Cur. יִדְּעֹנִי Hariolus. Diuinus.

יָהַב Iahab. dare. afferre. tradere. Esdre. 5. Tradidit eos ĩ ma=
nus nabuchodonosor regis assyriorum. Dañ. 2. Dat sa=
pientiam sapientibus. Et in eo. Imperium & gloriã dedit
tibi. Et in eodem. Et munera multa & magna dedit ei. Et
in predictis locis scribitur in lingua chaldaica cum iod in
pricipio. In hebreo vero scribitur sine iod Geñ. 30: Da mi=
hi liberos. Ruth. 3. Expande inquit pallium tuum. pro quo
hebrei legunt. Da siue affer pallium tuum. Ps. 28. Afferte
domino filii dei: afferte domino filios arietum: afferte do=
mino gloriam & honorem. Prouer. 30. Dicentes affer affer
Osee. 4. Dilexerunt afferre ignominiam protectores ei9.
& inde הָבָה Haba. Quod est aduerbiũ exhortandi vel inui=
tandi ad aliquid operandum. idest eia. age. agite. Beatus
hieronymus transtulit. venite. Geñ. 11. Venite faciamus la=
teres. Et in eo. Venite igitur descendamus & confundam9
ibi linguã eorũ. Exo. 1. venite sapienter opprimamus eum.
Scribitur etiam singulariter. pro quo btũs hieronym9 trã=
stulit. Dimitte. vt Geñ. 38. Ingrediensq; ad eã ait: dimitte
me. Item יְהָב Iehab. i. cura. vt Ps. 54. Iacta super dominũ
curam tuam. Et aliqui hebrei legunt onus vel pondus tu=
um. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veri=
tatem transtulit. Proiice super dominum charitatem tuã.
Et secundum hanc significationem deriuatur a dictione
אַהֲבָה Ahaba: que significat charitatem vel dilectionem.

יְהַב Tradere. Dare. Afferre. הָבָה Venite. Dimittere. יְהָב Cura. Onus. charitas.

יְהָךְ Iehach: in lingua chaldaica significat referre. siue ire. a=
ut ambulare. Esd. 5. vt res ad dariũ referatur. & in eo.
6. Et referantur in templũ in hierusalẽ. & in eo. 7. Cuicun=
q; placuerit in regno meo de populo israel & de sacerdoti=
bus eius & leuitis ire in ierusalem tecum: vadat.

Referre. יְהָךְ Ire.

יַהֲלֹם Iahalom. hyaspis lapis preciosus. vt Exo. 28. In se=
cundo carbunculus saphyrus & hyaspis. hebrei tñ di=
cũt q signat adamãtẽ. De quo vide supra ĩ dictiõe הָלַם halõ

יַהֲלֹם Hyaspis.

יָהִיר Iahir. Arrogans. temerarius. superbus. Prouer. 21. sup=
bus & arrogans vocatur indoctus. Abacu. 2. Sic erit vir
superbus: & non decorabitur.

יָהִיר superbus.

יוֹם Iom. Dies. tempus. & accipitur aliquando pro die arti=
ficiali. i. pro tempore quo sol lucet super nostrũ horizõ=
tem. vt Geñ. 1. & appellauit lucem diem: & tenebras noctẽ.
& in eo. 8. & nox & dies non requiescent. i. non cessabunt.
Et in eodem. 31. Die noctuq; estu vrgebar & gelu. Nu. 11.
Surgens ergo populus tota die illa & nocte ac die altero cõ=
gregauit coturnicũ multitudinẽ. & similiter in pluribus a=
liis locis. Accipitur ẽt aliquando pro die naturali viginti=
quattuor horarũ. vt Geñ. 1. & factum est vespere & mane di=
es vnus. & similiter in sequentibus in eo. capi. Exo. 2. Me=
mento vt diem sabbati sanctifices. Leuit. 23. Dies primus ce=
leberrimus. 4. Reg. 7. Hec enim dies boni nũcii est. Ps. 60
vt reddã vota mea de die in diem. & aliqñ duplicatur litte=
ra mem & dicitur יוֹמָם Iomam. vt Exo. 13. Per diem in colũ=
na nubis: & per nocte in colũna ignis. Et in eo. Nunq̃ de=
fuit colũna nubis per diẽ. Iob. 5. Per diem incurrunt tene=
bras. Ps. 1. & in lege eius meditabitur die ac nocte. Ps. 12. do=
lorem in corde meo per diẽ. Ps. 21. Clamabo per diẽ & nõ
exaudies. p̃s. 41. in die mandauit dominus miam suam. &
in plu. יָמִים Iamim siue יְמֵי Ieme. vt Geñ. 29. Et videban=
tur illi pauci dies. & in eo. 41. post duos ãnos vidit pharao
somniũ. pro quo he. le. post duos annos dierũ. i. post duos
annos cõpletos: sicut exponũt hebrei. & ĩ eo. 47. quot sũt
dies annorũ vite tue. Et in eo. dies peregrinatiõis vite mee
Leuit. 15. Et immũdus erit septẽ diebus. Et in eo. Mulier q̃
patitur multis diebus. Nu. 11. Sed vsq; ad mensem dierum.
Deut. 6. Vt prolõgentur dies tui. Iob. 38. Nunquid post or=
tũ tuũ precepisti diluculo. pro quo heb. legunt. Nunquid a
diebus tuis precepisti diluculo. idest a die qua ortus es. scri=
bitur etiam in plurali יוֹמַיִם Iomaim. trisyllabum. & accipi=
tur pro duobus diebus tantum siue pro biduo. vt Exo. 21.
Si autem vno die vel duobus superuixerit. Num. 9. Si vero
biduo aut vno mense. Et in eodem. 11. Non vno die vel duo=
bus. Scribitur etiam יְמוֹת Iemoth. secundum terminatio=
tionem pluralem femininorum. vt Deut. 32. Memento di=
erum antiquorum. Ps. 89. Pro diebus quibus nos humilia=
sti. Et aliquando scribitur cum nun in fine loco mem. vt
Dañ. 12. Et stabis in sorte tua in fine dierum. ponitur etiã
יָמִים Iamim pro anno: secundum hebreos. scilicet quando
ponitur absolute sine determinatione numeri. Leuit. 25.
Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur an=
nus. Et subditur in hebreo. Diebus erit redemptio eius. i=
dest vno anno erit redemptio eius. Geñ. 24. Maneat puel=
la saltem decem dies apud nos. pro quo hebrei legunt. Ma=
neat puella apud nos dies aut decem. Et dicunt hebrei q
per dies intelligitur annus: & per decem intelliguntur de=
cem menses. vt sit sensus. Maneat puella apud nos annum
aut decem menses. Potest etiam intelligi sicut est in littera

יוֹם Dies. יוֹמָם Dies. יָמִים Dies. יוֹמַיִם Dies duo biduum. יְמוֹת Dies. יָמִים Annus.

nostra. & est magis congruum. Exo. 13. Custodies huiuscemodi cultū statuto tēpore a diebus in dies. i. ab anno in annum. Nu. 9. Aut vno mense vel longiori tempore. vbi pro longiori tempore ponitur יָמִים Iamim. & dicunt hebrei quod accipitur pro vno anno. 1. Reg. 1. Et ascēdebat vir ille de ciuitate sua statutis diebus. pro quo in hebreo habetur. Et ascendebat vir ille de ciuitate sua a diebus in dies. Qđ hebrei exponunt de anno in annū: et est idem sensus cum littera nostra. Et in eo. 27. Fuit aūt numerus dierū quibus habitauit dauid in regione philistinorū quattuor mensiū. Pro quo he. le. Fuit aūt numerus dierū quibus habitauit dauid in regione philistinorum dies & quattuor menses. & p dies intelligitur annus secūdū hebreos. Potest etiam intelligi q habitauit ibi aliquot diebus vltra quattuor menses. Tamen infra: capitulo. 29. Dixit rex achis de dauid: & est apud me multis diebus vel annis. Et potest exponi sic. Quod in ipsis diebus quibus habitauit apud eū probauit eū esse fidelissimū ac si habitasset apud eū multis annis. ponitur etiam pro tempore: tam in singulari q̄ꝫ in plu. Geñ. 30. Egressus aūt ruben tempore messis triticee. Exo. 32. In die vltionis visitabo & hoc peccatū eorū. i. tpe vltionis. Leuit. 15. Quasi sit in tpe menstruo. Nu. 3. Ex quo percussi primogenitos in terra egypti. Pro quo hebrei legunt. In die. i. in tempore quo percussi primogenitos in terra egypti. Deut. 31. Et irascetur furor meus cōtra eos in die illo. i. in tempore illo. 2. Paralip. 11. Et interfecit leonē in media cisterna in tpe niuis. Scribitur ēt cū he vel caph in principio & dicitur הַיּוֹם Haiom siue כַּיּוֹם Chaiom. i. hodie siue tēpus presens. vt Geñ. 21. Et ego nō audiui pter hodie. Et in eo. 22. Vnde vsqꝫ hodie dicitur. Et in eo. 25. Vende mihi primogenita tua. Pro quo he. le. Vende mihi hodie primogenita tua. Et in eo. Iura ergo mihi. Pro quo hebrei legunt. Iura mihi hodie. Exo. 13. Hodie egredimini. 1. Reg. 9. Hodie enim venit in ciuitatē. ps. 2. Ego hodie genui te. Ps. 94. Hodie si vocem eius audieritis. Et aliqñ scribitur cū caph & he in principio. & dr̄ כְּהַיּוֹם Chehaiom. i. hodie siue quadam die. vt Geñ. 39. Accidit aūt quadā die vt intraret ioseph domū. 1. Reg. 2. Incēdatur primū iuxta morem hodie adeps. Et in eo. 9. Hodie enim inuenietis eū. Et qñ predicta dictio duplicatur & dicitur יוֹם יוֹם Iom ioni tunc signat per singulos dies. siue de die in diē. aut quottidie. vt Geñ. 39. Huiuscemodi verbis per singulos dies loquebatur. Esa. 58. Me etenim de die in diem querunt. Et in lingua chaldaica dr̄ יוֹמָא Ioma. i. dies. & i pl. יוֹמַיָּא Iomaia siue יוֹמִין Iomin. i. dies uel tempora. Dañ. 2. que ventura sunt in nouissimis temporibus. Et in eodem. 4. igitur post finem dierum.

יוֹן Ion. colūba. Et declinatur in singulari cū he in fine sicut noīa feminina: & accipitur tam pro masculo q̄ꝫ pro femina: & in plu. יוֹנִים Ionim. secundū terminationē masculinorū. vt Geñ. 8. Emisit quoqꝫ colūbam. 4. Reg. 6. Et quarta pars cabi. stercoris columbarum. Ps. 67. Penne columbe deargentate. Canti. 1. Oculi tui colūbarum. Et in eodem. 2. Colūba mea in foraminibus petre. Et in eo. 5. Oculi ei9 sicut colūbe super riuulos aquarū. Et in eo. 6. Vna est colūba mea. Esa. 59. Quasi colūbe meditātes gememus. Et in eo. 60. Et quasi colūbe ad fenestras suas. Hiere. 25. A facie ire colūbe. Et in eo. 50. A facie gladii colūbe. Et in duobus locis predictis potest legi pro colūba deuastantis vel depopulantis. De quo vide infra in dictione יוֹנָה Iana. Ezech. 7. Quasi columbe conuallīū. Item יָוֵן Iauan: cenum siue limus. Ps. 40. Et de luto fecis. Pro quo btūs hieronymus i psalterio iuxta he. ve. transtulit. & de luto ceni. Ps. 68. Infixus sum in limo profundi. Item יָוָן Iauan. i. grecia. Esa. 66. In italiam & greciā ad insulas longe. Zach. 9. Et suscitabo filios tuos sion sup filios tuos Grecia. Et vt refert beatus hieronymus in hebraicis questionibus sup Genesim. Iauā Significat populos grecos qui iones appellantur: vnde & mare ionium dicitur. hec Hieronymus.

יָזַם Iazam. cogitare. vt Geñ. 11. Nec desistent a cogitationibus suis. Pro quo hebrei legunt. Et nunc non vitabitur siue non prohibebitur ab eis omne quod cogitauerunt facere. Et de hoc vide supra in dictione זָמַם Zamam.

יָזַן Iazan. armare. & inde מְיֻזָּנִים Meiuzanim. idest armati secundum hebreos. Beatus Hieronymus transtulit Amatores. Hiere. 5. Equi amatores in feminas & emissarii facti sunt. & dicunt aliqui q deriuatur a זוּן Zon quod significat nutrire quasi diceret: equi saginati.

יָזַע Iazaa. Sudor. Ezech. 44. Et non accingetur in sudore. Scribitur etiam sine iod in principio & dicitur זֵעָה Ziaa cum he in fine. & quando post se regit genitiuum mutat he in tau & dicitur זֵעַת Zeaath. Geñ. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo.

יָחַד Iachad. vnire. vnicum facere. vt Ps. 85. Letetur cor meum vt timeat nomen tuum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Vnicum faccor meum vt timeat nomen tuum. & aliquando scribitur sine iod. vt Geñ. 49. Et in cetu eorum non sit gloria mea. Pro quo hebrei legunt. Et in cetu eorum non vniatur. idest non conueniat gloria mea. Et de hoc vide supra in dictione חָדָה Chada. & inde יָחִיד Iachid. idest vnicus. vnigenitus. vt Geñ. 22. Tolle filium tuum vnigenitū. Ps. 24. Quia vnicus & pauper sum ego. Prouer. 4. Tenellus & vnigenitus coram matre mea. Hiere. 6. Luctum vnigeniti fac tibi. Et in genere feminino יְחִידָה Iechida. vt Iudi. 11. Occurrit ei vnigēita filia sua. Ps. 21. Et de manu canis vnicam meam. ps. 34. A leonibus vnicam meam. Et inde יַחַד Iachad. idest simul. in vnum. pariter. Iob. 19. Simul venerunt latrones eius. Et in eodem. 38. Cum me laudarent simul astra matutina. Ps. 2. Et principes conuenerunt in vnum. Ps. 48. Simul in vnum diues & pauper. Et aliquando scribitur cū vau in fine & dicitur יַחְדָו Iachdau. vt Geñ. 13. Vt habitarent simul. Et in eodem. Et nequibant habitare communiter. idest pariter. Et in eodem. 22. Cumqꝫ duo pergerent simul. Deut. 22. Non arabis in boue simul & asino. Et in eodem. 25. Quando habitauerint fratres simul. Ps. 47. Conuenerunt in vnum. Ps. 54. Qui simul mecū dulces capiebas cibos. Hiere. 31. Iuuenes & senes simul. & aliquando scribitur cum iod & vau in fine. vt Hiere. 46. Et ambo pariter conciderunt. Et in eodem. Versi sunt & fugerunt simul. Et in eodem. 49. Sacerdotes eius & principes eius simul.

יָחַל Iachal. Expectare. sperare. prestolari. Geñ. 8. Expectauit nihilominus septem diebus aliis. Iob. 14. Cunctis diebus quibus nunc milito: expecto. Et in eo. 29. Expectabant me sicut pluuiam. ps. 32. Quemadmodum sperauimus in te. Ps. 118. In quo mihi spem dedisti. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quem me sperare fecisti. Ps. 130. Speret israel in domino. Ezech. 13. Et perseuerauerunt confirmare sermonē. Pro quo hebrei legunt. Et sperauerunt confirmare sermonem. & Michee. 5. Et non prestolabitur filios hominum. Et in voce passiua prime coniugationis scribitur cum nun & vau in principio loco iod. Ezech. 19. Que cum vidisset quoniam infirmata est & periit expectatio eius. Pro quo hebrei legunt. Et vidit quod cum expectaretur:

periit expectatio eius. idest cum esset in expectatione: periit expectatio eius. Potest etiam deriuari a dictione supra dicta חָלָה Chala. que signat infirmari: sicut est in lra nra. & qñ est verbū tertie cōiugatiōis: tunc scribitur cū he & vau i principio loco iod. vt Iob. 32. Expectaui enim sermōes vestros. Et in eo. Qm̄ igitur expectaui & non sunt locuti. Ps. 129. Sustinuit anima mea in verbo eius: sperauit aīa mea i dño. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Sustinuit anima mea & verbū eius expectaui. & in prima persona futuri temporis dicitur אוֹחִילָה Ochila. pro quo btūs hieronymus transtulit Aggrediar. vt. 2. Reg. 18. Non sicut tu vis: sed aggrediar eū coram te. Hebrei tamen legunt. Nō sic expectabo corā te. i. nō expectabo vt tu percutias eū. sed ego ipse aggrediar eū corā te. in alio vero loco beatus hieronymus transtulit Doleo. Hiere. 4. Vētrē meū doleo. De quo vide supra in dictione חוּל Chul. Quia potest etiam deriuari ab eadē dictione. & inde תּוֹחֶלֶת Thocheleth. i. expectatio siue spes. vt Iob. 40. Ecce spes ei9 frustrabitur. Prouer. 13. Spes que differtur affligit animam.

יָחַם Iacham. calefacere. calefieri. cōcipere. vt Eccl's. 2. vnquō calefiet. & ponitur translatiue p concipere. Geñ. 30. Et in cōspectu earū conciperent. Et in eo. Factumqꝫ est vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas. Et in codē Igitur qñ primo tpe ascendebantur oues. i. concipiebāt. Et in eo. Vt in earū cōtemplatione cōciperēt. beatus hieronymus in hebraicis questionibus sic ait. In eo aūt loco vbi scriptū est: vt cōciperent in virgis: in hebreo habetur. Leiahamena. vim verbi hebraici nisi circuitu exprimere non possum. Leiachamena enim pprie dicitur extremus in coitu calor quo corpus oē cōcutitur & patranti voluptati vicinus est finis. Hec hieronymus. Ps. 50. Et in peccatis concepit me mater mea. Esa. 57. Qui cōsolamini in diis. p quo he. le. Qui calefacti estis in diis siue in idolis. Potest etiā legi sicut est in littera nostra. Nam potest deriuari a dictione נִחַם Nacham. que significat consolari: sicut infra dicetur. vide ēt de hoc supra in dictione חָמַם Chamam. Inde חֵמָה chema. siue חֲמַת Chamath. i. ira. furor. indignatio. vt Deut. 29. Et eiecit eos de terra sua in ira & in furore. Ester. 7. Et regis ira quieuit. Iob. 6. Quarū indignatio ebibit spūm meum. Et in eo. 21. Et de furore oīpotētis bibet. Ps. 6. Neqꝫ in ira tua corripias me. Ps. 36. Et derelinque furorem. ps. 57. furor illis secundum similitudinem serpentis. ps. 75. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi & reliquie cogitationis diem festum agent tibi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis ire accingeris. ps. 89. Et in furore tuo turbati sunt. Prouer. 16. Indignatio regis. nūcii mortis. Esa. 27. Indignatio nō est mihi. Et in lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine loco he. Dañ. 3. tunc nabuchodonosor i furore & ira. Ponitur ēt חֵמָה Chamath pro felle vel pro veneno. vt Deut. 32. Fel draconum vinum eorum. Ps. 139. Venenum aspidum sub labiis eorū. Abach. 2. Mittens fel suū. De quo vide etiā supra in dictione חֵמָה Chamath. Ponitur ēt חֶמְאָה Chema pro butyro vt Iob. 29 quando lauabam pedes meos butyro. De quo vide supra in dictione חֶמְא Chema cum aleph in fine.

יַחְמוּר Iachmur. bubalus. Deut. 14. Ceruum & capream & bubalum. Hebrei tamen dicunt q significat quoddā genus ceruorum.

יָחַשׂ Iachas. Genealogia. prosapia. cognatio. aut dinumerare. vel describere. s. per cognationes & genealogias vt. 1. Paralipo. 4. Hec habitatio eorum & sedium distributio. Pro quo hebrei legunt. Hec est habitatio eorum & cognationes vel genealogie eorum. Et in eo. 5. Et non est ille reputatus in primogenitum. idest non est descriptus in primogenitum secundum genealogiam suam. Et in codē. 9. Vniuersus ergo israel dinumeratus est. Et in eodem. Et descripti in villis propriis. 2. Paralip. 12. Et diligenter exposita. idest descripta vel dinumerata. Esdre. 2. Hi quesierunt scripturam genealogie sue. Et in eodem. 8. Hi sunt ergo principes familiarum & genealogia eorum. Nee. 7. Vt recenserem eos. idest describerem. secundum suas genealogias. Et in eodem. Et inueni librum census eorum. i. descriptionis genealogie eorum.

יָחֵף Iacheph. Discalciatus. vt Esa. 20. Vadens nudus & discalciatus. Et in eodem. Nudam & discalciatam. Hiere. 2. Prohibe pedem tuum a nuditate. idest ne sit discalciatus.

יָחַר Iachar. morari. moram facere. 2. Reg. 20. Et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. De quo vide supra in dictione אָחַר Achar

יָטַב Iatab. bonū esse. benefacere. placere. exhilarare. perseuerare. cōponere. ornare. & iungitur cū quacūqꝫ actione que bene vel perfecte sit acta. Geñ. 12. Vt bene sit mihi pro te. Et in eodem. Abraam vero bene vsi sunt propter illam. Exo. 1. Bene ergo fecit deus obstetricibus. Leuit. 5. vt vel male quid faceret vel bene. Deut. 5. Bene omnia sunt locuti. Et in eodem. 8. Et ad extremum misertus est tui. i. bene fecit tibi. Et in eodem. 12. Vt sit bene tibi & filiis tuis post te. Iob. 24. Et vidue bene non fecit. Ps. 32. Beneplacite ei in vociferatione. ps. 35. Noluit intelligere vt bene ageret. Ps. 48. Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Ps. 124. Bene fac domine bonis. Prouer. 30. Tria sūt que bene gradiuntur & quartum incedit feliciter. Pro quo hebrei legūt. Et quattuor bene incedentes. Esa. 1. Discite benefacere. & in eodem. 23. Bene cane: frequenta canticum. Et in eodem 41. Bene quoqꝫ an male si potestis facite. Hiere. 1. Bene vidisti. Et in eodem. 2. Quid niteris bonam ostendere viam tuam. Et in eodem. 4. Bene autem facere nescierunt. Et in eodem. 7. Bonas facite vias vestras. Et in codē. Quoniā si bene direxeritis vias vestras. Et in eodem. vt bene sit vobis. Et in eodem. 10. Quia nec male possunt facere nec bene. Et in eodem. 13. Et vos potestis bene facere. Et in codē. 32. Non desinam eis bene facere. Ezech. 36. Bonisqꝫ donabo maioribus quam habuistis ab initio. Mich. 2. Nonne verba mea bona sunt. Item significat placere. vt Geñ. 34. Placuit oblatio eorum. Et in eodem. 41. Placuit pharaoni consilium. Leuit. 10. Aut placere domino i cerimoniis mēte lugubri. Et in eodem. Quod cum audisset moyses recepit satisfactionē. Pro quo hebrei legunt. Et audiuit moyses & placuit in oculis eius. Ios. 22. Placuitqꝫ sermo cūctis audientibus. 1. Reg. 29. Sed satrapis non places. 2. Reg. 3. Et placuerunt eis cūcta que fecit rex. Nee. 2. Et si placet seruus tuus ante faciem tuam. Ester. 2. Placuit sermo regi. Et in eodem. Que placuit ei & inuenit gratiam in conspectu illius. Ps. 68. Et placebit domīo super vitulum nouellum. Item significat exhilarare siue letari. vt Iudi. 19. Pariterqꝫ letemur. Et in eodem. Et duc letum diem. pro quo hebrei legunt. Et exhilara cor tuum. Et in eodem. Illis epulantibus & post laborem itineris reficientibus corpora. pro quo hebrei legunt. Illis exhilarantibus corda sua. 2. Regū. 13. Cum temulentus fuerit amnon vino. Pro quo hebrei legunt. Cum hilaris fuerit amnon vino. Ester. 1. Itaqꝫ die septimo cum rex esset hilarior: & post nimiam potationem incaluisset mero. Item ponitur pro perseuerare. 1. Reg. 20 Si autem perseuerauerit patris mei malitia. Mich. 7.

Malum manuum suarum dicunt bonũ. Pro quo he. le. Super malũ manuũ suarũ ad perseuerandũ. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Item ponitur pro componere vel ornare. vt Exo. 30. Quando componet lucernas incendet illud. 4. Reg. 9. Et ornauit caput suum. vide etiam supra in dictione טוב Tob. & inde הֵיטֵב Heteb. i. bene. perfecte: aut beneplacitum. omnino. valide. Deut. 9. omnino quoq; in puluerem redigens. Et in eodem. 13. Quere solicite & diligenter. idest bene & perfecte. 4. Reg. 11. Et imagines contriuerunt valide. Ione. 4. Bene irasceris tu. Et in eo. Bene irascor ego vsq; ad mortem. idest omnino siue multũ irascor vsq; ad mortem. Et inde מֵיטַב Metab. i. optimũ. Exo. 22. Quidquid optimũ habuerit in agro suo vel in vinea.

יין Iain: siue יִן Ien. vinum. vt Geñ. 9. Bibensq; vinum inebriatus est. Et in eodem. 59. Lauabit in vino stolã suã. Leuit. 10. Vinum & omne quod inebriare potest non bibetis. Nu. 15. Et vinum ad libamentum. Et in eodem. Et vinũ ad liba fundenda. Deut. 32. Fel draconum vinũ eorum. Et in eo. Et bibebãt vinũ libaminũ. Ps. 59. Potasti nos vino cõpunctionis. Ps. 74. Et vini meri plenus mixto. Canti. 1. Quia meliora sunt vbera tua vino. Et ĩ eo. 8. Dabo tibi poculũ ex vino cõdito. Hiere. 13. Omnis laguncula implebitur vino. Et in eodem. 25. Sume calicẽ vini furoris. Threñ. 2. Vbi est triticum & vinum. Osee. 14. Memoriale eius sicut vinum libani.

יכח Iachach. Increpare. arguere. corripere. reprehendere. preparare. Geñ. 21. Et increpauit abimelech ꝑpter puteum aque. Et in eodem. 31. Respexit dominus & arguit te heri. Leuit. 19. Sed publice argue eum. 1. Paralip. 16. Et increpauit pro eis reges. Iob. 5. Beatus homo qui corripitur a deo. Et in eo. 6. Cum e vobis nullus sit qui possit arguere Et in eodem. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis. Et in eodem. 9. Non est qui vtrunq; valeat arguere. & in eo. 13. Verũtamen vias meas in conspectu eius arguam. Et in eodem. 15. Arguis verbis eum qui non est equalis tibi. Et in eo. 22. Nunquid timẽs arguet te. & in eo. 33. Increpat quoq; per dolorem in lectulo. Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. Ps. 49. Non in sacrificiis tuis arguam te. p̃s. 140. Et increpabit me. Prouer. 3. Quẽ diligit dñs corripit. Et in eo. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te: argue sapientem & diliget te. Et in eo. 15. Non amat pestilens eũ qui se corripit. Et in eo. 19. Si aũt corripueris sapientẽ intelliget sapientiam. Et in eo. 28 Qui corripit hominẽ gratiam postea inueniet. Hiere. 2. Et auersio tua increpabit te Mich. 6. Et cum israel diiudicabitur. i. arguet eũ. Signãt ẽt preparare. vt Geñ. 24. Ipsa est quam preparasti seruo tuo isaac. & in eo. Ipsa est mulier quam preparauit dñs filio dñi mei. Scribitur etiam cum nun in principio. s. qñ est verbũ passiuũ prime coniugationis. vt Geñ. 20. Memento te deprehensã. Pro quo he. le. Et corripiaris siue esto increpata vel reprehensa. vnde ĩ littera nostra fortasse debet legi. memento te esse reprehensam. Esa. 1. venite & arguite me dicit dñs. Pro quo hebrei legunt. Venite & arguamur dicit dñs. i. ad inuicem arguamus vel disputemus. & secundũ hebreos inde deriuatur נֹכַח Nochach. idest contra. e regione Iob. 23. Proponat equitatem contra me. & inde תּוֹכֵחָה Tochecha siue תּוֹכַחַת Tochachath. i. Increpatio. correptio. aut. correctio. vt Ps. 38. In increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem. p̃s. 149. Increpationes in populis. Prouer. 1. Et increpationes meas neglexistis. Et in eodem. & via vite increpatio discipline. Et in eodem. 10. Qui autem increpationes relinquit: errat. & in eodem. 27. Melior est manifesta correptio: q̃ amor absconditus. Osee. 5.

Cõponere. Ornare. הֵיטֵב Omnino. Valide. Bene. מֵיטַב Optimum יין Uinum יכח Increpare Arguere. corripere. Diiudicare preparare. Arguere. נֹכַח contra. תּוֹכֵחָה Increpatio correptio.

In die correptionis in tribubus israel.

יכל Iachol. posse. valere. p̃ualere. Geñ. 19. Nec possum in monte saluari. & in eo. Quia non potero facere quicq̃. & in eodem. 32. Qui cum videret ꝙ eum superare non posset. & in eodem. Quantomagis contra homines preualebis. & in eodem. 44. Imple saccos eorum frumento quãtum possunt capere. & in eodem. 45. Non se poterat vltra cohibere ioseph. Exo. 2. Cumq; iam celare nõ posset. Et in eodem. 8. vt educerent cyniphes & non potuerunt. Et in eodem. 18. Et precepta eius poteris sustentare. Et in eodem. 40. Nec poterat moyses ingredi tectum federis. Nu. 9. qui non poterant facere phase. Iob. 4. Sed conceptum sermonem tenere quis poterit. Et in eodem. 42. Scio quia omnia potes. p̃s. 12. ne quando dicat inimicus meus preualui aduersus eum. Ps. 39. Et non potui vt viderem. Ps. 128. Et enim non potuerunt mihi. Esa. 47. Quam non poteris expiare. Hiere. 3. Et fecisti mala & potuisti. Ezech. 7. Argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos. Inde מִיכַל Michal. pro quo beatus hieronymus transtulit. Gustatum. 2. Reg. 17. Transierunt festinanter gustata paululum aqua. ac si diceret מֵאָכַל Maachal. cum aleph loco iod quod significat cibum vel degustationem. vt supra dictũ est in dictione. אכל Achal. Hebrẽi tamen dicunt ꝙ significat riuum siue vadũ aque. vnde in predicto loco ipsi legũt. Transierunt riuũ siue vadum aque. In translatione chaldaica habetur. Transierunt iordanem.

יכת Iacath. concidere. comminuere. Nu. 14. percutiens eos atq; concidens. Deut. 9. Et in frustra comminuẽs. & de hoc vide infra in dictione כָּתַת Chathath.

ילל Ialal. vlulare. exclamare. s. pre dolore vel angustia. Esa. 13. Vlulate quia prope est dies domini. Et in eodem 14. Vlula porta: clama ciuitas, & in eodem. 15. Moab vlulabit. Et in eodem. Et in plateis eius omnis vlulatus descendet in fletum. & in eodem. 52. Dominatores eius iniq; agunt. Pro quo hebrei legunt. Dominatores eius vlulare faciunt. scilicet illos quos iniq; opprimunt. Et in codẽ. 65. & pre contritione spiritus vlulabitis. Hiere. 47. & vlulabũt omnes habitatores terre. Osee. 7. Sed vlulabant in cubilibus suis. Soph. 1. Vlulate habitatores pile. Zach. 11. Vlula abies. & in eodem. Vlulate quercus basan. Reperitur etiam quandoq; sine iod & per defectum vnius lamed. vt. 1. Reg. 4. Pregnans erat vicinaq; partui. Pro quo aliqui hebrei legunt. Pregnans erat ad eiulãdum. idest imminentibus doloribus partus. vbi ponitur לָלַת Lalath pro לְיַלְלַת Leielalath. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a dictione sequẽti que significat parere. & ꝙ ibi deficit littera daleth: ac si diceret לָלֶדֶת Laledeth. i. vicina partui. Sicut est in littera nr̃a. In de יְלָלָה Ielala. idest vlulatus siue clamor. vt. Esa. 15. Vsq; ad gallim vlulatus eius. Et in eodem. Et vsq; ad puteum helim vlulatus eius. Hiere. 25. Et vlulatus optimatum gregis. Soph. 1. Vox clamoris a porta piscium: & vlulatus a secunda. Zach. 11. Vox vlulatus pastorum. Scribitur etiam sine he & dicitur יְלֵל Ielel. & ponitur pro vastitate solitudinis. vbi auditur ventus quasi vlulatus & clamor. Deut. 32. In loco horroris & vaste solitudinis.

ילד Ialad. parere. p̃turire. nasci. gignere. generare. vt Geñ. 3. In dolore paries filios. Et in eo. 4. Que concepit & peperit cain. Et in eodem. 16. Ecce concepisti & paries filium. & in eodem. 26. Iamq; tempus pariendi aduenerat. Et in eodem. 30. Post quem peperit filiam. Et in eodem. 35. Cum parturiret Rachel. Exo. primo. Quando obstetricabitis hebreas. idest quando feceritis parere hebreas. Et in eodem. 21. Et peperit filios & filias. Leuit.

יכל Posse. Preualere. Ualere. מִיכַל Gustatum. Riuus vadũ יכת concidere. cõminuere ילל Ululare. Iniq; agere. יְלָלָה Ululatus. ילל Uasta solitudo. ילד Parere. Parturire

12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in eodem. Si feminã peperit. 1. Reg. 2. Donec sterilis peperit septẽ. Iob. 15. Et cõcepit dolorem & peperit iniquitatem. Esa. 23. Non parturiui & non peperi. & in eodem. 26. Et peperimus spiritũ salutis. & in eo. 54. Lauda sterilis que non paris. & in eodem. 59. Conceperunt laborem & pepererunt iniquitatem. & in eo. 66. Anteq̃ parturiret peperit. & in eodem. Aut parietur gens simul. & in eodem. Quia parturiuit & peperit sion filios suos. Hiere. 15. Infirmata est que peperit septẽ. Soph. 2. Priusq̃ pariat visio. Item significat nasci. s. quando est verbum passiuum. Geñ. 40. Dies tertius natalicius pharaonis erat. i. dies in quo natus est. & in eo. 46. Filii aũt ioseph qui nati sũt in terra egypti. & in eo. 48. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi. & in eodem. 50 Filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Exo. 1. Quidqd masculini sexus natum fuerit. Ios. 5. Populus aũt qui natus est in deserto. Iudi. 13. Quid debemus facere de puero qui nasciturus est. 2. Reg. 5. Natiq; sunt dauid & alii filii & filie & in codẽ. Et hec nomina eorum qui nati sunt in ierusalem & in codẽ. 21. Et erat de origĩe harapha. Pro quo he. le. qui natus erat de harapha. & in codẽ. Hi quatuor nati sunt de harapha. 1. Paralip. 3. Porro in ierusalem nati sunt ei filii. Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. & in eo. 5. Homo nascitur ad laborem. & in eo. 11. Se liberum natum putat. & in eodem. 15. Nunquid primus homo tu natus es. Ps. 21. Populo qui nascetur. Ps. 89. Priusq̃ montes fierent. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Anteq̃ mõtes nascerẽtur. Eccl's. 3. Tempus nascẽdi & tẽpus moriẽdi. Esa. 9. Paruulus natus est nobis. Ezech. 16. Et quãdo nata es in die ortus tui. Item significat gignere siue generare. s. quando est verbum tertie coniugatiõis. vt Geñ. 5. Et genuit filiũ ad imaginẽ & similitudinẽ suã. & in codẽ. Postq̃ genuit seth. & in eo. Et genuit enos. & in eodem. Genuitq; filios & filias. & in eo. 10. Porro chus genuit nẽbrod. & in eodem. 48. Reliquos autem quos genueris post eos tui erunt. Leuit. 18. Que domi vel foris genita est. & Deut. 32. Deum qui te genuit dereliquisti. Iob. 28. Quis genuit stillas roris. & in eo. Et gelu de celo quis genuit. Ps. 2. Ego hodie genui te. Prouer. 23. Audi patrem tuum qui genuit te. & in eodem. Qui sapiẽtem genuit. Esa. 45. Ve qui dicit patri quid generas. & in eo. 66. Nunquid ego qui alios parere facio ipse non pariã. i. nõ generabo. & in eo. Si ego qui generationem ceteris tribuo. i. qui alios generare facio. Hiere. 16. Sup filios & filias q generantur in loco isto. Ezech. 18. Quod si genuerit filium. Osee. 5. Filios alienos genuerunt. & in eo. 9. Quod si genuerint: interficiam amãtissima vteri eorum. Ponitur etiã pro numerare uel recensere per generationes vel cognationes. Nu. 1. Recensentes eos per cognationes & domos & familias. Inde יוֹלֵדָה Ioleda siue יוֹלֶדֶת Iolẽdeth. i. pariens siue parturiens. vt Leuit. 12. Hec est lex parturientis. Ps. 47. Ibi dolores vt parturientis. Hiere. 31. Pregnans & pariens simul. Osee. 13. Dolores parturientis venient ei. & inde יִלּוֹד Ielud. i. natus vel genitus. vt Iob. 14. Homo natus de muliere. & in codẽ. 25. Aut apparere mundus natus de muliere. Ponitur etiam p paruulo vel infante. vt. 3. Reg. 3. Date illi infantem viuum. & inde לֵדָה Leda. i. partus. vt. 4. Reg. 19. Et vires non habet parturiens. pro quo hebrei legunt. Et vis siue virtus nõ est ad partum. Et est idem sensus cum littera nostra. Osee. 9. A partu & ab vtero & a cõnceptu. & inde מְיַלֶּדֶת Meialedeth. i. obstetrix. vt Geñ. 38. In qua obstetrix ligauit coccinum. Exo. 1. Dixit aũt rex egypti obstetricibus hebreorum. & inde תּוֹלָדָה Tholada. i. generatio. & solum reperitur in

Nasci. Gignere. Generare. Recensere p gñatiões יוֹלֵדָה Parturiẽs Pariens. יִלּוֹד Natus. Infans לֵדָה Partus. מְיַלֶּדֶת Obstetrix. תּוֹלָדָה Generatio

numero plurali. s. תּוֹלְדוֹת Thõldoth. i. generatiões. vt Geñ. 2. Iste sunt generationes celi & terre. & in eodem. Hic est liber generationis Adã. & in codẽ. 6. He sunt generationes Noe. & in eo. 25. He sunt generationes Ismael. & in eo. 36. Et he sunt generationes eius. Et quia in predicto loco non numerantur generationes ipsius Iacob: sed ea que ei acciderunt: ideo dicunt hebrei ꝙ aliquando ponitur predicta dictio pro rebus que accidunt. Quasi ea tẽpus pariat iuxta illud Prouer. 27. Ne glorieris in crastinum ignorans quid superuentura pariet dies. Scribitur etiã cum mem in principio loco tau. & dicitur מוֹלְדוֹת Moldoth. vt Ezech. 16. Radix tua & generatio tua de terra chanaã. & inde מוֹלֶדָה Molada siue מוֹלֶדֶת Moladath. i. natiuitas. vt Geñ. 24. Et de terra natiuitatis mee. & in codẽ. 32. Reuertere in terrã natiuitatis tue. Ponitur etiã pro cognatione. vt in eo. 12. Egredere de terra tua & de cognatione tua. & inde וָלָד Valad. i. generatio. ut Geñ. 11. Erat aũt sarai sterilis nec habebat filios. Pro quo hebrei legunt. Non erat ei generatio. & inde יְלִיד Ielid. i. natus vel genitus. & iungitur cum dictiõe בַּיִת Baith: que significat domũ. i. natus vel genitus domi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit vernaculũ. vt Geñ. 14. Numerauit expeditos vernaculos suos. & in codẽ. 17. Tam vernaculus q̃ emptitius circuncidetur. & in codẽ. Tulitq; Abraam israel filium suum & vernaculos domus sue. & in codẽ. Tam vernaculi q̃ emptitii & alienigene. & inde יֶלֶד Ieled. i. puer. infans. paruus. Geñ. 21. Abiecit puerũ subter vnã arborẽ. & in eo. Non videbo moriẽtẽ puerum. & in eo. 37. Puer non cõparet. Exo. 2. Cernẽsq; in ea paruulũ. & in eo. Que nutrire possit infantulũ. & in codẽ. Et nutriuit puerum. 2. Reg. 6. Igitur Michol filie saul non est natus filius. 3. Reg. 3. Diuidite infantem viuum. Esa. 9. Paruulus natus est nobis. & in plurali יְלָדִים Ieladim siue יַלְדֵי Ialde. Geñ. 33. Diuisitq; filios Lie & rachel. & in codẽ. Et posuit vtrãq; ancillã & liberos earum in principio: Liã vero & filios eius in secũdo loco. & in codẽ. Paruuli sunt quos donauit mihi deus. Exo. 21. Et abortiuum quidẽ fecerit. Pro quo hebrei legunt. Et egressi fuerint paruuli eius. i. fetus eius. & est sensus sicut in littera nostra. Esa. 2. Et pueris alienis adheserũt & in codẽ. 8. Ego & pueri mei quos dedit mihi deus. Ponitur etiam pro fetibus. vt Iob. 39. Incuruantur ad fetum. Itẽ ponitur pro pullis. vt in eo. 38. Quando pulli eius clamant ad deũ. & in genere feminino יַלְדָּה Ialda. vt Geñ. 34. Accipe inquit mihi puellã hanc. & inde יַלְדוּת Ialduth. i. adolescentia siue pueritia. vt Eccl's. 11. Letare iuuenis in adolescentia tua. & in codẽ. 12. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

ילך Ialach: ire. abire. vadere. ambulare. recedere. pergere. gradi. egredi. venire. deducere. decurrere. vt Geñ. 12. Egressus est itaq; abraam sicut preceperat ei dominus. i. abiit & in codẽ. Et iuit cũ eo loth. & in eo. 30. Egressus autem rubẽ tp̃e messis triticee. & in eo. 36. Et abiit in alteram regionem. Exo. 2. Egressus est post hec vir de domo leui. & in eodem. 4. Abiit moyses & reuersus est ad iethro socerũ suũ. & in eodem. Vadam & reuertar ad fratres meos. & in codẽ. Qui perrexit obuiam ei. & in eodem. 15. Ambulauerũtq; tribus diebus per solitudinẽ. & in eo. 34. Obsecro vt gradiaris nobiscum. Nu. 10. Veni nobiscum vt benefaciamus tibi. & in eodem. Non vadam tecum. & in codẽ. 16. Pergẽs cito ad populum. Deut. 31. Abiit itaq; moyses. 1. Reg. 2. Et abiit Elcana in ramatha. Esa. 57. Et abiit vagus in via cordis sui. Hiere. 7. Et abierunt in voluptatibus. Threñ. 1. Et abierunt absq; fortitudine. Osee. 11. Post dominum ambulabunt. Mich. 1. Vadam spoliatus & nudus. & aliquãdo scri

תּוֹלְדוֹת Gñationes מוֹלְדוֹת Gñationes מוֹלֶדָה Natiuitas Cognatio. וָלָד Filius. Generatio יְלִיד Uernaculus יֶלֶד Puer Paruulus Infantulus Filius. Infans יְלָדִים Filii Liberi Paruuli Pueri. Fetus. Pulli. יַלְדָּה Puella יַלְדוּת Adolescentia. ילך Abire Ire. Egredi. Uadere Pergere. Ambulare Gradi. Uenire.

bitur sine Iod. vt Gen̄.12. Egredere de terra tua. Exo.4. Vade in pace. & in eodem. Vade & reuertere in egyptum. & in eodem. Vade in occursum moysi. Nu.23. Veni mecū in alterum locum. Iudi.19. Veni obsecro & declinemus ad vrbem iebuseorum. & in eod. Et cum illuc peruenero manebimus in ea. 2. Paralip. 25. Veni videamus nos mutuo. Eccl's 2. Vadam & affluā deliciis. Esa. 2. Et ambulabim⁹ in semitis eius. Est etiā verbū exhortandi. vt Gen̄.37. Melius est vt venundetur ismaelitis. pro quo hebrei legunt. Venite & venūdemus eū ismaelitis. Esa.1. Venite & arguite me dicit dn̄s. & in eodem. 2. Venite & ambulem⁹ in lumine dei nostri. Hiere.18. Venite & cogitemus cōtra hieremiā. & in eodem. Venite & percutiamus eū in lingua, & qn̄ est verbū tertie coniugationis: tūc ponitur pro adducere vel deducere aut portare. Exo.1. Accipe puerum istū. i. porta vel duc puerum istum. & in eodem. 14. Et abstulit illud dominus flante vento vehementi. pro quo hebrei. le. Et duxit dominus mare. Esa. 42. Et deducā cecos in viam. Thren̄.3. Me minauit & adduxit. Ponitur etiā pro decurrere vel fluere. vt Ezech. 21. Et per cuncta genua fluent aque. Ioel. 3. Et colles fluent lacte: & per oēs riuos iudā ibunt aque. i. fluent.

ילף Ialaph. scabies siue impetigo. & additur tau in fine & dicitur ילפת Ialepeth. vt Leuit. 21. Si iugē scabiē si impetiginem in corpore.

ילק Ielec. bruchus. gen⁹ locuste. vt Hiere. 51. Qm̄ replebo te hominibus q̄si brucho. & in eodem. Adducite equū quasi bruchū aculeatum. Naum. 3. Bruchus expansus est & auolauit.

ים Iam. mare. vt Gen̄.1. Et dominamini piscibus maris. & in eodem. 14. Que nūc est mare salis. Exo.14. Ingressi sunt filii israel per mediū maris. Deut.11. Vsq₃ ad mare occidentale. Iob.7. Nunquid mare sum ego. & in eodem. 28 Et mare loquitur non est mecum. Ps.113. Mare vidit & fugit. Esa.11. Sicut aque maris operientes. Hiere.5. Qui posui arenam terminū mari. & in eo. 51. Et desertum faciā mare eius. Accipitur etiā pro quacunq₃ cōgregatione aquarum: & etiam pro vase grandi in quo aque congregabantur. vt. 3. Reg.7. Fecit quoq₃ mare fusile. & in eo. Mare autē posuit ad dexterā partem templi. 4. Reg.16. Et mare deposuit de bobus ereis. & in eo. 25. Et mare eneū. & in plurali ימים Iamim. i. maria. vt Gen̄.1. Congregationesq₃ aquarū vocauit maria. Ps.23. Quia ipse super maria fundauit eum. Et quia mare nostrum mediterraneum est in parte occidentali respectu terre promissionis vl' respectu ierusalem: ideo ponitur ים Iam pro occidente vel parte occidētali. vt Gen̄. 13. Ad aquilonem & meridiem ad orientē & occidentem. & in eo. 28. Et dilataberis ad orientem & occidētem. Exo. 26. Ad occidentalē vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Nū.3. Hi post tabernaculum metabuntur ad occidētem. Deut.33. Mare & meridiem possidebit. i. occidentē & meridiem. Ps.106. A solis ortu & occasu ab aquilone & mari. Beatus hieronymus super predicto psalmo sic ait. Videtur quidem quattuor dixisse climata: orientem & occidentē meridiē & boreā. hoc est quattuor climata mundi. Sed non ita psalm⁹ cōtinet. Hic em̄ habet A solis ortu & occasu: ecce duo climata: ab aquilone: hoc est a septētrione: ecce tria climata: & mari: mare vtiq₃ in occidente est. Ergo videte qm̄ occidētem bis nominauit: & meridiem nec semel. Et infra vbicunq₃ mare auditis secundū climata semp intelligitur occidens. a situ em̄ ierusalem mare hoc magnū quod dicitur in occidente est. hec Hieronymus. Inde ימים Iemim. pro quo beatus Hieronymus transtulit aquas calidas. Gen̄. 36. Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco ponitur pro mulis ex equa & asino generatis. Vnde beat⁹ Hieronymus in hebraicis questionibus super predicto loco sic ait. Multa & varia apud hebreos de hoc capitulo disputātur: apud grecos quippe & nostros super hoc silentiū est. Alii putant iamim maria appellata. Iisdem em̄ litteris scribitur maria quibus & nunc hic sermo descriptus est. Et volunt illum dum pascit asinos patris sui in deserto aquarum cōgregationes reperisse. Que iuxta idioma lingue hebraice maria nuncupentur: quod. s. stagnum repererit: cuius rei inuētio in eremo difficilis est. Nōnulli putant aquas calidas iuxta punice lingue viciniam que hebree cōterminis est hoc vocabulo significari. Sunt qui arbitrentur onagros ad hoc admissos esse ad asinas: & ipsum per istiusmodi reperisse concubitum vt velocissimi ex his asini nascerentur qui vocantur iemim. Pleriq₃ putant ꝙ equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendi: vt mulorum inde noua contra naturam animalia nascerentur. hec Hieronymus.

ימין Iamin. dextera. aut dexter. Auster siue austral': aut meridies. & scribitur cum iod in secunda syllaba. Gen̄.13. Si tu dexteram elegeris. & in eodem. 24. Vt vadam ad dexteram siue ad sinistram. & in codē. 48. Et posuit ephraim ad dexteram suam. & in eo. Qui extendēs manū dexteram posuit super caput ephraim. & in eodem. Vidēs aūt ioseph ꝙ posuisset dexteram manū super caput ephraim. Exo.15. Dextera tua dn̄e magnificata est. & in eo. 29. Armūq₃ dextrum. Nu.20. Neq₃ ad dexterā neq₃ ad sinistram declinabimus. Iudi.13. In dextro femore. 1. Reg.11. Vt eruam omniū vestrū oculos dextros. Iob.40. Q d' saluare te possit dextera tua. Ps.15. Qm̄ a dextris est mihi. Pro q' hebrei. le. Qm̄ in dextera mea est. & in eo. Delectatiōes in dextera tua. Ps. 25. Et dextera eorū repleta est muneribus. Ps.44. Astitit regina a dextris tuis. Pro quo he. le. Astitit regina ad dexteram tuam. Ps.143. Et dextera eorum dextera iniquitatis. Prouer.27. Et oleū dextere sue [illegible]. Esa.41. Suscepi te dextera iusti mei. Hiere.22. Si fuerit ieconias fili⁹ Ioachin regis iuda anulus in manu dextera mea. Ezech.1. Et facies leonis a dextris ipsorum quattuor. Abach.2. Circundabit te calix dextere dn̄i. Zach.2. Oculus eius dexter tenebrescēs obscurabitur. & est in hebreo cōmunis generis. Scribitur ēt ימני Iemani cum iod in fine. i. dexter in genere masculio. vt. 3. Reg.7. Cūq₃ statueret colūnā dexteram. Et in hebreo scribitur ibi in genere masculino: quia colūna in hebreo est generis masculini. & in genere feminino dicitur ימנית Iemanith cum tau in fine. vt Exo.29. Sup extremū dextere auricule Aarōn. Leuit.14. Super extremū dextere auricule qui mundādus est. Et inde verbū dexterare. si latine posset dici. i. declinare ad dexterā siue tenere dexteram aut vti dextera. Gen̄.13. Si ad sinistrā ieris ego dexteram tenebo. 1. Paralip.12. Et vtraq₃ manu fundis saxa iaciētes. Pro quo hebrei legūt. Vtentes dextera & sinistra in lapidibus. & est sensus sicut in littera nostra. Ezech.21. Exacuere valde ad dexteram siue ad sinistram. Scribitur etiam cum aleph loco iod. vt Esa.30. Et nō declietis neq₃ ad dexteram neq₃ ad ad sinistrā. Et inde beniamin interpretatur filius dextere. Gen̄.35. Pater uero appellauit eū beniamin. i. filius dextere. & inde ימיני Iemini. i. vir de tribu beniamin. Ester.2. De stirpe iemini. & debet scribi cum littera. i. & non cum lr̄a. g. sicut cōmuniter scribitur in nostris codicibus. Ponitur etiā ימין Iamin. pro austro: eo quod quando homo respicit ad orientem habet ad dexterā austrum siue meridiem. vt. Ps. 88. Aquilonem & mare tu creasti. pro quo he. le. Aquilonē & meridiē siue austrum tu creasti. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Aquilonē & dextrum tu creasti. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תימן Themā. i. auster siue meridies. Exo.26. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad Austrum. Iob.9. Et interiora austri. & in eodem. 39. Expādet alas suas ad austrum. Abach.3. Deus ab austro veniet. Ponitur etiam ימין Iamin. pro dieb⁹. sicut ימים Iamim cū mem in fine. vt Dan̄.12. Et stabis in sorte tua in fine dierum.

ימר Iamar. superbire. Esa.61. Et in gloria eorum superbietis. Tamen aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictiōe אמר Amir. De qua supra dictum est in littera aleph: & qd' significat exaltare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et in gloria eorum exaltabimini. in translatione chaldaica habetur. & in gloria eorum deliciabimini. i. deliciis affluetis.

ינה Iana. contristare. affligere. decipere. depopulari. spoliare. Exo.22. Aduenam non contristabis. Leuit.25. Qn̄ vendes quippiam ciui tuo vel emes ab eo ne cōtristes fratrem tuum. i. ne decipias eum. & in eodem. Nolite affligere cōtribules vestros. Hiere.22. & pupillū & viduā nolite cōtristare. Ezech.18. Et hoiem nōn contristauerit. & in eodem: Egenum & pauperem contristantem rapientem rapinas. & in eodem. 22. Pupillum & viduam contristauerunt apud te. Ponitur ēt pro depopulari vel deuastare. vt Ezech. 45. Et non depopulabuntur vltra principes populū meū. & in eodem. 46. Et nō accipiet princeps de hereditate populi per violentiam & de possessione eorū. pro quo hebrei legunt. Et nō accipiet princeps de hereditate populi vt depopuletur vel spoliet eos de possessione sua. & est idem sensus cum littera nostra. Esa.49. Et cibabo hostes tuos carnibus suis. Pro quo hebrei legunt. Et cibabo spoliantes te vel decipientes te carnibus suis. Et inde potest deriuari dictio יונה Iona. i. affligens vel deuastans aut depopulans. Hiere. 25. A facie ire columbe. Pro quo hebrei legunt. A facie ire affligentis vel depopulantis. Potest etiam significare colūbam sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictiōe יון Ion. Et similiter in eodem. 50. A facie gladii columbe. Soph.3. Ve prouocatrix & redempta ciuitas columba. vbi pro columba hebrei legunt decipientem vel affligentem aut depopulantem. Sed magis communiter significat colūbam sicut est in littera nostra.

ינח Iamach. ponere. reponere. dimittere. relinquere. requiescere facere. Gen̄.2. Et posuit eum in paradisum voluptatis. & in eodem. 39. In argumentum ergo fidei sue retētum pallium ostendit marito reuertenti domum. Pro quo hebrei legūt. Et reposuit pallium eius iuxta se donec reuerteretur maritus eius siue dn̄s eius in domū suam. Exo.16. Quidquid aūt reliquum fuerit reponite vsq₃ in mane. & in eodem. Et repone coram dn̄o. & in eodem. Posuitq₃ illud Aaron in tabernaculo reseruandum. Nu.17. Quas cum posuisset Moyses coram domino. Deut.14. Et repones intra ianuas tuas. Ezech.44. Et reponet eā in gazophylacio. & in eodem. Vt reponat benedictionem domui tue. Zach.5. Et ponetur ibi super basim suam. Significat etiam dimittere vel derelinquere. vt Exo.32. Dimitte me vt irascatur furor meus contra eos. Nu.32. In solitudine populum derelinquat. 1. Paralip.16. Non dimisit quēq₃ calūniari eos. Item significat requiescere. vt Prouer.29. Erudi filiū tuū & refrigerabit te. i. requiescere te faciet. Esa.14. Et requiescere eos faciet. & in eodem. Cum requiem dederit tibi dominus de labore tuo. Thren̄.5. Lassis nondābatur requies. Ezech.37. Et requiescere vos faciam. & de hoc vide etiam infra in dictione נוח Noach. & inde נחת Nachath. i. requies vt Iob.17. Saltem ibi erit requies mihi. & in eodem. 36. Requies autem mense tue erit plena pinguedine. Eccl's.4. Melius est pugillus cum requie. & in eodem. 9. Verba sapientiū audiuntur in silentio. i. in requie. & inde מנח Munach. idest locus dimissus uel separatus. Ezech.41. Et erat interior domus in lateribus domus. Pro quo hebrei legunt. Et loc⁹ dimissus vl' separat⁹ in laterib⁹ dom⁹. & in eo. Et ostiū lateris ad orationē. Pro quo hebrei legunt. Et ostium lateris ad locum dimissum. & in eodem. Et latitudinem loci ad orationem quinq₃ cubitorum.

ינק Ianac. suggere. lactare. nutrire. s. lacte. Gen̄.21. Q d' sara lactaret ei filium. Exo.2. Que nutrire possit infantulum. i. lactare. & in eodem. Et nutriuit puerum. Deut.32. Vt suggeret mel de petra. & in eodem. Inundationem maris quasi lac suggent. 1. Reg.1. Et lactauit filium suū. 3. Reg. 3. Vt darem lac filio meo. Iob.20. Caput aspidum sugget. Esa.60. Et sugges lac gentium. & in eo. Et mamilla regum lactaberis. & inde מנקת Menēceth. i. nutrix. vt Gen̄.24. Dimiserunt ergo eam & nutricem illius. & in eodem. 35. Mortua est debbora nutrix rebece. Inde יונק Ionec. i. suggēs siue lactans aut infans ab vbere. vt Nu.11. Sicut portare solet nutrix infantulum. Deut.32. Lactantem cum homine sene Ps.8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudē. Can. 8. Suggentem vbera matris mee. Esa.11. Et delectabitur infans ab vbere. Significat etiam יונק Ionec ramum: siue virgultum. eo quod suggit humorem a radice arboris: sicut infans ab vbere. Iob.15. Ramum eius arefaciet flāma. Esa.53 Et ascendet sicut virgultum coram eo. Osee.14. Ibunt rami eius.

יסד Iasad. fundare. fundamentum iacere. Statuere. Constituere. Exo.9. A die qua fundata est. Ios.6. In primogenito suo fundamenta illius iaciat. 3. Reg.16. In abiram primitiuo suo fundauit eam. 2. Paralip.3. Et hec sunt fūdamēta que iecit salomon vt edificaret domū dei. 2. Paralip.31. Mense tertio ceperunt aceruorū iacere fundamenta. Esdre. 3. Porro templum dei nondum fundatum erat. & in eo. Fūdato igitur a cementariis templo domini. & in eodem. Eo quod fundatum esset templum domini. & in eodem. Qui viderant templum prius cum fundatum esset. Ps.23. Quia ipse super maria fundauit eū. Ps.101. Initio tu domine terram fundasti. Ps.103. Fūdauit terram super stabilitatē suā. & in eodem. In locum quem fundasti eis. Esa.28. Ecce ego mittam in fundamētis sion lapidem. pro quo hebrei legūt. Ecce ego fundatus in sion lapis. & in eo. 44. Et tēplo fundaberis. & in eodem. 54. Et fundabo te saphyris. Abach.1. Vt corriperes fundasti eū. Zach.4. Manus zorobabel fundauerunt domum istam. & in eodem. 8. In die qua fundata est domus domini. Ponitur etiam pro statuere vel cōstituere. vt. 1. Paralip.9. Quos constituerunt dauid & samuel. Ester.1. Sed sicut rex statuerat. Item ponitur pro perficere. vt. Ps.8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Ex ore infantium & lactentium fundasti fortitudinem. Item significat conuenire. vt. Ps.2. Et principes conuenerunt in vnum. Ps.30. Dū conuenirent simul aduersum me. & inde יסוד Iesod siue יסוד Iesud. i. fundamētum. vt Iob.4. Qui terrenum habēt fundamentum. & in eodem. 22. Fluuius subuertit fundamentum eorum. Ps.86. Fundamenta eius in montibus sanctis. quod in hebreo legitur singulariter. s. fundamentū ei⁹ in mōtibus sāctitatis. & btūs Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit fundamentum eius in montibus sanctuarii. Ps.136. Exinanite vsq₃ ad fundamentum. Prouer.10. Iustus autem quasi fundamentum sempiternū. Ponitur etiam pro basi vel fundo alicuius rei. vt Leuit.4.

Basis — Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim alta ris.& in codem. Iuxta basim altaris holocaustorum. Poni tur etiam pro principio qđ est quasi fundamētum. Esdre. 7. Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de ba bylonia. Pro quo he.le. Fuit fundamentum siue principiū ascensionis de babylonia. Scribitur etiam aliqñ cum mem in principio & dicitur מוּסַד Musad.i.fundamentū: siue fun datum.vt.3.Reg.7. Serrati erant a fundamento vsq; ad fū mitatem. Esa.28. In fundamento fundatum .vbi duplica tur predicta dictio.& in codem.30. Et erit transitus virge fundat⁹.& in plurali מוֹסְדֵי Mosde siue מוֹסָדוֹת Mosdoth idest fundamenta.vt Deut.32. Et montiū fundamenta cō buret.Ps.17. Et fundamenta montiū conturbata sunt. Pro uer.8. Quando appendebat fundamenta terre. Hiere. 51. Et lapidem in fundamentis. Ezech.41. Per circuitum fun data latera.

(Principiū; מוסד Fūdamētū; מוסדי מוסדות Fūdamēta)

יָסַךְ Iasach.vngere.linire. Exo.30. Caro hominis non vn getur ex eo. Vide et de hoc infra in dictione סוּךְ Such.

(יסך Vngere)

יָסַף Iasaph.addere.adiicere. augere. cessare. Gen̄.8. Que non est reuersa vltra.pro quo he.le. Et non addidit re uerti vltra ad eum.& in eode.30. Et vocauit nomen illi⁹ io seph dicens. Addat mihi dominus filium alterum. Vnde io seph additamentum vel augmētum interpretatur.& in eo. 38. Attamen vltra non cognouit eā. Pro quo hebrei legūt. Et nō addidit vltra cognoscere eam. Exo.1. Et si ingruerit contra nos bellum addatur inimicis nostris. Leuit.27. Ad det quintam partem earum. Nu.36. Sequetur possessio sua & trāslata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. Pro quo he.le. Et minuetur possessio earum de possessio ne patrum nostrorum & addetur ad possessionem tribus cui fuerint.f.nupte.& in eodem. Confundatur fortium di stributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Pro quo he. le. Et addatur possessio earum ad possessionem tribus cui fuerint: & de possessione tribus patrum nostrorum minue tur possessio earum. Sed beatus Hieronymus transtulit sen sum. Deut.4. Non addetis ad verbum quod ego precipio vobis.& in co.5. Nihil addēs amplius. Sed in predicto loco aliqui hebrei legunt. Et non cessabit.i.vox. Sed magis com muniter significat addere sicut est in littera nostra.& in co. Si enī audierimus vltra vocem domini.pro quo hebrei le gunt. Si addiderim⁹ audire vocem domini.2.Reg.24. Et addidit furor domini irasci contra israel.3.Reg.10. Maior est sapientia & opera tua q̄ rumor quem audiui. Pro q̄ he. le. Addidisti super rumorem vel super famā.& est sensus si cut in littera nostra. Iob.29. Addidit quoq; iob.& in co.39 Vltra non addam.& in co.40. Nec vltra addas loqui. Pro uer.11. Alii diuidunt propria & ditiores fiunt.i. adduntur eis diuitie. Eccl'3. Non possumus eis quicq; addere. Esa.7. Et adiecit domin⁹ loqui ad Achaz.& in co.8. Et adiecit do minus loqui ad me.& in codem.26. Indulsisti gēti domie: indulsisti genti.pro quo he.legunt. Addidisti genti dn̄e: ad didisti genti.& in codem.29. Ecce ego addam ut admira tionem faciam populo huic.& in co.38. Ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos.& in co.47. Quia vltra non vocaberis mollis & tenera. Pro quo he.le. Quia nō ad des vt vocent te mollem & teneram.& in eo. Quia non vo caberis vltra dn̄a regnorum. Osee.1. Quia non addam vl tra misereri domui israel. & in eo. Non addam vt diligam eos. Significat etiā cessare.vt Nu.11. Prophetauerūt nec vl tra cessauerunt. Et aliquando scribitur cum aleph loco iod. vt Exo.5. Nequaq̄ dabitis vltra paleas populo. Pro quo he brei legūt. Nequaq̄ addatis dare paleas populo.1.Reg.18 Et saul magis cepit timere dauid. Pro quo he.le. Et adiecit

(יסף Addere; Cessare; Adiicere; Indulgere; Cessare)

saul timere a facie dauid.& inde נוֹסָפוֹת Nosapoth.i. addi tamenta. Esa.15. Ponā enim super dibon additamenta.

(נוספות Additamēta)

יָסַר Iasar.erudire. castigare.corripere.ligare. vincire. Le uit.26. Addam correptiōes vestras septuplum. Pro q̄ hebrei legūt. Addam corripere siue castigare vos septuplū & in eodē. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam. idest si eruditi vel castigati non fueritis.& in codem. Et cor ripiam vos septem plagis. Deut.4. De celo te fecit audire uocem suam vt doceret te.i.erudiret te.& in codē.8. Quia sicut erudit filium suum homo: sic dominus deus tuus eru dit te. Iob.39. Nunquid qui contendit cū deo tam facile cō quiescet.pro quo he.le. Nunquid qui contendit cū deo eru diet siue corripiet aut corripietur. Ps.2. Erudimini qui iu dicatis terram. Ps.93. Beatus homo quem tu erudieris dn̄e. Ps.117. Castigans castigauit me dominus. Prouer.9. Qui erudit derisorem.& in co. Erudi filium tuum. & in co. 29. Seruus verbis erudiri nō potest. Esa.8. In forti manu erudi uit me.& in codem.28. Et erudiet illum in iudicio. Hiere. 6. Erudire ierusalem.& in co.30. Et castigabo te in iudicio. & in co.31. Castigasti me domine & eruditus sum. Hiere.23 Et discēt oēs mulieres.i.erudiētur vel castigabūtur. Osee. 7. Et ego erudiui.& in co. Cedam eos secundum auditionē cetus eorum.i.erudiam siue castigabo vel corripiam eos.& in co.10. Iuxta desiderium meū corripiā eos. & inde מוּסָר Musar.i.eruditio.correptio siue increpatio. disciplina. do ctrina. Iob.5. Increpatione domini ne reprobres.& in co. 20. Doctrinam qua me arguis audiam. & in co.33. Et eru diens eos instruit disciplina. Prouer.1. Ad sciendam sapie tiam & disciplinā.& in co. Ad suscipiendam eruditionem & in co.3. Disciplinā domini fili mi ne abiicias. Esa.53. Di sciplina pacis nostre super eum. Hiere.10. Doctrina vanita tis eorum lignum est. Significat etiam vinculum vel colli gationem.vt Iob.36. Et vincula eius absoluit. Ps.2. Dirū pamus vincula eorum. Ps.115. Dirupisti vincula mea. Hie re.5. Et vincula eius ruperūt.& in co.30. Et vincula tua di f rūpam. Ponitur etiam pro baltheo.ut Iob.12. Baltheum re gum dissoluit.

(יסר Corripere; Docere Erudire; Castigare; מוסר Increpatio. Doctrina Disciplina. Eruditio; Vinculum; Baltheus)

יָעַד Iaad .cōuenire.statuere.constituere.despondere.despō sare.testificari.pactum vel fedus facere. sustinere. Exo. 21. Cui nōn reddita fuerit.pro quo hebrei legunt. Quā nō desponsauit siue cui non despondit.& in co. Si autem filio suo despōderit eam.& in co.25. Inde precipiam & loquar ad te. Pro quo hebrei legunt. Et conueniam tecū illic & lo quar tecum: siue & constitutus ero tibi illic & loquar tecum & in co. In quo loco apparebo tibi.i. conueniam ad loquen dum tecum. Amos.3. Nunquid ambulabūt duo pariter: ni si conuenerit eis. Pro quo hebrei legunt. Nisi cōuenerint. Item ponitur pro congregari: qđ est in vnum conuenire. vt.Ps.47. Quōiā ecce reges terre congregati sunt. Item po nitur pro constituere. Iosu.20. He ciuitates cōstitute sunt cū ctis filiis israel.2. Reg.20. Et moratus est extra placitū qđ ei cōstituerat rex. Hiere.24. Positi ante templum dn̄i.i.cō stituti. Ezech.21. Quocunq; faciei tue est appetit⁹.pro quo hebrei legunt. Quocunq; facies tua constituta est.& est sen sus sicut in littera nostra. Item significat federari siue fedus vel pactum percutere.vt Nee.6. Et percutiamus fedus pari ter.& in co. Tractem⁹ nobiscum in domo dei.i. federemur siue conueniamus in vnum in domo dei. Ponitur etiam p testificari.vt Iob.9. Nemo audet pro me testimonium dice re. Item pōitur pro sustinere.vt Hiere.49. Et quis sustine bit me. Inde מוֹעֵד Moeed.i.tempus statutum vel constitu tum: siue placitum aut terminus. testimonium. fedus. pa ctum. solemnitas. festum [illegible].i. Et sint iñ signa & tempora

(יעד Despōsare; Despōdere Cōuenire; Cōgregare; Cōstituere; Percute re fedus. Federari; Testificari; Sustinere; מועד Tempus)

(Statutum tempus) Exo.13. Custodies [illegible] modi cultum statuto tempore. Nu.9. Et faciant fili[illegible] [illegible] phase in tempore suo.& in codē 16. Qui tempore co[illegible] [illegible] nomina vocabātur. Deut.31. Post septē annos ann[illegible] [illegible]sionis. Pro quo hebrei legūt. Statuto temporē anni [illegible]onis.2.Reg.20. Et moratus est extra placitū quod ei co[illegible]erat rex: Et licet in bibliis nostris modernis habeatur [illegible] morat⁹ est extra palaciū. Tñ in bibliis nostris antiquis habetur. Et moratus est extra pla citum.i.extra tempus vel terminū quod ei cōstituerat rex. & in codem.24. A mane vsq; ad temp⁹ constitutum. Iob. 30. Vbi constituta est domus omni viuenti. Ps.74. Cum ac cepero tempus: ego iustitias iudicabo. Hiere.8. Miluus in celo cognouit tempus suum. Item ponitur pro testimonio vel testamento.vt Exo.40. Eriges tabernaculum testimo nii. Leuit.1. Et locutus est ei dn̄s de tabernaculo testimonii. Esa.14. Et sedebo in monte testamēti. Ponitur etiam pro federe. Exo.40. Nec poterat moyses ingredi tectum fe deris.& in codem. Ingressusq; moyses & Aaron dimissa multitudine in tabernaculum federis. Ponitur etiam p te plo vel tabernaculo vbi multitudo hominū conueniebat. vt Thren̄.2. Demolit⁹ est tabernaculum suū. Ps.73. Et glo riati sunt qui oderunt te in medio solēnitatis tue. Pro quo hebrei legunt. In medio templi tui. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. In medio pacti tui.& in codem. Quiescere faciamus omēs dies festos dei in terra. Pro quo hebrei legunt. Incenderunt oia taber nacula dei in terra. Sed btūs Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Incenderunt omnes solēnitates dei in ter ra. Significat etiā solēnitatem siue festum: in quo multitu do hominum conueniebat ad templum siue ad tabernacu lum.vt Leuit.25. He sunt ferie dn̄i.i.solēnitates dn̄i. Nu. 10. Dies festos & Kalendas.2. Paralip.30. Et comederunt se ptem diebus solēnitatis. Esa.1. Et solēnitates vestras odiuit anima mea. Thren̄.1. Eo quod non sint qui veniant ad solē tatem.& in codem.2. Obliuioni tradidit dominus in syon solēnitatem & sabbatum. Ezech.45. In vniuersis solēnita tibus israel.& in codem.46. Et in nūdinis & in solēnitati bus.vbi ponitur מוֹעֲדִים Moaadim.secundum terminatio nem pluralem masculinorum.& sic in aliquibus locis pre dictis. Reperitur etiā מוֹעֲדוֹת Moaadoth.secūdum termi nationem pluralem femininorum.2. Paralip.8. In Kalēdis & in festis diebus. Pōitur et מוֹעֵד Moeed pro agmine: in q̄ multi homines conueniunt.vt Esa.14. Et non est qui effu giat agmen eius. Inde עֵדָה Eeda siue עֵדַת Aadath.i.cetus. siue congregatio. Multitudo.f.hominū. Ecclesia. Exodi.12 Loquimini ad vniuersum cetum filiorum israel. Leuit.8. Et congregabis omnem cetum israel.& in codem.19. Lo quere ad omnem cetum filiorum israel. Nu.1. Cū omī mul titudine.& in codem.10. Quibus conuocare possis multi dinem.& in codem.16. Sufficiat vobis q; omnis multitudo sanctorum est. Iob.15. Congregatio enim hypocrite steri lis. Ps.67. Congregatio taurorum in vaccis populorū. Ps. 73. Memor esto congregationis tue. Ps.110. In consilio iu storum & congregatione. Accipitur etiam pro cōgregatio ne vel multitudine mēbrorum.pro quo beat⁹ Hieronym⁹ transtulit Artus. Iob.16. Et in nihilū redacti sunt omnes ar tus mei. Accipitur etiam pro congregatione vel multitudi ne apum. Iudi.14. Et ecce examē apum in ore leonis erat. vbi ponitur pro examine.

(Placitum; Tēpus cō stitutum; Testimoniū. Testamētū; Fedus; Taberna culum; Pactum; Solēnitas Dies fest⁹; מועדים; מועדות Dies festi. מועד Agmen; עדה Cetus; Multitudo; Congrega tio; Artus Examen)

יָעָה Iaa.afferre.amouere.subuertere. Esa.38. Et subuertet grando spem mendacii.& inde יָעִים Iaim.i.instrumē ta quibus accipiebant prunas seu carbones de altari holo causti.vel quibus voluebantur carnes que cremabantur su

(יעה Subuerte re; יעים)

per altare. Et solum inuenitur in numero plurali. Pro quo beatus Hieronymus transtulit forcipes. Exo.27. Et forci pes atq; fuscinulas.& in co.38. Et in vsus eius preparauit ex ere vasa diuersa lebetes & forcipes. Pōitur etiam pro tri dentibus. Nu.4. Fuscinulas ac tridentes vncinos & hastilia. Itē ponitur p scutris.3.Reg.7. Fecit ergo hyram lebetes & scutra. Ponitur et pro creagris.2. Paralip.4. Fecit hyram lebetes & creagras.& in co. Et lebetes & creagras. & phia las.& aliqui hebrei dicunt q; significat coclearia.

(Forcipes; Tridentes; Scutra; Creagre)

יָעַז Iaaz.impudēs.& scribitur cum nun & vau in princi pio & dicitur נוֹעָז Noaaz. Esa.33. Populū imprudētem non videbis.pro quo in bibliis nostris antiquis habetur. Po pulum impudentem non videbis.i.procacē & absq; verecū dia.& aliquādo scribitur sine nun.& dicitur עַז Aaz. Deut. 28. Gentem procacissimam. Dan̄.8. Consurget rex impu dens facie.& de hoc vide infra in dictione עָזַז Aazaz.& ali qui hebrei dicunt q; predicta dictio נוֹעָז Noaaz significat barbarum: per mutationem nun in lamed sicut לוֹעֵז Loeez quod significat barbarum.vt.Ps.113. Domus iacob de po pulo barbaro.

(יעז Impudēs; Procacis sima. Impudēs. נועז; Barbarus)

יָעַט Iaat.inuoluere.induere.operire. Esa.59. Opertus est quasi pallio zeli.& in codem.61. Et indumento iusti tie circundedit me.i.induit siue inuoluit me.& de hoc vide infra in dictione עָטָה Aata. Item יְעַט Iaat in lingua chal daica significat consiliū inire siue consulere. Dan̄.6. Consi lium inierunt omnes principes.& inde עֵיטָא Etha.i.con silium siue decretum.pro quo beatus Hieronymus transtu lit legem. Dan̄.2. Requisiuit de lege atq; sententia. & inde יָעַט Iaat.i.cōsiliarius. Esdre.7. A facie enim regis & septē consiliariorum eius missus es.

(יעט Operire. Inuoluere יעט; Consilium inire; עיטא Lex; יעט Cōsiliari⁹)

יָעַל Iaal.prodesse.1.Reg.12. Que non prosunt vobis. Iob. 21. Et quid nobis prodest si orauerimus eum. & in co. 35. Quid tibi proderit si ego peccauero. Esa.30. Qui eis p desse non potuit. Hiere.2. Populus vero meus mutauit glo riam suam in idolum.pro quo hebrei legunt. Popul⁹ vero meus mutauit gloriam suam in id quod non prodest. & est idem sensus. Nam idolum nihil prodest: immo multum no cet.& in codem.16. Que eis non profuit.& in co. 23. Qui nihil profuerūt populo huic. Abach.2. Quid prodest scul ptile quia sculpsit illud sculptor suus. Ponitur etiā pro pre ualere.vt Iob.30. Insidiati sunt mihi & preualuerunt. Item יָעֵל Iaal.i.caprea.gen⁹ cerui: secundū hebreos. Beatus Hie ronymus trāstulit ibicem.1.Reg.24. Etiā super abruptis simas petras q̄ solis ibicibus perue sunt. Iob.39. Nunquid nosti temp⁹ part⁹ ibicum in petris.& scribitur in gn̄e femi nino cū he vl' tau in fine.& dr̄ יַעֲלָה Iaala. Pro quo btūs Hie ronymus trāstulit Hinnulum. Prouer.5. Cerua charissima & gratissimus hinnulus.

(יעל Prodesse; Preualere יעל; Ibices. יעלה; Hinnulus)

יַעַן Iaan.quia.eo quod.propterea.vt Gen̄.22. Quia fecisti hanc rem. Leuit.26. Eo quod abiecerint iudicia mea. vbi in hebreo ponitur predicta dictio bis: propter vehemē tiam cōminationis quasi diceret. Eo quod & eo qđ abiece rint: siue propterea & propterea. Esa.61. Eo quod vnxerit me dominus. Ezech.5. Quia superastis gentes que in cir cuitu vestro sunt.& in codem.12. Vt non videat oculo ter ram. Item יַעֲנָה Iaana.i.struthio: auis immunda. Leuit.11. Struthionem & noctuam.& prepōitur ei in hebreo dictio בַּת Bath.que significat filiam.i.filia struthionis.vt in predi cto loco.& Iob.30. Et socius struthionū.pro quo hebrei le gunt. Et socius filiarum struthionis. Esa.13. Et habitabunt ibi struthiones.pro quo hebrei legunt. Et habitabunt ibi filie struthiōis. Declinatur etiam pluraliter יְעֵנִים Ieenim vt Thren̄.4. Quasi struthiones in deserto.

(יען Quia Quod; יענה Struthio; יענים Struthio nes)

יָעֵף יעף Iaaph. Deficere. lassari. lassatũ esse: vel defatigatum esse. Esa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in codẽ. Deficient pueri & laborabunt. Et in eo. Ibunt & non deficient. Hiere. 51. Et labores populorũ ad nihilũ & gentium in ignem erunt. Pro quo hebrei legunt. Et laborabũt populi in nihilũ: & gentes in ignem deficiẽt siue fatigabuntur. Abach. 2. Et gentes in vacuum deficient. Et inde יָעֵף Iaeph. i. lassus siue fatigatus aut defessus. 2. Reg. 16. Vinũ autẽ vt bibat si quis defecerit in via. Pro quo hebrei legũt. Et vinũ vt bibat defessus siue fatigatus in deserto. Esa. 40. Qui dat lasso virtutẽ. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ a predicta dictiõe יָעֵף Iaaph deriuatur illud Dañ. 9. Ecce vir gabriel quem videram in visione a principio cito volans tetigit me. Vbi pro eo quod in lrã nrã est cito volans: in hebreo habetur מוּעָף Muaaph. Pro quo ipsi legũt fatigatus fatigatione. sed melius deriuatur a dictiõe עוּף oph: que signãt volare. et tũc erit littera volãs volatu. i. cito volans sicut est in littera nrã. & inde תּוֹעָפָה Toaapha. i. fortitudo. coaceruatio altitudo. & solum inuenitur in numero plurali. s. תּוֹעָפוֹת Toaaphoth. Nu. 23. Cui⁹ fortitudo similis est rhinocerotis. Iob. 22. Et argentũ coaceruabitur tibi. Pro quo hebrei legũt. Et argenti coaceruationes vel fortitudines tibi. s. erũt Ps. 94. Et altitudines montiũ ipsius sunt.

יָעַץ יעץ Iaas. Consiliari. consiliũ inire. cõsilium dare. cogitare excogitare. decernere. statuere. Nu. 24. Verũtñ pgẽs ad ppl'm meũ dabo tibi cõsiliũ. 3. Reg. 12. Iniit cõsiliũ rex roboã cũ senioribꝰ. Et in eo. Quod datis cõsiliũ. 1. Parali. 13. Iniit autẽ consilium dauid cum tribunis. 2. Paralip. 30. Inito ergo consilio regis & principũ. Nee. 6. Et ineamus consilium pariter. Iob. 26. Cui dedisti consiliũ. Ps. 16. Benedicam dominũ qui tribuit mihi intellectũ. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Benedicam dominũ qui dedit mihi consiliũ. Esa. 7. Eo quod consiliũ inierit contra te syria. Et in codẽ. 8. Inite cõsilium & dissipabitur. Et in codẽ. 40. Cum quo iniit consiliũ. Et in eo. 45. Consiliamini simul. Naũ. 1. Mente pertractans preuaricationẽ. Pro quo hebrei legũt. Consilians preuaricationẽ: siue consiliarius beliaı. i. peruersus vel absqꝫ iugo. Ponitur etiã pro cogitare. vt Ps. 31. firmabo super te oculum meũ. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Cogitabo de te oculo meo. Ps. 82. Et cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Esa. 14. Hoc consilium quod cogitaui super omnẽ terrã. Et in codẽ. 23. Quis cogitauit super tyrum. Et in eo. Dñs exercituũ cogitauit hoc Et inde יוֹעֵץ Ioces. i. consiliarius. 2. Reg. 15. Achitophel cõsiliarium regis. 2. Paralip. 25. Nunquid consiliarius regis es. Iob. 12. Adducit consiliarios in stultũ finem. Esa. 3. Et sapientem consiliariũ de architectis. Et in codẽ. 9. Admirabilis consiliarius deus fortis. Et inde עֵצָה Eesa siue עֵצָה Aasath. i. Cõsilium siue cogitatio. vt Iob. 12. Ipse habet cõsilium & intelligentiã. Et in codẽ. 21. Consilium impiorũ longe sit a me. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in codẽ. 19. Et omne consilium tuũ confirmet. Et in plurali עֵצוֹת Eesoth. Deut. 32. Gens absqꝫ cõsilio est. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. absqꝫ cõsiliis. Esa. 25. Cogitationes antiquas fideles. Scribitur etiã cum mem in principio. & dicitur. מוֹעֵצוֹת Moaasoth. i. consilia siue cogitationes: aut adinuentiones. Ps. 5. Decidant a cogitationibus suis. Ps. 80. Ibũt in adinuẽtionib⁹ suis. Prouer. 1. suisqꝫ consiliis saturabũtur. Ponitur etiam pro voluptatibus. vt Hiere. 7. Sed abierunt in voluptatibus suis.

יַעַר יער Iaar. silua. saltus. nemus. fauus. s. mellis. Deut. 19. In siluam ad ligna cedenda. 1. Reg. 14. Omne vulgus venit ad saltum in quo erat mel. Ps. 79. Exterminauit eam aper de silua. Ps. 131. Inuenimus eam in campis siluę. Canti. 2. Sicut malus inter ligna siluę. Esa. 29. Et chermel in saltum reputabitur. Ezech. 15. Quomõ lignum vitis inter ligna siluarum: quod in hebreo legitur singulariter. s. inter ligna siluę. & in plurali יְעָרִים Ieraarim. secundum terminationẽ masculinorum: siue יְעָרוֹת Iearoth. secundũ terminationẽ femininorum. vt Ps. 28. Et reuelauit condensa. Pro ꝙ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et reuelans saltus. Ezech. 34. Et securi dormiẽt in saltibus. Significat etiã fauum. s. mellis. 1. Reg. 14. Extenditqꝫ summitatẽ virge quã habebat in manu & intinxit in fauum mellis. Cãti. 5. Comedi fauum meum cum melle meo.

יָפָה Iapha. decorare. pulchrum vel decorum esse. Canti. 7. Quã pulchri sunt gressus tui. & in eodem. Quam pulchra est & decora. Ezech. 16. Et decora facta est vehementer nimis. & in eo. 31. Erat pulcherrimus in magnitudine sua. & aliquãdo duplicatur littera iod & littera pe: propter excellentiam pulchritudinis. Ps. 44. Speciosus forma pre filiis hominum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Decore pulchrior es filiis hominum. Hiere. 10. Argento & auro decorauit illud. Inde יֳפִי Iophi. i. pulchritudo. species. decor. vt Ps. 49. Ex sion species decoris eius. Prouer. 31. Et vana est pulchritudo. Zach. 9. Quid est pulchrum eius. i. quid est pulchritudo eius. & inde יָפֶה Iaphe siue יָפָה Iapha aut יְפַת Iephath. idest pulcher: siue pulchra. aut decorus vel decora. Geñ. 12. Noui ꝙ pulchra sis mulier. & in eo. 39. Erat aũt ioseph pulchra facie & decorus aspectũ. Canti. 1. Pulcher es dilecte mi & decorꝰ. & in eodẽ. Ecce tu pulchra es amica mea. Ezech. 31. Pulcher ramis & frõdibus nemorosus. & in eo. Quã speciosum feci eum. Duplicatur etiam littera iod & littera pe. & dicitur יְפֵהפִיָּה Iephephia. Pro quo beatus Hieronymus transtulit elegantem atqꝫ formosam. Hiere. 46. Vitula elegans atqꝫ formosa egyptus.

יָפַח Iaphach. loqui. apparere. Ps. 26. Quoniam insurrexerũt in me testes iniqui: & mentita est iniquitas sibi. pro quo hebrei legunt. Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui & loquens mendacium. Beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Et apertum mẽdacium. Prouer. 14. Profert aũt mendacium testis dolosus. & in codem. 19. Qui loquitur mendacium non effugiet. Hiere. 4. Vox filie syon inter morientes. Pro quo hebrei legunt. Vox filie syon conquerẽtur. i. conquerendo loquitur. Abach. 2. Et apparebit in fine & non mentietur. Ponitur etiam pro fiducialiter agere. Ps. 12. Fiducialiter agã in eo. Item ponitur pro dominari. Ps. 9. Omniũ inimicorũ suorum dominabitur. Hebrei tamen dicũt ꝙ in predicto loco significat illaqueare: siue irretire. De quo vide infra in dictione פָּחָ Püach.

יָפַע Iaphaa. apparere. illustrare. clarificare. Deut. 33. Apparuit de monte pharan. Iob. 1. Et non illustretur lumine. Ponitur etiam pro adiuuare. vt in eodem. 10. Et consilium impiorum adiuues. Item ponitur per antiphrasim pro obscurare vel contenebrescere. vt in eodem. Sed sempitern⁹ horror inhabitat. Pro quo hebrei legũt. Et obscuratur vel contenebrescit sicut tenebre. Potest etiam legi sic. Et apparet sicut tenebre vel sicut obscuritas. Inde יִפְעָה Iphaath. i. illustratio aut decor. Ezech. 28. Et polluent decorem tuum.

יֶפֶת Iapheth. portentum: siue ostentum. signũ. prodigium & scribitur cum mem & vau in principio loco iod. & dicitur מוֹפֵת Mopheth. Exo. 7. Cum dixerit vobis pharao ostendite nobis signum. Ps. 7. Tanqꝫ prodigium fact⁹ sum multis. Esa. 8. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi dominus in signum & in portentum. & in codẽ. 20. Signũ & portentum erit super egyptum. Ezech. 12. Quia in portentũ dedi te. & in codẽ. Ego portentũ vestrũ. & in plurali מוֹפְתִים Mopthim. Exo. 4. Vide oĩa ostẽta que posui in manu tua. & in codem. Et multiplicem signa & ostenta mea. Deut. 6. Fecitqꝫ signa & prodigia. & in eo. 29. Signa illa portẽtaqꝫ ingentia.

יָצָא יצא Iasa. egredi. exire. procedere. educere. pducere. Geñ. 2. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. & in eodem. 15. Qui egredietur de vtero tuo. & in eo. 27. Et egressus iacob foras. Exo. 11. Media nocte egrediar in egyptum. & in codẽ. Post hec egrediemur: & exiuit a pharaone. Nu. 1. Omniũ virorũ fortiũ ex israel. Pro quo he. le. Oium egredientiũ in exercitu. i. omiũ qui sunt talis etatis qui possint ad bella procedere. & in eo. Oms qui poterant ad bella procedere recensiti sunt. i. qui poterãt ad bella egredi. & in eo. 11. Donec exeat per nares vestras. Deut. 14. Qui nascũtur in terra. s. qui egrediũtur de terra. & in eo. 20. Si exieris ad bellum contra hostes tuos. & in eo. 24. Nõ procedet ad bellũ. Iudi. 21. Ad ducẽdos choros ex more procedere. Ruth. 2. Vt cum puellis suis exeas ad metendũ. 1. Reg. 8. Et egredietur ante nos. & in eo. 22. Maneat oro pater meus & mater mea vobiscum. Pro quo he. le. Egrediatur siue exeat pater meus & mater mea vobiscũ. i. egrediatur de loco suo & maneat vobiscũ. 2. Reg. 11. Eo tempore quo solent reges ad bella procedere. Ps. 18. Tanqꝫ sponsus procedens de thalamo suo. Esa. 11. Egredietur virga de radice iesse. Hiere. 2. Nam & ab ista egredieris. & in eo. 48. Quia florens egredietur. Ezech. 46. Per eandem viam exeat. Osee. 6. Et iudicia tua quasi lux egredientur. Amos. 5. Vrbs de qua egrediebantur mille. Abach. 3. Egredietur diabolus ante pedes eius. & in eo. Egressus es in salutem populi tui. & aliqñ scribitur sine aleph. vt Deut. 28. Que egrediuntur de medio feminũ eius. Iob. 1. Nud⁹ egressus sum de vtero matris mee. Scribitur etiã aliqñ sine iod. vt Geñ. 8. Egredere de arca. & in eo. 27. Et egredere foras. Nu. 12. Egredimini a populo meo. Esa. 30. Egredere dices ei. Et qñ est verbum tertie cõiugationis tunc significat educere. vt Geñ. 8. Et educ tecũ. & in eo. 15. Et eduxit cũ foras. & in codẽ. 19. Educ eas ad nos. & in eo. 38. Que cũ duceretur ad penã. i. cũ educeretur. Exo. 3. Vt educas populum meum filios israel de terra egypti. & in eo. Ego dñs qui educã vos de ergastulo egyptiorũ & in eo. 18. Et ꝙ eduxisset dñs israel de egypto. Deut. 4. Et eduxit de fornace ferrea. Et in eo. 8. Qui eduxit riuos de petra durissima. Iob. 10. Quare de vulua eduxisti me. Ps. 17. Et eduxit me in latitudinem. Ps. 103. Vt educas panem de terra. Ps. 141. Educ de custodia aiam meã. Esa. 40. Qui educit in numero militiã eorũ. & in codem. 42. In veritate educet iudiciũ. Item significat producere. vt Geñ. 1. Producat terram animã viuentẽ. & in eo. 38. Producite eam vt cõburatur. Iob. 12. Et abscõdita pduxit in lucẽ. Ps. 134. Qui producit ventos de thesauris suis. Ponitur etiã pro impẽdere vel distribuere. vt. 4. Reg. 12. Qui impẽdebant eam in fabris lignorũ. & in eo. 15. Indixitqꝫ manahen argentũ super israel. i. distribuit vt vnusquisqꝫ solueret certam quantitatẽ. Inde מוֹצָא Mosa. i. exitus siue egressus aut progressus vel processus. Nu. 33. Quas descripsit moyses iuxta castrorum loca que dñi iussione mutabant. pro quo he. le. Et descripsit moyses exitus siue progressus eorũ. et. 3. Reg. 4. Et educebantur equi salomoni de egypto. Pro quo hebrei legũt. Et egressus siue exitus equorum salomonis de egypto. s. erat. Ps. 64. Exitus matutini & vespere delectabis. i. delectare facies. Ps. 106. Et exitus aquarum in siti. Esa. 58. Et sicut fons aquarum. i. sicut exitus aquarũ. Mich. 5. Et egressus eius ab initio. Ponitur etiã מוֹצָא Mosa. pro oriẽte. i. pro loco exit⁹ solis. vt. Ps. 74. Quia neqꝫ ab oriẽte nec ab occidẽte. Scribitur ẽt cũ tau in principio loco mem. & in nũero plurali dicitur תּוֹצָאוֹת Thosaoth. vt Nu. 34. Et perueniẽt ad meridie vsqꝫ ad cades barne. pro quo he. le. Et erunt exitus ei⁹ a meridie vsqꝫ ad cades barne. & in codẽ. Et ad vltimũ salsissimo claudentur mari. pro quo hebrei legunt. Et erunt exit⁹ ei⁹ mare salis. Ps. 67. Et dñi dñi exitus mortis. & inde צֶאֱצָא Seesae: siue צֶאֱצָאִים Seesaim. i. germẽ. eo quod producitur vel egreditur a terra. Esa. 44. Orbis & omne germen eius. Significat etiam progeniem aut stirpem vel filios. vt 2. Paralip. 32. Filii qui egressi fuerãt de vtero ei⁹. Iob. 5. Et progenies tua quasi herba terre. Et in codem. 35. Et progenies mea eradicetur. Esa. 8. Et stirps vteri tui vt lapilli ei⁹. Et in codem. 22. Et vasorũ diuersa genera. Pro quo hebrei legunt. Filios & filias. in translatiõe chaldaica habetur filios & filiorum filios. Et inde צוֹאָה Soah siue צֵאָה Seath. i. fimus siue stercus. aut sordes. eo quod educitur foras. Deut. 23. Et egesta humo operies. s. stercus humo operies. pro uer. 30. Et tamen non est lota a sordibus. Esa. 4. Si abluerit dñs sordes filiarum sion. Et in codem. 28. Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiũqꝫ. Ezech. 4. Et stercore quod egreditur de homĩe operies illud. Et ide צוֹאִים Soim. sordidi. vt Zach. 3. Erat indutus vestibus sordidis. Et in eo. Auferte vestimẽta sordida ab eo. & inde צַאֲנָן Saanan. i. exitus. vt Mich. 1. Non est egressa que habitat in exitu. Hebrei tamen dicunt ꝙ est nomen proprium loci. Sed non reperitur nisi tantum in hoc loco.

יָצַב Iasab. stare. statuere. Constituere. Erigere. verificare. Exo. 2. Stante procul sorore eius. Pro quo hebrei le. Et stetit soror eius procul. & in codẽ. 14. State & videte magnalia domini. & in codẽ. 15. Stetit vnda fluens. & in eo. 19. Et steterunt ad radices montis. Nu. 22. Stetitqꝫ angelus domini in via. & in codẽ. Cernens asina angelum stantem in via. Deut. 32. Constituit terminos populorum. Ps. 2. Astiterunt reges terre. Ps. 73. Tu fecisti oẽs termios terre. Pro ꝙ hebrei legunt. Tu statuisti siue constituisti omnes termios terre. Esa. 3. Stat ad iudiciũ dñs. Threñ. 2. Firmauit dexteram suam quasi hostis. pro quo hebrei legunt. Stat dextera eius quasi hostis. & in codẽ. Et posuit me quasi signũ ad sagittam. i. statuit me. Zach. 11. Et id quod stat non enutriet. Ponitur etiã pro erigere. vt Geñ. 35. Erexitqꝫ iacob titulũ super sepulchrũ eius. 1. Reg. 15. Et erexisset sibi fornicẽ triũphalem. Item ponitur pro corrigere. 1. Reg. 12. Vsqꝫ ad fumulum corrigendum. Inde מַצָּב Masab siue מֻצָּב Musab. i. statio. 1. Reg. 14. Veni & transeamus ad stationem philistinorum. & in codem. Per quos nitebatur ionathas transire ad stationem philistinorum. & in codem. Sed & omnis populus stationis eorum. Esa. 22. Et expellã te de statione tua. & in codẽ. 29. Et faciam cõtra te aggerem. pro quo hebrei legunt. Et obsidebo contra te statione. s. militantiũ. vbi ponitur מֻצָּב Musab cum pũcto surech in prima syllaba. Scribitur etiã cum he in fine & dicitur מַצָּבָה Maseba. vt Zach. 9. Et circundabo domũ meam ex his qui militant mihi. Pro quo hebrei legunt. Et circundabo domũ meam siue castrametabor circa domum meam statione. s. militantiũ mihi. & inde הֻצַּב Husab. Pro ꝙ btũs Hieronymus trãstulit militẽ. Naũ. 2. Et miles captiuus adductus est. Hebrei tamẽ dicunt ꝙ in predicto loco ponitur pro regina vel domina. Nã sequitur in codem. Et ancille eius minabantur. Ponitur etiã מַצֵּבָה Maseba pro titulo vel statua. Geñ. 28. Et erexit in titu

lum.& in eodem.Et lapis iste quem erexi in titulū.& in eo.35.Erexitq; iacob titulum super sepulchrum eius.hic est titulus mōnumenti Rachel.Exo.23.Et cōfringes statuas eorum.Deut.7.Et confringite statuas.& in eo.16.Neq; facies tibi atq; constitues statuam.4.Reg.13.Tulit enim statuas baal:quas fecerat pater eius.& in eo.10.Et protulerunt statuam de fano Baal.Ezech.26.Et statue tue nobiles in terrā corruent.Scribitur etiam cum nun in principio.& dicitur נְצִיב Nesib.i.statua siue statio.vt Gen̄.19.Que versa est in statuam salis.De quo vide infra in dictione נָצַב Nasab.Itē

יְצַב Iasab in ligua chaldaica significat verificare.i.veritatē inquirere aut veritatē discere.Dan̄.7.Post hec volui diligē ter discere de bestia q̄rta.Proq' he.le.post hec volui verificare.i.veritatē discere de bestia quarta.& inde יְצִיב Iasib.siue יְצִיבָא Iasiba.i.veritas siue verum aut vere vel certe.Dan̄.2.Certe noui ꝙ tempus redimitis.Pro quo hebrei legunt.In veritate noui.& in eodem.Et verum est somniū.& in eo.3.Qui respondentes regi dixerunt vere rex.

יָצַג Iasag.ponere.reponere.remanere.retinere.detinere.statuere.Gen̄.30.Posuitq; eas in canalibus.& in codē.33.Oro te vt de populo qui mecum est saltem socii remaneāt vie tue.Pro quo hebrei legūt.Oro vt retinere faciam tecum de populo qui mecum est.Et est sensus sicut in littera nostra.Exo.10.Oues tm̄ vestre & armenta remaneant.i.retineantur vel reponātur.Iudi.6.Ponā hoc vellus lane in area.Iob.17.Posuit me quasi in prouerbium vulgi.Hiere.51.Reddidit me quasi vas iane.i.posuit vl' statuit me.Osee.2.Et statuam eā secundū diē natiuitatis sue.Amos.5.Et cōstituite in porta iudiciū.& aliqui hebrei dicunt ꝙ predicta dictio deriuatur a dictiōe נָצַג Nasag.cū nun in principio.

יָצַע Iasaa.sternere.extēdere.Ester.4.Sacco & cinere multis pro stratu vtentibus.Iob.17.Et in tenebris straui lectulum meum.Ps.138 Si descendero in infernū:ades.pro quo hebrei legunt.Si strauero in infernum.s.lectulum vel stratum meum.Esa.14.Subter te sternetur tinea.& in codē 58.Et saccum & cinerē sternere.& inde יְצוּעַ Iesuaa.i.stratum.Gen̄.49.Et maculasti stratum meum.Ps.62.Sic memor fui tui super stratum meum.Ps.131.Si ascendero in lectum strati mei.Scribitur etiā cum mem in principio.& dicitur מַצָּע Masaa.Esa.28.Coangustatum est enim stratum.Inde יָצִיעַ Iasiaa.Pro quo beatus Hieronymus trāstulit tabulatum.i.stratum tabularum in circuitu templi.3.Reg.6.Et edificauit super parietem templi tabulata per gyrum.& in eodem.Tabulatum quod subter erat quinq; cubitos habebat latitudinis.& in eodem.Et edificauit tabulatū super omnem domum.

יָצַק Iasac.fundere.effundere.infundere.conflare.fluere.stringere.Gen̄.28.Fundens oleum desuper.Exo.25.Et quattuor circulos aureos.Pro quo hebrei legunt.Et fundes ei quattuor circulos aureos.i.opere fusorio facies.& in eodem.37.Fudit & quattuor circulos aureos.Leuit.2.Fundetq; super eam oleum.3.Reg.7.Erant fusiles & stabant super duodecim boues.& in eodem.In campestri regiōe iordanis fudit ea rex.& in eodem.18.Et fundite super holocaustum.4.Reg.3.Qui fundebat aquam super manus helie.& in eodem.4.Et mitte inde in omnia vasa.i.infunde inde in omnia vasa.& in eodem.Et illa infundebat.& in eodem.Infuderunt ergo sociis vt comederent.& in eodem.Infunde turbe vt comedant.& Iob.22.Et fluuius subuertit fundamentum eorum.Pro quo hebrei legunt.Et fluuius effusus est in fundamentum eorum.& in eodem.28.Et lapis solutus calore in es vertitur.Pro quo hebrei legunt.Et lapis funditur siue infunditur in es.Et est sensus sicut in lr̄a nostra.& in eodem.29.Et petra fundebat mihi riuos olei.& in eodem.38.Quādo fundabatur puluis in terra.Pro quo hebrei legunt.Quando fundebatur puluis in terra.Ps.44 Diffusa est gratia in labiis tuis.Esa.44.Effundam enim aquā sup sitientē.& in eo.Effundam spiritum meum sup semē tuum.Zach.4.Et septem infusoria lucernis que erāt super caput eius.Item pōitur pro cōflare vel fluere.vt Exo.37.Conflans quattuor anulos aureos.& in codē.38.Quibus conflate sunt bases sanctuarii.3.Reg.22.Fluebat autē sanguis plage in sinu currus.Itē ponitur pro stringere vel indurari.Iob.14.Cor eius indurabitur quasi lapis.& in eo.Et stringetur quasi malleatoris incus.Pōitur etiam pro deponere vel proiicere.vt Ios.7.Proiecerūtq; ante dominū 2.Reg.15.Et deposuerunt arcam dei.& inde מוּצָק Musac.i.fusile vel fusus.2.Paralip.4.Mare aūt fusile.Iob.37.Quasi ere fusi sunt.Potest etiam legi quasi ere indurati vel cōstricti.i.solidi sunt siue stabiles sunt.Nam pōitur etiam pro stabili.vt in eodem.11.Et eris stabilis & non timebis.Ponitur etiam pro terra que est stabilis.vt in eodem.38.Quādo fundabatur puluis in terra.& inde מְצוּקֵי Mesuce.Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit cardines.vt.1.Reg.2.Domini enī sunt cardines terre.& inde צָקוּן Sacun.Pro quo beatus Hieronymus transtulit tribulatio.Esa.26.In tribulatione murmuris doctrina tua eis.Potest etiā deriuari a dictione צוק Soc.De quo vide infra in littera sadic.

יָצַר Iasar.formare.fingere.plasmare.creare.coangustare.arctare.Gen̄.2.Formauit igitur dominus deus hominem.& in eodem.Formatis igitur dominus deus de humo cunctis animantibus terre.pro quo hebrei legūt.Et formauit dominus deus de humo oīa animalia terre.Exo.32.Et formauit opere fusorio.Ps.32.Qui finxit sigillatim corda eorū.Ps.73.Estatem & ver tu plasmasti.Ps.93.Aut qui finxit oculum non cōsiderat.& in eodem.Qui fingis laborem in precepto.Ps.94.Et siccam manus ei⁹ formauerūt.Ps.103.Draco iste quem formasti.Ps.138.Tu formasti me.& in eodem.Dies formabuntur & nemo in eis.Esa.27.Et qui formauit eum non parcet ei.& in eodem.37.Ex dieb⁹ antiquis plasmaui illud.& in eodem.43.Formaui eum & feci eum.& in eodem.43.Ante me non est formatus deus.& in eodem.Populum istum formaui mihi.& in eodē.44 Et formans te ab vtero.& in eodem.Quis formauit deum.& in eodem.Et in malleis formauit illud.& in eodem.Formaui te:seruus meus es tu.& in eodem.45.Vt habitaretur formauit eū.Hiere.1.Priusq; te formarē in vtero noui te.& in codē.18.Ecce ego fingo contra vos malum.Zach.12.Et fingens spūm hominis.& inde יוֹצֵר Ioser.i.formator siue plasmator aut plastes.vel figulus seu fictor.Ps.2.Et tāq; vas figuli confringes eos.Esa.29.Et figmentū dicat fictori suo non intelligis.& in eodem.41.Et velut plastes conculcans humum.& in eodem.44.Plastes idoli nihil sunt.& in eo.45.Nunquid dicit lutum figulo suo quid facis.& in codē.Hec dicit dominus sanctus israel & plastes eius.Hiere.18.Descende in domum figuli.& in eodem.Sicut lutum in manu figuli.& in eodem.19.Accipe laguunculam figuli testeā.Amos.7.Et ecce fictor locuste.Abach.2.Quia sculpsit illd' fictor suus.& in eodem.Quia sperauit in figmēto fictor ei⁹ Ponitur etiam pro statuario.Zach.11.Proiice illud ad statuarium.& in eodem.Et proieci illos in domo domini ad statuarium.Potest etiam in predicto loco legi figulum.Scribitur etiam sine iod.& dicitur צוּר Sur.Esa.44.Et formator quem ego non nouerim.Hebrei tamen in predicto loco legunt fortem.De quo vide infra in dictione צור Sur.Inde יְצוּרַי Iesure.i.membra.Iob.17.Et membra mea in nihilum redacta sunt.Inde יֵצֶר Ieser.i.figmentū.Plasmatio.formatio.Ps.102.Quia ipse cognouit figmentum nostrum.Esa.29.Et figmentum dicat fictori suo.Ponitur etiā pro sensu vel cogitatiōe.vt Gen̄.6.Et cūcta cogitatio cordis intenta esset ad malum.& in eodem.8.Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt.1.Paralip.28.Et vniuersas mentium cogitationes intelligit.Esa.26.Vetus error abiit.Pro quo hebrei le.Cogitatio.s.bona firmata est siue confirmata est.& secundū hebreos predicta dictio יֵצֶר Ieser.significat appetitum vel desiderium homis ad bonum vel ad malum.vnde in predicto loco poterit esse sensus sicut in littera nostra.Item יָצַר Iasar.i.arctare siue coangustare.Iudi.2.Et vehementer afflicti sunt.pro quo hebrei legunt.Et arctati siue angustati sunt valde.& Iob.18.Arctabuntur gressus virtutis eius.& in eodem.20.Cū satiatus fuerit arctabitur.Prouer.4.Non arctabuntur gressus tui.Esa.49.Nunc angusta erunt pre habitatoribus.Itē significat perterritū esse siue angustiari vel cōtristari.Gen̄.32.Timuit iacob valde & perterritus diuisit populū.1.Reg.30.Et cōtristatus est dauid valde.Pro quo hebrei legūt.Et coarctatus siue angustiatus est dauid valde.2.Reg.13.Et deperiret in eam valde.pro quo hebrei legunt.Et angustiatus est amnon valde.& inde מֵצַר Mesar.i.angustia vl' tribulatio.Ps.117.De tribulatione inuocaui dominum.& in plurali מְצָרִים Mesarim.Thren̄.1.Apprehēderūt eam inter angustias.vide etiam de hoc infra in dictione צָרָה Sara.

יָצַת Iasath.succendere.comburere.incendere.exurere.2.Reg.14.Et succendite eum igni.& in eodem.Succenderunt ergo serui Absalon segetem igni.& in codē.Quare succenderunt serui tui segetem meam.4.Reg.22.Magna enim ira dei succena est contra nos.& in eodem.Et incendetur indignatio mea in hoc loco.Esa.9.Et succendetur in densitate saltus.& in eodem.27.Succendam eam pariter.& in eodem.33.Spine congregate igni comburētur.Hiere.2.Ciuitates eius exuste sunt.& in eodem.10.Q̄m incensa sunt eo quod non sit vir pertrāsiens.& in eodem.Et exuta sit quasi desertum.& in eodem.51.Incēsa sunt tabernacula eius.Thren̄.4.Et succendit ignem in sion.Ezech.20.Ecce ego succendam in te ignem.

יֶקֶב Iēceb.torcular.Deut.16.Quando collegeris de area & de torculari.4.Reg.6.Vnde te possū saluare:de area vel de torculari.Esa.5.Et torcular extruxit in ea.Osee.9.Area & torcular non pascet eos.

יָקַד Iacad.ardere.exardere.incendere.Leuit.6.Ignis in eodem altari erit.Pro quo hebrei legunt.Et ignis altaris incendetur siue ardebit in eo vel in ipso.& in eo.Ignis autem in altari semper ardebit.Deut.32.Et ardebit vsq; ad inferni nouissima.Esa.10.Succēsa ardebit quasi combustio ignis.& in eodem.65.Ignis ardens tota die.& inde יְקוֹד Iecod.i.incendiū siue combustio.Esa.30.In qua portetur ignis de incendio.& inde מוֹקֵד Moced.i.incendiū siue cremiū.Leuit.6.Cremabitur in altari tota nocte.Pro quo hebrei legunt.Super incendium vel cremium eius super altari tota nocte.Ps.101.Et ossa mea sicut cremium aruerunt.

יִקְּהָה Iiceha.expectatio.Et scribitur cum tau in fine ratione genitiui sequētis.& dicitur יִקְּהַת Iicehath.vt Gen̄.49 Et ipse erit expectatio gentium.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat auscultationem vel obedientiam.Vnde in predicto loco ipsi legunt.Et ipsi erit auscultatio vel obedientia populorum.idest ipsi obedient populi.Et sic est in translatione chaldaica.Alii vero dicunt ꝙ significat congregationem.Scribitur etiam sine iod.Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit partum.Prouer.30.Et qui despicit partum matris.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et qui despicit obedientiam matris.

יָקַע Iacaa.affigere.suspendere.s.in patibulo.crucifigere.Nu.25.Et suspende eos contra solem in patibulis.1.Reg.21.Vt crucifigamus eos domino.& in codē.Qui crucifixerunt eos in monte coram domino.& in codē.Et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant.Vide etiam de hoc infra in dictione תָּקַע Thacaa.Et secundum aliquos hebreos a supradicta dictiōe deriuatur dictio תֵּקַע Thecaa.Pro quo beatus Hieronymus transtulit.emarcuit.Gen̄.32.Et statim emarcuit.Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat separare vel dislocare.Vnde in predicto loco ipsi legūt.Et separata est siue dislocata est coxa femoris iacob.i.recessit de loco coherentie eius.Et eadem dictio ponitur pro recedere.Hiere.6.vbi dicitur.Ne forte recedat anima mea a te.Sed de hoc vide infra in dictione קָעַע Caaa cum duplici aym.Quia inde deriuatur secundum aliquos hebreos.

יָקַף Iacaph.circundare.circuire.in rotundum tōdere.in orbem transire.Ios.6.Circuite vrbem cuncti bellatores semel per diem.Pro quo hebrei legunt.Et circuibitis vrbem cuncti bellatores:circuire vrbem semel per diem.Ps 16.Inimici mei animam meam circundederunt.Ps.21.Cōcilium malignantiūm obsedit me.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Concilium pessimorum valauit me.i.circundedit me.Esa.15.Quia circundedit clamor terminum moab.Thren̄.3.Et circundedit me felle & labore.Leuit.19.Ne in rotūdum attondebitis comam.Iob.1.Cūq; in orbem transissent dies conuiuii.Vide etiam de hoc infra in dictione נָקַף Nacaph.

יָקַץ Iacas.euigilare.expergiscere.suscitari.Gen̄.9.Euigilans autem Noe de somno.& in eodem.28.Cūq; euigilasset iocob de somno.& in eodem.41.Expergefact⁹ pharao rursum dormiuit.& in eodem.Euigilans pharao post quietem.Ioel.1.Expergiscimini ebrii & flete.Abach.2.Et suscitabuntur lacerantes te.& in eodem.Ve qui dicit ligno expergiscere.

יָקַר Iacar.honoratum vel honorabilem esse.preciosum esse.siue in precio esse.Appreciari.1.Reg.18.Et celebre factum est nomen eius nimis.Pro quo hebrei legunt.Et honoratum est nomen eius nimis.& in eodem.26.Eo quod preciosa fuerit aīa mea in oculis tuis hodie.4.Reg.5.Noli despicere animam meam & animam seruorum tuorū qui mecum sunt.Pro quo hebrei legunt.Honorabilis vel preciosa sit anima mea & anima seruorum tuorum qui mecum sunt in oculis tuis.Et est sensus sicut in littera nostra.Ps.35.Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuā deus.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit.Quā preciosa est misericordia tua deus.Ps.36.Vt honorificati fuerit & exaltati.Ps.71.Et honorabile nomen eorum coram illo.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et preciosus erit sanguis eorum coram oculis eius.Ps.138.Mihi autem nimis honorati sunt amici tui deus.Esa.13.Preciosior erit vir auro.& in eodem.43.Ex quo honorabilis factus es in oculis meis.Ponitur ēt pro appreciari.vt Zach.11.Decorum precium quo appreciatus sum ab eis.Item ponitur pro subtrahere.Prouer.25.Subtrahe pedē tuū de domo proximi tui.Hebrei tamen in predicto loco legūt.Preciosum.idest rarum fac pedem tuū de domo proximi tui:quia omne rarum preciosum.Et est idem sensus cum littera nostra.Et inde nomē adiectiuum יָקָר Iacar.siue יְקַר Iecar.idest preciosus honorabilis.1.Reg.3.Et sermo dn̄i erat preciosus in diebus illis.Iob.28.Omne preciosum vi

dit oculus eius.Ps.15.Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius.Eccl's.10. Preciosior est sapientia paruaq; gloria ad tempus stultitia. Ponitur etiam pro honore aut

Magnitudo. Honor.

magnitudine vel gloria.Ester.1. Ac magnitudinem atq; ia ctātiā potētie sue.& in eo.Et cuncte vxores tam maiorū q̄ minorum deferant maritis suis honorem.Ps.44.Filie re gum in honore tuo.Ps.48.Et hō cum in honore esset nō intellexit.& in lingua chaldaica scribitur aliquando cum aleph ī fine & dicitur יְקָרָא Iecara. Dañ.2.Et gloriā dedit tibi.& aliquādo scribitur sine iod.vt Prouer.17.Et precio si spiritus vir eruditus.& aliquando scribitur cum duplici iod.scilicet in principio & in medio & dicitur יַקִּיר Iacir. i.honorabilis.Hiere.31.Si filius honorabilis mihi ephraim.

יְקָרָא Gloria. יַקִּיר Honorabilis. Grauis.

Significat etiam difficilem vel grauem.Dañ.2. Sermo enī quem tu queris rex grauis est.idest difficilis est. Ponitur ēt יָקָר Yacar.pro claro vel lucido.vt Iob.31.Et lunam incedē tem clare. Item ponitur pro precio.vt.Ps.48. Et precium redemptionis anime eorum. Zach.11. Decorum precium quo appreciatus sum. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū.& in plurali יְקָרִים Iecarim.vt Threñ.4. Filii siō inclyti.i.honorabiles vel preciosi. Et in genere feminino scribitur cum he.vel tau in fine & dicitur יְקָרָה Iecara siue יְקָרַת Iecarath.Prouer.3.Preciosior est cunctis opibus.Esa. 28.Lapidem probatum angularem preciosum. Et in he breo scribitur in genere feminino scilicet preciosam: quia lapis in hebreo est generis feminini.& in plurali feminino יְקָרוֹת Iecaroth.3.Reg.5.Vt tollerent lapides grandes: lapi des preciosos.Pōitur etiam iecaroth pro frigore.vt Zach. 14.Non erit lux:sed frigus & gelu.Hebrei tamen dicunt q in predicto loco significat claritatem sicut supra dictum est Vnde in predicto loco ipsi legunt. Non erit lux clara & den sa.idest obscura: quasi dicat.Nō erit lux multum clara neq; multum obscura sed media.sicut in eodem sequitur.Et erit dies vna que nota est domino : non dies neq; nox. Potest etiam deriuari a dictione קָרַר Carar que significat frigidi tatem:sicut est in littera nostra.

יָקָר Clare. Precium. יְקָרִים Honorabiles. יְקָרָה יְקָרַת Preciosa. יְקָרוֹת Preciose. Frigus. Clara.

יָקַשׁ Iacas.offendere.illaqueare.irretire. scandalizare. of fendiculum siue scandalum ponere.aut laqueum siue retia ponere:scilicet more venatorum aut aucupum. Deut. 7.Neq; assumes ex eis quicq; ne offendas. & in eodem.12. Caue ne imiteris eas.Pro quo hebrei legunt.Caue ne illa queatus sis vel ne irretitus sis post eas.siue ne offendas post eas. Ps.123. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.Ps.140.Custodi me de laqueo quem statuerūt mihi. idest quem more venatorum posuerunt mihi. Pro uer.6.Illaqueatus es verbis oris tui.Esa.8.Et cadent & cō terentur & irretientur. Hiere.59. Illaqueaui te & capta es. Inde מוֹקֵשׁ Moces i.scandalum offendiculum. Laqueus. Ruina.Exo.10. Vsq;quo patiemur hoc scandalum.& in eo. 23. Certe erit in scandalum tibi. Leuit.19. Nec coram ceco pones offendiculum.Ponitur etiam pro ruina.Esa.8.Et in laqueum & in ruinam habitantibus hierusalem.& in plura li מוֹקְשׁוֹת Mocsoth. secundum terminationem feminino rum.Ps.140.Et a scandalis operantium iniquitatem. Scri bitur etiam מוֹקְשִׁים Mocsim secūdum terminationem plu ralem masculinorum.Ps.139.Scandalum posuerunt mihi. Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet scandala posue runt mihi.Ponitur etiam pro sudibus.vt Iob.40.Et in su dibus perforabis nares eius.& inde יָקוּשׁ Iacus. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Aucupem.Prouer.5.Et qua si auis de insidiis aucupis.Hiere.5.Insidiantes quasi aucu pes laqueos.Ponitur etiam pro ruina.Osee.9. Laqueus rui ne factus est.& inde יְקוּשִׁים Iucasim.i.capti laqueo vel re

יָקַשׁ Offendere. Illaqueare. Venari. Illaqueari. Irretire. מוֹקֵשׁ Scandalum. Offendiculum. Ruina. מוֹקְשׁוֹת Scādala. מוֹקְשִׁים Scādala. יָקוּשׁ Sudes. Auceps. Ruina. יְקוּשִׁים

ti.Eccl's.9.Et aues laqueo comprehenduntur : sic capiūtur homines in tempore malo.

Capti.

יָרֵא Iare.timere.extimescere.Geñ.3.Timui eo q nudus essem.& in eodem.18.Negauit sara dicens non risi:ti more perterrita.Pro quo hebrei legunt.Quia timuit. & in eodem.19.Timuerat enim manere in segor.& in eodē.32. Quia valde eum timeo.Exo.1.Timuerunt autem obstetri ces deum.& in eodem.2.Timuit moyses & dixit.& in eo dem.34.Timuerūt prope accedere.Leuit.19. Vnusquisq; patrem & matrem timeat.Nu.14.Neq; timeatis populum terre.Deut.4.Et discant timere me omni tempore.& in eo dem.20.Non timebis eos.& in eodem.25. Et non timue ris deum. Iof.9.Timuimus igitur valde. & in eodem. 24. Timete dominum.1.Reg.18.Et saul magis cepit timere da uid.Iob.6.Et videntes plagam meam timetis.Ps.21.Qui timetis dominum laudate eum. Ps.33. Timete dominum omnes sancti eius.Ps.111.Beatus vir qui timet dominum. & in eodem.Confirmatum est cor eius non commouebi tur.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebrai cam veritatem transtulit.Firmatum est cor eius non time bit.Ps.127.Beati omnes qui timēt dominum.Prouer.24 Time dominum fili mi & regem.& in eodem.31.Mulier ti mens deum ipsa laudabitur.Esa.59.Et timebunt qui ab oc cidente sunt nomen domini.Osee.10.Non enī timemus do minum.Et quando est verbum tertie coniugationis tunc si gnificat terrere.idest timere facere. vt Nee.6. Omnes enī hi terrebant nos.& in eo.Et tobias mittebat epistolas vt ter reret me. 2. Reg.14. Nunc igitur veni vt loquar ad domi num meum regem presente populo.pro quo hebrei legūt. Nunc igitur veni vt loquar ad dominum meū regem ver bum hoc quia terruit me populus. Potest etiam deriuari a dictione רָאָה Raa : que significat videre. & tunc erit talis littera scilicet videbit enim me populus. idest vidente po pulo:quod est idem cum lra nostra. Et inde verbū passiuū תִּוָּרֵא thiuare: qd' pōitur Ps.129. vbi dicitur. Quia apud te propiciatio est & propter legem tuam. pro quo hebrei le gunt. Quia apud te propiciatio est vt timearis. vnde bea tus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē trās tulit. Quia tecum propiciatio:cum terribilis sis. Sed si pro תּוֹרָה Thiuare.legatur תּוֹרָה Thora.mutata aleph vltima in he.tunc significat legem. Sicut.Lxx. transtulerunt. Inde יִרְאָה Ira siue יִרְאַת Irath.idest timor. vt Iob.28. Timor domini ipsa est sapientia.Ps.2.Seruite domino in timore. Ps.18.Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. Ps.54.Timor & tremor venerunt super me.Ps.110.Initiū sapientie timor domini.Prouer.1. Timor domini princi pium sapientie.& inde מוֹרָא Mora.idest timor.terror. pa uor.terribilis.Geñ.9.Et terror vester ac tremor sit sup cun cta animalia.Deut.34.Magnaq; mirabilia que fecit moy ses coram vniuerso israel.quod in hebreo legitur singulari ter:scilicet magnūq; mirabile siue terribile quod fecit moy ses.tamen in hebreo aliquando ponitur singulare pro plu rali & econuerso.Ps.75.Terribili & ei qui aufert spm prin cipum.Esa.8.Et timorem eius ne timeatis.& in eodē.Ipse est pauor vester.Malach.1.vbi est timor meus.Et in plurali מוֹרָאִים Moraim.idest terribilia siue horribilia : vel horri biles. Deut.4. Per pugnam & robustam manum exten tūq; brachium:& horribiles visiones . Pro quo he.le. Per pugnā siue in pugna & in manu robustā.& i brachio exten to & in terribilibus vel horribilibus magnis . Scribitur ēt cum he in fine loco aleph.Ps.9. Pone domine legislatorē super eos.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam ve.trāstulit.Pone domine terrorē eis.Tñ si pro

יָרֵא Timere. Terrere. תִּוָּרֵא Timor. Terror. Terribilis. Timor. Pauor. מוֹרָאִים Horribiles visiones. Terribilia.

מוֹרָה Mora legatur מוֹרֶה More: tunc significat preceptorē vel legislatorem sicut Lxx. transtulerunt. Inde נוֹרָא Nora idest timendus siue terribilis.Geñ.28.Quā terribilis est in quit locus iste. Exo.15.Terribilis atq; laudabilis.Ps.75.Ter ribilis apud reges terre.Ps.110.Sanctum & terribile nomē eius.Esa.18.Ad populum terribilem post quem nō est aliꝰ & in gñe feminino נוֹרָאָה Noraa. vt Esa.21.De terra hor ribili.Hebrei tamen dicunt q in predicto loco accipitur p longinqua.Eo quod solent homines in terra peregrina & longinqua timere:cum nesciant eorum mores & consuetu dines.& in plurali נוֹרָאוֹת Noraoth.i.terribilia.Ps.64.Mi rabile in equitate.Pro quo hebrei legunt.Terribilia in iu stitia.Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Terribilis in iustitia.Ps.105. Terribi lia in mari rubro.Ps.144.Et virtutem terribilium tuorū dicent. Ponitur etiam aduerbialiter pro terribiliter. vt. Ps. 138.Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es.

נוֹרָא Terribilis. נוֹרָאָה Terribilis. נוֹרָאוֹת Terribilia. Terribilis.

יָרַד Iarad.descēdere. hūiliari.deducere. detrahere.deflue re.deponere.Geñ.11. Descendit autem dominus vt vi deret ciuitatem.& in eodem.12.Descenditq; Abrā in egy ptum.& in eodem.18. Descendam & videbo. & in eodem. 43.Iam ante descendimus vt emeremus escas. & in eodē. 45. Descende ad me ne moreris. Exo.15. Descenderūt in profundum quasi lapis.& in eodem.19.Eo quod descendis set dominus super eum.Nu.11.Vt descendam & loquar ti bi.Iudi.15. Dimitte me vt duobus mensibus circueā mon tes.pro quo hebrei legunt. Dimitte me duobus mensibus vt vadam & descendam super montes.& dicunt aliqui he brei q in predicto loco ponitur per antiphrasim descendā pro ascendam. Alii vero dicunt q ideo dicitur descendam: eo quod domus eius erat in masfpha qui est locus emine n tior aliis montibus circumiacētibꝰ.& in eodem.19.Et dies mutabatur in noctem.pro quo hebrei legunt.Et dies descē derat valde.i.descenderat vel declinauerat ad vesperam.& est sensus sicut in littera nostra.1.Reg.23.Ephod secum ha bens descenderat.& in eodem.Descendit ad petram & ver sabatur in deserto maon.& in eodem.26. Aut in prelium descendens perierit.& in eodē.29.Non descendat nobiscū in prelium.Ps.29.Saluasti me a descendentibus in lacum. & in eodem. Dum descendo in corruptionem. & Ps.45. Descendant in infernum viuentes. Prouer.30. Quis ascen dit in celum atq; descendit.Esa.30.Qui descenditis in egy ptum.& in eodem.50.Descendet in fletum.& in eodem.63 Quasi animal in campo descendens.& in eodem.64. Vti nam dirumperes celos & descenderes.Significat etiam hu miliare vel subiicere. vt Deut.20. Donec capias ciuitatem que contra te dimicat.pro quo hebrei legunt.Donec descē dat.i.subiiciatur.s.ciuitas.& in eodem. 28. Et destruantur muri tui firmissimi atq; sublimes.i.subiiciantur vel humi lientur. Item significat deducere.i.deorsum ducere. vt Hie re.9.Et deducant oculi nostri lachrimas.Threñ.1.Et oculꝰ meus deducens aquas.& aliquando scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis.& quando est verbum tertie con iugationis tunc significat. Deponere vel defluere aut detra here seu deducere. Descendere facere:siue deorsum ponere aut deorsum fluere:seu deorsum trahere.vt Geñ.24. Que festinans deposuit hydriā de humero.& in eodē.43.Sed et aliud attulimus argentum.i. deduximꝰ. & in eodem. 45. Et adducite eum ad me.Exo.33.Iam nūc depone ornamē tum tuum.Nu.1.Deponent leuite tabernaculum. & in eo. 4.Deponent velum quod pendet ante fores. & in eodem. 10.Depositumq; est tabernaculum.1.Reg.21.Defluebant sa liue eius in barbam.Ps.54.Deduces eos in puteum interi

יָרַד יָרַד Descēdere. Subiicere. Deducere. Deponere. Adducere. Defluere.

tus.Ps.77.Et deduxit tāq; flumina aquas.Esa.10.Et detra xi quasi potens in sublime residentes.& in eodem.14. Ve runtamen ad infernum detraheris. Threñ.2. Deduc quasi torrentem lachrimas.Ezech.32.Et detrahe eam ipsam & filias gentium. Ponitur etiam pro cōtristari.vt.Ps.54. Cō tristatus sum in exercitatione mea.Et aliqui hebrei dicunt q in predicto loco significat cōqueri.Ponitur ēt pro operi re.vt.3.Reg.6.Et operuit tā cherubim q̄ palmas auro. He brei tamen dicunt q in predicto loco significat expandere vel extendere.Quia idē significat in lingua chaldaica. Vn de in predicto loco ipsi legūt.Et extendit super cherubim & super palmas aurum. Inde מוֹרָד Morad.i.descensus.vt Iof.10.Et essent in descensu bethoron.Hiere.48.In descē su horonaim. Item מוֹרָד Morad.i.dependens vel declinās vt.3.Reg.7.Quasi lora ex ore dependentia.

Detrahere. Cōtristari. Operire. Extēdere מוֹרָד Descensus. מוֹרָד Dependēs

יָרָה Iara.iacere.proiicere.iaculari.sagittare.mittere.immi ttere.docere.ostendere.Exo.15. Currus pharaonis & exercitum eius proiecit in mare.& in eodem.19. Aut cōfo dietur iaculis. Pro quo hebrei legunt. Aut iaculatione iacu labitur.i.proiicientur in eum iacula.& est idem sensus cum littera nostra. Iof.18. Vt coram domino deo vestro mittam vobis sortem.1.Reg.20.Et ego tres sagittas mittam iuxta eum.& in eodem.Iecit aliam sagittam trans puerum. & in eodem. Venit itaq; puer ad locum iaculi quod miserat iona thas.& in eodem.21.Et consecuti sunt eum viri sagittarii.i. mittētes sagittas.2.Reg.11.Ex muro tela mittātur.4.Reg. 13.Iace sagittam : & iecit.2.Paralip.35. Ibiq; vulneratꝰ a sa gittariis.pro quo hebrei legunt. Et iecerunt mittentes.s. ia cula in regem Iosiam.Ps.63.Et exaltabitur deꝰ:sagitte par uulorum facte sunt plage eorum.pro quo beatus Hierony mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Sa gittabit ergo eos deus iaculo repentino inferetur plaga eo rum.Potest etiam legi sicut Lxx.transtulerūt :quia eisdē lit teris vtrūq; potest scribi in hebreo : mutatis tamē punctis. Esa.37.Non iaciet ibi sagittam.& aliquando scribitur cum aleph loco he.vt.2.Reg.11.Et direxerunt iacula sagittarii. idest iecerunt siue miserunt iacula.2.Paralip.26. Vt mitte rent sagittas & saxa grandia.Scribitur etiam aliquādo sine he & sine aleph. vt Nu.21. Iugum ipsorū disperiit ab ese bon.Pro quo hebrei legunt.Proiiciemꝰ eos:periit esebon. idest proiiciemus eos & pugnabimus contra esebon.Potest etiam deriuari a dictione נִיר Nir:que in lingua chaldaica significat iugum.sicut est in littera nostra.Item יָרָה Iara.i. ostendere siue docere.vt Exo.15. Qui ostendit ei lignum. & in eodem.35. Dedit in corde eius.Pro quo hebrei legūt. Et ad ostendendum vel ad docendum dedit in corde eius. idest vt possint alios docere.4.Reg.12. Quibus docuit eū ioiada sacerdos.Iob.6.Docete me & ego tacebo.& in eodē 27.Docebo vos per manum dei.Ps.118.Legem pone mi hi domine viam iustificationum tuarum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trans tulit. Ostende mihi domine viam preceptorum tuorum. Prouer.4.Et docebat me atq; dicebat. Esa.2. Et docebit nos vias suas.& in eodem.28.Quem docebit scientiam.& in eodem. Deus suus docebit illum.Ponitur etiam pro eri gere.vt Geñ.31.En tumulus hic & lapis quem erexi. Item ponitur pro comparare.vt Iob.30.Comparatus sum luto. idest ostēdit me eē lutū: sicut exponūt hebrei.& inde מוֹרֶה More.i.docēs siue ondēs vel legislator.Iob.36.Nullꝰ simi lis ei in legislatoribꝰ.Ps.83. Etenī bñdictionē dabit legisla tor.Pro q btūs hieronymꝰ in psalterio iuxta he.ve.trāstulit Bñdictioe quoq; amicietur doctor.Prouer.5. Neq; audiui vocem docentium me. Esa.30. Et erunt oculi tui videntes

יָרָה Proiicere. Iaculari. Mittere. Iacere. Sagittare. יָרָה Ostendere. Docere. Erigere. Comparare. מוֹרֶה Legislator. Doctor. Docens.

preceptorem tuũ. Ioel. 2. Qui dedit vobis doctorem iustitie. Ponitur etiã מורה More pro illustri. vt Geñ. 11. Vsq; ad cõuallem illustrẽ. Hebrei tñ dicũt q̃ in predicto loco est nomẽ ꝓpriũ loci. & similr. Deut. 11. Vbi dicitur. que est iuxta vallem le tẽdentẽ & intrãtẽ ꝓcul. pro q̃ he. le. Que est iuxta vallem מורה More. i. ostendens. Ponitur etiã pro excelso. Iudi. 7. Ad septentrionalẽ plagam collis excelsi. & inde תורה Thora. i. lex. doctrina. vt Exo. 12. Eadem lex erit indigene & colono. & in codẽ. 24. Daboq; tibi tabulas lapideas & legem atq; mandata. Deut. 27. Et scribes super lapides oĩa verba legis. Esa. 2. De sion exibit lex. & q̃ post se regit genitiuum mutat he vltimũ in tau. vt Exo. 13. Vt lex eius semp sit in ore tuo. Leuit. 6. Hec est lex hostie pro peccato. 2. Reg. 7. Ista eni est lex Adam dñe deus. Ps. 1. Sed in lege dñi voluntas eius: & in lege eius meditabitur. & in plurali תורות Thoroth. i. leges. vt Geñ. 26. Legesq; seruauerit. Leuit. 26. Hec sunt mandata atq; precepta & leges. Item יורה Iore. i. pluuia tẽporanea siue matutina. Deut. 11. Dabit pluuiam terre tue temporaneã. Hiere. 5. Metuam⁹ deũ qui dat nobis pluuiam tẽporaneam. Ioel. 2. Et descendere faciet ad nos imbrem matutinũ & serotinum. Ponitur etiã יורה Iore ꝓ inebriare vel irrigare. Prouer. 11. Et qui inebriat ipe quoq; inebriabitur. Vide etiã de hoc infra in dictiõe רוה Raua. & et dictio מורה More de qua supra dictũ est q̃ significat doctorem vel preceptorem: in aliquib⁹ locis predictis hebrei interpretantur imbrem vel pluuiam. s. temporaneam.

ירח Iareach. Luna. Mensis. Iob. 25. Ecce luna etiam non splẽdet. Ps. 8. Lunã & stellas que tu fundasti. Ps. 71. Et ante lunã in generatione & generationem. Ps. 103. Fecit lunam in tempore. Esa. 13. Et luna non splendebit in lumine suo. & in codẽ. 66. Et luna tua non minuetur. Declinatur ẽt pluraliter ירחים Ierachim: quasi sint plures. eo q̃ in quolibet mense luna innouatur. Deut. 33. De pomis fructuum solis ac lune. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. lunarum. & in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine loco mem. Dan. 4. Post finem mẽsium duodecim. Ponitur etiam pro mense tam in singulari q̃ in plurali. eo quod apud hebreos cõputabantur menses lunares. Exo. 2. Abscondit eum tribus mensibus. 3. Reg. 6. Annõ quarto fundata est dom⁹ domini in mense Zio. & in eo. in mẽse Bul. Iob. 29. Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos.

ירט Iarat. peruertere. declinare. Nu. 22. Quia peruersa est via tua: mihiq; cõtraria. Iob. 16. Et manibus impiorũ me tradidit. i. me declinauit siue vertit.

ירך Ierech siue ירך Iarech. femur. hastile. lat⁹. Geñ. 24. Pone manũ tuã subter femur meũ. & in eo. 32. Tetigit neruum femoris eius. & in eodem. Qui emarcuit in femore iacob. Ezech. 24. Et omnẽ partem bonã & femur & armũ. & in plurali ירכים Ierechaim. Exo. 28. A renibus vsq; ad femora. Põitur etiã pro pede vel hastili cãdelabri vnde procedunt calami. vt Exo. 25. Hastile eius & calamos. Item ponitur pro latere vel plaga aut regione. vt Leuit. 1. Ad latus altaris quod respicit ad aquilonem. Scribitur etiã cum tau in fine: quod denotat genus femininũ. vt Geñ. 49. Pertingens usq; ad fidonẽ. Pro quo hebrei legũt. Et latus eius siue regio vel plaga eius vsq; ad sidonem. Exo. 26. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Esa. 14. Et sedebo in mõte testamenti in laterib⁹ aquilonis. Ponitur etiam pro angulo. vt Exo. 26. Et rursum alias duas q̃ in angulis erigantur.

ירע Iaraa. displicere. dure vel aspere accipere. callidẽ agere. malignari. affligere. vexare. inuidere. 1. Reg. 8. Displicuitq; sermo in oculis samuelis. & in eo. 18. Et displicuit in oculis ei⁹ iste sermo. 1. Paralip. 21. Displicuit aũt deo q̃d iussum erat. Geñ. 21. Dure accepit hoc Abraã. Pro quo he. le. Et displicuit verbum siue res nimis in oculis Abraam. & in codẽ. Non tibi videatur asperũ. pro quo hebrei legũt. Non displiceat in oculis tuis. & est sensus sicut in littera nostra. & in codẽ. 38. Eo quod rem detestabilẽ fecerat. Deut. 15. Neq; ages quippiam callide in eius necessitatibus subleuãdis. Pro quo hebrei legunt. Neq; displiceat in oculis tuis cũ dederis ei. s. nec durum vel asperum tibi videatur. Ponitur etiam pro affligere siue vexare. 2. Reg. 20. Nunc magis afflicturus est nos siba filius Bocri. Iob. 20. Affligetur qui relictus est in tabernaculo suo. Ps. 105. Et vexatus est moyses propter eos. Item ponitur pro inuidere. Deut. 28. Inuidebit fratri suo. & in codem. Inuidebit viro suo. i. callide vel maligne aget contra eum. Ponitur etiã pro vlulare. vt Esa. 15. Super hoc expediti Moab vlulabunt: anima eius vlulabit sibi. Vide etiã de hoc infra in dictiõe רוע Roa. Itẽ ירעה Ieriaa. cortina. sagum. Exo. 26. Decem cortinas de bysso retorta. & in codem. Longitudo cortine vnius habebit viginti octo cubitos. & in eodem. Facies & saga cilicina vndecim & in eodem. Longitudo sagi vnius habebit triginta cubitos. Et quia cortine solebant fieri quandoq; ex pellib⁹: ideo nostra translatio aliquando traduxit pellem pro cortina. vt 2. Reg. 7. Et arca dei posita sit in medio pelliũ. i. in medio cortinarum ex pellibus. Ps. 103. Extendens celum sicut pellem. Canti. 1. Sicut pelles salomonis.

ירק Iarac. expuere. cõspuere. Leuit. 15. Si saliuã huiuscemodi homo iecerit super eum qui mundus est. Nu. 12. Si pater eius expuisset in faciem ei⁹. Deut. 25. Expuetq; in faciem eius. & aliquando scribitur sine iod. vt Iob. 30. Et faciem meam conspuere non verentur. Esa. 50. Faciem meã non abscondi ab increpantib⁹ & cõspuentibus in me. & inde רק Roc. i. saliua. sputum. Iob. 7. Nec dimittis me vt gluttiam saliuam meam. Item ירק Ierec aut ירק Iaroc. i. herba fenum. virens. olus. Geñ. 1. Vt habeant ad vescendum. Pro quo hebrei legunt. Ois viridis herba siue omne olus herbe ad vescendum. s. sit. & in eodem. 9. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia. Deut. 11. Vbi iacto semine in hortorum morẽ aque ducuntur irrigue. Pro quo hebrei legũt. Vbi seminabis semen tuum & irrigabis pede tuo sicut hortũ olerũ. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. 4. Reg. 19. Et virens herba tectorum. Iob. 39. Et virentia queq; perquirit. & inde ירקרק Ieracrac. i. viride siue pallidum. aut viror vel pallor. vt Leuit. 13. Si alba vel russa macula fuerit infecta. Pro quo hebrei legunt. Si pallida vel russa macula fuerit. & in eodem. 14. Quasi valliculas pallore siue rubore deformes. Ps. 67. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et posteriora eius in virore auri. & inde ירקון Ieracon. i. pallor. & ponitur pro rubigine vel aurugine. vt Deut. 28. Ardore & estu & aere corrupto ac rubigine. Hiere. 30. Et conuerse sunt vniuerse facies in auruginem. Amos. 4. Percussi vos vento vrente & aurugine. & similiter aggei. 2. vbi eadem verba habentur.

ירש Iaras. possidere. hereditare. acquirere. heredem esse. exterminare. disperdere. expellere. delere. cõsumere. vastare. depauperare. Geñ. 15. Et ecce vernaculus meus heres me⁹ erit. i. dest hereditabit me. & in codem. Nõ erit hic heres tuus: sed qui egredietur de vtero tuo ipsum habebis heredem. Pro quo hebrei legunt. Ipse hereditabit te. & in codẽ. 21. Non eni erit heres filius ancille. Nu. 13. Ascendamus & possideamus terram. & in eo. 14. Et semen ei⁹ possidebit eã. Deut. 4. Et ingrediẽs possideas terrã. & in eo. 12. Gentes ad quas ingredieris possidendas. Et in eo. Et possederis eas atq; habitaueris in terra earũ. & in eo. 18. Gentes iste quarũ tu possidebis terrã. Et in eo. 19. Et possederis eam habitaueris q; in vrbibus eius. & in eo. Quam dñs deus tuus daturus est tibi in possessionẽ. Et in eo. 26. Quam dñs deus tuus tibi daturus est possidendam & obtinueris eam. i. possederis. Et in eo. 33. Mare & meridiem possidebit. Iof. 1. Ad possidendam terram quam dñs deus noster daturus est nobis. Et in eo. 13. Que necdum sorte diuisa est. pro quo he. le. Que necdũ possessa ẽ. Iudi. 11. Et tu vis possidere terrã eius. Et i eo. Nõne ea que possedit chamos deus tuus tibi iure debentur: que aũt dñs deus noster victor obtinuit in nostrã cedẽt possessionẽ. pro quo he. le. nõne quod possidere te fecit chamos deus tuus illud possidebis: & oẽ quod possidere fecit siue oẽs quos eiecit vel expulit dominus deus noster a facie nostra illud possidebimus. Esdre. 9. Et heredes habeatis filios vestros. 1. Paralip. 28. Vt possideatis terram bonam. Ps. 36. Iusti autem hereditabũt terrã. Et in eo. Mansueti autem hereditabunt terram. Esa. 65. Et hereditabũt eã electi mei. Hiere. 49. Cur igitur hereditate possedit Melchom gad. Et i eo. Et possidebit israel possessores suos. Osee. 9. vrtica hereditabit eos. Abdie. 1. Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt mõtẽ Esau. Et in eo. Et possidebit domus iacob eos qui se possederat. i. possessores suos. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatũ. Et in eodem. Et possidebunt regionem ephraim. Zach. 9. Ecce dñs possidebit eã. Et aliqñ scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. Deut. 2. Incipe possidere. 3. Reg. 21. Surge posside vineã Naboth. Inde יורש Iores. i. heres. possessor. vt Hiere. 49. An heres non est ei. Mich. 1. Adhuc heredẽ adducã tibi. & inde ירשה Ieresa. siue ירשה Ierusa. i. hereditas. possessio. Nu. 24. Et erit idumea possessio eius. Et i eo. Hereditas seir cedet inimicis suis. Deut. 2. Quia in possessionẽ esau dedi mõtẽ seir. & in eo. Quia filiis loth tradidi eam in possessionem. Ps. 60. Dedisti hereditatem timentibus nomen tuum. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מורש Moras. idest possessio. vt Esa. 14. Ponam eam in possessionem ericii. Et inde מורשה Morasa. siue מורשת moreseth. i. hereditas. possessio Deut. 33. Hereditatem multitudinis Iacob. Mich. 1. Propterea dabit emissarios super hereditatem geth. significat etiam predicta dictio ירש Iaras. exterminare. siue disperdere vel delere. aut expellere. vel consumere. siue vastare. Et tunc communiter est verbum tertie coniugatiõis. Exo. 15. Interficiet eos manus mea. i. dispdet vel exterminabit eos manus mea. & in eo. 34. Cum enim tulero gentes a facie tua. i. cũ exterminauero vel expulero gẽtes a facie tua. Nu. 14. Feriam igitur eos pestilentia atq; consumã. Et in eo. 33. Disperdite cunctos habitatores terre illius. Et in codẽ. Sin autem nolueritis interficere habitatores terre. i. exterminare vel consumere. Deut. 2. quibus expulsis atq; deletis. & in eo. Et fecit illos habitare pro eis. pro quo hebrei legunt. Et expulerunt eos & habitauerunt pro eis. Et in eo. 7. quomodo potero delere eas. Et in eo. 9. qui cõterat eos & deleat atq; disperdat velociter. Et in eodem. Sed quia ille egerunt impie introeunte te delete sunt. Et in codẽ. 28. Et fruges terre tue rubigo consumet. Iof. 8. Et vastabitis ciuitatem. Iudi. 1. Nec potuit delere habitatores vallis ben iamin. Et in eo. qui deleuit ex ea tres filios enach. Iob. 13. & consumere me vis peccatis adolescentie mee. Ponitur et pro extrahere. vt in eo. 20. De vẽtre eius extrahet eas deus. Ponitur etiam pro torquere. vt in eodem. 17. Torquentes cor meum. Item significat depauperare vel pauperẽ facere. Geñ. 45. Ne & tu pereas & omnis domus tua. Pro quo he. le. Ne depauperẽris tu et omnis dom⁹ tua. i. ne paupertate vel inopia pereas. 1. Reg. 2. Dominus pauperẽ facit & ditat. Iudi. 14. An idcirco vocastis nos ad nuptias vt expoliaretis nos. pro quo hebrei legunt. vt depauperaretis nos. i. dest vt faceretis nos pauperes. Alii vero secundũ primam significationem legũt sic scilicet vt hereditaretis nos idest vt quasi iure hereditario expoliaretis nos. Prouer. 30. Aut paupertate compulsus furer. pro quo hebrei legũt. ne depauperer & furer. Inde ריש Ras. i. pauper. ps. 81. & humilem & pauperem iustificate. De quo vide infra in dictione ריש Ros. Inde תירוש Thiros. idest vinum. Geñ. 27. Frumẽto & vino stabiliui eum. Deut. 7. Frumento tuo atq; vinde mie. Pro quo hebrei legunt. frumento tuo & vino tuo. & i eodem. 11. vt colligatis frumentum & vinum & oleũ. Osee. 2. & hec nesciuit quia ego dedi ei frumentum & vinũ. Ponitur etiam pro grano vue de quo vinũ exprimitur. Esa. 65. Quomodo si inueniatur granum in botro.

יש Ies. est. verbũ substantiuum tertie persone. De quo vide infra in dictione ישה Iasa.

ישיש Iases. siue ישיש Iasis. senex. antiquus. longeuus. decrepitus. 2. Paralip. 36. Non est misertus adolescentis & virginis & senis nec decrepiti quidem. vbi ponitur ꝓ decrepito. Iob. 11. Et senes & antiqui sunt in nobis. Quod in hebreo legitur in numero singulari. Et in plu. ישישים vt in eo. 12. In antiquis est sapientia. Et in eo. 32. Iunior sũ tempore: vos autem antiquiores. Et potest deriuari a predicta dictione יש Ies que significat est. eo quod diu est: & longe durat.

ישב Iasab. Habitare. sedere. manere. stare. expectare. morari. collocare. ducere. Geñ. 4. Et habitauit profugus in terra. Et in codem. 13. Et nequibant habitare communiter. Et in eo. Abram habitauit in terra canaam: loth vero moratus est in oppidis que erant circa iordanẽ. Et in codẽ 19. Timuerat enim habitare in segor. Et in eo. 25. Iacob aũt vir simplex habitabat in tabernaculis. Et in eo. 35. Et ascende bethel & habita ibi. Et in eo. 45. Et habitabis i terra gesen. Leuit. 23. Et habitabis in vmbraculis septem diebus. Nu. 13. Amalech habitat in meridie. Et in eo. Cananeus vero moratur iuxta mare. Deut. 12. Et habitabitis in terra. Et in eo. 25. Quando habitauerit fratres simul. 2. Reg. 5. Reuertere & habita cũ rege. ps. 21. Tu autem in sancto habitas. Ps. 83. Beati qui habitant in domo tua domine. Ps. 122. qui habitas in celis. Ps. 131. Hic habitabo quoniam elegi eam. Ps. 139. Habitabunt recti cum vultu tuo. Esa. 5. Nunquid habitabitis vos soli in medio terre. Et in eo. 13. Non habitabitur vsq; in finem. Et in eo. 44. Qui dico ierusalem habitaberis. Hiere. 17. In terra salsuginis & inhabitabili. pro quo he. le. in terra salsuginis que non habitatur. Et in eo. 22. vrbes inhabitabuntur. Et in eo. 42. Non habitabimus in terra ista. Thren. 1. Habitauit inter gẽtes. Ezech. 26. Quomodo periisti que habitas in mari. Et i eo. Sicut ciuitates que non habitantur. Et aliquando scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. Significat etiam sedere. vt Geñ. 21. Seditq; e regione procul. Et in eo. 31. Abscondit idola subter stramenta cameli & sedit desuper. Et in codem. 43. Sederunt coram eo. Et in eo. 49. Sedit in forti arcus eius. Exo. 2. Et sedit iuxta puteum. Exo. 16. quã do sedebamus super ollas carnium. Leuit. 15. Et vbicunq; sederit. Nu. 32. Et vos hic sedebitis. Deut. 1. Sedistis ergo in cadesbarne multo tempore. 1. Reg. 4. Heli sedebat super sellam. Et in eo. 20. Et ego ex more sedere soleo iuxta regem. Et in codem. & sedebis iuxta lapidem cui nomen est

Azel. Et in eo. Et sedit rex ad comedendū panem. p̄s.1. & in cathedra pestilentie nō sedit. p̄s.28. Et sedebit dñs rex in eternū. p̄s.109. Sede a dextris meis. p̄s.131. Sedebunt super sedem tuā. Esa.14. Et sedebo in mōte testamēti. Itē significat manere. vel quiescere. vt Geñ.19. Et mansit ī mōte. [Manere.] Et in eo. Et mansit in spelunca. Leuit. 12. Sed manebit triginta tribus diebus. Et in eo.23. Omnis qui de genere est israel manebit in tabernaculis. Nu.20. Et mansit populus in cades. Ios.5. Manserunt in eodem castrorū loco. 1. Reg.1. Et maneat ibi iugiter. Ruth.2. Et nec ad momentū quidē domū reuersa est. Pro quo he. le. Modicum quidem manet vel quiescit in domo. vel sic. Hec habitatio eius in domo modica est. [Quiescere] Esa.30. Supbia tantū est quiesce. Hiere. 42. Si quiescētes manseritis in terra hac. Itē significat expectare vel prestolari aut morari. [Expectare prestolari. Morari.] Exo.24. Expectate hic, donec reuertamur ad vos. Iudi.6. Ego prestolabor aduentū tuum. 2. Reg.19. Cum moraretur ī castris. Ester. 2. mardocheus morabatur ad ianuā regis. Et inde verbū tertie cōiugationis הוֹשִׁיב Hosib: quod significat Habitare facere. [הוֹשִׁיב] sedere facere: aut collocare. Geñ.47. In optimo loco fac eos habitare. [Habitare facere.] Et in eo. Ioseph vero patri & fratribus dedit possessionem in egypto. pro quo he. le. Et habitare fecit ioseph patrē suū & fratres suos & dedit eis possessionem in terra egypti. 3. Reg.21. Et sedere facite nabot inter primos populi. [Sedere facere.] Et in eo. Et submittite duos viros filios Belial pro quo he. le. Et sedere facite duos viros filios Belial. Et ī eo. Et sedere fecerūt Nabot inter primos populi. Ps.67. Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Ps.112. vt collocet eū cū principibus. [Collocare] Et in eo. Qui habitare facit sterilem in domo. Hiere.32. Et reducam eos ad locum istum & habitare eos faciam confidenter. Ezech. 25. Et collocabunt caulas suas in te. Item ponitur pro ducere. s. vxorem. Esdre.10. Qui duxerunt vxores alienigenas. i. habitare eas fecerunt secum. [Ducere.] Et in eodem. Omnes viri qui duxerunt vxores alienigenas. Nee.13. Sed & in diebus illis vidi iudeos ducentes vxores. Ponitur etiam pro reducere. 2. Reg.15 Si reduxerit me dominus. [Reducere.] Pro quo hebrei legunt. si reducens reduxerit me dominus. Inde. יוֹשֵׁב Ioseb. idest habitator siue habitans. vel sedens. [יוֹשֵׁב] Geñ.25. Iacob autem vir simplex habitans in tabernaculis. [Habitans. Habitator.] Exo. 15. Dolores obtinuerunt habitatores philistiim. Et in eo. obriguerunt omnes habitatores canaan. Ps.16. Sicut catulus leonis habitans in abditis. p̄s.106. sedentes in tenebris & in vmbra mortis. [Sedens.] Esa.6. Vidi dominū sedentem super soliū. Et in eo.10. Noli timere popule meus habitator sion. & inde שֶׁבֶת sebeth. i. habitatio vel sessio: aut sedes: vel cathedra. [שֶׁבֶת] vt. 2. Reg.23. dauid sedens in cathedra sapientissimus. Et supra in eo. Comburentur vsq̄ ad nihilum. [Sedens.] pro quo hebrei legunt. Comburentur in habitatione vel in sessione. idest in loco vbi sunt. [Habitatio.] Potest etiam deriuari a dictione שַׁבָּת sabath que significat cessare vel desinere. [Cessare.] quasi dicat. vsquequo cessent vel desinant esse. & erit sensus sicut in littera nostra. p̄s.138. Tu cognouisti sessionem meam. [Sessio.] Hiere. Habitatio tua in medio idoli. [Solium.] Threñ.3. Sessionem eorū & resurrectionē eorū vide. Amos.6. Et appropiquatis solio iniquitatis. Inde מוֹשָׁב [מוֹשָׁב] Mosab. i. habitatio. sessio. cathedra. sedes. Leuit.25. Qui vēdiderit domum intra vrbis muros. pro quo he. le. Qui vēdiderit domum habitationis intra vrbem muratam. [Habitatio.] 4. Regū.2. Ecce habitatio vrbis huius optima est. p̄s.131. Elegit eā in habitationē sibi. Ponitur ēt ꝑ sede vel cathedra aut sessiōe. 1. Reg.20. Requiretur enī sessio tua. & in eo. Cumq̄ sedisset rex sup cathedrā suā. [Sessio. Chatedra.] p̄s.1. Et in cathedra pestilētie nō sedit. ponitur ēt ꝑ cognatiōe. [Cognatio.] 1. Reg.9. oīs vero cognatio dom⁹ sibe seruiebat mephiboseth. pro quo he. le. oīs habitatio dom⁹ sibe. i. oēs qui habitabāt in domo eius. Et in plu. מוֹשְׁבוֹת Mosboth. [מוֹשְׁבוֹת Habitacla.] Exo.12. In cūctis habitaculis vestris edetis azyma. Et inde נוֹשֶׁבֶת Nosebeth. i. habitabilis in genere feminino. [נוֹשֶׁבֶת habitabilis] vt Exo.16. Donec venirent in terrā habitabilem. & inde תּוֹשָׁב Thosab. i. inquilinus siue colonus. [תּוֹשָׁב Inquilin⁹ Colonus.] vt Leuit. 22. Inquilinus sacerdotis & mercenarius nō vescetur ex eis. Et in eo.25. sed quasi mercenarius & colon⁹ erit tecū. Ponitur ēt pro peregrino vel aduena. vt Geñ.23. Aduena sum & peregrinus apud vos. [peregrin⁹. Aduena.] Exo.12. Aduena & mercenarius non comedet ex eo. Et in eo.25. Et susceperis eū quasi aduenam & peregrinum.

יֵשׁ [יֵשׁ] יֵשְׁנָה Iasa. Est. erat. esset. fuisset. siue illud quod est. est enim verbū substantiuum tertie psone. & scribitur sine he & dicitur יֵשׁ Ies. [Est. Erat.] Exo.17. Est ne deus in nobis an non: Nu. 9. Quotquot diebus fuisset nubes sup tabernaculū. ꝑ quo he. le. Et erat. i. euenjebat qđ erat diebus numeri sup tabernaculū. [Fuisset.] Et in eo. Et si fuisset nubes a vespere vsq̄ mane. 4. Reg.10. Nūquid est cor tuū rectū. Et in eo. Et ait Ionadab est. [Esset.] Iob.16. vtinā esset aīa vestra pro aīa mea. p̄s.7. si est iniquitas in manibus meis. Prouer.11. Alii diuidunt propria & ditiores fiunt. pro quo he. le. Est qui dispersit vel qui diuidit & additur amplius. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo.14. Est via que videtur hoī recta. & qñ cōponitur cū pronominibus tūc est secūde vel tertie persone. vt Geñ. 24. si direxisti viā meā. pro quo hebrei legunt. si es tu dirigens viam meam. Et in eo. si facitis misericordiam & veritatem cum domino meo. pro quo he. le. si estis vos facientes misericordiam & veritatem cū dño meo. Deut. 29. sed cunctis presentibus & absentibus. pro quo he. le. sed cum eo qui est hic nobiscum stāte hodie corā dño deo nostro & cū eo qui non est nobiscum hodie. sed beatus hieronymus trāstulit sensum. significat ēt יֵשׁ Ies illud quod est siue aliquid. vt Prouer.8. Vt ditem diligētes me. pro quo he. le. vt hereditare faciam vel possidere faciam diligentes me est. i. illud quod est siue aliquid. & inde תּוּשִׁיָּה Thusiia. i. illud quod est. [Illud qđ ē תּוּשִׁיָּה] Et dicunt hebrei ꝙ significat sapientiam vel legē aut fortitudinē. Eo quod ꝓprie dicūtur esse & existere. Beatus vero hieronymus varie transtulit. Nā aliqñ traduxit sapientiā vel prudētiā. [Sapientia Prudētia.] vt Iob.12. Apud ipsum est fortitudo & sapientia. Et in eo.26. Et prudentiā tuā ostēdisti plurimam. In alio vero loco traduxit salutem. [salus.] Prouer. 2. Custodiet rectorum salutem. Mich.6. Et salus erit omnibus timētibus nomen eius. item transtulit equitatem vel iustitiam. [Equitas. Iustitia. Lex.] vt Prouer.8. Meum est consilium & equitas. Esa.28. Et magnificaret iustitiam. Item transtulit legem. vt Iob.11. Et qđ multiplex sit lex eius. Prouer.3. Custodi legem meam atq̄ consilium. Item ponitur pro necessariis. idest cognatis vel amicis. [Necessarii.] vt Iob.6. Necessarii quoq̄ mei recesserunt a me. Sed in hebreo in predicto loco ponitur verbum singularis numeri scilicet recessit a me. vnde hebrei legunt. Et sapientia vel prudentia recessit a me. significat etiam illđ qđ sapienter vel prudenter excogitatur. [qđ ceperāt] Iob.5. Ne possint implere manus eius quod ceperant. pro quo in hebreo habetur. Et non facient manus eius תּוּשִׁיָּה Thusiia. idest illud qđ excogitauerant. Alii vero legunt. Et non facient manus ei⁹ efficaciam. [Efficacia.] Item ponitur pro tempore. [Tempus.] Prouer.18. In omni tempore erit exprobrabilis. Item pōitur pro valide. [Valide.] Iob 30. Et quasi super ventum ponēs elisisti me valide.

יָשַׁח [יָשַׁח] Iasach. humiliare. incuruare. [Icuruare. Humiliare] Esa.2. Et incuruauit se homo. Et in eodem. Et humiliabitur altitudo virorū. Esa.51. Qui dixerunt anime tue incuruare vt transeamus. Et inde nomen יֶשַׁח [יֶשַׁח] iasach. idest incuruatio. humiliatio. [Humiliatio.] Michee.6. Et humiliatio tua in medio tui. & inde שַׁחַת Sachath. idest fouea. [שַׁחַת Fouea.] Ps.93. Donec fodiatur peccatori fouea. Et de hoc vide infra in dictione שׁוּחַ Soach. & in dictione שַׁחַת Sachath.

יָשַׁט [יָשַׁט] Iasat. Extendere. tendere. porrigere. [Tēdere. Extendere] Ester. 4. Nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit. Et in eodem.5. Et extendit contra eam virgam auream.

יָשַׁם [יָשַׁם] Iasam. desolare. In solitudinē redigere. dissipare. demoliri. vt Geñ.47. Ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. [In solitudinē redigere. Dessolare.] Nu.21. Lassi peruenerunt in iophe. Pro quo hebrei legunt. Et dessolauimus eos vsq̄ nophe Potest etiam legi sic. Et femine siue mulieres vsq̄ nophe. idest lassi quasi mulieres venerunt vsq̄ nophe. Et est idem cum littera nostra. Nam dictio hebraica נָשִׁים Nasim que ibi ponitur potest esse verbum prime personē pluralis numeri a supradicta dictione deriuatum: & potest etiam esse nomen quod communiter significat mulieres. Hiere. 49. Et nisi dissipauerint eum eis habitacula eorum. [Dissipare. Demoliri.] Ezech.6. Et excelsa demolientur & dissipabuntur. & in eo.12. vt desoletur terra a multitudine sua. & in eo.19. Et desolata est terra & plenitudo eius. & de hoc vide infra in dictione שָׁמֵם samam. Inde יְשִׁימוֹן Iesimon. i. solitudo. desertum. [יְשִׁימוֹן Solitudo. Desertum.] Deut. 32. In loco horroris & vaste solitudinis. p̄s.67. Cum pertransieris in deserto. Ps.106. Errauerunt in solitudine in deserta via.

יָשַׁן [יָשַׁן] Iasan. dormire. dormitare. soporatum esse. quiescere. requiescere. Inueterare. vetus esse. [Dormire.] Geñ. 41. Rursū dormiuit & vidit alterū somniū. Iudi.16. Dormire eū fecit super genua sua. Iob.13. Et somno meo requiescerem. p̄s.3. Ego dormiui & soporatus sum. [Soporatū esse.] p̄s.43. Quare obdormis Ps.77. Et excitatus est tanq̄ dormiens dñs. Ps.120. Ecce non dormitabit neq̄ dormiet qui custodit israel. Prouer. 4. Non enim dormient nisi cum malefecerint. Eccl's. 5. Saturitas diuitis non sinit eum dormire. Canti.5. Ego dormio & cor meū vigilat. Hiere.51. Et dormiēt somniū sempiternū. Ezech.34. Securi dormient in saltibus. Ponitur ēt ꝑ quiescere vel requiescere. [Requiescere] vt. Ps.4. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Inde שֵׁנָה Sena. siue שְׁנַת Senath. [שֵׁנָה] idest somnus. dormitio. sopor. [Somnus.] vt Geñ.28. Cumq̄ euigilasset iacob de somno. Ps.75. Dormierunt somnum suum. Ps 131. Si dedero somnū oculis meis. Prouer. 20. Noli diligere somnum. Eccl's.5. Dulcis est somnus operātis. Hiere.51. Et dormient somnum sempiternum. Dañ.2. Et somnus eius fugit ab eo. Et aliqñ scribitur cū aleph in fine loco he. vt p̄s.126. Cum dederit dilectis suis somnum. Item יָשָׁן [יָשָׁן] Iasan. i. vetus siue vetustum. [Vetus.] Leuit. 25. Et comedetis veteres fruges. Et in eodem. Donec noua nascantur edetis vetera. Et in eo.26. Et vetera nouis supuenientibus proiicietis. Scribitur ēt cū nū in principio & dicitur נוֹשָׁן Nosan. [נוֹשָׁן Vetustissimum.] vt in eo. Comedetis vetustissima veterum. Et in genere feminino נוֹשֶׁנֶת Noseneth cum tau in fine. [נוֹשֶׁנֶת vetustissima.] vt Leuit. 13. Lepra vetustissima iudicabitur. & inde verbum passiuum נוֹשָׁן Nosan. idest inueteratum esse siue antiquū eē. [נוֹשָׁן Inueteratum esse.] Deut.4. Et morati fueritis in terra. pro quo hebrei legunt. Et inueterati fueritis siue antiqui facti fueritis in terra.

יָשַׁע [יָשַׁע] Iasaa. saluare. saluum facere. liberare. eruere. [Liberare. Eruere. Saluare.] Exo.14 Liberauitq̄ dominus in die illo israel. Nu.10. Vt eruamini de manibus inimicorum vestrorum. Deut.33. Popule qui saluabitur in domino. 1. Reg.10. Qui solus saluauit vos de vniuersis malis. Et in eodem.14. Quia non est domino difficile saluare vel in multis vel in paucis. Et in eo. 25. Et saluauit manū tuā tibi. 4. Re.6. salua me dñe mi rex qui ait nō te saluet dñs: vnde te possū saluare. p̄s.17. Qui

saluū fecit dñs xp̄m suū. p̄s.21. Salua me ex ore leonis. [Saluū facere.] Ps. 27. Saluū fac populū tuū. Ps.32. Non saluatur rex per multam virtutem. Ps.67. Deus noster deus saluos faciendi. Ps. 79. Et ostēde faciē tuā & salui erimus. Ps.105. Saluos fac nos dñe deus noster. Ps.117. o dñe saluum me fac. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Obsecro dñe: salua obsecro. & ponitur ibi in hebreo הוֹשִׁיעָה נָּא [הוֹשִׁיעָה נָא] Hosiaana. Pro quo osana canit Eccl'ia. & sūt in hebreo due dictiones. s. הוֹשִׁיעָה Hosiaa. Quod ē verbū imperatiui modi. i. salua vel saluū fac. & נָא Na. [Osana. Salua obsecro.] Quod est dictio depręcatiua. i. obsecro. Ps.137. Et saluū me fecit dextera tua. Esa.45 Israel saluatus est in dño salute eterna. Et in eo.49. Et filios tuos ego saluabo. Hiere.23. In diebus illis saluabitur Iuda. Et ī eo.31. salua dñe populū tuū. Osee.1. Et saluabo eos in dño deo suo: & non saluabo eos in arcu & gladio. & īde יֵשַׁע [יֵשַׁע] Iesaa. i. Salus. saluatio. salutare. [Salus.] 2. Reg.23. Cuncta enī salus mea & omnis voluntas. p̄s.17. Et cornu salutis mee. p̄s.26. Dñs illuminatio mea & salus mea. p̄s.50. Redde mihi letitiam salutaris tui. p̄s.84. Et salutare tuum da nobis. [Salutare.] Esa.61. Quia induit me vestimētis salutis. Abach.3. Egressus es in salutem populi tui: in salutē cū xp̄o tuo. Scribitur ēt cū vau in medio & he in fine & dicitur יְשׁוּעָה Iesuaa. [יְשׁוּעָה Salus.] vt p̄s.3. Dñi est salus. p̄s.32. Fallax equus ad salutē. p̄s. 117. Et factus es mihi in salutē. Abach. 3. Quadrige tue saluatio. [Saluatio. Salutare.] Scribitur ēt cū tau in fine loco he. vt Geñ. 49. Salutare tuum expecto dñe. Ps.34. Dic anime mee salus tua ego sū. Esa.52. Et videbūt oēs fines terre salutare dei nr̄i. & in plurali. יְשׁוּעוֹת Iesuooth. [יְשׁוּעוֹת saluatiões] vt. p̄s.27. Et ꝓtector saluationū xp̄i sui est. Et aliqñ scribitur cū tau in principio loco iod & dicitur. תְּשׁוּעָה Thesuaa. [תְּשׁוּעָה salus.] vt. 2. Reg.23. Fecitq̄ dñs salutē magnā. p̄s.36. Salus aūt iustorū a dño. ps.59. Et vana sal⁹ hominis. p̄s.143. Qui das salutem regibus. prouer.11. Salus aūt vbi multa cōsilia. & in eo.21. dñs aūt salutē tribuit. Et aliqñ scribitur cum mem in principio. vt Ezech.16. & aqua non es lota in salutem. & inde מוֹשִׁיעַ Mosiaa. idest saluator: vel saluās. [מוֹשִׁיעַ saluator.] vt Iudi.3. Qui suscitauit eis saluatorem. Esa.19. Et mittet eis saluatorē & ꝓpugnatorē. Et in eo.43. & saluator nō est absq̄ me. Et in eo.63. & factus est eis saluator. Et in plurali. מוֹשִׁיעִים Mosiim. [מוֹשִׁיעִים saluatores] Nee.9. dedisti eis saluatores. Et inde deriuatur sacratissimum nomen iesus. Quod hebraice dicitur יְהוֹשֻׁעַ Iehosuaa. [יְהוֹשֻׁעַ Iesus] Zach. 3. Et ostendit mihi dominus iesum sacerdotem magnum. Et in eodem. Quia ecce lapis quem dedi coram iesu. & interpretatur saluator. [saluator.] Matthei.1. Et vocabis nomen eius iesū: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.

יָשְׁפֵה [יָשְׁפֵה] Iaspe. hyaspis. lapis preciosus secundum hebreos. Vnde ab hebreo habuit originem. [Iaspis.] Sed Beatus hieronymus transtulit Beryllus. Exo. 28. In quarto chrysolithus onychinus beryllus. [Berillus.] Ezech.28. Chrysolithus & onix & beryllus.

יָשַׁר [יָשַׁר] Iasar. placere. Rectum esse. dirigere. in directum ire. [Placere.] Nume.23. Si forte placeat deo: vt inde maledicas eis. Iudi.14. Quia placuit oculis meis. Et in eodem. Descenditq̄ & locutus est mulieri que placuerat oculis eius. 1. Regum.18. Placuit sermo in oculis Dauid. 3. Regum.9. Et non placuerunt ei. 1. Paralipo.12. placuerat enim sermo omni populo. 2. Paralipo.32. Et auertit eas subter ad occidentem vrbis Dauid. Pro quo hebrei legunt. Et direxit eas. Hiere.18. Sicut placuerat in oculis eius vt faceret. & in eodem.27. Et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Item significat rectum esse vel in directum ire. vt. 1. Regum. 6. Ibant autem in directum vacce. [Idirectum ire.] Ps. 32. Quia rectum est verbum domini. Item significat

dirigere. Ps. 5. Dirige in conspectu tuo viam meā. ps. 118. Propterea ad oīa mandata tua dirigebar. Prouer. 3. Et ipse diriget gressus tuos. Et in eo. Et palpebre tue precedāt gressus tuos. pro quo he. le. Et palpebre tue dirigant cōtra te vl' ante te aut corā te. Et in eo. 9. Et pergentes in itinere suo: p quo he. le. Et dirigentes itinera sua. Esa. 40. Rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Ponitur ēt pro humiliare. vt in eo. 45. Et gloriosos terre humiliabo. Hebrei tamē in predicto loco legunt. Et distorta vel aspera rectificabo. i. recta faciam ea. Inde יָשָׁר Iasar. i. rectus: siue rectitudo, aut equitas. Iudi. 21. Vnusquisq; quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Iob. 1. erat vir ille simplex & rectus. Et in eo. 23. Proponat equitatem contra me. ps. 10. Equitatem vidit vultus eius. Ps. 24. Dulcis & rectus dn̄s. Prouer. 29. Abominatur eos qui in via recta sunt. & in plu. יְשָׁרִים Iesarim. vt. ps. 18. Iustitie dn̄i recte. ps. 32. Rectos decet collaudatio. Ps. 48. Et dominabūtur eorum iusti in matutino. i. dn̄abuntur eorū recti. Osee. 14. Quia recte vie dn̄i. Inde יֹשֶׁר Ioser. i. rectitudo siue equitas. Deut. 9. Neq; enim propter iustitias tuas & equitatem cordis tui. Iob. 32. Simplici corde meo sermones mei. pro quo he. le. Rectitudine siue equitate cordis mei sermones mei. Prouer. 2. Qui relīquunt iter rectū. pro quo he. le. Qui relinquunt itinera rectitudinis. Et in eo. 4. Ducā te per semitam equitatis. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִישׁוֹר Misor. ps. 44. Virga equitatis virga regni tui. Esa. 40. & erūt praua in directa. Malach. 2. In pace & equitate ambulauit. & in plu. מֵישָׁרִים Mesarim. Ps. 16. Oculi tui videant equitates. Prouer. 1. Iustitiam & iudiciū & equitates. Ponitur ēt p rectis. Canti. 1. Recti diligunt te. Ponitur ētמֵישָׁרִים Mesarim in nostra translatione pro blando. Prouer. 23. Ingreditur blande. Quod hebrei exponunt suaue vel cōplacens. Et ponitur ibi in hebreo plurale pro singulari. potest ēt legi sic. vadit siue ingreditur recte vel directe. Canti. 7. Sicut vinū optimū dignū dilecto meo ad potandum. pro quo he. le. Sicut vinū optimū vadit siue ingreditur ad dilectū meum suauitater vel in cōplacentiā. vel sic. vadit siue ingreditur dilecto meo recte vel directe. vbi similiter pōitur מֵישָׁרִים Mesarim. in plurali pro singulari. Inde יְשֻׁרוּן Iesurun. i. rectus vl' directus: aut rectissimus. Deut. 32. Incrassatus est dilectus. Debet legi directus. Et in eodem. 33. Erit apud rectissimū rex. Et in eodem. Non est alius vt deus rectissimi. & inde מֵיוּשָׁר Meiusar. pro quo btūs hieronymus trāstulit opere quadro. 3. Reg. 6. Opere quadro ad regulā. Hebrei dicūt q̄ signāt extensum vel cōplanatū.

יַת Iath. in lingua chaldaica est articulus accusatiui casus. sicut in hebreo hec dictio אֶת Eth. de qua supra dictum ē in littera aleph. Et eodem modo componitur cum pronominibus sicut dictum est in predicta dictione אֶת Eth.

יְתִב Iatheb. in lingua chaldaica significat sedere vel habitare. Dan̄. 7. Et antiquus dierum sedit. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitatibus samarie.

יָתֵד Iathed. paxillus. clauus. Deut. 23. Gerens paxillum in baltheo. Iudi. 4. Tulit itaq; iael vxor Aber clauū tabernaculi. Et in eo. 5. Manū suam misit ad clauum. Et in codē. 16. Et clauum his circumligatum terre fixeris. Et in codē. Extraxit clauum cum crinibus & licio. Esa. 22. Et figam illum paxillum in loco fideli. Et in eodem. Auferetur paxillus qui fixus fuerat. Zach. 10. Ex ipso angulus & ex ipso paxillus. Et in plurali. יְתֵדוֹת Iethedoth. Exo. 27. Tam paxillos eius quam atrii.

יָתוֹם Iathom. Pupillus. orphanus. Exo. 22. Vidue & pupillo non nocebitis. ps. 9. Orphano tu eris adiutor. Et in plu. יְתוֹמִים Iethomim. ps. 67. Patris orphanorū & iudicis viduarū. Threñ. 5. Pupilli facti sumus absq; patribus.

יָתַר Iathar. remanere. relinqui. relinquere. superesse. excellere. excellens esse. Exuperare. Geñ. 32. Traductisq; omnibus que ad se pertinebant remansit solus. Exo. 10. Et quidquid pomorum in arboribus fuit que grando dimiserat. idest reliquerat. Et in eodem. Nihilq; omnino virens relictum est in lignis. Et in eodem. 16. Nullus relinquat ex eo in mane. Et in eodem. Sed dimiserunt quidam ex eis vsq; mane. Et in eodem. 29. Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem. Combures reliquias igni. idest quod remansit vel relictum est. Leuit. 2. Quod autem reliquum fuerit. Et in eodem. 7. Si quid in crastinum remanserit. Ios. 11. Et non reliquit vllum de stirpe Enachim. 3. Reg. 18. Ego remansi propheta domini solus. ps. 78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Relinque filios interitus. Prouer. 2. Et simplices permanebunt in ea. idest remanebunt in ea. Esa. 1. Relinquetur filia sion vt vmbraculum in vinea. Et in eodem. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen. significat etiam excellere. vel superare. vt Geñ. 49. Effusus es sicut aqua: non crescas. idest non excelles vel non habebis excellentiam que tibi debebatur vt primogenito super fratres tuos. Prouer. 12. Qui negligit damnum propter amicum iustus est. Pro quo hebrei legūt. Excellit siue exuperat proximū suū siue amicū suū iustus. idest excellentior est iustus alio quocūq;. & inde נוֹתָר Nothar. siue מוֹתָר Mothar. idest illud quod relinquitur vl' remanet, vt. 4. Reg. 4. Tu autem & filii tui viuite de reliquo. Inde יֶתֶר Iether. siue יוֹתֵר Iother. Plus. magis. amplius. reliquum. residuum. Geñ. 49. Prior in donis & maior in imperio. idest plus in donis & magis in imperio. Ps. 30. Et retribuet abundanter facientibus superbiam. idest retribuet magis vel amplius. Eccl's. 7. Et magis prodest videntibus solem. Et i eo. 12. His āplius fili mi ne requiras. Esa. 56. Et erit sicut hodie sic & cras & multo amplius. Ponitur etiam pro reliquo vel reliquiis aut residuo. Leuit. 14. qđ autem reliquum est olei. 1. Reg. 15. reliqua vero occidimus Ps. 16. Et dimiserunt reliquias suas paruulis suis. Ioel'. 1. Residuum eruce comedit locusta & residuum locuste comedit Bruchus. & inde יִתְרָה Ithra. i. Excellētia. plus: siue magnitudo. vt Esa. 15. Secundum magnitudinē operis & visitatio eorum. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur יִתְרַת Ithrath. Hiere. 48. Quia plus fecit quam potuit: idcirco perierūt. Et in hebreo nō est quā potuit. debet tamen subintelligi. & inde יוֹתֵר Iother. idest amplius. magis. excelentia. Eccl's. 1. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo. Et in eodem. 2. Et nihil permanet sub sole. idest nihil est amplius sub sole. Et in eodem. Et vidi q̄ tantum precederet sapientia stultitiam quantum differt lux a tenebris. pro quo hebrei legunt. Et vidi quod est excellentia sapientie ab stultitia: sicut est excellentia lucis a tenebris. Et in eodem. 3. Quid habet amplius homo. Ponitur etiā pro insuper. Vt in eodem. 5. Et insuper vniuerse terre rex imperat seruienti. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מוֹתָר Mothar. vt in eodem. Et nihil habet homo iumento amplius. Item יֶתֶר Iether. funiculus. Neruus. idest corda arcus. ps. 11. Parauerunt sagittam suam in pharetra. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Posuerunt sagittā suā sup neruū. Iob. 4. Qui aūt reliqui fuerint auferētur ex eis. pro quo he. le. Vtiq; auferetur siue mouebitur funiculus eorū in eis vel cū eis. Et secundum hebreos per funiculū intelligitur hic ligatura vel firmitas. potest deriuari a primo significato & legi sic. s. Auferentur siue mouebūtur reliquie eorū in eis vl' cum eis. Quod est idem sensus cum littera nostra. vel secundum aliud significatum sic. Auferetur excellentia eorum cum eis. Et in eo. 30. Pharetram enim suam aperuit. Pro quo hebrei legunt. funiculum meum siue cordam meā dissoluit vel aperuit. & in plurali יְתָרִים Ietharim. vt Iudi. 16. Si septem neruiceis funibus. Et in eodem. Attulerūtq; ad eam satrape philistinorum septem funes. Scribitur etiam cum mem in prīcipio & dicitur מֵיתָרִים Metharim. vt Nu. 3. Funes tabernaculi & omnia vtensilia eius. & in eo. & paxilli cum funibus. Item יֹתֶרֶת Iothereth. idest tela vel reticulum quod pendet ex iecore. Leuit. 3. & reticulum iecoris cum renunculis. & in eodem. & vtrumq; renunculum cū adipe qui est iuxta ilia reticulumq; iecoris. Ponitur etiam pro aruina. vt in eodem. & aruinam iecoris cum renunculis. Item ponitur pro adipe. vt in eodem. 4. & adipem iecoris cum renunculis.

De incipientibus a littera. כ. Caph.

Ista littera. כ. Caph nunq̄ reperitur sola per se sicut neq; vlla alia littera hebraica: sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis & tunc significat. quasi. sicut. tanq̄. quemadmodum. cum. quando. iuxta. secundum. Geñ. 3. ecce adam quasi vnus ex nobis. & i eo. 10. quasi nēbrod robustus venator coram domio. & in eo. 19. visus est eis quasi ludens loqui. & in eo. 33. Quasi viderē vultum dei. & i eodem. 38. Ne ipse moreretur sicut fratres ei9. & in eodem. 48. Sicut ruben & symeon. Exo. 15. Que deuorauit eos sicut stipulam. Deut. 1. Sicut stellas celi. Ps. 1. & erit tanq̄ lignū. & in eo. Tanquam puluis quem proiicit ventus. ps. 2. Tanq̄ vas figuli. Ps. 17. qui pfecit pedes meos tanquam ceruorum. ps. 18. & ipse tanquam sponsus. Ps. 36. quemadmodum fumus deficiant. ps. 41. quemadmodum desiderat ceruus ad fōtes aquarum. ps. 77. quemadmodum patres eorum. Item significat cum vel quando. vt Exo. 9. Cum egressus fuero de vrbe. Deut. 17. Postquā autem sederit in solio regni sui. Pro quo he. le. Et erit qn̄ sederit in solio regni sui. Ester. 1. Qn̄ sedit in solio regni sui. Osee. 7. Cum sanare vellem israel. Item ponitur pro iuxta vel secundum. vt Geñ. 21. Iuxta misericordiam quā feci tibi. Et in eo. 43. Primogenitus iuxta primogenita sua: & minimus iuxta etatem suam. Exo. 25. Secundum exēplar quod tibi in mōte monstratū est. ps. 7. Iudica me dn̄e secūdū iustitiā meā & scđm innocentiā meā. Ps. 61. Quoniam tu reddes vnicuiq; iuxta opa sua. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est. כ. Caph.

כָּאַב Caab. Dolere. Iob. 14. Attamen caro eius dum viuet dolebit. Inde. כֹּאֵב Coeb. idest dolens. Ps. 68. Ego sum pauper & dolens. Et in plurali כֹּאֲבִים Coabim. Geñ. 34. Quando grauissimus vulnerum dolor est. Pro quo hebrei legunt. Cum essent dolentes. Et inde verbum tertie coniugationis quod significat dolere facere vel dolorem inferre. Hiere. 28. Et spina dolorem inferens. Ponitur ēt pro vulnerare vel contristare. vt Iob. 5. Quia ipse vulnerat & medetur. Ezech. 13. Quem ego non contristaui. Item ponitur translatiue pro lapidare vel lapidibus percutere. p quo btūs hieronymus trāstulit operire. s. lapidibus. 4. Reg. 3. Et oēm agrū egregiū operietis lapidib9. & inde כְּאֵב Ceeb. i. dolor. Iob. 2. Videbant enim dolorem eē vehemētē. Esa. 65. Et vos clamabitis pre dolore cordis. scribitur ēt cū mē in principio & dr̄ מַכְאוֹב Machob. Exo. 3. Et sciēs dolorem eius. Eccl's. 1. Qui addit scientiam addit dolorem. Et in eo. 2. Cuncti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt. Esa. 53. Virum dolorum. Et i eo. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ. 1. Si est dolor sicut dolor meus. Ponitur etiam כְּאֵב Ceeb. pro compassione vel miseratione. vt Iob. 31. Quoniā ab infantia creuit mecū miseratio.

כָּאָה Caa. conterere. merere facere. percutere. Ps. 108. Et cōpunctum corde mortificare. idest contritum corde Prouer. 18. Spiritum vero ad irascendum facilē quis poterit sustinere. pro quo hebrei legunt. Et spiritum merentē vel tristem aut cōtritū quis poterit sustinere. Ezech. 13. pro eo quod merere fecistis cor iusti. Dañ. 11. Et venient super eum trieres romane & percutietur. idest conteretur. Et dicunt aliqui hebrei q̄ a predicta dictione deriuatur חֵלְכָּאִים Chelcaim. & q̄ est dictio composita & significat exercitū vel cōgregationē oppressorū vel merentiū. pro quo translatio nostra pauperes traduxit. ps. 9. Et cadet cum dn̄atus fuerit pauperū. De quo vide supra in dictiōe חֵלֶךְ Chelech.

כּוֹכָב Cochab. Stella. sidus. Nu. 24. Orietur stella ex iacob Amos. 5. Sidus dei vestri. Et in plu. כּוֹכָבִים Cochabim. Geñ. 1. & stellas. Et in eo. 15. Et numera stellas si potes. ps. 8. Lunam & stellas que tu fundasti. Esa. 47. Augures celi qui contemplantur sidera. Abdie. 1. Si inter sidera posueris nidum tuum. Et quando post se regit genitiuum scribitur sine mem & dr̄ כּוֹכְבֵי Cochbe. Geñ. 26. sicut stellas celi.

כָּכָה Cacha. sic. ita. Exo. 12. Sic autē comedetis illum. De q̄ vide infra in dictione כֹּה Co.

כָּבַד Cabad. Grauare. aggrauare. premere. opprimere. multiplicare. Grauē vel ponderosum esse. Honorare. glorificare. honoratū siue gloriosum esse. Geñ. 18. Et peccatū eorum aggrauatū est nimis. Et in eo. 43. Fames omnē terram vehementer premebat. Pro quo hebrei legunt. Et fames grauescebat in terra. Et in eodem. 48. Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute. Pro quo hebrei legunt. Oculi enim israel grauati erant pre senectute. Exo. 5. Opprimantur operibus. idest aggrauentur. Et in eodem. 7. Ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem. 8. Ingrauauit cor suum: & non audiuit eos. Et in eodem. Et ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem. 10. Ego enim indurauí cor eius. idest aggrauaui. 1. Regū. 5. Aggrauata est autem manus domini super azotios. Et in eodem. Et grauissima valde manus domini dei. pro quo hebrei legunt. Et grauabatur valde manus dei ibi. Et in eodem. 6. Quare aggrauatis corda vestra sicut aggrauauit egyptus & pharao. Et in eodem. 31. Totū pondus prelii versum est in saul. pro quo hebrei legunt. & ingrauatum est prelium in saul siue contra saul. 2. Reg. 13. Et grauemus te. Et in eodem. 14. quia grauabat eū cesaries. 3. Reg. 12. Pater tuus aggrauauit iugū nostrum. 2. Paralip. 25. Et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. pro quo hebrei legunt. Et erexit te cor tuum ad aggrauandum: scilicet prelium. Ps. 37. sicut onus graue grauate sunt super me. Esa. 6. Et aures eius aggraua. Ponitur etiam pro multiplicare. vt Naum. 3. Congregare ergo vt bruchus: multiplicare vt locusta. & inde כָּבֵד Cabed siue כֹּבֶד Cobed. aut כְּבֵד Cebed. idest grauis ponderosus. multus siue multiplicat9. magn9 siue vehemēs. vel pminēs Geñ. 12. preualuerat enim fames in terra. pro quo he. le. Grauis enī erat fames in terra. Exo. 4. impeditioris & tardioris lingue sum. pro quo he. le. quia grauis oris & grauis ligue ego sū. & est sēsus sicut in lr̄a nostra. & in eo. 9. pestis valde grauis. Et in eodem. 17. Manus autem moysi erant graues. Ps. 37. Sicut onus graue. prouer. 27. Graue est

saxum & onerosa arena. Esa.1. Populo graui iniquitate. & in eodem.21. A facie grauis prelii. Naum.3. Et grauis ruine. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et multitudo cadaueris. Nam ponitur etiam כָּבֵד Cabed. pro multo vel magno aut vehementi vel prominenti. vt Geñ.49. Plãctu magno atq; vehementi. Et in eodem. Planctus magnus est iste egyptiis. Exo.10. Et sederunt in cũctis finibus egyptiorum innumerabiles. idest multe. Et in eodem.18. Vltra vires tuas est negocium. idest multo magis quam vires tue. Nu.20. Statimq; egressus est obuius cum infinita multitudine. 3. Reg.3. Populum tuum hunc multum. Esa.32. Et vmbra petre prominenti. Ponitur etiã pro diuite. vt Geñ.13. Erat autem Abraam diues valde. idest auctus & multiplicatus in bonis. Sed beatus hieronymus in hebraicis questionibus super predicto loco sic ait. Quomodo potuerit exiẽs de egypto esse diues valde. Quod soluitur hebraica veritate in qua scribitur. Abraam grauis vehementer: hoc ẽ כָּבֵד מְאֹד Cabed meod; egypti pondere grauabatur: & licet videantur esse diuitie pecoris auri & argenti: tamen si egyptie sunt viro sancto graues sũt. Hec hieronymus. & inde כְּבֵדוּת Cebeduth. idest grauitas siue ponderositas. Beatus hieronymus transtulit Profundum. Exo.14. Ferebanturq; in profundum. Pro quo hebrei legũt. & deduxit eos in grauitate. i. grauiter & ponderose. Significat etiam supradicta dictio כָּבַד Cabad. honorare siue glorificare. Exo.14. Et glorificabor in pharaonem. Et in eodem.20. Honora patrem tuum & matrem. Leuit.10. Et in conspectu omnis populi glorificabor. Nu.22. Paratum habeo honorare te. Et in eodem. An quia mercedem aduentui tuo reddere nequeo. Pro quo hebrei legunt. An quia non possum honorare te. Et in eodem.24. Decreueram quidem magnifice honorare te. Iudi.13. Vt si sermo tuus fuerit expletus honoremus te. 1. Reg.2. Quicunque honorauerit me glorificabo eum. Et in eodem.15. Honora me coram senioribus. Iob.14. Siue nobiles fuerint filii eius. idest siue honorati vel glorificati fuerint. Ps.14. Timentes autem dominum glorificat. Ps.49. Sacrificiũ laudis honorificabit me. Prouer.12. Quam gloriosus & indigens pane. pro quo hebrei legunt. Quam glorificans vel honorans se & indigens pañe. Et in eodem.13. Qui autem aquiescit arguenti glorificabitur. Et in eodem.27. Et custos domini sui glorificabitur. Esa.24. In doctrinis glorificate dominum. Et in codẽ 26. Nunquid glorificatus es. Et in eodem.58. Et sanctum domini gloriosum & glorificaueris eum. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Et in eodem.66. propter nomẽ meum glorificetur dominus. Hiere.30. Et glorificabo eos & non attenuabuntur. Hebrei tamen in predicto loco secundum aliam significationem legunt. Et multiplicabo eos & non minuentur. Ezech.27. Et glorificata es nimis in corde maris. Inde כָּבוֹד Cabod. idest gloria. honor. Geñ.45. Et nunciate patri meo vniuersam gloriam meã. Exo.16. Et ecce gloria domini apparuit in nube. Nu.24. Sed dominus priuauit te honore. Ios.7. Et da gloriam domino deo israel. 1. Reg.4. Translata est gloria de israel. ps.4. Filii hominum vsquequo graui corde: vt quid diligitis vanitatẽ. pro quo hebrei legunt. Filii viri vsquequo gloria mea pro ignominia diligitis vanitatem. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam ueritatem sic trãstulit. Filii viri vsquequo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatem. ps.7. Et gloriam meam in puluerem deducat. ps 15. Et exultauit lingua mea: pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et exultauit gloria mea. ps.28. Et in templo eius omnes dicent gloriam. ps.29. vt cantet tibi gloria mea. ps.72. Et cum gloria suscepisti me. Prouer.20. Honor est homini qui separat se a contentionibus. Et in eodem.25. Gloria dei celare verbũ & gloria regum inuestigare sermonem. Esa.14. vniuersi dormierunt in gloria. Et in eo.16. Auferetur gloria moab. Et in eodem.40. Et reuelabitur gloria domini. Malach.1. vbi est honor meus. & inde כְּבוּדָּה Cebuda. idest gloriosa vel honorabilis. preciosum. ps.44. Omnis gloria eius filie regis. Ezech.23. Et sedisti in lecto pulcherrimo. i. honorabili. Et in hebreo est generis feminini. ponitur etiam pro precioso. Iudi.18. Et omne quod erat preciosum. Et inde נִכְבָּד Nicbad. idest honorabilis. inclyt⁹. nobilis. gloriosus Geñ.34. Et erat inclytus in omni domo patris sui. 2. Reg.6. Quam gloriosus fuit hodie rex israel. & in plu. נִכְבָּדִים Nichbadim. Nu.22. plures & nobiliores quã ante miserat ps.149. Et nobiles eorum in manicis ferreis. Et in genere feminino נִכְבָּדוֹת Nicbadoth. ps.86. Gloriosa dicta sunt de te. Et in hebreo est generis feminini pluralis numeri. idest res gloriose dicte sunt de te. Item כָּבֵד Cabed. idest iecur. Leuit.1. Et omnia que adherent iecori. Et in eodem.3. Et reticulum iecoris. Prouer.7. Donec transfigat sagitta iecur eius. Ezech.21. Exta consuluit. pro quo hebrei legunt. vidit in iecore. Threñ.2. Effusum est in terra iecur meum.

כָּבָה Caba. extinguere. vt Leuit.6. Ignis autem in altari semper ardebit. pro quo hebrei legunt. & ignis in altari ardebit & non extinguetur. & in eodem. Et nunquam deficiet in altari. idest nunquam extinguetur. 1. Reg.3. Nec poterat videre lucernam dei antequam extingueretur. 2. Reg.14. Et querunt extinguere scintillam meam. Et in eodem 21. Ne extinguas lucernam israel. 2. paralip.29. Et extinxerunt lucernas. Canti.8. Aque multe non poterunt extinguere charitatem. Esa.42. Et lignum fumigans non extĩguet. Et in eodem.44. Contriti sunt sicut linum & extincti sunt.

כֶּבֶל Chébel. compes. vinculum. ps.104. Humiliauerũt in compedibus pedem eius. ps.149. Et nobiles eorum in manicis ferreis. idest in vinculis vel compedibus ferreis & inde כָּבוּל Cabul. pro quo translatio nostra posuit ipsũ hebraicum. 3. Reg.9. Et appellauit eas terram cabul. idest sterilem & incultam: sicut exponunt hebrei. Alii vero dicunt ꝙ significat arenosam siue lutosam in qua pedes ambulantium comprehendantur & figãtur quasi essent in cõpedibus & uinculis.

כָּבַס Cabas. Lauare. abluere. Geñ.49. Lauit in vino stolã suam. Exo.19. Lauentque vestimenta sua. Leuit.11. lauabitq; vestimenta sua. Et in eodem.13. Lauabitq; hõ vestimenta sua & mundus erit. & in eodem. Et lauabunt id in q̇ lepra est. Et in eodem. postquam vestis est lota. Nu.8. & lauerint vestimenta sua. & in eodem.31. Et lauabitis vestimẽta vestra. ps.50. Amplius laua me ab iniquitate mea. Hiere.2. Si laueris te nitro. & in eodem.4. Laua a malicia cor tuum. & inde כּוֹבֵס Cobes. idest lauans aut fullo. Esa.7. In via agri fullonis. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְכַבֵּס Mechabes. vt Malach.3. Quasi ignis cõflans & quasi herba fullonum.

כֹּבַע Cóbaa. Galea. armatura capitis. 1. Regũ.17. Et posuit galeam eream super caput eius. Esa.59. Et galea salutis in capite eius. Ezech.27. Clypeum & galeam suspenderunt in te. & in plurali כּוֹבָעִים Cobaim. Hiere.46. Et state in galeis.

כַּבִּיר Cabir. Multiplex. magnus. multus. grandis. fortis. potens. Iob.8. Et spiritus multiplex sermones oris tui. Et in eodem.15. Multo vetustiores quam patres tui. Et in

eodem. Deus potentes non abiicit: cũ & ipse sit potens. Esa.16. Paruus & modicus nequaq; multus. Scribitur etiam aliquando cũ aleph in medio. Esa.10. Et detraxi quasi potens in sublime residentes. Pro quo hebrei le. Et detraxi multitudinẽ habitãtiũ. Potest ẽt legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione אַבִּיר Abir. & in plurali כַּבִּירִים Cabirim. Iob.34. Cõteret multos & innũerabiles. Esa.17. Sicut sonitus aquarũ multarũ sonabunt. & aliqñ scribitur cum mem. & dicitur מַכְבִּיר Machbir. i. mltitudo siue multi. Iob.30. Et dat escas multis mortaliũ. & inde verbum tertie coniugationis qd' significat magnificare seu multiplicare. vt Iob.36. Et absq; sciẽtia verba multiplicat. Item כָּבִיר Cabir. i. pellis. 1. Reg.19. Et pellem pilosam caprarũ posuit ad caput eius. & inde כְּבָרָה Cebara. i. cribrum. eo quod cõmuniter fit ex pelle. Amos.9. Sicut concutitur triticum in cribro. & inde מִכְבָּר Michbar. Pro quo beat⁹ Hieronym⁹ trãstulit craticulã. Exo.27. Craticulãq; in modũ retis eneam. & in eo.38. Craticulãq; eius in modũ retis fecit eneam. & inde מַכְבֵּר Machber. i. stragulũ: seu vestis densa: aut tegmẽ 4. Reg.8. Et tulit stragulum & infudit aquã. & inde כִּבְרַת Chibrath. Pro quo beatus Hieronymus transtulit vernum tempus siue electum temp⁹. Geñ.35. Venitq; verno tpe ad terram que ducit ephratam. 4. Reg.5. Abiit ergo ab eo electo tpe. Et de hoc vide supra in dictione בָּרָה Bara. Itẽ כְּבָר Cebar. i. iam. Eccl's.1. Iam precessit in seculis. & in codẽ.2. Vt sequi possit regem factorem suũ. Pro quo hebrei le. Vt sequi possit regem qui iam fecerunt eũ. & in codẽ. Et futura tpa obliuione cuncta pariter operiẽt. Pro quo hebrei le. Eo quod iam diebus vẽturis siue futuris oĩa obliterabũtur & in eo.3. Quod factũ est ipm permanet. Pro quo hebrei legunt. Quod fuit iam est. & in eo.4. Et laudaui magis mortuos quam viuentes. Pro quo hebrei legũt. Et laudaui mortuos qui iam mortui sunt magis q̃ viuentes. & in eodem.6. Iam vocatum est nomen eius. & in eo 9. Simul perierũt. i. iam perierunt. & in codẽ. Quia deo placent opera tua. pro quo hebrei legunt. Quia iam deo placent opera tua.

כָּבַשׁ Cabas. Subiicere. Subigere. in seruitutem redigere. Subiugare. Opprimere. Geñ.1. Et replete terram & subiicite eã. Nu.22. Cũ fuerit terra vobis subiecta. 2. Reg.8. De vniuersis gentib⁹ quas subegerat. Nee.5. Et ecce nos subiugamus filios nostros & filias in seruitutem. & in codẽ. Et de filiabus nostris sunt famule. i. sunt subiecte. Ester.7. Etiam reginam vult opprimere me presente. Hiere.34. Et subiugauerunt in famulos & in famulas. Zach.9. Et subiicient lapidibus funde. Ponitur ẽt pro deponere. vt Mich.7. Deponet iniquitates nostras.

כֶּבֶשׂ Cébes cũ pũcto cebolet in littera sim. i. agnus. Leuit.4. Si aũt de pecoribus obtulerit. Pro quo hebrei legunt. Si aũt agnũ obtulerit. Nu.7. Agnum vnũ anniculũ in holocaustũ. Esa.11. Et habitabit lup⁹ cum agno. & in plurali כְּבָשִׂים Cebasim. i. agni. Exo.29. Agnos anniculos per singulos dies iugiter. Nu.7. Agnos anniculos per singulos quiq;. & in genere feminino כַּבְשָׂה Cabsa. i. agna siue ouis. Nu.6. Et ouem anniculã immaculatã pro peccato. 2. Reg.12. Pauper aũt nihil habebat omnino preter ouẽ vnã paruulã. & in plurali כִּבְשׂוֹת Chibsoth siue כְּבָשׂוֹת Chebasoth. Geñ.21. Et statuit abraã septem agnas gregis. & in eodem Quid sibi volunt septem agne iste.

כַּד Cad. hydria. lagena. Geñ.24. Habens hydriam in scapula sua. 3. Reg.17. Hydria farine non deficiet. Eccl's.12. Et conteratur hydria super fontem. & in plurali כַּדִּים Cadim. Iudi.7. Et dedit tubas in manibus eorum lagenasq; vacuas ac lãpades ĩ medio lagenarũ. & ĩ eo. Et hydrias cõfregerũt.

כִּידוֹד Cidod. scintilla. teda. Iob.41. Sicut tede ignis accense. & secundum hebreos inde deriuatur כַּד Cad. i. hydria vel lagena. De quo dictum est supra in dictione precedenti.

כְּדַב Chadab in lingua chaldaica significat mentiri seu fallere. & inde כִּדְבָא Chidba. i. mendaciũ seu mẽdax aut fallax. Dañ.2. Quod interpretationem quoq; fallacem & deceptione plenam composueritis.

כַּדְכֹּד Cadchod lapis precios⁹. Quẽ trãslatio nr̃a hyaspidẽ vocat. Esa.54. Et ponã hyaspidẽ propugnacula tua. In alio vero loco trãslator posuit ipsum nomen hebraicũ. Ezech.27. Et sericũ & codchód ꝓposuerũt in mercato tuo.

כַּדּוּר Cadur. pila. sphera. Esa.22. Quasi pilã mittet te in terram. vbi deficit littera caph similitudinis que ponitur pro quasi: propter euphoniam ne littera caph geminetur. & in codẽ.29. Et circũdabo te quasi sphera in circuitu tuo. Ponitur etiam כִּידוֹר Chidor pro prelio. vt Iob.15. Sicut regem qui paratur ad preliũ: eo quod in prelio globus militũ circundabat regem quasi sphera.

כֹּה Co. sic. ita. hic. illic. huc. illuc. hinc. illinc. Geñ.15. Sic erit semen tuũ. & in eo.32. Sic loquimini domino meo esau. & in eodem. Hec dicit frater tuus iacob. Pro quo hebrei legunt. Sic dicit frater tuus iacob. Exo.3. Sic dices filiis israel. Nu.16. Sic benedicetis filiis israel. & in codẽ.32. Nõne ita fecerunt patres vestri. 1. Reg.3. Hec faciat tibi deus & hec addat. pro quo hebrei legũt. Sic faciat tibi deus & sic addat. Et vbicũq; in prophetis legimus: hec dicit dñs. Hebrei legũt. sic dicit dominus. & aliquando duplicatur littera caph. & dicitur כָּכָה Cácha. vt Exo.12. Sic aũt comedetis illũ. & in eo.29. Omnia que precepi tibi facies super Aarõ & filiis ei⁹. Pro quo hebrei legũt. Et facies Aaron & filiis eius sic: iuxta omĩa que precepi tibi. Nu.11. Sin aũt aliter tibi videtur. Pro quo. he. le. Et si sic tu facies mihi. Ester.6. Sic honorabitur quecũq; rex voluerit honorare. Eccl's.11. Sic nescis opa dei. Canti.5. Quia sic adiurasti nos. Est etiam predicta dictio כֹּה Co. aduerbium loci. i. hic. huc. illuc. hinc. illinc. vel temporis. vt Geñ.22. Ego & puer illuc vsq; properantes. & in eodem.31. Pone hic coram fratribus meis. Exo.2. Cũq; circunspexisset huc atq; illuc. Nu.11. Quantum vno die confici potest ex omni parte castrorũ. pro quo hebrei le. Quasi via vnius diei hinc: & quasi via vnius diei illinc in circuitu castrorũ. & est sensus sicut in littera nostra. 3. Reg.18. Cũq; se verteret huc atq; illuc. Significat etiam tempus presens. vt Exo.7. Et vsq; ad presens audire noluisti.

כָּהָה Cátha. caligare. obscurare. obscurari. corripere. contristare. debilitari: aut infirmari. Geñ.27. Et caligauerũt oculi eius. Deut.34. Non caligauit oculus eius. 1. Reg.3. Et oculi eius caligauerant. Iob.17. Caligauit ab indignatione oculus meus. Nañ.3. Non est obscura cõtritio tua. Zach.11. Et oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur. Significat etiam corripere vel cõtristare aut infirmari. 1. Reg.3. Et non corripuerit eos. Esa.42. Non erit tristis nec turbulentus. i. non cõtristabitur. Ezech.21. Et infirmabitur omĩs spiritus. & inde כֵּהָה Cheha. i. obscurum vl' tenebrosum. vt Leuit.13. Si obscurior fuerit lepra & non creuerit. & in eodem Et cicatrix subobscura. & in eo. Et ipsa lepre species fuerit subobscura. & in codẽ. Si deprehenderit subobscurum albo rem lucere in cute. Ponitur ẽt pro fumigante. Esa.42. Et linũ fumigans nõ extinguet. Quod alii obscurũ & tenebrosum trãstulerũt. vt ait btũs Hieronym⁹ in explanationibus sup predicto loco. Põitur etiam ꝓ merore vel tristitia. Esa.61. Pallium laudis pro spiritu meroris.

כְּהַל Cahel. in lingua chaldaica significat posse siue valere. Dañ.2. Vere potes mihi indicare somnium. & in eo.5

Non poterunt nec scripturam legere.

כהן Cahan: ministrare.s.in sacris. sacerdotio fungi. sacerdotē ordinari. Exo.28. vt sacerdotio fungatur mihi.& in eodē. In quibus sanctificatus ministret mihi.& in eo. Sāctificabisq; illos vt sacerdotio fungantur mihi. & in eo.35. Vt fungātur officio suo in sacris. Nu.13. Cōsecratis manib⁹ vt sacerdotio fungerētur.& in eo. Functiq; sunt sacerdotio eleazar & ithamar. Pōitur ēt pro decorare.vt Esa.61. Tāq; sponsum decoratū corona.i.tanq; spōsus qui more sacerdotis decoratur corona atq; aliis vestibus p̄ciosis atq; pulcherrimis: sicut exponūt hebrei.& inde כהן Cohen.i.sacerdos. minister.vel ille qui preest sacris. Gen̄.14. Erat autē sacerdos dei altissimi.& in eo.41. Deditq; ei vxorē Asenez filiā putipharis sacerdotis heliopoleos. Exo.2. Erāt aūt sacerdoti madian septē filie. Leuit.4. Si sacerdos peccauerit. Et in eo.6. Vestietur tunica sacerdos.& in eo.13. Adducetur ad Aron sacerdotē. Deut.17. Nolens obedire sacerdotis imperio. Ps.109. Tu es sacerdos in eternū. Hiere.52. Saraiam sacerdotē primū & sophoniā sacerdotē secūdū. & in plurali כהנים Cohanim. Gen̄.47. Preter terrā sacerdotum que a rege tradita fuerat eis. Leuit.21. Loquere ad sacerdotes filios Aaron.2. Reg.8. Sadoc & abiathar erant sacerdotes. 4.Reg.10. Et notos & sacerdotes. Iob.12. Qui ducit sacerdotes inglorios. Osee.6. Particeps sacerdotū. Accipitur ēt pro magno vl' p̄cipali.vt.2.Reg.8. Filii aūt dauid sacerdotes erant.i.primi & principales ad manū regis. vt habetur 1.Paralip.18. vbi dr̄. Porro filii dauid primi ad manum regis.2.Reg.20. Hira aūt hiraites erat sacerdos dauid.i.primus & principalis in domo regia.sicut exponūt hebrei. Quia nō erat de gn̄e sacerdotali.& inde כהנה Cehuna.i.sacerdotiū. Nu.16. Vt vobis etiā sacerdotiū vendicetis. & in eo.25. Et erit tā ipi & semini ei⁹ pactū sacerdotii sepiternū.

כוא Chaua.in ligua chaldaica signat fenestrā.& in plali כוין Chauin. Dan̄.6. Et fenestris apertis in cenaculo suo.

כוה Caua.cōburere.exurere. Prouer.6. Vt nō plāte comburantur eius. Esa.43. Cū ambulaueris in igne nō cōbureris.& inde כויה Cevia.i.cōbustio vel adustio. vt Exo.21 Pedē pro pede adustionē pro adustione. Scribitur etiam cū mem in pricipio.& dicitur מכוה Michua.i.cōbustio. Leuit. 13. Caro aūt & cutis quā ignis exusserit. Pro quo he.le. Caro aūt in cuius cute fuerit exustio ignis.& in eo. Plaga combustionis est.& in eo. Quia cicatrix est combusture.

כוח Coach.fortitudo.virtus.robur. & cōiter scribitur sine vau. Gen̄.49. Tu fortitudo mea & principium doloris mei. Exo.15. Dextera tua dn̄e magnificata est in fortitudie. Deut.8. Fortitudo mea & robur manus mee. Iob.3. Ibi requieuerūt fessi robore.& in eo.9. Sapiēs corde est & fortis robore.& in eo.26. In fortitudine ei⁹ repēte maria cōgregata sunt.& in eo.30. Quorū virt⁹ manuū mihi erat p̄ nihilo. Ps.22. Aruit tāq; testa virtus mea. Ps.28. Vox dn̄i in virtute. Ps.37. Dereliquit me virt⁹ mea. Ponitur ēt p̄ fructu vel fructu: qui dicitur virtus & fortitudo terre. Iob.31 Si fruct⁹ eius comedi absq; pecunia. Itē כח Coach.i.aial immundum. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit. Chameleon. Leuit.11. Chameleon & stellio & lacerta.

כול Col.capere.cōtinere.posse.ferre.sustiere.sustētare.nutrire.pascere. & cōmuniter scribitur cū iod in medio loco vau.3.Reg.7. Duo milia batos capiebat.& in eo.8. Qm̄ altare eneū q̄d erat corā dn̄o min⁹ erat & capere nō poterat holocaustum.2.Paralip.4. Capiebatq; tria millia metretas. Hiere.2. Et foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ cōtinere non valēt aquas. Ezech.21. Vt interfectas & fulgeas. Pro quo he le. Vt capias siue cōtineas.i.vt sis capacissim⁹ interfectiōis & fulgeas: sic enim exponitur ab hebreis. Et similis dictio habetur infra in eodē.23. vbi dicitur. Que est capacissima ebrietate. Significat ēt sustinere vel sustentare. vt Hiere.6. Laboraui sustinēs. Ioel.2. Quis sustinebit eū. Itē ponitur pro appēdere.vt Esa.40. Quis appēdit trib⁹ digitis molē terre. Pōt ēt legi sustinuit trib⁹ digitis. Alii vero legunt & mēsus est.& scribitur in predicto loco cū caph & lamed tm̄. Et aliqñ duplicātur predicte due lr̄e & dr̄ כלכל Chilchel.i. cape.sustinere.sustētare.dispēsare. pascere. alere. enutrire. 2.Paralip.6. Si celū & celi celorū te nō capiunt. Prouer.18. Spūs viri sustentat imbecillitatē suam. Hiere.20. Ferre nō sustinēs. Malach.3. Et quis poterit cogitare diē aduētus ei⁹. Pro quo he.le. Et quis sustinebit diem aduentus ei⁹. Significat etiā pascere vel alere aut enutrire. Gen̄.45. Ibiq; te pascā.& in eo.47. Et alebat eos omneq; domū patris sui. 2.Reg.19. Prebuit alimenta regi cū moraretur in castris.3. Reg.18. Et pauit eos pane & aqua.& in eo.20. Et filii israel recensiti sunt & acceptis cibariis p̄fecti. Zach.11. Et q̄d stat nō enutriet. Significat etiā disponere vel dispensare. Ps.111 Disponet sermones suos in iudicio. Et btūs Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit. Dispensabit verba sua in iudicio.& secūdū aliquos hebreos inde deriuatur כילי Chilai. Pro quo beatus Hieronymus transtulit fraudulentum. De quo vide infra in dictione כיל Chil.

כון Chun. parare.prepare.dirigere.formare.firmare. cōfirmare.stabilire. Gen̄.43. Et instrue conuiuiū.i. para vel prepara cōuiuiū.& in eo. Illi vero parabāt munera. Exo. 23. In locū quem preparaui tibi. Nu.23. Et para totidē vitulos.1.Reg.7. Preparate corda vestra dn̄o.& in eo.13. Iam nūc preparasset dn̄s regnū tuū.2.Paralip.12. Nō preparauit cor suū.& in eo.27. Eo quod direxisset vias suas.& in eo. 29. Et ecce exposita sunt oīa corā altari dn̄i. pro quo he.le. Et preparauimus: & ecce oīa corā altari dn̄i. & in eo.31. Vt prepararent oīa horrea in domo dn̄i.& in eo.35. Et preparate vos p̄ domos & cognatiōes vestras. & in eo. Preparatūq; est ministeriū.& in eo. Sibi aūt & sacerdotibus possea parauerūt. Esdre.7. Parauit cor suū vt inuestigaret legem. Iob.39. Quis preparauit coruo escā. Ps.7. Et in eo parauit vasa mortis. Ps.67. Parasti in dulcedie tua paupi deus. Ps.101. Et semen eorū in seculū dirigetur. Ps.102. Dn̄s in celo parauit sedē suā. Ps.118. Vtinā dirigantur vie mee.& in eo. Gress⁹ meos dirige secūdū eloquiū tuū. Ps.140. Dirigatur oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo. Ps.146. Et parat terre pluuiā. Prouer.19. Parata sunt derisoribus iudicia. Esa.14. Preparate filios eius occisiōi.& in eo.16. Et preparabitur in mia soliū.& in eo.30. A rege preparata. pro q̄ he.le. Etiā regi preparatur. Hiere.24. Positi ante templum dn̄i.i.parati vel preparati. Ezech.28. In die qua cōditus es preparata sunt.& in eo.38. Prepara & instrue te & oēm multitudinē tuā. vbi ponitur ēt pro instruere. Itē pōitur pro valere. vt Iudi.12. Eādem lr̄am spicā exprimere nō valēs. pro quo he.le. Et nō valebat loqui sic.i.nō poterat dicere sebolet.vel sic. Et nō dirigebatur vel nō instruebatur ad loquendum.i.nō recte loquebatur sicut ei dicebatur. Significat ēt formare.vt Iob.31. Et formauit me in vulua vnus. Sed etiā in predicto loco hebrei legūt. Et parauit nos in vulua vn⁹. Significat etiā firmare vel cōfirmare. aut stabilire vel roborare. vt.1.Reg.20. Nō stabileris tu neq; regnū tuū.2. Reg. 5. Qm̄ confirmasset eū dn̄s regem.& in eo.7. Et firmabo regnū eius.3.Reg.2. Et firmatū est regnum eius nimis. Et in eo.3. Cōfirmatū est igitur regnū in manu salomōis. Prouer.4. Et oēs vie tue stabilientur. Ezech.4. Et obfirmabis faciē tuā ad eā. Scribitur etiā aliqñ cū duplici nun.s. quādo est verbum quarte cōiugationis. vt Exo.15. Sanctuariū tuū dn̄e firmauerūt manus tue. Iob.8. Et diligenter inuestiga patrū memoriā. Pro quo he.le. Et prepara siue dirige.s.te ad inuestigatiōnē patrū. Ps.7. Et dirigens iustum. Ps.9. Parauit in iudicio thronū suū. Ps.10. Parauerunt sagittas suas in pharetra. Ps.23. Et sup flumina prepauit eū. Ps.36. A domino gressus hominis dirigentur. Ps.89. Et opa manuum nostrarum dirige. Prouer.24. Et prudētia roborabitur.i. stabilietur vel cōfirmabitur. Esa.51. Et parauerat ad perdē dum.& in eodem.62. Donec stabiliat & donec ponat ierusalē laudem in terra.& inde נכון Nachō.i.rectū siue certum aut preparatum vel firmum. Gen̄.41. Firmitatis indicium est. Pro quo he.le. Quia firmū vel certū est verbum. Exo. 8. Non potest ita fieri. Pro quo hebrei legunt. Non est rectū ita fieri. Et in eodem.34. Esto paratus mane. Deut.17. Et verum esse reperies. Pro quo hebrei legūt. Et ecce veritas: paratum vel certum verbū.s.est.1.Reg.23. Et reuertimini ad me ad rem certam. Et in eodem.26. Et didicit quod illuc venisset certissime. Nee.8. Mittite partes eis qui non preparauerant.i.qui non habēt paratum vel preparatū. Ps.50. Et spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ps.56. Paratum cor meum deus paratum cor meum. Ps.92. Parata sedes tua ex tūc. Osee.6. Quasi diluculū preparatus est egressus ei⁹. Scribitur etiā cū he in fine & dicitur נכונה Nechona. Ps.5. Quoniam non est in ore eorum veritas. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Nō est enī in ore eorū rectū. Inde כן Cen aduerbium.i. recte. Sic. Ita. similiter. pariter. Nu.27. Iustam rem postulant filie Salphaad. Pro quo he.le. Recte siue rectum filie Salphaad loquuntur.& in eo.36. Recte trib⁹ filiorū Ioseph locuta est. 4.Reg.7. Non recte facimus. Eccl's.8. Et laudantur in ciuitate quasi iustorū operū. pro quo he.le. Et laudantur in ciuitate quasi recte operentur. Hiere.8. Nemo quod bonum est loquitur.i.quod rectū est.& in plurali כנים Cenim.i.recti. Beatus hieronymus transtulit. Pacifici. Gen̄.42. Pacifici venimus.& in eo. si pacifici estis. Est etiā כן Chen aduerbium similitudinis.i. ita. sic. similiter. sicut. Gen̄.1. Et factum est ita.& in eo.25. Si sic mihi futurū erat.& in eodem. 43. Si sic necesse est. Exo.1. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Pro quo he.le. Sic multiplicabantur & sic crescebant.& in eo.7. Feceruntq; moyses & Aaron sicut preceperat dn̄s.& in eo. Feceruntq; similiter malefici.& in eo. 10. Sic dn̄s sit vobiscum. Iudi.21. Alias aūt non repererunt quas simili modo traderent. pro quo he.le. Et non inuenerunt eis sic vel similiter.i.non inuenerūt certum numerum mulierū secūdū numerū virorū.2.Reg.18. Non sicut tu vis. 3.Reg.7. Et in sculturis similiter desuper.& in eo. Pariterq; habebat vnū cubitū & dimidiū. Ester.7. Vt hec auderet facere.i.vt sic auderet facere. Ps.1. Nō sic ipii. Esa.33. Sic erit malus tuus vt dilatare signū non queas.& in eo.51. Et habitatores eius sicut hec interibūt. pro quo he.le. Sic interibūt vel similiter interibunt. Hiere.23. Et fortitudo eorum dissimilis. Pro quo he.le. Et fortitudo eorū nō sic: vel nō similiter. Osee.11. Sic abierunt a facie eorū. Et aliqñ preponitur ei littera lamed & dicitur לכן Lachē.i. Propterea siue ideo. Idcirco.vt Gen̄.4. Nequaq̄ ita fiet sed omis qui occiderit cain septuplū punietur. Pro quo he.le. Ideo siue propterea omnis qui occiderit caīn. Et in eo.30. Dormiat tecum hac nocte. Pro quo he.le. Propterea siue ideo dormiat tecū hac nocte. Iob.20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi.& in eodem.32. Ideo dicam audite me. & in eodem.37. Ideo timebunt eum viri. Esa.5. Propterea captiuus duct⁹ est populus meus.& in eodem. Propterea dilatauit infern⁹ animam suam.& in eodem.29. Propterea hec dicit dominus ad domum iacob. Soph.2. Propterea viuo ego dicit dominus. Preponitur etiam ei littera Beth & dicitur בכן Bechen. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit Tunc. vt Ester. 4. Et tunc ingrediar ad regem. Eccl's.8. Vidi impios sepultos. pro quo hebrei legunt. Et tūc siue & interdum vidi impios sepultos. Et aliqñ prepōitur ei dictio על Al.& dr̄ על כן Al cen.i. propterea.ideo.idcirco.quā ob rem. Gen̄.2. Quā obrē relinquat homo patrē suū & matrē.& in eo.11. Idcirco vocatum est nomen loci illius babel.& in eodem.16. Propterea appellauit puteum illum puteum viuentis. & in eodem.18. Idcirco enim declinastis ad seruum vestrum. & in eodem.29. Et idcirco appellauit nomen eius leui. & in eodē.38. Quia nō tradidi eam sela filio meo. Pro quo he.le. Quia propterea nō tradidi eā sela filio meo.i. propterea fecit hoc scel⁹ quia nō tradidi eā sella filio meo. Ps.1. Ideo nō resurgūt ipii in iudicio. Ps.41. Propterea mēor ero tui de terra iordanis. Eccl's.8. Absq; timore vllo filii hoim perpetrant mala. Pro quo he brei legunt Propterea cor filiorum hominum impletur in eis ad faciendum mala.i.impletur malicia & nequitia. Cāti.1. Ideo adolescētule dilexerūt te. Abach.1. Propter hoc lacerata ē lex.& i eo. Propterea egreditur iudiciū puerū. Et a p̄dicta dictiōe deriuatur מכון Machon.i. firmitas.basis. habitatio.sedes. Exo.15. Firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מכונה Mechona.3.Reg.7. Et fecit decem bases eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas.& in eodem. Et ipsum opus basiū interrasile erat & in eodem. In summitate autem basis erat quedam rotunditas. Zach.5. Et ponatur ibi super basim suam. Dicitur ēt כן Can.i.basis. Exo.30. Facies & labium eneum cū basi sua. & in eodem.31. Et omnia vasa eorum labium cum basi sua. Ponitur etiam pro sede vel gradu. vt Gen̄.40. Et restituet te in gradum pristinum. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur כנה Cana. Ps.79. Et perfice eam quā plantauit dextera tua. Pro quo hebrei legunt. Et basim vel sedem quam plantauit dextera tua. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Et radicem quam plātauit dextera tua.& inde תכונה Thechuna.i. sedes siue habitatio. Pro quo beatus Hieronymus transtulit solium. Iob.23. Et veniam vsq; ad soliū eius. Item כון Cauan.i.torta siue placenta.& solum inuenitur in numero plurali.s. כונים Cauanim. Hiere.7. Vt faciant placentas regine celi.& in eodem.44. Nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas. Item כיון Chiun.i.imago. Amos.5. Et imaginem idolorum vestrorum. Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat idolum saturni. Eo quod saturnus in lingua arabica sic nominatur.

כוס Cos.calix.scyph⁹. Gen̄.40. Tuli ergo vuas & expressi in calicem.& in eodem. Et tradidi poculum pharaoni. Pro quo hebrei legunt. Et tradidi calicem in manu pharaonis. Ps.10. Pars calicis eorū. Ps.22. Et calix meus inebriās. Ps.74. Quia calix in manu domini. Ps.115. Calicem salutaris accipiā. Hiere.25. Sume calicē vini furoris. Threñ. 4. Ad te quoq; perueniet calix.& in plurali כסות Cosoth. Hiere.35. Scyphos plenos vino & calices. Item כוס Cos.nomen est auis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit bubonem. Leuit.11. Et accipitrem iuxta genus suum: bubonem & mergulum. Ps.101. Factus sum sicut nycticorax in domicilio. Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Factus sum quasi bubo solitudinum.

כור Cur.fornax.caminus. Deut.4. Vos autem tulit dominus & eduxit de fornace ferrea egypti: vt hēet ppl'm. Prouer.27. Quomodo probatur in conflatorio argentū.

& in fornace aurum.Esa.48.Elegi te in camino pauperta tis.Ezech.22.Et ferrum & plumbũ in medio fornacis. Et in eo. Vt cõflatur argentũ in medio fornacis.Item כור Cor idest Corus.Genus mensure.3.Reg.5.Viginti millia coros tritici in cibum domui ei9.Inde מְכוּרָה Mechora.Pro quo beatus Hieronymus transtulit Radicem vel natiuitatem. Ezech.16.Radix tua & generatio tua de terra canaã.& in eo dem.21.In terra natiuitatis tue iudicabo te.Hebrei vero di cunt ꝙ significat habitationẽ siue coloniam.

כוש Cus.propriũ nomẽ est filii Cham.Geñ.10.Filii autem cham cus & mesraim. Et ab eo dicta est ethiopia que hebraice dicitur.Cus.vt Geñ.2.Circuit oẽm terram ethio pie.Ps.67.Ethiopia preueniet manus ei9 deo.& inde כּוּשִׁי Cusi.i.ethiops.vt.2.Paralip.14.Et egressus est contra eos zara ethiops.& in titulo.Ps.7.vbi dicitur.Sup verba ethio pis filii gemini.& secũdũ hebreos vocatur ibi saul ethiops: eo quod nõ potuit mutare cor suum ne odiret dauid : sicut nec ethiops potest mutare pellẽ suã.Hiere.13.Si mutare po test ethiops pellẽ suam.& in plurali כּוּשִׁים Cusim.2.Para lip.14.Exterruitq; dñs ethiopes.& in eo.Fugeruntq; ethio pes.Scribitur etiã cũ duplici iod.& dicitur כּשִׁיִּים Cusiim. vt Amos.9.Nunqd non vt filii ethiopũ vos estis mihi.& in genere feminino כּוּשִׁית Chusith.i.ethiopissa. Nu.12. Pro pter vxorem eius ethiopissam.Et dicũt hebrei ꝙ ethiopes & madianite & ismaelite idẽ sunt.& ideo vxor moysi dici tur in predicto loco ethiopissa quãuis esset madianitis.

כזב Cazab.mentiri.frustrari.fallere.deficere. Nu.23. Non est deus quasi homo vt mẽtiatur.4.Reg.4.Noli men tiri ancille tue.Iob.24.Quis me põt arguere esse mẽtitũ. & in eo.40.Ecce spes eius frustrabitur eũ.Ps.77.Et in lin gua sua mẽtiti sunt ei.Ps.88. Si dauid mẽtiar. Ps.115. Oĩs homo mendax.Prouer.14.Testis fidelis nõ mentietur. Et in eo.30.Et arguat te & inueniaris mendax.Significat etiã deficere vel cessare.Esa.58.Et sicut fons aquarũ cuius non deficiũt aque.Geñ.38.Quo nato parere vltra cessauit.He brei tñ dicunt ꝙ in predicto loco est nomẽ proprium loci. & legunt sic.Et erat in chezib qñ peperit eũ.Beat9 Hierony mus in libro de hebraicis questiõib9 super predicto loco sic ait.Verbũ hebraicũ hic ꝓ loci vocabulo positũ est:qđ aqui la pro re transtulit dicẽs.Et vocauit nomẽ eius sela:& factũ est vt mentiretur in partu postq; genuit eũ. Postq; eñ ge nuit sela stetit partus eius:chezib ergo non nomen loci sed mendaciũ dicitur.vñ & in alio loco scriptum est.mentietur opus oliue.i.fructũ oliua nõ faciet.hec Hieronym9.& inde כָּזָב Cazab.i.mendaciũ.Ps.4. Et queritis mendaciũ. Pro uer.30.Vanitatem & verbũ mendacii longe fac a me. & in plurali כְּזָבִים Cezabim.Iudi.16.Et falsum locutus es.pro q̃ hebrei legunt.Et locutus es mihi mendacia.Prouer.14.Et profert mendacia versipellis.Osee.7.Et ipsi locuti sunt cõ tra me mẽdacia. Scribitur ẽt aliqñ cũ aleph in pricipio. & dicitur אַכְזָב Achzab siue אַכְזִיב Achzib.Hiere.15.Facta es mihi quasi mendaciũ aquarũ infideliũ.Mich.1.Dom9 mẽ dacii in deceptionẽ regibus israel.Hebrei tamen in predi cto loco legũt.Domos Achzib in deceptionẽ siue in mẽda ciũ regib9 israel.Est eñ achzib nomẽ proprium loci.De q̃ habetur.Iosu.15.vbi dicitur & ceila & achzib & marela.Sed translatio nostra posuit interpretationem pro nomine.

כזר Chazar. crudelis.Et additur ei littera aleph ĩ pricipio. & dicitur אַכְזָר Achzar.Iob.30.Mutat9 est mihi in cru delẽ.& in eo.41.Non quasi crudelis suscitabo eũ. Et aliqñ scribitur cum iod in fine & dicitur אַכְזָרִי Achzari. Pro uer.12.Viscera aũt impiorum crudelia. Hiere.6. Crudelis est & non miserebitur.& in eodem.30.Percussi te castigatio ne crudeli.& in eodem.50.Crudeles sũt & immisericordes & ĩde אַכְזְרִיּוּת Achzariiuth.i.crudelitas.vt Prouer.17.Ira non habet misericordiam.Pro quo hebrei legunt.Crudeli tas ire.Potest etiam legi sic.Crudelitatem ira.s. habet.& est sensus sicut in littera nostra.

כח Coach.fortitudo.virt9.robur.potẽtia.potestas.De q̃ vi de supra in dictiõe כּוֹחַ Choaa cũ vau in medio dictiõis.

כחד Cachad.celare.abscondere.occultare.latere.negare.de lere.destruere.desolare.percutere.Geñ.47.Non cela mus domino nostro.1.Reg.3. Oro te ne celaueris me. Et in eo.Hec faciat tibi deus:& hec addat si absconderis a me. & in eo. Et nõ abscõdit ab eo.2. Reg.18. Nequaq; hoc re gẽ latere potuisset.Iob.15.Sapiẽtes cõfitentur & nõ abscõ dũt a prib9 eorũ.& in eo.20. Abscõdit illud sub lingua sua. Ps.138.Nõ ẽ occultatũ os meũ a te.Signãt ẽt negare.Iob.6 Nec cõtradicã sermonib9 sancti.i.nõ negabo sermões sãcti. Significat ẽt destruere vl' delere. aut desolare seu succidere vel percutere.Exo.23.Quos ego cõteram.i. destruam vel disperdam.Iob.4.Aut quãdo recti deleti sunt.& in eo.15. Habitabit in ciuitatib9 desolatis.& in eo.22.Nõne succissa est erectio eorũ.2.Paralip.32. Et percussit omnem virum robustum & bellatorem.

כחל Cachal.Linire. Circunlinire. Ezech.23. Circunlinisti stibio oculos tuos.

כחש Cachas.negare.mentiri. deficere. Geñ.18. Negauit sara.Leuit.6.Negauerit ꝓximo suo depositũ. Deut. 33.Negabunt te inimici tui.Iosu.24.Ne forte negare veli tis & mentiri domino deo vestro.2.Reg.22.Filii alieni resi stent mihi.Pro quo hebrei legunt. Filii alieni mentientur mihi siue negabunt mihi.Ps.17.Filii alieni mẽtiti sunt mi hi.Ps.65.Mentiẽtur tibi inimici tui.Esa.59.Peccare & mẽ tiri contra dominũ.Osee. 4.Maledictũ & mendaciũ & ho micidium.Pro quo hebrei legunt.Maledicere & mentiri si ue negare : & interficere.& in eodem.9. Et vinũ mentietur eis.i.deficiet. Abach.3.Mentietur opus oliue. Zach. 13. Et nec operientur pallio saccino vt metiantur.Ponitur etiam pro immutari.Ps.108.Et caro mea mutata est propter oleũ Hebrei tñ dicũt ꝙ in p̃dicto loco significat marcescere vel extenuari. Vnde ipsi legũt.Et caro mea marcescit siue exte nuatur a pinguedine siue ab oleo.Iob.16.Vbi nos legim9. Et suscitatur falsiloquus aduersus faciẽ meã cõtradicẽs mi hi. Ipsi legũt.Et suscitatur in me macies meas siue tenuitas mea in faciẽ meã testificatur. Vnde premittitur. ruge mee testimonium dicũt contra me. Potest etiã intelligi sicut est in littera nostra.Inde כַּחַשׁ Cachas.i.negatio mendaciũ si ue mendax.Ps.58.Et de execratione & mendacio annũcia bũtur.Esa.30.Filii mẽdaces filii nolẽtes audire legem dei. Osee.7.In malicia sua letificauerunt regẽ & mẽdaciis suis principes.& in eo.10.Comedistis fructũ mendacii.& in eo dem.11.Circũdedit me ephraim in negociatione. Debet le gi in negatione vel in mendacio.

כי Chi.Quia.qm̃.ꝙ.enim.quidẽ.cũ.qñ.si.Geñ.2.Quia in ipso cessauerat ab omĩ opere suo.& in eo.4.Qm̃ occidi virũ in vuln9 meũ.& in eo.5.Quia tulit eũ dñs. & in eo.11. Quia ibi cõfusũ est labiũ vniuerse terre. & in eo.20. Quia propheta est.& in eo.21.Quia in isaac vocabitur tibi semẽ. & in eo.26.Qm̃ potẽtior nobis fact9 es.& in eo.32. Qm̃ si cõtra deũ fortis fuisti.Exo.8.Qm̃ nõ est sicut dñs de9 nr̃.& in eo.23.Quia nõ dimittet cũ peccaueris.Ps.1. Qm̃ nouit dñs viã iustorũ.p̃s.17.Quia custodiui vias dñi.p̃s.23.Quia ipse sup maria fundauit eũ.Dañ.9. Quia recessimus a te. & aliqñ signãt qđ vl' quidẽ.Geñ.1.Et vidit de9 lucẽ ꝙ eẽt ꝙ bona.& in eo.12.Quare nõ indicasti mihi ꝙ vox tua esset.

Et in eo.15.Qđ possessurus sum eã. Exo.23. Quod si au dieris vocẽ eius.& in eo. Quod tibi certe erit in scãdalum. Iob.9.Vere scio ꝙ ita sit.& in eo.40. Quod influat iorda nis riuos eius.Itẽ ponitur pro enim vel quidẽ.Geñ.2. Non enim pluerat dñs deus.& in eo.8.Aque enim erãt sup vni uersam terrã.& in eo.16.Dixit eñ ꝓfecto hic vidi. Exo.10. Est eñ solẽnitas dñi dei nostri.& in eo.14.Dñs eñ pugnat pro eis.Et in eo.16. Ignorabãt enim quid eẽt.& in eo.34. Populus eñ dure ceruicis est.Nu.15.Verbũ eñ dñi cõtem psit.1.Reg.21.Et quidem si de mulieribus agitur.Iob.14. Tu quidẽ gressus meos dinumerasti.Threñ.3. Nõ eñ hu miliauit ex corde suo.Itẽ significat cũ vel qñ. Geñ.4. Cũ operatus fueris eam.& in eo.30.Qñ placiti tp̃s aduenerit. Exo.7.Cũ dixerit vobis pharao oñdite signa.Deut.6. Cũ interrogauerit te filius tuus.& in eo.7.Cũ vero introdu xerit te dñs deus tuus in terrã. & in eo.12. Qñ dilatauerit dñs deus tuus terminos tuos.& in eodẽ.13.Qñ audieris vo cem dñi dei tui.Iosu.17.Cũ subuerteris cananeũ.Prouer.23 Qñ sederis vt comedas cũ principe.& in eo.26. Qñ sub miserit vocem suã.Ponitur ẽt pro si.Exo.1.Si ingruerit cõ tra nos bellũ.& in eo.23.Si serueris diis eorũ. Deut.4. Si genueris filios ac nepotes.Ps.12.Qui tribulãt me exulta bunt si motus fuero.Ps.22.Nã & si ambulauero in medio vmbre mortis.Prouer.23.Si eñ percusseris eũ virga non morietur.Item ponitur pro vt.Geñ.38.Quid dabis mihi vt fruaris cõcubitu meo. Iudi.8. Vt dem9 exercitui tuo pa nes.Ponitur ẽt aliqñ relatiue.vt.Geñ.48.Qui maior na tu erat.Iob.41.Nõ quasi crudelis suscitabo eũ.pro quo he brei le.Nõ ẽ crudelis qui suscitet eũ.Põitur ẽt pro sed. Iosu. 17.Sed transibis ad mõtẽ.Ponitur ẽt pro quãuis. vt in eo. Quẽ dicis ferreos habere curr9 & esse fortissimũ.Pro quo he.le.Quãuis curr9 ferreos habeat & quãuis sit fortissim9. Et qñ p̃ponitur dictiõi אם Im. & dicitur כי אם Ci im. tũc ambe dictiones significãt nisi. Sed.quia si. Qđ si. Geñ.32. Nisi benedixeris mihi.Deut.16.Sed in loco quem elegerit domin9.Ps.1.Sed tanq; ventus quẽ proiicit vẽtus.Esa.59. Sed iniquitates vestre diuiserunt inter vos & deũ vestrum. Hiere.37.Sed & si percusseritis omnẽ exercitũ chaldeorũ. 1.Reg.14.Quia si super ionathã filium meũ factũ est.Hie re.Si laueris te nitro.pro quo he.le.Quia si laueris te ni tro.i.quãuis laueris te nitro.Threñ.3.Quia si abiecit:& mi serebitur.& aliquãdo preponitur ei lr̃a he.& dicitur הֲכִי Ha chi.& est dictio dubitatiua.i.num quia.nũquid.vt Geñ.29 Num quia frater meus es gratis seruies mihi. 2. Reg.9. Pu tas ne est aliquis q remãserit de domo saul.i.nũquid est ali quis.Iob.6.Nunquid dixi afferte mihi.Reperitur ẽt affir matiue pro iuste siue vtiq;.Geñ.27.Iuste vocatũ est nomẽ eius iacob.2.Reg.23.Et inter tres nobilior.Pro quo he.le. Et de tribus vtiq; nobilior.

כיד Chid.interitus.interfectio. Iob.21.Videbunt oculi ei9 interfectionẽ suã.& inde כִּידוֹן Chidõ.i.clype9.scutũ.ha sta siue lancea:1.Reg.7.Et clypeus ereus tegebat humeros eius.Iob.39. Vibrabit hasta & clypeus. Hiere. 50. Arcũ & scutũ apprehẽdãt.Significat ẽt lãceã siue hastã. vt Iob.41. Et deridebit vibrãtẽ hastã. Iosu.8.Leua clypeũ qui in manu tua est.Pro quo he.le.Extende lanceã siue hastã que in ma nu tua est.Et sic est in translatione chaldaica.s.hastam. Po test etiam legi sicut est in littera nostra.

כיל Chil.fraudulentus.& additur in fine lr̃a iod. & dr̃ כִּילַי Chilai.Esa.32. Nec fraudulẽtus vocabitur maior.& in eodem.Fraudulenti vasa pessima.Hebrei vero dicunt ꝙ si gnificat auarum siue parcum.

כים Cim.nomẽ stelle vel cõstellationis stellarum. & addi tur he in fine: & dicitur כִּימָה Cima:pro quo beat9 Hierony mus trãstulit Hyadas: siue pliadas.Iob.9.Qui fecit arcturũ & oriona & hyadas & interiora austri. & in eo.38. Nũquid cõiungere valebis micãtes stellas pliadas.In alio vero loco traduxit arcturũ.Amos.5.Facientẽ arcturũ & orionẽ & cõ uertẽtem in mane tenebras.& aliqui hebrei dicunt ꝙ sunt septem stelle in fine signi arietis.

כיס Cis.marsupiũ.saccul9.Deut.25.Nõ habebis in sacculo tuo diuersa pondera.Et pro põdere ponitur in hebreo lapis.Prouer.1.Marsupiũ vnũ sit oĩum nostrũ. & in eo.16. Et opera eius lapides sacculi. Debet legi sacculi.i.oĩa põde ra sacculi.Nã vt supra dictũ est in hebreo aliqñ ponitur la pis pro pondere.Esa.46.Qui confertis aurum de sacculo.

כיף Ceph.petra.saxũ.rupes.Iob.30. In cauernis terre. vel sup glareã.pro quo he.le. In cauernis terre & petrarũ. Hiere.4.Et ascenderunt rupes.& inde in euãgelio cephas interpretatur petra. Iohãnis.1.Tu vocaberis cephas qđ in terpretatur petrus.vnde petrus dicitur a petra.

כיור Ciior.cõcha.siue labrũ.i.vas in quo erat aqua ad lauã dum.Exo.30.Facies & labrũ eneũ cum basi sua. Et in eo.38.Fecit & labrũ eneũ cum basi sua.2.Paralip.4. Fecit quoq; cõchas decem.Põitur ẽt pro lebete.1.Reg.2.Et mit tebat eam in lebetem.Significat ẽt כִּיּוֹר Ciior fornacẽ vel caminũ.Zach.12.Sicut caminũ ignis in lignis.& ĩde כִּירַיִם Ciraim.i.instrumẽtũ in quo sustentãtur olle ad ignem po site.Pro quo beat9 Hieronym9 trãstulit.Chytropodes. Le uit.11.Siue clibani siue Chytropodes destruentur.

ככה Cacha.Sic.Ita.De quo vide supra in dictiõe כה Co.

ככר Cicar.torta.massa.talentũ.De q̃ vide infra post dictio nem כר Char.

כל Col.omnis.totus.vniuersus.& est communis generis & vtriusq; numeri.De quo vide in dictione sequenti.

כלל Calal.cõplere.cõsumare.perficere.Ezech.27.Ipsi cõ pleuerũt pulchritudinẽ tuam.& inde כליל Celil.siue כָּלִיל Calil.i.totũ.cõsumatũ.p̃fectũ. itegrũ.Exo.28. Facies & tunicã superhumeralis totã hyacithinã.1. Reg.7. Holo caustũ integrũ dño.Threñ.2.Heccine est vrbs quã dicũt p fecti decoris.Ezech.15.Quia perfecta erat in decore meo. & in eo.18.Perfectus decore.Ponitur ẽt pro totali combu stiõe aut pro holocausto.Leuit.6.Et tota cremabitur in al tari.& in eo.Omẽ eñ sacrificiũ sacerdotum igne consume tur.Deut.13.Et cum ipsa ciuitate succẽdes:ita vt vniuersa cõ sumas.Iudi.20.Et flãmas in sublime ferri. Pro quo he. le. Et ecce ascẽdit totalis exustio ciuitatis vsq; ad celũ. Põitur etiã pro holocausto.Ps.50. Tũc acceptabis sacrificiũ iusti tie oblationẽ & holocaustũ.Itẽ כָּלִיל Calil.i.penitus.totali ter.Esa.2.Et idola penitus cõterentur.& inde מִכְלֹל Mich lol.i.vestis varia seu multifariã.Ezech.23.Indutis veste va ria.& in eo.27.Ipsi negociatores tui multifariã.& ĩde מִכְלָל Michlal.i.species pulchritudo omĩmoda. Ps.49.Ex sion species decoris ei9.Sed beatus Hieronym9 in psalterio iu xta he.ve.trãstulit.De siõ p̃fecto decore.& inde כלול Che lul.pro quo btũs Hieronymus trãstulit. Desponsationem. Hiere.2.Et charitatẽ despõsationis tue. & inde כַּלָּה Cala.i. sponsa siue nurus.Cãti.4.Quã pulchre sunt mãme tue so ror mea spõsa.Esa.49.Et circũdabis tibi eos sicut spõsa.Si gnificat ẽt nurũ. vt Geñ.38.Nesciebat eñ ꝙ nurus sua eẽt. 1.Reg.4.Nur9 aũt ei9 vxor phinees. Ezech.22.Socer nurũ suã polluit.Mich.7.Nurus cõtra socrũ suã.& ĩde כָּל Col.i. oĩs.totus.cũctus.vniuersus.& est cõmunis gñis & vtriusq; nũeri.Geñ.1. Viditq; deus cũcta que fecerat. & in eo.2. Ex omni ligno paradisi comede.& in eodem.3.Et terram co medes cunctis diebus vite tue.& in eodem.4. Omnis qui

occiderit cain. & in eodem.24.Ex omnibus bonis ei9 portans secum.& in eodem.41.Omnesq; prouincie veniebāt in egyptum.Exo.24.Omnia que locutus est dominus faciemus.& in eodem.33.Ego ostendam tibi omne bonum meum.Leuit.2.Ac totum thus.Deut.6.Diliges dominum deū tuum ex toto corde tuo.4.Reg.8. Et omnia bona damasci.i.ex oībus bonis damasci. Ester.5. Cum hec oīa habeam.Ps.1,Et oīa quecūq; faciet prosperabūtur.Ps.13.Oēs declinauerūt.Ps.118.Quoniā oīa seruiūt tibi. & in eo.Clamaui in toto corde meo.Ps.150. Oīs spūs laudet dn̄m.prouer.4.Et vniuerse carnis sanitas.& i eo.10.Et vniuersa delicta operit charitas. & in eo: Vniuersa propter semetipm operatus est dn̄s.Hiere.1.Et vniuersa que mandauero tibi loqueris.Itē pōitur pro quicquam vel pro aliquid. Leuit.3.Nec sāguinem nec adipem oīno comedetis.i.nec quicq̄ sanguinis vel adipis comedetis.4.Reg.4.Non habeo ancilla tua quicq̄ in domo.Et aliquando significat nullum siue nihil.s.cum precedenti negatione vel sequenti.Exo.20 Non facies omne opus in eo.i.nullū opus facies in eo. Nu.10.Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man.2.Reg.12. Pauper autem nihil habebat omnino.& in lingua chaldaica scribitur cū aleph in fine & dicitur כֹּלָּא Cholla. Dañ.2. Quomodo ferrum cōminuit & domat omnia. & componitur cum pronominibus hoc modo כֻּלִּי Culli.i.totus ego כֻּלָּךְ Cullech.i.totus tu.כֻּלּוֹ Cullo.i.totus ille siue omnis ille.כֻּלָּנוּ Cullanu.i.omēs nos. כֻּלְּכֶם Culleche .i.omnes vos כֻּלָּם Cullam.i.omnes illi siue vniuersi illi.Et aliquādo scribitur cum he & dicitur כֻּלָּהֶם Culaham.i.omēs ipsi aut vniuersi illi.2.Reg.23.Quasi spine euellentur vniuersi.i.vniuersi illi.& in genere feminino mutat mem in nun.& dicitur כֻּלָּן Cullan.i.omnes ille.Scribitur etiam aliquādo cum he in fine.& dr̄ כֻּלָּנָה Cullana. Geñ.42. In me hec omīa mala reciderunt.& aliquando scribitur cum duplici he. Et dicitur כֻּלָּהֵנָה Cullahana.3.Reg.7.Fusura vna & mensura sculpturaq; consimili.pro quo hebrei legunt.Fusura vna & mensura vna & sculptura vna omnibus illis.& Inde מִכְלֹת Mechloth. Pro quo beatus Hieronym9 transtulit omīa.2.Paralip.4. Omnia de auro purissimo facta sunt. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat vasa.De quo vide infra in dictione כְּלָה Cala.

כָּלָא Cala.prohibere.vetare.cessare.claudere.Geñ.8.Et ꝓhibite sunt pluuie de celo.Exo.36.Sicq; cessatum est a muneribus offerendis.Pro quo hebrei legunt. Et prohibit9 est popul9 ab oblatione.i.a muneribus offerendis.Nu.11.Domine mi moyses prohibe eos.Ps.39.Ecce labia mea non prohibebo.& in eodem.Tu autem domine ne lōge facias miserationes tuas a me.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Tu domine non prohibebis misericordias tuas a me.p̄s.87.Traditus sum & nō egrediebar.Pro quo beatus Hieronymus trāstulit. Clausum & non prodeuntem.Ps.118.Ab omni via mala prohibui pedes meos.Hiere.32.Et hieremias propheta erat clausus in atrio carceris qui erat in domo regis iuda.Et sequitur in hebreo. Clauserat enim eum sedechias rex iuda. Aggei.1. propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darēt rorem: & terra prohibita est ne daret germen suū.& inde כֶּלֶא Cele siue כְּלוּא Calu.i.clausura siue carcer. Esa.42. De domo carceris sedentes in tenebris.& in eodem. Et in domibus carcerum absconditi sunt.Hiere.37.Ipse enim prepositus erat sup carcerē.& in eo.Quia misistis me in domū carceris.& in eo.52.Et eduxit eū de domo carceris. & in eo. Et mutauit vestimēta carceris eius.& inde מִכְלָא Michla.i.ouile siue caula vbi pecora clauduntur.Ps.77. Et sustulit eum de gregibus ouiū.Pro quo hebrei.le.Et tulit eū de caulis siue de ouilibus ouium.Scribitur ēt cū he in fine loco aleph. vt Abach.3.Abscindetur de ouili pecus.& inde כִּלְאַיִם Cilaim.i.mixtim: siue mixtio duarū specierū vel diuersarum rerū.Leuit.19.Iumenta tua nō facies coire cū alterius generis animantib9:agrum tuū non seres diuerso semine: veste q̄ ex duob9 texta est non indueris.Pro quo he.le.Iumentum tuū nō facies coire mixtione:agrū tuū non seres mixtione.& vestis mixtim.s.de lana & lino contexta nō ascendat sup te. Vbi in hebreo ter ponitur predicta dictio.Et beatus Hieronymus transtulit sensum.

כֶּלֶב Cheleb.canis.Exo.11.Apud oēs aūt filios israel non mutiet canis.Deut.23.Nec precium canis.1. Reg.17. Nunquid ego canis sum.& in plurali כְּלָבִים Chelabim.Ps.21.Quoniā circūdederūt me canes. Esa.56. Et canes muti nō valētes latrare.Item כְּלוּב Chelub.i.canistrū.Beatus Hieronymus trāstulit vncinū.Amos.8.Et ecce vncinus pomorū.Significat etiā locū ex virgultis cōtextū in quo aues seruantur vel capiuntur.Pro quo beatus Hieronymus trāstulit decipulā.Hiere.5.Sicut decipula plena auib9.Est ēt כָּלֵב Caleb nomē propriū viri.Nu.13.De tribu iuda caleb filiū Iephone. & inde כָּלִבִּי Calibi.i.vir de gn̄e caleb.1. Reg.25.Erat aūt de gn̄e caleb.

כָּלָה Cala.perficere.cōplere.cōsumare.finire.cessare.cōsumere.delere.disperdere.deficere.expectare: seu desiderare.prohibere.Geñ.2.Igitur perfecti sunt celi & terra. & in eo.Cōpleuitq; deus die septimo opus suū. & in eo.28 Vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerint.& in eo.24. Cūq; ille bibisset.pro quo he.le.Et cōpleuit dare ei potum & in eo.Donec cūcti bibant.Pro quo he.le. Donec cōpleāt vel perficiāt bibere.& in eo.41.Igitur trāsactis septē vbertatis annis. Pro quo he.le.Et cōpleti siue finiti sunt septem vbertatis anni. Exo.5. Cōplete opus vestrū. & in eo.39. Perfectū est igitur omne op9 tabernaculi.Nu.7.In die quo cōpleuit moyses tabernaculū.Deut.26.Qn̄ cōpleueris decimā cūctarū frugū.1.Reg.20.Scito quia cōpleta est malitia eius.3.Reg.8.Cūq; cōplesset salomō orās.2.Paralip.7.Cōpleuitq; salomon domū dn̄i.Iob.36.Cōplebunt dies suos in bono.Ps.71.Defecerūt hymni dauid filii iese.pro q̄ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Cōplete sunt orationes dauid filii iese.Hiere.8.Finita est estas. & in eo.43.Factū est aūt cū cōplesset hieremias loquens ad populū.& in eo:44.Donec penit9 cōsūmātur.Ezech.43 Eo q̄ cōsumpsi eos in ira mea.Itē significat cessare.Nu.27 Vt qescāt q̄rele eorū a me.i.vt cesset vl̄ finiātur.2. Reg.14. Cessauitq; rex dauid ꝑsequi absalō.Itē significat dispdere aut delere vel cōsumere.Exo.33.Ne forte dispdā te in via. Nu.16.Vt eos repēte dispdā.& in eo.25.Vt nō ipe delerem filios isrl̄.Iob.7.Et cōsūpti sūt absq; vlla spe.Ps.73.De medio sinu tuo in finē.Pro q̄ btūs Hieronym9 in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.Ad mediū sinū tuū cōsumēs.Ps.118.Paulomin9 cōsumauerūt me in terra.Esa.10. Et consumabitur indignatio.& in eo.49.Fortitudinē meā cōsumpsi.Hiere.14.Et ego cōsumā eos.& in eo.16.Et gladio & fame consumētur.& in eo.49.Donec cōsumā eos.Malach.3.Et vos filii iacob nō estis cōsumpti.& aliqn̄ scribitur cū aleph in fine loco he.Dañ.9.Vt cōsumatur preuaricatio. Itē significat deficere.Deut.28.Et deficientib9 ad cōspectū eorum tota die.3.Reg.17.Hydria farine nō deficiet. Ps.68. Defecerunt oculi mei dum spero in deum meū. Ps.70. Cum defecerit virtus mea ne derelinquas me.Ps.118. Defecit in salutari tuo anima mea. & in eodem. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum.Hiere.14.Defecerūt oculi eorū.Threñ.3.

Quia non defecerunt miserationes eius. Item significat expectare vel desiderare.Iob.31.Et oculos vidue expectare feci.Ps.83.Concupiscit & deficit aīa mea in atria dn̄i. ꝑ quo he.le.Concupiscit & desiderat anima mea ad atria domini siue in atria dn̄i.2.Reg.14.Cessauitq; rex dauid persequi absalom.pro quo he.le.Et desiderauit dauid egredi ad Absalom.Potest ēt intelligi sicut est in littera nostra.vt supra dictū est.Item significat prohibere siue claudere. vt Geñ.23.Nullusq; te ꝓhibere poterit.1.Reg.6.Vitulosq; eorum concluserunt domi.i.ꝓhibuerunt exire.Et in eo.25. Que ꝓhibuisti me hodie ne irē ad sanguinē.Et aliqn̄ scribitur cū aleph loco he.vt.p̄s.118.Ab omni via mala ꝓhibui pedes meos.& de hoc vide supra in dictione כָּלָא cala. cum aleph in fine.& inde כָּלָה cala.i.consumatio. Esa.10. Cōsumationem enim & abbreuiationē dn̄s deus exercituum faciet.Ezech.11.Consumationē tu facis.Soph.1.Quia cōsumationē cū abbreuiatione faciet.Ponitur ēt aduerbialiter.i.cōsumate siue perfecte.vt Exo.11.Post hec dimittet vos & exire compellet.pro quo he.le.Post hec dimittet vos & cū dimiserit cōsumate siue perfecte eiiciet vos hinc. & ē sensus sicut in lr̄a nostra.& aliqn̄ scribitur cum tau in principio & dicitur תִּכְלָה Thichla.i.cōsumatio.p̄s.118.Omnis cōsumatiōis vidi finem.scribitur ēt cū tau ī fine & dicitur. תַּכְלִית Thachlith.i.finis siue cōsumatio.vt Iob.28.Et vniuersorū finē ipe cōsiderat.Ps.138.ꝑfecto odio oderā illos i.fine vel cōsumatiōe odii oderam illos.& inde כִּלָּיוֹן Cilaion.i.consumatio.Esa.10. Consumatio abbreuiata inundabit iustitiā.& inde כְּלִי Cheli.i.vas siue instrumētū. Arma.ornamentū.vestis.Geñ.24.Prolatisq; vasis argenteis & aureis:ac vestibus dedit ea rebece.Exo.22.Si quis comēdauerit alicui pecuniā aut vasa.Et in eo.25. Omne pōdus candelabri cū vniuersis vasis suis habebit talentum auri. Leuit.6.Vas fictile in quo cocta est confringetur: q̄ si vas eneū fuerit.Et in eo.15.Et vbicūq; sederit. pro quo he.le. Et oē vas in quo sederit.i.oīs sedis vel sella aut instrumentum in quo sederit.& in eo.vas fictile cōfringetur. & i eo. Vas aūt ligneū lauabitur aqua.Nu.19.Et mittet aquas viuas sup eos in vas.& in eo.35.Si quis ferro percusserit.ꝑ q̄ he.le.Si quis vase ferreo.i.instrumento ferreo percusserit. Et in eo.Si ligno percusserit.Pro quo hebrei legunt. aut si vase ligneo.i.instrumento ligneo percusserit.Deut.23.Foras autem ne feras tecum.pro quo hebrei legunt.Et in vase tuo ne reponas.sed beatus hieronymus transtulit sensū. Ester.1.Et aliis atq; aliis vasis cibi inferebantur. Ps.2. Et tanq̄ vas figuli confringes eos.Esa.22.Omne vas paruulum a vasis craterarum vsq; ad omne vas musicorū.i.istrumentum musicum.Et in eo.32.Fraudulenti vasa pessima sunt.& in eodem.54.Omne vas quod fictum est cōtra te. Significat etiam arma. Geñ.27.sume arma tua.& i eodē.49.Vasa iniquitatis bellantia.i.arma iniquitatis. Pōitur etiam pro veste.vt Deut.22.Non induetur mulier veste virili.Esa.61.Et quasi sponsam ornatam monilibus suis.pro quo hebrei legunt.Et quasi sponsam ornatam vasis suis.i. vestimentis vel ornamentis suis.Et etiam instrumenta cuiuscūq; rei dicūtur in hebreo vasa eius. vt Ps.70.confitebor tibi in vasis psalterii.Esa.13.Dominus & vasa furoris eius.Zach.11.sume tibi vasa pastoris stulti. & inde מִכְלוֹת Michloth.i.vasa secundum hebreos.2.Paralip.4.Omnia de auro purissimo facta sunt.pro quo he.le. vasa de auro. potest etiam signare oīa sicut est in littera nostra.de quo vide supra in dictione כָּלַל Calal.& inde כְּלָיוֹת Celaioth.i.renes siue renūculi.Leuit.3.Et duos renes.& in eo. Et reticulū iecoris cū renūculis.Iob.10.reposita ē hec spes mea in sinu meo.pro quo he.le.Cōsumati siue ꝑfecti sunt renes mei ī sinu meo.De quo vide Burgeñ.in additiōibus sup p̄dicto loco.p̄s.15.Increpuerūt me renes mei. Ps.25. Vre renes meos & cor meū.p̄s.138.Quia tu possedisti renes meos. Hiere.11.Qui ꝓbas renes & corda.& solū inuenitur in nu.plu.Ponitur ēt ꝑ medulla. Deut.32.Cum medulla tritici. Et dicūt hebrei q̄ ponitur ibi pro granis tritici:eo quod in figura assimilantur renibus. Item כַּלָּה Calla.i.spōsa.siue nurus.De quo vide supra in dictione כָּלַל Calal.

כֶּלַח Calach. Seniū vel senecta.beatus hieronymus transtulit.abūdātiā.s.dierū :qd̄ est idem qd̄ senecta.Iob.5.Ingredieris ī abūdātia sepulcrū.& i eo.30.Et vita ipa putabātur idigni.i.lōgiori vita.ꝑ quo he.le.sup ipos ꝑiit senecta.

כִּלְכֵּל Cilcal.sustinere.sustentare. Enutrire. De quo vide supra in dictione כֹּל Chol.

כָּלַם Calā. erubescere.reuereri.cōfundi.siue cōfūdere.molestare.Nu.12.Nōne debuerat saltē septē diebus rubore suffundi.1.Reg.20.Eo qd̄ confudisset eū pater suus. 2. Reg.10.Erāt enī viri cōfusi turpiter.Iob.11. A nulo cōfutaberis.i.cōfūderis.p̄s.39.Et reuereātur qui volūt mihi mala.p̄s.73.Ne auertatur humilis factus confusus.Hiere.3 noluisti erubescere.Et in eo.6.Et erubescere nescierunt. & in eo.14.Cōfusi sunt & afflicti.pro quo he.le.Cōfusi sunt & erubuerūt.& in eo.31.Cōfusus sū & erubui.Ezech.36. Confundemini & erubescite.Itē significat molestare.1.Reg.25 Nunquā eis molesti fuimus.& in eo.boni satis fuerunt nobis & nō molesti.Iudi.18.Et nullo eis penitus resistente.i. nullo molestante.& ide כְּלִמָּה Celimma.i.verecūdia.cōfusio.opprobriū.p̄s.68.Operuit cōfusio faciē meā. Prouer.18.Stultū se esse demōstrat & cōfusione dignū. Hiere.20. Opprobrium sempiternū.quod nulla obliuiōe delebitur. Esa.50.Faciem meā non abscondi ab increpantibus. pro quo he.le.Faciem meā nō abscondi ab opprobriis vel cōfusiōibus.vbi ponitur כְּלִמּוֹת Celimmoth in nūero plurali.

כֵּלַף Celaph. Instrumentum dolatorium. Et solum inuenitur in numero plurali.s. כֵּלַפּוֹת Celaphoth. Ps.73. In securi & ascia deiecerūt eā. Pro quo beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit.bipenni et dolatoriis deraserunt.

כָּמַה Cama. Desiderare.Cōcupiscere.quādo.quod.siue quātum.Ps.62.Quā multipliciter tibi caro mea.Pro quo beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit.Desiderauit ad te caro mea. Significat ēt quādo. aut quot.Ps.34.Dn̄e quādo respicies. Ps.118. Quot sunt dies serui tui. Iob.13. Respōde mihi quātas habeo iniquitates Zach.2.Et videam quanta sit longitudo eius & quanta latitudo eius.

כְּמוֹ Cemo.sicut.tanq̄. Iob.19.Quare ꝑsequimini me sicut deus.p̄s.28.Et comminuet eas tanq̄ vitulū libani. p̄s.57.sicut cera que fluit auferentur.Et in eo.Sicut viuentes sic in ira. p̄s.62.Sicut adipe & pinguedine repleatur aīa mea.& cōponitur cū ꝓnominibus hoc modo כָּמוֹנִי Camóni.i.sicut ego.כָּמוֹךָ camócha.i.sicut tu.3.Reg.22.sicut ego sum ita & tu.pro quo he.le.sicut ego sicut tu.Esa.38.sicut ego hodie. כָּמוֹהוּ Camóhu.sicut ille.Exo.9.qualis nō fuit in egypto.ꝑ quo he.le.Sicut ille nō fuit in egypto. כָּמוֹנוּ Camonu.i.sicut nos.Geñ.34.Si volueritis esse similes nostri.i.sicut nos. כְּמוֹכֶם Cemochem.sicut vos.Iob.12.Et mihi est cor sicut & vobis.כְּמוֹהֶם Cimohem sicut illi.

כּוּמָז Cumaz. Ornamentū muliebre. Beatus hieronymus transtulit Murenulas.Nu.31.Dextralia ac murenulas.

כַּמֹּן Camon.cyminū. Esa.28. Seret git & cyminū sparget Et i eo.Nec rota plaustri super cyminū circuibit.Item

מכמן Michmã.i.thesaurus absconditus. Dañ.11. Et dominabitur thesaurorum auri & argenti.

כמס Camus.reconditum siue absconditũ. Deut. 32. Nõne hec cõdita sũt apud me.& solũ inuenitur ĩ p̃dicto loco.

כמר Camar.incalescere.exurere.cõmotum siue cõturbatũ esse. Geñ. 43. quia cõmota sunt viscera eius. Pro quo he.le. Quia incaluerũt miseratiões eius: siue commote sunt miserationes eius. Threñ. 5. Pellis nr̃a quasi clibanus exusta est. Osee.11. Pariter cõturbata est penitudo mea.i.cõmota ẽ penitudo mea. Item כֹּמֶר Camar.i.edituus siue minister templi vel altariũ. Et solũ inuenitur in nu. plu. s. כְּמָרִים Gemarim. Osee.10. Et editui eius super eũ exultauerũt. Soph. 1. Et noĩa edituorũ cũ sacerdotibus. Põitur ẽt pro aruspicibus.vt.4.Reg.23. Et deleuit aruspices quos posuerunt reges iuda. Item מִכְמָר Michmar.i.rete aut retiaculũ. siue illaqueatũ. p̃s.140. Cadent in retiaculo eius peccatores. Esa. 51. Sicut orix illaqueatus. Abach.1. Et congregauit in rete suũ. Scribitur ẽt cũ tau ĩ fine & dicitur מִכְמֹרֶת Michmóreth Esa.19. & expandentes rete super faciem aquarum.

כן Cen.sic.ita. De quo vide supra in dictione כון Cun. Item כִּנִּים Cinim.i.cinifes. Exo.8. Et sint cinifes in vniuersa terra egypti. Et solũ inuenitur ĩ nu.plu.& in p̃dicto loco. Scribitur ẽt sine iod & dĩ כִּנָּם Cinam.vt in eo. Et facti sunt cinifes in hominibus & in iumentis.

כנה Chana. Equare.assimilare. Iob.32. Et deũ homini nõ equabo. Esa. 44. Et ĩ noĩe israel assimilabitur. hebrei tñ dicũt q̃ sigñat cognominare. vnde in p̃dicto loco ipi legunt. Et in noĩe israel cognominabitur. Et in eo. 45. Assimilaui te & nõ cognouisti me. pro quo he.le. Cognominaui te & nõ cognouisti me. Ponitur ẽt p̃ subsistere. Iob.32. Nescio enĩ quãdiu subsistã. & ẽt in predicto loco he.le. quia nescio cognominare. potest ẽt deriuari a dictiõe כון Cun: que sigñat firmare vel subsistere sicut est in littera nostra. vel a dictiõe כַּנָּה Cana que sigñat sedẽ vel basim aut radicẽ

כנות Cenauath. in lingua chaldaica sigñat cõsiliũ siue cõsiliatorẽ. Esdre. 4. Et reliqui qui erant in consilio eorum. Et in eodem. Et reliqui cõsiliatores eorũ. & dicũt hebrei q̃ significat cetum seu congregationem hominum.

כנימא Cenema. in lingua chaldaica significat huiuscemodi. siue taliter. aut hoc modo. Esdre. 4. Scripserunt epistolam vnã de ierusalem huiuscemodi. Et in eodem. 5. Et ita diximus eis.i.taliter. & in eo. Huiuscemodi autẽ sermonem responderunt nobis.

כנס Canas. congregare.colligere.coaceruare. 2. Paralip. 22. Et precepit vt cõgregarentur omnes proselyti. Ester. 4. Vade & congrega omnes iudeos. Ps.32. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris. p̃s.146. Dispersiones israel congregabit. Eccl's.2. Coaceruaui mihi argẽtũ & aurũ. Et in eo.3. Et tempus colligendi lapides. Esa. 28. Et palliũ breue vtrũq̃ operire non potest. pro quo hebrei legunt. Et pallium breue cum colligitur. idest cum colligitur ad operiendum vnum non potest alium operire. Vnde beatus hieronymus transtulit sensum. Inde מִכְנָסֵי Michnese. idest femoralia seu feminalia. Exo. 28. Facies & feminalia linea. Leuit.16. Feminalibus lineis verenda celauit. Ezech. 44. Et feminalia linea erunt in lumbis eorum. Et solum inuenitur in numero plurali.

כנע Canaa. Humiliare.conterere.erubescere. revereri. vt Iudi. 3. Humiliatusq̃ est moab in die illo sub manu israel. & in eo. 4. Humiliauit ergo deus in die illo iabin regẽ Canaã. Iudi. 8. Humiliatus est aũt madiã corã filiis israel. 3. Reg. 21. Nõne vidisti humiliatũ Achab corã me: quia igitur humiliatus est. 2. Paralip. 33. Et quia humiliati sunt auersa est ab eis ira dñi. Et in eo. Et egit penitentiã valde corã deo.i.humiliatus est corã deo valde. Nee. 9. Et humiliasti corã eis habitatores terre. p̃s.106. Et humiliatum est in laboribus cor eorũ. Itẽ significat cõterere. Deut. 9. Qui cõterat eos. sigñat ẽt erubescere vel revereri. Leuit. 26. Donec erubescat incircũcisa mens eorũ. 2. Paralip. 33. Et non est reueritus faciẽ dñi sicut reueritus est Manases pater ei9 Itẽ כְּנַעַן Cenáan. nomẽ propriũ viri. s. filii Cham. Geñ.10. Filii ãt cham chus & Mesraim & phut & canaã. & ab eo dicta est terra canaã. Geñ. 11. Vt irent in terrã canaã. p̃s.104. Tibi dabo terrã canaã. Et inde כְּנַעֲנִי Cenaani.i. cananeus. vt Geñ.13. cananeus & pherezeus habitabant in terra illa. Et in eo.38. Filiam hominis cananei. sigñat ẽt mercatorẽ vel negociatorẽ aut institorem. vt Iob. 40. Et diuident illũ negociatores. Esa. 23. Institores eius ĩclyti terre. Zach. 14. Et nõ erit mercator vltra in domo dñi. Vnde illud q̃d habetur Prouer.31. cingulum tradidit cananeo. hebrei legũt. Et cĩgulũ tradidit mercatori vel negociatori. & Ezech. 17. Et trãsportauit eã in terrã canaã. Quod hebrei exponunt in terra negociationis vel mercationis. vnde subditur in vrbe negociatorũ posuit eũ. Osee. 12. Canaã in manu eius statera dolosa. pro quo he.le. Mercator seu negociator in manu eius statera dolosa. Vnde beatus hieronymus in suis explanatiõibus super p̃uerbia. capitulo vltimo sic ait. Bene etenim nomine canaã qui gentiliũ populũ p̃creauit & interpretatur cõmutator cõuersa ad fidem gentilitas designatur: que felicissima comutatiõe a vitiis ad virtutes: a diabolo transmigrauit ad xp̃m. Hec hieronymus. Inde כִּנְעָה Cinaa.i. mercatio seu negociatio. Hiere. 10. congrega de terra confusionem tuam. pro quo he.le. congrega de terra negociationẽ tuã.i. substantiã tuã. Vnde beatus hieronymus super p̃dicto loco sic ait. precipitur ierusalem vt q̃dquid habet foris substantie in vrbẽ munitissimã cõgreget: & lõge obsidioni paret alimẽta: cõgrega inquit & de foris & de terra hoc est de agris substantiã tuã siue confusionem. Quidquid enim habes cõfusione dignũ est. Hec hieronymus. Potest ẽt significare cõfusionẽ vel erubescentiam: sicut supra dictum est.

כנף Canaph. Ala.penna. Angulus. ora. s. vestimenti. vt Exo. 19. Quomodo portauerim vos super alas aquilarum. Et in eo. 25. Expandẽtes alas & operientes oraculũ. Deut. 4. vel auiũ sub celo volantiũ. pro quo he.le. Omnis auis alate.i. habentis alas. Ruth. 2. Sub cuius confugisti alas. Iob. 39. Penna struthiõis similis est pennis erodii. Esa. 10. & non fuit qui moueret pennã. & in plu. כְּנָפַיִם chenaphaim. siue כַּנְפֵי chanphe. vt in aliquibus locis predictis: & Iob. 39. Expandet alas suas ad austrũ. Ps. 77. Penne colũbe deargẽtate. p̃s.138. Si sumpsero pennas meas diluculo. Prouer.1. Frustra aũt iacitur rete ante oculos pennatorũ. Zach. 5. Et spũs in alis earũ: & habebãt alas milui. Malach. 4. Et sanitas in pennis eius. Et est in hebreo cõis generis. vt patet in locis predictis. Inde verbum כָּנַף Canaph.i. auolare. Esa. 30. Et nõ faciet auolare a te vltra doctorem tuum. Item כָּנָף canaph.i. angulus. aut ora vestimẽti. Nu. 15. vt faciant sibi fimbrias per angulos quattuor palliorũ. Deut. 22 Per quattuor angulos pallii tui. Aggei. 2. In ora vestimenti sui. Põitur ẽt pro angulo vel fine aut extremo terre. Iob 38. Et tenuisti concutiens extrema terre. Esa. 11. A quattuor plagis terre. idest a quattuor angulis terre. Et in eodem 24. A finibus terre laudes audiuimus. Ponitur etiam pro templo. Dañ. 9. Et erit in templo abominatio desolatiõis.

כנר Cinor. cithara. Geñ. 4. Ipse fuit pater canentium in cithara & organo. Iob. 30. Versa est in luctum cithara

nostra. p̃s.32. Confitemini dño in cithara. Ps. 56. Exsurge in psalterio & cithara. & in plu. כִּנֹּרִים Chinorim secundũ terminationẽ masculinorũ. siue כִּנֹּרוֹת Chinoroth. scd̃m terminationem femininorũ. 3. Reg.10. Et citharas lyrasq̃ cantoribus. p̃s.136. Suspendimus organa nostra. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. suspendimus citharas nostras. Ezech. 26. Et sonitus cithararũ tuarũ non audietur amplius. Ponitur etiam pro lyris. 1. Paralip.15. Cantores in organis musicorum nablis videlicet & lyris & cymbalis.

כנש Canas. in lĩgua chaldaica significat cõgregare. Dañ. 3. misit ad congregandos satrapas.

כס Ces. solium. sedes. De quo vide infra in dictione כִּסֵּא Cise.

כסס Casas. numerare. supputare. Et scribitur cũ simplici samech. Exo.12. Iuxta numerũ aĩarum que sufficere possunt ad esum agni. pro quo he.le. Iuxta numerum vel supputationẽ aĩarũ vniuscuiusq̃ iuxta esum suum numerabitis sup agnũ. & inde מֶכֶס Méches.i. supputatio. vel numeratio. pro quo btũs hieronymus transtulit partem. s. numeratã vel supputatã. Nu. 31. Et separabis partẽ dño. Et in eo. E quibus in partẽ dñi supputate sunt oues sexcente. scribitur etiam cũ tau ĩ fine & dicitur. מִכְסַת Michsath. vt Exo. 12. Iuxta numerũ aĩarũ q̃ sufficere possint. Leuit. 27. supputabit sacerdos iuxta annorũ numerũ vsq̃ ad iubileum.

כסא Cise. Soliũ. sedes. thronus. Geñ. 41. vno tãtũ regni solio p̃cedã te. Exo. 11. A primogenito pharaonis qui sedet in solio eius. 2. Reg. 3. Et eleuetur thronus dauid. 1. Paralip. 29. Seditq̃ salomõ in solio dñi. Iob. 26. Qui tenet vultum solii sui. Esa. 66. Celum sedes mea est. Hiere. 17. Soliũ glorie altitudinis a principio. Et aliq̃n scribitur sine aleph & dĩ כֵּס Ces. vt Exo. 17. Quia manus solius dñi. debet legi solii dñi. pro quo he.le. Quia manus sup soliũ dñi vel sup thronũ dñi. suple est. Et secundũ aliquos hebreos ĩ duobus locis scribitur cũ he in fine loco aleph: 3. Reg. 10. Qui habebat sex gradus. pro quo he.le. Sex gradus erat throno. Et in eo. Et sũmitas throni rotũda erat. Sed in libris hebraicis reperitur ẽt in predictis locis cũ aleph in fine. sicut in supradictis. Et in plu. כִּסְאוֹת Chisoth. Ps.121. Quia illic sederũt sedes in iudicio: sedes sup domũ dauid. Item כֶּסֶא Cése.i. terminus siue dies constitutus vel insignis. p̃s. 80. In isigni die solẽnitatis nostre. Scribitur ẽt cũ he in fine loco aleph. pro quo btũs hieronymus diẽ plene lune trãstulit Prouer. 7. In die plene lune reuersurus est. & est idem. Nã apud hebreos dies insignis phase & tabernaculorũ erat in plenilunio.

כסה Cisa. operire. coopire. celare. abscõdere. tegere. Geñ. 7. Opertiq̃ sunt oẽs montes excelsi. Et in eo. 25. At illa tollens cito palliũ suũ operuit se. Et in eo. 38. Operuerat enim vultũ ne agnosceretur. Exo. 15. Abyssi operuerũt eos. Et in eo. 40. Operuit nubes tabernaculũ testimonii. Nu. 4. Inuoluentq̃ eo arcam testimonii.i. operient. Et in eo. Cumq̃ inuoluerint Aaron et filii eius sanctuarium.i. operuerint. Et in eo. 9. Operuit illud nubes. p̃s.31. Et iniustitiã meã nõ abscondi. Ps. 43. Cooperuit nos vmbra mortis. Ps. 71. Operuit mõtes vmbra eius. p̃s.142. Ad te confugi. pro quo hebrei legunt. A te coopertus sum. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. transtulit. A te protectus sum. Prouer. 10. Et vniuersa delicta operit charitas. Et in eo. 12. Qui aũt dissimulat iniuriã callidus est. Pro quo hebrei legunt. Qui autem celat iniuriam callidus est. Et est sensus sicut in littera nostra. Et ĩ eo. Homo versutus celat scientiã. Et in eo. 26. Qui operit odium fraudulenter. Eccl's. 6. Et obliuione delebitur nomen eius. Pro quo hebrei legunt. Et in tenebris nomen eius operietur. Esa. 23. Et vestiantur vsq̃ ad vetustatem.i. cooperiantur. Et in eo. 58. Cum videris nudũ opi eum. Hiere. 51 In multitudine fluctuũ eius operta est. Ezech. 16. Et opuisti illas. Et in eo. 18. Et nudũ opuit vestimẽto. Et in eo. 24. Vt possit operiri puluere. Et in eo. 30. Et ipsam nubes operiet. Et in eo. 31. Et operui eũ abysso. Et in eo. 32. Et operiam cum extinctus fueris celos. Et in eo. solem nube tegam. Et inde כְּסוּי Cesu.i. operimentum. velamẽ. Nu. 4. & operient rursum velamine hyacithinarũ pelliũ. Et in eo. Et extendet desuper operimentũ hyacithinarũ pelliũ. scribitur etiam cum tau in fine & dicitur כְּסוּת Cesuth. Geñ. 20. Hoc erit tibi in velamen oculorum. Exo. 22. Ipsum est enim solum quo operitur. Pro quo he.le. Ipsum est enim operimẽtum eius solum. Deut. 22. Per quattuor angulos pallii tui quo operiris. idest operimenti tui quo operiris. Iob. 24. Quibus non est operimentum in frigore. Et in eo. 26. Et nullũ est operimẽtũ p̃ditioni. Esa. 50. Et saccum ponã operimentum eorum. scribitur ẽt cum mem in principio & dicitur מִכְסֶה Michse. Exo. 26. Facies & operimẽtum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis. & super hoc rursus aliud operimentum.

כסח Casach. scindere. succidere. dirumpere. Ps. 79. succensa igni & suffosa. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. succensa igni & dirupta. Esa. 5. Et facta sunt morticinia eorum quasi stercora. pro quo he.le. Et facta sunt morticina eorum succisa vel dirupta. Et in eo. 33. spine congregate igni cõburẽtur. Pro quo he.le. spine succisse vel scisse igne comburentur

כסל Casal. insanire. stultum vel insipientem esse. stulte agere. Hiere. 10. Pariter insipientes & fatui probabuntur. Et inde כְּסִיל Cesil. idest stultus. insipiens. p̃s. 48. Simul insipiens & stultus peribunt. Ps. 91. Et stultus non intelligit hec. p̃s. 95. Et stulti aliquando sapite. Prouer. 18. nõ recipit stultus verba prudentie. Et in eo. Os stulti cõtritio eius. Eccl's. 2. stultus in tenebris ambulat. Et in eo. 4. Stultus complicat manus suas. Et inde כֶּסֶל Cesel.i. stultitia. insipientia. vecordia. fiducia. spes. robur. fortitudo. Latus siue ilia. Iob. 8. Nõ ei placebit vecordia sua. p̃s. 48. Hec via illorum scandalum ipsis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Hec via insipientie eorũ. scribitur etiam cũ he in fine & dicitur כִּסְלָה Chisla. p̃s. 84. Et in eos qui conuertuntur ad cor. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ trãstulit. Vt nõ conuertãtur ad stultitiã. scribitur ẽt cum tau in fine & dicitur. כְּסִילוּת Cesiluth. Prouer. 29. Mulier stulta & clamosa. Item כֶּסֶל Césel.i. fiducia. spes. p̃s. 77. Et ponant in deo spem suam. Ponitur etiam pro robore vel fortitudine. vt Iob. 4. Vbi est timor tuus fortitudo & patientia tua. Et in eodem. 31. si putaui aurum robur meum. sed ẽt in predictis locis hebrei legunt spem vel fiduciam. Item כֶּסֶל Césel. idest latus. Iob. 15. Et de lateribus eius aruina dependet. Prouer. 3. Dñs enim erit in latere tuo. & in plurali כְּסָלִים Cesalim. idest latera siue ilia. vt Leuit. 3. cum adipe quo teguntur ilia. Et in eo. Cum adipe qui est iuxta ilia. Item כְּסִיל Cesil.i. sydus celeste. pro quo beatus hieronim9 transtulit oriona. vt Iob. 9. Qui facit arcturum & oriona. Amos. 5. Facientem arcturum & oriona. In alio vero loco pro כְּסִיל Cesil posuit arcturum. Iob. 38. Aut gyrum arcturi poteris dissipare. significat. ẽt splendorem. Esa. 13. Stelle celi & splendor earum.

כסם Casam. tondere. Ezech. 44. sed tondentes attondẽt

capita sua. Item כֻּסֶּמֶת Cusémeth.i.far.genus frumēti.Exo 9.Triticū aūt & far nō sunt lesa. Declinatur etiā p̄lr. כֻּסְּמִים Cusemim .pro quo beatus hieronymus transtulit viciam. Ezech.4.Milium & viciam.

כָּסַף Casaph.cōcupiscere.desiderare.Gen.31. Et desiderio erat tibi domus patris tui.pro quo he.le.Quia desiderio desiderasti ad domū patris tui.ps.16.Susceperunt me sicut leō paratus ad predā.p quo beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.similitudo eius quasi leonis desiderantis pdā.Ps.83.Cōcupiscit & deficit anima mea in atria dn̄i.Iob.14.operi manuū tuarū porriges dexteram. pro quo he.le.opi siue ad opus manuū tuarū concupisces vel desiderabis.Et ide נִכְסָף Nichsaph.i.desiderabilis siue amabilis.Soph.2.Conuenite congregamini gens nō amabilis.i.nō desiderabilis.& ide כֶּסֶף Cēseph.i.argētū.pecūia. Gen.13.Erat aūt abram diues valde in possessiōe auri & argēti.Iob.3.Qui replent domos suas argēto.ps.11.Argētū igne examinatū.ponitur ēt p nomine adiectiuo.s. pro argēteo.vt Gen.44.Gyphum meū argēteum.Exo.3. Vasa argentea & aurea.Itē ponitur pro pecunia seu moneta:vt Gen.23.Pecunia digna tradat eā mihi.Exo.22.Si quis cōmēdauerit alicui pecuniā.Leuit.25. Pecuniā tuā nō dabis ei ad vsurā.Eccl's.10.pecunie obediūt oīa.Inuenitur ēt i numero plurali.Gen.42.Et reponerēt pecunias singulorum in saccis.& in lingua chaldaica dicitur כְּסַף Cesaph. siue כַּסְפָּא Caspa.i.argentū.Dan.2.pectus & brachia de argento.Et in eo.Et argentum & aurum.

כֶּסֶת Cesath.puluillus.Ezech.13. Ve qui consuunt puluillos sub omni cubitu manus.Et in eodem.Ecce ego ad puluillos vestros.

כְּעַן Cean in lingua chaldaica sign̄at nunc siue mō.Dan. 2.Et nunc ostende mihi que rogaui te.Item כְּעֶנֶת Ceéneth: aduerbiū est salutandi quod in epistolis ponebatur apud chaldeos sicut apud latinos dicitur salutē aut pacē dicere.Esdre.4.Et reliquis regionibus trans flumē in pace.Et in eo.Serui tui qui sunt trās flumē salutē dicunt.& in eo.7. Esdre sacerdoti & scribe legis dei celi doctissimo salutē. Et aliqn̄ scribitur sine nun & dicitur כְּעֶת Ceeth.vt in eo.4.salutem dicens & pacem.

כָּעַס Caas.irasci.indignari.irritare.prouocare.s.ad iram. 2.Paralipo.16.Iratusq; est Assa aduersus videntem. Ps.111.Peccator videbit & irascetur.Et inde verbum secunde vel tertie cōiugatiōis.qd̄ sign̄at iratū facere.siue irritare vel prouocare.s.ad irā.Deut.31.Vt irritetis eū in opa manuum vestrarū.& in eo.32.Et in abominatiōibus ad iracundiā cōcitauerūt.& in eo.Et irritauerūt in vanitatibus suis. Et in eo.Et in gēte stulta irritabo eos.1. Reg.1. Affligebat quoq; eā emula eius.pro quo he.le.Et puocabat siue irritabat eā emula eius.Et in eo.Et sic puocabat eā.i.ad iracūdiam cōcitabat.3.Reg.16.Vt me irritares. Et in eo. prouocātes dn̄m deū israel in peccatis eorū.4.Reg.16.Feceruntq; verba pessima irritātes dn̄m.Et in eo.21.Et irritaret eū. & in eo.23.Ad irritādū dn̄m.Ezech.32.Et irritabo cor populorū multorū.ponitur ēt pro irridere.vt Nee.4. quia irriserūt edificātes.i.ad irā prouocauerūt. & inde כַּעַס Caas.i. ira.furor.indignatio.irritatio.meror.Deut.31.sed propter irā inimicorū distuli.Iob.5.vtre stultū interficit iracūdia Et in eo.17.Caligauit ad indignatiōnē oculus meus.ps.6. Turbatus est a furore oculus meus.prouer.17. Ira pr̄is filius stultus.ponitur ēt p merore.vel tristitia.vt.1.Reg.1. Ex multitudine doloris & meroris mei locuta sū vsq; in p̄sēs. scribitur ēt cū sin & pūcto ceboleth in fine.vt Iob.6. Vtinā appēderētur pctā mea qb⁹ irā merui.& i eo.10.& multiplicas irā tuā aduersū me.pōitur ēt p cura.Eccl's.5.& in curis multis.& i erūna atq; tristitia.& i plu.כְּעָסִים ceasim.4. Re. 23.propter irritatiōes quibus puocauerat eū manasses.

כַּף Caph.pugillus.palma.idest vola manus. vel planta pedis.aut phiala.De quo vide in dictione sequenti.

כָּפַף Caphaph.curuare.incuruare.ps.56.icuruauerūt aīam meā.ps.144.Et erigit oēs elisos.i.oēs curuos vel incuruatos.Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve.trāstulit.& erigit oēs iacētes. scribitur ēt cū simplici pe. Esa. 58.Nūquid cōtorquere vt circulū caput suū.i. incuruare q̄si circulū caput suū.Mich.6.Curuabo genu deo excelso .p quo he.le.Curuabor deo excelso.pōt ēt subintelligi genu: sicut est in lr̄a nr̄a.Et inde כִּפָּה Cipa.pro quo btūs hieronymus transtulit incuruantē.Esa.9.Incuruātē & deprauantē. Hebrei tn̄ dicūt q̄ sign̄at ramū vel virgultū. eo qd̄ rami incuruantur versus terrā.vnde in p̄dicto loco ipi legūt. ramū & iuncū.& dicūt q̄ per ramū & iūcū significātur fortes & ibecilles.Iob.15.& manus eius arescet.pro quo he.le. Et ramus eius nō virescēs.pōt ēt sign̄are manū sicut est in lr̄a nostra.vt infra dicetur.Et in plu.כַּפּוֹת Capoth.pro quo beat⁹ hieronymus trāstulit spatulas.Leuit.23.spatulasq; palmarū & ramos ligni.& inde כַּף Caph.i.pugillus . palma . interior pars manus seu pedis.eo qd̄ est recurua a parte interiori:aut phiala.Exo. 9.Extēdā palmas meas ad dn̄m.Leuit. 9.Addēs in sacrificiū libamēta que pariter offeruntur. pro quo he.le.Et obtulit munus seu oblationem & impleuit pugillū ex ea.Iudi.8. Forsitan palme manuū zebee & salmana in manu tua sunt.3.Reg.7.quātum pugillus capere potest farine.2.Paralipo.6.Palmis in celum leuatis. Prouerb. 31. Palmas suas extendit ad pauperem.Ecclesiastes. 4. Melior est pugillus cum requie quam plena vtraq; manu. Ponitur etiam pro manu.vt Exo.33.Et protegam dextera mea donec transeam.Pro quo hebrei legunt. Et protegam super te manu mea seu palma mea donec transeam. Et in eodem.Tollamq; manum meam.Leuit.8. Tradensq; omnia Aaron & filiis eius.pro quo hebrei legunt. Et posuit omnia super manus Aaron & super manus filiorum eius. Et in eodem.Rursumq; susceptą de manibus eorum.3.Reg.8 Et manus expanderat ad celum. Iob.16.Absq; iniquitate manus mee.Et in eo.29.Et digitum supponebant ori suo. Pro quo hebrei legunt.Et manum seu palmam supponebant ori suo.Prouerb.10.Egestatem operata est manus remissa.Esa.28.Statim vt manu tenuerit deuorabit illud. & in eodem.69.ecce in manibus meis descripsi te.& in plurali כַּפַּיִם Capaim.siue כַּפּוֹת Capoth.vt in aliquibus locis p̄dictis & et in sequentibus.ponitur etiā pro planta pedis seu pro vestigio.Deut.28.A planta pedis vsq; ad verticem tuum.& in eodem.Non valebat nec pedis vestigium figere. Esa.1.A planta pedis vsq; ad verticem.Et in eo.60. Et adorabunt vestigia pedū tuorū.3.Reg.18.Ecce nubecula parua quasi vestigiū hominis.Et ab eius similitudine ponitur ēt p nube scd̄m he.Iob. 36.In manibus abscōdit lucē .pro quo he.le.nubib⁹ abscōdit lucē.Threñ.3.leuem⁹ corda nr̄a cum manibus.pro quo he.le.leuemus corda nostra ad nubes.idest sursum.Significat etiam os concauum in quo femur voluitur.Pro quo translatio nostra neruum transtulit.Gen.32.Tetigit neruum femoris eius.Et in eodem. Eo qd̄ tetigerit neruū femoris eius.Itē sign̄at phialā siue vas cōcauū.pro q̄ btūs hiero. trāstulit mortariolū.Nu.7. mortariolū aureū appēdēs decē siclos.& in plu.כַּפּוֹת.capoth. Exo.25.parabis & acetabula ac phialas. Nu. 7. Mortariola aurea duodecim.2.paralip.24.Phiale quoq; & cetera vasa.ponitur etiam כַּפּוֹת Capoth pro pesulo ostii.vt Canti.5. Pesulum ostii mei aperui dilecto meo.

כָּפָה Capha .cōprimere.extinguere.Prouer.21. Mun⁹ absconditum extinguit iram.

כָּפַל Caphal.duplicare.Exo.26.vt sextū saxū in fronte tecti duplices.Ezech.21.Et duplicetur gladius ac triplicetur.Et ide כָּפוּל Caphul.i.duplicatum siue duplex. Exo. 28.Quadrangulum erit & duplex.Et inde כֶּפֶל Cēphel.i. duplicatio.Iob.41.Et in mediū oris eius quis intrabit .p quo he.le.In duplicatiōe freni ei⁹ quis itrabit.& ide מַכְפֵּלָה Machpela.i.duplex siue duplicata.Gen.23.Vt det mihi speluncam duplicē.Et in eo.Sepeliuit Abrā vxorē suā i spelunca duplici.& inde כִּפְלַיִם Ciphlaim.i.duplicia.Esa. 40 Suscepit de manu dn̄i duplicia pro oibus pecatis suis.

כָּפַן Caphā.colligere.recolligere.Ezech.17. Et ecce vinea ista quasi mittēs radices ad eā.pro q̄ he.le. Et ecce vitis ista collegit radices suas ad eā siue super eā.i. recollegit ab aliis locis & misit eas ad eam. Item כָּפָן Chapham .i.fames Sterilitas.Iob. 5. In vastitate & fame ridebis.

כָּפִיס Caphis.lignū qd̄ est inter iūcturas edificiorū.Abach. 2.Et lignū quod inter iūcturas edificiorū ē rūdebit.

כָּפַר Caphar.placare.Expiare.propiciare.orare.rogare deprecari.auferre.delere.linire.bituminare.Gen.32. Dixit enim placabo illū muneribus.Exo.29.Per singulos dies ad expiādū.Et in eo.Et sit placabile sacrificiū .pro quo he.le.Quibus expiabitur siue placabitur.& in eo.Septem diebus expiabis altare.& Leuit.14. Vt placet p eo dn̄m.& in eo.23.Et propicietur vobis dn̄s deus vester.Et in eo.30 Et placabit super eo in generationibus vestris. & in eo.Et ppicietur aiabus eorum.Nu.35. Nec aliter expiari potest. Deut.21.Propicius esto populo tuo israel.1.Reg.3. Idcirco iuraui domui heli q̄ non expietur iniquitas domus eius. Prouer.16.Vir sapiens placabit eam.Esa. 47.Quā nō poteris expiare.Itē sign̄at orare aut rogare vel deprecari. vt Exo.30.Et deprecabitur Aaron sup cornua eius.Et in eo. 32.Si quomodo quiuero eū deprecari pro peccato vestro. Leuit.4.Rogabitq; pro eo.& dimittetur ei. & in eo. 5.qui rogabit pro eo offerens arietem. Et in eo . qui orabit p eo quia nesciēs fecerit.Et in eo.12. Orabitq; pro ea sacerdos. Item sign̄at auferre vel delere.Deut.21.Et auferetur ab eis reatus sanguinis.Esa.28.Et delebitur fedus vestrū cū morte.i.auferetur.Itē sign̄at linire vel bituminare.Gen.6. & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus. Vbi pōitur verbum & nomen ab eo deriuatū.Et inde כַּפֹּרֶת Caporeth .i. ppiciatoriū vel coopertoriū.Exo.25.facies & ppiciatorium de auro purissimo.& ide כֹּפֶר Cōpher.i.illud qd̄ datur in ppiciatiōnē vel p̄ciū.Exo.21.Quod si preciū fuerit ei impositū.Et in eo.30. Dabūt singuli preciū pro aiabus suis.Nu. 35.Non accipietis p̄ciū ab eo qui reus est sanguinis.Iob.33 Inueni in quo ei propicier. Esa. 43.Dedi ppiciatiōnē tuā Et inde כִּפֻּרִים Chipyrim.i. propiciatiōes vel expiatiōes. Exo.30. Susceptamq; pecuniā que collata est a filiis israel. Pro quo he.le. Et suscipies pecuniā ppiciationū a filiis israel.Leuit.23.Decimo die mēsis huius septimi dies expiationū erit.Et in eo.Quia dies propiciatiōis est:quod in hebreo legitur in nu.plu.s.propiciationū. Item כְּפַר Cephar. i.villa.1.Reg.6.Ab vrbe murata vsq; ad villā. Et in plurali כְּפָרִים Chepharim.Canti.7.Cōmoremur i villis. Item כֹּפֶר Chephor.i.species aromatica.Beatus hieronymus transtulit cyprum:quasi ab hebreo deriuatum.Canti.1. Botrus cypri dilectus meus mihi.& in plu.כְּפָרִים Chepharim.vt i eodem.4.Cypri cum nardo.Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat camphoram. Item כְּפוֹר Chephor.i.pruina.Exo.16. In similitudinem pruine super terram.ps.146. Nebulam sicut cinerem spargit.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Pruinā sicut cinerē spargit. Itē כְּפוֹר Chephor idest peluis siue crater.Esdre.8.Et crateras aureas viginti.Item כְּפִיר Chephir.i.catulus leonis.Ps.16. Et sicut catulus leonis habitans in abditis.Esa.31.Quomodo si rugiat leo & catulus leonis. Amos.3. Nunquid dabit catulus leōis vocem suam . Et in plu. כְּפִירִים Chephirim. Ps. 103.Catuli leonum rugientes vt rapiant. ponitur etiam p leone. ps.33. Diuites eguerunt & esurierunt.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Leones indiguerunt & esurierūt.Ps.34.A leonibus vnicā meam. Ps.90.Et cōculcabis leonē & dracōnē.Prouer.28.Et iustus quasi leo cōfidēs.Ezech.19. Et eduxit vnum de leunculis suis:leo factus est.Et in eo.32.Leoni gentiū assimilatus es. Et in eo.38.Negociatores tharsis & oēs leones eius. quod hebrei exponunt: omnes fortes vel principes eius.dicti a similitudine leōis.Ponitur ēt כְּפִירִים Chephirim pro vitulis.Nee.6. Veni & percutiamus fedus pariter in vitulis. nā antiquitus quando inibant fedus vel pactū diuidebant vitulum aut vitulos seu aliud quodcunq; animal & transibat inter diuisiones eius.vt infra dicetur in dictione כָּרַת Carath.Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco כְּפִירִים Chephirim est nomen proprium loci.

כָּפַשׁ Chapas.cibare.Threñ.3.Cibauit me ciere. Et solū inuenitur in p̄dicto loco.Hebrei tn̄ dicūt q̄ sign̄at inuoluere.vnde in p̄dicto loco ipi legunt . Inuoluit me cinere.

כְּפַת Capheth.in lingua chaldaica significat ligare.vel vincire.Dan.3.vt ligatis pedibus sidrach misach & abdenago.Et in eo. Et statim viri isti vincti cū brachis suis. & in eodem.Ceciderunt in medio ignis ardentis colligati.

כַּפְתֹּר Caphthor.Pomum . sphe rula.[?]do scilicet ianue. aut limen.Exo.25.Et sphe rulas ac lilia ex ipso pcedentia.Et in eodem.Spheruleq; simul & lilia . Et in eodem.Et sphe rule igitur & calami ex ipso erunt . Accipitur etiam pro cardine : eo quod est rotundus. Amos.9. Percute cardinem. Item ponitur pro limine. Soph. 2. In liminibus eius morabuntur.

כַּר Car.agnus.aries.miles.stramentum. Esa.16. Emitte agnum domine dominatorem terre. Et in eodem. 30. pascetur in possessione tua in die illo agnus spaciose. Et in plurali . כָּרִים Carim.Deut.32.Cum adipe agnorum . Ps. 36.Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint & exaltati deficient.Pro quo hebrei legunt.Et inimici domini quasi gloria arietum deficient.idest quasi adeps vel inguedo arietum deficient: sicut ipsi exponunt.ps.64. Induti sunt arietes ouium.Hiere.5.Deducā eos quasi agnos ad victimam. Ponitur etiam pro arietibus ferreis quibus destruebantur muri ciuitatis. Ezech. 4. Et dabis contra eam castra & pones arietes in gyro.Et in eodem. 21. Vt ponat arietes contra portas.Ponitur etiam pro militibus vel pro legione militum.vt.4.Regum.11.Et assumens centuriones & milites.vbi pro militibus ponitur כָּרִי cari. cum iod in fine.& infra in eodem. Tulitq; centuriones & cereti & pheleti legiones.Pro quo hebrei legunt. Tulitq; centuriones & milites & cursores. Item כַּר Car.idest stramentū. Gen.31.Abscondit idola subter stramenta cameli.

כִּכָּר chicar.torta.massa.talētū.planicies.Exo.29. tortāq; panis vni⁹.1.Reg.2.& offerat nūmū argēteū & tortā pāis.Hiere.37.& vt daretur ei torta cottidie pāis.sign̄at ēt talētū.vt Exo.25.habebit talētam auri purissimi.4. Reg. 5.Melius est vt accipias duo talenta.2.Paralip.36.Et condēnabit terrā cētū talētis argēti & talēti auri. Zach.5. Et ecce talētū plūbi portabatur.sign̄at ēt regionem campes

trem vel planiciem.Gen̄.13.Vidit omnem regionem iordanis.i.omnem planiciem iordanis.Et in eo.Elegitq; sibi loth regionem circa iordanem.Et in eo.19.Nec stes in omni circa regione.3.Reg.7.In campestri regione iordanis fudit ea rex.

כָּרַר Carar.stramentū.seu reclinatoriū iumentorū.& scribitur cum simplici res.De quo vide supra in dictione כַּר Car.

כְּרוּב Cherub.Exo.25.Cherub vnus sit in latere vno & alter in altero.p̄s.17.Et ascendit super Cherubim & volauit.Quod in hebreo legitur singulariter.s.Et ascendit super cherub.Ezech.10.Rota vna iuxta cherub vnum.Et in codē.Facies vna facies cherub.& in plu. כְּרֻבִים Cherubim Gen̄.3.Collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim. Exo.25.Duos cherubim aureos & pductiles facies.& ī eo. Et erūt cherubim expandentes alas.& in eodem.26.opere plumario & pulchra varietate cōtextū.pro quo hebrei legunt.opere plumario siue polymitario facies cum cherubim.i.figuris cherubim.Et ī eo.36.Coccoq; bis tincto opere vario.Pro quo hebrei legunt.Coccoq; bis tincto cherubim.2.Reg.6.Super quam inuocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubim.3.Reg.6.Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis oliuarum.& in eo.7.Leōes & boues & cherubim.2.Paralipo.3.Et celauit cherubim in parietibus.Ezech.10.& intellexi quia cherubim essent.Et scdm aliquos hebreos est genus ad oēm formam vel figuram.& dicunt ꝙ cherubim qui erant in propiciatorio erant in figura humana:& qui ponūtur in Ezechiele erant in figura quattuor aīalium que in eodem continentur.Ponitur etiam pro principe vel magno.Ezech.28.Tu cherub extensus & protegens.

כִּרְבֵּל Carbal.Inuoluere.induere.vt.1.Paralipo.15.Porro dauid erat indut⁹ stola byssina.Item כַּרְבַּל Carbal in lingua chaldaica significat calciamentum.Dan̄.3.Vincti cum brachis suis & thiaris & calciamētis & vestibus missi sūt in fornacē ignis.he.vero dicūt ꝙ significat quoddam genus vestimenti.

כָּרָה Cara.fodere.perfodere.scindere.incidere.emere.parare.seu preparare.Gen̄.50.In sepulchro meo quod fodi mihi.Exo.21.Si quis aperuerit cisternam & foderit. p̄s.7.Lacum aperuit & effodit eum.p̄s.39.Aures autem perfecisti mihi.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Aures fodisti mihi. Ps.93.Donec fodiatur peccatori fouea.Prouerb.16.Vir insipiens fodit malum.Et in eodem.26.Qui fodit foueam incidet in eam.Sign̄at et cōcidere.Iob.4.Concident eū amici.& inde כְּרֹת Ceroth.idest loca que exciduntur vel circunfodiuntur pro ouibus vel pro pastoribus ad quiescendū.Soph.2.& erit funiculus maris requies pastorum.& inde מִכְרֶה Michre.idest fossio.excisio.vt supra in eo.& aceruus salis.pro quo hebrei legunt.& excisio vel fosio salis.idest aceruus vnde sal exciditur vel effoditur.significat etiā predicta dictio parare.siue preparare.4.Reg.6.Apposita est eis ciborum magna preparatio.pro quo hebrei legunt.& preparare fecit eis apparatū magnū.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Ponitur etiam pro subuertere. Iob.6.Et subuertere nitimini amicum vestrum.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.& preparatis contra amicū vestrum.idest paratis vosmetipsos contra amicum vestrū. Significat etiam emere siue conducere.Deut.2.Aquā emptam haurietis & bibetis.pro quo hebrei legunt.Et etiam aquas emetis ab eis & bibetis.Osee.3.Et fodi eā mihi quindecim argēteis.pro quo he.le.& emi siue cōduxi eā mihi quindecim argenteis.potest etiā legi sicut est in littera nostra.Vnde beatus hieronymus in suis explanationibus sic ait.fodit itaq; eam sibi.idest adulteram siue conduxit quindecim argenteis.quando dicit fodi ostendit vineam que a domino plantata est:& in multis locis scripturarū ponitur significans populum iudeorum.Sin autem legerimus conduxi.adultere precium non vt cum propheta dormiat sed vt contenta mercede sua adulterare desistat.Hec hieronymus.vnde illud quod habetur.Gen̄.50.In sepulchro meo quod fodi mihi.Potest etiam legi.In sepulchro meo quod emi mihi.& inde מִכְר Mecher.i.emptio siue precium emptionis.Nu.20.Dabimus quod iustum est.pro quo hebrei legunt.Dabo precium earum.Prouer.31.procul & de vltimis finibus precium eius.

כְּרַז Caraz in lingua chaldaica significat preconizare siue predicare.Dan̄.5.Et predicatum est de eo ꝙ haberet potestatem tertius in regno.& inde כָּרוֹזָא Caroza.i.preco. vt in eodem.3.& preco clamabat valenter.

כָּרַךְ Carach.inuoluere.induere.& īde תַּכְרִיךְ Thacrich.per additionem tau in principio.idest pallium quo inuoluitur.Ester.8.& amictus serico pallio atq; purpureo.

כַּרְכֹּב Carcob.arula.Exo.27.Quos pones subter arulā altaris Et in eodem.38.Et subter eam in altaris medio arulam.& dicunt hebrei ꝙ significat circuitum siue ambitum.

כַּרְכֹּם Carcom.crocus.Canti.4.Nardus & crocus.& solū inuenitur in predicto loco.

כִּרְכֵּר Charcar saltare.2.Reg.6.Dauid saltabat totis virib⁹ ante dn̄m.inde כִּרְכָּרוֹת Chircaroth.pro quo beatus Hieronymus transtulit carrucas.Esa.66.& in mulis & in carrucis.

כֶּרֶם Cherem.vinea.Gen̄.9.Et plātauit vineam.Exo.22. Si leserit quispiam agrum vel vineam.Iob.24.Et vineam eius quem vi oppresserunt vindemiant.Canti.1.Vineam meam non custodiui.Et in eo.2.Nam vinea nostra floruit.Esa.1.Vt vmbraculum in vinea.Et in eo.3.Vos enī depasti estis vineam meam.& in plurali כְּרָמִים Cheramim. Nu.22.Quibus vinee cingebantur.1.Reg.8.Et vineas & oliueta optima tollet.Canti.1.Posuerunt me custodem in vineis.Ponitur etiam singulare pro plurali.Iudi.15.Vt vineas quoq; & oliueta flamma cōsumeret.& inde כֹּרְמִים Cormim.i.vinitores.Et solū inuenitur in numero plurali.4. Reg.25.Et de pauperibus terre relinquit vinitores & agricolas.Esa.4.Agricole & vinitores vestri erunt.

כַּרְמֶל Carmel.frumentum nouum.seu spice adhuc virescētes.4.Reg.4.Et frumētum nouum in pera sua.In alio vero loco btūs hieronymus transtulit pultes ex segete. Leuit.24.Et pultes nō comedetis ex segete.est etiā כַּרְמֶל Carmel nomē montis in quo erant vinee & segetes & alie arbores fructuose.1.Reg.25.Et possessio eius in carmelo. 3.Reg.18.Et congregauit prophetas in monte carmeli. Esa.10.& gloria saltus eius & carmeli eius.Et in eo.16.Et auferetur letitia & exultatio de carmelo.Et in eodem.29. Conuertetur libanus in carmel & carmel in saltum reputabitur.Et in eodem.35.Decor carmeli & saron.Hiere.46. Et sicut carmelus in mare veniet.Item כַּרְמִיל Carmil significat colorem coccineum.2.Paralip.2.Purpura coccino & hyacintho.Et ī eo.In hyacintho & bysso & coccino.Et ī eodem.3.Fecit quoq; velū ex hyacītho purpura cocco & bysso.Et secundum hunc significatum exponunt hebrei illud Canti.7.Caput tuū vt carmelū.i.vt coccinū.Nā sequitur ī eodem.Et come capitis tui sicut purpura regis.

כָּרְסֵא Cursa.in lingua chaldaica significat soliū siue thronum.Dan̄.5.Depositus est de solio regni sui.& in codē.7. Thronus eius flāme ignis.& in plurali כָּרְסָוָן Carsauan.vt in eodem.Donec throni positi sunt.

כִּרְסֵם Carsam.exterminare.Ps.79.Exterminauit eā aper de silua.& solum inuenitur in predicto loco.

כָּרַע Caraa.accubare.incuruari.curuare genua.genuflectere.Gen̄.49.Accubuisti vt leo & quasi leena.Nu. 24.Accubās dormiuit vt leo.Iudi.7.Qui aūt curuatis genibus biberint.& in eodem.Reliqua multitudo flexo poplite biberat.pro quo he.le.Et reliquus populus curuauerunt genua ad bibendū.Iudi.11.Decepisti me.Pro quo he. le.Incuruans incuruasti me.i.humilians humiliasti me.2. Reg.22.Incuruasti resistentes mihi subtus me.3.Reg.8. Vtrūq; enim genu in terrā fixerat.i.incuruauerat.& in eo. 19.Quorum genua non sunt incuruata ante baal.4.Reg. 1.Curuauit genua cōtra heliam.Iob.4.Et genua trementia cōfortasti.Pro quo he.le.Genua incuruātia siue curuata cōfortasti.& in eo.31.Et super eam incuruentur alii.Ps.17. Et supplantasti insurgentes in me subtus me.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.Incuruasti resistentes mihi sub me.Ps.77.Et electos israel impediuit.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit.Et electos israel incuruauit.Esa.10.Ne incuruemini sub vinculo.&in codē.45.Quia mihi curuabitur omē genu.& in eodem.65.Et oēs vos in cede corruetis.i.incuruabimini.& īde כְּרָעַיִם Ceraaim.i.genua vl'crura.Leuit.1. Intestinis & pedib⁹ lotis aqua.& in eo.Intestina vero & pedes lauabūt aqua.pro quo he.le.Intestina & genua siue crura.& in eodem.11.Sed habet longiora retro crura.Amos.2 Duo crura aut extremum auricule.

כַּרְפַּס Carpas.color carbasinus.Ester.1.Tentoria aerei coloris & carbasini.& solum inuenitur in predicto loco.

כְּרֵשׂ Ceres.venter.Hiere.51.Repleuit ventrem suum teneritudine mea.& solum inuenitur in predicto loco.

כָּרַת Carath.scindere.abscindere.erradicare.dispdere.perire.occidere.pacisci.siue inire pactū.pcutere siue ferire fedus.Leuit.20.Succidāq; eū de medio populi sui.Et in codē.Succidāq; ipm & omnes qui consenserint ei.Nu. 13.Absciderunt palmitē cū vua sua.Deut.19.Et in succissione lignorū securis effugerit manū.& in eo.20.Succide & extrue machinas.& in codē.23.Amputatis testiculis & abscisso veretro.Iudi.6.Et nem⁹ quod circa arā est succide.Et in eo.Super struē lignorū que de nemore succideris.& in codē.Lucūq; succisum.& in eo.Et succidit nemus.1.Reg. 20.Nō auferes misericordiam tuam.pro quo hebrei legūt. Nō abscindes misericordiā tuā.& in eo.Qn̄ erradicauerit dn̄s inimicos dauid.i.qn̄ succiderit.4.Reg.19.Et succidi sublimes cedros eius.2.Paralip.2.Operariis qui cesuri sunt ligna.Esa.14.Non ascēdat qui succidat nos.Hiere.46.Succiderunt saltum ei⁹.Ezech.16.Non est precissus vmbilicus tuus.Itē significat disperdere siue delere vel perire.aut interire.Gen̄.17.Delebitur anima illa de populo suo.Sed etiā in predicto loco hebrei legunt.Abscidetur siue succidetur aīa illa.Exo.8.Vt abigantur rane a te & a domo tua.i.vt intereant vel succidantur.& in eo.12.Quicūq; comederit fermentatū peribit aīa illa de israel.& in eo.31.Peribit anima illius de populo suo.Leuit.17.Et sic peribit de medio populi sui.& in eo.Interibit de populo suo.& in codē.Et dispdam eum de populo suo.Nu.15.Peribit de populo suo.Et in eodem.Idcirco delebitur & portabit iniquitatem suam. Deut.19.Cū disperderit dominus deus tuus gentes.3.Reg. 14.Et percutiam de ieroboam mingentem ad parietem.i. dispdā vel interficiam.& in eo.18.Et non penitus iumenta pereant.Ps.36.Reliquie impiorum peribūt.Hiere.51.Dn̄e tu locutus es contra locum istum vt disperderes eū.Ioel.1. Periit sacrificium & libamen de domo dn̄i.& in codē.Alimenta perierunt.Amos.1.Et disperdā homines a facie terre.& in eo.Et disperdā habitatores de campo idoli.Soph.3 Disperdidi gentes.Ponitur etiā pro interficere vel occidere.Leuit.20.Et interficiā ipsum de medio populi sui.& in eodem.Occidentur in cōspectu populi sui.& in eodem.Interficientur ambo de medio populi sui.4.Reg.9.Et percutiā de domo Achab mingentē ad parietem.i.interficiā vel occidā.Ezech.25.Et interficiā īterfectores.Dan̄.9.Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur xp̄us.& inde כְּרִיתֻת Cerithuth.i.abscisio vel separatio.& accipitur pro libello repudii quo vir ab vxore separabatur.Deut.24.Scribet libellum repudii.Esa.50.Quis est hic libell⁹ repudii matris vestre.Hiere.3.Et dedissem ei libellū repudii.& īde כְּרֵתִים Cerethim.pro quo beatus Hieronymus transtulit interfectores siue perditos.Ezech.25.Et interficiam interfectores Amos.2.Gens perditorum.& inde כְּרֵתִי Cerethi nomen legionis militum:eo quod occidebant & trucidabant homines in bello.2.Reg.8.Banaias aūt filius Ioiade super cerethi & phelethi.& in eodem.15.Et legiones cerethi & phelethi.Significat etiam supradicta dictio כָּרַת Carath pangere vel inire aut percutere fedus vel pactum:eo quod antiquit⁹ qn̄ inibant fedus vel pactum occidebant vitulum siue aliud quodcunq; animal:& diuidebant illud & transibant inter diuisiones eius:vt habetur Hiere.34.vbi dicitur.Et nō obseruauerunt verba federis quibus assensi sunt in conspectu meo:vitulum quem conciderunt in duas partes:& transierunt inter diuisiones eius.Gen̄.15.In illo die pepigit dominus fedus cum Abraam.& in eodem.22.Percusseruntq; ambo fedus.& in eodem.Et inierunt fedus in puteo iuramenti.Exo.23.Non inibis cum eis fedus.& in eodem. 34.Ecce ego inibo pactū videntibus cunctis.Deut.5.De⁹ noster pepigit nobiscum fedus.1.Reg.11.Habeto nos federatos.Pro quo hebrei legunt.Percute nobiscum fedus seu ini nobiscum pactum.& in eodem.In hoc feriam vobiscū fedus.& in eodem.20.Pepigit ergo ionathas fedus cum domo dauid.Et in hebreo in predicto loco non habetur fedus:sed subintelligitur.& in eodem.22.Maxime cum fili⁹ meus iunxerit fedus cum filio isai.Pro quo hebrei legunt. Cum percusserit vel inierit filius meus cum filio isai.s.fed⁹ vel pactum.Esdre.10.Percutiamus fedus cum deo nostro. Esa.55.Feriam vobiscum pactum sempiternum.Osee.10. Et ferietis fedus cum mendacio.& in lingua chaldaica ponitur pro horrere.Dan̄.7.Horruit spiritus meus.

כֶּשֶׂב Chesceb.agnus.Leuit.3.Si agnum obtulerit corā domino.& in eodem.22.Bos ouis & capra cum genita fuerit.Pro quo hebrei legunt.Bos vel agnus & capra.& in plurali כְּשָׂבִים Cesabim.vt Gen̄.30.Diuisitq; gregē iacob. Pro quo he.le.Diuisitq; agnos iacob.Leuit.1.Quod si de pecoribus oblatio fuerit & de ouibus.Pro quo he.le.Quod si de ouibus oblatio eius fuerit de agnis.& in genere feminino כִּשְׂבָּה Chisba.idest agna.Leuit.5.Offerat de gregib⁹ agnam siue capram.

כָּשָׂה Casa.dilatare.Deut.32.Incrassatus impinguatus dilatatus.Hebrei vero dicunt ꝙ significat cooperire:sicut כָּסָה cū littera samech.Vnde in predicto loco ipsi legūt. Incrassatus es:impinguatus es:cooperuisti.s.cor tuum pinguedine:ne possis intelligere.

כָּשַׁל Casal.ruere.corruere.impigere.offendere.scandalizare.Labi.debilitari.īfirmari.Prouer.4.Nesciūt vbi corruāt.& in eodem.Et currens non habebis offendiculū.

Et in eodem.24.Et in ruina eius ne exultet cor tuū.i.cum
ruerit ne exultet cor tuū. Esa.3. Ruit em̄ ierusalem & iudas
concidit.& in eodem.8.Et offendent ex eis plurimi. & in
eodē.31.Et corruet auxiliator.& in eodē. 59. Impegimus
meridie quasi in tenebris. Et in eodem. Quia corruit in
platea veritas.Hiere.18. Impingentes in viis suis & in se-
mitis seculi.& in eodem.20.Qui persequuntur me cadent.
& in eodem.31.In via recta & non impingent in ea.& in eo
dem.46.Quia fortis impegit in fortem:& in eodem.Mul
tiplicauit ruētes. Ezech.33.Et impietas impii non nocebit
ei.Pro quo he.le.Non impinget siue non offendet in eam.
Osee.4. Et corrues hodie & corruet etiam propheta te-
cum.& in eodem.5. Et israel & Ephraim ruent in iniquita
te sua:ruet etiam iudas cū eis.& in eodem.14.Quoniā cor
ruisti in iniquitate tua.Naū.3.Et corruēt in corporib⁹ suis.
Zach.12.Et erit qui offenderit in die illa sicut dauid. Ma-
lach.2.Et scandalizastis plurimos in lege. Item significat
infirmari:vel ruere aut cadere in infirmitate. vt.1. Reg.2.
Et infirmi accincti sunt robore.Nee.4.Debilitata est forti
tudo portantiū. Ps.30.Infirmata est in paupertate virtus
mea.Ps.104.Et non erat in tribubus eorum infirmus.Ps.
106.Infirmati sunt nec fuit qui adiuuaret.Esa.40. Et iuue
nes in infirmitate cadent.Threñ.1. Infirmata est virt⁹ mea
Ponitur etiam pro vacillare.Iob.4.Vacillantem confirma
uerunt sermōes tui. Inde מִכְשׁוֹל Michsol.i. offendiculum.
ruina.scādalum.Leuit.19.Nec corā ceco pones offēdiculū.
1.Reg.25.Et in scrupulum cordis.idest in offendiculū cor-
dis.Esa.8.Et in petra scādali.& in eodem.57.Auferte offē-
diculum de via populi mei.Ezech.3.Ponam offendiculum
coram eo.Scribitur etiam cum he in fine in genere femini
no & dr̄ מַכְשֵׁלָה Machsela.Esa.3.Et ruina autem hec sub
manu tua.& in plali מִכְשׁוֹלִים Michsoli siue מַכְשֵׁלוֹת Mach
seloth.Ezech.21.Et multiplicat ruinas.Soph.1.Et ruine im
piorum erunt.& inde כִּשָּׁלוֹן Chisalon.i.ruina. vt Prouer.
16.Et ante ruinam exaltabitur spiritus. Item כַּשִּׁיל Chasil.
idest securis.Ps.73.In securi & ascia deiecerunt eam.

כשף Casaph.incantare.maleficiis vti.maleficū esse.2. Pa-
ralip.33. Maleficis artibus inseruiebat.& inde nomē
כֶּשֶׁף Ciseph.i.venefic⁹ seu maleficus. Hiere.27.Nolite au
dire prophetas vestros & diuinos & somniatores & augu-
res & maleficos.Scribitur etiam cum mem in principio &
dicitur מְכַשֵּׁף Mechaseph.i.maleficus.Deut.18.Ne sit male
ficus.& i plurali מְכַשְּׁפִים Mechasephim.Dañ.2.Vt cōuoca
rētur harioli & magi & malefici.& in gñe feminino מְכַשֵּׁפָה
Mechasepha.Exo.22.Maleficos nō patiaris viuere.Quod
in hebreo ponitur in genere feminino & in numero singu
lari.s.maleficam.Et dicunt hebrei ꝙ ideo ponitur in predi
cto loco in genere feminino quia illud genus maleficii cre-
brius reperitur in femina q̄ȝ in viro. & inde כְּשָׁפִים Chesa-
pim.i.maleficia seu veneficia.vt.4.Reg.9.Adhuc fornica-
tiones iezabel matris tue & veneficia eius multa adhuc vi-
gent.Naū.3.Propter multitudinē fornicationū meretricis
& speciose & grate & habētis maleficia.& in eo.Que vēdi-
dit gētes in fornicatiōib⁹ suis: & familias in maleficiis suis.

כשר Caser.rectum.conueniens.cōgruum esse.Ester.8. Et
deprecatio mea non ei videtur eē cōtraria. Pro q̄ he.
le.Et cōueniēs seu cōgruēs res erit corā rege:aut si rectū erit
corā rege. Sed btūs Hieronym⁹ trāstulit sensum. Eccs.11.
Nescis quid magis oriatur.i.nescis quid magis conueniat
vel congruens sit.& inde כִּשְׁרוֹן Chisron.i.rectitudo.seu cō
uenientia.Beatus hieronymus transtulit solicitudinem seu
industriam.Eccs.2.Nam cum alius laboret sapientia & do
ctrina & solicitudine.& in eodem.4.Rursum contemplat⁹

sum omnes labores hominum & industriam. & in eodē.5.
Et quid ꝓdest possessori. vbi pro eo quod in littera nostra
est prodest: in hebreo est predicta dictio.i.que conuenientia
vel congruentia est possessori.Scribitur ēt cum he in prin-
cipio & dicitur הַכְשֵׁר Hechser.Pro quo beatus Hieronym⁹
transtulit industriam.Eccs.10.Post industriam sequetur sa
pientia.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et abun-
dans congruētia est sapiētie.& inde כּוֹשָׁרוֹת Cosaroth.Pro
quo translatio nostra traduxit fortitudinē.Ps.67.Qui edu
xit vinctos in fortitudine.Pro quo aliqui hebrei legunt.In
rectitudinibus seu in cōgruentiis.Alii vero dicunt ꝙ in pre
dicto loco significat cathenas seu compedes.& inde כִּישׁוֹר
Chisor.Pro quo beatus Hieronymus transtulit fortia.Pro-
uer.31.Manum suam misit ad fortia.

כתת Cathath.cōtūdere.cōterere.cōfringere.cōcidere. Le-
uit.22.Cōtritis vel tunsis vel sectis.4.Re.18.Et cōfre
git serpentem eneū.Esa.2.Et conflabūt gladios suos in vo
meres.i.concident gladios suos.& in eodem.30.Sicut con-
teritur lagena contritione perualida.Zach.11.Et concident
terram.& aliquando scribitur cum simplici tau.vt. Nu.14.
Concidens eos vsq; horma.Deut.9.Et in frustra cōminuēs
idest conterēns vel confringens.Ps.88.Et cōcidam a facie
ipsius inimicos eius.Esa.24.Et calamitas opprimet por-
tas.i.conteret vel confringet.Hiere.46.Et fortes corū ces-
sos.pro quo hebrei legunt.Et fortes eorum cōcidentur seu
conterentur.Ioel.3.Concidite aratra vr̄a in gladios.Mich.
1.Et omnia sculptilia eius concidentur.& inde מְכִתַּת Mich
thath.i.contritio seu cūfractio .Pro quo beatus Hieronym⁹
transtulit fragmenta.Esa.30.Et non inuenietur de fragmē
tis ei⁹ testa.& inde כָּתִית Cathith.i.cōtusū.Exo.27.Vt affe
rant tibi oleum de arboribus oliuarum purissimum piloq;
contusum.Ponitur etiam pro lucido vel purissimo.vt Le-
uit.24.Vt offerant tibi oleum de oliuis purissimum ac luci
dum.Nu.28.Que conspersa sit oleo purissimo. Inde מָכֹת
Macoth.Pro quo beatus Hieronymus transtulit cibaria.2.
Paralip.2.Dabo in cibaria tritici choros viginti millia.

כתב Cethab.scribere.describere.Exo.32.De libro tuo quē
scripsisti. & in eo. Et scribā super eas verba que habue
runt tabule que fregisti.Deut.24.Scribet libellum repudii.
Ios.8.Et scripsit super lapides Deuteronomium legis moy
si.& in eodem.24.Scripsit quoq; oīa verba hec in volumi
ne legis.Ester.3.Et scriptum est vt iusserat Aman.& in eo-
dem.8.Scribite ergo iudeis sicut vobis placet.Iob.13.Scri-
bis enim contra me amaritudines.Ps.86.Dominus narra-
bit in scripturis populorum.Pro quo beatus Hieronymus
in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Domin⁹
narrabit scribens populos.Ps.138.Et in libro tuo oēs scri-
bentur.Esa.4.Omnis qui scriptus est in vita.& in eodē.10
Et scribentes iniustitiam scripserunt.& in eodem. Et puer
scribet eos.Hiere.17.Et recedentes a te in terra scribentur.
& in eodem.31.Et in corde eorum scribam eam.& in eodē.
32.Et scripsi in libro & signaui.& in eodem.36.Tolle volu
men libri & scribes in eo.Ezech.2.Et erat scriptus intus &
foris.& ide כְּתָב Chethab.i.scriptura. Esdre.1. Et etiam per
scripturam dicens.& in eodem.2.Hi quesierunt scripturā
genealogie sue & non inuenerunt. Ester.8. Iuxta linguas
& litteras suas.idest iuxta linguam & scripturā suā. Ezech.
13.Et in scriptura domus israel nō scribentur. Ponitur etiā
pro epistola. Ester.3.Sūma epistolarum hec fuit.& in eodē
Vt epistolis que regis nomine mittebantur. Scribitur etiā
cū mem in principio & dicitur מִכְתָּב Michthab. vt Exo.32
Scriptura quoq; dei erat.Pro quo hebrei legūt.Et scriptu-
ra:scriptura dei erat.2.Paralip.21.Allate sūt autem ei lr̄e ab

helia propheta .i.allata est ei scriptura seu epistola . & in-
de כְּתֹבֶת Chethobeth.i.descriptio. Pro quo beat⁹ Hierony
mus trāstulit figuras. Leuit.19.Nec figuras aliquas aut stig
mata facietis vobis.

כתל Cothel.paries.Canti.2.En ipse stat post parietem no-
strum. & in lingua chaldaica dr̄ כְּתַל Chethal. Dañ.5.
In superficie parietis aule regis.& in plali כֻּתְלַיָּא Cuthlaia
Esdre.5.Ligna ponantur in parietibus.

כתם Chethem.aurum.obrizū.corona.diadema.color.ma
cula.Iob.31. Et obrizo dixi fiducia mea. Prouer.35.
Inauris aurea & margarita fulgens. Pro quo hebrei legūt.
Inauris aurea & monile auri siue obrizi. Cāti.5.Caput ei⁹
aurum optimū.Ponitur etiā pro corona vl' diademate. Ps.
44.Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circun
data varietate.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iux
ta he.ve.transtulit.Stetit cōiūx in dextera tua in diademate
aureo.Ponitur etiam pro macula vel colore.Threñ.4.Mu
tatus est color optimus.Inde verbum passiuum נִכְתָּם Nich
tham.i.signatum seu maculatum. Hiere.2. Maculata es in
iniquitate tua corā me.& inde מִכְתָּם Michtham.i. insignis
seu notatus.Pro quo translatio nostra tituli inscriptionem
traduxit. vt in titulo.Ps.15.vbi dicitur. Tituli iscriptio psal-
mus dauid.Potest etiā legi.coronatio seu deauratio ipsi da-
uid.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstu
lit.Humilis & simplicis dauid.q̄si diuidatur p̄dicta dictio
potest significare humilem & simplicem sicut beatus Hie-
ronymus transtulit.Et similiter in titulis quinq; psalmorū.
scilicet a quinquagesimo quinto inclusiue vsq; ad sexagesi-
mum exclusiue.

כתן Chethon.tunica.& scribitur cum tau in fine : eo qd' est
generis feminini & dicitur כְּתֹנֶת Chethoneth.Geñ.37
Fecitq; ei tunicā polymitam.& in eodem. Nudauerūt eum
tunica talari.& in eodem .Tulerunt aūt tunicam eius & in
sanguinem hedi quem occiderant intinxerūt.Exo.39.Fe-
cerunt & tunicas byssinas.quod in hebreo legitur singulari
ter.s.tunicam byssinā.2.Reg.13.Que induta erat tunica ta-
lari.Cāti.5.Spoliaui me tunica mea.& in plali כָּתְנוֹת Coth-
noth siue כֻּתֳּנוֹת Cuthonoth.Geñ.3.Fecit dominus Ade &
vxori eius tunicas pelliceas.Exo.28.Porro filiis Aaron tu-
nicas lineas parabis.& in eodē.29.Et indues tunicis lineis.
Leuit.10.Sicut iacebant vestitos lineis tunicis.

כתף Catheph:siue כָּתֵף Chetheph.humerus.scapula.ora.s.
vestimēti.latus seu pars.Nu.7.Et onera propriis por-
tant humeris.Deut.33.Et inter humeros illius requiescet.
Job.31.Humerus meus a iunctura sua cadat.Esa.11.Et vola
bunt in humeros philistiim.Ezech.12.In humeris porta-
beris.& in eodem.29.Omnis humerus depilatus.Zach.7
Auerterunt scapulam recedētes.Ponitur etiam pro hume-
rulis alicuius basis.3.Reg.7.Et per quattuor partes quasi
humeruli.& in eodem.Nā & humeruli illi quattuor. Item
ponitur pro ora vestimentorum circa humeros. Exo. 28.
Duas oras iunctas habebit in vtroq; latere summitatum.&
in eodem. Et in oris que e regione sunt superhumeralis.
Ponitur etiam pro latere vel parte. Exo. 27. Lateri vno
deputabuntur.& in eodem. Et in latere altero erunt tento-
ria .et.3.Reg. 7. Quinq; ad dexteram partem templi &
quinq; ad sinistram.& in eodē.Mare aūt posuit in dexterā
partem.Ezech.40.Et pauimentum in fronte portarum.i.
in latere portarum.& in eodem.Et ad lat⁹ exterius qd' ascē
dit ad ostium porte.& in eodem.Per latera porte octo men-
se erant.& in eodem.41.Et latera porte quinq; cubitis. & in
eodem.Et similitudo palmarum hinc atq; inde in humeru
lis vestibuli.i.in lateribus vestibuli.

כתר Cathar.circundare.vallare.expectare.sustinere. Iudi.
19.Atq; ita factū est vt ex vtraq; parte ab hostibus ce-
derentur.Pro quo hebrei legunt.Circundederunt seu val-
lauerunt Beniamin.Sed beatus Hieronymus transtulit sen
sum.Ps.21.Tauri pingues obsederunt me. Pro quo beatus
Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Vallauerūt
me.Abach.1.Quia impius preualet aduersus iustum. Pro
quo hebrei le.Quia impius circundat seu circūuenit iustū.
scilicet vt preualeat aduersus eū.Significat etiam sustinere
vel expectare.vt Iob.36.Sustine me paululum.Prouer.14
Et expectabunt astuti scientiam.& inde כֶּתֶר Cether.i.coro
na seu diadema.eo quod est rotunda.vt Ester.2. Et posuit
diadema regni in capite eius.& inde כֹּתֶרֶת Cothereth.i.co
ronula seu capitellū.vt.3.Reg.7.Duo quoq; capitella fecit
que ponerentur super capita colūnarū.& in eodē. Quinq;
cubitorū altitudinis capitellū vnū:& quinq; cubitorum al-
titudinis capitellum alterū.& in eodem. Septena versuum
retiacula in capitello vno.

כתש Cathas.contūdere.conterere.Prouer.27.Si contūde
ris stultū in pila.& inde מַכְתֵּשׁ Machthes.i.pila in qua
contūditur:vt in loco p̄dicto.et Soph.1.Vlulate habitatores
pile.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ in predicto loco est nomen
proprium loci.Accipitur etiam pro dente molari. Iudi.16
Aperuit itaq; dominus molarem dentem.

De incipientibus a littera ל lamed

Hec littera lamed quando preponitur nomini vel pro-
nomini cōmuniter preponitur ad denotandū datiuū casū.
Geñ.3.Deditq; viro suo. & in eo. Ade quoq; dixit.& in eo.
4.Dixitq; lamech vxorib⁹ suis.& sic לְדָוִד Ledauid.i.ipi da
uid.לִשְׁלֹמֹה Lislomo.i.salomoni. & de hoc plena est scri-
ptura.Et cōponitur cum pronominibus hoc modo לִי.i.mi
hi לְךָ Lecha.i.tibi.& in genere feminino לָךְ Lach.i. tibi.s.
femine לוֹ Lo.i.ei.illi.ipi.& i gñe feminino לָהּ.i.ei.illi.ipi.
scilicet femine לָנוּ Lanu.i.nobis לָכֶם Lachem.i. vobis & in
feminino לָכֶן Lachen.i.vobis.s.feminis לָהֶם Lahem siue לָמוֹ
Lamo.i.illis.eis.ipis:vel ipsi datiui casus:singularis nūeri.
Et in gñe feminino לָהֶן Lahen.i.eis.illis.ipis.s.feminis.Po
nitur etiam לָמוֹ Lamo.in singulari.Esa.44.Et curuat⁹ est
ante illud.Pro quo hebrei legunt.Et adorauit illū.& in eo.
53.Propter scelus populi mei percussi eum.Et aliquādo lit
tera lamed denotat genitiuum.vt Geñ.9.Sanguinem em̄
animarū vestrarum requiram.& in eo.32.Cuius es:aut quo
vadis:aut cuius sunt ista que sequeris. & in eo. Serui tui ia-
cob. Vbi pro omnibus genitiuis predictis preponitur litte-
ra lamed. & in titulo. Ps. 9.vbi dicitur. In finem pro occul
tis filii psalmus dauid.Ps.67.Et dn̄i dei exit⁹ mortis.Cāti.
1.Cāticū canticorū salomonis.& in eo.8.Mille tui pacifici.
Abach.2.Et loquelā enigmatū eius.Et aliqn̄ denotat accu-
satiuū.vt Geñ.1.Appellauitq; lucē diem & tenebras noctē.
2.Reg.3.Igitur Ioab & Abisai frater eius interfecerūt Ab-
ner.vbi huic nomini Abner preponitur littera lamed. Et
aliquando ponitur pro noīatiuo.Ios.10.Nullus cōtra filios
israel mutire ausus est. Pro quo hebrei legunt. Non muti-
uit contra filios israel vir lingua sua.vbi huic dictioni vir
preponitur littera lamed.1. Paralip.3. Tertium Absalom fi
liū Maacha.Pro quo he.le.Tertius absalom.s.fuit. Vbi huic
dictiōi absalom preponitur littera lamed. Esa.63. Quare
ergo rubrum est indumentum tuū.vbi preponitur ēt huic
nomini indumentum.Ponitur etiam aliquando pro in vel
ad.vt Geñ.1. Et sint in signa & tēpora & dies & annos.& in
eodem.2.Et factus est homo in animam viuentē.& in eo.3

Et dixit dñs deus ad mulierẽ. Ps. 16. Sicut leo parat⁹ ad prẽdam. & in eo. 17. Qui docet manus meas ad preliũ. Hiere. 5. Ecce nos venim⁹ ad te. Osee. 3. Et ipsi respiciũt ad deos alienos. & similiter qñ preponitur verbis gerundiis uel infinitiuis. vt. Ps. 118. Media nocte surgebã ad cõfitendũ tibi. Ps. 148. Ad faciendã vindictã in nationibus. & in eo. Ad alligandos reges eorũ in cõpedibus. Itẽ ponitur pro aduersus. 2. Reg. 13. Fecerunt ergo pueri absalom aduersus amnõ sicut preceperat eis. Ponitur etiam pro de. vel ex. vt. 2. Reg. 15. Et egressus de loco tuo. Esa. 33. Quis poterit habitare de nobis cũ igne deuorãte: quis poterit habitare de nobis cum ardoribus sempiternis. Ponitur etiã pro vt. Geñ. 1. Luminare maius vt preesset diei: & luminare minus vt preesset nocti: & in eo. Vt lucerent super terrã. Põitur etiã pro iuxta vel secũdũ. vt in eo. Faciens fructũ iuxta genus suũ. & in eo. Et faciẽtẽ semẽ iuxta gen⁹ suũ. & in eo. Et hñs vnũquodq; semẽtẽ secũdũ speciẽ suã. & i eo. Et bestias terre secũdũ species suas. Nu. 1. Per cognatiões & domos suas. i. scdm cognatiões & domos suas. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est ל Lamed.

לא Lo. non. nec. neq; neq; naq; nihil. De quo vide infra in dictione לוא Lo: cum vau in medio dictionis.

לאב Laab. solitudo. siccitas. & reperitur tantum in nũmero plurali & p additionem tau in principio dr̃ תַּלְאֻבוֹת Thaluboth. pro quo beatus Hieronymus solitudinẽ trãstulit. Osee. 13. Ego cognoui te in deserto in terra solitudis. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicũt hebrei φ significat siccitatem vel sitim. Quia in lingua arabica vel punica terra sicca & arida hoc nomine appellatur.

לאה Laa. laborare. fatigari siue fessum esse: affligi vel deficere. moleste accipe. molestare. opprimere. Geñ. 19. Ita vt ostiũ inuenire non possint. Pro quo he. le. Et laborauerunt siue fatigati vel fessi sunt ad inueniendũ ostiũ. Exo. 7. Et affligentur egyptii bibentes aquã fluminis. Iob. 4. Forsitã moleste accipies. i. fatigaberis vel deficies. & in eo. Nũc aũt venit ad te plaga & defecisti. & in eo. 16. Nunc aũt oppressit me dolor meus. i. fatigauit me: siue deficere me fecit. Esa. 1. Laboraui sustinens. & in eo. 7. Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus: quia molesti estis & deo meo. & in eo. 47. Defecisti in multitudine cõsiliorum tuorum. Ezech. 24. Multo labore sudatũ est. Mich. 6. Aut quid molestus fui tibi. Quod beatus Hieronymus in explanationibus expõit. Et quo labore te pressi. & inde תְּלָאָה Thelaa. idest labor. fatigatio. Exo. 18. Vniuersũq; laborẽ qui acciderat eis in itinere. Nu. 20. Nosti oẽm laborẽ qui apprehendit nos. Scribitur ẽt cũ mem in principio & dr̃ מַתְּלָאָה. Pro quo beatus Hieronymus transtulit de labore. ac si diceret מִתְּלָאָה Mithelaa. Malach. 1. Ecce de labore.

לאט Laat. operire. velare. 2. Reg. 19. Porro rex operuit caput suũ. & inde בַּלָּאט Balat. cũ prepositione Beth in principio. i. occulte. Abscõdite: siue in abscondito. Iudi. 4. Et ingressa abscondite. Scribitur ẽt sine aleph. De quo vide infra in dictione לוט Lot. Item לְאַט. i. paulatim. leniter. De quo vide supra in dictione אט At.

לאך Laach. Angelus. nũcius. & semp additur ei mem in principio & dr̃ מַלְאָךְ Malach. vt Geñ. 16. Cunq; inuenisset eã angel⁹ dñi. & in eo. 22. Et ecce angel⁹ dñi de celo clamauit. & in eo. 24. Ipse mittet angelũ suũ corã te. & in eo. 32. Fuerũtq; ei obuiã angeli dñi. & in eo. Misit aũt & nũcios ante se. & in eo. Reuersiq; sunt nũcii ad iacob. Exo. 32. Angelus meus pcedet te. Nu. 20. Misit interea nũcios moyses. & in eo. Miseritq; angelũ qui eduxerit nos de egypto. & in eo. 21. Misit aũt israel nũcios. & i eo. 22. Misit ergo nũcios ad Balaam. & in eo. Stetitq; angelus dñi in via. Iudi. 2. Ascendit angelus dñi de galgalis. & in eo. Cũq; loqueretur angelus dñi. & in eo. 13. Angelus dñi pariter in flãma altaris ascendit. Iob. 1. Nũcius venit ad iob qui diceret. & in eo. 33. Si fuerit pro eo angelus loquẽs. 2. Paralip. 26. At illi subsannabãt nuncios dei. Ps. 34. Et angelus dñi coarctãs eos. Prouer. 13. Nũcius impii cadet in malũ. Naũ. 2. Et non audietur vltra vox nunciorũ tuorũ: vbi ponitur מַלְאָכֵכָה Malachecha. p מַלְאָכֵךְ Malachecha. & ide מַלְאָכוּת Malachuth nunciatio siue legatio. Aggei. 1. Et dixit aggeus nunci⁹ domini de nũciis dñi. Pro quo he. le. Et dixit aggeus nũci⁹ domini in nunciatione siue in legatiõe dñi. & in plali מַלְאֲכוֹת Malachoth. i. nũciationes siue legationes. Trãslatio nostra traduxit predicationes. Ps. 73. Vt annũciẽ oẽs predicatiões tuas. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. vt enarrem oẽs annũciationes tuas. Inde מְלָאכָה Melacha. i. opus. res. substãtia. seu diuitie. Geñ. 2. Cõpleuitq; de⁹ die septimo opus suũ. & in eo. Ab vniuerso opere qđ patrauerat. & in eo. 39. Et operis quippiã absq; arbitris faceret. Exo. 20. Oẽe opus nõ facietis in eo. & in eo. 36. Et qui spõte sua obtulerant se ad faciendũ opus. & in eo. Nec vir nec mulier quicq; offerat vltra in opere sãctuarii. 2. Paralip. 13 Et leuite sunt in ordine suo. pro quo he. le. in opere suo. Ponitur eti. pro re vel opulẽtia aut substãtia. Exo. 22. Quod nõ extenderit manũ suã in rem proximi sui. & in eo. 36. Eo quod oblata sufficerent & superabũdarẽt. Pro quo hebrei legunt. Et opus siue opulentia erat sufficiens ad omne opus vt fieret illud: & superabundans. Et secundum hebreos in predicto loco ponitur מְלָאכָה Melacha pro auro vel argento & reliquis que obtulerunt. 1. Reg. 16. Quidquid ergo vile fuit & reprobum demoliti sunt. Vbi ponitur pro eo qđ in littera nostra est quidquid. Significat etiã iumenta ac pecudes. Geñ. 33. Et ego sequar paulatim vestigia eius sicut videro paruulos meos posse. Pro quo hebrei legunt. Et ego sequar paulatim vestigia operis. idest armenti ac pecudis & vestigia paruulorũ. Et in plali מַלְאֲכוֹת Melachoth. i. opera. vt. 1. Paralip. 28. vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. Scribitur etiam מְלֶכֶת Melecheth sine aleph. Pro quo beatus hieronymus trãstulit reginam. quasi מַלְכַּת Malcath. a nomine מֶלֶךְ Melech. i. a rege deriuatum. Hiere. 7. Vt faciant placẽtas regine celi. & in eodem. 44. Qđ si nos sacrificamus regine celi. Pro quo hebrei legũt. operi celi. idest stellis seu sideribus militie celi. Beatus Hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. Regine celi quam lunam debemus accipere: vel certe militie celi vt omnes stellas intelligamus.

לאם Leom. populus. gẽs. vt Geñ. 25. Populusq; populum superauit. Esa. 51. Et tribus mea me audite. & in plurali לְאֻמִּים Leumim. vt Geñ. 25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur. Ps. 149. Increpationes in populis. Esa. 34. Et populi attendite. & in eodem. 41. Et gentes mutent fortitudinem. & in eo. 49. Et attendite populi de longe.

לב Leb. cor. mens. De quo vide in dictione sequenti.

לבב Lebab. cor. mens. intellectus. Exo. 14. Immutatumq; est cor pharaonis & seruorũ eius super populũ. Deut. 1. Nuncii terruerunt cor nostrum. & in eodem. 4. Et'ne excidat de corde tuo. & in codẽ. 6. Diliges dominũ deum tuũ ex toto corde tuo & ex tota anima tua. Et in codẽ. Eruntq; verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo. Iob. 9. Sapiens corde est. Et in eodem. 12. Et mihi est cor sicut & vobis. Ps. 77. Et pauit eos in innocentia cordis sui. Esa. 30.

Et letitia cordis sicut qui pergit in tibia. & in plurali לְבָבוֹת Lebaboth. secũdũ terminationẽ femininorũ. 1. Paralip. 28 Oĩa eñi corda scrutat dñs. Reperitur etiã in gñe masculino Naũ. 2. Murmurantes in cordib⁹ suis. Scribitur ẽt cum simplici Beth tam in singulari φ in plurali. Exo. 7. Et ego indurabo cor ei⁹. Deut. 28. Dabit tibi dñs cor pauidũ. Iob. 7. Aut quid appones erga eũ cor tuũ. Ps. 11. In corde & corde locuti sunt. i. duplici corde locuti sunt. cuius oppositum habetur. 1. Paralip. 12. vbi dicitur. Venerũt in auxiliũ non corde duplici. Pro φ in hebreo hẽtur nõ corde & corde. Ps. 16. Probasti cor meum. Eccl's. 10. Cor sapientis in dextera ei⁹ & cor stulti in sinistra illius. Reperitur etiã in genere feminino cũ he vel tau in fine. Ezech. 16. In quo mundabo cor tuũ. & in plurali לִבּוֹת Liboth. i. corda. Prouer. 21. Appendit aũt corda dñs. Ps. 124. Bene fac dñe bonis & rectis corde. Quod in hebreo legitur pluraliter. i. & rectis in cordib⁹ suis. Ponitur etiam pro mente. Leuit. 26. Donec erubescat incircũcisa mens eorum. Deut. 5. Quis det talem eos habere mentem. 3. Reg. 8. Hoc ipsum mẽte tractans. Prouer. 19. Qui possessor est mentis diligit animã suã. & in eo. 23. Et mens eius non est tecum. Eccl's. 2. Nec per noctem mẽte requiescit. Et quia cor est in medio corporis: ideo ponitur aliquando pro medio alicuius rei. Deut. 4. Qui ardebat vsq; ad celum. pro quo in hebreo habetur. Et mõs ardebat igni vsq; ad cor celi. Quod hebrei exponũt vsq; ad mediũ celi. 2. Reg. 18. Cũq; adhuc palpitaret herens in quercu. Pro φ hebrei legũt. Cũq; adhuc viueret in corde quercus. i. in medio quercus. Ps. 48. Et transferentur montes in cor maris. vnde in euãgelio. Matthei. 12. Sic erit filius hominis in corde terre trib⁹ diebus. Inde verbũ לִבֵּב Libeb. i. cordificare. si liceret latine dici. Iob. 12. Vir vanus in superbia erigitur. pro quo he. le. Vir vanus cordificatur. i. cor seu mentem recipit & Põt esse sensus sicut in littera nostra. Significat etiã vulnerare cor. Canti. 4. Vulnerasti cor meũ. pro quo he. le. Cordificasti me. Item לְבִיבָה Lebib. i. sorbiciũcula. quod est cibus liquidus ex aqua & farina confectus. & solum inuenitur in numero plurali. i. לְבִיבוֹת Lebiboth. 2. Reg. 13. Et faciat in oculis meis duas sorbiciunculas. & in eo. Coxit sorbiciunculas. & inde verbũ לִבֵּב Libeb. i. sorbiciunculas facere siue liquefacere. vt in predicto loco vbi dicitur. Vt faciat in oculis meis sorbiciunculas. & in codẽ. Et liquefaciẽs in oculis ei⁹. Vnde illud. Canti. 4. Vbi dicitur vulnerasti cor meũ potest etiam legi liquefieri fecisti cor meũ. Inde לַבַּת Labath. i. flãma. Exo. 3. Apparuitq; ei domin⁹ in flãma ignis.

לבא Labi. Leo. Deut. 33. Quasi leo requieuit. & scribitur cũ littera iod ante aleph. & in gñe feminino לְבִיָּא Lebiia. Ezech. 19. Quare mater tua leena. Ponitur etiã Labi pro leena. Geñ. 49. Accubuisti vt leo & quasi leena. Nu. 24. Et quasi leena quã suscitare nullus audebit. & in plurali masculino לְבָאִים Lebaim. Ps. 56. Anima mea in medio catulorũ leonum. & in gñe fe. לְבָאוֹת Lebaoth. Naũ. 2. Et necauit leenis suis.

לבט Labat. verberare. cedere. seu cedi. vapulare. Prouer. 10. Stultus ceditur labiis. & in codẽ. Stultus labiis verberabitur. Osee. 4. Et populus non intelligens vapulabit.

לבן Laban. dealbare. cãdidare. albũ siue cãdidũ esse. Ps. 50. Et super niuem dealbabor. Esa. 1. Quasi nix dealbabũtur. Daũ. 11. Vt conflentur & eligantur & dealbẽtur vsq; ad tempus prefinitum. & in eo. 12. Eligentur & dealbabuntur & quasi igni probabuntur. Ioel. 1. Albi facti sunt rami ei⁹. Inde לָבָן Laban. i. albus vel cãdidus aut candor. vt Geñ. 30. In his que spoliata fuerant candor apparuit. & in codẽ. 49 Et dentes lacte eius candidiores. Exo. 16. Quasi semen coriandri album. Leuit. 13. Et pilos in album mutatos colore. & in eodem. Eo quod omnis in candore verba sit. & in plurali לְבָנִים Lebem. i. albi. Zach. 6. Et in quadriga tertia equi albi. & in genere fe. לְבָנָה Lebana. idest alba. vt Leuit. 13. Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit. & in eodem. Albã siue russam habuerit cicatricẽ. & in plurali feminino לְבָנוֹת Lebanoth. vt in eodem. Vir siue mulier in cuius cute cãdor apparuerit. Pro quo hebrei legunt. Vir siue mulier quãdo fuerint in cute carnis sue macule albe. & inde לְבֵנָה Lebena. idest later. eo quod dealbatur vel candidatur dum coquitur igni. Geñ. 11. Habueruntq; lateres pro saxis. Quod in hebreo legitur singulariter scilicet habuerunt laterem pro lapide. Ezech. 4. Sume tibi laterẽ. & in plurali לְבֵנִים Lebenim. Exo. 5. Et lateres similiter imperantur. & in eodem. Et reddetis cõsuetum numerum laterum. & inde deriuatur verbum לָבַן Liben. i. lateres facere vel cõficere. vt Geñ. 11. Venite faciamus lateres. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum: quasi diceret latericemus lateres. Exo. 5. Nequaq; dabitis vltra paleas populo ad conficiendos lateres. & inde מַלְבֵּן Malben. idest typus seu forma qua lateres formantur. 2. Reg. 12. Et traduxit in typo laterum. Naũ. 3. Tene laterem. vbi ponitur pro latere. Ponitur etiam pro muro latericio. Hiere. 43. Et abscondes eos in crypta que est in muro latericio. & inde לִבְנָה Libna. idest genus lapidis candidissimi. Exo. 24. Sub pedib⁹ eius quasi opus lapidis saphyrini. & inde לְבָנָה Lebana. idest luna. eo quod est lucida & candida. Esa. 24. Et erubescet luna & confundetur sol. & inde לִבְנֶה Libne. idest genus arboris que detractis corticibus est multum alba. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Populum. Geñ. 30. Tollẽs ergo iacob virgas populeas. Osee. 4. Subtus quercũ populum & therebintum. & inde לְבוֹנָה Lebona. idest thus. eo quod est candidum. Exo. 30. Et thus lucidissimum. Leuit. 24. Et pones super eos thus lucidissimum. Canti. 4. Vadam ad montem myrrhe & collem thuris. & in codẽ. Cũ vniuersis lignis libani. Pro quo hebrei legunt. Cum vniuersis lignis thuris. i. thuriferis. & inde לְבָנוֹן Lebanon. idest libanus. eo φ sunt in eo ligna thurifera. Ps. 91. Sicut cedrus libani multiplicabitur. Canti. 5. De lignis libani. Esa. 10. Et libanus cum excelsis cadet. & in eodem. 29. Et erit libanus in chermel. Et in eo. 35. Gloria libani data est ei. Item לָבֵן Laben Secũdũ aliquos hebreos est nomen proprium hominis. Sed secũdum translationem nostram & beatum Hieronymum illud lamed quod ponitur in principio dictionis non est de substantia dictionis sed denotat datiuũ casum vel genitiuũ. vnde לָבֵן Laben idem est qđ filio datiui casus: vel filii genitiui casus. vt in titulo. Ps. 9. In finem pro occultis filii psalmus dauid. Et beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Victori super mortem filii psalmus dauid.

לבש Labas. induere. vestire. Geñ. 3. Et induit eos. & in eodem. 27. Vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum. & in eodem. Pelliculas hedorum circundedit manibus. Pro quo hebrei legunt. Pelliculasq; hedorum induit siue vestiuit super manus eius. & in codẽ. 28. Et dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum. Exo. 29. Indues aaron vestimentis suis. Et in eodem. Et indues tunicis lineis. & in eodem. Septem diebus vtetur illa. qui pontifex pro eo fuerit. idest septem diebus inducetur siue vestietur illa. Leuit. 16. Tunica linea vestietur. Nu. 20. Induit eis eleazarum filium eius. 2. Reg. 22 Vestiti cultu regio. & in eodem. Et induere vestibus tuis. Ester. 6. Debet indui vestib⁹ regiis. Iob. 29. Iustitia indutus sum & vestiui me. Ps. 92. Indutus est dominus forti

tudinē. Prouer. 31. Oēs domestici eius vestiti sunt duplicibus. Esa. 61. Quia induit me vestimento salutis. Ezech. 9. Vestitus erat lineis. & in eo. 23. Vestitos hyacītho. & in eo. Indutis veste varia. Soph. 1. Et super omnes qui induti sūt veste peregrina. Aggei. 1. Operuistis vos & non estis calefacti. Zach. 3. Erat indutus vestibus sordidis. & in eo. Et indui te mutatoriis & inde לבוש Lebus. i. indumentum. vestis. vestimētum. stola. Ester. 6. Debet indui vestib⁹ regiis. & in eodem. Et sumpta stola & equo fac vt locutus es. Iob. 24. Nudos dimittūt homines indumēta tollentes. & in eodem. 41. Quis reuelabit faciem indumenti eius. Scribitur etiam cū mem in principio & dicitur מלבוש Malbus. Esa. 63. Et oīa indumenta mea inquinaui. Soph. 1. Qui induti sunt veste peregrina. Et aliqñ scribitur cum tau in principio & dicitur תלבשת Thilbōseth. Esa. 59. Indutus est vestimentis vltionis. Et sequitur in hebreo indumento siue vestimento.

לגם Legom. preposito aleph in principio dicitur אלגם Algum & significat gen⁹ ligni preciosi & solum inuenitur in numero plurali. s. אלגומים Algumim. Pro quo beat⁹ Hieronymus transtulit ligna thina. 2. Paralip. 9. Serui hiram & serui salomonis attulerunt aurum de ophir & ligna thina. Reperitur etiam אלמגים Almugim per interpositionem mem. De quo vide infra in dictione למג Lemog.

לה La. ei. ipsi. illi. datiui casus. Et aliqñ genitiui: singularis numeri: gñis feminini. Et qñ refertur ad masculum scribitur cum uau loco he vt infra dicetur. & in lingua chaldaica dicitur לה Le siue ליה Le. Dañ. 2. Quia sapientia & fortitudo eius sunt. & in eo. Vt tempus daret sibi. & in eodem. Vt sacrificarent ei.

להה Laha. deficere. opprimere seu opprimi vel fatigari. Geñ. 47. Et oppresserat fames terram maxime egypti. Pro quo he. le. Et deficiebat vel fatigabatur terra egypti & canaā. s. fame. & īde מתלהלה Mithlalcha per duplicationem lameth & he. pro quo beatus Hieronymus transtulit Noxius est. Prouer. 26. Sicut noxi⁹ est qui mittit sagittas & lāceas in mortē. Et dicunt aliq hebrei ꝙ significat insanū siue stultū. vnde in predicto loco ipsi legunt sicut insanies qui mittit sagittas & lanceas in mortē.

להב Lahab. flāma. fulgur. s. gladii: seu ferrum lācee vel gladii micantis. Iudi. 13. Cūq; ascenderet flāma. Esa. 29. Et flāma ignis deuorantis. Reperitur etiā in genere feminino cum he vel tau in fine & dicitur להבה Lehaba siue להבת Lahebeth. Nu. 21. Flamma de oppido esebon. Ps. 105. Flāma combussit impios. Esa. 43. Et flāma non ardebit in te Ezech. 20. Et non extinguetur flamma succensionis eius. & in plurali להבות Lahaboth. Ps. 28. Vox domini intercidentis flāmā ignis. quod in hebreo legitur pluraliter. s. flammas ignis. & Ps. 104. Ignem cōburentem in terra ipsorū. Pro quo hebrei legunt. Ignem flāmarum in terra ipsorū. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Ignem flāmantem in terra ipsorum. Reperitur etiā להבים Lehabim secundum terminationem pluralem masculinorum. Esa. 13. Facies cōbuste vultus eorū. Significat etiā להב Lahab. fulgorem gladii seu ferrum gladii vel lancee micantis ad modū flāmee pyramidis. Iudi. 3. Vt capulus sequeretur ferrum in vulnere. 1. Reg. 17. Ipsum autem ferrū haste eius. Nañ. 3. Et micantis gladii.

להג Lahag. meditatio. Eccl's. 12. Frequēsq; meditatio carnis afflictio est. & solum inuenitur in predicto loco.

להט Lahat. vrere. exurere. comburere. succendere. inflammare. Deut. 32. Et montium fundamenta comburet. Ps. 56. In medio catulorum leonum dormiui cōturbatus. Pro quo he. le. In medio catulorū leonū dormiui inflāmantium. vñ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. In medio leonū dormiui ferocientiū. Ps. 82. Et sicut flāma cōburens mōtes. Ps. 103. Et ministros suos ignē vrētem. Ps. 105. Flāma cōbussit impios. Esa. 42. Et cōbussit eū in circuitu. Ioel. 1. Et flāma succendit omnia ligna regiōis. & in eo. 2. Et post eū exurens flāma. Malach. 4. Et inflāmabit eos ignis veniens. Inde להט Lahat. i. flāma seu acies gladii resplendentis. Geñ. 3. Et flāmeū gladiū atq; versatilem. vbi ponitur pro flāmeo. Significat etiam incātationes seu veneficia. Exo. 7. Et fecerunt etiā ipsi per incātationes egyptiacas & arcana quedā similiter. Scribitur etiā sine he. vt in eo. Feceruntq; similiter malefici egyptiorū incantatiōibus suis. & in eo. 8. Fecerūt aūt & malefici per incātationes suas similiter. & secūdū aliquos hebreos deriuatur a supradicta dictione לאט Laat cū aleph in medio: que significat operire aut velare vel abscondere.

להם Laham. leniter loqui: aut simpliciter loqui. Prouer. 18 Verba biliguis quasi simplicia. pro quo he. le. Quasi leniter vel simpliciter loquentia. & solū inuenitur in predicto loco. Itē להם Lahem. i. eis. illis. ipsis. & est gñis masculini. & qñ refertur ad feminas scribitur cum nun in fine. De quo vide supra in dictione hem.

להן Lahen. in lingua chaldaica significat. ideo. itaq;. excepto. sed. Dañ. 2. Igitur somniū & interpretationem ei⁹ nūciate mihi. i. ideo somniū nūciate. & in eo. Somniū itaq; nūciate mihi. & in eo. Exceptis diis. & in eodem. Sed vt interpretatio regi manifesta fieret.

להק Lahac. cetus. Cuneus. cōgregatio. & scribitur cum tau in fine eo quod est generis feminini: & dicitur להקת Lahacath. 1. Reg. 19. Qui cū vidissent cuneum prophetarū. idest cetū vel congregationē prophetarū. quasi קהלת Cehilath. per transpositionem litterarum.

לו Lu. vtinā. si. forte. ne forte. fortasse. Geñ. 17. Vtinā ismael viuat corā te. & in eo. 30. Gratū habeo qd' petis. Pro q hebrei legūt. Vtinā eēt iuxta verbū tuū. & in eo. 50. Ne forte memor sit iniurie. Iudi. 8. Si seruassetis eos nō vos occiderē. Ezech. 14. Et si bestias pessimas induxero sup terrā. Et aliqñ scribitur cū aleph in fine. De quo vide in dictione sequēti. Itē לו Lo. i. ei. illi. ipsi. datiui casus singularis nūeri vt dictum est in grāmatica in capitulo de pronomine.

לוא Lo. dictio ē negatiua. i. nō. ne. neq;. nequaq;. vt Ezech. 16. Nō fuit aūt sodoma soror tua audita in ore tuo. & in eo. 24. Nec fluēt lachrime tue. In aliis vero locis scribitur לא Lo. sine vau. vt Geñ. 2. Nō eñ pluerat dñs deus. & in eodem. De ligno aūt sciētie boni & mali ne comedas. & in eo. 3. Nequaq; morte moriemini. Exo. 4. Neq; audiēt vocem meā & in eo. Nec audiuit eos. & in eo. 16. Neq; vermis inuētus est in eo. Exo. 23. Nō suscipies vocē mēdacii. Deut. 26. Nō preteriui mādata tua nec sum oblitus. 2. Reg. 13. Si non vis venire. 4. Reg. 5. Dixitq; Naamā vt vis. pro quo he. le. Dixitq; Naamā & nō. i. si nō vis accipere nō accipias. & est sensus sicut in lrā nostra. Iob. 7. Nequaq; vltra iā viuā. Ps. 1. Beatus vir qui nō abiit in cōsilio impiorū & in via peccatorū nō stetit: & in cathedra pestilentie nō sedit. & in lingua chaldaica dicitur לא La. Hiere. 10. Dii qui celos & terram nō fecerunt. Dañ. 2. Si ergo somnium non indicaueritis mihi Et quando preponitur ei littera vau que est coniunctio: tūc significat & non siue nec. aut neq;: vt in locis predictis. Et aliquando preponitur ei littera beth & dicitur בלא Belo. idest in non: siue absq;: aut sine. Deut. 32. Ipsi prouocauerunt me in eo qui non est deus. & in eodem. Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus. Iob. 8. Nunquid virere potest scirpus absq; humore. Ps. 43. Vendidisti populum tuum sine precio. Ponitur etiam lo. pro nihilo. Iob. 27. Nihil secum affert. Ps. 75. Et nihil inuenerunt viri diuitiarum. ponitur etiam in lingua chaldaica לא La pro nihil. Dañ. 4. In nihilum reputati sunt. Et cōiter quādo iungitur cū dictione דבר Dabar que significat rem aut verbum tunc ambe dictiones ponuntur pro nihilo. idest non res aut non verbum. vt Deut. 2. Et nihil eis defuit. Amos. 6 Qui letamini in nihilum. Et aliquando scribitur cum he i principio & dicitur הלא Halo. idest nonne. siue nūquid nun. nunquid non. vtiq;. ecce. De quo vide supra in littera he. in dictione הלא Halo. Item לוא Lu. idest vtinam. fortasse. si forte. Esa. 48. Vtinam attendisses mandata mea. & in eo. 64. Vtinam disrumperes celos. Et communiter scribitur sine aleph. De quo vide in dictione precedenti.

לג Log. Genus mensure. pro quo beatus hieronymus trāstulit sextarium. Leuit. 14. Et olei sextarium; duosq; turtures.

לוה Laua. commodare. mutuare. mutuo accipere. fenerari. copulare. adherere. adiungere. comitari. Deut. 28. Et fenerabis gentibus multis: & ipse a nullo fenus accipies idest mutuabis. Et in eodem. Ipse fenerabit tibi & tu nō fenerabis ei. idest mutuabit. Nee. 5. Mutuo sumamus pecunias in tributa regis. Ps. 36. Mutuabitur peccator & nō soluet. Prouer. 19. Feneratur domino qui miseretur pauperis Esa. 24. Sicut fenerator sic is qui mutuū accipit. significat etiam copulare vel adiungere. vt Geñ. 29. Nunc quoq; copulabitur mihi maritus meus. Eccl's. 8. Et hoc solum secū afferet de labore suo. pro quo hebrei legunt: hoc solū copulabitur ei siue comitabitur eū. Esa. 14 Adiungetur aduena ad eos. Et in eodem. 56. Qui adheret domino. Hiere. 50. Venient & apponentur ad dominum. Dañ. 11. Et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Zach. 2. Et applicabuntur gentes multe domino. & inde לוית Liuiath. idest copulatio vel augmentum. Prouer. 1. Vt addatur gratia capiti tuo. pro quo hebrei legunt. Quia copulatio vel augmentum gratie sūt capiti tuo. Et in eo. 4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum. Et inde לוית Loioth. idest lora quibus animalia iunguntur. Et solum inuenitur in numero plurali. 3. Reg. 7. Et subter leones & boues quasi lora ex ere dependentia. Et in eodem. vt non celata sed apposita per circuitum viderentur. pro quo hebrei legunt. Et lora per circuitum. idest quasi foris adiuncta. & inde לויתן Liuiathan. Nomen draconis sic nominati propter eius magnitudinē Ps. 73. Tu confregisti capita draconis. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu confregisti capita leuiathan. Ps. 103. Draco iste quem formasti. pro quo beatus hiero. trāstulit Leuiathan istū plasmasti. Iob. 3. Qui parati sunt suscitare Leuiathan. Et i eo. 40. An extrahere poteris leuiathan hamo. Esa. 27. Super leuiathan serpentem vectem: & super leuiathan serpētē tortuosum.

לוז Luz. recedere. discedere. Prouer. 3. Fili mi ne effluant hec ab oculis tuis. Et in eodem. 4. Ne recedant ab oculis tuis. Et scribitur in predictis locis cum iod in medio: loco vau: quia est verbum tertie coniugationis. Inde לזות lezuth. idest discessio vel decessio. Prouer. 4. Et detrahētia labia sint procul a te. pro quo hebrei legunt. Et detractio vel discessio labiorum sit procul a te. siue peruersitatem labiorum longe fac a te. Et inde נלוז Naloz. pro quo beatus hieronymus transtulit infamem siue illusorem. Prouerb. 2. Et infames gressus eorum. Et in eodem. 3. Quia abominatio est domini omnis illusor. ponitur etiam pro tumultu. Esa. 30. Et sperastis in calumnia & in tumultu. Hebrei vero dicunt ꝙ significat recedentem. scilicet a via recta. Item לוז Luz. Genus arboris. pro quo beatus hieronymus transtulit amygdalinum. Geñ. 30. Virgas populeas virides & amygdalinas. Et aliqui hebrei dicūt ꝙ signat auelanā.

לוח Luach. Tabula. Exo. 32. Duas tabulas testimonii lapideas. Et in eodem. 34. Precide ait tibi duas tabulas lapideas. Prouer. 3. Et describe in tabulis cordis tui. Cant. 8 Compingamus illud tabulis cedrinis. Quod in hebreo legitur singulariter. s. tabula cedri. Esa. 30. Scribe ei super buxum. Pro quo hebrei legunt. Scribe ei super tabulam. Et potest intelligi super tabulam buxeam. Hiere. 17. Exaratum super latitudinem cordis eorum. pro quo hebrei legunt super tabulam cordis eorum. & ponitur ibi tabula p latitudine. & in plurali לחות Luchoth. vt in aliquibus locis predictis. & Abach. 2. Et explana eū super tabulas. reperitur etiam לחתים Luchothaim: secundum terminationem dualem. Pro quo beatus hieronymus transtulit Tabulata maris. quasi diceret לחתים Luchothaim. Ezech. 27. Abietibus de sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris. Inde לח Lach. idest viride siue humidum. Geñ. 30. virgas populeas virides. Nu. 6. vuas recentes siccasq; non comedet. i. vuas virides seu humidas. Ezech. 17. Et siccaui lignum viride. & inde לחה Lecha: quod secundum hebreos significat virorem seu reflorentiam. vt Deut. 34. Nec dentes illius moti sunt. pro quo ipsi legunt. Nec fugerat. idest nec defecerat viror seu reflorentia eius. idest color viuidus vultus eius: seu humidum radicale illius. potest etiam deriuari a dictione. לחה Lecha. que significat mandibulam seu maxillam: vt infra dicetur. & tunc erit sensus sicut beatus hieronymus transtulit.

לוט Lot. Inuoluere. operire. colligare. 1. Reg. 21. Est inuolutus pallio post Ephod. Esa. 25. Et precipitabit dominus in monte isto faciem vinculi colligati. vbi pro vinculi colligati hebrei legunt inuoluentis inuoluentis. nam i hebreo dictio lot bis replicatur in hoc loco. quasi diceret colligantis colligantis. Et aliquādo scribitur sine vau. 3. Reg. 19. Operuit vultum suum pallio. Scribitur etiam cū aleph in medio loco vau. De quo vide supra in dictione לאט laat Et inde בלט Balat cum prepositione beth. idest in occulto siue clam aut abscondite vel oculte. vt Ruth. 3. venit abscondite & discooperto a pedibus eius pallio se proiecit. 1. Reg. 18. Loquimini ad dauid clam me dicentes. significat etiam incantationes: que nobis sunt abscondite. De quo vide supra in dictione לאט Laat. Item לוט Lot. species aromatica pro quo beatus hieronymus transtulit stactem. Geñ. 37. Camelos eorum portantes aromata & resinam & stacten.

לול Lul. Cochlea. idest ascensus graduum columnam amplexantium in modum cochlee. 3. Reg. 6. Et p cochleam ascendebant in medium cenaculi. Item לולי lule cum iod in fine. idest si non. nisi. vt Geñ. 31. Nisi deus patris mei Abraam & timor isaac affuisset mihi. Deut. 32. Sed propter iram inimicorum distuli. pro quo hebrei legunt. Nisi iram inimicorum timuissem. Et est sensus sicut i littera nostra. ps. 123. Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc israel: nisi quia dominus erat in nobis. Esa. 1. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen. Et aliquādo scribitur cum aleph in fine loco iod. vt Geñ. 43. Si non intercessisset dilatio. Iudi. 14. Si non arassetis in vitula mea: non inuenisetis propositionem meam. 1. reg. 25. Nisi cito venisses in occursum meū. Et secundum aliquos est dictio composita a לו Lu. quod significat si & לי le vel לא Lo quod significat non. Ponitur etiam aliquando in nostra translatione affirmatiue pro si vel vtiq; vt. 2. reg. 2. Si locutus fuisses mane

recessisset populus.sed ēt in predicto loco hebrei legunt. Nisi locutus fuises.idest nisi dixisses mane:surgant pueri. Ps.26.Credo videre bona domini.vbi premittitur in hebreo predicta dictio לוּלֵי Lule.idest vtiqꝫ credo. Pro quo hebrei legunt. Nisi credidissem.

לִין Lun.siue לוּן Lon. Manere.morari.commorari.pernoctare.murmurare.conqueri.Geñ.19.Et manete ibi. Et in eodem. Minime sed in platea manebimus.Et in eodem 24.Est in domo patris tui locus ad manēdum. Et in eodem.32.Ipse vero mansit nocte illa in castris. Nu.22. Manete hic nocte. Ios.6.Et reuersa in castra mansit ibi. Iudi. 19.Quesote vt hodie hic maneas.Et in eodem. & apud se fecit manere.Et in eo.ne in platea maneas. Ruth.1. Et vbi morata fueris & ego pariter morabor.Nee.13. quare manetis ex aduerso muri. Iob.17.Et in amaritudinibus eorum moratur oculus meus.Et in eo.24.nudos dimittunt homines. Pro quo he.le.nudum faciunt manere.s.hoīem. Et est sensus sicut in littera nostra. Et in eo.41.In collo eius morabitur fortitudo.Ps.25.Anima eius in bōis demorabitur. Ps.48.Et homo cū in honore esset nō intellexit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Et homo in honore non commorabitur.Sed in fine eiusdem psalmi ponitur non intellexit:nam ibi ponitur יָבִין Iabin hic autem יָלִין Ialim.Ps.9.In protectiōe dei celi cōmorabitur.prouerb.19.Et in plenitudine commorabitur. Esa. 1.Iustitia habitauit in ea.i.mansit vel morata est in ea. Hiere.4.Vsqꝫquo morabantur in te cogitatiōes noxie.Zach. 5. Et commorabitur in medio domus & consumet eam. & inde מָלוֹן Malon:siue מְלוֹן Melon.idest māsio: seu diuersorium.Geñ.43.Cum venissemus ad diuersorium. Exo. 4.Cumqꝫ esset in itinere in diuersorio.Hiere.9. Quis dabit me in solitudine diuersorum viatorum. debet legi diuersorium viatorum.& inde מְלוּנָה Meluna cum he in fine idest tugurium quod custodes agrorum faciunt ad manendum in nocte.Esa.1.Et tugurium in cucumerario. In alio vero loco Beatus hieronymus transtulit. Tabernaculū vnius noctis.Esa.24.Et auferetur quasi tabernaculū vni9 noctis. Item לוּן Lon.idest murmurare.Exo.15. Et murmurauit populus cōtra moysen.Et in eo.16.Et murmurauit omnis congregatio filiorum israel.Et in eo.Nos vero quid sumus quia musitastis contra nos.idest quia murmurastis. & in eo.quibus murmurati estis contra eum. nu.14. Vsque quo multitudo hec pessima murmurat contra me. Et ī eo. qui murmurastis contra me.Et in eo. qui reuersi murmurare fecerūt cōtra eū oēm multitudinē.& inde תְּלוּנָה Theluna.i.murmuratio seu murmur.querela.seu querimonia Exo.16.Audiuit enim murmur vestrum.Et in eo.Eo quod audierit murmuratiōes vestras.Et in eo.Nec contra nos est murmur vestrū.Nu.14.querelas filiorū israel audiui. idest murmurationes.Et in eo.17.Et cohibebo a me querimonias filiorum israel.idest murmurationes.Et in eo. Et quiescant querele eorum a me.

לוּעַ Loaa.absorbere.deglutire.deuorare.lambere. Abdie. 1.Et bibent & absorbebunt. Prouer.20. Ruina est homini deuorare sanctā. Et licet in aliquibus bibliis nostris legatur deuotare.tamen in bibliis antiquis habetur deuorare. sicut in hebreo. Iob.6. Vnde & verba mea dolore sunt plena.Pro quo hebrei legunt. Ideoqꝫ verba mea absorta sunt. Scribitur etiam cum littera ain in principio.vt Iob.39.pulli eius lambunt sanguinē.vbi ponitur יְעַלְעוּ Iaalu.pro יְלַעוּ Ielau: propter euphoniā. Inde לוֹעַ Loee.i.guttur. vt Prouer.23.Et statue cultrum in gutture tuō.

לוּץ Lus.illudere.deludere.deridere.irridere.interpretari.

Ps.118.Superbi inique agebant vsqꝫquaqꝫ.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Superbi deridebant me nimis.Prouer.3.Ipse deludit illusores. Et in eo.14.Stultus illudet peccatū. Et in eo.19. Testis iniquus deridet iudiciū. Et in eo.29.Si autem illuseris solus portabis.scribitur ēt cū duplici sade.vt Esa.28. Et nunc nolite illudere. Inde לֵץ Les.i.illusor.derisor.irrisor. Prouer. 9. Qui erudit derisorem ipse sibi iniuriā facit.Et in eo. Noli arguere derisorem.Et in eo.13.Qui aūt illusor est non audit cum arguitur.Et in eo.19. Pestilente flagellato stultus sapientior erit.pro quo hebrei legunt. Illusorem percuties:& insipiens astutior erit.Et in eodem.20.Luxuriosa res vinū.pro quo he.le.Derisoria res vinum.idest facit hominem illusorem siue derisorem.Et in eo. 21.Superbus & arrogans vocatur indoctus.Pro quo hebrei legunt. Supbus & arrogans vocatur derisor.Et in eo.22. Eiice derisorem & exibit cum eo iurgium.& in plu.לֵצִים Lesim.Ps.1.Et in cathedra pestilentie nō sedit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et in cathedra derisorū non sedit.Prouer.19.parata sunt derisoribus iudicia.Reperitur ēt לוֹצְצִים Losesim cū duplici sade.Osee.7. Extēdit manū suā cū illusoribus.Et inde לָצוֹן Lason.i.delusio siue irrisio.vt Esa.28.Audite verbū dñi viri illusores. pro viri illusionis vel derisionis.significat etiam supradicta dictio. Interpretari vel exponere verba alterius:aut loqui pro aliquo.Et inde מֵלִיץ Melis.i.interpres:vel ille qui loquitur pro alio.vt Geñ.42.Eo quod per interpretem loqueretur ad eos.Iob.16.Verbosi amici mei. pro quo hebrei legunt. Interpretes mei amici mei.& vocat eos interpretes:eo qđ interpretabantur eius verba in malā partē.Et in eo.33.Si fuerit pro eo angelus loquens.Esa.43. Et interpretes tui preuaricati sunt in me.ponitur etiam pro legatis qui exponunt verba eorū a quibus mittuntur.2.paralip.32.Attamē in legatione principum babylonis qui missi fuerant ad eū Et inde מְלִיצָה Melisa.i.interpretatio.prouer.1. Animaduertet parabolam & interpretationē eius.vide ēt de hoc infra in dictione מָלַץ Malas.

לוּשׁ Lus.cōmiscere.miscere.s.farinam aqua:more pistorum.conspergere.Geñ.18.Tria sata simile commisce 1.Reg.28.Tollensqꝫ farinam miscuit eam.2.Reg.13. Que tollens farinam cōmiscuit. Hiere.7. Et mulieres conspergunt adipem.pro quo he.le.Et mulieres conspergunt siue cōmiscent massam. Osee.7. A mixtione fermenti donec fermentaretur totum.

לְוָת Leuath. In lingua chaldaica significat. Ad.siue a. Esdre.4.Iudei qui ascenderunt a te.

לַז Laz.ille.iste. Et est communis generis:& recipit in principio litteram he:que ponitur quasi pro articulo:& dicitur הַלָּז Halaz. Iudi.6.Pone supra petram illā.1. Reg.14. Que est trans locum illum.4.Reg.4.Ecce sunamitis illa. Zach.2.Loquere ad puerum istum dicens. Scribitur etiā cū he in fine & dicitur הַלָּזֶה Halaze.Geñ.24.quis est iste homo qui venit per agrū.& aliqñ scribitur cū vau: & dicitur הַלֵּזוּ Halezu. Ezech.36.Terra illa inculta facta est velut hortus voluptatis.

לָזָה Laza.detrahere.discedere.Prou. 4.Et detrahētia labia sint pcul a te.Et aliqui hebrei dicūt ꝙ deriuatur a supradicta dictione לוּז Loz.De quo vide supra in eadem dictione.

לְחִי Lecha. Maxilla.mandibula.genna. & scribitur cum iod in fine loco he.vt Iudi.15.Inuentamqꝫ maxillam idest mandibulam asini.& in eodem. In maxilla asini in mandibula palli asinarum.& in eodem.Proiecit mandibulam de manu. Ps.3.Quoniam tu percussisti omnes aduersātes mihi sine causa.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Quia percussisti omnium inimicorum meorum maxillam. Threñ.1.& lachryme eius ī maxilla eius. Mich.5.In virga percutient maxillam iudicis israel.& in plu.לְחָיַיִם Lechaiaim siue לְחָיֵי Lechaie.Deut.18 Dabunt sacerdoti armum & ventriculum. Pro quo hebrei legunt.Dabunt sacerdoti armum & mandibulas seu maxillas & ventriculum.Cant.1.Pulchre sunt gene tue. Esa.30. & frenum erroris quod erat in maxillis populorum. Et in eo.15.Corpus meum dedi percutientibus & genas meas vellentibus.Ponitur ēt pro dentibus. Deut.34.Nec dentes illius moti sunt. De quo vide supra in dictione לוּחַ Lūach.

לָחַךְ Lachach. lingere.lābere.rodere.3.Reg.18. Et aquā que erat in aqueductu lambens.Ps.71.Et inimici ei9 terram lingent. Nu.22.Ita delebit hic populus oēs qui in nostris finibus commorantur:quomodo solet bos herbas vsqꝫ ad radices carpere.pro quo he.le.Nunc lambet seu rodet hic populus omnia que in circuitu nostro sunt sicut lābit seu rodit bos herbas agri.sed beatus hieronymus transtulit sensum.

לָחַם Lacham.comedere.manducare.deuorare. debellare. pugnare. Deut.32.Et deuorabunt eos aues. ps.140. Et non communicabo cum electis eorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Nec comedere in delitiis eorum.Prouer.4.Comedūt panem impietatis.& in eo.9. Venite comedite panem meū. Et in eo.23. Quādo sederis vt comedas cū principe.& in eo.Nec comedas cum homine inuido.& inde לֶחֶם Léchem.i.panis.cib9. esca.pabulū.& est commune ad omnem cibum siue ad omne comestibile.sed magis communiter ponitur in scriptura pro pane.Geñ.3.In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et in eo.14.Proferens panem & vinum.& in eo.18. Ponāqꝫ bucellam panis.& ī eo.47.In toto enim orbe panis deerat.Et in eo.49.Affer pinguis panis eius.Exo.25.& pones sup mensam panes ppositionis.Leuit.20. Vescetur tū panibus qui offeruntur in sanctuario. & secundū hebreos accipitur ibi pro carnibus que offerebantur in sanctuario. & in eo.21.Non offerat panem deo suo.Nu.14. Quia sicut panem ita eos possumus deuorare.Et in eo.28.Oblationē meā & panes.pro quo he.le.Oblationē meā panē meum. & accipitur ibi pro agnis qui offerebantur mane & vespere.Deut.8.Nō in solo pane viuit homo.ps.103. Vt educas panē de terra.Prouer.9.Comedite panē meū. & in eo. 22.In quo est panis mendacii.Eccl's.11.mitte panē tuū sup transeūtes aquas.Esa.3.& in domo mea nō est panis. Et in eo.58.Frangē esurienti panē tuū.Hiere.11.mittamus lignū in panē eius.Ezech.18.Panē suū esurienti dederit.Ponitur ēt panis p māna.Exo.16.Ecce ego pluā vobis panes de celo.& in eo. Iste est panis quē dedit vobis dñs ad vescēdum. Nee.9.Panē quoqꝫ de celo dedisti eis.Ps.77.Panē angelorū manducauit homo. Accipitur ēt pro quocūqꝫ cibo vel esca aut pabulo.Geñ.47.Prebēs cibaria singulis.Leuit.3.in pabulū ignis & oblationis dñi.Et in eo.In alimoniā ignis & suauissimi odoris.& in eodem.22.Aletur cibis patris sui Nu.21.super cibo isto leuissimo.1.Reg. 4. maledictus vir qui comederit panem vsqꝫ ad vesperam. Et accipitur ibi panis pro quocūqꝫ cibo.Nam ionathas preuaricatus est:eo quod comedit modicū mellis.Ps.135. Qui dat escam omni carni.Ps.145.Dat escam esurientibus.Ps.146.Qui dat iumentis escam ipsorum. Item ponitur pro conuiuio. Dañ.5.Fecit grande conuiuium.Ponitur etiam pro carne. Soph.1.Et corpora eorum sicut stercora. Pro quo hebrei

legunt.Et carnes eorum sicut stercora. Iob.20. vbi nos legimus.pluet super illum bellum suum.hebrei legunt. pluet super illum in carne sua.Potest etiam legi sicut est in littera nostra.Item לָחַם Lacham.idest pugnare. expugnare.debellare.dimicare.a superiori significato deriuatum. Eo quod bellum est comestio & consumptio gladii ex vtraqꝫ parte.Exo.1. Expugnatisqꝫ nobis egrediatur. Et in eodem.14.Dominus enim pugnabit pro vobis. Et in eodem.Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et in eodem.17.Venit autem amalech & pugnabat contra israel. Et in eodem.Et egressus pugna contra amalech. Deut. 1. Ascendamus & pugnabimus. Et in eodem. Nolite ascendere nec pugnetis. Ios.10.Et pugnabat contra eam. Et in eodem.Et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam Et in eodem.Et circumdeditatqꝫ expugnauit eam. Iudi.5. Et portas hostium ipse subuertit. Pro quo hebrei legunt. Tunc dimicauit siue expugnauit portas. scilicet inimicorum.Et in eodem. De celo dimicatum est contra eos.Et in eodem. Aduersus sysaram pugnauerunt. Et in eodem. 9. Qui pugnauit pro vobis.Et in eodem. 11. Pugnabant filii Amon contra israel quibus acriter instantibus.Et in eodem. Aut docere potest ꝙ iurgatus sit contra israel:& pugnauerit contra eum.Ps.34.Expugna impugnantes me.ps 55.Tota die impugnans tribulauit me.Et in eodem.Multi bellantes aduersum me.Ps.108. Et expugnauerunt me gratis.Esa.63.Ipse debellauit eos.& inde מִלְחָמָה milchama.idest bellum.pugna.Geñ.14. Inirent bellum contra balla regem sodomorum.Exo.1. Si ingruerit contra nos bellum.Et in eodem.15.Dominus vir pugnator. pro quo hebrei legunt.Dominus vir pugne.Et in eo.17.Et bellum dei erit contra Amalech. Deut.21.Si egressus fueris ad pugnam.Iob.39.Procul odoratur bellum.

לְחֵנָה Lechena. in lingua chaldaica significat concubinam.Dañ.5.vxores & concubine illius. Et in eodē vxores tue & concubine tue vinum bibistis in eis.

לָחַץ Lachas. Arctare.coarctare.opprimere.affligere.atterere.tribulare.Exo.3.vidiqꝫ afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur.Et in eodem. 22. Neqꝫ affliges eum.Nume.22.Iungit se parieti:& attriuit sedentis pedē. Pro quo hebrei legunt. Et arctauit se parieti:& arctauit siue attriuit pedem Balaam ad parietem. idest cum pariete. Iudi.1. Arctauitqꝫ Amorreus filios dan in monte. Et in eodem.4.Et per viginti annos vehementer oppresserat eos.1.Regum.10.Et de manu omnium regum qui affligebant vos.4.Regum.6.Claudite ostium & non sinatis eum introire.Pro quo hebrei legunt. Coarctate eum in ostio. Ps.105.Et tribulauerunt eos inimici eorum. Esa.19. Clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis:quod in hebreo legitur in plurali:scilicet a facie tribulantium. Hiere. 30.& visitabo super omnes qui tribulant eos.& inde לַחַץ Láchas idest tribulatio:siue afflictio:aut oppressio:vel coarctatio. Exo.3.vidiqꝫ afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Esa.30.& dabit tibi dominus panem arctum & aquam breuem.i.aquā afflictionis vel tribulationis.

לָחַשׁ Lachas.musitare.susurrare.murmurare. incantare. 2.Reg.12.Cū ergo dauid vidisset seruos suos musitātes.ps.55.Aduersū me susurrabāt oēs inimici mei. & inde לַחַשׁ Láchas. idest murmur.Esa.26.In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Quod hebrei exponunt sic. Idest. in tribulatione conuertunt se ad secretā oratione.in alio vero loco pro לַחַשׁ Láchas beatus hierony m9 trāstulit.eloquū mysticum.Esa.3. Et prudentem eloquii mystici. significat

etiam incantare. Ps. 57. que nō audit vocem incantantiū. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. vocem murmurantium. Eccl's. 10. Si mordeat serpens in silentio. Pro quo hebrei legunt. si mordeat serpens absq; incātatione. Potest etiam legi sic. si mordeat serpens absq; murmure vel susurratione. Quod est idem sensus cū littera nostra. Et inde dicūt hebrei ꝙ deriuatur dictio הַלּוֹחֵשׁ Haloches. Nee. 3. Selum filius haloes. idest filius cuiusdam sapientis exorziste siue incantatoris. sicut exponūt hebrei. quia ponitur ibi he articularis in principio que non solet apponi nomini proprio nisi tantū appellatiuo: vt dictum est supra in principio littere he. Et inde לְחָשִׁים Lechasim: Genus ornamenti muliebris. ꝓ quo beatus hieronymus transtulit inaures. Et solū inuenitur in nu. plu. Esa. 3. Inaures & annulos.

לַט Lat. clam siue abscondite. De quo vide supra in dictione לָאט Laat.

לְטָאָה Letaa. serpentis vel reptilis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit. stellio. & scribitur cum he in fine. Leuit. 11. Et stellio & lacerta & talpa.

לָטַשׁ Latas. Acuere. polire. scilicet metallum. 1. Reg. 13. vt acueret vnusquisq; vomerē suū. Iob. 16. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. pro quo hebrei legūt Inimicus meus acuit oculos suos contra me. Et ē sensus sicut in littera nostra. ps. 51. sicut nouacula acuta fecisti dolum. & inde לוֹטֵשׁ Lotes. pro quo beatus hieronymus trāstulit malcatorem. Geñ. 4. qui fuit malcator & faber in cūcta opera eris & ferri.

לַיִל Lail. siue לֵיל lel. nox. Exo. 12. nox ē ista obseruabilis dñi. Esa. 16. Pone quasi noctem vmbram tuam. Et in eo. 21. Custos quid de nocte: custos quid de nocte. & cōiter scribitur cum he in fine & dicitur לַיְלָה laila. vt Geñ. 1. Et tenebras appellauit noctem. Et in eo. Et luminare minus vt preesset nocti. Et in eo. 32. Ipse vero mansit nocte illa in castris. Ester. 6. Noctem illam rex duxit insomnem. Iob. 3. Et nox in qua dictū est conceptus est homo. ps. 16. Et visitasti nocte, & in plu. לֵילוֹת Leloth. idest noctes. Iob. 7. Et noctes laboriosas enumeraui mihi. Canti. 3. In lectulo meo per noctes. & inde לִילִית Lilith. Nomen animalis clamantis siue vlulantis per noctes: secundum hebreos: pro quo beatus hieronymus transtulit lamiam. Esa. 34. Ibi cubauit lamia.

לַיִשׁ Lais. leo. Iob. 4. Tigris periit eo quod non haberet predam. pro quo he. le. Leo periit. Esa. 30. Leena & leo ex eis vipera.

לָכַד Lachad. capere. apprehendere. cōprehendere. cōstringere. Nu. 27. Cuius ceperunt viculos & possederunt habitatores. Deut. 2. Et spoliis vrbiū quas cepimus. Ios. 7. Et quācūq; tribū sors inuenerit. pro quo he. le. Et quācūq; tribū dñs apprehēderit. Et in eo. Quicūq; ille in hoc facinore fuerit apprehēsus. Et in eo. Et inuēta est tribus iuda. Et in eo. Inuēta est familia zare. i. deprehensa. Et in eo. Inuenit Achan filiū carmi. pro quo he. le. Et deprehensus est Achan filius carmi. & in eo. 10. macedā quoq; cepit Iosue. Et in eo. Et cepit eam die altero. 1. Reg. 14. Et saul confirmato regno super israel. pro quo he. le. Et saul cepit siue apprehendit regnū super israel. 2. Reg. 5. Cepit autem dauid arcē sion. Et in eo. 12. Et expugnabat vrbem regiam. i. nitebatur eā capere. Et in eo. Et capienda est vrbs aquarū. Et in eo. Obside ciuitatē & cape eā. Et in eo. Ne cū a me vastata fuerit vrbs. i. cū a me capta fuerit. Iob. 5. apphēdit sapiētes in astutia eorū. Prouer. 5. Iniquitates sue capiūt impiū. & in eo. 6. & captus ꝓpriis sermonibus. Esa. 44. Tenebitur laqueo. i. capietur. Hiere. 5. Laqueos ponētes & pedicas ad capiēdos viros. Et in eo. 6. Vir enī cū muliere capietur. Treñ. 4. Xp̄s dñs captus est in peccatis nr̄is. Abach. 1. Et capiet eā. Zach. 14. & capietur ciuitas. Ponitur ēt pro stringere vel cōstringere. Iob. 38. Et facies abyssi constringitur. Et in eo. 41. Et tenentes se nequaquā separabūtur. pro quo he. le. Et constringuntur & nō separātur. Inde לֶכֶד Leched. i. captio. Prouer. 3. Et custodiet pedē tuū ne capiaris. Pro quo he. le. Et custodiet pedem tuū a captione. i. ne capiaris. sicut est in lr̄a nr̄a. & inde מַלְכּוֹד Malcud. i. laqueus siue decipula qua aues capiūtur. Iob. 18. Et decipula eius super semitam.

לָכֶם Lachem. vobis. Et in lingua chaldaica dicitur לְכוֹן Lecon. Dañ. 3. vobis dr̄ populis tribubus & linguis.

לְמֹג Lemog. Genus ligni preciosi. & scribitur cū aleph in principio & dicitur אַלְמֹג Almug. & solū inuēitur ī numero plu. s. אַלְמֻגִּים almugim. Pro quo beatus hieronym⁹ trāstulit ligna thina. 3. Reg. 10. Attulit ex ophir ligna thina multa nimis. & in eo. Fecitq; rex de lignis thinis fulcra domus dñi & domus regie & citharas lyrasq; cantoribus. Reperitur etiam אַלְגֻּם Algom. per transpositionē litterarū. De quo vide supra in dictione לְגֹם Legom.

לָמַד Lamad. Discere. docere. erudire. Deut. 4. vt discāt timere me oī tpe. Et in eo. 5. Discite ea & opere cōplete Et in eo. 17. vt discat timere dñm deū suum. Et in eo. 31. vt audientes discāt & timeāt dñm. Ps. 118. vt discā iustificationes tuas. Esa. 26. Et discet facere iustitiā. Hiere. 12. Si eruditi didicerint vias populi mei. Et in eo. 13. Cū didiceritis malū. Ezech. 19. Et didicit predā capere. signāt ēt docere vel erudire. s. quādo est verbū secūde coniugationis. Deut. 4. Scitis ꝙ docuerim vos. & in eo. que ego doceo te. Et in eo. 5. Que docebis eos vt faciāt ea in terra. Et ī eo. 6. vt docerem vos. Et in eo. 11. Docete filios vr̄os. Et in eo. 20. Ne forte doceāt vos facere cūctas abominationes. 2. Reg. 22. Docens manus meās ad preliū. ps. 33. Timorē dñi docebo vos. ps. 50. Docebo iniquos vias tuas. Ps. 93. qui docet hominē scientiam. Et in eodem. Et de lege tua docueris eū. Ps. 118. Doce me iustificationes tuas. Et in eodem. sup omnes docentes me intellexi. Eccl's. 12. Docuit populum. Canti. 3. & ad bella doctissimi. Hiere. 12. Sicut docuerunt populum meum iurare in baal. & in eo. 31. Quasi iuuenculus indomitus, pro quo he. le. Quasi vitulus nō doctus. i. indomitus iugo. Osee. 10. ephraim vitula docta. & inde לִמּוּד limud. i. doctus siue discipulus. Esa. 8. Signa legem in discipulis meis. & in eo. 50. Dñs dedit mihi linguā eruditam Pro quo he. le. Dñs dedit mihi linguā doctorū. Et in eodē. 54. vniuersos filios tuos doctos a dño. signāt ēt assuetum vel consuetū. Iudi. 3. & haberent consuetudinē preliandi. Hiere. 2. Onager assuetus in solitudine. & secūdū hebreos ide deriuatur כִּלְמַד Chilmad. Ezech. 27. Asur & chelmad venditores tui. pro quo he. le. Asur quasi doctus vel assuetus venditor tuus siue negociator tuus. Potest etiam eē nomen propriū: sicut est in littera nostra. & inde תַּלְמִיד Thalmid per additionem tau in principio. idest discipulus. 1. Paralipo. 25. Doctus pariter & indoctus. pro quo hebrei legunt. Doctor. & discipulus. & inde מַלְמַד Malmad. idest vomer. Iudi. 3. Qui percussit de philistiim sexcentos viros vomere. Hebrei vero dicunt ꝙ significat stimulum bouis. idest virgā longā in cuius sūmitate est aculeus quo punguntur boues vt recte incedant: quasi a docendo dictum eo quod doceat ipsos boues.

לָמָּה Lama. quare. cur. vt quid. quamobrem. De quo vide infra in dictione מָה Ma.

לָמוֹ Lamo. illis siue ipsis: aut illi datiui casus de quo vide in grammatica in capitulo de pronomine.

לָעַב Laab. subsannare. irridere. 2. Paralip. 36. At illi subsannabant nuncios dei.

לָעַג Laag. subsannare. deridere. irridere. 2. Parali. 30. Illis irridentibus & subsannantibus. Nee. 2. Et subsannauerunt nos & despexerūt. Et in eo. 4. Et motus nimis subsannauit iudeos. Iob. 11. Et cum ceteros irriseris a nullo confutaberis. ps. 2. Dominus subsānabit eos. ps. 34. Tentauerūt me: subsannauerūt me. & inde nomē לַעַג Laag. i. subsannatio vel irrisio. Iob. 34. Qui bibit subsannationem quasi aquam. Ps. 43. subsannationē & derisum his qui sunt in circuitu nostro. Osee. 7. Hec est subsannatio eorum in terra egypti. Esa. 28. In loquella enī labii. Pro quo hebrei legūt. In subsannatiōe labii. Alii vero legūt sic: in balbutienti eī labio: quasi a עִלֵּג Ileg. quod significat balbū. vt Esa. 32. Et lingua balborū velociter loquetur. Et in eo. 33. populū alti sermonis: ita vt non possis intelligere disertitudinem lingue eius: in quo nulla est sapientia. pro quo hebrei legunt. Populum profundi sermonis: ita vt non intelligatur balbutiens lingua eius: sine sapientia. & est sensus sicut in littera nostra.

לָעַז Loez. barbarus. ps. 113. De populo barbaro. & solum inuenitur in predicto loco.

לָעַט Laat. comedere. deuorare. Geñ. 25. Da mihi de coctione hac ruffa. vbi ponitur verbum tertie coniugationis. idest fac me comedere vel deuorare de coctione hac ruffa. Et beatus hieronymus transtulit sensum.

לַעַן Laan. absinthium. amaritudo. Et scribitur cum he in fine & dicitur לַעֲנָה Laana. Deut. 29. Radix germinans fel & amaritudinem. Hierē. 9. Ecce ego cibabo populum istum absinthio. Threñ. 3. Inebriauit me absinthio. Et in eodem. Absinthii & fellis. Amos. 5. Qui conuertitis in absinthium iudicium.

לַפִּד Lapid. lampas. fax. Geñ. 15. Et apparuit clibanus fumans & lampas ignis. Iudi. 15. Et faces ligauit in medio. Iob 12. Lampas contempta apud cogitationes diuitū Esa. 62. vt lampas accendatur. Zach. 12. Et sicut facē ignis in feno. Et in plu. לַפִּידִים Lapidim. Exo. 20. Cunctus autē populus videbat voces & lampades. Et inde deriuatur nomen לַפִּידוֹת Lapidoth. Iudi. 4. Erat autem debora ꝓphetes vxor lapidoth.

לָפַת Lapath. apprehēdere. complecti siue amplecti. cōturbari. Iudi. 16. Et apprehendens ambas colūnas. Ruth. 3. Expauit homo & conturbatus est: sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt. Expauit homo & amplexatus ē: in voce passiua.

לְצַר Lesar. Preposita mem littera cum apice cegol significat dispensatorem: secūdum hebreos. Dañ. 1. Et dixit daniel ad malasar. pro quo hebrei legūt. Et dixit daniel ad dispēsatorem siue ad prepositum. Et in eodem. Porro malasar tollebat cibaria & vinum potus eorum. Potest etiā eē nomen proprium. sicut est in littera nostra.

לָקַק Lacac. lingere. lambere. Iudi. 7. Qui manu & lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere. Et in eodem. Qui manu ad os proiiciente aquas lambuerint. Et in eodem. In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos. 3. Reg. 21. In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth: lambent quoq; sanguinem tuum.

לָקַח Lacach. accipere. sumere. assumere. tollere. emere. Geñ. 2. Quoniam de viro sumpta est. Et in codem. 5. Quia tulit eum deus. Et in eodem. 20. Propter mulierem quam tulisti. Et in eodem. 24. qui tulit me de domo pris mei. Et in eodem. 27. Primogenita mea ante tulit & nunc secundo surripuit benedictionē meam. idest tulit. Et in eodem. 31. Tulit iacob omnia que fuerunt patris nostri. Et in eodem. Abscondit idola subter stramenta cameli. Pro quo hebrei legunt. Tulit idola & posuit ea in stramenta cameli. Exo. 9. Et grando & ignis mixta pariter ferebantur. pro quo hebrei legunt. Et grādo & ignis assumpta in medio grandinis. Et est sensus sicut in littera nostra. Nu. 16. Nec asellum quidem vnquam acceperim ab eis. 1. Reg. 4. Et arca dei capta est. Et in eodem. Eo quod capta esset arca dei. 4. Reg. 2. Si videris me quando tollar a te. ps. 14. & munera super inocentem nō accepit. ps. 67. Accepisti dona in hoibus. Prouer. 24. Erue eos qui ducūtur ad mortē. Pro quo hebrei legunt. Erue assumptos ad mortem. Hiere. 23. qui assumunt linguas suas. Ezech. 33. Ille quidē in iniquitate sua captus est. & aliquando scribitur sine lamed scilicet in futuris & in imperatiuis & in infinitiuis vel gerūdiis. Geñ. 6. Tolle igitur tecum ex omnibus escis. Et in eodem. 15. sume inquit mihi vaccam triennem. Et in eo. 18. Sed afferam pauxillum aque. Pro quo hebrei legunt. Accipiatur obsecro pauxillum aque. Et in eodem. Ponāq; bucellam panis. idest accipiam bucellam panis. Et in eo. 22. Tolle filium tuum. Et in eodem. 30. Parum ne tibi videtur ꝙ preripueris maritū mihi: nisi etiam mandragoras filii mei tuleris. Et in eodem. 38. Habeat sibi. idest accipiat sibi pignus. Nu. 16. Tollat vnusquisq; thuribula sua. Ios. 9. susceperunt igitur de cibariis eorum. Esa. 8. Sume tibi librum grandem. 4. Reg. 12. Nollite ergo amplius accipere pecuniam. Et in eodem. Prohibitiq; sunt amplius sacerdotes accipere pecuniam. Esa. 23. Sume citharam & circue ciuitatem. Hiere. 5. Renuerunt accipere disciplinam. Ezech. 17. Vt firmaret radicem super aquas multas. Pro quo hebrei legunt. Tulit super aquas multas. Osee. 11. Portabam eos in brachiis meis. Pro quo hebrei legūt. Accipere eos siue ferre eos in brachiis suis. Et etiam in imperatiuis inuenitur aliquando cum lamed. vt Exo. 29. Tolle vitulum de armento. Ezech. 37. Et tolle lignum alterum. significat etiam emere. Prouerb. 31. Considerauit agrum & ēmit eū. 2. Reg. 4. Assumentes spicas tritici. Pro quo hebrei legunt. Quasi emētes triticum. Esa. 52. Quoniam ablatus est populus meus gratis. pro quo hebrei legunt. Quoniam emptus est populus meus gratis. Item significat quando aliquis conatur ad aliquid agendum. Sicut in nostro vulgari dicitur Accepit petrus & fecit hoc vel illud siue iuit ad illum locū. idest accepit seipsum vel socios secum. Et per talem modū loquendi dicitur in hebreo. Exo. 4. Posuit & testimoniū in arca. Pro quo in hebreo habetur. & accepit & posuit testimonium in arca. Nu. 16. Ecce autem chore. Pro quo hebrei legunt. Et accepit chore. & sequitur. & surrexerūt contra Moysen. Iudi. 14. Dederunt ei sodales triginta. ꝓ quo hebrei legunt. Et acceperunt sodales triginta & fuerunt cū eo. 2. Reg. 18. Porro Absalom erexerat sibi cum adhuc viueret titulum. Pro quo hebrei legūt. Et absalom accepit & erexit sibi in vita sua titulum. Iob. 15. Quid te eleuat cor tuum. Pro quo hebrei legunt. Quid te accipit cor tuum. & inde מַלְקוֹחַ Malcoach. idest preda. siue illud quod de spoliis capitur. Nu. 31. Predam & vniuersa que acceperant tam ex hominibus quam ex iumentis. Et in eodem. Tollite summam eorum que capta sunt. Et in eodem. Diuidesq; ex eo quo predam. Esa. 49. Nunquid tolletur a robusto preda. Et in eodem. Et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur. idest quod captum fuerit a robusto. Accipitur etiam מַלְקוֹחַ Malcoach pro faucibus. vt. Ps. 21. Et ligua mea adhesit fau

מלקחים cibus meis. & inde מלקחים Melcachaim. i. forcipes quibus accipimus prunas. & reperitur tantũ in hebreo in numero duali: quia ex duabus constat. Esa. 6. Quem forcipe tulerat de altari. Accipitur etiam pro emũctoriis lucernarũ. Exo. 25. Emũctoria quoq; & vbi ea que emuncta sunt extinguntur. Inde מקח Micach. i. cupido: siue acceptio munerũ. 2. paralip. 19. Nec cupido munerũ. & inde מקחה Mecacha. i. merces. siue res venalis. Et solũ inuenitur in nũero plu. s. מקחות Macachoth. Nee. 10. Qui important venalia & omnia ad vsum. & inde לקח Lecach. idest doctrina siue assumptio doctrine vel legis. Deut. 32. Cõcrescat vt pluuia doctrina mea Prouer. 1. Audiens sapiens sapientior erit. pro quo hebrei legunt. Audiet sapiens & addet doctrinam. Et est idem sensus cum littera nostra. Et in eo. 4. Donum bonum tribuã vobis. pro quo hebrei legunt. Doctrinam seu legem bonã tribui vobis. Esa. 29. Et mussitatores discent legem. Põitur etiam pro sermonibus. Prouer. 7. Irretiuit eum multis sermonibus.

Forcipes. emũctoria. Cupido. Venalia. Doctrina. Lex. Sermões.

לקט Lacat. colligere. congregare. Geñ. 47. E quibus omne pecuniã cõgregauit. Exo. 16. Colligat vnusquisq; ex eo quantũ sufficit. & in eo. Et collegerũt alius plus: alius minus. Et in eo. Iuxta id quod edere poterant congregauerunt. & in eo. In die aũt sexta collegerũt cibos duplices. Et in eo. & egressi sunt de populo vt colligerent. Ruth. 2. Vadam in agrũ & colligã spicas. & in eo. & que collegerat virga cedens. 4. Reg. 4. Vt colligeret herbas agrestes. & in eodẽ. & collegit ex ea coloquintidas agri. Iudi. 11. Congregatiq; sunt ad eum viri inopes. Esa. 27. Et vos congregabimini vnus & vnus filii israel. & inde לקט Lechet. i. collectio vl' congregatio. siue remanẽtes spice que a pauperibus colliguntur. Leuit. 9. Nec remanẽtes spicas colliges. & ide ילקוט Ialcut. i. pera pastoralis in qua vasa pastoris colliguntur. 1. Reg. 17. Et misit eos in perã pastorale.

Cõgregar. Colligere. Remanentes spice. Pera pastoralis.

לקש Leches. Pluuia vel imber serotinus. Amos. 7. In principio germinantiũ serotini imbris. Et in eo. Et ecce serotinus post tonsionẽ regis. & aliqñ scribitur cũ mem in principio & dicitur מלקש malcos Deut. 11. Dabit pluuiam terre vestre temporaneã & serotinã. Osee. 6. Et veniet quasi imber nobis tẽporaneus & serotinus. Zach. 10. Petite a dño pluuiã ĩ tempore serotino. & inde verbũ לקש Laches i. retardare. Beatus hieronymus transtulit vidẽmiare. Iob. 24. Et vineã eius quem vi oppresserunt vindemiant. Pro quo he. le. Et vineã impii retardãt. quasi dicat. primo depdantur bonos & iustos: & postea et iniustos & impios: quia nemini parcũt. Potest et intelligi sicut est in littera nostra.

Serotinus. Uidemiar. Retardare.

לשד Lesad. humidũ. seu recens: secũdũ hebreos: btũs hieronymus trãstulit panẽ. s. recẽtẽ vel humidũ. Nu. 11. Saporis quasi panis oleati. Ps. 31. Conuersus sum in erũna mea dũ confringitur spina. Pro quo he. le. Conuersa est humiditas mea i siccitate estatis. sed si illud lamed qd ponitur in principio dictionis nõ est de substãtia dictionis: sed est prepositio sicut & in aliis locis: tunc potest legi sicut est in littera nostra. s. in erũna mea.

Panis. Humiditas.

לשך Lesach. cenaculũ. Gazophylaciũ. camera. tricliniũ. 1. Reg. 9. Introduxit eos in tricliniũ. Nee. 10. Gazophylaciũ domus dei nostri. Ezechiel. 40. Et per singula gazophylacia ostiũ. Et in eo. Porro gazophylaciũ qd respicit viam aquilonis. & i plu. לשכות Lesachoth. vt in eo. & ecce gazophylacia & pauimẽtũ. & in eo. triginta gazophylacia in circuitu pauimẽti. Et in eo. Gazophylacia cantorum in atrio interiori.

Triclinium. gazophylacium. gazophylacia.

לשם Lesem. lapis pretiosus. quem translatio nostra ligurium appellat. Exo. 28. In tertio scilicet versu ligurius achates & amethistus.

Ligurius.

לשן Lason. lingua. loquella. Exo. 4. Impeditioris & tardioris lingue sum. Iudi. 7. Qui manu & lingua lamberint aquas. Iob. 27. Nec lingua mea meditabitur mendaciũ. ps. 11. Et linguã magniloquã. Ps. 44. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis. Ponitur et pro loqlla. vt Geñ. 10. vnusquisq; scdm linguã suã. Deut. 28. Gentẽ cuius linguã intelligere nõ possis. Ester. 1. Diuersis linguis & litteris. signat etiã lapidẽ terminalẽ vel sinũ maris vel fluminis. eo qd est ad similitudinẽ lingue. vt Iob. 15. A lingua eius que respicit meridiẽ. Et in eo. A lingua maris. Esa. 11. Et desolabit dñs linguã maris egypti. & in plu. לשנות Lesonoth. i. lingue. vt Zach. 8. Ex omnibus linguis gentium: & in lingua chaldaica dr̃ לישן Lisan. Dañ. 3. Vt omnis populus & tribus & lingua. & in plu. לישניא lisanaia. vt in eo. vobis dr̃ populis & tribubus & linguis. & inde verbũ לשן Lasen Quod signat detrahere. seu murmurare. vl' accusare vt Ps. 100. Detrahẽtem secreto proximo suo hunc psequebar. Prouer. 30. Ne accuses seruum ad dñum suum.

Lingua. Loquella. Lingue. Detrahere. Accusare.

לתח Lethach. preposito mem & addito he in fine vt dicatur מלתחה Meltacha: significat vestẽ seu vestimẽtũ. 4. Reg. 10. Dixitq; his qui preerãt super vestes. Et aliq hebrei dicunt q significat locũ quo vestes reponũtur. & solũ inuenitur in pdicto loco.

Uestis.

לתך Lethech. Dimidia pars mensure cori. vt Osee. 3. Et dimidio coro ordei. Et solũ inuenitur in pdicto loco.

Dimidius cori.

לתע Lethaa. ppositõ mem & addito he in fine vt dicatur מלתעה Maltheaa: significat molã dentium. & solũ inuenitur in numero plu. Ps. 57. Molas leonũ cõfriget dñs. Et inde verbũ נתע Nithau. quasi נלתעו Nilthau per defectum lamed. i. cõtriti seu cõquassati sunt. s. dentes. vt Iob. 4. Et dentes catulorum leonum contriti sunt.

mole. Conterí.

De incipientibus a littera מ Mem.

Ista littera mem qñ preponitur alicui dictiõi signat. de. ex. a. vel ab. & aliqñ significat comparatiuum precedentis dictionis. De quo vide infra in dictione מן Min.

מאד Meod. nimis. valde. vehemẽter. Geñ. 1. Et erãt valde bona. Et in eo. 15. Merces tua multa nimis. Et in eo. 17. Et multiplicabo te vehementer nimis. vbi ponitur bis pdicta dictio. Exo. 1. Ac roborati nimis ipleuerũt terrã. ps. 118. Nõ me derelinquas vsquequaq;. pro quo beatus hieronimus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. vsq; nimis. Et i eo. Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsquequaq;. i. vsq; nimis. Esa. 16. superbus est valde. & in eo. 64. Ne irascaris dñe satis. i. valde. ponitur et p validitate seu fortitudine Deut. 6. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua. vbi ponitur pro fortitudine. & põt poni pro mẽte q est pars preciosa valde in homine. vnde in euãgelio põitur p mẽte. Mathei. 22. Ait illi iesus: diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo & in tota anima tua & in tota mẽte tua. & sĩr Marci. 12. ponitur pro mẽte & virtute. & Luce. 10. ponitur pro anima & viribus.

Ualde. Nimis. vehemẽter. Satis. Fortitudo. mens. anima.

מאה Mea. Centum. Geñ. 33. Centum agnis. 2. Paralip. 36. Et condemnauit terram centum talentis argenti. & aliquando mutat he vltimum in thau & dicitur מאת Meath Geñ. 21. Cum esset annorum centum. Ponitur etiam aduerbialiter pro cẽties siue centuplum. vt Eccls. 8. Peccator eo quod centies facit malum. & in plurali מאות Meoth. Geñ. 5. Et facti sunt dies Adam postquam genuit seth octingenti anni. Quod in hebreo legitur octocenti anni. idest octocentena annorum. & in eo. Anni nongenti triginta.

Centum. Centies.

מאום Meum. aliquid. quicq;. quantũcũq;. Et cõmũiter scribitur cum he in fine & dicitur מאומה Meũma. vt Nu. 22. Nunquid loqui potero aliquid. Deut. 13. Et non adherebit de illo anathemate quicq; i manu tua. & in codẽ. 24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquã. 4. Reg. 5. Et accipiam ab eo aliquid. Hiere. 39. Nihilq; ei mali facies. i. non facies ei aliquid mali. Reperitur etiam מום Mum monosyllabum & sine he. Iob. 31. Et si in manibus meis adhesit macula. Pro quo hebrei legunt. Et in manibus meis nõ adhesit aliquid. s. mali. Potest etiã deriuari a dictiõe מום Mum sine aleph: que signat maculam. vt infra in suo loco dicetur.

Aliquid. Quicq;. Aliq̃ res. Macula. Aliquid.

מאן Maen. nolle. renuere. Geñ. 37. Noluit consolationem accipere. Exo. 10. Sin aũt resistis & non vis dimittere eum. & in codẽ. 22. Si pater virginis dare noluerit. Nu. 22 Noluit Balaã venire nobiscũ. Ps. 76. Renuit consolari anima mea. Hiere. 5. Renuerunt accipere disciplinam. & in eodem. Et noluerunt reuerti. Item מאן Man. in lingua chaldaica significat vas. & in plurali מאניא Manaia siue מאני Mane. Dañ. 5. Vt afferrent vasa aurea & argentea. & in eo. Tunc allata sunt vasa aurea.

Nolle. Resistere. Renuere. Uas. Uasa.

מאס Maas. reprobare. abiicere. proiicere. repellere. sperneŕe. odire. aborrere. dissoluere. Iob. 10. Et opprimas me opus manuum tuarum. Pro quo hebrei legũt. Et reprobes siue abiicias opus manuum tuarum. Ps. 52. Quoniam deus spreuit eos. Ps. 88. Tu vero repulisti & detraxisti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu aũt repulisti & proiecisti. Ps. 117. Lapidem quem reprobauerunt edificantes. Esa. 7. Vt sciat reprobare malum & eligere bonum. & in codem. 30. Pro eo quod reprobastis verbum hoc. & in eodem. 54. Et vxorem ab adolescentia abiectam. Hiere. 2. Quoniam obtriuit dñs confidentia tuã. Pro quo hebrei legunt. Quoniam abiecit siue odiuit dominus confidentiam tuam. & in codem 6. Argentum reprobum vocate eos. & in eodem. 14. Nunquid proiiciens abiecisti iudam. Threñ. 5. Sed proiiciens repulisti nos. Osee. 4. Quia tu scientiam repulisti: repellam te. Amos. 2. Eo quod abiecerunt legem domini. & in codem. 5. Odiui: proieci festiuitates vestras. Ponitur etiã pro dissoluere. vt Ps. 57. Ad nihilum deuenient tanq; aqua decurrens. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Dissoluantur sicut aque que fluunt. & de hoc vide infra in dictiõe מסס Masas. Itẽ ponitur pro contrahere. Iob. 7. Cutis mea aruit & contracta est. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et abominabilis facta est.

Reprobar. Spernere. Abiicere. Obterere. Proiicere. Dissoluer. Cõtrahere.

מאר Maar. inficere. dolorem vel amaritudinem inferre. Leuit. 13. Infecta lepra reputabitur. Ezech. 28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. idest amaritudinem vel dolorem inferens.

Inficere Amaritudinẽ ĩferre

מאת Meath. centum. siue centies. De quo vide supra in dictione מאה Mea.

Centũ.

מגד Meged. fruct9 seu põa. s. optima & electa fruges. Deut. 33. De pomis celi & rore. & in codẽ. De pomis fructuũ solis ac lune. & in eo. De pomis colliũ eternorum. & in eo. Et de frugibus terre. Canti. 4. Cũ pomorũ fructibus. & secundũ hebreos significat optimũ vel electũ cuiuscunq; rei. Scribitur etiam cum nun in vltima syllaba & dicitur מגדן Migdan. & solum inuenitur in numero plu. s. מגדנות Migdanoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Dona seu munera aut pensationes. vt Geñ. 24. Fratribus quoq; eius & matri dona obtulit. 2. Paralip. 21. Et pensationes cum ciuitatibus munitissimis. & in codem. 32. Et munera ezechie regi iuda.

Poma. Fruges. Dona Pẽsatiões.

מגל Magal. falx. Hiere. 50. Et tenẽtem falcem in tempore messis. Ioel. 3. Mittite falcem qm maturauit messis.

Falx.

מגן Migen. protegere. claudere. tradere. Geñ. 14. Quo protegente: hostes in manibus tuis sunt. Pro quo hebrei legunt. Qui tradidit hostes tuos in manibus tuis. Potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. Prouer. 4. Corona inclyta proteget te. Osee. 11. Protegam te israel. Pro quo aliqui hebrei legunt. Tradam te israel. s. in manus inimicorũ. Inde מגן Magen. i. scutum. protectio. De quo vide supra in dictione גנן Ganan.

Protegere. Tradere.

מגר Magar. deiicere. dissipare. collidere. tradere. detrahere Esdre. 6. Dissipet oia regna & populũ. Ps. 88. Et thronum eius in terra detraxisti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Et sedẽ eius in terrã collisisti. Ezech. 21. Gladio traditi sũt cũ pplo meo.

Dissipare. Detrahere. Collidere. Tradere.

מד Mad. tunica. vestis. seu vestimentum. & scribitur cũ vau in fine. Leuit. 6. Vestietur tunica sacerdos. 2. Reg. 20. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habit9 sui. Ps. 108. Et induit maledictionem sicut vestimẽtum. Et pluraliter declinatur in gñe masculino & feminino. 1. Reg. 4. Scissa veste & cõspersus puluere caput. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. scissis vestibus. Ps. 133. Quod descẽdit in orã vestimẽti ei9. Pro quo hebrei legũt. In orã vestimẽtorũ eius. Et aliqui hebrei dicunt q deriuatur a dictione sequenti.

Tunica. Uestimẽtũ. Uestis.

מדד Madad. mẽsurare. metiri. expandere. Deut. 21. Et metientur a loco cadaueris. 2. Reg. 8. Et mensus est eos funiculo. & in eodem. Mensus est aũt duos funiculos. 3. Reg. 17. Et expãdit se atq; mensus est super puerum. Ps. 59. Et conuallẽ tabernaculorũ metibor. Ezech. 42. Et mensus est contra ventum aquilonis. & in eodem. 43. Et metiantur fabricam. & aliquando scribitur cum simplici daleth. Exo. 16 Et mensi sunt ad mensuram gomor. Nu. 35. Contra orientem duo millia erunt cubiti. Pro quo hebrei legunt. Et mẽsurabis extra ciuitatem plagam orientalem duo millia cubitorum. Esa. 65. Et remetiar opus eorum. Hiere. 31. Si mensurari poterunt celi sursum. & in eodem. 33. Sicut numerari non possunt stelle celi & metiri arene maris. Ezech. 40 Et mensus est limen porte. & in eodem. 47. Et mensus est mille cubitos. Osee. 1. Sicut arena maris que sine mensura est. Pro quo hebrei legunt. Que non mensurabitur. Zach. 2. Vt metiar ierusalem. & ide מדה Midda. i. mẽsura. vt Iob. 11. Longior terra mẽsura eius. & in eodem. 28. Et aquas appendit in mensura. Zach. 2. Et ecce funicul9 mensure in manu eius. Scribitur etiã cum duplici mem. Iob. 38. Quis posuit mensuram eius. & in plurali מדות Middoth. vt Ezech. 43. Iste autem mensure altaris in cubito verissimo. Reperitur etiam מדי Midde secundum terminationem masculinorum. vt Hiere. 13. Hec est sors tua parsq; mensure tue. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. mẽsurarum tuarum. Dicitur etiam de homie procere stature. Nu. 13. Populus quẽ aspeximus procere stature est. Pro quo hebrei legunt. Et omnis populus quem aspeximus in ea homines mensurarum sunt. s. magnarum. 1. Paralip. 11. Et ipse percussit virũ egyptium cuius statura erat quinq; cubitorum. Pro quo hebrei legunt. Et ipse percussit virum egyptium virum mensure Dicitur etiã de reb9 inanimatis. vt. Hiere. 22. Et edificabo mihi domũ latã. p q he. le. Edificabo domũ mẽsurarũ. Ponitur etiã מדה Midda. p spatio vel dimẽsione. vt Ios. 3. Spacium cubitorum duo millia. Itẽ ponitur pro tributo. Esdre. 4. Tributum quoq; & vectigal & reditus accipiebãt. Nee. 5. Mutuam accepimus pecuniam in tributa regis. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum nun in medio & dr̃ מנדה Minda. vt in eodem. Tributũ & vectigal & ãnuos red

Metiri. Expãdere. Remetiri. Mẽsurare. Mensura. Mensure. Statura. Spacium. Tributum. Tributum.

ditus non dabant. Ponitur etiam מִדָּה Midda pro vestimento. De quo vide in dictione precedenti. Ponitur etiam predicta dictio מָדַד Madad pro expectare. vt Iob. 7. Rursũ expectabo vesperam. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco significat motum vel cõmotionem. De quo vide infra in dictione נָדַד Nadad.

מְדִן Medin. prouincia. regio. Et scribitur cum he in fine & dicitur מְדִינָה Medina. Ester. 1. Super centum viginti septem prouincias. & in eodem. Et misit epistolas ad vniuersas prouincias regni sui. & in eodem. 3. Vt omnes prouincie scirẽt. Threñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Dañ. 8. Cum essem in sussis castro quod est in elam regione. Item מִדִּין Middin. nomen proprium loci secundum hebreos. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. In iudicio Iudi. 5. Et sedetis supra in iudicio. Pro quo aliqui hebrei legunt. Et sedetis supra medin. Et dicunt ꝙ est nomen ꝓpriũ loci. De quo habetur. Ios. 15. vbi dicitur. Betharaba medin & sacha. Potest etiam significare iudicium sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione דִּין Dun.

מַדּוּעַ Madúa. quare. cur. & cõmuniter scribitur cum vau in secunda syllaba. Geñ. 26. Quid venistis ad me. i. quare venistis ad me. Et in eodem. 40. Cur tristior est hodie solito facies vestra. Exo. 2. Cur velocius venistis solito. Et in codẽ. 3. Quare nõ comburatur rubus. Nu. 16. Cur eleuamini super populum domini. Esa. 5. An quod expectaui vt faceret vuas. Pro quo hebrei legunt. Cur expectaui vt faceret vuas.

מַדְרֵגָה Madrega. maceria. sepes. De quo vide supra in dictione דָּרַג Darag.

מָה Ma. dictio est iterrogatiua vel dubitatiua. i. quid. quod. qualis. quam. quantum. quando. quomodo. quare. cur. Geñ. 2. vt videret quid vocaret ea. Et in eodem. 20. Quid fecisti nobis & quid pecauimus in te. Et in eodem. 37. Et iterrogauit quid quereret. Et ĩ eodem. 38. Quid dabis mihi Exo. 3. Quod est nomen eius: quid dicam eis. Et in eo. 16. Nos vero quid sumus. Nu. 16. quid est enim Aarom. Iudi. 18. Et qd egissent ciscitãtibus respõderũt. 2. Reg. 18. Quid impedit si etiã ego currero. Esa. 40. Aut quam imaginem ponitis ei. Zach. 9. Quid enim bonũ eius & quid pulchrũ eius. Ps. 58. Memorare que mea sustantia est. Item significat. qualis. vt Nu. 13. Considerate terram qualis sit. 1. Reg. 28. Qualis est forma eius. Canti. 5. qualis est dilectus tuus ex dilecto. Item significat. Quam siue quantum. vt Nu. 24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob. Ps. 8. Quam admirabile est nomẽ tuum. Ps. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tue. Ps. 35. Quemadmodum multiplicasti misericordiã tuã deus. Pro quo hebrei legũt. Quam preciosa misericordia tua deus. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua. Ps. 103. Quam magnificata sunt opera tua domine. Ps. 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Ps. 132. Ecce quam bonum & quam iocundum. Canti. 4. Quam pulchre sunt mãme tue. Item significat. quãdo siue quo. vt Iob. 16. Si tacuero non recedet a me. Pro quo hebrei legũt. quãdo recedet a me: quasi dicat nũquam. Ps. 4. Vsquequo graui corde. Ps. 78. Vsquequo domine irasceris in finem. Item significat. quare siue quomodo. vt Geñ. 27. quomõ inquit tam cito inuenire potuisti. Et in eodem. 38. quare diuisa est propter te maceria. Iob. 7. Cur non tollis peccatum meum. Significat etiam aliquod incertum vel indeterminatum: siue quodcunq;. Iob. 13. Quodcunq; mihi mẽs suggerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me aliquid siue quodcunq;. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. & preponitur ei littera lamed: & dicitur לָמָּה Lama. idest ad quid vel vt quid aut propter quid. quare. cur. Geñ. 4. Quare iratus es & cur concidit facies tua. & in eo 12. Quare nõ idicasti mihi ꝙ vxor tua esset. Et ĩ eo. 2. Quã ob causam dixisti esse sororem tuã. & in eo. 27. Cur vtroq; orbabor filio. & in eodem. 47. Cur ergo morimur te vidẽte. Exo. 5. Quare misisti me. Ios. 7. Cur iaces pron⁹ in terra. 1. Reg. 1. Cur fles & quare non comedis & qnãobrem affligitur cor tuũ. Ps. 10. Vt quid domine recessisti lõge. Ps. 21 Quare me dereliquisti. Recipit etiã sin in principio. Cãti. 1. Ne vagari incipiam. i. propter quid vagari incipiã. Et qñ scribitur cũ caph in principio & dicitur כַּמָּה Cama. tunc est interrogatiuũ quãtitatis. Geñ. 47. Quot sunt dies annorũ vite tue. Iob. 13. Respõde mihi: quãtas habeo iniquitates. Ps. 118. Quot sunt dies serui tui. Ponitur etiam pro multitudine. Zach. 7. Sicut feci iam multis annis. Significat etiã quotiẽs. vt Iob. 21. Quotiẽs lucerna impiorũ extinguetur.

מָהַל Mahal. miscere. permiscere. Esa. 1. Vinũ tuũ mixtũ est aqua. Et solum inuenitur in predicto loco.

מַהְמַהּ Mahmah. tardare. morã facere. negligere. turbari obstupescere. Geñ. 43. Si non intercessisset dilatio. Pro quo hebrei legunt. Nisi tardassemus. Exo. 12. Et nullã facere sinentibus moram. Pro quo hebrei legunt. Et nõ potuerunt moram facere. 2. Reg. 15. Ego abscondar in campestribus deserti. Pro quo hebrei legunt. Ego moram faciam in campestribus deserti. Ps. 118. Paratus sum & nõ sum turbatus. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Festinaui & nõ neglexi. i. nõ tardaui. Abach. 2. Si moram fecerit expecta illum. Significat etiam turbari vel obstupescere. vt Iudi. 3. Dum illi turbarentur effugit. Esa. 29. Obstupescite & admiramini.

מָהַר Mahar. festinare. accelerare. cito facere. velociter operari. dotare. Geñ. 18. Et festinauit Abraam in tabernaculum. & in eodem. Accelera tria sata farine. & in eo. Qui festinauit & coxit illum. & in eodem. 19. Festina & saluare ibi. & in eodem. 27. Quomodo inquit tã cito inuenire potuisti. & in eodem. 45. Festinate & adducite eum ad me. Exo. 12. Vrgebantq; egyptii populum israel de terra exire velociter. 1. Reg. 13. Festina & veni. 2. Paralip. 28. Voca cito micheam. Pro quo hebrei legunt. Festina micheam. i. cito voca eum. Ester. 5. Vocate inquit Amã cito. & in eodem. 6. Festina: & sumpta stola & equo fac vt locutus es. Ps. 15. Postea accelerauerunt. Esa. 8. Velociter expolia. & in eodem. 51. Cito veniet gradiens ad aperiendũ. & inde מַהֵר Maher. idest cito. velociter. vt Exo. 32. Recesserũt cito de via. Deut. 9. Qui conterat eos & deleat atq; disperdat velociter. & aliquando scribitur cũ he in fine & dicitur מְהֵרָה Mehera. Nu. 16. Pergens cito ad populum. Esa. 5. Et ecce festinus velociter veniet. & inde מָהִיר Mahir. idest festinus. velox. Ps. 44 Lingua mea calamus scribe velociter scribẽtis. Pro quo hebrei legunt. Scribe velocis. Prouer. 22. Vidisti virum velocem in opere. Esa. 16. Et velociter reddens quod iustum est idest velox. Soph. 1. Iuxta est & velox nimis. Scribitur etiã cũ nun in principio & dicitur נִמְהַר Nimhar. Abach. 1. Gẽtem amaram & velocem. Ponitur etiam pro insipiente. vel stulto eo quod omnia precipitat. Iob. 7. Et consilium prauorum dissipat. Pro quo hebrei legunt. Et consilium prauorum stultum siue insipiens factum est. Esa. 32. Et cor stultorum intelliget scientiam. & in eodem. 35. Dicite pusillanimis cõfortamini. Pro quo hebrei legũt. Dicite insipiẽtibus corde cõfortamini. Itẽ מָהַר Mahar. i. dotare. Exo. 22. dotabit eam. & inde מֹהַר Mohar. i. dos. siue dotatio. Geñ 34. Augete dotem & munera postulate. Exo. 22. Iuxta modum dotis quem virgines accipere consueuerant.

מוּג Mog. fluere. defluere. tabescere. liquefieri. 1. Reg. 14. Et ecce multitudo prostrata. Pro quo hebrei legũt. Et ecce multitudo liquefacta vel tabefacta est siue defluxerat. Ps. 64. In stillicidiis eius letabitur germinãs. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Pluuiis irrigabis eã. i. liquefacies vł mollificabis eã pluuiis. Ps. 74. Liquefacta est terra & oẽs qui habitant in ea. Ps. 106. Anima eorum in malis tabescit. Ezech. 21. Et corde tabescere. Amos. 9. Qui tãgit terram & tabescit. & in eodem. Et oẽs colles culti erunt. Pro quo hebrei legunt. Et omnes colles liquescent seu defluent. s. abundantia. Ponitur etiam pro allidere. Iob. 30. Et quasi super ventum ponẽs allisisti me valide. Esa. 64. Et allisisti nos in manu iniquitatis nostre.

מוֹחַ Moach. medula. Iob. 21. Et medulis ossa illius irrigantur. Scribitur etiam sine uau. vt. Ps. 65. Holocausta medulata offeram tibi. Esa. 25. Pinguium medulatorum. Ponitur etiam pro pinguedine uel vbertate. Esa. 5. Et deserta in vbertatem versa aduene comedent.

מוֹט Mot. moueri. cõmoueri. labi. seu nutare. infirmari. cadere. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu. Pro quo he. le. Et cum depauperatus fuerit frater tuus & nutauerit seu deflexa fuerit manus eius tecum. Deut. 32. Vt labatur pes eorum. Ps. 16. Vt nõ cõmoueantur vestigia mea. Ps. 54. Et non dabit in eternum fluctuationẽ iusto. i. cõmotionem seu lapsum. Ps. 65. Et non dedit in cõmotionem pedes meos. Ps. 93. Si dicebã mot⁹ est pes me⁹. Ps. 120. Nõ det in cõmotionem pedem tuum. Ps. 139. Cadent super eos carbones. Prouer. 24. Et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Pro quo hebrei legũt. Et labẽtes seu cadentes ad occisionem liberare ne cesses. & in codẽ 25. Iustus cadens coram impio. Esa. 24. Cõmotione commouebitur terra. & in eodem. 40. Quomodo statuat simulachrum quod non moueatur. & in eodem. 41. Et confortauit eum clauis ꝙ non moueatur. & in eodem. 54. Et colles contremiscent. Pro quo hebrei legunt. Et colles commouebuntur. & in eodem. Et fedus pacis mee non mouebitur. Ponitur etiam pro declinare. vt. Ps. 54. Quoniam declinauerunt in me iniquitatem. & de hoc vide infra in dictione נָטָה Nata. Item מוֹט Mot. bacul⁹ seu vectis aut pertica qua res suspense vehuntur aut mouentur. seu virga. Nu. 4. Et inducent vectes. & in eodem. Inducentq; vectes. Pro quo hebrei legunt. Et ponant in vecte seu in pertica. s. ad portandum. & in eodem. 13. Quem portauerunt in vecte duo viri. Naũ. 1. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מוֹטָה Mota. i. iugũ. Pro quo beatus Hieronymus transtulit catenam. Hiere. 28. Et tulit Ananias propheta catenã de collo hieremie prophete. Esa. 58. Si abstuleris de medio tui catenam. Ponitur etiã pro deprimẽte. vt in eodem. Soluere fasciculos deprimentes. & in plurali מוֹטוֹת Mototh. 1. Paralip. 15. Nũeris suis in vectibus. Hiere. 27. Fac tibi vincula & catenas. & in eo. Catenas ligneas cõtriuisti & facies ꝓ eis catẽas ferreas. Ezech. 34. Cum contriuero catenas iugi eorum. Ponitur etiã pro extensione. vt Esa. 8. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terre tue.

מוּךְ Much. depauperari. oppressum vł attenuatum esse. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus. & in eodem. Si paupertate compulsus. Vide etiam de hoc infra in dictione מָכַךְ Macach.

מוּל Mol. circũcidere. secare. scidere. cõcidere. Geñ. 17. Circuncidetur ex vobis omne masculinũ: & circũcidetis carnem preputii vestri. & in eo. 21. Et circũcidit eũ octauo die & in codẽ. 34. Si aũt circũcidi nolueritis. Leuit. 12. Et die octauo circuncidetur infantulus. Deut. 10. Circuncidite igitur preputiũ cordis vestri. & in eo. 30. Circũcidet dñs deus tuus cor tuũ. Ios. 5. Et circũcide secũdo filios israel. & in eo. Qui oẽs circũcisi erãt. Hiere. 9. Et visitabo sup oẽm qui in circũcisum habet preputiũ. Pro quo he. le. Et visitabo sup oẽm circũcisum in preputio. Et aliqñ duplicatur lr̃a lamed scilicet qñ est verbũ quarte cõiugationis. Ps. 57. Intẽdit arcum suũ donec infirmẽtur. i. donec cõcidãtur. Ps. 89. Vespe decidat & arescat. Pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Vespe cõteretur. i. cõcidetur. Et qñ est verbũ tertie cõiugatiõis scribitur cũ iod in medio loco vau. Ps. 117. Et in noĩe dñi quia vlt⁹ sum in eos. Pro quo he. le. Quia concidã siue excidã eos. Itẽ מוּל Mul. i. cõtra. e regiõe. ante. versus. Exo. 18. Esto tu populo in his que ad deũ ptinent. Pro quo he. le. Esto tu populo ante deũ. Nu. 8. Cõtra eam partẽ quã cãdelabrũ respicit. Deut. 1. Contra mare rubrũ. 1. Reg. 18. Et decliauit paululũ ad aliũ. i. versus aliũ. 2. Reg. 5. Et venies ad eos ex aduerso pirorũ. vbi ponitur ꝓ aduerso. Et aliqñ scribitur cũ aleph post vau. Nee. 12. Et chorus secundus gratias referentiũ ibat ex aduerso. i. e regione & secũdũ aliquos hebreos a predicta dictione deriuatur dictio הַמּוּלָּה Hamula. i. loqlla. vociferatio. sonitus. De quo vide supra in littera he.

מוּם Mum. macula. sordes. Leuit. 21. Qui habuerit maculam de semine Aaron. Nu. 19. In qua nulla sit macula. Deut. 32. Et non filii eius in sordib⁹. Cãti. 4. Et macula nõ est in te. & aliqñ scribitur cũ aleph in medio & dicitur מְאוּם Mum. vt Iob. 31. Et in manibus meis adhesit macula. Dañ. 1. In quibus nulla esset macula.

מוּן Mum. similitudo. imago. figura. Et recipit tau in principio & he ĩ fine & dr̃ תְּמוּנָה Themuna. vt Exo. 20. Neq; oẽm similitudinẽ que est in celo desup & que in terra deorsum. Nu. 12. Palã & nõ ꝑ enigmata & figuras deũ videt. Pro quo he. le. In visiõe & nõ per enigmata. s. loquor ei. Sequitur & figurã vel similitudidẽ dñi cõtẽplatur seu videt. Potest etiã legi sic. In visiõe & nõ ꝑ enigmata & figurã dominũ videt. quod est idẽ sensus cũ lr̃a nr̃a. Deut. 4. Nõ vidistis aliquã similitudinẽ in die qua locutus est vobis dñs. Ps. 16. Saciabor cũ apparuerit glĩa tua. Pro quo he. le. Saciabor cũ euigilauerit similitudo tua siue figura tua. vnde beat⁹ Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Implebor cũ vigilauero similitudine tua. Quod etiam põt legi secundum litteram hebraicam.

מוֹץ Mos. palea. seu stipula: vel sũmitas spice. & scribitur sine vau. Pro quo beat⁹ Hieronym⁹ trãstulit puluerem. Ps. 1. Sed tanq̃ puluis quẽ proiicit vẽt⁹. Osee. 13. Sicut puluis turbine raptus. Soph. 2. Quasi puluerẽ trãseũtẽ diẽ. Ponitur ẽt ꝓ fauilla. Iob. 21. Et sicut fauillã quã turbo dispgit.

מוֹר Mor. myrrha. Exo. 20. Sume tibi aromata prime myrrhe & electẽ. Ester. 2. Vt sex mẽsibus oleo vngerentur myrthino. pro ꝙ he. le. Oleo myrrhe. vñ in nr̃a trãslatione debet legi. Oleo vngerentur myrrhino. Ps. 44. Myrrha & gutta & casia. Cãti. 1. Fascicul⁹ myrrhe dilect⁹ me⁹ mihi.

מוּשׁ Mus. recedere. deesse. auferre. cõmouere. palpare. tãgere. Exo. 15. Nũq̃ defuit colũna nubis ꝑ diẽ. & ĩ eo. 33. Minister ei⁹ iosue fili⁹ nun puer nõ recedebat de tabernaculo. Nu. 14. Nõ recesserũt de castris. Iob. 23. A mãdatis labiorũ ei⁹ nõ recessi. Prouer. 17. Nõ recedet malũ de domo ei⁹. Esa. 54. Mõtes enĩ cõmouebũtur. & in eo. Mĩa aũt mea nõ recedet a te. Mich. 2. Vñ nõ auferetis colla vr̃a. Zach. 3. Et auferã iniqtatẽ terre illi⁹. Signat ẽt palpare: siue tãgere vel

attrectare. Gen. 27. Si atrectauerit me pater meꝰ. & in eo. Accede huc vt tangã te. Exo. 1. Tam dense vt palpari queat. Iudi. 16. Dimitte me vt tangam colũnas. Ps. 114. Manꝰ habent & non palpabunt. Vide etiam de hoc infra in dictione מָשַׁשׁ Masas.

מוּת Muth. mori. & aliquando scribitur sine vau: vt in aliquibus locis sequentibus. Gen. 2. In quacunq̃ enĩ die comederis ex eo morte morieris. & in eodẽ. 3. Ne forte moriamur. & in eodem. Nequaq̃ morte moriemini. & in eodẽ 11. Et mortuus est in aran. & in eodem. 19. Ne forte apprehendat me malum & moriar. & in eodem. 47. Cur ergo morimur. Leuit. 11. Si mortuũ fuerit animal. 1. Reg. 17. Videntes aũt philistiim q̃ mortuus esset. & in eodem. 25. Et emortuum est cor eius intrinsecus. 2. Reg. 6. Vsq̃ in diem mortis sue. i. vsq̃ in diem qua mortua est. & in eodẽ. 12. Vt moreretur infans. & in eodem. Quod mortuus est paruulꝰ Esa. 6. In anno quo mortuus est rex ozias. Ezech. 28. Et morieris in interitu occisorum. & inde verbum transitiuũ tertie vel quarte cõiugatiõis. Quod signat facere mori. i. interficere vel occidere. vt Exo. 22. Occideritq̃ virum aut mulierem. Deut. 21. Et adiudicatus morti appensus fuerit. Pro quo hebrei legunt. Et interfectus fuerit & appenderis eum in ligno. & in eodem. 24. Non occidentur patres pro filiis. 1. Reg. 14. Alios armiger eius interficiebat. & in eo. 17. Et suffocabã interficiebãq̃ eos. 2. Reg. 1. Ego interfeci xp̃m dñi. Ps. 33. Mors peccatorum pessima. Pro quo beatꝰ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Interficiet impium malicia. Prouer. 19. Ad interfectionem aũt anime eius ne ponas animam tuam. Hiere. 20. Quia non me interfecit a vulua. & inde מֵת Meth. i. mortuus. Exo. 12. Nec erat domus in qua non iaceret mortuꝰ. Leuit. 21. Et ad omnem mortuũ nõ ingredietur omnino. Ps. 30. Obliuiõi datus sum tanq̃ mortuus a corde. Eccl's. 9. Melior est canis viuus leone mortuo. & in plurali מֵתִים Methim siue מְתֵי Methe. i. mortui vel mortales. Exo. 12. Omnes moriemur. pro quo hebrei legunt. Omẽs nos mortui. f. erimus. Ps. 87. Inter mortuos liber. & in eodem. Nunquid mortuis facies mirabilia. Ps. 113. Non mortui laudabũt te dñe. Ps. 142. Sicut mortuos seculi. Esa. 5. Et nobiles eius interierunt fame. Pro quo hebrei legunt. Et nobiles eius mortui fame. Et in eodem. 22. Nec mortui in bello. & quando scribitur cũ puncto seua in prima syllaba. Tunc significat viros siue homines mortales. Iob. 11. Tibi soli tacebũt homines. De quo vide infra in dictiõe מַתָּה Matha. & inde מָוֶת Maueth. i. mors. Exo. 10. Et auferat a me mortẽ istã. Prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. Esa. 38. Nec mors laudabit te. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מוּתָה Mautha. Ps. 115. Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תְּמוּתָה Themutha. Ps 78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Relinque filios interitus. & declinatur pluraliter מוֹתֵי Mothe. Esa. 53. Et diuites pro morte sua. Quod in hebreo legitur pluraliter. f. pro mortibꝰ suis. Et põitur ibi plurale p̃ singulari. Ezech. 28. Morte incircuncisorum morieris. Pro quo hebrei legunt. Mortibus incircuncisorum morieris. Scribitur etiam cũ duplici mem & dicitur מְמוֹתֵי Memothe. Hiere. 16. Mortibus egrotationũ morientur. Eccl's. 28. Et morieris in interitu occisorum. Pro quo hebrei legunt. Et morieris mortibus occisorum.

מֶזֶג Mazeg. poculum: seu commixtum poculum. Canti. 7 Nunq̃ indigens poculo.

מָזֶה Maza. adustio. f. famis. secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus transtulit consumptionem. Deut. 32. Consumentur fame. & in lingua chaldaica significat incendere siue succedere. Dañ. 3. Et precepit vt succenderetur fornax septuplum quam succendi consueuerat. & in eodem. Fornax autem succensa erat nimis.

מֵזַח Mezach. cigulum. zona. Ps. 108. Et zona qua semper precingitur. Esa. 23. Nõ est cingulum vltra. Scribitur etiam cum iod in secunda syllaba. & dicitur מְזִיחַ Meziach. Iob. 12. Et eos qui oppressi sunt releuat. Pro quo hebrei legunt. Et cingulum fortium dissoluit.

מַזָּל Mazal. sidus. seu signum celeste. De quo vide infra in dictione נָזַל Nazal.

מַמְזֵר Mazer. preposita alia littera mem vt dicatur מַמְזֵר Mamzer: significat natum de adulterio vel de scorto. Deut. 23. Non ingredietur mãzer. hoc est de scorto natus in ecclesiam domini. & in hebreo nõ habetur hoc est de scorto natus: sed est expositio translatoris. In alio vero loco beatus Hieronymus pro mamzer transtulit separatõr. Zach. 9. Et sedebit separator in azotho. & aliqui hebrei dicunt q̃ deriuatur a dictione זָר Zar: que significat alienũ siue extraneũ Itẽ מַזָּרוֹת Mazaroth. i. lucifer siue aliud sidus. Iob. 38. Nũquid producis luciferum in tempore suo. Reperitur etiam מְזָרִים Mezarim secundum terminationem pluralẽ masculinorum. Pro quo beatus Hieronymus transtulit arcturũ. Iob. 37. Ab interioribus egredietur tempestas & ab arcturo frigus. & de hoc vide supra in dictione זָרָה Zara.

מָחָא Macha. plaudere. f. manu. De quo vide in dictione sequenti: & in lingua chaldaica significat percutere seu resistere vel cõfigere. Dañ. 5. Quos volebat interficiebat & quos volebat percutiebat. Et in eodem. 4. Et non est qui resistat manui eius. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo eiꝰ & erigatur & configatur in ea.

מָחָה Macha. delere. radere. auferre. tergere. plaudere. pertingere seu peruenire. Gen. 7. Et delebo omnem substantiam. & in eodem. Et deleta sunt de terra. Exo. 17. Deles delebo memoriã amalec. Nu. 5. Et delebit ea aquis amarissimis. 4. Reg. 21. Et delebo ierusalem sicut deleri solẽt tabule: delens vertam & ducam crebrius stilum super faciem eius. Nee. 4. Et peccatum eorum coram facie tua non deleatur. & in eodem. 13. Et ne deleas miserationes meas. Ps. 68. Deleãtur de libro viuentiũ. Prouer. 31. Et diuitias tuas ad delendos reges. Esa. 25. Et auferet dominus deus lachrimam. & in eodem. 44. Deleui vt nubem iniquitates tuas. Ezech. 6. Et delebuntur opera vestra. Significat etiam tergere. Iob. 30. Que comedit & tergens os suum. & aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. & tũc significat plaudere. Ps. 97. Flumina plaudẽt manu. Esa. 55. Omnia ligna regionis plaudent manu. Ezech. 25. Pro eo quod plausisti manu. Item significat pertingere. seu peruenire. Nu. 34. Inde peruenient contra orientem ad mare cenereth. Et in lingua chaldaica significat percutere. Dañ. 2. Et percutiebat statuam in pedibus eius. Et in eodem. Lapis autem qui percusserat statuam. & inde מְחִי Mehi. idest aries ferreus. seu tormentum quo muri percutiũtur. Ezech. 26. Et arietes temperabit in muros tuos.

מָחַץ Machas. percutere. confringere. coquassare. vulnerare. intingere. Nu. 24. Et perforabunt sagittis. Pro q̃ hebrei legunt. Et sagitte sue percutient seu vulnerabunt Et in eodem. Et percutiet duces moab. Deut. 32. Percutiam & sanabo. & in eodem. 33. Percute dorsa inimicorũ eius. Iudi. 5. Et tempus valide perforans. Pro quo he. le. Et

percussit & perforauit tempus eius. Ps. 67. Veruntñ deꝰ cõfringet capita inimicorũ suorũ. Ps. 109. Cõfregit in die ire sue reges. & in eodem. Conquassauit capita in terra multorũ & inde מַחַץ Machas. i. percussura. Esa. 30. Et percussuram plage eius sanabit. Ponitur etiam pro intingere. Ps. 67. Vt intingatur pes tuus in sanguine. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã ve. transtulit. Vt calcet pes tuus in sanguine.

מָחַק Machac. abscindere. afferre. Iudi. 5. Querens in capite vulneri locum. pro quo hebrei legunt. Et abscidit siue abstulit caput eius. & solũ inuenitur in predicto loco.

מָחָר Machar. cras. Gen. 30. Respondebitq̃ mihi cras iusticia mea. Exo. 9. Cras faciet dñs verbum istud. & in eodem. 17. Cras ego stabo in vertice collis. & non solum accipitur pro crastina die sed etiã pro tẽpore lõge futuro. Exo. 8. Cumq̃ interrogauerit filius tuus cras. Ios. 4. Et quando interrogauerint vos filii vestri cras. & in eodem. 22. Et nequaq̃ dicãt cras filii vestri filiis nostris. Prouer. 27. Ne glorieris in crastinũ. & recipit lamed loco prepositionis in principio & dicitur לְמָחָר Lemachar. i. in crastinum. vt Exo. 8. Qui respondit cras. Pro quo hebrei legunt. Qui respõdit in crastinũ. & aliquando scribitur cum tau in fine. & dicitur מָחֳרָת Machorath. Exo. 9. Fecit ergo dñs verbum hoc altera die. i. die crastina. Nu. 11. Toto die illo & nocte ac die altero. & in eodem. 33. Altera die phase. i. die crastino phase. 1. Reg. 30. Et percussit eos dauid a vespera vsq̃ ad vesperam alterius diei. Item מְחִיר Mechir. i. precium seu cõmutatio. Deut. 23. Nec preciũ canis in domo domini dei tui. 2. Reg. 24. Sed emam precio a te. 4. Reg. 21. Argenti precio quãtum digna est. Ps. 43. Et non fuit multitudo in cõmutationibus eorum.

מָטַט Matat. moueri. nutare. labi. & scribitur cũ simplici tet Ps. 16. Vt nõ moueantur vestigia mea. Et secũdũ aliquos hebreos deriuatur a dictione מוֹט Mot. De qua supra dictum est.

מְטָא Mata. in lingua chaldaica significat pertingere seu attingere vel aduenire. Dañ. 4. Proceritas eius contingens celum. & in eodem. Cuius altitudo pertingit ad celũ. & in eodem. 7. Et terminus aduenit. i. attingit.

מִטָּה Mita. lectus. lectulꝰ. Gen. 48. Sedit in lectulo. & in eodem. 49. Et collegit pedes suos super lectulum. Cãti. 3. En lectulum salomõis. & in plurali מִטּוֹת Mitoth. Ester. 1 Lectuli quoq̃ aurei & argẽtei. & de hoc vide infra in dictione נָטָה Nata. Item מַטֶּה Mate. virga. baculus. tribus. familia vt Exo. 4. Virgam quoq̃ hanc sume in manu tua. Esa. 10. Et baculus ipse est. Accipitur etiã pro tribu vel familia. Nu. 1. De tribu ruben. & in eodem. 36. De tribu in tribum. Et in plurali מַטּוֹת Matoth. Exo. 7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. Nu. 30. Et locutus est ad principes tribuum filiorum israel. Item מַטָּה Mata. infra. inferius. De quo vide infra in dictione נָטָה Nata.

מְטִיל Metil. fistula. Iob. 40. Ossa eius velut fistule eris. Hebrei vero dicunt q̃ significat baculum. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Ossa eius velut baculus ferreus. & solũ inuenitur in predicto loco.

מָטָר Matar. pluuia. imber. Exo. 9. Nec vltra stillãt pluuia super terram. Deut. 11. Dabit pluuiam terre vestre. Et in eodem. 28. Det dominus imbrem terre tue. & in eodem 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. Zach. 10. Dñs faciet niuem & pluuiã imbris. & declinatur pluraliter מַטְרוֹת Mitroth. Iob. 37. Et hyemis pluuiis & imbri fortitudinis sue. Pro quo he. le. Et pluuia imbris & pluuia imbrium fortitudinis sue. Et inde verbum tertie coniugationis. i. pluere facere. Gen. 2. Non enim pluerat dominus deus super terrã. idest non fecerat pluere. Exo. 16. Ecce ego pluam vobis panẽ de celo. Ps. 10. Pluet super peccatores laqueos. Esa. 5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Amos. 4. Et plui super vnam ciuitatem & super alteram ciuitatẽ non plui. & in eodem. Pars vna compluta est. vbi ponitur verbũ passiuum prime coniugationis.

מִי Mi. quis. qui. que. quid. quod. & est dictio interrogatiua Gen. 3. Quis indicauit tibi q̃ nudus esses. & in eodẽ. 21. Quis auditurus crederet Abraam. & in eodem. 33. Que nã sunt iste turme quas obuiam habui. Exo. 2. Quis cõstituit te principem. & in eodem. 3. Quis ego sum. & in eodem. 4. Quis fecit os hominis aut quis fabricatus est mutum & surdũ. & in eo. 10. Qui nã sunt qui ituri sunt. Iudi. 9. Quis est iste abimelech & que est sichem. & in eodem. 13. Quod est nomen tuũ. Ruth. 3. Et ait illi que es. 1. Reg. 25. Quis est dauid & quis est filius isai. Mich. 1. Quod scelus iacob: nonne samaria. & que excelsa iude: nõne ierusalem. Ponitur etiam pro aliquo. Iob. 5. Et ad aliquem sanctorum conuertere.

מֵי Me. aque. De quo vide in dictione sequenti

מַיִם Maim. aque. & solum inuenitur in numero plurali: & caret singulari. Gen. 1. Et spiritus domini ferebatur super aquas. & in eodẽ. Congregentur aque. Exo. 15. Et nõ poterãt bibere aquas de marath. Iob. 14. Lapides excauat aque. Ps. 17. Assũpsit me de aquis multis. & in eo. 28. Dñs super aquas multas. & aliquãdo ponitur in hebreo plurale pro singulari. Ps. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. & similiter vbicunq̃ in nostra translatione legitur aqua in singulari: in hebreo ponitur in plurali. & q̃n post se regit genitiuũ: tunc scribitur sine mem vltimo & dicitur מֵי Me. Gen. 7. Quando diluuii aque inundauerunt super terram. Nu. 20. Hec est aqua contradictionis. Et quãdoq̃ scribitur sine [illegible] nõ regat genitiuũ post se. Nu. 5. Ipse aũt tenebit aquas [illegible] mas. & in eodem. Non te nocebunt aque iste amarissime. Ps. 72. Et dies pleni inuenientur in eis. pro quo hebrei le. Et aque plene decurrent eis siue exprimentur eis: quod hebrei exponũt propter multitudinem lachrimarum: que ab oculis eorum decurrent. Tamen si pro מֵי me legatur מִי mi tunc potest legi. Et quis plenus inuenietur in eis. Et sic trãstulit beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. Vide etiam de hoc infra in dictione מַסָּה Masa. Ezech. 48. Et de aquis iuda existis. Reperitur quoq̃ מֵימָם Maim: et si post se regat genitiuum. Esa. 30. Et dabit tibi dominꝰ panem arctum & aquam breuem. Pro quo hebrei legũt. Panẽ angustie & aquam tribulatiõis. Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsq̃ ad genua. Pro quo hebrei legunt. Et traduxit me per aquas genuum. idest vsq̃ ad genua. sicut est in littera nostra. Et aliquando scribitur cum duplici mem in principio. & dicitur מֵימֵי Meme. vt Ios. 4. Respondebitis eis defecerunt aque iordanis ante arcam federis domini. Et etiã quando componitur cũ pronominibus duplicatur similiter mem in principio: hoc modo. vt מֵימַי Memai. i. aque mee 1. Reg. 25. Tollã ergo panes meos & aquas meas. מֵימֶיךָ Memecha. i. aque tue. vt Nu. 20. Et si biberimꝰ aquas tuas nos & pecora nostra. מֵימָיו Memau. i. aque eius siue aque sue. vt in eodem. Et illa dabit aquas. Pro quo hebrei legunt. Et dabit aquas suas. מֵימֵינוּ Memenu. i. aque nostre. Threñ. 5. Aquam nostrã pecunia bibimꝰ. מֵימֵיכֶם Memechem. i. aque vestre מֵימֵיהֶם Memehem. idest aque eorum. siue aque sue. Exo. 7. Et omnes lacus aquarum. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem congregationem aquarũ suarum. & quãuis hec dictio מַיִם Maim siue מֵי Me. sit pluralis numeri tamẽ frequenter iũgitur cũ verbo singularis nũeri. Leuit. 11.

Si fu sa fuerit super eũ aqua. & in codẽ. Si aũt quispiã aqua sementem perfuderit. Pro quo hebrei legunt. Si data fuerit idest si fusa fuerit aqua super sementem. Nu. 19. Et non est aqua lustrationis aspersus. Pro quo hebrei legũt. Aqua lustrationis non est aspersa super eum. & in eodem. 24. Fluet aqua de situla eius.

[מִין Genus. Species]
מִין Min. genus. species. Geñ. 1. Faciens fructũ iuxta genus suum. & in eodem. Habens vnũquodq; semẽtẽ secũdũ speciem suam. & in eo. Producat terra animã viuentem in genere suo. & in eo. Et bestias terre secundum species suas.
[מִינִים] Reperitur etiam מִינִים Minim in numero plurali. Pro quo beatus Hieronymus transtulit cordas. Ps. 150. Laudate eũ in chordis & organo. Pro quo hebrei legũt. In generibus vel speciebus. s. musicorum vel hymnorum. [Chorde]

[מִיץ Premere. Emũgere Prouocat]
מִיץ Mis. premere. exprimere. emungere. prouocare. Prouer. 30. Qui aũt fortiter premit vbera ad eliciendum lac. & in eodem. Et qui vehementer emungit elicit sanguinem: & qui prouocat iras producit discordias. Vbi ter ponitur predicta dictio. & inde מֵץ Mes. Pro quo beatus Hieronymus transtulit puluerem. Esa. 16. Finitus est puluis. Pro quo hebrei legũt. Defecit pressio siue suxio. & si legatur מוֹץ Mos; tunc significat puluerem sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione מוֹץ Mos. [מֵץ Puluis Suxio.]

[מִיק Dissolui.]
מִיק Mic. dissolui. corrũpi. interire. Ps. 72. Cogitauerunt & locuti sunt nequitiam. Pro quo hebrei legunt. Dissoluti sunt seu corrupti sunt & locuti sunt nequitiam. Vide etiam de hoc infra in dictione מָקַק Macac.

[מִיר Mutare. תְּמוּרָה Permutatio. Quod mutatum est.]
מִיר Mir. mutare. cõmutare. Leuit. 27. Sanctum erit & mutari non potest. Hiere. 2. Si mutauit gens deos suos. & in codẽ. Et populus meus mutauit gloriam suam. & inde תְּמוּרָה Themura. f. pmutatio vl' cõmutatio siue illud p quo aliquod mutatur. Leuit. 27. Si quis mutauerit: & quod mutatum est & pro quo mutatum est sanctificabitur. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

[מָכַךְ Humiliare Attenuari Paupertate compelli. מָךְ Pauper.]
מָכַךְ Machach. humiliare. deprimere. depauperare. & scribitur cum simplici caph. Iob. 24. Et humiliabuntur sicut oĩa. Ps. 105. Et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Eccl's. 10. In pigritiis humiliabitur cõtignatio. Significat etiã depauperare siue pauperẽ esse. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus. i. si pauper fuerit. & in codẽ. Si paupertate cõpulsus vendiderit se tibi. & inde מָךְ Mach. i. pauper. Leuit. 27. Si pauper fuerit.

[מַכָּה]
מַכָּה Maca. percussio seu plaga. De quo vide infra in dictione נָכָה Naca.

[מָכַר Vendere. Tradere.]
מָכַר Machar. vendere. venũdare. tradere. Geñ. 25. Vende mihi primogenita tua. Et in codem. Et vendidit ei primogenita. Et in codem. 47. Vendentibus singulis possessiones suas. Exo. 21. Si quis vendiderit filiam suam in famulã. Leuit. 25. Quando vendes quippiam ciui tuo. Et in codẽ. Quod reliquũ est reddet emptori. Pro quo hebrei legũt. Reddet ei cui vendidit. i. emptori. sicut est in lr̃a nr̃a. Deut. 28. Ibi venderis inimicis tuis. & in eodem. 32. Deus suus vendidit eos. Iudi. 3. Tradidit eos in manus cusam resataim. Pro quo he. le. Et vendidit eos in manu cusam resataim. & in eo. 4. Et tradidit illos dñs in manu iabin. Pro q̃ he. le. Et vẽdidit eos dñs in manu iabin. Et idẽ verbũ passiuum prime vel quarte coniugationis. 3. Reg. 21. Eo quod venundatus sis vt faceres malũ in conspectu dñi. & in codẽ. Qui venũdatus est vt faceret malum. Ester. 6. Traditi enĩ sumus ego & populus meus. Pro quo hebrei legunt. Venditi enĩ sumus. & in eodem. Atq; vtinam in seruos & famulos venderemur. Esa. 50. Ecce enĩ in iniquitatibus vestris venditi estis. Et inde מֶכֶר Mecher. i. vẽditio siue res venalis. vt Nee. 13. Inferentes pisces & omnia venalia. Scribitur etiam cum duplici mem & dicitur מִמְכָּר Mimcar. vt in eodem. Et manserunt negociatores & vendentes vniuersa venalia foris ierusalem. Leuit. 25. Quãdo vendes quippiã ciui tuo. i. quando aliquod venale vẽdideris. Ezech. 17. Quia qui vẽdit ad id quod vendidit nõ reuerteretur. Ponitur etiã מִמְכָּר Mimcar. pro eo quod ex paterna successione debetur alicui: quasi ei vẽderetur. Nu. 18. Excepto eo quod in vrbe sua ex paterna ei successiõe debetur. Inde מְכֵרָה Mechera. i. habitatio secundũ hebreos. Geñ. 49. Symeon & leui fratres vasa iniquitatis bellantia. Pro quo hebrei legũt. Symeon & leui fratres vasa siue arma iniquitatis habitatio eorũ. Qđ exponens chaldaicus interpres ita transtulit. s. symeon & leui fratres viri fortes: in terra habitationis eorum opati sunt fortitudinem. Potest etiã significare arma vel gladiũ. Nam in lingua greca machera idem est quod gladi9. Et vt ait beatus Hieronymus in suis explanationib9 sup Soph. caplo. 3 Ligua hebraica est matrix omniũ linguarũ. Vnde in predicto loco põt esse talis littera. Vasa iniquitatis arma eorũ siue gladii eorum. Potest etiã significare habitationem: sicut מְכוּרָה Mechora. cum vau. vt dictum est supra in dictione כּוּר Cur. [Venalia. מִמְכָּר Venale מְכֵרָה Bellantia. Gladius.]

[מָלַל Dicere. Loqui.]
מָלַל Malal. loqui. dicere. Geñ. 21. Quis auditurus crederet Abraã q̃ sarra lactaret filiũ. Pro quo hebrei le. Quis dixisset Abrae q̃ sarra lactaret filiũ. Iob. 8. Vsq; quo loqueris talia. & in codem. 33. Scientiã labia mea puram loquentur. Ps. 105. Quis loquetur potentias domini. Ponitur etiã pro annuere. q̃ est idem quod loqui. Pro quo beatus Hieronymus transtulit terere. Prouer. 6. Annuit oculis: terit pede. pro quo hebrei legunt. Annuit pede. & inde מִלָּה Mila. idest verbum. sermo. dictio. Iob. 21. Audite queso sermões meos. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet sermonẽ meũ. Ps. 138. Quia non est sermo in lingua mea. & in lingua chaldaica dicitur מִלְּתָא Miletha. vt Dañ. 2. Sermo recessit a me. & in plurali מִלִּים Milim. idest verba. sermones. eloquia. Iob. 6. Ad increpandum tantum eloquia concinatis. Et in codem. 15. Arguis uerbis eum qui non est equalis tibi. & in codem. 16. Consolarer & ego vos sermonibus. Reperitur etiam מִלִּין Milin cum nun in fine loco mem. vt in codem. 18. Vsq; ad quem finem verba iactabis. & in eodem. 19. Et atteritis me sermonibus. & in codem. 32. Plen9 sum sermonibus. Et aliqui hebrei dicunt q̃ inde deriuatur dictio הֲמֻלָּה Hamula. Pro quo beatus Hieronymus transtulit loquellam. Hiere. 11. Ad vocem loquelle grandis exarsit ignis in ea. De quo vide supra in littera he. Inde מְלִילָה Melila. idest spica manibus fricata vel trita. Deut. 23. Franges spicas & manu conteres. [Annuere. מִלָּה Sermo מִלְּתָא מִלִּים Sermões. Eloquia. מִלִּין Verba. Sermões. הֲמֻלָּה Loquella מְלִילָה Spica]

[מָלֵא Replere Implere]
מָלֵא Male. implere. replere. adimplere. complere. plenum esse. initiare. consecrare. Geñ. 6. Repleta est terra iniquitate. Et in codem. 23. Pecunia dignissima tradat eam mihi. Pro quo hebrei legunt. Pecunia plena siue plenissima aut completa tradat eam mihi. Et in codem. 24. Et impleuerat hydriam aqua. Et in codem. 29. Quia iam tempus impletum est. Pro quo hebrei legũt. Quia impleti sunt dies mei. & est sensus sicut in littera nostra. Et in codẽ. Imple hebdomadam dierum. Exo. 1. Ac roborati nimis impleuerunt terram. Et in codẽ. 15. Implebitur anima mea. Pro quo hebrei legunt. Implebitur ex eis anima mea. & in eodem. 31. Et impleui eum spiritu dei. Et in codem. 40. Et gloria domini impleuit tabernaculum. Leuit. 8. Vsq; ad diem quo implebitur tempus consecrationis vestre. Nu. 14. Qui plenus alio spiritu secutus est me. Pro quo hebrei legunt. Eo quod fuit alius spiritus in eo & impleuit siue compleuit post me. idest impleuit voluntatem meam. & est idem sensus cũ littera nostra. Et similis modus loquẽdi habetur in eo. 32. vbi dr̃. Isti impleuerũt volũtatẽ meã. pro quo he. le. Quia impleuerunt post me. Deut. 1. Quia secut9 est dominum. pro quo he. le. Quia impleuit post dominũ. & in eo. 33. Et plenus erit benedictionibus dñi. Iudi. 6. concham rore impleuit. 1. Reg. 19. Et ãnumerauit ea regi. pro quo hebrei legunt. & compleuit ea regi. idest compleuit numerũ eorũ. 3. Reg. 1. Complebo sermones tuos. & in eo. 7. Et plenũ sapientia & intelligẽtia. 4. Reg. 9. porro hieu tetẽdit arcũ manu. pro quo he. le. Et hieu impleuit manũ suã arcu. Et est sensus sicut in lr̃a nostra. Ester. 1. Cũq; implerentur dies cõuiuii. Iob. 15. Anteq̃ dies eius impleatur pibit. Vbi vnũ verbũ hebraicũ ponitur in nr̃a trãslatione p duobus verbis. s. p implere & perire. & in eo. 16. Saciati sũt penis meis. i. impleti sunt. & in eo. 40. Nũquid implebis sagenas pelle eius. Hebrei vero in p̃dicto loco dicũt q̃ sigñat cõcidere. vnde ipsi legũt. Nũquid cõcides cultris pellẽ eius. & sir̃. Naum. 1. vbi dicitur. cõsumẽtur quasi stipula ariditate plena. pro quo hebrei legunt. Consumentur quasi stipula arida concisa. p̃s. 80. Dilata os tuũ & implebo illud. Canti. 5. Caput meũ plenũ errore. & in eo. Et resideant iuxta fluenta plenissima. vbi additur littera thau in fine dictionis. Esa. 2. Quia repleti sunt vt olim. i. repleti sunt iniquitate & nequitia. Et in eo. 6. Et ea que sub ipso erant replebant templum. & in eo. 33. Impleuit sion iudicio & iustitia. Et in eodem. 65. Et libatis super eã. pro quo he. le. Et impletis numerũ libamento. Cuius expositionẽ vide infra in dictione מְנָה Mana. Hiere. 4. Clamate fortiter & dicite. Pro quo he. le. Clamate implete & dicite. i. clamate plena voce. Et in eodem. 12. Et clamauerũt post te plena voce. & in hebreo non habetur voce: subintelligitur tñ. Et in eo. 23. Nũquid nõ celũ & terrã ego ĩpleo. & ĩ eo. 51. Implete pharetras. Ezech. 9. & implete atria interfectis. Et in eo. 25. Implebor: deserta est. Zach. 9. Repleui ephraim. Et in eo. & replebuntur vt phiala. & aliquando scribitur sine aleph. Iob. 32. Plenus sũ sermonibus. Ezech. 28. Repleta sunt interiora tua iniquitate. Et aliqñ scribitur cum vau loco aleph. vt in eo. 41. Ad mensuram calami sex cubitorũ spacio. pro quo he. le. Plenũ vel impletũ calamũ seu plenitudo calami. Scribitur ẽt aliqñ cũ he loco aleph. Iob. 8. Donec impleatur risu os tuũ. & inde מְלֹא Melo. i. plenitudo. Geñ. 48. Et semẽ illius crescet in gẽtes. pro quo he. le. Et semen illius erit plenitudo gentiũ. p̃s. 23. Dñi est terra & plenitudo eius. Ps. 97. Moueatur mare & plenitudo eius. 1. Reg. 28. Statimq; saul cecidit porrectus in terra. pro quo he. le. Et cecidit plenitudo stature eius in terra. & est idem sensus cũ littera nostra. Ponitur ẽt pro plena. Eccl's. 4. melior est pugillus cum requie q̃ plena vtraq; manus. Esa. 6. Plena est omnis terra gloria eius. Ponitur ẽt pro multitudine. Esa. 31. Cum occurrerit ei multitudo pastorũ. & inde מִלּוֹא milo. nomen propriũ loci vacui in ciuitate ierusalẽ: quẽm edificiis repleuit salomõ. 3. Reg. 11. Tunc edificauit melo. & inde lapides preciosi que ponebantur in rationali & superhumerali dicuntur lapides מִלֻּאִים miluim. eo quod implebant illum locum vacuum in quo includebantur. Exo. 25. & lapides ad ornandum ephod & rationale. Et in eodem. Ponesq; in eo quattuor ordines lapidum. pro quo hebrei legunt. Et implebis in eo impletionem lapidis: quattuor ordines lapidis. Et in eodem. Inclusi auro erũt per ordines suos. pro quo he. le. Inclusi auro erunt in impletionibus suis. Ponitur etiam predicta dictio מִלֵּא male. pro initiare vel consecrare. vt Exo. 28. Et cunctorum consecrabis manus. & in eo. Postq̃ initiaueris manus eorum. Et in eodem. 29. Eo quod sit aries consecrationis. & in eodem. De ariete qui initiatus est. Et ĩ eodem. Arietem autem consecrationis tolles. Et in eodem. Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem. Septem diebus consecrabis manus eorũ. Et in eo. 32. Consecrastis manus vestras hodie. Leuit. 8. septem enim dieb9 finitur consecratio. Iudi. 17. Impleuitq; vnius filiorũ suorum manum & factus est ei sacerdos. idest initiauit vel consecrauit manum. 3. Regum. 13. quicunq; volebat implebat manũ suã & fiebat sacerdos. & inde מְלֵאָה melea. idest plẽa. & accipitur etiam pro pregnante cuius venter plenus est. Eccl's. 11. Et qua ratiõe compingantur ossa in ventre p̃gnãtis. Accipitur ẽt מְלֵאָה melea. pro spica frumento plena secundũ hebreos. pro quo beatus hieronymus transtulit Decimas. Exo. 22. Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. pro quo he. le. plenitudinem tuam. s. frugum: & lachrimã tuã. i. liquorem vini & olei non tardabis. s. offerre. Nu. 18. Tam de area q̃ de torcularibus. pro quo hebrei legunt. Sicut frumentum de area & sicut plenitudo torcularis. sed beatus hieronymus transtulit sensum. [Plenũ eẽ. Complere. Concidere מְלֹא Plẽitudo. Plena multitudo מִלּוֹא Melo. מִלֻּאִים impletiões מִלֵּא Cõsecrare. Initiare. מְלֵאָה Pregnãs. Decime. Plẽitudo.]

[מַלְאָךְ Angelus.]
מַלְאָךְ Malach. nuncius. angelus. De quo vide supra in dictione לְאַךְ Laach.

[מָלַח Sale condire. מֶלַח Sal. מְלֵחָה Salsugo. מַלּוּחַ Herbe. מָלַח Deficere. מְמֻלָּח Cõminutũ מְלָחִים Panni veteres מַלָּח Nauta.]
מָלַח Malach. salire. sale condire. liquefacere. Leuit. 2. quidquid obtuleris sacrificii sale condias. Ezech. 16. Et aqua non es lota in salutem nec sale condita. & inde מֶלַח melach. i. sal. Geñ. 14. Que est mare salis. & in eodem. 19. Versa est in statuam salis. Deut. 29. Sulphure & salis ardore cõburens. Debet legi & salis ardore. & inde מְלֵחָה Melecha. i. salsugo. Iob. 39. Et tabernacula eius in terra salsuginis. Ps. 106. Terram fructiferam in salsuginem. Hiere. 17. In terra salsuginis & inhabitabili. & inde מַלּוּחַ Malsiach. idest herba quedam que in terra salsuginis nascitur: vel quia decliat ad saporem salis. pro quo beatus hieronymus generaliter transtulit herbas. Iob. 30. & mandebant herbas. Item מָלַח Malach. i. liquefacere siue comminuere. vel deficere. Esa. 51 Quia celi sicut fumus deficient. Et inde מְמֻלָּח Memulach. idest comminutũ. Exo. 30. mixtũ diligenter & purum. Pro quo hebrei legũt. Cõminutũ & purũ. sed in trãslatiõe chaldaica est sicut in littera nostra. & inde מְלָחִים Melachim. i. panni cõminuti & triti ex nimia vetustate. Hiere. 38. & tulit inde veteres pannos & antiqua que computruerunt. Et in eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum. Item מַלָּח Malach. i. nauta seu gubernator nauis. Ezech. 27. Omnes naues maris & naute earum. Ione. 1. Et timuerunt naute.

[מָלַט Saluare Euadere Eripere. Liberare.]
מָלַט Malat. saluare. liberare. eripere. euadere. parere. Geñ. 19. salua animam tuam. Et in eodem. Sed in mõte saluum te fac. Et in eo. Nec possum in mõte saluari. Et in eo. Et saluabor in ea. 1. Reg. 27. nõne melius est vt fugiã & saluer in terra philistinorũ. Et in eo. Fugiã ergo manus eius. idest euadam manus eius. 2. Reg. 19. Qui saluã fecerunt animã tuã. 3. Reg. 19. Quicunq; fugerit gladium Azael occidet eum hieu: & quicũq; fugerit gladium hieu. i. qui euaserit gladium. Iob. 1. Et euasi ego solus. & in eodem. 19. Et derelicta sunt tantum modo labia circa dentes meos. pro quo hebrei legunt. Et euasi cum pelle dentium meorum. & beatus hieronymus transtulit sensum. Et in eodem. 22. Saluabitur inocẽs. p̃s. 106. Et eripuit eos de interinitionibus eorũ Eccl's. 9. Et liberauit vrbem per sapientiam suam. Ezech. 17. Nunquid prosperabitur vel consequetur salutem. Et in eodem. Nunquid effugiet. idest euadet. Et in eodem. 33. Animam suam saluabit. Amos. 2. Et robustus non saluabit animam suam. Et in eodem. Et velox pedibus non saluabi

tur. & inde מלט Melet. idest crypta vbi homines abscōduntur vt liberentur. Hiere. 43. Et abscondes eos in crypta. Et aliqui hebrei dicunt q significat fornacem calcis. Significat etiam predicta dictio parere. vt Esa. 66. Anteq̄ veniret partus eius peperit masculum. Et supra in eo. 34. Ibi habuit foueam ericius: & enutriuit catulos. pro quo he. le. Ibi nidificauit ericius: & peperit. Ponitur etiā pro incendere vel accendere. vt Iob. 41. sicut tede ignis accense. sed etiam in predicto loco hebrei legunt. sicut scintille ignis euadunt siue vadunt.

מָלַךְ Malach. regnare. consulere. seu cogitare. Exo. 15. Dominus regnauit in eternum & vltra. Iudi. 9. Impera nobis. pro quo hebrei legunt. Regna super nos. & in eodē. veni & impera super nos. 2. Reg. 5. Et quadraginta annis regnauit: in Ebron regnauit super iudam septem annis & sex mensibus: in ierusalem autem regnauit triginta tribus annis. 3. Reg. 11. & regnabis super omnia que desiderat anima tua. 4. Reg. 8. Et octo annis regnauit in ierusalem. Et ī eodem. 11. Porro athalia regnauit super terram. Ester. 1. qui regnauit ab india vsq̄ ad ethiopiam. Esa. 32. Ecce in iustitia regnabit rex. Hiere. 22. Nunquid regnabis. Et in eodē. 33. Et regnabit rex. Dañ. 9. Qui regnauit super regnum chaldeorum. & inde verbum tertie coniugationis. i. regnare facere siue regem constituere. vt. 1. Reg. 8. Et constitue super eos regem. & in eodem. 11. Et fecerunt ibi regem saul coram domino. Et in eodem. 12. Et constitui super vos regem. Hiere. 37. Quē constituit regem nabuchodonosor. & ide מֶלֶךְ melech. i. rex. Geñ. 26. Abiit isaac ad abimelech regem palestinorum. Et in eodem. 36. Antequam haberēt regē filii israel. Exo. 1. Et surrexit rex nouus super egyptū p̄s. 20. Domine in virtute tua letabitur rex. & in līgua chaldaica dicitur מַלְכָּא Malca. Dañ. 2. rex in sempiternum viue. & in plurali מְלָכִים melachim. i. reges. Geñ. 14. & reges qui erant cum eo. Et in eo. quattuor reges aduersus quinq̄ p̄s. 2. Astiterunt reges terre. reperitur etiā מְלָכִין melachin cum nun in fine loco mem. Prouer. 31. Et vias tuas ad delēdos reges. Et in chaldeo commūiter dicitur מַלְכִין malchin siue מַלְכַיָּא malchaia. Dañ. 2. transfert regna atq̄ cōstituit. pro quo hebrei legunt. auferēs reges & constituens reges. Et in eo. Tu rex regū es. scribitur etiam cum aleph in secunda syllaba quod alias nūcios siue āgelos significat. 2. Reg. 11. eo tp̄e quo solent reges ad bella procedere. & in genere feminino מַלְכָּה malca. i. regīa. Ester. 1. vasthi quoq̄ regina fecit conuiuium. reperitur etiam cum aleph in secunda syllaba & cū thau in fine: & dr̄ מְלֶאכֶת Melechet. Hiere. 7. Vt faciant placentas regine celi. De quo vide supra in dictiōe לַאךְ Laach. & ī plū. מְלָכוֹת melachoth. i. regīe canti. 6. sexaginta sunt regine. Et inde מְלוּכָה melucha. idest regnū vt. 3. Reg. 10. De sermone autem regni non indicauit ei. & in eo. 11. Et innouemus ibi regnum. scribitur etiam cū duplici mem in principio & dicitur מַמְלָכָה mamlacha. siue מַמְלֶכֶת mamlecheth. aut מַמְלְכוּת mamlechuth. i. regnum. vt Geñ. 10. Fuit autem principiū regni eius Babylō. Exo. 19. & vos eritis michi in regnum sacerdotale. Nū. 32. Regnū seon regis amorreorum. Deut. 3. ciuitates regni og in Basan. Threñ. 2. Polluit regnum & pricipes eius. Scribitur etiam cum simplici mem & dicitur מַלְכוּת malchuth. idest regnū. vt Esdre. 4. & vsq̄ ad regnum darii regis persarum Et in eodem. In regno autem asueri ipse est artaxerxes. p̄s. 102. Et regnū ipsius oībus dn̄abitur. Et in lingua chaldaica dicitur מַלְכוּ Malchu. siue מַלְכוּתָא malchutha. Dañ. 2. Regnum & fortitudo & imperium & gloriam dedit tibi. & in eodem. & post te consurget regnum aliud. & in plurali. מַמְלָכוֹת mamlachoth. i. regna. 3. Reg. 10. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. p̄s. 67. regna terre cantate domino. & in lingua chaldaica dicitur מַלְכְוָתָא malcheuatha. Dañ. 2. Comminuet autem & cōsumet vniuersa regna hec Item מָלַךְ Malach. consulere seu cogitare. Nee. 5. Cogitauitq̄ cor meum. & inde מֶלֶךְ malach. quod in līngua chaldaica significat consilium. Dañ. 4. Consilium meum placeat tibi. Item מֹלֶךְ molech. nomen idoli. Leuit. 20. si quis dederit de semine suo idolo moloch. Amos. 5. Et portastis tabernaculū moloch deo vestro. Et beatus hieronymus in explanationibus super predicto loco dicit q ponitur pro lucifero.

מָלַץ Malas. dulcorare. seu dulcem esse. p̄s. 118. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua. Et secundum aliquos inde potest deriuari מֵלִיץ melis: quod significat interpretem seu eloquentem. de quo vide supra in dictione לִוץ Los.

מָלַק Malac. scindere. secare. rumpere. Leuit. 1. Et retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco. Et dicunt hebrei q significat secare vel scindere cum vnguine. vnde in predicto loco ipsi legunt. & vnguine secabit caput eius. Et in eo. 5. Retorquebit caput eius ad pēnulas ita vt collo adhereat & non penitus abrumpatur. pro quo he. le. Et scindet seu secabit caput eius versus collum & non diuidat. Et est idem sensus cum littera nostra.

מִן Min. de. ex. e. a. vel ab. magis. plus. super. ne. non. Geñ. 2. Sed fons ascendebat de terra. Et in eodem. Formauit igitur dominus deus hominem de limo terre. Et in eodē. 3. Nisi q ex ligno de quo preceperam tibi vt non comederes comedisti. Et in eodem. 29. Nam ex illo adaquabantur pecora. Ios. 3. A fluuio turbido qui irrigat egyptum. Iudi. 13. Erit enim puer nazareus dei ab infantia sua. Ezech. 39 A die illa & deinceps. Et aliquando scribitur cum lameth in principio. vt Exo. 9. A die qua fundata est. Iob. 36. Repetam scientiam meam a principio. Hiere. 7. A seculo vsq̄ in seculum. scribitur etiam cum iod in fine & dicitur מִנִּי mini siue לְמִנִּי Lemini. Iudi. 5. Ex ephraim delebit eos. Et in eodem. De machir principes descenderunt. Iob. 20. Hoc scio a pricipio ex quo positus est homo super terram. Esa. 46. Qui portamini a meo vtero: qui gestamini a mea vulua. pro quo hebrei legunt. Qui portamini ab vtero: qui gestamini a vulua. potest etiam legi sicut est ī littera nostra vt infra dicetur. Mich. 7. Et vsq̄ ad te veniet asur & vsq̄ ad ciuitates munitas. pro quo hebrei legunt. Et vsq̄ ad te veniet ab asur & ciuitates munitas: & a ciuitatibus munitis. & in compositione cū aliis dictionibus scribitur sine nun cū sola mem littera. vt Geñ. 2. Quia in ipso cessauerat ab omni opere suo. & ī eodem. Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientie boni & mali ne comedas. Et in eo. Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea. Et in eodem. quoniam de viro sumpta est. & in eodem. 5. Iste consolabitur nos ab operibus nostris. Exo. 9. Ab homine vsq̄ ad iumentum. Et in eodem. Necdum timeatis dominum deum. pro quo hebrei legunt. Necdum timeatis a facie domini dei. Leuit. 19. Coram cano capite consurges. pro quo hebrei legunt. A facie cani consurges. Deut. 17. De numero fratrum tuorum. Et in eo. 33. Dominus de sion veniet. p̄s. 8. Ex ore infantium & lactentium. p̄s. 16. Ab inimicis manus tue domine a paucis de terra. p̄s. 112. Ex hoc nunc & vsq̄ in seculum. Prouer. 8. Antequam quicq̄ faceret a principio. & in eodem. Ab eterno ordinata sum & ex antiquis. Ezech. 44. que fuerit vidua a sacerdote accipiant. Et aliquando significat plus vel magis: aut magisquā: aut est nota comparationis & tunc iungitur cum nomine cui

fit comparatio. Geñ. 20. Te ergo ipsum magisquam hos affligemus. Iudi. 5. Benedicta inter mulieres hiael. idest magisquam alias mulieres. Et in eodem. & benedicatur in tabernaculo suo. pro quo hebrei legunt. plusquam mulieres in tabernaculo benedicatur. Ruth. 1. quia vestra angustia magis me premit. Pro quo hebrei legunt. quia amaritudo est mihi magis quam vobis. Potest etiam legi sic. quia amaritudo est mihi ex vobis. idest ex vestra angustia. & tunc erit idem sensus cum littera nostra. p̄s. 30. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium. p̄s. 44. Pre consortibus tuis. idest magis quam consortes tuos. p̄s. 118. Sup omnes docentes me intellexi. & in eodem. Super senes intellexi. Prouer. 8. Melior est fructus meus auro & lapide precioso: & genimina mea argento electo. Eccl's. 7. Melius est nomen bonum quam vnguenta preciosa. Et in eo. 9. Melius est canis viuus leone mortuo. Ponitur etiam aliquando ꝓ ne vel non. vt Geñ. 31. Caue ne quicquam aspere loquaris cum iacob. pro quo hebrei legunt. Caue de loquendo cum iacob. 1. Reg. 15. Abiecit te dominus ne sis rex. Et in eodē. 25. Ita vt nemo possit ei loqui. 3. Reg. 15. Ne esset pīceps in sacris priapi. Ps. 82. Disperdamus eos de gente. idest ne sit gens. Esa. 5. Ne pluant super eam imbrem. Ezech. 16. & desines fornicari. pro quo hebrei legunt. Et desinere te faciam a meretrice. idest ne sis meretrix. Deut. 33. Et qui oderunt eum non consurgunt: vbi ponitur מִן min pro non. & sic est etiam in translatione chaldaica. pōitur etiam aliquādo pro in. vt Esa. 55. Non erit ibi amplius infans dierum. Pro quo hebrei legunt. Non erit inibi amplius infans dierum. & similiter. Deut. 33. Dominus de sina venit. Pro quo ipsi legunt. Dominus in sina venit. p̄s. 67. A templo tuo in ierusalem tibi offerent reges munera. pro quo hebrei legunt. In templum tuum in ierusalem. idest quod est in ierusalem. Est etiam aliquando quasi syllabica adiectio. Et ideo omittitur in nostra translatione. Geñ. 49. Aser pinguis est panis eius. Vbi preponitur huic dictioni aser. scilicet de Aser pinguis est panis eius. & in eodem. Deus patris tui erit adiutor tuus. vbi pro eo quod in littera nostra est deus in hebreo habetur מֵאֵל Meel. quod significat de deo. Leuit. 23. Altero die sabbati. vbi preponitur huic dictioni altero: ac si diceret. De altero die sabbati. 4. Reg. 18. Et nō penitus iumenta intereant. vbi preponitur huic dictioni iumenta. Hiere. 10. Non est similis tui domine. pro quo in hebreo legitur. De non est similis tui domine. Hiere. 17. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens. vbi preponitur huic dictioni pastorem. Pro quo hebrei legunt. Et ego nō sum turbatus de pastore post te siue de pascendo post te. Aggei. 2. Antequam poneretur lapis in templo domini. Pro quo in hebreo legitur. De antequam poneretur lapis in templo domini. & quando componitur predicta dictio cum pronominibus tunc duplicatur littera mem hoc modo. מִמֶּנִּי Mimeni. idest a me. siue de me aut ex me. Ps. 2. postula a me. Reperitur etiam aliquando cum simplici mem & dicitur מִנִּי mini. seu מֶנִּי Meni. idest a me. Iob. 16. Si tacuero non recedet a me. Et in eodem. 21. Consilium impiorum longe sit a me. p̄s. 64. verba iniquorum preualuerūt super nos. pro quo hebrei legunt. verba iniquorum preualuerunt a me. idest plusquam me vel super me. Esa. 22. Recedite a me amare flebo. & in eodem. 30. vt faceretis consilium & non ex me. Et in eodem. 38. Et conuoluta est a me. מִמְּךָ Mimecha. idest a te. Exo. 8. vt abigantur rane a te מִמֶּנּוּ mimenu. i. ab eo. siue de eo aut a nobis. vt Geñ. 2. In quacunq̄ enim die comederis ex eo. Et in eodem. 23. nullusq̄ te ꝓhibere poterit. ꝓ quo he. le. nullus ex nobis sepulchrū suum prohibebit a te. Reperitur etiā מֶנְהוּ menhu. siue מִנְהוּ minehu. Iob. 4. Suscepit auris mea venas susurri eius. pro quo hebrei legunt. Et suscepit auris mea parum ex eo. Ps. 67. Ex inimicis ab ipso. Et in genere feminino scribitur cum he ī fine: & dicitur מִמֶּנָּה mimena. idest ab ea siue de ea aut ex illa. vt Geñ. 30. & habeam ex illa filios. reperitur ēt מִמֶּנּוּ mimenu in genere feminino. Iudi. 11. Non enim habebat alios liberos. pro quo in hebreo legitur. non erat ei ex ea filius aut filia. idest preter eā. מִכֶּם michem: siue מִכֶּם Mimechem. idest a vobis siue de vobis. מֵהֶם mehem. idest ab eis siue de eis. Et aliquando scribitur cum littera nun & dicitur מִנְהֶם minhem. Iob. 11. Et effugium peribit ab eis. Item מִן min. significat quoddam genus instrumēti musici & reperitur in numero plurali. scilicet מִנִּים minim. ꝓ quo beatus hieronymus trāstulit chordas. Ps. 150. Laudate eū in chordis & organo. Itē מַן man. in lingua chaldaica significat quis siue quicunq̄. Dañ. 3. Si quis autem non prostratus adorauerit. Et in eodem. quis est deus qui eripiet vos de manu mea. Item מָן man. idest mana cibus quo aliti sūt hebrei in deserto. De quo vide in dictione sequenti.

מָנָה Mana. numerare. constituere. decernere. parare. seu p̄parare. Geñ. 15. Sic erit semē tuum. pro quo hebrei legunt. Sic semen tuum numerabitur. 2. Reg. 24. vade numera israel & iudā. 3. Reg. 20. Instaura numerum militum qui ceciderunt. Iob. 7. Et noctes laboriosas enumeraui mihi. p̄s. 89. Dinumerare dexteram tuam sic notum fac. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit vt numerentur dies nostri sic ostende. Esa. 65. Numerabo vos in gladio. & inde מְנִי meni. idest numerus. vt supra in eodem. Et libatis super ea. pro quo in hebreo habetur. Et impletis meni libamine. & dicunt aliqui hebrei q meni in predicto loco significat certam cōstellationem seu certū numerum stellarum quibus sacrificabant. Alii vero dicunt q significat septem planetas; vnde. lxx. interpretes vt refert beatus hieronymus super predicto loco sic transtulerunt. Et impletis demoni poculum. Alii vero dicūt q significat numerum. vnde sequitur in textu numerabo vos gladio: vbi alludit scriptura ad p̄dictā dictionē meni: more suo. Et inde מָנֶה mana: quod significat genus ponderis quod cōtinet certum numerum vnciarum. pro quo translatio nostra ipsum nomen hebraicū posuit. Ezech. 45. viginti sicli & viginti quinq̄ sicli & quindecim sicli mnam faciunt. & in plurali מָנִים manim. Esdre. 2. Argenti mnas quinq̄ millia Nee. 7. Et argenti minas duo millia. & inde מֹנִים monim. Pro quo btūs hiero. transtulit vices. Geñ. 31. mutauit mercedē meā decē vicibus. Item מִנָּה mana. idest constituere siue preparare. 1. Paralip. 9. Et qui credita habebant vtensilia sanctuarii. pro quo hebrei legunt. qui erant constituti sup vasa sanctuari. Dañ. 1. Et constituit eis annonam. & in codē qui constituit vobis cibum & potum. Et in eodem. Et dixit daniel ad malasar quem constituit princeps eunuchorū Scribitur etiam sine he. Ione. 2. Et preparauit dominus piscem grandem. & in eodem. 4. Et preparauit dominus deus hederam. & in eodem. Et parauit deus vermem: & inde מָנָה mama. idest munus. pars. portio constituta seu debita. Leuit. 8. In partem suam sicut preceperat dominus. p̄s. 15. Dominus pars hereditatis mee. Ps. 62. pars vulpium erūt Et in plurali מָנוֹת manoth. Ester. 2. Et traderet ei partes suas. & in eodem. 9. Et mittent sibi mutuo partes epularum & ciborum. & aliquando scribitur cum iod ī fine & dicitur מְנָיוֹת menaioth. idest partes seu munera. Nee. 12. Dabāt partes cantoribus & ianitoribus. Scribitur etiam cum aleph & dicitur מְנָאוֹת menaoth. vt supra in eodem. In deco

re gratiarum actione sacerdotes & leuitas. pro quo hebrei legunt. Munera seu partes pro gratiarum actione sacerdotibus & leuitis. & inde מָן man. idest cibus quo hebrei in deserto aliti sunt: quasi munere eis dato desuper. Exo. 16. Appellauitq; domus israel nomen eius man. Nee. 9. Et mana tuum non prohibuisti ab ore eorum. Et secundum translationem nostram מָן man interrogātis particula est: & significat quid siue quis. Exo. 16. Dixerunt ad inuicem מָן הוּא man hu. quod significat quid est hoc. tamen in hebreo nō habetur quod significat quid est hoc: sed ē expositio trāslatoris: quia sequitur in textu. Ignorabant enim quid esset. Ps. 60. misericordiam & veritatem eius quis requiret. vbi pro eo quod in littera nostra est quis in hebreo habetur מָן man. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat preparationem. Sed in lingua chaldaica communiter est dictio interrogatiua. vt dictum est in dictione precedenti.

מִנְחָה mincha. munus. oblatio. sacrificium. Geñ. 43. Et deferte viro munera. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet munus. & in eo. Tulerunt ergo viri munera. & in eodem. Illi vero parabant munera. Iudi. 3. miseruntq; filii israel per illum munera. Ponitur etiam pro sacrificio vł oblatione. Leuit. 2. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii dño. & in eo. Omnis oblatio que offertur domino absq; fermento fiet. & in eodem. 7. Et omne sacrificium simile quod coquitur in clibano. Nu. 16. Ne respicias sacrificia eorum. 3. Reg. 18. Cumq; iam tempus esset vt offerret holocaustum. idest sacrificium vespertinum. Esdre. 9. Et ego sedebam tristis vsq; ad sacrificium vespertinū. ps. 140 Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

מִנְבָּא menicha. in lingua chaldaica significat torquē. Dañ. 5. Et torquem auream habebit in collo.

מָנַע manaa. priuare. vetare. prohibere. desinere. abscondere. celare. Geñ. 30. Qui priuauit te fructu ventris tui. Nu. 22. Ne cuncteris venire ad me. Pro quo hebrei legunt, Ne prohibearis siue ne desinas venire ad me. Et in eo. Deus priuauit te honore. 1. Reg. 25. Qui prohibuit te ne venires in sanguinem. 2. Reg. 13. Et non negabit me tibi. idest non prohibebit vel non vetabit me tibi. Iob. 38. Auferetur ab impiis lux sua. Pro quo hebrei legunt. Et priuabitur seu prohibebitur ab impiis lux eorum. ps. 20. & voluntate labiorum eius non fraudasti eum. idest non priuasti vel prohibuisti. ps. 83. Non priuabit bonis eos qui ābulant in innocentia. Prouer. 1. Prohibe pedem tuum a semitis eorum. & in eodem. 3. Noli prohibere benefacere. Hiere. 2. Prohibe pedem tuum a nuditate. Et in eodem. 5. Et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Ezech. 31. Et prohibui flumina eorum. Ioel. 1. Quoniam interiit de domo dei vestri sacrificium & libatio. Pro quo hebrei legunt. Quoniam ꝓhibitum est de domo dei vestri sacrificium. ponitur etiam pro celare vel abscondere. Iob. 20. & celabit in gutture suo. Prouer. 11. Qui abscondit frumentum maledicetur in populis. Hiere. 42. Nec celabo vos quicquam.

מָנֹר Manor. Liciatorium. idest lignum quo tela circūuoluitur. 1. Reg. 17. Hastile autem eius erat quasi liciatorium texentium. Item מְנֹרָה Menora. idest candelabrum. De quo vide infra in dictione נור Nur.

מַס Mas. Tributum. vectigal. De quo vide in dictione sequenti.

מָסַס Masas. Dissoluere. liquefacere. tabefacere. terrere. Perterrere. ptimescere. seu terrore vel pauore dissolui. Exo. 16. Cumq; incaluisset sol: liquefiebat. Ios. 2. Et elanguit cor nostrum. Pro quo hebrei legunt. Et dissolutum est cor nostrum. scilicet pauore. Et in eodem. 7. Pertimuitq; cor populi. idest pauore dissolutum est. vel liquefactum est. vnde sequitur & ad instar aque liquefactum ē. vbi vtrūq; significatum ponitur in translatione nostra pro vno verbo hebraico. Nam in hebreo sic legitur. Et dissolutum seu liquefactum est cor populi & fuit sicut aqua. Iudi. 15. Ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. idest dissoluta. 2. Reg. 17. Et fortissimus quisq; cuius cor est quasi leonis pauore soluetur. Iob. 6. Qui tollit ab amico suo misericordiam. Pro quo hebrei legunt. Qui dissoluit ab amico suo misericordiam. ps. 57. Ad nihilum deuenient tanquā aqua decurrens. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Dissoluantur sicut aque que defluunt. Et in eodem. Sicut cera que fluit auferentur. idest que dissoluitur vel liquefit. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Sicut testudo que liquefit vel dissoluitur. Vnde beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Sicut vermis tabefactus pertranseant. Esa. 64. Sicut exustio ignis tabescerent. Michee. 1. Et consumentur montes sub eo. Pro quo hebrei legunt. Et dissoluentur vł tabescent montes sub eo. vide etiam de hoc in dictione sequenti. Ponitur etiam pro terrere vel pertimescere. Deut. 1. Nuncii terruerunt cor nostrum. Esa. 10. Et erit terrore ꝓfugus. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et erit quasi dissoluens signiferum: Nam quando signifer dissoluitur tunc totus exercitus dissoluitur & dissipatur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide infra in dictione נָסַס Nasas. & inde מַס Mas. idest tributum. census. vectigal. inditio. Geñ. 49. Et erit tributis seruiens. Exo. 1. Preposuit itaq; eis magistros operum. Pro quo hebrei legunt. Et preposuerunt eis principes censuum seu tributorum. 3. Reg. 5. Et erat inditio triginta millia virorum. Et in eodem. Et adoniram erat super huiuscemodi inditionem. Esa. 31. Et iuuenes eius vectigales erunt. Threñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. & inde מִסָּה Missa. idest oblatio. Que fit deo propter debitum munus personale. & scribitur cum thau in fine loco he ratione genitiui sequentis. Deut. 16. Oblationem spontaneam manus tue quam offeres iuxta benedictionem. Quod nomen vt quidam dicunt: nos christiani in sacrificio nostro impositum retinuimus vt a nobis appelletur missa: cum hoc nomen nec grecum nec latinum esse videatur: sed potius ab hebreis mutuatum.

מָסָה Masa. dissoluere. Liquefacere. tabefacere. sicut dictio precedens. Ios. 14. Dissoluerunt cor populi. Ps. 6. lachrymis meis stratum meum rigabo. ꝓ quo hebrei legūt Lachrymis meis stratum meum liquefaciam seu dissoluā vel tabefaciam. Ps. 36. Et tabescere fecisti sicut aranea animam eius.

מָסַךְ masach. miscere. libare. Ps. 101. Et poculum meum cum fletu miscebam. Prouer. 9. miscuit vinum suum. Et in eodem. Bibite vinum quod miscui. Esa. 5. Et viros fortes ad miscendam ebrietatem. Et in eodem. 19. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis. Et inde מֶסֶךְ mesech. idest mixtum seu libamen. ps. 74. Plenus mixto. Scribitur etiam cum duplici mem & dicitur מִמְסָךְ mimsach. prouer. 23. Et student calicibus epotandis. Pro quo hebrei legunt. Venientibus ad requirendam mixtionem. idest vinum mixtum. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Esa. 65. Qui ordinatis fortune mensam & libatis super eam. Pro quo hebrei legunt. Et impletis numerum mixtione siue libamine. Vide etiam de hoc infra in dictione נָסַךְ Nasach. Item מָסָךְ masach. idest coopertimentum seu tentorium. Exodi. 26. Facies & tentorium

in introitu tabernaculi. Esa. 22. & reuelabitur operimentum iude. Ezech. 28. Omnis lapis preciosus opimētū tuū.

מָסַר Masar. tradere. delegare. Nu. 31. Dederūtq; millenos de singulis tribubus. pro quo hebrei legunt. & traditi sunt seu delegati sunt de millibus israel mille per singulos tribus. Et in eo. Et preuaricari vos fecerunt in dominum. pro quo hebrei legunt. vt traderent preuaricationē in dominum. & in lingua chaldaica communiter significat tradere.

מָעַד maad. labi. vacillare. nutare. deficere. infirmari. 2. Regū. 22. Et non deficient tali mei. pro quo hebrei legunt. & non labantur tali mei. Ps. 17. Et non sunt infirmata vestigia mea. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit & non deficient tali mei. ps. 25. Et in domino sperans non infirmabor. pro quo beatus hieronymus transtulit. & in domino sperans non deficiam. Ps. 36. non supplantabuntur gressus eius. pro quo beatus hieronymus transtulit. non deficient gressus eius. i. nō vacillabunt seu non labentur. ps. 68. Et dorsum eorum semper incurua. Pro quo hebrei legunt. & lumbos eorum semper fac nutare seu vacillare. Prouer. 25. & pes lapsus. & inde מוֹעֲדֵי Moade. i. lubricationes seu lapsus. Iob. 12. Parata ad tempus statutum. pro quo hebrei legunt. parata ad lubricationes seu lapsus pedis. potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione יָעַד Iaad.

מֵעָה Meaa. viscera. intestina. venter. vterus. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet מֵעִים meaim. siue מְעֵי Mee. Nu. 5. Ingrediantur aque maledicte iste in vētrē tuum. ps. 39. Et legem tuam in medio cordis mei. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. In medio ventris mei. Ps. 70. De ventre matris mee tu es protector meus. Canti. 5. Venter eius eburneus. Esa. 16. Venter meus ad moab quasi cithara sonabit. & in eo. 38. & stirps vteri tui vt lapilli eius. pro quo hebrei legūt Et stirps vteri tui sicut vteri eius. idest sicut stirps vteri ei9. Vbi bis ponitur eadem dictio. & dicunt hebrei ꝙ per stirpē vteri eius. scilicet maris: significantur pisces. sed in translatiōe chaldaica est sicut in littera nr̄a. & in eo. 36. Multitudo viscerū tuorū & miserationū tuarū super me continuerūt se. Hiere. 4. ventrē meū doleo. & in eo. 31. Idcirco cōturbata sunt viscera mea super eū. Threñ. 1. Venter meus cōturbatus est. Ione. 2. Et orauit ionas ad dominum deum suū de ventre piscis.

מָעַט Maat. minuere. diminuere. minorare. seu minus facere. paruum seu minorem esse. decrescere. Geñ. 32. minor sum cūctis miserationibus tuis. Exo. 16. nec qui minus parauerat reperit minus. & in eo. 30. pauper nil minuet. Leuit. 25. quanto minus temporis numeraueris: tanto minoris et emptio constabit. pro quo hebrei legunt. secundū paucitatē annorū minues emptionē eius. & in eo. 26. & ad paucitatem cuncta redigent. idest cuncta minuent. ps. 106. Et iumenta eorum non minorabit. Prouer. 13. substantia festinata diminuetur. Eccl's. 12. Et ociose erunt molētes in minuto numero. pro quo hebrei legunt. & ociose erūt molentes: quia imminute sunt. Hiere. 10. Ne forte ad nihilū redigas me. pro quo hebrei legunt. ne forte minuas me. & in eodē. 30. Et multiplicabo eos & non minuentur. Ezech. 29. & imminuam eos ne imperent gentibus. & inde מְעַט Meaat. idest minus. parum. pauxillum. modicū. paucū. siue paucitas. Geñ. 18. Sed afferam pauxillum aque. Et in eodem. 24. Pauxillum aque mihi ad bibendum prebe. Nu. 16. Nunquid parum vobis est ꝙ separauerit vos deus israel. Iob. 10. Nunquid nō paucitas dierum meorum finietur breui. Ezech. 11. Et ero eis in sanctificationem modicam. Et in plurali. מְעַטִּים meatim. Ps. 108. fiant dies eius pauci. Eccl's. 4. Idcirco sint sermones tui pauci. & quando preponitur ei littera caph. tunc significat parum siue pene. Geñ. 25. potuit coire quispiam de populo cum vxore tua. Pro quo hebrei legunt. Quasi parum. idest pene coisset vnus de populo cum vxore tua. Ps. 72. mei autem pene moti sūt pedes. Prouer. 5. Pene fui in omni malo.

מָעַךְ maach. conterere. concassare. subigere. comprimere. figere. Leuit. 22. Omne animal quod vel contritis. Ezech. 24. Ibi subacta sunt vbera earum. Pro quo hebrei legunt. Ibi confregerunt seu compresserunt vbera earum. significat etiam figere. vt. 1. Regum. 26. Et hastam fixam in terra.

מָעַל maal. preuaricari. transgredi. preterire. scilicet mādatum. contemnere. Leuit. 5. Anima si preuaricans cerimonias domini. Et in eodem. 6. Et contempto domino negauerit proximo suo depositum. pro quo he. le. Et preuaricatus fuerit preuaricationem in dominum. Ios. 7. Filii autem israel preuaricati sunt mandatum. & in eo. 22. nōne Achan filius zare preteriit mandatum domini. prouer. 16. In iudicio non errabit os eius. idest non transgredietur vel non preteribit os eius. 2. Paralip. 28. Et contemptum habuisset dominum. & inde מַעַל maal. idest preuaricatio vel transgressio. Ios. 22. que est ista transgressio. & in eodem. Si preuaricationis animo hoc altare construximus. Ponitur etiam pro mendacio seu pro eo quod repugnat veritati. Iob. 21. Cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati. Item מְעִיל meil. idest tunica seu pallium. Exo. 28: Tunicam & lineam strictam. Et in eodem. facies & tunicam superhumeralis totam hiacinthinā. 1. Reg. 2. & tunicam paruam faciebat ei mater sua. Esdre. 9. Scidi pallium meum & tunicam. ps. 108. Et operiantur sicut diploide. idest sicut pallio. Et in plurali. מְעִילִים meilim. 2. Reg. 13. Huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus vtebātur. idest tunicis huiuscemodi.

מַעַן maan. preposita littera lamed dicitur לְמַעַן lemaan: & significat propter. propterea. propterquod. vt. ideo. idcirco. Geñ. 18. Vt adducat dominus propter Abraam omnia que locutus est ad eum. Exo. 16. Vt tentem eum. Leuit. 17. Ideo sacerdoti offerre debent filii israel. Iob. 18. Nunquid propter te derelinquetur terra. Ps. 5. Propter inimicos meos. ps. 6. Et saluum me fac propter misericordiam tuam. Ps. 129. Et propter legem tuam sustinui te domine. Prouer. 16. vniuersa propter semetipsum operatus est dominus. Esa. 38. Propter me & propter dauid seruum meū. Ezech. 36. Non propter vos ego faciam.

מְעָר maar. spelunca. & recipit he in fine & dicitur מְעָרָה mearaa. Geñ. 19. Et mansit in spelunca. Et i eo. 23. vt det mihi speluncam duplicem. 2. Reg. 23. Et venerunt tempore messis ad dauid in speluncam odolam. Et in plurali מְעָרוֹת meaaroth. Iudi. 6. Feceruntq; sibi antra & spelūcas. Esa. 32. Tenebre & palpatio facte sunt super speluncas. Itē מַעַר maar. idest incastratura siue sculptura. pro quo beatus hieronymus transtulit similitudinem. 3. Reg. 7. Quasi in similitudinem hominis stantis. vide etiam de hoc infra in dictione עָרָה Ara.

מַץ Mas. azymum. litis. iurgium. & recipit he in fine quod denotat genus femininum: & dicitur מַצָּה masa. Leuit. 2. Simile consperse oleo & absq; fermento. idest azymum. Et in plu. מַצּוֹת Masoth. idest azyma. Geñ. 19. Et coxit azyma & comederunt. Exo. 12. Septē diebus azyma comedetis. Et in eo. 29. Et lagana azyma. Itē מַצָּה masa

idest lis.seu contentio.Esa.58.Ecce ad lites & contentiões ieiunatis.& de hoc vide infra in dictione נַצָּה Nasa. Itē מֹץ Mos.idest puluis seu stipula.De quo vide supra in dictiōe מוֹץ Mos.cum vau in medio dictionis.

מָצַץ Masas.sugere.mulgere.& scribitur cum simplici sadic.Esa.66.vt mulgeatis & delitiis affluatis.vide etiam de hoc supra in dictione מִיץ Mis.

מָצָא Masa.inuenire.reperire.sufficere.seu sufficientiam prebere.accidere.Geñ.19.Ita vt ostium inuenire nō possent.Et in eodem.26.Et repererunt aquam viuam .Et in eodem.37.Inuenitq3 eum vir.Et in eodem.38. Non inueni eam.Et in eodem.44.Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum.Exo.22.Si inuentū fuerit apud eum. Et ī eodem.33.Quia inuenisti gratiam coram me.Leuit. 25.si nō inuenerit manus eius vt reddat precium. Ios.2.Querētes per omnem viam non repererūt eos.Iudi. 14.quod si solueritis mihi intra septem dies conuiuii . pro quo hebrei legunt.Si annunciaueritis mihi in septem diebus conuiuii & inueneritis.s.eius solutionem.1.Reg.13.Et non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi. Et in eodē 20.vade & affer mihi sagittas.pro quo hebrei legunt.vade inueni sagittas.2.Reg.18.Non eris boni nuncii baiulus . p quo he.le.Et tibi non est annunciatio inuenta.i.non est sufficiens vel conueniens tibi ista annūciatio.4.Reg.7. sceleris arguemur.Pro quo hebrei legunt.Et inueniet nos scelus.Ester.4.Congrega omnes iudeos quos in susis repereris.Ps.31.Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno . Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Pro hac orabit omnis misericors ad te tempus inueniēs.Prouer.3.Et inuenies gratiam & disciplinā bonā.& in eo.4.vita enim sunt inueniētibus ea.Et in eo.8.Et equi inuenientibus scientiam.Et in eo.Qui me inuenerit inueniet vitā.Eccls.7 . Et inueni amariorem morte mulierem.Esa.13.Omnis qui inuentus fuerit occidetur.Et in eo.55 . Querite dominum dum inueniri potest.Hiere.5.Quia inuenti sunt in populo meo ī pii.Et in eo.6.Et inuenietis requiē animabus vestris.Et in eodem.10.Et tribulabo eos ita vt inueniantur.scilicet ab aduersariis.Hiere.31.Inuenit gratiam in deserto.Significat etiam sufficere.Nu.11.Vt possit sufficere ad cibum.Et ī eo. Vt eos facient.Pro quo hebrei legūt.Vt sufficiat eis.Deut. 32.Inuenit eum in terra deserta.Pro quo hebrei legūt. suffecit ei in terra deserta.idest sufficientiam cibi & indumēti ei prebuit.Et sic est in translatione chaldaica. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.Ios.17.Nō poterimus ad mōtana conscendere.pro quo hebrei legunt.Non sufficiet nobis mons.Zach.10.Et non inuenietur eis locus . Pro quo hebrei legunt.Et non sufficiet eis.Potest etiam legi sicut ē in littera nostra.Item ponitur pro accidere . Geñ.42. Et narrauerunt ei omnia que accidissent sibi.Pro quo hebrei legunt.Et narrauerunt ei omnia accidentia que accidisset sibi.Exo.19.Vniuersumq3 laborem qui accidisset eis in itinere.Deut.31.Et inuenient eum omnia mala . idest accident ei omnia mala.& inde verbum tertie coniugationis . idest inuenire facere.Pro quo beatus hieronymus transtulit.offerre siue tradere aut reddere.Leuit.9.Obtulerūt ei filii sui sāguinem eius.Et in eodem.Cum capite & membris singulis obtulerunt.2.Reg.3.Et non tradidi te in manu dauid. Iob.34.& iuxta vias singulorum restituet eis.idest reddet Zach.11.Ecce ego tradam homines vnumquēq3 in manu proximi sui.

מָצַר Masad.obsidere.Esa.29.Et omnes qui militauerunt & obsiderunt & vallauerunt eam.& inde מְצַד mesad idest fortalicium.arx.munitio.presidium.locus tutissimus seu firmissimus:aut īacessibilis.refugiū.1.Paralip.11.Habitauit aūt dauid in arce.Et communiter scribitur cum he in fine & dicitur מְצוּדָה mesuda.1.Reg.22.Cunctis diebus quibus dauid fuit in presidio.Et in eodem.nolli manere in presidio.Et in eodem.24.Et dauid & viri eius ascenderūt ad tutiora loca.2.Reg.5.Cepit autem dauid arcem sion.1.Paralip.11.Porro dauid cepit arcem sion.Iob.39.Atq3 inacessis rupibus.p̄s.17.Dominus firmamentum meum & refugium meum.p̄s.30.Quoniam fortitudo mea & refugium meum es tu.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Quia petra mea & munitio mea tu es.Et in plurali מְצָדוֹת mesudoth. siue מְצָדוֹת mesadoth.Iudi.6.Et munitissima ad repugnandum loca . 1.Reg.23.morabatur autem dauid in deserto ī locis firmissimis.Et in eodem.In locis tutissimis silue.Ps.31.Et in domum refugii.Quod in hebreo legitur in plurali.scilicet in domum munitionum.Esa.33.monumenta saxorum sublimitas eius.reperitur etiam מְצוֹדִים mesodim . secundū terminationem masculinorum.vt Eccls. 9.Struxitq3 munitiones.Ponitur etiam pro laqueo venatorum seu hamo.Eccls 7.Que laqueus venatorum est.& in eo .9 .Sicut pisces capiuntur hamo.

מָצָה masa.premere.exprimere.decurrere facere. Iudi.6. Expresso vellere cōcham rore impleuit.p̄s.74 .verū tamen fex eius non est exinanita:bibēt omnes peccatores terre.Pro quo he.le.veruntamen feces eius exprimēt:bibent omnes peccatores terre.idest potabunt vsq3 ad fundū calicis.vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit . veruntamen feces eius potabūt bibentes omnes impii terre.Esa.51. Bibisti & potasti vsq3 ad feces.vbi ponitur pro eo quod in littera nostra est potasti vsq3 ad feces.Cuius passiuum habetur.Leuit. 1. vbi dicitur.Decurrere faciet sanguinem sup crepidinem altaris . p quo hebrei legunt.Et exprimatur sanguis eius super parietem altaris.sed beatus hieronymus transtulit sensum .& in eodem.5.quidquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamentum eius.idest faciet decurrere . Pro quo hebrei legunt.Exprimatur ad fundamentum altaris. Ps.72. Et dies pleni inuenientur in eis . pro quo hebrei legunt.& aque plene exprimentur eis . quod hebrei exponunt pro multitudine lachrymarum que distillabunt seu decurrent ab oculis eorum.Sed si scribatur cum littera aleph tunc significat inuenire.sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione מָצָא masa.cum aleph in fine.& in dictionē מַיִם maim.

מֵצַח mesach.frons.Exo.28.Et erit super thiaram imminens fronti pontificis Esa.48.Et frons tua erea. Ezech.3.Et frontem tuam duriorem frontibus eorum.Et in plurali מִצְחוֹת mischoth.Ezech.9.Super frontes virorum gemētium.Item מִצְחָה mischa.idest ocrea.genus armature 1.Reg.17.& ocreas ereas habebat in cruribus.

מֵצַר mesar.tribulatio.angustia. siue locus angustus. Ps. 117.De tribulatione inuocaui dominum.Et in plurali מְצָרִים mesarim: siue מְצָרֵי mesare.p̄s.115. Et pericula inferni inuenerunt me.idest tribulationes inferni.Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et munitiones inferni inuenerunt me.Quod etiam potest legi vt infra dicetur in dictione צוּר Sur. Threñ.1. Omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.

מַק mac . fetor . seu fauilla . De quo vide in dictione sequenti.

מָקַק Macac.tabescere.cōtabescere.vel interire facere.& scribitur cū simplici coph.Leuit.26.Tabescent in iniquitatibus suis.Esa.34.Et tabescet oīs militia celorū. Ezech. 4.Et contabescat in iniquitatibus suis.& in eodem.33.Et ī ipsis nos tabescim⁹.Zach.14.Tabescet caro vniuscuiusq3 stantis super pedes suos & oculi eius cōtabescēt in foraminibus suis:& lingua eorum cōtabescet in ore eorū. & inde מַק Mac.i.putredo.fetor.Esa.3.Pro suaui odore fetor. In alio vero loco beatus Hieronymus transtulit fauillā.vt in eodē 5.Sic radix eorum quasi fauilla.

מַקֵּל Macel: siue מַקַּל Macal.virga.baculus. Geñ. 30. Tollēs ergo iacob virgas populeas.& in eodem. Oues intuerentur virgas.& in eodem. 32. In baculo meo transiui iordanem.Hiere.1.Virgam vigilantem ego video. & in eodem.48.Baculus gloriosus.Ezech.38.Arcum & sagittam & baculos manuū.Osee.4.Et baculus eius annunciauit ei.

מָקוֹם Macom.locus.Exo.20.In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei.Et de hoc vide infra in dictione קוּם Cum.

מַר Mar.stilla.amaritudo.myrrha.Esa.40.Ecce gētes quasi stilla situle.Significat etiam amaritudinem siue amarum.De quo vide in dictione sequenti. Item מֹר mor.idest myrrha.De quo vide supra in dictione מוֹר mor cum vau in medio dictionis.Item מַר siue מָרֵא mare in lingua chaldaica significat dominum seu dominantem.Dañ.2.Deus deorum est & dominus regum.Et in eodem . 4 . Domine mi somnium his qui te oderunt.

מָרַר Marar.amaricare.amarum esse.Ad amaritudinē perducere seu prouocare.exacerbare . rebellare . mutare seu immutare.Exo.1.Atq3 ad amaritudinem perducebant vitam eorum.Et in eodem.15.Eo quod essent amare.1.Regum.30.Quia amara erat anima vniuscuiusq3 viri. Ruth. 1.Quia amaritudine repleuit me valde omnipotens. Iob. 27.Ad amaritudinem adduxit animam meam.Esa.22. recedite a me amare flebo.pro quo hebrei legunt . dimittite me amaricabor ī fletu siue amara ero in fletu.Et in eo.24. Amara erit potio bibentibus.Zach.11.Et plangent eū plāctu quasi super vnigenitum.Pro quo hebrei legunt.& amaricare super eum quasi amaricare super vnigenitum .idest amare plangent super eum: sicut amare plangitur super vnigenitum.& inde מַר Mar. siue מָרָה Mara. idest amaritudo siue amarus aut amara.Exo.15.Vocans eum mara.idest amaritudinē.Ruth.1.Quia vestra angustia magis me premit.Pro quo hebrei legunt.quia amaritudo est mihi valde magis quā vobis.Potest etiam legi sic . Quia amaritudo ē mihi valde ex vobis.idest ex vestra angustia.Ester.4.ostēdens amaritudinem suam . Prouer. 5 . Nouissima autem illius amara quasi absinthium.Esa.38.In amaritudine anime mee.Et in eodem.Ecce in pace amaritudo mea amarissima.Hiere.2.quia malum & amarum est reliquisse te dominum deum tuum.Scribitur etiam מָרָא Mara cum aleph in fine loco he.Ruth.1.Sed vocate me mara.idest amaram. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur מֹרַת Morath.1. Reg.1.Cum esset amaro animo.Prouer.14.Cor quod nouit amaritudinem anime sue.Et in plurali . מְרוֹרִים Merorim.Threñ.3.Repleuit me amaritudine.Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet repleuit me amaritudinibus. Ponitur etiam מְרוֹרִים Memorim p lactucis agrestibus. Exo. 12.& azymos panes cum lactucis agrestibus . scribitur etiā מְרֹרֹת Meroroth.secundum terminationem pluralē femininorum.Deut.32.& botrus amarissimus.quod in hebreo legitur in plu.s.botri amarissimi . & est in he.ge.fe. Iob.13. Scribis enim contra me amaritudines.& inde מְרִירוּת Meriruth.idest amaritudo.Ezech.21.& in amaritudine ingemisce.& inde תַּמְרוּרִים Thamrurim.idest amaritudines. Hiere.31.Vox in excelso audita est lamentationis luctus & fletus.pro quo hebrei legunt. Vox in rama audita est lamētationis fletus amaritudinum . idest amarissimi . Et in eo. Pone tibi amaritudines.Osee.12.Ad iracundiam prouocauit ephraim in amaritudinibus suis.Hebrei tamen dicunt q in locis predictis significat statuas siue titulos . & inde מְרִירִי Meriri siue מְרִירִי merire.idest amarus siue amaritas ut amaritudines. Deut.32.morsu amarissimo.Iob.30.Et ī uoluatur amaritudine. & inde מֶמֶר memer . cum duplici mem.idest amaritudo.pro quo beatus hieronymus transtulit.dolorem.Prouer.17.Et dolor matris que genuit eū. & in plu.מַמְרוֹרִים mamerorim.Iob.9. & implet me amaritudinibus.& inde מְרֹרָה merora.idest fel seu amaritudo. Iob.20.Fel aspidum interius.& in eodem. Et fulgurans in amaritudine sua.& in eodem.36.& effudit in terra viscera mea.pro quo hebrei legunt.& effudit in terra fel meum.& inde verbum מִרְמַר marmar cum duplici mem & res.pro quo beatus Hieronymus transtulit.eferatus est.Dañ.9.& eferatus est in eum.Item מָרַר Marar.idest rebellare. seu exacerbare: aut prouocare.Exo.23.Nec contēnendum putes. Pro quo hebrei legunt:ne rebelles in eū. Ps.106. Quia exacerbauerunt eloquia dei.Ezech.20. Et irritauerūt me domus israel.Et in eodem.Et exacerbauerunt me filii. Dañ. 11.Et prouocatus rex austri egredietur & pugnabit aduersus regem aquilonis.vide ēt de hoc infra in dictiōe מָרָה mara.significat ēt mutare.vt Hiere.44 . & odor eius non est mutatus.vide etiam de hoc infra in dictione מִיר mir.

מְרִא Meri.ouis seu aries pinguis vel saginatus . exaltatio seu eleuatio.3.Reg.1.Arietibus & vitulis & vniuersis pinguibus.Esa.1.Adipem pīguium & sanguinem vitulorū Et in eo.11.Vitulus & leo & ouis simul morabūtur.Amos. 5.& vota pinguium vestrorum non respiciam.significat ēt exaltationē seu eleuationem.Iob.39.Cum tempus fuerit ī altum alas erigit.pro quo hebrei legunt. Cum tempus fuerit in altum exaltatur seu eleuatur.

מֹרַג Morag.plaustrum quo fruges triturantur.2.Reg. 24 Et plaustrum & iuga boum in vsum lignorū.Esa.41. Ecce posui te quasi plaustrum triturans nouum.

מָרַד Marad . rebellare.recedere:Geñ.14. & tertiodecimo anno recesserunt ab eo.Nu.14.Nolite rebelles eē cōtra dominum.Ios.22.Tantum vt a domino & a nr̄o cōsortio non recedatis.4.Reg.18.rebellauit quoq3 cōtra regem assyriorū . Iob.24.Ipsi fuerunt rebelles lumini. Ezech.2 Ad gentes apostatrices que recesserunt a me. & inde מֶרֶד Mered.i.recessio.transgressio.preuaricatio.Ios.22.Si preuaricatiōis animo hoc altare construximus . Threñ.3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee .& in plurali מְרוּדִים merudim. Vt in eodem.1 . Recordatus est ierusalem dierum afflictionis sue & preuaricationis sue .quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet preuaricationū suarū seu rebellionum suarum.significat etiam מְרוּדִים Merudim Abiectos seu egenos hoīes aut humiles.pro quo beat⁹ hieronymus transtulit vagos.Esa.58.Et egenos vagosq3 induc in domum tuam.& secūdum istud significatum exponunt hebrei illud.Threñ.1.Dierum afflictionis sue & p̄uaricationis.idest egestatis seu humilitatis.Et in eodem.3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee . quod potest etiam legi.& egestatis mee.

מָרָה Mara.rebellare.preuaricari.Inobedientem vel incredulum esse . exacerbare . ad iracundiam prouocare. Geñ.26.Que ambe offenderant animum isaac & rebecce .

idest inobedientes & rebelles fuerunt. Nu. 20. Eo quod incredulus fuerit ori meo. Deut. 1. Sed increduli ad sermonẽ domini dei vestri. & in codẽ. Sed aduersantes imperio dñi idest rebellastis siue inobedistis imperio dñi. & in eodem. 9. Sed semp fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi. 3. Reg. 13. Quia non obediens fuit ori domini. Ps. 5. Quoniã irritauerũt te. Pro q̃ btũs hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quoniã prouocauerunt te. Ps. 77. In iram excitauerunt excelsum in inaquoso. Pro quo beatus hieronymus transtulit. vt prouocarent excelsum in inuio. & in eodem. Quoties exacerbauerunt eum in deserto. Ps. 104. Et non exacerbauit sermones eius. Pro quo btũs hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et non fuerũt increduli verbis eius. Ps. 105. Quia exacerbauerunt spiritũ eius. Iob 17. Et in amaritudinibus eorũ moratur oculus meus. Pro quo hebrei legunt. Et in prouocatione seu irritatione eorũ moratur oculus meus. Potest etiam significare amaritudinem sicut est in littera nostra. de quo vide supra in dictiõe מָרַר Marar. Hiere. 4. Quia me ad iracundiã prouocauit. Threñ. 1. Quia os eius ad iracundiam prouocaui. & in eodem. Quia amaritudine plena sum. Pro quo hebrei legũt. Quia rebellans rebellaui siue prouocans prouocaui. s. ad iracundiam. Ezech. 5. Et contẽpsit iudicia mea vt plus esset impia. i. preuaricata est iudicia mea. Potest etiam deriuari a supradicta dictione מָרַר Marar: que significat rebellare vel contẽnere sicut est in lra nra. & in codẽ. 3. Et ad iracundiam prouocauimus. Esa. 3. Vt prouocarent oculos maiestatis eius. & in codem. 63. Ipsi autem ad iracundiã prouocauerunt & afflixerũt spiritũ sanctũ eius. & inde מְרָה More idest rebellis. inobediens. prouocans. Beatus hieronymus transtulit proteruũ seu contumacem. Deũt. 21. Si genuerit homo filium contumacẽ & proteruum. Vbi ponitur pro proteruo. & in codẽ. Filius noster iste proteruus est & contumax. vbi ponitur pro contumace. Ps. 77. Generatio praua & exasperans. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Generatio declinans & prouocans. Ponitur etiã pro amaritudine. 4. Reg. 14. Vidit domin⁹ afflictionem israel amaram nimis. & inde מֶרִי Meri. idest rebellio. contentio. prouocatio. Deut. 31. Ego enim scio contentionem tuam. Ezech. 2. Quia domus exasperans est. Pro quo hebrei legunt. Quia domus rebellionis est. & in codẽ. Et noli esse exasperans: sicut domus exasperãs est. Ponitur etiam pro iurgio. Prouer. 17. Semper iurgia querit malus. Item ponitur ꝑ amaritudine. Iob. 23. Nunc quoq; in amaritudine est sermo meus. & inde מְרָתַיִם Merathaim. Pro quo beatus hieronymus transtulit dominãtes. Hiere. 50. Super terram dominantiũ ascende. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat rebelliones seu rebellantes. Potest etiam deriuari a dictione מַר Mar. Que in lingua chaldaca significat dominum seu dominãtem: vt supra dictum est. Item מוֹרָה Mora. i. nouacula. Iudi. 13. Cuius non tanget caput nouaculа. & in codẽ. 16. Ferrum nunquã ascendit super caput meũ idest nouacula ferrea.

מָרַח Marach. Cataplasmare. hoc est emplastrum ponere. Esa. 38. Et cataplasmarent super vulnus. & inde מְרוֹחַ Meroach. i. compressus vel cataplasmatus in testiculis. Pro quo beatus hieronymus transtulit herniosum. Leuit. 21. Si impetiginem in corpore vel herniosus.

מָרַט Marat. Depilare. decaluare. decapilare. euellere. s. capillos. limare: seu polire. leuigare. Leuit. 13. Vir de cuius capite capilli fluunt. i. cum depilatum fuerit caput. Et in eodem. Et si a fronte ceciderint pili. Esd. 9. Et euulsi capillos capitis mei. Nee. 13. Et cecidi ex eis viros & decaluaui eos. Esa. 18. Ad gentem conuulsam & dilaceratã. i. depilatam. Et in codem. 50. Et genas meas vellentibus. Ezech. 29. Omnis humerus depilatus. Significat etiã limare vel polire aut leuigare. 3. Reg. 7. Omnia vasa que fecit hiram regi salomoni de aurichalco erãt. Pro quo he. le. De ere polito siue limato. s. aurei coloris. quod est idẽ quod aurichalcus. Nam chalcos grece idem est quod es latine. Ezech. 21. Gladius exacutus est & limatus. & in codẽ. Et dedi eum ad leuigandum. & in codem. Et iste limatus est.

מָרַץ Maras. Detrahere. peruertere. s. verba alterius. molestare. Iob. 6. Quare detraxistis sermonibus veritatis. Hebrei vero dicunt ꝙ significat fortificare: seu violentare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. quã fortes seu fortificati sunt sermones recti. & in codẽ. 16. Aut aliquid tibi molestũ est si loquaris. Pro quo ipsi legunt. Aut quid fortificabit vel violentabit te si responderis vel loq̃ris. & inde נִמְרָץ Nimras. Pro quo beatus hieronymus transtulit pessimã. 3. Reg. 2. Qui maledixit mihi maledictione pessima. pro quo he. le. maledictione forti seu violenta. Mich. 2. Et corrumpetur putredine pessima.

מָרַק Marac. abstergere. defricare. purgare. polire. limare. Leuit. 6. Quod si vas eneũ fuerit defricabitur. Hiere. 46. Polite lanceas. & inde מָרוּק Maruc. i. tersum: seu mundissimũ. 2. Paralip. 4. Ex ere mundissimo. Significat etiã mundũ muliebre siue id quod ad cultum vel ornatum mulierum pertinet. Ester. 2. Expletis oĩbus que ad cultum muliebrẽ pertinebant. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תַּמְרוּק Tamruc. vt in codẽ. Et accipiant mundum muliebrẽ. & in eodem. Quidquid postulassent ad ornatũ pertinens accipiebant. Prouer. 20. Liuor vulneris abstergit mala. & inde מָרָק Marac. i. ius. s. carnium: eo ꝙ in eo carnes abstergũtur. Iudi. 6. Et ius carniũ mittens in ollam. & in eodem. Et ius desuper funde. Esa. 65. Ius prophanum in vasis eorum.

מָשַׁשׁ Masas. Palpare. attrectare. tangere. Geñ. 27. Si attrectauerit me pater meus. & in codẽ. Accede huc vt tangam te fili mi. & in codẽ. 31. Scrutatusq; omne tentorium &c. Pro quo hebrei legũt. Et attrectauit laban omne tentoriũ. & in codẽ. Et scrutatus es omnẽ supellectilẽ meã. Exo. 10. Tam dense vt palpari queant. Iob. 12. Palpabunt quasi in tenebris.

מָשָׁה Masa. Extrahere. educere. tollere. s. de aquis. Exo. 2. Vocauitq; nomen eius moyses dicens: quia de aqua tuli eum. vnde moyses qui hebraice dicitur מֹשֶׁה Mose. interpretatur extractus vel assumptus. s. de aquis. 3. Reg. 22. Extraxit me de aquis multis.

מֶשִׁי Mesi. vestis serica subtiliter contexta. Pro quo beatus hieronymus transtulit subtile. Ezech. 16. Et indui te subtilibus.

מָשַׁח Masach. vngere. linire. pingere. Geñ. 31. Ego sum deus bethel vbi vnxisti lapidẽ. Exo. 29. Lagana quoq; azima oleo lita. & in codẽ. Vt vngatur in ea & cõsecrentur manus eorum. & in codẽ. 30. Et vnges ex eo tabernaculum testimonii. & in codẽ. Aaron & filios eius vnges. Leui. 7. Et lagana azyma vncta oleo. Nu. 19. Tibi tradidi & filiis tuis pro officio sacerdotali. Pro quo hebrei legunt. pro vnctiõe. 1. Reg. 15. Me misit dñs vt vngerẽ te in regem. & in eodem. 16. Surge & vnge eum. 2. Reg. 1. Quasi nõ esset vnctus oleo. & in eo. 5. Vnxeruntq; dauid in regem sup israel. 3. Reg. 19. Vnges asael regem super syriam: & hieu filium namsi vnge regem super israel. & in codẽ. Eliseũ autẽ filiũ saphat qui est de abel meula vnge prophetã pro te. Esa. 21. Surgite principes arripite clypeũ. Pro quo he. le. Surgite principes vngite clypeum. significat etiã pingere. Hiere. 22. Pingitq; sinopide. Et inde מָשִׁיחַ Masiach. i. vnct⁹. & grece dicitur christus. & accipitur pro rege vl sacerdote. eo quod vngebãtur oleo sancto. Leuit. 4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit. 1. Reg. 24. Ne faciam hanc rem dño meo xpo dñi. Et in codẽ. Quia xpus dñi est. 2. Reg. 1. Quare non timuisti mittere manũ tuam vt occideres christum dñi. Ps. 2. Aduersus dñm & aduersus christũ eius. Ps. 104. Nolite tangere christos meos. Esa. 45. Hec dicit dñs xpo eius cyro. Scribitur etiã cum duplici mem. & dicitur מִמְשַׁח Mimsach. Ezech. 28. Tu cherub extentus. Pro quo hebrei legunt. Tu cherub vnct⁹. scilicet in regem. & inde מִשְׁחָה Mischa. idest vnctio. Leuit. 7. Hec est vnctio aaron & filiorũ ei⁹. Itẽ מְשַׁח Mesach. in lingua chaldaica significat oleum. Esdre. 6. Frumentum sal vinum & oleum.

מָשַׁךְ Masach. Trahere. attrahere. abstrahere. extrahere. adducere. tendere. protrahere seu prolongare. Geñ. 37. Extrahentes eum de cisterna vendiderunt eũ. Exo. 12. Ite tollentes animal per familias vestras. Pro quo hebrei legũt. Trahite & tollite vobis pecus. Deũt. 21. Que nõ traxit iugũ. Iudi. 20. Ingressi sunt ciuitatẽ & percusserũt eam: pro quo hebrei legũt. Attraxit siue duxit insidians & percussit eam idest populus insidians attraxit siue duxit exercitũ contra ciuitatẽ & percussit eam. Iudi. 4. Et duc exercitũ in montẽ tabor. & in codẽ. Ego aũt adducam ad te in torrente cison Sisaram. & in codẽ. 5. Qui exercitũ ducerent ad preliandũ. Iob. 21. Et post se omnes homĩes trahit. & in eo. 40. An extrahere poteris leuiatan hamo. Ps. 9. Dum attrahit eum in rete suo. Eccl's. 2. Abstrahere a vino carnem meã. Canti. 1. Trahe me post te curremus. Esa. 5. Ve qui trahitis iniquitatem. Hiere. 31. Ideo attraxi te miserãs. Ezech. 32. Et attraxerunt eam & oẽs populos eius. Osee. 11. In funiculis Adã trahã eos. Significat etiã tẽdere arcum: eo quod attrahitur chorda eius. 3. Reg. 22. Vir quidã tetẽdit arcum. Item significat protrahere siue prolongare. Exo. 19. Cum ceperit clangere buccina. Pro quo hebrei legũt. Cũ protraxerit buccinã. i. cum vox buccine fuerit lõgior atq; cõcisior. Et simile verbum ponitur. Ios. 6. vbi dicitur. Cum insonuerit vox tube longior atq; cõcisior. Nee. 9. Et protraxisti super nos annos multos. Prouer. 13. Spes que differtur affligit animam expectãtis. i. que prolongatur. Esa. 14. Et dies eius nõ elongabuntur. & in codẽ. 18. Ad gentẽ cõuulsam & dilaceratã. Pro quo hebrei legunt. Ad gentem prolongatam & depilatam aut conuulsam. Ezech. 12. Non prolongabitur vltra omnis sermo meus. & inde מֶשֶׁךְ Mesech. i. attractio siue ꝓlongatio. Iob. 28. Trahitur autem sapiẽtia de occultis. Pro quo hebrei legunt. Attractio aũt sapientie de occultis. Ps. 125. Mittentes semina sua. Pro quo hebrei legunt. Portãs attractionem siue prolongationem sementis. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit portans florem sementis. Est etiã מֶשֶׁךְ Mesech. nomen prouincie vel gẽtis q̃ latine dicitur mosoch. a mosoch filio iapheth dicta. Geñ. 10. Et mosoch & thiras. Ezech. 38. Principem capitis mosoch & tubal. & secũdum hoc legũt hebrei illud. Ps. 119. vbi nos habem⁹. Heu mihi quia incolatus meus ꝓlongat⁹ est. ipsi legunt. Heu mihi quia peregrinatus sum in mosoch. & sequitur Habitaui cum habitantibus cedar. & inde מְשָׁכִים Moschim. Pro quo btũs Hieronymus trãstulit emissarios. Hiere. 5. Equi amatores in feminas & emissarii facti sũt mihi. Quod aliqui hebrei exponunt equi de mosoch, qui sũt equi robustissimi atq; lasciui.

מָשַׁל Masal. Dominari. preesse. cõparare. parabolizare. i. parabolam vel prouerbium cõponere vel assumere. Geñ. 1. Et preessent diei & nocti. & in codẽ. 4. Et tu dñaberis illius. & in codem. 37. Aut subiiciemur ditioni tue. Pro quo hebrei legunt. Aut dominãs dñaberis nostri. & in codẽ 45. Et ipse dñatur in omĩ terra egypti. Deut. 15. Dominaberis nationibus plurimis: & tui nemo dñabitur. Iudi. 8. Dominare tu nostri. 1. Paralip. 29. Tu dñaris omnium. Ps. 65. Qui dñatur in virtute sua. Ps. 105. Dominati sunt eorũ qui oderunt eos. Esa. 40. Et brachiũ eius dñabitur. & in codẽ. 28. Qui dñamini super populũ istum. Dañ. 11. Nec secũdum potentiã illi⁹ qua dñatus est. Zach. 6. Et dñabitur sup solio. & in eo. 9. Et potestas eius a mari vsq; ad mare. & ide מֹשֵׁל Mosel. i. dominãs seu princeps. Ps. 104. Princeps populorũ & dimisit eum. Esa. 52. Dominatores eius inique agunt. & inde הַמְשֵׁל Hamsel. i. dñari. verbum infinitiuum tertie cõiugationis. Pro quo beatus Hieronymus trãstulit potestatẽ. Iob. 25. Potestas & terror apud eũ. & inde מִמְשָׁל Mimsal. i. dominatio. Dañ. 11. Et dñabitur ditionẽ. i. dominatione. Scribitur etiã cũ he vel tau in principio. & dicitur מֶמְשָׁלָה Mensala siue מֶמְשֶׁלֶת Memseleth. i. dñatio seu dominium. potestas. Geñ. 1. Luminare maius vt preesset diei. Pro quo hebrei legunt. Lumĩare maius in dominiũ seu in potestatẽ diei. & in codẽ. Et luminare minus vt preesset nocti. i. in dominiũ noctis. Ps. 135. Solem in potestatẽ diei. Ps 144. Et dñatio tua in omni generatione & generatione. Dañ. 11. Multa enĩ dñatio eius. & in plurali מֶמְשָׁלִים Mimsalim siue מֶמְשָׁלוֹת Memsaloth. 1. Paralip. 26. Semeie filio eius nati sunt filii prefecti familiarum suarum. Pro quo he. le. In dñationes familiarum suarum. & est sensus sicut in littera nra. Ps. 113. Israel potestas ei⁹. quod in hebreo legitur pluraliter. s. potestates vel dñationes eius. Ps. 135. Lunã & stellas in potestatem noctis. Pro quo hebrei legũt. Lunã & stellas in potestates noctis. Significat etiã predicta dictio cõparare siue assimilare vel parabolizare. i. parabolam vel ꝓuerbiũ assumere vel dicere aut narrare. Nu. 21. Idcirco dicitur in prouerbio. Pro quo hebrei legũt. Idcirco dicebãt prouerbiãtes. i. parabolas vel prouerbia dicentes. Iob. 17. Posuit me quasi prouerbium vulgi. & in codẽ. 30. Assimilatus sum fauille & cineri. & in codẽ. 41. Non est potestas sup terram que ei cõparetur. Vbi vtrũq; significatũ cõplectitur translatio nostra pro vna dictione hebraica. Ps. 26. Et assimilabor descendẽtibus in lacũ. Ps. 48. Comparatus est iumentis insipiẽtibus. Ezech. 16. Omnis qui dicit vulgo ꝓuerbium: in te assumet istud dicens. & in codẽ. 17. Et narra parabolam domui Israel. & in codẽ. 18. Si erit vltra vobis parabola hec in prouerbium. & in codẽ. Quid est ꝙ inter vos parabolã vertitis in prouerbiũ. & in eo. 20. Per parabolas loquitur iste. & inde מָשָׁל Masal. i. prouerbiũ seu parabola. cõparatio. assimilatio. Nu. 23. Et assumpta parabola ait. Deut. 28. Et eris perditus in prouerbiũ & in fabulã. 1. Reg. 9. Vnde & exiuit prouerbiũ num & saul inter prophetas. Et in codẽ. 24. Sicut dicitur in prouerbio antiquo. 3. Reg. 4. Locutus est quoq; salomõ tria milia parabolas. Ps. 48. Inclinabo in parabolã aurem meã. Prouer. 1. parabole salomonis filii dauid. Et in codẽ. Animaduertet parabolã.

מֶשֶׁק Mesec. Procuratio. gubernatio. siccitas. Geñ. 15. Et filius ꝓcuratoris domus mee iste damascus eliezer. Ponitur etiã pro siccitate. & tunc scribitur cũ duplici mem: & dicitur מִמְשַׁק Mimsac. Soph. 2. Siccitas spinarũ & aceruus salis. vide etiam de hoc infra in dictione שָׁקַק Sacac.

מֶתֶג Metheg. frenum. camus. 2. Reg. 8. Et tulit dauid frenum tributi de manu filistiim. Ps. 31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Prouer. 26. Flagellum equo & camus asino. Esa. 37. Et frenum in labiis tuis.

מְתָה Matha. vir. homo. mortalis. & solum inuenitur in numero plurali. f. מְתִים Methim siue מְתֵי Methe. Deut. 2. Viris ac mulieribus ac paruulis. Iob. 11. Tibi soli tacebūt homines. Ps. 16. Ab inimicis manus tue domine a paucis de terra. Pro quo hebrei legunt. A viris manus tue domine a viris siue a mortalibus de mundo. vnde beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A viris manus tue dn̄e qui mortui sunt in profundo. Esa. 3. Viri tui gladio cadent. Et quādo iungitur cum dictione מִסְפָּר Mispar que significat numerum. tunc ambe dictiones significant paucos siue paucissimos idest viri qui facile possint numerari. Gen̄. 34. Nos autem pauci sumus. Deut. 4. Et remanebitis pauci. & in eodem. 33. Et sit paruus in numero.

מָתַח Mathach. extendere. expandere. Esa. 40. Et expādit eos sicut tabernaculū ad inhabitandū. & inde אַמְתַּחַת Amthachath. i. saccus. Gen̄. 42. Apertoqꝫ vnus sacco vt daret iumento pabulum in diuersorio. & in eodē. 44. Pone in ore sacci iunioris. & in plurali אַמְתְּחוֹת Amthachoth. vt in eodem. Imple saccos eorum frumento.

מָתַי Mathai. Quando. aduerbium interrogandi. Iob. 7. Quando cōsurgam. Ps. 40. Quādo morietur. Ps. 41. Quando veniam & apparebo ante faciem dei. Ps. 118. Quādo consolaberis me. & in eodē. Quando facies de persequētibus me iudicium. & recipit in principio littera lamed. & dicitur לְמָתַי Lemathai. Exo. 8. Constitue mihi quando deprecer pro te. & quando preponitur ei dictio עַד Aad. que significat vsqꝫ: tunc ambe dictiones significant vsquequo siue quousqꝫ. Ps. 6. Et tu domine vsquequo. Ps. 79. Quousqꝫ irasceris super oratione serui tui.

מְתֹם Methom. sanitas. integritas. Ps. 37. Non est sanitas in carne mea. Esa. 1. A planta pedis vsqꝫ ad verticem non est in eo sanitas.

מֹתֶן Mothen. Lumbus. & solum inuenitur in numero plurali. f. מָתְנַיִם Methenaim siue מָתְנֵי Mothne. i. lumbi. 2. Reg. 20. Dependente vsqꝫ ad ilia. Pro quo hebrei legunt vsqꝫ ad lumbos. 3. Reg. 18. Accinctis lumbis currebat ante achab. Iob. 40. Fortitudo eius in lumbis eius. Prouer. 30. Gallus succinctus lūbos. & in eodē. 31. Accingit fortitudine lumbos suos. Hiere. 1. Tu ergo accinge lūbos tuos. Ezech. 9. Et atramentariū scriptoris habebat in lumbis suis. Ponitur etiam. pro renibus. Exo. 12. Renes vestros accingetis. & in eodē. 28. A renibus vsqꝫ ad femora. 4. Reg. 1. Zona pellicea accinctus renibus.

מָתַק Mathac. Dulcorare. i. dulcem facere: siue dulcem esse aut in dulcedinem verti. Exo. 15. In dulcedinē verse sunt. Iob. 20. Cum enim dulce fuerit in ore eius malū. & in eodem. 21. Dulce fuit glareis cocyti. Pro quo hebrei legunt. Dulces fuerunt ei lapides torrētis. & in eodē. 24. Dulcedo illius vermis. Pro quo he. le. Dulcis est illi vermis siue dulcis fuit vermi. vtroqꝫ enim modo potest intelligi secundū litteram hebraicā. Ps. 55. Qui simul mecū dulces capiebas cibos. Pro quo hebrei legūt. Qui simul dulcorauimꝰ secretum. vnde beatus hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Qui simul habuimus dulce secretum. Prouer. 27. Et bonis amici cōsiliis anima dulcoratur. & inde מֶתֶק Methec idest dulcedo. Iudi. 9. Quomodo possum deserere dulcedinem meā. Prouer. 16. Et qui dulcis est eloquio: maiora reperiet. Pro quo hebrei legūt. Et dulcedo labiorū addit doctrinam siue eruditionē. & in numero plurali scribitur cum duplici mē & dicitur מַמְתַקִּים Mamthachim. Canti. 5. Guttur illius suauissimum. Pro quo hebrei legūt. Guttur illius dulcedines. Et inde מָתוֹק Mathoc. i. dulcis. Iudi. 14. Quid dulcius melle. Eccl's. 11. Dulce est lumen. Canti. 2. Et fructus eius dulcis gutturi meo. Esa. 5. Ponentes amarū pro dulci & dulce in amarum. Ezech. 3. Quasi mel dulce. Et in plurali מְתוּקִים Methuchim. Ps. 18. Et dulciora super mel & fauū. & in gn̄e feminino מְתוּקָה Methuca. Eccl's. 5. Dulcis est somnus operanti. Et in hebreo sōnus est generis feminini.

De incipientibus a littera נ Nun.

נָא Na. Dictio est obsecrātis vel exhortātis. i. nunc. eia. obsecro. Gen̄. 50. Nos quoqꝫ oramus vt seruo dei patri tuo dimittas iniquitatē hanc. Pro quo hebrei legūt. Et nunc dimitte obsecro iniquitatē seruorū dei patris tui. Exo. 11. Dices ergo omni plebi. Pro quo hebrei legūt. Loquere nunc ad aures populi. Nu. 12. Obsecro dn̄e mi. & in eodē. Ne fiat hec quasi mortua. Pro quo hebrei legunt. Ne obsecro fiat hec quasi mortua. & in eodem. Deus obsecro sana eam. Ps. 117. Saluū me fac. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Salua obsecro. vbi ponitur הוֹשִׁיעָה נָּא Osiana. Pro q̄ osana canit ecclesia. i. salua obsecro: vel salua nūc. est etiam quasi syllabica adiectio: & ideo aliqn̄ omittitur in translatione nostra. Gen̄. 15. Suspice celū. Pro quo hebrei legunt. Suspice nunc celum. & in eodē. 18. Si inueni gratiā in oculis tuis. Pro quo hebrei legūt. Si nunc inueni gratiā in oculis tuis. & in eodē. Descendam & videbo. pro quo hebrei legūt descendam nunc. Et in eodē. 19. Educam eas ad vos. Pro quo he. le. Educam nunc eas ad vos. Canti. 3. Surgam & circuibo ciuitatem. Pro quo hebrei legunt. Surgā nunc: vel eia surgam & circuibo ciuitatē. Scribitur etiā cum aleph in principio & dicitur אָנָּא āna. Gen̄. 50. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorū. Ps. 117. O dn̄e saluū me fac. De quo vide supra in littera aleph in suo loco. Item נָא Na. i. crudum. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudum quid. Item נֹא No. nomen propriū loci. Pro quo beatus hieronymus trāstulit Alexandriā. cui cōcordat translatio chaldaica. Ezech. 30. Et faciam iudicia mea in alexandria.

נֹאד Nod. vter. lagena. Ps. 55. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Pro quo hebrei legūt. Pone lachrymā meā in vtre tuo siue in lagena tua. Ps. 118. Quia factus sum sicut vter in pruina. Et aliquādo scribitur cum vau & aleph. Iudi. 4. Que aperuit vtrem lactis. Et in plurali נֹאדוֹת Nodoth. Ios. 9. Vtres vini scissos. & in eodē. Vtres vini nouos impleuimus.

נְאֻם Naam siue נְאֻם Neum. dicere. loqui. Ps. 35. Dixit iniustus vt derelinquat in semetipso. Ps. 109. Dixit dn̄s domino meo. Esa. 37. Et ciuitatē hanc non ingredietur dicit dn̄s. Hiere. 4. Erit in die illa dicit dn̄s. & in eodem. 23. Qui assumunt linguas suas & aiunt dicit. Vbi secundū beatū hieronymū subintelligitur dn̄s. Nam in hebreo nō habetur dn̄s. & secundū aliquos hebreos inde deriuatur נֶאֱמָנִים Neemanim. i. prudētes siue eloquētes. Pro quo btūs hieronymus transtulit veraces: deriuatū ab אָמֵן Amen q̄d significat vere siue fideliter. Iob. 12. Cōmutans labium veraciū.

נָאַף Naaph. mechari. adulterare. Exo. 20. Nō mechaberis. Leuit. 20. Si mechatus quis fuerit cū vxore alterius & adulteriū perpetrauerit cum cōiuge pximi sui morte moriatur & mechus & adultera. vbi pōitur verbū & noīa ab eō deriuata. Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. Hiere. 7. Adulterari. iurare mēdaciter. Et in eodem. Et mechati sunt in vxores amicorum suorum. Ezech. 16. Quasi mulier adultera que super virum suū inducit alienos. Et inde נִאֻפִים Niuphim. i. adulteria. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. Reperitur etiā cū duplici pe. Osee. 2. Et adulteria sua de medio vberum suorum.

נָאַץ Naas. Detrahere. blasphemare. opprobrare. exacerbare. irritare. ad iracūdiā pducere. florere: seu pullulare. Nu. 14. Vsqueq̄ detrahet mihi ppl's iste. & in eo. Ne quisqꝫ ex illis qui detraxit mihi intuebitur eam. Et in eodem. 16. Scietis q̄ blasphemauerint dominū. 2. Reg. 12. Veruntamen quia blasphemare fecisti inimicos nomē domini. Ps. 106. Et consilium altissimi irritauerunt. Prouer. 1. Et detraxerunt vniuerse correctioni mee. Et in eodem. 5. Et increpationibus nō acquieuit cor meum. Pro quo hebrei legūt Et increpationem blasphemauit siue odiuit cor meum. Esa. 5. Et eloquium sancti israel blasphemauerūt. Et in eodem. 52. Tota die nomen meū blasphematur. Hiere. 14. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum. Thren̄. 2. Et in opprobrio & in indignatione furoris sui. Pro quo hebrei legūt. Et opprobrauit in indignatione furoris sui. Et inde נֶאָצָה Niasa. idest opprobrium seu blasphemia. 4. Reg. 19. Dies tribulationis & increpationis & blasphemie dies iste. Et in plurali נֶאָצוֹת Niasoth. Nee. 9. Fecerunt blasphemias grādes. Ezech. 35. Audiui vniuersas blasphemias tuas. Item נֵאץ Naas. i. florere seu pullulare. Eccl's. 12. Et florebit amygdalus. De quo vide infra in dictione נִיץ nos.

נָאַק Naac. Gemere. exclamare. Iob. 24. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Ezech. 30. Et gement gemitibꝰ interfecti. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Et inde נְאָקָה Naaca. idest gemitus. Exo. 2. Et audiuit deus gemitum eorum. Et in plurali נַאֲקוֹת Naacoth. vt Ezech. 30. vbi supra.

נֵאֵר Nier. Attenuare. gloriam auferre. maledicere. Ps. 88 Auertisti testamentum serui tui. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Attenuasti pactum serui tui. Thren̄. 2. Maledixit sanctificationi sue. Malach. 3. Et in penuria vos maledicti estis.

נָבַב Nebub. vanum. inane. concauum. De quo vide supra in littera beth in dictione בּוּב Bub.

נָבָא Naba. Prophetare. vaticinari. Nu. 11. Prophetauerūt nec vltra cessauerunt. Et in eodem. Eldad & medad prophetant in castris. 1. Reg. 10. Ipsosqꝫ prophetātes. Et in eodem. Et prophetabis cum eis. & in eodē. Quod esset cū prophetis & prophetaret. Et in eodem. 18. Et prophetabat in medio domus sue. Sed in translatione chaldaica in predicto loco habetur. Et insaniebat in medio domus. i. loquebatur seu garrulabatur sicut insanus. 3. Reg. 18. Et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet. 1. Paralip. 25. Sub manu asaph prophetātis iuxta regem. Hiere. 23. Prophetant in baal. & in eodem. 28. Suscitet dominus verba tua que prophetasti. Et in eodem. 32. Quare vaticinaris dicens. Et in eodem. 37. Vbi sunt prophete vestri qui pphetabant vobis. Ezech. 3. Vaticinare ad prophetas israel. Et in eo. 13. Que prophetant de corde suo. Et in eodem. 37. Vaticinare de ossibus istis. Et in eodem Et prophetaui sicut preceperat mihi. Et in eodem. Vaticinare ad spiritum: vaticinare fili hoīs. Ioel. 2. Et prophetabūt filii vestri. & inde נָבִיא Nabi. i. ppheta. Gen̄. 20. Quia ppheta est. Exo. 7. Et aarō frater tuus erit propheta tuus. Deut. 13. Si surrexerit ī medio tui pphetes. & ī eo. 34. Et nō surrexit vltra ppheta. Et pl'ali נְבִיאִים Nebiim. i. pphete. 1. Reg. 19. Qui cum vidisset cuneū prophetarū. & in eo. Num & saul inter prophetas. Et in genere feminino נְבִיאָה Nebia. idest prophetissa. Exo. 15. Sumpsit ergo maria pphetissa soror aaron. Esa 8. Et accesi ad prophetissam. Nee. 6. Sed & noadie prophete & ceterorum prophetarum qui terrebāt me. Quod in hebreo legitur in genere feminino. f. Sed & noadie prophetisse & ceterorum prophetarum.

נְבִזְבָּה Nebizba. in lingua chaldaica significat donum vel munus. Dan̄. 2. Premia & donum & honorem multum accipietis.

נָבַח Nabach. Latrare. Esa. 56. Canes muti non valentes latrare. & solum inuenitur in predicto loco.

נָבַט Nabat. Aspicere. attendere. videre. intueri. considerare. Esa. 5. Aspiciemus in terram & ecce tenebre. Pro quo hebrei legūt. Et aspiciet in terram & ecce tenebre. Vbi secundum hebreos littera nun est de substantia dictionis & non denotat primam personā pluralem. Et cōmuniter scribitur sine nun. Gen̄. 15. Suspice celum. Et in eodem. 19. Noli respicere post tergum. Exo. 3. Non enim audebat respicere contra deum. Et in eodē. 33. Respiciebantqꝫ tergū moysi. Nu. 23. Non est idolum in Iacob. Pro quo hebrei legūt. Non aspexit iniquitatem. i. idolum in iacob. 1. Reg. 2. Et videbis emulum in templo. 2. Reg. 16. Ne respicias vultum eius. Iob. 6. Considerate semitas theman. Et in eodem. 36. Vnusquisqꝫ intuetur procul. Ps. 9. Quoniā tu laborem & dolorem consideras. Ps. 90. Oculis tuis cōsiderabis. Ps. 101 Dominus de celo in terrā aspexit. Ps. 103. Qui respicit terram & facit eam tremere. Ps. 141. Considerabam ad dexteram. Esa. 42. Et ceci intuemini ad videndum. Et in eodē. 51. Attendite ad petram vnde excisi estis. Abach. 1. Aspicite in gentibus & videte. Et in eodē. Et respicere ad iniquitatem non poteris. Et inde מַבָּט Mabat. i. aspectus siue intuitus. Pro quo beatus hieronymus transtulit spem. Esa. 20. Et confundantur ab ethiopia spe sua. Et in eodem heccine erat spes nostra. Zach. 9. Quoniā confusa est spes eius.

נָבֵל Nabal. Defluere. decidere. cadere. emarcescere. stultū esse. vilē esse. vilipendere: seu contumeliā facere. Exo. 18. Stulto labore consumeris. Pro quo hebrei legunt. Decidens decides: siue emarcescens emarcesces: vel defatigatus defatigaberis. 2. Reg. 22. Filii alieni defluxerunt. Ps. 1. Et folium eius non defluet. Esa. 1. Velut quercus defluentibus foliis. Et in eodē. 24. Fluxit & defluxit terra. Et in eodē. Defluxit orbis. & in eodem. 28. Et flori decidenti. & in eodem. 34. Sicut defluit folium de vinea & de ficu. & in eodē. 64. Cecidimus quasi folium vniuersi. Hiere. 8. Et folium defluxit. Significat etiam stultum esse: siue stultum apparere. Prouer. 30. Et qui stultus apparuerit postqꝫ eleuatus est in sublime. Pro quo hebrei legunt. Si stultus fueris siue si stultus apparueris in eleuando. idest postquā eleuatus es. Et sequitur. si enim intellexisses. Item significat vilipendere seu contumeliā facere. Deut. 32. Et recessit a deo salutari suo. Pro quo hebrei legunt. Et vilipendit seu contempsit deum salutis sue. Hiere. 14. Neqꝫ facias nobis contumeliā solii glorie tue recordare. Pro quo hebrei legunt. Ne vilipendas seu neqꝫ despicias soliū glorie tue. Sequitur. recordare &c. Et inde נָבָל Nabal. idest vilis. stultus. insipiens. Deut. 32. Popule stulte & non sapiens. 1. Reg. 25. Super virum istum iniquū nabal: quoniā secundum nomen suum stultus est. Ps. 13. Dixit insipiens in corde suo non est deus. Esa. 32. Non vocabitur vltra is qui insipiens est princeps. Et in plurali נְבָלִים Nebalim. 2. Reg. 13. Et tu eris quasi vnus de insipientibus. Et in plurali feminino נְבָלוֹת Nebaloth. Iob. 2. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Et inde נְבָלָה Nebala idest stultitia. fatuitas. nefas: siue feda res. Gen̄. 34. Eo quod fedam rem operatus esset. Ios. 7. Et fecit nefas in israel. 1. Reg. 25. Et sit stultitia cum eo. 2. Reg. 13. Noli facere stultitiam hanc. Esa. 32. Stultus enim fatua loquetur. Osee. 2. Et nunc reuelabo stultitiam eius. Quod Beatus hieronymus exponit turpitudinem idest feditatem. Et inde נְבֵלָה Nebela. idest cadauer seu morticinium

Leuit.7. Adipem cadaueris morticini. & in eodẽ.22. Morticiniũ & captum a bestia. Deut.14. Quidquid morticiniũ est ne vescamini ab eo. & in eo.21. Nõ permanebit cadauer eius in ligno. Ponitur etiam pro interfectis. Esa.26. Interfecti mei consurgent. Pro q̃ in hebreo legitur. Cadauer meũ consurgent. Item נֵבֶל Nebel.i.lagena seu vter. vel lagũcula. 1. Reg.10. Alius portans lagenam vini. & in eodem.25. Et duos vtres vini. Esa.30. Sicut conterit lagenam figuli. Hiere.13. Omnis laguncula implebitur vino. & in eodem.44. Et lagunculas eorũ collident. Threñ.4. Quomõ cõputati sunt in vasa testea.i.in lagunculas testeas. Item נֵבֶל Nebel. seu נֶבֶל Nabel.i. psalteriũ instrumentum musicum seu lyra. 1. Reg.10. Et ante eos psalterium & tympanum. Ps.32. In psalterio decem chordarũ psallite ei. Ps.70. Nam & ego cõfitebor tibi in vasis psalterii. Ps.91. In decachordo psalterio. Ps.150. Laudate eũ in psalterio & cithara. & inde נִבְלֵי Nible. Pro quo beatus Hieronymus transtulit cõcẽtũ. Iob.38. Et concentum celi quis dormire faciet.i.quis cessare faciet. & aliqui hebrei dicunt q̃ significat imbres seu inundationes. & inde מַבּוּל Mabul quasi מַנְבּוּל Manbul.i. diluuium. De quo vide supra in dictione בּוּל Bul.

נָבַע Nabaa. effluere. redũdare. emanare. eructare. Prouer.18. Torrens redundãs fons sapientie. & inde מַבּוּעַ Mabũaa.i.fons seu emanatio. Eccl's.12. Et cõteratur hydria super fontẽ. Esa.49. Et ad fontes aquarũ portabit eos. Significat etiam eructare siue loqui aut ebulire vel scaturire. Ps.18. Dies diei eructat verbum. Ps.118. Eructabunt labia mea hymnũ. Ps.58. Ecce loquuntur in ore suo. Ps.77. Loquar prepositiones ab initio. Eccl's.10. Musce morientes perdũt suauitatẽ vnguẽti. Pro quo hebrei legunt. Musce mortis fetere & ebulire siue scaturire faciunt oleũ pigmentarii. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Et secũdũ aliquos hebreos ĩde deriuatur אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth.i. vesice seu ampule. Exo.9. Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera & vesice turgentes.

נֶבְרַשְׁתָּא Nebrastha. in lingua chaldaica significat candelabrum. Dañ.5. Manus hominis scribentis contra candelabrum.

נֶגֶב Negeb. meridies. auster. Geñ.12. Et vltra progrediẽs ad meridiẽ. & in eodem.13. Reuersusq̃ est per iter quo venerat a meridie. & in eodem.28. Et dilataberis ad orientem & occidentem & septentrionem & meridiem. Ios.17. Efrain sit ab austro. 1. Reg.27. Contra meridiem iude & cõtra meridiẽ ierameel & cõtra meridiem ceni. Esa.30. Onus iumentorum austri.

נָגַד Nagad. nunciare. annũciare. narrare. indicare. referre. explanare. & cõiter scribitur sine nun. Geñ.3. Quis eñ indicauit tibi q̃ nudus esses. & in eo.9. Nunciauit fratribus suis. & in eodem.24. Cucurrit puella & nũciauit in domo matris sue. & in eodem.49. Vt annunciem vobis que ventura sunt. Exo.19. Et annunciabis filiis israel. Deut.71. Et hoc tibi nunciatũ fuerit. & in eo.26. Profiteor hodie corã dño.i.annũcio hodie corã dño. Ruth.2. Nunciata sunt mihi om̃ia que feceris socrui tue. & in eodẽ. Indicauitq̃ ei apud quem esset operata. Iob.1. Et euasi ego solus vt nũciarẽ tibi. Ester.2. Necdũ prodERAT Ester patriã & populũ suũ. Pro q̃ hebrei legũt. Necdũ ĩdicauerat Ester populũ suũ & natiuitatem suam. Iob.26. Quẽ docere voluisti. Pro quo hebrei legũt. Cui annunciasti seu indicasti sermones. Eccl's.10. Et qui habent pennas annũciabũt sñiam. Hiere.20. Persequimini & persequamur eum. Pro quo hebrei legunt. Annunciate & denunciemus eum. idest dicamus cõtra eum falsum testimonium. & in eodem.36. Nunciare debemus regi oẽs sermones istos. & in eodem. Indica nobis quomodo scripsisti. & in lingua chaldaica significat trahere siue abstrahere seu prolongare. Dañ.3. Fluuius igneus egrediebatur a facie eius. Pro quo hebrei legunt. Fluuius igneus attrahebatur a facie eius. & in translatione chaldaica cõmuniter ponitur pro hoc verbo מְשַׁךְ Masaach. de quo supra dictum est in littera mem. Item נֶגֶד Neged. idest coram. ante. in conspectu. contra. e regione. ex aduerso. Geñ.31. Necetur corã fratribus nostris. & in eodem. Pone hic coram fratribus meis. 1. Reg.19. Nunc corã dño est xp̃us eius. Ps.50. Et peccatum meum contra me est semper. Ps.108. Fiant cõtra dominũ semper. Prouer.21. Non est cõsilium contra dominũ. Esa.40. Omnes gentes quasi non sint: sic sunt coram eo. Et recipit caph in principio & dicitur כְּנֶגֶד Cheneged. Geñ.2. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Pro quo hebrei legunt Faciamus ei adiutorium quasi coram eo siue quasi ante eũ. quod sic exponũt hebrei. quod stet corã eo vel quod sit semper in conspectu eius ad obsequendũ ei. Scribitur etiã cũ lamed in principio & dicitur לְנֶגֶד Leneged. Nu.22. Quia peruersa est via tua: mihiq̃ cõtraria. idest cõtra me. Ps.5. Nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Ps.13. Non est timor dei ante oculos eius. Ps.25. Quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִנֶּגֶד Mineged. Geñ.21. Seditq̃ e regiõe procul. 2. Reg.18. Et tu stares ex aduerso. Ps.37. Aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Prouer.14. Vade cõtra virum stultum. & aliquando scribitur cum he in fine & dicitur נֶגְדָּה Negda. Ps.115. In conspectu omnis populi eius. Item נָגִיד Nagid. idest dux seu princeps. 1. Reg.9. Et vnges eum ducem super populum meum israel. & in eodem.10. Ecce vnxit te dominus super hereditatem suam in principem. 2. Paralip.32. Qui percussit omnem virum robustum & bellatorem & principem. Prouer.28. Dux indigens prudẽtia multos opprimet. Esa.58. Ducem & preceptorem gentibus. Et in plurali נְגִידִים Negidim. & ponitur pro rebus magnis & preciosissimis. Prouer.8. Quoniam de rebus magnis locuta sum.

נָגַהּ Naga. splendere. fulgere. illuminare. Iob.18. Neq̃ splẽdebit flãma ignis eius. & in eo.22. & in viis tuis splẽdebit lumẽ. Ps.17. Dñs deus meus illumiñat tenebras meas. Esa.13. Et luna nõ splendebit in lumine suo. & inde נֹגַהּ Noga. idest splendor. Ezech.1. Et splẽdor in circuitu eius. Abach.3. Splendor eius vt lux erit. & in lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur נְגַהּא Nigha. Et ponitur pro aurora. Dañ.6. Tunc rex primo diluculo cõsurgens. Pro quo he.le. Tunc rex diluculo surrexit in aurora. & in pl'ali נְגֹהוֹת Negohoth. Esa.59. Splendorẽ & in tenebris ambulamus. Pro quo hebrei legunt. In splẽdoribus quasi in tenebris ambulamus.

נָגַח Nagach. cornu percutere. siue cornu petere. cornu impellere seu ventilare. Exo.21. Si bos cornu percusserit. & in eodem. Si bos cornupeta fuerit. Deut.33. In ipsis ventilabit gentes. Ps.43. In te inimicos nostros ventilabimus cornu. Ezech.34. In cornibus vestris ventilabatis omnia infirma. Dañ.8. Vidi arietem cornibus ventilantem. Ponitur etiam pro preliari vel pugnare. vt in eodem.7. Pugnabant in mari magno. & in eodem.11. Et in tempore prefinito preliabitur aduersus eum rex Austri.

נָגַל Nagal mutato nun in mem. vt dicatur מַגָּל Magal. q̃si מַנְגָּל Mangal. significat falcem. vt Ioel.3. Mittite falcẽ De quo vide supra in dictione מַגָּל Magal.

נָגַן Nagan. psallere. canere. 1. Reg.16. Querant hominem scientem psallere in cithara: vt q̃ñ arripuerit te spiritus dei malus psallat manu sua. Et in eodẽ. Et percutiebat manu sua. Pro quo hebrei legũt. Et psallebat manu sua. 4. Regum.3. Cumq̃ caneret psaltes. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. idest cum psalleret psallens vel psaltes. Ps.67. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. Esa.38. Et psalmos nostros cantabimus. vbi ponitur etiam verbum & nomen ab eo deriuatum. idest psalmos nostros psallemus. Et inde נְגִינָה Negina. idest psalterium aut organum seu aliud instrumentum musicum. vt in titulo. Ps.60. Vbi dicitur in finem in hymnis psalmus dauid. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Victori super organum psalmus dauid. & in plurali נְגִינוֹת Neginoth. vt in titulo. Ps.4. Vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid. pro quo beatus hieronymus transtulit Victori in psalmis.

נָגַע Nagaa. tangere. attingere. impellere. pertingere. peruenire. percutere. seu flagellare. Geñ.3. Ne comederemus & ne tangeremus illud. Et in eodem.20. Et non dimisi te vt tangeres eam. & in eodem. Qui tetigerit hominis huius vxorem. Et in eodem. Sicut & nos nihil tuorum attigimus. Exo.4. Tetigitq̃ pedes eius. Et in eodem.12. Et aspergite ex eo superliminare. Pro quo hebrei legunt. Et facite tangere superliminare ac duos postes de sanguĩe. Et in eodem.19. Ne tangatis fines eius. Et in eodem. Manus non tanget eum. Leuit.5. Sin autem non potuerit offerre pecus. Pro quo hebrei legunt. Sin autem non attigerit manus eius sufficientiam pecudis: & est sensus sicut in littera nostra. Ruth.2. Vt nemo molestus sit tibi. p̃ quo hebrei legunt. Vt nemo tangat te. 1. Reg.10. Exercitus quorum tetigerat deus corda. Iob.5. non tanget te malum. Et in eo.6. Que prius nolebat tangere anima mea. p̃s.103. Qui tangit mõtes & fumigant. Esa.6. Et tetigit os meum. Significat etiam pertingere. seu peruenire. 1. Paralip.28. Ita vt vsq̃ ad celum pertingeret vestra crudelitas. Canti.2. Tempus putationis aduenit. Esa.16. Vsq̃ ad iazer peruenerunt. Item significat flagellare seu plagare vel percutere. Geñ.12. flagellauit autem dominus pharaõem plagis magnis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum: ac si diceret plagauit plagis magnis. Ios.8. Iosue vero & omnis israel cesserunt loco simulantes metum & fugientes. Pro quo hebrei legunt. Et percussi sunt iosue & omnis israel ante eos & fugerunt. idest ac si essent percussi fugerunt. 2. Paralipo.27. Eo quod illico sensisset plagam domini. pro quo hebrei legunt. Eo quod plagasset seu percussisset eum dominus. Ps.72. Et cum hominibus non flagellabuntur. Et in eodem. Et fui flagellatus tota die. Esa.53. Et nos putauimus eum quasi leprosum. pro quo hebrei legunt. Et nos putauimus eum plagatum. idest plagis percussum seu flagellatum. Et inde נֶגַע negaa. idest plaga. seu percussio. Exo.11. Adhuc vna plaga tangam pharaonem. Leuit.13. Plaga lepre si fuerit in homĩe. p̃s.37. aduersum me appropinquauerunt & steterũt. pro quo hebrei legũt ex aduerso plage mee steterunt. vnde beatus Hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit quasi contra lepram meã steterunt. Et in plurali נְגָעִים Negaim. Geñ.12. Flagellauit autem dominus pharaonem plagis maximis.

נָגַף Nagaph. Percutere. ledere. vulnerare. impellere. impĩgere. Exo.12. percutiens egyptios. Et in eodem. Ingredi domos vestras & ledere. idest percutere. Et in eodem.21. Et percusserit quis mulierem pregnantem. Et in eodem. Si bos alienus bouem alterius vulnerauerit. Deut.28. Tradat te dominus corruentem ante inimicos tuos. pro quo hebrei legunt. Det te dominus percussum ante inimicos tuos. Iudi.20. putauerunt enim solito eos more cedere. i.percutere. pro quo hebrei legunt. Et dixerunt filii Beniamin percussi sunt ante nos. Et in eodem. Filii autem beniamin cum se inferiores esse vidissent. pro quo hebrei legunt. Et viderunt filii beniamin quoniam percussi essent. 1. Regũ.26. Quia nisi dominus percusserit eum. 2. Reg.10. Et quoniam corruissent coram israel. idest percusi essent. Et in eodem.12. percussitq̃ dominus paruulum. 3. Reg.8. Si fugerit populus tuus israel inimicos suos. pro quo hebrei legũt Si percussus fuerit populus tuus israel ante inimicos suos. 2. Paralip.13. perterruit dominus hieroboam & omnem israel. pro quo hebrei legunt. Et percussit deus Ieroboam & omnem israel. Et in eodem.17. Exterruitq̃ dominus ethiopes. idest percussit. Esa.19. Et percutiet dominus egyptũ plaga: & sanabit eam. ponitur etiam pro impingere seu offendere. p̃s.90. ne forte offendas ad lapidem pedem tuum Prouer.3. Et pes tuus non impinget. Hiere.13. Antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. & inde נֶגֶף negeph. idest percussio seu plaga. Exo.30. Et non erit plaga in eis: cum fuerint recensiti. Nume.16. Et plaga deseuit. Et in eodem. quam iam vastabat incendium. pro quo hebrei legũt. Et ecce iam ceperat plaga in populo. Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & cum he in fine & dicitur מַגֵּפָה magepha. idest plaga seu mortalitas. vt in eodem. Et plaga cessauit. Et in eodem. postquam quieuit interitus. idest postquam quieuit plaga. Et in eodem.25. que percussa est in die plage. Et in eodem.26. postquam noxiorum sanguis effusus est: pro quo hebrei legunt. Et factum est post plagam. Et in plurali מַגֵּפוֹת magephoth. Exo.9. Mittam omnes plagas meas in cor tuum.

נָגַר nagar. defluere. decurrere. detrahere. 2. Reg.14. Quasi aque dilabimur super terram. pro quo hebrei legũt. Et quasi aque que defluunt seu decurrunt super terram. p̃s.74. Et inclinauit ex hoc in hoc. pro quo hebrei legunt. & decurrere seu defluere fecit ex eo. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et propinauit ex eo. Threñ.3. Oculus meus afflictus est. pro quo hebrei legunt. Oculus meus defluxit. idest effudit lachrimas Mich.1. Sicut aque que decurrunt in preceps. significat et detrahere. vel tradere. Iob.20. Detrahentur in die furoris domini. p̃s.62. Tradentur in manus gladii. Prouer.21. Rapina impiorũ detrahet eos. Hiere.18. Et deduc eos in manu gladii. idest trade seu detrahe eos i manu gladii. Ezech.35. Et concluseris filios israel in manu gladii. Mich.1. Et detraham in vallem lapides eius. Ponitur etiam pro extendere. p̃s.76. manibus meis nocte contra eum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. manus mea nocte extenditur.

נָגַשׁ nagas. accedere. appropinquare. Geñ.19. Recede illuc. pro quo hebrei legunt. Accede illuc. Et in eodem 27. Accede huc vt tangam te. Et in eodem. Accessit ille ad patrem. Et in eodem. Accede ad me & da mihi osculum. Et in eodem.33. Donec appropinquaret frater eius. Et in eodem. Et appropinquantes ancille & filii earum incuruati sunt: accessit quoq̃ lia cum pueris suis. Et in eodem.44 Accedens autem propius iudas. Et in eodem.45. Accedite inquit ad me & cum accessissent. Exo.24. Solusq̃ moyses accedet ad dominum & illi non appropinquabunt. Et in eodem.34. Timuerunt prope accedere. Et in eodem. venerunt ad eum etiam omnes filii israel. pro quo hebrei legunt. Accesserunt ad eum. Deut.25. Accedet mulier ad eũ. Ruth.2. veni huc & comede panem. id est accede huc. 2. Regum.1. Accede irrue in eum. Esa.29. Eo quod appropin

quauit populus iste. Et in eo. 45. Accedite simul qui salua
ti estis de gentibus. Et in eo. 49. Fac spaciū mihi vt habi⸗
tem. Pro quo hebrei legunt. Accede mihi vt habitem. idest
accede illuc vt facias mihi spacium. Et in eo. 65. Non ap p⸗
pinques mihi. Amos. 9. Qui dicunt non appropinquabit
Et inde verbū tertie coniugationis. idest appropiquare fa⸗
cere. applicare. siue afferre vel offerre. Geñ. 27. Affer mihi
inquit cibos. Et in eo. Quos cum oblatos comedisset. Pro
quo hebrei legunt. Et obtulit ei & comedit. Exo. 20. Offe⸗
rat eum dominus diis: & applicabitur ad ostium. 1. Reg. 15
Adducite ad me Agag regem. idest afferte siue applicate
ad me. 2. Reg. 3. Et pedes tui non sunt compedibus aggra⸗
uati. idest non fuerunt applicati compedibus.

נָגַשׂ Nagas. cum puncto cebolet in littera sin. exigere. re⸗
petere. affligere. angustiare. Deut. 25. Repetere nō po
teris quia annus remissionis est. Et in eodem. A peregrino
& aduena exiges. 4. Reg. 23. Et vnūquēq; iuxta vires suas
exegit tam argentū quam aurū. Esa. 58. Et oēs debitores
vros repetitis. Ponitur ēt pro affligere. 1. Reg. 13. Afflictus
enim erat populus. Item ponitur ꝑ corruere. Esa. 3. Et cor
ruet populus vir ad virum. sed ēt in predicto loco hebrei le
gunt. Et exiget populus siue angustiabit vel affliget. Poni
tur etiam pro offerre. sicut supra נָגַשׁ Nagas cū puncto se⸗
bolet vt. Esa. 53. Oblatus est quia ipse voluit. & inde נוֹגֵשׂ no
ges. idest exactor. Exo. 5. Precepit ergo in die illa prefectis
operum & exactoribus populi. & in eo. Igitur egressi pre⸗
fecti operū & exactores ad populū dixerūt. Esa. 14. & subii
ciēt exactores suos. Et in eo. Quomodo cessauit exactor.

נֵד Ned. accerius. moles. Exo. 15. Stetit vnda fluens. ꝑ quo
hebrei legunt. Steterunt quasi accerius seu quasi moles
fluctꝰ seu fluentes. s. aque. Ios. 3. In vna mole consistent. Et
in eo. Et ad instar mōtis intumescētes apparebant. pro quo
he. le. Steterunt in accruo vno siue in vna mole.

נָדַד Nadad. mouere. cōmouere. ammouere. recedere. fuge
re. Geñ. 31. Fugiebatq; somnus ab oculis meis. i. āmo⸗
tus est vel recessit. Ester. 6. Noctem illam rex duxit insom⸗
nem. ꝑ quo he. le. In nocte illa ammotus est vel recessit sō⸗
nus regis. Iob. 15. Cum se mouerit ad querendum panem
Et in eo. 20. Et transiet sicut visio nocturna. idest mouebi⸗
tur vel recedet sicut visio nocturna. Et in eo. 18. Et de orbe
transferet eū. Pro q̃ he. le. Et de orbe āmouebit eū. Et ī eo.
42. Et mouerūt super eū caput. ps. 30. Qui videbant me
foras fugerunt a me. ps. 67. Rex virtutum dilecti dilecti.
Pro quo he. le. Reges exercituū mouebūtur. Potest etiā de⸗
riuari a dictione דוֹד Dod. que significat dilectū. vnde bea⸗
tus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Reges
exercituū foederabuntur. Esa. 10. & nō fuit qui moueret pē⸗
nā. Et ī eo. Migrauit madmena. i. mota est vel recessit mad
mena. Hiere. 50. Recedite de medio babylonis. Osee. 7. ve
eis qm̄ recesserunt a mē. Naum. 3. Resiliet a te. Et in eo. Sol
ortus est & aduolauerunt. i. recesserunt. Et inde נְדוּד nedud
i. motus seu commotio. ps. 54. Ecce elongaui fugiens. ꝑ
quo he. le. Ecce elongabō motum. idest longe mouebor.
& in plu. נְדוּדִים Nedudim. pro quo beatus hieronymus
transtulit dolores. Iob. 7. Et replebor doloribus vsq; ad te
nebras. & inde מִדַּת Midath. quasi מִנְדַּת Mindath. i. motus
seu cōmotio. Iob. 7. Et rursum expectabo vesperam. Pro
quo he. le. Et motus seu cōmotio vespere. Vide etiā de hoc
infra in dictione נוּד Nud. & inde נִדָּה Nida. i. menstruata.
seu mēstruū aut immūda. eo quod ꝑpter sui imūdiciā erat
āmota vel separata a viro & a templo. Leuit. 12. Iuxta dies
separatiōis mēstruate. & in eo. iuxta ritū fluxus menstrui.
Et in eo. 15. Et que mēstruis temporibus separatur. Threñ.

1. facta est ierusalem quasi polluta menstruis. Ezech. 18. Ad
mulierem menstruatā nō accesserit. Ponitur ēt pro inmun
da vel inmūdicia. 2. Paralip. 29. Et auferte omnē inmūdi⸗
ciā de sanctuario. Esdre. 9. Terra inmūda est iuxta inmūdi⸗
ciā populorum ceterarū terrarū. Ezech. 7. Et aurum eorū
in sterquiliniū erit. i. in immūdiciā erit. Ponitur ēt ꝑ aqua
qua immundi aspergebantur. Pro quo beatus hieronymus
transtulit aspersionē vel expiationē aut lustrationē. Nu. 19
vt sit multitudini filiorum israel in custodiā & in aquā asp⸗
sionis. Et in eo. Qui aqua aspersionis nō est aspersus. Et in
eo. Et non est aqua lustrationis aspersus. Et in eo. Omnis
qui tetigerit aquas expiationis.

נָדַב Nadab. voluntarie seu sponte offerre. vltroneū offer⸗
re. seu liberalē esse. indulgere. sponte promittere seu
polliceri. Exo. 25. Ab omni homine qui offert vltroneus ac
cipietis eas. Et in eo. 35. obtulerūt mēte promptissima at⸗
q; deuota. Et in eo. Mente deuota obtulerūt. Iudi. 5. Qui
sponte obtulistis de israel animas vestras. 1. Paralip. 29. Et
si quis sponte offert. & in eo. Polliciti sunt itaq; principes.
Et in eo. & letatus est populus cū vota sponte promitterent
Et ī eo. In simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa hec
. i. sponte obtuli. & inde נְדָבָה Nedaba. i. spōtaneū vel illud
quod volūtarie datur vel offertur. Exo. 35. Voluntaria dño
dedicauerūt. Et in eo. 36. Mane vota populus offerebat. i.
vota voluntaria offerebat. Ezech. 46. Cum aūt fecerit pri⸗
ceps spontaneū. & in plu. נְדָבוֹת Nedaboth. ps. 67. Pluuiā
volūtariā segregabis deus. Quod in hebreo legitur plura⸗
liter. Ps. 109. Tecū pricipiū in die virtutis tue. Pro quo bea
tus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Populi
tui spontanei in die fortitudinis tue. Pōtest ēt legi sic. Popu
li tui principatus siue tecum principatus in die virtutis tue
vt infra dicetur. Ps. 118. Volūtaria oris mei beneplacita fac
dñe. & inde נָדִיב Nadib. i. voluntarius. vltroneus. liberalis
Exō. 35. Omnis voluntarius & prono animo offerat. Poni
tur etiā pro principe vel duce. eo q̄d debet esse liberalis &
vltroneus. Esa. 32. Non vocabitur vltra is qui insipiens est
princeps. Et in eo. Princeps vero ea que digna sunt pricipi
cogitabit. & ipse super duces stabit. vbi pro ducibus pōitur
נְדִיבוֹת Nediboth. i. ea que digna sunt duci vel principi. & ī
plu. masculino. נְדִיבִים Nedibim. Ps. 46. Principes popu⸗
lorū congregati sunt. ps. 112. vt collocet eum dñs cū prici⸗
pibus cū principibus populi sui. & in ge. fe. נְדִיבָה Nediba.
Ps. 50. Et spū principali confirma mē. & in hebreo est ge.
fe. quia spūs qui in hebreō dr̄ רוּחַ Ruach aliqñ est gñis femi
nini aliqñ masculini. Ponitur ēt נְדִיבָה Nediba pro deside
rio. Iob. 30. & abstulit quasi ventus desideriū meū. & dicūt
aliqui hebrei q in predicto loco accipitur pro anima que ē
pars principalior in homine.

נָדָה Nada. abiicere. āmouere. separare. Esa. 66. Dixerūt fra
tres vestri odientes vos & abiicentes. Amos. 6. qui se⸗
parati estis in die malo. Item נֵדֶה Nede. i. merces. s. meretri
cis. Ezech. 6. Omnibus meretricibus dātur mercedes. scri⸗
bitur ēt cū alio nū in fine & dr̄ נֵדֶן neden. De quo vide ifra
in suo loco. Item נִדָּה nida. idest menstruata seu immunda.
De quo vide supra in dictione נָדַד nadad.

נִדְבָּךְ nidbach. in lingua chaldaica sigñat ordinē. Esd. 6. or
dies de lapidibꝰ ipolitis tres: & ordō de lignis nouis.

נָדַח Nadach. aberrare. abiicere. eiicere. repellere. expelle⸗
re. impellere. Deut. 13. Vt errare te faceret de via. Et
in codē. Quia voluit te abstrahere a dño deo tuo. pro quo
hebrei legunt. Quia voluit te facere aberrare a domīo deo
tuo. & in eodem. Et auerterunt habitatores vrbis sue. idest
aberrare fecerunt. Et in eodem. 19. Et securis fugerit manū

Pro quo hebrei legunt. Et aberrauerit siue impulsa fuerit
manus eius securi. & in eo. 22. Non videbis bouem fratris
tui aut ouem errantem. Et in eodem. 30. si ad cardines celi
fueris dissipatus. idest fueris expulsus siue eiectus. 2. Regū
14. Ne penitus pereat qui abiectus est. Et in eo. & nō reuo
cat eiectum suum. Et in eo. 15. Et impellat super nos ruinā
Iob. 6. Necessarii quoq; mei recesserunt a me. pro quo he
brei legunt. Et prudētia seu sapientia recessit a me. De quo
vide supra in dictione יָשָׁה Iasa. Ps. 147. Dispersiones isra
el cōgregabit. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iux
ta hebraicam veritatem transtulit. Eiectos israel congrega⸗
bit. Esa. 8. Et caligo persequens. i. implens siue eiiciens. Et
in eo. 11. Et congregabit profugos israel. pro quo hebrei le
gunt. & congregabit eiectos siue expulsos israel. Et in eo⸗
dem. 13. & erit quasi damula fugiens. i. aberrans siue eiecta
Hiere. 27. Vt eiiciam vos & pereatis. Threñ. 2. viderūt aūt
tibi assumptiones falsas & eiectiones, vide etiam de hoc su
pra in dictione דָּחָה Dacha.

נָדָן Néden. vagina. 1. Paralip. 21. Et conuertit gladiū suum
in vaginam. Dañ. 7. Ego daniel territus sum in his. ꝑ
quo hebrei legunt. Ego daniel in medio vagine. i. constri⸗
ctus & afflictus ac si essē in medio vagine. Et aliqui hebrei
dicunt q inde deriuatur verbum יָדוֹן Iadon. pro quo bea⸗
tus hieronymus transtulit permanebit. Geñ. 6. Non per⸗
manebit spiritus meus in homine. Pro quo ipsi legūt. Non
vaginabitur spiritus meus in homine. i. non permanebit si
cut gladius in vagina. De quo vide supra in dictiōe דּוּן dun
Item נֵדֶן Néden. i. donū meretricis. Ezech. 16. Tu autem de
disti mercedes cunctis amatoribus tuis.

נָדַף Nadaph. impellere. repellere. proiicere. Iob. 13. Cōtra
folium quod vento rapitur. i. quod vēto impellitur vel
proiicitur. & in eodem. 32. Deus proiecit eum: non homo
Ps. 1. Sed tanquā puluis quē proiicit ventus. Ps. 67. Sicut
deficit fumus, deficiant. Pro quo hebrei legunt. sicut impel
litur fumus impelles. scilicet eos. Esa. 41. sicut stipulam vē⸗
to raptam. idest impulsam vel propulsatam.

נָדַר Nadar. vouere. polliceri. Geñ. 28. Vouit etiā iacob vo
tū dicēs. Nu. 30. Si qs virorū votū dño vouerit. Deut.
23. Cū votū voueris dño deo tuo. Et in eo. Si nolueris po⸗
liceri absq; peccato eris. 2. Reg. 15. Vouens enī vouit seruꝰ
tuus. Ione. 1. & vouerunt vota. & inde נֶדֶר Néder. i. votum
Et in plu. נְדָרִים Nedarim. i. vota. vt in locis predictis.

נָהָה Naha. Lamentari. plangere. canere. s. carmē lugubre.
languere. Ezech. 32. Gane carmen lugubre super mul
titudinem egypti. Mich. 2. Et cantabitur canticū cū suaui⸗
tate dicentiū: depopulatione vastati sumus. pro quo he. le.
Et lamentabitur lamentū lamentabile seu lugubre dicenti
um: depopulatione vastati sumus. Et est idem sensus cū lit⸗
tera nostra. nam cum dicitur cantabitur canticum intelligi
tur lugubre: sicut supra Ezech. 32. Significat etiam langue
re. Dañ. 8. Et ego daniel lāgui. De quo vide supra in dictio
ne הָיָה Haia. Ponitur etiam pro requiescere. 1. Reg. 7. & re
quieuit omnis domus israel post dominum. Sed etiam in
predicto loco hebrei legunt. Et planxerunt seu ingemue⸗
runt omnis domus israel post dominum. idest cum plāctu
& gemitu dominum quesierunt. Sed si scribatur cum litte
ra cheth que est quasi eiusdem figure sicut he. tunc signifi⸗
cat requiescere. sicut est in littera nostra. & inde נְהִי Nehi. i.
lamentum seu lamentatio aut planctus. Hiere. 9. Super
montes assumam fletum ac lamentum. Et in eodem. Quia
vox lamentationis audita est de sion. Et in eo. Docete filias
vestras lamentum. Et in eodem. 30. vox in excelso audita ē
lamentationis. Ezech. 27. Et assument super te carmen lu

gubre & plangent. Amos. 5. Eos qui sciunt plangere. Pro
quo hebrei legunt. Eos qui sciunt planctum seu lamentū.
Scribitur etiam sine iod & dicitur נֹהַּ Nōha. Ezech. 7. Et
non erit requies in eis. Pro quo hebrei legunt. Et non erit
lamentatio in eis. idest nullus remanebit ex eis qui lamen⸗
tetur alios. q si scribatur cum littera cheth vt dicatur נֹחַ nō
ach. tunc significat requiem sicut est in littera nostra.

נָהַג Nahag. Minare. ducere. adducere. cōsuescere. assueface
re. Geñ. 31. Tulitq; omnem substātiam suam & greges
Pro quo hebrei legunt. Et minauit omnem gregem suum
& substantiam suam. Et in eodem. 31. Vt clam me abigeres
filias meas. Pro quo hebrei legunt. Et furatus est cor meū
& minasti seu duxisti filias meas. Exo. 3. Cumq; minasset
gregem. Et in eodem. 10. Et dominus induxit ventū vren⸗
tem tota die illa. 1. Reg. 30. Tulit vniuersos greges & armē⸗
ta & minauit āte faciem suam. 2. Reg. 6. Oza autem & Aio
minabant plaustrum. 4. Reg. 4. Mina & propera. Et in eo
dem. 9. Preceps enim graditur. Pro quo hebrei legūt. stul⸗
te enim minat. s. exercitū vel seipsum. Ps. 79. Qui deducis
velut ouē Ioseph. Esa. 60. Et reges eorū adducātur. Threñ.
3. Me minauit & adduxit. Naum. 2. Et ancille eius minabā⸗
tur gementes. significat etiam assuefacere. Eccls. 2. Et ani⸗
mum meum transferre ad sapientiam. pro quo hebrei le⸗
gunt: Et cor meum assuefacerem in sapientia. & inde מִנְהָג
Minhag. i. consuetudo. Pro quo beatus hieronymus tran⸗
stulit incessum. 4. Reg. 9. Est autem incessus quasi īcessus
Iehu filii Namsi.

נָהַל Nahal. minare. ducere. portare. sustētare. Geñ. 33. Et e
go sequar paulatim vestigia eiꝰ. Pro quo hebrei legūt.
Et ego minabo paulatim vestigia operis. idest vestigia pe
coris & paruulorum. Exo. 15. Portasti eum in fortitudine
tua. Esa. 49. & ad fontes aquarum pōtabit eos. debet legi
portabit. significat etiam sustentare. Geñ. 47. Sustētauitq;
eos illo anno. Esaie. 51. Non est qui sustentet eam. & inde
נַהֲלֹלִים Nahalolim. Pro quo beatus hierōnymus transtu
lit foramina. Esa. 7. Et in omnibus fructetis & in vniuersis
foraminibus. Hebrei vero dicūt q significat quoddam ge
nus arboris humilis.

נָהַם Naham. fremere. frendere. gemere. rugire. Prouer. 5.
Et gemas in nouissimis tuis. Et in eodem. 19. Sicut
fremitus leonis ira regis. idest fremit sicut leo. Esa. 5. & frē
det & tenebit predam. Et in eodem. Et sonabit super eum
in die illa sicut sonitus maris. Pro quo hebrei legunt. & fre
met super eum in die illa sicut fremitus maris. vbi ponitur
verbum & nomen ab eo deriuatum. s. נְהָמָה Nahama. idest
fremitus siue gemitus. ps. 35. rugiebā a gemitu cordis mei.

נָהַק Nahac. rugire. clamare. vociferari. Iob. 6. Nūquid ru
giet onager cum habuerit herbam. Et in eo. 30. Qui ī
ter huiuscemodi letabantur. pro quo hebrei legunt. Inter
arbusta clamabant seu rugiebant.

נָהַר Nahar. fluere. confluere. affluere. illuminare. illustrare
Esa. 1. & fluent ad eum omnes gentes. Et in codē. 60.
Tunc videbis & afflues. Hebrei tamen in predicto loco le
gunt. Et illuminaberis. Hiere. 31. Et confluent ad bona do
mini. Et in eodem. 51. Et non confluent ad eum vltra gen
tes. & inde נָהָר nahar. idest fluuius seu flumen. Geñ. 2. Et
fluuius egrediebatur de loco voluptatis. Iob. 22. Fluuius
subuertit fundamentum eorum. ps. 45. Fluminis impetꝰ
letificat ciuitatem dei. Ps. 79. Et vsq; ad flumen propagi
nes eius. & in plurali. נְהָרִים neharim secūdum terminatio
nem masculinorum. Iob. 20. non videat riuulos fluminis
torrentis melis & butyri. pro quo hebrei legunt. non vi
deat riuulos fluuios torrentes. Esa. 33. Locus fluuiorum ri

ui latiſſimi. Abach. 3. Nunquid in fluminibus iratus es domine. reperitur etiam נְהָרוֹת Neharoth .ſecūdū terminationem femininorum. p̄s. 23. Et ſuper flumina preparauit eā. Ps. 88. Et in fluminibus dextera eius. Ps. 136. Super flumina babylonis. Eſa. 19. Et deficient flumina. Item נָהַר nahar ideſt illuminare. p̄s. 33. Reſpicite ad eum & illuminamini. Sed beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem primam ſignificationem ſequens tranſtulit: Reſpicite ad eum & confluite. & inde נְהָרָה Nehara. ideſt lumē. Iob 3. Nec illuſtretur lumine. Dañ. 2. & lux cum eo habitat. Et inde נְהִירוּ Nehiru. ideſt ſcientia. Eo ꝙ eſt lumen intellectus: vt in eodem. 5. Scientia & ſapientia inuente ſunt in eo. Et inde מִנְהָרוֹת minharoth. ideſt ſubterranee ſpelunce vel antra. vbi ſunt feneſtre & fiſſure per quas lumen ingreditur. Iudi. 6. fecerūtq; ſibi antra & ſpeluncas in montibus.

נוא No. irritum facere. ſubuertere. infringere. ſeu contradicere verbis alicuius. prohibere. & ſcribitur cum iod in medio: loco vau. Eo quod eſt verbum tertie coniugationis. Nu. 30. Si autem ſtatim vt audierit contradixerit pater Et in eodem. Eo quod contradixerit pater. Et in eo. 32. cur ſubuertitis mentes filiorum iſrael. Et aliqñ ſcribitur ſine aleph. vt p̄s. 140. Oleum autem peccatoris nō impinguet caput meum. pro quo hebrei legunt. Oleum autem primū ſeu principale non prohibebit vel non deferet caput meū. & inde תְּנוּאָה Thenua. ideſt querela ſeu querimonia. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit vltionem. Nu. 14. & ſcietis vltionem meam. & in plurali תְּנוּאוֹת Thenuoth. Iob. 33 Quia querelas in me repetit. & aliqui hebrei dicunt ꝙ ſignificat occaſiones. Alii vero dicunt ꝙ ſignificat deſertiones ſeu diſceſſiones.

נוב Nub. germinare. fructificare. creſcere. p̄s. 61. Diuitie ſi affluant. ideſt ſi creuerint vel germinauerint. p̄s. 91. adhuc multiplicabuntur in ſenecta vberi. pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Adhuc fructificabunt in ſenectute. Prouer. 10. Os iuſti parturit ſapientiam. pro quo hebrei legunt. Os iuſti fructificat ſeu germiat ſapientiam. ſ. ad modum arboris que germinat fructus ſuos. Zach. 9. Et vinum germinans virgines. & inde נִיב nib ideſt fructus. Eſa. 57. Creans fructum labiorum. Malach. 1 Et quod ſupponitur contemptibile eſt. pro quo hebrei legunt. Et fructus eius contemptibilis eſt. Vnde beatus hieronymus in explanationibus ſuper hoc loco ſic ait. fructꝰ autem altaris ignis eſt: cibuſq; ignis hoſtie vel holocauſta. Et inde תְּנוּבָה Thenuba. ideſt fructus. & reperitur tantū in numero plurali. Threñ. 4. Quoniam iſti extabuerunt cōſūpti a ſterilitate terre. pro quo he. le. A fructibus terre. i. pp defectū fructuū terre. & eſt idē ſenſus cum littera noſtra.

נוד Nud. mouere. commouere. mobilē ſeu vagū eē. auferre. conſolari. Geñ. 4. Habitauit profugus in terra. ideſt habitauit mobilis ſeu inſtabilis in terra. 2. Reg. 23. Preuaricatores autem quaſi ſpine euellentur vniuerſi. ideſt mouebuntur ſiue auferentur. pro quo hebrei legunt. Quaſi ſpina mota vel commota. Eſa. 24. & auferetur quaſi tabernaculum vnius noctis. Hiere. 18. Et mouebit caput ſuū. Et in eo. 50. Et moti ſunt & abierunt. Et in eodem. Recedite de medio babylonis. Pro quo hebrei legunt. Mouemini de medio babylonis. Oſee. 7. Ephraim in populis ipſe commiſcebatur. pro quo hebrei legunt. mouebatur ſiue commouebatur. Naum. 3. Quis commouebit ſuper te caput. Super hoc loco beatus hieronymus in explanationibus ſic ait. In hebreo non habetur caput. Sed nos appoſuimus vt ſenſus manifeſtior fieret. Ponitur etiam pro tranſmigrare vel tranſuolare. Ps. 10. Tranſmigra in montē ſicut paſſer. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Tranſuola in montem vt auis. Prouer. 26. Sicut auis ad alta tranſuolans. pro quo hebrei legunt. ſicut auis ad mouendum. vide etiam de hoc ſupra in dictione נָדַד Nadad. ſignificat etiam conſolari. eo quod ille qui conſolabatur alium mouebat caput ſuum ſignificās compaſſionem. Iob. 2. Vt pariter venientes viſitarent eū & conſolarentur. Et in eodem. 43. Et mouerunt ſuper eū caput. & in hebreo non habetur caput: ſed ſic: et mouerunt ſuper eum. ideſt conſolati ſunt eum. Hiere. 16. Nec conſoleris eos. Et in eodem. 2. Nec lugeatis ſuper eum fletu. pro quo hebrei legunt. Nec conſolemini ſuper eum. Et in eodem. 48. Conſolamini eum omnes qui eſtis in circuitu eiꝰ & inde נוֹד Nud. ideſt motus ſeu commotio. p̄s. 55. Vitam meam annunciaui tibi. pro quo hebrei legunt. Motum meum numeraſti. Et beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Secretiora mea numeraſti. & additur ei littera mem in principio & dicitur מָנוֹד Menod. Ps. 43. Commotionem capitis in populis. Scribitur etiam ſine vau in medio. & dicitur נָד Nad ſiue נֵד Ned. pro quo beatus hieronymus tranſtulit profugum. ideſt inſtabilem. Geñ. 4. Vagus & profugus eris in terra. Eſa. 17. Ablata eſt meſſis in die hereditatis. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Aceruus ſeu cumulus meſſis in die infirmitatis. Quod etiam poteſt legi ſecundum litteram hebraicam. de quo vide ſupra in dictione נֵד Ned. ſcribitur etiam cum iod in medio loco vau. Iob. 16. Et mouerē labia mea quaſi parcens vobis. Pro quo hebrei legunt. Et motum labiorum meorum non prohiberem. Ps. 35. Et manus peccatorum non moueat me. & inde נִידָה Nida. ideſt mota ſeu inſtabilis. vt Threñ. 1. Propterea inſtabilis facta eſt. Item נֹאד Nod cum aleph in medio loco vau. ideſt vter ſiue lagena. de quo vide ſupra in ſuo loco.

נוה Naua. Glorificare. decorare. ſiue decorum vel pulchrum eſſe. Exo. 15. Ipſe eſt deus meus & glorificabo eum. Canti. 1. Pulchre ſunt gene tue ſicut turtures. Et in eodem. 4. Quam pulchre ſunt māme tue. Abach. 2. Sic erit vir ſuperbus & non decorabitur. & inde נָוָה Naua. ideſt decora ſiue ſpecioſa. vt Hiere. 6. Specioſe & delicate aſſimilaui filiam ſion. & inde נָוֶה Naue. ideſt habitaculum ſeu tabernaculum. pulchritudo. decus. ſpecies. Exo. 15. Ad habitaculum ſanctum tuum. Iob. 8. Et pacatum reddet habitaculū iuſtitie tue. Et in eodem. 18. Aſpergatur in tabernaculo eiꝰ ſulphur. Eſa. 33. Oculi tui videbunt ieruſalem habitationē opulentam. Hiere. 23. Et conuertam eos ad rura ſua. ideſt ad habitacula ſua. Ponitur etiam pro pulchritudine vel decore. Iob. 5. Et maledixi pulchritudini eius ſtatim. p̄s. 67. Et ſpeciei domus diuidere ſpolia. Eſa. 27. Et ſpecioſa relinquetur & dimittetur quaſi deſertum. Et in eodem. 32. & ſedebit populus meus in pulchritudine pacis. Hiere. 31. Pulchritudo iuſtitię mons ſanctus. Et in eodem. 49. Quaſi leo aſcendet de ſuperbia iordanis ad pulchritudinem robuſtam. Significat etiam caulam paſtorum. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit paſcua. 2. Reg. 7. Ego tuli te de paſcuis. Soph. 2. Et erit funiculus maris requies paſtorū. ideſt caula ſeu paſcua paſtorum. Et in plurali quandoq; ſcribitur cum aleph & vau & dicitur נְאוֹת Neoth. Ps. 22. In loco paſcue ibi me collocauit. ꝑ q̄ he. le. in habitaculis ſiue in paſcuis herbe. aut in caulis herbe me collocabit. Hiere. 9. Et ſup ſpecioſa deſerti plāctū. & in eo. 25. Et cōticuerunt arua pacis. vbi pōitur ꝑ aruis. Iohel. 1. Quia ignis comedit ſpecioſa deſerti. Et in eo. 2. Quia germinauerunt ſpecioſa deſerti.

נוח Noach. quieſcere. requieſcere. Geñ. 8. Requieuitq; arca menſe ſeptimo. Exo. 20. Et requieuit die ſeptio. Deut. 5. Vt requieſcat ſeruus & ancilla tua. 1. Reg. 25. Locuti ſunt nabal omnia verba hec ex nomine dauid & ſiluerunt. i. requieuerunt vel ceſſauerunt. ſ. loqui. 2. Reg. 7. Et opperiemus eum. Pro quo hebrei legūt. Et requieſcemus ſuper eū. i. camtabimur ſuper eum. Et in eo. 21. Et nō dimiſit aues lacerare eos per diem. Pro quo hebrei legunt. & non dimiſit aues requieſcere ſuper eos per diem. ſ. ne eos lacerarent. Iob. 3. nonne ſilui: nonne quieui. Eſa. 10. Requieuit ſyria ſuper ephraim. Et in eo. 11. Et requieſcet ſuper eū ſpiritus domini. Et in eo. 57. Requieſcēt in cubili ſuo. Abach. 3. Et requieſcam in die tribulationis. Et inde verbum tertie coniugationis. ideſt requieſcere facere ſiue requiem dare aut refrigerare. ſeu reponere. Exo. 30. Et requiē dabo tibi. Et in eodem. & requieſcere faciam te. Deut. 25. Cū ergo dñs deus tuus dederit tibi requiem. 2. Reg. 7. Et dñs dediſſet ei requiē vndiq;. Ioſ. 21. Dataq; eſt ab eo pax in omnes per circuitum nationes. Pro quo hebrei legunt. Requieſcere fecit eos dñs per circuitum. Prouer. 29. Erudi filium tuum & refrigerabit te. Ezech. 5. Et requieſcere faciam indignationem meam in eis. Et i eo. 16. Et requieſcet indignatio mea in te. Pro quo hebrei legunt. Et requieſcere faciam indignationem meā in te. ſigñat etiam reponere. Exo. 16. Quidquid reliquū fuerit reponite vſq; mane. Et in eo. 17 Sin autem paululum remiſiſſet ſuperabat amalech. ꝑ quo hebrei legunt. & qñ reponebat manus ſuas ſupabat Amalech. Ezech. 37. Et dimiſit me in medio campi. i. repoſuit me. & in eo. 44. Et reponā benedictionem domui tue. Et inde נַחַת Nachath. i. requies. Eccſ. 4. Melior eſt pugillus cum requie. Et in eo. 9. Verba ſapientum audiuntur in ſilentio. i. in requie vel in tranquillitate. & inde מָנוֹחַ manoach. i. requies. Ruth. 3. Querā tibi requiem. p̄s. 114. Cōuertere anima mea in requiē tuā. ſcribitur etiam cū he in fine & dicitur. מְנוּחָה Menucha. Geñ. 49. Vidit requiem ꝙ eſſet bona. Iudi. 21. Nec erat vlla requies morientiū. Ps. 131. hec requies mea in ſeculum ſeculi. Pōitur etiam pro ſepulchro qđ eſt locus requietiōis. Eſa. 11. Et erit ſepulchrū eius glorioſum. Itē ponitur ꝑ prophetia. Hiere. 51. ſaraias aūt erat princeps ꝓphetie. & in plu. מְנוּחוֹת Menuchoth. i. requietiones. Eſa. 32. Et in requie opulenta. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſ. in requietionibus opulentis. & inde הֲנָחָה Hanacha. i. requies. Eſter. 2. Et dedit requiem vniuerſis ꝓuinciis. & inde נִיחֹחַ Nichoach. i. ſuaue vel placens. Geñ. 8. Odoratuſq; eſt dñs odorem ſuauitatis. Leuit. 3. In oblationem ſuauiſſimi odoris domini. & in eo. 26. Nec recipiam vltra odorem ſuauiſſimi. Nu. 28. Holocauſtum ſuauiſſimi odoris atq; incenſi eſt dñi. & in plurali. נִיחוֹחִין Nichochin. Dañ. 2. Et hoſtias & incenſum precepit vt ſacrificarent ei. Quod in hebreo legitur in plu. ſ. incenſa.

נוט Nud. mouere. concutere. p̄s. 98. moueatur terra. & beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatē tranſtulit. Concutiatur terra. Vide etiam de hoc ſupra in dictione מוט Mot.

נְוָלִי Neuali. In lingua chaldaica ſignificat ſterquilinium: ſecundum hebreos. Dañ. 2. Et domus veſtre publicabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et domus veſtre in ſterquilinium ponentur. Et in eo. 3. Et domus eius vaſtetur.

נום Num. dormire. dormitare. Ps. 75. Dormierunt ſomnum ſuum. Ps. 120. Neq; dormiet qui cuſtodit te. Et in eodem. Ecce non dormitabit. Naum. 3. Dormitauerūt paſtores tui. & inde נוּמָה. Numa. ideſt dormitio ſeu dormitatio. Prouer. 23. Et veſtietur pannis dormitatio. Scribitur ēt cum thau in principio & dicitur תְּנוּמָה Thenuma. p̄s. 131. Et palpebris meis dormitationem. & in plurali תְּנוּמוֹת thenumoth. Iob. 33. Et dormient in lectulo. pro quo hebrei legunt. In dormitationibus in lectulo. Prouer. 24. Paululū dormitabis. Pro quo hebrei legunt. Paululū dormitationū

נוס Nus. fugere. cōfugere. Geñ. 14. Et qui remanſerant fugerunt ad montem. Et in eodem. 39. Qui relicto in manu eius pallio fugit. Exo. 4. Ita vt fugeret moyſes. Nu. 25. Exules & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes ſuas reuerti poterunt. pro quo hebrei legunt. Et non accipietis precium ad fugiendum ad ciuitatem refugii ſui vſq; ad mortē pontificis. & beatus hieronymus trāſtulit ſenſum. Deut. 34. Nec dentes illius moti ſunt. Pro quo hebrei legunt. Et non fugerat humiditas illius. ideſt humidum radicale non receſſerat: ſiue ſpecioſitas eius non mutabatur propter ſenectutem. Poteſt etiam legi ſic. Nec efugerat. ideſt nec mota fuit maxilla ſeu mandibula illius. Et ponitur ibi maxilla pro dentibus: ſicut eſt in littera noſtra vt dictum eſt ſupra in dictione לֵחָה Lecha: Ioſ. 8. Fugiemꝰ & terga vertemus. Pro quo hebrei legunt. Et fugiemus ante eos. Et in eodem. 10. Cumq; fugerēt filios iſrael. 2. Reg. 18. Siue enim fugerimus non magno opere de nobis ad eos pertinebit. Eſa. 30. Sed ſuper equos fugiemus ideo fugietis. Zach. 14. Et fugietis ad vallem montium. Et in eo. ſicut fugiſtis a facie terremotus. Vide etiam de hoc in dictione נָסַס Naſas. & inde verbū tertie coniugationis. ideſt cōfugere facere ſiue fugare. Exo. 9. fecit confugere ſeruos ſuos & iumenta in domos. Iudi. 6. Vt fugeret madian. Pro quo hebrei legunt. Vt fugaret a facie Madian. & inde מָנוֹס Manos. ideſt fuga. effugium. ſiue refugium. Iob. 10. Et effugium peribit ab eis. Ps. 141. Periit fuga a me. Hiere. 16. Et refugium meum in die tribulationis. Hiere. 46. Fugerunt conciti. Pro quo hebrei legunt. fugam fugerūt. Scribitur etiam cum he vel thau in fine. Leuit. 26. Et ita fugiēt quaſi gladiū. Pro quo he. le. Et fugient fugam gladii.

נוע Noaa. Mouere. commouere. concutere. Nu. 32. Et circūduxit eum per deſertum quadragintaannis. Proquo hebrei legunt. Et moueri vel commoueri fecit eos per deſertum quadraginta annis. Iob. 16. Mouerem & ego caput meum. Ps. 21. Locuti ſunt labiis & mouerunt caput. p̄s. 58 Ipſi diſpergentur ad manducandum. Pro quo hebrei legunt. Ipſi mouebuntur ad manducandum. Et beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Ipſi vagabuntur ad manducandum. Eſa. 7. Et commotum eſt cor eius & cor populi eius ſicut mouentur ligna ſiluarum. Et in eodem. 19. Et mouebūtur ſimulachra egypti a facie eius. Et in eodem. 24. Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius. ideſt commotione commouebitur terra. Dañ. 10. Et erexit me ſuper genua mea. Pro quo hebrei legunt. Et commouit me ſuper genua mea. ideſt commouendo ſiue agitando erexit. Amos. 4. Et venerunt due & tres ciuitates ad vnam. Pro quo hebrei legunt. Et mouebuntur due tres ciuitates ad vnam. Et in eodem. 9. Et concutiam in oībus gentibus domum iſrael: ſicut concutitur triticum. Naum. 3. Si concuſſe fuerint cadent in os comedentis. Et inde נָע Naa. ideſt mobilis. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit vagus. Geñ. 4. Vagus & profugus eris in terra. Et in eodem. Et ero vagus & profugus in terra. Et inde מְנַעַנְעִים Menaaneim. ideſt inſtrumenta muſica erea a concutiendo vel mouendo dicta. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit ſiſtra. 2. Regum. 6. Et ſiſtris & cymbalis. Et inde הֵנַע Henaa. Nomen proprium loci ſecundum tranſlationem noſtram. 4. Regum. 18. Vbi eſt deus

sepharuaim Ana & Aua.Hebrei tamen in predicto loco
legunt sic. vbi est deus sepharuaim : mouit & dispergdidit.
scilicet rex assyriorum omnes supradictos.

נוף Nuph.leuare.eleuare.mouere.hinc inde agitare.asper
gere.Exo.29.Et sanctificabis eos eleuans coram domi
no.Et in eodem.Sanctificabisq; illud eleuans coram domi
no.Et in eodem.Et armum quem de ariete separasti . pro
quo hebrei legunt . Et armum qui eleuatus est & separa=
tus de ariete . Leuit.8. Qui postquam leuauerunt ea corā
domino.Et in eodem.Tulit ergo pectusculū eleuans illud
coram domino.Nu.6.Susceptaq; rursum ab eo eleuauit in
conspectu domini.Et in eodem.8.Cumq; leuati fuerint co
ram domino.Et in eodem.Et offeret Aaron leuitas mun9
in conspectu domini.pro quo hebrei legūt . Et leuabit Aa
ron leuitas eleuatione in conspectu domini. Et in eodem.
Eleuabitq; eos Aaron in conspectu domini . 4. Reg.5.Et
tangeret manu sua locum lepre.pro quo hebrei legunt. Et
eleuaret manum suam ad locum.scilicet lepre. Ps.61 . Plu=
uiam voluntariam segregabis deus. Pro quo Beatus hiero
nymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.
Pluuiam voluntariam eleuasti deus.Hebrei tamen legunt.
aspersisti deus.significat etiam aspergere.prouer.7.Asper
si cubile meum myrrha & Aloe.pōitur etiam pro trahere.
Quod est hinc & īde mouere.vel eleuare.Esa.10. Aut exal=
tabitur serra contra eum a quo trahitur.Et in eodem.Quo
modo si eleuetur virga.Et in eodem.13. Leuate manum.
Ponitur etiā pro agitare vel cribrare.Esa.10.Agitabit ma=
num suam super montem filie sion.Et in eodem.30. Ad p
dendas gentes in nihilum.Pro quo hebrei legunt. Ad cri=
brandas gentes in cribro vanitatis.vbi ponitur verbum &
nomen ab eo deriuatum.Potest etiam legi sic. Ad agitan=
das gentes agitatione vanitatis.Et inde תְּנוּפָה Thenupha.
idest eleuatio siue agitatio. Exo.29.Sanctificabisq; pectus=
culum consecratum.pro quo hebrei legunt. Sanctificabis=
q; pectusculum eleuationis.Leuit.7.Pectusculum eleuatio
nis & armum separationis. Et in eodem . 10 . Pectusculum
quoq; quod oblatum est.Pro quo hebrei legunt.Pectuscu=
lum quoq; eleuationis seu agitationis.Esa.19. A facie com
motionis manus domini exercituum.Et in eodem.30. Et
in bellis precipuis expugnabit eos.pro quo hebrei legunt
Et in bellis eleuationis seu agitationis vel commotionis
expugnabit eos.Item נֹפֶת Nopheth.idest fauus . ps. 18.Et
dulciora super mel & fauum. Prouer.24.Et fauum dulcissi
mum gutturi meo.Canti. 4.Fauus distillans labia tua. Itē
נָפַת Naphath.prouincia . regio . sed translatio nostra posu
it pro nomie proprio.Ios. 17 . Tertia ps vrbis nopheth.3.
Reg.4.benadab cuius omnis nephador.

נוץ Nus.florere.Canti.7.Floruerunt mala punica. Et ali=
quando scribitur cum iod in medio loco vau.Ps.131.su
per ipsum autem efflorebit sanctificatio eius.Scribitur etiā
cum aleph ī medio loco vau.Eccls.12.Et florebit amygda
lus.Et inde נִצָּה Nisa.idest flos.Geñ.40.& post flores vuas
maturescere.Iob.15.Et quasi oliua proiiciens florem suū.
Ponitur etiam pro germinatione.Esa.18. Et immatura p=
fectio germinabit.Scribitur etiam cum nun in fine & dici=
tur נִצָּן Nisan.Canti.2.Flores apparuerunt in terra.vbi po
nitur נִצָּנִים Nisanim.Et inde נִצּוֹץ Noses cum duplici sa=
de.idest scintilla.Ezech.1.Et scintille quasi aspectus eris.&
aliquando scribitur cum iod in prima syllaba.vt Esa.1 .Et
opus eius quasi scintilla.

נור Nur.lucerna.Et communiter scribitur sine vau & dici=
tur נֵר Ner.Exo.27.Vt ardeat lucerna semper. 1 .Reg.
3.Et non poterat videre lucernam dei. Iob. 21 . Quotiens

lucerna impiorum extinguetur.Ps.17 . Quia tu illuminas
lucernam meam.ps.118.Lucerna pedibus meis verbū tuū
ps.131.Paraui lucernam christo meo.Scribitur etiam cum
iod in medio & dicitur נִיר Nir.vt.3 .Reg.11 . Vt remaneat
lucerna dauid seruo meo.Et ī plu.נֵרוֹת Neroth.Exo.25.fa
cies & lucernas septem.Nu.8.Cum posueris septem lucer
nas.Et inde מְנֹרָה Menora idest candelabrum. Exo.25.fa
cies & candelabrum ductile de auro purissimo.Et in eodē.
40.Candelabrum stabit cum lucernis suis. Item נִיר Nir.
idest nouale.Prouer.13.Multi cibi ī noualibus patrū.Osee.
10.Innouate vobis nouale. Vbi ponitur nomen & verbum
ab eo deriuatum.ac si diceret.Nouiter arate vobis nouale.
Item נִיר Nir.in lingua chaldaica significat iugū.& sic tran
stulit beatus hieronymus. Nu.21. Vbi dicitur iugum ipso=
rum disperiit.De quo vide supra in dictione יָרָה Iara. Itē
נור Nur siue נוּרָא Nura.in lingua chaldaica significat ignē
Dañ.3.Mittetur in fornacem ignis.Et in eodem.7. Fluui=
us igneus rapidus egrediebatur a facie eius.

נוש Nus.desperare.infirmari.ps.68.Improperium expe
ctauit cor meum & miseriam.Pro quo beatus hieroy=
mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.op
probrio cōtritum est cor meum & desperatus sum. Hebrei
tamen legunt.Et infirmatus sum.De quo vide supra in di
ctione אָנַשׁ Anas.

נזד Nazad. coquere . scilicet pulmentum.vt Geñ.25.Co=
xit autem iacob pulmentum.& inde נָזִיד Nazid .idest
pulmentū seu coctio.vt in loco predicto &.4.Regū. 4.Et
concidit in ollam pulmēti. Et in eodem.Cum gustasset de
coctione. Aggei.2.Panem aut pulmentum.

נזה Naza.aspergere.& scribitur sine nun. Leuit . 4 . Tin=
cto digito asperget septies contra velum . Leuit. 6 . Si
de sanguine illius vestis fuerit aspersa.Et in eo. 8 . Cumq;
sanctificans aspersisset altare septem vicibus.Nu.8. Asper
gantur aqua lustrationis.Et in eodem.19. Ipse quoq; qui
aspergit aquas lauabit vestimenta sua.Esa. 53 . Iste aspget
gentes multas.

נזל Nazal.fluere defluere.erumpere :pluere vel stillare.
Nu.24.Fluent aque de situla eius.Deut.32.fluat vt ros
eloquium meum.Iob.36.Que de nubibus fluunt.ps.147
flauit spiritus eius & fluēt aque.Canti.4.que fluunt impe
tu de libano.Et in eodem.Et fluent aromata illius.Esa.64
A facie tua montes defluerēt.Hiere.9 . Et palpebre nostre
defluant aquis.Et in eodem.18.Erumpentes aque frigide.
idest defluentes.Ponitur etiam pro pluere.Esa.45.Et nu=
bes pluant iustum.Et in eodem.46.Aquam de petra pro=
duxit eis.Pro quo hebrei legunt.Aquam de petra stillare
fecit vel fluere fecit eis.& īde נוֹזְלִים Nozlim.idest riui seu
fluenta.Ps.77.Et eduxit aquam de petra . Pro quo beatus
hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem tran=
stulit.Et eduxit riuos de petra.Et in eodem. Et imbres eo=
rum ne biberent.idest fluenta.Prouer.5 . Et fluenta putei
tui.Esa.44.Et fluenta super aridam.Et īde מַזָּל Mazal.i.
Sydus seu signum celeste . Et solum inuenitur in numero
plurali.scilicet מַזָּלוֹת Mazaloth.4.Regū.23.soli & lune &
duodecim signis.& secundum hebreos propter sui influē=
tiam circa terrena appellantur hoc nomine.

נזם Nezem.Inauris ornamentum auris vel naris . Geñ.
24.Protulit vir inaures aureas.Quod in hebreo legi
tur singulariter.scilicet inaurem auream.Prouer.11.Circu
lus aureus in naribus suis.idest in naribus porci . & in plu=
rali נְזָמִים Nezamim. Geñ.35. & inaures que erant in auri
bus eorum.Exo.32.Tollite inaures aureas de vxorum filio
rumq; & filiarum vestrarum auribus.Esa.3 . & gēmas ī frō

te pendentes.Pro quo hebrei legunt. Et inaures naris.

נזק Nazac.in lingua chaldaica significat nocere seu dam
nare:aut damnum inferre. Esdre.4. Et vsq; ad hec
noxia perueniet.& in eodem.Et nocens regibus & prin=
ciis.Dañ.6.Et rex non sustinebit molestiam.i.nocumētū.
& inde נֶזֶק Nezec.i.Damnū.nocumentū.Ester.7 .Nūc aūt
hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem . Pro q
hebrei legunt.Quia nihil hostis prodest in damno vel cū
damno regis.

נזר Nazar.separare.abstinere.consecrare.sanctificare. Le=
uit.22.Vt caueant ab his que consecrata sunt.Pro quo
hebrei legunt.Et separentur vel abstineant ab his que con
secrata sunt.Nu.6.Et se voluerint domino consecrare.& in
eodem . A vino & omni quod inebriare potest abstinebunt
& in eodem.Cunctis diebus quibus ex voto domino con
secrantur.& in eodem. Omni tempore consecrationis sue.
Pro quo hebrei legunt.Cunctis diebus quibus consecratur
vel separatur domino.& in eodem. Vsq; ad completum diē
quo domino consecratur.& in eodem. Et consecrabit do=
mino diem separationis illius.Zach.6.Vel sanctificare me
debeo.Pro quo hebrei legūt.vel abstinere aut separare me
debeo.s.a cibo & potu. Potest etiam legi sicut est in littera
nostra.Ponitur etiam pro abalienare.Esa.1. Abalienati sūt
retrorsum.Osee.9. Et abalienati sunt in confusione.i.sepa
rati sunt.Et de hoc vide supra in dictione זוּר Zur. & inde
נָזִיר Nazir.idest nazareus ,consecratus:vel sanctificat9: aut
separatus.s.a vino & omni quod inebriare potest.Geñ. 49
Et in vertice nazarei inter fratres suos. Nu.6. Vir siue mu=
lier cū fecerint votū vt sanctificentur.Pro q he.le. Cū fecerit
votū nazarei.& ī eo. Ista est lex cōsecrationis.p q he.le. Ista
est lex nazarei.i.consecrati vel sepati.& in eo.Tunc radetur
nazareus ad ostium tabernaculi.& in eodē.Et tradet in ma
nus nazarei. Iudi.13.Erit enim nazareus dei ab infantia sua
& inde נֵזֶר Nezer.i.separatio:vel sanctificatio: aut corona
seu diadema. Nu.6. Omni tempore separationis sue noua=
cula non ascendet super caput eius.& in eodem. Quia con=
secratio dei super caput eius. & in eodem. Omnibus dieb9
separationis sue sanctus erit domino.& in eodē.Quoniam
polluta est sanctificatio eius.Ps.31.Super ipum autem efflo
rebit sanctificatio eius. Ponitur etiam pro coma vel capillis
eo quod nazareus nutriebat comā.vt Hiere.7.Tonde capil
lum tuum & proiice.Ponitur etiam pro eo quod separatur
a cōmuni vsu.Leuit.25.Et vuas primitiarum tuarum non
colliges.Pro quo hebrei legunt.Et vuas separationis tue.i.
quas tibi vt proprias separaueras non vindemiabis : quia
debebant esse omnibus cōmunes.Item נֵזֶר Nezer.i. coro=
na seu diadema.Exo.39.Fecerunt & laminam sancte vene=
rationis.Pro quo hebrei legunt.Et fecerunt laminam coro
nam sanctitatis.Erat enī hec lamina circundata fronti pon
tificis in modum corone. 2.Reg.1.Et tuli diadema qd erat
in capite eius. 4.Reg.11.Et posui super eū diadema.& inde
מִנְּזִיר Minezir.i.coronatus seu princeps.Pro quo btūs Hie
ronymus transtulit custodem. Naū.3.Custodes tui quasi lo
custe.

נחה Nacha.minare.ducere. deducere. dirigere. reponere.
collocare.Exo.13.Non eos duxit domin9 per viā terre
philistiim.& in eodem. Vt dux esset itineris.& in eodē. 32.
Vade & duc populum quo locutus sum tibi.Iob.12.Et sub=
uersas in integrum restituet.Pro quo hebrei legunt.Expā=
dens vel dispergens gentes & deducit eas.Sed beatus Hie=
ronymus transtulit sensum.1. Reg.22. Et reliquit eos an=
te faciem regis moab.Pro quo hebrei legūt.Et deduxit eos
ante faciem regis moab. Iob.38. Et vesperum super fines

terre consurgere facis.Pro quo hebrei legunt. Et sydus seu
vesperum super filios suos deduces: Ps. 22.Deduxit me su=
per semitas iustitie.Ps.26.Et dirige me in semitam rectam
Ps.76.Deduxisti sicut oues populum tuum. Ps.77. Et in
intellectibus manuum suarum deduxit eos. Ps. 107. Quis
deducet me vsq; in idumeam.Prouer.6.Cum ambulaueris
gradiatur tecum.Pro quo hebrei legunt. Cum ambulaue=
ris minabit te: Prouer.18.Et ante principes spacium ei fa=
ciet.Pro quo hebrei legunt.Et ante principes deducet eū.
Esa.58.Et requiem tibi dabit dominus semper. Pro quo
hebrei legūt.Et deducet seu minabit te dominus semp. Po
test etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra
in dictione נוּחַ Noach . Significat etiam reponere seu col=
locare. 4.Reg.18.Et collocauit eos in Aila & in Aber.Sed
etiam in predicto loco hebrei legunt.Et duxit seu deduxit
eos.& secundum hebreos inde deriuatur מִנְחָה Mincha.i.
mun9.vel donū.De quo vide supra in dictiōe מנח Menach.

נחל Nachal.hereditare.possidere.Exo.32. Et possidebitis
eam semper.& in eodem.34.Nosq; possideas. Leuit.
25.Et hereditario iure transmittetis ad posteros. Pro quo
hebrei legūt.Et hereditabitis eos filiis vestris post vos.Nu.
32.Vsq; dum possideant filii israel hereditatem suam.& in
eodem.Nec quicq; queremus trans iordanem.Pro quo he
brei legunt.Quoniam non hereditabimus cū eis trās ior
danē. Nu.23.Quā diuidetis vobis sorte.Pro quo hebrei le
gunt.Et possidebitis terram sorte:& in eodem. Per trib9 &
familias possessio diuidetur.i.possidebitis. & in eodē. Hec
sunt nomina virorum qui cum Iosue terram vobis diuidēt
Pro quo hebrei legunt.Hec sunt noīa virorum qui heredi=
tare facient vos terram.i.diuidendo vnicuiq; hereditatem
suam.& in eodem. Vt diuiderent filiis israel terram chanaā
Deut.21. Volueritq; substātiam inter filios suos diuidere.
Pro quo hebrei legunt.Et erit in die qua hereditare faciet
filios suos.s.diuidendo eis hereditatem.& in eodē.32.Qū
diuidebat altissimus gentes.Pro quo he.le. Qū hereditare
sue possidere faciebat altissim9 gētes.i.qū diuidebat gētes
p terras vt vnaquequ; gens possideret terram ei cōcessam a
deo. Ios.1.Tu enim sorte diuides populo huic terram.i.he=
reditare facies.& in eodē.13. Hanc possessionē diuisit moy
ses in campestribus moab.& in eodem.14.Hoc est qd pos=
sederunt filii israel in terra chanaā quam dederunt eis.idest
possidere fecerunt eleazar sacerdos & iosue filius nun. Iob.
7.Sic & ego habui menses vacuos. Pro quo hebrei legunt.
Sic possedi mihi menses vanitatis.i.vanos & vacuos.Ps.81
Quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.Ezech.22
Et possidebo te in conspectu gentium. Zach.2. Et posside
bit dominus iudam partem suam.& inde נַחֲלָה Nachala.i.
hereditas.possessio.Leuit.25.Reuertetur hoīo ad posses=
sionem suam.Nu.18. Ego pars & hereditas tua. Deut.18.
Dominus enim ipse est hereditas eorum. & in eodem. 32.
Iacob funiculus hereditatis eius.Ps. 93.Hereditatem tuam
vexauerunt.Ps.134. In possessionem sibi.& in plali נְחָלוֹת
Nachaloth.i.hereditates vel possessiones. Reperitur etiā
נְחִילוֹת Nechiloth.vt in titulo.Ps.5.vbi dicitur in finē pro
ea que hereditatem consequitur.Pro quo beatus Hierony=
mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Vi=
ctori pro hereditatibus.Hebrei tamen dicunt q in predicto
loco est nomē cuiusdam instrumenti musici sic nominati.
Item נַחַל Nachal.i.torrens.riuus.fluuius vallis. Leuit.23.
Et salices de torrēte. Nu.13. Pergētes vsq; ad torrentē bo=
tri. Ios.13.Ab aroer que sita est in ripa torrentis Arnon.3.
Reg.7.Et ibi de torrente bibes.Iob.28.Diuisit torrentem
a populo peregrinante.Ps.109.De torrente in via bibet.

Esa.57.In partibus torrentis pars tua. Et aliquãdo scribitur cum he in fine & dicitur. נַחְלָה nachla.vt Nu.34. Vsq; ad torrentem egypti.Ps.123.Torrentem pertransiuit anima nostra.Significat etiam vallem . Geñ . 23.Foderuntq; in torrente.idest in valle qua torrens defluit tempore pluuiali.Deut.2.Oppido quod in valle sitũ est . Et in eodem. 21.Ducentq; eam ad vallem asperam atq; saxosam.Ioel.3. Et irrigabit torrentem spinarum. pro quo hebrei legunt . Et irrigabit vallem setim.idest spinarum . Et in plurali נְחָלִים nechalim.idest torrentes seu valles.Nu.21.Sic faciet in torrẽtibus arnon.Et in eodem.24. Vt valles nemorose. 2.Reg.22.Torrentes Belial terruerunt me. Iob .20. Torrentes mellis & butyri.Eccl's.1.Omnia flumina intrant in mare.Reperitur etiam נַחֲלַיִם nachalaim.Ezech.47. quocunq; venerit torrens viuet. vbi ponitur נַחֲלַיִם Nachalaim pro נַחַל nachal.idest dualis numerus pro singulari.

נָחַם Nacham.consolari.consolationem accipere.penitere penitudinem habere.penitentiam agere·Geñ.5.Iste consolabitur nos ab operibus nostris.& in eodem.24 .Vt dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret . Pro quo hebrei legunt.& consolatus est isaac post mortem matris sue.sed beatus hieronymus transtulit sensum . & in eodem.27.Minatur vt occidat te.pro quo hebrei legunt. Cõsolatur vt occidat te.& in eodem.37. Vt lenirent dolorem patris.pro quo hebrei legunt.vt consolarentur eum . & in eodem. Noluit consolationem accipere. Ruth.2.Quod cõsolatus es me.2.Reg.13.eo quod consolatus esset super Amnon interitum.Iob.29 . eram tamen merentium consolator.Pro quo hebrei legunt.Sicut qui consolatur lugentes seu merentes.& in eodem.21.Quomodo consolamini me frustra.Ps.68.& qui consolarentur & non inueni. p̄s. 76. Renuit consolari anima mea.p̄s.118.& consolatus sum . & in eodem.fiat misericordia tua vt consoletur me.Esa.1.heu ego consolabor super hostibus meis.Et in eodem.40.consolamini cõsolamini popule meus.Et in eodem.49 . quia consolatus est dominus populum suum . & in eodem . 51. Consolabitur ergo dominus sion.Et in eodem . Ego ipse consolabor vos.Et in eodem.54.Tempestate conuulsa absq; vlla consolatione.idest que non est consolata.Et in eodẽ 66.quomodo si cui mater blandiatur . pro quo hebrei legunt.sicut vir quem mater sua consolatur. Et sequitur .Ita ego consolabor vos:& in ierusalem consolabimini.Hiere. 31.Et nolentis consolari super eis. Ezech.5 . Et requiescere faciam indignationem meam & consolabor . & inde נֹחַם Nocham.idest consolatio. Osee.13.Consolatio abscõdita est ab oculis meis.& in plurali , נִחוּמִים nichumim. idest consolationes.Esa.57.Et reddidi consolationes ei & lugentibus eius.Zach.1.Verba consolatoria . pro quo hebrei legunt . verba consolationum . & inde נֶחָמָה Nechama.idest consolatio.Iob.6.Et hec mihi sit consolatio . p̄s. 118.Hec consolatio mea in humilitate mea . Scribitur etiam cum thau in principio & dicitur תַּנְחוּם Thanchum . & solum reperitur in numero plurali.scilicet תַּנְחוּמוֹת Thanchumoth.siue תַּנְחוּמִים Thanchumim. Iob . 15 . Nunquid grande tibi est vt consoletur te deus . pro quo hebrei legunt.Nunquid parum tibi consolationes dei. scilicet sunt. Et in eodem.21.Et agite penitentiam . pro quo hebrei legunt.Et sit hoc consolationes vestre . idest hoc reputetur vobis pro consolationibus.Potest etiam legi sicut est in littera nostra.vt infra dicetur.p̄s.93.Consolationes tue letificauerunt animam meam.Esa.66.& repleamini ab vbere consolationis eius.quod in hebreo legitur pluraliter: scilicet consolationum eius . Hiere.16 . & non dabunt eis potum calicis ad consolandum. pro quo hebrei legunt . Et non dabunt eis calicem consolationum . Item נִחַם Nicham.idest penitere.siue penitudinem habere . aut penitentiam agere . Geñ.6 . Penituit eum hominem fecisse in terra . Et in eodem . Penitet enim me fecisse eos .1 . Regum . 15 . Penitet me quod constituerim Saul Regem Et in eodem. Et dominũ penitebat ꝙ constituisset regem Saul.Et in eodem. Penitudine non flectetur neq; enim homo est vt agat penitentiam. Iob.42. Et ago penitentiam in fauilla & cinere.Ps.109.Iurauit dominus & non penitebit eum . Hiere .8. Nullus est qui agat penitentiam super peccato suo . Significat etiã placari seu misereri.i.penitere super malum.Exo.32. Et esto placabilis super nequitiã populi tui·E in eodẽ. Placatusq; est dominus ne faceret malum. Deut.32. Et in seruis suis miserebitur.Ps.105. Et penituit eum secundũ multitudinem misericordie sue.Ione. 3.Et misertus est super maliciam.Et inde נִחוּם Nechum.i. penitudo. Osee.11.Pariter conturbata est penitudo mea.

Marg.: Vallis. נְחָלִים Torrẽtes. Valles. flumina. נְחָלִים נָחַם consolari. Cõsolatiõnẽ accipe. נֹחַם Cõsolatio. נִחוּמִים cõsolatões נֶחָמָה cõsolatio. תַּנְחוּם תַּנְחוּמוֹת תַּנְחוּמִים cõsolatiões. נִחַם Penitere. Penitẽtiã agere. Placari. Misereri. נִחוּם penitudo.

נַחְנוּ Nachnu.nos.pronomen est pluralis numeri prime persone.Threñ.3.Nos iniq; egimus & ad iracũdiam prouocauimus.

נָחַץ Nachas. festinare.vrgere.i. Reg.21. Sermo eñ regis vrgebat. Pro quo hebrei legũt. Quoniam erat sermo regis festinatus vel acceleratus. Et solum inuenitur in predicto loco.

נַחַר Nechir.naris. Iob.39. Gloria naris eius terror. Et in eodem.41. De naribus eius procedit fumus. Et inde נַחְרָה Nachara.i.hinnitus. Beatus hieronymus trãstulit fremitum. Hiere.8. A dan.i.a tribu dan auditus est fremitus equorum eius.

נָחַשׁ Nachas. experiri siue experimento discere. augurari , auguria obseruare . Geñ. 30. Experimento didici quia benedixerit mihi deus propter te.Et in eodem. 44. Ipse est in quo bibit dominus meus & in quo augurari solet. Et in eodem. An ignoratis ꝙ non sit similis mei in augurandi scientia.Pro quo hebrei legunt. An ignoratis ꝙ augurando auguratur vel diuinando diuinabit vir similis mei.Leuit.19. Nõ augurabimini.nec obseruabitis somnia atq; auguria.3.Reg.20. Quod acceperũt viri pro omine.i. pro augurio.Pro quo hebrei legunt.Et augurati sunt viri. 4.Reg.21. Et ariolatus est & obseruauit auguria. Et inde נַחַשׁ Nachas.i.augurium. Nu.23. Non est augurium in Iacob. Et in eodem.24. Nequaq̃ abiit vt ante perrexerat:vt augurium quereret.Item נָחָשׁ Nachas.i.coluber aut serpẽs Geñ.3.Sed & serpens erat callidior.Et in eodem.49. Dan coluber in via. Exo.4. Que versa est in colubrum.Nu.21. fecit ergo moyses serpentem eneũ. Sed illud quod premittitur fac tibi serpentem eneum. Pro serpente eneo ponitur in hebreo שָׂרָף Saraph.i.vrens vel adurens.eo quod flatu oris adurit.Deut.8. In qua erat serpens flatu adurens. Vbi ponitur in hebreo נָחָשׁ Nachas שָׂרָף Saraph.i.serpens adurens.Iob.26. Obstreticãte manus eius eductus est coluber tortuosus.Esa.27. Super leuiathan serpẽtem vectem: & super leuiathan serpentem tortuosum. Amos. 9. Ibi mãdabo serpenti & mordebit eos. Et in plurali נְחָשִׁים Nachasim. Nu.21.Serpentes ignitos.Hiere.8.Ecce ego mittam vobis serpentes regulos. Item נְחֹשֶׁת Nechoseth siue נְחוּשָׁה Nechusa.i.es siue ereum. aut eneum. Geñ.4. Faber in cuncta opera eris & ferri. Exo.25.Aurum & argentum & es.Et in eodẽ.27. Et operies illud ere.4. Reg.25. Et mare ereum quod erat in domo domini confregerunt chaldei & transtulerunt es omne in babylonem.i.Paralipo.18.Eris plurimum de quo fecit Salomon mare eneum & columnas & vasa enea. Iob.16.Nec caro mea enea est.Ezech.1.Quasi aspectus eris candẽtis.& in eodẽ.16.Quia effusum est es tuũ. Et in eodem.22. Omnes isti es & stagnum.ponitur etiam pro aurichalco . quod est es fusile coloris aurei.3. Reg.7. Omnia vasa que fecit hiram regi Salomoni in domo domini de aurichalco erãt. Et inde נְחֻשְׁתָּן Nechusthan. Trãslatio nostra habet nohestam;idest eneum siue ereum.4. Reg.18.Confregitq; serpentem eneum quem fecerat moyses:vocauitq; nomen eius nohestam.& secundum hebreos nun finalis est diminutiua . quasi dicat . Enulus est . idest parum eris est & nihil numinis habet. Et inde נְחֻשָׁת Nechusath. idest compes. eo ꝙ sit ex ere. Threñ.3. Aggrauauit compedes meos . Quod in hebreo legitur singulariter scilicet compedem meum. Et in plurali נְחֻשְׁתַּיִם Nechustaim.2.Reg.4. Et pedes tui non sunt compedibus aggrauati.

Marg.: נַחְנוּ Nos. נָחַץ Vrgere. נַחַר Naris. נַחְרָה Fremitus. נַחַשׁ Experimẽto discere Augurari. Sõnia obseruare. נַחַשׁ Augurium נָחָשׁ serpens. coluber. נְחָשִׁים serpentes. נְחֹשֶׁת נְחוּשָׁה Es. Ereum. Eneum. aurichalcũ נְחֻשְׁתָּן נְחֻשָׁת Compes. נְחֻשְׁתַּיִם Cõpedes.

נָחַת Nachath.descendere.opprimere.cõfringere.occumbere.siue occumbere facere.4. Reg.6. Quia ibi syri in insidiis sunt.Pro quo hebrei legunt. Quia ibi syri descẽdentes.idest castrametati sunt in insidiis in aliquo valle vel profundo. Iob.21. Et in puncto ad infernum descendunt. Ps.37.Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam. Pro quo hebrei legunt. Quoniam sagitte tue descenderunt in me:& descendit super me manus tua . Hiere.21. Qui dicitis quis percutiet nos . Pro quo hebrei legunt.Quis descendet super nos: vel quis opprimet nos. Dañ.4. Et ecce vigil & sanctus de celo descendit. Ioel.3. Ibi occumbere faciet dominus robustos tuos. Ponitur etiã pro multiplicare. Ps.64. Multiplica genimina eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Descendat in ripas vel in valles eius:scilicet pluuia. Ponitur etiam pro componere.p̄s.17.Et componens quasi arcum ereum brachia mea.Hebrei tamen in predicto loco legunt.Et confract⁹ est arcus ereus brachiis meis.De quo vide supra in dictione חָתַת Cathath:quia inde potest deriuari . Et inde נַחַת Nachath.idest descẽsio.Iob.17.Putas ne saltem ibi erit requies mihi.Pro quo hebrei legunt.Si simul in puluerem descensio:scilicet mea erit.Potest etiam deriuari a dictione נוּחַ Noach que significat requiescere. & tunc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiam pro terrore. Esa.30. Et terrorem brachii sui ostendet.

נָטָה Nata. declinare.inclinare.auertere.tendere.extendere.Nu.22. Auertit se de itinere. idest declinauit de itinere.Et in eodem. Et nisi declinasset asina de via. Deut.16. Nec in alteram partem declinent.Iudi.19. Donec increscat dies.Pro quo hebrei legunt.Donec declinet dies.1.Reg.8. Sed declinauerũt post auariciã.2. Reg.2. Et vade ad dexteram siue ad sinistram.Pro quo hebrei legunt.Et declina ad dexteram siue ad sinistram.3. Reg.2. Quod Ioab declinasset post adoniam & post Salomonem non declinasset. Esdre.7.Et in me inclinauit misericordiam suam. Iob.21.Viam eius custodiui & non declinaui ex ea. Et in eodem.31. Si declinauit gressus meus de via.Ps.17. Et inclinauit celos & descendit.Ps.61.Tanq̃ parieti inclinato.Ps.72. Mei autem pene moti sunt pedes.Pro quo hebrei legunt . Mei autem pene inclinati vel declinati sunt pedes.Ps.85. Inclina domine aurem tuam : et exaudi me . Ps . 101 . Dies mei sicut vmbra declinauerunt . Ps . 118 . Inclina cor meum in testimonia tua.Et in eo.inclinaui cor meũ ad faciendas iustificatiões tuas Ps.140. Ne declines cor meum in verba malicie. Prouer.4. Ad eloquia mea inclina aurem tuam. Et in eodem. Ne declines ad dexteram neq; ad sinistram. Esa.30. Declinate a me semitam. Et in eodem.66.Ecce ego declinabo super eam quasi fluuium pacem.Hiere.6. Quia longiores facte sunt vmbre vesperi. Pro quo hebrei legũt. Quia inclinate sunt vmbre vesperi·Et in eodẽ.15.Et quasi viator declinans ad manendum. Et frequenter scribitur sine nũn & etiam sine he. vt in aliquibus locis predictis & in sequentibus. Osee.11. Et declinaui ad eum vt vesceretur. Vbi ponitur אַט At:& sola littera tet est essentialis illius verbi.nam littera aleph ĩdicat primã personam futuri; & propter vau coniunctionem precedentem fit de futuro preteritum. vt dictum fuit in arte grãmatica . Significat etiam נָטָה Nata Tendere siue extendere. Geñ.26. Extendit tabernaculum suum.Et in eodem.33.Emitq; partem agri in qua fixerat tabernaculũ.Pro quo hebrei legunt. In qua extenderat tabernaculum suum.Exo.6. Ac redimam vos in brachio excelso. debet legi in brachio extẽto.Et in eodem. 14. Extende manum tuam super mare. Et in eodem.Cumq; extendisset Moyses manum. Nu.24. Vt valles nemorose.Pro quo hebrei legunt. vt valles extente seu inclinate. 4.Reg.21. Et extendam super ierusalem funiculum samarie. Iob. 9.Qui extendit celos solus.Ps.103. Extendens celos sicut pellem. Prouer.1. Extendi manum meam. Esa.3. Et ambulauerunt extento collo. Amos.2. Et super vestimẽtis pignoratis accubuerunt. Pro quo hebrei legunt. & super vestimentis pignoratis extenderunt se siue inclinauerunt se:idest accubuerunt: sicut est in littera nr̃a. Zach.1.Et perpendiculum extendetur super Ierusalem. Et inde מִטָּה Mita.idest lect⁹. lectulus.reclinatorium.Geñ.47.Conuersus ad lectuli caput. Et in eodem.49. Collegit pedes suos super lectulum. Canti.3.En lectulum salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ezech.23. Et sedisti in lecto pulcherrimo. Et in plurali מִטּוֹת Mitoth. Amos.6. Qui dormitis in lectis eburneis. Et inde מֻטֶּה Mute. idest declinatio seu auersio a via recta.Ezech. 9. Et ciuitas repleta est auersione. Et inde מַטֶּה Mate.idest virga seu baculus super quo homo aliquãdo inclinatur:aut sceptrum seu tribus. Exo.4. Versaq; est in virgam. Et in eodem. virgam quoq; hanc sume in manu tua. Leuit.26. Postq̃ confregero baculum panis vestri. Nu.27. Germinabit virga eius. Ezech.7. Floruit virga. Et in eodem. Iniquitas surrexit in virgã impietatis. & in plurali מַטּוֹת Matoth.Nu.27. Virgas duodecim.Et in eodem.Protulit ergo moyses omnes virgas.Reperitur etiã in genere masculino. Abac.3.Maledixisti sceptris ei⁹.Item מַטֶּה Mate. idest tribus seu familia. Nume.1. De tribu ruben Et in eodem.31. Mille viri de singulis tribubus eligantur. & in plurali מַטּוֹת matoth. Nu.1. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas. et in eo.30.& locutus est ad principes tribuum filiorum israel.

Marg.: נַחַת Descẽdere. Occũbere facere. mltiplicar נַחַת Descensio. Terror. נָטָה Auertere, Declinare Inclinare. נָטָה Extendere Extendere מִטָּה Lectulus. Lectus. מִטּוֹת Lectuli. מֻטֶּה Auersio. מַטֶּה Virga. Baculus. מַטּוֹת Virge. Sceptrũ. מַטֶּה Tribus: מַטּוֹת Tribus.

נָטַל Natal.Portare.leuare.iacere.proiicere . 2 . Regum . 24.Trium tibi datur optio:elige vnum.Pro quo hebrei legunt.Tria ego proiicio super te : siue ego leuo super te: elige vnum.Esa.40.Ecce insule quasi puluis exiguus. Pro quo hebrei legunt.Quasi puluis leuatur siue proiicitur.scilicet vento.Et in eodem.63.Et portauit eos & eleuauit cunctis diebus seculi. Threñ . 3 . Quia leuauit super se. Dañ.4 . Oculos meos ad celum leuaui.Vide etiam de hoc supra in dictione טִיל Til.Et inde נֵטֶל Netel . idest onus siue onerosum.Prouerb.27. Graue est saxum & onerosa arena. Et in plurali נְטִילֵי Netile.idest onerati.Soph. 1. Disperierunt omnes qui inuoluti sunt argento.pro quo hebrei legunt.Qui onerati sunt argento.idest qui portant argentum.

Marg.: נָטַל Proiicere Portare. Leuare. נֵטֶל Onerosũ נְטִילֵי Onerati.

נטע Plantare

נָטַע Natăa.plātare.figere.defigere.ſtabilire.Geñ.2.Plantauerat autē dominus deus paradiſum. Et in codē.9. Et plātauit vineā.Exo.15.Et plantabis eos in monte hereditatis tue. Deut.20. Quis eſt homo qui plātauit vineā.2.Reg.7.Et plantabo eū & habitabo cū eo. Ps.106. Et plantauerunt vineas.Eccl's.2.Plantaui vineas: feci hortos & pomaria: & cōſeui ea cuncti generis arborib9.Pro quo hebrei legūt.Et plātaui in eis lignū oīs fruct9.Et in codē.3.Tēpus plātandi & tēpus euellendi quod plantatū eſt.Eſa.40.Nec plātatus nec ſatus. Et in codē.41. Adhuc plātabis vineas. Et in eodem.44.Plantauit pinum. Et in eodem.65. Non plantabunt & alius comedet.Hiere.1.Et edifices & plantes. Amos.9. Et plātabo eos ſuper humū ſuam. Significat etiā figere.vel ſtabilire. Eccl's.12. Et ſicut claui in altum defixi. Eſa.51. Vt plantes celos & fundes terram.i.vt figas vel ſtabilias celos. Dañ.11. Et figet tabernaculum ſuum Apedno inter duo maria. Et inde נֶטַע Nétaa ſiue נָטַע Nátaa ideſt plantatio.Iob.14.quaſi cum prius plantatum eſt. Pro quo hebrei legunt.quaſi plantatio. Eſa.5. Et viri iuda germen eius delectabile.i.plantatio eius delectabilis. Et in plurali נְטִיעִים Netiim. Ps.143. Quorum filii ſicut nouelle plantationes.Eſa.17. Propterea plantabis plantationem fidelē Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes pulchras ſiue iocundas.Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & dicitur מַטָּע Nata.Eſa.61.Plantatio domini ad glorificādum.Ezech.34.Et ſuſcitabo eis germen nominatum.i.plantationem nominatam. Mich.1. Et ponam Ieruſalem quaſi aceruum lapidum cum plantatur vinea. Pro quo hebrei legunt. In plantationes vinee. Et eſt idem ſenſus cum littera noſtra.

Defigere. Figere. נֶטַע נָטַע Plātatio. Germen. נְטִיעִים plātatiōes. מַטָּע plantatio. Germen.

נָטַף Stillare. Diſtillare.

נָטַף Nataph. diſtillare. ſtillare.loqui. Iob.29. Super illos ſtillabat eloquium meum.Ps.67. Etenim celi diſtillauerunt. Canti.4. Fauus diſtillans labia tua ſponſa.Et in eodem.5. Manus mee ſtillauerūt myrrham. Ioel.3. Stillabūt montes dulcedinem. Amos.7.Et non ſtillabis ſuper domū idoli.Et in eodem.9.Stillabunt mōtes dulcedinem.Mich.2.Stillabo tibi in vinum. Et in eodem. Et erit ſuper quem ſtillatur populus iſte. Ponitur etiam pro loqui vel prophetare.vt Ezech.20. Et ſtilla ad africū.i.loquere vel propheta ad africum.Et in eodem.21.Et ſtilla ad ſanctuaria.Mich.2. Ne loquamini loquētes. & ſequitur. nō ſtillabit ſup iſtos vbi eadem dictio ponitur pro loqui & pro ſtillare. Et inde נֶטֶף Néteph.i.gutta ſeu ſtilla.& ſolum inuenitur in numero plurali.Iob.36. Qui aufert ſtillas pluuie. Et inde נָטָף Nataph.i.ſpecies aromatica q̄ ſtillat de ligno aromatico. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit ſtactem.Exo.30. Sume tibi aromata & ſtactem.Et inde נְטִיפוֹת Netiphoth.i.monilia ſeu ornamenta colli.Iudi.8.Abſq; ornamentis & monilibus.Eſa.3.Et monilia & armillas & mitras.Hebrei tamen interpretantur olfactoria in quibus ponuntur aromata.

Prophetar. Loqui. נֶטֶף Stille. נָטָף Stacte. נְטִיפוֹת Monilia.

נָטַר Cuſtodire.

נָטַר Natar.cuſtodire.ſeruare. Canti.1. Poſuerūt me cuſtodem vineis. Et in eodem.vineam meam non cuſtodiui. Significat etiam ſeruare inimiciciā in corde. Leuit.19. Non queras vltionem nec memoreris iniurie ciuium tuorum.Pro quo hebrei legunt.Non queras vltionem nec ſerues.i.inimiciciam filiis populi tui.i.ciuibus tuis. In aliis vero locis beatus Hieronimus tranſtulit iraſci. Hiere.3. Nunquid iraſceris in perpetuum. Nañ.1.Et iraſcens ipſe inimicis ſuis. & in lingua chaldaica cōmuniter ſignificat ſeruare.vel conſeruare. Dañ.7. Verba autem in corde meo conſeruaui. Et inde מַטָּרָה Matara.i.cuſtodia. Nee.12. Et ſteterunt in porta cuſtodie. Ponitur etiam pro carcere in quo malefactores cuſtodiuntur. Hiere.38. Manſit vero Hieremias in veſtibulo carceris. Ponitur etiam מַטָּרָא Matara. pro ſigno ad quod ſagittarius dirigit ſagittam & illud obſeruat. Iob.16. Et poſuit me ſibi in ſignum. Threñ.3. Et poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. Et in predicto loco ſcribitur cum aleph in fine loco he.

Querere vltionem. Iraſci. conſeruare מַטָּרָה cuſtodia. carcer. מַטָּרָא ſignum.

נָטַשׁ Relinq̄re. Dimittere

נָטַשׁ Natas. derelinquere. deſerere. dimittere. proiicere. Geñ.31. Non eſt paſſus vt oſcularer filios meos. Pro quo hebrei legunt. Et non reliquiſti ſeu dimiſiſti me vt oſcularer filios meos. Exo.23. Anno autem ſeptimo dimittes eam: & requieſcere facies.Pro quo hebrei legūt. Anno autem ſeptimo dimittes eam & derelinques eam.i.relinques eam quieſcere. Iudi.6. Nunc autem derelinquit nos.i.Reg.10.intermiſſis pater tuus aſinis ſolicitus eſt pro vobis. i.dimiſſis aſinis. Et in eodem.17. Derelinquens ergo vaſa. Et in eodem. Quare dereliquiſti pauculas oues illas in deſerto.Ps.23.Ne derelinquas me.Ps.93. Quia non repellet dominus plebem ſuam.i.nō dimittet vel non derelinquet. Prouer.17. Et anteq̄ calūniam patiatur: iudicium deſeret. Eſa.2. Proieciſti enim populum tuum. Et in eodem.32. Domus enim dimiſſa eſt. Et in eodem.33. Laxati ſunt funiculi tui. Hiere.12. Dimiſi hereditatem meam. & in eodem.23.Et derelinquam vos & ciuitatem hanc. Ezech.16. Propagines eius relicte ſunt. Et in eodem.29. Et proiiciam te in deſerto. Oſee.12. Et ſanguis eius ſuper eum veniet. Pro quo hebrei legunt. & ſanguis eius ſuper eum relinquetur vel dimittetur aut proiicietur. Amos.5. Et proiecta eſt in terram ſuam. & ſcribitur aliquando cum thau loco tet. Hiere.19. Et euulſa eſt in ira. Pro quo hebrei legunt. & dimiſſa eſt. poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra. De quo vide infra in dictione נָתַשׁ. Significat etiam extendere vel tendere: ſeu ſpargere: vel diffundere. Nu.11. Et dimiſit in caſtra: itinere quantum vno die cōfici poteſt. Pro quo hebrei legunt. & expandit ſeu ſparſit. Iudi.15. Caſtrametati ſunt in loco qui poſtea vocatus eſt lechi .i. diſperſi vel diffuſi ſunt.i.Reg.30. Ecce illi diſcumbebant ſuper faciem vniuerſe terre. Pro quo hebrei legunt. Ecce illi diſperſi vel diffuſi erant ſuper faciem vniuerſe terre.2.Reg.5. Et diffuſi ſunt in valle Raphaim. Eſa.21. A facie gladii imminentis. Pro quo hebrei legunt. A facie gladii extenti. Et inde נְטִישׁוֹת Netiſoth.i.rami ſeu propagines arboris. eo quod extēduntur huc & illuc. Eſa.18. Et que derelicta fuerint abſcindentur. Pro quo hebrei legunt. Et propagines ſeu ramos auferet abſcindetq;. Hiere.5. Auferet propagines eius. & in eodem.48. Propagines tue tranſierunt mare.

Repellere. Deſerere. proiicere. Laxare. Euellere. Expander. Diſpgere. Diffunder. נְטִישׁוֹת propagies.

נִיב Fructus.

נִיב Nib. fructus. Eſa.57. Creans fructū labiorum. De quo vide ſupra in dictione נוּב Nub.

נִין poſteri. ſemen.

נִין Nin. filius. progenies. ſtirps. poſteri. Geñ.21. Nec noceas mihi & poſteris meis ſtirpiq; mee. Vbi ponitur pro poſteris. Iob.12. Nō erit ſemē eius neq; ꝓgenies in populo ſuo. vbi ponitur pro ſemine.i.pro filio. Ps.73. Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſimul. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit. Dixerunt in cordibus ſuis poſteri eorum ſimul. Eſa.14. Et germen & propaginem. Hebrei tamen dicunt q̄ ſolum ſignificat filium. vnde in predicto loco ipſi legunt. filium & nepotem. & ſimiliter. Geñ.21. & Iob.12. De quibus ſupra dictum eſt. Et inde verbum paſſiuum יִנּוֹן Inon ideſt filiabitur vel filiabatur: ſi latine poſſet dici: tranſlatio noſtra traduxit ꝑmanet. Ps.71. ante ſolem ꝑmanet nomē eius. pro quo in hebreo habetur. Ante ſolē filiabitur nomen eius.i.fili9 noīabitur vel vocabatur. Vide de hoc Burgeñ. In additionib9 ſuper predicto pſalmo. & inde מָנוֹן Manon. Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit cōtumacem. Prouer.29. Qui delicate a puericia nutrit ſeruū ſuum poſtea ſentiet eū cōtumacem.i.non exiſtimauit ſe eſſe ſeruū: ac ſi eſſet filius dñi ſui & heres. & ideo non ſeruiet libenter domino ſuo.

cognatio. Germen. Filius. יִנּוֹן permanet. מָנוֹן Cōtumax

נִיק Nutrire

נִיק Nic. lactare. nutrire. ſ. lacte. Exo.2. Accipe puerum iſtū & nutri mihi. & in eodem. Suſcepit mulier & nutriuit puerum. Vide etiam de hoc ſupra in dictione יָנַק Ianac.

נֵיר נִיר Lucerna Nouale

נִיר Ner. ſeu נִיר Nir. lucerna ſeu nouale. De quo vide ſupra in dictione נוּר Nur.

נֶכֶד Stirps Progēies Propago

נֶכֶד Néched. nepos.i.filius filii. Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit ſtirpem ſeu progeniem vel propaginē. Geñ.21. Et poſteris meis ſtirpiq; mee. Iob.18. Non erit ſemē eius nec progenies in populo ſuo. Eſa.14. Et germē & propaginem.

נָכָה Percuter. cedere. Ledere.

נָכָה Naca. percutere. cedere. ledere. Geñ.19. Et eos q̄ erāt foris percuſſerunt cecitate. Exo.3. Et percutiā egyptū in cūctis mirabilibus meis. & in eo.5. En famuli tui flagellis cedimur.i.percutimur. & in eodem.7. Ecce percutiam virga que in manu mea eſt aquas fluminis. Et in codē.8. & percute puluerem terre. Et in eodem.9. Cūctamq; herbā agri percuſſit grando. Et in eo. linū ergo & ordeum leſum eſt. & in eo. Triticū autem & far nōn ſunt leſa. & communiter ſcribitur ſine nun vt in aliquibus locis ꝑdictis. & Exo.9. Et percutiam te & populū tuū. vbi ponitur אַךְ Ach.i.ꝑcutiam. & ſola littera caph eſt eſſentialis in predicto verbo percutiam & deficiunt nun & he. nam littera aleph denotat primam perſonā ſingularis numeri futuri temporis. Et ſupra in eo. Et percuſſit grando in omni terra egypti. Vbi ſimiliter deficiunt littera nun & littera he. In aliis vero locis communiter ſcribitur ſine nun. Nu.17. percutieſq; petrā. Deut.13. Statimq; percuties habitatores vrbis illius. Et in eodem.27. Maledictus qui clam percuſſerit proximum ſuum.1.Reg.17. Et ſuffocabam interficiebamq; eos. ꝓ quo hebrei legunt. Et percutiebam interficiebamq; eos. Et in eodem.19. Percuſſit eos plaga magna. Et in eodem. Lācea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietē. pro quo hebrei legunt. Et percuſſit lancea in parietem. Et in eodem.30. & percuſſerant ſicelech.i.vaſtauerant.2.Reg.11. Relinquite eum vt percuſſus intereat. Et in eodem.24. Percuſſit autē cor dauid eum.3.Reg.20. percute me: at ille noluit eū percutere. ꝑs.3. Quoniā tu percuſſiſti omnes aduerſantes mihi. ꝑs.101. Percuſſum eſt vt fenum & aruit cor meum. Eſa.1. Super quo percutiam vos. pro quo hebrei legunt. Super quo percuſſi eſtis. Hiere.18. percutiamus eū lingua. Ezech.39. Et percutiam arcū tuū in manu ſiniſtra tua. Oſee.6. percutiet & ſanabit. Zach.9. Et percutiet in mari fortitudinē eius. Ponitur ēt ꝓ occidere vel interficere. Nu.25. qui occiſus eſt cū madianitide. Et in eodem. que pariter interfecta eſt. ponitur etiā pro erūpere. Oſee.14. Et erumpet radix eius vt libani. Scribitur ēt cum aleph in fine loco he. Iob.30. In terra penitus non parentes. pro quo hebrei legunt. percuſſi ſunt ſeu attriti ſunt de terra. & inde מַכָּה maca.i.ꝑcuſſio. plaga. vulnus. Deut.28. Inſuper & vniuerſos langores & plagas. quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ. vniuerſum langorem & plagam. Eſa.1. Et plaga tumens. Hiere.30. percuſſi te caſtigatione crudeli. ideſt percuſſione crudeli. & in plu. מַכּוֹת macoth. Deut.28. Augebit dominus plagas tuas & plagas ſeminis tui. Zach.13. que ſunt plage iſte. Reperitur etiam מַכִּים machim: ſecundum terminationem pluralem maſculinorum.4.Reg.9. propter vulnera quia percuſſerant eum ſyri. & inde נָכֶה neche. ideſt claudus. ſeu debilis pedibus.2.Re.9. Supereſt filius ionathe debilis pedibus. Et in plurali נְכִים nechim. ꝑs.35. Congregata ſunt ſuper me flagella. ideſt infirmitates pedum. pro quo hebrei legunt. Congregati ſunt ſuper me claudi ſeu claudicantes. Scribitur etiam cum aleph loco he & dicitur נְכָאִים nechaim. pro quo beatus hieronymus tranſtulit plagas. Eſa.16. His qui letantur ſuper murum cocti lateris loquimini plagas ſuas. & inde נְכוֹ necho. ideſt claudus ſecundū hebreos. 4.Reg.23. Aſcendit pharao nechao rex egypti. ꝓ quo hebrei legunt. Aſcendit pharao claudus. poteſt etiam eſſe nomen proprium ſicut eſt in littera noſtra.

אַךְ Occidere. Interficer. Erūpere. מַכָּה Plaga. Caſtigatio מַכּוֹת Plage. מַכִּים Vulnera. נָכֶה Debilis pedibus. נְכִים Flagella. Claudi. נְכָאִים Plage. נְכוֹ claudus.

נֹכַח in cōſpectu contra. E regione. Pro.

נֹכַח Nóchach. Coram. in conſpectu. contra. ideſt e regiōe pro. propter. rectum vel directum. Exo.14. In conſpectu eius caſtra ponetis. & in eodem.26. & contra menſam candelabrum. & in eodem.40. poſuit & candelabrum in tabernaculo teſtimonii e regione menſe. Ezech.46. ſed e regione illius egredietur. ſignificat etiam pro ſiue propter. Geñ.25. Deprecatuſq; eſt iſaac dominum pro vxore ſua.i. propter vxorem ſuam. & inde נְכֹחָה nechocha.i. directio ſiue equitas aut rectum vel directum. Eſa.57. Qui ambulat in directione ſua. & in eo.59. & equitas non poteſt ingredi. Amos.3. & neſcierunt facere rectum. & in plu. נְכֹחִים nechochim ſiue נְכֹחוֹת nechochoth. Prouer.8. Recti ſunt ītelligentibus. Eſa.30. nolite aſpicere nobis que recta ſunt.

נְכֹחָה Directio. Equitas. Rectum. נְכֹחִים נְכֹחוֹת Recti. Recta.

נָכַל Cogitare Decipere inſidiis

נָכַל Nachal. machinari. cogitare. excogitare. ſcilicet malū vel dolum. doloſe agere. inſidiari. Geñ.37. Antequā accederet ad eos cogitauerunt illum occidere. Nu.25. quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos & decepere inſidiis. ꝓ quo hebrei legunt. quia ipſi hoſtiliter egerunt contra vos in dolis ſeu in cogitationibus doloſis: quibus doloſe cogitauerunt contra vos: ſeu in machinationibus ſuis quibus machinati ſunt contra vos. vbi ponitur verbum & nomen ab eō deriuatum. Ps.104. & dolum facerent in ſeruos ſuos Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Doloſe agerent contra ſeruos ſuos. & inde נוֹכֵל nochel. ideſt doloſus ſeu dolum excogitans. Malach.1. Maledictus doloſus.

Machīari Doloſe agere. נוֹכֵל Doloſus

נְכָס נְכָסִים נִכְסֵי Diuitie Subſtātia

נֶכֶס Néches. Diuitie. ſubſtantia. ſupellex. & declinatur tantum in plurali & dicitur נְכָסִים nechaſim ſiue נִכְסֵי nichſe. Ioſ.22. In multa ſubſtantia atq; diuitiis reuertimini in ſedes veſtras. Eſdre.4. & de arca regis ideſt de tributis que dantur de regione trans flumen. ideſt de ſubſtantia regis.

נָכַר cognoſcer. Agnoſcer.

נָכַר Nacar. Cognoſcere. agnoſcere. alienare ſe. ſiue extraneum ſe facere. diſſimulare. ſcilicet ſe eſſe qui eſt. Iob.24. Nec cognouit tyrannum. Prouer.20. Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer. ideſt cognoſcitur puer. Threñ.4. Non ſūt cogniti in plateis. Et cōiter ſcribitur ſine nun. Geñ.25. Et non cognouit eum. Et in eo.31. ſcrutare quidquid tuorum apud me inueneris. Pro quo hebrei legunt. Cognoſce quidquid tuorum. Et in eodem.38. Cognoſce cuius ſit anulus. Et in eodem.42. Cum agnouiſſet eos. Deutero.1. Nulla erit diſtantia perſonarum. pro quo hebrei legunt. Non cognoſcetis faciem in iudicio. ideſt non accipietis perſonam. vt Prouer.18. Accipere perſonam in iudicio non eſt bonum. Pro quo in hebreo habetur. Cognoſcere faciē in iudicio non eſt bonum. Iudi.18. & agnoſcentes vocem adoleſcentis leuite. Nee.12. Et neſciebant loqui iudaice. Pro quo hebrei legunt. Et non cognoſcebant loqui iudaice. Iob.4. Cuius non agnoſcebam vultum. Ps.141. Et non erat qui cognoſceret me. Et inde מַכָּר Macar.i. cognitus ſeu notus.4.Reg.12. Accipiant illā ſacerdotes iuxta ordinem ſuū. Pro quo he.le. Accipiāt ſacerdotes vnuſquiſq; a cognito ſuo ſiue a noto ſuo. Et ī eo. Nolite ergo ampli9 accipere

מַכָּר cognitus.

pecuniam iuxta ordinem vestrum. Pro quo hebrei legũt. A cognitis siue a notis vestris. & inde הַכָּרָה Hacara .i. agnitio. Esa. 3. Agnitio vultus eorum respondebit eis. De quo vide supra in dictione הָכַר Hachar. Item נָכַר Hachar .i. alienare siue abalienare se. aut extraneum se facere: vl' dissimulare esse qui est. Geñ. 42. Cum agnouisset eos quasi ad alienos durius loquebatur. Pro quo hebrei legunt. Et cognouit eos & alienauit se ad eos .i. alienum se fecit eis. vel dissimulauit se esse qui erat. 3. Reg. 14. Cum ergo illa intraret & dissimularet se esse que erat. & in eodem. Quare aliam te esse simulas. Iob. 21. Et hec eadem illum intelligere cognoscetis. Pro quo hebrei legunt. Et signa eorum non ab alienetis .i. non sint vobis aliena vel non ignoretis. sicut exponit Burgeñ. in additionibus super p̃dicto loco. Prouer. 26. In labiis suis intelligitur inimicus. Pro quo hebrei legunt. In labiis suis alienatur inimicus. Potest etiam secundum primam significationẽ legi sic. s. in labiis suis cognoscitur inimicus. quod est idem sensus cũ littera nostra. Hiere. 19. Et alienum fecerunt locum istum. Ponitur etiã pro superbire. Deut. 32. Ne forte superbirent hostes eorũ. Ponitur etiam pro tradere: vel concludere. vt. 1. Reg. 23. Et ait saul tradidit eũ dñs in manꝰ meas. & inde נֵכָר Necher: siue נֵכָר Nechar .i. alienatio siue alienus vel alienigena: aut extraneus seu peregrinus. Geñ. 17. Et alienigene pariter circuncisi sunt. Exo. 12. Omnis alienigena non comedet ex eo. Deut. 31. Et fornicabit post deos alienos. Iob. 31. Et alienatio operantibus iniquitatem. Ps. 17. Filii alieni mentiti sunt mihi. Ps. 80. Neq; adorabis deum alienũ. & in abdia. In die peregrinationis eius. & inde נָכְרִי Nochri .i. alienus: siue extraneus aut peregrinus. Deut. 17. Non poteris alterius gentis hominem regem facere. Pro quo hebrei legũt. Non poteris cõstituere super te virum extraneum siue alienum. Ps. 68. Et peregrinus filiis matris mee. Soph. 1. Sup omnes qui induti sunt veste peregrina. & in plurali נָכְרִים Nochrim. Esa. 2. Et pueris alienis adheserũt. & in Abdia. Et extranei ingrediebantur portas eius. & in genere feminino נָכְרִיָּה Nochria. vt Prouer. 5. Et foueris in sinu alterius. Pro quo hebrei legunt. Et amplexaberis sinum extranee: siue aliene. & in eodem. 7. Et ab aliena que verba sua dulcia facit. Esa. 28. Peregrinum est opus eius ab eo. & in plurali נָכְרִיּוֹת Nochrioth .i. aliene siue extranee. Geñ. 31. Nõne quasi alienas reputauit nos.

נְכֹאת Nechoth. aromata. Geñ. 37. Et camelos eorum portantes aromata. Et in predicto loco scribitur cum aleph in medio. Esa. 39. Et ostendit eis cellam aromatum.

נָלָה Nala. consumare. deesse. Esa. 33. Cum fatigatus desieris cõtenere cõteneris. & inde מִנְלָה Minla .i. cõsumatio. secundum hebreos. Pro quo beatus Hieronymꝰ trãstulit radicem. Iob. 15. Nec mittet in terram radicem suam.

נָמַל Namal. excidere. scindere. circuncidere. cõterere. atterere. Geñ. 17. Et circuncidetis carnem preputii vestri & in eodem. Et alienigene pariter circuncisi sunt. & in eo. 34. Ritum gentis imitantes. Pro quo hebrei legunt. Si cut ipsi circuncisi sunt. Et communiter scribitur sine nun. Iob. 14. Quasi flos egreditur & conteritur. & in eodẽ. 18. Et sursum atteratur messis eius. & in eodem. 24. Et sicut summitates spicarum conterentur. Vide etiam de hoc supra in dictione מוּל Mol. Itẽ נְמָלָה Nemala .i. formica. Prouer. 6. Vade ad formicam o piger. & in plurali נְמָלִים Nemalim. secundum terminationem pluralem masculinorũ. vt in eodem. 30. Formice populus infirmus.

נָמֵר Namer. pardus. Hiere. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eodem. 13. Aut pardus varietates suas

Osee. 13. Et ego ero eis sicut leena & sicut pardꝰ in via Assyriorum. & in plurali נְמֵרִים Nemarim. Abach. 1. Leuiores pardis equi eorum.

נַס Nas. In lingua chaldaica significat iram vel furorem. Dañ. 2. Rex in furore & ira magna.

נָסַס Nasas. leuare. exaltare. eleuare. signare. idest vexillũ aut signum leuare. fugere. confugere. Ps. 4. Signatũ est sup nos lumen vultus tui dñe. Pro quo beatꝰ Hieronymꝰ in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Leua sup nos lumẽ vultus tui dñe. Esa. 59. Quẽ spũs dñi cogit. Pro q̃ he. le. Spiritus dñi leuauit seu eleuauit signũ seu vexillum in eo. Zach. 9. Quia lapides sancti eleuabuntur super terram eius. Ponitur etiam pro fugere. Ps. 59. Dedisti metuentibus te significationem vt fugiant a facie arcus. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Dedisti metuentibus te signum seu vexillum vt signentur ante firmitatem seu veritatem. vel sic. vt eleuent signum seu vexillum coram veritate vel firmitate. Esa. 10. Et erit terrore profugus. vide etiam de hoc supra in dictione מָסַס Masas. & in dictione נוּס Nus. & inde נֵס Nes. idest exaltatio seu eleuatio. Exo. 17. Et vocauit nomẽ eius dominus exaltatio mea. Significat etiam signum seu vexillum eo quod eleuatur in bello & ad eum milites confugiunt. Nu. 21. Et pone eum pro signo. Esa. 11. Et leuabit dominus signum in nationibus. & in eodem. 30. Et quasi signum super collem. & in eodem. 33. Vt leuare signum non queas.

נָסַג Nasag. comprehendere. assumere vel transferre. s. terminum. retrorsum conuerti. Mich. 2. Non comprehẽdet confusio. Deut. 19. Non assumes & transferes terminos proximi tui. Vbi vtrũq; significatum comprehendit trãslatio nostra sub uno verbo hebraico. scilicet assumes & trãsferes. & in eodem. 27. Maledictus qui transfert terminos ꝑximi sui. idest comprehendi facit. sicut exponunt hebrei. Prouer. 22. Ne transferas terminos antiquos. & in eodem. 23. Ne attingas terminos paruulorum. Pro quo hebrei legunt. Ne attingas siue ne transferas terminos seculi. idest terminos antiquos: nam eadem verba ponũtur in hebreo sicut supra capꝰo. 22. Osee. 5. Quasi assumentes terminũ. Scribitur etiam cum sin & puncto ceboleth loco samech. Iob. 24. Alii terminos transtulerunt. Significat etiam auerti vel conuerti retrorsum. Deut. 39. Auertantur retrorsum & reuereantur. Ps. 69. Auertantur retrorsum & reuereantur qui volunt mihi mala. Esa. 42. Conuersi sunt retrorsum confundantur confusione. & in eodem. 59. Et auersi sumus ne iremus post tergum dei nostri. vide etiam de hoc infra in dictione סוּג Sug.

נָסָה Nasa. Tentare. probare. assuescere vel consuetudinem habere. Geñ. 22. Tentauit deus Abraam. Exo. 16. Vt tentem eum vtrum ambulet in lege mea. & in codem. 17. Quia tentauerunt dominum. & in eodem. 20. Vt enim probaret vos venit deus. Deut. 6. Non tentabis dominum deum tuum sicut tentasti in loco tentationis. Iob. 4. Si ceperimus loqui tibi forsitan moleste accipies. idest si tentauerimus vel probauerimus loqui. Ps. 94. Vbi tentauerunt me patres vestri. Significat etiam assuescere vel consuetudinem habere. 1. Reg. 17. Non enim habebat consuetudinem. Et in eodem. Non possum sic incedere quia non vsum habeo. Eccl's. 2. Vadam & affluam deliciis. Pro quo hebrei legunt. Et assuefaciam te deliciis. Inde מַסָּה Massa. idest tentatio. Exo. 17. Et vocauit nomen loci illius tẽtatio. Et in plurali מַסּוֹת Masoth. vt Deut. 29. Tẽtationes magnas. Ponitur etiam מַסָּה Masa. pro pena. Iob. 9. Et non de penis innocentium rideat. pro quo hebrei le-

gunt. In tentationem innocentiũ irridebit.

נָסַח Nasach. Demoliri. auferre. siue euellere. vt Prouer. 15. Domum superborum demolietur dominus. Ponitur etiam pro auferre vel euellere. vt Deut. 28. Vt auferamini de terra. Ps. 51. Et emigrabit te de tabernaculo tuo. ꝑ quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et euellet te de tabernaculo tuo. Prouer. 2. Et qui iniq; agunt auferentur ab ea. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo eius. idest euellatur. & inde מַסָּח Masach .i. deuastatio vel demolitio: secundum hebreos. 4. Reg. 11. Et custodietis domus mesach. pro quo hebrei legunt. Et custodietis excubias domus a demolitione siue a deuastatione. vel sic. Et custodietis custodiam domus ruinose. Potest etiam esse nomẽ proprium sicut est in littera nostra.

נָסַךְ Nasach. libare. fundere. miscere. conflare. constituere ordinare. ordiri. Exo. 25. In quibus offerenda sunt libamina. Pro quo hebrei legunt. In quibus libandum est. Et in eodem. 30. Nec libabitis. pro quo he. le. Et libamẽ nõ libabitis super illud. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Nu. 28. Et libabitis vini quartam partem hyn. 2. Reg. 23. Sed magis eam libauit domino. Esa. 29. Quoniam miscuit vobis dominus spiritum soporis. Osee. 9. Non libabunt domino vinum. & inde נֶסֶךְ Nésech. idest libamẽ seu libatio. Nu. 28. Iuxta omnem ritum sacrificii matutini & libamentorum eius. Et in eodem. Et liba que rite fundũtur. Et in eo. Libamenta autem vini que per singulas fundenda sunt victimas. Deut. 32. Bibebant vinum libaminũ suorum. Hiere. 32. Et libabant diis alienis libamina. Ioel. 1. Periit sacrificiũ & libatio de domo dñi. Et in eo. 2. Sacrificiũ & libamen domino deo nostro. & inde מֶסֶךְ Mesech. seu מִמְסָךְ Mimsach. idest mixtum: seu libamen vel libatio. Ps. 74. Quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Esa. 65. Et libatis super eam. pro quo hebrei legunt. Et impletis ipsum meri libatione seu mixtione. De quo vide supra in dictione מָנָה Mana. Item נָסַךְ Nasach. idest conflare. Esa. 40. Nunquid sculptile cõflabit faber. Et in eo. 44. Et sculptile conflauit ad nihil vtile. Hiere. 10. Quoniã falsum est quod conflauit. Et inde נֶסֶךְ nesech. idest conflatile Esa. 48. Et sculptilia mea & conflatilia mandauerunt ista. Ponitur etiam pro simulachro. Esa. 41. Et ventus & inane simulachra eorum. Dañ. 11. Insuper & deos eorum & sculptilia eorum. & inde מַסֵּכָה Masecha. idest conflatile: seu fusile. Exo. 32. Feceruntq; sibi vitulum conflatilem. Et in eo. 34. Deos cõflatiles non facies tibi. Osee. 13. Feceruntq; sibi cõflatile de argento suo. Item נָסַךְ Nasach. idest constituere. seu ordinare. Ps. 2. Ego autẽ constitutus sum rex ab eo. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Ego autem ordinaui regem meum. Prouer. 8. Ab eterno ordinata sum. & inde נְסִיכִים nesichim. idest principes seu rectores. & solum inuenitur in nu. plu. Ps. 82. Et sicut zebee & salmana omnes principes eorum. Significat etiam predicta dictio ordiri. vt Esa. 30. vt ordiremini telã & nõ per spũm meum. & in eo. 25. Et telã quã orditus est sup oẽs natiões. & inde מַסֶּכָה Masecha. siue מַסֶּכֶת Masecheth .i. tela seu liciũ vt in duobus locis predictis. & Iudi. 16. Si inquit septẽ crines capitis mei cum licio plexueris. Et in eodem. Extraxit clauum cũ crinibus & licio. Ponitur etiam pro pallio. Esa. 28. Et pallium breue vtrũq; operire non potest.

נָסַע nasaa. Pergere. proficisci. progredi. recedere. moueri. Geñ. 12. Perrexitq; abraam vadens & vltra progrediens ad meridiẽ. Et in eo. 20. Profectus inde Abraã venit in terram australem. Et in eodem. 33. Gradiamur simul. Pro quo hebrei legunt. Proficiscamur & ambulemus. Et in eo-

dem. 46. Profectusq; israel cum omnibus que habebat. Exo. 12. Profectiq; sunt filii israel de ramases. Et in codẽ. 13. Viderunt egyptios post se. pro quo he. le. Et viderunt & ecce egyptus proficiscebatur siue pergebat post se. & in codẽ 14. Tollensq; se angelus domini .i. mouit se siue ꝓfectus est angelus dñi. Nu. 10. Quando mouẽda sunt castra. Et in eo. Mouebũt castra primi qui sunt ad orientalẽ plagã. & in eo. Leuabunt tentoria qui sunt ad meridiẽ. pro quo he. le. Mouebunt castra. Et in eo. Moueruntq; castra primi iuxta imperiũ dñi. Et in eo. Profectiq; sunt de monte dñi. Et in eodẽ. Cumq; eleuaretur arca. idest cumq; moueretur arca. Et in eo. 11. Ventus autẽ egrediens a dño .i. pergens. Et in eo. 33. Profecti igitur de rameses. Et in eodem. Inde egressi venerunt contra phiairoth. Esdre. 8. Promouimus ergo a flumine Aua. 1. Profecti sumus. Ponitur etiam pro auferre. vt Iob. 4. Qui autem reliqui fuerint auferentur ex eis. Esa. 38. Generatio mea ablata est. Et inde verbũ tertie coniugationis .i. proficisci facere seu mouere facere. Beatus hieronymus transtulit Tollere seu extrahere aut transferre. Exo. 15. Tulit autem moyses israel de mari rubro. idest proficisci fecit. Iudi. 16. Et apprehẽdit ambas porte fores. idest tulit seu extraxit. Et in eo. Extraxit clauũ cũ crinibus. 3. Reg. 5. Precepitq; rex vt tollerent lapides grandes. 4. Reg. 4. Et cum plena fuerint tolles. Eccl's. 10. Qui transfert lapides & inde מַסָּע Masaa. idest profectio. Geñ. 13. Reuersusq; est per iter quo venerat. idest per profectiones quibus venerat Deut. 10. Vade & precede populum. Pro quo hebrei legũt. Vade in profectione ante populum. idest perge ante populum. & in plurali מַסְעֵי Masec. Pro quo beatus hieronymus transtulit Mansiones. nu. 33. Hec sunt mansiones filiorum israel. Et in eodem. Quas descripsit moyses iuxta castrorũ loca que domini iussione mutabant. Põitur etiam מַסָּע masaa pro armis bellicis. Iob. 41. nec hasta nec thorax. ꝑ quo hebrei legunt. Hasta & arma & thorax.

נָסַק nasac. Ascendere. scandere. Ps. 138. Si ascendero in celum tu illic es. Et inde verbum tertie coniugationis q̃ significat ascendere facere. siue eleuare vel educere de aliquo profundo. Dañ. 3. porro viros illos qui miserant sydrach misach & abdenago. Pro quo hebrei legunt. Qui ascẽdere fecerant. Et in eodem. 6. Et danielem precepit educi de lacu. & in eodem. Eductusq; est daniel de lacu.

נָעַל naal. Claudere. offirmare. scilicet clausura vel sera. calciare. Iudi. 3. Clausis diligentissime ostiis cenaculi & offirmatis sera. Et in eodem. Viderunt clausas fores cenaculi. Canti. 4. Hortus conclusus soror mea sponsa. hortus conclusus. idest clausus. & inde מַנְעוּל manul. idest sera seu vectis quo ostium clauditur. Nee. 3. Et statuerunt valuas eius & vectes. in alio vero loco. Beatus hieronymus transtulit Pessulum ostii. Canti. 5. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo. Item נָעַל naal. idest calciare. 2. Paralipo. 28. Cumq; vestissent eos & calciassent. Ezech. 16. & calciaui te hyacintho. & inde נַעַל naal. cum accentu in prima. idest calciamentum. Exo. 3. Solue calciamentum de pedibus tuis. Deut. 25 Et tollet calciamentum de pede eius. Et in eodem. Et vocabitur nomen eius in israel domus discalciati. Pro quo hebrei legunt. Domus discalciati calciamenti. ps. 59. In idumeam extendam calciamentum meum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִנְעָל manal. Deut. 33. ferrum & es calciamentum tuum. & in plurali נְעָלִים nealim siue נַעֲלַיִם naalaim. Exo. 12. Et calciamenta habebitis in pedibus. Esa. 5. nec rumpetur corrigia calciamenti eius. quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet calciamentorum eius. Et in eodem. 11. Ita vt transeant per eum calciati. pro quo

hebrei legunt. vt transeant per eum cū calciamētis. Amos. 2. Et pauperem pro calciamentis. Reperitur etiam נְעָלוֹת Naaloth. secundum terminationem pluralem femininorū Ios. 9. Calciamentaq͂ perantiqua que ad indicium vetusta tis pitatiis consuta erant.

נָעֵם Naam. suaue vel iocundum esse: seu dulce vel amenū esse. placere. decorum esse. 2. Reg. 1. frater mi ionatha decore nimis. Pro quo hebrei legūt. frater mi ionatha iocūdus vel suauis fuisti mihi nimis. siue placuisti mihi nimis aut decor⁹ fuisti mihi nimis. p̄s. 140. Et audiāt verba mea quoniam potuerunt. pro quo beatus hierōymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Et audient verba mea quoniam decora sunt. Prouer. 2. Et scientia anime tue placuerit. Et in eo. 9. Et panis absconditus suauior est. Et in eodem. 24. Qui arguunt eum laudabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et arguētibus suaue siue iocūdum est. & inde נְעִים naim. i. iocūdus. suauis. decorus. egregius. 2. Reg. 23. Egregius psaltes israel. Ps. 80. Psalterium iocundum cum cithara. Ps. 132. Ecce q͂ bonum & q͂ iocundum. p̄s. 134. Psallite nomini ei⁹ quoniam suaue est. Ps. 146. Deo nostro sit iocunda decoraq͂ laudatio. Prouer. 22. Que pulchra erit tibi cum seruaueris eam in ventre tuo. Et in eo. 24. Vniuersa substantia preciosa atq͂ pulcherrima. & in plu. נְעִימִים Neimim. 2. Reg. 1. Saul & ionathas amabiles & decori valde. Iob. 31. Complebunt dies suos in bono & annos suos in gloria. pro quo hebrei legunt. Et annos suos in iocunditatibus vel in suauitatibus. Et inde נֹעַם Noam. idest iocunditas. vel suauitas. aut decor. p̄s. 90. Et sit splendor domini dei nostri super nos. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et sit decor dn̄i dei nostri super nos. Prouer. 16. Fauus melis composita verba. pro quo he. le. Fauus melis verba iocunditatis vel suauitatis. Et in plu. נְעִימוֹת Neimoth. p̄s. 16. Delectationes in dextera tua in eternum. pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio trāstulit. Decores in dextera tua eternos. Et aliquando scribitur cum mem in principio. p̄s. 140. & non cōmunicabo cum electis eorum. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Nec comedere in deliciis eorum. idest in suauitatibus eorum. Scribitur etiam cū nun in fine & dicitur נַעֲמָן naaman. & in plu. נַעֲמָנִים naamanim. Esa. 17. Propterea plantabis plantationem fidelem. Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes iocundas vel suaues.

נַעַץ Naas. Genus arboris humilis. & scribitur cum dupli ci sadich & dicitur נַעֲצוּץ naasus. pro quo beatus hieronymus transtulit saliunculam. Esa. 55. pro saliuncula ascēdet abies. Et in plu. נַעֲצוּצִים naasusim. pro quo beatus hieronymus transtulit frutcta. Esa. 7. Et vniuersis frutetis & in vniuersis foraminibus.

נָעַר Naar. excutere. cōcutere. expergisci. siue consurgere. Exo. 14. Et inuoluit eos dominus in mediis fluctib⁹. pro quo hebrei legunt. & excussit dn̄s egyptios in medio maris. Ps. 135. Et excussit pharaonem & virtutem eius in mari rubro. Iudi. 16. Egrediar sicut ante feci & me excutiā. Nee. 5. Insuper excussi sinum meum & dixi: sic excutiet deus omnem virum. Iob. 38. Et excussisti impios ex ea. Ps. 108. Et excussus sum sicut locusta. Esa. 33. Et concussa ē basan & carmelus. Et in eo. Et excutit man⁹ suas ab omni munere. Et in eodem. 52. Excutere de puluere. Hiere. 51. Excutient comas veluti catuli leonum. Significat etiam expergisci vel consurgere. Zach. 2. Quia consurrexit de habitaculo sancto suo. & inde נֹעַר nóar. idest excussio. p quo beatus hieronymus trāstulit tempestatem. Iob. 36. Morietur in tempestate anima eorum. & inde נְעֹרֶת neoreth. i. stuppa. seu fauilla stuppe q̄ excutitur ex lino. Iudi. 16. Quomodo si rūpat quis filum de stuppa. Esa. 1. Et erit fortitudo vestra vt fauilla stuppe. Itē נַעַר naar. i. puer. iuuēis. adolescēs. Gen̄. 37. Pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Et in eo. Puer non comparet. Ruth. 2. Dixitq͂ booz iuueni qui preerat messoribus. 1. Reg. 1. puer autem erat adhuc infantulus. Prouer. 1. Et adolescenti sciētia & intellectus. Hiere. 1. Quia puer ego sum. Accipitur ēt pro ministro vel famulo. eo quod communiter puer maiori & seniori ministrat. Iudi. 7. Descendat tecum phara puer tuus. idest minister vl' famulus tuus. 4. Reg. 5. Dixitq͂ giezi puer viri dei. i. minister eius. Ponitur etiam pro ignaro vel rudi. 2. Paralip. 13. Porro roboan erat rudis & corde pauido. Accipitur etiam pro quocunq͂ animali dum est in tenera etate. Zach. 11. Dispersum non queret & contritum non sanabit. pro quo hebrei legunt. puerum non queret. idest pecus tenerum non queret. Et in plurali נְעָרִים nearim. idest pueri. iuuenes. adolescentes. 2. Reg. 2. Surgant pueri. 3. Reg. 20. per pedisequos principum prouinciarum. pro quo hebrei legunt. p pueros principum prouinciarum. Et in eodem. Egressi sūt autem pueri principū prouinciarum. Iob. 29. Videbāt me iuuenes & abscondebantur. Ponitur etiam pro ministris. Nee. 5. Sed & ministri eorum depresserant populum. Et in genere feminino נַעֲרָה naara. Gen̄. 24. puella decora nimis. Ruth. 2. Cuius est puella hec. 3. Reg. 1. Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem. Et in plurali. נְעָרוֹת nearoth. Gen̄. 24. Igitur rebecca & puelle illius ascēsis camelis secute sunt virum. Exo. 2. Et puelle eius gradiebātur per crepidinē aluei. Ester. 2. querātur regi puelle virgines. & idē נְעוּרִים neurim. i. puericia. iuuētus. & declinatur tantum pluraliter. p̄s. 128. Sepe expugnauerunt me a iuuētute mea. p̄s. 127. Ita filii excussorum. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ita filii iuuentutis. Potest etiam legi excussorum secundum primam significationem. Reperitur etiam נְעֻרוֹת neuroth. secundum terminationem pluralem femininorum. Hiere. 32. Iugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua.

נָפַח naphach. insuflare. inspirare. exsuflare. spirare. succendere. affligere. Gen̄. 2. Et inspirauit in faciem eius spiraculū vite. Esa. 54. Ecce ego creaui fabrum suflantem in igne prunas. Ezech. 22. Vt succendā in ea ignē ad cōflandū idest ad suflandum. Et in eodem. 37. Et insufla super interfectos istos. Aggei. 1. Et intulistis in domum & exsuflaui illud. Malach. 1. & exsuflatis illud. Hiere. 15. Defecit anima eius. idest spirauit. ponitur etiam pro succendere. Iob. 20. Deuorabit eum ignis qui non succenditur. Et in eo. 41. Sicut olle succense atq͂ feruentis. Hiere. 1. Ollam succensam ego video. & inde מַפּוּחַ mapūach. idest suflatorium quo ignis succenditur. Hieremie. 6. Defecit suflatorium in igne. ponitur etiam predicta dictio pro affligere. Iob. 31. Et animam agricolarum eius afflixi. & idē מַפָּח mapach. idest dolor seu afflictio. pro quo beatus hieronymus transtulit abominationem. Iob. 11. Et spes illorum abominatio anime.

נֹפֶךְ Nópech. carbunculus lapis preciosus. Exo. 28. In secū do. scilicet versu carbūculus & sapphyrus & hyaspis. Ezech. 28. Sapphyrus & carbunculus & smaragdus.

נָפַל Naphal. cadere. concidere. ruere. corruere. iacere. irruere. inferiorem esse. transfugere. Gen̄. 4. Et cōcidit vultus eius. & in eo. Cur concidit facies tua. Et in eodem. 15. Sopor irruit super abraam & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. idest cecidit super eum. Et in eodem. 17. cecidit Abraam in faciem suam. Et in eodem. 24. Descendit de camelo. pro quo hebrei legunt. Cecidit de camelo. Et in eodem. 25. Coram cunctis fratribus suis obiit. idest cecidit. Et aliqui hebrei exponunt sic. scilicet cecidit ei possessio coram cunctis fratribus suis. Et in eodem. 50. Quod cernens ioseph ruit super faciem patris. Leuit. 26. Et corruent corā vobis. Et in eodem. Cadēt inimici vestri gladio. Nu. 6. Ita tamen vt dies priores irriti fiant. Pro quo hebrei legunt. Et dies priores cadant. idest cadant de numero vt nō computentur. Deut. 22. Et sis reus labēte alio & in preceps ruēte. Ios. 2. Etenim irruit in nos terror vester. Iudi. 7. Et oēs orientales populi iacebant in valle. 2. Regū. 1. Sciebam enī q viuere non poterat post ruinam. idest postq͂ cecidit. 3. Reg. 8. Non cecidit nec vnus quidem sermo. 4. Reg. 10. vide ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus domini in terram. Nee. 6. Et conciderent intra semetipsos. pro quo hebrei legunt. Et ceciderunt valde in oculis suis. idest inferiores sibi ipsis videbantur ex quo non preualuerant aduersus hebreos. Et simile verbum habetur. Iob. 12. Vbi dicitur nec inferior vestri sum. p quo in hebreo legitur. Nec cadens ego a vobis. & est sensus sicut in littera nostra. & in eodem. 14. Mons cadens defluit. pro quo hebrei legunt. Mons cadens cadet siue corruet. Ps. 19. Ipsi obligati sunt & ceciderunt. Ps. 36. Cum ceciderit non collidetur. Ps. 144. Alleuat dominus omnes qui corruunt. Esa. 9. Et cecidit in israel. Et in eodem. 14. Quomodo cecidisti de celo lucifer Et in eodem. 21. Cecidit cecidit Babylon. Hiere. 51. Et cadent interfecti in terra chaldeorum. Et in eodem. Subito cecidit babylon. Ioel. 2. Sed & per fenestras cadent. Amos 8. Et cadent & non resurgent. Et aliquando scribitur cum duplici lamed. Ezech. 28. Et corruent interfecti in medio eorum. Significat etiam transfugere aut profugere. vel adiungere se aliis. 1. Reg. 29. Ex die qua transfugit ad me. 4. Reg. 7. Venite ergo & transfugiamus ad castra syrie. 1. Paralip. 12. Periculo capitis nostri reuertetur ad dominum suum. idest transfugiet ad dominum suum. Et in eodem. trāsfugerunt ad eum de manase. Hiere. 21. Qui egressus fuerit & transfugerit ad chaldeos. Et in eodem. 37. Ad chaldeos profugis. Et in eodem. 52. Et de profugis qui transfugerant ad regem babylonis. Esa. 54. Aduena quondam tuus adiungetur tibi. Inde verbum tertie coniugationis. idest cadere facere: seu proiicere: vel dimittere: siue psternere. Iudi. 2. nō dimiserūt adinuentiōes suas. i. nō piecerūt. 1. Reg. 3. Non cecidit ex omnibus verbis eius in terra. pro quo hebrei legūt. Nō cadere fecit: siue nō proiecit ex oībus verbis eius. Iob. 29. Et lux vultus mei non cadebat in terra. p quo he. le. Et lucē vultus mei non faciebant cadere. p̄s. 105. vt psterneret eos ī deserto. i. cadere faceret. sigñat ēt sortē piicere. i. sorte mittere vel sorte diuidere. Ios. 13. Veniat ergo in partē hereditatis israel. pro quo he. le. Proiice eā in hereditatē israeli. i. sorte diuide eā. & in eo. 23. Et nūc quia sorte diuisi. p̄s. 77. Et sorte diuisit eis terrā in funiculo. Prouer. 1. Sortē mitte nobiscū. Ione. 1. venite & mittamus sortes. Et in eo. & miserunt sortes & cecidit sors super ionam. Et īde verbū quarte cōiugatiōis. i. prosternere se siue iacere. Deut. 9. Et procidi an̄ dn̄m sicut prius quadraginta diebus. i. iacui siue prostratus sum ante dn̄m. Et in eo. Et iacui corā domino quadraginta diebus & noctibus. Et in eo. Quib⁹ eū suppliciter deprecabar. pro quo he. le. Quibus iacui siue qbus prostratus sui. Pōitur ēt p subiicere. Gen̄. 43. Et violēter subiiciat seruituti & nos & asinos nostros. & inde מַפָּלָה Mapala. i. ruina. Esa. 17. Et erit quasi aceruus lapidum in ruina. Et in eo. 23. posuerunt eā in ruinā. & in eo. 25. vrbē fortē in ruinā. Ezech. 3. Et in ruina eius habitabūt vniuersa volatilia celi. & inde מַפָּל Mapal. i. quisquilie que cadūt de frumento. Amos. 8. Et quisquilias frumenti vendamus & inde מַפֶּלֶת Mapóleth. idest cadauer. Iudi. 14. Declinauit vt videret cadauer leonis. & in numero plurali מַפָּלֵי Mapale. & ponitur pro membris. Iob. 41. Membra carniū eius coherentia sibi. Et inde נֵפֶל népel. idest abortiuus: eo quod cadit ex vtero. Iob. 3. Aut sicut abortiuū absconditum non subsisterē. Ps. 57. Supercecidit ignis: non viderunt solem. Pro quo btūs hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. quasi abortiuum mulieris quod non vidit solem. Eccl's. 6. pronuncio q melior illo sit abortiuus. & idē נְפִילִים nephilim. idest gigantes. eo quod propter sui magnitudinem ceteri humiliores videntur cadere ante eos. vel quia irruit timor eorum super alios. Gen̄. 6. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Nu. 13. Ibi vidimus monstra quedam filiorum Enach. pro quo hebrei legunt. Ibi vidimus gigantes filios enach.

נָפַץ Napas. dispergere. disgregare. disseminare. diuidere. allidere. collidere. conterere. confringere. Gen̄. 9. Et ab his disseminatum est omne genus hoīm super vniuersam terram. pro quo hebrei legunt. & ab his disperta ē omnis terra. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 11. Anteq͂ diuidamur in vniuersas terras. & in eo. Inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eo. 49. & dispergam eos in israel. 1. Reg. 13. quia vidi q populus dilaberetur a me. idest dispergeretur a me. 2. Reg. 18. fuit autem ibi prelium dispersum super faciē vniuerse terre. 3. Reg. 22. Vidi cunctum israel dispersum in montibus Hiere. 9. Dispergā eos in gentibus & in eodem. & omnis grex eorum dispersus est. Esa. 33. Ab exaltatione tua disperse sunt gentes. Hiere. 13. Et dispergā eos virum a fratre suo. Ezech. 20. & cōgregabo vos de terris in quibus dispsi estis Soph. 3. supplices mei filii dispersorum meorū. hebrei tn̄ ī pdicto loco dicūt q est nomē proprium & legunt sic. Atharai filia phusai. & interpretatis his nominibus est sensus sicut in littera nostra. Significat etiam allidere. vel cōfringere. vt Iudi. 7. Et hydrias confregissent. p̄s. 2. Et tanq͂ vas figuli confringes eos. Ps. 136. & allidet paruulos tuos ad petrā. Esa. 27. sicut lapides cineris allisos. Hiere. 4. & lagūculas eorū collident. & in eodem. 22. nunquid vas fictile atq͂ cōtritum vir iste hieconias. & in eo. 51. Collidis tu mihi vasa belli: & ego collidā in te gentes. & in eo. & collidam in te equum & equitē eius. & inde נֶפֶץ néphes. i. allisio. Esa. 30. Allidet in turbine. pro quo he. le. Allisio turbinis. & inde מַפֵּץ Mapas. i. instrumentum siue vas quo aliquid conteritur & dissipatur. Ezech. 9. & vniuscuiusq͂ vas interitus in manu eius.

נְפַק Naphac. in ligua chaldaica significat egredi: siue educere. Dan̄. 2. & egressa sententia sapientes interficiebātur. & in eo. qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes babylonis. & ī eo. 3. egredimini & venite: statiq͂ egressi sūt & inde נִפְקַת napcath. idest sumptus. expense. Esdre. 6. Sūptus autem de domo regis dabuntur. & in eodem. Studiose sumptus dentur viris illis.

נֶפֶשׁ Néphes. Anima. Gen̄. 1. Producat terra animam viuentem. & in eodem. 2. & factus est homo in animam viuentem. & in eodem. 19. Salua animam tuam. & in eodē. 35. egrediente autem anima eius pre dolore. Exo. 12. Peribit anima illa de israel. & in eodem. 21. Reddet animā pro anima. Leuit. 5. Si peccauerit anima. Nu. 15. Quod si anima vna nesciens peccauerit. Deut. 6. & ex tota anima tua. 1. Regum. 25. erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viuentium apud dominum deum tuum: porro ini

micorum tuorum anima rotabitur. 3. Reg. 17. Reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et in eodem. 19 Tolle animam meam. Iob. 1. Cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem. 21. Et anima eius quodcunq; voluit hoc fecit. Ps. 23. qui non accepit in vanum animã suam. Ps. 104. ferrum pertransiuit anima eius. Ps. 118. & anima mea cognoscet nimis. Prouer. 27. Anima saciata calcabit fauum. & communiter est generis feminini: vt patet i aliquibus locis predictis. & aliquando reperitur in genere masculino. vt Geñ. 46. Omnes anime quattuordecim. vbi in hebreo illud quattuordecim est generis masculini. & iungitur cũ hoc nomĩe aĩe. & in eo. Anime due. Vbi pro eo qđ in littera nostra est due in hebreo est שְׁנַיִם Senaim. q; est generis masculini. Nume. 31. vnam animam ex quingẽtis tam ex hominibus quam ex iumentis. vbi pro eo quod in littera nostra est vnam in hebreo est אֶחָד Echad. quod est generis masculini. & aliquando accipitur pro toto homine seu pro corpore animato. vt in aliquibus locis predictis. & Geñ. 14. Da mihi animas. idest da mihi homines. Et in eodem. 46. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptum. Ponitur etiam pro semetipso. Ps. 104. vt erudiret principes eius sicut semetipsum. Deut. 21. Dimittes eã liberam. pro quo hebrei legunt. Dimittes eam anime sue. idest sibiipsi: vt sit in sua libera potestate. Hiere. 51. Iurauit dominus exercituum per animam suam. idest per semetipsum. sicut exponunt hebrei. Amos. 6. Iurauit dominus deus in anima sua. ponitur etiam pro mortuo. idest pro morticino anime humane. Nu. 6. super mortuum non ingredietur. pro quo hebrei legũt. & super omnes animas mortui seu morticini non ingredietur. & in eodem. quia peccauit super mortuum. pro quo hebrei legunt. Quia peccauit super animam. idest super morticinum anime humane. & in eo. 19. Omnis qui tetigerit humane anime morticinũ. Ponitur etiam pro desiderio. Ps. 26. Ne tradideris me in animas tribulantium me. idest in desideria tribulantiũ me. Ponitur etiam pro halitu. Iob. 41. Halitus eius prunas ardere facit. Et in plurali נְפָשׁוֹת nephasoth. secundum terminationem femininorum. Ps. 71. Et animas pauperum saluas faciet. Ezech. 13. Vt interficerent animas que non moriuntur. Reperitur etiam נְפָשִׁים nephasim secundum terminationem masculinorum. Vt in eodem. Et dimittam animas quas vos capitis animas ad volandum. & inde verbum נָפַשׁ naphes: qđ significat refrigerare. vel requiescere aut recreare. vel animari. idest animam sumere. Exodi. 23. Et refrigeretur filius ancille tue & aduena. Et in eodem. Septimo autem ab opere cessauit. pro quo hebrei legunt. Septimo autem quieuit & requieuit. siue refrigeratus est. Loquitur enim scriptura de deo more humão: sicut de homine dicitur q; refrigeratur & requiescit perfecto opere. Ponitur etiam pro refocillari. 2. Regum. 16. Et refocillati sunt ibi.

Domo. Semetipz. Mortuus. morticinũ. Halitus. נְפָשׁוֹת anime. נְפָשִׁים Anime. נָפַשׁ refrigerar. Redescere. Refocillar.

נֵץ Nes. Accipiter. Leuit. 11. Et accipitrem iuxta genus suum.

נֵץ accipiter.

נָצַב Nasab. Constituere. statuere. erigere. stare. 3. Regum. 22. Nec erat tunc constitutus rex in edom. Esa. 3. Stat ad iudicium dominus. Threñ. 2. firmauit dexteram suam quasi hostis. idest statuit dexteram suam siue stetit dextera sua. Zach. 11. Et quod stat nõ enutriet. Et aliquando scribitur sine nun. De quo vide supra in dictione יָצַב Iasab. & inde נְצִיב Nesib. idest statua siue statio. Geñ. 19. Que versa est in statuam salis. 1. Paralipo. 11. Et statio philistinorum in bethleem. Significat etiam prepositum seu prefectum. 3. Regum. 4. Habebat autem salomon duodecim p̃fectos super omnem israel. Et in eodem. Nutriebantq; eos supradicti regis prefecti. Et inde מַצֵּבָה Maseba. idest statio siue statua. vt Esa. 22. Et expellam te de statione tua. ponitur etiam pro titulo vel statua. Geñ. 35. Erexitq; iacob titulum super sepulchrum eius: hic est titulus monumenti rachel. Exo. 23. & confringes statuas eorum. vide etiam de hoc supra in dictione יָצַב Iasab. Ponitur etiam נִצָּב Nisab pro capulo gladii. Iudi. 3. Vt capulus sequeretur ferrum in vulnere. Item נְצַב nasab. in lingua chaldaica significat plãtare. & inde נִצְבַת nisebeth. idest plantatio. Dañ. 2. De plantatione eris & ferri oriebatur.

נָצַב Cõstituere. Statuere. Stare. נְצִיב Status Statio. prefectus. מַצֵּבָה statio. Titulus. statua. נִצָּב Capulus. נְצַב Plantare. נִצְבַת Plãtatio.

נָצָה Nasa. Iurgari. rixari. litigare. litem concitare. vastare. florere. volare. Exo. 2. Conspexit duos hebreos rixãtes. Et in eodem. 21. Si rixati fuerint viri. Leuit. 24. Iurgatus est in castris cum viro israelita. Nume. 26. qui surrexerunt contra moysem & Aaron. pro quo hebrei legunt. qui iurgati sunt. Et in eodem. Quando aduersus dominum rebellauerunt. Pro quo hebrei legunt. Quando iurgati sunt aduersus dominum. Et in titulo. Ps. 59. Vbi dicitur: cũ succendit mesopotamiam syrie. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum pugnauit aduersus syriam mesopotamie. Et inde מַצָּה Masa. idest rixa. contẽtio. iurgium. Prouer. 16. Qui meditatur discordias diligit rixas. Esa. 41. Viros rebelles tuos. Pro quo hebrei legunt. viri contentionis tue siue iurgii tui. idest iurgantes aduersum te. Et in eodem. 58. Ecce ad lites & ad contentiones ieiunatis. Significat etiam supradicta dictio: vastare. Hiere. 4. Ciuitates tue vastabuntur. Esa. 37. In erradicatione collium compugnantiũ. Pro quo hebrei legunt. In erradicationem collium deuastatorum seu desertorum. & secundum primam significationem potest legi sicut est in littera nostra. significat etiam florere seu germinare. Canti. 6. Si germinassent mala punica. Et in eodem. 7. Si floruerunt mala punica. Vide etiam de hoc supra in dictione נוץ nus. significat etiam volare. vt Threñ. 4. Iurgati quippe sunt & commoti. pro quo hebrei legunt. Volauerunt & commoti sunt. Potest etiam legi sicut est in lr̃a nr̃a. Et aliqñ scribitur cum aleph in fine loco he. vt Hiere. 48. Date florem moab quia florens egredietur. pro quo he. le. Date alam seu pennam moab. quia volans volabit. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et inde נוֹצָה nosa. idest pluma. Leuit. 1. Vesiculam vero gutturis & plumas proiiciet. Ezech. 17. Plena plumis & varietate. Et in eodem. Magnis alis multisq; plumis.

נָצָה Rixari. Iurgari. Pugnare מַצָּה Rixa. Contẽtio. Vastare. Germinare. Florere. Volare. נוֹצָה Pluma.

נָצַח Nasach. Triumphare. superare. vincere. seu victoriam obtinere. instare. solicitare. vrgere. Prefectum seu prepositum esse. 1. Reg. 15. Porro triumphator israel non parcet tibi. 1. Paralip. 15. In citharis pro octaua canebant epinicion. pro quo he. le. canebãt ad vincendum seu pro victoria. & est idem cum littera nostra: nam epinicion grece carmen triumphale significat. & in titulo. Ps. 4. vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit victori in canticis psalmus dauid. & sĩr in aliis titulis psalmorum. Dañ. 6. Igitur daniel supabat oẽs principes. Malach. 3. Victor in psalmis canentem. significat ẽt instare. vel vrgere. seu prepositũ vel prefectum esse. 2. Paralip. 2. Prepositosq; eorum tria millia. idest illos qui instabant operibus. Et in eodem. Tria autem millia sexcentos prepositos operum populi. Esdre. 3. Vt vrgerent opus domini. Et in eodem. Vt instarent sup eos q faciebãt opus. & inde נֵצַח nesach. i. fortitudo. virtus. Esa. 63. Et detraxi in terram virtutem eorum. Ponitur etiam pro sanguine in quo est fortitudo & vita. Et in eodem. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.

נָצַח triũphare. Vincere. superare. Preposit̃ esse. Vrgere. Instare. נֵצַח Virtus. sanguis.

significat etiam eternum seu perpetuum. vt. Ps. 12. Vsque quo domine obliuisceris mei in finem. idest in eternum. Ps. 48. Et viuet adhuc in finem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et viuet vltra in sempiternum. Esa. 13. Non habitabitur vsq; in finem. idest vsq; in eternum. Hiere. 15. Quare factus est dolor meus perpetuus. Threñ. 3. Periit finis meus. pro quo secundum primam significationem aliqui hebrei legunt. Periit victoria mea. potest etiam legi sic piit eternitas seu perpetuitas mea. Ponitur etiam pro seculo. Esa. 64. In secula seculorum non erit transiens per eam. Et inde נִצַּחַת nisachath. idest fortis seu perpetua. Beatus hieronym⁹ trãstulit. contentiosam. Hiere. 8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa.

Sẽpiternũ. Perpetu⁹. Finis. Seculum. נִצַּחַת Cõtentiosa.

נָצַל Nasal. eripere. liberare. euadere. eruere. Auferre. abstrahere. spoliare. Geñ. 37. Volens eripere eũ de manibus eorum. Exo. 5. Et non liberasti eos. Et in eodem. 18. Et eruit me de gladio pharaonis. Deut. 23. Non trades seruum domino suo qui ad te cõfugerit. idest qui ad te euaserit. Ios. 2. Et eruatis animas nostras a morte. 2. Reg. 22. in die qua liberauit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum. 2. Reg. 20. Et effugiat nos. pro quo hebrei legunt. Et euadat oculos nostros. & est sensus sicut in littera nostra. 4. Reg. 18. Eruens liberabit nos dominus. Iob. 5. In sex tribulationibus liberabit te. Ps. 32. Vt eruat a morte animas eorum. p̃s. 33. Et de omnibus his liberauit eum dominus. Ps. 85. Et eruisti animam meam ex inferno inferiori. Esa. 20. Vt liberarent nos a facie regis assyriorum. Et in eo. 37. Et tu poteris liberari. Hiere. 7. Et dixistis liberati sumus. Ezech. 14. Ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Amos. 4. Quasi torris raptus ab incendio. idest liberatus vel erutus ab incendio. Zach. 3. Nunquid non iste torris est erutus de igni. Et inde הַצָּלָה Hasala. idest liberatio. Ester. 4. Per aliam occasionem liberabuntur iudei. pro quo hebrei legunt. Refrigerium & liberatio stabit iudeis de loco alio. Significat etiã aufferre vel spoliare. seu diripere. Geñ. 31. Tulitq; deus substantiã patris vestri & dedit mihi. Et in eodem. Sed deus tulit opes patris nostri & eas tradidit nobis. Exo. 3. Et spoliabitis egyptum. Et in eo. et spoliauerũt egyptios. idest abstulerunt ab eis opes. Et in eodem. 33. Deposuerunt ergo filii israel ornamentum suum. 2. Paralip. 20. Et diripuerunt ita vt omnia portare non possent.

נָצַל Eriper. Liberare. Eruere. Euadere. הַצָּלָה Liberatio. Tollere. Spoliare. afferre. Deponere Diripere.

נָצַר Nasar. custodire. seruare. vastare. Deut. 32. Et custodiuit quasi pupillam oculi. Et in eodem. 33. Et pactũ tuum seruauerunt. Ps. 24. Requirentibus testamentum eius. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. His qui custodiunt pactum eius. p̃s. 33. Prohibe linguam tuam a malo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Custodi linguam tuam a malo. Ps. 118. Quia iustificationes tuas exquisiui. pro quo beat⁹ hieronymus transtulit. Quia precepta tua custodiui. p̃s. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo beatus hieronymus transtulit. Serua paupertatem labiorum meorum. Prouer. 4. Custodi illam quia illa est vita tua. Et in eo. 22. Oculi dñi custodiunt scientiam. Et in eo. 27. Qui seruat ficum comedet fructus eius. Esa. 27. Ego dominus qui seruo eam. Et in eodem. Nocte & die seruo eam. Naum. 2. Qui custodiat obsidionem. Et aliquando scribitur sine nun. vt Esa. 8. Liga testimonium. Pro quo hebrei legunt. Serua testimonium. Potest etiam deriuari a dictione צָרַר sarar. q̃ significat ligare. sicut est in littera nostra. Et inde נֹצֵר noser idest custos. & in plurali נֹצְרִים Nosrim. 4. Reg. 18. A turre custodum. Hiere. 4. Auditum est in ierusalem custodes venire de terra longinqua. Et in eodem. 31. Clamabunt custodes in monte ephraim. Et inde נְצוּרוֹת Nesuroth. i. res obseruate & occulte. Hiere. 33. Et annunciabo tibi grandia & firma que nescis. pro quo hebrei legunt. Annunciabo tibi grãdia & obseruata vel occulta que nescis. Et ĩde נְצוּרַת Nesurath. idest occulta. scilicet ad insidiandum vel decipiẽdum. Prouer. 7. Et preparata ad decipiendas animas. Pro quo hebrei legunt. Et obseruata vel occulta corde. Potest ẽt legi sic. Et vastata seu deserta corde. Nam predicta dictio etiam significat vastare vel desolare. Esa. 1. Sicut ciuitas q̃ vastatur. Et inde נְצוּרִים Nesurim. idest loca deserta: vel vastata. Beatus hieronymus transtulit delubra mortuorum. Esa. 65. Et in delubris mortuorum dormiant. Ponitur etiam pro fecibus. Esa. 49. Et feces israel conuertendas. vbi pro fecibus ponitur נְצוּרֵי Nesure. sicut alias שְׁמָרִים semarim significat feces & deriuatur a שָׁמַר Samar. quod significat custodire: vt infra dicetur. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et deserta seu deuastata israel ad conuertẽdũ. Item נֵצֶר neser. flos. virgultũ. stirps. germẽ. Esa. 11. Et flos de radice eius ascendet. Et in eodem. 14. Tu autem reiect⁹ es de sepulchro quasi stirps inutilis. Et in eodem. 60. Germen plantationis mee.

נָצַר Custodire. seruare. נֹצֵר נֹצְרִים Custodes. נְצוּרוֹת obseruata. נְצוּרַת Occulta. Vastare. נְצוּרִים Delubra mortuorũ. Feces. נֵצֶר flos. Stirps. Germen.

נֶקֶק Nechic. cauerna. foramẽ. fissura. Esa. 7. Et in cauernis petrarum. Hiere. 13. Absconde illud ibi in foramine petre.

נְקִק cauerna. foramen.

נָקַב Nacab. perforare. explanare. declarare. nominare. maledicere. seu blasphemare. 4. Reg. 12. Et aperuit foramen desuper. pro quo hebrei legunt. Et perforauit foramen. Iob. 40. Et in sudibus perforabis nares eius. Esa. 36 Intrauit in manum eius & perforauit eam. Aggei. 1. In sacculum pertussum. i. perforatum. & ĩde מַקֶּבֶת machebeth. idest malleus. Iudi. 4. Assumens pariter & malleum. Ponitur etiam pro cauerna. Esa. 51. Et ad cauernam laci vnde p̃cisi estis. & in plurali מַקָּבוֹת macaboth. idest mallei. 3. Reg. 6. Et malleus & securis & omne ferramentum non sunt audita in domo. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet mallei & securis. Esa. 44. Et in malleis formauit illud. Et ĩde נְקֵבָה Necheba. idest femina. Geñ. 1. Masculum & feminam creauit eos. Leuit. 12. Si feminam peperit. Nu. 31. Cur feminas reseruastis. Item נָקַב nacab. idest explanare. seu declarare aut nominare. Geñ. 30. Constitue mercedem tuam. Pro quo hebrei legunt. Declara seu explana mercedem tuam. Nu. 1. Quos tulerunt moyses & Aaron. pro quo hebrei legunt. Et tulit moyses & Aaron viros istos qui declarati seu explanati sunt per nomina vel qui nominati sunt per nomina. Esa. 62. Quod os domini nominauit. Amos. 6. optimates capita populorum. idest nominati capita populorum. Significat etiam maledicere seu blasphemare. Leuit. 24. Cumq; blasphemasset nomen domini. Et in eodem. Et qui blasphemauerit nomen domini morte moriatur. Nume. 23. Quomodo maledicam cui non maledixit deus. Et in eodem. Inde maledicito ei. Iob. 3. Maledicant ei qui maledicunt diei. Et in eodem. 5. Et maledixi pulchritudini eius statim. Prouerb. 21. Qui abscondit frumẽtum maledicetur in populis. Abach. 3. Maledixisti sceptris eius.

נָקַב Perforar. מַקֶּבֶת Malleus Cauerna. מַקָּבוֹת Mallei. נְקֵבָה femina. נָקַב Declarare Nominare Blasphe- mare. maledicer.

נָקֹד Nycud. Punctum seu stigma: aut macula. scilicet diuersi coloris. Canti. 1. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Pro quo hebrei legunt. Cum punctis vel stigmatibus argenti. Vbi ponitur נְקֻדּוֹת Necudoth. in numero plurali. & inde נָקֹד Nacud. idest animal album habens maculas nigras vł econuerso. Geñ. 30. & separa cunctas oues varias. i. hñtes maculas varii coloris

נָקֹד Punctum. נְקֻדּוֹת Puncta. נָקֹד Vari⁹.

Et in eodem. Et quodcunq; fuluum & maculosum varium q; fuerit. Et in eodē. Et omnia que non fuerint varia & maculosa. & fulua. Et a talibus pecoribus dictus est נוקד noced idest pastor. siue ille qui alit pecora. 4. Reg. 3. Porro mesa Rex moab nutriebat pecora multa. Pro quo hebrei legunt Erat armentarius seu pastor. & in plurali. נקדים Nocdim. Amos. 1. verba amos qui fuit in pastoralibus thecue. & inde נקודים Necudim. i. panis mucidus seu putrefactus. Eo quod in eo sunt quasi macule vel puncta diuersi coloris. p quo beatus hieronymus transtulit comminuti. Ios. 9. Panes quoq; quos portabant ob viaticum duri erāt in frustra comminuti. Et in eo. Nūc sicci facti sunt & siccitate nimia cōminuti. ponitur etiam נקודים Necudim pro crustula panis. 3. Regū. 14. Tolle quoq; in manu tua decem panes & crustulam.

נקה Naca. mundum seu innocentem esse. mundare. parcere. desolare seu exterminare. Gen. 24. Non teneberis iuramento. Pro quo hebrei legunt. Et mundus eris innocens eris a iuramento. Exo. 34. Nullusq; apud te per se innocens est. Pro quo hebrei legunt. Et innocens non faciet innocentem vel non erit inocens. vel sic. Et mundans non mundabit. Et est sensus sicut in littera nostra. Potest etiam legi sic. Nec quasi innocenti parcet. Et eadem verba habētur. Nu. 14. vbi dicitur. Nulliq; innoxiū derelinquens. & Hiere. 46. Nec quasi innocenti parcam tibi. Et supra in eodem. 30. vbi dicitur. Et non tibi videaris innoxius. Nu. 5. Non te nocebunt aque iste amarissime. Pro quo hebrei legunt. Innocens seu innoxia eris ab aquis istis. Et in eodē. Erit innoxia & faciet liberos. Et in eodem. Maritus absq; culpa erit. idest innocens seu mundus erit a culpa. Ps. 18. ab ocultis meis munda me. Et in eodem. Et emundabor a delicto maximo. Hiere. 49. Et tu quasi innocens relinqueris: non eris innocens. Ioel. 3. Et mundabo sanguinem eorum quos non mundaueram. & aliquando scribitur cum aleph loco he. Dan. 7. Et capilli capitis eius quasi lana munda. & inde נקיון Nicaion. idest mundicia. innocentia. Ps. 25. Lauabo inter innocentes manus meas. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Lauabo in innocentia manus meas. Osee. 8. Vsq; quo non poteris emundari. pro quo hebrei legunt. Vsquequo non poteris mundiciam. scilicet habere. Amos. 4. Dedi vobis stuporem dentium. Pro quo hebrei legunt. Dedi vobis mundiciam dentium. In quo significatur magnitudo famis. nam qui non comedunt mundos habent dentes. & inde נקי Nachi. i. mundus. innocens. innoxius. Gen. 24. Innocens eris a maledictione mea. Exo. 21. Dominus quoq; bouis innocens erit. Iob. 4. Quis vnquā innocens periit. Ps. 14. Et munera super innocentem non accepit. Ps. 23. Innocens manibus & mundo corde. ps. 105. Et effuderunt sanguinē innocentem. & aliquando scribitur cum aleph in fine. Ioel. 3. Et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Ione. 1. Et ne des super nos sanguinem innocentem. & in plurali. נקיים Nechiim. Gen. 44. vos autem eritis innoxii. Ios. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti nos. Et inde מנקיות Menachioth. Pro quo beatus hieronymus transtulit cyathos. Exo. 25. Et cyathos in quibus offerenda sunt libamina. Item נקה Naca. i. Desolare. seu exterminare. Esa. 3. Et desolata in terra sedebit. Zach. 5. Quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. pro quo he. le. Exterminabitur siue desolabitur. & in eo. Et omnis iurās ex hoc similiter iudicabitur.

נקם Nacam. vindicare. vlcisci. Gen. 4. Omnis qui occiderit cain septuplum punietur. pro quo hebrei legunt. Septuplum vindicabitur. Et in eodem. septuplum vltio dabitur de cain. Exo. 21. Criminis reus erit. pro quo hebrei legunt. vindicta vindicabitur. Et in eodem. non subiacebit pene. Pro quo hebrei legunt. non vindicabitur. Leuit. 19. non queras vltionem. idest non vindices te. Et in eo. 26. & inducā sup vos gladiū vltorē federis. Nu. 31. Vlciscere prius filios israel. Ios. 10. Donec vlcisceretur se gens de inimicis suis. Iudi. 15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionē. Et in eodem. 16. & vlciscar me de hostibus meis. 1. Reg. 24. & vlciscatur me dominus ex te. 4. Reg. 9. & vlciscar sanguinem seruorum meorum prophetarum. ps. 7. vt destruas inimicum & vltorem. Esa. 1. & vīdicabor de inimicis meis. Hiere. 46. vt sumat vindictam. & in eodem. 50. Quoniam vltio domini est: vltionem accipite de eo. & in eodem. 51. & vlciscar vltionem tuam. Ezech. 25. & vindictam expetiuit de eis. pro quo hebrei legunt. & vlti sunt in eis. Naum. 1. deus emulator & vlciscens dominus: vlciscens domin? habēs furorem. & inde נקם nacam. idest vindicta. vltio. vt in aliis quibus locis predictis. & Deut. 32. & vindictam retribuet in hostes eorū. scribitur etiam cū he vel thau in fine. ps. 149. Ad faciendam vindictam in natiōib? Hiere. 11. Videam vltionem tuam ex eis. & in plurali. נקמות necamoth. ps. 93. Deus vltionum dominus.

נקף nacaph. scindere. excidere. excutere. circuire. Esa. 10. & subuertentur condensa saltus eius ferro. idest excidetur ferro. & in eodem. 17. sicut excussio olee. & in eo. 24. Quomodo si pauce oliue que remanserint excutiantur ex olea. Significat etiam circuire siue euoluere. Iob. 1. Cumq; in orbem transissent dies conuiuii. idest cum circuirent vel cum euoluerentur aut cum in circuitu transissent. & in eodem. 19. & flagellis suis me cinxerit. idest circundederit. & in eodem. & rursus circundabor pelle mea. Esa. 29. Solēnitates euolute sunt. & inde נקפה nicpa. pro quo beatus hieronimus trāstulit funiculum. Esa. 3. & pro zona funiculus. Hebrei tamen dicunt q; significat excissionem.

נקר nacar. euellere. eruere. perforare. effodere. Nu. 16. An & oculos nostros vis eruere. Iudi. 16. Statim eruerunt oculos eius. 1. Reg. 11. Vt eruam omnium vestrum oculos dexteros. Iob. 30. nocte os meū perforatur dolore. Prouer. 30. Suffodiant eum corui de torrente. Esa. 51. Et ad cauernam laci vnde excisi estis. idest vnde effosi estis. Et inde נקרת nicrath. idest foramen vel scissura. Exo. 33. Ponā te in foramine petre. Esa. 2. & ingredientur scissuras petrarū.

נקש nacas. offendere. scandalizare. illaqueare. insidiari. cōprehendere. capere. collidere. Deut. 7. nec sumas ex eis tibi quicquam ne offendas. Et in eodem. 12. Caue ne imiteris eos. pro quo hebrei legunt. ne offendas post eos. 1. Reg. 28. Quare ergo insidiaris anime mee vt interficiar. Ps. 37. Et vim faciebant qui querebant animam meam. p quo hebrei legunt. & insidiabantur vel scandalizabant seu offendebant querentes animam meam. idest scandala seu offendicula ponebant. Vide etiam de hoc supra in dictione יקש Iacas. significat etiam comprehendere. ps. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. potest etiam legi offendit peccator. ponitur etiam pro scrutari. ps. 108. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius. Significat etiam collidere. Dan. 5. Et genua eius ad se inuicē collidebantur.

נרד nerde. nardus. species aromatica. vnde ab hebreo traxit originem. Canti. 1. nardus mea dedit odorem suum. Et in eodem. 4. nardus & crocus. Et in plurali נרדים neradim. vt in eodem. Cipers cum nardo: quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet cum nardis.

Pastor. נקדים. pastorales. נקודים. Cōminuti. נקודים. Crustula panis. Mūdū eē. Innocentē esse. Innoxium esse. Mūdare. נקיון. Innocētia. Stupor. Mundicia. נקי. Innocēs. נקיים. Innoxii. מנקיות. Cyathi. נקה. Desolare. Exterminar? Iudicari. נקם. Vldicare. Vlcisci. נקם. Vindicta. Vltio. נקמות. Vltiones. נקף. Excidere. Excutere. Circuire. Cingere. circūdar. Euoluere. נקפה. Excisio. נקר. Eruere. Perforar. Excidere. נקרת. Foramen. Scissura. נקש. Offendere. Insidiari. Scandalizare. Cōprehendere. Scrutari. Collidere. נרד. Nardus. נרדים. Nardi.

נשש נשש Nasas. obliuisci. & scribitur cum simplici sin. Gen. 41. Obliuisci me fecit deus omniū laborum meorum. & de hoc vide infra in dictione נשה Nasa.

נשא נשא Nasa. cum sin & pūcto ceboleth. Leuare. eleuare. extollere. exaltare. portare. sustinere. sumere. ferre. iurare. iubere. parcere. dimittere. s. delictū vel peccatum. indulgerē. Gen. 18. Cumq; eleuasset oculos. Et in eodē. 21. Cumq; eiulatu magno fleret. Pro quo hebrei legūt. Et eleuauit esau vocem suam & fleuit. Et in eodem. 29. Profectus ergo iacob venit in terram orientalē. Pro quo hebrei legunt. Et eleuauit iacob pedes suos & abiit in terram orientalem. Et in eodem 40. Recordabitur pharao ministerii tui. Pro quo hebrei legunt. Leuabit siue extollet pharao caput tuū. Et in eodē. Recordatus est inter epulas magistri pincernarum & pistorum principis. Pro quo hebrei legunt. Et leuauit siue extulit caput principis pincernarum & caput principis pistorum in medio seruorum suorum. Sed beatus hieronymus trāstulit sensum. Exo. 35. obtulerunt mente prōptissima atq; deuota. Pro quo hebrei legunt. Et venit omnis vir quem eleuauit cor suū. Nu. 16. Cur eleuamini super populum dñi. Ruth. 1. Et eleuata voce flere ceperūt. 2. Reg. 5. Et quoniā exaltasset regnum eius super populum suum. Et in eodem. 20. Leuauit manū suam cōtra regem. 3. Reg. 1. Adonias autem filius agith eleuabatur dicens ego regnabo. 4. Reg. 14. & subleuauit te cor tuū. Iob. 41. Cum sublatus fuerit timebūt angeli. i. cum subleuatus fuerit. Pro quo hebrei legūt. Ab eleuatione eius timebūt dii siue angeli vel fortes. ps. 23. Et eleuamini porte eternales. ps. 27. Dum extollo manus meas ad tēplum sanctum tuū. ps. 88. Motū autem fluctuū eius tu mitigas. Pro quo hebrei legunt. Cū eleuantur fluctus eius tu mitigas eos. Vnde btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit eleuationes autem gurgitū eius tu mitigas. Ps. 138. Accipient in vanitate ciuitates tuas. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui. Esa. 2. Et super omnem arrogantem. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem eleuatū. i. eleuantē se siue elatum. Et in eodē. Et super omnes cedros libani sublimes & erectas. i. exaltatas. & in eodē. 30. Et super omnē collem eleuatum riui currentiū aquarū. Et in eodem. 37. Leua ergo orationē pro reliquiis. & in eodē. 40. Omnis vallis exaltabitur. & in eodē. 42. Letetur desertum & ciuitates eius. Pro quo hebrei legunt. Eleuent desertū & ciuitates eius. i. eleuēt vocē in exultatiōe. Ezech. 1. Et cū eleuarentur animalia de terra eleuabantur simul & rote. & in eodē. 10. Et cum eleuarent cherubim alas suas. & in eodē. 33. Et oculos vestros leuatis ad immūdicias vestras. Dan. 11. Filii quoq; preuaricatorū populi tui extollētur. Significat etiā portare vel sustinere. aut sustētare. quod est idē qd onus leuare. Gen. 13. Nec poterat eos capere terra. i. portare vel sustinere. & in eodē. 37. Et camelos eorū portantes aromata. Et in eodē. 44. Quantum possunt capere. i. quātum possunt ferre vel sustinere. Et in eodē. 45. Et tollite inde patrē meum. Exo. 19. Quomodo portauerim vos sup alas aquilarum. Et in eodem. 25. Ad subuehendam mensam. Pro quo hebrei legunt. Et portabitur in eis mensa. Et in eodem. 27. Erunt in vtroq; latere altaris ad portandum. Leuit. 22. Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui. Deut. 24. Et ex eo sustentat animam suam. 2. Reg. 17. Circundabit omnis israel ciuitati illi funes. Pro quo hebrei legunt. Portabunt seu tollent omnis israel ciuitatem illam funibus. 3. Reg. 10. Deferens inde aurum & argentum. i. portans. 2. Paralipo. 20. Ista omnia portare nō possent. Ester. 2. Omnium oculis gratiosa & amabilis videbatur. Pro quo hebrei legunt. Et fuit ester portans gratiam. i. habens gratiam in oculis omnium videntium eam. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Iob. 21. Sustinete me vt loquar. Esa. 46. Qui gestamini a mea vulua. Hiere. 10. Portata tollentur quia incedere non valent. Et in eodem. 31. Quoniam sustinui opprobrium adolescentie mee. Ezech. 17. Et erumpet in germen & faciet fructum. Pro quo hebrei legunt. Et portabit ramos seu frondes & faciet fructum. Et similia verba habentur in eodem. 27. Vbi dicitur. vt portet frondes & faciat fructum. Et in eodem. 18. Filius non portabit iniquitatem patris. Et in eodem. 23. Et peccata idolorum vestrorū portabitis. Et in eodem. 36. Et fructum vestrum afferatis. i. portetis. Osee. 1. Sed obliuione obliuiscar eorum. Pro quo hebrei legunt. Sed portans portabo eis. scilicet inimicos suos vt eos destruant. Sed si scribatur cum puncto seboleth in littera sin: tunc significat obliuisci sicut est in littera nostra. In translatione vero chaldaica sic habetur. Si conuersi fuerint parcēs parcam eis. Quod etiam potest intelligi secundum litteram hebraicam: sicut infra dicetur. Ioel. 2. Quia lignum attulit fructum suum. idest portauit. Et in eodem. Et portastis tabernaculum moloch deo vestro. Ponitur etiam pro adiuuare. Esd. 1. Adiuuent eum viri de loco suo. idest prouideant ei de vehiculo ad portandum vxorem & liberos. Significat etiam sumere vl' suscipere aut tollere siue auferre. Gen. 27. Sume arma tua. Et in eodē. 4. Auferet pharao caput tuum. i. tollet. Exo. 23. Non suscipies vocem mendacii. Et in eodem. 30. Quando tuleris summam filiorum israel. Nu. 1. Nec pones summam eorum cum filiis israel. idest nec tolles summam eorum. Et in eodem. 4. Tolle summam filiorum chaath. Et in eodem. 16. Nec asellū quidē vnquam acceperim ab eis. Et in eodem. 23. Assumptaq; parabola sua dixit. & in eodem. 24. Et auferetur regnum illius. Potest etiam legi. Et exaltabitur: secundum primam significationem. 2. Reg. 5. Que tulit Dauid & viri eius. Hebrei tamen dicunt q; in predicto loco significat comburere. vnde ipsi legunt. Que combusit Dauid & viri eius. & in eodem. 14. Nec vult deus perire animam. Pro quo hebrei legunt. Et non tollit seu non aufert deus animam. Et est sensus sicut in littera nostra. 4. Regum. 4. Tolle filium tuū. Iob. 21. Tenēt tympanum & citharam. i. tollūt vel sumūt. Et in eodem. 32. Et post modicum tollat me factor meus. Ps. 14. & opprobrium non accepit aduersus proximos suos. Ps. 23. Hic accipiet benedictionem a domino. Ps. 80. Sumite psalmum & date tympanum. Hiere. 7. nec assumas pro eis orationem. Ezech. 9. Et assumant super nos lamentum. Et in predicto loco scribitur sine aleph. & i eodē. 17. Vt euelleret eam radicitus. Pro quo hebrei legunt. vt tolleret eam a radicibus suis. Mich. 2. Et rapuerunt domos. idest violenter acceperunt. Significat etiam acceptionem personarū quod in hebreo dicitur acceptio facierum. Gen. 19. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas. p quo hebrei legūt. Suscepi faciem tuam. Et in eodem. 32. Forsitan propiciabitur mihi. Pro quo hebrei legunt. forsitan accipiet faciem meā. Deut. 10. Qui personam non accipit. & in eodem. 28. Gentem procacissimam que non deferat seni. pro quo hebrei legunt. Que non accipiat faciem senis. idest que nō reuereatur vultum senis. 4. Regum. 3. Si non vultum iosaphat Regis iude erubescerem. Pro quo hebrei legunt. Susciperem. 2. Paralipo. 19. Non est apud dominum deum nostrum iniquitas nec personarum acceptio. Iob. 34. Qui non accipit personam principum. Ps. 81. Et facies peccatorum sumitis. Prouer. 6. Nec acquiescet cuiusq; precibus. pro quo hebrei legunt. Nec accipiet faciem cuiuscūq; preciū siue precio.

Obliuisci. Eleuare. Leuare. Exaltare. Subleuare. Extollere. Portare. Tollere. Sustinere. Sustētare. Deferre. Gestare. Portare. Afferre. Adiuuare. Sumere. Auferre. Suscipere. Tollere. Accipere. Assumere. Cōburere. Accipere psonam.

Et in eodem.18. Accipere personam impii in iudicio non est bonũ. Malach.2. Et accepistis faciem in lege. Significat etiã iurare.i.nomen dñi in iuramẽto sumere. Exo.20. Non assumes nomẽ dñi dei tui in vanũ.i.nõ iurabis. Deut.5. Nõ vsurpabis nomen dñi dei tui frustra. Pro quo hebrei legũt. Non iurabis siue non assumes nomen dñi dei tui in vanũ siue frustra. Esa.3. Respondebit in die illa dicens nõ sum medicus. Pro quo hebrei legunt. Iurabit in die illa. Significat etiam nubere.i.vxorem accipere. Ruth.1. Et acceperũt vxores moabitidas.1. Paralipo.23. Acceperuntq; eas filii cis fratres earũ. Nee.13. Et non acciperent de filiabus earum. Itẽ significat parcere vel indulgere.i.peccatũ tollere vel peccatũ dimittere. Geñ.4. Nõne si bene egeris recipies. Pro quo aliqui hebrei legũt. Nõne si bene egeris indulgere.i.indulgebitur tibi peccatum. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et in eodẽ.18. Dimittam omni loco propter eos. & in eodem.50. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum. Pro quo hebrei legunt. Obsecro vt dimittas scelus fratrum tuorũ. Et in eodem. Nos quoq; oramus vt seruis dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Exo.10. Sed nunc dimitte peccatum mihi. Et in eodem.34. Qui aufers iniquitatẽ & scelera. Ios.24. Nec ignoscet sceleribus vestris. Iob.7. Cur non tollis peccatum meũ. Ps.31. Beati quorũ remisse sunt iniquitates. Ponitur etiã pro contremiscere. Naũ.1. Et contremuit terra a facie eius. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et arsit terra a facie eius. Sed secundũ primã significationẽ potest legi. Et eleuata est terra a facie eius.i.eleuata est de loco suo. quod est idẽ quod contremuit. Et inde נָשִׂיא Nasi.i.princeps. eo quod eleuatur in populo. Geñ.23. Princeps dei es apud nos. Exo.22. Et principi populi tui nõ maledicas. Leuit.4. Si peccauerit princeps. & in plurali נְשִׂיאִים Nesiim.i.principes. Geñ.25. Duodecim principes tribuũ suarum. Exo.35. Principes obtulerunt lapides onychinos. Ponitur etiã נְשִׂיאִים Nesiim pro nubibus: eo qđ eleuantur in aere. p̃s.134. Producẽs nubes ab extremis terre. Prouer.25. Nubes & ventus: & pluuie non sequentes. Hiere.51. Qui leuat nubes ab extremis terre. Et inde שְׂאֵת Seeth.i.eleuatio. Iob.30. Vt se mouerit turbabit vos. Pro quo hebrei legunt. Eleuatio eius turbabit vos:i.cum se leuauerit turbabit vos. Ps.61. Verũntamen preciũ meũ cogitauerunt repellere. Pro quo hebrei legunt. Verũtamẽ de eleuatione eius cogitauerunt repellere. Potest etiã significare partẽ vel portionẽ vt infra dicetur. Vnde btũs hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Partem enim eius cogitauerunt repellere. Ponitur etiã שְׂאֵת Seeth pro tumore vel eleuatione in cute seu pustula: aut plaga vel diuersus color. Leuit.13. Homo in cuius cute ortus fuerit diuersus color seu pustula. Vbi ponitur pro diuerso colore. & in eodẽ. Plaga cõbustionis est & idcirco mũdabitur.i.eleuatio siue tumor. Et inde שִׂיא Siia.i.eleuatio siue elatio. Pro quo beatus hieronymus transtulit superbiã. Iob.20. Si ascẽderit vsq; ad celũ superbia eius. Et inde מַשָּׂא Masa.i.eleuatio. Ezech.24. Et super quos requiescunt anime eorũ. Pro quo hebrei legunt. Et eleuationẽ anime eorũ.i. ad quos eleuãt animas suas: sicut dicitur Hiere.44. Ad quam ipsi eleuant animas suas: vt reuertantur & habitent ibi. Scribitur etiã cum he vel thau in fine. Ps.140. Eleuatio manuũ mearum sacrificiũ vespertinũ. Iudi.20. Vt ascẽdente in altũ fumo. Pro quo hebrei legunt. Vt ascendere facerent eleuationem fumi.i.quasi colũnam fumi. Et in eodem. Quasi colũnam fumi de ciuitate conscendere. Ponitur etiam pro vexillo. eo quod eleuatur in altum. Hiere.6. Et super bethacarẽ leuate vexillum. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Significat etiam מַשָּׂא Masa onus. a leuando vel portando dictum. Exo.23. Si videris asinũ odiẽtis te iacere sub onere. Nu.4. Ista sũt onera filiorũ caath. Quod in hebreo legitur singulariter.s.onus. Et in eodem. Et sciẽt singuli cui debeant oneri mancipari. Ps.37. Sicut onus graue grauate sunt sup me. Et aliquãdo scribitur cũ he in fine. Esa.30. Et graui onere. Accipitur etiam onus pro prophetia. Pro quo vt ait beatus hieronymus.lxx. Assumptionem trãstulerũt. 4.Reg.9. Et dominus onus hoc leuauit super eum. Esa.13. Onus babylonis.i.prophetia contra babylonẽ. Et in eodẽ.19. Onus egypti. & in eodẽ.22. Onus vallis visiõis. Hiere.23. Qđ est onus dñi: & dices ad eos vos estis onus. Et quia iniqui interpretabãtur onus in malã partem: ideo dñs per prophetam prohibet eos ne vltra prophetiam vocẽt onus. vt in eodem. Hec dicetis vnusquisq; ad proximũ suũ & ad fratrem suum: quid respõdit dñs: & quid locutus est dñs. & onus domini vltra nõ memorabitur: quia onus erit vnicuiq; sermo suus: & peruertistis verba dei viuentis. Et secundũ hebreos vbicũq; in prophetis ponitur מַשָּׂא Masa.i.onus. ibi non prospera sed aduersa prophetãtur. Vnde beatus hieronymus in prologo super Naũ prophetam sic ait. Assumptio quam.lxx.interpretes dicunt: apud hebreos Masa ponitur.i.graue onus. eo quod eum aduersus quem prophetatur premat: nec sinat leuare ceruicem. simulq; hoc attendẽdum: quod hec ipsa vel assumptio vel onus vel põdus prophete visio sit. Hec hieronymus. Ponitur etiam מַשָּׂא Masa. pro visione prophetica. Prouer.30. Visio quam locutus est vir cum quo est deus. Et in eodem.31. Visio qua erudiuit eũ mater sua. Significat etiam eleuationem vocis in cantico. Pro quo btũs hieronymus trãstulit melodiam.1.Paralipo.15. Et ad precinendam melodiam. Et in plurali נְשִׂאוֹת Nesuoth siue מַשָּׂאוֹת Masaoth.i.onera vel assumptiones. Esa.46. Onera vestra graui põdere vsq; ad lassitudinẽ. Threñ.2. Viderũt autẽ tibi assumptiones falsas & eiectiones. Significat etiam נָשָׂא Nasa.munera dare seu prebere.2. Reg.19. Aut munera nobis data sũt.3. Reg.19. Hiram rege tyri prebente salomoni ligna cedrina. Et inde מַשְׂאֵת Masath.i.munus seu portio aut pars vel annoña que datur alicui. Geñ.43. Sumptis partibus quas ab eo acceperant; maiorq; pars venit Beniamin.2.Reg.11. Secutusq; est eum cibus regius.idest portio seu annona regis. Hiere.40. Dedit quoq; ei magister militum cibaria & munuscula. Ponitur etiã pro precio vel oblatione.2. Paralip.24. vt deferrent singuli precium.i. oblationẽ quod constituit moyses seruus dei. ponitur etiam pro decimis. Ezech.20. & ibi queram primitias vestras & initium decimarum vestrarum. Scribitur etiam sine mem. vt Ezech.20. & in oblatione donorum vestrorum.

נָשָׁא Nasa. cum puncto seboleth in littera sin. decipere. seducere. destruere. desolare. Geñ.3. Serpens decepit me. p̃s.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Non decipiet inimicus eum. De quo vide etiam infra in dictione נָשָׁה Nasa. Esa.36. Nec conturbet vos Ezechias dicens dominus liberabit nos. Pro quo hebrei legunt. Nec decipiat siue nec seducat vos ezechias. Hiere.4. Heu heu domine deus ergo ne decepisti populũ istum. Et in eodem.37. Nolite decipere animas vestras. Et i abdia. Superbia cordis tui extulit te. Pro quo hebrei legunt. decepit te. idest seduxit te. Sed si scribatur cum puncto cebolet in littera sin: tunc significat extollere sicut est in littera nostra. Et in eodem. Omnes viri federis tui illuserunt tibi. idest deceperunt te. Et inde מַשָּׁאוֹן Masaon. idest

fraus vel deceptio. vt Prouer.26. Qui operit odium fraudulenter. Significat etiam destruere. siue desolare aut deuastare.4.Reg.19. Eruntq; in ruinam collium pugnantiũ. idest in destructionẽ vel in desolationem. Esa.10. Emarcuerunt principes mempheos. Pro quo hebrei legunt. destructi vel vastati sunt principes mẽpheos. Hiere.23. Propterea ecce ego tollam vos portans. Pro quo hebrei legunt. Et destruam vos destruens siue vastabo vos vastãs. Potest etiã legi sic obliuiscar vos obliuiscens. Sed si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat portare seu tollere. sicut est in littera nostra. Vt dictum est in dictione precedenti. Et inde שְׁאֵת Seeth.i.destructio seu vastatio. Threñ.3. Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio & contritio. Pro quo hebrei legunt. Destructio & contritio seu vastatio & cõtritio. Et fortasse i littera nostra vicio scriptoris fuit posita vaticinatio pro vestatio. Et inde מַשּׁוּאוֹת Masuoth.i.vastationes seu destructiones. Beatus hieronymus trãstulit interitũ seu dissipationem. p̃s.72. Deiecisti eos dum alleuarẽtur. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã ve. transtulit. Deiecisti eos ad interitũ. Ps.74. Leua manus tuas in superbiam eorum. Pro quo hebrei legunt. Leua uestigia tua seu plantas tuas.s.pedum ad destructiones siue ad dissipationes. Et beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Sublimitas pedum tuorum dissipata est.

נָשַׁב Nasab. flare. sufflare. abigere. Geñ.15. & abigebat eas abram. p̃s.146. Flauit spiritus eius & fluẽt aque. Esa.49. Quia spũs dñi sufflauit in eo.

נָשַׂג Nasag. apprehendere. comprehendere. assequi. attingere. applicare. Geñ.44. Et persequere uiros & apprehensis dicito. Pro quo hebrei legunt. Persequere viros & apprehendes eos & dices ad eos. Et in eodem. Et apprehensis per ordinem locutus est. Et in eodem.47. Et non peruenerũt vsq; ad dies patrum meorum. Pro quo hebrei legunt. Et non attigerunt siue non apprehenderunt aut nõ sunt assecuti dies patrum meorum. Leuit.25. Et ipse precium ad redimendum potuerit inuenire. Pro quo hebrei legunt. Et attigerit siue assecuta fuerit manus eius & inuenerit quantũ sufficit ad redemptionem illius. Sed beatus hieronymus transtulit seorsum. & in eodem. Sin autem & ipse potuerit redimet se. Pro quo hebrei legũt: Aut attigerit manus eius.i.attigerit preciũ ad redimendũ se. Deut.19. Et apprehendat eum si longior via fuerit.1.Reg.30. Persequar latrũculos hos & comprehẽdã eos. Et in eodem. Persequere & absq; dubio comprehendes.2.Reg.15. Ne forte veniens occupet nos.i.apprehẽdat nos. Significat etiã applicare.1. Reg.14. Nullusq; applicuit manũ ad os suum. Et inde שִׂיג Sig. pro quo beatus hieronymus transtulit diuersorium.3. Reg.18. Forsitan loquitur aut in diuersorio est. Hebrei vero dicunt q̃ significat apprehẽsionẽ.i. forsitan est occupatus in apprehensione inimicorũ suorum.

נָשָׁה Nasa. obliuisci. mutuare. fenerare. mutuo accipere. debere: siue debitorem esse. Gñ.41. Obliuisci me fecit deus oĩum laborum meorũ. Deut.32. Deum qui te genuit dereliquisti. Pro quo hebrei legunt oblitus es. Iob.39. Priuauit enim eã deus sapientia. Pro quo he.le. Obliuisci fecit eam deus sapientiã. Esa.47. Nõ obliuiscaris me. Threñ.3. Oblitꝰ sum bonorũ. Et inde נְשִׁיָּה Nesiia.i.obliuio. p̃s.87. Et iustitia tua in terra obliuionis. Significat etiã mutuare. seu fenerare. vel debere. aut debitorẽ esse. vl' exigere. Deut.16. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre. Et in eodem.24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquã quã debet tibi. Nee.5. Et ego & fratres mei & pueri mei cõmodauimus. & in eodem. Vsuras ne singuli a fratribus vestris exigitis.s.sicut feneratores. Et in eodem. Quam exigere solebatis ab eis. Iob.11. Et intelligeres q̃ multo maiora exigaris ab eo q̃ meretur iniquitas tua. Pro quo hebrei legunt: Et scires quoniã debitorẽ te faceret deus ab iniquitate tua.i.secundum iniquitates tuas multo maiores penas deberet exigere a te deus. Ps.54. veniet mors super illos. Pro quo hebrei legunt. Mutuet siue feneretur mors super illos. p̃s.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo hebrei legunt. Non fenerabitur inimicus ei. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Non decipiet inimicus eum. Potest etiam deriuari a supradicta dictione נָשָׁא Nasa cum aleph in fine que significat seducere. vel decipere. vt dictum est supra. Esa.24. Vt qui repetit: sic qui debet. Pro quo hebrei legunt. Vt qui mutuauit sic qui mutuo accepit. Hiere.15. Nõ fenerauit mihi quisq;. & aliquãdo scribitur cum aleph in fine loco he.2. Paralipo.6. Et iurare cõtra eum paratus venerit. Pro quo hebrei legunt. Et debuerit ei iuramentum.i.si fuerit obligatus iurare ei. vide etiam in dictione נָשָׁא Nasa cum aleph in fine. Et inde נֹשֶׁה Nose.i.fenerator. creditor.4.Reg.4. Creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi. Et in eodem. Vade vẽde oleũ & redde creditori tuo. Ps.108. Scrutetur fenerator omnẽ substantiam eius. Esa.50. Aut quis creditor meus cui vendidi vos. Et inde מַשָּׁא Masa siue מַשָּׁאת Masath.i.debitum siue illud quod debetur. Deut.24. Rem aliquam quã debet tibi. Nee.5. vsuras ne singuli a fratribus vestris exigitis. Pro quo hebrei legunt. Debitum ne vnusquisq; a fratre suo exigitis. & in eodem. Non repetamus in cõmune istud es alienũ: concedamꝰ quod debetur nobis. Pro quo hebrei legunt. Relinquamus nunc debitum istud. Et in plurali. מַשָּׁאוֹת Masaoth. Prouer.22. Et vades se offerunt pro debitis. significat etiam predicta dictio emarcescere vel debilitare. Geñ.32. Quam ob causam non comedunt neruũ filii Israel qui emarcuit in femore iacob. & in eodem. Eo quod tetigerit neruum femoris eius & obstupuerit.i.emarcuerit vel debilitatum fuerit. Hiere.51. Deuoratum est robur eorũ & facti sunt quasi mulieres.i.debilitatum est robur eorũ. Et inde נָשִׁים Nasim. idest mulieres siue vxores. vt i predicto loco. & Exo.1. Non sunt hebree sicut egyptie mulieres. Leuit.26. Ita vt decẽ mulieres in vno clibano coquãt panes. Deut.17. Non habebit vxores plurimas.1.Reg.1. Qui habuit vxores duas. & in numero singulari dicitur אִשָּׁה Isa. de quo vide supra in dictione אִישׁ.

נָשַׁךְ Nasach. Mordere. fenerare: ad vsuram commodare. fenus seu vsuram accipere. Nu.21. Quam obrẽ misit dñs in populum ignitos serpentes ad quorũ plagas & mortes plurimorũ. Pro quo hebrei legunt. Et misit dominꝰ in populũ serpentes ignitos & momorderũt populũ: & mortuus est populus multus de israel. Et in eodem. Qui percussus aspexerit eum viuet. & in eo. Quẽ cũ percussi aspicerẽt sanabãtur. Pro quo hebrei legunt. & erat quãdo mordebat serpẽs aliquẽ & aspiciebat serpentẽ eneũ & sanabatur. Prouer.23. Et i nouissimo mordebit & coluber. Eccl's.10. q dissipat sepem mordebit eũ coluber. & in eodem. Si momorderit serpẽs. Hiere.7. & mordebũt vos ait dñs. Amos.9. Ibi mãdabo serpẽti & mordebit eos. Mich.3. Qui mordẽt dẽtibus suis. Abach.2. nun quid nõ repente cõsurgent qui mordeant te. Significat etiã fenerare siue vsurã vel fenus accipere. Deut.23. Nõ fenerabis fratri tuo ad vsurã pecuniam nec fruges nec quãlibet aliam rem. Et sequitur in hebreo: que feneratur. idest que commodatur ad vsurã. Et in eo. fratri autem tuo absq; vsura. Et inde נֶשֶׁךְ Nesech.i.vsura. fenus. vt in predicto loco. & Exo.22. Nec vsuris opprimes. pro q̃

hebrei legunt. Non pones super eum vsuram. Ps.14. Pecuniam suam non dedit ad vsuram. Item נִשְׁכָּה Nisca.i.gazophylaciũ.camera. Thesaurus. Nee.3. Post eos edificauit mosolam filius barachie contra gazophylaciũ suũ. Et in eodem.13. Vt faceret ei thesaurum.i. gazophylaciũ seu cameram. Et cõmuniter scribitur cũ littera lamed & dicitur לִשְׁכָּה Lischa. de quo dictũ est supra in littera lamed. Et in plurali נְשָׁכוֹת Nezachoth. Nee.12. Recensuerũt quoqȝ in die illa viros super gazophylacia.

נָשַׁל Nasal. expellere. eiicere. elabi: siue euelli. defluere. discalciare. Deut.7. Et deleuerit gẽtes multas coram te .i. expulerit vel eiecerit coram te. Et in eodem.19. Ferrũqȝ elapsum de manubrio amicũ eius percusserit. Et in eodem 28. Quia defluent & deperibunt. Pro quo hebrei legunt. Quia euelletur. 4. Reg.16. Et eiecit iudeos de haila. Iob. 27. Et non liberet deus animã eius. Pro quo hebrei legũt. Quia euellet siue expellet vel eiiciet deus animam eius. Significat etiam discalciare vel soluere .s. calciamentum. Exo. 3. Solue calciamẽtum de pedibus tuis. Ios.5. Solue inquit calciamentum tuum.

נָשַׁם Nasam. spiraculũ. spiramẽtũ. halitus. flatus. spiritus. & scribitur cum he vel thau in fine. Et dicitur נְשָׁמָה Nesamã. siue נִשְׁמַת Nismath. Geñ.2. Et inspirauit ĩ faciem eius spiraculum vite. Et in eodem.7. Et cũcta in quibus spiraculum vite est in terra. Ios.10. Et omne quod spirare poterat interfecit. Pro quo he.le. omne spiraculũ.i. omnẽ animã vel omne quod spirare poterat interfecit. 3. Reg.17. Et erat langor fortissimus ita vt non remaneret in eo halitus. Iob.26. Quẽ docere voluisti: nõne eũ qui fecit spiramentũ. Et in eodem.34. Spiritum illius & flatum ad se trahet. Et in eodem.37. Flante deo concrescit gelu. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei. Et in eodem. Flante deo perisse. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei peribunt. Ps.150. Omnis spiritus laudet dominũ. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Omne quod spirat laudet dominum. Esa.2. Cuius spiritus in naribus eius est. Et in eodem. 42. Dans flatum populo qui est super eam. Dañ.10. Sed & halitus meus intercluditur. Et inde תִּנְשֶׁמֶת Thinsameth. genus auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trãstulit cignum. vt Leuit.11. Et cignum & onocrotalum & porphyrionẽ. est etiã genus reptilis. Pro quo beatus hieronymus transtulit talpam. vt in eodem. Et stellio & lacerta & talpa.

נָשַׁף Nasaph. flare. sufflare. Exo.15. Flauit spiritus tuus & operuit eos mare. Esa.40. Repente flauit in eos & aruerunt. Item נֶשֶׁף Neseph.i. caligo. vesper. nox. obscurum tenebre. 1. Reg.30. Et percussit eos Dauid a vespera vsqȝ ad vesperam alterius diei. 4. Reg.7. Surrexerunt ergo vesperi vt venirent ad castra syrie. Iob.3. Obtenebrentur stelle caligine eius. & in eodem.7. Et replebor doloribus vsqȝ ad tenebras. Et in eodem.24. Oculus adulteri obseruat caliginem. p̃s.118. Preueni ĩ maturitate & clamaui. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Surgebã adhuc in tenebris & clamabã. Prouer.7. Graditur in obscuro. Esa.5. Et potandum vsqȝ ad vesperam. Et in eodem.21. Babylõ dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pro quo hebrei legũt. Nox siue nocte desiderii mei vł dilectionis mee posuit me in terrorem siue in stuporem vel in miraculum. Sed aliquando babylon appellatur hoc nomine נֶשֶׁף Neseph. vt in eodem.13. Super montem caliginosum leuate signum. & premittitur onus babylonis. Hiere.13. Et anteq̃ offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Et inde יַנְשׁוּף Iansuph. nomen auis que nocte volitat: secundum

hebreos. Pro quo beatus hieronymus trãstulit Ibin. Leuit. 11. Et mergulum & ibin. Esa.34. Et ibis & coruus habitabunt in ea.

נָשַׁק Nasac. osculari. deosculari. obedire. adorare. adherere. armari. Geñ.27. Et da mihi osculum fili mi. idest osculare me. Et in eo.31. Et non es passus vt oscularer filios meos. & in eo.29. Et adaquato grege osculatus est eã. Et in eodẽ. Et in oscula ruens. Pro quo hebrei legunt. Et osculatus est eum. Et in eodem. 33. Et osculans fleuit. 2. Reg.19. Quasi osculãs eum. 3. Reg.18. Osculer oro patrem meum & matrem meam. Iob.31. Et osculatus sum manum meam ore meo. p̃s.88. Iustitia & pax osculate sunt. Prouer.7. Apprehensumqȝ deosculatur iuuenem. Et in eodem.24. Labia deosculabitur qui recta verba respondit. Canti.1. Osculetur me osculo oris sui. Et inde נְשִׁיקוֹת Nesicoth.i. oscula & solum inuenitur in numero plurali. Prouer.27. Meliora sunt vulnera diligentis q̃ fraudulenta oscula odientis. Canti.1. osculo oris sui. Quod in hebreo legitur pluraliter: scilicet osculis oris sui. Significat etiam adherere: more de osculãtiũ. Ezech.3. Et vocẽ alarũ animaliũ percutientiũ alterã ad alteram.i. adherẽtiũ. p̃s.2. Apprehẽdite disciplinã. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Adorate pure. potest etiam legi sic. Adorate filium siue osculamini filium. De quo vide supra in dictione בַּר Bar. Osee.13. Vitulos adorant. Ponitur etiam pro obedire. Geñ.41. Et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Hebrei tamen in predicto loco dicunt ꝙ significat regere vel gubernare. Item נָשַׁק Nasac.i. armari. 1. Paralipo.12. Tendentes arcum. Pro quo hebrei legunt. Armati arcu. p̃s.77. Filii ephraim intendẽtes & mittentes arcum. Pro quo hebrei legunt. filii ephraim armati & mittentes arcum. Et inde נֶשֶׁק Nesec.i. Arma siue armamentariũ. Iob.20. Fugiet arma ferrea. Esa.22. Armamentarium domus saltus. Ezech.39. Et succendent & comburent arma. Ponitur etiam pro bello. p̃s.139. Obumbrasti caput meũ in die belli.

נָשַׂק Nasac. cum puncto cebolet. incendere. succendere. accendere. p̃s.77. Et ignis succensus est in iacob. Esa. 44. Et succendit & coxit panes. Ezech.39. Et succendent & comburent arma clypeum & hastam.

נֶשֶׁר Neser. aquila. Deut.14. Aquilã & halietum. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos. Ps.102. Renouabitur vt aquile iuuentus tua. Prouer. 30. Viam aquile in celo. Ezech.17. Aquila grandis magnarum alarum. Et in plurali נְשָׁרִים Nesarim. Exo.19. Quomodo portauerim vos super alas aquilarum. Esa.40. Assument pẽnas sicut aquile.

נָשַׂר Nasar. cum puncto cebóleth in littera sin. Serrare. & scribitur sine nun. 1. Paralipo.20. Fecit super eos tribulos & trahas & ferrata carpenta transire. pro quo hebrei legunt. Et serrauit eos serra vel tribulis ferreis. Et inde מַשּׂוֹר Masor. idest serra. Esa.10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur.

נָשַׁת Nasath. Arescere. emarcescere. Esa.19. & arescet aqua de mari. & in eo.41. lingua eorũ siti aruit. Hiere.51. deuoratũ est robur eorum .i. emarcuit robur eorum. Vide etiam de hoc in dictione נָשָׁה Nasa. Et inde נִשְׁתְּוָן Nisteuan. Pro quo beatus hieronymus transtulit accusationẽ. Esd. 4. Epistola autẽ accusationis scripta erat syriace. E aliquãdo scribitur cum he vel aleph in fine. vt in eo. Accusationẽ quam misistis ad nos.

נָתִב Nethib. semita. via. iter. Iob.28. Semitam ignorabit auis. Ps.77. Viam fecit semite ire sue. Ps.118. Deduc me in semitam mãdatorum tuorum: quia ipsam volui. Scribitur etiam cum he vel thau in fine ꝙ denotat genus femininũ. Iob.30. Dissipauerunt itinera mea. Quod in hebreo legitur singulariter. s. iter meum. Prouer.12. Iter autem deuium ducit ad mortem. Vbi ponitur pro deuio. Esa. 43. Et in aquis torrentibus semitam. Et in plurali נְתִיבוֹת Nethiboth. Prouer.1. Prohibe pedem tuũ a semitis eorum. Et in eodem.8. In mediis semitis stans. Esa. 42. In semitis quas ignorauerunt ambulare eos faciam.

נָתַח Nathach. dimẽbrare.i. concidere in mẽbra vel in frusta aut in partes. siue secare. vel concidere. Exo.29. Ipsum quoqȝ arietem secabis in frusta. Leuit.1. Artus in frusta concidens. Pro quo hebrei legunt. & dimembrabit seu concidet eũ per membra sua seu per artus suos. Iudi.19. Et cadauer vxoris cũ ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens. Et in eodem.20. Quã arreptã in frusta concidi. Et inde נֵתַח Netach.i. membrũ. frustum. particula. vt in locis predictis. & Leuit.1. Membra que sunt cesa de super ordinabis. Ezech.24. Cõgere frusta eius in eam: omnem partem bonam.

נָתַךְ Nathah. stillare. fluere. mulgere. fundere. cõflare. Exo. 9. Nec vltra stillauit pluuia super terrã. 2. Reg.21. Donec stillaret aqua de celo. 2. Paralipo.12. Et non stillabit furor meus super ierusalem. & in eodem.34. Magnus enim furor domini stillauit super nos. & in eodem. Idcirco stillauit furor meus super locũ istum. Iob.3. Et quasi inundantes aque sic rugitus mei. Pro quo hebrei legũt. Et fluxerũt quasi aque rugitus mei. Et in eodem.10. Nõne sicut lac mulsisti me. Pro quo hebrei legunt. Stillare vel fluere me fecisti. Dañ.9. Et stillauit super nos maledictio. Naũ.1. Et indignatio eiꝰ effusa est vt ignis. Significat etiam conflare. 4. Reg. 33. Conflauerũt serui tui pecuniam. 2. Paralipo.34. Argentum quod repertũ est in domo dñi conflauerunt. Hiere.7. Ecce furor meus & indignatio conflatur super locũ istum. Et in eodẽ.42. Sicut cõflatus est furor meus & indignatio mea super habitatores ierusalem: sic cõflabitur indignatio mea sup vos. Ezech.22. succendã in ea ignẽ ad cõflãdũ. & in eodẽ. Et conflabo vos & congregabo vos. Et in eodem. Et conflabimini in medio eiꝰ vt conflatur argẽtũ in medio fornacis. & in eodẽ. Sic eritis in medio eiꝰ. Pro quo hebrei legunt. Sic conflabimini in medio eius.

נָתַן Nathan. dare. donare. tribuere. largiri. tradere. ponere permittere: vel dimittere. Geñ.3. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. & in eodẽ.12. Semini tuo dabo terram hanc. & in eodem.15. Domine deus quid dabis mihi. Et in eodem.23. Agrum trado tibi. Et in eodem 24. Fratribus quoqȝ eius & matri dona obtulit.i. dedit. Et in eodem.25. Largitꝰ est abraham munera. & in eodẽ.29. Et hãc quoqȝ dabo tibi. Et in eodẽ.38. Ne liberi fratris nomine nascerentur. Pro quo hebrei legũt. vt non daret semẽ fratri suo. & in eodem. Et non eũ accepisset maritum. Pro quo hebrei legunt. E ipsa non esset ei tradita in vxorem. & est idem sensus cũ littera nr̃a. Et in eodẽ. Vnus protulit manum.i. dedit manũ. Exo.5. Non do vobis paleas. Et in eodem. Palee non dantur nobis. & in eodẽ.22. Si quis cõmendauerit amico suo pecuniã aut vas in custodiã. Pro quo hebrei legunt. Si quis dederit vel tradiderit. Leuit.11. Si autẽ quispiam aqua sementẽ perfuderit. Pro quo hebrei legũt. Et si data fuerit aqua super sementẽ. Et in eodẽ.26. Dabo vobis pluuias tẽporibus suis. & in eodẽ. Et trademini in manibus hostiũ. Nu.13. Dabisqȝ dono leuitas Aarõ & filiis eius quibus traditi sunt. Deut.10. Et dat ei victũ & vestitũ. Iudi. 8. Vt demus exercitui tuo panes. & in eodẽ. Libẽtissime dabimus. 1. Reg.1. Anne autẽ dedit vnã partẽ tristis. 3. Reg.3. Quid vis vt dem tibi. & in eodẽ.4. Dedit quoqȝ deꝰ sapiẽtiã salomoni. 4. Reg.19. Da mihi manũ: qui dedit ei manũ suã. 1. Paralipo.29. Et cũcti filii dauid dederũt manũ & subiecti fuerunt salomoni. Iob.2. Oĩa q̃ habet homo dabit pro aĩa sua. p̃s.1. Quod fructũ suũ dabit in tẽpore suo. Ps.80. Sumite psalmũ & date tympanũ. p̃s.135. Qui dat escã omni carni. Esa.35. Gloria libani data est ei. & ĩ eodẽ.37. Et dederunt deos earũ igni. Et in eodẽ.41. Dabit quasi puluerem gladiũ suũ. & in eodem. Et ierusalẽ euãgelistã dabo. Hiere. 38. Tradendo tradetur ciuitas hec in manu exercitus regis babylonis. Threñ.5. Egypto dedimus manũ. Et aliquãdo scribitur sine nũ in principio: vt in aliquibꝰ locis predictis. & Geñ.14. Da mihi animas. & in eodẽ.24. & dedit ei oues & boues. & in eodem.30. Da mihi vxores & liberos meos. Et aliquãdo scribitur sine nũ finali. vt in aliquibꝰ locis predictis. & Ios.6. Ecce dedi in manꝰ tuas hiericho. Ps.60. Dedisti hereditatẽ timẽtibus nomen tuũ. Esa.42. Dedi spũm meũ super eum. Scribitur etiam aliquando sine nun tam in principio q̃ in fine. & tunc duplicatur littera thau. Geñ. 29. vt minores ante tradamus ad nuptias. Deut.28. Ne det eis de carnibus filiorũ suorũ. Ios.2. Cũqȝ tradiderit nobis dñs terrã. Iudi.8. Cũ ergo tradiderit dñs zebee & salmana in manꝰ meas. 2. Reg.22. Inimicos meos dedisti mihi dorsum. Significat etiã ponere aut cõstituere. vt Geñ.41. & prepositum esse scirent vniuerse terre egypti. Exo.25. In qua pones testimoniũ. Nu.14. Constituamus nobis ducem. 3. Reg.6. Vt poneret ibi arcam federis domini. 2. Paralip.25 Nũquid consiliarius regis es. Pro quo hebrei legunt. Nunquid consiliarium regi posuerunt vel constituerunt te. Et in eo.35. ponite arcã in sanctuario tẽpli. significat ẽt p̄mittere vel dimittere. vt Geñ.20. Et non dimisi vt tangeres eam.i. non permisi. Et in eodem.31. & tamen non dimisit eum deus vt noceret mihi. Et inde מַתָּן Mathã.i. donũ. munus. Geñ. 34. Augete dotem & munera postulate. Prouerb.18. Donum hominis dilatat viã eiꝰ. Scribitur etiã cũ he vel thau in fine. vt Nu.18. Et tradidi donum domino vt seruiant in tabernaculo eius. Deut.16. Sed offeret vnusquisqȝ secundũ quod habuerit. pro quo hebrei legunt. vnusquisqȝ secũdũ donũ manus sue. Ponitur etiã pro robore. Eccl's.7. Et perdet robur cordis eius. scribitur etiam sine nun & cũ duplici thau & dicitur מַתַּת mathath.i. donũ. 3. Reg.13. & dabo tibi munera. Eccl's.5. Hoc donũ dei est. Et in plurali מַתָּנוֹת Mathanoth. Ps.67. Accepisti dona in hominibus. & in lingua chaldaica dicitur מַתְּנָן Mathenan. Dañ.2. munera & donũ & honorem multum accipietis. Et inde נְתִינִים Nethinim idest nathinei qui erant traditi in ministerium templi. Esdre.2. Omnes nathinei & filii seruorum salomonis. & ĩ eo. 8. Et de nathineis quos dederat dauid & principes ad ministeria leuitarum.

נָתַס Nathas. dissipare. euertere. Iob.30. Dissipauerũt itinera mea.

נָתַע Nathaa. confringere. conterere. Iob.4. & dentes catulorum leonum contriti sunt.

נָתַץ nathas. destruere. demoliri. dissipare. cõfrigere. Exo. 34. aras eorũ destrue. Leuit.11. siue clibanꝰ siue chytropodes destruẽtur. Deut.7. Aras eorũ subuertite.i. destruite. & in eo.12. dissipate aras eorũ. Iudi.6. viderũt destructã arã baal. & in eodẽ. Quia destruxit arã baal. & in eo.8. Destruã turrĩ hãc. 2. Paralip.33. ĩstaurauit excelsa q̃ demolitꝰ fuerat ezechias pr̃ eiꝰ. Iob.19. destruxit me vndiqȝ. p̃s.51. p̄terea deꝰ destruet te ĩ finẽ. p̃s.57. molas leonũ cõfriget dñs. Esa. 22. Et destruxistis domos. Hier.1. vt euellas & destruas. & ĩ

eodem. 4. Et omnes vrbes eius destructe sunt. Et in eo. 33. Et ad domos regis iuda que destructe sunt. Ezech. 16. Et demolientur prostibulum tuum.

נתק נָתַק Nathac. euellere. abstrahere. rumpere. disrũpere. dissoluere. dissipare. Leui. 22. Omne animal quod vel cõtritis vel tunsis vel sectis ablatisq; testiculis est. Vbi ponitur pro sectis. Pro quo hebrei legunt. ruptis seu euulsis. Iof. 4. Et siccam humum calcare cepissent. Pro quo hebrei legũt. Euulse sunt plante pedum sacerdotum ad aridam. i. ad siccam humũ. Sed btũs hieronymus transtulit sensum. Et in eodem. 8. Donec persequentes ab vrbe longius protraherentur. Pro quo hebrei legunt. Donec euellamus eos ab vrbe. Et in eodem. Cumq; recessissent a ciuitate. Pro quo hebrei legũt. Et euulserũt eos a ciuitate. Iudi. 20. vt abstraherent eos de ciuitate. Et in eodem. 16. Qui rupit vincula. & in eodem. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. & in eodẽ. 20. Sed & filii Beniamin audacter eruperunt de ciuitate. Iob. 17. Cogitationes mee dissipate sunt. Ps. 2. Dirumpamus vincula eorum. Eccl's. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur. Esa. 5. Nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Hiere. 2. A seculo confregisti iugũ meũ: rupisti vincula mea. Pro quo hebrei legũt Rupi vincula tua. Et in eodem. 5. Et vincula eius ruperunt. Et in eodem. 10. Et omnes funiculi mei dirupti sunt. & in eodem. 12. Congrega eos quasi gregem ad victimam. Pro quo hebrei legũt. Euelle eos. scilicet de loco suo. Et in eodem. 22. Inde euellam eum. Ezech. 17. Nõne radices eius euellet. Naũ. 1. Et vincula tua dirumpam. Ponitur etiam pro consumere. Hiere. 6. Malicie eorum nõ sunt consumpte. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et mali seu malicie non sunt conuulsi. Item נֶתֶק Nethec. i. tinea: seu plaga lepre corrosiue que nascitur in capite vel in barba. Leuit. 13. Quia lepra capitis & barbe est. & in eodem. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni. Et in eodem. Si nõ creuerit macula. Et inde אַתִּיק Athic. idest edificium quoddam in atrio tẽpli fundatum: seu muro templi iunctum. Pro quo beatus hieronymus transtulit porticum. vt Ezech. 42. Vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Et in eodẽ. Quia supportabant porticus que ex illis eminebant. Et aliquando beatus hieronymus posuit ipsum hebraicum. s. Ectheca. vt in eodẽ. 41. Cõtra faciem eius quod erat separatũ ad dorsum ecthecas ex vtraq; pte. Et in eodẽ. Ecthecas per circuitum per tres partes.

Euellere. protrahere. Abstrahere. Rumpere. Erumpere. Dissipare. Dirumpere. Euellere. נֶתֶק Lepra capitis. Macula. אַתִּיק Porticus. Ecthecа.

נתר נָתַר Nathar. saltare. soluere. dissoluere. Leuit. 11. Crura per que salit super terram. Ps. 145. Dominus soluit compeditos. Esa. 58. Solue fasciculos deprimentes. Abach. 3. Aspexit & dissoluit gentes. Item נֶתֶר Nether. i. Nitrum quo pãni mundantur. Hiere. 2. Si laueris te nitro.

Saltare. Soluere. Dissoluere. נֶתֶר Nitrum.

נתש נָתַשׁ Nathas. euellere. dissipare. destruere. Deut. 29. Et eiecit eos de terra sua. i. euulsit eos. 3. Reg. 14. Et euellet israel de terra bõa. Ps. 9. Et ciuitates eorũ destruxisti. Hiere 1. vt euellas & destruas. Et in eo. 18. Aut euelli possunt aque erumpentes frigide. Et in eodem. 31. Et sicut vigilaui super eos vt euellerem. Et in eodẽ. Non euelletur & non destruetur in perpetuum. Et in eodem. 42. Plantabo & non euellam. Ezech. 19. Et euulsa est in ira in terraq; piecta. Mich. 5. Et euellam lucos tuos de medio tui. Ponitur etiam pro derelinquere sicut נָטַשׁ Natas cum littera tet. De quo supra dictum est. Hiere. 23. Et derelinquam vos & ciuitatem quã dedi vobis.

Destruere. Euellere. Destruere. Derelinquere.

De incipiẽtibus a littera. ס. samach.

סס סָס Sas. tinea. Esa. 51. Et sicut lanã sic deuorabit eos tinea. Et solum inuenitur in predicto loco.

Tinea.

סאה סְאָה Sea. genus est mẽsure aridorum. Pro quo beatus hieronymus trãstulit modium vel satum. 4. Reg. 7. Modius simile vno statere. & in eodem. Factusq; est modius simile statere vno. Et in plurali סְאִים Seim vel סְאתַיִם Sathaim. Geñ. 18. Accelera tria sata simile. 4. Reg. 7. Et duo modii ordei statere vno. Duplicatur etiam aliquando littera samach & littera aleph & dicitur סַאסְאָה Sasea. i. duplex mensura. Pro quo beatus hieronymus transtulit mensura contra mensuram. Esa. 27. In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit iudicabit eam.

Modius. סְאִים סְאתַיִם Sata. Modii. סַאסְאָה Mẽsura cõtra mẽsurã

סאן סָאַן Saon. preliare. pugnare. predari. Esa. 9. Quia omnis violenta predatio cũ tumultu. Pro quo hebrei legunt. Quia omnis bellãs vel pugnans pugnat cum tumultu: seu omnis predans predatur cũ tumultu. quasi dicat. Alia bella fiunt cum tumultu: sed hoc bellum fiet sine tumultu & sine sanguine ab angelo percutiente. Vt habetur infra Caplo. 37. Et predicta dictio solum inuenitur in predicto loco.

Predari. Pugnare.

סבב סָבַב Sabab. circuire. circundare. circunducere: vallare. gyrare. vertere. reuerti declinare. Geñ. 2. Ipse est qui circuit omnem terrram euilla. 1. Reg. 7. Et ibat per singulos annos circuiens Bethel & galgala. Deu. 32. Circunduxit eũ & docuit. p̃s. 54. Die ac nocte circundabit eam super muros eius. p̃s. 117. Omnes gentes circundederunt me. Et in eodem. Circundantes circundederunt me. Eccl's. 1. Et flectitur ad aquilonem. Pro quo hebrei legunt. & circuit seu gyrat ad aquilonem. Hiere. 31. Femina circundabit virum. Et cõmuniter scribitur cũ simplici beth. Geñ. 19. Viri ciuitatis vallauerunt domũ. & in eodem. 37. Vestrosq; manipulos adorare. Pro quo hebrei legũt. Et ecce circundabãt eũ vestri manipuli & adorabãt manipulũ meũ. Exo. 13. Sed circũduxit per viã deserti. Nu. 34. Qui circuibunt australẽ plagã. & in eodẽ. Ibitq; p gyrũ terminꝰ ab asemona. 1. Reg. 5. Circunducatur arca dei israel & circunduxerũt arcã. & in eo. Illis autẽ circunducẽtibus eã. & in eodẽ. Adduxerũt ad nos arcã dei israel. i. circũduxerunt ad nos. Iob. 16. Circũdedit me lãceis suis. Ps. 47. Circũdate sion. Esa. 23. Circue ciuitatẽ. & in eodẽ. 28. Nec rota plaustri sup cyminũ circuibit. Eze. 41. Et platea erat in rotũdũ ascẽdẽs sursum p cochleã. Pro quo he. le. Et lata erat & circũdabatur sursũ sursũ. Sed btũs hieronymꝰ trãstulit sensum. significat etiã declinare seu vertere vl' auertere aut reuertere siue cõuertere. Geñ. 42. Auertitq; se parumper & fleuit. idest declinauit se ab eis. Nu. 32. & nabo & baalmeõ versisq; noibus. 1. Reg. 17. Declinauit paulisper ab eo. 2. Regum. 14. Vt verterem figuram sermonis huius. & in eodẽ. Reuertatur in domum suam & faciem meam non videat. 3. Regum. 2. Sed translatum est regnum & factum est fratris mei. idest conuersum est regnum. & in eo. 18. & tu conuertisti cor eorum iterum. 4. Reg. 20. & cõuertit faciem suam ad parietem. Esdre. 6. & conuerterat cor regis assyriorum ad eos. Eccl's. 2. Vnde cessaui renunciauitq; cor meum. pro quo hebrei legunt. & conuersus sum vt renunciaret cor meum. Hiere. 6. & transibunt domus eorum ad alteros. idest conuertentur ad alteros. & in eodem. 21. Ecce ego conuertam vasa belli que in manibus vestris sunt. Ezech. 1. Non reuertebantur cum incederent. Et inde סָבִיב Sabib. idest circuitus. gyratio: siue in circuitu: vel in gyro. Exo. 25. faciesq; illi labium aureum per circuitum. 3. Regum. 6. per circuitũ sculpsit variis celaturis. p̃s. 11. In circuitu impii ambulant. p̃s. 33. Immittit angelus domini in circuitu timentium eum. Ezech. 1. Et splendor eius in circuitu. & in eo. 4. & pones arietes in gyro. & aliquando duplicatur & dicitur סָבִיב סָבִיב Sabib sabib. Eccl's. 1. & i circuitu pergit spũs. pro quo hebrei legunt. In circuitu in circuitu pergit spũs.

Circuire. circũducere Circũdare Vallare. Auertere. Vertere. Declinare Reuertere Conuertere סָבִיב per circuitũ in circuitu In gyro. סָבִיב סָבִיב in circuitu

Et in plurali declinatur tam masculine q̃ feminine. Masculine. Ps. 49. Et in circuitu eius tempestas valida. Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet & in circuitis eius. Ps. 75. Omnis qui in circuitu eius affertis mũera. Hiere. 49. Quia deuorauit gladius ea que per circuitum tuum sunt. Declinatur etiam feminine. Iob. 22. Propterea circundatus est laqueis. Pro quo hebrei legunt. Propterea in circuitibus tuis laquei seu carbones. scilicet sũt. Et in eodem. 29. Et in circuitu meo pueri mei. Et in eodem. 41. Per gyrum dentium eius formido. Ps. 17. In circuitu eius tabernaculum eius. Eccl's. 1. Et in circulos suos reuertitur. Scribitur etiam cum simplici beth & cum mem in principio & dicitur מֵסַב Mesab. 3. Reg. 6. Et omnes parietes templi per circuitum. & in plurali מְסִבּוֹת mesiboth. Iob. 34. Lustrans cuncta per circuitum. & inde סִבָּה Siba. idest circuitio. translatio nostra transtulit auersationem. 3. Reg. 12. Quoniam auersatus fuerat eum dominus. Et aliqui hebrei dicunt q̃ significat causam. & legunt. Quoniam a domino fuit causa. Potest etiam legi sic. Quia a domino fuit circuitio. idest dominus circumuenit eum vt sic responderet populo: vt suscitaret verbum suum. scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נְסִבָּה Nesiba. 2. Paralipo. 10. vbi dicitur. Erat enim voluntas dei vt compleretur sermo eiꝰ. pro quo he. le. a domino fuit circuitio vel causa. & inde מֵסַב Meseb. idest accubitus: vbi sedent ad comedendũ in conuiuio. eo quod conuiue sedebãt per gyrum siue in circuitum. Cã. ti. 1. Cum esset rex in accubitu suo. & inde מְסִב mesib. idest conuiua. & solum inuenitur in numero plurali. Ps. 139. caput circuitꝰ eorum. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Amaritudo conuiuarum meorum.

Circuli מֵסַב Per circuitum. מְסִבּוֹת Per circuitum. סִבָּה Causa. נְסִבָּה Voluntas. מֵסַב Accubitꝰ. מְסִבִּים Conuiue.

סבא סָבָא Saba. Inebriari. potare. scilicet excessiue. cõuiuiis vacare. Esa. 56. Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate. idest inebriemur ebrietate. Naum. 1. sic conuiuiũ eorũ pariter potantium. pro quo hebrei legunt. Et in ebrietate vel in conuiuio eorum inebriati. & inde סֹבֵא sobe. idest potator. ebrius. Deut. 21. Comessationibus vacat & luxuriis atq; conuiuiis. pro quo hebrei legunt. Comessator ẽ atq; potator. Prouer. 23. Noli esse in conuiuiis potatorum. Et in eodem. Quia vacantes potibus & dantes symbola cõsumentur. Accipitur etiam סֹבֵא sobe. pro vino vel conuiuio. Esa. 1. Vinum tuum mixtum est aqua. Osee. 4. separatum est conuiuium eorum. Item סְבָא saba. nomen est filii chus nepotis noe. Geñ. 10. filii autem chus saba & euila & sabatha. Et ab eo nomen accepit terra saba. Que est prouĩcia in ethiopia. p̃s. 71. Reges arabum & saba dona adducent. Esa. 43. Dedi propiciationem tuã egyptũ: ethiopiam & saba pro te. & inde dicuntur סְבָאִים sabaim. i. viri de saba. Esa. 23. Adducebantur & veniebant de deserto. pro quo he. le. Adducebantur sabei de deserto. & in eo. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie & sabaim. & qñ scribitur cũ littera sin tunc deriuatur a שְׁבָא Saba filio rema. Geñ. 10. filii rema saba & dedan. & põitur pro arabia. Ps. 71. Reges arabum. Et in eodem. & viuet & dabitur ei de auro arabie. & de hoc vide infra in littera sin.

Inebriari סֹבֵא Potator. סֹבֵא Vinum. סְבָא Saba. סְבָאִים Sabei.

סבך סָבַךְ Sabach. irretire. pplexũ esse. cõplecti. Iob. 8. Sup acceruum petrarum radices eius densabuntur. pro quo hebrei legunt. super aceruum petrarum complectuntur siue irretiuntur. Naum. 1. Quia sicut spine se inuicem complectuntur. & inde סְבָךְ sebach. idest vepres seu ramus condensus vel irretitus: aut arbusta. secundum translationem chaldaicam. Geñ. 22. Viditq; post tergum arietem inter vepres herentem cornibus. Ponitur etiam pro silua vel saltu Ps. 73. Quasi in silua lignorum securibus. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. In saltu lignorũ secures. Et in plurali סִבְכֵי sibache. pro quo beatus hieronymus transtulit Condensa. Esa. 10. Et subuertentur condensa saltus ferro. Ponitur etiam pro cubili vel tugurio animalium: eo quod fit ex frondibus vel ramis arborum se inuicem complectẽtibus. Hiere. 4. Ascẽdit leo de cubili suo. & aliquando scribitur cum sin loco samach. 2. Reg. 18. Cũq; ingressus fuisset mulus subter condensam quercum. De quo vide infra in littera sin in dictione שְׂבָךְ sebach.

complecti סְבָךְ Vepres. Silua. סִבְכֵי Condensa. Cubile.

סבל סָבַל Sabal. portare. supportare. sustinere. Nee. 4. Debilitata est fortitudo portantis. Esdre. 7. Et ponant fundamenta supportantia. Esa. 46. Ego portabo. Et in eodem. 53. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ. 5. Et nos iniqtates eorum portauimus. Ponitur etiam pro impinguari vel incrassari. eo quod pinguedo ẽ homini quasi onus graue. Ps. 143. Boues eorum crasse. Eccl's. 12. Et impinguabitur locusta. Et aliqui hebrei legunt. Et onerabitur locusta. Et dicunt q̃ pro locusta intelligitur dorsum. & inde סֵבֶל sebel. siue סֵבֶל Sabal. idest onus. 3. Reg. 5. Septuaginta millia eorum qui onera portabant. p̃s. 80. Diuerti ab oneribus dorsum eius. Ponitur etiam pro tributo. 3. Reg. 11. Constituerat eum super tributum domus ioseph. Et in plurali. סִבְלוֹת Sibloth. idest onera. Exo. 1. vt affligerẽt eum oneribus. Ponitur etiam pro ergastulo. Vt in eodem. 6. Et educã vos de ergastulo egyptiorum. pro quo hebrei legunt. Educam vos de subter oneribus egyptiorum.

סָבַל Portare. supportare. Incrassari impinguari סֵבֶל סֵבֶל Onus. Tributũ. סִבְלוֹת Onera. Ergastulũ

סבר סְבַר Sabar. In lingua chaldaica significat putare. seu cogitare. Dañ. 7. Et putabit q̃ possit mutare tempora & leges.

סְבַר Cogitare. Putare.

סגד סָגַד Sagad. curuari. procidere. adorare. Esa. 44. fecit sculptile & curuatus est ante illud. Et in eodem. Curuatur ante illud & adorat. Et in eodem. Ante truncum ligni procidam. Dañ. 2. Et danielem adorauit.

סָגַד Curuari. adorare. Procidere.

סגלה סְגֻלָּה Segula. peculium. seu peculiare: aut thesaurus. Exo. 19. Eritis mihi in peculiũ de cunctis populis. Deut. 14. Vt sis ei in populum peculiarem. 1. Paralip. 29. De peculio meo aurum & argentum do in templum dei mei. Ps. 134. Israel in possessionem sibi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Israel in peculium sibi. Eccl's. 2. Coaceruaui mihi argentum & aurum & substãtias regum. i. Thesauros regum.

סְגֻלָּה Peculiũ. Peculiare Substãtia

סגן סֶגֶן Segan. princeps. seu magistratus. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet סְגָנִים Seganim. Nee. 2. Magistratus autem nesciebant quo abissent. Et in eo. 5. Et increpaui optimates & magistratus. & in eodem. Iudei quoq; & magistratus. Esa. 42. Et adducet magistratus quasi lutum. Ezech. 27. principes & magistratus iuuenes cupidinis. & in lingua chaldaica dicitur סִגְנַיָּא Signaia. Dañ. 3. Magistratus & iudices duces & tyrannos.

סֶגֶן סְגָנִים Magistratus Principes סִגְנַיָּא Magistratus

סגר סָגַר Sagar. claudere. concludere. includere. tradere. Geñ. 5. Et inclusit eum dominus de foris. Et in eo. 19. Clauseruntq; ostiũ. Exo. 14. Conclusit eos desertũ. Leuit. 13. Recludet eum sacerdos septem diebus. Et in eodem. 14. Egredietur ostiũ domus & statĩ claudet illã. Nu. 12. Separetur septẽ diebus extra castra. p quo he. le. recludatur septẽ diebꝰ extra castra. Nã extra castra erat quoddã tẽtoriũ vbi leprosi recludebãtur. & in eo. Exclusa est itaq; maria extra castra. Iof. 2. Cumq; porta clauderetur in tenebris. Et in eo. 6. hierico aũt clausa erat atq; munita. 1. Reg. 1. Dominus autẽ cõcluserat vuluã eius. Et in eo. 23. Conclususq; est introgressꝰ vrbẽ. 3. Reg. 11. & coequauit voraginẽ ciuitatis dauid patris sui. pro quo he. le. Et clausit rupturam seu diuisionem vel diruptionem ciuitatis dauid patris sui. Ps. 34. Et conclude

סָגַר Includere Claudere. Recludere Cõcludere

eos qui persequūtur me. Esa. 22. Et claudet & non erit qui aperiat. Et in eodem. 24. Clausa est omnis dom⁹ nullo introeunte. Et in eodem. 26. Et claude ostia tua super te. Significat etiam tradere. idest concludere in manu vel in potestate alterius. Deut. 23. Non trades seruum domino suo qui ad te confugerit. 1. Regum. 23. Vt tradamus eum in manu regis. Et in eodem. Si tradent me viri ceile in manus eius. Et in eodem. Et dixit dominus tradent. Et in eo. 24. Quod tradiderit te dominus in manu mea. Et in eodem. 26. Conclusit deus inimicum tuum in manu tua. & inde מַסְגֵר Masger. idest clausura: vel carcer. Esa. 24. Et claudentur ibi in carcere. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Et in eodem. 42. Vt educeres de conclusione vinctum. idest de clausura siue de carcere. Et in plurali מַסְגְרוֹת Misgeroth. 2. Regum. 22. & contrahentur in angustiis suis idest in clausuris. ps. 17. Et claudicauerunt a semitis suis. pro quo btūs hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Et contrahentur in angustiis suis. & inde סֻגַר Sugar. idest carcer seu cauea: vbi vincti clauduntur. Ezech. 19. Et miserunt eum in caueam. Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat lignū perforatum quo pedes seu colla vinctorū constringūtur. & inde מִסְגֶרֶת Misgereth. idest illud quod constringit aliquam rem & eam continet in circuitu. Exo. 25. Et ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis & super illam alterā coronam aureolam. pro quo hebrei legūt. Et facies ei clausuram ad mensuram pugni. idest alta quattuor digitis in circuitu. & facies circulum seu labium ipsi clausure in circuitu. & in plurali מִסְגְרוֹת Misgeroth. pro quo beatus hieronymus transtulit Interasile seu coronulas vel sculpturas. 3. Regum. 7. Et ipsum opus basium interrasile erat. Et in eodem. Et sculpture inter iuncturas. Et in codē. Variasq̄ sculpturas ex semetipso. & in eodem. et inter coronulas et plectas. & in eodem. & media intercolūnia quadrata non rotunda. Vbi pro eo quod in littera nostra est media intercolūnia in hebreo est מִסְגְרוֹת Misgeroth. Ponitur etiam pro angulis. Vt in eodem. & in angulis cherubim. & inde סְגוֹר Segor. idest illud quod est clausum vel est interi⁹. Osee. 13. & dirumpam interiora cordis eorum. Ponitur ēt סְגוֹר Segor siue סָגוּר Sagur pro auro purissimo. eo quod clauditur & custoditur sub firma custodia. 3. Reg. 6. & operuit illud atq̄ vestiuit auro purissimo. Pro quo hebrei legūt. Auro sagur. Et in eo. 7. Et mortariola & thuribula de auro purissimo. Iob. 28. Non dabitur aurum obrizum pro ea. Vbi ponitur pro auro obrizo. & inde מַסְגֵר masger. i. inclusor. 4. Regum. 24. Et omnem artificem & inclusorem. Et in eodem. Et artifices & inclusores mille. Hiere. 29. Et principes iuda & ierusalem & faber & inclusor. Et dicunt aliqui hebrei q̄ significat thesaurarium qui includit & seruat aurum & res preciosas. & inde סַגְרִיר Sagrir. idest impetuosus imber: seu frigus excessiuum. eo quod recludit homines in domibus. Prouer. 27. Tecta perstillantia in die frigoris.

סַד Sad. lignum perforatum quo pedes vinctorum continentur. pro quo translatio nostra neruū transtulit. Iob. 13. Posuisti in neruo pedem meum.

סָדִין Sadin. sindon. linteum. Prouer. 31. Sindonem fecit & vendidit. Et in plurali סְדִינִים Sedinim. vt Iudi. 14. Triginta sindones & totidem tunicas. Esa. 3. Et sindones & vittas & teristra.

סֵדֶר Seder. ordo. regula. Et solū inuenitur in numero plurali. Iob. 10. Et nullus ordo. pro quo hebrei legunt. & non sūt ordines. & inde מִסְדְרוֹנָה Misderona. pro quo beatus hieronymus transtulit posticum. Iudi. 3. Per posticum egressus est. Et aliquando scribitur cum sin loco samech. De quo vide infra in littera sin.

סֹהַר Sahar. Rotundum. pro quo beatus hieronymus transtulit tornatilem. Canti. 7. Vmbilicus tuus crater tornatilis. Item סֹהַר Soar. i. carcer. seu lacus rotundus quo vincti claudūtur. Geñ. 40. Misit eos in carcerem. pro quo hebrei legunt. Misit eos in domum carceris.

סוּג Sug. Auertere. auerti. conuerti: scilicet retrorsum. recedere. s. retro. 2. Regū. 1. Sagitta ionathe nunq̄ rediit retrorsum. ps. 43. Non recessit retro cor nostrum. ps. 52. omnes declinauerunt. ps. 128. Et conuertantur retrorsum omnes qui oderunt sion. Esa. 59. Et conuersum est retrorsum cor nostrum. Soph. 1. Et qui auertuntur de post tergū domini. Vide etiam de hoc supra in dictione נָסַג Nasag. & inde. סוּג Sug. idest recedens. vel declinans. Prouer. 14. Viis suis replebitur stultus. pro quo hebrei legunt. De viis suis replebitur recedens vel declinans corde. idest recedens vel declinans a via recta siue a recto iudicio rationis. & īde סוּגָה Suga. idest vallata vel circundata. Canti. 7. Vallatus liliis.

סוֹד Sod. secretum. arcanum. consilium: seu conciliū. Iob. 29. Quādo secreto erat deus in tabernaculo meo. & secundum litteram hebraicam potest etiam legi sic. Quando secretum dei in tabernaculo meo. scilicet erat. ps. 24. firmamentum est dominus timentibus eum. pro quo beat⁹ hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Secretum domini timentibus eum. Prouer. 25. Et secretū extraneo ne reueles. Amos. 3. Nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Ponitur etiam pro consilio vel concilio. scilicet secreto. Iob. 15. Nunquid consiliū dei audisti. Ps. 82. Super populum tuum malignauerunt consilium. ps. 88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum. Ps. 110. In consilio iustorum & congregatione. Hiere. 6. & super concilium iuuenum simul. & in eodem. 15. Non sedi in concilio ludentium. Ezech. 13. In concilio populi mei non erunt. & inde verbum הוּסַד Husad. idest consiliatus est seu consilio decreuit. 2. Paralip. 3. Et hec sunt fundamenta que iecit salomon vt edificaret domū dei. pro quo hebrei legunt. Et hec sunt que consiliatus est salomon siue que cōsilio decreuit vt edificaret domum dei. Potest etiam deriuari a dictione יָסַד Iasad: que significat fundare: seu fundamenta iacere; sicut est in littera nostra. & inde deriuatur. סַד Sad. quod significat lignum perforatum quo pedes vinctorum continentur. Pro quo beatus hieronymus transtulit neruum. Iob. 13. Posuisti in neruo pedem meum.

סוּה Saue. velamen. & scribitur cum mem in principio & dicitur מַסְוֶה masue. Exo. 34. Posuit velamen sup faciem suam.

סוּךְ Such. Vngere. purgare. scilicet ventrem. Deut. 28. & non vngeris oleo. Ruth. 3. Lauare igitur & vngere. 2. Regum. 12. Et lot⁹ vnctusq̄ est. Ezech. 16. & vnxi te oleo. Dañ. 10. Sed neq̄ vnguento vnctus sum. & inde אָסוּךְ asuch idest laguncula olei seu lecythus. 4. Reg. 4. Non habeo ancilla tua quicquā in domo mea nisi parum olei quo vngar. Pro quo hebrei legunt. Non habeo ancilla tua in domo nisi lagunculam seu lecythum olei. Potest etiam esse verbum prime persone futuri temporis. sicut est in littera nostra. significat etiam predicta dictio purgare ventrem. Iudi. 3. forsitā purgat aluum in estiuo cenaculo. 1. Reg. 24. Ingress⁹ est saul vt purgaret ventrem.

סוּס Sus. equus. hirūdo. Geñ. 49. Mordens vngulas equi. Exo. 14. Et omnis equitatus pharaonis. Et in eodem. 15. Ingressus est enim currus pharaonis cum curribus & equitibus eius. pro quo hebrei legunt. Ingressus est equus

pharaonis. Ps. 31. Nolite fieri sicut equus & mulus. Ps. 32. fallax equus ad salutem. Reperitur etiam in genere feminino סוּסָה Susa. Canti. 1. Equitatui meo in curribus pharaonis. Et in plurali. סוּסִים Susim. Deut. 17. Non multiplicabit sibi equos. Ps. 19. Hi in curribus & hi in equis. Abach. 3. Qui ascendis super equos tuos. Et in eodem. Viam fecisti in mari equis tuis. significat etiam quoddā genus auis. Pro quo beatus hieronymus transtulit pullum. s. hirundinis: siue hirundinē. Esa. 38. Sicut pullus hirundinis sic clamabo. Et aliquando mutat vau in iod. Hiere. 8. Turtur & hirundo & ciconia. & aliqui hebrei interpretantur grus.

סוּף Soph. finire. consumere. consumi. deficere. deesse. cōplere. Ester. 9. Dies phurim idest sortium obseruētur a iudeis & ab eorum progenie que his cerimoniis obligata est. Pro quo hebrei legunt. Et dies phurim idest sortium isti non transeant a iudeis & memoria eorum non desinat siue non finiatur a semine eorum. Ps. 72. Subito defecerūt Esa. 66. Simul consumentur dicit dominus. Dañ. 2. Comminuet & consumet vniuersa regna. Hiere. 8. Congregās congregabo eos dicit dominus. pro quo hebrei legunt. cōsumens consumam eos dicit dominus. potest etiam deriuari a dictione אָסַף asaph: que significat congregare: sicut est in littera nostra. & similiter Soph. 1. vbi dicitur. congregabo omnia a facie terre dicit dominus. congregans hominē & pecus: congregans volatilia celi & pisces maris. pro quo hebrei legunt. Consumam seu finiam omnia dicit domin⁹ consumens hominem & pecus. De quo vide supra in dictione אָסַף Asaph. & infra in dictione סָפָה sapha. Ponitur etiā pro complere. Dañ. 4. sermo completus ē super Nabuchodonosor. Et inde סוֹף Soph. idest finis. terminus summitas Eccl's. 7. In illa enim finis cunctorum admonetur. Et ī eodem. 12. finem loquendi pariter omnes audiamus. Pōitur etiam pro sūmitate. 2. Paralipo. 20. Et inuenietis illos in sūmitate torrentis. Item סוּף Suph. idest iuncus seu papirus aut carectus. Exo. 2. Et exposuit eum in carecto. Et in codē. Que cum vidisset fiscellam in papirione. Esa. 19. Calamus & iuncus marcescent. Significat etiam pelagus. Ione. 2. Pelagus operuit caput meum. & īde dicitur. יַם סוּף Iamsuph idest mare pelagosum: quia est quasi pelagus ingrediens a mari oceano & non habens exitum aliunde: vel quia in ripa eius oriuntur iunci siue papiri. Translatio nostra traduxit mare rubrum. eo quod habet arenas rubeas. Exo. 15 Tulit autem moyses israel de mari rubro. Ps. 105. Et irritauerunt ascendentes mare rubrum. Et in eodem. Et increpauit mare rubrum. Et inde סוּפָה Supha. idest tempestas. turbo. Iob. 21. Et sicut fauilla quam turbo dispergit. Esa. 5. Et rote eius quasi impetus tempestatis. Et in eodem. 17. Et sicut turbo coram tempestate. Osee. 8. Ventum seminauerūt & turbinem metent. Naum. 1. Dominus in tēpestate & turbine vie eius. Et in plurali סוּפוֹת suphoth. Esa. 21. Sicut turbines ab Africo veniunt.

סוּר Sur. Recedere. declinare. diuertere. ammouere. separare. auferre. Geñ. 19. Declinate in domum pueri vestri Et in eodem. Vt diuerterent ad eum. Exo. 3. Vadam & videbo visionem hanc. pro quo hebrei legunt. Recedam siue declinabo & videbo visionem hanc. idest recedam de loco in quo sto: & vadam ad videndam visionem hanc. Et in eodem. Cernens autem dominus q̄ pergeret ad videndum. Et in eodem. 32. Recesserunt cito de via. Nu. 12. nubes quoq̄ recessit que erat sup tabernaculo. & ī eo. 14. Recessit ab eis omne presidium. Et in eodem. 16. Recedite a tabernaculis impiorum. Ruth. 4. Declina paulisper & sede hic. ps. 13 Omnes declinauerunt. Ps. 36. Declina a malo & fac bonū. Ps. 118. Declinate a me maligni. Hiere. 17. Recedentes a te in terra scribentur. Osee. 4. Separatum est conuiuium eorum. Et in eodem. 7. Et recesserunt a me. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Preuaricati sunt in me. ⁊ nā in hebreo non habetur a me sed in me. Amos. 6. Et auferetur factio lasciuientium. idest recedet. & aliquando scribitur cum sin loco samach. Osee. 9. Sed & ve eis cum recessero ab eis. Sed in predicto loco in hebreo magis proprie legitur incarnatio mea ex eis. De quo dictum est supra in dictione בָּשָׂר Basar. significat etiam auferre vel ammouere. Geñ. 38. Que depositis viduitatis vestibus. pro quo hebrei legunt. Et abstulit vestes viduitatis sue. Et in eo. 49. Non auferetur sceptrum de iuda. Deut. 7. Auferet dominus a te omnem langorem. Vbi ponitur verbum tertie coniugationis. idest recedere faciet. 2. Reg. 5. Nisi abstuleris cecos & claudos. 3. Regum. 15. Insuper & maacham matrem suam amouit ne esset princeps. Iob. 27. Viuit deus qui abstulit iudicium meum. Esa. 17. Ecce damascus desinet esse ciuitas. idest auferetur ne sit ciuitas. Ezech. 21. Aufer cydarim: tolle coronam. Dañ. 12. Cum ablatum fuerit iuge sacrificium. & inde סוּרָה Sura. pro quo beatus hieronymus trāstulit captiuam. idest recedens vel ablata de terra sua. Esa. 59. Transmigrata & captiua. & inde סַר Sar. idest tristis vel indignans: eo quod recedit a consortio hominum. 3. Regū 21. Venit ergo Achab in domum suam indignans. & ī genere feminino סָרָה Sara. vt in eodem. Vnde anima tua cōtristata est. & aliquando scribitur supradictum verbum cū duplici res & dicitur סָרַר Sarar. idest subuertere. peruertere. declinare. scilicet a via recta. Threñ. 3. Semitas meas subuertit. Osee. 4. Sicut vacca lasciuiens declinauit israel. Vbi ponitur verbum & nomen seu participium ab eo deriuatum. ac si diceret. Sicut vacca declinans declinauit israel. Et inde סוֹרֵר Sorer. idest peruersus. siue declinans a via recta: aut proteruus vel contumax. Deut. 21. filium contumacem & proteruum. vbi ponitur pro contumace. Et in codē filius noster proteruus & contumax est. vbi ponitur pro proteruo. Ponitur etiam pro incredulo. idest apostata. Esa. 65. Ad populum incredulum. Osee. 9. Omnes principes eius recedentes. idest declinantes a via recta. Zach. 7. & auerterunt scapulam recedentes. & inde סָרָה Sara. idest discessio. preuaricatio. Deut. 13. quia locutus est vt vos auerteret a domino deo vestro. pro quo hebrei legunt. Quia locutus est recessionem vel preuaricationem contra dominum deum vestrum. Et inde סוּרֵי Sure. pro quo beatus hieronymus transtulit prauum. Hiere. 2. Quomodo ergo conuersa es mihi in prauum vinea aliena. Hebrei tamen dicunt q̄ significat palmites seu ramos. & legunt sic. Quomodo ergo conuersa est mihi in palmites vinee aliene siue extranee. Item סוּר Sur. nomen est cuiusdam porte in templo salomonis existentis. 4. Regum. 11. Tertia pars sit in porta seir Debet legi ī porta sur.

סוּת Suth. Pallium seu coopertorium. Geñ. 49. & in sanguine vue pallium suum. Et solum inuenitur in predicto loco.

סָחַב Sachab. Trahere. detrahere. deiicere. seu abiicere. putrescere. lacerare. 2. Regum. 17. Et trahemus eam ī torrentem. Hiere. 22. Putrefactus & proiectus extra portas ierusalem. Et in eodem. 49. Si non deiecerint eos paruuli gregis. Ponitur etiam pro lacerare. Hiere. 15. Et canes ad lacerandum. & inde סְחָבוֹת Sechaboth. idest panni lacerati & abiecti pre nimia vetustate. Hiere. 38. Tulit inde veteres pānos. Et in eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum.

Tradere. מַסְגֵר Carcer. Conclusio. Clausura. מַסְגְרוֹת Angustie. Clausure. סֻגַר Cauea. מִסְגֶרֶת Corona. clausura. מִסְגְרוֹת Interrasile. Sculpture coronule. anguli. סְגוֹר Interiora. סְגוֹר סָגוּר purissimū. s. aurum. aurum. obrizum. מַסְגֵר Inclusor. סַגְרִיר Frigus סַד Neruus. סָדִין Sindon. סְדִינִים sindones. סֵדֶר Ordo. מִסְדְרוֹנָה Posticus.

סֹהַר Tornatilis סֹהַר Carcer. סוּג Retro recedere. Declinare Retrorsum conuerti. Auerti. סוּג Recedens סוּגָה Vallatus. סוֹד secretum. consilium. concilium. הוּסַד consiliari. סַד Neruus. סוּה מַסְוֶה Velamen. סוּךְ Vngere. אָסוּךְ laguncula Purgare uentrem. סוּס Equus. equitatus.

סוּסָה Equitatus סוּסִים Equi. hirundo. סוּף finire. Deficere. Cōsumere. Cōgregar. Complere סוֹף finis. Sūmitas. סוּף Carectus. Papirio. Iuncus. Pelagus. יַם סוּף Mare rubrum. סוּפָה Turbo. Tēpestas. סוּפוֹת Turbines סוּר Declinare Diuertere recedere.

Separari. Preuaricari. Auferre. סוּרָה captiua סַר Indignās סָרָה Cōtristata סָרַר subuertere Declinare סוֹרֵר contumax proteruus Incredul⁹ recedētes. סָרָה recessio. סוּרֵי Prauum. Palmites סוּר Sur. סוּת Palliū. סָחַב Trahere putrescere Deiicere. lacerare. סְחָבוֹת Panni ueteres.

סָחָה Sacha. Radere. abradere. Ezech. 26. Et radam puluerem eius de ea. Et inde סְחִי Sechi. idest abrasio. Pro quo beatus hieronymus transtulit erradicationem. Threñ. 3. Eradicationem & abiectionem posuisti nos.

סָחַף Sachaph. Abradere. inundare. computrescere. Prouer. 28. Similis est imbri vehementi in quo paratur fames. Pro quo hebrei legunt. Imber abradens siue inundans & absq; pane. sed beatus hieronymus transtulit sensũ Ponitur etiam pro computrescere. Hiere. 46. Quare computruit fortis tuus.

סָחַר Sachar. Circuire. circumuoluere. negociari. vt Hiere. 14. Propheta nãq; & sacerdos abierunt in terram. Pro quo hebrei legũt. Propheta namq; & sacerdos circuierunt in terram. idest huc atq; illuc abierunt non inuenientes requiem. Et aliquando duplicatur littera cheth & littera res & dicitur סְחַרְחַר Secharchar. p̄s. 37. Cor meum conturbatum est. Pro quo hebrei legunt. Cor meum circũuoluitur. idest fluctuat: & sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. & inde dicitur סֹחֵר Socher. idest mercator seu negociator: eo quod circuit regiones & vadit huc atq; illuc. Geñ. 23. quadringentos siclos argẽti probate monete: pro quo hebrei legunt. Quadringentos siclos argenti transeuntis mercatori vel negociatori. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 37. Et pretereuntibus madianitis negociatoribus. Esa. 23. Cuius negociatores principes Ezech. 27. Carthaginẽses negociatores tui. ꝓ quo hebrei legũt. Tharsis negociatrix tua. vbi põitur tharsis ꝓ carthagine. Et in eodem. Venerunt ad te negociatores tui. Et in eodem. Negociatores populorum sybilauerunt super te. & inde סַחַר Sechar. siue סְחוֹרָה Sechora. idest negociatio siue mercimonium. Prouer. 3. Melior est acquisitio eius negociatione argenti. Pro quo hebrei legunt. Melior est negociatio eius negociatione argenti. Et in eodem. 31. Quia bona est negociatio eius. Esa. 23. Et facta est negociatio gentium. Et in eodem. & erit negociatio eius & merces eius sanctificate domino. Et in eodem. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie. Ezech. 27. Et negociatio manus tue. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִסְחָר Mischar. 3. Regum. 10. & negociatores vniuersiq; scruta vendẽtes. Pro quo hebrei legunt. Et negociatio negociatorũ seu scruta vendentium. Sunt autem scruta res parui valoris. & inde verbum סָחַר Sachar. idest negociari. Geñ. 34. Terra in potestate vestra est: exercete negociamini & possidete eam. Et in eodem. Negocientur in terrã & exerceant eam. Et inde סֹחֵרָה Sochera. idest clypeus rotundus secundũ hebreos. Ps. 90. scuto circũdabit te veritas ei9. ꝓ quo he. le. scutũ & clypeus veritas ei9. & btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Scutũ & ꝓtectio veritas eius. & inde סֹחֶרֶת socháreth i. lapis ꝑciosus. ꝓ quo btũs hiero. trãstulit. lapidẽ pariũ. Ester. 1. Sup pauimẽtũ smaragdino & pario stratum lapide.

סָחִישׁ Sachis. Renascentia que ex radicibus seminis oriuntur: seu que sponte nascuntur. 4. Reg. 19. In secũdo autem anno que sponte nascuntur.

סִיג Sig. Scoria. rubigo. Ezech. 22. Versa est mihi domus israel in scoriã. & declinatur pluraliter סִיגִים Sigim. Prouer. 25. Aufer rubiginem de argento. Et in eo. 26. quo modo si argẽto sordido ornare velis vas fictile. i. argẽto rubiginoso vel cũ scoria. Esa. 1. Argentũ tuũ versum est ĩ scoriã. Et in eodem. & excoquam ad purum scoriam tuam.

סִיר Sir. Lebes. olla. spina. Exo. 16. Quando sedebamus super ollas carnium. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet super ollam carnium. 4. Regum. 4. Mors in olla. Eccl's. 7. Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla. Hiere. 1. Ollam succensam ego video. Ezech. 24. Pone ollam. Et in plurali סִירוֹת Siroth. Exo. 27. faciesq; in vsus ei9 lebetes. 2. Paralipo. 35. Pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus. Amos. 4. Et reliquias vestras in ollis feruentibus. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et reliquias vestras in sagenis piscium vel piscatorum. De quo vide supra in dictione דָּג Dog. & in dictione דָּגָה Daga. Item סִיר Sir idest spina. tribulus. & solum inuenitur in numero plurali scilicet סִירִים Sirim. Eccl's. 7. Sicut sonit9 spinarum. Osee. 2. Sepiam viam tuam spinis. Naum. 1. Sicut spine se inuicem complectuntur. Reperitur etiam סִירוֹת Siroth. secundum terminationem pluralem femininorum. Ps. 57. Priusq; intelligerent spine vestre rhamnum. Hebrei tamẽ primam significationem sequentes legunt sic. Priusq; intelligerent idest sentirent olle vestre rhamnum.

סִית Sith. suadere. persuadere. incitare. decipere. seducere. auertere. Deut. 13. Si tibi voluerit persuadere frater tuus. Ios. 15. Que suasa est a viro suo. 1. Regum. 26. Si dominus incitauit te aduersum me. 2. Regum. 24. Commouitq; dauid in eis. idest persuasit. 3. Regum. 21. Concitauit enim eum iezabel vxor sua. 4. Regum. 18. Nolite audire ezechiam qui decipit vos. 2. Paralipo. 32. Num ezechias decepit vos. Et in eodem. Nec vana persuasione deludat. Iob. 1. Tu autem commouisti me aduersus eum. idest persuasisti vel incitasti me. Et in eodem. 36. Igitur saluabit te de ore angusto. Pro quo hebrei legunt. Et etiam suasit te de ore angusto vel de ore tribulantis vel hostis. idest suasit te ne incideres in os eius. vel sic. Auertit te de ore angusto. & est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem. Non te ergo superet ira. idest ne incitet te. Hiere. 38. Seduxerunt te & preualuerunt aduersum te. Ponitur etiam pro auertere. 2. Paralipo. 18. Atq; auertit eos ab illo. idest suasit vel incitauit eos vt diuerterent ab eo.

סָכַךְ Sachach. Cooperire. velare. tegere. protegere. vt Exo. 25. Tegant expandentes alas. Iob. 10. Ossibus & neruis compegisti me. Pro quo hebrei legunt. texisti me seu protexisti me. Ezech. 28. Tu cherub extentus & protegens. Et in eodem. Et perdidi te o cherub protegens. & cõmuniter scribitur cum simplici caph. Exo. 40. Dimittesq; ante illam velum. Pro quo hebrei legunt. Velabis seu protegese arcam cum velo. 3. Regum. 8. Et protegebant cherubim arcam & vectes eius. Iob. 3. Et circundedit eum deus tenebris. Pro quo hebrei legunt. Et texit seu protexit deus pro eo. Et in eodem. 38. Quis conclusit ostiis mare .i. qs velauit. & ĩ eo. 40. ꝓtegũt vmbre vmbrã ei9. p̄s. 90. scapulis suis obũbrabit tibi. i. ꝓteget te. Threñ. 3. opuisti ĩ furore. & ĩ eo. opposuisti nubẽ tibi. & aliqñ scribitur cũ sin loco samach. Exo. 33. & ꝓtegã te dextera mea. & ĩde סֹךְ such i. vmbraculũ. seu tabernaculũ vel tẽtoriũ. p̄s. 26. Qm̃ abscõdit me in tabernaculo suo. Et aliqñ scribitur cũ sin loco samach. Threñ. 2. & dissipauit q̃si hortũ tẽtoriũ suũ. dr̃ ẽt סַךְ Sach. p̄s. 41. Qm̃ trãsibo vsq; ad locũ tabernaculi admirabilis. scribitur ẽt cũ he in fine & dr̃ סֻכָּה suca. Esa. 4. Et tabernaculũ erit in vmbraculũ diei. & in plu. סֻכּוֹת Sucoth. Leuit. 23. Erũt ferie tabernaculorũ septẽ diebus dñi. Et ĩ eo. & habitabitis in vmbraculis septẽ diebus. & ĩ eo. manebit ĩ tabernaclis. & ĩde מָסָךְ masach. i. tẽtoriũ: seu velũ aut ꝓtectio Exo. 26. facies & tẽtoriũ ĩ itroitu tabernacli. Nu. 4. & deponẽt velũ qđ pẽdet añ fores. p̄s. 104. ẜpãdit nubẽ ĩ ꝓtectiõe & inde סוֹכֵךְ sochech. i. tentoriũ seu vmbraculũ ex corio & tabulis fabrefactũ quo expugnatores vrbiũ vtũtur propter lapides & tela que de muro mittuntur. Naum. 2. Velociter ascendent muros eius: & preparabitur vmbraculum. Et

Margin: Radere. / erradicatio / Abradere. inundare / Computrescere. / Circuire. / Cõturbari / mercator. negociator / negociatio / negociari. / Clypeus / Protectio / Marinus. lapis. / Que sponte nascũtur / Scoria. / Rubigo. Scoria. / Olla. / lebetes. / Spina. / Spine. / Persuadere. Suadere. Incitare. Concitare / Decipere. deludere. / Auertere / Seducere / Tegere. Cõpingere. Protegere / Velare. / Cõcludere / Obũbrare. Operire. / Tabernaculum. Tentoriũ. / Umbraculum. / tabernacula. / tentorium Velum. Protectio / Umbraculum.

inde מוּסָךְ Musach. 4. Reg. 16. Musach quoq; sabbati. & dicunt hebrei q; erat tentoriũ quoddam in atrio tẽpli subter quod erant custodes templi in sabbatis.

סָכַל Sachal. stulte agere. seu stulte operari. ĩsanire. infatuare. fatuum seu stultum esse. Geñ. 31. Stulte operatus es. 1. Regum. 13. Stulte egisti: nec custodisti mandata domini. & in eo. 26. Apparet eni quod stulte egerim. 2. Reg. 15. Infatua queso domine consilium achitophel. Esa. 44. Et scientiam eorum stultam faciens. & inde סֶכֶל Sechel. idest stulticia. fatuitas. vt Eccl's. 10. Positum stultum in dignitate sublimi. pro quo hebrei legunt. Positam stulticiã. Et si scribatur cum littera sin loco samach potest legi sic. Positũ intellectũ in dignitate sublimi. & sic legunt aliqui hebrei. nã aliquando ponitur sin loco samach & econuerso. vt dictum est in precedentibus: & vt infra dicetur. & inde סִכְלוּת Sichluth. idest stulticia. insipientia. error. vt Eccl's. 2. Trãsiui ad contemplandam scientiã erroresq; & stulticiam. Et in eo. Et vidi q; tantũ precederet sapientia stulticiã quãtũ differt lux a tenebris. & in eo. 7. Errorem imprudentiũ. Et in eo. 10. preciosior est sapientia paruaq; gloria ad tẽpus stulticia Et aliquando scribitur cum sin loco samach. vt supra in eo. 1. Vt scirem prudentiam atq; doctrinam erroresq; atq; stulticiam. & inde סָכָל Sachal. idest stultus. fatuus. insipiens. Eccl's. 10. Sed & in via stultus ambulans cum ipse insipiens sit omnes stultos estimat. Hiere. 5. Audi popule stulte.

סָכַן Sachan. comparare. assimilare. assimilari. equalẽ seu cõparem esse. acquiescere. intelligere. preuidere. consuescere. Iob. 15. Arguis verbis cum qui non est equalis tibi. Et in eodem. 22. Nunquid deo potest comparari homo. Et in eodem. 34. Non placebit vir deo etiam si cucurrerit cum eo. idest non cõparabitur vir deo. Et aliqui hebrei dicunt q; significat prodesse seu conferre. Vnde ĩ predicto loco ipsi legunt. Quid prodest vel quid confert homo cum cucurrerit cum deo. siue cum complacuerit cum deo. Et in eodem. 35. Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi ꝓderit si ego peccauero. pro quo hebrei legunt. Quid tibi confert & quid tibi proderit si ego peccauero Significat etiam acquiescere. Iob. 22. Acquiesce igitur ei & habeto pacẽ. Item significat intelligere seu preuidere. Iob. 22. etiam cũ perfecte fuerit scientie. pro quo hebrei legunt. etiam si intelligat in eis: siue super eos intelligens. sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Ps. 138. Et omnes vias meas preuidisti. Significat etiam consuescere. Nu. 22. Dic quid simile vnquam fecerim tibi. pro quo hebrei legunt. Nunquid consuescens consueui vt facerem tibi talia. Significat etiam periclitari. pro quo beatus hieronymus transtulit vulnerare. Eccl's. 10. Qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. ꝓ quo hebrei legũt. periclitabitur ab eis. Vnde periculum ĩpi vocant סַכָּנָה Secana. & inde מִסְכֵּן Mischen. idest pauper. egenus. Eccl's. 4. Melior est puer pauper & sapiens. Et in codẽ. 9. Inuentusq; est in ea vir pauper & sapiens. Et in eodem. Sapientia pauperis contempta est. & inde מִסְכֵּנוּת Mischenuth. idest paupertas. penuria. Deut. 8. vbi absq; vlla penuria comedes panem tuum. Item סוֹכֵן Sochen. i. cellariũ seu apotheca. Tabernaculum: siue cubicularius: vel thesaurarius. Esa. 22. Ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo Et in genere feminino סֹכֶנֶת Socheneth. 3. Regum. 1. Et foueat eum dormiatq; in sinu suo. pro quo hebrei legunt. Et sit ei cubicularia: dormiatq; in sinu suo. & inde מִסְכְּנוֹת Mischenoth. idest apothece: seu tabernacula vel cellaria. Exo. 1. Edificauerunt vrbes tabernaculorum pharaoni. 2. paralipo. 32. Apothecas quoq; frumenti vini & olei. Ponitur etiam pro munitionibus. 2. Paralipo. 8. Et alias ciuitates munitissimas edificauit in emath. Et in eodem. Et omnes vrbes firmissimas que fuerunt salomonis. Et in eodem 16. Et vniuersas vrbes neptalim muratas. Et in eodem. 17. Et edificauit in iuda domos ad instar turrium vrbesq; muratas. Et inde מְסֻכָּן Mesucan. Pro quo beatus hieronymus transtulit fortem. Esa. 40. forte lignum & imputribile elegit artifex sapiens.

סִכְסֵךְ Sichsach. Miscere. concurrere facere. Esa. 19. Et concurrere faciam egyptios aduersus egyptios.

סָכַר Sachar. claudere. obturare. concludere. tradere. Geñ. 8. Et clausi sunt fõtes abyssi. p̄s. 62. Quia obstructum est os loquentium iniqua. Esa. 19. Et tradam egyptum in manu dominorum crudelium. pro quo hebrei legunt. Et concludam egyptum. Et inde שֶׂכֶר Secher. cum sin in principio loco samach. idest lacuna seu stagnum vbi aque clauduntur. Esa. 19. Omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.

סָכַת Sacath. Attendere. auscultare. Deut. 27. Attẽde & audi israel. Item סִכּוּת sicuth. nomen idoli secundum hebreos. Amos. 5. Et portastis tabernaculum moloch deo vestro. Pro quo hebrei legunt. Et portastis sicuth regem vestrum seu regis vestri aut moloch vestri. q; si pro סִכּוּת sicuth ponatur סֻכַּת suchath. tunc significat tentorium seu tabernaculum. sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictione סָכַךְ sachach.

סַל Sal. Canistrum. cartallus. Geñ. 40. Et in vno canistro quod erat excelsius. Et in plurali סַלִּים Salim. Vt in eodem. Et ego vidi somnium q; tria canistra farine haberem super caput meum. Et in eodem. Tria canistra tres adhuc dies sunt. Reperitur etiam duplicatum. & dicitur סַלְסִל Salsil. vt Hiere. 6. Quasi vindemiator ad cartallum. vbi ponitur סַלְסִלּוֹת Salsiloth in numero plurali. idest cartalli seu canistra. Et aliqui hebrei dicunt quod a predicta dictione deriuatur סֶלָה Sela: per additionem he in fine: & significat semper. De quo vide in sequenti dictione. quia secundũ alios inde deriuatur.

סָלַל Salal. Iter vel viam facere. viam preparare. Iter prebere. exaggerare. idest viã inequalem & asperã sternere lapidibus & lignis & eleuare humiliora & deprimere altiora vt sit via plana. calcare. terere seu opprimere. Iob. 19. Et fecerunt sibi viam per me. Ps. 67. Iter facite ei qui ascẽdit super occasum. Esa. 57. viam facite prebete iter. vbi eadem dictio bis ponitur. Et in eodem. 26. Planum facite iter Pro quo hebrei legunt. Exaggerate exaggerate iter. i. planum facite iter. sicut est in littera nostra. Ponitur etiam pro terere vel calcare. Hiere. 18. vt ambulent per eas itinere nõ trito. Et in eodem. 50. Tollite de via lapides & redigite in aceruos. Pro quo hebrei legunt. Calcate vel triturate eam sicut aceruos. scilicet messis. potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. ponitur etiam pro opprimere. Iob. 30. oppressi quasi fluctibus semitis suis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et iter fecerunt super me semitis interitus sui. Ponitur etiam pro retinere. Exo. 9. Adhuc retines populum meum. Pro quo hebrei legunt. Adhuc calcas populum meum. idest subiicis. Alii vero legunt sic. Adhuc eleuaris contra populum meum. Nã secũdũ hebreos ẽt sigñat eleuare. Prouer. 4. Arripe illam & exaltabit te. pro quo ipsi legunt. Eleua illam & exaltabit te. & in predicto loco duplicatur littera samach & littera lamed. & inde מְסִלָּה Mesila siue מַסְלוּל maslul. i. via trita seu strata. aut semita. Nu. 20. Per tritam gradiemur viam. 2. Regum. 20. Iacebat in media via. Et in eodem. Amouit eum de via in agrum Esa. 11. Et erit via residuo populi mei. Et in eodem. 35.

Margin: Stulte operari. / Stulte agere. / Infatuare / Stultũ facere. / Stulticia. / stulticia. / Error. / Stultus. / Equalẽ esse. Comparare / Prodesse. / Placere. / Acquiescere. / Preuidere / cõsuescere / Vulnerare / Periculũ. / Pauper. / Penuria. / Qui habitat in tabernaculo. / cubicularia. / Taberna cula. Apothece / munitiões / Murate. / Fortis. / Concurrere facere. / Claudere. Obturare. Tradere. / lacuna. / Attendere / Tabernaculum. / Canistrum / Canistra. / cartallus / canistra / Viã facere. Iter facere. prebere iter / exaggerare / Terere. Calcare. / Opprimere / Retinere. / Eleuare. / Trita via. Via.

Et erit ibi semita. Et in plurali מסלות mesiloth. Iudi. 20. in illa quoq; fuga palantes in diuersa tendentes occiderunt quinq; millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt in viis quinq; millia viros. ps. 83. Ascensiones in corde suo. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Semite in corde suo. Esa. 33. Dissipate sunt vie. Et in eodē. 49. Et semite mee exaltabuntur. Ponitur etiam pro gradibus. 2. Paralip. 9. Ex quibus fecit salomon gradus in domo domini. Et inde סוללה Solela. ideſt agger seu munitio ex quibus expugnantur ciuitates. 2. Reg. 20. Et circundederunt munitionibus ciuitatem. ideſt aggeribus ad expugnandam ciuitatem. Esa. 37. Et non mittet in circuitu eius aggerem. Hiere. 6. Et fundite contra ierusalem aggerem. & in plurali סוללות Soleloth. Vt in eo. 32. Ecce munitiones extructe sunt aduersum ciuitatem. Et in eodem. 33. Que dextructe sunt ad munitiones & ad gladium. & a predicta dictione deriuatur סלה Sela. pro quo btūs hiero. transtulit ſp. Abach. 3. Deus ab austro veniet & sanctus de monte pharan semper. & licet in aliquibus bibliis nostris non habetur predictum aduerbium semper: tamen in bibliis nostris antiquis habetur sicut predictum est. Et in eodem. Iuramēta tribubus q; locutus es. vbi in hebreo additur predicta dictio סלה Sela. scilicet que locutus est semper. Et in eodem. Denudasti fundamentum eius vsq; ad collum. vbi similiter in hebreo additur predicta dictio סלה sela. scilicet vsq; ad collum semper. Et frequenter reperitur in psalmis. vt. Ps. 4. Et queritis mendacium. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Querentes mendacium semper. & in eo. Et compungimini. pro quo beatus hiero. transtulit. Et tacete semper. Ps. 7. & gloriam meam in puluerem deducat. pro quo beatus hiero. transtulit. & gloriam meam in puluerem collocet semper. Ps. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. pro quo beatus hiero. transtulit. In opere manuum suarum corruit impius: meditatio semper. Et similiter in aliis psalmis ponitur predicta dictio. pro quo lxx. interpretes Diapsalma posuerunt: vt ait beatus hieronymus in epistola ad marcellam. & nota q; predicta dictio non ponitur nisi in psalmis & in cātico Abachuc supra allegato. Potest etiam significare eleuationem vel exaltationē. vt vbicunq; ponatur: ibi canens vel psallens debet eleuare vocem & mentem ad deum. Vide etiam de hoc beatū hieronymum in predicta epistola ad marcellam de diapsalmate. & in explanatione psalmi quarti. & Burgeñ. in additione tertia psalmi. 83.

סלא Sala. estimare. equiparare. cōferre. Threñ. 3. & amicti auro primo. p quo he. le. Estimati siue equiparati auro. scribitur et cū he in fine loco aleph. Iob. 28. Nō cōferetur tinctis indie coloribus. ideſt non comparabitur.

סלד Salad. Affligere. Iob. 6. Vt affligēs me dolore nō parcat. Et solum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei q; significat exurere.

סלה Sala. Deiicere. ſpernere. calcare. ps. 118. ſpreuisti omnes discedentes a iudiciis tuis. Threñ. 1. Abstulit oēs magnificos meos. pro quo hebrei legunt. Calcauit seu deiecit omnes magnificos meos. significat etiam conferre. Iob. 28. Non conferetur tinctis indie coloribus. De quo vide supra in dictione סלא sala cum aleph in fine. Item סלה sela. ideſt semper. De quo vide supra in dictione סלל salal.

סלח Salach. parcere. propiciari. dimittere. scilicet peccatū. Leuit. 4. & dimittetur ei. Nu. 14. Dimitte obsecro peccatum populi huius. Et in eodem. Dimisi iuxta verbū tuū. Deut. 29. Et dominus non ignoscat ei. Ps. 24. Et propiciaberis peccato meo. Ps. 85. Quoniam tu domine suauis & mitis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu enim es domine bonus & propiciabilis. i. bonus & parcens. & inde סליחה selicha. ideſt propiciatio. ps. 129. Quia apud te propiciatio est.

סלם Sulam. scala. Geñ. 28. Viditq; in somnis scalam stantem. & solum inuenitur in predicto loco.

סלן Silon. ſpina. tribulus. beatus hieronymus transtulit offendiculum. Ezech. 28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. pro quo hebrei legunt. & nō erit vltra domui israel in tribulum amaritudinis. & in plu. סלונים salonim. Ezech. 2. Quoniam increduli & subuersores sunt tecum. pro quo hebrei legunt. Quoniam increduli & ſpine sunt tecum. ideſt pungentes sicut ſpine.

סלסל Salsal. Arripere. Prouer. 4. Arripe illam & exaltabit te. Hebrei tamen dicunt q; significat exaltare. seu eleuare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Exalta illam & exaltabit te. Item סלסל Salsil. i. canistrum. seu cartalus. De quo vide supra in dictione sal.

סלע Selaa. petra. rupes. Nu. 20. Loquimini ad petram coram eis. Et in eodem. 24. Si in petra posueris nidum tuum. Et in plurali. סלעים selaim. ps. 103. petra refugium erinaciis. pro quo beatus hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Petre refugium erinaciis. Significat etiam arcem vel fortalicium supra firmam petram positum. ps. 17. Dominus firmamentum meum. 4. Regum. 14. & apprehendit petram in prelio. ideſt arcem supra petram positam. ponitur etiam pro fortitudine. Esa. 31. Et fortitudo eius a terrore transibit. 2. Regū. 22. Dominus petra mea. ideſt fortitudo mea.

סלעם Salaam. Genus locuste. pro quo btūs hiero. trāstulit Attachum. Leuit. 11. Atthachus atq; ophimachus.

סלף Salaph. mutare. peruertere. s. verba recta & iusta. supplantare. Deut. 16. Munera excecant oculos sapiētū & mutant verba iustorum. Prouer. 21. vt detrahat impios a malo. ideſt mutet seu reflectat. Ponitur etiam pro supplātare. Iob. 12. Et optimates supplantat. Prouer. 13. Impietas autem peccatorum supplātat. Et in eodem. 19. Stultitia hominis supplantat gressus eius: & inde סלף seleph. i. supplātatio. peruersio. mutatio. Prouer. 11. Et supplantatio impiorum vastabit illos. Et in eodem. 15. Qui autem immoderata est conteret spiritum. pro quo hebrei legunt. & peruersitas vel supplantatio in ea: contritio in spiritu. s. est.

סלק Salac. In lingua chaldaica significat ascendere. Dañ. 2. Tu rex cogitare cepisti i stratu tuo. Pro quo hebrei legunt. Tu rex cogitationes tue super stratū tuū ascēderūt. Esdre. 4. Iudei qui ascenderunt a te ad nos.

סלת Soleth. simila. Geñ. 18. Accelera tria sata simile. Leuit. 2. Simila erit eius oblatio. & in eodem. Pugillum plenum simile.

סם Sam. Aroma. seu aromaticum. & solum inuenitur in numero plurali. Exo. 30. Sume tibi aromata. Et in eodem. Galbanum boni odoris & thus. pro quo hebrei legūt Et galbanum aromatum. i. aromaticum & thus.

סמדר Semadar. vue immature. & proprie significat quando vinee sunt in flore vel quando flores fructum producunt. Canti. 2. & vinee florentes dederunt odorem suum & in eo. 7. Si flores fructum parturiunt. ideſt producunt.

סמך Samach. Inniti. adiungere. imponere. s. manum super aliquem. stabilire. confirmare. sustentare. Exo. 29. Imponentq; Aaron & filii eius manus super caput illius. Leuit. 8. Super cuius caput cum imposuissent Aaron & filii eius manum. Nu. 8. Ponent filii israel manus suas super eos. Et in eodem. Leuite quoq; ponent manus suas super

capita boum. Et in eo. 27. Et pone manū tuā sup eū. Et in eodem. Et impositis capiti eius manibus. Deut. 34. Quia moyses posuit super eū manus suas. Esa. 36. Cui si innixus fuerit homo intrabit manū eius. Amos. 5. Et innitatur manu sua super parietem. Significat etiā stabilire vel confortare aut confirmare seu fulcire. Geñ. 27. frumento & vino stabiliui eum. 2. Paralipo. 32. Confortatusq; est populus huiuscemodi verbis. ps. 36. Confirmat autem iustos dominus. ps. 50. Et spiritu principali confirma me. ps. 70. A te confirmatus sum ex vtero. ps. 87. Super me confirmatus est furor tuus. ps. 110. Cōfirmata in seculū seculi. ps. 111. Confirmatū est cor eius. ps. 144. Alleuat dñs omnes qui corruūt. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Sustentat dñs omnes corruentes. Canti. 2. fulcite me floribus. Esa. 26. Vetus error abiit. Pro quo hebrei legunt. Cogitatio. s. bona stabilita vel confirmata est. & beatus hieronymꝰ trāstulit sensū. De quo vide supra in dictiōe יצר Iasar. Esa. 59. Et iustitia eiꝰ ipsa confirmauit eū. Et in eodem. 63. Et indignatio mea auxiliata est mihi. Pro quo hebrei legunt. Confirmauit seu stabiliuit me. Ezech. 24. In qua confirmatus est rex babylonis aduersus ierusalem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. In qua adiunctus est rex babylonis ad ierusalē. Et inde סמיכה Semicha. i. palliū eo quod adheret vel adiungitur homini. Iudi. 4. Et opertus ab ea pallio.

סמל Semel. simulachrū. imago. idolū. Deut. 4. Ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem. Pro quo hebrei legunt. Ne forte decepti faciatis vobis sculptile simimilitudine alicuiꝰ simulachri vel idoli. Ezech. 8. Vbi erat statutum idolum zeli. Et in eodē. Et ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu.

סמן Saman. miliū. secundū translationem nostram: & scribitur cū nū in principio & dicitur נסמן Nisman. Esa. 28. Et hordeum & miliū & vicia in finibus eius. Hebrei tamen dicunt q; est verbum seu participiū. & q; significat signatum vel notatum. & in predicto loco ipsi legunt & hordeum signatum vel notatum. Vnde signum seu notam ipsi vocant סימן Siman.

סמר Samar. horripilare. inhorrescere. Iob. 4. Inhorruerunt pilli carnis mee. ps. 118. Confige timore tuo carnes meas. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Horripilauit a timore tuo caro mea. Hiere. 51. Adducite equū quasi bruchū aculeatum. Pro quo hebrei legūt. Quasi bruchū horripillatum. i. erectis crinibus. Item סמר Samar. i. clauus Et additur ei mē in principio & dī מסמר Masmer & solū in uenitur in numero plurali. s. מסמרים Masmeri vel מסמרות Masmeroth. 1. Paralipo. 22. Ferrū quoq; plurimū ad clauos ianuarū. 2. Paralipo. 3. Sed & clauos fecit aureos. Esa. 41. & confortauit eū clauis vt non moueretur. Hiere. 10. Clauis & malleis compegit. & aliquādo scribitur cū sin loco sāmach Vt Eccl's. 12. Et quasi claui in altum defixi.

סנה Sene. rubus. Exo. 3. Apparuit ei dñs in flāma ignis de medio rubi. Et in eodem. Quare nō cōburatur rubus. Deut. 33. Benedictio illius qui apparuit in rubo. Et inde dicitur mōs סיני Sinai. i. mōs rubi: sic dictus a rubo ibi existēte in quo dominus apparuit.

סנור Sanuar. cecitas. & declinatur tantū pluraliter. scilicet סנורים Sanuerim. Geñ. 19. Et eos qui foris erāt percusserunt cecitate. 4. Reg. 6. Percute obsecro gentem hanc cecitate.

סמפניא Sumphonia. symphonia. instrumentum musicum. Dañ. 3. Psalterii & symphonie & vniuersi generis musicorum.

סנסן Sansin. surculus seu ramus. Beatus hieronymus transtulit fructus. Canti. 7. Dixi ascendam in palmam & apprehendam fructus eius.

סנפר Senapir. penula. s. piscium. vt Leuit. 11. Omne quod habet penulas & squāmas. Et in eodē. Quidquid autem penulas & squāmas non habet.

סעד Saad. confortare. firmare. stabilire. fulcire. roborare. prandere. adiuuare. Geñ. 18. Et confortetur cor vestrum. Iudi. 19. Et conforta stomachum tuum. & in eodem. Obsecro iquit vt pauxillum cibi capias & assumptis viribus. Pro quo he. le. Conforta obsecro nunc cor tuū. ps. 17. & dextera tua suscepit me. Pro quo btūs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et dextera tua confortauit me. Ps. 103. Et panis cor hominis confirmet. i. cōfortet. ps. 118. Adiuua me & saluus ero. Pro quo hebrei legunt. Conforta seu fulci me & saluus ero. Prouer. 20. Et roboratur clementia thronus eius. Esa. 10. Vt cōfirmet illud & corroboret. Ponitur etiā pro prādere. quod est stomachū cōfortare. 3. Reg. 13. Veni mecū domū vt prandeas. Et in lingua chaldaica significat adiuuare. Esd. 5. Prophete domini adiuuantes eos. Et inde מסעד Masaad. i. fulcimentū seu fulcrū. 3. Reg. 10. Fecit rex de lignis thinis fulcra domus dñi.

סעה Soaa. cōmotio. tēpestas. ps. 54. A pusillanimitate spiritus & tempestate. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A spiritu tēpestatis & turbinis. Vide etiam de hoc supra in dictione נסע Nasaa.

סעף Saiph. palmes. Ramus. cacumen. sūmitas. s. arboris. caluerna. cogitatio. Esa. 17. In cacuminibus eius fructus eiꝰ. i. in ramis eiꝰ. & in eodē. 27. Et cōsumet sūmitates eius. i. cacumina eius. Ezech. 31. Abietes non adequauerūt sūmitatē eius. i. cacumina eiꝰ. & in eodē. Et in ramis eius fecerūt nidos omnia volatilia celi. Ponitur etiā pro cacumine mōtiū seu petrarū. in quibus sunt fissure cauernose: seu spelūce Iudi. 15. Et descendens habitauit in spelunca petre etham. Vbi ponitur pro spelunca. Esa. 2. Et ingredientur in scissuras petrarū & in cauernas saxorū. ubi ponitur pro cauernis. Et in eodē. 57. Subter eminentes petras. i. subter cacumina petrarū. Significat etiā cogitationes. Iob. 20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi. ps. 118. Iniquos odio habui. Pro quo hebrei legunt. cogitationes. s. malignas odiui. Et btūs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Tumultuosos odiui. & aliqñ scribitur cū sin loco sāmach. vt Iob. 4. In horrore visiōis nocturne. Pro quo hebrei legūt. In cogitationibus a visionibus nocturnis. Ponitur etiā pro par. te. 3. Reg. 18. Vsq; quo claudicatis in duas partes. Et aliqui hebrei legunt in duas cogitationes. Alii vero dicunt q; in predicto loco accipitur pro pedibꝰ qui sunt in homine qua si rami in arbore; quia homo est quasi arbor euersa. Item ספף Saaph. i. confringere. s. in partes minutas. Esa. 10. Cōfringet laguncula in terrore.

סער Saar. cōturbare. tempestare. turbine moueri siue turbine rapi. irruere vt tēpestas. 4. Reg. 6. Conturbatū est cor regis syrie. Esa. 54. Paupercula tempestate conuulsa. ideſt tempestate cōmota. Osee. 13. Sicut puluis turbine raptus ex area. i. turbine cōmotus. Ione. 1. Mare ibat & intumescebat. Abach. 3. Venientibus vt turbo ad dispergendum me. Zach. 7. Et dispersi eos per omnes gentes. Pro quo hebrei legunt. Et cōmoui eos per omnes gentes. Et aliquando scribitur cum sin loco sāmach. Iob. 26. Et velut turbo rapiet eum de loco suo. ps. 49. In circuitu eius tempestas valida. ps. 57. Sic in ira absorbet eos. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Quasi ira tempestas rapiet eos. Hiere. 2. Et porte eius desolamini

vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et tempestemini.i. sicut tempestas mouemini: desolamini vehementer. Sed si pro שְׂעָרוּ Saaru legatur שְׂעָרוּ Searau.tũc significat porsitas eius: sicut est in littera nostra. Dañ. 9. Et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis. Et inde סַעַר Saar. siue סְעָרָה Seara.i. turbo. tempestas. 4. Reg. 2. Et ascendit helias per turbinẽ in celum. p̃s. 82. Ita persequeris illos in tempestate tua. Hiere. 22. Ecce turbo dominice indignationis egreditur & tempestas irrumpens. Ione. 1. Et facta est tempestas magna in mari. Et in eodem. Quoniã propter me tempestas hec. & aliquando scribitur cum sin loco samach. vt Iob. 18. Et primos inuadet horror. Pro quo hebrei legunt. Et primos inuadet tempestas. Nañ. 1. Domin⁹ in tempestate & turbine via eius. Et in plurali סְעָרוֹת Seaaroth. Ezech. 13. Et ventum procelle dissipantem. Quod in hebreo legitur pluraliter.s. ventus turbinum vl' procellarum. Zach. 9. Et vadet in turbine austri. Pro quo hebrei legunt in turbinibus austri.

סַף Saph. peluis. hydria. limen. De quo vide in dictione sequenti.

סֵפֶף Saphaph. peluis. crater. scyph⁹. hydria. siue quodcũq; vas quo aqua vel vinum bibitur. limen. superliminare. Et scribitur cum simplici pe & dicitur סַף Saph. Exo. 12. Fasciculũ myrrhe tingite ĩ sanguine qui est in limine. Pro quo hebrei legunt. Tingite in sanguine qui est in pelui seu in cratere. Potest etiam legi sicut est in littera nostra: vt infra dicetur. 4. Reg. 25. Et tres ianitores. Pro quo hebrei legunt. & tres custodes vasorum. Potest etiam legi sic. & tres custodes liminis. Quod est idem quod ianitores. & similiter. Ester. 2. Duo eunuchi regis qui ianitores erãt. Pro quo hebrei legunt. Duo eunuchi regis de custodibus scyphi seu calicis. idest de custodibus vasorum in quibus rex bibebat. & sic faciliter poterant inficere poculum regis & interficere eum. Zach. 12. Ecce ego ponam ierusalem superliminare crapule. Pro quo hebrei legũt. Calicem seu hydriam crapule. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et in plurali סִפִּים Sipim. Hiere. 52. Et hydrias & thymiamateria & vrceos. Reperitur etiam סִפּוֹת Sipoth. secundum terminationẽ femininorũ. 3. Reg. 7. Et hydrias & fuscinulas & phialas. Ponitur etiam סַפּוֹת Sapoth pro tapetibus. 2. Reg. 17. Obtulerũt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia. Sed etiã in p̄dicto loco ꝓ tapetibus hebrei legũt hydrias seu scyphos. Item סַף Saph. idest limẽ. siue superliminare. 3. Reg. 14. Cumq; illa ingrederetur limen domus. Ezech. 40. Et mensus est limen porte calamo vno. Et in eodem. Et limen porte iuxta vestibulum porte. Et in eodem. 43. Qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum. Et in plurali סִפִּים Sipim. Esa. 6. Et commota sunt superliminaria cardinum. Amos. 9. Percute cardinem & cõmouebuntur superliminaria. Et inde verbum סָפַף Saphath.i. in limine esse. siue in limine habitare. Pro quo trãslatio nostra abiectum esse traduxit. p̃s. 83. Elegi abiectum esse in domo dei mei.

סְפָא Sapha. pabulum iumentorum seu fenum. & scribitur cum mem in principio. & dicitur מִסְפּוֹא Mispho Geñ. 24. Palearum quoq; & feni plurimũ est apud nos. Et in eodem. 43. Deditq; pabulum asinis. Iudi. 19. Habentes paleas & fenum in asinorum pabulum.

סָפַד Saphad. plangere. lamentari. 3. Reg. 14. Et plangent eum omnis israel. Eccl's. 3. Tempus plangendi & tempus saltandi. Hiere. 16. Neq; vadas ad plangendum. Et in eodem. Non plangẽtur & non sepelientur. Et in eodem. 22. Non plangent eum ve fratrer. Ezech. 24. Non plãges neq; plorabis. Zach. 6. Cum ieiunaueritis & planxeritis. Et in eodem. 12. Et plangent eum planctu quasi super vnigenitũ. Et inde מִסְפֵּד Misped.i. planctus. vt in p̄dicto loco.

סָפָה Sapha. consumere. perdere. perire. addere. congregare. Geñ. 18. Nũquid perdes iustum cũ impio.i. consumes. Et in eodem. Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate peribunt simul. Deut. 29. Vt absumat ebria sitientem. idest consumat. Potest etiam legi sic. vt addatur ebria sitienti vel cum sitiente. 1. Reg. 26. Aut in prelium descendens perierit. Et in eodem. 27. Aliquando incidam vno die in manu saul. Pro quo hebrei legunt. Nunc peribo vno die in manu saul. siue per manum saul. p̃s. 39. Qui querunt animã meam vt auferant eam. idest vt perdant vel consumant eam. Esa. 7. Et barbam vniuersam. Pro quo hebrei legũt. Et etiam barbam consumet. Hiere. 12. consumptum est animal. vide etiam de hoc supra in dictione סוּף Soph. significat etiam addere. vel augere. aut congregare. Nume. 32. Vt augeretis furorem domini contra israel. Deut. 32. Congregabo super eos mala. Prouer. 13. Et aliis congregantur absq; iudicio. Hebrei tamen in predicto loco secundum primam significationem legunt sic. Et est qui consumitur vel periit absq; iudicio. Esa. 13. Et omnis qui superuenerit cadet gladio.i. omnis qui adiunctus fuerit. Et in eodem. 29. Additus est annus ad annũ. Vide etiam de hoc supra in dictione יָסַף Iasaph.

סָפַח Sapach. iungere. adherere. recolligere. 1. Reg. 2. Dicatq; ei dimitte me ad vnam partem sacerdotalem.i. iunge me siue recollige me. Et in eodem. 26. Quia eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditate domini.i. vt non adheream hereditati domini. Iob. 30. Et esse sub sentibus delicias computabant. Pro quo hebrei legũt. Sub sentibus iungebãtur. Esa. 14. Et adherebunt domui Iacob. Abach. 1. Mittens fel suum.i. iungens. Et inde סַפַּחַת Sapachath.i. pustula seu plaga lepre cuti adherẽs. Leuit. 13. Homo in cui⁹ cute ortus fuerit diuersus color seu pustula. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dicitur מִסְפַּחַת Mispachath. vt in eodem. Mundabit eam quia scabies est. & in eodem. Iterum lepra creuerit. Et inde verbum שִׂפַּח Sipach cum sin in pricipio loco samach. idest pustulis seu lepra aut scabie inficere. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Decaluare. Esa. 3. & decaluabit dominus verticem filiarũ sion. Et inde מִשְׂפָּח Mispach. idest pustula seu scabies. secundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus transtulit iniquitatẽ. Esa. 5. Spectauit vt faceret iudiciũ & ecce iniquitas. Potest etiam legi secundum primam significationem sic. Et ecce liga siue ligatio.i. conuenticulum seu coniuratio. Et inde מִשְׁפָּחוֹת Mispachoth. idest ceruicalia. Ezech. 13. & faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis. & in eodem. Et dirumpam ceruicalia vestra. Item סָפִיחַ Sephiach.i. illud quod renascitur de terra vel illud quod sponte terra gignit. Leuit. 25. Que sponte gignit humus nõ metes. Et in eodem. Nõ seretis atq; metetis sponte in agro nascentia. Iob. 14. Et a lluuione paulatim terra consumitur. pro quo hebrei legunt. Et inundat renascentia pulueris terre.

סֵפֶל Sephel. Phiala. Concha. Iudi. 5. In phiala principũ obtulit butyrum. Et in eo. 6. Concham rore impleuit

סָפַן Saphan. Recondere. tegere. Deut. 33. Quod in parte sua doctor esset repositus. idest reconditus vel tectus in sepulchro. 3. Regum. 6. Texit quoq; domum laqueariis cedrinis. Et in eodem. 7. Et tabulis cedrinis vestiuit totam cameram. idest texit. & inde סִפּוּן saphun. idest laquearium quod fit in tecto domus. 3. Reg. 6. Vsq; ad sũmitatem parietum & vsq; ad laquearia. Hiere. 22. Et facit laquearia cedrina. Aggei. 1. vt habitetis in domibus laqueatis. Et aliquando scribitur cum sin loco samach. Deut. 33. Et absconditos thesauros arenarũ.i. tectos thesauros. Et inde סְפִינָה Sephina. idest nauis. Ione. 1. Et ionas descendit ad interiora nauis.

סָפַק Saphac. plaudere. cõplodere. stringere. siue constringere. percutere. sufficere. vel sufficere facere. Nu. 24. Iratusq; balac contra balaam cõplosis manibus ait. Hiere. 31. Et postq; ostẽdisti mihi percussi femur meum. Pro quo hebrei legunt. Plausi siue complosi super femur.s. manu. & in codẽ. 48. Et allidet manu moab in vomitu suo. Threñ. 2. Plauserunt super te manibus. Ezech. 21. Idcirco plaudet super femur. Significat etiã percutere vel cõstringere. Iob. 34. Quasi impios pcusserit eos in loco videntiũ. & in codẽ Inter nos interim constringatur. Et aliquando scribitur cũ sin loco samach. Vt in eodem. 27. Stringet super eũ manus suas.i. plaudet manib⁹ suis. Significat etiã sufficere. 3. Reg. 20. Si suffecerit puluis samarie pugillis omnis populi qui sequitur me. Esa. 2. Et pueris alienis adheserũt. Pro quo hebrei legunt. Et pueris alienis sufficere sibi fecerunt. vel secũdum primã significationem potest legi sic. & pueris alienis applauserunt. vide etiam de hoc infra in littera sin in dictione שָׂפַק Saphac. Et inde סֶפֶק Sephec.i. concussio seu percussio. Pro quo beatus hieronymus transtulit oppressionem. Iob. 36. Nõ te ergo supet ira vt aliquẽ opprimas. Pro quo hebrei legũt. Quia ira ne forte superet te siue persuadat tibi in oppressione. & est sensus sicut in littera nostra.

סָפַר Saphar. Numerare. supputare. censere. narrare. nũciare. ãnunciare. referre. Geñ. 15. Et numera stellas si potes. Leuit. 15. Numerabit septem dies purificatiõis sue. & in eodem. 23. Numerabitis ergo ab altero die sabbati. & in eodẽ. 25. Numerabis quoq; tibi septẽ hebdomadas. Nu. 23. Et nosse numerum stirpis israel. Pro quo hebrei legunt. Et numerare stirpẽ israel. 2. Reg. 24. Postq; numeratus est populus. 3. Reg. 3. Qui enumerari & supputari non potest. 2. Paralipo. 2. Numerauit igitur salomon omnes viros proselythos p̃s. 21. Numerauerũt omnia ossa mea. p̃s. 47. Narrate in turribus eius. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Numerate turres eius. Significat etiam narrare. siue referre vel nunciare. vt Geñ. 40. Referte mihi quid uideritis. Exo. 18. Narrauit moyses cognato suo cuncta que fecerat dñs pharaoni. Iudi. 7. Narrabat aliquis somniũ proximo suo. Iob. 28. Tunc vidit illam & enarrauit. Et in eodem. 37. Quis narrabit ei que loquor. & in eodem. 38 Quis enarrabit celorũ rationem. p̃s. 55. Vitam meã annũciaui tibi. Sed beatus hieronymus primã significationẽ sequens in psal. iuxta he. ve. transtulit. Secretiora mea numerasti. p̃s. 86. Dñs narrabit in scripturis populorum. p̃s. 118. In labiis meis pronũciaui omnia iudicia oris tui. Esa. 43. Laudem meã narrabit. & in eodem. Narra si quid habes vt iustificeris. & in eodem. 52. Quia quibus non est narratum de eo videbũt. Et inde סְפִירָה Sephirath.i. narratio. p̃s. 55. Sicut in narratione tua. Potest etiam legi sic. Sicut in libro tuo vel in scriptura tua. vt infra dicetur. Scribitur etiam cũ mẽ in principio & dicitur מִסְפָּר Mispar. Iudi. 7. Cũq; audisset Gedeon somniũ. Pro quo hebrei legunt. Cumq; audisset gedeon narrationem somnii. Significat etiam מִסְפָּר Mispar numerationem seu numerum. Exo. 23. Numerum dierum tuorum implebo. Deut. 33. Et sit paruus in numero. 2. Paralipo. 12. Nec erat numerus vulgi. Iob. 25. Nunquid est numerus militum eius. Esa. 40. Qui educit in numero militiam eorum. Scribitur etiam sine mem & dicitur סֹפֶר Supar. 2. Paralipo. 12. Post dinumerationem quam dinumerauit dauid. Et inde סוֹפֵר Sopher. idest numerans seu scriba. Esa. 33. Vbi est litteratus: vbi verba legis ponderans: vbi doctor paruulorum. Pro quo hebrei legũt. Vbi est numerans. vbi ponderans: vbi numerans turres. Potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. Nam סוֹפֵר Sopher etiam significat scribam seu litteratum vel legis doctorem. Vt. 2. Reg. 8. Saraias autem scriba. Esd. 6. Et ipse scriba velox in lege moysi. Hiere. 37. Vt comprehenderent Baruch scribam. Et in euangelio. Mathei. 13. Omnis scriba doctus in regno celorum. Vbi scriba accipitur pro litterato vel doctore. Et similiter pro eo quod in littera nostra est paruulorum in hebreo est מִגְדָּלִים Migdalim. Quod etiam potest significare paruulos: vt dictum fuit supra in dictione גָּדַל Gadal. Et in plurali סוֹפְרִים Sophrim. idest scribe. Ester. 3. Vocatiq; sunt scribe regis. Et inde סֵפֶר Sepher. idest liber seu libellus quem scriba scribit. Geñ. 5. Hic est liber generationis adam. Exo. 17. Scribe hoc monumẽtum in libro. Et in eodẽ. 32. Aut si non facies: dele me de libro tuo. Nume. 5. Scribetq; sacerdos in libello. Deut. 24. Scribet libellum repudii. Ios. 1. Non recedat volumen legis huius de ore tuo. Hiere. 32. Et scripsi in libro & signaui. Et in eodem. Et dedi librum possessionis Baruch filio nerie. Et in plurali סְפָרִים Spharim. Dañ. 9. Intellexi in libris numerum dierum. Ponitur etiam pro litteris vel epistola. 4. Reg. 5. Vade & mittam litteras ad regem israel. Et in eodem. Cum acceperis epistolam hanc. Ester. 3. Et littere signate ipsius annulo misse sũt. Esa. 29. Et dabitur liber nescienti litteras. Et in eodem. Et respondebit. non scio litteras. idest nescio scripturam legere. Et inde סְפֹרוֹת Sephoroth. idest scripture seu litterature. p̃s. 70. Quoniam non cognoui litteraturas. Item סַפִּיר Saphir. idest sapphyrus lapis preciosus. Vnde sapphyrus ab hebreo traxit originẽ. Exo. 24. Quasi opus lapidis sapphyrini. Et in eodem. 28. In secũdo carbũculus sapphyrus & hyaspis. Threñ. 4. Sapphyro pulchriores. Ezech. 10. Et ecce in firmamẽto quod erat super caput cherubim quasi lapis sapphyrus. Et in plurali סַפִּירִים Saphyrim. Esa. 54. Et fundabo te sapphyris.

סְפָרַד Sepharad. Nomen proprium loci vel Regionis. Pro quo Beatus Hieronymus transtulit Bosphorum. vt in Abdia. Et transmigratio iesuralem que in bosphoro est. Hebrei tamen dicunt quod significat Hispaniam. Et sic ipsi appellant hispaniam sepharad. Et sic est in translatione chaldaica. scilicet hispania.

סָקַל Sacal. lapidare. Exo. 17. Adhuc modicum & lapidabunt me. Et in eodem. 19. Sed lapidibus opprimetur. pro quo hebrei legunt. Sed lapidando lapidabitur. Et in eodem. 21. Lapidibus obruetur. idest lapidando lapidabitur. Deut. 13. Lapidibus obrutus necabitur. 2. Regum. 16. Et mittens lapides aduersus eum. idest lapidabat eum. 3. Regum. 21. Et educite eum & lapidate. Et in eodem. Lapidatus est Nabal & mortuus est. Significat etiam lapides colligere. Esa. 5. & lapides collegit ex ea. & in eo. 62. planũ facite iter & eligite lapides.i. colligite ne offendant in eos iter agentes.

סָרַר Sarar. subuertere. peruertere. preuaricari. declinare. scilicet a via recta. Threñ. 3. Semitas meas subuertit. Osee. 4. Sicut vacca lasciuiens declinauit israel. De quo vide supra in dictione סוּר Sur. & inde סוֹרֵר Sorer.i. Peruersus: p̄uaricator: aut declinans a via recta. Deut. 21. Filium contumacem & proteruum. idest filium peruersum vel preuaricatorem. Et in plurali סוֹרְרִים Sorerim. Osee. 9. Omnes principes eius recedentes. ponitur etiam pro incredulo vel infideli. Ps. 67. Similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulchris. Pro quo Beatus Hiero

Increduli. Infideles. declinantes s. a uia recta.

nymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Increduli autem habitauerunt in siccitate. Et in eodem. Etenim non credentes inhabitare dominum deum. Esa.1. Principes tui infideles. & in eodem.65. Ad populum incredulũ. Hiere.6. Omnes isti principes declinantes.

סַרְבַּל Brache. Sarbala.

סרבל Sarbal. in lingua chaldaica significat quoddam genus vestimenti. Pro quo beatus hieronymus transtulit Brachas. idest femoralia. Dañ.3. Vinctos cum brachis suis. Sed infra in eodem ipsam dictionem chaldaicam posuit in translatione. vbi dicitur. Et sarbala eorum non fuissent immutata.

סִרְה סִרְיָן Lorica.

סרה Sire. lorica. & scribitur cum iod loco he & nun in fine & dicitur סִרְיָן Sirian. Hiere.51. Et non ascendet loricatus. Pro quo hebrei legunt. Et non ascendet in lorica sua. & cõmuniter scribitur cum sin loco samach. De quo vide infra in littera sin.

סָרַח Supfluere. Extendere. Lasciuire. סרוחי Thiare. סרח inutile esse. Corrũpere.

סרח Sarach. superesse. superfluere. extendere. luxuriari. corrumpere. Exo.36. Quod aũt superfluerit in saxis que parantur tecto. Et in eodem. Id est vnum saxum quod amplius est: ex medietate eius cooperies tabernaculi posteriora. Pro quo hebrei legunt. Ex medietate saxi quod amplius est extendes siue facies superfluere super tabernaculi posteriora. & in eodem. Vtrũq; latus tabernaculi proteges. Pro quo hebrei legunt. Superfluere facies super vtrũq; latus. i. extendes super vtrũq; latus. Ezech.17. Creuit in vineam latiorem. i. extensam. Amos.6. Et lasciuistis in stratis vestris. Et in eodem. Auferetur factio lasciuientium. Et inde סְרוּחֵי Seruche. Pro quo beatus hieronymus transtulit thiaras. Ezech.23. Et thiaras tinctas in capitibus eorum. Item סָרַח Sarach. i. corrumpere. corruptum esse: seu inutilem esse: aut fetere. Hiere.49. Inutilis facta est sapientia eorum. Pro quo hebrei legunt. Corrupta est siue fetuit sapientia eorum.

סַרְכָא סַרְכַיָּא Principes.

סרכא Archa. in lingua chaldaica significat principem: & solũ inuenitur in numero plurali. s. סָרְכַיָּא Sarchaia Dañ.6. Super eos principes tres. & in eodem. Igitur daniel superabat omnes principes.

סֶרֶן Principes. Satrape. Axis.

סרן Saran. princeps. satrapa. axis. Et solũ inuenitur in numero plurali. Iudi.16. Veneruntq; ad eam principes philistinorum. Et in eodem. Et principes philistinorũ conuenerunt in vnum. 1. Reg.5. Congregauerunt omnes satrapas philistinorum. & in eodem.39. Sed satrapis nõ places. Ponitur etiam pro axibus currus. 3. Reg.7. Et axes erei.

סָרִס Eunuchus. סָרִיסִים Eunuchi. Minister.

סרס Saris. eunuchꝰ. seu priuatꝰ testiculis. Ester.5. Sub manu egei eunuchi. Esa.56. Et nõ dicat eunuchus ecce ego lignũ aridũ. Hiere.38. Audiuit autẽ abdemelech ethiops vir eunuchus. Et ĩ plurali סָרִיסִים Sarisim. Geñ.40. Accidit vt peccarent duo eunuchi. Ester.1. Septẽ eunuchis qui in conspectu eius ministrabant. Et in eodem.6. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis. Esa.39. Et erũt eunuchi in palatio regis babylonis. Accipitur etiam pro ministro vel famulo quãuis nõ sit priuatus testiculis. vt Geñ.39. Emitq; eũ putiphar eunuchus pharaonis. idest minister pharaonis: nam iste habebat vxorẽ: vt patet in eodẽ capi°.

סַרְעַף Arbustum.

סרעף Saraaph. arbustum. ramus. Ezech.31. Et multiplicata sunt arbusta eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

סָרַף Comburere. auunculus.

סרף Saraph. comburere. Amos.6. Et tollet eum propinquus suus. & cõburet eum: vt efferat ossa de domo. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat auũculum. i. fratrem matris. Vnde in predicto loco ipsi legũt. Et tollet eum patruus suus & auũculus suus vt efferat ossa de domo. Ad hoc enim ꝙ significaret combureret eũ debebat scribi cum littera sin loco samach. Sed frequẽter ponitur samach pro sin & ecõuerso. vt in precedentibus dictum est.

סִרְפַּד Artica.

סרפד Sirpad. vrtica seu spina. Esa.55. Pro vrtica crescet myrtus. & solum inuenitur in predicto loco.

סְתָו hyems.

סתו Sethau. hyems. cãti.2. Iam enim hyems trãsiit: imber abiit & recessit. & solũ inuenitur in predicto loco.

סָתַם Obstruere. Obturare. Cõcludere. claudere. סָתוּם Occultum. arcanum. secretum clausum.

סתם Satham. obturare. obstruere. claudere. abscondere. Geñ.26. Omnes puteos quos foderant serui patris illius abraam illo tempore obstruxerunt implentes humo. Et in eodem. Et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. 4. Reg.3. Cũctosq; fõtes aquarum obturabitis. 2. Paralipo.32. Vt obturaret capita fontium qui erant extra vrbem. & in eodẽ. Et obturauerũt cunctos fontes. & in eodẽ. Ipse est ezechias qui obturauit superiorem fontem aquarũ gion. Nee.4. Et quod cepissent interrupta concludi. Et aliquãdo scribitur cũ sin loco samach. Nũ.24. Dixit homo cuius obturatus est oculus. Thren.3. Exclusit orationẽ meã. Pro quo hebrei legunt. Clausit orationem meã. i. clausit ne ingrederetur in conspectu eius. Et inde סָתוּם Sathum. i. clausum seu absconditum vel occultum: aut secretum siue arcanum. ps.50. Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi. Pro quo hebrei legunt. In abscõdito & in occulto vel arcano sapientiã vel sapientie manifestasti mihi. Vnde beatus hieronymus in psal. iuxta he.ve. transtulit. Absconditũ & arcanũ sapiẽtie tue manifestasti mihi. Ezech.28. Omne secretum non est obscõditũ a te. Dañ.12. Quia clausi sunt signatiq; sermones vsq; ad prefinitum tempus.

סָתַר abscondere. Latere. protegere. occultare. סֵתֶר absconditus. protectio. latibulum. סִתְרָה מִסְתָּר מִסְתּוֹר absconsio. מִסְתָּרִים Occulta. abscondita.

סתר Sathar. occultare. latere. abscondere. ꝓtegere. vt Gñ.4. Et a facie tua abscondar. Deut.7. Qui te fugerint & latere poterint. Deut.29. Abscondita dño deo nostro. i. peccata abscondita vel occulta diuino iudicio reseruãtur puniend a. & in eodem.32. abscondam faciem meã ab eis. Iob 34. Ex quo absconderit vultũ quis est qui cõtempletur eũ. ps.18. Nec est qui se abscõdat a calore eius. ps.53. Nõne dauid absconditus est apud nos. Prouer.27. Melior est manifesta correctio ꝙ̃ amor abscõditus. Esa.16. Abscondе fugiẽtes. & in eodem.29. Et intellectus prudentium eius abscondetur. & in eodem. Vt a dño abscondatis cõsilium. & in eodem.40. Abscondita est via mea a dño. & in eodẽ.45. Tu es deus abscõditus. & in eodẽ.49. In pharetra sua abscõdit me. & in eodem.53. Et quasi absconditus vultus eius. Et in eodẽ.59. Peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis. Hiere.36. Abscõdit autẽ eos dñs. Significat etiã protegere. Vt. ps.16. Sub vmbra alarũ tuarũ protege me. ps.63. Protexisti me a cõuentu malignantium. Esa.28. Et mẽdacio protecti sumus. Scribitur etiã cum sin loco samach. vt.1. Reg.5. Et computrescebant prominentes extales eorum. Pro quo hebrei legunt. Et occultabantur eis ficus. i. quos habebãt in ano. Et inde סֵתֶר Sether. i. locus abscõditus vel occultus. latibulũ seu ꝓtectio vel refugiũ. ps.30. Abscõdes eos ĩ abscõdito faciei tue. vbi põitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatum. ps.31 Tu es refugiũ meũ. ps.80. Audiui te in abscondito tẽpestatis. ps.90. qui habitat ĩ adiutorio altissimi. ꝓ quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Qui habitat in abscondito excelsi. Esa.16. Esto latibulũ eorũ. & in eo.28. Et protectionẽ aque inundabũt. Scribitur etiã cũ he in fine & dr̃ סִתְרָה sithra. Deut.32. & in necessitate vos ꝓtegant. & aliqñ scribitur cũ mem in principio & dr̃ מִסְתָּר misthar. siue מִסְתּוֹר Misthor. vt. ps.9. Insidiatur ĩ abscõdito quasi leo in spelunca sua. Esa.4. Et securitatem & absconsionem a turbine & a pluuia. & in plurali מִסְתָּרִים Mistharim. ps.9. sedet in insidiis cũ diuitibus in occultis. Hiere.23. Si occultabitur vir in abscõditis & ego non videbo eũ. & in lĩgua chaldaica

מְסַתְּרָתָא Abscõdita.

dicitur מְסַתְּרָתָא Mesatheratha. Dañ.2. Et ipse reuelat profunda & abscondita.

De incipientibus a littera. ע Aim.

עָב Grossitudo. Grossius. Nubes. Caligo. Imber. Nubes. עָבִים Nubes.

עב Aab. spissum. grossum. densum. nubes. s. dẽsa. seu caliginosa. 3. Reg.7. Et epistylia super colũnas fecit. Pro quo hebrei legũt. Et grossitudo siue spissitudo super faciem earum. s. erat. Et in eodem. Grossitudo autem lateris triũ vnciarum erat. Hiere.52. Porro grossitudo eius quattuor digitorũ erat. Ezech.41. Et erant grossiora ligna in vestibuli fronte. Et in eodem. Secundum latera domus latitudinẽq; parietum. i. secundum spissitudinem vel grossitudinem parietum. Vide etiam de hoc infra in dictione עָבָה Aaba. significat etiam nubem. Esa.14. Ascẽdam super altitudinem nubiũ. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet nubis. Et in eodem.19. Ecce dñs ascẽdet super nubẽ leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo.19. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis. Item ponitur pro imbre. Prouer.16. Quasi imber serotinus. i. quasi nubes imbris serotini. Et in plurali עָבִים Aabim. Iudi.5. Celiq; ac nubes stillauerũt aquis. Iob.22. Nubes latibulum eius. Vide etiam de hoc infra in dictione עיב Iib.

עָבַד Seruire. Parere. Colere. Opprimere. Operari. Facere. Arare. Seruire facere. עֶבֶד עֶבֶד Seruus. Famulus. Puer. עֲבָדִים Serui. עֲבוֹדָה עַבְדוּת Opus. Famulat⁹ ministeriũ. Seruitus. Cultus. עֲבִידְתָּא Opus. עֲבֻדָּה Familia.

עבד Aabad. seruire. ministrare. operari. laborare. Geñ.14. Duodecim enĩ annis seruierunt chodorlaomor. Et in eodem.15. Et subiicient eos seruituti. i. seruire facient eos. Et in eodem.29. Gratis seruies mihi. & in eodem. Seruiã tibi pro rachel filia tua. Exo.4. Dimitte filium meũ vt seruiat mihi. Et in eodem.21. Sex annis seruiet tibi. Nu.18. Solis filiis leui mihi in tabernaculo seruientibus. Pro quo hebrei legunt. Et seruiet leui ipse in ministerio tabernaculi federis. i. tribus leui. Deu.6. Deum tuũ timebis & ipsi seruies. Iudi.4. Ne seruiatis hebreis. 2. Reg.21. Cui ego seruiturus sum. Et in eodem. Sicut parui patri tuo: ita parebo & tibi. Pro quo hebrei legunt. Sicut seruiui patri tuo: ita ero ante te. 3. Reg.16. Et seruiuit baal & adorauit eum. Iob.36. Si audierint & obseruauerint. Pro quo hebrei legũt. Si audierint & seruierint. Et in eodem.39. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi. ps.2. Seruite domino ĩ timore. Eccl's.5. Rex imperat seruienti. Esa.14. & a seruitute dura quã ante seruiuisti. Et in eo.19. Et colent eum hostiis atq; muneribus. Hiere.27. Et seruient ei gentes multe. Et quãdo in hebreo sequitur pronomen cum ista prepositione in: tunc ponitur ꝓ opprimere. Exo.1. Omniq; famulatu quo terre operibꝰ premebantur. Leuit.25. Non eum opprimes seruitute famulorum. Significat etiam operari vel laborare. aut facere. Geñ.3. Vt operaretur terram de qua sumptus est. Et in eodem.4. Cum operatus fueris eam. Leuit.25. Vsq; ad annum iubilei operabitur apud te. Deut.21. Que non traxit iugum nec terrã scidit vomere. Pro quo hebrei legunt. Qua non fuerit operatum: que non traxerit iugum. i. que non arauerit terram nec traxerit iugum. 2. Reg.9. Operare igitur ei terram. Esa.19. Et confundentur qui operabantur linum. Hiere.10. Dii qui celos & terram non fecerũt. Ponitur etiam pro arare: quod est idem quod terram operari. Ezech.36. Et arabimini & accipietis semẽtem. Et inde verbum tertie cõiugationis. i. seruire facere. laborare facere. opprimere. Exo.1. Et affligebant inuidentes & illudentes eis. Pro quo hebrei legunt. Et seruire fecerũt egyptii filios israel in violentia seu violenter. 2. Paralipo.34. Et fecit omnes qui residui fuerãt in israel seruire domino. Esa.43. Nõ te seruire feci in oblatione. Hiere.7. Et seruire faciam te inimicis tuis. Et inde עֶבֶד Aabed. siue עֶבֶד Eebed. idest seruus. mininister. famulus. Geñ.9. Seruus seruorum erit fratribus suis. Et in eo.44. Manebo itaq; seruꝰ tuus pro puero. Et in eo.41. Eiusdẽ ducis militum famulus. Exo.21. Si emeris seruum hebreum. Deut.15. Vt requiescat seruus tuus & ancilla tua. Iob.7. Sicut ceruus desiderat vmbrã. debet legi. Sicut seruus. Et sic est in bibliis nostris antiquis. & in titulo. Ps.17. Vbi dicitur in finem puero domini Dauid. idest seruo vel famulo domini. Et in plurali עֲבָדִים Aabadim. idest serui. Geñ.20. Vocauit seruos suos. & in eodẽ.47. Tui erimus eme nos in seruitutem regiam. Pro quo hebrei legunt. Eme nos & terram nostram pro frumento: & erimus nos & terra nostra serui pharaonis. Deut.6. Serui eramus pharaoni. ps.122. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. Et inde עֲבוֹדָה Aaboda: siue עַבְדוּת Aabduth. idest seruitus. opus. ministerium. Geñ.21. Pro opere quo seruiturus es mihi. Exo.1. Atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris. Et in eodem. omniq; famulatu. Nume.4. Ingredientes ad ministerium tabernaculi & onera portanda. Pro quo hebrei legunt. Omnis qui ingreditur ad operandum opus ministerii & ad opus oneris. Et est sensus sicut in littera nostra. 2. Paralipo.12. Vt sciant distantiam seruitutis mee & seruitutis regni terrarum. Esd.9. Et in seruitute nostra non dereliquit nos deus noster. Eccl's.9. & opera eorum in manu dei. Esa.28. Et operaretur opus suum. & in eodem.32. Et cultus iustitie silentium. i. opus vel seruitus iustitie. Et in lingua chaldaica dicitur עֲבִידְתָּא Abidtha. Dañ.2. Et constituit super opera babylonis sidrach misach & abdenago. Scribitur etiam cum mem in principio. vt Iob.34. Nouit enim opera eorum. Et inde עֲבֻדָּה Abuda. i. familia operantium. Iob.1. Et familia multa nimis.

עָבָה impinguare. Grossũ esse. עֳבִי Crassitudo. Pinguis. מַעֲבֶה Argilosa.

עבה Aaba. impinguare. incrassari. grossum esse. dẽsum siue spissum esse. Deut.32. Incrassatus impinguatus dilatatus. 3. Reg.12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et ĩde עֳבִי Oobi. idest crassitudo seu crassum aut pĩgue. 2. Paralipo.4. In regione iordanis fudit ea rex in argilosa terra. Pro quo hebrei legũt. In pĩguedine terre siue in crassitudine terre: idest in pingui & dẽsa terra sicut est terra argilosa. Iob.15. Et pingui ceruice armatꝰ est. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲבֶה Naabe vt.3. Reg.7. In campestri regione iordanis fudit ea rex in argilosa terra. exponatur sicut supra.

עָבַט Pignus auferre. Pignorare. עֲבוֹט Pignus.

עבט Aabat. pignorare. pignus auferre. mutuare. declinare. Deut.24. Non ingrediaris domũ eius vt pignus auferas. Pro quo hebrei legunt. Vt pignores pignus eius. Et inde עֲבֹט Aabot. idest pignus vt in predicto loco. Et in eodem. Et ille tibi proferet quod habuerit. Pro quo hebrei legunt. Et ille proferet tibi pignus foris. & quia super pignore mutuatur: ideo ponitur etiam predicta dictio pro mutuare. Deut.15. Et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Pro quo hebrei legunt. mutuans mutuabis ei quo indiget. significat etiam declinare. Ioel.2. Non declinabunt a semitis suis.

עַבְטִיט Dẽsũ lutũ.

עבטיט Aabtit. dictio composita est: a עָב Aab. quod significat densum: & טִיט Tit. ꝙ significat lutũ. i. dẽsum lutum. Abach.2. Aggrauat contra se densum lutum.

עָבַר Transire. Progredi.

עבר Aabar. transire. preterite. progredi. transgredi. irasci. differre. concipere vel impregnare. Geñ.15. Et lampas ignis transiens inter diuisiones illas. Et in eodem.32. In baculo meo transiui iordanem istum. Et in eodem.33. Et ipse progrediens adorauit. Pro quo hebrei legunt. Et ipse transiuit ante eos siue progressus est ante eos & adorauit. Exo.12. Et transibo per terram egypti nocte illa. Nume.12. Obsecro vt liceat mihi transi

re per terram tuam. Deut.28. Vt transeas in federe domini dei tui. Iof.1. Transi iordanem istum. 2. Reg. 16. Cum transisset dauid paululũ montis verticem. & in eodem.17. Transierunt festinanter. Iob.13. Quodcunq; mihi mẽs suggerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me quodcũq;. Sed beatus hieronymus trãstulit sensũ. p̃s.16. Et non est inuẽta in me iniquitas vt nõ loquatur os meũ. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Et non inuenisti cogitationes meas non transire os meũ. p̃s.36. Et transiui & ecce non erat. p̃s.80. Manus eius in cophino seruierũt. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Manus eius a cophino recesserũt i. transierunt. Prouer.8. Ne transirent fines suos. Esa.40. Et a deo meo iudicium meum transibit. Hiere.2. Et dixisti non seruiam. Pro quo hebrei legunt. Et dixisti non transibo. Sed si scribatur cum littera daled que est quasi eiusdem figure sicut littera res: tunc significat seruiã sicut est in littera nostra. & in eodem.34. Et transierunt inter diuisiones eius. significat etiã transgredi. Nu.14. Quare transgredimini verbum dñi. Deut.17. Vt transgrediantur pactum illius. 2. Paralipo.24. Quare vos trãsgredimini preceptũ domini. p̃s.103. Terminũ posuisti quem non transgredientur. Hiere.23. Et quasi homo madidus a vino, pro quo hebrei legũt. Et quasi homo quem trãscendit vinũ. Et est sensus sicut in littera nostra. Dicitur etiã translatiue de moneta currente. i. hinc inde trãseunte per manus mercatorum. Geñ.23. Quadringentos siclos argenti probate monete publice. Pro quo in hebreo legitur. Quadrigẽtos siclos argenti transeuntis mercatori. Et inde verbũ tertie coniugationis. i. transire facere: traducere. trãsferre. Geñ.32. Traductis omnibus que ad se ptinebant. & in eodẽ.47. Et cũctos populos ei⁹ a nouissimis terminis egypti. Pro quo hebrei legunt. Et cunctos populos trãsire fecit siue trãstulit ad ciuitates: a nouissimis terminis egypti. i. habitatores vniuscuiusq; ciuitatis fecit transire ad aliam: vt nullus que sua erant possideret. Exo.36. Iussitq; moyses preconis voce cantari. Pro quo hebrei legunt. Iussitq; moyses & transire fecerunt vocem. i. preconem per castra. Leuit.25. Et clãges buccina mẽse septimo. Pro quo hebrei legunt. Et transire facies buccinã mẽse septimo. Deut.18. Ne inueniatur in te qui lustret filiũ aut filiã suam ducens per ignẽ. Pro quo hebrei legunt. Non inueniatur in te transire faciens vel transferens filium aut filiam suã per ignẽ. Iof.7. Quid voluisti traducere populum istum iordanẽ. 1. Reg.2. Vt trangredi faciatis populum dñi. & in eodẽ.20. Iecit aliam sagittã trans puerũ. Pro quo hebrei legunt. iecit sagittã vt trãsire faceret eũ. 2. Reg. 12. Et traduxit in typo laterũ. i. transire fecit. & in eodem. 19. Et traduceret eum iordanem. Et in eodem. Trãsierunt vada vt traducerent domũ regis. 2. Paralipo.15. Et abstulit idola de omni terra iuda. Pro quo hebrei legunt. Et transire fecit siue transtulit idola de omni terra iuda. Et in eodem 33. Et trãsire fecit filios suos per ignem. Hiere.15. Et adducam inimicos tuos de terra quã nescis. i. transferã. Et inde עֵבֶר Eeber. i. trãs. ex aduerso. ante. pars. Exo.25. Vt luceat ex aduerso. Esa.9. Trans iordanẽ galilee. Ezech.9. Vnũqdq; ante faciem suam gradiebatur. & preponitur ei littera beth. Et dicitur בְּעֵבֶר Beeber. Deut.1. Hec sunt verba que locutus est moyses trans iordanem. Iof.1. Quam tradidit vobis moyses trans iordanem. i. in altera parte iordanis. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur מֵעֵבֶר Meeber. Iof.18. Que est trans flumen ethiopie. Ponitur etiam עֵבֶר Eeber. pro parte. 1. Reg.14. Separamini vos in partem vnam: & ego cũ ionatha filio meo ero in parte altera. Esa.43. vnusquisq; in via sua errauerunt. idest in partem suam. Et in plurali עֲבָרִים Aabarim. Hiere.49. Ex omni confinio eorum adducam interitum super eos. Pro quo hebrei legunt. Ex omnibus partibus eorum. Et inde הַעֲבָרָה Haabara. i. transitus seu vadum fluminis. Vt. 2. Reg.19. Et irrumpentes iordanem transierunt vada. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲבָר Maabar siue מַעְבָּרָה Maabara. Geñ.32. Transiuit vadum iaboc. Esa. 10. Transierunt cursim. Pro quo hebrei legunt. Transierũt vadum vel transitum aut transitu. Et in plurali מַעְבָּרוֹת Maabaroth. Iof.2. Secuti sunt eos per viã que ducit ad vada iordanis. Iudi.3. Et occupauerunt vada iordanis. Hiere. 51. Et vada preoccupata sunt. Et inde עִבְרִי Iibri. idest hebreus. Geñ.14. Nunciauit Abram hebreo. Et in eodem. 41. Erat ibi puer hebreus. Et in plurali עִבְרִים Iibrim. idest hebrei. Exo.2. Conspexit duos hebreos rixantes. Et in eodem.3. Dominus deus hebreorum vocauit nos. Ponitur etiã עֵבֶר Eeber in singulari pro hebreis. Nu.24. vastabunt assyrios vastabuntq; hebreos. & vocantur sic eo quod patres eorum habitauerunt trans flumen eufratem: & inde venit Abraam qui fuit dictus hebreus. quod interpretatur transitor. Iof.24. Trans flumen habitauerunt patres vestri ab initio. Et infra in eodem. Tuli ergo patrem vestrum Abraam de mesopotamie finibus. pro quo hebrei legunt. De trans flumen. Et inde בַּעֲבוּר Baabur. idest idcirco. vt. pro. propter. propterea. Exo.9. Idcirco autem posui te. 2. Reg. 12. Propter infantem cum adhuc viueret ieiunasti. p̃s.104. Vt custodiãt iustificatiões eius. p̃s.131. Propter dauid seruũ tuum. Amos.2. Et pauperem pro calciamentis. Mich.2. Propter immũdiciam suam corrumpetur. Scribitur etiam aliquando cum lamed in principio & dicitur לְבַעֲבוּר Lebaabur. Exo.20. Vt enim probaret vos venit deus. Item עָבַר Aabar. quando est verbum quarte coniugationis tunc significat irasci: siue differre. Deut.3. Iratusq; est dominus mihi. p̃s.77. Audiuit dominus & spreuit. idest iratus est. Et in eodem. Et hereditatem suam spreuit. Pro quo hebrei legunt. Contra hereditatem suam iratus est. p̃s.88. Distulisti christum tuum. Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit iratus es aduersus christum tuum. Prouer.14. Stultus transiuit & confidit. Pro quo hebrei legunt. Et stultus irascitur & cõfidit. Potest etiã legi sicut est in littera nostra secundũ primã significationem. & in eodem. 26. Sic qui transit & impatiens. idest irascens commiscetur rixe alterius. Et inde עֶבְרָה Eebra. idest ira. indignatio. p̃s.77. Indignationem & iram & tribulationem. Prouer.22. Et virga ire sue consumabitur. Esa.10. Et contra Populum furoris mei mandabo illi. Et in eodem.16. Et indignatio eius plusquam fortitudo eius. Hiere.7. Reliquit generationem furoris sui. Et in plurali עֶבְרוֹת Eebroth. Iob.21. Ad diem furoris ducetur. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet ad diem furorum vel indignationum. Et in eodem. 40. Disperge superbos in furore tuo. Pro quo hebrei legunt. Disperge indignationes furoris tui. p̃s.7. Exaltare in finibus inimicorum meorum. Pro quo hebrei legunt. Exaltare in indignationibus siue in furoribus hostium meorum. Vnde Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Exaltare indignans super hostes meos. Potest etiam legi sic. Exaltare in partibus vel in finibus inimicorum. Nam עֵבֶר Eeber significat partem vel cõfinium. vt supra dictũ est. Item עִבַּר Ibbar. i. concipere. Iob.21. Bos eorum concepit. Hebrei tamen legunt. Bos eorũ ĩpregnauit. Item עָבוּר Aabur. i. fructũ seu frumentum. aut fruges. Iof.

5. Et comederunt de frugibus terre. Et in eodem. Defecit manna postquam comederunt de frugibus terre. Et dicunt hebrei q̃ significat frumẽtum anni transacti: a prima significatiõe deriuatum. Item עָבַר Aabar. idest affigere. 3. Reg. 6. Et affixit laminas clauis aureis. Et aliqui hebrei secũdũ primam significationem legunt. Et transire fecit laminas aureas. idest transire fecit eas in pariete ab vno angulo parietis in alterum.

עָבַשׁ Aabas. Computrescere. Ioel.1. Computruerunt iumenta in stercore suo. & solũ ĩuenitur in p̃dicto loco.

עָבֹת Aaboth. Densum. frondosum. coherens. vinculum. Leuit.23. Et ramos ligni densarum frõdium. Ezech. 6. Subter omnem quercum frondosam. & in eodem.31. Et dedit summitatem suam virentem atq; condensam. Et in plurali עֲבֹתִים Aabothim. secundum terminationem pluralem masculinorum siue עֲבֹתוֹת Aabothoth. secundum terminationem pluralem femininorum. Ps.117. Constituite diem solennem in condẽsis. Ezech.31. & inter condensas frondes eleuatum est cacumen eius. Ponitur etiam pro funiculis vel laqueis seu vinculis sibi inuicem coherentibus ad similitudinem ramorum arboris condense se inuicem complectentium. Exo.28. Duas catenulas auri purissimi sibi inuicem coherentes. Iudi.16. Si ligatus fuero nouis funibus. p̃s.2. Et proiiciamus a nobis iugum ipsorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et proiiciamus a nobis laqueos eorum. Esa.2. Et quasi vinculum plaustri peccatum. Osee.11. In vinculis charitatis. & inde verbum עִבֵּת Aabath. idest intricare siue peruertere. secundũ hebreos. Beatus hieronymus transtulit conturbare. Mich. 7. Et conturbauerunt eam.

עָגַב Aagab. Amare. scilicet mulierẽ. insanire. scilicet pre amore. Hiere.4. Contẽpserũt te amatores tui. Ezech. 23. Et in omnibus in quos insaniuit in immundiciis eorũ. Et in eodem. Super quos insaniuit libidine. & in eodem. Plusq; illa insaniuit libidine. Et in eodem. & insaniuit in amatores suos. & in eodem. Et insaniuit super eos concupiscentia oculorum. & inde עֲגָבִים Aagabim. idest canticũ dulce & suaue quod amatores insani canunt. Ezech.33. Quia ĩ canticum oris sui vertunt illos. Et in eodem. Et es eis quasi carmen musicum quod suaui dulciq; sono canitur. & inde עוּגָב Vgab. idest organum. Geñ.4. Ipse fuit pater canentium in cithara & organo. Iob.30. Et organum meũ in vocẽ flentiũ. Ps.150. Laudate eum in chordis & organo.

עָגָה Aaga. Detinere. retinere. Ruth.1. Si eos expectare velitis donec crescant & annos pubertatis impleãt ante eritis vetule q̃ nubatis. Pro quo he. le. Num eos expectare vultis donec crescant: num pro eis detente vel retente eritis vt non habeatis maritum. idest nunquid retẽte eritis in viduitate vt non habeatis maritos donec illi crescant. Et beatus hieronymus transtulit sensum. & solum inuenitur in p̃dicto loco. & dicũt aliqui q̃ eius primitiuum est עָגַן Aagan cum nun in fine: loco he.

עָגֹל Aagul. Rotundum. vitulus. 3. Reg.7. Intercolumnia quadrata non rotunda. 2. Paralip.4. A labio vsq; ad labium rotundum per circuitum. & inde מַעְגָּל Maagal. i. tentorium rotundum: seu locus castrorum qui fossato circundatur. 1. Reg.26. Et saulem dormientem in tentorio. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעְגָּלָה maagala. vt in eodem.17. Et venit ad locum magala. idest ad locum fossato circundatum in quo erant castra. significat etiam מַעְגָּל Maagal semitam siue iter. Ps.139. Iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Prouer.2. Et omnem semitam bonam. & in eodem.4. Dirige semitam pedibus tuis. Esa.26. rect⁹ callis iusti ad ambulandum. & in plurali מַעְגְּלוֹת Maagaloth. siue מַעְגָּלִים Maagalim. Ps.16. Perfice gressus meos in semitis tuis. Ps.22. Deduxit me super semitas iustitie. Prouer.2. & infames gressus eorum. idest semite eorum. Et in eo. Et ad inferos semite ipsius. & inde עָגִיל Aagil. idest ornamẽtum rotundum vel circulus ex aure pendens. Beatus hieronymus transtulit dextralia. Num.31. annulus dextralia & murenulas. & in plu. עֲגִילִים Aagilim. Ezech.16. & circulos ĩ auribus tuis. Item עֵגֶל Eegel. idest vitulus. Exo.29. Tolle vitulum de armento. Et in eodem.32. Et fecit ex eis vitulũ conflatilem. Ps.28. Et comminuet eas tanq; vitulum. & in plurali עֲגָלִים Aagalim. Osee.9. Vitulos adorant. & in genere feminino עֶגְלָה Eegla. siue עֶגְלַת Aagalath. i. vitula. Geñ. 15. Sume inquit tibi vaccam trienem. pro quo hebrei legunt. vitulam trienem. Iudi.14. Si non arassetis in vitula mea. Osee.10. Ephraim vitula docta. Et in plurali feminino עֲגָלוֹת Aagaloth. Osee.10. Vaccis bethauen coluerũt habitatores samarie. Et ĩde עֲגָלָה Aagala. idest currus seu plaustrum. sic dictum a rotũditate rotarum. 1. Reg.6. facite plaustrum nouum vnum. Esa.28. Nec rota plaustri super cyminum circuibit. & in plurali עֲגָלוֹת Aagaloth. Geñ.45. Quibus dedit Ioseph plaustra secundum pharaonis imperiũ. Nu.7. Sex plaustra tecta cum duodecim bobus.

עָגַם Aagam. compati. cõtristari. Iob.30. Compatiebatur anima mea pauperi. & solum inuenitur in p̃dicto loco.

עָגוּר Aagur. Nomẽ auis. Pro quo beatus Hieronymus trãstulit hirundinem. Esa.38. Sicut pullus hirundinis sic clamabo. In alio vero loco traduxit ciconiam. Hiere.8. turtur hirundo & ciconia. & aliqui hebrei dicunt q̃ significat gruem.

עַד Aad. Donec. vsq;. vsq; ad. vsq; in. adusq;. vsquequo. siue vsq;quaq;. Dum. tanq;. eternũ. siue in eternum. preda. Et quando preponitur verbo tunc significat donec. seu in eternum. Sed quando preponitur nomini vel pronomini tunc significat vsq;. Geñ.3. Donec reuertaris in terram. Et in eodem.19. Donec ingrediaris illuc. Exo.15. Donec pertranseat populus tuus domine. Leuit.11. Donec impleantur dies purificationis sue. Nu.32. Donec introducamus eos ad loca sua. Deut.1. donec veniretis ad locũ istum. Et in eodem.7. Donec deleas omnes atq; disperdas. Iof.2. Donec reuerterentur qui fuerant persecuti. Iudi.3. Donec erubescerent. 2. Regum.10. Donec crescat barba vestra. Iob.8. donec impleatur risu os tuũ. Ps.17. & nõ conuertar donec deficiant. Ps.56. donec transeat iniquitas. Esa.22. donec moriamini. & in eodem.36. donec veniam & tollam vos. & in eodem.62. donec stabiliat & donec ponat ierusalem laudem in terra. & additur ei aliquando dictio אֲשֶׁר Aser. siue dictio כִּי Chi. que est dictio relatiua, quasi diceret. dõec q̃. Geñ.50. donec veniat qui mittendus est. Nu.20. donec transeamus terminos tuos. Iof.1. donec det requiem dominus. Canti.2. Donec aspiret dies. Esa.6. Donec desolentur ciuitates. Osee.5. Donec deficiatis & queratis faciem meã. Significat etiam vsq; siue vsq; ad. Geñ.7. Ab homine vsq; ad pecus. & in eodem.11. Veneruntq; vsq; aram. Et in eo. 12. Pertransiuit Abram terram vsq; ad locum sichem & vsq; ad conuallem illustrem. Exo.10. Vsq; in presentem diem. Et in eodem.14. Vsq; in sempiternum. Nume.21. lassi peruenerunt in iophe & vsq; medaba. pro quo hebrei legunt. Vsq; nophe & vsq; medaba. Deut.1. Vsq; ad cadesbarne. 1. Reg.18. Vsq; ad gladium & arcum suum. 4. Reg.9. venit vsq; ad eos. Iob.18. Vsq; ad quẽ finẽ verba iactatis. Ps. 17. Dauid & semini eius vsq; in seculum. Esa.1. A plãta pedis vsq; ad verticem. Significat etiam dũ siue adhuc. Iudi.

3. Dū illi turbarentur effugit. Iob. 1. Adhuc loquebatur ille
& ecce aliꝰ intrauit. Ione. 4. Cū adhuc eſſem in terra mea.
ideſt dū eſſem in terra mea. & quandoq; preponitur dictio
ni מְהֵרָה mehera. que ſignificat velociter: vel dictioni מְאֹד
Meod: que ſignificat nimis. ideſt vſq; velociter. ſiue vſq; ni
mis: aut vſq;quaq;: licet in trāſlatiōe noſtra aliquādo omit-
titur dictio vſq;. 1. Reg. 25. Erat enim ebrius nimis. ꝓ quo
he. le. vſq; nimis. 3. Reg. 1. Erat autē puella pulchra nimis.
Ps. 147. Velociter currit ſermo eius. Ps. 118. Non auferes
de ore meo verbū veritatis vſq;quaq;. Eſa. 64. Ne iraſcaris
domine ſatis. pro quo he. le. Ne iraſcaris domine vſq; ni-
mis. Significat etiam tam: ſiue quam. Geñ. 7. Ab homīe vſ
q; ad pecus tam reptile q̄ volucres celi. Significat etiā eter
nitatem ſeu in eternum vel in perpetuū aut iugiter. Exo.
15. Dominus regnabit in eternum & vltra. pro quo hebrei
legunt. Dominus regnabit in ſeculum & in eternum. Iob.
20. Hoc ſcio a principio. pro quo hebrei legunt. Si hoc ſcis
ab eterno. Ps. 110. Cōfirmata in ſeculum ſeculi. pro quo bea
tus hieronymus in pſ. iuxta he. ve. tranſtulit. firmata iugi
ter in ſempiternum. Ps. 111. Iuſtitia eius manet in ſeculum
ſeculi. ideſt in eternum. p̄s. 148. Statuit ea in eternū. Eſa.
26. Speraſtis in domino in ſeculis eternis. & in eodem. 57
excelſus & ſublimis habitans eternitatem. Vide ēt de hoc
infra in dictiōe עוֹד Ood. pōitur etiā pro tpe futuro. Soph.
3. Qua pp expecta me dicit dn̄s in die reſurrectionis mee
in futurum. De quo vide infra in dictione עוֹד ood. & aliqn̄
ſcribitur cū iod in fine. Nu. 23. Audi fili ſephor. ꝓ quo he.
le. Audi vſq; ad me. ideſt audi me fili ſephor. & in eo. 24.
Et ad extremum etiā ipſi peribunt. pro quo hebrei legūt.
Et etiam ipſi vſq; ad perditionem. ſcilicet erūt. Et ē ſenſus
ſicut in littera noſtra. 4. Reg. 9. venit nuncius ad eos & nō
reuertitur. ideſt vſq; ad eos. Iob. 4. Tetigit te & conturba
tus es. pro quo he. le. pertingit vſq; ad te & conturbatus es
Et in eo. 32. Et donec putabam vos aliquid dicere conſide-
rabam. Mich. 4. Vſq; ad te veniet. & quandoq; ſcribitur
cū nū in fine & dicitur עֲדֶן Aaden. & ſignificat adhuc ſiue
vſq; adhuc. Eccl̄s. 4. Et feliciorem vtroq; iudicaui qui nec
dum natus eſt. pro quo he. le. qui vſque adhuc non fuit. ſcri
bitur etiam cum he in fine & dicitur עֲדֶנָה Aadéna. 1. Para
lip. 12. Magna enim pars eorū adhuc ſequebatur domū ſa-
ul. Eccl̄s. 4. Et laudaui magis mortuos quā viuēres. ꝓ quo
he. le. Et laudaui mortuos qui iam mortui ſunt magis q̄ vi
uentes qui viuunt adhuc. Et qn̄ preponitur ei lr̄a beth & dr̄
בְּעַד Bead tūc ſignat pro. ꝓpter. per. ſup. Geñ. 7. & incluſit
eum dn̄s de foris. pro quo he. le. Et clauſit dn̄s pro eo. Et in
eodem. 26. Proſpiciens abimelech rex philiſtinorum per
feneſtram. Exo. 8. Rogate pro me. Leuit. 16. Orabit ꝓ ſe
& pro domo ſua. 4. Reg. 1. Cecíditq; ochozias per cancel
los. 4. Reg. 4. Et claude oſtium tuum cum intrinſecus fue
ris tu & filii tui. Pro quo he. le. & claude oſtium tuum pro
te & pro filiis tuis. ideſt ſuper te & ſuper filios tuos. Et ī eo.
& clauſit oſtiū ſuper ſe & ſuper filios ſuos. 2. Paralip. 20. Do
minus bonus ꝓpiciabitur cunctis qui in toto corde reqrūt
dn̄m. Pro quo he. le. Dn̄s bonus ꝓpiciabitur pro cunctis ſi-
ue per cunctos. p̄s. 137. Dn̄s retribuet ꝓ me. Prouer. 6. pre-
ciū enim ſcorti vix eſt vnius panis. pro quo he. le. Quia ꝓ
muliere meretrice vſq; ad tortā panis. & eſt ſenſus ſicut in
lr̄a nr̄a. Eſa. 32. Tenebre & palpatio facte ſunt ſuper ſpelun-
cas. Hiere. 11. In tpe afflictionis eorū. pro quo he. le. pro ma
lo vel ꝓ afflictiōe eorū. Ioel̄. 2. Sed & per feneſtras cadent.
& in eo. Per feneſtras intrabūt quaſi fur. Amos. 9. & nō ve
niet ſuper nos malum. Scribitur ēt cū mem in principio &
dicitur. מִבַּעַד Mibáad. ideſt intrinſecus. Canti. 4. Abſque
eo quod intrinſecus latet. Item עַד Aad. ideſt preda ſeu ſpo
lium. Geñ. 49. mane comedet predam. Eſa. 33. Tunc diui-
dentur ſpolia predarum multarum. De quo vide infra ī di-
ctione עוֹד Ood. Item עֵד Eed. ideſt teſtis de quo vide infra
in dictione עוֹד Ood. & inde עִדִּים Iidim. ideſt macule. ſcili
cet panni menſtruate. eo quod eſt teſtis ſue inmūdicie. Eſa.
64. & quaſi pannus menſtruate.

עָדַד Aadad. Erigere. ſubleuare. ſuſcipere. ſuſtentare. Ps.
19. Nos autem ſurreximus & erecti ſumus. Ps. 145.
Pupillum & viduam ſuſcipiet. Ps. 146. Suſcipiens manſue
tos dominus. ideſt ſuſtentans.

עָדָה Aada. ornare. tranſire. auferre. ſiue ammittere. Ezech.
16. & ornaui te ornamento. & in eodem. Et ornata es
auro. Et in eodē. 31. Adhuc ornaberis tympanis tuis. Oſee
2. Et ornabatur inaure ſua. & inde עֶדִי Eédi. ideſt ornamē
tum. ſiue ornatus. Exo. 33. Et nullus ex more inductus eſt
cultu ſuo. Pro quo he. le. Et nullus poſuit ornamentū ſuum
ſuper ſe. & in eodem. Iam nunc depone ornatum tuum. Et
in eodem. Depoſuerunt ergo filii iſrael ornatum ſuum a
monte oreb. Ezech. 7. Et ornamentum monilium ſuorū
in ſuperbiam poſuerunt. vbi ponitur pro monili. & in eo.
16. Et peruenisti ad mundum muliebrem. pro quo hebrei
legunt. Et veniſti cum ornamento ornamentorum. vbi po
nitur tam in ſingulari q̄ in plurali. Ponitur etiam pro ore
vel maxilla. p̄s. 31. In chamo & freno maxillas eorum cōſtrī
ge. p̄s. 102. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Pro quo
hebrei legunt. Qui replet in bonis os tuum. ſed beatus hie
ronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem ſecundū
primam ſignificationem tranſtulit. Qui replet in bonis or
namentum tuum. & inde עֵדוּת Eeduth. ideſt ornamentum.
decus. ſecundum hebreos. 4. Regum. 11. Et poſuit ſuper eū
diadema & teſtimonium. pro quo hebrei legunt. Et poſuit
ſuper eum diadema et ornamētum: ſcilicet regium. ſed ma
gis proprie ſignificat teſtimonium. ſicut eſt in littera nr̄a.
De quo vide infra in dictione עוֹד ood. Et in titulo. Ps. 79.
Vbi dicitur in finem pro his qui commutabuntur pſalmꝰ
pro aſſyriis: teſtimonium Aſaph. vbi etiam hebrei pro te
ſtimonio legunt ornamentum ſeu decus. Item עָדָה Aada.
ideſt tranſire vel aufferre. Iob. 28. nec pertranſiuit per eā
leena. & ſupra in eodem. 25. Et luna etiam non ſplendet.
Pro quo hebrei legunt. Ecce aufert lunam & non ſplende-
bit. ideſt aufert lumen lune. Poteſt etiam legi ſic. Ecce ad-
huc luna non ſplendebit. de quo vide ſupra in dictione עַד
Aad. Prouer. 25. & āmittit pallium in die frigoris. ideſt au-
fert a ſe pallium. Dañ. 2. Tranſfert regna atque conſtituit.
Et in eodem. 7. Aliarum quoq; beſtiarum ablata eſſet po-
teſtas. Et in eodem. Poteſtas eorum que non auferetur. Itē
עֵדָה Eeda. ideſt cetus ſeu congregatio hominum. De quo
vide ſupra in dictione יַעַד Iaad.

עָדַן Aadan. deliciare. deliciis abundare. deliciis affluere. de
lectari. voluptati operam dare. Nee. 9. & abundauerūt
deliciis in bonitate tua magna. & inde עֵדֶן Eéden. ideſt vo
luptas delicie. Geñ. 2. Plantauerat autem dominus paradi-
ſum voluptatis a principio. & in eodem. Et fluuius egredie
batur de loco voluptatis. Ezech. 31. & emulata ſunt eū om-
nia ligna voluptatis. Scribitur etiam cum he in fine & dici-
tur עֶדְנָה Eedna. Geñ. 18. Poſtq; conſenui & dominus me-
us vetulus eſt voluptati operam dabo. & in plurali עֲדָנִים A
adanim. 2. Reg. 1. Qui veſtiebat vos coccineis in deliciis.
Hiere. 51. Repleuit ventrem ſuum teneritudine mea. ideſt
deliciis meis. Scribitur etiam cum mem in principio & di-
citur מַעֲדַנִּים maadanim. Prouer. 29. & dabit delicias ani-
me tue. Reperitur etiam מַעֲדַנּוֹת maadanoth ſecundum ter

minationē pluralem femininorū. 1. Reg. 15. Et oblatus eſt
ei Agag pinguiſſimus tremens. pro quo hebrei legunt. &
abiit ad eum Agag deliciis. i. delicatus ſiue cū delectatione,
quia non timuit mortem: ſed habuit eā pro deliciis. Sicut
exponunt aliqui hebrei. alii vero dicunt ꝙ ſignificat vincu
la: & ꝙ deriuatur a dictione עָנַד Aanad: & legunt ſic. & abiit
ad eum. ideſt oblatus eſt ei Agag in vinculis. ideſt ligatus.
Et ſimiliter. Iob. 38. Vbi nos legimus. Nunquid coniunge
re valebis micantes ſtellas pliadas. Pro quo ipſi legunt. Nū
quid colligabis colligationes ſeu applicationes chima. Et
eſt chima nomen cuiuſdam conſtellationis ſtellarū: vt di-
ctum eſt ſupra in littera chaph. & inde עֲדִינָה Aadina. ideſt
delicata ſeu tenera. Eſa. 47. Audi hec delicata. Et in gene-
re maſculino עֲדִינוֹ aadino. 1. Reg. 23. Ipſe eſt quaſi tenerri-
mus ligni vermiculus. Item עִדָּן Iidan. In lingua chaldaica
ſignificat tempus ſiue horā. Dañ. 2. Quod tempus redimi
tis. & in eo. Et ipſe mutat tempora & etates. & in eo. 7. Vſ-
q; ad tempus & tempora & dimidium temporis.

עָדַף Aadaph. ſupereſſe. excedere. ſuperfluere. excedens vel
excreſcens eſſe. Exo. 16. Nec qui plus collegit habuit
amplius. Pro quo hebrei legunt. & non exceſſit ſiue nō ſup
fluit illi qui plus collegit. Et in eo. 26. Quod autē ſupfue
rit in ſaxis. ideſt vnum ſaxū quod amplius eſt. Nu. 3. qui
excedunt numerū leuitarū. & in eo. Precium eorū qui ſup-
ſunt. & in eo. Pecuniam eorū qui fuerant amplius.

עָדַר Aadar. Deeſſe. deficere. priuare. auferre. Bellare. ſeu
expedire. fodere. ſeu putare. ideſt abſcindere. 1. Regū.
30. Nec defuit quiſq; a paruo vſq; ad magnum. 3. Reg. 4.
Cum ingenti cura prebebant in tempore ſuo. pro quo he-
brei legunt. Non deficiebant in aliqua re. ſiue in aliquo ver
bo. ſed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. Eſa. 34. vnū
ex eis nō defuit. & in eo. 40. Neq; vnū reliquū fuit. i. neq;
vnū defuit. Et in eo. 59. & facta eſt veritas in obliuiōe. Pro
quo hebrei legunt. Et facta eſt veritas priuata vel deficiens
ideſt non inuenitur in eis veritas. Significat etiam bellare.
ſiue aciem inſtruere vel expedire. 1. Paralipo. 12. Expediti
ad pugnā corde perfecto. & ſupra in eo. In auxiliū non in
corde duplici. pro quo he. le. Ad bellandum ſeu ad inſtruen
dam aciem non in corde & corde. ideſt non corde duplici:
ſicut eſt i littera noſtra. Item עָדַר Aadar. i. fodere ſeu ſarri
re. Eſa. 5. Non putabitur & non fodietur. Et in eo. Et om-
nes montes qui in ſarculo ſarrientur. & inde מַעְדֵּר maec-
der. ideſt ſarculus ſeu foſſoriū. vt in predicto loco. Item עֵדֶר
Eéder. ideſt grex. Ps. 77. Et ꝑduxit eos quaſi gregē in de-
ſerto. Canti. 6. Sicut grex caprarū. & ī plu. עֲדָרִים Aadarim
ſiue עֶדְרֵי Eedre. Geñ. 29. Tres quoq; greges ouiū. Et in eo
dem. moſq; erat vt cunctis ouibus cōgregatis deuoluerent
lapidem. Pro quo hebrei legunt. & congregabantur illuc
omnes greges & deuoluebant lapidem. Ioel̄. 1. Sed & gre-
ges pecorum diſperierunt. Ponitur ēt pro caulis pecorū. 2.
Paralip. 32. Et preſepia iumentorū caulaſq; pecoribus.

עָדָשׁ Aadas. lens. & ſolum inuenitur in numero plurali. ſ.
עֲדָשִׁים Aadaſim. ideſt lentes. Geñ. 25. Accepto pane
& lentis edulio. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſcilicet
lentiū. 2. Reg. 23. Erat quippe ibi ager plenus lēte. Ezech.
4. Et tu ſume tibi frumētū & hordeū & fabam & lentem.

עוּג Vug. coquere. ſcilicet panes ſubter prunas. vel operi-
re. Ezech. 4. & ſtercore quod egreditur de homine o-
peries illud in oculis eorum. i. coques illud cooperiendo
ſtercore ſicut cooperiendo prunis. & inde עֻגָה Vuga. ideſt
torta ſeu panis ſub prunis vel cinere cocta. vt ſupra in eo-
dem. Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud.
3. Regum. 19. Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis.
Oſee. 7. Subcinericius panis qui non reuerſatur. Et in plu-
rali עֻגוֹת Vugoth. Geñ. 18. Et fac ſubcinericios panes. Scri-
bitur etiam cum mem in principio & dicitur מָעוֹג maog. 3.
Regum. 17. Viuit dominus deus tuus quia non habeo pa-
nem. Ponitur etiam מָעוֹג maog pro ſubſānatione. Ps. 34.
ſubſānauerunt me ſubſānatione. Et alii exponunt ſic. Sub-
ſānauerunt me pane. quaſi dicat. pro cibo eis dato ab aduer
ſariis meis.

עוּד Aauad. Teſtificari. teſtimonium prebere. conteſtari.
predari. ſpoliare. Geñ. 43. Denunciauit nobis vir ille
ſub atteſtatione iuſiurandi dicens. pro quo hebrei legunt.
Conteſtando conteſtatus eſt nos vir ille dicens. Exo. 19. de
ſcende & conteſtare populum. Et in eodem. 21. Et conteſta
ti ſunt dominum eius. Deut. 4. Teſtes inuoco hodie celum
& terram. ideſt teſtificor ſeu conteſtor celum & terram con
tra vos. & in eodem. 30. Et inuocabo contra eos celum &
terram. ideſt conteſtabor. 1. Regum. 18. Conteſtare eos &
predic eis ius regis. 3. Regum. 21. Et falſum teſtimoniū di-
cant. Pro quo hebrei legunt. Et teſtificent eum dicentes. i.
teſtimonium dicant contra eum: Nee. 9. Conteſtatus es eoſ
vt reuerterentur. Et in eodem. Et conteſtatus es eos in ſpi-
ritu tuo. Et in eodem. Que teſtificatus es eis. Ps. 80. Audi
popule meus & conteſtabor te. Ps. 94. Iſrael & teſtificabor
te. Eſa. 8. & adhibui mihi teſtes fideles. Pro quo hebrei le
gunt. Et teſtificatus ſum mihi. ideſt conteſtatus ſum mihi
teſtes fideles. ideſt teſtes adhibui mihi ſicut eſt in littera no
ſtra. Hiere. 6. Cui loquar & ad quem conteſtabor. Et in eo-
dem. 32. Et ſcripſi in libro & ſignaui & adhibui teſtes. A-
mos. 3. Audite & conteſtamini in domo iacob. Malach. 2.
Dominus teſtificatus eſt inter te & vxorem tuam. Ponitur
etiam pro comparare. vt Threñ. 2. Cui comparabo te. Po-
teſt etiam legi ſic. Quem teſtificabor in te. ideſt quos teſtes
adducā vt teſtificētur ſi talia aliquando aliquis paſſus ſit ſi
cut tu. Vnde idem erit ſenſus cum littera noſtra. & inde עֵד
Eed. ideſt teſtis Geñ. 31. Tumulus iſte teſtis erit. Leuit. 5. Te
ſtiſq; fuerit. Deut. 17. Nemo occidatur vno contra ſe dicen
te teſtimoniū. Pro quo hebrei legunt. Nemo occidatur in
ore vnius teſtis. 1. Regum. 12. Teſtis eſt dominus aduerſus
vos & teſtis xp̄us eiꝰ. Ps. 88. Et teſtis in celo fidelis. Hiere.
29. Ego ſum teſtis & iudex. Ponitur etiam pro teſtimōio.
Geñ. 31. Quem vocauit laban tumulum teſtis: & iacob a-
cerium teſtimonii. Exo. 20. Non loquaris contra proxi-
mum tuum falſum teſtimonium. ſcribitur etiam cum he
in fine & dicitur עֵדָה Eeda. Geñ. 21. Vt ſint mihi in te
ſtimonium. Et in eodem. 31. Tumulus inquam iſte & la-
pis erit in teſtimonium. & in plurali עֵדִים Eedim. ideſt te-
ſtes. Deut. 17. In ore duorum vel trium teſtium. Iob. 10. In
ſtauras teſtes tuos contra me. Eſa. 44. vos teſtes mei, & in-
de עֵדוּת Eeduth. ideſt teſtimonium ſiue teſtamentum. vel
teſtificatio. Exo. 16. Poſuitq; illud Aaron in tabernaculo
reſeruandum. Pro quo hebrei legunt. poſuitq; illud Aarō
coram teſtimonio. ideſt coram arca teſtamenti vel teſtimo
nii. Et in eodem. 25. In qua pones teſtimonium quod da-
bo tibi. Et in eodem. 38. Hec ſunt inſtrumenta tabernacu-
li teſtimonii. Et in eodem. 40. Poſuit & teſtimonium in ar
ca. Ps. 77. Et ſuſcitauit teſtimonium in iacob. p̄s. 92. Teſti-
monia tua credibilia facta ſūt nimis. p̄s. 118. Beati qui ſcru
tantur teſtimonia tua. p̄s. 131. Et teſtimonia mea hec que
docebo eos. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur
תְּעוּדָה Theuda. Eſa. 8. Liga teſtimonium. & in eodem. Ad
legē & ad teſtimoniū. Itē עָוַד Aauad. ideſt ſpoliare. ſeu pre
dari. tranſlatio noſtra traduxit circumplecti. Ps. 118. Fu-
nes peccatorū circūplexi ſunt me. & beatus hieronymus in

psalterio iuxta he.ve.transtulit. Implicauerunt me. pro quo hebrei legunt. Depredati sunt me. & inde עַד Aad. idest preda. seu spolium. Geñ. 49. Mane comedet predam. Esa. 33. Tunc diuidentur spolia predarum multarum. Soph. 3. quapropter expecta me dicit domin⁹ in die resurrectiõis mee in futurum. pro quo hebrei legunt. In die resurrectionis mee ad predam seu ad spolium. potest etiã legi sic. s. in die resurrectionis mee in eternum. De quo vide supra in dictione עַד Aad. Item עוֹד ood. idest adhuc. vltra. rursus. ampli⁹. Geñ. 7. Adhuc enim & post dies septem. Et in eo. 8. Cunctis diebus terre. pro quo hebrei legunt. Adhuc cunctis diebus terre. & in eo. 45. adhuc pater meus viuit. Exo. 9. adhuc retines populum meũ. 1. Reg. 20. & si vixero facies mihi misericordias domini. pro quo hebrei legunt. & non si adhuc ego vixero & non facies mecũ misericordias domini. Et est idem sensus cũ littera nostra. nam due negatiões valent pro vna affirmatione. Ester. 6. Adhuc illis loquentibus venerũt eunuchi regis. Iob. 1. Cumq3 adhuc ille loqueretur venit alter. & in eo. 2. Adhuc tu permanes in simplicitate tua. Et in eo. 27. Quia donec superest halitus ĩ me. p̃s. 83. In secula seculorum laudabũt te. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Adhuc laudabunt te semper. p̃s. 140. Quoniam adhuc & oratio mea ĩ beneplacitis eorum. Esa. 5. Sed adhuc manus eius extenta. Osee. 11. Iudas autem testis descendit cum deo. Pro quo hebrei legunt. Iudas autem adhuc descendit cum deo. Potest etiam legi sic. Adhuc dominatus est cum deo. Amos. 4. Cum adhuc tres menses superessent. Significat etiam vltra. siue rursus aut amplius. Geñ. 8. Nequaquam vltra maledicam terre propter hominem. & in eodem. Non igitur vltra percutiam omnem animam. Et in eodem. 9. & non erunt vltra aque diluuii. Et in eodem. 46. Et inter amplexus fleuit. pro quo hebrei legunt. Et fleuit super collum eius vltra siue amplius. Exo. 4. Dixitq3 dominus rursum mitte manum tuam in sinum tuum. Et in eodem. 10. Caue ne vltra videas faciem meam. Ps. 87. Quorum non est memor amplius. & Prouer. 31. Et doloris sui nõ recordetur amplius. Esa. 62. Non vocaberis vltra derelicta. Et communiter significat tempus infinitum vel indeterminatũ. Quandoq3 vero accipitur pro tempore finito vel determinato. vt in aliquib⁹ locis predictis: &. 4. Reg. 6. Et vltra non venerũt latrones syrie in terram israel. idest post certum tempus. scribitur ẽt cum beth vel mem in principio & dicitur בְּעוֹד Beod. siue מֵעוֹד Meod. idest dum adhuc: siue cum adhuc. Geñ. 25. Dũ adhuc ipse viueret. & in eo. 40. Tres propagines tres adhuc dies sunt: post quos recordabitur pharao ministerii tui. Pro quo hebrei legunt. tres propagines tres dies sunt: dũ adhuc tres dies. idest in spacio trium dierum recordabitur pharao ministerii tui. Nu. 22. Cui semper sedere consueuisti vsq3 in presentem diem. pro quo hebrei legunt. Cui sedere consueuisti dum adhuc tu: vsq3 in presentem diem. i. ex eo tempore quo cepisti sedere super iumentum. Deut. 31. Adhuc viuente me. 2. Regum. 12. Ecce cum paruulus adhuc viueret. Et in eodem. Propter infantem cum adhuc viueret ieiunaui. Amos. 4. Cum adhuc tres menses superesset. & inde עַד Aad. idest eternum siue eternitas. De quo vide supra in dictione עַד aad.

עָוָה Aaua. Iniq3 vel iniuste agere. peccare. curuum esse. 2. Reg. 19. Ne reputes mihi domine mi iniquitatem: ne memineris iniuriarum serui tui. pro quo hebrei legunt. neq3 memineris q̈ iniq3 egerit seruus tuus. Ester. 1. Non solũ regẽ lesit regina vasthi. Pro quo hebrei legunt. nõ cõtra regem solũ peccauit seu iniq3 egit vasthi regina. Hiere. 9. Vt iniq3 agerent laborauerunt. Dañ. 9. Iniquitatem fecimus impie egimus. Et quia illud quod iniquũ est non est rectum & similiter quod curuũ est non est rectum. ideo ponitur etiã pro curuari. Ps. 38. Miser factus sum & curuat⁹ sum vsq3 in finem. Pro quo hebrei legunt. Curuatus sum & humiliatus sum vsq3quaq3. Et beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Afflictus sum & incuruatus sum. vide ẽt de hoc infra in dictione עָוַת Aauath. Ponitur etiam pro affligere. Esa. 24. & affliget faciem eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. & incuruabit faciem eius. Et inde עָוָה Aaua. idest iniquitas. Ezech. 21. Iniquitatem iniquitatem iniquitatem ponam eam. vbi ponitur ter predicta dictio. & inde עָוֹן aauon. idest iniquitas. peccatũ. Geñ. 4. maior est iniquitas mea quam vt veniam merear. Et in codẽ. 15. Necdum enim complete sunt iniquitates amorreorũ. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet necdũ enĩ cõpletum est peccatũ seu iniquitas amorrei. Et in codẽ. 44. Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum. Ps. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. p̃s. 68. appone iniquitatem super iniquitatem eorum. & in plurali עֲוֹנוֹת aauonoth. Iob. 13. Quantas habeo iniquitates. Et in eodem. Et consumere me vis peccatis adolescentie mee: Ps. 129. Si iniquitates obseruaueris domine. Prouer. 5. Iniquitates sue capiunt impium. Reperitur etiam עֲוֹנִים aauonim secũdum terminationem pluralem masculinorum. vt Esa. 64. Et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. & in eodem. In manu iniquitatis nostre. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet iniquitatum nostrarum. Hiere. 14. Si iniquitates nostre responderunt nobis. & inde עִוְעִים Iiuim. Pro quo beatus hieronymus transtulit vertiginem. Esa. 19 Dominus miscuit in medio eius spiritũ vertiginis. Potest etiam legi. spiritum erroris vel iniquitatis.

עָוַל aaual. Iniq3 agere. Ps. 70. & de manu contra legem agentis & iniqui. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. De manu iniqui idest iniq3 agentis & nocentis. Esa. 26. In terra sanctorum iniq3 gessit. & inde עַוָּל aaual. siue עֲוִיל aauil. idest iniquus. Iob. 16. Conclusit me deus apud iniquum. & in eodem. 29. Conterebam molas iniqui. Soph. 3. Nesciuit autem iniqu⁹ confusionem. idest erubescentiam. & inde עָוֶל aauel. idest iniquitas. Leuit. 19. nolite facere iniquum aliquid in iudicio in regula in pondere & in mensura. Ezech. 28. In multitudine iniquitatum tuarum in iniquitate negociationis tue. Et in eodem. 33. Confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem. & in eodem. In iniquitate sua quam operatus est: in ipsa morietur. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עַוְלָה aaula. 2. Reg. 7. nec addent filii iniquitatis vt affligãt eũm. Iob. 6. Respondete obsecro absq3 contentione. Pro quo hebrei legunt. absq3 iniquitate. & in eodem. Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem. Et in eodem. Nũquid deus indiget vestro mendacio. Pro quo hebrei legunt. nunquid pro deo loquemini iniquitatem. Et est sensus sicut in littera nostra. Et in eodem. 34. Qui bibit subsannationem quasi aquam. pro quo hebrei legunt. Qui bibit quasi aquam iniquitatem. p̃s. 106. Et omnis iniquitas oppilauit os suum. Ezech. 28. Donec inuenta est iniquitas in te. ponitur etiam pro infructuoso. Iob. 24. Et conteretur quasi lignum infructuosum. Dicitur etiam עוֹלָה oola. Iob. 5. Iniquitas autem contrahet os suum. & in plurali עוֹלֹת ooloth. p̃s. 57. Etenim in corde iniquitates operamini. p̃s. 63. scrutati sunt iniquitates. anteponitur ẽt littera lamed lr̃e vau & dr̃ עַלְוָה aalua. idest iniquitas. Osee. 10. Super filios iniquitatis. Item עוּל vul. infans paruulus. lactens. vt Esa. 49.

Nunquid obliuiscitur mulier infantem suum. Et in eodem 65. Non erit ibi amplius infans dierum. & in plurali עֲוִילִים Aauilim. Iob. 19. Stulti quoq3 despiciebant me. pro quo hebrei legunt. Paruuli quoq3 despiciebant me. Potest etiã legi sic secundum primam significationẽ. scilicet iniqui quoq3 despiciebant me. Et in eodem. 21. Egrediuntur quasi greges paruuli eorum. & in plurali feminino עָלוֹת Aaloth. i. fete. seu lactantes. Geñ. 33. Oues & boues fetas mecũ. 1. Reg. 6. Et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum. Et in eodem. Et tollentes duas vaccas que lactabãt vitulos. Esa. 40. fetas ipse portabit. & inde עוֹלֵל Oolel. cum dupli ci lamed. idest infans. paruulus. lactens. 1. Regum. 15. Interfice a viro vsq3 ad mulierem & paruulum. & in plurali עוֹלְלִים oolelim. Ps. 8. Ex ore infantium & lactẽtiũ. Threñ. 1. Paruuli eius ducti sunt in captiuitatem. vide etiã de hoc ĩfra in dictione עָלַל Aalal. Item עוֹל ool. idest iugum. De quo vide infra in dictione עָלַל Aalal. Item עוּל Vul. in lingua chaldaica significat intrare seu ingredi vel introducere. Dañ. 2. Daniel ingressus rogauit regem. & in codẽ. post hec daniel ingressus ad arioch. & in eodem. Introduc me in conspectu regis. & inde מֶעָלֵי Maale. idest occasus solis. s. quando ingreditur sub nostro hemisperio. Dañ. 26. & vsq3 ad occasum solis laborabat.

עוֹן Oon. Habitaculum siue habitatio. vel templum. & scribitur cum mem in principio & dicitur מָעוֹן maoon. siue מְעוֹן Meoon. Deut. 26. Respice de sanctuario tuo. pro quo hebrei legunt. De habitaculo sancto tuo. 1. Reg. 2. Que precepi vt offerrentur in templo. & in eodem. & videbis emulum in templo. 2. Paralip. 30. peruenit oratio in habitaculũ sanctum celi. Ps. 70. Esto mihi in deum protectorem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit Esto mihi robustum habitaculum. Ps. 89. Domine refugium factus es nobis. pro quo beatus hieronymus transtulit Domine habitaculum factus es nobis. Ps. 90. Altissimum posuisti refugium tuum. pro quo beatus hieronymus transtulit. Excelsum posuisti habitaculum tuum. Hiere. 10. Habitacula draconum. Naum. 2. Vbi est habitaculum leonũ. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מְעוֹנָה meoona. Deut. 33. Habitaculum eius sursum. Soph. 3. Et non peribit habitaculum eius: & in plurali מְעוֹנוֹת Meonoth. Naum. 2. Et cubile suum rapina. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet habitacula sua. siue cubilia sua. Ponitur etiã pro antris. Iob. 38. Quando cubant in antris. & inde מְעוֹנִים Meoonim. idest habitatores. 1. Paralip. 4. Et percusserunt tabernacula eorum & habitatores qui inuenti sunt ibi. Itẽ עוֹנָה oona. idest tempus statutum seu determinatum. Exo. 21. & vestimenta & precium pudicitie non negabit. pro quo hebrei legunt. & vestimentum eius & horam eius non minuet. idest tempus determinatum vt reddat ei debitum qđ vir debet reddere vxori sue. Item עוֹנֵן oonen. augurari. ariolari. veneficia exercere. somnia obseruare. Deut. 18. aut qui ariolos sciscitetur. 4. Regum. 21. & hariolatus est & obseruauit auguria. Esa. 2. & augures habuerunt vt philistiim. Et in codẽ. 57. Vos autem accedite huc filii auguratricis. Hiere. 27. & augures & maleficos. Mich. 5. Et diuinatores non erunt in te. idest malefici siue harioli. Significat etiam obseruare somnia. Leuit. 19. Nec obseruabitis somnia. 2. Paralip. 33. & obseruauit somnia. & dicunt aliqui hebrei q̈ deriuatur a predicta dictione עוֹנָה oona & quod significat obseruare tempora vel horas: sicut dicunt augures talis dies vel talis hora est bona ad tale opus incipiendum vel dimittendum. Alii vero dicunt q̈ deriuatur a dictione עָנָן Aanan. de qua infra dicetur.

עוּף Vuph. volare. aduolare. caligare. obscurare. deficere. lassare. Deut. 4. vel auium sub celo volantium. Iob. 20 Velut somnium aduolans non inuenietur. p̃s. 54. volabo & requiescam. Ps. 89. Quoniam superuenit mansuetudo & corripiemur. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quoniam transibimus cito & aduolabimus. Ps. 90. A sagitta volante in die. Prouer. 23. ne erigas oculos tuos ad opes quas nõ potes habere: quia faciẽt sibi pẽnas quasi aquile: & volabũt in celũ. vbi ponitur etiam pro erigere. Esa. 6. Et volauit ad me vn⁹ de seraphim. & in eodem. 60. Qui vt nubes volant. Et aliquando scribitur cum duplici pe. vt Geñ. 1. Et volatile super terram. Pro quo hebrei legunt. Et volatile volitet super terram. Esa. 6. Et duabus volabat. Ezech. 32. Cum volare ceperit gladius meus super faciem eorũ. Osee. 9. Ephraim quasi auis aduolabit. & aliquando scribitur sine vau. Esa. 11 Et volabunt in humeros philistiim. Zach. 5. Volumen volans. & inde מְעוּף Muaph. i. volitatio seu volãs. Esa. 8. Et non poterit aduolare de angustia sua. pro quo hebrei legunt. Quia non est volans siue quia non est volitatio cui est angustia vel tribulatio. Et est sensus sicut in littera nostra. Dañ. 9. Cito volans tetigit me. & inde עוֹף ooph. idest auis. volucris. seu volatile. Geñ. 1. Et omne volatile secundum genus suum. Et in eodem. Auesq3 multiplicentur super terram. Et in eodem. 6. De volucribus iuxta genus suũ. Leuit. 1. Siue de auib⁹ holocaustum obtulerit. Iob. 12. Et volatilia celi indicabunt tibi. Et in hebreo ponitur in predictis locis in numero singulari: & ponitur singulare pro plurali. Significat etiam predicta dictio עוּף Vuph. caligare. vel obscurare: secundum hebreos. Beatus hieronym⁹ transtulit oriri. Iob. 11. Orieris vt lucifer. pro quo hebrei legunt. Si obscuraberis: vt aurora eris. Quod exponunt sic. obscurum quod in te est: erit lucidum sicut lumen matutinum. & inde עֵיפָה Eepha. idest obscurum vel nebulosum Iob. 11. Terram miserie & tenebrarum. idest terram obscuram vel caliginosam sicut tenebre. Amos. 4. faciens matutinam nebulam. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מָעוּף mauph. Esa. 8. Et ecce tribulatio & tenebre. & inde עַפְעַף Aphaph. idest palpebra. & solum inuenitur in numero plurali. Iob. 16. Et palpebre mee caligauerunt. p̃s. 129. Et palpebris meis dormitationem. Hiere. 9. Et palpebre nostre defluant aquis. Ponitur etiam pro ortu. scilicet aurore. Iob. 3. Expectet lucem & non videat: nec ortum surgentis aurore. Significat etiam predicta dictio עוּף Vuph deficere vel lassare aut sitire. & tunc scribitur sine vau vel cum iod in medio loco vau. Iudi. 4. Qui soporem morti socians defecit & mortuus est. 2. Reg. 21. Deficiente autem dauid. Ps. 63. In terra deserta inuia & inaquosa. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In terra inuia & sitiente sine aqua. p̃s. 142. sicut terra sine aqua tibi. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Quasi terra sitiens ad te. Esa. 29. Lassus adhuc sitit. vbi vtrunq3 significatum complectitur nostra translatio. scilicet lassare & sitire. & in eodem. 32. Et vmbra petre prominentis in terra deserta. idest in terra sitiente. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. vide etiam de hoc supra in dictione יָעַף Iaaph. & infra in dictione עָיֵף Aiaph.

עוּר vur. Excitare. suscitare. vigilare. expergisci. surgere. exsurgere. cõsurgere. suffodere. nudare. vel spoliare. excecare vt Iudi. 5. Surge surge debbora: surge surge & loquere canticũ. i. expgiscere expgiscere. Iob. 40. Nõ q̃si crudelis suscitabo eum. Ps. 7. Et exsurge ad me in precepto quod

mandasti.p̃s.43.Exsurge quare obdormis domie.p̃s.57. Exsurge gloria mea:exsurge psalterium & cithara.Canti.5.Ego dormio & cor meum vigilat. Hiere.25. Et turbo magnus egredietur a sũmitatibus terre.pro quo hebrei legunt.Et turbo magnus exsurget a sũmitatibus terre. Et in eodem.50.& reges multi consurgent a finibus terre. Ioel.3.Consurgant & ascendant gentes.Abach.2.ve qui dicit ligno expergiscere:surge lapidi tacenti.Zach.2. Quia consurrexit de habitaculo sancto suo.Et quando est verbũ tertie coniugatiõis tunc scribitur cum iod in medio loco vau. 2.Paralipo.36.Suscitauit dominus spiritum cyri regis persarum.p̃s.34.Exsurge intende in iudicio meo.p̃s.77.& non accendit omnem iram suam.pro quo hebrei legunt. & non facit suscitare vel non facit exsurgere omnem iram suam.Esa.41.Suscitaui ab aquilone.vnde in aliquibus locis vbi in hebreo habetur עיר Iir.quod significat ciuitatē: vt infra dicetur:aliqui hebrei legunt.suscitare vel exsurgere.p̃s.72.Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.pro quo ipsi legunt.Dominus in excitãdo vel in consurgendo imaginem ipsorum contemnes. vnde premittitur velut somniũ surgentis.Osee.7.Quieuit paululum ciuitas.pro quo hebrei legunt.quieuit paululum excitans.Mich.6.Vox domini ad ciuitatem clamat.pro quo hebrei legunt.Vox domini ad excitandum vel ad consurgendum clamat.Et aliquando scribitur cum duplici res.s. quando est verbum quarte coniugationis.& dr̃ עוֹרֵר Orer.p̃s.79.Excita potentiam tuam & veni.Iob.17.& innocens cõtra hypocritam suscitatur. Et ĩ eodem.31.Et exultaui cum inuenisset eum malum.pro quo hebrei legunt. Et suscitatus sum cum inuenisset eum malum.Canti.2. Ne suscitetis neq; vigilare faciatis dilectam.Esa.10.& suscitabit super illum dominus exercituum flagellum. Significat etiam vibrare seu leuare hastam.1.Paralip.11. Ipse leuauit hastam suam contra trecentos vulneratos. Item significat suffodere.Esa.23.Suffoderunt muros eius. Et quandoq; duplicatur littera aĩm. Esa.15.Clamorem contritionis leuabunt.pro quo hebrei legunt.Clamorem contritionis suscitabunt. & aliquando duplicatur littera res & littera aĩn & dicitur עַרְעֵר Aaraar.Hiere.51.Murus babylonis ille altissimus suffossione suffodietur.Significat etiam עַרְעָר Aaraar Humilem seu vacuum.Ps.101.Respexit in orationem humilium.Pro quo beatus hieronymus in ps.iuxta he.ve.trãstulit.Respexit ad orationem vacui.Et aliqui hebrei secũdum primam significationem legunt.Respexit ad orationem excitati vel excitantis.& inde עֵר Eer.idest excitans.p quo beatus hieronymus transtulit magistrum.eo quod excitat mentem discipulorum.Malach.2.Magistrum & discipulum de tabernaculo Iacob.& ĩde עִיר Iir.idest vigil.Dañ.4.Vigil & sanctus de celo descẽdit.Et in plurali עִירִין Iirin Vt in eodem.In sententia vigilum decretum est. Item עור vr.idest nudare.seu expoliare.Esa.32.Exuite vos & confũdemini.pro quo hebrei legunt.Et nudamini.Abach.3. Suscitans suscitabis arcum tuum.pro quo hebrei legunt. Nudatione nudabis arcum tuum.& inde מָעוֹר Maor. idest nuditas.Abach.2.vt aspiciat nuditatem eius.Et inde עָר Aar. siue עִיר Iir.idest hostis siue aduersarius:vel ille qui ĩsurgit contra alium.1.Regum.28.Et transierit ad emulum tuum pro quo hebrei legunt.& transierit ad hostem vel inimicũ tuum.Ps.138.Accipient in vanitate ciuitates tuas. p quo beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve. transtulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui.Esa.14. Nec implebunt faciem orbis ciuitatum.pro quo hebrei legunt. Nec implebunt faciem orbis hostium vel inimicorum.Hiere.15. nisi super ciuitatem repente terrorem.pro quo hebrei legunt.nisi super eam repente hostem & terrores.potest etiam legi sicut est in littera nostra.nam communiter significat ciuitatē:vt infra dicetur in dictione עיר Iir.& in lingua chaldaica cõmuniter ponitur pro hoste.Dañ.4. Et interpretatio eius hostib⁹ tuis sit.Item עָוַר Aauar.idest cecare.excecare.Exo.23.non accipies munera que etiã excecant prudẽtes.Deut.16.Quia munera excecant oculos sapientum.2.Regũ.25. Et oculos eius effodit.pro quo hebrei legũt. Et oculos ezechie excecauit.& inde עִוֵּר Iiuer.idest.cecus. Exo.4.videntem aut cecum.Leuit.21.Si cec⁹ si claudus.Et in plu.עִוְרִים Iiurim.2.Regũ.5.nisi abstuleris cecos & claudos. Esa.42. Et deducam cecos in viam.& in genere feminino עַוֶּרֶת Auereth.vt Leuit.22.Si cecum fuerit si claudum. & in plurali feminino עִוְרוֹת Iiudroth.Esa.42. vt aperiret oculos cecorum.Quod in hebreo legitur in genere feminino. & inde עִוָּרוֹן Iiuaron.idest cecitas.Deut.28.Percutiat te dominus amentia & cecitate.Zach.12.Et omnem equum populorum percutiam cecitatẽ.Item עוֹר Oor.idest pellis.cutis. Geñ.3.Fecit quoq; dominus ade & vxori eius tunicas pelliceas.pro quo hebrei legunt.Tunicas pellis.idest pelliceas Leuit.4.Pellem vero & omnes carnes.Iob.2. Pellem pro pelle & cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem.7.Cutis mea aruit & contracta est.Et in plu. עוֹרֹת Ooroth.Geñ.27.Pelliculasq; hedorũ circundedit manib⁹ Exo.26.fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietũ Reperitur etiam in genere masculino.Threñ.1. Pelles nostre quasi clibanus exustẽ sunt.Item עוּר vur.in lingua chaldaica significat fauillã seu paleas minutissimas. Dañ.2.& redacta sunt quasi in fauillam stiue aree.

עוּשׁ Vus.Congregare.cõuenire. Beatus hieronymus trãstulit.erumpere. Ioel.3.Erumpite & venite.pro q̃ he.fe.Congregamini & venite.& inde עָשׁ Aas.idest quedã collectio seu congregatio vel constellatio stellarum. pro quo beatus hieronymus transtulit arcturum.Iob.9. Qui facit arcturum & oriona.& aliqui hebrei dicunt. ꝙ significat cõgregationem stellarum circa caudam arietis. Scribitur etiam cum iod in medio & dicitur עַיִשׁ ais.pro quo beatus hieronymus transtulit vesperum.Iob.28.Et vesperum super fines terre consurgere facis.Põitur etiam עָשׁ Aas pro tinea Iob.4.Consumẽtur velut a tinea.

עָוַת Aauath.iniq; agere.peccare. puertere. curuare. obliquũ esse.tempus constituere.Ester.1.non solũ rẽgẽ lesit vasthi sed & omnes principes. pro quo hebrei legunt. non contra regem solum iniq; egit seu peccauit vasthi regina.Ps.118.Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me Eccl's.7.Quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.pro quo hebrei legunt. Quis potest corrigere vel rectificare quod ille curuauit: vel obliquare fecit aut peruertit.& in eodem.12. Et nutabunt viri fortissimi.idest curuabuntur vel obliquabunt. Threñ.3.vt peruerteret hominem in iudicio suo.& inde מְעֻוָּת meuuath. idest iniquum seu peruersum vel curuum. Eccl's.1.peruersi difficile corriguntur. Pro quo hebrei legunt. Iniquum seu peruersum vel curuum non potest corrigi vel non potest rectificari.idest difficile corrigitur vel rectificatur.& inde עַוָּת Auath.idest iniquitas.Threñ.3. vidisti domine iniquitatem illorum aduersum me.Et inde נַעֲוַת naauath. idest iniqua seu peruersa.1.Regum.2.filius mulieris vltro virum rapiẽtis.Pro quo hebrei legunt.filius mulieris inique vel peruerse & rebellis. Item עוּת vuth.idest tempus cõstituere:vel tempus cõgruum eligere ad aliquid agendum: vel vt multo tempore duret.pro quo btũs hieronymus transtulit sustentare. Esa.50. Dominus dedit mihi linguam eruditam vt sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Pro quo hebrei legunt. Vt sciam tempus constituere lasso:verbo. idest vt sciam quo tempore erudire debeam lassum verbo.Et inde עֵת Eth.1.Tempus siue hora.Geñ.24. Eo tempore quo solent mulieres egredi.Et in eodem.29. Nec est tempus vt recludantur ad caulas greges. Leuit.26. Dabo vobis pluuias in tempore suo. Ios.5. Eo tempore ait dominus ad iosue.4.Reg.4. In hac eadem hora. Ruth.2. Quando hora vescendi fuerit. p̃s.118.Tempus faciendi domine. Eccl's.3. Omnia tempus habent. Et in eodem. Tempus nascendi & tempus moriendi. Et in eodem.7. Ne moriaris in tempore non tuo.Et in eodem.8.Tempus & responsionem cor sapientis intelligit.& in eodem.9.Nescit homo finem suum. Pro quo hebrei legunt. Nescit homo tempus suum.i.tempus determinatũ vite sue.Esa.14. Prope est vt veniat tempus eius.Ezech.7.Venit tẽpus appropinquauit dies.Et in plurali עִתִּים Iithim.1.Paralipo.12. De filiis quoq; isachar qui nouerãt singula tempora.& in eodem.29. Et temporũ que transierant sub eo. Nee.13. In temporibus constitutis & in primitiis.Ester.1.Interrogauit sapientes qui ex more regio semper ei aderant.Pro quo hebrei legunt. Interrogauit sapiẽtes scientes horas vel tempora. Iob.24. Ab omnipotente non sunt abscondita tempora. Esa.33. Et erit fides in temporibus suis.Ezech.12.Et in tempora lõga iste prophetat.Reperitur etiam עִתּוֹת Iithoth. secundum terminationem femininorum. p̃s.9. Adiutor in opportunitatibus in tribulatiõe.& in eodem. Despicis in opportunitatib⁹ in tribulatione. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Despicis in temporibus angustie.p̃s.30. In manu tua fortes mee.Pro quo beatus hieronymus transtulit. In manu tua tẽpora mea.Et inde עִתִּי Iithi. Pro quo beatus hieronymus transtulit paratum. Leuit.16. Emittet illum per hominẽ paratum in deserto.i.per hominẽ assuetum qui multis temporibus abiit in illum desertũ: sicut exponunt hebrei.Et inde עַתָּה Aatha.aduerbium temporis.i. nunc.modo.Geñ.3.Nunc ergo ne forte mittat manũ suam Et in eodem.22.Nunc cognoui ꝙ timeas dominum. Et in eodem.29. Nunc quoq; copulabitur mihi maritus meus. Nu.24. Videbo eum sed non modo.3.Reg.1. Ecce nunc Adonias regnat.p̃s.12. Nunc exurgam dicit dñs. Esa.29. Non modo confundetur iacob. Dañ.10. Nihil enim in me remansit viriũ.Pro quo hebrei legunt. Et ego a modo non remansit in me virtus

עֵז Eez.capra. Et est promiscui generis. quia accipitur tam pro masculo q̃ pro femina. Geñ.15. Sume inquit mihi vaccam triennẽ & capram trinã. Leuit.3. Si capra fuerit eius oblatio.Et ĩ purali עִזִּים Iizim. Geñ.30. Et separauit in die illa capras & oues. & in eodem.32. Capras ducentas hircos viginti.Exo.26. Facies & saga cilicina.idest saga de pillis caprarum.1. Reg.25. Ouium tria millia & mille capre. Et inde עֲזָאזֵל Aazazel.Pro quo beatus hieronymus transtulit caprum emissarium.vt Leuit.16.Et alterã capro emissario.Et est dictio cõposita ab עֵז Eez.i.caper. & אָזַל Aazal idest abiit. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ est nomen deserti ad quod caper emittebatur & ꝙ ab eo nomen acceperit. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a dictione sequenti:& ꝙ significat desertum asperum atq; saxosum.

עָזַז Aazaz. fortificare. roborare. confortare. preualere. impudentẽ seu procacissimũ esse.Et cõmuniter scribitur cum simplici zaim. Iudi.6. Et oppressi sunt valde ab eis. Pro quo hebrei legunt. Et fortificata est siue inualuit manus Madian contra israel. Et beatus hieronymus transtulit sensum. p̃s.51. Et preualuit in vanitate sua. p̃s.67. Confirma hoc deus quod operatus es in nobis. Eccl's.7. Sapientia confortauit sapientem. Esa.30. Expectantes auxilium in fortitudine pharaonis. Pro quo hebrei legũt. Ad fortificandum se in fortitudine pharaonis. Significat etiam librare.Prouer.8. Et librabat fontes aquarũ. Sed etiã in predicto loco hebrei legũt. Et fortificabat fontes abyssi. Et inde עַז Aaz.i.fortis.Esa.19. Et rex fortis dñabitur eorũ. Et ĩ plurali עַזִּים Aazim.p̃s.58. Irruerunt in me fortes.Et inde עִזּוּז Iizuz. idest fortis seu fortitudo.aut virtus.p̃s.23. Dominus fortis & potens.p̃s.77. Et virtutes eius & mirabilia eius que fecit. p̃s.134. Et virtutem terribilium tuorum dicent. Esa.42. Effudit super eum indignationem furoris sui & forte bellum. Et communiter scribitur cum simplici zain & dr̃ עֹז Oz. siue עוּז Vuz:vt Exo.15.Fortitudo mea & laus mea dñs. p̃s.21. Dñs in virtute tua letabitur rex. p̃s.27.Dominus diutor meus & protector meus. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Dominus fortitudo mea & scutum meum. Et in eodem. Dominus fortitudo plebis sue. p̃s.28. Dominus virtutem populo suo dabit. p̃s.115. Laudate eum in firmamento virtutis eius. Ponitur etiam pro imperio. Geñ.49. Maior ĩ donis & maior in imperio.1. Reg.2. Et dabit imperium regi suo. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dicitur מָעוֹז Maoz Esa.17. Et erunt ciuitates fortitudinis eius derelicte.Et in eodem.23.Quia deuastata est fortitudo vestra.& in eodem 30.Et erit vobis fortitudo pharaonis in confusionẽ.Hiere.16.Dominus fortitudo mea & robur meum. Scribitur etiã cum nun post litteram zain. Esa.23. Vt contererat fortes eius.Ponitur etiam מָעוֹז Maaoz pro petra. Iudi.6. Tolle carnes & azymos panes & pone supra petram illam. Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur עֲזָאזֵל Aazazel. & ꝙ significat desertum:asperum atq; saxosum. De quo dictum est in dictione p̃cedenti. Item עַז Aaz.idest impudens:seu procacissimus. Deut.28.Gentem procacissimam. Scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נוֹעָז Noaz.Esa.33. Populum imprudentem non videbis.debet legi impudentẽ.Prouer.7.Et procaci vultu blanditur dicens. Inde עָזְנִיָּה Oznia.nomen auis imunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit.Halietũ.Leuit.11.Gryphum & halietum.

עָזַב Aazab.relinquere.derelinquere. dimittere.adiuuare. subleuare.fortificare.Geñ.2.Quam ob rem relinquet homo patrem suum & matrem. & in eodem.28.Nec dimittam te nisi compleuero vniuersa que dixi.Exo.9.Et dimisit seruos suos & iumenta in agris. Nume.10. Noli inquit nos relinquere. Ruth.2. Quod reliqueris parentes tuos. 4.Reg.2. Viuit dominus & viuit anima tua quia non derelinquam te.& in eo.9. A die qua relinquit terram. Nee.4.Nũ dimittent eos gentes.& in eodem.13. Quare dereliquimus domum dei. Iob.10. Dimittam aduersum me eloquium meum:& in eodem.18.Nunquid propter te derelinquetur terra.p̃s.9.Tibi derelictus est pauper.p̃s.21.Quare me dereliquisti.p̃s.36.Et non vidi iustum derelictum. Esa.6.& multiplicabitur que derelicta fuerat. & in eodem.7. Derelinquetur terra quam tu detestaris. & in eodem.17. Derelicte ciuitates Aroer:gregibus erunt.Et in eodem.32 Multitudo vrbis relicta est. & in eodem.62. Non vocaberis vltra derelicta. Significat etiam adiuuare vel subleuare.Exo.23. non pertransibis:sed subleuabis eum eo.Pro quo hebrei legunt.& desieris adiuuare eum:adiuuando adiuuabis eum eo:vel subleuando subleuabis eum eo. vel secundum primam significationem potest legi sic. Dimittens dimittes eum eo.idest dimittes odium quod habebas

in corde tuo cum eo. Et sic est in translatione chaldaica. Significat etiam secundum hebreos fortificare vel roborare. Nee.3. Et dimiserunt ierusalem vsq; ad murum platee latioris.idest extenderunt murum eius. vt exponit Nicolaus de lyra. Pro quo hebrei legunt. Et fortificauerunt.idest munierunt ierusalem vsq; ad murum platee latioris. Hiere. 25. Dereliquit quasi leo tabernaculum suum. Et in eodem. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem. Pro quo hebrei legunt. Quomodo non fuit fortificata ciuitas laudabilis. Potest etiam legi sic. Quomodo non fuit derelicta ciuitas laudabilis.idest quomodo non fuit derelicta ab obsidione. Et inde עָזוּב Aazub.idest dimissus vel residuus. Deut.32. Clausi quoq; defecerunt: residuiq; consumpti sunt. Vbi pro clausis ponitur עָצוּר Aasur. quod significat retentum. vel seruatum aut clausum. & pro residuis ponitur עָזוּב Aazub. quod significat dimissum vel derelictum. Et dicunt aliqui hebrei φ per עָצוּר Aasur intelligitur substantia argenti & auri quam homo retinet & claudit apud se. Et per עָזוּב Aazub intelligitur substantia pecoris & armenti. Et eadem verba habentur. 4. Reg.14. Vbi dicitur & φ consumpti essent vsq; ad clausos carceris & extremos. Vbi pro clausis carceris ponitur עָצוּר Aasur. & pro extremis ponitur עָזוּב Aazub. & inde עִזְבוֹן Iizebon.idest mercatus siue nundine. Ezech.27. Proposuerũt in mercato tuo. & in eodem. Argento: ferro: stanno: plũbo: q; repleuerunt nundinas tuas.

עָזַק Aazac. sepire. Esa.5. Et sepiuit eam & lapides collegit ex ea. Et solum inuenitur in predicto loco. Item עִזְקָא Iizca. siue עִזְקְתָא Iizchetha. in lingua chaldaica significat annulum. Dañ.6. Quē obsignauit rex annulo suo & annulo optimatum eius.

עָזַר Aazar. auxiliari. adiuuare. auxilium prebere. Geñ. 49. Deus patris tui erit adiutor tuus. idest auxiliabitur tibi. 1. Reg.7. Huc vsq; auxiliatus ē nobis dominus. 3. Reg.1. Qui adiuuabant partes adonie. 2. Paralipo.26. Adiuuit eũ dominus contra philistiim. Et in eodem. Vt adiuuarent regi contra inimicum. Et in eodem. Eo quod auxiliaretur ei dominus. Pro quo heberi legunt. Quia mirabiliter adiutus est. Et in eodem.28. Dii regum syrie auxiliatur eis. Et in eodem. Et aderunt mihi. idest auxiliabuntur mihi. p̄s. 27. In ipso sperauit cor meum & adiutus sum. Ps. 45. Adiuuabit eam deus mane diluculo. Esa. 41. Vnusquisq; priximo suo auxiliabitur. Et in eodem. Confortaui te & auxiliatus sum tibi. Et in eodem. 50. Dominus deus auxiliator meus erit; idest auxiliabitur mihi. Dañ. 11. Cum q; corruerint subleuabuntur auxilio paruo. idest adiuuabuntur. Et inde עוֹזֵר Oozer. idest auxiliator siue adiutor. Esa. 31. Et corruet auxiliator. Et inde עָזוּר Aazur. idest adiutus siue ille cui prestatur auxilium. Esa.31. Et cadet cui prestatur auxilium. Et inde עֵזֶר Eezer. idest adiutorium siue auxilium. Geñ. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Deut.33. Et adiutor illius contra aduersarios eius erit. Pro quo hebrei legunt. Et adiutorium eius. p̄s.123. Adiutorium nostrum in nomine domini. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֶזְרָה Eezra. p̄s. 45. Adiutor in tribulationibus que inuenerunt nos nimis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Auxilium in tribulationibus inuentus est validum. Iob. 6. Ecce non est auxilium mihi in me. Et inde עֲזָרָה Aazara. idest atrium templi in quo implorabant auxilium diuinum. Sicut exponunt hebrei. Beatus hieronymus transtulit crepidinem. Ezech.43. Et de sinu terre vsq; ad crepidinē nouissimā. Et in eodem. Et a crepidine minori vsq; ad crepidinē maiorē. & in eodem. Et crepido quattuordecim cubitorum erat.

עֵט Eet. stilus. calamus. Iob. 19. Stilo ferreo & plumbi lamina. Ps.44. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis.

עָטָה Aata. inuoluere. induere. operire. contexere. amicire. diuertere. vagari. Leuit.13. Os veste contectum Pro quo hebrei legunt. Et super labia inuoluat vel cooperiat: Et est sensus sicut in littera nostra. Ps.83. Etenim benedictionem dabit legis lator. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Benedictione quoq; amicietur doctor. p̄s.103. Amictus lumine sicut vestimento. p̄s.108. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur. Et in eodem. Et operiantur sicut diploide confusione sua. Esa.22. Et quasi amictum subleuabit te. Pro quo hebrei legunt. Et amiciēs amiciet te. siue inuoluens inuoluet te. Hiere.43. Et amicietur terra egypti: sicut amicitur pastor pallio suo. Ezech.21. Amicti ad cedem. Et inde מַעֲטֶה Maate. idest pallium siue amictum. Esa.61. Pallium laudis pro spiritu meroris. Significat etiam predicta dictio diuertere seu vagari. 1. Reg.15. Sed versus ad predam es. idest diuertisti ad predam. Canti.1. Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Et aliqui hebrei secundum primam significationem legunt. Ne sim sicut inuoluta vel cooperta post greges vel super greges sodalium tuorum. Et Origenes super cantica legit sic. Ne quando fiam sicut coopertus super greges sodalium tuorum. Ponitur etiam pro auersari. 1. Reg. 25. Et auersatus est eos. & aliqui hebrei dicunt φ deriuatur a dictione עַיִט Aait. de quo infra dicetur in suo loco.

עֲטַלֵּף Aataleph. vespertilio. Leuit.11. Vespertilionem & vpupam. Et in plurali עֲטַלֵּפִים Aatalephim. Esa. 2. Vt adoret talpas & vespertiliones.

עֲטִין Aatin. viscera. secundum translationem nostram. Iob 21 Viscera eius plena sunt adipe. Hebrei tamen dicunt φ significat vas in quo lac mulgent. Et pro adipe hebrei legunt lacte: nam eisdem litteris vtrunq; scribitur in hebreo.

עָטַף Aataph. deficere. anxiari. mestum esse: cooperire. inuoluere seu occultare. serotinum seu posteriorē esse. p̄s.60. Anima eorum in ipsis defecit. p̄s.141. In deficiendo ex me spiritum meum. p̄s. 142. Et anxiatus est super me spiritus meus. Et in titulo. p̄s.101. Vbi dicitur oratio pauperis cum anxiaretur. Threñ.2. Cum deficeret paruulus & lactens. Et in eodem. Cum deficerēt quasi vulnerati. Et in eodem. Qui fame pereunt in capite omnium compitorum idest qui fame deficiunt. Significat etiam cooperire vel inuoluere. vt Iob.23. Si me vertam ad dexteram non videbo illum. Pro quo he.le. Inuoluetur siue coopietur ad dexterā & nō videbo. quasi dicat. si in pte dextera. i. in pte meridionali coopuerit vel occultauerit se non videbo eum. p̄s.72. Operti sunt iniquitate & impietate sua. p̄s.64. Et valles abundabunt frumento. Pro quo hebrei legunt. Operientur frumēto. Esa.57. Quia spiritus a facie mea egredietur. Pro quo hebrei le. quia spiritus a facie mea inuoluetur vel coopērietur. Alii vero secundum primam significationem legunt. Quia spiritus a facie mea anxiatur. idest orat cum anxia & gemitu. Inde מַעֲטָפוֹת Moatiphoth. idest palliola. Esa. 3. Mutatoria & palliola & linteamina. Item עָטַף Aataph. idest serotinũ seu posteriorem esse. Geñ.30. Quãdo vero serotina admissura erat & conceptus extremus non ponebat eas. & in eodem factaq; sunt ea que erant serotina laban: & que primi temporis iacob.

עָטַר Iiter. coronare. circuire. s. in modũ corone. 1. Reg.23. In modum corone cingebant Dauid & viros eius. p̄s.5. vt scuto bone voluntatis tue coronasti eum. p̄s.8. Gloria & honore coronasti eum. p̄s.64. Benedices corone anni benignitatis tue. Pro quo hebrei legunt. Coronasti annum bonitate tua. Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Voluetur annus in bonitate tua. p̄s. 102. Qui coronat te misericordia & miserationibus. Cãti.3. In diademate quo coronauit eum mater sua. Et inde עֲטָרָה Aatara. idest corona seu diadema. vt in p̄dicto loco. & Ps. 21. Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Prouer. 4. Corona inclyta proteget te. Esa. 28. Pedibus conculcabitur corona superbie. Ezech.1. Aufer cidarim: tolle coronam. Et in plurali עֲטָרוֹת Aataroth. Zach.6. Et facies coronas & pones in capite iesu. Et inde מְעַטֵּרָה Maatira. idest coronata. Esa.33. Quis cogitabit hoc super tyrum quõdam coronatam.

עָטַשׁ Aatas. sternutare. Iob. 41. Sternutatio eius splendor ignis. & solum inuenitur in predicto loco.

עִי Ii. aceruus. s. lapidum. de quo vide infra in dictione עַיָּה Aaia.

עִיב Aaiab. obnubilare. obtenebrare. caligine obtegere. Threñ.2. Quomodo obtexit caligine. Et inde עָב Aab idest nubes. caligo. 3. Reg.18. Et ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Prouer.6. Quasi imber serotinus. idest sicut nubes serotini imbris. Esa. 14. Ascēdam super altitudinem nubium. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet super altitudinem nubis. Et in eodem. 18. Sicut nubes roris in die messis. Et in eodem. 19. Ecce dominus ascendet super nubem leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo.19. Iam nuc veniam ad te in caligine nubis. Et in plurali עָבִים Aabim. Iudi.5. Celiq; ac nubes stillauerũt aquis. Reperitur etiam עָבוֹת Aaboth. secundum terminationem femininorum. 2. Reg.23. Mane absq; nubibus rutilat. p̄s.76. Multitudo sonitus aquarũ. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Excusserunt aquas nubila. Significat etiam loca ardua & inaccessibilia ad similitudinem nubium. Hiere. 4. Ingressi sunt ardua ascenderunt rupes.

עַיָּה Aaia. aceruus. s. lapidum. siue deuastatio. Et scribitur sine he. & dicitur עִי Ii. Michee. 1. Et ponam ierusalem quasi aceruum lapidum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְעִי Mei. vt Esa. 29. Et erit sicut aceruus lapidum in ruina. Ponitur etiam עִי Ii. pro deuastatione. vel consumptione. Iob.30. Verũtamen non ad consumptionem eorum emittit manum. Et in plurali עִיִּים Iim. p̄s.78. Posuerunt ierusalem in pomorum custodiam. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Posuerunt ierusalem in aceruos lapidum. Mich.3. Et ierusalem quasi aceruus lapidum erit. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. quasi aceruí lapidum.

עִיז Aaiaz. congregare. confugere. Exo.19. Mitte ergo iã nunc & congrega iumenta tua. Significat etiam confugere: secundum hebreos. Esa.10. Migrauit medemena: habitores gabim confortamini. Pro quo hebrei legunt. Habitatores gabim confugite. Potest etiam legi congregamini: scilicet in arcem vel munitionem. Hiere. 4. Confortamini nolite stare. Pro quo hebrei legũt. Congregamini vel confugite. scilicet in arcem vel in munitionem. Et in eodem. 6. Confortamini filii Beniamin in medio ierusalem. Pro quo hebrei legunt. Confugite filii Beniamin de medio ierusalem. Potest etiam deriuari a dictione עָזַז Aazaz que significat confortare. vt supra dictum est.

עַיִט Aait. auis. volucris. & solum inuenitur in numero singulari. Et ponitur aliquando singulare pro plurali. Geñ. 15. Descenderunt volucres super cadauera. Esa. 18. Et relinquentur simul auibus montium. Et in eodem. Et estate perpetua erunt super eum volucres. Et in eodem. 46. Vocans ab oriente iustum. Pro quo hebrei legunt. Vocans ab oriente auem. & sic est in bibliis nostris correctis. s. auem. & dicitur de cyro rege persarũ: qui dictus est auis propter eius velocitatem. Hiere.12. Nunquid auis discolor hereditas mea mihi: nunquid auis tincta per totum. Ezech. 39. Auibus omniq; volatili. Et inde dicunt aliqui φ deriuatur verbum עִיט Aat. i. abigere ad similitudinem auium. 1. Reg. 25. Et auersatus est eos. Pro quo ipsi legũt. & abegit eos. siue inuectus est in eos.

עַיָם Aaiam. fortitudo. Esa.11. In fortitudine spiritus sui. & solum inuenitur in predicto loco.

עַיִן Aain. siue עֵין Een. oculus. aspectus. color. fons. Exo. 21. Oculum pro oculo. Deut.33. Habitabit israel confidenter & solus oculus iacob. Et in eodem. 34. Non caligauit oculus eius. Iob.10. Ne oculus me videret. Prouer.30. Oculum qui subsãnat patrem. Esa.52. Oculo ad oculum videbunt. Zach. 9. Quia dominus est oculus hominis. Ponitur etiam pro aspectu vel superficie. Exo. 10. Que operiet superficiem terre. Pro quo hebrei legunt. aspectum vel colorem terre. Et in eodem. Operueruntq; vniuersam superficiem terre. Leuit.13. Et siquidem lepra vltra creuerit nec transierit in cute priores terminos. Pro quo hebrei legunt. Et ecce plaga in colore vel aspectu suo steterit: nec creuerit plaga in cute. Et in eodem. Et cum viderit faciem quidem pristinam non reuersam. idest colorem vel aspectum plage pristinum. Nume. 11. Erat autem man quasi semen coriandri coloris bdelii. Pro quo hebrei legunt. Et man quasi semen coriandri albũ. s. erat: & color eius sicut color bdelii. Prouer. 23. Cũ splenduerit in vitro color eius. Ezech.1. Quasi species electri. idest quasi aspectus electri. & in eodē. Et scintille quasi aspectus eris candentis. Et in eodē. Quasi visio lapidis sapphyrini. idest q̃si aspectus lapidis sapphyrini. Et ĩ plurali עֵינַיִם Eenaim. siue עֵינֵי Eene. Geñ.3. φ bonum esset lignum ad vescendũ & pulchrum oculis. & in eodem. Hoc erit tibi velamen oculorum. Nu.10. Et eris ductor noster. Pro quo hebrei legunt Et eris nobis pro oculis. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Deut.11. Et inter oculos vestros collocate. 2. Paralipo. 16. Oculi enim domini contemplantur vniuersam terram. Iob. 21. Videbunt oculi eius interfectionem suam. Ps.33. Oculi domini super iustos. Esa.3. Vt prouocarent oculos maiestatis eius. Et in eodem. 33. Regem in decore suo videbunt oculi tui. Ezech. 6. Et oculi eorum fornicantes. Zach.3. Super lapidem vnum septem oculi sunt. & est tam generis masculini quam feminini vt patet in locis predictis. Et inde verbum עַיִן Iien. idest intueri. aspicere. siue oculos in aliquem iniicere. 1. Reg.28. Non rectis igitur oculis saul aspiciebat Dauid. Ponitur etiam עֵינַיִם Eenaim pro biuio itineris. eo quod ibi viator apertis oculis aspicit quod iter capiat. Geñ. 38. Sedit in biuio itineris. Pro quo hebrei legunt. Sedit in porta oculorum siue in apertura oculorum. Et in eodem. Vbi est meretrix que sedebat in biuio. vbi pro biuio ponitur עֵינַיִם Eenaim. Item עַיִן Aain. siue עֵין Een. idest fons. Geñ.14. Et vene

runt vsq; ad fontem mesphat. Et in eodem. 24. Ecce ego sto prope fontem aque. Iudi. 15. Fōs inuocatis de maxilla. Et in plurali עֵינוֹת Eenoth. Exo. 16. Duodecim fōtes aquarum & septuaginta palme. Deut. 8. Terra riuorum & fontium. Prouer. 8. Et librabat fontes aquarum. Scribitur etiā cum mem in principio & dicitur מַעְיָן Maiian. Leuit. 11. Fōtes vero & cisterne. Quod in hebreo legitur singulariter .s. fontem & cisternam. p̄s. 113. Et rupem in fontem aquarum. Prouer. 25. Fons turbatus pede. Canti. 4. Hortus conclusus fons signatus. & in eodem. Fons hortorū puteus aquarum viuentiū. Et in plurali מַעְיְנוֹת Maianoth. Geñ. 7. Rupti q; sunt omnes fontes abyssi magne. Prouer. 8. Nec dum fontes aquarum eruperant. Reperitur etiam מַעְיָנִים Maianim secundum terminationem pluralem masculinorum. p̄s. 103. Qui emittis fontes in cōuallibus. p̄s. 86. Sicut letantium omnium nostrum habitatio est in te. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Et cantores quasi in choris omnes fontes mei in te. Potest etiam legi secundum primam significationem sic. Omnes intuitus mei in te .i. in te solum respiciunt oculi mētis mee. vel sic omnia viscera mea in te. Nam in lingua chaldaica significat viscera. Esa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontib9 saluatoris.

עָיֵף Aaiaph. deficere. lassum esse. Esa. 40. Nō deficiet nec laborabit. & in eodem. Et deficient pueri & laborabūt. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. Et inde עָיֵף Aaieph. idest lassus seu deficiens. Deut. 25. Quando tu eras fame & labore confectus. Pro quo hebrei legunt Et tu eras lassus & laborans. Esa. 5. Non est deficiens nec laborans, & in eodem. 28. Hec est requies: reficite lassum. Vide etiam de hoc supra in dictione יָעֵף Iaaph. & in dictione עוּף Vuph.

עִיק Aaiac. stridere. Amos. 2. Ecce ego stridebo subter vos sicut stridet plaustrum. Hebrei tamen dicunt q; significat arctare. siue coangustiare. Et inde עָקָה Aaca .i. angustia vl' tribulatio. Ps. 54. A voce inimici & a tribulatiōe peccatoris. Scribitur etiam cū mē in principio & dicitur מוּעָקָה Muaca. Ps. 65. Posuisti tribulationem in dorso nostro.

עִיר Iir. ciuitas. vrbs. oppidum. pullus .s. asini. Geñ. 4. Et edificauit ciuitatem. & in eodem. 11. Faciamus nobis ciuitatem & turrem. Et in eodem. 33. Transiuitq; in salem vrbem sichimorum. Deut. 2. Oppidum quod in valle situm est. Et in plurali cōmuniter scribitur sine iod in medio & dicitur עָרִים Aarim. Geñ. 41. Omnis etiam frugum abundantia in singulis vrbibus recondita est. Exo. 1. Edificauerunt vrbes tabernaculorū pharaoni. Nume. 13. Vrbes quales murate an absq; muro. Deut. 3. Absq; oppidis innumeris que non habebant murum. & in eodem. 4. Tunc separauit moyses tres ciuitates. & quandoq; retinet iod in plurali & dicitur עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Principes triginta ciuitatum. Pro quo hebrei legunt. Et triginta ciuitates eis .s. erant. Ponitur etiam עָרִים Aarim. pro hostibus vel inimicis. 1. Reg. 28. Et transierit ad emulū tuum .i. ad hostem vel inimicum tuum. Mich. 5. Et conteram ciuitates tuas. Pro quo hebrei legunt. Et cōteram hostes tuos. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione עוּר Vur. Item עִיר Iir. siue עַיִר Aair. idest pullus .s. asini. Geñ. 49. Ligans ad vineam pullum suum. Iob. 11. Pullum onagri se liberum natum putat. Zach. 9. Et super pullum filium asine, Et in plurali עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, & in hebreo m̄ predicto loco non habetur asinarum: sed sic. Sedentes super triginta pullos. Et dicunt aliqui hebrei q; intelligitur de pullis equorum. Item עִיר Iir .i. vigil. De quo vide supra in dictione עוּר Vur.

עַיִשׁ Aais. sidus. siue constelatio stellarū. Pro quo beatus hieronymus trāstulit vesperum. Iob. 38. Et vesperū super fines terre consurgere facis. vide etiam de hoc supra in dictione עוּשׁ Vus.

עַכְבָּר Aachbar. mus. Leuit. 11. Mustela & mus. 1. Reg. 6. & quinq; mures aureos.

עַכָּבִישׁ Aacabis. aranea. Iob. 8. Aranearum tela fiducia eius. Esa. 59. Telas aranee texuerunt.

עֶכֶס Eeches. monile: seu calciamentum .i. ornatum. Esa. 3. Auferet dominus ornamentum calciamentorum. Et Et inde verbum עָכַס Aachas: quod significat cum tali calciamento in pedibus incedere. vel composito gradu incedere. Vt in eodē. & pedibus suis composito gradu incedebant. Ponitur etiam עֶכֶס Eeches pro compede: secundum hebreos. Prouer. 7. Et quasi agnus lasciuiens & ignorans & nescit q; ad vincula stultus trahatur. Pro quo hebrei legunt, Et sicut compes ad correctionem stulti: seu ad vinculum stulti.

עָכַר Aachar. turbare. conturbare. Geñ. 34. Turbastis me. Ios. 7. Quia turbasti nos exturbet te dominus in hac die. Iudi. 11. Et ipsa decepta est. Pro quo hebrei legunt. Et tu fuisti in conturbantibus me, 1. Reg. 14. Turbauit pater meus terrā. 1. Paralipo. 2. Qui turbauit israel. p̄s. 38. Et dolor me9 renouatus est. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et dolor meus cōturbatus est. Prouer. 15. Et in fructibus impiorum conturbatio.

עַכְשׁוּב Aachsub. aspis. serpentis genus. p̄s. 139. Venenum aspidum sub labiis eorum. Quod in hebreo legitur singulariter .s. Venenum aspidis sub labiis eorum.

עַל Aal. super. supra. in. ad. apud. prope. iuxta. pro. propter aduersus. aduersum. contra. De quo vide infra in dictione עָלָה aala. quia inde deriuatur.

עֹל ool. iugum. De quo vide in dictione sequenti.

עָלַל Aalal. operari. facere. vindemiare. deuastare. depredari. spoliare. illudere. abuti. operire siue inuoluere. Exo. 9. Quotiens contriuerim egyptios. Pro quo hebrei legunt. Quid fecerim vel quid operatus sim in egypto. Threñ. 1. quoniam vindemiauit me. Pro quo hebrei legunt. quem fecit mihi siue quem operatus est mihi. Et i eodē. Et vindemia eos sicut vindemiasti me. Pro quo hebrei legunt. Et fac eis sicut fecisti mihi. idest destrue eos sicut destruxisti me. Potest etiam significare vindemiare sicut est in littera nostra. vt infra dicetur. & inde עֲלִילָה aalila. idest actus. opus. studium. adinuentio. cogitatio. consiliū. p̄s. 65. Terribilis in consiliis super filios hominum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Terribile consilium super filios adam. idest opera eius sunt terribilia. Hiere. 32. Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu. vbi ponitur pro cogitatu. Et inde עִילָה Iila. Quod in lingua chaldaica significat occasionem. Dañ. 6. Et querebant occasionem ex latere regis. Et in eodem. Nullamq; causam & suspitionem reperire potuerunt. idest nullam occasionem. Et in plurali עֲלִילוֹת aaliloth. 1. Paralip. 16. Notas facite in populis adinuentiones eius .i. opera eius. p̄s. 104. annunciate inter gentes studia eius. idest opera eius. Ezech. 20. Nec secūdum scelera vestra pessima. Pro quo hebrei legunt. Nec secundum opera vr̄a corrupta. significat et עֲלִילוֹת aaliloth excusationes. scilicet falsas. siue occasiōes verborū. p̄s. 140. ad excusandum excusationes in peccatis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Sed Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Voluere cogitationes impias. idest cogitare cogitationes impias. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲלָלִ Maalele. idest opera seu adinuentiones: vel cogitationes. aut studia. Ps. 27. Et secundum nequitiam adinuentionum ipsorum. Ps. 76. Memor fui operum domini. Hiere. 25. Et a pessimis cogitationibus vestris. & in eodē. 26. Bonas facite vias vestras & studia vestra. Significat etiam predicta dictio עָלַל Aalal. vindemiare. seu reliquias ex vindemia remanentes colligere. Deut. 24. Non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene populi ac vidue. Hiere. 6. Vsq; ad racemum colligēt quasi in vinea reliquias israel. Pro quo hebrei legunt. Vindemiando vindemiabūt vel colligendo colligēt quasi in vinea reliquias israel. Threñ. 1. Qm̄ vīdemiauit me. Et īde עוֹלֵלוֹת Ooleloth .i. racemi remanentes post vindemiam. Iudi. 8. Nonne melior est racemus ephraim vindemiīs abiezer. Esa. 17. Et relinquetur in eo sicut racemus. & in eodem. 24. Et racemi: cum fuerit finita vindemia. Hiere. 49. Si vindemiatores venissent super te nonne reliquissent racemos. Mich. 7. Velut qui colligit in autūno racemos vindemie. Item עָלַל Aalal. idest spoliare. depdari. deuastare. seu occidere. Iudi. 20. In illa quoq; fuga palantes & in diuersa tendentes occiderunt quinq; millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt eos siue deuastauerunt in viis vel in itineribus quinq; millia viros. Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt eum. Threñ. 3. Oculus meus depredatus est animā meam. Significat etiam illudere. Nume. 22. Quia illusisti mihi. 1. Reg. 31. Et interficient me illudentes mihi. Hiere. 38. Ne forte tradar in manus eorum & illudant me. Significat etiam abuti. Iudi. 19. Qua, cum tota nocte abusi essent. Itē significat operire vel inuoluere. Iob. 16. Et operui cinere carnem meam. Pro quo hebrei legunt. Et inuolui siue operui cinere cornu meum. Et accipitur cornu pro fortitudine vel imperio. Item עוֹלֵל Oolel. idest paruulus infans. Hiere. 6. Effunde super paruulum foris. Threñ. 2. Cum deficeret paruulus & lactens in plateis oppidi. Et in plurali עוֹלְלִים Oolelim. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Threñ. 4. Paruuli petierūt panem. vide etiam de hoc supra in dictione עוּל Vul. scribitur etiā cum thau in principio & dicitur תַּעֲלוּלִים Thaalulim. Esa. 3. Et effeminati dominabuntur eis. Pro quo hebrei legunt. Et infantes seu paruuli dominabuntur eis. Potest etiā significare abutentes, vt dictum est supra. Ponitur etiam תַּעֲלוּלִים Thaalulim pro illusionibus. Esa. 66. Et ego eligam illusiones eorum. Item עֲלִיל Aalil. idest probatū secundum translationem nostram. p̄s. 11. Argentum igne examinatum probatum terre. Hebrei tamen dicunt q; significat vas paruū fictile in quo argentum vel aurum purgatur seu purificatur. De quo vide supra in dictione בָּעַל Baal. quia secundum aliquos hebreos illud beth quod preponitur predicte dictioni non est prepositio sed est de substantia dictionis. Item עֹל Ol .i. iugum. Geñ. 27. Tempusq; veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Nume. 19. Nec portauerit iugum. Deut. 28. Et ponet iugū ferreum super ceruicem tuam. 1. Reg. 6. quibus non est impositum iugum. 3. Reg. 12. Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis.

עִלֵּג Iileg. balbus. Esa. 32. Et lingua balborum velociter loquetur. & solum inuenitur in predicto loco.

עָלָה Aala. ascendere. leuare. eleuare. ducere. adducere. obducere. crescere. pullulare. oriri. offerre. Geñ. 2. Sed fons ascendebat de terra. Et in eodem. 17. Ascendit deus ab abraam. Et in eodem. 32. Iam enim ascendit aurora. Et in eodem. 35. Surge ascende bethel. & in eodem. 46. Et ego inde adducam te reuertentem. Pro quo hebrei legunt. Et ego ascendere te faciam vtiq; ascendendo: eo quod terra egypti erat humilior terra promissionis. Et in eodem. 49. Quia ascendisti cubile patris tui. Exo. 19. Moyses autem ascendit in montem ad deum. Et in eodem. 24. Ascende ad me in montē. Nume. 9. Cumq; ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat. idest cum eleuata fuisset. Et in eodem. Et statim diluculo tabernaculum reliquisset. Pro quo hebrei legunt. Et eleuata esset nubes diluculo. & in eodem. Et si post diem & noctē recessisset. idest eleuata fuisset & in eodem. 10. Vigessima die mensis eleuata est nubes de tabernaculo federis. & in eodem. 16. Vt separentur a tabernaculis chore. Pro quo hebrei legunt. Et ascendant vel eleuētur a tabernaculis chore. & in eodem. Cumq; recessissent a tentoriis eorum. idest cum ascendissent vel eleuati essent. Deut. 1. Et tumentes superbia ascendistis in montem. Ios. 15. Ascenditq; terminus in bethagla. Iudi. 8. Reuertentesq; de bello ante solis ortum. Pro quo hebrei legunt. Ante solis ascensum. idest antequam sol ascenderet super terram. 1. Reg. 5. Ascendebat vlulatus in celum. & in eodem. 9. Et ascenderunt in ciuitatem. 4. Regum. 2. Cum leuare vellet dominus heliam per turbinem in celum. 2. Paralipo. 16. Et facies eum a me recedere. Pro quo hebrei legunt. Et ascendet a me. Iob. 20. Si ascenderit vsq; ad celum superbia eius. Ps. 46. Ascendit deus in iubilo. Ps. 67. Ascendisti in altum. Canti. 3. Que est ista que ascendit. Esa. 2. Venite ascendamus in montem domini. Hiere. 4. Ascendit leo de cubili suo. & in eodem. 46. Ascendens operiam terram. Et in eodem. 47. Ecce aque ascendent ab Aquilone. & in eodem. 49. Quasi leo ascendet de superbia iordanis. Et in eodem. 51. Et non ascendet loricatus. Ezech. 19. Et eduxit vnum de leunculis suis. pro quo hebrei legunt. Et ascendit seu creuit vnus de leunculis suis. Et in eodem. 36. Et ascendistis super labium lingue. Osee. 1. Et ascendent de terra. Et inde verbum tertie coniugationis. idest ascendere facere. seu ducere: aut educere vel adducere. scilicet de inferioribus ad superiora. siue eleuare. Exo. 32. Qui nos eduxit de terra egypti. idest qui nos ascendere fecit. Et in eodem. Isti sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Ios. 7. Et duxerunt eos ad vallem achor. Et secundum hebreos vallis Achor erat sublimior valle in quo ipsi erant vel quia inter eos & vallem achor erat aliquis mons vel collis quo ascenderunt vt ducerent eos ad vallem Achor. 2. Reg. 2. Sed & viros qui erant cum eo duxit Dauid. idest ascendere fecit eos: quia terra promissionis ad quam duxit eos erat sublimior. Et in eodem. 6. Vt adducerent arcam dei. Et in eodem. Et adduxit arcam dei de domo obed edō. Et in eodem. Dauid & omnis domus israel ducebant arcam. Hiere. 10. Eleuat nebulas ab extremitatibus terre. idest ascendere facit. Amos. 2. Ego sum qui ascendere vos feci de terra egypti. Naum. 2. Et miles captiuus ductus est. Significat etiam obducere. Hiere. 8. Quare non est obducta cicatrix filie populi mei. Et in eodem. 33. Ecce obducam eis cicatricem & sanitatem. Hebrei tamen dicunt q; significat sanare vel curare. Et inde תְּעָלָה Theala. idest sanitas seu medicamentum. vt in predicto loco. Et in eodem. 46. Frustra multiplicas medicamina: sanitas non erit tibi. Significat etiam predicta dictio עָלָה Aala. crescere seu pullulare. quod est idem quod ascendere. 3. Reg.

22. Cómissum est ergo preliũ in die illa. Pro quo hebrei legunt, Creuit seu augmẽtatum est prelium in die illa. Esa. 5. Et ascendent super eam vepres & spine.i. crescent seu pullulabunt. & in eodem. 32. Super humũ populi mei spine & vepres ascendent.i. crescent siue orientur. Et in eodem. 34. Orientur in domibus eius spine. Ezech. 34. Et succrescere faciam super vos carnes. Et in eodem. Et carnes ascenderũt idest creuerunt. Et in eodem. Et super torrentem orietur in ripis eius. Ponitur etiam pro operire. Exo. 16. Cumq₃ operuisset superficiem terre apparuit in solitudine quasi minutum. Pro quo aliqui hebrei secundum precedentem significationem legunt sic. & creuit ros qui iacuerat: & ecce super faciem solitudinis minutum. significat etiã predicta dictio עָלָה Aala offerre vel afferre sacrificium vel holocaustũ: eo quod eleuabatur corã domino. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. Nume. 22. Imposuerunt simul vitulum & arietem super aram. idest obtulerunt. Deut. 12. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris. Et in eodem. Sed in loco quem elegerit domin⁹ in vna tribuum tuarum offeres hostias. Iudi. 6. Et taurum alterum impositum super altere. idest oblatum. 1. Reg. 2. Quam afferebat statutis diebus. 3. Reg. 10. Et holocausta que offerebat in domo domini. Et in eo. Mille hostias in holocaustum obtulit salomon. 2. Paralipo. 24. Et offerebantur holocausta in domo domini. Et inde עוֹלָה Oola. idest holocaustum. hostia Geñ. 12. Et offeres eum in holocaustũ. Leuit. 1. In holocaustum & suauẽ odorem domini. Nume. 29. Absq₃ holocausto sempiterno. p̃s. 19. Et holocaustum tuum pingue fiat. p̃s. 50. Sacrificium & holocaustum. Esa. 61. Odio habens rapinam in holocaustũ. Et in plurali עֹלֹת Ooloth. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. 3. Reg. 3. Mille hostias in holocaustum. Et in lingua chaldaica dicitur עֲלָוָן Aalauã. Esd. 6. Et hedos in holocaustum. Et inde עֲלוֹת Aaloth. i. vasa quedam que erant in ministerium holocaustorum. 2. Paralipo. 24. De qua facta sunt vasa templi in ministerium ad holocausta. Ponitur etiam עֹלָה Oola pro cogitatione. Ezech. 20. Nec cogitatio mentis vestre fiet. i. illud qđ ascendit in mente vestra. Ponitur etiam עֲלִיָּה Aalia. pro holocausto. seu victima. 2. Paralipo. 9. Et victimas quas immolabat in domo domini. Hebrei tamen secundum primã significationem in predicto loco legunt. Et ascensum eius quo ascendebat in domo domini. Et inde עֲלִיָּה Aalia. i. cubile. cenaculum. Iudi. 3. Viderunt clausas fores cenaculi. Et in eodem. Forsitan purgat aluũ in estiuo cenaculo. 4. Reg. 4. Faciamus ergo ei cenaculum paruum. Et in eodem. Et veniens diuertit in cenaculum. Dañ. 6. Et fenestris apertis in cenaculo suo. Et in plurali עֲלִיּוֹת Aalioth. p̃s. 103. Qui tegis aquis cenacula eius. Et inde מַעֲלֶה Maale. siue מַעֲלָה Maala. idest ascensus. seu gradus quo ascendunt. Nume. 34. Per ascensum scorpionum. Iosu. 10. Et persecutus est eos per viam ascensus bethoron. 2. Paralip. 33. Et sepelierũt eum supra sepulchra filiorum dauid. Pro quo hebrei legunt. Et sepelierunt eum in ascensu sepulchrorum filiorum dauid. Esa. 15. Per ascensum enim luith flens ascendet. Et in plurali. מַעֲלוֹת Maaloth. Exo. 20. Non ascendes per gradus ad altare meum. Et in titulo. p̃s. 119. Canticum graduũ. Et similiter in psalmis sequentibus. Ezech. 40. Et ascendit per gradus eius. Et in eodem. Et septem graduũ erat ascensus eius. Et in eodem. 46. Gradus autem eius versi erant ad orientem. Amos. 9. Qui edificat in celo ascensiones suas. Significat ẽt illud quod ascendit in cor hominis. i. cogitatiões. vt Ezech. 11. Et cogitationes cordis vestri ego noui. Ponitur etiam מַעֲלוֹת Maaloth. pro horologio. vel lineis. eo quod ibi erant quidam gradus per quorum vmbram designabantur hore diei. Esa. 38. Ecce ego reuerti faciam vmbram linearũ per quas descenderat in horologio achaz in sole retrosum decem lineis. Et in eodem. Et reuersus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. Et inde מַעְלָה Máala. idest supra. sursum. vel deinceps. Exo. 30. A viginti annis & supra Nume. 1. Ab vno mense & supra. Deut. 28. Et eris semper supra. Et in eodem. Ascendet super te eritq₃ sublimior. Pro quo he. le. Ascendet sup te supra supra. 1. Reg. 9. Ab humero & sursum eminebat supra omnem populum. Significat etiam deinceps. 1. Reg. 30. Et factũ est hoc ex illa die & deinceps. Aggei. 1. & nũc ponite corda vestra a die hac & supra. i. a die hac & deiceps. scribitur etiã cũ lamed in prĩcipio & dicitur לְמַעְלָה Lemáala. Esa. 7. Siue in excelsum supra. Et ĩ eodem. 37. Et faciet fructũ sursum. Ezech. 1. A lumbis eius & desuper. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִמַּעַל Mimáal. siue מִמַּעְלָה Mimáala. aut מִלְמַעְלָה Milmáala. idest desuper Geñ. 22. Posuit eum in altare super struem lignorum. Et in eodem. 49. Benedictionibus celi desuper. Exo. 20. Que est in celo desuper. Iosu. 3. Que autem desup veniunt. 3. Reg. 7. Et mare super eos desuper erat. Iob. 3. Non requirat eum deus desuper. Esa. 6. Seraphim stabant super illud. Pro quo hebrei legũt. Seraphim stabant desuper ei. Ezech. 1. Et facies & pẽne eorum extente desuper. Et in eodem. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum. Et inde מֹעַל Móal. idest eleuatio. Nee. 8. Et respondit omnis populus amen eleuãtes manus suas. i. cum eleuatione manuũ suarum. Et inde עֶלְיוֹן Elion idest excelsus. altissimus. superior. p̃s. 12. Et psalam nomini domini altissimi. p̃s. 46. Quoniam dominus excelsus terribilis. p̃s. 90. Qui habitat in adiutorio altissimi. Esa. 14. Similis ero altissimo. Et in lingua chaldaica dicitur עִלָּאָא Ilaia. Dañ. 3. Serui dei excelsi egredimini & venite. ponitur etiam עֶלְיוֹן Eliõ pro exemplo. 3. Reg. 9. Et domus hec erit in exemplum. Pro quo hebrei legunt. Et domus hec erit excelsa. i. que erat excelsa. 2. Paralipo. 7. Et domus ista erit in prouerbium vniuersis transeuntibus & dicent stupẽtes. Pro quo in hebreo habetur. Et domus ista que erat excelsa vniuerso transeunti: super eam stupebit & dicet. Et in genere feminino עֶלְיוֹנָה Eeliona. Esa. 36. Et stetit in aquẽductu piscine superioris. Ezech. 41. Et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora & medium. Et inde עַל Aal. i. super. supra. in. ad. cũ. apud. prope. iuxta. pro. propter. aduersus. contra. Geñ. 1. Et spiritus dei ferebatur super aquas. Et in eodem. 2. Non enim pluerat dominus super terram. Et in eodem. 3. Super pectus tuum gradieris. & in eodem 20. Quia induxisti super me & super populum meũ peccatũ. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super egyptum. Et in eodem. 20. Et offeretis super eum holocausta. Leuit. 4. Et pones super eos thus. Iob. 38. Et vesperum super fines terre consurgere facis. & in eodem. 39. Super ipsũ sonabit pharetra. p̃s. 2. Super siõ montẽ sanctũ ei⁹. p̃s. 39. Et statuit supra petrã pedes meos. p̃s. 128. Supra dorsum meũ fabricauerũt Peccatores. Esa. 1. super quo pcutiã vos. & in eo. 7. Quieuit syria super ephraim. Et in eodem. 8. Et ascendet super omnes riuos eius. Et in eodem. 11. Et requiescet super eũ spiritus domini. Hiere. 2. Sed in omnib⁹ que supra memoraui. Osee. 7. Reuersi sunt vt essent absq₃ iugo. pro quo hebrei legũnt. Reuersi sunt: non supra. idest non tendunt ad superiora. Et. lxx. trãstulerunt. reuersi sunt in nihilum. sed si p̄ עַל Aal legatur עֹל ool. tunc significat iugum. sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione עָלַל aalal. & similiter Osee. 11. Vbi nos legimus iugum autem imponetur eis simul quod non auferetur. Hebrei legunt. & ad supra. i. ad superiora vocabit eum simul non eleuabitur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Significat etiam in: siue ad Geñ. 19. Salua animam tuam. pro quo hebrei legunt. Saluare in anima tua: siue saluum te fac in anima tua. Et in eodem. 27. Viues in gladio. Exo. 28. Sculpes eos nominibus filiorum israel. idest in nominibus. Et in eodem. 29. Et posita in canistro offeres. Iosu. 2. Et ecce mulier ascẽdit ad eos. Et in eodem. Per viam que ducit ad vada iordanis. 1. Reg. 1. Orauit ad dominũ flens largiter. & ĩ eo. 2. Abiit elchana in ramatha in domum suam. 4. Regum. 22. Dixit autẽ elchias pontifex ad saphan scribam. Ps. 47. Ipse reget nos in secula. Pro quo hebrei legũt. Ipse reget nos vsq₃ ad mortem siue in morte: & beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. ipse dux noster super mortem. De quo vide infra in dictione עָלָם Alam. Esa. 29. Et dabitur liber nescienti litteras. Pro quo hebrei legunt. Et dabitur liber ad eum qui nescit librum siue litteras. Et in eodem. 38. cunctis diebus vite nostre in domo domini. Hiere. 23. Hec dicetis vnusquisq₃ ad proximum suum & ad fratrem suum. Osee. 12. & locutus sum super prophetas. idest ad prophetas. Significat etiam cum. iuxta. apud. secus. ante. Geñ. 16. Cumq₃ inuenisset eam angelus domini iuxta fontem. Et ĩ eodem. 18. Apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. & in eodem. Ipse vero stabat iuxta eos. Et in eodem. 30. separatis inter se gregibus. Pro quo hebrei legunt. & posuit sibi greges seorsum & non posuit eas cum ouibus laban siue iuxta oues laban. Et in eodem. 41. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium. Pro quo hebrei legunt. & iuxta secundationem vel iterationem somnii. & est sensus sicut in littera nostra. Exo. 14. repererunt eos in castris super mare. idest iuxta mare. & in eodem. 35. Viri cum mulieribus prebuerunt. & in eodem. 40. Dimittesq₃ ante illam velum. idest iuxta arcam. Nume. 2. & cum eis tribus filiorum manasse. 1. Regum. 20. fac ergo misericordiam cum seruo tuo. 2. Regum. 2. & occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Nee. 3. & iuxta eum edificauerunt viri hiericho & iuxta eos edificauit zachur. Ps. 1. & erit tãquam lignum quod plantatũ est secus decursus aquarum. Canti. 1. Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. idest iuxta greges vel cum gregibus. Ezech. 1. iuxta fluuiũ chobar. & in eodem. In terra chaldeorum secus flumen chobar Significat etiam. de. 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutũ est de christo dei iacob. Hebrei tamen secundum primam significationem legunt sic. Dixit vir qui constitutus est supra: christus dei iacob. idest qui constitutus est in statu subliniori. significat etiam. pro. siue propter. Geñ. 26. Pro illo quoq₃ rixati sunt. Leuit. 4. Offeret pro peccato suo. & in eodem. Rogabitq₃ pro eo sacerdos. Nume. 15. & rogabit sacerdos pro omni multitudine israel. p̃s. 7. Et propter hanc in altum regredere. Ps. 9. Propter quid irritauit impius deum. Ps. 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus. Ps. 43. quia propter te mortificamur tota die. Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. Ps. 68. Quia propter te sustinui opprobrium. Threñ. 5. Propterea mestum factum est cor nostrum. Et in eodem Propter montem sion quia disperiit. Ione. 4. Propter hoc preocupaui vt fugerẽ in tharsis. Significat etiam aduersus siue contra. Geñ. 4. Consurrexit cain aduersus fratrem suum Abel. Nu. 16. Cũq₃ stetissent aduersus moysen. p̃s. 2. Aduersus dominum & aduersus christum eius. Ps. 14. & opprobrium non accepit aduersus proximum suum. p̃s. 63. Et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Esa. 7. Ad preliandum contra eam. Et in eodem. 9. simul ipsi contra iudam. & in eodem. 27. Ne forte visitetur contra eam. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. scribitur etiam cum iod in fine & dicitur עֲלֵי aale. Iob. 29. Quando secreto erat deus in tabernaculo meo. Ps. 91. In decachordo psalterio cum cantico in cithara. vbi ter ponitur predicta dictio. Hiere. 9. Dolor meus super dolorem. & aliquando preponitur ei littera chaph & dicitur כְּעַל Cheal. idest quasi super: vel sicut ad. Esa. 59. sicut ad vindictam quasi retributionem. idest quasi super retributionem. Et in eodem. 63. Et super omnibus que reddidit nobis dominus. & aliquando preponitur ei littera mem & dicitur מֵעַל meal. idest desuper. Geñ. 1. Diuisitq₃ aquas que erant sub firmamento ab aquis que erant super firmamentum. Ezech. 1. nam cum fieret vox super firmamentum. scribitur etiam cum duplici mem in principio & dicitur מִמַּעַל Mimáal. siue מִמַּעְלָה mimáala. De quo supra dictũ est. & inde עֲלֵיהָ aaléha. i. armũ. seu femur. 1. Regum. 9. Leuauit autem coquus armum & posuit ante saul. Pro quo hebrei legunt. Leuauit autem coquus crus & femur eius. siue id quod erat super illud. Item עָלָה Aala. maculare vel profanare. succidere vel succendere. Geñ. 49. Et maculasti stratum eius. pro quo hebrei legunt. stratum meum maculatum seu profanatum est. Iob. 5. sicut infertur aceru⁹ tritici in tempore suo. pro quo hebrei legunt. Sicut succiditur aceruus: scilicet messis in tẽpore suo. Ps. 101. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum. Pro quo hebrei legunt. Ne succidas me vel ne consumas me in dimidio dierum meorum. Hiere. 48. Ciuitates illius succenderunt. Et alii legunt succiderunt vel exterminauerunt. Zach. 14. Et apprehendet vir manum proximi sui. & sequitur in hebreo. & succidetur manus sua super manum proximi sui. Potest etiam legi sic. & ascendet siue eleuabitur manus eius super manum proximi sui. & ĩde תְּעָלָה Theala. idest aqueductus. 3. Regum. 18. Steterunt iuxta aqueductum piscine superioris. Et in eodem. 20. Et quomodo fecerit piscinam & aqueductum. Esa. 7. Ad extremum aqueductus piscine superioris. & inde עֱלִי Eeli. idest pilum. Prouer. 27. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo. & dicũt aliqui hebrei q̄ significat mortarium. Item עָלֶה aale. idest folium. frons. ramus. vt Geñ. 8. Portans ramum oliue virentibus foliis in ore suo. Ps. 1. Et folium eius non defluet. & in plurali עָלִים aalim. siue עֲלֵי aale. Geñ. 3. Et consuerunt folia ficus. Nee. 8. Afferte frondes oliue & frondes ligni pulcherrimi & frondes myrti & ramos palmarum. vbi ponitur pro frondibus & pro ramis. Et similiter. Esa. 17. Vbi dicitur. ne forte visitetur cõtra eam. potest etiam legi. ne forte deficiant folia eius. & sic legunt aliqui hebrei. & Hiere. 11. Vbi dicitur. Exarsit ignis in ea. Pro quo ipsi legunt. Exarsit ignis in folia eius.

עָלַז Aalaz. exultare. letari. gaudere. gloriari. sopiri. 2. Regum. 1. ne exultent filie incircuncisorũ. Ps. 67. exultate in conspectu eius. Ps. 95. Gaudebunt campi & omnia que in eis sunt. Ps. 149. Exultabunt sancti ĩ gloria. Hiere. 11. nunquid carnes sancte auferent a te malitias tuas in quibus gloriatus es. & in eo. 15. non sedi in concilio ludentium & gloriatus sum. Soph. 3. Letare & exulta in omni corde. significat etiam sopiri vel consopiri. Hiere. 51. & inebriabo eos vt sopiantur. & inde עָלֵז aalez. idest exultans. letus. glorians seu gloriosus. Esa. 5. Et populus eius & sublimes gloriosiq₃ eius. Et in eodem. 13. Exultantes in gloria mea. Et in eodem. 24. Quieuit sonitus letantium. Soph. 3. quia tũc auferam de medio tui magniloquos superbie tue. idest gloriantes siue exultantes in superbia tua. & in genere fe-

minio עליזה Aaliza. Eſa. 22. Vrbs frequẽs: ciuitas exultãs. Et in eo. 23. Nunquid non hec veſtra eſt que gloriabatur in diebus priſtinis.

עלט Aalat. caligo tenebroſa. obſcuritas. & ſcribitur cũ he in fine quod denotat genus femininum. Gen̄. 15. Cũ ergo occubuiſſet ſol: facta eſt caligo tenebroſa. Ezech. 12. In caligine egredietur.

עלם Aalam. Occultare. celare. abſcondere. latere. deſpicere. negligere. Leuit. 5. Et oblita fuerit. pro quo hebrei legunt. Et abſconditum vel occultatum fuerit ab eo. ſiue latuerit eum. & in eodem. 4. & per imperitiam fecerit quod contra mandatum domini eſt. pro quo hebrei legunt. & occultatum vel abſconditum fuerit verbum ab oculis turbe & fecerit. & in eodem. 5. Et oblita fuerit immundicie ſue. i. ſi latuerit eam immundicia ſua. Deut. 22. Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem & preteribis. Pro quo hebrei legunt. Et occultaberis vel abſcondes te ab eis. 4. Reg. 4. Dominus celauit a me & non indicauit mihi. Iob. 6. Qui timent pruinam: irruet ſuper eos nix. Pro quo hebrei legunt. Denigrati gelu vel pruina: ſuper eos ocultabit vel occultabitur aut abſcõdetur nix. vel ſic denigrata aut offuſcata gelu: abſcondet ſiue celabit ea nix. & in eodem. 28. Abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium. p̄s. 25. Et cũ iniq; gerentibus non introibo. pro quo hebrei legunt. & cum celatis vel abſconditis non introibo. & eſt idem ſenſus Nam iniq; gerentes volunt eſſe in abſcondito & odiunt lucem. iuxta illud Ioannis. 3. omnis enim qui male agit odit lucem: & non venit ad lucem vt non arguantur opera eius. Thren̄. 3. Ne auertas aurem tuam a ſingultu meo. pro quo hebrei legunt. Ne abſcondas aurem tuam. & quia quando aliquis deſpicit vel contemnit alium abſcondit & auertit faciem ſuam ab eo. ideo ponitur etiam pro deſpicere vel contemnere aut negligere. Leuit. 20. Quod ſi negligẽs populus terre & quaſi paruipendens dimiſerint hominem. pro quo hebrei legunt. Quod ſi occultando occultauerit populus terre oculos ſuos ab homine illo. Deut. 22. Non deſpicies: ſed ſubleuabis cum eo. 1. Regũ. 12. & cõtemnã illud hodie: reſtituamq; vobis. Ps. 9. Deſpicis in opportunitatibus in tribulatione. Eſa. 58. Et carnem tuam ne deſpexeris. Naum. 3. Eriſq; deſpecta. & inde עלום Aalum. ideſt occultum vel abſconditum. Ps. 89. Seculum noſtrum in illuminatione vultus tui. pro quo hebrei legunt. & occulta vel abſcondita noſtra in luce vultus tui. & beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Negligentias noſtras in luce vultus tui. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur עלמות Aalmuth. vt in titulo p̄s. 9. Vbi dicitur in finem pro occultis filii. ſed ſi predicta dictio diuidatur: tunc ſignificat ſuper mortem. & in aliquibus libris hebraicis ſũt due dictiones. & ſic traſtulit beatus hiero. in pſal. iuxta he. veritatem. ſcilicet victori ſuper mortem filii. & eadem dictio habetur. Ps. 47. vbi dicitur ipſe reget nos in ſecula. p̄ quo beatus hieronymus trãſtulit. Ipſe dux noſter ſup mortem. Poteſt etiam legi ſic. Ipſe reget nos in occultis. poteſt etiam ſignificare iuuentutem. vt infra dicetur. De quo vide Nicolaum de lyra in poſtilla pſalmi noni & Burgen̄. in additione. & inde תעלומה thaaluma. ideſt abſconditum vel occultum. Iob. 28. Abſcondita produxit ad lucem. Quod in hebreo legitur ſingulariter ſcilicet abſconditum. Et in plurali תעלמות Thaalumoth. vt in eodem. 11. Et oſtenderet tibi ſecreta ſapientie. Ps. 43. Ipſe enim nouit abſcondita cordis. Item עלם Eelem. ideſt puer. adoleſcẽs. Iuuenis. 1. Regum. 17. Interroga tu cuius filius ſit iſte puer. & ide עלום Aalom. i. adoleſcentia. iuuentus. & reperitur tantũ in plurali. Iob. 20. Oſſa eius implebuntur viciis adoleſcentie ei9. Et in eodem. 33. Reuertatur ad dies adoleſcentie eius. Ps. 88. Minoraſti dies temporis eius. pro quo beatus Hieronymus in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Abbreuiaſti dies adoleſcentie eius. Eſa. 54. Quia confuſionis adoleſcentie tue obliuiſceris. Et inde עלמה Aalma. ideſt virgo abſcondita. adoleſcentula. puella. Gen̄. 24. Et virgo que egredietur ad hauriendam aquam. Exo. 2. Perrexit puella & vocauit matrem pueri. Eſa. 7. Ecce virgo concipiet & pariet filium. & proprie ſignificat virginem adoleſcentulam & abſconditam & non in prouecta etate. vnde beat9 hieronymus in ſuis explanationibus ſuper predicto loco ſic ait. porro עלמה Aalma apud hebreos verbum ambiguum eſt: dicitur enim & adoleſcentula & abſcondita. vnde & in titulo pſalmi noni. vbi in hebreo poſitum eſt עלמות Aalmuth: ceteri interpretes tranſtulerunt pro adoleſcentula: quod .lxx. interpretati ſunt pro abſconditis. Et in geneſi legimus vbi rebecca dicitur Alma: aquilam non adoleſcentulam nec puellã ſed abſconditam trãſtuliſſe. Sunamitis quoq; mulier amiſſo filio cum eliſei fuiſſet pedibus prouoluta & prohiberet eam giezi audit a propheta dimitte eam quia in dolore eſt & dominus abſcondit a me. vbi in hebreo ſcriptum eſt העלים ממני Heeliim mimeni. ergo עלמה aalma non ſolum puella vel virgo: ſed cum virgo abſcondita dicitur & ſecreta: que nunquam virorum patuerit aſpectibus ſed magna parentum diligentia cuſtodita ſit: ligua quoq; punica que de hebreorum fontibus ducitur proprie virgo עלמה Aalma appellatur. Et quantum cum mea pugno memoria nũquam me arbitror Alma in muliere nupta legiſſe ſed in ea que virgo eſt: vt non ſolum virgo ſed & virgo iunioris etatis & in annis adoleſcentie. hec hieronymus. Ponitur etiã עלמה Aalma pro adoleſcentia. Prouer. 30. Et via viri in adoleſcentia. Sed nicolaus in poſtilla dicit ꝙ in hebreo habetur in adoleſcentula. Et vtrunq; poteſt legi ſecundum litteram hebraicam. Et in plurali עלמות Aalamoth. Ps. 77. In medio iuuencularum tympaniſtriarũ. Canti. 1. Propterea adoleſcentule dilexerunt te. Ponitur etiam pro iuuentutibus. vt in titulo p̄s. 45. Vbi dicitur in finem pro filiis chore pro arcanis. Pro quo beatus hiero. in pſalte. iuxta he. ve. tranſtulit. victori filiorum chore pro iuuentutibus canticũ. Poteſt etiam ſignificare abſcondita vel arcana ſecundum primam ſignificationem. Item עולם oolam. ideſt ſeculum ſeu eternum: vel perpetuum. Gen̄. 6. Iſti ſunt potentes a ſeculo. Exo. 21. Et erit ei ſeruus in ſeculum. ideſt vſq; ad quinquageſſimum annum iubilei: ſicut exponũt hebrei. p̄s. 118 Memor fui iudiciorum tuorum a ſeculo domine. Prouer. 22. Ne tranſgrediaris terminos antiquos. pro quo hebrei legunt. Ne tranſgrediaris terminos ſeculi. Eccls. 9. Et non habent partem in hoc ſeculo. Eſa. 61. Et edificabunt deſerta a ſeculo. Hiere. 2. A ſeculo confregiſti iugum meum. Significat etiam eternitatem. vt Exo. 15. Dominus regnauit in eternum & vltra. Ps. 40. Benedictus dominus deus iſrael a ſeculo vſq; in ſeculum. ideſt vſq; in eternum. Ps. 102. Miſericordia autem domini ab eterno & vſq; in eternum. Ps. 111. In memoria eterna erit iuſtus. Ps. 118. In eternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas. Eſa. 54. In miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui. Et in eodem. 61. Fedus perpetuum feriam eis. Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te. Dan̄. 12. Alii in vitam eternam. Et in eodem. Quaſi ſtelle in perpetuas eternitates. & beatus Hieronymus ſuper epiſtolam ad Galatas capitulo primo dicit ꝙ quãdo ſcribitur cum littera vau tunc ſignificat eternitatem. et quando ſcribitur ſine vau tunc ſignificat tempus finitum et determinatũ. cuius verba ſunt hec. Querẽdũ quoq; eſt quid ſit inter ſeculum & ſeculum ſeculi ſiue ſecula ſeculorum. & vbi pro breui temporis ſpacio vbi pro eternitate ponatur: quia in hebreo ſeculum ſeculi. ideſt עולם oolam: vbi vau litteram poſitam habuerit eternitatem ſignificat: vbi vero ſine vau ſcribitur: annum quinquageſſimum quem illi iubileum vocant. ob hanc cauſam & ille hebre9 qui ꝓpter vxorem & liberos amans dominũ ſuum: aure pertũſa ſeruitio ſubiugatur: ſeruire iubetur in ſeculum. hoc eſt vſq; ad annum quinquageſſimum. Hec hieronymus. ſcribitur etiam cum iod in prima ſyllaba & cum vau in ſecunda. 2. Parali. 33. Et in ieruſalem quam elegi de cunctis tribubus iſrael ponam nomen meum in eternum. Et ſolum in predicto loco ponitur עילום Eelom. pro עולם oolam. & in lingua chaldaica dicitur עלם aalam. ſiue עלמא aalma. Dan̄. 2. Sit nomen domini benedictum a ſeculo. & in eo. 3. Regnũ ei9 regnum ſempiternum. & in plu. עולמים oolamim. Ps. 60. Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſecula. Eccl's. 1. Iam enim p̄ceſſerũt in ſeculis que fuerũt ante nos. Eſa. 26. In dño deo forti in perpetuũ. pro quo he. le. In dño deo forti ſeculorũ. Et in eo. 45. Iſrael ſaluatus eſt in dño ſalute eterna. p̄ quo he. le. Salute ſeculorũ. & in lingua chaldaica dicitur עלמין Aalmin. ſiue עלמיא Aalmaia. Dan̄. 7. & obtinebunt regnũ vſq; in ſeculum & vſq; in ſecula ſeculorum.

עלס Aalas. exultare. gaudere. ſicut עלז Aalaz cum zain. De quo ſupra dictũ eſt. Iob. 20. Iuxta multitudinem adinuentionũ ſuarũ ſic ſuſtinebit. p̄ quo he. le. Iuxta multitudinẽ cõmutationis vel permutatiõis ſue nõ gaudebit. Prouer. 7. Et fruamur cupitis amplexibus. pro quo he. le. Et letemur amoribus vel dilectiõibus. Sed btũs hiero. tranſtulit ſenſum. & inde נעלסה neelaſa. i. gaudẽs vel glorioſa. Iob. 39. Penna ſtruthiõis ſimilis eſt pennis herodii. p̄ quo he. le. Ala ſiue penna ſtruthionum gaudẽs. i. glorioſa & pulchra eſt ſicut penna herodii.

עלע Aalaa. lambere. deglutire. Iob. 39. Pulli eius lambũt ſanguinẽ. & ſolum inuenitur in predicto loco. Item עילעא Iilaa. in lingua chaldaica ſignificat coſtam: ſecundũ hebreos. & ſolũ inuenitur in numero plu. ſ. עלעין Iiliin. p̄ quo btũs hiero. trãſtulit ordines. Dan̄. 7. Et tres ordines in ore eius. pro quo he. le. Et tres coſte in ore eius.

עלף Aalaph. deficere. defeſſum eſſe. inuoluere. tegere. cõcutere. Eſa. 51. filii tui proiecti ſunt dormierunt in capite omniũ viarũ. pro quo he. le. filii tui defecerunt & iacuerunt ſiue dormierũt in capite oĩm viarũ. Amos. 8. In die illa deficient virgines pulchre & adoleſcentes in ſiti. Ione. 4. Et percuſſit ſol ſuper caput Ione & eſtuabat. ideſt deficiebat. ſignãt ẽt inuoluere. vel tegere. ſeu velare. Gen̄. 38. Aſſumpſit teriſtrũ & mutato habitu ſedit in biuio. pro quo he. le. Et operuit ſe teriſtro & inuoluit ſe vel texit ſe: & ſedit in biuio. Canti. 5. Venter eius eburneus diſtinctus ſapphyris. p̄ quo he. le. tectus ſeu coopertus ſapphyris. Ponitur ẽt p̄ cõcutere. vt Ezech. 31. & omnia ligna agri concuſſa ſunt.

עלץ Aalas. exultare. letari. 1. Reg. 2. Exultauit cor meũ in dño. 1. Paralipo. 16. Exultent agri & omnia que in eis ſunt. Et inde עליצות Aaliſuth. ideſt exultatio. Abach. 3. Exultatio eorũ ſicut eius qui deuorat pauperem in abſcõdito.

עלקה Aaluca. Sanguiſuga. & ſcribitur cum he in fine. pro uer. 30. Sanguiſuge due ſunt filie. & ſolum inueni tur in predicto loco.

עם Iim. Cum. iuxta. in. contra. aduerſus. Gen̄. 24. Et fac miſericordiam cum domino meo Abraam. Et in codẽ 47. Sed dormiam cum patribus meis. 2. Regum. 6. Cũq; tuliſſent eam de domo Abinadab qui erat in gabaa cuſtodientis arcam dei. pro quo hebrei legunt. Et tulerunt eam de domo abinadab qui erat in gabaa cum arca dei. ideſt qui erat cuſtos eius. Ps. 17. Cum ſancto ſanctus eris: & cum viro innocente innocẽs eris: & cum electo electus eris: & cũ peruerſo peruerteris. p̄s. 71. Et permanebit cum ſole. ideſt quã diu fuerit ſol. Pro quo beatus hiero. in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Et timebunt te quamdiu erit ſol. Canti. 4. Cum pomorum fructibus: ciperi cum nardo: cum vniuerſis lignis libani. Et componitur cum pronominibus cum puncto dages in littera mem hoc modo עמי Iimi. ideſt mecum. Gen̄. 39. Dormi mecum. Ponitur etiam pro mihi. Leuit. 26. qđ ſi ambulaueritis ex aduerſo mihi. Et in eodem. Sed ambulaueritis ex aduerſo mihi. עמך Iimecha. ſiue עמך Iimach. i. tecum. Exo. 3. Ego ero tecum. Deut. 23. Habitabit tecum ĩ loco qui ei placuerit. Ioſ. 1. Sit dominus deus tecum. עמו Iimo. ideſt cum eo vel ſecum. Gen̄. 13. Et lot cum eo ad auſtralem plagam. 2. Regum. 16. Venit itaq; rex dauid & vniuerſus populus qui erat cum eo. Ponitur etiam עמך Iimach ꝙ eſt ſecunde perſone pro עמו Iimo ꝙ eſt tertie perſone. Zach. 14. Et veniet dominus deus omneſq; ſancti cum eo. Vbi in hebreo ponitur tecum pro cum eo. עמנו Iimanu. i. nobiſcum. Exo. 20. Loquere tu nobis & audiemus. pro quo hebrei legunt. Loquere tu nobiſcum & audiemus. Et in eodem. Et non loquatur nobis deus. ideſt nõ loquatur nobiscum. Oſee. 12. Et ibi locutus eſt nobiſcum. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ponitur ibi עמנו Iimanu. pro עמו Iimo. ideſt cũ eo. עמכם Iimachem. ideſt vobiſcum. Nu. 22. Quia prohibuit me dominus venire vobiſcum עמהם Iimahem. i. cum eis. vt in eodem. Noli ire cum eis. Et in genere feminino mutat mem vltimũ in nun in prima & ſecũda perſona plurali. Significat etiam iuxta. Gen̄. 25. Qui habitabat iuxta puteum noĩe viuentis & videntis. Et in eo. 35. Subter therebintũ que eſt poſt vrbẽ ſichen. i. iuxta vrbẽ ſichem. Ioſ. 7. Contra ai que eſt iuxta bethauen. Iudi. 16. Et agnoſcentes vocem adoleſcentis leuite. pro quo he. le. Ipſi iuxta domũ miche: & ipſi agnouerunt vocẽ adoleſcẽtis leuite. 2. Regũ. 19. Sepeliar iuxta ſepulchrũ patris mei. ſignificat etiam in. Deut. 8. Vt recogites in corde tuo. Et in eodem. 15. Et dicas in corde tuo appropinquat ſeptimus annus remiſſionis. Iob. 31. Si ambulaui in vanitate. Põitur etiam pro contra. Leuit. 26. Ego quoq; contra vos aduerſus incedam. Et in eodem. Sin autem nec per hec audieritis me ſed ambulaueritis cõtra me: & ego incedam aduerſus vos in furore contrario. & in eodem. Ambulabo igitur & ego cõtra vos. Ponitur etiam pro cõiunctione. Et. 1. Reg. 16. Erat autem ruffus & pulcher aſpectu. Et aliquando preponitur ei littera mem & dicitur מעם meim. ideſt de iuxta: vel de prope. Sed in tranſlatione noſtra omittitur quandoq; illa prepoſitio iuxta vel prope. Gen̄. 48. Cũq; tuliſſet eos ioſeph de gremio patris. pro quo he. le. De iuxta vel de ꝓpe genua eius Exo. 9. Egreſſuſq; moyſes a pharaone iratus nimis. Itẽ עם Aam. i. populus: a ſuperiori dictione deriuatũ: eo quod eſt coadunatio vel cõiũctio hoĩm. & eſt in hebreo vtriuſq; ſexus: licet magis cõiter reperiatur in gñe maſculino. Exo. 1. Ecce populus filiorũ iſrael multus & fortior nobis eſt. Et in eo. 14. Timuitq; populus dñm. & in eo. 15. Donec pertranſeat populus tuus domine. Deut. 2. Populus magnus & multus. Ps. 17. Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi. Ps. 109. Tecum principium in die virtutis tue. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatẽ tranſtulit. Populi tui ſpontanei in die fortitudinis tue. Poteſt etiam legi tecum: ſicut lxx. tranſtulerunt. nam eiſdem litteris vtrunq; ſcribitur in hebreo. Eſa. 43. Populum iſtum for

mauí mihi. Reperitur etiam quãdoq; in genere feminino quia iungitur cum nomine adiectiuo aut participio vel verbo generis feminini. Exo.5. Et iniq; agitur contra populum tuum. Iudi.18. Videruntq; populum habitãtem in ea. Hiere.8. Quare auerſus eſt populus iſte in ieruſalem auerſione contentioſa, & in plu. עַמִּים Aamim.i. populi. Geñ. 27. Seruient tibi populi. Deut.33. Populos vocabũt ad mõtem. Ps.44. Propterea populi confitebuntur tibi. Scribitur etiam aliquando cum duplici mem & dicitur עֲמָמִים aamemim. Iudi.5. Poſt eum ex beniamin in populis tuis. Nee.9. Et reges eorum & populus terre. Et in lingua chaldaica dicitur עַמְמַיָּא aamemaia ſiue עַמְמִין aamemin. Dañ. 3. Vobis dicitur populis. Ponitur ẽt עַם Aam. pro cõgregatione animalium cuiuſcunq; ſpeciei. nam dicitur de formicis. Prouer.30. formice populus infirmus. Dicitur etiam de locuſtis. Ioel.2. populus multus & fortis.

עָמַם Aamam. obſcurare. occultare. abſcõdere. Threñ. 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum. Ezech.28. omne ſecretũ non eſt abſconditũ a te. Et in eo.31. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo dei. pro quo he.le. Cedri non occultauerunt eum in paradiſo dei. & btũs hieronymus trãſtulit ſenſum. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur עַם aam .i. populus. De quo vide in dictione precedenti.

עָמַד Aamad. ſtare. aſſiſtere. ſubſiſtere. ſuſtentare. Statuere. ceſſare. Geñ.19. Et non ſtes in omni loco circa regionem. Et in eo.43. Et ſteterunt coram ioſeph. Exo.18. Et p̃cepta eius poteris ſuſtentare. Pro quo hebrei legunt. Et preceperit tibi deus: & poteris ſtare vel ſuſtinere. Et in eo.20. Ac pauore concuſſi ſteterunt procul. Leuit.16. Statuet eum viuum corã domino. Et in eo.19. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Deut.5. Tu vero ſta hic mecũ. Ioſ. 4. Et ſtetit ſol in medio celi. Iudi.4. Sta ante oſtiũ tabernaculi. 1.Reg.9. Tu aũt ſubſiſte pauliſper. Et in eo.30. Subſtiterãt enim ducenti: qui laſſi tranſire nõ poterant. 2.Reg.20. Vidit hoc quidã vir ꝙ ſubſiſteret omnis populus. Et in eo. Ne ſubſiſterent tranſeuntes. 3.Regũ.22. Et rex iſrael ſtabat in curru ſuo. 4.Reg.23. Acquieuitq; populus pacto. pro quo hebrei legunt. Et ſtetit omnis populus in pacto. 1.Paralip. 20. Initum eſt bellum in gazer. pro quo hebrei legunt. Et ſtetit bellum in gazer. Et in eo. 21. Conſurrexit aũt ſatan aduerſus iſrael. ideſt ſtetit. p̃s.25. Pes meus ſtetit in directo. Hiere.15. Si ſteterint moyſes & ſamuel corã me. Et in eodẽ 23. Quis enim aſſuit in conſilio dñi. i. quis ſtetit. Et in eo. ſi ſtetiſſent in conſilio meo. Hiere.32. vt permanere poſſint dieb⁹ multis. i. vt ſubſiſtere vel ſtare poſſint. Ezech.22. nũquid ſuſtinebit cor tuum. & in eo.17. Sed cuſtodiat pactum eius & ſeruet eum. pro quo hebrei legunt. vt ſtet in eo. i. ne recedat ab eo. Naum.2. State: ſtate. Zach.3. Et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic aſſiſtunt. Significat ẽt ſtatuere vel conſtituere aut inſtaurare. ſcilicet qñ eſt verbũ tertie cõiugationis. Geñ.47. Quinq; viros conſtituit coram rege. Nu.8. Statueſq; leuitas in conſpectu Aaron. ideſt ſtare facies. 2.Paralip.19. Porro rex iſrael ſtabat in curru ſuo. pro quo hebrei legunt. Stare faciebat. ideſt faciebat ſemetipſum ſtare quamuis eſſet vulneratus: ne ſui deficerent in bello. Eſdre.9. Et extruxere ſolitudines eius. ideſt inſtaurauerunt. Ps.30. Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos. Ps. 148. Statuit ea in eternum. ponitur etiam pro adiuuare. 2. Paralip.34. Adiuuauit quoq; ſuper hoc omnes qui reperti fuerant in ieruſalem. Item ponitur pro diſſoluere. Ezech. 29. Et diſſoluiſti omnes renes eorum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et ſtatuiſti ſiue ſtare feciſti omnes renes eorum. ſcilicet ne vltra inniterentur ſuper te; ſed ſubſiſterent in ſemetipſis. Item עָמַד aamad. ideſt ceſſare. Geñ. 29. Ceſſauitq; parere. 4.Reg.4. Stetit oleum. ideſt ceſſauit. Et inde עֹמֶד oomed. ideſt ſtatio vel ſtatus: ſiue loc⁹ vbi aliquis ſtat: aut gradus vel tribunal. 2.Paralip.34. & ſtans in tribunali ſuo percuſſit fedus coram domino. Nee. 13. Et fecit ſtare in ſtationibus ſuis. Dañ.8. Et ſtetit iuxta: vbi ego ſtabam. Pro quo hebrei legunt. Et ſtetit iuxta ſtationẽ meam. Et in eodem. Et ſtatuit me in gradu meo. Et in eo. Et ſta in gradu tuo. ideſt in loco vbi ſtas. Scribitur etiam cum he ĩ fine & dicitur עֶמְדָּה Eemda. Mich.1. Accipiet ex vobis que ſtetit ſibimet. pro quo hebrei legunt. Accipiet ex vobis ſtatiõem ſuam. ideſt diſcet ex vobis ſtare: ſicut exponũt hebrei. & inde מַעֲמָד Maamad. ideſt ſtatus. ſubſiſtentia. ſubſtantia. Ps.68. & non eſt ſubſtantia. ideſt ſubſiſtentia. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. & non poſſum ſubſiſtere. Eſa.22. Et de miniſterio tuo deponã te. pro quo hebrei legunt. de ſtatione tua. & inde עִמָּדִי Iimadi. ideſt mecum. ſcilicet in eo loco vbi ego ſto. Deut.5. Tu vero hic ſta mecum. Iob.23. Nolo multa fortitudine contendat mecum. Et in eodem. Quando erat omnipotens mecum. Ps. 49. Et pulchritudo agri mecum eſt. Ponitur etiam pro mihi. Geñ. 29. Et hãc quoq; dabo tibi pro opere quo ſeruiturus es mihi. Et in eodem.31. Et tamen non dimiſit eum deus vt noceret mihi. Iob.29. Et petra fundebat mihi riuos olei. Et ſolum reperitur in prima perſona. & inde עַמּוּד Aamud. ideſt columna. Exo.13. Per diem in columna nubis: & per noctem in columna ignis. Ps.98. In columna nubis loquebatur ad eos. Hiere.1. & in columnam ferream. Et in plu. עַמּוּדִים Aamudim. Iudi.16. Vt tangã colũnas quibus oĩs ĩminet domus. Iob.26. Columne celi cõtremiſcũt.

עָמַל aamal. laborare. fatigari. p̃s.126. In vanum laborauerunt qui edificant eam. Prouer.16. anima laborãtis laborat ſibi. Eccl's.1. De vniuerſo labore ſuo quo laborat ſub ſole. Et in eodem. Cui ego laboro & fraudo animam meã. Et in eodem.5. Quid ergo prodeſt ei quod laborauit in ventum. Ione.4. In qua non laboraſti. & inde עָמֵל aamel. ideſt laborans ſeu laborator. Prouer.16. anima laborantis laborat ſibi. & in plurali עֲמֵלִים aamelim. & ponitur etiam pro fabris. Iudi.5. Siniſtram manũ miſit ad clauum: & dexteram ad fabrorum malleum. & inde עָמָל aamal. ideſt labor fatigatio. Deut.26. Et reſpexit humilitatem noſtram & laborem. Iob.5. Homo naſcitur ad laborem. Ps.9. Sub ligua eius labor & dolor. & in eodem. Vides quoniam tu laborẽ & dolorem conſideras. p̃s.89. Amplius eorum labor & dolor. Ps.104. Et labores populorum poſſederunt. p̃s.118. vide humilitatem meam & laborem meum. Eccl's.10. Labor ſtultorum affliget eos. Ponitur etiam pro dolore. vt Iob. 4. Seminant dolores & metũt eos. & in eodem.5. Et de humo non egredietur dolor. Hebrei tamen dicunt ꝙ etiam ſignificat iniquitatem vel maliciam.

עָמַס aamas. onerare. onus imponere. onus portare ſeu leuare. Geñ.44. Oneratiſq; rurſus aſinis. Pro quo hebrei legunt. Et onerauit vnuſquiſq; aſinum ſuum. Nee.13. Et onerãtes ſup aſinos. p̃s.67. p̃ſperũ iter faciet nobis deus ſalutariũ nr̃orũ. p̃ quo btũs hiero. in pſ. iuxta he. ve. trãſtulit. portabit nos de⁹ ſalutis nr̃e. Eſa.46. qui portamini a meo vtero. Zach.12. oẽs q leuabũt eũ. & aliqñ ſcribitur cũ lr̃a ſin loco ſamach. Nee.4. Edificãtiũ muros & onera portantiũ. & inde מַעֲמָסָה maamaſa. i. onus: ſeu onerosa vel ponderoſa. vt in eo. ponam ieruſalem lapidem oneris.

עָמַק Aamac. profũdare. profundũ eſſe. profũde agere. Ps. 90. Nimis profunde facte ſunt cogitationes tue. Eſa.8 Pete tibi ſignum a domino deo tuo in p̃fundũ inferni. pro

quo hebrei legunt. profundare in infernum. & eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. & in eo.29. Ve qui profundi eſtis corde. Et in eo.31. Sicut in profundũ receſſeratis filii iſrael. Oſee.9. Profunde peccauerunt: ſicut in diebus gabaa. & inde עָמֹק Aamoc. ideſt profundus ſeu profundum: vel profunditas. vt Leuit.13. Ipſamq; ſpeciem lepre humiliorẽ cute. i. profundiorem. Eccl's.7. Et alta profunditas: quis inueſtigabit eã. vbi ponitur etiam pro alta. iuxta illud iohãnis. 4. & puteus altus eſt. ideſt profundus. & in plurali עֲמֻקִּים Aamuchim ſiue עִמְקֵי Iimche. Prouer.20. Sicut aque profũde ſic conſilium in corde viri. Eſa.33. Populũ alti ſermonis. Pro quo hebrei legunt. populum profundorũ labio ſeu ſermone. Ezech.3. Non enim ad populum profundi ſermonis & ignote lingue tu mitteris ad domum iſrael neq; ad populos multos profundi ſermonis. Et in genere feminino. עֲמֻקָּה aamuca. Ezech.23. Calicem ſororis tue bibes profundum & latum. Et in hebreo eſt generis feminini. Et in plu. feminino עֲמֻקּוֹת Aamucoth. Iob.12. Qui reuelat profunda de tenebris. & in lingua chaldaica dicitur עַמִּיקָתָא Aamicatha. Dañ.2. Ipſe reuelat profũda. & inde עֹמֶק oomec. ideſt profunditas ſeu profundum. Prouer.25. Celum ſurſum & terra deorſum. Pro quo hebrei legunt. Celum ad altitudinem & terra ad profũditatem. Et in plurali ſcribitur cum mem in principio & dicitur. מַעֲמַקִּים Maamachim. p̃s 129. De profundis clamaui ad te domine. & inde עֵמֶק eemec. ideſt vallis a profunditate dicta. Geñ.14. In valle ſilueſtri. Et in eodem. vallis autem ſilueſtris habebat puteos multos. Ps.83. Diſpoſuit in valle lachrimarum. Eſa.17. Sicut querens ſpicas in valle Raphaim. & in plurali עֲמָקִים aamachim. 3.Regum.20. Deus montiũ eſt deus eorum & nõ deus vallium.

עָמַר Aamar. Opprimere. ſcilicet per potentiam. in ſeruitutem redigere. venundare. ſcilicet in ſeruum vel ancillã. Deut.21. Nec vendere poteris pecunia nec opprimere p̃ potẽtiã. & in eo.24. & vendito eo accepit preciũ. pro quo he.le. Et oppreſſerit eũ: vel in ſeruitutem redegerit & vendiderit eũ. Itẽ עֹמֶר oomer. genus mẽſure capiẽs decimã p̃tẽ ephi. p̃ q̃ btũs hic. ipſũ hebraicũ poſuit. ſ. gomor. ſiue manipulũ. Exo.16. Gomor per ſingula capita. & in eo. Et mẽſi ſunt ad mẽſurã gomor. & ĩ eo. Gomor aũt decima p̃s eſt ephi. Sigñat ẽt mãipulũ. ſ. ſpicarũ. Leuit.23. Feretis manipulos ſpicarũ primitias meſſis vr̃e. Quod in hebreo legitur ſinglr̃. ſ. manipulũ. & in eo. In quo obtuliſtis manipulũ primitiarũ. Deut.24. & oblitus manipulũ reliqueris. Iob. 24. Et eſurientibus tulerũt ſpicas. pro quo he.le. & eſurientibus tulerũt manipulum. ſ. ſpicarũ. Et in plu. עֳמָרִים oomatim. Ruth.2. Etiã ſi vobiſcũ metere voluerit ne prohibeatis eã. pro quo he.le. Etiã ſi inter manipulos collegerit. Dicitur etiã עָמִיר Aamir. pro quo beatus hiero. tranſtulit fenum. Hiere.9. Et quaſi fenũ poſt tergũ metentis. Amos.2. Plauſtrum onuſtũ feno. Zach.12. Et ſicut facẽ ignis in feno. & inde verbum ſiue participium מְעַמֵּר Meamer. ideſt manipulos faciens vel manipulos colligens. Ps.28. Et ſinum ſuũ qui manipulos colligit. Item עֲמַר Aamar. In lingua chaldaica ſignificat lanam. Dañ.7. Et capilli capitis eius quaſi lana munda.

עָמִית Aamith. ſocius ſeu proximus. Leuit.6. Et negauerit proximo ſuo depoſitũ. Et in eo.19. Cum vxore p̃ximi tui nõ coibis. Zach.13. Et ſup virũ coherẽtẽ mihi. i. proximũ meũ. Itẽ עֻמַּת Vumath. cõtra. e regione. quomodo. & ſcribitur cũ lamed in principio & dicitur לְעֻמַּת Leumath. Leuit.13. Et caudã totã cũ renibus. 1.Paralip.26. Cuſtodiã cõtra cuſtodiam. Eccl's.7. Sicut enim hãc ſic & illã fecit deus. Pro quo he.le. Etiã hãc cõtra illam ſiue corã illa fecit deus. Ezech.1. Et rote pariter eleuabantur. pro quo he.le. Et rote eleuabantur contra ea ſiue e regione eorum. Et in eo. Pariter eleuabantur & rote. ſigñat ẽt quomodo. Eccl's.5 quomodo venit ſic reuertetur. & in predicto loco ſcribitur ſine lamed in principio & preponitur ei dictio כָּל Col. pro quo he.le. totũ ecõtra. vel totũ e regione quod venit ſic vadit. ſed btũs hiero. trãſtulit ſenſũ. Ponitur ẽt p̃ ſubter. Exo. 25. Subter coronã erunt circuli aurei. i. contra coronã vel e regione eius in parte inferiori.

עָנַן Aanan. obnubilare. ſeu nubib⁹ obducere. augurari. hariolari. Geñ.9. Cumq; obduxero nubibus celũ. p̃ quo he.le. Cũq; obnubilauero nube ſup terrã. & inde עָנָן aanan i. nubes. vt in predicto loco. & in eo. Apparebit arcus meus in nubibus. Quod in hebreo legitur ſingulariter. ſ. ĩ nube. Exo.19. iam nũc veniã ad te in caligine nubis. Ezech.1. nubes magna & ignis. Sigñat ẽt augurari vel hariolari. Deut. 18. Aut qui hariolos ſciſcitetur. 4.Reg.21. Et hariolat⁹ ẽ & obſeruauit auguria. Eſa.2. Et augures habuerunt vt philiſtiim. De quo vide ſupra in dictione עוֹן oon.

עָנָב Aanab. vua. Deut.32. Et ſanguinẽ vue biberẽt meraciſſimũ. & in plu. עֲנָבִים Aanabim. Geñ.40. poſt flores vuas matureſcere. Leuit.25. & vuas primitiarũ tuarum nõ colliges. Oſee.9. Quaſi vuas in deſerto inueni iſrael.

עָנַג aanag. delectari. deliciari. vel deliciis affluere. Deut.28 Propter molliciem & teneritudinẽ. pro quo he.le. propter delicias & teneritudinẽ. p̃s.36. & delectare ĩ dño. & in eo. & delectabũtur in multitudine pacis. Eſa.55. & delectabitur in craſſitudine aĩa vr̃a. & in eo.66. vt mulgeatis & deliciis affluatis ab oĩmoda glr̃ia eius. & inde עָנֹג aanog. i. delicioſus. ſeu delicatus. Deut.28. Homo delicatus in te & luxurioſus. i. delicioſus & in ge. fe. עֲנֻגָּה aanuga ſiue מְעֻנָּגָה meunaga. Deut.28. tenera & delicata que ſup terrã ingredi nõ valebat. Hiere.6. Specioſe & delicate aſſimilaui filiã ſion. & inde עֹנֶג ooneg. i. delicie. delectatio. voluptas. Eſa.13. Et ſirenes in delubris voluptatis. & ĩ eo.58. Et vocaberis ſabbatũ delicatũ. Scribitur ẽt cũ thau in principio & dicitur תַּעֲנוּג thaanug. Prouer.19. nõ decẽt ſtultũ delicie. & in plu. תַּעֲנֻגוֹת Thaanugoth. ſiue תַּעֲנוּגִים Thaanugim. Eccl's.2. & delicias filiorum hominũ. Canti.7. quã pulchra eſt & q̃ decora cariſſima in deliciis.

עָנַד aanad. ligare. circũdare. Iob.31. Et circũdem illũ quaſi coronam mihi. Prouer.6. & circunda gutturi tuo.

עָנָה aana. reſpondere. exaudire. loqui. cantare. canere. teſtificari. humiliare. affligere. laborare. occupari. Geñ. 30. Reſpondebitq; mihi cras iuſtitia mea. & in eo.41. abſq; me deus reſpondebit proſpera pharaoni. Exo.19. Reſponditq; omnis populus ſimul. & in eo. Et dñs reſpondebat ei. Iudi.5. Hec ſocrui verba reſpondit. 1.Reg.28. & nõ reſpondit ei dñs. 3.Reg.18. & nõ erat vox nec qui reſpõderet. Iob.4. Reſpondens autem eliphaz themanites dixit. Et ĩ eo.5. voca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat. Et in eo.11. Nunquid qui multa loquitur nõ audiet. p̃ quo he.le. nunq̃d cui multa loq̃tur nõ r̃ndebitur. vbi põitur verbũ paſſiuũ. Et in eo.20. ſpũs ĩtelligẽtie mee r̃ndebit mihi. p̃s.118. & r̃ndebo exprobrãtib⁹ mihi verbũ. Prouer.26. ne r̃ndeas ſtulto iuxta ſtultitiã ſuã ne efficiaris ei ſimilis: r̃nde ſtulto iuxta ſtultitiã ſuã ne ſibi ſapiẽs eſſe videatur. Eccl's.10. pecũie obediũt omnia. pro quo he.le. Et argentũ ſiue pecunia reſpondet omnibus. ideſt coreſpondet omnibus. Et eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. Eſa.30. Statim vt audierit reſpondebit tibi. Ezech.14. Ego dñs reſpondebo ei. Ioel.2. & r̃ndit dñs. ſignificat ẽt exaudire. i. reſpõdere deprecãti. 3.Reg.18. Baal.

exaudi nos. Et in eo. Exaudi me dñe: exaudi me. ps. 4. cũ i
uocarẽ exaudiuit me deus iustitie mee. Ps. 16. Ego clamaui
qm̃ exaudisti me de9. Ps. 19. Exaudiet illũ de celo sctõ suo.
Ps. 117. Et exaudiuit me in latitudine dñs. Esa. 49. In tpe
placito exaudiui te. Osee. 2. Exaudiã celos: & illi exaudient
terram: & terra exaudiet triticũ. i. corrñdebũt necessari
is. & in eo. Et hec exaudient iezrael. Sigñat ẽt loqui vel dice
re: vbi nulla precessit interrogatio. Deut. 26. & loqueris in
conspectu dñi dei tui. 1. Reg. 9. Cũq; aspexisset samuel sau
lem dñs dixit ei. Iob. 3. & locutus est. Esa. 14. vniuersi res
pondebunt & dicẽt tibi. i. loquẽtur. Et hic modus loquẽdi
habetur ẽt in euãgelio vt ponatur respondere vbi nõ pre
cessit interrogatio. Mathei. 11. In illo tpe respondẽs iesus
dixit confiteor tibi pater dñe celi & terre. & inde מַעֲנֶה Ma
ane. i. respõsum seu respõsio. Iob. 32. Eo quod nõ iuenisset
responsionem. Prouer. 15. Responsio mollis frangit iram.
Mich. 3. Quia non est responsum dei. Itẽ עָנָה Aana. i. cãta
re. canere. Exo. 15. Quibus precinebat dicens. Et in eo. 32.
Vocẽ cãtãtiũ ego audio. Nu. 21. Ascẽdat puteus cõcinebãt
ei. 1. Reg. 21. Nõne huic cãtabant per choros. & in titulo ps
87. Vbi dr̃ in finẽ pro maalath ad respõdẽdũ. p quo btũs
hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. victori sup chorũ ad preci
nendũ. ps. 146. Precinite dño in confessione. Esa. 13. Et re
spondebunt vlule in edibus eorum. pro quo he. le. & cãta
bunt vlule in edibus eorũ. vnde sequitur. & sirenes in delu
bris voluptatis. s. cãtabũt. Et in eo. 27. Vinea meri cantabi
tur ei. Hiere. 25. Celeuma quasi calcãtiũ cõcinetur. Osee. 2.
Et canet ibi iuxta dies iuuẽtutis sue. Sigñat ẽt quẽcũq; cla
morẽ. Exo. 32. Non est clamor adhortantiũ ad fugam: nec
vociferatio cõpellentiũ ad fugã. Significat ẽt testificari vel
testimoniũ dicere. Geñ. 30. Respondebitq; mihi cras iusti
tia mea. Pro quo he. le. & testificabitur mihi iustitia mea in
die crastina. Exo. 20. Non loquaris cõtra proximũ tuũ fal
sum testimoniũ. i. ne testificeris. Deut. 19. Si steterit testis
mendax contra hominem accusans eũ. i. testificans contra
eum. & in eo. Inuenerũt falsum testẽ dixisse cõtra frẽm suũ
1. Reg. 12. Loquimini de me corã dño. idest testificamini vl
testimoniũ dicite de me. Iob. 16. Aduersus faciem meã con
tradicẽs mihi. pro quo he. le. In facie mea testificatur. s. con
tra me. Esa. 59. Et peccata nostra responderunt nobis. Pro
quo he. le. Testificata sunt cõtra nos. Hiere. 14. Si iniquita
tes nr̃e responderũt nobis. i. testificate sunt cõtra nos. Osee
5. & rñdebit arrogãtia israel in facie eius. i. testificabitur. A
bach. 2. Et lignũ quod inter iuncturas edificii est responde
bit ei. Pro quo he. le. Testificabitur ei. Põt ẽt sigñare res
pondere: sicut est in littera nostra: vt supra dictum est. Item
עָנָה Iina. i. hũiliare vel affligere. siue opprimere. Geñ. 16.
Affligente igitur eam sara fugam iniit. Et in eo. Et humi
liare sub manu eius. & in eo. 31. Si afflixeris filias meas. Et
in eo. 34. vi opprimens virginẽ. Exo. 10. Vsq; quo nõ vis
subiici mihi. i. humiliari. & in eo. 22. Vidue & pupillo non
nocebitis. idest non affligetis. & i eo. Si leseritis eos. Leuit.
23. omnis anima que afflicta nõ fuerit. & in eo. Et affligetis
animas vestras. Deut. 8. Et afflixit te penuria. Ruth. 1. quã
dominus humiliauit. 3. Reg. 2. & sustinuisti laborem in om
nibus in quibus laborauit pater meus. pro quo he. le. Affli
ctus es in oibus quibus afflictus est pater meus. & in eo. 11.
Et affligam semen dauid super hoc. Ps. 34. Humiliabã in
ieiunio animã meã. Ps. 54. Exaudiet deus & humiliabit il
los. Ps. 101. Respondit ei in via virtutis sue. pro quo beatus
hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Afflixit in via fortitudi
nem meã. ps. 115. Ego autẽ humiliatus sum nimis. ps. 118.
Ante q̃ humiliarer ego deliqui. Potest etiã legi secũdũ pri

[Margin: Exaudire. — Loqui. — Dicere. — מַעֲנֶה — responsum responsio. — עָנָה — Canere. Cantare. Concinere — clamor. Vociferatio. Testificari — עָנָה — Affligere. Humiliare. — opprimere Subiicere Nocere.]

mã significationẽ sic. s. anteq̃ responderẽ siue anteq̃ exau
direm. Vnde btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Ante
quam audirẽ ego ignoraui. Et in eo. Bonum mihi quia hu
miliasti me. Prouer. 15. Mens iusti meditatur obedientiã.
pro quo he. le. meditatur ad humiliãdũ. i. meditatur ad hu
miliandũ semetipsum. Potest etiã legi sic. mens iusti medi
tatur ad respondendũ. Esa. 25. Propaginem fortium mar
cescere faciet. pro quo he. le. Propaginẽ fortiũ humiliabit.
Et in eo. 31. & a multitudine eorum non pauebit. pro quo
he. le. Et a multitudine eorũ non humiliabitur. Et in eodẽ.
45. Humiliabimus aĩas nostras. & in eo. 53. oblatus ẽ quia
ipse voluit. Pro quo he. le. oblatus est & ipse humiliatus est
idest humiliauit se. vnde Apostolus ad philipeñ. 2. cap. hu
miliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortẽ. Esa.
58. Et animã afflictã repleueris. Zach. 10. Affligẽtur quia
non est eis pastus. & inde עֳנִי ooni: siue עֱנוּת Eenuth. i. affli
ctio. humilitas. paupertas. Geñ. 16. Eo quod audierit dñs
afflictionẽ tuã. Et in eo. 41. Crescere me fecit deus in terra
paupertatis mee. Exo. 3. Vidi afflictionẽ populi mei in egy
pto. Deut. 16. Septẽ diebus comedes absq; fermẽto afflictio
nis panẽ. Iob. 36. Eripiet de angustia sua pauperẽ. pro quo
he. le. eripiet ab afflictiõe sua. vl de depauptate sua pauperẽ
Et in eo. Hanc enĩ cepisti sequi post miseriã. i. post afflictio
nẽ vel paupertatẽ. Ps. 21. Et a cornibus vnicorniũ humili
tatem meã. & in eo. Qm̃ nõ spreuit nec despexit depreca
tionẽ pauperis. pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trã
stulit. modestiam pauperis. i. humilitatẽ pauperis. Ps. 131.
Memento domine dauid & oĩs mansuetudinis eius. p quo
btũs Hiero. trãstulit. & oĩs aflictionis eius. & inde עָנִי aani.
i. paup. humilis. egenus. afflictus. Exo. 22. Si pecuniã mu
tuã dederis populo meo pauperi. Ps. 9. Dum superbit im
pius incenditur pauper. ps. 17. Qm̃ tu populũ humilẽ sal
uũ facies. ps. 69. Ego vero egenus & pauper. Ps. 87. paup
sum ego. Ezech. 16. Et manũ egeno & pauperi nõ porrige
bat. Soph. 3. Et relinquã in medio tui populũ pauperem &
egenũ. Zach. 9. Ipse pauper & ascendens super asinam. &
i plu. עֲנִיִּים Aaniim. Ps. 11. Propter miseriã inopũ & gemi
tũ pauperũ. Esa. 41. Egeni & pauperes querunt aquas. Et
in genere feminino עֲנִיָּה Ania. i. paupercula. Esa. 10. Paup
cula anathoth. & in eo. 51. Audi paupercula & ebria non a
vino. & in eo. 54. Paupercula paupertate conuulsa. & inde
עֲנָוָה Aanaua. i. humilitas. mãsuetudo. modestia. ps. 17. &
disciplina tua ipsa me docebit. pro quo btũs hiero. in psal.
iuxta he. ve. trãstulit. Et mansuetudo tua multiplicabit me.
Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinẽ & iustitiam.
Prouer. 22. finis modestie timor dñi. & inde עָנָו Aanau. i.
mitis. mansuetus. humilis. Nu. 12. Erat enim moyses vir mi
tissimus sup oẽs hoĩes. & in plu. עֲנָוִים Aanauim. ps. 21. E
dent paupes & saturabũtur. pro q btũs hiero. i psal. iuxta
he. ve. trãstulit. comedẽt mites & saturabũtur. ps. 24. Diri
get mãsuetos in iudicio & docebit mites vias suas. Prouer.
16. Melius est humiliari cũ mitibus. & ide תַּעֲנִית Thaanith
idest afflictio vel ieiunium. Esdre. 9. & in sacrifitio vesper
tino surrexi de afflictione mea. Significat ẽt pdicta dictio
עָנָה Aana. laborare. vel occupari aut negociari. Eccs. 1.
Hãc occupationẽ pessimã dedit deus filiis hoĩm vt occupa
rentur in ea. & in eo. 5. eo quod deus occupet deliciis cor il
lius. & inde עִנְיָן Iinian. i. labor. occupatio. negocium. cura.
Eccs. 1. Hanc occupationẽ pessimã dedit deus filiis hoĩm.
& in eo. 2. Cũcti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt.
Pro quo he. le. Quia cuncti dies eius dolorosi: & ira seu in
dignatio negociũ eius seu occupatio eius. & in eo. Peccato
ri autem dedit afflictionem & curam superfluam. vbi p eo

[Margin: Affligere. — עֳנִי — עֱנוּת — Afflictio. Paupertas — Miseria. Humilitas. — עָנִי — Pauper. humilis. Egenus. — עֲנִיִּים — Pauperes egeni. — עֲנִיָּה — paupcula. — עֲנָוָה — mãsuetudo Modestia. — עָנָו — mitissimus — עֲנָוִים — Mites. mansueti. — תַּעֲנִית — afflictio. — עָנָה — Occupare — עִנְיָן — occupatio. — afflictio cura.]

quod in littera nostra est afflictionẽ & curã superfluã in he
breo est vna sola dictio. s. עִנְיָן Iinian. & in eodẽ. 3. Vidi affli
ctionẽ quã dedit deus filiis hominũ vt distendantur in ea.
Pro quo hebrei legũt. Vidi occupationẽ seu negociũ quod
dedit de9 filiis hoim vt occupẽtur vel negociẽtur in ea. vbi
ponitur verbũ & nomen ab eo deriuatũ. & in eo. 5. Multas
curas sequũtur sõnia. vbi ponitur p curis. & in eo. 8. Et itelli
gerem afflictionẽ que versatur in terra. Itẽ מַעֲנָה Maane. i.
Iugerũ. s. agri: quod par boũ i die potest arare. aut sulcus. s.
qui fit cũ aratro. 1. Reg. 14. In media parte iugeris quã par
boũ in die arare consueuit. ps. 128. Supra dorsum meũ fa
bricauerunt peccatores: prolõgauerũt iniquitatẽ suam. Pro
quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Supra dor
sum meũ arauerunt arantes: prolongauerunt sulcum suũ.
Item לְמַעַן Lemaan. i. propterea: pter quod. vt. ideo. idcir
co. Iob. 18. Nunquid propter te derelinquetur terra. ps. 51.
Vt iustificeris in sermonibus tuis. Prouer. 16. Vniuersa pro
pter semetipm operat9 est dñs. Vide etiam de hoc supra in
dictione מַעַן Maan.

עָנָף Aanaph. ramus. propago. frõdes. Leuit. 23. Et ramos
ligni densarũ frondiũ. ps. 79. Et arbusta eius cedros
dei. Pro quo beatus hieronymus trãstulit. Et rami illius ce
dri dei. Ezech. 17. Vt faciat frondes & portet fructũ. Et in
eodẽ. 19. Fructus eius & frõdes eius creuerũt ex aquis. & in
eodem. 36. vos autem montes israel ramos vestros germi
netis. Malach. 4. Que non relinquet eis radicem & germẽ.
Pro quo hebrei legunt. Radicem & ramum.

עָנַק Aanac. onerare. circũligare. s. collo. Deut. 15. Dabis
viaticũ. Pro quo hebrei legũt. Onerans onerabis eũ
s. munerib9 & viatico: vt portet secũ. ps. 72. Ideo tenuit eos
superbia. i. circũligauit eos superbia. Et inde עֲנָק Aanac. i.
torques seu monile quod collo circunligatur. Canti. 4. Et
in vno crine colli tui. Pro quo hebrei legunt in vno torque
vel in vno monili colli tui. Et in plurali עֲנָקִים Aana
cim. Prouer. 1. Et torques collo tuo. Reperitur etiam עֲנָקוֹת
Aanacoth: secundũ terminationẽ femininorũ. Iudi. 8. Et
preter torques aureos circũ colla camelorum. Est etiã עֲנָק
Aanac nomen pprium viri magne stature. Nu. 13. Vbi erãt
achiman & sisai & tholmai filii enac. Et in eodem. Ibi vidi
mus monstra quedam filiorum enac de genere giganteo.

עָנַשׁ Aanas. mulctare, cõdẽnare. dãnare. Exo. 21. Subiace
bit dãno quantum maritus mulieris expetierit. Pro
quo hebrei legunt. Et mulctabunt eũ siue condẽnabũt eum
quãtum maritus mulieris expetierit. Deut. 22. Condẽnãtes
insuper centum siclis argenti. 2. Paralipo. 36. Et condẽna
uit terram centum talentis. Prouer. 17. Non est bonum dã
num inferre iusto. i. non est bonũ condẽnare vel dãnare iu
stum: siue iusto. nã in hebreo est datiui casus. & in eodẽ. 22.
Innocens ptrãsiit & afflictus est dãno. i. dãnatus est. Amos
2. Vinum dãnatorũ bibebant. Et inde עֹנֶשׁ Oones. i. dãnũ
seu mulcta. 4. Reg. 23. Et iposuit mulctã terre centũ talẽta.

עָסַס Aasas. calcare. conculcare. comprimere. Et scribitur
cum simplici samach. vt Malach. 4. Et calcabitis im
pios. Et inde עָסִיס Aasis. i. mustum seu succus dulcis: eo qd
fit cõculcatione vel compressione. Canti. 8. Et mustum ma
lorum granatorum meorũ. Esa. 49. Et quasi musto sangui
ne suo inebriabũtur. Ioel. 1. Qui bibitis vinũ in dulcedine.
& in eodem. 3. Stillabunt montes dulcedinem.

עֳפָא Oopha. Ramus. seu frõdes. & solum inuenitur in nu
mero plurali. s. עֳפָאִים Oophaim. ps. 103. De medio
petrarum dabunt uoces. Pro quo hebrei legunt. De medio
ramorum vel frondium dabunt voces. Vnde beatus hiero
nymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. De medio nemorum

[Margin: מַעֲנָה — Iugerũ. — Sulcus. — לְמַעַן — Propter. Vt. — עָנָף — Ramus. arbusta. — Frondes. — Germen. — עָנָק — Onerare. — circũligare — עֲנָק — Torques. — עֲנָקִים — עֲנָקוֹת — Torques. — עֲנָק — Enac. Gigas. — עֹנֶשׁ — Mulctare. — condẽnare. — Damnũ inferre. — עֹנֶשׁ — Mulcta. — עָסִיס — Calcare. — עָסִיס — Mustum. — Dulcedo — עָפְיָה — עֳפָאִים — Rami. Nemora.]

dabunt voces. Et aliquãdo scribitur sine aleph. Dañ. 4. Fo
lia eius pulcherrima.

עָפַל Aaphal. contenebrari. incredulum esse. Nu. 14. At illi
cõtenebrati ascenderunt in verticem montis. Abach.
2. Ecce qui incredulus est non erit recta anima ei9 in semet
ipso. Hebrei tamen dicunt q significat repugnantiam vel
contumaciam. Alii vero dicunt q significat elationem vel
superbiam. Et inde עֹפֶל Oophel. i. tenebrosum. Esa. 32. Te
nebre & palpatio facte sunt super spelũcas. Hebrei vero di
cunt q significat turrem vel fortaliciũ. Vnde beatus hiero.
in suis explanationibus super predicto loco sic ait. lxx. pro
tenebris & palpatione que facte sunt super spelũcas in sem
piternum: transtulerunt. Et erunt ille spelunce vsq; in eter
num. Quod in hebreo dicitur עֹפֶל Oophel: & בַּחַן Baan
quas hebrei duas turres in ierusalem fuisse arbitrãtur excel
sas atq; firmissimas: q̃ his appellantur nominibus. Quarũ
prior interptatur tenebre siue nubilũ: qd vsq; ad nubes eri
geret caput: altera pbamẽtũ & firmitas. siue vt symmachus
vertit inquisitio: eo quod in contẽplando culmine eius ocu
li fallerẽtur. Hec hieronymus. Mich. 4. Et tu turris gregis
nebulosa. Ponitur etiam pro vespera. 4. Reg. 5. Cũq; venis
set iam vesperi. Est etiam עֹפֶל Oophel. nomẽ propriũ tur
ris vel arcis. 2. Paralipo. 27. Et in muro ophel multa cõstru
xit. & in eodẽ. 33. Vsq; ad ophel exaltauit illum. Nee. 3. Na
thinei autem habitabant in ophel. Ponitur etiam pro tem
plo: eo quod erat altum & eminens ad instat turris & arcis.
vt in eodem. A turre magna & eminenti vsq; ad murum
templi. Item עֲפֹל Aapol. infirmitas anus; quam ficum vo
cãt. & solũ inuenitur in numero plurali. s. עֲפֹלִים Aapolim.
quam infirmitatem translatio nostra circũloquendo expri
mit. Deut. 28. Percutiat te dñs vlcere egypti & partem cor
poris per quã stercora digeruntur. 1. Reg. 5. Et percussit in
secretiori parte natium.

עַפְעַף Aaphaph. palpebra. & solũ inuenitur in numero plu
rali. ps. 131. Et palpebris meis dormitationẽ. De quo
vide supra in dictione עוּף Ooph.

עָפָר Aaphar. Puluis. terra. Geñ. 2. Formauit igitur domi
nus deus hominẽ de limo terre. Pro quo hebrei legũt
Formauit igitur dñs deus hominẽ puluerem de terra. & in
eodem. 3. Quia puluis es & in puluerẽ reuerteris. Nu. 23.
Quis dinumerare possit puluerem Iacob. Deut. 9. Omino
q; in puluerẽ redigẽs. Iob. 28. Ferrũ de terra tollitur. Po
nitur etiã pro cinere. Nu. 19. Tolletisq; de cinerib9 cobustio
nis atq; peccati. Reperitur etiã in plurali עֲפָרוֹת Aaphroth.
Iob. 28. Et glebe illius aurũ. vbi ponitur p glebis. Prouer.
8. Et cardines orbis terrarũ. Et inde verbũ עִפֵּר Iiphar. qd
significat puluerizare. i. puluerẽ vel terrã spargere. 2. Reg.
16. Terrãq; spargens. Pro quo hebrei legunt. Et pulueriza
bat puluere. Et inde עֹפֶרֶת Oophereth. i. plubũ: eo quod ha
bet plurimã partẽ terrestris elemẽti. Exo. 15. Submersi sũt
quasi plũbum in aquis vehemẽtibus. Iob. 29. Stillo ferreo
& plũbi lamina. Hiere. 6. Consumptũ est plũbum. Zach. 5.
Et ecce talentũ plumbi portabatur. Itẽ עֹפֶר Oopher. i. hi
nulus. Canti. 6. Similis est dilectus me9 capree hinuloq; cer
uorũ. Et in plurali עֳפָרִים Oopharim. vt in eodem. 4. Duo
vbera tua sicut duo hinuli.

עֵץ Ees. lignum. arbor. Geñ. 1. & lignum pomiferũ faciens
fructum iuxta genus suum. & in eodẽ. 18. Et requiesci
te sub arbore. Leuit. 23. Fruct9 arboris pulcherrime. Deut.
28. Omes arbores tuas & fruges terre tue rubigo cõsumet
Scribitur etiã cum he in fine. Hiere. 5. Cedite lignum eius.
Pro quo hebrei legũt. Cedite lignum. i. ligna. Vbi secundũ
hebreos he vltimũ nõ denotat pnomẽ tertie persone: quia

[Margin: Folia. — עָפַל — cõtenebrari — עֹפֶל — Tenebre — nebulosa. Vesper. — עֹפֶל — Ophel. — Templum. — עֲפֹל — Ficus infirmitas. — עֲפֹלִים — Ficus. — עַפְעַף — Palpebra — עָפָר — Limus. — Puluis. — Terra Cinis. — עֲפָרוֹת — Glebe. Terre. — עִפֵּר — Terrã spargere — עֹפֶרֶת — Plumbum. — עֹפֶר — Hinulus. — עֳפָרִים — Hinuli. — עֵץ — Lignum. arbor.]

scribitur sine puncto mapic. Osee.4. Populus meus in li-
gno suo interrogat. Et in plurali עֵצִים Eesim. Gen̄.22. Cū-
q; concidisset ligna in holocaustum. & in codē. Ecce inquit
ignis & ligna. Ios.9. Ligna cedant aquasq; comportēt. p̄s.
103. Saturabuntur ligna campi. Significat etiam עֵץ Ees ma
nubriū securis: siue hastile lācee. Deut.19. Ferruq; lapsum
de manubrio amicū eius percusserit. 1. Reg.17. Hastile au
tem lancee eius erat quasi liciatorium texentium.

עָצַב Aasab. contristare. mestum esse. dolere. ad iracundiam prouocare. affligere. laborare. Gen̄.6. Et tactus dolore
cordis. Pro quo hebrei legunt. Et contristatus est in corde
suo. Et loquitur de deo more humano. & in eodem. 34. Ira
ti sūt valde. Pro quo hebrei legūt. Cōtristati sunt viri & ira
ti sunt valde. & in eodem. 45. Nolite pauere. Pro quo he-
brei legunt. Et nunc nolite contristari. & in eodem. Contri
status est enim super dauid. 2. Reg.19. Dolet rex super filio
suo. 3. Reg.1. Nec corripuit eum pater suus. i. nec cōtristauit
1. Paralipo.4. & feceris me a malitia nō opprimi. Pro quo
hebrei legunt. non contristari. Esa.54. Merentem spū vo-
cauit te dn̄s. signat etiā affligere. p̄s.55. Tota die verba mea
execrabātur. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trā-
stulit. Tota die sermonibus me affligebant. Eccl̄s.10. Qui
transfert lapides affligetur in eis. Esa.63. Ipsi autem ad ira-
cundiam ꝓuocauerunt & afflixerūt spūm sancti eius. Signi
ficat etiam laborare vel facere. Iob.10. Manus tue fecerunt
me & plasmauerūt me. Et inde עֶצֶב Eeseb. siue עֹצֶב Ooseb.
i. dolor. afflictio. tristitia. labor. Gen̄.3. In dolore paries fili-
os. 1. Paralipo.4. Quia peperi eū ī dolore. Prouer.10. Nec
sociabitur cū eo afflictio. & in eodem.15. Et sermo durus su
scitat furorē. Pro quo hebrei legunt. Et sermo tristis aut ser
mo afflictionis vel doloris suscitat furorem. Esa.14. Cū re-
quiem dederit tibi dn̄s de labore tuo. Scribitur etiā cū thau
in pricipio & dicitur עַצֶּבֶת Aasabeth. vt in eodem.10. Qui
ānuit oculo dabit dolorē. & in codē.15. Et in merore animi
deiicitur spūs. Scribitur etiā quādoq; cū mē in principio &
he in fine & dicitur מַעֲצֵבָה Maaseba. Esa.50. In doloribus
dormietis. Quod ī hebreo legitur singulariter. s. in dolore
vel in tristitia aut in afflictiōe dormietis. Et ī plurali עַצְּבוֹת
Aaseboth. Iob.9. Verebar om̄ia opera mea. Pro quo he. le.
Verebar om̄es labores vel dolores meos. p̄s.146. Et alligat
contritiones eorū. idest dolores eorum. Et aliquādo scribi
tur cū nū in fine & dicitur עִצָּבוֹן Iisabon. Gen̄.3. Multipli-
cabo erūnas tuas. ꝓ quo hebrei legūt. Labores vel dolores
tuos. & in eodem. In laboribus comedes ex ea. & in eodem.
5. Iste cōsolabitur nos ab operibus nostris & laboribus ma
nuū nostrarū. Significat etiā עֶצֶב Eeseb. substātiā vel pecu-
niā labore acquisitā. Prouer.5. Et labores tui sint in domo
aliena. i. substātia tua. Esa.58. Et omnes debitores vestros
repetitis. Pro quo hebrei legunt. Et omnes pecunias vr̄as
siue substantiā vestram repetitis. Ponitur etiam עֶצֶב Eeseb
pro vase fictili. Hiere.22. Nunquid vas fictile atq; contritū
iste ieconias. Significat etiā idolum vel simulachrū. p̄s.138.
Et vide si via iniquitatis in me est. Pro quo beatus hiero. in
psal. iuxta he. ve. transtulit. Et vide si via idoli in me est. Esa.
48. Ne forte diceres idola mea fecerunt hec. Quod in he-
breo legitur singulariter. s. idolū meū fecit hec. Et in plura-
li עַצְּבוֹת Aaseboth. siue עֲצַבִּים Asabim. p̄s.15. Multiplicate
sunt infirmitates eorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iux-
ta he. ve. transtulit. Multiplicabuntur idola eorum. Potest
etiam legi multiplicabuntur dolores vel infirmitates eorū.
p̄s.105. Quas sacrificauerunt sculptilibus chanaam. p̄s.113.
Simulachra gentium argentum & aurum. Osee.4. Parti-
ceps idolorum ephraim. Et inde verbum tertie coniugatio

nis: quod significat idolatrare siue idola colere. Hiere.44.
faciemus ei placentas ad colendum eam.

עָצַד Aasad. ascia instrumētum fabri. Et scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲצָד Maasad. Hiere.10. Opus
manuū artificis in ascia. In alio vero loco btūs hieronymus
transtulit. limā. Esa.44. Faber ferrarius lima operatus est.

עָצָה Aasa. Claudere. s. oculos. Prouer.16. qui attonitis ocu lis cogitat praua. Pro quo hebrei legunt. Qui claudit
oculos suos ad cogitandū praua. Item עָצֶה Aase. i. spina dor
si. Leuit.13. Et caudam totam cum renibus. Pro quo hebrei
legunt. Et caudam totam iuxta spinam diuidat eam. Et est
idem sensus cum littera nostra.

עָצֵל Aasel. piger. Prouer.16. vade ad formicam o piger. & in eo.16. Sic piger his qui miserūt eū. Et inde עַצְלָה
Eesla. siue עַצְלוּת Aasluth. i. pigredo siue pigritia. Prouer.
19. Pigredo immittit soporem: & in eodem.31. Et panē ocio-
sa non comedit. Pro quo hebrei legunt. Et panem pigritie
seu ociositatis nō comedit. Et ī plurali עֲצַלְתַּיִם Aasalthaim
Eccl̄s.10. In pigritiis humiliabitur cōtignatio. Et inde ver
bum pigritare seu pigrum esse. Iudi.18. Nolite cessare: ea-
mus & possideamus terram. i. nolite pigritare. siue nolite
ociosi esse.

עָצַם Aasam. fortificare. roborare. preualere. superare. po- tentiorem esse. Multiplicari. claudere. s. oculos. Gen̄.
26. Quoniā potētior nobis factus es valde. Exo.1. Ac robo
rati nimis impleuerunt terram. p̄s.37. Inimici autē mei vi
uunt & cōfirmati sūt. Pro quo btūs hiero ī. psal. iuxta he. ve.
transtulit. Inimici autē mei viuētes cōfortati sunt. p̄s.104.
Et firmauit eū super inimicos eius. i. cōfortauit eum. Dan̄.
11. Et superabit in modico populo. Significat etiā multipli
care. Hiere.15. Multiplicate sunt mihi vidue eius super are-
nam maris. & in codē.30. Dura factā sunt peccata tua. Pro
quo hebrei legunt. Multiplicata seu cōfortata sunt peccata
tua. Et inde עָצוּם Aasum. i. fortis. robustus. multiplicatus.
Exo.1. Ecce populus israel mult⁹ & fortior nobis est. Nu.32.
Et erat illis ī iumētis infinita substātia. Pro quo he. le. Mul
ta nimis. & in plurali עֲצוּמִים Aasumim. p̄s.9. Et cadet cum
dn̄atus fuerit pauperum. Pro quo beat⁹ hiero. in psal. iuxta
he. ve. transtulit. Et irruet viribus suis valēter. Potest etiam
legi. Et irruet siue cadet fortib⁹ suis vl̄ robustis suis. Prouer.
7. Et fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea. & in codē.18. Et
inter potentes quoq; diiudicat. Amos.5. Et fortia peccata
vestra. Zach.8. Et venient populi multi & gentes robuste.
Et inde עֹצֶם Oosem. i. fortitudo. robur. Deut.8. Fortitudo
mea & robur man⁹ mee. Iob.21. Iste moritur robustus. Pro
quo hebrei legūt. Iste moritur in fortitudine vel in robore.
Scribitur etiam cū he vel thau in fine. Esa.40. Fortitudinē
& roborē multiplicat. & ī codē.41. Afferte si quid forte ha
betis dicit rex iacob.. Vbi illud forte nō est aduerbium dubi
tandi: sed est nomen adiectiuū quasi diceret. Afferte si quid
validū & forte habetis ad satisfaciēdū pro vobis. & in codē.
47. Propter duritiam incantatorū tuorū vehementer. Pro
quo hebrei legunt. Propter fortitudinem vel multitudinē
incantatorum tuorum seu incantationū tuarum. Naū.3. In
ethiopia fortitudo eius. Scribitur etiā cū thau in principio
& dicitur תַּעֲצוּמָה Thaasuma. i. fortitudo. cui⁹ plurale habe-
tur. p̄s.67. Vbi dicitur ipse dabit virtutē & fortitudinē ple-
bi sue. Pro quo he. le. Ipse dabit virtutē & fortitudines ple
bi sue. Et inde עֶצֶם Eesem. i. os ab osse: eo quod est durū &
forte. Gen̄.2. Hoc nunc os ex ossibus meis. & in eodem.29.
Os meū es & caro mea. 2. Reg.5. Os tuū & caro tua sumus
p̄s.101. Ahdesit os meū carni mee. p̄s.138. Nō est occultatū
os meū a te. Sed in predicto loco aliqui hebrei legunt. Non

est occultata substantia mea a te. Nam apud hebreos עֶצֶם
Eesem dicitur substantia. Et in plurali עֲצָמוֹת Aasamoth. se
cundum terminationem pluralē femininorū. Exo.13. Tulit
quoq; moyses ossa ioseph secum. p̄s.21. Dinumerauerūt
om̄ia ossa mea. Esa.66. Et ossa vestra quasi herba germina
bunt. Ezech.37. Qui erat plenus ossibus. Reperitur etiā
עֲצָמִים Aasamim. in gn̄e masculino. Gen̄.2. Hoc nūc os ex
ossibus meis. Eccl̄s.11. Et qua ratione compingantur ossa
in ventre pregnantis. Et inde verbum עִצֵּם Iisem. i. exossa
re. Hiere.50. Iste nouissimus exossauit eum nabuchodono
sor rex babylonis. Ponitur etiā עֶצֶם Eesem pro ebore: quod
est os elephātis. Thren̄.4. Rubicūdiores ebore ātiquo. He
brei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat totū homi-
nem seu totum corpus hominis. Vnde in predicto loco ipsi
legunt. Rubescūt corpore magis quā gēme. s. rubicūde. Itē
עֶצֶם Eesem. i. idem. ipsemet. Gen̄.7. In articulo diei illi⁹ in
gressus est noe. i. in eodem die. siue in ipsomet die. & in eo-
dem.17. In ipsa die sicut p̄ceperat ei deus. & in codē. Eadē
die circuncisus est abraam. Exo.24. Et quasi celum cū sere
num est. Pro quo hebrei legunt. Et quasi ipsummet celū. si
ue quasi substātia celi. Item עִצֵּם Iisem. i. claudere. s. oculos.
Esa.29. Claudit oculos vestros. & in codē.33. & claudit ocu
los suos ne videat malum.

עָצַר Aasar. detinere. retinere. cōtinere. prohibere. cessare. claudere. concludere. obsidere. dn̄ari. Nu.16. Et plaga
cessauit. i. retenta est. Et in eodem. Postq; quieuit interitus.
i. postq; retenta est plaga. Iudi.13. Obsecro te vt aquiescas
p̄cibus meis. Pro quo hebrei legunt. Detineamus obsecro
te. i. detinearis vt prandeas. & in eodem. Si me cogis nō co
medam panes tuos. i. si me detines. 1. Reg.21. Et quidē si de
mulieribus agitur continuimus nos ab heri & nudius terti⁹
4. Reg.4. Nec mihi moram facias in eundo: & hoc age qd̄
precipio tibi. Pro quo hebrei legūt. Nec detinearis mihi vt
ascēdam. s. super asinū. nisi dixero tibi. & in eo.18. Ne occu
pet te pluuia. i. ne detieat te. 2. Paralip.13. Nec valuit vltra re
sistere hieroboam. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuit vir
tutem aut vires hieroboā. & in eodem.20. Nec potuerūt ire
in tharsis. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuerūt virtutem
eundi in tharsis. Iob.12. Si continuerit aquas: omnia sicca-
buntur. & in eodem.29. Principes cessabant loqui. Ps.105.
Et cessauit quassatio. Dan̄.10. Et nihil in me remāsit viriū.
Pro quo hebrei legunt. Et non retinui virtutē vel vires. Si
gnificat etiam claudere. vel obsidere. Gen̄.16. Ecce cōclusit
me dn̄s ne parerem. Hebrei tamē legunt ꝓhibuit me. Et in
eodem.20. Cōcluserat enim dn̄s omnē vuluā domus abime
lech. Deut.11. Iratusq; dn̄s claudat celum. 1. Reg.21. Erat au
tem vir quidā de seruis saul in die illa intus in tabernaculo
dn̄i. i. clausus in tabernaculo dn̄i. 3. Reg.8. Si clausum fuerit
celum. 4. Reg.17. Obsedit eum & vinctū misit in carcerē.
Et inde עָצוּר Aasur. i. clausus siue retētus. Deut.32. Et clau
si quoq; defecerūt. De quo vide supra in dictiōe עָזַר Aazar.
Hiere.20. Quasi ignis stuans claususq; in ossibus meis. Et
in eodem.39. Cum clausus esset in vestibulo carceris. Et in
de עֹצֶר Ooser. i. retentio. siue clausura. Prouer.30. Os vul-
ue. i. clausura matricis. Ponitur etiam pro angustia. Esa.53.
De angustia & de iudicio sublat⁹ est. & inde מַעְצוֹר Maasor.
i. detentio siue ꝓhibitio. 1. Reg.14. Quia non est dn̄o dif-
ficile saluare vel in multis vel in paucis. Pro quo hebrei le-
gunt. Quia non est dn̄o detētio seu prohibitio vt saluet vel
in multis vel in paucis. Prouer.25. Qui nō potest in loquē
do cohibere spūm suum. Pro quo hebrei legunt. Cui nō est
prohibitio spūi eius. Et est sensus sicut in littera nostra. Et
inde עֲצָרָה Aasara. siue עֲצֶרֶת Aasereth. i. cetus siue collectio

vel concursus populi in vnū locum. Leuit.23. Est enim ce-
tus atq; collectio. Esa.1. Iniqui sūt cetus vr̄i. Hiere.9. Quia
om̄es adulteri sunt & cetus preuaricatorū. Ioel.1. vocate ce-
tum. Item עָצַר Aasar. Dn̄ari. preualere. 1. Reg.9. Iste dn̄abi
tur populo meo. 2. Paralipo.14. Non preualeat contra
te homo. Et inde עֶצֶר Eeser. i. dn̄ium siue regnū. Beat⁹ hie
ronymus trāstulit opes. Iudi.18. Magnarūq; opum. ꝓ quo
hebrei legunt. possidens regnum vel dominium.

עָקַב Aacab. supplantare. inuestigare. Gen̄.27. Et supplan tauit me en altera vice. Hiere.9. Omnis frater supplā-
tans supplantauit. Osee.6. Supplantata sanguine. Et in eo.
12. In vtero supplantauit fratrē suū. i. plantam pedis eius te
nuit. Ponitur etiam pro inuestigare. Iob.37. Et non inuesti
gabitur cum audita fuerit vox eius. Et inde עָקֵב Aacheb. si-
ue עֵקֶב Eecheb. i. calcaneus. plāta. s. pedis. aut vestigiū: seu
retributio. Gen̄.3. Tu insidiaberis calcaneo eius. & in codē.
25. Plantam fratris tenebat manu. Iob.18. Tenebitur plan
ta illius laqueo. Ps.40. Magnificauit super me supplantio
nem. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Le
uauit contra me plantam. p̄s.48. Iniquitas calcanei mei cir
cundabit me. p̄s.69. Auertantur statim erubescentes. Pro
quo beatus hieronymus transtulit. Reuertantur ad vestigiū
confusionis sue. p̄s.118. Et exquirā eam semp. Pro quo bea
tus hieronymus transtulit. Et custodiam eam per vestigiū.
Et in plurali declinatur tam masculine ꝙ feminine. mascu-
line. Canti.1. Abi post vestigia gregū tuorum. feminine. vt
p̄s.76. Et vestigia tua non cognoscentur. p̄s.88. Quod ex-
probrauerūt cōmutationem xp̄i tui. Pro quo beatus hiero
nymus transtulit. Qui exprobrauerunt vestigia xp̄i tui. Si
gnificat etiam posteriorē seu extremā partē vel finē alicui⁹
rei: sicut planta est extrema pars corporis. vt Gen̄.49. Et
ip̄e accingetur retrorsum. i. accingetur posterior. Ios.8. Ita
vt nouissimi multitudinis occidentalē plagam vrbis attin
gerent. p̄s.39. Ferant cōfestim confusionē suā. Pro quo bea
tus hieronymus transtulit. Pereant post confusione suam.
Prouer.22. finis modestie timor dn̄i. Et quia retributio da
tur post laborē: ideo ponitur etiā pro retributione vel mer
cede laboris. Deut.7. Si postq; audieris hec iudicia. ꝓ quo
he. le. Et erit merces seu retributio si audieritis iudicia hec
p̄s.18. In custodiēdis illis retributio multa. p̄s.118. Inclina
ui cor meū ad faciendas iustificationes tuas in eternū ꝓpter
retributionē. & beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit.
Inclinaui cor meū vt facerem iustitias tuas propter eternā
retributionem. Potest etiam legi sic. Ad eternum vestigiū:
siue ad seculi finē. i. vsq; ad seculi finē. Significat etiā ꝓpter
ꝓpterea. eo quod. Gen̄.26. Eo qd̄ obedierit abraā voci mee
Nu.14. Seruū meū caleb qui plenus alio spū. ꝓ quo he. le.
& seru⁹ me⁹ caleb eo ꝙ fuit ali⁹ spūs cū eo. Itē עָקֹב Aacob.
i. prauus seu iniquus. Esa.40. Et erunt praua in directa.
Hiere.17. Prauū est cor hoīs & inscrutabile. & inde עָקְבָה o
ocba. i. insidie seu insidiose. 4. Reg.10. porro iehu faciebat
hoc insidiose. Et secundū hoc significatū. Osee.6. Vbi nos
hēmus supplātata sanguine: pōt ēt legi. īsidiatrix sanguini.

עָקַד Aacad. ligare. alligare. vicire. Gen̄.22. cūq; alligasset Isaac filiū suū. & ide עֵקֶד eeched. i. camera. seu loc⁹ vbi
pastores solent oues ligare vt tōdeātur. 4. Reg.10. Cūq; ve
nisset ad cameram pastorum. Et inde עָקֹד Aacod. i. animal
maculosū qd̄ habet maculas diuē coloris circūligatas cor
pori seu pedibus. Gen̄.30. Maculosa & varia & diuerso
colore respersa. Et in eodem.31. Alba queq; accipes ꝓ mer-
cede: omnes greges alba pepererunt. ꝓ quo hebrei legūt.
Maculosa seu varia. i. habentia maculas albas. & in eodem.
Varios & maculosos ac diuersorum colorum.

עקה Aache.antemurale. siue paruꝰ murus: qui tecto ante ponitur: ne quis inde cadat. & scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲקֶה Maache. Deut.22. Cum edificaueris domū nouam: facies murum tecti per circuitum. Et solū inuenitur in predicto loco.

עקל Aacal.peruertere.cuius participium passiuū secunde coniugationis.s. מְעֻקָּל Meucal habetur. Abach.1. vbi dicitur ꝓpterea egredietur iudicium peruersum. Et inde עֲקַלָּתוֹן Aacalathō.i.peruersus siue tortuosus. Esa.27. Et super leuiathā serpentem tortuosum. Et inde עֲקַלְקַל Aacalcala.cū duplici coph & cū duplici lamed. i. ꝑuersum: prauū deuiū. Et solum inuenitur in numero plurali.s. עֲקַלְקַלּוֹת Aacalcaloth. Iudi.5. Ambulauerunt per calles deuios. ps. 124. Declinantes autem in obligationes. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Qui autem declināt ad prauitates suas.

עקר aacar.euellere.erradicare.suffodere.subneruare Gen. 49. Et in voluntate sua suffoderunt murū. Potest etiā legi. Et in voluntate sua subneruauerūt bouem. & secundū aliquos hebreos dicitur de ioseph qui dictus est bos. Deut. 33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius. Eccls.3. Tēpus plantandi & tēpus euellendi. Soph.2. Et acharon erradicabitur. Significat etiam subneruare. Ios.11. Equos eorū subneruabis. & in eodem. Equos eorum subneruabit. 1. Paralipo.18. Subneruauit omnes equos curruum. Et idē עָקָר Aacar.i.sterilis. Deut.7. Non erit apud te sterilis vtriusq; sexus. Et in genere feminino עֲקָרָה Aacara. vt in predicto loco. & Gen.11. Erat autē sarai sterilis. Exo.23. Nō erit infecunda nec sterilis in terra tua. ps.112. Qui habitare facit sterilem in domo. Esa.54. Lauda sterilis que non paris. Item עֵקֶר Eecher.i.radix.aut stirps.seu trūcus. Leuit.25. Et attenuatus frater tuꝰ vēdiderit se ei: aut cuiq; de stirpe eiꝰ. Dan. 4. Verūtamē germē radicū eius in terra sinite. pro q̄ he.le. Verūtamen trūcū radicum eius in terra sinite.

עקרב Aacrab.scorpio. Deut.8. scorpio ac dipsas. Et i plurali עַקְרַבִּים Aacrabim. Nu.34. Per ascēsū scorpionum. 3. Reg.12. Ego autem cedam vos scorpionibus.

עקש Aacas. peruertere. deprauare. prauū esse. seu prauū cōprobare. Iob.9. Si innocentē ostendero: prauū me cōprobabit. Pro quo hebrei legunt. Et deprauabit me. & est sensus sicut in littera nostra. Prouer.10. Qui autē deprauat vias suas: manifestus erit. & in eodem.28. Qui peruersis ingreditur viis: concidet semel. Pro quo he.le. Qui deprauat vel peruertit vias suas: concidet in vna: siue concidet semel. Esa.59. Semite eorū incuruate sunt eis. i. ꝑuerse siue deprauate sunt. potest etiā legi sic. Semite eorum ꝑuerterunt eos. Mich.3. Et omnia recta ꝑuertitis. Et inde עִקֵּשׁ Iiches.i.peruersus siue prauus. Deut.32. Generatio peruersa atq; praua 2. Reg.22. Et cum peruerso peruerteris. Prouer.8. Non est in eis prauū quid neq; ꝑuersum. Et in plurali עִקְּשִׁים Iichesim. Prouer.2. Quorū vie peruerse sunt. & in eodē.11. Abominabile dn̄o cor prauū. Pro quo hebrei legūt. Abominatio est dn̄o praui corde.i.abominabiles sunt dn̄o. Et inde עִקְּשׁוּת Iichesuth.i. ꝑuersitas.prauitas. Prouer.4. Remoue a te os prauū. Pro quo he.le. Remoue a te prauitatem oris.

עריר Aarir.solus.orbatus.i.absq; liberis. Gen.15. Eego vado absq; liberis. Et in plurali עֲרִירִים Aaririm. Leuit. 20. Absq; liberis morietur. & in eo. Absq; filiis morietur.

ערב Aarab.miscere.cōmiscere.aduesperascere. obtenebrare. fideiussorē esse. Vadē esse aut vadē se offerre. in fidē recipere. spondere. sub pignore accipere. Dulce seu amenum esse. Esd.9. cōmiscuerunt semen sanctū cū populis terrarum. ps.105. Et cōmixti sunt inter gentes. Prouer.14. Et

in gaudio eius non miscebitur extraneus. & in eodē.20. Ei qui reuelat mysteria & ambulat fraudulēter & dilatat os suū ne cōmiscearis. & in eodem.24. Et detractoribus non cōmiscearis. Ezech.16. Omes amatores tuos quibꝰ cōmixta es. Ponitur etiā pro applicare. Hier.36. Quis enim iste est: qui applicet cor suū vt appropinquet mihi.i. qui cōmisceat cor suū vt appropinquet mihi. Et inde עֶרֶב Eereb.i.mixtio diuersorū hoīm vel diuersarū rerū. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Vulgus ꝓmiscuū. Exo.12. Sed & vulgus promiscuū innumerabile ascendit cum eis. Nee.13. Separauerunt omnē alienigenā ab israel. Pro quo hebrei legūt. Separauerunt omnē mixtionem.s.aliorum populorū. Hiere. 25. Et vniuersis generaliter. Pro quo hebrei legunt. Et omni mixtioni.i.vulgo ꝓmiscuo. & in eodē.50. Et ad omne vulgus qui est in medio eius. Et inde עָרֹב Aarob.i.cōmixtio muscarum diuersi generis. Exo.8. Et implebūtur omes domus egyptiorum muscis diuersi generis. & in eodem. Et venit musca grauissima.i.multitudo muscarū. ps.104. Dixit & venit cynomia. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he.ve. transtulit. Dixit & venit musca omnimoda. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat cōmixtionē aīalium & serpētum venenosorum: aspectuq; terribiliū. Et inde עֶרֶב Eereb. siue עֶרֶב Aareb.i.vespera.nox. eo quod in ea nō potest homo distinguere figuras seu formas rerū: quasi omnia essent cōmixta. Gen. 1. Et factum est vespere & mane dies vnus. & in eodem. Et vesperam vocauit noctem. & in eodem.49. Et vespere diuidet spolia. Exo.16. vespere comedetis carnes. Iob.7. Et rursus expectabo vesperā. ps.54. Vespere & mane & meridie. Et declinatur pluraliter עַרְבַּיִם Aarbaim. Exo.12. Immolabitq; eum vniuersa multitudo filiorū israel ad vesperā. Pro quo hebrei legunt. Inter vesperas. & dicunt ꝙ sunt due vespere: vna.s. quādo sol icipit declinare ad occidētem: alia vero quādo iā occidit sol & ocultatur nobis: & in hoc spacio tēporis quod est inter primā vesperā & secundā: debebat occidi agnus paschalis secūdū hebreos. Significat etiam עֶרֶב Eereb.occidētē seu occasum.i. illā ptē mūdi qua sol occidit Hiere.25. Et cunctis regibus occidētis. & cōmuniter scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲרָב Maarab. ps.106. A solis ortu & occasu. Esa.43. & ab occidente cōgregabo te. Et in eo.59. Et timebūt qui ab occidente sunt nomen dn̄i. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעֲרָבָה Maaraba. 1. Paralip.26. trans iordanē cōtra occidentem. 2. Paralip.23. Extra ciuitatem dauid ad occidentem. & in eodem.32. Et auertit eas subter ad occidentem vrbis Dauid. Esa.45. Vt sciant hi qui ab ortu solis & qui ab occidente. Et inde verbum עָרַב aarab.idest aduesperascere: seu diē ad occasum declinare: vel pernoctare: seu vespere aliquid opari. Iudi.19. Considera quoniam dies ad occasum decliuior sit. 1. Regū. 17. Procedebat vero philisteꝰ mane & vespere. Et inde verbum עָרְבָה aarba.idest obscurata est. seu obtenebrata est. Esa.24. Deserta est omnis letitia. Pro quo hebrei legunt. Aduesperata est seu obscurata est omnis letitia. potest etiam deriuari a עֲרָבָה Aaraba. quod significat desertū vt ifra dicetur. Et inde עֹרֵב Ooreb.idest coruus: eo quod est nigri coloris. Gen.8. Dimisit coruum. Leuit.11. Et omne coruini generis. Iob.38. Quis preparat coruo escam. Et in plurali עֹרְבִים Oorbim. 3. Reg.17. Coruisq; precepi vt pascant te. Et in eodem. Coruiq; deferebant ei panē. Prouer. 30. Suffodiant eum corui de torrēte. Item עָרַב Aarab.idest fideiussorē esse. in fidem accipere. Vadem se offerre. spondere. Gen.43. Ego suscipio puerum.idest in mea fide accipio: siue vadem me offero pro eo. Et in eodem.44. qui in meā hūc recepi fidē. Iob.17. libera me & pone me iuxta te.

Pro quo hebrei legunt. Pone obsecro vadem pro me: siue fidem fac pro me vel sponde pro me: & pone me iuxta te. ps. 118. Suscipe seruū tuū in bonū. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Spōde pro seruo tuo in bonū. Prouer. 6. Si spopōderis ꝓ amico tuo. & in eodē.11. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo. Et in eodem.22. Qui se vades offerunt pro debitis. Esa.36. Et nunc trade te dn̄o meo regi assyriorum.s. vt te accipiat i suam fidem. Potest etiam legi sic: trade vadem dn̄o meo.s. pro duobus millibus equis tibi accomodandis: vt sequitur in textu. & in eodem.38. Responde pro me. debet legi. Spōde pro me. Significat etiam oppignorare. Nee.5. Agros nostros & vineas & domos nostras oppignorauimus vt accipiamus frumentum. Et inde עֲרֻבָּה Aaruba.i.fideiussiō seu vades. aut pignꝰ. 1. Reg.17. Et cum quibus ordinati sunt disce. Pro quo hebrei legunt. Et pignus eorum accipe.s. si sub pignore vel in fide acceperūt cibaria & alia necessaria: solue ꝓ eis debitum. Potest etiam legi secundum primā significationem sic. Et cōmixtionem eorum accipe.i. disce cum quibus cōmixti vel ordinati sūt. sicut est in littera nostra. Prouer.17. Cū spoponderit amico suo. Pro quo hebrei legunt. Cum spoponderit.i. fideiusserit fideiussionem pro amico suo. Et inde עֵרָבוֹן Eerabon. idest.pignus. Gen.38. Patiar quod vis: si dederis mihi arrabonem. & in eodem. Quid tibi vis pro arrabone dari. Vnde hec dictio arrabon ab hebreo traxit originem. Et inde תַּעֲרֻבוֹת Thaaruboth.i.obsides. qui loco pignoris ponūtur 4. Reg.14. Et obsides: & reuersus est i samariā. 2. Paralipo. 25. Nec non & filios obsidum reduxit in samariā. Et inde מַעֲרָב Maarab.i.negociatio seu mercatio aut mercatum. eo quod negociatores dant & accipiunt in fidem vel sub vade vel pignore. Ezech.27. fuerunt in populo negociationis tue. Pro quo he.le. Fuerūt in te ad nogociandum negociationem tuam. Et in eodem. Et vasa erea adduxerunt populo tuo. Pro quo hebrei legunt. Et vasa erea adduxerūt in negociatione tua vel in mercatu tuo. & in eo. Et mel & oleum & resinā proposuerūt in nūdinis tuis. Et in eodem. Et naues tharsis principes tui in negociatione tua. Et in eodem. Et multiplex instrumētū tuū. Pro quo hebrei legūt. Et multiplex negociatio tua. & in eodem. Naute tui & gubernatores tui tenebant supellectilē tuā. Pro quo he.le. Negociabātur negociationē tuā. & in eodē. In multitudine diuitiarū tuarum & populorum tuorum ditasti reges terre. Pro quo hebrei legūt. In multitudine diuitiarū tuarū & negociationum tuarū ditasti reges terre. & in eodē. In profundis aquarum opes tue.i. negociationes tue. Item עָרֵב Aarab.i. iocūdum seu amenū vl' suaue esse: aut dulce esse: placere. ps.103. Iocundum sit ei eloquiū meū. Prouer.3. Et suauis erit somnus tuus. & in eodem.20. Suauis est homini panis mēdacii. Cāti.2. Quia vox tua dulcis. Hiere.3. Et somnus meus dulcis fuit mihi. Osee.9. Nec placebunt ei sacrificia eorū. Malach.3. Et placebit dn̄o sacrificiū iuda & ierusalem. Et secundum predictum significatum exponūt aliqui hebrei illud Hiere.36. Vbi dicitur. quis enim iste est vt applicet cor suū. Pro quo ipsi legunt. Qui amenū siue iocundum faciet cor suum. Item עֵרֶב Eereb.i. subtegmen.s. filū quod textores cum stamine texunt. Leuit.13. Que lepram habuerit in stamine atq; subtegmine. & in eodem. Ista lex lepre vestimēti lanei & linei: staminis atq; subtegminis. Itē עֵרֶב Eereb. siue עֲרָבָה Aaraba.i.desertum siue solitudo campestris. Deut.1. In solitudine campestri cōtra mare rubrum. Iob.24. vigilantes ad predam preparāt panem liberis. Pro quo hebrei legunt. Vigilantes ad predam in deserto panem siue escam iuuenibus siue liberis.i. latrocinātes in deserto querunt panem liberis suis. Et in eodem.39. Cui dedi in solitudine domū. Esa.35. Et exultabit solitudo. & in eodem. Et torrentes in solitudine. & in eodem.51. Et solitudinem eius quasi hortum dn̄i. Hiere.50. Deserta inuia & arens. Abach.1. Velociores lupis vespertinis. Pro quo hebrei legunt. Velociores lupis deserti. Soph.3. Iudices eius lupi vespere. Pro quo hebrei legunt. Lupi deserti vel solitudinis. Potest etiam significare vesperam sicut est in littera nostra: vt supra dictū est. Et in plurali עַרְבוֹת Aarboth. siue עֲרָבוֹת Aaraboth. Nu. 35. In campestribus moab. ps.67. Iter facite ei qui ascēdit super occasum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Preparate viam ascēdenti per deserta. Hebrei tamē dicunt ꝙ in predicto loco significat celum empyreum. A iocūditate vel amenitate dictum: vt supra dictū est. Item עֲרָב Aarab.i.arabia. Regio sic dicta: quia est prope desertū. Esa.21. Onus in arabia. Hiere.25. Et cūctis regibus arabie. Ezech.27. Arabia & vniuersi pricipes cedar. Et inde עֲרָבִי Aarabi.i.arabs. Esa.13. Non ponet ibi tentoria arabs. Et in plurali עֲרָבִים Aarabim. 2. Paralip.21. Suscitauit ergo dn̄s contra ioram spiritum philistinorū & arabum qui cōfines sunt ethiopibꝰ. Item עֲרָב Aarab.i.salix. & solū inuenitur in numero plurali. Leuit.24. Et salices de torrente. Esa.44. Quasi salices iuxta fluentes aquas

ערג Aarag.ingemiscere.clamare. Beatus hieronymus trāstulit desiderare. ps.41. Quēadmodū desiderat ceruus ad fōtes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Ioel. 1. Sed & bestie agri quasi area sitiens imbrē suspexerunt ad te. vbi ꝓ omnibus his dictionibus.s. quasi area sitiēs imbrē suspexerunt: in hebreo est vnū verbū tantū.s. תַּעֲרֹג Thaarog. pro quo hebrei legunt. Ingemiscent seu clamabūt. Potest etiam deriuari a dictione עֲרוּגָה Aaruga. que significat areā. siue areolā.i. lineam plantationū. Canti.5. Gene illius sicut areola aromatū. Et in plurali עֲרוּגוֹת Aarugoth: Ezech. 17. Vt irrigaret eam de areolis germinis sui.

ערד Aarod.onager.i.asinus siluestris. Iob.39. Et vincula onagri qs soluit. Dan.5. & cū onagris habitatio eiꝰ.

ערה Aara.fundere.effundere.euacuare.exinanire.nudare discooperire. Gen.24. Effundēsq; hydriā in canalibꝰ 2. Paralipo.24. Effundebatq; pecuniā que erat in arca. ps. 135. Qui dicūt exinanite: exinanite. ps.140. In te speraui nō auferas aīam meā. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ne euacues animā meā. Esa.32. Donec effundatur sup nos spūs de excelso. & in eodē.53. Pro eo quod tradidit in mortē aīam suā.i. effudit vel exinaniuit. Et inde מַעֲרֶה maare.i.decliuiū mōtis seu collis quo aque defluūt. Iudi.20. Et ab occidentali vrbis parte. Pro quo hebrei legunt. Et a decliuio gabaa. Significat etiam nudare vel reuelare aut discooperire. Leuit.20. Et reuelauerit turpitudinem eius. Et in eodem. Qui hoc fecerit: ignominiam carnis sue nudabit. Esa.3. Et dominus crinem earum nudabit Et in eodem.22. Et parietem nudabit clypeus. Thren.4. Inebriaberis atq; nudaberis. Abach.3. Suscitans suscitabis arcum tuum. Pro quo hebrei legunt. Nudatione nudabis arcum tuum. Potest etiam deriuari a dictione עור Yur que significat suscitare: sicut est in littera nostra. Et inde עֶרְיָה Eeria. idest nudatio. seu nuda. vel discooperta. Beatus hieronymus trāstulit confusione vel ignominia plena. Ezech.16. Et eras nuda & confusione plena. Et in eodem. Quādo eras nuda & confusione plena. Et in eodem. Et relinquēt te nudam plenamq; ignominia. & inde עֶרְוָה Eerua.i.turpitudo: seu ignominia. Leuit.18. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet vt reuelet turpitudinem eius. Et in eodē. Turpitudinem patris tui & tur

pitudinē matris tue non discooperies: mater tua est: nō reuelabis turpitudinem eius. & in eodem. Turpitudinē vxoris patris tui. Esa. 20. Discoopertis natibus ad ignomiam egypti. Ponitur etiam pro infirmiori parte vel immunita: aut lesione. Gen̄. 42. Vt videatis infirmiora terre venistis. Et in eodem. Immunita terre huius considerare venistis. Esd. 4. Et lesionem regis videre nefas ducimus. Et inde מַעַר Maar. i. nuditas. Naū. 3. Et ostendam in gentibus nuditatē tuā. Ponitur etiā pro similitudine. 3. Reg. 7. Et palmas quasi similitudinem homin[illegible]. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Quasi nuditatem hominis. i. quasi similitudinem hominis nudi. Item עָרוֹת Aaroth. i. herbe. gramina. secundum hebreos. Esa. 19. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Pro quo hebrei legunt. Herbe seu gramina super riuum vel super flumen: super ora fluminis. sed magis proprie significat nudare: sicut est in littera nostra. Nā eadem dictio habetur. Abach. 3. vbi dicitur nudasti fundamētū eius vsq; ad collum. Et inde verbum seu participium quarte cōiugationis. מִתְעָרֶה Mithare. idest virescens. ps. 36. Et eleuatum sicut cedrus libani. Pro quo hebrei legunt. Et virescēs sicut indigenam virentem. Et beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et fortissimū sicut indigenā virentē.

עָרַךְ Aarach. ordinare. disponere. componere. preparare. militare. estimare. apreciare. equiparare. Gen̄. 22. De super ligna composuit. Exo. 40. Ordinatis coram propositionis panibus. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit super eo ordinationem panum. Leuit. 6. Et imposito holocausto desuper. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit vel composuit super eam holocaustū. & in eodem. 24. Ponetq; eas aaron a vespere vsq; mane. i. ordinabit seu disponet eas. & in eodem. Super candelabrū mundissimum ponētur semper in conspectu dn̄i. Pro quo hebrei legūt. Sup candelabrū mundissimū ordinabit seu disponet lucernas in conspectu dn̄i semper. 2. Reg. 23. Firmū in omnibus atq; munitum. Pro quo hebrei legunt. Ordinatum seu preparatū in omnibus atq; custoditum. Iob. 32. Nihil locutus est mihi. Pro quo hebrei legūt. Et non ordinauit ad me verba. ps. 5. Mane astabo tibi. Pro quo hebrei legunt. Mane ordinabo ad te: suple orationē meā. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Mane preparabor ad te. Iob. 16. Hominis est animum preparare. Esa. 30. Preparata est enim ab heri thopheth. Et in eodem. 44. Et ordinem exponat mihi. Ioel. 2. Sicut populus fortis preparatus ad preliū. Significat etiā militare. i. aciem bellatorū ordinare vel disponere aut dirigere. vt. 1. Reg. 17. Et direxerunt aciē ad pugnandū contra philistiim Et in eodē. Direxerāt autē aciem israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant p̄parati. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. & in eo. 33. Et aduersus faciē meā consiste. i. dispone aciē contra me & consiste. vel sic. Prepara seu dispone te corā me: & consiste. Et inde עֶרֶךְ Ereth. i. ordinatio. seu dispositio. Exo. 40. Pones super eā que rite p̄parata sūt. Pro quo he. le. Et ordinabis ordinationē eius. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Scribitur etiā cū mē in principio & dr̄ מַעֲרָכָה Maaracha. siue מַעֲרֶכֶת Maarecheth. Exo. 39. Candelabrum: lucernas. Pro quo hebrei legunt. Candelabrū mundissimū & lucernas eius: lucernas ordinationis. Leuit. 24. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimā. Pro quo hebrei legunt. Ordinationē seu dispositionē sex panū super mensam purissimā. Ponitur etiam pro acie ordinata ad bellādum: siue pro p̄lio vel agmine. 1. Reg. 4. Ego sum qui veni de prelio: & ego qui de acie fugi hodie. & in eo. 17. Et ad exercitū qui egressus est ad pugnā. i. ad aciem. Et in eodem. Direxerat autē aciē israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant preparati. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauerūt israel & philistiim aciem contra aciem. Et in plurali מַעַרְכוֹת Maarachoth. 1. Reg. 17. Ego exprobraui agminibus israel hodie. & in eodem. De geth de castris philistinorū. i. de aciebus vel de agminibus philistinorū. & in eodē. Qui exprobrauit acies dei viuētis. Itē עָרַךְ Aarch. i. estimare: appreciare. equiparare. Leuit. 27. Et quantū ille estimauerit & viderit eū posse reddere. & in eodē. Qui diiudicans vtrū bonum aut malū sit. Pro quo hebrei legunt. Et estimabit seu apreciabit eū sacerdos inter bonū & malū. & in eodē. Considerabit eā sacerdos vtrū bona an mala sit. i. appreciabit seu estimabit. & in eodem. Et iuxta preciū quod ab eo fuerit cōstitutum estimabitur. 4. Reg. 23. Et cū indixisset terre per singulos vt cōferretur iuxta preceptum pharaonis: & vnūquēq; iuxta vires suas exegit tam argentū q̄ aurū. Pro quo hebrei legūt. Verūtamen appreciauit seu estimauit terram vt daret argētū iuxta preceptū pharaonis: secundū estimationem vel appreciationē vniuscuiusq; viri. i. vnusquisq; dedit iuxta estimationē sue facultatis: sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Iob. 28. Non adequabitur ei aurum & vitrū. ps. 88. Quoniā quis in nubibus equabitur domino. Esa. 40. Aut quā imaginē ponitis ei. Pro quo hebrei legūt. Aut quā imaginē vel similitudinē adequatis vel equiparatis ei. Et inde עֵרֶךְ Erech. i. estimatio. seu appreciatio. vel equiparatio. Iudi. 17. Daboq; tibi per annos singulos decē argenteos ac vestem duplicem. Pro quo hebrei legunt. Ac estimationē vestiū. i. sicut fuerit estimatū vel appreciatū. Iob. 28. Nescit homo preciū eius. i. appreciationē eius. ps. 54. Tu vero homo vnanimis. Pro quo hebrei legunt. Et tu homo quasi estimatio mea. i. ego estimabam te tāq; me ipsum. Scribitur etiam cū duplici caph. Leuit. 27. Sub estimatiōe dabit p̄ciū. & in eo. Si fuerit masculus a vicesimo āno vsq; ad sexagesimū annū dabit quīquagīta siclos argenti. p quo he. le. Et erit estimatio masculi a vicesimo anno vsq; ad saxagesimū annū: eritq; estimatio quinquaginta siclos argenti. & in eodē. Si pauper fuerit & estimationē reddere nō valet. & in eodē. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Scribitur etiam cū he articulari in principio. vt in eodem. Supputabit sacerdos iuxta annorū numerum vsq; ad iubileū precium. & in eodem. Et dabit ille qui vouerat eū dño. Pro quo hebrei legunt. Et dabit estimationem seu preciū in die illa sanctificatū domino. Et dicūt aliqui hebrei q caph vltima que ponitur in predicta dictione denotat secundā personam. Vnde ipsi legunt. estimationē tuā seu preciū tuū. Et dicūt q loquitur cū sacerdote: cui pertinebat talis appreciatio vel estimatio.

עָרֵל Aaral. Preputiari. i. preputiū habere. cōsopiri. Leuit. 19. Auferetis preputia eorū. Pro quo he. le. Preputiabitis preputia eius. i. immundi vel prohiti erūt vobis eius fructus tāq; preputiū. Et in eodem. Poma que germināt immunda erunt vobis nec edētur. Et inde עָרְלָה Orla. i. preputiū. Gen̄. 34. Nec dare sororē nostrā homini incircūciso. Pro quo he. le. Homini cui est preputiū. Exo. 4. Et circumcidit p̄putiū filii sui. Deut. 10. Circūcidite igitur preputiū cordis vestri. Et in plurali עֲרָלוֹת Aaraloth. Ios. 5. Et circumcidit filios israel in colle p̄putiorū. Et inde עָרֵל Aarel. i. p̄putiatus siue incircūcisus. Gen̄. 17. Masculus cuius p̄putii caro circūcisa non fuerit. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mēs eorū. Esa. 52. Nō adiiciet vltra vt ptrāseat p te incircūcisus & imundus. Et in plurali עֲרֵלִים Aarelī. 1. Reg. 31. Ne forte veniāt incircūcisi. 2. Reg. 1. Ne exultēt filie incircūcisorū. Ezech. 32. Descende & dormi cū incircūcisis. dr̄ etiā de homine qui est duro corde: vel qui habet inepta & incōposita

labia vel aures ineptas. Exo. 6. cū icircūcisus sim labiis. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mens eorum. Hiere. 6. Ecce incircūcise sunt aures eorū: & audire non possunt. Ezech. 44. Omnis alienigena incircūcisus corde. Et in eo. Incircuncisus corde & incircuncisus carne. significat etiam supradicta dictio עָרַל Aaral consopiri quasi רָעַל Raal. Abach. 2. Bibe tu & consopire.

עָרַם Aaram. Astutū siue callidū esse. callide agere seu maligne agere. 1. Regum. 23. Recogitat eni de me q callide insidier ei. Ps. 82. Super populū tuū malignauerūt cōsiliū. Prouer. 15. Qui aūt custodit increpatiōes astutior fiet Et in eo. 19. Pestilēte flagellato stultus sapiētior erit. i. astutior erit. & inde עָרוּם aarum. i. callidus. astutus. malignus. Gen̄. 3. Sed & serpēs erat callidior. Prouer. 27. Astutus vidēs mala absconditus est. Et in plu. עֲרוּמִים Aarumim. Iob. 5. Qui dissipat cogitationes malignorū. & in eo. 15. Et imitaris linguā blasphemātiū. pro quo he. le. ligūā callidorū vel malignorū. & inde עָרְמָה oorma. i. astutia. calliditas. Ios. 9. Callide cogitantes tulerūt sibi cibaria. pro quo he. le. & fecerūt ēt ipsi in calliditate siue in astutia: & tulerunt sibi cibaria. Iob. 1. Qui apphendit sapiētes in astutia eorū. Prouer. 1. Vt detur paruulis astutia. & in eo. 8. Intelligite paruuli astutia. Itē עֵירוֹם Eerom. siue עָרוֹם aarom. i. nudus siue nuda aut nuditas. Gen̄. 3. Eo quod nudus essem. Deut. 28. In nuditate & in omni penuria. Esa. 20. Vadens nudus & discalciatus. Et in eo. Sicut ambulauit seruus meus Esaias nudus & discalciatus. Ezech. 23. Et dimittēt te nudam & ignominia plenā. Scribitur ēt cū iod post aim. Ezech. 18. & nudū operuit vestimento. & in plu. עֲרוּמִים aarumim. Gen̄. 3. Erat aūt vterq; nudus. p quo he. le. Et erāt ambo nudi. Et in eo. Cūq; cognouisset se eē nudos. Iob. 22. Et nudos spoliasti vestibus. & inde מַעֲרֻם Maaram. i. nuditas. 2. Paralip. 28. Oēsq; qui nudi erāt vestierūt de spoliis. pro quo he. le. Et oēm nuditatē eorū vestierunt de spoliis. Item עֲרֵמָה arema. i. aceruus. cumulus. Ruth. 3. Issetq; ad dormiēdū iuxta aceruū manipulorū. Canti. 7. venter tuus aceruus tritici. Et in plu. עֲרֵמוֹת aaremoth. 2. Paralip. 31. Fecerunt aceruos plurimos. Nee. 4. nūquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris. reperitur etiam עֲרֵמִים aaremim in genere masculino. Hiere. 50. Tollite de via lapides & redigite in aceruos. & inde verbū passiuū. i. coaceruatū esse: seu cōgregari. Exo. 15. & in spū furoris tui cōgregate sunt aque. Itē עַרְמוֹן Aarmon. i. platanus: nomē arboris: Gen̄. 30. Virgas populeas virides & amygdalinas & ex platanis. Ezech. 31. Et platani non fuerunt eque frondibus illius. & dicunt aliqui hebrei q significat arborem castaneū.

עֵרֶס Aaris. massa. seu pasta ex farina & aqua cōspersa. Pro q btūs hiero. trāstulit pulmētū. Nu. 15. Sicut de areis primitias sepabitis: ita de pulmētis dabitis primitias dño.

עַרְעָר Aarar. siue עֲרֹעֵר aaroer. species arboris humilis nascentis in locis desertis. pro quo btūs hiero. trāstulit Miricā. Hiere. 17. Erit enim quasi mirica in deserto. Ponitur ēt pro humili. p̄s. 101. Respexit in orationē humiliū. de quo vide supra in dictione עוּר vur. Est ēt עֲרֹעֵר aaroer nomen proprium loci prope desertum existentis. Deut. 2. Ab aroer que est super ripam torrentis Arnon. Esa. 17. Derelicte ciuitates Aroer gregibus erunt.

עָרַף Araph. stillare. fluere. influere. exceruicare. excerebrare. idest ceruicem vel cerebrum secare vel confringere Deut. 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. pro quo hebrei legunt. Stillet siue influat vt pluuia doctrina mea. Et in eo. 33. Celiq; caligabunt rore. pro quo hebrei legunt. celiq; eius stillabūt rore. Iob. 36. Que de nubibus fluunt: que protegunt cuncta desuper. pro quo he. le. Que de nubibus fluunt stillant siue influunt sup hominū multitudinē. & inde עֲרִיפֵי aariphe. pro quo beatus hieronymus transtulit caliginem. Esa. 6. Et lux obtenebrata est in caligine eius. Hebrei vero dicunt q significat celos propter suā influētiam in iferiora. Itē עֹרֶף ooreph. i. ceruix. Gen̄. 49. Manus tue i ceruicibus inimicorum tuorum. Exo. 32. Cerno q populus iste dure ceruicis sit. Deut. 10. Et ceruicē vestrā ne induretis amplius. 4. Reg. 17. Indurauerūt ceruicem suā iuxta ceruicem patrū suorū. Ponitur ēt pro dorso vel tergo. Hiere. 2. Verterūt ad me tergū & non faciē. Et in eo. 18. Dorsum & non faciem ostendam eis. Et inde verbum עָרַף aaraph. i. deceruicare. excerebrare. ceruicem seu cerebrū cedere vel confringere. Exo. 13. Quod si nō redemeris interficies. p quo he. le. Et si non redemeris deceruicabis eūm. Et in eo. Sup vitulam quē in valle percussa est. i. deceruicata est. Esa. 66. Quasi qui excerebret canem. Signat ēt confringere. Osee. 10. Ipse confringet aras eorum.

עֲרָפֶל Aaraphel. i. caligo. obscuritas. tenebre. Exo. 20. moyses autem accessit ad caliginem. Deut. 4. Tenebre & nubes & caligo.

עָרַץ Aaras. timere. formidare. terreri. fractum animo & cōsternatum esse. percutere. seu confringere. roborari. fortificari. Deut. 6. Non timebis eos. & in eo. 20. Nolite cedere: nec formidetis eos. Ios. 1. noli metuere & noli timere. Iob. 13. Contra foliū quod vento rapitur ostendis potentiam tuam. pro quo he. le. nunquid foliū raptū. s. vento terres seu confringes. Et in eo. 31. Si expaui ad multitudinem nimiam. Esa. 8. Ipse pauor vester: & ipse terror vester. & in eo. 29. Et deū israel predicabūt. pro quo he. le. formidabūt idest predicabunt fortitudinē suam. Significat ēt percutere vel confringere. Esa. 2. Cum surrexerit percutere terrā. Et inde מַעֲרָצָה maarasa. i. terror. Esa. 10. Confringet lagūculā in terrore. & inde עָרוּץ Aaros. idest fractura. Iob. 30. In desertis habitant torrentiū. i. in fracturis torrentiū. Significat ēt p̄dicta dictio roborare vel fortificare. Ps. 10. vt nō apponat vltra magnificare se homo super terram. i. fortificare vel roborare se. Esa. 47. Si forte quid prosit tibi: si possis fieri fortior. & inde עָרִיץ Aaris. i. fortis vel robustus. Esa. 49. Et quod ablatū fuerit a robusto saluabitur. Hiere. 20. Tanq; bellator fortis. & in plu. עָרִיצִים aarisim. Iob. 27. Et hereditas violentorum quā ab omnipotente suscipient. i. hereditas robustorum. p̄s. 53. Et fortes quesierunt animā meam. Ps. 85. Et synagoga pot ētium quesierunt animam meā. Esa. 25. Ciuitas gentiū robustarum timebit te. Et ī eo. Spūs enim robustorū quasi turbo impellens parietē. Et in eo. Propaginē fortiū marcescere facies. Ezech. 31. Succidēt eū alieni & crudelissimi nationū. vbi ponitur pro crudelissimis. Scribitur ēt cū nun in principio & dicitur נַעֲרָץ naaras. Ps. 88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Deus robustus in arcano sanctorum.

עָרַק Arac. Rodere. comedere. Iob. 30. Qui rodebant in solitudine. Et in eodem. Et qui me comedunt non dormiunt. Et solum inuenitur in predictis locis. Hebrei tamē dicunt q significat fugere vel fugare. Quia in lingua chaldaica vel syra significat fugere. & vt ait beatus hiero. in prologo super Iob. Liber iob ex hebraico sermone & arabico & interdum syro constat. vnde in predictis locis hebrei legunt. Qui fugati erant in solitudine. & infra. Et fugantes mei. idest persecutores mei non dormiunt.

עֶרֶשׂ Eeres. lectus. stratū. Deut. 33. & monstratur lectus eius ferreus. Ps. 6. Lachrymis meis stratum meum rigabo

Ps.40. Dominus opem ferat illi super lectum doloris ei⁹. Canti.1. Lectulus noster floridus. & ĩ plu. עֲרָשׂוֹת Aarsoth Amos.6. Et lasciuistis in stratis vestris.

עָשׁ As. tinea. vermis. qui corrodit vestimẽta & ligna. Iob.4. Consumentur velut a tinea. Et in eo.13. Et quasi vestimẽtum quod comeditur a tinea. Esa.50. Tinea comedet eos. Osee.5. & ego quasi tinea ephraim. Est etiã עָשׁ aas. nomen syderis celestis. Pro quo beatus hiero. transtulit arcturum. De quo vide supra in dictione עַיִשׁ vus.

עָשֵׁשׁ Aasas. corrodi. scilicet a tinea. a precedenti dictione deriuatum. pro quo translatio nostra traduxit turbari vel conturbari. Ps.6. Turbatus est a furore oculus me⁹. Pro quo hebrei legunt. Corrosus est a furore oculus meus. & beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit caligauit pre amaritudine oculus meus. p̃s.30. Conturbatus est in ira oculus meus. Et in eo. Et ossa mea conturbata sunt. Pro quo hebrei legũt. Et ossa mea corrosa sunt. scilicet velut a tinea. Et beatus hiero. transtulit: & ossa mea contabuerunt.

עֵשֶׂב Eeseb. herba. fenũ. Gẽn.1. Germinet terra herbã. Et in eodem.3. Et comedes herbam terre. Deut.11. Fenũ q̃ in agris ad pascenda iumenta. Ps.71. Et florebunt de ciuitate sicut fenum terre. p̃s.103. Et herba seruituti hominũ. Et in plu. עִשְׂבוֹת Iisboth. Prouer.27. Et collecta sunt fena de montibus.

עָשָׂה Aasa. facere. agere. operari. preparare. adaptare. acquirere. subigere. Gẽn.1. Et fecit de⁹ firmamẽtũ. & in eo. Viditq̃ deus cuncta que fecerat. & in eo. ab vniuerso ope q̃d patrarat. i. quod fecerat. Et in eo. ab omni opere quod creauit deus vt faceret. pro quo he. le. Quod creauit deus ad faciendum. idest vt de cetero ipsa opera ex se producerent alia: & non esset necessarium nouas creaturas producere: sicut exponunt hebrei. Et in eo.6. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et in eo.44. Cur sic agere voluistis. Exo.1. Quid nam est hoc quod facere voluistis. Et in eo.24. Omnia q̃ locutus est dñs faciem⁹. Nu.28. Holocaustum iuge ẽ quod obtulistis in monte sinai. pro quo he. le. Holocaustum iuge quod factum est in monte sinai. Deut.5. Vt obseruares diẽ sabbati. pro quo he. le. Vt faceres diẽ sabbati. i. vt celebrares. Et ĩ eo.32. Et fecit & creauit te. Iudi.1. Sicut feci sic reddidit mihi dñs. 1. Reg.12. Dñs qui fecit moysen & aaron. Ester.5. Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis. pro quo he. le. Etiã si dimidiã partẽ petieris fiet. vbi ponitur verbũ passiuũ. Ps.138. Quod fecisti in occulto. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Quia fact⁹ sũ in abscondito. Eccl's.1. Quid est quod factum est: ipsum q̃d faciendũ est. Et in eo. De oĩbus que fiũt sub sole. Et in eo.4. Qui nesciunt quid faciunt mali. Esa.26. Salutes non fecimus in terra. Hiere.3. Et fecisti mala & potuisti. Et ĩ eo.27. Ego feci terrã & homines. Threñ.2. fecit dominus que cogitauit. Ione.1. Qui fecit mare & aridam. Significat etiam parare. vel preparare. Gẽn.18. Qui festinauit & coxit illũ. Pro quo he. le. Et festinauit vt faceret illũ. i. vt prepararet illum. Deut.21. Et circuncidet vngues. pro quo he. le. Et faciet vngues suas. 1. Reg.25. Et quinq̃ arietes coctos. i. preparatos. 2. Reg.19. Descendit in occursum regis illotis pedibus & intonsa barba. Pro quo he. le. Descendit in occursũ regis: nõ fecit pedes suos & non fecit barbã suã. idest non adaptauit vel non preparauit. Nee.5. Parabatur autem mihi per dies singulos bos vnus. Et in eo. Exceptis volatilibus. Pro quo he. le. Et volatilia parabantur mihi. Significat ẽt acquirere. Gẽn.12. Et animas quas fecerant in aran. i. acquisierant. Deut.8. fortitudo mea & robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt. idest acquisierunt. Et in eodem. Sed recorderis domini dei tui: q̃ ipse vires tibi prebuerit. Et sequitur in hebreo. Ad acquirendam vel consequendã substantiam vel diuitias. Ponitur etiam pro congregare. Gẽn.41. Venitq̃ fertilitas septẽ annorum: & in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea egypti. pro q̃ he. le. Et congregata est terrã. idest frumẽtũ terre in septẽ annis fertilitatis in manipulos. & inde מַעֲשֶׂה Maase. idest factura. opus. actio. preparatio. acquisitio. seu possessio. Exo.18. Et opus quod facere debeant. Et in eo.34. opus domini terribile quod facturus sum tecum. 1. Reg.20. In die q̃ñ operari licet. Pro quo he. le. In die operis. Et est sensus sicut in littera nostra. Et in eo.25. Et possessio eius in carmelo. Esa.3. Et pro crispãti crine caluiciũ. i. pro factura vel p̃paratione crinium. & in plu. מַעֲשִׂים Maasim. idest opera. Gẽn.20. Que non debuisti facere: fecisti nobis. pro quo he. le. Opera que nõ licet facere: fecisti nobis. Exo.5. Solicitatis populũ ab operibus suis. Ps.103. Quam magnificata sunt opera tua domine. Ps.113. Opera manuum hominum. Hiere.47. Pro eo quod habuisti fiduciam in operibus tuis. Item עָשָׂה Iisa. idest subigere. vel confringere. Ezech.23. Et fracte sunt mamme pubertatis earum. Et in eo. Ibi confregerunt vbera pubertatis sue. Et in eo. Quando subacta sunt in egypto vbera tua. Soph.3. Ecce ego ĩterficiam omnes qui afflixerunt te. pro quo he. le. Ecce ego confringam omnes confringentes te vel subigam oẽs subigẽtes te.

עָשַׁן Aasan. fumare. irasci. Gẽn.15. Apparuit clibanus fumans. Exo.19. Totus autem mons sinai fumabat. Et ĩ eo.20. Montẽq̃ fumantẽ. Ps.103. Tangit montes & fumigant. Esa.7. A duabus caudis titionũ fumigantiũ. & inde עָשָׁן Aasan. siue עֶשֶׁן eesen. idest fumus. Exo.19. Et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. Esa.51. Sicut fumus deficient. Osee.13. Et sicut fumus de fumario. Naũ.2. Et succendam vsq̃ ad fumum quadrigas tuas: debet legi. vsq̃ ad fumum. idest vsq̃ dum ascendat fumus magnus ex eis. & quia fumus representat ignem: & ignis ponitur aliquãdo p̃ ira: idẽ predicta dictio ponitur etiam pro irasci. Deut.29. sed tunc quã maxime furor eius fumet. i. irascatur. p̃s.17. Ascẽdit fumus de naribus eius. i. ascendit ira in furore suo. p̃s.73. Iratus est furor tuus super oues pascue tue. p̃s.79. quo vsq̃ irasceris super orationem serui tui.

עָשַׁק Aasac. calumniari. calumniam facere. vim facere. per vim aliquid extorquere. violentare. idest per violentiã vel fraudem aliquid obtinere. Leuit.6. Aut calumniam fecerit. Et in eo. Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere. Et in eo.19. Nõ facies calũniã proximo tuo. 1. Reg.12. Si quenquam calũniatus sum. Et in eo. Non est calũniatus nos. p̃s.71. Et humiliabit calũniatorẽ. Prouer.28. Hominem qui calumniatur anime sanguinem. Eccl's.4. Et lachrymas innocẽtium. pro quo he. le. Et lachrymas calũniã patientium. idest eorum quibus facta est calumnia seu violentia. Et in eo. nec posse resistere eorum violentie: cunctorum auxilio destitutos. pro quo he. le. Et non est eis consolator: & de manu calumniatorum suorũ violentia: & nõ est eis consolator. Esa.38. Dñe vim patior. Hiere.21. Et eruite vi oppressum de manu calumniantis. Et in eo.22. Et liberate vi oppressum de manu calumniatoris. Et in eo.50. calũniam sustinent filii israel. & inde עֹשֶׁק oosec. i. calumnia. violentia. oppressio. p̃s.118. Redime me a calumniis hominum. Eccl's.7. Calumnia conturbat sapientem. Esa.54. Recede procul a calũnia. Et in plu. scribitur cũ mem in prĩcipio & dicitur מַעֲשַׁקּוֹת maasacoth. Prouer.28. Dux indigẽs prudẽtia multos opprimet. p̃ q̃ he. le. m̃tas opp̃ssiões seu calũnias. s. faciet. Esa.33. qui p̃iicit auariciã ex calũniis.

עָשַׂק Asac. cum puncto cebólet. i. iurgari. Gẽn.26. Quam obrẽ nomen putei ex eo quod acciderat vocauit calumniam. pro quo he. le. Et vocauit nomen putei iurgium: quia iurgati sunt cum eo. Vbi ponitur verbũ & nomen ab eo deriuatum. sed si scribatur cum puncto sebólet sicut dictio precedens: potest intelligi sicut est in littera nostra.

עָשַׁר Aasar. ditare. ditari. diuitem eẽ. diuitias habere. locupletari. Gẽn.14. Ne dicas ego ditaui Abrã. 1. Reg.1. Dñs pauperem facit & ditat. Et in eo.17. Virũ qui percusserit eũ ditabit eum rex diuitiis magnis. Iob.15. Non ditabitur & non perseuerabit substantia eius. p̃s.64. Multiplicasti locupletare eam. Prouer.10. manus aũt fortium diuitias parat. idest ditat. Et in eo. Benedictio dñi diuitem facit. Et in eo.15. Noli laborare vt diteris. Hiere.5. Ideo magnificati sunt & ditati. Ezech.27. Ditasti reges terre. & ide עָשִׁיר Aasir. idest diues. Exo.30. Diues non addat. Ps.48. Simul in vnum diues & pauper. Prouer.14. Amici diuitũ multi. Quod in hebreo legitur singl'r. s. amici diuitis multi. Et in eo.22. Diues & pauper obuiauerunt sibi. Esa.53. Et diuitem pro morte sua. & in plu. עֲשִׁירִים Aasirim. i. diuites. p̃s.44. Oẽs diuites plebis. Eccl's.10. Et diuites sedere deorsũ. & inde עֹשֶׁר oóser. idest diuitie. Et ĩ hebreo ẽ singularis numeri: & caret numero plurali. 1. Paralip.29. Tue sunt diuitie: & tua est gloria. Prouer.7. In sinistra illius diuitie & gloria. Hiere.9. Et non glorietur diues in diuitiis suis.

עָשַׂר Aasar. cũ puncto cebólet. decimare. decimas dare. decimas offerre. Gẽn.28. Cũctorũ que dederis mihi decimas offeram tibi. Deut.26. Quando cõpleueris decimã cũctarũ frugũ tuarũ. pro quo he. le. Quando cõpleueris decimare omnẽ decimã frugũ tuarum. 1. Reg.8. Et vinearum reditus addecimabit. Et in eo. Greges quoq̃ vr̃os addecimabit. & inde מַעֲשֵׂר Maaser. siue מַעֲשַׂר Maasar. idest decima siue decimatio. Gẽn.14. Et dedit ei decimas ex omnibus. Leuit.27. Si quis autem voluerit redimere decimas suas. Quod in hebreo legitur singulariter. s. decimã. Nu.18. Decimas quas dedi vobis. & in eo. Decimam partem decime. Malach.3. Inferte oẽm decimam. & in plurali. מַעַשְׂרוֹת Maaseroth: Nume.18. Ex vniuersis quorum accipitis primitias offerte dño. pro quo he. le. Ex vniuersis decimis vestris q̃s accipitis a filiis israel: dabitisq̃ ex eis primitias domino. & inde עִשָּׂרוֹן Iisaron. i. decima pars. Nu.28. Et decimã decime simile. Et in plu. עֶשְׂרוֹנִים Eesronim. vt in eo. & duas decimas simile oleo consp̃se. Et in eo. Et tres decimas simile. & inde עֲשָׂרָה Aasara. i. decẽ in gñe masculino. Gẽn.18. Non delebo propter decẽ. Nu.8. Mortariolũ ex decẽ siclis aureis. & in eo. Denos siclos appẽdẽtia. i. vnũquodq̃ decẽ siclos appẽdẽs. Scribitur ẽt cũ tau in fine loco he. Gẽn.31. Et mutauit mercedẽ meã decẽ vicib⁹. & in ge. fe. scribitur sine he & dr̃ עֶשֶׂר eeser. Leuit.26. Ita vt decẽ mulieres in vno clibano coquãt. 2. Reg.19. Decẽ partibus maior ego sum apud regem. & in plu. עֲשָׂרוֹת aasaroth. Exo.18. Et constitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos. i. principes decẽ. Ponitur ẽt decẽ pro multis siue p̃ numero indeterminato. vt in eo.18. Quia tu vnus solus p̃ decẽ millibus cõputaris. i. pro multis millibus. Iob.19. En decies cõfudistis me. i. multotiẽs. & inde עֲשִׂירִי aasiri. i. decim⁹. Gẽn.8. Vsq̃ ad decimũ mẽse: decimo enĩ mẽse prima die mẽsis apparuerũt cacumina mõtiũ. Leuit.27. Quidq̃d decimũ venerit: sãctificabitur dño. & in ge. fe. עֲשִׂירִית aasirith. Exo.16. Gomor aũt decima p̃s est ephi. Nu.28. Decimã p̃tẽ ephi sil'e. Hiere.32. verbũ q̃d factũ est ad hieremiã a dño in anno decimo. Quod in hebreo est gñis feminini. Et inde עָשׂוֹר Aasor. i. decẽ seu decim⁹. Gẽn.24. Maneat puella nobiscum saltem decem dies. Exo.10. Decima die mensis huius. Significat etiam עָשׂוֹר Aasor. instrumentum musicum decem chordarum. p̃s.32. In psalterio decem chordarum psallite ei. p̃s.91. In decachordo psalterio: cum cithara. Ps.143. In decachordo psalterio psallam tibi. Et inde עֲשִׂירִיָּה Aasiria. idest decimatio. Esa.6. Et adhuc in ea decimatio. & inde עֶשְׂרִים Eesrim. i. viginti. s. bis decem. Gẽn.18. Non interficiam propter viginti. & in eo.31. Viginti annis fui tecum.

עָשַׁת Aasath. impinguari. candidum seu lucidũ esse. cogitare. Hiere.5. Incrassati sunt & impinguati. Hebrei tñ legũt. Incrassati sunt & candidi seu lucidi facti sunt. & inde עֶשֶׁת eeseth. siue עָשׁוּת Aasuth. i. candidũ seu lucidũ: aut purũ seu purgatũ. Canti.5. Venter eius eburneus. Pro quo he. le. Venter eius candidus seu lucidus sicut ebur. Ezech.27. In nũdinis tuis proposuerũt ferrũ fabrefactum. i. ferrũ purũ seu purgatũ a rubigine. Itẽ עָשַׁת aasath. i. cogitare. recogitare. Dañ.6. Porro rex cogitabat constituere eum sup omne regnum. Ione.1. Si forte recogitet deus de nobis. & inde עַשְׁתּוּת aasthuth. i. cogitatio. Iob.12. Lampas contempta apud cogitationes diuitum. quod in hebreo legitur singulariter. s. apud cogitationẽ. Et ĩ plu. עֶשְׁתֹּנוֹת Eestonoth p̃s.146. In die illa peribunt omnes cogitationes eorũ. Itẽ עַשְׁתֵּי Aasthe. idest vnus siue vnũ aut vnam. Et semper iungitur cum dictione עֶשֶׂר eeser. que significat decẽ & dicitur עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה Aasthe eesre. siue עַשְׁתֵּי עָשָׂר Aasthe aasar: & tunc ambe dictiones significant vndecim. Exo.26. Saga cilicina vndeci. Deut.1. Quadragesimo anno: vndecimo mẽse. Zach.1. vndecimi mensis sabat.

עַשְׁתָּר Aastar. grex. scilicet ouiũ. & solũ inuenitur in numero plu. s. עַשְׁתְּרוֹת Aastaroth. Deut.7. Gregibus ouiũ tuarũ. Est ẽt עַשְׁתָּרוֹת aastaroth siue עַשְׁתֹּרֶת aasteretth nomẽ idoli ad similitudinem pecudis facti: secundum hebreos. Iudi.2. Seruientes baal & astaroth. 1. Reg.31. Et posuerunt arma eius in tẽplo astaroth. 3. Reg.11. Astartem deam sidoniorum. Est etiam nomen loci. Gẽn.14. Et percusserunt raphaim in astaroth carnaim. Deut.1. qui mansit in astaroth & in edrai.

עֵת Eth. Tempus. hora. Gẽn.29. Nec est tempus vt reducãtur ad caulas greges. Ruth.2. Quando hora vescendi fuerit. & in plu. עִתִּים Iithim. siue עִתּוֹת Iithoth. De quo vide supra in dictione עוּת vuth.

עָתַד Aathad. Parare. paratũ esse. futurũ esse. Iob.15. Que in cumulos sunt redacte. pro quo he. le. Que parate vel future sunt in cumulos. s. redigi. Prouer.24. Prepara foris opus tuum: & diligenter exerce agrum tuum. pro quo hebrei legunt. Prepara foris opus tuum: & para illud in agro tuo. & inde עָתִיד Aathid. i. futurus. seu paratus. Iob.3. Qui parati sunt suscitare leuiathan. Et in eo.15. Sicut regẽ qui preparatur ad preliũ. Ester.8. Paratos esse iudeos ad capiendam vindictam. Et inde tempus futurum vocatur apud hebreos עָתִיד Aathid. & in plurali עֲתִידוֹת Athidoth. Deut.32. Et adesse festinant temp[ora] s. futura. Item עַתּוּדִים Aathudim. idest hirci: seu mares ouium vel capratum. Et solum inuenitur in numero plurali. Gẽn.31. Et vide vniuersos masculos ascẽdentes super feminas. Ps.49. Nec de gregibus tuis hircos. Prouer.27. Et hedi ad agri precium. pro quo hebrei legunt. Et precium agri hirci. scilicet sunt. Hiere.50. Et eritis quasi hedi ante greges. pro quo hebrei legunt. Et eritis quasi hirci. Ponitur etiam pro principibus vel ducibus. Esa.10. Et principes eorum depredatus sum. Et in eodem.14. Omnes principes terre surrexerunt de soliis suis.

עַתָּה Atha.nunc.aduerbiũ tp̃is.Geñ.12.Nunc igitur ecce coniux tua.p̃s.112.Ex hoc nunc & vſq; in ſeculum.vide ẽt de hoc ſupra in dictione עֵת vuth:quia inde deriuatur

עָתַם Aatham.obſcurare.btũs hiero.tranſtulit. cõturbare. cuius verbũ paſſiuũ ponitur.Eſa.9.Vbi dr̃ in ira dñi exercituum conturbata eſt terra.pro quo hebrei legũt.obſcurata eſt terra.Et ſolum inuenitur in predicto loco.

עָתַק Aathac.ſubleuari.inueterare.euellere.tranſferre. Iob 21.Quare impii viuunt ſubleuati ſunt:cõfortatiq; diuitiis. Pro quo he.le.Quare impii viuunt inueterauerunt ideſt ſeneſcunt.p̃s.6.Inueteraui inter omnes inimicos meos.& inde עָתַק Aathac:ſiue עָתִיק aathic.i.vetus ſiue antiquum.1.Reg.2.Recedant vetera de ore veſtro.quod in hebreo legitur ſingulariter.Et ponitur ibi ſingulare pro plurali.p̃s.30.Que locuntur aduerſus iuſtũ iniquitatem.ꝑ quo hebrei legunt.Que locuntur aduerſus iuſtũ vetera. & beatus hiero. in pſ.iuxta he.ve.tranſtulit.q̃ locuntur contra iuſtum dura.i.inueterata.Eſa.23.& veſtientur vſq; ad vetuſtatem.Dañ.7.Et antiquus dierum ſedit.Et in plu.עַתִּיקִים Aathichim.1.Paralip.4.Hec autem verba vetera.poteſt ẽt legi.verba ſuperna & ſublimia.nam ponitur etiam pro ſuperno. Prouer. 8. Opes ſupernas & iuſtitiam. Item עָתַק Athac.i.euellere.ſeu tranſferre.vel auferre.Geñ.12.Et inde tranſgrediens ad montem.Pro quo hebrei legunt. Et euulſit ſeu tranſtulit inde ad montẽ.ſ.tabernacula ſua. Iob. 9. Qui tranſtulit montes & neſcierunt.Et in eo. 14. Et ſaxũ tranſfertur de loco ſuo.Et in eodem. 32. Abſtulerunt a ſe eloquiũ.Eſa.28.Ablactatos a lacte euulſos ab vberibus. Significat etiam tranſferre de vna lingua in aliam. Prouer. 15.Hec quoq; ſunt parabole ſalomonis quas tranſtulerunt viri ezechie regis iuda.

עָתַר Aathar.orare.deprecari.rogare.derogare. Geñ.25. Deprecatuſq; eſt iſaac dominum pro vxore ſua.Exo. 8.Orate dominum vt auferat ranas a me.Et in eo.Quando deprecer pro te.Et in eo.Rogate pro me.& in eo.Egreſſus a te orabo dñm.Iob.22.Rogabis eũ & exaudiet te. Et ĩ eo.33.Deprecabitur deũ & placabilis erit ei.Et in voce paſſiua ſignat exaudire ſeu placari.Geñ.25.Qui exaudiuit eum.1.Paralip.5.Et exaudiuit eos.Eſa.19.Et placabitur eis & ſanabit eos.Et inde עֲתֶרֶת Aathereth. ideſt deprecatio. Hiere.33.Et reuelabo eis deprecationem pacis & veritatis. Hebrei vero in predicto loco interpretantur multiplicationem.& inde עֲתָרַי aathrai.Pro quo beatus hiero. trãſtulit ſupplices mei.Soph.3.ſupplices mei filii diſperſorũ meorum deferent munus mihi.Hebrei vero dicunt ꝙ eſt nomẽ propriũ nationis vel gentis.Item עָתַר aathar.ideſt derogare.Ezech.35. Et derogaſtis aduerſum me verba veſtra. Hebrei tñ in predicto loco legunt. Et multiplicaſtis aduerſum me verba veſtra.& inde נַעְתָּרוֹת Naatharoth.Pro quo beatus hiero. trãſtulit fraudulenta.i.derogatoria. Prouer. 27.Quam fraudulenta oſcula odientis. Ponitur etiã עָתַר aathar.pro nebula ſiue pro multitudine fumi.Ezech.8. Et vapor nebule de thure conſurgebat.Pro quo hebrei legũt. Et nebula multitudinis incenſi conſurgebat.

De incipientibus a littera. פ. Pe.

פֵּאָה Pea.latus.angulus.finis.terminus.coma.Exo.26. Quarum viginti erunt in latere meridiano. Et in eodẽ.In latere quoq; ſecundo qđ vergit ad aquilonẽ.Ezech. 45.A latere maris vſq; ad mare:& a latere orientis vſq; ad orientem.Ponitur etiam pro coma.Leuit.19.Nec in rotũdum tondebitis comam.Et in eo. Nec radetis barbam.pro quo hebrei legunt.Et non diſſipes.ideſt nõ radas comam ſeu angulum vel finem barbe tue.Et in plurali פֵּאוֹת peoth. Exo.25.Et pones eos in quattuor angulis. Ponitur etiã ꝑ ducibus vel principibus.Nu.23.Et percutiet duces moab. Et aliqui hebrei ſecundum precedentem ſignificationẽ legunt.Et percutiet angulos ſeu terminos moab.Et inde verbum angulare.ideſt in angulos terre diſpergere: ſecundũ hebreos.Deut.32.Dixi vbi nã ſunt.pro quo hebrei legũt. Dixi diſpergam eos.ſ.per angulos terre.Poteſt etiam deriuari a dictione אַף aaph.que ſignificat iram.vt ſit ſenſus.dixi iraſcar eis.vbi ponitur אַפְאֵיהֶם Aaphe hem. quod ſi legatur אֵיפֹהֶם Eephohem: tunc ſignificat vbi ſunt:ſicut eſt in littera noſtra.

פָּאַר Paar.glorificare.gloriari.decorare.ſeu decorum eſſe recolligere. Exo.8.Cõſtitue mihi tempus quãdo deprecer pro te.pro quo hebrei legunt. Gloriare contra me quando deprecer pro te.ideſt tu habeas illam gloriam vt eligas tibi tempus:licet talem gloriam ego deberem habere ſ.vt ego eligerem tempus ad deprecandum pro te. Sic enĩ exponitur ab hebreis. Iudi.7.Ne glorietur contra me iſrael.Eſa.10.Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea.Et in eodem.49.Quia in te glorificabor.Et ĩ eo. 55.Et ſanctum iſrael quia glorificauit te.Et ĩ eo.60.Et domum maieſtatis mee glorificabo.& inde תִּפְאֶרֶת Thiphereth.ideſt decor.gloria.Exo.26.Facieſq; veſtem ſanctã aaron fratri tuo in gloriam & decorem.p̃s.88. Quoniã gloria virtutis eorum tu es.Prouer.28.In exultatione iuſtorũ multa gloria eſt.Eſa.60.Et domum maieſtatis mee. Vbi ponitur pro maieſtate. Et inde פְּאֵר pheer.i.decor.ſeu gloria:& ponitur pro corona que ẽ ornamentum ſeu decor capitis.Eſa.61.Et darem eis coronam pro cinere.Et in eodẽ. Quaſi ſponſum decoratũ corona.Ezech.24. Corona tua circunligata ſit tibi. Et in plu. פְּאֵרִים paarim.ſiue פַּאֲרֵי paarc.Exo.39.Et mitras cum coronulis ſuis. Ezech.24.Coronas habebitis in capitibus veſtris.Ponitur etiam pro vittis que capiti circũuoluuntur.Ezech.44. Vitte linee erũt in capitibus eorũ.Ponitur etiam pro diſcriminalibus:que ſunt quedam ornamenta capitis.Eſa.3. Et mitras & diſcriminalia.Item פָּארָה Pura.ideſt laguncula:ſeu olla ſcđm trãſlationẽ nr̃am.Eſa.10.Confringet lagunculam in terrore. Hebrei tñ dicũt ꝙ ſignat ramũ ſeu propaginẽ.cuius plale. פֹּארוֹת Poroth.ponitur pro ramis:vt infra dicetur. Poteſt ẽt ſignare ollã:ſicut eſt in littera noſtra. De quo vide ſupra in dictione פּוּר Pur.& aliqñ ſcribitur cũ duplici res & dicitur פָּארוּר parur.Naum.2.facies oĩm ſicut nigredo olle.Et aliqui hebrei ſcđm primã ſignificationem legũt. Et facies oĩm retraxerũt decorẽ ſuũ.Itẽ פָּאַר paer.i. colligere.ſeu recolligere.ſ.quidquid in ramis arborũ remãſerit.Deut.24. Quidquid remanſerit in arboribus non reuerteris vt colligas.Et inde פֹּארוֹת Poroth.i.rami.ſeu frondes. Ezech.31. Et eleuati rami eius per aquas multas.Et in eo.Et ſub frondibus eius genuerunt omnes beſtie ſaltus Et in eo.& platani nõ fuerunt eque frondibus eius.& aliqñ ſcribitur cum aleph poſt res.De quo vide infra in dictione פָּרָא Para.

פַּג Pag.Groſſus.ideſt ficus qui primũ venit ad maturitatẽ Canti.2.ficus protulit groſſos ſuos.

פִּגּוּל Pigul.Immundum.prophanum.Leuit.19. Prophanus erit & impietatis reus.Ezech.4.Et non eſt ingreſſa in os meum omnis caro immũda.& in plu. פִּגּוּלִים Pigũlim.Eſa.65.Et ius prophanum in vaſis eorum. Quod in hebreo legitur pluraliter.ſcilicet & ius prophanationũ vel immundarum.ſcilicet carnium in vaſis eorum.

פָּגַע Pagaa.occurrere.obuiare.irruere.deprecari.intercedere.orare.rogare.Geñ.32.fuerũtq; ei obuiã angeli dei

[illegible]o.5.ne forte accidat nobis peſtis aut gladius.Pro quo hebrei legunt.Ne forte occurrat nobis peſtis aut gladius.Et ĩ eodem.23.Si occurreris boui inimici tui & aſino erranti. Nu.35.Propinquus occiſi homicidam interficiet ſtatim vt apprehenderit eum.pro quo he.le.cũ occurrerit vel obuiauerit ei:Ioſ.2.Ne forte occurrant vobis reuertentes. Et in eo[illegible].Et coniungantur ſibi in tribu Aſer. ideſt occurrant ſibi.Et in eo.19.Peruenit in debaſeth.pro quo he. le.& occurrit.i.pertingit in debaſeth.Et in eo.Et peruenit terminus eius vſq; thabor.Iob.36.Et precepit ei vt rurſus adueniat.pro quo he.le.occurrat.ſcilicet tenebris.Eſa.47. Nõ reſiſtet mihi homo.ideſt non occurret mihi homo.Hebrei tñ ſecundum aliam ſignificationẽ exponunt ſic.Non accipiã deprecationem vel orationẽ hominis.Et in eo.64.occurriſti letanti & facienti iuſtitiam.Hiere.15. Si non occurri tibi in tempore afflictionis.Amos.5. Et occurrat ei vrſus.Significat etiam irruere vel interficere.Iudi. 8.Tu ſurge irrue in nos.Et in eo.15.Spondete mihi ꝙ non occidatis me.ideſt ne irruatis in me.1.Reg.22. Noluerunt autem ſerui regis extendere manus ſuas in ſacerdotes domini.ꝑ quo he.le.Noluerunt autem ſerui regis extendere manus ſuas vt irruerent in ſacerdotes domini.2.Reg.1. Accedens irrue in eum.Et inde פֶּגַע Pegaa.ideſt occurſus.contrarius. aduerſarius.3.Reg.5. Non eſt ſatan neq; occurſus malus. Scribitur etiam cum mem in principio.Iob.7.Quare me poſuiſti contrarium tibi. Significat etiam intercedere vel orare ſeu deprecari.Geñ.23. Intercedite pro me apud Ephron.Et in eo.28.Cumq; veniſſet ad quendam locum. Pro quo hebrei legunt.Et orauit vel deprecatus eſt in loco Poteſt etiã legi ſic.Et occurrit loco. Quod eſt idem ſenſus cũ lr̃a nr̃a.Iob.21.Et quid nobis prodeſt ſi orauerimus illum.Eſa.53.Et pro tranſgreſſoribus rogabit.Et in eo.59. Et aporiatus eſt:quia nõ eſt qui occurrat.pro quo he.le. qa nõ eſt qui oret vel deprecetur.põt ẽt legi ſicut eſt in lr̃a nr̃a Hiere.7.Nec aſſumas pro eis laudẽ & orationẽ & nõ obſiſtas mihi. pro quo he.le.Et nõ depreceris ſiue nõ ores me Et in eo.27.Et ſi ꝓphete ſunt & eſt verbũ dñi in eis:occurrant dño exercituũ.pro quo he.le. orent vel deprecentur dñm exercituum.Et in eo.36. Contradixerunt regem ne combureret librum.i.rogauerunt regem.

פֶּגֶר Peger.cadauer.morticinium.Eſa.14. Quaſi cadauer putridum. Amos.8.Multi morientur.Pro quo he. le. Plurimum cadauer.ſupple erit.& eſt ſenſus ſicut in lr̃a nr̃a. Ponitur ẽt pro ruina.Naum.3.Et grauis ruine. Et in plu. פְּגָרִים Pegarĩ. ſeu פִּגְרֵי pigre.Leuit.26.Cadetis ĩter ruinas idolorũ veſtrorũ.pro quo he.le.Et dabo cadauera vr̃a ſup cadauera idolorũ veſtrorum.Nu.14. Veſtra cadauera iacebunt in ſolitudine.Eſa.37.Et ecce omnes cadauera mortuorũ.Et in eo.62.Et videbũt cadauera virorũ.Et ĩde verbum פָּגַר piger.Quod ſignificat corruere.vel impingere. 1.Reg.30.Qui laſſi tranſire non poterant torrẽtem Boſor. Pro quo he.le.qui corruerant vel impegerant ad torrentẽ Boſor.i.pre laſſitudine tranſire non poterant:ſicut eſt in littera noſtra.

פָּגַשׁ Pagas.obuiare.occurrere.Geñ.32.Si obuium habueris fratrem meum eſau.i.ſi obuiauerit tibi.Et in eodẽ 33.Que nam ſunt iſte turme quas obuiam habui. Exo.4. Occurrit ei dominus.1.Reg.25. Quibus & illa occurrit. Iob.5.Per diem incurrunt tenebras. Prouer. 22. Diues & pauper obuiauerunt ſibi.Et in eodem.29.Pauper & creditor obuiauerunt ſibi.

פָּדָה Pada.Redimere.liberare.eruere.Exo.21.Dimittet eã. pro quo he.le.redimat eã.i.dimittat eã liberã. Leuit. 19.Et tñ precio nõ eſt redẽpta.p̃s.54.Redimet in pace animã meã.p̃s.118.Redime me a calũniis hoĩm.p̃s.129. Et ipſe redimet iſrael.& inde פְּדוּת Peduth.i.redẽptio.Exo.8.Ponãq; diuiſionẽ inter populũ meũ & populũ tuũ.ꝑ quo he. le.Ponãq; redemptionẽ inter populũ meũ & populũ tuũ. p̃s.110.Redẽptionẽ miſit dñs populo ſuo.Scribitur etiã cũ iod in fine & dr̃ פִּדְיוֹן pidion.p̃s.48. Et preciũ redẽptiõis aĩe ſue.& aliqñ ſignat preciũ ſolutiõis vel liberatiõis. Nu.3 In precio aũt ducẽtorũ.ſcribitur ẽt cũ mẽ in fine & dr̃ פִּדְיוֹם Pidiom.vt in eo.Tulit igitur moyſes pecuniã eorũ qui fuerunt amplius.pro quo he.le. Et tulit moyſes pecuniam redemptionis vel precii eorũ qui fuerunt amplius.

פַּדָּן Padan.meſopotamia.regio.que grece ſic noĩatur a meſos qđ eſt mediũ & potamos qđ eſt flumẽ.eo qđ eſt ſita inter duo flũina tigrim.ſ.& euphratẽ.Geñ.25.Duxit vxorẽ rebeccã filiã bathuelis ſyri de meſopotamia. Et ĩ eo.28. Vade & proficiſcere in meſopotamiã ſyrie.Et in eodẽ.48. Quãdo veniebã de meſopotamia:mortua eſt rachel.& hec dictio פַּדָּן Padan in lingua chaldaica ſignat numerũ parẽ ſiue dualem.in lingua vero punica ſeu arabica ſignificat cãpeſtrẽ ſeu planiciẽ.& ideo dicunt aliqui ꝙ illa regio dicitur פַּדָּן padan.Eo quod eſt terra campeſtris:& ſecũdũ aliquos hebreos inde deriuatur dictio אַפַּדְנוֹ apadno.Dañ.11. Et figet tabernaculũ ſuũ apadno.De quo vide ſupra in dictione אֶפֶד Apad.

פְּדַע Padaa.redimere.liberare.Iob.33.Libera eum vt non deſcẽdat ĩ corruptionẽ. & ſolũ iuenitur ĩ p̃dicto loco.

פֶּדֶר Pader.adeps.Leuit.1.Caput & cũcta q̃ adherẽt iecori. ꝑ quo hebrei legunt.Caput & adipẽ.i. adipẽ q adheret iecori.

פֶּה Pe.os.ſ.ab ore.Exo.4.Quis fecit os hoĩs.& in eo. Et ipſe loq̃tur ꝑ te & erit os tuũ.Nu.12.ore enĩ ad os loquor ei.Ponitur ẽt pro cõſenſu.Ioſ.9.Cõgregati ſunt pariter vt pugnarẽt cõtra ioſue & iſrael vno aĩo eadẽq; ſentẽtia. ꝑ q̃ he.le. Vt pugnarẽt cõtra ioſue & iſrael vno ore.i.vno cõſenſu eadẽq; ſentẽtia. Et qñ poſt ſe regit gtĩ vel qñ cõponitur cũ pronoĩbus tũc mutat he in iod.Geñ.29.& os putei grãdi lapide claudebatur.Exo.4.& ego ero in ore tuo & in ore illius.Nu.20.Eo qđ incredulus fuerit ori meo. Deut.8. Sed in oĩ verbo quod procedit de ore dei.Et in eo.11.quos aperto ore ſuo terra abſorbuit.Ioſ.9.& os dñi nõ interrogauerũt.p̃s.49.os meũ loquetur ſapiẽtias. Eſa.49.& poſuit os meũ quaſi gladiũ acutũ.Signat ẽt p̃ceptũ ſeu imperium vel mãdatũ.Geñ.41.& ad tui oris imperiũ cũctus ppl's obediet.Nu.10.mouerũt caſtra primi iuxta impiũ dñi. Ioſ. 1.quicũq; cõtradixerit ori tuo.i.impio vel mandato. Ponitur ẽt pro capicio vel ora veſtimẽti.Exo.28. In cuius medio ſupra erit capicium & ora ꝑ gyrum: ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus.Iob.30.Et quaſi capicio tunice ſuccinxerũt me.p̃s.132.Quod deſcendit in ora veſtimenti eius.ponitur etiam pro ore gladii. ideſt pro acumine gladii.Exo.16.Fugauitq; Ioſue Amalech & populum eius in ore gladii. Et in plurali פֵּיוֹת Peioth. Iudi.3. Qui fecit ſibi gladium ancipitem. Pro quo hebrei legunt. Et fecit ſibi gladium acutum habens duo ora.ideſt acutum ex vtraq; parte. Prouer. 5. Acuta quaſi gladius biceps. ideſt ex vtraque parte acutus.& aliquando duplicatur littera pe & littera iod & dicitur פִּיפִיּוֹת Pipiioth.Ps.49.Et gladii ancipites in manibus eorum. Reperitur etiam פִּים Pim ſecundum terminationem pluralem maſculinorum.1.Reg.13.Retuſſa erat acies vomerum. & quandoq; preponitur ei lr̃a caph & littera lamed & dr̃ כְּפִי Chephi.aut לְפִי lephi:& tũc aliqñ ſignificat.iuxta. ſecundum.ſicut.Geñ.47. Prebens

cibaria singulis. Pro quo hebrei legunt. Prebens panē iuxta familiam. idest iuxta exigentiam familie singulorum. Exo. 12. Que sufficere possunt ad esum agni. Pro quo hebrei legūt. Vnusquisq; iuxta id qđ pōt edere numeretur super agnum. Et est sensus sicut in littera nostra. Leuit. 25. Quanto plus anni remanserit post iubileum: tanto crescet & precium: quanto minus temporis. Pro quo hebrei legūt. Iuxta multitudinem annorum cresces & precium. Nu. 7. Iuxta ordinem ministerii sui. Et in eo. Iuxta id quod habebant necessarium. & in eodem. Secundum officia & cultū suum. Et in eo. 9. Cumq; ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat: tunc proficiscebantur filii israel. ꝑ quo hebrei legunt. Iuxta eleuationem nubis desuper tabernaculum: proficiscebātur filii israel. 3. Reg. 17. Si fuerit annis his ros & pluuia nisi iuxta oris mei verba. Iob. 33. Ecce & me sicut & te fecit deus. & aliquando preponitur ei dictio עַל Aal & dicitur עַלְפִּי Aalpi. Exo. 34. Scribe tibi verba hec quibus & tecū & cū israel pepigi fedus. pro quo hebrei legunt. Scribe tibi verba hec: quia iuxta verba hec pepigi fedus tecum & cum israel. Deut. 17. Et docuerint te iuxta legem eius. Et quando iungitur predicta dictio פִּי Pi cum dictione שְׁנַיִם Senaim que significat duo: tunc ambe dictiones significant duplicem partem vel duplicem portionem Deut. 21. Dabitq; ei de his que habuerit cuncta duplicia. 4. Reg. 2. Obsecro vt fiat in me duplex spiritus tuus. Item פֹּה Po. idest. hic. siue huc. aduerbium loci. Deut. 5. Tu vero hic sta mecum. Ios. 18. Vt hic coram domino deo vestro mittam vobis sortem. Iob. 38. Vsq; huc venies & non procedes. Esa. 22. Quid tibi hic: aut quis tibi hic. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Iob. 38. Et hic confringes tumentes fluctus tuos. Et quandoq; preponitur ei littera mem & dicitur מִפֹּה Mipo. idest hinc siue inde Ezech. 40. Tres hinc & tres inde. Scribitur etiam cū vau in fine loco he. Vt in eo. Due mense hinc: & due mense inde. Et in eo. 41. Hectecas ex vtraq; parte centum cubitorū. Pro quo hebrei legunt. Et hectecas eius hinc & inde centum cubitorum.

פּוּג Pug. Vacillare. hesitare. relaxare. Geñ. 45. quasi de graui somno euigilans: tamen nō credebat eis. Pro quo hebrei legunt. Et vacillauit siue hesitauit cor eius: quia nō credebat eis. Abach. 1. Propter hoc lacerata est lex. pro quo hebrei legunt. Propter hoc vacillat seu relaxata est lex. cuius verbū passiuū habetur. Ps. 37. Vbi dicitur: afflictus sum & humiliatus sum nimis. vbi ponitur pro afflictus sum. Pro quo hebrei legunt. Laxatus sum siue relaxatus sum vel debilitatus sum. Et inde הֲפוּגוֹת Hafugoth. i. relaxatiões seu cessationes. Beatus Hiero. trāstulit requiem. Threñ. 3. Oculus meus afflictus est nec tacuit: eo quod non esset requies. idest eo quod non esset relaxatio vel cessatio a lachrymis vel a fletu.

פּוּחַ Phuach. Aspirare. flare. sufflare. insufflare. loqui. illaqueare. Canti. 2. Donec aspiret dies. Et in eodem. 4. perfla hortum meum. Ps. 9. Omnium inimicorum suorū dominabitur. pro quo hebrei legunt. Omnes inimicos eius insufflabit in eos. idest cōtemnet eos & reputabit quasi vētum. Potest etiam legi. illaqueabit in eis. Ezech. 21. In igne furoris mei sufflabo in te. Et in eodem. 22. Vt succendā in ea ignem. pro quo hebrei legunt. Ad sufflandū in ea ignē. Vide etiam de hoc supra in dictione נָפַח Naphach. Et inde פִּיחַ Piach. idest fauilla cineris: que sufflādo in aere eleuatur Exo. 9. Tollite plenas manus cineris de camino. & quia locutio fit per aspirationem & flatum: ideo predicta dictio significat etiam loqui. Prouer. 14. Profert autem mendaciū dolosus testis. idest loquitur mendacium. Et in eo. Et profert mendacia versipellis. Ps. 11. Ponam in salutari fiducialiter agam in eo. Pro quo hebrei legunt. Ponam in salutari q loquitur ei. & subditur. Eloquia domini. idest ponam in salutari eum qui loquitur ei eloquia domini. Potest etiam legi secundum primam significationem Spirabit in eo. vel sic. illaqueat in eo. idest ponam in salutari pauperem & inopem quem impius illaqueat. nam predicta dictio etiam significat illaqueare. idest laqueos ponere. Prouer. 29. Homines pestilentes dissipant ciuitatem. ꝑ quo hebrei legūt. Illaqueant ciuitatem. Esa. 42. Laqueus iuuenum omnes. Pro quo hebrei legunt. Illaqueare iuuenes omnes. & inde פַּח Pach. idest laqueus. Ps. 68. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. p̄s. 118. Posuerunt peccatores laqueum mihi. p̄s. 123. Anima nostra erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est & nos liberati sumus. Osee. 9. propheta laqueus ruine factus est super omnes vias eius. Et in plurali פַּחִים Pachim. p̄s. 10. Pluet sup peccatores laqueos. Potest etiam deriuari a dictione פֶּחָם Pecham: que significat carbonem. vt infra dicetur. vnde btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Pluet super peccatores carbones. Prouer. 22. Arma & gladii in via superbi. pro quo hebrei legunt. Arma & laquei in via peruersi. Significat etiam laminas ex argento & auro seu ere. Exo. 39. Inciditq; bracteas aureas. i. laminas. Nu. 16. Producatq; ea in laminas.

פּוּט Put. Libia. nomen regionis. Hiere. 46. Fortes ethiopie & libye.

פּוּךְ Puch. Stibium nigri coloris: quo mulieres liniunt oculos. 4. Reg. 9. Depinxit oculos suos stibio. Iob. 42. Et nomen tertie cornu stibii. Hiere. 4. Et depinxeris stibio oculos tuos. est etiam nomen lapidis preciosi coloris stibii. 1. Parali. 29. Lapides onychinos & quasi stibinos. Esa. 54. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. pro quo hebrei legunt. Ecce ego sternam in stibio lapides tuos. idest i lapides stibinos. Et dicunt aliqui hebrei q significat carbunculum.

פּוֹל Pul. faua. Ezech. 4. Et fabam & lentem.

פּוּן Pun. Conturbari: aut secundum hebreos: dubitare siue hesitare. Ps. 87. Exaltatus autem humiliatus sum & cōturbatus. pro quo hebrei legunt. Tuli seu portaui terrores tuos & dubitabam seu hesitabam. s. ne mihi euenissent mala propter mea demerita. Et inde פֶּן Pen. dictio dubitatiua. idest ne forte. Geñ. 2. Ne forte moriamur. Et in eo. Ne forte mittat manum suam. Et in eo. 19. Ne forte apprehendat me malum. Et in eo. 24. Caue nequando reducas filiū meum illuc. Exo. 1. Ne forte multiplicetur. Nu. 20. Alioquin armatus occurram tibi. pro quo hebrei legunt. Ne forte in gladio occurram tibi. Prouer. 5. Per semitam vite non ambulat. Pro quo hebrei legunt. Per semitam vite forte dirigetur: quasi dicat. Putas ne q talis mulier dirigetur per semitam vite: non vtiq;. vnde sequitur. vagi sunt gressus ei9. Et in eodem. Ne forte impleantur extranei viribus tuis. & in eodem. 30. Ne forte saciatus illiciar ad negandum. Esa. 27. Ne forte visitetur contra eam.

פּוּץ Pus. dispergere. spargere. Diuidere. dissipare. conterere. Geñ. 11. Antequam diuidamur in vniuersas terras. Et in eodem. Atq; ita diuisit eos dominus ex illo loco in vniuersas terras. Et in eodem. Et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eodem. 49. Et dispergam eos in israel. Exo. 5. Dispersusq; est populus in omnem terram egypti. 1. Regum. 14. Dispergimini in vulgus & dicite eis. Iob. 37. Et nubes spargunt lumen. Et in eodem. 40. Disperge superbos in furore tuo. Prouer. 5

Deriuentur fontes tui foras. i. diuidantur seu dispergantur. Hiere. 23. Ve pastoribus qui dispergunt & dilacerāt gregē pascue mee. & in codē. Vos dispsistis gregē meū. Ezech. 11. In quib9 dispersi estis. & in eodē. 29. Et dispergā egyptios in nationes. & in eodē. Et cōgregabo egyptum de populis in quibus dispersi fuerant. Naū. 2. Ascēdit qui dispergat corā te. Soph. 3. Filii dispersorum meorū. Zach. 13. Et dispergentur oues. Signat ēt affluere. vt in eo. 1. Adhuc afflu ēt ciuitates mee bonis. i. dispergētur seu diuidentur: quia nō poterūt simul cohabitare propter multitudinē pecorū & armētorum & aliorum bonorū. Et aliqn̄ scribitur cum duplici sadic. Hiere. 23. Et quasi malleus conterens petrā. i. diuidens petrā. Abach. 3. Et contriti sunt mōtes seculi. Iob. 16. Et tenuit ceruicē meā & confregit me. vide de hoc supra in dictione נָפַץ Naphas. Et inde מַפֵּץ Mephis. i. instrumentum quo petre conteruntur. Pro quo beatus hiero. trāstulit iaculum. Prouer. 25. Iaculum & gladiū & sagitta acuta. Et inde תְּפוּצָה Thephusa. i. dispsio vel cōtritio aut dissipatio. Hiere. 25. Quia completi sunt dies vestri vt interficiamini & dissipationes vestre.

פּוּק Puc. haurire. educere. effundere. dissoluere. offendere. p̄s. 143. Eructantia ex hoc in illud. idest educentia seu haurientia. Prouer. 18. Et hauriet iocūditatē a dn̄o. Sigñat ēt effundere. Ps. 139. Cogitauerunt contra me: ne derelinquas me. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Scelera eorū ne effundantur. Sed ēt ī predicto loco hebrei legunt. Scelera eorum ne educas. i. ne permittas vt scelera eorū educantur in actu. Esa. 58. Cum effuderis esurienti aīam tuā. Sigñat ēt dissoluere. Hiere. 10. vt nō dissoluatur. Et inde פִּיק Phic. i. dissolutio. Naum. 2. & dissolutio geniculorum. Sigñat etiā offendere. Esa. 28. Ignorauerunt iudiciū. pro quo he. le. offenderunt in iudicio. & inde פוּקָה puca i. offensio seu offendiculum. Beatus hiero. trāstulit Singultū. 1. Reg. 25. Nō erit tibi hoc ī singultū & ī scrupulū cordis

פּוּר Phur. irritū facere. dissipare. dissoluere. Geñ. 17. Quia pactum meū irritum fecit. Nu. 30. In arbitrio viri erit si faciat: siue nō faciat. Pro quo he. le. Vir eius cōfirmet eū aut irritum faciat eum. s. iuramētum. Sed beatus hiero. transtulit sensum. & in eodē. Si autē contradixerit postq; resciuit. i. si irritum fecerit. 3. Reg. 15. Peto vt venias & irritum facias fedus quod habes cum baasa rege israel. p̄s. 32. Dn̄s dissipat consilia gentium. p̄s. 88. Misericordiā autē meam nō dispergam ab eo. Pro quo he. le. Non faciā irritā ab eo. Esa. 44. Irrita faciēs signa diuinorū. Hiere. 33. Et si irritum potest fieri pactum meū cum die & nocte. & in eodē. Et pactū meum irritum esse poterit dauid seruo meo. Et aliqn̄ scribitur cum duplici res. p̄s. 73. Tu cōfirmasti ī virtute tua mare. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Tu dissipasti ī fortitudīe tua mare. Scribitur ēt cū duplici pe & res & dicitur פַּרְפַּר Parpar. Iob. 16. Ego ille quōdam opulentus repente contritus sum. Pro quo he. le. Opulētus fui & contriuit me seu oppressit me. Et ide פּוּרָה Pura. i. torcular a terendo vel premēdo dictum. Esa. 63. Torcular calcaui solus. Est etiā פּוּרָה Pura genus mēsure. Pro quo beatus hieronymus transtulit lagenā. Aggei. 2. Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquaginta lagenas. Ponitur etiā ꝑ laguncula. Esa. 10. Confringet lagunculam in terrore. Item פּוּר Phur. i. sors. Ester. 3. Missa est sors in vrnā: que hebraice dr̄ phur. Pro quo he. le. Misit phur. i. sortem. & in eodem. 9. & misit phur quod nostra lingua vertitur in sortem. & in eodem. Ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim.

פּוּשׁ Phus. crescere. diffūdere seu effūdi. salire. abūdare. augere. Hiere. 50. Quoniā effusi estis sicut vituli super herbam. i. creuistis seu augmentati estis. Naū. 3. Latitauit populus tuus in montibus. Pro quo he. le. Diffusus est populus tuus in montibus. vnde sequitur. & non est qui congreget. Abach. 1. Et diffūdentur equites eius. Potest etiā legi. Crescent vel augentur equites eius. Malach. 4. Et salietis sicut vitulus de armento. Pro quo hebrei legunt. Et crescetis seu effundemini quasi vituli ad presepe. Et inde פֶּשׁ Pas. pro quo beatus hieronymus transtulit scelus: quasi פֶּשַׁע Pesaa Iob. 35. Nec vlciscetur scelus valde. Hebrei tamen dicūt q significat multitudinem. vnde in predicto loco ipsi legunt. Nec scit in multitudine nimia seu valde. & refertur ad ip̄m Iob. quasi dicat. Nescit iob in multitudine nimia sapientie & scientie dei. vnde sequitur. Ergo iob frustra aperit os suū Et in lingua chaldaica cōmuniter significat predicta dictio multiplicare vel augmētare. Et inde dicūt aliqui q deriuatur פִּישׁוֹן phison. quod est nomen magni fluminis paradisi: ꝑpter eius incrementum & abundantiā. Geñ. 1. Nomē primi phison. Et beat9 hiero. in libro de hebraicis questionibus dicit q phison est fluui9 qui apud latinos gāges dr̄.

פּוֹת Poth. cardo. & solum inuenitur in numero plurali. s. פֹּתוֹת pothoth. 3. Reg. 7. Et cardines ostiorum domus interioris. Item פֹּתָה potha. siue פָּתָה pathe. i. crinis: secundum translationē nostram. Esa. 3. Et dn̄s crinem earum nudabit. Hebrei vero dicūt q significat turpitudinem seu verēda mulieris vel hominis. vnde in p̄dicto loco ipsi legūt. Et dn̄s turpitudinem earum nudabit.

פַּז paz. aurum. obrizum. De quo vide in dictione sequēti.

פָּזַז pazaz. salire. saltare. subsilire. dissolutum esse. 2. Reg. 6 Vidit regem subsilietem atq; saltantem coram dn̄o. & scribitur aliquando cum simplici zain. Geñ. 49. Et dissoluta sunt vincula brachiorū & manuū eius. & dicunt aliqui hebrei q significat fortificari seu roborari. vnde in p̄dicto loco ipsi legūt. Et fortificata seu roborata sunt brachia manuū eius. Alii vero legunt sic. Et deaurata sunt brachia manuum eius. s. ꝑpter ornamenta aurea que in brachiis & manib9 portabat. Nam פַּז paz aurum siue obrizum significat p̄s. 20. Posuisti in capite eius coronam de lapide p̄cioso. ꝑ quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Pones in capite ei9 coronam de obrizo. Scribitur etiā cum mē in principio & dicitur מוּפָז Muphaz. 3. Reg. 10. Et vestiuit eū auro fuluo nimis. Pro quo hebrei legūt. Et vestiuit eū auro obrizo. Et aliquādo scribitur cum aleph in principio & dicitur אוּפָז Vphaz. Dañ. 10. Et renes eius accincti auro obrizo.

פָּזַר pazar. dispergere. spargere. dissipare. p̄s. 88. Dispersisti inimicos tuos. p̄s. 111. Dispersit dedit pauperib9. p̄s. 147. Nebulam sicut cinerem spargit. Prouer. 11. Alii diuidunt propria. i. dispergunt. Hiere. 3. Et dispersisti vias tuas alienis. & in eodem. 50. Grex dispersus israel. Ponitur etiā pro dissipare. p̄s. 52. Quoniam domin9 dissipauit ossa eorum. p̄s. 140. Dissipata sunt ossa nr̄a secus infernum.

פָּחַד Pachad. timere. formidare. expauescere. terreri. pterreri. admirari. Iob. 3. Quia timor quē timebā euenit mihi. p̄s. 13. Ibi trepidauerunt timore. i. timuerunt timore. Prouer. 28. Beatus homo qui semper est pauidus. Esa. 51. Et formidasti iugiter tota die. Hiere. 33. & timebunt & turbabūtur. Osee. 3. & pauebūt ad dn̄m & ad bonū ei9. sigñat etiam terreri. Iob. 4. Et omnia ossa mea pterrita sunt. Esa. 33. Conterriti sunt in sion peccatores. Sigñat etiam mirari. Esa. 60. Et mirabitur & dilatabitur cor tuum. & inde פַּחַד páchad. i. pauor. formido. terror. Geñ. 31. Et timor Isaac affuisset mihi. & in eodē. Iurauit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac. idest per deum quem timebat isaac. p̄s. 52. Illic trepidauerunt timore vbi non erat timor. Esa. 24.

Formido & fouea & laque⁹. Et in plurali פְּחָדִים Pechadim. Iob.15. Sonitus terroris in auribus illius. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. sonitus terrorū vel formidinū. Reperitur etiam in genere feminino cum thau in fine. Hiere.2. & nō esse timorē meum apud te: dicit dn̄s deus exercituū. Itē פַּחַד Pachad. testiculus. & solum inuenitur in numero plurali. Iob.40. Nerui testiculorum eius perplexi sunt.

פֶּחָה Pecha. prīceps. dux. Nee.5. Annonas que ducibus debebantur non comedimus. pro quo he. le. Panē principis vel ducis non comedi. & est sensus sicut in littera nr̄a. Et aliquando scribitur cum aleph loco he. Esd.5. Quem & principem cōstituit. Et quādo post se regit genitiuū: mutat he in tau & dicitur פַּחַת Pahath. Esa.36. Et quomodo sustinebis faciem ducis vnius ex seruis dn̄i mei. Aggei.1. filium salathiel ducem iuda. Malach.1. offer illud duci tuo. Scribitur etiā cum mē in fine loco he: & dr̄ פֶּחָם Pecham. Nee.5. vt essem dux in terra iuda. Et in plu. פחות Pachoth. siue פַּחֲוֹת Pachauoth. Nee.2. Epistolas dedit mihi ad duces regionis transflumen. & in eodē. Et veni ad duces regionis. & in eo.5. Duces autem qui fuerunt ante me grauauerunt populū. Ezech.23. Prīcipes & magistratus iuuenes cupidinis. & in lingua chaldaica dr̄ פַּחֲוָתָא Pachauatha. Dan̄.3. Magistratus & duces & tyrānos.

פָּחַז Pachaz. vagum esse. vagari. festinare. temere agere. Iudi.8. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes & vagos Hiere.3. Prophete eius vesani. pro quo hebrei legunt. Prophete eius festinantes siue temerarii. Et inde פַּחַז páchaz. i. festinatio seu temeritas. Gen̄.49. Effusus es sicut aqua. ꝑ quo hebrei legūt. Festinatio. s. tua sicut aqua. i. sicut aqua festinat in preceps: sic tu egisti temere & festināter. Hiere.23. Qui seduxerunt populum meū in mendaciis suis: & in miraculis suis. vbi ponitur pro miraculis. pro quo hebrei legūt. In mēdaciis suis & in festinatiōe seu in temeritate sua.

פֶּחָם Pecham. carbo. pruna. Prouer.26. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignē. Esa.44. In prunis & in malleis formauit illud. Ponitur etiā pro duce vel principe. De quo vide supra in dictione פֶּחָה pecha.

פֶּחָר Pechar. in lingua chaldaica significat figulū. Dan̄.2. Quia vidisti pedū & digitorū partes ex testa figuli.

פַּחַת Páchath. fouea. fossa. 2. Reg.18. Et proiecerūt eum in saltu in foueā grādem. Esa.24. Formido & fouea & laqueus sup te. & in plurali פְּחָתִים Pechathim. 2. Reg.17. Forsitā nunc latitat in foueis. Et inde פְּחֶתֶת Pechétheth. i. cōfossio seu corrosio. Leuit.13. Eo quod infusa sit in supficie vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corrosio seu confossio est. s. lepre.

פִּטְדָה Piteda. topazius. lapis preciosus. & scribitur cū he vel thau in fine. Exo.28. In primo versu erit lapis sardius & topazius. Iob.28. Non adequabitur ei topazius de ethiopia.

פָּטַר Patar. aperire. soluere. dissoluere. dimittere. remittere. declinare. Exo.34. Omne quod aperit vuluam meū erit. Nu.8. Pro primogenitis q̄ aperiunt omnē vuluā 1. Reg.19. Et declinauit dauid a facie saul. 1. Paralipo.25. Hi sunt principes cātorū per familias leuitarū qui in exhedris morabantur. ꝑ quo hebrei legunt. Hi sunt cantores principes patrū leuitarū i exhedris dimissi vel soluti. i. soluti ab aliis operib⁹: quia erāt occupati in cāticis. 2. Paralipo.23. Si quidem ioiada non dimiserat abire turmas. p̄s.21. Locuti sunt labiis: mouerunt caput. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Dimittūt labiū: mouēt caput. Prouer.28. Qui dimittit aquā caput est iurgiorū. Et inde פְּטוּרִים peturim. siue פְּטוּרֵי peture. i. ꝑminētes sculpture: q̄si emittātur & egrediantur foras. 3. Reg.6. Et picturas varias quasi prominentes de pariete & egrediētes. & in eodem. Et celaturas valde prominentes.

פַּטִּישׁ Patis. malleus. Esa.41. faber erarius percutiens malleo. Hiere.23. Et quasi malleus cōterens petrā. Item פַּטִּישׁ pates. in lingua chaldaica significat quoddā genus vestimēti. Pro quo beatus hiero. transtulit thiarā. Dan̄.3. Vinctis cum brachis suis & thiaris.

פִּיד Phid. interit⁹. ruina. Iob.30. Et si corruerint ipse saluabit. ꝑ quo he. le. Si in interitu vel ruina ipsis salus. s. erit Et ē sensus sicut in littera nr̄a. & in eo.31. Si gauisus sum ad ruinā ei⁹ q me oderat. ꝓuer.24. & ruinā vtriusq; qs nouit.

פִּים Pim. pinguedo. aruina. & scribitur cū he in fine & dr̄ פִּימָה pima. Iob.15. Et de lateribus ei⁹ aruina depēdet.

פָּכָה Pacha. redundare. egredi. Ezech.47. Et ecce aque redundantes a latere dextero. Et inde פַּךְ pach. i. lagunculа. seu lenticula. 1. Reg.10. Tulit ergo samuel lēticulam olei.

פָּלַל Palal. iudicare. diiudicare. arbitrari. orare. rogare. seu placare. Gen̄.46. Non sum fraudatus aspectu tuo. pro quo hebrei legunt. Videre faciem tuam non iudicaui. i. nō putaui aut non diiudicaui. 1. Reg.2. Si peccauerit vir in virum: placari ei potest deus: si autē in deum peccauerit: quis orabit pro eo. ꝑ quo hebrei legunt. Si peccauerit vir in virum: iudicabit eum deus: siue iudicabunt eum iudices: qui dicuntur dii participatiue: vt dictum est supra in dictione אֱלֹהִים Elohim: sequitur si aūt ī dn̄m peccauerit vir: quis iudicabit pro eo. potest etiam legi sicut est in littera nr̄a. Nam predicta dictio etiā significat placari vel orare: vt infra dicetur. p̄s.105. Stetit autem phinees & placauit. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. stetit autem phinees & diiudicauit. Ezech.16. Que vicisti sorores tuas. pro quo he. le. Que iudicasti vel diiudicasti sorores tuas. Et in eodē. 28. Et corruent interfecti in medio eius gladio. pro quo hebrei legūt. Et iudicabitur interfectus seu vulneratus in medio eius gladio. potest etiā deriuari a dictione נָפַל Naphal: que signat corruere: sicut est in littera nr̄a. Et inde פְּלִילִים pelilim. i. iudices arbitri. Exo.21. Et arbitri iudicauerint. & inde פְּלִילִי pelili. i. iudicādus: seu reus iudicio. Iob.31. Que est iniquitas maxima. ꝑ quo hebrei legunt. Que est iniquitas iudicanda. i. rea iudicii. Scribitur etiā cum mē in fine & dicitur פְּלִילִים pelilim. vt supra in eodem. Hoc enim nefas est & iniquitas maxima. i. iniquitas iudicāda. Et inde פְּלִילָה pelila. i. iudicatio seu iudiciū. pro quo btūs hiero. transtulit conciliū. Esa.16. Ini cōsiliū: coge conciliū. Scribitur etiam cum duplici iod & dr̄ פְּלִילִיָּה pelilia. Esa.28. Et ignorauerūt iudiciū. & qn̄ p̄dicta dictio פָּלַל palal. ē verbū quarte cōiugationis: tunc signat orare. vel placare. Gen̄.20. Orabit pro te quia ꝓpheta est. & in eodē. Orāte autē abraā sanauit deus abimelech. 1. Reg.1. Orauit ad dn̄m flens largiter. Et in eodē.2. Et orauit anna & ait. 3. Reg.8. Et orauerint & deprecati te fuerint. p̄s.5. Quoniā ad te orabo. Et inde תְּפִלָּה Thephila. i. oratio. 4. Reg.20. Audiui orationē tuā. p̄s.16. Auribus percipe orationē meā. & in titulo. p̄s.89. Vbi dr̄ oratio moysi hominis dei. p̄s.101. Respexit in orationē humilium. Abach.3. Oratio abachuc prophete.

פָּלָא Pala. mirificare. mirabiliter agere. mirabilē esse. occultum seu absconditum esse. aut dificile esse. separare. vl' segregare. Deut.28. & augebit dn̄s plagas tuas & plagas seminis tui. ꝑ quo he. le. Et mirificabit dn̄s plagas tuas & plagas seminis tui. i. plagas admirādas inferet tibi. 2. Reg.1. Et amabilis sup amorē mulierū. ꝑ quo he. le. Mirabilis fuit amor tuus mihi sup amorē mulierū. Iob.10. Reuersus mirabiliter me crucias. Esa.29. Ecce ego addā vt admirationem faciā populo huic miraculo grandi. Ioel.2. Qui fecit mirabilia vobiscū. & aliqn̄ scribitur cū he in fine loco aleph. Vt p̄s.16. Mirifica misericordias tuas. p̄s.30. Qm̄ mirificauit misericordiā suā mihi. Et inde פֶּלֶא Pele. i. miraculū seu mirabile: mirificum. miraculosum. Exo.15. Faciens mirabilia Quod in hebreo legitur singulariter. s. faciēs mirabile seu faciens miraculū. Esa.9. Et vocabitur nomē eius admirabilis cōsiliari⁹. i. miraculosus seu mirabilis aut mirificus. & in eodē.25. Qm̄ fecisti mirabilia. ꝑ quo he. le. Qm̄ fecisti mirabile seu miraculū. Et īde פִּלְאָה pelia. i. mirabilis. p̄s.138. Mirabilis facta ē sciētia tua ex me. Et in plu. פְּלָאוֹת pelaoth siue פְּלָאִים Pelaim. p̄s.118. Mirabilia testimonia tua. Thren̄.1. Et deposita est vehemēter. ꝑ quo he. le. & descēdit aut deposuit seu parui pendit miracula. Pōt ēt intelligi sicut est in littera nr̄a. Dan̄.12. Vsq; quo finis horū mirabiliū. Et aliqn̄ scribitur cum nū in principio & dr̄ נִפְלָאוֹת Niphlaoth. siue נִפְלָאִים Niphlaim. p̄s.104. Memētote mirabiliū suorū. p̄s.129. Nec ambulaui in magnis: nec in mirabilibus sup me. p̄s.138. Mirabilia opera tua. & aliqn̄ p̄ponitur ei littera mē & dr̄ מִפְלָאוֹת Miphláoth. Iob.37. Magnas & pfectas scientias. signat ēt p̄dicta dictio occultū seu abscōditū aut difficile. Deut.17. Si difficile & ambiguū apud te iudiciū esse prospexeris. ꝑ quo he. le. Si occultū vel abscōditū aut ignotum fuerit a te verbū iudicii. & in eo.30. Mādatū hoc quod ego p̄cipio tibi hodie nō supra te est. i. nō est occultū vel absconditū a te. Iudi.13. Cur queris nomē meū quod est mirabile. Pro quo he. le. Quod ē occultū seu abscōditū. Pōt etiā legi secundū primā significationē sicut est in littera nr̄a. Et inde ille cuius nomē ignoratur vel tacetur ī scriptura dr̄ פְּלֹנִי Peloni. i. ille talis. 4. Reg.6. In loco illo & illo ponamus insidias. Ruth.4. Sede hic vocās eū noīe suo. ꝑ quo he. le. Sede hic talis viduus. dicitur ēt פַּלְמוֹנִי Palmoni. Dan̄.8. Et dixit vn⁹ sctūs alteri nescio cui loquēti. vbi ponitur pro eo quod in littera nr̄a est alteri nescio cui. signat etiā predicta dictio segregare vel separare. Nu.6. Cū fecerit votū vt sctificētur. Pro quo he. le. Cū segregauerint vel separauerint se ad vouendum votū nazarei. & in eo.15. Vota soluentes aut sponte offerētes. pro quo he. le. Ad segregandū vel separādū votū aut spōte. s. offerētes. vide ēt de hoc ifra ī dictiōe פָּלָה Pala.

פָּלַג Palag. diuidere. Gen̄.10. Nomē vni phaleg: eo quod in diebus eius diuisa sit terra. Iob.38. Quis dedit vehemētissimo imbri cursum. ꝑ quo he. le. Quis diuisit vehemētissimo imbri aqueductū. p̄s.54. Precipita dn̄e & diuide linguas eorū. Dan̄.2. Regnū diuisum erit. Et inde פְּלַג Pelag. i. diuisio seu dimidiū. Dan̄.7. Vsq; ad tēpus & tēpora & dimidium tēporis. Et inde פְּלֻגַּת pelugath. i. diuisio. 2. Paralipo.35. Et ministrate in sanctuario per familias turmasq; leuiticas. pro quo he. le. Et state in sanctuario secundū diuisionē dom⁹ patrū pro fratrib⁹ vr̄is filiis populi & per diuisionē domus leuitarū. Et beatus hiero. trāstulit sensum. Et in plu. פְּלַגּוֹת Pelagoth. Iudi.5. Diuiso cōtra se ruben. pro quo he. le. In diuisionibus ruben. Scribitur etiā cū mē in principio & dr̄ מִפְלַגּוֹת Miphlagoth. 2. Paralipo.35. vt darent per domos & familias singulorū. i. secūdū diuisiones domorū patrū. Et inde פֶּלֶג Péleg. i. riuus seu flumē qui ab alio magno flumine diuisus est. p̄s.84. Flumen dei repletū est aquis. Et in plu. פְּלָגִים Pelagim. p̄s.1. Et erit tanq; lignū quod plātatū est secus decursus aquarū. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et erit tanq; lignū trāsplantatū iuxta riuulos aquarū. p̄s.45. Fluminis impetus letificat ciuitatē dei. Pro quo beatus hiero. trāstulit fluminis diuisiones letificāt ciuitatē dei. Esa.30. Riui currētiū aquarum. Reperitur etiā פְּלַגּוֹת Pelagoth. secundum terminationē femininorū. Iob.20. Nō videat riuulos fluminis: torrentes mellis & butyri.

פִּלֶגֶשׁ Pileges. cōcubīa. Gen̄.22. cōcubīa vero illi⁹ noīe roma. & ī eo.35. & dormiuit cū bala cōcubīa p̄ris sui. & ī eo.36. Erat āt thāna cōcubīa eliphaz. Et ī plu. פִּלַגְשִׁים Pilagsim secundū terminationē masculinorū. Gen̄.25. Filiis aūt concubinarum largitus est munera. 2. Reg.20. Decē mulieres cōcubinas. Cāti.6. & octoginta cōcubine. Ponitur etiā ꝑ cōcubitu. Ezech.23. Et īsaniuit libidine sup cōcubitū eorū.

פֶּלֶד Pelad. habena. secundū trāslationē nr̄am. Et solū inuenitur in numero plurali. s. פְּלָדוֹת Peladoth. Naū.2. Ignee habene currus. Hebrei tn̄ dicunt q̄ signat lāpades sicut לַפִּיד Lapid de quo supra dictum est in littera lámed.

פָּלָה Pala. separare. diuidere. mirificare. mirabile facere. Exo.8. Faciāq; mirabile ī die illa in terra gesen. Pro q̄ he. le. Et separabo ī die illa terrā gesen. Pōt etiā legi sicut est in littera nr̄a: vt infra dicetur. & in eo.9. Et faciet dn̄s mirabile inter possessiones israel & egyptiorum. pro quo he. le. Et diuidet dn̄s inter possessiones israel & egyptiorū. & in eodē.11. Vt sciatis quanto miraculo diuidat dn̄s egyptios & israel. Et in eo.33. Vt glorificemur ab oībus populis. ꝑ quo he. le. Vt diuidamur ego & populus tuus ab oībus populis Potest etiā legi vt mirificemur. p̄s.4. Et scitote qm̄ mirificauit dn̄s sanctum suum. Vide etiam de hoc supra in dictione פָּלָא pala cum aleph in fine.

פָּלַח Palach. diuidere. scindere. concidere. secare. dissecare. 4. Reg.4. Et reuersus concidit in olla pulmenti. Iob.16. Cōuulnerauit lūbos meos. Pro quo he. le. Secuit vel concidit renes meos. p̄s.14. Sicut crassitudo terre erupta est super terrā. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Sicut agricola qui scindit terrā. Prouer.7. Donec trāsfigat sagitta iecur ei⁹. i. donec diuidat vel scidat. Et īde פֶּלַח pelach. i. fragmē. Iudi.9. Et ecce vna mulier fragmē mole desup deiiciēs. Cāti.4. Sicut fragmē mali pūici. & ī eo.6. Sicut cortex mali punici. vbi ponitur pro cortice. Ponitur ēt pro malleatore. eo quod diuidit & cōcidit. Iob.41. Et stringetur q̄si malleatoris inc⁹. Itē פְּלַח Palach. In ligua chaldaica signat seruire siue colere. Dan̄.3. Deos tuos non colunt Et in eo. Quia deos tuos nō colimus. Et in eo.6. Deus tu⁹ quē colis semper. & inde פּוּלְחָן pulchan. i. seruit⁹. ministerium. Esd.6. vasa quoq; que dantur tibi in ministerium domus dei tui.

פָּלַט Palat. euadere. saluare. saluari. eruere. Eripere. liberare. eiicere: siue expellere. pere. 2. Reg.22. saluabis me a cōtradictiōibus populi. p̄s.16. Eripe aīam meā ab impio. p̄s.17. Refugium meum & liberator meus. p̄s.31. erue me a circundantibus me. p̄s.55. Pro nihilo saluos facies illos. Ezech.7. Et saluabūtur qui fugerint ex eis. Mich.6. et appr̄hendes & nō saluabis: & quos saluaueris in gladio dabo. Hebrei tn̄ in p̄dicto loco legūt. et app̄hēdes & nō eiicies & q̄s eieceris gladio dabo. Signat ēt parere. Iob.21. vacca pepit & nō est priuata fetu. ponitur ēt ꝑ amplexari. Esa.5. & āplexabitur & non est qui eruat. & inde פְּלֵיטָה peleta. i. euasio. liberatio. siue illud quod euadit vel liberatur. Gen̄.32. Alia turma q̄ reliq̄ est saluabitur. ꝑ quo he. le. & erit alia turma ī liberationē vel in euasionē. Et est sensus sicut in littera nr̄a. Exo.10. Sed comedatur qd̄ residuū fuerit grandini. i. qd̄ liberatū fuerit a grādine. Et inde פָּלִיט Palit. i. ille qui euasit vel effugit mortē vel piculū. Gen̄.14. & ecce vnus qui euaserat. Thren̄.2. Et nō fuit ī die furoris dn̄i qui effugeret. & in plu. פְּלֵטִים peletim. Iudi.12. quia dixerant fugitiuus est galaad de ephraim. qd̄ in hebreo legitur ī. plu. s. fugitiui estis vos galaad de ephraim. Esa.66. Et mittā ex eis qui saluati fuerint ad gentes. & in abdia. nec stabis in exitibus ve

interficias eos qui fugerint.

פֶּלֶךְ Pelech. fusus. baculus. vicus. 2. Reg. 3. & tenēs fusū & cadēs gladio. & aliqui he. dicūt ꝙ in p̄dicto loco significat baculū. Prouer. 31. & digiti eius apprehēderunt fusum Significat etiam vicum seu pagum. Nee. 3. Princeps vici ierusalem. & in eodem. princeps pagi maspha.

פִּלֵּס Palas. pōderare. dirigere. rectificare. p̄s. 77. Viā fecit semite ire sue. ꝑ quo he. le. Pōderauit siue direxit semitā furori suo. Beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Muniuit semitā furori suo. ꝓuer. 4. Dirige semitā pedib⁹ tuis. & in eo. 5. Per semitā vite nō ābulat. ꝑ quo he. le. Semitā vite ne diriget vel ne dirigetur i ea: cuius expositionē vide supra in dictione פּם Pun. Esa. 26. Rectus callis iusti ad ābulādū. ꝑ quo he. le. Rectū callē iusti pōderabis seu diriges. & inde פֶּלֶס Peles. i. pōdus. Prouer. 16. pondus & statera iudicia dñi sunt. Esa. 40. Et librauit in pondere montes.

פִּלֵּץ Palas. cōcutere. cōcussum eē. tremere. Iob. 9. Et colūne eius cōcutiūtur. Et inde פַּלָּצוּת Palasuth. i. tremor. cōcussio. Iob. 21. & cōcutit carnē meā tremor. Ezech. 7. & operiet eas formido. In alio vero loco beatus hiero. transtulit tenebras seu caliginē. p̄s. 54. Et cōtexerūt me tenebre. Esa. 21. Tenebre stupefecerūt me. Sed ēt i p̄dictis locis hebrei interpretātur tremorē seu concussionē. Et inde מִפְלֶצֶת Miphleseth. i. idolū priapi: secūdū trāslationē nr̄am. 3. Reg 15. Insup & maachā matrē suā āmouit ne esset prīceps in sacris priapi. & in eo. Subuertitq; specū eius & cōfregit simulachrū turpissimū. Et aliqñ scribitur cū thau i principio & dr̄ תִּפְלֶצֶת Thiphleseth. Pro quo beatus hiero. trāstulit arrogantiā. Hiere. 49. Arrogantia tua decepit te.

פָּלַשׁ palas. inuoluere. cōspergere. s. cinere vel puluere: qđ fiebat in signū luctus & tristitie. Hiere. 6. & cōspergere cinere. & in eo. 25. Et aspergite vos cinere. Ezech. 27. Et cinere cōspergētur. Mich. 1. puluere vos conspergite.

פָּלַשׂ palas. cū pūcto cebolet. extēdere siue expādere. & solum inuenitur nomē plurale ab eo deriuatū. s. מִפְלְשֵׂי Miphlese. i. extēsiones siue expāsiōes. ꝑ quo beatus hiero. trāstulit semitas. Iob. 37. Nunquid nosti semitas nubium. i. quibus viis vel semitis nubes expandatur super terram.

פֻּם Pum. in lingua chaldaica significat os. Dañ. 4. Cumq; sermo adhuc esset in ore regis.

פֶּן Pen. Ne forte. Geñ. 26. Ne forte interficerēt eū. Et in eo. Ne morerer ꝑpter eā. i. ne forte morerer. vide ēt de hoc supra in dictiōe פּם pum. Itē פִּנָּה pina. angulus. p̄s. 117. Hic factus est in caput āguli. Prouer. 7. Transit per plateā iuxta angulū. & in eo. Iuxta oēm angulū insidiās. Et secundū hebreos he vltimū est generis feminini: & ideo ei⁹ primitiuū est p̄dicta dictio פֶּן Pen. alii vero dicūt ꝙ deriuatur a sequēti dictione פֶּנֶן penin. & in plu. פִּנּוֹת pinoth. Exo. 27. Cornua autē per q̄ttuor angulos ex ipso erunt. Iob. 1. Et cōcussit q̄ttuor angulos domus. Soph. 1. Et sup ciuitates munitas & super angulos excelsos. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco ponitur pro turrib⁹ firmissimis: sicut firmitas domus est in angulis. Et quia in angulis ponūtur lapides maiores & meliores. ideo maiores & prīcipes populi appellātur hoc noīe. Iudi. 20. Oms̄ āguli populorū. Reperitur etiā פִּנִּים pinim ī gñe masculino. Zach. 14. Et vsq; ad portā angulorū.

פְּנִין Enin. gēma. seu margarita. & solū inuenitur i numero plu. s. פְּנִינִים peninim. Prouer. 3. Preciosior est cunctis opibus. i. cūctis gēmis. & i eo. 20. Est aurū & multitudo gēmarū. & in eo. 31. Procul & de vltimis finibus p̄ciū eius. ꝑ quo he. le. Et ꝑcul siue lōge magis q̄ gēme preciū eius. i. lōge p̄ciosius gēmis preciū ei⁹. Threñ. 4. Rubicūdiores ebore antiquo. ꝑ quo he. le. Rubicūdiores osse plusq; gēme. i. plusq; gēme rubicūde. & dicunt aliqui qđ a predicta dictione deriuatur פִּנָּה pinna. i. angulus: & ponitur ibi dages in littera nun ꝑpter defectū alterius nun. alii vero dicunt qđ deriuatur a dictione פֶּן pen: de qua supra dictū est.

פַּנַּג panag. balsamū. vnguētum preciosum. Ezech. 27. Balsamū & mel & oleū & resinā ꝑposuerūt i nūdinis tuis.

פָּנָה pana. respicere. intueri: aduertere. aīaduertere. vertere auertere. declinare. parare. seu p̄parare. Exo. 2. Cūq; circūspexisset huc atq; illuc. & in eodē. Et reuersus est moyses de monte. pro quo he. le. Et respexit & descēdit moyses de mōte. Leuit. 26. Respiciā vos & crescere vos faciā. Deut. 31. Quia secut⁹ est deos alienos. pro quo he. le. Quia respexit seu diuertit ad deos alienos. Iudi. 20. Beniamin quoq; respiciens retro. Iob. 6. Verūtamen quod cepistis explete. Pro quo he. le. Et nunc animaduertite: respicite in me: vel sic. Et nunc quia cepistis: respicite in mē. p̄s. 101. Respexit in orationem humiliū. p̄s. 118. respice in me & miserere mei. Hiere. 47. Non respexerūt patres filios. Ezech. 9. Que respicit ad aquilonē. & in eodē. 11. Que respicit ad solis ortū. Significat etiā vertere vel auertere. siue diuertere: aut declinare. Deut. 2. Profectiq; inde venimus in solitudinem. pro quo hebrei legunt. Et diuertimus siue respexim⁹: & ꝑfecti sumus ad solitudinē. & in eodē. Ite contra aquilonē. i. vertite vel diuertite contra aquilonē. Et in eodē. 29. Cuius cor auersus est a dño deo vr̄o. Iudi. 15. Caudasq; earum iungit ad caudas. pro quo he. le. Et vertit caudā ad caudā. i. fecit vt mutuo respicerēt. Et in eo. 20. Quod cum vidissent filii beniamin in fugā versi sūt. 1. Reg. 10. Cum auertisset humerum suū vt abiret. & in eodē. 14. Quocūq; se verterat superabat. Esa. 56. Omnes in viā suā declinauerunt. Hiere. 2. verterunt ad me tergum & non faciē. Et in eodē. 6. Ve nobis quia decliauit dies. & in eodē. 49. Quomodo deiecit ceruicem moab. pro quo he. le. Quomodo vertit ceruicē moab. scilicet vt fugeret. & in eo. 4. fugite & terga vertite. Et in eodem. Versa est vt fugeret. Ezech. 43. Gradus aūt eius versi ad orientē. Potest etiā legi secundū primā significationē. Respiciētes ad oriētē. & inde פְּנוֹת penoth. i. primo mane. s. qñ mane vł aurora respicit ab oriēte. Et scribitur cū lamed i pricipio & dr̄ לִפְנוֹת liphnoth. Exo. 14. reuersūq; est prio diluculo ad priorē locū. p̄s. 45. Adiuuauit eā de⁹ māe diluculo. pōitur ēt ꝑ tpe vesptino. & inde פָּנִים panim. i. facies. vultus. aspect⁹. & declinatur tm̄ plr̄: & cōiter ē gñis masculini. Geñ. 1. Et tenebre erāt sup faciē abyssi: & spūs dñi ferebatur sup aq̄s. ꝑ quo he. le. sup faciē aquarū. & in eo. 4. & cōcidit vult⁹ eius. & in eo. & cur cōcidit facies tua. & in eo. 32. vidi dñm facie ad faciē. & in eo. 33. Sic eni vidi faciē tuā: quasi viderim vultū dei. Exo. 33. loq̄batur dñs ad moysen facie ad faciē. & in eodē. Nō poteris videre faciē mea. Nu. 6. Cōuertat dñs vultū suū ad te. Deut. 4. eduxitq; te p̄cedēs. ꝑ q̄ he. le. Et eduxit te in facie sua. i. in presentia sua. Et est sensus sicut in lr̄a nr̄a. 2. Reg. 2. & leuare nō potero faciē meā. Et in eo. 11. Ponite vriā exaduerso belli. Pro quo he. le. Ponite vriā exaduerso faciei belli. i. in prima acie belli. p̄s. 33 Et facies vr̄e nō cōfundentur. Prouer. 25. Et facies tristis linguā detrahētē. & in eo. 28. qui cognoscit i iudicio faciē: nō bene facit. Reperitur ēt in ge. fe. Ezech. 21. Quocūq; faciei tue est appetit⁹. & p̄ponitur ei lr̄a lamed & dr̄ לִפְנֵים lephanim siue לִפְנֵי Liphne. i. corā. i cōspectu. ante. anteq̄. Ab initio. Geñ. 6. Corrupta est autem terra coram domino. & in eodē. 10. Erat aūt robustus venator corā dño. & in eodem. 13. Ecce vniuersa terra coram te. Et in eo. 24. & appositus est in cōspectu eius panis. & in eodem. 46. Misit aūt iacob iudam ante se. Ruth. 4. Hic autem erat mos antiquitus in israel. Pro quo hebrei legūt. Hoc autem erat ante. i. ab antiquo in israel. 1. Reg. 8. & egredietur ante nos. Nee. 5. Duces autem primi qui fuerūt ante me. Iob. 8. Et ante omnes herbas arescit. p̄s. 71. Ante solem ꝑmanet nomen eius. p̄s. 101. Initio tu dñe terrā fundasti. Prouer. 17. Cum spoponderit pro amico suo. pro quo hebrei legunt. Cum spopōderit coram amico suo. siue ante amicum suū. & in eodē. 18. Anteq̄ conteratur exaltatur cor hominis: & anteq̄ glorificetur humiliatur. Malach. 4. Anteq̄ veniat dies dñi. Significat etiā velut aut quasi. 1. Reg. 1. Ne reputes ancillam tuā quasi vnā de filiabus belial. Iob. 4. Cōterētur velut a tinea. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מִפְּנֵי Mipene. i. a facie. a cōspectu. Geñ. 3. Abscondit se adam & vxor eius a facie dñi. & in eodem. 16. A facie sarai dñe mee ego fugio. & in eodem. 35. Cum fugeret fratrē suum. Pro quo hebrei legunt. Cum fugeret a facie Esau fratris sui. Hiere. 5. Et a facie mea non dolebitis. Est etiā redditiuū rationis. Exo. 19. Eo quod descendisset dñs sup eū in ignē. Scribitur etiā cū lamed in principio & dr̄ מִלְּפָנִים Milephanim. siue מִלִּפְנֵי Miliphne. i. a facie. de vultu. de cōspectu. ab āte: siue ab antiquo. Geñ. 4. Egressusq; cain a facie dñi. Exo. 35. Egressa ē oīs multitudo filiorū israel de cōspectu Moysi. p̄s. 16. de vultu tuo iudiciū meum ꝑdeat. p̄s. 113. A facie dei mota est terra: a facie dei iacob. Ione. 1. Vt fugeret in tharsis a facie dñi. Et aliqñ preponitur ei dictio עַל Al. vel dictio אֶל El. & dr̄ עַל־פְּנֵי Aal pene. siue אֶל־פְּנֵי El pene. i. ad faciē. in faciē. in cōspectu. ante faciē. corā. Geñ. 11. Mortu⁹ est autē arā ante thare p̄rem suū. i. viuēte thare. & in eodē. 25. Corā cunctis fratribus suis obiit. i. eis viuētibus. Exo. 20. Nō habebis deos alienos corā me. Nu. 3. Functiq; sunt sacerdotio Eleazar & ithamar corā aaron patre suo. Deut. 7. & reddēs odiētibus se statim: ita vt disꝑderet eos. pro quo he. le. & reddēs odiēti se in facie sua. i. in vita sua. & in eo. Protinus eis restituens quod merētur. Pro quo he. le. In faciem suā reddēs ei. Iob. 1. Nisi in faciem benedixerit tibi. & in eodem. 6. Et prebete aurem & videte an mentiar. ꝑ quo hebrei legunt. Et in facie vr̄a si mētiar. & est sensus sicut in littera nr̄a. & in eodē. 21. Quis arguet corā eo vias eius. Item פְּנִים Panim. i. intus siue interi⁹. Ezech. 2. Qui erat scriptus intus & foris. Potest etiā legi ante & retro. Scribitur etiā cum he ī fine & dicitur פְּנִימָה Penima. 3. Reg. 6. & cedro oīs domus intrinsecus vestiebatur. p̄s 44. Omnis gloria eius filie regis ab intus. Et inde פְּנִימִי Penimi. i. interior. Ezech. 40. Et itroduxit me in atrium interius. & in eodē. 41. Vsq; ad domū interiorē. Et in eodem. Intrinsecus & forinsecus. & in genere feminino פְּנִימִית Penimith. vt in eodem. 44. Cum ingredientur portam atrii interioris. Et in plurali פְּנִימִים Penimim. siue פְּנִימִיּוֹת Penimioth. 1. Paralipo. 28. Et cellariorum eius interiorum. 2. Paralipo. 4. Et ostia celabit tēpli interioris. ꝑ quo hebrei legunt. Et ostia eius interiora. Et aliquādo scribitur cum lamed in principio & dicitur לִפְנַי Liphnai. 3. Reg. 6. Porro quadragīta cubitorum erat ipsum tēplū pre foribus oraculi. Pro quo hebrei legunt. Porro quadraginta cubitorum erat domus: hoc est tēplum interius. Scribitur etiā cū mē in principio & dicitur מִלִּפְנִים Miliphnim. vt in eodē. Quasi ꝑminentes de pariete: et egredientes. pro q̄ hebrei legunt. Ab intrinseco & foris. s. egrediētes. Et quia ira ostēditur in facie: ideo ponitur פָּנִים Panim. i. facies pro ira. Geñ. 32. Dixit eni placabo illū muneribus. pro quo he. le. Dixit enim placabo irā eius munere. Leuit. 20. Ponā faciē meā sup hominē illum. i. ponā iram meā. Iob. 9. Cōmuto faciem meā. pro quo he. le. Relinquā faciem meā. i. iram vel indignationē meā. p̄s. 33. Vultus autē dñi sup facientes mala. Hiere. 3. Nō auertam faciem meā a vobis. pro quo he. le. Non imitam iram meā in vobis. Threñ. 4. facies dñi diuisit eos. i. ira dñi. Item פִּנָּה Pinna. i. parare. p̄parare. expurgare. Geñ. 24. Preparaui domū & locū camelis tuis. Esa. 40. Parate viam dñi. & in eo. 57. Declinate de semita. pro quo he. le. preparate siue expurgate semitā. i. lapides ab ea tollite. vnde sequitur auferte offendicula de via populi mei. potest etiā significare declinare sicut est in littera nr̄a: vt supra dictum est. & in eodem. 62. Preparate viā populo. Soph. 3. Auertit inimicos tuos. ꝑ quo hebrei legūt. Expurgauit inimicos tuos. i. abstulit eos de terra tua. Potest etiā significare auertere sicut est in littera nr̄a: vt supra dictum est. Item פִּנָּה Pinna. i. angulus. Nee. 3. vsq; ad flexuram & vsq; ad angulum. & in eodem. Et contra cenaculum anguli. Hiere. 31. Vsq; ad portam anguli. de quo vide supra in dictiōe פֶּן pen.

פָּנַק Panac. ī deliciis nutrire. seu delicate nutrire. Prouer. 29. Qui delicate nutrit a puericia seruū suū. & solum inuenitur in predicto loco.

פַּס Pas: siue פִּסָּה pisa. fragmētum. particula. Dañ. 5. Et rex aspiciebat articulos manus scribētis. pro quo hebrei legunt. Et rex aspiciebat particulā seu fragmentū manus scribentis. Et in eo. Idcirco ab eo missus est articul⁹ manus. Et in plurali פַּסִּים pasim. Geñ. 37. Fecitq; ei tunicā polymitā. idest ex multis fragmentis seu pitaciis diuersorum colorū siue ex multis filis diuersorum colorum contexta. nam polymita est dictio composita a poly quod grece sigñat multum: & mitos filum seu licium. Ponitur etiam pro talari. 2. Regum. 13. que induta erat talari tunica. & inde פִּסָּה Pisa. idest fragmentum vel placenta aut placentula. p̄s. 71. Erit firmamentū in terra in sūmis montiū. pro quo he. le. Erit fragmentum val placentula tritici in terra. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. erit memoriale triticū i terra.

פָּסַס pasas. finire. deficere. diminui. & scribitur cū simplici samach. p̄s. 11. Quoniā diminute sunt veritates a filiis hoīm. Et aliqui hebrei dicunt quod inde deriuatur dictio פַּס pas. siue פִּסָּה pisa. idest fragmentum seu particula. De quo dictum est in dictione precedenti.

פַּסַּג pasag. distribuere. secundum translationem nr̄am. p̄s. 47. Distribuite domos ei⁹. hebrei vero dicūt ꝙ sigñat exaltare seu munire: & quod deriuatur a dictiōe פִּסְגָּה phasga. quod est locus altus & munitus. Deut. 3. Ascende cacumen phasge.

פָּסַח pasach. claudicare. claudū fieri. trāsilire. trāsire. 2. Reg. 4. Cecidit & claud⁹ effect⁹ est. 3. Reg. 18. Vsq; quo claudicatis in duas partes. & inde פִּסֵּחַ piseach. idest claudus. Leuit. 21. Si cecus fuerit: si claudus. 2. Reg. 9. Claudus vtroq; pede. Esa. 35. Tunc saliet sicut ceruus claudus. & in plurali פִּסְחִים pischim. 2. Reg. 5. nisi abstuleris cecos & claudos. Esa. 33. claudi diripiēt rapinā. Sigñat ēt p̄dicta dictio trāsilire vł trāscēdere. Exo. 12. trāscēdet ostiū dom⁹. & i eo. & videbo sanguinē & trāsibo vōs. i. trāsiliā. 3. Reg. 18. Trāsiliebātq; altare qđ fecerāt. Esa. 31. trāsiēs & saluās. & ide פֶּסַח pesach i. trāsit⁹. eo qđ trāsiliuit domos israelitarū. Exo. 12. victima trāsit⁹ dñi est. qñ trāsiuit sup domos filiorum israel: vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

פָּסַל pasal. dolare. p̄scindere. sculpere. Exo. 34. p̄cide ait tibi duas tabulas lapideas. & in eo. Excidit ergo duas tabulas lapideas. Deut. 10. dola tibi duas tabulas lapideas. & i eo. Cūq; dolasset duas tabulas lapideas. & inde פֶּסֶל pesel. idest idolum. sculptile. Leuit. 29. Non facietis vobis idolum & sculptile. Esa. 40. Nūquid sculptile conflabit faber. & in eo. Quō statuat simulachrū qđ nō moueatur Et in eo. 42. Cōfundantur confusione qui confidūt in sculptile. Et

in eo.44. Plaste idoli omnes nihil sunt. Et in eodẽ. Quis formauit deum: & sculptile formauit. & in eodem.45. Qui leuant lignum sculpture sue. Et in plurali. פְסִילִים Pesilim. Deut.7. Sculptilia eorũ igne comburite. Iudi.3. Et pertransiuit locum idolorum vnde reuersus fuerat. ps.77. Et in sculptilibus suis ad emulationẽ eũ ꝓuocauerunt. Esa.4. Et laudem meam sculptilibus.

פְּסַנְתֵּרִין Pesantherin. in lingua chaldaica sigñat instrumentum musicum. pro q̄ beatus hiero. trãstulit. psalteriũ. Dañ.3. Et cithare & psalterii & symphonie.

פָּעָה Paa. clamare. ingemiscere. Esa.44. Sicut parturiẽs loquar. Pro quo hebrei legunt. Sicut parturiens clamabo seu vociferabo. & inde אֶפְעֶה Ephee. quod sigñat serpentis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit viperam. Esa.30. vipera & regulus volans.

פָּעַל Paal. operari. facere. Iob.35. Si peccaueris: quid ei nocebis. Pro quo he. le. Si peccaueris quid operaberis cõtra eũ. Et est sensus sicut in lr̃a nr̃a. Esa.41. quis hec opatus est & fecit. & in eodem.44. Et operatus est in brachio fortitudinis sue. Et in eo. De reliquo autẽ operatus est deum. Mich.2. Et operamini malum in cubilibus vestris. Et inde פֹּעַל Poal. idest opus. Ps.9. In ope manuũ suarũ cõprehensus est peccator. Hiere.22. Et mercedem non reddet ei. Pro quo he. le. & opus suũ. i. mercedẽ operis sui nõ reddet ei. & in plurali פְּעָלִים Pealim. 2. Reg.23. Banaias filius ioiade viri fortissimi magnorum operũ. & in ge. fe. פְּעֻלָּה peula. seu פְּעֻלַּת Peulath. Leuit.19. Non morabitur opus mercenarii apud te. Esa.40. Et opus illius coram illo. & in plu. פְּעֻלּוֹת Peuloth. ps.16. Vt non loquatur os meum opera hominũ. scribitur etiam cũ mem in principio & dicitur מִפְעָלוֹת Miphaaloth. ps.45. Venite & videte opera dñi.

פָּעַם Paam. terrere. perterrere. pulsare. Geñ.41. Et facto mane pauore pterritus. Pro quo hebrei legunt. & perterritus est spiritus eius. Iudi.13. Cepitq; spũs dñi esse cũ eo. pro quo he. le. Cepitq; spiritus domini pulsare eũ siue expergefacere eum. Dañ.2. Et conterritus est spiritus eius. Item פַּעַם paam. i. vicis. vna vice. semel. nunc. Geñ.2. Hoc nunc os ex ossibus meis. Potest ẽt legi sic. hac vice os ex ossibus meis. Et in eo.18. obsecro domine ne irascaris si loquar adhuc semel. Iudi.16. Et redde mihi nunc fortitudinem pristinam. 2. Reg.17. Non est bonũ consiliũ quod dedit achitophel hac vice. Prouer.7. Nunc foris nũc ĩ plateis Et in plu. פְּעָמִים peamim. Geñ.33. & adorauit ꝓnus ĩ terra septies. i. septemvicibus. Leuit.4. Asperget septies. Nume.14. Et tentauerunt me iam per decẽ vices. Ezech.41. Latera autem: latus ad latus bis trigĩta triũ. pro quo he. le. Latꝰ ad latus trigĩta & tribus vicibꝰ. & in numero duali פַּעֲמַיִם Paamaim. i. duabus vicibus seu bis. Geñ.27. & supplãtauit me en altera vice. i. bis. & in eo.43. Si nõ intercessisset dilatio: iam vice altera venissemus. Nu.20. Cũq; eleuasset moyses manũ pcutiẽs virga bis silicẽ. & inde dicũt aliqui q̄ deriuatur verbũ פַּעַם Paam. Iudi.13. Cepitq; spũs dñi esse cũ eo. i. hac prima vice cepit eẽ cũ eo. de quo supra dictũ est. ponitur etiã פַּעַם Paam ꝓ tũc tẽporis. Esa.41. Eũ qui cudebat tũc tpis. Hebrei vero dicũt q̄ sigñat malleũ. vñ in pdicto loco ipsi legunt. Eũ qui cudebat malleo. Itẽ פַּעַם Paam. i. vestigiũ seu plãta pedis. & solũ inuenitur in nu. plu. i. פְּעָמִים peamim. Iudi.5. quare tardauerũt pedes quadrigarum illius. ps.16. Vt non moueãtur vestigia mea. ps.73. Leua manus tuas in supbiã eorũ in finẽ. pro q̄ btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Sublimitas pedũ tuorũ dissipata est vsq; in finẽ. Prouer.29. rete expãdit gressibus eiꝰ. Cãti.7. quã pulchri sunt gressus tui ĩ calciamẽtis. Esa.26. Pes pauperis: gressus egenorũ. ponitur ẽt ꝓ angulis. Exo.25. quos pones p q̃ttuor arce angulos. & ponitur ibi פְּעָמֹת paamoth in ge. fe. Itẽ פַּעֲמֹן Paamon. i. tintinabulũ. Exo.28. Mixtis in medio tintinabulis: ita vt tintinabulũ sit aureũ & malum punicũ: rursumq; tintinabulũ aliud aureũ. Vbi ponitur tã in singulari q̃ in plurali.

פַּעְנֵחַ Paaneach. mũdus: seu orbis: secundũ trãslationẽ nostrã. & est vocabulũ egyptiacũ: & solũ inuenitur. Geñ.41. Vbi dr̃ & vocauit eũ lingua egyptiaca saluatorẽ mũdi. vbi ponitur צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath paaneach. & dicunt aliqui hebrei q̄ sigñat abscõditorũ reptorẽ. vñ btũs hiero. in libro de hebraicis questionibus sup predicto loco sic ait Licet hebraice hoc nomẽ צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath Paaneach. absconditorũ repertorẽ sonet. tamen quia ab egyptio ponitur ipsius lingue debet habere rationẽ. interptatur ergo sermone egyptio saluator mundi: eo q̄ orbẽ terre ab iminẽte famis excidio liberauerit. hec hieronymus.

פָּעַר Paar. apire. s. os. hiare. Iob.16. aperuerũt sup me ora eorũ. & in eo.29. & os suũ apiebant q̃si ad ĩbrẽ serotinũ. ps.118. Os meũ apui. Esa.5. Et aperuit os suũ.

פָּצָה Pasa. aperire. liberare. eruere. Iudi.11. Aperui enim os meum ad dñm. Iob.35. Ergo Iob frustra aperit os suũ. ps.65. Que distinxerunt labia mea. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. que promiserũt labia mea. i. pro quibus apta sunt labia mea. Esa.10. & nõ fuit qui moueret pẽnam & aperiret os. Ezech.2. Aperi os tuũ & comede. Sigñat ẽt redimere vel eripere. Ps.143. qui redemisti dauid seruũ tuũ. & in eo. Eripe me & erue me.

פָּצַח Pasach. cantare. gaudere. iubilare. vociferari. confringere. ps.97. Cãtate & exultate & psallite. Esa.14. Gauisa est: & exultauit. Et in eo.54. Decanta laudẽ & hinni q̃ nõ pariebas. & in eo.55. Montes & colles cantabũt corã vobis laudẽ. sigñt ẽt cõfrigere. Mich.3. & ossa eorũ cõfregerũt.

פָּצַל Pasal. decorticare. Geñ.3. Ex parte decorticauit eas: detractisq; corticibus. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. & in eo. quas decorticauit.

פָּצַם Pasam. Rũpere. dirũpere. Ps.59. cõmouisti terrã: & cõturbasti eã. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Dirupisti eã. & solũ inuenitur ĩ pdicto loco.

פָּצַע Pasaa. vulnerare. cõterere. 3. Reg.20. qui pcussit eũ: & vulnerauit. Canti.5. Percusserunt me: vulnerauerunt me. & inde פֶּצַע pesaa. i. vulnus. Exo.21. vulnus pro vulnere. & inde פְּצוּעַ pasũach. i. ille qui habet attritos testiculos. Deu.23. nõ ĩtrabit eunuchꝰ attritis vl' ãputatis testiculis.

פָּצַר Pasar. cõpellere. cogere. vim facere. perfidũ eẽ. Geñ.19. cõpulit illos oppido. & in eo. vimq; faciebãt loth vehemẽtissime. Iudi.19. Et nihilominꝰ obnixe cum socer tenuit. ꝓ quo he. le. cõpulit siue coegit eũ socer eiꝰ. 4. Reg.2. Coegerũtq; eũ donec erubesceret. & in eo.5. cũq; vim faceret: penitus nõ acquieuit. & inde פְּצִירָה pesira. ꝓ q̄ btũs hiero. trãstulit. retusum. 1. Reg.13. Retuse itaq; erãt acies vomerũ. Hebrei vero dicũt q̄ sigñat limã ferreã q̃ habet ora multa. nã iugitur cũ dictiõe פִּים pim: que significat ora.

פָּקַד Pacad. visitare. requirere. censere. numerare. statuere constituere. preficere. pfectum esse. pcipere. deesse. deficere. Geñ.21. Visitauit aũt dñs saram. Exo.3. Visitãs visitaui vos. Et in eodẽ.32. Ego autẽ in die vltiõis mee visitabo & hoc peccatũ eorũ. pro quo he. le. & in die visitationis mee: & visitabo super eos peccatũ eorũ. Et in eodẽ.34. Qui reddis iniquitatẽ patrũ filiis ac nepotibꝰ eorũ. pro quo he. le. visitans iniquitatẽ patrum super filios & filios filiorum Leuit.18. Cuius ego scelera visitabo. & in eodem.26. Visitabo vos velociter in egestate. Nu.14. Qui visitas peccata

patrũ in filios. Iudi.15. Venit ergo samson inuisere volẽs vxorẽ suam. pro quo he. le. Et visitauit samson vxorem suã 1. Reg.14. Requirite & videte quis abierit ex nobis. i. visitate. & in eodẽ.17. Et fratres tuos visitabis. & in eo.20. Et requireris: requiretur eñi sessio tua. 2. Reg.3. Et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie. Iob.7. Et visitas eũ diluculo. & in eodẽ.35. Nunc enĩ non infert furorẽ suũ. Pro quo he. le. Nunc enim q̃m non visitat siue nõ statuit furorẽ suũ. ps.8. Aut filiꝰ hominis quoniã visitas eum. ps.64. Visitasti terrã & inebriasti eã. ps.88. Visitabo in virga iniquitates eorum. Esa.27. Visitabit dñs in gladio suo duro & grãdi. & in eodem. Ne forte visitetur contra eam. Potest etiam legi. Ne forte deficiãt folia eius. & in eo.34. Alter alterũ nõ quesiuit. Hiere.6. Hec est ciuitas visitatiõis. Pro quo he. le. Hec est ciuitas que visitata est. & in eo.32. Et ibi erit donec visitem eũ. Et inde פְּקֻדָּה Pecuda. i. visitatio. Nu.19. Et visitauerit eos plaga: qua & ceteri visitari solent. pro quo he. le. Et visitatione omniũ hoĩm visitabitur super eos: & ẽ sensus sicut in littera nostra. Iob.10. Et visitatio tua custodiuit spũm meũ. Esa.10. quid facietis in die visitationis. Et in eo.15. Secundũ magnitudinẽ operis: & visitatio eorũ. & in eo.60. & ponã visitationẽ tuã pacẽ. Hiere.6. In tpe visitationis sue corruent. Osee.9. Appropinquauerunt dies visitationis. & in plu. פְּקֻדּוֹת pecudoth. Ezech.9. Appropinquauerunt visitationes vrbis. Ponitur etiã pro custodia vel pfectura. Nu.3. Erunt sub custodia eorũ tabule tabernaculi. 4. Reg.11. Et posuit sacerdos custodias in domo dñi. 2. Paralipo.34. Vt deferrent arcã corã rege. ꝓ quo he. le. vt deferrent arcã ad visitationẽ regis. i. vt rex eã visitaret & requireret. Hiere.37. Erat ibi custos porte per vices. ꝓ quo hebrei legunt. Habens custodias vel prefecturas. & in eodem.52. Et posuit eũ in domo carceris. i. in domo custodie. Põitur etiã ꝓ episcopatu. ps.108. Et episcopatũ eius accipiat alter. Item פָּקַד pacad. i. numerare. cõputare. censere. recensere. Exo.30. Et non erit plaga in eis cũ fuerint recensiti. Et in eo.38. Hec sunt instrumenta tabernaculi que enumerata sunt. Pro quo he. le. He sunt numerationes seu computus tabernaculi testimonii que enumerata sũt. Vbi ponitur nomen & verbũ ab eo deriuatũ. Nu.1. Numerabitis eos per turmas suas. & in eodẽ. Hi sunt quos numerauerũt moyses & Aarõ. & in eo. Leuite aũt in tribubus familiarũ suarum nõ sunt numerati cum eis. & in eodẽ.2. Vniuersi qui in castris Iude annumerati sunt. & in eo.3. Numera filios leui. & in eodem. Numerauit eos moyses vt preceperat dñs. Iudi.20. Inuentiq; sunt vigintiquinq; millia de beniamin educẽtium gladium: preter habitatores gabaa qui septingenti erãt viri fortissimi: Pro quo hebrei legũt. Et numerati sunt seu recensiti sunt filii beniamin in die illa de ciuitatibus: viginti quinq; millia educẽtium gladiũ: preter habitatores gabaa qui numerati sunt septingenti viri iuuenes. & in eo. virorum quoq; israel absq; filiis Beniamin inuenti sunt. i. recensiti sunt quadringenta millia. & in eo.21. Eo quoq; tpe cum essent in silo: nullus ex eis ibi reptus est. Pro quo he. legunt. Et recẽsitus est populus: & ecce nullus erat ibi de habitatoribus iabes galaad. 1. Reg.13. Et recensuit saul populum. & in eodẽ.15. Et recẽsuit eos quasi agnos. 1. Paralipo.23. in vna familia vnaq; domo computati sunt. Sigñat etiã constituere vel statuere: aut preficere seu prefectũ esse. Geñ.39. A quo prepositus oĩbꝰ: gubernabat prepositam sibi domũ. ꝓ quo he. le. Et constituit eũ siue preposuit eum super domum suam. Et in eodẽ.4. at custos carceris tradidit eos ioseph. pro quo he. le. Et prefectum fecit seu constituit princeps militũ ioseph cum eis. i. ꝓposuit ioseph eis ĩ custodia Nu.1. Sed constitues eos super tabernaculum testimonii. & in eodẽ.3. Aaron autẽ & filios eius constitues super cultum sacerdotii. & in eodẽ.17. Prouideat dñs deꝰ spirituũ omnis carnis hominẽ: qui sit super multitudinẽ hanc. i. constituat Deut.20. Vnus quisq; suos ad bellandũ cuneos preparabit. Pro quo hebrei legunt. Et constituent duces exercitus in capite populi. Ios.10. Et ponite viros industrios qui clausos custodiãt. i. cõstituite. 1. Reg.29. & sedeat in loco suo in quo constituisti eũ. 3. Reg.11. Cõstituerat eum prefectum sup tributa domus ioseph. 4. Reg.25. Et prefecit godoliã filium ahichã. & in eo. Quod constituisset rex babylonis godoliã. 1. Paralip.26. preposuit aũt eos dauid rex rubenitis & gaditis. i. prefecit. 2. Paralipo.24. Qui preerãt operariis in domo dñi. i. prefecti vel prepositi erant. Nee.7. Et censui ianitores & cantores & leuitas. pro quo hebrei legũt. & cõstituti sunt ianitores & cantores. & in eodẽ.12. Recensuerunt quoq; in die illa viros super gazophylacia. Iob.34. Quẽ constituit alium sup terrã. ps.108. Constitue sup eum peccatorem. Hiere.1. Ecce cõstitui te hodie sup gentes & sup regna. & in eodẽ.51. Numerate contra eã taphsar. pro quo hebrei legũt. cõstituite super eã taphsar. i. principẽ seu ducem exercitus. Et inde פָּקִיד Pachid. i. prefectus. prepositus. 4. Reg.25. Qui erat prefectus super bellatores. 2. Paralipo.24. Et quẽ primus sacerdos cõstituerat. Pro quo he. le. Et prepositus seu prefectus sacerdos primus. & in plu. פְּקִידִים Pechidim. Geñ.41. Qui cõstituat prepositos per cũctas regiones. Ester.2. Et mittantur qui considerẽt per vniuersas prouincias. Pro quo hebrei legunt. Et cõstituat siue preponat rex prepositos per vniuersas prouincias. Sigñat ẽt predicta dictio reponere vel comẽdare aliquid in aliquo loco aut alicui. 4. Reg.5. Tulit de manu eorũ & reposuit in domo. Esa.10. Apud machmas comẽdauit vasa sua. i. reposuit Hiere.36. Porro volumen cõmendauerunt in gazophylacio. & in eo.37. vt traderetur hieremias in vestibulũ carceris. Pro quo he. le. Et cõmẽdauit vl' reposuit hieremiam in vestibulo carceris. & inde פִּקָּדוֹן pichadon. idest depositum siue repositum. Geñ.41. Et ppparetur future septẽ annorũ fami. pro quo he. le. Et erit cibus in depositũ seu repositum terre septẽ annis famis. Leuit.6. Et negauerit proximo suo depositũ. Item פָּקַד Pachad. i. precipe. impare. Esdre.1. Et ipse precepit mihi vt edificarẽ ei domũ. Esa.13. Dñs exercituũ precepit militie belli. & ĩde פִּקּוּדִים picudim siue פִּקּוּדֵי Picude. i. precepta siue mandata. ps.18. Iustitie dñi recte letificãtes cor. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit Precepta dñi ĩ recta letificantia cor. ps.118. Tu mandasti mãdata tua custodiri nimis. & in eodẽ. In mãdatis tuis exercebor. & inde מִפְקָד Miphcad. i. preceptum seu imperium. 2. Paralip.31. Ex imperio ezechie regis. Ponitur ẽt pro loco separato. Ezech.43. & cõbures eũ in separato loco domꝰ. Potest etiam legi sic. & cõbures eum secundũ ritũ domus. Sigñat ẽt predicta dictio deficere vel deesse: & tunc ponitur in voce passiua. Nu.31. Et neq; vnus quidem defuit. 1. Reg.25. Nec aliq̃ defuit quicq̃ eis. 2. Reg.2. & defuerunt de seruis dauid decem & nouẽ viri. 3. Reg.20. Qui si lapsus fuerit: erit aĩa tua pro aĩa eius. pro quo he. le. Si defuerit. Esa.38. Quesiui residuum annorum meorum. pro quo hebrei legunt. Defeci siue defui residuo. idest in residuo annorũ meorũ. Potest etiã legi sicut est in littera nr̃a. secundũ primã sigñationẽ. Hiere.23. Nõ pauebunt: & nullus q̃retur ex nũero. ꝓ quo he. le. nõ pauebũt: & non deficient. Item. פְּקוֹד Pecod. nomẽ ꝓpriũ gẽtis vel ꝓuincie: secundũ hebreos. ꝓ q̄ btũs hiero. trãstulit nobiles. Ezech.23. filios babylonis & vniuersos chaldeos: nobiles tyrãnosq; & pricipes.

פקח Pacach.apire. Gen. 3.apientur oculi vri. Et in eo. & apti sunt oculi amborum. Et in eo.21. Aperuitq; oculos eius deus.4.Reg.4. Apuitq; oculos suos. Et in eo. 6. Domine api oculos pueri huius. Iob.14. Et dignum ducis sup huiuscemodi apire oculos tuos. Ps.145. Dns illuminat cecos.p quo he.le.dominus apit cecos.i.apit oculos eorū. Esa.35. Tūc apientur oculi cecorū. & in eo.42. vt apias oculos cecorū. Et in eo. Qui apertas habes aures nōne audies. Hiere.32. Cuius oculi aperti sunt super vias filiorū adā. Zach.12. & sup domū iuda apiam oculos meos. & inde פקח Pichcach.i.vidēs siue ille qui habet oculos aptos: vel prudens. Exo.4. Videntē & cecū. & in eo.23. Nec accipias munera: que et excecat prudētes.i.vidētes. & inde פקחקוח pecachcoach.cū duplici cof & cū duplici cheth.i.apertio. Esa.61. Et clausis aptionē. & aliqui hebrei dicunt q̄ sunt due dictiones: & legunt sic. & clausis aptionem carceris.

פקע Pacua.colocynthis.genus herbe amarissime. & solū inuenitur in nu.plu.s. פקעות pecuoth.4.Reg.4. Et collegit ex ea colocynthidas. Et dicunt hebrei q̄ signat cucumeres siluestres venenosos atq; mortiferos. Signat et sculpturas similes herbe pdicte.3.Regum.7. Et sculptura subter labium circuibat illud.

פר Par.taurus.vitulus. Exo.29. Tolle vitulum de armeto. Leuit.4. Offeret p peccato suo vitulū immaculatū dno. Iudi.6. Tolle taurū pris tui: & alterum taurum annorū septē. Et in plu. פרים parim. Exo.24. imolauerūt victimas pacificas dño vitulos. Nu.28. offeretis holocaustū domino vitulos de armēto duos. ps.21. Circūdederunt me vituli multi. Esa.34. & tauri cum potentibus. & in gñe feminino פרה Para.i.vitula seu vacca. Nu.19. vt adducāt ad te vaccā ruffā. Esa.11. vitulus & vrsus pascentur. p quo he.le. Vitula & vrsus pascentur. Et in plu. פרות paroth. Amos.4. Audite verbum domini vacce pingues.

פרר Parur.olla.cacabus. & scribitur cū vau in secunda syllaba. Nu.11. Coquēs in olla.1.Reg.2. Aut in ollā siue in cacabū. Scribitur et cū aleph in pria syllaba. Ioel.2. oēs vultus redigentur in ollā.i.redigentur in nigredinē sicut olla.

פרא Pere.onager.ferꝰ.siluestris. Gen.16. Hic erit ferꝰ hō.i.dest siluestris sicut onager. Iob.6. nunquid rugiet onager cū habuerit herbā. Osee.8. Onager solitarius sibi ephraim. & aliq̄n scribitur cū he in fine loco aleph. Hiere.2. Onager assuetus in solitudine. & in plu. פראים peraim. Iob 24. Alii quasi onagri in deserto. ps.103. Expectabūt onagri in siti sua. Item פרא para.i.diuidere. Osee.13. Quia ipse inter fratres diuidet.idest faciet eos habitare solitarios sicut onagri in solitudine.

פרד Parad.diuidere.separare.recedere.dispergere. Gen.10. Ab his diuise sunt gentes in terra post diluuiū. Et in eo.13. Recede a me obsecro.i.diuidere vel separare a me. & in eodem.25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur. Et in eodem.30. Diuisitq; gregem iacob. Deut.32. Quādo separabat filios Adam. Iudi.4. Haber autem cineus recesserat quondam a ceteris cineis.i.diuisus fuerat. Ruth.1. Si nō sola mors me & te separauerit. Iob.4. Et catuli leonū dissipati sunt.idest diuisi vel separati sunt: aut dispersi sunt. Ps.21. Et dispersa sunt oia ossa mea. Prouer.17. qui altero sermone repetit separat federatos. Et in eo.18. Occasionē querit qui vult recedere ab amico. Ezech.1. Et penne eorū extente desuper.idest separate vel diuise erant. Osee.4. quoniam ipsi cum meretricibus conuersabantur. pro quo hebrei legunt. Quoniam ipsi cum meretricibus separabantur. & inde פרד pered.idest mulus ex equa & asino gñatus. eo quod tale animal non potest generare. & est quasi separatus & solus.2.Regum.13. Ascenderunt singuli super mulas suas. Pro quo hebrei legunt Ascenderunt vnusquisq; super mulum suum. Et in eo.18. Accidit autem vt occurreret Absalon seruis dauid sedens mulo: cumq; ingressus fuisset mulus. ps.31. nolite fieri sicut equus & mulus. & in plurali פרדים peradim. Esa.66. In mulis & in carrucis. & in genere feminino פרדה pirda.idest mula.3.Reg.1. Et imponite salomonē filium meum super mulam meam. Et in eo. Et iposuerunt salomonem super mulam. Et in plu. פרדות pirdoth siue פרדות perudoth. pro quo beatus hiero. transtulit iumenta. Ioel.1. computruerunt iumenta in stercore suo. hebrei tamen secundū primam significationē dicunt q̄ significat grāna seminis dispersa vel disseminata sub terra. vnde in predicto loco ipsi legunt. Computruerūt dissseminata sub glebis suis.

פרדס Pardes.paradisus.hortus.pomerium. vnde licet paradisus sit dictio greca & significet idem qđ hortus tamen ab hebreo traxit originē. Canti.4. paradisus malo rū punicorū. Ponitur etiam pro saltu vel silua. Nee.2. Ad asaph custodem saltus regis. & in plurali. פרדסים pardesim Eccl's.2. feci hortos & pomeria.

פרה Para.crescere.augere.fructificare. Gen.1. Crescite & multiplicamini. Et in eo.17. Et multiplicabo te vehementer nimis.idest crescere te faciam. Et in eodem. & augebo & multiplicabo eum valde. Et in eo.26. Nunc dilatauit nos dñs & fecit crescere super terrā. Et in eo.42. Crescere me fecit deꝰ i terra pauptatis mee. & i eo.49. filiꝰ accrescens Ioseph. Ps.104. Et auxit populum suum vehementer. Ps.127. vxor tua sicut vitis abundās.i. fructificās. Esa.11. Et flos de radice eius ascendet.idest crescet seu fructifica bit. Ezech.9. fructus & frondes eius creuerunt ex aquis. & inde פרי peri.idest fructus Gen.1. Lignū pomiferū faciens fructū. Leuit.23. Et fructū arboris pulcherrime. Deut.28. Et benedictus fructus ventris tui. Ps.1. quod fructū suū dabit in tpe suo. Ps.57. Si vtiq; est fructus iusto. Ezech.36. & fructū vestrum afferatis populo meo. Amos.9. Facient hortos & comedent fructus eorū. & inde dicunt hebrei q̄ deriuatur אפריון Apirion.idest ferculū a ferēdo dictū. seu carruca. Canti.3. Ferculum fecit sibi rex salomō de lignis libani. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat thalamum.

פרוים Paruaim.nomē propriū loci vnde ferebatur aurū probatissimū.2.Paralip.3. Porro aurū erat probatissimū. pro quo he.le. Et aurū erat aurū pharuaim. & solū inuenitur in predicto loco.

פרורים Paruarim.suburbana. & solū reperitur in nu.plu. translatio nr̄a posuit pro nomine proprio. vt.4.Reg.23. Iuxta exhedram nathan melech eunuchi qui erat in pharurim. pro quo he.le. Qui erat in suburbanis.i. qui erat prefectus in suburbanis ciuitatis.

פרז Peraz.Rus.vicus seu villa absq; muro. & solum inuenitur in numero plurali.s. פרזות perazoth. Ester.9. Hi vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur. Zach.11. Absq; muro habitabitur ierusalem.idest i villis absq; muro. & inde פרזי perazim.i. hoīes habitantes in villis absq; muro. Ester.9. Hi vero iudei qui in oppidis nō muratis morabūtur. ponitur etiam p bellatoribus seu viris robustis & fortissimis. Abach.3. Maledixisti sceptris eius capiti bellatorum eius. Scribitur etiam cum nun in fine & dicitur פרזון perazon. Iudi.5. Cessauerunt fortes in israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. cessauerūt rura seu ville in israel. quia propter timorem inimicorum non audebant habitare nisi in vrbibus muratis. Et in eodē Et clementia in fortes israel.

פרזל Parzel.siue ברזל parzela.in lingua chaldaica significat ferrū. Dan.2. Tibie aūt ferree. & in eodē. Quedam pars erat ferrea: quedam autem fictilis. & in eo. Quomodo ferrum comminuit & domat omnia.

פרח Parach.florere.germinare.oriri.volare. Gen.40. crescere paulatim in gēmas: & post flores vuas maturescere. Leuit.13. Sin aūt effloruerit discurrens lepra in cute. Et in eo. Plaga enim lepre orta est in vlcere. Nu.17. quē ex his elegero germinabit virga eius. & in eo. Inuenit germinasse virgā Aaron in domo leui. Iob.14. Ad odorē aque germinabit. ps.71. orietur in diebus eius iustitia.idest germinabit siue florebit. ps.91. Iustus vt palma florebit. & in eo. In atriis domus dei nr̄i florebunt. Prouer.14. Tabernacula iustorū germinabūt. Canti.6. Si floruissent vinee. Esa.35. Et florebit quasi liliū. & in eo. Germinās germinabit. Ezech.7. floruit virga: germinauit superbia. Et in eo.17. Frondere feci lignū aridū. p quo he.le. Florere vel germinare feci lignū aridū. Abach.3. Ficus enim nō florebit. ponitur ēt pro turgere. Exo.9. Erūtq; in hoibus & iumentis vlcera & vesice turgētes. & in eo. facta sūt vlcera vesicarū turgentiū. & inde פרח pérach.i. flos.liliū. Exo.25. Spherulas ac lilia ex ipso pcedētia. & in eo. Spherulęq; ac lilia. Nu.17. & turgētibus gēmis eruperāt flores.3.Reg.7. & folium repandi lilii. Scribitur ēt cū he in fine & dicitur פרחה pircha. & scdm hebreos signat pueros vel iuuenes qui sunt in flore iuuētutis. Iob.30. Ad dexterā orientis calamitatis mee illico surrexerunt. pro quo he.le. Ad dexterā pueri vel iuuenes surrexerūt. potest ēt legi sic. Ad dexterā germinātis siue orientis: supple calamitatis mee. sicut est i lr̄a nr̄a. Signat ēt pdicta dictio volare. Ezech.13 Ecce ego ad puluillos vestros quibus vos capitis animas volantes. & in eo. Quas vos capitis animas ad volandū. & inde אפרחים ephrochim i. pulli.s. auiū. Deut.22. Et matrem pullis vel ouis desuper incubantem.

פרט Parat.canere. Amos.6. Qui canitis ad vocem psalterii. & solum inuenitur in pdicto loco. & scdm hebreos signat pticularizare: sicut fit in instrumētis musicis vario tactu digitorum. vnde apud hebreos particulare dicitur פרט Perat. Itē פרט peret.i. racemus paruus: seu grana vuarum decidentia tempore vindemie. Leuit.19. nec in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis.

פרך Phárech.oppssio.dura seruitus.violētia. Exo.1. omni q; famulatu quo in terre opibus pmebantur. pro quo he.le. & in oī ope in agro ac omni famulatu eorū quo seruiebant oppressione aut dura seruitute. Et in eo. Et affligebāt illudētes eis. pro quo he.le. & seruire fecerunt egyptii filios israel dura seruitute. Leuit.25. Non affliget eū violenter in conspectu tuo. Ezech.34. Sed cum austeritate imperabatis eis & cum potentia.i. cum violentia.

פרכר Parchar. Cellula.2.Paralipo.26. In cellulis quoq; ianitorū ad occidentem quattuor in via: biniq; per cellulas. & solum inuenitur in predicto loco.

פרם Param.scindere.rumpere.dissoluere. Leuit.10. Vestimēta vr̄a nolite scīdere. & in eo.21. vestimēta nō scindet. & in eo.13. Habebit vestimēta dissuta: caput nudum.

פרס Paras.diuidere.frāgere.scindere.seu concidere. expādere. Leuit.11. omne quod habet diuisam vngulā. & i eo. Sed vngulā nō diuidit. Esa.58. Frange esurienti panē tuum. Hiere.16. & nō frāgēt inter eos lugēti panē. Scribitur ēt cum sin in fine loco samach. Threñ.4. & nō erat qui frāgeret eis. Mich.3. & conciderunt sicut in lebete. Signat etiam expandere. vel extendere. Hiere.4. Expandens manꝰ suas. Threñ.1. Expandit sion manus suas. De quo vide in dictione פרש paras. cum sin in fine. & inde פרסה parsa.idest vngula. Exo.10. Non remanebit ex eis vngula. Leuit.11. Omne quod habet diuisam vngulam. Et in plurali פרסות parsoth. Deut.14. Omne animal quod in duas partes vngulas findit. Esa.5. Vngule equorū eius vt silex. reperitur etiam in genere masculino. vt Zach.11. & vngulas eorum dissoluet. & inde verbum siue participium מפריס Maphris.idest vngulas producens. ps.68. Et placebit dño super vitulum nouellum cornua producentem & vngulas & inde פרס pēres.i. gryphus. Leuit.11. Aquilam & gryphū & halietum. Item פרס Paras.persia.nomē prouincie.2. paralip.36. Anno primo cyri regis persarum.idest regis persie. Ester.1. Fortissimis persarum & medorum. Ezech.38. Perse ethiopes & libyi.

פרע Paraa.vacare.ociosum esse.deserere.abiicere. transire.dissipare.nudare.discoopire. Exo.5. Quare moyses & Aaron solicitatis populū ab opibus suis.i. vacare facitis populū ab operibus suis. Prouer.1. Et despexistis omne consilium meum. pro quo hebrei legunt. & deseruistis. Et in eodem.4. Fuge ab ea: nec transeas per illam. pro quo hebrei legunt. Desere siue abiice eam: nec transeas p illam. Et in eodem.8. Et nolite abiicere eam. & in eodē.13. Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinā. Et in eo.15. Qui abiicit disciplinam despicit animam suam. & in eodē 29. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus. Ezech 24. Non transeam nec parcam. vbi ponitur pro transire. significat etiam nudare vel discooperire. Exo.32. Vidēs ergo moyses populum q̄ esset nudatus: expoliauerat enim eum Aaron.idest nudauerat. Leuit.10. Capita vestra nolite nudare. & in eo.13. Habebit vestimenta dissuta: & caput nudum. & in eodem.21. Caput suum non discooperiet. Nu.5. Discooperiet caput eius. & inde פרע pera.idest coma. seu cesaries capitis. Nu.6. Crescente cesarie capitis eius. Item פרעה peraa.idest vindicta vltio: secundum hebreos. & solū inuenitur in numero plu. scilicet פרעות peraoth. Deut.32 Nudati inimicorum capitis. pro quo hebrei legunt. de capite vltionum inimici. Potest etiam secundum precedentem significationem legi: sicut est in littera nostra. Iudi.5. Qui sponte obtulistis de israel animas vr̄as ad periculū: benedicite domino. pro quo hebrei legunt. In vindicādo vindictas in israel: in offerendo se sponte populus: benedicite domino.idest cum se obtulit sponte ad vindictas: sustinendo periculum animarum suarum. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.

פרעש Paroos.pulex.1.Regum.24. Canem mortuū persequeris & pulicem vnum.

פרפר Parpar. Conterere.confringere. Iob.16. Repēte contritus sum.

פרץ Paras. Diuidere.vel dirumpere. confringere. percutere.diruere.dissipare.aperturam in muro facere. crescere.dilatare.cogere. Gen.38. quare diuisa est pp te maceria. Exo.19. Ne percutiat eos.2.Reg.16. Contristatus ē aūt dauid eo quod percussisset dñs ozam.2.Paralip.20. Percussit dominus opera tua.idest dissipauit vel diruit. Nee.1. Et murus ierusalē dissipatus est. & in eo.2. & considerabā murū ierusalē dissipatū. Iob.16. Concidit me vulnere sup vulnus. pro quo hebrei legunt. Diuisit vel dirupit me seu confregit me diuisione super diuisionem seu confractione super confractionem. Et in eodem.28. Diuidit torrens a populo peregrinante. Et in eodem.30. Quasi rupto muro & aperta ianua.idest diuiso vel dissipato muro. Prouerb.25. Sicut vrbs patens absq; murorum ambitu.idest sicut vrbs diruta. Esa.5. Diruam maceriam eius. Osee.

4. Inundauerunt:& sanguis sanguinē tetigit. pro quo he.le. Diruerunt seu dissipauerūt aut diruperunt. Mich.2. Diuident & transibunt. Ponitur ēt p egredi.1.Paralip.13. Si placet vobis & a dño deo nr̄o egredietur sermo. & ī de פֶּרֶץ Péres.i.diuisio.pcussio.confractio.diruptio.interruptio. Geñ.38. Quare ppter te diuisa est maceria. pro quo he.le. Quare diuisa est ppter te diuisio: siue quare diuisisti super te diuisionē. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. 2. Reg.6. Et vocatū est nomē loci illius pcussio oze. Esa.30. Propterea erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadēs. Et in plu. פְּרָצִים perasim. 2.Regū.5. Diuisit dñs inimicos meos corā me: sicut diuidūtur aque: propterea vocatum est nomen loci illius baalpharasim .i. habens diuisiones. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Amos. 4. & perapertūras exibitis altera contra alteram. & in eo.9. Et reedificabo aperturas murorum eius. & in ge.fe. פְּרָצוֹת perasoth Ezech.13. Et nō ascendistis ex aduerso: nec opposuistis murū p domo israel. pro quo he.le. Et nō ascēdistis in ruptis.s. locis murorū: vnde aduersarii possent intrare ciuitatē: nec opposuistis murum pro domo israel. Scribitur ēt cū mem in principio & dr̄ מִפְּרָצִים miphrasim. Iudi.5. & in portubus eius morabatur. vbi ponitur p portubus. Et inde פָּרִיץ paris.i.predo.latro. qui rūpit & perfodit domos: seu preuaricator. p̄s.16. Ego custodiui vias duras. pro quo btūs hieronymus in psal. iuxta he.ve. transtulit. Ego custodiui vias latronis. Ponitur ēt pro mala bestia & fera: que rūpit & dilacerat. Esa.35. Et mala bestia nō ascēdet p eā. & in plu. פָּרִיצִים Parisim. Hiere.7. Nūquid spelunca latronum facta est domus ista. Ezech.7. & intrabunt in illud emissarii: & cōtaminabunt illud.i.intrabunt in illud latrones seu preuaricatores. Dañ.11. Filii quoq preuaricatorū populi tui extollentur. Et inde verbū p̄uaricari vel latrocinari. 1.Reg.25. Hodie icreuerūt serui qui fugiunt dños suos.i. qui p̄uaricātur contra dños suos. Sigñat ēt p̄dicta dictio פָּרַץ Paras multiplicari vel dilatari: seu augeri: aut crescere. Geñ.28. Dilataberis ad orientem & occidentē. Et in eo.30. Ditatusq ē hō vltra modū.i. multiplicatus siue auctus est diuitiis. Exo.1. Tāto magis multiplicabātur & crescebant. 1.Reg.3. Non erat visio manifesta. Pro quo he.le. Non erat visio multiplicata. vnde p̄mittitur. & sermo dñi erat preciosus in diebus illis.i.rarus. 2.Paralip.31. Quod cū pcrebuisset in auribus multitudinis. pro quo he.le. & cū multiplicatū vel augmentatū esset verbū: siue cū multiplicata esset res. Iob.1. & possessio eius creuit in terra. p̄s.105. & multiplicata est ī eis ruina. Prouer.3. & vino torcularia tua redūdabūt.i. augebūtur Esa.54. Ad dextetā enim & ad leuam penetrabis.idest. cresces vel dilataberis. Osee.4. Fornicati sunt & non cessauerunt. pro q̄ he.le. fornicati sunt & nō multiplicabūtur: siue nō augebūtur. Sigñat ēt cogere seu flagitare. 1.Reg.28. coegerūt aūt eū serui sui. 2.Reg.13. Cū aūt cogeret eū & noluisset. Et in eo. Coegit itaq Absalom eū. 4.Reg.5. & coegit eum: ligauitq duo talenta.

פָּרַק Parac. Redimere. liberare. excutere. soluere. diuidere. lacerare. Ps.135. Redemit nos ab inimicis nostris. Threñ.5. Nō fuit qui redimeret de manu eorū. Dañ.4. peccata tua elemosynis redime. Sigñat ēt excutere vel soluere. Geñ.27. Cum excutias & soluas iugū eius de ceruicibus tuis. Exo.32. Tollite inaures aureas de vxorū filiorumq & filiarū vr̄arū auribus.i. dissoluite vel dilacerate aut dirūpite. Et in eo. fecit populus quod iusserat: deferētes inaures ad aaron. pro quo he.le. & dissoluit populus inaures aureas que erāt in auribus suis: & detulerunt ad aaron. p̄s.7. Dum nō est qui redimat neq qui saluum faciat. pro q̄ beatus hiero. in ps. iuxta he.ve. trāstulit. laceret & non sit qui eripiat. Zach.11. & vngulas eorum dissoluet. Ponitur ēt pro subuertere. 3.Reg.19. Subuertēs mōtes & conterēs petras. & inde פֶּרֶק pérec.i. dilaceratio: siue diuisio. Naum.3. Dilaceratiōe plena. ponitur ēt pro biuio itineris.s. vbi vie diuiduntur: siue p exitu viarum. vt in abdia. Nec stabis in exitibus. & inde מַפְרֶקֶת Maphrécheth. quod sigñat ossa ceruicis. 1.Reg.4. Et fractis ceruicibus mortuus est.

פָּרַשׁ Paras. declarare. explanare. exponere. separare. dispergere. diuidere. pungere. Leuit.24. Donec nossent quid iuberet dñs. Pro quo he.le. Vt declararetur vel exponeretur eis ex ore dñi. Nu.15. nesciētes quid sup eo facere deberēt. pro quo he.le. Quia nō erat expositū vel declaratum quid fieret ei. & inde מְפֹרָשׁ mephoras.i. expositum. declaratum. distinctum. seu distincte. Nee.8. & legerunt in libro legis dictincte & aperte. & inde פָּרָשָׁה parasa.i. declaratio. explanatio. Ester.4. Quomodo aman promisisset vt in thesauros regis pro iudeorum nece inferret argentum. pro quo he.le. Et declarationē seu explanationē argēti quā aman dixerat vt inferret in thesauros regis pro iudeis vt dispderet eos. & in eo.10. & dignitas atq sublimitas qua exaltauit mardocheum. pro quo he.le. & declaratio seu explanatio magnitudinis mardochei. sed beatus hiero. trāstulit sensum. Sigñat ēt p̄dicta dictio dispgere vel diuidere. Ezech.34. In die qñ erit in medio ouium suarum dissipatarum.i. dispsarū. Itē sigñat pungere: scd̄m hebreos. Prouer.23. Et sicut regulus venena diffundet. Pro quo he.le. Et sicut regulus seu basiliscus punget. & īde פָּרָשׁ Paras.i. eques eo quod pungit equum cum calcaneis. Hiere.4. A voce equitis & mittentis sagittam. Naum.3. Et equitis ascendentis. & in plu. פָּרָשִׁים parasim. Exo.14. Super currus & equites eorum. & in eo. & operuerunt currus & equites. Et ī eo.15. Ingressus est eni equus pharaonis cum curribus & equitibus in mare. Ezech.27. Equos & equites & mulos adduxerunt in forum tuum. Abach.1. Et diffundentur equites eius. Ponitur ēt pro lapillis plaustri qui sunt acuti quasi vngule. Esa.28. Nec vexauit eum rota plaustri: nec vngulis suis comminuet eum. Item פֶּרֶשׁ Péres. Stercus. fimus. Leuit.4. & pedibus & instentinis & fimo & reliquo corpore. Nume.19. Tam pelle & carnibus eius quam sanguine & fimo flamme traditis. Malach.2. et dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum.

פָּרַשׂ Paras. cum puncto cebóleth. extendere. tēdere. expādere. dispergere. diuidere. Exo.9. Extendam palmas meas ad dominum. Et in eodem. Tetendit manus suas ad dominum. Et in eodem.25. Expandentes alas & operientes oraculum. Nume.4. Extendentq desuper pallium totum hyacinthinum. 2.Regum.17. Et expādit velamen super os putei. 3.Regum.8. Et expanderit manus suas in domo hac. 4.Regum.19. Et expandit eas coram domino. Iob.36. Si voluerit extendere nubes. Et in eodem. Et fulgurare lumine suo desuper. pro quo hebrei legunt. Ecce expandit super eum lumē suum. Et in eo.39. expādēs alas suas ad austrum. p̄s.43. Et si expandimus manus nostras ad deum alienum. Ps.104. Expandit nubē in protectionem. Ps.139. Et funes extenderunt in laqueum. Ps.142. Expandi manus meas ad te. Esa.1. Et cum extenderitis manus vestras. Et in eo.19. Et expandētes rete super faciem aquarum. Et in eodem.25. Et extendet manus suas sub eo: sicut extendit natans ad natandum. Et in eodem.65. Expandi manus meas tota die. Threñ.1. Expandit sion manus suas. Ezech.2. Et expandit illum coram me. Osee.5. Et quasi rete expansum super thabor. Ioelis.2. Sicut

mane expansum super montes. sigñat ēt dispergere vel diuidere: aut separare. p̄s.67. Dum discernit celestis rēges sup eā. pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Dum diuideret robustissimus reges in ea. Ezech.17. Residui aūt in oēm ventū dispgentur. Zach.2. qm̄ in quattuor ventos celi dispersi vos. Significat etiam concidere. Mich.3. & cōciderunt sicut in lebete.

פַּרְשֶׁגֶן Parségen. in lingua chaldaica sigñat exēplar siue trasumptum. Esdre.4. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum. Et in eo. Exemplum edicti artaxerxis regis lectum est.

פַּרְשְׁדֹנָה Parsedona. Secessus seu stercus alui. Iudi.3. Statimq per secreta nature alui stercora prorūperunt. & solum inuenitur in predicto loco.

פַּרְשֵׁז Parsez. expandere. Iob.26. & expandit super illud nebulam suam. & solum inuenitur in predicto loco

פְּרָת Perath. Euphrates. Geñ.4. fluuius autē quartus ipse est euphrates.

פַּרְתְּם Partham. inclytus. prefectus. preses. & solum inuenitur in nu. plu. scilicet פַּרְתְּמִים Parthemim. Ester.1. Fortissimis persarum & medorum inclytis. & in eo.6. Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equū eius vbi ponitur pro tyrannis.

פָּשָׂה Pasa. crescere. expandi. Leuit.13. Et siquidem lepra vltra non creuerit. Et in eo. Et non creuerit in cute. Et in eo. Iterum lepra creuerit.i. se expanderit.

פָּשַׁח Pasach. confringere. Threñ.3. Semitas meas conuertit: & confregit me. & dicunt hebrei q̄ significat scindere. vel concidere.

פָּשַׁט Pasat. spoliare. exuere. excoriare. pellem detrahere. nudare. irruere. s. ad predam: seu spolium inuadere. Geñ.37. Nudauerūt eū tunica talari & polymita. idest spoliauerunt seu exuerunt. Leuit.1. Detractaq pelle ostie. Et in eo.6. Spoliabitur prioribus vestimentis. Et in eo.16. Et depositis vestibus quibus prius indutus erat. pro quo he.le. Et exuet siue spoliabit vestimenta sua. Nu.20. Cūq nudaueris patrē veste sua. Et in eo. Cūq aaron spoliasset vestibus suis. 1.Reg.17. Nā spoliauit se ionathas tunica qua erat indut9. & in eo.19. spoliauit se vestimētis suis. & ī eo.31. Venerūt philistiim vt spoliarēt īterfectos. 2.Reg.23. & popul9 qui fugerat reuers9 est ad cesorū spolia detrahēda. Iob.19. Spoliauit me gl̄ia mea. & in eo.22. & nudos spoliasti vestibus. Canti.5. Spoliaui me tunica mea. Esa.32. Exuite vos & cōfūdemini. Ezech.16. & denudabūt te vestimentis tuis. & in eo.26. Et vestimēta sua varia abiicient.i. spoliabūt vl̄ exuēt. Osee.2. Ne forte spoliem eā nudā. Mich.3. & pelles eorū desup excoriauerūt. Sigñat ēt irruere vel inuadere.s. p̄dā vel spoliū. Iudi.9. Et primo mane oriēte sole irrue super ciuitatē. Et in eo. Surrexit & irruit in eam. 1.Reg.27. Et agebāt p̄das de gesuri.i. inuadebāt p̄das siue irruebāt ad p̄das. & in eo. In quē irruistis hodie. & in eo.30. Amalechite impetū fecerūt ex parte australi.i. irruerūt vel inuaserūt Et in eo. Siquidē nos erūpimus ad australē plagam. Iob.1. Et inuaserunt camelos et tulerunt eos.

פָּשַׁע Pasaa. p̄uaricari. rebellare. recedere. peccare. 3.Reg.12. Recessitq israel de domo dauid. pro quo he.le. & p̄uaricatus est siue rebellauit israel in domo dauid. 4.Reg.1. p̄uaricatus est aūt moab in israel. 2.Paralip.21. In diebus illis rebellauit edō ne esset subditus Iude. & in eo. eo tpe & lobna recessit ne eēt sub manu illi9.i. rebellauit. Prouer.28 & pro buccella panis deserit veritatē. p quo he.le. & p buccella panis p̄uaricatur vir. Esa.1. ipi vero spreuerūt me. pro q̄ he.le. Ipsi vero p̄uaricati sunt in me. & in eo.43. & interpretes tui p̄uaricati sūt in me. & in eo.59. peccare & mētiri cōtra dñm. Hiere.33. & spreuerūt me.i. & p̄uaricati sunt in me. siue rebellauerūt in me. Amos.4. venite ad bethel & ī pie agite: & ad galalā & multiplicate p̄uaricationē. & ei9 passiuū ponitur p adiuuari. Prouer.18. Frater q adiuuatur a fratre q̄si ciuitas firma. Et inde פּשֵׁעַ Poseaa.i. p̄uaricator. trāsgressor. rebellis. sceleratus. Esa.48. & trāsgressorē ex ventre vocaui te. & in plu. פּשְׁעִים posiim. Esa.46. Redite p̄uaricatores ad cor. & in eo.53. Et cū sceleratis reputatus est. Et in eo. Et pro trāsgresoribus rogabit. Dañ.8. Et post regnū eorū cū creuerint iniquitates. pro quo he.le. Cū cōsumati fuerit p̄uaricatores. Osee.14. & p̄uaricatores corruēt in eis. et inde פֶּשַׁע pésaa.i. p̄uaricatio. trāsgressio. iniquitas scelus. Geñ.30. Quā ob culpā meā: et ob qd̄ pctūm meum sic exarsisti post me. p quo he.le. que est trāsgressio mea vl̄ iniquitas mea: et qd̄ est peccatū meū. Exo.22. Ad ppetrandā fraudē.i. p̄uaricationē seu iniquitatē. Et in eo.34. qui aufers iniquitatē et scelera atq pctā. p̄s.31. beati quorū remisse sunt iniquitates. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. btūs cui dimissa est iniquitas. et in plu. פְּשָׁעִים pesaiim. siue פִּשְׁעֵי pisee. Leuit.16. ab imūdiciis filiorū israel et a p̄uaricatiōibus eorū. Prouer.10. Et vniuersa delicta operit charitas. Hiere.5. qa multiplicate sūt p̄uaricatōes eorū

פָּשַׂע Pasaa: cū pūcto cebóled. incedere. deambulare. gradiri. Esa.22. Gradiar super eā. & inde פֶּשַׂע pésaa.i. gressus. pasus pedū. btūs hiero. trāstulit gradum. 1.Reg.20. viuit dominus & viuit anima tua quia vno tantum vt ita dicam gradu ego morsq diuidimur.

פָּשַׂק Pasach. Aperire.s. labia: seu inconsiderate loqui. diuidere. Prouer.13. Qui autem inconsideratus est sētiet mala. Pro quo he.le. & qui apit labia sua sētiet mala. Ezech.16. & diuisisti pedes tuos omni trāseūti.

פְּשַׁר Pasar. interp̄tari. Dañ.5. Porro ego audiui q̄ possis obscura interp̄tari. & inde פְּשַׁר péser. siue פִּשְׁרָה pisra.i. expositio. solutio. interp̄tatio. Eccl̄s.7. & quis cognouit solutionē verbi. Dañ.2. & interp̄tationē eius indicabimus. & in eo. vt solutionem somnii indicarent mihi.

פִּשְׁתָּה Pistha. linū. & scribitur cū he in fine. Exo.9. Linū ergo & hordeū lesum est. & in eo. & linum iam folliculos germinaret. Esa.42. & linū fumigās nō extinguet. & licet sit gñis feminini: declinatur pluraliter פִּשְׁתִּים pisthim secūdū terminationē masculinorū. Deut.22. Non indueris vestimēto quod ex lana linoq cōtextū est. Ios.2. Et operuit eos lini stipula. Iudi.15. Sicut solent ad ardorem ignis lina consumi.

פָּתַת Pathath. frāgere. diuidere.s. in frustra seu minutatim. Leuit.11. Diuides eā minutatim. & inde פַּת path.i. fragmētū. seu buccella panis. Geñ.18. ponāq buccellā panis. Ruth.2. Intinge buccellā tuā in aceto. Iob.31. Sic comedi buccellā meā. Prouer.17. Meli9 est buccella sicca cū gaudio. Ponitur ēt pro pane vel cibo. 2.Reg.11. De pane illius comedēs. Prouer.23. cibos q̄s comederas euomes. qd̄ ī hebreo legitur singl̄r.s. panē vel cibū. & in plu. פִּתִּים pithim. Leuit.11. Diuides eā minutatim. p q̄ he.le. diuidēs eā ī buccellas. p̄s.147 mittit crystallū suā sicut buccellas. repitur ēt פִּתּוֹת pithoth scd̄m terminationē femininorū. Ezech.13 & violabāt me ad ppl̄m meū pp pugillū hordei & fragmēta panis. & iūgitur cū dictiōe בַּג bag. & dr̄ פַּתבַּג pathbag. De quo vide supra in dictiōe בַּג bag. Itē פָּתָה pathath.i. lactare vel seducere. Prouer.24. ne lactes quenpiam labiis tuis. De quo vide infra in dictione פָּתָה patha.

פִּתְאֹם Pithom. subito. statim. confestim. De quo vide in dictione פָּתָה patha.

פתגל Pethigil. fascia pectoralis. Esa. 3. & pro fascia pectorali cilicium. & solum inuenitur in predicto loco.

פתגם Pithgam. siue פִּתְגָמָא pithgama. verbū. res. sentētia Ester. 1. Et hoc in omne quod latissimum est prouinciarum tuarum diuulgetur imperiū. pro quo hebrei legūt. Et audietur verbum regis quod faciēdū est in omni regno eius. Dañ. 3. Non oportet nos de hac re respondere tibi. i. de hoc verbo. Eccls. 8. Quia nō profertur cito contra malos sententia.

פתה Patha. seducere. decipere. lactare. suadere. persuadere dilatare. Exo. 23. Si seduxerit quis virginem. Deut. 11 Ne forte decipiatur cor vestrum. 3. Reg. 22. quis decipiet achab regem israel. Et in eodē. Decipies & preualebis. Iob. 31. Si deceptum est cor meum super mulierem. Et in eo. Et letatum est in abscondito cor meum. Debet legi lactatū. i. seductū vel deceptum. sicut Prouer. 1. Si te lactauerint peccatores. idest seduxerint. Hiere. 20. Seduxisti me domine & seductus sum. Potest etiam legi. persuasisti me domine & persuasus sum. Ezech. 14. & propheta cum errauerit. idest cum deceptus fuerit. Et in eodem. Ego dominus decepi ꝓphetam illum. Osee. 2. Ecce ego lactabo eam. idest persuadam vel seducam eam. & in eo. Quasi columba seducta nō habens cor. & inde פְּתַיּוּת pethaiuth. idest persuasio vel deceptio. pro quo beat⁹ hieronymus trāstulit illecebras. Prouer. 9. Plenaq̧ illecebris: & nihil omnino sciēs. & inde פֹּתֶה Pothe. idest insipiens. stultus. paruulus. scilicet intellectu: q facile seducitur. Iob. 5. Et paruulum occidit inuidia. Et communiter scribitur cum iod in fine loco he & dicitur פְּתִי Pethi. p̄s. 18. Sapientiam prestans paruulis. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet paruulo vel insipiēti. Prouer. 14. Innocens credit omni verbo. idest insipiens. Et in eo. 19. Pestilente flagellato stultus sapientior erit. Ponitur etiam פְּתִי Pethi. pro infantia. vt Prouer. 1. Vsq̧quo paruuli diligitis infantiam. idest insipientiā. & in plu. פְּתָיִם pethaim. siue פְּתָיִים pethaim cum duplici iod. p̄s. 118. Intellectū dat paruulis. Prouer. 1. Auersio paruulorum interficit eos. Et in eo. 22. Innocens pertransiit & afflictus est damno. qđ in hebreo legitur pluraliter. scilicet innocentes vel insipiētes transeunt. Et aliquando scribitur cū aleph & dr̄ פְּתָאיִם Pethaim. p̄s. 114. Custodiens paruulos dominus. Prouer. 1. vt detur paruulis astutia. Et in eodem. 7. Et video paruulos. Et in eodem. 8. Intelligite paruuli astutiā. & inde פִּתְאֹם pithom. idest subito. confestim. Statim. Nu. 12. statim locutus est dominus ad eum. Prouer. 6. Huic extemplo veniet perditio sua. idest statim veniet. Malach. 3. Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos queritis. Itē פָּתָה patha. idest dilatare. Geñ. 9. Dilatet deus iapheth. Prouer. 20. Et dilatat labia sua. & inde פְּתָה petha. i. latitudo. Dañ. 3. Latitudine cubitorum sex.

פתח Pathach. aperire. patere. pandere. soluere. dissoluere. incipere. sculpere seu proscindere. Geñ. 8. apiens noe fenestram arce. & in eodem. 4. Aperuitq̧ ioseph vniuersa horrea. Nu. 14. Vas quod non habuerit operculum. pro quo hebrei legunt. Et omne vas apertum quod non habuerit operculum. Deut. 15. Vt aperias manum fratri tuo. Et in eodem. 20. Et aperuerit tibi portas. Et in eo. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimum: celum. Iudi. 3. Et videntes ꝙ nullus aperiret. 4. Reg. 9. Aperies ostium & fugies. Et in eodem. 15. Noluerant enim aperire ei. 2. Paralipo. 6. Et aperiantur oculi tui super domum istā. Nee. 6. Et epistolam habebat in manu sua. pro quo hebrei legunt. Et epistola aperta in manu sua. scilicet erat. Et in eodem. 8. Et aperuit esdras librum. Iob. 12. Si incluserit hoīem: null⁹ est qui aperiat. p̄s. 77. & ianuas celi aperuit. Esa. 14. Vinctis eius nō aperuit carcerem. & in eo. 26. Aperite portas. Et in eo. 35. Et aures surdorum patebunt. idest aperiētur. Et in eo. 48. Nec ex tunc aperta est auris tua. & in eodem. 60. Et aperientur porte tue iugiter. Hiere. 1. Ab aquilone pandetur omne malum. idest apetietur. vel secundum hebreos incipiet. Ezech. 37. Cum aperuero sepulchra vestra. Et in eodem. 44. porta hec clausa erit & non apietur. Zach. 13. In die illa erit fons patens domui israel. Sigñat ēt soluere. seu dissoluere. Geñ. 24. destrauit camelos. i. stramēta dissoluit. 3. Reg. 20. non glorietur accinctus eque vt discīctus. pro quo hebrei legunt. Non glorietur qui accingitur sicut qui dissoluit. idest qui dissoluit a se baltheum militarē postquam vicerit. Iob. 12. Baltheum regum dissoluit. & in eodem. 30. pharetram suam aperuit. pro quo hebrei legunt. Chordam meam dissoluit. potest etiam significare aperire vt supra dictum est. p̄s. 101. vt solueret filios interēptorum. Esa. 5. Nec soluetur cingulum renum eius. Et in eodem. 20. Solue sacum de lumbis tuis. Et in eodē. 52. solue vincula colli tui. Significat etiam quando flores aperiuntur & incipiunt emittere fructus immaturos. Canti. 7 Si flores fructus parturiunt. & inde מִפְתָּח Miphthach. idest apertura siue apertio. Prouer. 8. Et aperientur labia mea vt recta predicem. pro quo hebrei legunt. & apertio labiorū meorum recta. & scribitur etiam sine mem & cum nun in fine & dicitur פִּתְחוֹן pithchon. idest apertura. Ezech. 29 Et tibi dabo apertum os in medio eorū. pro quo he. le. Aperturam oris. & inde פֶּתַח pethach. i. ostiū. porta. ianua. fores Geñ. 4. In foribus peccatum tuum aderit. idest in ostio vel in ianua. & in eo. 6. Ostium autem arce pones in latere. Et in eo. 18. Sedenti in ostio tabernaculi. Et in eo. 19. Egressus ad eos loth post tergum accludens ostium. p̄s. 118. Declaratio sermonum tuorum illumina. pro quo beatus hiero. in psl. iuxta he. ve. transtulit. Ostium sermonum tuorum lucidum. Prouer. 17. Qui altam facit domum suam querit ruinam. pro quo he. le. Qui exaltat ostium suum siue ianuam suam querit ruinam. Ezech. 46. & adorabit populus terre ad ostium porte illius. & ī plu. פְּתָחִים pethachim: siue פִּתְחֵי pithche. p̄s. 23. & eleuamini porte eternales. pro quo beatus hieronymus transtulit. & eleuamini ianue sempiterne. Esa. 13. Et ingrediātur portas duces. Mich. 7. Custodi claustra oris tui. pro quo hebrei legunt. Custodi ostia oris tui. & inde מַפְתֵּחַ maphtheach. idest clauis: qua ostia aperiūtur Iudi. 3. Tulerunt clauem & aperientes inuenerunt dominum suum. Esa. 22. Et dabo clauem domus dauid super humerum eius. ponitur etiam pro apertura. 1. Paralip. 9. Vt quando tempus fuisset: ipsi mane aperirent fores. Pro quo hebrei legunt. Et ipsi super aperturam in mane. & est sensus sicut in littera nostra. Item פִּתַּח pathach. idest sculpere vel proscindere. Exo. 28. Et sculpes ī eis nomina filiorum israel. & in eo. Sculpes eos in nominibus filiorum israel. 3. Reg. 7. Sculpsit quoq̧ in tabulis illis. Esa. 28. proscindet & sarriet humum suam. & inde פִּתּוּחֵי pithuche. idest sculpture: seu celature. Exo. 28. opere sculptoris & celatura gēmarii. 3. Regum. 6. Sculpsit variis celaturis in torno. p̄s. 63. Exciderunt ianuas eius in idipsum. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et nunc sculpturas eius pariter. & inde פְּתִיחוֹת pethichoth. idest gladii seu lācee. p̄s. 54 Et ipsi sunt iacula. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Cum sint lancee. Mich. 5. Et pascent terram asur in gladio: & terram nembrod in lanceis suis. & inde verbum פָּתַח pathach. idest euaginare. p̄s. 36. Gladium euaginauerunt peccatores.

פתל Pathal. cōparare. peruertere. Geñ. 30. Cōparauit me dñs cum sorore mea. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat in predicto loco addere vel adiungere. Vnde in predicto loco ipsi legūt. Additione dei addita sum cum sorore mea. siue cōiunctione dei adiuncta sum cum sorore mea. Sigñat etiā predicta dictio. peruertere vel subuertere. Ps. 17. Cum peruerso peruerteris. Scribitur etiam cū pe post thau 2. Reg. 22. & cū peruerso puerteris. vbi pōitur תִּתְפַּל thithapal pro תִּפַּתָּל Thipathal. Et inde נִפְתָּל Niphtal. idest peruersum seu prauū. Prouer. 8. Nō est in eis prauū quid neq̧ peruersum. Et in plurali נִפְתָּלִים Nipthalim. Iob. 5. Et consiliū prauorum dissipat. & inde פְּתַלְתֹּל pethalthol. i. peruersum seu peruersa. Deut. 32. Generatio praua atq̧ peruersa. Itē פְּתִיל pethil. i. filum seu vitta ex filis duplicatis. Nu. 15. Ponētes ī eis vittas hyacinthinas. Iudi. 16. Quomodo si rūpat quis filū de stupa. & in plu. פְּתִילִים pethilim. Exo. 39. Et extenuauit in fila. Ponitur etiam פְּתִיל Pethil. pro ligatura que fit cū filo vel cum vitta. Nu. 19. Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper īmundum erit. Ponitur etiā pro armilla facta ex filis aureis vel argenteis. Geñ. 38. Annulū tuū & armillā & baculū quē manu tenes. Et in eo. cognosce cuius sit annulus & armilla & baculus.

פתן Péthen. siue פֶּתֶן Pàthen. aspis serpentis genus. p̄s. 57. Sicut aspidis surde. p̄s. 90. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Vbi ponitur ꝓ basilisco. Esa. 11. Et delectabitur infans super foramen aspidis. & in plu. פְּתָנִים Pethanim. Iob. 20. Caput aspidum sugget. Et in eodem. Fel aspidū intrinsecus. Significat ēt limen porte: & tūc scribitur cū mē ī principio & dicitur מִפְתָּן Miphthan. 1. Reg. 5. Et due palme manuum eius abcise erant super limen. Ezech. 46. Et adorabit super limen porte.

פתע Péthaa. subito. fortuitu. casus seu euentus. Nu. 6. Sin aūt mortu⁹ fuerit quispiam coram eo. i. si subito mortuus fuerit. & in eodem. 35. Quod si fortuitu absq̧ odio & inimicitiis quicq̄ horū fecerit. Prouer. 6. Subito cōteretur nec habebit vltra medicinam.

פתר Pathar. interpretari. s. sōnium aut exponere. vel coniicere. Geñ. 40. Et non est qui interpretetur nobis. & in eo. Vt coniectoris veritas probaretur. Pro quo hebrei legunt. Sicut coniecit vel interpretatus est eis ioseph. & in eo. 41. Audiuimus quidquid postea rei probauit euentus. Pro quo hebrei legunt. Et factum est sicut interpretatus est nobis: ita fuit. & in eo. vidi somnium nec est qui edisserat. i. qui exponat vel interpretur. & in eodem. Audiui te sapientissime cōiicere. & inde פִּתְרוֹן pithron. i. interp̄tatio. coniectura. Geñ. 40. Iuxta interpretationem congruam sibi. & in plu. פִּתְרֹנִים Pithronim. vt in eo. Nunquid non dei est interpretatio. quod in hebreo legitur pluraliter. s. nūquid nō dei sunt interpretationes.

פתשגן Pathségen. exemplar. Sūma seu copia scripture. Ester. 3. Sūma autem epistolarum hec fuit. & in eodem. 4. Exēplar quoq̧ edicti qđ pēdebat in susis dedit ei. & ī ligua chaldaica scribitur cū res loco tau & dr̄ פַּרְשֶׁגֶן parségen. Esdre. 4. Hoc ē exēplar epistole quā miserūt ad eū.

De incipientibus a littera. צ. sadich

צאל Seel. vmbra. Iob. 40. Sub vmbra dormit in secreto calami. Et in eo. Protegūt vmbre vmbrā eius. vbi ponitur tā in singlī q̄ in plī. & cōiter scribitur sine aleph. De quo vide infra in dictione צֵלֶל Salal.

צאן Son. ouis. pecus. Et declinatur tantum singulariter: & caret numero plu. & pōitur singulare pro plurali. De quo vide infra in dictione צוֹן son. cum vau in medio.

צב Sab. tegumen. aut plaustrū. vel lectica desup tecta. Nu. 7. Sex plaustra tecta. idest sex plaustra quodlibet cū tegumento suo. Et in plurali צַבִּים Sabim. Esa. 66. Et in lecticis & in mulis & in carrucis.

צבא Saba. militare. pugnare. dimicare. exercitū ducere. ad bellum ꝓcedere. excubare. Nu. 31. Cūq̧ pugnassent contra madianitas. Esa. 29. multitudo oim gentiū que dimicauerūt cōtra ariel. Et in eodē. Sic erit multitudo omnium gentium: que dimicauerunt contra mōtē siō. Zach. 14. Omnes gentes que pugnauerunt aduersus ierusalem. Et aliqñ scribitur sine aleph. Esa. 29. Et omnes qui dimicauerunt & obsederunt & preualuerunt aduersus eam. Et inde מַצְבִּא Masbi: quod est participiū tertie coniugationis. idest militare faciēs. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Qui probat tyrones. idest qui probat nouos milites vtrū sint apti ad militiam vel exercitum. 4. Reg. 25. Et sopher principē exercitus qui probabat tyrones de populo terre. Hiere. 52. Et scribam principem militum qui probabat tyrones. Significat etiam predicta dictio excubare seu stare in excubiis in modū exercitus. aut ministrare. Exo. 38. De speculis mulierū que excubabant ad ostium tabernaculi. Nu. 4. Omnes qui ingrediuntur vt stent & ministrēt in tabernaculo federis. & in eo. Omnes qui ingrediuntur & ministrant in tabernaculo federis. Et īde צָבָא Saba. siue צְבָא Seba. i. exercitus siue militia aut bellū. Nu. 1. Omnium virorum fortiū in israel. Pro quo hebrei legūt: omnes qui ingrediuntur in exercitu siue in militia. Et in eo. 2. Ad orientem iudas figet tētoria per turmas exercitus tui. Et in eodē. & cunctus exercitus pugnatorum eius. Et in eo. 31. Armate inquit ex vobis ad pugnam. Ios. 5. Sed sum princeps exercitus domini. Iudi. 8. Vt demus exercitui tuo panes. Et in eodem. 9. Congrega exercitus multitudinem & veni. Esa. 13. Dñs exercituum precepit militie belli. Et in eo. 24. In die illa visitabit dñs super militiam celi in excelso. Et in eodem. 40. Quoniam cōpleta est malitia eius: debet legi militia eius. Scribitur etiam cum he in fine loco aleph. Zach. 9. Et circundabo domū meā ex his qui militāt mihi. significat etiam צָבָא Saba tempus determinatum seu statutum secundum hebreos: sed beatus hieronymus secundum precedentem significationem transtulit militiam: seu robur aut fortitudinem Iob. 7. Militia est vita hominis sup terrā Pro quo hebrei legūt. Terminus. i. tempus determinatū est homini sup terrā. & in eo. 10. Et pene militant in me. Pro quo he. le. Mutationes & terminus mecū. & in eo. 14. Cunctis diebus quibus nunc milito expecto. pro quo he. le. Cūctis diebus termini mei. i. tēporis determinati vite mee expecto. Esa. 40. Quoniam completa est malitia eius. debet legi militia eius. Pro quo he. le. Quoniā cōpletus est terminus eius. Dañ. 8. Robur aūt datū est ei contra iuge sacrificium. Pro quo he. le. & terminus datus est super iuge sacrificium. Et in eo. 10. Et verbū verū & fortitudo magna. pro q̄ he. le. Et terminus magnus. & in oībus predictis locis potest ēt legi sicut est in lra nr̄a. & ī plu. צְבָאוֹת sebaoth. i. exercitus. turme. Exo. 12. Egressus est omnis exercitus domini de terra egypti. quod in hebreo legitur pluraliter. s. egressi sunt omnes exercitus domini. & in eodē. Eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas suas. idest per exercitus suos. Ps. 24. Dominus virtutum ipse rex glorie. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Dominus exercituum ipse rex glorie. Esa. 6. Sanctus. sanctus. sanctus dominus deus exercituum. pro quo sabaoth canit ecclesia. Osee. 12. Et dominus deus exercituum domin⁹ memorialis eius. Reperitur etiam in genere masculino. p̄s. 102. Bene

dicite domino omnes virtutes eius.i.omnes exercitus eius. Item צבא Saba. in lingua chaldaica significat velle. Dan.2. Cuicumque voluerit dabit illud. & in eodem.5. Quos volebat interficiebat: & quos volebat percutiebat. Et inde צבו Sebu idest voluntas. vt in eodem. Ne quid fieret cotra danielem. Pro quo hebrei legunt. Ne mutaretur voluntate. s. adversariorum contra danielem.

צבה Saba. tumere. intumescere. inflari. Nu.5. Et tumens vterus tuus dirumpatur. & in eodē. Et vtero tumescēte putrescat femur. & in eodē. Et inflato ventre cōputrescet femur. Et inde צבי Sebi.i. hinulus: capreolus: seu caprea. Deut.12. Sicut comeditur caprea & ceruus. & in eodem.14. Ceruum & capream. Canti.2. Similis est dilectus meus capree. & i genere feminino צביה Sebiia. Canti.4: Duo vbera tua sicut duo hinuli capree. & in plurali צבאים Sebaim. siue צבאות Sabaoth.1. Paralipo.12. Et veloces quasi capree in montibus. Canti.2. Adiuro vos filie ierusalem per capreas ceruasque camporum. Significat etiam צבי Sebi inclytum: siue pulchrum vel decorū: seu egregium: aut precipuū siue preclarum. vel gloria aut magnificētiā. 2. Reg.1. Inclyti israel super montes tuos interfecti sunt. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. Hiere.3. Et tribuam tibi hereditatem preclaram. Ezech.20. Que est egregia inter omnes terras. & in eodem. Precipuam terram omniū. & in eodem.25. Et de ciuitatibus eius inclytis terre bethsimuth. Dan.8. Et factū est grande contra meridiē & contra orientem & contra fortitudinem. vbi ponitur pro fortitudine. & dicunt hebrei & ponitur ibi pro terra promissionis: que est terra inclyta & precipua terrarū. vt habetur Ezech.20. Vt supra dictum est. & in eodem.11. Et stabit in terra inclyta. & in eodem. Super montem inclytū & sanctum. Ponitur etiā pro gloria vel magnificentia. Esa.4. In die illa erit germē dñi in magnificentia & gloria. & in eodem.23. Vt detraheret superbiam omīs glorie. & in eodem.24. In finibus terre laudes audiuimus gloriā iusti. & in eodē.28. Et flori decidenti glorie exultationis eius. & in eodem. In die illa erit dñs exercituū corona glorie. Ezech.26. Cum dedero gloriam in terra viuentiū. Ponitur etiā pro ornamēto. Ezech.7. Et ornamentum monsiliū suorum.

צבו Sebu. in lingua chaldaica significat volūtatē. De quo vide supra in dictione צבא saba.

צבט Sabat. porrigere. congerere. Ruth.2. Et congessit polentā sibi. pro quo he.le. Et porrexit ei polentā. & solum inuenitur in predicto loco.

צבע Sabaa. intingere. Dan.4. Et de rore celi intingatur. Et ide צבע Sebaa.i. tinctura. s. diuersorū colorum: seu vestis tincta diuersorū colorū. Iudi.5. vestes diuersorū colorum sisare traduntur in predā: & supellex varia ad ornanda colla congeritur. vbi ponitur tam in singulari ꝙ in plurali. Hiere.12. Nunquid auis discolor hereditas mea mihi.i. tincta diuerso seu vario colore. Et inde אצבע Esbaa.i. digitus. Exo.8. Digitus dei est. Nu.19. Et tingens digitū in sanguine eius. Et in plurali אצבעות Esbaoth. ps.143. Et digitos meos ad bellum.

צבר Sabar. colligere. congregare. coacervare. cōportare. Gen.41. Et omne frumentum sub pharaonis potestate condatur.i. congregetur vel colligatur. & in eodē. Tantaque fuit abūdātia tritici vt arene maris coequetur. ꝑ quo he.le. Cōgregauit ioseph frumētū q̄si arenā maris pre multitudine. Exo.8. Cōgregauerūt eas i imēsos aggeres. Iob.27. Si cōportauerit q̄si terrā argētū. Abach.1. Et cōportabit aggere: & capiet eā. & inde צבור Sibur.i. cōgregatio seu collectio aut aceruus. & solum inuenitur in numero plurali.4. Reg.10. Ponite ea ad duos aceruos.

צבת Sebath. manipulus. & solum inuenitur in numero plurali. Ruth.2. Et de vestris quoque manipulis proiicite de industria.

צדד Sadad. latus. & semp scribitur cū simplici daled & dr צד Sad. Gen.6. Ostiū aūt arce pones in latere deorsū. Exo.25. Tres ex vno latere: & tres ex altero latere.1. Reg.20. Ego autem tres sagittas mittam iuxta eum.i. in latere eius. & in eodem. Et sedit abner ex latere saul. ps.90. Cadent a latere tuo mille. Esa.60. Et filie tue de latere suggent. & aliquā ponitur pro contra. & tunc preponitur ei littera lamed & dicitur לצד Lesad. Dan.7. Et sermones contra excelsum loquetur. Et in plurali צדים Sidim. Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus eius. & in eodem.26. Vtrūque latus tabernaculi protegens. Ponitur etiā pro hostibus. Iudi.2. Vt habeatis eos hostes. De quo vide supra in dictione צוד Sud.

צדה Sada. insidiari. desolare. Exo.21. Qui autem nō est in sidiatus.1. Reg.24. Tu autem isidiaris anime mee: vt auferas eam. Significat etiā desolare vel deuastare: cui⁹ verbum passiuū ponitur. Soph.3. Vbi dicitur desolate sunt ciuitates eorum. Et ide צדיה Sediia.i. insidiatio. siue insidie. Nu.35. Vel iecerit quippiam in eū per insidias. vide etiam de hoc infra in dictione צוד Sud. Item צדה Seda. in lingua chaldaica significat vere ne. seu nunquid. Et scribitur cum he in principio. Dan.3. Vere ne sydrach Misach & abdenago deos meos non colitis.

צדק Sadac. iustificare. iustū esse. iuste iudicare. vt Gen.38. Iustior me est. & in eodē.44. Quid loquemur aut iuste poterimus obtinere. Pro quo he.le. Quid loquemur aut quo iustificabimur. Exo.23. Quia auersor impiū. Pro quo hebrei legunt. Quia non iustificabo impiū. Deut.25. Quem iustum esse prospexerint: illi iustitie palmā dabunt. Pro quo he.le. Et iustificabūt iustū. & est sensus sicut in littera nostra.2. Reg.15. vt ad me veniāt omnes qui habent negocium: & iuste iudicem. Iob.4. Nunquid homo dei cōparatiōe iustificabitur. & in eodem.9. Si iustificare me voluero. & in eodem.33. Volo enim te apparere iustū.i. volo te iustificare. ps.18. Iustificata in semetipsa. s. sunt. ps.50. Vt iustificeris in sermonibus tuis. ps.81. Humilem & pauperem iustificate. ps.142. Quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Prouer.17. Et qui iustificat impiū. Esa.43. Dent testes eorū: & iustificētur. Hiere.3. Iustificauit animā suā auersatrix israel. Ezech.16. Et iustificasti sorores tuas. & in eo. Iustificate eni a sūt te. Dan.8. Et mūdabitur sanctuariū. Pro quo hebrei legūt. Et iustificabitur sanctuariū. & in eodem.12. Et qui ad iustitiam erudiūt multos. Pro quo he.le. & qui faciūt iustificari multos. & ē sensus sicut i littera nostra. Et inde צדיק Sadic.i. iustus. Gen.6. Noe vir iustus atque perfectus fuit. & in eo.18. Nunquid perdes iustū cū impio. Exo.9. Dominus iustus. ps.7. Deus iudex iustus. Esa.3. Dicite iusto quoniam bene. & in eodem.49. Aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Pro quo hebrei legunt. Aut quod captum fuerit a iusto.i. ab illo qui iuste acceptū. Et in plurali צדיקים Sadicim. idest iusti. Deut.4. & vt habeat cerimonias iustaque iudicia. & in eodem.16. Et mutant verba iustorum.3. Reg.2. Quia interfecit duos viros iustos melioresque se. ps.36. Oculi dñi sup iustos. Ezech.23. Viri ergo iusti sunt ipsi iudicabūt eas. Et inde צדק sedec.i. iustitia. Deut.16. Iuste quod iustū est persequeris. Pro quo hebrei legunt. Iustitiam iustitiam sequeris. Iob.29. Iustitia indutus sum. & in eodem.35. vt diceres iustior deo sum. ꝑ quo hebrei legunt. Iustitia mea a deo: siue maior ꝙ dei. & est sensus sicut in littera nostra. & scribitur cū he vel thau in fine & dicitur צדקה Sedaca. siue צדקת Sidcath. Gen.15. Et reputatum est ei ad iustitiam. & in eodem.30. Responde bitque mihi cras iustitia mea. Deut.23. Et fecit iustitiam dñi. Et in plurali צדקות Sedacoth. ps.10. Quoniā iustus dominus & iustitias dilexit. Ponitur etiam pro elemosyna. Dan.4. Peccata tua elemosynis redime.

צהב Sahab. flauus: seu color auri. Leuit.13. Et capillus flauus solitoque subtilior. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מצהב Mushab. Esd.8. Et vasa eris fulgentis optimi duo: pulchra vt aurum. pro quo he.le. & vasa eris flaui.i. coloris aurei optima duo: preciosa vt aurum.

צהל Sahal. exultare. exhilarare. gaudere. iubilare. hinire. Ester.8. Omnisque ciuitas exultauit. ps.103. Vt exhilaret faciem in oleo. Esa.12. Exulta & lauda. Significat etiam hinnire vel mugire. Esa.10. Hinni voce tua filia galin. Et in eodem.24. Hinnient de mari. Hiere.5. Vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebaut. & in eodem.50. Et mugistis sicut tauri. Et inde מצהלות Mishaloth.i. hinnitus in numero plurali. Hiere.8. A voce hinnituum equorum eius cōmota est omnis terra. & in eodē.13. Adulteria tua & hinitus tui.

צהר Sohar. fenestra. Gen.6. Fenestram in arca facies. Et inde צהרים Sahoraim. idest meridies. s. cum sol est in medio celi vel in nostro meridiano. Gen.43. Quoniā hodie mecum viri comesturi sunt in meridie. Iob.11. Et quasi meridianum fulgur cōsurget tibi ad vesperam. ps.36. Et iudicium tuum tanquam meridies. Canti.1. Vbi cubes in meridie. Et inde verbū יצהירו Iashiru. pro quo beatus hieronymus transtulit: meridiati sunt.i. sederunt in meridie. Iob.24. Inter aceruos eorum meridiati sunt. Hebrei vero dicūt ꝙ deriuatur a sequēti dictione que significat oleum. vnde in predicto loco ipsi legunt. Inter aceruos eorum fecerūt oleum siue expresserunt oleum: aut oleificauerunt: si latine posset dici. Et inde יצהר Ishar.i. oleū: eo quod est lucidum & splēdidum. Deut.7. Oleo & armentis gregibus ouiū tuarum. & in eodem.10. Vt colligatis frumentum & vinum & oleū. & in eodem.28. Vt non relinquatur tibi triticum & vinum & oleū.2. Paralip.32. Apothecas quoque frumēti & vini & olei. Zach.4. Isti sunt duo filii olei splendoris. vbi ponitur pro vtroque. s. pro oleo & pro splendore.

צוא Soa. sordes. immunditia. & scribitur cum he in fine & dicitur צואה Soa. Prouer.30. Et tamen non est lota a sordibus suis. Esa.4. Si abluerit dñs sordes filiarum sion. & in eodem.7. Omnes enim mēse replete sunt vomitu for diumque. & inde צואים Soim. idest sordidi. Zach.3. & iesus erat indutus vestibus sordidis. & in eodē. Auferte vestimenta sordida ab eo. Vide et de hoc supra in dictione יצא Iasa.

צוד Sud. venari. venatione capere. insidiari. Gen.27. cum que venatu aliquid apprehenderis. & in eo. vt iussionē patris impleret. pro quo hebrei legunt. Ad venandum venationem vt afferret. sed beatus hieronymus trāstulit sēsū. & in eodem. Qui dudum capta venatione attulit mihi. Leuit.16. Si venatione vel aucupio ceperit auem vel feram. Hiere.4. Mittam eis multos venatores & venabuntur eos. Et in eo.13. Et faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas animas. idest ad venandas animas. Et in eo. Et cū ceperint aīas populi mei. & in eo. Quibus vos capitis animas volantes. & in eo. & dimittā animas quas vos capitis. Thren.3. Venatione ceperunt me inimici mei. & in eo.4. Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. pro quo he.le. Venati sunt siue insidiati sunt vestigia nostra: ne ambularent in plateis nostris. idest inimici nostri prohibuerunt nos ne ambularem⁹ in plateis nostris. Vide etiam de hoc supra in dictione צדה Sada. inde ציד sayd. siue ציד Sed. idest venatio. Gen.10. Et erat robustus venator coram domino. pro quo hebrei legunt. Ipse erat robustus venatione coram domino. & in eo.25. Eo quod venatione illius vesceretur. Et in eo.27. Affer mihi de venatione tua. & inde מצוד Mesud. siue מצודה Mesuda. idest rete: vel laqueus: aut hamus: siue sagena. Iob.19. Et flagellis suis me cinxerit. pro quo hebrei legunt. Et reti suo me cinxerit. Eccl.9. Sed sicut pisces capiuntur hamo. Ezech.12. Et capietur in sagena mea. Et in eo. Neque erunt vltra in manibus vestris ad predandum. Pro quo hebrei legunt. Neque erunt vltra in manibus vestris in rete siue in sagenā. Et in plu. מצודים Mesudim. siue מצודות Mesadeth. Eccl.7. Que laqueus venatorum est & sagena cor eius. quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet laquei. Ezech.17. miserūt que cū in carcerē. Vbi ponitur pro carcere. Significat etiam arcem seu fortaliciū. De quo vide supra in dictione מצד Mesad. Et inde צדים Sadim. idest venatores. Hiere.8. Mittam eis multos venatores. Significat etiam hostes vel insidiatores. Hiere.2. vt habeatis eos hostes. Item ציד Sed. siue ציד Said. aut צידה Seda. idest viaticum seu cibaria. Iosu.1. Preparate vobis cibaria. Et in eo.9. Panes quoque quos portabat ob viaticum. & in eodem. Susceperunt igitur de cibariis eorum Nee.13. vt in die qua vendere liceret venderēt. ꝑ quo hebrei legunt. Venderent cibaria. ps.77. Cibaria misit eis in abundantiā. Ps.131. Viduam eius benedicens benedicā. Pro quo hebrei legunt. Cibaria seu viaticum eius benedicens benedicam. Et inde verbum הצטיד histaiad. quod significat cibaria tollere vel cibaria preparare. Iosu.9. Tulerunt sibi cibaria. & in eodem. En panes quando egressi sumus de domibus nostris vt venirem⁹ ad vos calidos sumpsimus. Pro quo hebrei legunt. En panis noster calidus erat quādo pro viatico tulimus eum de domibus nostris: in die quo egressi sumus vt veniremus ad vos.

צוה Siua. precipere. mandare. iubere. imperare. Gen.2. Precepitque eis dicens. Et in eodem.44. Precepit autem ioseph dispensatori domus sue. Leuit.6. Precipe aaron & filiis eius. Et in eo.10. Sicut preceptum est mihi. Et in eodē.25. Dabo benedictionem meam vobis. Pro quo hebrei legunt. Et mandabo benedictionem meam vobis. Deut.4. Sicut mandauit mihi dominus. Et in eodem.26. Feci omnia sicut precepisti mihi. Et in eodem.28. Emittet dominus benedictionem in cellaria tua. Pro quo hebrei legūt. Mandabit dominus benedictionem. & in eodem.33. legem precepit nobis Moyses.2. Reg.14. Ego iubebo pro te. Esa.5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam. Et in eodem.13. Ego mandaui sanctificatis meis. & in eodem.23. Dominus mandauit aduersus chanaan. Et in eodem.28. Māda: remanda: specta: reexpecta. Esa.45. Super filios meos & super opus manuum mearum mandatis mihi. Et inde מצוה Misua. idest preceptum: seu mandatum. Deut.5. Vt loquar tibi omnia mandata mea & cerimonias. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet omne mandatum. & in eodem.30. Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie: non supra te est. Nee.11. Preceptum quippe regis super eos erat. Ps.18. Preceptum domini lucidū. & in plu. מצות misuoth. Deut.4. Custodi precepta eius atque mandata. Prouer.7. Serua mandata mea & viues.

צוח Sauach. Clamare. vociferari. Esa.44. De vertice montium clamabunt. Et inde צוחה Seuacha. idest clamor. vociferatio. vlulatus. Esa.24. Clamor erit super vinū in plateis. Hiere.14. Et clamor ierusalem ascendit. & in eodem.46. Et vlulatus tuus repleuit terram.

צול Sul. profundū. s. aquarū & scribitur cum he in fine ad

denotandum genus femininum & dicitur צוּלָה Sula.i.profundum. Esa.44. Qui dico profundo desolare. & cõmuniter scribitur cum mẽ in principio & dicitur מְצוּלָה Mesula ps.68. Infixus sum in limo ꝓfundi. & in eodem. Ne absorbeat me profundum. Ione.2. Et proiecisti me in profundo in corde maris. Et in plurali מְצוּלֹת Mesuloth. Exo.15. Descenderunt in profundum sicut lapis. Quod in hebreo legitur pluraliter.s.in profunda. ps.67. Conuertam in profundũ maris. ps.87. In tenebrosis & in vmbra mortis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. In tenebris & in profundis

צוֹם Sum. ieiunare. 1. Reg.31. Et ieiunauerunt septem diebus. 2. Reg.12. Et ieiunauit dauid ieiunio. Ester.4. Et orate pro me. pro quo hebrei legunt. Et ieiunate pro me. & in eodem. Et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo. Esa.58. Quare ieiunauimus & non aspexisti. & in eodem. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Zach.7. Nunquid ieiunium ieiunastis mihi. Et inde צוֹם Som.i.ieiunium. 3. Reg.21. Predicauerunt ieiunium. Ps.34. Humiliaui in ieiunio animã meam. Esa.58. In die ieiunii vestri inuenitur volũtas vestra. Et in plurali צוֹמוֹת Somoth. Ester.9. Susceperunt a se & a semine suo ieiunia atq; clamores

צֹאן Son, ouis. pecus. grex.s.pecorum. & declinatur tantum singulariter: & caret numero plurali: & ponitur aliquãdo singulare ꝓ plurali. ps.8. Oues & boues. & scribitur ibi sine vau & cum he in fine & dicitur צֹנֶה Sone, in aliis vero locis scribitur cum aleph in medio loco vau & dicitur צאן Son. Geñ.4. Fuit autem abel pastor ouiũ. & in eodem.29. Date ante potum ouibus. & in eodem.30. Qui pascebat reliquos greges ei⁹.i.reliquas oues. & in eodem. Oues intuerentur virgas. & in eodem.31. Et vide vniuersos masculos ascendẽtes sup femĩas.i.sup oues. Exo.21. & quattuor oues ꝓ vna oue. Leuit.1. De bobus & de ouib⁹ offerẽs victimas Et in eodẽ. Quod si de pecoribus oblatio est. 1. Reg.8. Greges quoq; vestros addecimabit. 2. Reg.12. Diues habebat oues & boues. Prouer.27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui. Canti.1. Abi post vestigia gregis. Esa.7. Nutriet homo vaccam boum & duas oues. Põitur etiam pro arietibus. 3. Reg.4. Et centum arietes.

צוּף Suph. natare. enatare. inundare. Deut.11. Quomodo operuerint eos aque maris rubri. ꝓ quo hebrei legũt. Quomodo natare siue inundare fecit dñs aquas maris rubri super faciem eorum. 4. Reg.6. Natauitq; ferrũ. Threñ. 3. Innundauerunt aque super caput meum. Et inde צָפַת Saphath.i.inũdatio. Ezech.32. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui. pro quo hebrei legunt. Innundatione sanguinis tui. Itẽ צוּף Suph.i.fauus.s.mellis. Prouer.16. Fauus mellis verba composita. Et in plurali צוּפִים Supim. ps.18. Et dulciora super mel & fauum. Pro quo hebrei legunt. Et dulciora super mel & fauum fauorum.i.fauum dulcissimum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Fauum redundantem.

צוּק Suc. Augustiare. coartare. tribulare. fundere. Deut.28 In angustia & vastitate: qua opprimet te hostis tuus. ꝓ quo hebrei legunt. In obsidione & angustia qua angustiabit te hostis tuus. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Iob.32. Coarctat me spiritus vteri mei. & supra in eodẽ.28. Et lapis solutus calore in es vertitur.i.angustiat⁹ vel coarctatus in fornace. Esa.29. Et circundabo ariel. Pro quo hebrei legunt. Et angustiabo ariel. Et in eodem.51. A facie furoris eius qui te tribulat. & in eodem. Vbi nunc est furor tribulantis. Et inde צוֹק Soc.i.angustia. Dañ.9. Et rursum edificabitur platea & murus in angustia tẽporũ. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur צוּקָה Suca. Esa.30. In terra tribulationis & angustie. Et aliquando scribitur cum vau & nũ in secunda syllaba & dicitur צָקוּן Sacun. Esa.26. In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Et aliquando scribitur cum mẽ in principio & dicitur מָצוֹק Masoc. Deut. 28. In angustia & vastitate. 1. Reg.22. Et cõuenerunt ad eũ omnes qui erant in angustia constituti. & quandoq; scribitur cum vau in prima syllaba & dicitur מוּצָק Musac. Esa. 8. Et nõ poterit auolare de angustia sua. Ponitur etiam pro fundamento. Iob.36. Et non habente fundamẽtum subter se. Ponitur etiam pro prominenti. 1. Reg.14. Vnus scopulus ꝓminens ab aquilone. Et in plurali מְצוּקִים Mesuchim. Pro quo beat⁹ hieronymus trãstulit cardines. 1. Reg.2. Domini enim sunt cardines terre. Significat etiam predicta dictio fundere vel effundere. Ios.7. Proiecerũtq; ea ante dominũ.i.fuderũt ea. Iob.29. & petra fũdebat mihi riuos olei

Marginal notes (first column): צוּלָה profundũ. מְצוּלָה profundus. מְצוּלֹת profunda. צום Ieiunare. צום Ieiuniũ. צומות Ieiunia. צון Oues. צֹנָה צאן Oues. Greges. Pecus. Arietes. צוף Natare. Inundare. צָפַת Inundatio. צוף Fauus. צופים Faui. צוק Angustiar. Coarctare. Tribulare. צוק angustia.

Marginal notes (second column): צוּקָה angustia. צָקוּן tribulatio. מָצוֹק angustia. מוּצָק angustia. Fũdamẽtũ. מְצוּקִים Cardines. Fundere.

צוּר Sur. obsidere. oppugnare. angustiare. tribulare. ligare. vel includere. munire seu munitionem facere. formare seu figurare. aut fingere. Deut.2. Non pugnes contra moabitas. Pro quo hebrei legunt. Non obsideas vel non angusties moabitas. & in eodem. Caue ne pugnes contra eos. Et in eodem.20. Sin autem fedus inire noluerit: & ceperit cõtra te bellum: oppugnabis eam.i.obsidebis eam. Et in eodem. Quando obsederis ciuitatẽ multo tempore. & in eo. 28. Et obsideris intra portas tuas. Iudi.9. Et oppugnãt aduersum te ciuitatem. 1. Reg.23. Et obsideret Dauid & viros eius. Esa.1. Sicut ciuitas que vastatur. Pro quo hebrei legũt. Sicut ciuitas obsessa. Et in eodem.21. Ascende clam obside mede. & in eodem.29. Et faciã contra te aggerem. Pro quo hebrei legũt. Et obsidebo sup te statiõe seu aggere. Ezech. 7. Qui relictus fuerit & obsessus fame morietur. Dañ.1. Et obsedit eam. significat etiam angustiare vel tribulare. Geñ. 32. Timuit iacob valde: & perterritus diuisit populum. pro quo hebrei legunt. Et timuit iacob valde: & angustiatus est siue tribulatus est. Exo.23. Et affligam affligentes te.i.tribulabo tribulantes te. Iudi.2. & vehementer afflicti sunt.i. tribulati sunt. 2. Paralipo.28. Qui afflixit eum: & nullo resistente vastauit. Pro quo hebrei legunt. Qui angustiauit siue tribulauit eum. & in eodem.33. Qui postq; coangustiat⁹ est orauit dominũ deum suum. Nee.9. Et dedisti eos in manu hostiũ suorum: & afflixerũt eos.i.tribulauerunt eos. ps. 12. Qui tribulant me exultabunt si motus fuero. ps.30. Miserere mei domine quoniam tribulor. ps.118. Multi sũt qui persecuntur me & tribulant me. Esa.28. Et pallium breue vtrumq; operire non potest.i.angustum est. & in eodem. 63. In omni tribulatione eorum non est tribulatus. Hiere. 10. Et tribulabo eos: ita vt inueniantur. & in eodem.48. Sicut cor mulieris parturientis. Pro quo hebrei legunt. Sicut cor mulieris angustiate vel tribulate. Soph.1. Et tribulabo homines. & inde צַר Sar.i.angustia vel tribulatio: aut angustians vel tribulans. 1. Reg.28. Coarctor nimis. Pro quo hebrei legunt. Angustia mihi valde. 3. Reg.22. Et sustentate cum pane tribulationis. ps.4. In tribulatione dilatasti mihi. ps.118. Tribulatio & angustia inuenerunt me. Esa.5. Et ecce tenebre tribulationis & lux obtenebrata est in caligine eius. & in eodem.26. In angustia requisierunt te. Ponitur etiam pro angusto. 4. Reg.6. Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. Esa.49. Angustus est mihi locus. Ponitur etiam pro hoste vel inimico aut emulo. 1. Reg.2. Et videbis emulum in templo. Ester.7. Nũc autem hostis noster est. & in eodem. Hostis & inimicus noster est amã. Iob.16. Hostis meus terribilib⁹ oculis intuitus est me. Esa.59. Cum venerit quasi fluuius violentus. Threñ.2. Tetendit arcum suum quasi inimicus. Et in plurali צָרִים Sarim. ps.26. Ne tradideris me in aĩas tribulãtiũ me. Esa. 9. Eleuabit dñs hostes rasin sup eum. & in eo.26. Et ignis hostes tuos deuoret. scribitur etiã cũ duplici res & dr̃ צֹרֵר Sorer. Ester.9. Extra decẽ filiorũ Amã agagites hostis iudeorũ. & ĩ plurali צֹרְרִים Sorerim. Nu.25. Quia ipsi hostiliter egerunt cõtra vos. Pro quo he. le. Quia ipsi hostes fuerunt vobis. Esa.11. Et hostes iuda peribũt. Vide etiã de hoc infra in dictiõe צָרַר Sarar. Et inde צָרָה Sara.i.angustia: vel tribulatio. Iob.27. Cũ venerit super eũ angustia. ps.9. Despicis in opportunitatib⁹ in tribulatione. Hiere.4. Vocem enim quasi parturiẽtis audiui: angustiã vt puerpere. Zach. 8. Neq; exeunti erat pax pre tribulatione. & in eo.10. Et trãsibunt in maris freto. Pro quo he. le. Et transibit in mari angustia vel tribulatione. Põt etiã legi sic. Et transibit in mari angusto. Quod est idẽ sensus cũ littera nr̃a. Hiere.6. Tribulatio apprehendit me. Ponitur etiã pro emula vel inimica 1. Reg.1. Affligebat quoq; eã emula eius. Et in plurali צָרוֹת Saroth. Iob.6. In sex tribulationibus liberabit te. Esa. 65. Qm̃ obliuioni tradite sunt angustie priores. Et inde מָצוֹר Masor.i.obsidio. siue machina que fit ad obsidendas vrbes. Deut.20. & extrues machinas donec capias ciuitatẽ. Et in eo.28. In angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus. ꝓ quo hebrei legunt. In obsidione & angustia. Hiere. 10. Cõgrega de terra cõfusionẽ tuã: que habitas in obsidione. Ezech.4. Et ordinabis aduersus eã obsidionẽ. Et in eo. Donec cõpleas dies obsidionis tue. Et in plurali מְצוּרוֹת Mesuroth. Esa.29. Et monumẽta ponã in obsidione tua. Pro quo hebrei legunt. Et statuã contra te obsidiones. Ponitur etiam pro munitiõe tam in singulari q̃ in plurali: eo quod ciuitas munita non potest capi nisi longa obsidione & extructiõe machinarum. 2. Paralipo.11. Ciuitates muratas habẽtes portas & vectes.i.munitas. & in eodem. Et edificauit ciuitates muratas in iuda. Pro q̃ hebrei legũt. Et edificauit ciuitates pro munitione. ps.59. Quis deducet me in ciuitatem munitã. Abach.2. Et figam gradum super munitionẽ. Zach.9. Et edificauit tyrus munitionem suã. Scribitur etiã cum he in fine. 2. Paralipo.14. Edificauit quoq; vrbes munitas in iuda. Pro quo hebrei legũt. Et edificauit vrbes munitionis in iuda. Naũ.2. Qui custodiat obsidionẽ. Pro quo he. le. Qui custodiat munitionẽ. Potest etiam legi sicut est in littera nr̃a. ponitur ẽt pro aggere. Esa.19. Attenuabuntur & siccabuntur omnes riui aggerũ. Significat etiam predicta dictio צוּר Sur ligare. Deut.14. Et in precium rediges portabisq; manu tua. Pro quo he. le. Et dabis pro argẽto: & ligabis seu includes argẽtũ in manu tua. 4. Reg.5. Ligauitq; duo talẽta argenti in duobus saccis. Esa.8. Liga testimoniũ: signa legẽ. Ezech.5. & ligabis eos in sũmitate pallii tui Itẽ ponitur pro effundere. 4. Reg.12. Effundebãtq; & numerabant pecuniã. Sed etiã in predicto loco hebrei legunt ligabantq;.i.postq; numerabant: ligabãt pecuniã. & est ordo ꝑposterus. Significat etiã formare seu figurare. Exo.32. Formauitq; opere fusorio. ps.138. Tu formasti me. Canti. 8. Si ostium est cõpingamus illud tabulis cedrinis.i.figuremus vel formemus illud. Hebrei tñ secundũ ꝑcedẽtẽ significationẽ legũt. muniamus illud tabulis cedrinis. Esa.43. Creãs te iacob: et formãs te israel. De quo vide etiã supra in dictione יָצַר Iasar. Et inde צוּרָה Sura.i.forma vel figura. aut exemplar. ps.48. Et auxiliũ eorum veterascet in inferno. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et figura eorum conteretur in infernum. Ezech.43. Et erubescant ex omnibus que fecerunt: figuram domus & fabrice eius. Et in plurali צוּרוֹת Suroth. vt in eodem. Et in omnem

Marginal notes (second column, continued): צור Pugnare. Obsidere. oppugnat. Angustiat. affligere. coãgustiat. Tribulare. angustiare. צַר angustia. tribulatio. angustus. Emulus. hostis. violentus.

Marginal notes (third column): צָרִים Tribulantes. Hostes. צֹרֵר Hostis. צֹרְרִים Hostes. צָרָה Angustia. tribulatio. Angustũ. Emula. צָרוֹת Tribulationes. angustie. מָצוֹר Machine. Angustia. Obsidio. מְצוּרוֹת obsidiones. Murate. Munitio. Agger. צור Ligare. Effundere. Formare. Cõpinges. צוּרָה Figura. צורת

descriptionem eius. Pro quo hebrei legũt. Et in oẽs figuras eius. Item צוּר Sur.i.petra. saxum. silex. Exo.17. En ego stabo ibi coram te supra petram. & in eodẽ. Percutiesq; petrã. Iob.14. Et saxum trãsferetur de loco suo. Et in eodem.18. Et trãsferetur rupes de loco suo. Esa.2. Ingredere in petrã. Ezech.3. Vt adamantem & silicem dedi faciem tuam. Et aliqñ scribitur sine vau & dr̃ צַר Sar. Esa.5. Vngule equorum eius vt silex. Ponitur etiã צוּר Sur pro forti. 1. Reg.2. Et nõ est fortis sicut deus noster. Esa.26. Sperastis in domino in seculis eternis: in dño deo forti in perpetuũ. Ponitur etiam צוּר Sur. pro deo. Deut.32. Dei pfecta sunt opera. Et in eo. Deum qui te genuit dereliquisti. & in eodẽ. Nõne ideo quia deus suus vendidit eos. & in eo. Nõ enim est deus noster vt dii eorum. Et in plurali צוּרִים surim.i.fortes vel robusti seu petre aut rupes. 2. Reg.2. Et vocatum est nomen loci illius ager robustorum. Esa.2. Et introibunt in speluncas petrarũ. Naũ.1. Et petre dissolute sunt ab eo. Reperitur etiã צוּרוֹת Suroth. Iob.28. In petris riuos excidit. Ponitur etiã צוּר Sur. pro petra acutissima vt gladius: seu pro gladio vel pro cultro. Exo.4. Tulit illico sephora acutissimã petram. Ios.5. Fac tibi cultros lapideos. ps.88. Auertisti adiutoriũ gladii eius. Pro quo hebrei legũt. Auertisti acumen seu aciem gladii eius. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Auertisti robur gladii eius. Vbi ponitur pro robore. Et inde ציר Sir cum iod in medio loco vau. idest legatus siue nuncius. Prouer.25. Sicut frigus niuis in die messis ita legatus fidelis. Hiere.49. Et legatus ad gentes missus sum. Et in abdia. Et legatum ad gentes misit. Et in plurali צִירִים sirim. Esa.18. Qui mittit in mare legatos. Et in eodem.57. Et misisti legatos tuos procul. Ponitur etiam pro doloribus vel angustiis. 1. Reg.4. Irruerant enim in ea dolores. Esa.13. Torsiones & dolores tenebunt. Et in eodem.21. Et angustia possedit me quasi angustia perturiẽtis. Quod in hebreo legitur in plurali.s.angustie vel dolores possederunt me quasi dolores parturientis. Ponitur etiam pro erroribus. Esa.45. Abierunt in confusionem fabricatores errorum. hebrei tamen legũt. fabricatores idolorum. ponitur etiam pro compagibus. Dañ.10. In visione tua dissolute sunt compages mee. Vnde illud. 1. Reg.4. vbi dicitur irruerant enim in ea dolores. Aliqui hebrei legunt dissolute fuerant in ea compages ei⁹. Ponitur etiam ציר Sir. pro cardine. Prouer.26. Ostium vertitur in cardine suo. Item צַוָּר sauar.i.collũ. ceruix. Nee.3. Optimates autem eorum nõ supposuerunt collum suũ in opere dñi sui. & cõmuniter scribitur cum aleph post vau. vt Geñ.41. & collo torquẽ aureã circũposuit. Esa. 8. Vsq; ad collum veniet. Et in plurali צַוָּארִים sauarim. siue צַוָּארֵי sauare. Iudi.5. Et supellex varia ad ornanda colla congeritur. Hiere.27. Subiicite colla vestra sub iugo regis babylonis. Reperitur etiam צַוָּארוֹת Sauaroth secundum terminationem pluralem femininorũ. Mich.2. vnde non auferatis colla vestra. Et sepe ponitur in plurali licet loquatur de vno homine. Geñ.33. Stringensq; collum eius. & in eodem.45. Cũq; amplexatus recidisset in collũ beniamin. Et in eodem. Illo quoq; similiter flente super collum eius. Scribitur etiam sine aleph & cũ littera nũ & dicitur צַוְּרֹנִים Saueronim. Canti.4. & in vno crine colli tui. Item צוֹר sor nomen prouincie.i.tyrus. ps.86. Ecce alienigene & tyrus. Esa.23. Quis cogitauit hoc super tyrum. Hiere.47. Et dissipabitur tyrus & sidon.

צָחַח Sachach. Candere. lucidum vel clarum seu limpidum esse. arere. aut aridum vel siccum esse. Canti.5. Dilectus meus candidus & rubicundus. Esa.18. Sicut meridiana

Marginal notes (fourth column): Figure צור Petra. Saxum Rupes. Silex צַר צור Fortis. צור Deus. צורים Robusti. Petre. צורות צור Acutissima petra Culter. Adiutoriũ Robur ציר Legatus צירים Legati. Dolores Angustie Errores Cõpages. ציר Cardo. צַוָּר Collum. צַוָּארִים Colla. צַוָּארוֹת Colla. צַוְּרֹנִים Collum צור Tyrus צָחַח Cãdidũ est

lux clara est.Hiere.4. Ventus vrens in viis que sunt in de-
serto.Pro quo hebrei legunt vẽtus clarus.Potest etiã legi se
cundum aliam significationem ventus aridus vel siccus aut
vrens sicut est in littera nostra.Ezech.24.Super limpidissi
mam petram effudit illum.Et in eo.Dedi sanguinem eius
super limpidissimam petram: ne operiretur.Threñ.4.Ni
tidiores lacte.idest candidiores.& inde צחות Sachoth.idest
verba clara & plana.Esa.32.& lingua balborum velociter
loquetur & plane.idest velociter loquetur verba clara seu
plana aut polita.Scribitur etiam cum duplici sádic & cũ du
plici cheth & dicitur צחצחות Sachsachoth. pro quo beatus
hieronymus transtulit splendores.Esa.58.& implenit in
splendoribus animam tuam.Significat etiam predicta di-
ctio arere: aut siccum vel aridum esse.Esa.5.Et multitudo
eius siti aruit.& inde צחיחה Sechicha.idest siccitas. p̃s.67.
Similiter eos qui exasperant: qui habitant in sepulchris.ꝑ
quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. increduli
autem habitauerunt in siccitate,& inde צחיחים Sechichim
idest loca arida & sicca que sunt in cacumine petrarum vel
in circuitu murorum.Nec.4.Statui in loco post murum
per circuitum populum in ordine cum gladiis suis.

צחן Sachan.putredo.seu fetor.& scribitur cum he vel tau
in fine.Ioel.2.Et ascendet putredo eius: quia superbe
egit. Et solum inuenitur in predicto loco.

צחק Sachac.ridere.ludere.iocari.illudere. siue irridere.
Geñ.17.Cecidit abraã in faciem suam & risit.Et in eo
dẽ.18.Quo audito sara risit.Et in eodem. Negauit sara di
cens nõ risi.Et in eodem.21. Quicunq; audierit corridebit
mihi.Et in eodem.Cumq; vidisset filium agar ludentem
cum isaac.Et in eodem.26. Vidit eum iocantem cum Rebe
ca vxore sua.Exo.32.Et surrexerunt ludere.Iudi.16. Qui
adductus de carcere ludebat ante eos.significat etiam illude
re vel irridere.Geñ.39.Vt illuderet nobis. & in eodem.vt
illuderet mihi. Et inde צחק Sechoc.i.risus seu ludus.Geñ.
21.Risum fecit mihi dominus.Scribitur etiam cum sin lo-
co sádic.De quo vide infra in littera sin in suo loco.

צחר Sachar.Candidum seu nitidum.Ezech.27. Et lana
coloris optimi.i.candida seu nitida.Et in plurali fe-
menino צחרות Sechoroth.Iudi.5.Qui ascenditis super ni
tentes asinas.

ציה Siia.siccitas. solitudo. desertum. Iob.24. Ad nimiũ
calorem transient ab aquis niuium.pro quo hebrei le
gunt.Ad siccitatem & calorem.Ps.77.In ira excitauerũt
excelsum in inaquoso.idest in loco sicco vel deserto. Et in
plurali ציות Sioth.p̃s.104. Abierunt in sicco flumina.i.in
locis siccis vel desertis.Et inde ציון Saion. Pro quo beatus
hieronymus transtulit sitim.Esa.25.Sicut estus in siti. & in
eodem.32.Sicut riui aquarum in siti. Hebrei vero dicunt
ꝙ significat locum aridum & inaquosum.Et inde צי Si.i.
nauis vł trieris.Esa.33.Nec trieris magna trãsgredietur eũ.
Et in plu. צים sim.Nu.24.venient in trieribus de italia.
Ezech.30.Egredientur nuncii a facie mea in trieribus.Scri
bitur etiam cum duplici iod & dicitur ציים Siim. Esa.23.
Asur fundauit eam. Pro quo hebrei legunt. Asur fundauit
eam nauibus.idest fecit in ea portus pro nauibus vel trieri
bus.Dañ.11.Et venient trieres & romani super eum. Poni-
tur etiam pro ethiopibus.Ps.71.Coram illo ꝓcidẽt ethio-
pes.p̃.73.Dedisti eum escam populo ethiopum.Potest etiã
legi populo nauium.idest nautis.significat etiam ציים siim
animalia mõstruosa seu bestias feras.Esa.13.Sed requiescẽt
ibi bestie.in alio vero loco beatus hieronymus transtulit de
monia.Esa.34.Et occurrẽt demonia onocentauris.

ציון Sion.titulus.vel tumulus.4.Regum.23.Quis est titu
lus ille quem video.Ezech.39.Statuent iuxta eum titulum
donec sepeliant.& in plurali ציונים Siiunim. pro quo bea-
tus hieronymus trãstulit speculas.eo quod sunt in loco emi
nẽtiori.Hiere.31.Statue tibi speculas.Item ציון Saion.sicci
tas vel sitis.De quo vide supra in dictione precedenti.

ציץ Sis.florere.germinare.prospicere.Nume.17.Et tur-
gentibus gemmis eruperant flores. pro quo hebrei
legunt.Et produxit gẽmas: & floruit florem: siue germina
uit florem. p̃s.71.Et florebũt de ciuitate sicut fenũ terre.
Ps.91.Et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem.
Pro quo btũs hiero.in ps.iuxta he. ve.trãstulit. & floruerit
omnes qui operantur iniquitatem.p̃s.131. Super ipsum au
tem efflorebit sanctificatio mea.Esa.27.Florebit & germi-
nabit israel.Ezech.7 Floruit virga: germinauit superbia.Si
gnificat etiam apparere.vel prosp icere.Canti.2. Prospi-
ciens per cãcellos. Et inde ציץ Sis.i.flos.Esa.28.Et flori de
cidenti glorie exultationis eius. Et in eodem.40. Exsicca-
tum est fenum: & cecidit flos. Scribitur etiam cum thau in fi
ne & dicitur ציצת Sisath.Esa.28.Et erit flos decidens. &
inde ציצים Sisim.i.celature vel picture in similitudinẽ flo-
rum.3.Regum.6.Et picturas varias quasi prominentes de
pariete & egredientes.& in eodem. Et celaturas valde emi-
nentes.Item ציץ Sis.idest ala siue penna: secundum hebre
os.Hiere.48. Date florem Moab quia florens egredietur.
pro quo hebrei legunt.Date alam siue pẽnam moab: quia
volans volabit. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.
De quo vide etiam supra in dictione נוץ nos.& in dictione
נצה Nasa.& inde ציצית Sisith.idest ala seu fimbria vesti-
menti.Nume.15.Vt faciant sibi fimbrias per angulos quat
tuor: ponẽtes in eis vittas hyacinthinas. & ĩde ציצת Sisath
idest floccellus: vel cincinus capitis.Ezech.8.Et apprehen
dit me in cincino capitis mei. Item ציץ sis.i.lamina aurea
quam sacerdos gerebat in fronte.Exo.28. Facies & laminã
de auro purissimo.Et in eodem.39.Fecerunt & laminam
sacre venerationis.

ציר Sir.legatus.nuncius.vt in Abdia.& legatũ ad gentes
misit. De quo vide supra in dictione צור Sur.

צית Sith.succendere.comburere.Esa.27.Succendam eam
pariter.De quo vide supra in dictione יצת Iasath.

צל Sel.vmbra.De quo vide in dictione sequenti.

צלל Salal.vmbra.Iob.40.Protegunt vmbre vmbrã eius
Et cõmuniter scribitur cum simplici lámed.& dicitur
צל Sel.Geñ.19.quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei
Iudi.9.Venite & sub vmbra mea requiescite.Iob.7. Sicut
seruus desiderat vmbrã.Ps.16. Sub vmbra alarum tuarum
ꝓtege me.p̃s.143.Dies eius sicut vmbra pretereunt. Eccłs
8.Sed quasi vmbra transeant.Significat etiam presidium
vel protectionem.Nu.14.Recessit ab eis omne presidium
Eccłs.7. Sicut protegit sapientia: ita protegit pecunia.pro
quo hebrei legunt.Sicut vmbra seu protectio sapientie: ita
vmbra vel protectio pecunie.Et in plurali צללים Selalim
siue צללי silele.Canti.2.Et inclinentur vmbre. Hiere.6.
Quia longiores facte sunt vmbre vesperi. Et inde verbum
צלל Silel.idest obumbrare.siue vmbram facere. Nee.13.
factum est autem cum quieuissẽt porte ierusalem. pro quo
hebrei legunt. cum obumbrassent. idest cum vmbre carũ
fierent lõgiores in vespere.Et inde מצל Mesal.i.obũbrans
siue nemorosus: eo quod facit vmbram.Ezech.31. Et flori-
bus nemorosus.Itẽ צלל salel.i.tinire seu tremere.4. Reg.
21. Vt quicunq; audierit tinniant ambe aures eius. Hiere.
19.vt omnis qui audierit tinniant aures eius. Abach.3. A
voce tremuerunt labia mea.Et inde מצלתים Mesilthaim.

idest cymbala.1.Paralip.15.In organis musicorum nablis
videlicet & lyris & cymbalis.Et in eodẽ.In cymbalis eneis
concrepantes. Et inde מצלות Mesiloth.i.tintinabula que
ferũtur super equũ causa ornatus. Zach.14. In die illa erit
quod super frenũ equi est sanctum dño.Scribitur etiam cũ
duplici sádic & cum duplici lámed: & dicitur צלצל Silsal.
Esa.18. Ve terre cymbalo alarum. Hebrei tamẽ secundum
primã significationem legunt. ve terre obrũbrate alis: seu
obumbranti alis. Vnde beatus hiero.in suis explanationi-
bus sic ait.Verbum hebraicum צלצל Silsal ꝙ symmachus
sonitum: theodotion aues interpretati sunt. & nos in cym-
balum vertimus: aquila in vmbram transtulit. Sed sciendũ
ꝙ vmbra צל Sel dicitur: hic autem syllaba ipsa geminatur:
pro quo possumus dictum intelligere. Ve terre que in vm-
bra alarum suarum pollicetur auxilium.hec hieronymus.
Et in plurali צלצלים Silsalin.2.Reg.6.Et sistris & cymba
lis.p̃s.150.Laudate eum in cymbalis bene sonãtibus: lau
date eum in cymbalis iubilationis.Item צלצל Silsal.i. in-
instrumẽtum quo pisces capiuntur. Pro quo beatus hiero-
nymus transtulit gurgustium.Iob.40.& gurgustiũ pisciũ
capite illius.Item צלצל Selasal.i.rubigo que consumit fru
ctus arborum & terre nascentia. Deut.28. fruges terre tue
rubigo cõsumet.Item צלל Sasal.i.submergi.Exo.15. Sub
mersi sunt quasi plumbum in aquis vehementib⁹. & inde
צליל Selil.i.subcinericius panis. Iudi.7. Videbatur mihi
quasi subcinericius panis ex hordeo volui & in castra ma-
diam descendere. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a di-
ctione צלה Sala.

צלא Sala.in ligua chaldaica significat orare.Dañ.6,Ora-
bat: confitebaturq; coram deo.

צלה Sala.assare.Exo.12.Edent carnes tantum assas igni.
1.Regum.2.Da mihi carnem vt coquam sacerdoti.ꝑ
quo hebrei legunt.Da mihi carnem vt assem sacerdoti. vn
de sequitur non enim accipiam a te carnẽ coctam. Esa.44
Coxit pulmentum: & saturatus est.pro quo he.le. Assauit
assaturam & saturatus est. Vbi ponitur verbum & nomẽ ab
eo deriuatum.Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur di
ctio צליל Selil que significat panem subcinericium.i.coctũ
sub cinere vel sub prunis: de quo dictum est supra in dictio
ne. צלל Salal.

צלח Salach.prosperari. siue prospere agere. Proficere.di
rigere.transire.s.cum ꝓsperitate.insilire.irruere.cõ-
burere.Geñ.39.Et erat vir in cunctis prospere agens. Nu.
14.Quod vobis non cedet in prosperum.3.Reg.22.Ascẽ-
de & vade prospere.pro quo he.le. Ascende & prosperare.
1.Paralipo.22. Sit dominus tecum & prosperare.Et in eo-
dem.Tunc enim proficere poteris.idest prosperaberis. Et
in eodem.29.& cunctis placuit. Pro quo he.le. Et prospe-
ratus est.2.Paralipo.18.Ascende in ramoth galaad: et pro-
speraberis.& in eodem.Ascendite: cũcta enim prospera ve
niẽt.i.prosperabimini.Et in eodem.20.Et cuncta eueniẽt
prospera.p̃s.1.Et omnia quecunq; faciet prosperabuntur.
p̃s.36. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. p̃s.
44.Intẽde prospere.p̃s.117.O domine bene prosperare.
Hiere.12.Quare via impiorum prosperatur. Et in eodem.
13.Ita vt nulli vsui aptum esset.pro quo he. le. Nulli vsui
proficeret.Ezech.16.Et profecisti in regnum.Significat ẽt
dirigere.Geñ.24.Et diriget viam tuam. & in eodem.39.
Et omnia que gererentur ab eo dirigi in manu illius.Ios.1
Tunc diriges viam tuam.Nec.1.Et dirige seruũ tuũ hodie.
Hiere.5.Causam pupilli non direxerunt. Significat etiam
transire vel insilire aut irruere.2.Reg.19. Et irrumpentes
iordanem ante Regem transierunt vada.1.Regum.10.& in
siliet in te spiritus domini. & in eodem. Et insiluit in eum
spiritus domini.Iudi.14.Irruit autem spiritus domini in
samson.Et in eodem.Irruit itaq; in eum spiritus domini.si
gnificat ẽt cõburere.Amos.5.ne forte cõburatur vt ignis
dom⁹ ioseph.Item צלחת Saláchath.ascella: seu sinus.Pro-
uer.19.Abscõdit piger manum suam sub ascella. Et dicunt
aliqui hebrei ꝙ significat chaldariam. Item צלוחית Selo-
chith.idest phiala: seu vas testeum.4.Regũ.2.Afferte mi
hi vas nouum.

צלם Selem.imago.similitudo.statua. Geñ.1.faciamus ho
minem ad imaginẽ & similitudinem nostram. Et in
eodem.Et creauit deus hominem ad imaginem suam. Et
in eodem. Et genuit ad imaginem & similitudinem suam.
Ps.38.Veruntamen in imagine pertransit homo. Sed ali-
qui hebrei in predicto loco ꝓ imagine legũt vmbrã seu te-
nebras: & dicũt ꝙ deriuatur a צל Sel quod signat vmbrã:
de quo supra dictum est. Et etiam in lingua arabica vel pu-
nica tenebre appellantur צלם Selem. Vnde in predicto lo
co potest etiã legi.verũtamen in vmbra seu in tenebris per
transit homo.Et in plu.צלמים Selamim siue צלמי Salme.
vt Nu.33.Statuas cõminuite.i.imagines idolorum suorũ.1.
Reg.5. Vt faciatis similitudines anorum vestrorum: & si-
militudines murium.Et in lingua chaldaica aliquando scri
bitur cum aleph in fine tam in singulari q̃ in plurali.Dañ.
2.Statua illa magna.Item צלמות Salmaueth. idest vmbra
mortis seu caligo mortis: compositũ a צל Sel quod signi-
gnificat vmbram: & מות maueth quod significat mortem.
Iob.3. Obscurẽt eum tenebre & vmbra mortis.& in eodẽ.
10.Ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine. Et
in eodem. Vbi vmbra mortis & nullus ordo. Et in eodem.
12.Qui producit in lucem vmbram mortis.p̃s.22. Si am-
bulauero ĩ medio vmbre mortis nõ timebo mala. p̃s.43.
Cooperuit nos vmbra mortis.Et inde dicunt aliqui hebrei
ꝙ deriuatur צלמון Salmon.i.locus obscurus & tenebrosus.
p̃s.67.Niue dealuabuntur in selmõ.q.d.vbi est obscuritas
& caligo: ibi erit niuis dealbatio.

צלע Selaa.costa.latus.Geñ.2. Et edificauit dominus deus
costam quam tulerat de adam.Et in plurali צלעות Se
laoth.vt in eo.Tulit vnam de costis ei⁹.Et quia coste sunt
in vtroq; latere animalis: ideo significat etiam lat⁹: & est in
hebreo communis generis. vt Exo.25. Duo circuli sint
in latere vno: & duo in altero.Et in eodẽ.Ad continẽdas ta
bulas in vno latere tabernaculi.3. Reg.6. Ostium lateris
medii in pariete erit. Hiere.20. Custodientes latus meum
Ezech.41.Et latitudinem lateris quattuor cubitorum. &
in eodem.Latera aũt latus ad latus bis triginta trium.& in
plurali צלעות Selaoth.siue צלעים Selaim. vt in eodẽ.Que
ingrederentur per parietem domus in lateribus. Et in eo.
Et vidi in domo altitudinẽ per circuitum & fundata latera.
Ponitur etiam pro tabulis vel tabulatis.3. Regũ.6.Et texit
pauimentum domus tabulis abiegnis. Et in eodem. Et ad
posteriorem partem templi tabulata cedrina.Et in eodẽ.7
Et tabulis cedrinis vestiuit totam cameram.Est etiam צלע
Selaa nomen proprium loci.Ios.18.Et sela & eleph & ieb⁹
que est ierusalẽ.Item צלע Salaa.i.claudicare.Geñ.32. Ipse
vero claudicabat pede.Michee.4. Congregabo claudican
tem.& inde צלע Selaa.i.claudicatio seu fractura cruris vel
pedis. Pro quo beatus hieronymus trãstulit plagam seu in
firmitatem.p̃s.34.Et aduersum me letati sunt & conuene
runt. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.trãstulit.Et
in infirmitate mea letabantur.p̃s.37.Ego autẽ in flagella
paratus sum. Pro quo beatus hiero. transtulit. Ego autem
ad plagas paratus sum.

צְלָצַל Selaſal.rubigo.Deut.28. Fruges terre tue rubigo conſumet.Item צִלְצַל Silſal. Vas ſeu inſtrumentũ quo piſces capiũtur. De q̃ vide ſupra in dictiõe צָלַל ſalal.

צַמָּם Samã.cincinus capillorũ:ſeu coma capitis ſecundũ hebreos:pro quo beatus hiero.trãſtulit.id quod intrinſecus latet:& ſcribitur cum ſimplici mem & cum tau i fine & dicitur צַמָּת Samath.Canti.4.Abſq; eo quod intrĩ ſecus latet.In alio vero loco btũs hiero.trãſtulit turpitudinem.vt Eſa.47.Denuda turpitudinem tuam.pro quo he.le.Denuda comam tuam ſeu cincinos capitis tui.Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur צַמִּים Samim. ideſt illi qui habitant in deſertis:& habent longam comam & intõſam barbam.pro quo beatus hiero.tranſtulit ſitientes.Iob.5.& bibẽt ſitiẽtes diuitias eius.De quo vide in dictiõe ſequẽti.

צָמֵא Sama.ſitire.Exo.17.Sitiuit ergo populus propter aque penuriam.Ps.62.Sitiuit in te anima mea. Ps.106.Eſurientes & ſitientes.Eſa.32. Et potum ſitiẽti aufert Et in eodẽ.48.Non ſitierunt in deſertis.Et aliquando ſcribitur ſine aleph.vt Iudi.4.Da mihi obſecro paululũ aque quia ſitio valde.Ruth.2.Sed etiam ſitiens vade ad ſarcinulas & bibe. Iob.5.Bibent ſitientes diuitias eius.Et in eodẽ.18.Et exardeſcet contra eum ſitis.pro quo hebrei legunt. Et preualebunt contra eum ſitientes.Et inde צָמָא Sama.i.ſitis.Exo.17.vt occideres nos & liberos noſtros in ſiti. Iudi.15.Et in ſiti morior.p̃s.68.Et in ſiti mea potauerũt me acceto.p̃s.103.Expectabunt onagri in ſiti ſua. Amos.8. Nõ fames panis nec ſitis aque.& aliquando ſcribitur cum littera nun in fine & dicitur צִמָּאוֹן Simaon Deut.8. Ac dipſas.ideſt ſitis.nam grece dipſas idem eſt quod ſitis latine. Ps.106.Et exitus aquarum in ſiti.

צָמַד Samad.Iungere.adherere.concinare. Beatus hiero.tranſtulit initiari.Nume.25.Initiatuſq; eſt iſrael beelphegor.Et in eodem.qui initiati ſunt beelphegor. ꝓ quo hebrei legunt.iunctus eſt ſiue adheſit beelphegor. 2.Reg.20.Et deſuper accinctus gladio dependẽte vſq; ad ilia.Pro quo hebrei legunt.Et deſuper accinctus gladio adiũcto ſeu adherente ſuper lumbos ſuos.p̃s.49.Et lingua tua cõcinabat dolos.Et inde צָמִיד Samid.ideſt operculum quod ponitur ſuper vas & cum eo iungitur.Nu.19. Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam deſuper.& inde צֶמֶד ſemed.ideſt par ſeu iuga boum vel aliorum animaliũ aut bini.Iudi.19.Habẽs in comitatu puerũ & duos aſinos.ideſt par aſinorum.3.Reg.19.Tulit par boum & mactauit illud. Hiere.51.Collidam in te agricolam & iugale ei9.Et in plu. צְמָדִים Semadim.3.Reg.19. Arantem in duodecim iugis boum.4.Regum.9.Memini enim quando ego & tu ſedẽtes in curru ſequebamur achab.pro quo hebrei legunt.Sedentes in iugis.ideſt in curribus qui vehebãtur iugis equorum.Eſa.5.Decem iugera vinearum facient lagunculam vnam.ideſt vinee que decem iugis boum vno die poſſint arari.Item צָמִיד Samid.ideſt armilla.Nu.31.periſcelides & armillam.Et in plu.צְמִידִים ſemidim.Geñ.20.cũq; vidiſſet inaures & armillas.

צָמַח Samach.germinare.pullulare.oriri.creſcere.Geñ.2. Omnemq; herbam regionis priuſq; germinaret. & in eodem.3.Spinas & tribulos germinabit tibi. Et in eodẽ 41.Alie quoq; ſpice totidem tenues & percuſſe vredine oriebantur.ideſt pullulabant.Exo.10.Corrodet enim omnia ligna que germinantur in agris.Leuit.13. Porro ſi ſteterit macula & capilli nigri fuerint. Pro quo hebrei legũt. Et capillus niger pullulauerit ſiue creuerit.Deut.29.Neq; virẽs quippiam germinet.2.Reg.10.Manete in hierico donec creſcat barba veſtra.Et in eodem.22. Nec eſt quicquã ex eo quod non germinet.p̃s.103. Producens herbam iumentis.ideſt germinare faciens.p̃s.146.Qui producit iumentis fenum.Eccſs.2.Vt irrigarent ſiluam lignorũ germinantium.Eſa.44.Germinabunt inter herbas.& in eo.55.Et infundit eã:& germinare eam facit.Ezech.16.Et pillus tuus germinauit.Et inde צֶמַח Sémach. ideſt germen. Geñ.19.Vniuerſos habitatores vrbium & cuncta terre virantia.Pro quo hebrei legunt.Et omne germen terre.Eſa.4.In die illa erit germen dñi in magnificentia.Zach.3. ecce ego adducam ſeruum meum orientẽ.i. germen ſeu germinantem.Et in eodem.6.Ecce vir oriens nomen eius.

צָמַק Samac.arere.ſiue aridum eſſe.Oſee.9. Da eis vuluã ſine liberis & vbera arentia.Et inde vue paſſe dicuntur צִמּוּקִים Simucim.1. Reg.25.Centum ligaturas vue paſſe.Et in eo.30.Et duas ligaturas vue paſſe.

צֶמֶר Sémer.lana.cacumẽ.ſ.arboris.ſeu medula. Deut.22. Non indueris veſtimentum quod ex lana linoq; cõtextum eſt.Prouer.31.Queſiuit lanam & linum.Eſa.1.Velut lana alba erunt.Ezech.27.In lanis coloris optimi.Pro quo hebrei legunt.In lana candida.Item צַמֶּרֶת Saméreth ideſt cacumen ſeu ſummitas arboris: vel medula arboris. Ezech.17.Tulit medulam cedri.Et in eo.Et ſummam ego de medula cedri ſublimis. & in eo.31. Et inter condenſas frondes elatum eſt cacumen eius. & in eo.Et dedit ſummitatem eius virentẽ atq; condenſam.Et in eo. Neq; ponens ſummitatem ſuam inter nemoroſa atq; frondoſa.

צָמַת Samath. Diſperdere.perdere.conſumere.ad internitionem perducere.2.Reg.22.Obedientes me:& diſperdam eos. Iob.6.Tempore quo fuerint diſſipati peribũt ideſt perditi erũt vel cõſumẽtur. Ps.72.Perdidiſti oẽs qui fornicãtur abs te.Ps.87.terrores tui conturbauerunt me. Pro quo hebrei legunt.Terrores tui conſumpſerunt me.& Beatus hiero.in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit oppreſſerunt me.p̃s.93.Et in malicia eorum diſꝑdet eos: diſperdet eos dominus deus noſter.p̃s.100.Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar.pro quo hebrei legunt. hũc diſperdebã ſiue cõſumebã.p̃s.118. Tabeſcere me fecit zelus meus.ꝓ quo btũs hiero.ĩ pſ.iuxta he.ve.trãſtulit. cõſũpſit me zelus meus.Threñ.3.Lapſa eſt in lacum vita mea.pro quo hebrei legunt.Diſperierunt:ſeu conſumpte ſunt in lacu vite mee.& ponitur in hebreo in plurali.quia vita in hebreo eſt pluralis numeri:& caret numero ſingulari.

צֵן Senin.ſpina.ſiue vepres.tranſlatio noſtra traduxit lãceã ſeu ſudẽ.& ſolũ inuenitur in nũero plu.ſ. צְנִינִים ſeninim.Nu.33.& lãcee in lateribus vr̃is.Ioſ.23.& ſudes in oculis vr̃is.& inde צִנָּה Sina.i.ſcutũ.3.Reg.10. fecit rex ſalomon cẽtũ ſcuta de auro puriſſimo.Ps.34.Apphẽde arma & ſcutũ.p̃s.90.ſcuto circũdabit te veritas eius. Amos.4. Et leuabũt vos in cõtis.pro quo he.le.Et leuabũt vos ĩ ſcutis.& dicunt ꝙ ponitur ibi ꝓ nauiculis puis ad modũ ſcuti factis.& inde צִנִּים ſinim.i.arma ſeu armati. Iob.5.& ipſũ rapiet armatus.Prouer.22.Arma & gladii in via ſupbi. hebrei tamen dicunt ꝙ ſignificat ſpinas ſeu tribulos.

צָנַח Sanach.figere.defigere.ſuſpirare.Iudi.4. Percuſſit q; malleo defixit in cerebrũ vſq; ad terrã.ſignat ẽt ſuſpirare.Ioſ.18.Suſpirauitq; vt ſedebat in aſino.Iudi.1.que cum ſuſpiraſſet ſedens in aſino.hebrei tamen dicunt ꝙ in duob9 locis p̃dictis ſignat deſcẽdere ſeu declinare. vñ in p̃dictis locis ipi legũt.& deſcẽdit ſeu declinauit de aſino.

צָנֻם Senum.aridũ.ſiccũ.& ſolũ ĩuenitur in nu.plu.& ĩ ge.fe.ſ.צְנֻמוֹת ſenumoth. Geñ.41. alie q̃q; ſeptẽ tenues & ꝑcuſſe vredine oriebãtur.pro quo he.le.& ecce ſeptẽ ſpice aride tenues & ꝑcuſſe vrediẽ oriebãtur poſt illas. & ſolũ inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui ꝙ ſignificat minutas ſeu paruas.

צָנֻעַ Sanúaa.humilis.modeſtus.& ſolũ ĩuenitur in nu.plu.ſ.צְנוּעִים Senuim.Prouer.11. Vbi aũt eſt hũilitas: ibi & ſapiẽtia.ꝓ quo he.le.& cũ humilib9 ſapiẽtia.& ide הַצְנֵעַ haſnéa.i.humiliter.btũs hiero.trãſtulit ſollicitũ.Mich.6.& ſolicitũ ambulare cum deo tuo.& ſolũ inuenitur in p̃dictis locis.in lingua vero chaldaica ſignat ſeruare ſeu obſeruare

צָנַף Sanaph.circũuoluere.amicire.Leuit.16.Cidarim mũdã ĩponet capiti.i.circũuoluet capiti.Eſa.22. coronãs coronabit te tribulatiõe.Pro quo he.le.Circũuoluẽs circũuoluet te inuolutione:ſiue amiciẽs amiciet te amictu. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ.ſ.צְנֵפָה Senepha.& inde צָנִיף Saniph.i.vitta vel cidaris que capiti imponitur vel circũuoluitur aut amicitur.vt Zach.3. Ponite cidarim mundam ſup caput eius:& poſuerũt cidarim mũdã ſup caput eius. Scribitur ẽt cũ mem in principio & cũ tau in fine & dr̃ מִצְנֶפֶת Miſnépheth.Exo.28.Cidarim & baltheũ.Leuit.16.Cidarim lineã imponet capiti.vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatum.Ezech.21. Aufer cidarim: tolle coronam.Et in plu.צְנִיפוֹת Seniphoth. Eſa.3.& ſindones & vittas & theriſtra.vbi ponitur pro vittis.

צִנְצֶנֶת Sinſéneth.genus vaſis.vt lagũcula.Exo.16.ſume vas vnum & mitte ibi man.& ſolum inuenitur in predicto loco.

צִינֹק Sinoc. Carcer. Hiere.29. vt mittas eum in neruum & in carcerem.& ſolum inuenitur in predicto loco.

צִנּוֹר Sinor.Fiſtula.canalis.ſeu cataracta.2. Reg.5. Et tetigiſſet domatũ fiſtulas.Ps.41.Abyſſus abyſſum inuocat in voce cataractarum tuarum.

צַנְתֵּר Santher.Canalis.btũs hiero.trãſtulit roſtrum. & ſolũ inuenitur in nu.plu.Zach.4 Que ſũt iuxta duo roſtra aurea:& ſolũ inuenitur in predicto loco.

צָעַד Saad.Incedere.ambulare.deãbulare.gradiri.cõculcare.Geñ.49.filie diſcurrerãt ſup murũ.i. incedebant vel deãbulabãt.Iob.18.& calcet ſup eum quaſi rex ĩteritus i.ãbulet ſup eũ.p̃s.67.Cũ ꝑtranſieris per deſertũ.ꝓ q̃ btũs hiero.in pſ.iuxta he.ve.trãſtulit.& ambulares per deſertũ. Prouer.7.Viã domus illius graditur.& in eo.30.Tria ſunt q̃ bene gradiũtur. Abach.3.In fremitu cõculcabis terrã. & inde צַעַד ſead.ſiue צְעָדָה ſeada.i.greſſus.inceſſus. paſſus. 2.Reg.5.& cũ audieris ſonitũ clamoris gradiẽtis in cacumine pirorũ.ꝓ quo he.le.& erit cũ audieris ſonitũ greſſus. & in plu.צְעָדִים ſeadim.2.Reg.6.Cumq; trãſcẽdiſſent qui portabãt arcã dñi ſex paſſus.p̃s.17. dilataſti greſſus meos ſubt9 me.Scribitur ẽt cũ mem ĩ pricipio.p̃s.36.apud dñm greſſus hoĩs dirigũtur.Dañ.11.per libyã quoq; & ethiopiã trãſibit.ꝓ quo he.le.Libyi quoq; & ethiopes in greſſib9 ei9 & inde אֶצְעָדָה Eſaada.quod ẽ gen9 ornamẽti. ꝓ quo btũs hiero.trãſtulit. piſcelides qđ ẽ ornamẽtũ cruris: a pi grece i.circũ:& ſcelos.i.crus:eo qđ ponitur circũ crura.Nu.31.periſcelides & armillas ãnulos & dextralia. & aliqui hebrei dicũt ꝙ eſt ornamentum brachii.2.Regũ.1.Et tulit diadema quod erat in capite illius:& armillã de brachio eius.vbi ponitur pro armilla.Et aliquando ſcribitur ſine aleph. Eſa.3. Et diſcriminalia & periſcelides & murenulas.

צָעָה Saa.Gradiri.diſcurrere. ĩſtabilẽ ſeu mobilẽ eſſe. ſternere. Eſa.51.Cito veniet gradiẽs ad apiẽdũ.& in eo.53.Gradiẽs in multitudine fortitudinis ſue. Hiere.2. Sub omni ligno frõdoſo tu proſternebaris meretrix.ꝓ quo he.le.Tu diſcurrebas meretrix:ſiue inſtabilis eras. poteſt etiã ſignificare ſternere vel proſternere ſicut eſt in lr̃a nr̃a. vt Hiere.48.Et mittã ei ſtratores & ſternent eum.

צָעַן Saan.moueri.ſeu transferri de loco in locũ.Eſa.33.tabernaculũ qđ nequaq; trãſferri poterit.

צָעִיף Saiph.Genus veſtis:quo mulieres opiũt caput ſeu faciẽ.pro quo btũs hiero.trãſtulit teriſtrũ.Geñ.38.Aſſũſit teriſtrũ & mutato habitu ſedit in biuio itineris. & in eo. Depoſitoq; habitu quem ſumpſerat.pro quo in hebreo habetur.& depoſuit teriſtrum ſuum de ſuper ſe.

צַעֲצֻעַ Saaſua. Statuarius.& ſolũ inuenitur in nu.plu.ſcilicet צַעֲצֻעִים Saaſuim.2.Paralip.3.Cherubim duo opere ſtatuarii.Quod in hebreo legitur plu.ſ.ſtatuariorum

צָעַק Saac.Clamare.exclamare. vociferare, cõuocare, ſeu cõgregare.Geñ.4 Vox ſanguinis fratris tui clamãtis ad me de terra.Exo.5.& idcirco vociferãtur dicẽtes eamus & ſacrificem9 deo nr̃o.& in eo.14.qđ clamas ad me.& ĩ eo.22.vociferabũttur ad me:& ego exaudiã clamorẽ eorũ. & ĩ eo.Si clamauerit ad me exaudiã eũ.4.Reg.2.heliſe9 aũt videbat & clamabat.p̃s.33.Clamauerũt iuſti & dñs exaudiuit eos.p̃s.106.& clamauerũt ad dñm cũ tribularẽtur. Hiere.22.aſcẽde libanũ & clama.Threñ.2.Clamauit cor eorũ ad dñm.Signat ẽt cõuocare: ſiue cõclamare ad cõgregãdũ populũ vel exercitũ.vt Iudi.7.Cõclamãtes aũt viri iſrael.Et in eo.cõclamauitq; oĩs ephraim & ꝓocupauit aquas. pro q̃ he.le.& cõuocat9 ſeu cõgregat9 eſt oĩs ephraim. 1.Reg.10.& cõuocauit ſamuel oẽm ꝑplm ad dñm 4.Reg.3.Conuocauerũt oẽs qui accincti erãt baltheo.& idẽ צְעָקָה Seaca i.clamor ſiue vociferatio.Geñ.18. Vtrũ clamorẽ qui venit ad me ope cõpleuerunt. Et in eodẽ.27.Et rugiuit clamore magno.Exo.3.& clamorẽ eius audiui. vide ẽt de hoc ſupra in dictione זָעַק zaac.

צָעַר Saar.minui.diminutũ ſeu minorẽ eſſe. Iob.14. Siue nobiles fuerint filii eius ſiue ignobiles nõ intelligit. ꝓ quo he.le.honorãtur filii ei9 & neſcit: & minorãtur ſiue diminuũtur & nõ ĩtelligit.Hiere.30.& glificabo eos & nõ attenuabũtur.i.nõ minuẽtur. et inde צָעִיר ſair.i.minim9 ſeu puus.Geñ.43.et minimus iuxta etatẽ ſuã.ꝓ q̃ he.le.minim9 ſeu minor iuxta minoritatẽ ſuã. Iob.32. Iunior ſum tpe.i.minor.Mich.5.Et tu bethleem ephrata puulus es in millibus iuda.et in plu.צְעִירִים ſeirim.Hiere.14.Maiores miſerũt minores ſuos ad aquã.Et in eo.48.annũciate clamorẽ puulis eius.Zach.13.Et cõuertã manũ meã ad puulos.Et in ge.fe.צְעִירָה Seira.Geñ.19.Dixit maior ad minorẽ.Et in eo.Minor quoq; pepit filiũ.Dañ.8. Egreſſum eſt cornu vnũ modicũ.Et in hebreo eſt ge.fe.et inde מִצְעָר miſaar.i.modicũ.ſeu modica. vel paruum. Iob.8. Et ſi priora tua fuerint parua.pro quo he.le. Et erit principium tuum modicum ſeu paruum.Eſa.63.quaſi nihilum poſſederunt populum ſanctum tuum.ideſt quaſi modicum.

צָפַד Sapad.Adherere.Threñ.4. Adheſit cutis eorum oſſibus.et ſolum inuenitur in predicto loco

צָפָה Sapha.intueri ſeu reſpicere.ſpeculari.cõtẽplari.ſperare.coopire.Geñ.31.Intueatur et iudicet dñs iter nos. Iob.15.Circũſpectãs vndiq; gladiũ.i.intuẽs ſeu reſpiciens. Ps.5.Mane aſtabo tibi & videbo.pro quo beatus hiero. in pſ.iuxta he.ve.tranſtulit.Mane preparabor ad te & cõtemplabor.p̃s.65.Oculi eius ſuper gentes reſpiciunt. Eſa.21. Contemplare in ſpecula. Threñ. 4. Cum reſpiceremus ad gentem que ſaluare nos non poterat. Naum.2. Contemplare diem. Abach.2.& contemplabor vt videam quid dicat mihi. Signat ẽt ſpare.vt Mich.7.Ego aũt ad dñm aſpiciam.pro quo he.le.Ego aũt in domino ſperabo.& inde צוֹפֶה ſophe.i.ſpeculator ſeu contemplator.Ezech.3.Speculatorem dedi te domui iſrael. Oſee.9.Speculator ephraim cum deo meo.& in plurali צוֹפִים ſophim.1.Regum.14.Et

respexerũt speculatores qui erant in gabaa. Esa. 66. Speculatores eius ceci sunt. & inde מִצְפֶּה Mispe seu מִצְפָּה Mispa. idest specula. seu speculatio. Esa. 21. Sup speculã dñi ego sũ stans iugiter. Osee. 5. Laq̃ facti estis speculationi. Michee 7. Dies speculatiõis tue. Est ẽt nomẽ propriũ loci excelsi & eminẽtis: vnde speculatores solent speculari. 1. Regũ. 10. & conuocauit samuel populũ ad dñm in maspha. Signat ẽt p̃ dicta dictio צָפָה Sapha. coopire aut tegere. Exo. 25. & deaurabis eã auro mũdissimo. i. cooperies. & in eo. 36. Quas operuit auro. & in eo. 38. Quas & ipsas vestiuit argento. i. operuit. 3. Reg. 6. & operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimẽtum domus: & in eodem. & operuit illũ atq; vestiuit auro purissimo. Et in eodem. Domum quoq; añ oraculum operuit auro purissimo. Prouer. 26. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile. idest coopire velis. Et inde צִפּוּי Sipui. i. coopertorium. Nu. 16. Et producat ea in laminas: & affigat altari. pro quo hebrei legũt. & pducat ea i laminas in coopertorium altari. Et inde צֶפֶת Sépheth. i. caput columne quo colũna operiebatur. 2. Paralip. 3. porro capita earum quinq; cubitorũ. Itẽ צָפַת Saphath. idest fetor: secundũ translationẽ nostram. Ezech. 32. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui. De quo vide supra in dictione צוּף Suph.

צַפַּחַת Sapáchath. scyphus: aut phiala. vel lecythus. 1. Reg. 26. Tulit igitur dauid hastã & scyphũ aque. 3. Reg. 17. Et paululũ olei in lecytho. & i eodẽ. Neq; lecythus olei minuetur. & i eo. 19. & ecce ad caput suũ subcinericius panis & vas aque. vbi ponitur pro vase. Item צַפִּיחִית Sapichith. idest laganum: siue massa oleo frixa & melle lita. Exo. 16. Gustusq; eius quasi simile cum melle.

צָפַן Saphan. reseruare. celare. tegere. protegere. recondere. seruare. custodire. Exo. 2. Et abscondit tribus mensibus. & in eodem. Cũq; iam celare non posset. Ios. 2. Tollẽs mulier viros abscondit eos. Iob. 10. Licet hoc celes in corde tuo. & in eodẽ. 14. Quis tribuat mihi vt in inferno ptegas me. Et in eo. 15. & numerus annorũ incertus est tyrannidis eius. pro quo he. le. Et numerus annorũ absconditus est robusto seu tyranno. Et in eo. 17. Cor eorũ longe fecisti a disciplina. pro quo he. le. Cor eorum texisti seu celasti a disciplina. Ps. 16. Quĩ abscondit me in tabernaculo suo. Ps. 30. Quã abscõdisti timẽtibus te. p̃s. 55. Inhabitabunt & abscõdẽt. Ps. 118. In corde meo abscondi eloqa tua. Prouer. 1. abscondamus tendiculas contra insontem. & in eodem. Et moliuntur fraudes cõtra aĩas suas. pro quo he. le. & abscondunt pro aĩabus suis: siue cõtra aĩas suas. & in eodem. 10. Sapiẽtes abscõdũt sciẽtiã. Hiere. 16. Et nõ fuit occultata iniqtas eorũ ab oculis meis. Significat etiã seruare: siue reseruare vel custodire. Prouer. 2. Et mandata mea absconderis penes te. i. seruaueris seu reseruaueris. & in eodẽ. Custodit rectorũ salutẽ. & in eo. 27. qui retinet eã: quasi qui vẽtũ teneat. pro quo he. le. Qui seruat eam: quasi qui seruat ventum. Canti. 7. Noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Significat etiã respicere. p̃s. 9. Oculi eius in pauperẽ respiciũt. Et inde צָפוּן saphum. i. abscõditũ siue arcanũ. Ps. 15. & de abscõditis tuis adimpletus est vẽter eorũ. p̃s. 82. Et cogitauerũt aduersus sanctos tuos. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Et inierunt cõsilium aduersus arcanũ tuũ. Ezech. 7. & violabũt arcanũ meũ. Scribitur ẽt cũ mem in pricipio. vt in abdia. Inuestigauerunt abscondita eius. Et aliqñ scribitur cũ tau in fine & dr̃ צָפְנַת saphnath. Geñ. 41. Et vocauit eum lingua egyptia saluatorem mundi. Pro quo he le. & vocauit eũ absconditorũ reuelatorẽ. De quo vide supra in dictione פַּעְנֵחַ Pachneach. Itẽ צָפוֹן Saphon. i. aquilo seu ps septẽtrionalis. Geñ. 28. & dilataberis ad oriẽtẽ & occidẽtẽ & septẽtrionẽ & meridiẽ. Iob. 26. Qui extẽdit aquilonẽ super vacuũ. Esa. 43. Dicã aquiloni: da. Et inde צְפוֹנִי sephoni. idest aquilonaris seu ille qui est ab aquilone. Ioel. 2. & eũ qui ab aquilone est longe faciam a vobis.

צֶפַע Sephaa. serpentis genus. i. regulus seu basiliscus: aut aspis. Esa. 14. De radice eñi colubri egredietur regulus. scribitur ẽt cũ nun in fine & dr̃ צִפְעֹנִי siphoni. Prouer. 23. Et sicut regulus venena diffundet. Esa. 59. Oua aspidis ruperũt. & in plu. צִפְעֹנִים Siphonim. Hiere. 8. Quia ecce ego mittã vobis serpentes regulos. Item צְפִיעַ Sephia. i. fimus. stercus. & solum inuenitur in nu. plu. s. צְפִיעֵי sephie. Ezech. 4. Ecce dedi tibi fimũ boum pro stercoribus humanis. & in ge. fe. צְפִיעוֹת sephioth: quod secundum hebreos significat nepotes. seu pgeniẽ. Beatus hieronymus trãstulit diuersa genera: Esa. 22. & suspendã sup eũ oẽm gloriã domus pr̃is eius: vasorũ diuersa genera. p quo he. le. & suspẽdã sup eũ oẽm gl'iã domus pr̃is eius filios & nepotes seu pgeniẽ.

צִפְצֵף Siphsaph. garrire. gãnire. mussitare. Esa. 8. qui stridẽt in incantationibus suis. Pro quo hebrei legũt. Qui garriunt & clamãt siue sonant. Et in eo. 10. Et nõ erat qui moueret pẽnã & aperiret os & gãniret. & in eodẽ. 29. & de humo eloquiũ tuum mussitabit. Et in eo. 38. Sicut pullus hirũdinis sic clamabo. i. garriã seu gãniã more auium. Itẽ צַפְצָפָה saphsapha. i. supficies. Ezech. 17. In supficie posuit illud. hebrei tñ dicũt q̃ signat genus quoddã salicis.

צָפַר Saphar. Manicare. i. mane consurgere. Iudi. 7. Qui timidus & formidolosus est reuertatur. Pro quo he. le. Reuertatur & manicet. i. mane recedat. Et inde צַפְרָא Saphra: quod in lingua chaldaica significat mane siue tẽpus matutinum. & inde צְפִירָה Sephira. pro quo btũs hiero. trãstulit contritionẽ. Ezech. 7. Venit contritio sup te. & in eo. Egressa est contritio. hebrei vero dicunt q̃ signat sententiã mane prolatã. Ponitur etiam pro corona vel serto. Esa. 28. Corona glorie & sertum exultationis. Item צִפּוֹר sipor i. auis seu volucris aut passer. & est cõmunis generis. Geñ. 7. Cunctũq; volatile secundum genus suum. Leuit. 14. tinget i sanguine passeris immolati. Deut. 14. Omnẽ auem mundam comedite. Ps. 83. Et enim passer inuenit sibi domũ. Ps. 101. Sicut passer solitarius in tecto. Et in plu. צִפֳּרִים Siporim. Leuit. 14. Vt offerat duos passeres viuos. p̃s. 103. Illic passeres nidificabunt. Esa. 31. Sicut aues volantes sic proteget dominus exercituum ierusalem. Item צָפִיר Saphir. i. hircus. Dañ. 8. Ecce autem hircus caprarũ veniebat. Et in eodem. Hircus autem caprarũ magnus factus est nimis. & i eodem. Porro hircus caprarum rex grecorum est. Et in plu. צְפִירִים Sephirim. Nee. 8. Hircos pro pctõ duodecim. Item צִפֹּרֶן Siporen: vnguis siue vngula. Hiere. 17. Scriptum est stillo ferreo & vnguine adamãtina. & in plu. צִפָּרְנַיִם Sipornáim. Deut. 21. Et circũcidet vngues eius.

צְפַרְדֵּעַ Sephardéa. rana. Exo. 8. Et ascẽderũt rane. quod in hebreo legitur singlariter. s. & ascendit rana. Et ponitur ibi singulare pro plurali. s. צְפַרְדְּעִים sephardeim. i. rane. vt in eo. & educ ranas super terram egypti.

צֶפֶת Sépeth. caput. s. colũne. 2. Paralip. 3. Porro capita earũ quinq; cubitorũ. De q̃ vide supra i dictõe צָפָה sapha.

צִקְלֹן Siclon. pera pastoralis. 4. Reg. 4. Et frumentũ nouum in pera sua.

צָרַר Sarar. Angustiare. tribulare. hostiliter agere. aduersari. claudere. ligare. Nu. 25. Hostes vos sentiant madianite. p quo hebrei legũt. Angustiare siue tribulare madianitas. Et in eodem. Quia ipsi hostiliter egerunt contra vos. Et in eodem. 33. Auersabuntur vobis in terra habitationis vestre. Leuit. 18. Sororẽ vxoris tue in pellicatum non accipies. pro quo he. le. & mulierem siue vxorem cum sorore sua non accipies ad tribulandũ siue ad auersandũ. i. vt vnaqueq; sit hostis alterius siue auersetur alterã: & ad inuicẽ sint in angustiã & tribulationẽ. Hiere. 10. Et tribulabo eos ita vt inueniantur. Soph. 1. Et tribulabo hoies. & inde צָרָה Sara siue מֵצַר Mesar. idest angustia siue tribulatio. & inde צַר Sar. siue צוֹרֵר Sorer. idest angustiator siue tribulator aut hostis. De quo vide supra in dictione צוּר Sur. Significat etiam claudere seu ligare. 2. Reg. 20. Sed erãt clause vsq; ad diem mortis sue. Iob. 26. Qui ligat aquas in nubibus suis. Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidẽ in aceruum mercurii. pro quo he. le. Sicut qui ligat lapidem. Cuius expositionẽ vide infra in dictione רֶגֶם ragam. Et in eo. 3. quis colligauit aquas quasi in vestimento. vide ẽt de hoc supra i dictione צוּר Sur. & inde צְרוֹר Seror. ideſt fasciculus. aut sacculus in quo pecunia ligatur. Cãti. 1. fasciculus myrrhe dilectus meus mihi. Prouer. 7. Sacculũ pecunie secum tulit. Aggei. 1. Misit eas in sacculum pertusum. & in plu. צְרֹרוֹת Seroroth. Geñ. 42. Repererunt in ore saccorum ligatas pecunias. i. sacculos pecuniarũ. Item צְרוֹר Seror. lapillus: seu gleba parua que cadit de frumẽto qñ cribratur. Amos. 9. sicut cõcutitur triticũ in cribro: & non cadet lapillus super terrã.

צָרַב Sarab. Comburere. ardere. Prouer. 16. & in labiis eius ignis ardescet. Ezech. 20. Et comburetur in ea oĩs facies. & inde צָרֶבֶת Sarébeth. idest cicatrix que fit ex combustione. Leuit. 13. quia cicatrix est combusture.

צְרִי Sori. resina. & scribitur cũ iod loco he. Geñ. 43. modicum resine & mellis & storacis. Hiere. 8. Nunquid resina non est in galaad. Et in eodem. 45. Et tolle resinam virgo filia egypti. Ezech. 27. Et mel & oleum & resinam. Et aliqui hebrei dicunt q̃ significat theriacam.

צָרַח Sarach. vociferari. fortiter clamare. Esa. 42. vociferabitur & clamabit. Soph. 1. vox diei domini amara: tribulabitur ibi fortis. pro quo he. le. Vociferabitur siue clamabit ibi fortis. & inde צְרִיחַ Seriach. i. turris alta ex qua speculatores clamant. Iudi. 9. Ingressi sunt fanum dei sui berith. pro quo he. le. Ingressi sunt turrim fani dei sui berith. Et in eodem. Qui circumdantes presidium succenderunt. i. turrim. & in plurali צְרִיחִים Serichim. pro quo beatus hieronymus transtulit antra. 1. Reg. 13. In petris quoq; & in antris & in cisternis.

צְרַךְ Sarach. oportere. necessarium esse. indigere. 2. Paralipo. 2. Nos autem cedemus ligna de libano quot necessaria habueris. Et in lingua chaldaica frequenter ponitur pro indigere vel oportere.

צָרַע Sarúa. Leprosus. Leuit. 13. quicunq; ergo maculatus fuerit lepra. idest leprosus fuerit. Et in eo. 22. Homo de semine Aaron qui fuerit leprosus. Scribitur ẽt cũ mem in principio & dr̃ מְצוֹרָע mesoraa. Leuit. 14. Hic est ritus leprosi. 2. Reg. 3. Nec deficiet de domo ioab fluxũ seminis patiẽs & leprosus. & in ge. fe. מְצֹרַעַת mesoráath. Exo. 4. ptulit leprosam instar niuis. & inde צָרַעַת Saráath. i. lepra. Leuit. 13. Plaga lepre si fuerit in homine. Item צִרְעָה siraa. nomẽ reptilis venenosi. Beatus hieronymus trãstulit scrabrones. Exo. 23. Emittens scrabrones prius qui fugabunt eueum & cananeum.

צָרַף Saraph. conflare. probare. examinare. purgare. s. sicut metalla probantur & purgantur conflãdo ea in ignẽ. Iudi. 7. Et ibi probabo illos. p̃s. 11. Argentum igne examinatum. p̃s. 16. Igne me examinasti. p̃s. 17. Eloquia domini igne examinata. Ps. 25. Vre renes meos & cor meũ. Pro q̃ beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. cõfla renes meos

& cor meũ. p̃s. 65. Igne nos examinasti sicut examinatur argentũ. Ps. 104. Eloquiũ dñi inflamauit eũ. pro quo btũs hiero. transtulit. probauit eum. p̃s. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer. idest conflatum siue examinatum. pro quo btũs hiero. transtulit. probatus sermo tuus nimis. Esa. 1. Et excoquã vsq; ad purũ scoriã tuã. i. igne purgabo. Et in eo. 48. Ecce excoxi te: sed non quasi argẽtũ. Hiere. 6. Frustra cõflauit conflans. Et in eo. 9. Ecce ego conflabo & probabo eos. Dañ. 12. Et quasi ignis probabuntur multi. & inde צוֹרֵף Soreph. i. conflator. seu argentarius. Iudi. 18. Et dedit eos argentario. Esa. 40. aut aurifex auro figurauit illud & laminis argenteis argentarius.

צָרְפַת Sárphath. nomen proprium prouincie: que in nr̃a translatione sarepta dicitur: vt in abdia. & trãsmigratio exercitus huius filiorum israel omnia loca chananeorum vsq; ad sareptam. Hebrei tamen dicunt q̃ significat galliam seu franciam. Sed probabilius videtur esse nomen loci vel prouincie existentis in terra sidoniorum que est prope terram chanaã: vt habetur. 3. Reg. 17. Vbi dicitur vade in sareptam sidoniorum. Et in eodem. Surrexit & abiit in sareptam sidoniorum.

De incipientibus a littera. ק Coph.

קָאָה Caa. vomere. euomere. expellere. Leuit. 18. Ne & uos similiter euomat: sicut euomuit gentem que fuit ante vos. Iob. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Prouer. 23. Cibos quos comedisti euomes. & aliquando scribitur cum littera iod loco aleph. Hiere. 25. Bibite & inebriamini & vomite. & inde קִי Ci. idest vomitus. Prouer. 26. sicut canis qui reuertitur ad vomitum suum. Esa. 28. Omnes eñi mense replete sunt vomitu. Vide etiam de hoc infra in dictione קוֹא coa.

קָאֵם Caem. in lingua chaldaica significat stare seu consurgere. vt Dañ. 2. Stabat contra te.

קָאַת Caath. Nomen auis. p quo btũs hiero. trãstulit onochrotalum siue pelicanum. Leuit. 11. onochrotalũ & porphyrionem. p̃s. 101. similis factus sum pelicano solitudinis. Esa. 34. Et possidebunt eam onochrotalus & eritius. Soph. 2. & onochrotalus & eritius.

קַב Cab. Cabus. genus mensure. 4. Reg. 6. Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinq; argenteis.

קָבַב Cabab. maledicere. imprecari. s. maledictiõe. Et scribitur cum simplici beth & ponitur punctus dagues p alio beth qd̃ deficit. Nu. 22. Veni & maledic ei. & in eo. veni & maledic pp̃lo isti. & i eo. 23. Quomodo maledicã cui nõ maledixit deus. Iob. 3. maledicant ei: qui maledicũt diei.

קֵבָה Ceba. vẽtriculus. seu stomachus. Deut. 18. dabũt sacerdoti armũ & vẽtriculũ. & dicũt hebrei q̃ signãt coagulum. Item קֻבָּה Cuba. idest lupanar. seu prostibulũ. Nu. 25. Ingressus est post virũ israelitã in lupanar. Ponitur ẽt p loco genitaliũ. vt in eo. Et pfodit ambos simul virum. s. & mulierẽ i locis genitalibus. & aliqui hebrei secundum primã significationem legunt. In ventriculum seu in stomachũ.

קַבֵּל Cabel. recipe. suscipe. acceptare. acqescere. 1. Paralip. 21. hec dicit dñs elige qd̃ volueris. p q̃ he. le. hec dicit dñs suscipe siue acepta tibi. s. vnũ de tribus. & in eo. 12. suscepit ergo eos dauid. 2. Paralip. 29. & susceperũt sanguinẽ sacerdotes. Dañ. 2. & honorẽ multũ accipietis a me. & in lingua chaldaica signãt ẽt acqescere. seu obedire. Itẽ קֳבֵל cebal siue קֳבֵל cobel. i. corã: seu cõtra: aut e regiõe. 4. Reg. 15. & pcussit eũ palã & interfecit. p q̃ he. le. & pcussit eũ corã pp̃lo seu cõtra pp̃lm. Dañ. 3. stabãt aũt in cõspectu statue. i. cõtra statuã. & in eo. 5. Quasi manus hominis scribentis contra

cādelabrum. Et quando preponitur ei dictio כָּל col: que significat omne: tuncāmbe dictiones in lingua chaldaica significāt propter. propterea. ideo. quia. eo ꝙ. quō. secundū. sicut. ergo. quāuis. statim. post. Dañ. 2. Scientes ꝙ recesserit a me sermo. ꝑ quo he. le. Propterea ꝙ vidistis ꝙ recesserit a me sermo. Potest etiā legi sic. Postꝗ̄ vidistis. & in eo. Sed neqꝫ regum quisquam magnus & potens. pro quo he. le. Eo ꝙ omnis rex magnus & potens. & in eodem. Quo audito rex in furore & ira precepit, ꝑ quo he. le. Propter hoc rex in furore & ira. & in eodem. 4. Quia omnes sapientes regni non queūt solutionem edicere. Et in eodem. 5. quia spiritus amplior & prudentia intelligentiaqꝫ. & in eodem. 6. Quia spiritus dei amplius erat in eo. Et in eo. Eo quod fidelis esset. Esd. 4. Possessionem trās fluuiū non habebis. pro quo he. le. Propter hoc possessio trans fluuium nō erit tibi. Significat etiam quomodo vel secundum: aut sicut. vt Dañ. 2. Quomodo ferrum comminuit & domat omnia. & in eodem. Secundum ꝙ vidisti ferrum mixtum teste. & in eodem. 6. Sicut & ante consueuerat. Item ponitur ꝑ ergo. vt Esd. 4. Nos ergo memores salis ꝙ in palatio comedimus. Item ponitur pro quāuis. Dañ. 5. Cū scires hec omnia. i. quāuis scires hec omnia. Ponitur etiam pro statim. vt in eo. 5. Statimqꝫ in ipso tempore. Item ponitur pro post. vt in eodem. 2. Post hec daniel ingressus est ad arioch. & in eodem. 3. Post hec igitur. Item קָבָל Cabal. i. instrumentū bellicum: quod ponitur ad diruendos muros ciuitatis. pro quo Beatus hieronymus transtulit arietes. Ezech. 26. Et arietes temperabit in muros tuos. & deriuatur a predicta dictione קֳבֵל Cebal. siue קָבֵל Cobel: que significat cōtra siue corā: eo quod ponitur cōtra muros ciuitatis. Et inde מַקְבִּיל Macbil. idest illud quod ponitur cōtra aliud siue e regione ipsius. Exo. 26. Vt ansa contra ansam veniat: & altera alteri possit aptari.

קָבַע Cabaa. affigere. configere. Prouer. 22: Et configet eos qui cōfixerunt animā eius. Malach. 3. Si configet homo deum: quia vos configitis me: & dixistis in quo configimus te. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat violentare seu iniuriam vel vim facere. Itē קֹבַע Cobaa. idest galea siue alia armatura capitis. 1. Reg. 17. Et imposuit galeam eream sup caput eius. Ezech. 23. Lorica & clypeo & galea armabūtur contra te. Et aliquando scribitur cum caph loco coph. De quo vide supra in littera caph. Item קֻבַּעַת Cubaath. i. fex. seu fundus calicis vel vasis. Esa. 51. vsqꝫ ad fūdum calicis soporis bibisti. Et in eodem. Fundum calicis indignationis mee.

קָבַץ Cabas. congregare. colligere. coadunare. Geñ. 41. Per septem ānos fertilitatis qui iam nunc futuri sunt cōgreget in horrea. Et in eodem. Congregate sunt in horrea egypti. Ios. 9. Et congregati sunt pariter vt pugnarent contra iosue. 2. Reg. 12. Mitte & congrega ad me vniuersū israel. & in eodem. Et congregauit prophetas in monte carmeli. Nee. 5. Et omnes pueri mei congregati ad opus erāt. Prouer. 13. Que autem paulatim colligitur manu: multiplicabitur. Et in eodem. 28. In pauperes congregat eas. Esa. 22. Et congregastis aquas piscine inferioris. Et in eodem. 34. Illic congrati sunt milui. & in eodem. 60. Omne pecus cedar cōgregabitur tibi. Hiere. 31. Et cōgregabo eos ab extremis terre. Ioel. 2. Coadunate senes. idest cōgregate. Naum. 2. Et facies omnium sicut nigredo olle. pro quo he. le. Et facies omniū collegerunt nigredinem. vel sic congregate. idest contracte sunt nigredine. Soph. 3. Et colligam regna. Et inde קִבּוּץ Cibus. siue קְבוּצָה Cebusa. i. congregatus vel congregatio siue collectio. Esa. 57. Cum clamaueris: liberent te congregati tui. Ezech. 22. Et congregabo eos in medio ierusalem congregatione argenti & eris. Mich. 1. Quia de mercedibus meretricis congregata sunt.

קָבַר Cabar. sepelire. humare. Geñ. 15. Sepultus in senectute bona. pro quo hebrei legunt. Sepelieris in senectute bona. & in eodem. 23. Vt sepeliam mortuū meum. Et in eodem. Atqꝫ ita sepeliuit abraam saram vxorem suam. Et in eodem. 49. Sepelite me cum patribꝰ meis. & in eodem. Ibi sepelierunt eum & saram vxorem eius. Nu. 33. Videntibus cunctis egyptiis & sepeliētibus primogenitos suos. Deut. 34. & sepeliuit eum in valle terre moab. Hiere. 14. & non erit qui sepeliat. Et inde קֶבֶר Ceber. siue קְבוּרָה Cebura. idest sepulchrum aut sepultura. Geñ. 23. Date mihi ius sepulchri. & in eodem. 35. Erexitqꝫ iacob titulum super sepulchrū eius: hic est titulus monumenti rachel. idest sepulchri rachel. 3. Reg. 13. Sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus est. Eccl'. 6. Sepulturaqꝫ careat. Ezech. 38. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius. & in plurali קְבָרִים cebarim siue קְבָרוֹת cebaroth. Exo. 14. Forsitā non erant sepulchra in egypto. Nu. 11. Vocatusqꝫ est ille locus sepulchra concupiscētie. Iob. 21. & ipse ad sepulchra ducetur. Ezech. 32. In circuitu illius sepulchra eorum.

קָדַד Cadad. inclinari. humiliari. adorare. Geñ. 24. Inclinauit se homo & adorauit dominum. Exo. 4. & proni adorauerunt. pro quo hebrei legunt. Et inclinauerunt se: & adorauerunt. 1. Regum. 24. Et inclinans se dauid pronus in terram adorauit. Et secundum hebreos significat predicta dictio verticem capitis terre demittere: & dicunt ꝙ deriuatur a dictiōe קָדְקֹד Codcod. que significat verticē capitis Geñ. 49. Et in vertice nazarei inter fratres suos. Deut. 28. A plāta pedis vsqꝫ ad verticem tuū. & in eodē. 33. Et super verticem nazarei inter fratres suos. & in eodem. Ceperitqꝫ brachium & verticem. ps. 7. Et in verticem ipsius iniquitas eius descendet. ps. 67. Verticem capilli perambulantium in delictis suis.

קִדָּה Cida. casia. species aromatica. Exo. 30. Casie autem quingentos siclos.

קָדַח Cadach. Succēdere. accendere. ardere. Deut. 32. ignis succensus est in furore meo. Esa. 50. ecce vos omnes accendentes ignem. & in eodem. 64. Sicut exustio ignis tabescerēt. i. sicut exurit vel ardet ignis. Hiere. 15. quia ignis succensus est in furore meo. Pro quo hebrei legunt. Quia ignem succendistis in furore meo. & inde קַדַּחַת cadáchath i. ardor. seu febris. Deut. 28. Percutiet te dominus egestate: febre & frigore. & Inde אֶקְדָּח ecdach. idest lapis preciosus coloris ignei. pro quo beatus hiero. trāstulit sculptos. Esa. 54. Et portas tuas in lapides sculptos.

קָדַם Cadam. Anticipare. preuenire. preocupare. ante ire. ante ponere. ante stare. Deut. 23. Eo qđ noluerūt vobis occurrere in pāne & aqua. pro quo he. le. Eo quod non anticipauerunt vobis. idest eo quod non preuenerunt. Iob 1. Quare exceptus genibus. pro quo he. le. Quare anticipauerunt me genua vel genibus: siue preuenerunt me genua vel genibus. Et in eodem. 30. Preuenerunt dies afflictiōis. & in eodem. 41. Quis ante dedit mihi vt reddam ei. i. quis preuenit me. Ps. 16. domine preueni eum & suplanta eum. ps. 20. Quoniā preuenisti eum in benedictionibꝰ dulcedinis. Ps. 67. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. ps. 118. Preueni in maturitate & clamaui. & in eodem. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Amos. 9. Non appropiquabit neqꝫ veniet super nos malum. i. neqꝫ preueniet vel preocupabit. Ione. 4. Propter hoc preocupaui vt fugerē in tharsis. Mich. 6. Quid digni offerā dño. Pro quo he. le. In quo preoccupabo dñm: siue anticipabo aut preueniā dominū. Et beatus hieronymus trāstulit sensum. Et inde קֶדֶם Cedem. i. ante. olim. anteꝗ̄. pristinū. antiquū. eternū. oriēs siue regio orientalis. Geñ. 3. Et collocauit ante paradisum voluptatis cherubim. ps. 118. initio cognoui de testimoniis tuis. i. ante cognoui siue prius cognoui. Esa. 2. Quia repleti sūt vt olim. ps. 128. Quod priusqꝫ euellatur exaruit. & scribitur in predicto loco cū thau in fine. Et inde קַדְמָאָה Cadmaa. siue קַדְמָא Gadma. Quod in lingua chaldaica significat primū. & in genere feminino קַדְמַתָא cadmatha. Dañ. 7. Prima quasi leena. Significat etiam קֶדֶם cedem. pristinū seu antiquū vel eternū. Deut. 33. De vertice collium eternorum. ps. 76. Cogitaui dies antiquos. Prouer. 8. Et ex antiquis anteꝗ̄ terra fieret. Esa. 23. Que gloriabatur a diebus pristinis. Mich. 9. A diebꝰ antiquis. Et idem קַדְמוּת cadmuth. i. antiquitas. Ezech. 16. Reuertantur ad ātiquitatē suā. & in eodem. Reuertemini ad antiquitatē vestrā. Et inde קַדְמוֹנִי Cadmoni. i. antiquus. 1. Reg. 24. Sicut & in prouerbio antiquo dicitur. Et in plu. קַדְמוֹנִים cadmonim. siue קַדְמוֹנִיּוֹת Camonioth. Esa. 43. Et ātiqua ne intueamini. Ezech. 38. Tu ergo ille es: de quo locutus sum in diebus antiquis. Malach. 3. Et sicut āni antiqui. est etiā קְדוּמִים cedumim nomē proprium loci. Iudi. 5. Torrens cadumim torrēs cison. Itē קֶדֶם cedem. siue קֵדְמָה cédma. aut קִדְמַת cidmath. oriēs siue pars oriētalis mundi. Geñ. 2. Ipe vadit contra assyrios. pro quo he. le. Ipse vadit ad orientē asur. Nu. 2. Ab oriente iudas figet tentoria. & in eodē. 23. De montibus orientis. Iob 23. Si ad orientē abiero nō apprehendā eū. Et inde קַדְמוֹנִי Cadmoni. i. orientalis. Ioel. 2. Facies eius cōtra mare orientale. Zach. 14. Mediū earum ad mare orientale. Et in genere feminino קַדְמוֹנָה cadmona. Ezech. 47. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis. Et inde קָדִים cadim. i. ventus orientalis: qui est ventus vrēs & siccus. Exo. 10. Et dñs induxit ventū vrentē tota die illa & nocte: & mane facto ventus vrens leuauit locustas. & in eodem. 14. flante vento vehemēti & vrēte tota nocte. ps. 77. Transtulit austrum de celo. Pro quo he. le. Transtulit ventum oriētalem in celo. Item קֳדָם codam. in lingua chaldaica significat coram: siue in conspectu: aut ante. Dañ. 2. Respondētes ergo chaldei corā rege dixerūt. & in eodē. Et honorē multū accipietis a me. Pro quo hebrei legunt. Accipietis a conspectu meo. & in eodem. Tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. i. a conspectu regis.

קָדְקֹד Codcod. vertex. s. capitis. De quo vide supra ī dictione קָדַד cadad.

קָדַר Cadar. obscurari vel contenebrari. nigrescere. nigrū vel denigratū esse: tristem vel mestum esse. 3. Reg. 18 Ecce celi cōtenebrati sunt. Iob. 6. Qui timent pruinā. Pro quo he. le. Qui denigrati sunt gelu vel pruina. Hiere. 14. Et porte eius corruerunt: & obscurate sunt in terra. Ezech. 32. Et nigrescere faciam stellas eius. Ioel. 2. Sol & luna obtenebrati sunt. Mich. 3. Et obtenebrabitur super eos dies. Significat etiam merere vel contristari. Iob. 6. Et merētes erigit sospitate. Et in eodem. 30. Merēs incedebam sine furore. ps. 34. Quasi lugens & contristatus sic humiliabar. ps. 41. Quare tristis incedo: dū affligit me inimicus. Hiere. 4. Lugebit terra & merebūt celi. Potest etiam legi. Obscurabuntur vel obtenebrescent celi. Et in eodem. 8. Contritus sum & contristatus. Ezech. 31. Cōtristatus est super eum libanus. Potest etiam legi secūdum primā significationem contenebratus vel obscuratus est super eum libanus. Et inde קַדְרוּת cadruth. siue קְדֹרַנִּית cedoranith. i. nigredo: vel obscuritas: aut tenebre: vel tristitia. Esa. 50. Induam celos tenebris. Malach. 3. Et quia ambulauimus tristes coram domino exercituum.

קָדַשׁ Cadas. sanctificare. consecrare. initiari. preparare. instituere. Geñ. 2. Et sanctificauit illum. Exo. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum. Et in eodem. 29. Consecratisqꝫ ipsis & vestibus. & in eodem. Eritqꝫ sanctum sanctorū: omnis qui tetigerit illud: sanctificabitur. Potest etiam legi. Omne quod tetigerit: sanctificabitur. & secūdū hebreos refertur ad illud quod offerebatur in altare: quia ex quo tāgebat altare sanctificabatur: & non poterat applicari cōmunibus vsibus. Leuit. 6. Oms qui tetigerit illa sanctificabitur. & in eodem. 10. Sanctificabor in his qui appropinquāt mihi. & in eodem. 22. Vt sanctificer in medio filiorum israel. Nu. 3. Sāctificaui quidquid primū nascitur in israel. & in eodem. 16. Que sctificata sunt in mortibus peccatorū. Deut. 15. Quidquid est sexus masculini sctificabis. 1. Reg. 21. Sed & hodie sanctificabitur ī vasis. 2. Paralipo. 30. Et venite ad sanctuarium eius quod sanctificauit in eternum. & in eodē. Quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant. Esa. 65. Non appropinques mihi: quia īmundus es. ꝑ quo hebrei legunt. Nō appropinques mihi quia sanctificaui te. i. quia sanctior te sum. & in eodē. 66. Qui sanctificabātur: & mūdos se putabāt in hortis. Ezech. 38. Et magnificabor & sanctificabor. & in eodem. 44. Et non sanctificabūt populum in vestibus suis. Significat etiam preparare vel decernere seu instituere. Ios. 20. Decreueruntqꝫ cedes in gallilea. i. instituerunt. 1. Reg. 16. Sanctificamini & venite mecū. i. preparamini. & in eodē. Sanctificauit ergo esai filios suos i. preparauit. Hiere. 6. Sanctificate super eum bellum. Pro quo hebrei legunt. Preparate vl' instituite super eum bellū. & in eodem. Sanctifica eos in diem occisonis. i. prepara vel institue. Ioel. 2. Sanctificate ieiuniū. i. instituite. & in eodē. Sanctificate bellum. Et inde קֹדֶשׁ Códes. i. sanctitas: vel sanctificatio: aut sanctum vel cōsecratum. Exo. 15. Magnificus in sanctitate. & in eodem. 31. Sāctum est enim. ps. 29. Et cōfitemini memorie sanctitatis eius. ps. 92. Domum tuam decet sanctitudo. ps. 113. Facta est iudea sanctificatio eiꝰ. ponitur etiā pro sanctuario. Exo. 28. Quando ingreditur in sanctuarium. Leuit. 16. Et expiet sanctuariū ab īmūdiciis filiorum israel. Et in plurali קֳדָשִׁים Codasim. siue קָדְשֵׁי Codse. Leuit. 21. Vt caueant ab his que sanctificata sunt. & in eodem. Omnis homo qui accesserit de stirpe vr̄a ad ea que cōsecrata sunt. Ezech. 22. Sanctuaria mea spreuisti. & in eodē. 26. Vt gregē sanctificatū. pro quo he. le. Vt oues sctificationum. Et inde קָדוֹשׁ Cados. i. sanctus vel sanctificatus. Nu. 6. Sanctus erit. Iob. 6. Nec contradicā sermonibus sancti. Esa. 6. Sanctus. sanctus. sanctus dñs deus sabaoth. Et in lingua chaldaica dicitur קַדִּישׁ Cadis. Dañ. 4. Et ecce vigil & sctūs de celo descendit. Et in plurali קְדוֹשִׁים Cedosim. Leuit. 19. Sancti stote quia ego sanctus sum. & in eodē. 21. Sancti erūt deo suo. Et inde מִקְדָּשׁ Micdas. i. sanctuarium vel sanctificatio. Exo. 15. Sāctuariū dñi quod firmauerunt manus tue. Et in eo. 25. Et faciāt mihi sanctuariū. Leuit. 19. Et sanctuarium meū metuite. Esa. 8. Et erit vobis in sctificationē. & in eodē. 16. Et ingredietur ad sanctuariū suū. Ezech. 11. Et ero eis in sctificationē modicā. Et ī plurali מִקְדָּשִׁים Micdasim siue מִקְדְּשֵׁי Micdese. ps. 22. Donec intrē in sanctuariū dñi. Pro quo he. le. In sanctuaria dñi. Ezech. 21. Et stilla ad sanctuaria. Ponitur etiā מִקְדָּשׁ Micdas pro electo. Nu. 18. Optima & electa erunt cuncta. Ponitur etiā קָדֵשׁ Cades per antiphrasin pro efeminato vel ꝓphano: aut īmūdo. vel execrabili aut scortatore: sicut apud latinos dr̄ sacra fames. i. execrabilis. Deut. 23. Non erit meretrix de filiabus israel neqꝫ

scortator de filiis israel.3.Reg.14. Et efeminati erant in terrã. Quod in hebreo legitur singulariter.s.efeminatus siue scortator. Et in plurali קְדֵשִׁים Cedesim.3.Reg.5. Et abstulit efeminatos de terra. Iob.36. Et vita eorũ inter efeminatos. Et in genere feminino קְדֵשָׁה Cedesa.i.meretrix. Geñ.38. Vbi est meretrix que sedebat ĩ biuio. Deut.23. Nõ erit meretrix de filiab⁹ israel. Et in plurali feminino קְדֵשׁוֹת Cedesoth. Osee.4. Et cũ efeminatis sacrificabant. pro quo he.le. Et cum meretricibus sacrificabant.

קָהָה Caha.retussum vł obtussum esse.obstupescere. Eccl's 10. Si retussum fuerit ferrum. Hiere.31. Omnis qui comederit vuam acerbam: obstupescent dentes eius. Ezech. 18. Et dentes filiorum obstupescent.

קָהַל Cahal.congregare.colligere.coaceruare.concionari siue concionem facere. Exo.32. Congregatus aduersus aaron dixit. & in eodẽ.35. Congregata igitur omni turba filiorũ israel. Nu.16. Cũq; stetissent aduersus moysen & aaron. Pro quo he.le. Congregati sunt aduersus moysen & aaron. & in eodem. Et coaceruassent aduersus eos omnem multitudinẽ. & in eodẽ. Cũq; oriretur seditio & tumultus increscerct. Pro quo he.le. Et factum est cum [illegible]gregaretur turba. Deut.4. Congrega ad me populum. [illegible]ralipo.15. Cõgregauit dauid vniuersum israel. Ester.8. Vt cõuenirent iudei per singulas ciuitates & in vnũ preciperet congregari. & in eodem.9. Congregati sunt per singulas ciuitates & loca. Hiere.26. Congregatus est omnis populus aduersus hieremiã. Ezech.3. Et omnẽ multitudinẽ tuam que coaceruata est ad te. & in eodem. Congrega[illegible] multitudinẽ tuam. Et inde קָהָל Cahal.i.cetus vel congregatio: aut ecclesia: siue contio: aut multitudo in vnũ coaceruata. Nu.15. Vnum preceptum erit atq; iudiciũ tam vobis q̃ aduenis terre. p quo hebrei legunt. Cetui vel congregationi vnũ preceptũ erit. tam vobis q̃ aduenis terre. & in eo.16. Cur eleuamini super populum dñi.i.super congregationẽ vel ecclesiã dñi. Deut. 23. Non intrabunt in ecclesiam dñi in eternũ. p̃s.21. In medio ecclesie laudabo te. p̃s.25. O diui ecclesiã malignantiũ. Ezech.38. & equites vestitos loricis vniuersos: multitudinẽ magnam. & in eodem. Prepara & instrue te & omnẽ multitudinẽ tuam. Scribitur etiam in genere feminino cũ he vel thau in fine. Deut.33. Hereditatem multitudinis iacob. Nee 5. Et congregaui aduersum eos cõgregationem magnam. Et in plurali scribitur cũ mẽ in principio & dr̃ מַקְהֵלִים Machelim. siue מַקְהֵלוֹת Macheloth. p̃s.25. In ecclesiis benedicã te dñe. p̃s.67. In ecclesiis benedicite deo. Et ide קֹהֶלֶת Cohéleth.i.ecclesiastes. siue contionator: eo quod loquitur ad multitudinẽ: vel quia colligit siue congregat opiniones diuersorum hominũ. Eccl's.1. Verba eccl's filii dauid. & in eodem. Vanitas vanitatum dicit ecclesiastes.

קוֹא Coa.vomere. euomere. Leuit.18. Ne & vos similiter euomat cũ paria feceritis: sicut euomuit gẽtẽ que fuit ante vos. Ione.2. Et euomuit ionam in arida. vide etiam de hoc supra in dictione קָאָה Caa. & inde קִי Ci.idest vomitus. Prouer.16. Sicut canis reuertitur ad vomitum suũ. Esa.19. Sicut ebrius & vomens. Pro quo he.le. Sicut errat ebrius in vomitu suo. Hiere.48. Et allidet manib⁹ moab in vomitu suo. Et componitur cum dictione קָלוֹן calon. que significat ignominiã & dicitur קִיקָלוֹן cicalon.i.vomitus ignominie Abach.2. Et vomitus ignominie super gloriã tuam.

קוּב Cub. ventriculus. seu coagulum. De quo vide supra in dictione קָבַב cabab.

קַו Cau. linea. siue regula. aut norma. De quo vide in dictione sequenti.

קָוָה Caua. expectare. sperare. sustinere. prestolari. congregare. Iob.3. Expectet lucem & non videat. & in eodem.17 Si sustinuero infernus domus mea est. p̃s.36. Sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. p̃s.40. Expectans expectaui dñm. p̃s.129. Sustinuit anima mea. Esa.5. Expectauit vt faceret vuas. & in eo.8. Et prestolabor eum. & in eodẽ.40. Qui autẽ sperant in dño mutabunt fortitudinẽ. & in eodẽ.18. Ad gentẽ expectantẽ & conculcatam. & in eodẽ.28. Expecta: respecta. & in eo.49. Non cõfundentur qui expectant eũ. & inde תִּקְוָה Thicua. siue מִקְוֶה micue idest spes. siue expectatio. Iob.15. Et erit egeno spes. & ĩ eodem.7. Et consumpti sunt absq; vlla spe. & in eodẽ.17. Vbi est ergo nunc prestolatio mea. & in eodẽ. Et patiẽtiam meã quis cõsiderat. Pro quo he.le. Et spem meã siue expectationem meã quis considerabit: siue quis intuebitur. Hiere.14 Tibi peccauimus expectatio israel. Significat etiã predicta dictio קָוָה Caua. congregare vel colligere. Geñ.1. Congregentur aque que sub cœlo sunt in locum vnũ. Hiere.3. Et cõgregabuntur ad eum omnes gentes. Et inde מִקְוֶה Micue. siue מִקְוָה Micua.i.congregatio siue lacus vbi aque congregantur. Geñ.1. Congregationẽq; aquarum vocauit maria. Esa.22. Et lacum fecistis inter duos muros. Ponitur etiam pro cetu vel congregatione negociatorum seu mercatorũ. 3.Reg.10. Et de coa: negociatores enim regis emebant de coa. Pro quo hebrei legunt. Et cõgregatio siue collectio negociatorum regis emebant congregationem.s.equorum. Potest etiam esse nomen propriũ regionis vel loci: sicut est in littera nostra. Et inde קַו Cau.i.linea siue regula. aut norma: vel perpendiculum.i.funiculus quo edificia regulãtur. 3.Reg.7. Et resticula triginta cubitorũ cingebat illud. Pro quo hebrei legunt. Et linea triginta cubitorũ. Iob.38. Vel quis tetẽdit super eã lineam. Ps.18. In omnẽ terram exiuit sonus eorum. Pro quo hebrei legunt. In omnẽ terram exiuit linea siue norma eorũ. Hiere.31. Et exibit vltra normã mensure. Threñ.2. Tetendit funiculum suũ.i.perpendiculũ seu normã suã. Eze.47. Qui habebat funiculũ mensure in manu sua. Zach.1. Et perpendiculũ extendetur super ierusalẽ. Ponitur etiam pro mẽsura. Esa.28. Et ponã iudiciũ in pondere: & iustitiam in mẽsura. & in eodẽ.34. Et extendetur super eam mesura. Et inde תִּקְוַת Thicuath.i.funiculus. Ios.2. Signũ ne fuerit funiculus iste coccineus. & in eodem Appendit funiculum coccineum in fenestra.

קוּט Cut. displicere. tedere. tabescere. vel in fastidio esse. Iob.8. Non ei placebit vecordia sua.i.displicebit ei. & in eodem.10. Tedet animã meã vite mee. p̃s.94. Quadraginta annis proximus fui generationi isti. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Quadraginta annis displicuit mihi generatio ista. p̃s.118. Vidi preuaricantes & tabescebã.i.displicebant mihi. p̃s.138. Et super inimicos tuos tabescebam. Ezech.6. Et displicebunt sibi met super malis que fecerunt. Et in eodem.36. Et displicebunt vobis iniquitates vestre. Et ĩde קַט Cat.i.minus: pene. Ezech.16. Pauxillum minus pene sceleratoria fecisti illis.

קוֹל Col. vox. seu sonitus. Geñ.3. Vocem tuã dñe audiui. & in eo.4. Vox sanguinis fratris tui clamãtis ad me. Et ĩ eo.27. Vox quidẽ vox iacob est. Exo.32. Vocẽ cãtãtiũ ego audio. Iob.29. Vocẽ suã cohibebãt duces. Ps.97. In tubis ductilib⁹ & voce tube cornee. p̃s.129. Dñe exaudi vocẽ meã Hiere.46. Vox eius q̃si eris sonabit. Sigñat etiã sonitũ vel clamorẽ. vt Exo.19. Clangorq; buccine vehemẽs.i.sonit⁹ buccine. 4.Reg.6. Ecce sonit⁹ pedũ dñi sui post eũ. Iob.15. Sonitus terrorũ in auribus eius. Et in lingua chaldaica dr̃ קָל Cal. Dañ.7. Aspiciebã ꝓpter vocẽ sermonũ grandiũ. Et in plu. קֹלוֹת coloth. Exo.9. Et cessabũt tonitrua: & grãdo

non erit. Pro quo he.le. Cessabunt voces. & in eodẽ.19. Et erant voces & tonitrua & nubes densissima super mõtem.

קוּם Cum. surgere. consurgere. insurgere. erigere. statuere. firmare. confirmare. Suscitare. Geñ.13. Surge & perambula terrã. & in eo.21. Surge & tolle puerũ. & in eo.27. Surge sede & comede. & in eo. Surge pater mi. Nu.2. Surgens ergo populus tota die illa & nocte. Deut.34. Et nõ surrexit prohetavltra. Ios.2. Nec remãsit in nobis spũs. Pro quo he.le. Et non surrexit vel consurrexit amplius spũs in viro.i.in aliquo viro. Iudi.2. Et surrexerũt alii qui nõ nouerunt dominũ. 2.Reg.2. Surgant pueri & ludant corã nobis. 1.Reg. 4. Et oculi ei⁹ caligauerant: & videre nõ poterant. pro quo he.le. Et oculi eius consurrexerant.i.discesserant oculi a visu: vel quia tẽpore senectutis oculi cõtrahuntur de loco suo ad interiorẽ partẽ. 4.Reg.7. Qui surrexit nocte. Iob.16. & suscitatur falsiloqu⁹ aduersum faciẽ meã. p̃s.26. Qm̃ ĩsurrexerunt in me testes iniqui. Esa.33. Nunc consurgã dicit dñs Amos.5 Cecidit & nõ adiiciet vt resurgat. Mich.7. Filia cõsurrexit aduersus matrẽ suã. Et aliqñ scribitur sine vau: vt ĩ aliquib⁹ locis predictis. & quãdoq; scribitur cũ aleph in medio loco vau. vt Osee.10. Et consurget tumultus in populo tuo. & in lingua chaldaica frequẽter scribitur cũ aleph ĩ medio: vt supra dictũ est. & quãdo est verbum secũde vel tertie cõiugationis: tunc significat firmare vel confirmare. aut statuere vel cõstituere siue erigere. Geñ.23. Confirmatus est ager quõdã ephronis. Leuit.25. Emptorq; possidebit eã. ꝓ quõ he.le. Et cõfirmabitur domus que est in vrbe in perpetuũ emptori. & in eo.26. Et firmabo pactũ meũ vobiscum. 2.Reg.23. Dixit vir cui cõstitutũ est de xp̃o dei iacob. Ester. 9. Cõfirmauerunt & susceperũt iudei super se & semen suũ. Iob.22. Decernes rem & veniet tibi. Pro quo he.le. Et confirmabitur tibi siue stabit tibi. p̃s.105. Et statuit ꝓcellã ei⁹ in aurã. Ps.148. Confirma me in verbis tuis. Esa.7. Nõ stabit & non erit istud. Hiere.24. Cuius sermo cõpleatur.i.stabit vel confirmabitur. & in eo. Quia vere cõplebuntur sermones mei contra vos. Et aliqñ scribitur cũ duplici mẽ. Iob. 27. Et aduersarius quasi iniquus. Pro quo he.le. Et ĩsurgẽs in me quasi iniquus. p̃s.16. A resistẽtibus dextere tue.i.ab insurgentibus aduersus dexterã tuã. p̃s.138. Et cõtra inimicos tuos tabescebã.i.contra insurgentes aduersũ te. Mich. 2. Et e cõtrario populus meus in aduersariũ consurrexit. & inde קָמִים camim.i.insurgẽtes cõtra aliquẽ: siue aduersarii. aut hostes vel inimici. Exo.15. Deposuisti aduersarios tuos Et in eo.32. Et inter hostes nudũ cõstituerat. 2.Reg.18. De manu omniũ qui surrexerunt contra te. p̃s.3. Multi insurgunt aduersum me. p̃s.17. Supplantasti insurgẽtes in me. p̃s. [illegible] Et in noĩe tuo spernemus insurgentes in nobis. p̃s. 73. Superbia eorũ qui oderunt te ascendit iugiter. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Sonitus aduersariorum tuorũ. Hiere.51. & sup habitatores eius qui cor suũ leuauerunt cõtra me. Pro quo he.le. Et sup habitatores corde insurgentes contra me. Scribitur etiã cũ vau & dr̃ קוֹמִים Comim. 4.Reg.16. Qui cõsurrexerũt aduersum me. Et inde אַלְקוּם Alcum.i.nõ consurgens: vel nõ resistẽs. Prouer. 3. Nec est rex qui resistat ei. Et est dictio cõposita a אַל Al. q̃ significat nõ: & קוּם Cum q̃ significat cõsurgere. vel resistere. De quo vide supra in dictiõe אַל Al. Et inde קוֹמָה Coma.i.statura siue altitudo. Geñ.6. Et triginta cubitorum altitudo illius. Exo.25. Altitudo cubitũ similiter ac semisem 1.Reg.28. Cecidit porrectus ĩ terra. ꝓ quo he.le. Et cecidit tota statura sua in terra. Canti.7. Statura tua assimilata est palme. Esa.10. Et excelsi statura succidentur. & in eodẽ.37. Et succidã excelsa cedrorum eius. Pro quo hebrei legunt succidam staturam siue altitudinem cedrorum ei⁹. Et inde קִימָה Cima.i.erectio: siue resurrectio. Iob.22. Nõne succisa est erectio nostra. Et inde תְּקוּמָה Tecuma. siue קוֹמְמִיּוּת comemiuth.i.erectio. Leuit.26. Nemo vestrũ inimicis audebit resistere. Pro quo hebrei legunt. Et non erit vobis erectio ante inimicos vestros. & in eodẽ. Vt incederetis erecti. Pro quo he.le. Incedere vos faciam in erectiõe siue erecte. Et inde יְקוּם Iecum.i.substantia vel subsistẽs. Geñ.7. Et delebo omnẽ substantiam quam feci de superficie terre. Nu. 19. Cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum. Et inde קָמָה Cama.i.seges erecta in agro. Deut.23. Si intraueris segetem amici tui. Iudi.15. Quibus succensis: & comportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Pro quo he.le. Et succenderunt a manipulo vsq; ad segetem. Et in plurali קָמוֹת Camoth. vt in eodẽ. Que statim perrexerunt in segetes philistinorum. Et inde קְיָם Ceiam q̃ in lingua chaldaica significat pactũ: siue fedus: aut statutum: vel decretũ. Dañ.6. Vt omne decretũ quod cõstituerit rex. Et ĩde מָקוֹם Macom.i.locus. Geñ.22. vidit locum procul. & in eo.28. Vere dñs est in loco sancto isto. & in eo. quã terribilis est locus iste. & in eodem.36. Vbi vincti regis custodiebãtur. Pro quo he.le. In loco vbi vincti regis erant. 2.Reg.7. Et ponã locum populo meo israel. Ester.4. Per aliam occasionẽ liberabuntur iudei. Pro quo hebrei legũt. Refrigeriũ & liberatio erit iudeis de loco alio. Iob.7. Nec cognoscet eum ampli⁹ locus eius. & in eodem.18. Iste est locus eius qui ignorat deũ. Eccl's.11. In quocũq; loco ceciderit. Esa.66. Et quis est iste locus quietis mee. Ezech.36. Dabo gog locum noĩatum sepulchrũ in israel. Et ĩ plu. מְקֹמוֹת Mecomoth. Deut.12. Subuertite omnia loca in quibus coluerunt gentes. 2.Reg.17. Forsitã nunc latitat in foueis aut in vno quo voluerit loco. ꝓ quo he.le. Aut in vno locorum.

קוֹן Cun. lamentari. plangere. 2.Reg.1. Planxit autẽ dauid planctum huiuscemodi. 2.Paralipo.35. Hieremias maxime scilicet lamentatus est. ꝓ quo he.le. Lamẽtatus est hieremias. Hiere.9. Vocate lamẽtatrices vt veniãt. Ezech.32. Plãctus est: & plangẽt eum filie gentiũ: plangent super egyptum: & super multitudinẽ eius plangent. Et inde קִינָה Cina.i.lamentatio siue planctus. Hiere.6. Et super speciosa deserti planctum. Ezech.16. Et tu assume planctũ super principes israel. Et in plu. קִינוֹת cinoth. 2.Paralipo.35. Lamẽtationes super iosiã replicant. & in eodẽ. Ecce scriptũ est in lamẽtationibus. Item קַיִן Cin.i.hasta seu lancea vel hastile. 2. Reg.21. Cuius ferrũ haste trecentas vncias appendebat.

קוּף Cuph. circuire. ambire. in orbem trãsire. Ios.6. Circuite vrbẽ cũcti bellatores. 3.Reg.7. Decẽ cubitis ambiẽs mare. Iob.1. Cũq; in orbẽ transissent dies cõuiuii. Et inde תְּקוּפָה Thecupha.i.circuitus vł ambitus. Exo.34. Quãdo redeunte anni tẽpore cuncta conduntur. Pro quo he.le. In circuitu anni vel in reuolutione anni. 1.Reg.1. Et factum est post circulũ dierũ cõcepit anna. p̃s.18. Et ocursus eius vsq; ad summũ eius.i.circuitus vel reuolutio eius. Itẽ קוֹף cuph. i.simia. & solũ ĩuenitur in numero plurali.s. קֹפִים Cophim 3.Reg.10. Deferentes inde aurum & argentũ & dentes elephantorum & simias & pauones.

קוּץ Cus. tedere. molestari. detestari. abhorrere. suscitare. euigilare. vel resurgere. Geñ.27. Tedet me vite mee ꝓpter filias heth. Exo.1. Oderantq; filios israel egyptii. Pro quo he.le. Et molestabantur siue tedebat eos propter filios israel. Nu.22. Et impetũ eius ferre nõ possent. Pro quo he.le. Et molestabatur siue tedebat moab propter filios israel. 3.Reg.11. Et hoc est malũ asael & odium cõtra israel: regnauitq; in syria. Pro quo hebrei legũt. Et molestabat israelem

& regnauit i syria. Prouer.3. Ne deficias cũ ab eo corriperis .i. ne tedeat te siue ne detesteris vel abhorreas: cum ab eo corriperis Esa.7. Derelinquetur terra quã tu detestaris. Ponitur etiã ꝓ abominari. Leuit.20. Oĩa enim hec fecerũt: & abominatus sum eas .i. detestatus sum eas siue pertesus fui eas. Significat etiã suscitare vel euigilare aut resurgere. Geñ.28. Cũq; euigilasset iacob de somno. 4.Reg.4. nõ surrexit puer. p̄s.16. cũ apparuerit gloria tua. pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he.ve. trãstulit. Implebor cum vigilauero similitudine tua. p̄s.34. Exurge & intẽde ĩ iudicio meo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Consurge & vigila in iudicium meum. p̄s.138. Resurrexi & adhuc sum tecum. Hiere.31. Quasi de somno suscitat⁹ sum: & vidi. Esa.7. Ascendamus in iuda & excitemus eum. & dicũt aliqui ꝙ in predicto loco significat succindere: vel iuxta primã significatiõem abhorrere vl' detestari. Et inde קֵץ Ces. siue קֵצָה Cese.i. finis: extremum: siue extremitas. Geñ.6. Finis vniuerse carnis venit corã me. Exo.25. Cherub vnus sit in latere vno & alter in altero. Pro quo hebrei legunt. cherub vnus sit ab vno extemo: & cherub vnus sit in alio extremo. Esa.7. Ad extremũ aqueductus ꝑiscine superioris. Ezech.7. Finis venit: venit finis. vide ẽt de hoc infra in dictione קְצַץ Casas. & in dictione קָצָה Casa. Et inde קְוֻצּוֹת Ceuusoth. idest cincini capitis vl' coma aut cesaries. Canti.5. Cincini capitis mei gutis noctium. & in eodem. Come eius sicut elate palmarum. Et inde קַיִץ cais .i. estas. Geñ.8. Estas & hyems. p̄s.73. Estatẽ & ver tu plasmasti. Et inde verbum קִץ cas .i. estare in estate: vel esse in estate. Esa.18. Et estate perpetua erunt super eum volucres. Significat etiã קַיִץ Cais ficus seu poma arborũ. eo quod colligũtur in estate. 2.Reg.16. Et centum massis palatarũ. & in eo. Panes & palate ad vescẽdum pueris tuis. Sunt eñ palate masse de ficibus confecte. Amos.8. Et ecce vncinus pomorum. & in eo. Quid tu vides amos: & dixi vncinũ pomorũ. Ponitur etiam pro vindemia seu messe: eo quod fiunt in estate. Esa.16. Quoniam super vindemiã tuam & super messem tuam vox clamãtium irruit. Hiere.40. Collegerunt vinũ & messem multam nimis. Item קוֹץ cos .i. spina seu vepres. Geñ.3. Spinas & tribulos germinabit tibi. Esa.32. Super humũ populi mei spine & vepres ascendent. Quod in hebreo legitur singulariter. s. Spina & vepres ascendet. Et in plurali קוֹצִים cosim. Esa.32. Spine congregate igni cõburentur.

קוּר Cor. fodere. Esa.37. Ego fodi & bibi aquã. & secundũ hebreos significat etiã manare. Hiere.6. Sicut frigidã facit cisterna aquã suã: sic frigidam fecit maliciã suam. Pro quo hebrei legunt. Sicut emanat puteus aquã suã: sic emanere fecit maliciã suã. Potest etiam deriuari a dictione קָרַר Carar. q̃ significat frigiditatẽ: sicut est in littera nr̃a. & inde מָקוֹר Macor .i. fons seu vena. s. manans: a fodiendo vel emanãdo dicta. Leuit.20. Ipsaq; aperuerit fontem sanguinis sui. Prouer.5. Sit vena tua benedicta. & in eodem.10. Vena iusti os vite. Et in eodem.25. Fons turbatus pede & vena corrupta. Hiere.2. Me dereliquerunt fontem aque viue. Item קוּר Cur .i. tela. Et solum inuenitur in numero plurali Esa.59. Et telas aranearum texuerunt. & in eodem. Tele eorum non erunt in vestimentum. Item קוֹרָה cora .i. tignum seu trabes ad cõtignationem domus. 4.Reg.6. Accidit autẽ vt cũ vn⁹ materiã succideret .i. trabẽ vel tignũ succideret. Et in plu. קוֹרוֹת coroth. Cãti.6. Tigna domorũ nr̃arũ cedrina. Itẽ קֹר Cor .i. frigus. De q̃ vide infra ĩ dictiõe קָרָה cara.

קוּשׁ Cus. supplãtare. scandalum vel offendiculũ ponere. Esa.29. Et arguẽtẽ in porta supplãtabũt. De quo vide supra in dictione יָקֹשׁ Iacas. & infra in dictiõe קָשַׁשׁ casas.

קָטַט Catath. displicere. molestare. Iob.10. Tedet aĩam meã vite mee. vide etiã de hoc supra in dictiõe קוּט Cut.

קֶטֶב Céteb. morsus. succisio. succidẽs: aut cõfringẽs. Deut.32. Et deuorabũt eos aues morsu amarissimo. p̄s.90. Ab incursu & demonio meridiano. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. A morsu insanientis meridie Esa.28. Impetus grandinis cõfrigẽs. Osee.3. Morsus tuus ero inferne.

קָטַל Catal. ĩterficere. occidere. Iob.13. Etiam si occiderit me in ipso sperabo. & in eodem.24. Interficit egenũ & pauperem. p̄s.138. Si occideris deus peccatorem. Dañ.2. Sapientes interficiebantur: querebaturq; daniel & socii ei⁹ vt perirẽt .i. vt interficerẽtur. Et inde קֶטֶל Cátel. siue Cétel aut קִטְלָא catla .i. ĩterfectio. occisio. vt in Abdia. Vt intereat vir de monte esau propter interfectionem.

קָטַן Catan. minorare. minorem esse. diminuere. parum videri. seu paruũ aut diminutũ esse. Geñ.32. Minor sum cunctis miserationibus tuis. 2.Reg.7. Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo dñe deus. Amos.8. Vt minuamus mensuram: & augeamus siclum. Et inde קָטָן catan. seu קָטֹן Caton .i. minor. paruus. minimus. pusillus. Geñ.1. Luminare minus vt preesset nocti. & in eodem.42. Minimus cum patre nostro est. 1.Reg.16. Adhuc reliqu⁹ est paruulus. Iob.3. Paruus & magn⁹ ibi sunt. Esa.11. Et puer paruulus minabit eos. Accipitur etiam pro digito minimo manus. 3 Reg.12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et in plurali. קְטַנִּים Cetauim. p̄s.113. Pusillis cum maioribus Et in genere feminino קְטַנָּה cetana. Nu.22. Vt vel plus vel minus loquar. Pro quo he.le. Vt faciam rem minimam aut magnam. Et in plurali feminino קְטַנּוֹת Cetanoth. Zach.4 Quis enim despexit dies paruos. Pro quo he.le. Quis eñi despexit diem minimarum. s. rerum.

קָטַף Cataph. euellere. carpere. confringere. seu decerpere. Deut.23. Franges spicas manu conterens. idest euelles. vel decerpes spicas. Iob.8. Cũq; adhuc sit ĩ flore nec carpatur manu. Ezech.17. Sumitatẽ frõdiũ eius euulsit. & in eodẽ. Tenerum dispergã: & plantabo super montẽ excelsum. Pro quo he.le. Tenerum euellam seu decerpam.

קָטַר Catar. suffumigare. adolere. incendere. sacrificare. Exo.30. Et adolebit incensum super ea .i. suffumigabit. & in eodem. Quãdo cõponet lucernas incẽdet illud. & in eodem. vt offeratur in eo thymiama dño .i. vt suffumigetur. Leuit.1. Adolebitq; ea sacerdos super altare. & in eodẽ 2. Nec quicq; fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini. & in eodẽ.3. Adolebitq; ea super altare sacerdos. & in eodem.6. Et tota cremabitur in altari .i. adolebitur vel incẽdetur. Cãti.3. Ex aromatibus myrrhe & thuris. Pro quo hebrei legunt. Suffumigata myrrha & thure. Ponitur etiã pro sacrificare. Hiere.44. Nunquid nõ sacrificiũ quod sacrificastis in ciuitatibus iude Amos.4. Et sacrificare de fermento laudem. Malach.1. Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo. & inde קְטֹרֶת Cetóreth. siue קְטוֹרָה Cetora .i. suffumigatio: vel incẽsum aut thymiama. Nu.16. Et ponite super ea incensum. & in eodẽ. Et hausto igni de altari mitte incensum desuper. Deut.33. Ponẽt thymiama in furore tuo 2. Paralipo.26. Adolerẽ voluit incẽsum sup altare thymiamatis. Ezech.16. Et oleũ meũ & thymiamata mea posuisti coram eis. Et ĩde קִיטוֹר Citor .i. fumus: seu vapor. Gẽñ.19. Viditq; ascendẽtem fauillam de terra quasi fornacis fumũ. Ponitur etiam pro pruina vel glacie: que est vapor de terra congelatus frigore. Ps.118. Quia factus sum sicut vter in pruina. Potest etiam legi sicut vter in fumo seu in fumario. Ps.148. Ignis grando nix glacies. Et inde

מִקְטָר Mictar. seu מִקְטֶרֶת Mictéret. idest thuribulum: seu altare in quib⁹ adoletur incẽsũ vel thymiama. Exo.30. Facies quoq; altare ad adolẽdum thymiama. 2. Paralipo.26. Et tenẽs in manu thuribulũ. Ezech.8. Et vnusquisq; habebat thuribulũ in manu sua. Et ĩ plurali מְקַטְּרוֹת Mecatheroth. 2. Paralipo.30. Altaria vniuersa in quibus idolis adolébatur. Item קְטוּרָה Cetura .i. disposita: in genere feminino: & solum inuenitur in numero plurali. s. קְטֻרוֹת Ceturoth. vt Ezech.46. In quattuor angulis atrii atriola disposita. Et aliqui hebrei legunt atriola colligata vel coniuncta. s. cum aliis atriis. Nam ĩ lingua chaldaica predicta dictio קְטַר Catar. significat colligare. Et inde קִטְרֵי Citre. siue קִטְרִין Citrin .i. colligature. vel compages. Dañ.5. Et cõpages renũ eius soluebantur. & in eodem. Ostensio secretorum & solutio ligatorum inuentẽ sunt in eo.

קַיִט Cáit. siue קַיְטָא Caita. in lingua chaldaica significat estatem siue estiuũ. Dañ.2. Et redacte sunt quasi in fauillam estiue aree.

קַיִץ Cáis. estus. siue estas: aut fructus qui in estate colligũtur. De quo vide supra in dictione קוּץ Cus.

קִיק Cic. hedera. & scribitur cũ vau & nũ in fine & dicitur קִיקָיוֹן Cicaion. Ione.4. Et preparauit dñs deus hederam. & in eodem. Tu doles super hederam.

קִיר Cir. paries. seu murus. Leuit.1. Decurrere faciet sanguinem super crepidinẽ altaris. Pro quo hebrei legũt. Super parietem altaris. 1. Reg.19. Nisusq; est saul configere dauid lancea in pariete. Et in eodem. Lancea perlata est in pariete. 3. Reg.6. Et tãgebat ala vna parietem: & ala cherub secundi tangebat parietem alterum. 4. Reg.5. Faciamus ergo ei cenaculum paruũ. Pro quo hebrei legũt. Faciamus ei cenaculum parietis paruũ. Esa.16. His qui letatur super murum cocti lateris. Et in plurali קִירוֹת Ciroth. Exo.30. Tam craticula ei⁹ q̃ꝫ parietes. 3. Reg.6. Et edificauit parietes domus. Ponitur etiam pro sensibus & cogitationibus. Hiere.4. Sensus cordis mei turbati sunt. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat precordia: que sũt quasi parietes coniuncte cordi. Et inde verbum קַרְקַר Carcar: quod significat murũ destruere vel euertere. Esa.22. Scrutans murũ & magnificus super montẽ. Pro quo hebrei legũt. Destruens seu euertens murum.

קָלַל Calal. maledicere. despicere. vilipẽdere: aut vilescere: seu inhonorare. alleuiare. Leuem aut velocem esse. tergere. tersum seu lucidum esse. Exo.21. Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Leuit.19. Non maledices surdo. Iob.24. Maledicta sit pars eius in terra. Esa.8. Et maledicet regi suo. Hiere.15. Oĩs maledicunt mihi. Significat etiã vilescere. vel despicere seu vilipẽdere. vt Geñ.16. Despexit dñam suã. & in eo. Videns ꝙ cõceperit: despectui me habet. 1. Reg.2. Qui autẽ contẽnunt me erũt ignobiles .i. despicientur seu vilescent. & in eodẽ.3. Eo quod nouerat indigne agere filios suos. Pro quo he.le. Eo quod nouerat ꝙ despiciebant siue inhonorabant filii sui. s. me. 2. Reg.6. Et vilior fiã plusq; factus sum. & in eo.19. Cur fecisti mihi iniuriã. Pro quo he.le. Cur despexisti vl' inhonorasti me. Esa.23. Et ad ignominiam adduceret vniuersos inclytos terre. Naũ.1. quia inhonoratus es. vide etiã de hoc supra in dictione קָלָה Cala. & inde קְלָלָה Celala .i. maledictio. Geñ.27. & inducat super me maledictionẽ pro benedictione. & in eo. In me sit ait ista maledictio fili mi. Deut.11. Ecce ego ꝓpono in cõspectu vr̃o hodie benedictionẽ & maledictionem. & in eo.21. Maledictus a deo est qui pendet in ligno. ꝓ quo he.le. Quia maledictio dei suspẽsus. & est sensus sicut in littera nr̃a. p̄s.108. Et dilexit maledictionẽ. Significat etiam predicta dictio קָלַל Calal alleuiare: siue leuẽ esse aut velocẽ esse. Geñ.8. Vt uideret si iã cessassent aque sup faciẽ terre. Pro quo he.le. vt videret si alleuiate fuissent aque a facie terre. & in eodẽ. Intellexit ergo noe ꝙ cessassent aque sup terrã. Iob.39. Qui leuiter locut⁹ sum repõdere quid possum. Esa.9. Primo tẽpore alleuiata est terra zabulon. & in eo.30. Et super veloces ascendemus: ideo velociores erũt qui persequũtur vos. Abach.1. Leuiores pardis. s. sunt. Et inde קוֹל Col .i. leuitas seu facilitas. Hiere.3. Ex facilitate fornicatiõis sue cõtaminauit terrã. & aliqui hebrei dicũt ꝙ signat vocẽ. de quo supra dictũ est. & ĩde קַל Cal .i. leuis siue velox. Iob.34. Leuis est sup faciẽ aque. Et in plu. קַלִּים Calim. Threñ.4. Velociores fuerunt persecutores nr̃i aquilis celi. Et inde נָקֵל Nacal. siue נְקַלָּה necala .i. leue seu leuitas. Ezech.8. Nũquid leue ẽ hoc domui iuda. Hiere.6. & curabãt cõtritionẽ populi mei cũ ignominia. Pro quo he.le. Cũ leuitate vel facilitate. Põt etiã significare ignominiã secũdũ primã significationẽ. Itẽ קָלָל Calcal .i. lucidũ: vel tersum: aut candens. Ezech.1. Quasi aspect⁹ eris cãdẽtis. & inde verbũ קִלְקֵל Cical. qđ signat tergere. Ezech.21. Cõmiscẽs sagittas. pro quo he.le. Tergẽs seu limãs sagittas. Eccl's.10. Si retusum fuerit ferrũ: & hoc nõ vt prius sed hebetatum fuerit: multo labore exacuetur. ꝓ quo he.le. Si retusũ fuerit ferrũ: & hoc non habuerit faciẽ tersam .i. limatã. Ponitur etiã pro cõturbare vel dissipare. Hiere.4. Et omnes colles conturbati sunt.

קָלָה Cala. torrere. frigere. inhonorare. vilipendere. Leuit.2. De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni. Ios.5. Azymos panes & polẽtã. Pro quo he.le. Azymos panes & torrefactũ .i. spicas torrefactas igni. Hiere.29. Quos frixit rex babylonis igni. Et inde קָלִי Cali .i. grana tritici torrefacta igni. Beatus hiero. transtulit polentã. Leuit.23. Polentã & pultes nõ comedetis. Ruth.2. Cõgessit sibi polentã. Ponitur etiã pro cicere torrefacto vel frixo oleo. 2. Reg.7. Et frixũ oleo cicer. Et aliqñ scribitur cũ aleph in fine. vt. 1. Reg.7. Accipe fratib⁹ tuis ephi polẽte. Itẽ קָלָה Cala .i. inhonorare seu vilipẽdere. Deut.27. Maledictus qui nõ honorat patrem suũ & matrẽ suã. Esa.16. & auferetur gloria moab. pro quo hebrei legunt. Vilipendetur vel inhonorabitur gloria moab. Vide etiam de hoc in dictione precedenti. Et inde נִקְלֶה Nicle. idest inhonorat⁹: seu vilis: aut ignominia. Prouer.12. Melior est pauper & sufficiens sibi. Pro quo hebrei legunt Melior est vilis siue inhonoratus & seruiens sibi. p̄s.37. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionib⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Quoniam lumbi mei impleti sunt ignominia. Et inde קָלוֹן Calon. idest inhonoratio. ignominia. vilipendium. p̄s.82. Imple facies eorum ignominia. Abach.1. Replet⁹ es ignominia pro gloria. & componitur cum dictione קִי Ci: que significat vomitũ: & tunc ambe dictiones significant vomitũ ignominie. Abach.2. Et vomitus ignominie super gloriã tuam.

קַלַּחַת Calach. caldaria: seu olla. & scribitur cum thau in fine & dicitur קַלַּחַת Caláchath. 1. Reg.2. Et mittebat ea in lebete vel in caldaria aut in olla. Mich.3. Sicut in lebete & quasi carnem in medio olle. vbi ponitur pro olla.

קָלַט Calut. contractum. s. quando aliquod membrum cõtrahitur & abbreuiatur vel curtatur plus solito. Leuit.22. Bouem & ouem aure & cauda amputatis. Pro quo hebrei legunt. Bouem & ouẽ dissolutum & contractum. s. in aliquo membro. Et inde מִקְלָט Miclat. idest locus refugii vbi fugitiui colligebãtur. Nume.35. Decernite q̃ vrbes esse debeãt in presidia fugitiuorum. & in eodem. Et reducetur per sentẽtiam in vrbem ad quam confugerat. Ios.20. Separate vrbes fugitiuorum.

קָלַס Calas.deridere.irridere.illudere.triũphare.4.Reg.2. Et illudebant ei dicentes: ascende calue. Ezech.16. Nec facta es quasi meretrix: fastidio augẽs preciũ. Pro quo hebrei legũt. Nec facta es sicut meretrix: vt irrideres preciũ seu donum.i.vilipẽderes illud precium quod antea tibi dabatur & augeres illud: vel sic vt irrideres preciũ.i.datorem precii vel muneris. & in codẽ.22. Triũphabũt de te. Potest etiam legi.illudent te: siue irridebunt te. Abach.1. Et ip̃e de regibus triumphabit. Sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt. Et ip̃e in reges illudet siue irridebit. & sic est in traslatioue chaldaica.s.illudet.vnde sequitur. Et tyrãni ridiculi eius erũt. Et inde קֶלֶס Celes.i.derisus: siue illusio.p̃s.44. Subsãnationem & derisum his qui sunt in circuitu no str[o]. Hiere.20. Et factus est mihi sermo dñi in opprobrium & derisum tota die. Et aliquando scribitur cum he in fine & dicitur קַלָּסָה Calasa. Ezech.22. Propterea dedit te opprobrium gentibus & irrisionem vniuersis terris.

קָלַע Calaa.fundibulare.i.funda lapides iacere: seu fũdam rotare. Iudi.20. Et sic fundis lapides ad certũ iacientes.1.Reg.17. Tulitq̃ lapidem & funda iecit. Et in eodem.25. Porro inimicorũ tuorũ anima rotabitur quasi impetu & circulo funde. Hiere.10. Ecce ego lõge proiiciam habitatores terre. Pro quo hebrei legũt. Ecce ego fundibulabo habitatores terre.i.proiiciam eos sicut lapis funda proiicitur. Et inde קֶלַע Calaa.i.funda.1.Reg.17. Et fundam manu tulit. Et in plurali קְלָעִים Calaim. & ponitur p̃ fundibulariis.4.Reg.3. Et circundata est ciuitas a fundibulariis. Ponitur etiam pro cortinis vel tentoriis. Exo.27. In cuius australi plaga contra meridiẽ erunt tentoria de bysso retorta. & in eodem. Et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum. Significat etiam tornaturas & sculpturas vel picturas factas in similitudinem funde.vt.3.Reg.6. Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis celaturis & torno. & in eodem. Et sculpsit in eis picturam cherubin. Et in eo. & cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur habens tornaturas.

קִלְקֵל Cilcal.dissipare. seu cõturbare. De quo vide supra in dictione קָלַל Calal.

קִלְשׁוֹן Cilson.tridens.idest instrumentum ferreum tres dẽtes ferreos habens.1.Regum.13. Acies vomerum & ligonum & tridentũ. Et iũgitur cum dictione שָׁלֹשׁ Salos que significat tres: vt in predicto loco.

קֶמַח Cemach.farina. Nu.5. Decimã p̃tẽ sati farine hordeacee.1.Reg.28. Tollensq̃ farinam miscuit. Esa.47. & mole farinam.i.mole triticum vt fiat farina. Osee.8. Non faciet farinam.

קָמַט Camat.Rugare.idest rugam facere: seu rugam habere. Iob.16. Ruge mee testimonium dicunt contra me Pro quo hebrei legunt. Et rugasti me: in testimoniũ fuit.i. ruge quas mihi intulisti sunt in testimonium afflictionis & doloris mei. Et in eodem.22. Qui sublati sunt ante tempus suum. Pro quo hebrei legunt. Qui rugati sunt ante tẽpus. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Qui succisi sunt ante tempus.scilicet suum.

קָמַל Camal.succindere. excidere.marcescere.obsurdescere. Esa.19. Calamus & iuncus marcescent. Pro quo hebrei legunt. Succisi siue excisi sunt. Et in eodem.30. Confusus est libanus & obsurduit. Et etiã in predicto loco hebrei legunt.succisus siue excisus est.

קָמַץ Camas.pugillũ implere. aut plenũ pugillum tollere. seu pugillo mensurare. & si latine posset dici pugillare. Leuit.2. Quorũ vn⁹ tollet pugillum plenum simile. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. ac si diceret. & pugillabit inde plenũ pugillum suum. Nu.5. Vt prius pugillum sacrificii tollat.

קִמּוֹשׁ Cimos.vrtica. Esa.34. Orientur in domibus ei⁹ spine & vrtice. Quod in hebreo legitur singulariter.s. spina & vrtica. Et in plurali קִמְּשֹׂנִים Cimesonim. Prouer.24. Et ecce totum repleuerant vrtice.

קָנַן Canan.nidificare. nidum facere. p̃s.103. Quoniã ibi passeres nidificabũt. Esa.34. Ibi habuit foueã hericius Pro quo hebrei legũt. Ibi nidificauit hericius. Hiere.48. Quasi colũba nidificans in summo ore foraminis. Ezech.22. Nidificans in cedris: & in codẽ.31. Et in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi. & inde קֵן Can siue קֵן Cen. i.nidus. Deut.22. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandũ pullos suos. Pro quo hebrei legunt Sicut aquila expergefacit siue prouocat nidum suum.s. ad volãdum. Iob.29. In nidulo meo moriar. p̃s.83. Et turtur nidum. Et in abdia. Et si inter sidera posueris nidum tuum Et in plurali קִנִּים Cinin. & ponitur pro mãsiunculis factis ad similitudinem nidorum. Geñ.6. Mansiunculas in arca facies.

קָנָא Cana.inuidere.emulari. zelare.prouocare. Geñ.26. Ob hoc inuidentes ei palestini. & in eodem.30. Inuidit sorori sue. & in eodem.37. Inuidebant igitur ei fratres sui. Nu.5. Si spiritus zelotypie concitauerit virum contra vxorem suam. pro quo hebrei legunt. Et transiuit super eũ spiritus zelotypie vel emulationis: & zelauerit vxorẽ suã. & in eodem. Quid emularis pro me. & in eodem.25. Quia zelatus est pro deo suo.2.Regum.11. Et voluit saul percutere eos: zelo quasi pro filiis israel. Significat etiam prouocare.i.emulari vel inuidere facere. Deut.32. Prouocauerunt eum in diis alienis. & in eo. Ipsi prouocauerunt me in eo q nõ erat deus: & ego p̃uocabo eos in eo qui nõ est populus. Et inde קַנָּא Cana.idest zelator siue zelotes vel emulator. Exo.34. Dominus zelotes nomẽ eius. Deut.4. Deus emulator. Et inde קִנְאָה Cinaa.idest zelus seu emulatio.4.Reg.19. Zelus domini exercituũ faciet hoc. p̃s.68. Zelus domus tue comedit me. Ezech.8. Idolum zeli ad prouocandam emulationem. Et i plurali קְנָאוֹת Cenaoth. Nu.5. Quia sacrificium zelotypie est. Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet zelotypiarum vel emulationum.

קָנָה Cana.emere.possidere.acq̃rere.creare. Geñ.33. Emitq̃ partem agri. & in eodem.49. Quem emit abrahã ab Ephron etheo. Exo.21. Si emeris seruũ hebreũ. Hiere.32. Agri ementur pecunia. Significat etiam possidere. vel acquirere. Geñ.4. Possedi hominem per deum. Deut.32. Nunquid nõ ipse est pater tuus qui possedit te. p̃s.73. Quã possedisti ab initio. p̃s.138. Quoniam tu possedisti renes meos. Prouer.4. In omni possessione tua acquire prudentiam. Hiere.32. Et possidebuntur agri. Zach.13. Quoniam adam exemplum meũ fuit ab adolescẽtia mea. Pro quo hebrei legunt. Quoniam adam. idest homo acquirere siue possidere me fecit ab adolescentia mea. vel sic. Quoniã adã alere me fecit pecora. idest docuit me possidere vel acquirere terram & pecora & alia. Significat etiam creare. Geñ.14 benedictus Abraam deo excelso qui creauit celum & terrã Et inde מִקְנֶה Micne.i.emptio siue possessio vel acquisitio tam rerum mobilium quam immobilium. Geñ.13. Erat autem diues valde in possessione auri & argenti. & in eodẽ.17. Tam vernaculus q̃ empticius. pro quo hebrei legunt. Natus domi & emptio argenti.i.emptus pecunia. Et in eodem. Et vniuersos quos emerat pro quo hebrei legunt. Et omnem emptionem argenti sui.i.omnes quos emerat argento. Et in eodem.25. Abrae in posessionem videntibus filiis heth. Et in eodem.26. Habuitq̃ posessionem ouiũ & armentorum. & in eodem.49. Ibi & lia condita iacet. & sequitur in hebreo. possessio seu emptio agri & spelunce que in eo est a filiis heth. Leuit.25. Tãto minoris & emptio cõstabit. Esa.30. Pascetur in die illa in posessione tua agnus spaciose. Ponitur etiam pro possessione pecorum & armẽtorũ. Geñ.46. Adducite pecora vestra. Exo.17. Vt occideres & liberos nostros ac iumẽta siti. Nu.20. Et si biberimus aquas tuas nos & pecora nostra. Et in eodem.25. Filii autẽ Ruben & gad habebant pecora multa. Eccľs.2. Armenta quoq̃ & magnos ouium greges. Et inde קִנְיָן Cinian.idest emptio.possessio.vel substantia. Geñ.34. Substãtia eorum & pecora & cuncta que possident nostra erunt. Leuit.22. Quem autem sacerdos: emerit. pro quo hebrei legunt. Et sacerdos si emerit animã: emptionem vel possessionẽ argẽti sui. Ezech.38. Qui possidere cepit: & esse habitator vmbilici terre. Pro quo hebrei legunt. Faciens.i.acquirens possessionem vel substantiam in vmbilico terre. Et in eodem. Vt auferas supellectilem atq̃ substantiam. Item קָנֶה Cane. idest arũdo vel calamus.3.Reg.14. Sicut moueri solet arũdo. p̃s.67. Increpa ferã arundinis. Esa.19. Calamus & iuncus marcescent. Ezech.40. Calamus mensure in manu ei⁹ Accipitur etiam pro calamo aureo. Exo.25. Hastile eius & calamus. & in plurali קָנִים Canim: siue קָנוֹת Canoth. Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus. & in eodem. Hoc erit opus sex calamorum. Accipitur etiam pro osse brachii: eo quod est ad similitudinem calami. Iob.31. Et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Accipitur etiam pro calamo aromatico. Exo.3. Calami similiter ducẽtos quinquaginta siclos. Canti.4. Fistula & cinamomum. vbi ponitur pro fistula.i.pro calamo aromatico. Esa.43. Non emisti mihi calamum argento. Hiere.6. Et calamum suaue olentẽ de terra loginqua. Ponitur etiam pro statera. eo quod habet duo brachia hinc & hinc. Esa 46. Et argentum statera ponderatis.

קִנָּמוֹן Cinamon.Cinamomum. Exo.30. Et cinamomi medium eius. Canti.4. Fistula & cinamomum.

קְנַץ Canas.finis. Iob.18. Vsq̃ ad quẽ finẽ verba iactabis. De quo vide infra in dictione קָצַץ Casas.

קָסַס Casas. Distringere: fructus vel ramos ex arbore decerpere. Ezech.17. Et fructus eius distringet & siccabit.

קָסַם Casam.diuinare. hariolari. seu hariolos sciscitari. Deut.18. aut qui hariolos sciscitetur.1.Reg.28. Diuina mihi in phytone. Ezech.13. Qui vident vana & diuinant mendacium. Mich.3. Et confundẽtur diuini.i. diuinãtes. Et inde קֶסֶם Cecem.idest diuinatio vel hariolatio.1.Reg.15. Quoniã peccatũ hariolandi est. Prouer.16. Diuinatio in labiis regis. Hiere.14. Diuinationem fraudulentam & seductionem cordis sui prophetant. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dicitur מִקְסָם Micsam siue מִקְסֹם Micsom. Ezech.12. Nec diuinatio ambigua in medio filiorum israel Et in eodem.13. Et diuinationem mendacem locuti estis. Mich.3. E tenebre vobis pro diuinatione. Et in plu. קְסָמִים Cesamim. Nume.22. Habentes diuinationum precium in manibus.4.Reg.17. Et diuinationi inseruiebant. Pro quo hebrei legunt. Et diuinati sunt diuinationes. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

קֶסֶת Ceseth.atramentarium. Ezech.9. Et atramentarium scriptoris ad renes eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

קָעַע Caa. Ammouere.dimouere.dissoluere. recedere. Et scribitur cum simplici aim. Geñ.32. Tetigit neruum femoris iacob. Pro quo hebrei legunt. Et ãmouit seu dislocauit coxã femoris Iacob. Ezech.23. Et recessit anima mea ab ea: sicut recesserat anima mea a sorore eius. Vide etiã de hoc supra in dictione יָקַע Iacaa. & inde קוֹעַ Coa. pro quo beatus hieronymus transtulit principẽ. Vt in eo. & nobiles & tyrannos & principes. & aliqui hebrei dicunt quod ẽ nomen proprium nationis vel regionis.

קַעֲקַע Caacaa. Stigma.siue stigmatizatio. Leuit.19. nec figuras aliquas aut stigmata facietis vobis.

קְעָרָה Ceara: scutela. Beatus hieronymus transtulit acceptabulũ. & scribitur cum he vel thau in fine. Nu.7. Acceptabulum argẽteum appendens centum triginta siclos. Et in plurali קְעָרוֹת Cearoth. Exo.25. Aceptabula & phialas & scyphos.

קָפָא Capa.coagulare vel congelare.congregare.defigere Iob.10. & sicut caseũ me coagulasti. Ponitur etiã pro congregare vel defigere. Exo.15. Congregati sunt abyssi in medio maris.1. Congelati. Soph.1. Viros defixos in fecibus suis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Viros coagulatos vel congelatos in fecibus suis. Et inde קִפָּאוֹן Cipaon. Pro quo beatus Hieronymus transtulit niuem: que est aqua congelata. Zach.14. Nõ erit lux sed frigus & nix.

קָפַד Capad. scindere. precidere. Esa.38. Precisa est velut a texente vita mea. & inde קְפָדָה Cephada.i.scissio vel precisio. Pro quo beatus hieronymus transtulit angustiã. Ezech.7. Angustia superueniente requirent pacem. Item קִפּוֹד Cipod.idest herici⁹. Esa.14. Et ponam eam in possessionem hericii. Et in eo.34. Onocrotalus hericius & ibis Soph.2. Onocrotalus & hericius.

קִפּוֹז Cipoz.hericius: sicut dictio precedens. Esa.34. Ibi habuit foucam hericius.

קָפַץ Capas. cõtinere.claudere.contrahere.trãsilire. Deut.15. Non cõtrahas manum tuam: sed aperias eam pauperi. Iob.5. Iniquitas autẽ contrahet os suum. p̃s.76. Aut continebit in ira sua misericordias suas. Esa.52. Super ip̃m continebunt reges os suum. Significat etiã transilire. Cãti.2. Transiliens colles. Item ponitur pro auferre. Iob.24. Et humiliabuntur sicut omnia & auferentur.

קֵץ Ces.finis.terminus.extremum. De quo vide in dictione sequenti.

קָצַץ Casas. scindere. abscindere. secare. amputare. Exo.29. Et extenuauit in fila. Pro quo hebrei legunt. Et scidit vel secauit fila. Deut.25. Abscides manum illius. Iudi.1. scisis summitatibus manuũ eius ac pedum. Et in eodem. Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum sũmitatibus.2.Reg.4. Precidentes manus ac pedes eorum. p̃s.128 Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Ponitur etiam pro tondere vel attondere. Hiere.9. Et super omnes qui attonsi sunt in coma. & inde קֵץ Ces.idest finis. terminus: aut extremũ. Geñ.6. Finis vniuerse carnis venit corã me. Et in eodem.40. Post duos annos vidit pharao somnium.i.in fine duorum annorum. Deut.15. In septimo anno facies remissionem. pro quo hebrei legũt. In fine vel a termino septem annorum facies remissionem.i.in anno finali vel extremo septem annorum facies remissionẽ. Hiere.44. Cum completi fuerint septem ãni dimittat vnusquisq̃ fratrem suum.idest in fine septem annorum. Ezech.7. Venit finis. Vide etiam de hoc infra in dictione קָצָה casa.

קָצַב Casab. Prescindere.abscindere.4.Reg.6. Prescidit ergo lignũ & misit illuc. Et inde קֶצֶב Ceseb.i.prescissio seu sculptura.3.Reg.6. In mensura pari & opus vnum erat duobus cherubim. pro quo hebrei legunt. Mensura vna & prescissio vna erat duobus cherubim. idest sculptura una. &

scupltura קְצָבִים Extrema. קְצָבוֹת Tonse

in eo.7.& mensura sculpturaq̧ cõsimili. & in plu. קְצָבִים Cesabim. & põitur pro extremis. Ione.2. Ad extrema mõtium descendi. & in plurali feminino קְצָבוֹת Cesuboth. ꝑ quo beatus hieronymus transtulit tonsas. idest prescissas Canti.4. Sicut grex tonsarum.

קָצָה Concidere מִקְצָה Claudus קָצֶה

קָצָה Casa. abscindere. concidere. radere. tedere. seu nauseam habere. Abach.2. Cõcidisti populos multos. & inde מְקַצֶּה Mecase. i. abscissus vel truncatus. s. pedes. pro quo beatus hiero. transtulit claudũ. Prouer.26. Claudus pedib⁹ & iniquitatem bibens. & inde קָצֶה cese siue קָצֶה case. i. finis aut summitas: siue terminus: vel extremitas. Exo.25. Cherub vnus sit in latere vno: & alter in altero. pro quo hebrei legunt. Et facies cherub vnum ab extremitate hinc: & cherub vnũ ab extremitate inde. & in eo.26. Qui mittentur per medias tabulas a summo vsq̧ ad summũ. i. ab extremitate in extremitatem. Et in eo, ansulas hyacinthinas in lateribus & sũmitatibus facies. pro quo he. le. & facies ansulas hyacinthinas in ora cortine vnius. idest in extremitate Nu.20. Que est in extremis finibus tuis posita. p̃s.18. a sũmo celo egressio eius. Esa.2. & non est finis thesaurorum eius. Et in eo. & innumerabiles quadrige eius. pro quo he. le. Et non est finis quadrigarum eius. Scribitur ẽt cũ mem in principio. Geñ.45. Extremos quoq̧ fratrum suorum quinq̧ viros constituit coram rege. Dañ.1. & postea staret in conspectu regis. i. in fine trium annorũ. & in plu. קְצָוֹת Cesauoth. siue קְצוֹת cesoth. Exo.27. Per quattuor angulos erunt quattuor annuli. i. per quattuor extremitates eius Et ĩ eo.28. In vtroq̧ latere sũmitatum. & in eo. Iunges annulis que sunt in marginibus eius. idest in extremitatibus eius. Et in eo. Et ipsarum cathenarum extrema duobus copulabis vncinis.3. Reg.6. A sũmitate ale vsq̧ ad ale alterius sũmitatem. Ps.74. Et timebunt qui habitant terminos a signis tuis. reperitur ẽt קְצָוִים cisim siue קְנָצִים cinsim: secundum terminationem pluralem masculinorũ. vt in eo. psalmo. vbi dr̃ spes oĩm finiũ terre. Ezech.33. Et tulerit popul⁹ terre virũ vnũ de nouissimis suis. Et aliqñ scribitur cũ lr̃a nun in medio. vt Iob.18. Vsq̧ ad quẽ finẽ verba iactabis. vide ẽt de hoc supra in dictione קֵן cos: & in dictione קָצַץ casas. Signãt ẽt predicta dictio קָצָה casa: radere: vel decorticare. Leuit.14. Et spargi puluerem rasure extra vrbem. & in eo. Postq̧ eruti sunt lapides & puluis elatus. i. rasus vel decorticatus. Item significat tedere vel nauseam habere. Nume.21. & anima nr̃a nauseat super cibo isto leuissimo.4. Reg.10. In diebus illis cepit dominus tedere super israel.

Extremitas Summũ Sũmitas Extremũ. Finis. קְצָוֹת Sũmitates margines. Extrensa. Termini. קְצָוִים Fines nouissimi קָצָה Radere Nauseare. Tedere קֶצַח Git

קֶצַח Cesach. genus frumenti vel leguminis. pro quo beatus hieronymus transtulit. git. Esa.28. Seret git: & cyminum sparget. Et in eo. Non enim in serris triturabitur git. & in eo. Sed in virga excutietur git.

קָצִין Princeps קְצִינִים principes

קָצִין Casin. Princeps. seu dux. Iudi.11. Veni & esto priceps nostri. Esa.3. Princeps esto nr̃i. & in eo. Nolite constituere me principẽ populi. & in plu. קְצִינִים cesinim. Esa.1. Audite verbum domini principes sodomorum. & in codẽ 22. Cuncti principes tui fugerunt.

קָצַע Abradere. מִקְצֹעַ Angulus. מִקְצֹעוֹת anguli

קָצַע Casaa. radere, abradere. vel decorticare. Leuit.14. domũ aũt ipsam abradet intrinsecus per circuitũ. & inde מִקְצֹעַ miscoa. i. angul⁹. 2. Paralip.26. Sup portã anguli. Hiere.3. ab angulo vsq̧ ad portã domus. Ezech.46. Et ecce atriolum erat in angulo atrii. & in plu. מִקְצֹעוֹת micseoth. siue מִקְצֹעִים micsaim, aut, מְקֻצָעוֹת cesaoth. Exo.26. Et rursus alias duas que in angulis erigantur. Et in eo. Duabus quoq̧ tabulis que in angulis ponende sunt. Ezech.41. Et anguli eius & longitudo eius. Et in eo.46. Per quatuor angulos atrii. Et in eo. In quattuor angulis atriola disposita Et ĩ eo. Mensure vnius q̃ttuor erant. i. quattuor anguli. Itẽ קְצִיעָה Cesia. i. casia. & reperitur tm̃ in plu. i. קְצִיעוֹת cesioth. Ps.44. Myrrha & gutta & casia a vestimẽtis tuis. est ẽt קְצִיעָה cesia nomen proprium femine. Iob.42. Et vocauit nomẽ vnius diem: & nomen secunde casia.

קְצִיעָה קְצִיעוֹת Cassia

קָצַף Irasci

קָצַף casaph. Irasci. indignari. decorticare. Nu.16. Nũ vno peccãte cõtra oẽs ira tua deseuiet. pro quo he. le. Nunquid vno viro peccãte cõtra oẽm cetũ irasceris. Deut.9. Nam & in oreb prouocastis eum. idest fecistis eũ irasci. Esa.8. & cũ esurierit irascetur & maledicet regi suo. & in eo.57. Propter iniquitatem auaritie sue iratus sum. Et in eo. Abscondi & indignatus sũ. Zach.1. Iratus est dñs sup patres vr̃os iracundia. Ioel.1. Et ficũ meã decorticauit. & inde קֶצֶף cesseph. siue קָצֶף caseph. idest ira: siue iracundia: aut indignatio: vel furor. Nu.16. Iã enim egressa est ira a dño. p̃s.37. Dñe ne in furore tuo arguas me. Esa.60. In indignatione enim mea percussi te. Hiere.10. ab indignatione eius commouebitur terra. Zach.1. Iratus est dñs sup patres vr̃os iracũdia. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. Ponitur ẽt pro spuma. Osee.9. quasi spuma sup faciẽ aque.

Indignari decorticare. קֶצֶף Ira. Furor Idignatio. Iracũdia Spuma.

קָצַר abbreuiare. minorare

קָצַר Casar. Abbreuiare. coangustare. decurtare. metere. tedere. Nu.11. Nũquid man⁹ dñi inualida est. pro quo he. le. Nũquid manus dñi abbreuiata siue coangustata est. Ps.88. Minorasti dies tp̃is eius. i. abbreuiasti. p̃s.101. respõdit ei in via virtutis sue paucitatẽ dierũ meorũ. ꝑ quo btũs hiero. iñ psal. iuxta he. ve. trãstulit. Afflixit in via fortitudinẽ meã: abbreuiauit dies meos. Prouer.10. Anni impiorũ breuiabũtur. Esa.28. coangustatũ est enĩ stratũ. & in eo.50 Nũquid abbreuiata & paruula facta est manus mea. & ĩ eo.59. Ecce nõ est abbreuiata manus dñi. Mich.2. Nũq̧ abbreuiatus est spũs dñi. & inde קָצַר cesar. i. breuis siue angust⁹. Iob.14. Breui viuẽs tpe. & iungitur cũ dictiõe אַפַּיִם Apaim: que signãt irã: & tũc ambe dictiões signãt iracũdũ vel impaciẽtẽ. i. breuẽ ad irã. s. qui facile irascitur. Prouer.14. Impatiẽs opabitur stultitiã. & in plu. קְצָרִים cesarim siue קִצְרֵי cisre. Esa.37. Habitatores carũ breuiata manu cõtremuerũt. ꝑ quo he. le. breues manu. & in plu. fe. קְצָרוֹת cesuroth. Ezech.42. Vbi erãt gazophylacia in supiorib⁹ humiliora. pro quo he. le. breuiora vel angustiora. & ĩde קֹצֶר cõser. i. abbreuiatio vel coangustatio: aut angustia. Exo.6. Propter angustiam spũs. Ponitur etiam pro tedere. Nu.21. & tedere cepit populũ. Sed ẽt in p̃dicto loco hebrei legũt. & coãgustata est anima populi. Signãt etiã metere. Leuit.23. & messueris segetẽ. Deut.24. qñ messueris segetẽ ĩ agro tuo. Ruth.2. & dixit messoribus dñs vobiscũ. p̃s.128. De quo nõ impleuit manũ suã qui metet. & inde קָצִיר casir. i. messis Geñ.8. Sementis & messis frigus & estas. & in eo.30. Egressus aũt ruben tpe messis triticee. Exo.34. Die septimo cessabis arare & metere. pro quo he. le. & die septimo cessabis: in messe & aratiõe cessabis vel requiesces. Deut.24. Qñ messueris segetẽ. pro quo he. le. qñ messueris messem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatũ. Ruth.1. Qñ primũ hordea metebãtur pro q̃ he. le. In principio messis hordeacee. Esa.17. & erit sicut cõgregãs in messe. & in eo. Ablata est messis in die hereditatis. & in eo.18. ante messem enim totus effloruit. Ponitur ẽt pro palmite vel ramo. Iob.14. & faciet comam quasi cum prius plantatum est. idest faciet palmitem vel ramum. & in eodem.29. & ros morabatur in messione mea. pro quo hebrei legunt. In ramo vel palmite meo. p̃s.79. extẽdẽs palmites suos vsq̧ ad mare.

קָצַר Breuis Impatiẽs קְצָרִים Breues קְצָרוֹת Breuiora. קֹצֶר Angustia. Tedere. coãgustare Metere קָצִיר messis Seges. Coma Ramus Palmes

קֹר Cor. frigus. De quo vide in dictione sequenti.

קָרַר carar. frigescere. Hiere.6. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam: sic frigidam fecerunt malitiam suã. Et inde קֹר Cor. idest frigus. Geñ.8. Frigus & estus. Et aliquando scribitur cum he vel thau in fine & dicitur קָרָה Cara. seu קָרַת Carath. Iob.24. Quibus non est operimentũ in frigore. Ps.148. Ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Prouer.25. Et qui ammittit palliũ in die frigoris. Et inde קַר car. idest frigidus vel frigidum. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet קָרִים carim. Prouer.25. Aque frigide anime sitienti. & inde מְקֵרָה Mecera. idest locus refrigerii vbi habitant in estate. Iudi.3. Forsitan purgat aluũ in estiuo cenaculo. Et inde קַרְקֹר Carcor. idest refrigerium Iudi.8. Zebee aũt & salmana requiescebant. idest erant in refrigerio: hebrei tamen dicunt q̧ est nomen proprium loci. Vnde in predicto loco ipsi legũt. Zebee autem & salmana erant in carcor.

קֹר קָרַר Frigidũ fiere קֹר Frigus קָרָה Frigus. קַר קָרִים Frigide מְקֵרָה Estiuũ cenaculum. קַרְקֹר Refrigeriũ

קָרָא Appellare Vocare

קָרָא Cara. vocare. inuocare. appellare. nominare. clamare vel predicare. legere. occurrere. euenire. accidere. Geñ.1. Appellauitq̧ lucem diem & tenebras noctem. Et ĩ eodem. Vocauitq̧ deus firmamentum celum. Et in eodẽ. Et vocauit deus aridam terram. Et in eodem.2. Vt videret quid vocaret ea. Et in eodẽ. Appellauitq̧ adam nominib⁹ suis cuncta animantia. Et in eodem.4. Iste cepit inuocare nomen domini.1. Regum.9. Deinceps comedent qui vocati sunt.3. Regum.1. Salomonem fratrem suum non vocauit Iob.12. Inuocauit deum: & exaudiet eum. Et in eo.27. Et inuocare deum omni tempore. Ester.4. Siue vir siue mulier non vocatus. Et in eodem. Que triginta iam diebus nõ sum vocata ad eum. p̃s.98. Inuocabant dominum & ipse exaudiebat eos. Prouer.27. Et oleum dextere sue euacuat. Pro quo hebrei legunt. Et oleum dextere sue euocat. Esa.41. Vocans generationes ab exordio. Et in eodem.48. & transgressorem ex vtero vocaui te. Et in eodem. Et israel quem ego voco. Et in eodem.55. Ego dominus qui voco nomen tuum. Et in eo.58. Et vocaberis edificator sepium. Et in eodem.65. Ad gentem que non inuocabat nomẽ meum. Hiere.23. Et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus nr̃. Ezech.10. Rotas vocauit volubiles. Osee.7. Egyptum inuocabãt. Signãt. etiam clamare. Ps.33. Iste pauper clamauit. Ps.90. Clamabit ad me & ego exaudiam eũ. p̃s.118. Clamaui in toto corde exaudi me domine. Et in eo. Clamaui ad te saluũ me fac. Esa.6. Et clamabãt alter ad alterum. Et in eodem.40. Vox clamantis in deserto. Et in eod.48. Clama ne cesses. Significat ẽt legere. Nee.8. Et legit in eo aperte in platea. Et in eodem. Et legerũt in libro legis dei distincte. Ester.6. Que cũ illo presente legerẽtur. Esa.29. Et dabitur liber nescienti litteras: diceturq̧ ei lege istum. Abach.2. vt percurrat qui legerit in eo. Ponitur ẽt ꝑ predicare vel preconizare. quod est idem quod clamare. vt Esa.61. vt predicarem captiuis indulgentiã. Hiere.7. & predica ibi verbũ istud. Ione.1. Et predica in ea predicationẽ. & inde קְרִיאָה Ceria. i. vocatio vel lectio: aut predicatio. vt in predicto loco: vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ Scribitur etiã cum mem in principio & dicitur מִקְרָא Micra. i. vocatio vel appellatio. aut lectio. Leuit.23. Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusq̧. pro quo hebrei legunt. In die prima erit vobis vocatio sancta siue inuocatio sancta. Et in eodem. Dies expiationis erit: & vocabitur sanctus. pro quo hebrei legunt. Vocatio vel inuocatio sancta erit vobis. & in plu. מִקְרָאִים Micraim siue מִקְרָאֵי micrae. Leuit.23. He sunt ferie domini quas vocabitis sanctas. pro quo hebrei legunt. vocationes sancte. Esa.4. Et creabit dominus super omnem locum montis sion & vbi inuocatũ est nomen eius. Pro quo hebrei legunt. Et super omnes vocationes vel inuocationes eius. & inde קְרוּאִים Ceruim. i. homines nominati vel vocati seu principales: vel nobilissimi populi. Nu.1. Hi nobilissimi principes multitudinis. & in eodem.16. Et qui tempore concilii per nomina vocabãtur. Et ĩ eodem.26. Isti sunt dathan & abiram pricipes populi. Ezech.23. Et nominatos ascensores equorum. Ponitur etiam pro inuitatis. idest vocatis.1. Regum.9. Deinceps comedent qui inuitati sunt. Significat etiam predicta dictio קָרָא cara. accidere. aut occurrere. Geñ.42. Ne forte in itinere quicq̧ patiatur mali. pro quo hebrei legunt. Ne forte accidat ei periculum siue mors. Et in eo. Si quid ei aduersitatis acciderit in via. Et in eo.49. Vt annunciem que vẽtura sunt vobis. idest que euenient vobis. Exo.1. Et si ĩgruerit contra nos bellum. idest si acciderit. Deut.30. Et occurrent vobis mala in extremo tempore.2. Reg.1. Casu veni in mõte gelboe. Et in eodem.18. Accidit autem vt occurreret Absalon seruis dauid. Et in eodem.2. Accidit autem q̧ ibi esset vir belial. Esa.60. Et occupauit salus muros tuos. Pro quo hebrei legunt. Et occurret siue eueniet salus. Hiere.13. Quare venerunt mihi hec. idest acciderunt. Et in eodem.23. Et euenerunt eis omnia mala hec. Dañ.10. vt docerem te que ventura sunt populo tuo. idest que euenient vel accident populo tuo. vide etiam de hoc infra in dictione קָרָה Cara cum he in fine. & inde קְרוֹת Coroth. idest accidẽtia. vel occurrentia. Esa.51. Duo sunt que occurrerunt tibi. & inde לִקְרַאת Licrath. idest in occursum seu obuiam. Exo.4. Ecce ipse egredietur in occursum tuum. Et in eo.19. Cũ q̧ eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorum Item קֹרֵא Core. idest perdix.1. Reg.26. Sicut persequitur perdix in montibus. Hiere.17. Perdix fouit & non pepit.

Inuocare. Clamare Legere. Predicare. קְרִיאָה Pdicatio. מִקְרָא Vocatio. מִקְרָאִים Vocatiões קְרוּאִים nobilissimi Vocati. Pricipes. Noiati. Inuitati Accidere Occurrere casu venire Euenire. קְרוֹת Accidẽtia. לִקְרַאת ĩ occursũ. קֹרֵא Perdix

קָרַב Appropinquare

קָרַב Carab. appropinquare. accedere. appropiare. applicare. offerre. bellare. Geñ.12. Cũq̧ prope esset vt ingrederetur egyptum. Et in eodem.47. Cumq̧ appropinquare cerneret diem mortis eius. Exo.3. Non appropinques inquit huc. Et in eodem.12. Et tunc recte celebrabit. pro q̃ hebrei legunt. Et tunc accedat siue appropinquet vt faciat eum. idest vt celebret eũ. Et in eo.14. Cũq̧ appropinquasset pharao. Et in eodem. Ita vt ad se inuicẽ toto noctis tpe accedere nõ valerent. Et in eo.22. Dñs domus applicabitur ad deos. Et in eo.29. Filios quoq̧ illius applicabis. i. appropinquare facies. & in eo.32. Cumq̧ appropinquasset ad castra. Et in eo.36. Et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus. Pro quo hebrei legunt. Omnis quem eleuauit i. incitauit cor suũ vt accederet ad opus ad faciendum illud Et in eodem.40. Accedentes ad altare. Deut.5. Tu magis accede & audi. Et in eo.15. Appropinquat septim⁹ annus. Ios.5. Accedetisq̧ mane singuli per tribus vestras.2. Reg.15. Et cum accederet ad eũ homo & salutaret illũ.4. Regũ.16. Vidit altare & veneratus est illud. Pro quo hebrei legũt. Et vidit rex altare: & accessit rex ad altare. p̃s.26. Dum appropriant super me nocentes. Ps.68. Intende anime mee: & libera eam. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Accede ad animam meam & redime eam. Esa.8. Accessi ad prophetissam. Et in eodem.41. Prope facite iudicium vestrum dicit dominus. Ezech.36. Prope est vt veniant. Et in eo.37. Et adiunge vnum ad alterum. idest applica. Et in eo.42. Et sic procedent ad populum. idest accedẽt. Soph.2. Et ad deum suũ nõ appropinquabũt. Signãt ẽt aliqñ offerre. s. qñ est verbũ tertie cõiugationis transitiuũ. i. appropinquare vel accedere facere. Leuit.1. Homo qui obtulerit ex vobis hostiam. Et in eo.3. Et offerrent de hostia pacificorũ oblationẽ dño & in eodẽ.21. & panes deo suo offerunt. Nu.18. Sed fratres tuos de tribu leui sceptro patris tui sume tecũ. i. appropin-

Approprinquare Accedere applicare. adiungere Offerre

quare fac tecum. Ezech. 43. Et offeres vitulum de armēto. Et in eo. Et offeres eū in conspectu dñi. & inde קָרְבָּן corbā siue קָרְבָּן curban. i. oblatio seu munus quod offertur dño. Leuit. 1. Si holocaustū fuerit eius oblatio. Et in eo. 2. Anima cum obtulerit oblationē dño. Nee. 10. Sortes ergo misimus sup oblationem lignorum. & Mathei. 15. corban. i. munus quodcūq ex me tibi proderit. Et in eo. 27. Non licet eos mittere in corbanā. i. ī oblationē dñi. & inde קָרוֹב carob. i. propinquus vel proximus. Exo. 32. Et amicū & ꝓximū suū. Leuit. 21. Nisi tm̄ in cōsanguineis & propiquis. Quod in hebreo legitur singl̄r. Ruth. 2. Propiquus noster est homo. Ps. 14. Et opprobriū non accepit aduersus ꝓximos suos. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. & opprobriū nō sustinuit sup propinquo suo. Ponitur ēt aduerbialiter. i. prope. ps. 144. prope est dn̄s inuocātibus eū Esa. 55. Inuocate eū dū ꝓpe est. & in plu. קְרוֹבִים cerobim. i. proximi vel propinqui. Leuit. 10. Sanctificabor in his q appropinquāt mihi. Ester. 9. Tā in vicino positis q̄ ꝓcul. pro quo he. le. Propinquis & longinquis. & inde קָרֵב Careb. i. accedēs vel appropinquās. 1. Reg. 17. Ibat autem philisteꝰ accedēs & appropinquās. 3. Reg. 4. & necessaria mēse regis salomonis cū ingenti cura ꝓbebāt in tpe suo. ꝓquo he. le. & oēm accedētē ad mensam regis salomonis nutriebant siue alebant vnusquisq in mēse suo: in nullo deficiebant. & inde קְרֵבָה ceriba siue קִרְבַת cirbath. i. appropinquatio: vel adhesio. ps. 72 Mihi autem adherere deo bonū est. pro quo he. le. mihi autem appropinquatio vel adhesio dei bona est. & inde קֶרֶב cereb. i. ītra: aut mediū alicuiꝰ rei. Geñ. 18. & risit occulte. pro quo he. le. & risit intra se. Exo. 23. Et auferā infirmitatem de medio tui. Nu. 15. Peribit de populo suo. pro quo he. le. Peribit de medio populi sui. Deut. 13. Si surrexerit in medio tui prophetes. & in eo. 17. de numero fratrū tuorū. pro quo he. le. De medio fratrū tuorū. Et in eo. 21. Et nō reputes sanguinē innocētē in medio populi tui israel. Ponitur ēt pro vitalibus seu visceribus vł interioribus aut intestinis. Leuit. 1. intestinis & pedibus lotis aqua. Et in eo. Intestina vero & pedes lauabunt aqua. Ps. 48. Sepulchra eorū domus eorū in eternū. ꝓ quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Interiora sua domus eorū in seculū. ps. 102. Et oīa que ītra me sunt nomini sancto eius. Ponitur ēt predicta dictio. קָרַב Carab pro calefieri. Osee. 7. Oēs calefacti sunt quasi clibanus. Significat etiam bellare. vel pugnare. ps. 54. Appropinquat cor illius. Pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Pugnat autem cor illius. Et in eodem. Ab his qui appropinquant mihi. Pro quo hebrei legunt. Ab his qui pugnant aduersus me. Et inde קְרָב cerab. i. bellū. seu prelium aut pugnā vel certamen. 2. Reg. 17. Et tu eris in medio eorum. pro quo hebrei legunt. Et facies tue ibunt in prelio vel in pugna. Ps. 144. Qui docet manus meas ad prelium. Zach. 14. Sicut preliatus est in die certaminis. & in plurali קְרָבוֹת ceraboth. Ps. 67. Dissipa gentes que bella volunt.

קַרְדֹּם Cardum. securis. 1. Reg. 14. Vt acuerent vnusquisq vomerem suum & ligonem & securim. & in plurali קַרְדֻּמִּים cardumim siue קַרְדֻּמּוֹת cardumoth. Iudi. 9. Et arrepta securi proscidit arboris ramū. pro quo hebrei legunt. & accepit abimelech secures & proscidit ramū. 1. Regum. 13. Retuse itaq erant acies vomerum & ligonū & tridentium & securium. ps. 73. Securibus exciderunt.

קָרָה Cara. accidere. contingere. euenire. occurrere. contignare. seu tegere. idest contignationem domorū construere. Geñ. 44. Et aliquid ei in via contigerit. Nume. 11. Iam nunc videbis vtrum meus sermo opere compleatur. Pro quo hebrei legunt. Nunc videbis vtrum contingat vel eueniat tibi sermo meus. idest opere compleatur. Ruth. 2. Accidit autem vt ager ille haberet dominum nomine booz. 1. Regum. 28. Viuit dominus quia non eueniet tibi quicquam mali. 2. Regum. 1. Casu veni in monte gelboe. idest accidit mihi vt venirem in monte gelboe. Eccl's. 2. Et didici ꝙ vnus vtriusq esset interitus. pro quo hebrei legunt. Et didici ꝙ vnus accidens accidit omnibus his. Et in eodem. Si vnus & stulti & occasus meus erit. Pro quo hebrei legunt. Sicut accidit stulto etiam mihi accidet. Esa. 41. Et nuncient nobis quecunq ventura sint. Vide etiam de hoc supra in dictione קָרָא Cara. Significat etiam occurrere. Geñ. 24. Occurre obsecro mihi hodie. Et in eodem. 27. Voluntas dei fuit: vt cito occurreret mihi quod volebā. Nume. 23. Si forte occurrat mihi dominus. Et in eodem. Occurrit illi deus. Et in eodem. Donec ego obuius pergā. idest occurram. Deut. 25. Quomodo occurrerit tibi in via. Et inde קְרִי ceri. siue מִקְרֶה micre. idest accidens. euentus. casus. Deut. 23. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somno. pro quo hebrei legunt. Qui fuerit pollutus casu vel accidenti nocturno. 1. Regum. 20. Cogitabat enim ꝙ forte euenisset ei quod non esset mundus. Eccl's. 3. Idcirco vnus interitus est hominum & iumētorum. Pro quo hebrei legunt. Quoniam accidens vel euentus filiorum hominum: & accidens vel euentus iumētorum: vnū accidēs est eis. Et in eodem. 9. Quia eadem cunctis eueniunt. Pro quo hebrei legunt. Quia idem accidens vel euentus sit omnibus. Et inde קְרִי Ceri. idest occursus: vel exaduerso: aut e contrario. Leuit. 26. Si ambulaueritis ex aduerso mihi: ego quoq contra vos aduersus incedam. Et in eodem. Et ego incedam aduersum vos in furore contrario. Item קָרָה Cara. idest contignare aut contignationem domus facere: seu domum tegere. 2. Paralip. 34. Ad contignationem domorum. Nee. 2. vt det mihi ligna: vt tegere possem porticū templi. Et in eodem. 3. Ipsi texuerunt eam: & statuerūt valuas eius. ps. 103. Qui tegis aqs supiora eiꝰ. ꝓ quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Qui tegit aquis cenacula eius. & inde קוֹרָה Cora. idest tignū seu trabes: aut lignum siue materia ad contignationem domorum. Geñ. 19. Quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei. Pro quo hebrei legunt. Quia ingressi sunt sub vmbra trabis vel contignationis mee. s. domus. 4. Regum. 6. Tollamus singuli de silua materias singulas. Et in eodem. Accidit autem cum vnus materiam succidisset. Et in plurali קוֹרוֹת Coroth. Cantí. 1. Tigna domorum nostrarum cedrina. & inde מְקָרֶה Mecare. idest contignatio domus. Eccl's. 10. In pigritiis humiliabitur contignatio. Et inde קִרְיָה Ciria. idest ciuitas. Nume. 35. Decernite que vrbes esse debeant in presidia fugitiuorum. Prouer. 11. In bonis iustorum exaltabitur ciuitas. Esa. 1. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis. Et in eodem. 29. Ve ariel ariel ciuitas quā expugnauit dauid. dicitur ēt קֶרֶת Careth. Iob. 29. Quando procedebam ad portas ciuitatis. Prouer. 8. Iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur. Et in eodem. 9. Vt vocarent ad arcem & ad menia ciuitatis. Et in lingua chaldaica dicitur קִרְיָא Ciria. siue קַרְתָּא Cartha. aut קִרְיְתָא Ciriatha. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitate samarie. Et in eodem. Venerunt in ierusalem ciuitatem rebellem & pessimam. Et in plurali קִרְיָתַיִם Ciriathaim. siue קְרִיּוֹת Cerioth. & ponitur ꝓ nomine proprio cuiusdam ciuitatis. Hiere. 48. Et sup domum deblataim & super cariathaim. Et in eodem. Et super bethramon & super carioth.

קָרַח Carach. Decaluare. depilare. radere. scilicet caput. seu caluitium facere. Leuit. 21. Nec radent caput nec barbam. Hiere. 16. Neq caluitium fiet pro eis. Ezech. 27. Et radent super te caluitium. pro quo he. le. decaluabunt sup te caluitium. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatum. Et in eo. 29. Omne caput decaluatū. Mich. 5. Decaluare & tondere sup filios delitiarū tuarū. & inde קֵרֵחַ cerēach. i. caluus. 4. Reg. 2. Ascende calue: ascende calue. & inde קָרְחָה Corcha. i. caluitiū. Leuit. 13. Sin aūt in caluitio vel in recaluatione albus vel ruffus color fuerit exortus. Hiere. 47 venit caluitiū sup gaza. Amos. 8. Et sup omne caput caluitiū & aliqn̄ scribitur cū aleph in fine. Ezech. 27. & radēt super te caluitium. Mich. 1. Dilata caluitium tuum sicut aquila. Signat ēt superficiē pāni vel vestimēti in qua pili lane sunt tonsi vel pre vetustate defluxerunt. Leuit. 13. Eo ꝙ infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. Item קֶרַח Cerach. idest gelu: aut glacies. Geñ. 21. Die noctuq estu vrgebar & gelu. Ponitur etiam pro crystallo: quia crystallus in greco idem est quod gelu latine. Ps. 147. Mittit crystallum suā sicut buccellas. Ezech. 1. Et similitudo super capita animalium firmamēti quasi aspectus crystalli horribilis.

קָרַם Caram. extendere. scilicet cutem. cōtegere. vel corio obducere. Ezech. 37. Et extendam super vos cutem. Et in eodē. Et extenta est in eis cutis desuper. i. obducta. vel contecta.

קֶרֶן Ceren. cornu. vnde hoc nomen cornu ab hebreo traxit originem. & est in hebreo vtriusq sexus. Dañ. 8. Fractum est cornu magnū. Pro quo in hebreo legitur. fracta est cornu magna. & in eo. De vno aūt ex eis egressum ē cornu vnū modicū. Mich. 4. Cornu tuū ponā ferreum. Ponitur etiam pro fortitudine vel imperio. 1. Reg. 2. & exaltatum ē cornu meū in deo meo. Et ī eo. Et sublimauit cornu christi sui. Iob. 16. Et operui cinere carnē meam. debet legi cornu meū. ps. 17. Et cornu salutis mee. Ezech. 29. In die illa pullulabit cornu domus israel. Threñ. 2. Confregit in die furoris sui omne cornu israel. & in lingua chaldaica dicitur קַרְנָא Carna. Dañ. 3. In hora qua audieritis vocē tube. pro quo hebrei legunt. vocē cornu. i. tube cornee. Et in plu. קְרָנַיִם Caraim. siue קְרָנוֹת Carnoth. Geñ. 22. Herentem cornibus. Ps. 74. Et omnia cornua peccatorū confringam: exaltabuntur cornua iusti. Dañ. 8. Et ecce aries vnus habens cornua. Et in eo. Et venit vsq ad arietem illū cornutum. idest habentem cornua. Amos. 6. In fortitudie nostra assumpsimus nobis cornua. Abach. 3. Et cornua in manibus eius. Zach. 1. Et ecce quattuor cornua. Ponitur etiā pro angulo tā in singl'i q̄ in pl'i. Exo. 24. Cornua aūt per quattuor angulos ex ipso erunt. ps. 117. Vsq ad cornu altaris. i. vsq ad angulū altaris. Esa. 5. In cornu filii olei. idest in angulo terre pinguissimo apto oliuis. & inde verbum קָרַן Caran. idest cornutum esse. Exo. 34. Et ignorabat ꝙ cornuta esset facies sua. Et in eo. Videntes autem Aaron & filii israel cornutam moysi faciem. Hebrei tamen in predicto loco dicunt ꝙ significat splendescere. eo quod de facie eius exibant radii splendoris ad modū cornuum. Et inde verbū vel participiū tertie coniugationis. scilicet מַקְרִן macrin. idest cornua producens. ps. 68. Placebit dño sup vitulum nouellum cornua producentem & vngulas.

קָרַס Caras. ruere. icuruari. cōteri. Esa. 46. Cōfractꝰ ē bel: cōtritꝰ ē nebo. & in eo. cōtabuerūt & cōtrita sūt simul pro quo he. le. ruerūt icuruati sūt. & īde קֶרֶס ceras. i. circulꝰ vel vncinꝰ. seu fibula cuiꝰ caput ē curuū: & solū iuenitur in nu. plu. Exo. 26. faciesq quiquagita circulos aureos. & ī eo. facies & quiquagita fibulas eneas: quibus iungantur anse.

קַרְסֹל Carsul. talus. s. pedis. & solum inuenitur in nu. plu. 2. Reg. 22. Et non deficient tali mei.

קָרַע Caraa. Scindere. rumpere. dirumpere. aperire. Geñ. 37. Scissisq vestibus indutus est cilicio. ꝓ quo he. le. & scidit iacob vestimēta sua. Exo. 28. Ne facile rumpatur. Leuit. 13. rumpet eum & a solido diuidet. Nu. 14. Sciderunt vestimenta sua. Iudi. 11. Scidit vestimenta sua. 1. Reg. 15. Scidit dn̄s regnum israel a te hodie. 2. Reg. 15. Ecce occurrit ei chusai arachites scissa veste. 3. Reg. 13. Altare quoq scissū est. ps. 34. Dissipati sunt nec cōpuncti. Pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. scīdētes: & nō tacētes Esa. 64 vtinā dirūperes celos. Hiere. 36. Scidit illud scalpello scribe. Signat ēt apire. Hiere. 22. qui aperit sibi fenestras. Signat ēt depīgere oculos stibio: ac si palpebre oculi rūpātur ex cōtinuatiōe stibii. Hiere. 4. Et pīgeres oculos tuos stibio. & īde קֶרַע ceraa. i. scissura: vel ruptura. Prouer. 23. & vestietur pānis dormitatio. pro quo he. le. & vestietur scissuris vel rupturis dormitatio. i. vestietur pānis ruptis vel scissis.

קָרַץ Caras. conniuere. vel annuere. s. oculis vel labiis. excidere. formare. ps. 34. Annuunt oculis. Prouer. 6. annuit oculis: terit pede. & in eo. 10. Qui ānuit oculo dabit tristitiā. & in eo. 16. Mordēs labia sua perficiet malū. pro q̄ he. le. annuēs vel cōniuēs labiis suis perficiet malū. Signat ēt formare vel excidere. Iob. 33. & de eodē luto ego quoq formatus sum. pro quo he. le. excisus sū. & inde קֶרֶץ ceres. i. excisio vel cōcisio: aut excisor. Pro quo btūs hiero. trāstulit stimulatorē. Hiere. 46. stimulator ab aqlone veniet. Itē קְרַץ Caras. in ligua chaldaica sign̄at accusare seu crimīari. Dañ. 3. Accedētes viri chaldei accusauerūt iudeos. & in eo. 6. Adducti sunt viri illi qui accusauerūt danielē. & preponitur ei dictio אֲכַל Achal que sign̄at comedere: quia forte in illis accusatiōibus vel cōiurationibus faciebāt aliqua conuiuia.

קַרְקַע Carcaa. pauimentum. fundus. solum. Nu. 5. & pauxillum terre de pauimento tabernaculi. Amos. 9. si celauerint se in fundo maris.

קַרְקַר Circar. vastare. diruere. dissipare. Nu. 24. vastabitq omnes filios seth Esa. 22. Scrutans murum. Pro quo he. le. dissipans vel diruens murum. De quo vide supra in dictione קִיר cir. & in dictione קָרַר carar.

קֶרֶשׁ Ceres. tabula. Exo. 26. In lateribus tabule due incastrature fient. & in plurali. קְרָשִׁים cerasim. vt in eo. facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis setim. significat ēt trāstra seu tabulata nauis. Ezech. 27. Et transtra tua fecerunt tibi de ebore indico. i. tabulata tua.

קַשׁ Cas. stipula. de quo vide in dictione sequenti.

קָשַׁשׁ Casas. colligere. vel congregare. Exo. 5. Ipsi vadāt & colligāt stipulas. & in eo. Dispersusq est populus in omnem terram egypti ad colligendas paleas. Nu. 5. Inuenerunt hominem colligentem ligna Soph. 2. Cōuenite congregamini. & aliquando scribitur cum simplici sin. De quo vide supra in dictione קוֹשׁ cus. & inde קַשׁ cas. idest stipula seu palee minutissime: aut ligna minutissima. Exo. 5. Et colligāt stipulas. & in eodem. Ad colligendas paleas. Iob. 13. Et stipulam siccam persequeris. ps. 82. Et sicut stipula ante faciem venti.

קִשֻּׁא Casu. Cucumer. & solum inuenitur in numero plurali. scilicet קִשֻּׁאִים Cisuim. Nume. 11. In mēte nobis veniunt cucumeres & pepones. & inde מִקְשָׁה Micsa. idest cucumerarium. Esa. 1. Sicut tugurium in cucumerario.

קָשַׁב Casab. Attendere. intendere. audire. auscultare. 1. Regum. 15. Et auscultare magis q̄ offerre adipem arietum Nee. 1. Sit auris tua attendens ad orationem serui tui

Ps. 9. Preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Ps. 16. Intende deprecationem meam. Ps. 65. Et attendit vocem deprecationis mee. Ps. 129. Fiant aures tue itendetes i vocem deprecationis mee. Prouer. 1. Extendi manum meam & non fuit qui aspiceret. idest qui attenderet. Esa. 42. Attendat & auscultet procul. Hiere. 6. Quia verba mea non audierunt. Et in eodem. 8. Attendi & auscultaui. Et in eo. 18. Et non attendamus ad vniuersos sermones eius. Et in co. Attende domine ad me. Dan. 9. placare domine: attende domine. Osee. 9. Et attende domus israel. & inde קֶשֶׁב caseb siue קֶשֶׁב ceseb. idest attentio vel intuitus aut auscultatio. 4. Reg. 4. Et non erat vox neq; sensus. pro quo he. le. & non erat vox neq; auscultatio vel attentio. idest non erat qui attenderet vel auscultaret. Esa. 21. Et contemplatus est diligenter multo intuitu.

קָשָׁה Casa. indurare. aggrauare. seu durum vel graue esse. resistere. Gen. 35. Difficultate partus periclitari cepit. Pro quo hebrei legunt. Et indurata siue aggrauata est in partu suo. Exo. 7. Sed ego indurabo cor eius. & in eo. 13. Nam cum induratus esset pharao & nollet nos dimittere. Deut. 2. Quia indurauerat dominus deus tuus spiritum eius. Et in eo. 15. Non auertes ab eis oculos tuos. pro quo hebrei legunt. Non durum sit vel non sit graue in oculis tuis cum dimiseris il lum. 1. Reg. 5. Quoniam dura est manus eius super nos. 2. Regum. 29. Durius autem responderunt viri iuda. 2. Paralip. 36. Et indurauit ceruicem suam. ponitur etiam pro resistere. Iob. 9. Quis restitit ei: & pacem habuit. & inde קְשֵׁה Case: siue קְשֵׁה Nicse. i. durus vel induratus. Exo. 33. Populus dure ceruicis es tu. Deut. 31. Ego enim scio contentionem tuam: & ceruicem tuam durissimam. Esa. 8. Et transibit per ea & corruet & esuriet. pro quo he. le. Transibit per eam induratus: & corruet. potest etiam deriuari a dictione יָקַשׁ Iacas. que significat offendere vel corruere sicut est in littera nostra. & inde קֹשִׁי cosi. siue קֹשִׁי cesi. i. durities. Deut. 9. Ne aspicias duritiem populi huius. & inde מִקְשָׁה Micsa. i. ductile. s. metallum percussum malleo & induratum vel copla natum. Exo. 25. Facies candelabrum ductile de auro mundissimo. Et in eodem. Aureos & perductiles. & dicunt aliqui hebrei q in predicto loco significat equalem vel planum. i. opere plano & equali. Hiere. 10. In similitudine palme fabricate sunt. Pro quo he. le. Sicut palma: ductiles vel equales sunt. Ponitur etiam pro crine vel cesarie mulieris equaliter diuisa. Esa. 3. Et pro crispante crine caluicium. Item מִקְשָׁה micsa. idest cucumerarium. De quo vide supra in dictione קִשֻּׁא cisu.

קָשָׂה Casa. Thuribulum. seu crater: secundum translationem nostram. & solum inuenitur in numero plurali: scilicet קְשָׂוֹת cesoth. Exo. 25. Acceptabula & phialas: thuribula & ciathos. & in eodem. 37. Acceptabula & thuribula de auro purissimo. Nu. 4. Et crateras ad liba fundenda.

קָשַׁח Casach. Indurari. durari. seu durum esse. Iob. 39. duratur ad filios suos: quasi non sint sui. Esa. 63. Indurasti cor nostrum ne timeremus te.

קֹשֶׁט Coset. siue קוּשְׁטָא custa. veritas. seu firmitas. Ps. 59. Vt fugerent a facie arcus. Pro quo he. le. A facie veritatis vel firmitatis: siue propter veritatem vel firmitatem: tamen si scriberetur cum tau in fine loco teth. tunc significat arcum: vt infra dicetur. Sed in codicibus hebreorum inuenitur scriptum cum teth. quod significat veritatem vel firmitatem. vt prouer. 22. Vt ostenderem tibi firmitatem & eloquia veritatis. & in lingua chaldaica communiter significat veritatem. Dan. 2. Vere deus vester deus deorum est. Item קְשִׂיטָה Cesita. idest agna seu ouis. Gen. 33. Emitq; partem agri in qua fixerat tabernaculum a filiis hemor centum agnis. Iob. 42. Et dederunt ei vnusquisq; ouem vnam. Et aliqui hebrei dicunt q significat genus quoddam monete: seu nummum: aut obolum. Sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra.

קַשְׂקֶשֶׂת Casceseth. Squama. vt Leuit. 11. Omne quod habet pennulam & squamam. & in plu. קַשְׂקְשׂוֹת Cascheseth. Ezech. 29. vniuersi pisces tui squamis tuis adherebunt. reperitur etiam קַשְׂקַשִּׂים cascasim. secundum terminationem pluralem masculinorum. 1. Reg. 17. Et lorica hamata induebatur. pro quo he. le. & lorica squamarum. i. squamata induebatur.

קָשַׁר Casar. ligare. colligare. coniungere. Gen. 38. In quo obstetrix ligauit coccinum. Et in eodem. 44. Cum anima illius ex huius anima dependeat. pro quo hebrei legunt. Et anima eius colligata est cum anima illius. Deut. 6. Et ligabis ea quasi signum in manu tua. 1. Regum. 18. Et anima ionathe conglutinata est anime dauid. idest colligata. Nee. 4. Itaq; edificauimus murum & coniunximus totum. Iob. 38. Nunquid coniungere valebis micantes stellas pliadas. Esa. 49. Et circumdabis eos tibi quasi sponsa. i. colligabis vel coniunges. & inde קִשֻּׁרִים Cisurim. idest ornamenta quedam que mulieres circunligant collo suo vel pectori. Pro quo btus hieronymus transtulit murenulas. Esa. 3. & murenulas & olfactoria. Ponitur et pro fascia pectorali. Hiere. 2. Nunquid obliuiscitur virgo ornamenti sui: aut sponsa fascie pectoralis sue. & ide קִשֻּׁרִים Cesurim siue מְקֻשָּׁרוֹת Mebrusaroth. idest oues que nascuntur in principio veris. Gen. 30. Et que primi temporis iacob. Significat etiam predicta dictio קֶשֶׁר Casar. coniurare aut coniurationem vel colligationem facere contra aliquem. 1. Regum. 22. Quoniam coniurastis omnes aduersum me. 2. Reg. 15. Quod achitophel esset in coniuratione. pro quo hebrei legunt. In coniurantibus. 4. Reg. 10. Coniurauit ergo iehu filius namsi contra ioram. Amos. 7. Rebellauit contra te Amos. Pro quo hebrei legunt. Coniurauit cotra te amos. & inde קֶשֶׁר Cesser. idest coniuratio. vel colligatio. 2. Reg. 15. facta est coniuratio. Esa. 8. Non dicatis coniuratio: omnia enim que loquitur populus iste coniuratio est.

קֶשֶׁת Ceseth. siue קַשְׁת caseth. Arcus. Gen. 9. Arcum meum ponam in nubibus. Et in eo. Apparebit arcus in nubibus. Et in eo. 21. Iuuenis sagittarius. pro quo hebrei legunt. iaculator arcus. 1. Reg. 2. Arcus fortium superatus est. Esa. 22. Dureq; ligati sunt. Pro quo hebrei legunt. Ab arcu ligati sunt. Potest etiam deriuari a dictione קָשָׁה Casa que significat indurare siue durum esse. Abach. 1. Suscitans suscitabis arcum tuum. Et in plurali קְשָׁתוֹת Cesathoth. ps. 36. & arcus eorum confringantur. Esa. 5. Et omnes arcus eorum extenti. & in eodem. 13. Sagittis paruulos interficient. Pro quo hebrei legunt. & arcubus paruuli interficientur.

קַתְרֹס Cathros. In lingua chaldaica significat quoddam instrumentum musicum. pro quo beatus hieronymus transtulit citharam. Dan. 3. In hora qua audieritis vocem tube & fistule & cithare.

De incipientibus a littera. ר. Res.

רָאָה Raa. videre. intueri. aspicere. cernere. despicere. Gen. 1. & vidit deus q esset bonum. & in eodem. 16. Tu deus qui vidisti me. Et in eodem. Profecto hic vidi posteriora videntis me. & in eodem. 27. Ecce odor filii mei sicut odor agri. pro quo hebrei legunt. Vide odorem filii mei sicut odorem agri. Et est sensus sicut in littera nostra. & in eo. 29. Vidit dominus afflictionem meam. Et in eodem. 37. vide & vide si cuncta prospera sint. Exo. 3. Et videbo visionem hanc magnam. & in eodem. Vidi afflictionem populi mei. Leuit. 20. Et viderit turpitudinem eius: illaq; conspexerit fratris ignominiam. Nu. 23. De summis silicibus video eum. Ios. 5. Et vidit virum cotra se stantem. 1. Reg. 2. Et videbis emulum tuum in templo. 2. Reg. 15. Videtur mihi sermones tui boni & recti. 4. Reg. 14. Veni & videamus nos. i. pugnemus inuicem. & in eodem. 23. Occisus in magedo cum vidisset eum. ps. 32. Vidit omnes filios hominum. Ps. 89. Anni quibus vidimus mala. Eccs. 12. Et tenebrescet videntes per foramina. Esa. 17. & oculi eius ad sanctum israel respicient. & in eodem. 66. Et videbimus in letitia vestra. Hiere. 17. Et non videbit cum venerit bonum. & in eodem. Et non timebit cum venerit estus. Pro quo hebrei legunt. Et non videbit cum venerit estus. Potest etiam deriuari a dictione יָרֵא Iare. que significat timere sicut est i littera nostra. Ezech. 16. Et abstuli eas sicut vidisti. Ponitur etiam pro audire. Gen. 42. Audiens autem iacob q alimenta venderentur in egypto. Exo. 20. Cunctus autem populus videbat voces. i. audiebat. Hiere. 2. Videte verbum dni. i. audite. Significat etiam videre corde aut mente: vel intelligere: siue contemplari aut sentire. vt in aliquibus locis predictis. & Eccles. 1. Et mens mea contemplata est multa sapienter. et in eodem. Homo qui diebus & noctibus somnum non capit oculis. Pro quo hebrei legunt. Somnum in oculis suis non videt. i. non sentit. Et in voce passiua significat apparere. i. videri. Gen. 12. Apparuit autem dns abrae. & in eodem. Edificauit ibi altare domino qui apparuit ei. Leuit. 16. Quia in nube apparebo super oraculum. Iudi. 19. Nunq; res talis facta est in israel. pro quo he. le. Nunq; res talis visa est siue apparuit in israel. 2. Reg. 22. Lapsus est sup penas ventorum. Pro quo he. le. Apparuit seu visus est super penas ventorum. Iob. 33. Et ossa que tecta fuerat nudabuntur. Pro quo he. le. Nudabuntur ossa eius: q non videbatur siue que non apparebant. ps. 17. Et apparuerunt fontes aquarum. Canti. 2. Flores apparuerunt in terra nostra. & quando est verbum tertie coniugationis tunc ponitur pro ostendere vel monstrare. i. facere videri. Gen. 12. In terram quam monstrauero tibi. Leuit. 13. Ostendetur sacerdoti. Nu. 8. Iuxta exemplar quod ostendit dns moysi. Deut. 34. Ostendit ei dns omnem terram. & in eodem. Vidisti eam oculis tuis. Pro quo hebrei legunt. Videre te feci eam oculis tuis. i. ostendi eam tibi. 4. Reg. 11. Et ostendit eis filium regis. Esa. 30. Et terrorem brachii sui ostendet. Mich. 7. Ostendam ei mirabilia. Nu. 3. Et ostendam in gentibus nuditatem tuam. Significat etiam predicta dictio despicere vel negligere. Gen. 42. Quare negligitis. ps. 21. Ipsi vero considerauerunt & inspexerunt me. i. despexerunt me. ps. 53. Et super inimicos meos despexit oculus meus. ps. 111. Donec despiciat inimicos suos. Ps. 117. Et ego despiciam inimicos meos. Ezech. 28. Ante faciem regum dedi te vt cernerent te. Pro quo hebrei legunt. vt despicerent te. Mich. 7. Oculi mei videbunt in eam. i. despicient eam. Vnde Canticorum. 1. Vbi dicitur. Nolite me considerare q fusca sim: potest etiam legi. Nolite me despicere q fusca sim. Et inde ראוּת Rauth. siue מַרְאֶה Mare. i. visio. aut visus. Gen. 2. Produxit dns deus de humo omne lignum pulchrum visu. Exo. 3. Videbo visionem hanc magnam. Nu. 12. In visione apparebo ei. 2. Paralipo. 26. In diebus zacharie intelligentis & videntis deum. pro quo hebrei legunt. Intelligentis in visione dei. Iob. 40. Et videntibus cunctis precipitabitur. Pro quo hebrei legunt. Vtiq; ad visionem suam proiicietur siue precipitabitur. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Eccs. 5. Quid proderit possessori: nisi quod cernit di uitias oculis suis. Pro quo hebrei legunt. Quid proderit possessori: nisi visio oculorum suorum. Et in plurali מַרְאוֹת Mafoth. Gen. 46. Audiuit eum per visionem noctis vocantem se. Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet per visiones noctis. Ezech. 40. Et adduxit me illuc in visionibus dei. Et inde רֳאִי Roi. i. visus. seu visio aut aspectus. 1. Reg. 16. Et pulcher aspectu decoraq; facie. Iob. 17. Nec aspiciet me visus hominis. & in eodem. 33. Consumpta est caro eius a suppliciis. pro quo hebrei legunt. A visione: siue a visu. Potest etiam legi a feditate vel turpitudine: vt infra dicetur. Et inde רֹאֶה Roe. i. videns. Esa. 28. Nescierunt videntem. Ponitur etiam pro propheta. 1. Reg. 9. Qui enim propheta dicitur hodie: vocabatur olim videns. & inde illud quod videtur pertinere alicui dicitur רְאוּי Raui. Ester. 2. & septem puellas speciosissimas de domo regis. Pro quo hebrei legunt. & septem puellas pertinentes de domo regis. Et inde מַרְאָה Mara. siue רְאִי Rei. idest speculum. Exo. 38. De speculis mulierum. Iob. 37. Qui solidissimi quasi ere fusi sunt. pro quo hebrei legunt. Fortissimi quasi speculum fusile. scilicet ex ere. Item רֳאִי Roi. i. feditas siue obscenum vel turpe. Nau. 3. Et ponam te in exemplum. pro quo hebrei legunt. Et ponam te in turpitudinem vel feditatem. Et inde מֹרְאָה Mora. i. feda vel turpis. Beatus hiero. transtulit prouocatricem. Soph. 3. Ve prouocatrix & redempta. Item רָאָה Raa. nomen auis immunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit ixon. Deut. 14. Ixon & vulturem & miluum. Et dicunt hebrei q significat auem acutissimi visus: a primo significato deriuatum.

רְאֵם Reem. rhinoceros: seu vnicornis. Nu. 24. Cuius fortitudo similis est rhinocerotis. Deut. 33. Cornua rhinocerotis cornua eius. & aliquando scribitur cum iod in medio dictionis loco aleph & dicitur רֵים rem. Iob. 39. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi. & in eodem. Nunquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo. Et in plurali רְאֵמִים Reemim. siue רֵימִים remim. ps. 21. Et a cornibus vnicornium humilitatem meam. ps. 28. Et dilectus quemadmodum filius vnicornium.

רֹאשׁ Ros. caput. princeps: seu dux. principium. initium. cacumen. vertex. Summitas cuiuscuq; rei. Fel. seu venenum. aut paupertas. Gen. 3. Ipsa conteret caput tuum. & in eodem. 40. Auferet pharao caput tuum. & in eodem. 47. Conuersus & lectuli caput. Exo. 29. Et pones thiaram in capite eius. Nume. 6. Polluetur caput consecrationis eius. Iosue. 2. Sanguis ipsius erit in capite eius. 3. Reg. 20. Et funiculos in capite nostro. 4. Reg. 4. Caput meum doleo. ps. 7. Conuertetur dolor eius in caput eius. Canti. 7. Caput tuum vt carmelus. Esa. 15. In cunctis capitibus eorum caluitium. Quod in hebreo legitur singulariter. s. in omni capite eorum caluitium. Ezech. 9. Viam eorum super caput eorum reddam. Et in lingua chaldaica dicitur רֵישׁ res. siue רֵישָׁא resa. Dan. 2. Caput de auro optimo. & in eodem. Tu ergo es caput aureum. Et in plurali רָאשִׁים rasim. Gen. 2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. Leuit. 20. Capita vestra nolite nudare. ps. 73. Tu confregisti capita draconum. Dicitur etiam רָאשׁוֹת rasoth in plurali: secundum terminationem pluralem femininorum. & tunc significat locum in quo caput reclinatur. Gen. 28. Tulit de lapidibus qui iacebant: & supponens capiti suo. & in eodem. Tulit lapidem quem supposuerat capiti. 1. Reg. 26. Hastam fixam in terra ad caput eius. & in eodem. Et tolle hastam que est ad caput eius. Hiere. 13. Quoniam descendit de capite vestro corona glorie vestre. Significat etiam predicta dictio רֹאשׁ ros. principem seu principalem: aut ducem: tam in singulari q in plurali. Exo. 30. Sume tibi aromata prime myrrhe. i. principalis. Nu. 13. Mittens principes viros. Deut. 29. Principes vestri & tribus ac

maiores natu. Canti. 4. Cum omnibus primis vnguentis idest pricipalib9. Mich. 3. Audite principes domus iacob. Zach. 4. Et adducet lapidem primarium. i. pricipalem. Significat etiam principium siue initium: aut exordium. Ps. 118. Principium verborum tuorum veritas. Ezech. 40. In exordio anni decima mensis. Item significat cacumen: seu verticem: aut summitatem. Gen̄. 28. Et cacumen eius tangens celum. Exo. 24. Quasi ignis ardens super verticem montis. 2. Reg. 15. Cūq3 ascenderet Dauid summitatē montis. Ponitur etiam pro sūma. Exo. 30. Quando tuleris sūmā filiorum israel. Leuit. 6. Reddet omnia que per fraudē voluit obtinere. Pro quo hebrei legunt. Reddet ea in summa. idest reddet sūmā omniū predictorū. Dan̄. 7. Breui sermone comprehendit sūmatimq3 perstringens ait. Et inde רֵאשִׁית resith. i. principium siue initium. Gen̄. 1. In principio creauit deus celum & terram. & in eodem. 10. Fuit autē principium regni eius babylon. Nu. 24. Principium gentium amalech. Deut. 11. A principio anni vsq3 ad finē eius. p̄s. 101. Initium sapientie timor dn̄i. Eccl's. 7. Melior est finis orationis q3 principium. Ponitur etiam pro principali vel optimo. Amos. 6. Et optimo vnguento delibuti. Et inde רִאשׁוֹן rison. i. primus. Exo. 12. In die primo nō erit fermentum in domibus vestris. Iob. 15. Nunquid primus homo tu natus es. Ezech. 45. In primo mense vna mensis. & aliquādo scribitur cum iod in medio loco a'leph. Iob. 8. Interroga enim generationem pristinam. Et in plu. רִאשֹׁנִים Risonim. Nu. 6. Ita tamē vt dies priores irriti fiant. & in genere feminino רִאשֹׁנָה risona. siue רִאשֹׁנִית risonith. Hiere. 25. Ipse est annus primus Nabuchodonosor. regis babylonis. & in hebreo est generis feminini. Zach. 6. In quadrigua prima equi rufi. Accipitur etiam aduerbialiter. i. primū seu primo. Nu. 2. Primi egredietur. Pro quo hebrei legunt. Primū proficiscantur. Ester. 1. Et primi post eum residere soliti erant. Et in plurali רִאשֹׁנִיּוֹת risonioth. Esa. 43 Ne memineritis priorū. Item רֹאשׁ ros. i. fel seu venenum. vt Deut. 29. Germinans fel & amaritudinem. & in eodem. 32. Vua corū vua fellis. & in eodem. Venenū aspidum insanabile. p̄s. 68. Dederunt in escam meam fel. Thren̄. 3. Et circundedit me felle & labore. Significat etiam pauperem vel paupertatem. De quo vide infra in dictione רוֹשׁ ros cum vau in medio dictionis.

רַב Rab. multus: seu magnus: aut multū: vel plurimū. De quo vide in dictione sequenti.

רָבַב Rabab. multiplicare. augere. crescere. Gen̄. 1. Crescite & multiplicamini. & in eo. 6. Cūq3 cepissent homines multiplicari super terram. & in eodem. 17. Et multiplicabo te vehemēter nimis. Exo. 23. Et crescant contra te bestie agri. p̄s. 3. Dn̄e quid multiplicati sunt qui tribulāt me. p̄s. 17. Et fulgura multiplicauit. Ps. 68. Multiplicati sunt super capillos capitis mei. Esa. 54. Et multitudinem pacis filiis tuis. Pro quo he. le. & multiplicabitur pax filiorum tuorum. Vide etiam de hoc infra in dictione רַבָּה raba. Et inde רַב Rab. siue רוֹב rob. i. multus: seu multitudo: siue magnus aut princeps. Iudi. 17. Adhuc populus multus est. Ester. 10. Et acceptabilis plebi fratrū suorū. Pro quo hebrei legunt. & acceptabilis multitudini fratrū suorū. & i eo. 1. Preponēs mensis singulis de principibus suis. Iob. 11. Nunquid qui multum loquitur non audiet. & in eodem. 23. Nolo multa fortitudine contendat mecū. & in eodem. 33. Et omnia ossa eius marcescere facit. i. plurima ossa eius. & in codē. 36. Nec multitudo donorum inclinet te. Ps. 47. Ciuitas regis magni. Prouer. 11. Salus autē vbi multa consilia. Quod in hebreo legitur singulariter. & in codē. 13. Multi cibi in noualibus patrum. Pro quo hebrei legūt. Multitudo cibi seu multus cibus. & in eodem. 14. Vbi autem apparent plurime segetes. i. multitudo segetum. & in codē. 20. Multi homines misericordes vocantur. Pro quo hebrei legunt. multitudo hominū. & in codē. Est aurū & multitudo gēmarū. Eccl's. 1. Eo quod in multa sapientia multus sit labor. & in eodem. 5 Vbi sunt multa somnia: plurime sunt vanitates. Pro quo hebrei legunt. Quoniā in multitudine somniorū & vanitatū. Esa. 19. Et mittet eis saluatorē & propugnatorē. Pro quo hebrei legūt. Saluatorē & magnū. Potest etiā deriuari a dictione רִיב rob. que significat pugnare vel obiurgari. vt infra dicetur. & in codē. 42. Et post multos dies visitabuntur idest post multitudinē dierum. Et in genere feminino רַבָּה Raba. siue רַבַּת rabath. i. multa siue magna aut multiplicata 1. Reg. 2. Et que multos habebat filios infirmata est. Gen̄. 7 Rupti sunt omnes fontes abyssi magne. 2. Paralipo. 3. Eo quod multa turba sanctificata non esset. p̄s. 77. Et adaquauit eos velut in abysso multa. Ps. 88. Deus qui glorificatur in ecclesia sanctorū magnus & terribilis. Pro quo hebrei legunt. Deus roboratus in secreto sanctorū magno. & in hebreo est generis feminini. p̄s. 109. Cōquassauit capita i terra multorū. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Percussit caput in terra multa. Ponitur etiam רַבָּה Raba siue רַבַּת rabath aduerbialiter. i. multū aut sepe. Ps. 61. Non mouebor amplius. p̄s. 119. Multum incola fuit anima mea. p̄s. 122. Multū repleta est aīa nr̄a. Ps. 128. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea. Et in plurali רַבִּים rabim. siue רַבּוֹת raboth. Ps. 3. Multi insurgunt aduersum me. Ps. 33. Multe tribulationes iustorum. Prouer. 29. Multi requirunt faciem principis. Ponitur etiā pro maiori vel lōgeuo. Gen̄. 27. Maior seruiet minori. Iob. 32. Non sunt longeui sapientes. & in lingua chaldaica dicitur רַבְרְבָן Rabreban. i. magna siue magni aut principes. Dan̄. 2. Et numera multa & magna dedit ei. & in eodē. 4. Et optimates mei & magistratus me requisierunt. Et inde רְבָבָה rebaba. siue רִבּוֹ ribo. i. multiplicatio: siue multiplicata. Ezech. 16. Multiplicatam quasi germē agri dedi te. & cōmuniter ponitur p decē millibus. Deut. 32. Et duo fugarēt decem millia. Iudi. 20. Decē viri eligantur ex centum ex omnibus tribubus israel: & centum de mille: & mille de decē millibus. Ps. 90. Et decē millia a dextris tuis. Dicitur etiā רִבּוֹא Ribo cum vau & aleph i fine. Nee. 7. Omnis multitudo quasi vir vnus quadraginta duo millia. pro quo he. le. Omnis multitudo quasi vir vn9 quatter decem millia & duo millia. & in codē. Et quod dedit reliquus populus auri dragmas viginti millia. Pro quo he. le. Bis decē millia: scribitur etiam sine aleph. 1. Paralipo. 29. Et solidos decē millia. & in codē. Et eris talenta decē & octo millia. Ione. 4. In qua sunt plusq3 centū millia hominū. Pro quo. he. le. In qua sūt plusq3 duodecies decē millia hominū. Dan̄. 7. & decies centena millia assistebant ei. Pro quo hebrei legunt. Decies mille decē millia corā eo assistebant. & est sensus sicut in littera nr̄a. Et in plurali רְבָבוֹת Rebaboth. siue רִבּוֹת riboth. aut רִבֹּאוֹת ribooth. Nu. 10. Reuertere dn̄e ad multitudinē filiorū israel. vbi pro multitudine ponitur רְבָבוֹת rebaboth. Deut. 33. Et cum eo sanctorū millia. 1. Reg. 18. Percussit saul mille & dauid decē millia. p quo hebrei legunt. Percussit saul in millibus suis: & dauid in decem millibus suis. idest in pluries decem millibus. Esd. 2. Dederunt in expensas operis auri solidos quadraginta millia & mille. Pro quo hebrei legunt. Auri solidos septies decem millia & mille. Nee. 7. Dederunt in thesaurū operis auri dragmas viginti millia. Et in numero duali רִבֹּתַיִם Ribothaim. i. bis decem millia. p̄s. 67. Currus dei decem millia

Pro quo hebrei legunt. Currus dei bis decem millia. Et dicunt aliqui hebrei q in predicto loco & in aliquibus predictis ponitur numerus determinat9 pro indeterminato. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Currus dei innumerabiles. Et inde מְרֻבָּבוֹת Merubaboth. i. multiplicate siue abundantes. p̄s. 43. Oues eorum fetose abundantes in gregibus suis. Et inde רְבִיבִים rebibim. i. gutte vel stille pluuie: propter earum multiplicationem. Deut. 32. Et quasi stille super gramina. p̄s. 71. Et sicut stillicidia stillantia super terram. Mich. 5. Et quasi stille super herbam. & inde רַב Rab. i. multiplex. Iob. 5. Et scies quoniā multiplex erit semen tuū. Et in plurali רַבֵּי rube. Osee. 8. Scribam ei multiplices leges meas. Significat etiam רַב Rab satis vel sufficit. Exo. 9. Orate dn̄o vt desinant tonitrua & grando. Pro quo hebrei legunt. Et sufficiat iā esse tonitrua. Nu. 16. Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorū est. & in eodē. Multum erigimini filii leui. 1. Paralipo. 21. Sufficit: iā cesset manus tua. Significat etiam predicta dictio רָבַב Rabab. iurgari vel obiurgari. Gen̄. 49. Exasperauerunt eum & iurgati sunt. & aliqui hebrei dicūt q significat iaculari. i. iaculo vel sagitta pcutere. Et inde רֹבֶה robe. i. iaculator vel sagittarius Gen̄. 21. Factusq3 est iuuenis sagittarius. Et in plurali רַבִּים Rabim. Hiere. 50. Annunciate in babylone plurimis omnibus qui tendunt arcum. Pro quo hebrei legunt. Audire facite in babylōe iaculatores siue sagittarios omnibus qui tendunt arcus. Potest etiam significare plurimos sicut est in litera nostra: Ponitur etiam רַבִּים rabim. pro iaculis vel lanceis. Iob. 16. Circūdedit me lanceis suis. vide etiam de hoc infra in dictione רוֹב rob.

רָבִד Rebid. torques. vel ornamētū quod suspēditur in collo. Gen̄. 41. & collo torquē aureū circūposuit. Ezech. 16. Et torquē circa collū tuū. Et inde מַרְבַדִּים Marbadim. i. ornamēta q̄dā quibus lectulus ornatur: siue tapetia. Pro q̄ beatus hiero. transtulit funes. Prouer. 7. Intexui funibus lectulum meū. Et inde verbū רָבַד Rabad. quod significat talibus ornamētis ornare vl' sternere lectū. vt in p̄dicto loco. Pro quo he. le. Ornamētis siue tapetibus ornaui vel struai lectulū meū. Vbi ponitur nomē & verbū ab eo deriuatū.

רָבָה Raba. multiplicare. augere. crescere. enutrire. Gen̄. 3. Multiplicabo erūnas tuas. & in codē. 22. Et multiplicabo semen tuū sicut stellas celi. & in eodem. 35. Cresce & multiplicare. Exo. 1. Ne forte multiplicetur. & in eodem. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Et in eodem. Vt multa signa fiant in terra egypti. Leuit. 11. Et multos habens pedes. Pro quo he. le. Et multiplicans pedes. Deut. 8. Vt possitis viuere & multiplicemini. & in eodem. 14. Cum autē longior fuerit via. Pro quo he. le. Cum multa vel multiplicata fuerit tibi via. & in codē. 17. Non habebit vxores plurimas. pro quo hebrei legunt. Et non multiplicabit sibi vxores. & in codē. 30. Et viues atq3 multiplicaberis. Iudi. 9 Cōgrega exercitus multitudinē: & veni. pro quo hebrei legunt. Multiplica exercitum tuū: & veni. 2. Reg. 14. Vt non multiplicentur proximi sanguinis ad vlciscendum. 2. Paralipo. 33. Et multo maiora dereliquit. pro quo hebrei legūt. Et multiplicauit delicta. p̄s. 15. Multiplicate sunt infirmitates eorum. Ps. 138. Et sup arenā multiplicabuntur. Prouer. 29. In multiplicatione impiorum multiplicantur scelera. Eccl's. 5. Vbi multe opes sūt: multi & qui comedūt eas. Esa. 9. Multiplicasti gentem. & in codē. Multiplicabitur eius imperium. Ezech. 21. Et multiplicat9 ruinas. Thren̄. 2. Et repleuit in filia iuda humiliatum & humiliatam. i. multiplicauit. Ezech. 24. Cōgere ossa que igne succendā. Pro quo he. le. Multiplica ligna. vide etiā de hoc supra in dictione רָבַב Rabab. Et inde הֶרֶב Héreb siue הַרְבֵּה Harbe: aut הַרְבּוֹת Harboth vl' מַרְבֶּה Marbe. i. multitudo: siue multiplicatio. Iudi. 20. Vt ascendente in altum fumo captam vrbem demōstraret. Pro quo he. le. Vt multiplicatio vel multitudo fumi in altū ascenderet. p̄s. 50. Amplius laua me ab iniquitate mea i. multum laua me. p̄s. 129. Et copiosa apud eum redēptio. i. multa. Eccl's. 1. Et mens mea contemplata est multa sapiēter. Esa. 30. Ignis & ligna multa. & in codē. 33. Tunc diuidētur spolia predarū multarū. Ezech. 16. Que est capacissima ebrietatis. i. multū capax. Amos. 4. Percussi vos vento vrēte & aurigine multitudinē hortorū vr̄orū. Siḡat ēt p̄dicta dictio enutrire vel educare. Thren̄. 2. Quos educaui & enutriui Eze. 19. & enutriuit catulos suos. & inde תַּרְבּוּת tharbuth. siue מַרְבִּית Marbith. i. icremētū vl' multiplicatio. Nu. 32. Incrementa & alumni hominū peccatorū. 1. Reg. 2. Et pars magna domus tue morientur cum ad virilē etatē peruenerint. Significat etiā מַרְבִּית Marbith siue תַּרְבִּית Tharbith fenus vel superabundantiā aut vsurā. Leuit. 25. Et frugum superabundantiā non exiges. Ezech. 18. Ad vsurā nō cōmodauerit: & ampli9 nō acceperit. Itē רֹבֶה Robe. i. iaculator vel sagittarius. Gen̄ 21. Factusq3 est iuuenis sagittarius. Pro quo he. le. Et fuit iaculator vel sagittarius. De quo vide supra in dictione רָבַב rabab. & a predicta dictione dicūt aliqui hebrei q deriuatur אַרְבֶּה Arbe. i. locusta. Exo. 10. Ecce ego inducam cras locustam in fines tuos.

רָבַךְ Rabach. frigere. torrere. Leuit. 6. Que in sartagine oleo conspersa frigetur. 1. Paralipo. 23. Et ad lagana & sartaginem & ad torrendum.

רָבַע Rabūa. quadrū vel quadratū aut quadrāgulū. cōmisceri. Exo. 27. Quinq3 cubitos in lōgitudine & totidē in latitudine. i. quadrū. & in codē. 28. Quadrangulū erit & duplex. Ezech. 43. Quadrāgulatū equis laterib9. & aliquādo scribitur cū iod & thau in fine & dicitur רְבִיעִית rebiith. 3. Reg. 6. Postes de lignis oliuarum quadrāgulatos. Ezech. 48. Omnes primitie viginti quinq3 millia in quadrū separabuntur. Scribitur etiam cum mē in principio & dr̄ מְרֻבָּעָה Merubaa siue מְרֻבַּעַת Merubáath. i. quadratum vel quadrata. Ezech. 40. Longitudine centum cubitorū: & latitudine centum cubitorū per quadrū. & in codē. 45. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam. Et inde רֶבַע rébaa siue רְבִיעִית rebiih. i. quarta pars Leuit. 23. Quarta pars hin. Nee. 9. Et legerunt in volumine legis dn̄i dei quatter in die: & quatter in nocte cōfitebātur. Pro quo he. le. Et legerūt in volumine legis dn̄i dei q̄rta parte diei: & quarta parte confitebantur vel laudabant. Ponitur etiā רֶבַע Rébaa pro latere. Ezech. 43. Quadrangulatum equis lateribus. i. per quattuor partes equales. Et inde אַרְבָּעָה Arbaa. i. quattuor. Gen̄. 2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. 4. Reg. 7. Quattuor ergo viri erant leprosi iuxtā introitum porte. Prouer. 30. Quattuor sunt minima terre. Et i genere feminino אַרְבַּע Arbaa sine he in fine Exo. 22. Et quattuor oues pro vna oue. Esa. 11. A quattuor plagis terre. Et aliquando scribitur cum thau in fine & dicitur אַרְבַּעַת Arbaath. Ezech. 46. In quattuor angulos atrii atriola disposita. & in eodē. Mensure vnius quattuor erāt. Et inde אַרְבַּעְתָּיִם Arbaathaim. idest quadruplum. 2. Reg. 12. Et ouem reddet in quadruplum. Et inde רְבִיעִי Rebii. i. quartus. Gen̄. 1. Et factum est vespere & mane dies quartus. & in codē. 2. Fluuius quartus ipse est euphrates. & in codē. 15. Generatione autem quarta reuertentur huc. Et in chaldeo dicitur רְבִיעָיָא Rebiaia. Dan̄. 2. Et regnum quartum erit velut ferrum. Et in plurali רְבִיעִים Rebiim. Exo. 4. In tertiam & quartam generationem. Pro quo hebrei le-

gunt. In tertios & in quartos.i.natos in tertia & in quarta generatione. 4. Reg. 10. filii tui vſq; ad quartā generationē ſedebunt ſuper thronum iſrael. pro quo hebrei legunt. filii quarti ſedebunt tibi ſuper thronum iſrael. & in genere feminino רְבִיעִית rebiith. ideſt quarta ſiue quarta pars. Leuit. 19. Anno autem quarto omnis fructus eorū ſanctificabitur Et in hebreo eſt generis feminini. Item רָבַע rabaa. i. commiſceri. ſ. in actu generationis: vel coire: aut ſuccūbere. Leuit. 18. Mulier non ſuccumbet iumento nec miſcebitur ei. & in eodem. 19. Iumenta tua non facias coire cum alterius generis animantibus. & in eodem. 20. Mulier ſi ſuccubuerit iumento. & inde רֹבַע róbaa. ideſt generatio: vel ſtirps. Nu. 23. Et noſſe numerū ſtirpis iſrael. hebrei tamen in predicto loco iuxta primā ſignificationē legunt. & noſſe quartam partem iſrael. i. numerum quarte partis. Et inde רֶבַע rébaa. ideſt accubatio. Ps. 138. Semitam meam & funiculū meum inueſtigaſti. Pro quo beatus hiero. in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Semitam meam & accubationem meā. euentilaſti.

רָבַץ Rabas. cubare. accubare. requieſcere. ſternere. Geñ. 49. Requieſcens accubuiſti vt leo. Et in eodem. Accubans inter terminos. Nu. 22. Concidit ſub pedibus ſedētis. Pro quo he. le. Et concidit ſub Balaam. Deut. 22. Et matrem pullis vel ouis deſup incubātē. & in eo. 29. Et ſedeant ſuper eum om̄ia maledicta que ſcripta ſunt in volumine legis. pro quo he. le. & cubabūt ſuper eū. Iob. 11. Requieſces & non erit qui te terreat. Canti. 1. Vbi cubes: vbi paſcas in meridie. p̄s. 22. In loco paſcue ibi me collocabit. ideſt cubare me faciet. Eſa. 11. Et pardus cum hedo accubabit. & in eodē. 13. Nec paſtores requieſcent ibi: ſed requieſcent ibi beſtie. & i eodem. 27. Ibi paſcetur vitulus & ibi accubabit. Hiere. 33. Habitaculum paſtorum & accubantium gregū. Soph. 3. Et accubabunt: & non erit qui exterreat. Ponitur etiā pro ſternere. Eſa. 54. Ecce ego ſternam per ordinem lapides tuos. & inde רֵבֶץ Rebes. i. cubile: ſeu accubatio. vbi accubāt & requieſcunt. Prouer. 4. Nec vaſtes requiē eius. i. cubile eius: vbi requieſcit. Eſa. 65. Et vallis achor in cubile armentorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַרְבֵּץ Mirbas. Ezech. 25. Et filios amō in cubile pecorum Soph. 2. Quomodo facta eſt in deſertum cubile beſtie.

רָבַק Rabac. Impingare: vel ſaginare. & ſolum inuenitur מַרְבֵּק Marbec ab eo deriuatum: quod ſignificat ſaginatum ſeu impinguatum: vel locus vbi animalia impigantur. Hiere. 46. Quaſi vituli ſaginati vniuerſi ſunt. In aliis vero locis beatus hiero. trāſtulit paſcualē ſeu armentum. 1. Reg. 28. Mulier autem illa habebat vitulum paſcualē. ideſt Vitulū ſaginatū. Amos. 6. Et vitulos de medio armenti. Malach. 2. Et ſalietis quaſi vitulus de armento.

רָגַז Ragaz. Commoueri. vel inquietari. Tremere. vel contremiſcere. Iraſci. conturbari: vel contriſtari. Deut. 2. Vt audito nomine tuo paueant: & in morē parturientiū cōtremiſcant. 1. Reg. 7. Et non turbabitur amplius. Pro quo he. le. Non cōmouebitur vel nō inquietabitur amplius. Et in eodē. 28. Quare inquietaſti me vt ſuſcitarer. i. cōmouiſti me. 2. Reg. 22. Fundamenta montium cōcuſſa ſunt. Pro quo he. le. Et fundamenta celorum cōmota ſunt vel contremuerunt. Iob. 9. Qui cōmouet terram de loco ſuo. p̄s. 17. Et fūdamēta mōtiū cōmota ſunt. & btūs hiero. in pſ. iuxta he. ve. tranſtulit. Fundamēta montiū cōcuſſa ſunt. Prouer. 30. Per tria mouetur terra. Hiere. 50. Et commoueat habitatores babylonis. Abach. 3. Et ſubter me ſcateat. Pro quo he. le. ſubter me cōtremiſcat ſiue cōmoueatur. Sig̃at ēt iraſci. Geñ. 45. Ne iraſcamini i via. Exo. 15. Audierūt populi & irati ſunt. Eſd. 5. Poſtq̄ autem ad iracūdiam prouocauerūt patres nr̄i. Ps. 4. Iraſcimini & nolite peccare. poteſt ēt legi. cōtremiſcite. Prouer. 29. ſiue iraſcatur ſiue rideat. Eſa. 37. Et inſaniā tuā cōtra me. pro quo he. le. & q̄ iraſcaris aduerſū me. & in eodem. Cū fureres aduerſum me. i. iraſceris Ezech. 16. Et prouocaſti me in oībus his. ſ. ad iracūdiā. & inde רְגַז Regaz. quod in lingua chaldaica ſignificat irā vel furorē. Dañ. 3. tūc nabuchodonoſor in furore & ira. ſig̃at ēt pauere. aut contriſtari vel conturbari. Deut. 28. Dabit tibi dn̄s cor pauidū. 2. Regū. 28. Contriſtatus itaq; rex. Ioel. 1. Conturbētur omnes habitatores terre. Mich. 7. Perturbabuntur de edibus ſuis. Abach. 3. Turbabuntur pelles terre madian. & in eodem. Audiui & conturbatus eſt vēter me9. Et inde רֹגֶז rógez. i. cōmotio: vel conturbatio: aut tremor: vel cōcuſſio. Iob. 3. Ibi impii ceſſauerunt a tumultu. ideſt a cōmotiōe. Eſa. 14. Cū requiē dederit tibi dn̄s a labore tuo & a cōcuſſione tua. Scribitur etiam cum he in fine. Ezech. 12. Et aquam tuam in feſtinatione & in merore bibes. vbi ponitur pro feſtinatione.

רָגַל Ragal. explorare: contemplari. accuſare. ſuſurrare. detrahere. diffamare. Geñ. 42. Exploratores eſtis vos. Et in eo. Nec quicq̄ famuli tui machinātur mali. pro quo hebrei legunt. Non ſunt ſerui tui exploratores. Nu. 21. Miſit itaq; moyſes vt explorarent iazer. Deut. 1. & cōſiderata terra. Pro quo he. le. Explorauerunt eam. Ioſ. 7. Aſcendite & explorate terrā. qui p̄cepta cōplētes explorauerunt hai 2. Reg. 10. Et nō ideo vt inueſtigaret & exploraret ciuitatē & euerteret eam. Sig̃at ēt accuſare vel detrahere aut ſuſurrare. ſiue diffamare. eo quod ſuſurrones & detractores explorāt dicta & facta aliorum vt detrahāt & accuſet. 2. Reg. 19. Accuſauit me ſeruū tuū ad te dn̄m meū regem. i. detraxit vel diffamauit me. Ps. 14. Qui nō egit dolum in lingua ſua. Pro quo beatus Hiero. in pſalterio. iuxta he. ve. tranſtulit. Non accuſauit in lingua ſua. Itē רֶגֶל Réguel ſiue רֶגֶל Rágel. i. pes. & eſt in hebreo vtriuſq; ſexus. Geñ. 41. Abſq; tuo imperio nō mouebit quiſq̄ manum aut pedem. Deut. 19. Pedē pro pede. p̄s. 25. Pes me9 ſtetit in directo. Ezech. 1. Et pedes eorum pedes recti. Pro quo hebrei legunt. Et pedes eorum pes rectus. & in eodem. 29. Non pertrāſibit eā pes hominis. Et in plurali רַגְלַיִם Raglaim. Geñ. 19. Et lauate pedes veſtros. Leuit. 11. Ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia. ideſt quattuor pedibus. Iudi. 5. Et barach veſtigia ſunt ſecuti. Pro quo hebrei legunt. Et barach in valle miſſus eſt pedibus ſuis. i. pedeſter. 2. Reg. 15. Egreſſus eſt ergo rex & vniuerſa domus eius pedibus ſuis. & in eo. Illotis pedibus & intonſa barba. Iob. 29. & pedes clando. Eſa. 7. Caput & pilos pedum. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מַרְגְּלוֹת Margueloth. ideſt pedes: vel locus pedum. Ruth. 3. A parte pedum. Dañ. 10. & brachia eius & deorſum vſq; ad pedes. & in lingua chaldaica dicitur רַגְלַיָּא Raglaia. Dañ. 2. Quia vidiſti partē pedum & digitorum: partem teſtcam figuli. Ponitur etiā רַגְלַיִם raglaim ſiue רַגְלֵי Ragle pro peditibus vel pedeſtribus. Exo. 12. Sexcenta fere millia peditum virorum. Nu. 11. Sexcenta millia peditum huius populi ſunt. Hiere. 12. Si cū peditibus currens laboraſti. Accipitur etiam pro comitatu vel cōtubernio. Geñ. 30. Benedixitq; tibi deus ad introitū meū. Pro quo he. le. Pro comitatu vel cōtubernio meo. Exo. 11. egredere tu & oīs ppl̄s qui ſubiectus eſt tibi. pro quo he. le. Et oīs populus qui eſt in pedibus tuis. i. in comitatu vel cōtubernio tuo. Ponitur ēt p̄ veſtigio. Geñ. 33. & ego ſequar paulatim veſtigia eius: ſicut videro paruulos meos poſſe. & q̄ñ iūgitur cū dictiōe הָסָךְ Aſach: tūc ambe dictiōes ſig̃ant

ventrem purgare ſeu mingere. Iudi. 3. Forſitā purgat aluū in eſtiuo cenaculo. 1. Reg. 24. In quam ingreſſus eſt ſaul vt purgaret ventrem. Et inde vrina dicitur מֵירַגְלַיִם Meraglaim. i. aque pedum. Eſa. 36. vt bibant vrinam pedū ſuorū Significat etiam predicta dictio רֶגֶל Régel. vicem. Exo. 23. Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis. Nu. 22. Cur percutis me ecce iam tertio. i. trib9 vicibus. Et in eodem. Cur inquit tertio verberas aſinam tuam. Et inde verbum רָגַל Ragal. i. aſſueſcere vel conſueſcere. Oſee. 11. & ego quaſi nutricius ephraim. Pro quo hebrei legūt. Et ego cōſuetus vl̄ aſſuetus fui ipſi ephraim. Poteſt etiā ſignificare pedetētim ambulare: a primo ſignificato deriuatū. i. pedetētim cū eo ambulabam ſicut nutricius cū puero. eſt etiā רֹגֵל Rogel nomē fontis. 3. Reg. 1. Qui erat vicin9 fontis rogel.

רָגַם Ragam. lapidare. ſiue lapidibus obruere. Leuit. 20. Lapidibus obruet eos. & in eodem. 24. Lapidet eum omnis multitudo. Nume. 15. Obruat eum lapidibus omnis turba. Deut. 21. Lapidibus obruet eū populus ciuitatis Ezech. 16. Et lapidabunt te lapidibus. & in eo. 23. Et lapidetur lapidibus populorum. Et inde מַרְגֵּמָה Margema. i. aceruus lapidum. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit aceruus mercurii. Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum mercurii: ita qui tribuit inſipienti honorem. Quod aliqui hebrei exponunt ſic. ſcilicet ſicut qui mittit lapidem ſcilicet precioſum in aceruum lapidum. ſ. cōmunium: ita qui tribuit inſipienti honorem. Poteſt etiam deriuari ab אַרְגָּמָן Argaman q̄ ſignificat purpuram: vt ſit ſenſus: ſicut qui ligat lapidem vel ſaxum in purpura: ita qui tribuit inſipienti honorem. Item רִגְמָה Rigma. i. ducatus vel principatus. p̄s. 67. Principes iuda duces eorum. Et aliqui hebrei ſecundum primā ſignificationem legunt. lapidatio eorum. Sed beatus hiero. in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Principes iuda in purpura ſua. ſ. ab אַרְגָּמָן Argaman quod ſignificat purpuram: vt ſupra dictum eſt.

רָגַן Ragan. Suſurrare: murmurare. muſſitare. Deut. 1. Murmuraſtis in tabernaculis veſtris. Et inde נִרְגָּן Nirgan. ſiue רֹגֶן Rógen. i. ſuſurro vel murmurator aut muſſitator. prouer. 16. Et verboſus. i. ſuſurro ſeparat principes. & in eodem. 26. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia. Eſa. 29. Muſſitatores diſcent legem.

רָגַע Ragaa. ſcindere. diuidere. quieſcere. turbare. Iob. 7. Cutis mea aruit & cōtracta eſt. pro quo hebrei legunt. Cutis mea ſciſſa eſt & contabuit. & in eodem. 26. In fortitudine illius repente maria congregata ſunt. Pro quo hebrei legunt. In fortitudine illius ſcidit ſeu diuiſit maria. Poteſt etiam ſignificare ſicut eſt in littera noſtra. Nam רֶגַע Régaa ſignificat repente vel ſubito: vt infra dicetur. Eſa. 51. Qui conturbo mare & intumeſcunt fluctus eius. Pro quo hebrei legunt. Diuidēs mare. Et inde רִגְעֵי rigee. i. diuiſiones vel ſciſſure. p̄s. 34. Et in iracundia terre loquētes dolos. p̄ quo he. le. & in ſciſſuris terre. i. in locis abſcōditis terre. Itē רָגַע Ragaa. i. quieſcere vel requieſcere. Deut. 28. In gētib9 quoq; illis nō quieſces. Eſa. 30. Ibi cubauit lamia. i. requieuit. & in eodē. 51. & iudiciū meū in lucē populorū quieſcet. Hiere. 30. Vade in requiē ſuā iſrael. Pro quo hebrei legunt. Vade ad requieſcendum iſrael. Hiere. 43. Refrigerare & ſile. i. requieſce & ſile. & in eodem. 50. Vt exterreat terrā: & cōmoueat habitatores babylonis. Pro quo he. le. Vt requieſcere faciat terram. nam ex ruina babylonis quieuit terra. vt habetur. Eſa. 14. Et inde מַרְגֵּעָה Margea. ſiue מַרְגּוֹעַ Margoa. ideſt requies. ſeu refrigerium. Eſa. 28. Et hoc eſt refrigerium meū: & noluerunt audire. Hiere. 6. Et inuenietis refrigeriū animab9 vr̄is. Item רֶגַע Régaa. ſiue רָגַע Rágaa. ideſt ſubito. repēte: aut punctus. Iob. 20. Et gaudiū hypocrite ad inſtar puncti. & in eodem. 21. Et in puncto in infernū deſcendunt. p̄s. 6. Et erubeſcāt valde velociter. Pro quo beatus hiero. in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Et confundantur ſubito. Hiere. 4. Repente vaſtata ſunt tabernacula mea: ſubito pelles mee. & in eodem. 18. Repente loquar aduerſus gētem & aduerſus regnum. & in eodem. Et ſubito loquar de gente & regno. Scribitur etiam cum aleph in principio & he in fine. & dicitur אַרְגִּיעָה Argia. Prouer. 12. Qui autē teſtis eſt repentinus concinat linguam mēdacii. Hiere. 49. Quia ſubito currere faciam illum ad illam. Et in plurali רְגָעִים Regaim. Eſa. 27. Repente propinabo ei. Pro quo hebrei legunt. In momentis propinabo ei. Ezech. 32. Et obſtupeſcent repente. i. in momentis.

רָגַשׁ Ragas. fremere. tumultuare. congregare. p̄s. 2. Quare fremuerūt gentes. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Quare congregate ſunt gentes. Vnde beatus hiero. in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Quare congregauerunt gentes. Et in lingua chaldaica cōmuniter ponitur pro congregare. Dañ. 6. Tunc principes & ſatrape ſurripuerūt regi. i. congregati ſunt ad regem: vel cum tumultu aut ſtrepitu venerunt. Et inde רֶגֶשׁ Rages. ideſt cōgregatio: vel cōſenſus. Ps. 54. In domo dei ambulauimus cū conſenſu. i. ſimul cōgregati. Sed beatus hiero. in predicto pſalterio tranſtulit. Ambulauimus in terrore. i. in tumultu. Scribitur etiā cum thau in fine. p̄s. 63. Et a multitudine operantiū iniquitatem. Pro quo beatus hiero. in predicto pſalterio trāſtulit. Et a tumultu operantium iniquitatem.

רָדַד Radad. extendere. expādere. ſubiicere. 3. Reg. 6. Operuit tam cherubim q̄ palmas auro. Pro quo hebrei legunt. Et extēdit ſuper cherubim & ſuper palmas aurum. i. laminis aureis operuit ea. & in eodē. 7. Subter leones & boues lora ex ere dependentia. Pro quo hebrei legunt. Et ſubter leones & boues lora opere extēto. Significat etiā ſubiicere. Ps. 143. Qui ſubdit populum meū ſub me. Eſa. 45. Vt ſubiiciam ante faciem eius gētes. Vide etiam de hoc ſupra in dictione יָרַד Iarad. Et inde רְדִיד Redid. ideſt pallium ſiue theriſtrum. Cāti. 5. Tulerunt pallium meū. Et in pluraliרְדִידִים Redidim. Eſa. 3. Et ſindones & vittas & theriſtra. Vbi ponitur pro theriſtris: que mulieres expandūt ſuper ſe: a primo ſignificato deriuatum.

רָדָה Rada. dominari. preeſſe. imperare ſubiicere. ſumere. obtinere: applaudere. Geñ. 1. Et preſit piſcibus maris & volatilibus celi. & in eodem. Et dominamini piſcibus maris. Leuit. 25. Ne affligas eum per potentiam. Pro quo hebrei legunt. Non domineris vel non imperes ei per violentiam ſiue cum auſteritate. & in eodem. Nō affliget eum violenter. ideſt non dominetur eius cum violentia vel auſteritate. & in eodem. 26. Et ſubiiciemini his qui oderunt vos. Pro quo hebrei legunt. Et dominabuntur veſtri inimici veſtri. Nu. 24. De iacob erit qui dominetur. Iudi. 5. Saluate ſunt reliquie populi: dominus in fortibus dimicabit. Pro quo hebrei legunt. Tunc dominabitur qui reliquus fuerit in fortibus populi: dominus dominabitur mihi in fortibus: ideſt contra fortes. Ps. 67. Ibi beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. Pro quo hebrei legunt. Ibi beniamin paruulus dominans eis. Pro quo beatus hiero. in pſal. iuxta he. ve. tranſtulit. Ibi beniamin paruulus continens eos. p̄s. 71. Et dominabitur a mari vſq; ad mare. Ps. 109. Dn̄are in medio inimicorū tuorum. Eſa. 14. Subiicientem in furore gentes crudeliter. Threñ. 3. De excelſo miſit ignē in oſſibus meis: & erudiuit me. Pro quo hebrei legūt. Miſit ignem in oſſibus meis: & dominatus eſt eorum: ſiue

subiecit vel continuit ea. Sed in lingua chaldaica significat erudire. sicut est in littera nra. Ezech. 34. Sed cū austeritate imperabatis eis. Vide etiā de hoc infra in dictione רוד Rod Significat etiam sumere vel obtinere. Iudi. 14. Quē cum sumpsisset in manibus. & in eodem. Quod mel de corpore leonis sumpserat. Esa. 21. Et reges obtinebit. Potest etiā legi. & regum dīabitur: secūdum primā significationem. Ponitur etiam pro applaudere. Hiere. 5. Et sacerdotes applaudebant manibus suis.

רדם Radam. sopiri. dormire. s. sopore graui. vl' sopore demergi. stupefieri: vel stupore cadere. seu collabi. Iudi. 4. Qui soporem morti socians defecit. ps. 75. Dormitauerunt qui ascenderunt equos. Daū. 8. Cūq; loqueretur ad me collapsus sum pronus in terra. Ione. 1. Et dormiebat sopore graui. Et inde תַּרְדֵּמָה Thardema. i. sopor. Geū. 2. Et misit deus soporem grauem in adam. Iob. 4. Quando solet sopor occupare homines.

רדף Radaph. persequi. sequi. Geū. 34. Et nō sunt ausi persequi recedentes. Exo. 14. Et psecutus est filios israel. Deut. 16. Quod iustum est psequeris. i. sequeris. Iudi. 3. Sequimini me. & in eodē. 4. Et barach persequetur fugientes currus. ps. 7. Persequatur inimicꝰ animā meam. ps. 33. Inquire pacem & persequere eā. ps. 37. Quoniā sequebar bonitatem. Prouer. 15. Qui sequitur iustitiā diligitur a deo Esa. 5. Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam. Threū. 5. Ceruicibus nris minabamur. Pro quo he. le. Sup ceruices nostras psequebamur. i. persecutione patiebamur Ezech. 35. Cum sanguinē oderis: sāguis persequetur te. Et inde מֻרְדָּף Murdaph. i. persecutio. Esa. 14. Subiiciētem in furore gentes crudeliter. Pro quo he. le. Subiiciētem in furore gentes persecutione absq; cessatione.

רהה Raha. formidare. Esa. 14. Ne timeatis: neq; formidetis. & solum inuenitur in predicto loco.

רהב Rahab. excedere. excellere. superbire. tumultuari. suscitare. ps. 89. Et amplius eorum labor & dolor. i. tempus quod excedit octoginta annos est labor & dolor. Ps. 137. Multiplicabis in anima mea virtutem. i. excellere facies. Canti. 1. Quia ipsi me auolare fecerūt. Pro quo hebrei legunt. Ipsi me excellere vel superbire fecerunt. Esa. 3. Tumultuabitur puer cōtra senem. i. suspibit: vel excellentiorē se putabit. Ponitur etiam pro suscitare. Prouer. 9. Discurre festina & suscita amicum tuum. Et inde רַהַב Rahab. i. superbus vel superbia. Iob. 36. Et prudentia eius percussit superbum. Esa. 30. Superbia tantum est: quiesce. & in eodem. 31. Nunquid tu non percussisti superbum. est etiā רַהַב Rahab. nomen proprium loci. Ps. 86. Memor ero rahab & babylonis scientiū me. Sed etiam in predicto loco beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Memorabor superbie & babylonis. Et in plurali רְהָבִים Rehabim. ps. 39. Et non respexit in vanitates & insanias falsas. Pro quo beatus hiero. i psal. iuxta he. ve. transtulit. Et non est auersus ad superbias pompasq; mendacii.

רהט Rahat. in lingua chaldaica significat currere. Et inde רְהָטִים Rehatim. i. canales vbi aque decurrunt. Geū. 30. Posuitq; eas in canalibus vbi effundebatur aqua. Significat etiam laquearia que in tectis domorum fiūt in modū canalium. Cāti. 1. Laquearia nostra cupressina. & in eodem. 7. Et come capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. Pro quo hebrei legūt. Et coma capitis tui sicut purpura regis ligati in laquearibꝰ. i. in domo laquearibus constructa. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.

רוב Rob. litigare. rixari. obiurgari. contendere. iudicare. seu iudicio contendere. vindicare. vlcisci. Geū. 26. Sed & ibi iurgium fuit pastorum gerare aduersus pastores isaac Pro quo hebrei legunt. Et iurgati sunt pastores gerare aduersus pastores isaac. Et in eodem. Et pro illo quoq; rixati sunt. Et in eodem. Pro quo non contēderunt. Iudi. 11. Aut docere potest q iurgatus sit contra israel. 1. Reg. 15. Et tetēdit insidias in torrente. Pro quo hebrei legūt. Et obiurgatus est siue contendit in torrente. Iob. 33. Aduersus eum cōtendis. & in eodem. 39. Nunquid qui contendit cum deo tam facile conquiescit. Esa. 45. Ve qui contradicit factori suo. idest qui contendit vel litigat cum factore suo. Significat etiā iudicare vel iudicio cōtendere. ps. 54. Iudica domine nocentes me. Esa. 3. Stat ad iudicandum dominus. Et in eodem. 49. Eos vero qui iudicauerunt te ego iudicabo. Hiere. 2. Propterea iudicio contendam vobiscum. Threū. 3. Iudica domine causam anime mee. Osee. 2. Iudicate matrem vestram: iudicate. Ponitur etiam pro vindicare vel vlcisci. Iudi. 6. Nunquid vltores estis baal. & in eodē. Si deus est: vindicet se de eo. Osee. 2. Et misit ad regē vltorē. Et inde ריב Rib. i. iurgium. litigium. Rixa. lis. causa. Geū. 13. Et facta est rixa inter pastores. Deut. 25. Si fuerit causa inter aliquos. Prouer. 25. Ne proferas in iurgio cito. & in eodem. Causam tuam tracta cum amico tuo. Scribitur etiam cū mē in principio & he in fine: & dicitur מְרִיבָה Meriba. Geū. 13. Ne sit queso iurgiū inter me & te. Exo. 17. Et vocauit nomē loci illius temptatio propter iurgium filiorum israel. Pro quo hebrei legunt. Vocauit nomen loci illius temptatio & iurgium: propter iurgium filiorū israel. Et in plurali ריבות Riboth. Deut. 17. Et iudicum intra portas tuas videris variari. Pro quo hebrei legūt. Verba litium siue causarū vel litigiorum. i. litigantium in portis tuis.

רוד Rod. dominari. preualere. humiliari. Geū. 27. Tēpus q veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. pro quo hebrei legunt. Et erit cum preualueris vl' dominatus fueris & excuties iugum eiꝰ de ceruicibus tuis. Hiere. 2. Quare ergo dixit populus meus recessimus. Pro quo hebrei legūt. Quare dixit populus meus dominati sumus siue preualuimus. Sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Osee. 11. Iudas autem testis descendit cum deo. Pro quo hebrei legunt. Iudas autem adhuc preualebat siue dominabatur cum deo. Potest etiam deriuari a dictione ירד Iard que significat descendere sicut est in littera nostra. Sed in translatione chaldaica sic habetur. Domus autem iuda confortabantur siue preualebant in cultu domini. Vide etiam de hoc supra in dictione רדה Rada. ponitur etiam predicta dictio pro humiliare. ps. 54. Contristatus sum in exercitatione mea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Humiliatus sum in meditatione mea. Vide etiam de hoc supra in dictione ירד Iarad.

רוה Raua. inebriare. irrigare. saciare. ps. 35. Inebriabūtur pinguedine domus tue. ps. 64. Riuos eiꝰ inebria. idest irriga. Prouer. 11. Et qui inebriat: ipse quoq; inebriabitur. Esa. 16. Inebriabo te lachryma mea. Et in eodē. 34. Quoniā inebriatus est in celo gladius meus. & in eodem. 43. Et adipe victimarū tuarum non inebriasti me. & in eodē. 55. Sed inebriat terram & infūdit eam. Hiere. 31. Inebriaui animam lassam. Et in eodē. 46. & inebriabitur sanguine eorum. Threū. 3. Inebriauit me absinthio. & inde רָוָה Raua. siue רָוֶה raue. idest ebria vel saturata aut irriguū. Deut. 29. Vt absumat ebria sitientem. Esa. 58. Et eris quasi hortus irriguus. & aliquando scribitur cum iod in medio & dicitur רְוָיָה Reuaia. Ps. 23. Et calix meꝰ inebriās. Ponitur etiā p refrigerio. ps. 65. Et eduxisti nos in refrigeriū. Itē רוה raua. In lingua chaldaica significat aspectum vel intuitum aut speciem. Daū. 2. Intuitus eius erat terribilis. Et in eo. 3. Et species quarti similis filio dei.

רוח Rauach. respirare. refrigerari. seu refocilari. 1. Reg. 16. Et refocilabatur saul. idest respirabat vel refrigerabatur. Iob. 32. Loquar & respirabo paululū. & ide רֶוַח réuach idest respiratio vl' spaciū aut refrigeratio. Geū. 32. Et sit spacium inter gregem & gregem. Ester. 4. Per aliam occasionem liberabuntur iudei. Pro quo hebrei legunt. spaciū vel refrigerium erit iudeis de loco alio. & ide מְרְוָח Meruuach idest spaciosum. Hiere. 22. Edificabo mihi domum latam & cenacula spaciosa. & inde רְוָחָה Reuacha. siue הָרְוָחָה Harruacha. idest refrigerium: vel spacium: aut requies: siue respiratio. Exo. 8. Vidēs autem pharao q data esset requies. ponitur etiam pro singultu: qui est respiratio quedā. Threū. 3 Ne auertas aurem tuā a singultu meo. Et inde רוּחַ Rūach. i. spiritus. ventus. aer. seu aura. aut halitus. Geū. 1. Et spiritus domini ferebatur super aquas. Et in eo. 41. qui spiritu dei plenus sit. Exo. 15. Flauit spūs eius & operuit eos mare. Et in eo. 28. Quos repleuit spiritus sapiētie. Nu. 14. Qui plenus alio spiritu secutus est me. 2. Regum. 23. Spiritus domini locutus est per me. 3. Regum. 22. Egressus est autē spiritus: & stetit coram domino. 1. Paralip. 12. Spiritus vero induit amasai. Iob. 9. Non concedit requiescere spūm meū Et in eo. 15. Quid tumet contra deum spiritus tuus. Et in eodem. spiritum illius & flatum ad se trahit. Ps. 50. Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Et in eo. & spiritu principali confirma me. Prouer. 29. Totum spiritum suum profert stultus. Eccl's. 7. Ne sis velox ad irascendum. Pro quo hebrei legunt. Ne sis velox in spiritu tuo ad irascendū. Et in eodem. 12. Et spiritus redeat ad deum qui dedit illū. Esa. 11. Et spiritu labiorū suorum interficiet impium. Et in eodem. 31. Et equi eorum caro & non spiritus. Et in eodē. 32. Donec fundatur super nos spiritus de excelso. Et in eo. 48 Dominus misit me & spiritus eius. Et in eodem. 61. Spiritus domini super me. Ezech. 1. Quocūq; ibat spiritus: illuc eunte spiritu & rote pariter eleuabantur. Zach. 6. requiescere fecerunt spiritum meum in terra babylonis. Malach. 2. Et residuum spiritus eius est. Et in eodem. Et custodite spiritum vestrum. Et inde verbum tertie coniugationis quod significat inspirare: seu spiritu replere. Esa. 11. Et repleuit eum spiritus timoris domini. Significat etiam predicta dictio רוח Rūach ventum siue: aerem. aut auram. Geū. 3. Ad auram diei. Et aliqui hebrei legunt. Ad spiritum diei siue ad ventum diei. Exo. 10. Ventus vrens leuauit locustas. Et in eodem. 14. Flante vento vehementi & vrenti. 3. Reg. 19 Spiritus grandis & fortis subuertens montes. idest ventus. Iob. 1. Repente ventus vehemens irruit. Et in eo. 41. Nec spiraculum quidem incedit per easi. neq; aer. Eccl's. 1. & in circuitu pergit spiritus. Ezech. 5. Tertiam vero partem in omnem ventū dispgā. Et in lingua chaldaica aliqū dicitur רוחא Rucha. Daū. 2. Et rapta sunt vēto. Ponitur ēt pro spiritu malo. Iudi. 9. Misit dominus spiritum pessimum inter abimelech & habitatores Sichem. 1. Regum. 16. Et exagitabat eum spiritus nequam. Et in eodem. Ecce spiritus domini malus exagitat te. Et in eodem. Recedebat enim ab eo spiritus malus. Accipitur etiām pro halitu. Iob. 19. Halitū meum exhorruit vxor mea. Accipitur etiam pro plaga terre seu pro parte. Hiere. 52. Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia. pro quo hebrei legūt. ex omni parte dependentia. Ezech. 42. Mensus est autem contra ventum orientalem. idest contra plagam orientalem. & in eodem. Mensus est contra ventum aquilonis. & in eodē. Contra ventum occidentalem mensus est. & in plurali רוחות ruchoth. Nu. 16. Fortissime deus spirituum oīs carnis. Ezech. 5. & inducam super helam quattuor ventos. idest a quattuor plagis terre. & inde רַחַת Rachath. idest pala seu ventilabrum quibus fruges ventilantur. Esa. 30. Sicut in area ventilatum est. pro quo hebrei legunt. Quod ventilatum est in pala & in ventilabro. & inde dicunt aliqui hebrei q deriuatur ריחים Richim & q significat naues: eo quod flatu vēti mouentur. Esa. 43. & detraxi vectes vniuersos. Pro quo ipsi legunt. & detraxi i nauibus vniuersos. Sed si illa littera beth que ponitur ibi in principio dictionis est de substantia dictionis & non est prepositio: tunc significat vectes sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictione ברח Barach.

רום Rum. exaltare. leuare. eleuare. separare. Geū. 7. & eleuauerunt arcam in sublime a terra. pro quo hebrei legunt. & eleuauerunt arcā: & exaltata siue eleuata est desup terra. & in eodem. 14. Leuo manum meam ad dominum. Deut. 17. Nec eleuetur cor eius. & in eodem. 32. Manus nostra excelsa. 1. Regum. 9. Leuauit coquus armum. 3. Regum 11. Leuauit manum contra regem. & in eodem. & hec e causa rebellionis aduersus eum. pro quo hebrei legunt. & hoc est verbum in quo leuauit manum contra regem. & in eodem. 16. Pro eo quod exaltaui te de puluere. Esdre. 9. & sublimaret domum dei nostri. Ps. 11. Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum. Ps. 29. exaltabo te domine. Ps. 45. exaltabor in gentibus: & exaltabor in terra. ps. 56. exaltare super celos deus. Ps. 74. hūc humiliat & hunc exaltat. Et in eodem. Exaltabuntur cornua iusti. Ps. 106. Et exaltent eū in ecclesia plebis. Prouer. 3. Stultorum exultatio: ignominia. Debet legi exaltatio. p quo hebrei legunt. & stultos exaltare: ignominia. scilicet ē Et in eodem. 14. Qui autem impatiens est exaltat stultitiam suā. Esa. 1. Filios enutriui & exaltaui. Ezech. 10. & eleuata est gloria domini desuper cherub. Et in eodem. & eleuata sunt cherubim. Et in eodem. Vt exaltarentur de terra. & in eo. Et cum eleuatis eleuabantur. & aliqū scribitur cum aleph in medio loco vau. Zach. 14. Et exaltabitur & habitabitur in loco suo. & inde רָם Ram. i. altus: vel eleuatus: aut excelsus. Esa. 2. Et super omnem superbum & excelsum. & in plurali רָמִים Ramim. Deut. 12. Super montes excelsos & colles. Esa. 10. & excelsi statura succidentur. & in genere feminino רָמָה Rama. idest excelsa vel exaltata. & in plurali feminino רָמוֹת Ramoth. Prouer. 6. Oculos sublimes linguam mendacem. & in hebreo est generis feminini. Et aliquando scribitur cum aleph in medio. vt Prouer. 24. Excelsa stulto sapientia. Pro quo hebrei legunt. excelse stulto sapientie. Significat etiam ראמות Ramoth quosdā lapides preciosos: sic dictos propter sui excellētiam. Iob. 28. excelsa & eminentia non commemorabuntur comparatione eius. Pro quo hebrei legunt Ramoth & gabis non commemorabuntur. & dicunt q sunt lapides preciosi sic nominati. Ezech. 17. & Ramoth & chodcod proposuerunt in mercatu tuo. & inde רם Rom siue רום Rum. idest altitudo aut celsitudo seu exaltatio. Prouer. 21. exaltatio oculorum & dilatatio cordis. Esa. 2. Et incuruabitur altitudo virorū. Hiere. 48. Et altitudinem cordis illius. Abach. 3. Altitudo manus suas leuauit. Et aliquando scribitur cum he in fine & dr רוּמָה Roma. Mich. 2. & non ambuletis superbi. Pro quo hebrei legunt. Et non ambuletis in altitudine. idest in superbia. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur

מָרוֹם Marom.i.altũ seu altitudo: aut excelsum vł celsitudo. Ps.67. Ascendisti in altũ.& in plu. מְרוֹמִים meromim. Iob. 16.& conscius meus in excelsis. Prouer.8. In summis excelsisq; verticibus. Et in eo.9. Misit ancillas suas vt vocarent ad arcẽ & ad menia ciuitatis. Pro quo he.le. Misit ancillas suas vt vocarent ad menia excelsa ciuitatis.& inde רוֹמְמוּת Romemuth.i.altitudo vel exaltatio. Ps.149. Exaltationes dei in gutture eorum. Esa.33. Ab exaltatione tua dispse sũt gentes. Vide ẽt de hoc infra in dictione רָמָם Ramam.& ide רָמָה Rama.i.locus excelsus vel eminens. Hiere.31. Vox in excelso audita est. Ponitur etiã pro prostibulo quod meretrices faciunt in loco excelso & eminenti vt videãtur a trãseuntibus. Ezech.16. Et fecisti tibi prostibulũ:& excelsum tuũ fecisti in oĩ platea.i.prostibulũ tuũ.& in eo. Demolientur prostibulũ tuũ. Significat etiam predicta dictio separare. Exo.29. Et armũ quẽ de ariete separasti. Leuit.4. Sicut offertur de vitulo hostie pacificorũ. pro quo hebrei legũt. Sicut separatur de vitulo pacificorũ.& in eo.6. Tolletq; cineres quos vorans ignis exussit. pro quo he.le.& separabit cineres. Nu.15. Separabitis primitias domino de cibis vestris. Et in eo.16. Recedite de medio huius multitudinis.i. separamini. Ezech.48. Erunt primitie quas separabitis viginti quinq; millibus. Et in eo. Primitie quas separabitis dño. Dañ.8. Et ab eo tulit iuge sacrificium.i. separauit vel abstulit.& inde תְּרוּמָה Theruma.i.illud quod separatur a cõmunib9 vsibus & offertur dño. pro quo btũs hiero. trãstulit primitias. Exo.25. vt tollant mihi primitias.& in eo. he sunt aũt primitie quas accipere debetis. Scribitur etiam cũ iod in medio & dicitur תְּרוּמִיָּה Therumia. Ezech.48.& erunt primitie de primitiuis terre sanctũ sanctorũ.& ĩ plu. תְּרוּמוֹת Therumoth. 2.Reg.1. nec sint agri primitiarum.& inde רָמַת ramath. pro quo beatus hiero. transtulit saniem. Eo quod separatur & abiicitur. Ezech.32.& iplebo valles sanie tua.

רוֹעַ Róaa. Malignare. malũ facere. malũ esse. affligere. cõfligere. vlulare. vel iubilare. Geñ.19. Nolite malũ hoc facere.& in eo.43. In meã hoc fecistis miseriã. pro quo he.le. Quare male fecistis mihi. Exo.23. Non sequeris turbã ad faciẽdũ malũ. Nu.11. Sed & moysi intolerãda res visa ẽ. pro quo he.le.& in oculis moysi malũ fuit.i. malũ visum ẽ in oculis eius. 1.Reg.12. Quod si pseueraueritis in malicia. Pro quo he.le. Si malefaciẽdo malefeceritis. 2.Reg.19. Et peius erit hoc tibi q̃ oĩa mala que venerũt sup te.i. magis malũ erit tibi. 3.Reg.14. Sed opatus es male sup oẽs q fuerunt ante te. p̃s.104. Et in prophetis meis nolite malignari. Prouer.24. ne forte videat dñs:& displiceat ei. pro quo he.le. Ne forte videat dñs:& malũ sit in oculis eius. Hiere. 38. male fecerũt viri isti. Mich.3. Sicut nequiter egerũt in adinuẽtionibus suis. Soph.1. Non faciet bene dñs: nec faciet male. Sigñat ẽt affligere. Deut.26. Afflixeruntq; nos egyptii. 3.Reg.17. Etiã ne viduã apud quã ego vtcũq; sustẽtor afflixisti. Prouer.11. Affligetur malo qui fidẽ facit pro extraneo. Sigñat ẽt cõfringere vel cõterere. Iob.34. Cõteret multos & innumerabiles. p̃s.2. Reges eos in virga ferrea. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trãstulit. frãges eos in virga ferrea. Potest ẽt deriuari a dictiõe רָעָה raa que sigñat pascere vel regere. Esa.8. Congregamini populi & vincemini. pro quo he.le. Conterimini siue confracti vel contriti stote. Prouer.13. Amicus stultorum similis efficitur. Pro quo hebrei legunt. Qui nutrit vel pauit stultos conteretur. Pŏtest etiam deriuari a dictione רֵיעַ Réa que significat socium vel amicum. vt sit sensus. Amicus stultorũ sociatur.idest confederatur eis: vel eficitur similis eis: sicut est in littera nostra. Esa.24. Confractione cõfringetur terra. Hiere.15. Nunquid federabitur ferrum ferro ab aquilone. Pro quo hebrei legunt. Nunquid conteret ferrum ferrum. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. sicut supra dictum est. Vide etiam de hoc infra in dictione רָעָה Raa.& inde רַע Ra.idest malus seu iniquus aut malum. Geñ.6.& cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malũ.& in eo.38. Fuitq; her primogenitus iuda nequam in conspectu domini. Exo.33. Audiensq; populus sermonem hunc pessimum. Nee.2. Et eram quasi languidus in facie eius. p quo hebrei legunt.& non fui malus in conspectu eius. idest nõ displicui ei. Prouer.11. Malum est: malum est dicit omnis emptor. Et in eodem.23. Ne comedas cum homine inuido Pro quo hebrei legunt. Ne comedas cum homine mali oculi.& est sensus sicut in littera nostra.& aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מֵרַע Meraa.idest malus siue malefaciens. Prouer.17. Malus obedit lingue inique. Esa.9. Quia omnis hypocrita est & nequã.& ĩ plurali רָעִים Raim. siue מְרֵעִים Mereim. Geñ.13. Homines autem sodomite pessimi erant. p̃s.36. Noli emulari in malignantibus. Et in eodem. Quoniam qui malignantur exterminabuntur. Esa.1. Semini nequam. Pro quo hebrei legunt. Semen malignantiũ siue malorũ. Hierę.6. Et malicie eorũ non sunt consumpte.& in genere feminino. רָעָה Raa.idest malicia: seu afflictio: vel mala: aut malũ. Hebrei enim non habent genus neutrũ.& pro eo aliquando vtuntur genere masculino: aliquando feminino. Geñ.39. Quomodo ergo possum hoc malũ facere. Exo.10. Cui dubium est q pessime cogitatis.idest malũ. 1.Reg.25. malicia ergo non inuenitur in te. Ester.7. Intellexit enim a rege sibi paratũ malũ. Ione.3. Super maliciã quã locutus fuerat vt faceret.i. super malũ vel super afflictionẽ. Et in eo.4.& afflictus est ionas afflictione magna. Et in eo. Laborauerat enim. p quo hebrei legunt. vt liberaret eũ a malo suo: vel ab afflictione sua. Et in plurali רָעוֹת raoth. Deut.32. Congregabo super eos mala. Ps.33. Multe tribulationes iustorum.idest multe afflictiones vel multa mala. Ps.39. Quoniam circundederunt me mala. Hiere.2. Insuper & malicias tuas docuisti.& inde רוֹעַ róaa.idest malicia seu malum aut nequitia. Nee. 2. Non est hoc frustra sed malum nescio quod in corde tuo est. Ps.37. Et secundum nequitiam adinuentionũ ipsorũ. ponitur etiã pro putrido. Prouer.26. Dens putridus: & pes lapsus. Significat etiã macilentum seu deforme vel triste. Geñ.40. Cur tristior est hodie solito facies vestra. Et in eodẽ.41. Fede confecteq; macie. Et in eodẽ. In tantũ deformes & macilente: vt nunq; tales in terra egypti viderim. Et in eo. Simili macie & squallore torpebant. Nee.2. Quare vultus tuus tristis est. Significat etiam predicta dictio רוֹעַ Róa. vlulare: seu iubilare: aut conclamare: vel vociferari. Nu.10. Et non conscisse vlulabunt.& in eodem. Clangetis vlulantibus tubis. Ios.6. Conclamabit omnis populus vociferatione magna. Et in eodem. Non clamabitis neq; audietur vox vestra. Et in eodem. Igitur omni populo vociferante. Ps.59. Mihi alienigene subditi sunt. Pro quo hebrei legunt. Super me palestina iubilauit seu vlulauit vel conclamauit. Potest etiam legi. Mihi palestina federata est vt dictum est supra. vnde Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Mihi palestina federata est. Ps.64. Clamabunt etenim: & hymnum dicent. p̃s 65. Iubilate deo omnis terra. p̃s.95. Iubilemus deo salutari nostro. Esa.16. In vineis non exultabit nec iubilabit. Et in eodem.42. Vociferabit & clamabit.& inde רֵיעַ Réa.i. iubilatio seu vociferatio vel vlulatio. Exo.32. Audiens autẽ

Iosue tumultũ populi vociferantis. Pro quo hebrei legunt In vociferatione sua. Iob.36. Annunciat de ea amico suo. Pro quo hebrei legunt. Annunciat super illud vociferatio eius.idest tonitruum eius. scilicet tonitruum annunciat sup fulgur: sicut exponunt hebrei. Potest etiã significare amicum sicut est in littera nostra; vt infra dicetur. Mich.4. Quare merore contraheris. pro quo hebrei legunt. Quare vlulas vlulationem. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. vt supra dictum est.& inde תְּרוּעָה Therua.idest iubilatio vel vlulatio aut clamor vel clangor. Nume.10. Si autem prolixior atq; concisior clangor increpuerit.& in eo.23. Et clangor victorie regis in illo.& ĩ eodem.28. Dies clangoris & tubarum. Hiere.20. Audiet clamorem mane & vlulatum ĩ tempore meridiano. Item רֵיעַ Réa cum iod in medio loco vau.idest socius. sodalis. vel amicus. proximus. Iob.6.& subuertere nitimini amicum vestrum. Et cõmuniter scribitur sine iod. Leuit.19. Diliges amicum tuum sicut te ipsum. 1.Reg.15. Et tradidit illum proximo tuo. Prouer.6, & suscita amicum tuum. Et in eodem.23. Amicum tuũ & amicum patris tui ne dimiseris. Et in plu. רֵעִים Reim siue מְרֵעִים Mereim. Iudi.14. Dederunt ei sodales triginta. Iob 17. Predam pollicetur sociis.& in eodem.19. Miseremini mei miseremini mei: saltem vos amici mei.& inde verbũ vel gerundium quarte coniugationis quod significat associare. vt Prouer.18. Vir amicabilis ad societatem. pro quo hebrei legunt. Vir amicorum ad sociandum. Et aliqui hebrei secundũ primã significationẽ legunt. Vir amicorũ ad confringendum: vel ad conterendum: iuxta significationẽ predictam.

רוּף Ruph. tremere. confringere. Iob.26. Colũne celi cõtremiscunt.& dicunt hebrei q etiam significat conterere vel confringere. Et inde הֲרִיפוֹת Hariphoth.idest grana tritici vel hordei confracta vel contusa. pro quo beatus hieronimus transtulit ptisanas. 2.Reg.7. Et expandit velamina super os putei quasi siccans ptisanas. Prouer.27. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas. Et inde תְּרוּפָה Therupha.idest medicina pro cõfractione membrorum. Ezech.47. Et folia eius ad medicinam.

רוּץ Rus. currere. festinare. conterere. cõfringere. vt Geñ. 18. Ipse autem ad armenta cucurrit. Et in eodem.33. Currens itaq; esau obuiam fratri suo.& in eodem.41. Eductum de carcere ioseph totõderunt. Pro quo hebrei legunt Et currere cum fecerunt de carcere:& tonsus est. 1.Reg.17. Cucurrit ad locum certaminis. Et in eodẽ.20. Vade & affer mihi sagittas. Pro quo hebrei legunt. Curre & affer mihi sagittas. Et in eodem. Cumq; puer cucurrisset. 2.Regũ.17. Et curre in castra ad fratres tuos. 4.Reg.5. Viuit domin9 quia curram post eum. 2.Paralipo.35. Et festinato distribuerunt vniuerse plebi. Iob.15. Cucurrit aduersus eum erecto collo. p̃s.17. Quia in te eripiar a temptatione. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he.ve. transtulit. In te enim curram accinctus. Ps.67. Ethiopia preueniet man9 eius deo. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. ethiopia festinet dare man9 deo. Canti.1. Trahe me post te: curremus. Hiere.23. Non mittebam prophetas:& ipsi currebant. Et in eo.49. Quia subito currere faciam illum ad illam. Naum.2. Quasi fulgura discurrentia. Et inde רָץ ras.idest cursor seu currens. Hiere.51. Currens obuiam currenti veniet. Et in plurali רָצִים Rasim. 2.Reg.15. Et quinquaginta viros qui precederent eum. pro quo hebrei legunt. Et quinquaginta viros currentes ante eum.& inde מֵרוֹץ Maros siue מְרוּצָה Merusa.idest cursus. 2.Reg.18. Cõ

templor ait cursum prioris quasi cursum Achimaas filii sadoch. Eccłs.9. Nec velocium esse cursum. Hiere.22.& ad calumniam & ad cursum mali operis. Et in eodem.23. Factus est cursus eorum malus. Significat etiam predicta dictio conterere vel confringere aut collidere. Geñ.25. Sed collidebantur in vtero paruuli. Iudi.10. Et confregit cerebrum eius. Et in eodem. Afflictiq; & vehementer oppressi. Pro quo hebrei legunt. Et confregerunt & cõtriuerunt eos 4.Regum.24. Et altaria que fecerat manases in duobus atriis templi domini destruxit rex:& cucurrit inde. p quo hebrei legunt. Et confregit seu contriuit inde. Potest etiam legi sicut est in littera nostra: iuxta primam significationẽ. Eccłs.12. Et recurrat vitta aurea. pro quo hebrei legunt.& conteratur seu confringatur fons aureus. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et in eodem. Et confringatur rota super cisternam. Esa.4. Non erit tristis nec turbulentus. Pro quo hebrei legunt. Non erit obscurus vel tristis neq; conteret vel confringet. Potest etiam legi sic. Non erit tristis neq; discurret.& tũc erit sẽsus sicut in littera nostra. Nã qui est turbulentus discurret huc atq; illuc. Vide etiam de hoc infra in diŏtione רָצַץ rasas.

רוּשׁ Ros. Indigere. egere. pauperem esse. depauperare: siue pauperem facere. p̃s.33. Diuites eguerunt & esurierunt.& quando est verbum tertie coniugationis significat pauperem facere: siue depauperare. 1.Regum.2. Dominus pauperem facit:& ditat. Et aliquando scribitur cum dupli ci sin. Prouerb.13. Et quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Vide etiam de hoc supra in dictione רָשַׁשׁ rasas.& inde רָשׁ Ras.idest pauper vel egenus. 2.Regum.12. pauper autẽ nihil habebat omnino. Prouer.19. Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua. Et in eodem. Fratres hominis pauperis oderunt eum. Et in eodem. Diues & pauper obuiauerunt sibi. Et in plurali רָשִׁים rasim. Prouer.22. Diues pauperibus imperat. Et aliquando scribitur cum aleph in medio dictionis tam in singulari quam in plurali. 2.Regum.12. Vnus diues & alter pauper. Et in eodem. Tulit ouem viri pauperis. Prouer.10. Egestatem operata est manus remissa. pro quo hebrei legunt. pauper siue egenus operatur stateram dolosam: siue palma aut manu dolosa. Et in eodem.13. Multi cibi in noualibus patrum. pro quo hebrei legunt. In nouali pauperum. Eo quod pauperes laborant multum in cultura terre. potest etiam legi in nouali principum. Nam dictio רָאשִׁים Rasim etiam principes significat vt dictum est supra in dictione רֹאשׁ ros:& princeps in scriptura pater nominatur. 4.Regum.5. Pater si rem grandem dixisset tibi propheta.& inde רֵישׁ res.idest paupertas siue egestas. Prouerb.10. pauor pauperum egestas eorum. Et in eodem.28. Qui autem sectatur ocium replebitur egestate. Et in eodem.31. Et obliuiscatur egestatis sue. Et aliquando scribitur cum aleph in medio loco iod. Prouerb.30. Diuitias & paupertatem ne dederis mihi. Item רוֹשׁ Ros.idest fel. Deut.32. Vua eorum vua fellis.& communiter scribitur cum aleph loco vau. Deut.29. Germinans fel & amaritudinẽ. Threñ.2. Circundedit me felle & labore. Et in eodem. Absinthii & fellis. Ps.68. Et dederunt in escam meam fel:& in siti mea potauerunt me aceto. Hiere.8. Et potum dedit nobis aquam fellis. Ponitur etiam pro veneno vel pro amaritudine. Deut.32. Venenum aspidum insanabile. Osee.10. Et germinabit quasi amaritudo iudicium. Amos.5. Qui vertitis in amaritudinẽ iudicium.

רָזָה Raza. Marcescere. macilentum esse. attenuare. macrescere. Esaie.17. Et pinguedo carnis eius marcescet.

Soph.2.Et attenuabit omnes deos terre,& inde רָז Raz.i.
attenuatus vel macilentus aut macies. Esa.24. Secretum
meum mihi:secretum meum mihi.pro quo hebrei legunt
Macies mihi seu macredo mihi. idest confectus sum ma-
cie.Sed in lingua chaldaica significat secretum vel mysteri
um sicut est in littera nostra.vt Dañ.2.vt quereret miseri-
cordiam a facie dei celi super sacramentum istud. idest sup
secretum istud.Et in eodem. Tunc danieli mysterium per
visionem noctis reuelatum est.Et in eodem. 4. Et omne
sacramentum non est imposibile tibi. Et in plurali רָזִין
Razin siue רָזַיָּא Razaia.vt in eodem.2. Reuelans myste-
ria.Et in eodem.Et qui reuelat mysteria ostendit tibi que
ventura sunt.& in genere feminino רָזָה raza. Nume.13.hu
mus pinguis an sterilis.idest macilenta vel tenuis. & inde
רָזוֹן Razon.idest tenuitas:siue macies:aut macredo.p̃s.105
Et misit saturitatem in animas eorum.pro quo beatus Hie
ro.in psalterio iuxta he.ve.transtulit. & misit tenuitatem
in animas eorum. Esa.10. Propter hoc mittet dominator
dominus in pinguibus eius tenuitatem. Mich.6.Et mensu
ra minor ire plena.idest mensura extenuata vel breuis. Itē
רָזוֹן Razon. idest princeps:De quo vide infra in dictione
רָזַן Razon.

רָזַח Rezach.Conuiuium.Et scribitur cum mem in princi
pio & dicitur מַרְזֵחַ marzeach.Hiere.6. Ne ingredia-
ris domum conuiuii.& vt ait Beatus hieronymus sup pre-
dicto loco proprie significat conuiuium quod fit in exequi
is mortuorum.& inde מִרְזַח mirzach.Pro quo beatus hie-
ronymus transtulit factiōem Amos.6. Et auferetur factio
lasciuientium.

רָזַם Razam.innuere seu conniuere.scilicet oculis. Iob.15
Et quasi magna cogitans attonitos habes oculos.pro
quo hebrei legunt.Et quid innuunt oculi tui. Et solum in-
uenitur in predicto loco.

רָזַן Razon.princeps seu tyrannus.Prouer.14.Et in pau-
citate plebis ignominia est principis.& in plu.רוֹזְנִים
Roznim.p̃s.2.Et principes conuenerunt in vnū. Esa.40.
Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint.Pro quo he
brei legunt.Qui dat principes in nihilum. Potest etiā deri
uari a dictione רָז raz.que in lingua chaldaica significat se-
cretum:vt dictum est supra in dictione רָזָה raza. Abach.1.
Et tyranni ridiculum eius erunt.

רָחַב Rachab.dilatare latum vel dilatatum esse. Gen̄.26.
vocauit nomen eius latitudo dicens:nunc dilatabit
nos dominus.Deut.19.Cum autem dilatauerit domin⁹ter
minos tuos.Et in eo.33.Benedictus in latitudine gad.pro
quo hebrei legunt.Benedictus dilatans gad.1.Reg. 2.Dila
tatum est cor meum super inimicos meos.Ps.4.In tribu-
latione dilatasti mihi.p̃s.17.Dilatasti gressus meos subtus
me.p̃s.24.Tribulationes cordis mei multiplicate sunt. p
quo hebrei legunt.Dilatate sunt.vel sic. Tribulationes cor
meum dilatauerunt.p̃s.80. Dilata os tuum & implebo il-
lud.p̃s.118.Latum mandatum tuum nimis.Esa.5.Propte-
rea dilatabit infernus animam suam.Esa.30. pascetur ī pos
sessione tua in die illo agnus spaciose. i.in loco qui est spa-
ciosus & latus.Et in eo.54.Dilata locū tētorii tui. & in eo.
60.& mirabitur & dilatabitur cor tuum.Ezech.40.& pla-
tea erat in rotūdū ascendens sursum.pro quo he.le.Et dila
tabatur & circuibat sursum sursum.i.latior erat pars supi-
or in circuitu.& inde רֹחַב rochab siue רְחָבָה rechaba.i. lati-
tudo vel dilatatio. Gen̄.13.Et perābula terrā in longitudi-
ne & latitudine.Exo.27. Quinq; cubitos in longitudine
& quinq; in latitudine.3.Reg.4.Dedit quoq; deus sapien
tiā salomoni & prudētiā multā nimis & latitudinē cordis.
Iob.36.Igitur saluabit te de ore angusto latissime & nō ha
bēte fundamētū.p̃s.17.Et eduxit me in latitudine.p̃s.118.
Et ambulabā in latitudine.Prouer. 21. Exaltatio oculorū
& dilatatio cordis & lucerna impiorum:peccatū.& īde רָחָב
Ra'chab.idest latus siue dilatatus vel spaciosus.p̃s.103.hoc
mare magnū & spaciosū manib⁹.Prouer.28. Qui se iactat
& dilatat:iurgia cōcitat.Pro quo he.le.Latus animo conci-
tat iurgia.& est sensus sicut in lr̃a nr̃a.& in ge.fe. רְחָבָה Re-
chaba.Gen̄.34.Terra in potestate vestra est.pro quo he.le.
Terra aūt ecce lata est manibus siue locis corā vobis.Exo.
3.Et educā de terra illa in terrā bonā & spaciosam.Et inde
רְחֹב Rechob siue רְחָבָה rechaba.i.platea.Dañ.9.& rursus edi
ficabitur platea.& in plu.רְחֹבוֹת rechoboth.p̃s.143. nec cla
mor in plateis eorū.Prouer.1.In plateis dat vocē suā. & in
eo.22.In medio platearum occidendus sum.

רָחֵל Rachel.Ouis:siue agnus.Esa.53.Et quasi agnus corā
tondente se. Et in plurali רְחֵלִים rechelim.Gen̄.32
Oues ducentas.

רָחַם racham.misereri.clemētē eē.diligere.Exo.34. & cle
mens ero in quem mihi placuerit. pro quo he.le. Et
miserebor cui miserebor.vnde apostolus ad Romanos. 9.
sic ait.moysi enī dicit:miserebor cui misert⁹ sum:& mīam
p̄stabo cui miserebor. Deut.13.& misereatur tui & multipli
cet te.Ps.102.Quō miseretur pater filiorū misertus ē dñs
timētib⁹se.Prouer.28.Qui aūt cōfessus fuerit & reliquerit
ea:mīam cōsequetur.Hiere.31. Miserans miserebor ei⁹ ait
dñs.Osee.14.Quia eius qui in te est misereberis pupilli.
& īde רַחוּם Rachū.i.misericors. Exo.34.Deus misericors
& clemēs.& ī ge.fe.רַחֲמָנִית rachmanith.& ī plu.fe.רַחֲמָנִיּוֹת
Rachamanioth.Thren̄.4.Manus mulierū misericordium
coxerunt filios suos.& inde רֻחָמָה ruchama.i.illa que cōse-
cuta est mīam.Osee.1. Voca nomē eius absq; mīa.pro quo
he.le.voca nomen eius non mīam cōsecuta. Et in eo.2. Et
miserebor eius qui fuit absq; mīa.& inde רַחַם Rachem. i.
mīa.Abach.3.Cum iratus fueris mīe recordaberis.Et com
muniter declinatur pluraliter & dicitur רַחֲמִים rachamim.
2.Regū.13.Multe enim sunt mīe eius. Ps.24.reminiscere
miserationū tuarū dñe.Ps.50.Et secūdū multitudinē mise
rationū tuarum dele iniquitatem meā.Ps.105.Et dedit eis
in misericordiā.Et in lingua chaldaica dr̃ רַחֲמִין Rachamin
Dañ.2.Vt quereret misericordiam a facie dei celi. Item
רֶחֶם rechem:siue רַחַם racham.idest vulua siue vterus.
Gen̄.20.Concluserat enim deus omnem vuluam in domo
Abimelech.Exo.13. Sanctifica mihi omnem primogeni-
tum qui aperit vuluam.Et in eodem.34. Omne quod a-
perit vuluam.Nume.12.De vulua matris sue.Iob.34.quā-
do erumpebat quasi de vulua procedens. Ps.19. Ex vtero
ante luciferum genui te.Ponitur etiam pro femina. Iudi.
5.Pulcherrima feminarum ei eligitur. Item רָחָם ra-
cham. nomen auis. Pro quo beatus Hieronymus tran-
stulit porphyrionem.Leuit.11.Et onocrotalum & porphy
rionem.

רָחַף rachaph. Volare.volitare contremiscere. siue com-
moueri.Gen̄.1.Et spiritus domini ferebatur super a
quas.Pro quo hebrei legunt.Et spiritus dei volabat seu vo
litabat super faciem aquarum.Deut.32.Et super eos voli-
tans.Hiere.23.Contremuerunt omnia ossa mea. Pro quo
aliqui hebrei legunt.Cōmota sunt omnia ossa mea.& solū
inuenitur in predictis locis.

רָחַץ rachas. Lauare.abluere.confidere.Gen̄.18.Et lauen-
tur pedes vestri.Et in eodem.24.Et aquam ad lauan
dos pedes eius.Exo.2.Ecce autem descēdebat filia pharao
nis vt lauaretur in flumine.Et in eodem.30.Et missa aqua

lauabunt in ea. Iob.9. Si lotus fuero quasi aquis niuis.Pro-
uer.9.Et tū nō est lota a sordibus.Esa.1. Lauamini:mundi
estote.Ezech.16.Et aqua nō est lota in salutē.& inde רַחַץ ro
ches.siue רַחְצָה rochsa.i.lauacrum.Canti.4. Que ascende
runt de lauacro.Ps.59.Moab olla spei mee. Pro quo btūs
hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Moab olla lauacri mei:
pōt ēt legi spei mee sicut.lxx.trāstulerūt.nā in lingua chal-
daica predicta dictio significat confidere vel spare. Dañ.3.
Et eripuit seruos suos qui crediderunt in eum. Pro quo he
brei legunt.Qui confisi sunt vel sperauerunt in eo.

רָחַק Rachac.Elongare.lōge fieri.longe recedere.elōgatū
esse.Gen̄.44.Iam vrbē exierant:& processerāt pau
lulū.pro quo he.le.ipi exierāt vrbē:nec elongati erāt.i.nec
longe erant.Deut.12.Locus aūt quē elegerit dñs deus tu⁹
vt sit nomen eius ibi si procul fuerit.Ios.8.Nec longius re-
cedatis.Iudi.18.Cumq; a domo Michee essent procul. p̃s.
21.ne elongaueris auxilium tuum a me.Ps.54.Ecce elon-
gaui fugiens.Ps.72.Qui elongāt se a te peribunt.Ps.102.
Longe fecit a nobis iniquitates nostras. Prouer.5.Longe
fac ab ea viam tuā.Esa.6.Et longe faciet dominus homīes.
Et in eo.29.Cor autem eorum longe est a me. Et in eodē.
54.Recede procul a calūnia.Hiere.2.Quia elongauerunt
a me.Ezech.8.Vt procul recedant a sanctuario meo. Et in
eo.11.Dixerunt habitatores ierusalē longe recedite a me.
Mich.7.In die illa longe fiet lex.& inde רָחוֹק Rachoc. i.p
cul.seu lōge.aut lōginquus.Gen̄.37. Qui cū vidissent eū
procul.Nu.9.Homo qui fuerit inmūdus sup animā:aut in
via procul.Ios.3.Sitq; inter vos & arcam spacium: cubito
rum duo millium.pro quo hebrei legunt.Sed longe aut p
cul erit inter vos & illā.i.arcā duorū milliū cubitorū. & in
eo.9.De terra lōginqua venimus.3. Reg.8.Cū venerit de
terra longinqua.Et aliquando scribitur cum mem in prin
cipio & dicitur מֶרְחָק merchac Prouer.31.De longe portās
panem suum.Esa.46.Cernet terram de longe.Ezech.23.
Miserunt ad viros venientes de longe. & in plu. מֶרְחַקִּים
Merchacim.Esa.8.Et audite vniuerse procul terre.& in eo
dem.33.Videbunt terram de longe.

רָחַשׁ Rachas.eructare.producere.p̃s.45. Eructauit cor
meum verbum bonum.Item מַרְחֶשֶׁת machešeth. i.
craticula.Leuit.2.Si autem de craticula fuerit sacrificium.
& aliqui hebrei dicunt q̄ significat sartaginem.

רֶטֶט Retet.tremor.Hiere.40.Tremor apprehendit eam.

רָטַב ratab.humectare. seu virescere:aut viridem esse.Iob
8.Humectat⁹ videtur anteq̄ veniat sol.Et in eodem.
24.Quos imbres montium rigant.Pro quo hebrei legūt
Humectant siue virescere faciunt.

רֻטְפַשׁ Rutaphas.consumptū vel extenuatū esse.Iob.33.
Consumpta est caro eius a suppliciis.& solum in-
uenitur in predicto loco.

רָטַשׁ Ratas.allidere.collidere.relinquere.dimittere.4.
Reg.8.Et paruulos eorū allides.Esa.13. Infantes eo
rum allidentur in oculis eorū.& in eo. Sed sagittis paruu-
los interficient.Pro quo he.le. Et arcus iuuenū allidētur.
Potest etiam legi sic.Et arcubus paruuli seu iuuenes allidē
tur.idest interficiētur. Osee.10.Mater super filios allisa.&
in lingua chaldaica significat relinquere vel dimitere.

רִיחַ Riach. odorari. olfacere. Gen̄. 8. Odoratusq; est dñs
odorem suauitatis.Leuit.26.Nec recipiam vltra odo-
rem suauissimū.Pro quo he.le. Et non odorabo in odorē
suauissimū vestrū.Iudi.16.Cū odorē ignis acceperit. Iob.
39.Procul odoratur bellū.Ps.113.Nares habēt & nō odo-
rabūt.& inde רֵיחַ reab.i.odor.Gen̄.27.Ecce odor filii mei
sicut odor agri.Canti.1.In odorē vnguētorū tuorū.& ide
dicūt aliqui q̄ deriuatur רֵחַיִם rechaim.i.mole.s. supior &
inferior.& ideo caret nūero singulari quia nihil pdest vna
sine alia. Deut.24.Nō accipies loco pignoris supiorē & in
feriorē molā.Esa.47.Tolle molam & mole farinam.

רִיק Ric.euacuare. effundere. fundere.armare. Gen̄.42.
Cum frumenta effunderent.Eccl̃s.11.Si replete fuerit
nubes:imbrē super terrā effundēt.Canti.1.Oleum effusū
est nomē tuū.p̃s.17.vt lutū platearū delebo eos. p quo he.
le.Vt lutū platearū euacuabo siue effundā eos. Hiere.48.
Nec transfusum est de vase in vas.Zach.4.In quib⁹ sunt
fusoria ex auro.pro quo he.le.Effūdentia ex se aurū. & in-
de רֵק rac.i.vacuus:siue inanis.Nee.5.Et vacuus fiat.Et in
plu.רֵקִים recim.4.Reg.4.Pete mutuo ab omnibus vici-
nis tuis vasa vacua.& in ge.fe.רֵיקָה reca.Esa.29.expgefa-
ctus vacua est aīa eius.Et in plu.fe.רֵקוֹת racoth.Gen̄.41.&
septē spice tenues.i.euacuate.accipitur ēt רֵק rac pro hoīe
inope & egeno qui est vacuus bonis tpalibus:siue p fatuo
qui est vacuus intellectu.Iudi.11.Cōgregatiq; sunt ad eum
viri inopes & latrocināes.2.Regū.6.Et nūdatus est quasi
vnus de scurris.vbi ponitur pro scurris.i.p fatuis. vñ Mat
thei.5.Qui aūt dixerit fratri suo raca reus erit concilio.Et
inde ריק ric.i.inane.aut vanū.siue vacuū.Leuit.26.Cōsu-
metur in cassū labor vr̃.i.in vanū.p̃s.2.Et populi meditati
sunt inania.Hiere.51.Reddidit me vas inane.scribitur etiā
cū mem in fine & dr̃ רֵיקָם recam.Gen̄.31.Forsitan nudū
me dimisisses.pro quo hebrei legunt:Nūc enim inanem si
ue vacuū me dimisisses.p̃s.7. Decidā merito ab inimicis
meis inanis.Significat etiā predicta dictio armare siue ar-
ma preparare:aut gladium euaginare.Gen̄.14. Numera-
uit expeditos vernaculos suos.Pro quo hebrei legunt. Et
armauit expeditos vernaculos suos. Exo.15. Euaginabo
gladium meū. Leuit.26.& euaginabo post vos gladium.
Ps.34.Effunde frāmeam.Pro quo beatus hieronymus in
psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Euagina
gladium.Ezech.5.Et gladium euaginabis post eos.Poni-
tur etiam pro expandere. Abach.1.Super hoc ergo expan
dit sagenam suam.idest preparat eam tanquam gladium
ad interficiendas gentes.Potest etiam legi secundum pri-
mam significationem super hoc ergo effūdit siue euacuat
sagenam suam.scilicet vt iterum capiat cum ea gentes.vn-
de sequitur.& semper interficere gentes non cessat.

רִיר Rir.fluere.scilicet humorē:aut saliua vl' sputū. Leuit.
15.Adheserit carni eius atq; cōcreuerit fedus humor.
Pro quo hebrei legunt.Fluit caro eius in fluxu suo.signifi
cat etiam saliuam vel sputum.1.Reg.21.Defluebātq; saliue
eius in barbam.Iob.6.Aut potest aliquis gustare quod gu
statum affert mortem.pro quo hebrei legūt. Aut est sapor
vel gustus in albugine vitelli.scilicet oui:quia nihil est insi
pidius si non sit sale condita:vt premittitur in textu:& po-
nitur ibi pro albugine eo quod est similis saliue vel sputo.
Potest etiam legi sicut est in littera nostra: vt dictum fuit su
pra in dictione חַלָּם chalam.

רָכַךְ Rachach. mollificare. mollire: mollem seu tenerum
vel delicatum esse.Deut.20.Non pertimescat cor ve
strum.Pro quo hebrei legūt. Ne mollificetur cor vestrum
siue ne tenerum sit cor vestrum.Ps.4.Molliti sunt sermo
nes eius super oleum.Esa.1.Nec fota oleo.Pro quo hebrei
legunt.Nec mollificata est oleo.& inde רַךְ Rach. idest
tener.seu mollis.aut delicatus.Gen̄.18. Vitulum tenerri-
mum & optimum.Deut.28.Homo delicatus in te & luxu-
riosus valde.2.Regum.3. Ego autem adhuc delicatus &
vnctus rex. idest tener. Prouerb.14. Tenellus & vni-
genitus coram matre mea. Ezech.17. De vertice ramo-

rum eius tenerũ dispergã. & in plu. רַכִּים Rachim. Geñ. 33. Nosti dñe mi ꝙ paruulos habeã teneros. & in ge. fe. רַכָּה Raca. Deut. 28. Tenera in te & delicata. Esa. 47. Quia vltra nõ vocaberis mollis & tenera. & in plu. fe. רַכּוֹת racoth Geñ. 29. Et lia lippis erat oculis. pro quo he. le. Teneris oculis. & est in hebreo generis feminini.

רָכַב Rachab. equitare. vehi. superfedere. supponere. ascendere. s. super iumẽtũ vel aliud vehiculũ. Geñ. 24. ascẽsis camelis secuti sunt virũ. pro quo he. le. Et ascẽderũt sup camelos: & secuti sunt virũ. & in eo. 41. Fecitq; eũ ascẽdere sup currũ. & in eo. 49. Et cadat ascẽsor eius retro. Exo. 15. Equũ & ascẽsorẽ proiecit in mare. Nu. 22. Nõne aĩal tuũ sũ cui semp sedere cõsueuisti. Deut. 32. Cõstituit eũ sup excelsam terrã. pro quo he. le. Ascẽdere eũ fecit super excelsa terre. Et in eo. 33. Ascensor celi auxiliator tuus. 2. Reg. 6. Et iposuerũt arcã dei sup plaustrũ nouũ. Et in eo. 16. Asini domesticis regis vt sedeãt. 4. Reg. 13. Pone manũ tuam super arcũ. Et in eo. & cũ imposuisset manus suas. Nee. 2. Et iumentũ nõ erat mecũ nisi animal cui sedebã. Ps. 17. & ascendit sup cherubim & volauit. p̃s. 44. Intende prospere procede & regna. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. prospere ascẽde. p̃s. 65. Imposuisti hoiem sup capita nostra. Ps. 67. Qui ascendit super celũ. Esa. 58. Sustollã te sup altitudines terre. idest ascendere te faciam Osee. 10. Ascendã super ephraim. & inde רֶכֶב Recheth. siue רְכוּב rechuch. i. equitatus: siue curr⁹: aut quadriga: seu vehiculũ. Geñ. 50. Habuit quoq; in comitatu currũ & equites. Exo. 14. Iũgit ergo currũ. & in eo. Tulit sexcentos currus electos. 3. Regũ. 22. Fluebat aũt sanguis plage in sinu currus. 4. Reg. 9. Tolle currum & mitte in occursum eorũ. p̃s. 103. qui ponit nubem ascensum suũ. Canti. 1. In curribus pharaonis. Esa. 21. Et vidit currũ duorũ equitũ. Hiere. 51. Collidã in te currũ & ascensorẽ. Ponitur ẽt pro ascensore. Esa. 21. Ascẽsorẽ asini & ascensorẽ cameli. Et in eo. & ecce iste venit ascẽsor virbige equitũ. Ponitur ẽt pro auriga. 3. Reg. 22. Dixitq; aurige sue verte manũ tuã. & aliqñ scribitur cũ mẽ in pricipio & he vel tau in fine & dr̃ מֶרְכָּבָה mercaba. siue מֶרְכֶּבֶת Mirchébeth. Geñ. 41. Fecitq; eũ ascẽdere super currũ suũ. & in eo. 46. Iuncto ioseph curru ascẽdit obuiã patri. 3. Reg. 4. Habebatq; salomõ quadraginta millia equorũ currilia. i. ad currum vel quadrigã suã. Et in eo. 10. Egrediebatur aũt quadriga de egypto sexcentis siclis. 1. Paralip. 28. Et vt ex ipso fieret similitudo quadrige. Zach. 6. In quadriga pria equi ruffi. Et in plu. מַרְכְּבוֹת mercaboth. Exo. 15. Currus pharaonis & exercitũ eius proiecit in mare. Iudi. 5. Quare tardauerũt pedes quadrigarũ illius. 4. Reg. 23. Currus aũt solis cõbusit igni. Canti. 6. Anima mea cõturbata ẽ propter quadrigas aminadab. Ioel. 2. Sicut sonitus quadrigarũ. Zach. 6. Et ecce quattuor quadrige egrediẽtes. & illud. in quo aliquis sedet vel equitat aut ascendit dr̃ רֶכֶב recheb. seu מֶרְכָּב mercab. Leuit. 15. Sagma super quod sederit inmũdũ erit. Canti. 3. Ascẽsum purpureũ. Ezech. 27. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendũ. & inde רֶכֶב racheb. i. mola inferior. Deut. 24. Non accipies loco pignoris superiorẽ & inferiorem molam.

רֹכֵל Rochel. Aromatarius seu pigmentarius. aut mercator seu negociator. Canti. 3. Vniuersi pulueris pigmẽtarii. & in plu. רֹכְלִים rochlim. 3. Reg. 10. Et vniuersi scuta vẽdentes. Pro quo he. le. Et negociatio mercatorũ vel negociatorũ. & in bibliis nr̃is antiquis habetur & scruta vẽdetes Sunt enim scruta res venales parui valoris. Nee. 3. Vsq; ad domũ natinneorũ & scuta vẽdentiũ. Debet legi scruta sicut supra. Et in eo. 13. Et mãserũt negociatores & vẽdetes vniuersa venalia. Ezech. 17. In vrbe negociatorũ posuit illum Et in eo. 27. grecia & tubal & mosoch institores tui. i. negociatores. & in eo. Filii dedan negociatores tui. & in ge. fe. רֹכְלָה Rochela siue רֹכֶלֶת rochéleth. i. negociatrix vel negociatio siue mercatrix. Ezech. 26. & eripiet negociationem tuã. Et in eo. 26. & dices tyro que habitat in introitu maris negociatiõi populorũ. & in eo. Dedan negociatores tui. p quo he. le. negociatrix tua. & in eo. 28. In multitudine negociationis tue repleta sunt interiora tua. Scribitur ẽt cum mem in principio. vt in eo. 27. Cedros quoq; habebant in negociatiõibus tuis. Itẽ רָכִיל rachil. i. susurro: siue criminator: vel detractor: aut fraudulentus. Leuit. 19. Non eris criminator vel susurro in populis. Prouer. 11. Qui ãbulat fraudulenter. Ezech. 22. Viri detractores fuerunt in te.

רָכַס rachas. stringere. Exo. 28. & stringetur rationale ãnulis suis cũ ãnulis superhumeralis. Hebrei tñ dicunt ꝙ sigñat eleuare vel sursũ trahere. vnde in p̃dicto loco ipsi legunt. & eleuẽt rationale de ãnulis suis ad ãnulos superhumeralis. s. vt ora rationalis sit superposita ãnulis superhumeralis: & firmiter stringatur ad inuicẽ. & inde רֶכֶס rechas i. mõs asper & eleuat⁹: & solum inuenitur in nu. plu. s. רְכָסִים rechasim. Esa. 40. & aspera in vias planas.

רָכַשׁ rachas. acquirere. possidere. Geñ. 12. Vniuersamq; substantiã quã possederãt. & inde רְכוּשׁ rechus. i. substãtia siue possessio: vt in predicto loco. Et in eo. 14. Da mihi aĩas: cetera tolle tibi. Pro quo he. le. Da mihi aĩas: & substãtiã tolle tibi. & ĩ eo. 15. Et post hec egrediẽtur cũ magna substãtia. Nu. 16. Deuorauit illos cũ tabernaculis suis & vniuersã substantiã. Ponitur ẽt רֶכֶשׁ Réches. pro substãtia pecorũ & iumẽtorũ. vt in eo. 35. & suburbana sint pecoribus ac iumẽtis. 4. Regũ. 4. Hordeũ quoq; & paleas equorũ & iumẽtorũ. Sigñat ẽt quoddã genus aĩalis velocissimi: sicut ẽ dromedarius. pro quo btũs hiero. trãstulit veredariũ. Ester 8. Et misse per veredarios qui per oẽs prouincias discurrẽtes. pro quo he. le. & misse sũt epistole per manũ cursorũ equitãtiũ velocissimos equos siue dromedarios. Et in eo. Egressiq; sũt veredarii celeres. Mich. 1. Tumultus quadrige stupori habitãti lachis. pro quo he. le. Liga quadrigam dromedario siue equo velocissimo.

רָמַם ramam. exaltare. eleuare. sublimare. recedere. scatere Iob. 17. propterea nõ exaltabũtur. Et in eo. 22. & super stellarũ verticẽ sublimetur. pro quo he. le. & vide verticẽ stellarũ qa sublimate vel exaltate sũt. p̃s. 63. Et exaltaui sub ligua mea. Esa. 33. nũc cõsurgã dicit dñs: nũc exaltabor Ezech. 10. & eleuata ẽ glĩa dñi super cherubim. & in eo. Et eleuata sũt cherubim. et inde רוּם rum. i. altitudo. Dañ. 3. altitudine cubitorũ sexaginta. vide ẽt de hoc supra in dictiõe רוּם rom. sigñat ẽt p̃dicta dictio recedere vel separari. Nu. 26. Recedite de medio hui⁹ multitudinis. Osee. 11. Iugũ ãt ĩponetur eis simul: quod nõ auferetur. vide ẽt de hoc supra in dictiõe רוּם Rum. Sigñat ẽt p̃dicta dictio scatere. s. vermibus. Exo. 16. & scatere cepit vermib⁹ & cõputruit. Et inde רִמָּה Rima. i. vermis. seu tinea. Iob. 21. Et vermis operiet eos. Esa. 14. Super te sternetur tinea.

רָמָה Rama. p̃iicere. iaculari: seu iacula mittere. decipe. defraudare: dolose agere. Exo. 15. Equũ & ascẽsorẽ piecit ĩ mare. p̃s. 77. filii ephraĩ itẽdẽtes & mittẽtes arcũ. Hiere. 2. Et mittentis sagittas. & inde רְמוֹת ramoth. idest iaculatio. vł p̃iectio. pꝙ btũs hier. trãstulit. saniẽ. s. exeũtẽ de plagis q̃ fiũt ex p̃cussiõe sagittarũ vł iaculorũ. Ezech. 32. & implebo valles sanie tua. põt ẽt deriuari a supradicta dictiõe רָמַם Ramam q̃ sigñat scatere. s. vermibus vt dictũ est supra Sigñat ẽt predicta dictio רָמָה Rama decipere vel defraudare. aut fraudulẽter vel dolose agere. Geñ. 29. Quare imposuisti mihi. idest decepisti me. 1. Paralipo. 12. Si autem insidiamini mihi pro aduersariis meis. Pro quo he. le. Si aũt vt decipiatis vł defraudetis p aduersariis meis. Prouer. 26. Ita vir qui fraudulenter nocet amico suo. Threñ. 1. Vocaui amicos meos & ipsi deceperunt me. Et inde רְמִיָּה Remia. i. deceptio: vel fraus: siuẽ dolus: aut fraudulenta: vel dolosa. Iob. 13. Vt pro illo loquamini dolos. p̃s. 51. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. p̃s. 119. Domine libera animã meam a labiis iniquis & a lingua dolosa: quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguã dolosam. Osee. 7. Facti sunt quasi arcus dolosus. Mich. 6. Et ligua eorum fraudulẽta in ore eorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִרְמָה Mirma. Geñ. 34. Responderunt sychem & patri eius in dolo. Prouer. 11. Statera dolosa abominatio est apud deũ Hiere. 9. Habitatio tua in medio doli. & in eodem. In dolo renuerunt scire me. Et in plurali מִרְמוֹת Mirmoth. p̃s. 9. Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Maledictione os ei⁹ plenum est & dolis & auaricia. Ps. 37. Et dolos tota die meditabantur: dicitur etiam תַּרְמִית Tharmith. p̃s. 118. Quia iniusta cogitatio eorũ. Pro quo hebrei legunt. Quia mẽdax dolus eorum. Hiere. 8. Apprehenderunt mendacium. i. dolum. & in eodem. 14. Seductionẽ cordis prophetant vobis. i. dolũ vel deceptionẽ. Et inde תָּרְמָה Thorma. i. dolus vel dolose. Pro quo beat⁹ hieronymus trãstulit clam. Iudi. 9. Et misit clam ad abimelech dicens. Pro quo hebrei legũt. Et misit in dolo ad abimelech. Item רְמָה Rama in lingua chaldaica significat etiam ponere. vt Dañ. 7. Donec throni positi sunt.

רֹמַח Rómach. lancea seu hasta aut pugio. Nu. 25. Et arrepto pugione ingressus est post illum. Et in plu. רְמָחִים Remachim. Nee. 4. Cum gladiis suis & lanceis & arcubus. Hiere. 46. Polite lanceas.

רַמָּךְ Ramach. equa secũdum hebreos. & solum inuenitur in numero plurali. s. רַמָּכִים ramachim. vt Ester. 9. Annullo illius obsignate sunt & misse per veredarios. Pro quo he. le. Et signauit annulo regis: & scripsit epistolas in manu cursorum in equis per ascensores equorum filiorum equarum. i. equorum iuuenũ & velocissimorum.

רִמּוֹן Rimon. malum granatũ: seu malũ punicum. Deut. 8. In qua ficus & malum granatum & oliueta nascuntur. Canti. 4. Sicut fragmẽ mali punici. Ioel. 1. Ficus elanguit mal⁹ granata & palma. Et in plurali רִמּוֹנִים rimonim. Nu. 13. De malis quoq; granatis & de ficis. Canti. 8. Et mustum malorum granatorum meorum. Accipitur etiam pro malo granato aureo ad similitudinem mali punici facto. Exo. 28. Ita vt tintinabulũ sit aureum & malũ punicum.

רָמַס Ramas. conculcare. calcare. p̃s. 7. Et conculcet in terra vitam meam. p̃s. 90. Et conculcabis leonem & draconem. Esa. 1. Quis quesiuit hoc de manib⁹ vestris vt ambularetis in atriis meis. Pro quo hebrei legunt. Quis quesiuit hoc de manibus vestris calcare atria mea. idest vt calcaretis atria mea. Et in eodem. 28. Pedibus conculcabitur corona superbie. Ezech. 26. Conculcabit omnes plateas tuas. Et in eodem. 34. Et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus. Naũ. 3. Intra in lutum & calca subigens. Et aliquando scribitur cum sin loco samech. De quo vide in dictione sequenti. Et inde מִרְמָס Mirmas. i. conculcatio. Esa. 5. Et erit in conculcationem. Et in eodẽ. 7. Et in conculcationem pecoris. & in eodem. 10. Et ponat illud in conculcationem. Ezech. 34. Et oues mee his que cõculcata pedibus vestris erant pascebantur.

רָמַשׂ Ramas. reptare. seu moueri. Geñ. 1. Et omnẽ animã viuentem atq; motabilem. Pro quo hebrei legunt. Et omnẽ animã viuentem atq; reptãtem. & in eodem. Vniuerseq; terre omniq; reptili quod mouetur in terra. & in eo. Et vniuersis animãtibus que mouentur super terrã. & in eodem. 7. Omne quod mouetur sup terrã in genere suo. & in codẽ. Oiumq; reptiliũ que reptãt super terrã. Deut. 4. Atq; reptilia que mouẽtur in terra. p̃s. 103. In ipsa pertrãsibũt omnes bestie silue. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit in ipa mouebuntur omñs bestie agri. Et inde רֶמֶשׂ Rẽmes. i. reptile: siue motabile. Geñ. 1. Producat terra animã viuentem in genere suo iumenta & reptilia. & in codẽ. Omne quod mouetur & viuit. Pro quo hebrei legũt. Omne reptile siue omñe motabile quod viuit. p̃s. 103. Illic reptilia quorum non est numerus.

רָנַן Ranan. exultare. cantare. laudare. clamare. sonare: seu preconizare. p̃s. 32. Exultate iusti in domino. Iob. 29. Et cor vidue consolatus sum. Pro quo hebrei legũt. Et cor vidue cantare seu exultare faciebã. p̃s. 50. Exultabit lingua mea iustitiã tuam. Potest etiã legi. cantabit seu laudabit. p̃s. 64. Exmatuit⁹ tini & vespere delectaberis. Pro quo he. le. Exultare seu cãtare facies. p̃s. 80. Exultate deo adiutori nostro. p̃s. 131. Et sancti eius exaltatione exultabũt. Esa. 16. Et in vineis non exultabit neq; iubilabit. & in codẽ. 35. Exultabit letabũda & laudans. & in codem. Et aperta erit lingua mutorũ. Pro quo he. le. Et cantabit lingua mutorũ. Hiere. 31. Exultate in letitia iacob. ponitur etiam pro laudare. Leuit. 9. Quod cum vidissent turbe laudauerũt deum. Deut. 32. Laudate gentes populum eius. Iob. 38. Cum me laudarent simul astra matutina. Prouer. 29. Et iustus laudabitur atq; gaudebit. Esa. 42. Laudate habitatores terre. Threñ. 2. Cõsurge: lauda in nocte. Zach. 2. Lauda & letare filia sion. Ponitur etiam pro clamare siue sonare. Iob. 39. Super ipsum sonabit pharetra. p̃s. 77. Tanq̃ potens crapulatus a vino. Pro quo hebrei legunt. Tanq̃ potens clamans vel resonans a vino. Prouer. 1. Sapientia foris predicat. i. clamat. Hiere. 51. Et laudabunt super babylonẽ. pro quo hebrei legunt. Et clamabunt siue resonabunt super babylonẽ. Et inde רִנָּה Rina siue רְנָנָה renana. i. exultatio. canticum. laudatio. clamor seu preconium. Iob. 3. Nec digna laude. Et in eodem. 20. Quia laus impiorum breuis sit. p̃s. 99. Introite ĩ conspectu eius in exultatione. Esa. 23. Et chaldei in nauib⁹ suis gloriantes. Pro quo hebrei legunt. Et chaldei in nauibus exultationis vel laudis sue. & in eo. 54. Decanta laudẽ & hinni. Significat etiã preconiũ vel clamorẽ. 3. Reg. 22. & preco insonuit in vniuerso exercitu. p̃s. 16. Intende deprecationem meã. Pro quo hebrei legunt. Intende clamorem meũ. Item רְנָן Renan. nomẽ est auis. pro quo beatus hiero. transtulit struthionem. & solũ inuenitur in numero plurali s. רְנָנִים renanim. Iob. 39. Pẽna struthionis similis est penne herodii. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat pauones.

רֶנֶב Renab. p̃posito aleph in principio vt dicatur אַרְנֶבֶת Arnebeth significat leporem. Deut. 14. Camelũ leporem & cirogrilum.

רָנָה Rana. sonare seu clamare. Iob. 39. Super ipm sonabit pharetra. De quo vide supra in dictione רָנַן ranan.

רְסַס Resis. gutta. stilla: fissura. seu rima. & solum iuenitur in numero plurali. Canti. 5. Et cincini mei guttis noctium. Et inde verbum רוֹס Ros. quod significat irrorare siue farinã aqua vel oleo cõspergere aut cõmiscere. Ezech. 46. Et de oleo tertiam partem hin vt misceatur simile. Significat etiam predicta dictio רְסִיסִים Resis fissuram siue rimã. vt Amos. 6. Et percutiet domum maiorem ruinis. de

bet legi rimis.ideſt fiſſuris.vnde ſequitur. & domũ minorē ſciſſionibus.

רֶסֶן Reſen.frenũ.Iob.30.Et frenũ poſuit in ore meo.& in eodē.41.In mediũ oris eius quis intrabit.Pro quo he brei legunt. In duplicitate vel duplicatione freni eius quis intrabit.ps.31.In camo & freno maxillas eorũ conſtringe Eſa.30.Et frenũ erroris quod eſt in maxillis populorum.

רְעַע Raa.in lingua chaldaica ſignificat confringere vel cõminuere.Dañ.2.Cõminuet & cõteret omnia hec.

רָעֵב Raab.eſurire.famē pati.Deut.8. Et afflixit te penuria Pro quo he.legunt. Et afflixit te & eſurire te fecit.Ps. 33.Diuites eguerunt & eſurierunt.ps.49. Si eſuriero non dicam tibi.ps.106. Eſurientes & ſitientes. Prouer.10. Non affliget dñs fame animã iuſti.i.nõ faciet eam eſurire. Et in eodē.raab.i.fames.Geñ.12. Facta eſt fames i terra.& in eo dē.41.& in vniuerſo orbe fames preualuit.2.Reg.24.Aut ſeptē annis veniet tibi fames. Scribitur etiã cũ nũ in fine & dicitur רַעֲבוֹן raabon.ps.36. Et in diebus famis ſaturabuntur. Ponitur etiã pro frumento vel cibario:tēpore famis ne ceſſario.Geñ.42. Et ferte frumentũ quod emiſtis in domũ veſtrã.& in eodē. Et cibaria domibus veſtris neceſſaria ſumite:& abite.

רָעַד Raad.tremere.contremiſcere.Eſd.10.Trementes pro peccato & pluuiis.ps.103.Qui reſpicit terram & facit eam tremere.& inde רַעַד raad ſiue רְעָדָה rehada.i.tremor. Exo.15..Robuſtos moab obtinuit tremor.ps.42.Tremor apprehendit eos.

רָעָה Raa.paſcere.alere.nutrire. regere.cõfringere.cõquaſſare.Geñ.30.Qui paſcebat greges reliquos ei9.Et in eodē.37. Cũq; fratres illius in paſcendis gregibus přis mo rarētur.& in eo.48. De9 qui paſcit me ab adoleſcētia mea. Nu.14. Filii vři erunt vagi in deſerto quadraginta annis. Pro quo he.le. Filii vři erunt paſcentes in deſerto q̃dragin ta annis.i.erunt tanq̃ paſcentes greges per diuerſa loca diſcurrentes. Vnde beatus hiero.tranſtulit ſenſum. Iob.24. Pauit ſterilē que nõ parit.ps.77.Pauit eos in inocētia cor dis ſui. Prouer.13. Amicus ſtultorum ſimilis efficitur. Pro quo he.le.Qui nutrit ſiue paſcit ſtultos conteretur. Põt etiã legi ſicut eſt in littera noſtra. De quo vide ſupra in dictione רֹעַ Roa.& in eo.28.Qui autē comeſſatores paſcit:confundit patrē ſuũ.& in eodē.29. Qui autē nutrit ſcortum:perdet ſubſtantiã. Canti.1. Vbi paſcas vbi cubes.& in eo. Et paſce hedos tuos.& in eodē.6. Vt paſcatur in hortis. Eſa.5.Et paſcētur agni iuxta ordinē ſuũ.& in eo.44. Pars ei9 cinis eſt.Pro quo he.le.Paſcens cinerē.i.qui tale ſculptile adorat & orat:idē eſt ac ſi paſceret cinerē.poteſt etiã ſignificare cõfringere:vt infra dicetur.& tunc erit talis littera.ſ.illud qđ cõfractũ eſt ab eo cinis eſt.i.in cinerē redactus eſt.Et eſt ſenſus ſicut in littera nřa.Hiere.3.Et paſcent vos ſcientia & doctrina.& in eodē.22. Et omnes paſtores tuos paſcet ventus. Ezech.34.Et ego paſcã oues meas.& in eo.Et ſuſcitabo ſuper eas paſtorē vnũ & paſcet eas. Oſee.12. Ephraim paſcit ventũ.Zach.11. Paſce pecora occiſionis. Signat etiã regere. ps.2.Reges eos in virga ferrea. Sed btũs hiero. in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit. Fräges eos in virga ferrea. De quo vide ſupra in dictione רֹעַ Roa. ps.22. Dñs regit me. ps.79. Qui regis iſrael:intende.& inde רֹעֶה roe.i.paſtor. Geñ.4. Fuit autē abel paſtor ouiũ.Eccls.12.Que data ſunt a paſtore vno. Zach.11.O paſtor & idolũ.& aliqñ ſcribitur cũ iod in fine loco he.Eſa.38.Quaſi tabernacula paſtoris. & i plurali רֹעִים roim. Exo.2. Supuenerũt paſtores & proiecerũt eas. Hiere.23. Et ſuſcitabo ſuper eos paſtores. Ezech.34. Ve paſtoribus iſrael qui paſcent ſemetipſos:nõne greges a

paſtoribus paſcentur. Et inde רְעִי reí ſiue מַרְעֶה Mireé.i. paſtus.ſiue paſcua.3. Reg.4. Et viginti boues paſcuales.i. boues exiſtētes in paſtu.Iob.39.Circũſpicit mõtes:paſcua ſua.Hiere.23.Quia vaſtauit paſcua eorum dñs.Ezech.34. In paſcuis vberrimis paſcam eas. Oſee.13.Iuxta paſcua eo rum adimpleti ſunt. Ponitur etiã pro grege. Hiere.10.Et omnis grex eorũ diſperſus eſt.Item רֵעַ rec. ſiue רֵעַ Rea.i. ſocius ſeu amicus.aut particeps.Geñ.38. Ipſe & hiras opilio gregis.Pro quo hebrei legunt. Ipſe & hiras ſocius vel amicus ei9. tamē ſi pro רֵעַ réa legatur רֹעֶה roe: tũc ſignat paſtorē:ſiue opilionē gregis:ſicut eſt in littera noſtra.2. Reg. 16. Cũ autē veniſſet chuſi arachites amicus dauid. & in eo. Hec eſt inquit gratia tua ad dauid amicum tuũ: quare non iuiſti cum amico tuo.1.Paralipo.27.Et chuſi arahites amicus regis. Vide etiã de hoc ſupra in dictione רֹעַ róa. Scribitur etiã cum mē in pricipio. Geñ.26. Et ochozath amicus illius.Iudi.14.Vxor autem eius accepit maritũ vnum de amicis eius & pronubis.Pro quo hebrei legunt.Et fuit vxor amico vel ſocio eius qui ſociauerat eum. Vbi ponitur nomē & verbum ab eo deriuatũ.Poteſt etiam legi. Qui pauit eum.ſ.in diebus cõuiuii. & tũc erit ſenſus ſicut in littera noſtra.Nam pronubus ſolet paſcere ſponſum & ſponſam.& in eodē.15. Et tradidi eam amico tuo .Et in genere feminino רֵעָה rea ſiue רַעְיָה raaia· Canti.1. Aſſimilaui te amica mea. & in eodē.2. Amica mea formoſa mea. Hiere.9. Et docete filias veſtras lamētum:& vnaqueq; proximã ſuam planctũ. Et in plurali רְעוּת reoth.ps.44. Proxime eius afferentur tibi. Et inde verbum רָעָה raa.i.aſſociare ſiue amicum eſſe. Prouer.18. Vir amicabilis ad ſocietatem. & in eo.22. Noli eſſe amicus homini iracũdo. Itē רֵעַ réa.i.cogitatio.Ps.138 Intellexiſti cogitationem meã de lõge. Sed beatus hiero. in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit. Intellexiſti malũ meũ.Quod etiam poteſt legi. Nã poteſt deriuari a dictione רֹעַ Roa.de qua ſupra dictũ eſt.& in eo. Mihi autē nimis honorificati ſunt amici tui deus.Pro quo he.le. Mihi autem precioſe ſiue honorificate ſunt cogitationes tue. Poteſt etiã ſignifica re amicos vel proximos ſicut eſt in littera nřa.vt ſupra dictũ eſt. Et ide רְעוּת reuth.ſiue רַעְיוֹן raion.i.cogitatio. Pro quo btũs hiero.tranſtulit afflictionē.Eccls.1. Vanitas & afflictio ſpũs.i. ſuperflua cogitatio ſpũs. & in eo. Labor & afflictio ſpũs.& in eodem.2.Et vidi in omnibus vanitatē & afflictio nem animi. & in eodem. Quid enim proderit homini de vniuerſo labore & afflictione ſpiritus. Poteſt etiam deriuari a dictione רֹעַ Róa que ſignificat affligere. Vt ſupra dictũ eſt. Et etiam in lingua chaldaica ſignificat cogitationem. Dañ.2.Tu rex cogitare cepiſti i ſtratu tuo. Pro quo hebrei legunt. Cogitationes tue ſuper ſtratum tuum aſcenderunt. Et in eodem. Et cogitationes mentis tue ſcires. Significat etiam predicta dictio רְעָה Raa.confringere vel conterere. ps.2. Reges eos in virga ferrea. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. frãges eos in virga ferrea. Hiere.2. Conſtrupauerunt te vſq; ad verticem.pro quo hebrei legunt.Confregerunt te vſq; ad verticem.Et in codem.10. Et combuſta ſunt tecta eius. Pro quo hebrei legunt. Et cõfracta vel conquaſſata ſunt tecta eius. Mich.5.Et paſcēt terram aſſur in gladio.Pro quo hebrei legunt.Et confringent vel cõquaſſabunt terrã aſſur gladio. poteſt etiã legi ſicut eſt in littera nřa. vt ſupra dictũ eſt.& in lingua chaldaica ſignat velle ſeu cõplacere.& inde רְעוּא raaua ſiue רְעוּת reuth.i.volũtas ſeu beneplacitũ.Eſd. 5.Et voluntatē regis ſup hoc remittat ad nos.

רַעַל Raal.crapula.ſopor.Zach.12.ſuperliminare crapule omnibus populis.Et aliquando ſcribitur cum tau in

principio & he in fine·& dicitur תַּרְעֵלָה Tharela.ps.59.Potaſti nos vino cõpunctionis. Pro quo beatus hiero.in pſal. iuxta he.ve.tranſtulit.Potaſti nos vino cõſopiente.Eſa.51. Ecce tuli de manu tua calicem ſoporis.Et inde verbũ quod ſignificat conſopire. Naun.2. Et agitatores conſopiti ſunt. Et aliqui hebrei dicunt q̃ ſignificat tremere.Et inde רְעָלוֹת Realoth.i.ornamēta quedam.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit mitras.Eſa.3.Armillas & mitras & diſcriminalia.

רָעַם Raam.tonare ſeu intonare.indignari.mutare.ſ.vultum.2.Reg.22.& tonabit de celo dñs.1.Paralipo.16 Tonet mare & plenitudo eius.Iob.40.Voce ſimili tonans. ps.17.Et itonuit de celo dñs.Et ide רַעַם Raam.i.tonitruũ. Iob.26. Quis poteſt tonitruũ magnitudinis illius intueri. ps.76.Vox tonitrui tui in rota.ponitur etiam pro vociferatione que fit in bello. Pro quo beatus hieronymus trãſtulit exhortationem.Iob.39.Exhortationem ducũ: & vlulatũ exercitus. Item ponitur pro hinnitu. vt in eodem. Aut circundabis collo eius hinnitum.Significat etiam predicta dictio indignari ſeu ad iracundiam prouocare : aut vultũ pre indignatione mutare.1.Reg.1.Vt exprobaret q̃ dñs concluſiſſet vuluam eius.Pro quo hebrei legunt. vt faceret eam indignari:ſiue vt prouocaret eam ad iram. Ezech.27.Mutauerunt vultum.

רַעֲנָן Raanan.virẽs ſiue viride:aut floridus:vel vberrim9. Iob.15.Et ramus eius areſcet. Pro quo hebrei legũt. Et ramus eius non erit floridus:ſiue non erit vireſcens.Ps. 51.Ego ſicut oliua fructifera.pro quo beatus hiero.tranſtulit.Ego quaſi oliua virẽs.ps.91.Et ſenectus mea in mĩa vberi.Canti.1. Lectulus noſter floridus.Hiere.11. Oliuam vberem pulchram fructiferam. & in eodē.17. Et erit foliũ eius viride.Dañ.4.Et florens in palatio meo.

רָעַף Raaph.Irrorare.ſtillare.Iob.36.Que de nubibus fluunt:que protegunt cuncta deſuper. pro quo hebrei legunt. Que de nubibus fluũt:que irrorant vel ſtillant ſuper hominũ multitudinem.ps.64. Et campi tui replebuntur vbertate:pingueſcent ſpecioſa deſerti. Pro quo btũs hiero. in pſal.iuxta he.ve.trãſtulit.Et veſtigia tua rorabuntur pinguedine.Prouer.3.Et nubes rore concreſcunt. pro quo hebrei legunt. Et nubes ſtillabunt rore. Eſa. 45. Rorate celi deſuper:& nubes pluant iuſtum.

רָעַץ Raas.peutere.cõterere.ſeu atterere. Exo.15.Dextera tua dñe peuſſit inimicũ. Iudi.10.Afflictiq; ſunt & vehemēter oppreſſi.p quo he.le.Et cõtriuerunt filios iſrael.

רָעַשׁ Raas.cõmouere.moueri.tremere.cõcutere. Iob.39. Nunquid ſuſcitabis eũ quaſi locuſtã. Pro quo he.le. Nunquid cõmouebis eum quaſi locuſtam.ps.17.Et cõmota eſt & contremuit terra.Ps.59.Cõmouiſti terrã & conturbaſti eam.ps.67.Terra mota eſt.Eſa.14. Qui concuſſit regna.Hiere.50. A voce captiuitatis babylonis cõmota ē terra.Ezech.26.Mouebũtur muri tui.& in eodem.Cõmouebuntur inſule.& in eodē.38.Et mouebuntur a facie mea piſces maris.& in eodē.31.A ſonitu ruine eius cõmoui gētes. Et ide רַעַשׁ Raas.i.cõmotio.3.Reg.19. Et poſt ſpũm cõmotio:nõ in cõmotione dñs.Ezech.3.Et vocē cõmotiõis magne.& in eodem.12.Panem tuum in conturbatione comede.i.in cõmotione.& in eodem.38.Erit cõmotio magna ſuper terram iſrael. Ponitur etiam predicta dictio pro eleuare vel ſupextollere. ps.71. Sup extolletur ſuplibanũ fruct9 eius.Et btũs hiero.in pſal.iuxta he.ve.trãſtulit eleuabitur.

רָפָא Rapha. mederi. ſanare. curare. reſtaurare. edificare. Geñ.20. Et ſanauit deus abimelech. Exo.21. Et impenſas in medicos reſtituet.Pro quo hebrei legunt.Et ſanitate ſanabitur ſiue curando curabitur.Sed beatus hierony

mus tranſtulit ſenſum.& in tranſlatione chaldaica eſt ſicut in littera noſtra.Leuit.13.Nouerit hominem ſanatum eſſe. & in eodē.14.Cũ inuenerit leprã eſſe mundatam.Pro quo hebrei legunt.Et ecce ſanata ſiue curata eſt lepra. Deut.28. Sanariq; nõ poſſis.1.Reg.6.Et tunc curabimini.4.Reg.8. Qui reuerſus eſt vt curaretur.2.Paralipo.7.& ſanabo terrã eorũ.& in eodē.30.Quē exaudiuit dñs & placatus eſt pplo. Pro quo he.le. Quem exaudiuit dñs & ſanauit vel curauit populũ.Iob.5.Percutiet: & manus eius ſanabit.ps.40.Sana animã meã:quia peccaui tibi.Eſa.6. Et cõuertatur & ſanem eũ. Hiere.6. Et curabant contritionē filie populi mei Et in eodē.17.Sana me dñe & ſanabor. & in eodem.51. Si forte ſanetur. & in eodem. Curauimus babylonem: & non eſt ſanata.Threñ.2.Quis medebitur tui.Ezech.47.Et ſanabuntur aque. Et aliqñ ſcribitur cũ he in fine loco aleph. ps.59.Sana contritiones eius. Hiere.3. Et ſanabo auerſiones veſtras.Significat etiã reſtaurare vel reedificare.3.Reg 18.curauit altare dñi quod fuerat deſtructũ.i.reſtaurauit.& inde רֹפֵא rophe.i.medicus. Hiere.8. Aut medicus non eſt ibi.Et in plurali רֹפְאִים rophim.Geñ.50.Precepitq; ſeruis ſuis medicis vt aromatib9 cõdirēt patrē.2. Paralip.16.Sed magis medicorũ arte cõfiſus eſt.Iob.13.Et cultores peruerſorũ dogmatũ.pro q̃ he.le.Et medici inanes: ſiue medici idoli omnes uos. poteſt etiã legi ſic. & reedificatores.i.fabricatores idoli vos omnes.ſ.eſtis.& tunc erit ſenſus ſicut in littera noſtra.Et inde רְפוּאָה repha ſiue רִפְאוּת riphuth.i.medicina vel ſanitas. Prouer.3.Sanitas quippe erit vmbilico tuo.Et in plu. רְפֻאוֹת rephuoth. Hiere.46.fruſtra multiplicas medicamina.Et aliqñ ſcribitur cũ mē in pricipio & dicitur מַרְפֵּא Marpe.Prouer.6.Nec habebit vltra medicinam. & in codem.17.Vita carniũ:ſanitas cordis. Eccls.12.Quia curatio facit ceſſare peccata multa. Sed in duobus locis predictis dicunt aliqui hebrei q̃ deriuatur a dictione רָפָה Rapha cũ he in fine & q̃ ſignificat laxationē ſeu dimiſſionē. vt infra dicetur. Hiere.8. Tempus medele & ecce formido. & in eo.14.Quare ergo percuſſiſti nos ita vt nulla ſit ſanitas.& in eo.33. Ecce ego adducã ei cicatricem & ſanitatem. Malach.4. Sol iuſtitie & ſanitas in pēnis eius. Item רְפָאִים rephaim.i.gigantes.ſeu robuſti.Deut.2.Gigãtes ſicut enachim.& in codem.3. Solus og rex baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum.Eſa.15. Suſcitabit tibi gigantes. Et aliqñ ſcribitur cum he loco aleph.2. Reg.21. Ieſbi de nob qui fuit de genere arapha:Pro quo hebrei legunt. De filiis gigãtis. i.de genere giganteo.& in eodē. Caph de ſtirpe arapha de genere gigantũ.Et in hebreo non habetur de genere gigãtum.ſed eſt interpretatio huius nominis arapha. & ſecũ hebreos ſignificat etiã predicta dictio רְפָאִים rephaim mortuos ſiue interfectos.Sed beatus hieronymus ſecundũ precedentes ſignificationes gigantes ſeu medicos traduxit. Iob.26.Gigantes gemunt ſub aquis.Pro quo hebrei legũt Interfecti ſeu mortui.ps.88. Aut medici ſuſcitabunt. Prouer.9.Et ignorat q̃ illic ſint gigantes. Pro quo hebrei legunt.Quod ibi ſint mortui vel interfecti. Et in codem.21. Vir qui errauit in via doctrine:in cetu gigãtũ cõmorabitur Eſa.26.Gigantes non reſurgant.

רָפַד Rapad. ſternere. ſtipare. vel confortare. Iob.16. Et in tenebris ſtraui lectulum meum. & in eodem.41.& ſternet ſibi aurum quaſi lutum. Canti.2. Stipate me malis. Et inde רְפִידָה rephida.i.ſtratum ſiue reclinatorium.Cãti. 3.Reclinatorium aureum.

רָפָה Rapha.laxare.relaxare.deſinere.diſſoluere.demittere.dimittere.ocioſum eſſe. quieſcere vel requieſcere. Iob.12.Et eos qui oppreſſi ſunt releuat. Pro quo hebrei le

gunt. Relaxat siue dissoluit. Prouer.18. Qui mollis & dissolutus est in opere suo.idest laxus. & in eodem.24. Si desperaueris laxus in die angustie: minuetur fortitudo tua. Pro quo hebrei legunt. Si laxus vel dissolutus fueris in die angustie. Esa.5. Et calor flāme exurit. Pro quo hebrei legūt Relaxat siue dissoluit. scilicet res gelu indurātas. Ezech.1. Cūq; starent demittebantur penne eorum. Pro quo hebrei legunt. Laxabantur siue relaxabantur pēne eorum. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Hiere.38. Dissoluit manus virorum bellantium. Significat etiam desinere seu demittere vel dimittere. Exo.4. Et dimisit eum postq; dixit. Deut.9. Dimitte me vt conteram eum. Iof.1. Non dimittam te nec derelinquam te. Iudi.9. Considera q dies ad occasum decliuior sit: & appropinquat ad vesperū. Pro quo hebrei legunt. Ecce nunc demittitur siue laxatur dies: idest declinat dies ad vesperam. Iob.7. Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. ps 36. Desine ab ira & relinque furorem. Item significat ociosum esse seu quiescere. Exo.5. vacant enim ocio: & idcirco vociferātur. Iudi.8. Quod cū locutus esset: requieuit spiritus eorum. 2. Reg.24. Cōtine manuū tuam. Pro quo hebrei legunt. Quiescere fac vel dimitte manum tuam. Et inde רָפֶה Raphe.i.laxus: seu dimissus vel dissolutus: aut infirmus vel impotēs. Nu.13. vtrū potens sit vel infirmus. 2. Reg.17. Quippe qui lassus est solutis manib9. Iob.4. Et manus lassas roborasti. Esa.35. Cōfortate man9 dissolutas. Et inde רִפְיוֹן riphion.i.dissolutio: vel relaxatio. Hiere.47. Et nō respexerūt patres ad filios manibus dissolutis.

רָפַס Raphas. calcare. conculcare. calcitrare. ps.67. Vt excludant eos qui probati sunt argēto. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Calcitrantes contra rotas argenteas. idest conculcantes. Dañ.7. Et reliqua pedibus suis conculcabat. Ezech.32. Et conculcabas flumina eorum. Ponitur etiam pro discurrere. Prouer. 6. Vade discurre & suscita amicum tuum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Vade conculcari.i.humiliari. Et aliquando scribitur cum sin loco samach. Ezech.34. Et reliqua pedibus vestris turbastis.i.conculcastis. & in eodē. His que cōculcata pedibus vestris fuerant pascebantur.

רַפְסֹד Raphsad. ratis. & solū inuenitur in numero plurali.s. רַפְסֹדוֹת rasodoth. 2. Paralipo.2. Et applicabimus ea ratibus per mare in iopem.

רָפַק Rapac. inniti. Cāti.8. Innixa super dilectum suum. & solum inuenitur in predicto loco.

רָפַשׂ Rephas. conculcare. vel turbare. Prouer.25. Fōs turbatus pede & vena corrupta.i.cōculcatus pede. Et inde רֶפֶשׁ rephes.i.conculcatio. Esa.57. In cōculcatione & lutum. Vide etiam de hoc supra in dictione רָפַס rapas.

רֶפֶת Repheth. bouile.i.stabulū vbi boues clauduntur. Pro quo beatus hiero. transtulit presepium. Abach.3. Et non erit armentum in presepio.

רָצַץ Rasas. conterere. confringere. conquassare. opprimere. Iob.20. Qm̄ confringēs nudauit pauperis domū. Eccl's.12. Et confringatur rota super cisterna. Esa.42. Calamū quassatū non conteret. & in eodē. Nō erit tristis nec turbulentus. pro quo hebrei legunt. Neq; confringet siue confringetur. & in eodē.58. Et dimittere eos qui cōfracti sunt liberos. Osee.5. Calūniam substinens est ephraim: confractus iudicio. Amos.4. Et cōfringitis pauperes. Vide etiam de hoc supra in dictione רוּץ ros. significat etiam opprimere. Deut.28. Et sis semper calūniam substinēs & oppressus cunctis dieb9. Iudi.10. Afflictiq; sunt & vehemēter oppressi. 1. Reg.12. Si oppressi aliquem. & in eodem. Non es calūniatus nos: neq; oppressisti nos. & ideo רְצִים rasim.i.fragmēta siue laminas. ps.67. Excludant eos qui probati sunt argento. Pro quo hebrei legunt. Calcantes super fragmenta vel laminas argēteas. Et beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Calcitrantium contra rotas argenteas.

רָצַד Rasad. contendere. ps.67. Vt quid suspicamini montes excelsi. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Quare contenditis mōtes excelsi. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q significat saltare siue insultare.

רָצָה Rasa. placere. complacere. placare. seu velle. currere. complere. perficere. quiescere. Leuit.1. Ad placandū sibi dñm. & in eodem. Et acceptabilis erit. Pro quo he.le. & placatum siue complacatū erit ei. & in eodē.19. Profanus erit & impietatis reus. Pro quo he.le. Profanus erit & non placabitur. i. nō erit placabilis vl' acceptabilis deo. Deut.33. Sit placens fratribus suis. 1. Reg.29. Quomodo eni aliter placare poterit dñm suū. 2. Paralipo.10. Si placueris pp'lo huic & linieris eos verbis. Iob. 20. Filii eorum atterentur egestate. p quo he.le. Filii eius placabūt pauperes: siue cōplacebunt pauperib9.i.tam pauperes erūt: q etiā op9 sit eis alios pauperes placare: siue eis complacere. Potest etiā deriuari a supradicta dictione רָצַץ rasas. que significat atterere vel cōterere. vt supra dictum est. ps.39. Cōplaceat tibi dñe vt eruas me. ps.45. Quoniā complacuisti in eis. ps.48. & postea in ore suo complacebunt. ps.76. Aut non apponet vt cōplacitior sit. ps.84. Benedixisti dñe terram tuā. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Placatus es dñe terre tue. ps.101. Quoniā placuerūt seruis tuis lapides eius. ps.146. Beneplacitum est dñi super timētes eum. ps.149. Quia beneplacitum est dño in populo suo. Prouer.3. Quasi pater in filio cōplacet sibi. Esa.42. Complacuit sibi in illo aīa mea. Hiere.14. Et dño non placuit. & in eo. Et si obtulerint holocaustomata & victimas nō suscipiā ea. Pro quo he.le. Non complacebo eis: siue nō erunt mihi acceptabiles. Aggei.1. & acceptabilis mihi erit: & glorificabor. Et inde רָצוֹן rason.i.volūtas seu beneplacitū. Geñ.49. Et in voluntate sua suffoderunt murum. ps.29. Et vita in voluntate eius. Ps.68. Tempus beneplaciti deus. ps.88. Et in beneplacito tuo exaltabis cornu nostrum. Prouer.8. Et hauriet salutem a domino. Pro quo hebrei legunt. Et hauriet voluntatem siue beneplacitum a domino. & in eodem.12. Qui bonus est hauriet gratiam a dño.i. hauriet voluntatē siue beneplacitum a dño. Significat etiam predicta dictio currere. Iob.34. Etiam si cucurrerit cum eo. ps.49. Si videbas furem currebas cum eo. Ezech.1. Animalia ibant & reuertebantur.i.currebant. Vide etiam de hoc supra in dictione רוּץ Rus. significat etiā cōplere siue perficere aut requiescere a labore. Leuit.26. Tunc placebunt terre sabbata sua. Pro quo hebrei legunt. Tunc perficiet siue complebit terra sabbata sua: vl' sic. Tūc quiescet terra sabbatis suis. & in eodem. Et requiescet in sabbatis suis. Et in eodem. Et tunc orabunt pro impietatibus suis. pro quo hebrei legūt. Et tunc cōplebunt siue perficient iniquitatē suā. Pōt etiā legi. & tūc placabūt p iniquitatib9 suis. & i eo. & cōplacebit sibi in sabbatis suis. Pro quo he.le. Et cōplebit sabbata sua siue requiescet in sabbatis suis. Iob.14. donec optata veniat: & sicut mercenarii dies eius.i. sicut cōplet mercenari9 dies suos. Esa.40. Dimissa est iniqtas illius. pro quo he.le. Cōpleta est siue perfecta est iniquitas illius. vnde premittitur completa est malitia eius.

רָצַח rasach. iterficere. occidere. Exo.20. nō occides. Deut.4. qui occiderit nolēs proximum suū. Et in eodē.22

Et occidit animā eius. Iudi.20. Interrogatusq; leuita maritus mulieris interfecte. 3. Reg.21. Occidisti insuper & possedisti. ps.61. Interficitis vniuersos. Prouer.22. In medio platearum occidendus sum. Osee.6. In via interficientiū pergentes de sichem. Et inde רֹצֵחַ Roseach. siue מְרַצֵּחַ Merasach.i.occisor siue interfector: aut homicida. Nu.35. Et occiderit propinquus sanguinis occisorem. Deut.19. Et hec erit lex homicide. 4. Reg.6. Nūquid scitis q miserit filius homicide huc. Et inde רֶצַח resach.i.occisio siue interfectio. ps.41. Dum confringūtur ossa mea. Pro quo hebrei legūt. In occisione vel interfectione ossium meorum. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Cum me interficerent in ossibus meis. Ezech.21. Vt aperiat os in cede.

רָצַע Rasaa. perforare. Exo.21. Perforabitq; aurem eius subula. Et inde מַרְצֵעַ Marsea.i.subula qua perforatur vt in predicto loco. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

רֶצֶף Reseph. pauimentū.i.calculus: s.ignitus: aut pruna vel carbo. & scribitur cum he vel thau in fine. Ester.1. Super pauimentū smaragdino & pario stratū lapide. Ezech.40. Et pauimentum stratum in atrio. & in eodem.42. Cōtra pauimentum stratum lapide. Scribitur etiam cum mē in principio & dr̄ מַרְצֶפֶת Marsepheth. 4. Reg.16. Et posuit super pauimentum stratum lapide. Et inde רָצוּף Rasuph. q est participium passiuum.i.pauimentatum seu stratum. Canti.3. Media charitate cōstrauit.i. strauit. Pro quo hebrei legunt. In medio eius pauimentatum seu stratum charitate vel amore. Item רִצְפָּה rispha.i.calculus.s.ignitus. seu pruna vel carbo. Esa.6. Et in manu eius calculus: quem forcipe tulerat de altari. Et in plurali רְצָפִים resaphim. 3. Reg.9. Et ad caput suum subcinericius panis. Pro quo he.le. Panis prunarū.i.coctus sub prunis vel carbonibus.

רַק Rac. tātūmodo. solūmodo. dūmodo. quippe. nanq;. veruntamen. Geñ.14. Exceptis his que comederūt iuuenes. Pro quo hebrei legunt. Exceptis tātūmodo his que comederūt iuuenes. & in eodem.19. Dūmodo viris istis nihil mali faciatis. Deut.3. Solus quippe og rex basam. Et in eodem. Custodi igitur te ipsum. pro quo hebrei legunt. Veruntamen custodi te ipsum. & in eodem.15. Si tu audieris vocē dñi dei tui. Pro quo he.le. Tantūmodo si audieris vocem domini dei tui. & in eodem. Hoc solum obseruabis vt sanguinem eorum nō comedas.i.solūmodo. Iof.1. Tantū sit dominus deus tecum.

רָקַק Racac. spuere. & scribitur cum simplici coph. Leuit.15. Si saliuā huiusmodi homo iniecerit. Deut.25. Et spuet in faciem eius. Iob.30. Et faciem meam cōspuere nō verentur. Et inde רוֹק ruc.i.sputum siue saliua. Iob.7. Nec dimittis me: vt glutiam saliuā meam. Item רַק racac.i.tenuis. seu macilentus. & scribitur cū simplici coph. Geñ.41. Et ecce has sequebantur alie septem boues in tantum macilente. Vide etiam de hoc supra in dictione רִיק ric. Et inde רָקִיק recic.i.laganum: seu placenta tenuis. Exo.29. Lagana quoq; azyma oleo lita. Et inde רַקָּה raca.i.temp9 capitis. Iudi.4. Et posuit supra tempus capitis eius clauū. & in eo.5. Et perforauit tēpus eius. Canti.3. Sicut fragmen mali punici ita gēne tue. Pro quo he.le. Ita tempus tuum.

רָקַב Racab. putrescere. cōputrescere. Prouer.10. Et nomē impiorum putrescet. Esa.40. Forte lignū & imputribile elegit artifex. Pro quo he.le. Lignū quod nō putrescat elegit. Et inde רָקָב racab.i.putredo. Iob.13. Qui quasi putredo cōsumendus sum. & aliqñ scribitur cum nū in fine & dr̄ רִקָּבוֹן recabon. vt in eodē.41. Et lignū putridū es.

רָקַד Racad. saltare. subsilire. ps.28. Et cōminuet eas tanq̄ vitulum. Pro quo hebrei: le: Et subsilire faciet eas tāq; vitulum. Et beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Et disperget eas tanq̄ vitulum. Ps.103. Montes exultauerunt vt arietes. pro quo beatus hieronymus trāstulit. Montes subsilierunt vt arietes. & in eodem. Mōtes exultastis sicut arietes. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Montes subsaltastis sicut arietes. Eccl's.3. Tempus plangēdi: & tempus saltandi. Esa.13. Et pilosi saltabunt ibi. Ioel.1. super capita mōtium exilient. Naū.3. Et equi frementis & quadrige feruētis. Pro quo he.le. Et quadrige saltantis siue subsilientis.

רָקַח Racach. cōficere. seu pigmenta facere: aut condire: cōmiscere vel componere. s. more pigmentariorum vel vnguentariorū. Exo.30. Hō quicūq; talē cōposuerit.i. Paralipo.9. Filii autem sacerdotum vnguenta ex aromatibus conficiebant. Ezech.24. Et coquatur vniuersa cōmixtio. Pro quo hebrei legūt. Et cōmisce confecturam siue cōmixtionem vel confice confectionē. Vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatū. Et inde רֹקֵחַ roceach.i.pigmentarius. seu vnguentarius. Exo.30. Compositum opere vnguentarii mixtum. Et in plurali רֹקְחִים rocchim.i. vngentarii vel pigmentarii. Et in plurali feminino רַקָּחוֹת racachoth. 1. Reg.8. Filias quoq; vestras faciet vnguētarias. & illa cōmixtura vel confectio dicitur רֹקַח rocach. siue רֶקַח recach. aut מִרְקַחַת Mercachath. vt in aliquibus locis predictis. & 1. Paralipo.16. Que erāt pigmentariorū arte confecta. Iob.41. Quasi cum vnguenta bulliunt. Canti.5. Consite a pigmētariis. & in eodem.8. Dabo tibi poculū de vino condito. Esa.57. Multiplicasti pigmenta tua.

רָקַם Racam. variegare. polymitare.i. opere polymito siue opere vario intexere: vel diuerso colore vestē contexere: siue acu depingere. Exo.26. Coccoq; bis tincto & bysso retorta opere plumario.i.polymitario. & i eo.28. Facies & baltheū opere plumarii. & in eo.36. Vt faciant opere abietarii polymitarii ac plumarii. ps.138. & substantiā meā in inferiorib9 terre. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Imaginatus sum in inferioribus terre.i.contextus sum diuersitate mēbrorū & ossibus ac carne. Et inde רִקְמָה Ricma.i.vestis varii coloris: siue opere vario contexta. Iudi.5. Vestes diuersorū colorū sisare tradūtur in predā & supellex varia ad ornanda colla congeritur. Vbi ponitur tā in singulari q̄ in plurali. ps.44. In vestitu deaurato circū amicta varietate. Ezech.17. Plena plumis & varietate.

רָקַע Racaa. extendere. expandere. producere. stabilire. firmare. allidere. s. pede. Exo.39. Inciditq; bracteas aureas: & extenuauit i fila. Pro quo he.le. Et extēdit bracteas aureas siue laminas aureas: & incidit fila.i. pduxit aurū in laminas: & incidit ex eis fila. Nu.16. Et produxit ea in laminas. Iob.37. Tu forsitā fabricatus es cū eo celos. Pro quo hebrei legunt. Nunquid extendisti cū eo celos. Esa.40. Aut artifex auro figurauit illud. Pro quo he.le. Et artifex auro extendit illud.i. produxit illud. Hiere.10. Argentum inuolutum de tharsis affertur. Pro quo hebrei legunt. Argentū extensum.i. in laminas productum. Et inde רִקֻּעִים ricuim idest extensiones. seu lamine vel bractee. Nume.16. Et producat ea in laminas. Significat etiā predicta dictio firmare siue stabilire. ps.135. Qui firmauit terrā sup aquas. Esa.44. Stabiliens terram: & nullus mecum. Sed etiam in predictis locis hebrei legunt extendens terram. Et inde רָקִיעַ Racia. idest firmamentum. Geñ.1. Fiat firmamentum in medio aquarum. Et in eodem. Vocauitq; deus firmamentum celum. Ezech.1. Et similitudo super caput animalium firmamenti. Hebrei tamen in predictis locis legunt extensionem seu expansionem. Significat etiam predicta

dictio רקע Racaa calcare: seu allidere vel percutere pede. 2. Reg. 22. Cōminuam eos atq; confringam. Pro quo hebrei legunt. Atq; calcabo seu allidā. Ezech. 6. Et allide pede tuo: & in eo. 28. Pro eo quod plausisti manu & percussisti pede.

רשש Rasas. depauperare.. seu pauperē esse. destruere. conterere. Prouer. 13. Et est quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Hiere. 5. Et cōteret vrbes munitas tuas. Malach. 1. Quod si dixerit idumea destructi sumus. i. pauperes facti sumus. Vide etiam de hoc supra in dictione רוש ros. & inde.

תרשיש Tharsis. quod significat lapidē preciosum. Pro quo beatus hieronymus trāstulit chrysolithū. Exo. 28. In quarto versu chrysolithus onyx & berillus. Ezech. 28. Chrysolithus & onyx berillus. Dañ. 10. Et corpus ei⁹ q̄si chrysolithus in alio vero loco trāstulit hyacinthū. Canti. 5. Plene hyacinthis. est etiam tharsis nomen viri nepotis iapheth. Geñ. 10. Filii autem iauan elisa & tharsis. est etiam nomen prouincie que a successoribus predicti habitata fuit. p̄s. 71. Reges tharsis & insule munera offerēt. Esa. 2. Et super omnes naues tharsis. Hiere. 10. Argentum inuolutum de tharsis affertur. Ione. 1. Vt fugeret in tharsis. Et aliquando beatus hieronymus transtulit carthaginem. Ezech. 27. Carthaginēses negociatores tui. Ponitur etiam pro mari. Esa. 23. Vlulate naues maris. & vt ait beatus hieronymus sup predicto loco. Tharsis lingua hebraica proprie mare appellatur.

רשה Rasa. licentia. facultas. & scribetur cum iod & nun in fine & dicitur רשיון risson. Pro quo beatus hieronymus transtulit preceptum. Esd. 3. Secundum quod preceperat cyrus rex persarum. Pro quo he. le. Secundum licētiam siue facultatem cyri regis persarum.

רשם Rasam. signare. sigillare. cōstituere. Dañ. 5. Scripsit quod exaratū est. i. qd̄ signatū vel sigillatum est. & in eo. Et cōfirma sententiam & scribe decretū. Pro quo he. le. Et scribe & signa scripturam. & in eodem. Porro rex darius proposuit edictum & statutum. Pro quo he. le. Signauit scripturam vel statutum. & in eodem. Quod cum daniel comperisset constitutam legem. & in eodem. De edicto quod cōstituisti. & in eodem. 10. Annūciabo tibi q̄ expressum est in scriptura veritatis. idest quod signatum vl' sigillatum est in scriptura veritatis.

רשע Rasaa. impium esse. impie agere. iniq; facere. condēnare. 2. Paralipo. 20. Cuius opera fuerunt impiissima. Iob. 10. Si impi⁹ fuero: ve mihi. p̄s. 17. Nec impie gessi a deo meo. Eccl's. 7. Ne īpie agas multū. Dañ. 9. Peccauim⁹ iniquitatē fecimus: iniq; egimus. significat etiam condēnare. s. quādo est verbū tertie coniugationis. Exo. 22. Et si illi iudicauerint duplū restituet proximo suo. Pro quo he. le. Quem iudices condemnauerint: duplum reddet proximo suo. Iob. 15. Condēnabit te os tuū & non ego. & in eodem. 34. Aut qui iustus est in tantum condemnas. & in eodem. Quis est qui condēnet. Ponitur etiam pro superare quod est idem quod condēnare. 1. Reg. 14. Et quocunq; se verteret superabat. Et inde רָשָׁע rasaa. i. impius seu iniquus aut condēnatus: siue reus. Nu. 15. Nō accipietis precium ab eo qui est reus sanguinis. Iob. 27. Sit sicut impius inimicus me⁹. p̄s. 108. Cum iudicatus fuerit exeat cōdēnatus. Esa. 3. Ve impio in malum. Ezech. 3. Si dicente me impio morte morieris. & in eodem. Vt auertatur impius a via sua mala Et in plurali רְשָׁעִים resaim. p̄s. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in genere feminino רִשְׁעָה risaa. siue מִרְשַׁעַת Mirsaath. 2. Paralipo. 28. Athalia impiissima & filii eius destruxerunt domum dei. Ezech. 5. Et contempsit iudicia mea: vt plus esset impia. & inde רֶשַׁע resaa. idest impietas. malignitas. iniquitas. Deut. 9. Non aspicias duritiem populi huius & impietatem. p̄s. 83. Magis q̄ habitare in tabernaculis peccatorum. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Magis q̄ habitare in tabernaculis impietatis. Eccl's. 3. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem: & in loco iustitie iniquitatem. & in eodem. 8. Nec saluabit impietas impium: & aliquando scribitur cum he vel thau in fine. Deut. 9. Et propter impietatē suam iste delete sunt. & in eodē. Quia iste egerunt impie. i. propter impietatem suam. Zach. 5. Hec est impietas.

רשף Reseph. volucris. auis. diabolus. lampas. seu carbo. s. ignitus. Deut. 32. Et deuorabunt eos aues. Iob. 5. Homo nascitur ad laborem & auis ad volandū. p̄s. 75. Ibi confregit potentias arcuum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Ibi confregit volatilia arcus. i. sagittas arcus. & dicūtur sagitte volatilia propter velocitatem motus. Ponitur etiam pro diabolo. Abach. 5. Et egredietur diabolus ante pedes eius. Ponitur etiam pro lampade. Canti. 8. Lampades eius lampades ignis atq; flāmarum.

רשת Reseth. rete. siue retiaculum. Exo. 28. Craticulamq; im modū retis eneam. Iob. 18. Immisit enim in rete pedes suos. p̄s. 9. In laqueo isto quem absconderunt. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. in rete isto. & in eodē. Dum attrahit eū in laqueo suo. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum attraxerit eum ad rete suum. Osee. 7. Et cū profecti fuerint: expandā super eū rete meū.

רתת Retheth. tremor. siue horror. Osee. 13. Loquente ephraim: horror inuasit israel.

רתח Rathach. feruere. bullire. Iob. 30. Interiora mea efferbuerunt absq; vlla requie. & in eodem. 41. feruescere faciet quasi ollā profundū. Ezech. 24. Efferbuit coctio ei⁹.

רתם Ratham. ligare: siue sternere equum vel quadrigam. mich. i. tumultus quadrige. Pro quo he. le. Liga siue sterne quadrigam. Item רֹתֶם Rothem. nomen est arboris. Pro quo beatus hieronymus transtulit iuniperum. 3. Reg. 19. Et sederet subter vnā iuniperum. Et in plurali רְתָמִים rethamim. Iob. 30. Et radix iuniperorum: cibus eorum. Ps. 119. cum carbonibus desolatoriis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. cū carbonibus iuniperorum.

רתק Rathoc. catena. Hiere. 7. Fac conclusionem. Pro quo hebrei legunt. Fac catenam. Et in plurali רְתֻקוֹת Rethucoth. Pro q̄ beatus hiero. transtulit laminas. 3. Reg. 6. Et affixit laminas clauis aureis. Pro quo he. le. Et transire fecit catenis aureis. i. ex vna parte parietis ad aliam. Esa. 40. Et laminis argenteis argētarius. Et inde verbū רָתַק Retha qd̄ signāt concatenare. i. catenis vel compedibus ligare. Nañ. 3. Et oēs optimates eius cōfixi sunt in cōpedibus. i. concatenati vel ligati sunt. Significat etiā rumpere vel dissoluere. Eccl's. 12. Anteq̄ rumpatur funiculus argenteus.

De insipientibus a littera ש Sin.

Ista littera sin. שׁ. in cōpositione qñ preponitur verbo siue aliis partib⁹ orōnis signāt quia: siue qm̄ aut q̄. p̄s. 135. qui a in humilitate nr̄a memor fuit nr̄i. Eccl's. 2. Et vidi q̄ tm̄ precederet sapiētia stultitiā. & in eo. 7. Ne dicas quid cause est q̄ priora tēpora meliora fuere. & in eo. Viuētes sciūt se esse morituros. Pro quo he. le. Sciunt q̄ morituri sunt. Canti. 1. Nolite me cōsiderare q̄ fusca sim. & i eo. Quia decolorauit me sol. & in eo. 5. Quia caput meū plenū est rore. Et in eo. Quia sic adiurasti nos. Est ēt relatiuū. & est oīs gn̄ris & vtriusq; numeri. p̄s. 135. Qui pcussit egyptū cū primogenitis suis. Eccl's. 2. Vltra oēs qui fuerunt ante me. & in eo. Ad vniuersa opera que fecerant manus mee & ad labores in quibus frustra sudaueram. Canti. 1. Iudica mihi quem diligit anima mea. Et in eo. 3. In diademate quo coronauit eū mater sua. Et in eo. 6. Que ascenderūt de lauacro. & qñ preponitur ei dictio עד ad tunc significat vsq; quo: siue dum aut donec. Canti. 1. Dum esset rex in accubitu suo. Et in eo. Donec ipsa velit. Et in eo. 3. Inueni quē diligit anima mea. p quo he. le. Vsq; quo siue donec inueni quem diligit anima mea. Et in eodem. Donec aspiret dies.

שש Ses. byssus quod est genus lini candidissimi. Geñ. 41 Vestiuit eū stola byssina. Exo. 25. Et byssum & pilos caprarum. & in eo. & bysso retorta. Itē שֵׁשׁ ses. idest sex. de quo vide infra in dictione שִׁשָּׁה sisa.

ששא Sasa. psuadere. Btūs hiero. trāstulit educere. Ezech. 39. Et educam te. idest persuadendō educam.

ששה Sisa. Sex. Exo. 25. Sex calami egredientur de lateribus. & in eo. 28. Sex noīa in lapide vno: & sex reliq̄ in lapide altero. & in ge. fe. scribitur sine he & dr̄ שֵׁשׁ ses. Prouer. 6. Sex sunt que odit dn̄s. & aliqñ scribitur cū tau in fine & dicitur שֵׁשֶׁת seseth. Exo. 16. Sex diebus colligite. & in eo. 20. Sex diebus opaberis. & in eo. Sex enim diebus fecit deus celū & terrā. & inde verbū שִׁשָּׁה Sasa: quod signāt Sextare. i. sextam partem tollere: seu in sex partes diuidere Ezech. 45. Et sextā partē ephi de choro hordei. pro q̄ he. le. Et sextabitis ephi de mensura hordei. Et inde שִׁשִּׁים Sisim. i. sexaginta. Canti. 6. Sexaginta sunt regine.

ששן Susan. Liliū. 3. Reg. 7. Et foliū repandi lilii. & in titulo psalmi. 59. vbi dr̄ in finē pro his qui cōmutabuntur in tituli scriptiōe. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit victori pro liliis testimonii. & aliqñ scribitur cū he vel tau in fine. Cant. 2. Ego flos campi & liliū conualliū. & in eo. Sicut liliū inter spinas. & in plu. שׁוֹשַׁנִּים Sosanim. Vt in eo. Qui pascit īter lilia. & in eo. 5. Labia eius lilia distillantia. Et in eo. 6. Et lilia colligat. Et in titulo psalmi. 44. Vbi dr̄ in fine. pro his qui cōmutabūtur. pro quo btūs hiero. i ps. iuxta he. ve. trāstulit victori p liliis. est ēt שׁוּשַׁן susan nomē pp̄riū ciuitatis. Ester. 2. erat vir iude⁹ i susis ciuitate.

ששר Sasar. color rubeus. aut miniū. i. terra rubea qua pictores vtūtur. & dr̄ sinopis a sinope vrbe vbi inuenitur. Hiere. 22. Et facit lacquearia cedrina pingitq; sinopide Ezech. 23. Imagines chaldeorū expressas colorib⁹. p quo he. le. Imagines chaldeorum depictas sinopide siue minio.

שאב Saab. haurire. Geñ. 24. Eo tpe quo solēt mulieres egredi ad hauriendā aquā. & in eo. Vt hauriret aquā: & haustā oībus camelis dedit. Ruth. 2. de quibus pueri mei bibunt. pro quo he. le. Quas pueri hauriunt. Esa. 12. haurietis aquas in gaudio. & inde מַשְׁאַבִּים masabim. i. loca vñ aquā hauriūt. Iudi. 5. & hostiū suffocatus est exercitus. pro quo he. le. Inter hauritiones. i. inter loca vbi aq̄ hauriūtur.

שאג Saag. rugire. Iudi. 14. Apparuit catulus leonis seu⁹ & rugiēs. p̄s. 35. rugiebam a gemitu cordis mei. Ps. 103. Rugiētes vt rapiāt. Hiere. 2. Sup eū rugierūt leones. & in eo. 25. Dn̄s de excelso rugiet: & de habitaculo sancto suo dabit vocē suā: rugiēs rugiet sup decorē suū. Amos. 3. Nūquid rugiet leo in saltu. & in eo. leo rugit: quis nō timebit. & inde שְׁאָגָה Saaga. i. rugitus. Iob. 4. Rugitus leōis & vox leene. Esa. 5. Rugitus eius vt leonis. Et in plu. שַׁאֲגוֹת Saagoth. Iob. 3. Et quasi inundantes aque: sic rugitus mei.

שאה Saa. Desolare. deuastare. sonare. admirari. seu cōtēplari cū admiratiōe. Esa. 6. Donec desolētur ciuitates absq; habitatore. & in eo. Et terra relinquetur deserta. pro quo he. le. Et terra desolabitur siue deuastabitur desolatione. Et in eo. 37. Et factū est in erradicatione colliū cōpugnantiū. pro quo hebrei legunt. & erit ad deuastandū siue ad desolādū colles pullulantes siue compugnātes. & inde שׁוֹאָה Soa siue שֵׁאִיָּה Seia aut מְשׁוֹאָה Mesoa. i. desolatio: vel deuastatio: aut calamitas: vel miseria. Iob. 30. squallētes calamitate & miseria. p̄s. 34. Veniat illi laqueus quē ignorat. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Veniat ei calamitas. & in eo. Restitue aīam meā a malignitate eorū. p quo btūs hiero. trāstulit cōuerte aīam meā a calamitatib⁹ eorū. Prouer. 1. Cū irruerit repētina calamitas. & in eo. 3. & irrūpētes potētias impiorū. p quo he. le. & a deuastatione vel a calamitate impiorū cū venerit. Esa. 42. & calamitas opprimet portas. Signāt ēt p̄dicta dictio sonare. Esa. 17. & tumultus turbarū: sicut sonitus aquarū multarū sonabūt. & inde שָׁאוֹן Saon. i. sonit⁹ siue strepitus aut tumultus: vt in p̄dicto loco. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. & supra in eo. 6. & populus eius & sublimes eius gloriosiq; ei⁹. pro quo he. le. & descēdet pulchritudo eius & tumultus ei⁹ & sonitus eius: & qui gloriatur in eo. & aliqñ scribitur cum he in fine & dr̄ שׁוֹאָה Soa. Ezech. 48. Ascēdēs aūt quasi tēpestas venies. p quo he. le. quasi sonitus siue strepitus veniens. ponitur ēt שָׁאוֹן Saon p pplo: pp ei⁹ tumultū & strepitū. Esa. 66. Vox populi de ciuitate. Signāt ēt p̄dicta dictio שָׁאָה Saa admirari siue contemplari cum admiratione. Geñ. 24 Ipse autem contemplabatur eam tacitus.

שאט Saat. cōtemnere. despicere. spernere. seu aduersari. Ezech. 16. Filiarū palestinarū qui ambiūt te p gyrū pro quo he. le. Qui cōtēnūt te vel aduersantur tibi p gyrū Et in eo. 28. Qui aduersabantur eis. & inde שְׁאָט Seat. i. cōtēptus vel despectio. Ezech. 25. & gauisa ex toto affectu supra terrā israel. p quo he. le. Ex toto contēptu vel despectu tuo in aīo. sed btūs hiero. trāstulit sensū. & in eo. 36. Cū gaudio & toto corde ex aīo. pro quo he. le: Cum gaudio totius cordis. & cum contemptu vel despectu animi.

שאל Saal. interrogare. querere. petere. postulare. cōmodare. mutuare. mutuō accipere. Geñ. 32. Interrogauit eū iacob: dic mihi quo appellaris noīe. & in eo. Cur q̄ris nomē meū. & in eo. 43. Interrogauit nos hō p ordinē. Et in eo. Interrogauit eos dicēs. Exo. 13. Cūq; interrogauerit te filius tu⁹ cras. Nu. 27. Eleazar sacerdos cōsulat dn̄m. i. iterroget. Deut. 32. Interroga patrē tuū. 1. Reg. 25. cōsuluit ergo dauid dn̄m. i. interrogauit vel quesiuit a dn̄o. & in eo. 25. & salutabitis ex nomine meo pacifice. pro quo he. le. & interrogabitis eū noīe meo pro pace. i. si valet ille & oīa sua. & in eo. 30. Salutauit eos pacifice. i. interrogauit eos p pace: sicut supra. 2. Reg. 20. Qui interrogant: interrogēt in abella. Iob. 21. Interrogate quēlibet de viatoribus. p̄s. 34. Que ignorabā: interrogabāt me. Signāt ēt petere siue postulare: aut mutuo accipere. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua. & in eo. 11. Vt postulet vir ab amico suo & mulier a vicina sua. Et in eo. 12. Et petierunt ab egyptiis vasa argentea. & in eo. 22. Qui a proximo suo quicq; horū mutuo postulauerit. 1. Reg. 1. Eo quod a dn̄o postulasset eū. Et in eo. Quem elegistis & petistis. & in eo. 20. rogauit me obnixe: vt iret in bethleē. p quo he. le. postulās postulat⁹ fuit a me. i. a me petiuit licētiā. 4. Reg. 6. & hoc ip̄m mutuo acceperā. p quo he. le. Et hoc ipsū postulatū fuerat. i. mutuo acceperā sicut ē in lr̄a nr̄a. Nee. 2. Rogaui regē & veni i ierusalē. p quo he. le. postulatus sum a rege. i. petiui ab eo licētiam. Ps. 2. Postula a me. Ps. 108. Nutātes trāsferātur filii ei⁹ & mēdicēt. i. petāt elemosynā. Esa. 7 Pete tibi signū. Zach. 10. petite a dn̄o pluuiā. Signāt ēt cōmodare siue mutuare. s. qñ est verbū tertie cōiugatiōis. Exo. 12. vt cōmodarēt eis. 1. Reg. 1. Idcirco & ego cōmodaui eū dn̄o cūctis dieb⁹ quibus fuerit accōmodatus dn̄o. & inde שְׁאֵלָה Seela. i. petitio: siue interrogatio. Iudi. 8. vnā petitionem postulo a vobis.

Iob.6. Quis det vt veniat petitio mea. & aliqñ scribitur sine aleph. 1. Reg.1. Deus israel det tibi petitionē tuā. & ī plu. Seeloth. siue שאלות Misaloth. Ps.19. impleat dñs oēs petitiōes tuas. Itē שאול Seol. i. infern⁹ siue inferus: aut fouea: vel sepulchrū. Geñ.37. Descēdā ad filiū meū cū dolore in infernū. & in eo.42. Et deducetis canos meos cum dolore ad inferos. 3. Reg.2. Et nō deduces caniciē eius pacifice ad inferos. Iob.17. Si sustinuero: infern⁹ dom⁹ mea est. ps.48. Sicut oues in inferno posite sunt. Et in eo. Verūtamē deus redimet aīam meā de manu inferi. Ps.85. Et eruisti animā meā de inferno inferiori. Prouer.15. Infern⁹ & pditio corā dño. Esa.14. Infernus subter te coturbatus est. & dicunt hebrei φ et signat foueam vel sepulchrum.

שאן Saan. Quiescere. pacatum esse. abundare seu fertilē esse. & scribitur cū duplici nū. Iob.3. & quōdā vincti pariter sine molestia. pro quo he. le. Simul vincti quiescēt. i. qui quōdā erāt vincti: tūc quiescēt & erunt sine molestiā. Prouer.1. Et abūdātia pfruetur timore malorū sublato. Pro quo he. le. Et requiescet a timore malo. Hiere.46. Et reuertetur Iacob & requiescet & prosperabitur. i. opulentus erit. & in eo.48. Fertilis fuit moab ab adolescentia sua. & inde שאנן Saanan. i. opulentus: seu pacatus vel quietus. Iob.12. Lampas cōtēpta apud cogitationes diuitis. i. opulenti. Esa.33. Oculi tui videbūt ierusalē habitationē opulentam. & in plu. שאננים Saananim. Amos.6. Ve qui opulēti estis in sion. & in plu. fe. שאננות Saananoth. Esa.32. Mulieres opulēte surgite. & in eo. obstupescite opulente. & aliqñ scribitur cū lamed in medio & dicitur שלאנן Salanan. Iob.21. Diues & felix. pro quo he. le. pacatus siue quietus vel opulētus & pacificus. Itē שאון Saon. i. sonitus siue tumultus. De quo vide supra in dictione שאה Saa.

שאף Saaph. bibere. glutire. absorbere. anhelare. attrahere. f. halitū siue ventū. desiderare: cōterere. cōculcare Iob.5. & bibēt sitientes diuitias eius. i. glutient. Esa.42. Dissipabo & absorbebo simul. signat et attrahere vētū vel deglutire vētū seu spūm. Hiere.2. In desiderio aīe sue attraxit ventū. & in eo.14. Attraxerunt vētū quasi dracōes. ponitur et p desiderare. Iob.7. Sicut seru⁹ desiderat vmbrā. Et in eo.36. Ne ptrahas noctē. pro quo he. le. ne desideres noctē. Potest et legi sicut est in lrā nrā: scdm aliā significationē. ponitur et p reuertere. Eccl's.1. Oritur sol & occidit & ad locū suū reuertitur. f. quasi anhelās vel desiderās reuerti. tur. Signat et cōterere siue cōculcare. ps.55. Miserere mei deus: qm cōculcauit me hō. & in eo. Cōculcauerunt me inimici mei. ps.56. Dedit in opprobriū cōculcātes me. Amos 2. Qui cōterūt sup puluerem terre capita pauperum. & in eo.7. Audite hoc qui cōteritis pauperem.

שאר Saar. remanere. relinquere. dimittere. f. reliquias. superesse: siue reliquū esse. Exo.10. Nō remansit nec vna quidē in cūctis finibus egypti. Nu.11. Remāserāt autē in castris duo viri. Ios.10. Non dimisit in ea saltē paruas reliquias. i. nō reliquit. & in eo. Nō reliquit in ea vllas reliquias. 1. Reg.16. Adhuc reliquus est paruul⁹. 2. Reg.14. Vt nō superesit viro meo nomē & reliquie super terram. 4. Regū. 25. reliquā populi partē que remanserat in ciuitate. Et in eo. Populo aūt qui relict⁹ fuerat in terra iuda: quē dimiserat nabuchodonosor. Iob.21. Cū respōsio vrā repugnare ostensa sit veritati. pro quo he. le. & respōsio vrā remanet si ue relinquitur falsa. & btūs hiero. trāstulit sensū. Esa.1. Nisi dñs exercitū reliquisset nobis semē. & in eo.4. Et erit omnis qui relictus fuerit in sion. & in eo.24. Relicta est in vrbe solitudo. Amos.5. reliquētur in ea cētū. & aliqñ scribitur cū duplici aleph. scilicet ante sin & post sin. vt Ezech.9. Et ecce cōpleta remāsi ego. vbi ponitur נאשאר Nesaar pro נשאר Nisarthi. & inde שאר Sear. i. reliquum siue remanes: aut reliquie. Esa.10. Et reliquie ligni saltus eius. & in eo. Reliquie cōuertetur: reliquie inquā iacob. Et in eo.14. & perdā de babylone nomē & reliquias & germē. Malach.2. Et residuū spūs eius est. & aliqñ scribitur cū iod & thau in fine & dr שארית Seerith. 4. Reg.19. Fac orationē pro reliquiis que reperte sunt. ps.75. Et reliquie cogitatiōnū. Soph.3. Reliquie israel nō faciēt iniquitatē. & aliqñ scribitur sine aleph. 1. Paralip.12. Sed & oēs reliquie ex israel vno corde erāt. Hiere.15. Si nō reliquie tue in bonū. Sed i pdicto loco aliqui hebrei dicūt φ deriuatur a dictiōe שרה Sara: que in lingua chaldaica signat soluere. Vnde ipsi legunt. Si nō solui te in bonū. Item שאר Seer. idest caro. ps.72. Defecit caro mea & cor meū. Ps.77. Aut pparare men sam populo suo. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Aut preparare carnem populo suo Et i eo. & pluit sup eos quasi puluerē carnes. Hiere.51. Iniquitas mea & caro mea sup babylonē. Mich.6. Qui comederūt carnē populi mei. Ponitur ēt pro corpore. Prouer.5. Cū cōsumpseris carnes tuas & corpus tuū. Signat ēt consanguineū: seu cognatū: aut propinquū vel pximū cōsanguinitate. Leuit.18. Oīs homo ad proximā sanguinis sui non accedat. & in eo.21. Nisi tm̄ in cōsanguineis atq̄ propinquis. Significat ēt alimētū vel cibū. Exo.21. Quod si alterā ei acceperit: p uidebit puelle nuptias: & vestimenta & preciū pudicicie nō negabit. Pro quo he. le. Si alterā acceperit ei alimentū siue cibū & vestimētū eius nō minuat. & aliqñ scribitur cū mē in principio. Exo.8. Et in reliquias ciborū tuorū. & in eo.12. Ligās in palliis posuit sup humeros suos. p quo he. le. Cibos suos ligatos in palliis suis super humeros suos. Deut.28. Et benedicte reliquie tue. pro quo hebrei legunt. Et cibi tui. idest reliquie ciborum tuorum.

שאר Seor. Fermentum. Exo.12. In die primo nō erit fermentum in domibus vestris. Leuit.22. Nec quicquā fermenti & mellis adolebitur in sacrificio.

שאת Seeth: tumor. siue diuersus color in corpore humāo exortus. Leuit.13. In cuius cute et carne ortus fuerit diuersus color. De quo vide supra in dictione נשא Nasa.

שבב Sabab. vertere. reuertere. decipere. circūagere. vagari. Ezech.38. Ad terrā que reuersa est a gladio. Mich. 2. Reuertatur qui regiones nrās diuidat. Vide ēt de hoc infra in dictione שוב Sub. signat ēt pdicta dictio vagari. Esa.57. Et abiit vagus in via cordis sui. Hiere.50. Fecerūtq̄ vagari in mōtes. Signat ēt decipere vel circūagere. Esa.47. Sapientia tua & scientia tua hec decepit te. Ezech.38. Et circūagā te: & ponā frenū in maxillis tuis. Itē שביב Sebib. i. scintilla seu flāma. Iob.18. Nec splendebit flāma ignis ei⁹. & in plu. שבבים Sebabim. pro quo btūs hiero. trāstulit aranearū telas. Osee.8. Qm̄ in aranearū telas erit vitulus samarie: & aliqui he. le. In scintillas erit vitulus samarie. & in lingua chaldaica dr שביבא Sebiba. Dañ.3. Interfecit eos flamma ignis. & in plu. שביבין Sebibin. Dañ.7. thronus eius flamme ignis.

שבה Saba. captiuare. captiuū ducere. capere. f. captiuū vel predam. Geñ.14. Quod cum audisset Abraā captiuum videlicet loth. pro quo hebrei legunt. & audiuit abraam φ captiuatus vel captiuus ductus esset frater suus. Nu.21. Duxit ex eo predam. pro quo hebrei legunt. & captiuauit ex eo captiuitatē. Deut.21. Captiuosq̄ duxeris. Iudi.5. Surge barach & apprehende captiuos tuos. idest capientes eos qui se ceperant. pro quo hebrei legūt. & erūt captiuantes eos qui se captiuauerāt. Hiere.41. Omnis populus quem ceperat ismael. Et in eodem.43. Et captiuos ducet illos. & in Abdia. Quando capiebant alieni exercitum eius. & inde שבי Sabui. idest captiu⁹. & in ge. fe. שביה Sebuia aut שביה Sebiia. Esa.52. Captiua filia sion. & ī plurali שביות Sebuioth. Geñ.31. Quasi captiuas gladio. & inde שבי Sebi. idest captiuitas. vt in aliquib⁹ locis predictis. & Nu.31. Tollite sūmā eorum que capta sunt. pro quo hebrei legunt. Tolle sūmā captiuitatis. Ps.67. Captiuam duxisti captiuitatem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & aliquando scribitur cum he vel tau in fine & dicitur שביה sibia. siue שבית Sebith. aut שבת sebat vel שבות Sebuth. Nu.21. Dedit filios eius in fugam & filias in captiuitatem. Deut.21. & videris in medio captiuorum mulierē pulchram. pro quo hebrei legunt. Et videris in captiuitate mulierem pulchram. idest in medio captiuorum: sicut ē in littera nostra. & in eodem.30. & reducet te dñs deus tuus in captiuitate tua. 2. Paralip.28. Et reducite captiuos quos adduxistis. pro quo hebrei legunt. Et reducite captiuitatē quam cepistis. Ps.86. Auertisti captiuitatem iacob. ps.125. In cōuertendo dominus captiuitatem sion. Et in eo. Conuerte dñe captiuitatē nostram. Soph.3. Cum cōuertero captiuitatem vestram. Item שבו Sebo. Lapis preciosus. Pro quo Beatus hieronymus transtulit Achates. Exo.28. In tertio ligurius achates & amethistus.

שבח Sabach. Laudare. glorificari. mitigare. seu compescere. ps.62. Labia mea laudabunt te. Ps.105. Et gloriemur in laude tua. Ps.144. Generatio & generatio laudabit opera tua. Et in eo. & labia mea laudabunt te. ps.147. Lauda ierusalem dñm. Signat ēt mitigare seu cōpescere. ps.64. Qui cōturbas pfundū maris sonū fluctuum ei⁹. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit compescēs sonitum maris fremitum fluctuum eius. ps.88. Motum autem fluctuum eius tu mitigas. Prouer.29. Sapiens differt & reseruat in posterum. idest mitigat siue compescit spiritum suum in posterum.

שבט Sebet. tribus siue familia. virga. baculus. Deut.29. Vir aut familia aut tribus. Ios.4. & dimidiam tribū manase. & in eo.7. Et quācūq̄ tribū fors inuenerit. Iob.37 Siue in vna tribu siue in terra. Et in plurali שבטים Sebatim Ios.4. Iuxta numerū filiorū israel. proquo he. le. Iuxta numerum tribuū filiorum israel. & in eo.7. Et applicuit israel per tribus suas. Et in eo.18. Remanserāt aūt filiorum israel septem tribus. 2. Reg.7. Nunquid loquens locutus sum ad vnā de tribubus israel. Esa.19. Deceperunt egyptum angulum populorum eius. idest tribuum eius. Significat etiam virgam seu baculum aut sceptrum. Exo.21. Qui percusserit seruum suum vel ancillam virga. Ps.2. Reges eos in virga ferrea. Ps.88. Visitabo in virga iniquitates eorum. Prouer.22. Virgā disciplinē fugauit eum. Hiere.10. & israel virga hereditatis eius. Significat etiam sceptrum dominii vel principatus. Geñ.49. Non auferetur sceptrum de iuda. ps 44. Virga equitatis virga regni tui. Esa.14. Contriuit dominus baculum impiorum: virgam dominantium. Accipitur etiam pro calamo scribe. Iudi.5. De zabulō qui exercitum duceret ad bellandum. pro quo hebrei legunt. De zabulon trahentes calamum scribe.

שבך Sabach. Cancellus: seu rēte. & scribitur cum he in fine & dicitur שבכה Sebacha. 3. Reg.7. Et quasi in modum retis catenarum sibi inuicem miro opere contextarum. vbi ponitur tam in singulari q̄ in plu. 4. Reg.1. Ceciditq̄ ochozias per cancellos cenaculi sui. Iob.18. & in ma culis eius ambulat. f. in foraminib⁹ retis in modū cancelli facti. vnde premittitur. Misit enim in rete pedes suos. Itē שבך Sobach. i. arbor condensa & irretita in modū retis. 2. Reg.18. Cumq̄ ingressus fuisset mulus subter condensam quercū. De quo vide supra in littera sāmach in dictiōe סבך Sabach. Item שבכא sabecha. in lingua chaldaica signat instrumentū musicū. pro quo beatus hieronymus transtulit sambucam. Dañ.3. Fistule & cithare & sambuce.

שבל Sebil. semita. ps.76. & semita tua in aquis multis. Hiere.18. Semitis seculi. Item שבל sobal. i. humerus Esa.47. Discoopi humerum: reuela crura. & aliqui hebrei dicūt φ signat femur: alii vero φ signat plantā pedis. Item שבלת Siboleth. i. spica. Iob.24. & sicut sūmitas spice cōterētur. & in plu. שבלים sibolim. Geñ.41. Septē spice ascēdebāt in culmine vno. Ruth.2. Vadā in agrū & colligā spicas. Zach.4. Quid sūt due spice oliuarū. signat ēt. שבלת siboleth. alueū fluminis seu fluctus aquarū. ps.68. & tēpestas dimersit me. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit Et flumē operuit me. Et in eo. Nō me demergat tēpestas aque. pro quo btūs hiero. transtulit. Ne operiat me fluctus aque. Esa.27. Ab alueo fluminis vsq̄ ad torrētē. & inde dicunt aliqui hebrei φ deriuatur illud quod habetur Iudi.12. Dic ergo seboleth: nā erat iuxta alueū fluminis: quo rogabat aduersarios vt pmitteretur ei vt trāsiret flumē. & aduersarii ridebant ei: Nūquid ephrateus est. quo dicēte nō sum iterrogabāt eū: dic ergo seboleth. i. voca hoc flumē hoc nomine seboleth: qui respondebat cebo[le]th. quia ephratei nō poterāt exprimere lrām sin sed loco eius dicebāt cin. & qd habetur in aliquibus libris nostris in predicto loco quod interpretatur spica non est in hebreo: neq̄ illud qd postea habetur. f. eandē lrām spicam exprimere non valens.

שבלל Sabelul. vermis. ps.57. Sicut cera que fluit auferentur. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Quasi vermis tabefactus pertrāseat. Hebrei tamen dicunt φ significat cochleam.

שבס Sebis. Ornamentum muliebre. pro quo beatus Hieronymus transtulit lunulam. & solum inuenitur in numero plurali. Esa.3. Et lunulas & torques.

שבע sabaa. iurare. Geñ.22. p memetipsū iuraui: dicit dñs Et in eo.24. Et iurauit mihi dicēs. & in eo.25. Iurā ergo mihi: & iurauit ei. Deut.6. Et per nomē eius iurabis. & qñ est verbū tertie cōiugatiōis tūc signat adiurare. siue cōiurare. i. facere iurare. Geñ.24. Vt adiure te p deū celi. Et in eo. & adiurauit me dñs meus dicēs. Exo.13. Eo quod adiurasset filios israel: Nu.5. Adiurabitq̄ eā: & dicet: & inde שבועה Sebuia siue שבעה Sebuath. i. iuramētū: siue iusiurandum. Geñ.26. Cōplens iuramentum qd spopondi patri tuo abrahe. Exo.22. Iusiurādū erit in medio Nu.5. erit q̄ mulier in maledictionem & in exemplū omni populo. Pro quo hebrei legunt. Eritq̄ mulier in maledictionē & i iuramentū. f. imprecatiōis: vt dicant iurando taliter mihi contigat sicut illi mulieri. Iudi.21. Grandi enim iuramēto se constrinxerant. Esa.65. Et dimittetis nomen vestrum in iuramētū electis meis. & in plu. שבעות Sebuoth. Abach. 1. Iuramenta tribuū que locutus es. Ezech.21. Sabbatorum ocium imitans. Pro quo hebrei legunt. Iuramenta iusiuranda eis. Potest etiam legi sic. Septimane eis. & quia septima dies dicitur sabbatum: ideo poterit esse sensus sicut ilte tera nrā. Item שבע sebaa siue שבעה Sibaa. idest septem. sed qñ est generis masculini: tunc scribitur cum he in fine: & quando est generis femenini: tunc scribitur sine he. Geñ.21. Quid sibi volunt septē agne iste. Leuit.23. Offeretisq̄ cum panib⁹ septem agnos immaculatos. Et in eo.25. Nu-

merabis quoq; tibi septem hebdomadas annorum. idest se
pties septem. Iudi.14. Septem igitur diebus conuiuii fle
bat ante eum. 1.Reg.16. Adduxitq; isai septem filios suos.
Ponitur etiam pro pluribus. 1.Reg.2. Donec sterilis pepe
rit plurimos. Vnde beatus Gregorius in homelia super il
lud euangelii luce.7. Rogabat autem illum quidam de pha
riseis. Sic ait. quia enim septem diebus omne tempus com
prehenditur: recte septenario numero vniuersitas designa
tur. hec gregorius. Significat etiam שבע Sebaa septies siue
septuplum. Leuit.16. Addam correctiões vestras septuplū.
Prouer.14. Septies cadit iust⁹: & resurget. idest pluries. scri
bitur etiā pluraliter: & dicitur שבעתים Sibaathaim. Gen.
4. Omnis qui occiderit cain septuplū punietur. Ps.12. pur
gatum septuplum. Ps.78. Et redde viciniis nostris septuplū
in sinu eorum. Prouer.6. Deprehensus quoq; reddet septu
plum. Esa.6. Et lux lune erit septempliciter. Ponitur etiam
שבעתים Sebaathaim. pro septem. 2.Reg.21. Et ceciderunt
hi septem simul. Et inde שביעי Sebii. idest septim⁹. Gen.2.
Compleuitq; deus die septimo opus suum. Iudi.14. Cum
q; adesset dies septimus. 1.Paralip.2. Septimum dauid. & i
de שבעים Sibim. idest septuaginta. Nu.33. Et septuagin
ta palme. Ps.89. Dies annorum nostrorū in ipsis septuagi
ta annis. & ide שבוע Sabūa. idest septimana: siue hebdoma
da. Gen.29. Imple hebdomadam dierum huius copule. &
in eo. & hebdomada trāsacta. Dan.9. Confirmabit autem
pactum multis hebdomada vna: & in dimidio hebdoma
de. & in plurali שבעות Sabuoth siue שבעים Sabuim. Exo.
34. Festiuitatem hebdomadarum facies tibi. Deut.16. Sep
tē hebdomadas numerabis tibi. Dan.9. Septuaginta heb
domade abbreuiate sūt sup populū tuū. Põitur ēt p plenitu
dine. Hiere.5. plenitudinē annue messis custodiētē nobis.

שבע Sabaa. Saturare. satiare. replere. Exo.16. Et mane
panes in saturitate. pro quo hebrei legunt. Et mane
saturabimini panibus. Deut.8. Vt cum comederis & satura
tus fueris bñdicas dño deo tuo. Et in eo.31. Cūq; comede
rint & saturati crassiq; fuerint. 1.Paralip.23. Igitur dauid se
nex & plenus dierū. i. saturatus diebus. 2. Paralip.24. Se
nuit autem ioiada plenus dierū. idest saturatus diebus. Iob
10. Saturatus afflictione & miseria. Prouer.1. Suisq; consi
liis saturabuntur. Et in eo.19. Et in plenitudine cōmorabi
tur. pro quo he.le. Et saturatus siue satiatus commorabitur
Et in eo.25. Ne forte satiatus euomas illud. Eccl's.1. Nō satu
ratur oculus videre. & in eo.4. Nec satiatur oculi eius. Hie
re.5. Et saturaui eos & mechati sūt. Threñ.3. Saturabitur op
probriis. Ezech.7. Animā suā nō saturabunt. Amos.4. vt
biberent aquam: & non sunt satiate. Mich.6. Tu comedes
& non saturaberis. Ponitur etiam pro replere. Iudi.5. Re
pleti prius: pro panibus se locauerunt. idest qui prius erāt
satiati. Iob.14. Et repletus multis miseriis. Ps.87. quia re
pleta est malis anima mea. ps.89. Repleti sumus mane mi
sericordia tua. Ps.122. Quia multum repleti sumus despe
ctiõe. ps.144. & imples omne animal benedictione. Pro
uer.14. Viis suis replebitur stultus. Et in eo.27. Infernus
& perditio nunq; replebuntur. Esa.58. & animā afflictam
repleueris. Ioel.2. Et replebimini in eis. & inde שבע sabaa
siue שבע Sobaa. i. saturitas. satietas. vbertas. fertilitas. Gen.
41. Septē vbertatis āni sūt. & in eo. Ecce septē āni vēiēt fer
tilitatis magne. & in eo. Obliuiõi tradatur cuncta retro abū
dātia. i. satietas. Leuit.26. Et comedetis panē vrm in saturi
tate. Deut.23. Comede vuas quātū tibi placuerit. p quo he.
le. & comedes vuas iuxta animē tue saturitatē. i. vsq; ad satu
ritatē tuā. Prouer.3. & implebūtur horrea tua saturitate. &
aliquando scribitur cū he in fine. Esa.65. & canes impude
tissimi nescierunt saturitatē. Ezech.16. Hec sunt iniquita
tes sodome sororis tue superbia & saturitas panis & abun
dantia. Aggei.1. Comedistis & non estis satiati. pro quo he
brei legunt. Comedistis & non ad satietatem.

שבץ Sabas. coarctare vel stringere. s. bysso vel serico aut
auro: sicut polymitarii faciūt in capicio vestimēti ne
facile rumpatur. aut includere. s. auro vel argēto sicut aurifi
ces faciunt: qui gēmas auro vel argento includunt. Exo.
28. tunicā lineā strictā. Et in eo. Stringesq; tunicā bysso. &
in eo. Inclusi auro erunt. & inde משבצות Misbesoth. idest
capsele auree vel argentee quibus lapides preciosi includū
tur. Pro quo btūs hiero. trāstulit vncinos. Vt in eo. facies &
vncinos ex auro. & inde שבץ Sabas. idest angustia siue tri
bulatio. 2.Reg.31. Quoniam tenent me angustie. & aliqui
hebrei dicunt q significat tremorem.

שבק Sabac. In lingua chaldaica sigñat relinquere vel di
mittere. Dan.2. Et regnū eius alteri populo non tra
detur. Pro quo hebrei legunt. Non relinquetur siue non di
mittetur. Et in eodem.4. Verūtamen germen radicū eius
in terra relinquite.

שבר Sabar. frangere. confringere. conterere. parere. eme
re: seu vendere. Exo.9. Omne lignum regionis con
fregit. & in eo.12. Nec os eius confringetis. & in eo.23. Et
confringes statuas eorū. Leuit.26. Postq; confregero bacu
lum panis vestri. 3.Reg.13. Et confregit eum & occidit. Et
in eodem. Nec lesit asinū. i. nec confregit. & in eo.22. quia
confracte sunt in asion gaber. 2.Paralip.14. Quia dño ce
dente contriti sunt. Iob.24. Sed conteratur sicut lignū in
fructuosum. Et in eo.38. Circūdedi illud terminis meis. p
quo he.le. Et cōfregi super illud terminū meū. i. naturam
quam dedi aque. Ps.33. Vnum ex his non conteretur. ps.
50. Sacrificium deo spiritus contribulatus: cor contritum
& humiliatum. ps.103. Expectabunt onagri in siti sua. Pro
quo hebrei legūt. Confringent onagri sitim suam. idest re
ficient. & sic transtulit Beatus hieronymus in psal. iuxta he
braicam veritatem. scilicet reficient onagri. & si scribatur
cum puncto ceboleth tūc significat expectare sicut. lxx. tran
stulerunt. Prouer.6. & subito conteretur. Esa.14. Contri
uit dominus baculum impiorum. Et in eodem.24. Attri
ta est ciuitas vanitatis. Hiere.8. Sup cōtritionē populi mei
cōtritus sū. & in eo.19. Et cōteres laguūculā in oculis virorū
& in eo. Sic cōterā populū istū & ciuitatē istā: sicut cōteritur
lagūcula. Threñ.2. Perdidit & cōtriuit vectes ei⁹. Ezech.
6. quia cōtriui cor eorū fornicās. vbi põitur in hebreo ver
bū passiuū pro actiuo: quasi diceret quia contrit⁹ sū. & i eo.
26. cōfracte sunt porte populorū. & in eo.27. Nūc cōtrita
es a mari. & inde שבר Seber. i. cōtritio siue cōfractio. Esa.
65. & pre cōtritiõe spūs vlulabitis. Ezech.32. Cū induxero
cōtritionē tuā in gētibus. Amos.5. Et nihil patiebātur sup
cōtritionē ioseph. & in plu. שברים Sebarim. Iob.41. Et ter
riti purgabūtur. pro quo he.le. a cōtritiõibus vel cōfractiõi
bus purgabūtur vel expiabūtur. & aliqñ scribitur cū mem
in principio & dr̄ משברים misbarim. 2.Reg.22. circūdede
runt me cōtritiões mortis. Sigñat ēt fluctus maris: eo quod
cōfringūtur ad inuicē. Ps.41. oīa excelsa tua & fluct⁹ tui su
per me trāsierūt. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstu
lit. Omnes gurgites tui & fluctus tui. ps.87. Et omnes
fluctus tuos induxisti super me. Ps.91. Mirabiles elationes
maris. idest fluctus maris. & inde שברון Sibaron. idest con
tritio. Ezech.21. Et ingemisce in cōtritiõe lūborū. Sigñat
ēt p̄dicta dictio parere: dictū a cōfractiõe secūdinarū. Esa.
66. Nunquid ego qui alios parere facio: nō pariam. Et in
eo. משבר Masber. i. partus siue vulua seu matrix mulierum

eo quod in partu frāgitur & cōteritur & aperitur. Esa.37.
Quia venerūt filii vsq; ad partū. vbi ponitur pro partu. O
see.13. Nunc ergo nō stabit in cōtritiõe filiorum. p quo he.
le. In vulua seu in matrice filiorū. Sigñat ēt p̄dicta dictio e
mere. Gen.41. vt emerēt escas. Esa.55. emite & comedite.
& in eo. Venite & emite absq; argento & absq; vlla cōmu
tatiõe. Sigñat ēt vēdere. Gen.41. Et vendebat egyptiis. & in
eo. Atq; ad eius nutū frumenta populis vendebātur. Et in
eo.47. Ex quibus oēm pecuniam congregauit pro vendi
tione frumēti. Deut.1. Alimenta pcio vende nobis. Amos.
8. & venūdabimus merces. Et in eo. Et quisquilias frumen
ti venūdabimus. & inde שבר Seber. i. frumentum siue ali
mentū. Gen.42. Audiens autem iacob q alimenta vende
rentur in egypto. Et in eo. Et ferte frumenta que emistis in
domos vras. & in eo. At illi portātes frumenta in asinis su
is. Sigñat ēt שבר Seber. interpretationē somnii. Iudi.7.
Cūq; audisset gedeon somnium & interpretationem eius.

שבר Sabar. expectare. sperare. cōsiderare. Ruth.1. Si eos
expectare velitis. Ps.144. Oculi oīum in te sperant
Esa.38. Nō expectabūt qui descendūt in lacū veritatem tu
am. & inde שבר Seber. i. expectatio vel spes. Ps.145. Spes
eius in domino deo ipsius. Significat etiam considerare.
Nee.2. Et considerabam murum ierusalem.

שבש Sabas. in lingua chaldaica sigñat turbari siue insipiē
tē vel insanū esse. Dan.5. Sed optimates eius turba
bantur.

שבת Sabath. quiescere. requiescere. sabbatizare. cessare.
vacare. desinere. ōmittere. Gen.2. Et requieuit in die
septimo ab omni opere quod patrauerat. Exo.34. Die se
ptimo cessabis arare & metere. pro quo he.le. Et die septi
mo requiesces: in aratura & in messe quiesces siue cessabis.
Leuit.23. A vespe vsq; ad vesperā celebrabitis sabbata vrā
pro quo he.le. Quiescetis sabbatis vestris: siue sabbatizabi
tis sabbata vrā. & in eo.25. Sabbatizetis sabbatū dño. pro
quo he.le. Requiescet siue sabbatizabit terra sabbatū dño.
Et in eo.26. Sabbatizabit & requiescet in sabbatis solitudi
nis sue: eo quod non requieuerit in sabbatis vestris. sigñat
ēt cessare. vel deficere. Gen.2. Quia in illo cessauerat ab oī
opere suo. & in eo.8. Et nox & dies non requiescent. idest
non cessabunt. Exo.12. In die primo non erit fermentum
in domibus vestris. pro quo he.le. In die primo cessare fa
cietis fermētū de domibus vris. Deut.32. Cessare faciā ab
hominibus memoriā eorū. Ruth.4. Qui non est passus vt
deficeret successor familie tue. i. vt cessaret. 4.Reg.23. dele
uit aruspices quos posuerūt reges iuda. pro quo he.le. Et
cessare fecit aruspices. Iob.32. ōmiserūt autē tres viri isti
respondere. i. cessauerunt. Esa.14. Quō cessauit exactor
quieuit tributum. Et in eo.30. Cesset a facie nostra sanctus
israel. Et in eo. Superbia tū est: quiesce. Threñ.5. Defecit
gaudium cordis nostri. i. cessauit. Ezech.33. Et deficiet sup
bia fortitudinis eius. & inde שבת Sebeth. siue שבת Sabeth.
i. requies siue cessatio. Exo.21. Ita tū vt operas ei⁹ & impē
sas in medicos restituat. Pro quo he. le. Ita tamē vt cessatio
nē siue requiem eius restituat. i. illud quod perdidit in ces
satione operis sui. 2.Reg.22. & comburēntur vsq; ad nihi
lum. pro quo he.le. vsq; ad cessationem. i. quoadusq; cesset
esse: & redigātur in nihilum. Potest ēt deriuari a dictione.
ישב Iasab. que significat stare vel sedere. & tunc erit sensus
comburentur in statione. i. in loco vbi sunt. Prouer.20. ho
nor est homini qui separat se a contentione. pro quo he.le.
Honor est homini cessatio a contentione. & inde שבת Sa
bath. idest requies vel sabbatum. & est in hebreo commu
nis generis. vt Exo.16. In die autem septima sabbatum est
domini. Leuit.23. Sabbatum domini est. & in eodem.25.
Sed erūt vobis in cibum. Pro quo hebrei legūt. Et erit sab
batum terre vobis in cibum. idest fructus quos gignit i an
no requiescionis vel remissionis. Nu.28. Per singula sab
bata in holocaustum sempiternum. Deut.5. Obserua diem
sabbati. Esa.56. Custodiens sabbatūm: ne polluat eum. & a
liquādo scribitur cum nun in fine & dicitur שבתון sabbatō
Exo.16. Sabbatum requiescionis est. Et in eo. Requies sab
bati sanctificata est dñi. Et in eo.31. In die septima sabbatū
est requies sancta dñi. & aliqñ scribitur cū mem in princi
pio. Threñ.1. & deriserūt sabbata ei⁹ & in plu. שבתות Sabba
thoth. Leuit.32. Exceptis sabbatis domini. Et in eo.36. Cu
stodite sabbata mea. Ponitur etiam pro hebdomada. Le
uit.23. Septem hebdomadas plenas. & in eodem. Vsq; ad
expletionem hebdomade septime. & in eo.25. Numera
bis quoq; tibi septem hebdomadas annorum.

שגג Sagag. ignorare. errare. s. nesciens vel per ignoranti
am. Leuit.5. Qui orabit pro eo quia nesciens fece
rit. Pro quo he.le. & orabit siue propiciabitur pro eo sacer
dos & pro ignorātia sua quā ignorauit: ipse enim nesciuit
& inde שגגה Segaga. idest ignorantia siue error. Leuit.
4. Anima cū peccauerit per ignorantiam. Nu.15. Quoni
am non sponte peccauerunt. pro quo hebrei legunt. quia
ignorantia est. Et in eo. Pro se & pro peccato & errore suo
Eccl's.10. quasi per errorem egredientem a facie principis
& aliquando scribitur cum simplici guimal & dicitur משגה
Misgue siue משגה mesuga. Iob.19. Nempe si ignoraui: me
cum erit ignorantia mea. Vide etiam de hoc infra in dictio
ne שגה Saga.

שגא Saga. multiplicare. augere. crescere. Iob.8. Aut cre
scere carectum sine aqua. & in eo.12. Qui multipli
cat gentes & perdit eas. vide ēt de hoc infra in dictione
שגה Saga. cū he in fine. & inde שגיא Sagi. i. multū seu mul
tiplicatus aut magnus. Iob.37. Digne eū inuenire nō pos
sum⁹: magn⁹ fortitudine. Dan.2. Et honorē multū accipie
tis a me. Et in eo. & munera multa & magna dedit ei.

שגב Sagab. Exaltare. eleuare. erigere. magnificare. prote
gere. Deut.2. Non fuit vicus nec ciuitas que nostras
effugeret manus. Pro quo hebrei legunt. Non fuit ciuitas
que exaltaretur a nobis siue super nos. & Beatus hierony
mus transtulit sensum. Iob.5. Et merentes erigit sospitate.
Et in eodem.36. Ecce deus excelsus in fortitudine sua. Ps.
106. Et adiuuit pauperem ab inopia. Pro quo Beatus Hie
ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtu
lit. Et subleuauit pauperem ab inopia. Ps.138. Conforta
ta est & non potero ad eam. Pro quo beatus Hieronymus
in predicto psalterio transtulit. excellētior est: & non pote
ro ad eam. Ps.148. Quia exaltatum est nomen eius soli⁹.
Prouer.29. Qui sperat in domino subleuabitur. Esa.9. E
leuabit dominus hostes rasin. Et in eodem.30. Et requisi
ta in muro excelso. Et in eodem.33. Magnificatus est do
minus. idest exaltatus. Significat etiam protegere. Ps.19.
Protegat te nomen dei iacob. Ps.58. Et ab insurgentibus
in me libera me. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio
iuxta hebraicam veritatem transtulit. Protege me. & inde
משגב Misgab. idest eleuatio: seu exaltatio: vel protectio.
Ps.9. et factus est domin⁹ refugium pauperi: adiutor in op
portunitatibus in tribulatione. pro quo Beatus Hierony
mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.
Et erit dominus eleuatio oppresso: eleuatio opportūa in
angustia. Ps.58. Quia factus est susceptor meus: Pro quo
hebrei legunt. Quia factus est eleuatio mea siue exaltatio
mea.

שָׁגָה Saga.ignorare.errare.decipere.seducere.Leuit.4. Quod si ois turba ignorauerit.Deut.16. Maledictus qui errare facit cecū in itinere.Iob.6.Si quid forte ignorauerim instruite me.Et in eo.28. Qui decipit iustos in via mala.i.qui errare facit.Prouer.5.Quare seduceris fili mi ab aliena.pro quo he.le.quare errabis fili mi in aliena. Et in eo.In multitudine stultitie sue decipietur.i.errabit.Et in eo.19.Neq; ignores sermones sciētie. Ezech.45.pro vno quoq; qui ignorauit & errore deceptus est. Ponitur etiam pro delectari.Prouer.5.& in amore eius delectare iugiter. Et in eo.20.Quicūq; in his delectabitur nō erit sapiēs. Potest ēt legi.Quicūq; in his errauerit nō erit sapiens. & idē מִשְׁגֶה Misge.i.ignorātia siue error.Geñ.43.Ne forte errore factum sit.& aliqñ scribitur cū aleph loco he.ps.18. Delicta quis intelligit.pro quo he.le.ignorātias quis itelliget. Btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.errores quis intelligit.vide ēt de hoc supra in dictiōe שָׁגַג Sagag. & inde שִׁגָּיוֹן Sigaion.i.ignorātia.vt in titulo psalmi.7.Vbi dr̄ in finem psalmus dauid quē cantauit dño.pro quo btūs hiero. ī ps. iuxta he.ve.trāstulit.pro ignoratiōe dauid:qui cecinit dño & in plu.שִׁגְיוֹנוֹת Sigionoth.Abach.3.Oratio Abachuc pphete pro ignorantiis.

שָׂגָה Saga.multiplicare.crescere.apphēdere seu obtinere. Iob.8.& nouissima tua multiplicētur nimis.& aliqñ scribitur cū aleph loco he.vt in eo.Aut crescere carectū sine aqua.vide ēt de hoc supra in dictiōe שָׂגָא Saga.cū aleph in fine.Signat ēt apphēdere vel obtinere.Deut.28.apphēdēt te.ps.72.& abūdātes in seculo obtinuerūt diuitias. & aliqñ scribitur cum duplici sin & duplici guimal.Esa.17.In die plātatiōis tue labrusca.pro quo he.le. In die plantationis tue multiplicaberis:secundū primā significationem.

שָׁגַח Sagach.aspicere.intueri.ps.32.De pparato habitaculo suo respexit.Cāti.2.respiciens per fenestram. Esa. 14.Qui te viderint ad te inclinabuntur.pro quo hebrei legunt.Ad te aspicient siue te intuebuntur.

שָׁגַל Sagal.coire.coiūgi.s.actu matrimoniali.dormire.s. cū muliere.Deut.28.vxorē accipies & vir alius dormiet cū ea.Ezech.3.vbi nō pstrata sis.i.violata.Zach.14. Et mulieres violabūtur.i.dormiēt cū eis.& inde שֵׁגַל Segal i.coiux:siue vxor.ps.44.astitit regina a dextris tuis. pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Stetit coiux in dextera tua.Dañ.5.Vxores & cōcubine tue vinū bibistis in eis.ponitur ēt pro regina.Nee.2.Dixitq; mihi rex & regina que sedebat iuxta eum.potest etiam legi. & coniux siue vxor que sedebat iuxta eum.

שָׁגַע Sagaa.insanire.stupefieri.siue attonitū eē .furiosū eē Deut.28.& stupēs ad terrorē eorū que videbūt oculi tui.p quo he.le.& eris insanus siue attonit9 vel stupēs a visiōe oculorū tuorū.1.Reg.21.vidistis hoiem insanū qre adduxistis eū ad me.& in eo.An desunt nobis furiosi.& in eo. Quia induxistis istū vt fureret me presente.4.Reg.9.Ad quid venit insanus iste ad te.Hiere.29.Vt sis dux in domo dñi sup oēm virū arrepticiū.i.furiosū vel insanū.& inde שִׁגָּעוֹן Sigaon.i.isania seu amētia.Deut.28.Percutiat te dñs amētia & cecitate.4.Reg.9.Preceps enim graditur.p quo hebrei legunt.Cum insania enim graditur.idest sicut insanus aut amens vel furiosus.

שֶׁגֶר Segar.pecus seu armētū.s.primitiuū seu recēs natū. Exo.13.Et quod primitiuū est in pecorib9tuis.Deut. 7.& iumentis & gregibus ouium tuarum.

שִׂגְשֵׂג Sigsag.Crescere.multiplicari.De quo vide supra i dictione שָׂגָה Saga.

שַׁד Sad.vber.māma.Threñ.4.Sed et lamie nudauerunt māmā.Dicitur ēt שֹׁד sod.Esa.60.Sed mamilla regū lactaberis.& in eo.66.Et repleamini ab vbere consolatiōis ei9. & in plu.שָׁדַיִם Sadaim.Geñ.49.Benedictiōibus vberū & vulue.Canti.1.Intra vbera mea cōmorabitur. & in eo.8. Et vbera nō habet.Ezech.23.Ibi subacta sunt vbera. & in eo.& cōfracte sunt māme pubertatis sue.& in eo. Vbera tua lacerabis.Osee.9.& vbera arētia.Item שֵׁד Sed.i. demon & solum inuenitur in numero plu.s.שֵׁדִים Sedim.Deut.32 Immolauerunt demoniis & non deo.

שָׁדַד Sadad.Depredari.vastare.deuastare.depopulari.terrā vomere vel sarculo scindere:aut sarrire.Iob.24. Vim fecerūt depredātes pupillū.Ps.90.Ab incursu & demonio meridiano.pro quo hebrei legunt. A morsu deuastātis meridie.pro quo btūs hierō.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.A morsu insaniētis meridie.Prouer.11.Supplātatio peruersorū vastabit illos.& in eo.19.qui affligit patrē & fugat matrē.pro quo he.le.Qui deuastat siue depredatur patrē: fugat matrē.& in eo.24.Ne vastes requiem eius. Esa.15. Quia nocte vastata est ar moab.& ī eo.33.ve q predaris:nōne & ipse predaberis.& in eo.Cū cōsumaueris depredatiōnem:depredaberis.Hiere.4.ve nobis quia vastati sumus Et in eo.Vastata sunt repēte tabernacula mea.& in eo.5.lupus ad vesperā vastabit eos.& in eo.47.In quo vastabuntur oēs filii tui.& in eo.49.& vastate filios oriētis.Ezech. 32.& vastabūt supbiā egyptiorū.Osee.10.Depopulabitur aras eorū.& in eo.& oms munitiōes tue vastabūtur.Ioel.1. Depopulata est regio nr̄a.Mich.2.Depopulatiōe vastati sumus.Naū.3.Vastata est niniue.& inde שׁוֹדֵד Soded.i.deuastans siue vastator.Esa.16.A facie vastatoris.Hiere.6.quia repēte veniet vastator sup nos.& inde שֹׁד Sod siue שַׁד sad i.vastatio:siue deuastatio aut vastitas:siue depdatio. Prouer.24.quia rapinā meditabitur mēs eorū. Esa.13.Quasi vastitas a dño veniet.& in eo.16.Cōsumatus est miser. pro quo he.le.cōsumata est vastitas:siue deuastatio vel depredatio.& in eo.22. Nolite incūbere vt cōsolemini me sup vastitatē filie populi mei.& in eo.60.vastitas & contritio i viis eorū.ponitur ēt שַׁד sad.p erūna.ps.31.Cōuersus sum in erūna mea.& btūs hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit Versatus sum in miseria mea.De quo vide supra in dictiōne לְשַׁד lesad.Signat ēt שַׁד sad.siue שֹׁד sod māmillam seu vber:de quo vide supra in dictione שַׁד Sad. & inde שַׁדַּי Sadai.pro quo btūs hiero.trāstulit oipotētē.eo qd pōt deuastare vel mutare naturā elementorū & terrestriū & celestium:qñ oportet miracula facere.Geñ.17.Ego deus oipotēs Exo.6.apparui abraā isaac & iacob ī deo omnipotēti. Iob 22.Eritq; omps cōtra hostes tuos.& in eo.Ab oipotēte nō sunt abscōdita tpa.Esa.13.Quasi vastitas a dño veniet.pro quo he.le.quasi vastitas ab oipotente veniet.pōt ēt legi.qsi vastitas a vastatore veniet.Ezech.1.Quasi sonum sublimis dei.p quo he.le.quasi sonū omnipotentis. Item שִׁדָּה sida idest scyphus. & in plurali שִׁדּוֹת Sidod.pro quo ipse transtulit vrceolos.Eccl's.2.scyphos & vrceolos. & dicunt aliq hebrei,q significat quedam instrumēta musica. & illud qd sequitur in ministerio ad vina fundēda non est in hebreo. Signat etiam predicta dictio שָׂדַד Sadad terram vomere vel sarculo scīdere:aut humū sarrire:seu sulcos facere. Esa. 28.Proscindet & sarriet humū suā.Osee.10.Confringet sibi sulcos iacob.& inde שָׂדִים Sidim.idest campi seu campestria vel siluestria.Geñ.14.Duxerūt aciē cōtra eos in valle siluestri.& in eodē. Vallis autem siluestris habebat puteos multos.vide etiam de hoc in dictione sequenti.

שָׂדֶה Sade.ager.campus.aut locus campestris.Regio.prouincia.Geñ.4.Cumq; essent in agro.& in eodē.24.

Et egressus fuerat ad meditandum in agro. & in eodē.27. Quasi odor agri pleni.Leuit.25.Suburbana autē eorū nō veneant.p quo hebrei legūt:Et ager suburbani eorum nō veneat.Nu.20.Nō ibimus per agros neq; p vineas.Quod in hebreo legitur singulariter.s. non ibimus per agrū neq; per vineam.4.Reg.8.Clamans ad regē p domo sua & pro agro suo.Nee.5. Et agrum non emi.Prouer.31.Considerauit agrum:& emit eum.Hiere.32.Eme tibi agrum meum. Ezech.17.Et posuit illud in terra pro semine.i.in agro.Et in eodē.Que in terra bona super aquas multas plātata est. i.in agro bono.Et aliqñ scribitur cū iod in fine loco he.ps. 8.Insup & pecora campi.ps.96.Gaudebunt cāpi & omnia que ī eis sūt.Quod in hebreo legitur singulariter.s.gaudebit campus & omnia que in eo sunt. Ponitur etiā pro regione vel puincia.Geñ.14.Et percusserūt omnē regionē amalechitarum.Ruth.1.Vt peregrinaretur in regione moab.1. Reg.6. Fuit ergo arca dñi in regione philistinorū septē mēsibus.Hiere.40.Qui dispersi fuerāt per regionē.Osee.12. Fugit iacob in regionem syrie.& in plurali שָׂדוֹת Sadod.1. Reg.8.Agros quoq; vestros & vineas & olivieta vr̄a optima tollet.Hiere.32. Agri pecunia ementur. Reperitur etiam שָׂדִים Sadim.secundū terminationē pluralem masculinorum.3.Reg.2.Vade in anathoth ad agrū tuū. Pro quo hebrei legunt.Ad agros tuos. Esa.32.Super regiones desiderabiles.Mich.2.Qui regiones nr̄as diuidat.& inde dicunt aliqui hebrei q deriuatur שַׁד Sad siue שֹׁד sod.quod signat mamā seu mamillā.De quo supra dictū est ī dictiōe שַׁד sad.

שַׁדַּי Saddai. omnipotens. De quo vide supra in dictione שָׁדַד Sadad.

שָׁדַם Sadam.exarescere. Esa.37. Et herba tectorum que exaruit:anteq; maturesceret.Item שְׁדֵמָה Sedema.i. campus siue aruū.Abach.3.Et arua non afferent fructum. Quod in hebreo legitur singulariter.s. & aruū non faciet fructū.Et in plurali שַׁדְמוֹת Sadmod. vel שְׁדֵמוֹת Sedemod Pro quo beatus hieronymus trāstulit suburbana. Deut.32. De vinea sodomorū vinea eorum:& de suburbanis gomorre.Est etiā nomen propriū vallis prope ierusalem.4.Reg. 23.Foras ierusalē:in cōualle cedron. Pro quo in hebreo habetur in sadmoth cedrō.Hiere.31.Et vniuersam regionem mortis.Pro quo in hebreo habetur.& vniuersā sedemoth. i.vniuersam cōuallem sic noiatam. Sed si diuidatur predicta dictio ī duas dictiones:tūc significat regionem mortis sicut est in littera nostra:

שָׁדַף Sadaph.arere. exarescere. Geñ.41. Alie quoq; totidē spice tenues & percusse vredine.i.arefacte.4.Reg 19.Herba tectorū que arefacta est. & inde שִׁדָּפוֹן Sidaphon. i.ventus vrens. Pro quo beatus hieronymus trāstulit aerē corruptum.Deut.28.Et aere corrupto & rubigine.

שֶׂדֶר Seder.tabulatum.siue ordo tabularum.& solum inuenitur in numero plurali.s.שְׂדֵרוֹת sederoth.Pro quo beatus hieronymus trāstulit laquearia.3.Reg.6.Texit quoq; domū laquearibus cedrinis. & aliqñ scribitur cū samech loco sin.De quo vide supra in dictione סֶדֶר seder. Itē שְׁדַר Saddar in ligua chaldaica signat laborare. siue operā dare aut mittere vel emittere.Dañ.6.Laborabat vt erueret illū.

שֶׂה Se.agnus.pecus.Geñ.22.Vbi est victima holocausti.p quo he.le.Vbi est agnus holocausti.& in eo. Deus prouidebit sibi victimā holocausti. Leuit.2. Siue bos siue ouis non imoletur vna die cū fetibus.Deut.14.Bouē ouē & capram.Ezech.34. Ecce ego iudico iter pecus pingue & macilentū.& in eo.45. Et arietē vnū de grege.vbi ponitur p ariete.Ponitur etiam pro grege.Hiere.50. Grex dispersus israel.& aliqñ scribitur cū iod loco he.Exo.22. Nō videbis bouē fratris tui aut ouē errantem.1.Reg.14. Vt adducat ad me vnusquisq; ouem suā.

שָׂהֵד Sahad.testis.seu conscius.Iob.16.Testis meus & conscius me9 in excelsis.& ī lingua chaldaica significat testificare siue testimoniū reddere.Et inde שָׂהֲדוּתָא Sahadutha.i.testimoniū. Geñ.31. Quē vocauit labā tumulū testis idest tumulū testimonii.

שֹׁהַם Soham.onyx.lapis preciosus coloris vnguis. Geñ. 2.Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus.Exo.25. Lapides onychinos & gēmas

שַׂהַר Sahar.ornamentum equorū seu camelorum.Et solum inuenitur in numero plurali.s.שַׂהֲרֹנִים Sacharonim.Pro quo beatus hieronymus transtulit bullas.Iudi.8. Et tulit ornamenta & bullas de collo camelorum.

שׁוֹא So.tempestas.sonitus.clamor.fremitus.desolatio.vanum.vacuū.inane.& scribitur cum he ī fine & dicitur שׁוֹאָה Soa.Prouer.1. Cum irruerit repētina calamitas. Pro quo he.le. Cum venerit quasi sonitus vel tempestas timor vester.i.illud quod timebatis. Potest etiā deriuari a dictiōe שׁוֹאָה Saa. & significare calamitatem sicut est in littera nr̄a: vt supra dictū est.Ezech.38. Ascendens aūt quasi tēpestas. Ponitur etiam pro inuio & desolato.Iob.38. vt impleret inuiā & desolatā.Et in plu. תְּשֻׁאוֹת Thesuoth.Iob.36.Que p tegūt cuncta desup.Pro quo he.le. Clamores vel sonitus tētorii sui.& in eo.39.Clamorē exactoris nō audiet. Quod ī hebreo legitur pluraliter.s.clamores exactoris.Zach.4.& exequabit grām grē eius.Pro quo he.le.Clamores grē gratie sibi:siue sonitus grā gratia ei Potest etiā deriuari a dictione שָׁוָה Saua que significat exequare: sicut est in littera nr̄a vt infra dicetur.Item שָׁוְא Sau.i. vanū seu frustra:vel inane aut vacuū.Exo.28. Non assumes nomen dñi dei tui in vanum.Iob.15. Non credet frustra errore deceptus. & in eo. 35.Nec eni frustra audiet deus.ps.11.Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximū suum.ps.23.Qui nō accēpit in vanum aiam suā.Ps.25.Non sedi in cōcilio vanitatis.ps.30.Odiui obseruātes vanitates supuacue.ps.126.In vanum laborauerunt qui edificant eā.& in eodē.Frustra vigilat qui custodit eam.Prouer.30.Vanitatē & verba mēdacii longe fac a me. Hiere.2.Frustra pcussi filios vr̄os.& in eodē.6.Frustra conflauit conflator.Ponitur etiā pro mendacio vel falso.Exo. 23.Non suscipias vocem mendacii.Threñ.2.Prophete tui. viderunt tibi falsa & stulta.& in codem.Viderunt autem tibi assumptiones falsas.

שׁוּב Sub.vertere.reuertere. reuerti.cōuertere.redire.reducere.reddere.retribuere.respōdere.habitare.Geñ.15. Quarta autē generatione reuertentur huc. & in eo.16.Reuertere ad dñam tuā.Exo.4. Reuertar ad fratres meos. & i eodē.24.Donec reuertamur ad vos.Leuit.25.Reuertetur homo ad possessionē suā.Nu.10.Reuertere dñe ad multitudinē israel.Ios.5.Et circūcide secūdo filios israel.p q9 he.le. Et reuertere circuncide secundo filios israel.i.iterū circumcide secundo filios israel.4.Reg.20. Sed reuertatur retrorsum decē gradibus.Iob.17.Oms vos cōuertimini & venite.ps.6 Cōuertere dñe:eripe aiam meā.Eccl'.1.Et in circulo suo reuertitur.& in eodē.9. Verti me ad aliud. Canti.6.Reuertere reuertere sulamitis:reuertere reuertere & intueamur te.Esa.6. Et cōuertatur & sanem eum. & in eodem.38.& reuersus est sol decē lineis.& in eo.55.Et vltra nō reuertetur. & in eodē.59. Auersi sumus ne iremus post deū nostrū.Et in eo.Qui redeunt ab iniquitate.Hiere.4.Si reuerteris ad me israel dicit dñs: ad me reuertere.& in eo.14.Reportauerūt vasa sua vacua.p quo he.le.Reuersa sunt vasa sua vacua Et in eo.31. Postq; cōuertisti me.& in eo.40. Et mecū noli

venire: sed habita apud godoliam. Pro quo he.le. Et adhuc ille non reuertebatur: & reuertere ad godoliā. Ezech.16. Reuertentur ad antiquitatē suā. & in eo.46. Et reuertetur ad principem. & ī eo.47. Cūq; me cōuertissem. Osee.12. Et tu ad dn̄m deū tuū cōuerteris. & in eodē.14. Conuertere israel ad dn̄m deū tuū. & in eo. Cōuertentur sedentes in vmbra ei⁹. Naū.2. quia sicut reddidit dn̄s superbiā iacob: sic superbiā israel. p quo he.le. Sicut cōuertit dn̄s superbiā vl' celsitudinem israel. Et inde verbum tertie cōiugationis quod significat reuerti facere. siue reducere: aut retribuere: vel respondere. Gen̄.14. Reduxit omnē substātiā. & in eodē.24. Filiū tamen meū ne reducas illuc. & in eo.43. Et illā quā inuenistis in sacculis vr̄is reportate. i. reducite. & ī codē.44. Reportauimus ad te de terra chanaā. i. reduximus. Exo.10. Reuocauerunt moysen & aaron ad pharaonē. i. reuerti fecerūt. 1. Reg.6. Et recludite vitulos earū domi. Pro quo he.le. Reuerti facite siue reducite vitulos earū in domū. Et in eodem. Sed quod debetis ei reddere pro peccato. & in eodē. Quid est quod pro delicto reddere debemus. & in eodem. Et vasa aurea que soluistis ei p delicto. i. reddidistis seu retribuistis. p̄s.50. Redde mihi letitiā salutaris tui. p̄s.71. Reges tharsis & insule munera offerent. i. reducent vel retribuent. p̄s.87. Auertisti ab ira indignationis tue. pro quo he.le. Auertere fecisti ab ira indignationem tuā: siue indignationis tue. p̄s.115. Quid retribuā dn̄o. Esa.38. Ecce ego reuerti faciā vmbrā linearū. & in eodē.42. Nec est qui dicat: redde. Hiere.29. Et reducam vos ad locum istum. & in eodem. 33. Et cōuertā cōuersionē iuda. p quo he.le. Et cōuertere faciam siue reducā conuersionem iuda. & in eo.2. Reducā cōuersionē eorū. Ponitur etiā pro soluere. 4. Reg.3. Et soluebat regi cētū millia agnorū. Significat etiā respōdere. Iob. 6. Respondete obsecro absq; contentione. & in eo.20. Idcirco cogitationes mee varie succedūt sibi. p quo he.le. Idcirco cogitationes mee respondent mihi. & in eodē.33. Respōde si habes quid loquaris. Prouer.18. Qui pri⁹ respōdit q̄; audiat. Pōitur etiā pro habitare. p̄s.22. Et inhabitem in domo dn̄i in longitudine dierū. Ezech.35. Ciuitates tue non habitabuntur. Vide etiā de hoc supra in dictione יָשַׁב Iasab & aliqn̄ scribitur cum duplici beth. p̄s.22. Aīam meā cōuertet. Esa.49. vt reducā Iacob ad eum. & in eo.58. Auertens semitas in quietem. Hiere.3. Cōuertimini filii reuertētes. i. auertētes seip̄os a via recta. & in eodē.8. Et qui auersus est nō reuertetur: quare ergo auersus est populus iste in ierusalem auersione cōtentiosa. Ezech.38. Que reuersa est a gladio. & in eodē.39. Et reduxero eos de populis. Mich.2. Cū reuertatur qui regiones nr̄as diuidat. Significat etiā decipere. Esa.47. Sapiētia tua & scientia tua decepit te. Vide etiā de hoc supra in dictione שָׁבַב Sabab. & inde שׁוּבָה Suba. siue מְשׁוּבָה Mesuba. i. cōuersio siue redit⁹ vel auersio. Esa.30. Si reuertamini & quiescatis: salui eritis. p quo he.le. In conuersione & quiete salui eritis. Osee.11. Et populus meus pēdet ad reditū meū. Significat etiā auersionē vel auersatricem. Prouer.1. Auersio paruulorū interficit eos. Hiere.2. Et auersio tua increpabit te. & in eo.3. Que fecerit auersatrix israel. & in eo. Iustificauit animā suā aduersatrix israel. & in eodem.8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa. & inde תְּשׁוּבָה Thesuba siue שֵׁבֶת Sebath aut שְׁבוּת Sebuth. i. reditus: siue cōuersio. 2. Reg.11. Factū est autē vertēte anno. i. in reditu anni. p̄s.125. In cōuertendo dn̄s captiuitatem sion. Pro quo hebrei legunt. In cōuertendo dn̄s cōuersionem sion. Potest etiam deriuari a supradicta dictiōe שָׁבָה Saba. que significat captiuare sicut est in littera nr̄a. Hiere.3. Et cōuertā cōuersionē ppl̄i mei. & in

Reducere. Reportare. Reuocare. Reddere. Soluere. Offerre. Retribuere. Reuerti facere. soluere. Respōdere. Habitare. שׁוּבָה מְשׁוּבָה Cōuersio. Reditus. Auersio. auersatrix. תְּשׁוּבָה שֵׁבֶת שְׁבוּת Reditus. Cōuersio.

eodem. Ecce ego cōuertam cōuersionem tabernaculorum iacob. & in eodem.33. Reducam enim cōuersionem terre.

שׂוּב Sub. canescere. i. canum seu decrepitū esse. senescere. 1. Reg.1. Ego autē senui & incanui. & inde שֵׂיבָה Seba idest caniciēs. senectus siue seniū. Leuit.19. Coram cano capite consurges. 3. Reg.14. Quia caligauerāt oculi eius pre senectute. Prouer.20. Et dignitas senum canicies. Osee.7. Sed & cani effusi sunt ī eo. p quo hebrei le. Canicies effusa est in eo. & inde שָׂב Sab. i. canus seu senex. Iob.11. Et senes & antiqui sunt in nobis.

שׂוּד Sud. linire. leuigare. s. calce. Deut.27. Et calce leuigabis eos. & in eodē. Et leuigabis eos calce. Et inde שִׂיד Sid. i. calx. vt in predictis locis. Ponitur etiā p cinere. Esa. 33. Et erunt populi q̄si de incendio cineris. Amos.2. Quia incenderit ossa regis idumee vsq; ad cinerem.

שָׁוָה Saua. equare. adequare. equiperare. equalem esse. ponere. prodesse. Prouer.3. Et omnia que desiderantur huic non valent comparari. i. adequari. & in eo.23. Ne efficiaris ei similis. Pro quo he.le. Ne sis ei equalis. & in eodē. 27. Et litigiosa mulier comparatur. i. adequatur. Ester.7. Nunc aūt hostis noster est: cuius crudelitas redūdat in regē Pro quo hebrei legunt. Quia non equat siue equiperat hostis in dānum regis. Potest etiam legi. quia non pdest. Esa. 28. Nōne cum adequauerit faciē eius. & in eo.40. Cui assimilastis me & adequastis. Threñ.2. Cui exequabo te & cōsolabor te. Osee.10. Fruct⁹ adequabitur ei. Significat etiam ponere vel preponere. p̄s.15. Prouidebā dn̄m in conspectu meo semper. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Preposui dn̄m in conspectu meo semper. p̄s.17. Qui posuit pedes meos tanq̄; ceruorū. p̄s.20. Gloriā & magnū decorē impones sup eum. p̄s.88. Posui adiutoriū sup potentē. p̄s.118. Iudicia tua non sum oblitus. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Iudicia tua pponebā. p̄s.130. Si nō humiliter sentiebam: sed exaltaui animā meā. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Si non posui & silere feci animā meā. Significat etiā pdesse vel expedire. Ester.3. Et optime nosti quod non expediat regno tuo. & in eodem.5. & cum hec omnia habeam: nihil me habere puto. Pro quo he.le. Et omnia hec non prosunt mihi. Iob.33. Et vt eram dignus non recepi. pro quo he.le. & non profuit mihi. Potest etiā legi. & non adequauit mihi. i. non recepi equalia meis delictis. & tūc erit sensus sicut in littera nr̄a. Et dicūt aliqui hebrei q̄ a predicta dictione deriuatur שָׁוְא Sau quod significat vanū siue frustra. De quo vide supra in dictione שׁוֹא So.

שׁוּחַ Suach. incuruari. inclinari. Prouer.2. Inclinata est ad mortem domus eius. De quo vide infra in dictione שָׁחַח Sachach. & in dictione שָׁחָה Sacha. & inde שׁוּחָה Sucha siue שִׁיחָה Sicha. i. fouea. p̄s.56. Foderūt ante faciem meam foueam. Prouer.22. Fouea profunda os aliene. Et aliquando scribitur cum thau in fine. p̄s 93. Donec fodiatur peccatori fouea. Ezech.19. Non absq; vulneribus suis ceperunt eum. Pro quo hebrei legunt. In foueis suis captus est. Et sequitur metaphorā capture leonis qui capitur in foueis. Potest etiam legi sic. in interitu suo siue in internitione sua captus est. & tūc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiā שַׁחַת Sachath pro interitu vel internitione. p̄s.54. Deduces eos in puteum interitus. Esa.51. Et non interficiet vsq; ad internitionem. Ezech.28. Interficiēt & detrahēt te. pro quo hebrei legunt. In interitum siue internitionem detrahent te. Potest etiam legi in foueam detrahent te. Vide etiā de hoc infra in dictione שַׁחַת Sachath. & in plurali שִׁיחוֹת Sichoth. p̄s.118. Narrauerūt mihi iniqui fabulatiōnes. Pro

שׂוּב senescere. שֵׂיבָה Canus. senectus. Canicies. שָׂב Canus. שׂוּד Leuigare. שִׂיד Calx. Cinis. שָׁוָה Cōparare. Eq̄lem eē. adequare. Exequare. Ponere. Imponere. proponere. Expedire. Prodesse. שָׁוְא Vanum. שִׁיחַ Inclinari. שׁוּחָה שִׁיחָה Fouea. שַׁחַת Interitus. Internitio. שִׁיחוֹת

quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Foderunt mihi iniqui foueas.

שׂוּחַ Soach. meditari. loqui. Gen̄.24. & egressus fuerat ad meditādum in agro. Iudi.5. Et ambulatis in via: loquimini. Iob.12. Loquere terre & respondebit tibi. p̄s.68. Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta. p̄s.118. In mādatis tuis meditabor. p̄s.142. In factis manuū tuarum meditabar. Prouer.6. Euigilans eloquere cum eis. Esa.53. Generationē eius quis enarrabit. i. quis loquetur. Et inde שִׂיחַ Siach. i. meditatio: vel eloquiū. 3. Reg.18. Forsitā loquitur. pro quo hebrei legunt. Forsitā est ei eloquiū. 4. Reg.9. Nostis hominē & quid locutus sit. pro quo he.le. Nostis hominē & eloquiū eius. Iob.7. Et reuelabor loquens mecum in strato meo. Pro quo he.le. Et eleuabor eloquio meo: siue in meditatione mea. p̄s.54. Cōtristatus sum in exercitatione mea. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit humiliatus sum in meditatione mea. & in titulo psalmi. 101. vbi dicitur. Et coram dn̄o effudit precem suā. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Et coram dn̄o fuderit eloquiū suum. p̄s.141. Effundo in conspectu eius orationem meam. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Effundā in conspectu eius eloquiū meum. Amos.4. Et annūciās homini eloquiū suum. Potest etiā legi meditationē suam. i. cogitationem cordis sui. quod soli deo pertinet. Ponitur etiā pro dolore vel querimonia. 1. Reg.1. Quia ex multitudine doloris & meroris mei.

שׁוּט Sut. circuire. discurrere. dispergi. s. huc et illuc. remigare. Nu.11. Circuibat populus: & colligens illud frāgebat mola. 1. Reg.24. Perābula omnes tribus israel. i. discurre vel circue omnes trib⁹ israel. & in eodem. Et lustrata vniuersa terra affuerunt. pro quo hebrei legunt. Circuierunt siue discurrerunt per vniuersam terrā. 2. Paralipo.16. Oculi enim dn̄i contemplātur vniuersam terram. Pro quo hebrei legunt. Oculi enim dn̄i discurrunt. i. circumspiciunt per vniuersam terrā. Iob.1. Circuiui terrā & perābulaui eā. Hiere.5. Circuite vias ierusalem. & in eodē.49. Plāgite & circuite per sepes. Zach.4. Oculi dn̄i qui discurrunt in vniuersam terrā. significat etiā remigare. Ezech.28. Habitatores sidonii & aruadii fuerunt remiges tui. & in eodem. In aquis multis adduxerunt te remiges tui. & inde מָשׁוֹט masot i. remus. vt in eodē. Quercus de basam dolauerūt ī remos tuos. & in eo. Omnes qui tenebant remū. & inde שָׁטִים Sait. i. remiges. Esa.33. Non transibit per eum nauis remigum. Item שׁוֹט Sot. i. flagellum. Iob.5. A flagello lingue abscon deris. Prouer.23. Flagellum equo & chamus asino. Esa.28. Flagellum inundans cū trāsierit. & in plu. שׁוֹטִים Sotim. 3. Reg.12. Pator me⁹ cecidit vos flagellis. & aliqn̄ scribitur cū duplici teth & dicitur שֹׁטֵט Sotet. pro quo beatus hieronymus trāstulit offendiculū. Ios.23. Sed erūt vobis in laqueū & in offendiculū in latere vestro. Item שִׁטִּים Sitim. genus est arboris. Exo.25. Et ligna setim. & in eodem. Arcam de lignis setim compingite.

שׂוּט Sut. errare. diuertere. s. a via recta. Nume.5. Vir cuius vxor errauerit. De quo vide ifra in dictiōe שָׂטָה Sata.

שׂוּךְ Such. vallare. sepire. cooperire. protegere. Iob.1. Nōne tu vallasti eum ac domū eius. Osee.2. Ego sepiam viam tuā spinis. & inde מְשׂוּכָה Mesucha. i. sepis: seu coopto riū. Prouer.15. Iter pigrorū quasi sepes spinarū. Esa.5. Auferā sepem ei⁹. & aliqn̄ scribitur cū samach loco sin. Mich. 7. Et qui rectus est quasi spina de sepe. Significat etiā operimentū. Ezech.28. Oīs lapis p̄ciosus opimentū tuū. & inde שׂוֹכָה sucha. i. ramus. Iudi.9. & arrepta securi precidit arboris ramū. & in eo. Igitur certatim ramos de arborib⁹ preci

Fouee. שִׂיחַ Meditari. Loqui. Eloqui. Enarrare. שִׂיחַ Eloquium. exercitatio. Dolor. שׁוּט Circuire. perābulare. Discurrere. Remigare. מָשׁוֹט Remus. שָׁטִים Remiges. שׁוֹט Flagellum. שׁוֹטִים Flagella. שֹׁטֵט offendiculū. שִׁטִּים Setim. שׂוּט Errare. שׂוּךְ Vallare. Sepire. מְשׂוּכָה Sepes. Opimentū. שׂוֹכָה Ramus.

dentes sequebātur ducē. Pro quo he.le. Preciderunt oīs populus vnusquisq; ramū suū. & in plurali שִׂכִּים Sichim. i. sudes. Pro quo beatus hiero. transtulit clauos. Nu.25. Erunt vobis quasi claui in oculis vr̄is. & dicunt aliqui hebrei q̄ significat spinas seu ramos spinarū. & inde שַׂכִּין sachin. i. culter seu gladi⁹. Prouer.23. Et statue cultrū in gutture tuo. & inde שֻׂכּוֹת Suchoth. Pro quo btūs hiero. transtulit sagenas. Iob.40. Nunquid implebis sagenas pelle eius. hebrei vero dicunt q̄ significat cultros sicut dictio p̄cedēs. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Nūquid cōcides cultris pellē eius. De quo vide supra in dictione מָלֵא Male.

שׁוּל Sul. sinus. seu ora inferior vestimenti. s. illa pars vestimēti q̄ est deorsum secus pedes. & solū inuenitur ī numero plurali. Exo.28. Deorsum vero ad pedes eiusdē tunice per circuitū. Pro quo he.le. Sup oras vestimēti per circuitum. Esa.6. Et ea que sub ipso erāt replebant tēplum. i. ore vel fimbrie inferiores vestimenti. Ponitur etiā pro locis verendis seu pudendis. Naū.3. Et reuelabo pudenda tua in facie tua. Potest etiā legi sic. & reuoluā fimbrias vel oras tuas s. inferiores sup faciē tuā. s. vt reuelētur pudenda tua.

שׁוּם Sum. alliū. & solū inuenitur in numero plu. s. שׁוּמִים Sumim. i. allia. Nu.11. Porriq; & cepe & allia

שׂוּם Sum. ponere. reponere. imponere. componere. constituere: facere: seu fabricare. Gen̄.6. Ostiū vero arce pones in latere deorsum. & in eodē.30. Ponebat iacob virgas in canalibus. & in eodē.4. Et hic innocens in lacū missus sum. pro quo he.le. Et etiā hic nihil feci: vt ponerent me in lacum. & in eodē.15. & repositus est in loculo in egypto. Nu.11. Et cur imposuisti pondus vniuersi populi huius sup me. Deut.11. Ponite verba mea hec in cordibus vestris. Ios. 8. Pone insidias vrbi. 1. Reg.9. Et de asinis quas nudius tertius perdidisti: ne solicitus sis. Pro quo hebrei legūt. Ne apponas cor tuum eis. & in eo.28. Et posui animā meam in manu mea. 2. Reg.12. Et circūegit super eos ferrata carpenta. i. posuit super eos. 3. Reg.20. Et ait seruis suis circundate ciuitatē: & circundederunt. pro quo hebrei legunt. Et ait seruis suis ponite. s. obsidionē seu machinas. 4. Reg.9. Depingit oculos stibio. pro quo hebrei legūt. Et posuit stibiū in oculis suis. Iob.4. Et quia nullus intelligit in eternū peribunt. pro quo he.le. Et quia nullus apponit. s. cor: in eternum peribūt. & in eodē.17. Libera me dn̄e & pone me iuxta te. & in eo.36. Simulatores & callidi prouocant iram dei. Pro quo he.le. Ponent siue apponent irā. s. dei. p̄s.47. Ponite corda vestra in virtute eius. p̄s.55. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. p̄s.106. Et posuit sicut oues familias Canti.8. Pone me vt signaculū super cor tuū. Esa.28. Et ponam iudicium in pondere. & in eodem.41. Et recogitēt & intelligant pariter. pro quo he.le. Et apponāt. s. cor: & intelligāt pariter. & in eodē. Et ponemus cor nostrū & sciemus nouissima. Hiere.17. & ponit carnē brachium suū. Aggei. 2. Anteq̄; ponatur lapis super lapidē in templo dn̄i. Significat etiā facere: seu fabricare. Exo.4. Quis fecit os hominis aut quis fabricatus es mutū & surdum. Significat etiam constituere vel ordinare. Exo.2. Quis constituit te iudicem & principē super nos. p̄s.49. Et illic iter: quo ostendā illi salutare dei. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Et qui ordinat viam: ostendam illi salutare dei. Ponitur etiam pro resistere. 1. Reg.15. Quomodo restitit ei in via. i. posuit insidias in via. Ponitur etiam pro parere. Esd.10. & fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios. i. apposuerant filios. Et inde שׂוּמָה Suma. idest propositum seu positio. 2. Reg.13. Quoniā in odio absalō erat positus. p quo hebrei legunt. Quoniā in ore absalō erat positio seu ppo

שִׂכִּים Claui. שַׂכִּין Culter. שֻׂכּוֹת sagene. Cultri. שׁוּל ora īferior. Fimbrie. pudenda. שׁוּם Allium. שׁוּמִים Allia. שׂוּם Ponere. Reponere. Imponere. apponere. Facere. Fabricare. Cōstituere. Ordinare. Resistere. שׂוּמָה Positio.

situ. Et inde תְּשׂוּמָה Thesuma siue תְּשׂוּמֶת Thesumeth. i. depositu. Leuit. 6. & negauit proximo suo depositum.

שׁוּעַ Súaa. clamare. claudere. s. oculos. linire. admirari: siue obstupescere. Iob. 30. Consurgens in turba clamabā. ps. 17. Clamauerunt nec erat qui saluos faceret. ps. 118. Preueni in maturitate & clamaui. Et ide שַׁוְעָה Saaua siue שַׁוְעַת Saauath. aut שׁוּעַ Súa. i. clamor siue vlulatus. 1. Reg. 5. Et ascendebat vlulatus in celū. ps. 17. Et clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius. Hiere. 8. Ecce vox clamoris filie populi mei. Iob. 30. Et si corruerint: ipse saluabit. Pro quo hebrei legunt. Si in interitu suo eis clamor. i. si clamauerint. Potest etiā deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa. que significat saluare sicut est in littera nostra. Et inde dicunt aliqui hebrei q deriuatur תְּשׁוּעָה Thesua: q significat salutem. ps. 143. Qui das salutem regibus. De quo vide supra in dictione יָשַׁע Iasaa. significat etiā predicta dictio שׁוּעַ Súaa claudere. s. oculos. Esa. 6. Et oculos eius claude. & aliqui hebrei legunt. & oculos eius linire siue oblinire. s. luto ne videant. De quo vide infra in dictiōe שָׁעָה Saa. & inde dicunt aliqui q deriuatur מִשְׁעִי Misii. i. linitio vel lenitas. Ezech. 16. Et aquis non est lota in salutē. Pro quo ipsi legunt. Et aquis nō est lota ad leuitatē. Potest etiam deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa que significat salutem. vt supra dictū est. Significat etiā pdicta dictio obstupescere siue admirari. Esa. 29. obstupescite & admiramini. Potest etiā legi secūdum primā significationē sic. s. clamate & exclamate. Itē שׁוּעַ Súaa. i. magnificus seu magnitudo: aut potēs: vel tyrānus. Iob. 34. Nec cognouit tyrānum: cū disceptaret contra pauperem. & in eo. 36. Depone magnitudinē tuā absq tribulatione. Esa. 22. Scrutans murū: & magnificus super mōtem. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. & clamor siue vlulatus ad montem: secundum primā significationem. & in eodem. 32. Nec fraudulentus vocabitur maior. i. potēs vel magnificus. Ezech. 23. Nobiles tyrāniq & principes.

שׁוּף Suph. conterere. conquassare. conculcare. percutere. Geñ. 3. Ipsa. conteret caput tuū. & in eo. Et tu insidiaberis calcaneo eius. Pro quo hebrei legūt. Et tu conteres: siue conquassabis calcaneū eius. nam eadē dictio ponitur in predicto loco pro cōterere & pro insidiari. Iob. 9. In turbine enim cōteret me. ps. 138. Et dixi forsitan tenebre cōculcabūt me. & aliqui hebrei dicūt q in pdicto loco significat obscurare siue contenebrare. vnde ipsi legunt. Forsitā tenebre obscurabunt me. Et btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Operient me. idest cōtenebrabunt me: de quo vide supra in dictione נָשַׁף Nasaph.

שׁוּק Suc. desiderare. appetere. redūdare. Esa. 29. Et anima eius vacua. Pro quo he. le. Et aīa eius desiderans siue appetens. s. cibū & potum. ps. 64. Visitasti terrā & inebriasti eam. pro quo he. le. Et desiderare siue appetere eā fecisti. Potest etiā deriuari a dictione שָׁקָה Saca. que signat irrigare seu inebriare: sicut est in littera nr̄a. Et inde תְּשׁוּקָה Thesuca. i. desideriū seu appetitus. Geñ. 3. Et sub viri potestate eris. Pro quo hebrei legunt. Et ad virum tuū desideriū tuū siue appetitus tuus. & in codē. 4. Sub te erit appetitus eius Canti. 7. Et ad me cōuersio eius. Pro quo hebrei leguint. & ad me desideriū siue appetitus eius. Significat etiā predicta dictio redundare. Ioel. 2. Et redundabūt torcularia vino & oleo. Item שׁוּק Soc. i. callis seu platea aut vicus. Eccl's. 12. & claudēt ostia in platea. & in eo. Et circūdabūt in platea. & in plu. שְׁוָקִים Seuachim. Canti. 3. Per vicos & plateas. Item שׁוֹק Soc. idest. crus. seu armus: vel sura. Exo. 29. Armūq dexterum. Iudi. 14. Vt stupentes suram femori imponerēt Et in plurali שׁוֹקַיִם Socaim. Deut. 28. Percutiet te domin9 vlcere pessimo in genibus & in suris.

שׁוּר Sur. canere. cantare. psallere. aspicere. intueri. insidiari. ornare. Exo. 15. Tunc cecinit Moyses carmen hoc domino. & in eodē. Cantemus domino. Iudi. 5. Cecinitq debbora & barach. & in titulo psalmi. 7. Vbi dicitur in finē psalmus dauid quem cantauit dño. Esa. 5. Cantabo dilecto meo. Soph. 2. Vox cātantis in fenestra. Et inde מְשׁוֹרֵר Mesorer. i. cantor: siue cātans. 1. Paralipo. 6. Hemā cantor filius ioelis. Et in plu. מְשׁוֹרְרִים Mesorerim siue שָׁרִים Satim. vt in eodē. 15. Vt constitueret de fratribus suis cantores. Nee. 10. Ianitores & cātores & nathinei. ps. 86. Sicut letantium omniū nostrum habitatio est in te. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et cantores quasi in choris: omnes fontes mei in te. & in genere feminino שָׁרוֹת Saroth. siue מְשֹׁרְרוֹת Mesoreroth. 2. Reg. 19. vel audire possum vltra vocem cantorum. 2. Paralipo. 35. Omnes cantores atq cātatrices vsq in presentem diem lamētationes super iosiam replicant. Esd. 2. Et in ipsis cantores atq cantatrices. Eccl's 1. Feci mihi cantores & cantatrices. Et inde שִׁיר Sir. i. canticum seu carmen. Iudi. 5. Surge loquere cāticum. ps. 39. Immisit in os meū canticum nouū. ps. 41. Et nocte canticum eius apud me. Scribitur etiā cum he in fine & dicitur שִׁירָה Sira. Exo. 15. Tunc cecinit moyses & filii israel carmen hoc dño. Deut. 31. Scripsit quoq moyses canticum. Et in plurali שִׁירִים Sirim. Canti. 1. Cāticum canticorū salomonis. vbi ponitur tam in singulari q̄ in plurali. Reperitur etiā in plurali שִׁירוֹת Siroth. secundū terminationē pluralem femininorum. Amos. 8. Et stridebūt cardines templi. Pro quo hebrei legūt. Et vlulabunt carmina tēpli. i. loco carminū erit vlulatio. Significat etiā predicta dictio שׁוּר Sur. aspicere siue intueri. Nu. 22. Et de collibus considerabo eum. i. intuebor eum. & in eodem. 24. Intuebor illū. Iob. 33. Respiciet homines & dicet. & in eodē. 36. Memento q ignores opus eius: de quo cecinerunt viri. Pro quo hebrei legunt. Quod intuiti sūt siue aspexerūt vel cōtēplati sunt viri. s. sancti. Potest etiā legi sicut est in littera nr̄a: secūdum primā significationē. Canti. 4. Coronaberis de capite amana. Pro quo he. le. Aspicies siue ītueberis de capite amana. Pōt etiā legi ornaberis: quod est idē quod coronaberis: vt infra dicetur. Significat etiā insidiari: eo quod insidiatores aspiciunt de latibulis suis. ps. 5. Dñe deduc me in iustitiā tuā ppter inimicos meos. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Propter insidiatores meos. ps. 58. Deus ostēdet mihi super inimicos meos. Pro quo beatus hiero. transtulit. Deus ostēdet mihi in insidiatoribus meis. ps. 91. Et despexit oculus meus super inimicos meos. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Et respiciet oculus meus eos qui insidiantur mihi. Hiere. 5. Insidiantes quasi aucupes. Ponitur etiā predicta dictio pro ornare. Esa. 57. Et ornasti te vnguento regio. Hebrei tamē dicunt q in predicto loco significat offerre. s. munus siue donare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Obtulisti siue donasti regi oleum siue vnguentum. Et inde תְּשׁוּרָה Thesura. idest oblatio: siue munus vel donū. 1. Reg. 9. Et sportulā nō habemus: vt demus homini dei. Pro quo hebrei legunt. Et oblatio seu munus non est nobis ad offerendum viro dei. Item שׁוּר Sur. siue שׁוּר Sor. idest murus. Geñ. 49. Et in furore suo suffoderunt murum. & in eodē. filie discurrentes super murum. ps. 17. Et in deo meo transgrediar murum. Et in plurali שָׁרוֹת Saroth. Hiere. 5. ascendite muros eius. Ezech. 27. Naues maris principes tui. Pro quo hebrei legunt. Muri tui. idest sunt in circuitu tui quasi muri. Quod si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat principes in genere feminino:

vt in sequēti dictiōe dicetur. & in lingua chaldaica dr̄ שׁוּרָא Suraa. siue אֻשַּׁרְנָא Vsurna. i. muri. Esd. 4. Et muros eius & parietes componentes. Et in eodem. Quia si ciuitas illa edificata fuerit & muros eius instaurauerint. & in eodem. 5 Et muros eius instauraretis. & inde שׁוּרוֹת Suroth. Pro quo beatus hieronymus transtulit aceruos. Iob. 24. Inter aceruos eorum meridiati sunt. Item שׁוֹר Sor. i. bos. Exo. 22. Si bos cornu percusserit. Leuit. 22. Bos ouis & capra. Iob. 6. Aut mugiet bos: cum ante presepe plenū steterit. Et in plurali שְׁוָרִים Seuarim. Osee. 12. Ergo frustra erant in galgal boues immolantes: & secundum hoc significatum. Geñ. 49. Vbi nos habemus & in furore suo suffoderunt murū: aliqui hebrei legunt subneruauerūt bouē. & exponūt illud de ioseph qui dictus est bos vel taurus. Deut. 33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius.

שׂוּר Sur. dominari. imperare. principari. i. principatum exercere. siue principē esse. preualere. Iudi. 9. Regnauitq abimelech super israel: trib9 annis. Pro quo hebrei legūt. Et dñatus est: siue princeps fuit abimelech super israel. Prouer. 8. Per me principes imperāt. Osee. 8. Principes steterunt: & non cognoui. & in eodem. Et in fortitudine sua directus est cum angelo. Pro quo hebrei legunt. Dominatus est: siue preualuit. & in eodem. Et īualuit ad angelum: & cōfortatus est. Vide etiam de hoc infra in dictione שָׂרָה Sara. & aliquando scribitur cum littera samech loco sin. 1. Paralipo. 15. Conenias aūt princeps leuitarum prophetie preerat. Et inde שַׂר Sar. i. princeps. Exo. 2. Quis te constituit principem & iudicem. Ios. 5. Sum princeps exercitus domini. & in plurali שָׂרִים Sarim. Iob. 29. Prīcipes cessabāt loqui. ps. 118. Etenim sederunt principes: aduersum me loquebantur. & in eodem. Principes persecuti sunt me gratis Et aliquando scribitur cum littera samech loco sin. Hiere. 6. Omnes isti principes declinantes. & in genere feminino שָׂרוֹת Saroth. Iudi. 5. Vna sapientior ceteris vxoribus ei9 hec verba socrui respondebat. Pro quo he. le. Sapientiores domine seu principes eius respondebant ei. 3. Reg. 11. Fueruntq ei vxores quasi regine septingente. Pro quo hebrei legunt. Fueruntq ei vxores principes septingente. Ezech. 27. Naues maris principes tue. Sed in aliquibus libris hebraicis reperitur שָׁרוֹת Saroth cū puncto seboleth. quod significat muros. vt dictū est supra in dictione precedēti. Itē מְשׂוּרָה Mesura. i. mensura. Leuit. 19. In pondere & in mensura. 1. Paralipo. 23. Et super omne pondus atq mēsurā. & aliqū scribitur sine mē. Esa. 28. Et ponat triticū per ordinē Pro quo he. le. Et ponat triticum in mensura. Sed in lingua chaldaica significat ordinē. sicut est in littera nostra. s. quando scribitur cum puncto seboleth.

שׂוּשׂ Sos. letari. gaudere. exultare. Deut. 28. Et sicut antea letatus est dñs super vos bene vobis faciens: sic letabitur disperdēs vos. & in eodē. 30. Et gaudeat super te in omnibus bonis: sicut gauisus est in patrib9 tuis. ps. 69. Exultēt & letentur in te. ps. 118. Letabor ego super eloquia tua. Esa. 35. Letabitur deserta & inuia. & in eodē. 61. Gaudens gaudebo in dño. & in eodē. 64. Occurristi letanti & facienti iustitiam. & in eodē. 66. Gaudete cū ea gaudio. Et inde מָשׂוֹשׂ Masos. i. gaudiū siue letitia: & vt in pdicto loco. Iob. 8. Hec est enim letitia vie eius. Threñ. 2. Gaudiū vniuerse terre. & inde שָׂשׂוֹן Sason. i. gaudium seu letitia. ps. 44. Propterea vnxit te deus deus tuus oleo letitie. ps. 50. Redde mihi letitiam salutaris tui.

שׁוּת Soth. ponere. imponere. statuere. Geñ. 4. Posuit mihi dñs semē aliud. Exo. 7. Neq apposuit cor etiā hac vice. & in eodem. 10. Vt faciā signa mea hec in eo. Pro quo hebrei legunt. Vt ponā signa mea hec in eo. & in eodē. 23. Ponāq termios tuos a mari rubro vsq ad mare philistinorum. 1. Reg. 4. Que non respondit eis: neq animaduertit. p quo hebrei legunt. Neq apposuit cor suū. Iob. 7. Quid apponis erga eum cor tuū. & in eodem. 38. Et hic confringes tumentes fluctus tuos. Pro quo he. le. Et hic pones. i. depones superbiam fluctuū tuorū. & est sensus sicut in littera nostra. ps. 3. Non timebo millia populi circūdantis me. pro quo hebrei legūt. Non timebo millia populi: qui in circuitu posuerunt super me. s. obsidionem. ps. 16. Oculos suos statuerunt declinare in terra. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Oculos suos posuerūt. ps. 48. Sicut oues in infernū positi sunt. Prouer. 22. Appone autem cor tuū ad doctrinā meam. Esa. 16. Pone quasi noctem vmbrā tuam. & in eodē. 22. Et equites ponent sedes suas in portis. Hiere. 13. Et ponet eam in vmbrā mortis: & in caliginem. Pro quo he. le. & ponet eā in vmbra mortis: & ponet in caliginem. Ponitur etiam pro dimittere. Iob. 10. Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorem meū. Et inde שִׁית Sith. idest ornamentū quod mulieres ponūt super se. Prouer. 7. Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio. Ponitur ēt pro iniquitate. ps. 72. Operti sunt iniquitate & impietate sua. Et inde שָׁת Sath. i. fundamentū. & solum inuenitur in numero plurali. s. שָׁתוֹת Sathoth. ps. 10. Quoniā quem perfecisti destruxerūt. Pro quo hebrei legunt. Quoniā fundamenta dissipata sunt. beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit leges: que sunt quasi fundamenta. alii vero dicunt q significat retia: sicut Esa. 19. Vbi nos habemus. & erunt irrigua eius flectentia. Pro quo ipsi legūt. Et erūt retia eius attrita vel dissipata. Potest etiā deriuari a dictione שָׁתָה satha que significat irrigua sicut est in littera nr̄a. Itē שֵׁת Seth. i. locus natiū: seu verēda. Esa. 20. Discoopertis natibus ad ignominiā egypti. Et in plurali שְׁתוֹת Sathoth. 2. Reg. 10. Et precidit vestes eorum medias vsq ad nates.

שְׁזַב Sazab. in lingua chaldaica signat liberare: seu eripere. Dañ. 3. Quis est de9 qui eripiet vos de manu mea. & in eodem. Potest eripere nos de camino ignis ardētis: & de manu tua o rex liberare.

שָׁזַף Sazaph. aspicere. intueri. Iob. 28. Nec intuitus est eū oculus vulturis. Cāti. 1. Decolorauit me sol. Pro quo he. le. Aspexit me vel intuitus est me sol.

שָׁזַר Sazar. retortū. s. filū duplicatū & retortū. & scribitur cū mē in principio & dicitur מָשְׁזָר Moszar. Exo. 27 De bysso retorta.

שָׁחַח Sachach. curuare. humiliare. inclinare. Iob. 9. Sub quo curuātur qui portāt orbē. & in eo. 22. Et qui inclinauerit oculos suos saluabitur. & in eo. 38. Qñ cubāt in antris. i. qñ curuātur vel humiliātur in antris. ps. 9. Inclinauit se & cadet. ps. 37. Miser factus sum & curuat9 sum vsq in finē. ps. 41. Quare tristis es aīa mea. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta. he. ve. trāstulit. Quare īcuruatis aīa mea. ps. 106. Et pauci facti sunt: & vexati. p quo he. le. Et pauci facti sūt: & humiliati vel incuruati sunt. Prouer. 14. iacebūt mali añ bonos. i. humiliātur vel incuruātur. Eccl's. 1. Et obsurdescēt oēs filie carminis. p quo he. le. & humiliabūtur oēs filie carminis. i. submissa voce canēt: nō valētes vocē eleuare. Esa. 2 Et incuruabit se hō. & in eo. Et incuruabitur oīs sublimitas hoīm. & in eo. 25. Et humiliabūtur & detrahētur vsq ī terrā. & in eo. 60. Et venient ad te curui: filii eorū qui humiliauerunt te. Threñ. 3. Et tabescet in me aīa mea. p quo he. le. Et curuatur siue humiliatur ī me aīa mea. Mich. 6. Et humiliatio tua in medio tui. Abach. 3. Incuruati sunt colles seculi. Vide etiā de hoc infra in dictione שָׁחָה Sacha.

שָׁחַח Sachach. natare. p̄s.5. Lauabo p singulas noctes lectulū meū. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve.trāstulit. Natare faciā tota nocte lectū meū. Esa.25. Sicut extēdit natans ad natādū. Ezech.47. Qm̄ intumuerāt aq̄ pfundi de torrētis. p q̄ he.le. qm̄ intumuerūt aq̄ natatorie torrētis i.aque erāt tā pfunde: φ nō poterāt trāsuadari nisi natādo.

שֹׁחַד Sóchad. munus seu donum. aut repetunde. Exo.23. Nec accipies munera: que etiam excecant prudentes. Deut.16. Nō accipies psonā neq; munera: quia munera excecant oculos sapientum. 1. Reg.8. Acceperunt munera & peruerterūt iudicium. 4. Reg.16. Misit regi assyriorū munera. p̄s.14. Et munera super innocentem nō accepit. Esa. 45. Nō in precio neq; in muneribus. & in hebreo declinatur tantum singulariter & caret numero plurali. & inde verbum שָׁחַד Sichad: quod significat donare siue munera dare vel accipere. Iob.6. De substantia vestra donate mihi. Pro quo hebrei legunt. Donate pro me. Ezech.16. Et dona donabas eis: vt intrarent ad te.

שָׁחָה Sacha. curuare. incuruare. humiliare. inclinare. adorare. Prouer.2. Inclinata est ad mortem domus eius. & in eodem.12. Meror in corde viri humiliabit illum. Esa. 51. Qui dixerūt anime tue incuruare: vt transeamus. Et inde שְׁחוּת Sachuth. i. curuatio: siue interit⁹. Prouer.28. In interitu suo corruet. vide etiam de hoc supra in dictione שָׁחַח Sachach. & quando est verbum quarte cōiugationis tunc significat adorare. eo quod adorantes inclināt se proni in terra. vt Geñ.18. Et adorauit in terra. & i eodem.33. Adorauit pnus in terra septies. Exo.24. Et adorabitis procul. 2. Reg 15. Sed & cum accederet ad eum homo vt salutaret illum. p quo hebrei legunt. Vt adoraret vel inclinaretur illi. & in eodem. Cūq; ascenderet dauid sūmitatē montis in quo adoraturus erat. & in codē.16. Oro vt inueniam gratiā coram te dñe mi rex. Pro quo hebrei legunt. Adoro. i. grãs ago. inueni gratiā coram te. Ezech.8. Et adorabāt ortum solis. & in eo 46. Adorabunt super limen porte. Et inde הִשְׁתַּחֲוָיָה histhachauaia. i. adoratio. 4. Reg.5. adorāte eo i codē loco: & ignoscat mihi deus seruo tuo. Pro quo he.le. In adoratione mea in domo remon ignoscat dñs seruo tuo.

שָׁחַט Sachat. iugulare. decollare. immolare. occidere. mactare. Geñ.22. Et arripuit gladium vt immolaret filium suum. Et in eodem.37. Et in sanguine hedi quē occiderant tinxerunt. Leuit.1. Immolabitq; vitulum corā dño Nu.11. Nunquid ouiū vel boum multitudo cedetur. i. occidetur vel iugulabitur. 1. Reg.14. Tulit oues & boues & vitulos & mactauerūt in terra. & in codē. Et occidite super istud 4. Reg.25. Filios autē sedechie occidit corā eo. 2. Paralipo. 30. Immolauerunt autē phase. Esa.22. Et iugulare arietes. & in eodem.57. Immolātes paruulos in torrentibus. Et in codē.66. Qui immolat bouē quasi interficiat virum. Osee. 5. Et victimas declinastis in pfundū. Pro quo hebrei legūt. Et immolare siue iugulare declinatores i profundum. idest declinantes a via recta: profunde immolabant idolis. Et inde שְׁחִיטָה Sechita. i. iugulatio vel occisio. 2. Paralip.30. Immolauerunt leuite phase: his qui non occurrerant sanctificari domino. Pro quo hebrei legunt. Et leuite super occisionem vel immolationem pascharum: idest agnorū qui immolabātur in pascha. Ponitur etiam pro vulnerare. Hiere. 8. Sagitta vulnerans lingua eorum. Vbi pro vulnerans ponitur שָׁחוּט Sachut. & aliqui hebrei dicunt φ in predicto loco significat limatam vel politam aut tersam a rubigine. Et inde dicitur זָהָב שָׁחוּט Zahab Sachut. i. aurum purissimū. scilicet a rubigine. 3. Reg.10. Fecitq; rex salomon ducenta scuta de auro purissimo. & aliqui he.le. de auro ductili.

שָׁחַט Sachat. exprimere. Geñ.40. Et expressi in calicem quē tenebam. & solum inuenitur in predicto loco.

שַׁחַל Sáchal. leena. aspis. Iob.4. Rugitus leonis & vox leene. Et in eodem.28. Nec pertransiuit per eam leena Osee.13. Et erō eis quasi leena. Ponitur etiam pro aspide. p̄s.90. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Itē שְׁחֵלֶת Sacheleth. genus est gūmi. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit onycham. idest coloris vnguinis. Exo.30. Sume tibi aromata stactem & onycham & galbanum.

שְׁחִין Sechin. scabies. vlcer. Exo.9. Erunt enim in hominibus & in iumentis vlcera. Deut.28. Percutiāt te deus vlcere pessimo.

שָׁחִיס Sachis. illud quod gignit terra ex granis semētis in messe cadentib⁹: vel quod sponte nascitur. Pro quo beatus hieronymus transtulit poma. Esa.37. In anno secūdo pomis vescere. Pro quo hebrei legunt. Et anno secundo que sponte nascuntur. Et aliquando scribitur cum samach in principio & sin in fine. 4. Reg.19. In quarto autem anno que sponte nascuntur

שַׁחֶף Sacheph. egestas. & scribitur cum thau in fine & dicitur שַׁחֶפֶת sachépheth. Deut.28. Percutiat te domin⁹ egestate. Et solū inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei φ significat calorem excessiuum. Alii vero dicūt φ significat tu morē corporis: sicut fit in hydropicis. Itē שַׁחַף Sachaph. nomen est auis. Pro quo beatus hiero. trāstulit larum. Leuit.11. Et larum & accipitrem.

שְׂחִיף Sachiph. tabulatum. siue stratum ligneū. Ezech.41. Stratūq; ligno per gyrum.

שַׁחַץ Sáchas. superbia. Iob.41. Ipse est rex super omnes filios superbie. In alio vero loco beat⁹ hieronymus transtulit institorē. Vt supra in eodem.28. Non calcauerūt eam filii institorum. potest etiam legi filii superbie.

שָׁחַק Sachac. contundere. cōminuere. Exo.30. Cūq; in tenuissimū puluerem vniuersa contuderis. Iob.14. Lapides excauāt aq̄. i. cōminuūt. p̄s.17. Et cōminuā eos vt puluerem ante faciem venti. Et inde שַׁחַק Sáchac. i. puluis tenuissimus qui adheret statere. Btūs hieronymus transtulit momentum. Esa.40. Et quasi momentū statere reputate sunt. Item שַׁחַק Sáchac. i. celum seu ether aut nubes. p̄s. 88. Et testis in celo fidelis. & in codē. Quis in nubib⁹ equabitur dño. Pro quo he.le. Quis in celo equabitur dño. Pōt etiā legi sicut est in littera nr̄a. Et in plu. שְׁחָקִים Sechacim. Iob.38. Quis enarrabit celorū rationē. p̄s.17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Tenebrosa aqua in nubib⁹ etheris. Ponitur etiā pro nubibus. Deut.33. Magnificētia eius discurrūt nubes. Iob.36. Que de nubibus fluunt. p̄s.35. Et veritas tua vsq; ad nubes. Potest etiam legi vsq; ad celos.

שָׂחַק Sachac. ridere. irridere. ludere. illudere. Abach.1. Ipse super omnē munitionē ridebit. Et cōmuniter scribitur cum littera sadic. De quo vide supra in dictione צָחַק Sachac cū sadic in prima. signat etiā irridere. 2. Paralipo. 39. Illis aūt irridētibus & subsanātibus eos. Threñ.1. Et deriserūt sabbata ei⁹. Itē signat ludere. Iudi.16. Vt vocarēt sāsō: & an̄ eos luderet. 2. Reg.6. Dauid aūt & oīs israel ludebāt corā dño. & ide מִשְׂחָק Mishac. i. ridiculū. Abach.1. Et tyrāni ridiculū ei⁹ erunt. Et inde שְׂחוֹק Sechoc. i. derisus: ludus. Iudi.16. Expectantes ludētē sāson. p quo he.le. Expectātes ludū samson. Eccl̄s.2. Risū putaui errorē. & i eo.10. In risu faciūt panē. & ide nomē pprīū יִשְׂחָק Isaac. qd̄ interp̄tatur risus. Geñ.12. Vocauit abraam nomē filii sui quē genuit ei sarra isaac. Et licet ibi scribatur cū lr̄a sadic: tamen aliqn̄ scribitur cū sin. p̄s.104. Et iuramenti sui cū isaac. Ponitur etiā

יִשְׂחָק Isaac pro idolo: eo quod idolū est opus dignū risu seu ridiculū. Amos.7. Et demolientur excelsa idoli. Et in eo. Et nō stillabis super domum idoli.

שָׁחַר Sachar. nigrescere. denigrari. nigrū esse. Iob.30. Cutis mea denigrata est sup me. & inde שָׁחוֹר Sechor. i. niger. Leuit.13. Et capillū nigrū. & in ge. fe. שְׁחוֹרָה sechora siue שְׁחַרְחֹרֶת Secharchóreth. Canti.1. Nigra sum sed formosa. & in eo. Nolite me cōsiderare φ fusca sim. i. nigra. & inde שְׁחוֹר Sachor. i. carbo: eo quod est niger. Threñ.4. denigrata est sup carbones facies eorū. & inde fluuius egypti dr̄ שִׁיחוֹר Sichor. Eo qd̄ habet aquā turbidam. Ios.13. a fluuio turbido qui irrigat egyptū. Hiere.2. Vt bibas aquā turbidam. Item שַׁחַר Sáchar. i. mane seu diluculū aut aurora. Geñ.19. Cumq; esset mane cogebāt eū angeli. & in eo.32. Iam enim ascēdit aurora. Iob.38. Nunquid post ortū tuū precepisti diluculo. Esa.14. Lucifer qui mane oriebaris. Osee.6. quasi diluculū preparatus egressus eius. Et in eo. 11. Sicut mane transiit. Ioel.2. Quasi mane expansū super montes. Et aliqn̄ scribitur cū mē in principio & dr̄ מִשְׁחָר Mischar. p̄s.109. Ex vtero ante luciferum genui te. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he.ve. trāstulit. De vulua orietur tibi ros adolescētie tue. i. mane orietur. & inde verbū שִׁחֵר sacher qd̄ signat manicare siue mane surgere vel mane querere. Iob.7. & si mane me quesieris non subsistam. & in eo. 8. Et si diluculo consurrexeris ad deū. & in eo.24. Vigilātesq; ad predā. i. mane surgētes. Ps.62. Ad te de luce vigilo p̄s.77. & diluculo veniebāt ad deum. Prouer.1. Mane cōsurgent & nō inuenient me. & in eo.8. & qui mane vigilāt ad me inuenient me. & in eodem.11. Bene consurgit diluculo qui querit bona. & in eo.13. Qui aūt diligit illū: instanter erudit. pro quo he.le. Qui aūt diligit illum: euigilat illū ad eruditionē. Esa.26. De mane vigilabo ad te. Osee.6. In tribulatiōe sua mane cōsurgēt ad me. Ponitur ēt pro desiderare. Prouer.7. Desiderans te videre. Sed ēt ī predicto loco he.le. Vt mane cōsurgerē ante faciē tuā. & inde שַׁחֲרוּת sachruth. i. pueritia scd̄m hebreos: que est quasi mane ī homine. btūs hiero. trāstulit voluptatē. Eccl̄s.12. adolescentia & voluptas vana sunt. ponitur ēt שַׁחַר Sáchar p luce matutina. Esa.8. Nō erit eis lux matutina. ponitur ēt pro ortu. Esa.47. Veniet super te malum: & nescies ortum eius.

שָׁחַת Sachath. corrūpere. putrescere. delere. dissipare. perdere. disperdere. peccare. Geñ.6. Corrupta est aūt terra corā deo. Et in eo. Cūq; vidisset deus terrā esse corruptā: oīs quippe caro corrupat viā suā. Hiere.13. Et ecce computruerat lūbare. i. corruptū fuerat. Et in eo. Sic putrescere faciā supbiā iuda. & in eo.51. qui corrūpis vniuersā terrā. Naum.2. Et propagines eius corruperunt. Malach.3. & non corrūpet fructus terre. Signat ēt violare seu irritū facere. Amos.1. Et violauerit mīam eius. Malach.2. Irritū fecistis pactū leui. Signat ēt delere vel dissipare. aut pdere siue disperdere. Geñ.6. Et ego disperdā eos cū terra. & in eo.18. Nō delebo. i. nō dispdā si inuenero ibi quadraginta quinq;. Et in eo.19. Delebimus locū istū. & in eo. Quia delebit dñs ciuitatē hanc. Nu.22. Et vos causa eritis necis oīum. pro quo he.le. Et disperdetis vel perdetis omnem populum istum. Deut.9. Ne disperdas populū tuū. 2. Reg.20. Moliebātur destruere murū. pro quo he.le. Dissipabāt ad diruendū murum. Prouer.23. Et perdes pulchros sermones tuos. Hiere. 5. Ascēdite muros eius & dissipate. Ezech.25. Interficientes & implētes inimicitias veteres. pro quo he.le. Ad dispdendum & dissipandum inimicitia seculi. i. propter inimicitiam veterem. Ponitur etiam pro peccare. Exo.32. Peccauit populus tuus. Deut.31. Noui ego φ post mortem meā inique agetis. idest peccabitis. & in eo.32. Peccauerunt ei. Osee.9. Profunde peccauerunt sicut in diebus gabaa. & inde מָשְׁחָת Moschath. i. corruptū: seu debile vl̄ desforme. Leuit.22. Quia corrupta & maculata sunt omnia Malach.1. Et votū faciens: immolat debile dño. Ponitur ēt pro inglorio. Esa.52. Sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et inde מַשְׁחִית maschith. i. dissipans vel disperdens aut corrūpens. Prouer.18. Frater est opa dissipantis. & in eo.28. Particeps homicide est. Pro quo he.le. Particeps est viro dissipanti vel corrūpēti. Hiere.51. Ecce ego ad te mons pestifer pro quo hebrei legunt. Dissipans aut disperdēs vel corrūpens. vnde sequitur qui corrumpis vniuersam terram. Ponitur etiam pro interfectione vel internitione. Ezech. 9. & vnusquisq; vas interfectiōis habens in manu sua. Et in eo. 21. Fabricantium interitū. Ponitur ēt pro laqueo vel pedica qua aues capiuntur. Hiere.5. Laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros. ponitur etiam pro macie vel deformitate. Dañ.10. Sed species mea mutata est in me: & emarcui. pro quo he.le. Et species mea mutata est in me in maciem vel deformitatē. est ēt nomē mōtis ppe ierusalem. Pro quo btūs hiero. transtulit offensionē. 4. Regū.23. Excelsa quoq; que erāt in ierusalē ad dexterā partē montis offēsionis. & inde שַׁחַת Sáchath. i. corruptio siue interitus. Ps.15. Nec dabis sanctū tuū videre corruptionē. Ponitur ēt p fouea vel sepulchro. Quod est locus corruptiōis. p̄s.93. Donec fodiatur peccatori fouea: De quo vide supra in dictiōe שׁוּחַ Sūach. & in plu. שְׁחִיתוֹת Sechithoth. p̄s.105. & eripuit eos de internitiōibus eorū. Ponitur ēt p peccatis. Threñ. 4. Captus in peccatis nr̄is. & inde שְׁחִיתָא Sechitha. quod ī lingua chaldaica signat deceptionē. Dañ.2. Quod īterp̄tationē quoq; fallacē & deceptione plenam composueritis.

שָׂטָה Sata. errare. Preuaricari. auertere. diuertere. declinare. s. a via recta Nu.5. Vir cuius vxor errauerit. & in eo. Et si nō polluta est deserto mariti thoro. pro quo he.le. Et si non declinasti siue diuertisti pollutione sub viro tuo. idest a viro tuo. & in eo. Sin aūt decliāsti a viro tuo atq; polluta es. Prouer.4. Declina & desere eam. & in eo.7. Ne abstrahatur in viis suis mens tua. pro quo he.le. ne diuertat siue declinet in viis eius cor tuum. Osee.5. & victimas declinastis in profundū. & inde שֵׂטִים Satim. siue שֵׂטֵי sate. i. preuaricationes siue auersiones. p̄s.39. & nō respexit in vanitates & insanias falsas. pro quo he.le. nō respexit ad supbias & p̄uaricatiōes mēdacii. & aliqn̄ scribitur cū samach loco sin. Ps.100. Facientes preuaricationes odiui.

שָׁטַח Satach. expandere. extendere. Nu.11. Et siccauerunt eas per gyrum castrorum. Pro quo he. le. Expanderunt siue extenderunt eas per gyrum castrorū. s. ad exsiccādum eas. 2. Regum.17. Et expandit velamen super os putei. Iob.12. Et subuersas in integrum restituet. Pro quo hebrei legunt. Expandens gētes & deducit eas: siue requiescere facit eas. Ps.87. Expandi ad te manus meas. Hiere.8. & expandent ea ad solem & lunam. Et inde מִשְׁטָח Mistach. idest locus vbi aliquid extenditur ad exsiccandum. Ezech. 26. Siccatio sagenarum erit in medio maris. p quo hebrei legunt. Extensio sagenarum erit in medio maris. idest locus vbi sagene extendantur ad exsiccandum eas.

שָׂטַם Satham. Odire. odium habere. cōminari. Geñ.27. Oderat autem esau Iacob. Et in eodem.49. Inuiderunt q; illi habentes iacula. Pro quo hebrei legunt. Oderūt siue comminati sunt illi. Et in eodem.50. Ne forte memor sit iniurie quam passus est. Pro quo hebrei legunt. Ne forte comminatus sit nobis ioseph. Iob.16. & commināns mihi infremuit contra me. & inde מַשְׂטֵמָה Mastema. idest cō

minatio siue odium. Beatus hieronymus transtulit amentiam vel insaniam. Osee. 9. Propter multitudinem iniquitatis tue & multitudinem amentie. & in eodem. Insania in domo dei eius.

שָׂטַן Satan. aduersari. contrarium esse. ps. 108. Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi. Pro quo beat⁹ hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Aduersabantur mihi. Et in eodem. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Qui aduersabantur mihi. Zach. 3. Et sathan stabat aduersus eum vt aduersaretur ei. & inde שָׂטָן Sathan. idest aduersarius seu contrarius. vt in predicto loco. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps. 108. & diabolus stet a dextris eius. vbi ponitur pro diabolo. & inde שִׂטְנָה Sitna. idest aduersatio siue inimicitia. Geñ. 26. Appellauitq; eum inimicitiam.

שָׂטַף Sataph. Lauare inundare. obruere. Leuit. 6. Defricabitur & lauabitur aqua. & in eo. Non lotis ante manibus. Pro quo hebrei legunt. Et manus suas non lauit aqua. & in eodem. Vas autẽ ligneum lauabitur aqua. 3. Reg. 22. Et lauerunt currus eius in piscina samarie. Significat ẽt inundare vel obruere. Iob. 14. Paulatim terra consumitur. idest inundatur. Ps. 77. Et torrentes inundauerunt. Canti. 8. Et flumina non obruent illam. idest non inundabunt. Esa. 8. Inundans & transiens. & in eodem. 10. Inundabit iustitiam. Et in eodem. 28. Flagellum inundans cũ transierit. Esa. 30. Spiritus eius velut torrens inundans. Hiere. 47 & erit quasi torrens inundans: & cooperiet terram. Ezech. 13. Erit enim imber inundans. Dañ. 11. & veniet properans & inundans. Significat etiam ire cũ impetu. Hiere. 8. Quasi equus impetu vadens in prelio. Põitur etiam pro expugnare cum impetu & inundatione bellantium. Dañ. 11. & brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius. Et in eodem. Et exercitus eius opprimetur. ꝓ quo he. le. Et exercitus eius inundabit. idest expugnabit. potest etiam legi expugnabitur siue inundabitur. & inde שֶׁטֶף Seteph. idest inundatio siue diluuium. Ps. 31. Veruntamẽ in diluuio aquarum multarum.

שֹׁטֵר Soter. Executor: seu exactor. pretor. pro quo beatus hieronymus transtulit preceptorem siue magistrũ. Prouer. 6. Que cum non habeat ducem nec preceptorem & in plurali שֹׁטְרִים Sotrim. Deut. 16. Iudices & magistros constitues in portis tuis. & in eodem. Qui docerent vos singula. Pro quo hebrei legunt. Et exactores vel pretores per tribus vestras. Potest etiam legi. & magistros siue preceptores per tribus vestras. & inde מִשְׁטָר Mistar, idest ratio. Iob. 38. Aut pones rationem eius in terra. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat descriptionem. Item שְׂטַר Setar. in lingua chaldaica significat latus. Dañ. 7. Et in parte stetit. idest in vno latere.

שַׁי Sai. munus. ps. 71. Tibi offerent reges munera. ps. 75 Omnes qui in circuitu eius affertis munera. & solũ inuenitur in hebreo in numero singulari: & caret nũero plurali.

שִׂיג Sig. diuersorium: secundum translationem nostram: 3. Regum. 19. Forsitan loquitur: aut in diuersorio est. hebrei tamen dicunt ꝙ significat negociationem siue occupationem.

שִׂיחַ Siach. virgultum seu arbor. aut germen. Geñ. 2. Et omne virgultum agri. Iob. 30. Et mandebãt herbas & arboris cortices. & in plurali שִׂיחִים Sichim. Geñ. 21. Abiecit puerum subter vnã arborẽ. pro quo hebrei legũt. sub vna de arboribus. Iob. 30. Qui inter huiuscemodi letabantur. Pro quo hebrei legunt. Qui inter arbores siue inter virgulta letabantur.

שִׁילֹה Silo. mittendus: secundum translationem nostram quasi שִׁילוֹחַ Siloach. vt Geñ. 49. Donec vẽiat qui mittendus est. Hebrei tamen interpretãtur מָשִׁיחַ Mesiach idest christus. & sic est in translatione chaldaica. scilicet donec veniat mesiach. idest christ⁹. potest etiam deriuari a dictione שָׁלַל Salal. vel a dictione שָׁלָה Sala. de quo infra dicetur.

שַׁיִן Sain. vrina. Esa. 36. Et bibant vrinam pedum suorum.

שֵׁיר Ser. ornamentum brachiorum: vt armilla. & solum inuenitur in numero plurali. scilicet שֵׁירוֹת Seroth. Esa. 3. Et torques & armillas & monilia.

שַׁיִשׁ Sais. marmor. 1. Paralipo. 29. Et marmor parium abundantissimum. & aliquando scribitur sine iod & dicitur שֵׁשׁ Ses. Ester. 1. Columnis marmoreis. & in eodẽ. Smaragdino & pario stratum lapide.

שַׁיִת Saith. vepres. spina. Esa. 5. Et ascendent super eã vepres & spine. Et in eodem. 7. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eodem. 10. Et deuorabitur spina eius & vepres eius.

שָׁכַךְ Sachach. cessare. quiescere. Geñ. 8. Et imminute sunt aque: & clausi sunt fontes abyssi. ꝓ quo hebrei legũt Et cessauerunt aque siue quieuerunt. Nu. 17. Et cohibebo a me querimonias filiorum israel. idest cessare faciã. Ester. 2. Postq; regis asueri indignatio efferbuerat. i. quieuerat vl' cessauerat. Et in eo. 7. & ira regis quieuit.

שָׁכַב Sachab. cubare. iacere. requiescere. dormire. concubare. prostrari. Exo. 6. Mane quoq; ros iacuit per circuitum castrorũ. Nu. 23. Nõ cubabit donec deuoret predam. 2. Reg. 8. Coequans terre. Pro quo hebrei legunt. Iacere siue cubare fecit eos in terra. s. ad coequandũ eos terre. Et in eo. 13. Cuba sup lectulũ. & in eo. Cuba mecũ soror mea. 4. Reg. 4. Et collocauit eum super lectulũ hoĩs dei. pro quo he. le. Et iacere siue cubare eum fecit. Hiere. 3. Vbi nõ prostrata sis. i. vbi nõ cubasti. Ponitur ẽt ꝓ dormire vel requiescere. Geñ. 19. Ecce dormiui heri cũ patre meo. Et in eo. 28 Terram in qua dormis: tibi dabo. & in eo. 47. Sed dormiã cum patribus meis. Leuit. 26. Dormietis: & nõ erit q exterreat. Nu. 5. Si non dormierit vir alienus tecum. & in eo. Et concubuisti cũ altero. i. dormisti. 1. Reg. 3. Reuertere & dormi. 3. Reg. 1. Cũ dormierit dñs meus rex cũ patribus suis. Iob. 30. Et qui me comedũt nõ dormiũt. ps. 87. Sicut vulnerati dormientes in sepulchro. Prouer. 24. pauxillũ conseres manus tuas vt quiescas. Eccl's. 2. Neq; per noctẽ mente requiescit. Et in eo. 4. Et si dormierint duo fouebuntur mutuo. Ezech. 31. Descende & dormi cum incircuncisis. Zach. 14. Et mulieres violabuntur. i. dormient vel cubabunt cũ eis. Et ꝓprie p̃dicta dictio signãt iacere vel cubare. modo sit ad dormiendũ: modo ad quiescẽdũ: aut in sepulchro p mortẽ. vt patet in locis p̃dictis. & inde שִׁכְבַת Sichbath. siue מִשְׁכָּב Mischab. idest cubatio: siue concubitus. Leuit. 18. Et cũ muliere ꝓximi tui nõ coibis. pro quo he. le. Nõ dabis cõcubitũ tuũ. & in eo. & cũ masculo nõ cõmiscearis coitu femineo. & in eo. 19. Hõ si dormierit cũ muliere coitu feminis. i. cõcubitu feminis. Signãt ẽt מִשְׁכָּב Mischab lectũ siue lectulũ aut stratũ. Exo. 22. Sed iacuerit in lectulo. 2. Reg. 4. Qui dormiebat super stratum suum in meridie. Ps. 4. Et in cubilibus vestris compungimini. Canti. 3. In lectulo meo per noctem quesiui. & secundum hebreos significat etiam predicta dictio שָׁכַב Sachab effundere. scilicet super terram. Iob. 38. Et concentum celorum quis dormire facit. pro quo hebrei legunt. & lagenas siue lagũculas

celorum quis effundere facit. & accipiũtur ibi laguncule ꝓ nubibus. Sed magis proprie est in translatione nostra. De quo vide supra in dictione נֵבֶל nabel. & inde מִשְׁכָּב Miscab. ꝙ secundum hebreos significat vrceum. eo quod ab eo aqua effunditur. Pro quo beatus hieronymus transtulit stratoria. 2. Reg. 17. Obtulerunt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia.

שְׂכָה Sacha. depictum. imaginatum vel insigne: & scribitur cum mem in principio & iod & thau in fine & dicitur מַשְׂכִּית Maschith. Leuit. 26. Nec insignem lapidem ponetis in terra vestra. Prouer. 18. Et quasi murus validus circundans eum. Pro quo hebrei legunt. Et quasi murus excelsus in pictura sua: siue in imaginatione sua. Ezech. 8. Et vnusquisq; in abscondito cubilis sui. Pro quo hebrei legũt. Et vnusquisq; in cubili depicto suo. & in plu מַשְׂכִּיּוֹת Machioth. Nu. 33. Confringite titulos. i. lapides insignitos vl' depictos. Ps. 72. Transierunt in affectũ cordis. ꝓ quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Trãsierũt cogitatiões cordis. i. imaginatiões cordis. Põitur ẽt pro lectis. Prouer. 25. Mala aurea in lectis argenteis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Cum picturis argenteis. & inde שֶׂכְוִי sechui idest gallus. Iob. 38. Vel quis dedit gallo intelligentiam. & aliqui hebrei dicunt ꝙ signãt cor siue intellectum.

שָׁכַח Sachach. obliuisci. obliuioni tradere. inuenire. Geñ. 40. Oblitusq; est interpretis sui. Et ĩ eo. 41. Vt obliuioni tradatur cuncta retro abundantia. Deut. 4. Nec obliuiscetur pacti in quo iurauit patribus tuis. Ps. 9. Oẽs gentes qui obliuiscuntur deũ. ps. 30. Obliuioni datus sum tanq; mortuus a corde. ps. 49. Intelligite hec qui obliuiscimini deum. ps. 76. Aut obliuiscetur misereri deus. Ps. 136. Si oblitus fuero tui ierusalem: obliuioni detur dextera mea. Eccl's. 8. Et laudabantur in ciuitate quasi opera iustorũ. pro quo hebrei legunt. Et obliuioni tradũtur in ciuitate: ꝙ ita fecerint: siue quod rectum fecerint. Sed si pro יִשְׁתַּכְּחוּ istachechu legatur יִשְׁתַּבְּחוּ istabechu: per mutationem littere caph in litteram beth que est quasi eiusdẽ figure: tũc significat laudabantur sicut est in littera nostra. Esa. 23. In obliuione eris o tyre septuaginta annis. Hiere. 2. Nunquid obliuiscitur virgo ornamenti sui. & in eo. populus vero meus oblitus est mei. & in eo. 23. Qui volunt facere vt obliuiscatur populus meus noĩs mei. Threñ. 2. Obliuioni tradidit dominus in sion festiuitatem & sabbatum. & in ligua chaldaica significat inuenire. Dañ. 2. Inueni hominem de filiis trãsmigrationis. & in eo. Nullusq; locus iuẽtus est eis.

שָׁכַל Sachal. orbari. absq; liberis fieri. Sterilem siue infructuosum esse. Geñ. 28. Cur vtroq; orbabor filio. Et ĩ eo. 31. Oues tue & capre tue steriles non fuerunt. Et in eo. 42. Absq; liberis me fecistis. Et in eo. 43. Ego autem quasi orbatus: absq; liberis ero. Leuit. 26. Que consumant vos & pecora vestra. i. absq; liberis faciant. Deut. 32. foris vastabit eos gladius. i. absq; liberis faciet. 1. Reg. 15. Sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus: sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua. Iob. 21. Vacca peperit & non est priuata fetu. Hiere. 15. Interfeci: perdidi populum meum pro quo hebrei legunt. Absq; liberis feci & perdidi populũ meum. Et in eo. 50. Sagitta eius quasi viri fortissimi interfectoris. pro quo hebrei legunt. Quasi viri fortissimi orbantis. idest absq; liberis faciẽtis. Ezech. 5. Et bestias pessimas vsq; ad internitionem. Pro quo hebrei legũt & bestias pessimas: & absq; liberis te facient. Et in eodem. 14. Et bestias terre induxero super terram vt vastent eam. idest absq; fructu eam faciant: siue vt faciant absq; liberis habitatores terre. Et in eodem. 36. Et non addes vltra vt absq; eis sis. idest vt sis orbata absq; eis. Et in eodem. Et suffocans gẽtem tuam. Pro quo hebrei legunt. Et orbans siue absq; liberis faciens gentem tuam. Osee. 9. Da eis vuluam sine liberis. Malach. 3. Nec erit sterilis vinea in agro. & aliquando preponitur littera caph littere sin. Ezech. 36. Et gentem tuam non necabis vltra. idest non facies eam absq; liberis. & inde שַׁכּוּל Sacul. idest orbatus: siue ille qui factus est absq; liberis. 2. Regum. 18. Veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat. idest orbata. Osee. 13. Occurram eis quasi vrsa raptis catulis. & in hebreo in predictis locis legitur in genere masculino: eo quod est promiscui gñis. & in genere feminino שַׁכּוּלָה Sechula. idest orbata siue sterilis. Canti. 4. Et sterilis non est inter eas. Esa. 49. Ego sterilis & non pariens. scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְשַׁכֵּלָה Mesachela. siue מְשַׁכֶּלֶת Mesachaleth. Exo. 23. Non erit infecunda & sterilis terra tua. 4. Regum. 2. Sed aque pessime sunt & terra sterilis. & inde שְׁכוֹל Sechol. siue שִׁכּוּל Sicul. idest sterilitas vel orbatio. Ps. 34. Sterilitatem anime mee. Esa. 47. Et ignorabo sterilitatem. Et in eodem. Veniẽt tibi duo hec subito in die vna sterilitas & viduitas. Et in eodem. 49. Filii sterilitatis tue. dicitur etiam מְשַׁכֶּלֶת Mesacheth. 4. Reg. 2. & nõ erit mors neq; sterilitas. Itẽ אֶשְׁכֹּל Escol. idest botrus. Nu. 13. Pergentesq; vsq; ad torrentem botri. Et in eodem. Absciderunt palmitem cum vua sua. ꝓ quo hebrei legunt. Absciderunt inde palmitem & botrum vuarum vnum. Canti. 1. Botrus cipri dilectus meus mihi. Mich. 7. Non est botrus ad comedendum. & in plurali אַשְׁכְּלוֹת Ascheloth. Deut. 32. & botri amarissimi. Geñ. 40 Et post flores vuas maturescere. Pro quo hebrei legũt. Maturabant in botris eius vue. Canti. 7. Vbera tua botris.

שָׂכַל Sachal. Intelligere. prudenter agere. aspicere: supponere. s. in modum crucis. Deut. 29. Vt intelligatis vniuersa que facitis. Et in eodem. 32. Vtinam saperent & intelligerent. Ios. 1. Vt intelligas cuncta que agis. Et in eodem. Tunc diriges viam & intelliges eam. 1. Reg. 18. Prudenti⁹ se regebat q̃ omnes viri saul. idest intelligebat. Et in eo. In omnibus quoq; viis suis dauid prudenter agebat. Et in eo. Videns itaq; saul ꝙ prudens esset nimis. 1. Paralip. 28. vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. ps. 2. Et nunc reges intelligite. ps. 31. Intellectum tibi dabo. idest faciam te intelligere. ps. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Prouer. 16. Cor sapientis erudiet os eius. pro quo hebrei legunt. intelligere facit os eius. & in eodem. 17 Quocunq; se verterit prudenter intelliget. Et in eodem. 21. Excogitat iustus de domo impii. pro quo hebrei legũt. Intelligit iustus. & inde מַשְׂכִּיל Maschil. idest intelligens vel sapiens: aut prudens: vel eruditus. ps. 13. Vt videat si est intelligens. Prouer. 16. Et eruditus in verbo reperiet bona Et in eodem. 17. Seruus sapiens dominabitur stultis filiis. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Ponitur etiam pro intellectu vel eruditione aut disciplina. vt in titulo psi. 31. Vbi dicitur intellect⁹ dauid. & in titulo. psi. 34. vbi dicitur in finẽ pro filiis chore intellectus. & beatus hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Victori filiorum chore eruditio. & inde שֵׂכֶל Sechel. idest intellect⁹ seu disciplina. 1. Regum. 25. Eratq; mulier illa prudentissima. Pro quo hebrei legunt. Et erat mulier illa boni intellectus. ps. 110. Intellectus bonus omnibus facientibus ea. Prouer. 3. Et inuenies gratiam & disciplinam bonam. Et aliquando scribitur cum he in principio & dr̃ הַשְׂכֵּל haschel. Iob. 34. Et verba eius non sonant disciplinam. & in lingua chaldaica dr̃ שָׂכְלְתָנוּ Sochlethanu. Dañ. 5. Scientia & sapientia inuente sunt in eo. Signãt etiã predicta dictio

aspicere vel intueri.Geñ.3.Aspectuq; delectabile:Pro quo
he.le.Et desiderabile erat lignū ad aspiciendum. Potest ēt
legi ad intelligēdū:secundū primā significationē.signat ēt
predicta dictio supponere.s.in modū crucis.Geñ.48.Cō=
mutans manus.i.vnū brachiū supra aliud ponēs in modū
crucis.vnde apud chaldeos & indos crux dicitur מַשְׂכַּל ma
scal.nam ego interrogaui quēdā indū xpicolā qui semper
crucē gestabat in manu:quo noīe illa crux vocabatur ī suo
idiomate apud indos & rñdit q appellabatur מַשְׂכַּל Mas=
cal. quod pōt interpretari intellectus seu sapientia scdm
primā signationē. vnde apostolus prima ad corinthios ca=
pitulo primo ait.Nos aūt predicamus xpm crucifixū iude=
is quidē scādalū:gētibus aūt stultitiā: ipsis aūt vocatis iude
is atq; grecis xpm dei virtutem & sapientiam.

שַׁכְלֵל Sachlal.In lingua chaldaica signat construere vel
extruere aut instaurare.vt Esdre.4.Extruētes mu
ros eius.& in eodem.Si ciuitas hec edificata fuerit:& muri
instaurati.

שָׁכַם Sacam.manicare .i. mane surgere. Geñ.19. Et ma=
ne proficiscemini in viā vrām.Pro quo he.le.Et ma
nicabitis in viā vestrā.i.mane surgetis.1.Reg.1.Et surrexe=
runt mane & adorauerunt corā dño.2.Reg.15. Absalō ma
ne cōsurgens stabat in introitu porte.ps.126.Vanū est vo=
bis ante lucē surgere.i.manicantes.Esa.37.Et surrexerunt
mane.Hiere.5.Equi amatores in feminas & emissarii facti
sunt mihi.pro quo he.se.Equi armati manicātes siue ma=
ne surgentes facti sunt.potest ēt deriuari a dictiōe מָשַׁךְ ma
sach.& intelligi sicut in littera nostra. De quo vide supra in
predicta dictione.Et in eo.11.Mane consurgens & cōtestās
Et in eo.25.De nocte consurgens & loquens. pro quo he.
le.Manicans & loquēs.vbi ponitur אַשְׁכֵּם aschem p הַשְׁכֵּם
Haschem.& in eo.26.Quos ego misi ad vos de nocte con
surgens & dirigens. Osee.6.Quasi ros mane pertransiēs.
Item שְׁכֶם Sechem.i.humerus.Geñ.9.Palliū imposuerūt
humeris suis.Et in eo.21.Imposuit scapule eius.i.humero
eius.Et in eo.24.Cum hydria quā portabat in scapula. Et
in eo.49.Supposuit humerū suū ad portandū.Ponitur ēt
pro iunctura humeri.Iob.31.Humer9 me9 a iūctura sua ca
dat.Signat ēt partē.vt Geñ.48.Do tibi partē vnā extra fra
tres tuos.ps.20.Qm pones eos dorsum.pro quo he.le.qm
pones eos partē.potest ēt legi scdm primā significationē.
Qm pones eos humerū.&sic transtulit beatus hiero.in ps.
iuxta he.ve.s.humerū.Soph.3.Et seruiant ei humero vno.
Pro quo he.le.In partē vnā siue in parte vna.Est etiā שְׁכֶם
Sichem nomen proprium loci.Geñ.12.Vsq; ad locū sichē
Osee.6.In via interficientium pergentes de sichem . Sed
etiam in predicto loco hebrei legunt.In via interficientiū
partem.s.hominum.

שָׁכַן Sachan.habitare.morari. Geñ.35. Cūq; habitaret in
illa regione.Exo.25.& habitabo in medio eorum. &
in eo.40.Nube operiēte oīa.Pro quo he.le. Eo quod ha=
bitabat siue morabatur sup illud nubes.Leuit.16. Quod fi
xum est inter eos in medio sordiū habitatiōis eorū . p quo
he.le.Qui habitat cū eis in medio sordiū eorū. Deut.12.vt
ponat nomē eius ibi & habitet in eo.& in eo. Vt sit nomen
eius ibi.i.vt habitet.& in eo.33.Et inter humeros illius re=
quiescet.i.habitabit.Ios.22.In qua tabernaculum dñi est.
Pro quo hebrei legunt.In qua tabernaculum domini ha=
bitat.3.Regum.8.Dominus dixit vt habitaret in nebula .
Ps.7.& gloriā meam in puluerem deducat.pro quo he.le.
Et gloriam meam in puluere habitare faciat.ps.77.taber
naculum suum vbi habitauit in hominibus.ps.93.Paulo=
minus habitasset in inferno anima mea.Ezech.17. Et ha=

bitabunt sub ea omnes volucres.Ponitur etiam pro sepeli=
re.Naum.3.Sepelientur principes tui.& inde שָׁכֵן Sechan.
siue שָׁכֵן Sachen.idest habitator seu vicinus.idest cohabita
tor.Exo.12.Assumet vicinum suum qui coniunctus est do
mui eius.Esa.33.Nec dicet vicinus elangui. Osee.10.Vac=
cas bethauen coluerunt habitatores samarie . Quod in he=
breo legitur singulariter.scilicet habitator samarie .& po=
nitur ibi singulare pro plurali.Et in plurali שְׁכֵנִים Seche=
nim.Deut.1.Et ad cetera que ei proxima sunt.Pro quo he=
brei legunt.Et ad omnes vicinos eius.Hiere.12.Hec dicit
dominus aduersus omnes vicinos meos.& in genere femi
nino שְׁכֵנָה Sechena Exo.3.Sed postulabit mulier a vicina
sua.& in plurali feminino שְׁכֵנוֹת Sechenoth.Ruth.4.Vici
ne autem mulieres congratulantes ei & dicentes . & inde
מִשְׁכָּן Mischan.idest habitaculum siue tabernaculum. Exo.
26.Tabernaculum vero ita facies.Nume.19. polluit taber=
naculum domini.Ps.73.Tabernaculum nominis tui.& in
plurali מִשְׁכָּנוֹת Mischanoth.Iob.39.Et tabernacula ei9 in
terra salsuginis.Ps.83.Quam dilecta tabernacula tua .ps.
131. Tabernaculum deo iacob.quod in hebreo legitur in
plurali.scilicet tabernacula.Reperitur etiam מִשְׁכָּנִים Mis=
chanim .secundum terminationem pluralem masculino=
rum.Ps.45.Sanctificabit tabernaculum suum altissimus.
Pro quo he.le.Sanctificatio tabernaculorum excelsi.

שַׂכִּין Sachin.culter:seu gladius.Prouerbiorum. 23. Et sta=
tue cultrum in gutture tuo.De quo vide supra in di=
ctione שׂוּךְ Such.

שָׁכַר Sachar.inebriari:ebriū esse.Geñ.9.Bibēsq; vinū ine
briatus est.Deut.32.Inebriabo sagittas meas sangui
ne.1.Reg.1.vsq; quo ebriaberis.Esa.29.Inebriamini sed nō
a vino.& in eo.49.sanguine suo inebriabūtur.& in eo.63
& inebriaui eos ī idignatiōe mea.Hiere.51.Inebriās oēm
terrā.& ī eo.& inebriabo eos:vt sopiātur. Abach. 2.mittēs
fel suū & inebriās. Aggei.1.bibistis & nō estis inebriati. &
inde שִׁכּוֹר Sichor.i.ebrius siue temulētus.1. Reg. 25.Erat
enim ebrius nimis.3.Reg. 20.Benadab aūt bibebat temulē=
tus.& in plu.שִׁכּוֹרִים Sichorim.Ioel. 1. expergescimini e=
brii.& in ge.fe.שִׁכּוֹרָה Sichora siue שְׁכֻרַת Sechurath.1.
Reg.1.Estimauit ergo eā heli temulentā.Esa.51.Et ebria &
non a vino.& inde שִׁכָּרוֹן Sicharon.idest ebrietas.Hiere.13
Ecce ego implebo oēs habitatores terre huius & reges qui
sedent de stirpe dauid super thronum eius & sacerdotes &
pphetas & oēs hītatores ierusalē ebrietate . & inde שֵׁכָר Se
char.i.cicera vel omne quod inebriare potest. Leuit.9. Vi
nū & omne quod inebriare potest non bibetis. Nu.6.A vi
no:& oē quod inebriare pōt:abstinebit.Deut. 29. Vinū &
siceram non bibistis.Ponitur ēt pro ebrietate. Prouer.20.
Et tumultuosa ebrietas.Et in eodem . 31 . Quia nullum se=
cretum est vbi regnat ebrietas.Esa.5. Ad ebrietatem sectā
dam. Item אֶשְׁכָּר Escar cum aleph in principio . idest do=
num seu munus.ps.71.Reges arabum & sabba dona addu
cent.ponitur etiam pro precio.Ezech.27.Dentes eburne
os & hebeninos commutauerunt in precio tuo.

שָׂכַר Sachar.mercede cōducere.locare.Geñ. 30.quia mer
cede cōduxi te. Deut.23.quia cōduxerūt cōtra te ba=
laā filiū beor.1.Reg.2.repleti prius: pro panibus se locaue
runt.Nee.13.Et cōduxerunt aduersus eos balaam . Aggei.
1.Et qui mercedes congregat:misit eas in sacculum pertu
sum.pro quo he.le.& qui mercede cōducitur:cōducitur ad
sacculum perforatum.& est sensus sicut in littera nostra.
Prouer.26.Et qui imposuit stulto silentium iras mitigat.
Pro quo hebrei legunt.Et qui cōducit stultos :& q cōducit
transeuntes:vel transgressores . Potest etiā legi sic . Et qui

obturat stultos :obturat irascētes.i.qui obturat os stultorū:
quod est idem sensus sicut in littera nostra. & licet ad hoc
qd significet obturare deberet scribi cū littera samach loco
sin:vt dictū est supra in dictione סָכַר Sachar.tamē frequen
ter ponitur in scriptura sin pro samach & econuerso. Sicut
ēt reperitur predicta dictio cū samach loco sin.vt Esdre.4.
Conduxerūt aūt aduersus eos consiliatores . & pro eo qd ī
littera nostra est iras:in hebreo habetur עֹבְרִים obrim q di
ctio pōt ēt signare irascentes: vt dictū est supra in dictione
עָבַר Aabar.& inde שָׂכָר Sechar.i.merces seu stipēdiū aut p
cium laboris vel ministerii.Geñ.15.Merces tua magna ni=
mis. & in eo.30.Dedit deus mercedē mihi. Nu.18 . Preciū
est p ministerio quo seruitis in tabernaculo. Deut.24.Sed
eadē die reddes ei preciū laboris sui.Prouer.11.Seminanti
aūt iustitiā merces fidelis,Zach.8 . Merces hoīs non erat
nec merces iumentorum.& aliqñ scribitur cū mē in prin=
cipio & tau in fine.Geñ.29.Dic quid mercedis accipias.&
in eo.31.Et mutauit mercedē meā decē vicibus.& idē שָׂכִיר
Sachir.i.mercenarius seu cōductus.Exo.22. Maxime si cō
ductū venerat pro mercede operis sui.Leuit.19. Nō mora
bitur opus mercenarii apud te.Iob.7.Et sicut dies merce=
narii dies eius:Malach.3.Et qui calūniantur mercedē mer
cenarii.& in plu.שְׂכִירִים Sechirim.Hiere. 46 . Mercena=
rii quoq; eius qui versabantur in medio eius. & in ge . fe.
שְׂכִירָה Sechira.Esa.7.In die illa radet dñs in nouacula cō=
ducta.Item שֶׂכֶר Secher.i.lacuna seu pelagus.Esa.19.Oēs
qui faciebāt lacunas ad capiendos pisces.& aliqui hebrei di
cunt q significat rete.

שָׁלַל Salal.spoliare.depredari.proiicere.seu dimittere.ps
75.Turbati sūt oēs insipientes corde. pro quo btūs
hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.Spoliati sunt supbi corde.
Esa.59.Et qui recedit a malo:prede patuit. i. spoliatus est.
Ezech.29. Depredabitur manubias eius:& diripiet spolia
eius. Abach.2.Quia tu spoliasti gentes multas :spoliabunt
te oēs qui reliqui fuerint de populis.& inde שׁוֹלָל Solal. i.
spoliatus. Iob.12.Qui ducit consiliarios in stultū finē. Pro
quo he.le.Qui ducit consiliarios spoliatos:quia nihil pro
dest eis consiliū & prudētia sua.pōt ēt intelligi spoliatos.i.
priuatos scientia & intellectu qd est idem sensus cū littera
nostra.Mich.1. Vadā spoliatus & nudus.& inde שָׁלָל Salal
i.spoliū.siue preda. Nu.31.& tulerūt predā & vniuersa que
ceperāt.1.Reg.30. Hec est preda Dauid.Hiere.21.Et erit ei
aīa sua quasi spoliū. Signat ēt pdicta dictio piicere seu di=
mittere.Ruth.2.Et de vestris manipulis proiicite de indu
stria.& aliqui hebrei dicūt q inde deriuatur שִׁילֹה Silo.p
quo btūs hiero.trāstulit qui mittendus est. Geñ.49.donec
veniat qui mittendus est. De quo vide supra in dictione
שִׁילֹה Silo.

שָׁלַב Salab.conectere.coniūgere.Exo.26.Due incastratu
re fiant:quibus tabula alteri tabule cōnectatur.& in=
de שְׁלַבִּים Selabim.i.iuncture vel connexiones.3. Reg.7.
Inter iuncturas & inter coronulas & plectas.

שֶׁלֶג Seleg.siue שָׁלַג saleg.nix.Exo.4 . Protulit leprosam
instar niuis.Iob.6.Irruit super eos nix.ps.50.Et sup
niuem dealbabor.Hiere.18.Nix libani.& inde verbū שָׁלַג
Saleg.quod signat ningere:seu niue dealbari.ps.67.Niue
dealuabuntur in selmon.Pro quo aliqui hebrei legūt.nin=
get in selmon.

שָׁלָה Sala.pacificari.quietari.abūdare.s.diuitiis.locuple=
tari seu prosperari.mentiri:seu deficere.negligere.
Iob.3.Nōne dissimulaui: nonne silui :nōne quieui.p quo
he.le.Nōne pacificatus vel quietus fui:nōne silui.Et in eo.
12.Abundāt tabernacula predonum.s.diuitiis:aut pacifi=

cata vel quieta sunt.ps.121.Et abūdantia diligentibus te.
Pro quo he.le.Pacificati vel quieti sint:qui diligunt te .Et
btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Sit bene his qui di
ligūt te.i.abundātes vel locupletati sint .Hiere.12.bene est
oībus qui preuaricātur & inique agūt.i.psperātur seu locu
pletātur.Threñ.1.Inimici eius locupletati sunt:& inde שָׁלֵו
Saleu .i. quietus siue opulentus aut locupletatus vel diues.
Iob.16.Ego ille quōdā opulētus.& in eo.21. Diues & felix
vbi ponitur pro felice.pro quo he.le.quietus & pacificus.
Hiere.49.Ascendite ad gētē quietam.Dañ.4.Ego nabu=
chodonosor quietus eram in domo mea.& in plu. שְׁלֵוִים
Saluim . Ps.72. & abundantes in seculo obtinuerunt di=
uitias.& in ge.fe.שְׁלֵוָה Saleua.Zach.7.Cum adhuc ierusa
lem habitaretur & esset opulenta.& inde שַׁלְוָה Salua.i.abū
dantia vel prosperitas.pacificatio.vel quies.Ps.121.Et abū
dantia in turribus tuis.Prouer.1.Prosperitas stultorū per
det eos.Hiere.22.locutus sum ad te in abundantia tua . E=
zech.16. & abundantia & ocium. Dañ. 11. & veniet clam .
pro quo he.le.& veniet in pace vel quiete.& in eo.& abun=
dantes & vberes vrbes ingredietur.pro quo he.le.in abun
dantia & in vbertatibus vrbis ingredietur . Signat etiam
predicta dictio mentiri vel deficere.4.Regū.4 . Nunquid
nō dixi tibi ne illudas me.i.ne deficias vel ne mētiaris mi
hi.nam supra dixerat noli mentiri ancille tue. Iob.27 .Et
non liberet deus animā eius . pro quo he.le.& deficiat seu
mentiatur deo anima eius.ponitur ēt pro negligere.2.Pa=
ralip.29.Filii mei nolite negligere.Et inde שַׁל Sal.i.error
seu temeritas.2.Reg.6.& pcussit eū sup temeritatē. scribi=
tur ēt cū iod in fine:& dr שְׁלִי Seli.pro quo btūs hiero.tran
stulit dolū.2. Reg.3.vt loqueretur ei in dolo.Et inde שָׁלוּ
Salu:siue שָׁלוּת Seluth.i.culpa:siue error vel delictū . Dañ.
4.Forsitā ignoscet deus delictis tuis.& in eo.6 . Oīs culpa
& suspitio nō inueniretur in eo.pōitur ēt שָׁלוּ Salu pro bla
sphemia.& in eo.3.& lingua qcūq; locuta fuerit blasphemi
am.Ponitur ēt pro negligētia.Esdre.4.Videte ne negligē
ter hec ipleatis.& idē dicūt aliqui hebrei q deriuatur שִׁלְיָה
Silia.i.illuuies secūdinarū.Deut.28.& illuuies secūdinarū
q egrediūtur de medio feminum eius.

שַׁלְהֶבֶת Salhab.flāma.& scribitur cū tau ī fine & dr שַׁלְהֶבֶת
Salhebeth.Iob.15.Ramos ei9 arefaciet flamma.E
zech.20.Nō extinguetur flāma succēsionis ei9.& aliqñ cō
pōitur cū dictiōe יָה Ia & dr שַׁלְהֶבֶתְיָה salhebeth ia.i.flāma
domini.Canti.8.Lāpades eius lāpades ignis atq; flāmarū
pro quo he.le.Flāma dñi.& dicūt hebrei q cōponitur ibi
cū dictione יָה Ia quod est nomen domini ad denotandum
magnitudinem flamme.

שְׂלָו Selau.coturnix.ps.140.Petierūt & vēit coturnix.& i
pl.שַׂלְוִים saluiim.Nu.11.arreptas trās mar coturnices.

שָׁלַח Salach.mittere.immitere.dimittere.eiicere.extende
re.spoliare.siue nudare.Geñ.3.Et emisit eum domi=
nus deus de paradiso.Et in eodem . 18. Et Abraam simul
gradiebatur:deducens eos.Pro quo hebrei legunt . Et a=
braam gradiebatur cum eis: vt mitteret eos.Et in eodem.
24.Dimiserunt ergo eam & nutricem illius.Et in eodem.
26.Dimisitq; eos Isaac.Et in eodem. 28 . Cumq; dimisis=
set eum isaac.Et in eodem.Et misisset eum in mesopotami
am.Et in eodem.32.Misit autem nuncios ante se. Et in eo
dem.38.Misit autē iudas hedum.Et in eo . Ego misi hedū
quē promisi.Et in eo.32.Beniamin domi retēto a iacob.
Pro quo he.le.Et beniamin fratrem ioseph nō misit iacob
cum fratribus suis.Et in eodem.43.Mitte puerum mecū.
Et in eodem.Et remittat vobiscum frēm vestrū.Leuit. 16.
Ille vero qui dimiserit caprum emissarium. Et in eo.26.

E mittāq; in vos bestias agri. Iudi.5. Et barach vestigia sūt secuti: qui quasi in p̄ceps & barathrū se discrimini dedit. p quo he.le. Et barach in valle missus est pedibus suis. Et in eo. Manū suā misit ad clauū. 4.Reg.15: cepit dn̄s mittere ī iudā rasin regē syrie. Ester.3. Et lr̄e signate ipsius noīe misse sunt. Iob.8. Et dimisit eos in manu iniquitatis eorū. Et in eo.18. Misit enim in rete pedes suos. & in eo.30. Pedes meos subuerterunt. pro quo he.le. Pedes meos miserūt. s. ī rete vel ergastulū. p̄s.49. Os tuū abūdauit malicia. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he.ve. transtulit. os tuū dimisisti in malicia. p̄s.73. Incēderūt igni sanctuariū tuū. p quo btūs hiero. trāstulit. miserūt ignē in sanctuariū tuū. p̄s.104. Misit ante eos virū. Prouer.6. Et eū qui seminat inter frēs discordias. Pro quo he.le. Et īmittēs inter frēs discordias seu rixas. & in eo.29. puer aūt qui dimittitur volūtati sue: cōfūdit matrē suā. Esa.27. Speciosa relinquetur: & dimittetur q̄ si desertū. Et ī eo.32. Immittēs pedē bouis & asini. & in eo dē.43. Propter vos misi babylonē. Hiere.38. Et submiserūt hieremiā in funibus. & in eo. Et submisit eā ad hieremiam in lacū. Ezech.2. Mitto ego te. Et in eo. ecce man⁹ missa ad me. Signāt ēt eiicere vel proiicere. Nu.5. Vt eiiciāt de castris oēm leprosum. & in eo. Tā masculū q̄ feminā eiicite. Esa.27. Cū abiectā fuerit iudicabit eā. Signāt ēt extēdere. Geñ.37. Manusq; vr̄as seruate ī noxias. pro quo he.le. Et manū nō extendatis in eū. Exo.24. Nec nō sup eos q pcul recesserāt de filiis isrl' misit manū suā. i. extēdit manū suā. 1.Paralip.13. Tetēdit oza manū suā. & in eo. Eo q̄d tetigisset arcā. p quo he.le. Eo q̄d extendisset manū suā in arcā. p̄s.54. Extendit manū suā in retribuēdo. p̄s.79. Extēdit palmites suos vsq; ad mare. Esa.58. Extēdere digitum: & loqui q̄d nō pdest. Hiere.17. & q̄d ad humorē mittit radices suas. i. extēdit radices suas. Signāt etiam nudare siue spoliare. Nee.5 Vnusquisq; tm̄ nudabatur ad baptismū. & ī lingua chaldaica cōiter signāt spoliare siue pellē detraher̄. & inde מִשְׁלָח Mislach. siue מִשְׁלוֹחַ Misloach. aut מִשְׁלַחַת Mislachath. i. missio. vel imissio. Deut.12. & letabimini ī cūctis ad que miseritis manū. pro quo he.le. Et letabimini in oī missiōe manuū vr̄arū. Et in eo. Et benedicat tibi dn̄s deus tuus in oī ope tuo. pro quo he.le. In oī missione manus tue. i. in oī ad q̄d manū miseris. Ester.9. Et mittāt sibi mutuo partes epularū & ciborū. p quo he.le. & missio munerū vniuscuiusq;. Ps.77. Immissionem per angelos malos. Eccl's.8. Nec sinitur quiescere ingruēte bello. pro quo he. le. Et nō est missio siue legatio in bello. Esa.7. Et erit ī pascua bouis. pro quo he.le. & erit in missionē bouis. i. vt ibi mittatur in pascua. & in eo.11. Idumea & moab p̄ceptū manus eorum. pro quo he. le. missio siue immissio manus. & in plu. שִׁלּוּחִים Siluchim. i. emissiones aut donatiōes vel munera que mittūtur alicui. Exo.18. Tulit sephorā vxorē moysi postquā remiserat. pro quo he.le. Post missiōes suas i. postq; remiserat eā: sicut est in lr̄a nostra. & aliqui he.le. Post donatiōes vel dotes ei⁹. Mich.1. Dabis emissarios sup hereditatē geth. pro quo aliqui he.le. Dabis donatiōes vel munera. & inde שְׁלָחִים Salchaim siue שְׁלָחוֹת Salchoth. i. ppagines seu rami. eo q̄d emittūtur & extēduntur huc & illuc. Canti.4. Emissiones tue paradysus malorū punicorū. i. ppagines tue vel rami tui. Esa.16. Propagines eius relicte sunt. & inde שֶׁלַח Selach. siue שִׁילוֹחַ Siloach: q̄d ē nomē fluuii ppe ierusalem. Nee.3. & muros piscine siloe ī hortū regis. Esa.8. Eo q̄d abiecit populus iste aquas siloe. & interpretatur missus. Ioannis.9. Vade & laua in natatoria siloe: quod interpretatur missus. & inde שֶׁלַח selach siue שְׁלַח Salach. i. arma. s. missilia. aut gladius: vel pugio. 2.Paralip.

Immittere. Submittere. Eiicere. Abiicere. Extendere. Tendere. Nudare. Spoliare. מִשְׁלָח מִשְׁלַחַת. Missio. Immissio. שִׁלּוּחִים. Missiones. Emissarii. munera. שְׁלָחִים. Emissiões. Ppagines. שֶׁלַח שִׁילוֹחַ. Siloe. שֶׁלַח

23. Cōstituitq; oēm populū tenentiū pugiones. Et in eo. 32. Fecitq; vniuersi gn̄is armaturā. Nee.4. & altera tenebat gladiū. Iob.33. Vt nō trāseat in gladiū. & in eo.36. Si autē nō audierint trāsibūt p gladiū. ponitur ēt p fenestra. Ioel'. 2. & p fenestras cadēt. Itē שֻׁלְחָן Sulchan. i. mēsa. Exo.25. facies & mēsā de lignis setim. p̄s.22. parasti in cōspectu meo mensam. & in plurali שֻׁלְחָנוֹת Sulchanoth. 2.Paralipo.4. Nec non & mensas decem. Esa.28. Omnes enim mense replete sunt vomitu.

שָׁלַט Salat. dn̄ari. ptātē habere. ptātē exercere. Nee.5. Sed & ministri eorū depsserant pplm̄. pro quo he.le. Dominati sunt vel ptātē exercebāt sup pplm̄. p̄s.118. & nō dn̄etur mei oīs iniustitia. Eccl's.2. & dn̄abitur in laborib⁹ meis Et in eo.5. Potestatēq; ei tribuit vt comedat ex eis. Et ī eo. 8. Dn̄atur hō homini in malum suū. & inde שִׁלְטוֹן Siltō siue שַׁלִּיט Salit. i. dominās: vel potēs. Eccl's.8. Et sermo illi⁹ ptāte plen⁹ est. Et in eo. Nō est in hoīs ptāte phibere spūm. p quo he.le. Non est hō potēs in spū. & in eo. Nec habet potestatē in die mortis. & in lingua chaldaica dicitur שַׁלִּיטָא Salita. Dañ.2. Quia a rege ptātē accepat. & in plu. שַׁלִּיטִים Salitim. Vt in eo.7. Supra decē principes ciuitatis. & ī ge. fe. שַׁלֶּטֶת salateth. Ezech.16. Opa meretricis & procacis. pro quo he.le. Opa mulieris meretricis potētis. i. preualētis sup alias meretrices. Item signāt scutū seu clypeū aut arma. & solū inuenitur in nu. plu. s. שְׁלָטִים salitim: siue שֶׁלֶט Silte. 2.Reg.8. & tulit arma aurea que habebāt serui adadezer. 4.Reg.11. Et dedit eis hastas & arma regis dauid. 2. Paralip.23. Deditq; ioiada sacerdos centurionibus lanceas clypeosq; & peltas regis dauid. Canti.4. Mille clypei pendent ex ea: oīs armatura fortium.

שָׁלַךְ Salach. proiicere. deiicere. abiicere. mittere. Geñ.21. Abiecit puerū. & in eo.27. Venite occidamus eum & mittamus in cisternā veterē. i. proiiciamus. & in eo. Miserūtq; eū in cisternā. Ios.18. Vt hic corā dn̄o deo vestro in silo mittā vobis sortē. 3.Reg.13. & erat cadauer ei⁹ proiectū in itinere. 4.Reg.10. Et proiecerūt milites & duces. Ps.21 In te proiectus sum ex vtero. p̄s.147. Mittit crystallū suam sicut buccellas. Esa.6. Et sicut q̄rcus q̄ expādit ramos suos. i. que proiicit a se ramos suos. Hiere.9. Quī deiecta sunt tabernacula nostra. Threñ.2. Proiecit de celo in terrā inclytā israel. Ezech.16. Sed proiecta es sup faciē terre. Dañ.8. Et deiecit locū sanctificatiōis. & inde quedā porta in ierusalē dicebatur שַׁלֶּכֶת Salecheth. quod interpretatur proiectio seu missio. idest ducens vel mittēs. 1.Paralip.26. iuxta portam que ducit ad viam ascensionis. Item שָׁלָךְ Salach. nomen est auis. Pro quo beatus hieronymus trāstulit mergulum. Leuit.11. Mergulum & ibin.

שָׁלַם Salā. restituere. reddere. retribuere. soluere. s. debitū. pacificare. siue in pace esse: vel pacificū aut pacatum esse. perficere. complere. aut consumare. Exo.21. Reddet bouem pro boue. Et in eo.22. Quinq; boues pro vno boue restituet. & in eodem. Si non habuerit quod pro furto reddat. idest restituat. Leuit.6. Reddet oīa que per fraudem voluit obtinere. Iudi.1. Ita reddidit mihi deus. 4.Reg.4. vende oleum: & redde creditori tuo. Ps.7. Si reddidi retribuentibus mihi mala. Ps.34. Retribuebant mihi mala pro bonis. p̄s.61. Quia tu reddis vnicuiq; secundum opa sua. Prouer.11. Si iustus in terra recipit: quātomagis impius & peccator. pro quo hebrei legunt. Si iusto in terra retribuitur. idest recipit secundum opera sua: quantomagis impi⁹ & peccator. Esa.65. Sed reddam & retribuam in sinu eorū. Hiere.18. Nunquid reddetur pro bono malum. Ioel'.3. Nūquid vltionem vos redditis mihi. & inde שִׁלֵּם Silem: siue

Pugio. armatura. Gladius. Fenestra. שֻׁלְחָן. mensa. שֻׁלְחָנוֹת. mense. שָׁלַט. dominari. potestatē habere. שִׁלְטוֹן. שַׁלִּיט. Potestas. Potens. שַׁלִּיטָא. Potens. שַׁלִּיטִים. Principes. שַׁלֶּטֶת. Procax. Potens. שְׁלָטִים. שֶׁלֶט. arma. Clypei. armatura. שָׁלַךְ. abiicere. mittere. Proiicere. deiicere. שַׁלֶּכֶת. que ducit. שָׁלָךְ. mergulus. שָׁלַם. Retribuere. Restituere. Reddere. שִׁלֵּם

שִׁלּוּם Silum. i. retributio vel restitutio. Deut.32. Mihi vindicta: & ego retribuam eā. pro quo he.le. Mihi vīdicta & retributio. Osee.9. Venerunt dies retributionis. Mich.7. & iudex in retribuendo est. pro quo he.le. Et iudex in retributione. Scribitur ēt cū tau in fine. p̄s.90. Et retributionē peccatorū videbis. & in plu. שִׁלּוּמִים Selomim. Ps.68. Fiat mensa eorum corā eis in laqueū & in retributiones. signāt ēt predicta dictio pacificare: aut pacatū esse vel pacē habere. Deut.20. Si aūt fedus inire noluerit. pro quo he.le. Si aūt nō pacificabitur. i. si noluerit tecū pacē habere: vel pacē facere. Ios.10. Et quod transfugissent gabaonite ad israel. Pro quo he.le. Et quod pacificati fuissent cum israel. Et in eo. Quare transfugerit ad iosue. i. pacem haberet cū eo. 3.Reg.22. Pacemq; habuit iosaphat. Iob.5. Et bestie terre pacifice erunt tibi. Et in eo.8. Et pacatū reddet habitaculū iustitie tue. Et in eo.22. Acquiesce igitur ei: & habeto pacē. Prouer.13. Qui aūt timet preceptū in pace versabitur. & in eo.16. Inimicos quoq; ei⁹ cōuertet ad pacē. pro quo he.le. Inimicos quoq; eius pacificabit ei. & est sensus sicut in lr̄a nostra. & inde שָׁלוֹם Salom. i. pax seu pacificus. aut cōcordia. Geñ.43. Pax vobiscum: nolite timere. Leuit.26. Dabo pacē in finibus vestris. Nu.20. Do ei pacem federis mei. 3.Reg.2. pacificus ne est ingressus tuus. Iob.25. Qui facit cōcordiā in sublimis suis. p̄s.37. Non est pax ossibus meis. p̄s 119. Cū hiis qui oderunt pacē: erā pacificus. Esa.41. Transibit in pace. Et in eo.53. Disciplina pacis nostre sup eū. & in eo.57. Veniat pax. & in eo. Pacem ei qui lōge est: & ei qui ppe est. & in eo. Non est pax impiis. ponitur ēt pro sano vl' sospite. Geñ.43. Sanus ne est pater vester senex. pro quo he.le. est pax patri vestro seni. i. est sanus. Et in eo. qui rn̄derunt sospes est. Est ēt dictio salutandi. 1.Reg.25. & salutabitis eū ex nomine meo pacifice. & sic dicetis. Sit fratrib⁹ meis & tibi pax: & oibus q̄cūq; habes sit pax. 2.Reg.20. Salue mi frater. i. pax sit tibi. 1.Paralip.12. Pax tibi & pax adiutoribus tuis. & inde שְׁלָמִים Selemim. i. pacifici. Geñ.35. Viri isti pacifici sunt. 2.Reg.20. Nonne ego sum que respondeo veritatē in israel. pro quo he.le. nōne ego pacificarū fideliū israel. i. vna de ciuitatib⁹ pacificis & fidelibus. p̄s.54. Extendit manū suā in retribuendo. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he.ve. trāstulit. Extendit manū suā ad pacifica sua. Nañ.1. Si perfecti fuerint & ita pl'es. Pro quo he.le. Si pacifici fuerint. Pōt ēt signāre perfectos sicut est in lr̄a nr̄a: vt infra dicetur. Accipitur ēt pro sacrificio pacificorū. Exo.20. Et offeretis sup eo holocausta & pacifica vr̄a. & in eo.24. Immolauerūtq; victimas pacificas dn̄o. Leuit.3. Hostia pacificorū. Amos.5. Et vota pinguiū vestrorū nō accipiam. Pro quo he.le. Et pacificū pinguiū vr̄orū nō accipiā. i. sacrificiū pacificū. & inde שׁוּלַמִּית Sulanith. Quod interpretatur pacifica. Cāti.6. reuertere reuertere sulamitis. sic debet legi: nō sunamitis. Signāt ēt p̄dicta dictio cōplere vel consumare aut pficere. Geñ.13. Nedū cōplete sunt iniquitates amorreorū. 3.Reg.7. Et perfecit oē opus. & in eo.9. perfectūq; est oē opus. 2.Paralip.4. Sicq; completū est oē opus. Esa.38. De mane vsq; ad vesperā finies me. i. cōsumabis. & in eo.44. & consiliū seruorū suorū cōplēs. & in eo. & oēm volūtatē meā cōplebis. & in eo.60. Et complebuntur dies luctus tui. & inde שָׁלֵם Salem. i. cōpletus vel cōsumat⁹ aut pfectus siue integer. & in ge. fe. שְׁלֵמָה Selema. 3.Reg.6. de lapidibus dolatis atq; perfectis. Quod ī hebreo legitur singulariter. s. lapide perfecto vel integro. Et est in he. ge. fe. Amos.1. Eo quod concluserint captiuitatem perfectam in idumea. & in plurali שְׁלֵמוֹת Selemoth. Deut.27. Et de saxis informib⁹ & impolitis. Pro quo hebrei legunt. De lapi

שִׁלּוּם. retributio. שִׁלּוּמִים. retributiones. Fed⁹ inire. Pacificare. Pacem habere. pacificū eē. pacatū eē. שָׁלוֹם. Pax. Pacific⁹. Cōcordia. Sanus. Sospes. salutare. שְׁלָמִים. Pacifici. Pacifica. שׁוּלַמִּית. sulamitis. Complere. Perficere. Finire. שָׁלֵם. Perfect⁹. שְׁלֵמָה. Perfecta. שְׁלֵמוֹת

dibus integris siue perfectis. & inde שְׁלוּמִים Selomim. idest perfectiones vel consumationes. Hiere.13. Translata ē omnis iuda transmigratione perfecta. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet transmigratiōe perfectionum vel cōsumationum. & inde מְשֻׁלָּם Mesulam. idest consumatus. siue perfectus. Esa.42. Quis cecus nisi qui venundatus est. Pro quo hebrei legunt. Quis cecus sicut Mesulam. quod interpretatur perfectus siue consumatus aut pacificus. Potest etiam significare illum cui aliquod debitum solutū est vel cui aliquid restitutum est.

שַׂלְמָה Salma. vestimentum. seu vestis. Exo.22. Et oue ac vestimento. Et in eodem. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum.

שָׁלַף Salaph. euaginare. educere. scilicet gladium. discalciare. soluere. scilicet calciamentum. euellere. Iudi.3. Nec eduxit gladium. Et in eodem.8. Qui non eduxit gladium. Et in eodem.9. Euagina gladium tuum & interfice me. Et in eodem.20. Quadringēta millia peditum pugnatorum. Pro quo hebrei legūt. Quadringēta millia virorū peditum euaginantium siue educentium gladium. & in eodem. Inuenti sunt viginti millia de beniamin educentium gladium. Iob.20. Eductus & egrediens de vagina sua. Significat etiam discalciare. Ruth.4. Soluebat homo calciamentum suum. Ponitur etiam pro euellere. p̄s.128. quod Priusq; euellatur exaruit. quod hebrei exponunt. priusq; educatur in culmine.

שָׁלֹשׁ Salos. tres siue tria. & est in hebreo generis femenini vel neutri. Exo.23. Tribus vicib⁹ mihi per singulos annos festa celebrabitis. Deut.19. Tres ciuitates separabis tibi. Prouer.30. Per tria mouetur terra. & in genere masculino dicitur שְׁלֹשָׁה Selosa. vel שְׁלֹשֶׁת seloseth. Geñ.9. tres isti filii sunt Noe. Et in eodem.18. Apparuerunt tres viri. Et in eodem.41. Tres propagines: tres adhuc dies sunt. Nume.12. Egredimini vos tantum tres. & inde verbum שִׁלֵּשׁ Siles. quod significat triplicare siue in tres partes diuidere aut in tertio die aliquid operari: vel tertio idē facere. Deut. 19. Et in tres equaliter partes totam terre tue prouinciam diuides. 1.Regum.3. Requiretur enim sessio tua vsq; perendie. idest vsq; in tertium diem. hebrei tamen legunt cum sequentibus sic. & in tertio die descendes. 3.Regum.18. & tertio idipsum facite. & inde שְׁלִישִׁי Selisi. idest terti⁹. Geñ. 3. Et factum est vespere & mane dies tertius. Exo.39. In tertio ligurius achates & ametistus. & in plurali שְׁלִישִׁים Selisim. siue שְׁלִשִׁים Silesim. Geñ.3. Cenacula & tristega facies in eo. idest diuisa in tres mansiones. & in eodem.50. Et vidit ephraim filios vsq; ad tertiam generationem. Pro quo hebrei legunt. Et vidit ioseph de ephraim filios tertios. idest vsq; ad tertiam generationem. 3.Regum.6. Et per cocleam ascendebatur in medium cenaculum: & a medio in tertium. Pro quo hebrei legunt. Et a medio in tertia. scilicet cenacula. quia erat in tres partes diuisum. Ezech.43. Vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Pro quo hebrei legunt. Iuncta porticui in tribus siue in triplicibus. Et in genere feminino שְׁלִישִׁיָּה Selisia. siue שְׁלִישִׁית selisith. idest tertia. Deut.26. Anno decimarum tertio. & in hebreo est generis feminini: quia annus est generis feminini. 1.Regum.20. Vsq; ad vesperam diei tertie. Et in eodem. Si inuestigauero sententiam patris mei crastino vel perendie. idest in die tertia. Esa.19. In die illa erit israel tertius egypto & assyrie. Et in hebreo est generis feminini: & refertur ad plebem Israel. & in eo.37. in anno aūt tertio seminare & metere. Zach.6. Et in quadriga tertia equi albi. signāt ēt שְׁלִישִׁית selisith. tertiā partem. Nu.28. Media pars hin per

Integre. Perfecte. שְׁלוּמִים. pfectiōes. Cōsumat⁹. שַׂלְמָה. Vestimentū. שָׁלַף. Educere. Euaginare. soluere. s. calciamentum. Euellere. שָׁלֹשׁ. Tres. Tria. שְׁלֹשָׁה. Tres. שִׁלֵּשׁ. In tres partes diuidere. tertio idē facere. שְׁלִישִׁי. Tertius. שְׁלִישִׁים. Tristega. Tertius. Triplex. שְׁלִישִׁיָּה. Tertia. שְׁלִישִׁית

singulos vitulos & tertia per arietem.z. Paralip.23.Tertia
pars vestrũ qui veniunt ad sabbatũ.Et in eodẽ.Tertia vero
pars ad domũ regis: & tertia ad portã que appellatur fũda
mẽti. Significat ẽt tripliciter.Ezech.21.Et duplicetur gla-
di9 & triplicetur.i.tripliciter duplicetur.Sigñat ẽt שְׁלִישִׁיָּה
Selisiia conternantẽ seu trinã.i.trium annorũ. Esa.15.Ve-
ctes eius vsq; ad segor vitulã conternãtem.& inde מְשֻׁלָּשׁ
Mesulas.i.trinus seu trimus aut triennis. idest annorũ tri-
um.Geñ.15.Sume inquit mihi vaccã triẽnem & caprã tri-
nã & arietẽ ãnorũ triũ.& in ge.fe. מְשֻׁלֶּשֶׁת Mesulesseth vt
in predicto loco:& in plu.fe.מְשֻׁלָּשׁוֹת Mesulasoth. Ezech.
42.Tristega enim erãt.i.per tria tecta diuisa vel p tres mã-
siões.& inde שִׁלְשֹׁם Silsom.i.nudiustertius. Geñ.31.quod
nõ sit erga me sicut heri & nudiustertius.& inde שְׁלֹשִׁים Se
losim.i.triginta. Geñ.6.Et triginta cubitorũ altitudo illi9
Et in eo.41.Ioseph triginta erat annorũ qñ stetit incõspe
ctu pharaonis.& inde שָׁלִישׁ Salis.i.mẽsura capiens tertiã
partẽ alterius mensure maioris.ps.79.Et potũ dabis no-
bis ĩ lachrymis ĩ mẽsura.Sed btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.
trãstulit.Et potasti nos lachrymis tripliciter . Ponitur ẽt p
mẽsura triũ digitorũ.Esa.40.Quis appẽdet tribus digitis
molẽ terre.pro quo he.le.Et mensus est in mẽsura.s.triũ di
gitorũ siue in triplici.s.mẽsura puluerẽ terre. Sigñat etiã
שָׁלִישׁ Salis.ducẽ seu principẽ vel principalẽ .4. Regũ.7.
Rñdens vnus de ducibus.& in eo.9.Dixitq; iehu ad Bada-
char ducẽ.Et in eo.15.Coniurauit aũt cõtra eũ phacee fili
us romelie dux.& in plu.שָׁלִישִׁים Salisim.Exo.14. Et du
ces totius exercitus.& in eo.15.Et electi principes eius sub
mersi sunt in mari rubro.Sigñat etiã שָׁלִישִׁים Salisim res
magnas & precipuas: scd͠m hebreos. Prouer. 22 . Ecce des
cripsi eã tibi tripliciter.pro quo ipsi legũt.Ecce descripsi ti
bi magna siue precipua.põt ẽt intelligi sicut est in lr̃a nr̃a.si
gñat q שָׁלִישִׁים Salisim quedã instr̃a musica :que fortasse
erãt triãgulata vel triũ chordarũ.pro quo btũs hiero. tran-
stulit sistra.1.Reg.18.In tympanis leticie & in sistris.

שֵׁם Sem.nomẽ aut fama.Geñ.2.Nomen vni phison.& in
eo.4 .Iste cepit inuocare nomẽ dñi.& in eo.16. voca-
uitq; nomen eius Ismael.& in eo.32. Quid queris nomen
meum.Leuit.24. Et qui blassemauerit nomen domini
morte moriatur.ps.9.Nomẽ eorũ delesti.ps.108 . In gña-
tiõe altera deleatur nomẽ eius.ps.137.Qñ magnificasti sr
p oẽ:nomẽ sanctũ tuũ.Hiere.29 . Pro eo qd͠ misisti in noĩe
meo libros.pro quo he.le.Pro eo qd͠ misisti in noĩe tuo li-
bros siue ep̃las.& ponitur ibi שִׁמְכָה Simcha cũ he in fine p
שִׁמְךָ Simcha. Sigñat etiã famã vel famosum.i.noĩatũ.Geñ.
6. Isti sunt potẽtes a seculo viri famosi. pro quo he.le. Viri
fame vel nois.2.Reg. 7 .Feciq; tibi nomẽ grãde iuxta no-
mẽ magnorũ.& in plu.שֵׁמוֹת Semoth.Geñ. 2 . Appella-
uitq; adam noibus cũcta aiantia.Exo.1.Hec sunt noĩa filio
rũ israel.Itẽ שָׁם Sam.i.ibi: aduerbiũ loci:siue illic : vel illuc
Geñ.2.Ibi inuenitur bdeliũ & lapis onychinus . Deut.10.
Que vsq; hodie ibi sunt.Iob.3 . Ibi impii cessauerũt a tu-
multu.ps.13.Illic trepidauerũt timore.ps.49. Et illic iter
quo ostẽdã ei salutare dei.ps.121.Illuc enim ascẽderũt trib9
ps.131. Illuc pducã cornu dauid.ps.138 . Etenim illuc ma-
nus tua deducet me.Scribitur ẽt cũ he in fine & dr̃ שָׁמָּה sa-
ma.Geñ.14.& ceciderũt ibi.Deut.1.Nec tu ingredieris il-
luc.Et in eo.12.Illuc oĩa que pcipio cõferetis.Iob.2. & nu-
dus reuertar illuc.Ponitur ẽt pro tũc aduerbio tpis. Eccl̃s.
3.& tps ois rei tunc erit.& cõponitur cũ mem in principio
& dr̃ מִשָּׁם Misam.i.inde siue illinc.Geñ.2.Qui inde diui-
ditur in quattuor capita.& in eo.11.& inde dispsit eos dñs.
Et in eo.49.Inde pastor egressus est.& inde שָׁמַיִם samaim
i.celi.& solũ inuenitur in nu.plu.& caret numero singulari
Sed ponitur aliqñ pro singulari:aliqñ pro plurali.Geñ . 1.
In principio creauit deus celũ & terrã.Et in eo . Vocauitq;
deus firmamentũ celum.Leuit.26.Daboq; vobis celũ de-
super sicut ferrũ.Deut.30. Si ad cardines celi fueris dissipa
tus.Et in eo.32.Audite celi que loquor.& in eo.Celiq; ca-
ligabũt rore.Esa.13.Veniẽtibus de terra procul a summitate
celi.Sigñat ẽt regionẽ aeris excelsã q̃ est versus celũ.Deut.
9.Et ciuitates ingẽtes & ad celũ vsq; muratas.& est hypbo
lica locutio.Iob. 2 . Sparserunt puluerem super caput su-
um in celum.Prouer.30. Viam aquile in celo. & in lingua
chaldaica dr̃ שְׁמַיָּא Semaia.Hiere.10.Dii q celũ & terrã nõ
fecerũt.Dañ.2.Sed est deus in celo reuelans mysteria.

שָׁמַם Samam.desolare.desertũ facere.perdere.disperdere
obstupescere.Leuit.26.Et deserta faciam sãctuaria
vr̃a.& in eo.disperdãq; terram vestram.i.desolabo . & ĩ eo.
Cunctis diebus solitudinis eius.Pro quo he.le.Cũctis die-
bus quibus desolata fuerit.Et in eo.patiẽs solitudinẽ ppter
illos.pro quo he.le.Cum desolata fuerit ab eis.ps. 68. & lo
cũ eius desolauerũt. Esa.54.& ciuitates desertas inhabita
bis.i.ciuitates que desolate sunt.Hiere.17 . desolatiõe deso
lata est oĩs terra.& in eo.49.Et dissipauerit cũ eis habita
cula eorũ.Threñ.1.facti sunt filii eius perditi. & in eo.5 . p
pter montẽ sion quia disperiit.Ezech.12.Terraq; deserta.
Et in eo.20.vt cũ offerrẽt omne qd͠ aperit vuluam ppter
peccata eorum.pro quo he.le.Cum offerrent omne qd͠ a-
perit vuluã:vt disperdã eos.Sed si pro אֲשִׁימֵם asimem lega
tur אֲשַׁמֵּם asamam.tũc sigñat culpã siue peccatũ eorũ :sicut
est in lr̃a nostra. & in eo.30.Et disperdã terrã.& in eo . 36.
Pro eo quod desolati estis & cõculcati.& in eo.que quondã
fuerat desolata.& in eo. Et ciuitates deserte & destructe. Si
gñat ẽt obstupescere. Leuit.26. Et obstupescẽt sup eã iimi
ci vestri. Iob.17.Stupebunt iusti super hoc.& in eo. 21. At
tendite ad me & obtupescite.ps.142. In memetipsum tur
batũ est cor meũ.i.stupefactũ est.Eccl̃s.7.Ne obstupescas.
Esa.52.Sicut obstupuerunt super te multi. & in eo.63.que
sui: & non fuit qui adiuuaret.pro quo hebrei legunt.& stu
pefactus sum:& non fuit qui adiuuaret.Hiere. 2. Obstupe
scite celi super hoc.Et in eodem.4.Et obstupescent sacer-
dotes.Et in eodem.19.Omnis qui pertransierit eam:obstu
pescet.Dañ.8.Et stupebam ad visionem.& inde שׁוֹמֵם So-
mem.idest desolatus:siue perditus.aut stupefactus vel me-
rens.Threñ.3.Posuit me desolatam . Scribitur etiam cum
mem in principio & dicitur מְשׁוֹמֵם Mesomem. Dañ . 9.
Et erit in templo abominatio desolationis. Et in eodem.
Perseuerauit desolatio.Et in eodem.12. Posita fuerit abo-
minatio in desolatione.Ponitur etiam pro merente vel tri
sti . Esdre. 9.Et sedi merens.Et in eodem . Et ego sedebam
tristis.Potest etiam legi desolatus vel stupefactus. Ezech.3
Mansi ibi tribus diebus merens.& in plurali שׁוֹמְמִים
Somemim.Threñ.1. Facti sunt filii mei perditi . Et in eo-
dem.Omnes porte eius destructe . & in genere feminino
שׁוֹמֵמָה Somema.Esa.54.Quoniam multi filii deserte.
Threñ.1. Posuit me desolatam . & in plurali feminino
שׁוֹמֵמוֹת Somemoth.Esa.61.Et desertas & dissipatas in ge
nerationem & generationem.Dañ.9. Et vide desolatio-
nes nostras.Et inde שַׁמָּה Sama:siue מְשַׁמָּה Mesama aut
שְׁמָמָה Semama.idest desolatio:siue stupor.Ps.72. Quo-
modo facti sunt in desolationẽ.Hiere.5.Stupor & mirabi
lia facta sunt in terra. Et in eodem .18. Vt fieret terra eo-
rum in desolationem.Ezech.33. Cum dedero terram eo
rum desolatam & desertam.Et in eodem.35 .Et dabo te de
solatum & desertum . Pro quo hebrei legunt . Et da-

bo te in desolationẽ & desertũ.Ioel.3.Egypt9 in desolatio
nẽ erit. & in plu.שַׁמּוֹת Samoth. siue שְׁמָמוֹת Semamoth.aut
מְשַׁמּוֹת Mesamoth.ps.45.Qui posuit prodigia sup terrã.
p quo btũs hiero.in ps.iuxta he.ve. trãstulit quãtas posuit
solitudines in terra.Esa.15 . Aque nemrim deserte erunt.
Pro quo he.le.Desolatiões erũt.Ezech.35. In desolatiões
sempiternas tradã te.& inde שִׁמָּמוֹן Simamon . i . desolatio
Ezech.12.Et aquã suã in desolatione bibẽt.& inde שְׂמָמִית
Semamith.i.stellio.Prouer.30.Stellio manibus nititur. &
solum inuenitur in predicto loco.

שְׂמֹאל Semol.sinistra.De quo vide infra in dictione שְׂמֹל
Semol.

שָׁמַד Samad.destruere.disperdere.delere.dissipare.Leuit
26.Destruã excelsa vr̃a.Deut.1.vt traderet nos in ma
nu amorreorũ atq; deleret.Prouer.14.Domus impiorum
delebitur.Esa.14.Et scopabo eã ĩ scopa terẽs. p quo he.le.
Destruẽs vel delẽs.& in eo.48.Nõ fuisset attritũ nomẽ ei9
a facie mea.idest non fuisset deletum vel dissipatũ.Ezech.
14.Et delebo eum de medio populi mei israel.& in eo.32.
Et dissipabitur multitudo eius. Osee.10.Disperdentur ex-
celsa idolorum.

שָׂמַח Samach.letari.exultare.gaudere.Exo.4. Vidẽsq; te
letabitur corde.Deut.33.Letare zabulon in exitu tuo
Iudi.9.Quod letificat deũ & hoies.Ester.8. Omnisq; ciui
tas exultauit atq; letata est.ps.15.letatũ est cor meũ & exul
tauit lingua mea.Ps.88.Letificasti oẽs inimicos eius . Ps.
104.Letata est egyptus in profectiõe eorũ.Prouer.13 . lux
iustorũ letificat.& in eo.27.Et letifica cor meũ.Et in eodẽ
29.Et iustus laudabit atq; gaudebit.Eccl̃s . 11.Letare iuue-
nis in adolescentia tua.Hiere.20.Quasi gaudio letificauit
eũ.& inde שָׂמֵחַ Samech.i.letus siue gaudẽs.Deut.16.Eris
q; in leticia.Pro quo he.le.Erisq; letus siue gaudẽs . Ester.
5.Letus & alacer.& in plu.שְׂמֵחִים Semechim. Iob.3. Gau-
dẽtq; vehemẽter cũ inuenerint sepulchrũ.Pro quo he.le le
ti siue gaudẽtes in leticia siue in exultatione:gaudebũt cum
inuenerint sepulchrũ.i.qui quondã gaudebãt in exultatio
ne :mõ gaudẽt cũ inueniũt sepulchrũ.ps.34.Qui gratulã
tur malis meis.Esa.24.Ingemuerũt oẽs qui letabãtur cor
de.& inde שִׂמְחָה Simcha.i.leticia siue gaudiũ. Nu.10.Si qñ
habueritis epulũ aut dies festos.pro quo he.le.In die leticie
vestre & in festiuitatibus vestris.Eccl̃s.8.Laudaui igitur le
ticiam.Esa.55.In leticia egrediemini.

שָׁמַט Samat.dimittere.remittere.relinquere. precipitare
declinare.calcitrare.Exo.25.Anno aũt septimo di-
mittes eã:& requiescere facies.Deut.15. Cui debetur aliqd
ab amico vel proximo ac frẽ suo repetere nõ poterit.pquo
he.le.Remittat siue dimittat ois cui debetur aliquid.& ĩ eo.
Ciuẽ & ppinquũ repetẽdi nõ habẽbis ptãtem.Pro quo he.
le.Et qd͠ fuerit tibi cũ fratre tuo dimittet man9 tua . & est se
sus sicut in lr̃a nr̃a.Hiere.17.Et relinqueris sola ab heredi-
tate tua.& inde שְׁמִטָּה Semita.i.remissio.Deut. 15. Septi-
mo anno facies remissionẽ.& in eo. Appropinquauit septi
mus annus remissiõis.Sigñat ẽt pdicta dictio pcipitare.4
Reg.9.Precipitate eã deorsũ:& pcipitauerũt eã .ps. 140.
absorti sunt.pro quo he.le.pcipitati sũt.põt ẽt legi secũdũ
primã significationẽ dimissi sunt vel relicti sunt . Ponitur
ẽt pro declinare vel calcitrare.2.Reg.6. Calcitrabãt boues
& declinauerãt eã.vbi vna dictio hebraica ponitur pro dua
bus dictiõibus latinis.nã in hebreo sic habetur. Qñ calci-
trauerãt boues siue qñ declinauerãt boues.& aliqui hebrei
legunt in predicto loco. Qñ lapsi fuerant boues.

שָׁמַיִם Samaim celi.& declinatur tm̃ plr̃ : & caret numero
singulari:& ponitur aliqñ plurale pro singulari de
quo vide supra in dictione שָׁם Sam.

שְׂמִיכָה Semicha.opertorium seu pallium.Iudi.4.Et oper
tus est ab ea pallio . & solum inuenitur in predicto
loco .

שְׂמֹל Semol.sinistra . & scribitur cũ aleph ante lr̃a lamed
loco vau vocali.Geñ.48.Manasem vero in sinistra
sua.& in eo.Sinistrã ãt sup caput manasse.2.Reg.16.A dex
tera & a sinistra eius.Esa.9.Et comedet ad sinistrã. & aliqñ
scribitur sine aleph.2.Reg.14. Dñe mi rex neq; ad dexte-
rã neq; ad sinistrã.& inde שְׂמָאלִי semali.i.sinister.3.Reg.6
Silr̃ erexit columnã secũdã.p quo he.le.& erexit columnã
sinistrã.& in hebreo est ge.mas.& in ge.fe.שְׂמָאלִית Sema-
lith.Leuit.14.Olei vero partẽ mittet in manũ suã sinistrã.
& inde verbũ הִשְׂמִל Hasmel qd͠ sigñat sinistrare:si latie po
sset dici.i.ad sinistrã pergere.vel ad sinistrã declinare : aut
vti sinistra.Geñ.13.Ego ad sinistrã pergã. 2 .Paralipo.12.
Vtraq; manu fundis saxa iacientes.pro quo he.le. Dextera
& sinistra vtẽtes lapidibus.Esa.30 . Et nõ declinetis nec ad
dexterã nec ad sinistrã.& aliqñ scribitur sine aleph.Ezech.
21.Exacuere valde ad dexterã & ad sinistram. Item שִׂמְלָה
Simla.i.palliũ seu vestimentũ:aut pannus.Geñ. 9. Palliũ i
posuerũt humeris suis.Deut.8.Vestimẽtũ tuũ quo opieba
ris nequaq; vetustate defecit.& in eo.22. Expandentq; ve-
stimẽtũ corã senioribus.& in plu . שְׂמָלוֹת Semaloth . Geñ.
45.Singulis aũt proferri iusit binas stolas.i. binas vestes
Exo.3.Vasa argentea & aurea ac vestes.

שָׁמֵן Saman.impinguare.incrassare.Deut.32.Incrassatus
est dilectus.& in eo. Impinguatus incrassatus. Nee.
9.Et saturati & impinguati sunt.Esa.6.Exceca cor populi
huius.Pro quo hebrei legunt. Incrassari.idest incrassatum
est cor populi huius.& sic habetur in euangelio secundum
mattheum capitulo.13.vbi dicitur. Incrassatum est enim
cor populi huius:& auribus grauiter audierunt.Hiere.5.I-
crassati sunt & impiguati.& inde שָׁמֵן Samen.idest pinguis
1.Paralip.4.Inueneruntq; pascua vbera & valde bona.Pro
quo hebrei legunt.Et inuenerunt pastum pinguẽ & bonũ.
Esa.30.Eritq; vberrimus & pinguis.& in plu.שְׁמֵנִים sema
nim.Esa.25.Conuiuium pinguium:cõuiuium vindemie:
conuiuium pinguium medulatorum.Et aliquando scribi
tur cum mem in principio.Nee.8 .Ite comedite pinguia.
ps.77.Et occidit pingues eorum.Esa.10.Mittet domina-
tor dominus in pinguibus eius tenuitatem.& in genere fe
minino שְׁמֵנָה Semena.Geñ.49.Aser pinguis est panis ei9
Nu.13.Humus pinguis an sterilis.Nee. 9. Ceperuntq; vr-
bes munitas & humum pinguem.& inde שֹׁמֶן somen siue
מִשְׁמָן Misman.idest pinguedo siue crassitudo.Geñ.27.In
pinguedine terre erit habitatio tua . ps. 108. Et caro mea
mutata est propter oleum.Pro quo hebrei legunt . Et caro
mea macilenta facta est: siue mutata est a pinguedine. Po
test etiam significare oleum:vt infra dicetur.Esa.17.Et pin
guedo carnis eius marcescet . & inde שֶׁמֶן Semem. siue
שָׁמֶן Samem.idest oleum vel vnguentum.Exo.27 . Ole-
um de arboribus purissimum.Leuit.24. Vt offerant tibi
oleum de oliuis purissimis.Prouer.27.Et oleum dextere-
sue euocat.Canti.primo. Oleum effusum est nomen tuum
Esa.1.Nec fota oleo.Et in eodem.5.In cornu filii olei. Et
in eodem.10.Computrescet iugum a facie olei. Ezech.32.
Et flumina eorum quasi oleum adducam . Ponitur etiam
pro oliua. Nee.8.Et afferte frondes oliue : Significat eti-
am vnguentum siue oleum aromaticum.Ps.132. Sicut vn
guentum in capite quod descendit in barbam barbã Aa
ron .Canti . 1. Fragantia vnguentis optimis .Item שְׁמֹנָה
Semona . idest octo . 4 . Regum . 22. Octo annorum

erat Iosias. Eccl's.11. Da parte septem necnō & octo. Mich. 5. Et octo primates hoim. & inde שמיני Semini.i.octauus. Exo.22. Die octauo red.des eū mihi. Leuit.9. facto aūt octauo die. & in ge.fe. שמינית Seminith. vt in titulo. ps.11. vbi dr̄ in fine psalmus dauid ꝓ octaua. & ide שמנים Semonim i.octogita. vt Gen̄.16. Octoginta & sex annorū erat abraā. Itē אשמן Asman.i.locus caliginosus siue sepulchrū. & solū inuenitur in nu.plu. Esa.59. Et in caliginosis q̄si mortui.

שמע Samaa. Audire. siue exaudire: acquiescere. obedire. intelligere. Gen̄.3. Vocē tuā dn̄e audiui. & in eo. quia audisti vocē vxoris tue. Et in eo.18. Quo audito sara risit post ostiū tabernaculi. pro quo he.le. Et sara audiebat post ostium tabernaculi. Et in eo.21. Exaudiuit dn̄s vocē pueri. Et in eo.34. Quod cū audisset iacob. & in eo.45. Auditū q̄ est & celeri sermone vulgatū in aula regis. Pro quo he.le. Et vox audita.i.rumor auditus est in domo pharaonis. Exo.2. Audiui gemitū eorū. & in eo.22. Si clamauerit ad me: exaudiā eū. & in eo.23. Nec audietur ex ore vr̄o. Nu.12. Quod cū audisset dn̄s iratus est valde. 1.Reg.15. Precepit itaq̄ saul populo. Pro quo he.le. Et audire fecit saul populū.i.pconizare fecit vt oēs cōgregarētur ad preliū. 4.Reg.7. Siquidē dn̄s sonitū audire fecerat. 1.Paralip.15. In nablis & citharis cōcrepātes. Pro quo he.le. Audire facientes.i.cantica & hymnos. Nec.12. Et audita est letitia ierusalem. Ps.57. Qui nō exaudiet vocē incantantium. ps.129. Dn̄e exaudi vocē meā. Hiere.23. Nolite audire verba ꝓphetarū. & in eo.51. Annūciate cōtra eā regibus Ararat. ꝓ quo he.le. audire facite. Dan̄.8. Audiui vnū de sanctis. Signat̄ et acquiescere vel obedire. Gen̄.16. Cumq̄ ille acquiesceret. 1.Reg.15. & nō potius vt obediatur voci dn̄i. & in eo. Melior est enim obedientia q̄ victime. Pro quo he.le. Melius est enim obedire q̄ victima. ps.17. In auditu auris obedient mihi. Esa.11. Et filii amon obedientes erunt. Hiere.35. qa obedierunt precepto patris sui. & in eo. Quia obedistis p̄cepto ionadab. Signat̄ et intelligere qd̄ est idē qd̄ audire mēte & corde. Deut.28. Cuius linguā intelligere nō possis. 3.Regū.3. Dabis ergo seruo tuo cor docile. pro quo he.le. Cor intelligēs. Esa.36. Loquere ad seruos tuos syra lingua: intelligim⁹ eñ. & inde שמע Semaa. siue שמועה Semua.i. auditio siue auditus: aut fama vel rumor. Iob.42. Auditu auris audiui te. Esa.23. Cum auditū fuerit in egypto: dolebūt cū audierint de tyro. Pro quo he.le. Cū auditio fuerit i egypto: dolebūt ab auditiōe vel a rumore aut a fama tyri. Et in eo.37. Et audiet nūciū. Pro quo he.le. Et audiet auditionē siue famā vel rumorē. Et in eo.53. quis credidit auditui nr̄o. Hiere.51. Veniet in ānō auditio. Et in eo. & timeatis auditū qui audietur in terra. Ponitur et pro fama. Iosue.6. Et nomē eius vulgatū est in omni terra.i.fama eius. Hiere.5. Audiuit rex Babylonis famā eius. & aliq̄n scribitur cū mē in principio & dr̄ משמע mismaa.2.Reg.22. Fecitq̄ eū sibi dauid auricularīū a secreto. pro quo he.le. Et posuit eū dauid ad auditionē suā.i. vt secreta eius audiret. Esa.11. nec scd̄m auditū auriū arguet. Ponitur et ꝓ obedientia.1.Regū.22. Et pgens ad imperiū tuū. Pro quo he.le. ad obedientiā tuā.i. vt tibi obediat in omnibus que ei imperaueris. & inde השמעה Hasmauth.i.auditio. Ezech.24. Vt annunciet tibi. Pro quo he.le. In auditione aurium.i. vt audiasque annunciabit tibi.

שמץ Semes. parum. paululum. pauxillum. ignominia seu infamia. Iob.4. Suscepit auris mea venas susurri eius. pro quo he.le. Suscepit auris mea paululū seu pauxillū ex eo. & in eo.26. Et cū vix paruā stillā sermonis eius audierim⁹. Scribitur et cū he in fine & dr̄ שמצה simsa.i.ignominia seu infamia. Exo.32. Propter ignominiam sordis.

שמר Samar. custodire. seruare. conseruare. obseruare. cauere. Gen̄.2. Vt operaretur & custodiret illum. Et in eo.3. Ad custodiendā viam ligni vite. Et in eo.28. Et custodierit me in via. Et in eo.37. Pater vero rem tacitus considerabat. pro quo he.le. Et pater eius cōseruabat rē seu verbū. & per talē modū loquēdi dicitur. Luce.2. Maria aūt cōseruabat oīa verba hec: conferens in corde suo. Deut.4. obseruabitis & implebitis opere. & in eo: custodi igitur temet ipsum. Et in eo. Custodite igitur aias vr̄as. Et in eo.24. ob serua diligenter ne incurras plagā lepre. 2.Reg.22. & custodiui me ab iniquitate mea. Iob.14. Sed parce peccatis meis. pro quo he.le. Nō custodias siue obserues sup peccatum meū.i.nō obserues mihi odiū seu vindictā. ps.15. Cōserua me dn̄e q̄m speraui in te. Ps.17. Quia custodiui vias dn̄i. Ps.85. Custodi aiam meā q̄m sanct⁹ sum. Eccl's.8. Ego os regis obseruo. Hiere.31. Et custodiet eū sicut pastor gregē suū. Amos.1. Et indignationē eius seruauerit vsq̄ in finē. Ione.2. Qui custodiunt vanitates. Mich.6. Et custodisti p̄cepta Amri. Signat̄ et cauere.i.q̄si est verbū passiuū prime cōiugationis impatiui modi. Exo.19. Cauete ne ascendatis in montē. Deut.4. Caue ne obliuiscaris pacti dn̄i dei tui. Et in eo.12. Caue ne offeras holocausta tua in oī loco. Iosue.6. Vos aūt cauete: ne de his que precepta sunt quicq̄ contingatis. Esa.7. Vide vt sileas. Pro quo he.le. Caue & sile.i. temetipsum custodi vt sileas. & inde שומר Somer.i.custos. Gen̄.3. Nūquid custos fratris mei ego sū. 1.Reg.28. & ego custodē capitis mei ponam te. Esa.21. Custos quid de nocte. & inde משמר mismar: siue משמרת Mismereth.i.custodia. Gen̄.42. Et tradidit illos custodie. Exo.12. & obseruabitis eum. pro quo hebrei legunt. Et erit vobis in custodiā. 1.Reg.22. Mecūq̄ seruaberis. Pro quo hebrei legunt. Et eris mecum in custodiam. & est sensus sicut in littera nostra. 1.Paralip.26. Custodiā contra custodiā. Prouer.4. Oī custodia serua cor tuum. & in plurali משמרות Mismaroth. Nec.7. Et posui custodes. Pro quo hebrei legunt. Et posui custodias. Et in eodem.13. & constitui custodias. & in codē. Et constitui custodias sacerdotum & leuitarum. Dicitur etiam שמרה Somra. idest custodia. ps.104. Pone domine custodiam ori meo. & aliquando scribitur cum aleph in principio & dicitur אשמורה asmura. siue אשמרת asmoreth. idest custodia. Ps.89. Et custodia in nocte. Ponitur etiam ꝓ vigilia. Exo.14. Iamq̄ aduenerat vigilia matutina. Iudi.7. Incipientibus vigiliis noctis mediis. pro quo hebrei legūt In principio vigilie noctis medie. & in plurali אשמרות asmuroth. ps.118. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Preueniebant oculi mei vigilias. Et aliq̄n scribitur sine aleph. ps.76. Anticipauerunt vigilias oculi mei. Item שמיר Samir.i.adamas: aut spina vel vepres. Hiere.17. Et in vnguine adamantino. Ezech.3. Vt adamantē & silicem dedi faciem tuam. Zach.7. Et cor suum posuerunt vt adamantem. Significat etiam spinam seu vepres. Esa.5. Ascendent super eam vepres & spine. Et in eodem.6. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eodem.7. In spinas & vepres erunt. Et in eodem.32. Super humum populi mei spine & vepres ascendent. Itē שמרים Semarim. idest feces. & solum inuenitur in numero plurali. Ps.73. Veruntamen fex eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terre. Pro quo hebrei legunt. Veruntamen feces eius bibent. Hiere.48. Et requieuit in fecibus suis. Soph.1. Et visitabo super viros defixos in fecibus suis.

שמש Semes. Sol. Gen̄.19. sol egressus ē sup terrā. ps.121. Per diē sol nō vret te. Eccl's.1. Et oritur sol & occidit. Malach.4. & orietur vobis timētibus nomē meū sol iustitie. & in lingua chaldaica dr̄ שמשא Simsa. Dan̄.6. & vsq̄ ad occasū solis laborabat vt erueret illū. & in plu. שמשות Simsoth: & signat ꝓpugnacula. Esa.54. Et ponā iaspidē ꝓpugnacula tua. Item שמש Sammes. in lingua chaldaica significat ministrare. Dan̄.7. Millia millium ministrabant ei.

שן Sen. dens. ebur. coccinū. Exo.21. dentē pro dēte. & i eo. Dēte si excusserit. Prouer.25. Dēs putrid⁹ & pes lapsus. & in plu. שנים Sinnaim. Gen̄.49. Et dentes eius lacte cādidiores. Canti.4. Dētes tui sicut greges tōsarū. & q̄n iūgitur cum dictione שלש Salos: que signat tres: tūc ābe dictiones signant instrm ferreū qd̄ tridēs appellatur. 1.Reg.2. & hebāt fuscinula tridēte in manu sua. Accipitur et pro rupe vel scopulo acuto i pte supiori. 1.Reg.14. Eminētes petre ex vtraq̄ pte: & quasi in modū dentiū scopuli hinc inde p̄rupti. Iob.39. In p̄ruptis silicib⁹ cōmoratur atq̄ inaccessis rupibus. Signat et p̄dicta dictio ebur qd̄ est dens elephātis. 3.Reg.10. Thronū de ebore grādē. Cāti.5. venter eius eburneus. Ezech.27. Dētes eburneos & hebeninos. Signat et coccinū seu colorē rubeū. & tūc scribitur cū iod in fine & dr̄ שני sani. vt Gen̄.38. in q̄ obstetrix ligauit coccinū. Exo.39. purpura cocoq̄ bis tincto. Iosue.2. Funicul⁹ iste coccine⁹. Cāti.4. sicut vitta coccinea labia tua. & aliq̄n scribitur cū mē in fine: & dr̄ שנים sanim. Esa.1. Si fuerit pctā via vt coccinū. Prouer.30. Oēs.n. domestici eius vestiti sunt duplicib⁹. pro quo he.le. Ois.n. dom⁹ eius vestita est coccino. q̄ si pro שנים Sanim legatur שנים Senaim: tūc significat duo vel duplicia sicut est in littera nostra.

שנן Sanan. acuere. narrare. cōfabulari. recitare. seu repetere. Deut.32. Si acuero vt fulgur gladiū meū. ps.44. sagitte tue acute. ps.139. acuerūt linguas suas sicut serpentes. ps.72. Et renes mei cōmutati sunt. pro quo he.le. Et renes mei acuūtur siue acuti sunt. pōt et deriuari a dictiōe שנה sana q̄ signat mutare siue commutare. sicut est in lr̄a nr̄a. Sed btūs hiero.i ps.iuxta he.ve.trāstulit. renes mei velut ignis fumigās. Qd̄ et pōt intelligi scd̄m lr̄am hebraicā. nā ponitur ibi dictio אשתונן Esthonā. & pōt esse dictio cōposita ab אש Es: qd̄ signat ignē: & תנן thenan ꝗ in lingua chaldaica signat fumū siue fumigās. Signat et p̄dicta dictio narrare siue confabulari. Deut.6. Et narrabis ea filiis tuis. & inde שנינה Senina. idest narratio seu fabula. Deut.28. Et eris ꝓditus in parabolam ac fabulam.

שנא Sana. odire. odiū habere. Gen̄.26. Ad hoiem quē odistis. Et in eo.29. Vidēs aūt dn̄s q̄ despiceretur lia. ꝓ quo he.le. Videns aūt dn̄s q̄ odiosa esset lia. & in eo.37. Oderāt eū: nec poterāt ei quicq̄ pacifice loqui. & i eo. que cā maioris odii seminariū fuit. pro quo he.le. & addiderūt amplius odire eū. Exo.18. & qui oderint auaritiā. Nu.10. & fugient qui oderūt te a facie tua. Deut.1. Odit nos dn̄s. & in eo.16. Que odit dn̄s de⁹tu⁹. & in eo.19. Si quis āt odio hn̄s pximū. & in eo.21. Si habuerit hō duas vxores: vnā dilectā & alterā odiosam. ps.43. & odiētes me dispdidisti. ps.138. Nōne qui oderunt te dn̄e oderā. Prouer.8. Timor dei odit malū. & in eo.14. Etiā pximo suo paup odiosus est. & ide שנאה Sinaa.i.odiū. 2.Reg.13. vt maius esset odiū quo oderat eā. ps.23. & odio iniquo oderūt me. & inde שונא Sone i.odiēs siue inimicus. Exo.23. Si videris asinū odiētis te iacere sub onere. Prouer.26. Labiis suis intelligitur inimic⁹. & in plu. שנאים Sonim. 2.Reg.5. odiētes aiam dauid. Esa.66. Dixerunt fratres vestri odientes vos. & aliq̄n scribitur cum mem in principio. ps.43. Et odientes nos disperdidisti. Ps.89. Inimici domini mentiti sunt ei.

שנאן Sinan. abūdās. ps.67. Multiplex millia letantiū. ꝓ quo btūs hiero. in ps.iuxta he.ve.trāstulit. Millia abundantium. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat certū ordinem celestis hierarchie.

שנב Senab. cācellus. & scribitur cū aleph in pricipio & dicitur אשנב Esnab. Prouer.7. per cancellos prospexi iuuenem. In alio vero loco beatus hieronymus transtulit cenaculum. Iudi.5. Et de cenaculo loquebatur.

שנה Sana. mutare. cōmutare. iterare vel secūdare. 1.Reg.21. Et mutauit os suum. 3.Reg.14. Surge & cōmuta habitum. Hiere.52. Et mutauit vestimēta carceris eius. Malach.3. Ego dn̄s non mutor. & aliq̄n scribitur cū aleph loco he. 4.Reg.25. Et mutauit vestes eius. Eccl's.8. Et potētissimus faciē illius cōmutabit. & inde שונים Sonim.i.mutantes siue mutati. & ponitur pro detractoribus qui mutāt verba aliorū vt detrahant. Prouer.24. Et detractoribus ne cōmiscearis. & in ge.fe. שונות Sonoth.i.mutate siue diuerse. Ester.3. Nouis vtens legibus. Pro quo he.le. Et leges eorū sunt mutate siue diuerse ab omni populo.i.a legibus oim populorū. & inde שנות Senoth.i.mutatio. ps.76. Mutatio dextere excelsi. Pōt et signare annos vt ifra dicetur. signat et predicta dictio שנה Sana iterare vel secundare. i.secūdo idem facere. Gen̄.41. Quod aūt vidisti secūdo ad eandē rē pertinēs somniū. Pro quo he.le. Et quia iteratū vel secūdatum est somniū pharaoni. 1.Reg.26. Et secundo opus non erit. Pro quo he.le. Et nō secundabo ei.i.non inferam ei secundā plagā: quia vna tantū interficiam eū. 2.Reg.20. nec secundo vulnus apposuit. 3.Reg.18. Etiam secundo hoc facite: qui cū fecissent secūdo. Pro quo he.le. Et dixit reiterate: & reiterauerūt. Nec.13. Si secūdo hoc feceritis manū mittam in vos. & inde שני Seni.i.secūdus: siue alter. Gen̄.1. Et factū est vespere & mane dies secundus. Iudi.6. Et alterum taurum septē annorū. Et in plu. שנים Seniim. vt Gen̄.6. Cenacula & tristega facies in ea. Pro quo he.le. Secūdos & tertios facies in ea.i.cenacula secunda & tertia: & in ge.fe. שנית Senith. Iosue.19. Et egressa ēt sors secunda filiorū beniamin. Nec.3. Mensurā secūdā cōtra ascensum firmissimi anguli. Reperitur ēt שני seni pro שנית Senith. Vt in codē. Vbi dicitur Annon filius selo sextus mensurā secūdā. Ponitur ēt aduerbialiter.i.secūdo. Gen̄.22. vocauitq̄ abraā angelus dn̄i secūdo. Iosue.5. Et circumcide secundo filios israel. Ester.2. Atq̄ inde in secūdas edes ducebantur. pro quo he.le. Ipsa reuertebatur ad domū mulierū secūdo. & ide משנה Misne.i.secūdus. vel secūda. aut duplex. Deut.17. describet sibi deuteronomiū legis hui⁹.i.secūdā legē. Nam deuteronomiū grece idē est quod secunda lex latine. 4.Regū.22. Et precepit rex elchie pontifici & sacerdotibus secundi ordinis. 2.Paralip.34. Que habitabat in ierusalem in secunda. Ester.10. Quō mardocheus iudaici generis secundus a Rege asuero fuerit. Signat et duplicē. Gen̄.43. Et pecuniam duplicem ferte vobiscum. Et in eodem. Tulerunt ergo viri munera & pecuniā duplicē. Deut.15. Quia iuxta mercedē mercenarii sex annis seruiuit tibi. pro quo he.le. quia duplici mercede mercenarii seruiuit tibi sex annis. Esa.61. In terra sua duplicia possederunt. Hiere.17. Et duplici cōtritione contere eos. & inde משנים Misnim. Pro quo beatus hieronymus transtulit vestes. 1.Reg.15. Et optimis gregibus ouium & armentorum & vestib⁹. & aliqui hebrei dicūt q̄ signat arietes duorū annorū. & inde שנים Senaim.i. duo. bini. ābo. vterq̄. Gen̄.7. de aīantib⁹ imūdis duo & duo. Et in eo.25. Due gentes in vtero tuo: & duo ppl'i de ventre tuo diuidentur. Exo.34. Pcide tibi duas tabulas lapideas

4.Reg.4.Vt tollat duos filios meos. Signat ēt binos siue
bina.Gen.6.Bina induces in arcā.&in eo.Bina de oībus in
grediētur.Et qn̄ cōponitur cū ꝓnoīe plurali:signat vterq̄
siue ambo.Gen.2.Erat autē vterq̄ nudus.Nu.25.Et perfo
dit ambos simul.Iob.9.Et ponere manū suā in amboḃ.&
inde שְׁנַיִם Sanim.i.duplices vel duplicia.Prouer.31.Oms
enī domestici eius vestiti sunt duplicibꝰ. Hebrei vero dicūt
ꝙ signat coccinū. De quo vide supra in dictione שָׁן Sen.&
in genere feminino שְׁתַּיִם Sethaim siue שְׁתֵּי Sethe.i.due.
Gen.32.Tulit duas vxores suas.1.Reg.1.& habuit duas vxo
res.Hiere.2.Duo enī mala fecit populus meus. & qn̄ iungi
tur cū dictione עָשָׂר Asar q̄ signat decē:tunc dr̄ שְׁנַיִם עָשָׂר
Senem asar siue שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה Sethemesre. & ambe dictiōes
significant duodecim.Gen.14.Duodecim enī annis seruie
rāt cordolaomor.&in eo.35.Erāt aūt filii iacob duodecim.
Item שָׁנָה Sana.i.annus.Gen.26.Inuenit in ipso āno cētu
plū.Leuit.25.Donec vnus cōpleatur ānus. Nu.14.Dies ꝑ
anno.Et qn̄ post se regit genitiuum:tūc scribitur cum thau
in fine loco he.Leuit.25.Vsq̄ ad ānum iubilei opabitur te
cū.Dan.1.fuit aūt daniel vsq̄ ad annū primū cyri regis psa
rum.&in plu.שָׁנִים sanim siue שְׁנֵי Sene.i.āni. Gen.25.Vi
xit aūt sara cētum viginti septē annis. & in eo.29.Seruiuit
iacob pro rachel septē ānis.& in eo.41.Septē vbertatis āni
sunt.Abach.3.In medio annorum viuifica eum.Reperitur
etiam שְׁנוֹת Senoth secundum terminationem pluralem fe
mininorum.ps.89.Annis quibus vidimus mala. Et in eo
dem. Dies annorū nr̄orum:in ipsis septuaginta annis,& in
numero duali dr̄ שְׁנָתַיִם sanathaim.i.duo anni.siue bieniū
Gen.41.Post duos ānos vidit pharao somniū.&in eo.45.
Bieniū est enī ꝙ cepit fames in terra. & a p̄dicta dictione di
cunt aliqui hebrei ꝓ deriuatur שָׁנִי Sani:qđ signat coccinū.
De quo vide supra in dictione שֵׁן Sen.

שֶׁנְהַבִּים Senhabim.dētes elephātorū.&est dictio cōposi
ta a שֵׁן Sen.ꝙ signat dentē & הַבִּים Habim elepā
tes.3.Reg.10.Et dentes elephantorū & simias & pauones.

שָׁנַס Sanas.accingere.3. Reg.18. Accinctisq̄ lūbis curre
bat āte achab.Pro quo he.le.& accingit lumbos suos
& currebat ante achab.& solum inuenitur in predicto loco.

שָׁסַס Sasas.diripere. deuastare. depredari. & scribitur cū
simplici samach & cū puncto dagues ꝓpter defectū
alteriꝰ samach.ps.88.Et diripuerunt eū oēs trāseuntes viā.
Zach.14.Et vastabuntur domus. Vide etiā de hoc in dictio
ne sequenti.Et inde מְשִׁסָּה Mesisa.i.direptio vl̄ deuastatio.
Esa.42.Quis dedit in direptionem iacob.

שָׁסָה Sasa.diripe. deuastare. depdari: sicut dictio p̄cedēs.
1.Reg.23.Et diripiūt areas.ps.43.Et q oderunt nos
diripuerunt sibi.Esa.17.Hec est pars eorū qui vastauerunt
nos.Hiere.50.Diripiētes hereditatē meā.& aliqn̄ scribitur
cū aleph in medio loco vau vocali.Hiere.30.Et oēs qui te
vastant:vastabuntur.ꝓ quo he.le.Et erūt qui te vastāt in va
statione siue in direptionē. & aliqn̄ scribitur cū sin loco sa
mach.Esa.10.Et principes eorum depredatus sum.

שָׁסַע Sasaa.diuidere.findere.dilacerare.decerpere.cōfrin
gere.Leuit.1.Cōfringetq̄ ascellas eius.ꝓ quo he.le.
Et diuidet siue scindet eum in alis suis. & in eo.11. Oēe qđ
habet diuisā vngulā & ruminat.& in eo.Et sus qui cū vngu
lā diuidat nō ruminat. Deut.14.Omne aīal qđ in duas ꝑtes
findit vngulā.Iudi.14.Dilacerauit leonē q̄si hedū in frustra
decerpet.1.Reg.24.& cōfregit dauid viros suos sermōibꝰ.

שָׁסַף Sasaph.in frustra cōcidere.1.Reg.15. Et in frustra cō
cidit eū samuel.& solum inuenitur in predicto loco.

שָׁעָה Saa respicere.aspicere.aīaduertere.meditari.confide
re.inclinari:seu declinare.excecare. siue caligare.di

mittere.remittere.recedere.Gen.4.& respexit dn̄s ad abel
& ad munera eius:ad cain aūt & ad munera illiꝰ nō respexit
Exo.5.Et nō acquiescāt verbis mēdacibus.ꝓ quo he.le. Et
nō aspiciāt siue nō aīaduertāt verba mēdacii.Esa.41. Et loq̄
mur & videamus simul.i.aspiciamꝰ. Signat ēt meditari.ps.
118.Et meditabor in iustificationibus tuis semp.Ponitur ēt
ꝓ cōfidere.Esa.31.Et nō sunt cōfisi sup sanctū israel.Signat
etiā inclinare siue declinare.Esa.17.In die illa inclinabitur
homo ad factorē suū: & nō inclinabitur ad altaria q̄ fecerūt
manus eiꝰ.Pōt ēt legi scd̄m primā significationē.in die illa
aspiciet homo seu aīaduertet ad factorē suū.& in eo.41.Ne
declines quia ego deꝰ tuꝰ. hebrei tn̄ dicūt ꝙ in p̄dicto loco
signat formidare vl̄ timere.Ponitur ēt per antiphrasin ꝓ ex
cecare vel oculos claudere aut caligare. Esa.6.Et oculos eiꝰ
claude.& in eo.32. Et nō caligabūt oculi videtiū. Vide etiā
de hoc supra in dictiōe שׁוּעַ Soaa.signat ēt p̄dicta dictio di
mittere vel remittere aut recedere ab aliquo. Iob.10.Dimit
te me vt plāgā paululū dolorē meū.ps.39.Remitte mihi vt
refrigerer.Iob.14.Recede ergo paululū ab eo.Esa.22.Re
cedite a me:amare flebo.& aliqn̄ duplicatur lr̄a sin & littera
ain: & tūc signat meditari siue delectari. ps.118.In iustifica
tionibꝰ tuis meditabor.De q̄ vide ifra in dictiōe שַׁעֲשַׁע Saa
saa.Itē שָׁעָה Saa. seu שַׁעְתָּא saatha ī lingua chaldaica signat
horā.vt Dan.3.Eadē hora mittetur in fornacē ignis.& ī eo.
4.Cepit intra se tacitus cogitare quasi vna hora.

שַׁעֲטָה Saata.calcatio siue cōculcatio:scd̄m hebreos.Beatꝰ
hiero.trāstulit pōpā.Hiere.47.A strepitu pōpe ar
morū & bellatorū eiꝰ.ꝓ quo he.le.A sonitu calcatiōis vl̄ cō
culcatiōis vngularū fortiū eiꝰ.& solū iuenitur ī p̄dicto loco.

שַׁעַטְנֵז Saatnez. vestis seu pānus ex lana & lino cōtextus
Deut.22. Vestimento quod ex lana & lino contex
tum est.& solum inuenitur in predicto loco.

שֹׁעַל Saal.pugillus seu pugnꝰ.Esa.40.Quis mēsus est pu
gillo aq̄s.& in plu.שְׁעָלִים Sealim.3.Reg.20.Si suffe
cerit puluis samarie pugillis oīs ppl̄i qui seqtur me.Ezech.
13.Et violabant me ad populū meū ꝓpter pugillos ordei.
Item שׁוּעָל Sual.i.vulpes.Nee.3.Si ascenderit vulpes trāsi
liet murū eorum.& in plu.שׁוּעָלִים Sualim.Canti.2. Capi
te nobis vulpes paruas que demoliuntur vineas.Itē מִשְׁעוֹל
Misool.i.semita angusta.Nu.22.Stetit angelus in angustis
duarum maceriarum quibus vinee cingebantur.i.angusta
semita duarum maceriarum.

שָׁעַן Saan.recūbere. inniti. apodiari.fulcire.seu sustētare.
Nu.21.Et recūberet ī finibꝰ moabitarū.4. Reg.4.Il
lo innitēte sup manū meā.2.Paralipo.13.Eo qđ sperassent
in dn̄o deo patrū suorū.i. nixi essent ī dn̄o. Iob.8.Innitetur
sup domū suā.Prouer.3.Ne innitaris prudētie tue.Esa.10.
Nō adiiciet residuū israel & hi qui fugerint de domo iacob
inniti sup eū qui pcutit eos:sed innitentur sup dn̄m sanctū
israel.& in eo.50. Et innitatur sup dn̄m deum suū. Et inde
מִשְׁעָן Misaan. siue מַשְׁעֵן Maseen.i.fulcimētū siue sustētacu
lū aut sustētatio.ps.17.Et factus est dominus ꝓtector meus.
Pro quo beeatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Et fa
ctus est dn̄s firmamentum meum.i.sustentaculum seu ful
cimentum. Ponitur etiā pro valido & forti aut pro robore.
Esa.3 Validum & fortē:omne robur panis & omne robur a
que.i.sustentaculū vel sustentatio aut fulcimētum. & aliqn̄
scribitur cum he vel thau in fine.& ponitur etiā pro baculo
in quo homo sustentatur & cui innititur. vt Exo.21. Et am
bulauerit foris super baculum suum.Esa.36. Ecce confidis
super baculum arundineum confractum.

שְׂעִף Saiph.cogitatio.& solum iuenitur in numero plura
li.scilicet שְׂעִפִּים Seipim.Iob.4.In horrore visionis

nocturne. pro quo he.legunt. In cogitationibus de visio
nibus noctis.Et in eodem.20. Idcirco cogitationes mee va
rie succedunt sibi.& aliquando scribitur cū littera samach
loco sin de quo vide supra in dictione סְעִף Saiph.

שָׁעַר Saar.existimare.cōiectare.Prouer.23.Quia in simi
litudinem coniectoris & harioli extimat qđ ignorat
Pro quo hebrei legunt.Quia sicut existimat vel cōiectatur
in anima sua sic est.& inde שְׁעָרִים Searim . idest extimatio
nes.Gen.26.Et inuenit in ipso anno centuplum . Pro quo
hebrei legunt. Et inuenit in ipso anno centum extimatio
nes .idest centuplum q̄ extimauerat.lxx. vero centuplum
ordei transtulerunt. Vnde beatus hieronymus in hebrai
cis questionibus super hoc loco sic ait . Licet in aliena terra
seminauerit isaac : tamē non puto ꝙ tāta ei fertilitas ordei
fuerit.vnde melius puto illud esse quod habetur in hebreo
& aquila quoq̄ transtulit & inuenit in anno illo centupliū
extimatum.licet enim eisdem litteris & extimatio scriba
tur & ordeum: tamen extimationes שְׁעָרִים Searim legun
tur.ordea vero.שְׂעֹרִים Seorim.Hec hieronymus .Item
שַׁעֲרוּרָה Saarura.idest horribile siue turpitudo . Hiere. 5.
Stupor & mirabilia facta sunt in terra . Pro quo hebrei le
gunt.Stupor & horribile . i. res horrenda fuit in terra . Et
in eo . 23 . Et in prophetis ierusalem vidi similitudinem
adulterantium.pro quo hebrei legunt. Vidi turpitudinem
adulterii.Et aliquando scribitur cum iod in fine & dicitur
שַׁעֲרוּרִיָּה Saaruria.Osee.6.In domo israel vidi horrenda.
& aliquando mutatur he in tau.& dicitur שַׁעֲרוּרִית Saaru
rith.Hiere.18.Quis audiuit talia horribilia que fecit vir
go israel. Vide etiam de hoc in dictione sequenti .& inde
שֹׁעָרִים Soarim.idest horribiles vel abomiabiles . Pro quo
beatus hieronymus transtulit malas.Hiere.29.Et ponam
eos quasi.ficus malas : que comedi non possunt. Item שַׁעַר
Saar.idest porta.siue ianua.Gen.23.Et possidebit semē tu
um portā inimicorum tuorum.Et in eodem.28 . Non est
hic aliud nisi domus dei & porta celi.Deut.25.perget mu
lier ad portam ciuitatis.4.Regum.7.Iuxta introitum por
te.& in plurali שְׁעָרִים Searim.idest porte siue ianue.Deut.
14.Et repones intra ianuas tuas.ps.66. Diligit dominus
porta sion.Naum.3.Pandentur porte terre tue. Ponitur
etiam pro vrbibus.Deut.28.Donec disperdat & conterat i
cunctis vrbibus tuis.& inde שֹׁעֵר Soer.idest ianitor.2.Reg.
18.Et vociferans in culmine ait.pro quo hebrei legunt. &
clamans speculator ad ianitorē ait.& in plurali שֹׁעֲרִים soa
rim.2.Paralipo.8.Et ianitores in diuisiōibus suis per por
tam & portam.

שָׂעַר Saar.metuere. formidare.horrere.tempestatē fieri
tempestate moueri: vel quasi tempestas commouere
siue tempestate rapi.Deut.32.Quos non coluerunt patres
vestri.Pro quo hebrei legunt.Quos non timuerūt siue for
midauerunt patres vestri .Hiere.2.Et porte eius desolami
ni vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et horrescite: deso
lamini vehementer.Sed si pro שַׂעֲרוּ Saaru legatur שְׁעָרָיו
searau.tunc significat portas eius sicut est in littera nostra.
Ezech.32.Et reges eorum horrore nimio formidabunt su
per te. Significat etiam tempestē fieri: vel tempestate cō
moueri:siue tempestate rapi.ps.49.Et in circuitu eiꝰ tem
pestas valida.Ps.57.Sicut viuentes:sic in ira absorbet eos.
Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Quasi vi
uentes quasi ira:tempestas rapiet eos.Dan.11.Et quasi tem
pestas veniet contra eum rex aquilonis.idest quasi tempe
stas commouebitur contra eū.& inde שַׂעַר Saar siue שְׂעָרָה
Seara.idest horror siue tempestas.Iob.18.Et primos inua
sit horror . Naum.1.Dominus in turbine & tempestate via

eius. Vide etiam de hoc supra in dictione סַעַר Saar. Item
שָׂעִיר Seir.idest hedus aut hircus.Gen.37 . Et in sanguine
hedi quem occiderant tinxerūt.Leuit.4 . Hircū de capris
immaculatum.& in genere femenino שְׂעִירָה Seira.idest ca
pra.Vt in eodem.Offeret capram immaculatam .& in plu
rali שְׂעִירִים Seirim.Leuit.16.Duos hircos stare faciet cō
ram domino.Item שֵׂעָר Sear.idest pilus seu capillus aut pi
losus.vel hispidus.Leuit.13. Et pilos versos in candorem.
Et in eodem.Quod si pilus coloris est pristini. Et in eodē.
Et capillus sui coloris est.Iudi.16 .Iamq̄ capilli eius rena
sci ceperant.4.Regum.1.Vir pilosus .Pro quo hebrei le
gunt.vir habens pilos.ps.67.Verticem capilli . Canti . 6.
Capilli tui sicut grex caprārum.scribitur etiam cum he vel
tau in fine.Iudi.20.Vt capillum quoq̄ possint percutere.
Iob.4.Inhorruerunt pili capitis mei.& in aliquibus locis
predictis ponitur singulare pro plurali.& in plurali dicitur
שְׂעָרוֹת Searoth.ps.38.Multiplicati sunt super capillos ca
pitis mei.& inde שָׂעִיר Sair.siue שֵׂעָר sear.idest hirsutus vl̄
pilosus aut hispidus.Gen.25.Et totus in morē pellis hispi
dus.Et in eodem.27.Nosti ꝙ esau frater meus homo pilo
sus sit.Esa.34.Pilosus clamabit alter ad alterum. & in plu
rali שְׂעִירִים Seirim.Esa.13.Et pilosi saltabunt ibi.Accipi
tur etiam pro demonibus.Leuit.17.Et nequaq̄ vltra im
molabunt hostias suas demonibus. & in plurali feminino
שְׂעִירֹת Seiroth.idest pilose.Gen.27.Quia pilose manus
similitudinem maioris expresserant.Item שְׂעִירִים seirim.
idest gutte siue stille pluuie.& solum inuenitur in numero
plurali.Deut.32.Quasi imber super herbam:& quasi stille
super gramina.Item שְׂעֹרָה Seora.idest ordeum. Exo.9.li
nium ergo & ordeum lesum est:eo quod ordeum esset virēs
Declinatur etiam pluraliter שְׂעֹרִים Seorim.4.Regum.7
Duo modii ordei statere vno.

שַׁעֲשַׁע Saasaa.delectari.blandiri.ps.93. Cōsolatiōes tue
letificauerunt animam meam.Pro quo beatus hie
ro.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Consolationes tue delecta
bunt animam meam.ps.118. In iustificationibus tuis me
ditabor.Pro quo hebrei legūt.In preceptis tuis delectabor
Esa.11.Et delectabitur infans ab vbere.Et in eodem. 66. &
super genua blandietur vobis. & inde שַׁעֲשֻׁעִים Saasuim.
idest delectationes siue blanditie.Et solum inuenitur in nu
mero plurali:& ponitur plurale pro singulari.ps.118. Nisi
ꝙ lex tua meditatio mea est.Pro quo btūs hiero. in ps.iux
ta he.ve.transtulit.nisi ꝙ lex tua delectatio mea est.Et in eo
dem.Mandata tua meditatio mea est.Pro quo beatus hie
ronymus in predicto psalterio transtulit. mandata tua vo
luptas mea est.Prouer.8.Et delectabar per singulos dies.
Pro quo hebrei legunt.Et eram delectationes siue blandi
tie per singulos dies.idest delectabar siue blandiebar ꝑ sin
gulos dies.Hiere.31.Si puer delicatus.vbi ponitur pro de
licato.idest puer cui blanditur.

שְׁפִיפֹן Sephiphon.Cerastes serpentis genus.Gen.49. Ce
rastes in semita.

שָׁפָה Sapha.nudare.eleuare.festinare.Iob.33. Et ossa que
tecta fuerunt nudabuntur.Hebrei tamen dicunt ꝙ si
gnificat eleuare.vnde in predicto loco ipsi legunt .Et eleua
buntur ossa eius que non videbantur.idest ossa que erāt te
cta carne & non videbantur:eleuabuntur:cum sint nudata
carnibus propter nimiam maciem. Alii vero dicunt ꝙ si
gnificat conterere: sicut dictio שׁוּף Suph. De qua supra di
ctum est.& inde נִשְׁפֶּה Nisphe.idest excelsum vel eleuatū.
Esa.13.Super montem caliginosum leuate signum . ꝓ quo
hebrei legunt. Super montem excelsum leuate signū . po
test etiā deriuari a dictione נֶשֶׁף Neseph.que signat caligi

nem: de quo supra dictum est in littera nū. & inde שְׂאִים Sephaim. vel שְׁפָיִים Sephaiim. i. colles vel mōtes excelsi. Esa. 41. Aperiā in supinis collibus flumina. i. in excelsis collib⁹ vel in excelsis mōtibus. Ponitur etiā pro viis. Hiere. 4. Vētus vrēs in viis que sunt in deserto. Item שְׁפִי Sephi. i. velociter seu festinanter. Nu. 23. Cūq̧ abisset velociter. Sed in translatione chaldaica habetur. Cūq̧ abisset solus. Item שְׁפוֹת Sephoth. i. pingues pluralis numeri fe. ge. 2. Reg. 17. oues & pingues vitulos. Et aliqui hebrei dicūt ꝙ significat caseos. vnde in translatione chaldaica sic habetur. & caseos lactis de vaccis siue de armentis.

שָׂפָה Sapha. labium. ora. ripa. seu littus. Gen̄. 11. Erat autē terra labii vnius. Iob. 12. Cōmutans labium veracıū. Prouer. 12. Labium enim veritatis firmū erit in perpetuū. Soph. 3. Tūc reddā pp̄lis labiū electum. & in plu. שְׂפָתַיִם Sephathaim siue שִׂפְתוֹת Siphthoth. Exo. 5. Presertim cū sim incircuncisus labiis. 1. Reg. 1. Tantum labia eius mouebātur Prouer. 4. Et detrahētia labia sint pcul a te. & in eo. 14. Labia sapiētū custodiunt eos. Cāti. 5. Labia ei⁹ lilia distillātia Accipitur ēt שָׂפָה Sapha. pro ora vel extremitate. Exo. 26. Facies & quinquaginta ansas in ora sagi vnius. & in eo. 28. In cuius medio supra: erit capicium & ora per gyrū. 3. Reg. 7. A labio vsq̧ ad labium rotundum in circuitu. 2. Paralip. 4. Labium illius: quasi labium calicis. i. ora vel sūmitas. Significat etiā ripā vel littus. Gen̄. 45. In ipa ānis ripa. Exo. 14. Et viderunt egyptios mortuos super littus maris.

שִׁפְחָה Siphcha. ācilla. familia: seu cognatio. Gen̄. 16. Sed habēs ancillā egyptiā noie agar. 4. Reg. 4. Nō habeo ancilla tua quicq̧ in domo mea. p̄s. 122. Sicut oculi ancille in manib⁹ dn̄e sue. & in plu. שְׁפָחוֹת Sephachoth. Gen̄. 24. Argentum & aurum seruos & ancillas. Ioel. 2. Sed sup seruos & ancillas meas effundā spūm meum. Item מִשְׁפָּחָה Mispacha. i. cognatio: seu familia. Gen̄. 24. De cognatione mea & domo p̄ris mei. Leuit. 25. Vnusquisq̧ rediet ad familiā pristinā. Deut. 29. Familia aut tribus. Hiere. 8. Qui residui fuerint de cognatione hac. Amos. 3. Et super omnē cognationē quā eduxit de terra egypti. Zach. 14. Quod si familia egypti nō ascēderit. i. gens vel populus. Et in plu. מִשְׁפָּחוֹת Mispachoth. Nu. 1. Per generationes & familias ac domos suas. Ios. 7. Accedet per cognationes suas. Amos 3. Tātum vos cognoui ex oībus cognationibus terre. Significat etiā puincias. Hiere. 10. Et super puincias que nomen tuū non inuocauerunt. Ponitur etiā pro genere. Gen̄. 8. Secundum genus suū egressa sunt de arca. Hiere. 15. Et visitabo super eos quattuor canes ad lacerādum & volatilia celi & bestias terre ad deuorandum & dissipādum. Pro quo he. le. Et visitabo super eos quattuor genera dicit dn̄s: gladium ad occidēdum: & canes ad lacerādum: & volatilia celi & bestias terre ad manducāndum & disipandum.

שָׂפַח Saphach. decaluare. Esa. 3. Decaluabit domin⁹ verticē filiarum sion. De quo vide supra in littera sāmach in dictione סָפַח Saphach.

שָׁפַט Saphat. iudicare. Gen̄. 19. Nunquid vt iudices. & in eo. 16. Iudicet dn̄s inter me & te. Exo. 18. Qui iudicent populum oī tēpore. Deut. 1. Quod iustum est iudicate. Iudi. 4. Que iudicabat populū in illo tēpore. 1. Reg. 8. Cōstitue nobis regem vt iudicet nos. 2. Reg. 18. Iudicauit eni pro te dn̄s hodie. 3. Reg. 3. Iudiciū quod iudicasset rex: & inde verbum passiuū quod sign̄at iudicari vel iudicio contendere. p̄s. 18. Cū iudicatus fuerit exeat condēnatus. Esa. 43. Iudicemur simul. Hiere. 2. Iudicio contendā aduersum te. Ezech. 20. Sicut iudicio contendi aduersus p̄res vr̄os. Et inde שׁוֹפֵט Sophet. i. iudex. Exo. 2. Quis cōstituit te pricipē & iudicē sup nos. Et aliq̄n scribitur cum mē in principio. Iob 9. Et iudicē meū deprecabor. & in plu. שׁוֹפְטִים Soptim. Deut. 16. Iudices & magistros constitues. Et inde מִשְׁפָּט Mispat. i. iudicium siue ius aut decretum. ordo. consuetudo. ritus. exemplar. aut figura. Gen̄. 18. Nequaq̄ facies hoc iudicium. Leuit. 19. Nolite facere aliquid iniquum in iudicio. Deut. 18. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo. Et in eo. 27. Maledictus qui peruertit iudicium. 1. Reg. 8. Et predic eis ius regis. & in eo. Hoc erit ius regis. p̄s. 1. Propterea non resurgūt ipii in iudicio. Esa. 1. Querite iudiciū. Hiere. 46. Castigabo te ī iudicio. & in eo. 48. Hucusq̧ iudiciū moab. Significat etiā decretum siue cōstitutum aut ordinē. 1. Reg. 22. Hec fecit dauid: & hoc erat decretum illi. 3. Reg. 4. Iuxta constitutum sibi. & in eo. 5. Perfecta est domus in oī opere suo & vniuersis vtensilibus suis. Pro quo he. le. Et perfecta ē domus in oībus rebus suis: & in oībus ordinibus vel cōstitutis suis. Hiere. 10. Et tēplum iuxta ordinē suū. significat ēt consuetudinē vel ritum. Gen̄. 40. Iuxta officium tuū sicut antē facere consueueras. Pro quo he. le. Iuxta cōsuetudinē primā quando eras pincerna eius. Ios. 6. Circuierunt vrbē sicut dispositum erat. i. sicut consuetum erat aliis diebus. 1. Paralipo. 24. Vt luceret iuxta ritum. Ponitur etiā pro exēplari vel figura. Exo. 26. Eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in monte mōstratum est. 4. Reg. 1. Cuius figura & habitus est vir. & in plu. מִשְׁפָּטִים Mispatim. i. iudicia. Exo. 21. Hec sunt iudicia. p̄s. 17. Qm̄ oīa iudicia eius in cōspectu meo. Et aliq̄n scribitur sine mē & dr̄ שְׁפוֹט Sephot 2. Paralipo. 20. Si irruerint super nos mala: gladius: iudiciū Et in plu. שְׁפָטִים Sephatim. aut שְׁפוּטִים Sephutim. Nu. 33. Nā in diis eorum exercuerat vltionē. Pro quo he. le. Et in diis eorum fecit dn̄s iudicia. Ezech. 14. Quod si quattuor iudicia mea pessima. & in eo. 23. Et iudicia perpetrauerunt in ea. & in eodem. 28. Cum fecero iudicia in omnibus qui aduersantur eis.

שָׁפַךְ Saphach. fundere. effundere. Gen̄. 9. Quicunq̧ effuderit humanum sanguinē: fundetur sanguis illi⁹. Leuit. 14. Et spargi puluerē rasure extra vrbē. Pro quo he. le. Et effundant puluerem. Deut. 21. Manus nr̄e non effuderunt sanguinē hunc. 3. Reg. 2. Et āmouebis sanguinē innocentē qui effusus est a ioab. & in eo. 13. Et effundetur cinis. & in eo. 21. Sanguinē innocentem fundit. p̄s. 21. Sicut aqua effusus sum. p̄s. 60. Effundite corā eo corda vr̄a. p̄s. 62. Pene effusi sunt gressus mei. Et in titulo psalmi. 101. Vbi dicitur. Et coram dn̄o effudit precē suā. Hiere. 6. Effunde sup paruulos foris. & in eo. Et fundite circa ierusalē aggerē. & in eo. 11. Effunde indignationē tuā super gentes que non cognouerunt te. Thren̄. 2. Cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum. Pro quo he. le. Cum effunderētur aie sue. & in eo. 4. Dispersi sunt lapides sanctuarii. i. effusi sunt Ezech. 16. Quia effusum est es tuum. & in eodem. 21. vt cōportet aggerē. Pro quo he. le. Vt effundat aggerē. i. fundat terrā & lapides vt fiat agger ad expugnandā ciuitatē. & in eodem. 26. Et cōportabit aggerē in gyro. Ioel. 2. Effundā spūm meū sup omnē carnē. Soph. 1. Et effundetur sanguis eorum sicut humus. & inde שֶׁפֶךְ Sephech. i. effusio vel locus vbi aliquid effunditur. Leuit. 4. In loco effusorum cinerum. & inde שָׁפְכָה Sophcha. i. effusorium: & accipitur p veretro quo vrina effunditur. Deut. 23. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis & abscisso veretro in ecclesiam domini.

שָׁפֵל Saphal. humiliare. deprimere. demittere. 1. Reg. 2. Humiliat & subleuat. Iob. 22. Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria. p̄s. 17. Et oculos superborum humilia

bis. p̄s. 74. Hunc humiliat: & hunc exaltat. Esa. 2. Oculi sublimiū hoīm humiliabuntur. & in eo. Et super omnē arrogantē & humiliabitur. & in eo. Et humiliabitur altitudo virorum. & in eo. 29. Et humiliaberis: de terra loqueris. & in eo. 32. Et humilitate hūiliatur ciuitas. & in eo. 57. Et humiliata ē vsq̧ ad inferos. Hiere. 13. Humiliamini sedete in terra. Et inde שִׁפְלוּת Siphluth siue שֵׁפֶל Sephal. i. humilitas. Eccl̄s. 10. Et ī infirmitate manuū perstillabit domus. Pro quo he. le. Et in humilitate manuū pstillabit domus. i. in demissione vel remissiōe manuū. Et ī eo. In humilitate vocis molentis. Et inde שָׁפָל Saphel. i. humilis. Leuit. 13. Qui cū viderit locū lepre humiliorē carne reliqua. 2. Reg. 6. Et ero humilis in oculis meis. Esa. 57. Et cū contrito & humili spū. Ezech. 17. Exaltaui lignū humile. & in plu. שְׁפָלִים Sephalim. Esa. 57. Et viuificet spūm humilium. & in ge. fe. שְׁפָלָה Sephela. Leuit. 13. Nec humilior carne reliqua. Ezech. 17. Creuit in vineam latiorē humilē statura. & in eo. 21. Nōne hec est: que humilē subleuauit. Sign̄at etiā terrā humilem. i. planam atq̧ cāpestrem. Deut. 1. Et humiliora loca cōtra meridiem. Ios. 11. Et planiciem & occidentalē plagā montesq̧ israel & cāpestria eius. 2. Paralipo. 1. Quasi sycomoros que nascuntur in campestribus.

שָׂפָם Sapham. os. bucca. Leuit. 13. Caput nudum: os veste contectum. 2. Reg. 19. Et intōsa barba. Pro quo he. le. Non fecit os siue buccā suā. i. nō totōdit barbam circa os vel buccam suā in signum tristitie. quod solum tondebatur in illo tēpore. Ezech. 24. Neq̧ amictu ora velabis.

שָׁפָן Saphan. cirogrillus: aut cuniculus. Leuit. 11. Cirogrillus qui ruminat. Et in plu. שְׁפַנִּים Sephanim. p̄s. 103. Petra refugium herinaciis. Pro quo he. le. Petre refugium siue protectio cuniculis vel cirogrillis.

שֶׁפַע Sephaa. inundatio. globus. impetus. Deut. 33. Quia inundationem maris quasi lac suggent. & aliq̄n scribitur cū thau in fine & dr̄ שִׁפְעַת Siphaath. 4. Reg. 9. Vidit globum iehu venientis: & ait video ego globum. Iob. 38. impetus aquarum operiet te. & dicunt hebrei ꝙ etiā significat abundantiam seu multitudinem.

שָׂפַק Saphac. sufficere. plaudere. siue cōplodere. s. manib⁹ 3. Reg. 20. Si suffecerit puluis samarie. Esa. 2. Et pueris alienis adheserunt. p quo he. le. Suffecerūt sibi. De quo vide etiā supra in dictione יָלַד Ialad. Et inde שֵׂפֶק Sephec. i. sufficientia: aut saturitas. Iob. 20. Cum saturatus fuerit arctabitur. Pro quo he. le. Cum impleta fuerit sufficiētia eius arctabitur. Significat etiam predicta dictio plaudere vel cōplodere. s. manibus. Iob. 27. Stringet super eū manus suas. Pro quo he. le. Plaudet sup eum manibus suis. Et inde שֶׂפֶק Saphec. i. complosio vel percussio. Beatus hiero. transtulit oppressionem. Iob. 36. Nō te ergo superet ira vt aliquē opprimas. Pro quo he. le. Ne forte seducat te ira in percussiōe vel in oppressione. i. vt aliquem percutias vel opprimas sicut est in littera nostra.

שָׁפַר Saphar. ornare. pulchrū seu speciosum esse. Iob. 26. Spiritus eius ornauit celos. p̄s. 15. Etenim hereditas mea preclara est mihi. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et hereditas speciosissima mea est. Et inde שֶׁפֶר Sapher. i. pulchritudo. Gen̄. 49. Dans eloquia pulchritudinis. Et inde שַׁפִּיר Sapir. ꝙ in lingua chaldaica significat pulchrum siue decorum. Dan̄. 4. Folia ei⁹ pulcherrima. & etiā predicta dictio in lingua chaldaica significat placere vel cōplacere. Dan̄. 4. Placuit ergo mihi predicare eius signa. Et in eo. Consilium meum placeat tibi. Item שׁוֹפָר sophar. i. buccina siue tuba cornea. Exo. 19. Et sonitus buccine paulatim crescebat. & in eo. 20. Cunctus autē populus videbat voces & lampades & sonitum buccine. p̄s. 4. Et dn̄s in voce tube. p̄s. 97. In tubis ductilib⁹ & voce tube cornee. Esa. 58. Quasi tuba exalta vocem tuā. Et in plu. שׁוֹפָרוֹת sopharoth Ios. 6. Sacerdotes tollēt septem buccinas. & ī eo. Et sacerdotes clangent buccinis. Item אֶשְׁפָּר Aspar. per additionem aleph in principio. i. frustum carnis secundū hebreos. Pro quo beatus hiero. transtulit assaturam bubali carnis: ab אֵשׁ es qđ significat ignē & פַּר Par. i. bos seu bubalus. 2. Reg. 6. & partitus est vniuerse multitudini israel tā viri q̄ mulieri singulis coliridam pānis vnā & assaturā bubali carnis vnā. Item שַׁפְרִיר saphrir. i. folium. Hiere. 43. Et statuet folium suū super eos. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat tētorium seu papilionem.

שְׁפַרְפָּרָה Sepharphera. in ligua chaldaica sign̄at diluculū seu aurorā. Dan̄. 6. Primo diluculo cōsurgēs.

שָׁפַת Saphath. ponere. reponere. ordinare. p̄s. 21. Et ī puluerem mortis deduxisti me. Pro quo he. le. Posuisti vl̄ reposuisti me. Ezech. 24. Pone ollam: pone inquā. Esa. 26. Dn̄e dabis pacem nobis. Pro quo he. le. Dn̄e ordinabis pacē nobis. Et inde שְׁפַתַּיִם sephathaim. i. termini. p̄s. 67. Si dormieritis inter medios cleros. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Si dormieritis inter medios terminos. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat tripodes sup quas olle ponuntur ad coquendas carnes. Scribitur etiā cū mē in principio: & dr̄ מִשְׁפְּתַיִם Mispethaim. Gen̄. 49. Accubans inter terminos. ponitur etiā p labiis. Ezech. 40. Et labia earū palme vnius reflexa intrinsecus. Sed etiā in predicto loco hebrei legunt tripodes. nā pro labiis scribitur cum pūcto cebolet. De quo dictū est supra in dictiōe שָׂפָה sapha.

שְׁצָא Sasa. in lingua chaldaica significat consumare vel cōplere. vt Esd. 6. & cōpleuerunt domū istam.

שֶׁצֶף Sesceph. momentū. Esa. 54. In momēto indignationis abscondi faciem meam a te. Et solum inuenitur in predicto loco.

שַׂק Sac. cilicium. saccus. Gen̄. 37. Indutus est cilicio. & in eo. 42. Aperto: vnus sacco vt daret pabulum iumentis 4. Reg. 19. Et opertus est sacco. Iob. 16. Saccum cōsui super cutem meā. p̄s. 29. Cōscidisti saccum meum. Esa. 3. Et pro fascia pectorali cilicium. & in eo. 20. Solue saccū de lumbis tuis. Et in plu. שַׂקִּים sacim. 2. Reg. 3. Et accingimini saccis. 3. Reg. 20. Ponamus itaq̧ saccos in lumbis nostris.

שָׁקַק Sacac. rugire. discurrere: siue ambulare. collidere. Prouer. 28. Leo rugiēs & vrsus esuriens. Esa. 33. Velut cū fosse plene fuerint de eo. p quo he. le. Sicut deambulatio in fossis vel in cisternis: deambulabunt vel discurrent in ea. Ioel. 2. Vrbē ingredientur. i. per vrbē discurrēt vel deambulabūt. Et aliq̄n duplicatur littera sin. Nan̄. 2. Quadrige collise sunt in plateis. Et inde מֶשֶׁק Mesec. i. procurator vel dispensator domus: eo quod discurrit huc & illuc. Gen̄. 15. Et filius procuratoris domus mee.

שָׁקַד Sacad. vigilare. continuare. Esd. 8. vigilate & custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum p̄s. 101. Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto. p̄s. 126. Frustra vigilat qui custodit eā. Prouer. 8. Et qui vigilat ad fores meas. Esa. 29. Succisi sunt omnes qui vigilabāt super iniquitatē. Hiere. 1. Quia vigilabo ego super verbo meo. & in eo. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eo. 31. Et sicut vigilaui super eos vt euellerem & demolirer & dissiparem & disperderē & affligerē: sic vigilabo super eos vt edificē & plantē. Dan̄. 9. Vigilauit dn̄s super malicia. Item שָׁקֵד saced. i. amygdalus. & accipitur tā pro arbore q̄ pro fructu. Eccl̄s. 12. Et florebit amygdalus. Hiere. 1. Virgā vigilantē ego video. Pro quo he. le. Virgā seu bacu-

lum amygdali.i.baculum amygdalinū vel nuceum ego video. Vnde beatus hieronymus in explanationib⁹ super predicto loco sic ait. Pro virga vigilante. lxx. baculum nuceum transtulerunt. Laborandum igitur nobis est vt breuiter hebreā etymologiā latinus lector intelligat. שָׁקֵד Saced nux dicitur. Vigil aūt seu vigilare appellatur שֹׁקֵד Soced. vnde & in posterioribus pardus vigilans hoc noīe appellatur. ab eo igitur quod dr̄ nux ꝓpter verbi similitudinē ad vigilis intelligentiā nomen allusit. pro baculo nuceo virgā vigilātē aquila & symmachus: theodotiō vero amygdalinā trāstulerit. hec hieronymus. Et in plu: שְׁקֵדִים Secedim.i.amygdale. Geñ.43. Modicum resine & mellis & storacis stactes & terebinthi & amygdalarum. Nu.17. Qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sūt. & inde מְשֻׁקָּדִים Masucadim. i.in modum amygdale. vel nucis facti. Exo.25. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos.

שָׁקַד Sacad. vigilare. sicut dictio precedēs. Threñ.1. Vigilauit iugum iniquitatū mearum. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat continuare vel iungere.

שָׁקָה Saca. potum dare. propinare. adaquare. irrigare. redundare. nutrire. Geñ.24. Et camelis tuis dabo pōtum. & in eo. Et dedit ei potum. & in eo.29. Date ante potū ouib⁹. & in eo. Et adaquato grege osculatus est eā. Pro quo he.le. Et adaquauit oues labā fratris mr̄is sue: & osculat⁹ est iacob rachel. ps̄.77. Et adaqūit eos velut in abysso. Abach. 2. Ve qui potū dat amico suo. Signat etiā irrigare. Iob.21. medulis ossa illi⁹ irrigātur. ps̄.64. Visitasti terrā & inebriasti eā.i.irrigasti eam. Ioel.3. Et irrigabit torrentē spinarū. Ponitur etiā pro redundare. Ioel.3. Et redundabūt torcularia vino & oleo. Ponitur etiā pro nutrire. Ezech.45. Et de his que nutrit israel in sacrificium. Et inde שִׁקּוּי Sicui.i.potus: vel poculum: aut irrigatio. ps̄.101. Et poculum meū cū fletu miscebam. Osee.2. Oleum meū & potū meū. Prouer. 3. Et irrigatio ossium tuorum. Et inde מַשְׁקֶה Masce.i.potū dans vel pincerna: aut potus vel poculum. Geñ.40. Accidit vt peccarēt duo eunuchi pincerna regis egypti & pistor Et in eo. Recordatus est inter epulas magistri pincernarū. & in eo. Restituitq; alterū in locum suū: vt porrigeret ei poculum. Leuit.11. Et omne liquēs quod bibitur.i.omnis potus qui bibitur. Esa.32. Et potum sitienti aufert. Et inde שֹׁקֶת Soceth.i.pila seu canalis vbi iumēta adaquātur. Geñ. 24. Effundensq; hydriā in canalibus. Quod in hebreo legitur singulariter.s.in canali aut pila. Et in plu. שִׁקְתוֹת Sicathoth. Vt in eodem.30. Posuitq; eas in canalibus vbi aqua effundebatur.

שָׁקַט Sacat. qescere. silere. mitigare. pflare. Ios.11. Quieuitq; terra a preliis. Iudi.5. Quieuitq; terra quadraginta annis. & in eo.18. Iuxta consuetudinē sidoniorū securum atq; quietum. Iob.3. Nōne silui nōne quieui. & in eo. 34. Ipso autē concedēte pacē: quis est qui condēnet. ꝓ quo he.le. Et ipse quiescere vel silere facit.s.bella: & quis est qui cōdēnet: aut quis est qui inique agat. ps̄.75. Terra tremuit & quieuit. ps̄.82. Ne taceas neq; compescaris de⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Ne sileas & non quiescas deus. Esa.7. Vide vt sileas: noli timere. & in eo.14. Conquieuit & siluit oīs terra. & in eo.18. Quiescā & considerabo in loco meo. & in eo.57. Quod quiescere nō potest Hiere.46. Et requiescet & ꝓsperabitur. & in eo.47. Quomodo quiescet. & in eodē.48. Et requieuit in fecibus suis. Ezech.16. Quiescam & non irascar. Zach.1. Et ecce omnis terra habitatur & quiescit. Significat etiam mitigare. idest quiescere facere. ps̄.93. Vt mitiges ei a diebus malis. Prouer.15. Qui patiens est mitigat suscitatas. Significat etiam perflare. Iob.37. Cum perflata fuerit terra austri. Et inde שֶׁקֶט Secet. siue הַשְׁקֵט Hascet.i.quies vel silentiū aut ociū. 2. Paralipo.22. Et pacē & ociū dabo in israel in diebus ei⁹. Esa.22. Et cultus iustitie silentium. & in eo.30. In silentio & in spe erit fortitudo vr̄a. Ezech.16. Et ocium eius.

שָׁקַל Sacal. ponderare. appendere. librare. Exo.22. Reddet pecuniā iuxta modum dotis. Pro quo he.le. Argentum ponderabit seu appendet iuxta modum dotis.i.in pondere reddet. Esd.8. Appendiq; ei argentum & aurū. & in eo. Et appēdi in manibus eorum argentū. Iob.6. Vtinā appenderentur peccata mea. & in eo.27. Neq; appēdetur argentum in cōmutatione eius. Esa.40. Et librauit in pondere montes. Et inde שֶׁקֶל Secel.i.siclus. genus ponderis. Exo.30. Siclus viginti obolos habet. & in eo. Media pars sicli offeretur dño. Et in plu. שְׁקָלִים Secalim. Hiere.32. Appendi ei argentum septem stateres. Et inde מִשְׁקָל Miscal. i.pōdus siue statera. Leuit.19. In iudicio in regula in pōdere, & in mēsura. Ezech.5. Et assumes tibi staterā pōderis Scribitur etiam cum thau in fine & dr̄ מִשְׁקֹלֶת Miscoleth. 4. Reg.21. Et extendā super ierusalem funiculum samarie & pondus domus achab. Esa.28. Et ponam in pondere iudicium & iustitiam in mensura.

שִׁקְמָה Sacam. morus. aut sycomorus. ps̄.77. Et moros eorum in pruina. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Et sycomoros eorū in frigore. 2. Paralipo. 1. Quasi sycomoros que nascūtur in cāpestribus. Esa.9. Sycomoros succiderunt. Amos.7. Et vellicans sycomoros.

שָׁקַע Sacaa. absorbere. demergere. submergere. ꝓfundare limpidare. ligare. Nu.11. & absortus est ignis. Hiere. 51. Sic submergetur babylon. Amos.8. Et defluet q̄si riuus egypti. Pro quo he.le. Et ꝓfundabitur siue demergetur. & quia aque que sunt ꝓfunde: sūt limpidissime & purissime: ideo ponitur etiā ꝓ limpidare.i.purissimas aquas reddere. Hiere.32. Tunc purissimas reddā aquas eorū. Ponitur etiā pro ligare. Iob.40. Et fune ligabis linguam eius. & inde מִשְׁקָע Miscaa.i.limpidissimū vel purissimum. Ezech.34. Cum purissimam aquam biberitis.

שְׁקַעֲרוּר Secaarar. vallicula. & solum inuenitur in numero plura.s. שְׁקַעֲרוּרֹת Secaaruroth. Leuit.14. Quasi valliculas palore siue rubore deformes

שָׁקַף Sacaph. aspicere. ꝓspicere. intueri. Geñ.19. Direxerūt oculos contra sodomā. ꝓ quo he.le. Et aspexerūt cōtra faciē sodome. & in eo.26. Prospiciens abimelech rex palestinorum per fenestrā. Nu.21. Quod respicit contra desertū. Deut.26. Respice de sanctuario tuo. Iudi.5. Per fenestram respiciēs vlulabat mater sisare. 4. Reg.9. Et respexit per fenestram. ps̄.84. Et iustitia de celo prospexit. Prouer. 7. Per cancellos prospexi iuuenē. Hiere.6. Quia malum visum est ab aquilone. Pro quo he.le. Quia malum ꝓspexit ab aquilone. Et inde שְׁקֻפִים Secufim.i.fenestre latiores & magis aperte in parte iteriori: sicut fit in tēplis. ꝓ quo btūs hiero. transtulit obliquas. 3. Reg.6. Fecitq; in templo fenestras obliquas. Significat etiam se inuicem respicientes. 3. Reg.7. Contra se inuicē positas.i.se inuicem respiciētes. & in eo. Et super colūnas quadrāgulata ligna in cunctis equalia.i.cōtra se inuicē posita & iuicē respiciētes. & inde מַשְׁקוֹף mascoph.i.superliminare. Exo.12. Superliminare & vtrūq; postē.

שָׁקַץ Sacas. vitare. siue euitare. abominari. contaminare. detestari. spernere. Leuit.11. Et morticina eorum vitabitis. & in eo. Et vitanda sunt vobis. Pro quo he.le. Abominanda seu contamināda sunt vobis. & in eo. Nolite cōtaminare aīas vestras. Deut.7. Quasi spurciciē detestaberis. ps̄.21. Qm̄ nō spreuit nec despexit deprecationē pauperis.

Et inde שֶׁקֶץ Seces. siue שִׁקּוּץ Sicus.i.abominabile seu abominatio. aut execratio vel execrabile. Leuit.11. Abominabile vobis execrādūq; erit. & in eodem. Abominabile erit vobis. Dañ.12. Et posita fuerit abominatio in desolatione. Et in plu. שִׁקּוּצִים Sicusim. Deut.29. Vidistis abominationes eorum. Ezech.20. Vnusquisq; abominationes oculorū suorū nō proiecit. Dañ.9. Et erit in tēplo abominatio desolationis. Qd̄ in hebreo legitur in plurali.s.abominatiōes.

שָׁקַר Sacar. mētiri. falsificare. falsum loqui. aut falsum esse negare. inique agere. Geñ.21. Ne noceas mihi & posteris meis. Pro quo he.le. Ne mentiaris: siue ne falsificabis mihi. Leuit.19. Nō mētiemini nec decipiatis vnusquisq; ꝓximū suū. Pro quo he.le. Non mētiemini: nec falsificabitis. idest ne falsum aliquid faciatis vnusquisq; contra proximū suū. 1. Reg.15. Porro triūphator israel non parcet. Pro quo he.le. Porro triūphator israel nō mentietur siue non loquetur false. ps̄.43. Et iniq; non egimus in testamēto tuo. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Nec mentiti sum⁹ in pacto tuo. Esa.63. Filii nō negātes. Et inde שֶׁקֶר Secer.i.mendacium seu falsum aut falsitas. Exo.20. Non loquaris cōtra ꝓximū tuū falsum testimoniū. & in eo.23. Mēdacium fugies. ps̄.7. Et peperit iniquitatē. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta. he.ve. transtulit. Et peperit mendaciū. ps̄.18. Iniqui persecuti sunt me: adiuua me. pro quo beatus hiero. transtulit. falso ꝓsecuti sunt me. ps̄.119. Libera aīam meam a labiis iniquis. Pro quo beatus hiero. trāstulit. A labio mendacii. Prouer.18. Profert autē mēdacium dolosus testis. Hiere.8. Vere mendacium operatus est stilus mēdax scribarum. Signat etiā frustra siue in vanū. 1. Reg.25. Vere frustra seruaui. ps̄.34. Qui aduersantur mihi iniq;. ꝓ quo he.le. Qui aduersantur mihi frustra.i.sine causa. Sed beat⁹ hiero. in psal. iuxta he.ve. secundū primā significationē trāstulit. Inimici mei mendaces. & in plu. שְׁקָרִים Secarim. ps̄. 100. Qui loquitur iniqua: nō direxit in conspectu oculorū meorum. pro quo beatus hiero. trāstulit. Loquēs mēdaciū. Hiere.23. & seduxerūt populū meū in mēdaciis suis.

שָׁקַר Sacar. innuere.s. oculis. Esa.3. & nutibus oculorum ibāt. hebrei tñ dicūt ꝙ signat stibio oculos depīgere.

שֹׁר Sarar. vmbilicus. & scribitur cum simplici res & cū puncto dagues propter defectum alterius res. Cāti. 7. Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis. Ezech.16. Non est precisus vmbilicus tuus. Scribitur etiam cum duplici res & dicitur שְׁרִירִי Serire. Iob.40. Et virtus ei⁹ in vmbilico vētris eius. Itē שְׁרִירוּת Seriruth.i.prauitas siue cogitatio mala. Deut.29. Et ambulabo in prauitate cordis mei. Hiere.3. Post prauitatem cordis sui pessimi.

שָׂרַר Sarar. dñari. principatum tenere. preualere. Nu.16. Nisi & dñatus fueris nostri. Ester.1. Esse viros principes ac maiores in domibus suis. Vide etiā de hoc supra in dictione שׂוּר Sur.

שְׁרָא Sara. in ligua chaldaica significat manere siue habitare. Dañ.2. Et lux cū eo est.i. manet siue habitat.

שָׁרָב Sarab. siccum siue aridum. aut estus. Esa.35. Et que erat arida in stagnum. & in eodem.49. Non percutiet eos estus & sol.

שַׁרְבִיט Sarbit. virga aut sceptrū. Ester.4. Rex aureā virgā ad eū tetēdit. & in eo. Tetēdit cōtra eā virgā aureā.

שָׂרִיג Sarig. propago. ramus. & solum īuenitur in numero plurali. Geñ.40. In qua erant tres propagines. Ioel. 1. Albi facti sunt rami eius. Et inde verbū שָׂרַג Sareg. quod significat perplexum aut cōuolutum siue intricatum esse. sicut vites perplectuntur propaginibus. Iob.40. Nerui testiculorum eius perplexi sunt. Threñ.1. Conuolute sunt & imposite capiti meo.

שָׂרַד Sarad. remanere. relinqui. Ios.10. Hi qui israel effugere potuerunt: ingressi sunt ciuitates munitas. Pro quo he.le. Et reliqui qui remanserunt ex eis venerunt in ciuitates munitas. Et inde שָׂרִיד Sarid.i.ille qui relinquitur vel euadit. vt in ꝓdicto loco. Vbi ponitur verbum & nomē ab eo deriuatum. & in eo.8. Ita vt nullus de tanta multitudine saluaretur.i.relinqueretur. Threñ.2. Et non fuit in die furoris: dñi qui effugerit & relinq̄retur. Hiere.31. Populus qui remanserat a gladio. & in eo.42. Nullus de eis remanebit neq; effugiet. Item שְׂרָד Serad.i.ministerium. Exo.31. Et vestes sanctas in ministerio aaron sacerdoti & filiis eius Signat etiā instrumētum dolatorium. Pro quo btūs hiero. transtulit runcinā. Esa.44. Formauit illud in runcina.

שְׁרָה Sara. considerare. siue intueri. relinquere. soluere. incipere. Iob.37. Sup omnes celos ipse considerat. Vide etiā de hoc supra in dictione שׁוּר Sur. Hiere.15. Si nō reliquie tue in bonum. pro quo he.le. Si nō reliqui te ī bonū De quo vide supra in dictione שָׁאַר Saar. alii vero legunt sic. Si non solui te in bonum. nā in lingua chaldaica significat soluere vl' dissoluere. Dañ.3. Ecce ego video viros quattuor solutos. & in eo.5. Et cōpages renum eius soluebātur. Significat etiā in lingua chaldaica incipere. Esd.5. Et ceperunt edificare domū dñi. Item שִׁרְיָה Siria.i.lorica siue thorax. Iob.41. Cum apprehenderit eū gladius: subsistere nō poterit: neq; hasta neq; thorax. Scribitur etiā cum nū in fine & dr̄ שִׁרְיָן Sirian. 1. Reg.17. Et lorica hamata induebatur 3. Reg.22. Et percussit regē israel inter pulmonē & stomachum. Pro quo he.le. Inter iuncturas & loricā. Esa.59. Indutus est iustitia vt lorica. Hiere.51. Et non ascendat loricatus. Et in plurali שִׁרְיֹנוֹת Sirionoth. 2. Paralipo.26. Et hastas & galeas & loricas. Item שָׁרוֹן Saron.i.campus seu planicies. Canti.2. Ego flos cāpi. Esa.33. Et factus est saron sicut desertū.i.cāpus in quo sunt vinee & frumenta: erit sicut desertum. Item מִשְׁרָה Misra.i.illud. quod ab alio exprimitur. Nu.6. Quidquid de vua exprimitur: nō bibet. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat madefactum.i.quidquid est madefactum in vino vel in musto.

שָׂרָה Sara. preualere. dñari. Geñ.32. Quoniā si cōtra deū fortis fuisti: quāto magis cum hoībus preualebis. pro quo he.le. Quoniā cum deo preualuisti siue dñatus fuisti. Osee.12. Et in fortitudine sua direct⁹ est cum angelo.i.preualuit. & in eo. Et inualuit ad angelum. Et inde מִשְׂרָה Misra.i.dñiū siue impium. Esa.9. Multiplicabitur ei⁹ impiū.

שָׂרַט Sarat. scindere. concidere. incidere.s. carnes vngulis vel ferro. vt Leuit.19. Super mortuo non incidetis carnes vr̄as. & in eo.21. Neq; in carnibus suis facient incisuras. Zach.12. Cōcisione lacerabuntur. Et inde שֶׂרֶט Seret. siue שָׂרֶטֶת Sarateth.i.incisionem. Leuit.21. Neq; in carnibus suis facient incisuras. pro quo he.le. Et in carnibus suis non incident incisionem. vbi ponitur verbum & nomē ab eo deriuatum.

שְׂרוֹךְ Seroch. corrigia. geñ.14. vsq; ad corrigiā calige. Esa. 5. Nec rūpetur corrigia calciamenti eius. Et inde verbum siue participium מְשָׂרֶכֶת Mesarecheth.i.circuiēs sicut corrigia circunuoluitur. Pro quo beatus hiero. transtulit explicans. Hiere.2. Cursor leuis explicans vias suas.

שָׂרַע Saraa. superfluere. superfluū esse. Leuit.21. Vel paruo vel grādi. Pro quo he.le. Aūt diminutum vel superfluum. & in eo.22. Bouē & ouē aure & cauda amputatis. ꝓ quo he.le. Superfluum vel diminutum.s.in aliquo mebro. Esa.28. Coangustatum est enim stratum: ita vt alter decidat. Pro quo he.le. Coangustatū est enim stratum ne super

fluat.i.ne superfluat alteri:quia est tam angustum ꝙ vix capit vinum hoiem: & si alius ibi recumbat necesse est vt alter illorum decidat.& sic beatus hiero.transtulit sensum.

שַׂרְעַף Saraaph.cogitatio.& solum inuenitur in numero plurali. p̃s.95. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo. Pro quo beatus hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit. In multitudine cogitationū mearū: que sunt in me.p̃s.138. Et cognosce semitas meas.Pro quo beatus hiero.transtulit.& scito cogitationes meas.

שָׂרַף Saraph.comburere.vrere.exurere.succendere.Exo.32.Combusitq; & cōtriuit vsq; ad puluerē.Leuit.10. Et oīs domus israel plangat incendium:quod dn̄s succēdit.& in eo.Exustum repetit.Nu.19.Cōburetq; eam cunctis videntibus.Deut.29.Sulphure & salis ardore comburens.1.Reg.30.Et succēderent eam igni.& in eo.Et inuenissent cā succensam igni.& in eodem.30. Et combuserunt eam igni 2.Reg.23.Et comburētur vsq; ad nihilum.4.Reg.23.Succendit etiā lucum.& in eodem.& combusit eam sup altare. 2.Paralipo.26. Et cōbuserūt super eum ambitione nimia. Pro quo he.le.Et combuserunt super eum combustione nimia. Vbi ponitur nomē & verbum ab eo deriuatum. Esa.1. Ciuitates vestre succēse igni. Hiere.36. Ne combureret librum.& in eo.26.Et ciuitatē hanc combure t igni.Pro quo hebrei legunt.Cōbures igni.i.eris causa vt cōburatur igni. Et aliquando scribitur cum samach loco sin.Amos.6.Et cōburet eum:vt efferat ossa de domo.& inde שְׂרֵפָה Serepha. idest incendium vel combustio. Leuit.10. Incēdium quod dominus succendit.Nu.19.mittet in flāmam que vaccā vorat.Pro quo hebrei legunt. Mittet in medio combustionis vacce.2.Paralipo.21. Et non fecit ei populus secundū morē cōbustionis exequias.& in plurali מִשְׂרְפוֹת Misrephoth. Esa.33.Et erunt populi quasi de incēdio ignis.Pro quo hebrei legunt.Et erunt populi quasi incendia vel cōbustiones ignis. Hiere.34. Et secundū cōbustiones patrum tuorum priorum qui fuerunt ante te:sic comburent te.Et inde שָׂרָף Saraph.i.serpens ignitus qui flatu vrit. Nu.21.Fac serpētē eneum.i.similitudinem serpentis igniti. Esa.14.De radice enim colubri egredietur regulus: & semen eius absorbens volucrem.Pro quo he.le.Et fructus eius serpēs volans:siue regulus volans.& in eo.30. Vipera & regulus volās.vbi ponitur pro regulo.& in plurali שְׂרָפִים Seraphim.Nu.21.Misit dn̄s in populum ignitos serpentes. Sign̄at etiam שְׂרָפִים Seraphim certū ordinē angelorum celestis hierarchie.Esa. 6.Seraphim stabant subter illud.& in eodem. Et volauit ad me vnus de seraphim.

שָׁרַץ Saras.moueri. reptare.serpere.ebullire.producere. s.aīalia mobilia seu reptilia.Gen̄.1. Aīam viuentē atq; motabilem quā produxerant aque. Pro quo he.le.Quā mouerunt aque.i.mouere fecerūt.& in eo.Producant aque reptile.i.mouere faciant.& in eo.Et ingredimini super terram.i.gradimini.Exo.8. & ebulliet fluuius ranas.i.moueri faciet.Leuit.11.Hec quoq; polluta reputabuntur:de his que mouētur in terra.p̃s.104. Edidit terra eorum ranas.i:ꝑduxit seu moueri fecit.Ezech.47.Et oīs aīa viuēs que serpit. Et inde שֶׁרֶץ Seres.i.reptile aīe viuētis.Leuit.11. Eorū que in aquis mouētur & viuunt.& in eo. Omne de volucribus quod graditur sup quattuor pedes. Pro quo hebrei legūt. Omne motabile de volucribus.

שָׁרַק Sarac.Sybilare.Esa.5.Et sybilabit ad eum de finib⁹ terre. & i eo.7.Sybilabit dn̄s musce.Hiere.9.Et sybilabit super vniuersas plagas eius.Thren̄.2.Sybiliauerunt & mouerunt capita sua. Zach.2.Sybilabo eis & cōgregabo illos.& inde שְׁרִיקָה Serica.i.sybilus.Mich.6.vt darē te in ꝑditionē:& habitātes in ea in sybilū.& in plu.שְׁרִיקוֹת sericoth. Iudi.5.Vt audias sybilos gregū. & inde מַשְׁרוֹקִיתָא Masrocitha.quod in ligua chaldaica sign̄at fistulā.Dan̄.3.In hora qua audieritis vocem tube & fistule.

שֹׂרֵק Sorec.vitis.s.electa & optima: aut ꝓpago optima & fructuosa.Gen̄.49. Ligans ad vineā pullū suū.& ad vitē o fili mi asinā suā.Esa.5.Et plātauit vineā electā.ꝑ quo he.le.& plātauit vitē seu ꝓpaginē.s.electā.Hiere.2. Ego autē plantaui te vineā electā. & dicunt aliqui hebrei ꝙ sign̄at vitē que ꝑducit vuas sine granulis.& in plu.שְׂרוּקִים Serucim.Esa.16.Dn̄i gētiū exciderunt flagella eius.i.ꝓpagines eius.Et inde שְׂרִיקוֹת Sericoth.Pro quo beatus hiero.transtulit plectentes.Esa.19. Et cōfundentur qui opabātur linū plectētes.& aliqui hebrei dicunt ꝙ sign̄at linum optimū & candidissimū sicut est byssus.Item שָׂרוּק Saruc.i.variū.s.colore.& solum inuenitur in numero plurali. Zach.1.Et post eum equi ruffi varii & albi.

שָׁרַשׁ Saras.radicare.erradicare. Iob.5. Ego vidi impiū firma radice.ꝑ quo he.le.Ego vidi impium radicātē:siue radicatum.i.firma radice plātatum.p̃s.79.Plantasti radices ei⁹.ꝑ quo he.le.Radicasti radices ei⁹. Esa.40.Qui ingrediuntur impetu a iacob.ꝑ quo he.le.Ingredietes siue ingredietib⁹ radicabit iacob. Vnde sequitur.florebit & germinabit israel.& in eo.40. Nec radicato in terra trunco eorum.Hiere.12.Plantasti eos & radicē miserunt.Sign̄at etiā per antiphrasin erradicare vel delere.Iob.31.Et progenies mea erradicetur.& in eo.Et oīa erradicās genimia mea.p̃s. 51. Et radix tua de terra viuentium.ꝑ quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit. Et erradicabit te de terra viuētiū. Iudi.5.Ex ephraim deleuit eos.& īde שְׁרְשִׁי Sorsi.i.exiliū ꝙ est erradicatio a patria.Esd.2. Siue in mortē siue in exilium.Et inde שֹׁרֶשׁ Sores.i.radix.Deut.29. Et sit inter vos radix germinās fel & amaritudinē.Iob.19. Et radicē verbi inueniamus cōtra eū.& in eo.29. Radix mea aperta est secus aquā. & in eo.30. Et radix iuniperorum erat cibus eorum. Esa.53.Et sicut radix de terra sitienti.& in plu.שָׁרָשִׁים Sarasim siue שָׁרְשֵׁי Sorse.Iob.8. Sup aceruū petrarū radices eius densabuntur.Hiere.17. Quod ad humorē mittit radices suas.Ponitur etiā pro vestigiis vel cardinib⁹.Iob.13.Et vestigia pedum meorum considerasti.& in eodē.36.Et cardines maris operuit.

שַׁרְשֵׁר Sarser.catena. & solū inuenitur in numero plu. s.שַׁרְשְׁרוֹת Sarseroth.Exo.28.Catenas sibi inuicē coherentes.3.Reg.7.Et qui per modum retis & catenarum sibi inuicē miro ope contextarū.2.Paralipo.3. Et quasi catenas se inuicem complectentes.

שָׁרַת Sarath.ministrare.seruire. Nu.8. Eruntq; ministri fratrum suorū.ꝑ quo he.le. Et ministrabūt cū fratribus suis. & in eo.16. Et ministraretis ei. & in eo.18. Presto sint & ministrent tibi. Deut.18.Ministrabit in noīe dn̄i dei sui.& in eo.21. Quos elegit dn̄s deus tuus: vt ministrēt ei. 1.Reg.2. Samuel aūt ministrabat ante faciem dn̄i.3. Reg.1. Et abisag sunamitis ministrabat regi.1. Paralipo.6. Ministrabant corā tabernaculo.& in eo.23. Vt adoleret incēsum corā dn̄o secundū ritum suū.ꝑ quo he.le. Vt adoleret incensum corā dn̄o: vt ministraret ei. Esa.60. Arietes nabaioth ministrabunt tibi.& in eo.Et reges eorum ministrabunt tibi.& inde מְשָׁרֵת Mesareth.i.minister.Exo.24. & iosue minister eius.Et inde שָׁרֵת Sareth.i.ministerium.Nu.4. Oīa vasa quib⁹ ministratur ī sctō. ꝑ quo he.le.Oīa vasa ministerii.2.Paralipo.24. & facta sunt vasa tēpli in ministerium.

שָׁרֵת Sareth.cum puncto cebolet & ꝓposito mē vt dicatur מַשְׂרֵת Masreth:sign̄at scutelā aut vas.2.Reg.13.Tollensq; quod coxerat: efudit & posuit corā eo.Pro quo hebrei legunt.Et tulit scutellam & effudit coram eo.

שֵׁת Seth.nates. Esa.20. Discoopertis natibus ad ignominiā egypti. De quo vide supra in dictiōe שׁוֹת soth. Itē שִׁת Sith.in lingua chaldaica significat sex. Dan̄.3. Latitudine cubitorum sex. Et inde שִׁתִּין Sithin.idest sexaginta. vt in eodem. Latitudine cubitorum sexaginta.

שָׁתַת Sathath.ponere.& scribitur cū simplici tau.p̃s.48. Sicut oues in inferno posite sunt.p̃s.72.Posuerūt in celū os suū. De quo vide supra in dictiōe שׁוֹת soth.

שָׁתָה Satha.bibere.potare.Gen̄.9. Bibensq; vinum inebriatus est.Et in eodem.44.In quo bibit dominus meus.Exo.34. Panem non comedit:& vinum non bibit. Leuit.11.et omne liquēs quod bibitur.p̃s.49.aut sanguinē hircorū potabo.p̃s.77.Et imbres eorū non biberētur.Prouer.9.Et bibite vinū qd̄ miscui vobis.& ide מִשְׁתֶּה Misthe i.conuiuium:seu potatio vel potus. Gen̄.19.Ingressiq; domū eius fecit cōuiuium.& in eodē.21. Fecitq; abraam grāde conuiuium.Ester.1.fecerat grande conuiuiū pricipibus suis.Esa.5.Et vinum in conuiuiis vestris.Dan̄.1.Nec de vino potus eius.& inde שְׁתִי Sethi.idest ebrietas siue potatio Eccl's.10.Ad reficiendum & non ad luxuriā.i.non ad ebrietatem.Scribitur etiam cum he in fine & dicitur שְׁתִיָּה Sethiia. Ester.1.Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. Pro quo hebrei legunt.Et potatio erat iuxta legē siue edictum:non erat qui cogeret. Item שְׁתִי Sethi.i.stamē.Leuit. 13.In stamine atq; subtegmine. Item שְׁתוֹת Sathoth.idest nates.2. Reg.10. Vestes eorum medias vsq; ad nates. Vide etiam de hoc supra in dictione שׁוֹת Soth.

שְׁתַּיִם Sethaim.vel שְׁתֵּי Sethe.duo vel due.De quo vide supra in dictione שְׁנַיִם Sana.

שָׁתַל Sathal.plantare.trasplātare.fundare.p̃s.1.Quod plātatum est secus decursus aquarū.Ezech.17.Ecce plātata est.Et in eo.Et plantabo super montē excelsum.Osee. 9. Et erat fundata in pulchritudine. Pro quo he.le. Et erat plantata.& inde שְׁתִיל Sathil.i.nouella plantatio: vel palmes.Et solum inuenitur in numero plu.Ps.127.filii tui sicut nouelle oliuarum.

שְׁתֻם Sethum.obturat⁹. Nu.24. Dixit hō cui⁹ obturatus est oculus.& solū inuenitur in predicto loco.

שָׁתַן Sathan. mingere.1. Reg.25. Si reliquero de omnibus que ad ipsum pertinent:mingentem ad parietē.

שָׁתַק Sathac.silere.quiescere.cōpescere. seu mitigare. p̃s. 106.Letati sunt quia siluerūt.Prouer.26.Jurgia cōquiescunt.Ione.1.Quid faciemus tibi & cessabit mare a nobis.i.compescetur siue mitigabitur.

שָׁתַר Sathar.computrescere.1.Regum.5.& computrescebant prominētes extales eorū. Et solum inuenitur in p̄dicto loco.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictione סָתַר Sathar.& ꝙ significat occultare vel cooperire.vnde in p̄dicto loco ipsi legūt.& ocultabātur eis ficus.vel hemorroides.i.nascebantur in loco operto & occulto anus.

De incipientibus a littera. ת. Tau.

תָּא Tha.cubiculū.thalam⁹.3.Reg.14.& postea reportabāt ea ad armamētariū scutariorū.ꝑ quo hebrei legūt. Ad cubiculum cursorum. Ezech.40. Et thalamū vno calamo in lōgum & vno calamo in latū. & in eo. Thalamus autem sex cubitorū erat hīc & inde.& i plu.תָּאִים thaim siue תָּאוֹת thaoth.vt in eo. & inter thalamos quinq; cubitos. & in eo. Porro thalami porte ad viā orientalem:tres hinc & tres inde.& in eo.Et marginē ante thalamos cubiti vnius.

תָּאַב Thaab.desiderare.cōcupiscere.detestari:siue abominari.p̃s.118.Cōcupiuit aīa mea desiderarē iustificatiōes tuas. & in eo.Ecce concupiui mādata tua.& in eodē.Concupiui salutare tuū dn̄e.Amos.6.Detestor ego sup̄biā iacob.

תָּאָה Thaa.signare.describere.circūscribere.limitare.i.limites ponere.metari.Nu.34.A mari magno termini incipiunt ꝑuenietes ad mōtem altissimū. Pro quo he.le. A mari magno describetis vel limitabitis vobis mōtē hor i.ibi ponetis limites.& in eo.Inde metabuntur fines.Item תְּאוֹ thao.genus cerui.pro quo btūs hiero. transtulit origē. Deut.14.Origem camelopardalum.

תָּאֹם Theom.geminus.gemellus.cōiūctus. & solū inuenitur in nu.plu.Gen̄.38.apparuerunt gemini in vtero eius.Cāti.4. Sicut duo hīnuli capree gemelli.& aliqn̄ scribitur cū vau loco aleph.Gen̄.25.Et ecce gemini ī vtero ei⁹ reperti sunt. & inde verbū seu participiū qd̄ sign̄at gemellos fetus habere.Canti.4.Omnes gemellis fetibus.& inde תּוֹאֲמִים Thoamim.idest coniuncti.Exo.26. Erūtq; sibi cōiuncte a sursum vsq; deorsum.

תְּאֵן Theen.ficus. & solū inuenitur in nūero plu.s. תְּאֵנִים theenim.Nu.13. & de ficis loci illius tulerunt.Hiere. 8.Et non sunt ficus in ficulnea. Et inde תְּאֵנָה theena.i.ficulnea siue ficus arbor.vt in p̄dicto loco.& Ioel.2.Et ficum meā decorticauit. Et in plurali תְּאֵנוֹת theenoth.Amos.4. Olineta vestra & ficeta vestra comedet.

תָּאַר Thaar. Describere.limitare.figurare.formare. tornare.Ios.15.Pertransitq; a vertice montis vsq; ad fōtē. pro quo he.le. Describetur siue metabitur terminus a vertice montis.& in eo.Inclinabiturq; in bala.pro quo he.le.describetur siue limitabitur in bala. & in eo. Inclinabiturq; in sarona.i.limitabitur.Esa.44.Formauit illud in runcina.& in eo.& in circino tornabit illud.& inde תֹּאַר thoar.i. forma seu facies:aut species.Gen̄.29. Rachel decora facie & venusto aspectu. & in eo.39. Erat autem ioseph pulchra facie.Deut.21.Et videris in numero captiuorū mulierem pulchram.Pro quo he.le. Mulierem pulchrā forma vel facie.Iudi.8.Et vnus ex eis quasi filius regis.pro quo he.le. Et vnus ex eis quasi forma filii regis.1.Reg.28.Qualis est forma eius.Esa.52.Et forma eius inter filios hominū. Et in eodem.53.Non erat species ei neq; decor.Thren̄.4. Denigrata est super carbones facies eorum

תֵּבָה Theba.arca.Gen̄.6.fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et in eodem.8.Egredere de arca.

תֵּבֵל Thebel.orbis.s.terrarum.Iob.34. Aut quē posuit super orbem quem fabricatus est.p̃s.23.Orbis terrarū & qui habitant in eo.p̃s.97.Iudicabit orbē in iustitia.Esa. 14.Posuit orbem desertum. Item תֶּבֶל thebel.i.scelus.siue nephas.De quo vide supra in dictione בָּלַל balal.

תֶּבֶן Theben.palea.& solum inuenitur in numero singulari.& ponitur singulare pro plurali.Gen̄.24.palearum quoq; & feni plurimum est apud nos.Exo.5. Nequaq̄ dabitis vltra paleas populo:& aliqn̄ scribitur cū mem in principio & dicitur מַתְבֵּן mathben.Esa.25. Sicut terūtur palee in plaustro.

תְּבַר Thabar.In lingua chaldaica sign̄at confringere vel conterere aut cōminuere.& inde תְּבִירָא thebira.i.contritum vl' cōminutum.Dan̄.2. Ex parte regni erit solidum & ex parte cōminutum.

תְּדִיר Thedir.siue תְּדִירָא thedira.In lingua chaldaica ē aduerbium temporis & significat semper vel continuo Dan̄.6.Deus tuus cui seruis semper.

תֹּהוּ Thohu.Inanitas.inane.vacuū.nihil.& scribitur cum simplici he & cū vau i fine loco alteri⁹ he.Gen̄.1. Terra aūt erat inanis & vacua.Iob.26.Qui extendit aquilonē

super vacuũ. Esa.24. Attrita est ciuitas vanitatis.i.inanitatis.& in eodẽ.40. Iudices terre velut inanes fecit. & in eodem.41. Ventus & inane simulachra eorũ. & in eo.49. Sine causa & vane fortitudinẽ meã cõsumpsi. Pro quo he.le. In inane siue in vacuũ & in vanum fortitudinẽ meã cõsumpsi. Hiere.4. Aspexi terrã & ecce vacua erat & nihil. Ponitur etiã pro nihilo. Esa.34. Et extendetur super eã mensura vt redigatur ad nihilum. Significat etiam locum desertũ qui est inanis & vacuus frugibus & arboribus. Pro quo beatus hieronymus transtulit locum horroris. Deut.32. In loco horroris & vaste solitudinis.

תהלה Thahola. prauitas. Iob.4. Et in ãgelis suis repperit prauitatẽ. De quo vide supra in dictione הלל halal.

תהום Thehom. abyssus. Geñ.1. Et tenebre erãt sup faciẽ abyssi. Iob.28. Abyssus dixit nõ est in me. Ezech.26. Et adduxero sup te abyssum. Et in plu. תהומות thehomoth. Exo.15. Abyssi operuerũt eos. & in eodẽ. Congregati sunt abyssi. p̃s.70. Et de abyssis terre iterũ reduxisti me. p̃s.105 Et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

תוב Thub. in lingua chaldaica sigñat reddere. vel respõdere. aut reuertere. vel reducere. Dañ.3. Nõ oportet nos de hac re respõdere tibi. & in eo.4. Et sensus me⁹ redditus est mihi. & in eo. Et figura mea reuersa est ad me. Esd.5. Et tunc satisfaceret ad accusationẽ illã.i. redderẽt rationẽ: siue responderent. & in eodem. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis. & in eodem.6. Referãtur in templum in ierusalem.i. reducantur.

תוה Thaua. signare. impingere. exacerbare: siue irritare. Ezech.9. Et signa thau sup frõtes virorũ gementiũ.1. Reg.21. Et impingebat in ostia porte. Sed etiã in p̃dicto loco hebrei legunt. & signabat.i. faciebat signa & stigmata sicut insanus & furiosus. p̃s.77. Et sanctũ israel exacerbauerunt. & aliqui hebrei legunt signauerunt.i. petierunt ab eo signa: sicut ipsi exponũt. Et inde תו thau.i. signũ. Ezech.9. Et signa thau. p quo he.le. Et signa signũ. Põt etiã esse nomen vltime littere alphabeti hebraici: q̃ dr̃ thau. Vñ beatus hiero. in suis explanationib⁹ sup p̃dicto loco sic ait. p signo quod.lxx. Aquila & symmach⁹ trãstulerũt. theodotio ipm verbũ hebraicũ posuit thau: que extrema est apud hebreos viginti & duarũ litterarũ: vt pfectã in viris gemẽtib⁹ & dolentibus scientiã demõstraret. siue vt hebrei autumãt: quia lex apud eos appellatur תורה thora. q̃ hac in pricipio nois sui littera scribitur: illi hoc accepe signaculũ qui legis p̃cepta cõpleuerant. Et vt ad nr̃a veniamus: antiquis hebreorũ litteris quibus vsq; hodie vtũtur samaritani extrema thau littera crucis habet similitudinẽ: q̃ in xp̃ianorũ frõtib⁹ pingitur: & frequenti manus inscriptione signatur. hec hiero. Ponitur etiã תו Thau p desiderio. Iob.31. Et desideriũ meũ audiat oĩpotẽs. Itẽ תוה thaua. in lingua chaldaica sigñat obstupescere. Dañ.3. Tunc nabuchodonosor rex obstupuit.

תוך Thauech. siue תוך thoch. medium. intermediũ. interdolus. fra⁹. vsura. Geñ.1. Sit firmamẽtũ in medio aquarum. & in eodẽ.15. Diuisit ea per mediũ. Exo.3. Apparuit ei dñs in flãma ignis de medio rubi. & in eo.14. Et ingressi sunt filii israel per medium sicci maris. & in eodẽ.15. Filii autẽ israel ambulauerunt per siccum in medio eius. Leuit.11. Vas aũt fictile in quod horũ quicq; intro ceciderit. Nu.35. Eruntq; vrbes in medio. Deut.3. Vsq; ad torrentem arnõ: medium torrentis. p̃s.21. In medio ecclesie laudabo te. Zach.2. Et habitabo in medio tui. Et inde תיכון thichon.i. medius siue intermedius. Exo.26. Qui mittentur per medias tabulas. Pro quo hebrei legunt. Et vectis medius siue intermedius per medias tabulas. Et in genere feminino תיכונה Thichona. Iudi.7. Incipientib⁹ vigiliis noctis medie. 3. Reg.5. Et per cocleam ascendebatur in medium cenaculum. Et in hebreo est generis feminini. Item תוך thoch. idest dolus aut fraus vel vsura. p̃s.9. Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo. p̃s.54. Et nõ recedit de plateis eius vsura & dolus. p̃s.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum.

תור Thur. explorare. considerare. contemplari. cogitare. Nu.13. Qui considerent terram chanaam. Pro quo hebrei legũt. Et explorent terram chanaam. & in eodem. Cũq; ascendissent explorauerunt terram. & in eodem. Detraxerunt terre quã inspexerant. idest explorauerant. & in eodem.14. Terra quam circuiuimus valde bona est. Pro quo hebrei legunt. Terra per quam trãsiuimus ad explorandũ eam: valde bona est. Et in eodem. Iuxta numerum quadraginta dierum quibus explorastis terram. Et in eodem. Qui perrexerunt ad cõtemplandam terram. & in eodem.15. Nec sequantur cogitationes suas & oculos. Pro quo hebrei legunt. Et non exploretis siue consideretis post corda vestra & oculos vestros. & est sensus sicut in littera nostra. Iudi.1. Nam cum obsiderẽt vrbem: que prius luza vocabatur. Pro quo hebrei legunt. Cum explorarent siue considerarent vrbem. Iob.40. Huic mõtes herbas ferunt. Pro quo hebrei legunt. Contemplatur siue considerat montes in pastum suum. Eccl's.2. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meam. Et inde תרים Tharim.i. exploratores. Nu.14. Qui ipsi lustrauerãt terram. Pro quo hebrei legunt. De exploratoribus terre. Et aliquãdo scribitur cum aleph in principio & dicitur אתרים Atharim. vt in eodem.21. Venisse.s. israel per exploratorum viam. Significat etiã תרים tharim negociatores vel mercatores: eo quod discurrunt per loca & domos tãq; exploratores. 3. Reg.10. Excepto eo qd̃ offerebant viri qui super vectigalia erãt & negociatores. Et inde תור Thor. idest expectabilis siue considerabilis. 1. Paralipo.17. Et fecisti me expectabilem super omnes homines. & a predicta dictione dicunt aliqui hebrei q derivatur תורה thora. idest lex: a contemplando vel considerando dicta. Deut.4. Ista est lex quam proposuit moyses. 2. Reg.7. Ista est lex adam: domine deus. p̃s.118. Lex domini immaculata. Vide etiam de hoc supra in dictione ירה Iara. Item תור Thor.i. turtur. Geñ.15. Turturem quoq; & columbam. Canti.2. Vox turturis audita est in terra nostra p̃s.73. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Pro quo hebrei legunt. Ne tradas bestie animam turturis tui. Et loquitur metaphorice. sicut Canti.2. dicitur columba mea formosa mea. Potest etiam deriuari a dictione תורה Thora que significat legem vt supra dictum est. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ne tradas bestiis animam eruditam in lege tua. & sic est in translatione chaldaica: sicut beatus hieronymus transtulit. Et in plurali תורים thorim.i. turtures. Leuit.1. De turturib⁹ & pullis columbarum. & in eodem.5. Offerat duos turtures. Est etiam genus ornamẽti maxillarum vel faciei. Pro quo beatus hieronymus transtulit murenulas. Canti.1. Murenulas aureas faciem⁹ tibi. & in eodem. Pulchre sunt gene tue sicut turtures. Pro quo hebrei legũt. Pulchre sunt gene tue in murenulis siue in quibusdam aliis ornamẽtis. Item תור Thor.i. tempus statutum. Ester.2. Cum autẽ peruenisset tempus singularum per ordinem. & in eo. Euoluto autẽ tẽpore per ordinẽ. Item תור Thor. in lingua chaldaica significat bouẽ. Dañ.4. Et fenũ vt bos comedes.

תזז Thazaz. abscindere. Esa.18. Et q̃ derelicta sunt abscindentur. & solum inuenitur in predicto loco.

תותח Thothach. malleus. Iob.41. Quasi stipulã stimabit malleum. & solum inuenitur in p̃dicto loco. & dicunt hebrei q significat machinam seu instrumẽtum bellicum quo lapides magni procul proiiciuntur.

תחמס Thachmas. nomẽ auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trãstulit noctuam. De quo vide supra in dictone חמס Chamas.

תחר Thachar. siue תתחר thathchare. emular. zelare. irritare. Ps.36. Noli emulari in malignãtibus. & in eodem. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. Vide etiã de hoc supra in dictione חרה Chara.

תחרא Thachra. lorica. Exo.28. Sicut fieri solet in extremis vestium partib⁹: ne facile rũpatur. Pro quo he.le. Sicut fieri solet in ora lorice: ne facile rumpatur.

תחש Thachas. hyacinthus. seu hyacinthinus. Ezech.16. Et calciaui te hyacintho. & ĩ plu. תחשים thechasim. Exo.25. Pellesq; hyacinthinas: hebrei vero dicunt q significat quoddam animal quod taxus dicitur.

תחת Tachath. subter. subtus. deorsum. p eo. Geñ.7. Opertiq; sunt oẽs mõtes excelsi sub vniuerso celo. & in eodem.16. Et humiliare sub manu eius. & in eodem. Ac requiescite sub arbore. Deut.12. Et subter omne lignum frondosum. Iob.37. Subter omnes celos ip̃e considerat. p̃s.17. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodem. Cadent subtus pedes meos. Et quandoq; preponitur ei littera mem & dicitur מתחת Mithachath. Deut.5. Et que in terra deorsum. Iob.18. Deorsum radices eius siccabuntur. & in lingua chaldaica dicitur תחות thechoch.i. sub vel subter. Hiere.10. Pereant de terra & de hiis que sub celo sunt. Dañ.4. Subter eam habitantes bestie agri. Significat etiã locũ in quo aliquis subsistit. Exo.16. Maneat vnusquisq; apud semetipsum. Pro quo he.le. Maneat vnusquisq; sub se.i. in loco suo. 1. Reg.14. Stemus in loco nr̃o: & ne ascendamus ad eos. Significat etiam pro.i. loco alicuius rei. Exo.21. Oculũ pro oculo: dentem pro dente. Deut.28. Eo quod non seruieris dño deo tuo.i. pro eo quod nõ seruieris. 2. Reg.19. Nunquid pro his verbis nõ occidetur semei. Iob.34. Quasi impios pcussit eos. Pro quo he.le. Pro impiis siue loco impiorum percussit eos. p̃s.44. Pro patribus tuis nati sũt tibi filii. Esa.55. Pro saliuncula ascendet abies: & pro vrtica crescet myrtus. & in eo.60. Pro eo quod fuisti derelicta. & quando cõponitur cum pronoĩb⁹ ponitur pluraliter hoc modo תחתי thacthai.i. sub me. p̃s.17. Et subdit populos sub me. Abach.3. Et subter me scateat. dicitur ẽt תחתני thachthẽni idest subt⁹ me. 2. Reg.22. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodẽ. Et deiicis populos sub me. תחתיך thacthecha.i. subter te. Esa.14. Subter te sternetur tinea תחתיו thacthau idest sub eo vel sub ipso. Iob.41. Sub ipso erunt radii solis. Et ĩ genere feminino תחתיה thachthea.i. sub ea vel pro ea aut in loco suo. Leuit.13. Si autẽ steterit in loco suo. Iob.28. Et in loco suo igni subuersa est. Pro quo he.le. & sub ea ardet siue incẽditur sicut ignis. Reperitur etiam תחתנה thachthena. idest pro ea. Geñ.2. Et repleuit carnẽ pro ea. Et inde תחתון Thachthon.i. inferior. siue inferius. Ios.18. In monte qui est ad meridiẽ bethoron inferioris. & in genere feminino תחתונה thachthona. 3. Reg.7. Tabulatũ qd̃ subter erat idest tabulatũ inferius. & in hebreo est generis feminini. dr̃ etiam תחתית thachthit. siue תחתיה thachthiia. Deut.32. Et ardebit vsq; ad inferni nouissima. Pro quo hebrei legũt. Vsq; ad infernũ inferiorẽ. p̃s.85. Et eruisti aĩam meã de inferno inferiori. Et in plurali תחתים thacthiim. siue תחתיות thachthiioth. Geñ.6. Deorsum cenacula & tristega facies in ea. Pro quo he.le. Inferiora secunda & tertia facies eam.i. secunda & tertia cenacula. p̃s.62. Introibunt in inferiora terre. p̃s.138. Et substantia mea in inferioribus terre.

תיש Thais. aries. siue hyrc⁹. Prouer.30. Gallus succinct⁹ lũbos suos & aries, & in plu. תישים Theiasim. Geñ.32. Capras ducentas & hircos viginti.

תכך Techach. vsura. siue fenus aut fraus. & declinatur tantũ in plurali.s. תככים thechachim. Prouer.29. Pauper & creditor obuiauerũt sibi. Pro quo hebrei legunt. Pauper & vir vsurarum vel fraudum obuiauerunt sibi. Vide etiam de hoc supra in dictione תוך thoch.

תכה Thacha. adherere. appropinquare. Deut.32. & qui appropinquant pedib⁹ eius. Et solum inuenitur in predicto loco. Item תוכיים thuchiim.i. pauones. & solum inuenitur in numero plu. 3. Reg.10. Et simias & pauones.

תכלת Thecheleth. hyacinth⁹. siue hyacinthin⁹. Exo.25. Aurum & argentum & es & hyacinthum. & in eodẽ 28. Ligabisq; eam vitta hyacinthina.

תכן Tachan. parare. preparare. cõponere. appendere. ponderare. equũ vel iustum esse. adiuuare. 1. Reg.2. Et ipsi preparantur cogitationes. 4. Reg.12. Et dabãt eã iuxta numerum atq; mensuram. Pro quo he.le. Et dabant argẽtum quod ponderatum vel preparatum erat. Iob.28. Et aquas appendit in mensura. p̃s.74. Ego confirmaui colũnas ei⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Ego appendi colũnas eius. Prouer.16. Spiritus ponderator est dominus. Esa.40. Et celos palmo ponderauit. & in eo. Quis adiuuit spũm dñi. Ezech.18. Et dixerunt filii israel non est equa via dñi. & in eodem. Nunquid vie mee nõ sunt eque. & in eodem. Et nõ magis vie vestre praue. Pro quo hebrei legunt. Vtiq; vie vestre non sunt eque siue nõ sunt iuste. Et inde תכן thochen.i. numerus vel mensura. Exo.5. Et reddetis cõsuetum numerũ laterum. Scribitur etiam cum mẽ in principio & cũ thau in fine: & dicitur מתכנת Mathconeth. Exo.5. Mensuram laterum quã prius faciebant imponetis super eos. Ponitur etiã pro cõpositione vl' proportione. vt in eodem.3. Iuxta cõpositionẽ eius non facietis aliud.i. iuxta proportionem numeri & mẽsure illius. & in eodem. Talem cõpositionẽ non facietis in vsus vr̃os. 2. Paralipo.24. Ac suscitauerunt domũ dñi in statum pristinũ. Pro quo hebrei legunt. Et suscitauerunt domũ dei iuxta cõpositionẽ vel proportionẽ ei⁹.s. pristinã. & inde תכנית thochnith.i. similitudo vl' exẽplar. Ezech.28. Tu signaculũ similitudinis Ponitur ẽt p fabrica. vt in eodẽ.43. Et metiãtur fabricã.

תלל Thalul. eminẽs. vl' eleuatus: siue accumulat⁹. Ezech.17. Et plantabo sup montẽ excelsum & eminẽtẽ. & inde תל thel.i. tumulus vel cumulus aut aceruus. Deut.13. Et tumulus sempiternus. Hiere.49. Et erit in tumulũ dissipata. Ezech.3. Ad aceruũ nouarũ frugũ. Ponitur ẽt pro collibus vel excelsis. Ios.11. Absq; vrbibus q̃ erãt in collib⁹ & in tumulis site. Hiere.30. & edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliqñ duplicatur littera thau & lr̃a lamed. Et dr̃ תלתל thalthal.i. elat⁹ siue accumulat⁹. & solũ inenitur ĩ nu. plu.s. תלתלים thalthalim. Cãti.4. Come ei⁹ elate palmarũ. & inde תלפיות thalpioth. p quo beatus hiero. trãstulit ppugnacula. Cãti.4. Que edificata est cũ ppugnaculis. & est dictio cõposita a תל thel q sigñat tumulũ vl' eleuatũ: & פיות pioth q sigñat ora. Itẽ תלל tholal.i. affligere. p̃s.136. Et qui adduxerũt nos hymnũ. p q̃ btũs hiero. ĩ ps. iuxta he. ve. trãstulit & q affligebãt nos leti. & aliq he. dicũt q deriuatur a dictione ילל Ialal. q̃ sigñat vlulare. & legũt sic.s. & ĩ vlulatiõe nr̃a letitiã.i. ĩ tpe nr̃e vlulatiõis ĩterrogabãt nos hymnũ letitie.

תלג Thelag. in lingua chaldaica sigñat niuẽ. Dañ.7. vestimentũ eius quasi nix candida.

תָּלָה Thala.suspendere.pendere.appendere. Geñ.40. Ac suspēdet te in cruce. Deut.21.Maledictus a deo est qui pēdet in ligno.cuius expositionē vide supra in dictiōe קָלַל Calal.& in eo.28. Et erit vita tua quasi pendēs ante te. Ios. 10. Atq; suspendit eos super quinq; stipites: fuerūtq; suspēsi vsq; ad vesperā. Ester.2. Appēsus est vterq; eorum in patibulo. Iob.26. Et appēdit terrā super nihilū. Threñ.5. Pricipes manu suspēsi sunt. Ezech.27. Clypeum & galeam suspēderunt in te.& in eo. Pharetras suas suspenderūt in muris tuis.& aliquando scribitur cum aleph in fine loco he.2. Reg.21. In qua suspenderant eos philistiim. Osee.11. Et populus meus pendebit ad reditum meū.& inde תְּלִי Theli. i.pharetra in qua pendent sagitte. Geñ.27. Sume arma tua & pharetram.

תֶּלֶם Thelem.sulcus.s.qui fit cum aratro. Iob.39. Nūquid alligabis rhinocerotā ad arādū loro tuo. Pro quo he. le. Nūquid alligabis rhinocerotā in sulco: loro suo. & beat⁹ hiero.trāstulit sensum.& in plu. תְּלָמִים Thelamim. Iob.31. Et cum ea sulci eius deflent. ps.64. Riuos eius inebria.pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Sulcos ei⁹ inebria. Osee.12. Et altaria eorum quasi acerui super sulcos agri.

תּוֹלָע Tholaa.vermis.vermicul⁹.coccus siue coccinū.& scribitur cum he vl' thau in fine. Deut.28. Quoniā vastabitur vermibus. Pro quo he.le. Quoniā comedet illud vermis. Iob.25. Et filius hoīs vermis. Esa.41. Noli timere vermis iacob.& in plu. תּוֹלָעִים Tholaim Exo.16. Et scatere cepit vermibus. Significat etiā coccū siue coccinū.aut vermiculū. Exo.26. Purpura coccoq; bis tincto. Esa.1. Si fuerint rubra q̄si vermiculū. Threñ.4. Qui nutriebātur in croceis. i.in coccineis.& inde מְתֻלָּעִים Methulaim.i.coccinati.s.vestibus coccineis induti. Naū.3. viri exercitus in coccineis.

תְּלָת Thelath.siue תְּלָתָא thelatha.in ligua chaldaica significat tres vel tria. Dañ.3. Viri autem hi tres. Et inde תְּלִיתָאִי Thelithai.i.tertius vel tertium. vt in eodē.2. Et regnum tertiū aliud ereum.& inde תַּלְתִּי thalthi.i.tertia pars Vt in eodē.5. Et terti⁹ in regno meo erit. Pro quo he le.& tertie partis regni dñabitur.& inde תְּלָתִין Thelathim.i.triginta.vt in eodem.6 Vsq; ad triginta dies.

תַּלְתַּל Thalthal.elatum siue accumulatū. De quo vide supra in dictione תָּלַל Thalul.

תָּמַם Thamam.consumare.consumere.complere.perficere.deficere. Geñ.47. Sustentauitq; eos illo anno pro cōmutatione pecorum.& in hebreo additur imediate.cūq; consumatus siue perfectus fuisset ille ānus. Exo.26. Et vna oīs compago retinebit. Pro quo he.le. Et simul erunt consumate in capite: in vno annulo. & beatus hieronymus transtulit sensum. Nu.17. Nū vsq; ad internitionem delendi sumus.i.consumendi sumus.& in eodem.32. Donec cōsumeretur omnis generatio que fecerat malum. Deut.2. Donec consumeretur omnis congregatio bellatorum hominum. Ios.5. Donec consumerētur qui non audierunt vocē domini.& in eodem. Postq; autem omnes circuncisi sunt.p quo hebrei legunt. Postq; cōsumata siue perfecta est omnis gēs vt circunciderentur.idest postq; perfecta est circuncisio omnium. Esa.18. Ante messem enī totus effloruit. Pro quo hebrei legunt. Ante messem enim cum cōsumaretur flos. Et in eodem.33. Cūq; consumaueris depredationē: depredaberis.& in eodē.47. Vniuersa venerunt super te. Pro quo hebrei legunt. Cum consumarentur vel perfecta essent: venerunt super te. Hiere.27. Donec consumam eas in manu eius. Threñ.3. Misericordia domini quia nō sumus cōsumpti. Ezech.24. Vt consumatur rubigo eius. Significat etiā complere siue perficere. Deut.34. Et cōpleti sunt dies planctus lugentium moysen.2. Reg.20. Et sic proficiebant.debet legi perficiebant.idest postq; interrogabant: opere perficiebant. Threñ.4. Completa est iniquitas tua filia siō. Significat etiam deficere. Geñ.47. Cūq; defecisset emptoribus preciū.& in eodem. Deficiente pecunia: pecora simul defecerunt. ps.63. Defecerunt scrutantes scrutinio. ps.103. Deficiāt peccatores de terra. Ezech.22. Et deficere faciam imundiciam tuam a te.& in eodem.47. Et nō deficiet fructus eius. Ponitur etiam pro conflare.4. Reg.22. Vt confletur pecunia: que illata est in domo domini.& inde תָּם tham: idest perfectus: seu cōsumatus.aut imaculatus: vel integer: aut simplex: vel innocens. Geñ.25. Iacob autē vir simplex. Iob.1. Erat vir simplex & rectus.& in eodem.9. Si innocentem ostendero. & in eodem. Etiam si simplex fuero. Et in eodem. Innocentem & impium ipse consumit. & in genere feminino תַּמָּה Thamma. Canti.6. Vna est columba mea perfecta mea. & aliquando scribitur cum duplici mem & dicitur תָּמִים Thamim. Geñ.6. Noe vir iustus atq; perfectus fuit. Leuit.1. Masculum imaculatum offeret. Ios.10. Et non festinauit occumbere spacio vnius diei. Pro quo hebrei legunt. Et non festinauit occumbere sicut dies perfectus.idest spacio vnius diei perfecti vel integri. Ezech.5. Ecce cum esset integrum nō erat aptum ad opus. Ponitur etiam pro innocentia. ps.84. Non priuabit bonis eos qui ambulāt in innocētia.& in plurali תְּמִימִים Themimim. Exo.29. Arietes duos imaculatos. ps.118. Beati imaculati in via. Prouer.1. Et integros quasi descendentes in lacum.& in eodem.2. Et simplices permanebunt in ea. & in genere feminino תְּמִימָה Themima. Leuit.4. Et obtulerit pro peccato ouem imaculatam. ps.18. Lex domini immaculata. & in plurali תְּמִימוֹת Themimoth. Leuit.23. Septem hebdomadas plenas.idest integras.& inde תֹּם Thom.idest simplicitas: vel innocētia: aut itegritas: vel perfectio.3. Reg.22. Vir autem quidam tetendit arcum in incertū. Pro quo hebrei legunt. Tetendit arcum in simplicitate sua vel in innocentia sua.i. simpliciter vel innocenter. Iob.27. Non recedam ab innocentia mea. Ps.24. Innocentes & recti adheserunt mihi. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Simplicitas & equitas seruabunt me. Ponitur etiam pro simplici vel innocente. Prouer.10 Fortititudo simplicis: via domini.& in eodem.13. Iustitia custodit innocentis viam. Et inde מְתֹם Methom.i.integritas vel sanitas. Ps.37. Non est sanitas in carne mea. Esa.1. A planta pedis vsq; ad verticem non est sanitas in eo. & inde verbum תָּמַם Thamam.quod significat immaculatum seu innocētem esse: aut perfectum esse. Iob.22. Si imaculata fuerit via tua. Ps.17. Et cum viro innocente innocens eris. ps.18. Tunc immaculatus ero. Et inde תֻּמִּים Thummim. Pro quo beatus hieronymus transtulit veritatem vel perfectionem. Exo.28. Ponesq; in rationali iudicii doctrinam & veritatem. Deut.32. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo. De quo vide supra in dictione אוּר Vr.

תָּמִיד Thamid. perpetuum.iuge. iugiter.semper. Leuit.6. Ignis est iste perpetuus qui nunq; deficiet.& in eodē. Decimam partem ephi offeret simile in sacrificio perpetuo. & in eodem.24. Ad cōcināndas lucernas iugiter. Nu. 28. Holocaustum iuge. ps.24. Oculi mei semper ad dñm ps.34. Et dicant semper magnificetur dñs. Prouer.5. In amore illius delectaberis iugiter. Ezech.39.& viros iugiter constituent lustrantes terram.

תָּמַהּ Thama. Mirari.admirari.obstupescere.pauere. Geñ. 43. admirabātur nimis. ps.47. Ipsi vidētes sic admirati sunt. Eccl's.5. Nō mireris sup hoc negocio. Esa.13. vn⁹ quisq; ad pximū suū stupebit.& in eo.29. Obstupescite & admiramini. Abach.1. admiramini: & obstupescite. signat ēt pauere. Iob.26. Et pauēt ad nutū ei⁹. Sed ēt in pdicto loco he.le.& admirātur siue obstupescēt ab increpatiōe eius. & īde תִּמָּהוֹן Thimhon.i.stupor siue admiratio.p quo btūs hiero.trāstulit furorē. Deut.28. Percutiat te dñs amentia & cecitate & furore mentis.& inde תִּמְהַיָּא thimhaia.quod in lingua chaldaica sigñat mirabilia. Dañ.3. Signa & mirabilia fecit apud me de⁹ excelsus. Itē תַּמָּה thama.in ligua chaldaica sigñat ibi siue illic. Esdre.5. Que est in babylōe. pro quo he.le.que ē ibi ī babylōe.& ī eo. Qui erāt repositi ī babylone.pro quo he.le. Que erant repositi ibi in babylone.

תַּמּוּז Thamuz.nomē idoli.p q̄ btūs hiero.trāstulit Adonidē.vt Ezech.8. mulieres sedētes: plāgētes adonidē. & solū iueitur ī pdicto loco.& dicūt aliq he.q̄ deriuatur a dictiōe תמז maza.q̄ ī ligua chaldaica sigñat icēdere vl' ardere.

תָּמַךְ Thamach.sustētare.inniti.apphēdere. tenere. suscipere. Exo.17. Substētabāt manus eius ex vtraq; pte. ps.16. pfice gressus meos in semitis tuis.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit sustēta gressus meos in semitis tuis. Prouer.5.& ad inferos gressus ei⁹ penetrāt. p quo he.le. Inferno gressus ei⁹ innitūtur siue sustētātur. Sigñat ēt apphēdere. vel tenere. Geñ.48.& apphēsam manū pris leuare conat⁹ est. Prouer.3.& qui tenuerint eā beati. Et in eo.5. Et funibus petōrū suorū cōstringitur.i. apphēditur. Et in eo. Mulier grosa inueniet gloriā.p quo he.le. apphēdet gloriā.& in eo. Robusti habebūt diuitias.p quo he.le. Apphēdēt siue tenebūt diuitias.& in eo.31. Et digiti eius apphēderūt fusum Amos.5. Et tenētes sceptrū de ascalon. Sigñat ēt suscipere. Esa.33. Et excutit manus suas ab omni munere. p quo he.le.& excutit man⁹ suas ne suscipiat munus.& in eo.41. Suscepi te dextera iusti mei. Et in eo.42. Ecce seruus meus suscipiam eum.potest etiam legi innitar in eo.& sic legunt aliqui hebrei.

תְּמוֹל Themol.heri.hesterna dies.nuper. Exo.4. Nō sū eloquēs ab heri & nudiustertius.1. Reg.21. Cōtinuim⁹ nos ab heri & nudiustertius.2. Reg.15. Heri venisti. Iob. 8. Hesterni quippe sumus: & ignoram⁹.i.nup vel hesterna die nati.& aliqñ scribitur cū aleph in pricipio & dr̄ אֶתְמוֹל Ethmol.1. Reg.10. qui nouerāt eū heri & nudiusterti⁹. Esa. 30. Preparata est ei ab heri thopheth. Mich.2. & ēcōtrario populus meus in aduersariū cōsurrexit.pro quo aliqui he. le.& heri siue nuper populus meus in aduersariū consurrexit. Alii vero dicunt q̄ est dictio cōposita ab אֶת eth. & מוּל Mul.q̄ significat contra siue aduersus.i.ex aduerso.siue econtra.sicut est in littera nostra.

תֵּימָן Theman.auster.siue meridies. De quo vide supra in dictione יָמִין Iamin. Item תַּמָּן Thaman.in lingua chaldaica est aduerbium loci & significat ibi siue illic.

תָּמָר Thamar. palma arbor. Canti.7. statura tua similata est palme. Ioel.1. Malogranatum & palma & malū. dr̄ ēt תֹּמֶר thōmer. Iudi.4. Et sedebat sub palma que noīe illius vocabatur. Hiere.10. In similitudinē palme fabricate sunt.& in plu. תְּמָרִים themarim. siue תִּמּוֹרִים thimorim: Nu.33. Duodecim fontes & septuaginta palme.3. Regū.6. Et sculpsit in eis figuras cherubim & palmarum. & in eo. Et operuit tam cherubim q̄ palmas. Ezech.40. Añ frōtes pictura erat palmarū.& inde תִּמְרוֹת Thimaroth.i.eleuationes fumi in modū palme.pro quo btūs hiero. trāstulit virgulā.seu vaporem. Canti.3. Sicut virgula fumi.pro quo he.le. Sicut eleuationes fumi. Ioelis.2. Et dabo prodigia ī celo & in terra: sanguinē & ignē & vaporem fumi.

תַּנִּין Thanin.coluber.draco. Exo.4. Et versa est in colubrū & in eo.7. Et vertatur in colubrū. ps.90. & cōculcabis leonē & draconē. Hiere.51. Absorbuit me quasi draco.& aliqñ scribitur cū mē in fine loco nun. Ezech.29. Draco magne qui cubas in medio fluminū tuorum.& in plu. תַּנִּינִים Thaninim. Exo.7. Que verse sunt in dracones. Ponitur ēt pro cete. Geñ.1.& creauit deus cete grādia.& aliqñ pōitur תַּנִּים thanim pro תַּנִּינִים thaninim. Hiere.10. Habitacula draconum. Ponitur etiam pro lamiis. Threñ.4. Sed & lamie nudauerunt māmam.

תָּנָה Thana. Munera dare.seu mercede conducere.narrare lamentari. Osee.8. Munera dederunt amatoribus. & in eo. Sed & cū mercede conduxerūt natiōes.& inde אֶתְנָה Ethna.i.merces seu donū. Osee.2. Mercedes he mee sunt. scribitur ēt cū nū in fine loco he & dr̄ אֶתְנַן Ethnan. Deut. 23. Nō offeres mercedē prostibuli. Esa.24. Et reducet eā ad mercedes suas. Mich.1. Et oēs mercedes ei⁹ cōburētur. Sigñat ēt predicta dictio narrare siue lamētari aut plangere. Iudi.5. Ibi narrentur iustitie dñi.& in eo.11. vt plangāt filiā iepte galaaditis dieb⁹ quattuor. Itē תִּנְיָן thinian.in lingua chaldaica significat secundum.& inde תִּנְיָנוּת thiniannuth.idest secundo aduerbialiter siue iterum. Dañ.2. Responderunt secundo atq; dixerunt.

תְּנוּךְ Thenuch. Summitas siue extremum auris. Exo.29.& super extremum auricule dextere.

תַּנּוּר Thanur.clibanus.furnus. Leuit.10. Siue cliban⁹ siue chytropodes destruētur.& in plu. תַּנּוּרִים thanurī. Exo.8.& in furnos tuos & in reliquias ciborum tuorum.

תָּעַב Thaab.abominari.detestari. Deut.23. Non abominaberis idumeū.1. Paralip.21. Eo q̄d inuitus exequeretur regis imperiū.pro quo he.le.quia abominabile vel detestabile erat verbū regis apud ioab. Iob.9. Abominabuntur me vestimēta mea.& in eo. quātomagis abominabilis & inutilis hō.& in eo.19. abominati sunt me quōdā cōsiliarii mei. ps.106. oēm escā abominata est aīa eorū. Esa.14. Tu vero piectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis. p quo he.le.quasi stirps abominabilis.& in eo.49. ad cōtēptibilē aīam & abominatā gentem. Amos.5. Et loquentē perfecte abominati sunt. Mich.3. qui abominamini iudicium.& inde תּוֹעֵבָה thoeba.i.abominatio vel detestatio. Geñ. 43. Illicitū est enim egyptiis comedere cū hebreis. p quo he.le.abominatio est ei egyptiis comedere cū hebreis. & ī eo.43. quia detestabantur egyptii oēs pastores ouiū. pro quo he.le.quia abominatio vel detestatio est egyptiis oīs pastor ouiū. Prouer.3. Abominatio dñi oīs illusor. Et ī eo. 16. Abominatio dñi oīs arrogās. Esa.1. Incensum abominatio est mihi. Ponitur ēt pro idolo. Deu.7. Neq; inferes quicq; ex idolo in domum tuam.& in plurali תּוֹעֵבוֹת thoeboth Deut.32. In abominationibus ad iracundiam concitauerunt eū. Ezech.8. Videbis abominationes maiores.

תָּעָה Thaa. Errare.aberrare.decipere.conterere. Geñ. 21. que cū abiisset errabat in solitudine bersabee.& in eo. 37. Inuenitq; eum vir errantē in agro. Iob.15. Non credet frustra errore deceptus. Ps.118. Erraui sicut ouis q̄ periit. Esa.19. Et errare fecerūt egyptū in oī ope suo: sicut errat ebrius & vomens.& in eo.21. Emarcuit cor meū.p quo he.le. Errauit siue aberrauit cor meū. Et in eo.28. Verū hi quoq; pre vino nescierūt.pro quo he.le. pre vino errauerūt. Ezech.44. Cū errarent filii israel a me.& inde verbū tertie cōiugationis.quod significat facere errare.i.decipere aut seducere.2. Paralipo.33. Igitur manases seduxit iudam & habitatores ierusalem.idest errare fecit. Prouer.10. qui autem odit increpationem errat.pro quo he.le. Errare

facit.Eſa.3.Ipſi te decipiūt.Hiere.42.quia decepiſtis aias vr̄as.Oſee.4.Spūs eī fornicatiōis decepit eos. ponitur ēt ꝑ cōterere.Iob.4.Et dētes catulorū leonū contriti ſunt .i. euulſi ſunt a ſuo loco:ſicut ille qui recedit a ſuo loco dr̄ aberrare.& inde תֹּעָה thoa.i.error ſiue fraus.Eſa.32.& loquatur ad dominum fraudulenter.& inde מַתְעָה Mathee.i.error. Eſa.30.Et frenū erroris quod erat in maxillis populorū.

תַּעַר Thaar.nouacula.ſcalpellus.ſ.acut⁹ ſicut nouacula.vagina.Nu.6.Nouacula nō tranſibit ſup caput eius. Et in eo.8. Radāt oēs pilos carnis ſue.Pro quo he.le.& trāſire faciāt nouaculā ſup oēm carnē ſuā.ps.51.Sicut nouacula acuta feciſti dolū.Hiere.36. Scindit illud ſcalpello ſcribe .i. cultello acuto ſicut nouacula.Ezech.5.Sume tibi gladiū acutū radētē pilos.pro quo he.le. Sume tibi gladiū acutum nouaculā tonſorū.i.acutū ſicut nouacula tonſorū. Sigñat ēt vaginā.2.Reg.20.& deſup accinct⁹ gladio depēdēte vſq; ad ilia in vagina.Hiere.47.Ingredere in vaginā tuam.

תַּעְתֵּעַ Thaathea.illudere.Gen̄.27.timeo ne putet ſibi me voluiſſe illudere.2.Paralip.36.Illudebātq; prophetis.Et inde תַּעְתּוּעִים Thaathuim.i.illuſiones.pro quo beatus hieronymus tranſtulit riſu dignum.Hiere.10. Et opus riſu dignū.Et in eo.51.vana ſunt & riſu digna.

תֹּף Thoph.tympanū.De quo vide in dictione ſequenti.

תָּפַף Thaphaph.tympanizare.i.tympano concrepare ſiue tympāo pſonare.ps.77. In medio iuuēcularum tympaniſtriarū.Naū.2.murmurātes in cordib⁹ ſuis. ꝑ quo he.le.tympanizātes.i.q̄ſi tympanū cōcrepātes:aut tremētes ſicut tympanū cū manu pcutitur.& inde תֹּף thoph.i. tympanū.Exo.15.Sūpſit ergo maria ꝑphetiſſa tympanū.Iob.21 Tenēt tympanū & citharā.& in plu.תֻּפִּים thupim.Exo.15 Cū tympanis & choris.Hiere.31.Adhuc ornaberis tympanis tuis.Ezech.28.Opus decoris tui & foramina tua. Pro quo he.le.Opus tympanorū tuorū & foramina tua. & ponūtur foramina ꝑ organis q̄ ſūt pforata.poteſt etiam deriuari a dictione יָפָה Iapha que ſignificat pulchritudinē vel decorem ſicut eſt in littera noſtra.

תַּפּוּחַ Thapūach.malus.ſ.arbor.aut pomū.Canti. 2. Sicut malus inter ligna ſiluarū.& in eo.8.Sub arbore malo ſuſcitaui te. Ioel.1.& malus & oīa ligna ſiluarū aruerūt.& ī plu.תַּפּוּחִים thapuchim.Canti.2.Stipate me malis.

תָּפֵל Thaphel.inſulſū.intēpatū.abſq; tēperamēto.ſtultum vel ſtulticia.Iob.6.Aut poterit comedi inſulſū qd̄ nō eſt ſale cōditū.pōitur ēt ꝑ luto abſq; paleis ſiue abſq; tēperamēto.Ezech.13.Illi āt liniebāt eū luto abſq; paleis .& in eo.Deſtruā parietē quē liniſtis abſq; tēperamēto .ſignat ēt ſtultū ſiue ſtultitiā aut fatuitatē.Thren̄.2.prophete tui viderūt tibi falſa & ſtulta.& aliq̄n ſcribitur cū he in fine & dicitur תִּפְלָה thiphla.Iob.1.Nec ſtultū quid cōtra deū locutus eſt.Hiere.23.& in ꝑphetis ſamarie vidi fatuitatē ſigñat etiā defectū ſeu vanū.Iob.24. Et de⁹ inultū abire nō patitur. Pro quo he.le.Et deus non ponit defectum ſeu vanū. i .in vanum.& beatus hieronymus tranſtulit ſenſum.

תָּפַר thaphar.cōſuere.Gen̄.3.cōſuerūt folia fic⁹.iob.16.ſaccū cōſui ſup cutē meā.Eccl's.3.tp̄s ſcindendi & tp̄s cōſuēdi.Ezech.13. Ve qui cōſuūt puluillos ſub omni cubito.

תָּפַשׂ Thaphas.appħēdere.cōpħēdere.capere.tenere .cooperire.Gen̄.4.pater canētiū in cithara & organo.ꝑ quo he.le.pater oīs appħēdētis ſiue tenētis citharā & organū.& in eo.39.Et illa appħēſa lacinia veſtimēti ei⁹ diceret ꝑ quo he.le.Et appħēdit eū in veſtimento ſuo dicens.& in eo.31.Diuideſq; ex equo pdā inter eos qui pugnauerūt.ꝑ quo he.le.Et diuides predā īter appħēdētes pugnā. Deut. 9.proieci tabulas de manib⁹ meis.ꝑ quo he.le. & appħēdi

(Margin: Decipere. Conterere. תֹּעָה Fraudulēter. מַתְעָה Error. תַּעַר Nouacula ſcalpellus. Uagina. תַּעְתֵּעַ Illudere. תַּעְתּוּעִים Illuſiões. תֹּף tympenus. תָּפַף tipāiſtria. murmurare. תֹּף tympanū. תֻּפִּים tympana. תַּפּוּחַ malus. תַּפּוּחִים mala. תָּפֵל Inſulſum. luti abſq; paleis. Abſq; tēperamento ſtulte. תִּפְלָה ſtultum. Fatuitas. תָּפַר Conſuere. תָּפַשׂ appħēdere.)

duas tabulas:& proieci eas de duabus manibus meis. & in eo.21.appħēdēt eū & adducēt ad ſeniores.& in eo.22.& appħēdēs cōcubuerit cū ea.4.Reg.7.Capiem⁹ eos viuos.Et in eo.10.Cōprehēdite eos viuos:Et in eo.14. & appħēdit petrā in p̄lio.ps.9.Cōprehendūtur in cōſiliis qb⁹ cogitāt. Prouer.30.Stellio manib⁹ nitit̄ur.pro quo he.le. Manib⁹ cōprehēditur ſiue appħēditur.Hiere.51.Et vada p̄occupata ſunt.ꝑ quo he.le.Et vada capta ſunt.ſiue cōprehēſa ſunt Ezech.12.& capietur in ſagena mea.& in eo.21.Ipſe aūt recordabitur iniquitatis ad capiendū.& in eo.Manu capiemini. Abach.2.Ecce iſte coopertus eſt auro & argento.

תֹּפֶת Thopheth.Locus ī quo idolatre luſtrabāt filios ſuos trāſferētes eos p ignē idolo moloch.4.Reg.23. Contaminauit quoq; thopheth ꝙ eſt in cōualle filii henō:vt nemo cōſecraret filiū ſuū ac filiā p ignē moloch. & ſcd̄m hebreos ſigñat ēt ignē infernalē.Eſa.30. Preparata eſt enim ab heri thopheth,& dicūt aliqui he.qd̄ ſigñat infernū: Ponitur ēt pro exēplo.Iob.17. Et exēplū ſū corā eis. & dicūt aliq hebrei ꝙ in predicto loco deriuatur a dictiōe תֹּף thoph que ſigñat tympanū.vn̄ in p̄dicto loco ipſi legūt. & tympanū an̄ ſiue quōdā erā.i.letus & gaudēs.& in lingua chaldaica ſigñat principē ſiue p̄fectū.vt Dan̄.3.& p̄fectos omneſq; principes regni.vbi pro prefectis ponitur תִּפְתָּיֵא thiphtha ie in plurali.Vnde in predicto loco poteſt legi. & princeps ſiue prefectus ante ſiue quondam eram.

תְּקֵל Thecel.In lingua chaldaica ſigñat appēdere vel ponderare.Dan̄.5.Thecel: appenſus es in ſtatera.

תָּקַן Thacan.corrigere.cōponere.reſtituere.Eccl's.1. Peruerſi difficile corriguntur.Et in eo.7.Nemo pōt corrigere quē ille deſpexerit.& in eo.12.Compoſuitq; parabolas multas.Dan̄.4.Et in regno meo reſtitutus ſum.

תָּקַע Thacaa.clāgere.cōcrepare.ſ.tubis vl' buccinis.figere defigere.ſuſpendere.pugnare.plaudere. cōplodere. proiicere.Nu.10.Et ſi ſemel clangueris.& in eo. Cūq; icrepueris tubis.Ioſ.6.Sacerdotes clāgēt buccinis. & ī eo. Oīq; populus p̄cederet armati exercitus.pro quo he.le. Et armatus.ſ.populus ibat an̄ ſacerdotes clāgētes tubis.1. Reg. 13.Saul cecinit buccina in oī terra.i.clāgere iuſſit.Eſa.18.& clāgorē tube audietis.ꝑ quo he.le.& cū clanget tuba:audietis.& inde תֵּקַע Thecaa.i.clāgor. Ps.150.Laudate eū ī ſono tube.pro quo btūs hiero.in pſ.iuxta he.ve.trāſtulit.Laudate eū in clāgore buccine.& inde תְּקוֹעַ Thecua.i.tuba q̄ clangitur.Ezech.7.Canite tuba vt preparētur oēs.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.Eſt ēt תְּקוֹעַ Thecuaa nomē propriū loci.2. Reg.14. Miſit thecuā & tulit inde mulierē ſapiētē.Hiere.6.Et in thecua clangite tuba.ſigñat ēt predicta dictio affigere vel īfigere aut defigere. Gen̄.31. Iāq; iacob extēderat ī mōte tabernaculū. pro quo he.le. Et iacob fixerat in mōte tabernaculū.& in eo.ī mōte galaad fixit tētoriū.Iudi.3.Infixitq; eā in vētrē eius.& in eo.4. Defixitq; in cerebrū vſq; ad terrā.1.Reg.31.Corpus vero eius ſuſpēderūt in muro bethſā.ꝑ q̄ he.le.& corpus ei⁹ affixerūt in muro bethſan.Prouer.16.Defixiſti apud extraneū manum tuā.& in eo.11.Qui cauet laqueos:ſecurus erit.pro quo he.le.Et qui odit defixiōes:ſecur⁹ erit.i.qui cauet defigere manū:& vadē ſe offerre pro alio.vn̄ p̄mittitur.affligetur malo qui fidē facit pro extraneo.Et in eo.22.Noli eē cū his qui defigūt manus ſuas & vades ſe offerunt pro debitis.Eſa.22. Et figā illū paxillū in loco fideli. Ponitur ēt pro pugnare. i.manu p̄liū cōmittere.Iob.7.Et cuius vis manus pugnet cōtra me.Sed ēt in p̄dicto loco he.le.quis eſt q manui mee defigatur.i.qui vadē ſe offerat pro me.ſigñat ēt plaudere vel cōplodere.Ps.46.Oēs gētes plaudite manib⁹.Naū.3.

(Margin: Capere Cōpħēdere. Inniti. p̄occupare. Cooperit תֹּפֶת thopheth. Exēplum. Prefect⁹. תִּפְתָּי. תְּקֵל Appēdere. תָּקַן Corrigere Compōere Reſtituere. תָּקַע Clāgere. Cōcrepare canere buccina. תֵּקַע Clangor. תְּקוֹעָה Tuba. Thecua. Figere. Infigere Defigere ſuſpēdere. Pugnare. Plaudere.)

Cōpreſſerunt manū ſup te.i.cōploſerūt manu.pōitur ēt ꝑ proiicere.Exo.10. arreptā locuſtā proiecit in mare rubrū.

תָּקַף Thacaph.rob orare.p̄ualere. cōfortare.cōfirmar̄.vallare.Iob.14.Roboraſti eū paululū.Eccl's. 4. Et ſi qs preualuerit cōtra vnū:duo reſiſtent ei. & inde תַּקִּיף Thaciph.ſiue תַּקִּיפָא thacipha.i.fortis vel ſolidum.Eccl's.6. Et nō poſſit cōtra fortiorē ſe in iudicio contēdere.Dan̄. 2. Ex parte regni erit ſolidū.& inde תֹּקֶף thoceph.i.fortitudo vel firmitas.Eſter.10.Cuius fortitudo & imperiū & dignitas. & in lingua chaldaica dicitur תָּקְפָּא thocpa.Dan̄.2.fortitudinem & imperium & gloriam dedit tibi.

תִּרְגֵּם Thirgem.Interpretari. Edre.4. Et legebatur ſermone ſyro.Pro quo he.le.Et interpretatū erat ſermone ſyro.& inde interpres dicitur תּוּרְגְּמָן Thurgeman.& interpretatio dicitur תַּרְגּוּם Thargum.

תִּרְזָה Thirza.Ilex.Eſa.44.Tulit ilicem. & aliqui hebrei dicunt & ſignificat pinum.

תְּרֵי There.ſiue תַּרְתֵּין tharthea.in lingua chaldaica ſigñat duo ſeu binos.Dan̄.5. Annos natus ſexaginta duos.

תֹּרֶן Thoren.Malus.ſ.nauis.Eſa.30.Quaſi malus nauis in vertice montis.Et in eo.33.Sic erit malus tu⁹.Ezech. 27.Vt facerent tibi malum.

תְּרַע Theraa.ſiue תַּרְעָא tharaa.in lingua chaldaica ſigñat portam ſeu fores:aut oſtium.Dan̄.2.Ipſe aūt daniel erat in foribus regis. & in eo.3.Tunc acceſſit nabuchodonoſor ad oſtiū fornacis.& inde תַּרְעָתִים thiraathim.i.oſtiarii ſeu ianitores.1.Paralip.2.Canētes atq; reſonantes. Pro quo aliqui he.le. Ianitores atq; reſonantes.i.cantores. Pro quo in hebreo habetur תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים Thiraathim ſimaathim.& dicūt aliqui hebrei ꝙ ſunt nomina propria quarūdā cognationū hoīm.Poteſt etiam deriuari a dictione רוּעַ Roa.que ſignificat tuba clangere vel canere. & tunc ſignificabit canentes. ſicut eſt in littera noſtra.

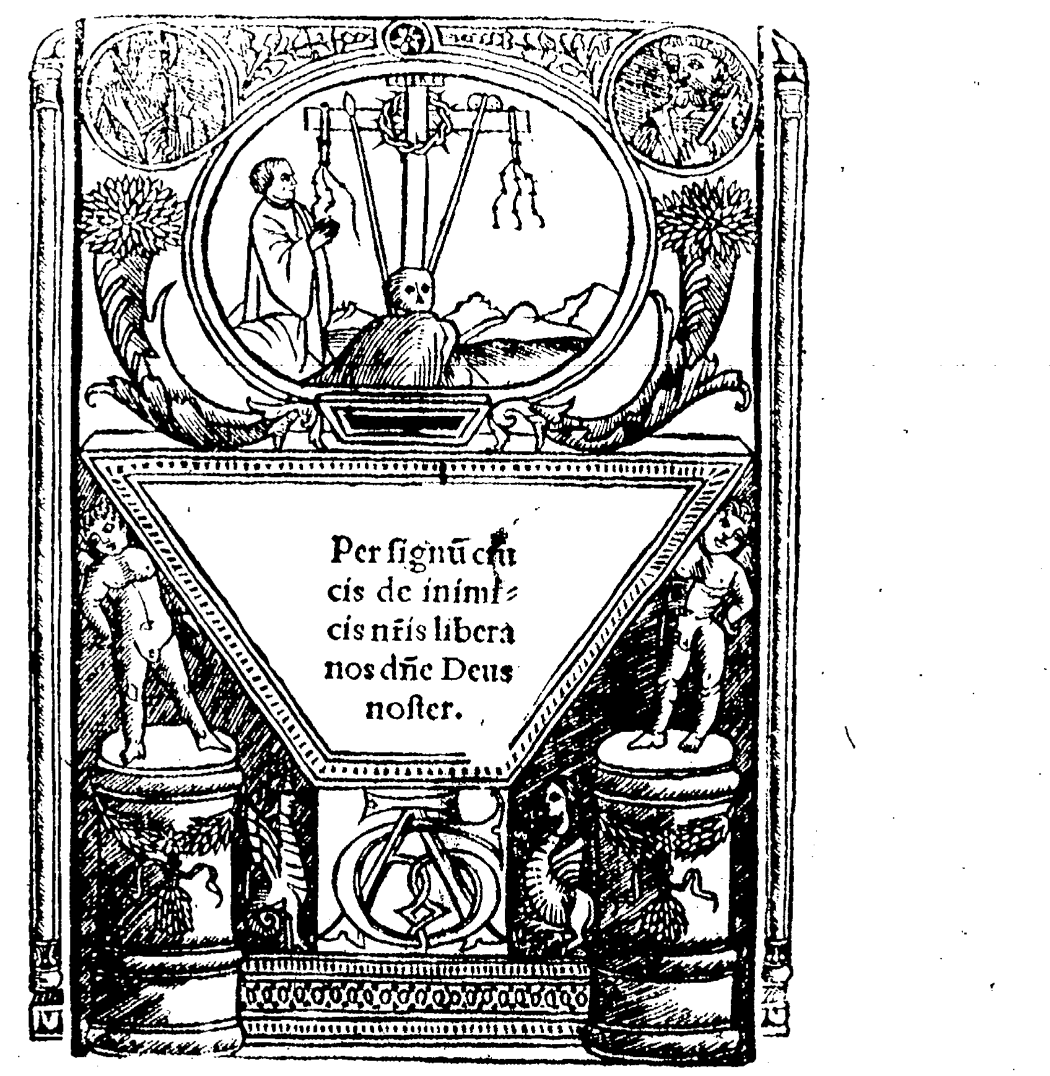
תְּרָף Thiraph.idolū.ſimulachrū.ſiue ſtatua.& ſolum inuenitur in nu plu.ſ.תְּרָפִים Theraphim.Gen̄.31.& rachel furata eſt idola patris ſui.& in eo. Abſcōdit idola.Iudi.7.fecit ephod & theraphim.i.veſtē ſacerdotalē & idola.Et ī eo. 18.Et tulit ephod & idola.1.Reg.18.Tulit aūt michol ſtatuam.Oſee.3.Et ſine ephod & ſine theraphim.

תַּרְשִׁישׁ Tharſis.Lapis precioſus.pro quo beatus hiero. trāſtulit chryſolithum. Exo.28. Chryſolithus & onyx. De quo vide ſupra in dictione רְשַׁשׁ raſas.

תֵּשַׁע Theſaa.nouem.Deut.3.Nouem cubitos in longitudine. Et eſt in he.ge.fe.& in ge.maſ.ſcribitur cum he vel tau in fine & dr̄ תִּשְׁעָה Thiſaa. Ioſ.13.Nouem tribubus & dimidie tribui manaſſes. & inde תְּשִׁיעִי Theſii.i.nonus. Nu.7 Die nono princeps filiorum beniamin. & in ge.fe. תְּשִׁיעִית Theſiith.Leuit.25.Comedetis veteres fruges vſq; ad nonum annum.& in hebreo eſt generis feminini.& inde תִּשְׁעִים Thiſiim.ideſt nonaginta.Gen̄.17.poſtq̄ vero nonaginta & nouem annorum eſſe ceperat.

(Margin: Proiicere תָּקַף roborare preualere תַּקִּיף Fortis. ſolidum. תֹּקֶף תָּקְפָּא Fortitudo תִּרְגֵּם interpretari תִּרְזָה Ilex. תְּרֵי Duo. תֹּרֶן mal⁹ nauis תְּרַע Fores Oſtium. תַּרְעָתִים Canentes תְּרָף תְּרָפִים Idola. Teraphi ſtatua. תַּרְשִׁישׁ Chryſolithus. תֵּשַׁע Nouem. תִּשְׁעָה Nouem. תְּשִׁיעִי Nonus תְּשִׁיעִית nona תִּשְׁעִים nonagīta.)

Explicit vocabularium hebraicum totius veteris teſtamenti cum oībus dictiōibus chaldaicis in eodē veteri teſtamēto cōtentis:nouiter ipreſſū in hac preclariſſima Cōplutenſi vniuerſitate. De mādato ac ſūptibus Reuerēdiſſimi in xp̄o patris & dn̄i:dn̄i. F. Franciſci Ximenez de Ciſneros tituli Sācte Balbine ſacro ſancte Romane eccleſie preſbyteri Cardinalis Hiſpanie Archiepiſcopi Toletani & hiſpaniarum primatis:ac regnorum caſtelle Archicancellarii. Induſtria & ſolertia honorabilis viri Arnaldi Guilielmi de Brocario artis impreſſorie Magiſtri. Anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo quinto. menſis Marcii die decima ſeptima.

Incipiũt interpretationes hebraicorum: chaldeorum: grecorumq́ nominum: veteris ac noui teſtamenti ſecundum ordinem alphabeti.

De incipiẽtibus a littera. A.

אַהֲרֹן Aron. Mõs ſiue mõtanus: aut docẽs: ſiue cõcipiens.
Aaronite. Idem. plu. nu.
אֲחַסְבַּי Aaſbai. Confidens in me: vel frater circundans: aut ex hebreo & ſyro frater ſenectutis.
אֲחַשְׁתָּרִי Aaſtari. Curſor: vel veredarius: ſiue feſtinatio turturis: aut feſtinatio exploratoris: ſiue frater qui explorat: vel ex ſyro & hebreo pri͂ceps turturis: vel princeps exploratiõis.
Abba. Pater. ſyrum eſt.
חֲבַקּוּק Abachuc. Luctator: ſiue amplexans.
Abadon. Exterminans: vel perditio.
אֲבָנָה Abana. Lapideus: vel edificatio: ſiue pater obſecro nũc.
בָּנִי Abani. Filius: vel edificatio: ſiue intelligens. Heb. Bani.
עֲבָרִים Abarim. Tranſitus. p. n. ſiue trãſeuntes: aut furores: vel pregnantes: aut ſyriace frumenta.
Abaron. Idem. ſ. n. D.
עַבְדָּא Abda. Seruꝰ: aut ſeruitꝰ: vel ex hebreo & ſyro nubes iſta.
עַבְדִּי Abdai. Seruus: aut ſeruitus: vel nubes abundans.
חֶמְדָּן Abdam. Cupiditas: aut calor iudicii. heb. amdan.
עַבְדִּיאֵל Abdehel. Seruus dei.
אַדְבְּאֵל Abdehel. Gen̄. 25. & 1. Paralip. 1. vapor vl̄ nubes apud deũ vel cum deo: ſiue contriſtari faciens deus. Heb. adbehel.
עֶבֶד מֶלֶךְ Abdemelech. Seruus regis: vel ſeruus conſilii.
עֲבֵד נְגוֹ Abdenago. Seruus claritatis: vel ſeruus anxius
עַבְדִּי Abdi. Seruus: aut ſeruitus: vel nubes abundans.
עֹבַדְיָה Abdias. Seruus domini.
עַבְדִּיאֵל Abdiel. Seruus dei: aut nubes abundantie dei.
עַבְדּוֹן Abdon. Seruus: aut nubes iudicii.
הֶבֶל Abel. Vanitas: ſiue anhelitus: aut ſyriace vapor.
אָבֵל Abel. Iudi. 11. & 1. Reg. 6. & 3. Reg. 15. & 4. Reg. 15: interpretatur luctus.
Abela. Idem.
אָבֵל מַיִם Abelmaim. Luctus aquarum.
אָבֵל מְחוֹלָה Abelmeula. Luctus infirmitatis: aut luctus chori vl̄ tympani: ſiue ex hebreo & ſyro luctus venie.
אֶבֶן בֹּהַן Abenboen. Lapideꝰ digitus pollicis. ſ. qui eſt primus digitus: aut lapis in eis.
חֶבֶר Aber. Socius: aut particeps: ſiue incantator: aut liuor.
אֲבִישָׁלוֹם Abeſalom. Pater pacis: ſiue pater cõſumationis: aut pater retributionis.
אִבְצָן Abeſan. Patris ſcutũ vel arma: aut pater frigiditatis.
אֲבַגְתָא Abgatha. Pater torcularis: vel patris torcular.
עַתַּי Abi. Hora: vel tempus: ſiue paratus. heb. ithai.
אֲבִיָּה Abia. Pater domini: aut voluntas domini.
אֲבִיָּם Abia. 3. Reg. 14. in fine & in toto cap̄. ſequẽti interpretatur pater maris. heb. abiam.
אֲבִיחַיִל Abiaiel. Pater fortitudinis: aut pater exercitꝰ: ſiue pater diuitiarum: aut pater antemuralis: vel pater doloris. Heb. Abiail.
Abiail. Idem.
אֲבִיאָסָף Abiaſab. Pater congregans: ſiue pater conſumans vel finiens. Heb. Abiaſaph.
Abiaſaph. Idem.
אֶבְיָתָר Abiathar. Pater excellẽs: aut pr̄ reſidui vel remanẽtis: ſiue pater explorationis vel cõtẽplationis: aut pater funiculi.
אֲבִידָע Abida. Pater ſcientie: vel ſcientia patris.
אֲבִידָן Abidan. Pater iudicii: aut ex hebreo & ſyro pr̄ meus iſte.
אֲבִיאֵל Abiel. Pater meus deus.

Abiezer. Pater adiutorii: ſiue pr̄is adiutoriũ: aut pr̄is atriũ. אֲבִיעֶזֶר
Abiezer. Nu. 1. & 2. & 7. & 10. & 1. Paralip. 12. Frater adiutorii: ſiue fratris adiutoriũ: aut fratris atriũ. heb. ahiezer. אֲחִיעֶזֶר
Abigabaõ. Pater collis: ſiue pater calicis vel ſcyphi: aut pater dorſi peccati. אֲבִי גִבְעוֹן
Abigail. Patris exultatio: vel pater exultationis. אֲבִיגַיִל
Abihail. Pater fortitudinis: aut pater exercitus: ſiue pater diuitiarũ: aut pater antemuralis: vel pater doloris. אֲבִיחַיִל
Abihail. 1. Paralipo. 2. Pater luminis vel laudis. אֲבִיהַיִל
Abilam. Occultꝰ: ſiue iuuenis: aut ſeculum. heb. Helam. עֵילָם
Abilina. Lugẽs vel plorans: ſiue pater manſionis vel murmurationis. D.
Abimael. Pater a deo vel de deo. אֲבִימָאֵל
Abimelech. Pater meus rex: aut pater regis vel conſilii. אֲבִימֶלֶךְ
Abimelech. 1. Paralipo. 24. & ps̄. 51. Frater meꝰ rex: aut frater regis vel conſilii. heb. ahimelech. אֲחִימֶלֶךְ
Abinadab. Pater ſpontaneus: aut pater vouentis vel voti: ſiue pater principis. אֲבִינָדָב
Abinadab. 3. Reg. 4. Frater ſpontaneus: aut frater vouẽtis vel voti: ſiue frater principis. heb. ahinadab. אֲחִינָדָב
Abinoem. Pater pulchritudinis vel iocunditatis: aut pater motionis eorum. אֲבִינֹעַם
Abiram. Pater celſitudinis vel elationis: aut pater fraudis vel proiectionis. אֲבִירָם
Abiron. Idem. heb. Abiram.
Abiſa. Pater meus. heb. abi. אֲבִי
Abiſab. Pater augmenti vel conſumationis: ſiue patris finis: au ſuperliminare patris. heb. abiſaph. אֲבִיָסָף
Abiſac. Patris ignorãtia: vel patris error: ſiue pater apprehendẽs vel attingẽs: aut pater multiplicãs. heb. Abiſag. אֲבִישַׁג
Abiſag. Idem.
Abiſai. Patris munus: vel pater muneris. אֲבִישַׁי
Abiſai. 1. Paralipo. 12. Populi munus: vel cũ munere. heb. Amaſai. עֲמָשַׂי
Abiſaph. Pater augmenti vel conſumationis: aut patris finis: ſiue ſuperliminare patris. אֲבִיָסָף
Abiſue. Pater ſalutis vel exclamationis: aut pater reſpiciens: ſiue pater magnificus vel potens. אֲבִישׁוּעַ
Abiſur. Pater muri: aut pater bouis: ſiue pater cãtantis: vel pater aſpicientis: aut pater rectitudinis. אֲבִישׁוּר
Abital. Pater roris: vel hebreo & ſyro pater vmbre. אֲבִיטַל
Abiu. Pater ipſe: vel pater eſt. אֲבִיהוּא
Abiud. Pater laudis vel confeſſionis. אֲבִיהוּד
Abiud. Nu. 34. Frater laudis vel cõfeſſionis. heb. ahiud אֲחִיהוּד
Abiud. 1. Paralip. 8. vbi dicitur genuit oza & abiud: in illo loco ſolum abiud interpretatur frater vnitatis: ſiue frater acuminis: aut frater enigmatis vel gaudii. heb. ahihud. אֲחִיחֻד
Abner. Patris lucerna: vel patris nouale. אַבְנֵר
Abobi. Pater incantationis vel abſconſionis. D.
Abor. Socius: aut particeps: ſiue incantatio: aut liuor. חָבוֹר
Abra. ancilla: vel famula. G. ἅβρα.
Abraam. Pater multitudinis. אַבְרָהָם
Abram. Pater excelſus. אַבְרָם
Abſalom. Pr̄is pax: ſiue pr̄is cõſumatio: aut pr̄is retributio. אַבְשָׁלוֹם
Abſanias. Debitum clypei domini: ſiue dilectio vel abconſio clypei domini. חֲבַצִּנְיָה
Abſalomi. Pater pacis: ſiue pater conſumationis vel retributionis. D.
Achab. Frater pr̄is: vel fratris pater: ſiue arula patris. אַחְאָב
Achad. Amphora: vel hydria: aut ſcintilla. אַכַּד
Acad. Gen̄. 50. interp̄tatur Ramnus: vel ſpinetũ. heb. atad. אָטָד
Achaia. Frater domini. אֲחִיָּה
Achaia. Prouincia grecie: iterp̄tatur dolor vl̄ triſtitia. G. ἀχαία.
Achaicus. Dolens: ſiue triſtis. G. ἀχαϊκός.
Achaim. Poſſeſſio: ſiue emptio: aut nidus. heb. achain. הָקָן

A

חַכְמוֹנִי Achamoni. Sapiens: vel ſapientiſſimus: aut hamus numerationis vel muneris: ſiue expectatio muneris.
עָכָן Achan. Tribulatio: vel ſtridor: aut antemurale.
עָכָן Achan. Ioſ.7.&.22. interpretatur cōterens: ſiue cōturbās.
עָכָר Achar. Conturbans.
עָכָר Achar. 1. Paralipo. 2. d. Sterilis: ſiue eneruans: aut euellens: vel truncus.
עֶקְרוֹן Acharon ſiue accaron. Sterilitas: ſiue eneruatio: aut euulſio vel truncus.
עֶקְרוֹנִי Acharonite ſiue accaronite. Steriles: ſiue eneruati: aut euulſi: vel trunci.
אֵפֹד Achat. Amphora: vel hydria: ſiue ſcintilla. heb. achad.
אָחָז Achaz. Apprehendens: ſiue poſſidens: aut videns.
אַכְזִיב Achazib. Mendax: aut ceſſans: ſiue fluens vtiq;.
חֲכַלְיָה Achelai. Expectans dominum: ſiue hamus domini. heb. achelaia.
Acheldemach. Ager ſanguinis. ſyrum eſt. ſcribi debet acheldema.
עִקֵּשׁ Acces. Peruerſus: aut prauus.
אֲחִיָּה Achia. Frater domini.
אַיָּה Achia. Geñ.36.&.2. Reg.3. Vultur: vel heu: ſiue vbi eſt: aut inſula eius. heb. aia.
אחיה Achias. Frater domini.
חֲכִילָה Achila. Spes in ipſa: aut hamus in ipſa: ſiue palatum vel dulcedo in ipſa.
אַחְלוּד Achilud. Frater natus: vel frater genitus.
Achim. Reſurgens: vel confirmans: aut vindicans: vel frater eorum. D.
אֲחִימָן Achimaan. Frater preparatus: vel frater dextere: aut frater quid. heb. achiman.
אֲחִימַעַץ Achimaas. Frater conſilii: vel frater conſiliarius: aut frater ex ligno.
אֲחִימֶלֶךְ Achimelech. Frater meus rex: aut frater regis vel conſilii.
אֲחִמוֹת Achimoth. Frater mortis: vel frater mortuus: ſiue frater dierum.
אֲחִינֹעַם Achinoe. Fratris pulchritudo vel iocunditas: aut frater motionis. heb. achinoem.
Achinoem. Idem.
Achinoen. Idem. heb. achinoem.
Achior. Fratris lumen: aut frater ignis. D.
אֲחִירָם Achiram. Fratris celſitudo vel elatio: aut fratris dolus vel proiectio.
Achiramite. Idem. plu. nu.
אָכִישׁ Achis. Vtiq; eſt: vel ſic eſt.
אֲחִישָׁר Achiſa. Frater principis: ſiue frater directionis vel cantici: aut frater inſidians. heb. achiſar.
אֲחִיסָמָךְ Achiſamech. Frater ſuſtentationis vel firmitatis: aut frater conſiungens.
אֲחִיטוּב Achitob. Frater bonitatis.
אֲבִיטוּב Achitob. 1. Paralipo. 8. interpretatur Pater bonitatis. heb. abitob.
אֲחִיתֹפֶל Achitophel. Frater ruine vel frater defectus: aut frater inſipiditatis. i. rei inſulſe
עַכּוֹ Accho. Compreſſus: vel confractus
עַכְבּוֹר Acchobor. Mus: vel contereus ſiue comprimens puteum.
עָכוֹר Achor. Turbatio.
הַקּוֹץ Acchos. Spina: ſiue eſtas: aut tedium: ſeu vigilia: vel finis.
Accos. Idem.
עָכְרָן Acran. Tranſitus: aut ira: ſiue impregnatio; vel nubes cantici: aut ſyriace frumentum. heb. abran
עֶקְרוֹן Achron. Sterilitas: ſiue eneruatio: aut euulſio: vel trūcus.
עַכְסָה Achſa. Compoſita: vel adornata: aut laſciuiens: ſiue confractio vel diruptio velaminis.

אַכְשָׁף Achſaph. Veneficus: ſiue conterens vtiq;: aut labium vtiq;.
עַכּוּב Accub. Veſtigium: vel ſupplantatio: aut prauitas: vel calcaneum: ſiue retributio.
Achub. Idem.
חֲקוּפָא Achupha. Preceptum oris: aut ſculptura oris.
הַקּוֹץ Accus. Spina: ſiue eſtas: aut tedium: ſeu vigilia: vel finis.
חָטוּשׁ Accus. Nee. 10. &. 12. interpretatur Peccatum derelinquēs. heb. atus.
אַכְזִיב Achzib. Mendax: ſiue ceſſans: aut fluens vtiq;.
Achziba. Idem.
עָדָה Ada. Cetus: vel congregatio: ſiue ornata: vel teſtificans: aut tranſiens: vel preda: aut ſyriace ablata.
הֲדַד Addad. Sonitus: aut clamor: ſeu māmilla: vel dilectio.
חֲדַד Adad. Geñ.25.&.1. Paralipo. 1. b. Acutus: vel gaudens: aut ſyriace nouus: vel ynitas.
הֲדַר Adad. Geñ.36. vbi dicitur Regnauit pro eo adad: nomēq; vrbis eius phou: interpretatur pulchritudo: ſiue habitaculum: aut generatio. heb. hadar.
אֵד Adad. 3. Reg. 11. c. vbi dicitur Et fugit adad: interpretatur interitus: aut nubes: vel vapor: ſeu fons.
עֲדָדָה Adada. Teſtimonium cetus vel cōgregationis: aut teſtimonio ornata: vel teſtis tranſitus ſiue prede eius: aut preda ſue prede: vel eternitas ſui teſtimonii.
הֲדַדְעֶזֶר Adadezer. Decor aut pulchritudo auxilii: ſiue habitaculū vel generatio auxilii: aut atrium pulchritudinis ſiue habitaculi vel generationis. heb. adarezer.
עֲדָיָה Adaia. Teſtis domini: ſiue ornatus vel preda domini: aut tranſitus vel eternitas domini.
Addaia. Idem.
יְדִיָה Adaia. Nee. 12. Scientia domini: vel cognitio domini. heb. iadaia.
עֲדָיָה Adaias. Teſtis domini: ſiue ornatus vel preda domini: aut tranſitus vel eternitas domini.
אֲדַלְיָא Adalia. Hauriens: ſiue paupertas: aut nubes vel interitus laboris.
אָדָם Adam. Homo: ſiue terrenus: aut ruffus: vel ſanguineus.
אֲדָמָה Adama. Terra: aut ruffa: vel ſanguinea.
אֲדָמִי Adam. Homo: vel human⁹: ſiue terrenus: aut ruffus: vel ſanguineus: aut nubes vel vapor ſiue interitus aquarum.
עֶדֶן Addan. Delitioſus: ſiue voluptuoſus: aut ornatus: vel ſyriace temporalis. heb. adin.
אַדָּר Adar. Pallium: ſiue potentia: aut magnitudo.
Adarſa. Teſtificans ſolem vel ſurdum: aut teſtimonium arantis. D.
חֲדָשָׁה Adaſſa. Nouitas: aut mēſis: vel ex ſyro & hebreo vn⁹ aries.
עַיָּה Adaſſa. 1. Paralipo. 7. Aceruus. heb. aia.
עִדּוֹא Adaſſa. Nee. 12. Teſtis: ſiue ornatus: aut tranſitus vel preda. heb. addo.
Adazer. Teſtis vel teſtimonium auxilii. D.
אֶלְחָנָן Adeodatus. Latinum eſt: & in hebreo dicitur elchanan: & interpretatur a deo datus: ſiue gratia dei: aut miſericordia vel donum dei.
Addi. Teſtis: vel teſtimonium: ſiue ornatus: vel tranſitus: aut preda.
Adiada. Teſtimonium manus: ſiue teſtimonium teſtimonii: aut preda manus. D.
עֲדִיאֵל Adihel. Teſtimonium dei: ſiue ornatus vel tranſitus dei: aut preda vel eternitas dei.
עָדִין Adin. Delitioſus: ſiue voluptuoſus: aut ornatus: vel ſyriace temporalis.
Addin. Idem.
עֲדִינָא Adina. Idem.
עֲדִתַיִם Adithaim. Cetus. p. n. ſiue congregationes: aut teſtimonia.

עֲדְלַי Adli. Teſtis mihi: ſiue ornatus mihi: aut tranſitus vel preda mihi.
אַדְמָתָא Admatha. Nubes: vel vapor mortis: ſiue interitus mortis: vel terreſtris: aut rubeus.
עִדּא Addo. Teſtis: ſiue ornatus: aut preda: vel tranſitus.
אַדָּר Addoar. Pallium: ſiue potentia: vel magnitudo. heb. adar.
עֲדֻלָּמִי Adolamites. De adullam quod interpretatur teſtimonium ſiue ornamentum illis: aut teſtimonium ſiue ornamentū ſue miſerie: vel tranſitus aut preda ſue miſerie.
אֲדוּמִים Adomim. Terreni: ſiue ruffi: aut ſanguinei.
אָדוֹן Adon. Dominus: aut baſis: vel ſyriace auris.
יְהוָה Adonay. Beatus hieronymus. Exo. 6. pro nomine dei tetragrammaton. i. quattuor litterarum adonay tranſtulit: & in aliis locis ſemper interpretatus eſt dominus. Et notandum quod iſte quattuor littere huius nominis. ſ. Iod. he. vau. he. non ſunt compacte ad hoc vt ex illis ſyllabizetur vl' formetur aliquis terminus vel dictio: idcirco eſt nomen ineffabile. Si tamen ſyllabizaretur vel pronunciaretur: eſſe vel eſſentiam aut generationem ſignificaret. Itē notandum q adonay in hebreo: domini mei in plurali ſignificat qñ ſcribitur eiſdē litteris quibus pronunciatur. ſ. Aleph. daleth. nun. iod. In tranſlatione vero chaldaica pro hoc nomine dei tetragrammatō ſemper ponitur triplex iotha: quod non vacat myſterio.
אֲדֹנִיָּה Adonaia. Dominator dominus: aut baſis domini: vel ex ſyro & hebreo auris domini.
Adonias. Idem.
אֲדֹנִי־בֶזֶק Adonibezech. Domini fulgur: ſiue dominus fulguris: aut dominus in compedibus.
אֲדֹנִיקָם Adonicam. Dominus ſurrexit: aut dominus vindicans.
אֲדֹנִירָם Adoniram. Dominus excelſus: ſiue dominus celſitudinis vel elationis.
תַּמּוּז Adonis. Nomen idoli: in hebreo eſt thamuz: & interpretatur conſumptus: ſiue incendium. ſyrum eſt.
אֲדֹנִי־צֶדֶק Adoniſedech. Domini iuſtitia: ſiue dominus iuſtus.
Ador. Generatio: vel habitatio: aut teſtimonium lucis vel ignis. D.
חַדְרָךְ Adrach. Acumen ſiue gaudium teneritudinis: vel cubiculum ſuum: aut ex ſyro & hebreo vnitas vel nouitas teneritudinis.
אַדְרַמֶּלֶךְ Adramelech. Pallium regis: ſiue magnitudo vel potentia regis vel conſilii.
ἀδραμυτηνή Adrumetina. In greco Adramytena: & interpretatur ſoliditas munda vel terſa. G.
עֲדֻלָּם Adulam. Teſtimonium ſiue ornamentum illis: aut teſtimonium ſiue ornamentum ſue miſerie: vel tranſitus aut preda ſue miſerie.
הֲדוֹרָם Aduram. Decor eorum: aut laus vel confeſſio ſublimis: ſiue clamor excelſus.
אֲדֹרָם Aduram. 2. Reg. 20. &. 3. Reg. 12. Pallium eorum: ſiue potentia vel magnitudo eorum: aut vapor excelſus: ſiue nubes excelſa: aut dolor vel interitus ſublimitatis.
אֲדוֹרַיִם Aduram. 2. Paralipo. 11. interpretatur Fortitudo vel potentia maris: aut vapor ſiue interitus eius eleuatus: vel nubes eleuata. heb. aduraim.
Addus. Nouitas: vel menſis: aut trituratio. D.
עַיִן Aen. Oculus: ſiue fons.
אַפַּיִם Apphaim. Vultus: vel facies: aut furores: ſiue nares: vel piſtores.
הַפָּרָה Aphara. Vacca: ſiue frugifera: aut acreſcens vel irritans.
אֲפָרְסְתְכָיֵא Apharſathei. Diuidētes ſiue dilacerantes pauones.
אֲפָרְסָיֵא Apharſathei. Eſdre. 5. &. 6. interpretatur Diuidentes: ſiue dilacerantes. heb. apharſachei.
אֲפֵק Aphech. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel ſyriace exit⁹.
אֲפֵקָה Apheca. Idem.
פַּסְדַמִּים Aphechdomini. Portio vel diminutio ſanguinū: aut diminutio tacentium vel aſſimilantium. heb. phechdomim.
פְּתַחְיָה Apheceia. Porta domini: ſiue aperuit dominus. heb. phetheia.
אֲפֵק Apheg. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel ſyriace exitus. heb. aphech.
אַשְׁפְּנַז Affenez. Pharetra aſperſionis vel diſtillationis: ſiue magus aſperſus. heb. aſphenez.
אֲפִיחַ Aphia. Flans vel exſufflans: ſiue loquens; aut illaqueans.
צְפֹמִי Aphonites. Labium vel ripa aquarum: ſiue contritio aquarum. heb. ſephomites.
חֲפָרַיִם Aphraim. Fodientes: aut explorantes: ſiue confundentes: aut explorans vel confundens mare.
פּוּל Aphrica. Eſa. 66. In hebreo dicitur pul: & interpretatur caſus vel ruina: aut faba.
פּוּט Aphrica. Naum. 3. In hebreo eſt put: & interpretatur craſſa vel pinguis. ſyrum eſt.
חֶפְצִי־בָהּ Aphſiba. Voluntas mea in ea.
הֲשׁוּפָא Aphupha. Detectio: ſiue diſcoopertio: aut feſtinatio oris. heb. aſupha.
Apphus. Indignationis conſilium: aut volans conſilium: vel ſcrutator. D.
חָגָב Agab. Locuſta.
Agabus. Idem: vel feſtiuitas patris. D.
אֲגַג Agag. Tectum vel ſolarium: quod eſt. ſcilicet in ſuperiori parte domus
אֲגָגִי Agagites. Idem.
הָגָר Agar. Aduena: ſiue peregrina: aut ruminans: vel timens.
הַגְרִי Agarai. Aduena: ſiue peregrinus: aut ruminās: vel timens.
הַגְרִים Agareni. Idem. plu. nu.
Agarenus. Idem. ſ. n.
אָגֵא Agge. Sublimitas: ſiue exaltatio.
גֶּבַע Ageba. Collis: ſiue vas vel calix. heb. geba. Nam illud. a. eſt prepoſitio ablatiui caſus.
חַגַּי Aggeus. Feſtiuus: ſiue ſolemnis: vel gyrans.
Aggi. Idem.
חַגִּיָּה Aggia. Feſtiuitas domini: ſiue ſolemnitas domini: aut gyrus domini.
חַגִּי Aggite. Feſtiuitates: vel ſolēnitates: aut gyrantes.
חַגִּית Agith. Feſtiua: ſiue ſolēnis: vel gyrans.
Agrippa. Latinum eſt. dictum ab eo q egros. id eſt difficiles partus faciat: vel dicitur ille qui in naſcendo prius emittit pedes.
אַיָּה Ahaia. Vultur: ſiue heu: aut inſula eius: vel vbi eſt. heb. aia.
עַוָּא Ahaiath. Iniqua: ſiue peruerſa. heb. aua.
הַחַכְמוֹנִי Ahamoni. Sapiens: vel ſapientiſſimus: ſiue hamus numerationis vel muneris: aut expectatio muneris. heb. achamoni.
אַחְבָּה Ahara. Frater redolens: aut pratum odoris.
אַחֲרַחַל Aharel. Alter exercitus: ſiue nouiſſimus exercitus: aut alter dolor: ſiue nouiſſimus dolor: aut ouis fratris.
אָחָז Ahaz. Apprehendens: ſiue poſſidens: aut videns.
עֵין־רִמּוֹן Ahenremmon. Duo nomina ſunt. Ahen. oculus: ſiue fons: & Rēmon. malum granatum: vel altitudo eius.
אַחֵר Aher. Alter: ſiue poſterior: aut nouiſſimus.
אַחִי Ahi. Frater meus: vel fratres mei.
אֲחִיָּה Ahia. Frater domini.
אַיָּה Ahia. 2. Reg. 21. Vultur: ſiue heu: aut inſula eius: vel vbi eſt. heb. aia.

אֵילוֹן Ahialon. Ilex vel quercus: aut fortitudo ſiue ceruus.

אֲחִיאָם Ahiam. Frater matris: aut frater gentis.

אֲחִיָּה Ahias. Frater domini.

יְחִיָּה Ahias. 1. Paralipo. 15. Viuit dominus. heb. iehias.

אֲחִיקָם Ahicam. Frater reſurgens: aut frater vindicans.

חִיאֵל Ahiel. Viuit deus: ſiue vita dei. heb. hiel.

יְעִיאֵל Ahiel. Eſd. 10. in fine interpretatur Aceruus dei: ſiue abſtulit deus. heb. iehihel.

אֵלָה Ahilam. Quercus: ſiue maledictio: aut fortitudo. heb. elath.

אֵילוֹת Ahilath. Quercus. plu. nu. ſiue ceruę: aut maledictiones: vel fortitudines.

אֵילוֹן Ahilon. Quercus: ſiue fortitudo: aut ceruus.

אֲחִילוּד Ahilud. Frater natus. vel frater genitus.

אֲחִימָן Ahiman. Frater preparatus: ſiue frater dextere: aut frater quid.

אֲחִימֶלֶךְ Ahimélech. Frater meus rex: vel frater regis ſiue conſilii.

אֲבִימֶלֶךְ Ahimélech. 1. Paralipò. 18. interpretatur Pater meus rex: ſiue pater regis vel conſilii. heb. Abimélech.

אֲחִיָּן Ahin. Frater vini: vel fratres. p. n.

אֲחִיו Ahio. Frater eius: vel fratres eius.

עִיּוֹן Ahion. Intuitus: aut fons: vel oculus.

אֲחִירַע Ahira. Frater iniquitatis: ſiue frater ſocietatis: aut frater paſtoris: vel fratrem confringens.

אַחְבָּן Ahobban. Frater filii: vel fratris filius: ſiue frater intelligentie: aut frater edificans: vel abſconditus.

אֹהַד Ahod. Laudans: ſiue confitens.

אֵהוּד Ahod. 1. Paralip. 8. interpretatur Vnitas: ſiue gaudium: aut enigma: vel acumen.

אֲחוֹחַ Ahóc. Tribulus: vel ſpina: ſiue fraternitas: aut hamus.

הוֹמָם Ahohiman. Tumultus ſiue turbatio eorum. heb. homam.

אֲחוֹחִי Ahoites. Frater viuus: aut tribulus vel ſpina mea.

אֹהַד Ahoth. Laudans: ſiue confitens. heb. ahod.

אֲחוֹחִי Ahotites. Frater viuus: aut tribulus vel ſpina mea. heb. Ahohites.

אֲחוּמַי Abumai. Pratum aquarum: ſiue frater aquarum.

חוּר Ahur. Liber vel ingenuꝰ: ſiue albedo: aut foramē. heb. hur.

אֲחִיקָם Ahicham. Frater reſurgens: aut frater vindicans.

עַיִן Ain. Oculus: ſiue fons.

אֵהוּד Aioth. Laudans: ſiue confitens. heb. Ahud.

עַיָּת Aioth. Eſa. 10. interpretatur Hora: ſiue coaceruatio. heb. aiath.

חֶלְאָה Alaa. Infirmitas: ſiue rubigo.

אַחְלָב Alab. Frater cordis: ſiue lacteus: vel lactans: aut adeps.

עַלֶּמֶת Alámath. Occultatio: ſiue iuuentus: aut ſecula: vel ſuper mortem.

Alameth. Idem.

אֲבִיעַלְבוֹן Albialbon. Pater ſuperintelligens: aut pater ſuperedificās vel ex hebreo & ſyro pater iniurie. heb. abialbon.

חֶלְקַת Alchat. Portio: ſiue diuiſio: aut lenitas: vel lubricatio.

ἄλκιμος. Alchimus. Fortis. G.

לַחְבַּת Alc. humiditas humida: aut tabula humida vel viridis: ſiue maxilla humida. heb. lale.

Aleph. Doctrina: ſiue mille. D.

הַלְלוּיָהּ Alleluya. Laudate dominum.

ἀλέξανδρος. Alexander. Adiutor vel auxiliator virilis vel fortiſſimus. G.

נֹא Alexandria. Hebraice dicitur no: & interpretatur crudum: ſiue irritatio: aut prohibitio. grece vero adiutoriū ſiue auxilium virile vel fortiſſimum. ἀλεξάνδρεια.

ἀλεξανδρεῖς. Alexandrini. Adiutores ſiue auxiliatores viriles vel fortiſſimi. G.

Alexandrinus. Idem. ſ. n. G. ἀλεξανδρεύς.

Alpheus. Milleſimus: vel doctus: aut dux. D.

Aliam. Occultꝰ: aut iuuenis: vel ſeculum. heb. allam. עַלְוָם

Alian. Folia: ſiue excelſus. עַלְיָן

Alicarnaſum. Caput maritime habitationis. G. ἁλικαρνασσόν.

Alicarnaſus. Idem. G.

Alimis. Veſtibulum: vel porticus: aut fortitudo. D. ἁλικαρνασσός.

Almathan. Occultatio: ſiue iuuentus: aut ſecula: vel ſuper mortem. heb. alemeth עַלֶּמֶת

Almon. Occultum: aut iuuentus: vel ſeculum ipſius. עַלְמוֹן

Almoth. Occultatio: ſiue iuuentus: aut ſecula: vel ſuper mortem. עַלְמֶת

Aloes. Incantator: aut tacens. הַלּוֹחֵשׁ

Allon quercus: vel fortis. אַלּוֹן

Alua. Aſcenſus eius: ſiue preuaricatio ipſius. עַלְוָה

Aluba. Superior: vel excelſus: aut ſyriace peruerſus. heb. aluan. עַלְוָן

Alul. Dolor: ſiue principium doloris vel immundicie: aut expectatio doloris vel profanationis: ſiue obſtetricatio doloris. חַלְחוּל

Amma. Obſcurata: ſiue cooperta: aut populus eius: ſiue cum ea. עַמָּה

Amma. Iudi. 1. Lac: ſiue adeps: aut manſit in ea: ſiue principium vel dolor in ea. heb. alba. חֶלְבָּה

Amaad. Populus teſtimonii: aut populi tranſitus vel preda: ſiue populus eternitatis. עַמְעָד

Ammad. Ira: vel indignatio: ſiue calefactio: aut vter. heb. amath. חֵמַת

Amadáthi. Conturbans legem: vel mēſura. הַמְּדָתָא

Amal. Labor: aut iniquitas. עָמָל

Amalech. Populus lambens: vel ex hebreo & ſyro populus percutiens. עֲמָלֵק

Amalech. 3. Regum. 22. & 2. Paralipome. 18. & Hiere. 36. & 38. interpretatur Rex: ſiue conſiliarius. heb. amélech. הַמֶּלֶךְ

Amalech. ps. 52. in titulo: interpretatur Chorus: ſiue infirmitas: aut ſyriace venia. heb. maalath. מַחֲלַת

Amalechite. Populi lambentes: vel ex hebreo & ſyro populi percutientes. עֲמָלֵקִי

Amalechites. Idem. ſ. n.

Aman. Conturbans: aut tumultuans: ſiue preparans. הָמָן

Amana. Fides: ſiue veritas: aut credulitas: vel nutrix. אֲמָנָה

Ammanite. Populares. עַמֹּנִים

Ammanites. Idem. ſ. n.

Ammanitis. Popularis. f. g. עַמֹּנִית

Amaria. Dicit dominus: aut celſitudo domini: vel ex ſyro & hebreo agnus domini. אֲמַרְיָה

Amarias. Idem.

Amaſa. Populus parcens: ſiue populum tollens: vel populum eleuans. עֲמָשָׂא

Amaſai. Populi munus. עֲמָשַׂי

Amaſai. 1. Paralipo. 6. d. Fortis: vel robuſtus. אַמְצִי

Amaſai. Nee. 11. Populi conculcatio. עַמַשְׁסַי

Amaſia. Fortitudo domini. אֲמַצְיָה

Amaſias. Idem.

Amaſias. 2. Paralipo. 17. Onus domini. עֲמַסְיָה

Amaſias. 2. Paralipo. 28. Populus parcens: ſiue populum tollens vel eleuans. heb. amaſa. עֲמָשָׂא

Amaſias. 2. Paralipo. 29. Populi munus: vel cum munere. heb. amaſai. עֲמָשַׂי

Amaſias. Sopho. 1. Dicit dominus: aut celſitudo domini: vel ex ſyro & hebreo agnus domini. heb. amarias. אֲמַרְיָה

חֲמָתִי Amatheus. Indignatio: ſiue calor: aut murus: ſiue vter: vel lagena.

אֲמִתַּי Amathi. Verax: ſiue timens: aut cubitus: vel famulatus.

Amathitis. Idem. D.

Ammaum. Populus abiectus: ſiue populus obſcuratus. D.

הַמֶּלֶךְ Amelech. Rex: ſiue conſiliarius.

אָמֵן Amen. Vere: ſiue fideliter.

הַמְּתָאַר Amphar. Species: ſiue forma: vel figuratus: aut depictus: ſiue mortem maledicens. heb. amthar.

ἀμφίπολις Amphipolis. Vallata vel circundata ciuitas. G.

Amiel. Populus dei. ſiue mecum deus.

עַמִּיאֵל Ammiel. Idem.

Amihel. Idem.

אִמִּי Amim. Mater: aut timor: ſiue cubitus: vel ſyriace gens. heb. ami.

עַמִּינָדָב Aminadab. Populus ſpontaneus: ſiue populus vouens: aut populi princeps.

אֲבִינָדָב Aminadab. 1. Reg. 7. & 16. & 17. & 2. Reg. 6. & 1. Paralip. 9. & 10. & 13. interpretatur pater ſpōtaneus: ſiue pater vouentis vel voti: aut pater principis. heb. abinadab.

עַמִּישַׁדָּי Ammiſadai. Populus omnipotentis: ſiue mecum omnipotens: aut mecum deuaſtator.

חֲמוּטַל Amithal. Calor roris: aut indignatio roris: vel ex hebreo & ſyro caloris ſui vmbra.

עַמִּיהוּד Ammiud. Populus laudis vel cōfeſſionis: ſiue mecum laus vel confeſſio.

עַמִּיחוּר Ammiur. Populus libertatis vel foraminis: ſiue populus albedinis.

עַמִּיזָבָד Amizadab. Populi dos vel dotatio. heb. amizabad.

אַמְנוֹן Amnon. Fidelis: aut verax: ſiue nutritius: vel pedagogus: aut matris filius.

עֵמֶק Amoch. Vallis: aut profunditas.

עַמּוֹן Ammon. Populus eius.

בֶּן־עַמִּי Ammon. Gen̄. 19. in fine: interpretatur Filius populi mei. heb. ben ami.

אַמְנוֹן Amon. 2. Reg. 3. Fidelis: aut verax: ſiue nutritius vel pedagogus: aut matris filius. heb. amnon.

אָמוֹן Amon. 3. Reg. 22. & 4. Reg. 21. & 1. Paralipo. 3. & 2. Paralipo. 18. & 33. & Nee. 7. & Hiere. 1. & 25. a. & Sopho. 1. & Math. 1. interpretatur Fidelis: aut verax: ſeu artifex: vel nutritius. aut pedagogus.

חַמּוֹן Amon. Ioſ. 19. & 1. Paralipo. 6. Calor: aut ſol: ſiue ira eius.

הֲמוֹנָה Amona. Numerans: ſiue preparans: aut multitudo eius: ſiue tumultus eius: vel ſyriace veritas.

עַמּוֹנִי Ammoni. Popularis.

Ammonite. Idem. p. n.

מְעוּנִים Ammonite. 2. Paralipo. 26. a. vbi dicitur & contra ammonitas interpretatur Habitacula: ſiue afflicti aut delinquentes: vel reſpondentes. heb. meonite.

עַמֹּנִי Ammonites. Popularis.

עַמּוֹנִיּוֹת Ammonitides. Populares. f. g.

אֱמֹרִי Amorrei. Amari: vel loquaces: aut rebelles.

Amorreus. Idem. ſ. n.

אָמוֹץ Amos. Fortis: vel robuſtus.

עָמוֹס Amos. Vnꝰ ex duodecim prophetarū interpretatur Oneratus: vel onerans.

הַמַּצָּה Amoſa. Iurgiū: vel adinuentio: ſiue azymū: aut cōpreſſio.

חֲמוֹרָאוֹר Amothdor. Indignatio vel calor generationis aut pile vel ſphere ſiue habitationis.

Ampliatus. Latinum eſt a verbo amplio amplias.

אַמְרָפֶל Amraphel. Loquens ruinam: aut loquens occultum vel loquens iudicium.

עַמְרָם Amram. Populꝰ excelſus: vel manipulꝰ eorū: aut cū excelſo.

Amramite. Idem. p. n.

Amri. Manipulus: vel dominium: ſiue populus rebellis vel amarus. עָמְרִי

Amri. Nee. 3. Amarus: vel loquens: ſiue exaltatio: aut ſyriace aries. אִמְרִי

Amſi. Fortis: vel robuſtus. אַמְצִי

Amuel. Calor ſiue ira dei: aut ex ſyro & hebreo viderunt deum. חַמּוּאֵל

Amul. pius: ſiue miſericors. חָמוּל

Amulite. Idem. p. n.

Ana. Reſpondēs: vel cantans: ſiue affligens: vel pauper. עֲנָה

Ana. 4. Reg. 18. & Eſa. 37. Cōmotio: vel motus. הֵנַע

Anna gratioſa: ſiue miſericors: aut requieſcēs: vel donans. חַנָּה

Anab. Vua: aut ſyriace nodus. עֲנָב

Anam. Gratioſus: aut donans: ſiue pius: aut miſericors. heb. anan. חָנָן

Anamélech. Reſponſio aut canticum regis: ſiue afflictio vel paupertas regis vel conſiliarii. עֲנַמֶּלֶךְ

Anamim. Fons ſiue oculus aquarum: aut reſponſio vel afflictio ſeu canticum aquarum. עֲנָמִים

Anan. Gratioſus: aut donans: ſiue pius aut miſericors. חָנָן

Anan. Gen̄. 36. Reſpondens: vel cantans: aut affligens: vel pauper. heb. ana. עֲנָה

Anan. 1. Paralipo. 3. Nubes: vel auguratio: aut diuinatio. heb. anani. עֲנָנִי

Anan. Nee. 10. vbi dicitur hanā. anan. interpretatur nubes: ſiue augurium: aut diuinatio. עָנָן

Anana. Nubes dn̄i: aut diuinatio dn̄i. heb. anania. עֲנָנְיָה

Ananeel. Gratia dei: ſiue miſericordia dei: aut donum dei. חֲנַנְאֵל

Ananeel. Hiere. 32. Gratia ex deo: ſiue miſericordia vel donum a deo. heb. anameel. חֲנַמְאֵל

Ananehel. Gratia dei: ſiue miſecordia dei: aut donum dei. חֲנַנְאֵל

Anani. Gratioſus: aut donans: ſiue pius: aut miſericors. חֲנָנִי

Anani. Nee. 8. Idem. heb. anan. חָנָן

Annani. Gratioſus: aut donans: ſiue pius: aut miſericors. חֲנָנִי

Anania. Gratia domini: ſiue miſericordia domini: aut donum domini. חֲנַנְיָה

Anania. Nee. 12. Gratioſus: ſiue donans: aut pius: vel miſericors. heb. anani. חֲנָנִי

Ananias. Gratia domini: ſiue miſericordia domini: aut donum domini. חֲנַנְיָה

Ananias. Nee. 3. Nubes domini: aut diuinatio domini. עֲנָנְיָה

Annas. Affligens: vel humilians: aut reſpondens. D.

Anath. Reſponſio: vel canticū: aut afflictio: ſiue paupertas. עֲנָת

Anathoth. Idem. p. n. עֲנָתוֹת

Anathothia. Reſponſiones uel cātica domini: aut afflictiones vel inopie domini. עַנְתֹתִיָּה

Anathotites. Reſpōſio: ſiue canticum: aut afflictio: vel paupertas. עַנְּתֹתִי

Anathut. Idem. p. n. עֲנָתוֹת

Andreas. Virilis: vel fortiſſimus. G. ἀνδρέας

Andronicus. Vir victorioſus. G. ἀνδρόνικος.

Anen. Reſponſio aut cāticum eorum: ſiue afflictio vel paupertas eorum: aut ſyriace ouis eorum. heb. anem. עָנֵם

Aneni. Gratioſus: aut donās: ſiue piꝰ: vel miſericors. חֲנָנִי

Aner. Reſpōſio aut canticū lucerne: ſiue affligens lucernā. עָנֵר

Ange. Gratie ſiue miſericordie vallis. D.

Ani. Reſponſio: aut canticum: ſiue afflictus: vel pauper. עָנִי

Ania. Reſponſio aut cāticum domini: ſiue afflictus vel pauper domini. עֲנָיָה

Aniam. Ego populi: ſiue nauis populi: aut dolor ſiue fortitudo populi. אֲנִיעָם

Aniel. Gr̄a ſiue miſericordia dei: aut requies vel donū dei. חַנִּיאֵל

Anihel. Idem.

עֲנִים Anim. Respondētes:siue cātantes:aut afflicti vel pauperes

עֲנִיאֱלִיאָב Aniolab. Duo nomina sunt. Primum ani quod interpretatur responsio:aut canticum:siue afflictus vel pauper. alterum oliab: quod interpretatur dei pater: vel deus patris. heb. Ani.& Eliab.

עֲנוּב Anob. Vua:aut syriace nodus.

חָנוּן Anon. Gratiosus:siue misericors:vel donās:siue requiescēs.

ἀντίπας Antiphas. Pro oībus:vel contra omnes.G.

ἀντιοχεία Antiochia. Pro vehiculo: vel curru.s.loco currus:siue contra vehiculum vel currum.G.

ἀντιοχεῖς Antiocheni. Idem.p.n.G.

ἀντιοχεύς Antiochenus. Idem.s.n.G.

ἀντίοχος Antiochus. Idem quod antiochia.G.

ἀντίπατρος Antipater. Pro patre: vel cōtra patrem.G.

Antipatris. Idem.G.

חָנוּן Annum. Gratiosus:siue misericors:vel donans:aut requiescens.heb.annun.

ἀπάμεια Anun. Idem.

ἀπάμεια Appamea. Expellens:vel abigens.G.

Appamia. Idem.G.

אַפַּדְנוֹ Apedno. Ornamentum eius:siue ira iudicii eius.

ἀπελλῆς Appelles. Expellens vel abigens.G.

ἀπφία Appia. nomē feminae. Producens vel pullulās.G.

Appiiforum: & appia via ex greco & latino lōgiquum vel remotum forum:siue longinqua uel remota via.

ἀποκάλυψις Apocalypsis. Reuelatio.G.

ἀπολλύων Apollyon. Exterminans vel perdens aut destruēs.G.

ἀπολλώς Appollo. Perdens:vel destruens.G.

ἀπολλωφάνης Appollophanes. Perditionem vel destructionē ostēdēs.G.

ἀπολλωνία Apollonia. Perditio: vel destructio.G.

ἀπολλώνιος Apollonius. Perdēs: vel destruēs.G.

ἀπόστολος Apostolus. Missus.G.

הַפִּצֵּץ Apses. Comminuens:siue eripiens:aut aperiens.

הַפּוּתִי Aputhei. Seducens:aut bucella:siue latitudo.

Aquila. Latinum est.

עָר Ar. Suscitatio:siue vigilia: aut euacuatio:vel denudatio:seu ciuitas:aut emulus.

הָרָא Ara. Mons:aut pregnans:siue demōstratio.

אֲרָא Ara.1.Paralip.7. Maledicens:aut videns.

אָרֶב Arab. Insidias:vel multiplicās:aut fenestra:siue locusta.

Araba. Idem.D.

Arabathane. Insidiatio fortis:aut fenestre vel locuste fortitudo vel donum:aut multiplicatio fortitudinis vel doni.D.

עַרְבָאִים Arabes. Vespertini:aut fideiussores:siue suaues:aut campestres:vel corui:aut salices:vel mixtiones.

שְׁבָא Arabes.ps.71. In hebreo est saba:& interpretatur. Conuersio:siue captiuitas:aut canicies:vel sessio.

עֲרָב Arabia. Vespera:aut vespertina:vel fideiussio:siue suauitas:aut coruus vel cornina:seu desertū: vel salix:aut cōmixta.

שְׁבָא Arabia.ps.71. In hebreo est saba: & interpretatur cōuersio siue captiuitas:aut canicies:vel sessio.

אֲרֻבּוֹת Araboth. Cataracte:siue fenestre:aut insidie:vel locuste.

עֲרָב Arabs. Vespertinus:aut fideiussor:vel suauis:siue cāpestris: aut coruus:vel salix:seu mixtio.

אֹרֶךְ Arach. Longitudo:siue medicina:vel sanitas.

עַרְקִי Aracheus. Neruus:au syriace fugitiuus:

אַרְכִּי Archites. Longus vel procerus:siue sanans:aut medicina.

עֲרָד Arad. Onager:aut syriace draco.

חֲרֹד Arad. Iudi.7. Stupor:aut tremor.

חֲרָדָה Arada. Idem.

אֲרוֹדִי Aradius. Maledictionis abūdātia:aut descēdēs:vel iperās

אֲרֹדְ Aradius. Ezech.27. Imperans:aut descendens.

Arado. Stupor:aut tremor:siue descensio:vel dñium. D.

אַרְפַּד Araph. Lux redemptionis: aut sternens.s.aliquid ad reclinandum.heb.arphad.

הָרָפָה Arapha. Medicina:siue relaxatio:aut gigantissa: vel mōtis os.s.ab ore:aut mons hic.i.in hoc loco.

חָרִיף Araphites. Opprobrium:aut hyems: vel iuuentus: aut syriace acutus.

חֲרָיָה Araia. Calor aut ira domini.

אֲרָם Aram. Celsitudo:aut sublimitas:seu decipiens: aut maledictio eorum.

הָרָן Aram nomen viri. Gen.11.&.1.Paralipo.23. Interpretatur Mons:siue montanus:aut pregnans: siue concipiens: vel cantans:aut preco.heb.haran.

חֵרֶם Aram. Nee.12. Destructus:siue anathematizatus vel rete siue retiaculum:aut dedicatus:siue consecratus.s.deo.

רָם Aram. Ruth vltimo Excelsus: vel sublimis:aut proiiciens. heb.ram.

Aram. Matthei primo & Luce.3. Excelsus vel sublimis:aut proiicens.

הָרָמָה Arama. Excelsa:siue sublimis:aut vermis:siue proiiciens.

הָרָן Aran. nomē loci. Gen.11.in fine. Et.12.&17.&.28.&.29.& 4.Reg.19.& Esa.37.& Ezech.27. Et nomen viri.1.Paralipo.2. Vbi dicitur peperit aran. interpretatur Ira:siue irascens:aut syriace libertas.

הָרָן Aran. Nomen viri. Gen.11.& primo. Paralipo.23. interpretatur mons:siue montanus:aut pregnans:siue concipiēs: vel cantans: aut preco.

אֲרָן Aran. Gen.36. & .1.Paralipo.1.&.2. vbi dicitur & buna & aran: interpretatur Arca:siue exultans:aut maledictio eorū.

עֲרֹעֵר Araorites. Miryca:aut suscitatio vigilie: vel vigilia vigilie: aut nudatio pellis.

אֲרָרָט Ararath. Armenia:siue maledictio tremoris:aut ex hebreo & syrio maledictio siue lux currentis.

הֲרָרִי Arari. Montanus.

הַרְדִי Arari.2.Reg.23.d. Tremefactus:siue stupefactus vel caloris aut ire abundantia.heb.aradi.

הֲרָרִי Ararites. Montanus.

חַרְחַס Aras. Ira vel calor confidentie siue protectionis.

חַסְרָה Aras.2.Paralipo.34. Defectus:siue deficiens.heb.asra.

עֲרָד Arath. Onager:aut syriace draco.heb.arad.

Arbatis. Fideiussor:vel suauis: aut mixtus:vel vespertinus: siue planicies.D.

עַרְבָתִי Arbatites. Idem.

אַרְבַּע Arbeē. Quattuor:siue accubatio.

Arbella. Suscitatio vestutatis:siue insidians ei:vel multiplicans eam:siue locusta eius.D.

אַרְבִּי Arbi. Locusta:vel fenestra:siue insidiator:aut multiplicās.

חַרְבוֹנָא Arbona. Destructio:siue gladius eius nunc: aut siccitas eius nunc:siue ira edificantis:vel ira intelligentis.

ἀρχέλαος Archelaus. Princeps populi.G.

אַרְכִּיעַט Archiatharoth. Lōgitudo coronarum vel circulorum:aut sanitas vel cicatrix coronarum vel circulorum.

ἄρχιππος Archippus. Princeps vel prefectus equorum.G.

ἀρχιτρίκλινος Architriclinus. Princeps triclinii. idest triū mensarum.G.

אַרְדּוֹן Ardon. Imperans:siue descēdēs:aut maledictiōis iudicii.

אֹרַח Area. Via:siue semita:aut viator:vel odorās: siue annona. idest diurna portio.

הָרַבָּה Areba. Magna:siue multa:aut proiiciens:vel litigiosa:siue mons in ea.

שֵׁרֵבְיָה Arebia. Princeps vel cantans in domino:aut siccitas domini.heb.sarebia.

הַרְקוֹן Arechon. Vacuus:siue mons lamentatiōis:vel mons possessionis.

אֲרֹד Ared. Imperans:siue descendens.

אֹרַח Aree. Via:siue semita:aut viator:vel odorans:aut annona idest diurna portio.

חָרִיף Areph. Hyems:siue opprobrium:vel adolescentia: aut syriace acutus.

אַרְאֵלִי Areli. Altare:siue lux dei:aut visio dei.

חֵרֶם Arem. Destructio:siue anathema:aut rete: vel retiaculum:

siue dedicatum aut consecratum, scilicet deo.

חֶרֶת Areth. Sculptura:aut libertas.

חָרִיף Areth. Nee.10. Hyems:siue opprobrium: vel adolescentia: aut syriace acutus.heb.areph.

ἀρέτας Aretha. Virtuosus:aut placidus.G.

Arethi. Esd.2. Non est in hebreo.

אֲרַוְנָה Areuna. Arca:vel canticum:siue exultatio:aut lux nostra: siue maledictio nunc.

אֲפַרְסְיָא Arphasei. Dilacerantes:aut frangentes:siue diuidētes.heb. apharsei.

אַרְפַּד Arphat. Lux redemptionis:aut sternens.s.aliquid ad reclinandum.heb.arphad.

אַרְפַּכְשַׁד Arphaxad. Sanans vel laxans quasi depredationē aut quasi mammillam:vel sanans aut laxans sicut demon.

אַרְגֹּב Argob. Gleba:vel glarea:aut maledictio putei vel dorsi:siue lux altitudinis.

יָרִיב Arib. Pugnans:siue multiplicans.Heb.iarib.

אֲרִידַי Aridai. Leo abundans:aut maledictionis abundātia.

אֲרִידָתָא Aridatha. Leonis lex:siue maledictionis lex vel ritus

אֲרִידַי Aridi. Imperans: vel descendens.

אֲרִיאֵל Ariel. Altare:siue leo dei:aut lux dei.

אַרְאֵל Ariel. Nu.26. Altare:siue lux dei:aut visio dei.

אַרְאֵלִי Arielite. Idem.p.n.

חָרִיף Ariph. Hyems:siue opprobrium:vel adolescentia. aut syriace acutus.

אַרְיֵה Ariph.4.Reg.15. Leo:siue lux domini.heb.arie.

חֲרִים Arim. Destructus:siue anathematizatus:aut rete vel retiaculum:siue dedicatus aut consecratus. scilicet deo.

Arimathia. Leo mortuus dño:vel lux mortis dñi.D.

אַרְיוֹךְ Arioch. Longus:vel procerus:siue facietas vel ebrietas tua aut leo tuus.

Ariopagita. De vico martis.G.

ἀρειόπαγος Ariopagus. Vicus martis.nomen erat cuiusdam curie atheniensis sic vocate.G.

אֲרִיסַי Arisai. Sponsus:aut syriace colonus: siue venenum.

ἀρίσταρχος Aristarchus. Optimus princeps.G.

ἀριστόβουλος Aristobulus. Optimus consultor: vel optimū consiliū.G.

אֲרָרָט Armenia. Hebraice dr ararat:& interpretatur maledictio tremoris:aut ex hebreo & syro maledictio siue lux currētis.

Armenii. Idem.

הָרִמּוֹן Armon. Malum granatum: vel mons numerationis: aut mons preparationis:siue mons doni vel muneris.

אַרְמוֹנִי Armoni. Aula:siue maledictio numerationis vel preparationis:aut luminis munus:

אַרְנָן Arnan. Exultans:siue arca eorum:aut lux filii: vel lux aut maledictio permanens vel eterna.

אַרְנוֹן Arnon. Idem.

עָר Arnon. Nu.21.d.ibi. Vt requiescerent in arnon.&.s.ibi. Et deuorabit arnon moabitarū: iterptatur suscitatio:seu vigilia:aut euacuatio:vel denudatio:seu ciuitas: aut emulus.

אָרוֹד Arod. Imperans:siue descendens. heb.ar.

עָרָד Arod.1.Paralip.8. Onager:aut syriace draco.

חֲרֹדִי Arodi. Tremefactus: vel stupefactus: aut ire vel caloris abundantia.

אֲרוֹדִי Arodite. Imperantes:siue descendentes.

הֲרוֹרִי Arodites. Imperās:vel descēdens: siue mōtis abundātia.

הֲרוֹרִי Arodites.1.Paralip.11. Montanus.heb.arorites.

עֲרֹעֵר Aroer. Myrica:siue suscitatio vigilie:aut vigilia vigilie: vel denudatio pellis:aut denudatio emuli.

חֲרוּמַף Aromath. Destructio siue anathema oris:aut ex hebreo & syro ira cooperimenti.heb.aromaph.

חֲרֹשֶׁת Aroseth. artificium: vel aratura:siue testa:aut silentium: vel surditas:aut syriace silua.

אֲרָרִי Arothites. Maledictus: siue maledicens. Heb. arorites.

אַרְצָא Arsa. Terra:siue volūtas:aut cursus:siue maledictiōis exitus.

חַרְשָׁא Arsa. Esd.2. & Nee.7.& 12. Artificium: vel aratura:siue testa:aut silentium: vel surditas:aut syriace silua.

Arsaces. Elenās scutū:aut eleuatio scuti.G.

Artaba. Genus est mensure. Dan.13.D.

אַרְתַּחְשַׁשְׂתָּא Artaxerxes. Lumen siue maledictio silentium vel festinationem pōnens:aut feruor letitie.

אַרְתַּחְשַׁסְתְּא Artaxerxes. Esd.7.&.8.& Nee.2.&.5.&.13. Luminis siue maledictionis silentium:vel festinationem persuadēs: aut feruor direptionis.

ἀρτεμᾶν Arteman. Integer vel incolumis:aut venust? .G.

חַרְנֶפֶר Arnaphet. Ira tauri:siue ira crescens:aut ex syro & hebreo libertas tauri vel crescens.heb.arnapher.

הָרוּם Arum. Excelsus:siue sublimis:aut separans: vel proiiciens.

חָרוּץ Arus. Incisus:siue aureus:aut solicitus: vel trituratus.

אָסָא Asa. Medicus:aut sanans. syrum est.

עֲשָׂא Asa.1.Paralip.7.f. Acensus.heb.asa.

חֲשַׁבָה Asaba. Numeratio:siue estimatio:vel cogitatio:aut artificium:vel festinatio aut silentium in ea.

חֲשַׁבְיָה Asabia. Numeratio vel estimatio aut cogitatio dñi siue artificium dñi:aut festinatio vel silentium in domino.

Asabias. Idem.

חוֹקֵק Asach. Sculptor:aut scriba:siue legislator. Heb. achac.

חֲסַדְיָה Asadias. Misericordia domini.

עֲשָׂהאֵל Asael. Fecit deus:siue factura dei.

חֲזָאֵל Asael.3.Reg.19.&.2.Paralip.22. Vidēs deū.heb.azael.

עֲשָׂהאֵל Asahel. Fecit deus:siue factura dei.

אָסָף Asaph. Congregans:siue colligens:aut finiens.

עֲשָׂיָה Asaia. Fecit dominus:siue factura domini.

הַצְלֶלְפּוֹנִי Asalephum. Vmbra vel submersio vultus: aut sonitus vel tinnitus vultus.heb.asalelphuni.

עָשָׁן Asan. Fumus:aut fumigans.

הַסְּנָאָה Asana. Rubus:aut syriace inimicus.

אֵסַרְחַדֹּן Asaradon. Ligans acumen vel letitiam:aut syriace prohibens nouitatem vel vnitatem.

Asaramel. Btītudo populi dei:aut vestigiū circūcisiōis. D.

אֲשַׂרְאֵלָה Asarela. Beatitudo dei:aut intuens fortem vel quercum: siue gressus dei.

חֲצַרְמָוֶת Asarmoth. Atrium mortis:vel fenum mortis.

חֲצַר סוּסִים Asarsasim. Atriū equorū aut fenū equorū.heb.asarsusim

חַצְצוֹן תָּמָר Asasonthamar. Glarea vel lapillus commutationis: aut diuisio siue sagitta palme.i.datily.

הַצְּבָיִם Asbaim. Damule: vel pulchritudines:siue militie.

Asbal. Ignis vetustatis:aut ignis defluens vel decidens.

אַשְׁבֵּל Asbel. Idem.

אַשְׁבֵּלִי Asbelite. Idem.p.n.

אַשְׁקְלוֹן Ascalon. Appensio vel statera:siue ignis infamie.

Ascalona. Idem.D.

אַשְׁקְלוֹנִי Ascalonite. Idem.p.n.

אַשְׁכְּנַז Ascenez. Ignis quasi distillans vel quasi aspergens.

הַצְּבָיִם Asebaim. Damule:siue pulchritudines:aut militie.

חֲשַׁבְיָה Asebia. Numeratio vel estimatio dñi:aut cogitatio dñi:siue artificium domini:aut festinatio vel silentium in dño.

חֲשַׁבְנְיָה Asebia. Nee.9. Numeratio domini:siue silentium vel festinatio filii domini.heb.asebnia.

חֲשַׁבְנָה Asebna. Nūeratio:siue festinatio intelligētis aut edificātis.

חֲשַׁבְנְיָה Asebonias. Numeratio domini:siue silentium aut festinatio filii domini.

עֲזֵקָה Asecha. Fortis: siue murata vel septa: aut syriace ānulus. heb.azecha.

הַצִּדִּים Assedim. Venationes: aut insidie: vel latera: aut syriace destructiones.

חֲשַׁבְדָּנָה Asephdana. Festinans aut cogitans iudicium suum: siue silens aut computans iudicium suum.heb.asebdana

אֵצֶל Asel. Prope aut iuxta:siue ablatio:vel separatio.

עֹצֶם Asem. Os.ab osse: aut fortitudo: vel clausura. scilicet oculorum: vel lignum eorum.
חָשֻׁם Asem. Esd. 2. Silentium aut festinatio eorum.
אָסוֹנָה Asemaa. Periculũ: siue infortunium: vel rubus. heb. asena.
עַצְמֹנָה Asemona. Os nunc ab osse: siue fortitudo nostra: vel clausura nr̃a: siue lignum vel consiliũ numerãtis vel preparãtis
חֶשְׁמוֹן Asemoth. Legatio. idest ambassata: siue acceleratus numerus: vel festinata portio: aut silentium numeri vel portionis. heb. asemon.
חָשִׁם Assen. Silentium eorum: siue festinatio eorum. heb. assem
הַשֵּׁם Assen. 1. Paralipo. 11. Nomen: vel nominatus: siue positio vel positus. heb. assem. [nũc.
אֶשְׁנָה Asena. Mutatio: siue duplicitas: aut dormitatio: siue ignis
אָסְנַפַּר Asennaphar. Periculum siue infortunium tauri: aut pericu li incrementum.
אַשְׁכְּנַז Assenez. Ignis q̃si distillãs vel q̃si aspergens. heb. ascenez.
אָסְנַת Assenez. Gen. 41. & 46. Periculũ: siue infortuniũ. heb. ase
אָשֵׁר Aser. Beatitudo: siue felicitas. (neth.
אָסִיר Aser. Exo. 6. Vinctus siue incarceratus: aut syriace prohibitus. heb. asir. [heb. Ieser.
יֵצֶר Aser. 1. Paralipo. 7. Plasmatio: vel angustians: aut ligans.
חֲצַר גַּדָּה Asergada. Atrium hedi eius vel felicitatis eius: aut ex hebreo & syro atrium incisionis vel scissure.
חֲצֵרִים Aserim. Atria: siue vestibula: aut sagitta excelsa.
חֲצֵרוֹת Aseroth. Atria: siue vestibula.
אַשְׁדּוֹת Aseroth. Iosue. 10. & 12. & 13. Effusiones: siue decliuia: aut cãpestria: vel depredationes. heb. asedoth.
חֲצַר שׁוּעָל Asersua. Atrium vulpis: aut fenum vulpis vel semite siue pugilli. heb. asersual.
חֲצַר סוּסָה Asersua. Ios. 19. a. vbi dicitur bethmarchaboth & asersua: interpretatur atrium equi: aut fenum equi. heb. asersusa.
חֲצַר שׁוּעָל Asersual. Atriũ vulpis: vel fenũ vulpis aut semite vel pugilli.
Asphar. Plasmatio onagri: aut festinatio tauri. D.
ἀσία. Asia. Limosa vel cenosa. G.
ἀχαΐα. Asia. ad Ro. 16. In greco achaia & interp̃tatur dolor vel tri
ἀσιανοί. Asiani. Limosi vel cenosi. G. (stitia. G.
Assidei. Milui: vel herodii: aut venantes: vel insidiantes. D.
עֲשָׂהאֵל Asiel. Fecit deus: siue factura dei.
חָשִׁים Asim. Tacẽtes: siue festinãtes: aut silẽtiũ vel festinatio maris
אֲשִׁימָא Asima. Delictum: siue positio: aut ignis maris.
ἀσύγκριτος. Asineretus. In greco asyncrit9 & īterp̃tatur icõparabilis. G
הַסְּנֶה Asineus. Rubus: aut syriace inimicitia.
עֲצִיוֹן גֶּבֶר Asiõgiber. lignũ viri vel robusti: aut cõsiliũ viri vel robusti.
אָסִיר Asir. Vinctus: siue incarceratus: aut syriace prohibitus.
אֲשֻׁרִים Assyrii. Insidiantes: siue beati: aut aspiciẽtes: vel gradiẽtes.
אַשּׁוּר Assyrius. Idem. s. n.
אֲצַלְיָהוּ Asia. Prope dñm: siue ablatio vel separatio domini.
עַזְמָוֶת Asmaueth. Fortis mors: aut hircus vel fortitudo mortis. heb. azmaueth.
Asmodeus. Destructor: vel dissipator: aut delicti abundantia: vel peccatum abundans: siue ignem mensurans. D.
עַזְמָוֶת Asmoth. Fortis mors: siue hircus vel fortitudo mortis. heb.
הַסְּנָאָה Asnaa. Rubus: aut syriace inimicus. (azmoth.
חָשׁוּב Asob. Estimatus: aut numeratus: siue cogitatio: vel artificiũ
עֲשׂוֹת Asoph. Faciens: vel factura: aut tinee. scilicet vestimentorum. heb. asoth.
עֹצֶם Asom. Os ab osse: vel fortitudo: siue clausura. scilicet oculorum: aut lignum eorum.
חָשֻׁם Asom. Esd. 10. Silentium vel festinatio eorum.
חָשֻׁם Asom. Festinatio eorum: siue ieiunans. heb. asam.
ἄσσον. Ason. Act. 20. & 27. Appropinquatio vel approximatio. g.
חָצוֹר Asor. Atrium: aut fenum.
אֶסַרְחַדּוֹן Assoradan. Ligans acumen vel letitiam: aut syriace probi

bens vnitatem vel nouitatem.
Asormoth. atrium mortis: aut fenum mortis. חֲצַרְמָוֶת
Asornoa. atrium nouum & hoc ex hebreo & syro. heb. asoradatha: & ex hebreo & latino asor noua. חֲצוֹר חֲדַתָּה
Aforomamsame. Tria nomina sunt. Asor: atrium. aut fenum. Amam. mater siue timor eorum: aut vlna siue cubitus eorum. Same auditio: vel obedientia. heb. Asor. Amam. Same. חֲצוֹר אֲמָם שְׁמַע
Asrael. Beatitudo dei: vel intuitus fortis: aut gressus dei. אַשְׂרְאֵל
Asrael. primo Paralipo. 12. adiutorium dei: siue atrium dei heb. azrael. עֲזַרְאֵל
Asriel. Beatitudo dei: aut intuitus fortis: vel gressus dei. אַשְׂרִיאֵל
Asrielite. Idem. p. n.
Astaroth. Greges: siue diuitie: aut faciens explorationem: seu tinea legis. עַשְׁתָּרוֹת
Astaroth. Nu. 32. & Ios. 16. & 18. Corone: siue calamus inebriationis vel saturitatis: aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis. heb. ataroth. עֲטָרוֹת
Astaroth. Iudi. 3. Nemora: siue luci: aut beatitudines: vel in sidie: siue gressus. heb. aseroth. אֲשֵׁרוֹת
Astarothites. Greges: siue diuitie: aut faciens explorationẽ seu tinea legis. עַשְׁתְּרָתִי
Asterten. Idem. עַשְׁתֹּרֶת
Astyages. Ciuitatis ductor: vel dux. G ἀστυάγης
Assub. Estimatus: aut nũeratus: siue cogitatio: vel artificiũ. חָשׁוּב
Asub. Idem.
Assuerus. Princeps & caput. אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
Asupha. Discooperta: aut exhausta: vel nudata. חֲשׂוּפָא
Asom. Silentium siue festinatio eorũ: aut sensualitas eorũ. חָשֻׁם
Assur. Insidians: siue beatus: aut aspiciens: vel gradiens. אַשּׁוּר
Assur. 1. Paralipo. 2. & 4. Denigratus: siue ignis libertatis vel albedinis aut foraminis. heb. ashur. אַשְׁחוּר
Assurim. Insidiantes: siue beati: aut aspicientes: vel gradientes. אַשּׁוּרִם
Athach. Hora tua: siue tempus tuum. עֲתָךְ
Athach. Hester. 4. Percutiens: vel humilians: aut subiiciens. הֲתָךְ
Athaias. Hora vel tempus domini. עֲתָיָה
Athalai. Hora mea: siue tempus meum vel mihi. עַתְלָי
Athalia. Hora vel tempus domino. עֲתַלְיָהוּ
Attalia. Act. 14. d. Augens vel nutriens. G. ἀττάλεια
Attalus. Auctus: siue nutritus. G. ἄτταλος
Athanai. Fortis: siue asininus: aut donans. אֶתְנִי
Athar. Oratio: aut deprecatio. עָתָר
Athara. Corona. עֲטָרָה
Atharoth. Corone: siue calamus inebriationis vel saturitatis: aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis. עֲטָרוֹת
Attath. Contritio: aut timor. חֲתַת
Athene. Sine cumulo: vel ab athena. idest minerua minernales. G. ἀθῆναι
Athenienses. Idem. G. ἀθηναῖοι
Athenobius. Mineruę arcus. G. ἀθηνόβιος
Ather. Sinister: vel clausus. אָטֵר
Athersatha. Dissoluens fundamentum: vel contemplans fundamentum vel potum: siue turturis fundamentũ: aut ex hebreo & syro contemplans annum vel tempus. הַתִּרְשָׁתָא
Athil. Peccati vlulatio. חֲטִיל
Athita. Peccati declinatio. חֲטִיטָא
Athmatha. Lacerta vel stellio. heb. amta. חֻמְטָא
Athupha. Rapina: siue peccati coma vel reliquie. Heb. athipha. חֲטִיפָא
Attus. Peccatum derelinquens. חַטּוּשׁ

חֶקְרוֹן Attus. Nec. 3. c. Spina: siue estas: aut tedium: siue vigilia: vel finis. heb. achus.
עַוָּה Aua. Iniquus: siue peruersus.
Augustus. Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt alii volunt ab augendo.
עַוִּים Auin. Iniqui: siue peruersi. heb. auim.
אֲבִיאֵל אָב Auiolab. Duo nomina sunt. Primum ani. quod interpretatur pauper: siue afflictus: aut respondens: vel cantans. alterum oliab. quod interpretatur deus meus pater: siue deus patris. heb. Ani. Eliab.
עַוִּית Auith. Iniqua: siue peruersa: aut temporalis.
חַוּוֹת יָאִיר Auothiayr. Oppida illumiatiõis: siue annũciatiões lumis.
חַוְרָן Auran. Foramen: siue libertas: aut albedo.
עוּץ Ausitis. Hebraice dicitur hus: & interpretatur consiliũ aut lignum: vel syriace affixus: aut fixio.
עַכְסָה Axa. Composita: vel adornata: aut lasciuiens: siue confractio vel diruptio velaminis.
אַכְשָׁף Axab. Veneficus: siue vtiq̃ conterens. heb. axaph.
עֵזָא Aza. Fortitudo: aut capra.
אָסָף Azab. Colligens: siue congregans: vel finiens. heb. asaph.
חֲגָבָה Azaba. Locusta: siue festũ celebrans in ea: vel gyrans in ea. heb. agaba.
חֲזָאֵל Azael. Videns deum.
אָסָף Azaph. Colligẽs: siue congregans: vel finiens. heb. asaph.
חֲזָאֵל Azahel. Videns deum.
עַזְמָוֶת Azamaueth. Fortis mors: siue hircus aut fortitudo mortis
עֲזַרְאֵל Azarel. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עֲזַרְיָה Azarias. Auxilium domini: siue atrium domini.
עֲזַרְיָה Azarias. 2. Paralip. 31. vbi dicitur azarias & naad: interpretatur fortitudo domini. heb. azazias.
אֲזַנְיָה Azarias. Nec. 10. Auris domini: siue auscultatio dñi: vel arma domini. heb. azanias.
עַזְרִיקָם Azaricam. Auxilium resurgentis vel vindicantis: aut fortitudo vacua.
חֹזֶה Azau. Videns: aut prophetans.
אָזְנוֹת Azauoth. Aures: vel auscultationes: siue statere: vel arma. heb. azanoth.
עַזָּז Azaz. Fortis.
אֵזוֹב Azbi. Hysopus: genus herbe.
עַזְבּוּק Azboth. Hircus vel fortitudo vacuitatis: aut fortis dissipatio. heb. azboch.
זָבָד Azebeth. Dos: vel dotatio. heb. zabad.
עַזָּא Azech. Fortitudo: aut capra. heb. aza.
עֲזֵקָה Azecha. Fortitudo. siue murata vel septa: aut syriace anuli.
חָשֻׁם Azem. Silentium vel festinatio eorum. heb. asem.
עֵזֶר Azer. Adiutorium: siue atrium.
עַזְגָּד Azgad. Fortis exercitus: aut fortitudo felicitatis: vel ex hebreo & syro fortis scissura
עִזִּי Azi. Fortis: siue hircus meus.
Azzi. Idem.
אַחְזַי Azi. Nec. 11. b. Videns: siue apprehendens. heb. ahazi.
חֲזָיָה Azia. Videns dominum.
עֻזִּיָּה Aziam. Fortitudo dñi: siue hircus dñi. heb. azia.
יַחֲזִיאֵל Aziel. Videns deum. heb. iaziel.
חֲזִיר Azir. Porcus: aut syriace conuersus: vel reuersus.
מַחֲזִיאוֹת Aziud. Videns signum vel litteram. heb. maaziuth.
עֲזִיזָא Aziza. Fortitudo: aut fortis.
עַזְמָוֶת Azmaueth. Fortis mors: siue hircus aut fortitudo mortis.
Azmoth. Idem.
זָנוֹחַ Azone. Obliuio: siue abiectio: aut ista requies vel consolatio. heb. zanoa.
Azor. Adiutor: vel accinctus: aut syriace conuersus. D.
אַשְׁדּוֹדִית Azotide. Hebraice dicitur asdodioth: & interpretatur dep̃

datrices: siue ignis dilectionum.
אַשְׁדּוֹדִים Azotii. In hebreo dicitur asdodim: & interpretatur depdã tes: siue ignis dilectorum vel patruorum.
אַשְׁדּוֹד Azotus. Hebraice dicitur asdod: & interpretatur depredatio: siue ignis dilecti: aut ignis patrui.
עֲזַרְאֵל Azriel. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עֲזוּבָה Azuba. Derelicta: siue deserta: aut fortitudo eius in ea.
עַזּוּר Azur. Adiutus: siue adiutor.
חַרְחוּר Azur. Esd. 2. & Nec. 7. Calefactus: siue arefactus: aut ira vel calor albedinis vel foraminis aut libertatis. heb. harhur

De incipientibus a littera. b.

בַּעַל Baal. Idolum: aut dominans: vel subiiciẽs: aut possidẽs
אַרְבֵּל Baal. Osee. 10. Vbi dicitur a domo eius qui vindicauit baal: pro eo quod in littera nostra est vindicauit baal: in hebreo est arbel: quod interpretatur pugnauit deus: siue vindicauit deus: aut vitus est pro deo.
בַּעֲלָה Baala. Idolum eius: aut dominans ei: vel subiecta: aut possessa: siue in ascensione: vel in eleuatione.
בָּלָה Baala. Ios. 19. Inueterata: siue turbata: aut defluẽs. heb. bala
בַּעֲלַת יְהוּד Baaladiud. Duo nomina sunt. primum baalath quod interpretatur subiecta: siue possessa: aut in exaltatione: vel in ascensione. alterum Iud. quod interpretatur laudans: siue confitens. heb. baalath. & Iud.
בַּעֲלַת Baalath. Subiecta: siue possessa: aut in exaltatione: vel in ascensione.
בַּעַל בְּרִית Baalberith. Idolũ federis vel pacti: aut subiiciẽs vel possidens fedus vel pactũ. [dens diuisiones.
בַּעַל פְּרָצִים Baalpharasim. Idolũ diuisionum: aut subiiciens vel possi
בַּעַל גָּד Baalgad. Idolum fortune vel felicitatis seu exercitus: aut subiiciens siue possidens felicitatem vel exercitum: aut ex hebreo & syro idolum scissure.
בַּעֲלִיָּה Baalia. Idoli dominus. idest deus idoli: vel subiiciens aut possidens dominus: siue in ascensu: vel in cenaculo
בְּעָלִים Baalim. Idola: siue dñantes: aut subiiciẽtes vel possidentes
בַּעְלִי Baalim. Osee. 2. Vbi dicitur & non vocabis me vltra baalim: interpretatur Idolum meum: siue dominans mihi: aut subiiciens vel possidens me. heb. baali.
בַּעַל מְעוֹן Baalmeon. Idolum habitaculi: vel idolum ex pctõ: aut subiiciens siue possidẽs habitaculũ: vel dñium ex peccato.
בַּעֲלוֹת Baaloth. Subiecte: siue possesse: vel in ascensione.
בַּעַל תָּמָר Baalthamar. Idolũ palme: aut subiiciẽs vel possidẽs palmã & accipitur hic palma pro arbore: aut idolũ cõmutatiõis: siue subiiciens aut possidens commutationem.
בַּעֲנָה Baana. In responsione: siue in afflictione: aut in cantico: vel syriace deprecatio.
בַּעֲנָא Baana. 1. Paralip. 9. In motu. heb. banaa. [heb. bani.
בָּנִי Baani. Filius meus: aut edificatio vel intelligentia mea.
בַּעְשָׁא Baasa. In factura: siue in tinea: aut in cõpressiõe: vel scruta
בָּבֶל Babel. Confusio: vel commixtio. (tionẽ tolles.
Babylon. Idem.
Babylonia. Idem.
Babylonii. Confusi: vel commixti.
בַּקְבֻּקְבַּר Bachachar. Vacua vel inanis visitatio aut matutinatio vel vapulatio: aut inanis vacca. heb. bachbachar.
מַכְבַּנַּי Bachanai. Miser siue pauper filius meus: aut paupertas vel humiliatio filii aut intelligentie vel edificationis. heb. machbanai.
βακχήνωρ. Bachenor. Ebrius: vel vinosus. G.
βακχίδης Bachides. Idem. G.
בִּדְקַר Badacher. In compunctione: siue in transfixione: aut in cõ fossione: siue vectis frigiditatis: vel sola frigiditas.

בָּדָד Badad.Solitarius:ſiue in mammilla:vel in dilectione.

Badadi.Idem.heb.badad.

בְּדְיָה Badaias.Solus dominus:vel vectis domini.

בְּדָן Badan.Vectis:vel ſolus:aut in iudicio.

בִּגְתָה Bagatha.In torculari.

בִּגְתָן Bagathan.In torculari:aut cibum tribuens.

בְּעָלִים Bahalis.In letitia:ſiue in arrogantia.

Bahem.In eis:vel cum eis.D.

בַּחוּרִים Bahurim.Electi:ſiue iuuenes:aut in foraminibus vel in libertatibꝰ.

בִּלְהָה Bala.Inueterata:ſiue turbata:aut defluens.

בַּעֲלָה Bala.Ioſ.15.Idolū eius:aut dn̄ans ei:vel ſubiecta:aut poſſeſſa:ſiue in aſcenſione:vel in eleuatione.heb.baala.

בֶּלַע Bala.1.Paralip.5.Deglutiens:aut deſtruens.

בִּלְהָה Ballaa.Inueterata:ſiue turbata:aut defluens.

בַּעֲלַת Balaad.Subiecta:ſiue poſſeſſa:aut in exaltatione:vel in aſcēſione.heb.baalath.

בִּלְעָם Baalam.Vetuſtas populi:vel abſq; populo:ſiue deuoratio aut deſtructio eorum.

בִּלְהָן Balaan.Inueteratus:ſiue turbatus.

בַּעַל חָנָן Balaana.Idoli gratia vel donum:ſiue poſſeſſio gratie vel doni.heb.baalanan.

בִּלְהָן Balaanan.Inueteratus:ſiue turbatus.heb.balaan.

בָּלָק Balach.Inuoluens:aut deſtruens:vel cum lambente:aut ſyriace cum percutiente.

בֶּלַע Balach.Gen̄.36.Deglutiens:vel deſtruens.

בַּלְאֲדָן Baladam.Abſq; imperio:vel abſq; iudicio:aut vetuſtas imperantis vel iudicii.heb.baladan.

Baladan.Idem.

בִּלְהָן Balam.Inueteratus:ſiue turbatus.heb.balan.

בַּעַל חָנָן Balanan.Idoli gr̄a vel donū:aut poſſeſſor gr̄e vel doni.

בַּעַל חָצוֹר Balaſor.Idoli atriū vel fenū:aut poſeſſor atrii vel feni.

בִּלְדַּד Baldath.Vetuſta dilectio vel mammilla:ſiue inueteratus motus:aut abſq; motu:ſiue abſq; dilectione vel mammilla.heb.baldad.

בֶּלַע Bale.Deglutiens:vel deſtruens.

Baleite.Idem.plu.nu.

בַּעַל יָדָע Baliada.Idolū aptū vel manifeſtatū:ſiue poſſeſſor ſcientie

בְּעָלוֹת Baloth.Subiecte:vel poſſeſſe:aut in aſcenſione.

בַּעַל שָׁלִשָׁה Balſaliſa.Idolū tertiū:aut idolū ducis vel principis ſiue poſſeſſor triū:aut poſeſſor ducatus vel principatus.

בֵּלְטְשַׁאצַּר Balthaſar.Abſcondite theſaurizans:ſiue in malleatore theſaurizans:vel occulte portans anguſtiam.

בֵּלְשַׁאצַּר Balthaſar.Dan̄.5.&.7.&.8.Non portans anguſtiam:vel non theſaurizans:aut ex ſyro & hebreo ſcrutator theſauri.heb.balſaſar.

בָּמוֹת Bamoth.Altaria vel excelſa:ſiue in morte.

בָּמוֹת בַּעַל Bamothbaal.Altaria vel excelſa idoli:aut in morte idoli.

בַּעֲנָא Bana.In reſponſione:ſiue in afflictione:aut in cantico:vel ſyriace deprecatio.heb.baana.

Banaa.Idem.heb.baana.

בִּנְעָא Banaa.1.Paralip.8.In motu.

בְּנָיָהוּ Banai.Filius domini:aut intelligentia domini:ſiue edificatio domini.heb.banaia.

Banaia.Idem.

Banaias.Idem.

בָּנִי Bane.Filii:aut edificantes:ſiue intelligentes.

בְּנָיָה Banea.Filius dn̄i:aut intelligentia vel edificatio domini.

Baneas.Idem.

בְּנֵי יַעֲקָן Baneiaacan.Filii tribulationis vel laboris:aut edificatores tribulationis vel laboris:vel intelligentes tribulationem vel laborem.

בָּנִי Bani.Filius meus:aut edificatio vel intelligentia mea.

Banni.Idem.

Bannia.Filius dn̄i:aut intelligentia vel edificatio dn̄i. בְּנָיָה

Banniā.Eſd.10.Nutrimentum domini:ſiue arma domini.heb.zania. זְנָיָה

Baniel.Gratia dei:ſiue requies aut mīa dei.heb.haniel. חַנִּיאֵל

Baninu.Filii noſtri:aut edificatores noſtri:ſiue intelligentes nos. בְּנִינוּ

Bara.incendium:ſiue expurgatio:aut paſtus vel iumentum:ſiue inſipientia:vel in vigilia. בְּעֵרָה

Bara.1.Paralip.8.b.In ſocietate:ſiue in malicia aut in vlulatione:vel in paſtu.heb.baraa. בְּרֵעָה

Barrabas.Filius patris vel magiſtri:aut filius confuſionis vel ignominie.D.

Barach.Fulgur:ſiue in vanum:vel in vacuum. בָּרָק

Barachia.Benedictio:aut genuflexio. בְּרָכָה

Barachel.Benedicens deum:aut genuflectens deo. בָּרַכְאֵל

Barachia.Benedicens dominum:aut genuflectēs domino בֶּרֶכְיָה

Barachias.Idem.

Barad.Grando:ſiue in deſcenſu:aut in imperio. בָּרָד

Baraia.Creatura domini:ſiue impinguatio aut electio domini:ſiue in viſione. בְּרָאיָה

Baraſa.In egeſtate:aut filii plaſmatio:ſiue i curſu:vel in bn̄placito.D.

Bared.Grando:vel in deſcenſione:aut in imperio. בָּרֶד

Baria.Sera:vel vectis:ſiue fugitiuus:aut in odore. בָּרִיחַ

Baria.1.Paralip.7.&.8.&.23.In malo:ſiue in clamore:aut in vlulatione:vel in paſtu. בְּרִיעָה

Baricu.Maleficus:vel magus:ſiue in nequitia.D.

Bariona.Filius colūbe:ex ſyro & hebreo.D.

Barnabas.Filius prophete:vel filius conſolationis.D.

Barſabas.Filius reuerſionis vel conuerſionis:aut filiꝰ quietis:ſeu filius iuramenti.D.

Barthimeus.btūs hiero.dicit ꝙ corrupte legitur:& debet ſcribi barſemeꝰ:qđ ſyriace interp̄tatur filiꝰ cecꝰ:vel filius cecitatis.D.

Bartholomeꝰ.Filiꝰ ſuſpēdentis aquas.D.

Baruch.Bn̄dictus:ſiue genuflexus. בָּרוּךְ

Barzaith.Filius anguli:aut puritas anguli:ſiue frumentū anguli. בִּרְזָוִת

Baſa.In malo:ſiue in ſocio:aut in clamore:vel in paſtu:ſiue in cōfractiōe.heb.bara. בֶּרַע

Baſaia.In factura dn̄i בַּעֲשֵׂיָה

Baſan.In dente:ſiue in ebore:aut in mutatione:vel in ſomno ſeu in dormitatione:aut confuſio:vel ignominia. בָּשָׁן

Baſchama.Confuſio vel erubeſcentia ire vel caloris.D.

Baſchath.Maſa:ſiue inflatio:aut i anguſtia:vel in effuſiōe. בָּצְקַת

Baſemath.Aromata:vel confuſio mortis:aut in deſolatiōe ſiue in poſitione:aut in nominibus. בָּשְׂמַת

Bathuel.Filiatio dei:aut mēſura dei:vel deſertum dei. בְּתוּאֵל

Bauranites.Eligens aq̄s:aut eligēs quis:heb.bauramites. בַּחֲרוּמִי

Bazatha.Cōtēptꝰ:vel deſpectus:ſiue dep̄datio:aut in oliua בִּזְּתָא

Baziothia.Cōtēptꝰ vel deſpectiōes eius:ſiue prede eiꝰ:aut in oliua domini. בִּזְיוֹתְיָה

Bean.In afflictione:vel in reſponſione:aut ſcrutatio earū:vel ſyriace deprecatio. בְּעָן

Bebai.Pupilla:ſiue concauus:aut vacuus. בֵּבַי

Becbecia.Euacuatio vel diſſipatio dn̄i:ſiue laguncula dn̄i. בַּקְבֻּקְיָה

Bechetia.Idem.heb.becbetia.

Bechecias.Idem.heb.becbecia.

Becher.Primogenitus:aut primitie:ſiue in ariete. בֶּכֶר

Becherite.Idem.plu.nu.

Bechin.In ve.i.in luctu vel in miſeria.ſyrū eſt.heb.beuai. בְּנָי

Bechor.Primogenitus:vel primitie:aut in ariete. בֶּכֶר

Bechor.1.Reg.9.primogēitura:l' primitie.heb.bechorath בְּכוֹרַת

Bechuc.Vacuitas:aut euacuatio:vel diſſipatio:ſiue laguncula.heb.becbuc. בַּקְבּוּק

Bedan.Vectis:vel ſolus:ſiue in iudicio. בְּדָן

Beelphegor.Idolum hiatus vel aperture. בַּעַל פְּעוֹר

Beelphegor.Ioſ.22.In hebreo eſt fogor:& interpretatur apertura:vel hiatus. פְּעוֹר

בַּעַל מְעוֹן Beelmeon.Idoli habitaculum:vel idolum de peccato:aut poſſeſſio habitaculi:vel poſſeſſio ex peccato.

בַּעַל צְפוֹן Beelſephon.Idolum aquilonis:vel idolum occultum:aut idolum ſpecule:vel poſſeſſor aquilonis vel ſpeculationis aut ſecreti.

בַּעַל טְעֵם Beeltheem.Idolum ſiue poſſeſſor ſaporis vel guſtus aut rationis vel eloquii.

בַּעַל זְבוּב Beelzebub.Idolum muſcarum:vel poſſeſſor muſcarum.

בְּאֵרָה Beera.Puteꝰ:ſiue explanatio vel declaratio:aut in luce eiꝰ.

בְּאֵרִי Beeri.Puteus:ſiue explanans:aut declarans:vel in luce:ſiue in leone.

בְּאֵרוֹת Beeroth.Putei:ſiue explanationes:vel declarationes:aut in luminibus.

בְּגְוַי Begoai.In corpore meo:ſiue in gente:aut ſyriace intriſecꝰ

Beguai.Idem.

Beggui.Idem.

בְּהֵמוֹת Behemoth.Quadrupedia:ſiue in ip̄a mors:aut ī tumultu.

בֵּל Bel.Vetuſtus:aut nihil:ſiue defluens.

בֶּלַע Bela.Deglutiens:ſiue deſtruens.

חֵלֶף Beleb.Mutatio:ſiue tranſitus:aut perforatio.heb.heleph.

בִּלְגָּה Belga.Refrigeriū:vel confortatio:aut vetuſtas vultus.

בִּלְגַּי Belga.Nee.10.Refrigerium:ſiue confortatio:aut vetus vallis.heb.belgai.

בִּלְגָּה Belgi.Refrigeriū:ſiue confortatio:vel vetuſtas vultus.heb.belga

בְּלִיַּעַל Belial.Peruerſus:vel abſq; iugo:ſiue non aſcendens.

Belma.Nihilum:aut vetuſtas nimia.D.

בִּלְשָׁן Belſan.In lingua:aut in detractione:ſiue vetuſtas dētis:aut vetus ebur:vel ſyriace ſcrutans.

Belſar.Idem.heb.belſan.

אָבֵל הַשִּׁטִּים Bellatim.Luctus deuiationum ſiue expanſionum:aut luctus ſpinarum vel minarum.heb.abelſatim.

אֶלְתְּקֵן Beltheeen.Dei correctio:ſiue dei preparatio.heb.eltheeen

בֵּן Ben.Filius:vel edificans:aut intelligens.

בֶּן אֲבִינָדָב Benabinadab.Filius patris ſpontanei:aut filius patris vouentis vel principis.

בֶּן הֲדַד Benadab.Filius ſonitus vel clamoris:aut filius dilecti vel patrui ſiue mammille.heb.benadad.

בֶּן חַיִל Benail.Filius fortitudinis vel exercitus:aut filius diuitiarū vel antemuralis ſiue doloris.

בֶּן דֶּקֶר Bendechar.Filius compunctionis vel tranſfixionis.

בֶּן חֶסֶד Beneſeth.Filius mīe vel opprobrii.heb.beneſed.

בֶּן גֶּבֶר Bengaber.Filius viri:aut filius robuſti vel potentis.

בֶּן הִנֹּם Benhennon.Filius diuitiarum ſuorum:aut filius decipientis vel contriſtantis eos.heb.benhennom.

בֶּן חוּר Benhur.Filius libertatis vel foraminis aut albedinis.

בָּנִי Beni.Filius meus:aut intelligentia ſiue edificatio mea.

Benni.Idem.

בִּנְיָמִן Beniamin.Filius dextere.

מִנְיָמִן Beniamin.2.Paralip.31.c.vbi dicitur eden & beniamin interp̄tatur de dextera:ſiue p̄paratio dexter̄.heb.meiamin

בָּנוּי Bennoi.Edificatio:aut filiatio:ſiue in habitaculo meo:aut in pulchritudine.

בְּנוֹ Bennon.Filius eius:aut edificatio vel intelligētia eiꝰ.heb.beno.

בֶּן אוֹנִי Benoni.Filius doloris mei.

בָּנוֹת Benoth.Filie:ſiue intelligentie:vel edificationes.

בִּנּוּי Bennui.Edificatio:vel filiatio:ſiue in habitaculo meo:aut in pulchritudine.

בֶּן זוֹחֵת Benzoeth.Filius ſeparationis:aut filius iſtius formidinis vel contritionis.

בְּעֹן Beon.In afflictione:vel in reſponſione:aut in cantico:vel ſcrutatio earum:aut ſyriace deprecatio.

בְּעוֹר Beor.Incendium:vel expurgatio:aut inſipiēs:ſiue iumētū vel paſtus.

בְּאֵרָה Bera.Puteꝰ:ſiue explanatio vel declaratio:aut in luce eius.

Berchameth.Puteus vel declaratio celſitudinis aut iaculationis:ſiue in luce excelſa.heb.berrameth. בְּאֵר רָמַת

Bercos.Filius conciſionis vel ſeparationis. בַּרְקוֹס

Berea.Puteus eius:vel filia eius:aut declaratio eius.D.

Beri.Filius meus:ſiue purꝰ:vel electꝰ:aut frumentū meum בֵּרִי

Beri.Gen̄.46.Vigil.vel ſuſcitatꝰ:aut effūdens:ſiue denudans:vel ciuitas mea:aut ſyriace inimicus.heb.heri. עֵרִי

Beria.In malo:ſiue in clamore:aut in vlulatione:vel ī paſtu בְּרִיעָה

Beria.1.Paralip.7.In malo. בְּרִיעָה

Berith.Pactum:ſiue fedus. בְּרִית

Bernice.Grauis victoria:vel pondus victorie.G. Βερνίκη.

Beroea.Grauis:vel ponderoſa.G. Βέροια.

Beroenſis.Grauis vel ponderoſus.G. Βεροιαῖος.

Berom.Filius caloris vel indignationis:aut puritas ſiue frumentum indignationis:vel fugiens aquam. בָּרְחֻמִי

Beroth.Putei:ſiue explanationes:vel declarationes:aut in luminibus. בְּאֵרוֹת

Beroth.2.Regum.8.Putei:ſiue pacta:vel puritas:aut cupreſſus.heb.berothai. בֵּרֹתַי

Berotha.Idem.ſ.n.

Berothite.Putei:ſiue explanationes:vel declaratiōes:aut ī luminibus. בְּאֵרֹתִים

Berothites.Idem.ſ.n.

Berothites.1.Paralipo.11.interpretatur puteus ſiue pactū:vel puritas:aut cupreſſus. בֵּרֹתִי

Berſa.In malo:vel in iniquitate:ſiue in condemnatione:aut filius reſpiciens. בִּרְשַׁע

Berſabee.Puteus iuramenti:ſiue puteus ſaturitatis aut puteus ſeptimus. בְּאֵר שֶׁבַע

Berſabe.2.Reg.11.&.12.&.3.Reg.1.&.2.&.p̄s.50.Filia iuramenti vel ſaturitatis:aut filia ſeptima.heb.bethſabe. בַּת שֶׁבַע

Berſabee.1.Paralipo.3.Filia ſaluationis vel exclamatiōis aut filia potētis.heb.bethſue. בַּת שׁוּעַ

Berſan.Domus tumultus:aut domus opulētie.heb.bethſā. בֵּית שְׁאָן

Berzelai.Ferreus:aut ex ſyro & hebreo filius contemptus vel deſpectꝰ בַּרְזִלַּי

Beſai.Oua:ſiue cenoſus:vel hūidꝰ:aut i naui. בֵּצַי

Beſai.Nee.7.e.conculcatio ſiue contemptio vel deſpectꝰ. בֵּסַי

Beſechat.maſſa:ſiue inflatio:aut in anguſtia:vel in effuſiōe בָּצְקַת

Beſee.Conculcatio:ſiue contemptus:vel deſpectus. בֵּסַי

Beſellam.In pace:vel in retributione:ſiue decoctio eorum בִּשְׁלָם

Beſeleel.In vmbra dei. בְּצַלְאֵל

Beſluth.In vmbris:aut in aſſatiōe:vel ſyriace in oratione. בַּצְלוּת

Beſodia.In ſecreto domini:ſiue in conſilio domini. בְּסוֹדְיָה

Beſor.Euāgelizatio:ſiue īcarnatio:aut in boue:vel ī muro. בְּשׂוֹר

Beth.Domus.D.

Bethacarem.Domus vinee:ſiue domus cognitionis eorū:aut domus agni eorum. בֵּית הַכֶּרֶם

Bethaphua.Domus pomi:vel domus inflationis. בֵּית תַּפּוּחַ

Bethagla.Domus feſtiuitatis vel reuolutionis eius. בֵּית חָגְלָה

Bethaiſimoth.Domus deſolationum:aut domus repoſitionum vel nominationum. בֵּית הַיְשִׁמוֹת

Bethamoth.Domꝰ fortitudīs mortis.heb.bethazmoth. בֵּית עַזְמָוֶת

Bethanan.Domus gratie ſiue miſericordie vel doni. בֵּית חָנָן

Bethanath.Domꝰ cātici vel r̄ſiōis:aut domꝰ afflictionis. בֵּית עֲנָת

Bethania.Domus obedientie vel afflictionis:aut domus cātici:ſiue domus gratie domini.D.

Bethanim.Robuſti vel fortes:aut munera:ſiue fortitudo maris.heb.ethanim. אֵתָנִים

Bethanite.Domus cantici vel reſponſionis:aut domus afflictio[illegible] בֵּית עֲנֹת

Bethanoth.Idem.

Betharaba.Domus planiciei:ſiue domus ſuauitatis aut domus fideiuſſionis:ſiue domꝰ veſpertina:aut domꝰ ſalicis. בֵּית הָעֲרָבָה

Betharam.Domus celſitudinis:aut domus pregnantium vel montium eorum. בֵּית הָרָם

Betharam.Nume.32.Domus montis vel pregnantis:ſiue domus cantantis vel preconizantis.heb.betharan. בֵּית הָרָן

Betharan.Idem.

בֵּיתהָרָם Betharan. Ioſ.15. Domus celſitudinis: aut domus pregnantium vel montium eorum. heb. betharam.
בֵּיתאָוֶן Bethauen. Domus vanitatis vel doloris: aut domus fortitudinis vel iniquitatis.
בֵּ־תאֵל Bethauen. Ioſ.8. In hebreo habetur bethel. quod interpretatur domus dei.
בֵּיתבָּרָה Bethbera. Domus filii eius: ſiue domus electa: aut domus puritatis vel frumenti eius.
Bethbeſſe. Domus confuſionis: vel domus erubeſcẽtie. D.
בֵּיתכַּר Bethchar. Domus agni: ſiue domus cognitionis: aut domum fodiens.
בֵּיתדָּגוֹן Bethdagon. Domus frumenti: vel domus piſcis.
בֶּטַח Béthe. Fiducia: vel confidentia: aut in linitione.
בֵּ־תאֵל Bethel. Domus dei.
בֶּתֶר Bethel. Cãti.2. Diuiſio: ſiue in turture: aut in exploratione vel contẽplatione: aut ſyriace poſterior. heb. bether.
בֵּיתעֵמֶק Bethémech. Domus vallis vel profunditatis.
בֶּטֶן Béthen. Venter: ſiue terebinthus.
בֵּיתבָּרְאִי Betherai. Domus creatoris mei: aut domus ſanitatis vł pinguedinis ſiue electionis mee. heb. bethberai.
Bethphage. Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: ſiue domus ficuum. ſ. precoquarum. D.
בֵּיתפֶּלֶט Bethphalech. Domus liberatiõis vel expulſionis: aut ex hebreo & ſyro domus vomitus. heb. bethphalet.
Bethpheleth. Idem.
בֵּיתפַּצֵּץ Bethpheſes. Domus diuiſionis vel confractionis.
בֵּיתפְּעוֹר Bethphogor. Domus hiatus: ſiue domus aperture.
בֵּיתגָּדֵר Bethgader. Domus muri vel macerie.
בֵּיתגָּמוּל Bethgamul. Domus retributionis: ſiue domus ablactationis: aut domus cameli.
בִּתְיָה Bethia. Filia domini: vel menſura domini.
בֵּיתהַיְשִׁימוֹת Bethieſimoth. Domus deſolationum: aut domus repoſitionum vel nominationum.
בֵּיתלְבָאוֹת Bethlebaboth. Domus leenarum: aut domus cordis littere vel ſigni: ſiue domus venientibus. heb. bethlebaoth.
בֵּיתלֶחֶם Bethleem. Domus panis: ſiue domus belli.
בֵּיתהַלַּחְמִי Bethleemites. Idem.
לַחְמִי Bethleemites. 1. Paralip. 20. panis: aut pugna. heb. leemites
בֵּיתמַעֲכָה Bethmacha. Domus cõpreſſa vel cõtrita: aut domus fixa.
בֵּיתמְעוֹן Bethmaon. Domus habitaculi: vel domus ex peccato.
בֵּיתמַרְכָּבוֹת Bethmarchaboth. Domus quadrigarum: ſiue domus amaritudinis extincte:
בֵּיתנִמְרָה Bethnemra. Domus pardi: ſiue domus rebellionis vel amaritudinis: aut domus commutationis.
בְּטֹנִים Bethonim. Ventres: ſiue terebinthi.
בֵּיתחוֹרוֹן Bethoron. Domus ire: ſiue domus libertatis aut foraminis vel albedinis.
בִּתְרוֹן Bethoron. 2. Reg. 2. Diuiſio: ſiue in exploratiõe ipſius: aut filia cantici: vel ſyriace poſterius.
בֵּיתרָפָא Bethrapha. Dom⁹ ſanitatis vł medicĩe: aut dom⁹ laxatiõis.
Bethſaida. Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel inſidiantium. D.
Bethſaida. Ioannis. 5. Domus effuſionis. ideſt locus vbi aque pluuiales cõfluebant. In greco ſcribitur betheſda. D.
בֵּיתשֶׁמֶשׁ Bethſámes. Domus ſolis: vel ex hebreo & ſyro domus ſeruicii vel miniſterii.
Bethſamite. Idem.
Bethſamites. Idem.
בֵּיתהַשִּׁטָּה Bethſan. Domus dentis vel eboris: aut domus mutationis vel dormitionis.
בֵּיתשָׁן
בֵּיתשְׁאָן Bethſan. 3. Reg. 4. & 1. Paralip. 7. Domus tumultus: aut domus opulentie.
Bethſean. Idem.

Bethſeca. Domus deuiationis: aut domus extenſionis: ſiue domus ſpine. heb. bethſeta. בֵּיתהַשִּׁטָּה
Bethſémes. Domus ſolis: aut ex hebreo & ſyro domus ſeruicii vel miniſterii. בֵּיתשֶׁמֶשׁ
Bethſemite. Idem.
Bethſimon. Domus deſolationum: ſiue domus repoſitionum vel nominationum. heb. bethſimoth. בֵּיתהַיְשִׁימוֹת
Bethſimoth. Idem.
Bethſor. Domus rupis vel fortitudinis: ſiue domus plaſmationis: aut domus obſidionis vel vinculi. בֵּיתצוּר
Bethſur. Idem.
Bethſura. Idem. D.
Bethue. Vacuitas: aut euacuatio: vel diſſipatio: ſiue laguncula. Heb. becbuc. בַּקְבּוּק
Bethúlarma. Duo nomina ſunt. Bethul. virgo. Arma. Anathema: vel rete ſiue retiaculum: aut dedicatum vel conſecratum. ſ. deo. בְּתוּלחֶרְמָה
Bethulia. Virgo dñi: aut domus parturiens dominum. D.
Bethzachara. Domus memorie vel recordationis. D.
Bethzecha. Domus tribulationis: ſiue domus cõpedũ aut domus cõflationis: vel ex hebreo & ſyro domus vtris. D.
Bézech. Fulgur: ſiue in compedibus. בֶּזֶק
Biblii. Termini: vel cõfinia: aut termin⁹ maris. heb. gibli. גְּבָלִים
Bithalaſſum. In greco eſt dithalaſſum quod interpretatur duo maria ſiue diuerſa maria: quod in nauigatione vix ſine periculo euenire ſolet. G. διθάλασσον
Bithynia. Violenta properatio. G. Βιθυνία.
Blaſtus. Germinans vel producens. G. Βλαστός
Boanerges. Beatus hieronymus dicit ꝙ debet ſcribi banereem. quod interpretatur filii tonitrui.
Bocci. Vacuus: aut diſſipatio: ſiue in vomitu. בּוּקִּי
Bocciau. Euacuatio vel diſſipatio domini. בּוּקִּיָּהוּ
Bóchor. Primogenitus: vel primitie: ſiue in ariete. בֶּכֶר
Bochri. Idem. בִּכְרִי
Bochru. Idem.
Bóem. Pollex: ſiue in eis. heb. Bóen. בֹּהֶן
Bonni. Filius meus: aut edificans: ſiue intelligens. בָּנִי
Bonni. Nee. 9. Edificans me: ſiue adoptans aut intelligens me. heb. banani. בָּנָנִי
Bóoz. In fortitudine: aut in hirco. בֹּעַז
Borith. Herba in qua eſt acrimonia ſaponis. בּוֹרִית
Boſes. Cenum: aut in ipſo flos: ſiue in ipſo reſpiciens. בּוֹצֵץ
Bóſphorus. Hebraice dicitur ſepharad: & interpretatur liber ſiue codex deſcendens vel imperans: aut finis vel conſumatio deſcenſionis vel imperii. סְפָרַד
Bóſor. Munitio: aut vindemia: ſiue ablatio: vel prohibitio: aut in anguſtia: vel in tribulatione. בֶּצֶר
Boſra. Idem. בָּצְרָה
Boſram. In grege eius: aut in diuitiis: ſiue ĩ tinea legis: vel in tinea explorationis. heb. beaſthara. בְּעֶשְׁתְּרָה
Breſith. Primus liber legis: & interpretatur in principio: more hebreorum qui libros ab eorum principiis quãdo ꝙ denoĩare ſolẽt. Grece vero appellatur geneſis. i. gñatio eo quod ibi generationes celi & terre continentur.
Brie. In malicia: vel in ſocietate: aut in clamore: ſiue in vlulatione: vel in paſtu. בְּרִיעָה
Brieite. Idem.
Bubáſtus. Os conculcationis vel contemptus ab ore. heb. (pubaſtus. פִּיבֶסֶת
Bugeus. Iactator. G. Βουγαῖος.
Bul. Germen: ſiue vetuſtas: aut defluens. בּוּל
Buna. Edificans: ſiue intelligens: aut adoptans. בּוּנָה
Buz. Contemptus: ſiue depredatus. בּוּז
Buzi. Idem.

De incipientibus a littera. c.

קְהָת Caath. Congregatio: ſiue ruga: aut obtuſio.
תַּחַת Caath. 1. Paralip. 6. b. vbi dr̃ caath fili⁹ ei⁹: interpretatur ſubter vel ſub: aut confractio: ſiue formido. heb. táath.
קְהָתִי Caathite. Congregationes: ſiue ruge: aut obtuſiones.
קַבְצְאֵל Cabſeel. Congregatio dei.
כָּבוּל Cabul. Compeditus: vel quaſi germen: aut quaſi defluens: vel quaſi veteraſcens.
קְדֵמוֹת Cedemoth. Antiquiores: vel priores: ſiue orĩetales: aut incendium vel incuruatio mortis.
קָדֵשׁ Cades ſanctitas.
קָדֵשׁבַּרְנֵעַ Cadeſbarne. Sanctitas filii inſtabilis: aut ſanctitas frumenti vel puritatis cõmote vel inſtabilis.
קָדֵשׁ Cadeſbarne. Deute. 1. in fine capi. in hebreo eſt cades interpretatur ſanctitas.
קְדוּמִים Cadumim. Antiqui: vel priores: ſiue orĩetales: aut antiquũ ſiue orientale mare: aut incendium vel humiliatio aquarũ.
Caph. Vola. i. palma manus: aut phiala. D.
כְּפִירָה Caphara. Leũcula: aut propiciatio: ſiue linitio: vel villa: aut oppidum: ſiue glacies: aut ſyriace negatio.
Capharnaum. Ager penitentie: vel villa conſolationis: aut propiciatio penitentis. D.
Capharſalama. Ager vel villa pacis vel retributionis. D.
Caphetetha. man⁹ doni: aut ſyriace vinculũ: vł colligatio. D
כְּפִירָה Caphira. Leũcula: aut propiciatio: ſiue linitio: vel villa aut oppidum: ſiue glacies: aut ſyriace negatio.
Cayphas. Inueſtigator: vel ſagax: ſeu vomens ore: aut vomitus oris. D.
קַיִן Cáin. Poſſeſſio: vel poſſeſſus.
קֵינָן Caynan. Poſſeſſor: vel emptor: aut lamentator: vel nidus.
Caius. Lingua latina priſca interpretatur dñs. latinum eſt.
כָּלָל Calaal. Cõſumatio: vel totalitas: aut quaſi nox: vel ſyriace corona. heb. calal.
כַּלְּנֵה Calanne. Omnes nos: ſiue omnia hec: au conſumatio noſtra: vel ſicut manens: aut quaſi murmurans.
Calãnus. Idem.
כַּלְכֹּל Calchal. Nutriens: ſiue conſumãs omnia: aut ſuſtinens oĩa.
כָּלֵב Caleph. Quaſi cor: aut canis: ſiue caniſtrum. heb. caleb.
Calphi. Vox oris. vel conſumatum aut perfectum os. D.
חֲלִי Cali. Infirmitas: ſiue deprecatio: aut expectatio: vel principium: aut gemma: vel monile.
καλισθένης. Caliſthenes. Pulchrum robur ſiue pulchra potentia. G.
קְלִיטָא Calitha. Refugium: ſiue contractio: aut vox declinans.
כְּלוּבַי Calubi. Caninus: aut caniſtrum meũ: ſiue totus ipſe in me.
קָמוֹן Camon. Reſurrectio ſiue confirmatio eius.
קְמוּאֵל Camuel. Surrexit de⁹: vel ſuſcitauit aut cõfirmauit eũ de⁹.
חָמוּל Camul. Pius vel miſericors.
קָנַת Canath. Emptio: ſiue poſſeſſio: aut lamentatio.
תַּעְנָךְ Canath. Iudi. 1. Confringens te: vel humilians te: ſiue reſpondens tibi. heb. tanach.
Candacis. Poſſidens contritionem: aut ex hebreo & ſyro poſſeſſio munda vel puriſſima. D.
כַּפְתֹּרִים Cappadoces. In hebreo eſt captorim: & interp̃tatur ſpherule: ſiue poma: aut vola vel palma turturũ vel exploratorũ.
כַּפְתּוֹר Cappadocia. Idem. ſ. n.
קַבְצְאֵל Capſeel. Congregatio dei. heb. cabſeel.
כַּפְתֹּרִים Capturim. Cappadoces: ſiue ſpherule vel poma: aut vola vł palma turturum vel exploratorum.
כַּרְכְּמִישׁ Carchamis. Agnus quaſi ablatus: aut agnus quaſi palpans: vel ex ſyro & hebreo ciuitas ablata
קֵרֵחַ Carée. Caluus: ſiue glacies.
קָרְחִים Careim. Idem. plu. nu.

Caria. Capitalis. G. καρία.
Cariath Ciuitas: vel vocatio: aut lectio: vel occurſus. קִרְיַת
Cariathaa. Pauimẽtũ: ſiue frigiditatẽ diſſoluẽs. he. carchaa. קַרְקָעָה
Cariathai. Ciuitates: aut vocatiões: ſiue lectiões: vł occurſ⁹. קִרְיָתַיִם
Cariátharbe. Ciuitas quattuor. i. quattuor patriarcharum. ſ. adam. abraam. iſaac. & iacob. qui ibi ſepulti ſunt. קִרְיַתאַרְבַּע
Cariathbáal. Ciuitas idoli vel imperãtis aut poſſidentis. קִרְיַתבַּעַל
Cariathiarim. Ciuitas ſiluarum. קִרְיַתיְעָרִים
Cariáthiarim. Eſd. 2. interpretatur Ciuitas ciuitatũ vel oppidorum: aut ciuitas vigilantium: vel ex hebreo & ſyro ciuitas inimicorum. heb. cariatharim. קִרְיַתעָרִים
Cariatharim. Hiere. 48. Ciuitates: aut vocationes: ſiue lectiones: vel occurſus. heb. cariathaim. קִרְיָתַיִם
Cariáthim. Idem.
Cariathſépher. Ciuitas litterarum. קִרְיַתסֵפֶר
Cariathſena. Ciuitas rubi: vł ex hebreo & ſyro ciuitas inimi(citie. קִרְיַתסַנָּה
Carie. Capitalis. G. καρία.
Carioth. Ciuitates: aut vocatiões: ſiue lectiões: vel occurſus. קְרִיּוֹת
Carith. Conciſio: ſiue confoſſio: aut exterminatio כְּרִית
Carmel. Cognitio circuncisionis: vel agnus circũciſus: aut teneritudo. ſ. illa que eſt ſegetum: vel coccinus. כַּרְמֶל
Carmelites. Idem. כַּרְמְלִי
Carmelitis. Idem. femi. gene.
Carmelus. Idem quod carmel. כַּרְמֶל
Carmon. Quaſi malum granatũ: vel vinea doloris ſiue for(titudinis.
Carnáim. Cornua. קַרְנַיִם
Carpum. Fructus vel fructuoſus. G. καρπόν.
Carpus. Idem. G. καρπός.
Cartha. Ciuitas: ſiue vocatio: aut lectio: vel occurſus. קַרְתָּה
Carthaginenſes. In hebreo eſt tharſis: & interpretatur contẽplatio gaudii: vel exploratio marmoris: aut turtur gaudii: ſiue chryſolithus lapis. ſ. precioſus: aut mare. תַּרְשִׁישׁ
Carthari. Ciuitas: vel uocatio: aut lectio: vł occurſus: ſiue frigiditatem dans. heb. carthan. קַרְתָּן
Caſaloth. Temeritates: ſiue fiducie: aut ilia. כְּסֻלּוֹת
Caſbon. Numeratio: vel cogitatio: aut feſtinans filius. D.
Caſeth. Quaſi demon: aut quaſi depredator: vel quaſi mãmilla: aut quaſi ager. heb. caſed. כֶּשֶׂד
Caſphia. Argentaria: ſiue cupiditas: aut ſyriace verecũdia. כָּסִפְיָא
Caſphin. Idem. D.
Caſphor. Argẽteus mons: aut deſiderabilis mons. D.
Caſſia. Species aromatica: vel angulus. קְצִיעָה
Caſis. Conciſio: aut finis. קְצִיץ
Caſleu. Spes aut temeritas eius: ſiue thronus vel calix illius aut ilia eius. כִּסְלֵו
Catheth. Tedium: ſiue contentio. קָטַת
Cauda. In greco clauda: & interpretatur vox facta: ſiue vox (flebilis. G. κλαύδη.
Cedar. Nigredo: aut triſtitia. קֵדָר
Cédes. Sanctitas. קֶדֶשׁ
Cedimoth. Antiquiores: vel priores: aut orientales: ſiue incendium vel incuruatio mortis. קְדֵמוֹת
Cedma antiquus: vel prior: aut orientalis. קֵדְמָה
Cedmiel. Antiquitatis vel prioritatis deus: aut orĩetis de⁹. קַדְמִיאֵל
Cedron. Denigratus: aut triſtis. קִדְרוֹן
Cephas. Petrus. ſ. a petra. ſyrum eſt.
Cephi. Speculator: vel fauus: ſiue cooperimentum: aut expectatio. צֹפִי
Cephira. Leuncula: aut propiciatio: ſiue linitio: aut villa vel oppidum: ſiue glacies: aut ſyriace negatio. כְּפִירָה
Ceila. Diſſoluẽs eã: ſiue diuidẽs aut ſcindẽs eã. vel fixio ei⁹. קְעִילָה
Celaia. Vox dñi: aut alleuiatio domini: ſiue torrefactio. קְלָיָה
Celaia. Nee. 12. leuis: ſiue torrefact⁹: aut vox mea. heb. celai קַלַּי
Celátha. Cet⁹ vel cõgregatio: ſiue ecclĩa. heb. cehálatha. קְהֵלָתָה

Celeon. Consumatio vel perfectio: aut alleluians dolorẽ vel tristitiam. D.

κοιλησυρία Celesyria. Curua siue depressa syria. G.

קְלִיטָא Celita. Refugium: vel contractio: aut vocis declinatio.

כִּסְלָחִים Celluim. Tegumentum vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.

κεγχρεαῖς Cenchris. Milium genus leguminis. G.

Cendebeus. Zelus vel possessio doloris: aut zeli emanatio.

כִּנֶּרֶת Cenereth. Cithara: vel quasi lucerna.

Ceneroth. Idem. plu. nu.

קְנַז Cenez. Nidus iste: aut lamẽtatio hec: siue possessio vel em-ptio hec.

קְנִזִּי Cenezei. Idem.

Cenezeus. Idem.

קְנִי Ceni. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.

כְּרֵתִי Cerethi. Concisio: siue transfossio: vel exterminatio.

כָּרִי Cerethi. 4. Reg. 11. Milites: aut arietes. heb. cari.

כֶּרֶס Ceros. Vncinus: aut incuruatio.

Cesar. A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vl capillatura cũ qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos ha-buerit oculos vt quidam volunt. latinum est.

Cesarea. Idem: nam a cesare dicta est.

כִּסְלוֹת Cesceleth. Temeritates: siue fiducie: aut ilia.

קִשְׁיוֹן Cesion. Duricia: siue stipula: aut cucumerarium.

Cesion. Idem.

חִתִּית Cethea. Cõfracta: siue formidolosa: aut syriace descendẽs.

חִתִּית Cethee. Idem plu. nu.

חִתִּים Cethei. Confracti: vel formidolosi: aut syriace descendẽtes

כְּתִים Cethim. Cõterẽtes: vel cõtritio maris: aut diadema: siue au rũ: vel tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.

כְּתָלִיש Cethis. Paries est: aut ex syro & hebreo caterua leene: vel sy riace quasi euulsus. heb. cethlis.

קַדְמֹנִי Cethmonei. Antiquiores: vel priores: aut orientales.

קְטוּרָה Cethura. Aromatizans: vel fumigans: siue ligata.

זִיף Ciph. Istud os: vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb. zyph.

זִפִים Ciphei. Idem. plu. nu. heb. ziphei.

κιλικία Cilicia. Voluens: vel reuoluta. G.

קִין Cin. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.

קִינָה Cina. Idem.

קֵינִי Cinei. Idem. plu. nu

קֵינִי Cineus. Idem. s. n.

Cineus. Gen. 10. interpretatur rubus: vel syriace inimicitia.

κινυράς Cinoth. Lamentationes que & grece threni vocantur

χης Cypriarches. Princeps cypri: vel princeps pulchritudinis. G.

κύπριοι Cyprii. Pulchri. G.

κύπριος Cyprius. Idem. s. n. G.

κύπρος Cyprus. Pulchra: vel pulchritudo. G.

כֹּפֶר Cyprus. Canti. 1. & 4. Camphora: siue preciũ: aut propicia tio: vl pruina: siue oppidũ: aut leuncul?: vl syriace negatio.

קִירָה Cirene. Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus.

Cirenei. Idem. plu. nu.

Cirenenses. Idem.

Cirenensis. Idem. s. n.

Cireneus. Idem.

κυρήνιος Cirinus. In greco cyrinius: quod interpretatur dominans.

כּוֹרֶשׁ Cyrus. Quasi miser: vel quasi heres: aut venter.

קִישׁ Cis. Durus: aut stipula: vel cucumerarium.

קִישׁוֹן Cison. Idem.

Claudia. Latinum est.

Claudius. Idem.

Clemens. Latinum est: significatq; mitem: vel modestum.

κλωπᾶς Cleophas: In greco cleopas: & interpretatur gloria om-nis: vel omnimoda gloria. G.

Cleopatra. Gloria patrie vel patris. G. Κλεοπάτρα

Cloes. Viridis: aut graminea. G. Χλόης

Coeleth. Ecclesiastes: vel concionator.

Coph. Circuitus: vel congelatio. D.

קוֹלְיָה Colaia. Vox domini: aut alleluiatio dñi: siue torrefactio.

Colonia. Latinum est: a colendo. i. habitando dicta.

κολασσαῖς Colosenses. Puniti: vel supplicio affecti. G.

Colossis. Punitio: vel supplicium. G. κολοσσαῖς

כָּלחֹזֶה Coloza. Omnis propheta: siue omnis videns: aut omne pectus.

Colozai. Idem. heb. coloza.

Corban. Donum: vel oblatio.

Corbona. Idem.

κόρινθος Corinthus. Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. G.

κορίνθιοι Corinthii. Saturati vel saciati: aut ornati. G.

Cornelius. Latinum est a cornu.

Corozaim. Hoc secretum: vel hic est mysterium. D.

כָּזְבִּי Cozbi. Mendax: aut cessans: siue qsi fluens: aut qsi fluxus.

Crescens. Latinum est a crescendo.

κρήτη Creta. Carnea vel carnalis. G.

κρῆτες Cretenses. Idem. plu. nu. G.

κρήτης Cretes. Idem. G.

Crispus. Latinum est.

כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם Cusanresathaim. Ethiops vel nigredo iniquitatum.

כּוּתָה Cutha. Combustio: sine contusio.

Cutheni. Idem.

Vuocũq; per simplicem. c. litteram. i. sine aspiratione lecta sunt principia nominum: ex hinc que sequuntur aspiratio-ne addita. i. per. ch. legenda sunt.

כְּנַעֲנָה Chaana. Mercatrix vel negociatrix: siue contrita vel cõfra cta: aut recte respõdẽs: vel recte affligens. heb. chanaana.

Chabri. Socius: aut particeps: siue incantor: aut liuor. D.

כָּבוּל Chabul. Compeditus: vel qsi germinans: aut quasi defluẽs seu quasi veterascens.

עַי Chai aceruus. heb. hai.

כָּלְנֵה Chalane. Omnes nos: siue omnia hec: vel sicut manens: aut sicut murmurans.

Chaldea. Quasi demõ: aut quasi depredatrix: vel quasi mã milla: aut quasi ager.

כַּשְׂדִּים Chaldei. Quasi demones: aut quasi depredatores: vel qua-si mammille: aut quasi agri.

Chaldeus. Idem. s. n.

כֶּלַח Chale. Oportunitas: aut quasi viriditas: vel quasi humidi tas: aut quasi tabula.

חָם Cham. Calidus vel calor: aut niger.

בְּמַהַל Chamaal. In circuncisione: aut in mixtione. heb. bamaal.

כְּמֹהֶם Chamaan. Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.

כְּמוֹשׁ Chamos. Quasi palpans: aut quasi recedens: vel quasi au-ferens.

קְמוּאֵל Chamuel. Surrexit deus: siue suscitauit aut confirmauit eum deus.

קִנְאָה Chana. Zelus vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cana. i. arundo.

כְּנַעַן Chanaan. Mercator: vel negociator: siue contritus vel con fractus: aut recte respondens: vel recte affligens.

מָעוֹן Chanaan. Iudi. 10. In hebreo est maon: & interpretatur ha bitaculum: siue delictum: vel ex peccato.

כְּנַעֲנָה Chanaan. 3. Regum. 22. Mercatrix: vel negociatrix: siue cõ trita vel confracta: aut recte respondens: vel recte affligẽs. heb. chanaana.

כְּמֹהֶם Chanaan. Hiere. 41. interpretatur Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.

כְּנַעֲנָה Chanaana. Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita: vel cõ fracta: aut recte respondens: vel recte affligens.

Chananea. Idem.

כְּנַעֲנִים Chananei. Mercatores: siue negociatores: aut cõtriti vel cõ fracti: siue recte respondentes: vel recte affligentes.

Chananeus. Idem. s. n.

Chananeus. Vnus ex duodecim aplis. Zelotes aut emula-tor interpretatur. vt habetur Luce. 6. Non. n. erat ex cha-naan: sed ex chana vico galilee: que in zelum vel emula-tionem conuertitur. D.

כְּנַעֲנִית Chananitis. Mercatrix: vel negociatrix: aut contrita: vel cõ fracta: siue recte respondens: vel recte affligens.

חָרָן Charan. Quasi cantans: aut quasi clamãs: siue agnus vel co gnitio eorum.

Charran. Idem.

Charran. Tob. 11. & Iudich. 5. & Act. 7. Ira: vel syriace li-bertas. D.

כַּרְכַּס Charcas. Agni coopertimẽtum: aut agni thronus vel calix: aut quasi tortuosum. s. non planum.

קִרְיַת יְעָרִים Chariatiarim. Ciuitas ciuitatum vel oppidorum: aut ciui-tas vigilatium: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicorum. heb. chariatarim.

קְרִיּוֹת Charioth. Ciuitates: aut vocatiões: siue lectiões: vl occursus

כַּרְמִי Charmi. Vinea siue cognitio aquarum: vel agn? aquarum: aut quasi celsitudo.

Charmite. Idem.

כַּרְשְׁנָא Charsena. Agnus anniculus: siue agn? dormiẽs vl mutat?.

קְרוּשָׁיָה Chasaia. Duricia aut grauitas eius: siue scandalum ipsius.

כִּסְלוֹן Chaselon. Fiducia vel temeritas eius: siue ilia eius: aut thro nus mãsionis: vel calix siue tegumentum mãsionis.

כַּסְלֻחִים Chasluim. Tegumentum tabularum: vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.

סִבֹּלֶת Cheboleth. Onus. heb. ceboleth.

Chebron. Societas: siue participatio: aut adhesio: siue incã tatio: vel liuor. D.

כִּלְאָב Cheleab. Totus vl oĩs pr: siue cõsumatio vel prohibitio pris.

כִּלְיוֹן Cheliau. Omnis vel totus ipse: aut consumatio eius: siue prohibens eum.

כִּלְיוֹן Chelion. Consumatus: siue perfectus: aut totus colũbinus.

כִּלְמַד Chelmath. Quasi docens: aut totus mensurans: siue omne indumentum: aut consumatio vel cessatio mensure vel in dumenti. heb. chelmad.

Chelmon. Exercitus preparatio vel numeratio: aut som-nium eius. D.

אֵילוֹן Chelon. Ilex vel quercus: aut fortis. heb. helon.

כְּלוּב Chelub. Canistrum: siue caninus.

כֵּנָּה Chenne. Basis: aut rectitudo: siue preparatio.

χαιρέας Chereas. Gaudens: vel letus. G.

כַּרְמֶל Chermel. Cognitio circũcisionis: vel agnus circũcisus: aut tenerituds. s. illa que est segetum: vel coccinus.

כְּרוּב Cherub. Quasi magister vel quasi multiplicans: aut quasi pugnans: vel cognitionis aut scientie multitudo.

כְּרוּבִים Cherubim. Idem. plu. nu.

כְּרוּב Cherubim. 2. Reg. 22. Idem. s. n. heb. cherub.

כִּסְלוֹן Cheslon. Fiducia aut temeritas eius: siue ilia eius: aut thro nus mãsionis: vel calix seu tegumentum mãsionis.

כִּידוֹן Chidon. Iaculum: vel infortunium: siue quasi iudicans.

Χίος Chium. Aperta: vel apertura. G.

קָוֶה Choa. Spes: vel congregatio: siue linea: aut regula.

כְּבָר Chobar. Fortitudo vel potentia: aut qsi filius: siue quasi pu ritas: vel quasi frumentum: aut iam. i. quod iam preterijt.

כַּדְכֹּד Chodchod. Iapsis: aut hydria hydrie.

כְּדָרְלָעֹמֶר Chodorlaomor. Quasi generatio seruitutis: aut quasi habi tatio seruitutis: siue spherula vel rotunditas manipuli.

כְּנַנְיָהוּ Chonenias. Preparatio aut firmitas vel rectitudo domini.

κῶς Choo. Vertex: vel summitas. G.

קָרֵחַ Chore. Caluus: vel caluicium: siue glacies: vel gelu.

קוֹרֵא Chore. 1. Paralipo. 9. c. vbi dicitur Sellum vero filius cho-re. & 26. & 2. Paralipo. 31. interpretatur vocans: vel leges aut perdix.

חֹרִי Chorrei. Furores: aut libertates: seu foramina.

קָרְחִי Chori. Caluus vel caluicium: aut glacies: vel gelu.

קָרְחִים Chorite. Idem. plu. nu.

Chorites. Idem. s. n.

κῶς Choum. Vertex: vel summitas. G.

χριστός Christus. Vnctus. G.

כָּבוּ Chub. Extinguens.

קוֹלְיָה Chulia. Vox domini: aut alleluiatio dñi: siue torrefactio.

כּוּן Chum. Preparatio: siue placenta: aut syriace fenestra. heb. cun.

כּוּשׁ Chus. Ethiops: aut niger.

קוֹץ Chus. 1. Paralipo. 4. interpretatur spina: aut estas: siue te-dium: vel vigilia: aut finis.

Chusa. Videns: aut prophetãs: in greco scribitur chuza. D.

כּוּשִׁי Chusi. Ethiops: aut niger.

חוּשַׁי Chusi. 2. Reg. 15. & 16. & 17. & 1. Paralipo. 27. interpreta-tur Sensus: aut festinans: vel silens.

קִישִׁי Chusi. 1. Paralipo. 6. interpretatur Durus: siue stipula: aut cucumerarium. heb. cisi.

כּוּשׁ Chusi. ps. 7. Ethiops: aut niger. heb. chus.

Chuza. Videns: vel prophetans. D.

De incipientibus a littera. d.

דַּבַּי Dabai. Detrahens: siue loquens: aut senectus: vel syria-ce fluens.

דָּבְרַת Dabereth. Verbum: siue res: aut apes: vel subiectio: aut syria ce ductrix.

Dabbereth. Idem.

דְּבִיר Dabir. Oratorium: siue verbum: aut res: vel subiectio: aut syriace ductor.

Dabreiamim. Verba dierum: grece autem vocatur hic liber paralipomenon. i. relictorum: eo quod in hoc libro ea ma xime tractantur que in libris regum relicta sunt.

דְּבִרִי Dabri. Oratorium siue verbum meum: aut res vel apes si-ue subiectio mea: aut syriace ductor meus.

דְּדָן Dadan. Mãmilla: vel dilectio: aut patruus: vel iudicans.

δάφνη Daphne. Laurus. G.

עַיִן Daphnim fontem. Nu. 34. In hebreo est ayn: & interpre tatur oculus: siue fons.

דָּגוֹן Dagon. Frumentum: vel piscis.

דְּלָיָה Dalais. Pauper domini: siue exhaustio aut ramus domini: vel macilentus.

Dalaias. Idem.

דְּלִילָה Dalila. Paupertas vel situla eius: aut ramus eius: siue exhau riens: aut macilenta.

Dalmanuta. Situla preparata: vel exhaustio numerata siue macies vel ramus preparatus vel numeratus. D.

Δαλματία Dalmatia. Lampas frustratoria: aut fulgur vanitatis. G.

Δάμαρις Damaris. Vxorcula. i. parua vxor. G.

Damasceni. Sanguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut san-guis femorum vel incendiorum seu procuratoris.

דַּמֶּשֶׂק Damascenus. Idem. s. n.

דַּרְמֶשֶׂק Damascenus. 1. Paralipo. 18. generationis aut habitationis procuratio: aut generatio vel habitatio incendii aut pro-curatoris. heb. darmascenus.

דַּמֶּשֶׂק Damascus. Sanguinis saccus: vel sanguinis poculũ: siue san guis femoris vel incendii aut procuratoris.

דמשק Damaſcus.4.Reg.16.b.vbi dicitur perrexitq; achaz i ocurſum theglatphalaſar regi aſyriorũ in damaſcum:interpretatur Similitudo incendii aut oſculi vel poculi ſiue ſacci: aut ſimilis femori: vel tacitum oſculum aut poculum. heb.dumaſcus.

דרמשק Damaſcus.1. Paralipo.18. &.2.Paralipo.16. &.24. &.28. interp̃tatur generationis vel habitationis procuratio:aut generatio vel habitatio incendii.heb.darmaſcus.

דמנה Damna.Sterquilinium:aut cruentatio: vel taciturnitas:aut ſimilitudo noſtra.

דן Dan.Iudicans:ſiue iudicium.

לעדן Dan.1.Paralipo.26.c. Voluptuoſus: aut teſtificans ſiue deglutiens iudicium:aut ſyriace temporalis.heb.ladan.

דניאל Daniel.Iudicium dei.

אדרה Daran.Pallium: ſiue potentia aut magnitudo.heb.adara.

דרע Daran.1.Paralipo.2.generatio vl̃ habitatio paſtoris aut ſocietatis ſiue iniquitatis:vel ſyriace brachium.heb.dara.

דריוש Darius.Requirens:aut inquirens.

דתן Dathan.Ritus:aut lex.

Datheman.Legis preparatio:vel legis munus.D.

דוד Dauid.Dilectus.

דבשת Debáſſeth.Meliflua:aut infamiam apponens.

דבלים Debeláim.Palate.i.maſſe de ficibus compacte.

דבירה Debera.Oratorium:ſiue verbum:aut res: vel apes:aut ſubiectio:vel ſyriace ductrix.

דבלתה Debláta.Palata.i.maſſa de ficibus compacta.

Deblatáim.Idem.plu.nu.

δεκάπολις Decapolis.Decem ciuitatum.ſ.regio.G.

דקלה Deda. Cõminutio eius: vel ſyriace palma.illa.ſ.que eſt arbor.heb.decla.

דדן Dedã.Mãmilla vel dilectio earum:aut patruus:vel iudicãs.

דבורה Delbora apes:vel verbum: aut res: ſiue ſubiectio:vel ſyriace ductrix.heb.debbora.

דלען Delean.Pauper afflictus: ſiue pauperis reſponſio vel canticum: aut exhauſta ſiue macilenta afflictio vel reſponſio: vel ex hebreo & ſyro pauper ouis.

Deleth.Ianua:ſiue paupertas.D.

דלפון Delphon.Stillicidium aut pauperem reſpiciẽs: ſiue exhauſtum vel macilentum reſpiciens.

δῆλος Delo.Manifeſtata vel oſtenſa.G.

δῆλος Délos.Idem.G.

δημᾶς Demas.Popularis:vel plebeius:aut pinguis.G.

δημήτριος Demétrius. Cerealis a cerere quam gentiles deam frumenti putabant.G

δημοφῶν Demophon.Populi interfector:aut populi cedes.G.

דנהבה Denába.Iudicium eius in ea:aut iudicium prebens.

דפקה Deptha.Pulſatio:ſiue impulſio.heb.depcha.

δέρβην Derben.Circũſepta:vel vallata.G.

δερβεύς Derbéus.Circũſeptus:vel vallatus.G.

דרקון Dercon.Generatiõis aut habitationis poſſeſſio vl̃ emptio: aut ſyriace draco.

Deſſan.Pinguedo:aut cinis.D.

διάβολος Diabolus.Criminator ſiue calumniator:aut accuſator.G.

רשף Diabolus.Abachuc.3.in hebreo eſt réſeph: & iterpretatur volucris:ſiue flamma:vel lampas.

Diana.Latinum eſt:& dicta eſt a die:eo quod habeat lucem emulam diei.nam luna hoc nomine appellatur.

דיבן Dibon. Abundans filius: aut abundantia intelligentie vel edificationis:aut ſyriace fluxus.

דמון Dibon. Eſa.15.d. Sanguinolenta: ſiue ſterquilinium. heb. dimon.

דיבנגד Dibóngad.Abundantia filii felicis:aut abundantia intellectus vel edificationis felicis:ſiue abundãtia filii accincti.

Didymus.Geminus vel gẽmellus:ille.ſ.qui cum alio vno & eodem partu naſcitur.G. δίδυμος

Diei.De generatione:aut exiſtentes.ſyrum eſt.heb.dieui. דהוא

Dilaiáu.Pauper domini:ſiue exhauſtio vel ramus domini: aut macilentus. דליהו

Dimona.Sterquilinium:ſiue coacervatio:aut abundãs numerus vel munus. דימנה

Dina.Iudicium:vel iudicans:aut ſyriace iſta. דינה

Dinei.Iudices:ſiue iudicia. דניא

Dionyſſus.Diuinitus ſtimulatus vel compunctus.G. διονύσιος

Dióscorus.Diuina ſaturitas:vel diuinum ornamentum.G. διόσκορος

Diotrepes.A ioue nutritus.G. διοτρεφής

Diſan.Trituratio: ſiue pinguedo: vel cinis: aut abundans dens vel ebur. דישן

Diſon.Trituratio:ſiue pinguedo:vel cinis. דשון

Doch.Cõmotus:ſiue impulſus:aut cõminutus.D.

Dodan.Dilectio aut mãmilla ei⁹:vl̃ patru⁹ ei⁹.heb.dodau. דודו

Dodanim. Dilecti vel patruelis ſomnus: aut mammilla dormientis. דדנים

Dodanim.1. Paralipo.1. Imperantes ſiue deſcendentes:aut imperantis vel deſcendentis ſomnus.heb.rodanim רודנים

Doech. Solicitus:ſiue anxius:aut piſcator.heb.doeg. דאג

Dom.Dominus:aut baſis:vel ſyriace auris.heb.adon. אדן

Domim.Sãguinei:aut ſilentes:vel ſimiles:aut ſyriace pecunie. דמים

Dor.Generatio:vel habitatio. דור

Doram.Generatio vel habitatio populi.D.

Dorcas.Caprea vel dãmula.G. δορκάς

Dorda.Habitaculum ſcientie:vel generatio ſcientie. דרדע

Dorimini.Generatio vel habitatio dextere.D.

Dorix.Rapidus:aut velox.D.

Doſitheus.Deodatus.G. δοσίθεος

Dothaim.Ritus:aut lex.heb.dothan. דתן

Druſilla.Rore conſperſa.G. δρουσίλλα

Dudi.Dilectus aut patruus meus. דודי

Duel.Cognoſcite deum:ſiue ſcientia dei. דעואל

Duma.Silentium:vel ſimilitudo. דומה

Durã. Generatio: vel habitatio:aut pyra.ſcilicet ignis.heb. dura. דורא

De incipientibus a littera.e.

EBal.Aceruus vetuſtatis:aut aceruus defluens. עיבל

Ebal.Geñ.10.interpretatur Peruerſitas vetuſtatis:aut peruerſitas fluxus.heb.obal. עובל

Eccleſiaſtes.Hebraice dicitur cohéleth: & interpretatur cõgregans: Eccleſiaſtes autem in greco congregans vel concionator interpretatur. ἐκκλησιαστής

Edema.Terra:aut ruffa:ſiue ſanguinea. אדמה

Eden.Voluptas:ſiue delitie.aut ſyriace tẽpus. עדן

Edẽna.Iudicium vel iudicans:aut ſyriace iſta.heb.dẽna. דנה

éder.Grex:ſiue defectio:vel priuatio. עדר

édes.Menſis:aut nouitas. חדש

Ediſſa.Myrtus:aut ſyriace letitia. הדסה

Edna.Voluptas:aut ſyriace tempus. עדנא

Ednas.Idem.

Ednas.1.Paralipo.12.interpretatur Eterna requies: ſiue teſtimonium quietis. עדנח

Edom.Ruffus:ſiue terrenus:aut ſanguineus. אדום

Edom.Ioſ.3.Homo:ſiue ruffus: aut terrenus: vel ſanguineus.heb.adom.& eſt nomen vrbis. אדם

Edrái.Fortitudinis vel magnitudinis aceruus: aut nubes ſiue interitus iniqui aut ſocii vel paſtoris ſiue cõfractionis. אדרעי

Epha.Laſſus:aut volãs: vel ſyriace plicatus vel cõplicatus. עיפה

Epha.Ezechiel.45.Genus eſt menſure. איפה

ἐπαινετός Ephenetus.Laudabilis.G.

חפר épher.Fodiens:aut explorãs:ſiue opprobriũ:vel cõfuſio.

עפר épher. Geñ.25. Et.1. Paralip.1. &.4.&.5. vbi dr̃. & epher & iahalon:interp̃tatur puluis:ſiue hinulus aut plũbum.

חפרי Epherite. Fodientes: aut explorantes: ſiue opprobria:vel confuſiones.

פרמשתא Ephermeſta.Ruptura fundamenti:vel rupturã ponens;aut ex hebreo & ſyro taurus anniculus.heb.phermeſta.

ἐφέσιοι Epheſii.Deſiderabiles.G.

ἔφεσος Epheſus.Idem.ſ.n.G.

Epheta.Aperire imperatiui modi:paſſiue vocis.

אפה Ephi.Genus eſt menſure.

אפד Ephod.Superhumerale:aut ornamentum.

אפר Ephor.Iudi.8.f.&.1.Paralipo.15.interpretatur. Suphumerale:aut ornamentum.heb.ephod.

עפרה Ephrã.Puluerulenta:ſiue plumbea:aut damula.

אפרים Ephraim.Frugifer:aut creſcens.

עפרה Ephraim.1.Reg.13.interpretatur Puluerulenta: ſiue plumbea:aut damula.heb.ephra.

אפרתה Ephráta.Vbertas:ſiue frugifera:vel creſcẽs:aut incinerata.

אפרתים Ephratéi.Vbertates:ſiue frugiferi:aut creſcẽtes:vl̃ icinerati

Ephrateus.Idem.ſ.n.

חפרע Ephree.Coopermentum iniqui vel ſocii aut confracti:ſiue portus iniqui.vel ſocii aut confracti.

אפרים Ephrem.frugifer:aut creſcens.

עפרון Ephron.Pului:ſiue hinulus:aut plumbeus.

Egbathana.Frater mortis.D.

אחמתא Egbathanis.Idem.heb.echmatha.

הגא Egeus.Meditatio:ſiue loquela: vel gemitus:aut ablatio.

יגאל Egial.Redemptor:vel redemptus:ſiue inquinatus.

מצרית Egyptia anguſtians:ſiue tribulans.

מצרים Egyptii.Anguſtiantes;ſiue tribulantes.

Egyptius.Idem.ſ.n.

מצרים Egyptus.Anguſtie:ſiue tribulationes.

חגלה Egla.Feſtiuitas aut gyratio eius.

עגלה Egla.2.Reg.3.&.1.Paralipo.3.interpretatur Vitula:aut currus:ſiue rotunda.

עגלון Eglon.Vitulus:aut currus:ſiue rotundus.

אלה Ela.Ilex:vel quercus:aut maledictio:vel iuramentum.ſ.imprecationis:aut ſyriace deus.

אלעד Elad.Dei eternitas:vel dei teſtimonium:aut dei preda.

אלעדה Elada.Dei cetus vel congregatio:aut dei eternitas ſiue teſtimonium:vel dei preda.

ἑλλάς Ellada.Grecia.G.

Elai.Fortis:vel deus meus.D.

עילם Elam.Adoleſcens:ſiue occultus:aut ſeculum.

Elamite.Idem.p.n.

אלעשה Elaſa.Dei factura.

אלקנה Elchana.Deus zelotes:aut dei poſſeſſio:vel dei calamus:ſiue deus nidus eius.

חלקיה Elceia.Portio ſiue pars domini:aut lenitas domini.

חלקי Elci.Portio:ſiue pars:aut lenis.

חלקיה Elchia.Portio ſiue pars domini:aut lenitas domini.

Elchias.Idem.

אלדעה Eldaa.Dei ſciẽtia:aut dei cognitio.

אלדד Eldad.Dei dilectus.

Elleadebarim. Quintus liber legis: & interp̃tatur hec ſunt uerba:quia ſic incipit in hebreo.grece autem vocatur deuteronomium.i.ſecundatio legis.

אלעלה Eleale.Dei aſcẽſio:ſiue dei holocauſtum.

אלחנן Eleanan.Dei gr̃a:ſiue dei mĩa:aut dei donũ.heb.elchanan.

אלעזר Eleazar.Dei adiutorium:ſiue dei atrium.

Eleazarus.Idem.

élech.Portio:ſiue pars:aut lenitas. חלק

Elechite.Idem.p.n.

Electa.Latinum eſt:& grece idem ſignificat.

éleph. Mũdus.i.orbis:vel muſtela:aut ſyriace rubigo.heb. éled. חלד

Elel.Laudans:ſiue lucifer:aut ſtultitia. הלל

Eleutherus.Liber vel ingenuus.G. ἐλεύθερος

Elphaal.Dei opus:vel dei operatio. אלפעל

Elphéleth.Deus liberationis:ſiue deus meus expellens. אליפלט

Eli.Deus meus. אלי

Eliab.Deus meus pater:ſiue deus patris. אליאב

Eliaba.Deus abſconditus:ſiue deus dilectionis. אליחבה

Eliachim. Dei reſurrectio aut affirmatio:ſiue deus reſurrectionis vel firmitatis:aut deus vindicans. אליקים

Eliada.Dei ſciẽtia:vel dei cognitio. אלידע

Eliadam.Idem.heb.eliada.

Eliade.Idem.

Eliam.Dei populus. אליעם

Elias.De⁹ dominus:aut fortis dominus. אליהו

Eliaſaph.De⁹ augẽs:vel de⁹ augmẽtationis:aut de⁹ finiẽs. אליסף

Eliaſib.Deus conuerſionis:aut dei ſeſſio vel habitatio:ſiue dei inſuflatio. אלישיב

Eliaſub.Idem.

Eliátha.Deus meus tu:aut deus meus venit. אל אתה

Elibaa.Deus abſconditus:ſiue dei dilectio.heb.eliaba. אליחבה

Elica.Dei pellicanus:aut fortis vomitus. אליקא

Elici.Nigri:aut circũuoluti:vel retorti.G. ἕλικοι

Elida.Dei ſcientia:vel dei cognitio. אלידע

Eliel.Deus meus deus:vel dei fortitudo:ſiue dei potentia. אליאל

Eliézer.Dei adiutorium:ſiue dei atrium. אל עזר

Eliphal.Dei miraculum:vel dei iudicium. אל פל

Eliphálech.De⁹ liberationis:ſiue de⁹ meus expellens.heb. eliphálet. אליפלט

Eliphálech.Idem.

Eliphalu.Deus mirabilis:ſiue deus iudicii. אל פלהו

Eliphaz.Dei niſus vel conatus:aut dei aurum obrizũ. אליפז

Elipheleth.Deus liberationis:ſiue deus meus expellens. אליפלט

Elim.Arietes:aut fortes:vel cerui:ſiue valles. אלים

Elymaida.Paniceaa panico qđ eſt genus ſeminis.G. ἐλυμαΐς

Elymas.Magus:ſiue corruptor:vel perniciosus.G. ἐλύμας

Elimélech.Deus meus rex:aut dei conſilium. אלימלך

Elioenái. Ad ipſum oculi mei:ſiue ad ipſum fõtes mei:aut ad ipſum afflictio vel paupertas. אליועני

Elioenai.1.Paralipo.26. & Eſd.8.interpretatur Ad dominum oculi mei:aut deus ipſe oculorum meorum. אליהועני

Eliopolis. In hebreo eſt on:quod interpretatur dolor: vel fortitudo:aut triſtitia: grece verò eliopolis interpretatur ſolis ciuitas. ἡλιόπολις און

Elioreph.Dei hyems:aut deus iuuẽtutis: ſiue forte opprobrium:aut ex hebreo & ſyro:deus acuminis. אליחרף

Eliſa.Deus eſt:aut dei agnus:ſiue deus cõmodans. אל שה

Eliſabeth.De⁹ iuramẽti vel ſaturitatis:ſiue dei ſeptenariũ. אלישבע

Eliſaphan. Deus aquilonis: ſiue de⁹ abſcõditus:aut de⁹ ſpeculator. אלצפן

Eliſaphat.Deus iudicans. אלישפט

Eliſama.Deus exauditionis:ſiue dei exauditio. אלישמע

Eliſeus.Dei ſalus;vel deus ſaluans. אלישע

Eliſu.Idem.heb.eliſua.

Eliſua.Idem.

Eliſua.1. Paralipo.3.interpretatur Deus exauditionis: vel dei exauditio.heb.eliſama. אלישמע

Eliſur. Dei fortitudo: ſiue dei petra: aut dei plaſmatio vel colligatio. אליצור

Eliud. Deus laudis: ſiue deus confeſſionis: aut dei laus vel confeſſio.D.

Elméleth.Dei regnum vel dei conſilium.heb.elmélech. אלמלך

Elmodad.Dei menſura:aut atrium dilecti. אלמודד

עלמון דבלתים Elmondeblataim. Duo noia sunt Elmon quod interpretatur occultatio: siue adolescentia: aut seculu: vel conteptus Deblataim palathe.i.masse de ficibus compacte.
אלנעם Elnaem. Dei pulchritudo: siue deus mouens eos.
Elnaen. Idem.heb.elnaem.
אלנתן Elnathan. Deus dedit: siue dei donum.
Eloi. Deus meus.
אילון Elon. Illex vel quercus: seu fortis: aut ceruus.
חלון Elon. Nu.2.& Hiere.48. interpretatur Fenestra: vel pphanatio: siue dolor: vel infirmitas.
חלקת Elrath. Portio siue pars: aut lenitas.heb.elchath.
אלתולד Eltholad. Dei generatio.
אלול Elul. Vlulatus: siue pernoctatio.
בול Elul.3.Reg.6. Germen: aut deflués: siue vetustas.heb.bul.
אלזבד Elzebad. Dei dotatio.
זיף Elziph. Istud os vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb.ziph.
Emalchuel. Rex dei: regnum dei: vel nuncius dei.D.
הימם Emam. Turbatio eorum: aut tumultus eorum.
הימן Eman. Multus: aut tumultuans: vel syriace fidelis.
עמנואל Emanuel. Nobiscum deus.
חמת Emath. Ira: vel indignatio: aut calor: siue murus: aut vter: vel lagena.
מאה Emath. Nee.12. interpretatur Centum.heb.mea.
חמתי Ematheus. Iratus: siue indignatus: aut calidus: siue murastus: aut vter: vel lagena.
Emaus. Timens consilium: vel matris aut gétis consilium: seu populus abiectus.D.
אמר Emer. Dicens: siue loquens: vel exaltatio: au syriace agnus.
Emmer. Idem.
אימים Emim. Timores: aut terribiles: vel populi: siue insula aqru.
חמור Emor. Asinus: siue lutu: aut vinosus: vel syriace grauis: aut ponderosus
Emmor. Idem.
עמרי Emri. Manipulus meus: au seruitus: vel gomor genus mensure capiens decimam partem ephi.
ענק Enach. Gigas: aut torques vel monile: siue oneratus.
Enachim. Idem.p.n.
עינחדה Enada. Oculus acutus vel letus: aut fons acuminis vel leticie: siue ex syro & hebreo fons vel oculus vnus siue nouus.
חנדד Ennada. Nee.3. interpretatur Gratia vel misericordia dilecti.heb.enadad.
Enadab. Idem.heb.enadad.
עינים Enaim. Fons: vel oculus eorum.
Enam. Nubes vel fons eorum: aut oculus eorum.D.
עינן Enan. Nubes: vel augurium: siue fons aut oculus earum.
ἐγκαίνια Encenia. Renouatio: vel dedicatio.i.festum pro renouatione vel dedicatione templi.G.
עינדור Endor. Fons siue oculus generationis vel habitationis.
Αἰνέας Eneas. Laudatus.G.
חנדד Enebad. Gratia vel misericordia dilecti.heb.enedad.
עינגדי Engaddi. Fôs siue oculus hedi vel felicitatis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus incisionis vel scissure.
עינעגלים Engallim. Fons siue oculus vitulorum vel curuum aut rotunditatum.
עינגנים Engannî. Fons hortorum: siue oculus protectionum.heb. engannim.
Engannim. Idem.
חנוך Enoch. Dedicatus: vel disciplinatus: aut morigeratus.
Enochite. Idem.p.n.
עינן Enon. Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium.
הנם Ennon. Ecce illi: siue diuitie eorum: aut decipiens eos: vel contristans eos.heb.ennom.
אנוש Enos. Homo vel vir: siue oblitus: aut desperatus.

עין שמש Ensemes. Fons siue oculus solis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus ministerii vel famulatus.
Ἐπαφρᾶς Epaphras. Spumans.G.
Ἐπαφρόδιτος Epaphroditus. Venustus: siue iocundus.G.
Ἐπικούριοι Epicurei. Adiutores: siue auxiliatores.G.
Ἐπινίκιον Epinicion. Canticum victorie.G.
Ἔραστος Erastus. Amabilis.G.
חרם Erem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum vel consecratum.s.deo.
Erioch. Longus: aut procerus: siue sacietas vel ebrietas tua aut leo tuus.D.
אשען Esaan. Innixus: vel sustentatus: siue ignis afflictionis vel responsionis.
ישעיה Esaia. Salus domini.
Esaias. Idem.
ישמרי Esamari. Custos vel custodia.heb.iesamari.
עשו Esau. Faciens: vel operans: aut tinea eius.
אשבעל Esbaal. Ignis idoli: siue ignis dominantis aut subiicientis vel possidentis.
אצבן Esbon. Festinans intelligere: siue festinans edificare.
Escarioth. In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminatiois vel mortis.D.
Escariothes. Idem.
Escariotis. Idem.
אשכל Eschol. Botrus: siue orbatio: aut ignis omnis.
עזרא Esdras. Adiutor: siue atrium.heb.ezras.
Esdrelon. Adiutorium fortitudinis: vel quercus auxilii.D.
Esdrin. Adiutorium.D.
אשבן Eseban. Ignis filii vel edificantis aut intelligentis.
חשבון Esebon. Numerus: siue cogitatio: aut festinans intelligere vel edificare.
אצבן Esebon. Gen.46. Festinatio filii: aut festinatio intelligentis vel edificantis.
עשק Esech. Violentia: siue calumnia.
אזל Esel. Ambulans: siue vilificans: aut stillans.heb.ezel.
אצר Eser. Cellarium: siue thesaurus: aut angustians.
עזר Eser.1.Paralipo.4. Adiutorium: siue atrium.heb.ezer.
אספתא Esphatha. Cógregatio: siue collectio: aut cósumás vel finiés.
חשמנה Esmona. Festinatio numerationis vel muneris: aut festinatio preparatiois: vel legatio.i.ambasiata.
אשנה Esna. Mutatio: siue dormitatio: aut iteratio vel secundatio.
עזראל Esrael. Adiutorium dei: siue atrium dei.heb.ezrael.
חצרי Esrai. Atrium: siue fenu.
אשריאל Esriel. Beatitudo dei: aut intuitus fortis: vel gressus dei.
חצרן Esrom. Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenum.heb.efron.
Esronite. Idem.p.n.heb.esronite.
אשתמע Esthama. Exauditio: vel mulieris vterus.
Esthamo. Idem.
אשתאל Estaol. Postulatus: aut mulier fortis: vel ignis laboris.
Estaolite. Idem.p.n.
אשתמע Esthemo. Exauditus: vel mulieris vterus.
אשתון Esthon. Vxor eius: aut ignis donu.
אתני Ethai. Robustus: siue signu meu: aut vomer: vel aduentus.
אחיה Ethaia. Frater domini.heb.echaia.
חתלון Ethalon. Contritio mansionis: aut formidabilis mansio: siue inuolutio eius.
איתן Etham. Fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum. heb.ethan.
אתם Etham. Exo.13.& Nu.33. Fortitudo eorum: aut vomer vel aduentus eorum: siue signum eorum.
עיטם Etham. Iudi.15.&.1.Paralipo.4.a. vbi dicitur. Ista quoque stirps etham.&in eo.c.&.2.Paralip.11. Auis eoru: siue luto lutio eoru: vel calamus eorum: aut syriace cósiliu eorum.

איתן Ethan. Fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum.
איתן Ethan.1.Paralip.4.a.ibi Isaar & ethan: interpretatur Donu: aut merces: vel signu filii: aut aduetus filii.heb.ethna.
עני Ethanni. Afflictus: vel paup: siue respondens.heb.hanni.
אתיאל Etheel. Mecu deus: siue signu dei: aut aduetus vel vomer dei
חתי Ethei. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes.
עתי Ethei.1.Paralip.2. Hora mea vel tempus meum.
עתר Ether. Oratio: siue deprecatio.
חת Ethus. Cófractus vel formidás: aut stupés: vel syriace descédés
עתי Ethi. Hora vel tempus meum.
תילון Ethilon. Murmuratio: siue aceruus eius: aut suspensio eius heb.thilon.
חתים Ethim. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syria ce descendentes.
כוש Ethiopia. In hebreo dr chus: & iterptatur nigra vel nigredo. Ethiopia aut in greco ardoré vel incendium signat.
כושי Ethiops. In hebreo dicitur chusi: & interpretatur niger. ethiops aut in greco ardentem vel incensum significat.
Ethiopes. Idem.p.n.
ציים Ethiopes. ps.71.&.73. In hebreo est siim: & interpretatur Siccitates: aut naues vel trieres: siue demones.
כושית Ethiopissa. In hebreo dicitur chusith: & interpretatur nigra. grece vero ardentem vel incensam significat.
חוה Eua. Viua: vel viuens.
εὔβουλος Eubolus. Prudens: aut bene consulens.G
εὐωδία Euchodia. In greco est euodia: & iterpretatur Bonus odor vel bene olens.G.
חוי Euei. Viuétes: aut loquétes: vel nűciátes: aut syriace colubri
עוים Euei. Deut.2.& Ios.13.&.4. Reg.17. interpretatur iniqui siue peruersi
εὐεργέτης Euergetes. Benefactor: siue beneficus.G.
חוי Eueus. Viuus: aut loqués: vel nuncias: aut syriace coluber.
פרת Euphrates. Frugifer: siue fructificans: aut crescens.
אפרתי Euphrateus. Frugifer: siue fructificans: aut incineratus. heb.ephrateus.
אוי Eui. Ve: aut desiderans: vel desiderium meum.
חוילה Euila. Dolens: siue parturiens: aut loquens illi: siue annuncians illi.
Euilath. Idem.heb.euila.
אוילמרדך Euilmerodach. Stulti amaritudinem conterens: aut stultus amare contritus.
εὐμενής Eumenis. Mitis: siue beniuolus.G.
εὐνίκη Eunice. Bona victoria.G.
εὐπάτωρ Eupater. Bonus pater.G.
εὐπάτωρ Eupator. Idem.G.
εὐπόλεμος Eupolemus. Bene pugnans vel bonus pugnator.G.
εὐτυχος Euthicus. Felix: aut bene fortunatus.G.
כסיל Exul. Arcturus nomé stelle: siue stultitia: aut ilia.heb.chesil
עזגד Ezeab. fortitudo felicitatis: siue fortis accinctus: aut ex hebreo & syro fortis concisio.heb.ezgad.
חזקי Ezeci. Fortis: siue apprehendens.
חזקיהו Ezechias. Fortitudo dni: siue apprehensio dni.
יחזקאל Ezechiel. fortitudo dei: siue apprehensio dei.
יחזיאל Ezechiel. Esd.8. interptatur. Vides deu.heb.ieziel.
אזל Ezel. Ambulatio: siue vilificatio: aut stillatio.
אצליהו Ezelias. Liberás vel reseruans dns: aut prope dnm.
עזר Ezer. Adiutorium: siue atrium.
הקטן Ezethan. Paruus: siue minimus.heb.ecethan.
יזיה Ezia. Distillatio vel aspersio domini.
עזיאל Eziel. fortitudo dei: siue hircus dei.
עזריאל Eziel.1.Paralip.27.c.auxiliu dei: siue atriu dei.heb.ezriel
חזיון Ezion. Visio: vel prophetia.
חזיר Ezir. Porcus: aut syriace conuersus: vel reuersus.
עזרא Ezra. Adiutorium: siue atrium.
אזרחי Ezraites. Indigena: siue orientalis.

עזראל Ezrel. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עזרי Ezri. Adiutorium: siue atrium.
עזריקם Ezricam. Auxilium resurgentis vel vindicantis: siue atrium resurgentis vel vindicantis.
עזראל Ezriel. Auxilium dei: siue atrium dei.
חצרו Ezro. Atrium aut fenum eius

De incipientibus a littera. f.

פקח Facee. Aperiens.
פקחיה Faceia. Aperiens dominus.
פדיה Fadaia. Redemptio domini.
עדיה Fadaia.4.Regum.22. Interpretatur testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini.heb.adaia.
פדהצור Fadassur. Redemptor fortis: vel redimens petra: aut redemptio plasmationis vel colligationis.
פדון Fadon. Redéptio eius: aut syriace iugum vel iuga.s.boum.
פלאיה Falaia. Miraculum domini: siue occultum domini.
פלחא Falcam. Fragmen: vel frustum: aut scissura: vel syriace obsequium.heb.falca.
פלג Falech. Diuisio.heb.faleg.
פלת Falech.1.Paralipo.2.c. interpretatur ruina: vel iudicatio. heb.faleth.
פלט Falech.1.Paralip.2.f. Interpretatur Liberatio: siue expulsio.heb.falet.
פלל Falel. Cogitans: siue orans: aut iudicans
פלט Falleth. Liberatio siue expulsio.
פלוני Falonites. Cadens: siue ocultus.
פלטי Falti. Liberatio: siue expulsio.
פלטיה Faltias. Liberatio dni: aut expulsio domini.
פלטיאל Faltiel. Liberatio dei: aut expulsio dei.
פלוא Fallu. Mirabilis: aut occultus.
Falluite. Idem.p.n.
פניאל Fanuel. Videns deum: siue facies dei.
פרה Fara. Frugifer: vel fructificans: aut crescens: siue vacca
פערי Farai. Hiatus: siue apertio.
פראם Faram. Onager eorum: vel ferocitas eorum: aut fructificatio matris: vel taurus matris.
פראן Faran. pulchritudo: siue laus: aut gloriatio: vel propagies.
פרעה Farao. Dissipans: siue discooperiens aut nudans: vel syriace vindicans.
פרעהנכו Faraonechao. Dissipans siue discooperiens aut nudás claudum vel percussum: aut ex syro & hebreo vindicans claudum vel percussum.
פרעתון Farathon. Dissipatio vel ruptura aut denudatio eius: vel syriace vindicta eius.
Farathonites. Idem.
פרץ Fares. Diuisio.
פרש Fares.1.Paralip.7. Interpretatur Eques: aut diuidens: siue exponens: vel declarans.
פרעש Fares. Esd.2.&.8. Pulex: vel culex: siue fructus tiee.heb.faros
פרצי Faresite. Diuisi.
פרפר Farfar. Cóminutus: aut fructificatio fructus: siue taurus tauri.
Farisei. Diuisi.D.
Fariseus. Diuisus.D.
פרנך Farnath. Taurus percutiens vel percussus aut contussus: siue fructificatio aromatum.heb.farnach.
פרעש Faros. Pulex: vel culex: aut fructus tinee.
פרשנדתא Farsandathan. Reuelatio menstrui vel commotionis: siue: aut equitis commotio: siue stercus menstruorum vel cômotionis eius.heb.farsandatha.
פרוח Faria. Floridus: aut syriace volans.
פרודה Faruda. Separatio: vel dispersio.

פְּרוּרִים Farurim. Lebetes: ſiue ſuburbana.
פֶּסַח Fáſe. Tranſitus: ſiue claudicatio.
Fáſea. Idem.
Faſelida. Trāſitꝰ vel claudicatio natiuitatis vel gn̄atiōis. D.
Faſeron. Oris canticum: ſiue os planum. D.
פַּסְפָּה Faſſa. Diminutio oris: vel os diminutum.
פִּסְגָּה Faſga. Collis: ſiue altitudo: aut munitio.
פַּשְׁחוּר Faſſor. Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum: aut expandens foramen vel albedinem.
Faſſur. Idem.
פְּתַחְיָה Fataia. Porta domini: ſiue aperiens dominus.
פְּתוּאֵל Fatuel. Buccella dei: ſiue perſuaſio dei: aut dilatatio dei.
פַּתְרוֹס Fatures. Buccella roris: aut perſuaſio vel dilatatio ruine vel diſtillatiōis
פָּעוּ Fáu. Vlulans: aut gemens: vel apparens.
Fe. Os ab ore: aut hic: ſcilicet aduerbium loci. D.
φοίβη. Feben. Lucida: vel pura. G.
פְּדָאֵל Fedael. Redemptio dei.
פַּגְעִיאֵל Fegiel. Obuiatio dei: ſiue deprecatio dei.
פִּלְדָּשׁ Feldas. Ruina triture: aut iudicium triture.
פְּלָאיָה Feleia. Miraculum domini: ſiue occultum domini.
פְּלַלְיָה Feleia. Nee. 11. Cogitans dominum: aut orans dominum: ſiue iudicium domini. heb. Felelia.
פֶּלֶת Féleth. Ruina: ſiue iudicatio.
Felethi. Idem.
רֵעִי Felethi. 3. Reg. 1. In hebreo eſt rei: & interpretatur aſſociantes: ſiue paſtores: vel amici.
רָצִים Felethi. 4. Reg. 11. In hebreo ē raſim: & iterp̄tatur curſores
Felix. Latinum eſt.
פְּלוֹנִי Felonites. Cadens: ſiue occultus.
פַּלְטִי Felti. Liberatio: vel expulſio.
פְּלַטְיָה Feltia. Liberatio domini: aut expulſio domini.
Feltias. Idem.
פְּנִנָּה Fenenna. Gemma: ſiue facies noſtra.
φοινικίς. Fenicis. Rubea: vel purpurea: aut palma. ſ. arbor. G.
Fenicis. Gen̄. 14. Non eſt in hebreo.
פְּרִזִּי Ferezei. Rurales. ideſt habitantes in villis abſq; muro.
Ferezeus. Idem. ſ. n.
פַּרְעֹשׁ Feros. Pulex: vel culex: ſiue fructus tinee.
פֶּסַח Feſſe. Tranſitus: ſiue claudicatio.
Feſtus. Latinum eſt.
פַּשְׁחוּר Feſſur. Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum: aut expandens foramen vel albedinem.
פַּחַת־מוֹאָב Féthmoab. Dux moab: vel dux ex pr̄e: ſiue fouea ex patre.
פַּתְרוֹס Fethros. Bucella roris: aut pſuaſio vel dilatatio ruine vel diſtillationis.
Fetruſim. Idem. p. n.
פִּי הַחִירֹת Fiairoth. Os vel labium libertatis: aut os ſculptum: ab ore non ab oſſe.
פִּיכֹל Ficol. Os oīum. i. oīs lingua: aut oris pfectio vel cōſumatio
φιλαδέλφία Filadelphia. Amor fratris vel fraternitatis. G.
φιλάρχης Filarches. Amator principis. G.
φιλήμων. Filemon. Deoſculans. G.
φίλητος. Filetus. Amabilis. G.
φύγελλος Filetus. Secunda ad Timotheum. 1. d. In greco eſt fygellus: & interpretatur fugitiuus. G.
φιλιππήσιοι Filippenſes. Bellicoſi: ſiue amatores equorum. G.
φιλίππις. Filippis. Bellicoſa: ſiue amatrix equorum. G.
φίλιππος. Filippus: Bellicoſus: vel amator equorum. G.
פְּלֶשֶׁת Filiſtea. Conſperſa. ſ. cinere vel puluere: ſiue ruina appoſita: vel ruina duplex: ſeu ruine potus: vel cecidit bibens.
פְּלִשְׁתִּים Filiſtei. Conſperſi. ſ. cinere vel puluere: aut ruine appoſite: vel ruine duplices: ſiue ruine potꝰ: aut ceciderūt bibētes
פְּלִשְׁתִּי Filiſteus. Idem. ſ. n.
Filiſtiim. Idem. p. n.

Filiſtini. Idem.
Filologus. Amator litterarum: vel amator verbi. G. φιλολόγος
Filometor. Amator matris. G. φιλομήτορ.
Finees. Aſpectꝰ vel facies cōfidētie vel protectionis. פִּינְחָס
Finon. Gemma: ſiue aſpiciens: aut os eternitatis: vel os filii aut ex hebreo & ſyro os piſcis: ab ore non ab oſſe. פִּינֹן
Finon. Nu. 33. Gemma: ſiue aſpiciens. heb. funon. פּוּנֹן
Fiſon. Oris mutatio: ſiue multitudo: aut extenſio. פִּישׁוֹן
Fiton. Bucella eorum: aut oris conſumatio: ſiue perſuaſio vel dilatatio eorum. heb. fitom. פִּתֹם
Fiton. 1. Paralip. 8. & 9. Buccella eius: aut perſuaſio vel dilatatio eius: vel oris donum. פִּיתוֹן
Flegon. Comburens: ſiue ardens. G. φλέγων.
Foccreth. Oris exterminatio: vel oris conciſio. פֹּכֶרֶת
Fogor. Hiatus: ſiue apertio. פְּעוֹר
Follathi. Opera mea: ſiue opus meū. פְּעֻלְּתַי
Forátha. fructificatio: ſiue multiplicatio: aut ſortilegus. פּוֹרָתָא
Fortunatus. Latinum eſt.
Foſech. Fragmentum tuum: ſiue diminutio tua. פַּסַּךְ
Fóu. Vlulans: aut gemens: ſiue apparens. פָּעוּ
Frygia. Sicca: vel ardens. G. φρυγία.
Fryx. Siccus: vel ardens. G. φρύξ.
Fua. Hic aduerbium loci: aut os ab ore. פֹּה
Fua. Exo. 1. Gemens vel vlulans: aut apparens. פּוּעָה
Fua. Iudi. 10. & 1. Paralip. 7. Angulus: aut coma. פֻּאָה
Fuaite. Aſpiciens: vel facies mea. heb. funite. פּוּנִי
Ful. Ruina: aut faba. פּוּל
Funiel. Videns deum: ſiue aſpiciens deum. heb. fanuel. פְּנוּאֵל
Fur. Sors. פּוּר
Furim. Sortes. פּוּרִים
Fut. Aphrica: aut ſyriace craſſa: vel pinguis. פּוּט
Futhiel. Aphrica dei: vel ex ſyro & hebreo pinguedo dei. פּוּטִיאֵל
Futiphar. Ex ſyro & hebreo pinguedinē diſſipans: vel pinguedinis denudatio: aut ſyriace pinguedinis vindicta. פּוֹטִיפֶרַע

De incipientibus a littera. g.

GAabathites. Collis: ſiue calix: aut excelſa hora. heb. gabaathites. גִּבְעָתִי
Gaad. cōfractꝰ: aut formidās: vł ſyriace deſcēdēs. heb. iáath יַחַת
Gáal. Abiectio: ſiue abominatio. גַּעַל
Gíam. Tempeſtas: vel commotio. heb. gáas. גַּעַשׁ
Gáas. Idem.
Gaaz. Idem. heb. gáas.
Gába. Collis: ſiue calix. גֶּבַע
Gabaa. Idem.
Gabaa. 1. Reg. 14. a. vbi dicitur ſub malo granato que erat in agro gabaa: in hebreo eſt Migron: & interpretatur de gutture: aut timor ſiue horreum eius. מִגְרוֹן
Gabaad. Collis: aut calix: ſiue excelſa hora. heb. gabaath. גִּבְעַת
Gabaath. Idem.
Gíbae. Collis: aut calix. גֶּבַע
Gabaon. Collis: vel calix: aut dorſū vel eleuatio iniquitatis גִּבְעוֹן
Gabaonite. Idem. p. n. גִּבְעֹנִים
Gabaonites. Idem. ſ. n.
Gabatha. Eminens: vel excelſum. grece dicitur lithoſtratos quod interpretatur lapidibus ſtratus: & erat locus vel ſtratum lapideum eminens. D.
Gabathon. Dorſum vel eleuatio eius: aut palpebre eius: ſiue excelſum donum. גִּבְּתוֹן
Gábee. Collis: aut calix. גֶּבַע
Gabelus. Terminus: vel limes: aut confinium. D.
Gáber. Vir: aut virilis vel fortis: aut ſyriace gallꝰ gallinaceꝰ גֶּבֶר

גּוּר Gaber. 4. Regum. 9. Catulus: ſiue habitatio: aut collectio: vel timor. heb. gur.
גֵּבִים Gabin. Ciſterne: aut locuſte: ſiue altitudines. heb. gabim.
גַּבְרִיאֵל Gabriel. Vir deus: aut fortitudo dei: vel fortis meus deus.
גָּד Gad. Felix: vel accinctus.
גִּדֵּל Gaddel. Magnus: ſiue magnitudo: aut fimbria.
גָּדֵר Gáder. Murus: ſiue maceria vel ſepes
Gaderothites. Idem.
גִּדְגָּד Gadgad. Felicitas felicitatis: aut accinctus exercitus.
גַּדִּי Gadi. Hedus: ſiue felix: aut accinctus: vel ſyriace inciſus.
Gaddi. Idem.
יְדִיעֲאֵל Gadihel. Scientia dei. heb. iadihel.
גְּדֵרוֹת Gadiroth. Muri: ſiue macerie vel ſepes.
Gaddis. Aceruꝰ: vel cōgeries: ſiue felix vel accinctꝰ vir. D.
גָּדִי Gadite. De gad: quod interpretatur felix: vel accinctus.
גְּדוֹר Gador. Murus: ſiue maceria aut ſepes.
גַּחַר Gáer. Exitus caloris vel ire.
Gaius. Latinum eſt: & interpretatur dn̄s ex lingua latina priſca. grece vero terrenū aut gloriantem ſignificat
גִּלְעָד Galaad. Aceruus teſtimonii.
Galaadite. Idem. plu. nu.
Galaadites. Idem. ſ. n.
Galaaditim. Idem.
Galaaditis. Idem.
גָּלָל Galal. Rota: ſiue reuolutio: aut confinium: vel marmor.
Galalai. Idem.
γαλάται. Galate. Lactantes: vel lactei. G.
γαλατία. Galatia. Lactans: vel lactea. G.
גִּלְגָּל Galgal. Rota: ſiue reuolutio: aut aceruus acerui: vel reuolutio acerui.
Galgala. Idem.
Galgalis. Idem.
גָּלִיל Galilea. Volubilis: ſiue volutabilis: aut rota.
גְּלִילוֹת Galilea. Ioſ. 13. Idem. p. n. heb. galiloth.
Galilei. Volubiles: ſiue volutabiles: aut rotantes.
Galileus. Idem. ſ. n.
גַּלִּים Gallim. Coaceruantes: ſiue tranſmigrantes: vel reuoluentes: aut diſcooperientes.
אֶגְלַיִם Gallim. Eſa. 15. Gutte: aut gutta maris: ſiue coaceruātes: vel tranſmigrantes: aut reuoluentes. heb. agallim.
γαλλίων. Gallion. Lactans: vel lacteus. G.
גְּמַרְיָה Gamalias. Conſumatio domini: ſiue conſumptio domini. heb. gamarias.
גַּמְלִיאֵל Gamaliel. Retributio dei: aut camelꝰ dei: ſiue ablactatꝰ dei.
גְּמַרְיָה Gamarias. Conſumatio domini: aut conſumptio domini
גָּמוּל Gamul. Retributio: ſiue ablactatio.
גִּמְזוֹ Ganzo. Etiam iſte: aut ſcirpus vel iuncus iſte. heb. gamzo.
גַּחַם Gaon. Educens eos: ſiue exitꝰ eorū: aut exitꝰ caloris. heb. gáam.
גָּרֵב Gareb. Scabies: aut ſyriace hydria.
גְּרִזִּים Garizim. Secures: vel ſciſſores.
גַּרְמִי Garmi. Oſſeus, vel oſſa: aut peregrinationis aqua: vel ſyriace cauſa mea.
גִּשְׁפָּא Gaſpha. Appropinquatio oris: ſiue accedens huc.
גַּעְתָּם Gatham. Tactus eorum: vel mugitus eorum: aut mugitus perfecti vel ſimplicis.
גּוֹלָן Gaulon. Tranſmigratio eorum: vel reuolutio eorum: aut ex ſyro & hebreo intus manens.
עַזָּה Gaza. Fortis: aut capra.
גִּזְבָּר Gazabar. Theſaurarius.
גְּזֵרָה Gazara. Preſciſſio: ſiue diuiſio: aut ſententia.
Gazaris. Idem. D.
עַזָּתִים Gazei. Fortes: aut capre: vel hirci.
גָּזָם Gazem. Eruca: ſiue vellus eorum: aut tranſitus eorū: ſiue tōdens eos.
Gazenſes. Fortes: aut capre: vel hirci. D.

Gázer. Preſciſſio: ſiue diuiſio: aut ſententia. גֶּזֶר
Gazer. Ioſ. 13. & 1. Paralip. 26. Auxiliū: ſiue auxiliator. heb iazer. יַעְזֵר
Gazophylaciū. Vbi gaza. i. theſauri templi ſeruabantur ex perſico & greco.
Geba. Collis: aut calix: ſiue vas. גֶּבַע
Gebai. Dorſum: ſiue eleuatio: aut ciſterna: ſiue locuſta: vel ſyriace exactor. גֵּבַי
Gebal. Terminus vel limes. גְּבָל
Gebar. vir: aut virilis: ſiue fortis: vł ſyriace gallꝰ gallinaceꝰ גֶּבֶר
Gebellem. Vallis ſalinarū vel nautarū. heb. gemelle. גֵּי מֶלַח
Gebeth. Collis: aut calix: ſiue excelſa hora. גִּבְעַת
Gebethon. Dorſum ſiue eleuatio eius: aut palpebre eius: ſiue excelſum donum. גִּבְּתוֹן
Gebneel. Edificatio dei: ſiue intelligentia dei: aut filiatio dei. heb. iebneel. יַבְנְאֵל
Geddel. Magnus: ſiue magnitudo: aut fimbria. גִּדֵּל
Gedeon. Conterens vel confringens: aut ex ſyro & hebreo abſciſſio iniquitatis. גִּדְעוֹן
Gedera. Murus: ſiue maceria: aut ſepes גְּדֵרָה
Gederites. Idem.
Gederothaim. Idem. plu. nu. גְּדֵרֹתַיִם
Geddiel. Hedus dei: ſiue felicitatis deus: aut accinctionis vł expeditionis deus. גַּדִּיאֵל
Gedor. Murus: ſiue maceria: aut ſepes. גְּדוֹר
Gedur. Idem.
Gehenna. Vallis deceptionis vel triſtitie ſiue diuitiarum: aut ſyriace infernus. D.
Gehennon. Vallis decipiēs vel cōtriſtās eos: ſiue vallis diuitiarū ſuarum: aut ſyriace infernus. heb. gehennom. גֵּי הִנֹּם
Gelboe. Reuolutio inueſtigationis vel ſcrutationis: aut aceruus tumoris vel inflationis: aut ex hebreo & ſyro reuoluens deprecationem. גִּלְבֹּעַ
Geldeti. Magnitudo: aut fimbria. heb. gedleti. גִּדַּלְתִּי
Gelonites. Exultans: ſiue reuoluens: vel tranſmigrans: aut reuelans vel detegens. גִּלוֹנִי
Gemali. Retributio vel merces: aut ablactatus: vel camelus גְּמַלִּי
Gemineus. Dextera vel dexter. heb. iemineus. יְמִינִי
Gemini. Idem. heb. iemini.
Gémneus. Dexter. D.
Genebath. Furtiua: vel furtum: aut protectio vel hortꝰ filie גְּנֻבַת
Geneſar. Hortus principis: vel protectio principis. D.
Geneſar. Math. 14. In greco geneſareth: & hebraice iterp̄tatur hortꝰ aut ptectio pricipis: ſiue hortus vel protectio miniſtrantis. D.
Geneſareth. Idem. D.
Genthon. Hortus vel viridarium aut protectio eius. גִּנְּתוֹן
Geon. Pectus: ſiue eductio: aut exitus: ſiue vallis gratie vel manſionis. גִּיחוֹן
Gera. Ruminatio: ſiue pegrinatio: aut certatio vel cōflictus גֵּרָא
Gerara. Peregrinatio: vel certatio: aut conflictus. גְּרָרָה
Geraris. Idem.
Geraſeni. In greco gergeſeni: & hebraice interp̄tatur peregrinatiōi ſiue cōflictui aut ruminatiōi appropiquātes. D.
Geraſeni. Marci. 5. a. & Luce. 8. In greco gadarei & hebraice interp̄tatur ſepti: vel murati. D.
Gerreni. Incole: ſiue pegrini: aut certātes: vel cōfligētes. D
Gergeſei. Peregrinationi vel cōflictui aut ruminationi appropinquantes גִּרְגָּשִׁי
Gerſeus. Idem. ſ. n.
Gerſan. Aduena ibi: ſiue peregrinus noiatꝰ. heb. gerſam. גֵּרְשֹׁם
Gerſephatia. Non eſt in hebreo.
Gerſon. Exilium eius: vel peregrini mutatio. גֵּרְשׁוֹן
Gerſon. 1. Paralip. 15. & Eſd. 8. Aduena ibi: ſiue peregrinꝰ nominatus. heb. gerſom. גֵּרְשֹׁם
Gerſonni. Exul: vel peregrini mutatio. גֵּרְשֻׁנִּי
Gerſonite. Idem.

Gersonites. Idem.
להצה Gesa. Rixa: vel contentio: aut domini exitus. heb. iesa.
גשן Gesan. Appropinquans: aut vallis mutationis siue eboris
גשן Gessen. Appropinquatio vel approximatio (vel somni.
גשור Gessur. Vallis aspectus: aut vallis bouis: siue vallis murus:
גשורי Gessuri. Idem. (aut pons.
אשורי Gessuri. 2. Reg. 2. Beatitudo: aut intuitus: vel gressus. heb.
גת Geth. Torcular. (assuri.
גתים Gethai. Torcularia. heb. gethaim.
Gethaim. Idem.
גתחפר Gethepher. Torcular fodiens vel explorans: siue torcular confundens aut exprobrans.
גתים Gethei. Torcularia.
חתים Gethei. 4. Reg. 7. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes. heb. ethei.
יתר Gether. Vallis explorationis vel contemplationis: siue torcular explorationis: aut vallis turturis.
יתיר Gether. 1. Reg. 30. & 1. Paralip. 7. Excellens: aut residuum: siue remanens: vel explorans: aut funiculus. heb. iether.
גתי Getheus. Torcular.
גתרמון Gethremmon. Torcular mali punici: aut torcular excelsum.
Gethsemani. Vallis pinguissima: siue vallis olei. scribi debet gesemani. D.
גזז Gezen. Tondens: aut vellus: siue transitus. heb. gezez.
גזר Gezer. Precisio: siue diuisio: aut sententia.
Gezeron. Precisio doloris siue fortitudinis: aut diuisio vel sententia doloris siue fortitudinis. D.
גזוני Gezonites. Tondens: siue transiens.
גרזי Gezre. Securis: siue scissor. heb. gerze.
גדרות Gideroth. Muri: siue macerie: aut sepes.
גיחזי Giezi. Vallis visionis: aut vallis pectoris.
גילו Gilo. Exultatio: siue reuolutio: vel transmigratio: aut reuelatio: vel detectio.
גילוני Gilonites. Exultans: siue reuoluens: vel transmigrans: aut reuelans. vel detegens.
Gimel. Retributio: siue ablactatio. D.
גנת Gineth. Hortus: vel protectio.
גחון Gion. Pect9: aut eductio: l exitus: siue vallis gr̃e vel mãsiõis
κνίδος Gnidum. Atriplex genus herbe purgatiue vel laxatiue. G.
געתה Goatha. Tactus eius: aut mugitus eius.
גוב Gob. Cisterna: vel locusta: aut altitudo.
גדלתי Godolathi. Magnitudo: aut fimbria mea.
גדליהו Godolias. Magnitudo domini: aut fimbria domini.
גוג Gog. Tectum vel solarium: siue tegulatum.
גולן Golam. Trãsmigratio: siue reuolutio: aut ex syro & hebreo intus manens. heb. golan.
Golgotha. Caluaria. scilicet vbi sunt capita mortuorum.
גלית Golias. Trãsmigratio: aut accumulatio: siue reuolutio: vel
Goliath. Idem. (detectio.
גמר Gomer. Consumans vel consumens: aut deficiens.
עמר Gomor. Genus mensure. idest decima pars ephi.
עמרה Gomorra. Populus rebellis: aut populus timens: siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana.
Gomorrei. Idem.
γοργίας Gorgias. Terribilis: aut velox. G.
γορτύνη Gortinam. Faretra. G.
גשם Gossem. Pluuia: aut appp̃iquatio eorũ: vel syriace corpalis
גשן Gosen. Appropinquatio: vel approximatio.
געתם Gothan. Tactus eorum: aut mugitus eorum: siue mugitus perfecti vel simplicis. heb. gotham.
עתניאל Gothoniel. Hora siue tempus meum deus.
גוזן Gozan. Tonsio: aut vellus: siue transitus: vel corpus nutriens: aut ex syro & hebreo intus nutriens.

Greci. Hebraice dicitur ieuanim: & interpretatur decepto res: vel contristantes: siue cenosi: aut columbini: grece vero robusti vel fortes interpretatur. יונים
Grecia. In hebreo est iauan: & interpretatur decipiens: vel contristans: siue cenosa: aut columbina. grece vero robusta vel fortis interpretatur. יון
Grecus. Idem. masculini generis.
Guhel. Redemptio dei: siue exaltatio dei. גאואל
Guni. Hortus: siue protegens. גוני
Gunite. Idem.
Gurbaal. Catulus idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidẽtis: aut peregrinatio siue timor aut habitatio idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidentis. גורבעל

De incipientibus a littera. h.

Hanan. Gratiosus: siue misericors: aut donans. חנן
Haber. Socius: aut particeps: siue incãtator: aut liuor חבר
Haberite. Idem. p. n. (do. G.
Hadria. In greco andria: & itẽrptatur virilitas: aut fortitu ἀνδρία
Hadriel. Grex dei: aut ablatio dei: siue priuatio dei. עדריאל
Haemes. Ouum: siue cenosus: aut lineus. heb. habes. אבץ
Haphan. Thalamus eorum: siue coopertura eorum: aut littus eorum. heb. hapham. חפם
Happhim. Thalami: siue cooperti: aut littus maris. חפים
Hay. Aceruus: vel coaceruatio. עי
Hay. Nee. 11. Idem. heb. haya. עיה
Hayalon. Quercus vel ilex: siue fortis: aut ceruus. אילון
Hayan. Frater matris: aut frater gentis. heb. hayam. אחאם
Hayla. Ilices: vel quercus: aut cerue: vel fortitudines. heb. hayloth. אילות
Hayla. 4. Reg. 18. Dolor vel infirmitas maxille: siue principium humiditatis vel teneritudinis. heb. hala. חלח
Haylam. Ilices vel quercus: aut maledictiones: vel fortitudines. heb. haloth. אלות
Haylam. 4. Reg. 17. Dolor vel infirmitas maxille: siue principium humiditatis vel teneritudinis. heb. hala. חלח
Haylath. Ilices vel quercus: aut cerue: vel fortitudines. אילות
Haylon. Ilex vel quercus: siue fortis: aut ceruus. אילון
Hayman. Frater preparatus: siue frater dextere: aut frater אחימן
Hayo. Frater eius. (meus quid. אחיו
Hayrsẽmes. Ciuitas solis: aut ex hebreo & syro ciuitas seruicii vel ministerii. עירשמש
Haysaar. Frater matutinus: aut frater niger vel nigredinis אחישחר
Halus. Commixtio vel conspersio. אלוש
Hamaran. Asinus: vel lutum: aut vinosus. חמרן
Hana. Essentia: siue generatio. heb. haua. הוא
Hanan. Gratiosus: siue misericors: aut donans. חנן
Hares. Sol: aut testa. חרס
Harim. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum: vel consecratum. s. deo. חרם
Hasarsual. Atrium vel fenum vulpis: aut fenum femite. חצרשועל
He. Ecce: vel ista. D.
Hebal. Aceruus vetustatis: siue aceruus defluens. עיבל
Heber. Transiens vel transitus: aut ira: seu pregnans: vel syriace frumentum. עבר
Heber. Geñ. 46. & 1. Paralip. 4. & 7. & 8. b. vbi dicitur & ezeci & heber. iterpretatur socius aut particeps: vel adherens: siue incantator: aut liuor. חבר
Hebrea. Transiens: siue irata: aut pregnans. עבריה
Hebrei. transeuntes: siue irati: aut pregnantes: vel syriace עברים
Hebreus. Idem. s. n. (frumenta.
Hebri. Idem.

חברון Hebron. Societas: siue participatio: vel adhesio: aut incantatio: vel liuor.
עברנה Hebrona. Transiens: aut irascens. (tatio: vel liuor.
צפרנה Hebrona. Nu. 34. ex syro & hebreo falsitas caticĩ vel exultationis. heb. zephrona. (tio: vel liuor.
חברוני Hebroni. Societas: siue participatio: vel adhesio: aut incãta
Hebronite. Idem. plurali numero.
עדר Heder. Grex: siue defectio: aut priuatio.
אדר Heddo. Vapor aut nubes vel interitus eius.
חצור Hepher. Atrium: aut fenum. heb. hasor.
אלא Hela. Ilex vel quercus: siue fortitudo: aut maledictio
עילם Helam. Adolescens vel virgo. m. g. siue occult9: aut seculũ.
חלאם Helam. 2. Reg. 10. Exercit9 mĩs l gẽtis siue ancille: aut dolor siue expectatio matris vel ãcille aut gentis: vel sõniũ.
אלה Helam. 1. Paralip. 9. Ilex vel quercus: aut fortitudo: vel maledictio. heb. hela.
אלעשה Helasa. Dei factura. (ledictio. heb. hela.
אילת Helath. Cerua: siue fortitudo: aut ilex vel quercus.
אלקנה Helchana. De9 zelotes: aut dei possessio: siue dei calamus:
אלכשי Helchesens. Dei duricies: vel serotin9. (vel deus nidus ei9.
אלחתה Helchetẽ. ex hebreo & syro dei theca l capsa. heb. helthece.
חלקיה Helchias. Portio siue pars domini: aut lenitas domini.
חלקיה Helchias. nee. 1. expectãs dñs: siue hamõ dñi. heb. hechelias
מלכיהו Helchias. Hiere. 38. Rex dñs: siue cõsiliũ vel regnum dñi.
חלק Helech. Portio: siue pars: aut lenitas. (heb. melchias.
אלף Heleph. Mille: siue doctrina: aut bos. vel dux.
חלם Helem. Sõnias: aut sanãs: siue expectatio eorum: aut dolor
חלץ Heles. Armatus: siue liberatus: aut nudatus. (eorum.
Helles. Idem.
אלעשה Helesa. Dei factura.
Helesmoth. Secũdus liber legis: & interpretatur hec sũt nomina: quia sic incipit i hebreo. Grece aũt exodus vocatur i. exit9: qa i eo exit9 filiorũ israel de egypto prio cõtietur.
חלד Heeth. Mũd9. i. orbis: aut mustela: vel syriace rubigo. heb. heled. (vel mortariolũ.
עלי Heli. Eleuatio: siue oblatio: aut eleuans: vel offerẽs seu pila:
אליה Helia. Deus dominus: aut fortis dominus.
אליאב Heliab. Deus pater: vel deus patris.
אליקים Heliachim. Dei resurrectio vel affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans.
אליעם Heliam. Dei populus: aut deus populi.
אליהו Helias. Deus dominus: aut fortis dominus.
אלידד Helidad. Dei dilectus: vel dei dilectio.
אילים Helim. Arietes: siue fortes: vel cerui: aut valles.
ἡλιόδωρος Heliodorus. Solis donum. G.
ἡλιόπολις אן Heliopolis. Hebraice dicitur on: & interpretatur dolor: siue tristitia: aut fortitudo. Grece vero heliopolis solis ciuitas interpretatur.
אליחרף Helioreph. Dei hyems: aut deus iuuentutis: siue forte opprobrium: aut ex hebreo & syro deus acuminis.
אלישה Helisa. Deus est: siue dei agnus: aut deus commodans.
אלישוע Heliseus. Dei salus: vel deus saluans.
אליהוא Heliu. Deus meus ipse: aut fortitudo ipsius.
Helmadan. Deus mensure eorũ: vel deus idumẽti eorũ. D.
אלנתן Helnathan. Dei donum.
אלון Helon. Ilex: vel quercus: aut fortis.
חלון Helon. Nu. 1. & 10. & 1. Paralip. 6. c. interpretatur fenestra vel prophanatio: siue dolor aut infirmitas.
אילון Helon. Iof. 19. c. vbi dicitur helõ & thẽna. & 1. Paralip. 6. f. interptatur ilex vel q̃rcus: siue fortis: aut ceruus. heb. ayalon.
אלוני Helonite. Ilices vel quercus: aut fortes. (yalon.
הדי Helthai. Laudatio: siue confessio: aut clamor. heb. hedai.
אלתקא Helteco. Ex hebreo & syro dei theca vel capsa.
אלתולד Heltholad. Dei generatio.
הימן Heman. Multus: aut tumultuans: vel syriace fidelis.

Hemona. Popularis: siue populus noster. עמנה
Hen. Gratia: siue misericordia: aut mansio: vel requies. חן
Henan. Nubes: vel augurium: seu fons aut ocu'us earum. ענן
Hennon. Ecce illi: siue diuitie eorum: aut decipiens vel cõtristans eos. heb. hennom. הנם
Her. Vigil: aut denudãs: vel effũdẽs: siue emul9: vel ciuitas ער
Heran. Idem. ערן
Heranite. Idem. p. n.
Herchuei. Lõgi: aut sanantes: siue maledictio cõbustiõis. ארכוי
Hercules. Iunonis vel dominatricis gloria. G. ἡρακλῆς
Hered. Imperans: siue descendens. ארד
Hered. Iof. 12. Onager: aut syriace draco. ערד
Heredite. Imperantes: siue descendentes. (ce inimici ארדי
Herite. Vigiles: siue denudantes: aut effundentes: vel syria. ערי
Herma. Destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculum: siue dedicatum vel consecratum. scilicet deo. חרמה
Hermagedon. Mons euangelii vel euangelizationis: aut mons pomorum vel fructuum. scilicet electorum. D.
Herman. Sustentaculum: vel inauris. G.
Hermes. Mercurius: aut lucrum: vel refugium. G. ἑρμῆς
Hermogenes. Mercurio genitus: aut lucri generatio: vel refugium generationis. G. ἑρμογένης
Hermon. Destructio: siue anathema: vel rete siue retiaculũ aut dedicatum vel consecratum. scilicet deo. חרמון
Hermonii. Idem. p. n.
Herodes. Pellis gloria: vel pellibus glorians: aut mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. D. חרמונים
Herodiani. Idem. p. n. D.
Herodias. Idem. f. g. D.
Herodion. Iunonis vel dominatricis cantilena. G. ἡρωδίων
Heser. Atrium: aut fenum: חצור
Hesii. Prope me: vel iuxta me: siue auferens vel separãs. D.
Hestaol. Postulatus: aut mulier fortis: vel mulier stulta: siue ignis laboris. אשת אול
Hester. Occulta: siue abscondita: vel demoliens. aut ex syro & hebreo medicine exploratio vel contemplatio: aut medicina turturis. אסתר
Heth. Confractio: vel formido: aut stupor: vel syriace desce חת
Heth. nomen littere. Vita. D. (sus.
Hiedor. Murus: siue maceria: aut sepis. heb. gedor. גדור
Hieramel. Misericordia dei: aut ex syro & heb. dilectio dei ירחמאל
Hieramihel. Idem.
Hierapolis. Sacra ciuitas. G. ἱεράπολις
Hieremia. Celsitudo dñi vel sublimitas dñi: aut exaltãs do ירמיהו
Hieremias. Idem. (minum.
Hieremiel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei. ירחמאל
Hiericho. Luna: vel mensis: aut odor eius. ירחו
Hieriel. Timor dei: aut visio vel proiectio dei. יריאל
Hierimoth. Altitudines: siue timens mortem: aut videns mortem: seu proiectio mortis. ירמות
Hierimuth. Idem.
Hiermai. Altitudo mea: siue timens vel proiiciens aquas. ירמי
Hieroam. Misericors: aut syriace dilectus. ירחם
Hierobaal. Impugnans idolum. ירבעל
Hierobaal. 2. Reg. 11. Impugnans confusionem vel ignominiam: aut impugnans idolum. heb. ierobeseth. ירבשת
Hieroboam. Impugnans vel obiurgans populum: vel multiplicans populum. ירבעם
Hieroboam. 1. Regum. 1. & 2. Paralip. 23. Misericors: aut syriace dilectus. heb. hieroam. ירחם
Hieronymus. Sacra lex. G. ἱερώνυμος
Hierosolyma. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ירושלם

Hierosolymite. Idem. p. n.
ירואל Hieruel. Timor dei: aut visio dei.
ירושא Hierusa. Hereditas: vel exilium.
ירושלים Hierusalem. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. [aut iteratio.
ישנה Hiesana. Dormiens: aut antiqua vel annosa: siue mutatio:
יתרי Hietrites. Excellens: siue explorans: aut residuus: vel rema(nens: siue funiculus.
ὑμέναιος Hymeneus. Carmen nuptiale. G.
הין Hyn. Mensura erat liquidorum.
עיר Hir. Ciuitas: aut vigil: siue effundens: vel denudās: aut pul(lus. s. asini.
עירה Hira. Idem.
היארי Hiraites. Illuminatus: aut flumen: vel fluuialis.
חירם Hiram. Vite celsitudo.
עירם Hiram. Gen. 36. & 1. Paralip. 1. Ciuitas eorū: siue vigilia eorū: aut denudatio vel effusio eorum: siue aceruꝰ excelsus
חירה Hiram. Gen. 38. Libertas: aut ira. heb. hira.
הרם Hiram. Ios. 10. Interpretatur mons eorum: siue manifestās eos: aut concipiens eos.
עירא Hiram. 2. Reg. 20. Interpretatur ciuitas: aut vigil: siue denudatio: aut effusio: vel aceruus visionis. heb. hyra.
חורם Hyram. 2. Paralip. 2. & 4. & 8. Albedo eorū siue foramē ꝟ libertas eorū: aut destruēs: vel anathematizās. heb. hurā.
עירא Hyras. Ciuitas: aut vigil: siue denudatio: aut effusio: vel aceruus visionis.
חירה Hyras. Gen. 38. Interpretatur libertas: aut ira.
Hyrcanus. Ciuitatis possessor: seu vigilans emulator. D.
עירואלה Hyrhela. Vnum nomen est: & interpretatur ciuitas ilicis vel quercus aut fortitudinis vel maledictionis: aut vigilia siue denudatio vel effusio ilicis vel quercus siue fortitudinis vel maledictionis.
מעשיה Hismaasia. Opus domini. heb. maasia.
ישמעאל Hismael. Exauditio dei.
ישמעאלים Hismaelite. Idem. plurali numero.
Ἱσπανία Hispania. Rara. idest preciosa. G.
אשתמה Hystemo. Ignis admirationis vel consumatiōis: siue ignis perfectionis vel simplicitatis.
אישטוב Histob. Vir bonus: aut viri bonitas.
הוד Hod. Laus: siue confessio.
חדלי Hodali. Cessatio: vel vetatio: aut defectus.
חלדי Holdai. Mūdus: vel orbis: aut mustela: vel syriace rubigo.
Holophernes. Fortis dux: ex hebreo & syro. D.
און Hon. Dolor: siue fortitudo: aut iniquitas.
חפה Hoppa. Thalamꝰ: siue cooptorium: aut littus vel ripa eius.
הר Hor. Mōs: siue cōcipiens: aut demonstrans: vel ostendens.
חרי Horrei. Principes: vel liberi aut ingenui: vel irascentes.
חרם Horem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum aut consecratum. s. deo.
חרי Horreus. Princeps: vel liber aut ingenuus: vel irascens.
Horri. Idem.
חרמה Horma. Destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculum siue dedicatum aut consecratum. s. deo.
חרמה Horma. Ios. 19. Excelsa: siue proiecta: aut vermis.
ארנן Hornan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: vel lux siue maledictio permanens vel eterna.
חסה Hosa. confidens: vel protegens.
חדשי Hosdi. Mensis: vel nouitas: aut ex syro & hebreo vniꝰ munus: aut nouum munus. heb. hodsi.
חותם Hothan. Sigillū: aut signaculū: siue clausura. heb. hotham.
אואל Huel. Aut deus: siue aut fortis: vel desiderans siue concupiscens deum. [stetricatio
חול Hul. Dolor: vel infirmitas: siue arena: vel prestolatio: aut ob
עירשם Humesen. Duo nomina sūt. Ham. Aceruꝰ. heb. hiim. Esem
עצם os ab osse: siue fortitudo: aut lignum eorum: vel consiliū eorum: aut clausura. s. oculorum.
חור Hur. Libertas: vel albedo: aut foramen.
Hurai. Idem.
אורי Huri. Lux siue ignis meus.
עוץ Hus. Consilium: aut lignum: vel syriace fixus.
יעוש Hus. 1. Paralip. 8. Tinea corrosus: aut compressus: vel congregatus. heb. iehus.
חשם Husan. Festinatio eorum: aut silentium eorum: vel sensualitas eorum. heb. husam.
חושי Husi. Festinans: vel tacens: aut sensualis.

De incipientibus a littera. I.

יחת Iaath. Confractus: aut formidans: vel stupens: aut syriace descendens.
יחזיה Iaazia. Visio domini.
יחבא Iaba. Absconsio: vel dilectio: aut syriace peccatum vel obli(gatio.
יבחר Iabaar. Eligens: vel electus.
יבל Iabel. Defluens: siue apportans: vel inueterascens: aut germinans: siue iubileus: aut buccina.
יבש Iabes. Siccitas: vel confusio.
יעבץ Iabes. 1. Paralip. 2. & 4. Tristitia: siue dolor.
יבין Iabin. Intelligens: siue edificans.
יבוק Iaboch. Euacuatio: vel dissipatio: aut lucta. [iachan.
יעכן Iacham. Conterens: vel cōprimens: siue ablatio basis. heb.
יעכן Iachan. tribulatio vel labor: aut ablatio possessiōis vł nidi.
יקנעם Iachanen. Possidens populū: siue nidificatio populi. heb. (iachanem.
יקים Iacim. Surgens: aut confirmans.
יכין Iachin. Preparans: siue preparatio: vel firmitas.
Iachinite. Idem. plu. nu.
יעקב Iacob. Supplātator: vel calcaneꝰ: aut planta. i. vestigium.
יעקבה Iacoba. idem.
Iacobus. idem. [nus. heb. iatur.
יטור Iachur. Custodiens: aut ordo vel series: aut syriace monta(nus.
יחת Iadab. confractus: aut formidans: vel stupens: aut syriace descendens. heb. iaath.
ידע Iadai. Sciens vel cognoscens. heb. iada.
ידעיה Iadaia. Scientia domini: vel cognitio domini.
ידע Iadan. Sciens: vel cognoscens. heb. iada.
Iadason. cognitio ouis: vel cognitio mutationis. D.
יחדיהו Iadias. Simul vel solus dominus: aut gaudium siue acumē domini: vel ex syro & hebreo vnus dominus.
יחיאל Iadiel. Viuit deus. heb. iahiel.
ידיעאל Iadihel. Scientia dei: siue cognitio dei.
ידון Iadin. iudicans: aut litigans: vel manus eius. heb. iadon.
ידו Iaddo. Manus eius: aut potestas eius: siue confessio eius.
ידון Iadon. iudicans: aut litigans: vel manus eius.
יעאל Iael. ipsi deo: aut ipsi forti: vel potens. heb. iael.
יפת Iapheth. Dilatatus: aut pulcher: vel persuadens.
יפיע Iaphia. Illuminans: siue apparens: aut gemens
יפיח Iaphia. 2. Reg. 5. interpretatur Loquens: vel illaqueans: aut insuflans.
יפיע Iaphie. illuminans: siue apparens: aut gemens.
יגור Iagur. colonus: vel aduena: aut timens: siue congregans.
יחדי Iahaddai. Simul vel solus ego: aut acutus: uel gaudens: aut syriace vnitas mea.
יעלא Iahala. Ascendens: aut damula uel caprea.
ילון Iahalon. manens: siue murmurans. heb. ialon.
יעל Iahel. Ascendens: aut damula uel caprea.
יחלאל Iahelel. Expectās deū: aut orans deū: siue incepit deus.
יאירי Iaheri. Lux mea: siue illuminans: aut illuminatus.
יחיאל Iahiel. Aceruus dei: siue abstulit deus.
יחיאל Iahihel. idem.

יחיאל Iahihel. 2. Paralipo. 21. Viuit deus.
יאיר Iair. Illuminans vel illuminatus.
Iairus. idem. D.
יעלה Iala. Ascendens: aut damula siue caprea.
יהללאל Ialalehel. Laudans deum: aut claritas siue illuminatio dei.
יחלאל Ialel. Expectans deum: aut orans deum: siue incepit deus.
יהללאל Ialel. 1. Paralipo. 4. Laudans deum: aut claritas siue illuminatio dei. heb. ialalel.
יחלאלי Ialelite. Expectans deum: aut orans deū: siue incepit deus.
Iambri. Amaricās: siue rebellans: aut cōmutans. D.
Iami. Non est in hebreo.
ימין Iamin. Dextera vel dexter: aut auster vel australis.
Iaminite. Idem. plu. nu.
Iamne. In greco scribitur ianne: cū duplici. n. & hebraice interpretatur respondens: vel incipiens loqui: aut afflictus siue humiliatus: vel pauper. D.
Iamnes. In greco scribitur iannes & est idem qd ianne. D.
יבנה Iamnia. Edificans: aut intelligens. heb. iabnia.
Iamnite. Idem. plu. nu. D.
Iānor. Maris lucerna: aut dextera lucis: vł dextere lumē. D.
ימרה Iamra. Rebellis: aut amaricans: siue cōmutatio.
ימואל Iamuel. Dies eius deus: aut mare dei.
יחת Ianadiath. Confractus: aut formidās: vel stupens: aut syriace descendens. heb. iaath.
ינעי Ianai. Respondens: siue affligens: aut depauperans.
ינוח Ianoe. Requiescens: aut manens: siue deducens.
ינום Ianum. Dormiens.
ירח Iara. Odorans: siue aspirans: aut luna: vel mensis.
יערה Iara. 1. Paralipo. 9. Silua: aut fauus: siue denudans vel effundens: aut euigilans.
ירמות Iaramoth. Altitudines: siue timens mortem: aut proiectio mortis
יריב Iarbi. Pugnans: vel obiurgans: siue multiplicās. heb. iarib.
ירח Iare. Luna: vel mensis: siue odorans.
גרב Iareb. Scabies: aut syriace hydria. heb. gareb.
ירד Iared. Imperans: vel descendens.
ירפאל Iarephel. Sanitas dei aut medicina dei: siue relaxans deus.
ירד Iareth. Imperans: siue descendens. heb. iared.
יריב Iarib. Pugnans: vel obiurgans: siue multiplicans.
יערים Iarim. Saltus: vel silue.
יהצה Iasa. Rixa vel contentio: aut domini exitus.
יהצה Iasa. Esa. 15. interpretatur Rixa vel cōtentio. heb. iahas.
ישן Iassen. Antiquus: siue dormiens.
יצר Iaser. Figmentū: siue plasmatio: aut tribulans vł angustias.
ישר Iaser. 1. Paralipo. 2. Rectus: aut cantans: siue respiciens: aut dominans: vel speculans.
יצרי Iaserite. Figmenta: siue plasmationes: aut tribulātes: vel angustiantes.
עשי Iasi. Faciens: vel factor meus.
יפיע Iasie. Illuminās: siue apparens: aut gemēs. heb. iaphie.
יחציאל Iasiel. Diuidens deus: vel dimidians deus: aut festinatio dei.
יעשיאל Iasiel. 1. Paralipo. 11. & 27. Opus dei vel factura dei.
יזיאל Iasiel. 1. Paralipo. 12. interpretatur aspersio dei vel distillatio dei. heb. iaziel.
Ἰάσων Iason. Sanans: vel medicans. G.
Μνάσων Iason. Act. 21. In greco mnason: & interpretatur indagator: aut spondens: vel reminiscens. G.
ישוב Iasub. Conuersio: aut habitatio: vel sessio.
Iasubite. Idem. plu. nu.
יתנאל Iathanael. Donum dei.
יון Iauan. Decipiēs: vel contristās: aut cenosus: vel columbus.
יעוש Iaus. Tinea corrosus: aut cōpressus: vel congregatus.
אזל Iazal. Ambulans: siue vilificans. heb. ozal.
יעזר Iazer. Auxiliator: siue adiutor.

יהצה Iazer. Ios. 21. d. in hebreo est iasa: quod interpretatur rixa vel contentio: aut domini exitus.
יעזיאל Iaziel. Fortitudo dei.
יחזיאל Iaziel. 1. Paralipo. 23. & 24. & 2. Paralipo. 20. videns deū vel visio dei.
זיז Iaziz. Splendor: aut syriace discessio.
איכבוד Ichabod. Vbi gloria: aut ve glorie.
Ichaboth. Idem. heb. ichabod.
Ἰκόνιον Iconium. Veniens. G.
יקותיאל Ichutiel. Spes dei: aut congregatio dei.
ידיה Idaia. Manus domini: vel confessio domini.
ידעיה Idaia. Nee. 7. & 11. & Zacharie. 6. Scientia domini.
ידידה Idida. Dilecta: siue amabilis: vel manus manus eiꝰ: aut per translationem potestas manus eius.
ידותון Idithun. Lex eius: vel legalis: siue laudē vel cōfessionē dās.
Idox. Iocundus vel letus: aut triturans. D.
אדום Idumea. Ruffa: vel terrena: aut sanguinea.
Idumee. Idem. plu. nu.
אדומים Idumei. Ruffi: siue terreni: aut sanguinei.
Idumeus. Idem. s. n.
עיהעברים Iecabarim. Aceruī hebreorū vel trāseuntiū: aut aceruī irascētiū vel pregnātiū: aut ex hebreo & syro aceruī frumenti.
יבחר Iebaar. Electio: siue electus.
יבניה Iebanias. Edificatio dñi: siue filiatio dñi: vel intellectꝰ dñi.
יבחר Iebar. Electio: siue electus.
יבלעם Ieblam. Inueteratio populi: vel defluens populus: aut germinatio populi: siue deglutiens eos.
Ieblaan. Idem. heb. ieblaam.
יבנאל Iebnael. Edificatio dei: siue intellectus dei.
Iebneel. Idem.
יבוק Ieboch. Euacuatio: vel dissipatio: aut lucta.
קבצאל Iebsam. Congregationes. heb. cibsaim.
גבתון Iebton. Celsitudo eius: aut dorsum eius: siue palpebre eius: aut excelsum donum. heb. gebeton.
יבוס Iebus. Conculcatio: aut volutatio: vel presepium.
יבוסי Iebusei. Conculcati: siue volutati: aut presepia.
Iebuseus. Idem. s. n.
יגבהה Iecbaa. Exaltatio: siue altitudo. heb. iegbaa.
Iechbaa. Idem. heb. iegbaa.
יכליהו Iecelia. Consumatio domini: vel potestas domini.
יקמיה Iecemia. Resurrectio domini: siue confirmatio domini: aut vindicta domini.
יקמעם Iecmaan. Resurrectio ppli: siue cōfirmatio vł vindicta ppli.
יקנעם Iecnal. Possessio populi: siue emptio aut nidificatio populi (heb. iecnam.
Ieconam. Idem.
יכניה Iechonias. Preparatio domini: aut firmitas domini.
כניהו Iechonias. Hiere. 22. & 37. interpretatur Preparatus ipse. heb. chonias.
יזניהו Iechonias. Hiere. 35. & 40. & 42. & Ezechiel. 8. & 11. interpretatur. Nutrimentum domini: aut auscultatio vel arma domini. heb. iezonias.
אחי Iechri. Frater meus. heb. achi.
זכרי Iechri. 1. Paralipo. 8. & 2. Paralipo. 23. Memor siue memorans: aut masculinus. heb. zechri.
יקשן Iecsan. Durities: siue scandalum: aut syriace collisio.
יקטן Iectan. Paruulus: aut tedium: siue contentio.
יקתיאל Iectel. Congregatio dei.
יתר Iecter. Excellēs: aut residuus siue remanens: vel funiculus: aut explorans: heb. iether.
ידוע Iedda. Scitus: aut cognitus.
יראלה Iedaba. Timor maledictionis: seu visio maledictionis: aut ex hebreo & syro timor dei: vel visio dei. heb. ierala.
ידעיה Iedaia. Scientia domini: vel cognitio domini.

ידוע Iedboa. Scitus vel cognitus. heb. ieddoa.
ידבש Iedebos. Melifluus: aut manus cõfusionis vel erubescẽtie.
ידעיה Iedeia. Scientia domini: vel cognitio domini.
יחדיהו Iedeia. 1. Paralipo. 24. c. Vnus dñs: aut letitia dñi: siue acumen dñi: aut ex syro & hebreo renouatio domini.
גדליהו Iedelias. Magnitudo dñi: vel fimbria dñi. heb. gedelias.
יחדיאל Iediel. Vnitas dei: siue letitia dei: aut acumen dei: vel ex syro & hebreo renouatio dei.
ידיעאל Iehihel. Scientia dei: vel cognitio dei.
יחיאל Iedihel. Esd. 10. Viuit deus. heb. iehiel.
ידלף Iedlaph. Distillatio: vel stillicidium: aut ex hebreo & syro manus iuncta.
יחדו Ieddo. Solus ipse: vel vnus ipse: aut letitia eius: siue acumen eius: vel syriace nouitas eius.
ידו Ieddu. Manus eius: siue confessio eius.
ידוע Ieddua. Scitus: aut cognitus.
יפדיה Iephdaia. Redemptio domini.
יפלט Iephlath. Liberatus: aut expulsus.
Iephlethi. Idem.
יפנה Iephone. Aspiciens: siue intuens.
Iephonne. Idem.
יעיאל Iehiel. Abstulit deus: aut coaceruans deus.
יחיאל Iehiel. Esd. 10. Viuit deus.
יעיאל Iehihel. Abstulit deus: aut coaceruans deus.
יחיאל Iehihel. 1. Paralipo. 15. & 16. & 23. & 29. & 2. Paralipo. 21. & 29. & 31. & 35. & Esd. 8. & 10. interpretatur Viuit deus.
יהוא Iehu. Ipse: siue existens.
יעואל Iehuel. Abstulit deus.
יעוש Iehus. Tinea corrosus: aut compressus: vel congregatus.
יעוץ Iehus. 1. Paralipo. 8. Cõsilians: vel ligneus: aut syriace fixus.
יקותיאל Iehutiel. Spes dei: vel congregatio dei. heb. iecutiel.
ידיה Ieiada. Manus domini: vel confessio domini. heb. iedaia.
יחיאלי Ieiheli. Viuit deus.
יעלם Ielon. Occultus: siue adolescens: aut caprea eorum: vel seculum. heb. ielom.
יחמי Iemai. Calefaciens: aut calidus.
ימיני Iemini. Dextera vel dexter.
ימלה Iemla. Repletio: aut circuncisio.
ימלך Iemleth. Regnans: aut consulens. heb. iemlech.
ימנה Iemna. Dextera: aut numerans: siue preparans: vel syriace constituens.
ימנע Iemna. 1. Paralipo. 7. g. Prohibitio: aut impedimentum: siue mare cõmotum.
זמה Iemna. 2. Paralipo. 29. c. Scelus: aut cogitatio. s. peruersa. heb. zema.
ימנה Iemnaite. Dextere: aut numerantes: siue preparantes: vel constituentes.
יעוש Ieos. Tinea corrosus: aut compressus: siue congregatus.
יבשם Iepsem. Aromatizans: vel siccitas eorum: aut confusio vel erubescentia eorum. heb. iebsem.
יפתח Iepta. Aperiens.
יפתחאל Ieptael. Aperiens deus.
יפתח Iepte. Aperiens.
ירח Ieraa. Luna: aut mensis: siue odoratio.
ירחמאל Ieramehel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei.
Ieramel. Idem.
Ierameli. Idem.
Ieramiel. Idem.
ἱεράπολις Ierapolis. Sacra ciuitas. G.
ירקעם Ierchaam. Extensio eorum: siue viriditas populi: aut sputũ populi: vel armatura aut euacuatio populi.
ירקון Ierchon. Erugo: aut viriditas: siue sputum: vel armatura: aut euacuatio.

Ieremia. Celsitudo dñi: aut sublimitas dñi: vel exaltãs dñm. ירמיהו
Ieremias. Idem.
Ieremiel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei. ירחמאל
Ieria. Proiectio domini: aut timor vel visio domini. יריה
Ierias. Timor domini: vel visio domini. יראיה
Ieriau. Proiectio dñi: vel timor domini: aut visio domini. ירלהו
Ieribai. Pugnans siue obiurgans: aut multiplicans. ירבי
Iericho. Luna: vel mensis: aut odor eius. ירחו
Ierichontinus. Idem ꝙ iericho.
Ieriel. Timor dei: aut visio vel proiectio dei. יריאל
Ierimoth. Altitudines: siue timens mortẽ: aut videns mortem: seu proiectio mortis. ירמות
Ierimuth. Idem.
Ierioth. Cortine: siue linteamina: aut vlulatiões: siue cõfractiones. יריעות
Ieroam. Misericors: aut syriace dilectus. ירחם
Ierobaal. Impugnans idolum. ירבעל
Ierobaal. 2. Reg. 11. In hebreo est ierobeseth: & interp̃tatur impugnãs cõfusionẽ vel ignominiã: aut impugnãs idolũ. ירבשת
Ieroboam. Impugnãs vel obiurgans populum: aut multiplicans populum. ירבעם
Ieroboam. 1. Reg. 1. & 2. Paralipo. 23. Misericors. aut syriace dilectus. heb. ieroam. ירחם
Ieron. Timor: vel visio: aut proiiciens dolorem vel fortitudinem. יראון
Ieronymus. Sacra lex. G. ἱερώνυμος
Ierosolyma. Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ירושלם
Ierosolyme. Idem.
Ierosolymita. Idem.
Ierosolymite. Idem. plu. nu.
Iersia. Lectul⁹ siue stratũ dñi: aut abstulit paupertatẽ dñs. יערשיה
Ierusa. Hereditas: vel exilium. ירושא
Ierusalem. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ירושלם
Iessa. Respiciens vel ad respiciẽdum: siue ad horam: vel ad tempus. heb. lassa. לשע
Iessaar. Claritas: siue oleum; aut meridianus. יצהר
Iessaarite. Idem. plu. nu.
Iessaia. Est dominus: aut munus ipsum vel ipsius. ישיהו
Iesba. Laus: siue tranquillitas. ישבח
Iasbaal. Ignis idoli: siue ignis dominantis: aut subiicientis vel possidentis. heb. esbaal. אשבעל
Iesbaam. Sedens populus: aut cõuersio populi: siue insufflatio aut captiuitas populi. ישבעם
Iesbacassa. Est requirens vel deprecans. aut sessio dura: vel insufflatio siue conuersio dura. ישבקשה
Iesban. Ignis filii: aut ignis intellectus vel edificationis. heb. esban. אשבן
Iesbidenob. Sedens in ꝓphetia vel in locutione siue in germinatione: aut conuersio siue insufflatio in prophetia vel in locutione siue in germinatiõe: aut captiuãs in ꝓphetia vel in locutione siue in germinatione. heb. iesbibenob. ישבי בנב
Iesboam. Cõuersio populi: siue sessio populi: aut ĩsufflatio vel captiuitas populi. ישבעם
Iesboch. Est vacuus vel euacuatus: aut syriace derelictus: vel derelinquens. ישבק
Iescha. Vngens: siue cooperiens: aut protegens vel obumbrans: aut syriace speculans. יסכה
Iesse. Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ישי
Iesse. 1. Paralip. 2. vbi dicitur iesse autẽ genuit. &c. interpretatur. Vir meus: aut virilis: siue insule munus: vel oblatio. אישי
Iescias. Salus domini. ישעיהו
Iesema. Appositus: vł noiat⁹: aut admiratio: siue desolatio. ישמא
Iessen. Appropinquatio vel approximatio. heb. gessen. גשן
Iesser. Figmẽtũ: siue plasmatio: aut tribulatio: vł angustias. יצר

ישישי Ieses. Antiqu⁹: siue sexagenari⁹: aut exultãs: vel est mun⁹.
ישפה Iespha. Iaspis lapis. s. preciosus: aut est hic. i. in hoc loco: vel labium: siue conterens.
ישפן Iespham. Absconditus: siue confractus: aut cuniculus. heb. iesphan.
ישעי Iesi. Salus: aut respiciens.
ישיה Iesia. Est dominus.
Iesias. Idem.
ישעיה Iesias. 1. Paralipo. 3. Salus domini.
יחצאל Iesiel. Diuidens deus: vel dimidiãs deus: aut festinatio dei.
Iesielite. Idem. plu. nu.
ישימון Iesimuth. Desolatio: aut solitudo. heb. iesimon.
יזליא Iesia. Distillatio vel aspersio laboriosa. heb. iezlia.
יסמכיהו Iesinachias. Adherẽs vel innitens dño: aut iunctus dño.
ישמעיהו Iesmeias. Audiens dominum: vel obediens domino.
חצרון Iesron. Sagitta exultationis: siue diuisio cãtici: aut atriũ: vel fenum. heb. esron.
Iesu. Saluator.
Iesu. Luce. 3. f. in greco Iose: & hebraice potest interpretari Parcens: vel eleuatus: aut existens. D.
ישוע Iesua. Saluator.
ישוה Iesua. Geñ. 46. & 1. Paralipo. 7. Planicies: siue equalis: aut ponens vel positus.
ישוע Iesue. Saluator.
ישיה Iesue. Esd. 10. interpretatur Est dominus. heb. iesie.
ישוי Iesui. Planus: siue equalis: aut ponens vel positus.
Iesuite. Idem. plu. nu.
גשור Iesur. Vallis aspectus: aut vallis bouis: siue vallis murus: vel ꝑpons. heb. gesur.
ישוע Iesus. Saluator.
ישעיה Iesus. 1. Paralipo. 3. Salus domini. heb. iesaias.
יהושע Iesus. Zacharie. 3. & 6. Dñs saluator: vel domini salus.
יחת Ieth. Confringens: vel formidans: aut stupens: vel syriace descẽdens.
יטה Iethan. Declinãs: vel diuertẽs. heb. ietha.
יתנן Iethan. Ios. 15. Merces: siue donum: aut syriace fumigans. heb. iethnan.
יטבה Ietheba. Bñfaciens: vel bonitas eius: aut diuertẽs vel declinans in ea.
יטבתה Iethebatha. Bonitas sua: siue declinans filia eius: aut declinans desertum.
יתלה Iethela. Pendens: vel suspensio: siue coaceruatio.
יתר Iether. Excellens: aut residuus: siue remanens: vel explorãs: aut funicul⁹.
יתת Iether. 1. Paralip. 1. Donãs. heb. ietheth.
Ietheth. Idem.
יתמה Iethma. Orphan⁹: siue admiratio: aut cõsumatio vł pfectio
יקמעם Iethmoan. Resurrecto populi: aut confirmatio vel vindicta populi. heb. iechmoam.
יתרא Iethra. Excellens: siue residuus: vel remanens: aut explorans: vel funiculus.
יתרעם Iethraam. Excellentia populi: aut residuus populi: siue exploratio vel funiculus populi.
Iethraan. Idem. heb. iethraam.
יתרי Iethrai. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus.
אתרי Iethrai. 1. Paralip. 6. b. Explorãs: aut syriace loc⁹. he. ethrai.
יתרן Iethram. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus. heb. iethran.
Iethran. Idem.
Iethrel. Idem.
גתרמון Iethrẽmon. Torcular mali punici: aut torcular excelsum. heb. gethrẽmon.
יתרי Iethreus. Excellens: siue residuus vł remanẽs: aut explorãs vel funiculus.
יתרו Iethro. Idem.
ראש Iethros. Caput: siue principium. heb. ros.
קדמות Iethson. Ios. 21. d. In hebreo est cedimoth: quod interpretatur antiquiores: vel priores: aut oriẽtales: siue incendium vel incurnatio mortis.
יוזבד Iezabad. Dotatus.
איזבל Iezabel. Insula habitaculi: vł ve habitaculo: aut ex hebreo & syro insula sterquilinii: vel ve sterquilinio.

Iezaria. Oriens dominus: aut claritas domini. יזרחיה
Iezechel. Cetus vel congregatio dei. heb. iecethel. יקתאל
Iezedelia. Magnitudo domini. heb. iegedelia. יגדליהו
Iezem. Eruca: aut vellus eorum: siue transitus eorum: vel tondens eos. heb. gezem. גזם
Iezer. Insula adiutorii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio. איעזר
Iezer. 1. Paralipo. 6. Auxiliator siue adiutor. יעזר
Iezerite. De iezer: quod interpretatur insula adiutorii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio. איעזרי
Iezerites. Oriens: aut clarus.
Ieziel. Videns deum: vel visio dei. יזרח
Iezonias. Auscultatio dñi: aut statera dñi: vł arma domini. יחזיאל
Iezra. Porcinus: aut syriace conuersus. יאזניהו
Iezrael. Semen dei: aut distillans contritionẽ vel malũ de⁹ siue distillatio amicitie dei: vel aspersio pastoris dei. יחזרה
Iezraelites. Idem. יזרעאל
Iezreli. Idem quod israel: quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. heb. iesreli. ישראלי
Iezriel. Auxilium dei: siue atrium dei. heb. ezriel. עזריאל
Igaal. Redemptus: siue coinquinatus. יגאל
Igal. Idem.
Ilai. Ascendens: vel superior: aut aceruus mihi. עילי
Illyricum. Exhilaratio: aut letificatio. G. ἰλλυρικον
Indi. De india: que hebraice dicitur hodu: & interpretatur laudatio: siue confessio: aut decora: vel pulchra. הדו
India. Idem.
India. Iob. 28. Hebraice dicitur ophir: & interpretatur cinis: vel incineratio: aut fructificatio. אפיר
Ioa. Fraternitas: vel habens fratrem. יואח
Ioaa. Idem.
Ioaa. 1. Paralipo. 8. Viuificans. יוחא
Ioab. Paternitas: vel habens patrem: aut voluntarius. יואב
Ioachan. Domini apprehensio: siue domini possessio: aut dominus videns. heb. ioachaz. יהואחז
Iaochan. 2. Paralipo. 34. interpretatur Apprehendens: siue possidens: aut videns. heb. ioachaz. יואחז
Ioachim. Dñi resurrectio: siue dñi cõfirmatio: vł dñs vindicans. יהויקים
Ioachim. Nee. 12. interpretatur Resurgens: siue confirmãs aut vindicans. יויקים
Ioachim. Hiere. 52. g. interpretatur Domini preparatio: aut domini firmitas. heb. ioachin. יהויכין
Ioachim. Ezech. 1. interpretatur Preparatus: vel firmus. heb. ioachin. יויכין
Ioachin. Domini preparatio: siue domini firmitas. יהויכין
Ioachin. 4. Reg. 10. interp̃tatur Domini apprehensio: aut domini possessio: vel dñs videns. heb. ioachaz. יהואחז
Ioachin. Ezechiel. 1. Preparatus: vel firmus. יויכין
Ioaha. Fraternitas: vel habens fratrem. יואח
Ioahe. Idem.
Ioamim. Dextera. heb. iamin. ימין
Ioarib. Pugnãs vel obiurgãs: siue multiplicãs. heb. ioiarib. יויריב
Ioarim. Dñi exaltatus: vel dñi exaltatio. D.
Ioas. Diffidens: vel desperãs: aut ignitus: vel vrens. יואש
Ioas. 4. Reg. 11. in fine. & 12. vsq₃ ibi Reliqua autẽ sermonũ Ioas exclusiue. & 13. ibi Regnauit ioas filius ioachan. & eo. caplo. in fine ibi. Porro ioas. &c. & 14. b. c. d. excepto ibi Vixit autẽ amasias filius ioas: in omnibus istis locis interpretatur Dñi ignis: vel domini oblatio. יהואש
Ioas. 1. Paralipo. 7. & 27. interpretatur Tinea corrosus: siue compressus: vel congregatus. יועש
Ioathan. Consumatus: siue perfectus. heb. iotham. יותם
Ioathan. Nee. 12. Dñi donũ. heb. ionathan. יהונתן
Iob. Dolens: vel gemẽs: siue vlulans: aut exosus: vel patiens inimicitias. איוב

יוֹבָב Iobab. Dolens: vel gemens: aut vlulās.
יוֹב Iobab. Gen. 46. Idem. heb. iob. (iobania.
יְבָנְיָה Iobama. Edificatio dñi: siue filiatio aut intellect⁹ dñi. heb.
יוֹאֵל Iobel. Volens: siue incipiens: aut iurans. heb. iohel.
חֲבָיָה Iobia. Absconsio dñi: aut dilectio domini: vel ex syro & hebreo debitum vel obligatio domini. heb. hobia.
יוֹכֶבֶד Iochabed. Gloriosa: aut grauis vel ponderosa.
Iocabeth. Idem. heb. iochabed.
Iod. Laudatio: siue confessio: aut manus. D.
יְדַעְיָה Iodaia. Scientia domini.
יוֹעֵד Ioed. Testificans: vel ornās: siue pdās: aut trāsies: vel syriace auferēs.
יוֹאֵל Ioel. Volens: siue incipiens: aut iurans.
יוֹעֵאלָה Ioela. Eleuatio: siue pficiens: aut auferēs maledictionē.
יוֹעֶזֶר Ioezer. Adiuuans.
נֹפַח Iophe. Insufflās: aut tumidus: siue illaqueans. heb. nophe.
אוֹפִיר Iophir. Incineratio: vel fructificatio. heb. ophir.
יָגְלִי Iogli. Reuelatio: vel trāsmigratio: aut reuolutio: siue exultatio.
יוֹאָח Ioha. Fraternitas: vel habens fratrem.
יוֹחָא Ioha. 1. Paralipo. 11. interpretatur Viuificans.
יוֹאָח Iohaha. Fraternitas: vel habens fratrem.
Iohanna. Dñi gra: siue dñi donū: aut dñi misericordia. D.
Iohanna. Ioh. 1. f. vbi dicitur Tu es symō filius iohanna in greco scribitur iona: & hebraice interpretatur columba. D.
יוֹחָנָן Iohannan. Gratiosus: siue donās: aut pius vel misericors.
יְהוֹחָנָן Iohannan. 1. Paralip. 26. & 2. Paralip. 17. & 23. b. & 28. & Esd. 10. & Nee. 6. & 12. in omnib⁹ istis locis interpretatur Domini gra: siue domini donum: aut dñi misericordia.
Iohannes. Idem. D.
Iohannes. Ioh. 21. d. vbi dicitur Symon Iohānis: pro iohānis in greco est iona: quod interpretatur columba. D.
יוֹאֵל Iohel. Volens: siue incipiens: aut iurans.
Ioheli. Idem. heb. iohel.
יְהוֹיָדָע Ioiada. Domini scientia: aut domini cognitio.
יְהוֹעַדָּה Ioiada. 1. Paralipo. 8. interpretatur Dñi cetus vel cōgregatio: aut dñi trāsitus vel testimoniū: siue dñi ornatus vl predatio: aut ex hebreo & syro dñi ablatio. heb. ioada.
יוֹיָדָע Ioiada. Nee. 3. & 12. & 13. Scitus: aut cognitus.
יְהוֹעַדָּן Ioiaden. Domini delitie: vel dñi voluptas: aut ex hebreo & syro domini tempus.
יוֹיָרִיב Ioiarib. Pugnās vel obiurgās: siue multiplicans.
יְהוֹיָרִיב Ioiarib. 1. Paralipo. 9. & 24. interpretatur Domini pugna siue domini obiurgatio: vel domini multiplicatio.
יוֹנָה Iona. Columba: siue depopulans vel deuastans.
יוֹנָדָב Ionadab. Spontaneus vel vouens: siue principalis.
יְהוֹנָדָב Ionadab. 2. Reg. 13. a. vbi dicitur Cui respōdit ionadab. &c. & 4. Reg. 10. in his locis interpretatur Dñi spontaneus: aut domini princeps: vel domini votum.
יוֹחָנָן Ionan. Gratiosus: aut donatus: siue pius vel misericors. heb. iohannan.
יוֹנָה Ionas. Columba: siue depopulans: vel deuastans.
יְהוֹנָתָן Ionathan. Domini donum.
יוֹנָתָן Ionathan. 1. Reg. 13. & 3. Reg. 1. & 1. Paralipo. 2. & 10. & 11. & Esd. 8. & 10. & Nee. 12. & Hiere. 40. in omnibus his locis interpretatur columbe donum.
יוֹחָנָן Ionathan. Nee. 12. b. vbi dr Ionathan filii eliasib. interpretatur Gratiosus: vel donat⁹: seu pi⁹ aut misericors. heb. iohannan.
יוֹנָתָן Ionathas. Columbe donum.
יְהוֹנָתָן Ionathas. 2. Reg. 1. & 17. & 21. Domini donum.
יָפוֹ Ioppe. Pulchritudo: aut decor.
Ioppite. Pulchri: siue decori. D.
יוֹרָה Iora. Temporaneus: aut ostēdēs: siue demostrās: vel pficiens: aut syriace lebes.
Iorai. Idem.
יוֹרָם Ioram. Excelsus: siue sublimis: aut proiectus.

יְהוֹרָם Ioram. 3. Reg. 22. & 4. Reg. 1. & 3. & 8. vbi dicitur Regnauit ioram filius iosaphat: & infra eodē. ibi Regnauit ochozias filius ioram: & in fine eiusdē capituli: ibi Porro ochozias filius ioram. & 9. d. ibi. Dixitq; ioram. & sic vsq; in finē capituli: excepto ibi Anno vndecio iorā. & 12. ca. & 2. Paralip. 17. & 21. & 22. a. & Matth. 1. i oib⁹ his locis interptatur. Dñi celsitudo: aut dñi sublimitas: siue dñi piectio.
יְחֹרָם Iorā. 1. Paralip. 12. iterptatur Misericors: aut syriace dilect⁹
יְהוּדָה Ioram. 2. Paralipo. 22. ibi Omnem stirpem regiā domus ioram: pro ioram in hebreo est iuda: quod interpretatur Laudatio: siue confessio.
יַרְדֵּן Iordanis. Fluuius iudicii: aut demōstratio vel profectio iudicii: seu descensio: aut ex syro & hebreo lebes iudicii.
אָרְחַ Iorei. Via: siue semita: aut viator: vel anona. i. diurna portio: aut odoratio. heb. area.
Iorim. Dominus exaltans: vel domini exaltatio. D.
יוֹשָׁה Iosa. Ens: vel existens: aut obliuiscens: vel debens.
יְהוֹשָׁבְעַ Iosaba. Domini saturitas: aut domini facietas: vel domini iuramentum: siue domini septenarium.
יוֹשַׁבְחֶסֶד Iosabeseth. Habitaculū vel sedes misericordie: aut insufflatio vel conuersio misericordie. heb. iosabesed.
יְהוֹשֶׁבַעַת Iosabeth. Dñi facietas: vel dñi iuramentum: aut domini septuplum: siue dominus conuertens horam.
יוֹזָבָד Iosabeth. Esd. 10. & Nee. 11. Dotatus. heb. iozabed.
יוֹשִׁבְיָה Iosabia. Habitaculum vel sedes domini: siue conuersio aut insufflatio domini: vel captiuitas domini.
יוֹזָכָר Iosachar. Memorans: siue masculinus. heb. iozachar.
יְהוֹשָׁפָט Iosaphat. Dominus iudex: vel domini iudicium.
יוֹשָׁפָט Iosaphat. 1. Paralipo. 11. Iudicatus: vl iudicatio.
יְהוֹצָדָק Iosedech. Dominus iustus: vel domini iustitia.
יוֹצָדָק Iosedech. Esd. 3. & 5. & 10. & Nee. 12. interpretatur Iustificatus: vel iustificatio.
יוֹסֵף Ioseph. Augmētum: vel prefectus.
יְהוֹסֵף Ioseph ps. 80. Dñi augmentum: vel dñi profectus.
Ioseph. Matth. 13. g. & 27. vbi dr Et ioseph mater. & Mar. 6. a. & 15. d. ibi. Et ioseph mater. & ibi & maria ioseph. & Act. 4. g. In omnibus his locis in greco est ioses. quod hebraice potest interptari parcēs: vl eleuatus: aut existēs. D.
Iosephus. Augmentum: vel profectus. D.
יוֹשִׁפְיָה Iosphias. Augmentum vel profectus domini: aut consumans vel finiens dominus.
יֹאשִׁיָּהוּ Iosias. Ignis domini: aut vrens dominus.
עֻזִּיָּה Iosias. Zach. 14. interpretatur Fortitudo domini: siue hircus domini. heb. ozias.
יְהוֹשַׁוְיָה Iosoia. Equitas domini: vl planicies dñi: aut apponet dñs.
יְהוֹשֻׁעַ Iosue. Dominus saluator.
יֵשׁוּעַ Iosue. Esd. 2. & 3. & 4. & 5. & 8. & 10. & Nee. 3. & 8. & 9. & 12. In omnibus his locis interpretatur saluator.
Ioth. Laudatio: siue confessio: aut manus. D.
זֵיתָן Iothan. Oliua: siue oliuetum. heb. zethan.
חוֹתָם Iothan. 1. Paralip. 7. g. iterptatur Sigillū: aut clausura. heb. hotham.
Iouis. Quasi iuuans pater. Latinum est.
יְהוֹזָבָד Iozabad. Domini dos: vel domini dotatio.
יוֹזָבָד Iozabath. Dotatus. heb. iozabad.
יְהוֹזָבָד Iozabath. 4. Reg. 12. & 1. Paralipo. 26. & 2. Paralipo. 17. & 24. Dñi dos: vel domini dotatio. heb. iozabad.
יוֹזָבָד Iozabed. Dotatus.
יוֹזָבָד Iozaded. Dotatus. heb. iozabed.
Iozadeth. Idem. heb. iozabed.
עִירָד Irad. Onager: siue aceru⁹ descēsiōis: vel acerui descēsio: aut acervus imperii: vel syriace draco.
יִצְחָק Isaac. Risus.
יִשְׁהָר Isaar. Candidus: aut lucidus.
צֹחַר Isaar. 1. Paralipo. 4. Idem. heb. saar.

יִצְהָר Isaar. 1. Paralipo. 6. interpretatur Oleum: siue claritas: aut meridianus.
Isaaris. Idem. heb. isaari.
Isaarite. Idem. plu. nu.
יִצְחָק Isac. Risus.
יִשָּׂשכָר Isachar. Est merces vel premium.
יִשַׁי Isai. Munus: aut ens: siue existens: vel debitor.
אִישַׁי Isai. 1. Paralipo. 2. vbi dicitur Isai autem genuit. &c. interptatur vir meus: aut virilis: siue insule munus: aut oblatio.
יְשַׁעְיָה Isaias. Salus domini.
יֵצֶר Isari. Figmētum: siue plasmatio: aut tribulās: vel angustiās.
יִשְׁבָּעָל Isbaal. Sessio vel habitatio patris: aut cōuersio vel inflatio siue captiuitas patris. heb. isbaab.
אִישְׁבֹּשֶׁת Isboseth. Vir confusionis vel ignominie: aut viri mora.
יִשְׁמָעֵאל Ismael. Exauditio dei.
Ismaelite. Idem. plu. nu.
Ismaelitis. Idem. s. n.
יִשְׁמִיאֵל Ismiel. Nominatio dei: aut admiratio vel stupor dei.
יִשְׂרָאֵל Israel. Preualens: siue dominās cum deo.
Israelite. Idem. plu. nu.
Israelites. Idem. s. n.
Israelitis. idem.
יִזְרְעֵאלִית Israelitis. 1. Paralip. 3. De iezrael: quod interpretatur semē dei: aut distillans cōtritionem vel malum de⁹: siue distillatio amicitie dei: vel aspersio pastoris dei. heb. izraelitis.
יִזְרַחְיָה Israhia. Oriens dominus: aut claritas domini. heb. izraia.
Israia. Idem. heb. izraia.
יְשַׂרְאֵלָה Israela. Preualens vel dñans deus: siue rectitudo dei: aut cāticum dei.
Isrehela. idem.
אֶשְׁתְּמֹעַ Istimam. Exauditus: vel mulieris vterus. heb. istimoa.
אִישְׁטוֹב Istob. Vir bonus.
יְשׁוֹחָיָה Isuaia. Cōprimēs vel humilians dñs: seu meditatio dñi.
יִצְהָר Isuar. Oleum: siue clarus: aut meridianus.
אִתַּי Itai. Robustus: aut signum: vel vomer: aut syriace veniens.
Italia. Ab italo rege dicta est: vel ab italis. i. vitulis: eo quod illa regio vitulis abundat: latinum est.
כִּתִּים Italia. Nu. 24. & Ezechiel. 27. In hebreo ē cethim: & interpretatur conterentes vel cōtritio maris: siue diadema: aut aurū: vl tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
תּוּבַל Italia. Esa. 66. Hebraice dr thubal: & interptatur orbis: aut confusio vel ignominia: siue portatus: vel adductus.
Ἀττάλεια Italia. Act. 14. d. In greco scribitur attalia: & interpretatur augens: vel nutriens. G.
Italica cohors: ab italia dicta est: latinum est.
אִיתָמָר Ithamar. Insula palme vel dactilorum: aut insule cōmutatio vel permutatio: seu ve palme aut cōmutationi.
יְקַמְיָה Ithamian. Resurrectio domini: aut cōfirmatio domini: vel vindicans dominus. heb. ichamia.
Ithurea. Custodita: vel syriace mōtana vel montuosa. D.
יְטוּר Ithurei. Custoditi: siue custodie: aut coordinati: vel syriace montani vel montuosi.
יוֹבֵל Iubileus. Buccina: vel defluēs: siue apportās: aut germinās siue inueterascens.
יָקְדְעָם Iuchadan. Incuruatio populi: siue incendium populi. heb. iuchadam.
יְהוּכַל Iuchal. Dñi omnia: aut domini perfectio vel cōsumatio.
יוּכַל Iuchal. Hiere. 38. interpretatur Potens: siue perfectus: vel consumatus.
יְהוּדָה Iuda. Laudatio: siue confessio.
יְהוּדִיָּה Iudaia. Laudatio siue confessio domini.
Iudaismus. Laudatio: siue confessio.
יְהוּדָה Iudas. Idem.
Iudea. Idem.

יְהוּדִים Iudei. Laudates siue confitentes.
Iudeus. Idem. s. n.
Iudi. Idem.
יְהוּדִית Iudith. Laudans: siue confitens: aut iudea.
Ἰουλία Iulia. Lanuginosa. G.
Ἰουνία Iulia. Ad Ro. 16. a. In greco iunia a iunone. i. dñatrice. G.
Ἰούλιος Iulius. Lanugo vel lanuginosus. G.
Iustus. Latinum est.

De incipientibus a littera. L.

לְהָבִים Laabim. Inflāmati: siue flāme: aut gladii.
לַהַד Laad. Laudans: siue ad laudādū: vel ad confitendum.
לַעְדָה Laada. Pro ornatu: vel ad congregandum: siue ad testificādum: aut transiens: vel predans: aut syriace auferens.
לַעְדָן Laadan. Pro voluptate: seu deuorans iudicium: aut pro ornatu: vel pro testimonio: aut syriace ad tempus.
לָבָן Laban. Albus: vel candidus: aut later.
לְבָנָה Labana. Luna: siue albedo: aut thus: vel later.
Labanath. Idem.
Λακεδαίμονες Lacedemones. Lacus demonū: vel puteus insanientium. G.
לָכִישׁ Lachis. Ambulans vel vadens extitit: aut tibimet existens.
לֶחֶם Lahem. Panis: vel pugna aut bellum.
לַיִשׁ Lais. Leo.
לַיְשָׁה Laisa. Leena.
לְמָה עֲזַבְתַּנִי Lamazabathani. Vt quid dereliquisti me.
לֶמֶךְ Lamech. Pauper: vel humiliatus: aut percussus.
לָמֶד Lameth. Nomen littere Doctrina vel disciplina. D.
לְמוּאֵל Lamuel. Illis de⁹: vel cū illis deus: aut cum quo est deus.
Λαοδίκεια Laodicia. Populus iustus. G.
Λαοδικεῖς Laodicenses. Idem. plu. nu. G.
לְאֻמִּים Laomim. Gentes: siue absq; aquis.
Lapidoth. Fulgura: aut lampades.
Λασθένης Lasthenis. Lapidis robur. G.
לְטוּשִׁים Latussim. Malleatores: vel limatores.
Lazarus. Dei adiutorium: siue dei atrium. D.
לְבָנָה Lebana. Luna: siue albedo: aut thus: vel later.
לְבָאוֹת Lebbaoth. Leene: siue cordis signum: aut ad introitum.
לִבְנָה Lebna. Luna: siue albedo: aut thus: vel later.
Lebnitica. Idem.
Lebona. Idem.
לְכָה Lecha. Ambulans: vel vadens.
לְחִי Lechi. Maxilla.
לִקְחִי Leci. 1. Paralipo. 7. interpretatur Lex: siue doctrina aut assumptio mea.
לָקוּם Lecum. Resurgens: vel confirmans: siue ad resurgendum: vel ad confirmandum.
לַעְדָן Ledan. Pro voluptate: vel deuorās iudiciū: siue pro ornatu vl testimōio: aut trāsit⁹ vl depdatio earū: aut syriace ad tēp⁹.
לֵחַת Leed. Confractus: vel formidans: aut stupens: vel syriace descendens. heb. leeth.
לַעְדָן Leedan. Pro voluptate: vel deuorās iudicium: siue pro ornatu vel testimonio: aut transitus vel depredatio earum: aut syriace ad tempus.
לַחְמָם Leemas. Panis eorū: aut pugna vel belliū eorū. heb. leemā.
לֶשֶׁם Lesem. Nomen vel ponens: aut ipsi nominato vel posito: aut lyncurius lapis preciosus: de quo Exo. 28.
לְשֶׁם דָּן Lesemdan. Nomen iudicii: vel ponēs iudicium: aut ad nomen iudicii: siue ad ponēdum iudicium: vel lyncurius iudicii qui est lapis preciosus.
לֵוִי Leui. Copulatus.
לִוְיָתָן Leuiathan. Copulatio vl societas sua: aut sibimet traditus.
לֵוִי Leuita. Copulatus.
Leuite. Idem. plu. nu.

לוי Leuites.Copulatus.
לאה Lia.Laborioſa vel fatigata.
לבנון Libanus.Albus:vel candidus:aut thus:vel cordis filiatio.
Libertini.Latinum eſt.i.filii manumiſſorum.
פוט Libia. Hebraice dicitur phut : & intepretatur aphrica : aut ſyriace craſſa vel pinguis.
לובים Libia.Daniel.10.In hebreo lubim:& interpretatur cor maris:vel corda plurali numero.
פוט Libies.In hebreo eſt phut:& interpretatur aphrica:aut ſyriace craſſa:vel pinguis.
לובים Libies.2.Paralipo.12.&.16.& Naū.3. In hebreo eſt lubim: & interpretatur Cor maris: Vel corda.p.n.
λυκαονία. Lycaonia.Lupina.G.
λυκία. Lycia.Idem.G.
λιθόστρωτος. Lycoſtratos. In greco lithoſtrotos : & interpretatur lapidibus ſtratus.G.
λύδη. Lyda.Stagnum.ſ.aquarum.G.
λύδη. Lydda.Idem.G.
לוד Lydi.Natiuitas:vel generatio.
Lydia.Idem.
לודים Lydii.Natiuitates:vel generationes.
λῖνος. Linus.Rete vel retiaculum.G.
λυσανίας. Lyſania.Diſſoluens triſtitiam.G.
λυσίας. Lyſias.Diſſoluens.G.
λυσίμαχος. Lyſimachus.Diſſoluens pugnam.G.
Lyſtra.Diſſoluens.G.
λύστρα. μύρα. Lyſtra.Act.27.In greco ſcribitur myra:& iterpretatur vir gultū:ſiue vnguentum odoriferum.G.
λύστροις. Lyſtris.Diſſoluentes.G.
לבנה Lobna.Luna:ſiue albedo:aut thus:vel later
Lobni.Idem.
יוטה Loche.Declinans vel diuertens.heb.iothe.
לוד Lod.Natiuitas:vel generatio.
לודבר Lodabar.Ipſimet verbum : aut ipſimet peſtis vl̄ mors:ſeu generatio electa:vel ex hebreo & ſyro natiuitas filii.
לודחדיד Lodadin.Naſcens gaudēs: vel naſcēs acutus:aut ex hebreo & ſyro generatio vel natiuitas noua.heb.lodadid.
λωίδη. Loide.Melior.G.
לוט Loth.Inuolutus:ſiue colligatus: aut coopertus : vel reſina precioſa que dicitur ſtacte.
לוטן Lothan.Idem.
Lucas.hebraice poteſt interp̄tari Ipſi reſurrectio:vel latine (a luce.D.
Lucius.a luce. Latinum eſt.
לוד Lud.Natiuitas:vel generatio.
Ludim.Idem.plu.nu.
לוחית Luith.Tabulatum:vel tabule:aut viriditas.
לוזה Luza.Amygdalus:ſeu diſceſſio:vel declinatio.
אלעוזי Luzai.Dei fortitudo.heb.Eluzai.

De incipientibus a littera.m.

מעכה MAacha.Compreſſa:vel attrita:aut fixa.
מעכתי Maachati.Compreſſus vel atritus: aut fixus.ſeu ventris contritio.
מעדי Maadi.Solemnis:vel feſtiuus:aut ornatus:ſeu labilis:vel teſtificans:aut tranſiens: vel ſyriace auferens
מעי Maai.Venter:aut coaceruatio.
מחלה Maala.Chor9: vl̄ cithara:ſiue infirmitas:aut ſyriace venia.
מחלון Maalon.Idem. (riens:aut euigilans.
מערה Maara.Spelunca:ſiue euacuatio:aut effuſio : vel diſcoope
חרם Maarem.Deſtructio:ſiue anathema: aut rete vl̄ retiaculum ſiue dedicatum aut conſecratum.ſ.deo.heb.arem.
מריה Maaria.Amaritudo vel myrrha domini:aut docēs vel preceptor dominus.heb.maraia.

מעשיה Maaſſa.Opus domini.
מעשי Maaſia.1.Paralipo.9.Opus meum.heb.maaſi.
מעשיהו Maaſias.Opus domini.
מחסיה Maaſias.Hiere.51.interp̄tatur Protectio ſiue cōfidētia dn̄i.
מחת Maath: Abſtergens:aut delens:ſiue confringens:aut formidans:vel ſyriace percuſſio.
מגדיאל Mabdiel. Annuncians vel euangelizans deum : aut pomū dei.i.fructus electus dei.heb.magdiel.
מבשם Mabſan.Aromatizans: vel confundens eos.heb.mabſam.
מבצר Mabſar.Munitus:vel muratus: ſiue prohibens:vel auferēs aut vindemians.
מעכה Macha.Compreſſa:vel attrita:aut fixa.
Machabeus.Percutiens.grece vero pugnator.D.
מהרי Macharai.Accelerans : ſiue dotatio : aut montanus : vel de monte meo.heb.maharai.
מעכתי Machati.Cōpreſſus vel attrit9:aut fix9: ſeu vētris cōtritio.
מכבנה Machbena.Paupertas vel percuſſio filii eius:aut paupertas ſiue percuſſio intelligentis vel edificantis.
מקדה Maceda.Incendium:aut adoratio: vel incuruatio.
μακεδών. Macedo.Hebraice idē.grece vero excelſus vel eminēs.G.
μακεδόνες Macedones.Idem.plu.nu.G.
μακεδονία Macedonia.Excelſa vel eminens.G.
מקהלות Macceloth.Eccleſie vel cetus:aut congregationes.
מקלות Maccloth.1.Paralipo.8.&.9.&.27. Virge aut baculi : ſiue voces: aut leuitates: vel deſpectiones.
מקניהו Nacenias.Poſſeſſio domini:ſiue emptio domini:aut pecus vel armentum domini:ſiue nidificatio domini.
מקץ Macces.Finis vel finiēs:ſiue tedium:aut euigilans vel eſtas ſiue eſtuans:aut ſpinans.
מכי Machi.Percuſſor:aut pauper:vel humilis.
מכיר Machir.Vendens:ſiue cognoſcens.
מחיר Machir.1.Paralipo.4.interpretatur Precium.
מכירי Machirite.Vendentes:ſiue cognoſcentes.
מכמש Machmas.Percuſſor vel pauper ablatus : aut percuſſor vel pauper palpans ſiue tangens vel auferens.
מכמס Machmas.Eſd.2. & Nee.7.interp̄tatur Occultatio: vel percuſſoris aut pauperis tributum.
מכמתת Machmetat.Percuſſoris vel pauperis donum : aut percuſſoris vel humilis mors.
מידבא Madaba. Aq̄ doloris:aut ex hebreo & ſyro aque manantes
Madabas.Idem.D.
מדי Madai.Menſura:ſiue iudicans:aut indumentum.
מדן Mandan.Litigium:ſiue iudicās:aut mēſura:vel indumētū.
מדון Madan.Ioſ.11.&.12.interpretatur Iurgium:aut indumentum vel menſura eius.heb.madon.
מעדיה Madia. Solēnitas vel feſtiuitas domini: ſiue adornatio vel teſtimoniū aut fedus domini: vel tranſiens dominus.
מדין Madian.Iudicium vel iudicans:ſiue litigās : aut obiurgās.
מתן Madian.Hiere.38.interpretatur Donum : aut lumbus: vel ſyriace expectatio.heb.mathan.
מדיני Madianita.De madian:quod interpretatur iudicium vel iudicans:ſiue litigans:aut obiurgans.
Madianite.Idem.plu.nu.
Madianitis.Idem.ſ.n.
חדיד Madid.Acutus:ſiue gaudens:aut ſyriace nouitas : vel ex ſyro & hebreo vna manus.heb.adid.
מדמנה Madmena. Mēſura numeri vl̄ muneris:aut indumēti munus:vel indumēti p̄paratio aut numerus: vel ſterquiliniū.
מחלת Maeleth. Chorus vl̄ cithara:aut īfirmitas:vl̄ ſyriace venia.
מעגלה Magala ſemita: vel circulus aut rotunditas : ſiue currus:vel plauſtrum:aut vitula.
Magdalena.Magnifica vel magnificata : aut exaltata: vel (turris.D.
Magdalene.Idem.D.

מגדלגד Magdalgad.Turris felix vel accincta:ſiue magnitudo felicitatis: vel magnitudo accincta.
מגדל Magdalum.Turris:vel magnitudo.
מגדלאל Magdiel.Turris ſiue magnitudo dei.heb.magdalel.
מגדיאל Magdiel.1.Paralip.1.interpretatur annuncians vel euāgelizans deum:ſiue pomum dei.ideſt fructus electus dei.
Magedan.Euāgelizatio gr̄e:aut poma vel fruct9 gratie.D.
Magedan.Math.15.in fine in greco magdala : & hebraice interpretatur turris:vel magnitudo.D.
מגדו Maggedo.Annunciatio:vel euangelizatio:aut pomum.i.
מגדון Magedon.Idem. (fructus electus.
Mageth.Torcular:aut liquefactio.D.
Magi.Sapientes:vel philoſophi:aut qui preſūt ſacris hoc eſt ſacerdotes.perſicum eſt.
מכמש Magmas.Percuſſor vel paup ablatus:aut p̄cuſſor vel pauper palpans vel tangens ſiue auferens.heb.machmas.
מגוג Magog.Tegēs vel tegul s:aut tabefactus:vel liquefactus.
מגרון Magron.Timor:ſiue horreum:aut de gutture.
מחרים Mahumites.Nūciās:ſiue delēs:aut radēs:vel medulle.
מחידא Maida. Enigma:aut acumen :vel radens ſiue abſtergens manum:aut ſyriace percuſſio manus.
מימין Maimna.Dexter:aut aquas p̄parās. heb.maimin.
מחלת Malaath.Chorus:ſiue cithara: vel infirmitas : aut ſyriace venia.heb.maalath.
מלאכי Malachias.Angelus ſiue nuncius meus.heb.malachi.
Malachim.Regum.ſcilicet liber.
מללי Malalai.Circuncifio vel locutio mea.
מהללאל Malalehel.Laudans deum:vel illuminatio dei.
מלצר Malaſar.Circuncifio anguſtie vel vinculi: ſiue diſpēſator.
מלכיאל Malchiel.Rex meus deus: vel regnū dei:aut conſilium dei
Malchus.Rex vel regnum:aut conſiliarius.D.
מלוך Maloch.Regnans:aut conſulens.
Malothe.Adimplentes:vel adimpleti.D.
ממרא Mambre.Rebellis:aut amarus:vel cōmutans aut p̄mutās.
Mambres.Idem:ſed in greco ſcribitur iambres:& hebraice pōt interpretari mare cū egeſtate vel paupertate.D.
Mammona.Pecunia vel diuitie aut cupiditas.ſyrum eſt. D
ממוכן Mamucha.Paratus: vel certus:aut depauperatus:vel p̄cuſſus.heb.mamuchan.
מן Man.Preparatio:aut quid.
Manna.Idem.
מנחת Manaath.Requies:aut munus:ſiue preparata formido vel confractio:aut numerus ſtuporis: vel ex hebreo & ſyro p̄parata deſcenſio: vel numerus deſcendens.
מנחם Manahem.conſolator:aut ductor eorum:ſiue p̄paratio caloris:aut munus incenſum:vel numerans calefactionem.
מחנים Manaim.caſtra.
מנשה Manaſſe.Oblitus:aut obliuio.
Manaſſes.Idem.
מנחת Manath.Requies:aut munus:ſiue preparata formido vel confractio:aut numerus ſtuporis: vel ex hebreo & ſyro p̄parata deſcenſio: vel numerus deſcendens.
מנא Mane.Numeratus:vel numerans.
מנחת Maneeth.Requies:aut munus:ſiue preparata formido vel confractio:aut numerus ſtuporis: vel ex hebreo & ſyro p̄parata deſcenſio: vel numerus deſcendens.
מןהוא Manhu.Quid hoc.
μάλλιος. Manlius.Solutus vel non ligatus. G.
ממזר Manſer.Adulterin9:vel quilibet de ſcorto nat9:heb. mamzer.
מנוח Manue.Requies:aut munus.
מעוך Maoch.compreſſus vel attritus:aut fixus.
מחול Maol.chorus vel cithara:aut infirmitas:ſiue arenoſus:aut ſyriace venia.

מעון Maon.Habitaculum:ſiue delictum: vel de peccato.
Maonathi.Idem.
מעזים Maozim.Fortificati: vel fortitudines:aut refugia.
מבצר Mapſar.Mnnitum vel muratum:ſiue prohibens: vel auferens:aut vindemians.heb.mabſar.
מרה Mara.Amara:vel amaritudo.
מהרי Marai.Accelerās:ſiue dotatio:aut mōtan9: vl̄ de mōte meo.
מריות Maraloth.Amaritudines: vel rebelliones:aut commutationes vel permutationes.
Maranatha.Dominus noſter venit.ſyrum eſt.
מרת Marath. Amaritudo.
Marcus.Limatus:vel fricatus:aut expolitus:ideſt a rubigine abſterſus.D.
מרדכי Mardochai.Amara contritio: vel myrrha contrita:ſiue docens contritionē:aut ex hebreo & ſyro myrrha puriſſima (fractio.
Mardocheus.Idem.
מרס Mares.Irroratio:vel diſtillatio:aut ſyriace apoſtema:vel cō
מראשה Mareſa. A capite l̄ a pricipio:aut caput vel pricipiū:ſiue hereditas:aut amaritudo mulieris:vel amara mulier.
מרשה Mareſa.1.Paralip.2.&.4.Et.2.Paralip.11.&.14.&.20.& Michee.1.interp̄tatur a capite vel a principio: aut hereditas:vel amaritudo agni.
מערת Mareth.Spelunca: vel euacuatio:aut effuſio : ſiue diſcooperiens:aut euigilans.
מרים Maria.Exaltata: vel amaritudinis mare:aut myrrha maris ſiue doctrix vel magiſtra maris:aut ex ſyro & heb.domina maris. (ſiue fraudulentie.
מרמות Marimuth.Amaritudo vel myrrha mortis:aut altitudīes:
מרמה Marmach.Dolus vel fraudulentia:ſiue altitudo : vel extollens ſe.heb.marma.
מרדך Marodach.Amarus contritus:ſiue myrrha contrita:aut ex hebreo & ſyro myrrha puriſſima.
מרחנה Marſana.Amaritudo aut myrrha rubi vel inimici:aut oſtēdens rubum vel inimicum.
Martha. Prouocans: ſiue amaricans: vel ſyriace domina: vel doctrix.D.
משא Maſſa.Onus:ſiue aſſūptio: vel aliq̄ñ tranſlatiue prophetia
משל Maſal.Parabola:aut imperans: vel dominans.
Maſaloth.Idem.p.n.D.
משאל Maſan.Poſtulans vel poſtulatus:ſiue commodatus:aut ſepulchrum: vel infernus:aut fouea:ſiue ablatio vel tactus dei.heb.maſal. (expectatio.
מצפה Maſepha.Speculatio:ſiue ſpecula:aut coopimentum : vel
משרקה Maſerecha.Sibilus vel ſibilans:aut attractio vanitatis : vel tangens vanitatem aut vacuitatem: vel vitis.
משרפות Maſerephot.Incendia: vel combuſtiones.
משרעי Maſerei.Stratum:ſiue auferens vel tangens ſocium vel amicum aut paſtorem vel maliciam.
מצפה Maſpha.ſpeculatio ſiue ſpecl̄a:aut coopimētū:l̄ expectatio
מיפעת Maſpha.Ioſ.21.in fine Aquarum apparitio:ſiue aquarum impetus.heb.miphaath.
מצפת Maſphat.Speculatio:ſiue ſpecula:aut coopertimentum: vel
Maſphe.Idem. (expectatio.
מעשיה Maſi.Opus domini.heb.maſſa.
Maſia.Idem.
מעזיה Maſia.Nee.10.Fortitudo dn̄i:aut refugiū dn̄i. heb.mazia.
משמע Maſma.Exauditio:ſiue audiens: vel obediens.
משמנה Maſmana.Pinguedo aut oleum eius:ſiue tangens vel auferens preparationem vel munus aut numerum.
מצוביה Maſobia.Statio domini:ſiue ſtans dominus:aut damula.
משרקה Maſrecha.Sibilus vel ſibilans:aut attractio vanitatis: vel tāgens vanitatem vel vacuitatem:aut vitis.
מתניהו Mathamu.Donum domini: vel lumborum dominus: aut

ex syro & hebreo expectatio domini.heb. mathahiu.

מתן Mathan.Donum:vel lumbus:siue mors eorum: aut syria-
ce expectatio vel spes.

מתנה Mathana.Idem.

Mathanai.Idem.

מתניה Mathania.Donum domini:vel lumborum dominus : aut
ex syro & hebreo spes domini.

Mathanias.Idem.

מתני Mathanites.Donum:aut lumbus:vel syriace spes aut expe (ctans.

מתתה Mathat.Donum eius.heb.mathata.

Mathat.Luce.3.Donum:vel donans.D.

Mathata.Donum eius.D.

מתתיה Mathatia.Donum domini.

Mathatias.Idem.

מתניה Mathatias.4.Reg.24.Donũ dñi:vel lũborũ dñs : aut ex
syro & hebreo spes vel expectatio domini.heb.mathãias

מתתה Mathet.Donum eius:vel donans.heb.mathata.

Matheus.Donatus.D.

Mathias.Donum domini.D.

מכמתת Mathmata.Percussoris vel pauperis donum : aut humilis
vel pauperis mors.heb.machmathat.

מטרד Matred.Virga descendens:aut virga imperantis: siue le-
ctuli descensio vel imperium:aut syriace labor.

Mathreth.Idem.heb.matred.

מתושאל Mathusael.mortem suam postulans : aut mors sua infer-
nus vel sepulchrum.

מתושלח Mathusalem.mortem suam misit:aut mortis sue arma:vel
ex hebreo & syro mortem suam spolians: vel mortis spo
lium.heb.mathusale.

מחויאל Mauiael.Annuncians deum:aut radens vel delens deus:
vel ex syro & hebreo percussus a deo.

מהומן Mauman.Turbatus:aut tumultuans:vel multitudo.

מעזיהו Maziau.Fortitudo domini:siue refugium domini.

מגפיעש Mechphia. Corpus compressum vel congregatum : aut
corporis vel vestimenti tinea.heb.megphias.

מכמש Mechmas.percussor vel pauper ablatus:aut percussor vel
pauper palpans vel tangens siue auferens.

מכנדבי Mechnedabai.percussor vel pauper vouens siue sponta-
neus:aut percussio vel paupertas vouentis vel principis
aut spontanei.

מידבא Medaba.Aque doloris:vł ex hebreo & syro aque manãtes

מידד Medad.mẽsurãs:siue aque dilectiõis vel vberũ aut patrui.

מרעלה Medalaa.Sopor uel inebriatio : aut amaritudo ascẽsionis
vel holocausti:aut myrrhe holocaustum siue foliũ:aut do
cens holocaustum uel ascensum.heb.merala.

מדי Mede. Vocatiuus casus est a nominatiuo medus : quod in-
terpretatur mensura:uel abundans:aut indumentum.

מדמנה Medemena.mensura muneris vel numeri:aut indumenti
munus:vel indumenti preparatio:aut sterquilinium.

מדי Medena.mensura: vel abundans:siue indumentum.

Medi.Idem.p.n.

Media.Idem.s.n.

מדין Medin.Iudicium:siue litigans:aut obiurgans.

מדמנה Medmena.Mensura muneris vel numeri : aut indumenti
munus:vel indumenti preparatio:aut sterquilinium.

מדיא Medus.mensurans:aut abundans:vel indumentum.

מהיטבאל Meezabel.Quã bon⁹ de⁹:siue bñfaciẽs de⁹.heb.meetabel

מיפעת Mephat.Aquarum apparitio:siue aquarum impetus.

משפט Mephat.Geñ.14.Iudicium.heb.misphat.

מפעת Mephet.Apparitio:vel gemitus.

מגביש Megbis.Eminens:siue altitudo.

מכרתי Meheratites.Venditio:aut cognitio.heb.mecheratites.

מהיטבאל Mehetabel.Quam bonus deus:siue benefaciens deus.

מחושים Mehusim . Tacentes:aut festinantes:siue sensuales.

מלכה Melcha.Regina:vel consiliatrix.

Melcha.Luce.3.Idem.sed in greco scribitur melea : & he-
braice interpretatur adimplens:vel adimpletus.D.

Melchi.Rex meus:siue consilium meum.D.

מלכיה Melchia . Rex dominus:aut consiliator dominus.

Melchias.Idem.

מלטיה Melchias.Nee.3.b.Liberatio domini.heb.melthias.

מלכיאל Melchiel.Rex meus deus:aut regnum dei:siue consiliator (meus deus.

Melchielite.Idem.

מלכירם Melchiram.Rex excelsus:aut cõsiliator vel cõsiliũ excelsũ.

מלכיצדק Melchisédech.Rex iustitie.

מלכישוע Melchisua.Rex saluator:aut rex vel consilium saluatoris
vel salutis:siue rex magnificus.

Melchisue.Idem.

מלכם Melchom.Rex eorum:vel consiliator eorum.

Melchon.Idem.heb.melchom.

מלך Mélech.Rex:aut consiliarius.

מחלת Melech.Geñ.28.& in titulo.p̃s.87.Interpretatur chorus
vel cithara:aut infirmitas:vel syriace venia.heb. maalath

מלוא Mello.Plenitudo:vel repletio.

מולדה Meloda.Natiuitas:vel generatio.

מלותי Melóthi.Plenitudo:vel circuncisio.

מלוך Melluch.Regnans:vel consulens.

Mem.Aque.D.

נף Memphis.Hebraice dicitur noph: & interpretatur fauus:
aut distillatio:vel eleuatio:aut cribrum.

מף Memphis.Osee.9.hebraice dicitur moph:& ĩterpretatur
ab ore: vel syriace coopertorium.

Memius.maculatus:vel vituperatus.D.

Menna.numeratus:vel remuneratus:aut preparatus.D.

μενέλαος. Menelaus.Potentia aut robur populi.G.

מני Menni.Preparatio: vel munus:aut numerus.

Mennith.Idem.

אמר Mer.Dicẽs:vel loquens:siue exaltatio.aut syriace agnus .
heb.emer.

מריות Meraioth.Amaritudines:vel rebelliones ; aut commuta-
tiones vel permutationes.

מררי Merari.Amarus:siue irritatus:aut prouocatus.

Merarite.Idem.p.n.

Mercurius.A mercibus dictus est:quia mercature deus pu
tabatur a gentilibus.Latinum est.

מרגמה Mercurius.Prouer. 26 . In hebreo scribitur marguema:
& interpretatur lapidans vel lapidatio:aut purpura.

מרד Méred.Rebellis:siue descendens:aut imperans.

Mereth.Idem.heb.méred.

מרמות Merimuth.Fraudulentie:aut amaritudo vel myrrha mor
tis:siue altitudines.

מרב Merob.Pugnans:siue obiurgans:aut multiplicans:vel sy-
riace magisterium.

מראדך Merodach.Amara contritio:siue myrrha contrita : aut ex
hebreo & syro myrrha purissima.

בראדך Merodach.4.Reg.20.Creans cõtritionẽ:vel electio inte-
ritus:aut filius interitus vel vaporis tui:siue frumẽtũ vel
puritas nubis aut vaporis tui.heb.berodach.

מרום Merom.Celsitudo:aut sublimitas.

מרוז Merom.Iud.5.Secretum:vel macies.heb.meroz.

מרומי Merome.Altitudines:siue amaritudo aquarum.

מרום Meron.Celsitudo:aut sublimitas.heb.merom.

מרנתי Meronathites.Cantatio mea:siue exultans:aut exclamãs:
(vel syriace dominãs

מרוז Meroz.Secretum:vel macies.

מש Mes.Auferens:vel tangens.

משך Mes.1.Paralip.1.Attrahens:siue prolongans:aut vallans:

vel sepiens.heb.mésech.

משא Messa.Onus:vel assumptio:siue aliquando translatiue p- (phetia.

מסה Messa.4.Reg.11.Erradicatio:vel conculcatio.

מישע Mesa.4.Reg.3.&.1.Paralip.2.interp̃tatur Salus: vel aqua
salutis:aut aquas aspiciens.

משאל Messal.Postulans vel postulatus:aut commodatus.siue se-
pulchrũ:vel infern⁹:aut fouea:siue ablatio aut tactus dei.

משלמת Mesalémeth.Solutio:aut pacificatio:vel perfectio:aut retri
butio:vel parabola mortis:aut dominium mortis.

משלמיהו Messelemia.Pax dñi:vel perfectio domini : aut retributio
domini:vel parabola domini:seu dominium domini.

משיזבאל Mesezebel.Auferens fluxum deus:vel ex syro & hebreo li
beratio vel salus dei.

מספר Mesphar.numerus:vel narratio:aut librarius:vel scriba: si
ue tributi taurus.

מספרת Mespharath.numerãs vel narrans:aut tributi fructificatio
vel augmentatio. (expectatio.

מצפה Mesphe.Speculatio vel specula:aut cooperimentum : vel

משיח Messias.Vnctus.grece autem dicitur christus.

משיזבאל Mesizabel.Auferens fluxum deus:vel ex syro & hebreo li
beratio vel salus dei.

מלוך Mesluch.Regnans:aut consulens.heb.melluch.

משלם Mesollam.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens:vel para
bola eorum:siue potestas eorum.

μεσοπο-ταμια. Mesopotamia.Regio sic appellata eo quod duobus fluuiis
euphrate ambiatur & tygri:mesos enĩ medi⁹ potamos ve
ro fluuius grece interpretatur.Hebraice vero Geñ . 24.
& Deut.23.& Iud.3.&.1.Paralip.19.& in titulo p̃s.59.di-
ארם נהרים פדן citur Aram naharáim.i.syria fluuiorũ.in aliis vero locis
pro mesopotamia in hebreo est padã: quod interpretatur
redemptio:vel syriace parilitas aut coniunctio.

עבר הנהר Mesopotamia.Ios.24.In hebreo est éber hanáar:quod in
terpretatur trans flumen.

מצרים Mesráim.Angustie:siue tribulationes.

משלם Messulam.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens: vel pa-
rabola eorum:siue potestas eorum.

אתבעל Methaal.Ad idolum:siue ad dominantem : vel ad subiiciẽ
tẽ:siue ad possidentem:aut signum idoli vel dñantis aut
subiicientis vel possidentis.heb.ethbáal.

מהיטבאל Methabeel.Quam bonus deus:aut benefaciens deus.

מתקה Methcha.Dulcedo:aut suauitas.

מטרי Methri.Pluuia:siue custodia:uel carcer.

מזה Meza.Distillatio uel aspersio:aut ex isto:uel syriace incen-
sio uel consumptio.

מיזהב Mezaab.Deauratus:uel aque auri:siue quid aurum.

מימין Miamin.Dexter:aut aquas preparans.heb.miamin.

Miamin.Idem.

מבחר Mibaar.Electus uel electio:aut iuuentus.

מיכה Micha.Pauper:uel humilis:aut percutiens uel percussus:si
ue quis hic.i.in hoc loco:aut aque hic.

מכיה Micha.4.Reg.22.Quis sicut dñs:aut pauptas uel hũilitas
dñi:siue p̃cutiẽs dñs:uel percussio domini.heb.michaias

מיכאל Michael.Quis sicut deus:aut humilitas siue paupertas dei.
uel percussio dei:siue percutiens deus.

מיכיהו Michaia.Quis sicut dominus:aut paupertas uel humilitas
domini:siue percutiens dñs:uel percussio domini.

Michas.Idem.heb.michaias.

Michéa.Idem.

Michéas.idem.

מכיהו מיכה Michéas.Hiere.26.& Michee.1.Pauper uel humilis : aut
p̃cutiẽs uel p̃cussus:siue quis hic.i.in hoc loco:uel aq̃ hic

מיכל Michol.Quis oĩa.q.d.tu:aut que p̃fecta uel cõsumata.q.d
nulla nisi tu:siue aqua tota:aut aquarum perfectio uel cõ

sumatio seu prohibitio.

μῆδο. Mido.cura:siue consilium.G.

מיפעת Miphaat.Aquarũ apparitio:siue aquarum impetus.

מפיבשת Miphibóseth.De ore ignominia:siue de ore confusio:aut
oris ignominia vel confusio aut verecundia vel mora.

μίλτον. Miletum.Rubra vel coccinea.G.

מליכו Milicho.Regnum eius:aut consilium eius.

מריבעל Miribáal.Rebellio vel impugnatio idoli vel dominantis
siue subiicientis aut possidentis.

משעם Misaam.Saluator eorum:siue respiciens eos :aut auferens
vel tangens populum: vel syriace lenitas eorum.

משך Misac.Prolõgãs:siue attrahẽs:aut aquas vallãs vel sepiens

מישאל Misael.Quis postulatus aut cõmodatus:siue quis postulãs
vel cõmodãs:siue abstulit deus:vel recessit deus.

μυσία. Mysia.Scelesta:vel abominabilis.G.

משור Misor.Planicies:aut serra:siue murus vel murat⁹:aut bos ł (bouinus.

μιτυλήνη Mitylene.mũditia vel abstersio torcularis.G.

μελίτη. Mitilene.Act.28.a.ĩ greco melita:& ĩterp̃tatur meliflua.G

מתרדת Mithridates.Explorans vel contemplans legem : aut sol-
uens legem:siue mortis descensus vel dominium.

מיזהב Mizaab.Deauratus:vel aque auri:siue quid aurum.

מואב Moab.De patre:quoniam de patre eum filia genuit.

Moabite.Idem.

Moabites.Idem.

Moabitides.Idem.

Moabitis.Idem.

מועדיה Moadia.Solẽnitas vel festiuitas domini:siue adornatio vel
testimonium aut fedus dñi:vel transitus domini.

מבוני Mobonai.Filius vel filiatio:siue edificatio: aut intellectus
vel intellectio.

עמוק עבר Mochober.duo nomina sunt:Moch quod interpretatur p
fundum:aut vallis.Ober transiens:siue ira:aut pregnans
vel syriace frumentum.heb.amochéber.

מכונה Mochona.Basis vel sustentaculum:aut preparatio.

מכרי Mochori.Venditio:vel cognitio.

Modin.Iudicium vel iudicatio:aut iurgium.D.

משה Moyses.Attractus vel assumptus:subaudi de aquis.

מולדה Molada.Natiuitas:vel generatio.

מחלתי Molathi. Chor⁹ ł cithara:siue ĩfirmitas:aut syriace venia.

Molathites.Idem.

מלכם Molchom.Rex eorum:vel consiliatius eorum.

מוליד Molid.Generatio:vel natiuitas:aut circuncisio manus.

מלך Móloch.Regnans:aut consiliarius. (chom.

מלכם Moloch.3.Reg.11.Rex eorũ:aut cõsiliari⁹ eorũ.heb . mol-

מחלה Moola. Chorus vł cithara:siue ĩfirmitas:aut syriace venia.

Mooli.Idem.

מעץ Moos.Lignum vel ligneus:siue consiliarius.

מורשתי Morasthi.Heres:vel pauptas:aut de pauptate ł hereditate.

Morasthites.Idem.

מוריה Moria.Amaritudo vel myrrha dñi:aut ostendens vel indi
cans dñs:siue ex syro & hebreo dominatio domini.

מוצא Mosa. Azymũ:aut iuẽtus:ł exit⁹:siue exprimẽs:ł emũgẽs

משא Mosa.1.Paralip.8.a.interp̃tatur Onus:siue assũptio : vel p
phetia aliqñ translatiue:aut aquarum eleuatio.

מוסרה Mosera.Eruditio:siue disciplina:aut vinculũ:vel syriace da
(tio vel traditio.

Moseroth.Idem.p.n.

משובב Mosobab.Reuersus:aut auersus:vel conuersus.

משך Mósoch.Attrahẽs:siue prolõgãs:aut vallans vel sepiens.

משלם Mosolla.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens : vel para
bola eorum:siue potestas eorum.heb.mosollam.

Mosollam.Idem.

משלמיה Mosollamia.Pax domini:siue perfectio domini:aut retri-
butio domini:vel parabola aut dominium domini.

מְשֻׁלֵּמוֹת Mosollamoth. Pacificatio: aut perfectio: siue retributio: aut parabola mortis: vel dominium mortis.

מְשִׁלֵּמִית Mosollamoth. 1. Paralip. 9. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens: vel parabola mortis: aut dominium mortis. heb. (mosollamith.

מָאוֹזֵל Mozel. Ambulans vel vadens.

מַחֲזִיאוֹת Mozioth. Videns signum: aut videns litteram.

מְעוּנִים Mumim. Habitacula: siue afflicti: aut delinquentes: vel respondētes. heb. munim.

Munim. Idem.

מוֹצָא Musa. Azymum: siue inuentus: vel exitus: aut exprimens: vel emungens.

מוּסָךְ Musach. Vnctio: siue cooperimentum: aut libatio.

מוּשִׁי Musi. Auferens: vel tangens: aut recedens: vel ablatus.

De incipientibus a littera. n.

נַחְבִּי Naabi. Occultus vel absconditus: siue dilectus meus: aut requiescens mecum: siue ductor mecum.

נַחַת Naad. Requies: vel ductor: aut syriace descēsio. heb. naath.

נַהֲלוֹל Naalol. Laudatus: siue lucidus: aut stolidus.

Naalon. Idem. heb. naalol.

נַעֲמָה Naama. Pulchra: siue decora: aut mouens valde.

נַעֲמָן Naaman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.

נַעֲמָתִי Naamathites. Pulchritudo: vel iocunditas: siue motus mortis mee.

נַחֲמָנִי Naamim. Consolator: siue penitens: aut requiei mun⁹ vel numerus: siue requiei preparatio. heb. naamani

נַעֲרָה Naara. Puella vel iuuenis: aut excussio: vel vigilans.

נַעֲרַי Naarai. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans.

נַעֲרַי Naarai. 2. Reg. 23. & 1. Paralip. 11. vbi dicitur naarai berothites: interpretatur naris siue nasus: aut hinniens: vel calefactio: siue ariditas: vel raucedo: aut syriace suffocatio.

נַעַרְיָה Naaria. Puer domini: aut excussio domini: siue vigil domini: vel vigilans dominus.

Naarias. Idem.

אֲנָחֲרַת Naaroth. Ariditas: aut incensio: vel ira: siue hinnitus: aut raucedo: vel syriace suffocatio. heb. anaaroth.

נָחָשׁ Naas. Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinās: siue (eneus.

נַחְשׁוֹן Naason. Idem.

נַחַת Naath. Requies: vel ducens: aut syriace descendens.

נְבָיוֹת Nabaioth. Loquele: siue prophetie: aut fructus: vel germinationes.

נָבָל Nabal. Stultus: vel insipiens.

נְבָט Nabath. Aspiciens: siue intuens.

עָבֵד Nabeth. Seruus: vel operarius. heb. abed.

נְבוֹ Nabo. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetās siue fructificans: vel germinans.

נָבוֹת Naboth. Idem.

Nabu. Idem.

נְבוּכַדְנֶאצַּר Nabuchodonosor. Gemitus siue planctus iudicii angustie vel pressure: siue coartans iudicium angustie vel pressure

נְבוּכַדְרֶאצַּר Nabuchodonosor. In toto Hieremia excepto cap. 27. & 28. & 29. a. & 34. & 39. b. & in Ezechiel. 26. & 29. & 30 In omnibus his locis in hebreo scribitur nabuchodorosor: quod interpretatur gemitus siue planctus generationis angustie vel pressure: aut coartatio generationis angustie vel pressure.

נְבוּשַׂרְסְכִים Nabusarsathin. duo nomina sunt. Nabu quod interpretatur loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. & Sarsathim: quod interpretatur ppositi coopimētorū vel vnctionū. heb. sarsachim

נְבוּשַׁזְבָּן Nabusesban. Loqla siue prophetia vel germinatio manās vel fluēs: aut ex hebreo & syro fructus vel germinatio liberationis. heb. nabusesbaz.

Nabuthei. Loquentes: siue prophetantes: aut germinantes. D.

נְבוּזַרְאֲדָן Nabuzardan. Germinatio vel prophetia extranei siue ventilati aut effusi iudicii: vel germiatio siue pphetia extranei siue vētilati aut effusi dñii vel basis. (syriace suffocatus.

נָחוֹר Nachor. Raucus: vel aridus: aut iratus: vel incensus: aut sy-

נָכוֹן Nachor. 2. Reg. 6. Paratus vel certus. heb. nachon.

נָדָב Nadab. Spontaneus: aut vouens: vel princeps.

נְדַבְיָה Nadabia. Vorū dñi: siue spontaneus aut princeps domini.

נֶפֶג Napheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.

נֶפֶשׁ Naphes. Anima: vel refrigeratus: aut requiescens: vel syriace multiplicans. heb. naphis.

נַעַם Naphez. Pulcher siue decor⁹: aut motor eorū. heb. nahem

נֶפֶשׁ Naphis. Anima: vel refrigerat⁹: aut requiescēs: vel syriace multiplicans.

Nage. Claritas: vel splendor. D.

נַחֲלִיאֵל Nahaliel. Torrens dei: siue hereditas dei: aut vallis dei.

נַחַם Naham. cōsolatio: vel pnia: siue ducēs eos: aut requies eorū

נָעִים Nahem. Pulcher: siue iocundus: aut mouens eos.

Naym. Pulchritudo: siue iocūditas: vl cōmotio aut mot⁹ eo rum. D.

נָוִית Naioth. Pulchritudo: siue decor: aut habitaculū.

נִמְשִׁי Namsi. ablat⁹: siue auferēs: aut tāgēs: vel dormitiōis mun⁹:

נְמוּאֵל Namuel. Dormiens deus: vel dormitio siue somnus dei.

Namuelite. Idem.

Nanee. i. Diane: sic. n. appellabatur diana in lingua persica

Naram. 2. Reg. 23. Non est in hebreo.

νάρκισσος. Narcissus. Stupefactus: vel negligens. G.

נְצִיחַ Nasia. Victor: siue eternus: aut fortis.

עֵין חָצוֹר Nasor. Fons siue oculus atrii vel vestibuli: aut fontis fenum vel herba. heb. enasor.

Ἀτταλεία Natalia. in greco Attalia: & iterptatur augēs: vel nutriēs. G

נְתַן מֶלֶךְ Nathamelech. Donū regis: siue donum consilii. heb. nathā (melech.

נָתָן Nathan. Dans vel donatus.

נְתַנְאֵל Nathanael. Donum dei.

נְתַנְיָה Nathania. Donum domini.

מַתַּנְיָה Nathania. Esd. 10. Donū dñi: vel lumborū dñs: aut ex syro & hebreo spes vel expectatio domini. heb. mathania.

נְתַנְיָהוּ Nathanias. Donum domini.

נְתַנְאֵל Nathaniel. Donum dei. heb. nathanel.

נְתִינִים Nathinnei. Dati vel donati.

Nathon. Idem. s. n.

נָתוֹן Nathon. Iosue 19. Gratie vel misericordie donum.

נוּן Naue. Posteritas vel stirps: aut filius: vel eternus seu permanens: vel pulchritudo: siue habitaculum: aut syriace piscis. D.

נַחוּם Naum. Consolator: siue penitens: aut ductor eorum.

נְזִירִים Nazarei. Separati: siue coronati: aut sanctificati.

Nazareni. Idem. Sed si per sade litteram scribatur: interpretatur custodientes: vel floridi: aut virgulta. D.

Nazarenus. Idem. s. n. D.

Nazareth. Sanctificata: aut separata: vel coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur Custodita: vel florida: aut virgultum. D.

נָזִיר Nazareus. Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus.

Nazareus. Math. 2. Idem. vel per sade litteram custos: siue flos: aut virgultum. D.

נַעֲמָה Neama. Pulchra siue decora: aut mouens valde.

νεάπολις. Neapolis. Noua ciuitas. G.

נְבָת Nebaan. Fructificans vel germinans visionem: aut loquēs vel prophetans visionem. heb. nebaaz.

נְבָי Nebai. Fructificans: vel germinans: aut loqūes: vel pphetans.

נְבַלָּט Nebalath. Prophetia siue loquela inuoluta vel abscondita: aut germinans vel fructificans siue prophetans inuolute vel abscondite.

נְבָט Nebath. Aspiciens: vel intuens.

נְבוֹ Nebo. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās siue fructificans: vel germinans.

נְבוֹ Nebo. Nee. 7. d. vbi dicitur Viri rama & nebo interpretatur Collis: aut calix vel vas. heb. géba.

נִבְשָׁן Nebsan. Loquela siue pphetia aut germinatio dormitatio nis vel mutatiōis: siue germinatio l loqla dētis vel eboris

נְבוּ Nebui. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. heb. nebu.

נְכָה Nechao. Claudus: vel percussus.

נֶקֶב Néceb. Foramen: aut maledictio: siue vocatio: aut nominatio: vel explicatio.

נַחַל אֶשְׁכֹּל Néchelescol. Torrens botri: aut vallis botri.

נְקוֹדָא Nechoda. Depictus: siue varius: aut punctuatus: vel pastor: aut incuruatus: vel incensus.

נֶחֱלָמִי Neelamites. Somniator vel somnus: siue torrens aut vallis aquarum: vel hereditas aquarum.

נְחֶמְיָה Neemias. Consolatio vel requies domini: aut penitens domini: siue directio domini.

נַפְתּוֹאַר Nephador. Fauus hitatiōis vel gñationis: aut distillās siue eleuans vel cribrans habitationem vel generationem.

נֶפֶג Népheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.

Nephi. Purificatio. D.

נְפוּסִים Nephusim. Diminuti: aut dilacerati.

נְעִיאֵל Nehiel. Commotio vel motus dei.

נַעֲמָן Neman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.

נִמְרָה Nemra. Leopardus: siue rebellio: aut amaritudo: vel cōmutatio.

Nemrim. Idem. p. n.

נִמְרֹד Nemroth. Rebellis: vel dormitio descensionis: aut dominans dominans. heb. nemrod.

νεομηνία. Neomenia. Nouilunium. G.

נַפְתָּלִי Neptali. Cōpatio l eqparatio: aut retorsio vel tortuositas.

Neptalim. Idem. heb. neptali.

Neptalite. Idem.

Nepthar. Purificatio. D.

נֶפְתּוֹחַ Nepthóa. Apertus vel apertio: siue sculptura.

Neptuim. Idem. p. n.

נֵר Ner. Lucerna: siue nouale.

נֵרְגַל Neregel. Explorans: vel pedester: siue lucerna discooperta vel coaceruata: aut nouale discoopertum vel reuolutum.

Nergel. Idem.

Nere⁹. Lucerna: vl nouale. grece vero magn⁹ iterptatur. D

Neri. Lucerna: vel nouale. D.

נֵרִיָּה Neri. Hiere. 32. lucerna dñi: aut nouale domini. heb. neria

Nerias. Idem.

נְצִיב Nesib. Stans: siue statio: vel erectio. scilicet alicuius tituli: aut syriace plantatio.

נִסְרֹךְ Nesrach. Fuga vel tentatio tenera vel delicata: aut vexillū delicatum: vel syriace tabula tua.

νηστεύς. Nesteus. Ieiunus vel ieiunans. G.

נְטֹפָתִי Nethophati. Gutta: siue distillatio: aut gummi.

Nethophatites. Idem.

נְטוֹפָה Nethupha. Gutta: siue distillatio: aut gummi: vel declinatio oris.

Nethuphati. Idem.

νουμήνιος. Neumenius. Nouus mensis: vel nouilunium. G.

νικάνωρ. Nicanor. Victor vel victoriosus. G.

Nicodemus. hebraice interpretatur innocens sanguis. grece vero victoria populi. D.

νικολαΐται. Nicolaite. Victorie plebis. G.

νικόλαος. Nicolaus. Idem. s. n. G.

νικόπολις. Nicopolis. Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas. G.

νυμφα. Niger. latinum est.

שִׁחוֹר Nilus. Hebraice dicitur sychor: & interpretatur niger: vel turbidus: aut matutinus.

νύμφα. Nympha. Sponsa. G.

נִינְוֵה Niniue. Pulchra siue speciosa: aut habitaculum.

Niniuite. Pulchri siue speciosi: aut habitacula.

נֵס Nisan. Vexillum: siue probatio: aut tentatio: vel fuga: aut syriace miraculum.

נֹעָה Noa. Mouens: vel commota.

נוֹעַדְיָה Noadia. Testificatio vel cetus aut congregatio domini: siue ornatus domini: aut transiens dominus: vel ex syro & hebreo ablatio domini.

נוֹחָה Noaha. Requiescens: aut ducens vel ductor.

נֹב Nob. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās: siue fructificans vel germinans.

Nobe. Idem.

נֹבַח Nóbe. Nu. 23. & Iudi. 8. Latrans vel latratus.

נוֹדָב Nodab. Vouens: siue spontaneus: aut principalis.

נוֹעַדְיָה Nodaia. Testificatio vel cetus aut congregatiō dñi: siue ornatus domini: vel transiens dominus: aut ex syro & hebreo ablatio domini. heb. noadia.

נֹחַ Nóe. Consolatio: vel requies.

נַעֲמָה Noema. Pulchra siue decora: aut mouens valde.

נַעֲמָן Noeman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.

Noemanite. Idem. p. n.

נָעֳמִי Noemi. Pulchra siue decora.

נְחֻשְׁתָּא Noesta. Enea: vel erea: aut augurās: vel serpēs: aut serpētina

נֹפַח Nophech. Fauus: aut cribrū: siue distillatio. heb. nopheth.

נֹגַהּ Noga. Claritas: siue splendor.

Noge. Idem.

נְחֻשְׁתָּן Nohestan. Eneum: vel cupreum: aut augurium: siue serpētis datum vel donum.

נַעֲמָן Nooman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.

נַעֲרָן Noram. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans: vel mouens canticum. heb. naaran.

נַעֲרָתָה Norátha. Iuuentus: siue pueritia: aut excussio: siue vigilia: aut stuppa. heb. naarátha.

νουμήνιος. Numenius. nouus mensis: vel nouilunium. G.

נוּן Nun. Posteritas vel stirps: aut filius vel eternus: seu permanens: aut syriace piscis.

Nun. Nomen littere. posteritas: aut stirps: vel eternus aut syriace piscis. D.

De incipientibus a littera. o.

הֹבָב Obab. Dilectus.

עֹבַדְיָה Obadia. Seruus domini: vel operarius domini.

Obdia. Idem.

Obdias. Idem.

עֹבֵד Obed. Seruus: vel operarius.

עוֹדֵד Obed. 2. Paralip. 15. & 28. interpretatur sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.

עֹבֵד אֱדֹם Obededom. Seru⁹ hois vel terreni aut sanguinei vel russi

עֹבַדְיָה Obedia. Seruus vel operarius domini.

עֹבֵד Obediel. Seruus: vel operarius. heb. obed.

עוֹדֵד Obeth. Sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.

אֹבוֹת Oboth. Phytōes: siue vtres: aut pēs: l desideria. l fris oliua

אֲחֻזַּת Ochozath. possessio: siue apphēsio: l collectio: aut visio: seu

אֲחַזְיָהוּ Ochozias. Apprehensio vel possessio dñi: seu visio dñi.

עָכְרָן Ochran. Turbidus: vel conturbans.

הוֹדַיָה Odaia. Laus domini: siue confessio domini.

Odaias. Idem.

עַד עוֹלָם Odallam. Testimoniū siue ornamētū illis: aut testimōiū siue ornamētū sue miserie: vel transitus aut pda sue miserie

Odaren. Laudis canticum: vel testimonium arce. D.

הוֹדַוְיָה Odeuia. Laus domini: siue confessio domini.

Odia. Idem.

Odoia. Idem.

עוֹלָם Odollam. Testimonium siue ornamentum illis: aut testimoniū siue ornamētū sue miserie: vel transitus aut preda (sue miserie.

Odolamites. Idem.

הוֹדְוְיָה Oduia. Laus domini: siue confessio domini.

אֹפְלַל Ophal. Iudicans: vel orans. heb. ophlal.

עֹפֶל Ophel. Turris: aut obscuritas: vel nebula.

חֵפֶר Opher. Fodiens: aut explorans: vel confusio.

עֵיפַי Offi. Lassus: aut volans: vel syriace plicatus vel complicatus: aut folium.

חֻפִּים Ophim. Thalamus: siue coopertus: aut littus maris

אוֹפִיר Ophir. Cinis vel incineratio: aut fructificatio.

אוּפָז Ophir. Hiere. 10. Aurum obrizum. heb. ophaz.

חָפְנִי Ophni. Pugnus vel pugillus: aut cooperiens.

עָפְנִי Ophni. Iof. 18. Interpretatur volans: siue lassitudo: aut syriace plicatio vel complicatio.

עָפְרָה Ophora. Puluis: aut plumbum: vel hinulus.

Ophra. Idem.

עוֹג Og. Subcinericius panis vel torta: aut subsannatio: vel syriace detentus: aut impeditus.

הוֹהָם Oham. Ve eis: siue tumultuans: vel conturbans.

אֹהֶל Ohel. Tabernaculum: siue tentorium: aut splendor.

Ohol. Idem.

אָהֳלַי Oholai. Deprecans: vel expectans: aut incipiens: vel dolens: siue frater mihi. (aut folium.

עֹלָא Olla. Eleuatio: vel holocaustum: aut infans vel paruulus.

חֻלְדָּה Olda. Mundus: vel orbis: aut mustella: vel syriace rubigo.

Oldai. Idem.

ὀλυμπιάς Olympiadis. Celestis. G.

ὀλυμπᾶν Olympiadem. ad Ro. 16. Idem. in greco olympam. G.

ὀλύμπιος Olympius. Celestis. G.

חַלּוֹן Olon. Fenestra: siue prophanatio: aut dolor.

אוֹמֵר Omar. Dicens vel loquens: siue amarus: vel exaltans.

אִמְרִי Omrai. Dicens vel loquens: aut exaltans: siue amarus: aut syriace agnus.

אוֹנָם Onam. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eorum.

אוֹנָן Onan. Dolor: siue iniquitas: aut fortitudo.

ὀνησιφόρος Onesiphorus. Vtilitatem afferens. G.

ὀνήσιμος Onesimus. Vtilis. G.

Onias. Fortitudo domini: aut nauis. D.

אוֹנוֹ Ono. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eius.

אָהֳלָה Oolla. Tabernaculum vel tentorium siue splendor eius.

Oolla. Ezech. 24. b. vbi dicitur Ve ciuitati sanguinū oolle. scribi debet olle: & sic est in bibliis nostris antiquis: & est nomen vasis in quo carnes coquuntur.

אָהֳלַי Ooli. Deprecans: siue expectans: aut incipiens: vel dolens: siue frater mihi.

אָהֳלִיאָב Ooliab. Tabernaculū vel tētoriū pris: aut splēdor patris.

אָהֳלִיבָה Ooliba. Tabernaculū vel tētoriū meū in ea: aut splendor meus in ea. (dor excelsorū.

אָהֳלִיבָמָה Oolibama. Tabernaculum vel tētoriū excelsum: siue splē

אֻחַזָּם Oozam. Apphēsio eorū: siue possessio eorū: aut visio eorū

חֹרֵב Oreb. Desertum vel solitudo: siue destructio: aut siccitas: vel gladius.

עֹרֵב Oreb. Iudi. 7. & 8. & ps. 82. & Esa. 10. in omnibus his locis interpretatur coruus: vel suauis: aut fideiussor: vel commiscens: seu vespertinus. (tio oris

עָרְפָּה Orpha. Ceruix: vel ceruicosa: siue suscitatio oris: l' denuda

אָרְנָן Ornan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: siue lux aut maledictio permanens vel eterna.

הֲרָרִי Orodi. Montanus. heb. orori.

חֲרוֹנַיִם Oronaim. ire: vel furores: aut syriace libertates.

Oronites. idem. f. n.

ὀρθοσιάδα Orthosiada. Recta vel rectificata. G.

Osa. Confidens: aut protegens. חֹסָה

Osa. 1. Parali. 4. Festinans: siue tacens: aut sensualis. חוּשָׁה

Osanna. Salua obsecro: vel salua nunc. הוֹשִׁיעָה נָּא

Osee. Saluator: aut salus. הוֹשֵׁעַ

Osia. Fortitudo domini: siue hircus domini. heb. oziau. עֻזִּיָּהוּ

Osias. Saluator dominus: aut salus domini. הוֹשַׁעְיָה

Osiau. Fortitudo domini. heb. aziau. עֻזִּיָּהוּ

Othei. Tempus vel hora mea: aut iniquitas mea. עַתַּי

Othin. Tempus siue hora mea. heb. othni. עָתְנִי

Othir. Excellens: vel residuus: aut remanens. הוֹתִיר

Otholia. Tempus domino: siue hora domino. עֲתַלְיָהוּ

Othoniel. Tempus dei: siue hora dei. עָתְנִיאֵל

Oza. Fortitudo: aut capra. עֻזָּה

Oza. 1. Paralip. 16. confidens: vel protegens. heb. osa. חֹסָה

Ozai. Videns. חֹזַי

Ozam. Fortitudo: aut capra. heb. oza. עֻזָּא

Ozan. Fortitudo eorum: aut capra eorum. עַזָּן

Ozazin. Fortitudo domini. heb. ozaziu. עֲזַזְיָהוּ

Ozenzara. Auricula carnis vel consanguinitatis: aut auricula fermentata vel remanens: siue statera carnis vel consanguinitatis aut residui. heb. ozensara. אָזְנֵי שֶׁאֱרָה

Ozi. Fortis vel fortitudo mea: aut hircus meus. עֻזִּי

Ozi. Nee. 3. interpretatur tunc: siue aut iste. אוּזַי

Ozias. Fortitudo domini: siue hircus domini. עֻזִּיָּה

Ozias. 1. Paralip. 3. Apprehensio vel possessio domini: siue visio domini. heb. ochozias. אֲחַזְיָהוּ

Ozias. Hiere. 42. & 43. interpretatur saluator dominus: aut salus domini. heb. osias. הוֹשַׁעְיָה

Oziau. Fortitudo domini. עֻזִּיָּהוּ

Oziel. Fortitudo dei: siue hircus dei. עֻזִּיאֵל

Oziel. 1. Paralip. 23. a. vbi dicitur oziel & aram: interpretatur videns deum. (heb. ozriel. חֲזִיאֵל

Oziel. 1. Paralipo. 27. Adiutorium dei: siue atrium dei. עַזְרִיאֵל

Ozieli. Fortitudo dei: siue hircus dei. עֻזִּיאֵלִי

Ozielite. Idem.

Ozihem. Non est in hebreo.

Ozni. Auris vel auscultatio mea: siue statera. אָזְנִי

Oznite. Idem.

De incipientibus a littera. p.

Paphum. Bulliens vel estuans. G. πάφος

Palestina. conspersa. s. cinere vel puluere: siue ruina apposita: vel ruina duplex: aut ruine potus: vel cecidit פְּלֶשֶׁת

Palestini. conspersi. s. cinere vel puluere: siue ruine apposite: vel ruine duplices: aut ruine potus: vel ceciderunt bibentes. (bibētes פְּלִשְׁתִּים

Palmyra. Hebraice dicitur thamor: & interpretatur palma vel dactilus: aut cōmutatio vel pmutatio: siue amaritudo תָּמֹר

Palmyra. 2. Paralip. 8. Hebraice dicitur thadmor: & interpretatur confessio vel laus amaritudinis: vel confessiōis aut laudis myrrha: siue ex hebreo & syro laus preceptoris vel domini. תַּדְמֹר

Pamphilia. Tota dilecta vel amabilis. G. παμφυλία

Paraclitus. consolator: vel aduocatus. G. παράκλητος

Parasceue. Preparatio. G. παρασκευή

Parmena. Permanens. G. παρμενᾶς

Parthi. Lingua scythica dicuntur fugaces vel exules. D.

Pascha. Transitus: vel claudicatio. פֶּסַח

Pathara. calcata: seu conculcata. G. πάταρα

Pathmos. Letalis: vel mortifera. G. πάτμος

Patroba. Paternalis. G. πατρόβα

Patroclus. Patris vel patrie gloria. G. πάτροκλος

Paulus. Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: & ideo maximus quia minimus. D.

אַפֶּדְנוֹ Pedno. Ornamentū eius: siue ira iudicii eius. heb. apedno.

סִין Pelusium. Hebraice dicitur syn: & interpretatur rubus.

πεντάπολις Pentapolis. Quinq; ciuitatum. s. regio. G.

πεντάτευχος Pentatheucus. Quinq; volumina veteris testamenti: a pente quod est quinq; & teuchus volumen. G.

πεντηκοστή Pentecoste. Quinquagesima. G.

πέργαμος Pergamus. Altitudo vel sublimitas. G.

πέργην Pergen. Valde terrestris. G.

פָּרַס Persa. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.

Perse. Idem. plu. nu.

περσέπολις Presepolis. Perse ciuitas. G.

פָּרַס Perses. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.

Persia. Idem.

Persida. Idem.

πέτρος Petrus. Saxum: vel petra. G.

גַּמָּדִים Pigmei. Hebraice dicitur gamadim: & interpretatur nani vel cubitales.

מַכְתֵּשׁ Pila. Hebraice dicitur machthes: & interpretatur contusio vel pila: siue mortariolum.

πιλάτος Pilatus. Constringens vel constrictus. G.

πύρρος Pyrrhus. Flauus aut rubeus. G.

πισιδία Pisidia. Picea. i. pice. denigrata. G.

πιστικὴ Pisticum. Fidele. G.

פְּלוֹנִי Polonites. Cadens: aut occultus.

πόντιος Pontius. Marinus. G.

πόντος Pontus. Mare. G.

אֶלָּסָר Pontus. Gen. 14. a. Hebraice dicitur elasar: & interpretatur auferens deus: vel ablatio dei: siue recedens a deo.

πόρτιος Portius. Vitulus: aut vitulinus. G

ποσειδώνιος Possidonius. Potum prebens. G.

מִפְלֶצֶת Priapus. In hebreo est Miphleseth: & interpretatur simulachrum: siue tremor: vel concussio.

Prisca. Latinum est. i. antiqua.

Prisca. Ad Ro. 16. a. & 1. ad Corinthios. 16. d. & 2. ad Timoth. 4. d. in greco Priscilla: & interpretatur idem quod prisca diminutiue. Latinum est.

Priscilla. Idem. Latinum est.

προβατική Probatica. Ouina: idest locus vbi pecora sacrificanda tenebantur. G.

πρόχορος Prochorus. Expeditus vel facilis: aut promptus vel paratus. G.

προσήλυτος Proselytus. Aduena: vel peregrinus. G.

πτολεμαΐς Ptolomaida. Bellicosa. G.

Ptolomais. Idem. G.

Ptolomei. Idem. plu. nu. G.

ptolomenses. Idem. G.

Ptolomeus. Sulcus. s. qui fit cum aratro: siue suspendens aquas: aut coadunatio aquarum. grece vero bellicosus.

Publius. Latinum est.

Pudens. Latinum est.

Puteoli. Latinum est.

פּוֹטִיפַר Putiphar. Africe taurus: aut ex syro & hebreo saginat9 taurus: vel pinguedinis fructificatio.

פּוֹטִיפֶרַע Putiphar. Gen. 41. & 46. Ex syro & hebreo pinguedinem dissipans: vel pinguedinis denudatio: aut syriace pinguedinis vindicta.

De incipientibus a littera. q.

Quartus. Latinum est.

Quintus. Latinum est.

De incipientibus a littera. r.

רָחָב Raab. Lata: siue dilatata: aut platea.

רַהַב Raab. ps. 86. interpretatur Superba: aut fortis: vel tumultuans.

רְחֹבוֹת Raabia. Latitudo siue platea domini.

רְאָיָה Raahia. Visio domini.

Raaia. Idem.

רַחַם Raam. vulua: siue misericordia: aut syriace amicus.

רַעַמְיָה Raamias. Tonitruū domini: siue malum a domino: aut socius a domino: vel pastor a domino.

רַבָּה Rabba. Multa siue grādis: aut iurgium vel impugnatio.

Rabbath. Idem.

Rabbi. Magister.

רַבְמָג Rabmag. Multitudinem dissoluens vel liquefaciēs: aut magister vel princeps liquefactionis: siue magister vel princeps liquefactus vel tabefactus.

Rabboni. Magister. syrum est.

רִבִּית Rabboth. Fenus vel vsura: aut multitudo: vel iurgium: siue impugnatio.

רַבְסָרִים Rabsaces. Magister vel prepositus eunuchorum. heb. rabsares.

Racha. Vacuus vel vanus. D.

רָכָל Rachal. Susurro: aut aromatarius: siue negociator.

רָחֵל Rachel. Ouis.

רַדַּי Raddai. Descendens: vel dominans.

רָפָא Rapha. Medicina vel medicus: aut relaxatio: vel gigas.

רֶפַח Rapha. 1. Paralipo. 7. Relaxatio laquei.

Raphael. Medicina dei. D.

רְפָיָה Raphaia. Medicina domini: siue relaxatio domini.

רְפָאִים Raphaim. Gigantes: vel medici: aut relaxati.

רָפָא Raphaim. 1. Paralipo. 20. in fine Gigantissa: vel medicina: aut relaxatio. heb. rapha.

רְפָיָה Raphia. Medicina domini: siue relaxatio domini.

רְפִידִים Raphidim. Reclinatoria vel stramēta: aut remisse manus: vel medicina manuum.

Raphon. Medicina: vel relaxatio: aut gigas. D.

רָפוּא Raphu. Idem.

רְעוּ Ragau. Socius: aut pastor eius: siue malū vel cōfractio eius.

Rages. Tempestas: vel cōmotio. D.

רְעוּאֵל Raguel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei.

רְעֵלָיָה Rahelaia. Sopor domini: vel inebrians dominus: aut socius vel pastor ipsi domino.

רְאָיָה Rahia. Visio domini.

רְעוּאֵל Rahuel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei.

רָם Ram. Excelsus: vel sublimis: aut proiiciens.

רָמָה Rama. Excelsa vel sublimis: aut proiecta.

חָרְמָה Rama. 1. Reg. 30. in fine destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculū: siue dedicatū aut cōsecratū. s. deo. heb. horma

רָמָתָה Ramatha. Excelsa vel sublimis: aut proiecta.

רָמָתַיִם Ramathaim. Celsitudines vel sublimitates: aut proiectiones.

רָמַת לֶחִי Ramathlechi. Eleuatio maxille.

Ramathe. Excelsa: vel sublimis: aut proiecta. D.

רַעְמְסֵס Ramesses. Tonitruum vel exprobatio tinee: aut malum delens siue dissoluens: vel confractionem dissoluens: aut cōfractus a tinea.

רָמֹת Rameth. Sublimis vel excelsa: aut proiecta.

Ramoth. Idem. plu. nu.

רָאמוֹת Ramoth. Deut. 4. & Iof. 20. & 1. Paralipo. 6. interpretatur Videns mortem vel intuitus mortis: aut altitudines.

יְרֵמוֹת Ramoth. Esd. 10. Altitudines: siue timens mortem: aut videns mortem: vel proiectio mortis. heb. ieramoth.

רַבְשָׁקֵה Rapsaces. Magister vl' prepositus bibentium: aut magistri osculum vel sacculus: siue multum bibens aut osculās: vel magnus saccus. heb. rabsaces.

רבסריס Rapsaces. Hiere. 39. interpretatur Magister vel prepositus eunuchorum. heb. rabsares.
Rapsaris. Idem. heb. rabsaris.
רצין Rasin. Voluntas vel voluntarius: aut cursor siue veredarius.
Razias. Secretum domini: vel mysterium domini. D.
רזון Razon. Tenuis vel macilentus: siue secretum: aut secretarius: vel princeps.
רבע Rebe. Quartus vel quadratus: siue accubās vel accubatio.
רבקה Rebecca. Saginata: siue impinguata: aut contentio obtusa: vel contentio impedita.
רבע Rebee. Quartus vel quadratus: siue accubās vel accubatio.
רבלה Rebla. Rixa vel magnitudo illi: aut iurgium inueteratum vel conturbatum: siue iurgium defluens.
Reblatha. Idem.
רכה Recha. Tenera: vel delicata.
רכב Rechab. Quadriga: aut equitatus vel equitans.
Rechabite. Idem. plu. nu.
רקת Rechath. Vacuitas: siue sputum: aut saliua: vel tempus. s. quod est pars capitis.
רקם Recem. Vacu?: aut vanus: vel pictura varia: aut saliua eorū.
ראיה Rechia. Visio domini. heb. rehia.
ῥήγιον Regium. Ruptura vel factura: quoniā illic terra rupta est inter regnum neapolitanum & siciliam. G.
רגעה Regma. Tonitruum: siue exprobatio: aut malum quoddā: siue societas quedam: vel confractio quedam.
מלכת Regma. 1. Paralip. 7. In hebreo est Molécheth: quod interpretatur regina: & sic transtulit beatus hieronymus: & inuenitur in biblijs nostris antiquis. s. regina: sed vitio scriptoris fuit hic positum regma pro regina.
רגם Régom. Lapidans: vel lapidatus: aut purpureus.
רקם Rehem. Vacuus: aut vanus: siue pictura varia: vel saliua eorum. heb. recem.
רעמה Rema. Tonitruum: siue exprobratio: aut malum quoddā: siue societas quedam: vel confractio quedam.
רמיה Remeia. Sublimis vel excelsus dñs: aut proiectio domini.
כיון Rempha. Pro hoc in hebreo est chiun: quod interpretatur placenta. i. torta adipe conspersa: siue preparatus: aut compositus. hebrei vero dicunt chiun lingua arabica vel punica saturnium significare.
Remmi. Non est in hebreo.
רמון Remmon. Malum granatum: siue altitudo.
רמון פרץ Remmóphares. Maligranati diuisio: aut malum granatum diuisionis: siue altitudinis diuisio.
רמונו Rêmono. Malum granatum eius: siue altitudo eius.
מרמות Remoth. Amaritudo siue myrrha mortis: aut altitudines: vel deceptiones. heb. meremoth.
Res caput: siue principium: aut paupertas. D.
רסה Ressa. Irroratio: vel stillicidium.
Resa. Luce. 3. Caput: vel voluntas: aut cursus. D.
רשף Réseph. Volucris: aut diabolus: vel sagitta. s. ignita.
רצף Réseph. 4. Reg. 19. & Esa. 37. interpretatur Pauimentum: vel extensio: aut pruna. i. calculus ignitus.
כסוים Resemophim. Exore: vel syriace coopertimenta. heb. mophim.
רסן Resen. Frenum.
רצפה Respha. Extensio: siue pauimentum: aut pruna. idest calculus ignitus.
רצא Resia. Volūtas: aut voluntarius: siue cursor: aut veredarius.
רתמה Rethma. Iuniperus: siue sonitus aut strepitus.
רעו Reu. Socius: vel amicus: aut pastor: siue malū: aut cōfractio.
רחום Reum. Pius siue misericors: aut syriace amicus.
ריבי Ribai. Pugnans vel obiurgans: siue multiplicans.
ריפת Riphat. Medicina: siue relaxatio: vel bouile: hoc est vbi boues clauduntur.

Rimma. Canticum: siue exultatio. heb. rina. רנה
Rimoth. Altitudines: siue videns mortem: aut timens mortem: vel proiectio mortis. heb. ierimoth. ירמות
Roaga. Saturatus vel inebriat? meditatione vł eloquio: aut saturatus vel inebriatus abstractione vel separatione. רוהגה
Roboam. Dilatans populum: aut latitudo vel platea populi: siue odor vel odorans cum populo. רחבעם
Rode. Rosa. G. ῥόδον
Rodochus. Roseus currus. G. ῥόδοχος
Rodum. Rosa. G. ῥόδος
Rogel. Pes: siue pedestris: aut explorans: vel delator siue accusator: aut syriace consuetudo. רגל
Rogelim. Idem. plu. nu.
Rogomélech. Lapidans regem vel consiliarium: aut purpura regis vel consiliarii. רגם מלך
Roma. Excelsa vł sublimis: aut rhinoceros: vł itues nimis. ראומה
Roma. Ios. 15. Excelsa vel sublimis: aut proiecta. רומה
Roma. 1. Reg. 30. Destructa: siue anathematizata: aut rete vł retiaculū: siue dedicata vel consecrata. s. deo. heb. arama. חרמה
Roma. Ciuitas italie: valēs vel valētia: aut potens vel robusta. G. ῥώμη
Romani. Idem. plu. nu. G. ῥωμαῖοι
Romani. Daniel. 11. Pro hoc in hebreo est chithim: & interptatur cōterentes: vel cōtritio maris: siue diadema: aut aurum: vł tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris. כתים
Romanus. Valens: siue potens: aut robustus. G. ῥωμαῖος
Romathites. Excelsus vel exaltatus: aut proiciens vel proiectus. רמתי
Romelia. Excelsus domini: siue celsitudo domini: aut proiectus a domino. רמליהו
Romethiézer. Exaltans adiutorem vel auxilium: siue exaltaui atrium. heb. romemthiézer. רוממתי עזר
Roob. Latitudo siue dilatatio: aut platea. רחב
Roobia. Latitudo siue dilatatio dñi: aut platea domini. רחביה
Rooboth. Latitudines siue dilatationes: aut platee. רחבות
Roth. Corone: siue calamus inebriationis vel saturitatis: aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis. heb. ataroth. עטרות
Ruben. Videns filium: vel visio filii: aut visionis filius. ראובן
Rubenite. Idem.
Rubenites. Idem.
Ruffus. Latinum est.
Ruma. Excelsa siue sublimis: aut proiecta. רומה
Ruth. Saturata: vel inebriata. רות

De incipientibus a littera S.

Saph. Cogitās: aut qui volat vel preuolās. שעף
Saal. Postulās siue postulatus: aut cōmodatus: siue sepulchrum: vel infernus: aut fouea. שאל
Saarim. Porte: siue estimationes: aut appreciationes: vel capilli: siue ordeum: aut tempestates: siue demones: aut pilosi: vel hirci. שערים
Saba. Conuersio: siue captiuitas: aut canicies: vel sessio. שבא
Saba. Geñ. 10. a. & 1. Paralipo. 1. a. vbi dicitur Saba & euila. & ps. 71. & Esa. 43. a. interpretatur Circuitio: aut ebrius: vel syriace senex. סבא
Saba. 3. Reg. 11. d. Exercitus: siue militans: aut preceptum in ea: vel inflata aut tumida. heb. soba. צובה
Sabaa. Non est in hebreo.
Sabad. Dei dos: vel dei dotatio. heb. elzabad. אלזבד
Sabaim. Circuitiones: aut ebrii: vel syriace senes. סבאים
Sabama. Conuersio siue captiuitas nimia: aut canicies vel sessio multa. שבמה שבם

שבם Saban. Conuersio vel captiuitas eorum: aut canicies vel sessio eorum. heb. sabam.
שבניה Sabania. Conuertens vel captiuās dominus: aut intelligēs vel edificās dominus: siue intellectus vel filiatio domini.
צבאות Sabbaoth. Exercitus. plu. nu. siue militie: aut fortitudines.
שברים Sabarim. Confractiones: siue spes: vel expectationes: aut frumenta.
סברים Sabarim. Ezechiel. 47. c. Circuitus altitudinis: aut syriace opiniones vel cogitationes: aut sperantes vel spes.
שבט Sabath. Sceptrum vel virga: aut tribus.
סבתה Sabatha. Circuitus vel circuiens: aut causans: vel syriace senectus.
סבתכא Sabathaca. Circuiens percussionem: vł causa percussionis: aut ex syro & hebreo senectutis percussio.
שבתי Sabathai. Sabbatum meum: vel requies aut cessatio mea.
Sabbatismus. Requies: vel cessatio. D.
שבת Sabbatum. Requies: siue cessatio.
שוה Sabe. Planicies: vel eqtas: aut ponēs vel posit? heb. saue.
שבע Sabee. Septem vel septimus: aut saturitas: siue iuramētum.
שבאים Sabei. Captiuantes: siue conuertentes: aut cani: vel sedētes.
שבר Saber. Confractio: aut spes: vel frumentum.
צחר Saber. Geñ. 46. Lucidus vel candidus. heb. saher.
חשביה Sabias. Numeratio vel estimatio aut appreciatio domini: vel cogitatio siue artificium domini: aut festinatio vel silētium in domino. Heb. asabias.
שבניה Sabnia. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligēs vel edificans dominus.
זבוד Sabud. Dotatus: vel dos. heb. zabud.
סככה Sacha. Vmbraculum: vel operimentum: siue protectio: aut vnctio: vel syriace speculatio. heb. sachacha.
שכר Sachar. Merces: siue precium: aut sicera: vel ebrietas.
זכור Sachur. Memor vel cōmemorās: aut masculꝰ. heb. zachur.
Sade. Iustus: vel iustitia. D.
צדוק Sadoch. Iustus: aut iustificatus.
Saducei. Idem. plu. nu. vel syriace scissi vel scismatici. D.
ספי Saphi. Limē vel superliminare: aut hydria: vel phiala: seu finis: aut consumatio.
שפן Saphan. Hericius: aut cuniculus vel cyrogrillus: siue absconditus vel reconditus: aut labium vel ripa siue confractio eorum.
שפם Saphan. 1. Paralipo. 5. interpretatur Barba: siue labium aut ripa eorū: vel confractio aut solitudo eorū. heb. sapham.
שפט Saphat. Iudex: vel iudicans.
שפטיה Saphata. Iudicās dñs.: siue iudiciū domini. heb. saphatia.
Saphatia. Idem.
Saphatias. Idem.
Saphira. Narrans: vel numerans: aut libraria vel litteraria: aut syriace formosa. D.
צפון Saphon. Aquilo: siue absconditus: aut speculator.
שגה Saie. Ignorans: siue comprehendens vel attingens: aut syriace multus: siue multiplicans. heb. sage.
שעלבים Salabim. Respiciens corda: siue pugnus vel pugillus in mari: aut vulpes in mari: vel semita in mari.
שעלבני Salabonites. Vulpis intellectus vel fili?: aut vulpis edificiū: siue pugilli aut pugni edificium vel intellectus: siue semita edificii vel intellectus aut filii.
שלחי Salai. Missio vel mittens: siue ramus: aut propagines. vel telum: aut arma. s. misilia: vel syriace spolians vel spoliat?.
שלמיאל Salamiel. Pax dei: siue perfectio dei: aut retributio dei.
σαλαμίνα Salamina. Cōmota: vel conquassata: aut fluctuans. G.
צלתי Salathi. Vmbra: siue tinnitus: aut assans vł torrefaciens: aut syriace orans.
שאלתיאל Salathiel. Postulatus dei: siue cōmodatus dei.

Salboni. Vulpis intellectus vel filius: aut vulpis edificium: vel pugilli aut pugni edificium vel intellectus: siue semita edificii vel intellectus aut filii. שעלבני
Sále. Missio: vel mittens: siue ramus aut propagines: vel telum: aut arma. s. misilia: vel syriace spolians vel spoliatus. שלח
Salebim. Respiciens corda: siue pugnus vel pugillus in mari: aut vulpes in mari: vel semita in mari. שעלבים
Salecha. Canistrum tuum: aut eleuatio siue cōculcatio tua. סלכה
Saled. Afflictio: vel syriace calefactio: vel adustio. סלד
Saleph. Euaginans: vel euellens: aut discalcians. שלף
Salem. Pax. שלם
Salem. Geñ. 33. & 46. interpretatur Pax: siue perfectio: aut retributio. שלם
Salemoth. Pacificatio: siue perfectio: aut retributio. שלומית
Salphaad. Vmbra formidinis: siue tinnitus formidinis: vel assationis aut submersionis formido. צלפחד
Salim. Vulpes. plu. nu. aut pugilli siue pugni: vel semite. שעלים
Salimith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. שלומית
Salisa. Trina: aut principalis: siue ternaria: vel principissa: aut ducissa. שלשה
Salma. Pax: siue perfectio: vel retributio: aut vestimētum. שלמה
Salmana. Vmbra prohibita: aut vmbra vł imago cōmotionis: siue tinnitus cōmotionis: vel submesio prohibitionis aut cōmotionis. צלמנע
Salmana. Osee. 10. interpretatur Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. heb. salman. שלמן
Salmanásar. Pax ligata: siue perfectio vel retributio ligata: aut pax vel perfectio siue retributio nunc ablata vel nunc recedens. שלמנאסר
Salmias. Pax domini: siue perfectio aut retributio dñi. שלמיה
Salmon. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. שלמון
Salmona. Vmbre munus vel numerus: siue tinnitus numeri vel muneris: aut imago nostra. צלמנה
Salmonem. Fluctuatio vel cōmotio: aut conquassatio. G. σαλμώνη
Salo. Canistrū: vel exaltatio: siue cōculcatio: aut equiparat?. סלוא
Salome. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. D.
Salomi. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. שלומי
Salomith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. שלומית
Salomon. Pacificus. שלמה
Salon. Manens: vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut syriace illudens vel decipiens. D.
Salon. Fluctus: vel cōmotio. G. σάλος
Saltus. Latinū nomen est: & est interptatio huius nominis iaheri: quod saltum siue siluam aut fauum significat. יערי
Salum. Canistrum: siue exaltatio: aut conculcatio: vel equiparatus. heb. salu. סלוא
Salumith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. שלומית
Salusa. Trinus: vel principalis: aut dux. שלשה
Sāma. Perditio: siue dessolatio: vel stupor: aut ibi: siue nomen: aut nominatus: vel appositus. שמה
Sāma. 1. Paralip. 2. c. & 5. & 8. iterptatur audiēs: vł obediēs. שמע
Sāma. 1. Paralipo. 3. Exauditus: siue ipse exaudiens vel obediens. heb. hosama. הושמע
Sāmaa. Perditio: siue desolatio: aut stupor: vel ibi: siue nomen aut nominatus: vel appositus. שמה
Sāmaa. 2. Reg. 21. & 1. Paralipo. 6. & 20. interpretatur Audiens: vel obediens. שמעה
Sāmaa. 1. Paralipo. 8. interpretatur Nominatus: vel appositus: aut perditio: vel desolatio. שמאה
Samach. Adherens: vel innixus: aut iunctus. סמך
Samád. Destruens: siue exterminans: aut conterens. שמד
Sāmai. Nomen meum: aut desolatio vel perditio mea: siue stupor: aut celi. שמי

שמעיה Samaia. Audiens dominũ: vel obediens domino.
Samaias. Idem.
שמות Samaoth. Deſolatio vel pditio: aut ſtupor: ſiue ibi iniquitas aut nomẽ iniquitatis: vel deſolãs aut perdẽs iniquitatem.
צמרים Samaráim. Lane: aut medulle. ſ. arborum.
שמרת Samarath. Cuſtodia: vł adamas: aut vepres: vł ſpina ſeu fex.
צמרי Samareus. Lana: vel medulla. ſ. arborum.
שמרון Samaria. Cuſtodia: vel adamas: aut vepres vel ſpina: ſeu fex eius.
שמריה Samaria. 1. Paralipo. 12. & Eſd. 10. interpretatur Cuſtodia domini: aut adamas domini: ſeu vepres vel ſpina domini.
Samarias. Idem.
שמרנים Samaritani. Cuſtodes: vel adamãtini: ſiue ſpinoſi: aut feces: vel feculenti.
Samaritanus. Idem. ſingu. nu.
Samarite. Idem quod ſamaritani.
צמרי Samarites. Lana aut laneus: vel medulla. ſ. arborum.
סמכיהו Samatias. Adherens domino: vł innitens aut iũctus domino. heb. ſamachias.
שמע Sáme. Audiens: vel obediens.
Samech. nomẽ lr̃e: Adheſio: ſiue innixio: aut iũctura. D.
שמרוסראון Sameron. Cuſtos amaritudinis vel myrrhe fortis vel doloroſe aut inique: aut adamas vel ſpina ſiue fex myrrhe doloris aut iniquitatis vel fortitudinis. heb. ſamerõmeron.
שמגר Samgar. Nominatus aduena: ſiue ibi peregrinus vel certãs: aut nominis ruminatio: vel deſolatio ſiue ſtupor aduene vel ruminantis aut certantis.
שמיר Samir. Cuſtodia: ſeu vepres vel ſpina: aut adamas: vel fex.
שמות Samoth. Nomina: vel deſolationes: aut perditiones: ſiue ſtupefactiones.
σαμοθρᾴκη Somothracia. Arenoſa: & aſpera. G.
שמרי Samri. Cuſtodiens: ſiue ſpina: aut fex: vel adamas.
שמרון Samron. Cuſtodia: ſiue adamas: aut vepres vel ſpina: ſeu fex eius.
שמות Samroth. Nomina: aut deſolationes: ſiue perditiones: aut ſtupefactiones. heb. ſamoth.
שמשי Samſái. Sol meus: aut nomen muneris: ſiue ibi munus: aut ſyriace miniſter.
Samſame. Nomen auditum: vel famoſa auditio. D.
שמשרי Samſari. Nomen cantantis vel dominantis: aut ibi cantor: vel ibi dominans.
שמשון Samſon. Sol eius: aut nominis iteratio vel ſecundatio ſiue mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel ſyriace ſeruicium aut miniſterium eius.
שמוע Sãmua. Audiens: vel obediens.
שמואל Samuel. Poſtulatus a deo: aut nomen eius a deo.
שמוע Samuha. Audiens: vel obediens.
σάμος Samum. Arenoſa. G.
סנבלט Sanaballath. Rubus in abſcõdito vel in inuolutione: aut ex ſyro & hebreo inimicus in abſcõdito vel in inuolutione.
צעננים Sanamim. Motiones: vel motus dormiẽtis. heb. ſananim.
צנו Sanan. Frigiditas: ſiue ſcutum vel arma.
שניר Sanir. Dormiens lucerna vel nouale: ſiue iteratio vel mutatio aut ſecundatio lucerne vel noualis: aut mutatio vel iteratio aut ſecundatio docentis vel oſtendentis.
שיאן Sanir. Deut. 4. Sonitus ſiue ſtrepitus: aut munus fortitudinis vel doloris. heb. ſeon.
שמיר Sanir. Iudi. 10. Cuſtodia: ſiue vepres: aut ſpina: vel adamas: ſeu fex. heb. ſamir.
שרה Sara. Dña vel princeps.
שרח Sára. Geñ. 46. & Nu. 26. & 1. Paralip. 7. f. interp̃tatur Odorans: vel dña odoris: aut canticum odoris.
צרעה Sara. Iudi. 13. & 16. & Nee. 11. Lepra: aut ſcrabro.
זרח Sára. 1. Paralipo. 1. interp̃tatur Oriẽs: vel clarus. heb. zára.

שארה Sara. 1. Paralipo. 7. c. Caro: vel conſanguinitas: aut fermentum: ſiue reſiduum vel remanens.
צרעה Saraa. Lepra: aut ſcrabo.
שרביה Sarabia. Siccitas dñi: vel preualẽs cũ dño. aut pſallẽs in dño vel cum domino.
Sarabias. Idem.
שחרים Sarahim. Nigri: vel turbidi: aut matutinantes vel manicantes. heb. ſaharáim.
שרי Sarái. Domina mea: vel princeps mea.
צרעי Sarai. 1. Paralipo. 2. Leproſus: vel ſcrabro.
שרי Sarai. Eſd. 10. Dñs aut princeps meus: vel cãticum meum.
שריה Saraia. Princeps domini: vel canticum domini.
שעריה Saraia. 1. Paralip. 9. iterp̃tatur Porta dñi: ſiue eſtimatio aut appreciatio vel capillus dñi: aut hircus dñi: ſiue ordeũ vel tempeſtas domini: aut demonis dominus. heb: ſaaria.
שריה Saraias. Princeps domini: aut canticum domini.
שרר Sarar. Vmbilicus: aut cogitatio: vel inſidiatio: ſiue cantans: vel dominans.
שראצר Saráſar. Prepoſitus theſauri vel cellarii: aut pſallentis theſaurus vel cellarium: ſeu qui videt anguſtiam: aut ex ſyro & hebreo caſtrametatio anguſtiantis.
צרתהשחר Saratháſar. Plaſmatio matutina: aut anguſtia vel colligatio matutina: ſiue anguſtia vel figura nigredinis.
צרעתי Sarathi. Leproſus vel ſcrabro.
Sardis. Princeps iocunditatis: aut canticum letitie: vł id qđ remanet aut relinquitur: vel ſyriace cortina. D.
צרעה Sarea. Lepra: vel ſcrabro.
שריה Sareas. Princeps domini: aut canticum domini.
שרביה Sarebias. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut pſallens in domino vel cum domino.
סרד Sáred. Ablatio dominii vel deſcẽſionis: aut ſyriace cortina.
צרדה Sareda. Anguſtia vel colligatio dominii vel deſcenſionis: aut plaſmatio dominii vel deſcenſionis.
Sa[illegible]datha. Idem.
סרדי Saredite. Ablatio dñii vel deſcenſionis: aut ſyriace cortina.
צרעתי Sareite. Leproſus: vel ſcrabro.
צרפתה Sarépta. Anguſtia bucelle vel panis: ſiue conflatio vel conflatorium: aut anguſtie dilatatio vel perſuaſio.
שרש Sáres. Radix: vel catenula.
סרד Sáreth. Ablatio dominii vel deſcenſionis: aut ſyriace cortina. heb. ſáred.
Sareth. 1. Reg. 9. Non eſt in hebreo.
סרגון Sargon. Auferẽs protectionem vel corpus aut colorẽ: ſiue auferens hortum: aut ſyriace rete vel retiaculum.
שעריה Saria. Porta domini: ſiue eſtimatio vel appreciatio aut capillus domini: vel hircus domini: ſiue ordeum vel tempeſtas domini: aut demonis dominus.
שריה Sarias. Princeps domini: ſiue canticum domini.
שערים Sarim. Porte: ſiue eſtimationes: aut appreciationes: vel capilli: ſiue ordeum: vel tempeſtates: aut demones: ſiue piloſi: vel hirci.
שריון Sarion. Lorica: vel planicies: aut canticum columbe.
שריד Sarith. Relictus vel remanens: aut principis manus: ſiue cãticum manus. heb. ſarid.
חרמה Sarma. Deſtructio: ſiue anathema: aut rete vel retiaculum: ſiue delicatum aut cõſecratum. ſ. deo. heb. harma.
שרוחן Sarohen. Princeps gratie vel principis gr̃a: ſiue canticum gratie.
שרון Saron. Planicies: aut canticum eius.
Sarona. Idem. heb. ſaron.
שרוני Saronites. Planicies: vel planus: ſiue cantans.
שרסכים Sarſathin. Prepoſitus cooperimentorum vel vnctionum. heb. ſarſachim.
צרתן Sarthan. Tribulatio ſiue anguſtia: aut colligatio: ſiue plaſmatio: aut figuratio: vel anguſtiam dans.

Sarthana. Idem.
שרוג Saruch. Palmes vel ſarmentum: ſiue ramus: aut conuolutio. heb. ſarug.
צרויה Saruia. Anguſtia vel tribulatio domini: aut colligatio ſiue plaſmatio vel figuratio domini.
ששבצר Saſabaſar. Gaudium in tribulatione vł in anguſtia: aut gaudii prohibitio vel munitio: ſiue gaudium vindemie: vel ſexta anguſtia: aut lignum vel byſſus anguſtie.
שעשגז Saſagazi. Qui facit trãſitum vel tonſionem: aut reſpiciens trãſeuntem vel tondentem: ſiue comprimens vellus.
שטן Sathan. Contrarius ſiue aduerſarius.
Sathanas. Idem.
שאול Saul. Poſtulatus: ſiue cõmodatus: aut fouea ſiue ſepulchrũ: vel infernus.
שועל Saul. 1. Reg. 13. d. vbi dicitur ad terrã ſaul interpretatur vulpes: ſiue ſemita: aut pugnus vel pugillus. heb. ſual.
שאולי Saulite. De ſaul quod interpretatur poſtulatus: ſiue cõmodatus: aut fouea: ſiue ſepulchrum: vel infernus.
Saulus. Poſtulatus: ſiue cõmodatus: aut ſepultus.
σαῦρα Saura. Salamandra: genus lacerte. G.
Schariot. In greco ſcribitur iſcarioth: & hebraice interpretatur vir occiſionis: aut vir exterminationis vł mortis. D.
σκεύα Schariotes. Idem.
σκηνοπηγία Scena. In greco ſcribitur ſceua: & interpretatur diſpoſitus: vel preparatus. G.
σκύθαι Scenophegia. Feſtum tabernaculorum. G.
σκυτοπολῖται Scythe. Coriarii: vel cerdones. G.
Scytopolite. Coriarii ciues. G.
שבע Sébe. Septem vel ſeptimus: ſiue ſaturitas: vel iuramẽtum.
שבתי Sebechái. Sabbatũ: ſiue requies: vel ceſſatio: heb. ſebethái.
שבניה Sebenia. Conuertens vel captiuãs dominus: aut intelligẽs vel edificãs dominus: ſiue intellectus vel filiatio domini.
שמעיה Sebenia. Nee. 11. Audiẽs dñm: vł obediẽs dño. heb. ſemeia.
שבניה Sebenias. Conuertens vel captiuãs dñs: aut intelligens vel edificãs dominus: ſiue intellectus aut filiatio domini.
צבעון Sebeon. Stãs iniquitas: ſiue inflatio vel tumor peccati: aut ſyriace tinctus vel intingens.
צביה Sebia. Damula vel caprea: aut pulchra: vel precipua: ſiue ſtans dominus: aut ſyriace voluntaria.
שבניה Sebna. Conuertens vel captiuãs dñs: aut intelligẽs vel edificans dñs: ſiue intellectus vel filiatio dñi. heb. ſebnia.
צבים Seboim. Damule vel capree: ſiue pulchri vel precipui: aut inflati: vel ſyriace voluntarii.
צבועים Seboim. 1. Reg. 13. & Nee. 11. interpretatur Intincti: aut tincture: vel ſtantes aceruí.
שבולת Sebbóleth. Spica: aut fluctus. ſ. aquarum.
צלקעמוני Sechamonites. Vmbra lambentis vel percutientis populũ meum: aut aſſans vel torrefaciens lambentem vel percutientem populum meum. heb. ſélechamonites.
שיזא Sechar. Munus hoc: aut munus aſpergens. heb. ſeza.
שכם Sechem. Pars: ſiue portio: vel humerus: aut manicatio vel matutinatio.
Sechemite. Idem. p. n.
שכניה Sechenia. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
שבניה Sechenia. Nee. 10. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligens vel edificãs dominus: ſiue intellectus aut filiatio domini. heb. ſebenia.
שכניה Sechenias. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
סתרי Sechri. Occultus vel abſconditus: aut demoliens: ſiue refugium meum. heb. ſethri.
שכרונה Sechróna. Ebrietas aut precium vel merces eius.
Secundus. Latinum eſt.
צדדה Sedáda. Latus eius: ſiue cibarium aut venatio eius: vel inſidie eius.

צדקיהו Sedechias. Iuſtus domini: vel iuſtitia domini.
Sedei. Oĩpotens: vel deuaſtator: aut ager: ſeu mãmilla. D.
שדיאור Sedeur. Ager luminis vel ignis: ſiue vbera luminis: aut omnipotentis lumen: vel deuaſtatoris ignis.
צדוק Seddo. Iuſtus: vel iuſtificatus. heb. ſedoch.
שפם Sepham. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus ſiue confractio eorum.
שפמה Sephá[illegible]a. Barba: vel labium eius: aut ripa vel littus quoddã ſiue conterens aut confracta valde.
שפמות Sephamoth. Barbe: vel labia: ſiue ripa vel littus mortis: aut labium mortis: vel conterens mortem.
שפם Sephan. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus eorũ: ſiue confractio eorum. heb. ſepham.
ספרה Sephar. Liber: aut ſcriba: ſiue narratio: aut numerus: vel ſyriace portus.
ספרוים Sepharuáim. Libri: vel ſcribe: aut narrationes: vel numeri: ſiue liber vel numerus eius mare: aut ex ſyro & hebreo portus maris.
צפת Sephat. Specula: ſiue cooperimẽtum: aut enatatio: vel expectatio: aut fauus.
Sephata. Idem.
שפעי Sephei. Inũdatio: ſiue multitudo.
Sephela. Humilis: vel cãpeſtris: aut planicies. D.
שפר Sépher. Tuba: vel pulchritudo: aut ſyriace bonitas.
שפי Sephi. Solitudo vel deſertũ: aut labium: ſeu ripa: vel littus: aut confractio.
צפי Sèphi. 1. Paralipo. 1. interpretatur Speculator: vel fauus: aut cooperimentum: vel expectatio.
שפים Sephiphima. Barba: vel labiũ eorum: aut ripa vel littus eorum: ſiue confractio eorum. heb. ſephim.
צפיון Sephon. Aquilo vel aquilonaris: ſiue abſconditus: aut ſpeculator.
Sephonite. Idem. plu. nu.
צפור Sephor. Auis vel paſſer: aut corona vel ſertum: aut ſyriace mane. i. matutinum tempus: vel hedus.
שפרה Sephora. Pulchra: aut tuba: vel ſyriace bñficiens vł bonitas.
צפרה Sephora. Exo. 2. & 4. & 18. interp̃tatur Auis vł paſſer: aut corona vel ſertũ: aut ſyriace mane. i. matutinũ tempus: vł hedus.
שפטן Sephtan. Iudex vel iudicans.
צפו Sephua. Speculator: ſiue cooperimentum: aut expectatio: uel fauus. heb. ſephu.
שפופן Sephupham. Ceraſtes ſerpentis genus. heb. ſephuphan.
צוער Ségor. Parua.
שגוב Segub. Fortificatũs: aut exaltatus.
שעיר Seyr. Hiſpidus ſiue piloſus: aut hedus: vel demõ: ſeu ordeaceus: vel tempeſtas.
סור Seyr. 4. Reg. 11. Receſſio: ſiue rebellio. heb. ſur.
צעירה Seyra. Parua: ſiue tribulata.
ארמיה Seyra. 1. Paralip. 7. ſcribi debet Syra. eſt. n. ĩ hebreo aramia que mulierem de aram. i. de ſyria ſignificat: & interpretatur ſublimis vel excelſa: aut decipiens.
שעירתה Seyrath. Hedus: ſiue piloſus: aut demon: vel tempeſtas: ſiue ordeum.
ציץ Seys. Flos: aut germẽ: ſiue cincinnus: aut aſpectus: vel ſyriace ala: vel penna.
צלה Sella. Vmbra: aut aſſatio vel torrefactio: ſiue tinnitus: aut ſyriace oratio.
שלה Sela. Diſſoluẽs: ſiue diſcalciãs: vł ſyriace illudẽs vł decipiẽs.
צלע Séla. Ioſ. 18. Coſta ſiue latus: aut claudicatio.
סלא Sela. 4. Reg. 1[illegible] interpretatur Exaltatio: ſiue conculcatio: vel equiparatio: aut ſyriace caniſtrum.
שלחי Selachi. Ramus vel propagines: ſiue miſſio vł mittẽs: aut telum vel arma. ſ. miſſilia: vel ſyriace ſpolians vel ſpoliatus.
סלי Selláí. Caniſtrum: vel eleuatio: ſiue conculcatio.

Sellaia. Idem. heb. sellai.

שלני Sellaite. Discalcians: siue dissoluens: vel syriace illuden. vel decipiens.

סלכה Selcha. Canistrum tuū: vel eleuatio aut conculcatio tua.

שעלבין Selebim. Vulpis intellectus vel filius: aut pugnus vel pugillus intellectus: siue semita intellectus vel filii: aut respiciētis intellectus. heb. selebin.

Selebin. Idem.

צלק Selech. Vmbra vel tinnitus lambentis vel percutientis: aut assans vel torrefaciens lambentem vel percutientem.

שלם Sellem. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.

שלמיהו Selemau. Pax domini: siue perfectio domini: aut retributio domini. heb. selemiau.

Selemias. Idem.

שלמי Sellemite. Pacifici: siue perfecti: aut retribuentes.

שלמית Selemith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.

שלש Selles. Trinus: aut princeps: vel dux.

צלתי Selethai. Vmbra: siue assatio: vel torrefactio: aut tinnitus meus: vel syriace oratio mea.

σελευκία Seleucia. Cōmota vel conquassata: aut fluctuans. G.

σέλευκος. Seleucus. Cōmotus: vel conquassatus: aut fluctuans. G.

שלחים Selim. Missi: vel propagines: aut rami: siue arma. s. missilia: aut syriace spoliantes.

שמלי Selmai. Linteum: vel sinister: aut nomen mihi: vel stupefactio mihi: siue appositus mihi. heb. semlai.

צלמון Selmon. Obscuritas: aut imago eius: siue vmbra muneris vel numeratiōis: aut tinnitus numerationis vel muneris.

שלמי Selmon. Nee. 7. Pacificus: siue perfectus: vel retribuens. heb. selmai.

צלף Selo. Vmbra vel tinnitus concussionis: aut ex hebreo & syro vmbra coniuncta. heb. seleph.

שלמית Selomith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.

שלם Sellum. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.

שלון Sellum. Nee. 3. d. vbi dicitur sellum filius colozai: interpretatur manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut syriace illudens vel decipiens. heb. selun.

סלוא Sellum. Nee. 11. & 12. interpretatur Canistrū: aut exaltatio: siue conculcatio: vel equiparatio. heb. sellu.

שם Sem. Nomen: vel fama seu ponens vel positus: aut ibi

שמה Sēma. Perditio siue desolatio. vel stupor: aut ibi: siue nomē aut nominatus: vel appositus.

שמע Sēma. 1. Paralipo. 11. Audiens: vel obediens.

Sēmaa. Idem.

שמה Sēmaa. 2. Reg. 23. Perditio: siue desolatio: vl̓ stupor: aut ibi siue nomen aut nominatus: siue appositus.

שמעיה Semaia. Audiens dominum. vel obediens domino.

שמאם Sēmam. Nomen matris vel gentis: aut nomen timoris: siue ponens timorem: vel appositus matri vel genti: aut ibi timor: vel ibi mater aut gens.

שמרית Semarith. Custodita: vel adamātina: aut spina: vel fex.

שמעת Semath. Audiens: vel obediens.

שמתי Semathei. Nominatus: vel positus: siue desolatus: aut stupefactus.

שמאבר Semeber. Nomen vel fama robusti vel fortis: aut nomē ale vel pēnati: seu destruens fortitudinē vel alam aut pēnam.

סמגר Semegar. Aromata peregrini vel aduene aut ruminantis vel certantis.

שמעי Semei. Audiens: vel obediens: aut nomen aceruí: vel destruens aceruum.

שמי Semei. 1. Paralipo. 2. interpretatur Nomē meum: aut desolatio siue perditio mea: vel stupefactio: aut celi.

שמעיה Semei. Hiere. 26. Audiens dominum: vel obediens domino. heb. semeia.

Semeia. Idem.

Semeias. Idem.

שמעי Semeias. 1. Paralipo. 25. & 27. interpretatur Audiens: vel obediēs: siue nomē aceruí: aut desolatio aceruí. heb. semei.

Semeitica. Idem.

שמר Sémer. Custos: vel adamas: seu vepres: aut spina: vel fex.

שמריה Semeria. Custodia domini: vel adamas domini: seu vepres vel spina domini.

שמרון Semerō. Custodia: vl̓ adamas: seu vepˢ aut spina: vl̓ fex ei9.

צמרים Semeron. 2. Paralipo. 13. Lane: aut medulle. s. arborum. heb. semerim.

שמידע Semida. Nomē sciētie vel cognitionis: aut ponēs sciētiā: vl̓ desolationis aut stupefactionis cognitio: vl̓ celorū sciētia.

Semidaite. Idem. plu. nu.

שמירמות Semiramoth. Celorū altitudines: aut nominis sublimitas.

שמלה Semla. Linteum: siue sinistra eius: aut nomen illi: vel stupor illi: siue appositus illi.

שמרן Semrān. Custodia: aut adamas: seu vepres vel spina: aut fex (eius.

Semramite. Idem. plu. nu. heb. semranite.

שמרי Semri. Idem. s. n.

Semron. Idem.

שמוע Semua. Audiens: vel obediens.

שן Sen. Dens: aut ebur: vel mutatio: aut dormiens.

צנה Senna. Scutum vel arma: aut frigiditas.

סנאה Senaa. Rubus: vel syriace inimicus.

שנער Senaar. Dormientis vigilia vel suscitatio: aut dentis euacuatio vel denudatio aut excussio: vel dens emuli: siue mutatio ciuitatis.

שנאב Sēnaar. Geñ. 14. a. vbi dicitur Et cōtra sennaar regem adame: interpretatur Dens patris: aut mutationis pater: vel dormitio patris. heb. senaab.

סנחריב Sēnacherib. Rubus destructionis: aut rubus gladii: siue rubus solitudinis vel siccitatis: aut ex syro & hebreo inimici (gladi9 vel destructio.

סנה Sene. Rub9: aut syriace inimicus.

שנאצר Sennéser. Dentis vel eboris thesaurus: aut dormientis thesaurus: vel mutationis angustia vel thesaurus: aut inimic9 angustie vel tribulationis.

שמע Senia. Audiens: vel obediens. heb. séma.

צעננים Sennim. Motiones: vel motus dormientis. heb. senanim.

שיאן Senon. Sonitus: siue strepitus: aut munus fortitudinis vel doloris. heb. seon.

סנסנה Sensenna. Ramus vel propagines: siue rub9 rubi: aut ex hebreo & syro rubus inimici.

סנואה Senua. Rubus: vel syriace inimica.

סיחן Seon. Erradicatio: siue conculcatio.

צוחר Séor. Candidus vel lucidus.

צרור Seor. 1. Reg. 9. Angustians: siue vinculum: aut colligatio: vel lapillus. heb. seror.

שערים Seorim. Porte: siue estimationes: vel appreciationes: aut capilli: siue ordeum: vel tempestates: aut demones: vel pilosi: siue hirci.

צר Ser. Angustia siue tribulatio: aut vinculum vl̓ colligatio: seu plasmatio: vel fortitudo: aut petra.

שרביה Serabia. Siccitas domini: vl̓ pualēs cū domino: aut psallens in domino vel cum domino.

שרפים Seraphim. Ardentes: vel igniti.

שרביה Serebia. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut psallens in domino vel cum domino.

שראצר Seréser. Princeps thesauri vel cellarii: aut psallentis thesaurus vel cellarium: vel qui videt angustiam: aut ex syro & hebreo castrametatio angustiantis.

צרת Séreth. Angustia: siue tribulatio: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio.

σέργιοσ Sergius. Rete vel retiaculum. G.

חרים Serim. Destructio: siue anathema: vel rete aut retiaculum: vel dedicatum aut consecratum. s. deo. heb. herim.

Seron. Princeps meroris: vel cantans tristitiam: aut planicies. D.

צרועה Serua. Leprosa: aut scabro.

שרוג Seruch. Palmes vel sarmentum: siue ramus: aut cōuolutio. heb. serug.

שישא Sesa. sextus vel senarius: aut marmoreus: vel iocundus: seu muneris eleuatio

שישק Sesac. Munus sacci: aut munus osculi vel poculi: siue donum femoris.

שושק Sesach. 3. Reg. 14. & 2. Paralip. 12. a. vbi dicitur Ascendit sesac rex egypti: interpretatur Vanū vel vacuū sacculū: aut vanitatis osculū vel poculū: siue vanitatis femur.

ששק Sesac. 1. Paralip. 8. Lini vel byssi saccus: vel senarius aut sextus saccus: siue letitie osculum vel poculum aut femur.

ששך Sesac. Hiere. 25. & 51. Linum vel byssus tua: aut gaudiū tuum: siue senarius tuus.

ששי Sesai. senarius vel sextus: siue gaudens vel letus: aut byssinus: vel lineus.

ששן Sesan. Lilium siue rosa: vel letitia: aut linum vel byssus.

ששבז Sesban. Manās vel fluēs: aut syriace liberatio. heb. sesbaz.

שחצימה Sesenna. Hūiliatio ieiunii: aut fouea siue meditatio ieiunii vel superbia maris. heb. sesema.

שת Seth. Positus vel posuit.

שבתי Sethái. sabbatū: vel requies: siue cessatio. heb. sebthái.

שכיה Sethia. Protectio vel ramus domini: siue sepiens aut vallans dn̄s: vel cessatio domini. heb. sechia.

שטים Sethim. Expāsiōes: aut diuertētes: siue flagella: vel spine.

שטרי Sethrái. Exactor: vel ꝑpositus: aut syriace obligatio vel cōtractus.

ציחא Sia. splendor: vel candor: aut siccitas.

סיעהא Siaa. Motus: aut syriace adiutorium.

ציחא Siaha. splendor: vel candor: aut siccitas.

ציבא Siba. Exercitus vel militia: aut fortitudo: vl̓ ceruus: siue nauis veniēs.

שבע Siba. 2. Reg. 20. interꝑtatur facietas: siue iuramentum: aut septem vel septimus.

שוא Siba. 2. Reg. 20. in fine interpretatur vanitas: aut eleuatio: vel tumultus. heb. siua.

סיון Siban. Rubus: vel spinosus. heb. siuan.

Sichar. Conclusio vel clausura: aut inebriatio: vel merces. Dicit aūt btūs Hiero. qđ corrupte ponitur pro sichem: qđ interꝑtatur humerus: siue portio: aut manicatio vel matutinatio: sed in greco sichar inuenitur. D.

צקלג Siceleck. Effusio sextarii vel mensure: aut coangustās sextarium vel mensuram. heb. siceleg.

שכם Sichem. Hūerus: siue pars: aut manicatio vel matutinatio.

שכר Sicera. Ebrietas. Vñ notādū qđ sicera descēdit ab hebreo: & sigñat omne quod inebriare potest vt ait btūs Hiero.

שכם Sichima. Humer9: siue ps: aut manicatio vel matutinatio.

Sichimi. Idem.

σικυόνη. Sicyone. Cucumerarium. G.

Siden. Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicii. D.

צידון Sidon. Idem.

Sidonia. Idem.

צדנית Sidonie. Venatrices: aut insidiatrices: vel cibaria.

צדנים Sidonii. Venatores: aut insidiatores: siue nauis iudicantiū.

Sidonius. Idem. s. n.

שדרך Sidrach. Māmilla tenera vel delicata: aut depredatio tenera: siue ager delicatus: aut syriace missus tuus.

סנה Siene. Rubus: vel syriace inimicitia.

σίλας. Silas. Considerans: vel animaduertens. G.

שלה Silo. Dissoluens: vel discalcians: seu pax: aut abundantia: vel syriace illusus: vel decipiens.

שלח Silóe. Missus: vel mittens: aut ramus: siue telum: aut arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliatus.

Silóe. Esa. 8. & Ioh. 9. interpretatur Missus.

שלוני Siloni. Manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundās: aut syriace illudens vel decipiens.

Silonites. Idem.

Siluanus. Latinum est a silua.

שמעא Simmaa. Audiens: vel obediens.

Simmaha. Idem.

שמעון Symeon. Audiens: vel exauditio.

Symeonite. Idem. p. n.

Symon. Audiens: vel obediens. D.

שימון Symon. 1. Paralip. 4. Ponens vel positus: aut munus ꝑparationis vel numeri: seu pinguedo: vel oleum.

סין Sin. Rubus.

צין Sin. Nu. 13. & 20. & 27. & 33. d. & 34. & Deut. 32. & Ios. 15. In oīb9 his locis īterꝑtatur scutū ꝉ arma: aut frigiditas

Sin. Nomen littere interpretatur Dens: aut ebur. D.

צנה Sina. Scutum uel arma: aut frigiditas.

סיני Sina. Deut. 33. & Eccli. 48. interꝑtatur rub9: vel syriace inimicitia. heb. sinai.

Sinai. Idem.

συντύχην Syntycen. Colloquens vel confabulans. G.

ציון Sion. Aceru9 aut tumulus: uel specula: aut siccitas.

צעיר Syor. Paruulus: aut nauis uigilantis uel suscitati aut emuli uel denudati.

שיחור Syor. Ios. 19. & 1. Paralipo. 13. Niger: uel turbidus: aut matutinus.

סבה Syra. spina: aut olla: uel lebes: siue rebellio: aut recessio.

Sirach. sibilus: aut canticū fratris: uel munus uacuum. D.

συρακοῦσαι. Syracusa. Atrahens uiolenter. G.

ארם Siria. Hebraice dicitur aram: & interpretatur excelsa uel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum.

Syri. Idem. p. n.

Syrii. Idem.

συροφοινίκισα. Syropheniss a. Attracta rubedo: uel attractio purpurea. G.

σύρτην. Syrtim. Attrahens uel attractio. G.

ארמי Syrus. Hebraice dicitur arami: & interpretatur excelsus uel sublimis aut decipiens: siue maledictio eorum.

ששי Sisai. senarius uel sextus: siue gaudens uel letus: aut byssinus: uel lineus.

סיסרא Sisara. Hirundinem uidens: aut tineam uel equum uidēs.

שטים Sithim. Expansiones: uel diuertētes: seu flagella: uel spine.

σμύρνα. Smyrna. Myrrha. G.

צחא Soa. Candor: aut siccitas.

צובה Soba. Exercitus: siue militans: aut preceptum in ea: uel inflatio: aut tumor.

חובה Soba. Geñ. 14. Dilectio: uel absconsio: aut syriace obligatio: uel peccatum. heb. hoba.

שובב Sobab. Reuersus: aut auersus uel conuersus: aut syriace scintilla.

שובך Sobach. Rete uel retiaculum: aut cancellus: uel captiuitas siue conuersio tua: aut syriace columbarium.

שבי Sobái. Conuersio: uel captiuitas: aut sessio: uel sedens.

שובל Sobal. Semita: uel spica: aut crura: uel femur: seu uana uetustas.

צובה Sobal. ꝑs. 59. & Iudi. 13. Exercitus: siue militans: aut preceptum in ea: siue inflatio aut tumor. heb. soba

שובק Sobech. Equiparatus vanitati: uel appositus uacuitati uel dissipationi: aut uana euacuatio: uel syriace derelictus.

שבי Sobi. Conuersio: uel captiuitas: aut sessio uel sedens.

שבנה Sóbna. Sede nunc: aut conuertere nunc: siue captiua nunc: uel edificans: aut qui intelligit.

Sobnas. Idem.

צובבה Soboba. Exercitus uel militia in ea: siue inflatio uel tumor in ea.

סְבָכַי Sobochai. Ramus vel propagines: aut tugurium.
שׂוֹכוֹ Socco. Protectio vel vallatio: aut ramus: ſiue ceſſatio.
Socho. Idem.
סֻכּוֹת Sochot. Tabernacula vel tentoria.
שׂוֹכֹה Sochot. Ioſ. 15. &. 1. Reg. 17. &. 19. interpretatur protectio: vel vallatio: aut ramus: vel ceſſatio. heb. ſocho.
סֻכּוֹתבְּנוֹת Sochotbenoth. Tabernacula filiarum vel edificationum: ſiue auſcultationes vel vnctiones filiarum vel edificiorum
סוֹדִי Sodi. ſecretum meum.
סְדֹם Sodoma. ſecretum eorum: ſiue calx aut cementū eorum.
Sodomi. Idem.
Sodomite. Idem.
שֹׁהַם Soém. Onyx lapis p̄cioſus: aut ſyriace detētio ł mora eorū
צוֹפַי Sophái. Speculator: aut fauus: ſiue natatio: vel cooperimentum: aut expectatio.
שָׁפָן Sophan. Cuniculus vel cyrogrillus: ſiue abſconditus vel reconditus: aut conterens: ſiue confractio.
צוֹפַר Sophar. Matutinus: aut corona: ſeu circulus: vel paſſer: aut ſyriace hedus. (ſophach.
שׁוֹפֵךְ Sophat. Effundens vel effuſus: aut vanus lecythus. heb.
סֹפֵר Sopher. Scriba: vel liber: aut narrans vel numerans.
סֹפֶרֶת Sophéreth. Numerans: vel narrans ſiue narratio: aut librarius: vel ſcriba.
צוֹפִים Sophim. Specule vel ſpeculantes: ſiue cooperti: aut natantes: vel expectantes: aut fauus.
צְפַנְיָהוּ Sophonias. Abſconſio domini: ſiue ſecretum domini: aut ſpeculator noſter dominus: vel aquilo domini.
שֹׁמֵר Sómer. Cuſtos: vel adamas: ſeu vepres aut ſpina: vel fex.
שְׁמַרְיָה Sommoria. Cuſtodia domini: ſiue adamas domini: aut vepres vel ſpina domini.
שְׁחַרְיָה Sooria. Mane domini: aut matutinatio vel manicatio domini: ſeu niger domini.
Soptim iudices. & inde dicitur liber iudicum.
שֹׂרֵק Soreth. Vinea vel vitis: aut ſibilus vel ſibilans. heb. ſorech
צְרִי Sori. Anguſtiator: ſiue vinculum aut colligatio: vel plaſmatio: aut reſina: vel tyriaca: ſiue petra: vel fortis.
σοσίπτρος Soſipater. Saluans patrem: vel ſalus patris. G.
σοσθένης. Soſthenes. ſaluator potens vel robuſtus. G.
σόστρατος Soſtratus. ſaluans exercitum vel ſalus exercitus. G.
סוֹטַי Sothai. Preuaricatio: ſiue declinatio.
Sothei. Idem.
σπαρτιαται. Spartiani. ſeminati vel ſeminantes. G.
Spartiate. Idem. G.
שְׁתַרְבּוֹזְנַי Staburzanái. Cōputreſcens contēnentes me: vel qui explorat contemptores meos. heb. ſtarbuzanái.
στάχυν. Stachium. ſpica. G.
στεφανᾶ Stephana. Corona vel coronata. G.
στέφανος Stephanus. Corona vel coronatus. G.
στωικοί. Stoici. a ſtoa. i. porticu in quo diſputabāt illi philoſophi dicti ſunt. G.
סְתוּר Sthur. Occult⁹ vel abſcōdit⁹: ſeu deſtruēs vel demoliens.
שׁוּעַ Súa. Clamans: vel ſaluans: aut potens: vel magnificus: ſeu reſpiciens.
סוֹא Sua. 4. Reg. 17. Modius vel menſura: aut velamen.
שׁוּחָה Sua. 1. Paralip. 4. Foſſa: aut natatio: ſiue hūiliatio: aut meditatio: vel loquela: aut germinans.
שׁוּעָא Suaa. Clamans: vel ſaluans: aut potens: vel magnific⁹: ſeu reſpiciens.
שׁוּעָל Sual. Vulpes: aut ſemita: ſiue pugnus: aut pugillus.
צוֹעַר Suar. Paruulus: aut p̄ceptū vigilie vel ciuitatis aut emuli ł denudatiōis aut euacuationis: vel ſyriace anguſtiator.
צוֹבָה Subá. Exercitus ſiue militans: aut preceptum in ea: vel inflatio aut tumor.

שׁוּבָאֵל Subahel. Conuerſio dei: ſiue captiuitas dei: aut ſedes dei.
שׁוֹבָל Subal. ſemita: ł ſpica: aut crura vel femur: ſeu vana vetuſtas
שְׁבוּאֵל Subuel. Cōuerſio dei: ſiue captiuitas dei: aut ſedes dei.
Subuhel. Idem.
שׁוּעַ Súe. Clamans: vel ſaluans: ſeu potens: vel magnificus: aut reſpiciens.
שׁוּחַ Súe. Geñ. 25. &. 1. Paralip. 1. Loquens: ſiue orans: aut foſſa: vel humiliatio: aut natatio.
שְׁוָא Sue. 1. Paralip. 2. f. Vanitas: aut eleuatio: vel tumultus.
סוּחַ Súe. 1. Paralip. 7. g. Erradicatio: vel conculcatio.
צוֹף Suph. Fauus: ſiue ſpecula: aut cooperimentum: vel natans: aut expectans.
צוֹפַח Supha. Lecythus: aut preceptum illaqueās: vel preceptum flatus: ſiue preceptum inflationis.
שְׁפוּפָם Supham. conterens eos: ſiue barba vel labium eorū: aut ripa vel littus eorum. heb. ſephupham.
Suphamite. Idem.
שׁוּחָם Suham. Locutio ſiue meditatio eorum: aut fouea vel humiliatio eorum: ſiue natatio vel germinatio eorum.
Suhamite. Idem.
שׁוּחִי Suites. Meditatio: aut fouea: vel incuruatio: aut humiliatio ſiue natatio aut natans.
שׁוּנֵם Sunam. Mutatio ſiue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut ſecundatio eorum.
שׁוּנַמִּית Sunamitis. Dormiens: vel mutata: aut vana dormitio: vel iteratio aut ſecundatio dormitionis.
שׁוּלַמִּית Sunamitis. Canti. 6. &. 7. Pacifica: ſiue perfecta: aut retribuens. heb. ſulamitis.
שׁוּנֵם Sunem. Mutatio ſiue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut ſecundatio eorum.
שׁוּנִי Suni. Mutatus: vel dormiēs: aut iteratus vel ſecundarius.
Sunite. Idem.
שׁוּר Sur. Murus: aut bos: vel aſpiciens.
צוּר Sur. Nu. 25. &. 31. & Ioſ. 13. &. 1. Paralip. 8. &. 9. interp̄tatur petra: vel fortis: aut obſidens: vel anguſtians: ſiue plaſmator vel figurator: aut ligatus: vel ligans.
אוּרִי Suri. Lux vel lumen meū: aut ignis meus. heb. vri.
צוּרִיאֵל Suriel. Petra dei: ſiue fortitudo dei: aut plaſmatio vel figuratio dei: ſiue vinculū aut colligatio dei: vel obſidio dei.
צוּרִישַׁדָּי Suriſaddai. Petra vel fortitudo oīpotētis vel deuaſtātis: aut plaſmatio vel figura oīpotentis vel deuaſtātis: vel vinculum ſiue obſidio omnipotentis vel deuaſtantis.
שׁוּשַׁן Suſa. Lilium ſiue roſa: aut letitia.
שַׁוְשָׁא Suſa. 1. Paralip. 18. Vanitatis eleuatio: aut exultans.
שׁוּשַׁן Suſan. Lilium vel roſa: aut letitia.
Suſanna. Idem. D.
שׁוּשַׁנְכָיֵא Suſannachei. Lilia vel roſe: aut gaudium claudorum vel percutientium.
סוּסִי Suſi. Equus: vel hirundo: aut tinea.
שׁוּשַׁן Suſis. Lilium: ſiue roſa: aut letitia.
שׁוּתֶלַח Suthála. Plātatio viriditatis vel humiditatis: aut potus humidus: ſiue ponens humiditatem vel viriditatem.
Suthalaite. Idem.

De incipientibus a littera. t.

תַּחַת Taath. ſubter vel ſubtus: aut pauor ſiue formido: vel ſyriace deſcenſio.
טָבְאֵל Tabeel. Bonus deus.
טְבַלְיָהוּ Tabelias. Intinctus a domino: vel baptiſmus domini: ſiue bonitas ipſi dño.
Taberne. Latinum eſt.
Tabita. Dorcas. i. damula vel caprea. ſyrum eſt.
Tabita cumi. Marci. 5. d. In greco ſcribitur talithacumi: quod ex ſyro & hebreo interpretatur puella ſurge.

טַבְרִמֹּן Tabremmon. Bonum malūgranatum: ſiue bonitas excelſa vel ſublimis: aut vmbilicus preparatus vel numeratus aut muneratus.
עַתָּהקָצִין Tachaſin. Hora vel tempus principis: ſiue nunc princeps. heb. itachaſin.
Taddeus. Laudans vel confitens. D.
תַּחְפְּנֵס Taphnes. Occulta tentatio vel fuga: aut coopertum vexillum: vel ex hebreo & ſyro occultum miraculum.
צֹעַן Táphnis. Hebraice dicitur ſóan: & interpretatur mouens vel motio aut motus.
תַּחְפַּנְחֵס Taphnis. Hiere. 43. &. 44. &. 46. & Ezechiel. 30. vbi dicitur & in taphnis nigreſcet dies: interpretatur Operimentum confidentie vel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תַּפּוּחַ Taphúa. Pomum: vel inflatio: aut inſufflatio: ł illaqueatio.
תִּפְסַח Tapſa. Tranſitus: vel claudicatio: aut paſcha. ideſt locus vbi paſcha fit.
טִפְסַר Tapſar. Princeps: vel exercitus: ſiue paruulos auferens: aut diſtillationem vel guttam auferens.
תִּרְהָקָה Tarácha. Explorator vel contemplator obtuſſus: ſeu legis hebetudo vel impedimentum: aut turturis obtuſſio vel hebetudo.
תָּו Tau. Signum.
טֵבֵת Tebbath. Bona vel bonitas.
Tebeth. Idem.
כָּבוֹן Tebon. Extinguens vel extinctus: aut quaſi intelligēs: vel quaſi edificans. heb. chebon.
תְּחִנָּה Tehinna. Deprecatio aut miſericors: ſiue gratioſus ł gr̄a.
טַלְמוֹן Telmon. Ros preparatus vel roris p̄paratio: aut roris munus: vel ros numeratus: aut ex ſyro & hebreo vmbre preparatio vel munus.
תְּעַנֵּךְ Tenach. Cōfringēs te: vel hūilians te: aut r̄ndens tibi.
תְּרָפִים Teraphim. Simulachra vel ſtatue: aut figure vel imagines.
Tertius. Latinum eſt.
τερτύλλος. Tertullus. Falſa annuncians: vel mēdax: aut mōſtroſus. G
Teth. Verrere: ſiue ſcopis mundare. D.
קִטְרוֹן Tethron. Aromatizans: vel fumigans: aut colligatio: vel vinculum: ſiue atediati canticum: aut ſyriace nodus. heb. cethron.
Tiberiadis. Bona viſio: vel vmbilicus: aut confractio. D.
Tiberius. Idem. D.
Tibianei. Palee vel paleati: aut bene reſpondentes: vel bene gratificantes. D.
τυχικός. Tichicus. Caſualis vel contingens. G.
חִדֶּקֶל Tygris. Hebraice dicitur hidécel: & interpretatur acumen velocitatis: aut acutus ſonitus vel vox: ſeu letus ſonit⁹ vel leta velocitas: aut ex ſyro & hebreo vna vox: vel vniſonus aut vnica velocitas.
τιμόθεος. Timothe⁹. Honor dei: vel honorās deū: aut p̄cioſus deo. G
τύραννος. Tyrannus. Imperans vel princeps. G.
צוֹרִים Tyrii. hebraice dr̄ ſorim: & īterp̄tatur tribulātes: ſiue obſidētes: aut anguſtiātes: ł ligātes ſiue vīculati: ł figurātes: aut plaſmātes: ſiue fortes: vel petre.
Tyrius. Idē. ſ. n.
צֹר Tyrus. Hebraice dicitur ſor: & interpretatur tribulatio: vel obſidio: ſiue anguſtia: aut vinculū vel colligatio: ſeu plaſmatio aut figuratio: vel fortitudo: aut petra.
τυχικός. Titichus. In greco tychicus: & interpretatur caſualis vel contingens. G.
τίτος. Titus. Honorabilis. G.
טוֹב Tob. Bonus: ſiue bonitas.
טוֹבאֲדֹנִיָּה Tobadonias. Bonus dn̄ator dn̄s: aut bona baſis domini.
Tobia. Bonus dominus: vel bonitas domini.
טוֹבִיָּה Tobias. Idem.
תֹּפֶת Tóphet. Tympanum: vel ſeductio: aut dilatatio.

תַּלְמַי Tolmái. Sulcus. ſ. qui fit cum aratro: aut ſuſpendens aquas vel coadunatio aquarum.
τοπαρχία Toparchia. Territorium. G.
τρακωνίτις. Traconitidis. Saxoſa vel aſpera. G.
τρύφαινα Triphena. Delicioſa vel delicata. G.
τρύφων. Triphon. Delicioſus vel delicatus. G.
τρυφῶσα Triphoſa. Delicioſa vel delicata. G.
τρίπολις Tripolis. Trium ciuitatum. ſ. regio. G.
τρωάδα. Troadem. Perforata. G.
τρόφιμος Trophimus. Nutritus: ſiue educatus. G.
סֻכִּיִּים Troglodyte. Hebraice dicitur ſuchiim: & interpretatur vncti vel vngentes: aut cooperti vel obumbrati. ideſt in tabernaculis vel tuguriis habitantes.
תֻּבַל Tubal. Orbis: vel mundanus: aut confuſio vel ignominia: ſeu portatus vel adductus.
יוּבַל Tubal. Geñ. 4. Defluens ſiue apportans: vel inueteraſcens aut germinās: ſiue iubileus: vel buccina. heb. iubal.
Tubin. Bn̄ mēſurata vel bona mēſura: aut bonū vinū. D.

Hucuſq; p ſimplicem. t. litteram. i. ſine aſpiratiōe lecta ſunt principia nominum: ex inde que ſequuntur aſpiratione addita. i. per. th. legenda ſunt.

תַּחַן Tháan. Dep̄cās: aut miſericors: ſiue gratioſus uel gratia.
תַּחַשׁ Tháas. hyacinthinus: uel feſtinans: aut ſilens.
תַּחַת Tháath. Subter uel ſubt⁹: aut pauor ſiue formido: uel ſyriace deſcenſio.
טִבְחָה Thábee. Iugulatio uel occiſio: aut coquus.
טָבְאֵל Thabeel. Bonus deus.
Thabita. Dorcas. i. damula uel caprea. ſyrum eſt.
Thabitacumi. In greco ſcribitur talithacumi: & ex ſyro & hebreo interpretatur puella ſurge.
תָּבוֹר Thabor. Electio: ſiue puritas: aut ſyriace contritio uel confractio.
תַּרְתָּק Thacan. cōcatenat⁹: ſiue retruſſus ł cōcluſus. heb. thartach.
תַּרְעַל Thadal. Cōterēs iugū: ſeu ſciētia eleuatiōis vel aſcēſionis.
Thaddeus. Laudans: ſiue confitens. D.
טַפַּת Thaphet. Diſtillatio: aut gutta: vel paruula.
תַּחְפַּנְחֵס Tháphnes. Operimētū cōfidētie vel p̄tectionis: aut occulta confidētia vel protectio.
צֹעַן Tháphnis. Hebraice dicitur ſóan: & iterpretatur mouēs: ł motus aut motio.
תַּחְפַּנְחֵס Tháphnis. Hiere. 43. &. 44. &. 46. & Ezech. 30. e. interpretatur operimentum confidentie uel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תַּפּוּחַ Thaphúa. Pomū uel inflatio: aut īſuflatio: uel illaqueatio.
λασαία. Thalaſſa. In greco laſſea: & iterp̄tatur ſpiſſa: ł prudens. G.
תְּלַשַּׂר Thalaſſar. Suſpenſio principis: uel tumulus principis: aut ſuſpendens canticum: uel tumulus canentis.
תֶּלַח Thale. humectatio: aut uiriditas: ſiue humectās: aut uireſcēſ
תָּמָר Thamar. Palma uel datilus: ſiue commutatio uel permutatio: aut amaritudo.
תִּמְנָע Thamna. Vetita: ſiue prohibita: aut p̄fecta uel conſumata commotio.
תִּמְנָה Thamna. Ioſ. 15. Imago uel figura: aut numeratio uel nūerans: aut ſyriace cōſtituens.
Thamnas. Idem.
Thamnata. Idem.
Thamnateus. Idem.
תִּמְנַת סֶרַח Thamnatſára. Figura uel imago extenſa uel remanēs aut fetēs: ſiue nūeratio reſidua: aut nūeratio extenſiōis uel fetoris: aut ex ſyro & hebreo cōſtituta extēſio uel fetor: aut ſtatuta reſiduitas.
Thamnatſare. Idem.
תִּמְנַת חֶרֶס Thamnatſáre. Iudi. 2. Imago uel figura ſolis: aut imago ł figura teſtea uel fictilis: aut numer⁹ ſolis uel teſte: aut ex ſyro & hebreo cōſtitutus ſol uel teſta. heb. thamnatáres.
תַּעְנַךְ Thana. Cōfringens te: uel humiliās te: ſiue r̄ndēs tibi. heb. thanach.
תִּמְנָה Thanna. Imago uel figura: aut numeratio: ſiue nūerās: uel ſyriace conſtituens. heb. thamna.

תְּעָנַךְ Thanach.Confringens te:vel humiliās te:ſiue rñdēs tibi
Thanam.Idem.heb.thanach.
תַּנְחֻמֶת Thanámeth.Conſolatio:vel penitentia:aut doni lagūcula vel murus:ſiue donum indignationis vel caloris : aut requies mortis.
תְּמְנָה Thannan.Imago vel figura:aut numeratio vel numerās: aut ſyriace cōnſtituens.heb.thamna.
כְּנָנִי Thanáni.Preparatio vel baſis mea:heb.chanání.
תְּאֵנַת שִׁלֹה Thanatſelo.Ficum vel ficulneam diſſoluens vel diſcalcians aut decorticans:ſeu ficulnea errans vel mentiēs:aut ficulnea abundantie vel pacis:ſeu occaſio erroris vel mendacii:aut occaſio.ſ.eſt abundantia vel pax.
תַּעְנָךְ Thane.Confringens te:vel humilians te:aut reſpondēs tibi.heb.thanach.
חָנֵס Thanes.Gratie vexillum:ſiue gratie tentatio vel fuga:aut ex hebreo & ſyro gratie miraculū.heb.hanes.
צֹעַן Thanis.Hebraice dicitur ſóan:& interpretatur:mouēs:vel motio:aut motus.
תַּתְּנַי Thantanái.Donans vel donator.heb.thathanái.
תִּפְסַח Thapſa.Tranſitus:vel claudicatio: aut paſcha . ideſt locus vbi paſcha fit.
Thapſam.Idem.heb.thapſa.
תַּאְרֵעַ Thara.Vlulans:aut malefaciens:vel cubiculū malicie : aut cubiculum paſtoris vel ſocii:aut ſyriace euentus:ſiue tereſtris:vel inferior.
תַּחְרֵעַ Thara.1.Paralip.9.Ira vel contentio praua:aut ira vel cōtentio ſocii vel paſtoris.
Thara.Eſter.12.Idem quod thares quod interpretatur heres:aut miſer:vel exul.D.
תִּרְהָקָה Tharáca.Explorator vel contemplator obtuſſus:ſiue legis hebetudo aut impedimentum : vel turturis obtuſſio vel hebetudo.
תִּרְחֲנָה Tharana.Explorator vel contemplator gratie vel miſericordie:aut turtur gratie vel miſericordie.
תֶּרַח Tháre.Odorans:vel ſpirans:aut abigens.
תַּרְאֲלָה Tharela.Exploratio vel turtur maledictiōis:aut turtur fortitudinis vel ilicis:aut explorans ilicem vel fortitudinem
תֶּרֶשׁ Thares.Heres:aut miſer:vel exul.
Ταρσεῖς· Tarſenſes.Alati vel pennati.G.
Ταρσεύς· Tharſenſis.Idem.ſ.n.G.
תַּרְשִׁישׁ Tharſis.Contēplatio gaudii:vel exploratio marmoris:aut turtur gaudii:ſiue chryſolith⁹ lapis.ſ.pcioſus:aut mare.
Τάρσος· Tharſum.Alata vel pennata.G.
תַּרְתָּן Thartan.Explorans vel contemplans donum:aut turturis donum:vel lex ipſarum.
Thaſi.Oblitus vel obliuiſcens:aut debitor.D.
תָּו Tháu.Signum.
תֹּחוּ Tháu.1.Reg.1.Viuens:aut nuncians.
טַבָּעוֹת Thebaoth.Annuli vel circuli:aut ſubmerſi:ſeu bonum tēpus:vel bona hora.
טִבְחַת Thebath.Iugulatio vel occiſio:aut coquus:ſeu bene formidans:vel bene confractus.
תֵּבֵץ Thébes.Cenoſus:aut ſericeus:vel ouum:aut ſyriace lineus
תִּבְנִי Thebni.Palea:aut fenum:vel intelligens:aut filiatio.
טַבָּעוֹת Thebboath.Annuli vel circuli:aut ſubmerſi:vel bonū tēpus:aut bona hora.
תְּקוֹעָה Thecua.Tuba:vel clangor:aut fixa.
תִּקְוָה Thecua.4.Reg.22.& Eſd.10.Spes:vel funiculus:aut linea vel congregatio.
תּוֹכַחַת Thecuat.Signum vel figurationem aſſumens.
תְּקוֹעַ Thecúe.Tuba:vel clangor:aut fixa.
תְּקוֹעִים Thecueni.Tube:vel clangentes:aut fixi.
Thecuites.Idem.ſingu.nu.

Thecuitis.Idem.fe.ge. תְּקוֹעִית
Theglatphalaſar.Captiuitatem miraculoſam vel ruinoſā abſtulit vel ligauit:aut ex hebreo & ſyro captiuitatem miraculoſam vel ruinoſam prohibuit. תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר
Theglatphalaſar.1.Parali.5.&.2.Paralip.28.Niuē cadētē phibēs ł ligās:ex ſyro & hebreo.heb . thelgatphalnáſar. תִּלְגַת פִּלְנְאֶסֶר
Thehen.Deprecans:aut miſericors:ſiue gratioſus : vel caſtrametans. תַּחַן
Thehenite.Idem.p.n.
Thehinna.Idem.ſ.n. תְּחִנָּה
Thelarſa.Coaceruatio vel ſuſpēſio aratri vel ſurditatis aut ſilentii ſiue artificii vel teſte.aut ex hebreo & ſyro aceruata vel ſuſpenſa ſilua. תֵּל חַרְשָׁא
Thelaſar.Coaceruationem vel ſuſpenſionem auferens:aut coaceruationis vel ſuſpenſionis receſſus. תְּלַשַּׂר
Thélem.Agnus ſiue ros eorū:aut ſyriace vmbra eorum. טְלָם
Thelméla.Aceruus ſalis vel naute:aut ſuſpenſio vel appēſio ſalis vel naute. תֵּל מֶלַח
Thelmon.Ros preparatus vel roris preparatio : aut roris munus:vel ros numeratus: aut ex ſyro & hebreo vmbre preparatio. טַלְמוֹן
Thema.Admiratio:vel conſumatio:aut auſtrum. תֵּימָא
Thema.Eſd.2.& Nee.7.interpretatur Delens vel radens: aut abſtergens:vel ſyriace percutiens. תֶּמַח
Theman.Auſtralis vel aphricus:aut conſumatus vel perfectus:aut ſyriace ibi. תֵּימָן
Theman.Iob.6.& Hiere.25.Admiratio:vel conſumatio: aut auſtrum.heb.thema. תֵּימָא
Themani.Perfectiſſimus:vel auſtralis:aut ſyriace cōſtitut⁹ תֵּימָנִי
Themanites.Idem.
Themna.Imago vel figura:aut numeratio vel numerans aut ſyriace conſtituta. תִּמְנָתָה
Thenach.Cōfrīgēs te:vel hūilians te:aut rñdens tibi. תַּעְנָךְ
Thenath.Idem.heb.thenach.
Thenoémeth.Conſolatio:vel penitentia: aut doni laguncula vel murus:ſiue donum indignationis vel caloris:aut requies mortis. תַּנְחֻמֶת
Theodas.Fluens aqua.G. Θευδᾶς·
Theodotius.Deo datus.G. Θεοδότιος
Theophilus: Amicus dei:vel deo dilectus.G. Θεόφιλος·
Theraphim.Simulachra vel ſtatue:aut figure ł imagines. תְּרָפִים
Therphalei.Raptores fatigati vel laborioſi:aut ſeries miraculoſa vel ruinoſa:aut ex ſyro & hebreo mons vel cuſtos miraculi vel ruine:aut folium laboris. טַרְפְּלָיֵא
Therſa.Complacens:vel volens:aut ſuauis:vel currens. תִּרְצָה
Theſſalonica.Dei altera victoria:aut ſitus ſiue poſitio alterius uictorie.G. Θεσσαλονίκη·
Theſſalonicenſes.Idem.p.n.G. Θεσσαλονικεῖς·
Theſſalonicenſis.Idem.ſ.n.G. Θεσσαλονικεύς·
Theſbites.Captiuans:vel cōuertēs:aut ſedens vel habitās תִּשְׁבִּי
Thet.Verrere:ſiue ſcopis mundare.D
Thethel.Appenſio.heb.thechel. תְּקֵל
Thyatira. Odor ſiue ſacrificium laboris vel contritionis. G. Θυάτειρα·
Thyatireni.Idem.p.n.G. Θυατειρεῖς
Thicon.Medium vel intermedius:aut preparatio. תִּיכוֹן
Thyphonicus.turbulentus:vel tempeſtuoſus.G. Τυφωνικός·
Thimon.Honorabilis:vel precioſus.G. Τίμων·
Thimeus.Cecus vel cecitas.D.
Thiras.Demolitor:ſiue deſtructor:aut irrorās:vel irrorat⁹ תִּירָס
Thiria.Exploratio:vel contemplatio: תִּירְיָא
Thobia.Bonus dominus:vel bonitas domini. טוֹבִיָּה
Thobias.Idem.

תֹּכֶן Thócen.Medium:vel intermedius:aut preparatus.
תֹּפֶל Thóphel.Ruina:aut ſtultitia:ſiue inſulſitas:aut inſipiditas
תֹּפֶת Thóphet.Tympanum:vel ſeductio:aut dilatatio.
תֹּגַרְמָה Thógorma.Oſſeus:vel robuſtus:ſiue incolatus nimi⁹:aut peregrinus valde:vel timens valde:ſeu anxioſa celſitudo
תּוֹלָע Thola.Vermis:aut vermiculus:vel coccus aut coccineus.
תּוֹלָד Tholad.Natiuitas:vel generatio.
תּוֹלָעִי Tholaite.Vermes:aut vermiculi:vel coccus aut coccinei.
תַּלְמַי Tholmái.Sulcus.ſ.qui fit cum aratro:aut ſuſpendēs aquas: vel coadunatio aquarum.
Tholomai.Idem.
Thomas.Abyſſus:vel geminus:& grece didymus appellatur:quod interpretatur gemellus.ideſt ille qui cum alio vno & eodem partu naſcitur.D.
Τόπος· Thopo.Locus.G.
תִּיצִי Thoſaites.Diſſipatio vel diſſipatus:aut exiens.
Thoſan.In greco ſcribitur choſam:& hebraice interpretatur diuinans.D.
תֹּעִי Thou.Errans.
תֹּחַ Thóu.1.Paralip.6.interpretatur Telum:vel iaculum.
Θρᾷκες· Thraces.Aſperi:vel ſaxoſi.G.
Θρασέα· Thraſea.Audax:vel temerarius.G.
תּוּבַל Thubal.Orbis:vel mundanus:aut confuſio vel ignōminia ſeu portatus vel adductus.
יוּבָל Thubal.Genē.4.Defluēs:ſiue apportās: vel inueteraſcens: aut germinās:ſiue iubileus:vel buccina.heb.iubal.
תּוּבַל קַיִן Thubalcáin.Mundana poſſeſſio vel emulatio : aut mundi nidus:ſeu cōfuſionē poſſidēs:vel ignominiam emulans.

De incipientibus a littera.u.

VAgao.Interior:vel intimus:aut elatus vel eleuatus:ſiue corporeus.D.
Vaiecra.Liber leuitici ſic vocatur ab hebreis:quia ſic incipit.ideſt & vocauit.
Vaiedaber.Liber nūeri:quia ſic incipit.i.locutuſqꝫ eſt.
וַיְזָתָא Vaiſátha.Aſpergens thalamum vel cubiculum:aut ex ſyro & hebreo ve oliue.heb.vaizátha.
וָפְסִי Vapſi.Fragmentū vel particula:aut diminutio ł diminut⁹.
וַשְׁנִי Vaſſeni.Secundus:vel dualis:ſiue mutatus:aut coccineus: vel dens aut annus meus.
וַשְׁתִּי Vaſthi.Bibens vel potās:aut duplicās:vel ponēs:aut ſtamē
Vau.Et.quod eſt coniunctio.D.
אוּבִיל Vbil.Adductus vel portatus:aut luctuoſus:vel veteraſcens
חוּקֹקָה Vcúca.Sculptura:aut preceptum:vel legiſlatio.
חוּפָּם Vpham.Thalamus eorum:aut operimentum eorum:ſiue littus vel ripa eorum.
Vphamite.Idem.plu.nu.
אוּלַי Vlái.Fortitudo:vel ſtultitia:aut forſitan.
אוּלָם Vlam.Veſtibulū:vel portic⁹:aut fortitudo ł ſtultitia eorū.
אוּר Vr.Ignis:vel lumen aut lux.
חוּר Vr.Nu.31.& Ioſ.13.&.1.Paralip.2.&.4.Et.2.Paralip. In omnibus his locis interpretatur libertas:ſiue albedo :aut foramen.
עִירִי Vrai.Vigil:aut ciuitas:ſiue denudans:vel euacuans:aut pullus.ſ.aſini.heb.irai.
חוּרָם Vram.Libertas eorum:ſiue albedo vel foramē eorum.
Vrbanus.Latinum eſt.
אוּרִי Vri.Ignis:ſiue lumen aut lux.
חוּרִי Vri.Nu.13.&.1.Paralip.5.Interpretatur iraſcens: vel libertas:ſiue albedo:aut foramen.
אוּרִיָּה Vria.Ignis domini:ſiue lumen domini:aut lux domini.

Vrias.Idem.
Vriel.Ignis dei:ſiue lumen dei:aut lux dei. אוּרִיאֵל
Vſan.Feſtinantes:vel tacentes:aut ſenſuales.heb.vſim. חֻשִׁים
Vſathi.Idem.ſ.n. חֻשָׁתִי
Vſathites.Idem.
Vſim.Idem.p.n. חֻשִׁים
Vthái.Peruerſitas:aut hora:vel temporalis. עוּתַי
Yzal.Ambulans:ſeu viliſicans:aut diſtillans. אוּזָל

De incipientibus a littera.x.

XAndicus.Menſis aprilis G. Ξανθικός·

De incipientibus a littera.z.

ZAbad.Dos ſiue dotatus. זָבָד
Zabadei.Idem.p.n.D.
Zabadia.Dos domini:ſiue dotauit dominus. זְבַדְיָה
Zabadías.Idem.
Zabbai.fluxus:ſiue fluens. זַבַּי
Zabam.Tremor:aut vexatio.heb.zauan. זַעֲוָן
Zabath.Dos ſiue dotatus.heb.zabad. זָבָד
Zabdi.Dos vel dotatus:ſiue fluxus abundantia. זַבְדִּי
Zabdias.Idem.heb.zabdi.
Zabdiel.Dos dei:ſiue dotatus dei. זַבְדִּיאֵל
Zabdihel.Idem.
Zabed.Dos ſiue dotatus. זָבָד
Zabedias.Dos domini:ſiue dotatio domini. זְבַדְיָה
Zabeth.Dos ſiue dotatus.heb.zabed. זָבָד
Zabina.Fluxus vel fluens nunc : aut ſyriace venditio :vel emptio. זְבִינָא
Zabulon.Habitaculum vel habitans. זְבוּלוּן
Zabulonite.Idem.p.n.
Zabulonites.Idem.ſingu.nu.
Zachái.Purus:aut nitidus:vel ſyriace iuſtus. זַכַּי
Zachai.Nee.3.Fluxus ſiue fluens.heb.zabai. זַבַּי
Zacharias.Memoria domini:aut maſculus domini. זְכַרְיָה
Zacher.Memoria:ſiue maſculus. זֶכֶר
Zacheus.Purus:aut nitidus:vel ſyriace iuſtus:aut iuſtificatus.D.
Zachur.Memor ſiue memorans:aut maſculinus. זַכּוּר
Zadab.Dos ſiue dotatus.heb.zabad. זָבָד
Zaph.Peluis vel hydria:aut limen vel ſuperliminare:ſeu finis:vel conſumatio:aut iuncus:vel pelagus. סַף
Záin.Fornicatio:aut ſyriace arma.D.
Zama.Cogitatio:aut ſcelus:vel turpitudo. זִמָּה
Zamma.Idem.
Zambri.Cantans vel pſallens:ſeu vitis vel palmes:aut putatio vel preſciſſio. זִמְרִי
Zamira.Idem. זְמִירָה
Zamran.Idem. זִמְרָן
Zamri.Idem.
Zamri.1.Paralip.11.Interpretatur cuſtos : vel adamas : ſeu vepres vel ſpina:aut fex.heb.ſamri. שִׁמְרִי
Zamri.Nee.3.Loquens:vel amarus:aut exaltans: vel ſyriace agnus.heb.amri. אִמְרִי
Zanóa.Obliuio:ſiue abiectio:vel iſta requies:aut iſta conſolatio. זָנוֹחַ
Zanóe.Idem.
Zára.Oriens:vel orientalis:aut claritas. זֶרַח
Zarai.Idem.
Zaraias.Oriens dominus:aut claritas domini. זְרַחְיָה
Zaraias.1.Paralip.6.vbi dicitur Azarias genuit zaraiam & zaraias.&c.interpretatur princeps domini: ſiue canticum domini.heb.ſaraias. שְׂרָיָה
Zarath . Iſte explorans vel contemplans : aut oliua explorationis vel contemplationis : ſiue iſte turtur זֶתַר

vel oliua turturis.heb.zethar.

זרח Zare.Oriens vel orientalis:aut claritas.

זרד Zared.Aliena descensio:aut extranea vel sparsa potestas.

זרחיה Zaree.Oriens dominus:aut claritas domini.heb.zaria.

קרח Zaree.4.Reg.25.interpretatur caluus vel caluicium:aut glacies:vel gelu.heb.caree.

זרחי Zareite.Orientales:aut clari.

זרש Zares.Extranea miseria:vel extranea hereditas:aut sparsa miseria vel hereditas:seu circulus vel corona miserie vel hereditatis.

זרד Zareth.Aliena descensio:aut extranea vel sparsa potestas heb.zared.

זרחיה Zarias.Oriens dominus:aut claritas domini.

שריה Zarias.1.Paralip.6.interpretatur princeps domini:seu cã ticum domini.heb.sarias.

זתם Zathan.Oliua corum:siue iste perfectus:aut iste consumatus:vel iste simplex.heb.zatham.

זאב Zeb.Lupus.

זבדי Zebedeus.Dos siue dotatus:aut fluxus vehemens.

זבדיה Zebedia.Dos domini:siue dotauit dominus.

זבח Zebee.Victima aut sacrificiũ:vel decollatio aut iugulatio.

זבידה Zebida.Dotata:siue dotatio.

זבול Zebul.Habitaculum:vel syriace sterquilinium.

זכרי Zechri.Memor vel memorans:siue masculinus.

Zechur.Idem.

זלפה Zelpha.Distillatio oris:aut vilitas vel contemptus oris

ζηλωτής. Zelotes.Emulator.G.

ζηνᾶς. Zena.Viuens.G.

זתם Zethan.Oliua corum:siue iste perfectus:aut iste consumatus:siue iste simplex.heb.zetham.

שתר Zethar.Explorãs:aut putrefactꝰ:ł putrefaciẽs.heb.sethar.

זתוא Zethu.Oliuetum.

Zethua.Idem.

זעון Zeuan.Tremens aut tremor:vel vexatio.

זיע Zie.Sudor:aut tremor.

זיף Ziph.Istud os vel ista bucca:aut syriace falsitas vel falsus.

Zipha.Idem.

Ziphei.Idem.p.n.

זו Zio.Iste:vel syriace splendor:aut claritas.

זיזא Ziza.Vniuersalis vel omnimodus: seu bestia vel fera: aut resplendens:vel syriace recedens.

זינה Ziza.1.Paralip.23.vbi dicitur Leeth & ziza:interpretatur fornicatio:aut syriace nutrimentum:vel arma.heb.zina.

סוסמי Zizamoi.Equus vel hirundo aquarum: aut tinea aquarũ: vel syriace cecitas.

סיסרא Zizara.Hirundinẽ vidẽs:aut tineã vel equum videns.

שוכו Zocho.Protectio vel vallatio eius: aut ramus vel cessatio eius.heb.socho.

זחלת Zocleth.reptans vel trahens.

זוחת Zoeth.Separatio:aut iste stupens vel pauidus: seu iste confractus:vel ex hebreo & syro iste descendens.

זמזמים Zomim.Scelus vel turpidinem cogitantes:seu scelus sceleratorum.heb.zomzomim.

זנוח Zonoa.repellens:vel abiiciens:aut obliuiscens:seu iste requiescens.

זהם Zoom.Abominans:uel immundus.

זרבבל Zorobabel.Alienus a confusione: aut aliena uel extranea confusio:siue extranea cõmixtio:aut dispersio cõfusiõis uel cõmixtionis:seu circulus commixtionis uel cõfusiõis

זוזים Zuzim.Postes:uel superliminaria:aut splendentes: uel syriace recedentes:aut pecunie.

Ista littera.D.in fine interpretationis posita significat interpretationem esse dubiam:ex eo quod charateres cum quibus ille dictiones originaliter fuerunt conscripte ignorantur.Item ista littera.G.in fine ĩterpretationis posita significat interpretationem esse grecam.

Finis.

Nomina que sequuntur sunt illa que in vtroq; testamento vicio scriptorum sunt aliter scripta quã in hebreo & greco & in aliquibus bibliis nostris antiquis. In primo autem ordine ponũtur ipsa nomina sicut sunt ĩ bibliis nostris modernis: in secundo vero ordine vel eregione ponũtur sicut sunt in hebreo & greco & in p̃fatis bibliis nostris antiquis: & hoc per ordinem alphabeti.

A.

ABani.pro.bani.
Abdam.pro.amdan.
Abdehel.Geñ.25.&.1.Paralipo.1.pro.adbehel.
Abi.pro.ithai.
Abia.3.Reg.14.in fine: & in toto cap̃.sequenti.pro.abiam.
Abiaiel.pro.abiail.
Abiezer. Nu.1.&.2.&.7.&.10.&.1.Paralipo.12.pro.ahiezer.
Abillam.pro.helam.
Abimelech.1.Paralipo.24.& p̃s.51.pro.ahimelech.
Abinadab.3.Reg.4.p.ahinadab.
Abiſa.pro.abi.
Abiſab.pro.abiſaph.
Abiſac.pro.abiſag.
Abiſai.1.Paralipo.12.pro.amaſai.
Abiud.Nu.34.pro.ahiud.
Abiud.1.Paralipo.8.a. vbi dicitur genuit oza & abiud.pro.ahihud.
Achad.Geñ.50.pro.atad.
Achaim.pro.achain.
Achat.pro.achad.
Achelai.pro.achelaia.
Acheldemach.pro.acheldema.
Achia.Geñ.36.&.2.Reg.3.p.aia.
Achimaan.pro.achiman.
Achinoe.pro.achinoem.
Achinoen.pro.achinoem.
Achiſa.pro achiſar.
Achitob.1.Paralipo.8.p abitob.
Acran.pro.abran.
Accus.Nec.10.&.12.pro.attus.
Addad.Geñ.36.vbi dicitur Regnauit p eo addad: nomeq; vrbis ei9 fou.pro.hadar.
Adadezer.pro.adarezer.
Adaia.Nec.12.pro.iadaia.
Addan.pro.adin.
Adaſſa.1.Paralipo.7.pro.aia.
Adaſa.Nec.12.pro.addo.
Addoar.pro.adar.
Adrumetyna.pro.adramytena.
Aduram. 2.Paralipo.11. pro. aduraim.
Apharſathei. Eſd. 5. &. 6. pro.apharſachei.
Aphechdomini.p.aphechdomim
Aphececia.pro.pheteia.
Apheg.pro.aphec.
Affenez.pro.aſſenez.
Aphonites.pro.ſephomites.
Aphupha.pro.aſupha.
Ageba.pro.geba.
Ahaia.pro.aia.
Ahaiath.pro.aua.
Ahamoni.pro.achamoni.
Ahia.2.Reg.21.pro.aia.
Ahias.1.Paralipo.15.pro.iehias.
Ahiel.pro.hiel.
Ahiel.Eſd.10.pro.iehiel.
Ahilam.pro.elath.
Ahimelech.1. Paralipo.18.pro.abimelech.
Ahohiman.pro.homam.
Ahoth.pro.ahod.
Ahotites.pro.ahohites.
Ahur.pro.hur.
Aioth.pro.ahud.
Aioth.Eſa.10.pro.aiath.
Albialbon.pro.abialbon.
Alc.pro.lale.
Aliam.pro.ailam.
Almathan.pro.almath.
Aluba.pro.aluan.
Amma.Iudi.1.pro.alba.
Ammad.pro.ammath.
Amalech.3.Regum.22.&.2.Paralipo.18.& Hiere.36.&.38.pro.amelech.
Amalech.p̃s.52.in titulo. pro.maalath.
Amaſias.2. Paralipo. 28. pro.amaſa.
Amaſias. 2. Paralipo. 29. pro.amaſai.
Amaſias.ſopho.1.pro.amarias.
Amphar.pro.amthar.
Amim.pro.ami.
Aminadab.1.Reg.7.& 16.&.17.& 2.Reg.6. &.1.Paralip.9. &.10. & 13.pro.abinadab.
Amizadab.pro.amizabad.
Ammon.Geñ.19.g.pro.benami.
Ammon.2.Reg.3.pro.amnon.
Ammonite.2. Paralipo.26.a. vbi dicitur Et cõtra ammonitas.pro.meonite.
Anam.pro.anan.
Anan.Geñ.36.pro.ana.
Anan.1.Paralipo.3.pro.anani.
Anana.pro.anania.
Ananeel. Hiere.32. pro. anameel.
Anani.Nec.8.pro.anan.
Anania.Nec.12.pro.anani.
Anen.pro.anem.
Anioliab.pro.ani & eliab.
Annum.pro.aunun.
Aram.Nomẽ viri.Geñ.11.&.1.Paralipo.23.pro.haran.
Aram.Ruth.vltimo.pro.ram.
Arari.2.Reg.23.d.pro.aradi.
Aras.2.Paralipo.34.pro.aſra.
Arath.pro.arad.
Arebia.pro.ſarebia.
Areth.Nec.10.pro.areph.
Arphaſei.pro.apharſei.
Arphat.pro.arphad.
Arib.pro.iarib.
Ariph.4.Reg.15.pro.arie.
Arnon.Nu.21.d.ibi. Vt requieſcerent in arnon.&.f.ibi.Et deuorabit arnon moabitarum.pro.ar.
Arodites.1. Paralipo.11. pro. arorites.
Aromath.pro.aromaph.
Arothites.pro.arorites.
Aruaphet.pro.arnapher.
Aſa.1.Paralipo.7.f.pro.aia.
Aſach.pro.achac.
Aſael.3.Reg.19.&.2.Paralipo.22.pro.azael.
Aſalephum.pro.aſalelphuni.
Aſarſaſuſim.pro.aſarſuſim.
Aſebia.Nec. 9.pro.aſebnia.
Aſecha.pro.azecha.
Aſephdana.pro.aſebdana.
Aſemaa.pro.aſena.
Aſemoth.pro.aſemon.
Aſſen.pro.aſſem.
Aſſenez.pro.aſcenez.
Aſſenez. Geñ.41.&.46.pro.aſeneth.
Aſer.Exo.6.pro.aſir.
Aſer.1.Paralipo.7.pro.iaſer.
Aſeroth.Ioſ.10. &.12.&.15.pro.aſedoth.
Aſerſua.pro.aſerſual.
Aſerſua. Ioſ.19.a.vbi dicitur Beth marchaboth & aſerſua: pro.aſerſuſa.
Aſia.ad Ro.16.pro.achaia.
Aſyneretus.pro.aſyncritus.
Aſmaueth.pro.azmaueth.
Aſmoth.pro.azmoth.
Aſoph.pro.aſoth.
Aſon.pro.aſom.
Aſornoa.pro.aſor noua.
Aſoromamſame.pro.aſor:amãm: ſame.
Aſrael.1.Paralipo.12.pro.azrael.
Aſtharoth. Nu.32.& Ioſ.16.&.18.pro.atharoth.
Aſtharoth.Iudi.3.pro.aſeroth.
Aſſur.1.Paralipo.2.&.4.p.aſhur.
Athmata.pro.amta.
Athupha.pro.atipha.
Athus.Nec.3.c.pro.achus.
Auin.pro auim.
Auioliab.pro.ani & eliab.
Axab.pro.axaph.
Azab.pro.aſaph.
Azaba.pro.agaba.
Azaph.pro.aſaph.
Azarias.2. Paralip.31. vbi dicitur Azarias & naad.pro.azazias.
Azarias.Nec.10.pro.azanias.
Azauoth.pro.azanoth.
Azboth.pro.azboch.
Azebeth.pro.zabad.
Azech.pro.aza.
Azem.pro.aſem.
Azi.Nec.11.b.pro.ahazi.
Aziam.pro.azia.
Aziel.pro.iaziel.
Aziud.pro.maaziuth.
Azone.pro.zanoa.
Azur.Eſd.2. & Nec.7.pro.athur.

B.

BAala.Ioſ.19.pro.bala.
Baaladiud.p.baalath & iud.
Baalim. Oſee.2. vbi dicitur Et nõ vocabis me vltra baalim.p.baali
Baana.1.Paralipo.9.pro.banaa.
Baani.pro.bani.
Bachachar.pro.bacbachar.
Bachanai.pro.machbanai.
Badadi.pro.badad.
Bala.Ioſ.15.pro.baala.
Balaad.pro.baalath.
Balaana.pro.baalanan.
Balaanan.pro.balaan.
Baladam.pro.baladan.
Balam.pro.balan.
Baldath.pro.baldad.
Balthaſar.Daniel.5.&.7.&.8.pro balſaſar.
Bana.pro.baana.
Banaa.pro.baana.
Banai.pro.banaia.
Bania.Eſd.10.pro.zania.
Baniel.pro.haniel.
Bara.1.Paralipo.8.b.pro.baraa.
Baſa.pro.bara.
Bauranites.pro.bauramites.
Bechetia.pro.becbecia.
Bechetias.pro.becbecia.
Bechin.pro.beuai.
Bechor.1.Reg.9.pro.bechorath.
Bechue.pro.becbuc.
Beleph.pro.heleph.
Belga.Nec.10.pro.belgai.
Belgi.pro.belga.
belſar.pro.belſan.
Belſatim.pro.abelſatim.
Beltecen.pro.elthecen.
Benadab.pro.benadad.
Beneſeth.pro.beneſed.
Benhenon:pro.benhenom.
Beniamin.2.Paralip.31.vbi dr̃ edẽ & beniamin.pro.meniamin.
Bennon.pro.beno.
Bercameth.pro.berrameth.
Beri.Geñ.46.pro.heri.
Beroth.2.Reg.8.pro.berothai.
Berſabe. 2. Regum. 11 &.12. &.3.Regum.1.&.2.&.p̃s.50.pro.bethſabe.
Berſabe.1.Paralip.3. pro.bethſue.

Bersan.pro.bethsan.
Bethamoth.pro.bethazmoth.
Bethanim.pro.ethanim.
Betharam.Nu.32.pro.betharan.
Betharan.Iof.13.pro.betharam.
Bethauen.Iof.8.pro.bethel.
Bethel.Canti.2.pro.bether.
Betherai.pro.bethberai.
Bethphalech.pro.bethphaleth.
Bethlebaboth.pro.bethlebaoth.
Bethleemites.1.Paralipo.20.pro leemites.
Bethsaida.Iob.5.pro.bethesda.
Bethseca.pro.bethseta.
Bethsimon.pro.bethsimoth.
Bethuc.pro.becbuc.
Biblii.pro.giblii.
Boem.pro.boen.
Bonni.Nee.9.pro.banani.
Bosram.pro.beasthara.
Bubastus.pro.pubastus.

C.

Caath.1.Paralipo.6. vbi dicitur Caath filii eius.pro.taath.
Cadesbarne. Deut.1.in fine capi.p (cades.
Calaal.pro.talal.
Calepli.pro.caleb.
Canath.Iudi.1.pro.tanach.
Capseel.pro.cabseel.
Cariathaa.pro.carchaa.
Cariathiarim. Esd.2.pro.cariatharim.
Cariathiarim.Hiere.48.p.cariathim.
Carthan.pro.carthan.
Caseth.pro.cased.
Cauda.pro.clauda.
Celaia.Nee.12.pro.celai.
Celatha.pro.cehalatha.
Cerethi.4.Reg.11.pro.cari.
Cesien.pro.cesion.
Cethis.pro.cethlis.
Ciph.pro.ziph.
Ciphei.pro.ziphei.
Cirinus.pro.cyrinus.
Colozai.pro.coloza.

Ch.

Chaana.pro.chanaana.
Chai.pro.hai.
Chamaal.pro.bamaal.
Chaman.pro.chamaam.
Chanaan.Iudi.10.pro.maon.
Chanaan.3.Regum.22.pro.chanaana.
Chanaan.Hiere.41.p.chamaam.
Chariathiarim.pro.cariatharim.
Cheboleth.pro.cebolech.
Chelmach.pro chelmad.
Chelon.pro.elon.
Cherubim.2.Reg.22.pro.cherub
Chun.pro.chun.
Chusa.pro.chuza.
Chusi.1.Paralipo.6.pro.cisi.
Chusi.ps.7.pro.chus.

D.

Damascenus.1.Paralipo.18.p darmascenus.
Damascus.4.Reg.16.b. vbi dicitur Perrexitque achaz i occursum theglatphalasar regi assyriorum in damascum.pro.dumascus.
Damascus.1.Paralipo.18.Et.2.Paralipo.16.&.24.&.28.pro.darmascus.
Dan.1.Paralip.26.c.pro.ladan.
Daram.pro.adara.
Daran.1.Paralipo.2.pro.dara.
Deda.pro.decla.
Delbora.pro debbora.
Deptha.pro.depcha.
Dibon.Esa.15.pro.dimon.
Diei.pro.dieui.
Dodan.pro.dodau.
Dodanim.1.Paralip.1.p.rodanim.
Doech.pro.doeg.
Dom.pro.adon.
Duram.pro.dura.

E.

Ebal.Gen.10.pro.obal.
Edenna.pro.denna.
Edom.Iof.3.pro.adom.
Ephermesta.pro.phermesta.
Ephor.pro.ephod.
Ephraim.1.Reg.13.pro.ephra
Egbathanis.pro.echmatha.
Eleph.pro.eled.
Eliadam.pro.eliada.
Elibaa.pro.eliaba.
Eliphalech.pro.eliphalet.
Elisu.pro.elisua.
Elisua.1.Paralipo.3.pro.elisama.
Elmeleth.pro.elmelech.
Elnaen.pro.elnaem.
Elrath.pro.eleath.
Elul.3.Reg.6.pro.bul.
Elziph.pro.ziph.
Emath.Nee.12.pro.maa.
Ennada.Nee.3.pro.ennadad.
Enadab.pro.enadad.
Enebad.pro.enedad.
Enganni.pro.engannim.
Ennon.pro.ennom.
Esamari.pro.iesamari.
Escharioth.pro.ischarioth.
Esdras.pro.ezras.
Esel.pro.ezel.
Eser.1.Paralipo.4.pro.ezer.
Esrael.pro.ezrael.
Esrom.pro.esron.
Esromite.pro.esronite.
Ethaia.pro.echaia.
Etham. pro.ethan. excepto. Exo. 13.&.Nu.33.& Iudi.15.&.1.Paralip.4.a. vbi de ista quoque stirps etham.&.c.&.2.Paralipo.11.
Ethan.1.Paralipo.4.a.ibi Isaar.& ethan.pro.ethnan.
Ethanni.pro.banni.
Ethilon.pro.thilon.
Euchodia.pro.euodia.
Eufrateus.pro.efrateus.
Eulath.pro.euila.
Exul.pro.chesil.
Ezeab.pro.ezgad.
Ezechiel.Esd.8.pro.ieziel.
Ezethan.pro.ecetan.
Eziel.1.Paralipo.27.c.pro.ezriel.

F.

Fadaia.4.Reg.22.p.adaia.
Faleam.pro.falea.
Falech.pro.faleg.
Falech.1.Paralip.2.c.pro.faleth.
Falech.1.Paralipo.2.f.pro.falet.
Fares.Esd.2.&.8.pro.pharos.
Farnath.pro.farnach.
Farsandatham.pro.farsandatha.
Felcia.Nee.11.pro.felelia.
Felethi.3.Reg.1.pro.rei.
Felethi.4.Reg.11.pro.rafin.
Filethus.2.ad Timoth.1.d.pro.fygellus.
Finon.Nu.33.pro.funon.
Fiton.pro.phiton.
Fuaite.pro.funite.

G.

Gaabathites.pro.gabaathites.
Gaad.pro.iaath.
Gaam.pro.gaas.
Gaaz.pro.gaas.
Gabaa.1.Regum.14.a.vbi dicitur sub malo granato que erat in agro gabaa.pro.migron.
Gabaad.pro.gabaath.
Gaber.4.Reg.9.pro.gur.
Gabin.pro.gabim.
Gadihel.pro.iadihel.
Galilea.Iof.15.pro.galiloth.
Gallim.Esa.15.pro.agallim.
Gamalias.pro.gamarias.
Ganzo.pro.gamzo.
Gaon.pro.gaam.
Gazer.Iof.13.&.1.Paralip.26.pro iazer.
Gebelem.pro.gemele.
Gebneel.pro.iebneel.
Gehennon.pro.gehennom.
Geldeti.pro.gedleti.
Gemineus.pro.iemineus.
Gemini.pro.iemini.
Genesar. Matth.14.p.genesareth
Geraseni.pro.gergeseni.
Geraseni. Marc.5.a.& Luce.8. p gadareni.
Gersan.pro.gersam.
Gerson.1.Paralip.15.& Esd.8.pro gersom.
Gesa.pro.iesa.
Gessuri.2.Reg.2.pro.assuri.
Gethai.pro.gethaim.
Gethel.4.Reg.7.pro.ethel.
Gether.1.Reg.30.&.1.Paralipo.7. pro.iether.
Gezen.pro.gezez.
Gezre.pro.gerze.
Golam.pro.golan.
Gothan.pro.gotham.

H.

Hadria.pro.andria.
Haemes.pro.habes.
Hapsan.pro.hapham.
Hay.Nee.11.pro.haya.
Hayan.pro.hayam.
Hayla.pro.hayloth.
Hayla.4.Reg.18.pro.hala.
Haylam.pro.halath.
Haylam.4.Reg.17.pro.hala.
Hana.pro.haua.
Hebrona.Nu.34.pro.zephrona.
Hefer.pro.hasor.
Helam.1.Paralip.9.pro.hela.
Helcheten.pro.helthece.
Helchias.Nee.1.pro.hechelias.
Helchias.Hiere.38.p.melchias.
Heleth.pro.heled.
Helon.Iof.19.c.vbi dicitur Helon & thenna.&.1.Paralipo.6.f.pro (aialon.
Helthai.pro.hedai.
Hennon.pro.hennom.
Hiedor.pro.gedor.
Hierobaal.2.Regum.11.pro.hierobeseth.
Hieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralip.23.pro.hieroam.
Hiram.Gen.38.pro.hira.
Hiram.2.Reg.20.pro.hira.
Hiram.2.Paralipo.2.&.4.&.8.p. huram.
Hismaasia.pro.maasia.
Hosdi.pro.hodsi.
Hothan.pro hotham.
humesen.pro.himesem.
Hus.1.Paralipo.8.pro.ichus
Husan.pro.husam.

I.

Iacham.pro.iachan.
Iachanen.pro.iachanem.
Iachur.pro.iathur.
Iadab.pro.iaath.
Iadi.pro.iada.
Iadan.pro.iada.
Iadiel.pro.iahiel.
Iadin.pro.iadon.
Iael.pro.iael.
Iahalon.pro.aialon.
Ialel.1.Paralipo.4.pro.ialalel.
Iamnia.pro.iabnia.
Ianadiath.pro.iaath.
Iarbi.pro.iarib.
Iareb.pro.gareb.
Iareth.pro.iared.
Iasa.Esa.15.Pro.iahas.
Iasie.pro.iasie.
Iasiel.1.Paralipo.12.pro.iaziel.
Iason.Act.21.pro.mnason.
Iazal.pro.ozal.
Iaboth.pro.icabod.
Ieblaan.pro.ieblaam.
Iebsam.pro.cibsaim.
Iebton.pro.gebeton.
Iecbaa.pro.iegbaa.
Iechbaa.pro.iegbaa.
Iecnal.pro.iecnam.
Iechonias.Hiere.22.&.37.pro. chonias.
Iechonias.Hiere.35.&.40.&.42 & Ezech.8.&.11.pro.iezonias.
Iechri.pro.achi.
Iechri.1.Paralip.8.&.2.Paralipo.23.pro.zechri.
Iecter.pro.iether.
Iedaba.pro.ierala.
Iedboa.pro.ieddoa.
Iedelias.pro.gedelias.
Iediel.Esd.10.pro.iehiel.
Iehutiel.pro.iecutiel.
Ielon.pro.ielom.
Ieiada.pro.iedaia.
Iemleth.pro.iemlech.
Iemna.2.Paralip.29.c.pro.zema
Iepsem.pro.iebsem.
Ierobaal.2.Reg.11.pro.ierobeseth
Ieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralipo. 23.pro.ieroam.
Iessa.pro.lassa.
Iesbaal.pro.esbaal.
Iesban.pro.esban.
Iesbidenob.pro.iesbibenob.
Iessen.pro.gessen.
Iespham.pro.iesphan.
Iesimunb.pro.iesimon.
[illegible].pro.iezlia.
[illegible].pro.[illegible]fron.
[illegible].pro.iose.
[illegible].pro.iesie.
Iesur.pro.gesur.
Iesus 1.Paralip.3.pro.iesaias.
Iethan.pro.ietha.
Iethan.Iof.15.pro.iethnan.
Iether.1.Paralip.1.pro.ietheth.
Iethmoan.pro.iechmoam.
Iethraan.pro.iethraam.
Iethrai.1.Paralip.6.b.pro.ethrai.
Iethram.pro.iethran.
Iethremon.pro.gethremon.
Iethros.pro.ros.
Iezechel.pro.iecethel.
Iezedelia.pro.iegedelia.
Iezen.pro.gezem.
Iezreli.pro.iesreli.
Iezriel.pro.ezriel.
Ioachan.pro.ioachaz.
Ioachim.Hiere.52.g.& Ezechiel.1.pro.ioachin.
Ioachin.4.Reg.10.pro.ioachaz.
Ioamim.pro.iamin.
Ioarib.pro.ioiarib.
Ioathan.pro.iotham.
Ioatham.Nee.12.pro.ionathan.
Iobab.Gen.46.pro.iob.
Iobama.pro iobania.
Iobel.pro.iohel.
Iobia.pro.hobia.
Iochabeth.pro.iocabed.
Iophe.pro.nophe.
Iophir.pro.ophir.
Iohanna.Ioh.1.f.vbi dicitur Tu es symon filius iohanna.pro.iona.
Iohannes.Ioh.21.d.vbi dicitur symon iohannis.pro.iona.
Iohell.pro.iohel.
Ioiada.1.Paralip.8.pro.ioada.
Ionan.pro iohannan.
Ionathan.Nee.12.b.vbi dicitur io nathan filii eliasib.pro.iohanna.
Iorei.pro.area.
Iosabeseth.pro.iosabesed.
Iosabeth.pro.iozabad.
Iosachar.pro.iozachar.
Ioseph.Matth.13.g.&.27.vbi dicitur Et ioseph mater.& Marc.6.a. &.15.d.ibi Et ioseph mater:& ibi & maria ioseph.& Act.4.g.pro (ioses
Iosias.Zach.14.pro.ozias.
Iothan.pro.zethan.
Iothan.1.Paralip.7.g.p.hotham.
Iosabath.pro.iozabad.
Iozaded.pro.iozabed.
Isaar.1.Paralip.4.pro.saar.
Isbaal.pro.isbaab.
Israelitis.1.Paralipo.3.pro izraelitis.
Israia.pro.izraia.
Istiman.pro.istimoa.
Italia.Act.14.d.pro.attalia.
Ithamian.pro.ichamia.
Iuchadan.pro.iuchadam.
Iulia.ad Ro.16.pro.iunia.

L

Leed.pro.ieeth.
Leemas.pro.lechmam.
Lichostratos.pro.lithostrotos.
Lystra.Act.27.pro.myra.
Loche.pro.iothe.
Lodadin.pro.lodadid.
Luzai.pro.eluzai.

M

Maarem.pro.arem.
Maaria.pro.maraia.
Maasia.1.Paralip.9.pro.maasi.
Mabdiel.pro.magdiel.
Mabsan.pro.mabsam.
Macharai.pro.maharai.
Madan.Iof.11.&.12.pro.madon.
Madian.Hiere.38.pro.mathan.
Madid.pro.adid.
Magdiel.pro.magdalel.excepto.1 Paralip.1.
Magedan.Matth.15.in fine.pro. magdala.
Magmas.pro.machmas.
Maimna.pro.maimin.
Malaath.pro.maalath.
Malachias.pro.malachi.
Mambres.pro.iambres.
Mamucha.pro.mamuchan.
Manser.pro.mamzer.
Mapsar.pro.mabsar.
Marmach.pro.marma.
Masan.pro.masal.
Maspha.Iof.21.in fine.p.miphat.
Masi.pro.masia.
Masia.Nee.10.pro.mazia.
Mathamu.pro.mathaniu.
Matthat.pro.mathatha.excepto. Luce.3.
Mathatias.4.Reg.24.pro.mathanias.
Mathet.pro.mathata.
Mathmata.pro.machmatath.
Mathreth.pro.mathred.
Mathusalem.pro.mathusale.
Mechphia.pro.megphias.
Medalaa.pro.merala.
Meezabel.pro.meetabel.
Mephat.Gen.14.pro.mispat.
Meheratites.pro.mecheratites.
Melcha.Luce.3.pro.melea.
Melchias.Nee.3.b.pro.meltias.
Melchon.pro.melchom.
Melech.Gen.28.& i titulo.ps.87 pro.maalath.
Mer.pro.emer.
Mereth.pro.mered.
Merodach.4.Reg.20.p.berodach
Merom.Iudi.5.pro.meroz.
Meron.pro.merom.
Mes.1.Paralip.1.pro.mesech.
Mesluch.pro.meluch.
Methaal.pro.ethbaal.
Miamim.pro.miamin.
Micha.4.Reg.22.pro.michaia.
Michas.pro.michaias.
Mitylene.Act.28.a.pro.melita.
Mochober.pro.amochober.
Moloch.3.Reg.11.pro.molchom.
Mosolla.pro.mosollam.
Mosollamoth.1.Paralip.9.p.mosollamith.
Mumin.pro.munim.

N

Naad.pro.naath.
Naalon.pro.naalol.
Naamim.pro.naamini.
Naaroth.pro.anaaroth.
Nabeth.pro.abed.
Nabuchodonosor.i toto hieremia excepto.cap.27.&.28.&.29.a.& 34.&.39.b.& in Ezech.26.&. 29.&.30.pro.nabuchodorosor.
Nabusarsathim.pro.nabusarsachim.
Nabusesban.pro.nabusesbaz.
Nachor.2.Reg.6.pro.nachon.
Naphei.pro.naphis.
Naphez.pro.nahem.
Nasor.pro.enasor.
Natalia.pro.attalia.
Nathamelech.pro.nathanmelech
Nathania.Esd.10.pro.mathania.
Nathaniel.pro.nathanel.
Nebaan.pro.nebaaz.
Nebo.Nee.7.pro.geba.
Nebui.pro.nebu.
Nemroth.pro.nemrod.
Neptalim.pro.neptali.
Neri.Hiere.32.pro.neria.
Nodaia.pro.noadia.
Nophech.pro.nopheth.
Noram.pro.naaran
Noratha.pro.naaratha.

O

Obed.2.Paralip.15.&.28.pro oded.
Obediel.pro.obed.
Obeth.pro.oded.
Ophal.pro.ophlal.
Ophir.Hiere.10.pro.ophaz
Olympiade.ad Ro.16.p.olympa.
Orodi.pro.arori.
Osia.pro.ozia.
Osiau.pro.oziau.
Othim.pro.othni.
Oza.1.Paralip.16.pro.osa.
Ozam.pro.oza.
Ozazin.pro.ozaziu.
Ozenzara.pro.ozensara.
Ozias.1.Paralip.3.pro.ochozias.
Ozias.Hiere.42.&.43.pro.osias
Oziel.1.Paralip.27.pro.ozriel.

P

Pedno.pro.apedno.
Prisca.ad Ro.16.a.&.pria ad Corinth.16.d.&.2.ad Thimothe.4.d.pro.priscilla.

R

Rabsaces.pro.rabsares.
Raphaim.1.Paralip.20.in fine.pro rapha
Rama.1.Reg.30.pro.horma.
Ramoth.Esd.10.pro.ieramoth.
Rapsaces.pro.rabsaces.
Rapsaces.Hiere.39.pro.rabsares.
Rapsaris.pro.rabsaris.
Rechia.pro.rehia.
Regma.1.Paralip.7.pro.regina.
Rehem.pro.recem.
Remoth.pro.meremoth.
Resemophim.pro.mophim.
Rimma.pro.rina.
Rimoth.pro.ierimoth.
Roma.1.Reg.30.pro.arama.
Romethiezer.pro.romemthiezer
Roth.pro.atharoth.

S

Saba.3.Reg.11.d.pro.soba.
Sabad pro elzabad

Saban.pro.sabam.
Sabe.pro.saue.
Saber.Gen.46.pro.saher.
Sabias.pro.asabias.
Sabud.pro.zabud.
Sacha.pro.sachacha.
Sachur.pro.zachur.
Saphan.1.Paralip.5.pro.sapham.
Saphata.pro.saphatia.
Saie.pro.sage.
Salmana.Osee.10.pro.salman.
Salum.pro.salu.
Samma.1.Paralip.5.pro. hosama.
Samathias.pro.samachias.
Sameron.pro. sameronmeron.
Samroth.pro.samoth.
Sanamim.pro.sananim.
Sanir.Deut.4.pro.scon.
Sanir.Iudi.10.pro.samir.
Sara.1.Paralip.1.pro.zara.
Sarahim.pro.saharim.
Saraia.1.Paralip.9.pro saaria.
Sareth.pro.sared.
Sarith.pro.sarid.
Sarma.pro.harma.
Sarona.pro.saron.
Sarsathin.pro.sarsachim.
Saruch.pro.sarug.
Saul.1.Reg.13.d.vbi dicitur ad terram saul.pro.sual.
Scharioth.pro.iscarioth.
Scena.pro.sceua.
Sebechai.pro.sebethai.
Sebenia.Nec.11.pro.semeia.
Sebna.pro.sebnia.
Sechamonites.pro. selechāmōites
Sechar.pro.seza.
Sechenia.Nec.10.pro .sebenia.
Sechri.pro.sethri.
Seddo.pro.sedoch.
Sephan.pro.sepham.
Sephiphima.pro.sephim.
Sephua.pro.sephu.
Sephupham.pro.sephuphan.
Scyr.4.Reg.11.pro.sur.
Scyra.1.Paralip.7.pro.syra.
Sellaia.pro.sellai.
Selebim.pro.selebin.
Selemau.pro.selemiau.
Selmai.pro.semlai.
Selmon.Nec.7.pro.selmai.
Selo.pro.seleph.
Sellum . Nec.3.d. vbi dicitur sellū filius colozai.pro.sellun.
Sellum.Nec.11.&.12.pro .selln.
Semei.Hiere.26.pro.semeia.
Semeias.1.Parhlip.25.&.27. pro. semei.
Semerō.2.Paralip.13.p.semerim.
Semramite.pro.semranite.
Sennaar.Gen.14.a.vbi dicitur.Et contra sennaar regem adame, p senaab.
Senia.pro.sema.
Sennim.pro.senanim.
Senon.pro.scon.
Seor.1.Reg.9.pro.seror.
Serim.pro.herim.
Seruch.pro.serug.
Sesban.pro.sesbaz.
Sesenna.pro.sesema.
Sethai.pro.sebthai.
Sethia.pro.sechia.
Siba.2.Reg.20.in fine. pro .siua.
Siban.pro.siuan.
Sichar.pro.sichem.
Sicelech.pro.sicceleg.
Sina.Deut.33.& Eccli.48.p.sinai
Soba.Gen.14.pro.hoba.
Sobal. p̃s.59.& Iudi.3. pro. soba.
Sochoth.Ios.15.&.1.Reg.17.&.19 pro.socho.
Sophat.pro.sophach.
Soreth.pro.sorech.
Staburzanai.pro.starbuzanai.
Supham.pro.sephupham.
Sunamitis.Cant.6.&.7 . pro.sulamitis.
Suri.pro.vri.

T

TAbitacumi.Marc.5.d.pro.talithacumi.
Tachasin.pro.itachasin.
Tebon.pro.chebon.
Tethron.pro.cethron.
Titichus.pro.tychicus.
Tubal.Gen.4.pro.iubal.

Th.

Thabitacumi.pro.talithacumi.
Thacan.pro.thartach.
Thalassa.Act.27.pro.lassea.
Thamnatsare . Iudi.2 . pro.thamnatares.
Thana.pro.thanac.
Thanna.pro.thamna.
Thanam.pro.thanach.
Thannam.pro.thamna.
Thanani.pro.chanani.
Thane.pro.thanach.
Thanes.pro.hanes.
Thantannai.pro.thathanai.
Thapsam.pro.thapsa.
Theglatphalasar.1.Paralip.5.&.2. Paralip.28. pro. thelgatphalnasar.
Theman.Iob.6.& Hiere. 25.pro. thema.
Thenath.pro.tenach.
Thethel.pro.thechel.
Thosan.pro.cosam.
Thubal.Gen.4.pro.iubal.

V

VAisatha.pro.vaizatha.
Vrai.pro.irai.
Vsan.pro.vsim.

Z

ZAban.pro.zauan.
Zabath.pro.zabad.
Zabdias.pro.zabdi.
Zabeth.pro.zabed.
Zachai.Nec.3.pro.zabai.
Zadab.pro.zabad.
Zamri.1.Paralip.11.pro.samri.
Zamri.Nec.3.pro.amri.
Zaraias.1.Paralipo.6.pro .saraias.
Zarath.pro.zethar.
Zaree.pro.zaria.
Zaree.4.Reg.25.pro.carce.
Zareth.pro.zared.
Zarias.1.Paralip.6.pro.sarias.
Zathan.pro.zatham.
Zethan.pro.zetham.
Zethar.pro.sethar.
Ziza.1.Paralip.25.pro.zina.
Zocho.pro.socho.
Zomim.pro.zomzomim.

Finis.

Finis.

Introductiones artis grãmatice hebraice. Et primo de modo legendi & pronũciãdi

Ad habendam noticiam hebraice lingue: in qua scripturam sacram veteris testamenti constat esse conscriptã: necessaria est cognitio artis proprie & peculiaris illius lingue: quam greci grammaticam: latini rem litterariam appellant. Sed quia grammaticam precedit emendata lectio: que ex figuris litterarum cum suis vocibus constat: ideo imprimis est aduertendum viginti duas litteras siue prolationes esse apud hebreos: figuras vero ipsarum litterarum esse viginti septem. Nam quinque illarum duplicantur. quia licet seruent eundem sonũ: diuersis tamen characteribus figurantur. Et etiam quia per eas aliter scribuntur principia & media dictionũ: aliter fines. Sunt preterea apud eos omnes he littere consonantes. Et ad designandas quinque vocales nostras vtuntur duodecim apicibus: ex quibus & illis viginti duabus litteris lingue hebraice lectio constat. Sed quia littere accidunt tria. Nomen. Figura. Potestas: alphabetum hebraicum disposuimus in tribus columelis siue ordinibus: in quibus tria illa accidẽtia e regione versuum explicauimus. Sed imprimis alphabetum ipsum recto ordine posuimus.

táu sĩ res coph sádic sádic phe pe aáin sámach nũ nũ mẽ mẽ lámed chaph caph iod teth heth záin váu he dálet gimal beth áleph

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ך ל מ ם נ ן ס ע פ ף צ ץ ק ר ש ת

Nomen.		Figura.		Potestas.
áleph.	אָלֶף		א	A
Beth	בֵּית		ב	b
Gimal.	גִּימֶל		ג	g
Dáleth.	דָּלֶת		ד	d
He.	הֵא		ה	h
Váu.	וָיו		ו	v
Záin.	זַיִן		ז	z
Heth.	חֵית		ח	ch
Teth.	טֵית		ט	t
Iod.	יוֹד		י	i
Caph:Chaph.	כַּף : כַף	ך	כ	c ch
Lámed.	לָמֶד		ל	l
Mem:Mem.	מֵם מֵם	ם	מ	m m
Nun : Nun.	נוּן נוּן	ן	נ	n n
Sámach.	סָמֶךְ		ס	s
Aáin.	עַיִן		ע	a
Pe : Phe.	פֵּא פֵא	ף	פ	p ph
Sádic: Sádic.	צָדִיק צָדִיק	ץ	צ	s s
Coph.	קוֹף		ק	c
Res.	רֵישׁ		ר	r
Sin.	שִׁין		ש	s
Táu.	תָּיו		ת	th

Sequuntur duodecim signa siue apices quibus hebrei vtuntur ad designãdũ quĩque vocales nr̃as ordine supra disposito.

Nomina apicum.		Figura.		Potestas.
Pathach.	פַּתַח	ַ	אַ	A
Cames.	קָמֶץ	ָ	אָ	a
Hateph pathach	חָטֵף פַּתָח	ֲ	אֲ	a
Cere.	צֵירֵי	ֵ	אֵ	e
Cegol.	סֶגּוֹל	ֶ	אֶ	e
Seba.	שְׁבָא	ְ	אְ	e
Hateph segol.	חָטֵף סֶגּוֹל	ֱ	אֱ	e
Hiric.	חִירִיק	ִ	אִ	i
Holem.	חוֹלֶם	ֹ	אֹ	o
Hateph camez.	חָטֵף קָמֶץ	ֳ	אֳ	o
Surec.	שׁוּרֶק	ֻ	אֻ	v
Surec.	שׁוּרֶק	וּ	אוּ	v

De combinatione litterarum.

Et quoniam ex predictis litteris & apicibus qui sunt signa quinq; vocaliũ syllabe constant & fiunt. Ideo subditur modus combinãdi ipsas litteras ponẽdo exẽplũ in lr̃a beth discurrendo per omnes apices & signa quinq; vocalium.

bu bu bo bo bi be be be be ba ba ba

בֻּ בוּ בֹּ בֳּ בִּ בֱּ בְּ בֶּ בֵּ בֲּ בָּ בַּ

Et per hunc modum debet fieri combinatio omnium aliarũ litterarum cum predictis apicibus vt syllabe fiant: & vt ex syllabis fiant dictiones ex quibus omnis oratio constat: vt infra dicetur. Sed circa predictas litteras & apices aliqua sunt notanda. Et primo circa litteras est notandum q̃ ex predictis viginti & duabus litteris quinq; sunt duplices scilicet. ך ם ן ף ץ Et sic sunt omnes littere viginti & septem quantum ad figuram litterarũ. Et he quinque littere duplices ponuntur semper in fine dictionum: alie vero quinque que sunt eis consimiles: s. כ מ נ פ צ ponuntur in principio aut in medio dictionum & nunquam in fine. Item ex his quinque litteris que veniunt in fine dictionis: tres veniunt sine aliquo apice & pertinent ad syllabam precedentem siue trahuntur a syllaba precedenti. s. ם ף ץ Alie vero due que sunt ך ן veniunt aliquando cum apicibus: quarũ nun. ן venit aliquando sine aliquo apice: & tunc pertinet ad syllabã precedentem sicut tres alie supradicte. Aliquando vero venit cũ apice camez vel pathach & facit ן na. Sed littera. ך. chaph nunq̃ venit sine apice: & quãdo venit cum camez vel pathach tunc facit ךָ cha: vt אֵלֶיךָ Elécha. & quando venit cum apice seba tunc trahitur a syllaba precedenti: vt לֵךְ lech. & sola ista littera caph licet ipsa proferatur in fine dictionis apex tamen illius non profertur: quod in omnibus aliis que veniũt in fine dictionis nunquã contingit quod apex non proferatur. Item notandũ q̃ ex viginti & duabus litteris supradictis vndecim sũt substantiales & nunquã possunt esse accidentales: que his quattuor dictionibus comprehenduntur צֶדֶק נֶגַע סֵפֶר טַח Iste enĩ vndecim littere vel quelibet earum in quacunque dictione venerint constituunt significatum illius dictionis: & sunt ex radice primitiua eiusdem dictionis: siue scribantur sine aliquo apice vel cum quolibet apice. Alie vero vndecim possunt esse accidentales: & comprehenduntur his tribus dictionibus. אֶתְכֶנָה מִשְׁלִי כִּו Iste vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut & alie supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum genus vel personam aut casum siue declinationem vel tempus aut cõiugationem: & de hoc plenius dicetur infra. Item notandũ q̃ ex predictis vndecim litteris accidẽtalibus quattuor possunt esse nota siue signa vocaliũ: & hoc qñ scribũtur sine aliquo apice & nõ pferũtur. & sunt iste י ו ה א Et tunc littera áleph ponitur communiter in medio vel in fine dictionis pro. a. vocali vt קָרָא Cara & quandoq; ponitur pro e. vel. pro. o. vt רֵאשִׁית רֹאשׁ Resith Ros. Et ista littera. ה. communiter ponitur pro. a. in fine dictionis vt גָּלָה gala: & aliquãdo ponitur pro. e. vel pro. o. vt שָׂדֶה sade פַּרְעֹה pharao. & ista littera. ו. ponitur pro. o. vel pro. u. tam in medio quam in fine dictionis vt תְּהוֹם thehom. תֹּהוּ thóhu. & ista littera. י. ponitur pro e. vel pro. i. tam in medio quam in fine: vt בְּנֵי bene בְּנִי beni. & quando predicte littere scribuntur cũ apicibus sunt vere consonãtes. Si enim vau subscribatur cũ apice camez vel pathach hoc modo. וָ. tunc sonat va: & similiter cum reliquis apicibus

sonat.va.ve.vi.yo.vu.& eodē mō iod cū p̄dictis apicib9 sonat ia.ie.ii.io.iu.& eodē mō ista lr̄a.ה.cū p̄dictis apicibus sonat.ha. he.hi.ho.hu. De lr̄a aleph dictū est supra. Itē notandū qđ qn̄ due lr̄e ex quattuor supradictis que possunt esse signa vocaliū posite sine apice veniunt in fine dictionis: prima earū nō p̄fertur: secūda vero profertur sicut cōsonās: & trahitur a syllaba precedēti.vt גּוֹי goi בָּנָיו banáu.& qn̄ sola iod vel vau ponitur post lr̄am subscriptam cū camez vel patha tunc illa littera iod vel vau trahitur a syllaba p̄cedēti vt צָו sáu בָּנַי banái.& qn̄ post vau vel iod seqtur vau cū apice surech: tūc illud vau vel iod primū est cōsonās & sonat.vu.siue.iu.vt קִיו chiuu חַיו haiu. Itē nota φ aliqn̄ veniunt iod & aleph siue vau & aleph. sine apice in fine dictionis & ambe non proferuntur vt הִיא.hi.

De prolatione litterarum.

PRolationis seu sonus lr̄arū possumus habere aliquā cognitionē ex lr̄is latinis e regiōe positis in pricipio huius tractat9: licet ad hn̄dā integrā cognitionē op9 esset viua voce: quia sunt alique lr̄e hebraice quarū sonus nō pōt ex primi lr̄is latinis: quia nō hn̄t latini talē p̄lationē: eo quod p̄ferūtur in gutture. Sunt enī que sequūtur ע ח ה. ideo necesse ē vt predicte littere designētur p aliq̄s litteras latinas. Ponemus itaq3 pro cheth.ח.ch.& pro aáin.ע.a.& pro he.ה.h. Preterea sūt tres lr̄e hebraice q̄ exprimūtur per.s.latinū.& sunt que sequuntur sámach.ס.sádic.צ.sin.שׂ.cū apice sebóleth: & sin .שׁ.cū apice cebóleth. Que cū apud hebreos sint diuerse tā figura quam sono: oportet vt apud latinos assignetur aliqua diferētia. Profertur itaq3.ס.sámach dētibus sicut apud latinos.c.cū vocali.e. vel.i.& littera.צ.sádic p̄fertur fortius extrictis dētibus. שׂ.sin vero cū apice sibólet p̄fertur sicut apud latinos simplex. s.sed si p̄dicta littera.שׂ.scriberetur cū pūcto cebólet tūc profertur sicut.ס.samach. Est enim sebóleth pūctus seu apex quidā posit9 supra lr̄a.ש. Sin in pte dextera hoc mō. שׁ. cebólet vero est in pte sinistra hoc mō.שׂ.

De dagues.

HAbent p̄terea hebrei quēdā punctū siue apicē quē dagues vocāt qui ponitur in medio littere siue in ventre eius: & tūc illa lr̄a que habet p̄dictū apicē fortius sonat ac si illa littera esset geminata. vt מִמֶּנּוּ mimménnu: & qn̄ talis littera scribitur sine dagues tūc p̄fertur blāde & exiliter. sunt preterea sex lr̄e que possunt habere dagues siue raphe: est enim raphe apex quidā similis apici patha supra litterā posit9 hoc mō בּ ג ד כ פ ת iste enī lr̄e fortius sonāt cū predicto puncto dagues quā cū raphe: & in quattuor earū mutat sonū ipsarum.s.in his ת.פ.כ.ב. Nā beth cū p̄dicto apice dagues sonat sicut beth duplicatum: vt אַבָּא Abba.& cū raphe vel sine dagues tendit ad sonū u.cōsonantis.& lr̄a כּ sonat sicut.q.latinū: & sine dagues sonat sicut chi grecū.& pe פּ cū p̄dicto apice dagues sonat sicut. pe. latinū: & sine illo sonat sicut.f.& thau.ת.cū dagues sonat sicut.t. & sine illo sonat sicut thita grecū.& qn̄ predicte littere veniunt sine dagues sonant blande & exiliter ac si essent scripte cū raphe. Ponitur etiā predictus punctus dagues propter alias causas de quibus infra dicetur. Sunt preterea quinq3 littere q̄ non recipiunt predictum apicem dagues: & sunt que sequuntur.

ר ע ח ה א Sed in littera.ה.aliquando ponitur predictus pūctus in medio hoc modo.הּ. Et tunc fortius sonat & vocatur p̄dictus punctus mapich & non dagues: & communiter ponitur ad denotandum genus femininum tertie persone singularis numeri.

De littera.ר.res.

De prolatione littere res.ר.est notādum φ in principio dictionis sonat sicut duplex.rr.vt רֹאשׁ rros רֵאשִׁית rresith. Sed ī medio vel in fine dictionis sonat sicut simplex.r.vt בְּרֵאשִׁית beresit שָׁמַר Samar.

De locis in quibus littere formātur: secundū hebreos.

EX viginti & duabus litteris supradictis quattuor sunt q̄ proferuntur labiis.s.ב ו מ פ.& quinq3 proferuntur dentibus ז ס צ ר ש.& quinq3 proferuntur lingua.s.ד ט ל נ ת.& quattuor palato.s.ג י כ ק & quattuor gutture.s.א ה ח ע. Ex p̄dictis vigīti duab9 lr̄is q̄ttuor sūt similes ī figura aliis q̄ttuor & iō cauendū est lectori ne in illis decipiatur. sunt em̄ he ב נ ו ם q̄rū similes sunt כ כ ר ס Que cū multū diferant inter se nomine & prolatiōe: diferūt etiā in figura in hoc: quia quattuor prime declināt ad quadrangulū vel semiquadrangulū. alie vero declināt ad circulū vel semicirculū.

De apicibus.

Dictum est supra de litteris: nunc vero circa apices & eorū officia aliqua sunt notanda: & primo de apice patha.

DIctū est φ patha ponitur pro.a.vocali. circa quod notandū φ cū in fine dictionis subiicitur his duabus litteris.ח.ע.vocalis que per patha designatur preponitur: heth atq3 aáin postponūtur: φ est cōtra naturā aliarū litterarū & apicum: quia sp̄ in prolatione apices consonantibus postponuntur: esto exēpli causa verbū hoc יֵשׁוּעַ iesúaa hoc est iesus: in quo prius profertur patha quā aáin: & in verbo רוּחַ rúach. i.ventus siue spiritus in quo patha prius profertur q̄3 heth. habentq3 huiusmodi noīa semper accētum in penultima. qđ si addatur his noībus he littera vt distinguatur masculinū a feminino: aut referat p̄nomē femininū: tūc ad regulā syllabicandi generalem recurrēdū est. vt si ad יֵשׁוּעַ iesúa addatur littera he fit יְשׁוּעָה iesuaa: quod est saluatio: profertur q3 iesuaa regulariter: eodem modo de רוּחַ rúach si addatur littera he fit רוּחָה rrucha quod est spiritus eius.s.rei generis feminini. & pari modo de similibus.

De camez.

SI in dictiōib9 disyllabis vel polysyllabis seba seqtur aut p̄cedit apicē camez: tūc camez plerūq3 p̄fertur sicut hole: vt in hac dictiōe חָכְמָה.i.sapiētia: vbi seba postpōitur camez. p̄ferēdūq3 est chochma.& ī verbo אֶשְׁמְרָה.i.seruabo vbi seba p̄cedit camez: legēdūq3 est esmor. Est p̄terea dictio monosyllaba כָּל.i.oīs: vtriusq3 gn̄is & numeri q̄ scribitur per camez & accentū quē hebrei vocāt macaph: & p̄fertur quasi p holem col. Preterq̄3 duobus in locis sacre scripture: vbi neq3 scribitur per accētū macaph neq3 legitur per holē sed regulariter legitur cal. primus locus est.p̄s.34. כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה.i. oīa ossa mea dicent. alter locus est. Prouer.19. כָּל אֲחֵי רָשׁ.i.omnes fratres pauperis.

De seba.

HVius apicis complura sunt officia: primum est de quo dictum est superius: quod pōitur loco.e.vocalis. scilicet quando venit in principio dictionis. sed quādo venit in medio dictionis tunc seba non profertur: & littera cui subscribitur trahitur a syllaba precedenti. vt אֶפְקֹד Ephcod. idest visitabo. מִרְיָם miriam. idest maria. que regula tribus in locis fallit. Primo si littera cui subiicitur seba continet dagues. tunc enim seba profertur in.e.vt in dictione אִתְּכֶם ithechem. idest vobiscum. Secundo cum duo apices seba sibi ipsis succedunt: quia tunc prior silet: & posterior profertur in vocalem.e.vt יִפְקְדוּ iphchedu. idest visitabunt. בֵּלְטְשַׁאצַּר Beltesasar. Tertio cum eadem consonans geminatur atq3 prime earum subditur seba: tunc enim euphonie causa seba p̄fertur. vt רַנְּנוּ Ranenu. idest exultate. Dicunt preterea aliqui hebrei quod seba plerumq3 fungitur aliorum apicum officio. idq3 duobus modis. Primo cum post seba sequitur iod cum aliquo apice tunc enim seba p̄fertur quasi hiric vt בְּיַד bijad. idest in manu. vbi seba suppositus beth littere legitur quasi hiric. Secundo cum seba ponitur in principio dictionis & accentus collocatur in eadem syllaba & sequitur littera que non sit vocalis quocunq3 apice illi subiecto: tunc enim seba profertur quasi patha. vt בְּמַקְהֵלוֹת Bámacheloth. idest in ecclesiis.

De apice cere & cegol.

HI duo apices distant inter se: quod ī prolatione cere nō protenditur: & cegol immoratur: maxime quando venit in principio dictionis polysyllabe: in penultima. inter cere quoq3 et seba est diferentia quod per alterutrum mutatur verbi significatio vt מְתִים Methim per seba significat viros: & cum cere significat mortuos. distat quoq3 cegol a cere quod in hac dictione אֵל el.i.deus scribitur per cere. in hac vero particula אֶל el que est articulus datiui casus vel ponitur pro ista prepositione ad vel in: scribitur cum cegol vt אֶל הָאִישׁ el hais.i.viro siue ad virum. est & aliud officium cere quod in nominibus masculinis numeri pluralis quibus iungitur genitiuus possessionem significans semp subiicitur in fine dictionis. vt בְּנֵי אַבְרָהָם.i.filii abraham. Sed de hoc in alio loco dicetur commodius.

De surech.

SVrech apicis duo sunt genera: alterū in quo tria puncta scalariter descendunt hoc modo ⸫ appellaturq3 קִבּוּץ שְׂפָתַיִם.i.coniunctio labrorum. alterum cum vau apponitur punctū ad latus sinistrum hoc modo וּ & differunt inter se φ surech prior nunq̄3 ponitur in fine dictionis nisi alia littera sequatur. surech vero posterior venire potest in quocunque loco.

De dagues.

DAgues qui apicib9 annumeratur multis fungitur officiis. Primū est de quo supra diximus φ in quacunq3 littera ponitur fortius sonat illa littera ac si esset duplicata. Secundum est φ ubi ex regula memorata q̄ seba silet cum subiicitur priori ex duabus consonantibus que veniunt in medio dictionis: si consonans illa prior habet dagues nihilominus profertur. vt in Exo.15. מִקְּדָשׁ Micedas.i.templum: quod alias dicitur מִקְדָּשׁ Micdas. Ponitur etiam aliquando euphonie causa. Tertium est cum apponitur in supplementum alicuius littere. vt וַתִּקַּח vathichach.i. accepit: in quo verbo dagues ponitur ad supplendū.ל.lamed litterā pro וַתִּלְקַח vatilchach. quia eius primitiuum est לָקַח lachach. vbi lamed est littera substantialis. Quartum cum ponitur differentie causa in significatione. vt in dictiōe אַמָּה Ama. si mem enim nō habet dagues significat ancillam. si autē habet: significat cubitum. & יַמִּים. iamim si non habet dagues significat dies. si habet significat maria. Quintum. emphaseos id est vehemētie causa quod presertim in verbo accidit. vt פִּקֵּד Piched.i.visitauit: quod est verbum secunde coniugationis: in quo littera media hoc est coph habet dagues per quem significatur quam diximus vehementiam. vt plenius dicetur vbi de verbo. Estq3 aduertendum qui q3 litteras finales non recipere dagues: preter chaph. que cum recipit dagues efficitur exilis atq3 accedit ad sonum coph.

De accentu.

POstea quā lector didicit ex litteris cōpingere syllabas & ex syllabis dictiones: opus est vt cuiq3 syllabe suum accentū accōmodet. est aūt accentus: vt a grammaticis definitur: certa lex vel regula ad eleuādam vel deprimendā cuiusq3 dictionis syllabam. Nam id est naturale atq3 omnibus linguis & nationibus cōmune: vt quasdā syllabas attolant: isq3 dicitur acutus accentus: quāsdam rursus deprimant. isq3 est accentus grauis. Greci & latini habent etiam accentū circunflexum: atq3 eo forsitan hebrei non carent: qui habent innumeras uocum flexiōes: sed ille ad cantū potius quā ad lectionē pertinēt. Nos itaq3 in hebreo sermone duos tātū notauim9 accētus: acutū & grauē: cum presertim circunflexus nec ab ipsis quidē grecis & latinis percipiatur. legitur acutus accētus in qualibet dictione atq3 ex ea causa dicitur accētus dictiōis: quia vnaqueq3 dictio habet suū accentū per quē distinguitur ab alia dictiōe: vt sit accētus quasi forma vel potius anima dictionis. Accentus vero grauis non dicitur accētus dictiōis sed accētus syllabicus hoc est illius syllabe quā deprimit. Ex quo fit vt in vna dictiōe non possint esse duo accentus acuti: nō magis quā in vno corpore due anime. At accentus graues bene possunt esse plures tot scilicet quot sunt syllabe dictiōis: preter illam in qua collocatur accētus acutus. Qui aut collocatur in vltima dictiōis syllaba aut in penultima aut in tertia a fine. quod & omniū nationū linguis fere accidit. Sed hoc est hebreorū sermoni peculiare: quod plures dictiones in fine acuūt. paucas vero accentu in penultima vel in antepenultima proferūt. Et quia vt diximus illorum varios accentus magis ad suos cātores quā ad nostrorum hominū lectionē pertinent: duos tantū memoratos accentus precipimus obseruandos: hoc est acutū & grauem. nā circunflexū valere sinimus. Atq3 omisso graui qui omnibus aliis syllabis cōuenit. acutū qui dictionis accentus est fecimus notari per virgulam sursum ascendētem: ita tamen vt ratione hebreorū qui econtrario legūt q̄3 nos paululū declinet ad sinistrā ecōtrario quā designatur a grecis & latinis ī hūc videlicet modū.⸌. idq3 tātū in penultimis aut antepenultimis dictionū hebraicarū syllabis: de quibus poterat esse dubitatio quo accentu essent proferēde. Nam de vltimis vulgo persuasum erat omnes in fine debere regi accentu acuto. & quoniā ars circa difficile versatur in vocabulario hebraicarū dictionū: quod imprimēdum curauim9: & in veteri instrumēto quod molimur imprimere: hāc rationē obseruari precepimus vt in dubi[illegible]ntū accentibus hac nota vterentur. Apud hebreos tamen vbi videris aliquē ex illorū accentibus: ibi collocandus est dictionis accētus. qđ si in eadē dictiōe duos videris signatos accētus in priori syllaba collocabitur accentus.

De punctis.

ET quia ratio pungendi scripturā nō minus ad lectionē quā ad intellectū illi9 pertinet: visum est hoc in loco aliquid de punctis dicere: quibus lectio ipsa distinguenda est: cū p̄sertim hec pars ab hebreis nō sit neglecta. Sed illi complures alios habent accentus: qui magis ad cantū siue modulationē suam pertinent q̄3 ad intellectū sacre scripture: idcirco nos duobus tantū vtemur qui sunt vsu apud latinos comate qđ hebrei vocāt אַתְנָח Athnach sic. ‸. & colo qđ hebrei vocāt סוֹף פָּסוּק Soph pasuc. sic. : . quibus et hieronymus dicit prophetas esse distinctos. vt per cola inquit scribantur & comata. quā pungēdi rationē solā in testamēto veteris impressione obseruari iussimus. Et sic de pungendi ratione atq3 ex inde de toto legendi modo hec fuerit satis.

Sequitur de aliis partibus grāmatice hebree
& primo de partibus orationis.

QVemadmodū ex litteris colligitur syllaba: & rursus ex syllabis dictio. ita ex dictiōibus cōponitur orō. Sunt itaq3 dictiōes: ptes orōnis: quas alii plures alii pauciores posuerūt tam ex græcis q̄3 ex latinis. hebrei tres tantū ennumerant. שֵׁם sem.i.nomē. פֹּעַל póal.i.verbū. מִלָּה milla.i.dictionē. milla ponitur ab illis p eo φ nō est nomē neq3 verbū: cū alioquin milla sit dictio q̄ cōplectitur oēs partes orōnis ex doctrina illa vulgata apud dialecticos & philosophos. φ cū species nō habet nomē: appellatur generis nomine. & hebrei ad nomē referūt p̄nomē. ad verbū participiū. ad dictionē alias partes orōnis indeclinabiles. s.p̄positionē aduerbiū interiectionē cōiunctionē & articulū. Greci vocant articulū arthron q apud illos ē pars orōnis q̄ addita nomini ostēdit cui9 generis sit: quēadmodū in sermone hispano dicim9.el.la.los.las. Sed hebrei nō vtūtur articulis ad designādū gen9 sed potius emphatice ad ostendendū. s.quādam vehementiam siue aliqd aliud de quo vide pleni9 in vocabulista in pricipio littere.he. & sic apud illos erūt nouem partes orōnis quas reducūt ad tres partes supradictas. quem diuidendi modū in tres partes orōnis Aristotiles quoq3 secutus est ponens nomen verbum & sincathegoreuma. & ad istas tres partes reducit omnes alias. nam ad nomē refert pro

nomen & articulum. ad verbum simul cū nomine refert participiū. ad sincathegoreuma.i.partē orōnis consignificatiuā recipit reliquas partes orationis indeclinabiles. his in genere dictis de nouem partibus orationis quas habent hebrei: restat vt de singulis dicamus: atqꝫ imprimis de nomine.

De nomine.

Nomen est quod significat substantiam siue accidens sine tempore: & habet casus: licet apud hebreos nō declinetur. Duplex itaqꝫ est nomē: substantiuū & adiectiuū. substantiuū est: quod per se subsistit. vt אֱנוֹשׁ idest homo. adiectiuum est: quod alteri adiicitur: vt אֱנוֹשִׁי hoc est humanus טוֹב טוֹבָה Bonus bona. Igitur nomini hebraico septem accidūt. qlitas. species. figura. genus. numerus. persona. casus. Qualitates nominum due sunt: propria & appellatiua. Proprium nomen est quod vni tantum conuenit: vt אַבְרָהָם Abraham שָׂרָה Sara. Appellatiuum nomen est quod pluribus cōuenit. vt אָדָם idest homo quod conuenit petro & iohanni. quanquā & adam non solum est nomen appellatiuum: sed aliquando est etiam proprium: vt cum dicitur de solo primo parente. Species nominū due sunt. primigenia & deriuatiua. Primigeniū nomē est illud quod non habet aliud antiquius vnde deriuetur. vt אִישׁ.i. vir. Deriuatiuum est: quod ab alio priori deriuatur vt אִשָּׁה ab אִישׁ hoc est virago a viro. figure nominū due sunt. simplex & composita: Simplicis figure nomen est: quod non pōt diuidi ī partes significatiuas eius quod integrum significabat: vt adam in a. & dam. cuius altera pars nihil significat. Composite figure nomen est: quod potest diuidi in partes significatiuas eius qđ integrum significabat. vt abraam: ex ab quod interpretatur pater: & ram celsitudo מַלְכִּיצֶדֶק melchisédec.i. rex iustitie. Genera nominum quinque sunt. Masculinum. femininum. Cōmune duorū. dubiū. promiscuum. Masculini generis nomen est quod maribus conuenit aut ad masculorū voces refertur. vt אַבְרָהָם abraam. אִישׁ vir. דָּבָר verbum. femininum est quod feminis conuenit: aut ad feminarum voces refertur. vt חַוָּה eua. אִשָּׁה mulier תּוֹרָה Lex. Cōmune duorū est quod tam maribus quā feminis conuenit. vt אָדָם idest homo חַיִל fortis. s. vir aut mulier. Dubium est quod aliquando profertur genere masculino aliquādo feminino. vt רוּחַ ventus שֶׁמֶשׁ sol. quod cū apud grecos & latinos rarum sit: apud hebreos latissime patet. Promiscuum genus: quod greci epicenum vocant: est illud quod sub vna terminatione vtrūqꝫ sexū cōplectitur. vt גָּמָל pro camelo masculo siue femina. & יוֹנָה pro columbo & columba. Numeri nominum apud hebreos quemadmodū & apud grecos tres sunt. Singularis qui de vno loquitur. vt אִישׁ אִשָּׁה vir. mulier. Dualis qui de duobus loquitur: cuiusmodi sunt que fere nunquā reperiūtur nisi paria. vt עֵינַיִם oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם manus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis est qui de pluribus loquitur: de quibus etiam paulo post. Persone nominum tres sunt. Prima que de se loquitur vt אֲנִי idest ego. Secunda ad quam prima loquitur. vt אַתָּה idest tu. Tertia est: de qua prima loquitur. vt הוּא.i. ille: & omnia alia nomina. Sed de persona quod est accidēs cōmune nomini pronomini & verbo commodius vbi de pronomine agetur. Casus apud hebreos non distinguntur terminationibus: quemadmodū apud grecos & latinos: sed aut coordinatione: vt salomon filius dauid: ordo ostendit dauid esse casus genitiui. aut ostenditur prepositione articulari. vt psalmus le dauid. illa prepositio le ostendit dauid esse casus datiui vel gti. Sed de hoc infra dicetur cū de casu disputabitur. Declinationes quoque apud eosdē nō distinguntur nisi ex singulari numero in pluralem. vt sit prima declinatio nominum masculinorū: que in plurali mittūt numerū multitudinis in im. vt אִישׁ אִישִׁים vir. viri. Secunda declinatio femininorū: que mittūt eūdē numerū multitudinis in. oth. vt אִשָּׁה אִשּׁוֹת mulier mulieres. Patitur tamen hec regula exceptionem. nam & masculina exeunt aliqñ in oth. atqꝫ e diuerso feminina in im. vt suo in loco postea dicetur.

De nominum deriuatiuorum specie.

Duas esse diximus noīm spēs primitiuā & deriuatiuā. Sed deriuatiuorū sunt rursus multe differentie. Patronymica: que noīa patrū sigūt. vt a יְמִינִי בִּנְיָמִין beiamiiemini pro filio beniamin: aut aliquo vno ex descēdētib⁹ ab illo. Gētilia: que gentē aut nationē aliquā designāt. vt ab אֲרָם אֲרַמִּי aram arami. hoc est a syria syrus. Possessiua: hoc est que signāt quātū gtūs sui primigenii vnde deriuātur. vt a נְחֹשֶׁת נָחוּשׁ. idest ab ere ereus. que omnia noīa supradicta patronomica & gentilia eādē propemodū hñt formationē: nā terminātur in.i. iota. formāturqꝫ a primigeniorū suorū terminatiōe si est consonās addita.i. littera. vt ab israel israeli. Si vero desinūt in he. aut he mutatur in nun & additur.i. iota. vt שֶׁלָה שֵׁלָנִי aut nihil mutatur sed primigeniū ponitur pro deriuatiuo. vt a יִמְנָה יִמְנָה pro viro descendente ex genere imna. Quod si nomina primigenia desinunt in iod: deriuatiua nihil mutant: sed ponūtur pro illis. vt leui de leui. nepthali de nepthali. greci tamen & latini dicūt leuita. nepthalita. Que oīa sub hac terminatiōe gñis sunt masculini. nā feminina desinūt in. ith. formāturqꝫ a masculinis addita tau. vt ab arami aramith. ab israeli israelith. Sunt quoqꝫ noīa q̄ cū nō sint patronymica nec gētilia hñt tñ illorū formā. vt רֵאשִׁית.i. pricipiū. Estqꝫ aduertēdū quod hmōi patronymica plerūqꝫ in plurali recipiūt alterū iod. vt מִצְרִי מִצְרִיִּים.i. egyptius egiptii פְּלִשְׁתִּי פְּלִשְׁתִּיִּים palestin⁹ palestini. Denominatiua quoqꝫ sunt apud hebreos quemadmodū & apud nos: sic dicta quod a noibus deriuantur vt a צֶדֶק צַדִּיק.i. iustus a iusticia רֶשַׁע רָשָׁע.i. malus a malicia. Diminutiua noīa hoc est a suis primigeniis diminutionē significantia non sunt apud hebreos: sed circūloquūtur illa per hoc nomē קָטָן siue קְטַנָּה quod est paruū. vt hec: אָדָם קָטָן.i. homo paruus hoc est homūcio. עִיר קְטַנָּה.i. ciuitas parua. Cōparatiua quoqꝫ noīa no sunt apud eos. circūloquūtur tñ ea p hoc aduerbiū יֹתֵר.i. magis: & nomē adiectiuū qđ signare pōt magis & minus. & id ad quod fit cōpatio ponitur cū ppōne. מֵ vel. מִ cū cere vel hiric. vt דָּוִד צַדִּיק יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה dauid magis iustus salomone. & יוֹחָנָן צַדִּיק יוֹתֵר מֵאֲבִיָּה.i. ioānes magis iustus abia. & aliqñ fit cōparatio sine aduerbio יוֹתֵר cū sola prepositione מֵ vel מ addita nomini cui fit cōpatio. vt צַדִּיק מִמֶּנִּי.i. iustior me טוֹב מִמֶּנּוּ.i. melior illo. Suplatiua preterea illi nō hñt: sed circūloquuntur ea p hoc aduerbiū מְאֹד meoth: qđ signat nimis siue valde & nomē adiectiuū qđ signare pōt intēsionē & remissionē. vt וְדָוִד צַדִּיק מְאֹד.i. dauid iustus nimis vel iustissimus. sed cū exprimitur is ad quē fit superlatio: cōstruitur eodē mō quo cōparatiuū: hoc ē cū ppositiōe מֵ vel מִ vt Nu. 12. עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם.i. mitissim⁹ oīm hoīm. Verbalia quoqꝫ noīa sūt apud hebreos.i. q̄ a verbis deriuātur. vt ab אָהַב אַהֲבָה. idest amor ab amo. as. Illud vero qđ nos per nomē verbale dicim⁹: qa signat actionē verbi: a quo deriuatur & participiale: qa formatur ab eiusdē verbi participio. vt amator.i. q amat: illi per participiū exprimūt. vt אֹהֵב.i. amans.

De numeralibus.

Sunt & alie spēs noīm tā primitiuorū q̄ꝫ deriuatiuorū q̄lia sūt nūeralia: q̄ qa in freqnti sūt vsu: & nō nihil varietatis hñt: qđ in artē redigi debeat: aliqd de his hoc in loco dicēdū ē. ac primū de nūeralib⁹ simplr. Estqꝫ aduertēdū qđ noīa nūeralia sūt adiectiua & pter vnū & duo plīs nūeri. Itaqꝫ a trib⁹ vsque ad decē masculina desinunt in he lrām: & nonnūquam in tau: sed tunc possunt etiam femininis iungi. Atqui feminina in tau aliquando desinunt: & nunquā in he. hoc mō.

אֶחָד . אַחַד אַחַת Vnus vna.
שְׁנַיִם שְׁנֵי שְׁתַּיִם שְׁתֵּי Duo due.
שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשֶׁת שָׁלֹשׁ Tres mares. & f.
אַרְבָּעָה אַרְבַּעַת אַרְבַּע Quattuor mares. & f.
חֲמִשָּׁה חֲמֵשֶׁת חָמֵשׁ Quinque mares. & f.
שִׁשָּׁה שֵׁשֶׁת שֵׁשׁ Sex mares. & f.
שִׁבְעָה שִׁבְעַת שֶׁבַע Septem mares. & f.
שְׁמֹנָה שְׁמֹנַת שְׁמֹנֶה Octo mares. & f.
תִּשְׁעָה תִּשְׁעַת תֵּשַׁע Nouem mares. & f.
עֲשָׂרָה עֲשֶׂרֶת עֶשֶׂר Decem mares. & f.

Aduertendum tamen est: quod aliquando in numero designante vnum gñis masculini: p apheresin aufertur áleph vt Ezech. 33. וְדִבֶּר חַד אֶת אַחַד hoc ē: & dicūt vnus ad alterū. Aliqñ p apocopē aufertur dáleth a fine. vt Ezech. 18. וְעָשָׂה אָח מֵאַחַד מֵאֵלֶּה. hoc est. & fecerit vnum de istis. Sunt tñ qui dicāt quod hoc verbum אָח sit frater: vt sit sensus & fecerit fratri vnum ex his. & cū numerus multitudinis repugnet vnitati: nihilominus in plurali dicimus. אֲחָדִים. idest vnos. vt latine cum nominibus declinatis pluraliter dicimus vnas litteras vna menia. & vna in genere feminino hoc est אַחַת cū pōitur in fine oratiōis: áleph ponitur subiecto segol pro patha. & heth per camez loco patha. vt Exo. 36. אַחַת אֶל אֶחָת hoc est. alteram alteri. s. cortine. & numerus septenarius generis masculini aliquando per epēthesin recipit nun litteram ante he finalem. vt Iob. 42. שִׁבְעָנָה בָנִים idest septem filii. Notandum preterea quod ab vno vsqꝫ ad quinque ponuntur aliquando numeri non tam vt significent numeros illos: quam vt ostendant illud esse quid minimū vt tertio. Reg. 17. מְקֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים hoc est. en colligo duo ligna. duo posuit pro pauca. E diuerso a quinque ad decem ponuntur aliquando numeri non vt illos precise significent: sed vt illius rei crebram repetitionem. vt prouerb. 24. כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק.i. septies cadit iustus. vbi septies non tam pro septem vicibus: quam pro sepe siue frequenter positum est. Illud quoqꝫ hoc in loco non omittēdum: quod ab his nominibus numeralibus figurantur verba denominatiua. vt a duobus diuido. is. pro in duas partes diuidere. tertio. as. pro in tres partes diuidere. quarto. as. pro in quattuor partes. quinto. as. pro in quinqꝫ. sexto. as. pro in sex. A septem & octo & nouem huiusmodi verba non formantur. a decem vero bene formatur decimo. as. de quo in vocabulario plení⁹ dicetur. Atqꝫ hi quidem numeri simplices sunt: qui vero sequuntur: vsqꝫ ad vndeuiginti componuntur ex eisdem numeris simplicibus & decem preposito sp minori numero. Sed numeri denarii in gñe feminino hñt in fine he lrām. masculina vero nō habent: vt in hac serie patet.

אַחַד עָשָׂר : אַחַת עֶשְׂרֵה Vndecim. m. f.
עַשְׁתֵּי עָשָׂר : עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה Vndecim. m. f.
שְׁנֵי עָשָׂר : שְׁנֵי עֶשְׂרֵה Duodecim. m. f.
שְׁנֵים עָשָׂר : שְׁנֵים עֶשְׂרֵה Duodecim. m. f.
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר : שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה Tredecim. m. f.
אַרְבָּעָה עָשָׂר : אַרְבַּע עֶשְׂרֵה Quattuordecim. m. f.
חֲמִשָּׁה עָשָׂר : חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה Quindecim. m. f.
שִׁשָּׁה עָשָׂר : שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה Sedecim. m. f.
שִׁבְעָה עָשָׂר : שְׁבַע עֶשְׂרֵה Septendecim. m. f.
שְׁמֹנָה עָשָׂר : שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה Octo & decem. m. f.
תִּשְׁעָה עָשָׂר : תְּשַׁע עֶשְׂרֵה Nouem & decem. m. f.

A viginti vsqꝫ ad nonagīta numeri maiores p masculino gñe & p feminino finiuntur in. im. in numero plurali. minores vero numeri precedunt maiores. vt vnus & viginti. duo & viginti. tres & viginti. & eodem modo de aliis.

עֶשְׂרִים Viginti. m. f. אֶחָד וְעֶשְׂרִים Vnus & viginti.
אַחַת וְעֶשְׂרִים Vna & viginti. שְׁלֹשִׁים Triginta. m. f.
אַרְבָּעִים Quadraginta. m. f. חֲמִשִּׁים Quiquagīta. m. f.
שִׁשִּׁים Sexaginta. m. f. שִׁבְעִים Septuaginta. m. f.
שְׁמֹנִים Octoginta. m. f. תִּשְׁעִים Nonaginta. m. f.

Aliqñ tñ numerus maior precedit minorē: quod fere in esdra repitur. vt שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם.i. septuaginta duo. & ibidem. חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה.i. quinquagīta q̄ttuor. Deindē a cētū vsqꝫ ad mille numeri maiores ptinēt ad masculos & feminas. & cētenari⁹ nūerus desinit in he vel in tau indifferēter. ducētenarius habet terminationē dualis hoc est in. im. pcedente patha vel camez: reliqui oēs vsqꝫ ad nōgētos desinūt in oth. & iunguntur illis numeri minores terminationis femininorum: ita vt precedant illos significentqꝫ masculos & feminas in hunc modum.

מֵאָה מְאַת Centum. m. f. מֵאוֹת Centum. m. f.
מָאתַיִם Ducentum. m. f. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת Tercentum. m. f.
אַרְבַּע מֵאוֹת Quater cētū. m. f. חֲמֵשׁ מֵאוֹת Quiquies cētū. m. f.
שֵׁשׁ מֵאוֹת Sexies cētū. m. f. שְׁבַע מֵאוֹת Septies cētū. m. f.
שְׁמֹנֶה מֵאוֹת Octies cētū. m. f. תְּשַׁע מֵאוֹת Nouies cētū. m. f.
אֶלֶף Mille. m. f. אַלְפַּיִם Duo millia. m. f.
אֲלָפִים אַלְפֵי Millia. m. f.

Sed millia a tribus vsqꝫ decē plerūqꝫ veniunt cū numeris minoribus masculinis desinētibus in tau preposito eodem numero minori in hunc modum.

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים Tria millia. m. f. אַרְבַּעַת אֲלָפִים q̄ttuor millia.
חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים Quīque millia. m. f. שֵׁשֶׁת אֲלָפִים sex millia. m. f.
שִׁבְעַת אֲלָפִים Septē millia. m. f. שְׁמֹנַת אֲלָפִים Octo millia. m. f.
תִּשְׁעַת אֲלָפִים Nouē millia. m. f. עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים Decē millia. m. f.

& deinceps ascendēdo vsqꝫ ad cētū mille. & rursus a cētū mille vsqꝫ ad mille millia idest decies centū mille. in hunc modum.

עֶשְׂרִים אֶלֶף Vigīti mille. m. f. מֵאָה אֶלֶף Centū mille. m. f.
אֶלֶף אֲלָפִים Mille millia. m. f.

Sunt pterea & alie denominatiōes a nominibus numeralibus que dicuntur multiplicia. vt

שִׁבְעָתַיִם Septuplum. אַרְבַּעְתַּיִם Quadruplum.
רְבָבָה רִבּוֹא Decem mille. רִבּוֹתַיִם Viginti mille.
רְבָבוֹת רִבֹּאוֹת Multa millia.

Aduertēdum preterea quod nomina iuncta numeris ponūtur aliqñ in singulari cū nūero plu. & maxie qñ ē nomē spēi. vt חֲמִשָּׁה בָקָר.i. quīqꝫ bos: p quinqꝫ boues. אַרְבַּע צֹאן.i. q̄ttuor ouis: p q̄ttuor oues. & hoc fit frequētius & q̄si sp ab vndecī & deinceps ascēdēdo in infinitū. vt illa nūero multitudinis iuncta licet ponātur ī singl'ī: nihilominus intelliguntur pl'alia. vt geñ. 5. וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה hoc est octingēti ann⁹: pro octigēti anni. & i eo. 32. אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ.i. quadringēti vir: p q̄dringēti viri. Alias cōbinationes numerorū ex iis que in supioribus dicta sunt: p te ipsum sine preceptore poteris conficere.

De numeris deriuatiuis.

A Numeralibus noībus deriuātur noīa ordinalia hoc est ordinē aliquarū rerū ab vno aliquo pricipio significātia. & sunt in termiatiōe siliā noīb⁹ patronymicis de q bus supra dictū ē. formāturqꝫ a noīb⁹ mīorib⁹: a duob⁹ vsqꝫ ad decē. Nā prius nō deriuatur ab vno sed a verbo רֹאשׁ qđ ē pricipiū. vñ ē רִאשׁוֹן p eo qđ ē prim⁹. A secūdo āt ad decimū masculina desinunt in. iod. femi. in. ith. & aliqñ in. ia. in hūc modū.

רִאשׁוֹן רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנִית Prim⁹. a. שֵׁנִי שֵׁנִיָּה שֵׁנִית Secūdus. a.
שְׁלִישִׁי שְׁלִישִׁיָּה שְׁלִישִׁית Tertius. a. רְבִיעִי רְבִיעִית Quartus. a.
חֲמִישִׁי חֲמִישִׁית Quintus quinta. שִׁשִּׁי שִׁשִּׁית Sextus sexta.
שְׁבִיעִי שְׁבִיעִית Septimus septima. שְׁמִינִי שְׁמִינִית Octau⁹ octaua
תְּשִׁיעִי תְּשִׁיעִית Nonus. a. עֲשִׂירִי עֲשִׂירִיָּה עֲשִׂירִית Decimus. a.

Masculina vero plīa desinunt in im p iod simplex & nōnūquā p iod duplex: feminina vero ī oth pcedēte iod excepto prio. vt רִאשׁוֹנִים רִאשׁוֹנוֹת Primi prime. שֵׁנִיִּם שֵׁנִיּוֹת Secundi secūde Pro nūeris ordinalib⁹ ponūtur nūeri nūerales ab vndecī ad vigīti & deiceps tā in singl'ī q̄ꝫ in plī. tā pro masculinis quā p femininis. in hūc modū. בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר In die vndecimo. בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר ī die duodecīo. בְּיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר ī die tredecīo. Sed qa ordinalia plerūqꝫ signant vnā aliq̄ꝫ portionē nūeri grādioris: partē illā hebrei designāt p nūerū diuidētē & diuisū. vt p eo qđ nos dicimus decīmus q̄sqꝫ illi dicunt אֶחָד מֵעֲשָׂרָה hoc est vnus de decem. & pro eo qđ nos due centesime: illi dicunt שְׁנַיִם מִמֵּאָה hoc est duo de centum.

Distributiua numeralia cuiusmodi sunt apud latinos bini bine bina: terni terne terna. quaterni quaterne quaterna: nō sunt apud hebreos: designantur tamen per eiusdem numeri geminationem vt pro bini viri: illi dicunt שְׁנַיִם שְׁנַיִם hoc est duo & duo. s. viri. Numeralia quoq; aduerbia nō sunt apud eos: circumloquuntur tamen illa per nomina numeralia & hoc nomen פַּעַם quod vicem significat. vt pro eo quod nos dicimus quater illi dicūt אַרְבַּע פְּעָמִים hoc est quattuor vicibus.

De numeris designandis per litteras alphabeti.

Latini in representandis numeris aliam sequuntur rationem quam hebrei & greci. nam illi per. i. iota designant vnum. per duo iota duo. p tria iota tria. p quattuor iota quattuor. per. v. quintam vocalium quinque. At greci quemadmodum & hebrei per litteras alphabeti per ordinē numeros scribunt. puta per alpha vnū. per beta duo. per gamma tria. per delta quattuor. Hebrei quoq; ad eūdē modū sic.

Vnus	א	Triginta	ל
Duo	ב	Quadraginta.	מ
Tria	ג	Quinquaginta.	נ
Quattuor	ד	Sexaginta.	ס
Quinque	ה	Septuaginta.	ע
Sex	ו	Octoginta.	פ
Septem	ז	Nonaginta.	צ
Octo	ח	Centum.	ק
Nouem	ט	Ducenti.	ר
Decem	י	Tercenti.	ש
Viginti	כ	Quadringenti.	ת

Sunt tamen qui quingentenarium numerū & deinceps vsque ad mille per quinque litteras finales designarent. puta quingenta per ך sexcenta per ם septingenta per ן octingenta per ף nongenta per ץ Sed hec ratio numeros designandi nō ab omnibus recipitur: sed per litteras alphabeti compositas id faciunt. vt quingenta per תק hoc est per quadringenta & centum. atq; eodem modo de ceteris. Id quoq; non est dissimulandum hebreos vsque adeo reformidasse prodere nomen illud ineffabile tetragrammaton: vt quoties in numeris designādis aliquot ex illis inciderent: in alias litteras commutarent: que alios numeros exhibent. vt quindecim qui per יה designari debuerant: hoc est per quinq; & decem: per טו describerent hoc est per sex & noue. Sed de numeris in presentiarū satis multa.

De relatiuis.

Relatiuorum nominum duo sunt genera: nam quedam sunt relatiua substantie: quedam relatiua accidentis. Relatiua substantie sunt: que referunt aliquod antecedens substantiuum. vt אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ Beatus vir: qui nō abiit: qui relatiuum refert antecedens illud vir: quod est nomē substantiuum. Est autem apud hebreos vnum relatiuum substantie. id autem est aser. que est dictio per se potestq; referre antecedens vtriusq; generis & numeri & cuiusq; persone: nec declinatur ex singulari nūero in plurale sed tm̄ p articulos sic. הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא Vir q venit. הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Viri qui venerūt הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בָּאָה Mulier q̄ vēit. הַנָּשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Mulieres q̄ venerūt. & codē mō p alios casus. Est pterea alterū relatiuū substātie: qd nūquā repitur separatū p se: sed tm̄ in cōpositiōe cū verbo quod sequitur: cuiusmodi est in oratione dominica sic. Pater noster qui es in celis, pro quo in hebreo dicitur אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁ. non est dictio per se: sed componitur cum verbo quod sequitur שֶׁבַּשָּׁמַיִם dicimusq; sub vno accētu. Est namq; regula apud hebreos: quod nulla dictio est que vna tantum littera contineatur. Quod si vspiam reperitur huiusmodi particula siue sit nomen siue prepositio siue coniunctio siue articulus: non est censenda dictio per se sed cum verbo sequenti iungitur siue per compositionem siue per appositionē. Relatiua accidentis sunt: que referunt aliquod antecedens adiectiuū. vt si dicā ego reddo tibi librū pulchrū qualem mihi tu dedisti: qualem relatiuum est accidentis: quia non refertur ad librum sed ad pulchrum. & huiusmodi relatiua non sunt apud hebreos: circumloquuntur tamen ea per hoc aduerbium כְּמוֹ quod potest interpretari sicut. perinde ac si dicam reddo tibi librum sicut dedisti mihi. Sunt preterea relatiua pronominū: sed de illis differetur vbi de pronomine & de verbo agetur. nunc ad genera pergamus.

De genere nominum.

Genera nominum que apud hebreos diximus esse qui: que: aut cognoscuntur sola natura duce: hoc est sexu quo distinguitur masculus a femina. De quibus nō potest dari regula certior: q̄ quod nomina propria masculorum aut appellatiua ad masculos pertinentia sunt generis masculini. Quodq; nomina propria feminarum aut appellatiua ad feminas pertinentia sunt generis feminini. Quodq; nomina appellatiua que possunt ad masculos & ad feminas pertinere: sūt communia duorum generum hoc est masculini & feminini. Promiscua vero siue habeant sexum cōfusum siue discretum: sunt illius generis in quo proferri consueuerunt. nam sub alterutro genere comprehenditur vterq; sexus. aliquando tamē distinguntur terminatione. vt כֶּבֶשׂ כִּבְשָׂה i. agnus agna. & tūc cuique terminatiōni accommodatur suum genus. Que vero sexum non habent: nihilominus necesse est sub alterutro genere proferri: vt nō committamus soloecismum: cum fuerint illis accommodanda nomina adiectiua. aut participia. aut verba. Nam & verbo quemadmodum & nomini accidit genus: vt suo in loco dicetur. Greci huiusmodi nominum genera distinguunt per articulos. Latini qui articulis carent per regulas aut significationis aut terminationis. Hebrei qui neq; articulos habent. vt greci: neq; terminationum regulas ut latini: tribus modis possunt venire in huius rei cognitionem. primo terminatione. Nam feminina plerūq; tribus litteris his אתה terminantur. vt צָבָא militia. צָמָא sitis. בְּרָכָה benedictio. אות littera siue signum שִׁבֹּלֶת spica. Desinentia vero in quamcunq; aliā litteram plerumq; sunt generis masculini: possunt quoq; esse generis feminini: quare ad genus dubium referenda sunt. determinantur tamen ad certum genus per nomen adiectiuum aut pronomen relatiuum. aut per participium. aut per verbū. que coniunguntur generi feminino: desinunt in he vel in tau. De aliis terminationibus nulla certa ratio tradi potest: cū non nunquam reperiantur duo adiectiua diuersorum generū reddita eidem supposito. vt in tertio regum. cap. 19. רוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק i. spūs grandis & fortis subuertēs. vbi גְּדוֹלָה gn̄is ē feminini: quia desinit in he. חָזָק vero adiectiuum & מְפָרֵק participium que desinunt in coph generis sunt masculini. Exemplū de verbo possumꝰ habere ex ecclesiaste cap. 1. זָרַח הַשֶּׁמֶשׁ idest oritur sol. Vbi sol generis est masculini. quia verbum precedens est generis masculini. & Nau. 3. שֶׁמֶשׁ זָרְחָה idest sol ortus est: vbi sol generis est feminini: quia verbum precedens generis est feminini quia desinit in he. & hic est secundus modus cognoscēdi genus nominis substantiui hoc est per nomē adiectiuum. per pronomē. per verbum. per participium. Tertius modus cognoscendi genus nominis est ex ipsius declinatione: quoniam masculina mittunt numerum multitudinis in im. vt אִישׁ אִישִׁים idest vir viri. feminina vero in oth. vt אִשָּׁה אִשּׁוֹת idest mulier mulieres. Sed hec regula non vsquequaq; vera est: nam patitur plerumq; exceptionem: vt in declinatione nominis differemus in. cap. sequenti.

De declinatione nominum.

Declinationes nominum apud hebreos non distinguntur nisi a singulari numero in pluralem. que diuersitates quia due sunt tantum: due erunt apud illos nominū declinationes. Prima masculinorum mittentia pluralē in. im. a quacunq; singularis terminatione. idq; duobus modis aut addita im. vt דָּבָר דְּבָרִים idest verbum verba. aut vltima littera mutata in im. vt שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים idest spica spice. Secunda declinatio est femininorum mittentia pluralem in oth a quacunq; singularis terminatione: idq; duobus modis aut addita oth. vt צָבָא צְבָאוֹת idest militia militie. aut vltima littera mutata in oth. vt מִלָּה מִלּוֹת idest dictio dictiones. Sed in hac formatione plerumq; precedentium syllabarum vocales mutantur. sed nō vno modo. Nam monosyllaba non mutant vocalem preter admodum pauca: que nonnunquam mutant. e. vocalem in. a. vt בֵּן בָּנִים filiꝰ filii. sed plerūq; in. i. vt נֵס נִסִּים. חֵץ חִצִּים i. sagitta. iaculum עֵז עִזִּים hircus siue capra. עֵת עִתִּים tempus siue hora. קֵן קִנִּים nidus קֵץ קִצִּים finis. שֵׁן שִׁנַּיִם dens. Alia quoq; ex hoc genere non mutant. vt עֵד עֵדִים testis. עֵץ עֵצִים lignum siue arbor. שֵׁם שֵׁמוֹת idest nomen. Alia quoq; ex monosyllabis mutant alias vocales in alias. vt יוֹם יָמִים dies. צַד צְדָדִים latus עִיר עָרִים ciuitas. sed hec sunt admodum rara. Nomina duarū syllabarum cuiuscumq; sint generis plerumq; mutant vocalem in vocalem. vt דָּבָר דְּבָרִים idest verbum. verba. חֵלֶק חֲלָקִים pars: partes. Excipiuntur illa que habent similitudinem cum his dictionibus nihil significantibus: פָּעוּל : פְּעָל : פָּעַל : פְּעוֹל : פִּיעוּל : פּוֹעֵל : פּוֹעַל : פְּעוּל quoniam sequentes proportionem illarum nihil mutant. vt זְאֵב זְאֵבִים lupus lupi: quod sequitur proportionem illius dictionis פְּעַל & ad hanc rationē reducuntur alia complura. Sed aduertendū quod nomina habentia similitudinem cum dictione illa. פָּעוּל si in littera subsequenti in medio dictionis posita non habent dages. mutant vocalem aliam in aliam. vt בָּרוּךְ בְּרוּכִים idest benedictus. benedicti. Quod si habent dages nihil mutant. vt אַלּוּף אַלּוּפִים idest dux duces. טַבּוּר טַבּוּרִים vmbilicus vmbilici. תַּנּוּר תַּנּוּרִים furnus furni. תַּפּוּחַ תַּפּוּחִים pomum poma. & etiam quando prima littera est ex quattuor gutturalibus subscripta cū apice camez vel patha nihil mutant siue habeant dages in medio siue non habeant. vt חָרוּץ חֲרוּצִים Solicitus soliciti. עַמּוּד עַמּוּדִים columna colūne. Nomina quoq; huius ordinis desinentia in he: nihil mutant plerumque. vt שָׂדֶה שָׂדוֹת campus. campi. Nomina preterea trium aut plurium syllabarū plerūq; nihil mutāt ex singulari numero in pluralem. vt תְּאֵנָה תְּאֵנִים ficus fici.

De heteroclitis.

Sunt complura nomina que non subiiciuntur regulis q̄ superius tradite sunt de formatione nominum masculinorum & femininorum numeri pluralis ex singulari: quoniam sunt complura feminina: quæ mittunt numerū multitudinis in im. Atq; ediuerso masculina: que mittunt eundem numerum in oth. Sunt præterea quedā q̄ cum in singulari sint masculina vel feminina: in plurali hn̄t vtrāq; terminationem.

De femininis in. im.

אֶבֶן אֲבָנִים Lapis lapides: — אֹזֶן אָזְנַיִם Auris aures:
אֵלָה אֵלִים Quercꝰ q̄rcꝰ. — אֲלֻמָּה אֲלֻמִּים Maipulus. li.
אֵימָה אֵימִים Timor timores — אִשָּׁה נָשִׁים mulier mulieres
בֵּיצָה בֵּיצִים ouum oua: — דְּבֵלָה דְּבֵלִים Carica carice.
דֶּרֶךְ דְּרָכִים Via vie — דְּבוֹרָה דְּבוֹרִים Apis apes.
חִטָּה חִטִּים Triticū tritica: — יַעֲנָה יְעֵנִים Struthio. ones.
כֻּסֶּמֶת כֻּסְּמִים Far farra: — לְבֵנָה לְבֵנִים Later lateres:
מוֹפֵת מוֹפְתִים Miraculū. cula. — נְמָלָה נְמָלִים formica. mice.
סְאָה סְאִים Mēsura mēsure: — עַיִן עֵינַיִם Oculus oculi.
עִיר עָרִים Ciuitas. tates. — פִּילֶגֶשׁ פִּילַגְשִׁים Cōcubina. bine.
צְבָת צְבָתִים Manipulus. li. — רָחֵל רְחֵלִים Ouis oues.
שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים Spica spice: — שׁוֹשַׁנָּה שׁוֹשַׁנִּים Rosa rose.
שָׁנָה שָׁנִים Annus anni — שְׂעֹרָה שְׂעֹרִים Hordeū. dea.
תְּאֵנָה תְּאֵנִים Ficus fici.

De masculinis in oth.

אָב אָבוֹת Pater patres: — בְּכוֹר בְּכֹרוֹת Priogenitꝰ. ti.
חֲלוֹם חֲלוֹמוֹת Somniū somnia — מָאוֹר מְאוֹרֹת Lumē lumina.
מִזְבֵּחַ מִזְבְּחוֹת Altare altaria: — מָטָר מְטָרוֹת Pluuia pluuie.
מָקוֹם מְקוֹמוֹת Locꝰ loci vel loca — מִשְׁכָּן מִשְׁכָּנוֹת tabernaculū. la.

סִיר סִירוֹת Olla olle: — קָהָל קְהִלּוֹת Ecclesia. sie.
קוֹל קוֹלוֹת Vox voces: — קִיר קִירוֹת Paries parietes
שָׂדֶה שָׂדוֹת Campus campi. — שֵׁם שֵׁמוֹת Nomen noīa.

De vtrisq; in im & in oth simul.

אֵימָה אֵימִים אֵימוֹת Timor. res. — אֹמֶר אֲמָרִים אֲמָרוֹת verbū verba
דֶּלֶת דְּלָתִים דְּלָתוֹת Ianua. nue. — דּוֹר דּוֹרִים דּוֹרוֹת Gn̄atio. tiōes.
חָצֵר חֲצֵרִים חֲצֵרוֹת Villa ville. — מִלָּה מִלִּים מִלּוֹת Dictio. ones.
מַעְיָן מַעְיָנִים מַעְיָנוֹת Fōs fōtes. — עָוֹן עֲוֹנִים עֲוֹנוֹת Peccatū peccata.
פִּנָּה פִּנִּים פִּנּוֹת Angulus āguli. — צֵלָע צְלָעִים צְלָעוֹת Latus latera
קֶרֶן קְרָנַיִם קְרָנוֹת Cornu cornua. — שָׁנָה שָׁנִים שָׁנוֹת Annus anni

Potest fieri vt alia complura interlegendum reperias: sed q̄ impresentiarum occurrerunt: exempli gratia sufficiant.

De numero.

Numerus nō solum accidit nomini: sed & pronomini: & verbo & participio. Sed quoniam declinatio fit p numeros & per casus: dicendū est prius de numeris. tū de casibus. Sunt autē numeri vt dictum est apud hebreos quēadmodū & apud grecos tres. singularis qui hebraice dicitur. לְשׁוֹן יָחִיד hoc est lingua vnius. Dualis qui לְשׁוֹן שְׁנַיִם hoc est ligua duorū. Plis qui. לְשׁוֹן רַבִּים i. ligua plurīū. Singl'ris nūerus in nomine non habet certam terminationem in masculinis sed neq; in femininis preter q̄ in illis que desinunt in he siue in tau. A masculino singulari formatur plurale atq; femininum singulare & plurale. Dualis numerus tam in masculinis q̄ in femininis formatur a singulari addendo im siue vltima littera mutata in im. & ante iod plerumq; precedit patha siue camez: vt efficiatur áim accentu acuto supera. vt עֵינַיִם idest. oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם manus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis numerus tam masculinorum quam femininorū qua ratione formentur a singulari dictum est vbi de nominis declinatione. Sed sunt complura nomina appellatiua atq; etiam propria locorum siue hominum: que cum sint singularia habent terminationem pluralium hoc est in im. vt אֲדֹנִים i. dn̄s. מִצְרַיִם egyptꝰ. קָדִים subsolanus vētus. תַּמִּים i. innocēs. לוּדִים nomen viri. Aduertendum preterea quod ab huiusmodi nominibus in. im. desinentibus aliquando per apocopen abiicitur mem illud finale. 2. Regū. cap. 22. תְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי עַמִּי hoc est. liberabis me a cōtradictiōibus populorum. pro quo trāslatio communis habet populi mei. Aliquando abscinditur mem littera finalis: & profertur iod non quasi vocalis sed quasi consonans. ut Ieremi. cap. 22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי hoc est qui aperit sibi fenestras. pro eo quod esse debuit חַלּוֹנִים. Aliquando mem finalis mutatur in nun. vt Dan. 12. לְקֵץ הַיָּמִין i. in fine dierū. & Ezech. 4. קַח לְךָ חִטִּין hoc est: accipe tibi tritica. Notādum est preterea quod in nominibus desinentibus in iod in numero singulari: que ex ratione declinatiōis debuerāt geminare iod in numero multitudinis abiicitur ex illis alterū iod. vt ab eo quod est גּוֹי i. gēs. dicimus גּוֹיִם i. gētes per vnum iod: cū deberemus dicere per duplex iod. גּוֹיִּים Illud quoq; aduertendum esse quedā noīa dualiter aut pluraliter declinata in im desinentia: que carēt numero singulari. cuiusmodi sunt: q̄ sequuntur.

מִכְנָסַיִם Bracche. — מַיִם Aque. — מֹאזְנַיִם Statere.
כִּלְאַיִם Res mixte — חַיִּים Vite. — שָׁמַיִם Celi.
רֵחַיִם Mole. — צָהֳרַיִם Meridies. — פָּנִים Facies.
מֶלְקָחַיִם Forcipes

In quibus pōt itelligi nūerus singularis: nisi sequatur aut pcedat nomen adiectiuum aut verbum aut participium numeri pluralis: quoniam tunc pluraliter nominantur. puta מַיִם רַבִּים idest aque multe. שִׁמְעוּ שָׁמַיִם i. audite celi. Sūt ediuerso nomina singulariter declinata que carent numero multitudinis. cuiusmodi sunt que sequuntur: & fortasse aliaplura.

צֹאן Ouis. — פּוּל Faba — יַיִן Vinum — חֹמֶץ Acetum
הִין Mensura. — גֵּרָה Granum. — קַיִץ Ver. — חֹם Calor.

קוֹר Frigus תֵּבֵל Mundus יָרֵחַ Luna שֶׁמֶשׁ Sol חֹרֶב Siccitas. Ex quibus pōt figurari pluralis numerus: licet in sacris litteris nō reperiatur. plurali quoq; numero carēt noīa propria hoīm siue locorū. vt אַבְרָהָם abraam. בָּבֶל babylon. & nomina desinentia in. uth. nō habēt in vsu pluralē: quanquam possumus illum formare si fuerit opus. qualia sūt גַּבְהוּת superbia יַלְדוּת Iuuētus כְּלִמּוּת Verecundia. שִׁפְלוּת Humilitas.

De casibus nominum.

CAsus noīm pnoīm ac participiorū apud latinos & grecos distinguūtur tū terminatiōe: tū articulis. tū signatiōne: siue partiū orōnis cōstructione. Apud hebreos casus plerumq; distinguntur constructione nominatiui cū verbo vt si dicam אִישׁ אָכַל לֶחֶם hoc est vir comedit panem. manifestum est quod vir est casus noīatiui. aut genitiui qui regitur ex vi possessionis ab aliqua re possidente. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד. i. salomon filius dauid. clarum est quod dauid casus est genitiui. Alter modus cognoscendi casus est per articulos: siue proarticulos vt hieronymus appellat. Nā articulus est pars oratiōis q̄ additur nomini ad ostendendū cuius generis ē. proarticulus vero ad demonstrandū cuius est casus. Igitur apud hebreos casus sunt sex. articuli vero quattuor. Nominatiui articulus est הַ. genitiui quoq; articulus est idem הַ. datiui לְ. accusatiui אֶת. vocatiui non habent articulos sed aduerbia vocandi. Ablatiuus non habet articulum sed prepositionem. de qua in suo loco. Septimus vero latinorū casus apud hebreos exprimitur per ablatiuū & בְּ p̄positionē hoc est. in. vt in psalmo. 32. בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם. i. verbo dñi celi firmati sunt. pro quo hebrei dicunt ī verbo נַעֲשׂוּ domini. Sed aduertendum quod particula ha quam diximus esse articulum nominatiui & genitiui: potest etiam iungi aliis casibus. Et nunquam reperitur per se: sed semper in compositione cum suo casuali. & aduertendum quod in dictionibꝰ disyllabis aut polysyllabis ab ain vel heth incipiētibus loco patha vel camez scribitur. per segol. veluti. הֶהָרִים mōtes. הֶעָרִים ciuitates. & quāquā diximus הַ esse articulū nominatiui: & vocatiuū nō habere articulū: aliqn̄ nominatiuus reperitur sine articulo & vocatiuus cū articulo. Cū vero nomen aliquod post se regit genitiuum ex vi possessionis non admittit articulum. vt Gen̄. cap̄. 2. תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. i. generationes celi & terre. Nomina quoq; locorum siue hominum propria non recipiūt articulum. neq; regere possunt genitiuum: nisi interueniat nomen appellatiuum. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד. i. salamon filius dauid. potest tamen subintelligi etiam si non exprimatur. vt in euangelio: maria iacobi subintellige mater. Quare si duo nomīa propria aut etiam duo substantiua iunguntur: vtrumq; erit in eodem casu. vt רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן hoc est ruben. simeon. Quod si duo huiusmodi nomina iunguntur quorū alterū sit in genitiuo: illud nomen distinctionis gratia recipit. הַ. vt אִישׁ הָאֱלֹהִים hoc ē. vir dei. reperitur etiam genitiuus huiusmodi sine articulo. vt in eodem exemplo. Potest etiam fieri vt genitiuus regatur ab altero genitiuo. vt Gen̄. cap̄. 5. זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם. i. hic est liber generationis adam. Sed de articulis & prepositiōibus quomodo apponuntur nominibus & pronominibus: vbi de partibus indeclinabilibus agetur copiosius differemus. nunc eorū que diximus exempla proponamus cum articulis & sine illis.

Masculina.

אִישׁ הָאִישׁ	Nominatiuo hic vir.
אִישׁ הָאִישׁ	Genitiuo viri.
לְאִישׁ לְאִישׁ לְהָאִישׁ	Datiuo viro.
אֶת אִישׁ אֶת הָאִישׁ	Accusatiuo virum.
אִישׁ הָאִישׁ	Vocatiuo o vir.
מֵאִישׁ מְאִישׁ מֵהָאִישׁ	Ablatiuo a viro.
בְּאִישׁ בְּאִישׁ בְּהָאִישׁ	Septimo casu. viro.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Plurali nominatiuo. viri.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Genitiuo virorum.
לְאִישִׁים לְאִישִׁים לְהָאִישִׁים	Datiuo viris.
אֶת אִישִׁים אֶת הָאִישִׁים	Accusatiuo viros.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Vocatiuo o viri.
מֵאִישִׁים מֵהָאִישִׁים	Ablatiuo a viris.
בְּאִישִׁים בְּהָאִישִׁים	Septimo casu viris.

Feminina.

אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Nominatiuo mulier.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Genitiuo mulieris.
לְאִשָּׁה לְהָאִשָּׁה	Datiuo mulieri.
אֶת אִשָּׁה אֶת הָאִשָּׁה	Accusatiuo mulierem.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Vocatiuo o mulier.
מֵאִשָּׁה מֵהָאִשָּׁה	Ablatiuo a muliere.
בְּאִשָּׁה בְּהָאִשָּׁה	Septimo casu muliere.
אִשּׁוֹת הָאִשּׁוֹת	Plurali nominatiuo mulieres.

& de aliis casibus eodem modo dicendum quo dictū est de masculinis. Atq; ad proportionem horum duorum nominum alterius masculini & alterius feminini: declināṫur omnia alia nomina si nō carēt alterutro nūero. Et de nomine dicta sufficiāt: qđ ad proportionē attinet. Est p̄terea aīaduertēdū: q̄ ī noībus duarū aut plurium syllabarum que construuntur cum genitiuo: plerumq; mutant primas vocales a prima positione: nā monosyllaba raro mutant. Mutant igitur camez in seba. vt מָקוֹם idest locus. iunge illi genitiuum & tunc dices מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ. i. locus altaris. atq; eodem modo. דָּבָר iunge genitiuum & dices דְּבַר יְהוָה idest verbum domini. & שָׂדֶה iunge genitiuum & dices שְׂדֵה עֶפְרוֹן Campus ephron. In dictionibus preterea disyllabis: que habent in medio litteram iod: exteritur illud iod in prolatione: si dictiones ille cōstruuntur cum genitiuo. vt בַּיִת iunge genitiuum & dices בֵּית יִשְׂרָאֵל. idest domus israel. זַיִת idest oliuetum: adde genitiuum & dices זֵית שֶׁמֶן hoc est oliuetum olei. חַיִל. i. exercitus: adde genitiuum & dices חֵיל פַּרְעֹה. i. exercitus pharaonis. Exteritur etiam iod in prolatione qn̄ illud nomē componitur cum pronomine vt בֵּיתִי. idest domus mea. & etiam in numero plurali vt זֵיתִים. idest oliue. Aliquādo tamen in huiusmodi nominibus iod non exteritur in prolatione. vt in eo quod diximus חֲיָלִים. idest exercitus. Noīa quoq; nonnulla que in plurali desinunt in im. aliquando amittūt mem litteram si cum genitiuo construuntur: & littera que precedit iod scribitur p cere. et mutant primas vocales: sicut mutabant in formatione pluralis ex singulari. vt בָּנִים idest filii. adde genitiuum & dices בְּנֵי אַבְרָהָם: idest filii abraam. & eodem modo דְּבָרִים idest verba דִּבְרֵי הַיָּמִים: idest verba dierum. Nomina preterea trium syllabarum quarū due priores veniūt cū patha siue camez: si sequatur genitiuus: posterior apex vertitur in seua qui pertinet ad syllabam precedentem. hoc mō. אֲנָשִׁים idest homines. אַנְשֵׁי הָעִיר. idest homines ciuitatis. חֲכָמִים. idest sapientes. חַכְמֵי לֵב idest sapientes cordis. Cum nomina quoq; in plurali componuntur cum pronominibus: amittunt etiam mem. vt אֲדֹנִים. idest domini. אֲדֹנֶיךָ. idest domini tui. sed hoc in cap̄. sequenti quod est de pronomine dicetur. Est etiam aduertendum quod nomina feminina desinentia in. ה he. si post se construantur cum genitiuo: mutant illud. he. in tau. vt צְדָקָה idest iusticia. צִדְקַת הַצַּדִּיק. idest iusticia iusti שָׁנָה idest annus. שְׁנַת רָצוֹן idest annus propiciationis. Aliquando tamen in huiusmodi nominibus. ה. non vertitur in. ת. sed potius excluditur si sequatur genitiuus. vt in verbo לַיְלָה. idest nox. Exo. 12. ca. לֵיל שִׁמֻּרִים. idest nox obseruationum. Nomina quoq; feminina que non desinunt in he vel in tau. si construuntur cum genitiuo: recipiunt in fine tau. vt דָּבָר. idest verbum דִּבְרַת שְׁבוּעַת idest verbum iuramenti. אֹמֶר idest dictum אִמְרַת אֱלוֹהַּ idest dictum dei. Quando nomen aliquod construitur cum genitiuo articulus datiui p camez accipit seba. vt Gen̄. cap̄. 16. לְקוֹל שָׂרָי. idest voci sare. Idem quoq; dicendum de prepositiōe. vt gen̄. cap̄. 21. בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים idest in terra philistinorum. Recipiunt quoq; seua pro camez quando post nomen substātiuum sequitur adiectiuum. vt gen̄. cap̄. 18. לְגוֹי גָּדוֹל. i. in gentē magnā. & Exodi. 12. בְּבַיִת אֶחָד idest in domo vna. preter quā si adiectiuū venit cū he. articuli: quia tūc beth & lamed possunt accipere camez. vt Deut. cap̄. 8. בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל. idest in deserto grandi. Nōnunquam articulus datiui seruit pro genitiuo. sicut gen̄. cap̄. 32. לְמִי אַתָּה. i. cuius es tu. & in eodē לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב. i. serui tui iacob. & psalmo. 3. מִזְמוֹר לְדָוִד. i. psalmus dauid. Articulus quoq; accusatiui aliqn̄ ponitur pro prepositione ablatiui. vt gen̄. 31. אֶת יוֹסֵף. i. cum ioseph. Aliquando he ponitur in fine dictionis ad ostendendū quod est accusatiui casus. vt חֹרֵבָה. i. ad oreb מִצְרַיְמָה idest ad egyptum. Si preterea nominis littera prima habet seba: lamed datiui & mem & beth ablatiui accipiunt hiric. vt לִצְדָקָה idest iusticie. & בִּצְדָקָה. i. in iusticia. quod precipue fit si huiusmodi dictio construitur cum genitiuo. sicuti p̄s. 32. בִּדְבַר יְהוָה idest in verbo domini. Illud quoq; aduertendū quod nomina propria hominum siue locorū: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt seba. vt Gen̄. cap̄. 6. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ idest dixit deus noe. & numeri. 12. בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה. i. in seruo meo moyse. Quod si prima littera noīs proprii habet seba: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt hiric. vt לִשְׁלֹמֹה. idest salomōi בִּרְאוּבֵן. idest cum ruben.

De nominibus anomalis.

IN superioribꝰ dictum est de nominibus regulariter declinatis: nunc de irregularibus: hoc est que in declinatione aliquid mutant. Nam quod de nominum formatione a singulari in pluralem dictum est: quod masculina exeunt in. im. addita im vel vltima littera ī im mutata: non vsquequaq; obseruatur quoniam aliquando additur vel detrahitur vel mutatur littera vel apex: aut vtrumq;. vt ecce. אֹזֶן hoc est auris per rectam formationem debuit facere אֹזְנִים dicendū est tamen אָזְנַיִם hoc est a vocalis addita. Et ne in singulis immoremur disposuimus quedam nomina in quibus vna aut plures huiusmodi irregularitates reperiuntur.

אָדוֹם. אֲדוּמִים	Ruber. rubri.
אֹזֶן. אָזְנַיִם	Auris. aures.
אָחוֹת. אֲחָיוֹת	Soror sorores.
אֱנוֹשׁ. אֲנָשִׁים	Homo homines.
אַף. אַפַּיִם	Naris nares.
אִשָּׁה. נָשִׁים	Mulier mulieres.
בַּיִת. בָּתִּים	Domus domus.
בֶּרֶךְ. בִּרְכַּיִם	Genu genua.
בַּת בָּנוֹת	Filia filie.
גְּדִי. גְּדָיִים	Hedus hedi.
דֶּלֶת. דְּלָתַיִם	Ianua ianue.
דֶּרֶךְ. דְּרָכִים	Via vie.
חֶלֶץ. חֲלָצַיִם	Lumbus lumbi.
יָד. יָדַיִם	Manus manus.
יוֹם. יָמִים	Dies dies.
יָרֵךְ. יְרֵכַיִם	Femur femora.
כָּנָף כְּנָפַיִם	Ala ale.
כַּף. כַּפַּיִם	Palma manus. palme.
כֶּפֶל. כִּפְלַיִם	Duplicatio. duplicationes.
כִּכָּר כִּכָּרִים	Talentum talenta.
כְּרָע. כְּרָעַיִם	Crus crura.
לְאֹם. לְאֻמִּים	Populus populi.
לְחִי. לְחָיַיִם	Maxilla. maxille.
מַלְכוּת. מַלְכֻיּוֹת	Regnum regna.
עַיִן. עֵינַיִם	Oculus oculi.
עָרוֹם. עֲרוּמִּים	Nudus nudi.
פֶּה. פִּים. פִּיּוֹת	Os ora.

צְבִי. צְבָאִים	Hinnulus. hinnuli.
צַד. צְדָדִים	Latus latera.
צֵל. צְלָלִים	Vmbra vmbre.
קֶרֶן. קַרְנַיִם	Cornu cornua.
רֶגֶל. רַגְלַיִם	Pes pedes.
שַׁד. שָׁדַיִם	Mamma mamme.
שֵׁן. שִׁנַּיִם	Dens dentes.
שָׂפָה. שְׂפָתַיִם	Labrum labra.
תָּם. תָּמִים. תְּמִימִים	Perfectus perfecti.

Sunt preterea quedam nomina que per figuram quam greci vocant metathesim idest transpositionem littere mutant ordinem a principio in medium siue in finem: aut a fine siue a medio in principium. cuiusmodi sunt hec.

גֹּמֶא אֲגַם	Iuncus siue pelagus.
כֶּבֶשׂ כֶּשֶׂב	Aries.
כְּסִיל סָכָל	Stultus
רֹגַע. נוֹעֵר	Reprehendens
שָׁחִיס. סָחִישׁ	Pomum.
שַׂלְמָה. שִׂמְלָה	Lintheum.

Atq; ad hunc modum alia complura. que permutatio non solum reperitur in litteris: sed etiam in syllabis & in partibꝰ orationis: quoniam particule prepositiue postponūtur: & postpositiue preponuntur. Quod vitium excusari potest: si intellectui non nocet: vt gen̄. 41. וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה. hoc est omnes prouincie veniebant egyptum in. pro in egyptum. & in eo. לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף. idest vt emerent ad ioseph. pro ad ioseph vt emerent. i. veniebant ad ioseph vt emerent. & 4. Regum. cap̄. 9. וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ idest & posuit in stibium oculos suos. pro & posuit stibium in oculis suis. Sed de nomine satis multa dicta sūt: nūc de pronomine agendum videtur: si premiserimus antea esse alios articulos a superioribus qui non veniūnt in [illegible]positione. puta שֶׁל genitiui. אֶל datiui. מִן ablatiui. עִם effectiui: que idcirco hoc in loco diximus quoniam ex his prepositionibus pronominum casus deriuantur.

De pronomine.

PRonomen est pars oratiōis que loco proprii nominis ponitur. Pronomini accidunt sex. Species. figura. persona. genus. numerus. casus cum declinatione. Species pronominum sicut & nominum due sunt. primigenia & deriuatiua. Primigenia vero reperiuntur separata, deriuatiua tantum in compositione. Casus quoq; primitiuorum deriuati sūt a prepositionibus siue articulis nominum. vt שֶׁלִּי qui est genitiuus huius pronominis primitiui אֲנִי. & לִי siue אֵלַי qui ē datiuus ab eo quod אֶל. & eodem modo de aliis casibus. idq; p additionem vel detractionem littere. qui in prima persona in singulari desinunt in. iod. in plurali vero in nu. hoc modo.

אֲנִי. אָנֹכִי	Nominatiuo ego.	שֶׁלִּי	Genitiuo mei.
לִי. אֵלַי	Datiuo mihi.	אֹתִי	Accusatiuo me.
	Vocatiuo caret.	מִמֶּנִּי. מִנִּי	Ablatiuo a me.

Plurali numero.

אֲנַחְנוּ: נַחְנוּ: אָנוּ	Nominatiuo nos.	שֶׁלָּנוּ	Genitiuo nr̄m
לָנוּ: אֵלֵינוּ	Datiuo nobis.	אֹתָנוּ	accusatiuo nos
	Vocatiuo caret.	מִמֶּנּוּ	Ablatiuo a nobis.

Pronomen primitiuum secunde persone in nominatiuo singulari generis masculini terminatur in he littera. femininū vero eiusdem numeri desinit in tau cum seua. Casus vero obliqui finiuntur in caph subiecto camez pro masculinis: sed pro femininis cum seba: qui pertinet ad syllabam precedētē: sic.

אַתָּה: אַתְּ	Nominatiuo tu.	שֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ	Genitiuo tui.
לְךָ אֵלֶיךָ: לָךְ אֵלַיִךְ	Datiuo tibi.	אֹתְךָ אֹתָךְ: אֹתָךְ	Accusatiuo te.
אַתָּה: אַתְּ	Vocatiuo o tu.	מִמְּךָ: מִמֵּךְ	Ablatiuo a te.

Plurali numero.

אַתֶּם: אַתֶּן אַתֵּנָה	Nominatiuo vos.	שֶׁלָּכֶם: שֶׁלָּכֶן	Genitiuo vr̄m.

לָכֶם אֲלֵיכֶם:לָכֶן Datiuo vobis.
אֶתְכֶם:אֶתְכֶן Accusatiuo vos.
אַתֶּם:אַתֶּן Vocatiuo o vos.
מִכֶּם:מִכֶּם.מִכֶּן Ablatiuo a vobis.

Aduertendum est:quod pronomen prime persone tam in recto quam in obliquis tam in singulari ꝗ̃ in plurali terminationes habet communes masculino generi ac feminino. Atuero pronomen secunde persone terminationes habet diuersas ꝓ masculinis & femininis vt dictum est. Illud preterea notandũ est:quod pronominis huius generis feminini terminatio tribus in locis scripture tantum reperitur iuncta masculini generis nomini. Primo. Numeri.cap̃.11. וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִּי. ꝓ quo latini habent.sin aliter tibi videtur. Secundo Deut.cap̃.5. וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ nos autem ad hunc modum. tu loqueris ad nos. Tertio Ezech.28. אַתְּ כְּרוּב מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ idest tu cherub extentus & protegens. Nonnunquam preterea datiuus & accusatiuꝰ generis feminini iungitur generi masculino. vt Deut. cap̃.7. לָתֵת לָךְ Latine sic: vt daret tibi. & Prouer.7. תֵּנְחֶה אֹתָךְ Latine sic: gradietur tecũ. quod maxime contingit in fine clausule. Aduertendum est quoqꝫ quod huius pronominis plurale masculinum terminatur in mem precedente littera cui subiicitur segol. femininum vero mutat mem. in nun.

Pronomen primitiuum tertie persone generis masculini numeri singularis desinit in vau cum surech: sequenti aleph ociosa. Femininum vero desinit in iod precedente hiric sequenti quoque aleph ociosa. Obliqui vero masculinorum numeri singularis desinunt in.o. preter ablatiuum qui terminatur in .u. feminina vero desinunt in.a. per apicem cames sequenti he cũ apice mapic. in modum sequentem.

הוּא:הִיא:הוּא Nominatiuo ille. illa.
שֶׁלּוֹ:שֶׁלָּהּ Genitiuo illius vel sui.
לוֹ אֵלָיו:לָהּ אֵלֶיהָ Datiuo illi vel sibi.
אֹתוֹ:אֹתָהּ Accusatiuo illum illam vel se.
Vocatiuum non habet.
מִמֶּנּוּ מִמֶּנָּה Ablatiuo ab illo illa vel a se.

Plurali.

הֵם הֵמָּה:הֵן הֵנָּה Nominatiuo illi ille.
שֶׁלָּהֶם:שֶׁלָּהֶן Genitiuo illorum. arũ. vel sui.
לָהֶם אֲלֵיהֶם:לָמוֹ אֵלֵימוֹ לָהֶן אֲלֵיהֶן Datiuo illis: vel sibi.
אֹתָם אֶתְהֶם:אֹתָן אֶתְהֶן Accusatiuo illos illas vel se.
Vocatiuum non habet.
מֵהֶם מִנְּהֶם:מֵהֶן מֵהֵנָּה Ablatiuo ab illis vel a se.

Estqꝫ hoc in loco notandum: quod ablatiuus numeri singularis huius pronominis assimilatur ablatiuo pronominis prime persone numeri pluralis. que ambiguitas non potest tolli nisi ex contextu partium orationis. Nominatiuus preterea huius pronominis in genere masculino numeri pluralis finitur in.em. per.m. femininum vero in. en. per.n. Notandum preterea quod aliquando reperitur nominatiuus generis masculini huius pronominis coaptatꝰ generi feminino. vt in libro ruth pri. וְהֵמָּה בָּאוּ hoc est ille venerunt. atqꝫ ediuerso reperitur eiusdem pronominis genus femininum coniunctum generi masculino. vt secundo. Reg.5. וְהֵנָּה בָּאוּ hoc est & illi venerunt. In quibusdam tamen codicibus recentiores particulam illam aliter punxerunt in hũc modum. וְהִנֵּה. idest & ecce. quẽ sensum trãslatio chaldaica sequitur. hoc modo. וְהָא אִנּוּן Pronomẽ superius est demonstratiuum rerum coniunctarum tertie persone: que sunt remotiores. quod vero sequitur demonstrat res ꝓximas prime aut secunde persone: cuius explicatio est.

זֶה זוֹ:זֹאת זוֹ Nominatiuo hic hec.
שֶׁל זֶה:שֶׁל זֹאת Genitiuo huius.
לָזֶה:לָזֹאת Datiuo huic.
אֶת זֶה:אֶת זֹאת Accusatiuo hunc hanc.
Vocatiuum non habet.
מִזֶּה.מִזֹּאת Ablatiuo ab hoc ab hac.

Plurali.

אֵלֶּה:אֵלּוּ Nominatiuo hi he.
שֶׁל אֵלֶּה Genitiuo horum harum.
לָאֵלֶּה Datiuo his.
אֶת אֵלֶּה Accusatiuo hos has.
Vocatiuum non habet.
מֵאֵלֶּה Ablatiuo ab his.

Hoc in loco notãdũ est. q̃d plerũqꝫ supius pronomẽ seqtur verbũ & nõ nomen. vt numeri. 26. לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ idest his diuidetur terra. nam apud hebreos elegantius dicitur viro huic quam huic viro. Et duobus proximis pronominibus in nominatiuo plerũqꝫ preponuntur nominibus. vt זֶה הָאִישׁ .i. hic vir. in obliquis vero non preponuntur. dicimus namqꝫ לָאִישׁ הַזֶּה & non לָזֶה הָאִישׁ At uero quando he cum patha vel camez anteponitur illis: tunc pronomina postponuntur nominibus in hunc modum.

הָאִישׁ הַזֶּה הַלָּזֶה Vir iste.
הָאִשָּׁה הַזֹּאת:הַלֵּזוּ הַלָּז Mulier ista.
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל Viri isti.
הַנָּשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל Mulieres iste.

Et hec de nominibus primitiuis dicta sufficiant: nunc de deriuatis siue compositis dicendum est. Componuntur vero pronomina deriuatiua cum nomine. aut cum verbo. aut cum participio: vel cum prepositione: neqꝫ vnquam reperiuntur separata: semperqꝫ illis preferuntur alie partes orationis supradicte atqꝫ in hunc modum composita vocantur ab hebreis כִּנּוּיִים que in formatione numeri pluralis ex singulari communiter mutant primas vocales: quemadmodum in nominibus dictũ est. Et prime persone vtriusqꝫ numeri sunt similes in genere masculino & feminino: sicut dictum est in pronominibus primitiuis. & sequuntur easdem terminationes casuum obliquorum supradictorum & easdem litteras in fine pronominũ ad denotãdũ personã cuius est sermo. in hũc modum. דָּבָר verbũ.

דְּבָרִי Verbum meum. m. vel. f.
דְּבָרְךָ:דְּבָרֵךְ דְּבָרֵכִי Verbum tuum. m. f.
דְּבָרוֹ דְּבָרֵהוּ:דְּבָרָהּ Verbum suum vel illius. m. f.
דְּבָרֵנוּ Verbum nostrum. m. vł f.
דְּבַרְכֶם:דְּבַרְכֶן דְּבַרְכֶנָה Verbum vestrum. m. f.
דְּבָרָם דְּבָרֵמוֹ:דְּבָרָן Verbũ suũ vel illorũ illarum.
דְּבָרִים Verba. Plurali numero.
דְּבָרַי Verba mea. m. vł f.
דְּבָרֶיךָ:דְּבָרַיִךְ דְּבָרַיְכִי Verba tua. m. f.
דְּבָרָיו:דְּבָרֶיהָ Verba sua vel illorum. m. f.
דְּבָרֵינוּ Verba nostra. m. f.
דִּבְרֵיכֶם:דִּבְרֵיכֶן Verba vestra. m. f.
דִּבְרֵיהֶם:דִּבְרֵיהֶן דִּבְרֵיהֶנָּה Verba sua vel illorũ illarum

Quando est finis clausule venit pronomen secũde persone generis masculini numeri singularis cum segol loco seba: inclinaturqꝫ eodem accentus. vt numeri. 14. סְלַח נָא כִּדְבָרֶךָ idest parce iuxta verbum tuum. & notandum quod nomina feminina desinentia in he si componuntur cum pronomine mutant illud he in tau. ad hunc modum. תּוֹרָה Lex.

תּוֹרָתִי Lex mea. m. vel f.
תּוֹרָתְךָ:תּוֹרָתֵךְ Lex tua. m. f.
תּוֹרָתוֹ:תּוֹרָתָהּ Lex illius vel sua. m. f.
תּוֹרָתֵנוּ Lex nostra. m. vel f.
תּוֹרַתְכֶם:תּוֹרַתְכֶן Lex vestra. m. f.
תּוֹרָתָם:תּוֹרָתָן Lex illius vel sua. m. f.
תּוֹרֹת Leges. Plurali numero.
תּוֹרֹתַי Leges mee. m. vel f.
תּוֹרֹתֶיךָ:תּוֹרֹתַיִךְ Leges tue. m. f.

תּוֹרֹתָיו:תּוֹרֹתֶיהָ Leges eiꝰ. m. f.
תּוֹרֹתֵינוּ Leges nostre. m. vel. f.
תּוֹרֹתֵיכֶם.תּוֹרֹתֵיכֶן Leges vestre. m. f.
תּוֹרֹתֵיהֶם:תּוֹרֹתֵיהֶן Leges sue. m. f.

Sunt tamen quedã nomina feminina in he desinentia: in quibus aliquando he non vertitur in tau. vt סֻכָּה idest tabernaculum. Psal. 26. כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה idest abscondet me in tabernaculo suo. vbi pro סֻכָּתוֹ ponitur. סֻכֹּה Item פִּשְׁתָּה. idest linũ. Osee. 11. צַמְרִי וּפִשְׁתִּי idest lana mea & linum meũ. vbi pro eo quod esse debuit פִּשְׁתָּתִי legitur פִּשְׁתִּי. & alia complura ad hunc modum. Et notandum quod pronomẽ tertie persone numeri singularis aliquando habet he ociosam cum puncto mapic. vt דְּבָרָהּ תּוֹרָתָהּ. Nomina preterea simplicia nonnunquam reperiuntur terminari ad pronominum similitudinem. vt Geñ. ca. 49. בְּנִי אֲתֹנוֹ idest filius asine sue. Ieremie quoqꝫ cap̃. 22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי & aperit sibi fenestras. que possunt dignosci ex cõtextu partium orationis. Sunt preterea quedam nomĩa monosyllaba que finita in. iod possunt esse pronomina prime persone numeri singularis: aũt nomina que possunt construi cum genitiuo. vt אָב .i. pater. אֲבִי יִשַׁי .i. pater isai. אָח .i. frater. אֲחִי אַבְרָם idest frater abraam. פֶּה os. פִּי יְהוָה. i. os domini. Que nomina si iunguntur pronominibus tertie persone numeri singularis ponuntur dupliciter hoc modo.

אָבִיו אָבִיהוּ Pater eius vel illius.
אָחִיו אָחִיהוּ Frater eius vel illius.
פִּיו פִּיהוּ Os eius vel illius.

Notandum quod hoc pronomen כָּל quando iungitur his pronominibus mutat camez siue holem in surec. vt כֻּלָּנוּ. idest omnes nos. Alia pronominum accidentia ad nominis rationem reducenda sunt. nunc ad verbi considerationem accedamus.

De verbo.

VErbum est ꝙ significat cũ modis & temporibus: cui p̃ter speciem ac figuram accidunt septem. s. coniugatio. vox. modus. tempus. numerus. persona. genus masculinum aut femininum. Coniugationes verborum quattuor sunt. Prima coniugatio est verborum habentium tres litteras substantiales tantum: quarum prima scribitur subiecto camez secunda subiecto patha. hoc modo. פָּקַד. idest visitauit. vocaturqꝫ hec coniugatio בִּנְיָן הַקַּל idest coniugatio leuis & simplex: quia non recipit alias litteras preter quam illas que sunt necessarie ad designanda ipsius verbi accidentia. & est fundamentũ aliarum coniugationum. Appellatur quoqꝫ leuis: quia profertur leniter: ideoqꝫ non admittit dagues: cuius est litteram duriorem facere: quod precipue recusat in littera media. Secũda coniugatio est verborum habentium dagues in littera substantiali media: vocaturqꝫ פִּעֵל הַדָּגוּשׁ idest verbum durum prolatu: propter dagues quem habet. vt. פִּקֵּד. Tertia coniugatio est verborum habentium quinque litteras: quoniam in principio additur he subiecto hiric & in medio iod ociosa. vt הִפְקִיד idest fecit visitare: vocaturqꝫ eodem nomine hoc est. הִפְעִיל Quarta coniugatio est quattuor litterarum substantialium: & prima syllaba scribitur per vau. & tertia littera plerumqꝫ geminatur vt רוֹמֵם idest exaltauit. & vocatur פּוֹעֵל מְרוּבָּע hoc est verbum quadratum: a quattuor litteris quas continet in tertia persona singulari preteriti indicatiui. Et sunt quedam verba que possunt per omnes quattuor coniugationes declinari cuiusmodi est verbum פָּקַד quo vsi sumus exempli causa. Sunt tamen alia verba que non possunt declinari nisi per quasdam illarũ. Differunt he quattuor coniugationes inter se ratione significationis: quia prima significat actionem remissam. Secunda actionem intensam. Tertia que facit actionem verbi transire in aliam personam. sicuti. 4. Reg. 7. הִשְׁמִיעַ אֶת מַחֲנֵה אֲרָם idest audire fecit castra syrie: & propterea hec coniugatio habet duas litteras vltra substantiales. Quarta que etiam significat aliquando actionem transitiuam: sicut & tertia. Signatur quoqꝫ differentia in verbo: mutatione significatiõis. vt in verbo דָּבַר si est secunde coniugationis significat loqui. si tertie cõfregit aut occidit. vt Psalmo. 17. וַיַּדְבֵּר עַמִּים. idest confregit populos. preterea חָרַשׁ si est prime coniugationis significat arare. si tertie est tacere. & ad hunc modum alia complura. Sed aduertẽdũ imprimis: quod prima cuiusqꝫ verbi & coniugationis positio vnde alia tempora formantur: est tertia persona numeri singularis: preteriti pfecti indicatiui modi. Illud quoqꝫ non omittendum: esse quedam verba perfecta: & alia imperfecta. Perfecta sunt: que non amittunt aliquam ex tribus litteris substantialibus que sunt proprie significationis verbi. Imperfecta sunt illa que amittunt aliquam ex illis litteris in coniugationis discursu: de quibus infra suo in loco dicetur. nunc interim de perfectis. Vox quam diximus esse secundum verbi accidens est illud quo distinguitur verbum actiuum a passiuo. vt פָּקַד idest visitauit. נִפְקַד idest visitatus est. in hac coniugatione vox actiua difert a passiua per litteram nun subiecto hiric. in aliis aliter atqꝫ aliter. Modi verborum sunt tres. indicatiuus. imperatiuus. infinitiuus. indicatiuus est: per quem simpliciter ostendimus quid fit. vt פָּקַד. idest visitauit. imperatiuus quem vocant צִוּוּי est per quem imperamus aliquid fieri. vt פְּקֹד idest visita. infinitiuus quem vocant מָקוֹר est cuius actio siue passio infinite hoc est sine numeris & personis ponitur. vt פָּקֹד. idest visitare. Optatiuus & subiunctiuus supplẽtur per aduerbia siue cõiunctiones: & per indicatiuum aut infinitiuum.

Tempora verborum tria sunt. presens. preteritum. futurum. Presens tempus hebrei non habent: circumloquuntur tamen illud per participium & personam que illi adiungitur. & ꝓ eo quod nos dicimus ego audio: illi dicunt אֲנִי שׁוֹמֵעַ. idest ego audiens. s. sum. & intelligitur verbum substantiuum: alioquin nõ esset enunciatio. Preteritum imperfectum suppletur per futurum indicatiui. aut per preteritum: sed plerumqꝫ per participium presentis & verbum substantiuum eiusdem temporis. plusquam perfectum vero confunditur cum preterito perfecto. Numeri verborum duo sunt. Singularis qui de vno loquitur. vt פָּעַל. idest fecit. Pluralis qui de pluribus loquitur. vt פָּעֲלוּ .i. fecerunt. Persone verborum quemadmodum nominum & pronominum tres sunt. Prima que de se loquitur. vt אֲנִי פָּעַלְתִּי ego feci. Secunda ad quam prima loquitur. vt אַתָּה פֹּעֵל tu facis Tertia de qua prima loquitur vt הוּא פּוֹעֵל ille facit. Genera verborum quemadmodum & nominum & pronominũ duo sunt. masculinum & femininum. masculinum est quod iungitur supposito generis masculini expresso vel subintellecto. sicuti. אֵל פָּעַל idest deus fecit. Femininum verbi genus est: quod iungitur supposito generis feminini expresso vel subĩtellecto vt אִשָּׁה פָּעֲלָה. idest mulier fecit. Sed antea quam ad explicationem coniugationis uerborum veniamus aduertendum est: q̃d in prima uerbi persona tam in singulari quam in plurali genꝰ masculinum & femininum assimilantur in preterito & in futuro indicatiui modi. preterita quoqꝫ eiusdem modi in tertia ꝑsona plurali in genere masculino & feminino sunt in terminatione similia. Illud quoqꝫ notandum quod in prima coniugatione prima verbi positio habet terminationes tres: primam in. a cum patha sequenti alia littera. ut פָּקַד. secundam in. e. cũ cere. vt חָפֵץ. idest uoluit. Tertiam in. o. cum holem. ut יָכֹל idest potuit. & in hac coniugatione prima littera scribitur subiecto camez. cuius explicatio in hunc modum sequitur.

Prima coniugatio.

IN uoce actiua indicatiuo modo tempore preterito.

פָּקַד Visitauit. m. פָּקְדָה Visitauit. f.
פָּקַדְתָּ Visitasti. m. פָּקַדְתְּ Visitasti. f.

פָּקַדְתִּי Viſitaui.m.&.f.

Plurali.

פָּקְדוּ Viſitauerunt.m.&.f. פְּקַדְתֶּם Viſitaſtis.m.
פְּקַדְתֶּן Viſitaſtis.f. פָּקַדְנוּ Viſitauimus.m.&.f.

Aduertendum quod quando prima verbi poſitio hoc eſt פָּקַד fungitur dictioni monoſyllabe aut habenti accentum in prima: illa quoq; habet accentum in principio. vt gen̄.cap̄.1. קָרָא לָיְלָה idest vocauit noctem. & numeri.27. וְשָׁאַל לוֹ idest & interrogabit eum. Illud quoq; eſt notandum quod quando prima littera ſubſtantialis vel media eſt aliqua ex his quattuor אהחע & debebat ſcribi cum ſeba: tunc ſeba mutatur in camez: vel patha: vt אֲהַבְתֶּם .i. dilexiſtis בָּחָרָה idest elegit. que regula obſeruatur in omnibus modis, temporibus, & perſonis. vbicū q; ſeba ſupponitur littere ſubſtantiali in medio ipſius verbi: ſi illa littera eſt ex illis quattuor: ſeba quoque vertitur in camez. Et quando venit in fine clauſule: etiam ſi littera ſubſtantialis media non ſit aliqua ex illis quattuor ſeba littere medie ſubſtā tialis vertitur in camez vel patha: & in ea collocatur accentus. vt Numeri.19. אֶת מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שָׁמָרוּ idest cuſtodiam domini cuſtodierunt. & Iudicum.19. חָלָב נָתָנָה idest lac dedit. Tertia p̄terea verbi pluralis perſona recipit aliquando nun in fine. vt Deut.8. אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ. idest que non cognouerunt patres tui. & per preteritum huiuſmodi ſuppletur preteritum imperfectum & pluſquam perfectum eiuſdem. vt Gen̄.37. אָהַב אֶת יוֹסֵף idest amabat ioſeph. ſupletur etiam preteritum imperfectum per futurum. vt Iob.1. כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב idest ſic faciebat iob. Nonnunquam additur he littera in fine verbi ſecunde pſone gn̄is maſculini numeri ſingularis. vt gen̄.3. הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה idest mulier quam dediſti. Aliquando quoq; he finalis vertitur in tau: in verbis tertie perſone generis feminini numeri ſingularis. vt Eſaie.23. וְנִשְׁכַּחַת צֹר idest obliuioni dabitur tyrus. Preſens indicatiui modi circumloquimur per participium quod deriuatur a prima verbi poſitione: & habet ſemper .o. vocalem in principio. & eſt ſimile nomini adiectiuo tā in genere q̄ in terminatione & declinatione. ſic.

פּוֹקֵד qui viſitat. פּוֹקֶדֶת vel פּוֹקְדָה que viſitat.
פּוֹקְדִים qui viſitant. פּוֹקְדוֹת que viſitant.

& quemadmodum in preterito dictum eſt quando aliqua illarum quattuor litterarum אהחע eſt in medio: ſeba vertitur in camez. vt צוֹעֲקִים צוֹעֲקוֹת idest qui clamāt vel que clamant. & p hoc participium & pronomina circūloquimur perſonas vtriuſq; numeri. ſic. אֲנִי פּוֹקֵד idest ego viſito: & preponitur pronomen participio: nōnunquam vero poſtponitur. vt Ieremie 1. שֹׁקֵד אֲנִי idest vigilo ego. que regula ad alias quoq; coniugationes pertinet. Cum vero littera ſubſtantialis in fine poſitionis prime eſt áin ſiue heth. tunc in participio generis maſculini numeri ſingularis ſuppletur .a. ante illud áin vel heth. & accentus ponitur in littera ſubſtantiali que eſt ī medio. vt בּוֹרֵחַ idest qui fugit. genus vero femininū eiuſdē numeri ſic. בֹּרַחַת idest que fugit. & hec quoq; regula extendit ſe ad alias coniugationes: quoties littera ſubſtantialis in medio poſita venit cū aliquo apice preterq̄ cum camez & patha. Aliquando tamen littera ſubſtantialis in medio poſita recipit patha: & áin ſiue heth finalis pertinet ad vocalem precedentem: quia nullum habet apicē ſubiectum. vt pſalmo.93. הֲנֹטַע אֹזֶן idest qui plantat aurem. & quando participium generis feminini numeri ſingularis venit in fine clauſule: tunc in littera ſubſtantiali media habet camez: & in ea collocatur accentus. vt Ioſue.11. בְּחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת idest in muro illa habitabat. in verbis quoq; deſinentibus in .e. vel in .o. nulla eſt differentia preteriti ad preſens. vt אֲנִי חָפֵץ idest ego volo. אֲנִי יָכֹל idest ego poſſum. Non nunquā etiam participium generis maſculini numeri ſingularis deſinit in hiric ſequēti iod. vt gen̄.44. אֹסְרִי לַגֶּפֶן idest qui alligat ad vitem. & Deutero.33. שֹׁכְנִי סְנֶה idest qui habitat in rubo. & alia eodem modo. Et notandum quod per hoc participiū preſentis quandoq; circumloquimur preteritum imperfectum indicatiui modi cum eiuſdem temporis uerbo ſubſtantiuo. eram eras erat. ut אֲנִי הָיִיתִי פוֹקֵד ego eram uiſitans. i. ego uiſitabam. Futurum in omnibus coniugationibus ſcribitur per unam ex his quattuor litteris איתן additam in prīcipio prime verbi poſitionis ſubiecto hiric: preter quā aleph prime perſone numeri ſingularis cui ſubſcribitur cegol. Terminatiōes uero prime perſone utriuſq; numeri ſunt ſimiles in utroq; genere: quemadmodum in preterito dictum eſt. Quod in aliis quoq; coniugationibus obſeruatur. in quibus etiam prime perſone utriuſq; numeri plerumq; recipiunt he in fine: aliquando tamen nō recipiunt. ut

אֶפְקוֹד uel אֶפְקְדָה uiſitabo.m.&.f.
תִּפְקוֹד Viſitabis.m. תִּפְקְדִי Viſitabis.f.
יִפְקוֹד Viſitabit.m. תִּפְקוֹד Viſitabit.f.

Plurali.

נִפְקוֹד uel נִפְקְדָה Viſitabimus.m.&.f.
תִּפְקְדוּ Viſitabitis.m. תִּפְקוֹדְנָה Viſitabitis.f.
יִפְקְדוּ Viſitabunt.m. תִּפְקוֹדְנָה Viſitabunt.f.

Et notandum quod vau littera que ponitur ante litteram ſubſtantialem finalem aliquando abiicitur. Notandum preterea quod terminatio ſecunde perſone generis maſculini numeri ſingularis eſt ſimilis tertie perſone generis feminini numeri ſingularis in omnibus futuris tam actiue vocis quam paſſiue. que voces non poſſunt dignoſci niſi ex contentu partium orationis. Secūde quoq; & tertie perſone voces generis feminini pluralis numeri ſimiles ſunt. Eiuſdem quoq; futuri perſone omnes generis maſculini numeri ſingularis atq; etiam prima perſona pluralis quando iunguntur dictionibus monoſyllabis cum accentu macaph aut habentibus accentum in principio: tunc littera ſubſtantialis medie dictionis habet camez & legitur quaſi holem. vt Pſalmo.88. אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי. idest ſeruabo illi miſericordiam meam. & ad hunc modum alia compluraa. in omnibus etiam perſonis eiuſdem temporis littera ſubſtantialis medie dictionis aliquando venit cum patha hoc modo. אפעל idest faciam. quod precipue fit in verbis quorum littera ſubſtātialis media aut finalis eſt aliqua harum quattuor. אהחע vt אֶשְׁמַע idest audiam. אֶצְעַק idest clamabo. & in vtriſq; huiuſmodi futuris in eodem verbo littera ſubſtantialis media poteſt eſſe cum holem & poteſt eſſe cum patha. vt. אֶחְפֹּץ volam. יַחְפֹּץ idest volet: & in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie aliquando vertitur in camez ſiue holem: & in ea collocatur accentus etiam ſi littera ſubſtantialis non ſit vna ex illis q̄ttuor in hunc modum אֶפְקֹדָה. אֶפְקֹדָה: תִּפְקֹדִי תִּפְקֹדִי. תִּפְקֹדוּ תִּפְקֹדוּ: יִפְקֹדוּ יִפְקֹדוּ. venit etiam ad eundem modum ſepe: licet non ſit in fine clauſule. In quibuſdam etiam verbis quorū littera ſubſtātialis prima eſt áin ſiue heth in prima perſona ſingulari: ſubiicitur illis cegol. ſic אֶעֱבוֹר idest tranſibo. Sed in aliis perſonis vltra litteram que additur ad deſignandum perſonam futuri: littera ſubſtantialis prima habet camez vel patha. ſic תַּעֲבוֹר. idest tranſibis. תַּעֲמֹד idest ſtabis. In quibuſdam quorum principium eſt aleph: littere addite habent holem in prima perſona: & aleph ſubſtantialis prima amittitur. vt אֹכַל .i. comedam אֹמַר. idest dicam. in aliis vero perſonis aleph rurſus emergit: ſed non profertur: vt תֹּאמַר idest dices. תֹּאכַל idest comedes. Sunt preterea verba quorum initium eſt aleph: in quibus littere que adduntur futuro & ſubſtantialis prima habent cegol & non abiicitur aleph. qualia ſunt. אֶאֱסֹף idest congregabo אֶאֱסוֹר idest alligabo. Nonnūquam etiam ſecunde & tertie perſone generis maſculini numeri pluralis & ſecunda perſona generis feminini ſingularis accipiunt in fine nun. vt תִּפְקְדוּן יִפְקְדוּן תִּפְקְדִין que regula ſeruit coniugationibus aliis tam in voce actiua quam in paſſiua. Et notandum quod quando preponitur vau cum camez ſiue pathā: & vau eſt particula coniunctiua: futurum vertitur ī preteritum hoc modo. וַיִּפְקוֹד idest & viſitauit. quod ſi tau habet ſeba ſiue hiric: tunc non mutatur futurum. vt וְיִפְקוֹד idest & viſitabit. Quod ſi vau preponitur preterito: ſubiecto quocunq; apice: preteritum vertitur in futurū. vt וְשָׁקַט idest & quieſcet: preterquam in prima perſona ſingularis numeri in cuius littera ſubſtantiali media collocatur accentus: quia tunc manet in eodem preterito. vt Oſee 12. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים idest & locutus ſum ad prophetas. Si tamen accentum habet in vltima: nihilominus vertitur in futurum. vt Exo.cap̄.12. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם idest. & tranſibo per terram egypti. Quodque hoc in loco de vau diximus ad alias quoq; pertinet coniugationes in vtraq; voce. Per tempus etiā futurum aliquando ſuppletur preteritum imperfectum eiuſdē modi. vt Gen̄.cap̄.2. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ idest fons aſcendebat de terra.

De imperatiuo.

IMperatiuus modus qui hebraice dicitur צווי tantū habet vnum tempus preſens: caretq; primis perſonis numeri vtriuſq;: hoc modo. פְּקֹד vel פְּקַד vel פָּקֹד viſita. m. פִּקְדִי viſita.f. פִּקְדוּ viſitate.m. פְּקוֹדְנָה viſitate.f.
Et notandum quod ad proportionem trium illarum vocum ſecunde perſone imperatiui: numeri ſingularis: generis maſculini: declinantur alie perſone eiuſdem modi. hoc modo.
פָּקְדִי פִּקְדִי פְּקֹדִי viſita.f. פִּקְדוּ פְּקֹדוּ פָּקְדוּ viſitate.m. פְּקֹדְנָה. פְּקַדְנָה viſitate.f. quod plerumq; contingit in fine clauſularum. Eadem quoq; ſecunda perſona poteſt accipere he in fine: idq; tribus modis. Primo ſi littera ſubſtantialis prima legitur cum hiric & vltima cū camez ſiue patha. vt Gen̄.39. שִׁכְבָה עִמִּי dormi mecū. Secundo cum littera ſubſtantialis prima legitur cum camez & profertur quaſi holem. vt Nee.13. זָכְרָה לִי אֱלֹהַי. idest recordare mei deus meus. Tertio cum littera ſubſtantialis prima legitur cum ſeba. vt Dan̄.19. יְהוָה שְׁמָעָה יְהוָה סְלָחָה .i. domine audi: domine parce. Generis quoq; feminini: numeri ſingularis: littera ſubſtantialis prima aliquando habet camez & profertur holem. vt Iudicum.cap̄.9. מָלְכִי עָלֵינוּ idest regna ſuper nos. Et cum aliqua littera ſubſtantialis prima vel media prime verbi poſitionis eſt gutturalis: tunc genus femininum numeri ſingularis & maſculinum pluralis poſſunt habere primas & ſecundas litteras cum patha: hoc modo פַּעֲלִי idest fac. F. פַּעֲלוּ. idest facite.m. Nonnunquam vtreq; littere prime in maſculino plurali veniunt cum cegol. hoc modo. אֶהֱבוּ idest amate אֶחֱזוּ. idest comprehendite. Et in feminino ſingulari littera ſubſtantialis prima ſcribitur aliquando per camez hateph qđ profertur per holem. vt Hieremie cap̄.22. וְצָעֳקִי .i. & clama: aliquando etiam he finalis in ſecunda perſona feminini pluralis deficit. vt Ruth.1. קְרֶאןָ לִי מָרָא idest vocate me amarā. In eodem quoq; verbo littera ſubſtantialis prima venit cum hiric & nun finalis pertinet ad vocalem precedentem. vt Exodi.2. קִרְאֶן לוֹ idest vocate eum. In verbis quoq; quorum tertia perſona preteriti deſinit in .e. vel in .o. ſequenti conſonante: preteritum non differt ab imperatiuo. vt Gen̄.29. מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת idest imple ſeptimanam huius. Et notandum quod tertia perſona preſentis imperatiui tam ſingularis quam pluralis ſuppletur per futurum indicatiui. & quod per idem futurum indicatiui ſuppletur futurum imperatiui: quod eſt etiam aliarum coniugationum proprium.

De infinitiuo & gerundiis.

INfinitiuus modus qui ab hebreis dicitur מָקוֹר. idest origo: appellatur ſic: quoniam ab illa verbi ſignificatione confuſa incipiunt diſtingui operationes. vt: פְּקַד .ſ. פְּקֹד .ſ. פָּקוֹד idest viſitare. Itaq; apud hebreos infinitiu⁹ aut iungitur prepoſitionibus: & tunc ponitur pro noſtris gerundiis: aut iungitur verbo indicatiui modi & tunc ponitur pro participio vel nomine infinito. vt Gen̄.50. פָּקֹד יִפְקֹד idest viſitās viſitabit. & Exodi.3. פָּקֹד פָּקַדְתִּי idest viſitans viſitaui. Prepoſitiones vero ad circumloquendum gerundia ſunt בכלם quibus ſubſcribitur hiric in hunc modum.

בִּפְקֹד In viſitando. כִּפְקֹד Cum viſitando.
לִפְקֹד Ad viſitandum. מִפְּקֹד De viſitando.

Nonnunquam hec gerundia recipiunt in fine he: & littera ſubſtantialis prima habet camez qui profertur quaſi holem. vt Exo.36. לְקָרְבָה אֶל הַמְּלָאכָה ad accedendū ad opus. idest vt accederet operi. Aliquando etiam veniunt cum hiric in fine: ſequenti iod. vt Pſalmo.111. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים idest ad habitandum cum principibus. vbi debuit dicere. לְהוֹשִׁיב. Per eundem quoq; infinitiuum ſuppletur ſubiunctiuus: mutato ſeba prime littere in holem. & prepoſita beth ſiue caph cum ſeba: & in fine addito vno ex p̄nominibus: vt ex omnibus fiat vna dictio ad hunc modum. בְּפָקְדִי. i. in viſitādo me. pro eo quod eſt cum viſitem vel viſitauero. & eodem modo alie perſone.

בְּפָקְדְךָ cum tu viſites.m. בְּפָקְדֵךְ cum tu viſites .F.
בְּפָקְדוֹ cum ille viſitet. בְּפָקְדָהּ cum illa viſitet.
בְּפָקְדֵנוּ cum viſitemus.m.vel.F.

De optatiuo.

Hebrei optatiuum non habent: circumloquuntur tamen illū p preteritum & futurum indicatiui modi & duo hec aduerbia optādi. לוּ: אַחֲלַי. hoc eſt vtinā. vt Eſaie cap̄.48. לוּ הִקְשַׁבְתָּ idest vtinam audiuiſſes. & Pſalmo.118. אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכַי. idest vtinam dirigantur vie mee.

De voce paſſiua.

VOcis paſſiue preteritum indicatiui modi formatur ex eodem preterito vocis actiue addita in principio nun cum hiric: & mutato camez prime littere ſubſtātialis ī ſeba. vt. נִפְקַד viſitatus fuit נִפְקְדָה viſitata fuit.
נִפְקַדְתָּ viſitatus fuiſti. נִפְקַדְתְּ viſitata fuiſti.
נִפְקַדְתִּי viſitatus vel viſitata fui.

Plurali.

נִפְקְדוּ viſitati vel viſitate fuerunt.
נִפְקַדְתֶּם viſitati fuiſtis. נִפְקַדְתֶּן viſitate fuiſtis.
נִפְקַדְנוּ viſitati vel viſitate fuimus.

Notandum tamen quod in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez. hoc modo. נִפְקָדוּ נִפְקָדָה quod ſi littera ſubſtantialis prima eſt aliqua illarum quattuor אהחע tunc in omnibus perſonis littera ſubſtantialis prima & nū paſſiue vocis ſcribuntur per cegol. vt Gen̄.cap̄.22. נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ .i. apprehenſum in vepribus. Aliquando littera nun ſcribitur cū patha. vt Gen̄.31. לָמָּה נַחְבֵּאתָ idest quare abſconditus es. Preſens tempus huius vocis & modi in tertia perſona maſculini ſingularis eſt ſimile participio eiuſdem paſſiue vocis & preterito eiuſdem vocis & modi. differunt tamen quod preteritū ſcribitur cum patha in littera ſubſtantiali media quando non eſt finis clauſule. preſens vero ſiue participiū ſcribitur cum camez niſi conſtruatur cum genitiuo. vt.

נִפְקָד qui viſitatus eſt. נִפְקָדָה vel נִפְקֶדֶת q̄ viſitata ē
נִפְקָדִים qui ſunt viſitati. נִפְקָדוֹת que ſunt viſitate.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua illarum quattuor אהחע ſcribitur per cegol. Et ſimiliter nun paſſiue vocis ſcribitur p cegol. vt Numeri.cap̄.12. נֶאֱמָן הוּא idest fidelis eſt ille. & aliq̄n littera ſubſtantialis media participii generis maſculini pluralis ſcribitur cū ſeba loco camez. Eſter.1. הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן. i. q iuēti ſūt in ſuſis. futurū recipit has q̄ttuor litteras איתן vocis actiue: & deficit nun preteriti vocis paſſiue: que ſuppletur per dagues impoſitum littere ſubſtantiali prime: hoc modo.

אֶפָּקֵד vel אֶפָּקְדָה visitabor.m.&.f.
תִּפָּקֵד visitaberis.m. תִּפָּקְדִי visitaberis.f.
יִפָּקֵד visitabitur.m. תִּפָּקֵד visitabitur.f.
Plurali.
נִפָּקֵד vel נִפָּקְדָה visitabimur.m.&.f.
תִּפָּקְדוּ visitabimini.m. תִּפָּקַדְנָה visitabimini.f.
יִפָּקְדוּ visitabuntur.m. תִּפָּקַדְנָה visitabuntur.f.

Et in fine clausule seba littere substantialis medie vertitur in ce re cum accentu. vt תִּפָּקֵדִי idest visitaberis. Et notandum quod aleph prime persone aliquando recipit hiric. vt Exodi.14. וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה idest honorabor in pharaone. Nonnunquam etiam cere littere substantialis medie vertitur in patha siue ca mez. vt Numeri.16. וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה idest & cessauit pestilētia. quo in loco tau futuri scribitur cum cere. & hoc est quia quando lit tera substantialis prima est aliqua istarum אהחער tunc littere que adduntur futuro recipiunt cere. vt Gen. cap. 42. יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם idest ligabitur in domo custodie vestre. Ione.1. וַיֵּרָדַם .i. & dormiuit Prouer.22. בְּתוֹךְ רְחֹבוֹת אֵרָצֵחַ idest in medio platearum occidar. Et quando littera substantia lis vltima est ain siue heth. scribitur subiecto patha. sic יִשָּׁמַע .i. audietur. יִפָּתַח idest aperietur. Nonnūquam etiam littera sub stantialis media vertit cere in patha. quod tenet verum cū non est clausule finis. vt. 4. Regum. 2. בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ idest ante quam tollar a te. & in feminino plurali plerumq; littera substā tialis media scribitur cum camez siue patha. vt Psalmo. 36. וְקַשְּׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה idest arcus eorum confringentur.

De imperatiuo modo.

Imperatiuus formatur a secundis personis futuri eius dem vocis passiue mutata tau in he. & littera substantia lis prima habet dagues sicut in futuro vt suppleatur de fectus littere nun que erat preteriti. hoc modo.
הִפָּקֵד visitare.m. הִפָּקְדִי visitare.F.
הִפָּקְדוּ visitamini.m. הִפָּקַדְנָה visitamini.F.

& quando littera substantialis prima est aliqua harum quattu or אהחע he addita scribitur cum cere. sicut Deutero.32. וְהֵאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ idest apponere populis tuis. & nonnunquam genus masculinum pluralis numeri accipit nun preteriti in princípio vt Iere.50. בֹּאוּ וְנִלְווּ אֶל יְהוָה .i. hoc est venite & iungimini dño.

De infinitiuo modo.

Infinitiuus vocis passiue similis est secūde persone im peratiui numeri singularis generis masculini. vt הִפָּקֵד idest visitari. Aliquando infinitiuus accipit nun prete riti. vt Ester.3. וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים .i. & mittere epistolas. & ex hoc infinitiuo & prepositionibus harum quattuor litterarū בכלם fiunt gerundia vocis passiue: quemadmodum in infinitiuo ac tiue vocis dictum est. & nonnunquam he infinitiui amittitur. vt Exo.10. מֵאַנְתָּ לֵעָנוֹת מִפָּנָי idest non vis subiici mihi. vbi de ficit he quia debuit dici לְהֵעָנוֹת Ex hoc infinitiuo passiue vo cis supplentur optatiuus & subiunctiuus eiusdem vocis: quem admodum in infinitiuo actiue vocis dicebamus. Et notādum q; he regule cum plerisq; ex superioribus non tam ad hanc cō iugationem quam ad omnes alias pertinent. Est & aliud parti cipium vocis passiue huiusmodi.
פָּקוּד visitatus. פְּקוּדָה visitata.
פְּקוּדִים visitati. פְּקוּדוֹת visitate.

Sunt qui inter hec duo participia faciant diferentiam: vt parti cipium de quo superius dictum est significet per modum actus in tempore. hoc vero per modum habitus.

Sunt preterea verba neutra vocis actiue que repetiuntur aliqn do in voce passiua significant tamen actionem: & carent parti cipiis vocis passiue: que tamen habent participia vocis actiue actionem quoque significantia: cuiusmodi sunt hec.
הָלַךְ vel נֶהֱלַךְ ambulauit יָשַׁב habitauit נָפַל cecidit עָמַד stetit. רָכַב Equitauit. In quibus quidem verbis non dicitur נֶהֱלַךְ ne q; in aliis huius generis. Sūt etiam quedam verba communia: quorū participia vocis actiue aliquando significant passionē. & vocis passiue actionem vt a בָּטַח .idest confidit בּוֹטְחָה .i. confisus & confidēs: et a שָׁכַן .i. habitauit שְׁכֻן שְׁכוּנָה .i. habitatus & habitans. sunt alia verba que latinorum more possūt ap pellari deponentia: quia cum habeant vocem passiuam carent actiua. vt נִשְׁבַּע idest iuratus vel iurauit נוֹתָר idest remansit si ue relictum est. Sunt alia verba que carent participiis presentis actiue & passiue vocis: in quorum loco ponuntur nomina adie ctiua. vt קָרַב idest accessit. רָחַק idest recessit: a quibus deriuan tur nomina adiectiua a priori. קָרוֹב idest propinquus. a poste riori רָחוֹק idest longinquus: que in locum suorum participio rum succeffere tam actiuorum q; passiuorum. In participiorū quoq; locum succedunt sequentia nomina adiectiua. גִּבּוֹר idest fortis. חָזָק idest fortis. חָכָם idest sapiens סָכָל idest stultus צַדִּיק idest iustus. קָטָן idest paruus רָשָׁע idest malus. Quoniam ver ba a quibus hec nomina deriuantur carent vtroq; participio. & hoc verbum יָכֹל idest potuit: neq; habet participium actiuū neq; passiuum neq; nomen adiectiuum: in quo preteritum po nitur pro presenti.

De secunda coniugatione.

Secunda coniugatio est trium litterarum: quarum prima subscribitur cū hiric. secunda cum cere siue patha. vt פִּקֵּד & פִּקַּד & nonnunquam cum cegol. & littera substantialis media scribitur per dages: si non sit aliqua harum quinque. אהחער q̄ non recipiunt dagues. & tunc prima verbi positio vtroq; mo do scribi potest. Possunt quoq; prima & secunda substantialis littera scribi per cere. vt בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה idest declarauit legem. Possunt etiam venire prima cum cere & media cum patha. vt Gen.24. בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם idest benedixit abraam. Sunt qui di cant quod littera substantialis media idcirco habet dagues: vt per eum suppleatur defectus littere iod: que debuit interponi duabus primis litteris substantialibus. Sensus huius coniuga tionis in omnibus modis & temporibus est similis coniugatio ni prime.

Secunda coniugatio actiue vocis. indi catiuo modo tempore preterito.
פִּקֵּד visitauit.m. פִּקְּדָה visitauit.F.
פִּקַּדְתָּ visitasti.m. פִּקַּדְתְּ visitasti. F.
פִּקַּדְתִּי visitaui.m.&.f. Plurali.
פִּקְּדוּ visitauerunt.m.&.f.
פִּקַּדְתֶּם visitastis.m. פִּקַּדְתֶּן visitastis.F.
פִּקַּדְנוּ visitauimus.m.&.f.

Et notandum quod in fine clausule seba littere substātialis me die vertitur in cere & in eadem collocatur accentus. vt Deut. 5. אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ idest quod locuti sunt. Aliquando etiam in prima verbi positione veniunt in principio due littere ex his אהחע simul. & vtraq; cum cegol. vt iudicium. cap.5. מַדּוּעַ אֶחֱרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו idest quare tardauerunt pedes quadrigarum illius. Et aliquando hec coniugatio reperitur sine dagues. vt Ezech. 9. וּמַלְאוּ אֶת הַחֲצֵרוֹת idest implete atria.

Presens quod per participia vocis actiue & passiue huius cōiu gationis & earū que sequuntur suppletur: plerūque venit cum mem addita in principio. vt.
מְפַקֵּד qui visitat מְפַקֶּדֶת vel מְפַקְּדָה que visitat
מְפַקְּדִים qui visitant מְפַקְּדוֹת que visitant.

In fine vero clausule littera substantialis media in gn̄e femini no numeri singularis plerumq; venit cū cere: & in ea nōnūquā accentus collocatur. ut מְפַקֵּדָה. idest. que uisitat: & participi um quod desinit in tau venit in hunc modum. מְפַקֶּדֶת

Cum uero participium masculinum numeri singularis iun gitur pronomini: aliquando littera substantialis media scribitur cum hiric. vt Leuitici.21. מְקַדִּשְׁכֶם idest qui sanctifi cat vos. Littere que adduntur futuro in principio veniunt cū seba preter aleph prime persone singularis que venit cum pa tha. vt אֲפַקֵּד vel אֲפַקְּדָה visitabo.m.&.f. תְּפַקֵּד visitabis. m. תְּפַקְּדִי visitabis.f. יְפַקֵּד visitabit.m. תְּפַקֵּד visitabit.f. Plurali. נְפַקֵּד vel נְפַקְּדָה visitabimus.m.&.f. תְּפַקְּדוּ visitabitis. m. תְּפַקֵּדְנָה visitabitis.f. יְפַקְּדוּ visitabunt.m תְּפַקֵּדְנָה visitabunt.f. In fine vero clausule seba littere substantialis me die vertitur in cere: & in ea ponitur accentus. hoc mō. אֲפַקֵּדָה que regula obseruatur in omnibus coniugationibus.

De imperatiuo.
פַּקֵּד vel פַּקְּדָה visita.m. פַּקְּדִי visita.f.
פַּקְּדוּ visitate.m. פַּקֵּדְנָה visitate.f.

Aliquando i secunda persona masculini singularis littera sub stantialis media venit cum patha. vt Psal.54. בַּלַּע יְהוָה פַּלַּג idest precipita domine: diuide linguam eorum. לְשׁוֹנָם

De infinitiuo.

פַּקֵּד Visitare. Aliquando in hoc modo littera substantialis me dia venit cum holem. vt Psal.117. יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ idest castigans castigauit me dominus. Aliquando littera substantialis prima scribitur cum hiric. vt Leuitici.14. אַחֲרֵי חִלֵּץ אֶת הָאֲבָנִים .i. post ea quam eruti fuerint lapides. & ex hoc infinitiuo supplentur gerundia & subiunctiuus modus: antepofita vna ex his quattu or litteris בכלם subscriptis cum seba. vt in infinitiuo prime cō iugationis dictum est. Aliquando etiam cum he in fine. vt Le uitici.26. לְיַסְּרָה אֶתְכֶם ad castigandum vos.

De voce passiua.

In voce passiua littera substantialis prima scribitur cum surec. & appellatur בִּנְיָן פֻּקַּד quoniam sic incipit. ad hunc modum. in dicatiuo modo tempore preterito.
פֻּקַּד visitatus fuit. פֻּקְּדָה visitata fuit.
פֻּקַּדְתָּ visitatus fuisti. פֻּקַּדְתְּ visitata fuisti.
פֻּקַּדְתִּי visitatus fui vel visitata fui.
Plurali.
פֻּקְּדוּ Visitati fuerunt vel visitate fuerunt.
פֻּקַּדְתֶּם visitati fuistis. פֻּקַּדְתֶּן visitate fuistis.
פֻּקַּדְנוּ visitati fuimus l' visitate fuimus.

Et quando littera substantialis media est aliqua harum quattu or אהחער surec littere substantialis prime vertitur in holem. vt exo.12. כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם .i. quia eiecti fuerūt ex egypto. & i hūc modum alia cōplura. & licet littera substātialis media sit heth: tā prima substantialis scribi potest cum surec. vt Ezech. cap.16 וּבְמַיִם לֹא רֻחַצְתְּ idest & aqua non es lota. Et quando littera sub stantialis media est aliqua harum quattuor אהחער seba eiusdē lit tere vertitur in camez: vt in preterito vocis actiue prime con iugationis dictum est. preterea in fine clausule seba littere sub stantialis medie vertitur in camez: & in ea collocatur accentus hoc modo. פֻּקָּדָה Presens eiusdem vocis assimilatur preteri to eidem: excepto q; preteritum scribitur cum patha in littera media substātiali: presens vero cū camez. sic. מְפֻקָּד qui est visita tus מְפֻקָּדָה que est visitata מְפֻקָּדִים qui sunt visitati מְפֻקָּדוֹת que sūt visitate. Futurū cui littere addite recipiūt seba: & aleph prime psone singularis habet patha hoc mō. אֲפֻקַּד visitabor. m. & f. תְּפֻקַּד visitaberis.m. תְּפֻקְּדִי visitaberis.f. יְפֻקַּד visitabitur.m. תְּפֻקַּד visitabitur.f. Plu. נְפֻקַּד vel נְפֻקְּדָה visitabimur. m.f. תְּפֻקְּדוּ visitabimini.m. תְּפֻקַּדְנָה visitabimini.f. יְפֻקְּדוּ visitabun tur.m. תְּפֻקַּדְנָה būtur.f. In fine vero clausule seba lr̄e sb̄alis me die vertitur in camez atq; in eadē accentus collocatur hoc mō. תְּפֻקָּדִי תְּפֻקָּדוּ & hec vox passiua caret imperatiuo modo. Infi nitiuus vocis passiue est פֻּקַּד vel פֻּקֹּד .i. visitari. cui si p̄ponātur p̄pōnes harū quattuor litterarum בכלם circūloquimur gerun dia. Subiūctiuus vero suppletur eo modo quo dictū est in infi nitiuo prime cōiugatiōis. Est & aliud participiū vocis passiue מְפֻקָּד qui est visitatus מְפֻקָּדָה vel מְפֻקֶּדֶת que est. tata. מְפֻקָּדִים q̄ sunt visitati מְפֻקָּדוֹת que sunt visitate. Et qn̄ littera substātialis media est aliqua harum quinque אהחער surec littere substan tialis prime vertitur in holem. vt Deutero.33. מְבֹרֶכֶת יְהוָה .i. be nedicta domini.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio queadmodū supra dictum est appel latur הִפְקִיד propterea quod facit actū verbi trāsire in aliā personā: quod fit precipue in verbis transitiuis. vt הִפְקִיד אֶת הַחוֹלֶה .i. fecit visitare infirmū. vbi sunt tres persone qui facit visitare. qui visitat. qui visitatur. Et in verbis absolu tis actus transit in secundā personā & non vltra. vt הֶעֱמִיד fecit stare: quod verbū nō trāsit in aliā re. Itaq; in hac cōiugatione per vnum verbum significātur due actiones diuerse. s. actio. principalis eiusdem verbi: & actio huius verbi facio facis. vt a supradicto verbo פָּקַד .i. visitauit dicitur הִפְקִיד .i. visitare fecit. & a קָרַב .i. appropinquauit: dicitur הִקְרִיב .i. appropinquare fe cit. Et aliquando per huius coniugationis verba actus perma net in prima vel in secunda psona. vt הֶחֱרִישׁ hoc est tacuit vel tacere fecit. & quando littera substantialis vltima est ain siue heth scribitur per patha hoc modo. הִשְׁמִיעַ idest audire fecit. Et in preterito huius coniugationis: sod exteritur ex me dio preterquam in tertiis personis vtriusq; generis & nume ri. hoc modo.

Indicatiuo modo actiue vocis in preterito.
הִפְקִיד fecit visitare.m. הִפְקִידָה fecit visitare.f.
הִפְקַדְתָּ fecisti visitare.m. הִפְקַדְתְּ fecisti visitare.f.
הִפְקַדְתִּי feci visitare.m.&.f.
Plurali.
הִפְקִידוּ fecerunt visitare.m.&.F.
הִפְקַדְתֶּם fecistis visitare.m. הִפְקַדְתֶּן fecistis. tare.F.
הִפְקַדְנוּ fecimus visitare.m.&.F.

Quando vero littera substantialis prima est aliqua harum quattuor. אהחע he addita in principio & littera substantialis prima scribuntur per cegol hoc modo. הֶעֱבִיר idest fecit transire. Et aliquando littera substantialis prima tantum scri bitur per seba hoc modo הֶעְלִים idest abscondit vel fecit ab scondere. Vno tamen in loco tantum he addita reperitur cum cegol quamuis littera substantialis prima non sit aliqua ex su pradictis quattuor. primo. Regum.25. לֹא הֶכְלַמְנוּם idest nunquam eis molesti fuimus.

Presens circumloquimur per participium: quod habet mem additam in principio subiecto patha siue camez: & abiicitur he preteriti addita sic.
מַפְקִיד qui facit visitare מַפְקִידָה vel מַפְקֶדֶת que fa cit visitare. מַפְקִידִים qui faciunt visitare מַפְקִידוֹת que faci unt visitare. Et cum littera substantialis prima est aliqua ha rum quattuor אהחע illa littera scribitur cum patha loco seba in hunc modum. מַעֲבִיר idest qui facit transire. Et aliquā do littera substantialis media loco hiric habet cere: & excludi tur iod. vt Psalmo.134. מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו idest qui edu cit ventos de thesauris suis.

Littere que adduntur futuro scribuntur cum patha: & excludi tur he preteriti. & littera substantialis media habet hiric: i hūc modum. אַפְקִיד vel אַפְקִידָה Faciam visitare. m.&.f.
תַּפְקִיד facies visitare.m. תַּפְקִידִי facies uisitare.f.
יַפְקִיד faciet uisitare.m. תַּפְקִיד Faciet uisitare. f.
Plurali.
נַפְקִיד uel נַפְקִידָה faciemus visitare.m.&.f.
תַּפְקִידוּ facietis visitare.m. תַּפְקֵדְנָה facietis visitare. f.
יַפְקִידוּ facient visitare.m. תַּפְקֵדְנָה faciēt visitare.F.

Cum vero littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattu
or. אהחע littera illa ſcribitur cum patha hoc modo אַעֲמִיד ideſt
faciam ſtare. & aliquando futurum recipit he preteriti. vt pſal
mo. 114. וְלִי יְהוֹשִׁיעַ ideſt & me ſaluum faciet. Aliquando etiā
littera ſubſtantialis media ſcribitur per cere loco hiric: & exclu
ditur iod ex medio. vt Gen. cap. 1. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים. i. & diuiſit de
us. & ad hunc modum alia complura. Nonnunquam preterea
in plurali littera ſubſtantialis media ſcribitur cum ſeba loco hi
ric & excluditur iod ex medio. vt. 1. Regū. 31. וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים
hoc eſt irruerunt que philiſtim: pro quo debuit eſſe וַיַּדְבִּיקוּ. Quod
etiam fit cum pronomini iungitur. vt. 1. Reg. 17. יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ
ideſt diuitem faciet illum rex. pro quo debuit eſſe. יַעְשִׁירֶנּוּ.

De imperatiuo.

Imperatiuus habet in principio he additam cum patha
& in ſecunda perſona maſculini ſingularis & feminini
pluralis littera ſubſtantialis media plerumque ſcribitur
cum cere: & excluditur iod ex medio. In aliis tamen perſonis
littera ſubſtantialis media ſcribitur cum hiric: & non abiicitur
iod ex medio. ſic. הַפְקֵד vel הַפְקִידָה fac viſitare. m: הַפְקִידִי fac vi
ſitare. f. הַפְקִידוּ facite viſitare. m. הַפְקֵדְנָה facite viſitare. f. Et cū
littera ſubſtātialis media eſt aliqua harum quattuor. אהחע ſcri
bitur cum patha. vt. 2. Reg. cap. 11. הַחֲזֵק מִלְחַמְתְּךָ ideſt conforta
bellum tuum. aliquando ſecunda perſona imperatiui maſculi
ni ſingularis littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cegol. vt
1. Para. 21. הַעֲבֶר נָא ideſt fac tranſire nunc. Nonnunquam pre
terea idem imperatiuus venit cum hiric loco cere. vt Ieremie
17. הָבִיא עֲלֵיהֶם hoc eſt. induc ſuper eos. & quandoque lit
tera ſubſtantialis media ſcribitur cum patha loco cere. ſicut in
Pſalmo. 5. הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ hoc eſt dirige in conſpectu
meo viam tuam. Idem quoque modus aliquando ſcribitur cum
he in fine. vt Iere. 18. הַקְשִׁיבָה יְהוָה ideſt audi domine.

De infinitiuo.

Infinitiuus modus recipit he quemadmodum & impe
ratiuus. & littera ſubſtantialis media ſcribitur cum ce
re ſiue hiric & iod. in hunc modum. הַפְקֵד vel הַפְקִיד. i.
facere viſitare. Aliquando etiam he addita ſcribitur cum hiric.
vt Eſaie. 31. גָּנוֹן וְהִצִּיל פָּסֹחַ וְהִמְלִיט ideſt protegere & liberare.
tranſire & ſaluare. & alia ad hunc modum. Per infinitiuū quo
que ſupplentur gerundia & ſubiunctiuus prepoſitis illis quattu
or litteris בכלם cum ſeba: quemadmodum in īfinitiuo prime
coniugationis dictum eſt. Et cum ſic veniunt gerundia cum
prefatis litteris nonnunquam he addita in principio excludi
tur: & littera addita ex quattuor predictis ſcribitur cum patha
ſiue camez. vt Pſal. 25. לַשְׁמִיעַ בְּקוֹל תּוֹדָה hoc eſt ad audiēdum
vocem laudis. & alia ſimiliter.

De voce paſſiua.

Paſſiua vox accipit he in principio ſubiecto ſurec ſiue
camez quod profertur quaſi holem. hoc modo. הָפְקַד
vel הֻפְקַד ideſt viſitatus fuit.

Indicatiuo modo tempore preterito.

הָפְקַד	Viſitatus fuit.	הָפְקְדָה	viſitata fuit.
הָפְקַדְתָּ	Viſitatus fuiſti.	הָפְקַדְתְּ	Viſitata fuiſti.
הָפְקַדְתִּי	Viſitatus vel viſitata fui.		Plurali.
הָפְקְדוּ	Viſitati vel viſitate fuerunt.		
הָפְקַדְתֶּם	Viſitati fuiſtis.	הָפְקַדְתֶּן	Viſitate fuiſtis.
הָפְקַדְנוּ	Viſitati vel viſitate fuimus.		

Et quando littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattu
or. אהחע he addita ſcribitur aliquando cū camez. & littera ſub
ſtantialis prima ſcribitur cum camez hateph hoc modo. הָעֳמַד
ideſt ſtatutus eſt: & quando eſt in fine clauſule: littera ſubſtantia
lis media ſcribitur cum camez loco ſeba accentu in eadem po
ſito. hoc modo הָפְקָדוּ. Preſens circumloquimur per partici
pium quod habet he additam in principio ſubiecto ſurec ſiue
camez quod profertur quaſi holem: ſicut in preterito. hoc mō

הָפְקָד vel הֻפְקָד	qui viſitatur	הָפְקָדָה	que viſitatur.
הָפְקָדִים	qui viſitantur.	הָפְקָדוֹת	que viſitantur.

Futurum litteras additas accipit ſubſcriptas cum ſurec ſiue ca
mez hateph quod profertur quaſi holem ad hunc modum.
אוּפְקַד vel אָפְקַד viſitabor. m. & f.

תּוּפְקַד	viſitaberis. m.	תּוּפְקְדִי	Viſitaberis. f.	
יוּפְקַד	Viſitabitur. m.	תּוּפְקַד	Viſitabitur. f.	Plu.

נוּפְקַד vel נָפְקַד viſitabimur. m. & f.

תּוּפְקְדוּ	Viſitabimini. m.	תּוּפְקַדְנָה	Viſitabimini. f.
יוּפְקְדוּ	Viſitabuntur. m.	תּוּפְקַדְנָה	Viſitabuntur. f.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor
אהחע tunc littere addite futuri ſcribuntur cum camez: & litte
ra ſubſtantialis prima cum camez hateph quod profertur qua
ſi holem. vt Leuitici. 16. יָעֳמַד חַי ideſt ſtatuatur viuus. Eſdre. 10
יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ ideſt deſtruetur omnis ſubſtātia eius. & hec vox
paſſiua non habet modum imperatiuum.

De infinitiuo.

Infinitiuus he additam in principio recipit ſcriptam cū
camez qui profertur quaſi holem: & littera ſubſtantialis
media venit cum cere hoc mō. הָפְקֵד vel הֻפְקֵד Viſitari. Infiniti
uus tamen qui frequentior eſt in ſacra ſcriptura: eſt qui venit
cum he ſcripta cum camez quod profertur quaſi holē. vt Eze
chielis. 16. וְהָמְלֵחַ לֹא הֻמְלַחַתְּ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ ideſt & faliri nō
es ſalita. & inuolui non es inuoluta. pro quo nos habemus nec
ſale ſalita nec inuoluta pannis. & aliquando infinitiuus venit
cum he addita in fine. vt Ezechielis. 32. רְדָה וְהָשְׁכְּבָה אֶת עֲרֵלִים
ideſt deſcende & dormire cum incircuncifis. Participiū hu
ius vocis eſt huiuſmodi.

מוּפְקָד	qui viſitatur	מוּפְקָדָה vel מוּפְקֶדֶת	que viſitatur
מוּפְקָדִים	qui viſitantur.	מוּפְקָדוֹת	que viſitantur.

Aliquando participium venit cum he preteriti poſt mem. vt
Ezechiel. 46. לְאַרְבַּעְתָּם מְהֻקְצָעוֹת. hoc eſt. ad quattuor illa agu
lata. pro quo nos habemus menſure vnius quattuor. & quādo
littera ſubſtantialis media eſt aliqua harum quattuor אהחע lit
tera mem plerumque venit cum camez. & littera ſubſtātialis pri
ma ſcribitur cum hateph camez. vt Ezechiel. 29. בְּתוֹךְ עָרִים
מָחֳרָבוֹת hoc eſt inter vrbes deſtructas.

De quarta coniugatione.

Quarta coniugatio que vt in parte ſuperiori diximus
vocatur quadrata: quattuor habet litteras ī tertia perſo
na ſingulari preteriti: & habet duas ſyllabas: quarū pri
ma ſcribitur cum vau & holem & ſecunda cum patha. hoc mo
do. רוֹמַם ideſt exaltauit. & hec coniugatio plerumque eſt verbo
rum que dicuntur imperfecta. & in prima coniugatione ſunt
vnius ſyllabe. vt קוּם רוּם hoc eſt leuauit ſurrexit. Et in ſecunda
ſyllaba quarte coniugationis frequenter habet cere hoc modo
קוֹמֵם. ideſt eleuauit: vbi omnes quattuor littere ſunt ſubſtantia
les: quia etiam vau eſt de ſubſtantialibus. Hec quoque coniuga
tio eſt verborum in quibus littera ſubſtantialis ſecunda gemi
natur. vt מֹדֵד ideſt menſus eſt. & tunc verbum quadratum ſcri
bitur cum patha ſiue cere in ſecunda ſyllaba. & illic non ſunt ni
ſi tres littere ſubſtātiales verbi quia vau eſt ocioſa. Et raro hec
coniugatio reperitur in verbis in quibus littera non duplica
tur aut non ſunt monoſyllaba. Et ſi quādo aliter reperitur tres
tantum ſunt littere illius ſubſtantiales. & ſecunda ſyllaba ſcribi
tur cum patha ſiue cere. & in diſcurſu coniugationis horū ver
borum ſecunda ſyllaba ſcribitur ſubiecto patha excepto in ter
tia perſona ſingulari feminini: & in tertia perſona plurali. in q
bus ſcribitur cum ſeba. Indicatiuo modo vocis actiue.

פּוֹקֵד	Viſitauit. m.	פּוֹקְדָה	viſitauit. f.
פּוֹקַדְתָּ	Viſitaſti. m.	פּוֹקַדְתְּ	Viſitaſti. f.
פּוֹקַדְתִּי	Viſitaui. m. & f.		Plurali.

פּוֹקְדוּ viſitauerunt. m. & f. פּוֹקַדְתֶּם viſitaſtis. m. פּוֹקַדְתֶּן
viſitaſtis. f. פּוֹקַדְנוּ viſitauimus. m. & f. In fine vero clauſule ſe
ba littere ſubſtantialis tertie vertitur in camez & accētu in eadē
vt Ieremie. cap. 12. נְטַעְתָּם גַּם שֹׁרָשׁוּ ideſt plantaſti eos. & ra
dices miſerunt. Preſens circumloquimur per participiū
quod habet mem additam in principio ſubiecto ſeba: hoc mo
do. מְפוֹקֵד qui viſitat מְפוֹקְדָה vel מְפוֹקֶדֶת que viſitat.
מְפוֹקְדִים qui viſitant. מְפוֹקְדוֹת que viſitant. Inueni
tur quoque nonnunquam participium generis maſculini ſingu
laris addita iod in fine. vt Pſalmo. 99. מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר ideſt qui ac
cuſat in ſecreto. pro quo debuit dici. מְלוֹשֵׁן Futuri quat
tuor littere que adduntur: recipiunt ſeba: preter aleph prime
perſone ſingularis: que venit cum patha hoc modo. אֲפוֹקֵד vel
אֲפוֹקְדָה viſitabo. m. & f. תְּפוֹקֵד viſitabis. m. תְּפוֹקְדִי viſi
tabis. f. יְפוֹקֵד viſitabit. m. תְּפוֹקֵד viſitabit. f.

Plurali.

נְפוֹקֵד vel נְפוֹקְדָה viſitabimus. m. & f. תְּפוֹקְדוּ viſitabitis. m.
תְּפוֹקֵדְנָה viſitabitis. f. יְפוֹקְדוּ viſitabunt. m. תְּפוֹקֵדְנָה viſi
tabunt. f. Et aliquando tertia littera generis feminini plura
lis venit cum cere hoc modo. תְּפוֹקֵדְנָה. Et quando eſt in fine
clauſule: ſeba ſecunde littere ſubſtantialis vertitur in cere accen
tu in eadem. hoc modo אֲפוֹקֵדָה תְּפוֹקֵדִי תְּפוֹקֵדוּ יְפוֹקֵדוּ. Impe
ratiui ſecunda perſona maſculini ſingularis & pluralis eſt ſimi
lis vocibus tertie perſone preteriti: que dignoſcuntur ex con
textu partium orationis. hoc modo פּוֹקֵד vel פּוֹקְדָה viſita. m.
פּוֹקְדִי viſita. f. פּוֹקְדוּ viſitate. m. פּוֹקֵדְנָה viſitate. f.
Infinitiuus eſt ſimilis imperatiuo generis maſculini ſingula
ris. hoc modo. פּוֹקֵד ideſt viſitare. & ad ſupplendum gerun
dia recipit prepoſitiones harum quattuor litterarum ב כ ל מ
vt dictum eſt in infinitiuo prime coniugationis.

De voce paſſiua.

Vox paſſiua huius coniugationis appellatur verbum
graue: quia eſt quinque litterarum. Ad tres namque ſub
ſtantiales in principio adduntur due: hoc eſt he cum hi
ric & tau cum ſeba: vt pertineat ad litteram precedentem. & lit
tera ſubſtantialis media habet dagues hoc modo הִתְפַּקֵּד. quo
etiam nomine vocatur. & ſignificat paſſionem ſiue actionem
que communiter non tranſit in aliam perſonam: ſed fit illius
paſſionis vel actionis reciprocatio in perſonam agentem. & ea
dem eſt perſona agens & patiens. vt הִתְחַזֵּק ideſt confortatus
eſt: vel confortauit ſe. הִתְפַּקֵּד ideſt viſitauit ſeipſum: ſiue viſita
tus eſt a ſeipſo. Nonnunquam reperiuntur huius coniugatio
nis verba tranſitiua: qualia ſunt verba prime coniugationis.
vt הִתְפַּלֵּל ideſt orauit הִתְבּוֹנֵן ideſt intellexit ſiue intellectus eſt
quod etiam poteſt eſſe abſolutum. vt הִתְהַלֵּךְ ideſt ambulauit
Aliquando tau ſuperaddita deficit: que ſuppletur per dagues
in littera ſubſtantiali prima. vt Ioſue. 22. אֲשֶׁר לֹא הִטַּהַרְנוּ ideſt
a quo non mundauimus nos vel nō ſumus mundati: & alia ad
hunc modum. Aliquando littera ſubſtantialis media ſcribitur
cum cere quando non eſt in fine clauſule. Et aliquando ſcribi
tur per cegol. vt Gen. 15. הִתְהַלֶּךְ נֹחַ ideſt ambulauit noe. Quan
doque ex littera ſubſtantiali media deficit dagues. Et eſt notan
dum quod in hac coniugatione ſemper tau ponitur ante litte
ras ſubſtantiales: preter quam cum littera ſubſtantialis prima
eſt vna ex his quattuor זסצש: quia tunc littera illa ponitur an
te tau. vt Mich. cap. 6. וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי ideſt ſeruabantur pre
cepta ambri. quia ex huius coniugationis ratione debuit dici.
וְיִתְשַׁמֵּר. & cum venit cum aliqua ex illis quattuor litteris: ali
quando tau vertitur in teth. vt geneſis. 44. מַה נִּצְטַדָּק ideſt in
quo iuſtificabimus nos vel iuſtificabimur. quod verbum venit
a. צָדַק cuius coniugatio explicatur hoc modo. הִתְפַּקֵּד viſita
uit ſe. m. הִתְפַּקְּדָה viſitauit ſe. f. הִתְפַּקַּדְתָּ viſitaſti te m.
הִתְפַּקַּדְתְּ viſitaſti te. f. הִתְפַּקַּדְתִּי viſitaui me. m. & f.

Plurali.

הִתְפַּקְּדוּ viſitauerunt ſe. m. & f. הִתְפַּקַּדְתֶּם viſitaſtis vos. m.
הִתְפַּקַּדְתֶּן viſitaſtis vos. f. הִתְפַּקַּדְנוּ viſitauimus nos. m. & f.
In fine vero clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur
in camez: & accentu in eadem. ſic הִתְפַּקָּדוּ Preſens circū
loquimur per participium preſentis: addita mem in principio
ſubſcripto hiric & excluditur he preteriti ad hunc modum.
מִתְפַּקֵּד qui ſe viſitat מִתְפַּקְּדָה vel מִתְפַּקֶּדֶת que ſe viſitat.
מִתְפַּקְּדִים qui ſe viſitant. מִתְפַּקְּדוֹת que ſe viſitant.
Futurum amittit he preteriti: quod fit ne proferantur tres lit
tere addite ſimul. quod eſſet in prolatione perquam graue: &
littere addite futuri ſcribuntur ſubiecto hiric preter aleph pri
me perſone que venit cum cegol: & littera ſubſtantialis media
ſcribitur cum cere. hoc modo. אֶתְפַּקֵּד vel אֶתְפַּקְּדָה viſitabo
me. m. & f. תִּתְפַּקֵּד viſitabis te. m. תִּתְפַּקְּדִי viſitabis te. f.
יִתְפַּקֵּד viſitabit ſe. m. תִּתְפַּקֵּד viſitabit ſe. f.

Plurali.

נִתְפַּקֵּד vel נִתְפַּקְּדָה viſitabimus nos. m. & f. תִּתְפַּקְּדוּ viſita
bitis vos. m. תִּתְפַּקֵּדְנָה viſitabitis vos. f. יִתְפַּקְּדוּ viſitabūt
ſe. m. תִּתְפַּקֵּדְנָה viſitabunt ſe. f. Aliquando littera ſubſtan
tialis media ſcribitur cum patha. vt prouer. 25: אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי
מֶלֶךְ ideſt non glorieris coram rege. Et cum venit in fine clau
ſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez: et accen
tu in eadem. vt Exo. 19. הַנִּגָּשִׁים אֶל יְהוָה יִתְקַדָּשׁוּ ideſt qui ac
cedunt ad dominum ſanctificentur. Imperatiuus accipit he
additam in principio ſubiecto hiric. hoc modo.
הִתְפַּקֵּד viſita te. m. הִתְפַּקְּדִי viſita te. f. הִתְפַּקְּדוּ viſitate vos. m.
הִתְפַּקֵּדְנָה viſitate vos. f. Infinitiuus hoc modo profertur.
הִתְפַּקֵּד l' הִתְפַּקֵּד Viſitare ſe. Paſſiue vocis aliud pticipipiū eſt
מְפוֹקָד viſitatus. מְפוֹקָדָה vel מְפוֹקֶדֶת viſitata. מְפוֹקָדִים viſita
ti מְפוֹקָדוֹת viſitate.

Quattuor itaque coniugationes regulares atque perfecte ad
hunc modum explicate ſunt.

Sed antea quam ad verba irregularia deſcendamus: nō
eſt omittendum id quod hebrei dicunt: eſſe videlicet
quedam verba ex duabus coniugationibus compoſita
vt pſalmo. 7. יִרַדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי ideſt perſequatur inimicus ani
mam meam. quod verbum eſt futuri tertie perſone ſingularis
Hoc igitur verbum componitur ex futuro prime coniugatio
nis vocis actiue hoc eſt. יִרְדֹּף: & ex futuro ſecunde coniugatio
nis eiuſdem vocis hoc eſt יְרַדֵּף: *quoniam* hiric qui ſubiicitur
iod & holem qui imponitur daleth: ſunt coniugationis prime:
& patha qui ſubiicitur littere res & dagues qui ſubiicitur da
leth ſunt ſecunde coniugationis. Ad eundem quoque modum
reperiuntur verba compoſita in voce paſſiua. vt numeri. 1.
לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם ideſt nō ſunt numerati inter illos: quod ver
bum componitur ex voce paſſiua tertie coniugationis que eſt
הָפְקַד: & ex voce paſſina quarte coniugationis: que eſt הִתְפַּקֵּד
quia camez qui ſubiicitur he: eſt vocis paſſiue tertie coniuga
tionis. & tau eſt eiuſdem vocis quarte coniugationis. Sunt etiā
alia verba que componuntur ex duobus temporibus. vt Eze
chielis. 8. וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם ideſt illi humiabant ſe ſiue adora
bant: componitur namque ex preterito & preſenti vocis paſſiue
quarte coniugationis. quia mem prima eſt participii preſen
tis. & tau ſecunda eſt preteriti.

De verbis irregularibus ſiue defectiuis.

Poſtea quam explicata eſt ratio verborum regularium
conſequens eſt vt de irregularibus & defectiuis diſſera
tur: idque ſecundum ordinem coniugationum. Eſtque in
primis animaduertendum quod verba hebraica communiter
habent ternas litteras ſubſtantiales illius verbi: que ſunt immu
tabiles in omnibus vocibus. modis. tēporibus. numeris. generibus &
perſonis que inde deriuantur. Et tres ille littere vocantur

שׁרֶשׁ ideſt radix:quoniam ſunt radix & fundamentum omni-
um coniugationum que ex illis deriuantur:atq; ex eis forman
tur partes illarum. Eſto exempli gratia פָּעַל ideſt fecit que eſt
tertia perſona preteriti indicatiui modi prime coniugationis:
& tres littere hoc eſt pe.aáin lámed ſunt ſubſtantiales omnium
verborum ab illo deſcendentium.& prima littera huius ver-
bi dicitur.pe verbi.ſecunda aáin verbi.tertia lámed verbi.&
verbum quod in omnibus modis & temporibus retinet has
tres litteras ſubſtantiales dicitur verbum perfectum.quod aũt
amittit aliquã ex illis dicitur imperfectum ſiue defectiuum.Et
ſunt quedam verba imperfecta quantum ad vocem tãtum:quo
niam licet habeant omnes tres litteras ſubſtantiales: non pro-
feruntur ex illis niſi due tantum priores: & finales plerumq;
ſunt áleph ſiue he ocioſe.vt קָרָא ideſt vocauit.עָלָה.ideſt aſcen
dit.Sunt etiam verba in quibus non proferuntur littere ſubſtã
tiales medie que ſunt plerũq; vau ſiue iod.vt בִּין hoc eſt intelle
xit.שׁוּב ideſt reuerſus eſt.que verba dicuntur נָחִים ideſt ocioſa
quia habent litteras ocioſas.Sunt quoq; verba imperfecta:qui
bus in proceſſu coniugationis deficiunt alique littere ſubſtan-
tiales:quod contingit modis quattuor.Primo quando prima
littera deficit.Secundo quando deficit ſecunda. Tertio quan-
do deficit vltima.Quarto cum deficit prima & vltima.que ver
ba dicuntur חֲסֵרִים ideſt defectiua.Sunt preterea verba que ap
pellantur duplicia:quibus in diſcurſu coniugationis deficiunt
due littere.de quibus omnibus infra dicetur:& primo de illis q
bus prima littera deficit ex iis que ſubſtantiales ſunt. Que ver
ba plerumq; ſunt incipientia ab aliqua harum litterarum לני
vt לָקַח ideſt accepit נָגַשׁ.ideſt acceſſit. יָדַע. ideſt cognouit.Et
ex verbis defectiuis incipientibus a lámed tantum reperitur
לָקַח ſupradictum.Et defectus horum verborum plerumq; eſt
in imperatiuo & in futuro indicatiui: quia in preterito & pſen
ti communiter retinent tres litteras ſubſtãtiales. & formantur
ex proportione aliorum verborum perfectorum que ſupra
dicta ſunt.& quia huiuſmodi verba defectiua plerumq; incipi
unt a littera nun:de his primũ agendum eſt.Ponimuſq; exem
pli cauſa hoc verbum נָגַשׁ ideſt acceſſit.cuius preteritum & p̃-
ſens poſſunt formari ex proportione preteriti & preſentis pri
me coniugationis verborum perfectorum.Sed in futuro defi-
cit nun ſubſtantialis prima:que ſuppletur per dages littere ſub
ſtantialis medie cui ſubiicitur camez.ſic.אֶגַּשׁ vel אֶגְּשָׁה accedã
m.&.f. תִּגַּשׁ Accedes.m.תִּגְּשִׁי accedes.f.יִגַּשׁ accedet.m.תִּגַּשׁ ac
cedet.f.

Plurali.

נִגַּשׁ vel נִגְּשָׁה accedemus.m.&.f.תִּגְּשׁוּ accedetis.m.תִּגַּשְׁנָה acce
detis.f.יִגְּשׁוּ accedent.m.תִּגַּשְׁנָה accedent.f. Et quando ẽ
in fine clauſule.ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in ca-
mez:accentu in eadem.vt Geñ.45.גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ ideſt ac-
cedite ad me & acceſſerunt.& dagues littere ſubſtantialis me-
die venit etiam in nomine quod a verbo deriuatur.vt נָבַע ideſt
manauit.vnde deriuatur nomen. מַבּוּעַ. hoc eſt fons vnde
aliquid manat.in quo nun littera ſubſtantialis prima deficit:q̃
ſuppletur per dagues vt dictum eſt.Et quando littera ſubſtan-
tialis media eſt aliqua ex his quattuor אחהע non excluditur nũ
littera ſubſtantialis prima:quia non recipit dagues:preter quã
in hoc verbo.נָחַת ideſt deſcendit.quia in futuro amittit nun:&
venit in hunc modum אֵחַת תֵּחַת In quibuſdam etiam verbis
incipientibus a nun: littera ſubſtantialis media ſcribitur per
holem.vt נָגֹף ideſt percuſſit. נָפֹל ideſt cecidit:quorum fu-
tura exeunt in hunc modum. אֶגֹּף ideſt percutiam אֶפֹּל.i.
cadam.atq; ſic alia complura. Imperatiuus horum ver-
borum explicatur ad hunc modum. גַּשׁ vel גֶּשׁ accede.m.
גְּשִׁי accede.f. גְּשׁוּ accedite.m. גַּשְׁנָה accedite.f. Secunda p
ſona imperatiui maſculini ſingularis:loco cere ſcribitur aliqñ
per cegol & aliquando recipit he in fine.vt גְּשָׁה accede.m.ali
as ſcribitur cum holem hoc modo. גּוֹשׁ גּוֹשִׁי ideſt accede.m.f.
Et aliquando venit cum nun ſubſtantiali prima:hoc modo.
נְגוֹשׁ. Infinitiuus explicatur ſic. נְגוֹשׁ.l.גֶּשֶׁת ideſt accedere.
Subiunctiuus & gerundia ſupplentur per prepoſitiones harũ
quattuor litterarum.בכלם vt ſupra in verbis perfectis.& quan
do littera ſubſtantialis vltima eſt aliqua ex his אחהע:littera ſub
ſtantialis media ſcribitur per patha atq; etiam vltima. vt eccle
ſiaſtes.3. עֵת לָטַעַת ideſt tempus plantandi.

De voce paſſiua

In preterito vocis paſſiue littera ſubſtantialis prima deficit.a
qua licet verbum incipiat:non eſt ſubſtantialis:ſed ponitur ad
deſignandum vocem paſſiuam prime coniugationis.& littera
ſubſtantialis prima ſupletur per dagues littere ſubſtãtialis me
die.& explicatur hoc modo. Indicatiuo modo tempore pre
terito. נִגַּשׁ oblatus fuit נִגְּשָׁה oblata fuit נִגַּשְׁתָּ oblatus fuiſti
נִגַּשְׁתְּ oblata fuiſti נִגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui.

Plurali.

נִגְּשׁוּ oblati vel oblate fuerũt נִגַּשְׁתֶּם oblati fuiſtis נִגַּשְׁתֶּן oblate
fuiſtis נִגַּשְׁנוּ oblati vel oblate fuimus. Preſens.
נִגָּשׁ qui oblatus eſt נִגָּשָׁה vel נִגֶּשֶׁת que oblata eſt נִגָּשִׁים qui
oblati ſunt נִגָּשׁוֹת que oblate ſunt.Et quando littera ſubſtantia
lis vltima eſt aliqua harum quattuor אחהע littera:ſubſtantialis
media & vltima participii generis feminini ſingularis ſcribũ-
tur per patha.vt Ezechiel.34.וְאֶת הַנִּדַּחַת לֹא הֲשֵׁבֹתֶם.i.quod
abiectum eſt non reduxiſtis.In futuro nun vocis paſſiue exclu
ditur.& nun remanens eſt littera ſubſtantialis.& dagues litte-
re ſubſtantialis medie venit ad ſupplementum nun vocis paſ-
ſiue.hoc modo.אֶנָּגֵשׁ vel אֶנָּגְשָׁה oblatus vel oblata ero תִּנָּגֵשׁ
oblatus eris.תִּנָּגְשִׁי oblata eris.יִנָּגֵשׁ oblatus erit תִּנָּגֵשׁ oblata
erit.

Plurali.

נִנָּגֵשׁ vel נִנָּגְשָׁה oblati vel oblate erimus. תִּנָּגְשׁוּ oblati eritis
תִּנָּגַשְׁנָה oblate eritis.יִנָּגְשׁוּ oblati erunt.תִּנָּגַשְׁנָה oblate erunt.
Imperatiuus modus explicatur ſic. הִנָּגֵשׁ oblatus eſto הִנָּגְשִׁי
oblata eſto הִנָּגְשׁוּ oblati eſtote.הִנָּגַשְׁנָה oblate eſtote. Infiniti-
uus eſt ſimilis imperatiui modi ſecunde perſone generis maſ-
culini ſingularis numeri ad hunc modum. הִנָּגֵשׁ Applicari.
Subiunctiuus modus & gerundia ſupplẽtur per prepoſitiones
illarum quattuor litterarum de quibus in aliis coniugationi-
bus dictũ ẽ: cum agebatur de illarum infinitiuis.Et quia verbũ
hoc נָגַשׁ eſt neutrum:ideo in hac coniugatione caret participi
is vocis paſſiue: quia ſupplentur per tempus preſens.Cum ve
ro ſin ſcribitur cum ciboleth mutat ſignificationem in id quod
eſt angere vel conſtringere:& tunc non eſt neutrum:& habet
participia vocis paſſiue ad modum actiuorum.vt נָגוּשׂ qui cõ
ſtrictus ẽ נְגוּשָׂה que cõſtricta נְגוּשִׂים qui conſtricti נְגוּשׂוֹת que
conſtricte ſũt.Et notandum quod in hac coniugatione & in cõ
iugationibus verborum imperfectorum que ſequuntur:ſerua
tur ordo & forma verborum perfectorum de quibus dictũ eſt.
quia ſemper incipiunt a tertia perſona generis maſculini ſin
gularis preteriti indicatiui modi:& habent eaſdem terminatio
nes:quas habent verba perfecta. Secunda coniugatio non
inuenitur in hoc verbo נָגַשׁ.

De tertia coniugatione.

TErtia coniugatio huius verbi נָגַשׁ eſt ĩ qua deficit nun
littera ſubſtantialis prima:& ſuppletur per dagues lit-
tere ſubſtantialis medie.& explicatur ad hunc modum
הִגִּישׁ fecit accedere.m.הִגִּישָׁה fecit accedere.f.הִגַּשְׁתָּ feciſti acce
dere.m.הִגַּשְׁתְּ feciſti accedere.f.הִגַּשְׁתִּי feci accedere.m.&.f.

Plurali.

הִגִּישׁוּ fecerunt accedere.m.&.f.הִגַּשְׁתֶּם feciſtis accedere.m.
הִגַּשְׁתֶּן feciſtis accedere.f.הִגַּשְׁנוּ fecimus accedere.m.&.f.
In cuius preterito ſi non fuiſſet excluſa nun littera ſubſtantia-
lis prima debuit dici הִנְגִּישׁ הִנְגִּישָׁה.deficit preterea nun prima
in tota hac coniugatione tam in voce actiua quam paſſiua.
Preſens circumloquimur hoc modo. מַגִּישׁ qui facit accedere.
מַגִּישָׁה vel מַגֶּשֶׁת que facit accedere מַגִּישִׁים qui faciunt accedere
מַגִּישׁוֹת que faciunt accedere. In futuro venit littera ſubſtantia
lis media ſubiecto hiric ſequenti iod ocioſa ad hunc modum:
אַגִּישׁ vel אַגִּישָׁה faciã accedere. תַּגִּישׁ facies accedere.m. תַּגִּישִׁי
facies accedere.f. יַגִּישׁ faciet acceder.m. תַּגִּישׁ faciet accedere.f.

Plurali.

נַגִּישׁ vel נַגִּישָׁה faciemus accedere.m.&.f. תַּגִּישׁוּ facietis acce-
dere.f.יַגִּישׁוּ facient accedere.m. תַּגֵּשְׁנָה facient accedere.f.
Et in omnibus perſonis ſupradictis: littere ſubſtantiali medie
poteſt ſubiici cere & ſequens iod excludi.ſic אַגֵּשׁ תַּגֵּשׁ Impe
ratiuus explicatur ad hunc modum. הַגֵּשׁ fac accedere.m.הַגִּישִׁי
fac accedere.f.הַגִּשׁוּ facite accedere.m.הַגֵּשְׁנָה facite accedere.f.
Et aliquando imperatiuus ſecunde perſone numeri ſingula-
ris generis maſculini accipit hiric in littera ſubſtantiali media
vt Geñ.27. הַגִּישָׁה לִּי וְאֹכְלָה ideſt accede ad me & comedam.
Infinitiuus explicatur hoc modo. הַגִּישׁ.l.הַגֵּשׁ facere accedere.

De voce paſſiua.

In voce paſſiua huius coniugationis deficit nun littera ſubſtã
tialis prima:& eſt ſimilis verbis perfectis vocis paſſiue tertie cõ
iugationis: que eſt הָפְקַד.hoc modo. Indicatiuo modo tem
pore preterito הֻגַּשׁ oblatus fuit הֻגְּשָׁה oblata fuit.הֻגַּשְׁתָּ oblat⁹
fuiſti הֻגַּשְׁתְּ oblata fuiſti הֻגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui. Et alie
perſone ad eundem modum. Preſens explicatur iſto modo.
מֻגָּשׁ qui oblatus eſt מֻגָּשָׁה que oblata eſt מֻגָּשִׁים qui oblati ſunt
מֻגָּשׁוֹת que oblate ſunt. Futurum explicatur hoc modo.
אֻגַּשׁ oblatus ero.m.&.f.תֻּגַּשׁ oblatus eris תֻּגְּשִׁי oblata eris יֻגַּשׁ
oblatus erit תֻּגַּשׁ oblata erit. Imperatiuus deficit.& infiniti
uus huius coniugationis explicatur ſic. הֻגֵּשׁ Applicari.
Participia vocis paſſiue ſunt. מֻגָּשׁ oblatus מֻגָּשָׁה vel מֻגֶּשֶׁת
oblata מֻגָּשִׁים oblati מֻגָּשׁוֹת oblate.

QVuarte coniugationis vox actiua non reperitur in hoc
verbo niſi tantum paſſiua:que poteſt formari ad pro-
portionem vocis paſſiue verborum perfectorum quar
te coniugationis.Sunt etiam quedam verba incipientia a litte
ra nun & deſinentia in aleph ſicut נָשָׂא ideſt portauit:que poſ
ſunt declinari ad proportionem ſuperius dicti verbi נָגַשׁ. pre-
terquam quod aleph non profertur.ſic. נָשָׂא נָשָׂאתָ נָשָׂאתִי.i.
portauit.portauiſti portaui:& pari modo in aliis modis.tem-
poribus.numeris.perſonis & generibus. Et quemadmodum
in predicto verbo excluditur nun in proceſſu coniugationis:
ita & in hoc verbo.לָקַח ideſt accepit excluditur lámed:quod ſo
lum vt diximus reperitur defectiuum in verbis incipientibus
a littera lámed.& in preterito & in preſenti habet omnes ſuas
litteras quaſi verbum perfectum:ad cuius proportionem de-
clinatur in preterito & in preſenti prime coniugationis. & ali
quando in preterito reperitur ſine lámed:& coph venit cũ ca-
mez.vt Ezechielis.17 קָח עַל מַיִם רַבִּים ideſt accepit ſup aquas
multas.pro quo nos habemus.vt firmaret radicem ſup aquas
multas. In futuro ãmittit hoc verbum lámed litteram ſub-
ſtantialem primam: que ſuppletur per dagues impoſitum lit-
tere coph.& poteſt formari ad proportionem futuri prime cõ
iugationis huius verbi נָגַשׁ in hunc modum אֶקַּח vel אֶקְחָה ac
cipiam.m.&.f.תִּקַּח accipies.m.תִּקְחִי accipies.f. יִקַּח accipiet.
m.תִּקַּח accipiet.f. Et quando littera ſubſtantialis media ſcri
bitur cum ſeba tunc venit ſine dagues.hoc modo תִּקְחוּ יִקְחוּ.i.
accipietis.accipient.quod fit vt prolatio ſit facilior in hoc ver
bo quod in ſacris litteris frequentatur. Imperatiuus duob⁹
modis reperitur.primo quando habet lámed litteram ſubſtan
tialem primam.hoc modo. לְקַח accipe.m. לִקְחִי accipe.f.
לִקְחוּ accipite.m.לְקַחְנָה accipite.f.Secundo modo quando ſcri
bitur ſine lámed in hunc modum.קַח accipe.m. קְחִי accipe.f.

קְחוּ accipite.m.קַחְנָה accipite.f. Secunda perſona maſculini
ſingularis imperatiui ſcribitur per patha.& hanc differẽtiam
hebrei ponunt inter imperatiuum & preteritum ſine lamed
de quo ſuperius dictum eſt.Inuenitur quoq; hic modus cũ ca
mez quando venit in fine clauſule.vt.1.Reg.21.אִם אֹתָהּ תִּקַּח.
קַח לְךָ ideſt ſi iſtum vis tollere tolle. Infinitiuus explicatur
ad hunc modum.קַחַת.l.לָקוֹחַ Accipere. De voce paſſiua.
Vocis paſſiue preteritum aliquando venit ſine lámed ſubſtan
tiali prima.ſic נִקַּח נִקַּחְתָּ ideſt fuit l fuiſti acceptus: & nonnun
quam cum lamed ſubſtantiali.vt Ezechiel.33. הוּא בַּעֲוֹנוֹ נִלְקָח
ideſt propter peccatum ſuum captus eſt.& .1.Regum.4. וַאֲרוֹן
הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה ideſt arca dei capta eſt. Preſens.& futurum.&
imperatiuus modus huius verbi poſſunt formari p vocem paſ
ſiuam prime coniugationis.Et hoc verbum לָקַח non reperi-
tur in voce actiua ſecunde neq; tertie neq; quarte coniugatio
nis:ſed reperitur in vocibus paſſiuis.vt Eſaie.52. כִּי לֻקַּח עַמִּי
ideſt quia captus eſt populus meus.quod verbum eſt temporiſ
preteriti vocis paſſiue ſecunde coniugationis.& Geñ.18. יֻקַּח
נָא מְעַט מַיִם ideſt accipiatur nunc paululum aque:quod verbũ
eſt futuri tertie coniugationis.& Exo.19. וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת ideſt
ignis & grando pariter ferebantur.quod eſt participium ge-
neris feminini ſingularis vocis paſſiue quarte coniugationis.
& quia heth eſt littera gutturalis: littera ſubſtantialis media &
vltima ſcribuntur per patha.Et dicunt hebrei quod propterea
quod hoc verbum לָקַח inuenitur in voce paſſiua:poteſt etiam
ex eo per proportionem fingi actiua: quod etiam in aliis ver
bis poteſt fieri.

De verbis a iod incipientibus.

VErba a littera iod incipientia: plerumq; amittunt illã.
aut iod vertitur in vau tam in voce actiua quam paſſi-
ua:ponimuſq; exempli cauſa hoc verbum יָדַע ideſt ſci-
uit vel cognouit:quod verbũ in preterito indicatiui actiue vo
cis prime coniugationis & in preſenti: retinet tres litteras ſub
ſtantiales & formatur ex proportione aliorum verborum per
fectorum in eiſdem tempórib⁹. Sed in futuro huiuſmodi & in
imperatiuo plerumq; deficit iod littera ſubſtantialis prima:lit
tere vero que adduntur: veniunt cum cere hoc modo. אֵדַע vel
אֵדְעָה ſciam.m.&.f.תֵּדַע ſcies.m. תֵּדְעִי ſcies.f.יֵדַע ſciet.m.תֵּדַע
ſciet.f.

Plurali.

נֵדַע vel נֵדְעָה ſciemus.m.&.f.תֵּדְעוּ ſcietis.m.תֵּדַעְנָה ſcietis.f.
יֵדְעוּ ſcient.m.תֵּדַעְנָה ſcient.f. Et in hoc verbo littera ſubſtã
tialis media ſcribitur plerumq; cum patha:propterea quod lit
tera ſubſtantialis vltima eſt gutturalis.Quod ſi littera ſubſtan
tialis vltima non eſt aáin ſiue heth:tunc littera ſubſtantialis me
dia ſcribitur per cere.vt אֵרֵד deſcendam.אֵלֵךְ ideſt ambulabo
אֵשֵׁב habitabo ſiue ſedebo.Que verba ſi veniunt cum vau ad-
dita in principio:littere addite in futuro veniunt cum cere &
cum accentu:& littera ſubſtantialis media venit cum cegol in
hunc modum וַיֵּרֶד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב Et aliquando in vtriſq; verbis
littere futuri addite veniunt cum hiric.hoc modo. אִיקַץ תִּיקַץ
ideſt expergiſcar expergiſceris.אִיגַע תִּיגַע ideſt laborabo labo
rabis.& in quibuſdam verbis littere ſubſtantiales medie veni
unt cum patha ſiue cum holem:in hunc modum.אִיסַר caſtiga
bo.m.vel.f. תִּיסוֹר caſtigabis.m.Sunt etiam verba quedam in
cipientia a littera iod.que in proceſſu coniugatiõis non ãmit
tunt iod neq; vertunt in vau.cuiuſmodi eſt.יָטַב.i.benefecit:vt
Exo.1.וַיֵּיטֶב אֱלֹהִים ideſt & benefecit deus. Imperatiuus
explicatur hoc modo.דַּע vel דְּעָה ſcito.m.דְּעִי ſcito.f. דְּעוּ ſcito
te.m.דַּעְנָה.ſcitote.f. In verbis vero quorum littera ſubſtan
tialis vltima non eſt aliqua ex his quattuor אחהע:ſecunda per
ſona imperatiui maſculini ſingularis ſcribitur per cere in litte
ra ſubſtantiali media.hoc modo.רֵד.ideſt deſcende לֵךְ.i.am-
bula.שֵׁב ideſt ſede.Infinitiu⁹ explicatur hoc mõ יְדֹעַ:דַּעַת:דֵּעָה

scire. De voce passiua.
Vocis passiue verbum predictum in prima coniugatione litte ra substantialis prima hoc est iod in preterito & in presenti vertitur in vau ociosum. quia in hebreo he quattuor littere permutātur inter se. אהוי. & in hac voce preteritum & presens scribuntur per nun cum holem hoc modo. Indicatiuo modo. tempore preterito. נוֹדַע scitus fuit נוֹדְעָה scita fuit נוֹדַעְתָּ scitus fuisti נוֹדַעַתְּ scita fuisti. נוֹדַעְתִּי scitus vel scita fui. נוֹדְעוּ sciti vel scite fuerunt נוֹדַעְתֶּם sciti fuistis נוֹדַעְתֶּן scite fuistis. נוֹדַעְנוּ sciti vel scite fuimus. Presens explicatur hoc modo.
נוֹדָע qui est scitus. נוֹדָעָה que est scita נוֹדָעִים qui sunt sciti נוֹדָעוֹת que sunt scite. Futuri iod littera substantialis prima vertitur in vau cum dagues ad supplendum defectum littere nun preteriti sic: אִוָּדַע vel אִוָּדְעָה sciar. m. & f. תִּוָּדַע scieris. m. תִּוָּדְעִי scieris. f. יִוָּדַע scietur. m. תִּוָּדַע scietur. f. Plurali.
נִוָּדַע vel נִוָּדְעָה sciemur. m. & f. תִּוָּדְעוּ sciemini. m. תִּוָּדַעְנָה sciemini. f. יִוָּדְעוּ scientur. m. תִּוָּדַעְנָה scientur. f. Imperatiuus explicatur hoc modo. הִוָּדַע scire. m. הִוָּדְעִי scire. f. הִוָּדְעוּ scimini. m. הִוָּדַעְנָה scimini. f. Infinitiuus. הִוָּדַע vel הִוָּדֵעַ cognosci. Participium vocis passiue hoc modo. יָדוּעַ scitus יְדוּעָה scita יְדוּעִים sciti יְדוּעוֹת scite. Et predicta verba a iod incipientia carent secunda coniugatione. De tertia coniugatione.

Ertia coniugatio est: in qua iod littera substantialis prima vertitur in vau ociosam: & habet in principio he additam cum holem: & explicatur ad hunc modum.
Indicatiuo modo tēpore preterito. הוֹדִיעַ fecit scire. m. הוֹדִיעָה fecit scire. f. הוֹדַעְתָּ fecisti scire. m. הוֹדַעַתְּ fecisti scire. f. הוֹדַעְתִּי feci scire. m. & f. Plurali. הוֹדִיעוּ fecerunt scire. m. & f. הוֹדַעְתֶּם fecistis scire. m. הוֹדַעְתֶּן fecistis scire. f. הוֹדַעְנוּ fecimus scire. m. & f. Presens explicatur sic מוֹדִיעַ q facit scire. m. מוֹדִיעָה qui facit scire. f. מוֹדִיעִים qui faciunt scire. m. מוֹדִיעוֹת qui faciunt scire. f. Futuro littere addite scribuntur per holem: & iod littera substantialis prima vertitur in vau quod non profertur. hoc modo. אוֹדִיעַ vel אוֹדִיעָה faciā scire. תּוֹדִיעַ facies scire. m. תּוֹדִיעִי facies scire. f. יוֹדִיעַ faciet scire. m. תּוֹדִיעַ faciet scire. f.
Plurali.
נוֹדִיעַ vel נוֹדִיעָה faciemus scire. m. & f. תּוֹדִיעוּ facietis scire. m. תּוֹדַעְנָה facietis scire. f. יוֹדִיעוּ facient scire. m. תּוֹדַעְנָה facient scire. f. Et in quibusdam verbis iod littera substantialis prima non excluditur. vt Osee. 10. אֲיַסְּרֵם idest castigabo eos. Imperatiuus explicatur hoc modo. הוֹדַע fac scire. m. הוֹדִיעִי fac scire. f. הוֹדִיעוּ facite scire. m. הוֹדַעְנָה facite scire. f. Secunda persona imperatiui numeri singularis masculini aliquando habet litteram substantialem mediam cum cere. ad hunc modū. הוֹשֵׁב fac sedere. m. הוֹרֵד fac descendere. m. Aliquando tamen non amittitur iod. vt Psalmo. 5. הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ idest dirige in conspectu meo viam tuam. In voce quoq; passiua huius coniugationis vau ponitur pro iod. & declinatur ad proportionem tertie coniugationis vocis passiue verborum perfectorum. ad hunc modum. De voce passiua.
Indicatiuo modo tempore preterito. הוּדַע scitus fuit הוּדְעָה scita fuit הוּדַעְתָּ scitus fuisti. הוּדַעַתְּ scita fuisti הוּדַעְתִּי scitus vel scita fui. Ad hunc modum formantur alie persone. potest quoq; he cum holem poni pro surec. sic. הוֹדַע הוֹדְעָה. Presens explicatur ad hunc modum. מוּדָע qui est scitus מוּדָעָה que est scita מוּדָעִים qui sunt sciti מוּדָעוֹת que sunt scite. Futurum explicatur isto modo. אוּדַע vel אוּדְעָה sciar. m. & f. תּוּדַע scieris. m. תּוּדְעִי scieris. f. יוּדַע scietur. m. תּוּדַע scietur. f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus ad hunc modum explicatur הוּדַע sciri. Participium vero in hunc modū. מוּדָע scitus מוּדָעָה vel מוּדַעַת scita. מוּדָעִים Sciti מוּדָעוֹת scite. Quarta cōiugatio
Inuenitur quoq; hoc verbum יָדַע in voce actiua quarte coniugationis quadrate. vt. 1. Reg. cap. 21. וְאֶת הַנְּעָרִים יוֹדַעְתִּי & pueris meis condixi: & in voce passiua eiusdem quarte coniugationis iod littera substantialis prima vertitur in vau que profertur. & declinatur ex proportione vocis passiue quarte coniugationis hoc est הִתְפַּקֵּד. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. הִתְוַדַּע sciuit se. m. הִתְוַדְּעָה sciuit se. f. הִתְוַדַּעְתָּ sciuisti te. m. הִתְוַדַּעַתְּ sciuisti te. f. הִתְוַדַּעְתִּי Sciui me. m. & f.
Presens explicatur hoc modo. מִתְוַדַּע qui scit se מִתְוַדַּעַת que scit se. מִתְוַדְּעִים qui sciunt se. מִתְוַדְּעוֹת que sciunt se.
Futurum explicatur hoc modo. אֶתְוַדַּע vel אֶתְוַדְּעָה sciam me. m. & f. תִּתְוַדַּע scies te. m. תִּתְוַדְּעִי scies te. f. יִתְוַדַּע sciet se. m. תִּתְוַדַּע sciet se. f. In quibusdam tamen verbis iod non vertitur in vau. vt numeri. 1. וַיִּתְיַלְדוּ idest & numerati sunt per generationes. Imperatiuus explicatur hoc modo. הִתְוַדַּע scito te. m. הִתְוַדְּעִי scito te. f. הִתְוַדְּעוּ scitote vos. m. הִתְוַדַּעְנָה scitote vos. f. Infinitiuus vero ad hunc modum. הִתְוַדַּע cognoscere se
Sunt preterea alia verba a iod littera incipientia: cuiusmodi ē hoc יָצָא: que possunt declinari ex proportione horum verborum incipientium a iod. nisi quod aleph non profertur: quorum preteritum est huius modi. יָצָא exiuit. m. יָצְאָה exiuit. f. יָצָאתָ existi. m. יָצָאת existi. f. יָצָאתִי exiui. m. & f. Presens explicatur ad hunc modum. יוֹצֵא qui exit. יוֹצְאָה vel יוֹצֵאת que exit יוֹצְאִים qui exeūt יוֹצְאוֹת que exeūt. Futurum vero ad hūc modum. אֵצֵא vel אֵצְאָה exibo. m. & f. תֵּצֵא exibis. m. תֵּצְאִי exibis. f. יֵצֵא exibit. m. תֵּצֵא exibit. f. Imperatiuus explicatur hoc modo צֵא vel צְאָה exi. m. צְאִי exi. f. צְאוּ exite. m. צֶאנָה exite. f. In hoc modo aliquando reperitur iod substantialis prima. vt Geñ. 8. הַיְצֵא אִתָּךְ idest educ tecum. Infinitiuus vero ad hunc modum. יְצוֹא. l'. צֵאת. exire. Sunt preterea nōnulla verba a iod littera incipientia desinentia in aleph: de quibus postea dicetur: & propter illorum varietatem non ponūtur hic.
De verborum irregularium secundo modo.

Erborum imperfectorum secūdus modus est: illorum videlicet que sunt monosyllaba & quorum littera substantialis media est iod siue vau que non proferuntur: cuiusmodi sunt בִּין idest intelligere שׁוּב redire. in quorum preterito & presenti iod siue vau excluduntur. & hiric vel surec littere substantialis prime vertitur in camez ad hunc modum.
Indicatiuo modo tempore preterito. בָּן intellexit. m. בָּנָה intellexit. f. בַּנְתָּ intellexisti. m. בַּנְתְּ intellexisti. f. בַּנְתִּי intellexi. m. & f. Et ad hunc modum alie persone. Presens explicatur isto modo. בָּן qui intelligit בָּנָה que intelligit בָּנִים qui intelligunt בָּנוֹת que intelligunt. Futurum explicatur in hunc modū אָבִין intelligam. m. & f. תָּבִין intelliges. m. תָּבִינִי intelliges. f. יָבִין intelliget. m. תָּבִין intelliget. f. Aliquando littera substātialis prima per camez scribitur: qui profertur quasi holem. vt וַיָּקָם idest surrexit וַיָּעָף idest volauit. Aliquando etiam littera substantialis prima venit cum surec in hunc modum. אָשׁוּב vel אָשׁוּבָה redibo. m. & f. תָּשׁוּב redibis. m. תָּשׁוּבִי redibis. f. יָשׁוּב redibit. m. תָּשׁוּב redibit. f. Et similiter declinantur alia verba. Imperatiuus explicatur hoc modo. בִּין vel בּוֹן vel בִּינָה intellige. m. בִּינִי vel בּוֹנִי intellige. f. בִּינוּ vel בּוֹנוּ intelligite. m. בּוֹנֶנָה intelligite. f. Sunt quedam verba: quarum littera substantialis ē vau siue iod & in processu coniugationis non excluduntur sed proferuntur. vt numeri. 20. כִּי גָוַע אַהֲרֹן. i. quod defūctus esset aaron. & Psalmo. 39. שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ idest clamaui ad te. que verba declinantur secundum proportionem verborum perfectorū in prima vel secunda cōiugatione tantum. Infinitiuus explicatur hoc modo בּוֹן intelligere. In voce passiua huius cōiugationis non excluditur littera substantialis media hoc est iod: sed vertitur in vau sic. Indicatiuo modo tempore preterito. נָבוֹן fuit intellectus נָבוֹנָה fuit intellecta נְבוּנוֹתָ fuisti intellectus נְבוּנוֹת fuisti intellecta. נְבוּנוֹתִי fui intellectus uel fui intellecta. Presens explicatur hoc modo. נָבוֹן qui intelligitur. נְבוֹנָה que intelligitur נְבוֹנִים qui intelliguntur נְבוֹנוֹת que intelliguntur. Futurum explicatur hoc modo. אִבּוֹן intelligar. m. & f. תִּבּוֹן intelligeris. m. תִּבּוֹנִי intelligeris. f. יִבּוֹן intelligetur m. תִּבּוֹן intelligetur. f. Et quando littera substantialis media est aliqua harum quinq; אהחער littere futuri addite scribūtur per cere loco hiric: ad hunc modum. יֵעוֹר idest expergefiet.
Imperatiuus explicatur hoc modo. הִבּוֹן intelligere. m. הִבּוֹנִי intelligere. f. הִבּוֹנוּ intelligimini. m. הִבּוֹנֶנָה intelligimini. f. Infinitiuus explicatur hoc modo. הִבּוֹן intelligi. Participia vocis passiue בּוֹן qui intelligitur בּוֹנָה que intelligitur בּוֹנִים qui itelligūtur בּוֹנוֹת que intelliguntur. Et predicta verba que sunt monosyllaba in preterito indicatiui modi actiue vocis carent secunda coniugatione.

Ertia coniugatio est verborum transitiuorum hoc est quorum actio transit in tertiam personā. & in verbis absolutis transit in secundam personam & non amplius. in quibus he scribitur per cere. sic. Indicatiuo modo. tempore preterito. הֵבִין fecit intelligere. m. הֵבִינָה fecit intelligere. f. הֲבִינוֹתָ fecisti intelligere. m. הֲבִינוֹת fecisti intelligere. f. הֲבִינוֹתִי feci. intelligere. m. & f. Plurali. הֲבִינוֹנוּ fecimus intelligere. m. & f. Aliquando tamen he scribitur cū patha hoc modo הַבִינוֹתָ. aliquando in omnibus personis excluditur iod hoc modo. הֵבֶן הֵבַנְתָּ. Presens explicatur ad hunc modum.
מֵבִין qui facit intelligere מְבִינָה que facit intelligere מְבִינִים qui faciunt intelligere. מְבִינוֹת que faciunt intelligere. Futurum autem hoc modo. אָבִין vel אָבִינָה faciam intelligere. m. & f. תָּבִין facies intelligere. m. תָּבִינִי facies intelligere. f. יָבִין faciet intelligere. m. תָּבִין faciet intelligere. f. Imperatiuus explicatur hoc modo. הָבֵן vel הָבִין vel הָבִינָה fac intelligere. m. הָבִינִי fac intelligere. f. הָבִינוּ Facite intelligere. m. הָבֵנָּה vel הֲבִינֶנָה Facite intelligere. f. Imperatiui generis masculini numeri singularis littera substantialis prima loco cere aliquādo scribitur cum camez siue patha. vt Esaie. 42. וְאֵין אֹמֵר הָשַׁב idest & nō est qui dicat reuertere. Infinitiuus explicatur hoc modo. הָבֵן. l'. הָבִין facere intelligere. Gerundia vero circumloquimur per prepositiones harum quattuor litterarum. בכלם vt in superioribus sepe dictum est. Passiue vocis tertia coniugatio sic. Indicatiuo modo tempore preterito. הוּבַן intellectus fuit הוּבְנָה intellecta fuit הוּבַנְתָּ intellectus fuisti הוּבַנְתְּ intellecta fuisti הוּבַנְתִּי intellectus vel intellecta fui. Presens explicatur hoc modo.
הוּבָן qui intelligitur הוּבָנָה que intelligitur הוּבָנִים qui intelliguntur הוּבָנוֹת que intelliguntur. Futurū explicatur hoc modo. אוּבַן intelligar. m. & f. תּוּבַן intelligeris. m. תּוּבְנִי intelligeris f. יוּבַן intelligetur. m. תּוּבַן intelligetur. f. Imperatiuum hec coniugatio non habet. Infinitiuus explicatur hoc modo. הוּבַן Intelligi. Participium vocis passiue hoc modo.
מוּבָן qui intelligitur מוּבָנָה que intelligitur. מוּבָנִים qui intelliguntur מוּבָנוֹת que intelliguntur.

Varta coniugatio que dicitur quadrata est verborum in quibus littera substantialis tertia duplicatur. neq; excluditur ex medio vau. & explicatur in modum sequētem. Indicatiuo modo tempore preterito. בּוֹנֵן intellexit. m. בּוֹנְנָה itellexit. f. בּוֹנַנְתָּ intellexisti. m. בּוֹנַנְתְּ itellexisti. f. בּוֹנַנְתִּי intellexi. m. & f. & ad hunc modum alie persone formantur. Presens autem tempus hoc modo. מְבוֹנֵן qui intelligit מְבוֹנְנָה vel מְבוֹנֶנֶת que intelligit מְבוֹנְנִים qui intelligunt מְבוֹנְנוֹת que intelligunt. Futurum quoq; isto modo. אֲבוֹנֵן vel אֲבוֹנְנָה intelligam. m. & f. תְּבוֹנֵן intelliges. m. תְּבוֹנְנִי intelliges. f. יְבוֹנֵן intelliget. m. תְּבוֹנֵן intelliget. f. Imperatiuus modus hoc modo explicatur. בּוֹנֵן intellige. m. בּוֹנְנִי intellige. f. בּוֹנְנוּ intelligite. m. בּוֹנֵנָּה intelligite. f. Infinitiuus vero ad istum modum. בּוֹנֵן itelligere. In voce passiua huius quarte coniugationis vau littera substantialis media non excluditur: litteraq; substātialis tertia geminatur hoc modo. הִתְבּוֹנֵן idest intellectus est vel intellexit se: aut intellexit: quia actio huius verbi aliquando transit in secundam personam vt dictum est supra in verbis perfectis: & in fine clausule littera substantialis vltima scribitur per camez. vt Esaie. 1. עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן idest populus meus non intellexit. & explicatur sic. Indicatiuo modo tempore preterito.
הִתְבּוֹנֵן intellexit se. m. הִתְבּוֹנְנָה intellexit se. f. הִתְבּוֹנַנְתָּ intellexisti te. m. הִתְבּוֹנַנְתְּ itellexisti te. f. הִתְבּוֹנַנְתִּי itellexi me. m. & f. Presens autem hoc modo explicatur. מִתְבּוֹנֵן qui intelligit se מִתְבּוֹנְנָה vel מִתְבּוֹנֶנֶת que intelligit se מִתְבּוֹנְנִים qui intelligūt se מִתְבּוֹנְנוֹת que intelligunt se. Futurum etiam explicatur hoc modo. אֶתְבּוֹנֵן vel אֶתְבּוֹנְנָה intelligam me. m. & f. תִּתְבּוֹנֵן intelliges te. m. תִּתְבּוֹנְנִי intelliges te. f. יִתְבּוֹנֵן itelliget se. m. תִּתְבּוֹנֵן intelliget se. f. Plurali. נִתְבּוֹנֵן vel נִתְבּוֹנְנָה intelligemus nos. m. & f. תִּתְבּוֹנְנוּ intelligetis vos. m. תִּתְבּוֹנַנָּה intelligetis vos. f. יִתְבּוֹנְנוּ intelligent se. m. תִּתְבּוֹנַנָּה intelligent se. F. Et in fine clausule venit littera substantialis cum camez loco cere. vt Psalmo. 118. עֵדֹתֶיךָ אֶתְבּוֹנָן idest testimonia tua intelligam. Imperatiuus explicatur isto modo. הִתְבּוֹנֵן intellige te. m. הִתְבּוֹנְנִי intellige te. f. הִתְבּוֹנְנוּ intelligite vos. m. הִתְבּוֹנַנָּה intelligite vos. f. Infinitiuus autem in hunc modum הִתְבּוֹנֵן Intelligi. Participium vocis passiue isto modo. מִתְבּוֹנֵן qui intelligit se מִתְבּוֹנְנָה vel מִתְבּוֹנֶנֶת que intelligit se מִתְבּוֹנְנִים qui intelligunt se. מִתְבּוֹנְנוֹת que intelligunt se.

Er primam & tertiam coniugationem istorum verborum vnius syllabe possunt quoq; declinari alia verba monosyllaba desinētia in aleph cuiusmodi est hoc בּוֹא idest venit siue intrauit. nisi quod aleph non profertur: hoc modo. בָּא venit. m. בָּאָה venit. f. בָּאתָ venisti. m. בָּאת vēisti. f. בָּאתִי veni. m. & f. Presens vero explicatur hoc modo.
בָּא qui venit בָּאָה que venit בָּאִים qui veniunt בָּאוֹת que veniunt. Futurum autem ad hunc modum. אָבֹא vel אָבוֹאָה veniā. m. & f. תָּבֹא venies. m. תָּבֹאִי venies. f. יָבֹא veniet. m. תָּבֹא veniet. f. Imperatiuus modus explicatur hoc modo. בּוֹא vel בּוֹאָה veni. m. בּוֹאִי veni. f. בֹּאוּ venite. m. בֹּאנָה venite. f. Infinitiuus modus explicatur sic. בּוֹא venire.

Ertius verborum imperfectorum modus est: que in processu coniugationis amittunt he litteram substantialē tertiam vel vertitur in iod. cuiusmodi est hoc verbum גָּלָה quod habet camez in prima & secunda: & declinatur hoc modo. Indicatiuo modo. tempore preterito. גָּלָה reuelauit. m. גָּלְתָה reuelauit. f. גָּלִיתָ reuelauisti. m. גָּלִית reuelauisti. f. גָּלִיתִי reuelaui. m. vel. f. Plurali. גָּלוּ reuelauerunt. m. & f. גְּלִיתֶם reuelauisti. m. גְּלִיתֶן reuelauisti. f. גָּלִינוּ reuelauimus. m. vel. f. Presens explicatur ad hunc modū. גּוֹלֶה qui reuelat גּוֹלָה que reuelat גּוֹלִים qui reuelant גּוֹלוֹת que reuelant. Futuri littere que adduntur veniunt subscripto hiric preter aleph prime persone singularis que venit cum cegol hoc modo. אֶגְלֶה reuelabo. m. vel. f. תִּגְלֶה reuelabis. m. תִּגְלִי reuelabis. f. יִגְלֶה reuelabit. m. תִּגְלֶה reuelabit. f. Plurali. נִגְלֶה reuelabimus. m. vel. f. תִּגְלוּ reuelabitis. m. תִּגְלֶינָה reuelabitis. f. יִגְלוּ reuelabunt. m. תִּגְלֶינָה reuelabunt. f. Nonnunquam hoc futurum venit sine he vltima: & littera substantialis prima venit cum cegol. hoc modo אֶגֶל תֶּגֶל יֶגֶל נֶגֶל. Aliquando littere addite veniunt cum cere. vt Numeri. 16. אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם non aspicias ad munus illorum. Et cum littera substantialis prima vel secunda est aliqua harum quattuor אחהע tunc littera substantialis prima venit cum patha pro cegol: & littere addite possunt venire cum hiric siue cere. vt Exo. 19. וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל idest & castrametatus est illic israel. & Genesis. 47. וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם & defecit terra egypti. que verba veniunt a prima horum verborum positione חָנָה לָהָה. & quando littera substantialis prima est ain siue heth: vel he. littere addite possunt venire cum patha: sic.

אעלה Ascendam.m.vel.f.תעלה ascendes.m. תעלי ascēdes.f.
יעלה ascendet.m.תעלה ascendet.f.& quando veniunt sine he
vltima: veniunt hoc modo אעל תעל יעל & in verbis quorū lit
tera substantialis media est iod cuiusmodi est hoc היה idest fuit
he littera substātialis vltima excluditur.& iod relinquitur ocio
sa.sic. אהי Ero.m.vel.f.תהי Eris.m.vel.f.יהי Erit.m.vel.f.
Et in hoc verbo ראה idest vidit: iod tertie persone masculini
singularis venit cum patha quando venit cum vau in pricipio
hoc modo.וירא.i. & vidit.quod fit vt prolatio sit facilior ī hoc
verbo: quod est frequēs in sacra scriptura. Atque etiam ex hac
causa quod si iod cum hiric scriberetur: sonus esset similis hu-
ic verbo.ויירא quod venit aliquando cum simplici iod.idest &
timuit.cuius prima positio est ירא timuit.de quo in inferiori-
bus dicetur. Imperatiuus explicatur hoc modo.
גלה reuela.m.גלי reuela.f.גלו reuelate.m.גלינה reuelate.f.In-
finitiuus explicatur ad hūc modum.גלות ł גלה Reuelare. Vox
passiua prime huius coniugationis. Indicatiuo modo tempo
re preterito.נגלה reuelatus fuit.נגלתה reuelata fuit נגלית reue
latus fuisti נגלית reuelata fuisti נגליתי reuelatus vł reuelata fui.
Plurali. נגלו reuelati vel reuelate fuerunt נגליתם reuelati
fuistis נגליתן reuelate fuistis נגלינו reuelati vel reuelate fuim⁹.
Presens explicatur hoc modo.נגלה qui reuelatur נגלה que re-
uelatur נגלים qui reuelantur נגלות que reuelantur. In futuro
nun preteriti excluditur: quod suppletur per dages in littera
substantiali prima hoc modo.אגלה reuelabor.m.&.f.תגלה re
uelaberis.m.תגלי reuelaberis.f.יגלה reuelabitur.m.תגלה re
uelabitur.f. Plurali. נגלה reuelabimur.m.&.f.תגלו reue
labimini.m. תגלינה reuelabimini.f. יגלו reuelabuntur.m.
תגלינה reuelabuntur.f. Aliquando in hoc futuro excluditur
he vltima: quemadmodum in voce actiua ad sequentem mo-
dum אגל תגל יגל נגל Imperatiuus explicatur hoc mō.הגלה
reuelare.m.הגלי reuelare.f.הגלו reuelemini.m הגלינה reuele
mini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum.הגלות vel הגלה re
uelari. Participiū vocis passiue hoc modo.גלוי reuelatus גלויה
reuelata גלוים reuelati גלוית reuelate. De secūda cōiugatiōe.

Ecunda coniugatio verborum que dicuntur grauia ꝓ
pterea quod littera substantialis media scribitur cū da-
ges: & declinatur ex proportione verborum pfecto-
rum secunde coniugationis hoc modo. Indicatiuo modo tē
pore preterito.גלה reuelauit.m.גלתה reuelauit.f. גלית reuela
sti.m.גלית reuelasti.f.גליתי reuelaui.m.&.f. & ad hunc modū
alie persone. Presens explicatur hoc modo.מגלה qui re-
uelat מגלה que reuelat מגלים qui reuelant מגלות que reuelant
Futurum autem ad hunc modum.אגלה reuelabo.m.&.f.תגלה
reuelabis.m.תגלי reuelabis.f.יגלה reuelabit.m. תגלה reuela-
bit.f. In hoc futuro quemadmodum in futuro prime coniuga
tionis supra memorate aliquando he vltima excluditur.ad hūc
modum. אגל תגל יגל נגל Imperatiuus hunc in modum expli
catur גלה reuela.m.גלי reuela.f.גלו reuelate.m. גלינה reuelate
f. Infinitiuus autem exit in hunc modum.גלות reuelare. Cō
iugationis huius vox passiua sic. Indicatiuo modo tempore p̄
terito.גלה reuelatus fuit גלתה reuelata fuit גלית reuelatus fui-
sti גלית reuelata fuisti גליתי reuelatus vel reuelata fui. Plu:
גלו reuelati vel reuelate fuerunt.גליתם reuelati fuistis גליתן re
uelate fuistis.גלינו reuelati vel reuelate fuimus. Presens expli-
catur ad hunc modū.גלה qui reuelatur גלה que reuelatur גלים
qui reuelantur גלות que reuelantur. Futurū āt isto modo ex-
plicatur.אגלה reuelabor.m.&.f.תגלה reuelaberis.m תגלי re-
uelaberis.f.יגלה reuelabitur.m.תגלה reuelabitur.f. Imperati-
uum non habet hec vox. Infinitiuus autem explicatur hoc mō
גלות reuelari. Participium vocis passiue hoc modo.מגלה reue
latus מגלה reuelata מגלים reuelati מגלות reuelate.

De tertia coniugatione.

Ertia coniugatio est verborum: quorum actio transit
in tertiam personam.& declinatur ad ꝓportionē ver-
borum perfectorum tertie coniugationis ad hunc mo-
dum. Indicatiuo modo tempore preterito. הגלה vel הגלה
fecit reuelare.m.הגלתה fecit reuelare.f.הגלית fecisti reuelare.
m.הגלית fecisti reuelare.f.הגליתי vel הגליתי feci reuelare.m.&
f.& ad hunc modum formari possunt persone numeri pluralis
Et quando littera substantialis prima est áin vel heth: tunc he
addita & áin siue heth subscribuntur per cere siue cegol.vt thre
norum.2.העלו עפר על ראשם idest fecerunt ascendere puluerē
super caput suum. Presens vero explicatur ad hunc modum.
מגלה qui facit reuelare מגלה que facit reuelare.מגלים qui faci-
unt reuelare מגלות que faciunt reuelare. Futurum autem isto
modo explicatur.אגלה faciam reuelare.m.&.f.תגלה facies re-
uelare.m.תגלי facies reuelare.f.יגלה faciet reuelare.m. תגלה
faciet reuelare.f. Imperatiuus ad hunc modum explicatur.
הגלה fac reuelare.m.הגלי fac reuelare.f.הגלו facite reuelare.m.
הגלינה facite reuelare.f. Cōiugationis huius vox passiua sic.
Indicatiuo modo tempore preterito.הגלה reuelat⁹ fuit הגלתה
reuelata fuit הגלית reuelatus fuisti הגלית reuelata fuisti הגליתי
reuelatus vel reuelata fui. Presens aūt explicatur hoc modo.
מגלה qui reuelatur מגלה que reuelatur מגלים qui reuelantur
מגלות que reuelantur. Futurum vero explicatur hoc modo.
אגלה reuelabor.m.vel.f.תגלה reuelaberis.m. תגלי reuelabe-
ris.f.יגלה reuelabitur.m.תגלה reuelabitur.f. Imperatiuū hec
vox non habet. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. הגלה
הגלה reuelari. Verba supradicta desinentia in he non reperiū-
tur in voce actiua quarte coniugationis quadrate.reperiuntur
tamen in passiua.& declinantur ex proportione verborū per-
fectorum passiue vocis quarte coniugationis sic. Indicatiuo
modo tempore preterito התגלה reuelabit se.m.התגלתה reue-
labit se.f.התגלית reuelasti te.m.התגלית reuelasti te.f.התגליתי
reuelaui me.m.&.f.& ad hunc modum persone numeri plura
lis. Presens huius vocis explicatur sic.מתגלה q reuelat se מתגלה
que reuelat se מתגלים qui reuelant se מתגלות que reuelant se.
Futurum autem explicatur hoc modo.אתגלה vel אתגל reuela
bo me.m.&.f.תתגלה reuelabis te.m. תתגלי reuelabis te.f.
יתגלה reuelabit se.m.תתגלה reuelabit se.f. Imperatiuus vero
explicatur hoc modo. התגלה reuelare.m. התגלי reuelare.f.
התגלו reuelamini.m.התגלינה reuelamini.f. Infinitiuus autē
ad hunc modum.התגלות vel התגלה reuelari.

Vartus modus defectiuorum verborū est: qn̄ ex tribus
litteris substantialibus deficit aliqn̄ prima & tertia. aut
deficit prima & non profertur tertia. Esto exēpli causa
hoc verbū נטה idest declinauit siue extendit.quod verbum in
flectitur per primam coniugationem actiuam & passiuā. Pre-
teritum vero & presens possunt inflecti ex proportione verbo
rum predictorum in he desinentium. & in futuro excluditur
nun littera substantialis prima que suppletur per dagues im-
positum littere sequenti. Futurum vero explicatur hoc mo
do. אטה declinabo.m.&.f. תטה declinabit.m.
תטי declinabit.f.יטה declinabit.m.תטה declinabit.f. Plurali.
נטה declinabimus.m.&.f.תטו declinabitis.m.תטינה declina-
bitis.f.יטו declinabunt.m.תטינה declinabūt.f. In hoc futuro
aliqn̄ ex litteris tribus substantialibus deficit prima & tertia.
& littere addite scribuntur cū cere & aleph cū cegol hoc modo
אט תט יט נט Prouer.4.אל תט ימין ושמאל nō declines ad dex
trā neq; ad sinistrā. Aliqn̄ littere addite futuri scribuntur p hi-
ric.vt.4.Re.9.ויז מדמה idest sparsit de sanguine suo.quod ver
bum habet originem ab hoc verbo.נזה. Imperatiuus & in
finitiuus veniunt cum nun littera substantiali prima ad modū
sequētē.נטה declina.m.נטי Declia.f.נטו decliate.m. נטינה de
clinate.f. īfinitiu⁹ נטות ł נטה declinare. Vocis passiue prima

coniugatio.נטה declinatus fuit.נטתה declinata fuit.נטית decli
natus fuisti.נטית declinata fuisti.נטיתי declinatus vel declina-
ta fui. plurali. נטו declinati vel declinate fuerunt. נטיתם
declinati fuistis.נטיתן declinate fuistis. נטינו declinati vel de-
clinate fuimus. Et aliquando in singulari littera substantialis
media scribitur cum hiric.ad hunc modum.נטית נטיתי.& in
tertia persona plurali he littera substātialis vltima aliqn̄ verti
tur in iod.vt Numeri.24.כנחלים נטיו vt torrentes inclinati
sunt. pro quo nos habemus.vt valles nemorose. Presens autē
explicatur hoc modo.נטה qui declinatur נטה que declinatur.
נטים qui declinantur נטות que declinantur. Futurum quo-
q; explicatur hoc mō.אנטה declinabor.m.vel.f.תנטה declina
beris.m.תנטי declinaberis.f.ינטה declinabitur.m. תנטה decli
nabitur.f. Cui futuro aliquando deficit he vltima quemadmo-
dum & in voce actiua: ad hunc modum.אנט תנט ינט Impera
tiuus explicatur hoc modo.הנטה declinare.m.הנטי declinare.
f.הנטו declinemini.m.הנטינה declinemini.f. Infinitiuus hoc
modo explicatur.הנטות ł הנטה Declinari. Participia vocis pas
siue hoc modo.נטוי declinatus נטויה declinata.נטוים declina
ti נטויות declinate.

Ertia coniugatio supradicti verbi est in qua deficit nū
littera substantialis prima in omnibus modis & tēpori
bus: que suppletur per dagues in littera substātiali me-
dia: ad hunc modum. Indicatiuo modo tpe preterito.
הטה fecit declinare.m.הטתה fecit declinare.f.הטית fecisti decli
nare.m.הטית fecisti declinare.F.הטיתי feci declinare.m. & .F.
Plurali. הטו fecerunt declinare.m.vel.F.הטיתם fecistis decli
nare.m.הטיתן fecistis declinare.F.הטינו fecimus declinare.m.
vel.F. Presens vero explicatur hoc modo. מטה qui facit
declinare.מטה que facit declinare.מטים qui faciunt declinare.
מטות que faciunt declinare. Futurū aūt in hunc modū.
אטה faciam declinare.m.&.f.תטה facies declinare.m. תטי faci
es declinare.f. יטה faciet declinare.m. תטה faciet declinare.f.
Plurali. נטה faciemus declinare.m.vel.f.תטו facietis decli-
nare.m. תטינה facietis declinare.f. יטו facient declinare.m.
תטינה facient declinare.f. In hoc futuro nonnunquam defici
unt prima & tertia littera ex tribus substātialibus quemadmo
dum in voce actiua prime coniugatiōis. hoc mō.אט תט יט נט.
Imperatiuus ad hunc modum explicatur הטה fac declinare.m
הטי fac declinare.F.הטו Facite declinare.m.הטינה Facite decli
nare.F. In hoc imperatiuo in masculino singulari excluditur
nonnunquam he vltima.vt Prouer.22.הט אזנך ושמע.i. incli
na aurem tuam & audi. Infinitiuus aūt explicatur hoc mō.
הטות ł הטה Facere declinare. Vocis passiue tertia coniugatio.
Indicatiuo modo tempore preterito.הטה declinat⁹ fuit הטתה
declinata fuit הטית declinatus fuisti הטית decliata fuisti הטיתי
declinatus vel declinata fui. Presens explicatur hunc in modū.
מטה qui declinatur מטה que declinatur מטים qui declinantur
מטות que declinantur. Futurum explicatur hoc modo. אטה de
clinabor.m.&.F.תטה declinaberis.m.תטי declinaberis.F.יטה
declinabitur.m.תטה declinabitur.F. Imperatiuus in hac voce
deficit. Infinitiuus autem exit ad hunc modum.הטות declinari
Cum vero prima littera ex tribus substantialibus est aleph cu
iusmodi est.אבה idest voluit: littere futuri addite veniunt cum
holem.sic.אבה volam.m.&.F.תאבה voles.m. תאבי voles.F.
יאבה volet.m.תאבה volet.F. Sunt qui dicant hoc verbum נטה
posse inflecti per vocem passiuam quarte coniugationis ad
modum verborum desinentium in he: de quibus dictū ē in su
perioribus hoc mō: התנטה declinatus est התנטתה declinata ē.

St preterea verbū ירא hoc est timuit: cuius littera sub-
stantialis prima est iod & tertia aleph que non profer
tur.& inflectitur ad proportionem huius verbi פעל &
declinatur per primam coniugationem: in quo aliquando nō
profertur iod.& nonnunquam iod vertitur in vau.& in prete
rito & in presenti iod profertur ad hunc modum. Indicatiuo
modo tempore preterito.ירא timuit.m.יראה timuit.F.יראת
timuisti.m.יראת timuisti.F.יראתי timui.m.vel.F. Plurali.
יראו timuerūt.m.vel.F.יראתם timuistis.m.יראתן timuistis.f.
יראנו timuimus.m.vel.F. Nonnunquam huius temporis res
littera secunde persone masculini & feminini pluralis scribitur
subiecto camez hoc modo.יראתם יראתן & quando est in fine
clausule: seba littere substantialis medie vertitur in cere accen
tu in eadem collocato. vt Gen.18.כי יראה idest quia timuit.
Presens huius verbi explicatur sic.ירא qui timet יראה que ti
met יראים qui timent יראות que timet. Futurum autem ī hūc
modum.אירא timebo.m.&.F.תירא timebis.m.תיראי timebis
F.יירא timebit.m.תירא timebit.F. Plurali. נירא timebi-
mus.m.&.F.תיראו timebitis.m.תיראנה timebitis.F. ייראו ti
mebunt.m.תיראנה timebunt.F. Futurum hoc scribitur cū iod
littera substantiali prima que tamen non profertur. In fine ve
ro clausule: seba littere substantialis medie vertitur in camez ac
centu in eadem collocato.vt Leuitici.19.איש אמו ואביו תיראו
Vnusquisq; matrem suam & patrē suum timeat. In tertiis quo
q; personis masculini singularis & pluralis aliquando deficit
iod littera substantialis prima.& iod que apponitur est futuri.
vt.1.Rex.17.וירא שאול מלפני דוד & timuit saul ante dauid.&
alia reperiuntur ad hunc modum. In feminino etiam plurali
aliquando deficit he vltima & aleph non profertur. vt Exo.1.
ותיראן המילדות idest timebāt obstetrices. Causa autem cur
futurum scribitur cum iod littera substantiali est quia sine illa
mutaret significationem. Et significaret videre: ab hoc verbo
ראה.idest vidit. Imperatiuus autem explicatur sic.
ירא time.m.יראי time.f.יראו vł יראו timete.m.יראנה timete
.f. In secunda persona masculini pluralis aliquando non pro-
fertur aleph.vt Iosue.24.יראו את יהוה idest timete dominū.
In feminino quoq; plurali non profertur aleph: vt assignetur
differentia vocis inter coniugationem huius verbi ירא quod
est timere: & coniugationē alterius ראה quod est vidit. quia si
proferatur aleph significat videre. Infinitiuus explicatur ad
hunc modum.ירוא timere. Infinitiuus preterea vt sepe dictū
est prepositis prepositionibus illarum quattuor litterarū בכלם
ponitur pro gerundiis & subiunctiuo: & scribuntur cum hiric:
& iod littera substantialis prima non profertur. hoc mō ביראי
.i. in timendo. Aliquando lamed addita scribitur cum cere: &
excluditur iod littera substantialis prima.vt.1.Regū.18. לירא
מפני דוד.i. vt timeret coram dauid. Vocis passiue prima coniu
gatio in cuius preterito iod substantialis prima vertitur ī vau
ociosam.vt. Indicatiuo modo tempore preterito נורא formi-
datus fuit נוראה formidata fuit.נוראת formidatus fuisti. נוראת
formidata fuisti נוראתי Formidatus vel formidata fui.
Presens autem explicatur hoc modo נורא qui formidatur
נוראה que formidatur נוראים qui formidantur נוראות que for
midantur. In futuro & in imperatiuo iod littera substantialis
prima vertitur in vau que profertur in hūc modum.אורא for
midabor.m.&.f.תורא formidaberis.m.תוראי formidaberis.f.
יורא formidabitur.m.תורא formidabitur.f. Imperatiuus ex-
plicatur hoc mō.הורא formidari.m.הוראי formidari.f. הוראו
formidemini.m.הוראנה formidemini.f. Infinitiuus explica-
tur hoc modo.הורא formidari. Hoc verbum caret participi-
is vocis passiue quoniam est neutrum.

Vnt alia verba quorum littera substantialis prima ex
tribus est iod & vltima he. cuiusmodi est hoc ירה. idest
docuit. siue proiecit. quod in presenti & in p̄terito pri-
me coniugationis inflectitur ad proportionem verborum de
sinentium in he: de quibus supra dictum est.& in futuro nō pro
fertur iod. hūc in modū אירה docebo.m.&.f.תירה docebis.m.

תירי docebis.f. ירה docebit.m. תירה docebit.f. & aliquãdo ex
hoc futuro excluditur he vltima hoc modo. איר תיר ירי vt Ezech.
31. וייף בגדלו & erat pulcherrimus in magnitudine sua. Impe
ratiuus explicatur in hunc modum. ירה doce.m. ירי doce.f.
ירו docete.m. ירינה docete.f. Infinitiuus autem ad hunc modũ
ירות .ז. ירה docere. Vox passiua huius coniugatiõis iflectitur ad
modũ vocis passiue precedentis coniugationis loco aleph lit-
tere posita he in vltima littera ex substãtialibus. & participiũ
eiusdem vocis exit in modũ sequentẽ. ירוי qui docetur ירויה
que docetur ירוים qui docentur ירוות que docentur.

Tertie coniugationis verborum forma est quorũ actio
plerumq; transit in tertiam personam: nonnunquam
tamen manet actio in secunda sic.
הורה fecit docere vel docuit.m. הורתה fecit docere.f. הורית fe
cisti docere.m. הורית fecisti docere.f. הוריתי feci docere.m.&.f.
Plurali. הורו fecerũt docere.m.&.f. הוריתם fecistis docere.m.
הוריתן fecistis docere.f. הורינו fecimus docere.m.&.f. Presens
explicatur ad hũc modũ. מורה qui docet מורה que docet מורים
qui docent. מורות que docent. Futurum autem ad hunc modũ.
אורה docebo.m.&.f. תורה docebis.m. תורי docebis.f. יורה do-
cebit.m. תורה docebit.f. Futurum hoc aliqñ excludit he litterã
vltimam hoc modo. אור תור יור. vt. 4. Reg. 13. ויאמר אלישע
ירה ויור .i. & dixit eliseus iace sagittã: et iecit. Imperatiuus ex-
plicatur hoc modo. הורה doce.m. הורי doce.f. הורו docete.m.
הורנה docete.f. Infinitiuus vero ad hunc modũ. הורות facere
docere. Ex hac cõiugatiõe formari põt vox passiua: vau cũ ho
lẽ prime syllabe mutata in vau cũ surec hoc mõ. הורה doct⁹ fuit
הורתה docta fuit הורית doct⁹ fuisti הורית docta fuisti. הוריתי do
ctus vel docta fui. Presens aũt ad hunc modũ. מורה doctus מורה
docta מורים docti מורות docte. Futurum explicatur hoc modo
אורה docebor.m.&.f. תורה doceberis.m. תורי doceberis.f. יורה
docebitur.m. תורה docebitur.f. Imperatiuus huius vocis defi
cit. Infinitiuus autem explicatur sic. הורות doceri.

Est alia forma verborũ in quibus littera substantialis vl
tima est aleph que nõ profertur: qualia sunt. מצא idest
inuenit. קרא idest vocauit: quibus in discursu cõiuga
tionis ex substantialibus littera nulla deficit: preter quã cũ ver
bum incipit a nun siue iod. de quibus dictum est in superiori-
bus. nunc dicendũ de iis que incipiunt a quacũq; alia littera: &
ponũtur hoc in loco quia inflectuntur ad modũ verborũ desi
nentium in he. hoc modo. Indicatiuo modo tempore pre-
terito. קרא vocauit.m. קראה vocauit.f. קראת vocasti.m.
קראת Vocasti.f. קראתי Vocaui.m.&.f. Presens explica
tur ad hunc modum. קורא qui vocat. קוראה que vocat.
קוראים qui vocant קוראות que vocant. Futurũ aũt hoc mõ
אקרא uel אקראה Vocabo.m.&.f. תקרא Vocabis.m.
תקראי vocabis.f. יקרא Vocabit.m. תקרא Vocabit.f.
Imperatiuus aũt ad hunc modum. קרא Voca.m. קראי Vo
ca.f. קראו uocate.m. קראנה uocate.f. Imperatiuo feminini
pluralis deficit aliqñ he: & aleph nõ ꝓfertur. vt Ruth. 1. קראן
לי מרא .i. Vocate me amaram. Nonnunquam littera substan-
tialis prima legitur cum hiric. & aleph profertur. vt Exo. 2.
קראן לו ויאכל לחם idest Vocate eum & comedat panem. Infi
nitiuus sic. קראת .ז. קרא .ז. קרא Vocare. Vox passiua huius
coniugationis sic. Indicatiuo modo tempore preterito.
נקרא Vocatus fuit נקראה Vocata fuit נקראת Vocatus fuisti.
נקראת Vocata fuisti נקראתי Vocatus uel uocata fui.
Presens autẽ explicatur hoc modo. נקרא qui uocatur נקראה
que uocatur נקראים qui uocantur נקראות que uocantur.
Futurum ad hunc modum explicatur. אקרא Vocabor.m.&.f.
תקרא Vocaberis.m. תקראי Vocaberis.f. יקרא uocabitur.m.
תקרא Vocabitur.f. Imperatiuus autem explicatur sic. הקרא
Vocare.m. הקראי vocare.f. הקראו Vocemini.m. הקראנה
Vocemini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum. הקרא
Vocari. Participium vocis passiue hoc modo. קרוא voca
tus קרואה vocata קרואים vocati, קרואות vocate.

Est aliud verbum cuius littera substantialis prima atq;
vltima est nun: hoc modo. נתן idest dedit. quod verbũ
inuenitur solum in prima coniugatione in cuius dis-
cursu aliquando excluditur nun prima. aliquando vltima. ali-
quando vtraq;: & geminatur media. & in preterito prime con
iugationis excluditur nun vltima scilicet in prima & secũda p-
sona singulari & plurali: que suppletur per dagues littere seqn
tis: hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito.
נתן dedit.m. נתנה dedit.f. נתת dedisti.m. נתת dedisti.f. נתתי
dedi.m.&.f. Plurali נתנו dederunt.m.&.f. נתתם de
distis.m. נתתן dedistis.f. נתנו vel נתננו dedimus.m.&.f.
Aliquando in secunda persona masculini singularis excludi-
tur nun prima & vltima: & tau in medio duplicatur vt supra di
ctum est. vt. 2. Regum. 22. ואויבי תתה לי ערף idest & inimicos
meos dedisti mihi dorsum. quo in verbo ponitur dagues in
vtraq; littera duplicata. quia dagues prime supplet defectum
nun prioris: & secunde: nun posterioris. Presens explicatur ad
hunc modum. נותן qui dat נותנה vel נותנת que dat. נותנים q
dant נותנות que dant. Futurum autem isto modo. אתן
vel אתנה dabo.m.&.f. תתן dabis.m. תתני dabis.f.
יתן dabit.m. תתן dabit.f. Plurali. נתן vel נתנה
dabimus.m.&.f. תתנו dabitis.m. תתננה vel תתנה dabitis.f.
יתנו dabunt.m. תתנה dabunt.f. In hoc futuro & in im
peratiuo & in infinitiuo deficit nun littera substantialis prima
& suppletur per dagues tau littere sequentis. Imperatiuus
ad hunc modũ explicatur. תן da.m. תני da.f. תנו date.m. תנינה
date.f. Aliquando tamen masculinum singulare & femini-
num plurale exeunt huc in modum. תנה .i. da.m. vel date.F.
Infinitiuus ad hunc modum explicatur. נתון .ז. תת Dare.
Et quando infinitiuus venit sine nun & iungitur prepositioni
bus beth siue lamed siue caph: per quas circumloquimur gerũ
dium: tunc tau prima scribitur sine dagues. hoc modo. בתת .i.
in dãdo: & cum mem venit cum dagues: hoc modo. מתת .i. de
dando. & inuenitur hic infinitiuus cum littera nun addita in
fine. vt. 3. Reg. 6. לתתן שם את ארון ברית יהוה idest vt darent il
lic arcam federis domini.

Vox passiua huius coniugationis inflecti potest per pas
siuam vocem prime coniugationis huius verbi נגש .i.
accessit. de qua dictum est superius. & hoc verbum נתן
non inuenitur in reliquis tribus coniugationibus preter quã
in voce passiua tertie coniugationis. vt Leuitici. 11. וכי יותן מים
idest quando dabitur aqua. & dicunt hebrei: quod quia verbũ
hoc reperitur in voce passiua: quod ex proportione possumus
formare actiuam ad hunc modum. הנתין idest fecit dare.

De verbis duplicatis.

Sunt quedam verba que ex tribus litteris substantiali-
bus habent duas vltimas easdem hoc est duplicatas. cu
iusmodi sunt hec.
בזז diripuit. גזז totondit. דלל attenuatus est. חנן misert⁹
est. סבב circuiuit. שלל spoliauit. תמם consumpsit.
siue impleuit. He vero littere quas diximus duplicari: aliqñ
veniunt simplices. vt תם cuius tres littere substantiales sunt
תמם Et prima littera per dages scribitur. In processu vero cõ-
iugationis hec verba duplicata aliquando veniunt integra ad
modum verborum perfectorum. aliquando vero excluditur lit
tera substantialis media: que suppletur per dages impositum
vltime littere. Qui defectus plerumq; reperitur in verbis pri-
me & secunde coniugationis tam in voce actiua quam passiua
quemadmodum in verbo sequenti liquet. Indicatiuo mo-

do. tempore preterito. סב circuiuit.m. סבה circuiuit.f. סבות cir
cuisti.m. סבות circuisti.f. סבותי circuiui.m.&.f. Plurali.
סבו circuierunt.m.&.f. סבותם circuistis.m. סבותן circuistis.F.
סבונו circuiuimus.m.&.F. Presens explicatur ad hũc modũ.
סב qui circuit סבה que circuit סבים qui circueunt סבות que cir
cueunt. Futurum autem ad hunc modum. אסוב circuibo.
m.&.F. תסוב circuibis.m. תסובי circuibis.F. יסוב circuibit.m.
תסוב circuibit.f. Plu. נסוב circuibimus.m.&.f. תסבו cir-
cuibitis.m. תסובנה .ז. תסובינה circuibitis.F. יסבו circuibunt.m.
תסובינה circuibunt.f. Cum vero futurum hoc scribitur per
vau in principio: holem littere substantialis prime vertitur in
camez qui profertur quasi holem. vt Deut. 2. ונסב את הר שעיר
hoc est circuiuimus montem seir. Imperatiuus in hunc mo
dum explicatur. סוב circui.m. סובי circui.F. סובו circuite.m.
סובינה circuite.F. Infinitiuus autem ad hunc modum.
סוב Circuire. Vox passiua huius coniugationis. Indicatiuo
modo tempore preterito. נסב circundatus fuit נסבה circun
data fuit נסבות circũdatus fuisti נסבות circũdata fuisti נסבותי
circundatus vel circundata fui. Plu. נסבו circũdati vel cir
cundate fuerunt נסבותם circundati fuistis נסבותן circundate
fuistis נסבונו circundati vel circundate fuimus. Hec vox pas
siua potest etiam inflecti ex proportione verborũ que sequũ-
tur פעל פעל פעל hoc modo נסב נסב נסב idest circundatus est.
& potest etiam inflecti ex proportione illorum trium modo-
rum in omnibus personis. Sed in sacra scriptura vsitatior est
primus modus. Presens explicatur ad hunc modum.
נסב vel נסב qui circundatur נסבה que circundatur נסבים qui
circundantur נסבות que circundantur. Futurum autem in
hunc modum. אסוב circundabor.m.&.F. תסוב circunda
beris.m. תסובי circundaberis.F. יסוב circundabitur.m. תסוב
circundabitur.F. Imperatiuus explicatur hoc modo.
הסוב vel הסב circundare.m. הסבי circundare.F. הסבו circun-
demini.m. הסבינה circundemini.F. Infinitiuus autem ad
hunc modum. הסב vel הסב circundari. Participium vocis pas-
siue hoc modo. סוב qui circundatur סובה que circũdatur סובים
qui circundantur סובות que circundantur.

Tertia coniugatio verborum transeuntium in tertiam
personam. que inflectuntur ad hunc modum. הסב vel
הסב Fecit circundare.m. הסבה Fecit circũdare.f. הסיבות
Fecisti circundare.m. הסיבות fecisti circundare.f. הסיבותי feci
circundare.m.&.F. Plurali. הסבו Fecerunt circunda
re.m.&.f. הסיבותם Fecistis circundare.m. הסיבותן fecistis circũ
dare.F. הסיבונו Fecimus circundare.m.&.F. Presens explica-
tur ad hunc modum. מסב qui facit circundare מסיבה que facit
circundare. מסיבים qui faciunt circundare מסיבות que faciunt
circundare. Futurum autem isto modo. אסב vel אסבה fa
ciam circundare.m.&.f. תסב facies circundare.m. תסבי Facies
circundare.F. יסב faciet circundare.m. תסב faciet circũdare.F.
Plurali. נסב vel נסבה faciemus circundare.m.&.f. תסבו Fa-
cietis circundare.m. תסיבנה facietis circundare.F. יסבו Faciet
circundare.m. תסיבנה Facient circundare. F. Imperatiuus
hoc modo explicatur. הסב Fac circundare.m. הסבי Fac circũ
dare.F. הסבו Facite circundare.m. הסבנה Facite circundare.F.
Infinitiuus autẽ ad hũc modum הסב .ז. הסב .ז. הסב Facere circũ
dare. Vox passiua huius coniugationis inflectitur prima syl
laba scripta cum surec hoc modo. Indicatiuo modo. tem
pore preterito. הוסב Fuit circundatus הוסבה fuit circun
data הוסבות fuisti circundatus הוסבות fuisti circundata הוסבותי
Fui circundatus vel circundata. Plurali.
הוסבו Fuerunt circundati vel circundate. הוסבותם Fuistis circũ
dati הוסבותן Fuistis circundate הוסבונו Fuimus circundati vel
circundate. Presens ad hunc modum explicatur.
מוסב qui circundatur מוסבה que circundatur מוסבים qui circũ
dantur מוסבות que circundantur. Futurum autem ad hunc
modum. אוסב circundabor.m. vel.f. תוסב circũdaberis.m.
תוסבי circundaberis.f. יוסב circundabitur.m. תוסב circunda-
bitur.f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus au
tem exit in hunc modum. הוסב Circundari. Et per quartam
coniugationem quadratam inflectuntur verba duplicata sine
alicuius littere defectu: & tam in voce actiua quam in passiua
possunt declinari per quartam coniugationem verborum per
fectorum. vt רומם idest exaltauit. התרומם idest exaltatus ẽ vel
exaltauit se.

Sunt etiam verba quedam habentia quattuor litteras
substantiales: quorum tres sunt differentie. prima est
verborum que nullam duplicant litteram ex illis: cuius
modi sunt hec. כרבל idest inuoluit. כרסם conculcauit. פרשז ex
tendit. Secunda est verborum quorum tertia & quarta littera
sunt eadem: quia geminatur. vt אמלל .i. defecit aut egrotauit.
vel succisus est. Tertia est verborum: quorũ prima & tertia lit-
tera sunt eadem atq; pari modo secunda & quarta. cuiusmodi
sunt hec. כלכל idest pauit vel sustentauit כרכר saltauit. סכסך in
uoluit קרקר destruxit. שעשע delectauit. que tres verborũ diffe
rentie: per secundam coniugationem inflectuntur: tam in voce
actiua quam in passiua: que in tertia littera recipiunt dagues.
& quãquam hec verba non reperiantur nisi per secundam con
iugationem inflexa: nihilominus ex proportione possunt p
alias tres coniugationes declinari. & in processu coniugatiõis
nullam ex quattuor substantialibus amittunt. hoc modo.

Secunda coniugatio.

Indicatiuo modo. tempore preterito. כלכל sustẽtauit.m.
כלכלה sustentauit.f. כלכלת sustentasti.m. כלכלת sustentasti.f.
כלכלתי sustentaui.m.&.f. Plurali. כלכלו sustenta-
uerunt.m.&.f. כלכלתם sustentastis.m. כלכלתן sustentastis.f.
כלכלנו sustentauimus.m.&.f. Presens explicatur ad hunc
modum. מכלכל qui sustentat מכלכלה vel מכלכלת que sustẽtat
מכלכלים qui sustentant מכלכלות que sustentant. Quando lit-
tera substantialis vltima est ain siue heth subiicitur illis patha
in singulari ad hunc modum. משעשע idest qui delectatur. Fu
turum explicatur ad hunc modum אכלכל vel אכלכלה Susten
tabo.m.&.f. תכלכל sustentabis.m. תכלכלי sustentabis.f. יכלכל
sustentabit.m. תכלכל sustentabit.f. Plurali. נכלכל
vel נכלכלה sustentabimus.m.&.f. תכלכלו sustentabitis.m.
תכלכלנה sustentabitis.f. יכלכלו sustentabunt.m. תכלכלנה su-
stentabũt.f. Quando vero littera substãtialis vltima est ain si
ue heth: littera sbãlis tertia subscribitur p camez siue patha. sic
אשעשע. idest delectabor.m. vel.f. Imperatiuus explicatur
ad hunc modum. כלכל sustenta.m. כלכלי sustenta.f. כלכלו Su-
stentate.m. כלכלנה Sustentate.f. Infinitiuus autem ad hunc
modum. כלכל Sustentare. Hec verba duplicata in vo-
ce passiua possunt inflecti per prefatam secundam coniugatio
nem: littera substantiali prima prolata cum camez qui vertitur
in holem siue cum surec: nulla ex quattuor substantialibus lit-
teris exclusa. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preteri
to. שעשע vel שעשע delectatus fuit שעשעה delectata fuit.
שעשעת delectatus fuisti שעשעת delectata fuisti. שעשעתי dele
ctatus vel delectata fui. Presens autem explicatur hoc mo-
do. משעשע qui delectatur משעשעה vel משעשעת que delecta-
tur משעשעים qui delectantur משעשעות que delectantur. Fu-
turum vero ad hunc modum. אשעשע Delectabor.m.&.f.
תשעשע delectaberis.m. תשעשעי delectaberis.f. ישעשע delecta
bitur.m. תשעשע Delectabitur.f. Imperatiuum non habet.
Infinitiuus hoc modo. שעשוע delectari.
Aduertendum quod in explicanda coniugatione vsi sumus
in compendium .m. littera pro masculino. &.f. pro feminino:
& hoc tam in nominibus q̃ in pronominibus & verbis.

Sunt preterea verba habentia quinque litteras substantiales: quarum quattuor vltime sunt duplicate ad formã supradictorũ verborum. sic. הפכפך .i. peruertit. סחרחר circuiuit. Que quidem verba inflecti possunt per primam coniugationem verborum perfectorũ: nulla ex quinqꝫ litteris substantialibus exclusa. Notandum quoqꝫ est: quod hoc verbum חמרמר חמרמרת idest incaluit incaluisti: declinatur per vocem passiuam secunde coniugationis: nulla ex quinqꝫ litteris substantialibus exclusa. Notandum preterea quod littere geminatio in verbo atqꝫ etiam in nomine fit ad maiorem dictionis illius expressionem. Atqꝫ in hunc modum explicate sunt verborum tam perfectorum quam imperfectorum coniugatiões. Defectiuorum quoqꝫ hoc est illorum que in processu coniugationis amittunt ex tribus litteris substantialibus vnam aut duas. Illorum etiam que habent quattuor aut quĩque litteras substantiales. Animaduertendum est quoqꝫ quod verba defectiua hoc est quibus aliqua ex substantialibus litteris deficit: siue etiam habentia vltra tres litteras substantiales: non inueniuntur in sacra scriptura iuxta formam omnium quattuor coniugationum que superius posite sunt: neqꝫ in omnibus modis. temporibus & personis: atqꝫ idcirco in quibusdam illorum non ponitur forma omnium quattuor coniugationum verborum pfectorum: nisi ille tantum in quibus talia verba possunt repiri.

De compositione verborum cum pronominibus.

Verba componuntur cum pronominibus: atqꝫ ita componuntur vt ex vtrisqꝫ conflatur vna dictio. Et quemadmodum nomina componũtur cum pronominibus deriuatiuis: ita pronomina primitiua cum verbis actiuis transitiuis: sed non cum passiuis. & componuntur hec pronomina cum verbis omnium quattuor coniugationum actiue vocis verborum perfectorum & imperfectorum. Plerumqꝫ etiã cõponuntur verba huiusmodi cum accusatiuis horum pronominũ. ego. tu. ille. ipse, is. nos. vos. illi. ipsi. ii. In feminina quoqꝫ terminatione. Et est animaduertendum quod in preterito indicatiui modi tertia persona numeri & generis vtriusqꝫ variatur decem modis: non connumerata eiusdem persone duplici terminatione nisi pro simplici. Secunda vero persona habet sex terminationes varias. Prima vero habet octo: quemadmodum liquet in hoc verbo. פקד idest visitauit: quod est verbum tertie persone generis masculini numeri singularis indicatiui modi actiue vocis: cuius sunt variationes decem. In quibus camez littere substantialis prime vertitur in seba. hoc modo.
פקד Visitauit. m. פקדני visitauit me. m. vel. f. פקדך visitauit te m. פקדך visitauit te. f. פקדו vel פקדהו visitauit illum פקדה visitauit illam. Plurali. פקדנו Visitauit nos. m. & f. פקדכם visitauit vos. m. פקדכן visitauit vos. F. פקדם visitauit illos פקדן visitauit illas. Tertia quoqꝫ persona feminini singularis que est פקדה idest visitauit. F. decem habet diuersitates sic. פקדתני visitauit me. m. & f. פקדתך visitauit te. m. פקדתך visitauit te. f. פקדתו vel פקדתהו visitauit illum פקדתה vel פקדתה visitauit illam. Plurali. פקדתנו visitauit nos. m. & f. פקדתכם visitauit vos. m. פקדתכן visitauit vos. f. פקדתם vel פקדתמו visitauit illos פקדתן visitauit illas. Secunda persona masculini singularis que est פקדת idest visitasti sex habet terminationes ad hũc modũ. פקדתני visitasti me. m. & f. פקדתו vel פקדתהו visitasti illum פקדתה visitasti illam. Plurali. פקדתנו visitasti nos m. & f. פקדתם vel פקדתמו visitasti illos פקדתן visitasti illas.
Secunda quoqꝫ verbi persona pronominis singularis que est פקדת idest visitasti: sex habet terminationes. vt פקדתיני visitasti me. m. & f. פקדתיהו visitasti illum פקדתיה visitasti illam.
Plurali. פקדתינו visitasti nos. m. & F. פקדתים visitasti illos פקדתין uisitasti illas. Prima persona masculini uel feminini generis: numeri singularis: que est פקדתי octo habet uarias terminationes sic. פקדתיך uisitaui te. m. פקדתיך uisitaui te. f. פקדתיו uel פקדתיהו uisitaui illum פקדתיה uisitaui illam.
Plurali. פקדתיכם uisitaui uos. m. פקדתיכן uisitaui uos. f. פקדתים uisitaui illos פקדתין uisitaui illas. Et in huiusmodi uerbo פקדתיהו aliquando littera substantialis media scribitur cum hiric loco patha. ut Iud. 13. ולא שאלתיהו idest & nõ interrogaui eũ. Sunt qui in predicto uerbo addant aliam differentiam: que est: פקדתיני idest uisitaui me. Tertia persona masculini uel feminini pluralis preteriti indicatiui modi que est פקדו .i. uisitauerunt habet uarietates decem: ad hũc modum sequentem. פקדוני uisitauerunt me. m. & f. פקדוך uisitauerunt te. m. פקדוך uisitauerunt te. f. פקדוהו uisitauerunt illũ פקדוה uisitauerunt illam. Plurali. פקדונו uisitauerunt nos. m. & f. פקדוכם uisitauerunt uos. m. פקדוכן uisitauerũt uos. f. פקדום uisitauerunt illos פקדון uisitauerunt illas. Secunda psona masculini preteriti indicatiui modi que est פקדתם idest uisitauistis: habet uarietates sex: in quibus mem ultima uertitur in uau: ad modum sequentem. פקדתוני uisitastis me. m. & f. פקדתוהו uisitastis illum פקדתוה uisitastis illam. Plurali. פקדתונו Visitastis nos. m. & f. פקדתום Visitastis illos פקדתון uisitastis illas. Hoc preteritum. פקדתן idest uisitastis femininum: habet easdem diuersitates de quibus supra dictum ẽ. Prima persona masculini vel feminini pluralis que ẽ. פקדנו idest visitauimus masculini vel feminini generis: habet differentias octo. hoc mõ. פקדנוך visitauim⁹ te. m. פקדנוך. m⁹ te. f. פקדנוהו. visitauimus illum פקדנוה visitauimus illam. Plurali. פקדנוכם visitauim⁹ vos. m. פקדנוכן. visitauim⁹ uos. f. פקדנום visitauimus illos פקדנון visitauimus illas.

De participii varietatibus.

Participium presentis actiue vocis cuiuscumqꝫ generis aut numeri per quod circumloquimur presens indicatiui modi decem habet differẽtias. vt in hoc participio פוקד hoc est qui visitat. ad hunc modum. פוקדי vel פוקדני qui visitat me. m. & f. פוקדך qui visitat te. m. פוקדך qui visitat te. F. פוקדו vel פוקדהו qui uisitat illum פוקדה q uisitat illã. Plur. פוקדנו q uisitat nos. m. & f. פוקדכם qui uisitat uos. m. פוקדכן qui uisitat uos. f. פוקדם uel פוקדהם qui uisitat illos פוקדן uel פוקדהן qui visitat illas. In fine uero clausule in hmõi uerbo פוקדך lr̃a substãtialis ultima scribitur cũ cegol & accẽtu ĩ eadẽ. ut Psal. 119. יהוה שמרך idest dominus custodit te. Quando uero littera substantialis ultima est aliqua harum quattuor אהחע tunc littera substantialis media scribitur cum cere hoc modo. שולחך idest qui mittit te. nonnunquam venit etiam cum patha. vt Esaie. 43. כה אמר יהוה בוראך idest hec dicit dominus creans te. Participium vero presẽtis feminini singularis quod est. פוקדת idest que visitat decem habet differentias: ad hunc modum. פוקדתי que visitat me. m. & f. פוקדתך que uisitat te. m. פוקדתך que visitat te. f. פוקדתו que visita illum פוקדתה q̃ visitat illam. Plurali. פוקדתנו que visitat nos. m. & f. פוקדתכם que visitat vos. m. פוקדתכן que visitat nos. f. פוקדתם que uisitat illos פוקדתן que uisitat illas. Et notandum quod in hoc participio quod desinit ĩ tau. idest פוקדת fiũt predicte uarietates: sed non in participio quod desinit in he. quod fit pronunciationis leuioris ratione.
Participium presentis generis masculini pluralis quod est. פוקדים idest qui visitant. habet differentias decem sic. פוקדי q visitant me. m. & f. פוקדיך qui visitant te. m. פוקדיך qui visitant te. f. פוקדיו qui visitant illum פוקדיה qui visitant illam. Plurali. פוקדינו qui visitant nos. m. & f. פוקדיכם qui visitãt vos. m. פוקדיכן qui visitant vos. f. פוקדיהם qui visitant illos. פוקדיהן qui visitant illas. Idem participium presentis generis feminini pluralis quod est פוקדות idest que visitant: decem quoqꝫ differentias habet. ad hunc modum. פוקדותי que visitãt me. m. & f. פוקדותיך que visitant te. m. פוקדותיך que visitant te. f. פוקדותיו que visitãt illum פוקדותיה que visitant illam. Plurali. פוקדותינו que visitant nos. m. & F. פוקדותיכם que visitant vos. m. פוקדותיכן que visitant vos. F. פוקדותיהם que visitant illos פוקדותיהן que visitant illas.

De futuri varietatibus.

Futurum indicatiui modi easdem habet differentias: quas in preterito diximus: hoc est quod prime persone cuiuscumqꝫ generis & numeri habent octo varietates non connumeratis que ponuntur in eadem persona duobus aut tribus modis: aut amplius. Quodqꝫ secunde persone habent varietates sex. atqꝫ rursus tertie persone varietates decem. Quod vero prime & secunde persone pauciores habent differentias quam tertie: ratio est quoniã raro fit reciprocatio prime persone ad primam. aut secũde ad secundam. Neqꝫ enim dicimus visitaui me aut visitauimus nos: per vnum verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed per verbum passiuum quarte coniugationis. vt התגדלתי idest magnificatus sum. התגדלנו idest magnificati sumus. In secunda quoqꝫ persona non dicimus visitasti te. visitastis vos. per vnũ verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed p verbum passiuum quarte coniugationis. vt התחזקת idest confortatus es. vel confortasti te. Itaqꝫ quod de preterito dictum est: idem & de futuro indicatiui & de imperatiuo dicendum est. Quamobrem in futuro non ponuntur nisi octo differẽtie prime persone singularis quod est. אפקד idest visitabo: quia per varietates seu terminationes illius persone possunt formari varietates secunde vtriusqꝫ numeri.
אפקדך Visitabo te. m. אפקדך visitabo te. F. אפקדו vel אפקדהו siue אפקדנהו visitabo illũ אפקדה vel אפקדנה visitabo illam. Plurali. אפקדנו. אפקודכם Visitabo vos. m. אפקדכן Visitabo vos. f. אפקדם vel אפקדמו visitabo illos. אפקדן visitabo illas.
In fine vero clausule variatio prima secũde psone singularis bet litterã substantialem vltimã subscriptam cum cegol: accentu in eadem. hoc modo. אפקדך. Illud quoqꝫ hoc in loco est animaduertendum: quod nun tertiarum personarum siue sit masculini siue feminini generis semper scribitur cum dagues: vt supradictum est: & sine dagues in primis personis. vt תפקדנו idest visitabis nos.

De imperatiui varietatibus.

Imperatiui modi secunda persona vtriusqꝫ numeri & generis sex habet variationes hoc modo. פקד idest visita. qui est imperatiuus, secunde persone generis masculini singularis. qui uariatur sic.
פקדני Visita me. m. & f. פקדו uel פקדהו Visita illum פקדה Visita illam. Plurali. פקדנו. Visita nos. m. & f. פקדם uel פקדמו Visita illos פקדן Visita illas. Et notandum quod uariatiões imperatiui exeunt ad proportionem particule huius פעל: cuius littera substantialis prima scribitur in compositione cum hateph camez qui profertur quasi holem. Sed imperatiui qui inflectuntur ad proportionem huius particule פעל littera substantialis illorum prima scribitur cum seba. vt. 1. Reg. 16. קום משחהו idest surge & unge illum. Imperatiuus quoqꝫ secunde persone feminini singularis variationes habet sex hoc modo. פקדי פקדיני visita me. m. & f. פקדיהו visita illũ פקדיה visita illã. Plurali. פקדינו visita nos. m. & f. פקדים visita illos פקדין visita illas. Imperatiui eiusdem secunda psona masculini pluralis que est פקדו idest visitate. sex habet variatiões sic פקדוני visitate me. m. & f. פקדוהו visitate illum פקדוה visitate illam. Plurali. פקדונו visitate nos. m. & f. פקדום visitate illos פקדון visitate illas. Secunda vero persona ĩperatiui feminini pluralis que est. פקודנה easdem habet diuersitates.

De infinitiui varietatibus.

Infinitiuus vocis actiue vt פקד vel פקד idest visitare decem habet differentias. quarum sex sunt eedem cũ imperatiuo secunde persone masculini singularis: de quibus est dictum superius. in quibus camez siue seba littere substantialis prime vertitur in hateph camez. Differentie vero q̃ adduntur in infinitiuo sunt secunde persone singularis & pluralis. & vna item persone singularis: que differt ab ea que ẽ imperatiui. vt פקדי Visitare me. m. & f. פקדך vel פקדך visitare te m. פקדך Visitare te. f. Plurali. פקדכם vel פקדכם visitare vos. m. פקדכן Visitare vos. F. Et nonnũquam hateph camez littere substãtialis prime vertitur in surec. vt Leui. 23. ובקצרכם & in metere vestrum: idest quando messueritis. Verba tamẽ vocis passiue non habent supra memoratas differentias vocis actiue: quia non possunt componi cum pronominibus: possũt tamen componi participia vocis passiue. cuiusmodi sunt hec. פקוד Visitatus פקודה Visitata פקודים Visitati פקודות Visitate. Que quidem participia componuntur cum pronominibus: habentqꝫ decem differentias sicut & nomina cum pronominibus: de quibus est dictum in superioribus: veniũntqꝫ cum eisdẽ litteris quibus denotatur numerus. genus. & persona. hoc modo. Participium passiue masculini singularis. פקוד Visitatus. פקודי Visitatus meus. m. & f. פקודך Visitatus tuus. m. פקודך Visitatus tuus. F. פקודו visitatus suus. m. פקודה visitat⁹ suus. f. Plurali. פקודנו Visitatus noster. m. & f. פקודכם visitatus vester. m. פקודכן visitatus vester. f. פקודם visitatus eorum. פקודן visitat⁹ earum. Participium vocis passiue feminini singularis cuiusmodi est. פקודה vertit he vltimam in tau: sicut est dictum cum de compositione nominum cum pronominibus dicebatur. in hunc modum sequentem. פקודתי visitata mea. m. & f. פקודתך visitata tua. m. פקודתך visitata tua. f. פקודתו visitata ei⁹ m. פקודתה visitata eius. f. Plurali. פקודתנו visitata nostra. m. & f. פקודתכם visitata uestra. m. פקודתכן visitata uestra. f. פקודתם visitata eorũ. m. פקודתן uisitata earum. f. פקודים qui visitantur פקודי uisitati mei. m. & f. פקודיך uisitati tui. m. פקודיך uisitati tui. f. פקודיו uisitati ei⁹. m. פקודיה uisitati ei⁹. f. Plurale ratione pronominis. פקודינו uisitati nostri. m. & f. פקודיכם uisitati uestri. m. פקודיכן uisitati uestri. f. פקודיהם uisitati eorum פקודיהן uisitati earum. Participium passiuum feminini pluralis. פקודות uisitate פקודותי uisitate mee. m. & f. פקודותיך uisitate tue. m. פקודותיך uisitate tue. f. פקודותיו uisitate eius. m. פקודותיה uisitate eius. f. Plurale ratione pronominis. פקודותינו uisitate nostre. m. & f. פקודותיכם uisitate uestre. m. פקודותיכן uisitate uestre. f. פקודותיהם uisitate eorum פקודותיהן uisitate earum. Et in hunc modum prime coniugationis actiue uocis inflectuntur aliarum coniugationũ uerba tam perfecta quam imperfecta. regularia & irregularia. & in his uarietatibus supra memoratis quemadmodum dictum est in preterito prime coniugationis camez littere substantialis prime uertitur in seba ut פקד idest uisitauit פקדני idest uisitauit me. Sed in secunda & tertia coniugatione apex littere substantialis prime non mutatur. Nam in secunda coniugatione hiric littere substantialis prime manet in declinatione hoc modo פקד idest uisitauit. פקדו idest uisitauit illũ. In tertia quoqꝫ coniugatione non mutatur hiric qui subiicitur he littere addite hoc modo. הפקיד idest fecit uisitare הפקידו idest fecit uisitare illum. Aliquando tamen hiric uertitur in cegol. ut. 1. Reg. 25. לא הכלמנום idest nunquam confundere eos fecimus. Atqꝫ ad hunc modum explicita est uerborum inflexio p uoces. modos. tempora. numeros & personas tam simplicium quam cõpositorum. regularium & irregularium. Reliquum est ut de ptibus orationis que dicuntur syncategorematice disseramus.

De dictionibus consignificatiuis.

Quemadmodū iam supra dictū est octo sunt partes orationis: quarum duo sunt gña: qm̄ altere principaliter & per se signãt: quare possunt appellari significatiue possuntq; inflecti: puta nomē & pronomen per casus: verbum per modos & tempora: participium per vtraq;. Altere sunt partes orationis: que non significant per se: sed cum partibus quibus iunguntur: atq; idcirco dicte sunt consignificatiue: neq; declinantur. Cuiusmodi est prepositio: que preponitur nomini & pronomini. Aduerbiū quod additur verbo ad determinandā in illo qualitatē actiōis. vt bene legit. male legit: vnde a grãmaticis adiectiuum verbi dicitur. Aliquādo etiam determinat nomen & participium. vt est valde bonus. valde doctus. Interiectionem greci non faciunt partem orationis per se: annumerant tñ illam aduerbio. latini ab aduerbio illam distingūt. Cōiunctio est que dictiōes eiusdē gñis cōiungit. vt deus & dominus. creat & sustentat me & te. iuste & misericorditer. Ecce quo modo .&. particula coniunxit duo noīa. duo verba. duo pronomina. duo aduerbia. Sed aduertendum quod harū partiū indeclinabiliū duo sunt gña. quedā nãq; sunt que nūquā reperiuntur nisi in cōpositione: quedā que reperiuntur etiam separate. Que non reperiuntur nisi in cōpositione: plerūq; sunt p̄positiones & cōiūctiones. sic em̄ cōponuntur siue adherent ptibus quibus p̄ponuntur aut quas cōiungūt: vt efficiātur cū illis vnū corpus. vnde & apud grecos & latinos nō hñt accentū p se: sed accentū particule insequētis. Cōponuntur itaq; particule huiusmodi cū noīe aut cū verbo atq; etiā cū aliis partibus orationis. & cōstant ex vna tm̄ littera ex accidētalibus preposita aut postposita dictioni cui adherent. ex quo datur intelligi quod separata nihil significat: quia in hebreo sermone nulla dictio significatiua scribitur nisi aut duabus aut pluribus litteris. Et antequam de predictis particulis disseramus est aduertendum id quod supra dictū est quod ex duabus & viginti litteris que sūt in vsu apud hebreos: vndecim vocantur substantiales: quia sūt de substãtia dictionis in qua veniunt: & per quas ōstenditur illius dictionis significatio: neq; ad alios vsus deseruiunt. & sūt he. טַח סֵפֶר גֶזַע צֶדֶק. Sunt alie vndecim accidentales he que sequuntur. אֶתְכֶנָה מִשֶׁלִיבַר que nihilominus aliquando possunt esse substantiales: quemadmodum superiores. He dicuntur accidentales quia adduntur in principio aut in fine dictionū ad designandos in nomine aut pronomine casus. aut in verbo voces modos tpa numeros & personas. & ex his accidentalibus litteris quedam ponuntur loco articulorum siue prepositionū & quedā ponūtur tantū ornatus causa. Que vero ponuntur p̄positionum siue articulorū loco sunt he quattuor. בְּהלם quarum quelibet deseruit suo casui. beth namq; ponitur pro in p̄positione. & iungitur pronomini sic. בִּי in me. m. & f. בְּךָ in te. m. בָּךְ In te. f. בּוֹ in illo בָּהּ in illa. Plurali. בָּנוּ in nobis. m. & f. בָּכֶם in vobis. m. בָּכֶן in vobis. f. בָּהֶם vel בָּם in illis. m. בָּהֶן vel בָּהֵנָּה in illis. F. Quomodo beth quoq; noībus p̄ponatur suo in loco dictum est in declinatione nominum. He littera vt in superioribus sepe repetitum est ponitur ad designandos casus loco articuli. Animaduertendūm est preterea quod he addita in principio nominis subiecto patha vel camez tres habet vsus. primum interrogandi. vt Exo. 2. הַאֵלֵךְ וְקָרָאתִי לָךְ idest si ibo & vocabo tibi. vocatur autem hebraice. הֵא הַשְׁאֵלָה. i. he interrogationis. alterū cū venit per admirationis modum. vt Geñ. 18. הֲשֹׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט. i. nunquid iudex oīs terre non faciet iudicium. & vocatur hebraice הֵא הַתְּמִיהָ. idest he admirationis. Tertiū relationis. vt Geñ. 46. כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה. i. oīs anima de domo iacob: que venit. Et quando he venit aliquo ex his tribus modis immo alio quouis modo cū cegol: dictio cui iungitur incipit a camez siue patha. vt Numeri. 11. הֶאָנֹכִי הָרִיתִי. i. si ego concepi. Caph vero quando p̄ponitur noībus aut verbis aut participiis designat cū prepositionem: aut sicut siue quemadmodū. coniunctiones. vt כְּ כְּ כַּ Sin vero quando preponitur nomini aut verbo aut participio designat relationem: sicut dictum est in suo loco vbi de relatiuis agebatur. Sed in quos vsus he accidentales littere adhiberi soleant: copiosius in vocabulario sub vnaquaq; littera per se agetur. Littere vero que ponuntur in fine noīm ad designādū pronomina cū quibus cōponūtur: iam in suo loco posite sunt. Sex vero littere que sequuntur: יְתָמְהוֹ qm̄ ponūtur in fine verbi cuiuscumque cōiugationis: veniunt ad designandū psonas aut genus. Quod si preponantur he quattuor littere אֵיתָן designatur futurū indicatiui: vt dictum est superius. Littere vero q̄ veniunt in dictione ornatus causa siue ad designandum nomē verbale in hac dictione comprehenduntur הָאַמַנְתִּי. Quattuor p̄eterea littere que sequuntur אֵלְבַשׁ qm̄ ponūtur in pricipio dictionū possunt esse accidentales vel substantiales: sed in fine dictionum sp sunt substantiales. Septem vero littere que sequūtur: possunt esse accidētales siue ponantur in principio siue in fine. תְּכַן הַיּוֹם.

De consignificatiuis separatis. & primo de prepositione.

Partes vero oratiōis que reperiuntur separate: neq; cōponuntur cū noībus neq; cū verbis sunt in duplici differentia: qm̄ alie variātur cū cōponuntur cū p̄nomine alie tm̄ immutabiles sunt. Igitur prepōnes sic disponūtur. בְּמוֹ in. אֶל ad. in. אֵצֶל prope. iuxta. circa. secus. אֶת cū. ad. אַחַר post postea. בַּעֲבוּר propter. per. ob. לְבַעֲבוּר propterea. חוּץ foris: extra. preter. לְפִי secūdum. לִפְנֵי corā. ante. לְבַד solū. tm̄. seorsū. preter. מִלְּבַד preter quam. excepto. נֶגֶד cōtra: e regione. נֹכַח coram. contra. סָבִיב circum. in circuitu. עֵבֶר trans. עַל super. iuxta propter. contra. עִם cum. עַד donec. vsq;. בְּעַד per. pro. קָרוֹב ppe רָחוֹק longe. תּוֹךְ inter. בְּתוֹךְ intra. תַּחַת sub. subter. He prepositiones variantur in fine ad designandum personas & numeros pronominū cū quibus componuntur. quarū alique in prima persona singulari non desinunt in i sicut in pronomine sed in ai. & sunt he. אֶל אַחַר לִפְנֵי עַד עַל תַּחַת Nã in prima persona veniunt ad hunc modū. אֵלַי idest ad me. לְפָנַי corā me. עָדַי vsq; ad me. אַחֲרַי post me. עָלַי super me. תַּחְתַּי sub me. In secundis & tertiis personis vtriusq; numeri terminationes pronominum sunt he q̄ sequūtur. אֵלֶיךָ: אֵלַיִךְ ad te. m. f. לְפָנֶיךָ: לְפָנַיִךְ coram te. m. f. עָלֶיךָ: עָלַיִךְ super te. m. f. Et sic de reliquis. & omnes dictiones superius dicte variantur. preter quam que sequuntur. לְפִי secundum. חוּץ extra. preter. foris. מִלְמַעְלָה desup מַעְלָה supra. עֵבֶר trãs. מַטָּה idest infra. que iungūtur p̄nominibus postposita hac dictione מִן. hoc modo חוּץ מִמֶּנִּי idest preter me. חוּץ מִמְּךָ preter te. & ad hunc modum cum aliis pronominibus. Dictiones indeclinabiles que non cōponūtur nec variantur sunt aduerbia & coniunctiones cum interiectionibus.

De aduerbio.

Inter aduerbii accidentia est significatio. Sunt itaq; aduerbiorum significationes complures. Temporis. אָז tunc. עַתָּה nūc מָחָר cras. אֶתְמוֹל heri. תְּמוֹל idem. שִׁלְשׁוֹם triduo תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם. i. nudiustertius. אֶמֶשׁ heri. עֶרֶב vesperi. בֹּקֶר mane. כְּבָר iã. Loci. שָׁם Ibi siue illic. שָׁמָּה ibi siue illic. מִשָּׁם illinc פֹּה hic. מִפֹּה hinc. מִזֶּה isthinc. מִתַּחַת inferius. מִמַּעַל superius. בְּכָל מָקוֹם vbiq;. Interrogandi. אַיֵּה vbi. hoc aduerbium אַיֵּה variatur qm̄ cōponitur cum pronomine. אֵי vbi. מֵאַיִן vnde אֵי מִזֶּה vnde. לְאָן quo vel qua. אֵיךְ quomodo. אֵיכָה quomodo. מָה quid. מָתַי quãdo. אָנָה vbi. quo. אֵיפֹה vbi. לָמָּה quare. Negandi. בִּלְתִּי excepto. nisi. זוּלָתִי nisi. preter. בִּלְעֲדֵי nisi. preter. & hec tria aduerbia variantur: que vero sequuntur non variantur. אַיִן nō. ne אֵין non. לֹא non. בַּל ne. non. בְּלִי absq;. ne. אֶפֶס sed. לוּלֵי nisi. Affirmandi. כֵּן ita. vtiq;. כֵּן הוּא ita est. כֹּה sic כָּכָה sic. כְּמוֹ sicut tanquam. Demonstrandi. הֵן ecce. en. הִנֵּה ecce. quod aduerbium cum in he desinat variatur. Rogandi siue optandi. נָא אָנָּא אַחֲלַי vtinam. לוּ vtinam. הַאִם idem. מִי יִתֵּן quis dabit בִּי obsecro. בִּי אֲדֹנִי obsecro domine mi. Qualitatis. vt. טוֹב bene. יָשָׁר recte. רַע male. רַע רָע pessime. אֱמֶת vere. נָכוֹן certe. Quantitatis. vt כַּמָּה quantū. רַב multum. מְעַט parum. minus. זְעֵיר parum. מִזְעָר parum. Dubitandi. פֶּן ne forte. אוּלַי forte. forsitan. Congregandi. יַחְדָּו pariter. simul. יַחַד idem כְּאֶחָד idem. Diuidendi. בֵּין inter. quod aduerbium variatur. Iungendi. גַּם etiam. quoq;. אַף etiam. quanto magis. quod aduerbium non variatur. Iurandi. vt חֵי נַפְשִׁי per vitam anime mee. חֵי נַפְשְׁךָ per vitam anime tue. Diminuendi. vt מְעַט paulatim. paulisper. לְאַט paulatim. Augendi. vt מְאֹד multū valde. יוֹתֵר magis. מְאֹד מְאֹד nimis.

De interiectione.

Interiectio quam a grecis diximus vocari aduerbii certam significationē. has habet particulas. הֶאָח euge. הָאָח vah. אֲבוֹי ve. אֲהָהּ heu. אַלְלַי ve. הוֹהּ ve. אִי ve. אוֹי ve. הוֹי ve. & hec vltima interiectio aliquando est aduerbium vocandi sicut o apud latinos.

De coniunctione.

Coniunctionum quoq; sicut & aduerbiorum diuerse sunt significationes: sed frequentior est copulatiua que imprimis est que per vau scribitur: componiturq; cū dictione quam coniungit. vt וַיְדַבֵּר idest & locutus est: & potest venire cum quocumq; alio apice preter quam cum holem. Quod si componatur cum dictiōe incipienti a littera subiecto seba tunc vau scribitur cum surec. sicut וּמְעַט idest. & parū. atq; vt supra dictum est vau nunquam venit nisi in compositione. Aliquando hec coniunctio reperitur pro disiunctiua vel: siue: aut. vt Exo. 21. וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ idest qui percusserit patrem & matrem: quo in loco manifestum est & poni pro vel. Aliquando hec coniunctio ponitur pro cum siue quando. Nonnūquā est ad faciendam comparationem: que varietates non possunt dignosci nisi ex contextu orationis. Sunt alie coniunctiones q̄ reperiuntur separate sicut que sequuntur כִּי quia. quod. quoniam. אֲשֶׁר quod. כַּאֲשֶׁר sicut. quatenus. כֵּן quidē. vtiq;. וְכֵן & quidem. לָכֵן propterea. אוֹ aut. vel. seu. אַךְ sed. tamen. אֲבָל sed. רַק verumtamen. הֲלֹא nonne. nunquid non. & aduersatiua אַף כִּי idest quamuis. vide etiam de significatione predictarum dictionum indeclinabilium in vocabulario de vnaquaq; in suo loco per ordinem alphabeti.

De modo inueniendi sores idest radicem siue primitiuum cuiusq; dictionis hebraice.

Postq̃; in superiori tractatu grammatice hebraice diseruimus de modo legēdi & de partibus orationis tam declinabilibus q̃; indeclinabilib⁹. restat nūc tractare de modo cognoscendi radicem siue primitiuum vnde alie dictiones deriuatiue habēt originem. vt primitiuo inuento recurratur ad vocabularium hebraicū quod procedit per ordinem alphabeti hebraici: in quo ponuntur primitiua omniū dictionū que in

veteri testamento continentur: & significationes earum. & in quolibet primitiuo ponuntur etiam dictiones deriuatiue que ab eo procedunt. Et quia in verbo est maior difficultas cognoscendi originem: & vtrum sit primitiuū an deriuatiuum. quoniam non solum ab eo deriuantur alia verba & participia sed & nomina & alie partes orationis: ideo primo de illius origine agendum erit: deinde de nomine & aliis dictionibus. & ideo circa primitiuū verbi primo est aduertendum: q̃ primitiuum quod apud hebreos dicitur שֹׁרֶשׁ sores. i. radix cuiuscunq; verbi vel participii & omnium dictionū que ab eo deriuātur sunt littere que constituunt tertiam personā singularē prime vel secunde coniugationis actiue vocis indicatiui modi tēporis preteriti: vel infinitiuū eiusdem vocis. Que cōiter sunt tres littere & nonnūq; quattuor vel quinq;: sed hoc rarissime. exēpli gr̃a. ex פָּקַד. i. visitauit deriuātur oīa verba quattuor coniugationū que continent predictas tres litteras: & etiā omnia nomina & alie partes orationis que a predicto verbo deriuātur. sicut apud latinos Amo est primitiuū ceterarum personarū & modorum & temporū & omniū aliarū dictionum que ab eo deriuantur Et sunt alie dictiones que a verbis non deriuātur: quarum primitiua aliquando cōtinēt plus vel minus q̃; tres littere. Et quia apud hebreos multe littere preponuntur vel postponuntur ipsis primitiuis in compositione: ideo oportet dare aliquas regulas: vt sciamus aliquo modo distinguere que littere sunt de substantia dictionis: & que littere non sunt de eius substantia. Circa quod sciendū q̃ ex viginti duabus litteris alphabeti hebraici vndecim sunt semper substantiales: que in quacunq; dictione venerint: sunt de substantia illius dictionis: & constituunt significatū & primitiuū eiusdem dictionis: & reiici nō possunt. sunt enim que sequūtur ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר Que his quattuor dictionibus comprehēduntur טַח סֵפֶר גֶזַע צֶדֶק. Ex quibus litteris due sunt duplices. s. פ. pe. & צ. sadic. alie vero vndecim que sequūtur pn̄t esse accidētales. s. א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת ex quibus tres sunt duplices. s. caph. mem. nun. & comprehenduntur predicte vndecim littere his tribus dictionibus. אֶתְכֶנָה. מִשֶׁלִיבַר. he enim vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut alie vndecim supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum numerum vel personam aut casum vel cōiugationē. modos. tempora. prepositionem vel articulum aut pronomina affixa de quibus in grammatica dictū est. Et aliquando adduntur maiori ex parte nominibus causa ornatus: & aliquē earum ponuntur aliquādo loco vocalium. Que enim ponūtur in fine verborum ad denotandum numerum vel personam aut genus: sunt sex que sequuntur. ה ו י מ נ ת. Que hac dictione comprehendūtur יְתַהֶמוּן. Que vero preponuntur ad denotandum coniugationem vel vocem passiuam hac dictione comprehenduntur. הִנֵּה. Que autem preponuntur in futuro sunt quattuor: que hac dictione comprehenduntur. אֵיתָן. Que ponūtur in fine nominum aūt verborum ad denotanda pronomina que cum eis componuntur: sunt que sequuntur. ה ו י כ ך ם כ ן. Que in compositione ponuntur pro coniunctione vel articulis aut relatiuis vel prepositionibus sunt septem: que his duabus dictionibus continentur. וְהַשׁ כָּל בָּם. Nam littera vau quando venit in principio dictionis: non est de substantia eiusdem dictionis: sed ponitur pro coniunctione. vt infra dicetur: & etiam in fine dictionis vau vel iod non possūnt esse substantiales nisi in paucis admodum locis. Et ista littera. ה. he. ponitur aliquando in principio dictionis loco articuli: sicut in nostro vulgari dicitur. el. la. los. las. Et aliquando ponitur interrogatiue vel admiratiue: vt supra in grammatica dictum est. Et ista littera. שׁ. Sin. ponitur aliquando pro hoc

relatiuo qui.que.quod.omnis generis & vtriusq; numeri. Et
ista littera.ב.beth ponitur pro prepositione in.ל. lamed vero
articulus est datiui casus vel genitiui:ponitur etiam aliqñ pro
ad. Et ista littera.מ.mem ponitur loco prepositionis.a. vel ab
de.ex. Littere vero que ponũtur aliqñ loco vocaliũ:sunt qt
tuor.s.אהוי. Et est notãdum quod iste quattuor littere אבלש
Quando ponuntur in fine vel in medio dictionis semper sũt
substantiales:alie vero septem que his duabus dictionibus cõ-
prehendũntur תכן היום possunt esse accidentales: siue ponan
tur in principio siue in fine dictionis. Littere vero que ad-
duntur aliqñ dictiõibus causa ornatus:sunt sex:que hac dictio-
ne comprehenduntur.s.הָאֶמְנְתִי Sunt preterea aliqua verba
que in processu coniugationis aliquando amittunt unam litte
ram ex tribus substantialibus:aut duas.& hoc quattuor modis
Primo quando amittunt primam litteram substantialem:secũ
do quando amittunt mediam.tertio qñ amittunt vltimã.quar
to quando amittunt primam &vltimam. Verba uero que amit
tunt primam litteram substantialem:sunt illa quorum prima
littera substantialis est una ex his tribus.s. ילנ ut יָדַע.i.sciuit
לָקַח.i.accepit.נָגַשׁ.i.accessit.Et ista littera.ל.lamed tantũmõ
amittitur in predicto verbo לָקַח lacach.s.in futuro & in impe
ratiuo & infinitiuo:vt supra dictum est. Que vero amittunt
litteram mediam:sunt illa quorum littera substantialis media
est uau uel iod. ut שׁוּב idest reuertere בִּין idest intelligere: quo
rum uerborum infinitiuus continet tres litteras substantiales.
Que uero amittunt ultimam:sunt illa que desinunt in. ה .ut
גָּלָה.i.reuelauit.uel illa quorum littera ultima duplicatur. ut
רָבַב.i.multiplicauit:quoniam tunc vna ex illis amittitur in di
scursu coniugationis. Que vero amittunt primam & vltimã:
sunt illa quorum littera substantialis prima est.נ. & vltima est.
ה.vel.נ.ut נָטָה.i.tetendit נָתַן.i.dedit. Et ut ea que supra di
cta sunt manifesta fiant:ponamus exemplum in aliquibus uer
bis & nominibus:ut possimus discernere que littere sunt sub
stantiales ex eorum primitiuo:& que sunt accidentales. & que
deficiunt. Esto exempli gratia hoc uerbum וְהִלְבִּישׁוּהוּ quod in
hebreo est vnum verbum compositum:& significat:& fecerũt
indui eum. In quo prima littera que est uau ponitur pro con-
iunctione. Et secunda littera que est he & quinta que est iod de
notant uerbũ esse tertie coniugationis. Septima littera que est
vau denotat tertiam personã pluralem. octaua & nona littera
que sunt he & uau:denotant pronomen singulare tertie perso
ne.s.eum uel illum:quod cõponitur cũ predicto uerbo. rema-
nent igitur tres lr̃e.s.לבש que in tertia psona singulari indica
tiui prime coniugationis faciunt לָבַשׁ.i.induit. qđ est primiti
uum supradicti uerbi. Ponamus iterum exemplũ in uerbis
defectiuis.& esto exempli gratia hoc uerbum יִתְּנֵנִי.i.dabit me
in quo iod prima designat tertiam personam futuri: & nun &
iod vltime constituunt pronomen prime persone.s.me:quod
componitur cum predicto verbo.remanent itaq; due littere.s.
ת. &.נ.& quia predictum verbum est nature verborum defecti
uorum:que in processu coniugationis amittunt nun litteram
substantialem primam: ideo addendo nun predictis duabus
litteris in principio fit נָתַן.i.dedit:quod est primitiuum supra
dicti verbi Ponamus exẽplum in vno nomine. s. תַּרְבּוּת.i.
incrementum vel multiplicatio:in quo tau prima est ex litteris
הָאֶמְנְתִי.que aliquãdo addũtur in principio nominis:vt supra
dictum est.tau vltima denotat genus femininum.vau vero po
nitur loco.u.vocalis.remanent ergo due littere. s. ב ר: cuius
primitiuum est רָבָה siue רָבַב.i.multiplicauit. quia vt dictũ est
ה.finalis primitiui & littera que duplicatur: aliquando amitti
tur in deriuatiuis. Ponatur iterum exemplum in alio nomi
ne.s.בְּמִשְׁמַרְתֶּךָ.i.in custodia tua. cuius primitiuum est שָׁמַר. i.
custodiuit. quia littera prima que est beth ponitur pro preposi
tione in:& littera mẽ que sequitur est de litteris que adduntur
in principio nominis:vt supra dictum est.tau vero denotat ge
nus femininũ:chaph vltima designat hoc pronomen tua: qđ
componitur cum predicto nomine. Et hec hactenus dicta sint
de primitiuis verborum. circa cognitionẽ vero primitiuorũ
nominis & aliarum dictionũ indeclinabilium que a verbis nõ
deriuantur est aduertendum q in primis sunt reiiciende om-
nes littere accidentales:que denotant numerum:articulum:si
ue prepositionem:& litteras que addi consueuerũt ornatus cau
sa.vel que designant pronomina que cum illis componuntur:
quemadmodum de nominibus verbalibus supradictũ est. qui
bus reiectis littereque remanent substantiales sunt:vt exempli
gratia לַאֲבוֹתֵינוּ.i.patribus nostris. tolle lamed datiui. vau &
tau & iod designãtes pluralem.& nun & vau designantes pro-
nomen possessiuũ prime persone pluralis:relique sunt aleph
& beth hoc est ab אָב. vt in prima dictione vocabularii.
Et quia ad inueniendũ primitiuum cuiuscũq; dictionis deri-
uatiue oportet habere noticiam grammatice hebraice: in qua
plenius ea que predicta sunt continentur: quod non omnibus
contingit:cum etiã apud ipsos hebreos vsu magis quã arte di-
scant bibliam hebraicam:& vix inueniatur in eis vir doctus in
sua grammatica:ideo in biblia quã imprimendam curauimus
ãnotabuntur in margine primitiua dictionũ quarum inuentio
non esset facilis omnibus Veruntamen in aliquibus dictio-
nibus non erit opus adnotare primitiua in margine:videlicet
in illis que continent litteras primitiui nec plus nec minꝰ:quã
uis in significato vel in apicibus sit aliqua differẽtia. vt דֶּבֶר. i.
mors vel pestis: cuius primitiuum est דִּבֶּר. i.locutus est.et פֹּקֵד
.i.visitans cuius primitiuum est פָּקַד .i.visitauit. Item si in
principio dictionis sunt littere primitiui: quãuis postea habe
at alias lr̃as accidẽtales:nõ ponetur eius primitiuũ in margine
vt אִמְרָתִי .i.verbum meũ: cuius primitiuum est אָמַר. i. dixit.
Item si dictio incipit a littera vau & post illam immediate conti
net litteras primitiui: tunc non notabitur primitiuum:quia
vt supra dictum est littera vau in principio dictionis semper
ponitur pro coniunctione: & nunquã est de litteris primitiui
exceptis duobus locis tãtum: & aliquibꝰ nominibus propriis
vt patet in vocabulario. Item si post aliquam istarum quinq;
litterarum ב ה כ ל מ que ponũtur in principio dictionis
pro articulis vel prepositionibus si immediate sequuntur litte
re primitiui:non ponitur primitiuum in margine. Et quia
predicte quinq; littere aliquãdo sunt de substantia dictionis si-
ue de eius primitiuo: ideo quando sunt accidentales & ponun
tur pro articulis vel prepositionibus: notantur quodam apice
desuper imposito hoc modo ב̇ ה̇ כ̇ ל̇ מ̇ Et quia in trãslatio
ne chaldaica quam etiam fecimus imprimi iste quattuor litte-
re א ה ו י frequentius ponuntur loco vocalium quam in he-
breo:ideo si his demptis dictio continet litteras primitiui:non
erit opus signare primitiuum in margine. Item quia in predi-
cta lingua caldaica littera daleth est articulꝰ genitiui casus:ideo
quando non est de substantia dictionis: notabitur predicto api
ce hoc modo ד̇ & si post talem litteram sequantur littere pri-
mitiui:non ponetur in margine.& de his dicta sufficiant.

Explicit grãmatica hebraica nouiter impssa in hac pcla
rissima cõplutensi vniuersitate. De mãdato ac sumptibus re
uerẽdissimi in xp̃o patris & dñi:dñi .F. Francisci Ximenez
de Cisneros Cardinalis Hispanie Archiepi Toletani & his-
paniarum primatis ac Regnorum castelle Archicancellarii.
Industria & solertia honorabilis viri Arnaldi Guilielmi de
Brocario artis impressorie magistri. Anno dñi. M.D.xv.
mensis Maii die vltima.